VARIAE IURIS TRACTATIONES IN QUIBUS CONTINENTUR QUINQUE...

Agostinho Barbosa

AVGVSTINI BARBOSÆ I.V.D. TRACTATVS VARII.

Illustrissimo, & Excellentissimo

DOMINO COMITI DE OLIVARES, PRO CONSILIIS POTENTISSIMI PHILIPPI IV. STATVS, ET BELLI,

necnon erga omnia Regis auriculæ Consiliario fidentissimo,

AVGVSTINVS BARBOSA *V. I. D. Lusitanus.*

AVDAX fortè, fortè & importunus videri Excellentiæ Tuæ potero, Illustrissime & Excellentissime Domine, quod tanto rerum culmine iugiter distentum, intempestiuis hisce meis lychnis & lucubrationibus, interpellare non sim veritus. Et quidem, vt audaciam meam non diffitear, neque importunitatem, qui coram te adeundi occasionem rapuisse potius quàm præstolatum me esse agnosco; clypeum tamen immensæ illius & innatæ Tibi, benignitatis ne dixerim, an generositatis ambigo, præ me quasi certum velum pudori meo obiectum ferens, qua amplecti omnes, & longè trahere prædicaris, vbi magis increpandum quis me dixerit, ibi ab Excellentia Tua intuendum magis fore confido, & honestandum. Putà quæ proprij nominis, quin & cognominis, significationem nil vnquam frustrans, id extrà præstare sueuit, quod intus sonat. GVZMAN enim & ductor, siue scaturitor mannæ interpretatum: nam est GVZ in sacra lingua, & ductor, MAN, manna; non nisi dulcedinem specialem se & fauorem profitetur apertè: adeóque Solis instar radios frigidis quibusque & mortificatis calefaciendis, & viuificandis emittere. Et cùm sit Oliua misericordiæ, condonationis, & æternitatis symbolum, OLIVARIVS Comes dum dicitur, æternæ benignitatis serius indicatur, & ex qua certam mihi audaciæ meæ condonationem assequutum verius quam expectare me spero. Eius effectus experimentum Maximo illo Religionis nostræ Patriarcha Dominico demonstrante, & Gentiles suos, quorum Tu es tempestate nostra primarius, ab se nunquam degeneraturos spondente. Vt diuino afflatu sicut in omnibus Dominatu nostrum Regem permotum obseruare possimus, dum ex Hispania tota Te vnum elegit, neque alium si ex Orbe vniuerso voluisset, electu-

rus, qui aurium, oculorum, manuum, dicam & cordis omnium vices ipsius Maiestati præstares, non nisi grauissima quæque tantorum Regnorum munia audiens, inspectans, tractans, & cogitans, quo debita cuique & expedita, neque minus exacta rectitudine gubernarentur. Hæreditaria quippè mente vsus est ille ad ministros sibi auita item experientia probatos asciscendos. Quia dum recogitat quanto affectu auus suus PHILIPPVS II. Henricum Patrem tuum ob summam ipsius sapientiam, prudentiam, vigilantiam, dexteritatem, fidem, & integritatem amplexus fuerit, & quo effectu res vbique semper feliciter gesserit, Tibi se totum committere, Regnorum suorum tutelam maximam esse dignoscit. Qui scilicèt quasi in experimenti prælo impressus viuam Patris tum imaginem referens, tum & mentem tenens, æquam in rerum expeditione manum adhiberes ad omnia. Ecquam enim prolem aliam produxisset ille, quàm qui quasi ad futurum opus seminandum per Orbem, ab Rege suo honoratus vbique, & Regiis muneribus ornatus mittebatur? Maximè verò ne dum è propria eáque felice natura, sed & è locorum, vbi generare contigisset, felicitate superno Numine ità præordinante adiutus. Nam si Te Romæ ad Pontificem Max. Orator suscepit, quomodo non Te benignissimum sub tam benigno, & tam sancto Cælo susceptum dicam? Sed temerarius adhuc essem, & qui quasi sponte submergi elegissem, si in Tuorum, tuorúmque meritorum, laudúmque pelagus velis eloquentissimis quibusque impermeabile, absque aliis, vt aiunt, ingredi balbutiente lingua auderem. Quare in littore potius consistere tutior commemorata hæc tantùm Excellentiæ Tuæ velim, vt si me importunum experitur, ex tantis eius illecebris tractum excusans, aduentantem externè importunitatem, cum insita illi internè tantuplicis bonitatis opportunitate commitiget. Cùm præcipuè post non breuem adeò peregrinationem in patriam reuersurus ad Excellentiam Tuam diuertere naturali quadam obligatione coactus fuerim. Qui enim Lusitanus homo Romæ toto bilustro pro ominoso ipsi patriæ nomine suos lusit annos, non prius illuc regredi vt onere omni solutus debebat, quàm illam non Lusitaniæ solùm, sed & Hispaniæ totius (quidni & magnæ Orbis partis) tutelarem, & patronum coram veneratus abiret. At verò vbi ne hoc quidem facere licebat, nisi & inertiæ vitæ suæ specimen ipsi aliquod offerret, chimistarum imitari morem coactus fui, qui post multam & temporis, & substantiæ iacturam in colligendis sarcinulis paucula quædam vascula, eáque & futilia, reliqua ex multis & maioribus hinc inde frustra distractis inuenientes, illa ad Templa deferunt, vt si fortè fortunam ipsis miseratus commutet Deus. Sic ergo & ego vt Iuris Commentaria non pauca, neque adeò pœnitenda, si qua est vulgo fides, consummauerim, omnibus tamen in moræ loco abdicatis potius quàm vtrumque dicatis, linea expeditus relictus, & vacuus, aliud ad præsens Excellentiæ Tuæ offerendum non habui, quàm leuiusculum hoc. Quod tamen non è magnitudine, sed ex offerentis deuotione ab illa inspectandum spero, quan

quando & Deus magis interdum inſpicere illos ſolet, qui paruis quibuſdam voti ſignis Templa caſto animo frequentant, quàm qui impuro magnis parietes potius onerare, ſuáſque opes oſtentare quàm ipſum honorare velle videntur. Idque tanto certius mihi ab Excellentia tua ſpondeo, quanto ſæpius alios illa magnos facere ſueuit, maior ipſa fieri ab aliis, neque re cumulando, neque laudum præconiis celebrando potens, iam neque re, neque gloria ampliore indiga, aut cupida, quæ nec quo

Vt maior fiat creſcere poßit habet.

Tanta ſcilicet ab Rege ſuo cumulata, vt maiore cumulari nequire ipſo ſuo ſtatu explicato, quaſi vexillo demonſtret potius quàm dicat. Atque inde agere magna non magna polliceri ſtudioſa ita ſe in omnibus comparare aſſuefecit, vt in ipſa dignitate ſuperior omnibus, omnibus æqualem præſtare ſe gaudeat, pariter, & oſtendens iuſtitiam ſe non ob imbecillitatem, ſed ob humanitatem, & æquitatem colere, adeóque non alios Solis quàm quo animus intra fulget, radios extra emittere. Vale.

PRIVILE

PRIVILEGIVM SVMMI PONTIFICIS.

VRBANVS VIII. SERVVS SERVORVM DEI, ad futuram rei memoriam. Romanum decet Pontificem personas litterarum scientiis præditas, ac maximis, longis; immensisque laboribus in componendis, & edendis libris; ex quibus Respubl. Christiana incrementum suscipiat, indefessas, prærogatiuis, & gratiis singularibus cohonestare, quo feruentiùs in eisdem laboribus persistant, atque alij eorum exemplo ad huiusce generis virtutes peramplius excitentur. Cùm itaque, sicut accepimus, dilectus filius Augustinus Barbosa Presbyter Bracharensis, Iuris vtriusque Doctor spatio plurium annorum ad Catholicæ fidei propagationem, Sedisque Apostolicæ exaltationem libellum, cui titulus, VARIAE TRACTATIONES IVRIS, in quibus continentur quinque Tractatus Legales, &c. deinde Tractatum, cui titulus est, Pastoralis solicitudinis, siue de Officio, & Potestate Episcopi tripartita descriptio, & nouissimè Opus quoddam vniuersæ Christianæ Reipub. vtile, & necessarium, nuncupatum, Collectanea Doctorum, tam veterum, &c. super quinque priores Decretalium libros; duobus tomis distinctis, sub nostris auspiciis hac in Vrbe in lucem ediderit. Nunc verò alia opera, videlicet Selectæ Iuris Canonici interpretationes, addendas dictis Collectaneis Doctorum super quinque priores Decretalium libros, necnon Additiones quasdam ad dictum tractatum de Officio, & Potestate Episcopi, ac etiam prædictorum Collectaneorum tomum Tertium super Sextum, Clementinas, & Extrauagantes, ac selectiora Decreti Capitula, & successiue Quartum, Quintum, & Sextum tomos super Ius Ciuile vniuersum, necnon tractatum de Clauium potestate, & denique Canonicarum quæstionum libros quinque, ad publicam omnium, & præsertim Iuris studiosorum vtilitatem, & commoditatem imprimi facere intendat, in quibus componendis multum laborat, & expensarum impendit. Verùm dubitat ne alij ex alieno labore lucrum quærentes, volumina, tractatus, & opera huiusmodi, tam edita, quàm edenda imprimere, seu reimprimere præsumant in magnum sui præiudicium. Nos idcircò prædicti Augustini indemnitati, vt par est, hac in parte prouidere, eumque intuitu, & contemplatione tot laborum specialis gratiæ fauore prosequi volentes, & à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, quibus quomodolibet innodatus existat, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes. MOTV PROPRIO non ad ipsius Augustini, vel alterius pro eo super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera voluntate, & certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine eidem Augustino pro se, & hæredibus, ac successoribus suis quibuscumque, vt ad viginti annos quoad iam edita à data præsentium, quo verò ad alia supra expressa, dummodò tamen prius iuxta formam sacri Concilij Tridentini examinata, & approbata fuerint, edenda in lucem opera ab eorum etiam cum annotationibus, & additionibus impressione numerandos, nemo prorsus tam in Statu Ecclesiastico mediatè, vel immediatè subiectus, quàm etiam citra, vel vltra Montes existens prædicta omnia, & singula volumina, tractatus, & opera in toto, vel in parte, etiam cum additionibus, vel annotationibus, aut alias quouis modo sine speciali dicti Augustini, eiusque hæredum, & successorum eorundem, vel ab eis ius habentium, licentia in scriptis habita, imprimere, seu reimprimere, aut ab aliis imprimi, seu reimprimi facere, aut impressa, seu reimpressa vendere, vel venalia habere, proponere, aut aliàs edere, vel euulgare, aut etiam pro vsu proprio habere, vel tenere possit, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea omnibus, & singulis typographis, bibliopolis, & librorum impressoribus, aliisque quibusuis personis quauis auctoritate, licentia, & facultate fulgentibus, tam in statu Ecclesiastico mediatè, vel immediatè subiectis, quàm etiam citra, & vltra Montes existentibus sub excommunicationis, à qua contrauenientes, nisi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constituti, absolui nequeant, & quingentorum Ducatorum auri de Camera, & amissionis librorum pœnis, toties quoties contrauentum fuerit, ipso facto, & absque declaratione vlla incurrendis pro vna Augustino, eiusque hæredibus, & successoribus prædictis, ac ius ab eis habentibus huiusmodi, pro altera verò Cameræ nostræ Apostolicæ applicandis, & irremissibiliter exigendis, ne durante tempore viginti annorum, vt supra computandorum huiusmodi tractatus, volumina, seu opera, aut eorum quoduis, in toto, vel in parte, etiam cum additionibus, & annotationibus, aut aliàs quouis modo, seu mutato titulo absque speciali Aug. eiusque hæredum, & successorum, vel ab eis ius habentium prædictorum licentia in scriptis habita imprimere, seu reimprimere, vel imprimi, seu reimprimi facere, aut venalia habere, proponere, seu aliàs edere, vel euulgare, seu quouis modo clam, vel palam distrahere, aut pro vsu proprio tenere quoquomodo audeant, seu præsumant. Mandãtes insuper vniuersis, atque etiam singulis Legatis, & Vicelegatis dictæ Sedis, eiusque ditionis Gubernatoribus, & aliis Iustitiæ ministris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis vbique existentibus, vt quoties pro Augustini, ac hæredum & successorum, iusque ab eis habentium prædictorum parte requisiti fuerint, vel eorum aliquis requisitus fuerit, illius efficacis defensionis præsidio assistentes præmissa omnia ad omnem Augustini, & hæredum, ac successorum, iusque ab eis habentium prædictorum requisitione contra inobedientes, & rebelles pœnas prædictas irremissibiliter exequantur, implorato, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, ordinationibus, statutis, & consuetudinibus, etiam Iuramentis, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & forma, ac cum quibuscumque clausulis, & decretis in contrarium forsan quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, etiamsi pro eorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, indiuidua, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hæc seruanda foret, ipsis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter, & expressè MOTV SIMILI DEROGAMVS, cæterisque contrariis quibuscumque. Et quia difficile foret præsentes litteras ad quælibet loca deferri. Volumus autem, & similiter Apostolica auctoritate decernimus, quod illarum transsumptis, etiam in ipsis voluminibus, & operibus, ac eorum quouis impressis, eadem in iudicio, & extra illud fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, concessionis, indulti, inhibitionis, mandati, & derogationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, sexcentesimo, vigesimo sexto, quintodecimo kalendas Septembris, Pontificatus Nostri Anno quarto.

Locus † sigilli plumbei. *Regist. fol. 1. lib. 4.*

VIRTVTE *supradicti Priuilegij à S. P. V. D.* VRBANO, *Diuina Prouidentia* PAPA VIII. *mihi concessi, Concedo ego Augustinus Barbosa V. I. D. Lusitanus, Domino Laurentio Durand, Lugdunensi Bibliopolæ, vt* VARIAS TRACTATIONES IVRIS, in quibus continentur quinque Tractatus Legales, &c. *imprimere & vendere possit. Datum Romæ 4. die Aprilis 1628.*

Ita ego AVGVSTINVS BARBOSA, *manu propria.*

APPROBATIO.

AVGVSTINI BARBOSÆ Opus, quod inscribitur, VARIÆ TRACTATIONES IVRIS, *in quibus continentur quinque Tractatus Legales, &c.* attentè perlegi, & cùm in illo omnia sana sint, & nihil quod à fide discrepet habeat, in commune bonum & commodum in lucem prodibit, & ita sentimus. Actum Lugduni 10. Maij 1630.

Fr. Robertus Berthelot, Episc. Damasci.

Frater Iulianus Ioubert, Magister & Prior Conuentus Lugdunensis Ordinis Fratrum Prædicatorum.

Fr. Claudius Cochet.

Summa Priuilegij Regis Christianissimi.

LVDOVICVS XIII. Dei gratiâ Galliarum, & Nauarræ Rex Christianissimus, singulari Priuilegio sanxit, ne quis per vniuersos Regnorum suorum fines, intra sex annos, à die finitæ impressionis computandos, imprimat, seu typis mandandum curet, & venale habeat Opus, quod inscribitur, VARIÆ TRACTATIONES IVRIS, *in quibus continentur quinque Tractatus Legales, &c.* Autore AVGVSTINO BARBOSA I. V. D. Lusitano, præter LAVRENTIVM DVRAND, Bibliopolam Lugdunensem, aut illos, quibus ipsemet concesserit. Qui secùs faxit, præter Librorum confiscationem, quater mille librarum illatione mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bellocairi, 10. Iulij 1629.

Ex mandato Regis Signatum,

COVPEAV.

IVRIS

IVRIS AXIOMATVM VSVFREQVENTIVM STVDIOSA COLLECTIO, ET EXPOSITIO.

MVLTIS SACRÆ ROTÆ DECISIONIBVS, & quamplurium Doctorum, tam veterum quàm recentiorum resolutionibus locupletata.

AVCTORE

AVGVSTINO BARBOSA I.V.D. LVSITANO,
Prothonotario Apostolico.

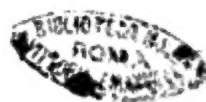

AVGVSTINI BARBOSÆ I.V.D. LVSITANI, AXIOMATA IVRIS VSVFREQVENTIORA.

SVMMARIVM.

1 *Absoluere potest, qui potest condemnare.*
2 *Præscripta potestate absoluendi, dicitur etiam præscripta potestas condemnandi.*
3 *Absoluere, & condemnare cõuertibilia sunt.*
4 *Absoluere non potest, qui condemnare non valet.*
5 *Argumentum valet, non potest condemnare, ergo nec absoluere.*
6 *Potestas ligandi eadem est atque soluendi.*
7 *Episcopus non potest absoluere exemptos etiam volentes.*
8 *Absoluere, vel condemnare qui non potest, nunquid condemnandum, seu absoluendum pronunciare possit? remissiuè.*
9 *Absoluere potiùs debet Iudex, quàm condemnare.*
10 *Absoluere nocentem sanctius est, quàm condemnare innocentem.*
11 *Iudex non debet absoluere in dubio, quando agitur de periculo animæ ex absolutione.*
12 *Absolutus expressè dicitur, qui non est condemnatus.*

Absoluere.

AXIOMA I.

1 BSOLVERE potest, qui potest condemnare, vt per *text. in l. 3. ff. de re iudic.* tradunt *Innoc. in cap. dilecto, de officio Archid. Felin. in cap. auditis. num. 20. in fine, de præscript. Bald. in l. imperium. num. 11. vers. circa vltimum. ff. de iurisdict. omnium Iudic. Herman. Det. in rub. ff. de acquir. possess. num. 18. in fine*, dum aiunt quod ille, qui præscripsit potestatem absoluendi, dicitur etiam præscripsisse potestatem condemnandi, *Carrer. in tract. de hæretic. num. 72. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 43. num. 13. in fine, Cardin. Tusch. practic. conclus. lit. A. conclus. 40. num. 1. Farinac. fragment. crimin. p. 1. lit. A. num. 6.* 2

ABSOLVERE enim, & condemnare conuertibilia sunt, & qui vnum potest, potest & aliud, *Rip. in d. l. 3. num. 1. glos. in Clem. cùm à repulsione, de appellat. Felin. in cap. cùm inferior. num. 4. de maiorit. & obed. Menoch. d. q. 43. à princip. Farinac. d. lit. A. num. 7. Ludou. Gomez in cap. 2. §. statuto. num. 48. cum seqq. de constitut. in 6.* 3

ABSOLVERE igitur non potest, qui condemnare non valet, *l. nemo qui condemnare. ff. de regulis Iuris, Socin. Sen. in rubr. ff. de acquiren. possess. num. 8. Menoch. d. q. 43. n. 2. vers. altera est negatiua, & num. 26. cum seqq.* vbi ponit duas declarationes, quæritque, an habenti potestatem absoluendi, & condemnandi, si auferatur potestas condemnandi, censeatur etiam sublata potestas absoluendi; refert *Farinac. d. lit. A. num. 11.* Nam valet in hac materia argumentum negatiuum, sicut & affirmatiuum, non potest condemnare, ergo nec absoluere, vt per *Federic. de Senis cons. 14. incip. Monachus Perusinus. num. 4. vers. in secunda quæstione*, quem refert *Card. Tusch. d. conclus. 40. num. 1.* 4 5

Eadem est enim potestas ligandi, atque soluendi, *cap. verbum, de pænitent. dist. 1. cap. cùm inferior, de maiorit. & obed.* Procedit autem de Iure communi regula illa, quis non potest ligare, ergo nec absoluere: secus si de Iure speciali ex priuilegio, quia licèt Episcopus non possit excommunicare, neque ligare exemptos, tamen potest illos volentes absoluere in casibus, in quibus de Iure communi alios subditos absolueret, vt resoluit *Federic. de Senis d. cons. 14. num. 4. vers. in secunda quæstione, vsque ad fin.* prout illum citat *Cardin. Tusch. d. conclus. 40. num. 3.* Verumtamen non placet hæc distinctio *Abb. in cap. significasti, num. 11. vers. his tamen non obstan-* 6 7

tibus, de foro compet. & Felin. in cap. pastoralis. num. 10. de officio Ordin. quos refert, & sequitur Erasm. à Cochier de iurisdict. Ordin. in exemptos. p. 2. q. 50. à num. 3. dum absolutè resoluunt, exemptos pro absolutione ab excommunicatione non posse se subiicere Ordinario, quia exemptiones non sunt simpliciter concessæ in fauorem exemptorum, sed etiam in fauorem Sanctæ Sedis Apostolicæ, cuius interest habere multos à iurisdictione Ordinariorum exemptos, sibique immediatè subditos, Clem. pastoralis, de re iudic. Abb. d. num. 11. vers. & per hoc, Rebuff. resp. 142. Erasm. à Cochier d. tract. lib. 1. quæst. 1. num. 17. Rot. in Vlixbonen. Monasterij 19. Nouembris 1625. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.

8 Absolvere, vel condemnare qui non potest, nunquid condemnandum, seu absoluendum pronunciare possit? vide latè disputantem Farinac. d. lit. A. num. 12. cum seqq.

9 Absolvere debet potiùs Iudex in dubio, quàm condemnare, l. Arrianis. ff. de actionib. & oblig. l. fauorabiliores. l. semper in obscuris. ff. de regulis Iuris. cap. 3. de probat. Couarr. variar. lib. 1. cap. 1. num. 2. vers. quartò. Mexi. in tract. taxæ panis. conclus. 1. num. 171. Anton. Monach. Florent. decis. 36. num. 2. Cardin. Tusch. d. lit. A. concl. 41. à num. 1. vbi num. 3.

10 per l. absentem. ff. de pœnis, dicit, quòd sanctius est absoluere nocentem, quàm condemnare innocentem.

11 Absolvere tamen non debet Iudex in dubio, quando agitur de periculo animæ ex absolutione; ideo obligatus restituere vsuras, licèt doceat de restitutione particularium vsurarum diuersis personis facta, tamen debet condemnari ad restitutionem confessatam per defunctum, si non apparet quod sint eædem vsuræ, quia maius est periculum animæ, si non fiat restitutio, quàm importet damnum, si bis soluantur, & restituantur, ita Federic. de Senis conf. 153. col. fin. vers. præmissa locum habent, quem refert Card. Tusch. d. lit. A. conclus. 42. num. 1. vbi num. 2. exemplificat fauore piæ causæ, & animæ in alio casu.

12 Absolutus expressè dicitur, qui non est condemnatus, vt per Sigism. Scacc. de appellationib. q. 17. limit. 6. membr. 9. sub num. 70. & limit. 21. num. 37. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Absurdum in omnibus dispositionibus semper est vitandum.*

2 *Interpretatio largissima fieri debet ad euitandum absurdum.*

3 *Dispositio quantumuis generalis est restringenda, ne sequatur absurdum.*

4 *Verba impropriantur, & intelliguntur eo modo, quo possunt, ad euitandum absurdum.*

5 *Negatiuæ duæ, quæ important vnam affirmatiuam, importabunt negationem duplicatam, vt tollatur absurdum.*

6 *Statuti verba impropriantur, vt euitetur absurdum.*

7 *Interpretationi locus est ad euitandum absurdum, etiamsi statutum excludat omnem interpretationem.*

Absurdum.

Axioma II.

Absurdum in omnibus dispositionibus semper est vitandum, l. si ita 39. in fine. ff. de oper. libert. l. nam absurdum. ff. de bonis libert. cap. in Genesi, de elect. Ancharanus conf. 80. incip. Retento ordine. num. 7. Ioan. de Imola conf. 145. num. 1. Ioan. de Anania conf. 17. incip. Viso casu. num. 6. in fine, Abb. conf. 37. arbitror, in princip. vers. sed iste intellectus. lib. 2. Euerard. in topicis legalib. loco 8. Peregr. de fideicommiss. art. 11. num. 46. Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 7. à princip. & de tacitis & ambig. conuention. lib. 2. tit. 15. per totum, Valasc. consult. 174. num. 11. Card. Tusch. practic. conclus. lit. A. concl. 66. à princip. 1

Absurdum vt euitetur, largissima interpretatio fieri debet, vt per Corn. conf. 188. lib. 2. Crot. in repet. l. omnes populi. num. 186. ff. de iustitia, & iure. Aym. de antiquit. tempor. p. 4. in princip. num. 137. Villagut. in tract. de extensione legum. rubr. de extensione legis correctoria. num. 16. & rubr. de extensione legis correctoria, & pœnalis simul. num. 78. & seq. 2

Absurdum ne sequatur, dispositio quantumuis generalis est restringenda, l. 1. C. de noxalib. actionib. Nicol. Euerard. d. loco 8. num. 4. & 6. decis. Pedam. 90. num. 13. & 19. Hippol. Rimnald. in §. 1. num. 50. Instit. per quas personas ius nobis acquir. Alex. conf. 83. Visa facti. num. 11. in fine, & num. 12. vers. iuuantur prædicta. lib. 2. Cardin. Tusch. d. conclus. 66. num. 38. 3

Absurdum vt euitetur, verba impropriantur, & intelliguntur eo modo, quo possunt, Alex. conf. 61. Super eo. num. 4. lib. 1. quem refert Card. Tusch. d. conclus. 66. num. 17. Et ideo duæ negatiuæ, quæ important vnam affirmatiuam, importabunt negationem duplicatam, vt tollatur absurdum, Signorol. de Homed. conf. 34. Si quæritur, nunquid, ante med. Ruin. conf. 37. num. 4. lib. 3. Card. Tusch. d. conclus. 66. num. 20. 4 5

Absurdum vt euitetur, verba statuti impropriantur, Alex. conf. 51. Viso themate. num. 2. lib. 1. Card. Tusch. d. conclus. 66. num. 21. & licitum est recedere à propria significatione verborum statuti, Alex. conf. 80. Viso, & opportunè. num. 8. vers. confirmantur prædicta. lib. 1, Card. Tusch. d. conclus. 66. num. 30. Et locus est interpretationi, etiamsi statutum excludat omnem interpretationem, Alex. conf. 50. num. 11. vers. etiam ex hoc colligitur. lib. 1. Card. Tusch. d. conclus. 66. num. 39. 6 7

SVMMARIVM.

1 *Cautela abundans non nocet.*

2 *Iudex quando potest procedere ad executionem sine sententia, si feratur, quæ non sit lecta, vel non lata in scriptis, non est nulla.*

3 *Libellus si offeratur minus legitimus in causa, in qua non requiritur libellus, non vitiat.*

4 *Depositum nulliter factum in casu, quo sola oblatio verbalis sufficiebat, non vitiat ex quo abundat.*

5 *Citatio partis vbicunque non est necessaria, si fiat, & nulliter, non propterea actus redditur nullus.*

6 Sen

6 *Sententia non vitiatur, si causæ veræ adyciatur causa falsa abundans.*

7 *Solemnitas non necessaria si minus solemniter fuerit adhibita, non vitiat.*

8 *Cautela abundans nocet, si per illam deueniatur ad actum prohibitum.*

9 *Dispositio tota vitiatur, si id, quod abundat, per errorem loco necessarij, & requisiti sit appositum.*

10 *Cautelæ abundantes augent suspicionem in contractibus suspectis.*

11 *Dilatio debet esse competens, etiamsi assignetur in casu, in quo non debebat assignari.*

12 *Abundare in cautelis necesse est in casibus dubijs.*

Abundans.

Axioma III.

1 ABVNDANS cautela non nocet, *l. testamentum. C. de testament. l. penult. C. de euiction. Tiraq. de retractu lig. §. 36. glos. 2. num. 48. in fine, & num. 51. Roman. cons. 343. incip. Ex proposito num. 7. Surd. decis. 13. num. 14. Card. Tusch. practic. conclus. lit. A. concl. 67. Paulus Fusc. in singul. lit. A. num. 6. Sebast. Naui. in l. non solent 95. ff. de regulis Iuris, Farinac in praxi crimin. p. 3. q. 89. num. 123. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. glos. 6. à num. 26. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 141. num. 12. Rot. decis. 319. num. 9. apud Farin. p. 1. recent.*

2 Amplia vt procedat, etiamsi id, quod abundat, non est solemniter factum, sed nullum, quia non vitiat, ex adductis per *Federic. de Senis cons. 211. col. 3. in princip. vers. restat ergo respondere*, vbi ait, quòd quando Iudex potest procedere ad executionem sine sententia, si feratur sententia, quæ non sit lecta, vel non lata in scriptis, non est nulla, prout illum refert *Card. Tusch. d. conclus. 67. num. 5.*

3 Vnde si offeratur libellus minus legitimus in causa, in qua non requiritur libellus, non vitiat, *Ias. in l. vinum. num. 33. vers. primò habes. col. penult. ff. si certum petatur, Roman. cons. 497. Dubitatur. num. 6. Signorol. cons. 41. Omissa narratione, in princip.*

4 Sic etiam depositum nulliter factum in casu, quo sola verbalis oblatio sufficiebat, non vitiat ex quo abundat, *Crauet. cons. 331. num. 15. Card. Tusch. d. conclus. 67. num. 21.*

5 Sic etiam citatio partis vbicunque non est necessaria, si fiat, & nulliter fiat, non propterea actus redditur nullus, *Marsil. in l. de vnoquoque. num. 42. vers. istud tamen. ff. de re iudic. Roman. cons. 497. Diligenter. num. 5. & 6. vers. tertio, Card. Tusch. d. conclus. 67. num. 22.*

6 Hinc etiam sententia non vitiatur, si causæ veræ adiiciatur causa falsa abundans, *Roman. cons. 343. Ex proposito. num. 8. Card. Tusch. d. conclus. 67. num. 32.*

7 Hinc etiam solemnitas non necessaria si minus solemniter fuerit adhibita, non vitiat, *Pute. decis. 344. num. 4. in fin. aliàs 334. etiam num. 4. in fin. lib. 2. in correctis.*

8 Limita primò, si per abundantem cautelam deueniatur ad actum prohibitum, quia tunc abundans cautela nocet, vt per *text. in l. pediculis. §. Labeo. ff. de auro & arg. leg. & in l. 1. §. sciendum. ff. de adilit. edict.* resoluunt *Corn. cons. 276. num. 1. vol. 1. Paulus Fuscus vbi suprà.*

9 Limita secundò, nisi id, quod abundat, per errorem loco necessarij, & requisiti sit appositum, quia tunc vitiatur tota dispositio, *Petr. de Anchar. cons. 1. per totum, Card. Tusch. d. conclus. 167. num. 36.*

Limita tertiò in contractibus suspectis, in quibus abundantes cautelæ augent suspicionem, *Anchar. cons. 257. Ex ordine, in fine, Tiber. Decian. cons. 32. num. 65. lib. 3. Beroi. cons. 59. num. 14. lib. 1. Corn. cons. 217. in fin. lib. 3. Card. Tusch. d. conclus. 167. num. 43. Menoch. cons. 109. num. 35.* 10

Limita quartò in dilatione, quæ debet esse competens, etiamsi assignetur in casu, in quo non debebat assignari, *Calderinus cons. 134. aliàs 2. de dilation.* Idem dicendum in suspicione Iudicis allegata, quia licet non debeat exprimi de necessitate, si tamen exprimatur, & ineptè, vitiatur allegatio, *Bald. cons. 472. Statuto, num. 5. in fin. lib. 1. Card. Tusch. d. concl. 67. num. 40.* 11

ABVNDARE in cautelis necesse est in casibus dubiis, veluti si dubitetur, an actus requirat certam solemnitatem, vel non, ex abundanti debet illa solemnitas adhiberi ad tollendum dubium, *Guid. Pap. decis. 149. Secunda conclusio, circa fin. Calderin. cons. 277. aliàs 1. de empt. & vendit. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 68.* 12

SVMMARIVM.

1 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*

2 *Guarentigia non valet, si non valet principale instrumentum.*

3 *Fideiussoris obligatio accessoria habet eandem naturam, & conditionem, quam habet obligatio principalis.*

4 *Dispositio concedens aliquid principale, censetur etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale.*

5 *Sepultura concessa censetur concessa delatio mortui processionaliter, & celebratio pro defunctis.*

6 *Causa principali, & incidenti accessoria pendente, si principalis est finita, dicitur etiam finita accessoria.*

7 *Accessorium sequitur naturam sui principalis, quamuis accessorium sit dignius quàm principale.*

8 *Parochialis Ecclesia si vniatur accessoriè beneficio simplici, omnimodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit.*

9 *Accessorium quando venit in necessariam consequentiam principalis, concesso principali censetur concessum accessorium.*

10 *Limita Axioma, vbi militat diuersa ratio, & in actibus denotantibus translationem dominij, vt num. 11.*

12 *Accessorium corruit sublato principali.*

Accessorium.

Axioma IV.

ACCESSORIVM sequitur naturam sui principalis, *l. etiam. C. de iure dotium, reg. accessorium.* 1 *de*

de regulis Iuris.lib.6. exornant *Socin.reg.5.Pute.decis.1. num.2. lib.1. in vtraque edit. Menoch. cons.58.num.13. cum seq. Surd. de aliment. tit.9.q.31. num.8. cum seqq. & decis.88. num.10. Card.Tusch. practic. conclus. tom.1. lit. A. concl. 76. Ioan.Franc. Leo in Thesauro fori ecclesiast. p. 2. cap. 16. num. 70. Anton. Monach. Bononien. decis.27. num. 4. & decis. 28. num. 56. Pichard. ad §.si quis alium.num.32.Instit.de inutilib.stipulationib. Mari. Antonin. variar.resolut. lib.1. resol.72. num.6.*

2 Hinc primò colligitur, non valere guarentigiam habentem executionem paratam, si non valet principale instrumentum, *Socinus in l. 1. num. 79. vers. quartò limita. ff. soluto matrimon. Roman.cons.42. Visis. num. 3. vers. secundò. Alex. cons. 32. in princip. lib. 2. Card. Tusch. d. lit. A. conclus. 77. num. 24. & num. 30.* ex eo, quia sublato contractu principali, cessat pactum accessorium in eodem contractu appositum, *Anchar. cons. 394. num. 3.* & pleniùs *num. 5.* Nam quando vnum trahit consequentiam ab alio, si non valet primum, neque valet reliquum, *Signorol. cons.90. num.16.& 18. Card.Tusch.d.conclus.76. num.2.*

3 Secundò colligitur, obligationem fideiussoris accessoriam habere eamdem naturam, & conditionem, quam habet obligatio principalis, *Abb. cons.48. Attingam. col. 1. vers. nec obstat iuramentum, iuncta col.2. in fine, vers. descendo. lib. 1. Card.Tusch. d. conclus. 76. num.21.* ita vt si principalis obligatio sit nulla, aliter quàm Iure speciali, tunc & fideiussio reddatur nulla, *Apostill.ad Alex.cons.59.Viso instrumento. num. 11. vers. accessoria. lib.1.*

4 Tertiò colligitur, dispositionem concedentem aliquid principale censeri etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale, *cap. prudentiam. §. si verò, de officio deleg.* Vbi notant Doctores, quod delegata causa principali, censentur etiam delegata omnia accessoria ad causam, quem textum ad id notauit *Alberic. in l. cùm principalis. ff. de regulis Iuris*, & aduertit etiam *Euerard, in loco à concessione antecedentis ad concessionem consequentis, post num. 2. Aym. de antiquit. tempor. p.4. in princip. num.67.* Vbi propterea subdit, quod consuetudo, seu præscriptio, etiam quod sit stricti iuris, & de sui natura non extendenda, extenditur tamen ad accessoria, & præscribens fundum censetur etiam præscribere seruitutem fundo competentem.

5 Hinc etiam concessa sepultura censetur concessa celebratio pro defunctis, *Federic. de Senis cons. 186. in princip.* & delatio mortui processionaliter, *Oldrad. cons. 225. num. 14. in fine, vers. vltimò videtur. Card. Tusch. d.lit. A. conclus.77. num.9. & 10.* Amplia etiam in pœnalibus, correctoriis, & exorbitantibus, vt per *Aym. d.p.4. §.videamus modò. num.36. Nicol.Euerard. in loco à ratione legis larga. num. 35. Villagut. in tract. de extensione legum. rubr. de extensione legis correctoria, & pœnalis simul. num. 266. & seq.* Limita tamen quando illud, quod dicitur accessorium, est arduum, & non fuit verosimiliter cogitatum à concedente, quia tunc accessoria non censentur concessa, concesso principali, *Federic. de Senis cons. 191. num. 3. vers. etsi opponatur*, quem refert *Card. Tusch. d. lit. A. conclus.79. num.3.*

6 Quartò colligitur, quod pendente causa principali, & incidenti accessoria, si principalis est finita, dicitur etiam finita accessoria, putà actor negauit petitionem veram, per quam incidit in pœnam statuti, si obtinuit in causa principali, quæ est finita per sententiam, non poterit molestari pro pœna negatæ positionis, *Anchar. cons. 145. Si dicta positio*, quem refert *Card. Tusch. d. conclus.76. num.22.*

7 Quintò colligitur, Axioma procedere, etiamsi accessorium sit dignius quàm principale, *Roman. cons. 330. Circa primum. num. 13. in fin.* vbi *Apostill. in verb. dignius, Card. Tusch. d. conclus. 76. num. 26. D.Barbos. in l. cùm prætor. §. fin. num. 211. ff. de iudic.* Et ideo ea, quæ habent diuersam naturam, si annectantur accessoriè alteri rei diuersæ, tunc res annexa tanquam accessoria perdit suam naturam, & recipit naturam principalis, cui fit annexio, *Roman. d. cons.330. num. 14.* putà si Parochialis Ecclesia vniatur accessoriè beneficio simplici, omnimodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit, *Nauarr. cons. 10. num. 3. de maiorit. & obed. in nouis, Azorius Instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 28. q. 10. in fin. Nicol. Garc. de benefic. p. 11. cap. 5. num. 195.* 8

Sextò colligitur, quod quando accessorium venit in necessariam consequentiam principalis, concesso principali censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest, *l. 2. ff. de iurisdict. omnium Iudic. Federic. de Senis cons.163. in princip. vers. in contrarium, & cons. 186. in princip. Aymon. d. p. 4. in princip. num. 64. cum seqq. Villagut. in tract. de extensione legum. rubr. de extens. legis correctoria. num. 17. in nona fallent. Card. Tusch. d. lit. A. conclus.77. num.1.* 9

Limita primò Axioma nostrum, vbi militat diuersa ratio, & in separatis, *Alex.cons.4 Circa primum. num. 5. lib. 1. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.8. in declarat. Brunor à Sole in locis communib. verb. accessorium, Card. Tusch. lit. A. conclus. 76. num. 36. & conclus. 79. num. 4. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp.12. num. 22.* Vt quia in principali tractatur de damno, & in accessorio de lucro, *Craset. in quæst. de indemnit. mulier. num. 47. Menoch. cons. 58. in fine, vers. ita etiam non refragatur, Card. Tusch. d. conclus. 76. num. 34.* 10

Limita secundò in actibus denotantibus translationem dominij, quando omnino non cohæret principali, sed ab eo est diuisibile, *Oldrad. cons. 121. num. 9. vers. quartò in actibus, Card. Tusch. d. lit. A. conclus. 79. num. 2.* vbi *num. 3.* subdit, idem esse in adiacentiis ad ipsum principale, quia non censentur translatæ, nisi de illis sit dictum, & citat *l. si quoniam, C. de bonis vacant. Oldrad. cons.121. num. 11. vers. sextò videtur expressum.* 11

ACCESSORIVM corruit sublato principali, *l. qui liberis. ff. de vulg. & pupill. substit. l. cùm principalis*, vbi *Dec. ff. de regulis Iuris. §. fideiussores. Instit. de fideiuss. §. si quis ancillas. Instit. de legat. Anchar. cons. 394. Dubium est. num. 3. Card. Tusch. d. lit. A. conclus. 77. num. 16. Surd. cons. 318. num. 5. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 91.* Vbi declarat procedere in coniunctis, & vbi militat eadem ratio, additque propterea *Ias. in addit. ad Port. in d. §. si quis ancillas*, dicere, quod si lego vaccam cum vitulo, si non valet legatum vaccæ, vt putà si vacca sit mortua (& sic principali sublato, & destructo) non valet nec legatum vituli, id est, vitulus non debebitur, cùm accessoriè veniat vitulus ad vaccam; nam dictio (*cum*) accessoriè coniungit: sed si lego vaccam, & vitulũ, cùm duo sint separata legata, quia dictio (*&*) principaliter coniungit, si non valet legatum vaccæ, vitulus tamen debebitur, cùm tali casu vitulus ad vaccam accessoriè non veniat. 12

Vnde contractu principali annullato, iuramentum, guarentigia, hypotheca, & omnia alia accessoria redduntur nulla, *Gozadin. cons. 28. num. 27. & seq. Roman. cons. 42. Visis quæ egregiè. num. 3. vers. secundò, Card.Tusch. d. conclus. 77. num.24.* 13

SVM

SVMMARIVM.

1 *Accidens non potest esse sine subiecto, & substantia.*
2 *Accidentia contractus sunt ea, quæ per legem non insunt, & sine quibus contractus stare potest.*
3 *Accidentia possunt mutari non vitiata substantia, secus è contrà.*
4 *Accidentia extrinseca possunt abesse, & adesse præter subiecti corruptionem.*
5 *Accidentia non possunt mutare substantiam rei, nisi miraculosè.*

Accidens.

AXIOMA V.

1 ACCIDENS non potest esse sine subiecto, & substantia, *l. 4. in fin. ff. de actionib. empti,* tradunt *Curs. Conimbricens. in cap. 2. de complexis, in praambul. prædicamentorum*, *Bald. in cap. significante. vers. nam accidentia, de appellat. Apostil. ad consil. Romani 91. Visis ac percunctatis. num. 8. in vers. qualitas, Mascard. de probationib. concl. 21. & concl. 1248 n. 4. Mandos. de priuileg. ad instar. glos. 11. nu. 20. Surd. de aliment. tit. 2. in praamb. nu. 2. & tit. 9. q. 29. nu. 23. & decis. 70. n. 6. & cons. 234. n. 23. & cons. 335. n. 13. Card. Tusch. practic. conclus. lit. A. concl. 82. num. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 7. num. 70. & glos. 57. nu. 32. Anton. Monach. Florent. decis. 56. num. 5.* vbi quod supponit substantiam, naturam verò sui subiecti regulariter sequitur, *ex l. eius artificij. C. de operib. libert.* Et quod accidentia, vel qualitas non possunt stare sine subiecto, nisi per viam miraculi, tradit *Anchar. cons. 208 num. 17.* quem refert *Card. Tusch. d. concl. 82. nu. 14. in fine*, vbi *num. 7.* subdit,
2 quod accidentia contractus sunt ea, quæ per legem non insunt, & sine quibus contractus stare potest.
3 ACCIDENTIA possunt mutari non vitiata substantia, secus è contrà, *Calderin. cons. 314. ante med. vers. ad cuius declarationem, alias 11. de feudis, Cardin.*
4 *Tusch. d. concl. 82. num. 1.* Nam accidentia extrinseca possunt abesse, & adesse præter subiecti corruptionem, *l. falsa. ff. de condit. & demonst. l. pacta conuenta. ff. de contrah. empt. l. pro voluntarijs. ff. de impens. in rebus dot. factis*, tradunt *Corras. lib. 3. miscel. cap. 10. num. 10. Zaz. lib. 1. singul. respons. cap. 12. Menoch. cons. 35. n. 19. & cons. 37. num. 98. & cons. 170. n. 13. Surd. cons. 179. num. 7. Glorit. resp. 1. p. 1. num. 166. Porphyr. in prædicabilib. cap. de accidente, Sebast. Medic. de definition. bonorum possess. definit. 100. num. 23. & 27. Card. Tusch.*
5 *d. concl. 82. n. 11. Surd. consil. 179. n. 7.* Non possunt tamen mutare substantiam rei, *Gutier. practic. lib. 3. q. 16. num. 91.* & subiecti, quia eueniunt post illius esse perfectum, *Signorol. cons. 51. num. 11. Gom. in §. in personam. num. 14. Instit. de action. Becc. cons. 172. n. 29. vol. 2. Glorit. resp. 1. p. 1. num. 166.* nisi miraculosè, vt ait *Brun. de augmento. quæst. 3. princip. num. 2.* quem refert *Card. Tusch. d. concl. 82. num. 14. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Accingendus de proximo, habetur pro accincto, intellige vt num. 4.*
2 *Datum habetur, quod paratum est vt detur.*
3 *Condemnandus de proximo, habetur pro condemnato.*
4 *Res non iudicatur ab eo, quod erit, sed ab eo, quod est.*
5 *Expellendus de proximo, non habetur pro expulso.*
6 *Clericus de proximo creandus non habetur pro clerico, ad effectum habendi beneficium, etiamsi incedat in habitu & tonsura, & promoueatur statim.*
7 *Ordo debet præcedere beneficium.*
8 *Capacitas de tempore præsentationis attenditur in beneficijs.*
9 *Patronus quando possit præsentare de proximo clericandum, ostenditur.*
10 *Banniendus de proximo, non habetur pro bannito, vt possit offendi vigore statuti.*

Accingendus.

AXIOMA VI.

ACCINGENDVS de proximo, habetur pro accincto, *l. ex eo tempore. ff. de testam. milit. Felin. in cap. eam te. num. 16. vers. erat iste electus, de rescript. Ias. in auth. si qua mulier. num. 23. & seq. C. de sacrosanct. Eccles. & in l. admonendi, in 1. lect. num. 53. vers. ista tamen regula. ff. si certum petatur, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl 83. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 231. Alex. cons. 119. Super primo. n. 7. 8. & 9. lib. 7. Anchar. cons. 430. Fuisset expediens. num. 2.* Vbi quod habetur pro dato, quod paratum est vt detur, *Ioan. de Imola cons. 31. Ad primum,* vbi ait, huiusmodi Axioma procedere maximè quando agitur de excludenda falsitate, vel delicto, *Roman in l. admonendi. num. 49. ff. de iureiur.* Vbi quod de proximo condemnandus habetur pro condemnato, & quod idem est in absoluendo de proximo, quia habetur pro absoluto. 1 2 3

Procedit impropriè & fictè, quia verè de proximo accingendus non habetur pro accincto, & destinatio animi non releuat, quia imò destinatum non habetur pro impleto, & res non iudicatur ab eo, quod erit, sed ab eo, quod est, & ideo materia est brocardica, vt dicit *Felin. in cap. cum adeò. num. 4. 5. & 6. de rescript. Roman. in d. l. admonendi. num. 49. Card. Tusch. d. concl. 83. num. 29.* & maximè vbi agitur de forma, vel de pœna incurrenda, vel vbi spes proxima est fallibilis; tunc enim de proximo accingendus non habetur pro accincto, neque actus perficiendus habetur pro perfecto, *Felin. in d. cap. eam te. n. 16. in fin. vers. tamen diuersis modis limitatur. Card. Tusch. d. concl. 83. n. 31.* 4

Vnde de proximo expellendus non habetur pro expulso, quin interim exigat & consequatur fructus possessionis, quam habet, vt per *Anchar. cons. 285. incip. Tria principaliter. num. 4. & seq.* vbi loquitur in eo, qui soluit Ioanni Bentiuolo, dum imminebat expulsio à ciuitate Bononiæ, quia iusta fuit exactio, & maximè quia expulsio erat dubia, licèt proxima ab effectu subsequuto, refert *Card. Tusch. d. conclus. 83. n. 33.* 5

Hinc etiam creandus de proximo clericus non potest habere beneficium, nisi sit actu clericus, quantumcunque incedat in habitu & tonsura, & promoueatur 6

ueatur statim, vt per *Felin. in d. cap. cum adeò. n. 4.*
7 *& seq.* quia Ordo debet præcedere, *Sanchez de Matrimon. lib. 7. disp. 42. num. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancel.*
8 *glos. 2. n. 66.* & in beneficijs attenditur capacitas de tempore præsentationis, *Mari Antonin. vari. resolut.*
9 *lib. 1. resol. 19. n. 1.* Poterit tamē patronus de proximo clericandum præsentare in hunc modum: Præsento Petrum de proximo clericandum, & peto eum ordinari. *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 4. q. 2. n. 5. & 6.* quem sic intelligit *Massobr. in praxi habendi concursum, prælud. 7. dub. 21. num. 86. secundum Roman. impress.* quod ego recipio, si taliter præsentatus, seu potiùs nominatus, intra tempus ad præsentandum præstitutum Ordines suscipiat, *de officio, & potestate Episcopi p. 3. allegat. 72. num. 78.*

10 Hinc pariter de proximo banniendus non habetur pro bannito, vt possit offendi vigore statuti, *Ias. in d. l. si qua mulier. num. 23. C. de sacrosanct. Eccles.* quem refert *Cardin. Tusch. d. concl. 183. n. 38.*

SVMMARIVM.

1 *Accusatore non probante reus absoluitur.*
2 *Accusator vbi nihil probauit, reus præsumptiuè dicitur docuisse de sua innocentia.*
3 *Accusator non probans tenetur ipsi accusato actione iniuriarum.*
4 *Reus etiam homo nequam accusatore non probante absoluitur.*
5 *Actore non probante reus absoluitur, remissiuè.*
6 *Accusatus de crimine læsæ maiestatis, & falsi, an teneatur innocentiam suam probare, ostenditur.*

Accusator.

AXIOMA VII.

1 ACCVSATORE non probante reus absoluitur, etiam quod pro sua innocentia nihil deduxerit, aut probauerit, *l. 1. ff. ad Turpill. l. qui accusare. C. de edendo,* vbi *Ias. num. 5. Bolognet. num. 1. Curt. iun. num. 4. Alciat. num. 17. & Purpur. etiam num. 17. cap. accusator 6. q. 5. Gig. de crimine læsæ maiest. lib. 2. tit. quomodo crimen læsæ maiest. probetur. q. 30. n. 1. Bursat. consil. 246. num. 1. Ioseph. Ludou. concl. 14. in 4. ampl. & Perus. decis. 14. Mascard. de probation. concl. 1224. n. 29. Alex. cons. 1. Viso processu, in princip. & cons. 89. Viso themate. num. 4. & 5. lib. 3. Roman. cons. 167. num. 3. Clar. §. fin. q. 62. in princip. Card. Tusch. lit. A. concl. 117. à*
2 *num. 63.* Nam vbi accusator nihil probauit, reus præsumptiuè dicitur docuisse de sua innocentia, ex *Mascard. d. conclus. 1224. n. 29.*

3 Amplia primò, vt accusatore non probante non solùm absoluendus sit reus, sed etiam accusator teneatur ipsi accusato actione iniuriarum, secundum *Angel. in l. item apud Labeonem. §. si quis libellos. ff. de iniur.* quem refert *Curt. senior in repet. l. admonendi. num. 356. ff. de iureiur. Roland. d. cons. 90. num. 3. & seq. lib. 3.*

4 Amplia secundò, vt procedat etiam quod reus sit homo nequam, ex allegatis per *Ioseph. Ludou. d. concl. 14. in 4. ampliat.* Et procedit Axioma siue in causa criminali procedatur per denunciationem, siue per accusationem, siue per inquisitionem, *Alex. cons. 1. in princip. lib. 3. Card. Tusch. d. concl. 117. n. 67.* siue in causa mixta accusationis, *Alex. cons. 66. col. 2. vers. veritm quia. lib. 1.*

Amplia tertiò in ciuilibus, in quibus vulgatum est Axioma, quod actore non probante reus absoluitur, de quo infrà *Axiom. 10.* 5

Limita in crimine læsæ maiestatis, in quo si accusator in probando deficiat, accusatus tamen suam innocentiam probare tenetur, & indicia contra se existentia, aut probationibus, aut per torturam purgare, per *tex. in l. si quis. C. ad legem Iul. maiest.* tradit *Gig. d. q. 30. in fin.* vbi subdit idem dicendum in crimine falsi, per *tex. in l. vbi autem. C. ad legem Cornel. de falsis.* Verùm hæc limitatio non conuenit nostro Axiomati, illa enim præsupponit accusatorem, qui licèt non plenè probauerit, probauit tamen tantum quod accusatum indiciauerit; quo casu nulla est specialitas in crimine læsæ maiestatis, aut crimine falsi, quia in omni crimine nisi reus illa indicia contrariis probationibus eliserit, torquendus est: Axioma verò nostrum intelligitur, & procedit, quando accusator nihil prorsus probauit, nec ad condemnationem, nec ad indicia. 6

SVMMARIVM.

1 *Acta faciunt rem notoriam.*
2 *Acta facta in iudicio ciuili, an & quando fidem faciant in criminali, & è contrà, remissiuè.*
3 *Acta facta coram Iudice seculari, an & quando fidem faciant coram Iudice Ecclesiastico, remissiuè.*
4 *Acta facta in iudicio summario, an & quando probent in plenario, remissiuè.*
5 *Acta facta in iudicio possessorio, an & quando fidem faciant in petitorio, remissiuè.*

Acta.

AXIOMA VIII.

ACTA faciunt rem notoriam, *l. fin. C. de re iudic. cap. ex insinuatione, de appellat.* vbi *Innoc. in fine, cap. cum olim, de verbor. signif. Alex. cons. 62. n. 24. vol. 7. Roland. consil. 41. num. 30. vol. 1. Becc. cons. 40. n. 3. vol. 1. Surd. cons. 154. num. 25. & cons. 118. num. 8. vol. 2. & cons. 188. num. 8. Cephal. cons. 602. num. 21. lib. 4. Tiraq. de retractu lig. §. 36. glos. 2. num. 44. Menoch. de interdict. remed. 1. recup. possess. num. 232. & de arbitr. Iudic. casu 166. n. 6. Mascard. de probation. concl. 1101. num. 13. & 14. Farinac. in praxi crimin. p. 1. q. 21. n. 14. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. cap. 15. num. 4. Glorit. resp. 3. num. 26. & resp. 10. num. 39.* 1

ACTA facta in iudicio ciuili, an & quantam fidem faciant in iudicio criminali? Vide *Bart. in l. 2. §. hoc edicto. n. 5.* & ibi *Alex. in addit. lit. E. & Angel. num. 8. ff. de vi bonor. rapt. Boss. in tit. de pluribus violent. num. 117. Clar. in pract. §. fin. q. 54. vers. item producantur, Mascard. de probat. conclus. 34. num. 4. Ceuall. communium contra communes. q. 296. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. conclus. 91. num. 11. Sigism. Scacc. de iudic. causar. ciuilium & crimin. lib. 1. cap. 74.* Et è contrà, an acta facta in iudicio criminali, probent in ciuili? Vide *Felin. in cap. causam quæ. num. 23. de testib. Caputaquen. decis. 57. 105. 106. & 107. lib. 1.* 2

Mascard.

Mascard. concl. 351. *n.* 3. *Card. Tusch. lit. P. concl.* 790. *Rot. decis.* 639. *n.* 3. *apud Farin. p.* 2. *recent.*

3 Acta facta coram Iudice seculari, an & qualem fidem faciant coram Iudice Ecclesiastico? Vide *Capell. Tholos. decis.* 199. *vers. item fuit quaesitum*, *Abb. num.* 10. *Aretin. num.* 21. *Felin. num.* 4. & *Dec. num.* 90. *cum seqq. in cap. at si clerici, de iudic. Card. Tusch. lit. A. conclus.* 91. *num.* 1. *Mascard. concl.* 33. *num.* 24. & *concl.* 149. *Menoch. cons.* 367. *à num.* 22.

4 Acta facta in iudicio summario, an & quando probent in plenario? Vide *Capr. in tract. de notorio. memb.* 1. *num.* 28. & 29. remissiuè *Paul. Tusch. in singular. lit. A. num.* 8. *Natt. cons.* 532. *num.* 10. *lib.* 3. *Gail. lib.* 1. *obseru.* 103. *Mascard. conclus.* 348. *num.* 9. & 10. *Card. Tusch. d. lit. A. concl.* 91. *num.* 7. *cum seq. Surd. de aliment. tit.* 1. *q.* 126. *num.* 4.

5 Acta facta in iudicio possessorio, an & quando faciant fidem in petitorio? Vide *Pute. decis.* 171. *alias* 166. *lib.* 2. *in correctis*, *Menoch. cons.* 366. *num.* 14. & *num.* 40. & *cons.* 367. *num.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Actio semel extincta non reuiuiscit.*

2 *Statutum liberans fideiussorem, si principalis debitoris persona potest haberi, eo ipso quod est captus, fideiussor est liberatus, nec reuiuiscit obligatio, si relaxetur.*

3 *Actiones suas remittentibus non est dandus ad eas regressus.*

4 *Nemo sine actione in iudicio experitur, nec alium cogere potest, in tantum vt Iudex debeat illum repellere etiam parte non opponente, imò & illa consentiente, vt num.* 5.

6 *Executio datur Manu Regia sine actione in iis, in quibus dictat ratio naturalis.*

7 *Repraesalia conceduntur sine actione, & officio Iudicis.*

8 *Obligationem annuam habens potest hodie agere, vt cùm venerit dies debitor soluat.*

9 *Iudicis officio quando quis sine actione experiatur, ostenditur.*

10 *Actionem habens rem habere dicitur.*

11 *Actio cui conceditur, multo fortiùs retentio.*

12 *Actio cui conceditur, multo fortiùs exceptio.*

13 *Actio est inanis, quā excludit inopia debitoris.*

14 *Actio personalis non datur contra tertium possessorem.*

15 *Actio personalis, quae debetur respectu rei, tollitur re perempta.*

Actio.

Axioma IX.

1 Actio semel extincta non reuiuiscit, *l. qui res.* §. *aream. ff. de solutionib. l. si vnus.* §. *sed si pactum. ff. de pactis. l. electio, cum ibi notatis. C. de noxalib. actionib. l. inter stipulantem.* §. *sacram. vers. nec reuocari. ff. de verb. oblig. l. Manius.* §. *duorum. ff. de legat.* 2. *l. heredibus*, vbi *glos.* 1. *ff. ad Trebell.* tradunt *Castren. cons.* 372. *Viso puncto, lib.* 2. *Tiraq. in l. si vnquam. verb. susceperit liberos. num.* 191. *C. de reuocand. donat. Gam. Lusit. decis.* 162. *num.* 4. *in fine, Ioseph. Sesse Aragon. decis.* 133. *n.* 9. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. A. concl.* 116. *per totam*, vbi *num.* 3. post *Signorol. cons.* 85. *n.* 1. & *seq.* hinc propterea colligit, quod si statutum liberet fideiussorem, si principalis debitoris persona 2 potest haberi, eo ipso quod est captus, fideiussor est liberatus, nec reuiuiscit obligatio, si relaxetur.

Actiones suas remittentibus non est dandus 3 ad eas regressus, *l. quaeritur.* §. *si venditor. ff. de aedilit. edicto. l. fin. ff. de remiss. pignor.* §. *si quis itaque. Instit. de bonorum possess. cap. ex transmissa, de renunciat. cap. ex ore, de priuileg. cap. quàm periculosum* 7. *q.* 1. tradunt *Tiraq. de retractu lig.* §. 1. *glos.* 9. *num.* 119. *Cou. vari. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 1. *Surd. decis.* 231. *num.* 13. *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.* 1. *q.* 13. *num.* 8. *Thom. de Thomass. in floribus legum. reg.* 272. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 1. *resol.* 104. *n.* 14.

Sine actione nemo in iudicio experitur, nec alium 4 cogere potest, *l. si pupilli.* §. *videamus. ff. de negot. gestis. l. quoties.* §. *si temporalis, de administ. tutor.* tradunt *Roman. cons.* 22. *Proposita. num.* 4. *Anch. cons.* 119. *Pluribus de causis, in princ. Ias. in l. si Titius. num.* 3. *ff. de verb. obligat.* & *in l. vbi pactum. num.* 10. *C. de transact. Mathesil. sing.* 7. *Castren. cons.* 250. *Viso puncto, in princ. lib.* 2. *Alex. cons.* 166. *lib.* 6. *Crauet. cons.* 191. *in princip. Tiraq. in l. si vnquam. verb. reuertatur. num.* 345. *C. de reuocand. donat. Anton. Gomez tom.* 2. *vari. cap.* 11. *n.* 24. *Soar. de Pace in pract. tom.* 3. *in initio. n.* 5. *Ioseph. Sesse Aragon. decis.* 189. *num.* 2. *Anton. Monach. Florent. decis.* 70. *num.* 10. *Cardin. Tusch. d. lit. A. concl.* 109. *num.* 5. *Card. Seraphin. decis.* 649. *n.* 1. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 3. *resolut.* 41. *num.* 2.

Amplia in tantum carentem actione non posse 5 agere, vt Iudex debeat talem actorem repellere, si sibi constat ex confessione, vel ex actis quod caret actione, *Ias. in l. vbi pactum. C. de transact. n.* 11. *vers. nota ergo*, vbi *num.* 19. subdit, quod si Iudex non repellat tenetur in syndicatu, *Castren. d. cons.* 250. *in princ. lib.* 2. *Alex. d. cons.* 166. *num.* 4. *vers. imò Iudex. lib.* 6. *Tiraq. d. verb. reuertatur. num.* 346. *Card. Tusch. d. concl.* 109. *num.* 14. Etiam parte non opponente, imò & illa consentiente, adhuc enim pars ipsa non posset audiri, quando omnino deficit actio, quae nata non sit, *Bart.* & alij *in d. l. vbi pactum*, *Alex. cons.* 136. *num.* 9. *lib.* 2. *Ruin. cons.* 190. *num.* 9. *lib.* 1. *Crauet. cons.* 91. *in princip. Cardin. Tusch. d. concl.* 109. *num.* 29. Procedit etiam coram arbitro & arbitratore, *Castren. d. cons.* 250. *in princ. lib.* 2. quem refert *Card. Tusch. d. concl.* 109. *n.* 37.

Limita in iis, in quibus dictat ratio naturalis, li- 6 cèt deficiat actio, vel sit sublata de facto, quia tunc datur executio Manu Regia, prout dabatur antequam esset actio inuenta, *Alex. cons.* 134. *Animaduersis. num.* 41. *vers. non obstat*, & *num.* 43. *lib.* 6. quem refert *Card. Tusch. d. concl.* 109. *num.* 43. Et in repraesaliis, quae conceduntur sine actione, & sine officio 7 Iudicis, sed Manu Regia, prout de Iure gentium omnia Manu Regia exercebantur, *Bart. in tract. repraesalearum, in* 3. *quaest. num.* 2. *vers. ad primum, in fine,* & *q.* 4. *in princip. vers. ad primum*, vbi *Apostil. in verbo, Manu Regia.* Limita etiam in habente obligatio- 8 nem annuam, quia potest hodie agere, vt cùm venerit dies debitor soluat, dummodo non vltra quadraginta annos, vt per *Crauet. de antiquit. temp. p.* 4. §. *materia ista. n.* 35. *Card. Tusch. d. concl.* 109. *num.* 45. Limita quoque, quia sine actione quis experitur 9 officio Iudicis contra eum ad quem res mea deuenit ex causa lucratiua sine culpa mea, quia ago contra eum ex aequitate, *l. si me* & *Titium. ff. si certum pet.*

Anch. conf.23. n.11. vers. ad secundum, Ægid. Bellam. cons.39. num.2. vers. nec obstat lex, Card. Tusch. d. concl. 109. num. 46. Vbi *num.50.* post *Ias. in §. superst. n.111. Instit. de actionib.* limitat etiam quando non est sine actione, sed bene exercitium actionis impeditur, vt quia agens non implet, vel non facit quod debet, quia tunc admittitur moræ purgatio; & *num. 53.* post *Alex. cons. 177. in fin. lib.1.* subdit ad hoc sufficere, si superueniat ipsum exercitium ante conclusum in causa.

10 ACTIONEM habens rem habere dicitur, *l. rem in bonis. ff. de acquir. rerum dominio. l. qui actionem. ff. de regulis Iuris. l. id apud se 143. ff. de verbor. signif.* tradunt *Bertazol. de clausul. instrum. claus.27. glos.6. num.3. & in repet. l. si quis maior. C. de transact. num.612. cum seqq. Menoch. cons. 77. num. 17. Ioan. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p.4. cap.1. num.3. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 214. num. 291. in 1. edit. alias resolut. 193. num.5. in 2. edit. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 136. num.5.*

11 ACTIO cui conceditur, multo fortiùs retentio, *l. si per retentionem, C. de vsuris, Rot. Bononien. decis.77. num. 4.* Facilius enim conceditur retentio, quam actio, *l. patre furioso. ff. de iis, qui sunt sui, vel alieni iuris. l. pluribus. ff. de verb. obligat. Surd. de aliment. tit.3. q. 7. num. 12. & tit.8. priuil. 28. num. 3. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 7. n. 28. vers. pro hoc, & de potest. eligendi cap.10. n.27.*

12 ACTIO cui conceditur, multo fortiùs exceptio, *l. 1. §. qui superficiem. ff. de superficieb. l. inuitus. §. cui damus. ff. de regulis Iuris, cap. qui ad agendum. eod. tit. lib.6. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxorem. §. 8. num.2.* vbi limitat, *Surd. cons.377. num.45.* Vide infra *sub verb. Exceptio. n.1.*

13 ACTIO est inanis, quam excludit inopia debitoris, *l. nam is. ff. de dolo. glos. verb. non est, in l. 1. ff. si ventre nom. mul. cap. olim 2. de restit. spoliator. Marches. de Commiss. p.3. cap.1. num.49. pag.315. Bellet. disquisit. clerical. p.1. tit. de clerico debitore. §. 1. n.3.*

14 ACTIO personalis non datur contra tertium possessorem, *l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. l. cum cui. C. de action. & oblig. Surd. decis.52. n.3. & decis. 173. n.9. & decis.236. num.8. & de aliment. tit.8. priuil. 48. n.3, & priuil. 51. num. 2. Cardin. Seraphin. decis. 168. n.1. & decis. 329. num.1. Mari. Antonin. vari. resolut. lib.2.*
15 *resol. fin. casu 42. vers. & licet.* Et illa quæ debetur respectu rei, tollitur re perempta, *l. Titia textores. §. fin. ff. de legat. 1. l. in naue. ff. locati. l. 1. in fin. C. de iure emphyt. Anton. Gom. var. tom.2. cap.3. n.18.*

SVMMARIVM.

1 *Actor debet sequi forum rei.*
2 *Actore non probante reus absoluitur, multipliciter ampliatur num.6.*
3 *Ius metimur ex persona actoris, non ex persona rei.*
4 *Reus etiamsi nihil probauerit, actore non probante absoluendus est.*
5 *Beneficialem titulum licèt reus non iustificet, actore non probante absoluendus est.*
7 *Actori non licet, quod reo denegatur.*
8 *Actor & reus sunt correlatiua, & à pari procedunt.*
9 *Actori quod conceditur, censetur etiam concessum reo.*
10 *Actor si impetrauerit causam conuentionis summariè tractari, pariter erit summaria causa reconuentionis rei.*
11 *Actor si impetrauit ius iniquum, debet pati pariter retorquutionem eiusdem iuris iniqui in se ipso.*
12 *Dolus actoris, & dolus rei insimul compensantur, ne vocati in ius veniant.*

Actor.

AXIOMA X.

ACTOR debet sequi forum rei, *l. in criminali. C. de iurisdict. omnium Iudic. l. Iuris ordinem. C. eod. tit. l. fin. C. vbi in rem actio. l. 2. C. vbi & apud quem, cap. experientia, & cap. si quisque 11. q. 1. cap. fanè, cap. cum sit generale, cap. si clericus, de foro compet. Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 11. in princip.* & apud Hispanos *l. 32. tit. 2. part. 3. & l. 8. & 9. tit. 3. lib. 4. noua Recopil. Angel. cons. 122. Quia debitum, in princip. Socin. reg. 10. Roman. cons. 412. per totum,* vbi latè *Oldrad. cons.83. num. 3. Roland. cons. 23. num. 8. & 12. lib. 2. Gutier. Canon. lib. 1. cap.34. num.8. Surd. cons.266. n.8. Carol. Bardel. cons.19. num.14. Gasp. Thesaur. quest. forens. lib.2. cap.15. num.6. Petr. Anch. cons.57. Quadam, in princip. Brunor à Sole in locis communib. verb. actor 2. Cardos. in praxi Iudicum & Aduocator. eod. verb. num.5. Anton. Oliban. de iure fisci. cap. 11. num. 12. pag. mihi 201. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 9. Ioseph. Sesse de inhibitionib. cap.8. §.3. num.7. & cap.26. num.3. Castil. lib. 3. quotidian. cap. 25. num.8. Ioan. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p. 2. cap. 14. n. 18. Franc. Molin. de brachio seculari. cap.35. num.2. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 15. num. 1. Seraphin. decis. 1018. n.1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 122. Aloys. Ricc. in collectan. decis. p. 5. collect. 1930. D. Barbos. in l. heres absens. §. proinde. num 8. cum multis seqq. ff. de iudic. Gloss. resp.13. num.1.* 1

ACTORE non probante reus absoluitur, *l. extat 25. ff. de iure fisci. l. vlt. C. de rei vendicat. l. qui accusare. C. de edendo. l. actor. C. de probation. l. 1. C. de alienat. iudic. mut. causa facta. §. retinendæ. Instit. de interdictis. cap. vlt. §. 6. q. 5. cap. cum Ecclesia, de causa possess. & propriet. cap. vlt. §. fanè, de iureiur. cap. vnic. post princip. vt ecclesiast. benefic. cap. inter dilectos, de fide instrum.* exornant *Duen. reg. 22. Hippol. sing. 169. & seq. & in l. vnius. §. in ea causa. num.3. & 4. ff. de quæstion. & in l. de minore. §. tormenta. ff. eod. tit.* Vbi ampliat duobus modis, & limitat quindecim modis, *Hieron. de Monte de finibus regundis cap. 48. à num. 1. Cou. vari. lib. 1. cap. 1. num. 8. Mathesil. sing. 17. Ioan. Garc. reg.7. Bald. cons.481. lib.1. & cons.406. Pramittendum est. lib.4. Anchar. cons.331. Visis, & diligenter, in princip. & cons.233. in princip. Deci. cons.3. à num. 8. in fin. Clar. in pract. crimin. lib. 5. §. fin. q. 62. num. 1. Capuaq. decis.2. lib.1.* latè *Paris. cons. 104. In præsenti causa. vol. 1. Corn. cons. 219. & cons. 315. vol. 4. Ruin. cons. 114. num. 11. lib. 3. Roland. cons. 60. num. 13. vol. 1. & cons. 67. num. 1. vol. 2. & cons. 90. num. 2. cum seqq. vol. 3. & cons. 27. num. 10. eod. vol. 3. Alexand. cons. 135. in princ. lib. 2. & cons. 16. In causa & lite, in princip. & cons. 132. Perlectis. num. 7. lib. 5. & cons. 127. Viso processu, in princip. vol. 7. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 14. Herculan. in tract. de negatiua num. 70. cum seqq.* vbi facit regulam cum limitationibus, *Alphan. collect. 102. Fran. Viui. lib. 1. commun. opin. verb. Actore non probante, Crauet. cons. 104. num. 18. & cons. 177. num. 1.* 2

ad

ad med. Hieron. Porteles in schol. ad Molin. §. actor. n. 1. Menoch. de arbitrar. casu 98. num. 16. & de præsumpt. lib. 1. præs. 87. num. 4. & præs. 93. num. 3. Mascard. de probat. concl. 36. vbi ampliat, & limitat pluribus modis, *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 11. Paulus Æmil. decis. 11. p. 1. Surd. de aliment. tit. 9. q. 12. n. 7. cum seqq. & cons. 328. n. 1. Seraphin. de priuileg. iuram. priuil. 27. num. 1. Flores de Mena ad Gam. decis. 36. n. 1. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. q. 14. num. 10. & de confident. q. 63. num. 23.* latè *Fului. Pacian. de probation. lib. 1. cap. 67.* vbi facit regulam cum decem & septem ampliationibus, & cum duabus limitationibus, *Alex. Trentasinq. variar. lib. 2. tit. de probation. resol. 2. num. 1. & 16. Cened. ad Decretal. collect. 125. n. 1. Cardos. in praxi Iudicum & Aduocat. verb. Actor. n. 4. Ioan. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p. 3. cap. 7. num. 108. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 217. num. 4. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. p. 1. decis. 71. n. 8. & decis. 111. n. 6. Anton Monach. Lucen. decis. 33. n. 46. Card. Seraphin. decis. 1421. num. 15. Aldouin. cons. 60. num. 12. & cons. 61. num. 6. Donell. Comment. Iuris Ciuilis lib. 19. cap. 15. col. 1. & lib. 20. cap. 2. col. fin. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 4. num. 28. & fragment. crimin. p. 1. lit. A. num. 30. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 1. num 5. & resol. 37. num. 6. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 117. per totam, Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 5. cap. 1. num. 95. Rot. decis. 409. num. 6. apud Farinac. p. 1. recent. Rot. etiam in Lunen. Sarzanen. beneficij 5. Iulij 1599. coram Illustrissimo D. meo Cardin. Millino, impressa per Viuian. post praxim Iurispatron. decis. 40. num. 4.*

3 Ratio est, quia ius metimur ex persona actoris, non ex persona rei, *l. 1. in princip. ff. si pars hered. pet. glos. in l. his consequenter, in princip. ff. famil. hercisc. Castren. cons. 76. In facto isto. n. 2. in fin. vers. & posito, & cons. 369. Viso & examinato, in princip. vol. 2. Roman. cons. 347. Quoad articulum. num. 4. vers. sufficit, Surd. consil. 150. n. 89. & de aliment. tit. 6. q. 4. n 9. Card. Tusch. d. concl. 117. num. 13.*

4 Amplia primò, procedere etiamsi reus nihil probauerit. *Florian. de S. Petro cons. 15. num. 3. vers. tertio sibi videtur obstare,* quem refert *Cardin. Tusch. d. concl. 117. n. 21.*

5 Amplia secundò in beneficialibus, quia actore non probante, licèt reus non iustificet titulum suum beneficialem, vel possessionem, absolui debet, vt per *Rot. decis. 419. quæ est 7. de except. & decis. 70. alias 6. de re iudic. Gemin. cons. 38. Pro clariori, in princip. & cons. 91. Præmitto, in princip. & cons. 92. in princip. Anchar. cons. 233. in princip. Card. Tusch. d. concl. 117. num. 29. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 11. num. 29. & 30.*

6 Amplia tertiò in petitorio, *Bald. cons. 481. in princip. vers. aut vtraque pars. lib. 1.* Et in possessorio, *Castren. cons. 81. lib. 2.* Et in iudicio manutentionis, *Bald. cons. 37. in princip. lib. 5.* Et in spolio, *Angel. cons. 367. in princip.* Et in emptione & venditione, *Alex. cons. 18. lib. 1.* Et in fideiussore reo, *Ioan. de Imola consil. 103. in fine.* Et tam in prima, quàm in secunda instantia, *Angel. Aretin. cons. 88. & cons. 113. num 5. & 6.* Et in materia feudali, *Signorol. de Homed. cons. 10. n. 5.* Et in causa matrimoniali, *Castilli. cons. 38. n. 8.*

7 ACTORI non licet, quod reo denegatur, *cap. 2. §. 4. q. 4. cap. non licet actori 32. de regulis Iuris. lib. 6. l. non debet. ff. eod. tit. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 204. Sigism. Scacc. de appellat. q. 18. limit. 7. n. 23. Dyn. cons. 24. Quæstio talis est. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 1[illegible]. Puteo. decis. 316. alias*

8 *307. lib. 2. in correctis.* Actor enim & reus sunt correlatiua, *Mari. Antonin. var. resolut. lib. 3. resol. 9. n. 3.* & à pari procedunt, *l. vlt. C. de fructib. & litium expens. cap. 2. de mutuis petit. Gabr. commun. tom. 3. tit. de clausulis, concl. 1. à num. 66. Valasc. cons. 25.*

Amplia in casu conuerso, quia quod conceditur 9 actori, censetur etiam concessum reo, ideo si actor obtinuit reum citari, vt personaliter compareat, debet pariter actor comparere personaliter, & è contrà, quia sunt correlatiui, *glos. verb. voluerit, in Clem. sæpe, de verb. signif. Gemin. in cap. 1. de dolo, & contum. lib. 6. Cardin. Tusch. d. concl. 119. num. 2.* Vnde proue- 10 nit, quod si actor impetrauerit causam conuentionis summariè tractari, pariter erit summaria causa reconuentionis rei, *glos. d. verb. voluerit, Card. Tusch. d. concl. 119. num. 3.* vbi *n. 4.* subdit propterea quod 11 si actor impetrauit ius iniquum, debet pati pariter retorquutionem eiusdem iuris iniqui in se ipso. Vnde etiam fit, vt si actor examinauit testes ad colorandam possessionem super petitorio suspenso, debeat reo pariter licere testes in petitorio ad discolorandam possessionem non obstante suspensione prædicta examinare, *Oldrad. cons. 311. num. 2.* quem refert *Card. Tusch. tom 3. lit. E. concl. 306. n. 1.*

Vnde si actor dolo rei, & reus dolo accusatoris 12 impediantur ne vocati in ius veniant, neuter poterit accusari, *l. fin. §. sed etsi stipulator. ff. ne quis eum, qui, Farin. fragment. crimin. p. 1. lit. D. n. 117.*

SVMMARIVM.

1 *Actum nihil dicitur, cùm quid superest ad agendum.*
2 *Actum qui gerit, in dubio præsumitur magis velle, vt ille valeat, quàm pereat.*
3 *Actum faciens censetur se adstringere legibus loquentibus de illo.*
4 *Actum frustratorium nemo præsumitur facere.*
5 *Actum celebrare, & ei consentire, paria sunt.*
6 *Alienare qui non potest de Iure, non potest alienationi consentire.*
7 *Actum non celebrare, vel minus ritè celebrare, paria sunt.*

Actum.

AXIOMA XI.

ACTVM nihil dicitur, cùm quid superest ad 1 agendum, *l. cùm Sylanianum,* vbi *Ias. num. 3. C. de his quibus vt indig. l. pen. C. ad Sylanian. l. Titia. ff. de verb. obligat. Hippol. cons. 112. n. 15. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. q. 8. num. 42. & n. 97. Anton. Monac. Lucen. decis. 25. num. 7. & Florent. decis. 19. n. 5. & Bononien. decis. 28. num. 12. Girond. de priuilegiorum, seu exemptionum explicat. num. 1133. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 199.* vbi ait procedere, quando illud, quod superest, essentiale est, & substantiale, secus autem si accidentale sit, & parui momenti. *Rot. decis. 725. num. 7. in fin. apud Farin. p. 2. recent.*

ACTVM qui gerit, in dubio præsumitur magis 2 velle, vt ille valeat, quàm pereat, *l. quoties. ff. de verb. obligat. l. quoties. ff. de rebus dub. l. quoties. ff. de regulis Iuris. l. 3. ff. de milit. testam. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præs. 34. Vant. de nullit. in princip. n. 24. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 2. tit. 15. à num. 2. Bruner à*

Sole in locis communib. verb. actus 10. *Menoch. de arbitrar. casu* 223. *num.*17.*& de præsumpt. lib.*1. *præs.*6.*n.*5. *Gutier. canon. lib.*1.*cap.*2.*num.*4. Vide *Axiom.*12.*n.*17. *&* 18.

3 ACTVM faciens censetur se adstringere legibus loquentibus de illo, vt per *Surd. cons.*347.*n.*24.

4 ACTVM frustratorium nemo præsumitur facere, *l.* 1. *in fin. ff. ad municip. l. vnic. C. de thesauris. lib.* 10. *Surd. consil.* 307. Nam actus frustratorios lex abhorret, *l. hac stipulatio. ff. vt legator. seu fideicommis. nomine cau. Surd. decis.*260. *num.*5. *cum seqq. & decis.*276.*n.*4. *cum seqq. & cons.*345. *num.*18.

5 ACTVM celebrare, & ei consentire, paria sunt, *l. vtrum, & l. seq. ff. ad leg. Pompei. de parricid. Tiraq. de retractu lig.* §.1.*glos.*9.*vers. præterea,& de iure primog. q.* 26. *vers. tertiò limita, Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4.*tit.* 2. *à num.* 12. *Melch. Phabos*

6 *Lusit. decis.* 60. *num.* 3. *tom.* 1. Alienare enim qui de Iure non potest, alienationi consentire non valet, *l.* 3. *C. si aduersus donat. Bart. cons.* 70. *num.* 1. *lib.* 1. *Roland. cons.* 15. *num.* 30. *lib.*1. *Tiraq. ad leges connub. glos.*8. *num.* 147. *Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap.*5. *num.*40.

7 ACTVM non celebrare, vel minus ritè celebrare, paria sunt, *Portol. de consortib. cap.*19. *num.*8. quæ enim non ritè fiunt, pro non factis habentur, *Hippol. in l. de vnoquoque. n.* 120. *ff. de re iudic. & sing.*431. *Tiraq. de retractu lig.* §.1.*glos.*10.*num.*31.*Perez l.*1.*tit.*3.*lib.*3. *Ordin. pag.*517.

SVMMARIVM.

1 *Actus præsumitur factus in executionem præcedentis tractatus, seu mandati.*

2 *Contractus secundus factus in executionem primi debet regulari à primo.*

3 *Actus qui sequitur, declarat intentionem præcedentem.*

4 *Actus regulariter tribuitur ordinanti, & non exequenti.*

5 *Actus non potest subsistere sine substantia.*

6 *Actus sumunt suam denominationem ab obiecto.*

7 *Agentium actus non operantur vltra intentionem eorum.*

8 *Dolus & absurdum vt tollatur, actus agentium operatur vltra intentionem eorum.*

9 *Actus semper iudicatur à principali intentione agentium.*

10 *Actus omnis iustificatur propter scientiam, & patientiam superiorum.*

11 *Perfectus non dicitur actus, quando est partim factus, & partim non.*

12 *Voluntatis meræ actus excludit Iuris necessitatem.*

13 *Actus legitimi non recipiunt diem, nec conditionem.*

14 *Geminatus actus inducit maiorem firmitatem.*

15 *Actus duo, eodem die, loco, & coram eisdem testibus gesti sunt correspectiui.*

16 *Actus debet semper interpretari vt aliquid operetur, non autem vt sit inutilis.*

17 *Actus in dubio debet interpretari validus.*

18 *Interpretatio omnis admittitur ad sustinendum actum.*

19 *Interpretatio, quæ fit pro validitate actus, est regina aliarum interpretationum.*

20 *Actus debet sustineri validus in dubio secundum propositum agentis, non autem secundum oppositum.*

21 *Actus dubius semper debet interpretari, vt minus sit damnosus gerenti.*

22 *Dispositio actus interpretari debet, vt videatur prouisum causæ magis necessaria.*

23 *Actus in dubio censetur potiùs ex causa necessaria, quàm voluntaria factus.*

24 *Actus corruit omissa forma legis.*

25 *Actus à principio nullus, nullum producit Iuris effectum.*

26 *Actus contra legis, seu statuti prohibitionem factus est nullus.*

Actus.

AXIOMA XII.

ACTVS præsumitur factus in executionem præcedentis tractatus, seu mandati, quando non exprimitur alia causa, *l.* 3. §. *verum. ff. de manumis. l. qui in aliena.* §. *si is qui putabat. ff. de acquir. hæred. l. pignori.* §. *fin. ff. de vsucapion. Alciat. de præsumpt. reg.* 2. *præs.* 24. *Alex. cons.* 25. *num.* 9. *lib.* 2. duplicatur *cons.*90. *Viso instrumento. num.*9. *lib.*3. *Bald. cons.* 299. *in princ. vers. & eadem lib.*1. *Hippol. in l. statuliber. n.*8. *ff. de quæstion. Menoch. de præsumpt. lib.*2. *præs.* 74. *n.*3. *& lib.*3. *præs.* 49. *num.*4. *Cardin. Tusch. practic. conclus. lit. A. concl.* 152. *num.*1. *& tom.*7. *lit. S. concl.*716. *n.*9. *Mascard. de probat. concl.* 619. *num.* 2. *& concl.* 1239. *num.* 8. *Surd. decis.* 325. *num.*7. *Rot. decis.* 454. *num.*3. *apud Farin. p.* 1. *recent. & decis.* 615. *num.* 2. *p.* 2. *recent. Glorit. resp.*3. *num.* 12. quia tunc censetur factus secundum naturam actus, & nomine præcedentis, *Crauet. cons.* 135. *Verba decreti. num.* 13. *vol.* 1. quem refert *Paul. Fusc. lit. A. sing.* 25. *in fine.* 1

Vnde si fiat contractus per verba de futuro, & postea in executionem talis contractus partes faciunt contractum, secundus actus, vel contractus debet regulari à primo, in cuius executionem factus est, adeò quod si primus est pignus, secundus debeat esse pignus, *Alex. cons.*156. *Viso instrumento, per totum. lib.*6. prout illum refert *Cardin. Tusch. d. lit. A. concl.*130. *num.*1. vbi *num.*2. *cum eodem Alex.* declarat hoc in tantum esse verum, quod secundus contractus factus in executionem primi, etiamsi fiat ex interuallo, debeat regulari à primo, vt si possunt concordari, semper reduci debeant ad concordiam; si non possunt concordari, quatenus secundus discordet, dicitur per errorem, & sic errorem continet, maximè quando primus erat per verba de futuro. 2

ACTVS qui sequitur, declarat intentionem præcedentem, *l. si hi qui. C. de adulter.* §. *pauonum. Instit. de rerum diuis. Tiraq. in l. si vnquam. verb. donatione largitus. num.*257. *C. de reuocandis donation. Surd. decis.* 326. *num.* 85. *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.* 7. *q.* 1. *num.* 72. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 58. *num.* 25. *cum seqq.* vbi subdit, quod secundus actus recipit declarationem à primo, *Rot. decis.*365. *num.*1. *in fin. apud Farin. p.*2. *recent.* 3

ACTVS regulariter tribuitur ordinanti, & non exequenti, *l. item eorum.* §. *decuriones. ff. quod cuiusque vniuers.* 4

vniuers. nom. l. vnum. §. 1. ff. de legat. 2. l. 2. §. omnia. C. de veteri Iure enucl. §. cumque hoc, in proœm. Institut. cap. super litteris, de rescript. cap. cum aliquibus, eod. tit. lib. 6. Roman. cons. 366. Quæritur, in princip. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 144. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 56. num. 88. & priuil. 65. num. 47. & decis. 292. num. 9. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 19. num. 5. Actus verò quando principio, vel fini attribuatur, vide *Card. Tusch. d. lit. A. concl. 153.*

5 Actvs non potest subsistere sine substantia, *l. cum hi. §. Prætor ait. ff. de transact. l. cum precario. ff. de precar. cap. tua nos, de sponsalib. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. cap. 26. num. 106.* nec subsistere potest sine sua materia, *l. nec emptio. ff. de contrah. empt.*

6 Actvs sumunt suam denominationem ab obiecto, *l. verum. ff. de furtis, cap. cum voluntate, in princip. de sent. excom. S. Thom. 1. 2. q. 18. art. 6. in corpore, ad fin. & q. 1. art. 3.* Et regulantur secundum naturam sui subiecti, *l. eius. ff. de operis libert.* Et actus agentium sunt in patiente bene disposito, *l. in omnibus 2. ff. de action. & oblig. l. si ergo. ff. si certum pet. l. 1. C. de hæred. instit.*

7 Actvs agentium non operantur vltra intentionem eorum, *l. non omnis. ff. si certum pet. l. in agris. ff. de acquir. rerum dominio, Ægid. Bellam. cons. 33. n. 38.* vbi subdit maximè procedere in iis, quæ pendent à potestate, *Socin. reg. 10. Alex. cons. 146. In causa, n. 10. & seq. lib. 5. Mantic. decis. 267. n. 3. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 13. Anton. Gomez tom. 1. vari. cap. 7. num. 4. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 125. per totam,* vbi *num. 3.* intelligit de intentione principali agentium, non secundaria, *Flamin. Paris. de confident. q. 27. num. 139. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 75. num. 22. & decis. 175. num. 10. p. 1. Seraphin. decis. 890. num. 2. Anton. Monach. Lucen. decis. 14. n. 41. Cas. Argel. de contradict. legit. q. 10. num. 36. Rot. decis. 555. num. 4. apud Farin. p. 1. recent.* Vide infrà *sub verb. Intentio, Axiom. 138.*

8 Limita, quia actus agentium operatur vltra intentionem eorum, ad tollendum dolum & absurdum; nam solutio debitoris facta secundum intentionem, semper est ad tollendam obligationem debitoris, & tamen si debitor soluat ei, qui non habet mandatum, vel non potest liberare, non tollitur obligatio præcedens, sed inducitur noua obligatio recipientis ad restituendum exactum, vt per *Alex. cons. 37. Viso, in princip. lib. 3.* prout illum refert *Card. Tusch. d. concl. 125. num. 12.*

9 Actvs semper iudicatur à principali intentione agentium, *l. si quis nec causam, in princip.* & ibi *Bald. ff. si certum pet. l. qui exceptionem. ff. de condict. indeb. l. 1. C. ad legem Cornel. de Sicar. Tiraq. de retract. lig. §. 30. glos. 1. num. 4. Couar. lib. 2. vari. cap. 4. num. 5. Anton. Gomez tom. 2. vari. cap. 2. num. 10.* quia actus quantumcunque fauorabilis contra voluntatem agentis minimè sustinetur, *l. si idem seruus. ff. de legat. 2. l. si cui purè, in fine princip. ff. ad Trebell. l. verbis,* vbi *Doctores, ff. de vulg. & pupill.* nam actus non à nomine, sed ab effectu iudicatur. *l. insulam. ff. de præscript. verb. l. cum manu facta. §. fin. ff. de contrah. empt. l. si olei. C. de locato.*

10 Actvs omnis iustificatur propter scientiam, & patientiam superiorum, *l. quis sit fugitiuus. §. ego puto. l. quod si nolit 31. §. qui assiduè. ff. de ædilit. edicto, cap. nisi essent, de præbend. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 2. num. 88.* Nam auctoritas superioris excusat à pœna, *glos. in cap. dixit 24. q. 5. Farin. in praxi crimin. q. 52. num. 83. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 19. num. 4.* & facit licitum, quod aliàs est illicitum, *l. non videtur. §. qui iussu. ff. de regulis Iuris, cap. quisquis, de regulis Iuris. lib. 6. Doctores in l. iustè possidet. ff. de acquir. possess. Farin. in d. praxi crimin. q. 97. num. 1. cum seq.* quem refert *Mari. Antonin. citato loco.*

11 Actvs non dicitur perfectus, quando est partim factus, & partim non, *l. 2. ibi, quia ipsi animaduertunt aliquid deesse. ff. de origine Iuris, cum citatis à Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 63. num. 31. Rot. decis. 725. num. 7. in fin. apud Farin. p. 2. recent.* paria enim sunt actum non incipere, vel cœptum non perficere, *l. fin. §. illud. C. de codicillis. §. pen. Instit. quibus modis testam. infirm.*

12 Actvs meræ voluntatis excludit Iuris necessitatem, *glos. & Doctores in l. solent. §. fin. ff. de officio Procons. & in l. cum de in rem verso. ff. de vsuris, glos. verb. temporis, in cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propriet. Garc. Gironda de priuilegiorum, seu exempt. explicat. n. 278.*

13 Actvs legitimi non recipiunt diem, neque conditionem, ideoque non possunt stare in suspenso, *l. actus legitimi. ff. de regulis Iuris, cap. actus legitimi, eod. tit. lib. 6.* latè *Card. Tusch. d. lit. A. concl. 129. per totam, Roman. cons. 403. num. 19. & 20. Rot. decis. 638. num. 4. p. 2. recent.* Quæ quidem citata Iura in priori parte, quatenus de actibus legitimis agunt, intelliguntur de illis, qui vel ex rei natura, vel ex speciali legis prohibitione, conditionem recipere prohibentur: sequentia autem eorum verba, videlicet, *conditionem non recipiunt*, idem important, ac si diceretur, vitiantur per conditionis, aut diei appositionem, id enim important verba, *non recipiunt*, hoc est, non sunt capaces conditionis, vel diei: vt sic reducatur illa regula, actus legitimi, *de regulis Iuris. lib. 6.* ad sensum & dispositionem *d. l. actus,* quæ non eò tendit, vt ostendat quinam sint actus legitimi, sed vt ostendat actus legitimos, quicunque illi sint, illos nempe qui vel ex rei natura, vel speciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere, per temporis, aut conditionis appositionem vitiari, non obstante reg. *cap. ad Apostolicam, de regularib. cap. biduum 2. q. 6.* in specie *tex. in l. obtinuit. ff. de conditionib. & demonstrat. cap. fin. de condition. apposit.* Quibus & aliis Iuribus constat, sæpe actus contra legis prohibitionem celebratos obtinere, quando non simplex & absoluta proponitur prohibitio, sed secundum quid, & conditiones adiectas contra Iuris prohibitionem, nullatenus dispositionem vitiare.

14 Actvs geminatus inducit maiorem firmitatem, & plus operatur, quàm simplex, *l. Balista 32. ff. ad Trebell. l. 4. iuncta glos. vlt. ff. de pignorat. act. Bart. in l. cum scimus. C. de agricol. & cens. lib. 11. Tiraq. in l. si vnquam. verb. reuertatur. num. 49. C. de reuocand. donat. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 2. cap. 2. à num. 4. & cap. 4. num. 31. & in rub. C. de bonis matern. p. 1. num. 14. vers. inde etiam, & num. 43. Brun. in tract. de augm. q. 4. princ. num. 15. Gig. de pensionib. q. 100. n. 5. Hippol. in l. 1. sub num. 38. C. ad leg. Iuliam de Sicar. Euerard. in cent. leg. loco à locutionis geminatione, Cassan. in catalogo gloriæ mundi. p. 8. consid. 27. ad finem, Emman. Costa in l. si ex cautione, fallent. 14. C. de non num. pecun. Perez in addit. ad Segur. in l. si ex legati causa. num. 183. ff. de verb. oblígat. Menoch. de arbitr. casu 213. num. 37. & cons. 10. num. 1. Mascard. de probation. concl. 347. num. 37. cum seqq. & concl. 621. num. 37. Surd. decis. 21. num. 10. & 20. & decis. 232. num. 2. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 395. num. 35. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 61. num. 6. & resol. 110. num. 1. & lib. 3. resol. 1. num. 32. Cardin. Tusch. tom. 4. lit. G. concl. 28. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 19. tit. 2. num. 6. Rot. decis. 676. n. 2. apud Farin. p. 2. recent.* Vide infrà *sub verb. Geminatio, Axiom. 105.*

15 Actvs duo eodem die, loco, & coram eisdem testibus gesti sunt correspectiui, *l. si ventri. §. fin. ff. de priuileg. credit. l. lecta. vers. dicebam. ff. si certum petatur, Card. Seraphin. decis. 359. num. 14. Surd. de aliment. tit. 1. q. 42. num. 48. Bernard. Graua. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 12. num. 7.* Aliàs autem censetur factus qui præcedere debuit, & qui debuit priùs fieri, *Alex. cons. 81. Lecto. num. 7. lib. 3. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 136. num. 56. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 7. num. 51. Mascard. de probationib. concl. 244. num. 4. Surd. decis. 288. n. 33. Cott. in memorabil. verb. Actus, Flamin. de resignat. benefic. lib. 4. q. 2. num. 36. cum seqq. Sanchez de Matrimon. lib. 3. disp. 35. n. 19.*

16 Actvs debet semper interpretari vt aliquid operetur, non autem vt sit inanis, & inutilis, *l. quoties. ff. de rebus dub. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 135. num. 1.* In dubio enim quilibet præsumitur elegisse viam, per quam dispositio sua sit vtilis, & habeat effectum, non autem vt impugnari possit, & reddi ad nihilum, *l. 3. ff. de testam. milit. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præs. 33. Socin. Iun. cons. 103. num. 28. lib. 1. Afflict. decis. 44. num. 25.* Non enim præsumitur actus elusoriè, & frustratoriè factus, *Mascard. de probat. concl. 595. à princip. Cardin. Tusch. tom. 4. lit. F. concl. 520. num. 4.*

17 Actvs in dubio debet interpretari validus, *l. quoties, ff. de rebus dub. l. quoties. ff. de verb. obligat. l. si quando. ff. de legat. 1. Abb. cons. 62. In controuersia, col. 1. num. 7. vers. tertio. lib. 2. Roland. à Valle cons. 61. num. 23. & seq. vers. quintò considerandum. lib. 3.* vbi extendit ad omnem actum, latè *Roman. cons. 180. Si admittimus. num. 4. cum seqq.* vbi extendit ad omnem dispositionem, videlicet contractus, testamenta, iuramentum, attestationes, & priuilegia, *Bertazol. de clausulis instrum. claus. 1. glos. 4. num. 5. & in repet. l. si quis maior. C. de transact. num. 506. Pichard. ad §. si quis alium. num. 4. Instit. de inutil. stipulat. Ferrer. in constit. Cathaloniæ. glos. 1. num. 151. Scacc. de appellat. q. 2. n. 29. & q. 3. num. 4. & q. 15. num. 225. in fine, Rot. decis. 469. num. 3. p. 2. recent. Card. Tusch. d. tom. 1. lit. A. concl. 136. Mari. Anton. vari. resolut. lib. 1. resol. 20. num. 16. Surd. cons. 44. num. 21.* Nam omnis interpretatio admittitur ad sustinendum actum, *Rot. decis. 469. n. 3. p. 2. recent. Roland. à Valle d. cons. 61. num. 26. lib. 3. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 136. num. 14.* & ista quæ
19 fit pro validitate actus, est regina aliarum interpretationum, *Cephal. cons. 51. num. 39. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit. 17. num. 13.* etiamsi aliquid quandoque disponatur præter intentionem agentium, *cap. 1. §. idem quoque, in fin. de desponsat. impub. lib. 6. Federic. de Senis cons. 15. num. 4. vers. item contra;* vel quamuis verba improprientur, *Fulgos. cons. 87. Visis superiùs allegatis. col. 1. vers. ex illa quoque vulgari, Abb. cons. 62. In controuersia. col. 3. num. 7. vers. tertiò principaliter. lib. 2. Roman. d. cons. 180. num. 4. in fine, & n. seq. Card. Tusch. d. concl. 136. num. 32. & seq.* Nam tanta est præsumptio quæ oritur propter validitatem actus, vt omnes alias vincat præsumptiones, *Dec. in cap. quoniam Abbas. num. 49. vers. secundò limita, de offic. deleg. & cons. 77. num. 5. Ruin. cons. 72. num. 4. lib. 2. Alciat. de præsumpt. reg. 1. præs. 30. n. 5. Roland. à Valle cons. 61. num. 27. lib. 3.* Vnde si verba possunt referri ad actus validos, & inualidos, etiam quod sint prolata in genere & in certa scientia, referri debent ad actus validos, *Bolognin. cons. 31. n. 14. vers. vel tertiò,* quem refert *Card. Tusch. d. tom. 4. lit. I. concl. 330. n. 60.*

20 Intellige actum debere sustineri validum in dubio secundum propositum agentis, non autem secundum oppositum, ideo transigens omni meliori modo, si non valet vt transactio, non etiam sustinebitur vt pactum gratuitum, quia sunt opposita; quia in transactione aliquid debet dari, vel remitti hinc inde, secus in pacto gratuito, *Angel. cons. 94. Cum lis, in fin. vers. nec obstat,* prout illum refert *Card. Tusch. d. concl. 136. num. 81.* Intellige etiam Axioma huiusmodi non procedere, quando si actus sustineretur excederemus facultatem gerentis actum, vel induceretur delictum, aut quis delinqueret in officio, quia tunc potiùs annullatur actus, *Alex. cons. 179. Visis ac ponderatis. num. 3. & 4. lib. 7. Card. Tusch. d. concl. 136. num. 84.* vbi *num. 73.* post *Rot. decis. 366. n. 7. p. 1. diuers.* subdit, interpretationem obscuram & cauillosam non debere fieri ad sustinendum actum, quia intolerabilis interpretatio semper excluditur.

Actvs dubius semper debet interpretari, vt minus sit damnosus gerenti, & plus vtilis, quàm esse possit, quia hæc est naturalis intentio gerentis actum, ne sibi noceat, vt per *Crauet. cons. 14. n. 8. & cons. 106. num. 8. & 9. Paris. consil. 53. num. 4. lib. 4. Rot. decis. 596. num. 4. apud Farin. p. 2. recent. Cardin. Tusch. d. lit. A. concl. 138. num. 1. & tom. 4. lit. I. concl. 330. num. 56.* vbi *num. 57.* post *Alex. cons. 185. num. 2. lib. 6.* subdit, quod quando actus potest habere duplicem effectum, interpretatur in parte quæ magis vtilis est. 21

Actvs dispositio interpretari debet, vt videatur prouisum causæ magis necessariæ, & vtili, *l. cum ex pluribus. ff. de solution. Bart. in l. triticum. ff. de verb. oblig. & in l. vlt. C. de aliment. pupil. præst. Menoch. cons. 195. num. 5.* 22

Actvs in dubio censetur potiùs ex causa necessaria, quàm voluntaria factus, *l. Aristo. §. 1. ff. de iure delib. l. pater filium, in fin. ff. ad legem Falcid. l. miles. §. fin. ff. de adulter. l. proximè. ff. de ritu nupt. l. si cùm dotem. §. si pater. ff. soluto matrim. l. huiusmodi. §. cùm pater. ff. de legat. 1. Crauet. cons. 106. num. 9. & seq. & cons. 119. num. 12. & cons. 125. num. 12. & cons. 272. n. 4. & cons. 304. num. 5. vers. actus. Roman. cons. 247. Primo. col. 2. vers. est igitur. Cardin. Tusch. d. lit. A. concl. 138. n. 2.* latiùs *concl. 149. per totam,* vbi *num. 2.* post *Bald. cons. 35. post med. vers. facit. lib. 2.* ampliat, vt procedat etiam in dispositione legis, vt in dubio censeatur emanasse in causam magis necessariam. 23

Actvs corruit omissa forma legis, *l. cum hi. §. si prætor. ff. de transact. l. traditionibus. C. de pactis, cap. cùm dilecta, de rescript. cap. quia propter, de elect. cap. 1. de rebus Eccles. non alien. lib. 6. cap. quæ contra, de regulis Iuris. lib. 6. Euerard. in topicis legal. loco 53. Rebuff. in tract. de pacificis possess. num. 155. Tiraq. de retractu conuent. §. 4. glos. 6. num. 31.* vbi intelligit, etiamsi omittatur in minimo, *Surd. decis. 268. n. 8. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 7. num. 13. Valasc. cons. 103. num. 3. & cons. 133. num. 4. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 30. n. 10. Escob. de ratiocin. cap. 11. num. 19. Ferrer. in constit. Cathaloniæ glos. 1. num. 350. Ioan. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p. 2. cap. 4. num. 21. & p. 4. cap. 2. num. 104. Farin. in praxi crimin. p. 4. cons. 65. in addit. lit. D. Mari. Antonin. vari. lib. 1. resol. 26. num. 3. & lib. 2. resol. 47. num. 17. Anton. Monach. Lucen. decis. 53. num. 35. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 213.* vbi intelligit procedere, quando omittitur forma essentialis, & necessaria, *Rot. decis. 15. num. 3. apud Farin. p. 2. recent.* Vide infrà *sub verb. Forma, Axiom. 100.* 24

Actvs à principio nullus, nullum producit Iuris effectum, *l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. cap. ad præsentiam, de appellationib.* latè *Roman. cons. 412. Pro habenda. num. 4. cum seqq. Roland. à Valle cons. 63. num. 33. & cons. 76. num. 21. lib. 1. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. A. concl. 139. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast.* 25

ecclesiast. decis. 250. *num.* 2. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 219. *n.* 2. *in* 2. *edit. Seraphin. decis.* 229. *num.* 2. vbi ait, quod actus ipso iure nullus conualescere non poteſt. Verùm licèt actus nullus nihil operetur, operatur tamen declarationem mentis ipſius gerentis actum, latè *Roman. conſ.* 179. *Ampliſſime Doctor. n.* 11. *Bellon. conſ.* 5. *In puncto. n.* 12. *verſ. ne dicat aliquis.*

26 Actvs contra legis, ſeu ſtatuti prohibitionem factus eſt nullus, etiam quod eadem lex, ſiue ſtatutum poſt prohibitionem actum expreſsè non annullet, *l. non dubium, in princip. C. de legib.* vbi *Bart. num.* 2. *verſ. tu inuenis, & n.* 13. *Bald. ante num.* 1. *verſ. quidam ſeruauit, & num.* 2. *verſ. quartò nota, Paul. de Castro num.* 2. *verſ. in ſecunda, Iaſ. num.* 17. *in* 8. *notab. Tiraq. ad leges connub. gloſ.* 4. *num.* 7. *Virgil. Boccac. in conſtit. Piceni. gloſ.* 6. *num.* 110. *Soar. de legib. lib.* 5. *c.* 25. *num.* 1. & 2. & *cap.* 27. *n.* 2. *Salas in ſimili tract. q.* 96. *tract.* 14. *diſp.* 15. *ſect.* 8. *num.* 16. Intellige, quando lex, ſeu ſtatutum prohibet actus ſubſtantiam, quia ſecus eſſet, ſi in aliquo actu ſolùm qualitatem prohiberet, cùm tunc actus contra legem factus non eſſet nullus, ſed validus, *Soar. d. c.* 25. *à n.* 10. *Salas d. ſect.* 8. *n.* 19. *in fine, & n.* 20.

SVMMARIVM.

1 *Additamentum non mutat naturam eius, cui adijcitur, ſi non auget, nec minuit actum primum, &c.*

2 *Additamentum, quod venit ad interpretationem legis, vel ſtatuti, debet intelligi in caſibus in quibus loquitur ſtatutum interpretatum.*

3 *Additamentum ſi repugnat ſubſtantiæ rei, cui adijcitur, illam deſtruit.*

Additamentum.

Axioma XIII.

1 Additamentvm non mutat naturam eius, cui adiicitur, imò ſequitur eandem naturam, & eandem actionem imitatur, aliàs eſſet deſtruere, & non addere, *Oldrad. conſ.* 131. *num.* 13. *verſ. & hoc vt clarius, Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom.* 1. *lit. A. concl.* 181. *num.* 1. vbi *num.* 3. poſt *Roman. conſ.* 45. declarat procedere ſi additamentum non auget, neque minuit actum primum, cui fit adiectio, quia cenſetur idem actus cum primo.

2 Vnde additio, vel additamentum, quod venit ad interpretationẽ legis, vel ſtatuti, aut alterius diſpoſitionis, debet intelligi in caſibus in quibus loquitur ſtatutum interpretatum, vt per *Alex. conſ.* 13. *Circa primum. num.* 13. *verſ. præterea. lib.* 3. ſubditque, quod ipſa additio interpretatiua facta ſtatuto antiquo, eſt repetitiua, & influit etiam in ſtatuto nouo facto in additionem antiqui.

3 Limita, niſi additamentum repugnet ſubſtantiæ rei, cui adiicitur, quia tunc potiùs deſtruit, vt de pacto de non reuocando in cauſa mortis, de conuentione in prætoria ſtipulatione, & ſimilibus, quæ inducunt nouam diſpoſitionem, & nouam ſubſtantiam, quia ſibi non communicant, nec inuicem compatiuntur, *Oldrad. conſ.* 171. *in princip. num.* 5. quem refert *Cardin. Tuſch. d. concl.* 182. *n.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Æquiparatorum eadem eſt diſpoſitio.*

2 *Extenſio fit regulariter de vno æquiparato ad aliud.*

3 *Amplia etiam in pœnalibus, exorbitantibus, & correctorijs.*

4 *Extenſio in æquiparatis vt fiat, debet eſſe æquiparatio vniuerſalis.*

Æquiparatum.

Axioma XIV.

Æqviparatorvm eadem eſt diſpoſitio, 1
l. 1. *ff. de legat.* 1. *gloſ. in l. ſi quis ſeruo. C. de furtis, & in cap. ſi poſtquam. §. fin. de elect. in* 6. *Ioan. de Anan. conſ.* 27. *Viſo caſu. num.* 3. *Alex. conſ.* 17. *Viſis. num.* 3. *lib.* 3. *Roman. conſ.* 129. *licèt magna*, vbi quod in æquiparatis idem ius diſponitur etiam per extenſionem, & quod procedit in ſtatuto, & in lege generali, *Beroi. conſ.* 27. *num.* 3. *lib.* 1. *Decian. conſ.* 6. *num.* 27. & *conſ.* 45. *num.* 35. *lib.* 1. *Menoch. de arbitr. caſu* 88. *num.* 8. *Aloyſ. Ricc. in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.* 223. *num.* 4. *p.* 2. *Anton. Monach. Bononien. deciſ.* 68. *num.* 19. *Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom* 3. *lit. E. concl.* 308. *Flamin. Pariſ. de confident. q.* 27. *num.* 74. & *q.* 28. *num.* 82. *Mari. Antonin. vari. reſolut. lib.* 3. *reſol.* 25. *num.* 10. *Surd. conſ.* 384. *num.* 22. *Octau. Glorit. reſp.* 5. *n.* 38. *Imbrian. de primo, & ſecundo benefic. conſid.* 8. *num.* 114.

Æqviparatorvm quia idem eſt iudicium, 2
ideo fit extenſio regulariter de vno æquiparato ad aliud, vt per *Bart.* & alios *in l.* 1. *ff. de legat.* 1. *Curt. Iun. conſ.* 114. *num.* 7. *Gabr. conſ.* 21. *num.* 37. & *ſeq. lib.* 1. *Cephal. conſ.* 257. *num.* 17. & *ſeq. Euerard. in loco à ratione legis larga. num.* 52. & *in loco à ſimili. num.* 7. *verſ. & generaliter, Roland. conſ.* 27. *num.* 2. & 15. *lib.* 1. *Oſaſch. Pedam. deciſ.* 67. *num.* 9. *verſ. pro hac opinione. Villagut. in tract. de extenſ. legum. rub. de extenſ. leg. correct. & pœn. ſimul. num.* 64. *Octau. Glorit. reſp.* 5. *num.* 38.

Amplia etiam in pœnalibus, exorbitantibus, & 3
correctoriis, vt tenent *Barbat. conſ.* 26. *per totum. lib.* 3. *Abb. conſ.* 75. *num.* 6. *verſ. præterea. lib.* 1. *Alex. conſ.* 117. *Viſo titulo. num.* 15. & 16. *lib.* 6. *Cardin. Tuſch. d. concl.* 308. *à num.* 15. & *d. lit. E. concl.* 663. *num.* 48. *Ruin. conſ.* 10. *num.* 11. *lib.* 3. *Gabr. conſ.* 21. *num.* 38. *lib.* 1. *Pariſ. conſ.* 22. *n.* 42. *lib.* 2. *Decian. conſ.* 11. *n.* 153. *lib.* 1. *Villalob. commun. opin. lit. E. num.* 157. *Euerard. in loco à ratione legis larga. num.* 27. & 66. & *in loco à ſimili. num.* 7. *verſ. & generaliter, & in loco à ſpeciali. num.* 6. *in* 3. *limit. Oſaſch. Pedamont. deciſ.* 94. *num.* 20. *M. Anton. Eugen. conſ.* 49. *num.* 38. *lib.* 1. *Honded. conſ.* 75. *n.* 25. *lib.* 1. *Villag. d. rub. de extenſ. leg. correct. & pœnal. ſimul. n.* 64.

Intellige æquiparationem debere eſſe vniuerſa- 4
lem per viam regulæ, & in omnibus, & per omnia, ad hoc vt fiat extenſio in æquiparatis, *gloſ. verb. ſacri. in cap. vnic. de voto. lib.* 6. *gloſ. verb. prorogamus, in cap. conſtitutus, de Regularib. eod. lib. Aym. de antiquit. temp. p.* 4. *in princip. num.* 100. & *ſeq.* & *n.* 155. *Angel. Aretin. conſ.* 58. *In cauſa mota. num.* 7. *verſ. probatur. lib.* 7. *Barbat. conſ.* 26. *in princip. lib.* 3. *Curt. Sen. conſ.* 48. *num.* 19. & *conſ.* 49. *num.* 43. *Euerard. in loco à ratione legis larga. num.* 52. & *in loco à ſimili. num.* 20. *Roland. conſ.* 27. *n.* 17. *lib.* 1. *M. Anton. Eugen. conſ.* 49. *num.* 39.

num. 39. Villag. d. rub. de extens. leg. correct. & pœn. simul. num. 64. in fin. vers. limita singulariter. Honded. cons. 95. num. 119. lib. 1. Cardin. Tusch. d. tom. 3. lit. E. concl. 318. num. 18. & 28. vbi *num. 38.* post *Roman. d. cons. 179. num. 12.* limitat, vt non procedat si superueniat aliquid ad fauorem vnius ex æquiparatis, quod non respiciat parificationem.

SVMMARIVM.

1 *Aequitas scripta præfertur rigori.*

2 *Aequitas scripta vbi reperitur in genere, & rigor contrarius similiter in genere, præfertur æquitas rigori.*

3 *Aequitas non scripta non præfertur rigori.*

4 *Aequitas cerebrina non dicitur æquitas, sed iniquitas, quando est contra leges.*

5 *Aequitas quid sit, ostenditur.*

6 *Aequitas in paribus causis paria iura desiderat.*

Æquitas.
Axioma XV.

1 ÆQVITAS præfertur rigori, *l. 1. §. si ego. ff. si pars. hered. pet. l. fin. in fin. ff. de offic. Præsid. l. maiorem. ff. de pactis. l. 1. C. de legib. l. placuit. C. de indic. cap. fin. de transactionib. Hippol. sing. 685. Bernard. reg. 245. Fulgos. in d. l. 1. num. 8. Anchar. cons. 23. n. 11. & cons. 79. in princip. Bald. cons. 250. In quæstione. num. 12. lib. 1.* vbi quod procedit in pœnis corporalibus, *& cons. 429. Quidam. num. 2. eod. lib. 1.* vbi quod procedit in materia feudali, *& cons. 434. Pactum, circa fin. vers. nam dicere, eod. lib. 1.* vbi ampliat in pactis, *& cons. 486. Istud, circa fin. vers. octauo, lib. 2.* vbi ampliat in interpretandis opinionibus dubiis legis, vel hominis, *Angel. cons. 353. Florentia. num. 3.* vbi ampliat coram arbitris, seu arbitratoribus, *Tiraq. de retractu lig. §. 35. glos. 1. num. 4. Strach. de mercat. tit. quomodo procedendum in causa mercaturæ. num. 4. Sarmien. lib. 3. selectar. cap. 8. num. 4. ad fin. Conar. in reg. possessor. p. 2. §. 6. à n. 2. Mendoza de pactis, lib. 1. cap. 3. num. 9. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 17. Valasc. de Iure emphyt. q. 5. num. 4. Fachin. controuers. lib. 1. cap. 3. & lib. 11. cap. 3. Bertazol. in repet. l. si quis maior. num. 32. C. de transactionib. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. E. concl. 312. per totam, Morl. in emporio Iuris Ciuilis. p. 1. tit. 1. q. 11. per totam, Card. Mantic. decis. 148. n. 3. Anton. Monach. Lucen. decis. 68. num. 15. & Bononien. decis. 19. num. 3. & Florentina decis. 70. num. 31.* vbi intelligit, dummodo sit scripta, *Imbrian. de primo, & secundo benefic. consid. 1. n. 25.*

2 Vbi enim reperitur æquitas scripta in genere, & rigor contrarius similiter in genere, præfertur æquitas rigori; idem si æquitas & rigor scripti sint ambo in specie, *d. l. placuit*, sed vbi reperitur æquitas scripta in genere, & rigor in specie; vt quia æquitas naturalis generaliter dictet neminem cum alterius iactura locupletari debere, *l. nam hoc natura. ff. de condict. indeb.* rigor verò dictet specialiter præscriptiones, & vsucapiones in alterius damnum procedere fauore bonæ fidei possessoris, & in odium negligentis, vt *in l. 1. ff. de vsucap.* tunc rigor æquitati præfereretur, ita *Dyn. in reg. possessor. de regulis Iuris. in 6. Bart. in d. l. 1. n. 1. Fulgos. col. 1. num. 2. vers. in glos. 1. Imol. col. 1. num. 2. Paul. de Castro col. 2. num. 3. Ludou. Roman. col. 1. num. 1. & in l. si insulam. col. 5. num. 22. ff. de verborum obligat.* vbi testatur hanc esse communem omnium opinionem, *Salicet. in d. l. placuit. col. 1. num. 1.* vbi etiam *Corn. in princip. Ias. col. vlt. num. 3. Curt. Iun. col. 3. num. 19.* quos refert, & sequitur *Rendina in promptuario receptarum sentent. tom. 1. tit. 100. num. 11.* Et quod semper interpretatio fit secundum æquitatem dicit *Socin. cons. 159. In præsenti. num. 28. lib. 2.* & illa quæ fuerit iusta, ac naturali consona æquitati, sumenda est, ait *Roman. cons. 16. num. 5.* quem refert *Card. Tusch. tom. 4. lit. I. concl. 330. num. 8.* vbi *num. 35.* post *Bald. cons. 486. circa fin. lib. 2.* subdit, quod verisimilitudo sumitur ex ea interpretatione, quæ sapit æquitatem, & arbitrium boni viri in dispositionibus dubiis.

Limita Axioma in æquitate non scripta, quæ est 3 ex proprio capite Iudicis, quia illa non præfertur rigori scripto, vt per *Fulgos. cons. 158. Domina Graecolina. num. 3.* vbi quod Iudex debet condemnare victum in expensis, & sine causa prætextu æquitatis non debet absoluere, nisi habuerit iustam causam litigandi, *Anton. Monach. Florent. decis. 70. n. 31. Card. Tusch. d. tom. 3 lit. E. concl. 312. n. 16.* 4 Æquitas enim cerebrina ex suo capite non dicitur æquitas, sed iniquitas, quando est contra leges, ideo non extendenda, *Ias. in l. quod si Ephesi. §. interdum, in fine, ff. de eo quod certo loco, Decian. cons. 38. n. 42. & 43. lib. 1. Cardin. Tusch. vbi sup. n. 17.* vbi *n. 18.* subdit, quod sicut species derogat generi, ita rigor scriptus in specie præfertur æquitati scriptæ in genere, & *n. 19.* ait, quod æquitas desumpta argumentatiuè ab alia materia, vel simili, tanquam generalis non præfertur rigori in casu speciali. Vnde ex *Bald. cons. 253. n. 3. vers. pro quo probando. lib. 5.* colligit idem *Card. Tusch. tom. 4. lit. G. concl. 36. n. 28.* quod quando rigor est specialis, & æquitas generalis, præfertur rigor ratione specialitatis.

ÆQVITAS est quædam factorum conuenientia, 5 *l. Iulianus. ff. de legib.* & rectitudo iudicij naturalem sequens rationem, *Bald. in l. omnes populi. n. 19. ff. de iustitia & iure, Decian. cons. 36. n. 42. lib. 1.* Est ipsa iustitia naturalis, & in effectu differt à Iure, quia per disputationes Iurisprudentum elimatur æquitas, & fit ius scriptum, prout dicimus de scypho argenteo elimato producto à naturali materia argentea, *Fulgos. in l. 1. n. 7. & 8. C. de legib.* Et est quædam æqualitas de se ipso in alium secundum naturam, vt, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, de qua *in tit. quod quisque Iuris*, & ideo æquitatem dicit lex naturæ, neminem cum alterius detrimento locupletari, *l. iure naturæ. ff. de regul. Iuris*, & ita eleganter tradit *Cardin. Tusch. d. lit. E. concl. 310. num. 1. cum seqq.* Vnde Calderin. *consil. 267. in princip. vers. multo, alias 5. de rebus Eccles. non alien.* ait, quod omnis contractus, vt est donatio, vnio, & translatio de consensu, & ex causa rationabili, dicitur super æquitate naturali fundari, & *Guid. Pap. decis. 362.* vbi quod non reperitur maior æquitas, quàm quod res restituatur domino suo, & *Castren. cons. 164. In præsenti. n. 6. lib. 2.* vbi quod ex æquitate fuit introductum, vt filius succedat in locum patris, quando agitur de successione cum patruo, *Alex. cons. 26. Consideratis. n. 4. lib. 4.* vbi quod æquitas requirit quod bona ascendentium æqualiter diuidantur inter filios, *Petr. de Anch. cons. 57. Quædam. n. 3.* vbi quod vbicunque Iudicis arbitrium intrat, debet æquitatem seruare, *Signorol. consil. 139. n. 6.* vbi quod æquitas dicitur mater exceptionis, ita vt exceptio dicatur esse ex æquitate.

ÆQVITAS

6 ÆQVITAS in paribus causis paria Iura desiderat, *l. fin. C. ad leg. Falcid. cap. cùm dilecta, de confirmat. vtili, Anton. Monach. Lucensi decis. 55. n. 34. & Bononien. decis. 62. sub n. 4. & Florent. decis. 18. n. 19. & decis. 70. num. 45.*

SVMMARIVM.

1 *Aequalitas in iudiciis est seruanda.*
2 *Aequalitas inter partes debet in cunctis seruari.*
3 *Aequalitas vt seruetur, sæpe receditur à regulis Iuris, & proprietate sermonis.*
4 *Dispositio in dubio semper est interpretanda in eum sensum, qui magis ad æqualitatem reducit.*
5 *Aequalitatis seruandæ ratione fit extensio de vno ad alium.*

Æqualitas.

AXIOMA XVI.

1 ÆQVALITAS maximè in iudiciis est semper seruanda, *l. fin. C. de procurat. l. non debet actori. ff. de regulis Iuris, cap. non licet, eod. tit. lib. 6. Oldrad. cons. 311. n. 2. vers. & si dicatur, & cons. 323. n. 4. Federic. de Senis cons. 189. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 155. Rot. decis. 462. n. 9. & decis. 529. n. 3. p. 2. recent. Cardin. Tusch. tom. 3. lit. E. concl. 306. per totam*, & faciunt quæ dixi suprà *sub verb. Actor, in fine.*

2 ÆQVALITAS inter partes debet in cunctis seruari, & actor & reus non debent ad imparia iudicari, *l. cùm pater. §. euictis. ff. de legat. 2. l. cùm oportet. C. de bonis quæ liber. l. petenda. C. de tempor. in integ. restit. l. fin. C. de fructibus, & lit. expens. l. fin. C. de expens. lib. 11. cap. in iudiciis, de regul. Iuris, lib. 6. Socin. Iun. cons. 4. col. 2. vol. 1. Ruin. consil. 133. col. 1. vol. 1. Roland. cons. 51. n. 8. vol. 4. Becc. cons. 43. in fine, Vincent. de Franch. decis. 23. n. 9. Pereg. cons. 93. n. 21. vol. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. n. 164. cum seqq. Rot. decis. 1. n. 14. apud Farin. p. 2. recent. & in Romana de Capuzucchis 10. Aprilis 1606. coram Card. Lancelletto.*
3 Vnde propter seruandam æqualitatem sæpe receditur à regulis Iuris, & proprietate sermonis, *l. fin. C. commun. vtriusque iud. l. quæsitum. §. sed & ipse Papinianus. ff. de fundo instr. Bart. in l. cùm pater. §. euictis. ff. de legat. 2. Socin. in l. 1. in 4. notab. ff. de rebus dub. Cephal. cons. 545. n. 15. lib. 4. Hieron. Gabr. cons. 90. n. 22. & cons. 96. n. 31. lib. 1.*
4 *Honded. cons. 29. n. 96. lib. 1.* Et in dubio semper interpretãda est dispositio in eum sensum, qui magis ad æqualitatem reducit, *Tiraq. de primog. q. 4. n. 5. Alba cons. 421. n. 14. vers. & in dubio, Cephal. cons. 545.*
5 *n. 15. & 16. Honded. cons. 29. n. 100. lib. 1.* Imò ratione æqualitatis seruandæ fit etiam extensio de vno ad alium, *§. illud. Instit. de societ. l. fin. C. de fruct. & lit. expens. Aym. cons. 133. n. 8. vers. quinimò. Honded. cons. 29. n. 98. & cons. 59. n. 64. lib. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Affectus non punitur, nisi sequatur effectus.*
2 *Limita in atrocissimis delictis.*
3 *Conatus in grauibus delictis pœna ordinaria non punitur de consuetudine Italiæ.*

Affectus.

AXIOMA XVII.

AFFECTVS non sumitur nisi sequatur effectus, *l. cogitationis. ff. de pœnis. l. 1. in fin. ff. quod quisque Iuris*, exornant *Thomas de Thomass. in floribus legum. reg. 18. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. C. concl. 544. Aloys. Ricc. in collect. decis. 1895. & in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 589. num. 2. in 1. edit. & resol. 520. num. 2. in 2. edit. & in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 70. n. 6. p. 1. Benedict. Ægid. in rep. l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. p. 1. cap. 7. num. 32. Franc. Galet. in margarita casuum conscient. verb. Affectus*, vbi ampliat in censuris, de quo etiam *Vgolinus de officio Episcopi, cap. 21. num. 3. vers. tertio.* 1

Limita primò in atrocissimis delictis, de quibus *in l. generaliter, in princip. ff. de calumniat. & in l. si à seruo. ff. de condict. ob turpem causam, & in l. quisquis, in princip. ff. ad leg. Iul. maiest. & in l. is qui cum telo. C. ad leg. Cornel. de Sicar. & in l. si quis persuaserit. C. de furtis, & in l. si quis non dicam. C. de Episcop. & cleric.* cum aliis citatis à *Brunor. à Sole in locis communib. verb. Affectus, Cardos. in praxi Iudicum, verb. delictum. num. 55. Sayr. in claui Regia. lib. 3. cap. 8. num. 28. Thesaur. decis. 15.* vbi de crimine læsæ maiestatis, *Æn. Robert. lib. 1. rerum iudic. cap. 6.* vbi de atrocissimo veneficij delicto, *Farin. in praxi crimin. p. 5. q. 122. num. 14. & num. 77.* vbi de crimine assassinij, *Aloys. Ricc. collectan. 326. & 1377. & d. collect. 1895. circa fin. Cardin. Tusch. d. concl. 544. num. 8. & 21. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 47. n. 6. & 7.* vbi de crimine assassinij, & veneficij. 2

Verùm per consuetudinem generalem totius Italiæ, hodie legibus omnibus conatum punientibus in grauibus delictis quoad pœnam ordinariam derogatum est, vt attestantur *Boër. decis. 316. Grammat. decis. 2. Gasp. Thesaur. Pedam. decis. 24. p. 2. Ioseph. Ludou. Lucensi decis. 15. Cacheran. decis. 19. in fine*, & alij, quos refert, & sequitur *Aloys. Ricc. in collectan. decis. p. 4. collect. 756. & d. collect. 1895.* 3

Afflictio.

AXIOMA XVIII.

AFFLICTIO non est addenda afflicto, *l. nauis. §. cùm autem. ff. ad legem Rhodiam de iactu. l. Diuus Marcus, in princip. ff. de officio Præsid. l. si idem. ff. de iurisdict. omnium Iudic. l. pœna. §. fin. ff. ad legem Pomp. de parricid. l. tam dementis. C. de Episcop. & cleric. cap. ex parte, de clerico ægrot. cap. si quis à proprio 11. q. 5. Petr. de Anchar. cons. 52. Pro clariori decisione, in princip. Paul. Fusc. lit. A. sing. 37. Sanctarel. vari. resolut. p. 1. q. 8. num. 2. Bartol. Perett. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. verb. & si per sex menses. n. 4. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 20. Anton. à Sousa in relect. Bulla de censuris. cap. 5. disp. 38. num. 3. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapol. p. 2. decis. 45. num. 10. Anton. Monach. Lucen. decis. 34. num. 10. & Florent. decis. 12. num. 14. & Bononien. decis. 11. num. 64. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 140. num. 1.* Vbi *num. 4.* post *Angel. cons. 197. circa fin. vers. non obstat tertium*, limitat, 1

tat, nisi ex causa, quia quando afflictus dat causam nouæ afflictionis, debet noua addi afflictio, *Imbrian. de primo, & secundo beneficio, seu de restitut. ad pinguius probandum, consid. 3. num. 142.*

SVMMARIVM.

1 *Agentes & consentientes pari pœna puniuntur, quando agentes cum consentientibus cooperantur positiuè.*

2 *Agenti incumbit onus probandi.*

3 *Agens ante omnia debet probare se esse talem, qualem dicit.*

4 *Agere inuitus nemo compellitur.*

5 *Inuitus agere compellitur quis vbi periculum est in mora, & vbicunque subest causa.*

Agentes, Agere.

AXIOMA XIX.

1 AGENTES & consentientes pari pœna puniuntur, *l. iubemus. §. œconomus. C. de sacros. Eccles. cap. 1. de offic. deleg. cap. qui cum fure, de furtis. cap. quanta, de sentent. excom. l. 13. tit. 8. lib. 2. fori legum. l. 1. tit. 13. lib. 4. eiusdem fori, Azeued. l. 4. tit. 20. lib. 6. & l. 2. num. 218. tit. 13. lib. 8. noua Recopilat.* Intellige, quando agentes cum consentientibus cooperantur positiuè præbendo causam efficacem, & propinquam principali actori delinquenti, de quibus consentientibus habetur *in l. si id quod. ff. de iurisd. omn. Iudic. l. item Mela. §. si alius. ff. ad leg. Aquil. l. vnic. C. de raptu virg. cap. felicis, in princip. de pœnis, in 6. cap. sicut dignum. §. qui verò. & §. illi etiam, de homicidio, glos. vlt. in cap. notum 2. q. 1. S. Thom 2. 2. q. 62. art. 7. in corpore, Nauar. in cap. ita quorundam. notab. 9. à n. 2. de Iudais,* obseruant *Cou. in reg. peccatum. p. 2. §. 12. à num. 1. Farinac. cons. 66. n. 18. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 732. sub num. 1. Flamin. Paris. de confident. q. 22. num. 5.*

2 AGENTI incumbit onus probandi, *l. 2. & l. verius. ff. de probation. l. actor. & l. frustra. C. eod. tit. l. fin. ff. de rei vendicat. l. qui accusare. C. de edendo. §. non solùm. Instit. de legatis, cap. vnic. vers. cùm enim, vt ecclesiast. benef. sine dimin. confer. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 19. Flamin. Paris. de confident. q. 18. num. 3.*

3 Agens enim ante omnia debet probare se esse talem, qualem dicit, aliàs audiri non debet, *l. diuus. ff. de re iudic. Bruner à Sole in locis communib. verb. Agens 2.*

4 AGERE inuitus nemo compellitur, *l. vnic. C. vt nemo inuitus, Socin. reg. 14. Brunor à Sole in locis communib. verb. compellere. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 241. Ioseph. Sesse Arag. decis. 115. num. 3. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. Agere. num. 3. Cald. Pereira in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunct. p. 3. n. 20. in fine.*

5 Limita, vbi periculum est in mora, & vbicunque subest causa, quia tunc potest quis compelli inuitus agere, *Federic. de Senis cons. 153. vers. item assignato termino. Card. Tusch. d. concl. 241. num. 9. & 12.* vbi *num. 10. per tex. in l. diffamari. C. de ingen. & man.* limitat in causa status, quibus diffamantes possunt compelli ad agendum, & *num. 14.* post *Federic. de Senis cons. 169. in fin. vers. an autem*, limitat pariter in eo, qui diffamatur super Matrimonio contracto, quia potest compellere aduersarium ad agendum, vt silentium sibi imponatur.

SVMMARIVM.

1 *Allegatio partis non facit ius.*

2 *Allegare nihil, & allegatum non probare, paria sunt.*

3 *Id quod quis allegare tenetur, probare debet.*

Allegatio, Allegare.

AXIOMA XX.

ALLEGATIO partis non facit ius, *cap. dilectus 34. de preben. glos. magna. vers. vel die tertio, in l. 1. C. quando non petent partes. glos. verb. non post multum, in cap. 2. de ijs, quæ fiunt à Prælatis. Palac. in repet. rub. de donation. inter virum & vxorem. §. 17. num. 21. & 23. Roman. cons. 191. Venerabilis. num. 4. Felin. in cap. 1. num. 18. de constit. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 7. n. 107.* 1

ALLEGARE nihil, & allegatum non probare, paria sunt, *Roland. à Valle cons. 35. num. 10. & num. 20. lib. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. lit. A. concl. 117. num. 19.* Id enim quod quis allegare tenetur, debet probare, *l. 1. in princip. iuncta glos. verbo decenter. ff. de dilat. Pedam. decis. 50. num. 12. in fin. Baldus in quæst. de schism. num. 2. post tit. de edicto D. Adri. tollen.* 2 3

SVMMARIVM.

1 *Alienabilis res semel facta, perpetuò manet alienabilis.*

2 *Consueta ab Ecclesia emphyteuticari, seu infeudari, possunt iterum concedi in emphyteusim, vel in feudum sine solemnitate.*

3 *Alienatum non dicitur, si non durat alienatum.*

Alienabilis.

AXIOMA XXI.

ALIENABILIS res semel facta, perpetuò manet alienabilis, *cap. 2. de feudis, Ioan. Franc. Leo in Thesauro fori eccles. p. 1. cap. 15. num. 3. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 11. num. 30. Ceuall. commun. contra communes q. 897. Sigisin. Scacc. de appellation. q. 17. limit. 47. memb. 1. n. 111. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. n. 194.* 1

Vnde res Ecclesiæ consuetas emphyteuticari, vel infeudari, posse iterum concedi in emphyteusim, vel feudum sine solemnitate, resoluunt *Menoch. de arbitr. casu 81. num. 5. cum seqq. & cons. 66. num. 31. & cons. 79. num. 1. cum seqq. & cons. 90. n. 22. Rot. Bononien. decis. 13. num. 7. & 8. Gam. Lusit. decis. 24. & decis. 36. num. 6. Quarant. in summa Bullarij, verb. alienatio rerum Ecclesiæ. n. 39. & 40. Zezol. in praxi Episcop. p. 1. verbo alienatio. §. 3. Camill. Borrell. in summa decis. tit. 33. n. 129. cum seqq. Ceuall. d. q. 897. à num. 899. Gonzal. d. n. 194. Melch. Phœbos Lusitan. decis. 82. n. 34.* 2

ALIENA

3 Alienatvm non dicitur, si non durat alienatum, *l. si pro parte. §. versum. ff. de in rem verso, cap. 1. quid iuris si sit vassallus post alienat. feudi, Mencha. illustr. cap. 32. n. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.*

2 *Altare vnum non debet discoperiri, vt alterum cooperiatur.*

3 *Damnum, vel lucrum quod ex sua persona quis non consequeretur, consequitur ex persona alterius.*

4 *Repræsalearum remedium proditum est propter iniustum factum Prætoris denegantis iustitiam.*

5 *Fideiussoris obligationem perpetuat dolus, & mora principalis.*

Alter.

Axioma XXII.

1 Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, *l. non debet. ff. de regulis Iuris, cap. non debet 22. eod. tit. in 6. l. debitorum pactionibus. C. de pactis, cap. si compromissarius. §. porrò, de elect. lib. 6. Anchar. cons. 140. Primum dubium, in princip.* dicens quod prohibitum est aliquem inquietari pro alieno debito, offensa, vel facto, *Roman. cons. 241. Spectabiles. num. 5. vers. dicitur vlterius, Abb. cons. 39. in fin. lib. 1.* vbi extendit etiam inter Iudæos, *Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 18. n. 45. Hondedl. cons. 103. num. 30. lib. 2. Paul. Fusc. lit. A. sing. 58. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 313.*
2 *per totam.* Vnum enim Altare non debet discoperiri, vt alterum cooperiatur, *Amon. de Ruir. cons. 40. in*
3 *fine.* Quandoque tamen quis ex persona alterius consequitur damnum, vel lucrum, quod ex sua persona non consequeretur, *Lap. alleg. 94. num. 6. vers.*
4 *& licet ex hoc.* Veluti in repræsaleis, quia propter iniustum factum Prætoris denegantis iustitiam proditum est remedium repræsalearum, *Anch. d. consil. 140.*
5 *in princip.* Et in fideiussore, quia dolus, & mora principalis perpetuat obligationem fideiussoris, *Castren. consil. 52. num. 3. vers. quinimò, lib. 2.* prout illum refert *Card. Tusch. d. concl. 313. num. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Ambiguis in rebus sequimur quod est minimum, quando medium non est.*

2 *Media via est eligenda in rebus ambiguis, quando illa extat.*

3 *Ambiguis in rebus non debet esse absolutum iudicium.*

Ambiguum.

Axioma XXIII.

1 Ambigvis in rebus quod minimum est, sequimur, *l. apud Iulianum. §. scio. ff. de legatis 1. l.*

semper in obscuris. ff. de regulis Iuris, cap. in obscuris, eod. tit. in 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 152. vbi intelligit procedere, quando medium non est, nam 2
illo extante media via in ambiguis est eligenda, vt tradit *Anton. Monach. Florent. decis. 12. n. 23. & Bononien. decis. 19. n. 21.*

Ambigvis in rebus non debet esse absolu- 3
tum iudicium, *cap. habuisse. 33. dist.* Ambiguum autem non dicitur, cùm in verbis nulla sit difficultas, *l. ille, aut ille. §. cùm in verbis. ff. de legat. 3. Mantic. decis. 300. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Amicus non leui amicitia æquiparatur consanguineo.*

2 *Amicus in Iure frater nuncupatur.*

3 *Amicus dicitur alter ego.*

4 *Amici dicuntur in quibus est vnum velle, & nolle.*

Amicitia.

Axioma XXIV.

Amicvs non leui amicitia æquiparatur con- 1
sanguineo, vt tradunt *Ias. in l. qua dotis. num. 75. ff. soluto matrim. Alciat. de præsumpt. reg. 1. præs. 28. Cou. in cap. requisisti. num. 7. de testam. Rebuff. de priuileg. Scholar. priuil. 104. Tiraq. de pœnis temper. causa 22. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 89. num. 70. Surd. de aliment. tit. 6. q. 21. num. 4. Azeued. l. 34. num. 3. tit. 6. lib. 3. nouæ Recopil. Merl. in emporio Iuris. p. 1. tit. 2. in prælud. num. 201. Cardin. Tusch. practicar. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 326. Sanchez de Matrimon. lib. 6. disp. 26. n. 6. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 13. tit. 20. num. 2. cum seqq. D. Christoph. de Paz in schol. ad leges styli. l. 63. num. 34. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 200. num. 4. Carol. de Grassis de effectibus amicitiæ.*

Amicvs in Iure frater nuncupatur, vt *in l. ne-* 2
mo dubitat, vers. qui frater. ff. de hered. instit.

Amicvs dicitur alter ego, *Ioan. de Amic. cons.* 3
85. n. 13. quem refert *Card. Tusch. d. concl. 326. n. 3.*

Amici dicuntur in quibus est vnum velle, & 4
nolle, *Alex. cons. 93. Repetitur. num. 10. vers. sed vltra, lib. 6. Card. Tusch. d. concl. 326. n. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Amissum non dicitur, quod non durat amissum.*

2 *Amissum lato modo dicitur, quod potest acquiri, & non acquiritur.*

3 *Secus verò strictâ significatione.*

Amissum.

Axioma XXV.

Amissvm non dicitur, quod non durat amis- 1
sum, *l. pro parte. §. versum. ff. de in rem verso, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 78. art. 12. vers. nec etiam obstat, Mench. illustr. cap. 32. num. 3.* Amissum 2
latè sumpta verbi significatione dicitur, quod potest acquiri, & non acquiritur, *l. 3. ff. quæ in fraudem*

creditorum. l. & fine quod. ff. ex quibus causis mai. Rot. in vna Rauennaten. hæreditatis 10. *Decemb.* 1584. *coram*
3 *Rubeo*: secus verò strictè sumpta significatione, *l. non videtur rem amittere. ff. de regul. Iuris*, vbi *Dec. num.* 5. *l. non potest videri. ff. eodem*, *Rot. in Romana de Theodolis* 10. *Ianuarij* 1597. *coram Lutta.*

SVMMARIVM.

1 *Anima pretiosior est corpore.*
2 *Anima omnibus rebus est præferenda tanquam magis pretiosa.*
3 *Iuris apices non debent attendi, vbi agitur de salute animæ.*
4 *Extensio fit in odiosis, pœnalibus, & exorbitantibus, quando agitur de salute animæ.*

Anima.

Axioma XXVI.

1 Anima pretiosior est corpore, *Matth.* 5. & *Luc.* 12. *cap. seculò.* 38. *dist. cap. præcipimus* 2. *q.* 12. *cap. cùm infirmitas, propè fin. de pœnitent. & remiss. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocatorum, verb. Anima. num.* 1. & dicit Philosophus *lib.* 1. *de Anima, cap. fin.* quod corpus animi causa constitutum est.

2 Anima omnibus rebus est præferenda tanquam magis pretiosa, *d. cap. præcipimus, l. sancimus. C. de sacros. Eccles. Abb. cons.* 63. *Videtur primò. n.* 3. *vers. item quis debet magis diligere. lib.* 1. *Tiraq. de priuileg. piæ causæ, in præfat. n.* 9. *Menoch. de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 112. *num.* 4. & *præs.* 152. *num.* 4. *Barthol. Perett. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. verb. præterquam. num.* 11. *pag.* 178. *Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transact. num.* 12. *Mascard. de probationib. conclus.* 1171. *num.* 5. *Surd. decis.* 196. *num.* 12. *Gutier. in repet. l. nemo potest. n.* 486. *ff. de legat.* 1. *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. A. concl.* 333. *num.* 1. *Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent, tom.* 2. *lib.* 13. *tit.* 28. *num.* 10. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 2. *resol. vlt. casu* 57.

3 Vbi agitur de salute animæ, non debent attendi apices Iuris, vt aiunt *Tiraq. d. tract. de priuileg. piæ causæ, priuil.* 164. *Ceuall. communium contra communes q.* 71. *num.* 1. & fit extensio ex identitate rationis, *glos. verbo Apostolicæ, in l. omnes, la* 2. *C. de feriis, Villag. in tract. de extensione legum. rub. de extensione leg. correct. & pœnalis simul. num.* 80. *Farin. fragment. crimin. p.* 1. *lit. E. n.* 207.

4 Animæ de salute quando agitur, extensio fit in odiosis, & pœnalibus, vt per *Aym. de antiquit. temp. p.* 4. *§. videamus modò de aliquibus limitationibus. num.* 10. *Corset. in sing. verbo extensio, il* 2. *ante fin. post num.* 23. *Tiraq. d. tract. priuil.* 161. *Cou. de sponsalib. p.* 2. *cap.* 6. *in princip. n.* 12. *Perez l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 39. *Azeued. l.* 2. *num.* 4. *tit.* 1. *lib.* 5. *nouæ Recopil. Villag. d. num.* 80. & *rub. de extens. leg. pœnal. tantum. num.* 19. *Farinac. d. lit. E. num.* 111. *Sanchez de Matrimon. lib.* 1. *disp.* 39. *num.* 5. & *lib.* 3. *disp.* 1. *num.* 8. & in exorbitantibus, *Aym. d. p.* 4. *in princip. num.* 79. *Villag. in rub. de extensione legum exorbitantium. num.* 5. *in fin. in vlt. ampl. Farinac. d. lit. E. n.* 109.

SVMMARIVM.

1 *Animus ab operibus operantis dignoscitur, & talis præsumitur, qualem facta demonstrant.*
2 *Animus, & intentio hominis ex verbis bene dignoscitur.*
3 *Facta sunt fortiora ad demonstrandum animum, quàm verba.*
4 *Animus hominis qualis fuerit dignoscitur ex iis, quæ antea, vel postea gesta fuerunt.*
5 *Animus declaratur ex sequentibus.*

Animus.

Axioma XXVII.

Animvs ab operibus operantis dignoscitur, 1
& talis præsumitur, qualem facta demonstrant, *l.* 1. *§. fin. ff. de dolo, Grammat. cons.* 13. *num.* 2. & 3. & *decis.* 57. *num.* 6. *Cephal. cons.* 75. *num.* 3. *lib.* 1. *Mascard. de probat. concl.* 95. *num.* 1. & *seq.* & *concl.* 1304. *n.* 24. & *seq. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil.* 1. *num.* 42. *vers. & ideo dicitur*, *Farinac. in praxi crimin. q.* 89. *num.* 76. *Octau. Glorit. resp.* 3. *num.* 34. Nam licet 2
ex verbis bene dignoscatur animus, & intentio hominis, *l. Labeo. ff. de supellect. leg. cap. secundo requiris, de appellat. Corn. cons.* 84. *in princip. lib.* 3. *Grat. resp.* 118. *num.* 25. *lib.* 1. Facta tamen sunt fortiora ad demon- 3
strandum huiusmodi animum, quàm verba, *l. certum. ff. si certum pet. l. fin. ff. de diuort. cap. existimant* 12. *q.* 2. *cap. dilecti, de appellat. Cephal. cons.* 77. *num.* 2. & *cons.* 96. *num.* 27. *lib.* 1. *Seraphin. d. priuileg.* 1. *à n.* 57.

Animvs hominis qualis fuerit dignoscitur ex 4
iis, quæ antea, vel post gesta fuerunt, *arg. l. sed & Iulianus. §. pen. ff. ad Macedon. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de legat.* 1. & *§. Pauonum. Instit. de rerum diuis. Aym. cons.* 20. *num.* 7. & *cons.* 210. *n.* 11. *Ruin. cons.* 10. *n.* 10. *lib.* 5. *Cephal. cons.* 12. *num.* 12. & *cons.* 65. *num.* 8. *lib.* 1. *Dec. cons.* 11. *num.* 1. *in fine*, & *cons.* 283. *num.* 7. *vers. actus, & cons.* 336. *n.* 1. *Mascard. d. concl.* 95. *n.* 6. & *seq. Osasch. decis.* 71. *num.* 33. & *decis.* 90. *num.* 19. *Mantic. decis.* 15. *num.* 1. *Afflict. decis.* 319. *n.* 5. *Surd. consil.* 540. *à num.* 44. *Octau. Glorit. resp.* 11. *num.* 12. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 4. *lit. I, concl.* 269. *num.* 30. *Rot. decis.* 118. *num.* 2. *apud Farinac. p.* 2. *recent.* vbi quod 5
animus declaratur ex subsequentibus, *ead. Rot. decis.* 64. *num.* 5. *d. p.* 2. *recent.* & *decis.* 306. *num.* 3. *ead. p.* 1. *recent.* vbi quod animus qualis fuerit in præcedenti, ex subsequenti actu declaratur, & *decis.* 700. *num.* 14. *ead. p.* 2. *recent.* vbi ait, quod ex actu immediate, & incontinenti facto colligitur animus ab initio.

Annalia.

Axioma XXVIII.

Annalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum, *l. pure. §. fin. ff. de doli except. l. licet. C. de except. l. 4. C. qui admitti, Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo infra. num.* 15. *C. de in integ. restit. minor. Surd. decis.* 277. *num.* 17. *Stephan. Gratian. Marchia decis.* 151. *num.* 22. *Christoph. de Paz in scholiis ad leges styli l.* 184. *num.* 3. *Gutier. pract. lib.* 1. *q.* 96. *num.* 3 *vers. sed nihilominus*, vbi declarat, *Anton. Gom. vari. tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 6. *prope fin.* Vbi intelligit, quando quis non potest ius suum proponere in iudicio principaliter agendo, sed tantùm excipiendo, quia tunc perpetuò potest excipere: secus verò quando ius suum potest proponere etiam principaliter agendo infra certum tempus, quia tunc similiter tenetur infra illud excipere.

Ann e

Annexum.

Axioma XXIX.

1 Annexi & connexi idem est iudicium, etiamsi annexum sit maioris valoris, *cap. cum singulis, iuncta glos. verb. annexi, de præbend. lib. 6. glos. verbo connexa, in cap. quanto, de iudic. Hippol. sing. 251. Guilelm. Benedict. in cap. Raimuntius, de testament. verb. & hortum. num. 1. cum seqq. Menoch. de Arbitrar. lib. 1. q. 45. & lib. 2. casu 95. Garc. Gerond. de priuilegiorum, seu exempt. explicat. n. 751.*

SVMMARIVM.

1 *Antecedenti concesso, conceditur & consequens, quando antecedens est necessarium ad consequens.*

2 *Antecedenti destructo, nullum est dare consequens.*

3 *Antecedens qui vult, videtur velle necessarium consequens.*

Antecedens.

Axioma XXX.

1 Antecedenti concesso, conceditur & consequens, *l. 1. §. 1. ff. si vsusfruct. pet. l. 3. §. qui habet, ff. de seruit. rustic. præd. l. reflexionis gratia*, & ibi *glos. ff. communia præd, l. 2.* & ibi *Cyn. ff. de iurisd. omnium Iudic. l. 2. §. inspectio. ff. quemadm. testam. aper. Euerard. in topicis legalib. loco 94. Anton. Monach. Florent. decis. 29. num. 15. Farinac. fragment. crimin. p. 1. lit. E. num. 128. in princip.* Intellige, quando antecedens est necessarium ad consequens consequendum, iuxta resoluta per *Ferrer. in constit. Cathalon. glos. 5. n. 78. & n. 82.*

2 Antecedenti destructo, nullũ est dare consequens, *l. 1. §. huius rei ff. de officio eius. l. veteres. ff. de itinere, actuque priuato, Euerard. in topicis legalib. loco 96. Crauet. cons. 251. n. 1. Anton. Monach. Florent. decis. 29. n. 16.* vbi subdit, quod remoto antecedenti eius consequens remouetur. Et quod antecedenti destructo, cesset consequens, quod stare non potest sine antecedenti, tradunt *Bald. in l. 1. in 9. opposit. C. de fideicom. Crauet. cons. 202. num. 28. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. C. concl. 757. num. 66. Card. Mantic. decis. 15. num. 5. & decis. 199. num. 9.*

3 Antecedens qui vult, videtur velle necessarium consequens; *Alex. cons. 157. col. 5. num. 14. lib. 2.* vbi quod si quis vult ciuilitatem, censetur velle onus annexum ciuilitati, *& cons. 158. Circa primum, in princip. lib. 5.* vbi ait, quod qui consentit in antecedenti, censetur consentire in consequenti necessario etiam non cognito, *Castren. cons. 100. nu. vers. quod autem, lib. 1.* Vbi quod ideo tutor conuentus, si producat inuentarium factum à pupillis, non debet dicere suos pupillos non teneri vltra vires hæreditarias, quia istud venit in necessariam consequentiam, *Crauet. cons. 186. num. 7.* vbi quod testator qui voluit dotare filiam, censetur etiam voluisse concedere lucrum, quia qui vult antecedens, vult necessarium consequens.

SVMMARIVM.

1 *Approbare quis non potest, quod semel impugnauit.*

2 *Approbatione totius quælibet eius pars approbata censetur.*

3 *Approbatum semel non potest amplius reprobari. Intellige siue expressè, siue tacitè approbatum proponatur, vt n. 4.*

5 *Approbare, & improbare potest quis diuersis respectibus.*

Approbare, Approbatio.

Axioma XXXI.

Approbare quis non potest, quod semel 1 impugnauit, *l. dispensatorem. ff. de solutionibus, Menoch. cons. 395. num. 89. Surd. cons. 157. num. 10. & cons. 196. num. 2. cum seqq. & cons. 364. num. 27. Rot. decis. 636. n. 8. apud Farinac. p. 1. recent. & decis. 456. n. 4. p. 2. recent.*

Approbatione totius quælibet eius pars 2 approbata censetur, *Anton. Monach. Bononien. decis. 55. n. 11.*

Approbatum semel non potest amplius 3 reprobari, *l. Pomponius. ff. de negot. gestis, Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 37. Surd. cons. 18. num. 2. & cons. 351. num. 41. & decis. 132. num. 4. Anton. Monach. Bononien. decis. 34. num. 2. Rot. decis. 456. n. 4. apud Farin. p. 2. recent. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resol. 39. num. 25. Sanchez de Matrimon. lib. 9. disp. 6. num. 9. Mantic. decis. 274. num. 2. & 3.* Sed contrà *in l. sed & reprobari. ff. de excusat. tutor. & in l. vt gradatim. §. reprobari. ff. de muner. & honor.* At hoc in Principe, illud in priuatis.

Intellige siue expressè, siue tacitè approbatum 4 proponatur, quia si petens fieri editionem librorum, promittat velle stare libris tam pro se quàm contra, tunc libri probant contra approbantem librum exhibendum, vt per *Bald. cons. 156. cum dua sunt. n. 3. lib. 3.* quem refert *Card. Tusch. tom. 3. lit. E. concl. 42. n. 1.*

Approbare tamen & improbare potest quis 5 diuersis respectibus, vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 28. num. 15.* quem refert *Cardin. Tusch. d. tom. 3. lit. E. concl. 54. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Arbitrio Iudicis relinquitur quod in Iure definitum non est.*

2 *Arbitrium regulatur à Iure.*

3 *Arbitrium quando est plenum, seu liberum, importat liberam facultatem.*

4 *Arbitrium liberum, seu regulatum, quando & quibus verbis à lege, vel ab homine Iudici concessum dicatur, remissiuè.*

Arbitrium.

Axioma XXXII.

Arbitrio Iudicis relinquitur quod in Iure 1 definitum non est, *l. 1. ff. de iure deliber. l. in venditione.*

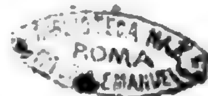

venditione. ff. de bon. auctor. Iud. possid. cap. de causis. §. 1. de officio deleg. Corras. lib. 4. Miscel. cap. 12. n. 5. cum seqq. Neuiz. in sylua nupt. lib. 5. n. 74. Menoch. de arbitrar. lib. 1. in proœm. n. 5. & q. 14. num. 3. cum seqq. Monet. de distribut. quotid. p. 3. q. 10. num. 4. vbi *n. 5.* subdit, locum id habere non modò in Iure scripto, sed & in non scripto, & consuetudine; & *num. 7.* addit, id locum obtinere etiam quoad pœnam.

2 ARBITRIVM regulatur à Iure, *Rot. decis. 526. num. 6. & decis. 669. num. 1. & decis. 698. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.* Nam vbicunque aliquid committitur per verba denotantia arbitrium boni viri, ille tenetur seruare omnes regulas Iuris communis, *Alex. cons. 33. n. 3. lib. 1. Socin. Iun. cons. 49. num. 16. lib. 2. Cranet. cons. 612. num. 11. & cons. 657. num. 56. Menoch. cons. 69. num. 4. & 5. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 470. num. 2.*

3 ARBITRIVM simplex licèt reguletur à Iure, & secundum arbitrium boni viri, tamen quando dicitur plenum, seu liberum, tunc importat liberam facultatem, *Bart. in extrauag. ad reprimendam, in verb. videbitur. num. 3. vers. item vbicunque*; quem refert *Card. Tusch. d. lit. A. concl. 476. num. 1. Menoch. de arbitr. q. 6. lib. 1.* Quando & quibus verbis à lege, vel ab homine arbitrium liberum, seu regulatum Iudici concessum dicatur; vide *Aym. cons. 196. n. 5. Mathesil. sing. 15. Duen. reg. 788. Beminend. Bonon. decis. 51. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 132. n. 13. & num. 84. cum seqq. Ossasch. Pedam. decis. 111. num. 9. Roland. cons. 62. num. 18. cum seqq. lib. 1. & cons. 59. num. 32. cum seqq. lib. 2. & cons. 55. n. 15. & a num. 47. lib. 3. Lancelot. de attent. cap. 12. limit. 10. num. 8. 11. & 15. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 7. 8. 9. & 37.*

SVMMARIVM.

1 *Ars naturam imitatur in quantum potest.*
2 *Natura omni arte potentior est.*
3 *Ars & natura nihil faciunt frustra.*

Ars.

AXIOMA XXXIII.

1 ARS imitatur naturam in quantum potest, *§. minorem. Instit. de adoptionib. Menoch. de præsumptionib. lib. 4. præs. 2. num. 22.* Vnde arte non conceditur, quod naturaliter denegatur, *l. vbi repugnan-*
2 *tia. §. 1. ff. de regulis Iuris.* Quia natura omni arte potentior est, *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 11. num. 29. Marc. Mantu. cons. 20. Visis scripturis. num. 2. vol. 1.* prout eos refert *Fusc. lit. A. sing. 26.*

3 ARS, & natura nihil faciunt frustra, *l. qui bis idem. ff. de verb. oblig. l. non cogendum. §. Sabinus. ff. de procuratorib. l. hæc stipulatio. §. Diuus. ff. vt legat. seu fideicom. nomine caueatur. §. minorem. Instit. de actionib. Aristot. lib. 2. Physic. q. 1. & lib. 2. de Cœlo tex. 59. & lib. 3. de Anima tex. 45.* cum citatis per *Brunor. à Sole in locis communib. verb. Natura.* Et natura quod non deficiat in necessariis, neque abundet in superfluis, dicit *Aristot. d. lib. 3. de Anima cap. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Augmentum debet esse eiusdem qualitatis cum suo principali, cui accedit.*
2 *Ius idem statuitur in augmento, quod in principali aucto.*
3 *Augmentum, quod fit feudo per vassallum, si potest separari à feudo, non est feudale, sed eius, qui auxit.*
4 *Augmentum fit cum omnibus suis qualitatibus.*
5 *Priuilegium principali concessum extenditur ad eius augmentum.*
6 *Iurisdictio omnis & exemptio augmentum recipit, aut diminutionem ab incremento, vel decremento.*
7 *Extensio priuilegij, beneficij, seu exemptionis non fit ad augmentum superueniens, si tendat in praiudicium tertij.*
8 *Castri iurisdictio si à Principe concedatur, & deinde numerus incolarum, aut ipsum castrum augeatur, etiam ad augmentum iurisdictio extenditur.*
9 *Augmentum venit rebus simpliciter, & indefinitè donatis, seu remissis, legatis, aut hypothecatis.*
10 *Augmentum, & diminutio pari passu ambulant.*
11 *Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem.*

Augmentum.

AXIOMA XXXIV.

AVGMENTVM debet esse eiusdem qualitatis 1 cum suo principali, cui accedit, *l. etiam. C. de iure dotium. l. 3. ff. eod. l. inter socerum. ff. de pactis dotalib. l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pignorat. act. Barthol. Peretis. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienan. pag. 93. num. 22. Bald. consil. 407. In quæstione. num. 3. vers. dicet aliquis, lib. 1.* vbi quod idem ius statuitur in augmento, quod in principali aucto, *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 18. num. 51. & 52. Anchar. cons. 437. Ista sententia. num. 3.* vbi ait, quod si 2 territorium, seu comitatus ciuitatis augeatur, castra, quæ vniuntur, confunduntur in tantum, quod idem iuris est de augmento, quod de aucto, quando simpliciter, & non secundum quid sunt vnita, *Iosephus Sesse Aragonia. decis. 124. num. 28. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. concl. 555. à num. 1. Rot. decis. 94. num. 3. apud Farin. p. 2. recent.* vbi dicitur quod augmenti idem iuris est ac rei auctæ, & *ibidem decis. 72. num. 4.* id intelligitur, vbi non vrget diuersa ratio, *Fusar. de substit. q. 652. n. 6.*

Limita in feudo, quia augmentum, quod fit 3 feudo per vassallum, si potest separari à feudo, non est feudale, sed eius, qui auxit, *cap. 1. de inuest. de reb. alienæ fact. Alex. cons. 44. Visa facti. n. 8. lib. 3. Card. Tusch. d. concl. 555. num. 4. 5. & 6.* restringentes quando augmentum non potest separari, vel quando non potest sciri, neque probari, quia tunc neque separari potest, igitur neque tanquam separatum iudicatur, sed feudale.

AVGMENTVM fit cum omnibus suis qualitatibus, 4 *l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati l. Labeo, la 2. in princip. ff. de arbitr. Bertazol. in repet. l. si quis maior. C. de transactionib. q. 1. n. 17.*

Priuilegium principali concessum extenditur ad 5 eius

eius augmentum, *cap. quia circa, de priuileg. cap. ex parte. cap. pen. de decim. Bart. in l. si ita. ff. de auro & arg. legato, Brun. in tract. de augmento, concl. 9. per totum, Duen. reg.* 73. vbi loquitur de beneficio, *Erasm. à Cocbier de iurisd. Ordin. in exemptos. p.* 1. *q.* 37. *per to-*
6 *tum.* Vbi *num.* 7. subdit, omnem iurisdictionem & exemptionem augmentum recipere, aut diminutionem ab incremento, vel decremento, id quod plurifariam docet *Bapt. Aym. Parmens. in tract. de alluuionib. lib.* 2. *cap.* 16. *& seqq.*

7 Limita, si priuilegium, beneficium, seu exemptio tendat in præiudicium tertij, tunc non fit illius extensio ad augmentum superueniens, *Angel. in l. si seruitus, col. pen. in princip. ff. de seruit. vrb. præd. Albert. Brun. d. concl.* 9. *num.* 8. *cum seqq. Erasm. à Cocbier d. q.* 37. *num.* 2.

8 Iurisdictio alicuius castri si à Principe concedatur, & deinde numerus incolarum, aut ipsum castrum augeatur, etiam ad augmentum iurisdictio extenditur, vt ex *Angel.* resoluit *Brun. d. tract. de augmento, concl.* 9. *in princip.* & ex *Bald. Guido Pap. decis.* 265. *& decis.* 489. *num.* 2. *ac aliis, Cardin. Tusch. tom.* 6. *lit. P. concl.* 735. *à num.* 3. & pleniùs *Cou. practic. cap.* 2. *num.* 1. *ad finem, & num.* 8. Quorum argumento videtur dicendum, quod si Princeps alicui Domino seu Magnati concedat datam officiorum alicuius ciuitatis, & deinde aliqua officia de nouo creauerit, ad hæc quoque extendatur concessio, vt tenet *D. Barbos. in l. diuertio. §. quod in anno. num.* 17. *ff. soluto matrim.* quicquid dicat *Afflict. lib.* 3. *constit. rub.* 4. *n.* 10. cuius opinionem forsan in foro receptam testatur *Cabed. Lusit. decis.* 22. *num.* 3. *&* 5. *p.* 2.

9 Avgmentvm venit rebus simpliciter, & indefinitè donatis, seu remissis, *cap. ad audientiam* 12. *cap. ex parte* 27. *de decim. cap. quia circa* 22. *de priuileg.* vbi *Anton. Henric. à princip. Anchar. num.* 3. & *Socin. num.* 1. *Albert. Brun. d. tract. de augmento, concl.* 9. *&* 16. *Pinel. in rub. C. de rescind. vendit. p.* 1. *cap.* 3. *num.* 24. *Valasc. cons.* 58. *num.* 10. *Card. Tusch. lit. D. concl.* 491. *& lit. E. concl.* 560. *& tom.* 6. *lit. P. concl.* 735. *à n.* 23. *Cabed. Lusit. decis.* 95. *à num.* 1. *p.* 2. Et quod in legatis simpliciter factis receptum sit venire augmentum, quod postea rei legatæ accessit, siue cum pronomine meo, siue simpliciter fiant, probat elegans *text. in l. cum fundus* 10. *ff. de legat.* 2. quem latè explicat *Cou. practic. cap.* 2. *à num.* 2. Sic etiam in hypotheca rerum ad me pertinentium facta simpliciter, quod veniant tam præsentes, quàm postea acquisitæ, probat *text. in l. vlt. C. quæ res pignori*, cum aliis, quæ post *Negu̇ant. de pignorib. p.* 2. *memb.* 2. *à princip.* adducit *Duen. reg.* 76.

10 Avgmentvm, & diminutio pari passu ambulant, iuxta reg. *in l. si ex toto, in princip. ff. de legat.* 1. *Stephan. Gratian. Marchia decis.* 85. *n.* 6.

11 Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem, *l. si à milite. §.* 1. *ff. de milit. testam. l. si Rufinus. C. eod. tit. l. legata inutiliter. ff. de legat.* 1. *l.* 3. *ff. eod. tit. l. cum tale. ff. de condit. & demonstrat. l. si mancipia, in princip. ff. de fundo instr. Bertaz. de clausulis instrum. claus.* 21. *glos.* 23. *num.* 6. *Surd. de aliment. tit.* 8. *priuil.* 22. *num.* 4. *& decis.* 195. *num.* 5. *& decis.* 238. *num.* 10. *Escob. de ratiocin. cap.* 30. *n.* 12. *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.* 3. *q.* 7. *num.* 23. *Anton. Monach. Bononien. decis.* 40. *puncto* 3. *n.* 51. *Iosephus Sesse de inhibitionib. cap.* 4. *§.* 1. *num.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Benefacere inuitus nemo cogitur.*
2 *Benefacere tenemur benefacienti.*
3 *Obligatio ad antidora non est debita ex iustitia, sed ex voluntate.*
4 *Obligatio ad antidora non potest deduci in pactum.*

Benefacere.

Axioma XXXV.

Benefacere inuitus nemo cogitur, *cap. de Iudæis.* 45. *dist. cap. ad fidem* 23. *q.* 5. *Dec. cons.* 319. *num.* 5. *Marc. Anton. Genuens. in practicabilib. ecclesiastic. q.* 147. *n.* 5. 1

Benefacere tenemur benefacienti, *l. sed si lege. §. consuluit. ff. de petit. hæred. l. si verò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mandati. l. si non sortem. §. libertus. ff. de condit. & demonstr. cap. cum in officijs, de testament. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg.* 55. vbi asserit procedere de honestate, & consilio, *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. A. concl.* 48. *num.* 1. 2

Obligatio hæc, qua beneficiatus ab aliquo tenetur necessariò benefacienti ad antidora, & sic ad remunerationem, non est taxata, neque debita ex iustitia, sed ex amicitia, non ex necessitate, sed ex voluntate, vt per *Roman. cons.* 500. *Summarius, in fin. col* 3. quem refert *Cardin. Tusch. d. concl.* 48. *num.* 2. vbi *num.* 3. *cum eod. Romano d. cons.* 500. *num.* 9. subdit, ideo talem obligationem ad antidora non posse de- 4
duci in pactum. 3

SVMMARIVM.

1 *Beneficium Principis latè est interpretandum. Intellige in præiudicium Principis, non autem tertij, vt n.* 2.
3 *Beneficium Principis latam interpretationem recipit etiam in præiudicium tertij, quando verba hoc important.*
4 *Litteræ beneficiales tanquam ambitiosæ strictißimam recipiunt interpretationem.*
5 *Beneficium non confertur in inuitum.*
6 *Papa inuitos compellit Episcopos transire ex causa vtilitatis Ecclesiarum, secus verò pro honore personarum.*
7 *Beneficium datur propter officium.*

Beneficium.

Axioma XXXVI.

Beneficivm Principis latè est interpretandum, *l.* 3. *ff. de constitut. Princip. l. quod verò. ff. de legib. l. si quando. C. de inoffic. testam. l.* 2. *C. de noxalib. actionib. l. cum multa. C. de bonis, quæ liber. cap. cum dilecti, de donationib. cap. quia circa, de priuileg. cap. olim, de verb. significat. Abb. cons.* 101. *In quæstione, in fin. num.* 11. *lib.* 1. *Alex. cons.* 160. *Viso themate. num.* 3. *vers. secundò præsuppono, lib.* 2. latè *Oldrad. cons.* 300. *Factum tale est. Roman. cons.* 89. *Visis ijs. num.* 4. *cum seqq.* vbi enumerat requisita ad hoc, vt locum habeat hoc Axioma; *Tiraq. de nobilit. cap.* 37. *num.* 59. *Menoch. de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 103. *num.* 31. *Cott. in memorab. verbo priuilegia, pag.* 704. *Valasc. cons.* 58. *num.* 11. *Thom.* 1
de

de Thomasset. in floribus legum. reg. 56. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. B. concl. 49. num. 1. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo beneficium. num. 67. Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 14. num. 6. & 39. Iosephus Aldrette in allegat. Iuris pro omnimoda Regularium exempt. p. 3. cap. 6. num. 12. Sanctarel. vari. resolut. p. 1. q. 41. n. 32.

2 Intellige huiusmodi Axioma, quando agitur de præiudicio Principis concedentis, secus tamen est si agitur de præiudicio tertij, vt per *Ias. in l. fin. n. 19. & 20. ff. de constit. Princip. Oldrad. cons. 50. in fine, vers. non obstat, Anchar. cons. 161. Viso diligenter, in princip. Socin. reg. 1. Alexand. cons. 215. Non obstat. num. 4. & seq. vers. item licet. lib. 7. Ioan. Imola cons. 121. num. 2. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 1. cap. 2. in princip. & num. 4. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 42. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 21. num. 56. Card. Tusch. d.*
3 *tom. 1. litt. B. concl. 50. num. 1.* Recipit tamen Principis beneficium latam interpretationem, etiamsi sit in præiudicium tertij, quando verba hoc important, *Dec. cons. 113. Viso tenore. num. 6.* quem refert *Card. Tusch. d. lit. B. concl 49. num. 11.* vbi *concl. 50. num. 25.* resoluit, quod beneficium Principis strictè interpretatur, quando concedit, vel donat reseruata sibi in priuilegium Coronæ, vel Principatus; & *num. 13.* ex *Zabarel. cons. 126. num. 6.* subdit, quod licèt bene-
4 ficium Principis latè interpretetur, tamen litteræ beneficiales, seu ad beneficia ecclesiastica obtinenda, tanquam ambitiosæ strictissimam recipiunt interpretationem.

5 BENEFICIVM non confertur in inuitum, *l. fin. C. vnde legitimi. l. nec emere. C. de iure deliber. l. hoc iure. §. non potest. ff. de donat. l. inuito, & l. inuitus. §. quod cuique. ff. de regulis Iuris, Bald. cons. 1. Quædam Ecclesia. vers. in contrarium, lib. 1.* vbi loquitur in vnione, legitimatione, & emancipatione, vt non valeant inuito eo, qui consentire debet, etiamsi actus fiat ad sui fauorem propter mutationem status, latè *Calderin. cons. 56. An si Episcopus, aliàs 1. de translat. Episcopi* vbi quod Episcopus non promouetur ad Cardinalatum inuitus, & *cons. 57. aliàs 2. de*
6 *translat. Episcopi*, vbi quod Papa inuitos compellit Episcopos transire ex causa vtilitatis Ecclesiarum, secus verò pro honore personarum, *Tiraq. de nobilit. cap. 6. n. 40. Thom. de Thomasset. reg. 60. & 151. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo beneficium. num. 65. Surd. cons. 167. num. 15.* latè *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. B. concl. 52.*

7 BENEFICIVM datur propter officium, *Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 2. num. 40. Nicol. Garcia de benefic. p. 1. cap. 2. num. 60. & p. 7. cap. 11. n. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Bona non dicuntur nisi deducto ære alieno.*
2 *Bona qui non habet, luit in corpore.*
3 *Bona fides non patitur, vt bis idem creditum exigatur.*
4 *Bonus quilibet præsumitur.*

Bona, Bonus.

AXIOMA XXXVII.

1 BONA non dicuntur nisi deducto ære alieno, *l. mulier bona. ff. de iure dot. l. non possunt. ff. de iure fisci. l. subsignatum. §. bona. ff. de verb. signif. l. fin. §. fin autem æs alienum. C. de bonis quæ liber. Rebuff. in comment. ad l. bonorum appellatio 49. vers. & sic infertur, cum vers. seq. pag. mihi 260. & ad l. venisse 165. pag. 566. ff. de verbor. signif. Mexi. in tract. taxæ panis, concl. 2. n. 94. Surd. consil. 122. num. 22. & num. 81. & cons. 216. n. 12. Gutier. practic. lib. 3. q. 43. num. 17. cum seqq. Pichard. ad §. cum autem 3. num. 2. Instit. de lege Falcid. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 10. num. 7. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo bona. n. 4.*

BONA qui non habet, luit in corpore, *l. vlt. ff.* 2
de in ius vocando. l. 1. §. fin. ff. de pœnis, Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 5. casu 447. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resolut. 251. n. 1. in 2. edit. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 26. n. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. D. concl. 53.

BONA fides non patitur, vt bis idem creditum 3
exigatur, *cap. bona fides. ff. de regulis Iuris. l. bona fides. ff. depositi. glos. verbo sententia, in cap. suscitata,* vbi *Abb. num. 7. de in integ. restit. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 63. Roman. cons. 28. num. 2. vers. respondeo,* vbi *Apostil. in verbo non patitur*, subdens propterea admitti exceptionem solutionis etiam in executione sententiæ, ne contra bonam fidem semel exactum iterum exigatur, refert *Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. B. concl. 117. num. 1. & 2.* dolosè enim facit, qui contra bonam fidem facit, *Cranet. cons. 142. n. 14.*

BONVS quilibet in dubio præsumitur, *l. meritò.* 4
ff. pro socio. l. quoties. §. qui dolo. ff. de probationib. cap. vnic. de scrutin. in Ord. facien. cap. dudum, & cap. vlt. de præsumpt. Bernard. reg. 65. Duen. reg. 75. Socin. reg. 39. Tiraq. de præscript. §. 1. glos. 2. vers. sed quod, pagin. mihi 87. Aretin. cons. 23. num. 10. vers. ad tertium, Alciat. de præsumpt. reg. 3. præs. 2. Socin. in l. cum Prætor. §. rogo. ff. de legat. 2. & cons. 15. num. 15. vol. 1. Marsil. in l. 1. n. 67. ff. de Sicar. Cranet. cons. 8. num. 1. Menoch. illustr. cap. 70. num. 3. Mascard. de probationib. concl. 222. & 223. & concl. 878. & conclus. 1003. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 3. num. 15. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 3. num. 63. Petr. Alphons. de Vasconcellos in harmonia rubricarum Iuris Canonici, ad rub. de scrutinio in Ordine facien. num. 3. cum seqq. Brunor à Sole in locis communib. verbo bonus, Cened. ad Sextum collect. 29. num. 1. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. B. concl. 123. Garc. Gironda de priuilegiorum, seu exempt. explicat. num. 1500. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib. 5. cap. 1. num. 64. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 67. vbi quod bonus præsumitur, qui de bono genere natus est, *Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. p. 1. decis. 62. num. 6. Octau. Glorit. resp. 6. num. 77. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 47. num. 282.* vbi quod ex educatione bona quis bonus præsumitur, *Menoch. de præsump. lib. 5. præs. 1. n. 29.* vbi limitat, quando agitur de salute animæ, *Sanctarel. vari. resolut. p. 1. resol. 2. n. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Breuitati studendum.*
2 *Verba superflua & inania solent stomachari prudentes.*
3 *Moderni breuitate gaudent.*
4 *Breuitas admittitur, dummodo non sequatur obscuritas.*
5 *Consultor verborum prolixitatem reijcere debet.*
6 *Loquacitas longa solet stomachari legentes, & tædium afferre.*

Breui

Breuitas.

Axioma XXXVIII.

1 Breuitati studendum est, non autem multiloquio, & superfluis, *Franc. Aretin. conf. 1. Decreueram iam diu, in princip.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. B. conclus. 127. n. 1.*
2 quia verba superflua & inania solent stomachari prudentes, *Roland. à Valle conf. 39. num. 2. lib. 2. & conf. 61. in princ. lib. 3.* quem refert *Card. Tusch. tom. 7.*
3 *lit. S. concl. 895. num. 31.* Gaudent enim breuitate moderni, *l. ampliorem. §. in refutatorijs. C. de appellat. glos. in l. 1. ff. quod metus causa, Ioan. Andr. in procem. Decretal. in verbo Gregorius, in princip.* vbi intelligit, dummodo non sequatur obscuritas, & incertitudo.
4 Et quod consultor verborum prolixitatem reiicere debet, ait *Roland. d. conf. 61. num. 2. lib. 3.* quia lon-
5 ga loquacitas solet stomachari legentes, vt dicit *Castren. conf. 191. in princip. lib. 2.* & tædium animis inferre, secundum *Bald. conf. 155. Loquacitate omissa. lib. 2.* & *Curt. Iun. conf. 288. num. 5. & conf. 329. in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Casus omissus habetur pro omisso.*
2 *Lex, consuetudo, vel statutum omissum habetur pro omisso.*
3 *Omissum in contractibus habetur pro omisso.*
4 *Omissa censentur in contractu ea, quæ non sunt de natura illius, si expressa non sunt.*
5 *Omissum habetur pro omisso in rescriptis, dispensationibus, priuilegiis, testamentis, dispositione Iudicis, & testatoris.*
6 *Casus omissus à noua dispositione intelligitur secundum Ius antiquum.*
7 *Casus omissus à partibus intelligitur secundum dispositionem Iuris communis.*
8 *Omissus casus à statuto remanet in dispositione Iuris communis.*
9 *Casus duo quando sunt æquiparati in Iure, dispositum in vno censetur dispositum in alio.*
10 *Exceptus casus firmat regulam in contrarium.*
11 *Mixtus casus non continetur sub simplici.*

Casus.

Axioma XXXIX.

1 Casus omissus habetur pro omisso, *l. commodissimè. ff. de liberis, & posth. cap. inter corporalia, de translat. Episcopi, cap. dilectus, de offic. Ordin. cap. is qui, de sentent. excom. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. O. concl. 116. Oldrad. conf. 224. n. 14. vers. allegauit, Socin. conf. 32. Ex ijs. num. 18. lib. 1. Petr. de Anchar. conf. 37. num. 7. Ferrer. in constitut. Cathal. glos. 1. n. 104.*
2 Amplia primò in lege, statuto, vel consuetudine, vt per *Tiraq. de iure primog. q. 40. num. 194. Alex. conf. 123. num. 21. lib. 4.* vbi de consuetudine, *Roman. conf. 23. Nescio quid, in princip.* vbi quod casus omissus in statutis habetur pro omisso, *Alex. conf. 80. Viso, in princip. lib. 1. & conf. 1. num. 25. vers. denique, lib. 3.* vbi extendit in statuto pœnali, & criminali, *Anchar. conf. 193. Subtiliter, in princip.* vbi extendit in statuto loquente de feudis, & fructibus feudorum, *Socin. d. conf. 32. n. 18. lib. 1.* vbi subampliat, etiamsi statutum sit iuratum.

Amplia secundò in contractibus, *l. 1. l. quicquid astringenda. ff. de verb. obligat. Bald. conf. 296. Quæritur, lib. 2. Petr. de Anchar. conf. 37. num. 7. & conf. 245. num. 5. Alex. conf. 46. Ponderatis. num. 4. lib. 2.* vbi extendit in conuentionibus, *Decian. conf. 2. num. 4. & 6. lib 2. Roland. à Valle conf. 59. In causa. num. 25. lib. 3.* vbi quod non est facienda interpretatio contractus ampla, sed stricta, & ideo omissum habetur pro omisso, *Socin. d. conf. 32. n. 18. lib. 1.* vbi loquitur de pactis, & mandato procuræ, *& conf. 47. in princip. eod. lib. 1.* vbi de venditione, *Dyn. conf. 50. num. 7. vers. præterea*, vbi de compromisso, *Surd. decis. 195. n. 11. Rendin. in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 100. num. 17. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 24. n. 277. & q. 34. n. 6. & 8.* 3

Intellige, quia in contractu ea, quæ non sunt de natura contractus, si non sunt expressa, censentur omissa, quamuis vna partium dicat hoc intellexisse inclusum, secus in iis, quæ sunt de natura contractus, ita *Abb. conf. 75. Illud, col. 3. in princip. vers. præterea. lib. 2.* quem refert *Card. Tusch. d. lit. O. concl. 116. num. 21.* Et circa naturalia, vel accidentalia contractus, tacitum pro expresso habetur, quando tacitè agitur ab vtraque parte, vt *in l. cum quid. ff. si certum petatur*, si verò ab vna tantùm parte, pro expresso non habebitur, vt *in l. si repetendi. C. de condict. ob causam, & in l. maiores. C. de transact.* vt notat *Rendina d. tom. 1. tit. 24. n. 2. & tit. 100. num. 19.* vbi *num. 18.* tenet, quod si forma est seruata in stipulatione, sed aliquid substantiale est omissum, putà locus, vel quantitas rei in obligationem deductæ, tunc si illud, quod tacitè agebatur, probari potest, pro expresso habetur, *l. triticum. ff. de verb. oblig.* quod si probari non potest, habetur pro omisso, *l. 3. §. si quis insulam. ff. de eo quod certo loco. l. ita stipulatus, in princ. & l. qui insulam. ff. de verb. obligat.* 4

Amplia tertiò in omnibus dispositionibus, in quibus omissum habetur pro omisso, *Anchar. conf. 120. in princip. & conf. 245. n. 5.* vbi extendit, etiamsi maior ratio militet; *& conf. 37. num. 7.* vbi extendit in rescriptis, dispensationibus, priuilegiis, & testamentis, *Socin. d. conf. 32. num. 18. lib. 1.* vbi extendit in dispositione Iudicis, & dispositis à testatore, ac in impetrante, *Alex. conf. 113. Viso instrumento. num. 5. vers. confirmatur. lib. 2.* vbi extendit in treuga & pace; *& conf. 123. num. 21. lib. 4.* vbi quod in confirmatione omissum habetur pro omisso, *Bald. conf. 332. statuto, circa fin. vers. rectè igitur. lib. 3.* vbi quod in libello casus omissus habetur pro omisso, & non valet sententia lata super eo, quod omissum est in libello, *Dec. conf. 438. Accuratè*, vbi quod in banno omissum habetur pro omisso, *Castill. conf. 17. num. 6. & n. 10. & 11.* vbi quod in iis, quæ sunt stricti iuris omissum habetur pro omisso, & non cogitato, *Angel. conf. 221. In volumine*, vbi dicit casum omissum haberi pro omisso, quando non obstat mens verisimilis; si autem obstet, secus. 5

Casus omissus à noua dispositione intelligitur secundum Ius antiquum, *l. si verò. §. de viro. ff. soluto matrim. l. commodissimè. ff. de liberis & posth.* 6

Garc. Girenda de priuilegiorum, seu exemptionum explicatione. n.556. & n.886.

7 CASVS omissus à partibus intelligitur secundum dispositionem Iuris communis, *d. l. commodissimè. l. cum Prætor. ff. de iudic. l. si extraneus. ff. de condict. ob causam. l. si cum dotem. ff. soluto matrim. l. voluntatis. C. de fideiussorib. cap. cum venerabilis, de relig. domib. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resol. 11. num. 16. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 54. num. 6. Rot. decis. 171. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.*
8 *& decis. 703. num. 2. apud eund. p. 2. recent.* vbi quod casus omissus à statuto remanet in dispositione Iuris communis, *& decis. 463. num. 4. & decis. 171. num. 2. & decis. 640. num. 14. p. 1.* vbi quod casus omissus remanet in dispositione Iuris communis; *eadem Rot. in Florentina capella 4. Decembris 1617. coram Reuerendissimo D. meo Pirouano, impressa per Viuian. post praxim Iurispatron. decis. 62. n. 6.*

9 CASVS duo quando sunt æquiparati in Iure, dispositum in vno censetur dispositum in alio, *glos. verbo aduocandum, in l. mancipia. C. de seruis fugit. glos. fin. in l. si quis seruo. C. de furtis, glos. in cap. si postquam, de electione. lib. 6. Tiraq. de retractu lig. §. 15. glos. 1. num. 10. Anton. Gom. vari. tom. 3. cap. 11. n. 1. vers. aduertendum tamen, Molin. de primogen. lib. 2. cap. 8. num. 16. Surd. de aliment. tit. 2. q. 10. num. 2. Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 7. num. 5. Flores de Mena vari. q. 3. n. 27. & 29.*

10 CASVS exceptus firmat regulam in contrarium, *l. nam quod liquidè. §. fin. in primo resp. ff. de penu legata. l. quæsitum. §. idem respondit,* vbi *glos. verb. non potest. ff. de fundo instr. cap. 2. de coniug. lepros. Aretin. cons. 30. n. 9. Dec. cons. 247. n. 8. & cons. 605. n. 6. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 30. n. 4. & cons. 4. n. 23. & cons. 148. num. 31. & seq. Surd. cons. 303. n. 11. cum seq. Valasc. consult. 45. n. 1. in fine, Card. Seraphin. decis. 459. n. 3. & decis. 718. n. 7. & decis. 1251. num. 11. & 23. Farinac. in praxi crimin. p. 4. cons. 65. num. 74. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 5. num. 28. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 51. n. 2. Fr. Anton. à Sousa in relect. de censur. Bulla Cœna. cap. 20. disp. 96. n. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 522. n. 33. Rot. decis. 51. n. 10. & decis. 69. n. 4. & decis. 189. n. 2. apud Farin. p. 1. recent.*

11 CASVS mixtus non continetur sub simplici, quia aliter iudicamus de mixto, aliter de simplicibus, *Petr. de Anchar. cons. 37. Contra Ioan. n. 6. & 7. Angel. cons. 257. in princ. & cons. 328. Anastasius, in fin. n. 7. vers. non obstat, Dec. cons. 332. Licèt, in princip.* vbi quod mixtum non cadit sub simplici, nisi quatenus à lege inducitur contrarium ratione inseparabilitatis à simplici, *Socin. cons. 146. Eleganter. n. 3. vers. tertiò confirmo, lib. 2.* vbi quod mixtum non cadit sub simplici etiam in materia fauorabili, *Mandos. in reg. Cancel. reg. 9. q. 10. n. 3. & reg. 19. q. 15. n. 5.* vbi quod dispositio de simplicibus loquens non comprehendit casus qualificatos, & diuersæ naturæ, *Surd. consil. 429. n. 25. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 294. à n. 12.* de quo tamen vide latiùs infrà *Axiom. 152.*

SVMMARIVM.

1 *Causa expressa regulat actum.*
2 *Causa dicitur dux mentis.*
3 *Causa ex vna datum, si illa causa non sequitur, reuocatur.*
4 *Causa cessante cessat eius effectus. Intellige de sola causa finali, vt n. 5.*
6 *Cessante causa impulsiua non cessat effectus.*
7 *Causa finalis, & causa impulsiua quando dicatur, remissiuè.*
8 *Causa in dubio potiùs præsumitur impulsiua, quàm finalis.*
9 *Priuilegij causa cessante cessat priuilegium.*
10 *Quarta Episcopi, quæ debetur ratione iurisdictionis, cessat cessante iurisdictione.*
11 *Dilationis causa cessante cessat dilatio.*
12 *Mandati causa cessante cessat mandatum.*
13 *Causa tenuitatis propter quam vnio facta fuit, si est falsa, vnio est ipso iure nulla.*
14 *Impedimenti causa cessante cessat impedimentum.*
15 *Cessante causa finali concessionis feudi, cessat feudum.*
16 *Cessante causa cessat effectus etiam in foro animæ, & in spiritualibus.*
17 *Pater si exhæredauit filium ex causa expressa, cessante causa cessat dispositio negatiua exhæredationis.*
18 *Cessante causa respiciente priuatam, siue publicam vtilitatem, cessat effectus, & dispositio.*
19 *Cessante vna causa ex pluribus simul concurrentibus ad actum, cessat actus vel dispositio.*
20 *Obligationis cessante causa cessat ipsa obligatio.*
21 *Causa vbi produxerit effectum perfectum, & consummatum, illa cessante non cessat effectus.*
22 *Causa vbi requiritur certo aliquo tempore, si eo tempore fuit, licèt postea cesset, non tamen cessat effectus.*
23 *Causæ plures quando concurrunt ad dispositionem, vna cessante non cessat dispositio.*
24 *Causa causæ est causa causati, si causa est proxima, quæ attenditur, non autem si est remota, vt n. 25.*
26 *Causæ & causati idem est iudicium.*
27 *Causatum regulatur secundum naturam causæ causantis.*
28 *Causa dicitur talis, qualis est causa causans.*
29 *Causa limitata limitatum producit effectum.*
30 *Causa proxima magis attenditur quàm remota, nisi causa remota non sit multum remota, & actus, qui fit, etiam fit contemplatione causæ non multum remotæ, vt n. 31.*
32 *Causa mediata attenditur, quando sine ea causa immediata, & prima esse non potest.*
33 *Causa naturalis potentior est quàm accidentalis.*
34 *Causa naturalis, & causa accidentalis quando concurrunt, semper naturalis præfertur.*

35 *Causa*

35 *Causa quæ nocet, inspicitur, non quæ prodest.*
36 *Causa qualibet iusta excusat à pœna, etiam grossa, & bestialis, vt n.37.*
38 *Causæ continentia diuidi non debet.*
39 *Causatiuè multa fiunt, quæ directò non conceduntur.*

Causa.

Axioma XL.

1 CAVSA expressa regulat actum, & indistinctè factum, vt restringatur secundum causam expressam, *Angel. cons.* 248. *Punctus est exorta. num.* 3. vbi loquitur in compromisso generalissimo, vt non extendatur vltra mentem, & causam compromissi, *Abb. cons.* 3. *Nitar, col.* 17. *in fine, vers. ad* 23. *quæst. lib.* 2. *Anton. de Butr. cons.* 51. *num.* 5. *vers. item hoc declarat,* vbi quod causa declarat dictum dubium, illudque ampliatur, & restringitur à causa, *Bald. cons.* 311. *Factum super quo. num.* 2. *vers. tertiò vt causa, lib.* 4. vbi
2 ait, quod causa, & materia regulat mentes hominum, vt talis præsumatur mens, qualis est causa, quia causa dicitur dux mentis, *Anch. cons.* 254. *Statuto cauetur. num.* 4. *Roman. cons.* 503. *num.* 7. *& seq.* vbi quod causa legati limitat, & restringit legatum, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. C. conclus.* 136.

3 CAVSA ex vna datum, si illa causa non sequitur, reuocatur, *l.* 1. *ff. de condict. causa data.* Ratio est, quia causa est proxima conditioni, vt sicut necesse est purificare conditionem, sic & causam, *Calderin. cons.* 56. *num.* 2. *aliàs cons.* 1. *de translat. Prælat. Feder. de Senis cons.* 164. *Licet semper, in princip.* vbi ait, quod resignatio facta ex causa permutationis, reuocatur non sequuta permutatione, *Mandel. cons.* 77. *n.* 28. *& seq.* vbi quod promissio facta ex causa futuri Matrimonij, si non sequatur Matrimonium, cessat, & nihil debetur, *Gemin. cons.* 96. *num.* 9. *vers. licet enim,* vbi quod priuilegium concessum ex certa qualitate, vel causa, si non adest qualitas, vel causa expressa, non valet priuilegium, etiamsi concedens ex alia causa potuisset concedere, *Bellon. cons.* 3. *Curatus Ecclesia, in fine, vers. ad secundum,* vbi ait, quod si Parochiani tenentur soluere mensuram auenæ pro candelis, quas dat Rector de consuetudine, & eis non datur candela, nec ipsi debent auenam, quia dicitur debitum conditionale, vel ob causam, refert *Card. Tusch. d. tom.* 1. *lit. C. concl.* 137. *à princip.*

4 CAVSA cessante cessat eius effectus, *l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patr. l. si pater. ff. de hæred. instit. l. generaliter. C. de Episcopis & cleric. l. cùm te. C. de pactis inter empt. cap. magnæ, in fine, de voto, cap. cum cessante* 60. *de appellat.* latè *Tiraq. in speciali tract. cessante causa cessat effectus, & de iure primog. q.* 40. *num.* 170. *cum seq. Duen. reg.* 81. *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 71. *&* 271. *Brunor à Sole in locis communib. verb. Causa* 2. *Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. eod. verbo. num.* 1. *Petr. de Anchar. cons.* 47. *Pro clariori. n.* 4. vbi ait, quod hæc est regula generalis in legibus, contractibus, & aliis dispositionibus, vt cessante causa, super qua fundatur dispositio, cesset & ipsa dispositio, *Dyn. cons.* 6. *Ex testamento Domini. num.* 2. *vers. præterea,* vbi quod in pacto cessante causa finali cessat effectus, *Angel. consil.* 346. *Titius,* vbi ampliat in omni dispositione siue legali, siue testamentaria, siue inter viuos, quia dispositio à causa regulatur, restringitur, & ampliatur, *Angel. consil.* 86. *Hæreditas materna, in fin.* vbi loquitur in statuto mandante repudiationem hæreditatis præsumi simulatam, si non est notificata in consilio, quia cessat cessante causa, videlicet fraude, & quod hæres nihil consequutus sit ex hæreditate, *Cald. Pereira de potestate eligendi. cap.* 10. *num.* 2. *cum seqq. Cardin. Tusch. d. tom.* 1. *lit. C. concl.* 202. *à princip. Sanchez de Matrim. lib.* 8. *disp.* 30. *num.* 12. *cum seqq. Iosephus Sesse Aragonia decis.* 185. *num.* 102. *Ioan. Franc. Leo in Thesauro fori ecclesiast. p.* 1. *cap.* 15. *num.* 3. *Ludou. Rodolphin. vari. quæst. lib.* 2. *q.* 35. *num.* 10. vbi *num.* 16. intelligit, vbi causa expressa est in lege, vel statuto, *Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.* 4. *num.* 50. *Cas. Argel. de contradict. legit. q.* 5. *num.* 13. *& q.* 10. *n.* 27. *Sigism. Scacc. de appellationib. q.* 5. *n.* 117. *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 62. *num.* 17. *Anton. Monach. Lucensi decis.* 14. *num.* 18. *& decis.* 21. *num.* 22. *& Florent. decis.* 1. *num.* 61. *Rot. decis.* 437. *num.* 3. *apud Farin. p.* 1. *recent.*

Intellige de sola causa finali, quia ea cessante cessat effectus negotij, cui adiicitur, *Petr. de Anchar. cons.* 47. *Pro clariori. num.* 4. *Euerard. in topicis legalibus, loco* 85. *Cardin. Tusch. d. tom.* 1. *lit. C. concl.* 137. *num.* 14. *Sanchez in præcepta Decalogi. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 42. *Mantic. decis.* 131. *num.* 4. vbi quod causa finali cessante non tollitur effectus, qui est consummatus, & *num.* 5. quod causa fiendi cessante non cessat effectus, sed cessante causa essendi tollitur. 5
Nam cessante causa impulsiua non cessat effectus, quia dicitur causa impulsiua potiùs motiuum quoddam, quàm causa, *Bald. cons.* 337. *Et præmitto. num.* 2. *lib.* 3. *& cons.* 433. *Casus talis est. num.* 5. *lib.* 5. *Ias. in l. si pecuniam. num.* 18. *&* 19. *ff. de condict. causa data, Cardin. Tusch. d. tom.* 1. *lit. C. concl.* 137. *num.* 28. *&* 41. *Cephal. cons.* 81. *num.* 8. *Tiraq. in tract. cessante causa, in* 1. *limit. num.* 2. *Hippol. in l. si quis Iudicum. num.* 2. *&* 3. *ff. de quæst. Rodolphin. d. q.* 35 *num.* 10. *Rot. decis.* 437. *num.* 3. *& decis.* 587. *num.* 6. *apud Farin. p.* 1. *recent.* 6
Causa finalis quando dicatur, & quando impulsiua, vide *Cardin. Tusch. d. tom.* 1. *lit. C. concl.* 141. *&* 142. 7
Causa in dubio potiùs præsumitur impulsiua, quàm finalis, vt per *Rot. decis.* 587. *num.* 5. *apud Farin. p.* 1. *recent.* 8

Amplia primò supradictam conclusionem, quod scilicet cessante causa cesset effectus, vt procedat in priuilegio, quia cessante causa priuilegij cessat priuilegium, *Anchar. cons.* 394. *Dubium est. num.* 3. & superueniente noua causa contrariæ causæ, ex qua priuilegium fuit concessum, cessat priuilegium, *Roman. cons.* 404. *In casu. n.* 5. *&* 6. *vers. secunda causa,* refert *Cardin. Tusch. d. concl.* 201. *num.* 27. Extende in priuilegio concesso ex certa qualitate, vel causa, quia si non adest causa, vel qualitas expressa, non valet priuilegium, licèt concedens ex alia causa potuisset concedere, *Gemin. cons.* 96. *num.* 9. *vers. licet.* Etiamsi causa finalis priuilegij eliciatur ex proœmio priuilegij, quia ea cessante cessat priuilegium, *Roman. cons.* 180. *Si admittimus. n.* 7. *Cardin. Tusch. d. lit. C. concl.* 137. *n.* 8. *&* 9. 9

Amplia secundò in quarta Episcopi, quæ debetur ratione iurisdictionis, vt cessante iurisdictione cesset quarta, *Roman. cons.* 477. *n.* 19. *&* 20. *Card. Tusch. d. lit. C. concl.* 201. *num.* 7. 10

Amplia tertiò in dilatione, quia cessante causa dilationis cessat dilatio, *Roman. cons.* 503. *Diligenter. num.* 8. *Bald. cons.* 112. *Eundo ad veritatem. lib.* 4. *Card. Tusch. d. lit. C. concl.* 137. *n.* 18. *& concl.* 201. *n.* 9. *&* 17. *Anch. cons.* 394. *Dubium. n.* 3. 11

Amplia quartò in mandato, quia cessante causa mandati cessat mandatum, *cap. si pauper clericus, in fine, de præbend. lib.* 6. *Anch. d. cons.* 394. *num.* 3. plenè 12

Roman. cons. 374. *Præsens est quæstio*, vbi *num.* 3. ait, quod cessante contractu principali cessat pactum in contractu; & *num.* 4. *vers. quartò*, ait; quod si aliquid promittitur propter castrum, desinente castro promissio cessat; & *num.* 5. *vers. sicut*, quod societas super certa re contracta finitur desinente ipsa re, super qua contrahitur; & *eod. n.* 5. *vers. sextò*, quod si res locata desinit esse, locatio, & obligatio extinguitur; & *eod. num.* 5. *vers. vlt.* quod in promissione successiua pro causa habente pariter factum successiuum, cessante causa cessat promissio, refert *Card. Tusch. d. conclus.* 202. *n.* 20. *cum seqq.*

13 Amplia quintò in vnione facta ex causa tenuitatis, quia si est falsa, vnio est ipso iure nulla, vt per *Oldrad. cons.* 260. *Quod vnio, in princip. Card. Tusch. d. concl.* 202. *n.* 8.

14 Amplia sextò in impedimento, quia cessante causa impedimenti cessat impedimentum, *Signorol. de Homed. cons.* 46. *Statuto ciuitatis. n.* 4. quem refert *Card. Tusch. d. concl.* 202. *n.* 14.

15 Amplia septimò in feudo, quia cessante causa finali concessionis feudi cessat feudum, etiamsi culpa vassalli non interueniat, vt per *Ioan. de Anan. cons.* 7. *n.* 6. *vers. secundò probatur. Card. Tusch. d. concl.* 202. *n.* 32.

16 Amplia octauò in foro animæ, vt per *Tiraq. d. tract. cessante causa. p.* 1. *num.* 18. & in spiritualibus, *Clar. §. fin. q.* 76. *in fine*, quem refert *Card. Tusch. d. concl.* 202. *n.* 41.

17 Amplia nonò tam in dispositione affirmatiua, quàm negatiua; ideo si pater exhæredauit filium ex causa expressa, cessante causa cessat dispositio negatiua exhæredationis, *Roman. cons.* 438. *num.* 5. *vers. tertiò*, *quia*, quem refert *Card. Tusch. d. concl.* 202. *num.* 41.

18 Amplia decimò, siue causa respiciat priuatam, siue publicam vtilitatem, quia si ea cessat, cessare debet effectus, & dispositio, ex *Ioan. de Imola cons.* 87. *vers. præterea secundò, Card. Tusch. d. concl.* 202. *n.* 32.

19 Amplia vndecimò, vt procedat etiam quando plures causæ simul debent concurrere ad actum, quia vna cessante cessat actus, vel dispositio, *Abb. cons.* 70. *Id de iure quæritur, col.* 2. *vers. tertiò probatur, lib.* 2. *Card. Tusch. d. concl.* 202. *n.* 43.

20 Amplia duodecimò in obligatione, & promissione, quia cessante causa obligationis cessat ipsa obligatio, & promissio, *Rot. decis.* 50. *num.* 3. *&* 7. *& decis.* 55. *num.* 1. *apud Farin. p.* 1. *recent. & decis.* 428. *num.* 2. *& decis.* 463. *num.* 11. *ead. p.* 1. vbi quod cessante causa exclusionis cessat exclusio.

21 Limita primò, quando causa produxerit effectum perfectum, & consummatum, *l. fin. in princ. ff. vnde liberi, l. sancimus. C. de admin. tutor. Tiraq. d. tract. cessante causa. limit.* 12. *n.* 2. *Thom. de Thomass. d. reg.* 271. *Gam. Lusit. decis.* 17. *num.* 4. *Valasc. cons.* 57. *num.* 1. *Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 25. *n.* 34. vbi *n.* 33. idem asserit iure iam radicato.

22 Limita secundò, quoties causa requiritur certo aliquo tempore, si enim eo tempore fuit, licèt postea cesset, non tamen cessat effectus, *l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. Tiraq. in d. tract. cessante causa. limit.* 4. *Gallet. in margarita casuum Conscient. verbo Causa, Dec. cons.* 24. *n.* 1. *Rot. decis.* 733. *n.* 8. *apud Farin. p.* 2. *recent.*

23 Limita tertiò, quando plures causæ concurrunt ad dispositionem, quia vna cessante non cessat dispositio, *Roman. cons.* 497. *dubitatur, in fine, Tiraq. in d. tract. cessante causa. limit.* 21. *Rot. decis.* 733. *num.* 8. *apud Farin. p.* 2. *recent. & d. decis.* 587. *num.* 7. *p.* 1. *recent. Card. Tusch. d. concl.* 202. *num.* 59. vbi *num.* 60. post *Bart. cons.* 21. *Visa prima. num.* 3. *&* 4. declarat, vt non procedat in fideiussione facta pro mutuo naturali & ciuili, quia ex pluribus causis obligatus fideiussor, de iudicato soluendo non tenetur si mutuum sit solùm naturale, vel solùm ciuile, quando obligatio est ex causis prædictis.

CAVSA causæ est causa causati, *l. manumissione. ff. de iustit. & iure, Bart. in l.* 4. *§. actor. num.* 2. *ff. de re iud. Ias. in l. pecuniam. num.* 21. *ff. de condict. causa data, Surd. de aliment. tit.* 1. *q.* 42. *num.* 49. *& cons.* 196. *num.* 13. *& cons.* 407. *n.* 34. *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 34. *num.* 26. *Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.* 4. *num.* 50. *Card. Tusch. d. tom.* 1. *lit. C. concl.* 138. 24

Intellige vt procedat, si causa est proxima, quæ attenditur, non autem si est remota, *Ias. in d. l. si pecuniam. n.* 21. *Anch. cons.* 222. *Subtiliter. num.* 4. vbi quod non dicitur creditor ex instrumento, sed ex successione is, qui successit creditori, *Castr. cons.* 216. *Dico dictum, in princip. lib.* 1. quicquid dicat *Calderin. cons.* 282. *in princip. alias* 4. *de locato.* 25

CAVSÆ, & causati idem est iudicium, *l. quominus. ff. de fluminib. l. etsi amicis. ff. ad leg. Iul. de adulter. l. si autem, in fin. ff. de aqua pluu. l. non ideo. C. de hæred. instit. l. maritus. C. de procurat.* Causatum igitur regulatur secundum naturam causæ causantis, *Bald. cons.* 150. *Proponitur quod, in fine, lib.* 5. *Card. Tusch. d. concl.* 138. *num.* 10. quia causa vbi pendet, causatum pendet, *l. sed etsi quis. ff. de vsufruct.* Et causa dicitur talis, qualis est causa causans, *Bald. cons.* 84. *Dicta causa, lib.* 4. imò causa determinat suum causatum, *Surd. cons.* 454. *num.* 30. Et causatum regitur à causa suæ causæ, *Rot. decis.* 287. *num.* 1. *apud Farin. p.* 1. *recent.* & regulatur causatum secundum naturam causæ causantis, *Bald. cons.* 84. *Dicta causa, lib.* 4. *& cons.* 150. *Proponitur, in fin. lib.* 5. quem refert *Card. Tusch. tom.* 7. *lit. S. concl.* 757. *num.* 33. At omne ius potentius dicitur in causante, quàm in causato, *l. digna vox. C. de legib. Castren. cons.* 421. *Quod renunciatio, vers. non obstat, lib.* 2. vbi quod disposita in causato, magis procedunt in causante, refert *Card. Tusch. d. concl.* 138. *n.* 11. 26 27 28

CAVSA limitata limitatum producit effectum, *l. in agris. ff. de acquir. rerum dominio. l. cancellauerat. ff. de his, quæ in testam. delentur, l.* 2. vbi *Bald. ff. de seruis export. l. ex facto. §. item quæro. ff. de vulgari, & pupil. substit. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de legat.* 2. *l. age cum Geminiano. C. de transaction. cap. ex nositur, de sent. excom. Tiraq. in tract. cessante causa. p.* 1. *n.* 147. *& de retractu lig. §.* 32. *glos.* 1. *num.* 49. *Surd. cons.* 10. *num.* 49. *Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap.* 57. *§.* 2. *num.* 6. *vers. tertiò Episcopus, Brunor à Sole in locis communibus, verbo Causa* 9. *Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. eod. verb. n.* 3. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. §.* 5. *proœm. n.* 6. *Stephan. Gratian. Marchia decis.* 56. *num.* 5. *Aloys. Ricc. in decision. Curiæ Archiep. Neapol. p.* 1. *decis.* 29. *num.* 7. *Gutier. pract. lib.* 3. *q.* 31. *n.* 7. *Cæs. Argel. de contradict. legit. q.* 10. *num.* 168. *& num.* 244. *& q.* 4. *num.* 52. *& q.* 3. *num.* 108. *& q.* 8. *num.* 11. *Mantic. decis.* 232. *num.* 9. *& decis.* 267. *num.* 4. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 1. *resol.* 108. *num.* 18. *Rot. decis.* 690. *n.* 9. *apud Farin. p.* 1. *recent.* 29

CAVSA proxima magis attenditur quàm remota, *l. sed etsi plures. §. in arrogato. ff. de vulgari, & pup. substit. l. ligni, in fine. ff. de legat.* 3. *Tiraq. de retractu lig. §.* 36. *glos.* 3. *num.* 19. *Anch. cons.* 222. *Subtiliter. num.* 4. *Ioseph. Sessæ Arag. decis.* 187. *num.* 68. *Gallet. in margarita casuum Conscient. verbo Causa, Card. Tusch. d. tom.* 1. *lit. C. concl.* 145. *n.* 1. *Aloys. Ricc. in decisionib. Curiæ Archiep. Neapol. decis.* 216. *num.* 3. *p.* 1. *Bened.* 30

Ægid.

Ægid. in repet. l. ex hoc iure. ff. de instit. & iure. p. 1. cap.6. num.54.

31 Limita, vt attendatur etiam causa remota sicut proxima, quando non est multum remota, & actus, qui fit, etiam fit contemplatione causæ non multum remotæ, *l. socium, qui in eo*, vbi *Bart. ff. pro socio, Aretin. cons. 14. Viso, & diligenter. col. 4. post med. num.7. vers. praeterea*, refert *Card. Tusch. d. lit. C. concl. 145. n. 6.*

32 Limita etiam, vt attendatur causa mediata, quando sine ea causa immediata & proxima esse non posset, *Bart. in l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulgari, & pupil. Aretin. cons. 6. Viso. num. 9. vers. confirmatur ista conclusio, Card. Tusch. d. concl. 145. n. 3.* vbi *num. 4. cum eodem Aretin.* locis citatis, idem dicit, quando causa mediata non est multum remota, quia tunc attenditur sicut proxima, ad quod citari solet *l. vxori quis, in fin. ff. de auro & arg. leg.*

33 CAVSA naturalis potentior est quàm accidentalis, *l. qui habent. ff. de tutel. l. filio quem pater. ff. de liber. & posthum. cap. praesenti. §. idem de praebend. lib.6. Anton. Gom. vari. tom.1. cap.5. num.34. & cap.6. num.8. Menoch. cons. 1. num. 16. Card. Tusch. d. tom.1. lit. C. concl. 147. Ceuall. commun. contra communes. tom. 4. q. 905. num. 53. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib.2. cap. 3. num. 20. Gallet. in margarita casuum Conscient. verbo Causa.* Si enim plures causæ concurrunt, illa quæ est potentior, semper attenditur, *Bart. in q. 15. Statuto ciuitatis Lucanæ, in princip. vers. secundò sic*, quem refert *Card. Tusch. d. lit. C. concl. 147. n. 9.* vbi *num. 10.* ait procedere etiam in præsumptionibus, quia cedunt veritati tanquam potentiori, & inter se vna præsumptio potentior tollit aliam minus potentem.

34 CAVSA naturalis, & causa accidentalis quando concurrunt, semper naturalis præfertur, *d. l. qui habet, Abb. cons. 62. In controuersia, col. 8. num. 16. lib. 2. Bart. in sua quaest. 18. pupillus. num. 2. vers. tertiò, Alex. cons. 703. Consideratis. num. 6. vers. & quia. lib. 5. & consil. 4. Ponderatis. num. 2. & 3. vers. modò sic. lib. 4.* vbi ait, quod dispositio loquens quod maior succedat, intelligitur de maiore natu, & sic de causa, & maioritate naturali, non de accidentali, vel ficta, si verba aliud non suadeant, *Abb. cons. 62. num. 10. lib. 2. Petr. de Anchar. cons. 37. num. 6. in fine, & num. 7.* vbi aiunt, domicilium originale non mutari propter domicilium habitationis per accidens, quia potentius est naturale quàm accidentale, refert *Cardin. Tusch. d. concl. 147. à princip.* vbi *num. 11.* post *Ioan. de Imola cons. 35. num. 7. vers. & primò*, limitat quando naturalis prodest, & accidentalis nocet, quia tunc accidentalis præualet naturali, seu originali.

35 CAVSA, quæ nocet, inspicitur, non quæ prodest, *l. si quis in graui. §. vlt. cum l. seq. ff. ad Syllan. l. 3. ff. de suspect. tutor. Felin. in cap. 1. col. 5. in 2. limit. de re iudic. Surd. cons. 361. num. 16. Brunor à Sole in locis communib. verbo Causa 14.* vbi intelligit huiusmodi Axioma procedere, quando ambæ causæ essent æqualis potentiæ, secus quando ea, quæ prodest, esset potior, & per eam actus est factus principaliter, ad hoc est *text. in l. 3. §. si quis palam. ff. de iure fisci.*

36 CAVSA quælibet iusta excusat à pœna, Doctores *in l. Iulianus. ff. de condict. indeb. Bald. in l. obseruari. §. proficisci. ff. de offic. Proconsul. glos. in l. plagij. C. ad leg. Flau. de plagijs, Dec. cons. 170. col. fin. in princip. Socin. cons. 127. col. 2. lib. 1. Beroi. cons. 4. in fine, & cons. 187. in fine, lib. 3. Franc. Becc. cons. 102. num. 3. Alex. cons. 119. Quaeritur. num. 12. vers. secundò pro hoc facit, lib. 2.* vbi quod iusta causa excusat à pœna legali, & à condemnatione expensarum, & à mora, ac pœna interitus rei debitæ, & à pœna interesse, seu ab obligatione interesse, *Menoch. remed. 5. recuper. num. 48.* vbi quod causa etiam leuis excusat à dolo, & multo magis à temeritate, & *num. 50.* extendit in dispositione pœnali statuti, & *num. 53.* extendit in crimine falsi, & *num. 56.* quod excusat à contumacia, & aliis delictis, & *num. 57.* quod excusat à violentia, & *num. 63.* declarat, quod non excusat in aliquo iusta causa quando statutum, vel lex punit delictum, quoquo modo committatur, & *n. 61.* ait, quod iniusta causa non excusat à lata culpa, quando delictum ex lata culpa solùm punitur, refert *Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 152. per totam.*

Amplia, vt quælibet causa etiam grossa, & bestialis excuset à pœna conuentionali, *Paris. cons. 151. num. 29. lib. 4. Alex. cons. 115. num. 15. & seq. lib. 4. & cons. 233. num. 12. lib. 6. Crauet. cons. 6. n. 89. & cons. 319. num. 14. Menoch. remed. 3. recup. num. 49. Card. Tusch. d. concl. 152. num. 30.* & à dolo, & à mora, *Ias. in l. 2. n. 61. & 62. C. de iure emphyt. Hieron. de Tort. cons. suo post consilia Anton. de Butr. num. 5. circa finem, vers. sed quid fortius, Rot. decis. 528. n. 7. apud Farin. p. 2. recent* vbi quòd causa quælibet etiam bestialis & temeraria excusat à fructuum restitutione. 37

CAVSÆ continentia diuidi non debet, *l. nulli. C. de iudic. cap. fin. de rescript. Bart. in l. eum quem temerè, in fine principij. ff. eodem, & in l. à diuo Pio. §. 1. num. 2. ff. de re iudic. Boër. decis. 69. num. 24. & 25. Lap. alleg. 79. In Dei nomine. num. 7. Menoch. de arbitr. casu 371. num. 2. cum seq. & cons. 130. num. 1. Alex. cons. 65. In causa. num. 11. lib. 7. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 159. & tom. 2. concl. 976.* vbi limitat in causis diuiduis, *Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. cap. 3. num. 13. Alex. Trentasinq. vari. resolut. lib. 2. tit. de indic. resol. 3. à num. 1. Bernard. Greue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 32. & 33.* 38

CAVSATIVE multa fiunt, quæ directò non conceduntur, vt latè prosequitur *Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 161. per totam.* 39

SVMMARIVM.

1 *Certus qui est, amplius certiorari non debet.*
2 *Declaratur multipliciter haec regula.*

Certus.

AXIOMA XLI.

CERTVS qui est, amplius certiorari non debet, quia certioratio fit ad finem, vt quis sciat; ergo si scit, non requiritur certioratio, *l. 1. ff. de action. empti, cap. eum qui, de regulis Iuris. lib. 6. glos. verbo cognouerunt, in princ. in cap. cùm inter 18. de elect. Tiraq. de retractu lig. glos. 2. §. 36. num. 24. Rimin. Iun. cons. 238. num. 37. vol. 3. Gemin. cons. 33. num. 5.* vbi ampliat in actibus de sui natura prohibitis, quia sufficit, vt quis sciat quomodocunque, etiamsi non sequatur intimatio prohibitionis; & *num. 13. vers. item quando*, ampliat, vt procedat etiam in casibus in quibus requiritur insinuatio, & intimatio, quando quis habet plenam notitiam, quia non requiritur alia certioratio, & intimatio, *Surd. cons. 272. n. 11. & decis. 288. n. 44. Menoch. consil. 825. n. 11. lib. 9. Thesaur. decis. 221. in fine, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. C. concl. 199. à princip.* 1

2 Declara multipliciter cum *Alex. conf. 27. Viso themate, in princ. lib. 6. & conf. 138. Viso puncto, lib. 7.* vt scilicet quando denunciatio, intimatio, vel certioratio fit solùm ad finem, vt quis sciat, tunc sufficiat quod quis sciat, & isto casu certus non debet certiorari: si verò certioratio est de substantia, vel forma, prout quando lex mandat denunciari, aliàs actus sit nullus, tunc non sufficit scientia, sed debet fieri denunciatio ei, qui certus est. Vel alio modo, vt scilicet quando notificatio, & intimatio fit, vt quis reddatur certus de aliquo, tunc si ipse, cui debet fieri, sciat aliunde, non sit necessaria alia notificatio, vel certioratio; si verò fiat ad incitandum notificatum, vt aliquid faciat, vel ad prohibendum, ne aliquid faciat, tunc non sufficiat scientia; & quando res esset dubia, an sit facienda ad effectum notificandi, vt sit certus, an verò incitandi, vt aliquid faciat, vel non, in dubio præsumitur vt certus reddatur, adeò quod si sciat aliunde is, cui debet fieri notificatio, tunc non sit necessaria. Vel denique distingui potest, aut intimatio, vel denunciatio requiritur ad commodum denunciantis, aut requiritur ad commodum denunciati. Primo casu, si ad commodum denunciantis, & tunc si agitur, vt ex notificatione notificans ius acquirat, vel vt notificatus pœnam, vel moram incurrat, non sufficit sola scientia notificati, si verò agitur solùm, vt notificatus incidat in malam fidem, sola scientia sufficit. Si verò agitur, vt fiat denunciatio ad commodum eius, cui denunciatur, semper sufficit sola scientia, refert *Card. Tusch. d. concl. 199. n. 8. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Charitas bene ordinata incipit à se ipso.*
2 *Proximi dilectio trahit originē à charitate.*
3 *Dolo quis facere non videtur, qui se plus altero diligit.*
4 *Ordo charitatis suggerit, vt priùs nostris, quàm extraneis subueniamus.*
5 *Charitatis ordo quis sit, ostenditur.*

Charitas.

Axioma XLII.

1 CHARITAS bene ordinata incipit à se ipso, *l. qui seruandarum. ff. de præscript. verbis, l. Præses. C. de seruit. & aqua, cap. non satis. 86. dist. cap. si non licet 23. q. 5. cap. nisi specialis,* vbi *glos. verbo eligemus, de auctorit. & vsu pallij. cap. licet,* vbi *glos. verbo videamur, de temporib. ordinat. cap. dilecto, de præbend. Duen. reg. 33. Roman. conf. 364. Dum secundò, in*
2 *princip. num. 2.* vbi ait, quod charitas prima incipit à se ipso, quia quis priùs sibi, postea aliis prouidere debet, & ita quod incipere debet à suis, & sua familia, *Ægid. Bellam. conf. 16. num. 3. & 4.* vbi quod dilectio proximi trahit originem à charitate, quia quis se ipsum diligit primo loco, *Crauet. conf. 8. n. 18.*
3 vbi quod quis dolo facere non videtur, qui se plus altero diligit, *Bald. conf. 412. Factum super quo. n. 3. lib. 4.* vbi adeò dicit verum in tantum, vt quis ex ordinata charitate magis amet se in vngue pedis, quàm aduersarium in vertice capitis, *Afflict. decis. 290. num. 9. Calcan. conf. 7. num. 19.* vbi quod quis magis sibi, quàm alteri prouidere debet, *Anch. conf.*
4 *436. In ijs dubijs, in princ.* vbi quod ordo charitatis suggerit, vt priùs nostris, quàm extraneis subueniamus, *Petr. Alphons. de Vasconcellos in harmonia rubricarum Iuris Canon. in tit. de auctorit. & vsu pallij. num. 14. Paul. Fusch. lit. C. sing. 60. Surd. de aliment. tit. 1. q. 94. num. 1. & tit. 7. q. 8. & tit. 19. num. 1. & decis. 236. num. 21. & conf. 205. num. 12. & conf. 345. num. 28. Guter. de tutel. p. 3. cap. 11. num. 1. in fine, Flamin. Paris. de resignat. benefic. tom. 2. lib. 9. q. 17. num. 117. Cald. Pereira quæst. forens. in comment. ad tit. Instit. de inoff. testam. in princip. num. 21. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 131. num. 3. in 1. edit. & resol. 16. num. 3. & resol. 518. num. 4. in 2. edit. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de discipl. clericali. §. 27. n. 8. & tit. de bonis clericorum. §. 13. num. 3. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. C. concl. 220. à princip. Iosephus Sesse Aragon. decis. 36. num. 6. Pichard. ad §. Iuris præcepta. num. 19. Instit. de iustit. & iure, Mantic. decis. 10. num. 7. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 41. num. 9.*

Declara ordinem charitatis esse, vt ante omnia 5
diligatur Deus, & deinde incipiat à se ipso, & vt post se ipsum primò parentes, secundò filios, deinde proximum diligat, vt per *Anton. de Butr. conf. 25. num. 4.* Vbi verò agitur de subministranda eleemosyna etiam in actu ad salutem, putà pro consequenda Indulgentia mediante eleemosyna iuxta facultatem elargiri debentis, id intelligitur moderatè, & ciuiliter, vt primò sibi, & suis prouideat, postea elargiatur pro eleemosyna; ita *Roman. conf. 364. in princip.* prout illum refert *Cardin. Tusch. d. concl. 220. num. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Circuitus inutiles sunt vitandi, quando subest æquitas, vt num. 2. Limita, quando circuitus non est omnino inutilis, vt num. 4.*

Circuitus.

Axioma XLIII.

CIRCVITVS inutiles sunt vitandi, *Clem. Auditor, de rescript. Bald. conf. 100. Petrus, in fin lib. 4. Alex. conf. 77. In causa, in fin. lib. 2. Dec. conf. 407. Visis, col. 3. num. 8. Socin. conf. 27. Pro decisione, col. fin. lib. 1. Guido Pap. decis. 375. Mater, Boër. decis. 204. Præsuppono. num. 3. Afflict. decis. 8. Quidam filiusfam. Tiraq. de retractu. tit. 2. §. 2. glos. 1. num. 24. & 71. & ad finem tit. num. 60.* vbi quod in supremis tribunalibus & curiis circuitus omnino tollendi sunt, *Vincent. de Franch. decis. 273. ad fin. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. C. concl. 129. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 73. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 81. num. 14. Cas. Argel. de contradict. legit. q. 5. num. 5. & num. 94. & q. 7. num. 113. & q. 8. num. 5. & q. 10. num. 135. & num. 223. & q. 17. num. 30. Anton. Monach. Lucensi decis. 25. num. 87. Fusar. de substitut. quæst. 260. num. 4.* 1

Amplia primò, vt circuitus sint vitandi, quando subest æquitas, vt si quis rem meam indebitè detineat, ad cuius restitutionem debet condemnari, quia si ex inepta petitione esset instituenda noua actio, æquius est, vt condemnatio fiat ad tollendum circuitum, quando condemnandus retinet ex titulo lucratiuo, *Petr. de Anch. conf. 23. n. 11. vers. ad secundum dubium,* quem refert *Card. Tusch. d. concl. 229. n. 5.* 2

Amplia

3 Amplia secundò, in tantum actum & circuitum frustratorium non esse faciendum, vt licèt quis teneatur offerendo deponere cum effectu, tamen si is, cui oblatio est facienda cum consignatione, recusat recipere, non teneatur facere actum frustratorium depositi, quod aliàs esset necessarium, *Cuman. cons. 5. Non reuocando. num. 2. vers. nec dici potest, Crauet. cons. 331. num. 5. lib. 3. Roland. à Valle cons. 53. num. 26. lib. 1.* vbi *num. 34. & seq.* declarat, nisi is, qui contradicit, habeat iustam causam contradicendi, quia tunc offerens debet deponere, licèt recuset recipere, refert *Card. Tusch. d. concl. 229. n. 10.*

4 Limita, quando circuitus non est omnino inutilis, quia non euitatur, *Card. in d. Clem. Auditor. q. 14. n. 16. Dec. in l. cum fundus. §. seruum tuum. n. 5. ff. si certum pet. Crauet. cons. 376. num. 23. & 24. Abb. cons. 95. In præsenti, col. 1. in fine, verb. & si dicatur. lib. 1.* vbi ait, quod propter bonum obedientiæ admittitur circuitus inutilis, putà Religiosus non potest transire ad aliam Religionem etiam strictiorem, nisi petita licentia à superiore, licèt illam non obtineat, si detur casus, quod transeat non petita licentia, ille reuocatur ad primam Religionem, licèt reuocatus petita licentia, & non obtenta possit iterum ad eandem arctiorem transire; additque sufficere impotentiam quod circuitus possit reddi vtilis, licèt ab aduentu non reddatur, refert *Cardin. Tusch. d. concl. 229. à n. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Commodum eius esse debet, cuius est periculum.*

2 *Incommoda illum sequi debent, quem & commoda sequuntur.*

3 *Commodum ex malitia sua nemo reportare debet.*

Commodum.

Axioma XLIV.

1 COMMODVM eius esse debet, cuius est periculum & incommodum, *l. fin. §. sed cum. C. de furtis. l. supernacuam. C. de tempor. in integ. restit. l. Julianus. §. ex vendito. ff. de actionib. empti. l. secundum naturam. ff. de regulis Iuris. §. item pretium. Instit. de empt. & vendit. Castren. cons. 133. num. 2. in fine, lib. 2. Anchar. cons. 180. Visa diligenter. num. 5.* vbi is, qui acceptat legatum cum onere, tenetur ad onus. *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 105. Pichard. ad §. placebat, num. 33. ff. de agnat. success. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 23. n. 4. Rot. decis. 149. num. 7. apud Farin. p. 2. recent.* vbi quod commodum eius est, cuius est & incommodum, *& decis. 333. n. 1. ead. p. 2.* vbi quod commodum non habens, neque debet habere incommodum, *& decis. 175. num. 3. & decis. 677. num. 5.* vbi quod commodum qui sentit, debet sentire etiam incommodum, *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. O. concl. 144. n. 5.*

2 Incommoda illum sequi debent, quem & commoda sequuntur, *l. prima. §. fin. ff. de aqua pluu. art.* vbi quod omne incommodum aliquo commodo est compensandum, *l. cum filio. ff. ad Syllan.* vbi quod omne commodum cum suo onere pertransit, *Cardin. Tusch. tom. 8. lit. V. concl. 374. Escob. de ratiocin. cap. 42. n. 12. & comput. 20. n. 14.*

COMMODVM ex malitia sua nemo reportare debet; vide infrà *Axiom. 143. n. 3.* 3

SVMMARIVM.

1 *Communio regulariter parit discordias.*

2 *Commune quod est, meum non est.*

3 *Communi in re melior est conditio possidentis.*

Communio, Communis.

Axioma XLV.

COMMVNIO regulariter parit discordias, & ideo solet dici quod nemo cogitur stare in communione, *l. si non sortem. §. si centum. ff. de condict. indeb. l. in re communi. vers. propter immensas. ff. de seruit. vrban. præd. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de legat. 2. l. sancimus. §. ne autem. C. de donat. l. 2. ibi, naturale quippe vitium. C. quando, & quibus quarta pars, lib. 11. Castr. cons. 107. videtur dicendum, in princip. lib. 1. & cons. 333. Viso testamento, vers. præterea non est credendum, eod. lib. 1. Alex. cons. 46. Visis, num. 11. lib. 1. Tiraq. de retract. lig. §. 23. glos. 1. num. 17. Mascard. de probat. concl. 328. num. 2. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. C. concl. 135. n. 1. Pichard. ad rub. Instit. de Societate. n. 18. Ceuall. commun. contra communes. tom. 4. quæst. fin. n. 220.* 1

COMMVNE quod est, meum non est, *l. nemo ex sociis. ff. pro socio, Rebuff. ad l. littus est 96. vers. non procedit. ff de verb. signif. pag. mihi 413. Valasc. cons. 64. num. 12. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 10. n. 38. cum seqq. Bened. Ægid. in repet. l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. p. 1. cap. 3. num. 32.* Limitatur tamen *in l. rectè dicimus. §. de verb. signif.* secundum *Surd. decis. 263. num. 2. & n. 7. cum seqq. & decis. 273. n. 7. & 9.* 2

COMMVNI in re melior est conditio possidentis, *l. Sabinus. ff. communi diuid. l. per fundum. ff. de seruit. rust. præd. cap. in re communi, de regulis Iuris, lib. 6. Surd. cons. 43. n. 3. Rendina in prompt. recept. sent. tom. 1. tit. 36. n. 14.* 3

SVMMARIVM.

1 *Concessum dicitur quicquid expresse prohibitum non reperitur.*

2 *Concessum [illegible], post illud censetur denegatum.*

3 *Concessum ad tempus limitatum, vltra illud non extenditur.*

4 *Concesso vno conceduntur omnia necessaria ad illud vnum.*

Concessum.

Axioma XLVI.

CONCESSVM dicitur quicquid expresse prohibitum non reperitur, *l. necnon. §. quod eius. ff. ex* 1

ff. ex quibus causis maiores, Campan. in diuers. Iuris Canonici. rub. 7. cap. 5. n. 1.

2 CONCESSVM ad tempus, post illud censetur denegatum, *l. si vnus. §. 1. vbi Bald. ff. de pactis. l. Imperator, de postulan. Dec. cons. 328. in princ. Castr. cons. 263. n. 3. lib. 2. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 21. num. 44. Surd. decis. 189. num. 9. Petr. de Anchar. cons. 70. num. 8. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. I. conclus. 71. num. 20. Gemin. cons. 15. n. 18. circa fin. & n. 19. Rot. decis. 215. n. 1. & decis. 617. num. 1. apud Farinac. p. 1. recent. & decis. 369. n. 1. apud eund. p. 2. recent.*

3 CONCESSVM ad tempus limitatum, vltra illud non extenditur, *l. statuliberum. §. Stichum. ff. de legat. 2. l. 1. §. si mulier. ff. de liber. agnosc. Tiraq. de retractu conuent. §. 1. glos. 2. n. 46. Rot. decis. 596. n. 2. apud Farin. p. 1. recent. Bald. cons. 33. Statuto cauetur. n. 3. vers. nam id quod fit post terminum, lib. 5.* vbi quod si est permissum infra certum tempus probari, lapso tempore censetur exclusa probatio, *Crauet. consil. 145. num. 22. vers. & si dicas*, vbi quod obligatio manutenendi vsque ad certum tẽpus, excludit tempus posterius, *Zabarel. consil. 38. num. 4.* vbi quod concessio facta de materia prohibita vsque ad certos terminos, excludit vltra illos terminos, maximè quando in aliis non est eadem ratio, refert *Cardin. Tusch. d. lit. I. consil. 71. n. 52. cum seqq.*

4 CONCESSO vno conceduntur omnia necessaria ad illud vnum; vide *Axiom. 156. n. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Conclusio potiùs attenditur, quàm facti narratio.*

2 *Conclusio sola attenditur, ac obligationem inducit, & non quod tractatur, & dicitur.*

Conclusio.

AXIOMA XLVII.

1 CONCLVSIO potiùs attenditur, quàm facti narratio, *Lap. alleg. 51. Quidam coram Iudic. num. 5. vers. de hoc patet, Innoc. in cap. super litteris, de rescript. Ias. in §. omnium. num. 129. Instit. de actionib. Cuman. consil. 63. Vicarius quidam, in princip. Angel. de Perus. cons. 36. Pro decisione. num. 3. vers. Secundò obstat, Gemin. cons. 18. Ne super deductis. num. 5. vers. nec etiam potest iustificare,* vbi quod conclusio, & non narratio attendi debet, *Bald. cons. 353. De libello, lib. 2. Alex. cons. 114. Visa processu. num. 2. & 4. lib. 1. & cons. 44. Examinatis. n. 3. & 4. vers. quantum, lib. 7.* vbi quod libellus, in quo duo actores narrantur, sed in conclusione vnus solus exprimitur, sustinetur secundum conclusionem, *Calderin. cons. 483. in fine, alias 5. de accusation.* vbi quod in denunciatione iudiciali attenditur conclusio ad exemplum libelli, non autem narratiua, *Federic. de Senis cons. 158.* vbi declarat quod non semel ex narratis sumitur conclusio, & sufficit, quod ex narratis sequatur idem quod exprimi debebat, refert, & alia plura adducit *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 558. per totam.*

2 CONCLVSIO sola attenditur, ac obligationem inducit, & non quod tractatur, & dicitur, *l. si voluntate. C. de rescind. vendit. cap. ina, de his quæ fiunt à Præl. Alex. cons. 13. num. 6. in fine, & cons. 18. num. 2. & cons. 28. num. 3. lib. 1. Rebuff. ad concord. Franciæ, in rub. de constitut. in glos. verbo tractatus, vers. nec aliquod ius ex tractatu quæritur, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 63. n. 34.*

SVMMARIVM.

1 *Conditio formam non leuem inducit, qua omissa dispositio non sortitur effectum.*

2 *Conditio nihil ponit in esse, & ideo actus conditionalis non valet, nisi existente conditione.*

3 *Conditio debet impleri in forma specifica; limita vt n. 4.*

5 *Conditio frustra expectatur, cuius euentus nihil debet operari.*

6 *Conditione deficiente, contractus celebratus censetur resolutus ab ipso initio.*

Conditio.

AXIOMA XLVIII.

CONDITIO formam non leuem inducit, 1
qua omissa dispositio non sortitur effectum, *l. qui heredi. l. Mauius. ff. de condit. & demonstr. Tiraq. de retractu. tit. 2. §. 2. glos. 1. n. 3. & 4. Menoch. cons. 60. num. 48. & cons. 69. num. 72. Garc. Gironda de explicat. priuileg. & exempt. num. 667. Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 2. num. 16. & cap. 4. n. 39. Gutier. practic. lib. 1. q. 17. num. 11. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 5. num. 2. Rot. decis. 515. n. 3. apud Farin. p. 1. recent. Grat. cons. 12. n. 22. vol. 2. Paris. cons. 97. n. 86. lib. 1. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. C. concl. 593. n. 8.*

CONDITIO nihil ponit in esse, & ideo actus 2
conditionalis non valet, nisi existente conditione, *l. si quis sub conditione. ff. si quis omissa causa. l. cedere diem. ff. de verb. signif. l. si quis fundum. ff. de contrah. empt. l. ex facto. ff. de hered. instit. Afflict. decis. 355. num. 4. Cephal. cons. 56. num. 11. & seq. Roland. à Valle cons. 58. n. 14. & seq. lib. 3.* vbi quod paria sunt nihil fieri, vel fieri sub conditione, quæ non purificetur, *Roman. cons. 421. Hic Mattheus. num. 2.* vbi extendit tam in conditione affirmatiua, quàm negatiua, *Alex. cons. 143. lib. 2. & cons. 42. & 46. lib. 7.* vbi quod procedit tam in conditione expressa, quàm tacita, *Bald. cons. 478. lib. 1.* vbi quod deficiente conditione deficit conditionatum, *Menoch. quæst. illustr. cap. 55. num. 6. Surd. de aliment. tit. 9. q. 29. à num. 15. & decis. 209. num. 1. & cons. 38. num. 24. & cons. 298. num. 1. & cons. 322. num. 26. & cons. 423. n. 18. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. concl. 593. à princip. Marc. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 56. num. 5. & resol. 88. num. 4. Franc. Molin. de brachio seculari cap. 18. n. 14. Bruner à Sole in locis communib. verbo conditio 3.* vbi quod in conditione positum non est in dispositione, *Flamin. de resignat. lib. 2. q. 14. n. 9.* vbi quod actus habetur, ac si non esset factus non purificata conditione.

CONDITIO debet impleri in forma specifi- 3
ca, *d. l. qui heredi, & d. l. Mauius. ff. de condit. & demonstr. Bald. cons. 437. in princip. lib. 5. Oldrad. cons. 242. num. 3. vers. respondetur, Angel. cons. 373. Visis instrumentis. num. 2. vers. in contrarium, Crauet. cons. 796.*

conf.796. num. 5. vbi quod in voluntariis, & contra piam causam conditio adimplenda est in forma specifica, & non sufficit implementum per æquipollens, *Menoch. conf.1. num. 410. & conf. 35. à n.4. Brunor à Sole in locis communib. verbo conditio 5. Surd. decis.109. num. 2. & 3. & de aliment. tit. 5. q.3. n. 16.* vbi quod nō debet impleri per æquipollens, *Flamin. d. lib.1. q.3. num.15. Cardos. in praxi Iudic. verbo conditio. num. 3. Valasc. conf. 82. num. 11. vers. praeterea, Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 56. num. 2. Cenal. commun. contra communes tom. 4. q. 900. n. 56. Card. Tusch. d. tom.2. lit. C. concl.595. à princip.*

4 Limita, quando conditio non stat per implere debentem, seu deuenit ad actum impossibilem implendi sine culpa implere debentis, *Cuman. conf. 38. circa fin. Angel. conf. 301. Factum tale. num. 3. Card. Tusch. d. conclus.595. num.32. cum seqq. Cardos. d. verbo conditio. num. 7. Rot. decis. 493. num. 3. & 6. apud Farin. p. 1. recent.*

5 Conditio frustra expectatur, cuius euentus nihil debet operari, *l. si quis ita scripserit. ff. de hared. instit. l. cum heres. §. fin. ff. de acquiren. hared. Anton. Gom. vari. tom.1. cap. 2. num. 12. prope fin. & cap. 10. n. 17. in fine.*

6 Conditione deficiente, contractus celebratus censetur resolutus ab ipso initio, *l. necessariò. §. 1. ff. de peric. & commodo rei vend. l. pecuniam,* vbi *Alex. num.4. ff. si certum pet. Menoch. conf. 134. num.30. & 31. & conf. 139. & seq. & conf. 322. n. 39. Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur. num. 277. C. de reuocand. donat.* vbi quod defectus conditionis habet oculos retrò ad tempus dispositionis, *Surd. de aliment. tit. 9. q.4. num. 23. Flamin. de resign. benefic. tom.1. lib.1. q.3. n.27.*

SVMMARIVM.

1 *Confessio est probatio omnibus melior, & efficacior.*

2 *Confessio non minus probat, quàm instrumentum.*

3 *Confessio erronea non nocet, & confiteri non videtur qui errat.*

4 *Confiteri non censetur aduersarij agentis intentionem qui ad excludendum ius actoris exceptionem opponit.*

Confessio.

Axioma XLIX.

1 Confessio est probatio omnibus melior, & efficacior, quæ fieri possit, *l. cum te. C. de probat. l. cùm à matre. C. de rei vendicat. l. generaliter. C. de non numer. pecunia. cap. per tuas, de probat. cap. si cautio, de fide instrum. Hippol. sing. 201. num. 2. & sing. 257. & in rub. C. de probation. num. 81. & 82.* vbi quod est clarior probatio, quæ haberi possit, *Alex. conf. 13. Ex ijs quæ, in princ. lib. 1. & conf. 213. num. 15. lib. 2. & conf. 141. num. 3. vers. nulla, lib. 6. Angel. Aretin. conf. 48. Videtur primò. num. 3.* vbi ait, quod est melior probatio, quæ fieri possit, *Paris. conf. 103. num.10. lib.3. Bald. conf. 195. lib. 2.* vbi dicit quod est principalissima omnium probationum, & *conf. 354. col.1. lib.3.* vbi refert, quod vbi adest confessio partis, ibi est relaxatio omnis probationis, *Riminald. Iun. conf. 503. num. 3. lib. 5.* vbi quod est regina probationum, *Crauet. conf.380. num. 12.* vbi ait, probationum omnium illustrissimam esse, *Syluan. conf. 62. num. 1. Menoch. conf. 21. num. 14. & de interdict. remed. 1. recuper. num. 217. & seq. Mascard. de probat. concl. 1326. num.4. Surd. decis.10. num. 12. & consil. 143. num. 39. & de aliment. tit. 8. priuil. 30. num. 11.* vbi ait, quod plenè probat in iis, quæ pendent à voluntate confitentis, *Gam. Lusit. decis.165. num.2. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 125. num.31. Anton. Monach. Bononin. decis. 21. n. 8. & decis. 55. num. 25. Cardin. Tusch. d. tom.2. lit. C. concl.645. Rot. decis.436. n.2. apud Farin. p.1. recent.*

Non minus probat confessio, quàm instrumentum, *Ioan. de Anan. conf. 55. num. 3.* habetque vim publicæ scripturæ, *l. cùm te. C. de transact. Paris. conf.99. num.12. lib.3. Roland. conf.6. num. 26. lib. 3. Mascard. d. concl. 1326. num. 4. Flamin. de resignat. lib.11. q.14. num.73. Gam. Lusit. decis.43. n.1. Valasc. de iure emphyt. q. 7. num. 27. Cald. Pereira de potestate elig. cap.7. num.21.* Imò est maior probatio, & fortior ea, quæ fit per testes, vel instrumentum, *Bald. conf.192. Proponitur, col.2. circa fin. lib. 2. Crauet. conf. 61. num.3. & conf.171. num.4. Roland. à Valle conf.71. num.41. & conf.75. num.24. vol. 2. Mascard. de probat. in proœm. q. 7. num. 3.* & ideo semper admittitur etiam vbi aliæ probationes non admitterentur, *Marant. de ordine iudic. p. 6. art. 5. num. 25. Surd. conf.60. num.1. & conf.143. num.39. Anton. Monach. Florent. decis. 1. num. 99.* quia facit rem notoriam, *Mascard. d. concl. 1326. num. 4. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 142. num. 9. & 10. Cardos. in praxi Iudicum, verbo confessio iudicialis. num. 36. Farinac. in praxi crimin. q.21. num. 31. Cald. Pereira de potest. elig. cap.7. n. 23.* 2

Confessio erronea non nocet, & confiteri non videtur qui errat, *l. non fatetur. ff. de confess. l. error. C. de iuris & facti ignor. Socin. reg. 30. Anton. Gom. tom.3. vari. cap.1. num.66. Mascard. de probat. concl. 378. Surd. conf. 345. num. 17. Mars. Antonin. var. resolut. lib.3. resol.1. num.63. Card. Tusch. d. tom.2. lit. C. concl.649.* vbi concl. seq. agit quando confessio dicatur erronea, vel non. 3

Confiteri non censetur aduersarij agentis intentionem, qui ad excludendum ius actoris exceptionem opponit, *cap. exceptionem 63. de regulis Iuris, lib.6. Con. vari. lib.1. cap.1. num. 2. vers. eodem iure, Anton. Gom. tom. 3. vari. cap. 12. num. 16. Cacheran. Pedam. decis. 178. num. 9. Franc. Milanen. Siciliæ decis.3. num.46. lib.2. Bellon. Genuen. decis.38. num.8. & decis.91. num.1. Petr. Gregor. Syntagm. Iuris lib. 21. cap. 17. num. 3. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo exceptio. num. 26. Stephan. Gratian. Marchiæ decis.19. n.19.* 4

SVMMARIVM.

1 *In claris non est opus coniecturis.*

Coniectura.

Axioma L.

Coniecturis non est opus in claris, & præsumptio cedit veritati, *l. ille, aut ille. §. cum in verbis. ff. de legat. 3. l. non aliter. ff. eod. tit. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obligat. l. 2. C. de legib. Socin. conf. 13. num. 38. vol. 1. & conf. 9. num.10. vol. 3. Roland. conf. 80. n. 51.* 1

n. 51. vol. 3. Octau. Glorit. resp. 6. num. 72. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præs. 31. num. 4. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 12. q. 5. num. 16. Surd. cons. 242. n. 9. & cons. 454. num. 49. & decis. 210. num. 1. cum seq. Brunor à Sole in locis communib. verbo verbum. num. 35. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 4. procem. num. 68. cum seq. Ioan. Franc. Leo in Thesauro fori ecclesiast. p. 3. cap. 7. num. 63. Anton. Monach. Florent. decis. 1. num. 20. & decis. 23. num. 16. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 3. num. 9. & resol. 18. num. 9. Rot. decis. 45. num. 5. & decis. 21. n. 5. apud Farinac. p. 1. recent. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 4. n. 15.

SVMMARIVM.

1 *Connexorum idem est iudicium.*

2 *Connexa & indiuidua reputantur idem.*

3 *Connexum quibus modis dicatur, remissiuè.*

Connexa.

AXIOMA LI.

1 CONNEXORVM idem est iudicium, *l. 3. §. indicio contrario. ff. de contrar. act. tutel. l. proinde. ff. ad legem Aquil. l. cum actum. ff. de negot. gestis, cap. translato, de constitut. cap. præterea, de officio deleg. Marsil. sing. 251. Connexorum, Decian. cons. 45. n. 17. cum seqq. lib. 1. Crauet. cons. 275. num. 3. cum seqq. Castren. cons. 110. num. 2. cum seqq. lib. 2. Ioan. de Imola cons. 139. num. 6. & seq.* Vbi limitat, quando connexitas non est proxima, sed remota, *Cott. in memorab. verbo connexorum, pag. mihi 166. Surd. de aliment. tit. 9. q. 31. num. 16. cum seqq. & cons. 196. n. 9. & cons. 338. num. 3. & decis. 199. num. 13. Ioan. Franc. Leo in Thesauro fori ecclesiast. p. 3. cap. 7. num. 71. Escob. de ratiocin. cap. 13. num. 11. Hieron. Fernandez de Ottero in repet. cap. fin. de pactis. num. 6. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 3. resol. 9. num. 2. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 5. cap. 1. num. 43. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 5. num. 37. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 626. per totam, Sigism. Scacc. de appellat. q. 17.*
2 *limit. 21. sub num. 26.* vbi ait, quod connexa, & indiuidua reputantur idem, & nihil fieri potest contra vnum ex indiuiduis, quin fiat contra alterum, de quo etiam *Anchar. cons. 160. num. 2. Crauet. cons. 275. num. 4. & 5. & cons. 461. num. 50. & cons. 936. n. 27. & seq. Surd. d. decis. 199. n. 13.* vbi quod connexa dicuntur indiuidua.

3 CONNEXVM quibus modis dicatur, latè ostendit *Ioan. de Imola cons. 139. Præfatus Simius, à princip. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. concl. 625. per totam.*

SVMMARIVM.

1 *Conscientiam, quam quis habet scrupulosam, nisi deponat, errorem non euadet.*

2 *Conscientia dicitur à conscio, quasi sciat, & cognoscat seipsam.*

3 *Conscientia quid sit, ostenditur.*

Conscientia.

AXIOMA LII.

1 CONSCIENTIAM, quam quis habet scrupulosam, nisi deponat, errorem non euadet, *cap. per tuas 2. de simon. Ioan. Paul. Lancel. lib. 1. regul. ex vniuerso Pontificio Iure excerptarum. pag. 65.*
Dicitur Conscientia à conscio, quasi sciat, & cognoscat se ipsam, & quid sit, relatiuè, *Ioan. de Anania cons. 34. num. 5.* vbi *Bologn. num. 10.* asserit, Conscientiam esse iudicium mentis consonans in quodam naturali iure, alienam quodammodo à rigore & subtilitatibus iuris, & *num. 9.* ait, quod Conscientia nihil aliud est, quàm sensus animæ cognoscentis bonum, & malum, & quid intrinsecus latens in mente, quod probari non potest directò, refert *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 741. à princip.* 2 3

SVMMARIVM.

1 *Consensus non trahitur ad ignorata, & non cogitata.*

2 *Consensus non trahitur ad dolosè disposita.*

Consensus.

AXIOMA LIII.

CONSENSVS non trahitur ad ignorata, & non cogitata, *l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. Iudic. l. nec ignorans. de donat. Federic. de Senis. cons. 325. Super eo quod. num. 2. Castren. cons. 343. Considerandum, & cons. 386. Sine dicamus, in fine, lib. 1. & cons. 377. num. 2. lib. 2. Roman. cons. 273. Clarum est, col. 1. vers. ad hæc autem, Crau. cons. 257. num. 2. Dyn. cons. 50. In quæstione præmissa. num. 5. Ossasch. Pedam. decis. 90. num. 16.* latè *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 754. per totam.* vbi *à num. 58.* ampliat, etiamsi interuenerit iuramentum, quia adhuc consensus iuratus non trahitur ad ignorata, & incogitata, & *à num. 65.* quod sufficit cogitatus in genere. 1

CONSENSVS non trahitur ad dolosè disposita, *Socin. cons. 159. In præsenti consultatione. num. 29. & 30. lib. 2. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 13. q. 3. num. 5. cum seqq. Card. Tusch. d. lit. C. concl. 754. num. 48.* 2

SVMMARIVM.

1 *Consequens qui vult, vult etiam suum necessarium antecedens. Intellige in ijs, quæ pendent à mera voluntate disponentis, aliàs secus, vt n. 2.*

3 *Consequens vbi falsum est, antecedens subsistere non potest.*

4 *In consequentiam quæ veniunt non sunt attendenda.*

Consequens.

AXIOMA LIV.

CONSEQVENS qui vult, vult etiam suum necessarium antecedens, *l. ad rem mobilem, l. ad legatum. ff. de procurat. l. qui proprio. §. qui alio. ff. eod. tit. l. illud. ff. de acquir. rerum domin. l. 2. §. inspectio. ff. quemadmod. testam. aper. l. 1. §. 1. ff. si vsufr. petat. l. denique. §. interdum. ff. de pecul. legat. l. legatis. ff. de adimend.* 1

adimend. leg. l. 2. ff. de iurisdict. omnium Iud. §. idem Iuris, Instit. ex quibus causis man. non licet, Angel. Aretin. consf. 20. Visis actis. num. 21. cum seq. vers. quia qui vult, Castren. consf. 306. col. 1. vers. qui autem, lib. 2. Anchar. consf. 161. Videtur prima facie, in princip. Abb. consf. 101. Videtur primò, col. 2. vers. sed prædictis non obstantibus. num. 3. lib. 2. Alex. consf. 110. Attentis. n. 3. lib. 5. Euerard. in topicis legalib. loco 95. Ruin. consf. 119. num. 14. lib. 2. Curt. Iun. consf. 121. num. 11. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 68. num. 6. Rimin. Iun. consf. 21. num. 36. lib. 1. Fusar. de substitution. q. 241. num. 67. & q. 480. num. 21. Anton. Gom. tom. 1. var. cap. 3. n. 23. Surd. decis. 70. num. 5. & decis. 194. num. 6. & num. 32. & decis. 303. num. 9. & consf. 447. num. 3. Pichard. in princip. Instit. de acquisit. per arrog. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. num. 53. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum personali. §. 14. num. 22. Escobar de ratiocin. cap. 25. num. 11. Sigism. Scacc. de appellationib. q. 2. num. 26. in fine, Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap. 27. §. 1. num. 1. latè *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 757. Rot. decis. 44. num. 2. & decis. 105. num. 5. apud Farin. p. 1. recent.*

2 Declara, vt procedat in iis, quæ pendent à mera voluntate disponentis, aliàs secus, vt per *Ægid. Bellam. consf. 30. n. 4. Angel. Aret. consf. 20. Visis actis. num. 21. in fine, & 22. vers. quia qui vult, & consf. 22. Viso dicto libello. num. 21. vers. & qui vult antecedens, Cranet. consf. 134. n. 45.* quos refert *Card. Tusch. d. concl. 757. n. 76. & 77.*

3 CONSEQVENS vbi falsum est, antecedens subsistere non potest, *l. 2. §. mutui datio,* vbi *glos. & DD. ff. si certum pet. Euerard. in topicis legalib. loco 97. in princip. Surd. consf. 428. n. 11.* Consequens enim sine antecedenti stare non potest, *Mantic. decis. 57. num. 4.* vbi subdit, locum habere etiam in sententiis.

4 In consequentiam quæ veniunt non sunt attendenda, imò attendendum est quod principaliter agitur, non quod incidenter, *l. 1. ff. de auctorit. tutor. l. is, qui. ff. de liberali causa. l. verum. ff. de furtis. l. si quis nec causam,* vbi latè *Ias. num. 3. cum multis seqq. ff. si certum pet. l. conditionibus. ff. de condit. & demonstrat. Gonzal. ad reg. 8 Cancel. glos. 45. §. 1. n. 35. Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 5. n. 23.*

SVMMARIVM.

1 *Consilia multorum sunt tutiora, quia sincerius est iudicium, quod plurimorum sententia comprobatur.*

2 *Consilij natura est, vt quamuis excitet ad deliberandum, non tamen obliget ad sequendum.*

3 *Consilium mutare in melius sapientis est.*

Consilium.

AXIOMA LV.

1 CONSILIA multorum sunt tutiora, quia sincerius est iudicium, quod plurimorum sententia comprobatur, *cap. prudentiam, de officio deleg. Anch. consf. 157. Summa prudentiæ. num. 3.* subdens, quod consilia vbi multa, multa salus, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 764. à princip.* vbi *num. 3.* subdit, quod hac de causa propter multitudinem sapientum, qui astare solent Cæsari, & Principi, Princeps non errat in Iure.

2 CONSILII natura est, vt quamuis excitet ad deliberandum, non tamen obliget ad sequendum, *l. cum pater 77. §. mando,* & ibi *Bart. ff. de legat. 2. l. 1. §. idem Pomponius,* vbi *glos. verb. quia rem. ff. depositi. l. 1. §. si verò suaserit. ff. de pœnis. l. si enim. ff. mandati. cap. cum olim, de arbitris, Emman. Costa in l. cum tale. §. si arbitratu. limit. 11. num. 1. ff. de condition. & demonstrat. Cou. in cap. quamuis pactum, de pactis, lib. 6. p. 2. §. 2. num. 6. & 7. vers. secundum, & de sponsalib. p. 2. cap. 3. §. 8. num. 3. Garc. reg. 10. num. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 34. num. 25. cum seq. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 78. & 196. Pichard. ad §. 3. Instit. de pupill. substit. num. 9. Cald. Pereira in l. si curatorem, verb. sine curatore. num. 106. C. de in integ. restit. minor. & de nominat. emphyt. q. 1. n. 39. Gutier. de tutel. p. 1. cap. 8. num. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 46. n. 36. cum seq. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 34. num. 24. Acac. Amon. in comment. ad l. 5. num. 67. ff. de condit. & demonstrat. & ad l. Titio centum. §. Titio centum. n. 64. & 65. ff. eod. tit.*

CONSILIVM mutare in melius sapientis est, 3 *l. nonnunquam,* vbi *glos. ff. de collat. bonorum, princip. Instit. de legatis, Rebuff. in tract. nominat. q. 17. num. 4. Bertazol. in repet. l. si quis maior. C. de transact. n. 182. Sigism. Scacc. de appellation. q. 17. limit. 47. memb. 1. num. 33.* Et vnicuique licet, *glos. in d. l. nonnunquam, auth. de nupt. §. 1. collat. 4. cap. mutare, de regulis Iuris, lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 186.* vbi ait procedere, nisi lex in aliquo casu resistat, vel nisi mutetur in alterius præiudicium & damnum, *Surd. consf. 167. num. 10. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 435.*

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo dicitur forma, & quasi alterum ius naturale.*

2 *Consuetudo æquipollet veritati.*

3 *Consuetudo facit de non licito licitum, & è contrà, quoad pœnam temporalem, vt num. 4.*

5 *Consuetudo parem vim habet cum lege.*

6 *Consuetudo est optima legum interpres.*

7 *Consuetudo potest introducere quicquid potest priuilegio concedi.*

8 *Consuetudo est interpretatiua priuilegiorum, & scripturarum.*

9 *Consuetudo potest quicquid potest pactum.*

10 *Consuetudo potest quicquid potest præscriptio.*

11 *Consuetudine introduci potest quicquid potest statuto.*

12 *Consuetudo est interpretatiua contractuum.*

Consuetudo.

AXIOMA LVI.

CONSVETVDO dicitur forma, & quasi alterum ius naturale, ac proinde omnia potest, 1 *Bald. consf. 433. Apulus castrum, col. 4. vers. decimò probatur, lib. 3. Surd. de aliment. tit. 1. num. 7. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 806. num. 16. Franc. Nuñez de Velasco en los dialogos de contencion de la milicia y sciencia, dialog. 3. pag. mihi 76. versa.*

CONSVETVDO æquipollet veritati, *l. 1. ff. de serui.*

seruit. & aqua, *Bald. cons.* 289. *Quia consuetudo*, *in princip. lib.* 4. *Card. Tusch. d. concl.* 806. *n.* 17.

3 CONSVETVDO facit de non licito licitum, & è contrà, ac proinde excusat ab omni pœna, si fiat actus non licitus, *Bart. in l. si fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ædilit. edicto*, *Dec. cons.* 170. *col. pen. Grat. cons.* 39. & 49. *lib.* 2. *Crauet. cons.* 145. *num.* 12. & *cons.* 924. *num.* 16. *Roland. cons.* 58. *num.* 19. *lib.* 4. *Mexi. in tract. taxæ panis*, *concl.* 3. *num.* 25. *Ioseph. Ludon. Perus. decis.* 61. *num.* 14. *Seraphin. de priuileg. iuram. priuil.* 83. *n.* 56. *Card. Tusch. d. concl.* 806. *n.* 18. *Gutierr. pract. lib.* 3. *q.* 29. *n.* 22.

4 Declara procedere quoad pœnam temporalem, quia quoad pœnam peccati & spiritualem, consuetudo non facit de illicito licitum contra legem, *glos. in cap. denique.* 4. *dist.* & *in cap. cum venerabilis, de consuetud. Felin. in cap. ex tenore. num.* 12. *vers. declara, de rescript. Bero. cons.* 167. *lib.* 1. *Roman. cons.* 466. *Videtur*, *in princip. num.* 2. *Capol. cons.* 40. *Crauet. cons.* 6. *num.* 103. *Card. Tusch. d. concl.* 806. *num.* 21. & 22.

5 CONSVETVDO parem vim habet cum lege, *l. de quibus. ff. de legib. §. ex non scripto*, *Instit. de iure nat. gentium, cap. fin. de consuetud. cap. consuetudo.* 1. *dist. l.* 2. *C. quæ sit longa consuetudo*, *Guid. sing.* 803. *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 78. *Bellet. disquis. clerical. p.* 1. *tit. de fauore clericor. person. §.* 3. *num.* 10. *Bernard. Graua. ad practic. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 36. Vnde venit appellatione Iuris, *Mench. quæst. frequent. cap.* 3. *num.* 32.

6 CONSVETVDO est optima legum interpres, *l. minimè. ff. de legib. l. si de interpretatione. ff. eod. tit. cap. cum dilectus, de consuetud. Syluan. cons.* 88. *num.* 27. *Tiraq. de nobilit. cap.* 10. *num.* 9. *Afflict. Neapol. decis.* 166. *n.* 9. & *decis.* 273. *num.* 3. *Menoch. cons.* 32. *n.* 44. & *cons.* 390. *num.* 21. & *cons.* 577. *num.* 2. & 3. *vol.* 3. *Mascard. de probat. concl.* 1415. *num.* 10. *Brunor à Sole in locis communib. verbo consuetudo* 6. *Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. eod. verb. num.* 3. *Cald. Pereira in l. si curatorem. C. de in integ. restit. minor. verbo contractum. num.* 29. *Bellet. disquisit. cleric. p.* 1. *tit. de clerico debitore. §.* 12. *num.* 27. *Mendez à Castro in praxi Lusit. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 12. *Camill. Borrell. in Summa omnium decis. tit.* 14. *num.* 88. *Cened. practic. & canon. quæst. lib.* 1. *q.* 3. *num.* 11. *Rot. decis.* 642. *num.* 15. *in fin. apud Farinac. p.* 1. *recent.*

7 CONSVETVDO potest introducere quicquid potest priuilegio concedi, *Oldrad. cons.* 172. *Quia omnes*, *in princ.* & *cons.* 146. *in fine*, & *cons.* 154. *n.* 8. *vers. quintò opponitur*, *Anchar. cons.* 50. *Consuetudo*, *Bald. cons.* 49. *In facto*, *lib.* 1. vbi quod circa iurisdictionem conferendam æquiparantur consuetudo, & priuilegium, & *cons.* 289. *Quia consuetudo*, *in princip. lib.* 4. vbi quod pedagium potest de consuetudine competere, sicut ex priuilegio, refert *Cardin. Tusch. d. tom.* 2. *concl.* 808. *per totum*, vbi *num.* 11. post *Bald. cons.* 238 *in fin. lib.* 1. subdit, quod priuilegium dicitur esse maioris auctoritatis, quàm simplex consuetudo, & *num.* 13. post *Zabarel. in Clem.* 2. *§. illi verò. num.* 4. *in* 10. *notab de ætate, & qualit.* declarat, quod semper à pari non procedunt consuetudo, & priuilegium, quia si derogatur consuetudini, non censetur derogatum priuilegio.

8 CONSVETVDO est interpretatiua priuilegiorum, & scripturarum, quæ ex decennij lapsu interpretantur, *Molin. de primog. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 57. *Gutier. pract. lib.* 3. *q.* 62. *num.* 26. *Molin. de Iustit. tom.* 3. *disput.* 590 *concl.* 9.

9 CONSVETVDO potest quicquid potest pactum, *Gemin. cons.* 139. *n.* 1. *in fine*, vbi intelligit affirmatiuè, *Bald. cons.* 349. *Si hoc quæritur, in fine, vers. in contrarium*, *lib.* 5. vbi quod valet consuetudo in iis, quæ sunt valida per pactum, *Cardin. Zabarel. cons.* 146. *num.* 3. vbi intelligit, quando ab eodem procedit consuetudo, & pactum, *Card. Tusch. d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 807.

CONSVETVDO potest quicquid potest præscriptio, & quæ per præscriptionem induci possunt, multo magis per consuetudinem, *Federic. de Senis cons.* 151. *Thema tale est, in princ. num.* 1. *vers. nec credo*, *Ægid. Bellam. cons.* 27. *num.* 4. *vers. circa secundum*, *Cardin. Tusch. d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 809. 10

CONSVETVDINE introduci potest quicquid potest statuto, *Lap. alleg.* 43. *in fine*, *Franch. in cap. vnic. §. statuimus*, *in fine*, *de clericis non resid. lib.* 6. *Federic. de Senis cons.* 17. *num.* 3. *vers. præterea*, & *cons.* 277. *n.* 1. *circa fin. vers. secundò probatur*, vbi quod regulariter valet argumentum de vno ad aliud, *Crauet. cons.* 137. *num.* 3. *Alex. cons.* 52. *num.* 7. *vers. si ergo*, *lib.* 5. & *cons.* 119. *Quoniam. num.* 9. *vers. quia à pari procedunt*, *lib.* 6. vbi quod quantum ad causam efficientem sunt paria, refert *Cardin. Tusch. d. tom.* 2. *concl.* 810. *per totam.* 11

CONSVETVDO est interpretatiua contractuum, *l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de ædilit. edicto*, *Magon. Florent. decis.* 56. *n.* 3. & *Lucensi decis.* 7. *n.* 21. *Menoch. de arbitr. casu* 83. *num.* 10. *Camill. Borrell. in Summa omnium decis. tit.* 14. *num.* 93. *Surd. decis.* 223. *à num.* 11. vbi ait, quod facit contrahere partes secundum eam, & *de aliment. tit.* 1. *q.* 66. *num.* 4. vbi dicit, quod quælibet dispositio recipit interpretationem à consuetudine. 12

SVMMARIVM.

1 *Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.*

2 *Contractus claudicare non potest, quia debet esse obligatorius hinc inde.*

3 *Contractus non debet operari vltra intentionem agentium.*

4 *Contractus sunt ab initio voluntatis, ex postfacto necessitatis.*

5 *Contractus aut totus acceptandus, aut totus repudiandus.*

6 *Contractus omnis, seu qualibet dispositio, promissio, vel pactum, intelliguntur rebus sic stantibus.*

7 *Contractus recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium.*

8 *Contractus vniuscuiusque initium spectandum est, & causa.*

9 *Contractibus omissum habetur pro omisso.*

10 *Contrahentes, sicut & testator, videntur se conformare cum Iure.*

Contractus.

AXIOMA LVII.

CONTRACTVS ex conuentione partium legem accipiunt, *l.* 1. *§. si conueniat. ff. depositi. l. contractus. ff. de regulis Iuris. l. lege. ff. de pactis conuent. l.* 1. *C. de oper. liber. l.* 1. *C. commodati*, *cap. contractus* 85. *de regulis Iuris*, *lib.* 6. *Castr. cons.* 472. *Viso supradicto, in princ. lib.* 1. & *cons.* 145. *Videndum est, in fine,* & 1

& conf.219. In causa, quæ vertitur, col.2. verf. contractus autem, lib.2. Soc. conf.167. Non inutilis. verf. postremò, & conf.154. Consultationem, circa princip. lib.2. Thom. de Thomasser. in floribus legum. reg.83. vbi dicit procedere, quando contractus sunt legitimè facti, *Petr. de Greg. de conceß. feud. p.3. q.1. verf. ex præmissis, Menoch. conf.52. num.58. & conf.477. num.3. Oct. Glorit. resp.7. num.61. Surd. conf.383. num.6. Cald. Pereira de renonat. emphyt. q.11. num.19. & quæst. forens. conf.38. num.1. Pichard. ad §. si quis alium.num.2. Instit. de inutilib. stipulat. Seraphin. decis.787. num.2. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo contractus. n.12. Card. Tusch. pract. concl. tom.2. lit.C. concl.980. Rot. decis.669. num.4. apud Farin. p.1. recent.* vbi quod à partium conuentione recipit formam contractus, *& decis.415. num.4. apud eund. d. p.1. recent.* vbi ampliat, etiamsi fuerit conuentum vltra, vel præter naturam contractus.

2 CONTRACTVS claudicare non potest, quia debet esse obligatorius hinc inde, *l. Iulianus. §. si quis. ff. de actionib. empti, l. si cùm dies. §. pen. ff. de recept. arbitr. l. Labeo. ff. de verb. signif. Alex. conf.40. Circa primum, in princip. lib.5. & conf.121. Visis, in princip. eod. lib.5. & conf.23. Consideratis. num.6. & 7. lib.7. Ægid. Bellam. conf.33. col. pen. num.62. Thom. de Thomass. in floribus legum.reg.84.* vbi ait procedere, quando militat eadem ratio, *Menoch. conf.122. n.39. Surd. decis.52. num.9. Cald. Pereira in l. si curatorem, verb. hunc contractum. num.4. C. de in integ. rest. minor. Francisc. à Sousa in repet. §. actionum. Instit. de actionib. p.4. num.27. Cardin. Tusch. d. tom.2. lit. D. concl.982. per totam,* vbi *à n.*10. multipliciter limitat, *Mantic. decis.186. num.4.*

3 CONTRACTVS non debet operari vltra intentionem agentium, *l. non omnis. ff. si certum petatur, l. in agris. ff. de acquir. rerum dominio, l.2. ff. de his, quæ in testam. delentur, l. legata inutiliter. ff. de legat.1. l. cum tale. §. vlt. ff. de condit. & demonstr. l. age cum Geminiano. C. de transact. Conan. comment. Iuris Ciuilis lib.7. cap.1. num.13. Anton. Gom. l.22. Tauri. n.24.*

4 CONTRACTVS sunt ab initio voluntatis, ex postfacto necessitatis, *l. non idcirco, in fin. ff. de contrah. empt. l. si mandauero. §. sicut. ff. mandati, l. cuius bonis, in princip. ff. de curat. furiosi, l. sicut ab initio. C. de action. & obligat. l. de contractu. C. de rescind. vendit. l. quamuis. C. de transactionib. l. eo quod. C. si certum petatur, l. si quis argentum. §. fin. C. de donation. Alex. conf.40. Circa primum. num.2. lib.5. Bald. conf.381. Factum tale est, lib.4. Tiraq. in l. si vnquam. verbo libertis. num.15. C. de reuocandis donat. Gutier. practic. lib.3. q.43. num.14. Thom. de Thomass. in floribus legum.reg.6.* vbi ait procedere, quando contractus iure sunt perfecti, secus verò si superueniat fraus, & dolus, vel ab eis de consensu vtriusque partis recedatur, *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.1. q.13. n.7. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo contractus. num.8. Seraphin. decis.427. num.1. Card. Tusch. d. tom.2. lit.C. concl.983. per totam,* vbi *num.5.* limitat in contractu nominato conditionali celebrato gratia vnius partis tantùm, quia potest reuocari pendente conditione.

5 CONTRACTVS aut totus acceptandus, aut totus repudiandus, *l. cùm quæritur. ff. de administ. tutor. l. nam absurdum. ff. de bonis libert. Tiraq. de retract. conuent. ad fin. tit. num.4. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap.301. num.57. Cald. Pereira quæst. forens. conf.39.*

6 CONTRACTVS omnis, seu quælibet dispositio, promissio, vel pactum, etiam iuramento firmata, intelliguntur rebus sic stantibus, *l. continuus. §. cùm quis. ff. de verb. obligat. l. quod seruus,* vbi *glos. ff. de condict. ob causam, l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati, Hippol. conf.76. num.31. vol.1. Tiraq. in l. si vnquam, in princip. num.166. C. de reuocand. donat. Mascard. de probat. concl.1131. num.27. & concl.1157. n.7. Surd. conf.418. num.8. & conf.445. num.35. & de alimentis tit.2. q.15. num.187. & tit.8. priuil.56. n.61. & decis.326. num.31. Gutier. practic. lib.3. q.42. n.37. & 38. & de tutel. p.1. cap.1. num.23. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.1. q.14. num.11. & lib.3. q.18. num.123. Cald. Pereira in resp. pro Duce Pastrana. n.6. & in resp. pro D. Roderico à Sylua, verf. ad hæc, Stephan. Gratian. discept. forens. cap.96. num.23. Aloys. Ricc. in collect. decis. p.5. collect.1771. Mart. de clausul. p.1. claus.127. num.1. cum seqq. & p.3. claus.73. Hieron. Fernandez de Ottero Selectar. interp. lib. vnic. in interp. cap. fin. de consuet. num.77. Mari. Antonin. var. resolut. lib.2. resol.55. num.29. 31. & 32. Rot. decis.606. n.3. apud Farin. collect.1. nouissimarum.*

CONTRACTVS recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium, *l. in conuentionalibus. ff. de verb. obligat. Perez ad tit.7. lib.5. Ordin. pag.*188. Et in contractibus potiùs mens, quàm verba sunt attendenda, *Molin. de primogen. lib.1. cap.4. num.10.* 7

CONTRACTVS vniuscuiusque initium spectandum est, & causa, *l. si procuratorem, in princip. ff. mandati, l.1. §. non solum. ff. depositi, l. si tamen. ff. ad Macedon.* & conclusio attenditur, *l. si dominus. ff. de præscript. verbis, Stephan. Gratian. discept. forens. cap.115. num.35. Mantic. decis.70. num.1. & decis.78. num.2.* 8

CONTRACTIBVS omissum habetur pro omisso, *l. quicquid abstringendæ. ff. de verb. obligat. Paris. conf.117. n.6. Surd. de aliment. tit.8. priuil.76. & decis.283. num.5.* 9

CONTRAHENTES, sicut & testator, videntur se conformare cum Iure, *l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati, Menoch. conf.111. num.17. Mascard. de probat. concl.1415. à n.2. Gam. Lusit. decis.16. num.4. & decis.193. n.6. Surd. Mant. decis.2. num.11. Gutier. conf.18. num.7. cum seqq. & practic. lib.3. q.70. num.29. & q.101. num 3. Valasc. conf.134. num.11. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap.9. n.10. Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos.5. num.81. Card. Seraphin. decis.264. num.15.* vbi dicit, quod censentur se conformare cum statutis loci, in quo contrahitur. 10

SVMMARIVM.

1 *Contrarietas est vitanda, & concilianda in omni dispositione.*

2 *Contrarietas ex propositione contrariorum inducitur.*

3 *Contraria simul esse non possunt, secus si diuersis respectibus.*

4 *Contraria non possunt esse sub eodem subiecto.*

5 *Contraria plura incompatibilia si concurrunt, præualent vltima.*

6 *Contraria allegans non auditur, nisi quis velit contra diuersas personas experiri, vt num.7. vel vbi quis in diuersis indicys experitur, vt n.8.*

9 *Defendens se potest contraria allegare.*

10 *Appellans potest etiam dicere de nullitate sententiæ, licèt sint contraria.*

11 *Contrariorum eadem est disciplina, nisi militet diuersa ratio.*

12 *Contrariorum contraria est ratio, & contrarius effectus.*

13 *Contrarium effectum non debent operari inducta ad vnum finem.*

14 *Inducta in fauorem contrarium effectum non debent operari.*

Contrarietas, Contrarium.

Axioma LVIII.

1 Contrarietas est vitanda, & conciliandа in omni dispositione, *l. vbi repugnantia. ff. de regulis Iuris, cap. cum expediat, de elect. lib.6. Alex. cons.* 141. *Viso testamento. num. 4. & 5. lib. 2. Surd. decis.* 276. *num. 3. Farinac. in praxi crimin. p. 4. cons. 95. num. 7. Socin. cons. 159. num. 29. lib. 2. Franc. Aretin. cons. 9. Eleganter, in princip.* vbi quod interpretatio debet fieri, vt tollatur contrarietas, vel perplexitas, *Crauet. cons. 70. num. 5.* vbi dicit, quod ea interpretatio sumenda est in omni materia, per quam non inducatur contrarietas, sed induci concordia debet etiam impropriando verba, & *num.* 8. quod per subauditos intellectus nunquam potest induci correctio dispositionis, *Gemin. cons. 131. in princip. & n. 5. Bald. cons. 181. verba dicunt, lib. 2. Abb. cons. 9. Omissa. n. 2. in fine, lib. 2.* refert plura de hac materia *Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl.* 1008. *per totam*, vbi *num.* 37. limitat, vbi non est conciliatio, quia tunc vltima derogant prioribus, & *num.* 39. limitat etiam quando vnum est speciale, aliud generale, quia speciale præualet, siue sit posterius, siue
2 anterius compilatum. Inducitur autem contrarietas ex propositione contrariorum, veluti quod quis sit legitimus & illegitimus, præsens & absens, fatuus & sanæ mentis, virgo & corrupta, &c. *glos. verbo directò contrarijs, in Clem. testibus, de testib. Cagnol. in d. l. vbi repugnantia. num. 2. Bald. cons. 326. Acturus petitione, in fine, lib. 2. Card. Tusch. d. tom. 2. lit. C. concl.* 1007. *à princip.*

3 Contraria simul esse non possunt, *l. mutuis. ff. pro socio. l. 1. C. de furtis, Menoch. remed. 3. retin. num. 516. Anton. Monach. Lucensi decis. 25. num. 6.* & se inuicem eliciunt, & mutuò se expellunt, & vno posito remouetur alterum, *Surd. decis. 24. n. 10. & decis. 92. num. 11. & cons. 211. num. 16.* quia ad remotionem vnius sequitur remotio alterius, *l. si inter. ff. de except. rei iudic.* Diuersis tamen respectibus duo contraria procedere possunt, *Tiraq. de nobilit. cap. 28. num. 13. Farin. in praxi crimin. p. 4. consil. 30. num. 62.*

4 Contraria non possunt esse sub eodem subiecto, *glos. in l. fin. ff. de diuort. Bernard. reg. 25. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præs. 3. num. 5. Cas. Argel. de contradict. legitimo, q. 2. num. 59. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. cap. 15. num. 22. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 101. vbi ait procedere simul, & eodem tempore, ac eodem subiecto, vel secundum Logicos in habitibus moralibus, secus autem in speculatiuis, vel in concreto, & in realibus, aliter autem in abstracto, & in imaginatione.

5 Contraria plura incompatibilia si concurrunt, præualent vltima, *Abb. cons. 94. In quæstione. num. 3. & 4. libro 2. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. conclusione* 1011. *per totam.*

6 Contraria allegans non auditur, *l. Titiæ. ff. de condit. & demonst. l. 1. C. de furtis, l. transactione. C. de transact. cap. imputari, de fide instr. cap. sollicitudinem, de appellat.* vbi *Henric. num. 4. Greg. l. 111. verbo ninguna. tit. 18. part. 3. Cou. vari. lib. 2. cap. 2. num. 2. in fine, Angel. in l. Papinianus. §. sed nec impuberis, in princip. ff. de inoffic. testam. & in l. si procuratorio. num. 1. ff. quando appellan. sit. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præs. 41. num. 2. Cabed. Lusit. decis. 34. num. 9. p. 1. Stephan. Gratian. Marchia decis. 54. num. 18. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo allegatio. n. 4. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 56. num. 11. Anton. Monach. Bononien. decis. 34. num. 1. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. concl. 1005. per totam*, vbi *num. 2.* declarat, vt procedat quando contrarietas est directa, secus quando est diuersitas.

Limita primò, vbi quis vult contra diuersas personas experiri, tunc enim contraria allegando auditur, vt tenent *in d. l. 1. Petr. de Bellapert. col. 2. in princip. vers. hoc nihil est*, & post eum *Cyn. col. 3. post med. Bart. col. 2. num. 4. Paul. de Castr. col. pen. n. 8. Curt. Iun. col. 4. num. 16. Bald. cons. 313. Proponitur, lib. 3. Card. Tusch. d. concl. 1005. num. 27. Rendin. in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 100. num. 10.* Vel vbi quis in diuersis iudiciis experitur, nam qui negauit testamentum in vno iudicio, poterit fundare se super testamento negato in alio iudicio, quia diuersitas iudiciorum diuersa & contraria admittit, *Bald. cons. 394. Quod notarij. num. 2. vers. super secundo, lib. 4.* vbi etiam ait hoc multo magis procedere, quando pluralitas personarum inducitur, quia si ego negaui tanquam tutor testamentum, possum nomine meo proprio iuuari ex illo testamento, refert *Card. Tusch. d. concl. 1005. n. 28. & 29.* 7

Limita secundò in eo qui se defendit, quia potest contraria allegare, *cap. nullus pluribus, de regulis Iuris, lib. 6. Calderin. cons. 219. vers. item proponitur, aliàs 13. de appellat. Cardin. Tusch. d. concl. 1005. num. 26.* 9

Limita tertiò, quando contrarietas tendit ad idem in effectu, nam appellans potest etiam dicere de nullitate sententiæ, licèt sint contraria, quia appellans præsupponit sententiam aliquam, dicens verò de nullitate præsupponit nullam; sed quia tendunt ad idem, vt tollatur sententia per diuersa remedia conciliantur, quia effectus non est contrarius, *Calderin. cons. 219. in princip. aliàs 13. de appellat. Ægid. Bellam. cons. 10. num. 54. Card. Tusch. d. concl. 1005. num. 25.* 10

Contrariorum eadem est disciplina, *l. 1. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iuris, l. fin. ff. de legat. 3. l. in fundo. ff. de rei vend. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. l. 1. §. si quis vltrò. ff. de quæst. l. & si contra, in fine, ff. de vulg. & pupill. substit. l. nihil tam naturale. ff. de regulis Iuris. §. 1. Inst. illo tit. de ijs, qui sunt sui, vel alieni iuris. §. 1. Instit. de tutel. cap. translato, de constit. cap. intellectum, de iureiur. Aristot. lib. 7. Topic. cap. 1. Alex. cons. 109. Statutis. num. 17. & 18. lib. 2. & cons. 111. Videretur. num. 13. vers. quod contrariorum; lib. 7.* vbi ait non procedere, quando militat diuersa ratio, *Cacheran. Pedam. decis. 53. n. 10. Paris. cons. 131. num. 122. vol. 1. Octau. Glorit. resp. 5. num. 31. Euerard. in topicis legalib. loco 73. Surd. cons. 1. num. 92. & cons. 151. num. 27. & consil. 301. num. 22. Brunor à Sole in locis communib. verbo contrarietas 2. Acac. Anton. in comment. ad rub. ff. de condit. & demonstrat. cap. 1. num. 56. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 52. n. 38. tom. 1. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. conclus. 113.* 11

per

per totam, *Cevall. communium contra commun. tom. 4. q.897. num. 884. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. fin. casu* 51. latè de intellectu *Galganet. de conditionib. & demonstrat. p.2. cap.1. q.19. n.1. Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos. 6. num. 174. Fusar. de substitut. q.245. num.* 8. vbi *num.* 9. limitat, quando adest diuersa ratio.

12 Contrariorum contraria est ratio, & contrarius effectus, *l. fin. ff. de edendo, l. qui accusare. ff. de accusationib. Euerard. in topicis legalib. loco 75. Surd. cons.350. num.22. Cas. Argel. de contradict. legitimo. q. 3. n. 75.*

13 Contrarium effectum non debent operari inducta ad vnum finem, *l. legata inutiliter. ff. de legat. 1. l. qui hominem. §. fin. ff. de solution. l. 2. ante fin. C. de iuram. calumn. cap. maiores. §. sed adhuc, de Baptismo. Cuman. cons.7. Primum videndum. num. 7. vers. ad ea, Cas. Argel. de contradict. legitimo. q.3. num.136. Cardin. Tusch. d. tom.2.. lit. C. concl.1010. per totam*, vbi *num.* 4. limitat, vt eadem res possit producere diuersos effectus diuersarum personarum & rerum, quas eadem persona, vel res potest repræsentare.

14 Sic inducta in fauorem, contrarium effectum non debent operari, *l. legatum. ff. de adimend. legatis, l. quod fauore. C. de legib. cap. quod ob gratiam, de regulis Iuris, in 6. Cas. Argel. d. tract. de contradict. legit. q.2. n.101. & q.3. num.191.*

SVMMARIVM.

1 *Copulata plura quando requiruntur ad aliquid disponendum, non sufficit vnum tantùm interuenire.*

2 *Plura vbi requiruntur ad aliquid producendum in esse, si aliquid deficit ex requisitis, illud non potest dici esse perfectum.*

3 *Obligatus sub pœna facere duo copulatiuè, non euitat pœnam si vnum tantùm facit.*

4 *Copulata duo vbi sunt adiectiua, veniunt augmentatiuè.*

5 *Copula vbi ponitur inter duos honoratos, vel duos grauatos super re distributionem recipiente, non requiritur concursus vtriusque copulati.*

6 *Incompatibilia plura quando copulantur, tunc copula resoluitur in alternatiuam, vel disiunctiuam.*

7 *Copulata disiungunt, vbi constat de mente.*

8 *Dispositio vbi redderetur inutilis, si copula coniungeret, tunc illa disiungit.*

9 *Copulata plura non ad eundem finem tendentia, sed ad diuersos fines, resoluuntur in orationes singulas.*

Copulatum.

Axioma LIX.

1 Copvlata plura quando requiruntur ad aliquid disponendum, non sufficit vnum tantùm interuenire, *l. si heredi. ff. de condit. institut. Ias. in l.1. num.2. & 3. ff. de iustit. & iure, Felin. in cap. ex parte, num. 21. & 22. de rescrip. Bartol. cons. 155. Facti contingentia. num. 3. & 4. lib. 1. Ioan. de Anan. cons. 32. Vltra alia. num. 7. vers. circa quartum, Riminald. Iun. cons. 600. num. 10. Roman. cons. 166. Visa diligenter. num.4. Castren. cons.103. lib.1. & cons.211. vers. ad secundum, lib.2. Ægid. Bellam. cons. 33. n.53.* vbi quod copulata plura non possunt distingui & separari, *Alex. cons.123. Scripsit. num.22. lib.4.* quod vbi requiruntur plura ad aliquid producendum in 2 esse, si aliquid deficit ex requisitis, illud non potest dici esse perfectum, *Bald. cons.64. Quidam promisit, in fine, lib.1.* vbi quod obligatus sub pœna fa- 3 cere duo copulatiuè, non euitat pœnam si vnum tantùm facit, *Signorol. cons. 223. num. 3.* vbi quod copulata omnia ex pluribus in ratione debent concurrere, *Angel. cons.194. Quoniam in vltimis. num.2.* vbi quod in vltimis voluntatibus, & conditionibus pluribus copulatis, vt dispositio habeat locum, debent copulata simul concurrere, *& cons. 160. Domina Catherina. num. 5.* vbi quod si statutum requirat duos consanguineos in contractu minoris, vel duos affines, non sufficit quod vnus consanguineus, & vnus affinis interuenerint, si extabant duo consanguinei, & duo affines, *Ruin. cons. 112. num. 13. lib. 5.* vbi quod in pœnalibus, odiosis, & exorbitantibus semper verificatio plurium copulatorum requiritur.

Limita primò, vbi plura copulata sunt adiecti- 4 ua, quia non debent concurrere, imò veniunt adiectiuè, & augmentatiuè, vt si testator dicat, instituo in bonis meis assignatis & descriptis in tali instrumento, tunc enim sufficit quod sint assignata, vel descripta, ita *Alex. cons.20. Consideratis. n.6. & 7. lib. 3.* vbi *num.*8. subdit, quod in legato facto Doctoribus legistis, & Medicinæ, sufficit quod sint vel legum, vel Medicinæ Doctores, non autem debent copulari istæ duæ qualitates adiectæ, refert *Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C. concl. 1035. num. 53. & 54.*

Limita secundò, vbi copula ponitur inter duos 5 honoratos, vel duos grauatos super re distributionem recipiente, quia non requiritur concursus vtriusque copulati, *Bald. cons.374. Verba Dyni, vers. nam sicut quando, lib.1. Alex. cons.64. In causa & lite. num. 4. vers. fortificatur, lib. 7.* vbi *num. 5.* subdit, quod quando sumus in materia odiosa, tunc omnia copulata debent concurrere, nisi appareat de mente, *Ruin. cons. 41. num. 6. lib. 3.* vbi quod statutum disponens quod ascendentes masculi & agnati vsque ad quartum gradum, excludant matrem, habet locum si soli ascendentes, vel soli agnati extant; & addit quod legatum factum mercatoribus, & artificibus lanæ, vel Doctoribus, & Medicis, non requirit concursum vtriusque qualitatis, quia stant dispositiuè, & propter, se secus si propter aliud, idem *Ruin. cons. 112. num. 9. & seq. lib. 5.* vbi quod legatum factum militibus, & Doctoribus habet locum in simplici milite, & Doctore, *Crauet. cons. 909. num.11.* vbi quod priuilegium concessum originariis incolis, & habitatoribus, non requirit concursum omnium qualitatum, quia singulæ per se stant.

Limita tertiò, quando copulantur plura incom- 6 patibilia, tunc copula resoluitur in alternatiuam, vel disiunctiuam, vt per *Roman. cons. 480. In casu proposita consultationis. num 4. Socin. Iun. cons. 128. num.3. & seq. lib.1. Card. Tusc. d. concl. 1035. n.70.*

Limita quartò, quando constat de mente, vt 7 copulata sint disiunctiua, quia menti inseruiendum est, *Castren. cons.43. num.2. vers. nunc est, lib.2. Alex. cons.130. Attentis. n. 8. vers. præterea, lib. 2.* vbi quod copulata

copulata sumuntur pro disiunctis, & è contrà, vt seruetur mens, *Crauet. consf.*685. *num.*12. *Card. Tusch. d. concl.*1035. *n.*73.

8 Limita quintò, quando si copula coniungeret inutilis redderetur dispositio, *Rip. in c. inter cæteras. num.*55. *de rescript. & in l. Centurio. num.*94. *ff. de vulgari*, *Felin. in cap. Rodulphus, col.*2. *vers. & per elusionem, de rescript. Castren. consf.* 43. *Substitutio. num.* 1. *lib.*2. *Alex. consf.*130. *Attentis, col. fin. lib.*2. *Curt. Iun. consf.* 172. *Præsupponitur. num.* 4. *Crauet. consf.* 485. *num.* 10. *&* 11. *Cardin. Tusch. d. conclus.* 1035. *num.* 71.

9 Limita sextò, quia copulata plura non ad eundem finem tendentia, sed ad diuersos fines, resoluuntur in orationes singulas, *Anchar. consil.* 80. *num.* 4. *& seq. Cardin. Tusch. d. concl.* 1035. *num.* 86. vbi *num.* 87. limitat etiam, quando ordo charitatis induceret aliam credulitatem, & *num.* 88. post *Roman. consf.*104. *num.*4. limitat quoque, quando plura copulantur propter se principaliter, non propter aliud, quia in vnoquoque procedit dispositio sine copulato, & *num.*93. post *Ruin. consf.*116. *n.* 6. *lib.* 2. limitat etiam, vbi plura copulantur in diuersis orationibus, & vnum non est respectu alterius, & *num.* 96. post *Alex. consf.* 80. *num.* 13. *lib.* 1. limitat quoque, quando copula cadit inter duo adiectiua respectu vnius substantiui, quia non requiritur vtrumque copulatum.

SVMMARIVM.

1 *Correctio est vitanda, & sunt concordanda contraria.*

2 *Interpretatio semper fit statuti, & alterius dispositionis, ne sequentia corrigant præcedentia.*

3 *Correctio Iuris in omni interpretatione vitanda.*

4 *Correctio extenditur quantum se extendit dispositio correcta.*

5 *Legum correctio in dubio est vitanda.*

6 *Correctum quod non est stare non prohibetur.*

7 *Corrigere se ipsum incontinenti nemo præsumitur.*

Correctio.

Axioma LX.

1 Correctio est vitanda, & sunt concordanda contraria, quia non est verisimile, quod quis suam dispositionem voluerit illicò corrigere, *Gemin. consf.*88. *in fine, vers. item cum Papa*, *Roman. consf.*104. *Reuerende Pater, col.* 2. *in princip.* vbi quod debet fieri concordia omnino vt euitetur correctio, plenè *Alex. consf.*123. *Scripsit. num.* 9. *cum seqq. lib.*4. vbi quod etiam per subauditum sermonem vitanda est correctio, *& consf.* 56. *Viso processu. num.* 8. *&* 9. *lib.* 2. vbi quod non est verisimile, quod statuentes voluerint se corrigere, *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1036. *à princip.* vbi *num.* 12. post *Alex. consf.* 59. *num.* 13. *lib.* 3. & *Roman. d. consf.* 104. *col.* 2. *in princip. & consf.* 438. *num.* 6. subdit, quod testatoris voluntas ita est interpretanda, vt ex sequentibus non præsumatur se voluisse incontinenti corrigere, & *num.* 14. amplat in mandato procuræ, & *num.* 15. in testibus, & *num.* 18. in scripturis, & *num.* 19. in priuilegiis. Et quod semper 2 interpretatio fit statuti, & alterius dispositionis, ne sequentia corrigant præcedentia, dicit *Roman. consf.* 392. *Circa primum. num.*23. quem refert *Card. Tusch. tom.*4. *lit. I. concl.*330. *n.*34.

Correctio Iuris in omni interpretatione 3 vitanda, ne Iura tot vigiliis fabricata vnico verbo tollantur, *Abb. consf.* 78. *in princip. lib.*2. *Gemin. consf.* 131. *Præmitto pro declaratione*, *in princip. Cardin. Tusch. d. tom.*2. *lit. C. concl.* 1037. *num.* 1. vbi *num.* 2. post *Anchar. consf.* 190. *in princip.* limitat in statuto correctorio Iuris communis, quia in dubio facienda est interpretatio, vt censeatur correctum, vt reducamur ad Ius commune, & *num.*4. limitat etiam, quando non est locus concordiæ, quia tunc inducitur correctio, & vltima derogant prioribus.

Correctio tantum extenditur, quantum 4 se extendit dispositio correcta, vt per *Signorol. de Homed. consf.* 37. *Factum sic proponitur. num.* 5. *& seq. Cardin. Tusch. d. tom.*2. *lit. C. concl.* 1038. *num.* 1. vbi *num.* 2. declarat procedere secundum correctionis potentiam; nam si corrigatur actus, extenditur correctio ad omnia, ad quæ actus correctus extendebatur.

Correctio legum in dubio est vitanda, *l. si* 5 *quando, C. de inoffic. testam. l.* 1. *C. de inoffic. dotib. l. præcipimus, in fine, C. de appellat. c.* 1. *de noui operis nunciat. c. cum expediat, de elect. lib.*6. *Roman. consf.*40. *Visis. num.*5. *& consf.*57. *In causa vertente. num.* 2. *&* 3. *& consf.*322. *In casu. num.* 2. vbi subdit procedere, etiamsi lex posterior contraria habeat clausulam derogatoriam, *Non obstante*, quia adhuc correctio non sumitur, si potest fieri conciliatio, & extendit etiam quando adesset dictio taxatiua, *Pichard. in princip. Instit. de lege Falcid. num.*34. *Cephal. consf.*323. *à num.* 18. *vol.* 3. *Menoch. remed.* 4. *adipisc. num.* 21. *Franc. Becc. consf.*1. *num.* 13. *Monet. de distribut. quotid. p.*2. *q.*11. *num.* 29. *Armendar. in proœm. addit. ad recopilat. legum Nauarræ. n.*51. *Cardin. Tusch. d. tom.*2. *lit. C. concl.*1036. *num.*4. *cum seqq. Mari. Anton. vari. resolut. lib.*1. *resol.*18. *n.*12.

Correctum quod non est stare non prohibetur, *l. præcipimus, C. de appellat. l. sancimus, C. de testament. Surd. decis.*195. *n.*6. 6

Corrigere seipsum incontinenti nemo 7 præsumitur, *l. cum hic status. §.*1. *in fin. ff. de donat. inter virum & vxor. l. præcipimus, in fine, C. de appellation. Alex. consf.* 59. *Attentis verbis. num.* 13. *vers. & pro confirmatione, lib.*3. *& consf.*142. *Viso processu. num.*12. *lib.*6. *& consf.*170. *Viso instrumento, in fine, eod. lib. Card. Tusch. d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1046. *à princip. Alciat. de præsumption. reg.*2. *præs.*28. *in princip. Roland. consf.*62. *num.* 9. *vol.* 3. *Surd. consf.* 241. *num.* 19. *& consf.* 361. *num.*15. *& consf.*365. *num.*10. *Octau. Glorit. resp.*1. *p.*3. *num.* 124. *& resp.*5. *num.* 31. *Rot. decis.* 763. *num.* 14. *p.*1. *diuers. Menoch. de præsumpt. lib.*6. *præs.*37. *n.*14. *Gonzal. ad reg.*8. *Cancel. glos.*8. *num.*76. & ideo interpretatio debet fieri, ne disponens incontinenti voluerit se corrigere, *Franc. Aretin. consf.*9. *Eleganter, in princip.* quem refert *Cardin. Tusch. tom.*4. *lit. I. concl.*330. *n.*73.

SVMMARIVM.

1 *Correlatiuorum idem est iudicium, & eadem disciplina.*

2 Cor

2 *Correlatiuo vno destructo, destruitur & aliud.*
3 *Correlatiuorum regula est regula parium.*
4 *Dispositio in vno ex correlatiuis non habet locum in alio, quando sumus in contractibus maximè stricti iuris.*

Correlatiuum.

AXIOMA LXI.

1 CORRELATIVORVM idem est iudicium, & eadem disciplina, & de vno dispositum trahitur ad alterum, *l. fin. ff. de acceptil. l. fin. C. de indicta viduit. tollen. l. si quis seruo, C. de furtis, l. 1. C. de transact. l. 1. C. de cupressis, lib. 11. Curs. Conimbric. in comment. ad Logicam, cap. 7. de relatis, in commento, attributo 3. Anton. de S. Blasio in tract. de correlatiuis, tom. 10. tractatuum, Doct. Corn. cons. 145. In supra-pradicto. num. 7. lib. 4. Euerard. in topicis legalib. loco à correlatiuis. num. 8. Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de legib. concl. 3. Bald. cons. 14. Super legitimatione, n. 2. lib. 4.* vbi ait, quod valet argumentum de vno ex correlatiuis ad aliud, & quod idem fit in marito & vxore, emptore & venditore, quia dispositum in vno, procedit etiam in alio, *Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 17. de legib. num. 57.* vbi *Viui. num. 203.* idem *Viui. d. tom. 1. tit. 28. quæ res exportari non debet. num. 11. Con. in cap. Rainuntius. §. 3. num. 6. de testament. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. n. 171. & seq. Boër. decis. 48. num. 3. & 4. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 1. cap. 2. à num. 1. Sebast. Medices reg. 9. Alphan. collect. 862. Valasc. de iure emphyt. q. 29. in fine, Garc. Falcon. reg. 110. & 141. Bertazol. in repet. l. si quis maior. num. 800. & 803. C. de transaction. Nau. commento 3. de Regularib. num. 44.* vbi quod correlatiuorum vnum non potest esse sine alio, *Surd. decis. 218. num. 10. & cons. 34. num. 26. & cons. 150. num. 120. & cons. 201. num. 3. & cons. 338. num. 4. & de aliment. tit. 1. q. 19. num. 3. & 10. & tit. 4. q. 18. num. 54. & 55. & tit. 6. q. 9. num. 6. Aldouin. cons. 74. num. 14. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de exempt. clericor. à statutis secul. §. 4. num. 5. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 1041. Farin. fragment. crimin. p. 1. lit. E. num. 235. cum seqq. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 54. num. 1. & lib. 6. disp. 19. n. 10. Ferrer. in Constitut. Cathaloniæ glos. 6. num. 2. Benedict. Ægid. in repet. l. ex hoc iure. ff. de de iustitia & iure. p. 1. cap. 8. num. 4. Sanctarel. var. resol. p. 1. resol. 31. num. 51. Melch. Phebos Lusitan. decis. 72. num. 8. tom. 1.*

2 Ita vt vno destructo, destruatur & aliud, *l. filio. §. matri. ff. de adimend. leg. Fusar. de substit. q. 257. n. 60. in princ.*

3 Regula enim correlatiuorum est regula parium, *l. Iulia. §. si procurator. ff. de actionib. empti, Bertazol. in repet. d. l. si quis maior. num. 801.* Vnde si quid est prohibitum vni, videtur & prohibitum alteri, *Menoch. cons. 136. num. 10. & 11. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 50. num. 12.* & sublato vno, alterum tacitè sublatum censetur, *d. l. fin. ff. de acceptil. l. alteri. ff. de adimend. legat. D. Barbos. in rub. ff. soluto matrim. p. 1. num. 37. Surd. decis. 52. num. 5. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 56. num. 6.* & vno expresso, dicitur expressum alterum, idem *Mari. Antonin. d. tract. vari. resolut. lib. 3. resol. 9. n. 2.*

4 Limita in contractibus, in quibus dispositio in vno ex correlatiuis non habet locum in alio, *Dec. cons. 212. Visis quæ accuratè, col. 2. num. 3. Socin. cons. 74. Difficultatem, col. 2. num. 5. lib. 3. Crauet. de antiquit. tempor. p. 4. num. 71. & 72. vers. quod dictum, & eadem p. 4. §. Videamus. num. 29. cum seqq. Anton. Gabr. d. tit. de legib. concl. 3. num. 52. Card. Tusc. d. lit. C. concl. 1041. num. 15. cum seqq.* vbi *num.* 20. intelligit in contractibus simpliciter stricti iuris, & *num. 21.* post *Bald. cons. 188. in fin. num. 2. lib. 1.* limitat etiam vbi diuersa ratio assignari possit, & idem *Tusch. concl. seq.* resoluit correlatiuorum non esse eandem disciplinam in iis, quæ ex pactione conuenta sunt, quia potiùs stamus verbis, quàm argumento correlatiuorum.

SVMMARIVM.

1 *Culpa suos debet tenere auctores.*
2 *Culpa vbi non est, nec pœna esse potest, aut delictum, aut onus.*
3 *Culpa non potest imputari ei, qui non fecit id quod facere non tenebatur.*
4 *Culpa non imputatur ei, qui non fecit quod factum non profuisset.*
5 *Culpa vbi maior est, ibi grauior debet esse pœna.*
6 *Culpa non caret, qui se immiscet rei alterius professionis.*

Culpa.

AXIOMA LXII.

CVLPA suos debet tenere auctores, *l. sancimus, C. de pœnis, cap. quæsiuit, de iis quæ fiunt à maiori parte Capituli, cap. Romana, in fine, de sentent. excom. lib. 6. Surd. de aliment. tit. 1. q. 38. n. 30. Farinac. in praxi crimin. p. 1. q. 23. n. 1.* 1

CVLPA vbi non est, ibi non est delictum, *cap. cum voluntate, de sentent. excom. Perett. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienan. pag. 94. num. 30.* Nec pœna esse potest, *l. si putator. ff. ad legem Aquiliam, cap. sine culpa, de regulis Iuris, lib. 6. Thom. de Thomasset. reg. 183. Ioseph. Aldrete de religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap. 10. num. 8.* aut onus, *Ludou. Rodolphin. vari. quæst. lib. 2. q. 44. num. 7.* quia culpa quod caret, in damnum reuocari non debet, *l. Gracchus, C. ad legem Iuliam de adulter.* 2

CVLPA non potest imputari ei, qui non fecit id quod facere non tenebatur, *Surd. cons. 345. num. 31.* 3

CVLPA non imputatur ei, qui non fecit quod factum non profuisset, *Surd. decis. 87. n. 6. & decis. 260. n. 5. cum seqq. & decis. 326. n. 69.* 4

CVLPA vbi maior est, ibi grauior debet esse pœna, *cap. cum bonæ, de ætate, & qualit. cap. tanta, de excessib. Prælat. Perez ad l. 1. vers. in oppositum, prope fin. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. mihi 31.* 5

CVLPA non caret, qui se immiscet rei alterius artis, & professionis, *l. idem iuris. §. vlt. ff. ad legem Aquil. l. illicitas. §. pen. ff. de officio Præsid. cap. sine culpa, de regulis Iuris, lib. 6. cap. tua, de homicid. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 203.* Tractent enim fabrilia fabri, & quam quisque norit artem, in ea se exerceat, *Strach. de mercat. tit. de nautis. n. 33. Cardin. Tusch. tom. 3. lit. F. concl. 2.* 6

SVMMARIVM.

1 *Damnum dedisse videtur, qui occasionem damni dat.*

2 *Damnum qui sentit, debet sentire & lucrum, & è contrà.*

3 *Episcopus, qui non sustinet onera iurisdictionis, non debet habere emolumenta eiusdem iurisdictionis.*

4 *Damnum pati, & lucrum perdere paria sunt.*

Damnum.

Axioma LXIII.

1 DAMNVM dedisse videtur, qui occasionem damni dat, *l. ante. §. si cum seruum. ff. de vi bonorum rapt. l. videamus. §. fin. l. qui domum, in fin. ff. locati, l. nihil interest. ff. ad legem Cornel. de Sicar. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad legem Aquil. cap. sæpe. 50. dist. cap. fin. de iniur. cap. de cætero, de homicid. Dec. cons. 218. num. 4. Abb. cons. 21. lib. 2. Corn. cons. 38. Quamuis. num. 18. lib. 2. Socin. cons. 256. Pro fundamento. num. 2. lib. 2. Christoph. Castell. cons. 1. num. 5. Bald. cons. 62. Alia via, in fine, vers. vlterius sciendum, lib. 2.* vbi de damno dato in re communi ab inimicis socij, *& cons. 152. Quidam locauit, lib. 5.* vbi ampliat in locatore domus, vel vicino, qui dimiserunt de nocte portam apertam, per quam vicinus, vel conductor fuit derobatus, quia tenentur ad damnum illatum, *Alex. cons. 168. Requisitus. n. 8. & 9. lib. 1.* vbi ait quod si duo socij possident castrum, & propter odium alterius occupatur castrum à potente, non tenetur socius, cuius odio castrum est occupatum, si ipse non dedit causam odij, & sic absque culpa sua; maximè quando etiam post odium iniustum adhibuit maiorem custodiam quàm esset solitus, *Cuman. cons. 185. per totum*, vbi ampliat in multis casibus, *Romanus cons. 475. Surd. decis. 326. num. 23. & 24. Ferrer. in Constit. Cathalon. glos. 5. num. 287. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom 2. lit. D. conclus. 6. per totam, Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 244.* vbi intelligit procedere, quando causam propinquam dedit.

2 DAMNVM qui sentit, debet sentire & lucrum, & è contrà, *l. secundum naturam. ff. de regulis Iuris, Castr. cons. 307. num. 2. lib. 2. Roman. cons. 281. In casu, in fine*, vbi quod ista naturalis ratio, quod qui sentit commodum, debeat etiam sentire damnum, procedit quoque contra infantem, & impuberem, *& cons. 475. num. 7.* vbi quod is, qui negotiatur cum periculo proprio, debet habere lucrum, secus si cum periculo alieno, quia semper est verum, quod lucrum sequitur periculum, & è contrà, *& cons. 477. In casu. num. 19. vers. quarto*, vbi quod à quo remouetur officium oneris, remouetur officij præmium, *& cons. 514. In quæstione, in princip.* quod Episcopus, qui non sustinet onera iurisdictionis, non debet habere emolumenta eiusdem iurisdictionis, refert *Cardin. Tusch. d. tom. 2. littera D. conclus. 13.* 3

4 DAMNVM pati, & lucrum perdere paria sunt, *Roland. cons. 21. n. 58. vol. 1. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. n. 213. vers. paria.*

SVMMARIVM.

1 *Dare alteri nemo potest id, quod ipse non habet.*

2 *Hæredi suo maius commodum defunctus non relinquit, quàm ipse haberet.*

3 *Vassallus, & feudatarius non potest habere maiorem iurisdictionem in feudo, quàm habeat dominus, qui inuestiuit.*

4 *Dare beatius est quàm accipere.*

5 *Dare & remittere paria sunt.*

Dare.

Axioma LXIV.

DARE alteri nemo potest id, quod ipse non habet, *l. traditio. ff. de acquir. rerum dominio, l. nemo plus*, vbi *Dec. & Cagnol. ff. de regulis Iuris, l. si filius. C. de donation. c. quomodo, de consecrat. dist. 4. cap. quod autem, de iurepatron. cap. nemo plus, de regulis Iuris, lib. 6. Ægid. Bellam. cons. 10. num. 10. Anchar. cons. 318. In quæstione. num. 4. & 5. Roman. cons. 159. in princip. Ioan. de Anania cons. 86. in princip.* vbi quod hæredi suo maius commodum defunctus non relinquit, quàm ipse haberet, *Ioan. de Imola cons. 8. num. 6. & cons. 40. per totum, Roland. à Valle cons. 46. num. 51. lib. 3.* vbi quod vassallus, & feudatarius non potest habere maiorem iurisdictionem in feudo, quàm habeat dominus, qui inuestiuit, *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 191. Surd. cons. 194. num. 17. & cons. 247. num. 10. & cons. 265. num. 6. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 17. Cas. Argel. de contradict. leguimo, q. 5. num. 28. Anton. Monach. Bononien. decis. 19. n. 4. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 10. n. 19.* 1 2 3

DARE beatius est quàm accipere, *cap. prædicator 16. q. 1. cap. 1.* vbi *glos. verbo, vt debere, de donationib.* 4

DARE & remittere paria sunt, *l. si fundum. §. Titio. ff. de legat. 1. l. contra. §. si filius. ff. de pactis, l. 1. ff. de transact. l. si mulier. ff. de condict. ob causam, l. sicut. §. an pacisci. ff. quibus modis pignus, vel hypoth. l. in adibus, vers. potest. ff. de donation. l. 3. §. fin. ff. de donat. inter virum & vxor. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus. num. 173. C. de reuocand. donat. Anton. Gom. vari. tom. 2. cap. 4. num. 9. Cou. vari. lib. 2. cap. 4. n. 8. Gam. Lusit. decis. 118. num. 1. Valasc. cons. 135. num. 16. & seqq.* Et paria sunt dare, vel non adimere, *l. conficiuntur, in princip. ff. de iure codicil. l. 1. §. sciendum. ff. de legatis 3.* 5

SVMMARIVM.

1 *Debitor speciei perempta specie ante moram liberatur.*

2 *Debitor, qui non habet in ære, luit in corpore.*

3 *Debitor nemo potest esse sui ipsius.*

Debitor.

Axioma LXV.

DEBITOR speciei perempta specie ante moram liberatur. Vide *post regulas Socini reg. 1.* 1

prout

prout refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. post concl. 53.* Et dicit quod ampliat tribus modis, & limitat duobus: debitum enim quod non est extingui non potest, *Surd. decis. 305. n. 4. in fine.*

2 DEBITOR, qui non habet in ære, luit in corpore, *Socin. reg. 6.* vbi ampliat, & limitat quatuor modis, *Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. D. post concl. 53.*

3 DEBITOR nemo potest esse sui ipsius, *l. Vranius 82. ff. de fideiussorib.* ad hoc citari solita, quod actio, & passio in eodem subiecto non concurrunt, *Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 14. n. 33.*

SVMMARIVM.

1 *Declaratio nihil de nouo confert, & declarans nihil noui facit.*
2 *Declarationis effectus est verbum obscurum clariùs explicare.*
3 *Declaratio non ampliat gratiam.*
4 *Declarans non mutat essentiam, aut naturam dispositionis.*

Declaratio.

AXIOMA LXVI.

1 DECLARATIO nihil de nouo confert, & declarans nihil noui facit, *l. hæredes palàm. §. si quid. ff. de testament. l. adeò. §. videtur. ff. de acquiren. rerum dominio, Clem. exiuit. §. harum declarationum, de verbor. signif. glos. verbo de nouo, in cap. per tuas, de donation. Oldrad. cons. 224. num. 10. vers. nec verbum declaramus, & cons. 318. in fine, vers. ad articulos,* vbi
2 quod qui de nouo dat, non declarat, quia effectus declarationis est verbum obscurum clariùs explicare, *Dec. in l. edita. num. 47. C. de edendo, Paris. cons. 65. num. 5. & 6. vol. 1. Ruin. cons. 225. num. 6. vol. 1. Sociu. Iun. cons. 95. num. 72. & 76. vol. 3. Roman. cons. 45.* vbi intelligit, dummodo stet in puris terminis declarationis, quia si adderet, vel minueret, diceretur noua dispositio, *Socin. Sen. cons. 49. num. 5. vol. 1. Calderin. cons. 237. in princip. aliàs 16. de præbend.* vbi
3 quod declaratio non ampliat gratiam, & nihil de nouo addit, *Petr. de Anchar. cons. 7. In quæstione. n. 3. & seq. Ægid. Bellam. cons. 33. num. 40. & 41. Roland. à Valle cons. 15. num. 27. vol. 3. Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de regulis Iuris, concl. 3. Bertazol. de clausulis instrument. claus. 30. glos. 4. num. 1. Brunor à Sole in locis communib. verbo declaratio 1. Menoch. cons. 753. n. 20. Franc. Galet. in margarita casuum Conscientiæ, verbo declarare, Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 3. num. 12. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 86. per totam, Octau. Glorit. resp. 12. num. 20. Rot. decis. 454. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.*

4 DECLARANS non mutat essentiam, aut naturam dispositionis, *Roland. cons. 15. num. 27. vol. 3. Decian. cons. 8. num. 211. lib. 1. & cons. 6. num. 30. lib. 4. Menoch. cons. 331. num. 100. & cons. 360. num. 5. & cons. 443. num. 71. Octau. Glorit. resp. 12. n. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Definitio conuertitur cum suo definito.*
2 *Definitio perfecta debet habere genus, at propriam & completam differentiam.*
3 *Definitio est initium omnis disputationis.*

Definitio.

AXIOMA LXVII.

DEFINITIO conuerti debet cum suo definito, *l. 1. §. dolum. ff. de dolo malo, l. omnis definitio. ff. de regulis Iuris*, Doctores *in l. 1. in princ. ff. de acquir. possess. Cicer. lib. 4. Academ. num. 79. pag. 17. Bart. in sua quæst. 7. Mulier habens. num. 4. vers. contra quod, Tiraq. de iure primog. q. 1. num. 1. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 1. num. 31. cum seqq. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 418. Cas. Argel. de contradict. legitimo, q. 10. n. 161.* latè *Monet. de distribut. quotid. p. 1. q. 4. num. 5.* vbi *num. 2.* asserit, quod substantiam & naturam rei explicat, & *num. 5.* quod quælibet definitio in Iure est periculosa, & *num. 6.* quod cauti esse debent, qui rem aliquam definiunt, & *num. 7.* quod definitio perfecta debet 2 habere genus, ac propriam & completam differentiam, quod etiam asserit *Pichard. in disputat. de mora. num. 26.* vbi *num. 24.* dicit, quod cuiusque rei definitio vt bona sit, nihil superfluum, nihilque diminutum continere debet, citans *Philosophum Topicorum lib. 6. cap. 1.* Dicitur autem definitio initium omnis disputationis, *Monet. d. p. 1. q. 1. à num. 1.* Et cuicunque non conuenit definitio, non conuenit 3 etiam definitum, *l. 2. §. appellata*, & ibi Doctores *ff. si certum petatur.*

SVMMARIVM.

1 *Delicta puniri publicè interest, & expedit Reip. ne delicta maneant impunita.*
2 *Delictis, & fraudibus non est via aperienda.*
3 *Paritas delicti paritatem pœnæ requirit.*
4 *Delicta grauiora & atrociora grauiùs puniuntur.*
5 *Pœna delicti timeri debet, vt supplicium vnius exemplum posit esse multorum.*
6 *Delictum continuatum grauiùs punitur.*
7 *Solitus delinquere grauiùs peccat.*
8 *Delictum pluries commissum, seu reiteratum, an inducat plura delicta.*
9 *Delicta debent tenere suos auctores.*
10 *Delictum in omittendo leuius est, quàm in committendo.*
11 *Delictum non imputatur, vbi dolus non est.*
12 *Lex pœnalis subaudit dolum interuenire debere in illo, qui deliquit contra disposita per eam.*
13 *Delicta ex voluntate & proposito distinguuntur.*
14 *Delictum in dubio non præsumitur.*
15 *Coniectura vbi alia sumi potest, non est delictum præsumendum.*
16 *Interpretatio facienda est exclusiua delicti.*

Delictum.

AXIOMA LXVIII.

DELICTA puniri publicè interest, & expedit 1 Reipubl. ne maneant impunita, *l. ita vulnera-*

tus. §. quod si quis, vers. cum neque impunita. ff. ad legem Aquil. l. licitatio. § quod illicitè. ff. de publican. l. congruit 1.. ff. de officio Præsid. l. Stichum. §. tametsi. ff. de solution. Extrau. ad reprimen. in princip. vbi *Bart. verbo impunita, cap. est iniusta 23. q. 4. cap. vt fama 35. §. 1. de sentent. excom. Signorol. consil. 241. in fine, quod est Leonardi de Ceris,* vbi quod placatur Deus, quando delicta puniuntur, *Castren. cons. 168. Super primo, col. 2. num. 6. vers. super quinto. lib. 1. Roman. cons. 105. Viso themate, col. 2. in fine, Grammatic. decis. 56. Thom. de Thomasset. in floribus decis reg. 103. Azeued. l. 14. n. 1. tit. 9. lib. 3. nouæ Recopilat. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 14. q. 1. num. 17. Cabed. Lusit. decis. 75. n. 1. p. 1. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 157. per totam, Cardos. in praxi Iudicum, verbo delictum. num. 9. & 10. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de*
2 *disciplina clericali. §. 15. à num. 86.* quia delictis, & fraudibus non est via aperienda, *Barthol. Perett. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienan. verbo illis exceptis. n. 3. Cas. Argel. de contradict. legit. q. 10. num. 104.*

3 DELICTI paritas paritatem pœnæ requirit, *l. nihil interest. ff. de adulter. l. si quanquam, in fin. C. de Episcopis, & cleric.* quia iuxta delicti mensuram futurus est plagarum modus, *cap. non afferamus 24. q. 1. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 90. num. 38. Mench. illustr. quæst. cap. 24. num. 17. & prius cap. 8. num. 51. Cardin.*
4 *Tusch. d. tom. 2. lit. D. concl. 162.* vbi quod delicta gra-
5 uiora & atrocia grauiùs puniuntur. Delicti enim pœna timeri debet, vt supplicium vnius exemplum possit esse multorum, *l. 1. C. ad legem Iul. repet. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo delictum. n. 8.* Vnde illud,

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

cap. irrefragabili. §. cæterum, vbi *glos. verbo metu pœnæ, de officio Ordinar.*

6 DELICTVM continuatum grauiùs punitur, *Beroi. cons. 195. num. 16. & 17. lib. 3. Alex. cons. 110. Stante statuto. num. 4. vers. confirmatur, lib. 4. Syluan. cons. 50. num. 12. Clar. §. furtum. num. 13. & 14. Hippol. in l. 1. num. 47. cum seq. C. de Sicar. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 1. §. 5. pag. mihi 45. versa, & 46. Mench. quæst frequent. cap. 10. num. 47. Perez ad tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 49. Sebast. Naui. ad l. capitalium n. 6. ff. de pœnis, Farin. in praxi crimin. p. 4. cons. 30. n. 67.* vbi *addit. lit. R. & n. 129. Card. Tusch. d. tom. 2. lit. D. concl. 163. per totam,* vbi *num. 11.* subdit, quod homo facinorosus in multis delictis etiam diuersis aggrauatur apud Iudicem, vt possit pœnam augere secundum qualitatem criminũ multiplicium, *Anton.*
7 *Monach. Lucensi decis. 54. num. 8. & 9.* vbi quod delictum sæpiùs reiteratum fit maius, & solitus delin-
8 quere grauiùs peccat. Imò delictum pluries commissum, seu reiteratum tot inducere delicta, quot sunt reiterationes, ac proinde tot requiri purgationes, & tot pœnas imponendas esse, ait *Gemin. cons. 106. num. 5. cum seqq.* vbi declarat delictum continuatum non effici plura, quando interuenit medio tempore vel absolutio, vel alia prouisio, prout illum refert *Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. D. concl. 169. per totam,* vbi *num. 9.* post *Socin. cons. 62. In præsenti consultatione. num 8. & seq. lib. 1.* limitat & declarat, & *num. 7.* post *Petr. de Anch. cons. 4.* limitat in iis, quæ non sunt reiterabilia, vel in iis, quæ respiciunt aliquem titulum præcedentem.

9 DELICTA debent tenere suos auctores, vt per *Ludou. Rodolphin. var. quæst. lib. 2. q. 44. n. 5. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum person. § 1 n. 43.*

10 DELICTVM in omittendo leuius est, quàm in committendo, ideo leuissima culpa in omittendo non punitur, in committendo maximè, *l. Metrodorum. ff. de pœnis, Ias. in l. 2. C. de iure emphyt. n. 61. & 62. & in l. si mora. num. 22. ff. soluto matrim.* vbi facit regulam, extensiones, & limitationes, *Bart. in l. qui bona. §. qui inter. ff. de damno infecto, Hippol. in l. infans. num. 6. C. de Sicar. Bald. cons. 132. Nisi probetur culpa, lib. 4.* vbi loquitur circa incendia, *Alex. cons. 10. vers. non obstat si dicatur, lib. 1. Afflict. decis. 57. num. 8. Crauet. cons. 97. num. 2. Roland. à Valle cons. 95. num. 39. lib. 2. Tiraq. de pœnis temper. causa 44. Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 6. §. 8. num. 13. Mari. Antonin. vari. lib. 3. resolut. 39. n. 25. & resol. 28. num. 1. Brunor à Sole in locis communib. verbo delictum. num. 3.* latè *Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. D. concl. 177. per totam, D. Barbos. in d. l. si mora. num. 29. ff. soluto matrim.*

DELICTVM non imputatur, vbi dolus non 11
est, *Ioseph. Sesse Aragon. decis. 192. num. 65. Marsil. sing. 176. Voluntas. num. 2. Card. Tusch. d. tom. 2. lit. D. concl. 160. num. 5.* quia lex pœnalis subaudit dolum 12
interuenire debere in illo, qui deliquit contra disposita per eam, *Cephal. cons. 110. num. 10. vol. 1. Alex. consil. 109. num. 1. vol. 1. Armendar. in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarræ. n. 58.*

DELICTA ex voluntate, & proposito distin- 13
guuntur, *l. diuus. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. l. qui iniuria. ff. de furtis, Oldrad. cons. 200. in princip. vers. secundo, Marsil. sing. 176. Voluntas, & propositum, Alex. cons. 144. Post redditum n. 8. lib. 2. Cardin. Tusch. d. tom. 2. concl. 160. à princip. Farin. in praxi crimin. p. 4. cons. 65.* vbi *addit. lit. K.*

DELICTVM in dubio non præsumitur, & 14
ideo actus, qui potest sonare in delictum, & non delictum, semper interpretatur, vt absit delictum, *l. merito. ff. pro socio. l. Prætor. §. docere. ff. de vi bonorum raptor. cap. estote, de regulis Iuris, in Decretalib. Alex. cons. 127. num. 12. cum seqq. lib. 4. & cons. 129. per totum, eod. lib. Mascard. de probat. concl. 495. & concl. 1418. num. 2. Brunor à Sole in locis communib. verbo delictum. num. 20. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 13. q. 1. num. 72. & lib. 14. q. 7. num. 55. cum seq.*
vbi ait, quod vbi alia coniectura sumi potest, non 15
est delictum præsumendum, *Ioseph. Sesse Aragoniæ decis. 114. num. 25. & decis. 128. num. 4. Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 85. n. 16. & p. 4. cons. 61. num. 12. & cons. 62. num. 6. & cons. 56.* vbi *addit. & p. 5. q. 126. num. 106.* latè *Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. D. concl. 165.*
per totam. Interpretatio igitur facienda est exclusiua 16
delicti, *Abb. in cap. cum tu, de testib. Natt. cons. 549. num. 11. Mascard. concl. 496. Farinac. d. p. 3. q. 85. n. 1. cum seq. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 161. n. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Denominatio semper fit à digniori, & potentiori.*
2 *Prior nominatio maiorem dignitatem arguit.*
3 *Denominatio sæpe probat qualitatem rei.*
4 *Denominatio diuersa significat res esse in substantia diuersas.*

Denominatio.

AXIOMA LXIX.

DENOMINATIO semper fit à digniori, & 1
potentiori, *l. cum ex aliqua. ff. de acquir. rerum domin. l. quæritur. ff. de actu homin. l. 1. in princ.* vbi *glos.*

glos. & Doctores. ff. de verb. obligat. Thom. de Thomass. in floribus decis. reg. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §.7. num. 133. & glos. 14. num. 66. Ioseph. Sesse de inhi-
2 *bit. cap. 1. §. 3. num. 13.* Prior enim nominatio maiorem dignitatem arguit, *Tiraq. de iure primog. q. 19. num. 1.*

3 DENOMINATIO sæpe probat qualitatem rei, *D. Barbos. in l. cum Prætor. §. vlt. num. 243. ff. de iudic.* & ideo contractus talis præsumitur, qualis fuit denominatus, *Honded. cons. 35. num. 4. lib. 2. Menoch. de præsumption. lib. 3. pres. 1. num. 2. Anton. Monach. Florent. decis. 51. n. 5.*

4 DENOMINATIO diuersa significat res esse in substantia diuersas, *l. si idem. C. de codicill. Paris. cons. 110. num. 45. lib. 1. Cranet. cons. 6. num. 1.*

Dictum.

AXIOMA LXX.

1 DICTVM vnius dictum nullius, *l. iurisiurandi. C. de testib. cap. cum dilecti, in fine, de accusat. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 307. Mascard. de probat. concl. 343. n. 30. Farin. in praxi crimin. p. 4. cons. 60. n. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Dies interpellat pro homine.*
2 *Dies tacita interpellat, & constituit in mora sicut expressa.*
3 *Tacita dies dicitur, quæ inest à Iure, vel à natura rei, vel contractus.*
4 *Lapsus horæ inducit moram.*
5 *Dies termini non computatur in termino.*

Dies.

AXIOMA LXXI.

1 DIES interpellat pro homine, ideo obligatus aliquid implere in certo termino, lapso termino dicitur in mora, *l. magnam. C. de contrah. stipulat. Ias. in l. si ex legat. num. 14. & seq.* vbi limitat nouem modis, *Socin. reg. 15.* vbi limitat quatuor modis, *Anton. Gabr. lib. 3. commun. tit. de solution. concl. 9.* vbi ponit regulā cum septem ampliationibus, & viginti limitationibus. *Roland. à Valle cons. 98. num. 9. lib. 2. Decian. cons. 84. num. 5. lib. 2. Cephal. cons. 186. num. 16. Mazol. cons. 116. num. 18. Rimin. Iun. cons. 1. num. 16. Rot. Ianuen. decis. 139. in princip. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. D. concl. 408. per totam*, vbi *num. 15. cum seqq.* limitat, quando implementum esset impossibile, vel quando tempore diei certæ esset nata obligatio, & actio, & in contractu nullo, vel reprobato, aut vsurario, vel quando adest probabilis ignorantia.

2 Intellige Axioma, vt etiam dies tacita interpellet, & constituat in mora sicut expressa, *l. 2. in fin. C. de iure emphyt. Roland. à Valle cons. 98. num. 9. lib. 1.*
3 & dicitur tacita, quæ inest à Iure, vel à natura rei, vel contractus, ideo idem operatur, quia dicitur certa, *Cephal. cons. 586. num. 16. & 17. Anchar. Regien. q. 68. num. 13. lib. 2. Surd. cons. 157. num. 26. Mazol. cons. 15. num. 74. & seq. Card. Tusch. d. concl. 408. n. 7.* vbi *num. 10.* post *Decian. cons. 84. num. 5. & 6. lib. 2.*
4 ampliat, quia ne dum lapsus diei inducit moram, sed etiam lapsus horæ.

DIES termini non computatur in termino, *l. vbi* 5
lex. ff. de regul. Iuris. cap. 1. de restit. spoliat. lib. 6. Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 13. in princip. Castren. cons. 399. Dies, in princip. lib. 1. Alex. cons. 42. num. 5. lib. 3. vbi intelligit, siue terminus statuatur à lege, siue à statuto, *Socin. reg. 16.* vbi ponit regulam, & limitat duobus modis, *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 11. n. 18. vsque ad num. 42.* vbi limitat quindecim modis, *Vant. de nullitat. tit. ex defectu iurisdict. Ordinar. num. 160. Perez l. 2. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 494. & l. 22. vers. sed est dubium, in med. tit. 2. lib. 7. pag. 408. Fichard. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 14. num. 131. pag. mihi 274. Azeued. ad Curiam Pisanam, lib. 4. cap. 6. num. 58. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 12. q. 8. num. 8. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 161. à princip. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo dies. n. 5. & 6. Alex. Trentasing. vari. resolut. lib. 2. tit. de dilationib. resolut. 1. Aloys. Ricc. in decisionib. Curiæ Archiep. Neapolit. decis. 76. num. 1. p. 2. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 409. Rot. decis. 333. apud Farin. in prima collect. nouiss.*

SVMMARIVM.

1 *Dignum magis trahit ad se minus dignum.*
2 *Intellige quando æquè principaliter datur concursus.*

Dignum.

AXIOMA LXXII.

DIGNVM magis trahit ad se minus dignum, 1
l. quæ Religiosis. ff. de rei vendicat. l. si communem. ff. quemadmodum seruit. amitt. l. iustissimè. ff. de ædilit. edicto, l. per minorem. ff. de iudic. §. si in aliena, & §. litteræ, Instit. de rerum diuis. cap. quod in dubijs, de consecrat. Ecclesiæ, cap. 1. eod. tit. lib. 6. cap. quanto, de iudic. cap. si duo, de officio deleg. cap. sacris, de sepultur. cap. per tuas, de arbitr. glos. in cap. vnic. de iurepatron. lib. 6. Alex. consil. 82. In causa, in fine, lib. 1. vbi *Apostilla in verbo dignum, & cons. 122. Viso puncto. num. 17. cum seqq. lib. 4. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 7. n. 82. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 10. n. 6. Hieron. Grach. in consil. syndicatus num. 329. Pichard. ad princip. Instit. de empt. & vendit. num. 17. & ad §. 7. Instit. de fideicom. hæred. num. 3. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 29. n. 8. Vgolin. de potestate Episcopi cap. 16. §. 1. n. 1. Benedict. Ægid. in repet. l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. p. 3. §. 1. num. 14. Monet. de decimis cap. 9. q. 5. num. 258. Ferrer. in constitut. Cathaloniæ, glos. 2. num. 56. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 228. num. 9. p. 2. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum person. §. 16. num. 4. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 435. per totam.*

Intellige quando æquè principaliter datur con- 2
cursus, secus verò quando vna res principalis est, & altera accessoria, *l. cum in diuersis 44. ff. de relig. & sumpt. funer. cap. vnic. principale ad se trahere videatur, 10. q. 3. Galet. in margarita casuum Conscientiæ, verbo accessorium.*

SVMMARIVM.

1 *Disponere de re sua quilibet potest.*
2 *Testator potest legem quam velit, rebus suis imponere.*

3 *Dispositio omnis intelligitur rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus.*

4 *Intellige quando noua causa superuenit, à principio tamen præuisa, aut cogitata.*

5 *Iuramentum habet clausulam, rebus sic stantibus.*

6 *Dispositio generalis generaliter est intelligenda.*

7 *Generalis dispositio restringitur ex ratione particulari.*

8 *Dispositio quantuncunque generalis nunquam comprehendit illud, de quo disponens non posset in specie disponere.*

9 *Casum specialiter definitum non comprehendit dispositio generalis.*

10 *Dispositio generalis non extenditur ad incogitata.*

11 *Exemptas personas non comprehendit dispositio generalis.*

12 *Generalis dispositio quæ dicatur, & quæ specialis, remissiuè.*

13 *Limitata dispositio limitatum producit effectum, maximè quando prouisio in certo casu fit per modum conditionis voluntariæ, vt n. 14.*

15 *Dispositio omnis intelligitur, vt conueniat naturæ actus, qui celebratur.*

16 *Dispositio non habet locum, vbi verba non conueniunt dispositioni.*

17 *Dispositio omnis inspicitur, & interpretatur prout verba diriguntur.*

18 *Dispositio omnis intelligitur de prima, & vnica vice, limitando multipliciter, vt num. 19.*

20 *Dispositio omnis simpliciter prolata intelligitur, & ampliatur secundum Ius commune.*

21 *Dispositio omnis semper intelligi debet de actu valido.*

22 *Obligatus soluere decem, & pro illis soluere tot nomina debitorum, intelligitur de nominibus debitorum exigibilibus.*

23 *Dispositio omnis recipit restrictionem de habilitate.*

Disponere, Dispositio.

Axioma LXXIII.

1 DISPONERE de re sua quilibet potest, *l. dudum, C. de contrah. empt. l. in re mandata, C. mandati, Anch. cons. 155. num. 7.* vbi declarat procedere, quando quis agit in re penitus sua propria, secus si communis sit, vel in ea alius prætendit, *& cons. 157. num. 7. vers. secundo*, vbi quod licitum est cuilibet sibi prospicere, & meliorem suam conditionem facere, quando de re sua disponit etiam cum alterius detrimento, *Castren. cons. 59. Pro pleniore, in princip.*
2 *& per totum, lib. 1. Alex. cons. 12. lib. 5.* vbi ait procedere multo magis in vltima voluntate, quia potest testator legem, quam velit, imponere rebus suis, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 486. per totam.*

DISPOSITIO omnis intelligitur rebus sic 3
stantibus, & in eodem statu permanentibus, *l. quod Seruius. ff. de condict. ob causam, cap. in parochia 16. q. 1. glos. in cap. 2. de rescript. Oldrad. cons. 241. Factum tale est. n. 2. vers. secundo, Feder. de Senis cons. 239. circa med. vers. & vos scitis, Natt. cons. 525. Fuit lata sententia. num. 16. Anch. cons. 84. Domina. num. 4. & 5. & cons. 394. num. 3. in fine*, vbi ait, quod mutato, vel alterato statu rei, aut dispositionis, seu personæ, mutantur res, dispositio, & persona, & *num. 4.* ampliat in pacto, quia intelligitur, si res in eodem statu permanserit. *Deci. cons. 334. Viso consilio. num. 4. Socin. cons. 22. num. 18. vol. 4. Alex. cons. 25. num. 7. vol. 7. Crauet. cons. 95. num. 4. & cons. 216. vol. 1. Roland. cons. 1. num. 158. vol. 2. Tiraq. in l. si vnquam. C. de reuocand. donat. in præfat. num. 166. cum seqq. Surd. cons. 27. num. 6.* & pleniùs *cons. 68. num. 18.* vbi quod in omni dispositione, & omni contractu partes intelliguntur se restringere ad statum secundum tempus contractus, & rebus sic stantibus, *Paris. cons. 165. num. 26. & seq. lib. 4. Nicol. Moron. in tract. de fide, treuga, & pace, q. 120.* vbi ampliat in contractu pacis, *Card. Seraphin. decis. 129. num. 1. & 3.* vbi limitat in iis, quæ recipiunt augmentum, & diminutionem, *Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 50. num. 2. Ioseph. Sesse Aragoniæ decis. 187. n. 23. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. D. conclus. 502. per totam, Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. n. 220.*

Intellige etiam, quando noua causa iusta super- 4
uenit, à principio tamen præuisa, aut cogitata, quia tunc dici non potest, quod status rerum sit mutatus, secus verò vbi non fuit cognita, vel cogitata, ita *Bart. in d. l. quod Seruius. n. 4. Tiraq. in d. præfat. num. 168. cum seq. Roman. cons. 22. col. 1. vers. secundo, Gozadin. cons. 27. num. 9. Ruin. cons. 105. in fine, vol. 5. Osasch. Pedam. decis. 91. num. 14. cum seq. Natt. d. cons. 525. n. 16. cum seq. Rebuff. de priuil. schol. priuileg. 76. n. 2. Menoch. consil. 156. num. 32. Octau. Glorit. d. p. 3. num. 265.*

Amplia in dispositione iurata, *Anch. cons. 84. n. 4.* 5
Hippol. Rimin. cons. 59. num. 76. lib. 1. Cardin. Tusch. d. lit. D. concl. 501. num. 1. 20. & 34. Rot. decis. 51. num. 3. apud Farin. p. 1. recent. quia etiam iuramentum habet clausulam, rebus sic stantibus, vt resoluunt Doctores per me citati *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 129. num. 2.*

DISPOSITIO generalis generaliter est intelli- 6
genda, vt per *Crauet. cons. 133. num. 5. & 6.* vbi intelligit, nisi adsit causa restringendi, vel ratio per quam restrictio sit facienda, *& cons. 176. num. 4. & 5. Tiraq. in l. si vnquam, C. de reuoc. donat. in præfat. n. 119.* vbi quod dispositio generalis operatur generaliter tam in odiosis, quàm correctoriis, & pœnalibus, *Roman. cons. 379. Circa primum, in princ.* vbi extendit ad dispositionem iuratam negatiuam, quæ dicitur vniuersaliter negare.

Limita primò, quia dispositio generalis restrin- 7
gitur ex ratione particulari, *l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. de legat. 2. l. si de certa re, C. de transact. Garc. Girond. de priuileg. seu exempt. signif. num. 277.*

Limita secundò, quia omnis dispositio quantun- 8
cunque generalis, vel vniuersalis, nunquã comprehendit illud, de quo disponens non posset in specie disponere, *Anch. cons. 155. Optimis rationibus. n. 10.* quem refert *Card. Tusch. d. tom. 2. lit. D. concl. 490. num. 16.*

Limita tertiò, quia non comprehendit casum 9
specialiter definitum, *l. cùm in testamento. §. fin. ff. de hæred. instit. l. serua manumisso. ff. de pecul. leg.* nec ea de quibus specialis mentio est facienda, *Cardin. Tusch.*

Tuſch. dict. concluſione 490. *num.* 17.

10 Limita quartò, quia non extenditur ad incogitata, *l. cum Aquiliana. ff. de tranſact. Roman. conſ.* 294. *Hæc confeſſio, circa fin.*

11 Limita quintò, quia diſpoſitio generalis non comprehendit perſonas exemptas, *Socin. conſ.* 74. *num.* 11. *lib.* 1. quem refert *Cardin. Tuſch. d. concl.* 490. *num.* 18. vbi *num.* 19. poſt *Alex. conſ.* 59. *lib.* 1. *Ruin. conſ.* 127. *lib.* 4. extendit non venire prohibita, & quæ ſunt contra libertatem eccleſiaſticam.

12 Quæ autem dicatur diſpoſitio generalis, & quæ ſpecialis, vide *Bart. conſ.* 21. *Vt dixit. num.* 1. *Menoch. conſ.* 106. *n.* 18. *Card. Tuſch. d. lit. D. concl.* 487.

13 Dispositio limitata limitatum producit effectum, & non extenditur vltra limites, *Petr. de Anchar. conſ.* 118. *Caſus talis eſt, in princ. & num.* 4. *& conſ.* 328. *Factum tale. num.* 2. *Cardin. Seraphin. deciſ.* 911. *num.* 2. *Cephal. conſ.* 284. *num.* 13. *lib.* 2. vbi loquitur in delegatione limitata, *Angel. conſ.* 138. *Viſis omnibus, in princip.* vbi de reſcripto, & iuriſdictione conceſſa limitatè, *& conſ.* 126. *Punctus talis eſt, in fine*, vbi de liberatione limitata, *Signorol. de Homed. conſ.* 57. *Creditor volens. num.* 5. vbi de commiſſione Iudicis limitata, *Decian. conſ.* 33. *num.* 55. *lib.* 1. vbi de exceptione limitata, *& conſ.* 19. *num.* 58. *lib.* 3. vbi de renunciatione limitata, quia non extenditur vltra limites expreſſos, *Roland. à Valle conſ.* 41. *num.* 16. *lib.* 3. vbi de libello, *& conſ.* 58. *n.* 3. *eod. lib.* 3. vbi de donatione limitata, *Crauet. conſ.* 361. *num.* 3. *&* 7. *& conſ.* 363. *num.* 9. 12. *&* 20. *Ioan. de Anan. conſ.* 66. *Eugen. conſ.* 99. *Alciat. conſ.* 44. *lib.* 9. *Menoch. conſil.* 326. *vol.* 4. *Cardin. Tuſch. d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 494. *per totam, Octau. Glorit. reſp.* 6. *n.* 14. *Pereg. de fideicom. art.* 1. *n.* 36.

14 Intellige maximè quando prouiſio in certo caſu fit per modum conditionis voluntariæ, vt diſtinguendo docet *Bart. in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, ſub num.* 3. *ff. de liberis & poſth.* quem communiter approbari inquit ibi *Iaſ. ſub num.* 42. illumque ſequuntur *Alex. conſ.* 1. *ſub num.* 11. *verſ. & poſito, vol.* 1. *Anchar. conſ.* 356. *ſub num.* 3. *verſ. quarto, Socin. conſ.* 256. *ſub num.* 3. *col.* 2. *vol.* 2. *& conſ.* 76. *num.* 6. *&* 7. *vol.* 3. *Dec. conſ.* 63. *ſub num.* 3. *& conſ.* 89. *ſub num.* 2. *verſ. & quia, Roland. conſ.* 56. *num.* 22. *vol.* 3. *Honded. conſ.* 60. *num.* 27. *vol.* 1. *Pereg. conſ.* 51. *n.* 8. *vol.* 5.

15 Dispositio omnis intelligitur, vt conueniat naturæ actus, qui celebratur, *Alex. conſ.* 22. *Viſo inſtrumento, in princip. lib.* 1. *Surd. de aliment. tit.* 5. *q.* 1. *num.* 4. *Cardin. Tuſch. d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 503. *per totam.*

16 Dispositio non habet locum, vbi verba non conueniunt diſpoſitioni, *l.* 4. *§. toties. ff. de damno infecto, l. quod conſtitutum. ff. de milit. teſtam. Alex. conſ.* 17. *Requiſitus. num.* 2. *lib.* 1. *& conſ.* 17. *Viſis. n.* 8. *verſ. vltimo, lib.* 2. *Gemin. conſ.* 65. *in princip. verſ. ſecunda pars, Ioan. de Imola conſ.* 9. *in princip. Bald. conſ.* 486. *Iſtud eſt ordinamentum, circa princip. verſ. ſecundò probatur, lib.* 2. *Roman. conſ.* 197. *Franciſcus, in princip. verſ. neque, & conſ.* 199. *in princip. & conſ.* 442. *num.* 2. *& conſ.* 462. *in fine, Decian. conſ.* 9. *num.* 24. *lib.* 1. *Brunor à Sole in locis communib. verbo diſpoſitio* 16. *Cardin. Tuſch. d. lit. D. concl.* 493. *per totam.*

17 Dispositio omnis inſpicitur, & interpretatur prout verba diriguntur, *l. miles. §. pro parte. ff. de legat.* 2. *Caſtren. conſ.* 252. *Viſo puncto, col.* 2. *in princip. lib.* 1. vbi obſeruat quod curandum non eſt cum quo verba ſint prolata, ſed in quem intentio, & Iuris diſpoſitio ſit directa, *Bald. conſ.* 495. *Præſuppoſita, verſ. non obſtant illa verba, lib.* 4. vbi quod verba inſpici debent, vt determinent id, ad quod referuntur, non autem alia extranea, *Alex. conſ.* 120. *Omiſſis. num.* 9. *lib.* 2. vbi quod ad cognoſcendum, an venditio ſit ad corpus, vel ad menſuram, inſpiciuntur verba, an venditio incipiat à corpore, vel à menſura, *Anch. conſ.* 327. *Diſcurrit materia,* vbi quod ad cognoſcendum diſpoſitionem in omni materia, an ſit realis, vel perſonalis, inſpiciuntur verba, an dirigantur in rem, vel in perſonam; plura alia adducit *Cardin. Tuſch. d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 497. *per totam.*

Dispositio omnis intelligitur de prima, & 18
vnica vice, *l. boues. §. hoc ſermone*, vbi latè *Tiraq. ff. de verb. ſignific.* latè *Iaſ. in l. duobus. §. ſi ei qui. ff. de iureiur. Alex. conſ.* 16. *Breuiter in caſu, per totum, lib.* 4. vbi ampliat in ſaluo conductu conceſſo eundi & redeundi ad certum locum, & in omni diſpoſitione, maximè odioſa & exorbitanti, & in diſpenſatione ad duo beneficia incompatibilia ſimul retinenda, & in licentia ingrediendi Monaſterium Monialium, & in præmio conceſſo capienti vexillum, & in obligatione de repræſentando, & in venditione fructuum, & in legato pitantiæ in die S. Franciſci, *Cuman. conſ.* 14. *circa fin.* vbi intelligit in diſpoſitione hominis, ſecus in diſpoſitione legis maximè fauorabilis, *Angel. de Peruſ. conſ.* 43. *Fratres Seruorum*, vbi de mandato ad vendendum, quia intelligitur de prima venditione, *Lap. alleg.* 12. *in princip. verſ. tertio*, vbi de mandato ad locandum bona ad quinquennium, *Anch. conſ.* 404. *Tria dubia. num.* 9. vbi de Medico, qui promiſit liberare infirmum à podraga, quia intelligitur de prima vice, & etiam de conditione implenda, quia ſufficit primum implementum, *incert. Auct. poſt regulas Socin. reg.* 11. vbi limitat quatuor modis, *Anton. Gabri. commun. lib.* 6. *tit. de legib. concl.* 2. *Surd. conſ.* 18. *num.* 9. *Card. Tuſch. d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 499. *Azor. Inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 23. *q.* 5. *Mari. Antonin. vari. reſolut. lib.* 1. *reſol.* 74. *n.* 4. *Armendar. in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ. num.* 169. *Rot. deciſ.* 423. *n.* 4. *apud Farin. p.* 1. *recent.*

Limitat multipliciter *Anton. de Butr. conſ.* 30. *n.* 1. 19
& præcipuè in diſpoſitione, cuius cauſa non reſtringitur ad certum actum, ſed eſt multiplicabilis, & maximè quando cauſa eſt multiplicabilis, & contingit caſu, vel fortuna multiplicatio, non voluntate. Limitat etiam, quando non eſt ratio, quare magis intelligatur de primo actu, quàm de iterato, & materia eſt fauorabilis, & ex veroſimili mente diſponentis, & quando agitur de modico præiudicio in materia fauorabili vltimæ voluntatis, & alias limitationes refert *Card. Tuſch. d. concl.* 499. *num.* 34. *cum ſequentibus.*

Dispositio omnis ſimpliciter prolata, in- 20
telligitur, & ampliatur, ac reſtringitur ſecundum Ius commune, *Petr. de Anch. conſ.* 6. *Viſo themate. num.* 14. *verſ. omnis enim diſpoſitio, & conſ.* 182. *Thema tale eſt. num.* 7. *& conſ.* 404. *Tria dubia. num.* 3. *& conſ.* 421. *Præmittendum, in princip.* vbi extendit in ſtatutis, & omnibus diſpoſitionibus interpretandis, quia ſemper reducuntur ad Ius commune, *Roman. conſ.* 350. *In caſu. num.* 24. *verſ. tertio*, vbi extendit in reſcripto, cuius verba debent ſemper reduci ad ſenſum Iuris, *Tiraq. in tract. le mort, p.* 1. *declarat.* 2. *num.* 2. *Cardin. Tuſch. d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 501. *Valaſc. conſult.* 42. *num.* 7. *D. Barboſ. in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. p.* 1. *num.* 61.

Dispositio omnis ſemper intelligi debet de 21
actu valido, vt per *Petr. de Anch. conſ.* 6. *Viſo themate. num.* 5. *&* 6. *Bald. conſ.* 442. *Verba ita dicunt, lib.* 1. vbi quod promittens aſſignare tot debitores, intelligitur

gitur de debitoribus veris, & *consil.* 477. *In isto certamine, in princip. lib.* 2. vbi quod mandans aliquem debitorem debere absolui, vel liberari ab obligatione, intelligitur de liberatione valida, & *cons.* 358.
22 *Dubitari potest, lib.* 5. vbi quod obligatus soluere decem, & pro illis soluere tot nomina debitorum, intelligitur de nominibus debitorum exigibilibus, *Angel. cons.* 159. *Conradus col.* 3. *vers. de secundo*, vbi quod testator faciens fideicommissum, in euentum quo hæres non fecerit testamentum, intelligi debet de testamento habente Iuris effectum, *Auen. l.* 40. *Tauri, glos.* 1. *num.* 28. vbi quod dispositio regulatur secundum Ius vigens tempore dispositionis, *Aretin. cons.* 142. *num.* 12. *vers. & similiter*, vbi quod omnis dispositio loquens de probatione, intelligitur de valida & sufficienti, & *num.* 20. quod dispositio statuti loquens de cessione, de bannito, de contractu, & similibus, debet intelligi de ritè & rectè, & sic de validis, *Bologn. in addit. ad cons. Ioan. de Anania* 83. *num.* 4. vbi quod stante statuto, quod cedens actionem nobilitate priuetur, non intelligitur de cessione nulla, & dictante alio quod de contractu soluatur gabella; & quod testes publicati excludant probationem vlteriorem, intelligitur de contractu valido, & de valida publicatione, *Cardin. Tusch. d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 504. *per totam*, vbi *num.* 36. post *Alex. cons.* 248. *Ponderatis, in princip. & n.* 12. *lib.* 6. limitat quando contraria præsumptio militat.

23 DISPOSITIO omnis intelligitur de habili, & sic recipit restrictionem de habilitate, *Bart. in auth. de nupt. num.* 3. *collat.* 4. *Crauet. cons.* 307. *num.* 2. vbi quod quando tractatur de aliquo, semper præsupponitur habilitas ex alio capite, *Bald. consil.* 207. *Quæstio est. n.* 3. *lib.* 2. vbi loquitur de feudo concesso pro se, & quibus dederit, vt restringatur ad habiles, & *cons.* 414. *Formata fuit, lib.* 5. vbi quod statutum disponens homicidam non posse absolui, nisi citatis proximioribus offensi, intelligi debet de proximioribus habilibus ad accusandum, *Angel. cons.* 333. *Statuto Tudertino*, vbi quod stante statuto prohibente mulierem posse contrahere, vel testari sine præsentia fratris, vel proximiorum, intelligitur de habilibus de iure, & de facto, *Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ, in proœm. num.* 38. *Cardin. Tusch. d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 505. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 2. *resol.* 40. *n.* 5. & 6.

SVMMARIVM.

1 *Nominum diuersitas diuersitatem rerum, & locorum inducit.*
2 *Quantitas diuersa inducit diuersitatem solutionum, & obligationis.*
3 *Qualitas diuersa actus, & dispositiones diuersificat.*
4 *Diuersitas circa eandem rem induci non debet.*
5 *Eadem res diuerso iure iudicatur ex diuersitate accidentium, vel respectu diuersarum personarum.*
6 *Diuersorum diuersum est iudicium.*

Diuersitas.

AXIOMA LXXIV.

1 DIVERSITAS nominum diuersitatem rerum, & locorum inducit, *l. si idem, C. de codicil. Bald. consil.* 194. *col. fin. vers. facit etiam, lib.* 2. *Alexand. cons.* 4. *num.* 4. *lib.* 1. vbi quod eadem quantitas confessata in diuersis quietantiis, inducit diuersitatem solutionum, & *cons.* 96. *Considerato. num.* 6. *lib.* 5. *Decian. cons.* 15. *num.* 54. *lib.* 1. *Card. Seraphin. decis.* 1137. *num.* 3. *Ias. cons.* 87. *per totum, lib.* 3. vbi quod quantitas diuersa inducit diuersitatem solutionum, 2
& obligationis, *Anchar. cons.* 147. *Super alia, in princip.* vbi quod diuersitas loci inducit diuersitatem delicti, & diuersitatem facti, *Bero. cons.* 142. *num.* 11. & 12. *lib.* 3. vbi quod diuersa qualitas diuersificat actus, & dispositiones, *Ruin. cons.* 114. *col.* 2. *num* 1. 3
lib. 5. & *Rimin. cons.* 429. *num.* 4. *lib.* 3. vbi quod diuersitas in qualitate facit vnum ab altero differre, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 517. *per totam. Rot. in Pistorien. beneficij* 11. *Maij* 1618. *coram Buratto, impressa per Viuian. post praxim iurispatron. decis.* 16. *num.* 11.

DIVERSITAS circa eandem rem non debet 4
induci, quia vna & eadem res non debet diuerso iure censeri, *l. eum qui ædes. ff. de vsucapion. Incert. auct. post regulas Socin. reg.* 3. vbi ponit sex limitationes, *Card. Tusch. d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 518. *num.* 1. *Oldrad. cons.* 151. *Si quis verba*, vbi limitat, videlicet quod eadem res diuerso iure iudicatur ex diuersi- 5
tate accidentium, vel respectu diuersarum personarum.

DIVERSORVM diuersum est iudicium, *l.* 6
inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 32. *num.* 8. & *decis.* 42. *num.* 10.

Diuinare.

AXIOMA LXXV.

DIVINARE nemo tenetur, *l. si putator. ff. ad leg. Aquil. l. si fideiussor, vers. ignoscendum ff. mandati, l. apud Celsum*, & ibi *Sebast. Nau. num.* 47. *ff. de doli mali except. Roman. cons.* 393. *in fine, vers. diuinare*, & *cons.* 395. *num.* 5. *Rimin. Iun. cons.* 544. *num.* 198. *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 519. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 45. §. 3. *n.* 20.

SVMMARIVM.

1 *Dolo facere præsumitur, qui fecit quod facere non debuit.*
2 *Animus malus, & dolus semper præsumitur in faciente actum prohibitum à lege.*
3 *Dolo facit, qui petit quod restituere tenetur.*
4 *Dolus vnius non debet alteri nocere.*
5 *Dolus nemini debet patrocinari.*
6 *Dolus vbi non adest, ibi non est delictum pœna dignum.*
7 *Dolus præponderat culpæ.*
8 *Dolus cum dolo compensatur.*
9 *Dolus non fit volenti & scienti.*

Dolus.

AXIOMA LXXVI.

DOLO facere præsumitur, qui fecit quod facere non debuit, *l. tutor qui repertorium. ff. de adminis.* 1

adminiſt. tutor. l. ſi procuratorem. §. dolo. ff. mandati, l. dolo. ff. ad legem Falcid. Menoch. conſ. 98. nu. 30. & de præſumpt. lib. 3. præſ. 55. num. 10. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 89. nu. 92. & p. 4. conſ. 60. num. 18. vbi
2 *addit. lit. I.* Vnde in faciente rem prohibitam à lege ſemper præſumitur dolus, & malus animus, *l. 1. C. de ſicar. Pariſ. conſ. 52. n. 33. & conſ. 78. nu. 16. & leg. vol. 4* latè *Maſcard. de probation. concl. 495. nu. 4. & concl. 531. nu. 50. & 102. Farin. in d. praxi crimin. q. 18. nu. 71. & q. 89. n. 77. & 78.*

3 Dolo facit, qui petit quod reſtituere tenetur, *cap. dolo facit 59. de regul. iuris, lib. 6. Duen. reg. 260. Maſcard. de probat. concl. 351. nu. 81. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſ. 3. nu. 88. Cardoſ. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo dolus. n. 8.*

4 Dolvs vnius non debet alteri nocere, *l. eleganter, in princip. ff. de dolo, Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom. 2. lit. D, concl. 582. vbi n. 2.* poſt *Caſtren. conſ. 412. viſo facto. n. 3. lib. 1.* ſubdit, dolum adminiſtratoris, vel tutoris nocere domino, & pupillo, quando ex tali dolo ſentiunt commodum.

5 Dolvs nemini debet patrocinari, *l. nec ex dolo. ff. de dolo. l. 3. ff. de tranſact. l. is qui dolo. ff. de rei vendicat. l. pen. in fine. ff. de iure dotium, l. ſi ex dolo. ff. de re iudic. l. etiam. §. 1. ff. ſoluto matrimon. cap. audiuimus, de colluſ. deteg. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſ. 9. num. 62. Surd. conſ. 15. num. 13. Bellet. diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore. §. 1. n. 5. Farinac. in praxi crimin. p. 1. q. 31. num. 155.*

6 Dolvs vbi non adeſt, ibi non eſt delictum pœna dignum, *Menoch. conſ. 28. num. 13.* Vnde falſum ſine dolo non committitur, *Cott. in memor. verbo periurium, pag. 683. Menoch. de arbitr. caſu 194. num. 58. & caſu 309. Maſcard. de probat. concl. 739. nu. 12. Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 11. num. 14. Campan. in diuerſ. Iuris Canon. rub. 11. cap. 28. num. 5.* vbi poſt *Menoch. conſ. 221. num. 15.* ait, quod non ſufficit quilibet dolus, ſed ille tantùm qui ſit in lege expreſſus, ita vt non ſufficiat præſumptus, ſed verus dumtaxat requiratur, vt per *l. nec exemplum, C. de falſis,* tradit *Hieron. Gabr. conſ. 169. num. 16. & 17. tom. 1.*

7 Dolvs præponderat culpæ, *l. item ſi obſtetrix. §. fin. ff. ad legem Aquil. Card. Tuſch. d. tom. 2. lit. D, concl. 579. num. 1.* Intellige procedere, quando agitur ciuiliter, ſecus vbi ageretur criminaliter, & ad pœnam inferendam, vt per *Alex. conſ. 77. Viſis, ſub num. 12. lib. 3.* quem refert, & ſequitur *Hieron. Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 115. num. 32.*

8 Dolvs cum dolo compenſatur, *l. viro 40. ff. ſoluto matrim. l. ſi ambo. ff. de compenſat. l. ſi duo 36. ff. de dolo. l. quidam Titium. ff. ſi quis om. cauſ. teſtam. l. ſi filium, C. de liberali cauſa, l. quoniam, C. de heret. cap. vlt. de heret. Celſ. Burgal. in tract. de dolo, lib. 6. reg. 15. num. 1. cum ſeqq. Farin. fragment. crimin. p. 1. lit. D, num. 110. Cardoſ. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo delictum, num. 37.* intelligentes cùm ciuiliter de crimine agitur, ſecus autem ſi criminaliter, vt per multa Iura & Doctores probat *Hieron. Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 131. num. 1. & 2.*

9 Dolvs non fit volenti & ſcienti, *l. nemo. ff. de regulis Iuris, l. cùm donationis, C. de tranſact. Sim. de Prætis. conſ. 15. num. 9. & 10. Cardin. Tuſc. d. tom. 2. lit. D, concl. 589. num. 1.* vbi *num. 2.* limitat, quando calliditate fuit ſciens ſeductus, & ſollicitatus.

SVMMARIVM.

1 *Donare eſt perdere, cùm ſcilicet donatur indignis.*
2 *Donare ſuum nemo præſumitur.*
3 *Error potiùs, quàm donatio præſumitur.*
4 *Donatio vt euitetur, omnis ſumitur coniectura.*

Donare.

Axioma LXXVII.

Donare eſt perdere, *l. filiusfamilias. ff. de donation. l. cùm de indebito, verſ. qui non ſoluit. ff. de probation. Surd. de aliment. tit. 6. q. 1. num. 4. cum ſeqq. & q. 5. num 7. cum ſeqq. & conſ. 5. num. 72.* quod intelligi debet cùm donatur indignis. 1

Donare ſuum nemo præſumitur, *l. cùm de indebito 25. verſ. ſi verò. ff. de probation. l. Campanas. ff. de oper. libertatis. l. fin. C. de nouat. Tiraq. in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus. num. 206. C. de reuocand. donat. Menoch. de arbitr. caſu 88. Pichard. ad Princip. inſtit. quibus non eſt permiſſum facere teſtam. num. 66. Maſcard. de probat. concl. 554. num. 1. Surd. de aliment. tit. 6. q. 5. num. 7. Flamin. Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 8. q. 1. num. 5. Brunor. à Sole in locis communib. verbo donatio. num. 15. Ioſeph. Seſſe Aragon. deciſ. 182. num. 6. Mari. Antonin. vari. reſolut. lib. 2. reſolut. 23. num. 11. & 12. Bellet. diſquiſit. clerical. p. 1. tit de bonis clericorum. §. 9. num. 7. Farin. in praxi crimin. p. 4. deciſ. 136. in addit. lit. C. Flores de Mena vari. lib. 3. q. 23. num. 90. Octau. Glorit. reſp. 1. p. 3. num. 47. in princ.* Ita vt potiùs error, quàm donatio præſumatur, ex *Maſcard. de probat. concl. 554. num. 5. & concl. 639. num. 10. & concl. 1173. num. 4. Menoch. conſ. 1. num. 215. Flamin. Pariſ. d. Tract. lib. 9. q. 19. num. 5. Ioſeph. Seſſe d. deciſ. 182. nu. 5. Benedict. Ægid. in repet. ex hoc iure, ff. de Iuſtit. & iure, p. 1. cap. 11. num. 25. Natt. conſ. 77. num. 16. Roland. à Valle conſ. 11. num. 46. vol. 3. Ruin. conſ. 215. num. 22. vol. 1. Becc. conſ. 52. num. 70. Surd. conſ. 202. num. 14. cum ſeqq. Octau. Glorit. reſp. 10. num. 111.* Et ideo omnis ſumitur coniectura, vt donatio euitetur, *l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pignorat. act. l. ſi cùm aurum. ff. de ſolut. Dec. conſ. 150. num. 4. Surd. conſ. 262. num. 73. Carol. Bardel. conſ. 22. num. 40.* quos refert. *Oct. Glorit. reſp. 1. p. 3. num. 47.* 2 3 4

SVMMARIVM.

1 *Dubia in meliorem partē ſunt interpretanda.*
2 *Pars tutior in dubiis eſt eligenda.*
3 *Interpretatio ſit contra dantem in dubiis conuentionibus.*
4 *Dubius ab ignorante non diſtat.*

Dubium.

Axioma LXXVIII.

Dvbia in meliorem partem ſunt interpretanda, *l. cùm creditor. ff. de furtis, l. proximè. ff. de ijs quæ in teſtam. delentur, cap. eſtote, de regulis Iuris, in decretalib. Aldret. de reliq. diſciplina tuenda, lib. 2. cap. 4. num. 23. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comparat. 16. num. 2. Farin. in praxi crimin. p. 3. quæſt. 85. num. 27. cum ſeqq.* vbi limitat. 1

In dubiis tutior pars eſt eligenda, *l. ſi fuerit. §. vlt.* 2

G

vlt. ff. de rebus dub. cap. iuuenis, de sponsalib. cap. ad audientiam, de homicid. Con. in cap. alma mater. p.1. §. 2. num. 5. casu 1. & de sponsalib. p.1. cap. 4. §. 1. num. 9. Nau. in man. cap. 27. num. 193. vbi intelligit præcipuè, quando agitur de salute animæ, *Emman. Roder. in sum. tom. 1. cap. 51. n. 6. concl. 4. Vasq. 1.2. q. 19. art. 6. d. sp. 65. cap. 3. & disp. 66. c. 1. Salas, 1.2. quæst. 21. tract. 8. disp. vnic. sect. 17. num. 152. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 16. num. 30. casu 1. & lib. 6. cap. 2. num. 16. Flores de Mena vari. lib. 1. quæst. 9. num 18. Sanch. de matrimon. lib. 2. disp. 41. n. 9.*

3 In dubiis conuentionibus contra dantem fit interpretatio, *l. veteribus* 40. vbi *Bart. ff. de pactis, l. stipulatio ista. §. alteri, vers. in stipulationibus. ff. de verb. obligat. l. labeo scribit. ff. de contrah. empt. l. quicquid adstringendæ. ff. de verb. obligat. Menoch. cons. 110. num. 36. & cons. 179. num. 19. Surd. de aliment. tit. 6. quæst. 1. num. 26. & decis. 322. num. 63. D. Barbos. in l. si quis intentione ambigua 66. num. 28. ff. de iudic.*

4 Dubius ab ignorante non distat, *l. manifestissimi. §. sin autem nescius, C. de furtis, Gam. Lusit. decis. 91. n. 1. in princip.* imò comparantur, ex *Surd. decis. 265. num. 17.* vbi *num. 47 & 62.* limitat, vbi dubitans tenetur inquirere, & de facili potuit certificari.

SVMMARIVM.

1 *Vinculum duplex magis ligat, & difficiliùs rumpitur.*
3 *Clausulæ geminatæ enixam voluntatem magis ostendunt.*
3 *Geminatio verborum inducit enixam voluntatem legislatorum.*
4 *Statutum disponens idem, quod ius commune, addit vinculum, & magis ligat.*

Duplex.

Axioma LXXIX.

1 Duplex funiculus, seu duplex vinculum magis ligat, & difficiliùs rumpitur, *l. si non lex. ff. de hæred. instit. l. discretum, C. qui testamenta facere poss. l. ptn. §. si verò, C. de adoption. auth. itaq; C. communia de successionib. §. sed hodie, vers. si vero pater, in fine instit. de actionib. §. affinitatis, instit. de empt. cap. 1. de treuga, & pace, Alex. consil. 195. Assumo. num. 6. lib. 2. Ruin. cons. 73. num. 3. lib. 3.* vbi quod quando concurrit duplex funiculus, difficilior est solutio, *Ancbar. consil. 226. num. 4. in fine*, vbi quod duplex mendacium, vel delictum magis grauat, & magis operatur, *Crauet. cons. 346. num. 12. & 13.* vbi quod duplex, seu geminatus dolus, & geminatum delictum grauiorem pœnam affert, *Caccheran. decis. 147. num. 20. & 21. Oldrad. cons. 325. num. 4. Surd. de aliment. tit. 6. quæst. 13. num. 2. & decis. 154. num. 9. & cons. 61. num. 6. & cons. 173. num. 28. & cons. 175. num. 39. & cons. 329. num. 18. Cald. Pereira de resolut. emphyteus. cap. 9. num. 24. Cardin. Tusc. practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 810. cum tribus seqq. & tom. 4. lit. G, conc. 28. num. 30. 32. cum seqq. Mari. Antonius vari. resolut. lib. 1. resol. 81. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 13. num. 90. cum seqq. Octau. Glorit. resp. 5. num. 26.*

2 Vnde prouenit, vt clausulæ geminatæ enixam voluntatem magis ostendant, secundùm *Bart. in l. cùm simus, C. de agricol. & cons. lib. 11. Dec. cons. 51. sub num. 3. & cons. 373. num. 8. Roland. cons. 110. num. 63. vol. 4. Cranet. cons. 54. vol. 1.* quia geminatio verborum indicat enixam voluntatem legislatorum, *Decian. cons. 1. num. 42. & 43. vol. 3. Gutier. pract. lib. 3. quæst. 17. num. 134. Crauet. d. cons. 54. num. 7. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 230. num. 14. Ferrer. in constitut. Cathaloniæ, glos. 1. num. 123.*

Et statutum disponens, quod idem Ius commune, addit vinculum, & magis ligat, vt notatur *in l. 1. in princip. ff. ad legem Falcid. & in l. 3. §. si rem. ff. de leg. 3. Alderan. Mascard. de interpret. statut. concl. 12. num. 17. cum seq. Dec. cons. 49. num. 17. vol. 1. & cons. 51. num. 7. vol. 2.* Et ideò concurrente duplici prohibitione, statuti scilicet, & testatoris, non poterit filia agere ad supplementum legitimæ, *Cas. de Grassis decis. 2. num. 8. & 9. de constit. Paris. cons. 26. num. 88. lib. 3.* & alij plures, quos refert *Gonzal. d. glos. 13. num. 96.* Vide infrà, *sub verbo Geminatio, Axiom. 105.* 4

SVMMARIVM.

1 *Effectus regulatur à causa, quæ potiùs attenditur quàm factum.*
2 *Effectus durat durante causa.*
3 *Effectus principaliter semper attenditur, & in omnibus consideratur.*
4 *Effectus attenditur magis quàm verba.*
5 *Effectus attenditur, non modus.*
6 *Effectus diuersi non debent oriri ex vna re, eadémque causa.*
7 *Vna & eadem causa diuersis respectibus diuersos, vel etiam contrarios operatur effectus.*
8 *Verbum vnum secundùm diuersos effectus habet diuersas significationes.*
9 *Inducta ad vnum effectum, non debent effectum contrarium operari.*

Effectus.

Axioma LXXX.

Effectus regulatur à causa, quæ potiùs attenditur quàm factum, vt per *Bece. cons. 94. nu. 17.* vbi quod is, qui rapit mulierem libidinis causa, non dicitur committere furtum, quia non fecit animo furandi, & factum à causa regulatur, *Socin. Iun. consil. 105. num. 5. & 6. lib. 2.* vbi quod sententia, quæ adiudicat ius præsentandi ad beneficium, necessariò adiudicat iuspatronatus, quia præsentatio est effectus, & fructus iurispatronatus, ideò non separantur, *Castren. cons. 83. Præsens casus. num. 5. vers. nam statutum, lib. 2.* vbi dicit, quod statutum excludens dotatam à successione, intelligitur à successione dotantis, vt effectus suæ causæ commensuretur; ergo dos, quæ est effectus exclusionis causam supponit à qua regulatur, & à successione dantis dotem, *Cephal. cons. 181. num. 3.* vbi agens de colono partiario, qui fecit expensas gratia fructuum quærendorum, quia illas non repetit, ex quo fiunt gratia fructuum colligendorum: si igitur habet partem suam fructuum, expensæ, quæ sunt effectus fructuum, regulantur à sua causa, *Ias. in l. re coniuncti. num. 108. ff. de legat. 3.* vbi quod causa non potest esse sine effectu, ne inducatur frustratoriè, *Corn. in l. admonendi. num. 4. ff. de iureiur. Crauet. cons. 201. num. 25.* 1

Effectvs

2 EFFECTVS durat durante causa, *l. semper. §. negotiatores. ff. de iure immunit. Tiraq. in tract. cessante causa. p. 1. num. 17. Surd. consil. 302. num. 5.*

3 EFFECTVS principaliter semper attenditur, & in omnibus consideratur, *l. cùm seruus. ff. de verb. obligat. l. 2. C. de aliment. pup. praest. Oldrad. cons. 150. num. 5. Cardin. Tusc. d. tom. 3. lit. E, concl. 48. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. §. 3. n. 5. & gloss. 55. n. 11. cũ seqq. Menoch. cons. 708. num. 15. Octau. Glorit. resp. 1. p. 1. num. 118.* vbi quod effectus rei spectandus est; ille verò contingens prӕter intentionem agentis non consideratur, *l. qui fouet, l. si putator. ff. ad l. Aquil. l. 2. in fin. ff. de condition. & demonstr.* Vnde dici solet, *Quicquid agunt homines, intentio iudicat omnes, l. 1.* vbi *glos. & doctores, ff. ad legem Cornel. de Sicar.*

4 EFFECTVS attenditur magis quàm verba, *cap. in tantum, de simon. Aym. cons. 59. num. 1. vers. nec attenditur, & cons. 214. in princ. Federic. de Senis cons. 198. Casus talis est, vers. item glos. Roman. cons. 509. in princip. Alex. cons. 107. Perspectis verbis, lib. 3. Hieron. Gabr. cons. 69. in princip. lib. 1. Socin. Sen. cons. 56. num. 6. vol. 1. Surd. cons. 3. num. 26. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 55. post num. 22. vers. & ideò, in vlt. impress. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 1. num. 7. Cardin. Tusc. lit. E, conc. 50. per totam*, vbi *num. 8.* post *Rip. in l. 2. in princip. num. 37. ff. si certum petatur*, restringit vt non procedat, quando effectus est dubius, & verba sunt clara; quia tunc attenduntur verba, *& conclus. 56.* firmat effectum magis attendi quàm naturam rei, *Octau. Glorit. resp. 1. p. 2. num. 181.*

5 EFFECTVS attenditur, non modus, *l. 3.* vbi *Bald. C. de instit. & substit. Cardin. Tusc. d. tom. 3. lit. E, concl. 51. per totam*, vbi *num. 2.* subdit, quod in tantum attenditur effectus, vt valeat actus celebratus tempore prohibito, si effectus confertur in tempus permissum, & citat *Oldrad. cons. 157. num. 4. vers. effectus, Federic. de Senis cons. 144. vers. 2. quia.*

6 EFFECTVS diuersi non debent oriri ex vna re, eadémque causa, *l. meminerint, C. unde vi, l. quod labeo*, vbi *Bart. ff. de compensat. l. qui hominem. §. fin. ff. de solut. l. eum qui ades, ff. de vsucapion. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus. num. 284. vers. tertia ratio, Card. Tusc. d. tom. 3. lit. E, concl. 54. num. 1.*

7 Diuersis tamen respectibus vna, & eadem causa diuersos, vel etiam contrarios operatur effectus, *l. si finita. §. Iulianus. ff. de damno infecto, Oldrad. cons. 263. num. 6. vers. neque nouum*, vbi quod probatio eadem potest quoad vnum effectum esse sufficiens, quoad alium secus, *Tiraq. de nobilit. cap. 28. num. 11. cum seqq.* vbi quod potest quis esse superior, & inferior alio diuersis respectibus, *& de retractu lig. §. 1. glos. 18. num. 23. & 24.* vbi quod contraria cumulantur in eadem persona diuersis respectibus, &
8 *n. 71. & seq.* subdit, quod vnum verbum secundùm diuersos effectus habet diuersas significationes.

9 EFFECTVM contrarium operari non debent ad vnum effectum inducta, *l. legata inutiliter. ff. de legat. 1. l. legata inutiliter. ff. de adimen. legat. Fusar. de substitut. q. 245. num. 93. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Ea quӕ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*

2 *Morbis nouis noua conuenit antidota praeparari.*

3 *A constitutionibus, quӕ tendunt ad noxam, ex superuenienti causa recedere licet.*

4 *Priuilegium si tendit ad iniquum, vel incipit esse damnosum, non est obseruandum.*

5 *Probatio super emergenti de nouo, etiam post publicatas attestationes admittitur.*

6 *Recusationis exceptio ex causa de nouo emergenti, post litem contestatam allegari potest.*

Emergens.

AXIOMA LXXXI.

EMERGENS nouum nouo indiget auxilio, & in rebus nouis nouum est remedium & consilium suggerendum, *l. 1. in princip. ff. de ventre inspicien. l. de aetate. §. ex causa. ff. de interrog. action. l. si iure. ff. de rei vendic. l. iure decedens. ff. de inoffic. testam. l. oratione. ff. de feriis, cap. fin. de in integ. restitut. minor. Petr. de Anchar. cons. 84. Domina Azolina num. 5. Roman. in l. si verò §. de viro. num. 83. ff. soluto matr. Roland. à Valle cons. 1. num. 159. cum seqq. lib. 2. Crauet. cons. 264. num. 5. & 6.* vbi ponit plura exempla, *Thom. de Thomasset. in floribus decis. reg. 240.* vbi intelligit, quãdo accidentaliter, & inopinatò aliquid nouum emergit, *Surd. cons. 418. num. 9. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. E, concl. 145. per totam, Anton. Monach. Lucensi, decis. 21. num. 31. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 4. num. 97. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 221.* Noua enim res nouum consilium capit, *Anch. cons. 204. Punctum vnius. num. 12.* & nouis morbis noua conuenit antidota praeparari, *cap. caeterùm, de iuram. calumn. Thesau. Pedam. decis. 239. num. 11. cum seqq.* 1 2

Amplia Axioma in constitutionibus, quӕ tendunt ad noxam, nam ex superueniente causa ab eis recedere licet, *Crauet. d. cons. 264. num. 5. Anchar. d. cons. 84. num. 4. Roland à Valle d. con. 1. num. 159. lib. 2.* & in pactis, *Anch. d. num. 4.* & in omni promissione, etiam de non offendendo, *Crauet. d. cons. 264. num. 5. & 6.* vbi etiam in locatione, in legibus, & statutis; item & in testamentis, *Anch. d. cons. 84. num. 4. & 5. Roland. à Valle d. cons. 1. num. 159. Crauet. d. cons. 264. num. 5.* qui idem dicunt in iuramento. 3

Amplia secundò in priuilegio, vt per *Anchar. d. cons. 84. n. 4. & 5. Crauet. d. cons. 264. num. 5. Roland. à Valle d. cons. 1. num. 161. & seqq.* nam si tendit ad iniquum, vel incipit esse damnosum, non est obseruandum, *Roland. d. cons. 1. num. 158. & 160. lib. 2. Menoch. cons. 350. num. 27. Bardel. cons. 22. num. 10. Cas. Barz. decis. 118. num. 7. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 191.* 4

Amplia tertiò in materia probationum, nam licèt post publicatas attestationes & didicita testificata non admittatur noua probatio, tamen super emergenti de nouo bene admittitur, *Clem. 2. de testibus, Signorol. cons. 243. num. 6. & 7. Mascard. de probat. concl. 118. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 46. num. 6. Card. Tusch. d. conc. 145. num. 20. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 158. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 128. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. cap. 19. num. 12. Amat. Roderic. in pract. cap. 8. num. 7.* 5

Amplia quartò in materia recusationis; nam licèt exceptio suspicionis allegari non possit post litem contestatam, *l. apertissimi, C. de Iudic. cap. pastoralis, de except.* tamen ex causa de nouo emergenti bene potest, secũdùm *Mascard. de probat. concl. 952. num. 35. Bernard. Muscatel. in praxi aurea Ciuili* 6

Neapol. p.2.glos. competens. num. 55. Amat. Reder. in pract. cap. 10. num. 70. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 100. num. 32. vbi ampliat etiam post conclusum in causa, dummodo causa recusationis habuerit ortum post conclusionem,& *num.*31.subdit, quod super hoc deferendum est iuramentum ab ipso recusato.

S V M M A R I V M.

1 *Consensum excludit error.*
2 *Errantis nullus est consensus.*
3 *Errans non dicitur fateri, nec amittit rem suam.*
4 *Error in facto proprio non potest allegari.*
5 *Iuris error neminem excusat.*
6 *Error Iuris excusat quando erratur in articulo Iuris dubio.*
7 *Errorem corrigens non dicitur quicquam de nouo facere, sed iam factum daclarare.*
8 *Nominis error non vitiat dispositionem, si constat de intentione, seu corpore.*

Error.

Axioma LXXXII.

1 ERROR excludit consensum, *l.si per errorem.ff.de iurisdict. omnium iudic. l. si procurator.ff. de acquir. rer. dom. l. non ideirco. C.de iur. ignor. Paris. cons.*150. *num.*22.*vol.*4.*Thom.de Thomasset.in floribus legum,reg.*198. *Bertazol.de clausul.instrument. claus.*11.*glos.*3.*nu.*2. *Rot.decis.*524.*num.*4.*apud Farin.p.*1.*recent. Cardin. Seraphin. decis.* 1190. *num.* 2. *Surd.cons.*28.*num.*122. *Anton. Monach. Lucen.decis.*59.*num.* 10. *Marc. An-* 2 *tonin.var.resolution.lib.* 1. *resol.* 2. *num.* 6. Et errantis nullus est consensus,& voluntas, *Alex. in l. quidam consulebant. num.*41.*ff.de re ind.Paris.cons.*72.*num.*60. *& cons.*131.*num.*36.*vol.*1.*& cons.*12.*num.* 98. *vol.* 2. *Socin.Iun.cons.*3.*num.*28.*vol.* 2. *Roland. cons.* 32. *num.* 70.*vol.*4.*Menoch.cons.*279.*num.*20.*& cons.* 296. *num.* 56.*& cons.*857.*num.*13.*& de præsumpt.lib.* 2. *præs.* 19. *num* 9.*Surd.cons.*202. *num.* 10. *& decis.* 114. *num.*20. *Bald. cons.*2. *num.* 55. ita enim error consensum abesse facit ab actu, in quo nihil iuramentum operatur, *Ruin.cons.*127.*num.*13.*&* 20.*& cons.*137.*num.*12. 3 *vol.*3.*Roland.cons.*13.*num.*22.*vol.* 1. Vnde qui errat non dicitur fateri, *l. non fatetur.ff.de confess.*& errantem non amittere rem suam probat, *d.l.si procurator* 35.*ff.de acquirendo rerum domin.Tiraq.de retractu lig.§.* 1.*gloss.*2. *n.*20.*Menoch.cons.*162.*num.*28.*cum seqq.*

4 Error in facto proprio non potest allegari, & non releuat ad lucrum captandum, secus ad damnum euitandum, vt per *Dyn. cons.* 13. *Quæstio talis est,num.*3.*vers.præterea, Alex.cons.*69. *in causa,nu.*4.*cum seqq.lib.*3.*Brunor.à Sole in locis communib. verbo error.num.*5.*Cardos.in praxi iudicum,eod.verbo. num.*2. *Cardin.Tusch.tom.*3.*lit.E, concl.* 316. *num.* 5. *& concl.* 317.*à princip.Ioseph.Sesse Aragon. decis.* 138. *num.*16. *Mari. Antonin.vari.resolut.lib.*3.*resol.*21.*n.*4.

5 Error Iuris neminem excusat, *Lap.alleg.*13.*in princip. Federic.de Senis cons.*112. *Amice. num.* 2. *vers. quæro secundò*, vbi quod clerici non excusantur ignorantia Iuris, quia peritiores consulere debebant, *Crauet. cons.*348. *num.* 9. *& cons.*699. *num.*25. *Alexand. cons.*100. *Super primo,num.*7. *vers. nec dicatur,lib.*7.*Roman.cons.*330. *Circa primum, in fine, Card. Tusch.d.tom.*3.*lit.E, concl.*320.*à princip. D. Barbos. in prælud.l.si mora,à num.*16.*ff. soluto matrim.* vbi quod error Iuris non excusat, nisi constet consuluisse peritiores.

Verùm quando erratur in articulo Iuris dubio & perplexo, tunc error Iuris excusat, *Anchar. cons.* 324.*Pulchrum, in princ. Ioan. de Imola cons.* 98. *num.* 15. *Socin. cons.* 47. *num.* 10. *vers. tamen quando esset error*, *Mazol.cons.*109.*à num.*32.*Curt.Iun.cons.*28.*in causa vertente,num.*8.*& cons.*6.*num.*22. *Rot.in Paduana Prioratus*,5.*Decemb.*1614.*coram Reuerendo D. meo Pirouano,impressa per Farinac.decis.*608.*num.* 14. *p.* 2. *recent.* ac proinde potest bonam fidem producere, *Cou.de sponsalib.p.*2. *cap.*8.*§.*1.*num.*9. *Pinel. in l.*2.*C. de rescind.vendit.p.*1. *cap.*4.*num.*40. *Ioan. Garc. de nobilit.in initio.num.*17.*Flamin.Paris. de resignat. benefic. lib.*11.*q.*3.*n.*64. 6

Errorem corrigens non dicitur quicquam de nouo facere, sed iam factum declarare, vt per *l. heredes palàm.ff. de testam.*tradunt *Felin.in cap.qualiter & quando, il* 1. *num.*27.*vers facit,de accusat.& in cap.*2.*num.*16.*vers.& pulchrè, de libelli oblat. Brunor. à Sole in locis communib.verbo error.num.*7. *Rot. in Tudertina dotium*, 27. *Ianuarij* 1606. *coram Patriarcha Manzanedo, impressa per Farin.decis.*158. *num.*2.*p.*2. *recent.* 7

Error nominis non vitiat dispositionem, si constat de intentione, seu corpore, *l. si quis in fundi vocabulo.ff.de legat.*1.*l.si me in vacuam* 34.*in princip.ff. de acquir.possess. Bart.cons.*179. *Martinus num.*2.*lib.*1. *Gemin.cons.*52.*num.*3. *vers. secundo sic*, quod duplicatur *cons.* 119. vbi ampliat, etiamsi erretur in qualitate extrinseca, seu demonstratione, *Alex.cons.*118. *Visa copia lib.*7. vbi extendit,licèt erretur in pronomine seu cognomine, *Rebuff. in praxi.p.*3.*signaturæ, verbo denominationum, Aloys.Ricc.in collect. decis.p.* 5. *collect.*1496. *Duen.reg.*256. *Azeued.l.*13.*num.*10.*cum seqq.tit.*25.*lib.*4. *noua Recop.Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo error.num.*4.*Cardin.Tusch. d.tom.*3. *lit. E, concl.*324.*Rot.in Salamantina Archipresbyteratus*,1.*Iulij* 1615. *coram Martino Andraa, impressa per Farin.decis.*687.*num.*5.*p.*1.*recent.& apud Mantic. decis.*138.*num.*4. vbi quod error in inuocatione Sancti non officit veritati. 8

S V M M A R I V M.

1 *Erubescimus cùm sine lege loquimur, communi scilicet, vel municipali.*
2 *Aequitatem ad distinctiones producere non est licitum ex proprio capite.*
3 *Rationem naturalem sufficit allegare quando non extat lex certa, vel similis, quæ decidat causam.*
4 *Doctor scribens in Iure ad instantiam partis, debet allegare leges, & Iura.*

Erubescere.

Axioma LXXXIII.

ERVBESCIMVS cùm sine lege loquimur, *l. illam,C.de collation. auth. de trien. & semiss.§. consideremus,collat.* 3. *extrauag.execrabilis, Ioan.*22.*col.*13. *de prabend.Euerard.in topicis legalib.loco* 64.*Bald.cons.* 337. *Et præmisso,circa fin.vers. in contrarium,lib.*3. vbi intelligit cùm loquimur sine lege communi, vel municipali, quia sufficit alteram allegare, & *cons.* 97. *Super primo quæsito,num.*2.*vers.si liceret, lib.* 4. vbi quod non est licitum ex proprio capite æquitatem ad distinctiones producere, sed procedendum est 1 2

per

per viam silicatam, videlicet per textus legum, & *conf.* 338. *Secundùm ea, verf. quia erubescimus, lib.* 3. & *conf.* 433. *in princip. verf. item non possum, lib.* 5. vbi
3 quod procedit, quando loquimur sine lege, sine statuto, & sine consuetudine, *Abb. conf.* 20. *col.* 1. *verf. & primò præmitto, lib.* 2. vbi quod sufficit allegare rationem naturalem, quando non extat lex certa, vel similis, quæ decidat causam, *Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg.* 109. *Surd. conf.* 158. *num.* 13. & *conf.* 308. *num.* 3. & *conf.* 374. *num.* 12. *Monet. in tract. de optione canon. cap.* 3. *num.* 2. *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *quæst.* 39. *num.* 2. *Card. Tusch. tom.* 3. *lit. E, concl.* 331. *per totam*, vbi *num.* 7. post *Abb. conf.* 21. *in*
4 *princ. lib.* 2. subdit, quod Doctor scribens in Iure ad instantiam partis, debet allegare leges, & Iura: sed quando scribit, vel consultor datur Iudicibus, non tenetur allegare leges, neque Iura.

S V M M A R I V M.

1 *Euentus posterior formatur à titulo primordiali.*

2 *Euentus mali & sinistri non sunt habendi in consideratione.*

3 *Euentus alicuius rei frustra spectatur, cuius effectus nihil operatur.*

Euentus.

Axioma LXXXIV.

1 Eventvs posterior formatur à titulo primordiali, seu à primordio tituli in posterum formatur euentus, *l.* 1. *C. de liberis præterit. l. vnic. verf. nulla*, & ibi *glos. verbo primordium, C. de impon. lucrat. descript. lib.* 10. *Petr. de Anchar. conf.* 4. *in princip. num.* 3. & *consil.* 137. *in princ. Surd. conf.* 32. *num.* 12. & *conf.* 459. *num.* 14. *Ferrer. in Constitut. Cathalonia, glos.* 1. *nu.* 231. *Cardin. Tusch. tom.* 3. *lit. E, concl.* 346. & *tom.* 7. *lit. S, concl.* 716. *num.* 3. *Rota decis.* 456. *num.* 9. *apud Farin. p.* 1. *recent.*

2 Eventvs mali, & sinistri non sunt habendi in consideratione, *l. si quis ab aliq. ff. de re iudic.* vbi *Rip. num.* 7. limitans ad præcauendum, *Ias. in l. inter stipulantem. §. sacram, in notab.* 9. *num.* 14 *ff. de verb. obligat.* vbi quod ad odium, & damnum non considerantur, & ibi *Bart. num.* 7. *in fine*, limitat axioma fauore libertatis, dotis, piæ causæ, & fisci, *Bald. conf.* 182. *locata fuit, num.* 4. *verf. non enim debet considerari, lib.* 1. vbi quod euentus etiam mali & sinistri sunt habendi in consideratione ad exclusionem lucri, quando lucrum ipsum super futuro bono euentu, & prospero fundatur.

3 Eventvs alicuius rei frustra spectatur, cuius effectus nihil operatur, *l. a. quando. §. si. ff. ad Velleian. l. si quis ita scripserit. ff. de hered. instit. l. cum heres. §.* 1. *ff. de acquir. hered. l. non videtur. ff. de iudic. l. fin. C. qui admitt. l. ad probationem. C. de probat. cap. cum contingat, de officio deleg. Surd. decis.* 184. *n.* 8. *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 1. *compar.* 10. *num.* 57. *Marsil. conf.* 51. *Licèt ne dum. num.* 17. *Cardin. Tusch. tom.* 4. *lit. F, concl.* 520. *num.* 1.

S V M M A R I V M.

1 *Agere qui potest, multo magis potest excipere.*

2 *Actionem qui habet, vt aliquid consequatur, multo magis habet exceptionem, vt liberetur.*

3 *Exceptio repellit eundem, quem de Iure tenet actio.*

4 *Exceptio firmat regulam in contrarium.*

5 *Casus exceptus non firmat regulam in contrarium, vbi alia interpretatio dare potest.*

6 *Exceptio debet esse de regula.*

7 *Exceptio declarat regulam, sed tamen non ampliat, vt comprehendat ea, quæ non sunt de genere regulæ.*

8 *Exceptio vbi non reperitur posita, non est à regula recedendum.*

9 *Fateri non videtur excipiens ea quæ in exceptione includuntur. Intellige quoad fundandam intentionem actoris, vt n.* 10.

Exceptio.

Axioma LXXXV.

Exceptio facilior est quàm actio, & ideo 1
regulariter qui potest agere, multo magis potest excipere, *l.* 1. *ff. de superficieb. cap. cum inter, de except. cap. qui ad agendum, de regulis Iuris, in* 6. *Federic. de Senis conf.* 90. *num.* 3. *verf. dixi, Alex. conf.* 62. *In causa, num.* 6. & 7. *lib.* 7. *Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. §.* 8. *num.* 2. *Surd. consil.* 377. *num.* 45. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 3. *lit. E, concl.*
374. *per totam.* Vnde qui habet actionem, vt ali- 2
quid consequatur, multo magis habet exceptionem, vt liberetur, *Fulgos. conf.* 186. *Pro determinatione, col. pen. verf. postremo, Alex. conf.* 47. *Visis instrumentis, in fine, lib.* 3. Et cui damus actionem, multo fortiùs exceptionem, *l. inuitus. §. cui damus. ff. de regul. Iuris, Roman. conf.* 474. *In casu proposito*, & quem de euictione tenet actio, multo magis agentem repellit exceptio, *l. vendicantem, C. de euiction. Castren. conf.* 352. *Pro fundamento, col. fin. lib.* 1. quia multa conceduntur excipiendo, quæ non conceduntur agendo, *Angel. Aretin. conf.* 31. *Viso supradicto, in fin. verf. quia multa*, ob idque prohibitus petere, non prohibetur retinere & excipere, *Dec. conf.* 331. *num.* 3. *Ruin. conf.* 163. *in fin. lib.* 2. *Decian. conf.* 64. *num.* 51. *lib.* 3. & *conf.* 94. *in fin. lib.* 2.

Exceptio repellit eundem, quem de Iure 3
tenet actio, *l. vendicantem, cum l. seq. ff. de except. l. exceptione doli ff. de euiction. Angel. Aretin. conf.* 20. *Visis actis, num.* 39. & *seq.* & *num.* 45. *Castren. conf.* 166. *Visis actis, num.* 3. *lib.* 2. & *conf.* 275. *Ad primum, num.* 3. *verf. ad secundum, eod. lib.* 2. *Dec. conf.* 86. *Viso puncto, col.* 2. *verf. quartò quia, Roman. conf.* 457. *Circa propositam, col. pen. in princip. verf. secundò quia, Alex. conf.* 3. *Viso processu, in princip. lib.* 3. *Tiraq. de retract. lig. §.* 1. *glos.* 9. *num.* 33. *Boër. decis.* 23. *num.* 13. *Neguzant. de pignorib. p.* 5. *membr.* 1. *num.* 53. *Molin. de primogen. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 20. & 28. *Anton. Gom. l.* 50. *Tauri. num.* 63. *Gam. Lusitan. decis.* 67. *Portol. de consortib. & fideicom. cap.* 22. *num.* 18. *Cardin. Tusch. d. tom.* 3. *lit. E, concl.* 375. *D. Barbos. in l.* 1. *p.* 5. *n.* 20. *ff. soluto matrim.*

Exceptio firmat regulam in contrarium, *l.* 4
quæsitum, §. deniq. ff. de fundo instr. glos. in rub. de regulis Iuris, in 6. vbi *Dyn. Bart. in l.* 1. *in fine*, vbi *Dec. num.* 20. & *Cagnol. num.* 31. & 34. *ff. eod. tit. Euerard. in topicis legal. loco* 3. *Dec. in cap. cum dilecta, num.* 6. & 7. *de confirm. vtili*, vbi ait quod expositio licèt sit de regula, non tamen ampliat regulam, *Roman. conf.* 82.

num.3.& conf.100.num. 2. & conf. 195. in princip. & conf. 337. num. 8. vbi *apostil. in ve bo exceptuatis*, & *conf.461. vers.refragatur*, vbi ait hoc non procedere, quando non est verisimile, *Ioan.de Anan.conf. 69. in fine, Bald.conf.131.Casus est talis,vers.super secundo,lib. 1.& conf. 119.Verba dicunt, in princ.vers.secundò quia, eod. lib. 1.* vbi quod conductor excipiens nolle teneri pro vno casu fortuito, videtur se obligare ad alios casus fortuitos sub eodem genere exceptuatos,& *conf.331. Quidam,lib.5.* vbi intelligit Axioma, quando alias non esset facta inclusio, vel exclusio tacita,vel expressa circa non exceptuatos, *Alex.conf. 107. In causa & lite,num.2.lib.1.& conf. 125. Viso titulo,num.4.& 5. lib.1.* vbi ampliat in concessione legati facta, quia exceptio declarat, & firmat regulam in non exceptis, & *conf.7.In consultatione, num. 8. vers. quintò probatur, lib. 5.* vbi ampliat in legibus feudalibus, & materia feudali, & *conf. 186. Zacharias,in fine lib.6.* vbi quod firmat regulam in contrarium, sed non ampliat, *Afflict.decis. 45. num.2. Menoch.conf. 141.num.17.& conf.609.num. 9. Flamin. de resignat. benefic.lib.5.quæst.6. num. 186. Card. Tusch.d. tom.3.lit. E,concl.422.per totam. Octau. Gloriti.resp.12. num.111.Cardin.Seraphin.decis.980.num.7. Rot. decis. 144.num.6.apud Farin.p.1.recent.*

5 Limita Axioma, vbi alia interpretatio dari potest, quia tunc casus exceptus non firmat regulam in contrarium, *Federic.de Senis conf.233.col.pen.num. 3.vers. non obstat*, vbi quod Papa volens omnes teneri soluere decimas, si excipit certum Ordinem, non propterea videtur velle omnes alios exemptos teneri, nisi expressè dixerit, quia talis exceptio potest operari concessionem exceptionis Ordini exceptuato. Sic etiam non procedit Axioma, quando aliquid excipitur considerato effectu eius quod excipitur, quia tunc omnia sunt exceptuata, quæ habent eundem effectum, *Castren.conf. 91. In causa appellationis, num. 9. & 10. lib. 1.* vbi quod statutum, quod fiat compromissum exceptis instrumentis quarentigiatis, non includit instrumenta non quarentigiata quando habent executionem paratam, prout quarentigia, quia statutum considerauit effectum quarentigiæ,non ipsam quarentigiam; nam casus similes exceptuatis censentur excepti, etiamsi exceptioni sit adiuncta, *Alex.conf.130.In causa.num. 4.& 6.lib. 4.* vbi quod non continentur casus similes per extensionem sub exceptione, sed comprehensi dicantur.

6 Exceptio debet esse de regula, *l. nam quod liquidè.§.fin.ff.de penu leg.Castren.conf.79. Pro pleniori. num. 3. lib. 1.* vbi ait, quod si exceptio non esset de regula diceretur derisoria, *Gemin. conf. 65. num. 8. vers.nam ex quo hic excipit*, vbi quod casus exceptus à dispositione generali, declarat dispositionem loqui de illa materia, *Bald.conf.401. Super facto, num. 2.vers.secundò quæritur,lib.5.* vbi quod restringit, seu declarat regulam debere intelligi de materia exceptionis. Vnde si procurator generaliter constituatur ad omnes causas, excepta causa restitutionis in integrum, dicitur constitutus in omnibus aliis causis requirentibus speciale mandatum, ex quo exceptio est de iis, quæ requirunt speciale mandatum, *Imol.in l.fin. col. 12. ff. quis. & à quo appelletur, Alex.& Ias.in l.fin.ff.quod quisque Iuris, Gemin.in cap. qui ad agendum,§. 1. de procurator. lib. 6.* quos refert *Cardin.Tusch.tom.3.lit. E,concl.423. n.6.*

7 Exceptio declarat regulam, sed tamen non ampliat, vt comprehendat ea, quæ non sunt de genere regulæ, *Roman. conf. 498. in fine, & conf. 107. col.2.vers.quod autē cessant*, vbi quod exceptio deducit ad certum, & declarat regulam generalem, & *conf.379.num.13.vers.veritas tamen,Bald.conf.131.Casus talis est, vers.super secundo,lib.1.Cuman. conf.98.nu. 3.vers.non obstat secundum, Alex.conf.28.Visis,num.11. vers.non obstat, lib.1.& conf.59.num.9. vers. nec ad hoc obstat,eod.lib.1.& conf.186.Zacharias,in fin.lib.6.Surd. conf.352.num.12. & decis. 100. num. 19.* vbi limitat, quando exceptio esset inutilis, quia tunc ampliat regulam, *Socin.conf.47.num.2.& 3. vers.sed contra,lib. 1.* vbi quod in venditione certorum bonorum propriorum, excepto palatio, non includuntur bona communia, quia licèt exceptio firmet regulam in contrarium, tamen non ampliat, *Aretin. conf. 8. Abunde,per totum*, & præcipuè *num. 3. & 4.* vbi declarat dicens quod exceptio expressa, quæ tacitè inerat, non extendit vllo modo regulam ad ea, quæ non sunt de regula; quia expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur: si verò est expressio, quæ tacitè non inerat, exceptio licèt firmet regulam in non exceptis, nunquam firmat extendendo ad ea, de quibus disponens erat incapax, vel inhabilis; & rationem adducit *num. 7. vers.nec obstat*, quia exceptio non ampliat regulam, vt comprehendat ea, quæ sine exceptione non comprehenderet ex proprietate sermonis, siue ex mentes, refert *Cardin.Tusch.tom.3.lit.E, concl.424.n.4.*

Exceptio vbi non reperitur posita, non est à regula recedendum, *l.in præuaricatione. §. vlt.ff. de præuaricat.l.dissentientem,C. de diuort.l.illam,C.de collationib.Flamin.Paris.de resignat.benefic.lib.3.q.7.n.45.* 8

Excipiens non videtur fateri ea quæ in exceptione includuntur, *cap.cum venerabilis, de except. Alex.conf.83. In causa, & lite:in princip. vers. nec ad hoc obstat, lib. 1.* vbi quod exceptio huiusmodi non est confessio, nec negatio, sed est medium inter negare, & confiteri, prout in tacente, & *conf.49. num.9.cum seqq.lib. 7.* vbi quod libellans, excipiens, vel replicans illud, quod pars aduersa asserit illud impugnando, non dicitur fateri, additque quod is, qui dicit sententiam non rectè latam esse impugnando, non fatetur esse latam per *l.Gallus. §. forsitan*, vbi *glos.in verbo rectè.ff.de liberis, & posthum.* quæ exponit rectè, id est, nullo modo, *Surd decis.24.num. 5. Cardin. Tusch.tom.3.lit.E,concl.427. Marc. Antonin. var.resolut.lib.2. resol. 50. num. 31. Alex. Trentasinq. vari.resolut.lib.2.tit.de except.num. 5.* 9

Intellige Axioma procedere quoad fundandam intentionem actoris, *l.non vtique.ff.de except.cap. exceptionem, de regulis Iuris,lib.6.Con.vari. lib. 1. cap. 1. num.2.vers.eodem iure, Anton.Gom.vari.tom.3. cap.12. num.16.Cacheran.Pedem.decis.178.num. 9. Franc.Milanen.Siciliæ decis.3.num.46.lib. 2. Bellon.Genuen.decis. 38.num.8.& decis.91.num.1. Petr.Greg. Syntagm. Iuris lib.21.cap.17.num.3.Cardos.in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo exceptio.num.26.Stephan.Gratian.Marchiæ decis.19.num.19.* 10

SVMMARIVM.

1 *Exempla declarant regulam & aperiunt.*
2 *Exempla non restringunt regulam.*
3 *Exemplis non est indicandum, sed legibus, quando legibus constat quod veritas est contra exemplum.*

Exempla.

Axioma LXXXVI.

Exempla declarant regulam & aperiunt, *l. præter, aliàs Iulianus. §. quoties. ff. de collat. bon.* ibi, 1

ibi, *quod dico exemplo vt manifestius fiat*, Oldrad. *conf.* 244. *num.* 14. *verf. quinto, & vltimo, Bald. conf.* 358. *Nulla mulier. num.* 4. *verf. sed quid est, lib.* 1. vbi quod exempla ficut digitus rem ostendunt, & tactui quodammodo subiiciunt, *Cardin. Tusch. tom.* 3. *lit. E, concl.* 548. *per totam.*

2 EXEMPLA non restringunt regulam, *l. damni infecti stipulatio. ff. de damno inf. l. pen. §. vlt. ff. de iuris & facti ignor. l.* 1. *§. quod vulgo, ff. de vi, & vi arm. l. scire oportet. §. oportet. ff. de excusat. tutor. Roman. conf.* 295. *Donatio patris, num.* 6. *verf. est enim notissima, Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis. num.* 37. *C. de reuocand. donat. Molin. de primog. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 4. *Surd. conf.* 308. *num.* 10. *Cardin. Tusch. d. tom.* 3. *lit. E, concl.* 547. *per totam, Flamin. Paris. de confident. quaest.* 9. *num.* 75. *& quaest.* 27. *num.* 68. *& quaest.* 32. *num.* 18. *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 3. *cap.* 563. *num.* 73. Vnde dici solet quod exempla non excludunt similia, *§. hactenus. Instit. de gradib. Crauet. conf.* 544. *num.* 25. *Azeued. l.* 4. *num.* 24. *tit.* 20. *lib.* 8. *noua Recop.*

3 EXEMPLIS non est iudicandum, sed legibus, *l. sed licet. ff. de offic. Praesid. l. nemo, C. de sentent. & interlocut. cap.* 1. *de postulat. Praelat. Socin. reg.* 8. *Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg.* 110. ait procedere in malis exemplis, & in practica erronea iudiciorum, *Capol. conf.* 18. *Statutum, col.* 3. vbi dicit habere locum, quando res in contrarium est certa, non verò in casu dubio, *Alex. conf.* 150. *In causa, n.* 7. *lib.* 6. vbi intelligit quando legibus constat, quod veritas est contra exemplum, *Menoch. conf.* 996. *num.* 27. *vol.* 10. *Surd. conf.* 34. *num.* 21. *Anton. Monach. Florent. decis.* 1. *num.* 93. *&* 94. *Ludou. Rodolphin. concl.* 10. *pag.* 153. *Cardin. Tusch. tom.* 3. *lit. E, concl.* 549. *per totam.*

Exitus.

Axioma LXXXVII.

1 EXITVS acta probat, *l. quidam. ff. de rebus dub. l. cum Syllanianum, C. de his quibus vt indign. l. rem non nouam, in fine, C. de iudic. l. si mater*, vbi *Bald. C. ne de statu defunct. cap. quatuor* 11. *quaest.* 3. *cap. quod autem* 22. *quaest.* 2. *Tiraq. de retractu lig. ad finem tit. num.* 23. *Surd. decis.* 288. *num.* 8. *& conf.* 181. *num.* 24.

Experientia.

Axioma LXXXVIII.

1 EXPERIENTIA omnium rerum est mater, & magistra. *§. quae omnia, Instit. de fideiussor. §. pen. Instit. de satisdat. cap. quàm sit, de elect. lib.* 6. *Ioan. de Imola conf.* 43. *in princip.* vbi quod experientia dicitur rerum magistra de iis, quae videmus obseruari, *Alex. conf.* 115. *Visa scriptura. num.* 4. *verf. sed posito, lib.* 7. *Bald. conf.* 136. *Proponitur. num.* 2. *lib.* 2. vbi quod experientia facit artem, & cognitio veritatis ex experimento sequitur, *& num.* 3. quod experimenta morborum multas nos medicinas inuenire compellunt, *Surd. conf.* 61. *num.* 36. *& conf.* 132. *num.* 23. *Cardin. Tusch. tom.* 3. *lit. E, concl.* 648. *per totam, Mari. Antonin. vars. resolut. lib.* 2. *resol.* 33. *num.* 10. *Ludou. Rodolphin. var. quaest. lib.* 2. *q.* 35. *num.* 24.

SVMMARIVM.

1 *Expressum vbi requiritur, non sufficit tacitum, neque praesumptum.*

2 *Expressi maior est vis, quàm taciti.*

3 *Expressum facit cessare tacitum.*

4 *Argumentum non sumitur à tacito, vel praesumpto ad destructionem expressi, sed bene è contrà.*

5 *Expressum dicitur, quod sub expresso continetur, vel ex expresso infertur.*

6 *Tacitum quod sequitur, ab expresso, dicitur expressum.*

7 *Expressum dicitur, quod ex natura verborum inducitur.*

8 *Expressum dicitur, quod continetur ex vi verborum.*

9 *Expressum censetur propriè & totaliter, quod per relationem exprimitur.*

10 *Expressum dicitur, quod subintelligitur à Iure.*

11 *Expressum dicitur, quod ex mente, & coniecturis necessariò colligitur.*

12 *Expressum censetur, quod virtualiter inest.*

13 *Expressum dicitur, quod sub ratione comprehenditur.*

14 *Expresso vitiato, vitiatur tacitum in eo comprehensum.*

15 *Expressio eius, quod tacitè inest, nihil operatur, & non dat nouam formam, nec facit actum conditionalem.*

Expressum.

Axioma LXXXIX.

EXPRESSI, & taciti licèt per viam reg. idem 1
sit iudiciū, vt infrà probauimus sub verbo *Taciti & expressi*, vbi tamen requiritur expressum, non sufficit tacitum, neque praesumptum, *cap.* 2. *de praebend. cap. fin. de procurator. in* 6. *Fideric. de Senis conf.* 233. *col.* 2. *verf. sed vbi requiritur, Cardin. Tusch. tom.* 3. *lit. E, concl.* 654. *per totam, Cabed. Lusitan. decis.* 12. *n.* 7. *p.* 2. *Valasc. de partition. cap.* 14. *num.* 18.

Expressi maior est vis, quàm taciti, *l. nonnun-* 2
quam ff. de condit. & demonstrat. l. expressa nocent, vbi *Dec. num.* 5. *ff. de regul. Iuris, l. pretibus, C. de impub. & aliis, Oldrad. conf.* 126. *num.* 8. *verf. tertio*, vbi quod expressa conditio apposita magis suspendit dispositionem, quàm conditio tacita quae subintelligitur, *Calderin. conf.* 121. *num.* 2. *verf. ad idem facit stylus, alais* 1. *de cleric. non resid.* vbi quod operatur saltem maiorem declarationem expressio eius, quod tacitè inerat, *Surd. conf.* 10. *num.* 24. *& conf.* 310. *num.* 14. *Pichard. ad §.* 1. *num.* 9. *Instit. de vulg. substit. Cardin. Tusch. tom.* 3. *lit. E, concl.* 655. *Sigismund. Scacc. de appellat. quaest.* 12. *num.* 87.

EXPRESSVM facit cessare tacitum, *l. cùm ex* 3
filio. §. filio impubere ff. de vulgari & pupil. subst. l. maritus, C. de procuratorib. Crauet. consil. 92. *num.* 3. *Rimin. Iun. conf.* 330. *num.* 5. *lib.* 3. *Franc. Becc. conf.* 39. *num.* 24. vbi etiam quod stipulatio dotis restituendae facit cessare tacitam, *& num.* 25. *in fin.* quod non su- 4
mitur argumentum à tacito, vel praesumpto ad destructionem expressi, sed benè è contrà, *Decian. conf.* 34. *num.* 98. *cum seqq.* maximè *num.* 101. *lib.* 3. vbi ampliat, etiamsi expressum colligatur ex praecedentibus, & sequentibus, *Cassan. in consuetud. Burgund. rub.* 13. *§.* 1. *num.* 5. *Surd. conf.* 157. *num.* 22. *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *quaest.* 15. *num.* 49. *Armendar. in proem. addit. ad recop. legum Nauarrae. num.* 13. *Cardin.*

din.Tusch.tom.3.lit. E, concl. 656. *per totam*, vbi *num.* 20.post *Boër.decis.*332. limitat in expressa hypotheca dotis inducta à partibus, quia facit cessare tacitam inductam à lege secundùm communem, maximè vbi tacita pinguior est.

5 EXPRESSVM dicitur, quod sub expresso continetur, *Paris. cons.* 66. *num.* 62. *vol.*2. *Crauet. cons.* 149. *num.* 11. *Roland.cons.* 27. *num.* 34. *vol.* 4. *Franc. Becc. cons.* 14. *num.*15.*vol.* 1. *Menoch.cons.*14.*num.*15. *& de arbitr.casu* 276.*num.*2.*cum seqq.* vel ex expresso infertur, *l. Prætor ait.* §. 1. vbi *glos.verbo expressum, ff. de noui oper. nunciat. Rebuff. in praxi benefic. p.* 1. *tit.forma vicariatus. num.* 57.*&* 59. *Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. sedium erect.cap.* 5. *num.*1.

6 Et ideò tantùm quod sequitur ab expresso, dicitur expressum, *l. si ita.* §. *si filio.ff. de secund. tabul. Bald. in l. fin. num.* 9. *C. de hered. instit. & in l.* 1. *num.*10. *C. de ijs, qui ante apertas tab.*

7 EXPRESSVM dicitur, quod ex natura verborum inducitur, *Bart. in l. si fideiussor.* §.*meminisse. ff. de legat.*1.*Ruin.cons.*148. *sub num.*6.*vol.* 3. *& cons.* 159. *num.* 8. *cum. seq. eod. vol. Paris. cons.* 97. *num.* 107.*vol.* 1. *Octau.Gloris.resp.*1 *p.* 3. *num.*257.*& resp.* 9. *num.* 5. Et quod ex generalitate verborum continetur, *l. Lucius. ff. de vulgari, glos. verbo specialiter, in l.vlt.C. quod cum eo, secundùm primam opin.Bart.in l. prætor ait,in princip. num.*1. *ff. de noui oper. nunciat. & in l.* 1. *col.* 2. *vers. ad quod sciendum. ff. de vulg. & pupil. Curt. Iun. in rub. C. de collation. col.* 3. *num.*9. vbi communem regulam appellat, *Brunor.à Sole in locis communib.verb. expressum* 4.*Rendin. in promptuario recept. sentent. tom* 1. *tit.* 100. *num.* 15. *Menoch. cons.* 331. *num.* 24. vbi limitat, quando requiritur aliquid expressè, vel specialiter fieri in aliqua dispositione correctoria Iuris communis, *Flamin. de resignat. benefic. lib.*6.*quæst.*2. *num.* 54. *& lib.* 8.*quæst.* 10.*num.*23. *Anton.Monach. Lucens. decis.* 62. *num.*13. *& Florent. decis.* 69.*num.* 17. *Flores de Mena vari. lib.* 3.*quæst.* 21.*num.*26.

8 EXPRESSVM dicitur, quod continetur ex vi verborum, *Flamin. d. quæst.* 2. *num.* 55. *Ioseph Sesse Aragon. decis.* 65. *num.* 29. *& decis.* 113. *num.* 170. *Flores de Mena d. quæst.* 21. *num.*26. *Mendez à Castro in praxi Lusit. lib.*3. *cap.* 11.*num.* 8. *Ferrer. in Constit. Cathalon.glos.* 4. *num.*52. & ideò nihil refert,an aliquid expressis,vel æquipollentibus verbis exprimatur, vbi verba illud significant, *l. qui totam. ff. ad Trebell. l. fin. C. ad legem Falcid. Boër. decis.* 44. *num.* 35. *Paris. cons.* 21.*num.*35. *vol.* 3.*Ruin. cons.* 47.*num.* 18.*vol.* 2.*Card.Mantic. de coniect. vltim.vol. lib.*7. *tit.* 11. *num.*6.*&* 7. *Mascard.de probat. concl.* 1389. *num.* 4. *Menoch. cons.* 374. *num.* 4. *& de præsumpt. lib.* 4. *præs.*198.*num.*10.*cum seqq.Petr. de fideicom. quæst.* 15. *num.* 190.*Ioseph Sesse d. decis.* 113. *num.* 170. *& decis.* 189. *num.* 52.

9 EXPRESSVM censetur propriè & totaliter, quod per relationem exprimitur, *Ioseph. de Sesse Aragon. decis.* 201. *num.*31. *Anton.Monach. Lucensi, decis.*33.*num.*10.

10 EXPRESSVM dicitur, quod subintelligitur à Iure, *l. licèt Imperator. ff. de legat.*1.*l.* 1. *C. de testam. mili. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus. num.*158.*C. de reuocand.donat.*

11 EXPRESSVM dicitur, quod ex mente, & coniecturis necessariò colligitur, *Surd. decis.* 254. *num.* 37. *Gam.Lusit. decis.*51. *num.*8. *Flores de Mena vari. lib.*2. *quæst.*21.*num.*26.*Franc.Molin.de ritu nupt. lib.*3.*quæst.* 36.*num.* 19. *Cald. Pereira de empt. cap.* 9. *num.* 8.*& num.* 12.

12 EXPRESSVM censetur quod virtualiter inest, *Ioseph.Sesse Aragonia, decis.*201. *num.*31. *Anton. Monach.Lucen. decis.* 33.*num.*10.

EXPRESSVM dicitur,quod sub ratione comprehenditur, *l. quæsitum scio. ff. de testib.l. si postulauerit.* §. *sed si negauerit. ff. de adult. Tiraq. in l. si vnquam, verbo susceperit liberos,num.* 37. *C. de reuocand. donat. Molin. de primog. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 11. *&* 12. *Gutier. pract. lib.* 3. *quæst.* 17. *num.* 82. *Rot. decis.*10. *num.*3. *apud Farin. p.* 1.*recent.* Vel ex eadem ratione deducitur, *Surd. decis.* 254. *num.* 40. *& decis.* 255. *num.* 23. *Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap.*1. *num.* 20. *&* 21. 13

EXPRESSO vitiato, vitiatur tacitum in eo comprehensum, *l.* 3. §. *fin.in fine.ff. de seruit. rustic. præd. l. cùm vnus,*§. *planè.ff.de bonis auct. Iudic. possid. l. fin. ff. de constit. pecun. cum aliis citatis ab Anton. Gom. vari. tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 29. non tamen vitiatur tacitum æquè principale, *l. si fideiussor,in princip. ff. de legat.* 1. 14

EXPRESSIO eius, quod tacitè inest, nihil operatur, & non dat nouam formam, nec facit actum conditionalem, *l. conditiones quæ extrinsecus,* vbi *glos.vlt. ff.de condit. & demonstr.Castrens.cons.*338. *Ad primum, num.*1.*lib.* 2. *Anch. cons.* 147. *Super alia, num.* 4. vbi quod id,quod tacitè inest, ne dum non facit actum conditionalem, si exprimatur, sed neque alterat dispositionem, *& cons.* 404.*Tria dubia. n.* 7. *Federic. de Senis cons.*163. *num.*2.*vers.nec obstat,* vbi quod expressio eius, quod tacitè inest, non dat nouam formam, nec facit actum conditionalem, *Alex. cons.* 33. *num.* 5. *lib.* 1. *& cons.* 22. *viso titulo. num.*18. *vers. quia respondetur, lib.* 5.vbi intelligit, si illud,quod tacitè inest, exprimatur eo modo, quo inest,quia tunc nihil operatur; secus verò si exprimatur alio modo quàm inest. Declarant aliis modis *Rimin. Iun. cons.* 282. *num.* 103. *&* 104. *lib.* 3. *Tiber. Decian. cons.* 4. *num.* 24. *&* 25. *Card. Tusch. tom.*3. *lit. E, concl.* 657. *per totam.* 15

Extinctum.

AXIOMA XC.

EXTINCTVM semel, amplius non reuiuiscit, *Petr. de Anchar. cons.*38. *Mortua, num.*8. *& cons.* 404. *num.* 13. vbi extendit maximè quando extinctio fit ex voluntate eius, qui priuatur, secus ex necessitate, *Decis. cons.* 477. *Decian. cons.* 86.*num.*41. vbi agit de substitutione semel extincta, quia non reuiuiscit, *Bellam.cons.*34. vbi de collatione nulla & extincta, quia non reuiuiscit, *Socin. Sen.cons.*91.*n.*10. *lib.* 4. vbi quòd obligatio semel extincta non reuiuiscit, *Crauet. cons.* 321.*num.*3. latè *Card. Tusch. tom.* 3. *lit. E,conc.*676.*per totam.* Vide *sup. Axiom.*9.*nu.* 1. 1

Extrema.

AXIOMA XCI.

EXTREMA omnia sunt vitiosa, & ex duobus contrariis fit medium optimum, *l. solent.* §. *fin. ff. de offic.Procons. Ioan. de Capistr. in Speculo conscientiæ, num.* 245. *Paulus de Castro per text. ibi, in l. continuus.* §.*cùm ita.* 1. *ff.de verb. obligat.Cardin.Tusch. tom.* 3. *lit. E, concl.* 685. *Flamin. Paris. de confident. quæst.* 7.*num.* 39. 1

EXTREMA habilia posse coniungi impedit medium inhabile, *Castrens. cons.* 422. *Quod ista mater. num.* 3. *vers. sic, lib.* 1. vbi loquitur quando extremum debet transire per mediū inhabile, *Florian. de S.* 2

de S. Petro, quæst. 3. dub. 1. num. 21. vbi declarat, & limitat multis modis & casibus, in quibus extrema habilia de se iunguntur, licèt medium sit inhabile, quando illud medium fuit sublatum, vel non durauit, refert *Card. Tusch. tom. 3. lit. E, concl. 684.* Vide *infrà Axiom. 145. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Facere per se videtur, qui per alium facit.*
2 *Multa possumus per nosmetipsos, quæ non possumus per alios facere.*
3 *Facere non dicitur, qui causam ad finem non perduxit.*
4 *Paria sunt non facere, vel inutiliter facere.*
5 *Qui non facit quod debet, non recipit quod oportet.*
6 *Dolosus præsumitur, qui non facit quod facere tenetur.*
7 *Fieri aliquid tempore prohibito, vel conferri in tempus prohibitum, paria sunt.*
8 *Fieri aliquid tempore habili, vel conferri in tempus habile, paria sunt.*
9 *Paria sunt non fieri, vel inutiliter fieri.*
10 *Paria sunt non fieri, vel minus legitimè fieri, seu aliter fieri quàm debeat de Iure.*
11 *Paria sunt non fieri, vel inualidè fieri.*

Facere, fieri.

AXIOMA XCII.

1 FACERE per se videtur, qui per alium facit, *l. 1. §. deiecisse. ff. de vi, & vi arm. l. ita. §. quod si quis. ff. de admin. tutor. l. si per alium ff. ne quis eum, l. non ideo, C. de accusation. cap. mulieres. §. illi verò, de sentent. excom. cap. qui per alium 72. de regulis Iuris, lib. 6. Duen. reg. 378. Bart. cons. 142. num. 3. lib. 1. Roman. cons. 94. Visis iis. num. 3. vers. ea enim*, vbi quod ea quæ facimus per nostros procuratores, per nosmetipsos facere videmur, *Angel. Aretin. cons. 61. Clarum. num. 15. & 16.* vbi extendit maximè in ciuilibus, & necessariò faciendis, *Corras. lib. 2. miscel. cap. 22. Clar. §. vlt. quæst. 38. num. 6. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 3. num. 39. & l. 45. Tauri. num. 93. Plac. de delict. lib. 1. cap. 15. num. 17. Menoch. remed. 1. recuper. num. 407. & cons. 1. num. 304. Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 17. num. 2. Flamin. Paris. de confident. quæst. 28. num. 83. & quæst. 31. nu. 12. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 149.* vbi *reg. 246.* ait, quod qui non potest per se, non potest per alium, *Surd. cons. 360. num. 19 Cardin. Tusch. tom. 3. lit. F, concl. 7. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum Canonic. § 1. num. 6. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 564. num. 3. in vlt. edit. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 3. n. 44.*

2 Limita in iis, quæ requirunt seruitium personale actu, vt est residentia in beneficio, ad effectum consequendi distributiones, & visitatio ad effectum recipiendi procurationes, *Calderin. cons. 221. num. 2. & in fine*, quod est *cons. 1. de clericis non resid. Angel. Aretin. cons. 137. Quoniam. num. 13. vers. multo minus*, vbi ait, quod multa possumus per nosmetipsos, quæ non possumus per alios facere, refert *Cardin. Tusch. d. concl. 7. à num. 23.* vbi *num. 25.* limitat etiam in iis, in quibus est electa industria personæ, quia per alium expediri, vel fieri non possunt.

3 FACERE non dicitur, qui causam ad finem non perduxit, *l. qui cùm natu maior. §. accusasse. ff. de bonis libert. Mexi. in tract. taxa panis, concl. 5. num. 61. Farinac. in praxi crimin. p. 4. cons. 75. num. 83.* Vel inutiliter fecit, quia paria sunt non facere, vel inutiliter facere, *l. qui habebat. ff. de manum. testam. Socin. cons. 39. num. 8. vol. 3. Crauet. de antiquit. tempor. p. 4. princ. num. 144. Ruin. cons. vlt. num. 4 vol. 3. Afflict. decis. 182. num. 4. & decis. 256. num. 3. Menoch. cons. 658. num. 9. & cons. 695. num. 18.* quos refert *Glorit. resp. 1. p. 2. num. 180.* 4

Qui non facit quod debet, non recipit quod oportet, *l. si non fuerit*, vbi *gloss. ff. de iureiur. Menoch. remed. 1. recuper. num. 89. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 53. num. 10.* Et qui non facit quod facere tenetur, præsumitur dolosus, *Farin. in praxi crimin. p. 3. quæst. 89. à num. 92. Card. Pereira de empt. cap. 19. n. 18.* 5 6

FIERI aliquid tempore prohibito, vel conferri in tempus prohibitum, paria sunt, *l. in tempus. ff. de hered. instit. l. Stichus seruus meus. ff. de manumiss. testam. l. quod sponsæ 4. C. de donat. ante nupt. Tiraq. in tract. de iure constituti. p. 3. limit. 2. num. 3. cum seqq. & de iure primogen. quæst. 40. num. 178. Conan. comment. Iuris lib. 8. cap. 2. num. 7. Mascard. de probat. concl. 1076. num. 1. Valasc. cons. 77. num. 4.* 7

FIERI aliquid tempore habili, vel conferri in tempus habile, paria sunt, *d. l. in tempus. ff. de hered. instit. Card. Pereira quæst. forens. cons. 17. num. 12.* 8

Non fieri, & inutiliter fieri, paria sunt, *l. pen. in princip. ff. de suis, & legit. hered. l. quoties*, vbi *gloss. & Doctores. ff. qui satid. cog. §. sciendum, Instit. de satisd. tutor. gloss. verbo inutilem, in cap. 2. de translat. Prælat. Tiraq. ad leg. connub. gloss. 1. p. 6. à num. 12. Palat. in repet. rub. de Donat. inter virum & uxor. §. 70. num. 29. Cou. practic. cap. 7. num. 2. vers. est & in hoc, Surd. decis. 28. num. 89.* sicut etiam paria sunt non fieri, vel ita fieri quod factum non duret, *Anton. Monach. Bononien. decis. 40. puncto 7. num. 18.* 9

Non fieri, vel minus legitimè fieri, seu aliter fieri quàm debeat de Iure, paria sunt, *d. l. quoties*, vbi *Iass. l. si autem nullum, C. de legit. hered. cap. inter corporalia, de translat. Episcopi, cap. veniens, de Presbyt. non baptiz. cap. fin. de restit. spoliat. Surd. cons. 45. num. 42. & cons. 88. num. 16. & cons. 3. num. 12. & decis. 122. num. 6. & decis. 269. num. 12. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. quæst. 7. num. 8. Brunor. à Sole in locis communib. verbo factum. num. 17. Valasc. de partit. cap. 8. num. 44. Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 127. in fine, & reg. 220. Monet. de distribut. quotid. p. 2. quæst. 2. num. 19. Anton. Monach. Florent. decis. 26. num. 2. Mari. Anton. vari. resolut. lib. 2. resol. 8. num. 8.* 10

Non fieri, vel inualidè fieri, paria sunt, *l. non putauit. §. non quæuis*, vbi *Bart. ff. de bonor. possess. contra tab. l. 1. §. quod autem*, vbi *Bald. ff. de offic. præfecti Vrbis, Surd. cons. 157. num. 13. Mar. Antonin. var. resol. lib. 2. resol. 11. num. 10.* 11

SVMMARIVM.

1 *Narratio facti non facit ius.*
2 *Ius totum mutatur propter minimam facti mutationem.*
3 *Responsum congruum dari non potest à Iureconsulto, nisi factum percipiat.*
4 *Consilium mutatur mutatione facti.*
5 *Factum incertum non potest expectare consilium certum.*
6 *Facto non minus, quàm verbo consensus elicitur, ac ratificatio.*
7 *Fructus rei suo nomine emptæ percipiens dicitur*

dicitur facto ratificare.

8 *Pensionem exigens censetur ratificare vacationem.*

9 *Ratificare aliquid facto, plus est quàm verbo.*

10 *Ratificatio quæ fit facto dicitur magis efficax illa, quæ fit verbo.*

11 *Facta sunt efficaciora ad declarandum animum facientis, quàm ipsa verba.*

12 *Factum vbi requiritur, non sufficiunt verba.*

13 *Factum non dicitur, donec aliquid superest agendum.*

14 *Factum non dicitur, quod non durat factum.*

15 *Factum attenditur, non quod potuit fieri.*

16 *Factum non attenditur, sed quod debuit fieri.*

17 *Factum quod non releuat, fieri non debet.*

18 *Factum non reputatur id, quod non habuit effectum.*

19 *Factum contra ius, pro non facto habetur.*

20 *Paria sunt, factum quid non fuisse, vel nulliter factum.*

21 *Factum vnius non debet alteri nocere.*

22 *Prægrauari nemo debet ex facto alterius.*

23 *Factum proprium nemo impugnare potest.*

24 *Actus quando esset ipso Iure nullus, tunc poterit quilibet venire contra actum à se gestum.*

25 *Factum Iudicis reputatur factum partis; vbi declaratur.*

26 *Factum præsumitur, quod fieri consueuit.*

27 *Factum non præsumitur, nisi probetur.*

28 *Facta sunt sui natura incerta.*

29 *Factum legitimè, seu iustè, nullam pœnam meretur.*

30 *Facta multa tenent, quæ à principio fieri prohibentur.*

31 *Præsumptio Iuris, & de Iure licèt non admittat probationem in contrarium, si tamen est admissa & probata, releuat.*

32 *Contractus quamuis non possit celebrari in Ecclesia, tamen celebratus valet.*

33 *Mulier & miles licèt non possint esse procuratores, si tamen admittantur, valet processus.*

34 *Facta pro infectis haberi non possunt.*

35 *Facta de facto, etiam de facto sunt reuocanda.*

36 *Carceratus vt suspectus de fuga ordine non seruato, est excarcerandus, nec captura confirmari potest ex nouis.*

37 *Sequestratio, seu recommendatio carcerati facta de facto sine Iudice, nihil releuat, & de facto reuocanda est.*

Factum. Facta.

Axioma XCIII.

FACTI narratio non facit ius, *cap. ex litteris, de* 1
fide instr. Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis. num.
37. C. de reuocand. donat. sed Iuris dispositionem in-
ducit, *l. quidam referunt. ff. de iure Codicil. Federic. de*
Senis cons. 151. in princ. quia ex facto ius oritur, *l. si*
ex plagis 53. §. in cliuo. ff. ad leg. Aquil. l. fin. in princip. ff.
de iureiur. l. seruum, C. de condit. & demonstr. Federic. de
Senis cons. 298. in princip. Bellon. cons. 5. In puncto, in
princip. Ancb. cons. 254. Statuto cauetur. num. 2. vers.
quomodo, vbi ait, quod sicut ex facto ius oritur, ita
ex facto ius moritur, *Bald. cons. 192. Verba pactorum,*
circa fin. vers. verum, lib. 2. & cons. 67. Quia ex facto, in
princ. lib. 3. Menoch. cons. 2. num. 208. D. Barbos. in l. Ti-
tia. num. 25. ff. soluto matr. Card. Tusch. tom. 3. lit. F, concl.
13. Anton. Monach. Florent. decis. 48. n. 7.

Vnde euenit, vt propter minimam facti muta- 2
tionem mutetur totum ius, *l. si is. ff. de excusat. tutor.*
cap. fin. de contrah. empt. Federic. de Senis d. cons. 152. in
princ. vbi subdit, congruum responsum dari non 3
posse à Iureconsulto, nisi factum percipiat, *Ægid.*
Bellam. cons. 48. num. 15. vers. quoad primum, vbi quod
si factum non est certum, Iurisconsultus non potest
respondere, *Bald. cons. 304 Non est nouum, in princip.*
lib. 1. vbi quod mutatione facti mutatur etiam con- 4
silium, & *cons. 12. Quidam nomine, in princip. & cons.*
251. Sententiam, post med. vers. vnde ego, lib. 5. vbi quod
secundùm diuersitatem punctorum redditur diuer-
sum consilium, *& cons. 364. Certum est, circa med. eo-*
dem lib. 5. vbi quod factum incertum non potest 5
expectare consilium certum, *Angel. cons. 391. Sub*
aliis, in princ. vbi quod mutatio terminorum alte-
rat, & mutat censuram Iuris.

FACTO non minus, quàm verbo consensus 6
elicitur, & ratificatio, *l. Paulus. l. non tantum. ff. rem*
ratam haberi, l. de quibus, circa fin. ff. de legib. Dec. cons.
58. Et pro tenui, Roman. cons. 291. Cùm isti fratres. num.
3. vers. tertiò quia, Ioan. de Imola cons. 73. In casu propo-
sito. num. 6. Paris. cons. 33. num. 30. vol. 1. Aretin. cons. 127.
Eximie, col. 2. vers. sed quando, Grammat. cons. 13 num. 9.
in ciuilib. Ancb. cons. 98. num. 13. vol. 1. & cons. 42. num.
14. vol. 2. Menoch. remed. 15. recuper. num. 125. Crauet.
cons. 106. à princip. vbi *num. 2.* quod plus est renun-
ciare beneficio facto, quàm verbo, *Alex. cons. 88. In*
causis, col. pen. lib. 1. vbi quod percipiens fructus rei 7
suo nomine emptæ, dicitur facto ratificare, *& cons.*
88. col. pen. lib. 5. vbi quod percipiens fructus rei le-
gatæ, dicitur acceptare legatum, *& cons. 117. num. 2.*
eod. lib. 5. vbi quod exigens pensionem censetur ra- 8
tificare vacationem, *Cardin. Tusch. tom. 3. lit. F, concl.*
15. à princip. Franc. Becc. cons. 109. num. 21. vol. 1.

Imò plus est aliquid facto ratificare, quàm verbo, 9
cap. dilecti filij, il 1. de appellat. Dec. cons. 449. num. 12.
Roman. d. consil. 291. nu. 4. vers. quinimò, Bald. cons. 400.
Super primo, col. antepen. vers. nec refert vtrum, lib. 4.
quia ratificatio, quæ fit facto, dicitur magis efficax 10
illa quæ fit verbo, *Dec. cons. 586. In causa, col. fin. Bald.*
con. 184. Ad intelligentiam, lib. 2. & cons. 103. Videtur.
lib. 3. & cons. 14. Punctus, lib. 5. Alex. cons. 127. Viso in-
strumento, & cons. 175. Perspectis, lib. 5. Socin. cons. 64.
Visa bulla, col. fin. lib. 2. & cons. 140. Visis, col. pen. in 1.
dub. lib. 4. Vnde in iis, quæ tendunt ad declaratio-
nem animi, plus est facto, quàm verbo declarare, *l.*
si tamen. §. si ei qui. ff. de adilit. edicto, Abb. cons. 116. Il-
lud de iure. num. 3. lib. 2. Ias. cons. 153. Difficultas, col. 2.
vers. confirmantur prædicta, lib. 2. Roman. d. cons. 291.
num. 4. vbi quod mens & voluntas magis facto, seu 11
actu,

actu, quàm verbis declaratur; nam facta sunt efficaciora ad declarandum animum fauentis, quàm ipsa verba, *Neuizan.consil.76 num.53.Magon.Lucensi. decis.22.num. 19. Fusc.lit. F,sing. 2.* & cum ratione, quia verba quandoque sunt falsa, facta verò nunquam, vt inquit *Bald.in d.l.Paulus.ff.rem ratam haberi, Alciat.resp.148. num. 6. vers. non obstat, secundùm Lugdun.nf.impressionem*, & ideo ratificatio quæ actis fit, validiùs confirmat actum, quàm illa, quæ fit verbis, *Alex.cons.117.num.2.vol.5.Dec.cons.583.sub num. 4.vers.vlterius,& num.5.& cons.586.num. 13. Paris.d. cons.49.vol.1.Cephal.cons.51 num. 15. Natt. cons. 341. num.4.vol.1.Grat.cons.47.num.22.vol.1.Calcan.cons.12. Socin.Iun.cons.18.num.13.vol.1.Crauet.cons.237.num. 2.& 3.& cons.776.num.6.Menoch.d.remed.15. recuper. num.118. cum seqq.*

12 FACTVM vbi requiritur, non sufficiunt verba, vt per *Alex.consil.21.Viso processu, in fin. num.7. lib.1.* vbi quod stante statuto, quod mulier non audiatur si non fideiubeat in iudicio, non sufficit oblatio fideiussionis nomine mulieris facta, *& cons.44.num.6. lib.7.* vbi quod is, qui tenetur soluere cum effectu, non sufficit quod dicat se paratum soluere, quia nihil releuat oblatio verbalis, vbi opus est facto, *Ægid.cons.9.num.17. vers. item non obstat*, vbi quod quando realis restitutio est facienda, cautio non sufficit, *Socin.consil.92.Viso instrumento.num.10. lib. 4.* vbi quod quando lex requirit factum, non sufficiunt verba, *Cardin.Tusch.d.tom.3.lit. F, concl.21.per totam.*

13 FACTVM non dicitur, donec aliquid superest agendum, *l.cum Syllanianum,in fin. C. de his quibus vt indign.l.pen.C.ad Syllan. Apostil.ad Bart.cons.36. Statuto ciuitatis, in ver.Verbum facta,lib. 1.* vbi hoc intelligit in delictis, & odiosis, refert *Card.Tusch.d. lit.F, concl.22.num.4.Girond de priuilegiorum, seu exemptionum explicat.num.1133.Anton. Monach.Bononien.decis.28.n.22.*

14 FACTVM non dicitur, quod non durat factum, *l. si pro parte.§.versum.ff.de in rem verso,Menoch.consil. 334.n.19.* vbi intelligit, quando actus habet tractum successiuum, *Brunor. à Sole in locis commun. verbo factum.num.16. Surd. de aliment. tit. 7. quæst.20.num.9. cum seqq. Farin.in praxi crimin.p. 4. conf. 60. num.72. Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.63.num.24. cum seqq. Stephan.Gratian.disceptat.forens.cap.115. num. 33. & cap. 132.num.25.cum seqq.*

15 FACTVM attenditur, non quod potuit fieri, *Crauet.cons.189.num.7.vers.quartus casus, Card.Tusch. d.tom.3.lit.F,concl.23.*

16 FACTVM non attenditur, sed quod debuit fieri, *l.nemo, C.de sentent.& interlocut.Crauet.cons.320. num.5.Federic.de Senis cons.152.num.3.vers. item quia per hoc, Alex.cons.3.Viso instrumento.num.5.lib.1. Card. Tusch.d.tom.3.lit.F,concl.24.*

17 FACTVM quod non releuat, fieri non debet, *l.ad probationem.C.de probationib.Surd.decis.260.num. 5.cum seqq.* nec factum dicitur, *l.iubemus*, & ibi *Bart. C.de sacros.Eccles. Menoch. cons. 351. num. 36. Octau. Glorit.resp.1.p.2.num.180,in fine.*

18 FACTVM non reputatur id, quod non habuit effectum, *l.1.§.nihil.ff.de inoffic.testam.l. si quis sub conditione.ff.de testam.tut.l.2.§. sed etsi sint sui. ff.de suis & legit.hæred.l.ex consensu.§. 1.ff. de appellat. Surd. cons. 436.num.14.*

19 FACTVM contra ius, pro non facto habetur, *l. iubemus.§. prædia,C. de sacros. Eccles. cap. quæ contra Ius 64.de regul.Iuris,lib.6.Cardos.in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo factum.num.2.Azor. Instit.moral. p. 1. lib.5.cap.16.quæst.17.*

FACTVM quid non fuisse, vel nulliter factum, paria sunt, *l.quoties ff.qui satisdare cog. Surd. cons.359. num.1. Anton. Monach.Florent.decis.26.n.2.* 20

FACTVM vnius non debet alteri nocere, *l. si vnus.§. ante omnia.ff.de pactis, l.de pupillo.§.si plurium. ff.de noui oper.nunc.l.paterfamil.ff de hæred.instit. l. non debet alteri.ff.de regulis Iuris,l. cohæredi,C.famil. hercisc. l.hæredes.§.in illa.ff. eod.Thom. de Thomass. in floribus legum,reg.125.Menoch.cons.346.num.26.Surd.decis.101. num.1.& cons.22.num.29.Farin. in praxi crimin.p. 4. cons.40.num. 45. & cons. 65. num.100.* Et facto alterius nemo debet prægrauari, *l.si quis in suo. §. legis, C.de inoffic.testam.Surd.cons. 173. num.84.* aut alieno facto onerari, *l.in causæ.ff.de procurator.* 21 22

FACTVM proprium nemo impugnare potest, *l. post mortem.ff.de adopt. l. & per fundum. ff. de seruitut.rustic.præd.l.sicut,C.de action.& oblig.l.cùm à matre, C.de rei vendicat.l.generaliter.§.fin.ff. de non numer. pecun.l.non idcirco,C.de contrah.empt.l. si creditoribus, C. de seruo communi pignori dato,l.cùm profitearis,C.de reuocand.donat.l.1.C.de remiss.pignor.cap. veniens, de filiis presbyt.cap.cùm super,de concess.præbend. Thom. de Thomasset.in florib.legum. reg. 26.* vbi ait procedere, nisi ex iusta & concessa causa deueniat, *Menoch. cons. 160.num.5.Surd.cons.284.num.5.& 8. Cardos.in praxi Iudicum,verbo factum.num.3.Ioseph.Sesse Aragonia,decis.230.num.69.Bartol.in tract.de consortib. cap. 22.nu. 13.Mari. Antonin.vari.resolut.lib.1.resol.5.num.2.Ces. Argel. de contradictore legitimo, quæst. 2. num. 256. & quæst.4.num.43. & quæst.8.n. 4. & quæst. 10. num. 80. Seraphin. decis. 334. num. 1.* 23

Limita quando actus esset ipso Iure nullus, quia tunc quilibet potest venire contra actum à se gestum, *cap.magnæ 22.quæst.4.Caputaquen.decis.170.num. 6.& 7.p 3.Grammat.decis.12.num.14.& decis.79.num. 3.Magon.Florent.decis.69.n.6.Surd.cons.183.n. 43. & cons.284.num.1.& 14.* quos refert *Mari. Anton.vari. resolut.lib.1.resol.5.num.23.* 24

FACTVM Iudicis reputatur factum partis, *l.si ob causam*, vbi *Bart.Bald.& alij,C.de euictionib. Bart. in quæst.1.Lucanæ ciuitatis.num. 15.* vbi quod factum Iudicis æquiparatur facto partis, ne dum circa affirmatiuum factum, sed etiam circa negatiuum, & quod imò factum Iudicis est maioris auctoritatis, quàm factum partis, *Ias. in l.à Diuo Pio. §. si emptor. num.3.ff. de re iudic.* vbi quod factum Iudicis censetur factum partis, si est legitimè & iuridicè factum, & quando clauditur sub administratione iurisdictionis, aliàs secus, *Alex.con.212. Ponderatis. num.7. vers. secundò respondeo, lib. 6.* vbi quod procedit in iis, in quibus Iudex contra partem inuitam habet à lege potestatem procedendi ad illum actum, & limitat in formalibus, quæ debent specificè impleri, quia non sufficit factum Iudicis, vbi forma requirit factum partis, *Bald.cons.61.In ista quæst.num. 2.vers.& si dicatur,lib.2.* vbi intelligit de facto Iudicis legitimo, *Signorol.cons.189.in fine, Anchar.cons. 207. In quæstione.num. 4. & 5.* vbi ampliat in arbitro, & arbitratore, quia factum illius censetur factum partis; & *Menoch. remed. 8. recuper. num. 44. Surd.decis.166.num.vlt.& cons.36.num.17.& cons.49. num.1.& 37.& cons.374.num.9.Ioseph.Ludou.Perusina decis.65.num.5.p.2.Gutier.canon.lib.1.cap. 2. num. 2.& num.16. Card. Pereira de resolut. emphyt. cap. 5. num.52.& cap.6.num.5.Cardin.Tusch.d. tom. 3. lit. F, concl.30.per totam,Rot.decis.184.num.2.apud Farin.p. 1.recent.* 25

FACTVM præsumitur, quod fieri consueuit, *l. si cui. ff. de annuis leg.* latè *Euerard. in loco ab vsitato. num.6,cum seqq. Salicet.in l.exceptio. num. 1. & 3. C.* 26

locati,Beroi. conf.48.num.11.lib.2.Surd.decis.199.num. 4. Brunor à Sole in locis communib. verbo factum.num. 14.Mascard.de probat.concl.732.num.5. Flamin.de resignation.lib.11.quæst.14. num.8. Vel quod de Iure erat faciendum,*Mascard.de probat.concl.734.Cardin. Tusch.tom.3.lit.F, concl.10.num.9.Flamin.d. quæst.14. num.7.*

27 FACTVM non præsumitur, nisi probetur,*l.in bello.§.facta.ff.de captiuis & postlimin.reuers. l. si emancipati* 9. vbi *Ias.C.de collat.l.1.C.de probationib.l.quæcunque.§.fin.ff. de publican.l.assecuratio,C. de non num. pecun.cap.cùm Ioannes.§.verum,de fide instrum. cap. licèt,de constit.lib.6.Vital. de Camban. in tract. clausularum,pag. 320. num. 49. Thom. de Thomasset. in floribus legum.reg.118.Caputaquen.decis.11.num. 1. p. 1. Menoch.de præsumpt.lib.6.præs.14. per totam, Mascard. de probation.concl. 732. Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt.lib.2.tit.1.num.4.& tit.12.num.22. Flamin. de*

28 *resignat.benefic.lib.10.quæst.8.num.43.*vbi *num.* 44. ait rationem huius Axiomatis esse, quia facta sunt sui natura incerta, per *l.in omnibus. ff. de Iuris & facti ignor.Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.43.num. 95. & glos. 62.num.28.Card.Tusch.d.tom.3.lit. F, concl. 10. Mar. Antonin.var.resolut.lib.1.resol.98.num.8. Bellet disquisit.cleric.p.1.tit.de bonis cleric.§.15.num.6. Franc. Molin.de ritu nupt.lib.1.cap.9.n.2.*

29 FACTVM legitimè, seu iustè nullam pœnam meretur, *l.nemo damnum,ff.de iureiur.l. qui seruum.ff. de verb.obligat.l.Gracchus,C.ad legem Iuliam,de adulter. l.sancimus,C.de admin.tutor.§.iniuria, Instit. ad legem Aquil.Thom.de Thomass.in floribus legum,reg.*260.

30 FACTA multa tenent, quæ à principio fieri prohibentur, *l.patre furioso*, vbi latè *Ias.l.de his, qui sunt sui, vel alieni Iuris,l.circa,ff.de inoffic.testam. l.1.§. biduum ff. quando appellandum sit, cap. ad Apostolicam 46. de Regularib.cap.1.de Matrim. contracto contra interd. Ecclesiæ,cap.fin.de diuort.cap.rursus, qui clerici,vel*

31 *vouent.Roman.conf.215. Duo sunt, num. 4. & 5.* vbi quod præsumptio Iuris,& de Iure licèt non admittat probationem in contrarium,si tamen est admissa & probata, releuat, & quod clericus licèt instrumenta conficere & rogare non possit, tamen confecta,& rogata valent, & *conf. 409. Quoad primum. num.7.* vbi quod licèt quis prohibeatur fideiubere, si tamen fideiubeat, valet fideiussio, *Angel.Aretin.*

32 *conf.92.num.15.vers.tertiò dictus contractus*, vbi quod contractus quamuis non possit celebrari in Ecclesia, tamen celebratus valet, *Oldrad conf. 14. num. 9. vers.ad aliud*, vbi quod licèt benedictio Abbatis tutiùs debeat fieri die Dominico, si tamen est facta alio die, valet, *& conf.306. in fin. vers. secunda ratio*, vbi quod is, qui non potest dare de iure tertij, & non auditur volens probare, si tamen iam probauit, auditur, *Abb.conf.vlt.num.5.lib.2.* vbi quod qui non tenetur respondere libello generali: si tamen illi respondet, sibi præiudicat, *Signorol.conf.227. In quæstione. num. 2.* vbi quod laudum licèt ferri non possit,vel non debeat,stante claudicatione compromissi, si tamen feratur, valet, *Feder. de Senis conf.*

33 *104.num.4.& conf. 293. in fine*, vbi quod mulier & miles licèt non possint esse procuratores, si tamen admittantur, valet processus, *Bart.in quæst.1. Lucanæ ciuitatis,num. 12. vers.è contrà*, vbi hanc regulam infallibilem dicit, *Thom. de Thomasset. in floribus legum.reg.185.* vbi ait procedere,quando à principio actus non est omnino inualidus, *Lambertin. de iurepatron.p.1.lib.10.art.7. Surd. conf. 174. num. 12.& conf.175.num.41.& conf.360.num. 14. Cardin.Tusch.d. tom.3.lit.F. concl.22.per totam,Stephan.Gratian. Marchia decis.64.num.11.Cæs.Argel. de contradict.legitimo, quæst.3.num.98.Anton Monach.Bononien.decis. 19. nu. 22. Escob.de ratiocin.cap.6.num.38. Bellet. disquisit.clerical.p.1.tit.de disciplina clericali.§.29.num. 6. & tit.de clerico teste.§.4.num.7.* vbi intelligit Axioma, quando prohibitio fit in accidentalibus; secus verò si forma,& actus substantialis prohibeatur, iuxta doctrinam, *glos.verbo Sacramenti,in auth. decernit, C.de recept. arbitr.* quam probat *Sot. 2. 4. dist.28.quæst.1. art.1.*

FACTA pro infectis haberi non possunt, *l. in bello.§.facta.ff.de captiu.& postlim.reuers. l. verum,* vbi *Dec.ff.de regulis Iuris,Thom.de Thomasset.in floribus legum.reg.* 117. vbi quod procedit, nisi aliud contra leges, vel bonos mores fiat, *Surd. conf. 93. num. 8. Ferrer.in Constitut.Cathaloniæ glos.6. num.121. Anton. Monach.Bononien.decis.28.num.51.& decis.30.nu.15. Franc. Molin.de ritu nupt.lib.2.differ.1.num. 27. Card. Seraphin.decis.365.n.7.* 34

FACTA de facto, etiam sunt reuocanda de facto,iuxta notata *in l.1. §. nunciatio. ff. de noui oper. nunciat.& in cap.1.vt lite pend. Alex.conf.179. In causa,in fine,lib.6.* vbi quod si Iudex de facto,& non citata parte,tradidit possessionem alienam alteri, dicitur spoliare, & sicuti de facto abstulit, ita de facto restituere debet,*Gemin.conf.53. num. 4. cum seqq.* vbi quod sententia nulla,& de facto lata, de facto debita reuocari,& similia exempla adducit,*Castren. conf.183.In causa,in princ p. lib. 1.* vbi quod si causa requirente sententiam diffinitiuam,Iudex sine causæ cognitione incœpit à præcepto,omnia sunt nulla,& tanquam de facto facta sunt reuocanda, *& conf. 412. Visis punctis.col. 2. vers & ad quod dicitur, lib.2.* vbi quod procedit Axioma in iis, quæ facta sunt non debito modo, & contra ius, secus si ius permittat, *Bald.conf.257.Factum sic proponitur, lib.4.* vbi quod exequutio facta contra tertium possessorem, non citatum vigore sententiæ latæ contra bona hæreditaria,tanquam de facto facta debet reuocari, *Socin.conf. 32. Ex iis, vers. quantum enim,lib.1.* vbi intelligit, vt Iudex debeat esse facilis in reuocando, sed tamen præuia citatione, prout illum refert *Apostil.ad Castren.conf.128.in ver. reuocari, lib.1. idem Bald.conf.318. Ista captura.& conf.318. In causa, & conf.374.lib.4.* vbi quod si quis est carceratus vt suspectus de fuga ordine non seruato, putà non præstito iuramento, seu non liquidato credito, prout requirit statutum, captura est reuocanda,neque confirmari potest ex nouis, *Anchar. conf. 340. Viso themate, in fine*, vbi quod sequestratio, vel recommendatio carcerati facta de facto sine Iudice, nihil releuat,& de facto reuocanda est,dicit tamen *Ias.in l.à Diuo Pio.§.in venditione. num.12.ff. de re iudic.* quod captura debitoris nulla,quia ordine non seruato facta, potest confirmari, si constat de debito. Et ad communem allegationem huius Axiom. vide *Lancellot.de attent.p.3.cap.15. num. 46. Vant. de nullitat.tit.quid sit null.num. 16. Cardin. Tusch.tom.3. lit.F, concl.11. per totam, Mari.Antonin. vari.resolut. lib.2. resol.29.num.6.* 35 36 37

Falx.

AXIOMA XCIV.

FALCEM in messem alienam quis ponere non debet, *Bald. conf. 396. Quod autem. num. 2. vers. sed respondeo, lib. 4. Anchar. conf. 11. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 3. lit. F, concl.35.* Tractent enim fabrilia fabri,& quam quisque norit artem, in ea se exerceat, *Strach.de mercat. p.3.tit. de nautis. num.* 1

33. Car

33. *Cardin. Tusc. d. l. F, concl.* 2. Et ideò non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet, *l. culpa* 37. *de regulis iuris, cap. non est* 19. *eod. tit. in* 6. *Corras. miscel. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 10. *Thom. de Thomass. in floribus legum reg.* 203.

2 Licèt autem nemo debeat ponere manũ ad messem alienam, neque ordinem preuertere, tamen ex causa necessitatis permittitur quòd vnum membrum fungatur officio alterius membri, *Abb. in sua quæst.* 1. *col.* 22. *num.* 35. quem refert. *Cardin. Tusch. tom.* 5. *lit. N, concl.* 18. *num.* 21.

Fama.

Axioma XCV.

1 Fama bona est thesaurus inæstimabilis, *Bald. in l.* 1. *col.* 4. *C. de confessis*, quem refert *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.* 5. *quæst.* 3. *num.* 92. Et est maximum bonum, per ea, quæ tradit *Fr. Anton. à Sousa in relect. de censuris Bulla Cœna, cap.* 13. *disp.* 70. *num.* 3. & ideò melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ, *Prouerb.* 22. *Mascard. de probat. concl.* 234. *& seq. & concl.* 1219. *num.* 9. *&* 10. *Sayr. in claui Regia, lib.* 11. *cap.* 3. *num.* 1. prodest enim multum bona fama, & expurgat omnem suspicionem, *Crauet. cons.* 145. *in fine*, quem refert *Cardin. Tusch. practic. concl. tom.* 3. *lit. F, concl.* 69. *num.* 17. in tantum, vt crudelis dicatur, qui negligit suam bonam famam, *Anchar. cons.* 188. *visis consiliis, num.* 6. cùm periculum infamiæ æquiparetur periculo mortis, *Alex. cons.* 133. *Circa executionem. num.* 8. *lib.* 6. *Card. Tusch. d. concl.* 69. *num.* 20.

SVMMARIVM.

1 *Fauore quod conceditur, non retorquetur in odium.*
2 *Fauori suo quilibet renunciare potest.*

Fauor.

Axioma XCVI.

1 Fauore quod conceditur, non retorquetur in odium, *l. nulla iuris ratio* 24. *ff. de legib. l. quòd fauore, C. eod. tit. cap. quod ob gratiam* 61. *de regulis Iuris, lib.* 6. *Thom. de Thomass. in floribus legum reg.* 243. vbi ait procedere, nisi aliquis in legem ipsam peccauerit, *& reg.* 258. vbi intelligit, nisi sua culpa retorqueatur, *Surd. decis.* 195. *num.* 5. *Monet. in tract. de opt. canon. cap.* 3. *num.* 142. *Cardin. Mantic. de tantis & ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 12. *num.* 27. *Octau. Glorit. resp.* 1. *p.* 3. *num.* 39.

2 Fauori suo quilibet renunciare potest, *l. cùm pater, §. libertis. ff. de legat.* 2. *l. si Iudex circunuento. ff. de minorib. l. potest. ff. de legib. l. si quis in conscribendo, C. de pactis, l. quoties, C. de fideicom. l.* 2. *C. vt in possess. leg. l. pen. C. de Episcop. & cleric. cap. ad Apostolicam, de regularib. cap. si de terra, in fine, de priuileg. Bart. in l.* 1. *C. de pactis, Anton. Gom. vari. tom.* 2. *cap.* 13. *num.* 17. *Menoch. cons.* 89. *num.* 97. *Surd. cons.* 198. *num.* 2. *Vital. de Camban. in tract. clausular. pag.* 241. *num.* 9. *Cardin. Mantic. de causis & ambig. conuent. lib.* 12. *tit.* 18. *num.* 20. *Monet. de opt. canonica, cap.* 3. *num.* 207. *& cap.* 6. *num.* 4. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 1. *resol. fin. casu* 13. *Ferrer. in Constitut. Cathalonia gloss.* 4. *num.* 86. *Rot. decis.* 265. *num.* 3. *apud Farin. p.* 1. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Fictio idem operatur quod veritas.*
2 *Paria sunt, esse talem, vel haberi pro tali.*
3 *Verba quando proferuntur ab eo, qui habet potestatem faciendi, licèt sonent in fictionem, quòd scilicet habeatur pro tali, tamen faciunt verè talem.*
4 *Princeps non potest fingere, id quod est impossibile.*
5 *Iuris fictio naturam imitatur in quantum potest.*
6 *Fictio cessat, vbi veritas locum habere potest.*

Fictio.

Axioma. XCVII.

Fictio idem operatur quod veritas, *l.* 1. *ff. de adoption. l. cùm ex oratione. ff. de excusat. tutor. Pichard. in princip. Instit. quibus modis testam. infirm. num.* 8. Et tantùm operatur in casu ficto, quantum veritas in casu vero, *l. in princip. C. de rei uxor. act. l.* 1. *§. hoc senat. ff. ad Trebel. cap. ad audientiam, de cleric. non resid. Euerard. in topicis legalib. à vi fictionis. num.* 4. *cum seqq. Pichard. d. loco. num.* 5. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 51. *num.* 28. *Rot. decis.* 104. *num.* 3. *& decis.* 266. *num.* 8. *& decis.* 319. *num.* 3. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Quia paria sunt, esse talem, vel haberi pro tali, vnde si statutum dicat, quod aliquis habeatur pro ciue, erit ciuis verè, & realiter, quando concurrit potestas in disponente, sicut in statutentibus, vt possint creare ciuem verum eum, qui non est, *Paris. cons.* 71. *Consultatio absoluta, num.* 5. *lib.* 1. *Coin. cons.* 189. *In hac consultatione. num* 5. *lib.* 2. *Bald. cons.* 480. *Visa petitione, in princip. vers. sed his non obstantibus, lib.* 3. *Ruin. cons.* 227. *Quia Manfredus. num.* 2. *lib.* 1. *Hippol. Rimin. cons.* 23. *num.* 110. *cum multis seqq. lib.* 1. Ratio est, quia quando verba proferuntur ab eo qui habet potestatem faciendi, licèt sonent in fictionem, quòd scilicet habeatur pro tali, tamen faciunt verè talem, *Castren. cons.* 6. *col. fin. vers. cùm igitur, lib.* 1. vbi quod res iudicata, quæ pro veritate habetur, idem operatur, ac si esset veritas, *Alex. cons.* 2. *Visis. num,* 10. *lib.* 1. vbi quòd quando lex mandat aliquem legitimari, & haberi pro legitimo in casibus obstaculi Iuris Ciuilis, intelligitur verè legitimus, & non fictè; secus aliter, si obstaret ius gentium, vel Canoniam in lege seculari, *Anton. de Butr. cons.* 20. *circa med.* vbi extendit generaliter in omni actu pendente à potestate legis, vel statuti, quia si per verba fictionem denotantia facit aliquem hæredem, fictio est ipsa veritas, & est hæres verè, & non fictè, quia potestas legis hoc operatur, *Bart. in quæst.* 3. *in princip. num.* 8. vbi quòd in adoptione, quæ est ficta filiatio, tantum operatur fictio, sicut veritas in vero & naturali filio, & *num.* 10. quòd tantum operatur ficta confessio, quantum vera. Vnde ex dictis colligitur, non posse fingere Principem id, quòd impossibile est, nec verum esse potest, *l. adoptio. ff. de adopt. l. si vt certum, ad fin. ff. commodati, Decian. resp.* 69. *num.* 11. *vol.* 2. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos. si post num.* 29. *in vlt. impress.*

Fictio Iuris naturam imitatur in quantum potest, *l. adoptio. ff. de adoptionib. Bart. & cæteri in l. si is, qui prò emptore. ff. de vsucap. Pichard. ad Princip. Instit. quibus modis testam. infirmentur. num.* 5. *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 1. *compar.* 26. *num.* 22.

6 FICTIO cessat, vbi veritas locum habere potest, *l. nec ei. §. 1. ff. de adopt. Decian. cons. 11. num. 139. lib. 1.* vbi quòd fictio semper cedit veritati, *Cardin. Tusch. tom. 3. lit. F, concl. 221. num. 14.* quia vbi concurrunt veritas & fictio, semper veritas præfertur, & attenditur, *Angel. Aretin. cons. 135. Intellecto. num. 11. in fine, cum seq. vers. quinimò, Franc. Curt. Iun. cons. 63. num. 4.* vbi quòd quando fictio & veritas tendunt ad eundem finem, inspicitur magis veritas, quàm fictio.

SVMMARIVM.

1 *Fidem fallere, & promissa non adimplere graue est.*
2 *Hispanorum mos esse non seruare fidem, qui incautè pronuntiauerint.*
3 *Hispanorum fidelitatem qui extollant referuntur.*
4 *Principi ratione dignitatis grauiùs est fidem fallere.*
5 *Princeps grauiùs peccat frangendo fidem, quàm inferior, & priuatus.*
6 *Fides publica etiam hostibus est seruanda.*
7 *Fidem frangenti fides non est seruãda, etiamsi interuenerit iuramentum, vt n. 10.*
8 *Amplia vt procedat, etiamsi in minimo fides deficiat.*
9 *Obligati obseruare pacta & conuentiones, si contraueniunt etiam in vno, non possunt petere sibi obseruari.*

Fides.

AXIOMA XCVIII.

1 FIDEM fallere, & promissa non adimplere graue est, *l. 1. in princip. ff. de constit. pecun. l. 1. ff. de pactis, Hippol. sing. 42. Roman. cons. 52. in quæstione, col. 1. vers. cùm ergo, Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 3. §. 4. nu. 1. Tiraq. lib. 13. cõnub. num. 42. Roland. cons. 85. num. 3. vol. 3. Lara in l. si quis à liberis. §. si mater. num. 23. ff. de liber. agnosc. Menoch. cons. 156. num. 22. Matien. l. 2. glos. 1. à num. 1. tit. 16. lib. 5. nouæ Recopil. Flamin. Paris. de confident. quæst. 6. num. 3. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 268. & resp. 2. num. 11. Roias sing. 63. à princip. Petr. Martin. in cap. afferte, de præsumpt. in verbo afferte. p. 1 num. 19. Anton. Quesad. diuers. quæst. cap. 30. num. 13. ad finem, Menoch. cons. 156. num. 22.* Dum hæc inter studendo scriberem, inueni Ioan. Andr. in proœm. Decretal. incautè dicentem, quòd
2 Hispanorum mos est non seruare fidem, vbi *Bald. col. 6. vers. quare si aliqua*, ita inquit, *Caue tibi omnino à Cathalanis*, quorum dicta referunt, *Boër. decis. 179.*
3 *num. 8. & Menoch. de arbitr. casu 57. num. 48.* Miror equidem clarissimos Iurisconsultos ita parum modestè loquutos, nostris falsò imponentes, quod in illis non inuenitur, quorum fidelitatem ac fidem mirè extollunt *Titus Liuius decad. 4. lib. 4. Mar. Sicul. de Hispanorum moribus, lib. 4. propè fin. Ioan. Rendina de maiest. Princip. in verbo non armis solùm declaratam. num. 17. cum seqq.* Et ideò Imperatores Romani consueuerunt semper, fidelitate Hispanorum nota apud omnes existente, in custodiam corporum milites Hispanos adhibere iam inde à Iulio & Augusto Cæsare, vt recensent *Sueton. in August. cap. 49. Liui. decad. 3. Morales lib. 9. cap. 41.* Et ita Sertorius de cognatis non fidens ex incolis, Hispanis custodiam habebat, vt obseruat *Morales lib. 8. cap. 19. & 20.* Christiani enim famuli erant olim Imperatorum, cósque vt fideliores securiùs retinebant in domo, & custodia ipsi Imperatores, vt de Neronis seculo patet ex *D. Paulo cap. 4. ad Philip. Salutant vos omnes Sancti, maximè qui de domo Cæsaris sunt*; idque notant eius seculi scriptores, & præcipuè *Tertul. cap. 36. & 37. in Apologet. aduersus gentes, & Irinæ. lib. 4. cap. 49. contra hæreses.*

FIDEM si grauè est priuatis fallere, vt num. 4
præcedenti probauimus, grauiùs est Principi ratione dignitatis, *arg. l. presbyteri, C. de Episcop. & cleric. cùm quidam, de iureiur. cap. sicut dignum, de homicid.* grauiùs enim peccat Princeps frangendo fidem 5
quàm inferior, & priuatus, *Paris. cons. 82. n. 49. vol. 1. Bellon. cons. 37. in fine, Aym. Crauet. cons. 241. num. 19. vol. 2. Roland. cons. 1. num. 32. vol. 2. Cephal. cons. 545. n. 100. Menoch. cons. 1. num. 227. & cons. 27. num. 24. & cons. 721. n. 3. Rodolphin. de absoluta Principis potest. cap. 6. num. 183.* conueniunt tradita per *Pereg. cons. 87. num. 11. vol. 1.*

FIDES publica etiam hostibus est seruanda, *l.* 6
conuentionum. ff. de pactis, c. noli 23 q. 1. quia est de iure gentium primæuo, & sic de iure naturali, & semper continet bonum, & æquum, aliàs Princeps non seruans fidem priuaretur commercio hominum, quòd est summè cauendum, vt ait *Castren. cons. 318. viso & examinato, col. pen. vers. iis non obstantibus, Bald. cons. 343. Illustris domine, in fine, lib. 2.* vbi quòd si quis captus in bello licito, relaxetur sub iuramẽto de reuertendo, tenetur reuerti: vbi tamen limitat, quando ageretur de redeundo ad capturam propter debitum ciuile, quia non tenetur reuerti, *& cons. 358. licet latrunculis, per totum, eod. lib. 2.* vbi quòd quando bellum non est iustum, vel propter crudelitatem hostium relaxatus timet mortem, non tenetur redire, quamuis promiserit etiam cum iuramento reuertere. Et hoc Axiom. exornant *Duen. reg. 16. in fine. Menoch. cons. 100. num. 187. & num. 218. cum seqq. Cardin. Tusc. tom. 3. lit. F. concl. 335. per totum, Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 2. differ. 11. num. 4. cum seqq.* vbi intelligit de personis publicis, non de priuatis.

FIDEM frangenti fides non est seruanda, *l.* 7
eum qui. §. 1. ff. de inoff. testam. l. quaero 56. §. inter locatorem. ff. locati, l. qui fidem ff. de transact. l. Iulianus. §. offerri. ff. de action. empti. l. cùm proponas 21. ad fin. vbi *gloss. vlt. Bart. Bald. & Alex. C. de pactis, l. pollicitatione 3. C. de sponsalib. cap. esto subiectus*, vbi *gloss. verbo deferatur. 95. dist. cap. peruenit 3. vers. nec tu*, vbi *gloss. vlt. de iureiur. cap. frustra 75.* vbi *gloss. 1. de regulis Iuris, lib. 6. Roland. à Valle cons. 57. num. 20. lib. 1.* vbi dicit hanc esse regulam generalem, *Ioan. de Anan. cons. 7. num. 8. Socin. reg. 8.* vbi limitat septem modis, *Tiraq. de retract. conuent. §. 3. gloss. vnica, num. 19. Thom. de Thomass. in floribus leg. reg. 129. Ioseph. Ludou. tom 3. commun. opin. tit. de probation. concl. vnic. vers. qualibet enim, pag. mihi 473. Menoch. cons. 1. num. 364. Surd. cons. 359. num. 9. Cardin. Tusch. tom. 3. lit. F, concl. 337. per totam, Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resolut. 17. num. 11. & 13. Christoph. de Pace in scholiis ad leges styli, l. 41. num. 26. Seraphin. de priuileg. Iuramenti, priuil. 64. num. 154. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo fides. num. 2. Farinac. in praxi crimin. p. 1. quæst. 29. num. 65. Alex. Trentasinq. var. resolut. lib. 3. tit. de verb. oblig. resolut. 2. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 169.*

Amplia primò, vt procedat etiamsi in minimo 8
fides

fides deficiat, *Surd. de aliment. tit.8. priuil. 61. n. 26. Sebast. Nanci. ad l. 2.ff.de iure immunit. num. 2. cum seqq. & ad l. si pater, C. de nouation. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. gloss. 31. num. 5. cum seqq. Puteus decis.* 9 *357. in fine, lib. 3. in vtraque edit.* vbi dicit quòd propter vnum minimum capitulum non seruatum, obstat exceptio agenti. Vndè obligati obseruare pacta & conuentiones, si contraueniunt etiam in vno, nō possunt petere sibi obseruari, vt per *Castrens. cons. 176. Videtur, col. 2. in fin. lib. 3. Natt. cons. 481. in fine, Rimin. Iun. cons. 112. num. 30. & seq. lib. 2.* quos refert *Cardin. Tusch. d. l. F, concl. 337. num. 6.*

10 Amplia secundò, etiamsi interuenerit iuramentum, vt per *Roman. consil. 244. Pro euidentia num. 2. Ruin. cons. 136. col. 4. vers. quoad aliud, lib. 5. Roland. à Valle cons. 57. num. 21. lib. 1. Cardin. Tusch. d. concl. 337. num. 3. Mari. Anton. vari. resolut. lib. 1. resolut. 87. num. 22.*

Quæ quidem ampliatio procedit, quamuis vltra iuramentum addit clausula, *Rato manente pacto*, quia adhuc non tenetur seruare fidem & promissa is, cui non seruatur per aduersarium, *Gozadin. cons. 31. num. 5. Roland. à Valle d. cons. 57. num. 22. lib. 1. Cardin. Tusch. d. conc. 337. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Finis est primus in intentione, & vltimus in executione.*
2 *Finis mouet efficientem, efficiens præparat materiam, & tandem in eam præparatam inducit formam, ex quibus finis, & effectus causarum efficitur.*
3 *Actus finis est expectandus, & attendi debet in dispositionibus.*
4 *Inducta ad vnum finem, non debent illius oppositum operari.*
5 *Res denominatur à fine.*
6 *Finis intelligi debet, vt conueniat suo principio.*
7 *Ordinata ad finem boni, non debent malum operari.*

Finis.

Axioma XCIX.

1 FINIS est primus in intentione, & vltimus in executione, *l. 1. C. de execut. rei iudic. Aristot. lib. 2. Physic. cap. 7. quæst. 20. art. 2. Tiraq. in tract. cessante causa, limit. 1. num. 6. Ægid. in procem. decret. super* 2 *gloss. rub. 9.* vbi subdit, quòd finis mouet efficientem, efficiens præparat materiam, & tandem in eam præparatam inducit formam, ex quibus finis, & effectus causarum efficitur, *Surd. consil. 67. num. 30. Cardinal. Tusch. practic. conclus. tom. 3. liter. F, concl. 378. num. 11.* de fine cui competit iudicare, conuenit etiam iudicare de mediis, *Philosophus lib. 1. Ethicor. cap. 1. text. in cap. præterea, de offic. deleg.* nam media sequuntur naturam sui finis, & ab eo regulantur, *l. oratio. ff. de sponsalib.*

3 FINIS actus est expectandus, *l. diximus. ff. de excusat. tutor. Euerard. in topicis legalib. loco 100. Tiraq. de retractu lig. ad finem tit. num. 18. 19. & 23.* Et attendi debet in dispositionibus, quæ ad certum finem factæ sunt, vt contrarium non operentur, quia in præteritis finis est primus in intentione, & finis de Iure communi est victoria, *Oldrad. cons. 283. in princip.* quem refert *Card. Tusch. d. conc. 378. num. 1.* Inducta enim ad vnum finem, non debent 4 illius oppositum operari, *l. legata inutiliter. ff. de adimend. leg. Socin. cons. 38. col. 2. vol. 1. Menoch. cons. 151. num. 30. & cons. 170. num. 11. & consil. 362. num. 34. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 39.*

A FINE res denominatur, *l. ex imperfecto. ff. de* 5 *legat. 3. l. rem non nouam. §. fin. C. de indic. l. sed & si quis. §. 1. ff. de vsufructu. §. omne autem Ius, Instit. de iure naturali, gent. & ciu. cap. fraternitatis. §. fin. de frigidis & malefic. Barthol. Peregr. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. pag. 93. num. 23. & 24.*

FINIS intelligi debet, vt conueniat suo prin- 6 cipio, *Surd. decis. 43. num. 15.* & ideò modus agendi, seu excipiendi inspicitur, vt inde finis colligatur, *gloss. magna in fin. in cap. hoc quippe 3. quæst. 6.* quàm singularem attestatur *Bald. in l. Papinianus, col. pen. C. de sentent. & interlocut. & in l. nec quicquam. §. vbi decretum, de offic. Proconf.* quem referunt *Felin. in cap. 1. num. 17. vers. vltima conclusio, de except. Octau. Glorit. resp. 4. num. 13.*

Ordinata ad finem boni, non debent malum 7 operari, *Gemin. cons. 126. num. 2. vers. ordinata, Card. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. O, conclus. 181.*

SVMMARIVM.

1 *Forma substantialis dat esse rei.*
2 *Forma quibus verbis inducta censeatur, ostenditur.*
3 *Forma in aliquo actu seruanda, si in illo deficiat, actus est nullus.*
4 *Formæ omissio actum vitiat, etiamsi tendat ad faciliorem illius expeditionem.*
5 *Forma non potest adimpleri per æquipollens, nisi quando lex, seu statutus formam inducens considerat effectum.*
6 *Formæ omissio etiam in formabilibus, & pijs causis actum vitiat.*
7 *Aetas, rusticitas, sexus, militia, aut alia qualibet qualitas non excusat, quin formæ omissio actum vitiet.*
8 *Omissio formæ, quæ non continet æquitatem, actum non vitiat.*
9 *Formæ omissio non vitiat, quando aliqua necessitas impedit formam adimpleri.*
10 *Formæ omissio non vitiat fauore dotis.*
11 *Forma quando omittitur ratione scandali vitandi, eius omissio actum non vitiat.*
12 *Formæ omissio non vitiat, quando ex aliis menti formam inducentium satisfactum fuerit.*
13 *Quando lex, seu statutum mandat aliquid fieri cum certa solemnitate, post actum iam factum, solemnitate non adhibita actus non dicitur nullus, nisi eadem lex expresserit, quod actus aliter factus non valeat.*
14 *Forma est de genere indiuisibilium, & si deficiat in minimo, actus in totum corruit, vt num. 15.*

Forma.

Forma.

Axioma C.

1 FORMA substantialis dat esse rei, *l. Diuus. ff. de in integ. restit. l. Iulianus 9. §. si qui rem. ff. ad exhibendum, l. qui haeredi, l. Mauius. ff. de condition. & demonstrat. l. cùm hi. §. Prætor aditus. ff. de transact. l. qui per salutem. ff. de iureiur. l. in conuentionibus. ff. ad municip. l. is qui quadraginta. §. quadam. ff. ad l. Falcid. l. cùm antiquitas. §. cùm autem. C. de testam. Clem. 1. de rebus Eccles. non alienan. Aristot. Physic. lib. 1. cap. 9. quæst. 10. art. 1. Ias. in l. cùm quis. num. 11. C. de Iuris & facti ignor. Castilleon. cons. 17. num. 9.* vbi ait, quòd forma substãtialis sit illa, quæ dat esse rei, *Euerard. in topicis legalib. loco 53. Bald. in l. comparationes, in 3. quæst. in fine. C. de fide instrum. Dec. cons. 429. num. 5. & consil. 434. num. 2. Tiraq. de retractu lig. §. 2. glos. 21. à num. 11. & §. 36. glos. 2. num. 28. & de retractu conuent. §. 4. glos. 6. num. 31. Anton. Gom. vari. tom. 1. cap. 2. num. 7. Escob. de ratiocin. cap. 6. num. 39. & cap. 11. num. 18. & cap. 31. num. 16. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. F. concl. 413. num. 2. Octau. Glorit. resp. 9. num. 34.* Nam quando aliquid requiritur pro forma eius, omissio omnino vitiat quando ea est substantialis, secus si non substantialis, sed accidentalis, ex alleg. per *Franc. Soar. de legibus, lib. 5. cap. 31. num. 2. Salas in simili tract. de legib. q. 96. tract. 14. disp. 16. sect. 9. num. 36.* In dubio autem forma præsumitur substantialis non autem accidentalis secundùm *Mathesil. sing. 130. & 131. Roland. cons. 43. num. 13. lib. 2. & cons. 30. num. 1. & cons. 55. num. 26. lib. 3. Vanti. de nullitatib. rub. quot & quibus modis nullitas in iudicio proponatur, num. 52.*

2 FORMA inducta dicitur sequentibus verbis. Primò, quoties dicitur, id quod dispositum est, seruandum esse pro forma, *Grat. cons. 16. num. 14. lib. 1. Gozadin. cons. 73. num. 13. Roland. cons. 72. num. 61. lib. 3. Virgil. Boccac. in constitut. Picen, gloss. 6. num. 164.* Secundò, quotiescunque additur necessitas aliquid faciendi, *Tiraq. de retract. lig. §. 36. gloss. 2. num. 15. Beroi. quæst. 24. num. 4.* Tertiò, quando disponitur conditionaliter, *Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 30. num. 5. Virgil. Boccac. in constit. Marchiæ, gloss. 6. num. 156. Cardin. Tusch. d. conclus. 414. num. 10. & 13. & 17.* Et ideò formam inductam censeri per ablatiuos absolutos, resoluunt *Matien. l. 9. gloss. 4. num. 1. tit. 11. lib. 5. nouæ Recopil. Roland. cons. 81. n. 15. & 82. cum seqq. lib. 1. & cons. 55. n. 25. lib. 3. Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 5. num. 2. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 31. num. 8. & decis. 131. num. 22.* Quartò, per temporis appositionem, quia tempus ordinatum à statuto, dicitur esse de forma, *Roland. cons. 72. num. 71. lib. 3. Osach. Pedam. decis. 163. num. 9. cum seqq. Virgil. Boccac. in constit. Marchiæ, gloss. 6. num. 162.* Quintò, si aliquid statuatur præter ius commune, *Roland. cons. 72. num. 61. lib. 3. Boccac. d. glos. 6. num. 163. & 165.* Sextò, ex vehementi & studiosa animi applicatione, quàm disponens habet circa modum in dispositione expressum, *Boccac. d. gloss. 6. num. 168.* vbi *num. 169.* subdit, formam censeri etiam inductam per iuramentum, quòd lex seu statutum præcipit interuenire debere in actu, & *num. 167.* resoluit, per dictiones taxatiuas censeri formam inductam.

3 FORMA in aliquo actu seruanda, si in illo deficiat, actus est nullus, *l. Mauius, l. qui haeredi. ff. de condit. & demonstr. l. 1. & 2. C. quando prouocare non est necesse, gloss. verb. irritum, in cap. dilecta, & vbi Panor. num. 4. & Felin. num. 6. de rescript. Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur. num. 67. C. de Reuocand. donat. Roland. cons. 30. num. 2. lib. 3. & cons. 72. num. 54. & 5. eod. lib. 3. & cons. 60. num. 24. lib. 4. Alderan. Mascard. de generali statut. interp. concl. 9. num. 8. & num. 55. vers. & quia, Soar. de legibus lib. 5. cap. 31. num. 1. Salas in simili tract. quæst. 96. tract. 14. disp. 16. sect. 1. num. 1. ante med. vers. ex quibus legibus.*

Amplia primò, etiamsi formæ omissio tendat ad faciliorem actus expeditionem, *glos. in cap. solet, de sentent. excom. lib. 6. Alderan. Mascard. d. concl. 9. num. 57.* 4

Amplia secundò, etiamsi aliquid legitimè fiat, nam adhuc formæ omissio vitiat, quia non potest per æquipollens adimpleri, *gloss. verb. transponentes, in cap. cùm dilecta, de rescript. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloss. 21. num. 11. vers. hæc, & §. 36. glos. 2. num. 58. & de legib. connub. glos. 6. num. 26. & glos. 7. num 188. Osach. Pedam. decis. 163. num. 4. cum seqq. Alderan. Mascard. d. concl. 9. num. 62.* nisi quando lex, seu statutum formam inducens considerat effectum, *Dec. in cap. de appellat. num. 5. cum seqq.* de appellat. *Cephal. cons. 35. num. 46. lib. 1. Menoch. cons. 131. num. 15. Osach. Pedam. decis. 92. num. 15. Card. Tusc. d. lit. F, concl. 414. num. 38.* 5

Amplia tertiò, procedere etiam in fauorabilibus, & piis causis, *Tiraq. d. glos. 21. sub num. 11. Grammat. decis. 79. num. 11. & 14. Roland. cons. 72. num. 59. lib. 3. Alderan. Mascard. d. concl. 9. num. 64.* 6

Quartò amplia, ita procedere, vt non excuset ætas, rusticitas, sexus, militia, aut vna quælibet qualitas, *Roland. cons. 30. num. 8. lib. 3. Cardin. Tusch. d. lit. F, conclus. 415. num. 29.* 7

Limita primò, vt minimè procedat, si talis forma non contineat in se æquitatem, iuxta ea quæ tradunt *Soar. de legib. lib. 5. cap. 31. num. 3. & Ioan. de Salas, in simili tract. quæst. 96. tract. 14. disp. 16. sect. 9. num. 36.* 8

Limita secundò, quando aliqua necessitas impediat formam adimpleri, quia tunc eius omissio non vitiat, *Tiraq. ad leges connub. gloss. 6. num. 34. Paris. cons. 33. num. 29. & 30. lib. 2. Roland. cons. 81. n. 25. 26. 39. 40. 52. 82. cum seqq. Mascard. d. concl. 9. num. 78.* 9

Limita tertiò fauore dotis, & in aliis dotis fauorem respicientibus, *Brun. in tract. stantibus masculis, art. 9. quæst. 3. Alderan. Mascard. d. concl. 9. num. 80. & 81.* vbi *num. 82.* Subdit quòd formæ omissio non vitiat, vbi propter iustam causam illa omittitur, quando præsertim causa iusta talis est, quòd nec eam negasset statutum, si de ea statuentes interrogati essent. 10

Limita quartò, quando forma mittitur ratione scandali vitandi, vel eminentis periculi, quia tunc eius omissio actum non vitiat, *cap. statuimus, de offic. deleg. lib. 6. cap. vbi periculum. §. porrò, de elect. eod. lib. Clem. 1. de foro comp. Paris. cons. 33. à num. 28. lib. 2. Mascard. d. concl. 9. num. 67.* 11

Limita quintò, si ex aliis menti & intentioni formam inducentiũ satisfactum fuerit, *Card. Tusch. d. lit. F, concl. 419. num. 21. & 22. Alder. Mascard. d. concl. 9. num. 76. & seq.* vbi *num. 79.* pariter limitat, quando forma tacitè subintelligitur adimpleta. 12

Limita sextò, vt quando lex, seu statutum mandat aliquid fieri cum certa solemnitate, post actum iam factum solemnitate non adhibita, actus non dicatur nullus, nisi eadem lex expresserit, quod actus aliter factus non valeat, & sic actus in esse produ 13

productus stabit, donec fuerit per sententiam irritatus, *Virgil. Boccac. d. gloss. 6. num. 158. & gloss. 8. sub num. 308. Soar. de legib. lib. 5. cap. 32. num. 2. Salas d. disp. 16. sect. 8. num. 27. post med. Alderan. Moscard. d. concl. 9. à num. 45.*

14 FORMA est de genere indiuisibilium, vt notatur in *l. si veritas, C. de fideicom. Tiraq. de iure mariti. gloss. 6. num. 4. Molin. de primog. lib. 1. cap. 9. num. 17. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. q. 8. num. 94. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 18. num. 76. cum seqq. Cald. Pereira de potest. eligendi, cap. 7. num. 13. prope fin. Escob. de ratioc. cap. 11. num. 19. Anton. Monach. Lucensi decis. 18. num. 2. & 3. Rendina in promptuario recept. sent. tit. 100. num. 5. Rot. decis. 30. num. 3. apud Farin. p. 1. recent.*

15 Et ideo debet non in parte, sed in totum adimpleri, & illa in parte quamuis minima, non adimpleta, in totum actus corruit, *l. cùm hi. §. si prætor. ff. de transact. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de verb. obligat. gloss. & Bald. in cap. 1. in verbo vocationem, de milite vassallo, Bart. in l. 1. §. ait Prætor. ff. ne quid in flum. publ. Alex. cons. 137. n. 15. vol. 5. & cons. 42 n. 16. vol. 1. Dec. cons. 532. n. 4. & 5. Tiraq. de retract. conuent. §. 4. glos. 6. à n. 31. & de iudicio in rebus exig. vers. hoc tamen intellige, Sebast. Medic. de regulis Iuris, reg. 7. à n. 1. Calderin. cons. 314. vers. ad cuius declarationem, aliàs 11. de feudis*, vbi intelligit, vbicunque forma est de substantia actus, & sic substantialis, *Ias. cons. 165. in fine, lib. 2. Bald. cons. 351. n. 9. lib. 5. Azeued. ad l. 18. n. 4. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopil. Gutier. pract. lib. 3. quæst. 15. num. 5. cum seqq. Rendin. in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 100. num. 5. & 6. Gam. Lusit. decis. 45. num. 3. Valasc. cons. 133. num. 3. & cons. 149. num. 6. & cons. 183. num. 3. Roland. cons. 30. num. 5. & cons. 72. num. 58. & 64. lib. 3. Alderan. Mascard. de gener. stat. interpret. concl. 9. num. 61. Soar. de legib. lib. 5. cap. 32. num. 8. cum seqq. Farin. in praxi crimin. p. 4. cons. 76. num. 13. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 5. quæst. 6. num. 227. Card. Tusch. d. tom. 3. lit. F, concl. 415. num. 28. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 4. num. 137. Mari. Antonin. vari resol. lib. 11. resol. 11. num. 4. & resol. 92. num. 4. Card. Pereira de empt. cap. 3. num. 15. Octau. Glorit. resp. 9. num. 34. Rot. decis. 671. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.* Vide *suprà Axiom. 12. num. 24.*

SVMMARIVM.

1 *Forum sortiri, & statutis ligari, paria sunt.*
2 *Forensis contrahens in loco, tenetur seruare solemnitates loci.*
3 *Forum sortiri, & consuetudine ligari, à pari procedunt.*

Forus.

AXIOMA CI.

1 FORVM sortiri, & statutis ligari, paria sunt, *gloss. in l. 2. ff. de eo quod certo loco, & in cap. quod clericis, de foro comp. Alex. cons. 157. num 15. lib. 2. & cons. 211. Visa facti num. 5. in fine, vers. similiter, eod. lib. 2. & cons. 44. num. 10. lib. 5.* vbi ait, quòd in omnibus casibus, in quibus quis delinquendo in territorio, vel contrahendo dicitur sortiri forum, vt ibi conueniatur, ita poterit eisdem casibus ligari statuto, quia à pari procedunt, *Thesaur. Pedam.*
2 *decis. 123. n. 11. Menoch. cons. 343. n. 33. Brunor. à Sole in locis communib. verbo forum. 1. & verbo forensis. n. 5.* vbi hinc infert, quòd forensis contrahens in loco, tenetur seruare solemnitates eiusdem loci, *Cardin. Tusch. tom. 4. lit. F, concl. 444. per totam, Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de exemptione clericorum à statutis sæcularibus. §. 1. n. 7.*

FORVM sortiri, & consuetudine ligari, à pari 3
procedunt, vt per *Alex. cons. 217. Viso quodam. n. 6. vers. hoc confirmo, lib. 7. quem refert Cardin. Tusch. d. concl. 444. n. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Fraus, & dolus nemini debet patrocinari.*
2 *Fraudibus non est via aperienda.*
3 *Fraudibus via quòd aperiatur non est curandum, si principaliter hoc non fieret, sed secundariò.*
4 *Fraudibus vt occurratur, Ius admittit latam interpretationem.*
5 *Opinio illa in dubijs est amplectenda, per quam fraudibus obuiatur.*

Fraus.

AXIOMA CII.

FRAVS, & dolus nemini debent patrocinari, 1
l. itaque fullo. ff. de furtis, cap. dictum 30. q. 1. cap. intelleximus, de iudic. cap. tuæ. 12. de cleric. non resid. cap. sedes, cap. ex tenore, de rescript. cap. 2. de dolo, cap. 2. de cognat spirit. cap. 1. de collus. deteg. cap. tuus, de vsuris, Oldrad. cons. 257. n. 41. prope fin. vers. fraus insuper, Crauet. cons. 764. n. 6. Bald. cons. 76. Factum tale est, in fin. lib. 1. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 181. n. 60. & cons. 121. n. 5. & cons. 136. n. 8. & cons. 198. n. 13. Cou. vari. lib. 1. cap. 18. n. 5. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. n. 67. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. F. concl. 474. per totam, Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo dolus. n. 3.

FRAVDIBVS via non est aperienda, *l. in fundo. ff. de rei vendic. l. cùm ij. §. si cùm lis. ff. de transaction. l. qui sub prætextu, C. de sacros. Eccles. cap. perrò, de diuort. Clem. 1. de vsuris, Clem. 1. §. fin. de concess. præb. Lap. alleg. 55. n. 2. in princip. Calderin. cons. 294. vers. item si contrarium, aliàs 2. de rerum permutat. Butr. cons. 5. n. 2. & cons. 42. n. 2. Alex. cons. 2. n. 17. vers. non obstat, lib. 1.* vbi limitat, dicens nõ esse 3
curandum quòd aperiatur via fraudibus, si principaliter hoc non fieret, sed secundariò, ea occasionaliter in quandam potentiam consecutiuam, *& cons. 108. viso. n. 3. & 4. lib. 4. Ioan de Aman. consil. 70. n. 2.* vbi quod non est danda materia delinquendi, *Crauet. cons. 764. n. 6.* vbi quod vt occur- 4
ratur fraudibus, Ius admittit latam interpretationem, & facit dispositionem fauorabilem, *Gemin. cons. 41. n. 11. vers. est ergo istud,* vbi quod argumentum & dispositio interpretatiua reijcitur, vbicunque aperiretur via fraudibus, & dolo in præiudicium tertij, *Petr. de Anchar. cons. 99. Egregie, ac venerabilis*, vbi quòd fraudibus occurrendum est, & quòd dicitur fieri fraus, quoties constitutio, vel lex per indirectum, & cautelam redditur elusoria. *Federic. de Senis cons. 7. n. 5. vers. ista pars videtur, & cons. 93. n. 6.* vbi quòd in dubijs opinionibus illa 5
est amplectenda, per quam fraudibus obuiatur, *Decian. cons. 4. n. 33. lib. 1.* vbi quòd ne dum via non est aperienda, sed occurrendum ne fiant fraudes, *Cardin. Tusch. d. tom. 4. lit. F. concl. 475. per totam. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 50. n. 31. & resol. 61. n. 5.*

Fundamentum.

Axioma CIII.

1 FVNDAMENTO destructo corruit ædificatum, *l. nam origo. ff. quod vi, aut clam. l. egi tecum. ff. de except. rei iudic. cap. cùm Paulus 1. quæst. 1. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 9. quæst. 25. num. 36. Anton. Monach. Lucensi decis. 13. num. 24. & Florent. decis. 48. num. 3. & Bononien. decis. 18. num. 45. Cardin. Tusc. practic. conclus. tom. 4. lit. F, concl. 513.*

FVNDAMENTVM intentionis suæ quilibet probare tenetur, vide *Axiom.* 128.

Futurum.

Axioma CIV.

1 FVTVRA contingẽtia sunt incerta apud nos, vnde dicimus, de futuris contingentibus non est determinata veritas, *l. ventre. ff. de acquiren. hæred. l. si putator. ff. ad leg. Aquil. l. qui bona. §. cùm inter. ff. de damno infecto, D. Thom. 1. p. quæst. 14. art. 13. & lib. 1. contra gentes, cap. 67. Curs. Conimbric. in comment. ad logicam, lib. 1. cap. 8. art. 3. quæst. vnica, Roman. cons. 503. Diligenter. n. 12. vers. non enim scire poterat, Anch. cons. 392. Visis diligenter. num. 5. cum seqq.* Vbi quod etiam aliquando iudicamus futura contingentia secundùm communem contingentiam, *Surd. de alimentis tit. 8. quæst. 1. num. 8. & cons. 454. num. 14. Cardin. Tusc. practic. conclus. tom. 4. lit. F, concl. 568. à princ.* vbi *n. 4* ait fallere quando verisimile est, quod futurum possit euenire, & citat *Bald. in l. fin. §. sed quia, in fin. C. commun. Dec. in l. si idem. cum eodem §. si vna, col. 2. ff. de iurisd. omn. Iudic.*

2 FVTVRA contingentia despiciuntur à præsenti vtilitate, vnde dicitur, ad præsens, oua sunt pullis futuris meliora, *Decis. cons. 474. Viso instrumento. num. 4.* quem refert, *Card. Tusch. d. conc. 568. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Actus, seu verborum geminatio maiorem deliberationem, & enixam voluntatem manifestè induit.*
2 *Confessio extraiudicialis geminata plenè probat.*
3 *Confessio geminata parit actionem.*
4 *Confirmationem inducit geminatio actus præcedentis.*
5 *Confirmatio geminata in forma communi habet vim Motus proprij.*
6 *Consensus geminatus habet vim quandoque iurati consensus.*
7 *Electionem industriæ personæ causat, & conualidat contractuum geminatio.*
8 *Interpellatio geminata magis aggrauat debitorem morosum.*
9 *Litteræ geminatæ habẽt vim Motus proprij.*
10 *Mora geminata non purgatur, quæ aliàs esset purgabilis.*
11 *Pactum nudum geminatum parit actionem.*
12 *Promissio sine causa, quæ non valet, si est geminata, valet.*
13 *Obligatio naturalis geminata parit efficacem actionem, & obligationem.*
14 *Renunciationis vim habet geminatio.*
15 *Renunciatio geminata habet vim specialis renunciationis.*
16 *Simulationem purgat geminata dispositio, & tollit fraudem.*
17 *Rescriptum geminatum habet vim clausulæ,* Non obstante.
18 *Verba geminata operantur quod nihil potest opponi.*
19 *Geminatio actus nihil operatur in multis casibus.*

Geminatio, Geminatus.

Axioma CV.

GEMINATIO actus, seu verborum maiorem deliberationem, & enixam voluntatem manifestè inducit, *l. Ballista. ff. ad Trebel. Bart. in l. cùm scimus. n. 7. C. de agricol. & cens. lib. 11. Dec. in l. 1. num. 30. C. de pactis, & cons. 51. col. 2. & cons. 180. col. 3. Corn. cons. 59. n. 8. & cons. 140. num. 2. lib. 2. Paris. cons. 94. num. 4. vol. 2. & cons. 89. num. 23. lib. 3. Curt. Iun. cons. 264. num. 32. in fine, Crauet. cons. 201. num. 42. & cons. 20. num. 2. & cons. 54. num. 7. Decian. consil. 57. num. 41. lib. 1. & cons. 46. num. 37. cum seqq. lib. 2. & cons. 1. num. 42. & 43. lib. 3. Franc. Becc. cons. 70. num. 10. Gutier. pract. lib. 3. quæst. 17. num. 134. Cephal. cons. 40. num. 8. & 9. Surd. cons. 10. num. 54 & cons. 73. num. 64. Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transact. num. 260. cum seqq.* vbi ampliat, etiamsi sit facta in vno instanti, *Menoch. cons. 10 num. 1. & cons. 255. num. 41. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 230. num. 14. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 3. num. 7. & lib. 2. resol. 35. num. 9. Ferrer. in Constitut. Cathaloniæ gloss. 1. num. 123. Card. Tusc. practic. conclus. tom. 4. concl. 28. à princip. Octau. Glorit. resp. 1. p. 2. num. 58. Rot. decis. 626. num. 5. apud Farin. p. 2. recent. & decis. 676. num. 2. ead. p. 2. recent.* Actus enim geminati maiorem firmitatem inducunt, vt dixi *sup. Axiom. 12, num. 14.* & censentur gesti cum maiori animi deliberatione, *cap. etsi Christus, de iureiur. Dec. cons. 1. sub num. 1. & cons. 504. col. fin. Barbat. cons. 43. vol. 2. Osach. decis. 38. num. 16. Roland. cons. 61. num. 39. & 40. vol. 2.* quos refert & sequitur, *Octau. Glorit. vbi sup. num. 59.* vbi *num. 60.* post *Menoch. cons. 393. num. 17.* intelligit maximè quando geminatio fit ex interuallo. 1

Confessio extraiudicialis geminata plenè probat, quia habet vim confessionis iudicialis, *Ias. in §. in personam. n. 48. Instit. de actionib. Ioan. de Anania cons. 55. n. 3. Rom. cons. 290. In casu proposito. n. 7. Afflict. decis. 164. n. 3. Florian. de S. Petro cons. 21. in fine, n. 56. & 57. Paris. cons. 73. n. 6. lib. 2. Brunor. à Sole in locis communib. verbo confessio n. 20. Card. Tusch. tom. 4. lit. G, concl. 28. à num. 39 vsque ad 48. Farinac. in praxi crimin. quæst. 82. num. 13. & p. 4. cons. 38. lit. B, & ibi decis. 89. num. 5. vbi addit. lit. C. Decian. cons. 46. num. 38. lib. 2.* 2

Confessio geminata parit actionem, *Corn. cons. 223. num. 10. lib. 1.* & inducit obligationem, *Decian. cons. 44. num. 76. lib. 3. Card. Tusc. d. conc. 28. num. 45.* 3

Confirmationem inducit geminatio actus præcedentis, *Paris. cons. 19. num. 122. lib. 2. Card. Tusch. d. concl. 28. num. 32.* Et confirmatio geminata in forma communi habet vim Motus proprij, *Dec. cons. 33. num. 2. Card. Tusch. d. concl. 28. num. 55.* vbi *num. 56. decla* 4

56. declarat, vt procedat, si Papa etiam confirmans bis rescripsisset, aliàs secus.

6 Consensus geminatus habet vim quandoque iurati consensus, *Berot. cons.* 12. *n.* 7. *lib.* 2. *Card. Tusch. d. concl.* 28. *num.* 50. & tollit læsionem ex *l.* 2. *C. de rescind. vendit.* in maiore, *Roman. cons.* 54. *visis circa fin. Crauet. cons.* 151. *num.* 31. *& cons.* 160. *num.* 6. *Card. Tusch. d. conclus.* 28. *num.* 90. *Verùm quod geminatus consensus minoris parum operetur, resoluit. Paris. cons.* 69. *num.* 71. *lib.* 2. quem refert *Cardin. Tusch. d. concl.* 28. *num.* 103. vbi *num.* 112. post *Roman. d. cons.* 54. *& Crauet. d. cons.* 160. *num.* 6. obseruat, quod licèt consensus geminatus in maiore tollat resciſſionem, & læsionem vltra dimidiam, tamen secus est, si primus consensus est in ætate minori, & secundus in maiori, quia arguit maiorem animi declarationem, sed non auget obligationem, vt sit remissa læsio enormissima.

7 Electionem industriæ personæ causat, & conualidat contractuum geminatio, *Corn. cons.* 81. *num.* 28. *lib.* 1. quem refert. *Cardin. Tusch. d. conclus.* 28. *num.* 28.

8 Interpellatio geminata magis aggrauat debitorē morosum, *Ias. in l. si ex legati. num.* 18. *ff. de verbor. obligat.* quem refert *Cardin. Tusch. d. concl.* 28. *nu.* 57.

9 Litteræ geminatæ habent vim Motus proprij, qui exprimendus esset, *Paris. cons.* 9. *num.* 21. *lib.* 3. *Decian. cons.* 46. *num.* 43. *lib.* 2. *Curt. Iun. cons.* 310. *num.* 131. vbi quod tollunt omnem subreptionem, refert *Cardin. Tusc. d. concl.* 28. *num.* 49.

10 Mora geminata non purgatur, quæ aliàs esset purgabilis, *Ias. in l. vinum. num.* 17. *ff. si certum pet. Marsil. in l.* 1. *§. quæstioni. num.* 16. *ff. de quæst. Caput. decis.* 19. *num.* 4. *Cephal. consil.* 25. *num.* 2. *lib.* 1. *Crauet. consil.* 346. *num.* 12. *&* 13. *Card. Tusch. d. concl.* 28. *num.* 33.

11 Pactum nudum geminatum parit actionem, *Cephal. cons.* 40. *num.* 10. *lib.* 1. *Decian. cons.* 46. *num.* 39. *lib.* 2. quos refert, *Cardin. Tusch. d. concl.* 28. *num.* 24. Pactum de donando si est geminatum, importat donationem, *Menoch. cons.* 1. *num.* 236.

12 Promissio sine causa, quæ non valet, si est geminata valet, *Decian. cons.* 46. *num.* 40. *lib.* 1. *Cardin. Tusch. d. concl.* 28. *num.* 27.

13 Obligatio naturalis geminata parit efficacem actionem, & obligationem, *Decian. d. cons.* 46. *num.* 40. *lib.* 2. *Card. Tusch. d. concl.* 28. *num.* 26. *&* 82.

14 Renunciationis vim habet geminatio, & trahitur etiam ad incogitata, *Socin. Iun. in l. qui Romæ. §. duo fratres. num.* 120. vbi *Rip. num.* 69. *ff. de verb. obligat. idem Socin. cons.* 20. *lib.* 4. *Roman. cons.* 403. *Cardin. Tusch. d. concl.* 28. *num.* 95.

15 Renunciatio geminata habet vim specialis renunciationis, *Paris. cons.* 9. *num.* 20. *lib.* 3. *Card. Tusch. d. concl.* 28. *num.* 96.

16 Simulationem purgat geminata dispositio, & tollit fraudem, & deceptionem, *Decian. d. cons.* 46. *num.* 38. *lib.* 2. *Cardin. Tusch. d. concl.* 28. *num.* 75.

17 Rescriptum geminatum habet vim clausulæ, *Non obstante*, *Felin. in cap. nonnulli. num* 14. *de rescript. Cremens. sing.* 136. *Ruin. cons.* 111. *num.* 19. *lib.* 5. vbi limitat, quando secūdum rescriptum non emanauit in augmentum primi, sed in declarationem, & respicit potiùs difficultatem introitus, & illam tollit, & sic est quædam confirmatio, quæ non operatur derogationem Iuris communis, *Menoch. de arbitrar. lib.* 2. *casu* 202. *num.* 79. vbi declarat multipliciter, *Card. Tusc. d. concl.* 28. *à num.* 77. vbi *num.* 81. ait, rescriptum geminatum habere vim derogationis, & clausulæ Motus, quando in secundo est facta mentio de primo, aliàs non.

Verba geminata operantur quod nihil potest opponi, *Curt. Iun. cons.* 278. *num.* 18. *Card. Tusc. d. concl.* 28. *num.* 44. Verbo importantia arbitrium boni viri si geminantur, important liberam voluntatem, *Rimin. Iun. cons.* 65. *num.* 19. *lib.* 1. *Paris. cons.* 71. *n.* 18. *&* 19. *lib.* 3. vbi plura cumulat, & dicit quod verba, *Placuerit*, &, *Videbitur*, cumulata important liberam voluntatem. Verba quantumcumque vniuersalia licèt non trahantur ad incognita, tamen trahuntur si sint geminata, quia sufficit in genere cogitatum esse, *Crauet. cons.* 531. *num.* 2. *&* 3. *& cons.* 630. *num.* 3. *&* 4. *Card. Tusc. d. concl.* 28. *num.* 60. Verba enunciatiua geminata efficiuntur dispositiua, vt probant *Barbat. cons.* 32. *num.* 1. *lib.* 3. *Castren. cons.* 92. *col.* 2. *num.* 3. *lib.* 2. *Roman. cons.* 65. *num.* 5. 18

GEMINATIO actus nihil operatur in multis casibus, de quibus *Paris. cons.* 110. *num.* 47. *cum seqq. lib.* 1. videlicet quando exprimitur pluries illud quod tacitè inest, & *num.* 48. quando expressio geminata induceret contrarium effectum, & *num.* 49. quando magis explicitè declaratur illud quod erat expressum, & *num.* 50. quod non operatur contra naturam contractus, vel rei in contractum deductæ. Item non operatur facta eodem contextu, quia dicitur vna, *gloss. in l. si conuenerit. ff. de pignorat. act. gloss. in verbo instanti, in cap. ab eo, de appellat. lib.* 6. *Roman. cons.* 427. *num.* 3. *Cephal. cons.* 94. *in fin. lib.* 1. *Paris. cons.* 71. *num.* 20. *vers. nec obstabit, lib.* 3. vbi declarat, *Decian. cons.* 37. *num.* 92. *lib.* 2. vbi ait, quod licèt geminatio plus operetur, quando ex interuallo ex diuersis scripturis, tamen etiam aliquid operatur, si est in eodem instrumento. Item nihil operatur, quando gerens actum non habet potestatem, & in præiudicium tertij, & in actu suspecto, & vbi in actu geminato interuenit defectus, vel vitium, ita *Crauet. cons.* 494. *num.* 16. *&* 17. *Cardin. Tusc. d. concl.* 28. *à num.* 102. *vsque ad n.* 120. vbi post *eundem Crauet. cons.* 70. *num.* 30. obseruat, aliquando verba geminari, vt quis sibi pleniùs, & clariùs prouideat, non autem vt plus operentur. 19

SVMMARIVM.

1 *Dispositio generalis omnes species comprehendit.*

2 *Genus tantum operatur quoad omnia, quantum species quoad specialia.*

3 *Generalis loquutio, seu prohibitio comprehendit omnia.*

4 *Generalis dispositio non extenditur ad non verosimilia, non cognita, non cogitata, illicita, &c.*

5 *Verba generalia nunquam trahuntur ad ea, quæ disponentibus sunt impossibilia.*

6 *Quietatio vel liberatio generalis non extenditur ad dolosè occultata.*

7 *Sermo generalis non comprehendit prohibita, & quæ de Iure fieri non possunt.*

8 *Impugnatio generalis non comprehendit ea, quæ impugnanti sunt fauorabilia.*

9 *Mandatum Principis non comprehendit illicita.*

10 *Locutio generalis personam loquentis non comprehendit, limita, vt n.* 13.

11 *Rescriptum generale non cōprehendit Prin-*

tipem concedentem, seu confirmantem.

12. *Promissio de defendendo non intelligitur contra seipsum.*

13 *Dispositio generalis nō comprehendit ea, quæ non esset quis in specie comprehensurus.*

Generalis.

Axioma CVI.

1 Generalis dispositio omnes species comprehendit, & expressio generis continentis species operatur idem, ac si singulæ species essent expressæ, *l. si chorus. ff. de legat. 3. Alex. cons. 233. Ponderatis, n. 16. lib. 6. Federic. de Senis cons. 84. In puncto, in princip. & cons. 85. Statuto ciuitatis. n. 2. &*
2 3. vbi quod tantùm operatur genus quoad omnia, quantum species quoad specialia; *Zabarel. cons. 99. n. 2. vers. quarto*, vbi quod idem operatur genus, seu dispositio generalis, quod specialis, quando non subest ratio diuersitatis, *Anchar. cons. 3. n. 4. in fine*, vbi de legato generali, vt idem operetur in genere, quod speciale in specie, *Gemin. cons. 65. num. 19. vers. circa primum, Bald. cons. 1. num. 5. vers. ratio. differentiæ, lib. 3.* vbi quod genus resoluitur in singularitates, *Natt. cons. 613. num. 3. Curt. Iun. cons. 199. num. 15.* vbi ampliat maximè quando generalis dispositio non potest verificari, nisi in vna specie, quia tunc habetur pro speciali, & indiuidua, *& cons. 316. in princip.* vbi quod expressio generalis idem operatur, quod particularis, *Franc. Becc. cons. 80. num. 7. cum seqq. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 4. concl. 29. per totam, Franc. Molin. de ritu nuptiarum, lib. 3. quæst. 87. num. 17.*

3 Generalis loquutio, seu prohibitio comprehendit omnia, *l. cùm quærebatur. ff. de verb. signific. it. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 48. num. 12. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæst. 54. num. 4. etiam minima, cap. maioribus, de præbend. D. Barbos. in l. cùm prætor. §. 1. num. 112. ff. de iudic.*

4 Generalis dispositio non extenditur ad non verisimilia, non cognita, non cogitata, illicita, neque ad ea, quæ specialiter quis non expressisset, *Federic. de Senis cons. 125. num. 1. Curt. Iun. cons. 267. num. 3.* vbi quod generalis dispositio non trahitur ad ea, quæ de nouo superueniunt, *& cons.*
5 *294. num. 71.* vbi quod generalia verba nunquam trahuntur ad ea, quæ disponentibus sunt impossibilia, *& cons. 334. num. 36.* vbi quod generalis dispositio nunquam comprehendit actus iuratus, *Roman. cons. 209. Pro verificatione. num. 2.* vbi quod nunquam præsumitur quis velle comprehendere sub generali dispositione illud, de quo specialiter disponere non potuisset, *& cons. 108. in fine*, vbi quod generalis quietatio, vel liberatio non exten-
6 ditur ad dolosè occultata, quia ad incognita non trahitur, *& cons. 403. Pro decisione num. 4.* vbi quod verba generalia laudi nunquam extenduntur ad ea, quæ in specie arbitri non potuissent arbitrari, *Ioan. de Imol. cons. 82. in princip.* vbi quod generalis dispositio non comprehendunt ea quæ inducunt peccatum, *Fulgos. cons. 146. num. 1.* vbi quod ge-
7 neralis sermo non comprehendit prohibita, & quæ de Iure fieri non possunt, *Corn. cons. 269. In hac consultatione. num. 23. lib. 1.* vbi quod generalis approbatio non trahitur ad dolosè gesta, *& cons. 176. num. 21. lib. 2.* vbi quod in mādato generali non veniunt ea, quæ quis in specie non esset mandaturus, *& cons. 89. num. 12. lib. 3. & cons. 83. num. 2. lib. 4.* vbi quod generalis concessio, seu gratia non comprehendit ea, quæ concedens in specie non esset verisimiliter concessurus, *Crauet. cons. 33. num.*
5. vbi quod impugnatio generalis non compre- 8
hendit ea, quæ impugnanti sunt fauorabilia, *& cons. 34. num. 8.* vbi quod sicuti generalis dispositio non comprehendit tertij præiudicium, ita neque præiudicium disponentis, *& cons. 95. num. 10.* vbi quod clausulæ generales non comprehendunt maiora expressis, *& cons. 70. num. 28.* vbi quod generalis dispositio non comprehendit ea, in quibus potest esse captio, & læsio, *& cons. 100. num. 6. & num. 6. & n. 8. & cons. 109. num. 6.* vbi quod non comprehendit ea, quæ sunt in specie prohibita, *& cons. 158.*
num. 9. vbi quod mandatum Principis non compre- 9
hendit illicita, *& cons. 160. num. 5.* vbi quod generalis ratificatio non comprehendit illicita, neque ea quæ ratificans verisimiliter non inclusisset, *& cons. 172. n. 4.* vbi quod rescriptum Principis generale non extenditur ad ea, quæ Princeps facere non potest, vel etiam difficiliùs facere solet, latè *Cardin. Tusch. tom. 4. lit. G, concl. 31. per totam.*

Generalis loquutio personam loquentis 10
non comprehendit, *l. inquisitio, C. de solut. cap. 1.* vbi *gloss. vlt. de prohibita feudi alien. per Federic. Curt. Iun. cons. 332. num. 4.* vbi dicit esse vulgatam Iuris regulam, *Crauet. Cons. 274. num. 12. & cons. 296. num. 30. & cons. 585. num. 30.* vbi dicit, quod materia est brocardica, *& cons. 25. num. 5.* vbi quod per clausulas generales non censetur quis velle seipsum ligare, latè *Surd. cons. 47. num. 19.* vbi quod generale rescriptum, & generalis dispositio non comprehendit
Principem confirmantem, vel concedentem, etiamsi 11
dicat, *ex certa scientia*, & *num. 20.* quod statutum generale non ligat conditorem, & *num. 22.* quod iurans adiuuare contra omnem personam, non intelligitur contra seipsum, & *num. 23.* quod cedens iura contra omnes, non censetur cedere contra seipsum, *Afflict. decis. 319. num. 8.* vbi quod promissio 12
defendendo non intelligitur contra seipsum. Et quod communitas non continetur sub generali loquutione gabellæ, quando ipsa non tenebatur priùs soluere, resoluunt *Boër. decis. 213. num. 2. Surd. d. cons. 47. num. 22. & 23. Cardin. Tusch. d. tom. 4. lit. G. concl. 33. à princip.*

Limita Axioma quādo constat de mente, vel ma- 13
teria subiecta aliud suadet, vel subest ratio, quod persona loquentis includatur, *Cyn. in d. l. inquisitio, Gabr. commun. tit. de verb. significat. concl. 9. num. 7. Crauet. consil. 274. post num. 12. Curt. Iun. cons. 195. in fin. num. 46. Menoch. de præsumpt. lib. 3. de præs. 44. num. 27. Cardin. Tusch. d. concl. 33. num. 17.* vbi *num. 18. & 19.* post *Dec. cons. 104. Et diligenter. num. 4. & 5.* limitat etiam quando cessio fieret ex causa onerosa, vel quando sumus in dispositione legis, quia continetur persona loquentis, secus in dispositione hominis.

Generalis dispositio non comprehendit 14
ea, quæ non esset quis in specie comprehensurus, *l. in obligatione generali. ff. de pignorib. l. 3. ff. de euiction. l. qui peculij. ff. de peculio, cap. veniens, cap. Quintauallis, de iureiur. cap. vlt. de officio Vicarij, lib. 6. Corn. cons. 89. num. 12. lib. 3. & cons. 83. num. 2. lib. 4. Surd. cons. 73. num. 17. Cardin. Tusch. d. lit. G, concl. 31. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Generi per speciem derogatur, & num. 2. redditur ratio.*

3 *Specialis dispositio derogat generali.*

4 Lega

4 *Legatum speciale derogat generali.*

5 *Generi per speciem derogatur, siue præcedat, siue sequatur genus.*

6 *Speciei derogatur per speciem magis specialem.*

7 *Rescriptum, siue mandatum speciale derogat generali.*

8 *Statutum speciale semper præualet generali.*

9 *Tempus speciale derogat generali.*

10 *Obseruantia specialis derogat generali.*

11 *Compromissum speciale derogat generali.*

12 *Consuetudo specialis derogat generali.*

13 *Generalis prouisio demandata non se extendit ad specialiter prouisa.*

14 *Testibus duobus in specie magis creditur, quàm mille in genere deponentibus.*

15 *Contractus specialis derogat generali.*

16 *Species derogat generi, quando in eadem lege sunt verba specialia & generalia.*

17 *Opinio communis in genere, derogatur per opinionem in specie in casu indiuiduo.*

18 *Generi per speciem derogatur etiam in prouisione hominis.*

19 *Generi per speciem non derogatur, quando species & genus se inuicem compatiuntur.*

20 *Genus & species quando apponuntur fauore eiusdem personæ, genus non tollitur, neque restringitur per speciem subsequentem.*

21 *Species quando accedit generi, vel apponitur ad coadiuuandum genus, generi per speciem non derogatur.*

22 *Genus quando est certum, determinatum, & præcisum, tunc generi per speciem non derogatur.*

23 *Generis declaratio quando consistit in eadem specie, tunc species non derogat generi.*

24 *Iurisdictionalia si dentur in genere, & in specie, censentur potiùs per speciem concessa accumulatiuè, quàm derogatiuè.*

25 *Litteris gratiosis generalibus ad beneficia non derogatur per speciales posteriores, quando ex primis generalibus esset ius quæsitum.*

26 *Vltima quantuncunque generalia derogant primis.*

27 *Priuilegium speciale non derogat generali; intellige vt num. 28.*

29 *Genus includit omnes species sub genere comprehensas.*

30 *Genus verè, & propriè repræsentatur in qualibet specie.*

31 *Genere remoto remouentur species.*

32 *Genus in suo genere tantum operatur, quantum species in sua specie.*

33 *Genus perire non potest.*

Genus.

Axioma CVII.

Generi per speciem derogatur, *l. in toto iure 81. ff. de regul. Iuris, l. sanctio 41. ff. de pœnis, cap. 1. cap. pastoralis, §. quoniam de rescript. cap. 1. de regulis Iuris, lib. 6.* exornant *Fulgos. cons. 215. in princip. Angel. cons. 355. Vtrùm per statutum, in princip. Bald. cons. 292. num. 3. lib. 2. Mantu. Dialog. 90. vers. quia, Menoch. cons. 141. num. 26. cum seqq. & num. 37. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 132. Surd. de aliment. tit. 2. quæst. 15. num. 130. & tit. 9. quæst. 8. & decis. 255. num. 21 & cons. 352. num. 1. Gutier. practic. lib. 3. quæst. 24. num. 6. Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarræ in proœm. num. 5. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. G, concl. 36. per totum, Aldrete de relig. discipl. tuenda, lib. 2. cap. 7. num. 26. Cas. Argel. de contradict. legitimo, quæst. 2. num. 212. Octau. Glorit. resp. 11. num. 31. Sanctarel. var. resol. p. 1. quæst. 14. num. 5.* 1

Ratio huius Axiomatis in eo consistit, vt genus & species diuersa concordentur; nam vbicunque duæ dispositiones sibi aduersantur, debent ad concordiam reduci, salua quoad fieri potest vtriusque natura, & proprietate, si generi per speciem derogetur, *igitur*, &c. Iuxta quam rationem intelligenda est *glos. in l. si Domino 107. ff. de legat. 1.* dum, inquit, speciem derogare generi ex Iuris interpretatione, & illa quæ mouet *Gamb. in dialect. legali, lib. 3. cap. 3. num. 2.* quia reg. *l. semper in generalibus 190. ff. de regulis Iuris*, cum similibus, non procedit in specie, excepta quæ generi aduersatur. 2

Amplia primò, vt procedat in omni materia, quod specialis dispositio derogat generali, si sunt incompatibiles, *Castren. cons. 476. Videtur quod prædictus, in princip. lib. 2. Cardin. Tusch. d. lit. G, concl. 16. num. 5. Beroi. cons. 57. num. 10. vol. 3. Natt. cons. 7. num. 5. Surd. cons. 56. num. 1. Octau. Glorit. resp. 11. num. 31. vers. quod vendicat.* 3

Amplia secundò in legatis, quia legatum speciale derogat generali, *Abb. cons. 4. In quæstione. num. 5. lib. 2. Bald. cons. 253. num. 3. vers. si verò eidem, lib. 5.* vbi quod si lego Titio duas statuas marmoreas, & etiam eidem lego omne marmor, non veniunt nisi duæ statuæ propter specificationem specialem, quod refert *Crauet cons. 86. num. 4. & 5. Ruin. cons. 90. num. 9. lib. 2.* vbi quod si testator legauit in specie aliquibus sororibus nominatis, postea in genere vocauit sorores, intelligitur de aliis, quia specialis prouisio præcedens derogat generali, & maximè dicit procedere, quando etiam prohibuit honoratas plus petere, *Surd. de aliment. tit. 2. quæst. 15. num. 130. Card. Tusch. d. concl. 36. num. 7. 27. & 53. cum seq.* 4

Amplia tertiò, vt procedat, siue præcedat, siue sequatur genus, *l. seruo 15. ff. de pecul. leg. Dec. num. 7. & 14. in d. l. in toto iure ff. de regulis Iuris, & in cap. 1. num. 6. de rescript.* vbi *Beroi num. 45. Fulgos. cons. 215. in princip. & cons. 135. col. 3.* vbi quod imò etiamsi generalitas sit posterior, & habeat clausulam derogatoriam, specialitas attenditur, *Bald. cons. 253. vers. quintò quia, lib. 5. Ioan. de Imol. cons. 139. num. 7. & cons. 140. num. 3. in fine*, vbi quod generalis dispositio sequens non præiudicat speciali specificè, etiamsi generalis habeat verba habilia comprehendere specialem. 5

Amplia quartò, vt sicut generi per speciem derogatur, ita etiam specie derogetur per speciem magis specialem, & indiuiduam, *Zabar. cons. 149. num. 4. vers. item scimit, Alex. cons. 29. Quoniamque in* 6

princip.lib.1.Bald.conf.371. In volumine,in princip.lib. 5. vbi intelligit,quando sunt species indiuidua, & diuidua paris potentiæ, aliàs secus. Idem procedit etiam inter duo genera, quia minus vniuersale habetur loco speciei, magis vniuersale loco generis, Bald.conf.253.num.4.verf.tertio præmitto,lib.5. Cardin. Tusch.d.concl.36.n.30.

7 Amplia quintò in rescripto, seu mandato speciali, quod derogat generali, etiamsi de eo nullam faciat mentionem, cap. 1. de rescript. Suar. alleg. 28. num.16.Bald.conf.88. Quæritur in princip. lib. 2. vbi extendit idem esse in generali commissione, reuocatione, seu deputatione, quia non reuocat specialem præcedentem, nisi constet de mente, Rebuff. tom.2.ad leges Galliæ,in præfat.tit.de rescript.num.103. Sebast. Medic.de regul.Iuris,reg.1.num.44. Menoch.de arbitrar. casu 97. à num.2. & conf. 36. num. 48. & de præsumpt.lib.6. præf.40.Cardin.Tusch.d. concl.36.à nu. 43.Valasc.conf.72. num. 2. Vnde mandatum de prouidendo speciale derogare generali mandato præcedenti, licèt de illo nulla mentio habeatur,tenent Xuar. d.alleg.28.num.3. Cephal.conf.393. à num.19.lib. 3.Cardin. Mantic.de coniectur.vltim.volunt.lib.9. tit. 6. num.22.Valasc.vbi proximè.

8 Amplia sextò in statutis, quia statutum speciale semper præualet generali, Dec.conf.188.col.3.& conf. 301.col.1.& conf.382.& conf.617.col. pen. Angel. conf. 355. Virum per statutum, Bald. conf. 78. Duo sunt statuta, lib. 1. vbi declarat, quod si statutum speciale continet idem quod ius commune per omnia, tunc statutum generale contrarium disponens præfertur, secus si primum speciale in aliquo discrepat à Iure communi, Alex.conf.89.Circa primum. num. 10. lib.6. Apostil.ad eundem conf.65.num.10.in verbo Bald. lib.7.idem Alex.conf.123.Scripsit.num.10.cum seqq.lib. 4. Fulgof.conf. 215. In primo, in princip. vbi extendit etiam quando statutum generale esset posterius, quia adhuc speciale derogat generali statuto, Corn. conf.66.lib.1. vbi quod si duo sunt statuta specialia, magis speciale attenditur, Angel. conf. 160. in princ. vbi extendit ad statutum generaliter loquens de alienationibus,& de bonis ad cridas ponendis,quia non extenditur ad bona minorum, in quibus per statutum sub certa solemnitate est specialiter prouisum, & conf. 355. per totum, extendit ad statuta contraria,latè Cardin.Tusch.d.concl.36. num. 10. cum multis seqq.

9 Amplia septimò in tempore, quia per tempus speciale, in quo aliqua immunitas conceditur, derogatur generali dispositioni, quod quocunque tempore soluatur gabella, Bald. conf. 256. Præmittenda sunt, verf. quartò præmittendum,lib.4. quem refert Cardin.Tusc.d.concl.36.n.26.

10 Amplia octauò in obseruantia,quia specialis derogat generali, Fulgof. conf. 231. In quodam instrumento,in fine, quem refert Cardin. Tusch. d. concl. 36. num.36.

11 Amplia nonò in compromissis, quia etiam in illis genus per speciem derogatur, ideo si fiat compromissum speciale super pretio venditionis factæ declarando, licèt postea fiant alia compromissa inter easdem partes de litibus, & controuersiis, non est derogatum primo, ita Ioan.de Anan.conf. 19. Visis instrumentis.num.6.& 7.Card. Tusch. d. conclus. 36. num.38.

12 Amplia decimò in consuetudine, quia specialis derogat generali, & attendi debet, Crauet.conf.195. num. 16. quia generalis recipit declarationem à magis speciali, Crauet.conf.118.num.4. Cardin.Tusch. d.concl.36.num.41.

Amplia vndecimò in facultate legitimandi latissimè concessa per Imperatorem etiam ad feuda, 13
quia non veniunt ea feuda, in quibus specialiter Imperator disposuit, quod non succedant nisi nati, & concepti de legitimo matrimonio, quia generalis prouisio demandata non se extendit ad specialiter prouisa, sed species derogat generi, Anchar.conf. 308. Prima facie.num.7. & 8. Cardin. Tusch. d. concl. 36.num.39.

Amplia duodecimò in probatione, quia magis 14
creditur duobus testibus in specie, quàm mille in genere deponentibus, Dec. conf. 488. in fine, Alex. conf.148.num.4.lib.2.Parif.conf.88.nu.31.lib. 3. Card. Tusch.d.concl.36.num.42.& num.65.vbi num.66. post Alex.conf.27.num. 6. lib. 1. subdit, quod probatio in specie delicti, præualet probationi in genere, quod accusatus sit bonæ famæ.

Amplia decimotertiò in contractibus, quia species derogat generi,etiamsi præcedat specialis contractus, Fulgof.conf.215.in princ.Card. Tusch. d. concl. 36.num.64. 15

Amplia decimoquartò, quando in eadem lege 16
sunt verba specialia, & generalia, quia species derogat generi, Angel.conf.214. num. 2. Lap. alleg. 88. num.5.Fulgof.conf.215.in princip. vbi extendunt, vt idem sit quando species, & genus sunt in aliis & diuersis legibus, & se non compatiuntur, neque constat de mente, Cardin.Tusch.d. concl. 36. num.57. cum seqq.

Amplia decimoquintò in opinionibus Docto- 17
rum, quia communis opinio in genere, derogatur per opinionem in specie in casu indiuiduo, vt per Rimin.Iun.conf.265. num. 5. & 6. lib. 3 quem refert Card.Tusch.d.concl.36 n.71.

Amplia decimosextò in prouisione hominis, 18
quia pœna promissa in genere, puta 200. in casu contrauentionis,si partes per pactum speciale conueniunt, quod damnum reficiatur prout liquidabitur, tollit pœnam generalem, Alex conf. 94. in fine, & conf.95.num.7. lib. 4. vbi extendit, vt procedat etiamsi generalis prouisio sit iurata, quæ habet vim specialis, quia intelligitur in eo, in quo consentitur, & non vltrà, refert Cardin. Tusch. d. concl. 36. num.72. & 73.

Limita primò, quando species & genus se inui- 19
cem compatiuntur, stare possunt, ita Bart. in l. seruo.ff.de pecul.leg.Cagnol.in d.l.in toto.num.13. ff. de regulis Iuris, Roman.sing.249.Decian.consil.51. num.16. verf.quartò considero,lib.1. & conf. 122. num. 13. lib.3. Card.Tusch.d.conf.36.num.95.

Limita secundò, quando genus & species appo- 20
nuntur fauore eiusdem personæ, quia genus non tollitur,neque restringitur per speciem subsequentem, Bald.conf.329. in fine, verf. in contrarium, lib.1. Card.Tusch.d.concl.36.num.79.

Limita tertiò, quando species accedit generi, 21
quia prorogato genere, vel mutato,prorogatur, & mutatur species, quæ habet substantiam ab illo genere, & non stat de per se, Lap. alleg. 88. Commune. num.6.circa fin.vbi etiam pariter limitat,quando ratio suadet,quod per generalem prouisionem sit recessum à speciali. Idem quando species apponitur ad coadiuuandum genus,Surd.conf. 56. num. 36. & 37. Card.Tusch. d.concl.36.num.80.& 81.

Limita quartò, quando genus est certum,deter- 22
minatum, & præcisum,Surd.consil.352.num. 11. vbi num. 17. limitat etiam quando genus exprimitur per verba dispositiua, species autem per verba enunciatiua.

Limita quintò, quando declaratio generis con- 23
sistit

sistit in eadem specie, quia tunc species non derogat generi, *Bald.conf.177.In Ecclesia,in fin.lib.1. Cardin.Tusch.d.concl.36.num.*103.

24 Limita sextò in iurisdictionalibus, quia si datur in genere,& in specie,censentur potiùs per speciem concessa accumulatiuè, quàm derogatiuè, vt per *Surd.conf.56.num.35.Gutier.pract.lib.3. quaest.15.num.6.Cardin.Tusch.d.concl.36.num.*102.

25 Limita septimò in litteris gratiosis generalibus ad beneficia, quibus non derogatur per speciales posteriores, quando ex primis generalibus esset ius quaesitum, secus si effectus penderet ab euentu incerto, *Federic. conf. 69. circa fin.vers.item non obstat, Card.Tusch.d.concl.36.num.*101.

26 Limita octauò in diuersis dispositionibus diuerso tempore factis, quia non habet locum regula, quod generi per speciem derogetur, sed contraria, quod vltima quantuncunque generalia derogant primis, *Signorol. conf.* 87. *num.*7. & 8.*Cardin.Tusch.d.concl.*36.*num.*112.

27 Limita nonò in priuilegiis, quia per speciale priuilegium non derogatur generali, *Federic. conf.*197.*vers.non obstat,glos.verb.sed ante, in sum.25.quaest.2.glos.1.lit. verb.super priuilegiis, in d. cap. 1. de rescript. vbi Alb.num.*10. *Felin.num.3. vers.limita, Rip. num.*74.& *Beroi.num.*39. *Alex.conf.155.num.1. lib. 6. Rebuff.tom.2.ad leges Galliae,tit.de rescript.in praefat. num.*105. *Xuar. alleg.* 28. *num.* 10. *Loriot.de regulis Iuris, Axiom.*136.*Menoch. consil.*36.*num.*48. *Cardin. Tusch.d.concl.*36.*num.*99.

28 Intellige in totum, nam in illa speciali parte posse priuilegium speciale posterius minuere prius generale, nulla facta illius mentione, per *tex. in cap.dudum.§. nos igitur, & in cap.quamuis tibi de praebend.in 6.* resoluunt *Syluest. in sum. verbo priuilegium. quaest.*10.*Ruin.conf.*98.*num.* 4. *vol.* 4. *Menoch. de praesumpt.lib.6.praes.40.num.* 21. *Mari. Giurb. consilio crimin.65.num.41.Monet.de commutat.vltim.volunt. cap.8.num.529.Soar.de legibus lib.8.cap.39.num.* 7. *Bonacin.in simili tract.disp.1.quaest.3.puncto* 8.§. 3. *num.* 17. *vers.ex dictis.*

29 Genvs includit omnes species sub genere comprehensas,*l.omnes,* vbi *Angel.C. de praescript.* 30. *l. semper.ff. de regulis Iuris,Mari. Antonin. vari. resolut.lib.2.resol.33.num* 2. *Menoch. conf.* 266. *num.* 69. *Crauet.conf.*134.*num.* 5. etiamsi in vna specie maior sit ratio, quàm in alia,*l.1.§.quod autem. ff. de aleatorib.Rumin.Iun.conf.12.num.31.lib. 1. Decian. conf.* 51. *lib.* 1.& *conf.122.lib.3,Card.Tusch. tom.4. lit. G, concl.*40.*num.*17. *Surd.conf.255.num.20.& conf.* 959. *num.*19.*Mari. Antonin.d.resol.33.num.3.Menoch.conf.*141. *num.*33.

30 Genvs verè, & propriè repraesentatur in qualibet specie, *l.si quid earum.§.interemptum.ff. de legat.3. Surd conf.121.n.3.Bald.conf.239.Testator,in princ.lib.1. Dyn.conf.51. Quaestio.num.3.vers.praeterea, Card. Tusch. tom.4.lit.G, concl.40.num.* 5. & ideo quae praedicantur de genere, debent praedicari de singulis speciebus, *l. iurisgentium.§. sed si fraudandi, in fin.ff.de pactis*, cum aliis citatis ab *Euerard. in topicis legalib. loco* 61.

31 Genere remoto remouentur species,*d. §. sed si fraudandi, l.fundi.§.fin. ff. de fundo instr. l. sancimus,* vbi *Bart.C.de vsur. rei iudic. d.l.1.§.quod autem.ff. de aleatorib.l.1.in fin.ff.de suis,& legit.hared. l. si causa cognita, iuncta glos.verbo peremisti,C.de transact.§.vulgò, Instit.de success.cognat.* cum aliis, de quibus *Euerard. loco* 62. *Sigism. Scacc. de appellat. quaest.* 19. *remed.* 1. *concl.2.n.*11.

32 Genvs in suo genere tantum operatur, quantum species in sua specie, *l.si chorus,in princ. ff. de legat.3. l.si duo.ff. de administ.tutor.d.l.omnes, C.de praescript.triginta, Crauet.conf.161.num.2.Cardin.Tusch.d. tom.4.lit.G, concl.40.num.*20. vbi *num.* 21. *cum eodem Crauet.conf.*118 *num.* 14. extendit etiam in materia odiosa.

Genvs perire non potest, *l. in ratione. §. in certis.ff.ad legem Falcid.l.si te bonis, C. de iure delib. l. incendium,C. si certum petatur, Curt. Iun.conf.* 239. *num.*35. *Anton.Gom.vari.tom.2.cap.2.num.32. col.* 3. *Surd: de aliment.tit.4.quaest.16.num.16.cum seqq.& conf.*391. *num.3.Mari.Antonin.vari.resolut.lib.2.resol.* 13. *num.*3.*Card.Tusch.d.lit.G, concl.40.num.*2. vbi *num.*3. post *Paris.conf.* 94. *num.* 8. *lib.* 2. ait, quod genus non est res mobilis, nec immobilis, sed consistens in intellectu. 33

SVMMARIVM.

1 *Grauare non possum, quem non honoro.*
2 *Grauari nemo debet alterius odio.*
3 *Iacturam sentire non debet quis pro alieno commodo.*
4 *Onere duplici nemo debet grauari.*
5 *Grauatus in vno, in alio debet releuari.*

Grauare, Grauatus.

Axioma CVIII.

Gravare non possum, quem non honoro, *l. ab eo,C.de fideicom.l.si abrogator. ff. de adoptionib.l.vnum ex familia.§.1.ff.de legat.2.l.1.§. sciendum. ff.de legat.3. Tiraq. de priuileg.piae causae,priuil.*37. *Donel.comment.Iuris Ciuilis lib.8.cap.* 7. *Cardin. Mantic. de coniect.vltim.volunt.lib.8.tit.* 1. *num.* 33. *Molin. de primogen.lib.1.cap.1.num.* 8. & *lib.* 2. *cap.* 4. *num.*15. *cum seqq. Peregrin.de fideicom.art.33.num.33. & conf.*63.*lib.4.Menoch.conf.707.num.1. Surd. de aliment.tit.*8.*priuil.14.num.1.& conf.236.num.* 16. *Card. Pereira quaest.forens.conf.31.num.3. Benedict. Pinel.select.Iuris interpret.lib.1.cap.1.num.*13. 1

Gravari nemo debet alterius odio,*l.si quis in suo, in fine,C.de inoffic.testament. l. non debet alteri.ff. de regulis Iuris, cap.non debet* 22.*eod. tit. lib.* 6. *Rebuff. ad l.Vrbis appellatio* 2.*vers.in quantum, prope fin. ff. de verb.signif.pag.mihi* 19.*Surd.decis.*102.*num.*1.*Farinac. in praxi crimin.p.4. conf.* 40. *num.* 45. Iniquum enim est, alium alterius odio praegrauari, *d. l. si quis in suo.§.legis,cap.si compromissarius.§. porrò de elect. lib.* 6. *Palat.in repet.cap.per vestras, de donat. inter virum & uxor.§.8.num.6.cum seqq.Tiraq. de iure mariti, glos.* 8. *num.* 141. *Rebuff. in tract. de except.num.*138.*Farin. d.p.4. conf.* 65. *num.* 98. Nam pro alieno commodo non debet quis iacturam sentire, *l. si quando, C. de testib.Surd.de aliment.tit.7.quaest.37.num.*55. 2 3

Gravari nemo debet alterius facto. Vide *suprà lit.F, Axiom.93.num.* 21.

Gravari nemo debet duplici onere. Vide *infrà lit.O, Axiomat,*169. 4

Gravatvs in vno, in alio debet releuari, *l. eum qui* 30. *ff. de iureiur. l. iure succursum. ff. de iure dotium, l.secundùm naturam. ff. de regulis Iuris, Thom. de Thomasset. in floribus legum.reg.* 134. vbi ait, quod fallit si vnum veniat in consequentiam alterius, *Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. p.* 2. *cap.* 15. *num.*57. 5

SVMMA

S V M M A R I V M.

1 *Habitus non facit monachum, sed sola professio Regularis.*
2 *Habitus facit præsumptionem.*
3 *Actus qualis apparet in sua figura, talis præsumitur in sua essentia.*
4 *Contractus talis præsumitur, qualis in prima sui figura apparet.*

Habitus.

AXIOMA CIX.

1 HABITVS non facit monachũ, sed sola professio Regularis, *cap. porrectum 13. de Regularib. vbi glos. verbo non facit, cap. consuluit, qui clerici, vel vouentes, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. H, concl. 11. num. 1. Campan. in diuersor. Iuris Canon. rub. 12. cap. 4. num. 5. Bellet. disquisit. cler. c. 11. p. 1. tit. de disciplina clericali. §. 15. num. 10. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi nouitiorum, disp. 11. dub. 10. sub num. 1.*

2 HABITVS tamen facit præsumptionem, ita vt in dubio indicetur talis, qualem habitus, quem defert, demonstrat, *l. item apud. §. si quis. ff. de iniur.*
3 *Federic. de Senis cons. 13. num. 3. vers. talis namque* Quia qualis actus apparet in sui figura, talis præsumitur in sua essentia, *Hieron. Tort. in suo consil. post consilia, Anton. de Butr. num. 20. vers. & ideo multum ad propositum, Castren. cons. 261. Visis & consideratis, in princip.*
4 *lib. 2.* & contractus talis præsumitur, qualis in prima sui figura apparet, *Decian. cons. 59. in fin. lib. 1.* refert *Cardin. Tusch. d. lit. H, concl. 12. num. 2. cum seqq.*

Homo.

AXIOMA CX.

1 HOMINIS dispositio facit cessare dispositionem legis, *l. si maritus, C. de procurat. l. vlt. C. de pactis conuent. Anton. Gabr. tom. 3. commun. opinion. lib. 6. tit. de regulis Iuris, concl. 8. Anton. Gom. vari. tom. 1. cap. 9. num. 50. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 2. num. 27. Vital. de Camban. in tract. clausul. p. 4. num. 5. Cardin. Seraphin. decis. 829. num. 3 Ceuall. commun. contra commun. quæst. 265. à num. 1. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 376. num. 1. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 3. cap 11. num. 8. Rot. decis. 392. num. 4. apud Farin. p. 1. recent.* vbi quod hominis prouisio non facit deficere prouisionem legis, quando cum ea concurrere potest.

S V M M A R I V M.

1 *Honor est maximum bonorum.*
2 *Honor lucro, imò etiam vitæ præfertur.*
3 *Honoris & vitæ causa æquiparatur.*
4 *Honor patris est gloria filij.*

Honor.

AXIOMA CXI.

1 HONOR est maximum bonorum, *glos. 1. in extrauag. ad conditorem, in vers. honorem, de verb. signif. Philosoph. Ethicor. lib. 4. D. Thom. 1. 2. quæst. 2. art. 2. Nauar. in tract. de finib. bonorum actuum. num. 45.*
2 Et ideo non solùm lucro, sed etiam vitæ præfertur, *l. isti quidem. ff. quod metus causa, l. reprehendendis, C. de instit. & substitut. l. quisquis, C. de postulando, cap. nolo 12. quæst. 1. Menoch. de arbitr. casu 277. num. 19. Surd. cons. 426. num. 57. Farinac. in praxi crimin. p. 1, quæst. 15. num. 6.* Nam honoris & vitæ causa æquiparatur, *l. iusta causa. ff. de manumis. vind. Gregor. Lop. l. 4. verbo las leys. tit. 13. part. 1. Cordub. de Lara in l. si quis à liberis, in princip. num. 34. ff. de liberis agnosc. Cassan. in catalogo gloriæ mundi. p. 1. consid. 2. Menoch. cons. 96. num. 15. & cons. 98. num. 8. & cons. 302. à princ. Menchaq. illustr. cap. 18. num. 13. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo cùm non absimilis. num. 10. C. de in integ. restit. minor. Brunor. à Sole in locis communib. verbo honor. num. 4. Surd. decis. 89. num. 21. Mart. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 11. n. 2.* 3

HONOR patris est gloria filij, *Federic. de Senis consil. 185. num. 2. vers. ex hoc*, quem refert *Card. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. G, concl. 32.* 4

Iactare.

AXIOMA CXII.

IACTARE suum nullus præsumitur, *l. cùm de indebito 25. vers. qui non soluit. ff. de probat.* exornant *Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus. nu. 106. cum seqq. C. de reuocand. donat. Nicol. Mozz. de contractib. tit. de donationib. in art. de naturalibus donat. num. 2. cum multis seqq. Brunor. à Sole in locis communib. verbo iactatio, Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 88. à princip. Mascard. de probationib. concl. 554. num. 2. Surd. cons. 7. num. 44. & cons. 80. D. Barbos. in l. quæ dotis. num. 17. cum seqq. ff. soluto matrim. Octaui. Glorit. resp. 10. num. 110.* 1

S V M M A R I V M.

1 *Ignorantia facti iusta, & probabilis excusat.*
2 *Ignorantia facti proprij tanquam crassa, & improbabilis non excusat.*
3 *Facti proprij ignorantia excusat, quando factum est antiquum, in quo sit verosimilis obliuio.*
4 *Factum quando est intricatum & obscurum, ignorantia illius etiam proprij excusat.*
5 *Ignorantia facti proprij excusat illum, qui multis negotiis implicatus est, aut in extremis laborat.*
6 *Ignorãtia facti alieni in dubio præsumitur, & excusat, nisi sit publicum, aut notabile, graue, seu ponderosum.*
7 *Iuris ignorantia non præsumitur, nec excusat.*
8 *Leges scire omnes debent, & lata culpa est Iuris dispositionem ignorare.*
9 *Iuris Diuini, naturalis, vel humani, siue communis, siue municipalis, vel statutarij ignorantia non præsumitur, nec excusat.*
10 *Ciuis nouellus præsumitur habere statuti ignorantiam.*
11 *Ignorantia Iuris habens admixtam ignorantiam, seu errorem facti, præsumitur.*

12 *Igno*

12 *Ignorantia semper præsumitur in dubio, nisi scientia probetur.*

13 *Ignorans nihil agere, nec consentire censetur.*

14 *Ignorans non dicitur negligere, nec contemnere ius suum.*

15 *Ignoranti non currit tempus.*

Ignorantia, Ignorans.

AXIOMA CXIII.

1 IGNORANTIA facti iusta, & probabilis excusat, de qua loquitur, *cap. ignorantia, de regul. Iuris, lib. 6.* affecta verò, vincibilis, crassa, improbabilis, seu supina, quia propter rationem præcedentis negligentiæ volita censetur, minimè excusat, *cap. 1. de postul. Prælat. cap. cùm in tua, qui matrim. accus. possunt, l. nec supina. ff. de iuris, & facti ignor. Gabr. commun. sub tit. de regulis Iuris, concl. 6. num. 43. Sebast. Medic. de casibus fortuitis, p. 1. quæst. 3. num. 10. Sfort. de in integ. re-*

2 *stitut. p. 1. quæst. 8. num. 57. & 58.* Vnde fit, vt ignorantia facti proprij non excuset tanquam crassa, & improbabilis, *l. quamquam. ff. ad Velleian. cap. ab excommunicato, in fine, de rescript. Socin. reg. 219. Mantu. Paralip. cap. 34. Marant. in repet. l. is potest. num. 227. ff. de acquir. hered. Gail. lib. 2. obseru. 48. num. 19. Sfort. d. quæst. 8. num. 61. Mascard. concl. 637. num. 3. & concl. 879. num. 40. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 23. num. 32. Cardin. Tusch. tom. 4. lit. I, concl. 22. num. 1. & 10. &*

3 *concl. 23. num. 25.* Præterquàm in illis casibus in quibus ex circumstantiis negotij, & personarum etiam in factis propriis admittitur probabilis excusatio, veluti quando factum est antiquum, in quo sit verosimilis obliuio, secundùm *Marant. in d. l. is potest. num. 227. in 3. limit. ff. de legat. 1. Gail. d. obseru. 48. num. 20. Sebast. Medic. de cas. fortuit. p. 1. quæst. 3. nu.*

4 *17. Cardin. Tusch. d. lit. I, concl. 22. num. 15.* Vel quando factum est intricatum, & obscurum, *Marant. in repet. d. l. is potest. num. 227. in 4. limit. Gail. d. obseru. 48. num. 207. vers. item si factum, Sfort. d. quæst. 8. num. 18.*

5 *Menoch. d. præs. 23. num. 41.* Vel in eo, qui multis negotiis implicatus est, *Marant. d. num. 227. in 5. limit. Medic. d. quæst. 3. num. 12. & num. 18. Honded. cons. 55. num. 57. & 58. lib. 1. Menoch. d. præs. 23. num. 47. & 48.* aut in extremis laborat, *Marant. d. num. 227. in 2. limit. Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 4. num. 28. Mascard. de probationib. concl. 879. num. 51. cum seqq. Menoch. d. præs. 23. n. 49.*

6 Sic etiam licèt regulariter ignorantia facti alieni in dubio præsumatur, & excusat, *l. verius. ff. de probationib. l. hoc autem. ff. de administ. tutor. l. fin. in fine. ff. pro socio,* cum aliis citatis per *Honded. cons. 9. num. 35. & cons. 55. num. 48. & cons. 109. num. 26. lib. 1. Gabr. commun. sub tit. de regulis Iuris, concl. 5. num. 11. Gail. d. obseruat. 48. à num. 1. & 19. vers. secus, Menoch. d. præs. 23. à num. 51. Sfort. d. quæst. 8. à num. 55. & num. 60. & quæst. 38. num. 5.* non excusat tamen, vbi aliquid proponitur, propter quod & potuit, & debuit sciri per mediocrem diligentiam, vt quia factum vel est publicum, *d. cap. 1. de postul. Prælat. cap. cum illorum, de sentent. excom. Gabr. d. concl. 5. à num. 18. Mascard. concl. 879. num. 11. 12. 16. & 17. Menoch. d. præs. 23. num. 68. cum seqq. Sfort. d. quæst. 8. num. 67. Sebast. Medic. d. quæst. 3. num. 4. vers. si erat publicè notum, & num. 10. vers. octauo.* Vel notabile, graue, & ponderosum, *Mascard. d. concl. 879. num. 47. Menoch. d. præs. 23. nu. 81. & 82. Card. Tusch. d. lit. I, concl. 22. n. 16.*

7 IGNORANTIA Iuris non præsumitur, ac proinde non excusat, *cap. ignorantia, de regulis Iuris, lib. 6. Gail. d. obseru. 48. num. 22. Gabr. sub tit. de regulis Iuris, concl. 7. num. 1. Paris. cons. 68. à num. 302. lib. 4. Valasc. de iure emphyt. quæst. 38. num. 15. Sebast. Medic. d. quæst. 3. num. 1. Menoch. d. præs. 23. à num. 10. Sfort. d. quæst. 8. num. 39. & 40. Card. Tusch. d. lit. I, concl. 11. num. 1. & 2.* Leges enim scire omnes debent, & lata culpa est Iuris dispositionem ignorare, *l. leges sacratissimæ, C. de legib. Socin. consil. 108. num. 12. vers. & licèt, Aym. cons. 671. n. 11.* 8

Amplia procedere non tantùm in ignorantia Iuris diuini, naturalis, vel gentium, *cap. turbatur. §. notandum 1. quæst. 4. l. 2. vbi glos. C. de in ius vocan. glos. in sum. 38. dist. Ign. in l. 3. §. si conditioni, à num. 3. ff. ad Syllanian.* Sed etiam in ignorantia Iuris humani, siue communis, siue municipalis, vel statutarij, vt per *Gabr. d. concl. 5. num. 12. Sebast. Medic. d. quæst. 3. num. 42. vers. item statuti ignorantia, Gail d. obseru. 48. num. 29. Mascard. d. concl. 879. Card. Tusch. d. lit. I, concl. 11. num. 3.* nisi ciuis esset nouellus, in quo tunc statuti ignorantiam præsumi, & ipsum excusari voluerunt, *Gail. d. obseru. 48. num. 28. Seraphin. d. priuil. 4. num. 117. cum seqq.* vbi etiam resoluit, quod licèt ignorantia ne dum Iuris, sed etiam statutorum, seu constitutionum non excuset, bene tamen excusat ignorantia alicuius Extrauagantis non positæ in librorum, statutorum, seu constitutionum corpore. 9 10

Limita tamen, quando ignorantia Iuris habet admixtam ignorantiam, seu errorem facti, *Socin. cons. 47. num. 11. lib. 1. Mascard. conclus. 639. num. 20. Card. Tusch. d. lit. I, concl. 13. num. 18.* Vel quando ius est dubium, obscurum, difficile, seu arduum, *Sebast. Medic. d. quæst. 3. num. 1. vers. nisi esset, Sfort. d. quæst. 8. num. 44. Seraphin. d. priuil. 4. num. 16. & 17. Mascard. concl. 639. num. 19.* Ignorantia Iuris nunquid excuset rusticum, militem, vel minorem? Vide *Sfort. d. p. 1. quæst. 9. Cardin. Tusch. d. lit. I, concl. 13.* latè *Farin. fragment. crimin. p. 2. verbo Ignorantia. num. 273. cum multis seqq.* 11

IGNORANTIA semper præsumitur in dubio, nisi scientia probetur, *l. verius. ff. de probat. cap. præsumitur 47. de regulis Iuris, lib. 6. Socin. reg. 3* vbi limitat tribus modis, *Lap. alleg. 90. num. 4. in fine, Calderin. cons. 84. num. 2. vers. circa secundum, aliàs cons. 4. de offic. legat. & cons. 366. in fine, aliàs cons. 37. de testament. Roman. cons. 273. Clarum est, num. 2. Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de regulis Iuris, concl. 5.* vbi ponit ampliationes, & limitationes, *Menoch. remed. 16. recuper. num. 28. & de arbitrar. quæst. 72. num. 3. & de præsumpt. lib. 6. præs. 23. num. 51. Mascard. de probationib. conclus. 879. Surd. decis. 221. in princip. & num. 14. & decis. 246. num. 8. & cons. 7. num. 35. & cons. 73. num. 42. Osasch. decis. 71. num. 23. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 19. num. 22. Magon. Lucen. decis. 49. num. 11. Azeued. l. 2. num. 10. cum seqq. tit. 20. lib. 6. nouæ Recopil. Brunor. à Sole in locis communib. verbo Ignorantia 5. Flores de Mena vari. lib. 1. quæst. 3. num. 5. Sayr. in claui Regia, lib. 3. cap. 5. num. 4. cum seqq. Sanchez de Matrimon. lib. 9. disp. 32. num. 4. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 29. num. 12. Anton. Monach. Florent. decis. 7. num. 15. Cardin. Tusch. d. tom. 4. lit. I, concl. 23. per totam. Glorit. resp. 6. num. 76. & resp. 10. n. 109.* 12

IGNORANS nihil agere, nec consentire censetur, *Castren. cons. 46. Viso & examinato. num. 2. vers. sed breuiter, lib. 2. & cons. 377. num. 2. lib. 1.* vbi quod pacisci non dicitur qui ignorat, vel errat, *Alex. cons. 2. Ex narratis. num. 9. lib. 4.* vbi quod consentire, nec dissentire dicitur ignorans, nec confirmare factum quod ignorat, *Abb. cons. 20. num. 2. lib. 2.* vbi quod renun- 13

renunciare nemo dicitur Iuri, quod ignorat, nec exhæredare dicitur miles filium quem ignorat habere, *Roman.cons.273.Clarum est,col.1.in fine, vers. ad hæc autem*, vbi quod ignorans non renunciat Ius ignoratum, *& cons.409. num. 2. cum seqq.* vbi quod ignorans dicitur legitimo impedimento impeditus, & donec durat ignorantia, durat impedimentum, refert *Card.Tusch.tom.4.lit.I,concl. 17. per totam.* Nam ignorans dubio comparatur, *Surd. decis. 165. num.17.*vbi *num.47. & 62.* limitat quando dubitans tenetur inquirere, & de facili potuit certificari.

14 IGNORANS non dicitur negligere, nec contemnere ius suum, *l. nec ignorans, C. de donationib. Surd. decis.25.num.30.& cons.7. num. 15. cum seqq. & cons.454.num.51. Farinac.in praxi crimin.p. 4.cons.96. num.33. Menoch.cons.120.num. 37.* vbi quod ignorans non dicitur ratificare.

15 IGNORANTI non currit tempus, *l. quandiu, C.qui admitti, Flamin.Paris. de resignat.benefic. lib.11. quæst.4.num.38.cum seqq.Cald. Pereira de renouat. emphyteus.quæst.7.n.13.cum seqq.*

Illatio.

Axioma CXIV.

1 ILLATIO non fit à diuersis, *l. vlt. in fine*, & ibi *Bart.ff.de calumniator.l.Papinianus exuli.ff. de minorib.l. inter stipulantem. §. sacram*, ibi, *sed hæc dissimilia sunt.ff.de verb.obligat.l.naturalem. §.nihilominus. ff. de acquir.possess.Lancell.de attent.p.2.cap.12. limit.2.num. 2. Paris.cons.18.num.10.vol.1.Socin.sen. cons. 18. num. 41.vol.1.Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 106. num.42.& lib.2.resolut.1.num.9.Stephan. Gratian.discept. forens.tom.3.cap.516. n. 6.cap.524.num. 58. Anton. Monach. Bononien. decis. 6. num. 5. & decis. 19. num.34.*

Impedimentum.

Axioma CXV.

1 IMPEDIMENTVM non præstat, quod de Iure non sortitur effectum, *cap.non præstat 52. de regulis Iuris, lib. 6. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap.13.num.5.Thom.de Thomasset.in floribus legum. reg. 205. Sanchez de Matrimon. lib. 8. disp. 21. num. 21. Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos. 57. num. 30. Card.Tusch. practicar.conclus.tom.1.lit. A, conclus. 139. num. 2. & tom.5. lit. N, concl.66. Stephan. Gratian. discept.forens. cap.58.num.6.cum seqq. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.6. num. 11.* Vide infrà *Axiom.164 num.4.*

Impeditus.

Axioma CXVI.

1 IMPEDITO non currit tempus, *l.1.§.fin. C. de annali except.cap.quia diuersitatem, de concess.præbendæ,cap.fin.de elect. Tiraq.de retract.lig.§.3.glos. 4. num. 6.& §.35.glos.4.num. 29.* vbi intelligit, dummodo impedimentum non sit affectatum, *& de retractu conuent.§.2.glos.vnica,num.78.Menoch. cons. 38. num. 35. Surd.decis.151.num.4. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.11.quæst.13. num. 11. Gutier. practic. lib. 3. quæst.34.à num.21.Cardin.Seraphin.decis.997.num 3.& decis.1066.num.1. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast.resol.550.num.5. in vlt. impress. Cardos. in praxi Iudicum,& Aduocat. verbo impedimentum.num.2. Monet. de optione canon.cap.6.quæst.5.num. 40.* vbi etiam intelligit, dummodo impedimentum non sit affectatum, *Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. 84. num.5.Nicol.Garcia de benefic.p.10.cap.2.num. 17.* Vbi autem agitur de modico præiudicio, tempus, siue instantia currit impeditis, *Abb. cons. 5. col.fin. lib.2. Crauet.cons.182.num.15.vers.rursus*, quos refert *Card. Tusch.pract.conclus.1.tom.5.lit.M,concl.139.n.9.*

Imperare.

Axioma CXVII.

IMPERARE sibi ipsi nemo potest, *l. prætor, l. pen.ff.de tutorib.& curat.d.tis ab his, l. ille à quo. §. tempestiuum.ff.ad Trebelleian.l.pen.ff.de arbitr. l. Princeps.ff.de legibus,Surd.cons.152.num.46. Cardin.Tusch. practic.conclus.tom.4.lit.I, concl.47.num.1.* vbi *num. 2.* ampliat in tantum, vt nec possit præscribi, quod quis sibi ipsi imperet, & *num. 3.* post *Anchar. cons. 154.in princip.* limitat, quia exequutor, qui debet compellere, potest officium exercere, etiamsi ipse sit vnus de compellendis, agnoscendo bonam fidem, & obtemperando sine imperio, quia hoc modo duplicem personam potest repræsentare. 1

SVMMARIVM.

1 *Impoßibile dicitur id, quod rarò vel nunquam euenit, licèt euenire poßit.*
2 *Impoßibile reputatur id, quod est contra bonos mores, vel honestis moribus non conuenit.*
3 *Impoßibile dicitur, quod salua dignitate fieri non potest.*
4 *Impoßibile censetur, quod pendet à Principis voluntate.*
5 *Intellige quando Princeps illud regulariter concedere non consueuit, quamuis ex plenitudine potestatis potuisset.*
6 *Impoßibile dicitur, quod tantùm fieri potest per remedium extraordinarium.*
7 *Impoßibilia non obligant, seu ad impoßibile nemo tenetur.*
8 *Impoßibilium, & valde difficilium idem est iudicium.*
9 *Impoßibilitas facit recedere ab omni interpretatione verisimili.*

Impossibilis.

Axioma CXVIII.

IMPOSSIBILE dicitur id, quod rarò, vel nunquam euenit, licèt euenire possit, *Corn. cons. 217. num.5. lib.3.* Id quod est contra bonos mores, vel quod honestis moribus non conuenit, impossibile reputatur, *Bald.cons.373. Præmittendum est, in princip.lib.1.* Et impossibile dicitur, quod salua dignitate fieri non potest, *Ioan.Iacob.de Leonard.cons.117. inter consil.Bruni.num.173.& 174.*refert *Card. Tusch. practic.conclus.tom.4.lit.I,concl.52.* 1 2 3

IMPOSSIBILE censetur, quod pendet à Principis voluntate, *l.apud Iulianum. §. constat. ff. de legat.1.l. continuus.§.cùm quis*, & ibi *glos. verbo relicte. ff.de verbor. obligat. Abb. in cap. cùm esses, num.19. de testam.Rebuff.ad l.143.vers. limitatur etiam.ff. de verb. significat. Mandos.ad reg.32.Cancel.quæst.31.num. 11. & 12.* 4

& 11. *Escob. de ratiocin. cap. 25. num. 5. Monet. de distribut. quotidian. p. 2. quæst. 3. num. 13. Sanchez de Matrimonio, lib. 5. disp. 5. num. 4 Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib. 2. differ. 2. num. 15. & differ. 3. n 36.*

5 Intellige quando Princeps regulariter illud concedere non consueuit, quamuis ex plenitudine potestatis potuisset; longè quidem aliter si consueuisset Princeps illud de facili indulgere, tunc enim illud venit considerandum, & possibile iudicabitur, adeò quod alicui imputari poterit, si illud non impetrauit, per *l. quidam relegatus, in princip. ff. de rebus dub. l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æstiua,* tradunt *Rapha. Cuman. in d. l. continuus. §. cùm quis, col. 1. num. 7. Paul. de Castr. num. 5. & Franc. Aretin. notab. 1. col. 1. num.* 10. ac alij, quos refert, & sequitur *Rendina in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 91. num.* 8.

6 IMPOSSIBILE dicitur, quod tantùm fieri potest per remedium extraordinarium, *Tiraq. de retractu lig. §. 32. glos. vnica. num. 56. Mandos. d. quæst. 31. num. 12. Sanchez. d. lib. 5. disp. 5. num. 4. vers. & confirmatur, Card. Tusch. d. tom. 4. lit. I, concl. 55.*

7 IMPOSSIBILIA non obligant, seu ad impossibile nemo tenetur, *l. si quis in graui, in princip.* vbi *Bart. ff. ad Syllan. l. si stipuler. ff. de verbor. obligat. l. Paulus. ff quæ sentent. sine appell. resc. l. impossibilium. ff. de regulis Iuris. §. Impossibilis, Instit. de hæredib. instituten. cap. nemo potest, de regul. Iuris, lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 194. *Oldrad. cons.* 232. *Quidam testator, vers. tertia ratio, Ioan. Iacob. de Leon. inter consilia, Bruni cons.* 117. *num.* 212. *cum seqq.* vbi *num.* 214. ait, quod procedit in contractibus, sententiis, & præceptis, *Surd. decis. 289 num. 21. Fiamin. de resignat. benefic. lib. 11. quæst. 13. num. 8. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore. §. 1. num. 4. Cardin. Tusch. d. tom. 4. lit. I. concl. 54.*

8 IMPOSSIBILIVM, & valde difficilium idem est iudicium, *l. apud Iulianum. §. constat. ff. de legat.* 1. Impossibilitati enim æquiparatur difficultas magna, *l. 1. §. ex quo, & l. continuus. §. cùm quis. ff. de verbor. obligat. Beroi. cons.* 88. *In causa. num.* 35. *lib.* 1. *Sebast. Medic. de casu fortuito. p. 1. quæst. 4. nu. 13. Farinac. fragm. crimin. p. 1. lit. E. num.* 143.

9 IMPOSSIBILITAS facit recedere ab omni interpretatione verisimili, vel mentis, etiamsi verba hoc importarent. *Calderin. cons.* 336. *aliàs cons. 7. in fine, de testament. & cons.* 550. *aliàs cons. 5. de verbor. significat.* quem refert *Card. Tusch. practic. concl. tom. 4. lit. I, concl. 330. n. 17.*

SVMMARIVM.

1 *Incertitudo rei vitiat actum, seu dispositionem, etiam in fauorabilibus, vt num. 4.*

2 *Institutio hæredis vitiatur propter incertitudinem.*

3 *Procurator incertus dari non potest.*

5 *Actus valet de æquitate Canonica non obstante incertitudine, & agi potest, vt declaretur arbitrio boni viri.*

6 *Incertitudo quando potest reduci ad certitudinem, non vitiat actum.*

7 *Incertitudo non vitiat dispositionem, quando prouenit culpa aduersarij, vel causatur à culpa opponentis.*

Incertitudo.

AXIOMA CXIX.

INCERTITVDO rei vitiat actum, seu dispositionem, *l. idem Pomponius. § fin. ff. de rei vendicat. l. duo sunt Titij. ff. de testament. tutel. l. tutor incertus. ff. eod. tit. l. ita stipulatus, l. vbi autem non apparet. ff. de verbor. obligat. l. si sic. §. 1. ff. de legat. 1. l. cùm post. §. gener. ff. de iure dotium. §. incertis, Instit. de legatis,* latè *Marsil. in rub. C. de probationib. num.* 354. *cum multis seqq.* vbi multipliciter limitat, *Bart. in l. 1. §. si quis in duobus. ff. de bonor. possess. secundùm tab.* vbi de duobus testamentis eodem tempore factis, *Fulgos. cons.* 183. *Circa primum, in princip.* vbi declarat quando incertitudo est incerta, secus si potest reduci ad certitudinem, *& cons. 204. col. pen. vers. ad secundum,* vbi idem dicit, additque incertitudinem vitiare dispositionem in sententia, contractibus, & vltimis voluntatibus, *Calderin. cons.* 521. *aliàs cons. 6. de priuileg.* vbi quod priuilegium concessum Ecclesiæ S. Venantij talis loci, si ibi sunt duæ Ecclesiæ S. Venantij, nec apparet de qua senserit concedens priuilegium, est nullum maximè ad petitionem partis concessum, *Alex. consil. 46. Copiose. lib.* 4. vbi quod institutio hæredis vitiatur propter incertitudinem, sicut & tutoris datio incerta, *Castren. cons.* 177. *In quæstione. num. 2. lib.* 2. vbi quod non potest dari procurator incertus, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. I, concl. 65. per totam.*

(margin: 1 beside line 1; 2 beside "vbi quod institutio hæ-"; 3 beside "incertus")

Amplia etiam in fauorabilibus, *Dyn. cons. 41. num. 5. vers. præterea incertitudo, Anchar. cons.* 116. *num.* 4. & fauore libertatis, *Fulgos. cons.* 204. *Albertus contraxit, in princip. num. 1. Cardin. Tusch. d. conclus. 65. num. 25. & 26.* 4

Limita de Iure Canonico, quia vbicunque potest mens haberi, etiamsi non sit expressa, tunc valet dispositio incerta, quæ de Iure Ciuili non valeret, *Alex. cons. 158. num. 8. lib.* 7. quem refert *Cardin. Tusch. d. concl. 65. num.* 56. & quod de æquitate Canonica non obstante incertitudine actus valeat, & agi possit, vt declaretur arbitrio boni viri iuxta qualitatem personæ, & patrimonij, dictum fuit elegans *Archid.* quod Doctores miris laudibus prosequuntur, in *cap. sunt nonnulli. num. 2. vers. si res alia 1. quæst. 1.* refert, & sequitur *Bald. in l. qui mutuam. §. salarium, in lect. antiqua. num. 2. vers. item vide. ff. mandati,* sequitur etiam *Anton. de Butr.* dicens esse notabile, & perpetuò mente tenendum, in *cap. ex parte. num. 7. de censib. Panor. in cap. 1. num. 5. d. decim. Afflict. decis. 337. num. 10. Anton. Gom. vari. tom. 2. cap. 11. col. 4. vers. aduertendum, Gutier. de iuramento confirmator. p. 1. cap. 69. num. 6. Rendina in prompt. recent. sentent. tom. 1. tit. 100. n. 7.* 5

Limita etiam quando incertitudo potest reduci ad certitudinem, siue per circumstantias, siue per coniecturas, vel aliquo modo certitudo colligi potest, *Calder. d. cons. 521. aliàs cons. 6. de priuileg. Roman. cons. 188. In casu. num. 3. & 4. Bald. cons.* 188. *per totum, lib.* 5. vbi quod valet legatum factum futuræ vxori, vel futuræ nurui, quia licèt sit incerta, tamen ex facto potest reduci ad certitudinem, *Cranet. cons. 162. num. 3. vers. tertio,* vbi idem dicit, quando ex Iuris dispositione potest reduci ad certitudinem, & *num.* 4. extendit, quando vno casu tantùm potest verificari, *& num.* 6. extendit etiam, quando incertum per Iudicem venit certificandum, vel quando relatio fit ad vnum certum de incertis, *Bart. & alij in l. fin. C. de codicill.* vbi quod non vitiat quando prouenit culpa aduersarij, *Bald.* 6 7

conf. 290. *Allegationes hinc inde, num.* 2. *lib.* 4. vbi quod incertitudo non vitiat dispositionem, vel opponi non potest, quando causatur à culpa opponentis, *Zabarel.conf.* 105. *num.* 1. vbi quod incertitudo, quæ breui tempore venit declaranda, non nocet, sed imò cessat.

SVMMARIVM.

1 *Inclusio vnius est exclusio alterius, & procedit in omni dispositione, vt num. 2. & limitatur multis modis, vt num.* 17.

3 *Inclusio vnius est exclusio alterius in facultate, & priuilegio aliquid faciendi.*

4 *Exclusio ad tempus inducit inclusionem post tempus.*

5 *Concessum ad tempus videtur post tempus denegatum.*

6 *Exemptio concessa vni, operatur vt alij non sint exempti.*

7 *Expressio vnius causæ, vel speciei in rescripto ne dum non includit aliam, sed imò excludit.*

8 *Inclusio vnius vt iudicet, est exclusio alterius.*

9 *Statutum disponens de consanguineis naturalibus, excludit spurios.*

10 *Statutum excludens fœminas postquam dotatæ fuerint, censetur illas includere ad successionem antequam dotentur.*

11 *Statutum circa successionem includens certas personas, censetur alias excludere.*

12 *Inclusio vnius non est exclusio alterius, quando eadem ratio militat in excluso & incluso.*

13 *Vnum quando exprimitur ratione frequentioris vsus, non est exclusio aliorum.*

14 *Inclusio, & enumeratio vnius quando fit per verba ampliatiua, non est exclusio alterius.*

15 *Statutorum aliquorum exclusio non includit, vt alia illicita censeantur approbata.*

16 *Inclusum & exclusum quomodo sunt connexa, inclusio vnius non est exclusio alterius.*

Inclusio.

AXIOMA CXX.

1 INCLVSIO vnius est exclusio alterius, *l. cùm Prætor. ff. de iudic. l. cùm maritus, C. de procuratorib. l. quamuis, C. de pignorib. l. ait Prætor. §. sed quod Papinian. ff. de minorib. cap. nónne, de præsumpt. Angel. Aretin. conf. 29. Quando primum à num. 6. cum seqq. Simon de Prætis de interpret. vltim. volunt. lib. 4. dub. 3. num. 32. & 33. fol.* 448. *vol.* 2. vbi multipliciter limitat, *Iacob. Mandel. conf. 164. per totum,* vbi latè declarat, *Decian. conf. 64. num. 11. lib. 2. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 148. Menoch. conf. 106. n. 314. cum seqq. & conf. 141. à n. 9. & conf. 406. n. 44. & conf. 452. n. 27. & conf. 583. n. 11. & conf. 148. à n. 15. & de arbitr. lib. 2. casu 37. n. 22. Surd. decis. 195. num. 12. & decis. 291. num. 20. & conf. 25. num. 3. & conf. 56. num. 2. & conf. 151. num. 55. Pichard. ad princip. Instit. de exhæredat. liber. num. 10. Cardin. Tusc. pract. concl. tom. 4. lit. I. concl. 71. per totam, Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap. 13. §. 13. vers. hæc regula, Cas. Argel. de contradict. legitimo, quæst. 5. num. 32. & quæst. 10. num. 47. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 1. num. 10. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. num.* 132.

Amplia primò in consuetudine, priuilegio, ser- 2
uitute, præscriptione. & omni dispositione includente certum locum, tempus, rem, vel personam, quia excludit reliqua, plenè *Ruin. conf. 112. Circa primùm. num. 3. lib. 5. Angel. consil. 375. num. 3. Bald. conf. 33. statuto cauetur. num. 3. vers. nam id, lib.* 5. vbi quod si est permissum infra certum tempus probari, lapso tempore censetur exclusa probatio, *Signorol. de Homod. conf. 39. Quæritur, in fine,* vbi quod
in facultate, & priuilegio aliquid faciendi, inclu- 3
sio vnius est exclusio alterius, *Castren. conf. 468. Su-*
per hoc puncto. num. 4. lib. 1. vbi quod exclusio ad 4
tempus inducit inclusionem post tempus, *Petr. de*
Anchar. conf. 70. num. 8. vbi quod concessum ad 5
tempus videtur post tempus denegatum, quia inclusio vnius, &c. *Gemin. conf. 15. num. 18. circa fin. vers. ad sextum, & num.* 19. vbi si alicui conceditur potestas aliquid faciendi vsque ad certum tempus, post illud tempus censetur negata.

Amplia secundò in exemptione concessa in vno, 6
quia operatur, vt alij non sint exempti, *Castren. conf. 456. Visis, in fin. lib. 1. Card. Tusch. d. concl. 71. n.* 13.

Amplia tertiò in rescripto, quia expressio vnius 7
causæ, vel speciei, ne dum non includit aliam, sed imò excludit. *Calderin. conf. 543. aliàs conf. 11. de sentent. excom. circa med. vers. expressio autem, Abb. consil 57. Attingam. num. 2. vers. sexto, lib.* 1. vbi quod si in rescripto pluribus aliquid mandatur, & in aliquo vnum excluditur, alios includi censetur, refert *Cardin. Tusc. d. lit. I, concl. 71. num.* 73.

Amplia quartò in Iudice, quia inclusio vnius vt 8
iudicet, est exclusio alterius, *l. cùm prætor. ff. de iudic. Angel. conf. 375. Parentis, per totum,* maximè *n.* 3. vbi ait procedere quoad habentes parem, vel minorem iurisdictionem, quia commissio vni facta priuat æqualem, vel minorem habentes iurisdictionem, & quod delegatio facta vni de cognitione causæ, alteri censeatur denegata, quando fieret per modum distribuendi iurisdictionem, nisi aliter constaret de intentione, vel in contrarium esset consuetudo, *Bald. conf. 253. n. 1. & n. 2. vers. idem quando, lib.* 5. vbi extendit, vt procedat vbicumque alicui specialiter committitur iurisdictio etiam delegata, vel ordinaria per modum superioritatis, vel ad excellentiam commissarij, quia tunc censetur prohibita cognitio cuicunque alteri; vel vbicunque aliquid committitur vni Iudici, quod iure magistratus non competit alteri, quia tunc is solus cognoscitur, cui facta est commissio.

Amplia quintò in statutis, vt per *Dyn. conf. 16. Di-* 9
ligenter. n. 11. vers. præterea, vbi quod statutum disponens de consanguineis naturalibus, excludit spurios, ex quo inclusio vnius est exclusio alterius, *& conf. 27. Quæstio articulus, circa fin. num. 5. vers. præterea,* vbi quod statutum inducens certum onus Magnatibus, vt fideiubeant, prout Florentiæ, censetur eximere ab aliis, *Bald. conf. 68. Quia statutum,*
circa fin. vers. præterea interim, lib. 1. vbi quod statu- 10
tum excludens fœminas postquam dotatæ fuerint, censetur illas includere ad successionem antequam dotentur, *& conf. 205. Præmissis verbis, ante med. vers. item notandum, lib. 4. & conf. 95. Quæstio est, & conf. 339. Opinio communis, lib. 4. & conf. 459.*
Circa quæstionem, in princip. num. 2. lib. 5. vbi quod sta- 11
tutum circa successionem includens certas personas,

nas, censetur alias excludere, *Castren.cons.441. ista quæstio,in princip.vers. quantum verò, lib.1.* vbi quod statutum nouum corrigens antiquum in vno, censetur confirmare in aliis.

12 Limita primò quando eadem ratio militat in excluso quæ in incluso, vt per *Thom. de Thomasset. d. reg.148.Menoch cons.197.nu.83. vers.non obstat primò,* vbi etiam limitat, quando constat de mente, vel quando inclusio ad vnum effectum, contrarium operaretur, refert *Cardin. Tusch. d. lit. I, conclus.71. num.86.*

13 Limita secundò, quando vnum exprimitur ratione frequentioris vsus,quia non est exclusio aliorum, *Petr.Gerard.sing. 97.in fine,Cardin. Tusch. d. lit. I, concl.71.num.87.Flamin. Paris.de confident.quæst.29. num. 52.*

14 Limita tertiò, quando inclusio & enumeratio vnius fit per verba ampliatiua,vt est dictio,*maximè* quia tunc non est exclusio alterius, *Gemin. cons. 6. num. 3. & 4.* vbi idem si inclusio fit comparatiuè, *Alex.cons. 133.viso processu,col.2. in fine,vers. nec etiam ad hoc, lib. 1.* quos refert *Cardin.Tusch. d. l. I. concl. 71. num. 79.*

15 Limita quartò in illicitis, *Alex. cons. 59.num.9. vers. ne ad hoc, lib. 1.* vbi quod exclusio aliquorum statutorum non includit, vt alia illicita censeantur approbata, nisi Princeps simpliciter confirmans ea legerit, & discusserit, aliàs non, refert *Cardin. Tusch. d. lit. I, concl. 71 num.83* vbi *num.85.* limitat etiam in dispositione odiosa.

16 Limita quintò,quando inclusum & exclusum sunt connexa, quia regulantur eadem ratione, quando ex dispositione Iuris exclusum includitur, vel quãdo inclusio fit causa dubitationis tollendæ, *Dec. cons. 11. num. 17. & cons. 99. col. fin. vers. tertiò non obstat, Alex.cons. 75. Videtur, num.3.4.& 10. lib. 5. & cons. 225. Ponderatis.num.24. & 25.lib.6. Sim. de Prætis de interpret. vltim. volunt. lib. 4. fol. 448. num. 39.& 40. Card. Tusch. d.concl.71.num.80.*

17 Limita sextò multis modis, vt per *Mandel.cons. 164.per totũ.*Primò,quia vno permisso alij non sunt prohibiti, sed in dispositione Iuris remanent: secundò, quia non censetur derogatum alijs casibus, qui alia via includuntur: tertiò procedit, quando eadem est ratio,aliàs non: quartò, quando constat de mente & potestate: quintò, quando adest verisimilis causa, aliàs non; quando agitur de modico præiudicio, secus si de magno.

Incommodum.

Axioma CXXI.

1 INcommoda eum sequi oportet, quem commoda, & vtilitates sequuntur, *Clem.1. de censib. Escob. de ratiocin. cap. 42. num.12. & comput. 20.nũm. 14. Ferrer.in constitut. Cathaloniæ glos.3. num. 89.* Vide dicta *suprà verb. Damnum, Axiom. 63. num. 2.*

Incontinenti.

Axioma CXXII.

1 INcontinenti quæ fiunt,à Iure inesse dicuntur, *l. lecta 40. §. dicebam ff. si certum pet.l.petens, C. de pactis, cap. officij 38. de elect. Alex. cons. 90. Ferè omnis. num. 5. lib. 1.* vbi ait locum habere in ijs, in quibus partes possunt de nouo disponere, non autem in Iudice,qui functus est officium, propter verbum, *absoluo*, vel *condemno, Anton.Gabr. commun. lib. 1. tit. de præsumpt. concl.13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss.43.num. 54. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 69. num. 5. & resolut. fin. casu 62. Cardin. Tusch. practic. concl. tom.4. lit. I, concl. 81. per totam.*

SVMMARIVM.

1 *Indefinita æquipollet vniuersali, quando subest eadem ratio omnium sub indefinita comprehensorum, vel capitur distributiuè, non collectiuè,vt* n. 2.*&* 3.

4 *Indefinita vim vniuersalis significationis obtinet, non ex propria vocabuli significatione, sed ex æquitate, & benignitate quadam*

5 *Indefinita negatiuè concepta vim habet vniuersalis.*

6 *Indefinita à lege prolata vim habet vniuersalis.*

7 *Verba indefinita statutorum municipalium, æquipollent vniuersali, & idem in supplicatione, vt* n.8.

9 *Indefinita æquipollet vniuersali in contractibus,& renunciationibus,& in alimẽtis, vt* n.10. *& in omni dispositione, vt* n.11.

12 *Indefinita non æquipollet vniuersali, quando non est eadem ratio.*

13 *Indefinita non æquipollet vniuersali in materia odiosa,vel pœnali.*

14 *Indefinita vim vniuersalis non habet in probationibus.*

Indefinita.

Axioma. CXXIII.

INdefinita æquipollet vniuersali, *l. si seruitus 22. ff. de seruit.vrban. præd.l.si ita relictum, l. pluribus 44. ff. de legatis 2. l.si plures. 98.ff.de legat. 3. l. Iulianus. ff. eod. tit. l. si quis filio.§. 1. ff. de testam.tutel l.2.ff.de liber.& posth.l. Cæsar. ff. de publican. l. si quis.§. idem Iulianus. ff. de lib. leg. cap. soluta, de maiorit. & obedient. cap. quia circa, de priuileg. gloss. verbo aliorum, in cap. vt circa, de elect. lib. 6. Menoch. cons. 97. à num. 154. & cons. 173. num. 16. cum seqq. & cons. 329. num. 24. & de præsumptionib. lib.4. præs. 21. num.5. & præs.62.num.7. Mascard. de probationib. concl.1181.num.38.cum seqq. Pichard. ad §.si eadem res, Instit. de legat. num. 43. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 150. Cou. vari. lib. 1. cap. 13. num. 6. Cardin. Mantic.de coniectur. vltim.volunt. lib.3. tit.4. num. 12.& lib. 7.tit.5.num. 1.& 10. Menchaq.quæst. vsufreq. lib.2.cap.30. à num.28. Surd. de aliment.tit.5. quæst.1.num.13.& 16.& tit.8. priuil. 27.& tit. 9.quæst. 13. num.10.13.& 17. & decis.188.num 4.& cons.216. num. 25. & cons. 244. num. 21. & cons. 308. num. 48. Brunor. à Sole in locis communib. verbo indefinita 2. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. p. 1. cap. 9. num. 24. D. Barbos. in rub. ff.de soluto matrimon. p.4. num. 49. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 29. num. 6. Farin. in praxi crimin. p. 4. decis. 69. num. 8.& decis.458. num. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. I, concl. 86. & 87. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3.quæst. 40. num. 8. Emman. Figueira de Negreiros in* 1

introduct. vltimar. volunt. lib. 1. *cap.* 11. *num.* 37. *Octau. Glorit. resp.* 6. *num.* 89.

2 Intellige primò, Axioma procedere, quando subest eadem ratio omnium sub indefinita comprehensorum, *Castren. cons.* 153. *super primo. num.* 3. *vers. circa secundum, lib.* 1. & *cons.* 176. *Videtur. num.* 2. *lib.* 2. *Alex. cons.* 26. *Consideratis verbis. num.* 3. *lib.* 4. *Cardin. Tusch. tom.* 4 *lit. I, concl.* 86. *num.* 2. & 3. *Cou. d. cap.* 12. *num.* 9.

3 Intellige secundò, vt indefinita æquipolleat vniuersali distributiuè, non collectiuè, *Cardin. Seraphin. decis.* 409. *num.* 7.

4 Intellige tertiò, vt indefinita vniuersalis significationis vim obtineat, non ex propria vocabuli significatione, sed ex æquitate, & benignitate quadam, propter mentem disponentis, vel materiam subiectam, vt per *Bart. in l.* 1. *num.* 3. *ff. de regulis Iuris, Cou. d. cap.* 13. *num.* 5. *Menoch. d. cons.* 97. *num.* 155. *Rendin. in promptuario recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 82. *num.* 1. *Corn. cons.* 160. *num.* 6. *in fine, lib.* 3. *Card. Tusch. d. concl.* 86. *num.* 26. *Hippol. Rimin. in cap. quæ in Ecclesiarum. num.* 225. *de constitut. Cardin. Mantic. d. tit.* 5. *n.* 1. *Peregrin. de fideicom. art.* 7. *n.* 55. Et hinc iam facilè constat decidendi ratio, & concordia ad *tex. in l. placet* 4. *de liber. & posthum. cum l.* 2. *eod. tit.* quare scilicet institutio indefinita posthumi valet, & ad omnes posthumos porrigitur, etiamsi ex alia, quam postea testator duxit, vxore nati sint; exhereditatio verò non ita, iuxta *d. l.* 2. Nam vltra rationem differentiæ inter odiosas, & fauorabiles dispositiones, vtrumque illud ex verosimili patris mente facilè colligitur: nam sicut pietatis paternæ officium postulat, quod filium instituens de omnibus intellexisse videatur, cùm affectus paternus omnem alium vincat, *l. vlt. C. de curat. furiosi,* & notatur in *cap. afferte, de præsumpt.* ita eadem paterna pietas exigit, vt videatur pater exheredans filium nullum potiùs, quàm omnes exheredare voluisse; notant omnes præcitati, & meliùs cæteris *Cou. d. cap.* 13. *num.* 9. *vers.* 8. & *vers.* 14. *Paleoth.* & alij plures, de quibus *Alphan. collect.* 658.

5 Amplia primò, vt etiam indefinita negatiuè concepta vim habeat vniuersalis, *Cuman. cons.* 38. *Maritus, col.* 2. *vers. ex aduerso, Decian. cons.* 13. *num.* 11. & 12. *lib.* 1. *Card. Tusch. d. concl.* 86. *num.* 15. & 16. vbi *num.* 25. post *Castrens. cons.* 441. *Ista quæstio. num.* 3. subdit, quod indefinita negatiua æquipollet vniuersali indistinctè, *Rimin. Iun. cons.* 150. *num.* 53. *cum seqq. Octau. Glorit. resp.* 1. *p.* 3. *num.* 153. & procedit iuxta vulgarem traditionem, quæ docet quod plus tollit negatio, quàm ponit affirmatio; negatio enim malignantis naturæ est, & quicquid sequitur negat, *gloss. verbo à suspensis, in cap. cùm dilectus, de consuetud. gloss. verbo non potest, in cap.* 1. *de regulis Iuris, lib.* 6. *gloss.* 1. *in l. iuris gentium.* §. *sed si fraudandi. ff. de pactis,* quos sequuntur frequentissimè scribentes per *tex. ibi in l. si is qui ducenta.* §. *vtrum. ff. de rebus dub.* cum multis aliis, quæ latè prosequitur *Tiraq. de primogen. quæst.* 24. *num.* 12. & *in l. boues.* §. *hoc sermone. ff. de verb. significat.* latè comprobans, quod licet ex illo textu conditio, si nupserit, affirmatiua, de iis nuptiis solùm intelligatur, negatiua tamen, si non nupserit, de omnibus intelligitur, ex *tex. in l. si sic stipulatus* 134. *ff. de verbor. obligat.* notat *gloss. vlt. per tex. ibi, in l. hoc genus* 105. *ff. de conditionib. & demonstrat.* & in nostris terminis receptum comprobat *Cou. d. cap.* 13. *n.* 7. eóque exemplo demonstrat, quia qui dicit, homo nusquam currit, dicere videtur, nullus homo currit, & sic de similibus.

Amplia secundò, quod indefinita à lege probata vim habet vniuersalis, cùm enim de ratione legis sit, quod in omnes, non in singulos dirigatur, *l. iura* 7 *ff. de legib.* meritò indefinita à lege probata vim habere dicitur vniuersalis ex materia subiecta, & legislatoris mente, vt bene notauit *gloss. verbo aliorum, in cap. vt circa, de elect. lib.* 6. quam sequuntur alij omnes suprà in princip. huius Axiomatis citati, vnde quoque, & cõsequenter deducetes, idem dicendum esse in statutis municipalibus, quia similiter ad omnes subditos diriguntur, & omnibus de municipio, non singulis dantur, ac subinde verba indefinita eorum æquipollent vniuersali, ita *Bart. in l. omnes populi. num.* 57. *ff. de iustit. & iure, Corn. cons.* 106. *num.* 5. & 6. *lib.* 5. *Socin. Iun. cons.* 118. *num.* 3. *lib.* 3. & *cons.* 110. *num.* 3. *eod. lib. Roland. à Valle cons.* 61. *num.* 28. *lib.* 3. *Decian. cons.* 17. *num.* 20. & 21. *lib.* 1. *Cou. d. cap.* 13. *num.* 8. *vers. quarto, Cardin. Tusch. d. concl.* 86. *num.* 17. 6 7

Amplia tertiò, in supplicatione, vt per *Roland. à Valle cons.* 61. *num.* 28. *lib.* 3. *Card. Tusch. d. concl.* 86. *num.* 19. 8

Amplia quartò, vt indefinita æquipoleat vniuersali in contractibus, & renunciationibus, quando verba sunt apta comprehendere, *Roman. cons.* 251. *Clarissimè dicitur num.* 5. *vers. respondetur, Cardin. Tusch. d. concl.* 86. *num.* 20. *Cardin. Seraphin. concl.* 1008. *num.* 2. 9

Amplia quintò, in alimentis, *Alex. cons.* 171. *Viso processu. num.* 4. & 5. *vers. superest, lib.* 2. *Cardin. Tusch. d. concl.* 86. *num.* 14. *Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib.* 3. *quæst.* 46. *num.* 12. 10

Amplia sextò, in omni dispositione, *Fulgos. cons.* 130. *Gaspar notarius. num.* 1. vbi loquitur in calculis, & computis, quia calculus de gestis & factis æquipollet vniuersali, vt comprehendat omnia gesta & facta, *Alex. cons.* 36. *viso themate. num.* 8. *vers. sed ita est, lib.* 2. vbi agit in renunciatione facta feriis messium indefinitè, quia intelligitur quoad omnes causas, & *num.* 9. de constitutione procuratoris indefinitè ad causas, qui erit etiam procurator in causa appellationis. 11

Limita primò, quando non est eadem ratio particularium contentorum, sub indefinita, quia tunc distinguitur ex ratione, etiamsi lex indistinctè loquatur, ita *Calderin. cons.* 494. *circa fin. alias* 3. *de hæret. Signorol. cons.* 69. *num.* 8. *vers. nihilominus tamen, Corn. consil.* 83. *circa primum. num.* 2. *lib.* 4. *Fulgos. cons.* 75. *in fine, Franc. Niconiq. in cap. quoniam contra. p.* 2. *num.* 775. *de probationib. Cou. d. cap.* 13. *num.* 9. *Peregrin. de fideicom. art.* 7. *num.* 56. *Card. Tusch. d. concl.* 86. *num.* 29. *Menoch. d. lib.* 4. *præs.* 21. *num.* 5. & *præs.* 62. *num.* 7. *cum seqq.* rectè inferentes, quòd licèt deficiente similitudine rationis indefinita vniuersali non equipolleat, comprehendit tamen eos tantùm casus, quibus ratio conuenit. 12

Limita secundò, in materia odiosa, vel pœnali, in qua indefinitam non æquipollere vniuersali, resoluunt *Bart. in d. l. si plures. num.* 6. *in fin. vers. si verò cadit, Cardin. Tusch. d. concl.* 86. *num.* 28. *Franc. Molin. d. lib.* 3. *quæst.* 85. *num.* 59. Sed rectè *Cou. d. cap.* 13. *num.* 10. *vers.* 12. docet, quod si de mente constet, siue fauorabilis sit materia, siue odiosa, semper indefinita vniuersalis habet significationem, si mens deficit, neque etiam in fauorabilibus id operabitur, *Bart.* verò hanc communem distractionem rectè procedere ait in casu dubio, quando scilicet de mente expressè non constat, tunc enim ex rationis puritate in fauorabilibus possumus mẽtem coniecturare, in odiosis non ita, vt patet ex iis, quæ circa ex 13

ca exheredationem filij,& institutionem posthumi suprà notauimus,& ipse Cou. fatetur.

14 Limita tertiò in probationibus,in quibus indefinita vim vniuersalis non habet, quia scilicet id postulat ratio materiæ subiectæ,in qua regula certissima est,quod probationes debent esse cōcludentes, *l.neque natales, C. de probationib. cap. in præsentia, eod.tit.* Vnde cùm indefinita ex sui proprietate vniuersalis, significationem non habeat, sed ex benigna interpretatione, atque ita ex coniectura voluntatis, minimè in materia probationum debet sufficere, vt docuit *Innoc.in cap.auditis, de præscript.* quem sequuntur *Felin. num. 24. & Paris. num. 16.* & alij communiter ibi,teste *Cou. d. cap. 13.num. 10.* idem etiam tenent *Andr. ab Exea in cap. cùm omnes,num.3.& ibi Anton. de Burgos.num.323. de constitut. Alex.cons.110. num.2. vers. & expressiùs, lib.1. & cons.68. Et viso.num.8. & cons. 108.In causa.num. 13. vers. præterea,lib.2. & cons. 112. In causa dominorum. num.4.lib.7. Menoch. d.cap.30.num. 27. Rebuff. de reprobat.testium.num.110. Brunor à Sole d. verbo indefinita. num. 1. Mascard. de probationib. concl. 1199. à num. 19. & concl. 1205. num. 20. Surd. decis. 263. num. 10. Rendin.in promptuario recept. sent.tom. 1. tit. 82. num.2. Mori.in emposio Iuris Ciuilis,tit.11.in prælud. num.55. Cardin.Tusch.d.concl.86.num. 31. & 39. Rot. decis. 509. num. 5. apud Farin. p. 1. recent. Card. Seraphin. decis. 490. num. 1.* vbi *decis. 544. num. 1.* Disputat, an indefinita æquipolleat vniuersali in confessione.

SVMMARIVM.

1 *Inferior non potest tollere legem superioris.*
2 *Inferiori non licet contra factum superioris dispensando venire.*
3 *Saluum conductum non licet inferiori concedere damnato per superiorem.*
4 *Inferiori ex causa licet contra factum superioris venire.*
5 *Episcopus ex causa potest statuere contra Canones.*
6 *Legem superioris non potest corrigere, mutare,modificare, vel addere inferior.*
7 *Inferior potest distinguere, seu qualificare factum superioris.*
8 *Legem non potest facere inferior, quæ superiorem liget.*

Inferior.

Axioma CXXIV.

1 Inferior non potest tollere legem superioris, *l. formam, C.de officio præfecti prætor. cap. cùm inferior,de maiorit. & obed. Clem. ne Romani, de elect. gloss. verb. figura, in cap. fin. de hæretic.lib.6. gloss.verbo mandamus,in Clem.sæpe,de verbor.significat.Thom.de Thomasset. in floribus legum. reg. 147.* vbi intelligit, nisi maior subijceret se iurisdictioni minoris,& ab eo iudicari vellet, *Bart.in l. omnes populi, col 4.vers. sed hic dubitatur. ff. de Iustit. & iure, Brunor à Sole in locis communib. verbo inferior 4. Azeued. l.2. num.56. tit.14.lib. 4. nouæ Recopil.Menoch. quæst.illustr. cap. 35. num.10. cum seqq. Surd.cons. 58.num.6.Gonzal.ad reg. 8. Cancel.gloss. 45.§.1. num.69. Cardos.in praxi Iudicum,* & Aduocator. *verbo lex,n. 9.*

2 Non licet enim inferiori contra factum superioris dispensando venire, *l. pen. §. pen.ff. de aqua pluuia.arc. l. ille à quo.§. tempestiuum.ff.ad Trebell.l.nam & magistratus.ff.de arbitr. cap. litteras,de restit.spoliat. cap. super eo,de vsuris, cap.vt nostrum, de appellationib.Surd.cons.558. num.2.*

Vnde non licere inferiori concedere saluum conductum dānato per superiorem, resoluunt *Grammat.voto 25. num. 11. Hernan.in tract.de caution. de non offenden.cap. 37.rub.de saluo conduct. num. 8. Menoch.cons. 109. num.127. Farin. in praxi crimin.quæst. 29. num. 88.* 3

Intellige,nisi aliter ex causa factum sit, propter quam licet inferiori contra factum superioris venire, *arg. tex. in l. si hominem. ff. mand.in, Innoc. in cap. 1. de constitut.* vbi singulariter voluit,quod inferior ex causa potest transgredi Iura, quod latè prosequitur idem *Felin. sub num. 49. vers. septimò fallit, Ias. in l. omnes populi. num.13. in 2. lect. ff.de iustit. & iure,& cons. 1.num.6.vol. 1.Marsil. sing. 182. Crauet. cons. 21. num. 3. Abb. in cap. studuisti, de offic. legati,* vbi ait, quod Episc. ex causa potest statuere contra Canones,quod etiam voluit *idem Abb. in cap. & si clerici. §. de adulteriis, col. 5.* & ibi *Felin de iudic. idem Felin.in cap.quod super his,n.4.de maiorit. & obed.* 4 5

Amplia Axioma in tantum, vt inferior nedum non possit tollere legem superioris, sed nec possit corrigere, mutare, modificare, vel addere, *Clem. 2. de elect. Federic. de Senis cons. 17. num. 2. vers. item videtur, Oldrad.cons.259.num.6.vers.tamen ad iura,* quos refert *Card. Tusc. tom. 4. lit. I, concl. 119. num. 10.* 6

Limita quando inferior non tollit factum superioris,sed distinguit, seu qualificat, quia tunc valet, *Alex. cons. 106. num.15.& 16. lib. 2.* vbi etiam idem ait,si limitat,vel distinguit ius superioris tam prohibitiuè,quàm etiam permissiuè, refert *Cardin. Tusch.d. concl. 119. à num.40.* 7

Inferior non potest facere legem,quæ superiorem liget, *cap. inferior. 21.dist. Roman. cons. 2. num. 2.vers. nec prædictis obstat, Federic. de Senis cons. 17. in princip. Oldrad.cons. 128. num. 9. vers. secundò sic arguitur,Surd. cons. 47.num. 19.cum seqq.* vbi ampliat procedere, etiamsi talis lex esset confirmata per superiorem, quia non habet effectum contra confirmantem, *Cardin.Tusch.tom.4. lit. I. concl. 119. num.1.& 7.* 8

Infinitas.

Axioma CXXV.

Infinitas est vitanda, *l. qui bona.§.vlt. ff.de damno infecto, l. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de legat.3.l.fin.C.de sacros.Eccles.l. vnic. C. de sentent. quæ pro eo,Calderin.cons.438.alias cons.11.de iurepatron.* vbi quod patronus, qui potest accumulatiuè præsentare plures, intelligitur de duobus,& non vltrà, vt tollatur infinitas,*Bald.in cap.fin. num.31.de constitut.* vbi quod vt tollatur infinitas, prorogatio non debet esse longior prorogato,*Marsil.in l.vnic.§.cognitiorum. num. 28. cum seqq. ff. de quæstionib.* vbi ponit multa verba importātia infinitatē. Exornant Axioma *Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. 56.num.3. Escob.de ratiocin. cap. 18.num.4. Valasc. consult.51.nu. 49.& de partitionib.cap.9.num.50.&51.Garc.Gironda de priuilegiorum, seu exempt.explicat.num.1392. Card. Pereira de potest.eligendi,cap.3. num.18.Stephan. Gratian. discept. Forens. tom. 3. cap. 600. num.30. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. I, concl.128. per totam,* vbi *num. 23.* limitat, nisi verba patiantur infinitatem. 1

SVM

SVMMARIVM.

1 *Scienti, & volenti non fit iniuria, & redditur ratio, num. 2.*

3 *Iniuriæ inde nasci non debent, vnde iura nascuntur.*

Iniuria.

AXIOMA CXXVI.

1 INIVRIA non fit scienti & volenti, *l. 1. §. vsque adeò. ff. de iniur. l. 1. ff. de actionib. empti, l. nemo præsumitur. ff. de regulis iuris, cap. scienti, eod. tit. in 6. Aristot. lib. 5. Ethic. cap. 9. & 11. S. Thom. 2. 2. quæst. 59. art. 3. Sot. lib. 3. de Iustit. quæst. 3. art. 3. Padil. per tex. ibi in l. cum donationis, C. de transactionib. Menoch. cons. 98. n. 39. cum seqq. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 275. Surd. decis. 194. nu. 1. Sebast. Naui. ad l. 1. num. 15. ff. de iniur. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 189. num. 15. Cas. Argel. de contradict. legit. quæst. 10. num. 66. & num. 97.*

2 Ratio est, quia in iustitia non fit nisi ei, qui ab alio illam patitur, *l. 3. in princip. & §. 1. ff. de iniur.* nec enim potest ab aliquo sibi ipsi fieri, secundùm *S. Thom. 2. 2. quæst. 58. art. 2.* non obstante *tex. in cap. quod verò 25. quæst. 2.* ibi, *iniuriam mihi facio,* quia intelligitur per indirectum, & retorquutionem, secundùm *Archid.* & alios ibi, *planè sciens, & consentiens non patitur ab alio,* quia de natura patientis iniustitiam est, quod resistens & inuitus patiatur, sicut de natura agentis, quod sponte agat, ex *Aristot. & Sot. vbi suprà*, & ita qui consentit, potiùs ex se sponte agit, quàm ab alio patiatur, & consequenter eidem non fit iniuria, nec iniustitia.

3 INIVRIÆ inde nasci non debent, vnde Iura nascuntur, *l. meminerint, C. vnde vi, cap. qualiter & quando, de accusationib. Aym. de antiquit. tempor. p. 1. cap. 2. ampl. 13. n. 10. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Intellectus absurdus est vitandus.*

2 *Intellectus ille recipi debet, per quem Iura Iuribus concordentur.*

3 *Intellectus est vitandus, per quem incidimus in superfluitatem.*

Intellectus.

AXIOMA CXXVII.

1 INTELLECTVS absurdus est vitandus, *l. nam absurdum. ff. de bonis damnat. l. 1. §. vnde quæritur. ff. de publ. in rem actione, l. obseruare. § fin. ff. de officio Procons. cap. quemadmodum, de iureiur. cap. cum inter, de exception. cap. dudum, de præbend. lib. 6. Prob. ad Monach. in cap. generali. num. 18. cum seqq. de elect. in 6. Valasc. cons. 174 num. 11. Garc. Gironda de priuilegiorum, seu exempt. explicat. n. 284.*

2 INTELLECTVS ille recipi debet, per quem Iura Iuribus concordentur, *Alex. in l. si cum dotem. §. maritus. num. 7. ff. soluto matrim. Armendar. in proœm. addit. ad recopilat. legum Nauarræ. n. 60.*

3 INTELLECTVS vitandus est, per quem incidimus in superfluitatem, vt per *Roland. cons. 62. num. 5. vol. Octau. Glorii. resp. 1. p. 3. n. 123.*

SVMMARIVM.

1 *Intentionis suæ fundamentum quilibet probare tenetur.*

2 *Qualitas vbi est fundamentum intentionis alicuius, debet priùs probari.*

3 *Intentionem suam qui non probat, dicitur carere iure.*

4 *Intentio agentium regulat omnes actus ad finem intentionis.*

5 *Actus agentium propter dolum adhibitum extenduntur vltra intentionem.*

6 *Intentio non impedit actum, quando adest voluntas, licèt coacta.*

7 *Intentio, & animus qualis fuerit à principio ex postea gestis declaratur.*

8 *Intentio concedentis vbi deficit, dispositio remanet secundùm Ius commune.*

Intentio.

AXIOMA CXXVIII.

INTENTIONIS suæ fundamentum quilibet probare tenetur, *l. actor, C. de probationib. l. qui accusare, C. de edendo, Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opinion. concl. vnic. sub tit. de probation. Brunor. à Sole in locis communib. verb. actor 3. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 70. num. 15. & resol. 106. num. 21. & lib. 3. resol. 1. num. 13. & resol. 9. num. 9. Cas. Argel. de contradict. legit. quæst. 13. num. 64.* Nam qualitas vbi est fundamentum intentionis alicuius, debet priùs probari, *gloss. recepta in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. Cou. vari. lib. 2. cap. 6. num. 2. Menoch. cons. 301. num. 10. & de præsumption. lib. 2. quæst. 49. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 12. num. 13. Brunor. à Sole in locis communib. verb. qualitas 6. Gutier. de iuram. confirmat. p. 1. cap. 1. num. 22. & practic. lib. 5. quæst. 40. num. 5. Farin. in praxi crimin. p. 1. quæst. 1. num. 23. & Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resol 48. num. 12. Rot. decis. 747. num. 4. apud Farin. p. 2. recent.* 1 2

INTENTIONEM suam qui non probat dicitur carere Iure, *l. argentarius. §. cum autem. ff. de edendo, Cardinal. Tusch. practic. concl. tom. 1. lit. A, concl. 117. num. 19.* 3

INTENTIO agentium regulat omnes actus ad finem intentionis, seu actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, *l. non omnis, in princip. ff. si certũ petat.* cùm aliis citatis *suprà Axiom. 12. num. 7.* Maximè in sacramentis, quia si quis leuat paruulum de fonte non ea intentione contrahendi compaternitatem, non dicitur contracta, & statur iuramento asserentis, quando non agitur nisi de præiudicio animæ illius, vt per *Gemin. cons. 110. n. 5. vers. quandoque, & cons. 130. vers. sed si interuenerit,* qui *d. num. 5.* extendit ad professionem, & baptismum, asserens quod nisi adsit intentio baptizandi, non erit baptizatus, & si assumens habitum religionis non habet intentionem profitendi, non dicitur professus, si hoc protestetur, refert, *Cardin. Tusch. tom. 4. lit. I. conclus. 269. n. 9. cum seqq.* 4

LIMITA, quia actus agentium propter dolum adhibitum extenduntur vltra intentionem, quia licet is, qui scit, & patitur agi causam super re ad se spectante, & quam possidet, non possit impedire executionem trium conformium, tamen si dolosè 5

dolosè se gessit, vt quia fuit procurator illius, qui succubuit, & tacuit ius suum, non audiretur posteà volens impedire executionem trium conformium, ne dum in possessorio, sed neque in petitorio, latè *Anchar. cons. 335. Ad dubia. nu. 4. & 5. vers. secunda regula.* Limita etiam vbi verba sunt clara, & non apparet de mente, & intentione, licet fuerit talis non attenditur, *Ioan. de Imola cons. 101. num. 13. & 14. Aretin. consil. 2. num. 18.* vbi quod si non
6 constat de mente statur verbis. Limita denique, quod intentio non impedit actum, quando adest voluntas, licèt coacta, quia tamen est voluntas, *Gemin. d. cons. 110. num. 6. vers. nec obstat*, quem refert *Card. Tusc. d. conc. 269 num. 26.*

7 INTENTIO, & animus qualis fuerit à principio & posteà gestis declaratur, *l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Macedon. Bolognet. in addit. ad cons. Ioan. de Anania 31. num. 14. vers. prosequor, Cardin. Tusch. d. tom. 4. lit. I, concl. 269. num. 30.* Vide *sup. verbo Animus, Axiom. 27.*

8 INTENTIO concedentis vbi deficit, dispositio remanet secundùm ius commune, quia omissum habetur pro omisso, *Gom. in reg. de impetr. benef. per obit. famil. quaest. 7. num. 4. Cardin. Tusch. d. tom. 4. lit. I, concl. 271. num. 9.* vbi *num. 10.* post *Paris. cons. 1. num. 76. lib. 1. & cons. 3. num. 59. lib. 4. Gabr. commun. tit. de clausulis, concl. 1. num. 56. & concl. 2. num. 18.* subdit, quòd defectus intentionis habet locum etiam in gratia motu proprio facta, quia non trahitur ad ignorata.

Interesse.

AXIOMA CXXIX.

1 INTERESSE cessante, non auditur agens, *l. si vnus. §. ante omnia*, vbi *Bart. ff. de pactis*, vbi *Bart. & alij, ff. de appellat. recip. l. ex conuentione*, & ibi *Alex. & Dec. C. de pactis*, *Roman. cons. 499. In praemissis, in princip.* vbi quod is, qui petit declarari electionem nullam de alio factam, non auditur, nisi doceat de interesse, & *cons. 347. n. 4. Dec. cons. 418. Visa. n. 10. Alex. cons. 185. Viso titulo, n. 27. in fine, vers. non omitto, lib. 2.* vbi quod non auditur volens excipere de praescriptione is, cuius non interest, & *cons. 213. Ponderatis, in fin. lib. 6.* vbi quod non habens interesse, nullo modo auditur, vt alius amoueatur, & *cons. 166. In causa. n. 4. & 5. eodem lib.* vbi quod petens declarari rem esse Titij, non auditur, quia non constat sua interesse, nisi exprimat causam, *Tiraq. de constit. p. 3. limit. 13. n. 14.* vbi quod non docens de suo interesse, non auditur in causa, siue agat, siue excipiat; exornant *Surd. de aliment. tit. 1. quaest. 33. num. 13. & decis. 120. num. 11. & decis. 260. num. 3. Card. Tusch. pract. concl. tom. 4. lit. I, concl. 315. per totam, Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 110. num. 18. & lib. 2. resol. 1. n. 6. & 3. resol. 41. num. 2. Bernard. Graeu. ad practicam Camerae Imper. lib. 1. concl. 69. num. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 302. num. 30. & cap. 387.*

2 Limita, nisi agatur de iure publico, vel populari actione, quilibet enim auditur, quia interest cuiuslibet, vt per *Abb. cons. 81. videtur, in fine, lib. 2.* vbi loquitur in vsurario manifesto, qui carere debet Ecclesiastica sepultura, vt quilibet Christianus audiri debeat, quia omnium interest vt sacra tractentur, quae iuris publici sunt, refert *Card. Tusch. d. lit. I, concl. 315. num. 34.* vbi *num. 32. & 33.* post *Bart. per tex. ibi in l. patri, in princip. ff. de minorib.* resoluit, quod licèt coniuncta persona non admittatur pro coniuncto eo inuito, admittitur tamen quando habet interesse pro se.

SVMMARIVM.

1 *Interpretari actum eius est, cuius est condere.*

2 *Priuilegij interpretatio spectat ad concedentem.*

3 *Interpretatio facienda est, ne dispositio fiat elusoria.*

4 *Interpretatio in dubio facienda est ad euitandam correctionem, contrarietatem, repugnantiam; & vt inducatur validitas actus.*

5 *Interpretatio facienda est secundùm mẽtem disponentis, si de illa constet, aliàs secundùm verisimilitudinem, & demum attenta mera significatione verborum.*

6 *Interpretatio facienda est secundùm subiectam materiam.*

Interpretatio.

AXIOMA CXXX.

INTERPRETARI actum eius est, cuius est cõdere, seu illum facere, *l. non ambigitur. ff. de legib. l. si Imperialis maiestas, l. leges sacratissima, C. eodem tit. cap. cùm venissent, de iudic. cap. inter alia; de sentent. excom. Dec. in cap. 1, notab. 1. de offic. deleg. Rip. in l. ex facto. num. 6. ff. de vulgari, & pupil. Alex. cons. 216. num. 13. lib. 2.* vbi quòd interpretatio statuti spectat ad statuentes, & interpretatio sententiae spectat ad Iudicem, *Anch. cons. 398. Praemitto, in fine, Bald. cons. 305. Verba Principis, in princ. lib. 1. Federic. de Senis cons. 233. Casus talis est, in princip. vers. & quamuis, Anton. Gom. l. 1. Tauri. nu. 6. Decian. cons. 36. num. 8. cum seqq. vol. 5. Menoch. cons. 3. num. 22. & cons. 684. num. 23. Surd. decis. 2. num. 5. & cons. 383. num. 18. Gutier. practic. lib. 3. quaest. 28. à num. 2. Thom. de Thomasset in floribus legum. reg. 142.* vbi asserit procedere in subsidium, & quando non potest ex consuetudine & practica iudiciorum aliter haberi interpretatio legis, *Hieronym. Gabr. consil. 182. per totum, lib. 2.* vbi declarat, quod si agatur de potestate, vel de intentione Principis concedentis, vel de eius interesse, inferior non potest interpretari, secus si agatur de subreptione, vel obreptione, aut de dubietate modica verborum inter priuatos, quae non respiciat neque potestatem, neque intentionem, neque interesse superioris concedentis, *Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 1. §. 1. num. 2. Mascard. de gener. stat. interpret. concl. 2. num. 146. Morl. in emporio Iuris, p. 1. tit. de legibus. num. 20. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap. 36. num. 1. Card. Seraphin. decis. 892. num. 3. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. quaest. 3. art. 1. concl. 1. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo lex num. 6. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 103. num. 19. Christoph. de Pace in schol. ad leges styli, l. 39. num. 22. Card. Tusc. practic. conclus. tom. 4. lit. I, concl. 329. per totam, Octau. Glorit. resp. 13. num. 19. vers. eius enim.* 1

Amplia, vt etiam interpretatio priuilegij spectet ad concedentem, *d. l. ex facto*, & ibi Doctores, *ff. de vulgari, & pupil. l. Neratius. ff. de regul. Iuris, cap. cùm venissent, de iudic. cap. Ordinarij. §. si verò, de officio* 2

Ordin. lib.6. Felin in cap.qualiter & quando il 1. num. 29. de accusat. Alex. d.conf.216 num. 13. vol. 2. Gail lib. 1. obseru.1. num.7. Ruin. conf. 38. num.8. vol. 1. Lara conf. 18. num.1.Surd. conf. 558. num. 6. Cardin. Tusch. d. lit. I, concl. 329.num.5.& 10.Cardin.Mantic. de tacitis & ambig. conuentionib. lib. 2. tit. 1. num.55. & 56.

3 Interpretatio facienda est, ne dispositio fiat elusoria, l. 3. ff. de milit.testam.l.si quando.ff.de legat. 1. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 2.tit.12.num.30. Anton. Monach.Florent. decis.1. num.86. Ferrer. in constitut. Cathaloniæ, gloss.1. num.152 Octau. Glorit. resp.1.p.3. num.129. Cardin. Tusch.tom.4.lit. I, concl.330.num.21. vbi num.30.ampliat interpretationem in dubio faciendam esse, ne absurdũ sequatur,& n.33. & 54. ad euitandum cor-

4 rectionem, contrarietatem,repugnantiam,vel perplexitatem. Item interpretatio illa sumenda est, quæ indicat validitatem actus,vt dixi suprà Axiom. 12,num.17.

5 Interpretatio facienda est secundùm mentem disponentis, si de mente apparere potest, quia mens obtinet primum gradum, & attenditur verisimilitudo, ita Calderin. conf. 327. vers.de testamento, aliàs conf. 8. de donat. Angel. conf. 261. num. 4. Abb.conf. 78. Circa primum, in princ. lib.2. Bald. conf.305. Verba principis, in princ. lib. 1. & conf. 218. Petita venia,circa princip. lib.3.Si verò de mente non constat, attenditur verisimilitudo, & iste est secundus gradus succedens menti, Alex. conf. 179. Viso.n.13.vers.ex quibus, lib.5.Crauet.cõſ.363. n.16.& seq.quos refert Card.Tusc.d.to.4.lit.I,cõcl.330. n. 10. Cessãte verisimilitudine, & cessantibus cõiecturis, recurrimus ad meram significationem verborum, & si apparet,ea est tenẽda,l.non aliter.ff.de legat.3.l.3. §. toties. ff.de damno infecto,Angel.conf.261.col. pen. in princip. Alex.d.conf.179.num.11.Cardin.Tusch.d.concl. 330,num.46. Anton. Monach.Florent.decis.16.num.11.

6 Interpretatio facienda est secundùm subiectã materiam, Socin. conf. 1. num.. 120. vol. 1. Beroi.conf. 66.num.14.& conf.105.num.24.vol.1.Alex. conf. 26. num. 6. vol. 5. Natt. conf. 476. num. 3. Rolând. conf. 39.à nu.9. vol. 4. Becc. conf. 101. num. 40. vol. 1. Surd. de aliment. tit.5.quæst.1.num.4. quos refert Octau.Glorit.resp.9.num.8.

SVMMARIVM.

1 *Fatuus est Iudex, qui vltrà petita iudicat.*

2 *Iudex debet iudicare secundùm allegata, & probata, non autem secundùm propriam conscientiã; limita pluribus modis,vt n.3.*

4 *Iura semper pro Iudice præsumunt.*

Iudex.

Axioma CXXXI.

1 Ivdex factus reputatur, qui vltra petita iudicat, l. vlt. C. de fideicom.libert.l. vt fundus.ff.communi diuid. Castren.conf. 291.Visis, in princ. vers. & circa primam,lib.1. Alex. conf. 163.Viso processu.num.5. & 8. lib.2.Card. Tusch. tom. 4. lit. I, concl. 398. num. 14. Azeued. l.10.num.115.cum seqq.tit.17.lib.4. nouæ Recopil. Valasch.conf. 145.à num. 8. D. Barbos. in l. si cùm dotem,in princip. num. 44. ff.soluto matrim. Ordin.Regia Lusit.lib.3.tit.65.in princip. & tit.66.§.1.

2 Ivdex debet iudicare secundùm allegata, & probata, non autem secundùm propriam conscientiam, l. illicitas.§. veritas,vbi Bart. & doct.ff.de offic. præsid. cap. pastoralis §. quia verò,de offic. deleg. Thom.2. 2. quæst. 67. art. 2. Ordin. Regia Lusit. lib. 3. tit. 63. in princip. & tit.66. in princip. Abb. in cap. pastoralis.§. quia verò.num.8.de offic.deleg. Federic.de Senis conf.21. Nunquid.num.2.in princ.Ioan.de Imola conf.83. in casu in princip.Rimin. Iun. conf.666.num.47. Azor. Instit. moral. p. 3. lib.2.cap.2.quæst.11.in fine, Cou.vari.lib.1. cap. 1. Natt. conf. 276.num.3.vol.1. Pinel.in l.2. C. de rescind. vend. p. 3. cap.3.num.33. Petr. Magdalen. de num. testium in testam. p. 3. cap. 1.num. 18. cum seqq. Tusch. lit.I,sing.60.Hippol.sing.266.Bernard. reg.377. Ioan. Garc. reg. 254. Matien.in dialog.relator.p.3.cap. 42.Martin.del Rio in repet. l. transigere, C. de transact. p.3.num. 139. cum seqq. Petr. Martin. in cap. afferte, de præsumpt. in verbo date infantem.num.20. cum seqq. Flamin.Chartar.de execut.sentent. capto bannito, in cap. vlt.à num.365.Clar.lib. 5. §. fin. quæst.66. num. 2. & quæst.8.num.5.Seraphin.de priuileg.iuram.priuil.2. Anton.Corduba in quæst. Theolog. lib.1.qu.37. Osach. decis. 1.n.39. Viui.Neapol. decis. 178. Tiber. Decian.in tract. crimin. lib.2. cap. 14. Menoch. conf. 92. num. 80. cum seqq. & conf.786. num. vlt. Mascard. de probat. concl. 948. Canalcan.decis. 25.num. 5.p.1. & decis. 19. num. 61. & decis.23. num.10. p.3.Cened. ad decretal.collect. 101.num.11. Vgolin. de officio Episcopi cap. 26 num.3. Cardos.in praxi Iudicum,& Aduocat.verbo Iudex.num. 7. Farinac. in praxi crimin.p. quæst. 21.num. 163. cum seqq. Cardin. Tusch.tom. 4. lit. I, concl. 398. per totam, Ludou.Miranda de ordine iudic. quæst.28.art. 3. Sayr. in claui Regia, lib. 12. cap.8. num. 6. cum seqq. Mari. Antonin. vari.resolut. lib. 1. resolut. 73. num. 7. Leon. Less.de Iustit.lib. 2. cap.19.dub. 10. n. 84. Octau. Glorit. resp.10. num.71.

Limita multis modis.Primò,quando conscientia est informata à notorio. Secundò, in Iudice,qui est supra leges. Tertiò, in criminalibus, vbi de pœna corporali agitur. Quartò, in iurisdictione voluntaria. Quintò, in Iudice, qui potest pronuntiare in scriptis, & sine scriptis, refert Corrad.in breuiario, fol. 186.num.18. Sextò,quando nihil est apparenter probatum, Bald. conf.165. Creditor, circa fin. n.3. lib. 1. Septimò, in arbitrarijs Iudici, Bald.conf.310. Aut mulier. n. 2. lib.1. Octauò, in arbitro & arbitratore simul, Lap. alleg.78. n.9. vers. quinto. Nonò, in causa taxationis interesse, quia si non est probatum in quantitate, potest in conscientia Iudex secundùm æquitatem illud taxare,& arbitrari, Bald.conf. 270. Ad euidentiam.num. 11. lib.1. Decimò, quando probatum est hinc inde æqualiter, Cardin. Tusch. d.lit. I, conclus. 294. post num. 23. 3

Pro iudice Iura semper præsumuntur, l.1.in fine, ff.de officio Præsid.l. 2.§.Publicanus. ff.de vi bonor.rapt. l. nimis,C.de acquir. possess. cap.in præsentia, de renunciat.Marant.de ordine iudic.2.p. 6. in princip.tit. 9.nu. 21.Cou. de sponsalib.p.2.cap.8.§.12. vers. ex quibus primò, Menoch.conf.100.num.1. cum seq. & de præsumpt. lib.2.præs.67.latè Cardin. Tusch.practic.concl. tom.6.lit. P, concl.621.per totam,Surd.de alimem.tit.1.quæst.120. num.11. vbi intelligit ,etiamsi à sententia sit appellatum. Ille enim præsumitur pronunciasse secundùm quod ius disponit, & prout de Iure tenebatur pronunciare, l. miles.§.decem.ff.de re indic. Alex. conf.36. in 1.dub.vol. 5.Crauet. conf. 188.num.8.vol.1. Octau.glorit. resp. 9. num. 13. Alciat. de præsumpt.reg. 3. præs. 32.Bald. in l.fundum §. in vendicatione. ff. de pig.Capol.conf.17.col.5. Cardin. Tusc. d. concl.621.n.4. 4

SVMMARIVM.

1 *Iudicium vbi cœptum est,ibi finiri debet; limitando pluribus modis, vt n. 2.*

Iudiciis

3 *Iudicijs quasi contrahitur.*
4 *In Iudicijs debet seruari æqualitas.*
5 *Iudicium semel extinctum amplius reuiuiscere non potest.*
6 *Iudicium idem est de toto quoad totum, & de parte quoad partem.*

Iudicium.

Axioma CXXXII.

1 Ivdicivm vbi cœptum est, ibi finiri debet, *l. ibi cœptum. ff. de iudic. glos. in cap. proposuisti, de foro compet. Federic. de Senis cons. 97. Quoniam. num. 3. Anton. Gabr. commun. lib. 2. tit. de iudic. concl. 1. Afflict. decis.* 354. *num.* 3. & 4. vbi intelligit, si opponatur de pendentia litis, *Surd. cons.* 57. *num.* 2. & *cons.* 222. *num.* 11. *Cardin. Tusch. practic. concl. tom.* 4. *lit. I, concl.* 487. *per totam, Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo lis. num.* 35. *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Eccles. decis.* 596. *num.* 3. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 523. *num.* 3. *in* 2. *edit. Hieron. Fernandez. de Ottero in interp. cap. gratum, de offic. deleg. num.* 18.

2 Limita multis modis. Primò, in contumacem. Secundò, vbi priùs Iudex esset negligens. Tertiò, si non potest consequi implementum Iustitiæ coram primo. Quartò, si superueniat vrgens necessitas. Quintò, si ex priuilegio possit declinare. Sextò, in delegatis cum clausula, *si non omnes*, &c. Septimò, in crimine hæresis. Octauò, si actum esset coram arbitro, quia poterit agi coram ordinario soluta pœna. Quos omnes refert *Felin. in cap. ex tenore. num.* 15. *cum seqq. de rescript.* & aliquos apud *Ias. in l. nulli. nu.* 6. *cum seqq. C. de iudic.* Nonò, in iudicio exequutiuo. *Anch. cons.* 363. *Si aduertatur, num.* 4. *Ias. cons.* 9. *lib.* 1. *Castrens. cons.* 87. *n.* 3. *lib.* 1. Decimò, si primum iudicium esset nullum, & tale per quod non possit procedi ad diffinitiuam, *Fulgos. cons.* 219. *Visis, num.* 2. Vndecimò, si per appellationem, recusationem, vel superioris reuocationem aliud fieri contingat, *Federic. de Senis d. cons.* 97. *num.* 3. *vers. notandum,* refert *Cardin. Tusch. d. conclus.* 487. *num.* 18. *cum multis sequentibus.*

3 Ivdiciis quasi contrahitur, *l.* 3. *§. idem scribit. ff. de pecul. l.* 2. *ff. de prætor. stipul. Ceuall. commun. contra communes tom.* 4. *quæst.* 897. *num.* 887. *Bellet. disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de fauore cleric. reali. §.* 1. *num.* 8.

4 In iudiciis debet seruari æqualitas. Vide *suprà verb. æqualitas, Axiom.* 16. *num.* 1.

5 Ivdicivm semel extinctum ampliùs reuiuiscere nõ potest, *l. qui rem §. aream. ff. de solut. l. eius qui. §. fin. ff. de iure fisci, Tiraq. in l. si vnquam, verb. susceperit liberos. num.* 19. *C. de reuoc. donat. Surd. decis.* 51. *num.* 5. quos refert *Octau. Glorit. resp.* 8. *num.* 34.

6 Ivdicivm idem est de toto quoad totum, & de parte quoad partem, *l. quæ de totam. ff. de rei vendic. l. à Titio. ff. de verbor. oblig. l. iuris gentium. §. adeò. ff. de pactis, cap. pastoralis. §.* 1. & ibi *gloss. verbo citationis, de offic. deleg.* cum aliis, de quibus *Euerard. in topicis legalib. loco* 80. Intellige, nisi detur diuersa ratio, *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.* 6. *quæst.* 2. *num.* 111. *Monet. de distribut. quotid. p.* 2. *quæst.* 14. *num.* 31.

SVMMARIVM.

1 *Iura Iuribus expedit concordari.*
2 *Promptiora sunt Iura ad liberandum.*
3 *Iura potiùs se adaptant ad ea, quæ frequenter, quàm ad ea, quæ rarò eueniunt.*

Iura.

Axioma. CXXXIII.

Ivra Iuribus expedit concordari, *l. sed & posteriores. ff. de legib. l. non est nouum. ff. eod. tit. l. præcipimus, in fine, C. de appellat. l. vnic. C. de inoffic. dotib. cap. cùm expediat, de elect. lib.* 6. *Mantu. lib.* 3. *Dial.* 59. *à princip. & dial.* 71. *D. Barbos. in l.* 1. *ff. soluto matrim. p.* 1. *num.* 7. & 8. Nam correctio Iurium est vitanda, vt dixi *suprà verb. Correctio, Axiom.* 60. 1

Ivra promptiora sunt ad liberandum, *l. fauorabiliores. ff. de regul. Iuris, l. absentem. ff. de pœnis, Octau. Glorit. resp.* 1. *p.* 3. *num.* 61. 2

Ivra potiùs se adaptant ad ea, quæ frequenter, quàm ad ea, quæ rarò eueniunt, *l. nam ad ea. ff. de legib. l. Iura, C. de postul. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 14. *Menoch. remed.* 2. *adipisc. possess. num.* 111. vbi de intellectu huius Axiomatis. 3

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum regulatur secundùm naturam actus, cui adijcitur.*
2 *Iuramentum non auget obligationem, sed ei intra suos limites manenti addit religionis vinculum.*
3 *Iuramentum non comprehendit casum necessitatis.*
4 *Iuramentum in genere præstitum non extenditur vltra intentionem iurantis.*
5 *Iuramentum debet impleri in forma specifica.*

Iuramentum.

Axioma CXXXIV.

Ivramentvm regulatur secundùm naturam actus, cui adijcitur, *l. vlt. C. de nõ. nu. pecun. l. sed etsi possessori. §. itē si iurauero, vbi Ias. notab.* 9. *ff. de iureiur. l. fin. ff. qui satisd. cog. cap. quemadmodū,* vbi *Abb. not.* 7. *de iureiur.* exornant *Dec. cons.* 240. & *cons.* 351. *num.* 8. *Petr. de Anchar. cons.* 76. *num.* 4. *Roland. à Valle cons.* 8. *à num.* 42. *lib.* 1. vbi intelligit, si deficiat consensus, *Con. in cap. quamuis pactum, de pactis, lib.* 6. *p.* 1. *§.* 4. *num.* 1. & *in rub. de testament. p.* 2. *num.* 9. & *vari. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 5. *Costa in l. si ex cautione, Fallent.* 9. *pag. mihi* 108. *cum seqq. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 164. *Tiraq. in præfat. l. si vnquam, num.* 165. *C. de reuocand. donat. & de iure constit. p.* 3. *limit.* 7. *num.* 35. *Cacheran. decis.* 49. *num.* 9. *Burg. de Pace cons.* 14. *num.* 21. *Menoch. de success. creat. §.* 9. *à num.* 19. *Lara in l. si quis à liberis. §. parens. n.* 85. *ff. de liber. agnosc. Molin. de primogen. lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 56. *Anton. Gom. l.* 22. *Tauri. n.* 10. *col. antepen. Bellaconib. tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 1. *de rebus creditis. n.* 72. *pag.* 438. *Anton. Gabr. tom.* 3. *lib.* 2. *tit. de iureiur. concl.* 10. *Menoch. cons.* 24. *n.* 7. *Pichard. in disput. de mora. n.* 76. & *ad princip. Instit. de adempt. legat. n.* 18. *Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transaction. n.* 281. 651. & 710. *Gutier. de iuram. confirmat. p.* 1. *cap.* 37. *n.* 2. & *in repet. auth. Sacramenta puberum. n.* 26. *C. si aduersus vendit. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 14. & *lib.* 13. *quæst.* 1. *n.* 21. & *q.* 5. *n.* 17. *cum seqq. Brunor. à Sole in locis* 1

communib. verbo Iuramentum 19. *Morl. in emporio Iuris. p.* 1. *tit.* 5. *q.* 1. *n.*51. *vers. qua de causa, Valasc. cons.* 5. *n.* 19. *Cald. Pereira de potestate elig. cap.* 2. *n.* 35. *& in resp. pro Duce Pastrana, vers. quæ sententia, Ceuall. communium contra commun. tom.*4. *q.*900. *n.*7. *Soar. de Relig. tract. de Iuramento, cap.* 32. *n.* 2. *cum seq. Molin. de Iustit. tract.* 2. *disp.* 151. *vers. ad quartum dicendum, Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 32. *n.* 89. *Camill. Borrel. in Summa omnium decis. tit.* 60. *n.* 302. *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 4. *lit. I. concl.* 506. *per totam.*

2 IVRAMENTVM non auget obligationem, sed ei intra suos limites manenti addit religionis vinculum, *Oldrad. cons.* 294. *in fine, vers. non obstat iuramentum, & cons.* 238. *Cum mulier. n.*2. *vers. vnde, & cons.* 178. *Licèt quantum, Roman. cons.* 269. *Non est dubium, Alex. cons.* 37. *Viso, col.* 3. *lib.*2. quos refert *Card. Tusch. d. tom.*4. *lit. I, concl.* 507. vbi *con-*
3 *clus.* 108. subdit, quòd iuramentum non compre-
4 hendit casum necessitatis, *& concl.* 522. quòd iuramentum in genere præstitum non extenditur vltra intentionem iurantis.

5 IVRAMENTVM debet impleri in forma specifica, *cap. ad nostram, il* 1. *de iureiur. Ias. in l. eum qui.* §. 1. *ff. de iureiur. Alex. cons.* 91. *Visis actis, lib.* 2. *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 165. *Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transaction. n.* 723. *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resol.* 255. *n.* 3. *in* 2. *edit. Cardin. Tusch. d. tom.*4. *lit. I, conclus.* 527. *per totam.*

SVMMARIVM.

1 *Ius quæsitũ fortius est, quàm ius quærendũ.*

2 *Ius quærendum faciliùs impeditur, quàm quòd tollatur ius iam quæsitum.*

3 *Iuris executio nec metum, nec iniuriam infert.*

4 *Frustrà precibus impetratur, quod à iure communi conceditur.*

5 *Iuri dantis confirmato, confirmatur ius accipientis.*

6 *Iure dantis resoluto, resoluitur & ius accipientis.*

7 *Vna, eadémque res diuerso Iure censeri non debet.*

8 *Iniuriam nemini facit, qui vtitur iure suo.*

9 *Iure eius vti debet, qui in ius succedit alterius.*

10 *Iure quod expresè sancitum non reperitur, non est superstitiosis inuentionibus præsumendum.*

11 *Ius metimur ex persona Actoris, non ex persona Rei.*

12 *Ius suum cedens, vel renuncians, non habet ampliùs regressum ad illud.*

13 *Iuri suo quilibet renuntiare potest. Intellige, vt num.* 14.

15 *Iuris plus nemo in alium transferre potest, quàm in se habeat.*

Ius.

AXIOMA CXXXV.

1 IVS quæsitum fortius est, quàm ius quærendũ, *l. si ita scriptum.* §. 1. *l. si ita scripsisset. ff. de legat.* 2. *Brunor. à Sole in locis communib. verbo Ius. n.* 21. & ideo difficiliùs amittitur, *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 67. *n.* 3. & remittitur, *l. fin. C. de acquiren. possess. l. qui autem, in princip. ff. quæ in fraudem cred. Surd. cons.* 351. *n.* 38. vel ab inuito aufertur, *l. fin. ff. de pactis, l. id quod nostrum. ff. de regulis Iuris. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 239. Faciliùs enim 2
impeditur ius quærendum, quàm quòd tollatur ius iam quæsitum, *Alex. cons.* 196. *Visis. n.* 5. *lib.*7. quem refert *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 3. *lit. F, conclus.* 12. *n.* 7.

IVRIS executio nec metum, nec iniuriam infert, *l. nullus videtur,* vbi *Dec. & Cagnol. ff. de regulis Iuris, Surd. decis.* 21. *n.* 14. *cum seqq. Anton. Gam. Lusitan. decis.* 35. *n.* 1. 3

A IVRE communi concessum frustra precibus impetratur, *l.* 1. *ff. ad municip. l. Imperatores. ff. de priuileg. credit. l.* 1. *C. de thesaur. lib.* 10. *Surd. decis.* 173. *num.* 18. *& cons.* 216. *num.* 23. *& cons.* 298. *num.* 26. *Escob. de ratiocin. cap.* 6. *n.* 29. *in fine.* 4

IVRE dantis confirmato, confirmatur ius accipientis, *l. cùm vir. ff. de vsucap. l. rem alienam. ff. de pignorat. actionib. Anton. Gom. vari. tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 35. *in fine.* 5

IVRE dantis resoluto, resoluitur & ius accipientis, *l. lex vectigali* 31. *ff. de pignorib. l. si ex duobus.* §. 1. *ff. de in diem adiect. cap. nuper, de donat. inter virum & vxor. decis. Pedam.* 156. *n.* 12. *Anton. Gom. vari. tom.* 2. *cap.*3. *n.* 8. *in fine, Bertazol. de clausul. instrument. claus.* 15. *gloss.*2. *n.* 16. *D. Barbos. in l. quia tale. n.* 86. *ad fin. ff. soluto matrim. Mari. Antonin. vari. resol. lib.*2. *resol. fin. casu fin. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 6. *lit. R. concl.* 272. vbi intelligit in ijs, quæ habent dependentiam successiuam, non in ijs, quæ in ipso instanti radicantur, & perfectionem habent in se. 6

IVRE diuerso vna, eadémque res censeri non debet, *l. cum qui ædes. ff. de vsucap. cap. cognominus.* 12. *q.* 2. *cap. quia circa,* 22. *de priuileg. cap. cùm in tua.* 30. *de decim. Tiraq. de retractu lig.* §. 1. *glos.* 18. *n.* 23. *&* §. 8. *glos.* 5. *n.* 14. *ante fin. & de nobilit. cap.* 28. *n.* 11. *cum seqq. Mexi. in tract. taxæ panis, concl.* 2. *n.* 63. *Surd. de aliment. tit.* 2. *q.* 15. *n.* 150. *& seq. & cons.* 152. *n.* 39. *Vgolin. de officio & potest. Episcopi, cap.* 20. §. 10. *n.* 2. *Cardin. Tusch. tom.* 3. *lit. E, conclus.* 54. *Ceuall. commun. contra commun. tom.*4. *q.*899. *n.* 36. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel.* §. 6. *procem. n.* 64. 69. *& seq. & glos.* 43. *n.* 160. *Ludou. Rodolph. in. vari. quæst. lib.*2. *q.*42. *n.* 48. *Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum. p.* 1. *n.* 81. *Anton. Monach. Lucen. decis.* 21. *num.*23. *& decis.* 67. *n.*9. *& Florent. decis.* 28. *n.* 12. vbi secus ait respectu diuersorum, *Rot. decis.* 669. *n.* 3. *apud Farinac. p.* 1. *recent. Sanctarel. vari. resolut. p.* 1. *q.* 26. *n.* 15. 7

IVRE suo qui vtitur, nemini facit iniuriam, *l. iniuriarum.* §. 1. *ff. de iniur. l.* 3. §. *is tamen. ff. de libero homine exhib. l. qui iniuriarum.* §. *is qui. ff. de iureiur. l. in iureiurando, l. quod Reip. l. iniuriam. ff. de iniur. l. fluminum.* §. *vlt. ff. de damno infecto, l. Proculis. ff. eod. tit. l. si donaturus.* §. *si quis indebitam, C. de condict. ob causam, l. si in meo. ff. de aqua pluuiæ arc. cap. cùm Eccl.* 21. *vers. quia de elect. Cagnol. in l. nemo damnum. num.* 2. *ff. de regulis Iuris, Nau. cons.* 32. *num.*4. *sub tit. de præbend. in antiq. Thom. de Thomasset. in floribus legum reg.* 251. *Menoch. de præsumpt. lib.*6. *præs.* 29. *Mascard. de probationib. conclus.* 1051. *num.* 31. *Surd. cons.* 374. *num.* 17. *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.* 13. *quæst.* 1. *num.* 164. *Farin. in praxi crimin. quæst.* 105. *num.* 130. *Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 75. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 3. *resol.* 12. *num.* 2. *Cardin. Tusch. practic. concl. tom.* 8

tom.4. lit. I, concl. 162. per totam. Vnde iuris executio iniuriam non continet, *l. iniuriarum actio. §. is qui inter. ff. de iniur. Roman. conf. 387. In terminis, in princip.*

9 IVRE eius vti debet, qui in ius succedit alterius, *l. si aqua ductus. ff. de contrah. empt. cap. is qui in ius, de regul. Iuris, lib. 6. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 8. num. 12. cum seqq. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1784. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. §. 1. num. 79. Monet. in tract. de decimis cap. 8. quæst. 4. n. 50.*

10 IVRE quod expresse sancitum non reperitur, non est superstitiosis inuentionibus præsumendum, *l. si verò. §. de viro. ff. soluto matrim. cap. consuluisti 2. quæst. 5. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 44. num. 2. & decis. 87. & decis. 255. num. 2. & conf. 158. num. 13. & conf. 308. num. 3.*

11 IVS metimur ex persona Actoris, non ex persona Rei, *Surd. de aliment. tit. 6. quæst. 4. num. 9. & conf. 150. num. 89. Card. Tusch. tom. 1. lit. A, concl. 117. num. 13.* vbi *num. 14.* subdit, procedere etiam respectu qualitatis, quæ fundat intentionem agentis, quia si non est probata, Reus absoluitur. Vide *suprà Axiom. 10. num. 3.*

12 IVS suum cedens, vel renuncians non habet amplius regressum ad illud, *l. quæritur. §. si vendita. ff. de ædilit. edicto, l. si maritus. §. si neg. auerit. ff. de adulter. l. 1. §. qui semel. ff. de success. edicto, Dec. conf. 389. Visa longa. num. 10. Roman. conf. 369. Circa primum. num. 16. Afflict. decis. 220. num. 19. Ias. conf. 133. in princip. lib. 4. Crauet. conf. 74. num. 4. & conf. 166. num. 6. & conf. 191. num. 3.* Vbi ait, quod tali agenti ex iure, quod cessit, potest excipi, Amice iura tua cessisti alteri, tibi non competit actio, *Roland. à Valle conf. 95. num. 34. lib. 1. & conf. 57. num. 11. cum seqq. lib. 3.* vbi dicit, quod procedit Axioma, siue renunciet expresse, siue tacite. Limita tamen in eo, qui cessit, vel renunciauit iuri suo ex causa certa, vel sub conditione, quia causa non impleta, vel conditione non purificata, reuertitur ad iura sua, vt per *Crauet. conf. 127. num. 13.*

13 IVRI suo quilibet renunciare potest, *l. si quis in conscribendo, C. de Episcop. & cleric. l. pen. C. de pactis, cap. tuis 39. vers. nisi, de testib. cap. ad Apostolicam, de Regularib. cap. si de tertia, de priuileg. Tiraq. de iure primog. quæst. 24. num. 4. cum seqq. Socin. reg. 8. Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. 103. num. 5. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 58. D. Barbos. in l. alia. §. eleganter. num. 12. cum seqq. ff. soluto matrim. Morla in emporio Iuris Ciuilis, tit. 10. de locato. quæst. 2. num. 12. Azori. Instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 22. quæst. 10. Cardin. Tusch. tom. 6. lit. R, concl. 170. cum seq. Ioan. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p. 2. cap. 7. num. 49. Hieron. Fernandez de Ottero in interp. cap. 1. de ordine cognit. num. 27. Soar. de legib. lib. 8. cap. 33. per totum. Cardin. Tusch. tom. 6. lit. R. concl. 170. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. n. 42.*

14 Intellige procedere in iis, quæ singulorum priuatam respiciunt vtilitatem, non ita si publicam offendat renunciatio, iuxta *tex. in l. ius publicum. ff. de pactis, & in l. 2. §. sed quia veremur, C. de iureiur. propter cal. & in cap. si diligenti, de foro comp. Fortun. in l. 1. §. huius study, à num. 9. ff. de iustit. & iure, Cou. in cap. quamuis pactum. p. 2. §. 1. num. 5. & 6. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 1. à num. 2. & cap. 16. num. 50. Alex. Turam. de legibus p. 2. cap. 6. à num. 2. D. Barbos. in l. 1. p. 1. num. 63. ff. soluto matrim. & in d. §. eleganter, à num. 14. cum seqq. Soar. d. lib. 8. cap. 6. à princip. Nauar. in tract. de finib. hum. actu. num. 29. Armendar. in procem. addit. ad recopil. legum Nauarræ. num. 23.* Verùm vt clarius pateat hæc resolutio, sic distinguendum credo: vel enim lex, seu priuilegium respicit vtilitatem alicuius communitatis, aut Ordinis, quia scilicet in fauorem totius communitatis, aut Ordinis totius concessum est, vt in priuilegio fori clericis concesso, ne ad forum seculare trahantur vt declarat Pontifex *in d. cap. si diligenti*, inde meritò inferens, singulos clericos tali priuilegio renuntiare non posse; & ratio est manifesta, quia licet priuatum ius ex singulorum pendeat voluntate, non ita illud, quod respicit totam communitatem, & quia quælibet priuatorum dispositio alteri tertio nocere non potest, *cap. non debet, de regulis Iuris, lib. 6. cap. quamuis pactum, de pactis, eod. lib.* cum similibus. Huc etiam pertinent exempla, quæ ponit Iureconf. *in d. §. huius study.* Aut verò priuilegium conceditur singularibus & priuatis personis, & subdistingue; vel enim principaliter respicit earum fauorem, & secundariò bonum publicum, quatenus scilicet lex, vel Princeps rectè disponendo res priuatorum, intendit etiam communem vtilitatem, quæ resultat ex eo, quod ciuitas, seu Regnum opibus abundet, & ciues habeat locupletes, & in hoc casu procedit hoc Axioma, quod iis, quæ pro se introducta sunt (si aliud non obstet) quilibet renuntiare potest, nec attenditur vtilitas Reip. secundaria, & minus principalis, iuxta *reg. l. 1. ibi, prima enim ratio. ff. de auctor. tutor.* & in simili de præiudicio tertij minus principali notat *glos. vlt. in d. cap. quamuis pactum recepta*, ex multis, de quibus *Cou. ibi p. 3. §. 3. num. 7.* & optimis exemplis explicat *Sanchez in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 3. cap. 9. num. 31. & 39.* Vel lex, aut priuilegium disponendo de priuatorum bonis, non respicit principaliter eorum priuatum fauorem, sed publicam vtilitatem, quia non tam ciuium vtilitati consulit, quàm publico incommodo, vt contingit in iuramento calumniæ, iuxta *d. §. quia veremur*, & in aliis, in quibus lex principaliter litibus, aut fraudibus obuiare intendit, iuxta *reg. tex. in l. properandum, C. de iudic. cap. finem litibus, de dolo & contum. l. 1. ff. de vsucap.* Atque ita hanc esse communem Doctorum sententiam post *Abb. Felin. & alios in d. cap. si diligenti*, testatur *D. Barbosa d. p. 1. num. 64.* quibus adde *Cou. ac. ad tit. C. de sponsal. Card. Tusch. tom. 4. lit. I, conclus. 511. num. 28. Soar. de legib. lib. 8. cap. 6. in princip.*

IVRIS plus nemo in alium transferre potest, quàm in se habeat. Vide *infrà Axiom. 160. n. 2.* 15

SVMMARIVM.

1 *Lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda.*

2 *Lex generaliter loquens restringitur, ne quis ad lucrum indebitè admittatur, vel ne quis damnum indebitè patiatur, vel ex ratione particulari.*

3 *Lex generaliter loquens recipit restitutionem de habilitate.*

4 *Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

5 *Lex si voluisset, expressisset.*

6 *Lex id voluisse præsumitur, cùm facilè id exprimere potuisset, neque expressit.*

7 *Lex quod non dicit, non est ab homine præsumendum.*

8 *Verba legis cui non conueniunt, non conuenit eius dispositio.*

9 *Ratione legis cessante, cessat quoque eius dispositio.*
10 *Casus legis vbi est, cessat omnis disputatio.*
11 *Lege quod cauetur, in practica non habetur.*
12 *Lege permittente quod fit, dicitur iustè, & bene fieri.*
13 *Legem quærere vbi est ratio naturalis, est infirmitas intellectus.*
14 *Leges nihil frustra faciunt.*
15 *Lex non debet habere vnam syllabam superfluam.*
16 *Superflua omnia sunt reprobata.*
17 *Mens legis magis est attendenda, quàm verba.*
18 *Ratio generalis legis restringitur ex mente legis.*
19 *Lex non est posita verbis, sed rebus.*
20 *Lex quantumcunque dura est seruanda.*
21 *Auxilium legis frustra inuocat, qui committit in legem.*
22 *Lex non extenditur ad præterita, sed trahitur ad futura.*
23 *Lex non trahitur ad præterita iam decisa.*
24 *Lex antiqui Iuris declaratoria trahitur non solùm ad futura, sed etiam ad præterita.*
25 *Superioris legem non potest tollere inferior.*
26 *Leges non solent quem duplici onere grauare.*
27 *Legibus, non exemplis est iudicandum.*
28 *Legum correctio est vitanda.*
29 *Lex mitiùs agit, quàm homo minister legis.*

Lex.

Axioma CXXXVI.

1 Lex generaliter loquens, generaliter est intel-
ligenda, *l.de pretio.ff.de publ.in rem act.l. in fraudem.§.vlt.ff.de testam.mil.l.1.§. generaliter. ff. de legat. præst.l.1.§.quod autem.ff.de aleator.l.fin.in fine,* vbi *Angel.C.de dotis promiss.cap.solita.§.fin. de maiorit. & obed. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 172. Barthol. Perett. in extrauag.ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienan.num.9.pag.mihi 85.Bertazol.in repet. l. si quis maior, C.de transact.num.213.Surd.cons.271.num.28. Valasc.cons.113.num. 21. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast.decis.419.num.1.& decis.605.num 2.in 1.edit. aliàs resol.529.num.2.in 2.edit. Mari. Antonin. vari. resolut.lib.3.resol.18.num.3. Narbona de appellat.à Vica-*
2 *rio ad Episcopum p. 1. num. 27.* Restringitur tamen,
ne quis ad lucrum indebitè admittatur, vel ne quis damnum indebitè patiatur, secundùm *Armendar. in proœm. addit. ad recopil.legum Nauarræ.num.76.* Item restringitur ex ratione particulari, *l. cùm pater, §. dulcissimis. ff. de legat. 3. l. si de certa re, C. de transact. Flamin. Paris.de resignat.benefic.lib.9.quæst. 4. num. 19. Garc.Gironda de priuilegiorum, seu exempt. explicat.nu.*
3 *276.& 526.* Et recipit restrictionem de habilitate,
l.vt gradatim. §. & si.ff.de muner. & honorib. cum citatis à Bertazol.in repet. l. si quis maior. num. 216. C. de transact.

4 Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere de-
bemus, *l.non distinguemus.ff. de recept. arbitr. l. Præses. ff.de officio Præsid.l.2.§.conuenire.ff.de iudic. l. quos prohibet.ff. de postulando,l.1.§.generaliter,* vbi *glos.verbo in infinitum.ff.de legat.præst. l. quamuis. ff. de in ius vocando,l.si seruum.§.non dixit.ff.de acquiren.hæred.l.1.§.quod autem,* & ibi *glos.verbo simpliciter.ff.de aleator.l.vnic. C. qui pro sua iurisd.l.illam,C. de collationib. cap. Romanorum.9.dist.cap.consuluisti 2.quæst.5.cap.solutæ,de maior. & obed.cap.quia circa 22. de priuileg. Clem. vlt. de rescript.* exornant *Ias.in l.non dubium.num.38.C.de legib. Gam. Lusit.decis.105.n.2.Thom.de Thomasset.in floribus legum reg. 300. Bertazol. in repet. l. si quis maior.num. 354.C.de transact. Surd. cons. 51. num.7. & cons. 182. num.15.& cons.301.num. 50. & cons. 308. num. 3. & cons.340.num.2. & decis.195.num.4. Escob.de ratiocin. cap.18.num.42.Flamin. Paris.de resignat.benefic.lib.12. quæst.5.num.22.Cardin.Tusch.practic.conclus.tom. 2. lit. D, concl. 508. Ioseph. Aldrete de Religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap. 28. num. 11. Narbona de appellat. à Vicario ad Episcopum p.1.num.27.Monet.de distribut. quotid.p.2.quæst.2.num.37. Bellet.disquisit.clerical. p.1. tit.de bonis clericorum.§.1.num.19.in fine, Fr. Anton. à Souza in relect. de censuris Bullæ Cœnæ, cap. 2. disp. 8. num.1.Cæs.Argel.de contradict.legit. quæst.20.num.14.* vbi *num.24.* declarat, si nullo modo dicat, nec virtualiter, nec realiter, secus si saltem virtualiter, *Armendar.in proœm. addit. ad recopil.legum Nauarræ. num. 27.* vbi limitat, cùm alia lex distinguit, vel cùm ratio ex illa, vel ex aliis legibus desumpta id facit; nam lex vna indistinctè loquens per aliam distinguitur, & limitatur, *l.sciendum.ff. qui satisd. cog. l.quamuis.ff.de in ius voc.auth. offeratur, C.de litis contest.l.filiusfam.ff.de action.& obligation.l.1.ff. ad Macedon.l.iuris gentium.§.si paciscar. ff. de pactis, iuncta l. transigere,* & ibi *glos.magna in fine, C. de transactionib. Bellet.d.tit.de bonis clericorum.§.1.num.20.*

Lex si voluisset, expressisset, *l.vnic. §. sin autem ad* 5
deficientis,C.de caduc.tollen.l.si seruum.§.Prætor ait,vers. non dixit.ff.de acquir.hæred.cap.ad audientiam 2. de decim.cap.2.de transact.Præl. exornant *Tiraq.in l. si vnquam,verbo libertis.num.3 C.de reuocan.donat. Menoch. cons.1.num.178.& cons.140.num.4.Surd.decis.88.num. 4.& decis.322.num 22. & cons. 245. num. 45. Gutier. practicar.lib.3.quæst.22.num.7.Gonzal. ad reg. 8. Cancel.glos.9.§.1.num.33. & glos. 42. num. 11. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat.verbo Lex.num.28.Cardin. Tusch. pract.conclus.tom.8.lit.V, concl.89.num.5.Mari. Antonin.vari.resol.lib.1.resol.1.num. 10.* Lex enim id 6
noluisse præsumitur, cùm facilè id exprimere potuisset, neque expressit, *Menoch.cons.30.num.8.Armendar.in proœm.addit.ad recopil. legum Nauarræ. nu.*
150. quia quod lex non dicit, non est ab homine 7
præsumendum, *l.dissentientiis,C. de repud. cap.illa, ne sede vacan.Surd.cons.219.num.21.*

Legis verba cui non conueniunt, non conue- 8
nit eius dispositio, *l.4.§. toties,* vbi *Paul.ff.de damno infecto,l.quod constitutum.ff.de milit.testam. l. ita autem, in princip.* & ibi *Bart.ff.de administrat.tutor.l. hos accusare.§.omnibus.ff.de accusat.l. 1. §. loquitur. ff. de aqua quotid.l.si ancillas omnes.ff.de legat.1.l.adigere.§. quamuis.ff. de iurepatron. l. 2. C. communia de legat. cap. indemnitatibus. §. sed cùm eas, de elect. lib. 6.* Exornant *Hippol.cons.25.num.10.& cons.40.num.11.Tiraq. in l. si vnquam,verbo libertis.num. 2. C. de reuocand. donat. Brunor. à Sole in locis communib. verbo dispositio. 14. Surd.decis.122.n.13.& cons.152.n.38.& cons.174.n.8. & cons. 179. n.38. Gutier.practic.lib.3.quæst.17.n.227. & cons.1.nu.8.& cons.21.n.1.cum seqq. Escob. de ratiocin.cap.28.num.17.Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.5.num. 24.& glos.45.§.1.num.51. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast.decis.518.num.6.in 1. edit. & resolut. 445. num.*

num.6.in 2.edit.Vgolin.de officio, & potest. Episcopi cap. 57.§.2.num.6.vers.tertio, Anton.Monach. Lucen. decis. 13.num.23. Mari. Antonin.vari.resolution. lib.3.resol.9. num 4. Rot.decis.697.num.7.apud Farin.p.1.recent.

9 Legis ratione cessante, cessat quoque eius dispositio, l.in omni, vbi Bart.ff.de adoptionib. l.quod dictum, ff.de pactis, l.fin.ff.ad Syllan.l.si maritus.§.scripsi.ff. ad leg. Iul.de adulter.l.adigere.§. quamuis. ff. de iurepatron.cap.& si Christus, de iureiur. Euerard. in topicis legalib. loco 85.Tiraq.in tract.cessante causa.p.1. num.11. Bertazol.in repet.l.si quis maior. num. 263. C. de transactionib. Surd.cons. 375.num.24.Mari. Antonin. var. resolution.lib.2.resol.32.num.8. Pichard.ad princip.Instit. de milit.testam.num.4. ad princip. Instit. de lege Falcid. num.28.& ad princip. Institut. de eo cui libertatis causa bona addicuntur.num.41.& 42. vbi quod cessante ratione legis negatiuè,& contrariè cessat lex.

10 Legis casus vbi est, cessat omnis disputatio, glos.vlt.in l. ancilla,C. de furtis, Dec.cons. 452. in fine, Crauet.cons.273.num.7.Becc.cons.14. num. 28. & cons. 112.in fin.vol.1.Surd.cons.53.num.6.& cons.58.num.3. Magon.Lucen.decis.12.num.18. Flamin. Paris.de resignat.benefic.lib.9.in princip.num.2.Mari. Antonin.vari. resolut.lib.1.resol.46.num.1.& lib. 2. resol. 51. num.5. Mendez à Castro in praxi Lusit.lib. 3. cap.15. num.9. Ioseph.Sesse Aragoniæ decis.153.num.25. Octau. Glorit. resp.1.p.1.num.135.vers.nec in casu,Cardin. Tusch. lit. L,concl.262.num.4.

11 Lege quod cauetur, in practica non habetur, Bald. in cap. nihil, circa fin. de elect. Ludou. Rodolphin. vari.quæst.lib.2.q.42.num.39.

12 Lege permittente quod fit, dicitur iustè, & bene fieri, l. quis sit fugitiuus.§. apud labeonem, ibi, quia id facit, quod publicè facere licere arbitratur ff.de ædilit. edicto.cap.quid dicam 14.quæst.4.Pichard.ad rub.Instit. de inoffic.testam.n.9. Marc. Anton. Genuens. in practic. ecclesiast.q.46.num.4.

13 Legem quærere vbi est ratio naturalis, est infirmitas intellectus, Philosop lib.8.Phisic.cap. 3. Surd. de aliment.tit.1.quæst.28.num.9. & quæst.44. num. 12. & quæst.45. num. 58. Quia naturalis ratio vim & robur legis habet, l. cùm ratio. ff. de bonis damnat. l. scire oportet.§.sufficit.ff.de excusat.tutor. Cald.Pereira de empt.& vendit.cap.1.num.7.& allegari potest pro lege, Surd.d.q.28.num.7.

14 Leges nihil frustra faciunt, Ias.in l.ait Prætor. num.1.ff.de iureiur.Cas. Argel.de contradict. legitimo, q. 2.num.200.& quæst.13.num.48. & quæst. 18. num.18. Armendar.in proœm.addit. ad recopil. legum Nauarra.
15 num.50. Lex enim non debet habere vnam syllabam superfluam, & vacuam, glos. verbo tanquam, in cap.solitæ, de maiorit.& obed.Mandos.in reg. 9. Cancel. quæst.4.num.4.Gonzal.ad reg.8. Cancel.glos.22.num.5.
16 quia omnia superflua sunt reprobata, l.1. §. quibus, C.de nouo Cod. fac. l. fin. C. quis admitti, Clem. exiui. §. quamuis, vbi Card.num. 220. de verb.signific. Gonzal. vbi suprà glos.13.num.72.

17 Legis mens magis est attendenda, quàm verba, l. scire leges.ff.de legib.l.non aliter.ff.de legat.3. l.nominis & rei.§. verbum ex legibus.ff.de verb.signif. Surd. decis.35.num.14. Marc. Anton.Genuen.in practic.lib. ecclesiast.quæst.144.num.3.Ferrer.in Constitut. Cathaloniæ
18 glos.4 num. 66. & ratio generalis legis restringitur ex mente legis, Surd.decis.9. num. 13. Armendar. in proœm.ad recopilat.legum Nauarra.n.131.

19 Lex non est posita verbis, sed rebus, l. 2. in fine, C.communia de legat.l.fin.C. de vsuris, cap. secundò requiris, de appellat. Surd.de aliment.tit.9.quæst. 21. num. 20.Abb.cons.93.In quæstione, col. 1. circa med. vers. ad idem facit, lib.2.Roman.cons.428. In terminis. num. 12. Stephan.Gratian.discept.forens.cap.156.num.17.Ferrer. in Constitut.Cathaloniæ glos.5.num. 160. Sigism. Scacc. de appellat.quæst.17.limit.10. num. 14. Cardin. Tusch. tom.5.lit.L, concl.272.per totam, Armendar. in proœm. addit.ad recopil.legum Nauarra.n.104.

Lex quantuncunque dura est seruanda, l. prospexit.ff.qui & à quibus, Roland.à Valle cons. 99. num. 20
47.lib.2.Crauet.cons. 46. num. 2. Armendar. vbi suprà num.152.Ægid.Bellam.cons.9.num. 3. vbi intelligit, quando est certa, & sine dubio, Franc.Becc. cons. 51. num.18.& seq. vbi ait procedere, quando est in specie super certo casu, subditque illam, l.prospexit, turbare multos Doctores, vt ad casum iniquum non admittant illam, Card.Tusch.d.tom.5.lit. L,concl.262. per totam, Sigism.Scacc.de appellat.q.17.limit.48.n.21.

Legis auxilium frustra inuocat, qui committit in legem, l. auxilium. §. in delictis. ff. de minorib. l. 21
sancimus, C.de iudic.cap.bona, il 1.de elect.cap.vlt.de immunit.Eccles.cap.contingit 45. cap. in audientia, de sentent.excom. cap. quia frustra, de vsuris, Petr. de Anch. cons.37.Contra Ioannem.num.4.& 5.Bertazol. in repet. l.si quis maior.num.276.& 646.C.de transactionib.Surd. cons.37.num.3.Cardin. Tusch. tom.2.lit.C, concl.954.& tom.5. lit. L. concl.270. Accac. Anton.in comment. ad l. Titio centum 71.nu.47.ff.de condition.& demon. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast.p.1.cap.11.num. 3. & p.2. cap.3.num.8.Sigism.Scacc.de appellat. quæst.5. num.74. Aloys.Ricc.in praxi rerum fori ecclesiast.decis.291. num. 2.in 1.edit.aliàs resol.250.in 2.edit.Bollet. disquisit.clerical.p.1.tit de discipl.clericali.§.16.n.9.

Lex non extenditur ad præterita, sed trahitur ad futura, l.leges, C. de legib.auth.de nuptiis, in princ. §. 22
duo igitur, circa fin.collat.4.& in §.fin. in auth. de hæredib.ab intest.collat.9.cap.cognoscentes, cap.vlt.de constitut. Exornant Tiraq in præfat.retract. lig. à num. 18. & de iure primog.quæst.43.num.17.Cou.lib.3.vari.cap.13. nu. 4.Nau.in cap.cùm contingat, de rescript.except. 14. Sebast.Medices in tract.de legib.p. 4. quæst. 35. Garc.reg. 295. Menoch.de arbitrar.lib.2.casu 185.num. 1. & nu. 26. Nau.cons.66.num.3.Bursat.cons.214.num. 21. cum seqq. vol.2.Lancel.Conrad.in templo omnium iudic.lib.1. cap. 1. §.4. verb. legem generalem solus condit.num.7. Mandos.in reg.9. reseruat. q. 3. Caballin. milleloq. 607. Burg.de Pace l.3.Tauri.num. 37. Brunor.à Sole in locis communib.verbo Lex 13. & verbo Statutum 63. Perez l.10.glos.1.col.2.ante finem, tit.1.lib. 3. Ordinam. Anastas.Germon.animaduers.lib.1.cap.2. Azeued. l. 6. tit.1. lib.2.nouæ Recopil.pag.mihi 157.Matien. l. 3.glos. 16. tit.10.lib.5.eiusdem nouæ Recopil.Morl. in emporio Iuris p.1.tit.1.quæst.6. per totam, Castil. l. 48. Tauri, glos. de aqui adelante, Fr. Emman.quæst.Regular. tom.1.quæst.6. art.17.Azor.Instit.moral.p.1.lib. 5. cap. 16. quæst. 13. Cardos.in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo lex.nu.13. Flamin.Paris.de confident.quæst. 12. num. 2. Ferrer. in Constit.Cathaloniæ glos.4.num.28. Armendar. in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarræ. num. 26. Bernard. Graue.ad pract.Cameræ Imper.lib.2.concl. 9. num.4. D. Christoph. de Pace in schol. ad leges styli, l. 200. num.1. Farin.in praxi crimin.p.4.decis.10. num. 15. in fine, & latè fragment. crimin.p.2.verbo Lex.num.25.cum multis seqq. vbi multipliciter ampliat & limitat, Soar. de legib.lib.3.cap.14.Card.Tusch.practic.concl.tom.5.lit. L. concl.264.num.1.& à num.6.

Lex non trahitur ad præterita iam decisa, putà 23
per sententiam, rem iudicatam, transactionem, iuramentum, solutionem, quietantiam, præscriptionem, & similia, etiam quod in eadem lege nominatim, & expressè fiat mentio de præteritis, l. causas, C. de transact. Bart.in l. omnes populi num. 41. vers. distingue, vbi Crot.num.137.ff.de instit.& iure, Abb. in cap.

cap.fin.num.9.& Felin.num.3. vers. hanc fallentiam, de constitut.Capra reg. 6. num. 3. Alex. cons. 199. num.4. vers.secundò respondeo,lib.6.Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. L, concl.264.num. 63. cum seqq. & concl.265.num.13. cum seqq. Alderan. Mascard. de generali statutorum interpret.concl.13.num.16.cum seqq.Farin.fragm.crimin.p. 2.lit.L.num.44.cum seqq. vbi ampliat duobus modis, & limitat tribus.

24 LEX antiqui Iuris declaratoria traditur non solùm ad futura, sed etiam ad præterita, *auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis.§.1. auth.de rapt. mulier.* ibi, *tanquam si lex nostra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuisset, Abb.in d.cap.fin.num.*8. & ibi *Felin.num.4.vers.fallit.secundò, Cald. Pereira de potest. eligendi,cap.11.num.30.Rot decis.141. num. 2. p. 2. diuers.Morl.in emporio Iuris p.1. tit. 1. quæst.6. num. 11. cum seqq. Cardin.Tusc.d.lit.L, concl. 264. num. 45. & 51.& concl.265.num.4. Armendar. vbi suprà num. 45. Alderan.Mascard.d.concl.13. num. 41. Ribadeneira in libro pro defensione Societatis Iesu, cap. 15. Christoph. de Pace in scholiis ad leges styli; l.100.num.2. & 29. vers. oritur,*latè *Farin.d.lit.L,num.51.cum seqq.*vbi *num.*52. limitat, quando vteretur aliquo verbo importante promulgationem noui Iuris,*& num.*53. quando in eadem lege adderetur aliquid Iuri antiquo, vt putà si imponatur noua pœna,*& num.*54. quando in eadem lege adesset aliquod verbum respiciens futurum, vt putà *de cætero, in futurum, deinceps,* & similia.

25 LEGEM superioris non potest tollere inferior. Dixi *suprà Axiom.*114.*à num.*1.

26 LEGES non solent quem duplici onere grauare.Dixi *infrà Axiom.*169.

27 LEGIBVS, non exemplis est iudicandum. Dixi *suprà Axiom.*84.*n.*3.

28 LEGVM correctio est vitanda. Dixi *suprà Axiom.*60.*num.*5.

29 LEX mitiùs agit, quàm homo minister legis, *l. Celsus.ff.de arbitr.Federic.cons.2.in princip.vers. & quia mitiùs,* vbi quod propterea sententia hominis debet operari idem, quod sententia Iuris,quæ mitior esse debet, *Anchar. cons.* 182. *Thema est, num.*4. vbi quod Iudex lege clementior esse non potest,*Roman. cons.*429. *num.* 3. vbi ait,quod regula est,quod Iudex non sit clementior lege,*Card.Tusch.practic.concl. tom.5.lit.M.concl.292.per totam.*

Libera.

AXIOMA CXXXVII.

1 LIBERA quælibet res præsumitur à seruitute, *l. fluminum.§.vlt.l. Proculus. ff. de damno infecto,l. altius,l.ædibus,C.de seruit. & aqua,princip. Instit. de libertin. Alciat.de præsumpt.reg.2.præs.3. Mysing. cent.5. obseru.25. Rebuff.in tract. congruæ portionis. num. 127. Bonacos.tom.1.commun.opinion.lib.3. tit. 21. communia seruitutum. num. 56.pag.425. Bertazol.de clausulis instrument.claus.21.glos.1.num.1.Menoch.de arbitrar.lib. 2.casu 156.& de præsumpt.lib. 3. præs. 89. num.1.* vbi *num.* 6. ampliat etiam stante quasi possessione seruitutis, *& præs.91.& lib.6.præs.29.& cons.2.num.43. & cons.75.num.4. & cons. 127. num. 17. Mascard. de probationib.concl 79.& concl.109.& concl. 1214. num. 17.& concl.1305. Thesaur. Pedam. decis. 216. Brunor. à Sole in locis communib. verbo res 4. Surd. decis. 177. num.1. Mari. Antonin.vari.resol.lib.1.resol. 95. num.8. Valasc. de iure emphyt. quæst. 51. & consult. 82. num.6. Castil.quotid.lib.1.de vsufructu,cap.7.num.10.*

SVMMARIVM.

1 *Liberalis nemo existit in necessitatibus.*
2 *Liberalitatem non dicitur exercere, qui debitum soluit.*

Liberalis.

AXIOMA CXXXVIII.

LIBERALIS nemo existit in necessitatibus, *l. rem legatam.ff.de adimend.legat.Tiraq. in l.si vnquam,verbo donatione largitus.num.106.C. de reuocandis donat.Gam. Lusitan. decis. 71. num. 3. Valasc.cons. 153. num. 24. Pichard. ad rub. Instit. de adoptionib. num.43.* 1

LIBERALITATEM non dicitur exercere, qui debitum soluit, *l. proximè.ff.de ritu nupt.l.si seruo.ff. de hæredib. instituen.Surd.de aliment.tit. 1. quæst. 108.num.5.* 2

Locupletari.

AXIOMA CXXXIX.

LOCVPLETARI nemo debet cum alterius iactura, *l.nam hoc natura,C.de condict.indeb. l. naturaliter.§.fin.l.hæc condictio 66.ff.eodem tit. l. bona fides 50.ff.de action.empti,l.iure naturæ,206.ff. de regulis Iuris,l.vlt.C.de vsucap.pro emptore,cap.suam,de pœnis,cap. locupletari, 47.de regulis Iuris,lib.6. Dec. per text.ibi in l.si me & Titium. num. 3. ff. si certum pet.& cons. 254. num.8.vers.sicut in simili.lib.2.Alex cons.92. Perspectis. num.5.in fine,lib. 1.* vbi *num.*6. ait æquitatem, *d. l. si me & Titium,* non habere locum, nisi quando res aliena peruenit ad me titulo lucratiuo, *Vital. de Camban.in tract.clausul. pag. mihi 15. num. 11. Socin. cons.254.num.3.Natt.cons.384.num 13. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 24. Surd. cons. 101. num. 17.Vgolin.de officio,& potest. Episcop.cap.18.§.2.num.4. Cas.Argel.de contradict.legit.quæst.20.num. 48. Anton. Monach.Lucensi decis.23.num.23.Pichard.ad §. sed naturalia,Instit.de Iure naturali, num. 3. & in disput. de nobilit.communicatiua,num.73.Mari. Antonin. vari.resolut.lib.1.resol.23.num. 3. & lib. 2. resol. 41. num.13. Cardin.Tusch.practic.concl.tom.5. lit. L, concl. 438. per totam, Rot.decis.47.num.3. & decis. 524. num. 4. apud Farin.p.2.recent.* 1

SVMMARIVM.

1 *Ratio maior elidit minorem.*
2 *Maior facit cessare minorem.*
3 *Lumen maius offuscat minus.*
4 *Maiori summa inest minor.*
5 *Maius cui conceditur, & minus concessum esse videtur.*

Maior.

AXIOMA CXL.

MAIOR ratio elidit minorem, *l. si debitori,in fine.ff.de fideiuss.l.cui pacto.ff. de seruis exportand.* 1
Et maior facit cessare minorem, vbi concurrunt, 2
Cardin. Tusch.practic.conclus.tom. 5. lit. M, conclus.16,
quia lumen maius offuscat minus,*idem Cardin. Tusc. eod.tom.5.lit.L,concl.*458. & dignum magis trahit ad se minus dignum,*suprà Axiom.*72. 3

MAIO

4 MAIORI summa inest minor. Vide *infrà Axiom. 215.*

5 MAIVS cui conceditur, & minus concedi videtur, *l. filiusfam. §. fin. ff. de donationib. l. Marcellus ff. de donat. causa mortis, l. non debet ff. de regulis Iuris, cap. ex parte, de decimis*, minus enim semper inest in eo, quod plus est, *l. in eo ff. de regulis Iuris, Farin. in praxi crimin. p. 4. decis. 10. num. 6.* Et ideo à maiori ad minus validum est argumentum, vt latè probaui *in locis communib. argumentationum.*

SVMMARIVM.

1 *Malè agens odit lucem.*
2 *Malè parta malè dilabuntur.*
3 *Mala non sunt facienda, vt inde veniant bona.*
4 *Malorum consortia sæpe bonos corrumpunt.*
5 *Malum omne nascens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumque robustius.*
6 *Malum minus eligendum de duobus malis.*
7 *Lex humana qualiter permittere possit minora mala, vt impediantur maiora.*
8 *Suadere, consulere, & inducere alium ad eligendum minus malum, an possit quis, ostenditur, & numeris seqq.*

Malum.

AXIOMA CXLI.

1 MALE agens odit lucem, *l. 1. §. tria lumina*, vbi *glos. ff. de ventre inspic. l. donator*, vbi *glos. verbo occultè, C. de donationib. cap. consuluit* 24. vbi *glos. verbo qui malè, de offic. deleg. cap. perniciosam 18. quæst. 2. cap. 1. curs. porrò, vt ecclesiast. benefic. cap. cùm ex iniuncto, de hæretic. Surd. cons. 132. num. 24.* Vnde quæ occultè, & clandestinè fiunt, suspicione non carent, *d. cap. 1. §. cùm enim*, vbi *glos. verbo occulta, d. cap. consuluit. §. ne verò, cum similibus citatis à Tiraq. de pœnis temper. causa 11. num. 11. & de retractu tit. 2. in præfat. à num. 13. Menoch. de præsump. lib. 4. præs. 12. num. 7. Mascard. de probat. concl. 815. num. 33.* sicut à contrario ea quæ in conspectu aliorum, & palàm fiunt, sunt ab omni sinistra suspicione aliena, *l. non existimo, vers. & multum refert ff. de administ. tutor. l. cùm ipse tutor. §. fuit quæsitum*, & ibi *Rip. ff. de contrah. empt. Menoch. de arbitr. casu 244. num. 1. cum seqq.*

2 MALE parta malè dilabuntur, *Anton. de Butr. cons. 33. num. 2. & 3.* vbi infert, quod dominus non participat iniustè quæsita per seruum, nec frater iniustè quæsita per fratrem, nec socius iniustè quæsita per socium, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 25.*

3 MALA non sunt facienda, vt inde veniant bona, *Apost. ad Roman. cap. 13.* relatus *in cap. ex tuarum, de sortileg. cap. super eo, de vsuris, Tiraq. de pœnis temper. causa 52. num. 8. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. notab. 6. num. 2. & 3.*

4 MALORVM consortia sæpe bonos corrumpunt, *cap. sæpe 28. quæst. 1. Tiraq. l. 5. connub. p. 5. glos. 1. num. 29. Camill. Borrel. in addit. ad Bellugam in speculo Principum, rub. 11. §. Viso, lit. C, vers. item hæreticus.*

5 MALVM omne nascens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumque robustius, vt ex Cicerone, veteri, nouóque Testamento, comprobat *Campan. in diuersorio Iuris Canonici, rub. 12. cap. 8. n. 8.*

MALVM minus eligendum de duobus malis; 6
nam accidentaliter, & secundùm quid perplexus inter duo, quorum alterum necessariò est facturus, & vtrumque arbitratur esse peccatum, iustè potest, & tenetur eligere quod sibi videtur minus, vt maius euitet, *cap. duo mala. 13. dist. cap. si aliquid 22. quæst. 4. D. Thom. 1. 2. quæst. 19. art. 6. ad 3.* vbi *Medin. quæst. 1. Cordub. in suo quæstion. lib. 3. quæst. 4. ad fin. Ægid. cons. 9. num. 11. ad finem, Valent. 1. 2. quæst. 14. puncto 5. ad 2. Vasq. ad d. quæst. 19. disp. 60. cap. 2. num. 6. Mench. illustr. cap. 48. num. 2. Tiraq. de nobilit. cap. 31. num. 547. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 93. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 2. num. 24. Azor. Instit. moral. p. 1. lib. 2. cap. 18. quæst. 5. Cardin. Tusch. tom. 5. lit. M, concl. 26. Fr. Emman. in sum. tom. 2. cap. 51. num. 6. Soar. tom. 4. de Pœnit. disp. 4. sect. 10. num. 4. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 335. sub num. 10. Sayr. in claui Regia, lib. 1. cap. 13. num 30. Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 39. sub num. 12. vers. ad quartum, & lib. 7. disp. 11. num. 15.* respectu enim maioris mali minus habet rationem boni, secundùm *Henriq. in sum. lib. 12. cap. 6. §. 7. lit. F, Turrec. in d. cap. duo mala, sub num. 1. Con. de sponsalib. p. 2. cap. 7. §. 2. num. 9. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 23. num. 21.* Nam licèt actio illa sic eligendi minus malum ex duobus, sit in se & absolutè in illud minus malum existimatum libera, & ita sit libera naturaliter, vt aiunt, & in genere entis: tamen prædicta eligendi actio, non est moraliter, & vt aiunt, in genere moris libera, in ordine scilicet ad maiorem culpam vitandam, quia supposito, quod eam vitare aliter nequit, nisi per admissionem minoris mali, iam hoc non potest non admitti, nec potest moraliter vitari, ac proinde, nec dicetur liberè amari, ac tandem nec in eo peccari, cùm constet ad inducendum peccatum necessariam esse vtramque libertatem; nempe illam, per quam feratur voluntas in obiectum malum, quod secundùm se ipsum naturaliter, & absolutè loquendo sit eligibile, & rursus illam, per quam feratur in illud, vt possibile vitatur moraliter, id est, in ea occasione in qua moraliter possibile sit, illud vitari, iuxta ea, quæ de requisitis necessariis vt peccatum dicatur voluntarium, tradunt *D. Thom. 1. 2. quæst. 13. art. 6. in corpore*, & post alios *Card. Tolet. in sum. lib. 3. cap. 1. vers. alterum, pag. 2.* Sicque in effectu, quando necessitas cogit alterutrum malum eligere, tunc eligens minus malum, nihil aliud formaliter facit, quàm adimplere præceptum pluris faciendi præcepti de maiori malo vitando; vnde cùm hanc electionem minoris mali faciat ex præcepto, non potest in eadem censeri peccator, ex reg. *quod quis, de regul. Iuris, lib. 6.* consonat *tex. in l. iustè possidet. ff. de acquir. possess.* cum similibus.

Amplia procedere etiam in lege humana, ita vt 7
electio minoris mali ad vitandum maius, non solùm licita sit priuatis, iuxta supra resoluta, sed etiam lege humanæ, sic enim concluditur ex reg. *tex. in l. vlt. in fin. C. de fideiussorib. & in l. legis virtus ff. de legib. & in cap. omnis. 3. dist. & in cap. 2. ad fin. 13. dist. & in cap. hac ratione, in fin. 31. quæst. 1.* iunctis his, quæ circa iustitiam & potestatem legis humanæ ad permittenda minora mala, vt impediantur maiora, resoluunt *D. Thom. 1. 2. quæst. 93. art. 3. ad 3. & 2. 2. quæst. 10. art. 11. Castro de lege pœn. lib. 2. cap. 9. Con. de sponsalib. p. 1. cap. 4. in princip. sub num. 9. & var. lib. 2. cap. 4. à num. 11. Tiraq. l. 9. connub. num. 2. cum seqq. Azor. Instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 5. quæst. 5. Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 39. sub num. 2. Soar. de legib. lib. 3. cap. 15. & 16.* hanc legis humanæ potestatem deducentes ab ipsa lege æterna, & naturali; dum scilicet

licet huiusmodi leges, licèt prohibeant omnia peccata, & per consequens ea committentes semper obligentur in foro Conscientiæ, tamen non omnia puniunt, nec puniri iubent in foro externo, & in hoc seculo: sed potiùs multa permittunt in hoc sensu, ne maiora bona impedirentur, vel mala maiora sequerentur. Id quod explicat cæteris meliùs *Soar.d.cap.* 15. vbi *num.* 7. respondet ad locum *Augustini de libero arbitrio,lib.*1. *cap.* 5. *&* 6. dicentis legem æternam nullum peccatum permittere.

8 Quæstio difficilis est, an possit quis suadere, consulere, & inducere alium ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit, ad auertendum maius malum à parte rei tale, quod aliquis ex malitia sua patrare decreuerat, veluti si ad vulnus inferendum, vel ad aliam mitiorem vindictam inducam illum, qui graniorem de alio sumere, nempe illum interficiendo decreuit? Sunt enim aliqui Doctores, qui hanc inductionem, suasionem, & consilium reprobant, intelligentes id sine peccato fieri non posse, cùm formaliter inuoluat, vt ipsi credunt, cooperationem in malo, quæ nunquam licita esse potest, iuxta illud, *& agentes, & consentientes,*&c. de quo *suprà Axiom.*19.*num.*1. nec possint fieri mala, vt eueniant bona, aut minora mala, iuxta illud *Pauli ad Roman.*3. Solúmque concedunt iidem Doctores, posse alterum alteri sic ad peccandum parato offerre materiam minoris mali, cúmque simpliciter eidem proponere, intelligentes in hunc solùm sensum excusari Loth, nempe si dicamus eum, dum obtulit filias suas abusui impiorum, non induxisse illos, nec filias ad stuprum, sed solùm simpliciter proposuisse materiam minoris mali, sicque procedere locum *Petri Apost.*2.*epist.cap.*2. dum eundem Loth iustum vocat, dicens, Loth virum iustum à nefandorum iniuria liberatum à Deo fuisse. Hanc itaque distinctionem inter inductionem, & suasionem minoris mali, & inter simplicem propositionem materiæ minoris mali, facit *Caiet.* 2. 2. *quæst.*78.*art.* 4 & alij quos refert, & sequitur *Tolet. d.pag.*2.*Con.d.num.*9.*propè fin.* Iuxta eandem distinctionem intelligens excusandum esse Iudam, de quo *Genes.cap.* 37. quasi non induxerit, nec suaserit fratribus venditionem fratris Ioseph, sed solùm illam proposuerit eis, vt materiam minoris mali, ad auertendum maius, nempe occisionem ipsius fratris. Vlteriùs *idem Couar. loco proximè citato* intelligit, Ruben *Genes.d.cap.*37. vsum fuisse sola simplici propositione prædicta, dum animo euitandi idem homicidium dixit eisdem fratribus; *Non occidamus eum, sed proiciamus in cisternam veterem.*

9 Verùm alij multò meliùs concedunt, non solùm prædictam simplicem oblationem & propositionem materiæ minoris mali, sed etiam formalem illam suasionem ipsius ad maius auertendum, ex quorum numero fuerunt *Innoc.in cap. super eo, col.*2. *de vsuris*, *Caiet.* meliori concilio ductus, *in summa, verb.Tyrannus, & tom.*2.*opusc.tractatu* 31.*cap.*13.*in solut.dubij* 3. *Adrian.* & alij, quos refert, & sequitur *Nau.in Manu.cap.*14 *sub num.*40.*& cap.*17.*nu.* 263. tenet & *Syl.verb.vsura* 7.*num.*1.*Molin. d. disp.*335. *num.*9. *cum seqq. Lessius de Iustitia lib.*2.*cap.* 13. *à nu.* 19.*& lib.*4.*cap.*3.*à num.*33. adducentes textum, quem sic intelligunt, *in cap.si quod verius, vers. si enim* 33. *quæst.*2.*& in cap.*2.*vers.hinc etiam* 13.*dist.* indéque resoluentes, & deliberato hominem occidere suaderi posse aliam mitiorem vindictam, videlicet vulnus non lætale; rursus & volentem committere adulterium, vel furtum graue, induci posse ab alio, vt committat solùm simplicem fornicationem, aut furtum leuius: præterea & eum, qui non vult subuenire extremè indigenti, induci posse, vt illi subueniat saltem dando ei mutuò sub vsuris, quod minus malum est. Ratio huius resolutionis ea est, quia sic consulens, suadens, aut inducens ad minus malum, non tendit ad hoc, vt minus malum fiat absolutè, pro vt in se est obiectum malum, & peccaminosum, nec illud absolutè approbat, & petit in hoc sensu; id enim esset illicitum pati, ac facere, cùm inuolueret formalem cooperationem in malo, in quo casu procedere poterunt fundamenta primæ contrariæ sententiæ; sed solùm petit formaliter commutationem minoris mali pro maiori, & quod illud huic præferatur, licèt id non semper exprimatur. Et cùm ita rogatus decreuerit omnino alterum malum facere, & ita iam per se ductus sit ad peccandum, dici non potest eo consilio, & suasione minoris mali denuò duci, vt peccet, sed vt culpam minuat per desistentiam à maiori peccato, quæ absque vlla cooperatione formaliter intenditur in suasione minoris mali à suadente, alioquin hoc etiam dissuasuro, & impedituro, si posset absque maiori, vel pari incommodo. Quam rationem præstant Doctores omnes proximè citati.

Qua retenta sententia, non obstant, quæ pro prima contraria suprà adduximus: ad illud enim de culpa, quæ imponitur Loth in illa filiarum prostitutione minus malum continente, respondetur dupliciter. Primò quidem negando peccasse Loth, & illum excusando, quia videlicet non obtulit filias Sodomitis, vt earum concubitu tanquam minori malo maius, nempe Sodomiam, repensaret, nec animum habuit, vt filiæ prostituerentur: sed vt eorundem furentium impetum hyperbolica summissione frænaret, declarans hoc modo, quàm sibi molesta esset immanitas sceleris, & iniuriæ quam attentabant aduersus hospites à se receptos, prout alioquin, vt ostendamus, quàm ægrè feramus aliquid effici, dicere consueuimus, priùs me interficias, quàm hoc facias. Qua ratione eundem Loth à peccato excusat *Caiet.in comment.ad* 1.*cap.Genes.*19. sequitur *Molin.d. disp.* 335. *num.*12. non improbat post *Perer.Tolet.d.cap.*37.*pag.* 2. *ante med.* firmat *Less. d.cap.*13.*num.*20. Sicque iuxta hanc rationem procedere poterunt dicta per *Chrisost. Homil.*43. *in Genes.* & per *Ambros.lib.* 1. *de Abraham,cap.*6. dum laudibus celebrant facinus Loth. Vltrà quàm quod idem Loth, iuxta eosdem Doctores contra *Pererium* in hac secunda ratione aliter sentientem, potest excusari ex quadam animi perturbatione, & ardenti cupiditate defendendi hospites ab illa iniuria temeraria, vt qui mente sic turbata, & indeliberata processit, à culpa illinc extenuata liberetur; quod intelligere oportet, vt scilicet liberetur in totum, vel in parte, prout hæc animi perturbatio, & passio in totum, vel in parte excluserit voluntarium requisitum ad peccatum, iuxta tradita per *D.Thom.*1. 2.*quæst.*77.*art.*6.*cum seqq. Tolet in sum.lib.*2.*cap.*1.*pag.* 2. *vers.alterum*, *Azor. Instit. moralium tomo* 1.*lib.*4.*c.* 19. *quæst.* 4. Secundò responderi potest, & forsan meliùs, fatendo quidem Loth peccasse, sed contendendo huiusmodi peccatum non processisse ex eo, quod minus malum suaderi non possit ad vitandum maius, (illud enim suadere sine alia extrinseca, & nociua circunstantia peccatum non est, iuxta communem resolutionem) sed processisse ex eo, quod in hac suasione interuenit alia circunstantia extrinseca, nempe detrimentum tertij, id est, filiarum. Qua quidem circunstantia interueniente, peccat si suadens minus malum, etiam ad vitandum 10

dum maius, vt bene ad limitandam hanc nostram sententiam aduertit *Molina sub dict. num. 12. iuncto num. 9. & Lessius d. num. 20.* & nos infrà latiùs.

11 Quæ quidem nostra sententia sic ab impugnationibus defensa adeò vera est, vt procedat non solùm quando ex suasione minoris mali auocanda sit mens alterius à malo maiori, sed etiam quando eo modo intenditur illud impediri, quamuis mens illius non sit mutanda, quippe quod formalis ratio, per quam huiusmodi suasio excusatur, posita est in ea commutatione, & prælectione minoris mali, vt medio propter obdurati malitiam necessariò ad impediendum maius, iuxta suprà resoluta. Ergo satis erit, quod ex parte suadentis detur hic animus commutandi, & præeligendi minoris mali, imò mali æqualis, velut cuiusdam illecebræ obtentæ, vt dum circa illam obduratus occupatur, possit maius malum impediri; & quod ex parte materiæ concurrat sufficiens dispositio, & probabilis spes impediendi prædicti mali maioris, aut æqualis, quamuis auertenda non sit mens alterius ad illud patrandum ob firmati, cùm hæc mentis auersio habeat se vt extrinseca, & accidentalis respectu prædictæ suasionis, & ideo nihil ponat, nec tollat in eius bonitate, & iustitia. Vnde meritò hic resoluit Lessius *d. lib. 4. cap. 3. num.* 34. inde bene inferens iustam fuisse suasionem, qua Ruben fratres volentes occidere Ioseph, induxit, vt dimitterent in cisternam veterem, & ibi finerent fame mori, *Genes. cap* 37. & ita suasit æquale peccatum, vt hac via, licet fratres persisterent in ea praua intentione mortis per famem inferendæ: tamen ipse Ruben hunc effectum impediret aliunde, videlicet subducendo clàm à cisterna eundem Ioseph, vt constat eis verbis eiusdem *cap.* 37. *Hoc autem dicebat*, scilicet Ruben, *volens eripere eum*, scilicet Ioseph, *de manibus eorum, vt redderet patri suo.* Qui intellectus aptior est illo, quem ad eundem locum tradit *Couar. de spons. parte 1. cap. 4. in princip.* dum sentit, Ruben ibidem egisse de prædicta proiectione in cisternam tanquam de minori malo, ad vitandum maius, scilicet occisionem Ioseph; fallitur enim *Couarruuias* ex modò dictis, iuxta quæ constat, eandem proiectionem ibi consideratam fuisse, vt referentem occisionem eiusdem Ioseph, quamuis diuerso medio, nempe fame ab occisoribus fratribus in cisterna procurandam, *arg. text. in cap. pace. 86. distin.* Suasit igitur Ruben non minus, sed æquale malum, prout iuste potuit, vt ita ab alio æquali malo fratrem alioquin non liberandum subduceret interim, & liberaret, iuxta suprà dicta.

12 Ad eundem modum suadere possumus volenti occidere proximum, quod priùs expoliet eius domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum subducamus, prout etiam possumus volenti prodere Vrbem, suadere vt priùs expilet eius ærarium, vt interim aliunde, videlicet conuocatis defensoribus, proditio impediatur. Qua etiam ratione captus à latronibus potest eis suadere, vt insequantur alium quendam, si suadens certò sciat illum euasurum ratione celeritatis, vel ob insidias eo loco positas ad capiendos latrones, vt ipsemet captus possit interim fugere, vt bene obseruat *Lessius*.

13 Limitatur tamen hæc nostra communis resolutio, vt procedat solùm quando suasio minoris mali facta fuerit absque præiudicio tertij, non verò vt procedat cum dicto præiudicio in particulari, nisi tertius illud molestè non suscipiat, aut nisi fuerit alioquin obligatus ad illud suscipiendum, vt resoluunt *Molin. d. disput. 335. num. 9. Lessius d. cap. 13. num.* 20. Et quidem meritò, nam ex dispositione priuatorum non potest inferri tertio damnum, quod ipse noluit, aut non teneatur alioquin sustinere, iuxta *regulam, l. id quod nostrum 11. iuncta reg. l. factum 198. ff. de reg. Iur. & cap. non debet, eod. tit. lib. 6. & toto tit. C. ne vxor pro marito, & C. ne filius pro patre.* Quæ sane obtinent, etiamsi per hoc damnum tertij vitaretur maius illud peccatum, in quo alter ex malitia sua obduratus persistit, cùm possit, si velit, ab eodem abstinere; nam aliter ex eadem malitia commodum ex damno tertij resultans reportaret, iuxta *reg. text. in cap. intelleximus, de iudiciis, & in l. itaque fullo 12. in princip. ff. de furtis*, cum similibus. Secundùm quam resolutionem peccabit ille, qui ad vitandum etiam maius damnum à latrone paratum, verbi gratia, inferendum alicui, obiecerit eidem latroni alium hominem diuitem, de quo is non cogitabat, & suaserit, vt huic tanquam opulentiori inferat illud damnum, vtpote minus comparatione ipsius, vt bene resoluit *Lessius d. cap. 13. num.* 20. ex cuius tamen dictis id à nobis erit statim limitandum. Præterea secundùm eandem resolutionem consequenter patet, in quo peccauerit Loth, dum filias suas impiis obiecit, vt maius malum hospitibus imminens vitaret, peccauit videlicet in eo, quia illas obiecit cum damno suæ pudicitiæ, cùm tamen ipsi de illis non cogitarent, non peccaturus alioquin, si hoc illarum præiudicium non obstaret, etiamsi eos ad illarum vsum induceret, si ita intenderet maius illud malum auertere, quod aliter auerti non posset, vt in specie obseruant *Molin. d. disp. 335. num. 12. & Less. d. cap. 13. num. 20.*

Dixi, *cum dicto præiudicio in particulari*, quia si 14
præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & in indiuiduo, sed in genere, tunc non reprobabitur electio illa, & suasio minoris mali; imò fieri poterit, iuxta sententiam quam sequimur; veluti si dicto latroni firmiter quidem statuenti inferre damnum alterutri ex duobus, Titio, verbi gratia, aut Mæuio: sed adhuc ancipiti circa personam quam ex illis duobus in eo damno præferret, ego in genere absque particulari designatione alterius, qui opulentior est, & cuius respectu damnum illud minus est, & absque suasione, quæ directè inclinet latronem in alterutrum, suadeam, illum non quidem rogando, vt huic potiùs, quàm illi in indiuiduo noceat, sed solùm proponendo, & consulendo damnum, quod minus fuerit: etenim in his terminis non fit iniuria ei, cui minus damnum infertur à latrone: nam in huius mentem non reuocaui aliquid quod ipse etiam sic anceps non cogitaret; sed solùm in genere docui minus malum in eo, & similibus obdurationis euentibus potiùs esse faciendum, quàm maius, indicando quale sit minus comparatione personarum, quas latro in eum furandi finem mente reuolueret. Ita resoluit in terminis *Lessius d. cap. 13. num. 11.* sic intelligens dicta per *Sot. de Iustit. lib. 4. quæst. 7. art. 3. prope fin.* & reprobans *Petrum à Nauarra* tenentem oppositum *lib. 3. cap. 4. num.* 30.

Dixi, *nisi tertius damnum molestè non suscipiat*, vt 15
ostendatur quod in his terminis poterit dicta suasio minoris mali fieri etiam cum damno tertij, in

 parti

particulari designando, scilicet eius personam directè, & in indiuiduo: nam supposito quod ille, vt quia multum diues est, & coniunctus, verbi gratia, pater, aut mater, aut ascendens, vel descendens, aut alioquin amantissimus alterius, cui damnum alternatiuè paratur à latrone, non ferret molestè illud sibi potiùs inferri, iam censetur in eo damno consentire, ac proinde nulla ei fit iniuria in suasione, & indicatione, iuxta *reg. scienti, de reg. Iur. lib. 6.* cum similib. Et ita in terminis resoluit *Lessius d. cap. 13. sub num. 20.* Huius tamen sententiam cautè limitabis, vt procedat in damno remissibili per illum tertium, & in quo ille possit consentire, secus in damno irremissibili per eundem, vt concluditur cessante illa ratione remissæ iniuriæ, *iuncta reg. tex. in cap. cùm cessante, de appell.* cum similibus, & satis cernere poteris in exemplo Loth, de quo suprà, in cuius terminis non parum verisimile est, filias ab eo prostitutas habuisse animi præparationem, vt patris vota submissè, licèt iniustè, in seipsis adimplerent; & tamen quia dictum earum præiudicium, nempè propria pudicitia, non poterat ab illis remitti absque peccato, ideo Loth in hac minoris mali suasione reprobatur à Doctoribus meliùs sentientibus, de quibus suprà.

16 Dixi tandem, *nisi fuerit alioquin obligatus ad illud damnum suscipiendum*, vt ostendatur, quod in his terminis suasio minoris mali fieri poterit etiam cum damno tertij in particulari, quia supposita eius damni necessaria susceptione, ad quam tertius supponatur obligatus, iam ei non infertur damnum iniustum, nec formale, sed solùm materiale, & iustum, & ita cessat contrariæ resolutionis fundamentum. Exemplum poni potest in eo quem vt diuitem, & furanda, verbi gratia, pecunia nullatenus egentem, latroni designo nominatim, & in indiuiduo, & ipsi potiùs damnum inferat, quàm alteri, si in hac hypothesi supponatur, quod alter, à quo illud auertere intendo, sit illi totum damnum congruo tempore repensurus, ita vt in eo non præiudicetur: hoc enim damnum ipse à me designatus permittere tenetur ex lege charitatis, vt in specie resoluit *Lessius d. cap. 13. num. 20. in fin.* & efficaciter deducitur ex regula, quod tibi non nocet, & alteri prodest, sustinere teneris, de qua *in l. 1. §. idem aiunt. ff. de aqua pluuia arcenda.*

SVMMARIVM.

1 *Malus semel, semper præsumitur esse malus, intelligendo, vt num. 4.*

2 *Bonus quilibet in dubio regulariter præsumitur.*

3 *Malus ex quo aliquis semel apparuit, non potest fieri bonus aliter quàm per pœnitentiam.*

4 *Malus semel, semper præsumitur malus existere in eodem malo semel commisso, vel in eadem voluntate respectu mali eiusdem speciei.*

Malus.

AXIOMA CXLII.

1 MALVS semel, semper præsumitur esse malus, *l. filius. §. 1.* vbi *Bart. ff. de accusat. cap. scribam, de præsumpt. cap. semel malus, de regul. Iuris, lib. 6.* exornant *Bellam. cons. 36. n. 4. Hippol. sing. 64. & 393. & in rub. de fideiussorib. à n. 67. Duen. reg. 303. Mantu. Dialogo 89. & sing. 401. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præs. 7. Corset. sing. verbo præsumptio, il 1. Lanfranc. in clem. dispendiosa, n. 26. de iudic. Euerard. loco 90. de tempore ad tempus, fol. 261. Ioan. de Imola cons. 78. num. 6. & 7. Paul. Granut. theor. 23. Ioan. Rogas sing. 195. num. 9. Iacob. Simanch. de cathol. instit. cap. 50. n. 15. Guillelm. Benedict. in cap. Rainuntius, verbo in eodem testamento, il 2. num. 44. Gig. cons. 30. num. 9. & cons. 38. n. 77. cum seqq. Hieron. de Monte vari. Iuris, q. 13. n. 17. Cott. in memorabil. verbo malus semel, pag. mihi, 559. Mascard. de probat. concl. 1003. n. 37. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 32. Cened. ad Sextum collect. 29. num. 2. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 12. art. 3. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 23. num. 21. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 28. per totam.*

Quamuis in dubio quilibet regulariter præsumatur bonus, & non malus, vt dixi *Axiom. 37. num. 4.* & nemo præsumatur delinquere, vt dictum extat *Axiom. 68. n. 14.* quia licèt per primum peccatum natura humana prona sit ad malum, *Genes. 4. cap. omnis, 12. q. 1.* vnde & fomes peccati ortum habet, *Paulus ad Roman. 7. cap. si Paulus, 32. qu. 5.* latè *Cou. in cap. alma mater. p. 1. §. 10. n. 11.* tamen quia inclinatio illa ex se peccatum non est, vt resoluit *Sot. de Iustit. lib. 3. q. 4. art. 3. Felin. in cap. vlt. n. 15. de præsumpt.* non tollit quo minus homo, qui bonus à Deo creatus est, *cap. 1. post princip.* vbi *gloss. verbo dæmones, de summ. Trinit.* & qui potentiam & aptitudinem habet ad bonum, *D. Thom. 1. 2. q. 63. art. 1.* & alij, quos sequitur *Felin. d. n. 15.* ius habeat à natura, vt apud alios in dubio in bona sit opinione, ex *D. Thom. 2. 2. q. 60. art. 3. & Sot. d. quæst. 4. articulo 3.* 2

Attamen quia ex quo aliquis semel malus apparuit, nec bonus potest fieri aliter quàm per pœnitentiam, *cap. peccatum, de regulis Iuris, lib. 6.* meritò interim dum de illa non constat præsumitur in eodem malo, quia mutatio non præsumitur, *cap. maiores. §. vlt. de baptismo*, imò accidens malitiæ semel commissæ in esse productum (quippe quod non tollitur tempore, sed pœnitentia) durare præsumitur, donec probetur sublatum, *arg. l. sine possideatis*, vbi *gloss. & Doctores, Cod. de probat.* docet *Abb. in cap. accidentibus. num. 6. de priuileg.* & ita hanc rationem intendit *Alciat. reg. 3. præs. 1. iuncta reg. 2. in princip. Dyn. in d. cap. semel malus. num. 2. & 3.* Et ideò semel malus semper præsumitur malus existere in eodem malo semel commisso, vel in eadem voluntate respectu mali eiusdem speciei; non verò præsumitur malus respectu mali diuersi, quia quoad illud nulla adest coniectura, vnde succedit *reg. l. Papinianus, ff. de minorib.* & ita aduertit *Bart. in l. Cassius, in fine. ff. de Senator.* communiter receptus per *Alciat. de præsumpt. reg. 2. præs. 7. num. 2.* & docent *Gregor. Lop. l. 1. verbo procurado, tit. 18. part. 6. Vezin. tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 2. num. 215. Grammat. decis. 25. n. 7. Hippol. cons. 15. n. 9. & cons. 44. n. 18. cum seq. Clar. lib. 5. §. fin. q. 21. n. 1. ad finem, Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 278. Mascard. de probation. concl. 222. num. 20. & d. concl. 1003. n. 38. Galat. in margarita casuum Conscientiæ, verbo præsumere, Aloys. Ricc. in decisionib. Curiæ Archiepisc. Neapol. decis. 4. p. 2. Farin. d. q. 23. n. 30. Cardin. Tusch. d. lit. M. concl. 28. num. 2.* 3 4

SVMMA

S V M M A R I V M.

1 *Malitiys non est via aperienda.*
2 *Malitiys non est indulgendum.*
3 *Commodum nemo debet ex sua malitia reportare.*

Malitia.

Axioma CXLIII.

1 MALITIIS non est via aperienda, *l. cum ex. §. si cum lis. ff. de transact. l. quoties, in fin. C. de fideicom. l. si legatarius, C. de legat. Flamin. Paris. de confident. q. 35. n. 70. Cas. Argel. de contradict. legitimo, q. 15. num. 90. Octau. Gloriz. resp. 5. num. 88.* sed illis est occurrendum, *l. magis. §. si pupillus. ff. de rebus eorum, Flamin. d. tract. de confident. quaest. 32. num. 61.*

2 MALITIIS non est indulgendum, *Escob. de ratiocin. cap. 15. num. 3.*

3 Ex malitia sua nemo commodum reportare debet, *l. in fundo. ff. de rei vendicat. l. itaque fullo. ff. de furtis, cap. cognoscentes, de constitut. cap. sedes, cap. plerumque, de rescript. cap. intelleximus, de iudic. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo delictum. num. 7.* Intellige directè & principaliter; nam indirectè, per accidens, & in consequentiam potest quis ex malitia sua commodum reportare, *arg. tex. in l. sed & milites, 10. §. scribit,* ibi, *tutelis excusabuntur, quia vrbem eis ingredi non licet. ff. de excusat. tutor. l. decreto, 10. ff. de suspectis tutor. cap. quia diuersitatem, vers. si tamen, de concess. prabend.* notat *Tiraq. de iure mariti, gloss. 8. num. 279.*

S V M M A R I V M.

1 *Mandati fines exacta diligentia sunt seruandi.*
2 *Gesta per procuratorem vltra fines mandati tenent, si dominus sciens tacuit.*
3 *Procurator tenetur seruare fines circa omnes qualitates mandati.*
4 *Fines excedere dicitur, qui excedit qualitates mandati etiam in modico.*
5 *Procurator excedens fines mandati, non obligat principalem.*
6 *Procurator fines mandati excedens tenetur ad interesse.*
7 *Mandatum generale non extenditur ad turpia, & illicita.*
8 *Mandatum, quod potest referri ad licita, & illicita, semper ad licita restringitur.*
9 *Mandatum speciale detrahit generali.*

Mandatum.

Axioma CXLIV.

1 MANDATI fines exacta diligentia sunt seruandi, *l. diligenter. ff. mandati, cap. cum olim, de officio deleg. Bart. in l. ambitiosa, col. 4. ff. de decretis ab ordine facien. Felin. in cap. cum dilecta, de rescript. Ias. in l. si procurator, C. de procuratorib. Petr. de Anchar. cons. 75. in princ. Alex. cons. 6. num. 3. lib. 4. Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis. n. 59. Cod. de reuocand. donat. Menoch. cons. 134. num. 3. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 37. n. 5. & decis. 117. à num. 12. Azeued. l. 1. nu. 7. tit. 6. lib. 3. & l. 5. n. 1. tit. 4. lib. 5. noue Recopil. Cardos. in praxi Iudicum, verbo mandatum. num. 7. & 8. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 66. num. 437. Monet. in tract. de optione canon. cap. 3. num. 149. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 39. per totam, Cald. Pereira de empt. & vendit. ca. 15. num. 51.* vbi dicit, quòd gesta per pro- 2
curatorem vltra fines mandati, tenent si dominus sciens tacuit.

Et generaliter non solùm tenetur procurator 3
seruare fines circa mandatum, sed etiam circa omnes qualitates, *cap. cum venissent,* vbi *Bald. de eo qui mittitur in possess. cap. Pisanis,* vbi *idem Bald. not. 3. de restitut. spoliat. Dec. cons. 493. n. 9. vers. & non solum, Paris. cons. 47. n. 42. & 43. lib. 1.* quia etiamsi 4
in modico excedat qualitates mandati, dicitur excedere fines, *Paris. d. cons. 47. num. 43. lib. 1. Card. Tusch. d. lit. M, conclus. 39. n. 4.* vbi *n. 8.* post *Felin. in d. cap. cum dilecta, in 1. ampl. num 41.* subdit, paria esse quòd aliquid fiat contra formam mandati, aut præter, vel vltra.

Amplia, quia fines mandati in tantum sunt 5
seruandi, vt si excedat procurator, non obliget principalem, nec illi præiudicet, *l. 3. ff. mandati, Angel. cons. 388. Constat, Cardin. Tusch. d. concl. 39. num. 55.* quia paria sunt, non habere mandatum, vel non seruare formam mandati, *Bald. cons. 402. Colligamus. num. 3. vers. & considerandum, lib. 1. Card. Tusch. d. concl. 39. num. 29.* Tenetur tamen procu- 6
rator fines mandati excedens ad interesse, *l. si cui mandauero. §. sicut,* vbi *Bart. ff. mandati, l. procuratorem, & l. ad comparandas, C. mandati, Card. Tusch. d. conclus. 39. n. 10.* Quibus autem casibus mandati fines excedi possunt, tradit *idem Cardin. Tusch. d. lit. M, conclus. 40. per totam.*

MANDATVM generale non extenditur ad 7
turpia, & illicita, *Bald. cons. 379. num. 6. lib. 3. & cons. 373. Viso tenore, lib. 4. Anton. de Gama Lusitan. decis. 239. num. 2. Cardin. Tusch. d. lit. M, conclus. 37. num. 6. & 7. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 66. num. 418.* sicut non extenditur ad prohibita, & non solita fieri per mandantem, *Castren. consil. 336. Laudatio. num. 2. lib. 1.* quæ refert *Cardin. Tusch. d. lit. M, concl. 50. n. 38. & 39.* Mandatum 8
enim quod potest referri ad licita, & illicita, semper ad licita restringitur, & interpretatur, *Bald. cons. 98. Bertonus n. 5. vers. nam mandatum, lib. 1.* nec extenditur ad ea, per quæ dominus cadat in commissum & delictum, *l. creditor. §. Lucius. ff. mandati, Surd. de aliment. tit. 9. q. 26. num. 112. Cald. Pereira de empt. cap. 15. num. 12.*

MANDATVM speciale detrahit generali, 9
Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocator. verbo mandatum. n. 4. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 95. num. 9. In quibus autem casibus requiratur speciale mandatum, & non sufficiat generale, dixi latè *in tract. de clausul. vsufreq.*

S V M M A R I V M.

1 *Medium præsumitur probatis extremis.*
2 *Media declarantur ex præcedentibus, & sequentibus.*
3 *Possedisse probans in præteritum de certo tempore, & de præsenti, præsumitur etiam possedisse medio tempore.*

4 *Medium inhabile impedit extrema habilia posse coniungi.*

5 *Media via semper est eligenda.*

Medium.

Axioma CXLV.

1 Medium præsumitur probatis extremis, videlicet principio, & fine, *l. sicut. §. non videtur. ff. quibus modis pignus, vel hypoth. Bart. in l. Celsus. num. 21. ff. de vsucap. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præs. 21.* vbi limitat in actibus momentaneis, *Bald. cons. 247. circa med. lib. 2.* vbi ampliat in omni materia, & in omni actu, qui recipit continuationem, *Decian. cons. 11. num. 124. Ias. cons. 46. in fin. lib. 3.* vbi ait procedere, quando aliquid de medio est probatum, aliàs secus, *Socin. Iun. cons. 15. num. 4. lib. 4.* vbi limitat, quando medium esset inhabile, quia influit inhabilitatem in extremis, *Mascard. de probat. concl. 730. Sigism. Scacc. de appellat. q. 18. remed. 1. concl. 5. num. 56. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 173. per totam, Rot. in Florentina capellæ 30. Maij 1616. coram R. P. D. meo Pirouano, impressa per Viuian. post praxim Iurispatron.*
2 *decis. 61.* Media enim declarantur ex præcedentibus & sequentibus, *Roland. à Valle cons. 25. num. 30. & 31. lib. 4.* & debent congruere præcedentibus, & sequentibus, *Rot. decis. 41. num. 3. apud Farin. p. 2. recent.*

3 Vnde prouenit, vt si quis probet possedisse in præteritum de certo tempore, & de præsenti, præsumitur etiam possedisse medio tempore, *Bart. in d. l. Celsus*, vbi *Balb. in repet. p. vlt. n. 5. cum seqq. Anchar. cons. 5. num. 10. vers. ad hoc respondeo, Alex. cons. 39. Visis scripturis. num. 5. lib. 2. Natt. cons. 235. num. 18. Roland. à Valle cons. 25. num 31. lib. 4. Surd. cons. 73. num. 46. & 47.* & ideò ad effectum præscriptionis, si probatur possessio in principio, & fine, probatur etiam medio tempore, *cap. volumus 16. q. 4. Fulgos. cons. 104. Quedam. num. 1. col. 3. Socin. consil. 59. Visis actis. num. 7. lib. 4. Lanfranc. in cap. quoniam contra. n. 166. de probat, Ias. in l. talis scriptura, col. 1. cum seq. ff. de legat. 1. Angel. Aretin. cons. 19. Videtur. num. 19. cum seq.* vbi declarat, quòd in possessione probatis extremis probatur medium præsumptiuè, quando in illo medio non probatur possessio alterius: sed si probatur possessio alterius, quia extrema non possunt cóiungi, & præsumptio cedit veritati, ideò quia duo non possunt in solidum eandem rem possidere, non probatur medium, quod intelligitur respectu eiusdem possessionis naturalis; at verò respectu diuersæ possessionis adhuc potest is, qui probauit possessionem naturalem de præterito, & præsenti, dicere, quòd etiam medio tempore possedit ciuiliter, licèt alius naturaliter medio tempore possederit, refert *Cardin. Tusch. d. lit. M, conclus. 173. num. 36.* vbi *nu. 31.* post *Felin. in cap. sicut. n. 27. de re iudic.* limitat, quando ageretur de solemnitate extrinseca probanda medio tempore, quia non præsumitur in præiudicium tertij, & *num. 34.* limitat etiam, vbi vera probatio requiritur; quia tunc non sufficit probatio extremorum.

4 Medium inhabile impedit extrema habilia posse coniungi, *l. fin. ff. de fluminib. l. qui sella. §. fin. ff. de seruit. rustic. l. tria prædia. ff. de seruitut. vrb. præd. Socin. Iun. cons. 15. num. 4. lib. 4. Surd. cons. 8. num. 17. & cons. 136. num. 34. Anton. Monach. Florent. decis. 62. num. 18. Cardin. Tusch. tom. 5. lit. M, concl. 173. num. 31.* Vide *suprà Axiom. 91. n. 2.*

Media via semper est eligenda. *§. pen. Inst. quibus ex causis manum. non licet. §. cùm ex aliena, Instit. de rerum diuis. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 178.* vbi declarat, quando Ius, vel sententia non potest magis adaptari ad vnam partem, quàm ad aliam, *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 170. per totam.* 5

SVMMARIVM.

1 *Melius est occurrere in tempore, quàm post illatum vulnus remedium quærere.*

2 *Melius est habere rem, quàm petere.*

3 *Melius est pauca cautè agere, quàm multis interesse periculosè.*

4 *Melius est non soluere, quàm solutum repetere.*

5 *Melius est pauca verba idonea effundere, quàm multis inutilibus homines prægrauare.*

6 *Melius est nocentem dimittere, quàm innocentem punire.*

Melius est.

Axioma CXLVI.

Melius est occurrere in tempore, quàm post illatũ vulnus remedium quærere, siue, Melius est intacta Iura seruare, quàm post vulneratam causam remedium quærere, *l. vlt. in fine. C. in quibus causis in integ. restit. non est necess. l. 1. C. quando liceat vnicuique sine Iudice se vend. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 21. tit. 8. num. 30. in fine, Card. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 648. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de discipl. cleric. §. 5. n. 105.* 1

Melius est habere rem, quàm petere, *Cardin. Tusch. tom. 5. lit. M, concl. 184. num. 3.* 2

Melius est pauca cautè agere, quàm multis interesse periculosè, *auth. de tabellionib. circa med. collat. 4.* 3

Melius est, seu magis nostra interest non soluere, quàm solutum repetere, *l. si stipulatus esset. ff. de fideiussorib. l. si cui legetur. §. fin.* vbi *Aretin. in 3. notab. ff. de legat. 1. l. 3. C. de solutionib. Cardin. Tusch. d. lit. M, concl. 184. num. 5.* 4

Melius est pauca verba idonea effundere, quàm multis inutilibus homines prægrauare, *l. tanta. §. contrarium, C. de veteri iure enucl.* quia verba superflua, & inania solent stomachari prudentes, *Roland. cons. 39. num. 2. lib. 2. & cons. 61. in princip. lib. 3.* quem refert *Cardin. Tusch. tom. 7. lit. S. concl. 895. num. 31.* 5

Melius est nocentem dimittere, quàm innocentem punire, *l. absentem. ff. de pœnis, Cardin. Tusch. tom. 1. lit. A, concl. 41. num. 3. & tom. 5. lit. O, concl. 55. num. 2.* 6

SVMMARIVM.

1 *Membrorum suorum nemo est dominus.*

2 *Occidere se ipsum nemini licet.*

3 *Clericus qui se ipsum incuriosè percutit, excommunicationem incurrit.*

4 *Clericum volentem, & consentientem percutiens incurrit excommunicationem.*

5 *Contrarium vt verius Auctor tuetur, & n. 6.*

Membra

Membra.

Axioma CXLVII.

1 Membrorvm suorum nemo est dominus, *l. liber homo. ff. ad legem Aquil. cap. si non licet 23. quæst. 5.* cum aliis ibidem, *Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum Canonis. §. 1. num. 15.* cum huiusmodi dominium sit soli Deo reseruatum, iuxta illud *Sapient. 16. Tu es, Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem*, & *Deuteron. cap. 32. Ego occidam, & ego viuere faciam.*

2 Vnde nemini licere se ipsum iugulare, aut veneno se occidere, seu vitam suam, aut propria membra dissipare, colliges ex latè congestis aduersus eos sic delinquentes per *D. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 5. Plaz. de delict. cap. 23. Tiraq. de nobilit. cap. 31. num. 559. cum seqq. Simanch. de cathol. institut. cap. 18. à num. 21. Clar. in practic. lib. 5. §. fin. quæst. 68. num. 37. Cou. lib. 1. vari. cap. 2. à num. 8. & lib. 2. cap. 1. num. 11. col. vlt. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 3. num. 13. cum seqq. Anton. Scap. de iure non scripto, lib. 5. cap. 189. Petr. à Nauarra tom. 1. de restitut. lib. 2. cap. 3. à num. 14. Roland. cons. 20. per totum, vol. 3. Petr. Ros. Lituan. decis. 1. num. 14. cum seqq. Menoch. de arbitrar. casu 284. Molin. de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 1. Leon. Less. in simili tract. lib. 2. cap. 9. à num. 98. cum seqq.*

3 Hinc etiam infertur, clericum qui se ipsum iniuriosè percutit, scilicet irato animo, vel vitæ tædio, vel ex alia irrationabili causa, excommunicationem incurrere, vt resoluunt *Felin. in cap. contingit, il 1. num. 1. vers. & per hoc, de sentent. excomm. Carrer. in praxi, tit. de homicid. §. octauò quæro, Nau. in Man. cap. 27. num. 88. in fine, Mantu. sing. 1. num. Clar. §. fin. quæst. 77. num. 3. Menoch. de arbitrar. casu 284. num. 37. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 16. num. 54. Cened. ad Decretum collect. 24. num. 13. Soar. tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 1. à num. 57. Sayr. in simili tract. lib. 3. cap. 26. num. 20.*

4 Deniqve hinc colliges, non posse clericũ consentire, vt aliquis eum percutiat, quin excommunicationem, *can. si quis suadente, 11. qu. 4.* incurrat, vt Doctores communes deducunt ex *d. cap. contingit*, & explicant *Mantu. Dialog. 35. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 2. c. 49. num. 6. Gutier. d. cap. 16. à num. 53. Soar. d. sect. 1. à num. 57. Sayr. d. cap. 26. num. 18.*

5 Verum contra hanc resolutionem non leuiter obstat, quod ille *can. si quis suadente*, expresse requirit, vt excommunicatio ipso iure incurratur, quod iniectio manuum ipso iure sit violenta, vt patet ex verbis ipsius *can.* & meliùs ex *cap. 1. de sentent. excom.* ibi *non potest in ipsis iniectio manuum violenta notari*, quæ particula non conuenit percutienti clericum volentem, & consentientem, iuxta *reg. Scienti, de regul. Iuris, lib. 6.* cum similibus, & fatetur ipse Pontifex *in eodem cap. contingit*, ibi, *huiusmodi manuum iniectio etiamsi non violenta*, &c. & magis in decisione, quæ habetur *in vers. ideò*, quatenus solùm prohibet, ne de cætero illud fiat, vt clerici se percutiendos laicis subijciant, minimò autem percutientibus volentem clericum excommunicatio præscribitur; sed clericos sic se percutioni subiicientes post tempora illius tex. excommunicandos esse constituit. Atque ita ex iis fundamentis non defuerunt, qui disputando contra communem sententiam tenuerint, negantes percutientes clericum volentem excommuicationem illam incurrere, de qua *in d. can. si quis suadente*, quod alij probabile censent ante *d. cap. contingit*, non ita post illud, quia putant ibi expresè probari, istos eam excommunicationem incurrere, de qua *in d. can. si quis suadente.*

Ego igitur, licèt rarò, & difficulter à receptis sententiis recedere consueuerim, numquam tamen supradictæ communi potui acquiescere, sed semper constanter existimaui, & existimo, neque ante, nec post, *d. cap. contingit*, probari Iure nostro, quod percutiens clericum volentem excommunicationem illam ipso iure incurrat, vt latiùs, & maiori cum commoditate alibi ostendam. Qua quidem sententia retenta, facilè etiam erit defendere resolutionem contra communem, de qua *suprà num. 3.* quod clericus seipsum percutiens excommunicationem illam non incurrit, etiamsi iniuriosè fiat, vel illicitè, vt tenuit *Fab.* quem refert, & sequitur *Mantu. dial. 125. vers. si se ipsum vulneraret.* Et ratione illa confirmatur, quia ad excommunicationem illam incurrendam requirit canon distinctionem personarum inter ipsum percussorem, & percutientem, quod generaliter in omnibus moralibus actionibus pro regula constitutum est, *in cap. vlt. de institut.* & in *cap. debitum, de baptismo*, cum similibus. 6

Svmmarivm.

1 *Mens magis debet attendi, quàm verba. Ampliatur in vltima voluntate, & omni alia dispositione, vt num. 4. & 5.*
2 *Verba trahuntur ad mentem & rationem, non è contrà.*
3 *In contractibus potiùs attenditur sensus & mens, quàm verba.*
6 *Mens debet attendi præsertim in rescriptis.*
7 *Mens ex proœmio colligitur.*
8 *Mens Principis talis præsumitur, qualis de iure esse debet.*

Mens.

Axioma CXVLIII.

Mens magis debet attendi, quàm verba, quia mens potentior est verbis, *l. Labeo, in fin. ff. de supellect. leg. l. nominis, & rei. §. verbum. ff. de verb. signif. Armendar. in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarræ, num. 19. Sigism. Scacc. de appellat. quæst. 4. num. 21.* & verba trahuntur ad mentem & rationem, non è contra, *Oldrad. cons. 9. vers. item cum Iura dicant, num. 3. & 4. Federic. de Senis cons. 4. num. 5. vers. multum est, Ias. cons. 140. col. 5. lib. 2.* vbi quod inseruiendum est menti, & illi adhærendum, si apparere potest, *Anchar. cons. 219. Mirum. num. 5.* vbi quod verba impropriantur, vt deseruiat menti, latè *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 199. per totam.* 1 2

Amplia primò in contractibus, in quibus potiùs attenditur sensus ea mens, quàm verba, *Alex. cons. 28. Visis, in princip. lib. 1. & cons. 34. Viso instrumento. num. 3. lib. 2. & cons. 103. Quoniam. n. 3. & 4. lib. 6. Abb. cons. 43. Videtur. num. 4. lib. 1. Crauet. cons. 33. num. 21. Cardin. Tusch. d. lit. M, concl. 199. num. 55. & 73.* quia à mente pendet substantia contractuum, *Paris. cons. 78. num. 10. lib. 1. Roland. à Valle cons. 69. num. 45. lib. 3. Rot. decis. 700. num. 7. apud Farin. p. 2. recent.* 3

Amplia secundò in omni vltima voluntate, *Roland. à Valle cons. 35. num. 3. lib. 3. & cons. 70. num. 38. eod. lib.* vbi quod regina dicitur mens in vltimis volunta- 4

lunta

luntatibus, quæ obtinet primum locum, *Rot. decis. 663. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.* vbi quod mens testatoris in interpretandis vltimis voluntatibus potiùs attendenda est, quàm nimia Iuris subtilitas, *Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 3. num. 9.* vbi quod pro seruanda mente & voluntate testatoris receditur à verbis, *Castr. cons. 264. videtur dicendum, lib. 2.* vbi loquitur in substitutionibus, *Angel. Aretin. cons. 32. n. 2. vers. quinimò*, vbi quod impropriantur verba in vltima voluntate, vt mens conseruetur.

5 Amplia tertiò in omni dispositione, *Roland. à Valle cons. 61. num. 35. lib. 2.* vbi quod ex coniecturis elicitur, *Abb. cons. 75. num. 7. lib. 1. Card. Tusch. d. concl. 199. num. 77. & 85.* vbi *num. 90.* limitat, quando non constat de mente, quia tunc standum est verbis, & *num. 91.* post *Alex. cons. 32. num. 5. & 6. lib. 7.* etiam limitat, quando mens, vel ratio est dubia, quia attendi debent verba.

6 Mens debet attendi præsertim in rescriptis, *glos. verbo intentiones, in cap. si propter, de rescript. nu. 6. Socin. cons. 59. num. 4. vol. 1. Surd. decis. 268. in fine*, quos refert *Octau. Glorit. resp. 2. n. 7.*

7 Mens ex procemio colligitur, *cap. ex multa 9. §. secundò quæsiuisti, de voto, Tiraq. in tract. cessante causa, limit. 1. num. 65. Mascard. de probat. concl. 1284. num. 6. Gutier. practic. lib. 1. q. 89. à num. 3. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. n. 136. Rot. decis. 619. num. 5. apud Farin. p. 2. recent.*

8 Mens Principis talis præsumitur, qualis de Iure esse debet, *Ias. in l. causas. num. 6. C. de transaction. Grammat. cons. 34. num. 3. & cons. 45. n. 33. in crimin. Dec. cons. 64. num. 7. & cons. 580. num. 2. Gozadin. cons. 101. num. 10.* quos refert *Octau. Glorit. resp. 6. n. 52. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Meum quod est, amplius meum fieri non potest.*

2 *Limita, quando res mea non esset perfectè mea.*

Meum.

Axioma CXLIX.

1 Mevm quod est, amplius meum fieri non potest, *l. si rem meam. ff. de verbor. obligat. l. 4. §. 1. ff. de acquir. possess. §. si cui fundus. §. sed si rem legatarij, Instit. de legat.* vbi *Richard. num. 2. §. sic itaque, Instit. de actionib. cap. inter dilectos, de fide instrum. Bertazol. de clausulis instrument. claus. 19. glos. 2. n. 9. Surd. cons. 305. num. 56. Ioseph. de Sesse Aragoniæ decis. 46. num. 23. & 24. & decis. 87. num. 3. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 226. per totam*, vbi
2 *num. 4.* post *Abb. cons. 3. num. 1. lib. 2.* limitat, quando res mea non esset perfectè mea, veluti si ex donato non sequuta traditione, quia non sum adhuc dominus, potest mihi ex testamento legari, vel ex institutione, qua dominium transit ex vltima voluntate.

SVMMARIVM.

1 *Minima non sunt in consideratione.*

2 *Probatio per iuramentum admittitur, vbi agitur de modica summa.*

3 *Solemnitas non vitiat, si in modico sit omissa.*

4 *Forma data circa modica, & minima non vitiat, si non seruetur.*

5 *Declaratur Axioma, quòd minima non sunt in consideratione.*

Minima.

Axioma CL.

Minima non sunt in consideratione, siue, de minimis non curat Prætor, *l. scio. ff. de in integ. restitut. l. 4. in fin. ff. de aedilit. edicto, Ias. in l. sciendum. num. 7. cum seqq. ff. qui satisd. cog. Bald. in cap. cùm adeò. num. 3. cum seqq. de rescript.* latè *Crauet. cons. 182. num. 14. & 15. cum seqq.* vbi quod probatio per iuramentum admittitur, vbi agitur de modica summa, & quod sola indicia & præsumptiones admittuntur, vbi agitur de modico præiudicio, & quod tunc sola fama probat, & quod litteræ Ordinarij etiam tunc probant, & quod assertioni partium statur, vbi agitur de modico præiudicio, etiam in iis, quæ non possunt liberè à partibus disponi sine causa, & quod circa leuia statur assertioni Iudicis, *Alex. cons. 138. Lancellotus, num. 3. lib. 2.* vbi quod solemnitas non vitiat, si in modico sit omissa, *Angel. Aretin. cons. 68. num. 6. vers. quinimò*, vbi quod forma data circa modica, & minima non vitiat, si non seruetur, *Abb. cons. 7. col. 2. lib. 2.* vbi quod in modicis statuit Ecclesia sine consensu Episcopi, *& cons. 36. col. fin. eod. lib. 2.* vbi quod liber rationum in modicis probat, *Brunor à Sole in locis communib. verbo minima, Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 491. in 1. edit. aliàs resolut. 585. à num. 7. in 2. edit. Cardin. Tusch. tom. 5. lit. M. concl. 239. per totam.* 1 2 3 4

Intellige Axioma, quando agitur de Iure speciali contra Iuris communis regulas, putà per viam restitutionis in integrum, quia tunc de minimis nulla solet esse Prætoris cura, nam pro modica læsione à Iure communi non recedimus; & ita procedit, *tex. in d. l. scio, & in l. si oleum. §. vlt. ff. de dolo, & in l. res bona. ff. de contrah. empt.* cum similibus. Vbi verò agitur de Iure communi, de minimis curatur, & procedit, *tex. in l. 1. §. illud, ff. de coniung. cum emancip. liber. & in l. quamuis. ff. vt in possess. legat. & in l. 1. §. cùm dicitur. ff. si cui plusquam, l. si proprietarius, in fine primi responsi, vers. eadem. ff. de damno infecto*, etiamsi simus in pœnalibus, putà in furto quòd committitur in ansere, vel gallina, vel in vno ouo, *l. naturalem. §. gallinarum. ff. de acquir. rer. domin. §. gallinarum, Instit. de rerum diuis.* Sic intelligunt *Bart. num. 1. vers. nota quod de minimis, Albert. de Rosat. col. 1. num. 1. in d. l. scio, Imol. in cap. maioribus, col. 1. num. 3. vers. & potes addere, de prabend. Curt. Iun. in auth. præterea, col. 3. num. 8. vers. tu considera, C. vnde vir & vxor*, & alij, quos refert, & sequitur *Rendina in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 100. num. 13.* Vide alia similia *Axiom. seq.* 5

SVMMARIVM.

1 *Modica non nocent.*

2 *De modico non est curandum.*

3 *Simonia non committitur, si quid minimum donetur.*

4 *Peccatum tantummodò veniale dari potest in vsura ratione paruæ quantitatis.*

5 *Iusiurandum in promissione rei minimæ adhibitum, si non seruetur, lethale peccatum minimè committitur.*

6 Testes

6 *Testes singulares probant, vbi agitur de modico præiudicio.*

7 *Modica in quibus casibus attendantur, ostenditur.*

8 *Gabellæ in solutione qui deficit in vno nummo, non excusatur.*

9 *Emphyteuta soluens nummum pro canone, ita expellitur, & cadit à iure si illum nummum soluere cessat per biennium, seu triennium, sicut si maior esset summa.*

Modica.

Axioma CLI.

1 MODICA non nocent, *cap. si proponente* 42. vbi *glos.* 1. *de rescript. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus. num.* 107. *C. de reuocand. donat.*
2 *& in tract. de indicio in rebus exig. vers.* 29. quia de modico non est curandum, *l. si oleum.* §. *fin. cum l. seq. ff. de dolo, l. in rebus.* §. *possunt. ff. commodati, Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 422. vbi ait procedere, nisi modica essent essentialia, *Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transactionib. num.* 422. *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis.* 39. *n.* 3. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 36. *in* 2. *edit.*

3 Vnde modicam rem non efficere simoniam, id est, simoniam non committi, si quid minimum donatur, tenent *Crauet. cons.* 46. *num.* 12. *vers. confirmatur, Tiraq. de indicio in rebus exig. vers.* 30. *Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib.* 23. *num.* 166. *Soar. de Religione, lib.* 4. *de simonia, cap.* 3. *num.* 5. *cum seq. Aloys. Ricc. in decision. Curiæ Archiep. Neapol. decis.* 208. *n.* 6. *cum seqq. p.* 1. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 5. *lit. M, conclus.* 239. *n.* 46.

4 Et in vsura ratione paruæ quantitatis peccatum dari posse tantummodo veniale, resoluunt *D. Thom.* 2. 2. *q.* 66. *art.* 6. *ad* 3. *Cou. lib.* 1. *vari. cap.* 3. *n.* 12.

5 Et lethale peccatum non committi, si iusiurandum in promissione rei minimæ adhibitum non seruetur, tradunt *S. Antonin. p.* 2. *tit.* 10. *cap.* 4. §. 1. *col.* 3. *Syluest. in sum. verbo Iuramentum* 4. *q.* 1. *ad fin. Sot. de Iustit. lib.* 8. *q.* 1. *art.* 7. *in* 7. *col. & lib.* 7. *q.* 2. *art.* 2. *vers. vtrùm ratione leuitatis, Azor. Instit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 5. *q.* 3. *Fr. Emman. quæst. Regular. tom.* 3. *q.* 50. *art.* 2. *Sayr. in claui Regia, lib.* 5. *cap.* 46. *n.* 28. Quamuis contradicant *Caiet.* 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *ad* 1. *dub. Cou. Tabien. Armil. & Philarch.* citati ab *Azor. vbi suprà,* & *Alex. cons.* 105. *Magnifice. num.* 19. *vers. acceditt, lib.* 3. putans quod emptor non implens iuratam emptionem cadit à tota, si minimum remanet, quod non impleuit, & *Crauet. cons.* 182. *num.* 16. existimans quod vbi est iuramentum, modicus defectus etiam in vno nummo facit incidere in pœnam, prout eos refert *Cardin. Tusch. d. lit. M, concl.* 239. *n.* 40 & 41.

6 Et quod testes singulares probant vbi agitur de modico præiudicio, dicunt *Crauet. d. cons.* 182. *n.* 15. vbi idem dicit de testibus consanguineis, & de illis, qui modicam vtilitatem, vel commoditatem sunt percepturi, *Abb. cons.* 113. *col.* 4. *vers. vel possumus, lib.* 2. *Anton. Gabr. commum. tit. de testib. concl.* 2. *n.* 74. *Seraphin. de priuileg. iuramenti, priuil.* 27. *num.* 11. *Farin. in praxi crimin. q.* 64. *num.* 298. *Cardin. Tusch. d. concl.* 239. *num.* 12.

7 MODICA tamen semper attenduntur in istis casibus. Primò, quando dispositio loquitur per verbum, *aliquid.* Secundò, quando dispositio loquitur conditionaliter. Tertiò, quando sumus in formalibus. Quartò, quando minimum requiritur ad integrandum numerum maiorem, & quando agitur permissiuè, secus si prohibitiuè. Sextò, quando militat eadem ratio in modico, sicut in magno; ita plenè *Dec. in cap. de appellationibus. num.* 11. *cum seqq. de appellat.* quem refert *Cardin. Tusch. d. concl.* 239. *num.* 39. Ideo in solutione gabellæ qui deficit 8
in vno nummo, non excusatur, *Alex. cons.* 105. *Magnifice. num.* 20. *vers. pro hoc bene facit, lib.* 3. Et em- 9
phyteuta soluens nummum pro canone, ita expellitur, & cadit à iure si illum nummum soluere cessat per biennium, seu triennium, sicuti si maior esset summa, *Bald. in cap. cùm adeò, in princip. num.* 3. *vers. & sic nota, de rescript. Tiraq. de indicio in rebus exig. vers.* 51. *Crauet. d. consil.* 182. *num.* 16. *Surd. de aliment. tit.* 8. *priuil.* 61. *num.* 23. *& tit.* 7. *q.* 17. *n.* 23. *&* 24. *Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 13. *Cald. Pereira quæst. forens. lib.* 1. *q.* 11. *num.* 12. *& cons.* 38. *num.* 9. *Molin. de Iustit. tract.* 2. *disp.* 453. *vers. dubium etiam est, Rebellus de obligat. Iustit. p.* 2. *lib.* 13. *q.* 8. *num.* 8. *Cardin. Tusch. d. concl.* 239. *n.* 42.

SVMMARIVM.

1 *Brocardica materia est, an mixtum comprehendatur sub simplici.*

2 *Mixtum continetur sub simplici, quando ex communi vsu loquendi illud mixtum reputaretur tanquam vnum simplex.*

3 *Et quando qualitates in mixto concurrentes sunt inter se compatibiles.*

4 *Et quando mixti qualitates sunt separabiles.*

5 *Et quando concurrit mens, & intentio verosimilis disponentis.*

6 *Et quando in simplici & mixto adest eadem ratio.*

7 *Et in gratia, & beneficio Principis.*

8 *Et quando aliàs sequeretur Iurium contrarietas.*

9 *Et quando lex hoc exprimeret.*

10 *Et quando eadem dispositio exprimit illa simplicia, ex quibus mixtum est compositum.*

11 *Mixtum non continetur sub simplici in odiosis, seu aliàs in materia strictè interpretanda, seu materia exorbitante, & correctoria.*

12 *Et in contractibus.*

13 *Et in statutis.*

14 *Et in legatis.*

Mixtum.

Axioma CLII.

MIXTVM an comprehendatur sub simplici, 1
difficilis est materia, quam brocardicam appellant *Roman. in l.* 2. *num.* 10. *ff. de verb. oblig. & Ias. in* §. *omnium. num.* 28. *Instit. de actionib.* Ideo cùm certa regula constitui non possit, ponam primo loco omnes casus in quibus sub simplici mixtum continetur, & in quibus dispositio loquens de

mixto procedit etiam in simplici; deinde subiiciam alios casus, in quibus mixtum sub simplici non continetur.

2 MIXTVM continetur sub simplici, quando ex communi vsu loquendi illud mixtum reputaretur tanquam vnum simplex, & isto casu dispositio loquens de simplici habet locum etiam in mixto, *l. librorum. §. quod tamen. ff. de legat. 3. l. vel vniuersorum. ff. de pignorat. act. l. si quis vinum. ff. de vino, tritico, & oleo leg. Bolognet. in repet. l. 2. in princip. ff. de verb. obligat. num. 62. & 66. vers. secundò limitatur, & n. 75. vers. secundò fallit.*

3 Secundò continetur etiam quando qualitates in mixto concurrentes sunt inter se compatibiles, *l. seruis vrbanis. §. fin. ff. de legat. 3. l. Titia textores. ff. de legat. 1. Bolognet. d. l. 2. in princip. num. 54.* Secus si in mixto concurrũt qualitates incompatibiles, & contrariæ, quia tunc mixtum non continetur sub simplici, vt *in l. 1. §. interdictorum. ff. de interdict. & in l. in tribus. ff. de iudic. & in d. l. seruis vrbanis. §. fin. & in d. l. Titia textores. § 1. ff. de legat. 3. & in §. quadam, Instit. de action. Bolognet. d. l. 2. in princip. n. 46. & num. 54. vers. sed si eueniat, & num. 65.*

4 Tertiò continetur quando mixti qualitates sunt separabiles, vt *in d. l. 2.* resoluunt *Angel. num. 1. vers. tu autem, Aretin. post num. 2. vers. aliquando, Alex. num. 2. vers. vnde, Roman. num. 10. & num. 16. Cuman. num. 4. Bologn. num. 45. & 186. Alciat. in repet. n. 15. cum seq. & num. 23. Polyd. Ripa in tract. de nocturno tempore, cap. 4. num. 8. & 9.* Secus verò si qualitates in mixto concurrentes sunt inseparabiles, tunc enim dispositio loquens de simplici, non habet locum in mixto continente inseparabiles qualitates, vt *in l. vim passam. §. prescriptione. ff. de tutel. & in l. si adulterium cum incestu. ff. de adulter. Bologn. in d. l. 2. in princ. num. 47. & 186. Alciat. in repet. sub n. 23. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 244. num. 32.* vbi quod quando materia est indiuidua, mixtum non continetur sub simplici, etiam quod dispositio loquatur de pluribus simplicibus, *Polyd. Ripa d. cap. 4. num. 14.* vbi ampliat etiam in odiosis.

5 Quartò continetur si concurrat mens, & intentio verisimilis disponentis, vt per *Belog. in d. l. 2. in princip. num. 55. ad fin. vers. fallit vbicunque, & n. 58. vers. vbicunque, Alciat. in repet. post num. 23. Galiaul. post num. 20. Card. Tusch. d. lit. M, concl. 294. n. 48. Polydor. Ripa d. cap. 4. num. 12. vers. aut constat, & num. 120.*

6 Quintò continetur vbi in simplici & mixto adest eadem ratio, & multo magis si in mixto viget maior ratio, quàm in simplici, tunc enim dispositio loquens de simplici habet locum etiam in mixto, *Bologn. in d. l. 2. in princ. num. 55. vers. & ideo in istis mixtis, & num. 57. vers. sicut è contrario, & n. 62. vers. tertiò fallit, & num. 67. vers. tertiò limitatur, & num. 72. cum seqq. Alciat. in repet. sub num. 10. Surd. cons. 33. num. 29.* vbi ampliat etiam in pœnalibus, & odiosis, *& cons. 315. num. 58. Card. Tusc. d. conclus. 294. num. 34. Polydor. Ripa d. cap. 4. num. 13. Rot. decis. 385. num. 4. apud Farin. p. 2. recent.*

7 Sextò continetur in gratia, & beneficio Principis, ac proinde concessa per Papam legato facultate legitimandi spurios, & incestuosos censetur etiam data potestas legitimandi spurios, & incestuosos simul, ex quo talis legitimandi facultas reputatur fauorabilis, cùm agatur de beneficiis Principum, & sic latè interpretandis, ita *Bart. in d. l. 2. in princip. num. 2. Angel. num. 1. vers. & ideo, Imol. num. 2. cum seqq. Alex. num. 3. Roman. num. 62. Cuman. num. 3. vers. secundùm, Alciat. in repet. num. 41. cum seqq. Galiaul. num. 6. cum seqq. Ias. in §. omnium. n. 31. Instit. de action. Mandos. in reg. 10. Cancel. q. 3. n. 10.* & saltem procedere quando legitimatio non tendit in alicuius præiudicium, agnoscunt *Cephal. cons. 117. num. 37. lib. 1. Osasch. Pedam. decis. 119. num. 1. cum seqq. Polyd. Ripa d. cap. 4. n. 90. cum seqq. Rot. d. decis. 385. n. 4. p. 2. recent.*

Septimò continetur quando aliàs sequeretur Iurium contrarietas, ita *Bart. in d. l. 2. num. 2. vers. cùm ergo, Cuman. etiam num. 2. vers. & hoc verum, Ias. num. 5. in fine, Cardin. Tusch. d. concl. 294. n. 33. Polyd. Ripa d. cap. 4. n. 42.* 8

Octauò continetur quando lex hoc exprimeret, *Bart. in d. l. 2. num. 2. vers. item, Cuman. etiam n. 2. vers. item comprehendit, Ias. num. 5. Polydor. Ripa d. cap. 4. num. 5. & 6.* 9

Nonò continetur quando eadem dispositio exprimit illa simplicia, ex quibus mixtum est compositum, non ex proprietate sermonis, sed ex benignitate, *Bologn. in d. l. 2. in princ. num. 56. in fine, Galiaul. in repet. num. 15. & 21. vers. puto, Angel. cons. 348. num. 2. vers. licèt secus, Cardin. Tusch. d. concl. 244. num. 35. Polyd. Ripa d. cap. 4. num. 9. in fine.* 10

MIXTVM non comprehenditur sub simplici, nec dispositio loquens de simplici locum habet in mixto in odiosis, seu aliàs in materia strictè interpretanda, *Aym. cons. 176. col. fin. vers. iam causa collectarum, Cephal. cons. 26. num. 24. cum seqq. lib. 1. Tiraq. de legib. connub. glos. 5. num. 71. Herculan. in tract. de cautione de non offendendo, cap. 17. num. 2. Mandos. ad reg. 11. Cancel. q. 3. num. 6. & reg. 11. q. 16. num. 2. & reg. 32. q. 30. num. 8. vers. amplius conditio, Surd. cons. 430. num. 14.* Item quando eadem dispositio est pœnalis, *Bertazol. cons. 126. num. 13. in fine, Cardin. Tusch. d. lit. M, concl. 294. num. 2. & 45. Polydor. Ripa d. cap. 4. num. 9. & 109. cum seqq.* seu materia exorbitans, aut correctoria, *Tiraq. d. glos. 5. num. 71. Mandos. reg. 33. q. 7. num. 3. vers. quinto, & vltimo, & reg. 11. q. 16. num. 2. & reg. 32. q. 30. num. 8. vers. amplius conditio, Cardin. Tusch. d. concl. 244. n. 26. Polyd. Ripa d. cap 4. num. 48. & n. 126.* Et in respicientibus præiudicium tertij, *Ruin. cons. 167. num. 20. lib. 1. Crauet. cons. 491. num. 3. Hier. Gabr. cons. 197. num. 6. lib. 1. Surd. decis. 174. num. 16. Polyd. Ripa d. cap. 4. n. 127.* 11

MIXTVM non continetur sub simplici, nec dispositio loquens de simplici habet locum in mixto in contractibus, ita *Roman. in d. l. 2. in princip. num. 57. vers. sequitur quintò, Cardin. Tusch. d. concl. 244. num. 12. Polydor. Ripa d. cap. 4. num. 32. & 33.* vbi subdit, quod hoc fallit fauore libertatis. 12 Sic etiam statuta loquentia de simplici non habent locum in mixto, quia in statutis facienda est stricta interpretatio, *Bolognet. in repet. d. l. 2. in princip. n. 69. & 70.* vbi *Alex. num. 7. Tiraq. d. glos. 5. n. 70. Cardin. Tusch. d. concl. 294. num. 16. cum seqq. Surd. decis. 174. num. 14. vers. & statutum, Polyd. Ripa d. cap. 4. n. 45. cum seqq. & num. 53. cum seqq.* ampliat, siue statutum loquatur de personis, siue de actibus, siue de artificio. 13 Et quod in legatis mixtum non contineatur sub simplici, eo quod in illis fit strictè interpretatio, tradunt *Roman. in d. l. 2. in princip. num. 10. vers. in legatis verò,* & ibi *Ias. col. 3. vers. vnde ille tex. Alciat. in repet. num. 19. Polydor. Ripa d. cap. 4. num. 29.* 14

Mora.

Mora.

Axioma CLIII.

1 Mora vltima attenditur, & nocet, *l. illud 17. ff. de pericul. & commodo rei vend. l. si mora, & l. semel mora. ff. soluto matrim. l. si & per emptorem 53. ff. de action. empti, l. si seruum 91. §. sequitur. ff. de verb. obligat. cap. si Iudex laicus 12.* vbi *glos. verbo clericali, de sentent. excom. lib. 6. Sebast. Medic. in tract. de nouation. p. 2. verbo mora, Alex. cons. 72. Videtur. n. 8. lib. 3. Socin. reg. 23.* vbi limitat quinque modis, *Cassan. in catalogo gloriæ mundi. p. 12. consid. 100. n. 16. Pichard. in disput. de mora. num. 212. Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib. 3. q. 29. num. 86. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 372. per totam.*

SVMMARIVM.

1 *Mors omnia soluit.*
2 *Morte finitur societas.*
3 *Mandatum expirat morte mandatis.*
4 *Beneplacitum expirat morte concedentis.*
5 *Delicta morte extinguuntur.*
6 *Moriens nunquam præsumitur immemor salutis æternæ.*
7 *Mortuo non fit iniuria.*

Mors.

Axioma CLIV.

1 Mors omnia soluit, *auth. de nuptiis. §. deinceps, coll. 4. Anton. de Butrio cons. 58. in princip. Decian. cons. 1. n. 10. lib. 1. Sebast. Medic. in speciali tract. mors omnia soluit, Pichard. ad §. rectè quoque 5. n. 8. Instit. de mandato, Argel. de contradict. legitimo, q. 7. n. 82. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 3. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 391. per totam,* vbi *n. 7.* post *Socin. Iun. cons. 112. num. 9. & seq. lib. 1.* ait, quod per mortem quis dicitur relinquere omnia, & totum mundum, quia mors omnia extinguit, & soluit quoad potentias humanas.

2 Morte igitur finitur societas, *l. actione. §. morte. ff. pro socio, §. soluitur, Instit. eod. tit. l. 10. tit. 10. partita 5. Ordin. Regia Lusitanor. lib. 4. tit. 44. §. 4. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 5. num. 6. Valasc. de iure emphyt. q. 30. n. 5. & cons. 63. à n. 3. Matien. l. 2. glos. 1. n. 15. tit. 9. lib. 5. noua Recopil. Seraphin. de priuileg. iuram. priuil. 57. n. 1. Surd. cons. 10. n. 3. & 4. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 414. in princip. Azor. Instit. moral. p. 3. lib. 9. cap. 6. q. 3. Rebel. de obligat. Iustit. p. 2. lib. 15. q. vlt. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 25. n. 375. vers. secundo, Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 2. collect. 398. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 6. tit. 24. à princip. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 276. à n. 1.*

3 Morte mandantis mandatum expirat, *l. eius,* vbi *Alex. sub n. 5. ff. si certum petatur, l. mandatum, C. mandati, cap. relatum 19. de offic. deleg. Brunor à Sole in locis communib. verbo mandatum 12. Cardos. in praxi Iudicum, eodem verbo num. 10. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 15. n. 24. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 21. n. 5. Rebel. de obligat. Iustit. p. 2. lib. 17. q. vnica de mandato. n. 4. vers. quarto, Castill. quotidian. lib. 2. cap. 29. Suar. de legib. lib. 8. cap. 31. n. 13. & 14. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 552. n. 7. Cened. practic. lib. 1. q. 38. n. 1. & 2. Rota in Parisien. pecuniaria 5. Decemb. 1612. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano, impressa per Farinac. decis. 443. n. 3. p. 1. recent.* Et mandatum procuratorium soluitur morte mandatarij, siue procuratoris. *§. item si adhuc, Instit. mandati, Borrel. in summa omnium decis. tit. 66. n. 260.* vbi *n. 289.* subdit, non expirare per mortem domini, quando procurator est effectus dominus litis.

Morte concedentis expirat beneplacitum, *cap. si gratiosè, de rescript. lib. 6. Gutier. practic. lib. 3. q. 11. n. 19. Valasc. de iure emphyt. q. 34. num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. num. 9. cum seqq. & glos. 12, à princip. Cald. Pereira de manu Regia, cap. 6. num. 19.* & fuit dictum *in Bononien. Parochialis 18. Martij 1613. coram Card. Verospio, impressa per Farinac. decis. 489. num. 4.* 4

Morte delicta extinguuntur, *l. defuncto. ff. de publicis iudic. l. 1. & vlt. C. si reus vel accusator mortuus fuerit,* exornant *Duen. reg. 173. Tiraq. de pœnis temper. causa 49. à num. 42. Plac. de delictis, lib. 1. cap. 28. Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 6. §. 8. num. 6. Clar. lib. 5. §. fin. q. 51. num. 9. & 12. Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit, p. 2. concl. 27. Menoch. quæst. vsufrequent. cap. 7. num. 15. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 1. n. 78. Peregr. de iure fisci, lib. 4. tit. 5. num. 1. Cardos. in praxi Iudicum, verbo delictum. num. 34. Cald. Pereira quæst. forens. in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunctor. p. 3. in princip. & p. 5. num. 1. Cardin. Tusch. d. lit. M, concl. 391. num. 1.* Nam mors extinguit accusationem, ac proinde mortuo accusatore iudicium accusationis aboletur, *Clar. §. fin. q. 51. num. 9. vers. pariter,* declarando tamen, vt per *Cardin. Tusch. d. lit. M, concl. 396.* quia mortuus non potest effici habilis, vel inhabilis ad aliquid, *Bald. cons. 57. num. 2. lib. 5.* & ideo post mortem nemo potest incipere esse aliquid, *idem Bald. cons. 394. Punctus talis est. num. 4. in princip. vers. post mortem autem, lib. 3.* 5

Moriens nunquam præsumitur immemor salutis æternæ, *l. fin. C. ad legem Iul. repetund. cap. sancimus 1. q. 7. Cou. lib. 2. var. cap. 13. num. 8. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 193. Bertazol. cons. 118. num. 13. Menoch. cons. 350. num. 9. Escob. de ratiocin. cap. 11. num. 30. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 12. q. 1. à num. 7. Anton. Monach. Florent. decis. 2. num. 27. Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib. 1. comp. 18. num. 66.* Et ideo non præsumitur mentiri, *Surd. decis. 55. num. 11.* imò eius dictum habet vim iuramenti, *Socin. Sen. cons. 161. num. 3. vol. 1. Menoch. cons. 23. num. 9. Anton. Monach. d. decis. 2. n. 31.* 6

Mortuo non fit iniuria, quia non potest vulnerari, neque suspendi, neque puniri, vt per *Boër. decis. 316. num. 10. cum seqq. Cardin. Tusch. d. lit. M, concl. 389. per totam.* Ratio manifesta est, quia homo mortuus homo non est, neque pœnæ, aut medicinæ capax, sicut & sensus expers noscitur, vt notat *glos. per tex. ibi in l. seruo manumisso. ff. de condict. indeb.* homo enim ex coniunctione animæ & corporis subsistit, vt explicat *Innoc. III. in cap. in quadam, vers. sed aduersus, de celeb. Missar. iuncto Clem. 1. §. porrò, de Summa Trinit.* & ex *Aristot. D. August. & D. Thoma,* explicat *Nau. in Man. prælud. 1 n. 11. Gom. vari. tom. 3. c. 3. num. 31.* Vnde multa notabilia refert *Dec. in cap. ad hæc 5. à num. 29. de priuileg.* inde meritò *à num. 34.* aduertens defendi non posse eorum sententiam, qui dicunt excommunicatos esse, qui clerici cadauer percutiunt, quos latè refert *Duen. reg. 99. ampl. 6. & Boër. d. decis. 316. num. 12. in fin.* non enim dici potest eum, qui clerici cadauer percutit, hominem aut clericum percutere; ac subinde 7

inde deficiunt verba *can. Si quis suadente* 17. *q.* 4. Non obstat quod in excommunicatione decedentes priuantur Ecclesiastica sepultura, & si in Ecclesiis, aut cœmiteriis eorum corpora sepeliantur, exhumanda & extrà sunt eiicienda, *cap. sacris, de sepultur. d. cap. adhac*, quia dupliciter responderi poterit. Et primò, non esse inconueniens, quod propter culpam viuentis pœna maneat post mortem continuatiuè, ita vt si semel viuentem cœpit afficere, duret in cadauer, formaliter decidit *tex. in l.* 2. *de cadauer. punit.* & videmus in iis, qui pœna mortis puniuntur, & deinde in partes secantur, & comburuntur, aut bestiis obiiciuntur, vt probat *tex. in l. capitali. §. famosos. ff. de pœnis*, & prosequitur *Tiraq. de pœnis temper. causa* 49. *num.* 42. quod multo magis conuenit prohibitioni sepulturæ, quæ corporum mortuorum propria est; ac subinde mirum videri non debet, si Ecclesia mortuos eius vsu priuet, nam viuentes ad talem sepulturam, dum in excommunicatione manent, ius non habuerunt; ergo nec post mortem illud habere dicendum est, vt bene considerat *Soar. tom.* 5. *de censur. disp.* 12. *sect.* 4. *num.* 2. *ad fin.* Secundò responderi poterit, prohibitionem hanc & præceptum Ecclesiasticum non sepeliendi excommunicatum in loco sacro, non propriè dirigi in corpus ipsum, seu cadauer defuncti, sed in fideles viuentes, iuxta generale Apost. præceptum, quod non solùm in excommunicatos dirigitur, ne communicent cum fidelibus, sed etiam in ipsos fideles, ne communicent cum excommunicatis, *cap. sicut Apostoli, cum seqq.* 11. *q.* 3. Nec de potestate est dubitandum, iuxta plenissimam illam Christi Domini concessionem, *Quodcunque ligaueris*, &c. nec etiam de voluntate, quæ manifesta est ex illatione, quam Summi Pont. exprimunt *in d. cap. Sacris*, & iuxta illud, *cui non communicauimus viuo, nec communicemus defuncto*, relatum *in integra d. cap. ad hac, de priuileg.* Ad textum verò *in cap. Sanè, il* 2. 24. *q.* 2. *& in cap. Si quis Episcopus, de heret.* cum similibus, quibus probari videtur, mortuos excommunicari posse, quod tamen est contra verba & communem diffinitionem censuræ, quæ est sententia Iudicis ecclesiastici, qua homo Christianus bonis spiritualibus priuatur, &c. mortuum autem hominem non esse constat ex dictis, & ideo excommunicari non posse, comprobant *Castro de iusta heret. punit. lib.* 2. *cap.* 19. *Cou. in cap. alma mater. p.* 1. *§.* 11. *num.* 8. *Nau. in Man. c.* 27. *num.* 171. *Soar. d. tom.* 5. *de censur. disp.* 5. *sect.* 1. *num.* 3. *Sayr. in simili tract. lib.* 1. *cap.* 8. *à num.* 8. respondemus, in illis Iuribus excommunicationem propriè, & directè non proferri in mortuos, sed viuis Ecclesiam imperare, ne communicent cum illis, quos constat in excommunicatione decessisse, non faciendo pro eis suffragia, vel sepulturæ tradendo. Qua etiam ratione Ecclesia excommunicatos mortuos absoluit, iuxta *tex. in cap. à nobis* 28. *vers. nec obstat, de sent. excom.* non quod directè in eos exerceat iurisdictionem, quæ ad absoluendum necessaria est, iuxta *reg. cap. verbum, de Pœnit. dist.* 1. quæ videtur deficere respectu mortuorum, secundùm rationem, de qua Pont. *in d. cap. à nobis*, quia Christus Dominus Ecclesiæ dedit potestatem super terram, iuxta prædictam auctoritatem, *quodcunque ligaueris super terram, &c.* non autem in sepultos sub terra; sed quia per huiusmodi absolutionem viuis facultatem facit communicandi cum excommunicatis, qui in excommunicatione decesserunt, vt pro eis preces fundere, & suffragia facere possint, vel etiam sepulturæ mandare, vt bene explicat *Castro d. lib.* 2. *cap.* 20. *ad fin.* & reliqui omnes post eum citati.

SVMMARIVM.

1 *Natura, & ars frustrà nihil faciunt.*

2 *Natura rei potiùs attendi debet, quàm simplex nominatio.*

3 *Naturalia si concurrant cum accidentalibus, præferuntur.*

4 *Domicilium originis potentius est, quàm domicilium incolatus.*

5 *Naturaliter quod non potest fieri, non potest fieri secundùm legem positiuam, & eius ordinationem.*

6 *Paria sunt, aliquid esse impoßibile naturaliter, vel de Iure.*

Natura, Naturalis.

AXIOMA CLV.

NATVRA, & ars frustrà nihil faciunt. Dixi 1 *suprà Axiom.* 33. *num.* 2.

NATVRA rei potiùs attendi debet, quàm 2 simplex nominatio, *arg. tex. in l. si vno. ff. locati, cap. ea qua, de simon. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 5. *num.* 18.

NATVRALIA si concurrant cum accidenta- 3 libus, præferuntur, *Ægid. Bellam. cons.* 43. *in princip.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 5. *lit. N, concl.* 8. *num.* 1. Et ideo potentius est domici- 4 lium originis, quàm domicilium incolatus, quia vnum naturale, aliud est accidentale, *Anch. cons.* 37. *Contra. num.* 6. *in fine, & num.* 7. *Cardin. Tusch. d. conclus.* 8. *num.* 2. & naturalis coniectura præualet accidentali, *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *q* 85. *n.* 55.

NATVRALITER quod non potest fieri, non 5 potest fieri secundùm legem positiuam, & eius ordinationem, *l. qui ad certum. ff. locati, l. lex Cornelia, in fine. ff. de vulg. & pupill. substit. l. Gallus. §. si eius. ff. de liber. & posthum.* Et ideo paria sunt, aliquid 6 esse impossibile naturaliter, vel de Iure, *l.* 1. *vbi glos. l. filius. ff. de condit. instit.*

SVMMARIVM.

1 *Causa necessaria facit permissum id, quod aliàs de Iure esset prohibitum.*

2 *Alienatio si est simpliciter prohibita, tamen si fiat ex causa necessaria, redditur permissa.*

3 *Concessione facta alicuius rei, videntur etiam concessa ea omnia, sine quibus res illa commodè haberi non potest.*

4 *Necessaria causa præsumitur potiùs, quàm voluntaria.*

Necessaria.

AXIOMA CLVI.

NECESSARIA causa facit permissum id, 1 quod aliàs de Iure esset prohibitum, multis casibus, vt latè probat *Card. Tusch practic. concl. tom.* 5. *lit. N, concl.* 18. *per totam.* Vnde alienatio si est sim- 2 pliciter prohibita, tamen si fiat ex causa necessaria, redditur

redditur permissa, *Ægid. Bellam. consf. 35. num. 4. vers. sed nunquid, Angel. Aretin. consil. 28. Ad decisionem, num. 8. vers. quantum verò, Roman. cons. 219. Ex themate num. 8. vers. hoc primò probatur*, vbi *num. 9. vers. secundò probatur*, subdit, quod causa necessaria non comprehenditur sub regula prohibente actum fieri.

3 NECESSARIA omnia ad vnum conceduntur illi, cui conceditur illud vnum, *l. 2. ff. de iurisd. omni. Iudic. l. ad rem mobilem. §. qui procuratorem. ff. de procuratorib. l. 1. §. 1. ff. si vsufr. petatur, l. 3. §. qui habet. ff. de seruitut. rusticor. præd. l. 3. ff. pro socio, l. 1. §. fin. ff. de officio eius, cui mand. est iurisd. l. auibus*, & ibi *glos. 2. ff. de legat. 3.* vbi quod in legato facto de auibus etiam auiaria comprehenduntur, sine quibus aues de facili aufugere possent, *§. minorem, Instit. de adoptionib. cap. præterea, de officio deleg.* cum his, quæ ad hoc principium exornandum tradunt *Nau. in princip. de Pœnitent. dist. 5. num. 24. Surd. consil. 347. num. 20. Gam. Lusitan. decis. 206. nu. 9. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 19.* vbi intelligit procedere in materia fauorabili, vel indifferenti, vel in coniunctis, & vbi militat eadem, ratio, *Galet. in margarita casuum Conscientiæ, verbo concedere*, vbi etiam intelligit quando illud concessum non potest stare sine illis. In vnius enim actus concessione omnia ea veniunt, quæ faciliorem, & commodiorem executionem actui præstant, *Bald. in d. l. 2. vers. tu dic plenius, ante num. 1. ff. de iurisd. omn. Iud.* vbi *Curt. Iun. num. 2. cum seqq. Alciat. num. 2. Dec. num. 6. Ioan. Bologn. num. 18. & seq. Menoch. cons. 14. num. 8. idem Bald. per tex. ibi in cap. vlt. num. 4. de dolo & contum.* vbi quod habens mandatum ad necessaria, videtur etiam illud habere ad vtilia, refert *Rendina in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 100. num. 3.*

4 NECESSARIA causa præsumitur potiùs, quàm voluntaria, *l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de legat. 3. Castren. cons. 133. Iste Martinus, col. 2. lib. 2. Crauet. cons. 301. num. 5. & 6. vers. nec obstat*, vbi quod si duæ causæ necessariæ subsunt, præsumitur ex magis necessaria, refert *Cardin. Tusch. tom. 5. lit. N, concl. 23. num. 1. & 2.*

SVMMARIVM.

1 *Necessitas non habet legem.*
2 *Necessitas facit licitum, quod aliàs de Iure non est licitum.*
3 *Ex necessitate quæ fiunt, non dicuntur fieri in fraudem.*
4 *Liberalis nemo existit in necessitatibus.*

Necessitas.

AXIOMA CLVII.

1 NECESSITAS non habet legem, ideo lex subiacet necessitati, non è contrà, *l. tutor qui repertorium. ff. de administ. tutor. l. vt gradatim. §. 1. ff. de muner. & honorib. l. non solum. §. fin. ff. de excus. tutorum, l. aliquando. ff. de officio Proconf. l. si quis filio. ff. de iniusto rupto, l. 1. C. de operib. libert. l. pro tyronibus, C. de priuileg. domus Augustal. lib. 11. cap. licèt, de feriis, cap. quinto, in fine, de consuetud. cap. exiit, col. 4. in fine, de verbor. signif. lib. 6. Calderin. cons. 95. quod est vnicum de treuga, & pace. num. 5. vers. item est iniustum, Ias. in l. si ex toto, in fine princip. ff. de legat. 1.* vbi ponit plura exempla de bello, fame, peste, & similibus, *Anchar. cons. 191. In auxilium veritatis. num. 4. & 5. & cons. 243. num. 4.* vbi ait, quod necessitas non habet legem humanam, neque diuinam, quia multa prohibita de Iure diuino, & humano, fiunt permissa ex necessitate, & è contrà permissa fiunt prohibita, & ponit exempla furti, homicidij, & similium, *Signorol. de Homod. cons. 42. num. 3.* vbi ait procedere etiam in necessitate Iuris, quia culpa caret, qui facit aliquid necessitate Iuris imminente, *Cephal. consil. 451. num. 282. & 283.* vbi ponit decem exempla, quibus necessitas facit recedere à Iure, à regula, & ab humanitate, & generaliter dicit procedere in necessitate contra dispositionem legis, secus in dispositione hominis, & optimè declarat *Castren. cons. 400. Priusquàm, col. 2. in princip. vers. subest enim necessitas, lib. 1.* vbi quod necessitas excusat, ne legibus, & legum præceptis subiiciatur, *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 189. Gail. lib. 1. obseru. 102. num. 8. Plac. de delict. lib. 1. cap. 28. num. 3. Surd. decis. 86. num. 8. Barthol. Peret. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Ecclesiæ non alienan. verbo præterquam. num. 4. pag. 176. Matien. l. 1. glos. 21. tit. 10. lib. 5. noua Recop.* latè & eleganter *Munnos de Escobar. de ratiocin. administ. cap. 14. num. 10. cum seqq. Card. Tusch. practic. concl. tom. 5. lit. N, concl. 19. per totam, Sanchez de Matrimon. lib. 3. disp. 10. num. 27. Cenall. commun. contra communes tom. 4. quæst. fin. num. 50. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 711. in 1. edit. aliàs resol. 602. num. 19. Monet. de distribut. quotid. p. 2. quæst. 11. num. 38. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de discipl. clericali. §. 4. num. 55. & §. 20. num. 13. Benedict. Ægid. in repet. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure. p. 1. cap. 8. num. 26. in fine.*

NECESSITAS facit licitum, quod aliàs de Iure non est licitum, *cap. quod non est licitum, de regulis Iuris, cap. quanto, de consuet. Bald. in l. Diuus Pius, in princ. notab. 2. ff. de petit. hæred. Felin. in cap. querelam, num. 19. de iureiur. Tiraq. de pœnis temper. causa 33. num. 3. Anton. Oliban. de iure fisci, cap. 4. num. 36. Escobar. de ratiocin. cap. 14. num. 13. Cenall. commun. contra communes tom. 4. quæst. fin. num. 6. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo necessitas, num. 1. Monet. de distribut. quotid. p. 2. quæst. 11. num. 38. Bellet. d. §. 20. num. 13. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. N, conclus. 19. num. 12.* 2

Ex necessitate quæ fiunt, non dicuntur fieri in fraudem, vt per *Gozadin. cons. 87. num. 15.* quem refert *Flamin. Paris. de resignationib. benefic. tom. 1. lib. 2. quæst. 3. num. 40.* 3

IN NECESSITATIBVS nemo liberalis existit, *l. rem legatam. ff. de adimend. legat. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus. nu. 106. C. de reuocand. donat. Gam. Lusit. decis. 71. nu. 3. Pichard. ad rub. Instit. de adopt. num. 43. Valasc. cons. 153. num. 24.* 4

SVMMARIVM.

1 *Negantis factum per rerum naturam nulla est probatio.*
2 *Negatio facit rem dubiam.*
3 *Negatiua plus negat, quàm affirmatiua affirmat.*

Negans, Negatio, Negatiua.

AXIOMA CLVIII.

NEGANTIS factum per rerum naturam nulla est probatio, *cap. bona, de elect. cap. super hoc, de renunciat.* Negatiua enim mera & simplex probari non potest, *cap. cùm Ecclesia Sutrina, vers. nos igitur, de causa possess. & prop. Oldrad. cons. 244. num. 21. in fine, & cons. 254. num. 14. vers. ad formam, Anton.* 1

Gabr.tom.3.commun.opinion.tit.de probationib. concl. 6. Donat.à Fina tom.1.lib.4.tit.9.num.35.20. & 28. Rebuff.de except.num.160.cum seqq. Mascard. de probationib.concl.1087. Menoch.de præsumpt.lib.2.præs.50.num. 8. cum seqq. Vincent.Carec. de locato, & conducto, p. 3. tit.de negatiua probanda, Cardos.in praxi Iudicum, verbo probatio.num.29.latè Card.Tusch.practic. concl. tom. 5.lit. N, concl. 30. per totam. Nisi habeat affirmatiuam implicitam. Petr.de Anchar.cons.79. num. 3. & seq. Flamin. Paris.de resignat.benefic.lib.8. quæst.2.num. 27. Card.Tusch.d.concl.30.num. 19. Vel nisi resoluatur in affirmatiuam, Oldrad.cons.254. num. 25. vers. præterea, Menoch.d.præs.50.à num. 14. Cardin. Tusch. d.concl.30.num.18.Vel nisi sit coarctata loco & tempore, Angel. Aret.cons.105. Viso supradicto.num. 4. in fine, vers.sicut decimus, Clar.§.fin.quæst.52.num.4. vers. si tamen coarctetur, Rebuff.de except.nu.172. Mascard. concl. 1087. num. 8. Brunor. à Sole in locis communib. verbo testis.num.16.Flamin.Paris.lib.11.quæst.14.num. 68. Mendez à Castro in praxi Lusit.lib.5. cap. 1. num. 61. Cardin.Tusch.d.concl. 30. num. 49. Vel probetur ex inspectione actorum, Gemin.cons.57.In causa Archidiaconi.num. 1. vers.item probata est secunda, Alex. cons.186. Visis subtilissimis,col.fin.num.15.vers.nec obstat, lib.2.Mascard.concl. 968. & 1290. & 1318. num.18. Menoch.cons. 21. num. 23. Surd. decis. 300. num. 11. Card.Tusch. d.concl.30.num.20.cum seqq.Farin.in praxi crimin.p.2.quæst.65.à num.218.Cald.Pereira de emptione, & vendit.cap.34.num.42.

2 NEGATIO facit rem dubiam, cap.veniens 13. de suppl.neglig.Prælator.Felin.in cap.super eo, à num. 2. de testibus cog.Surd.cons. 4. num. 28. Gutier. practicar. lib.3 quæst.9.num. 10.

3 NEGATIVA plus negat, quàm affirmatiua affirmat, siue, Negatio plus tollit, quàm ponit affirmatio, l.filiusfam.§.1. C. de donationib. glos. 1. in l. iuris gentium.§. sed si fraudandi.ff. de pactis, glos. verbo à suspensis, in cap.cum dilectus,de consuet.cap. verbo non potest, in cap.1.de regulis Iuris,lib. 6. Rayner. de Foroli cons. 68. Quædam mulier. num. 7. quod est sub hoc numero inter consilia Signoroli de Homod. Dec. cons. 3. Et pro tenus.num.4. vers.secundum verò, Crauet,cons. 809. Plura excutienda.num 4. Franc.Becc.cons. 94.nu. 33. Tiraq. de iure primogen.quæst.24.num.12.Cou.vari. lib.1.cap.13.num.7.Cardin. Tusch. d. tom.5.lit.N,concl. 27.Mari. Antonin.vari.resolut.lib. 1. resolut. 20. num. 7. Surd. decis. 243. num.6. vbi num. 7. subdit, quod negatiua dispositio nullum casum excipit.

Negligentia.

AXIOMA CLIX.

1 NEGLIGENTIA propria semper nocet, Cardin. Tusch.practic.conclus.tom. 5. lit. M, concl. 36.per totam, nisi quis in re communi adhiberet illam diligentiam, quam adhibet rebus suis, quia tunc non potest teneri de negligentia, Roman. cons. 413. Quoad primum.num.13.vers.quod autem, Cardin. Tusch. d.concl. 36. num. 30. vel nisi diligentia nihil proficeret, quia tunc negligentia alicui imputari non debet, l.fin.§. si ea conditione. ff. ad leg. Rhodiam de iactu,Bellet.disquisit.clerical.p.1.tit. de disciplina clericali.§.20.num.14.

2 NEGLIGENTIA vnius alteri nocere non debet, l.rem hæreditariam, in fine. ff. de euictionib. l.3.ff. de transactionib.l.fin.ff.ad Syllan.l.non debet.ff. de regulis Iuris,Thom.de Thomasset. in floribus legum.reg. 190. Sicut etiam negligentia in vno non nocet in alio separato, Castren.cons.54.Videtur dicendum.num.2.lib. 1.Cardin.Tusch.d.concl.36.num.28.

SVMMARIVM.

1 *Nemo dat quod non habet.*
2 *Plus iuris nemo in alium transferre potest, quàm ipse in se habeat.*
3 *Eligere viam nemo videtur, per quam iudicium suum subuertatur.*
4 *Nemo tenetur ad impossibile.*

Nemo.

AXIOMA CLX.

NEMO dat quod non habet, l. traditio.ff. de acquir. rerum domin. l. nemo plus, vbi Dec. & Cagnol.ff.de regulis Iuris, l. si filius,C.de donat.cap.quomodo,de consecrat.dist.4.cap.quod autem, de iurepatron.cap. nemo plus de regulis Iuris,lib. 6. citaui plures Doctores Axiom.64.num.1. 1

NEMO plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse in se habeat,l.2.C.de pœnis, l.1. C. qui pro sua iurisd.cap.nemo potest 79.de regulis Iuris,lib.6.Surd. cons.126.num.31.Pichard.ad princip.Instit. de acquisit. per arrogat. num. 49. Ioseph. Sesse Aragoniæ decis. 188. num.15.& 23. Cæs. Argel. de contradict. iudicij. quæst.9. num.58. Rot. decis. 686.num. 1. apud Farin. p. 2. recent. 2

NEMO videtur eligere viam, per quam iudicium suum subuertatur, l.3.vers. nec credendus. ff. de milit. testam. l.quoties 13.ff. de reb. dub. l.quoties. ff.de verb.oblig.cap. Abbate, iuncta glos.verbo potius, de verb. significat. Cardin. Mantic.de coniect.vltim.volunt.lib.2. tit.1.Menoch.de præsumpt.lib.6.præs.à princip. 3

NEMO tenetur ad impossibile. Dixi suprà Axiom.118.num.7. 4

Nihil.

AXIOMA CLXI.

NIHIL & inutile æquiparantur, l. 4. §. condemnatum.ff. de re iudic.cap. sicut vigeri, 1. quæst. 1. nam ex nihilo nihil fit, l.Seia.ff.de tutor. & curator.l. eius.ff.de rebus dub. Aristotel. lib. 1. de generat. & corrupt.Farin.in praxi crimin.p.4.cons. 60. num. 90. & ibi addit. Cald. Pereira de empt. & vendit.cap.3.n.15. 1

SVMMARIVM.

1 *Non entis nullæ sunt qualitates.*
2 *Non entis, & non apparentis idem est indicium.*
3 *Non esse, & non posse probari, paria sunt.*
4 *Non esse, vel reparari non posse, paria sunt.*
5 *Non esse, vel esse nullum, paria sunt.*
6 *Non fieri, & inutiliter fieri, paria sunt.*

Non esse.

AXIOMA CLXII.

NON ENTIS nullæ sunt qualitates, l. eius qui in prouincia, vers. quoniam. ff. si certum petat. l.4.§.condemnatum.ff. de re iudic.l.2.ff.de vsufr.l.Pomponius.§.fin.ff. de acquir.possess. l. si seruum. §. fin. ff. de action. empti, l.nec vllam. §. si quis absentis. ff. de petit. hæred. 1

*hered.l.1.ff.de hered.vend.cap.bone, de elect.cap.ad dissoluendum, de desponsat. impub. Tiraq. de iure primog. quæst.55.num.10. & in tract. cessante causa. p. 1. num. 212. Anton. Gom.var.tom.1.cap.1.num. 9. & cap. 10. num.43.& l.17. Tauri.num.19.vers.primo,*latè *Remig. in tract.de imminut.ampl. 20. num. 5. cum seqq. Thom. de Thomasset. floribus legum, reg. 202. Gutier. practic. lib.3.quæst.35.num.10. Surd.decis.316.num.6. & cons. 61 num.57. & cons.246. num.15. Brunor.à Sole in locis communib. verbo qualitas 9. Escob. de ratiocin. cap. 15. num.17.& cap.19.num.26.Cardin.Tusch. practic. concl. tom.6. lit. Q, concl. 6. Hieron. Fernandez de Ottero in interp. cap.gratum,num.73. de officio deleg. Anton. Monach. Florent decis. 56. num. 5. Ceuall. commun. contra commun.tom.4. quæst.905.num 80. Cald. Pereira quæst. forens.cons.15.num.50. Ioseph. Sesse Aragon.decis. 188. num.14.& 24. Cas. Argel. de contradict. legit. quæst.4. num.13. Mari. Antonin.vari.lib.1.resol.26. num.4. & lib.3. resol.48.num.18. Rot.decis.228. num.1.apud Farin.p.2.recent.*

2 NON ENTIS, & non apparentis idem est iudicium, & paria sunt rem non esse, & non apparere, *l. duo sunt Titij.ff. de testam. tutel.l.in lege. 77. ff. de contrah.empt.l.cùm res.§. itaque.ff.de legat.1.Surd.decis. 149.num.2.& decis.306.num.13.& cons. 245.num.13. & cons.377.num.23.Rota decis.167.num.35.apud Farinac.p.1. recent.*

3 NON ESSE, & non posse probari, paria sunt,
4 *Surd.decis.149.num.2.* Et paria sunt non esse, vel reperiri non posse, *l. cùm vnus. §. fin. ff. de bonis auct. Iudic.possid. Bald.per text.ibi in l. cùm ita. §.species.ff.de legat.2.*

5 NON ESSE, vel esse nullum, paria sunt, *d. l. duo sunt Titij, l. non putauit.§. non quæuis.ff. de bonor. possess.contra tab.Surd.decis.51. num. 14. & decis. 222. num.2.Flamin.Paris.de resignat.lib. 8. quæst.8.num.34. cum seqq. Cald.Pereira de potest.eligendi cap. 5. num.8. Farinac.in praxi crimin.p.1.quæst.15.num.45.cum seqq. & p.4.cons.60.num.90.& p.5.quæst.114.num.128.*

6 NON FIERI, & inutiliter fieri, vel minus legitimè fieri, paria sunt. Vide *suprà Axiom. 91. nu. 9. cum seqq.*

Nostra.

AXIOMA CLXIII.

1 NOSTRA omnia facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur, *l.1.§.omnia,C. de veteri Iure enucl.glos.verbo consule, in §. plebiscitum,Instit. de iure naturali, Anton.Gom.l.40.Tauri.num.89. vers. tertio, & l.48,num.3. Rebuff.in praxi benefic.p.1.tit.de infirmis, glos.2.num.3.pag. mihi 204. Alex. cons. 123. Scripsit.num.17.lib.4. Cardin.Tusch.practic. concl. tom. 5.lit. N, concl.67.Valasc.cons.105.num.63.*

2 NOSTRVM quod semel est, amplius nostrum effici non potest, *Menoch. cons. 265. num. 5.* Et nostrum non potest à nobis sine facto nostro auferri, *idem Menoch.cons.161.num.19.& cons. 296. num. 10. & cons.477.num.7. Melch.Phebos.Lusit.decis.28. num. 12.tom.1.*

SVMMARIVM.

1 *Nullum quod est, nullum producit effectum.*
2 *Nullum esse, vel esse sine effectu, paria sunt.*
3 *Nullum quod est, ius aliquod tribuere non potest.*
4 *Impedimentum non præstat nullum ipso Iure.*
5 *Nullum quod est, allegabile non est.*
6 *Nullum quod est, regulariter confirmatum non censetur, nisi expressè dicatur.*
7 *Nullum quod est ab initio, ipso Iure ratificari non potest.*
8 *Nullum quod est, rescindi non potest.*
9 *Nullum ab initio non conualescit ex tempore, & num.10 declaratur.*
11 *Declaratur tex.* in cap. auditis 29. de elect.

Nullum.

AXIOMA CLXIV.

NVLLVM quod est, nullum producit effectum, *l.4.§.condemnatum.ff.de re iudic. l. non putauit.§.non quæuis.ff.de bonorum possess.contra tab.l.2.ff. de auctor.tutor.l.si aut nullum, C. de legit. hered. l. non dubium,C.de legib.l.fin. C. de sentent. ex breuil. recitan. cap. illud, de iurepatron.* Exornant *Barthol. Peregr. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. verbo infringere,num. 4. Cott. in memorab. verbo actus nullus, Alex.cons.33.in princ.vol.1.Franc. Becc.cons. 12. n.54. Surd.decis.40.n.8. & cons. 3.n.11. & cons.373. n. 24. Flamin.de resignat.benefic.lib.7.quæst.1.n.26.Aloys.Ricc. in collect.decis.p.3.collect.623.Cas.Argel. de contract. legit.quæst.7.num. 146. Mendez à Castro in praxi Lusitania lib.3.cap.21.num.43. Mari. Antonin.vari.resolut. lib.1.resol.78.num.10.Rot.decis.770.num.1.apud Farin. p.2.recent.* 1

NVLLVM esse, vel esse sine effectum, paria sunt, *Surd.decis.51.num.21.& 22. & cons. 3. à num.8. & cons.157.à num.13.& cons. 179. à num. 49. & cons. 381. à num. 13. Anton. Monach. decis. Bononien. 40. puncto 7.num.20.Mari.Antonin.vari.resolut.lib. 1. resol.61.num.24.* 2

NVLLVM quod est, ius aliquod tribuere non potest, *Rot. decis.572.num.9. apud Farin. p. 1. recent.* 3
Et nullum quod est, perinde est ac si nullo modo fuisset factum, *Menoch.cons.230.n.13.*

NVLLVM ipso Iure non præstat impedimentum, *d.l.4.§.condemnatum, cap.considerauimus,de elect. cap.qui contra ius, cap. non præstat 52. de regulis Iuris, lib.6.Card.Tusch.practic.concl.tom.5. lit. N, concl. 140. per totam*, & faciunt quæ dixi *suprà Axiom. 115.* & præsertim si contineat præiudicium tertij, *Vant. de nullitat.in rub.quoties, & intra quod tempus, &c. num. 53.* quem refert *Mari. Antonin.var.resolut.lib.2.resol. 18.num. 3.* Nullum enim, quod est allegabile non est, *Roman.cons.369.Circa primum.num.16.Card.Tusch. d.concl.140. num.3.* 4
5

NVLLVM quod est, regulariter confirmatum non censetur, nisi expressè dicatur, *Marsil.sing.196. & cons.crimin.diuers.125.num.14.lib.1.* vbi quod confirmatio non trahitur ad statuta nulla, & vsu non recepta, *Cott. in memorab. verbo confirmatio Pontificis, fol.mihi 132.Roland.cons.29.num.35. lib. 1.& cons. 71. num.46.cum seqq.lib.2.Cephal.cons.133.num. 101. cum seqq lib. 1.* vbi quod Principis confirmatio non validat actus nullos,& inualidos in præiudicium tertij, nec Princeps id velle præsumitur. Nullum enim quod est, confirmari non potest, *Menoch.cons. 351.num.19.Surd.de aliment.tit.8. priuil.22.num.34.& decis.53.num.11. & decis.289.num.8. Molin.de primogen. lib.2.cap.7.num.7. Cald.Pereira post tract.de potest. nomin.* 6

nomin. in responso pro Duce Pastrane, vers. quæ sententia, Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 1. num. 31. cum seqq. nam confirmatio semper refertur ad id quod est validum, *Surd. decis. 289. num. 8. & 9. Auiles ad cap. 17. Prætor. verbo prouerb. num. 7. Rot. decis. 11. num. 3. apud Farin. p. 2. recent.* Ego ipse *in collect. ad cap. cum dilecta 4. num. 29. de confirm. vtili.*

7 Nullum quod est ab initio, ipso Iure ratificari non potest, *gloss. vlt. in cap. cùm nos, de his quæ fiunt à Prælatis, Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur. num. 415. C. de reuocand. donat. Laurent. Calcan. cons. 16. num. 56. Paris. cons. 49. num. 12. & num. 61. & cons. 100. num. 66. lib. 1. & cons. 49. num. 27. eod. lib. 1. Simoncel. de decreto, in præfat. num. 51. cum seqq. Osasch. Pedam. decis. 34. num. 12. Virgil. Boccac. in constit. Piceni, gloss. 8. num. 77. Rot. decis. 535. num. 11. apud Farin. p. 1. recent.*

8 Nullum quod est, rescindi non potest, *l. nam etsi sub conditione. ff. de iniusto rupto, l. obligare. §. tutor. ff. de auctorit. tutor. l. tutor. C. in quibus causis in integ. restit. non est necessaria, cap. ad dissoluendum, de desponsat. impuber. Surd. cons. 52. num. 58. & cons. 73. num. 77. & cons. 160. num. 61.*

9 Nullum ab initio non conualescit ex tempore, *cap. quod sicut, de elect. cap. non firmatur 18. de regulis Iuris, in 6. l. quod initio 30. & l. pen. ff. eod. tit. Imol. in l. 1. §. vlt. ff. de verb. obligat. Rot. decis. 26. de procurator. in antiq. Calderin. cons. 1. de electione, Barbat. cons. 70. col. 1. & 2. lib. 3. Dec. cons. 661. num. 14. Oldrad. cons. 306. in princip. & num. 2.* vbi quod factum à non Iudice, non conualescit, licèt incipiat esse Iudex, & quod agenti nulliter à principio, licèt superueniat ius, non conualidatur libellus, *Lap. alleg. 1. à num. 5.* vbi ponit multa exempla, quod nullum non conualescit etiam cessante impedimento nullitatis, *Zabarel. cons. 104. num. 3.* vbi quod collatio facta non existenti in ætate, non validatur, licèt ex tempore efficiatur habilis ætate, *Natt. cons. 430. nu. 28. lib. 2. Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur. num. 414. C. de reuocandis donat.* vbi quod id, quod ipso Iure est nullum, tractu temporis etiam amoto impedimento, quod nullum ipsum reddebat, confirmari non potest, *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 255.* vbi declarat, quando ab initio actus omnino inualidus erat, *Alderan. Mascard. in tract. de generali statutorum interpret. concl. 9. num. 33. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. cap. 12. num. 13.* vbi ampliat fauore animæ, *D. Barbos. in l. 1. ff. soluto matrim. p. 4. num. 96.* vbi limitat in actu conditionali, latè *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. N, conclus. 142. & 143.*

10 Licèt autem non conualescat illemet actus, qui à principio nullus fuit, quoniam effectus nullitatis iam productus nunquam cessat etiam sublata causa, *l. vlt. in princip. ff. vnde liberi*, cum aliis, vt per *Tiraq. in tract. cessante causa, limit. 12. in princip. & limit. 19.* tamen si ex post facto tacitè saltem superueniant ea omnia, ex quibus constituitur actus ille, de quo agitur, non habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipiet ex nunc actus nouus, & validus, vt innuunt *Federic. de Senis cons. 26. num. 5. Calderin. cons. 2. num. 3. de constit. Cardin. Tusch. d. lit. N, concl. 142. num. 37.* sic procedit *tex. in l. 1. §. 1. ibi, quasi nunc datum. ff. de legat. 3. l. eos 65. ibi, effici. ff. de ritu nupt. cap. 2. de coniugio seru.* cum aliis, de quibus per *gloss. in d. cap. non firmatur.* Et in hoc sensu accipienda est sententia illorum, qui credunt actum à principio nullum conualescere, si superueniat causa confirmans, ex qua actus ille nunc constituitur, & de nouo conficitur; intellige, esto quod actus prior nullus fuerit ipso Iure, cùm enim non agatur de ipsius conualescentia, aut confirmatione, sed de creatione alterius noui, nullitas prior quantumcunque efficax, & ipso Iure inducta, non obstat, id quod satis probat *tex. in d. l. 1. §. 1. ff. de legat. 3.* cum aliis, quamuis *gloss. vlt. in fin. in cap. cùm nos 3. de iis, quæ fiunt à Prælat.* & plures relati per *Tiraq. in d. l. si vnquam, verbo reuertatur. num. 415.* aliud innuere videantur, quorum sententia, vt ille explicat *num. seq.* procedit tantùm ad effectum, vt actus idem à principio nulliter gestus confirmetur, & valeat vt ex tunc.

Non obstat *tex. in cap. auditis 29. de elect.* vbi electio nulla propter defectum consensus electorum, non valet vt ex nunc etiam iisdem consentientibus, propter *reg. d. cap. non firmatur*, quicquid aliud intendant *gloss. ibi post med. & in d. cap. auditis, verbo ex post facto, gloss. verbo tractatus, in cap. 1. de rebus Eccles. non alien. lib. 6.* & vtrobique Doctores. Verius videtur, electionem illam non constitui validam etiam vt ex nunc, quia consensus ille superueniens non sufficiens fuit ad electionem nouam constituendam per se absque auxilio illorum, quæ nulliter præcesserunt, & quæ oportuit de nouo iterari. 11

SVMMARIVM.

1 *Obscuritas reprobatur in omni dispositione.*
2 *Obscurè respondere, & nihil respondere, paria sunt.*
3 *Loquens obscurè æquiparatur tacenti verum.*
4 *In obscuris minimum est sequendum.*
5 *In obscuris inspici debet quod verosimilius est.*

Obscuritas.

Axioma CLXV.

Obscuritas reprobatur in omni dispositione, vt in legibus probat *tex. in cap. erit autem lex. 4. dist. Anton. Gabr. commun. lib. 2. tit. de sentent. concl. 7. num. 19. cum seqq.* latè *Card. Tusch. practic. concl. tom. 5. lit. O, concl. 53. à princ.* & in positionibus, *Card. Ioan. de Anania, Felin. in cap. simoniac. de simonia.* 1
Nam obscurè respondere, & nihil respondere, paria sunt, *l. de ætate 12. §. nihil interest. ff. de interrogat. act.* cum traditis per *Soar. tom. 1. commun. opin. lib. 7. tit. 19. num. 139. pag. 293.* vbi *Bellacomb. num. 285. Anton. del Re Tiburt. in tract. de iuram. calumn. cap. 14. num. 73.* imò obscurè loquens æquiparatur tacenti verum, *Bart. in l. ea. ff. de contrah. empt. Felin. in proœmio Decretal. Cardin. Tusch. d. lit. O, concl. 54. num. 13.* & aliquando habetur suo confesso, *Specul. tit. de deposit. §. 7. vers. tertio, & vers. nono, Landr. in apostill. & Abb. in proœm. Decretal. in verbo difficultatem, circa fin.* 2 3

In obscuris minimum est sequendum, *l. semper in obscuris. l. semper in stipulationibus. ff. de regul. Iuris, cap. in obscuris, eod. tit. lib. 6. Tiraq. de retractu lig. §. 30. gloss. 1. num. 27. & 29. cum seqq. Roland. consil. 16. num. 32. lib. 3. Alciat. resp. 492. num. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 106. num. 17. Cardin. Tusc. tom. 5. lit. O, concl. 55. num. 3.* 4

In obscuris inspici solet quod verosimilius est, *l. in obscuris. ff. de regulis Iuris, Roman. cons. 355. In casu præsenti. num. 5. Cardin. Tusch. d. lit. O. conclus. 55. num. 4.* 5

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Odia sunt restringenda.*
2 *Dispositio odiosa loquens de Monachis, non extenditur ad Canonicos Regulares.*
3 *Constitutio loquens de Abbatibus, quod eorum spolia applicentur Cameræ Apost. non habet locum in Abbatibus habentibus mensam communem cum Monasterio.*
4 *Odium accipitur hic prout significat tædium & molestiam; fauor verò dicitur, quicquid fauorem & beneuolentiam prouocat.*
5 *Dispositio an & quando censeatur odiosa, aut fauorabilis? remissiuè.*
6 *Fauor in dubio potiùs est considerandus, quàm odium.*

Odium.

AXIOMA CLXVI.

1 ODIA sunt restringenda, *l. cùm quidam. ff. de liber. & posth. cap. renouantes 22. dist. cap. eduit. de regulis Iuris, lib. 6. Ægid. conf. 9. num. 20. & 21.* vbi quod maximè odiosa materia est restringenda, quando lex est super facto negatiuo, *Federic. de Se-*
2 *nis conf. 25. num. 4. in fine, vers. insuper,* vbi quod dispositio odiosa loquens de Monachis, non extenditur ad Canonicos Regulares, & quod constitutio odiosa loquens de Prioratu Conuentuali, non habet locum in dignitate Conuentuali diuersi nominis, vt est Præpositura, *Calderin. conf. 328. alias 1.*
3 *de pecul. cleric.* vbi quod constitutio loquens de Abbatibus, quod eorum spolia applicentur Cameræ Apost. non habet locum in Abbatibus habentibus mensam communem cum Monasterio, quia succedit Monasterium, cui in materia odiosa, si non est dictum, non debet fieri præiudicium. Exornant ad plura *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 209. Ioseph. Aldr. de relig. discipl. tuenda lib. 2. cap. 2. num. 6. Monet. de distrib. quotid. p. 1. quæst. 10. num. 1. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 18. num. 102. & decis. 45. num. 27. Marc. Anton. Genuens. in practic. eccl. ecclesiast. quæst. 541. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 5. lit. O, concl. 67. per totam, Menoch. consil. 900. num. 13.*

4 ODIVM in hac materia non accipitur formaliter prout importat appetitum dissonantem à charitate, de quo *S. Thom. 2. 2. quæst. 34. & cap. 1.* vbi *glos. de re iudic. lib. 6.* sed accipitur latiùs prout significat tædium & molestiam, in quo sensu reperitur passim apud bonos Auctores, & ita comprehendit ea, quæ præstant materiam odij, id est, fastidij, cuiusmodi sunt omnia illa, quæ pœnam, vel dispendium alicuius continent, & primo aspectu videntur acerba, & iniusta. Per contrarium verò fauor in hac materia dicitur, quicquid fauorem & beneuolentiam prouocat, & ita gratiam, vt vtrumque bene deducitur ex *l. qui exceptionem, in princip. ff. de condict. indeb. & l. quod fauore, C. de legib. iuncto cap. quod*
5 *ob gratiam, de regulis Iuris, lib. 6.* An & quando dispositio censeatur odiosa, aut fauorabilis, colligitur ex principali intentione disponentium, *Tiraq. de retract. lig. §. 30. glos. 1. num. 5. Sanchez de Matrim. lib. 1.*
6 *disp. 1. num. 4.* In dubio verò potiùs est considerandus fauor, quàm odium, *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 6. proœm. num. 37.*
7 Amplia Axioma, vt in odiosis non admittatur extensio etiam ex identitate rationis, *Corset. in sing. verbo extensio, il 1. num. 1. Tiraq. de retractu, in præfat. num. 62. & 63. Honded. consil. 95. num. 98. & 112. lib. 1. Farinac. fragment. crimin. p. 2. lit. E, num. 115.* vbi *num. 117.* subdit, quod extensio non conceditur ex identitate rationis, etiam quod ratio sit expressa in dispositione, quando sumus in materia odiosa, & odium est irrationabile.

SVMMARIVM.

1 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*
2 *Officia duo quis regulariter gerere & obtinere non potest.*
3 *Intellige procedere respectu eiusdem actus, non verò diuersorum, & quando duo officia principalia habentur, non verò quando vnum est principale, aliud accessorium.*
4 *Pœna habentis vnum officium, & acceptantis aliud, quæ sit, ostenditur.*

Officium.

AXIOMA CLXVII.

OFFICIVM suum nemini debet esse damnosum, *l. sed & si quis. ff. quemadmod. testam. aper. l. inter officium. ff. de rei vend. l. post legatum. §. aduocatum. ff. de his, quibus vt indign. l. videlicet. ff. ex quibus causis maior. l. si seruum. §. quod verò. ff. de furtis, l. cùm quidam, C. de admin. tut. cap. peruenit, de fideiussor. cap. cum non deceat 30. de elect. lib. 6. Surd. consil. 19. num. 12. Menoch. consil. 228. num. 13. & consil. 58. num. 61. & consil. 570. num. 3. Escob. de ratiocin. cap. 7. num. 57. & comput. 17. num. 5. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 211. Monet. de distribut. quotid. p. 2. quæst. 11. num. 8. Card. Tusch. practic. concl. tom. 5. lit. O. concl. 94.* 1

OFFICIA duo quis regulariter gerere & obtinere non potest, *l. si plures,* vbi *glos. ff. de pactis,* facit *text. iuncta glos. in cap. diuersis, de cleric. coniug. & in cap. cùm singulis, de prebend. lib. 6. Tiraq. de constituto, p. 3. limit. 30. num. 38. Anchar. consil. 423. num. 3.* vbi declarat procedere respectu eiusdem actus, non verò diuersorum, & quando duo officia principalia habentur, non verò quando vnum est principale, aliud accessorium, refert *Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O. concl. 97.* Pœna autem habentis vnum officium, & acceptantis aliud, est quod caret acceptato, & priuatur salario primi, *l. quisquis. C. de cohort. lib. 12.* vbi *Bart. Roman. consil. 393. Cardin. Tusch. d. concl. 97. num. 3. num 16. cum seqq.* post *Alex. consil. 157. Viso. num. 2. & seq.* limitat in iis, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, quia duplicem personam quis potest repræsentare, & Notarius potest rogari de suo testamento vt Notarius, & disponere vt priuatus, respectu tantùm sui ipsius, non quoad alios. 2 3 4

Omne.

AXIOMA CLXVIII.

OMNE qui dicit, nihil excludit, *l. Iulianus, in princip. ff. de legat. 3. l. hoc articulo. ff. de hæred. instit. l. pediculus. §. labeo. ff. de auro, & arg. legato, l. si quis. ff. de pecul. leg. l. si cui seruo omnes. ff. de legat. 1. l. pœnales. §. fin. ff. ad leg. Falcid. l. à procuratore, C. mandati, cap. solitæ, de maiorit. & obed. Tiraq. in l. si vnquam, verbo totam. num. 1. C. de reuoc. donat. Barthol. Perett. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Ecclesiæ non alien. pag. 92. num.* 1

17. *Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 152. Burg. de Pace consf. 25. num. 28. Bertazol. de clausul. instr. clausf. 4. glos. 3. num. 1. & clausf. 21. glos. 3. num. 1. & in repet. l. si quis maior, C. de transactionib. num. 205. & 707. Escob. de ratiocin. cap. 7. num. 47. & cap. 18. num. 3. Menoch. consf. 156. num. 23. & consf. 201. num. 23. & consf. 392. num. 2. & consf. 628. num. 11. & 15. Pichard. ad princip. Instit. de adempt. legat. num. 30. Surd. decisf. 265. num. 30. Flamin. Paris. de resignat. benefic. tom. 2. lib. 11. quæst. 3. num. 16. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 70. num. 18. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. num. 21. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 9. num. 5.*

2 Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur. Vide *suprà Axiom. 163. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Onere duplici pro eadem re nemo grauari potest.*
2 *Onera plura quis subire non debet eodem tempore.*
3 *Onus qui sentit, debet sentire etiam commodum.*
4 *Onus extrinsecum non diminuitur etiam diminuto emolumento.*
5 *Onus adiectum rei facit, vt res transeat cum illo.*

Onus.

Axioma CLXIX.

1 Onere duplici pro eadem re nemo grauari debet, *l. nauis onusta. §. cùm autem. ff. ad leg. Rhod. de iactu, l. Sticho, in fin. ff. de vsufr. legato, l. Titia cum testam. 35. §. qui in vita. ff. de legat. 2. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. eod. tit. l. 1. §. interdum. ff. ad leg. Falcid. Federic. de Senis consf. 152. col. fin. versf. præterea nemo, Roman. consf. 161. Visis. num. 2.* vbi *Apostil. in verbo duplici, Dec. consf. 285. num. 4. Paris. consf. 25. num. 84. lib. 1. Alex. consf. 78. num. 10. lib. 6. Socin. consil. 302. col. 2. versf. secundùm corollarium, Crauet. consf. 111. num. 8. & consf. 201. num. 23. Vincent. de Franch. decisf. 87. num. 5. Menoch. consf. 9. num. 4. & consf. 153. num. 21. & consf. 193. num. 9. & consf. 721. num. 7. & consf. 840. num. 6. & consf. 14. num. 1. & consf. 21. num. 13. & consf. 32. num. 40. cum seq. & consf. 75. num. 9. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 4. num. 10. Pereg. de fideicom. art. 1. num. 33. & art. 34. num. 72. Surd. consf. 115. num. 14. cum seq. Card. Tusch. practic. concl. tom. 5. lit. O, concl. 136. per totum, Mari. Anton. vari. resolut. lib. 1. resolut. 97. num. 4. & resol. 111. num. 40. Rot. decisf. 672. num. 3. in fin. apud Farinac. p. 1. recent.*

2 Onera plura quis subire non debet eodem tempore, *l. si cùm dotem. §. si pater. ff. soluto matr. Feder. de Senis consf. 151. Thema tale est. num. 4. versf. præterea nemo, Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O, concl. 137.*

3 Onvs qui sentit, debet sentire etiam commodum, *l. 1. ff. de instit. action. l. secundùm naturam. ff. de regulis Iuris, Oldrad. consf. 211. num. 2. versf. visa, Alex. consf. 47. Perspectis, col. pen. num. 4. lib. 5. Anchar. consf. 217. Dubium facit. num. 4.* vbi quod non est ferendus is, qui vult commodum, & non vult sentire onus, *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 15. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O, concl. 144. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum Canonis. §. 2. num. 28. Menoch. consil. 738. num. 9.*

4 Onvs extrinsecum non minuitur etiam diminuto emolumento, *l. liberto. §. 1. ff. de annuis leg. Castren. consf. 465. circa med. lib. 1. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O, concl. 143.*

Onvs adiectum rei facit, vt res transeat cum illo. Vide *infrà Axiom. 199. num. 6.* 5

Operarius.

Axioma CLXX.

Operarivs dignus est mercede sua, *Matth. 10. Voca operarios, & redde illis mercedem, Paulus ad Corinth. 1. cap. 3. cap. quicunque 12. quæst. 2. cap. cùm secundum, de prabend. Rebuff. in repet. l. Barbarius. num. 8. ff. de offic. Prætor. Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 9. num. 197. Azini. in praxi. §. 3. cap. 31. num. 35. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 59. num. 2. Valasc. consf. 125. num. 2. Mexi. in tract. taxe panis, concl. 2. num. 87. Perez l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordinan. pag. 36. & l. 1. tit. 5. lib. 7. Ordin. pag. 427. Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 13. num. 48. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 4. num. 17.* 1

SVMMARIVM.

1 *Oppositum idem operatur in opposito, quod propositum in proposito.*
2 *Opposita iuxta se posita magis elucescunt.*

Oppositum.

Axioma CLXXI.

Oppositvm idem operatur in opposito, quod propositum in proposito, *l. fin. §. fin. ff. de legat. 3. l. qui quartam. ff. de legat. 1. l. si ex toto, in princip. ff. eod. tit. l. si vt proponis 2. C. de nupt. l. Iulianus. §. si venditor, & §. si procurator. ff. de actionib. empti, Signorol. consf. 68. col. 4. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 12. num. 16. Neuizan. consf. 70. num. 24. Socin. consf. 73. col. fin. in fin. vol. 1. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali, lib. 2. loco de proposito ad oppositum, Dec. consf. 382. num. 5. Mascard. de probationib. concl. 815. num. 8. Menoch. consf. 271. num. 10. & consf. 296. num. 62. Surd. consf. 310. num. 12. vol. 3. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resolut. 52. num. 12. Ollau. Glorit. resp. 5. num. 32.* 1

Opposita iuxta se posita magis elucescunt, *l. vnic. §. & cùm triplici, in princip. C. de caduc. tollend. Aristot. lib. 2. de Cælo, Bald. in l. 1. C. quando liceat ab empt. disced.* 2

SVMMARIVM.

1 *Verborum ordo designat ordinem intellectus.*
2 *Denominationis ordo designat ordinem dilectionis, & charitatis.*
3 *Scripturæ ordo attenditur in dispositionibus.*
4 *Scripturæ ordo, seu series, ordinem voluntatis ostendit.*
5 *Intentio dignoscitur ex ordine scripturæ.*

Ordo.

Axioma CLXXII.

Ordo verborum designat ordinem intellectus, *Surd. de alimentis tit. 5. quæst. 4. num. 17. Aloys. Ricc. in decisf. Curiæ Archiep. Neapol. decisf. 275. num. 4. p. 2. Melch. Phæbos Lusit. decisf. 38. num. 10. tom. 1.* 1

Ordo denominationis designat ordinem dilectio- 2

lectio

lectionis, & charitatis, *l. qui soluendo, l. 1. ff. de hered. instituen. l. quoties ff. de vsufructu, Escob. de ratiocin. tract. de computat. cap. 10. num. 2. Anton. Monach. Lucensi decis. 64. num. 38.* vbi *num. 39.* dicit, quod vltimi vocati censentur in subsidium priorum nominati.

3 Ordo scripturæ semper attenditur in dispositionibus, *l. generaliter. §. si quid. ff. de fideicom. libert. l. quoties. ff. de vsufr. cap. pen. de rescript. lib. 6. cap. mandato, de prabend. eod. lib. Lap. allegat. 85. Dominus Papa. num. 7. vers. illud etiam quaro, Castren. conf. 164. in prasenti causa, vers. non obstat, lib. 2. Abb. conf. 85. In prasenti. num. 3. cum seqq. lib. 1. Pichard. ad §. ante heredis 33. num. 5. Instit. de legatis, Cardin. Tusch. tom. 5. lit. O, concl. 196, per totam, Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num. 177.* Limitat multipliciter *Marant. de ordine iudic. p. 3. à num. 109.* vbi dicit, quod quando constat de mente disponentis, ordo scripturæ nihil releuat, *& num. 13.* quod ordo scripturæ non seruatur, quando gratia exempli ordo ponitur in dispositione, *& num. 114.* quod magis ordo intellectus, quàm scripturæ attendi debet, *& num. 115.* quod ordo scripturæ non attenditur, quando perturbat ordo necessitatis; & quod ordo intellectus præualeat ordini loquutionis, dicit *Rimin. Iun. conf. 244. num. 105. & 106. lib. 3.*

4 Ordo scripturæ ordinem voluntatis ostendit, *Bald. per tex. ibi, in d. l. quoties, l. heredes mei. §. fin. ff. ad Trebell. l. generaliter, §. quod si legatum, ff. de fideicom. libert. Anton. Monach. Lucensi decis. 13. num. 51.* quia ex ordine scripturæ intentio dignoscitur disponentis, *d. cap. mandato, in fine, de prabend. lib. 6. cap. pen. in princip. de elect. eod. lib. Anton. Monach. Florent. decis. 1. num. 63.* nisi aliter constaret de certa ipsius intentione, quia tunc non attenditur ordo, *Alex. conf. 161. Visis narratis. num. 3. vers. & per hoc patet, lib. 7. Marant. de ordine iudic. p. 3. num. 109.* ille enim quandoque peruertitur, vt seruetur intentio, *Oldrad. conf. 314. num. 9. vers. sed circa hoc, Calderin. conf. 460. circa med. vers. si verò fuit intentio, aliàs conf. 3. de sponsalib. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O, conclus. 196. num. 27. & 28.*

SVMMARIVM.

1 *Pacta conuenta regulariter sunt seruanda.*
2 *Deus ligatur pacto, & diabolus.*
3 *Peccato graui subiacet, qui pacta conuenta non seruat.*
4 *Pacta ad vnguem seruari debent etiam in materia feudali.*
5 *Pacto quicquid potest acquiri, potest & præscriptione.*

Pactum.

Axioma CLXXIII.

1 Pacta conuenta regulariter sunt seruanda, *l. 1. §. si conueniat. ff. depositi, l. 1. ff. de pactis, l. iurisgentium. §. Pretor ait. ff. eodem tit. l. 1. ff. de constit. pecun. l. cum amplius, in fin. ff. de regulis Iuris, cap. 1. de pactis, Neuizan. inter consilia Bruni conf. 12. num. 23.* vbi quod illa verba, *pacta conuenta seruabo*, procedunt ab ore
2 Dei, ideo etiam Deus legatur pacto, & diabolus, & Princeps, & quod nulla maior iustitia est, quàm pacta seruare, *Plot. conf. 11. in princip.* vbi quod pacta ne dum obligant priuatos, sed etiam Papam, & Imperatorem, *Moron. de treuga, & pace, quast. 17. num. 2.* vbi quod iuris, & naturæ, & secundùm dictamen rationis est, vt pacta seruentur, *Caballin. de euictionib. §. 3. num. 157.* vbi quod seruari debent pacta, si sine peccato seruari possunt, *Corset. de iurament. & eius priuileg. §. quaro vndecimò. num. 76.* vbi quod peccato graui subiacet, qui pacta conuenta non seruat, *Curt. Iun. conf. 40. num. 2.* vbi quod pacta ad vnguem seruari debent, *Natt. conf. 384. num. 11. & 19.* 3
vbi quod pacta ad vnguem seruari debent etiam in materia feudali, *Roland. à Valle conf. 100. num. 20. & seq. lib. 3.* vbi quod nulla maior est iustitia, quàm illa, quæ ex pacto oritur, quia obligat secundùm ius cõmune etiam apud Deum. Exornant *Surd. conf. 183. num. 11.* vbi quod æquitati nihil magis conuenit, quàm pacta seruare, *& conf. 345. num. 9. & decis. 259. num. 5. & decis. 260. num. 12. & de aliment. tit. 7. quast. 18. num. 12. Anton. Gom. var. tom. 1. cap. 8. num. 4. col. 2. Menoch. conf. 1. num. 226. cum seq. & conf. 92. num. 33. & conf. 93. num. 30. & conf. 156. num. 46. & num. 54. & de arbitr. lib. 1. quast. 57. num. 6. Hieron. Giach. in conf. de moneta Marchesana. num. 33. cum seqq. Cald. Pereira de renouat. emphyt. quast. 11. num. 3. ad fin.* vbi *num. 19.* subdit, quod pacta dant legem contractui, *Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resol. 53 num. 5.* vbi *num. 6.* quod pacta rumpunt leges, *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 3. & 4.* 4

Pacto quicquid potest acquiri, potest & præscriptione, *l. alienationis verbum. ff. de verb. signif.* vbi *Alciat. & Rebuff. Gam. Lusit. decis. 379. Inter fratrem. num. 5. Surd. decis. 3. num. 23. & decis. 236. num. 9. Valasc. conf. 132. num. 32.* Nam præscriptio habet vim pacti, *Gam. decis. 276. num. 2. Surd. decis. 24. à princip.* 5

SVMMARIVM.

1 *Par in parem non habet imperium.*
2 *Pares cum paribus veteri prouerbio facillimè congregantur.*
3 *Delicta paria mutua compensatione tolluntur.*
4 *Parium eadem est Iuris dispositio.*
5 *Soluere, vel citato & contumace creditore offerre, vel deponere, paria sunt.*
6 *Soluere creditori meo, vel alteri de eius mandato, vt sim liberatus, paria sunt.*
7 *Conditio quæ inest tacitè à lege, & conditio expressa ab homine, paria sunt.*
8 *Titulum non habere, vel nullum habere, paria sunt.*
9 *Non esse, vel esse, & non apparere, paria sunt.*
10 *Paria sunt, quod aliquid non sit factum, & dictum, & non possit probari.*
11 *Non esse, vel reperiri non posse, paria sunt.*
12 *Esse talem, vel in omnibus haberi pro tali, paria sunt.*
13 *Non esse, vel esse nullum, paria sunt.*
14 *Inutiliter fieri, & non fieri, paria sunt.*
15 *Non fieri, vel minus legitimè fieri, paria sunt.*
16 *Mandatum non habere, & habere, sed non legitimum, paria sunt.*
17 *Non facere, vel minus perfectè facere, paria sunt.*

18 *Comparere minus legitimè, & non comparere, paria sunt.*

19 *Allegatum non probare, & nihil probare, paria sunt.*

20 *Inualidè fieri, & non fieri, paria sunt.*

21 *Effectum non sortiri, & non fieri, paria sunt.*

22 *Extare, & non succedere, vel non extare, paria sunt.*

23 *Nullum esse, vel esse sine effectu, paria sunt.*

24 *Respondere obscurè, & non respondere, paria sunt.*

25 *Confiteri obscurè, & non confiteri, paria sunt.*

26 *Forum sortiri, & statutis ligari, paria sunt.*

27 *Nescire, & dubitare, paria sunt.*

28 *Tractare de damno vitando, vel de lucro quæsito perdendo, paria sunt.*

29 *Scire, & scire debere, paria sunt.*

30 *Soluere, & compensare, paria sunt.*

31 *Tempore prohibito aliquid fieri, vel conferri in tempus prohibitum, paria sunt.*

Par, Paria.

Axioma CLXXIV.

1 PAR in parem non habet imperium, *l. nam & magistratus ff. de recept. arbitr. l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebel. cap. inferior, cap. denique 21. dist. cap. innotuit 20. §. quamuis, de elect. cap. 1. de locato, Clar. §. fin. quæst. 38. num. 3. vers. quæro pone, Barthol. Perett. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. verbo prædecessorum. num. 5. pag. 226. Rebuff. tom. 1. ad leges Galliæ, tract. de euocat. num. 46. pag. 265. Cot. in memorabil. verbo par, pag. mihi 657. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 438. num. 9. & cons. 147. num. 35. & cons. 250. num. 41. & cons. 298. num. 13. & cons. 423. num. 11. & cons. 466. num. 2. & cons. 676. num. 15. Surd. cons. 47. num. 11. & cons. 106. num. 12. & cons. 167. num. 16. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1094. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 218.* vbi intelligit, nisi par se subiiciat iurisdictioni alterius paris, vel etiam minoris, vel nisi tractetur de publica salute, & vtilitate, *Sigism. Scacc. de appellat. quæst. 2. num. 10. Ioseph. Aldrete in alleg. Iuris pro ommimoda Regularium exempt. p. 3. cap. 4. num. 28.* latè *Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P, concl. 89. per totam.*

2 PARES cum paribus veteri prouerbio facillimè congregantur, *l. pupillo. §. 1. §. de tutor. & curator. dat. ab his, l. 9. §. 1. ff. de excusat. tutorum.*

3 PARIA delicta mutua compensatione tolluntur, *l. viro atque vxore 40 ff. soluto matrim. l. 2. ff. ne quis eum, l. cum proponas, in 2.* vbi Doctores, *C. de pactis, cap. nihil 32. quæst. 6. cap. significasti, de diuort. cap. intelleximus, & cap. fin. de diuort. Hippol sing. 234. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem. §. 20. num. 4. Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transact. num. 430. Sanchez de Matrimon. lib. 10. disp. 8. num. 29. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. C, concl. 489. num. 15. & 16. Cæs. Argel. de contrad. legit. quæst. 10. num. 101. Cardos. in praxi Iudicum, verbo delictum, num. 37.* latè *Farin. fragm. crimin. p. 1. lit. D, num. 110. cum seqq.* vbi *num. 114.* intelligit procedere in ciuilibus, siue sit circa idem, siue circa diuersa, & *num. 127.* ampliat in spolio, & *num. 128.* limitat, quando delicta sint commissa circa separata, & *num. 129.* limitat, etiam quando agitur criminaliter, & ad pœnam.

PARIVM est eadem Iuris dispositio, *cap. inter corporalia, cap. sicut ergo, de translat. Episcopi*, & eadem est natura, *l. si socer, in fin. ff. soluto matrim. & potentia, l. 1. §. veteres. ff. de acquir. possess. l. si reus. ff. de duobus reis*, & quod regula correlatiuorum sit regula parium, dixi *suprà Axiom. 61. num. 3.* 4

PARIA sunt soluere, vel citato & contumace creditore offerre, vel deponere, *l. qui mutare, in princip. in vers. fideiussor. ff. mandati, l. fideiussor, qui minoris. ff. de fideiussor. Card. Tusch. practic. concl. tom. 7. lit. S, concl. 340. num. 18. in med.* Aliàs enim soluere qui tenetur, non satisfacit consignando, vel deponendo, *Bart. in l. item liberatur. §. 1. ff. quibus modis pign. Neguzant. de pignor. p. 5. memb. 1. num. 4. Menoch. remed. 15. recuper. possess. num. 645. Azeued. l. 18. nu. 2. tit. 21. lib. 4. noua Recop.* 5

PARIA sunt quod soluam creditori meo, vel alteri de eius mandato, vt sim liberatus, *l. solutum. ff. de solution. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 340. n. 39.* 6

PARIA sunt conditio quæ inest tacitè à lege, & conditio expressa ab homine, *Socin. cons. 182. Licet, vers. & si dicatur, lib. 1. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 7. num. 7.* 7

PARIA sunt titulum non habere, vel nullum habere, *Surd. decis. 45. num. 17.* 8

PARIA sunt non esse, vel esse, & non apparere, *l. duo sunt Titij. ff. de testam. tutel. l. in lege 77. ff. de contrah. empt. l. cùm res. §. itaque. ff. de legat. 1. Abb. consil. 18. in princip. lib. 2. Zabarel. cons. 86. in fine, Decian. cons. 1. num. 132. lib. 1. Menoch. cons. 15. num. 13. & cons. 201. num. 161. Surd. decis. 149. n. 2. & decis. 306. num. 13. & cons. 245. num. 13. & cons. 377. num. 23. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 6. lit. P, concl. 84. per totam,* & præcipuè *num. 9. Rot. decis. 167. n. 35. apud Farin. p. 1. recent. Ruciul. in tract. de neophytis cap. 7. num. 5.* 9

PARIA sunt quod aliquid non sit factum, vel dictum, & non possit probari, *Ioan. de Imola cons. 129. Visis ac ponderatis, circa fin. Surd. decis. 149. n. 2. Cardin. Tusc. d. concl. 84. num. 7.* 10

PARIA sunt non esse, vel reperiri non posse, *l. cùm vnus. §. fin. ff. de bonis auct. iudic. possid. Bald. per tex. ibi. in l. cùm ita. §. species. ff. de legat. 2.* 11

PARIA sunt esse talem, vel in omnibus haberi pro tali, *Decian. cons. 5. num. 32. lib. 1. Cardin. Tusch. d. concl. 84. num. 22.* 12

PARIA sunt non esse, vel esse nullum, *d. l. duo sunt Titij, l. non putauit. §. non quauis. ff. de bonor. possess. contra tab. Surd. decis. 51. num. 14. & decis. 222. n. 2. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. q. 8. num. 34. cum seqq. Cald. Pereira de potestate eligendi cap. 5. n. 8. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 15. num. 45. cum seqq. & p. 4. cons. 60. n. 90. & p. 5. q. 114. n. 128.* 13

PARIA sunt non fieri, & inutiliter fieri, *l. pen. in princip. ff. de suis, & legit. hæred. l. quoties,* vbi *glos. & DD. ff. qui satisd. cog. §. sciendum, Instit. de satisdat. tutor. glos. verbo inutilem, in cap. 2. de translat. Prælati, Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem. §. 70. num. 29. Tiraq. ad leg. connub. glos. 1. p. 6. num. 11. cum seqq. Cou. practic. cap. 7. num. 2. vers. est & in hoc, Franc. Leo in thesauro fori eccles. p. 3. cap. 9. num. 22. Menoch. cons. 658. num. 9. Surd. cons. 28. n. 89.* Vnde maritum non habere, & habere inutilem, paria sunt, *Bolognet. ad Anan. cons. 83. num. 3. & 4.* quem refert *Card. Tusch. d. lit. P, concl. 85. num. 8.* Et inutiliter condemnari, vel non esse condemnatum, paria sunt, *Castren. cons. 199. in princ. lib. 1.* 14

PARIA

15 PARIA ſunt non fieri, vel minus legitimè fieri, *l. quoties*, vbi *Iaſ. ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi autem nullum, C. de legit. hered. cap. inter corporalia, de tranſlat. Epiſcopi, cap. veniens, de presbyt. non baptiz. cap. fin. de reſtit. ſpoliat. Lap. alleg. 82. in princ. Ioan. de Imola conſ. 110. In cauſa quæ vertitur, in princip. Roman. conſ. 163. Conſtitutio. n. 2. verſ. iis præmiſſis, & n. 3. Thom. de Thomaſſet. in floribus legum. reg. 117. in fine, & 220. Decian. conſ. 21. num. 51. lib. 2. Brunor à Sole in locis communib. verbo factum. num. 17. Surd. conſ. 45. n. 42. & conſ. 88. num. 16. & conſ. 3. num. 12. & deciſ. 122. num. 6. & deciſ. 269. n. 12. Flamin. Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 11. q. 7. n. 8. Valaſc. de partitionib. cap. 8. n. 44. Anton. Monach. Florent. deciſ. 26. num. 2. Monet. de diſtribut. quotid. p. 2. q. 2. n. 19. Mari. Antonin. vari. reſolut. lib. 2. reſol. 8. n. 8. Cardin. Tuſch. d. tom. 6. lit. P,*
16 *concl. 87. n. 1. cum ſeqq.* Et paria ſunt non habere mandatum, & habere, ſed non legitimum, *Bald. conſ. 402. Colligamus. num. 3. verſ. conſiderandum eſt, lib. 1.* quem refert *Tuſch. d. lit. P, concl. 87. n. 6.*

17 PARIA ſunt non facere, vel minus perfectè facere, *Caſtren. conſil. 246. In caſu, de quo quæritur, col. fin. verſ. breuiter, lib. 1. Cardin. Tuſch. d. lit. P, concl. 87. n. 3.*

18 PARIA ſunt non comparere, vel comparere minus legitimè, *l. 1. in fin. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. Petr. de Anchar. conſ. 6. Viſo themate, in princip. Card. Tuſch. d. lit. P, concl. 87. n. 4.*

19 PARIA ſunt nihil allegare, & allegatum non probare, *Roland. à Valle conſ. 35. num. 10. & 20. lib. 1.* quem refert *Cardin. Tuſch. d. lit. P, concl. 87. n. 9.*

20 PARIA ſunt non fieri, vel inualidè fieri, *l. non putauit. §. non quæuis*, vbi *Bart. ff. de bonor. poſſeſſ. contra tab. l. 1. §. quod autem*, vbi *Bald. ff. de officio præfecti vrbis, Surd. conſ. 157. num. 13. Mari. Antonin. variar. reſolut. lib. 2. reſol. 11. n. 10. Rot. deciſ. 345. n. 3. p. 2. recent.*

21 PARIA ſunt non fieri, vel non ſortiri effectum, *l. 1. §. nihil. ff. de inoffic. teſtam. l. ſi quis ſub conditione. ff. de teſtam. tut. l. ex conſenſu. §. 1. ff. de appellat. Surd. conſ. 245. n. 14.* quia non fieri, vel ita fieri, quod factum non releuet, paria ſunt, *Anton. Monach. Bononien. deciſ. 40. puncto 7. n. 18.*

22 PARIA ſunt aliquem non extare, vel extare, & non ſuccedere, *l. pater filium. ff. de inoffic. teſtam. l. 3. §. ſed ſi ſunt ſui*, vbi *Bart. ff. ad Tertul. Tiraq. de iure primog. q. 53. num. 16. Alex. conſ. 197. Perſpectus, in princ. lib. 6. Surd. conſ. 237. num. 3. Cardin. Tuſch. d. lit. P, concl. 84. n. 18.* quia paria ſunt extare filium incapacem ad ſucceſſionem, & nullum extare, *l. 1. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. Feder. de Senis conſ. 26. n. 3. in fin. verſ. primò quia, Cardin. Tuſch. d. lit. P, concl. 85. n. 4.*

23 PARIA ſunt nullum eſſe, vel eſſe ſine effectu, *Surd. deciſ. 51. num. 21. & 22. & conſ. 3. à num. 8. & conſ. 157. à num. 13. & conſ. 179. à n. 49. & conſ. 381. à n. 13. Anton. Monach. Bononien. deciſ. 40. puncto 7. num. 10. Mari. Antonin. vari. reſolut. lib. 1. reſol. 61. num. 24.*

24 PARIA ſunt non reſpondere, vel obſcurè reſpondere, *l. de ætate 12. §. nihil intereſt. ff. de interrog. act. Decian. conſ. 32. num. 25. lib. 1. Cardin. Tuſch. d. lit. P, concluſ. 84. n. 10.* & faciunt notata per *Soar. tom. 1. commun. opinion. lib. 7. tit. 19. num. 139. pag. mihi 293.* vbi *Bellacomb. num. 285. Anton. del Re Tiburtin.*
25 *in tract. de iuram. calumniæ, cap. 14. num. 73.* Et paria ſunt non confiteri, vel obſcurè confiteri, *Roman. conſil. 321. in fine, Crauet. conſ. 157. Nobilis. num. 9. Roman. conſ. 455. num. 2.* Et paria ſunt cauſam exprimere ita obſcurè, quod non intelligatur, vel omnino non exprimere, *Alex. conſ. 182. Lectis & ponderatis. num. 5. verſ. & paria ſunt, lib. 2.* quem refert *Card. Tuſch. d. lit. P, concl. 85. n. 6.*

PARIA ſunt forum ſortiri, & ſtatutis ligari, *gloſ.* 26
in l. 2. ff. de eo, quod certo loco, & in cap. quod clericis, de foro compet. Alex. conſ. 157. num. 15. vol. 2. Theſaur. Pedam. deciſ. 123. num. 11. Brunor à Sole in locis communib. verbo forum 1. Menoch. conſ. 351. num. 14. Surd. conſ. 343. num. 33. Bellet. diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de exempt. clericorum à ſtatutis ſecul. § 1. n. 7. Card. Tuſch. tom. 4. lit. F. concl. 444.

PARIA ſunt neſcire, & dubitare, *l. manifeſtiſ-* 27
ſimi, C. de furtis, Tiraq. in l. ſi vnquam, in princip. num. 96. C. de reuocand. donat. Sarmien. lib. 2. ſelectar. cap. 10. num. 5. Menoch. de arbitrar. caſu 75. n. 7.

PARIA ſunt tractare de damno vitando, vel 28
de lucro quæſito perdendo, *Decian. conſ. 56. num. 39. lib. 2.* quem refert *Card. Tuſch. tom. 6. lit. P, concl. 84. num. 12.*

PARIA ſunt ſcire, & ſcire debere, *l. quod te, in* 29
fine, vbi *gloſ. ff. ſi certum pet. l. ſi duo. ff. de acquir. hered. l. qui fundum. §. ſeruus. ff. pro empt. Tiraq. de retract. lig. ad fin. tit. num. 43. Surd. conſ. 150. num. 23. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 194. n. 1.* faciunt tradita per *Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 103. Surd. deciſ. 146.* Et ſcire, vel de facili ſcire poſſe, paria ſunt, *Rot. deciſ. 93. n. 4. apud Farinac. p. 2. recent.*

PARIA ſunt ſoluere, & compenſare, *l. ſi debitor.* 30
ff. qui potiores in pign. habeant. l. ſi peculium. §. de illo. ff. de ſtatu lib. l. 1. ff. de compenſat. l. amplius non pet. ff. rem ratam haberi, Tiraq. de retractu lig. § 3 gloſ. 3. n. 6. Cou. in cap. quamuis pactum. p. 1. § 4. n. 9. Surd. de alimentis, tit. 6. q. 4. n. 4. & tit. 8. priuil. 53. & deciſ. 117. & 191. Parlad. lib. 2. rerum quotid. p. 5. cap. fin. § 11. num. 30. Azeued. l. 1. num. 128. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopil. Gutier. de iuram. confirm. p. 3. cap. 6. n. 1. Caſtill. lib. 3. quotid. cap. 23. num. 90. Rot. deciſ. 858. num. 4. apud Farin. collect. 1. nouiſſim. & deciſ. 636. num. 3. p. 1. recent.

PARIA ſunt aliquid fieri tempore prohibito, 31
vel conferri in tempus prohibitum, *l. oratio. ff. de ſponſal. l. quod ſponſæ, C. de donat. ante nupt. l. in tempus. ff. de hered. inſtit. l. Stichus ſeruus meus. ff. de manum. teſtam. Dec. in l. cum qui. num. 4. ff. de iuriſd. omn. iud. Crauet. conſ. 175. num. 8. Tiraq. de iure conſtit. p. 3. limit. 2. num. 3. cum ſeqq. & de iure marit. gloſ. 1. & de iure primog. q. 40. n. 178. Maſcard. de probation. concl. 1076. num. 1. Conan. commentar. Iuris Ciuilis lib. 8. cap. 2. num. 7. Valaſc. conſ. 77. num. 4. Cardin. Tuſch. d. lit. P, concluſ. 88. num. 3.* vbi *num. 4.* declarat procedere, quando ſubſtantia actus confertur in tempus prohibitum, ſecus ſi executio ſola. Sic è contrario paria ſunt fieri tempore habili, & fieri tempore inhabili, dummodo effectus conferatur in tempus habile, *Sanch. in præcepta Decal. lib. 7. c. 2. n. 54.*

Parum.

AXIOMA CLXXV.

PARVM, & nihil æquiparantur, *l. quamuis ff. de* 1
condit. & demonſtrat. gloſſ. in l. ſi pupillus. §. ſi ego, in verbo ex contrario. ff. ad leg. Falcid. cap. coram dilecto 34. de officio deleg. Hippol. ſing. 276. Tiraq. in tract. de iudicio in rebus exig. verſ. octauo, pag. mihi 53. Sebaſt. Nauiz. ad l. minus 32. num. 2. ff. de verb. ſignificat. Mari. Antonin. vari. reſolut. lib. 2. reſol. 18. num. 6. Menoch. conſ. 96. num. 8. & conſ. 184. num. 3. Surd. conſ. 197. num. 2. vbi *num. 21.* limitat, quando datur diuerſa ratio, *Corn. conſ. 63. col. fin. lib. 1. Menoch. conſ. 96. n. 7. & 8. Octau. Gloriſ. reſp. 1. p. 3. n. 100.*

Pecunia.

Axioma CLXXVI.

1 PECVNIA retinere satius est, quàm solutam repetere, *l. 3. ff. de compensat. l. si stipulatus 15. in princip. ff. de fideiussorib. Tiraq. de retractu lig. §. 29. glos. 2. num. 3.*

Periculum.

Axioma CLXXVII.

1 PERICVLVM vbi maius intenditur, ibi pleniùs est consulendum, *l. 1. §. sed & si quis. ff. de Canon. edicto, l. manifestissimi, C. de furtis, l. addictos, C. de appellat. cap. vbi periculum, de elect. lib. 6. Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transact. n. 6. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 181. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 133. num. 19. Menoch. cons. 149. num. 4. & cons. 73. num. 9. Farin. in praxi crimin. p. 4. cons. 65. n. 115.*

SVMMARIVM.

1 *Permissa esse censentur omnia, quæ non sunt prohibita.*
2 *Prohibitum quod non reperitur à lege, non debet superstitiosis prætensionibus præsumi prohibitum.*
3 *Permissum censetur in absolutè permissoriis, quod non reperitur à Iure prohibitum.*
4 *Permissum ad tempus, post illud censetur prohibitum.*
5 *Permissum post tempus, ante illud censetur prohibitum.*

Permissum.

Axioma CLXXVIII.

1 PERMISSA esse censentur omnia, quæ non sunt prohibita, *Oldrad. cons. 228. Quod fratres, in princip. Petr. de Anchar. cons. 243. Christianissime, in princip. Alex. cons. 57. num. 2. lib. 1. Bellon. cons. 53. n. 1.* quos refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6.*
2 *lit. P, concl. 298. num. 1.* Illud enim quod non reperitur à lege prohibitum, non debet superstitiosis prætensionibus præsumi prohibitum, *Surd. cons. 173.*
3 *num. 72. & cons. 222. num. 5.* quia in absolutè permissoriis quod non reperitur à Iure prohibitum, censetur permissum, *cap. 2. de transact. Calderin. cons. 52. An si dati sunt, in princip. aliàs 6. de elect.*

4 PERMISSVM ad tempus, post illud censetur prohibitum, *l. si vnus. §. 1.* vbi *Bald. ff. de pactis, l. epistola. §. fin.* vbi *Castr. ff. eod. tit. l. Imperator. ff. de postulando, l. cùm pater. §. à filia,* vbi *Bart. ff. de legat. 2. l. statuliberum. §. Stichum, & l. Titia cum testamento. §. vlt. ff. eod. tit. l. pater filium. §. fundum, ff. de legat. 3. l. 2. C. de iure emphyt. cap. vlt. §. in aliis, vers. si verò, vt lite non contest. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 44. Castren. cons. 142. Videtur dicendum, in princ. vers. nam aliquid. lib. 2. decis. Pedam. 83. n. 13. Menoch. cons. 68. num. 10. & consil. 121. num. 64. & cons. 364. num. 24. & cons. 443. num. 5. & cons. 447. num. 2. Surd. de aliment. tit. 5. q. 3. num. 9. & 10. & decis. 75. num. 10. & cons. 57. num. 9. & cons. 354. n. 18. Bertazol. de clausulis instrument. claus. 15. glos. 2. n. 21. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 299. per totam, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. n. 3. Cald. Pereira de extinct. emphyt. q. 1. num. 8. & de renouat. emphyt. q. 10. num. 1. D. Barbos. in l. cum Prætor, in princip. n. 45. ff. de iudic. Rot. decis. 617. num. 2. apud Farinac. p. 1. recent. & decis. 475. num. 1. p. 2. recent.*

PERMISSVM post tempus, ante illud censetur 5
prohibitum, *l. promissor. ff. de constit. pecun. Tiraq. de retractu conuent. §. 1. glos. 2. num. 48.*

SVMMARIVM.

1 *Pluralis numerus saltem dualitatem requirit, nec vno contentatur.*
2 *Pluralitas actuum non præsumitur.*
3 *Error potiùs, quam pluralitas præsumitur.*
4 *Testes vbi à contrarietate & falsitate excusarentur, actuum pluralitas præsumitur.*
5 *Contractuum & instrumentorum pluralitas non præsumitur, & qui illam allegat, probare debet.*
6 *Sententiarum pluralitas non præsumitur.*
7 *Testamentorum pluralitas non præsumitur.*
8 *Inuentariorum pluralitas non præsumitur.*
9 *Personarum pluralitas non præsumitur, nisi probetur ab allegante.*
10 *Pluralitas eorum, actuum, & personarum præsumitur, quando agitur criminaliter, & ad pœnam.*

Pluralis, Pluralitas.

Axioma CLXXIX.

PLVRALIS numerus saltem dualitatem re- 1
quirit, nec vno contentatur, *l. vbi numerus. ff. de testib. l. libertas. §. vlt. ff. de manum. testam. l. inter illa. §. fin. ff. de verb. obligat. l. vlt. ff. ad Trebell. cap. pluralis locutio 40. de regul. Iuris, lib. 6. Oldrad. cons. 215. Puncta breuia, col. fin. num. 8. vers. deinde opponitur, Signorol. cons. 92. Dominus Marchio, in princip. Ioan. de Imola consil. 101. num. 2. Castren. cons. 161. Viso puncto, vers. restat solum, lib. 1. Euerard. in topicis legalib. loco 54. Mascard. de probationib. concl. 838. num. 13. Menoch. cons. 50. num. 1. & 19. & cons. 686. num. 11. & cons. 848. num. 3. & cons. 995. num. 3. & cons. 404. num. 2. & cons. 198. num. 6. Escob. de ratiocin. cap. 18. num. 43. Cened. post lib. pract. & vari. quæst. sing. 80. num. 3. Mari. Anton. variarum resolut. lib. 1. resol. 109. num. 37. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 333. num. 1. & tom. 6. lit. P, concl. 367. per totam, Fusar. in tract. de substitut. q. 358. num. 11.* Declara tamen & limita iuxta ea quæ dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. sub verb. Numerus.*

PLVRALITAS actuum non præsumitur, *l. 2*
omnium, C. de testam. l. fin. C. de rebus cred. cap. in præsentia, vers. verum, in 2. de probat. Euerard. in topicis legalib. loco 86. Mascard. de probat. concl. 1174. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 11. num. 6. in fine, Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 93. num. 32. & cons. 175. num. 16. & cons. 202. num. 105. & cons. 248. num. 33. & cons. 197. num. 23. vbi quod præsumitur ad euitandam falsitatem, quod etiam tradit *cons. 221. num. 29. Rot. decis. 180. num. 2. apud Farin. p. 2. recent. Bruner à Sole in*

locis

locis communib. verbo actuum, num. 31. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 93. num. 12. Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 64. num. 319. & p. 4. decis. 98. Rot. decis. 119. n. 7. apud eundem p. 1. recent. latè Farin. fragm. crimin. p. 2.
3 lit. I, num. 20. cum seqq. Quod adeò verum est, vt potiùs error, quàm pluralitas præsumatur, Rum. cons. 141. num. 12. lib. 5. Crauet. cons. 198. num. 1. ad fin. Mascard. d. concl. 1174. num. 4. 8. & 23. Menoch. de
4 præsumpt. lib. 6. præs. 15. num. 10. Intellige Axioma non procedere, vbi præsumendo actuum identitatem, testes à contrarietate, & falsitate excusarentur, cap. cùm tu, vbi Doct. de testib. Mascard. d. concl. 1174. num. 51. 55. & 56. Menoch. de arbit. lib. 2. casu 213. num. 40. & de præsumpt. lib. 6. præs. 15. num. 15. cum seqq.

5 Ex quibus iam primò infertur, quod contractuum & instrumentorum pluralitas non præsumitur, & qui illam allegat, probare debet; ita Castren. cons. 360. num. 1. lib. 2. Syluan. cons. 57. num. 21. in fin. vers. nec profectò duo instrumenta, & num. 22. & seq. Crauet. d. cons. 198. num. 1. & 2. Ioseph. Ludou. Lucensi decis. 13. num. 32. vbi propterea dicit apocharum pluralitatem non præsumi, Cardin. Tusch. d. tom. 6. lit. P, conclus. 368. n. 8.

6 Secundò infertur, quod nec sententiarum pluralitas præsumitur, & quod propterea qui plures latas fuisse sententias dicit, probare debet; ita Bald. & Salicet. in l. 2. C. de error. Aduocat. Alex. cons. 53. lib. 1. quos refert Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 368. num. 6. Mascard. d. conclus. 1174. n. 7. & 81.

7 Tertiò infertur, quod testamentorum pluralitas non præsumitur, & propterea qui plura testamenta confecta fuisse asserit, probare debet, l. omnium, C. de testam. Mathesil. sing. 439. Bald. cons. 399. Quod non sit sufficienter, in princip. vers. tertiò sic. num. 3. lib. 5. Curt. Iun. cons. 161. in fin. Afflict. decis. 23. n. 1. Ioseph. Ludou. d. Lucensi decis. 13. n. 31. Card. Tusch. d. lit. P, concl. 368. n. 5.

8 Quartò infertur, quod in inuentariis pluralitas non præsumitur, & licèt diuersis temporibus confecta dicantur, præsumitur tamen vnum & idem esse inuentarium, & temporis diuersitatem per errorem adiectam fuisse, vt post Bart. Alex. & alios resoluit Card. Tusch. d. lit. P, concl. 368. n. 9.

9 Pluralitas personarum non præsumitur, nisi probetur ab allegante, l. 1. C. de probat. Bart. in l. si quis seruum. §. si inter duos, in fin. ff. de legat. 2. Alex. cons. 172. In causa, & lite. num. 6. vers. ex eo quia, lib. 6. & cons. 125. Viso processu. num. 6. vers. non pluralitas, lib. 7. Natt. cons. 97. num. 15. vers. tertiò, lib. 1. & cons. 225. Superioribus mensibus. num. 4. vers. non enim præsumitur, lib. 2. Crauet. cons. 269. num. 3. Cephal. cons. 90. num. 18. lib. 1. Mascard. d. concl. 1174. num. 24. cum seqq. Pacian. de probationib. lib. 1. cap. 48. num. 82. & 83. & lib. 2. cap. 15. num. 49. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 15. n. 36. & seq. Card. Tusch. d. lit. P, concl. 368. n. 1. & seq. 14. 16. & 18.

10 Pluralitas rerum, actuum, & personarum præsumitur, quando agitur criminaliter, & ad pœnam, ita Bertaz. cons. 33. n. 8. Octau. Cacheran. cons. 64. num. 45. post med. Bursat. cons. 116. num. 29. vers. rursus, lib. 1. Mascard. d. concl. 1174. num. 46. & seq. Card. Tusch. lit. I, concl. 3. num. 29. Menoch. d. præs. 15. num. 17. vbi num. 18. resoluit è contrà, quando delictum, & delicti pœna euitaretur, præsumendam vnitatem, & identitatem.

SVMMARIVM.

1 *Plus & minus non mutant substantiam rei, nec eam faciunt differre specie.*
2 *Plus si licet, etiam quod est minus, licitum est.*
3 *Plus iuris nemo transferre potest in alium, quàm ipse in se habeat.*

Plus.

Axioma CLXXX.

Plus & minus non mutant substantiam rei, nec eam faciunt differre specie, l. fin. ff. de fundo instr. l. legato generaliter. ff. de legat. 1. Alex. cons. 8. Videtur, in fine, lib. 4. Thom. de Thomass. in floribus legum, reg. 225. vbi ait procedere, quando differunt accidentaliter, secus autem esse si differant essentialiter, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 372. per totam, Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 39. num. 4. Ferrer. in constit. Cathaloniæ, glos. 8. n. 155. 1

Plus si licet, etiam quod est minus, licitum est, l. non debet, ff. de regulis Iuris, auth. multo magis, C. de sacros. Eccles. cap. cui licet 53. de regulis Iuris, lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 85. Menoch. cons. 302. num. 41. Farinac. in praxi crimin. p. 4. cons. 60. num. 109. secus verò è contrà, quia cui non licet quod est minus, nec licere debet quod est plus, Ferrer. in constitut. Cathaloniæ, glos. 4. num. 43. Limita appellatiuum in dispensationibus, Surd. decis. 268. num. 20. & 21. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 21. num. 65. Sanchez de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 32. 2

Plus iuris nemo transferre potest in alium, quàm ipse in se habeat. Vide sup. Axiom. 160. num. 2. 3

SVMMARIVM.

1 *Culpam præsupponit pœna.*
2 *Pœna propriè non dicitur, nisi quæ imponitur propter culpam.*
3 *Pœna culpæ debet respondere.*
4 *Pœna debet tenere suos auctores, & delinquentes.*
5 *Nullus pro alterius delicto puniendus est.*
6 *Intellige, quando pœna accipitur prout culpæ correlatiua, non verò sub ratione medicinæ.*
7 *Pœna non irrogatur nisi expressè Iure caueatur.*
8 *Pœnam non meretur qui facit lege permittente.*
9 *Pœnæ ad alios casus non sunt extendendæ, sed restringendæ.*
10 *Pœna mitior in delictis est in dubio imponenda.*
11 *Pœna capitalis in dubio debet intelligi de minori.*
12 *In pœnis fit benignior interpretatio.*

Pœna.

Axioma CLXXXI.

Pœna præsupponit culpam, D. Thom. 2. 2. q. 108. art. 4. in solut. & 1. 2. q. 87. art. 7. & 8. Sot. de 1

de Iustit. lib. 1. q. 6. art. 5. col. 2. vers. profectò, & vers. verumtamen, Syluest. in sum. verbo pœna. num. 25. Cou. vari. lib. 2. cap. 8. in princip. & n. 1. vers. tertio, Menoch. cons. 626. num. 16. Surd. decis. 277. num. 19. Gutier.
2 canon. lib. 2. cap. 30. num. 12. cum seqq. Quia pœna propriè non dicitur, nisi quæ imponitur propter culpam, D. August. lib. 1. retract. cap. 9. quem refert Ludou. Carbo. de legib. lib. 8. disp. 1. vers. tertio notandum, & ante illum Alphons. de Castro de lege pœnali lib. 1. cap. 3.

3 Poena ex culpa & delicto debet commensurari, siue culpæ respondere, l. sancimus 22. C. de pœnis, cap. non afferamus stateras, in fin. 24. q. 1. cap. quæsiuit, de iis, quæ fiunt à maiori parte Capit. cap. felicis. §. illud autem, de pœnis, lib. 6. vbi Prob. ad Monachum num. 12. Crauet. cons. 46. num. 15. vbi ait, quod si delictum est paruum pœna debet esse modica, & è conuerso, Menoch. illustr. quæst. cap. 8. num. 51. & cap. 24. num. 17. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 90. n. 38. Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transact. n. 68. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 216. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 4. num. 10. & q. 17. num. 9. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 6. conclus. 211. per totam.

4 Poena debet tenere suos auctores, & delinquentes, l. sancimus, C. de pœnis, l. absentem. ff. eod. tit. Zabarel. cons. 44. in princ. Roman. cons. 487. In casu, in princip. Bertaz. in l. si quis maior, C. de transact. n. 111. Menoch. cons. 123. num. 7. in subscript. Escob. de ratiocin. cap. 42. num. 7. Cardin. Tusch. tom. 6. lit. P, concl. 212. per totam. Noxa enim caput sequitur, l. crimin. ff. de pœnis, l. rem mihi. ff. de commodati. §. omnis, Instit. de noxalib. actionib. cap. , de minor. Surd. de aliment. tit. 1. q. 38. n. 30. Farinac. in praxi crimin. p. 1. q. 23. n. 1.

5 Vnde nullum pro alterius delicto puniendum esse probatur ex illo Ezechiel. cap. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur, refertur in cap. iam itaque 1. q. 4. & in cap. si habes 24. q. 3. & in cap. quarto, de consecrat. dist. 4. item ex illo Exodi cap. 23. insontem & iustum non occides, & Daniel. cap. 13. innocentem, & iustum non interficies. & Iob. cap. 4. quis enim vnquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt? latè Castren. cons. 424. Quia scio. num. 6. & 7. lib. 1. vbi ad multa infert, Clar. in praxi. §. fin. q. 86. Card. Tusch. d. tom. 6. lit. P, concl. 212. n. 4. cum multis seqq. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 24. n. 1. cum seq.

6 Intellige hoc verum esse, accepta pœna prout est culpæ correlatiua, & prout importat rationem pœnæ, per quam iustitiæ æqualitas reparatur, nam si pœna accipiatur sub ratione medicinæ, vt quis minori bono priuetur, & in maiori augeatur, vel data iusta causa ad maiorem Reip. vtilitatem, vt dum vnus torquetur, cæteri cautiùs & promptiùs à criminibus abstineant, non inconuenit, vt vnus pro alio puniatur pœna temporali, non tamen æterna, nec spirituali ad salutem animæ pertinente; ita gloss. verb. de quarta, in sum. 1. q. 4. D. Thom. 1. 2. q. 87. art 8. in eius solut. & in resp. ad 1. & 2. 2. q. 108. art. 4. in eius solut. Cou. vari. lib. 2. cap. 8. num. 1. vers. quarta, iuncto vers. quinto, Castr. de iusta hæreticorum punit. cap. 11. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 228. Gutier. canon. lib. 2. cap. 30. n. 25.

7 Poena non irrogatur, nisi expressè Iure caueatur, iuxta auth. de non eligend. secund. nuben. §. sin autem, Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 3. resol. 39. num. 11. & num. 32. Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num. 563. Menoch. cons. 1032. num. 19. & consil. 1128. num. 2. & cons. 1192. num. 3. & cons. 272. num. 83. & cons. 275. num. 21. & cons. 431. num. 2. & cons. 526. n. 11.

Poenam non meretur qui facit lege permittente, l. Grachus, C. ad leg. Iuliam de adulter. Dec. consil. 581. Viso puncto, in secundo dub. num. 9. & seq. vbi quod prohibitus molestare sub pœna, excusatur si facit molestiam licitam, Ias. in l. si pacto quo pœnam, in fin. C. de pactis, vbi quod is qui promisit de rato pro minore, videlicet quod maior factus ratificabit, si minor non ratificat, quia dicit se læsum, promittens de rato non tenetur, Flamin. Paris. de confident. q. 5. num. 47. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 11. cap. 33. num. 26. vers. insuper, Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 3. resol. 42. num. 2. Cardin. Tusch. tom. 6. lit. P, concl. 208. per totam. 8

Poenæ ad alios casus non sunt extendendæ, sed restringendæ, l. factum cuique. §. in pœnalibus, vbi Dec. ff. de regulis Iuris, cap. in pœnis, eod. tit. lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 227. Surd. de aliment. tit. 1. q. 51. num. 12. Burg. de Pace cons. 8. num. 2. etiamsi extensio fiat ex similitudine rationis, Ioan. Andr. in reg. odia, de regul. Iuris, lib. 6. Duen. reg. 287. Garc. Girond. de priuilegiorum, seu exempt. explicatione. n. 540. 9

Poena mitior in delictis est in dubio imponenda, & eligenda, l. respiciendum. ff. de pœnis, Fulgos. cons. 157. col. pen. in fin. vers. rectissimè, Menoch. cons. 472. num. 16. vbi quod pœna mitior vt imponatur in dubio retinenda opinio, Alex. cons. 5. in fin. lib. 1. Cuman. cons. 139. Hoc maximè. num. 6. vbi quod in dubio pœna capitalis debet intelligi de minori, & quæ non sit mortis naturalis, & cons. 154. Visis. n. 3. vers. sed nec illud. Ratio est, quia maior pœna est rigor, minor verò est æquitas, sed æquitas scripta præfertur rigori scripto, ergo mitior pœna eligi debet, vt ratiocinatur Bald. cons. 250. In quæstione. num. 12. vers. quadam, lib. 1. & cons. 382. num. 16. lib. 2. 10 11

In pœnis benignior fit interpretatio, l. pen. ff. pœnis, cap. in pœnis 49. de regul. Iuris, in 6. cap. ex litteris, de constitut. Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur. num. 246. C. de reuoc. donat. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 158. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 303. num. 2. in 2. edit. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap. 6. §. 1. n. 3. 12

SVMMARIVM.

1 Possessor olim, & hodie possessor præsumitur.
2 Intellige, si hoc alleget possessor de præterito, aliàs non.
3 Possessionis initium qui probat, præsumitur etiam hodie possessor.
4 Dominus semel, semper præsumitur retinuisse dominium.
5 Possidentis melior est conditio.

Possessor.

Axioma CLXXXII.

Possessor olim, & hodie possessor præsumitur, & sic ex possessione præterita infertur ad possessionem de præsenti, & in futurum, gloss. Bart. & Doctores per tex. ibi, in l. siue possidetis, C. de probat. cap. cùm Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propr. cap. olim, in 3. de restitut. spoliat. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præs. 21. Corn. cons. 130. Viso libello, col. 2. lib. 1. & cons. 87. Visis actis, col. 3. vers. & sic videtur, lib. 3. & cons. 91. lib. 4. Bald. cons. 52. lib. 5. Natt. cons. 406. 1

406. *Grat. reg.* 375. *Anton. Gabr. commun. tit. de præsumpt. concluſ.* 10. *Con. in reg. possessor. part.* 2. §. 1. *in princip. & in cap. Rainuntius.* §. 11. *num.* 2. *Menchac. quæſt. illuſtr. cap.* 58. *num.* 5. *Menoch. remed.* 15. *recuper. num.* 386. *& de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 62. *& præſ.* 64. *num.* 1. *& conſ.* 21. *num.* 7. *Maſcard. de probationib. concl.* 540. *& concl.* 1195. *num.* 45. *& concl.* 1321. *num.* 5. *Flamin. Pariſ. de reſignat. benefic. lib.* 13. *q.* 5. *num.* 115. *Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom.* 6. *lit. P, concl.* 417. *per totam*, *Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 310. *num.* 57. *Nicol. Garc. de benefic. p.* 6. *cap.* 3. *num.* 75. *Rot. deciſ.* 419. *num.* 1. *& deciſ.* 634. *n.* 6. *apud Farin. p.* 1. *recent. & deciſ.* 643. *num.* 3. *apud eund. p.* 2. *recent.*

2 Amplia primò, ſeu potiùs declara, vt procedat Axioma, ſi hoc alleget poſſeſſor de præterito, aliàs non, vt per *Alex. conſ.* 133. *num.* 3. *lib.* 1. *Alciat. d. reg.* 2. *præſ.* 21. *num.* 2. *Fulgoſ. conſ.* 140. *col.* 2. *Tiraq. de præſcript.* §. 1. *gloſ.* 5. *verſ. imò*, *Antonin. Gabr. d. concluſ.* 10. *num.* 13. *Menoch. d. præſ.* 64. *à num.* 35. *Maſcard. concl.* 1201. *à num.* 36. *Card. Tuſch. d. lit. P, concl.* 417. *num.* 6. *&* 31. Quæ quidem declaratio non ſolùm habet locum in ipſo poſſeſſore allegante poſſeſſionem de præſenti, ſed etiam in ſucceſſore vniuerſali, vel ſingulari, qui poteſt allegare poſſeſſionem defuncti, vel authoris ſui, quem conſtat ſemel poſſediſſe, continuatam fuiſſe vſque ad mortem, *Alciat. d. præſ.* 21. *num.* 5. *Anton. Gabr. d. concl.* 10. *num.* 11. *Maſcard. concl.* 170. *num.* 17. *& concl.* 1201. *num.* 4. *Menoch. d. præſ.* 64. *n.* 17. *Nicol. Garc. d. cap.* 3. *n.* 76.

3 Amplia ſecundò in eo, qui probat initium poſſeſſionis, vt præſumatur etiam hodie poſſeſſor, *Anton. Gom. l.* 50. *Tauri. num.* 37. *Rebuff. in tract. de pacificis poſſeſſ. num.* 269. *Flamin. Pariſ. de reſign. benefic. lib.* 3. *q.* 6. *num.* 76. *Cardin. Tuſch. d. lit. P, concl.* 417. *num.* 12. vbi poſt *Bald. conſ.* 196. *col.* 1. *in fin. lib.* 2. ait, quod ſufficit probatio poſſeſſionis de certo tempore, vt concludat etiam de tempore poſteriori, & vſque ad mortem illius, & contrarium dicenti incumbit probatio, & *num.* 14. poſt *Con.* declarat, quod is qui ſemel poſſedit, præſumitur hodie poſſidere vſque ad decennium, quando ſolam ciuilem habebat, ſi verò ciuilem & naturalem, præſumitur poſſidere vltra decennium, & continuò, donec de contrario probetur, & quod hæc poſſeſſio præſumpta non ſufficit in ſpolio.

4 Amplia tertiò in dominio, quia dominus ſemel, ſemper præſumitur retinuiſſe dominium, etiam poſt mille annos, *Fichard. tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 9. *num.* 340. *pag. mihi* 510. *Cardin. Tuſch. d. lit. P, concl.* 417. *num.* 9. *&* 10. vbi declarat procedere, quando plenè, & non per probationem priuilegiatam dominium retrò eſt probatum, & quando non probatur mutatio dominij in alium facta.

5 POSSIDENTIS melior eſt conditio, *l. ſi debitor. ff. de pignorib. l. is qui deſtinauit. ff. de rei vendicat. l. fin. C. eod. tit. l. qui accuſare*, *C. de edendo.* §. *retinendæ*, *verſic. commodum*, *Inſtitut. de interdict. cap. pro poſſeſſore, de regulis Iuris*, *lib.* 6. *Tiraq. de iure primog. quæſt.* 17. *opin.* 11. *num.* 20. *cum ſeq. Surd. conſ.* 73. *num.* 76. etiam in pari cauſa, *ex tex. in l. apud Celſum.* §. *Marcellus. ff. de doli mali except. l. ſi ſeruum.* §. *ſequitur. ff. de verbor. obligat. l. fin. C. de rei vendic. cap. in pari*, *de regulis Iuris*, *lib.* 6. *Neuizan. conſ.* 79. *num.* 27. *Alex. conſ.* 161. *num.* 6. *vol.* 6. *Oſaſch. deciſ.* 108. *num.* 18. *Vincent. de Franch. deciſ.* 167. *num.* 13. *Honded. conſ.* 49. *in fin. vol.* 2. *Menoch. de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 66. *num.* 7. & in pari delicto potior eſt pars poſſidentis, *l. cùm par delictum. ff. de regul. Iuris*, *cap. in pari*, *eod. tit. lib.* 6. Vnde qui poſſidet, dicitur beatus, vt ait *gloſ. verbo requirat*, *in cap.* 1. *de pace tenend. in vſibus feudorum.*

Poſteriora.

AXIOMA CLXXXIII.

POSTERIORA derogant prioribus, *l. ſed & poſteriores. ff. de legib. l. cùm in plures.* §. *locator horrei. ff. locati, l.* 1. *in fin. ff. de ſtipul. ſeruor. l. ſi vnus.* §. *pactus ne peteret. ff. de pactis*, *l. pacta nouiſſima*, vbi *Dec. C. eod. tit. l. clari*, vbi *Bald. C. de fideicom.* §. *poſteriore, Inſtit. quibus modis teſtam. infirm.* vbi *Pichard. num.* 11. *Bald. conſ.* 223. *Primo ſtatuto, in princip. lib.* 1. latè *Alex. conſ.* 122. *lib.* 4. vbi ampliat in ſtatutis, contractibus, pactis, vltimis voluntatibus, reſcriptis, & conſtitutione procuratorum, *Anch. conſ.* 208. *num.* 15. vbi loquitur in opinionibus, quia ſtatur vltimæ, *Barthol. Perett. ad extrauag. ambitioſæ, de rebus Eccleſ. verbo prædeceſſorum. num.* 6. *Surd. deciſ.* 195. *num.* 7. *& conſ.* 202. *num.* 1. *& conſ.* 359. *n.* 34. *Flamin. Pariſ. de reſignat. benefic. lib.* 3. *quæſt.* 7. *num.* 10. *Vital. de Camban. in tract. clauſul. pag. mihi* 164. *num.* 7. *Thom. de Thomaſſet. in floribus legum. reg.* 230. *Aloyſ Ricc. in collect. deciſ. part.* 3. *collectan.* 676. *Brunor. à Sole in locis communib. verbo vltima*, *Gam. Luſitan. deciſ.* 50. *num.* 3. *Cardin. Tuſch. pract. concluſ. tom.* 6. *lit. P, concl.* 451. *per totam*, *& tom.* 8. *lit. V, concl.* 228. *Armendar. in proœmio addit. ad recop. legum Nauarræ num.* 7. *Seraphin. deciſ.* 1271. *num.* 1. vbi intelligit maximè quando priorum mentio fit in poſterioribus. 1

SVMMARIVM.

1 *Potentia, quæ non reducitur ad actum, vana eſt.*
2 *Actus & potentia ſimul eſſe non poſſunt.*
3 *Actus potentiam excludit.*
4 *Potentia in habitu idem operatur, quod potentia in actu.*
5 *Poſſe quis non dicitur, quod contra Ius poteſt.*
6 *Poſſe non dicitur quis ea, quæ honeſtè non poteſt.*

Potentia, Poſſe.

AXIOMA CLXXXIV.

POTENTIA, quæ non reducitur ad actum, vana eſt, *l. hæc enim.* §. *ſi Prætor. ff. de ſuſpect. tutorib. l. multum intereſt, C. ſi quis alteri, vel ſibi, cap. paſtoralis.* §. *quoniam*, vbi *Dec. notab.* 2. *de reſcript. Surd. conſ.* 375. *num.* 2. *Oct. Glorit. reſp.* 1. *p.* 1. *num.* 182. Actus enim & potentia ſimul eſſe non poſſunt. §. *ſi itaque diſcretis. verſ. quia quod meum eſt*, *Inſtit. de actionib.* quia actus potentiam excludit, *l. ſi ita fuerit, verſ. non enim. ff. de manum. teſtam.* 1 2 3

POTENTIA in habitu idem operatur, quod potentia in actu, *Hippol. conſil.* 18. *num.* 10. *& ad l. ſi quis percuſſorem. num.* 2. *C. ad legem Cornel. de Sicar.* 4

POSSE quis non dicitur, quod contra Ius poteſt, 5

test, quia verba sunt intelligenda secundùm Ius, *l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati, l. nepos Proculo. ff. de verb. significat. cap. causam quæ, de rescript. cap. cum dilectus, de consuetud. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 13. n.34.*

6 Posse non dicitur quis ea, quæ honestè non potest, *d. l. nepos Proculo. ff. de verbor. significat. Surd. cons. 203. n.44.*

Præscriptum.

Axioma CLXXXV.

1 Præscriptum tantùm censetur, quantum possessum, *l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itinere, actúque priuato, cap. sine possessione, de regulis Iuris, lib. 6.* vbi plures collegi illationes *in collectan.* exornant *Aufrer. ad Capell. Tholosan. q. 323. Paris. cons. 27. n. 150. vol. 1. & cons. 73. num. 13. vol. 4. Pute. decis. 102. n. 2. lib. 1. in correct. Abb. in cap. accedentibus, in fine, de priuileg. Ias. in l. 3. §. possideri. num. 35. ff. de acquir. possess. Boër. decis. 58. num. 6. Capic. decis. 209. num. 32. Mascard. de probat. concl. 14. num. 23. & conclus. 946. num. 8. Honded. cons. 79. num. 47. lib. 1. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 70. num. 10. Anton. Monach. Lucensi decis. 14. num. 56. Aldret. in allegat. Iuris pro omnimoda Regularium exempt. p. 2. cap. 4. num. 12.*

2 Hinc indiuidualiter *Bart. in d. §. si quis hoc interdicto. num. 1.* inquit, quod si aliquis prætendit se præscripsisse ius colligendi pedagium, atque ita esse in quasi possessione exigendi illud, si probat, quia vsus est exigere de certis rebus, vtique in illis tantùm dicitur præscripsisse, in quibus apparet vsus, & sic quasi possessio exigendi, quod voluerunt *Bertachin. de gabellis. p. 1. sub num. 32. vers. vndecimò quæro, Paris. cons. 13. sub num. 38. vol. 1. Aym. Crauet. cons. 111. num. 6. vol. 1. Menoch. remed. 5. retin. n. 59. & cons. 612. num. 1.* Nam probandus est vsus, seu præscriptio in specie, in casu de quo quæritur, quia de vno ad alium non infertur, *Oldrad. cons. 237. Anchar. cons. 339. num. 8. Neuiz. cons. 48. num. 4. Roland. cons. 80. num. 10. vol. 1. Becc. cons. 98. num. 7. vol. 1. Menoch. cons. 54. num. 37. Surd. cons. 371. num. 2. vol. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Veritas præualet præsumptioni.*
2 *Præsumptio vna tollit aliam.*
3 *Præsumptio fortior tollit debiliorem.*
4 *Præsumptio vna cedit pluribus.*

Præsumptio.

Axioma CLXXXVI.

1 Præsumptio cedit veritati, quia veritas præualet præsumptioni, *l. nuptura filio. ff. de iure dotium, l. fin. in princip. ff. quod metus causa, l. cùm de indebito. ff. de probat. l. in rebus, C. de iure dotium, Socin. consil. 164. col. 5. vers. sed ad hanc obiectionem. num. 10. vol. 2. Paris. consil. 29. num. 44. lib. 2. Roland. à Valle cons. 99. num. 11. lib. 1. Surd. cons. 7. num. 61. & consil. 16. num. 22. & cons. 28. num. 110. & cons. 37. num. 17. & cons. 80. num. 19. & cons. 423. num. 12. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, conclus. 612. per totam, Menoch. consil. 86. num. 106.*

Præsumptio vna tollit aliam, *l. Diuus. ff. de in integ. restit. l. quidam testamento. ff. de vulgari & pupil. substit. l. 1. C. qui & aduersus quos, l. fin. C. de instit. & substit. cap. tuam, de sponsal. cap. afferte, de præsumpt. Hippol. cons. 8. num. 6. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus. num. 150. C. de reuocand. donat. Menoch. remed. 15. recuper. num. 353. & num. 387. & de arbitr. lib. 1. quæst. 76. num. 19. & cons. 101. num. 55. & cons. 343. num. 38. & de præsumpt. lib. 1. præs. 30. Mascard. de probat. conclus. 405. num. 5. & conclus. 882. num. 15. & conclus. 1147. num. 27. & concl. 1224. & conclus. 1377. num. 73. cum seqq. Surd. cons. 361. num. 35. Valasc. de partitionib. cap. 38. num. 9. Farinac. in praxi crimin. p. 3. quæst. 86. num. 102. cum seqq. & p. 4. cons. 102. num. 49. Benedict. Ægid. in repet. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure, p. 1. cap. 11. n. 17.* 2

Præsumptio fortior tollit debiliorem, *d. l. Diuus. ff. de in integ. restitut. l. non solùm. ff. de ritu nupt.* latè *Menoch. de præsumpt. lib. 1. præs. 30. num. 1. cum seq. & lib. 6. præs. 64. num. 46. & cons. 22. num. 22.* 3

Præsumptio vna cedit pluribus, *l. 3. §. 1. ff. de testib. l. cùm de indebito, in princip. ff. de probat. auth. itaque, C. communia, de success. Surd. consil. 1. num. 60.* 4

SVMMARIVM.

1 *Principium & initium à Deo est.*
2 *Principium cuiusque rei est spectandum.*
3 *Vix bono peraguntur exitu, quæ malo fuerunt inchoata principio.*
4 *Principium est de esse, & iure principiati.*

Principium.

Axioma CLXXXVII.

Principium & initium à Deo est, *auth. de hæred. & falcid. in princip. cap. in nomine Domini 23. dist. Bald. in procemio Decretal. in princip. Barbat. in rub. de fide instrum. col. 18. cum seq. Nicol. Moyz. de contractib. tit. quomodo contractus deficiat, à num. 27. cum seqq. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 1. Fr. Paulin. Berti Lucens. in praxi crimin. Regular. tit. 4. in princip. num. 6. Cald. Pereira de emptione, & vendit. cap. 1. num. 1. & 14. Cardin. Tusch. practicar. conclus. tom. 6. lit. P, conclus. 705. per totam.* 1

Principium cuiusque rei est spectandum, *l. Pomponius. ff. de negot. gestis, l. si procuratorem. ff. mandati, l. nam origo. ff. quod vi, aut clam, l. si tamen. ff. ad Macedon. l. si filiusfam. C. eod. tit. l. vnic. C. de impon. lucrat. descript. lib. 10. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus. num. 257. C. de reuocand. donat. Menoch. cons. 843. num. 37. & consil. 844. num. 45.* vbi quod principium contractus, non finis, spectari debet. *Auendan. Iun. l. 44. Tauri, glos. 15. num. 5. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 34. & decis. 102. num. 10. & decis. 297. num. 12. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. quæst. 11. num. 7. & 8. D. Barbos. in l. post dotem. num. 75. ff. soluto matrimon. Cald. Pereira de potestate elig. cap. 10. num. 41. & quæst. forens. cons. 8. num. 19. & cons. 43. num. 30. Stephan. Gratian.* 2

Gratian. discept. forens. cap. 202. num. 15. cum seq.
3 *Cardin. Tusch. tom. 6. lit. P, concl. 705.* Vnde rectè ait [illegible] *princip.* [illegible] *quæst. 1.* quod vix bono peraguntur exitu, quæ malo sunt inchoata principio, refert *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 2. num. 8.*

4 PRINCIPIVM est de esse, & iure principiati, sicut pars de esse totius, & fundamentum de esse superædificati, *Oldrad. cons. 200. Principium est,* quem refert *Cardin. Tusch. d. tom. 6. lit. P, concl.* [illegible] *num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Prior qui est tempore, potior est iure; etiamsi prioritas sit in hora & puncto, vt num. 2. & procedit tam in agendo, quàm excipiendo, & replicando, vt num. 3. & quando sunt pares in causa, vt num. 4.*
5 *Prior nominatus censetur magis dilectus.*
6 *Dignitatem maiorem arguit prior nominatio.*

Prior.

AXIOMA CLXXXVIII.

1 PRIOR qui est tempore, potior est iure, *l. qui balneum, in princip. l. potior, in princip. ff. qui potiores in pignore hab. l. si fundum, C. eod. cap. qui prior 54. de regulis Iuris, lib.* [illegible] *Dueñ reg. 198. Oldrad. cons. 218.* [illegible] *in princip. Anton. de Butr. cons. 22. in princip. Roman. cons. 47. in princip. vers. tertiò hoc ostenditur, Neguzant. de pignorib. p. 5. princip. memb. 2. num. 11. & num. 39. Capola caut. 122. & 124. Barthol. Peretr. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. verbo detrim. num. 16. Cott. in memorab. verbo* [illegible] *in catalogo gloriæ mundi p.* [illegible] *tom. 2. ad leges Galliæ, tit. de constitut. redditunm, glos. 8. Vital. de Cambanis in tract. clausul.* [illegible] *num. 14. Beret.* [illegible] *n. 42. Menoch.* [illegible] *Lucian. Perus. decis. 45. num. 7. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 94. num.* [illegible] *decis. 25. num. 1. Matien.* [illegible] *glos. 5. n. 3. tit. 16. lib. 5. nouæ Recopil. Felician. de censib. tom. 1. lib.* [illegible] *num. 12. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 465. Fontes de Mena* [illegible] *tom. 1. quæst. 6. art. 3. num. 24. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 3. proœm. num. 22. Valasc. cons. 129. num. 2. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. convent. lib.* [illegible] *tit. 22. num.* [illegible] *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo* [illegible] *num.* [illegible] *Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 81. num. 7. & lib. 2. resol. 5*[illegible] *num. 52. Garc. Gironda de priuilegiorum, seu exempt. explicat. n. 35*[illegible] *decis.* [illegible] *n. 1. Alois. Ricc. in collect. decis. p. 3.* [illegible]

2 Ampla primò, vt procedat etiamsi prioritas sit in hora & puncto, *Decian. cons. 109. num. 22. lib. 2.* quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 465. num. 4.*

3 Ampla secundò, vt procedat tam in agendo, quàm in excipiendo, & replicando, *l. creditor qui prior, la 2. in princip. ff. qui potiores in pignore, Rip. in l. priuilegia. num. 18. ampl. 13. ff. de priuileg. cred. Neguzant. d. memb. 2. ampl. 2. n. 2. Garc. Gironda vbi sup. num. 358.*

Intellige hoc Axioma, quando sunt pares in causa, aliàs secus, *Federic. de Senis consil. 197. in princip. vers. restat respondere, & consil. 69. circa fin. vers. non obstat, Roman. cons. 47. vers. secundo,* quos refert *Cardin. Tusch. d. lit. P, conclus. 465. num. 39.* 4

PRIOR nominatus censetur magis dilectus, *l. si communis seruus 2. ff. de stipulat. seru. cap. si quis, de elect. lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 235. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 11. num. 13. & lib. 8. tit. 4. num. 12. & tit. 9. num. 7. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 16. num. 3. cum seq.* 5

PRIOR nominatio maiorem dignitatem arguit, *Tiraq. de iure primogen. quæst. 19. num. 2.* quia prior descriptus dicitur dignior, & præcedere debet, *l. 1. ff. de albo scrib. Paris. cons. 38. num. 1. vol. 4. Peregr. cons. 3. n. 60. lib. 1.* quos refert *Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 81. n. 1.* 6

SVMMARIVM.

1 *Priuatio præsupponit habitum.*
2 *Spoliatus is dicitur, qui semel possedit.*

Priuatio.

AXIOMA CLXXXIX.

PRIVATIO præsupponit habitum, quia nemo priuatur, nisi prius habuerit id, quo fuit priuatus, *l. decem 117. ff. de verb. obligat. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. l. nec vtilem 20. ff. ex quibus causis maiores, l. Titio vsusfructus. ff. de condit. & demonstrat. l. remittit. ff. de iureiur. l. non potest videri. ff. de regulis Iuris. §. seruus, Instit. de capitis diminut. vbi Pichar. num. 2. cap. ad dissoluendum, de desponsat. impub. Curs. Conimbric. in comment. ad Logicam, tit. de oppositis, cap. 10. quæst. vnica, art. 5. Bald. in l. licet, in 3. opposit. C. locati, Anchar. cons. 179. Prima facie videretur, Euerard. in topicis legal. loco 6. Vital. de Cambanis in tract. clausul. pag. mihi 224. num. 12. Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transactionib. num. 571. Menoch. cons. 171. n.* [illegible] *& cons. 241. num. 2*[illegible] *& cons. 326. num. 2. & cons. 378. num. 9. & cons. 442. num. 8. & cons. 466. n. 26. & cons. 4*[illegible]*4. num. 1*[illegible] *& cons. 613. num.* [illegible] *Surd. de aliment. tit.* [illegible] *quæst. 23. & cons. 52. num. 5*[illegible] *& cons. 73. num. 76. & cons. 160. num. 38. & cons. 305. n. 64. Ossasch. decis. 95. num. 12. Anton. Monach. Bononien. decis. 30. num. 5. Monet. de decimis, cap. 9. quæst. 2. num. 18. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 715. per totam, Mari. Antonin. var. resolut. lib. 2. resol. 59. casu 15. Cald. Pereira quæst. forens. cons. 16. n. 3. Rot. decis. 242. n. 4. & decis. 307. n. 1. apud Farin. p. 2. recent.* 1

Vnde spoliatus is dicitur, qui semel possedit, *l. 1. §. deijcitur. ff. de vi, & vi arm. cap. fin. 3. quæst. 3. Bald. in cap. cum Ecclesia Sutrina, col. 4. de causa poss. & prop. Alex. cons. 152. In causa num. 2. vers. secundo probatur, lib. 6. Menoch. de remed. recuper. possession. in prælud. num. 1. Surd. cons. 16*[illegible] *num. 39. & consil. 221. num. 17. Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 715. num.* [illegible] 2

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non vtitur priuilegio suo.*
2 *Priuilegiatus dupliciter bene vtitur priuilegio suo contra priuilegiatum.*
3 *Tractans de damno vitando, bene vtitur suo priuilegio contra pariter priuilegiatum tractantem de lucro captando.*
4 *Priuilegiatus in specie, præfertur priuilegiato in genere.*
5 *Priuilegium personale personam sequitur, & cum persona extinguitur.*
6 *Priuilegium oportet ostendere, & inspicere, nec alleganti creditur.*
7 *Priuilegij tenor attendendus est.*
8 *Priuilegium meretur amittere, qui permissa abutitur potestate.*

Priuilegiatus, Priuilegium.

AXIOMA CXC.

1 PRIVILEGIATVS contra pariter priuilegiatum non vtitur priuilegio suo, *l. sed & milites, in princ. ff. de excusat. tutor. l. assiduus, vers. in duabus, C. qui potiores in pignore hab. l. scire,* vbi *glos. verbo ad haredem, C. de sacros. Eccles.* Exornant, & declarant *Marsil. sing. 99. Priuilegiatus, & sing. 681. Tradidi tibi, Petr. de Anchar. consil. 37. Contra Ioannem, in princ. Rimin. Iun. cons. 278 num. 72. Socin. Iun. cons. 74. n. 21. lib. 1. Cou. in reg. possessor. p. 2. §. 2. num. 4. & practic. cap. 7. n. 4. Costa in cap. si pater, verbo si absque liberis, num. 2. de testament. lib. 6. Maurit. de restit. in integrum, cap. 218. Sfort. Odd. in simili tract. q. 18. art. 4. n. 31. & art. 5. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo lasus n. 169. C. de in integ. restit. minor. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 18. num. 5. & 7. & priuil. 61. num. 11. Peregrin. de fideicom. art. 3. num. 70. Azeued. l. 10. tit. 5. num. 15. 17. & 18. lib. 5. noua Recopil. Alexand. Trentaquinq. vari. resolut. lib. 1. tit. de rescript. resol. 1. Curia Philip. p. 2. §. 17. num. 32. Ceuall. commun. contra communes, q. 756. num. 45. & q. 822. num. 46. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 2. num. 11. & de tacitis & ambig. conuent. lib. 11. tit. 26. num. 6. Stephan. Gratian. Marchia decis. 196. num. 18. & 19. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 760. per totam, Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo priuilegium n. 46. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resol. 8. num. 58. Castill. quotidianar. quæst. lib. 3. cap. 25. n. 27. D. Barbos. in l. 2. §. legatis. num. 252. ff. de iudic.* vno ore præferentes, huiusmodi Axioma procedere, vbi vtrumque priuilegium æquale est, & æquè fauorabile, & insuper concurrit in actu & exercitio.

2 Limita primò, quia dupliciter priuilegiatus bene vtitur suo priuilegio contra priuilegiatum, *Cephal. cons. 748. num. 18.* quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 761. n. 12.*

3 Limita secundò, quando tractat vnus de damno vitando, alter de lucro captando, quia tractans de damno vtitur suo priuilegio, *l. vlt. ff. ex quibus causis maior. l. verum. §. vlt. vers. proinde. ff. de minor. Castren. cons. 37. in fin. lib. 2. Alex. cons. 55. in fin. vers. circa septimum, lib. 5. Cou. in d. reg. possessor. p. 2. §. 2. num. 4. Rimin. Iun. cons. 185. num. 127. & cons. 351. num. 51. Roman. cons. 166. Visa diligenter, in fin. n. 14. Sfort. d. q. 4. art. 4. & q. 18. art. 5. Menoch. cons. 447. n. 37. Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 761. n. 14. cum seqq. Mari. Antonin. d. resol. 8. n. 59.*

Limita tertiò, quia priuilegiatus in specie præfertur priuilegiato in genere, *Cou. d. p. 2. §. 2. n. 4. vers. quod verò diximus,* vbi maximè quando in eadem re est specialiter priuilegiatus, *Menoch. cons. 52. num. 43.* quos refert *Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 761. num. 13.* 4

PRIVILEGIVM personale personam sequitur, & cum persona extinguitur, *l. in omnibus ff. de regulis Iuris, cap. priuilegium, eod. tit. lib. 6.* vbi in *collectan.* latè explicaui, *Tiraq. de retract. lig. §. 26. glos. 1. num. 60. & de iure primog. q. 37. num. 1. Xuar. in l. quoniam in prioribus, super leg. Regni, limit. 11. dub. 1. num. 1. Menoch. cons. 136. num. 2. & cons. 1007. à n. 95. & de præsumpt. lib. 3. præs. 103. num. 45. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo priuilegium. num. 4. Card. Tusch. d. tom. 6. lit. P, concl. 746. per totam, Azor. Instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 22. q. 6. D. Barbos. in l. quia tale. ff. soluto matrim.* vbi latè, *Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 109. num. 6. Soar. de legib. lib. 8. cap. 10. & 11. Ioan. de Salas in simili tract. disp. 17. sect. 6. & 8.* 5

PRIVILEGIVM oportet ostendere, & inspicere, nec alleganti creditur, *cap. porrò 7.* vbi *Abb. num. 1. de priuileg. c. p. cum persona, eod. tit. lib. 6. Tusc. de visitat. lib. 2. cap. 18. à num. 3. & cap. 20. num. 6. Mascard. de probat. concl. 1200. num. 36. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 14. num. 15. Cardin. Tusch. d. lit. P, conclus. 762. Cabed. Lusit. decis. 93. num. 3. p. 2.* & notat eleganter *Cou. practic. cap. 20. num. 7.* quod quando agitur de priuilegio exhibendo Iudici, tunc oportet quod totum præsente parte coram Iudice legatur, & Iudici petenti exhibeatur; at verò quando agitur de eo parti exhibendo, tunc illud tantùm capitulum, quod ad eum spectat, & subiectam tangit materiam, exhiberi oportet, iuxta *tex. in cap. contingit, de fide instrum.* & longam distinctionem *glos. verbo dic & consule, in l. 1. §. editiones. ff. de edendo.* 6

PRIVILEGII tenor attendendus est, nec de illo iudicandum, nisi ipsius tenore inspecto, *cap. porrò 7. cap. recepimus, de priuileg. cap. vlt. de transslat. Pral. cap. consideraumus 10. de elect. Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis. num. 8. C. de reuoc. donat. Burg. de Pace q. 2. num. 17. Surd. cons. 1. à num. 31.* Intellige non solùm quoad verba, sed etiam multo magis quoad mentem, vt si de ea appareat, à verbis recedamus, vt quid senserit concedens potiùs sequamur, *cap. quanto 26.* vbi *glos. verbo sola, de priuileg. Sanchez de Matrimon. lib. 8. disp. 1. n. 11.* 7

PRIVILEGIVM meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, *cap. vbi 74. dist. cap. priuilegium 11. q. 3. cap. tuarum 11. cap. vt priuilegia, in princ. de priuileg. cap. contingit, il 2. de sentent. excom. Damas. in tract. de brocard. memb. 3. num. 28. Aufrer. in Clem. 1. n. 12. de officio Ordin. Nep. de monte Albano de except. art. 2. n. 13. Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 754. Soar. de legib. lib. 8. cap. 36. per totum.* 8

SVMMARIVM.

1 *Probare oportet, nec sufficit dicere.*
2 *Probatio debet de necessitate concludere.*
3 *Probatio dubia, & incerta non releuat probantem.*
4 *Probatio dubia contra producentem est interpretanda.*
5 *Probatio probationem non excludit.*

6 Probatio

6 *Probatio specialis semper praeualet generali.*

7 *Probatio per testes habet eandem vim quàm per instrumentum.*

Probare, Probatio.

Axioma CXCI.

1 PRobare oportet, nec sufficit dicere, *gloss. verbo dicitur, in l. 1. in princip. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, cap. dilecti, de except. Ias. in l. si prius. num. 97. ff. de noui operis nunc. Felin. in cap. cum dilectus, num. 6. de consuet. Paris. consil. 115. num. 5. vol. 1. Menoch. remed. 2. recuper. num. 178. & remed. 15. num. 403.*

2 PROBATIO debet de necessitate concludere, quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, *l. non hoc, C. unde legitimi,* vbi *Ias.* regulam ponit cum ampliationibus, & limitationibus, *l. neque tales, C. de probat. & ex in praesentia, eod. cap. inter corporalia. § cum [illegible] l. [illegible] cap. recepimus, de priuileg. Bald. consil. [illegible] circa princip. vers. quinta conclusio, [illegible] Mascard. de probat. concl. 671. num. 11. Brunor. a Sole in loc. commun. verbo probatio 10. Morla in emporio Iuris [illegible] in praelud. num. 53. Alexand. Trentac. var. resolut. lib. 1. tit. de seruitut. resol. 1. sub num. 19. vers. haec prima declaratio, Aldouin. cons. 44. num. 6. & cons. 51. num. 18. Surd. cons. [illegible] num. 46. Gaiganet. de condit. & demonstrat. p. 2. cap. 1. quaest. 92. num. 5. Cyr. Argel. de contradict. legitimo. quaest. 15. num. 107. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 765. per totam, Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 46. num. 6. Rot. decis. 127. num. 7. apud Farin. p. 1. recent.*

3 PROBATIO dubia, & incerta non releuat probantem, *l. [illegible] natales, [illegible] in praesentia, [illegible] Egid. cons. 1. num. [illegible] Io. [illegible] de Imola cons. [illegible] per totum, Hippol. cons. [illegible] num. 8. Mascard. de probat. concl. 113. [illegible] num. 6. Surd. decis. 75. num. 17. & decis. 288. num. 45. & cons. 5. num. 4[illegible] cum seqq. [illegible] D. [illegible] si quis intentione num. 38. cum seq. ff. de [illegible] Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 1[illegible] num. 2[illegible] cum seq. Seraphin. decis. [illegible] [illegible]*

4 [illegible] contra producentem est interpretanda, *[illegible] in tract. de reprobat. [illegible] num. 9. Seraphin. decis. 409. num. 5. Rot. decis. 8[illegible] apud Farinac. [illegible]*

5 PROBATIO probationem non excludit, *Seraphin. decis. [illegible] num. 5.* Fortior verò tollit debiliorem, *[illegible] in integrum, Mascard. de probat. concl. 2[illegible] num. 1[illegible].*

6 PROBATIO specialis semper praeualet generali, *[illegible] cap. [illegible] num. 4. de praescript. Hippol. in pract. § [illegible] num. 1[illegible] in l. de minore, § plurium, num. 10[illegible] ff. de quaestion. [illegible] decis. 818. num. 5. Farinac. in prax. crimin. p. 2. quaest. 15. num. 170.*

7 PROBATIO per [illegible] habet eandem vim quàm per [illegible] *in exercendis, C. de fide instrum. [illegible] corroborantur [illegible] num. 40. lib. 2. Paris. cons. 83. num [illegible] Pac. in practic. tom. 1. p. 1. temp. 8. num. [illegible] de probat. [illegible] quaest. 6. & concl. 1[illegible]95. num. 3. Morl. in emp. [illegible] p. 1. tit. 11. in praelud. num. 4. Cardos. in prax. Iudicum, verbo instrumentum 11. & verbo probatio [illegible] Cardin. Tusch. d. tom. 6. lit. P, concl. 771.* vbi duabus conclusionibus seqq. refert, quibus casibus probatio per testes non admittatur.

SVMMARIVM.

1 *Procemium denotat causam finalem, & mentem loquentis ostendit.*

2 *Mens & intentio disponentis, & causa finalis colligitur ex procemio.*

3 *Decisionem declarat procemium.*

4 *Corpus sicut ab anima, ita dispositio à procemiali ratione regulatur.*

5 *Animum proferentis declarat procemium.*

Procemium.

Axioma CXCII.

PRocemivm denotat causam finalem, & mentem loquentis ostendit, *l. fin. ff. de hared. instituen. l. 1. ff. ad Maced. l. cum hi, in princip.* & ibi *Bart. ff. de transact. Alex. cons. 7. num. 3. vol. 1. Crauet. cons. 192. nu. 21. Roland. cons. 44. n. 9. vol. 4. Castren. cons. 261. Visis. num. 2. vers. capio, lib. 2. Tiraq. in tract. cessante causa. num. 64. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 5. num. 1. Alex. cons. 55. Quoniam, in princip. lib. 5.* vbi loquitur in sententia, *& cons. 75. num. 3. lib. 6.* vbi de diuisione, *& cons. 204. Perspectis verbis. num. 9. vers. praeterea, eod. lib. 6.* vbi ampliat in codicillis, & vltimis voluntatibus, *Curt. Iun. cons. 185. num. 2.* vbi extendit in rescriptis, *& cons. 238. num. 33. & seq.* vbi loquitur de decreto, *Crauet. cons. 301. De anno. num. 2.* vbi de donatione, *& cons. 351. num. 2.* vbi ait, & extendit in transactione, *Roman. cons. 180. num. 6.* vbi loquitur in priuilegio, *Grat. cons. 78. num. 13. lib. 1.* vbi de locatione, *& cons. 117. num. 6. lib. 1.* vbi de libro rationum, *& cons. 137. num. 14. lib. 1.* vbi extendit in gratia, *& cons. 44. num. 18. lib. 2.* vbi loquitur de statuto habente procemium, quod interficiens bannitum praemietur, *& cons. 6[illegible] num. 8. eod. lib. 2.* vbi de permutatione, & legato, *Anchar. cons. 141. Super praedicto, in princ.* vbi de concordia, *& cons. 180. Visa diligenter. num. 6. cum seqq.* vbi de executione laudi, & cura decreta, *Gozadin. cons. 1. num. 14. & Beroi. cons. 141. num. 8. lib. 3.* vbi generaliter in omni dispositione, *Menoch. de praesumpt. lib. 6. praesumpt. 2. in princip.* vbi loquitur in statutis, bullis, rescriptis, sententia Iudicis, laudo, inuestitura, contractibus, dispositione testatoris, *Mandos. in reg. 15. Cancel. quaest. 2. num. 2.* vbi de supplicatione, *Ludou. Gom. in reg. de verisimili notitia. num. 2. in procem.* vbi extendit in regulis Cancellariae, *Decian. cons. [illegible] num. 116. lib. 1.* vbi in statutis, & contractibus, *Menoch. cons. 184. num. 21. & cons. 331. num. [illegible] & cons. 351. num. 24. & cons. [illegible] num. 22. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. § [illegible] procem. num. 1[illegible] [illegible] Cath. a lomag. gloss. 1. num. 13[illegible] & gloss. 8. num. 14[illegible] Card. Tusch. practic. concl. tom. [illegible] lit. P. concl. 892. Rot. decis. 185. num. 4. [illegible] 5. & 6. & decis. 4[illegible] num. [illegible] apud Farin. p. 1. recent. & decis. [illegible] num. [illegible] & decis. 21[illegible] num. 7. & decis. 218. num. 4. & decis. [illegible] num. 4. apud eund. p. 2. recent.*

2 Et quod ex procemio colligatur mens & intentio disponentis, & ratio finalis, tradunt per *l. item quia, § [illegible] ff. de pactis, & l. cum hi, in princ. ff. de transact. Alex. cons. [illegible] Viso, & diligenter, num. 3. lib. 6. & cons. [illegible] Visis, & diligenter. num. 3. lib. 2. Socin. cons. 153. num. 27. & cons. 159. num. 2[illegible] lib. 2. Barbat. cons. 1. [illegible] lib. 3. & cons. 20. in princ. lib. 2. Crauet. cons. 888. num. 2. Roman. cons. 16. num. 4. Mascard. de probat. concl. 1284. num. 6. Gutier. practic. lib. 1. quaest. 89. à num. 3. Mari.*

Antonin. var. resolut. lib. 2. resol. 43. num. 3. & lib. 3. resol. 1. num. 59. & resol. 15. num. 8.

3 PROOEMIVM declarat decisionem, *à l. fin. ff. de hered. instituen. l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. de legat. 2. Molin. de primog. lib. 1. cap. 5. num. 7. Mari. Antonin. d. sol. 15. num. 8. Armendar. in procem. addit. ad recopil. legum Nauarræ. num.* 107. quia intentio legislatoris colligitur ex procemio, seu ex præfatione, *Angel. 67. Municipali lege. num. 2. vers. de secundo, Barbat. cons. 1. num. 1. lib.* 3. & quod procemium dat intellectum toti legi, *Curt. Iun. cons.* 185. *num.* 2. *Menoch. d. lib. 6.*
4 *præs. 2. num. 2.* Hinc dicimus, quod sicut corpus ab anima, ita dispositio à procemiali ratione regulatur, ex *Ias. in l. qui quadringinta, col. 2. ff. ad Trebell.*

5 PROOEMIVM declarat animum proferentis, *Anchar. cons. 398. Dominus R. num. 5.* & disponentis, *Crauet. cons. 888. num. 2.* refert *Cardin. Tusch. d. concl.* 891. *num. 3. &* 11. ita vt dicta in præfationibus, censeantur repetita in dispositione sequenti, *Roland. à Valle cons. 67. num. 83. lib. 3. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 5. tit. 15. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Prohibitum vna via, non censetur alia permissum.*
2 *Prohibitum vni aliis, censetur concessum.*
3 *Prohibito vno censentur omnia prohibita, per quæ peruenitur ad illud vnum.*
4 *Intellige procedere in iis, per quæ necessariò peruenitur ad rem prohibitam.*
5 *Prohibitum directò non potest fieri per indirectum.*
6 *Prohibitum ad tempus, post tempus videtur esse permissum.*
7 *Prohibitum censetur, quod non inuenitur permissum.*
8 *Interpretatio in dubio facienda est, vt actus censeatur permissus, quando non reperitur prohibitus.*
9 *Prohibentis melior est conditio in pari causa.*
10 *Prohibere non potes, quod tibi non nocet, & alteri prodest.*

Prohibitum.

AXIOMA CXCIII.

1 PROHIBITVM vna via, non censetur alia permissum, *l. quod dictum. ff. de pactis, l. cùm hi. §. si cum iis ff. de transact. l. athletas. §. ait Prætor. ff. de infamib. l. si quis. §. minor. ff. qui & à quibus. l. illud. ff. ad leg. Aquil. cap. cùm quid vna via 84. de regulis Iuris, lib. 6. Surd. consil. 301. num. 75. D. Barbos. in l. cùm Prætor. §. vlt. num. 235. ff. de iudic. Menoch. cons. 285. num. 41.*

2 PROHIBITVM vni, aliis censetur concessum, *l. qui accusare. ff. de accusationib. l. cùm Prætor, vbi D. Barbos. in princip. num. 36. ff. de iudic. cap. nonne, de præsumpt. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi, cap. 14. §. 9. num. 1. in princip.*

3 PROHIBITO vno censentur omnia prohibita, per quæ peruenitur ad illud vnum, *l. oratio. ff. de sponsal. l. pupillus. §. sed si per interpositam. ff. de auctorit. tutor. l. eos, in fin. C. de vsuris, l. legem, in fin. C. de naturalib. liber. l. fin. C. de rebus alien. non alienan. cap. præterea, de officio deleg. cap. cùm quid prohibetur 39. de regulis Iuris, lib. 6. Menoch. consil. 116. num.* 15. latè *Mascard. de prohibit. concl. 102. per totam, Vital. de Camban. in tract. claufsul. pag. mihi 293. num. 22. Surd. cons. 301. num. 74. Franc. Gallet. in margarita casuum Conscientiæ, verbo prohibere, Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. p. 1. cap. 15. num. 20.*

Intellige procedere in iis, per quæ necessariò 4
peruenitur ad rem prohibitam, non verò in illis, per quæ ad illam perueniri potest contingenter, aut possibiliter, iuxta tradita per *Bart. in l. aduentitia. num. 12. ff. de decretis ab ordine facien. & in l. 2. ad fin. ff. de iurisdict. omnium iud.* receptum communiter ex multis, quos refert *D. Barbos. in l. 1. p. 3. num. 57. ff. soluto matrim.* Faciunt quæ adducit *Tiraq. de iure constitut. p. 3. limit. 7. num. 24. Anton. Gom. l. 45. Tauri. num. 29. ante fin. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo alienatio. num. 15.*

PROHIBITVM directò non potest fieri per 5
indirectum, *l. Seius, & Augerius, vbi Bart. ff. ad leg. Falcid. l. scire oportet. §. si mater. ff. de tutor. & curator. datis ab his, cap. cùm quid, vbi Dyn. de regulis Iuris, lib. 6. Menoch. cons. 1105. num. 8 & de præsumpt. lib. 4. præs. 189. num. 82. Surd. decis. 21. num. 4. Beliat. disquisit. clerical. p. 1. tit. de exemptionibus clericorum, & corundem bonorum à muneribus. §. 7. num. 6.*

PROHIBITVM ad tempus, post tempus vi- 6
detur esse permissum, *l. Imperator 8. vbi Bald. ff. de postulando, l. si vnus. §. 1. ff. de pactis, l. cùm fideic. §. fin. ff. eod. l. pater filium. §. fundum. ff. de legat. 3. Tiraq. de retractu conuent. §. 1. glos. 2. num. 46. Surd. decis. 75. num. 1. & cons. 294. num. 6. & cons. 247. num. 18. Menoch. cons. 274. num. 14. & cons. 80. num. 16. Brunor. à Sole in locis communib. verbo prohibitio 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 65. num. 8. D. Barbos. in l. cùm Prætor, in princ. num. 45. ff. de iudic.* Et prohibitum post tempus, quod censeatur permissum ad tempus, dixi *supra axiom. 178. num. 4.*

PROHIBITVM censetur, quod non inueni- 7
tur permissum, *l. Gallus. §. alio casu, vbi Alex. num. 9. C. de iure dot. D. Barbos. in l. cùm Prætor. §. 1. num. 95. ff. de iudic.* Et è contrà prohibitum quod non inuenitur, per legem permissum censetur, *l. re... num. 28. post princip. ibi, sed si lex non prohibeat, & §. quid ... iuncta glos. verbo prohibeant, ff. ex quibus causis maior. l. 1. ff. de testib. l. mutus. §. quæritur. ff. de procurator. l. ab ea parte. ff. de probationibus, l. statuas, C. de relig. & sumpt. funer. cap. omnes, & ibi glos. 3. dist. cap. 1. de iuramento calumniæ? ... stat. Prol. vbi glos. verbo non inuenitur, cap. nuper 29. vers. in secundo, cap. cùm illorum 32. de sentent. excom. ... ciat. resp. 8. num. 18. Rufat. consil. 110. num. 27. lib. 1. Burg. de Pace cons. 8. num. 3. Bertazol. de clausul. instrum. claus. 2. glos. 1. num. 5. Brunor. à Sole in locis communib. verbo prohibitio 1. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 4. num. 44. D. Barbos. in l. cùm Prætor. §. 1. num. 95. ff. de iudic. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 41. num. 6.*
Quare in dubio facienda est interpretatio, vt actus 8
censeatur permissus, quando non reperitur prohibitus, *Anchar. cons. 344. Arm. cons. 203. num. 2. lib. 1. Mascard. de probationib. conclus. 1237. num. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 16. num. 2. Ceuall. communium contra commun. quæst. 227.*

PROHIBENTIS melior est conditio in pa- 9
ri causa, *l. Sabinus. ff. commun. diuid. Oldrad. cons. 122. Cuato, in fin. vers. præterea in re pari, Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 6. lit. P, concl. 893.*

PROHIBERE non potes, quod tibi non no- 10
cet, & alteri prodest, *l. 2. §. idem aiunt, & §. denique, vel 1. ff. de aqua pluu. arcenda, glos. in l. in summa. §. item Labeo, ff. eod. tit. l. si cui. ff. de seruitut. l. rescripta. ff. C. de precib. Imper. offeren. l. in creditore. ff. de condict. Couar. vari. lib. 3. cap. 14. num. 8. vers. item, & practic. cap. 37. num. 2. & num.*

*& num.3.col.3. Anton.Gom.var.tom.2.cap. 2. num. 17. Menoch.remed.6.retinendæ.n.114.cum seqq.& de arbitr. casu 168.num.13.& casu 237.num.19.& consl.14 num. 8.& consl.51 num.45.& consl.121.num.8.Thom. de Thomassct. in floribus legum.reg.*268. vbi intelligit procedere, nisi tractetur de præiudicio tertij, vel de publico bono,aut animæ salute, *Surd. decis.* 120. *num.* 12.*& decis.*236 *num.*12. *D.Barbos.in l.* 2. *in princip.p.* 2.*num.*34.*cum seqq.ff.soluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Protestatio contraria facto non releuat.*
2 *Protestatio tollitur, & cessat per actum subsequentem contrarium.*
3 *Intellige, quando protestatio fit, vt tollat factum contrarium.*
4 *Intellige etiam, quando actus verè est contrarius.*
5 *Protestatio, seu reseruatio non tollitur, quando factum compatitur cum potestate.*
6 *Protestatio contraria facto in præiudicium ipsius protestantis attenditur in iis, in quibus factum pendet à sola voluntate protestantis.*

Protestatio.

AXIOMA CXCIV.

1 PROTESTATIO contraria facto non releuat, *l.cum in plures.§.locator.ff. locati, cap. gratum, de officio deleg.Oldrad.consl.*107.*num.*10.*verſ.ad sextam, & consl.*302.*num.*10.*verſ.& quod dicit.Bald. consl.*489. *Quia copiosè,in princip.lib.*3. *Cephal. consl.*122. *lib.* 2. vbi multipliciter declarat, *Surd. consl.* 371. *num.*67. *vol.*3.*& decis.*70.*num.*8.*& decis.*246. *num.* 4. *Cardin. Tusch.practic.concl.tom.* 6. *lit. P, concl.* 944. *per totum, Campan.in diuers.Iuris Canon.rub.*11.*cap.*13.*num.*185.
2 *Mari. Antonin.vari.resolut.lib.*1.*resol.*55. *num.*9. Ratio est,quia protestatio tollitur,& cessat per actum subsequentem contrarium, *Signor. de Homod. consl.* 75.*num.*21.*&* 22.*verſ.præterea non obstant,Cephal.consl.* 222.*num.*14.*verſ.tertiò præmitto,lib.*2.*Crauet.consl.*463. *num.*18.*& consl.*605 *num.* 5. *& consl.* 691. *in fin. Surd. consl.*8.*num.*28.*& consl.*136.*num.*42. *Menoch. consl.* 375. *num.*28. *Rot.decis.*539.*num.*6.*apud Farin.p.*2.*recent.*
3 Intellige,quando protestatio fit,vt tollat factum contrarium, tunc enim non releuat; si verò fiat ad tollendam mentem & præsumptionem, quæ resultaret ab ipso facto contrario, bene operatur, & valet, *Alex.consl.* 130. *in fin. num.* 16. *verſ. quia vt dicit, lib.*4. quem refert *Cardin. Tusch. d. lit.P,conluſ.* 944. *num.*38.
4 Intellige etiam, quando actus verè est contrarius, ita vt non possit compati cum protestatione, aliàs secus, & ideo actus dubius non facit recedere à protestatione, *Bart.in l.non solum.§.morte.num.* 29. *verſ.& tunc*,vbi *Alex.nu.* 15. *&* 16. *ac Iaſ.num.*14.*ff. de noui oper.nunciat.*quos refert *Cardin. Tusch.d.lit.P,*
5 *concl.*944.*num.* 33. Vnde protestatio, seu reseruatio non tollitur, quando factum compatitur cum protestatione, *Surd.consl.*143.*num.*58. *&* 59. vel quando ille actus fit cum protestatione de non recedendo,*Decian.consl.*13.*num.*25.*&* 26.*lib.*2.
6 Limita Axioma non procedere in iis, in quibus factum dependet à sola voluntate protestantis,quia tunc attenditur protestatio contraria facto in præiudicium ipsius protestantis, *Bart. in l.qui in aliena. §.Celsus.ff.de acquir. hered. & in l.non solum.* §. *morte. num.*17.*ff.de noui oper.nunci.ut.Alex.consl.*7. *Videretur. num.*12.*verſ.nec obstat,Petr.de Anch.consl.* 33. *Per statutum*, vbi secus dicit, quando factum non pendet totum à voluntate protestantis,refert *Cardin.Tusch. d.lit.P,concl.* 944. *num.*41.

SVMMARIVM.

1 *Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, vbi multipliciter intelligitur, & declaratur.*

Prouisio.

AXIOMA CXCV.

PROVISIO hominis facit cessare prouisionem 1 legis, quia si præcauerunt contrahentes non indigent cautione legali, *l.fin.C.de pactis conuent.Castrenſ.consl.*150. *Viso statuto,in princip.lib.*2.*& consl.*309. *Viso,& examinato,col.fin.eod.lib.*2. plenè *Neguzant.de pignorib.p.*2.*memb.*4.*num.* 87.vbi dicit, quod prouisio hominis facit cessare prouisionem legis specialis, non legis generalis, & quoad actionem nascituram, secus quoad iam natam, & *num.* 88. dat exempla *vsque ad num.*93. vbi dicit,quod bene facit cessare prouisionem legis generalis, quando prouisio hominis fit ad nouandum, *Abb. consl.* 30. *Videtur primò,col.*2.*verſ. & arbitror, lib.* 2. vbi distinguit, quia in materia, in qua concurrunt plures prouisiones legis, putà ordinaria, & extraordinaria, prouisio hominis facit cessare prouisionem legis extraordinariam,nõ autem ordinariam, *Ant.Gabr.comm. lib.*6. *tit. de regulis Iuris, concl.*8.*Bece.consl.*82.*n.*20.vbi ait,quod procedit in casu prouiso,nõ autem extenditur ad alium casum, *Menoch.consl.*151.*n.*27. *& consl.* 602.*num.*5.10.11.20.*de præsumpt.lib.*4.*præſ.* 190.*n.*40. *&* 41. vbi dicit, quod tunc prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, quando est super eodem facto, & ad idem tendunt, secus si tendunt ad diuersa, latè *Cardin. Tusch. practic. concl. tom.* 6. *lit. P, concl.*951. *per totam.*

SVMMARIVM.

1 *Qualitas sine subiecto stare non potest.*
2 *Qualitas rei, quæ non est, non potest considerari.*
3 *Qualitas præsupponit existentiam rei.*
4 *Qualitas faciliùs datur, & præsumitur quàm substantia.*
5 *Qualitas noua adueniens enti, reponit illud in diuersam naturam & speciem.*
6 *Qualitas adiuncta verbo, intelligitur secundùm tempus verbi.*
7 *Dispositionis qualitas vbi deficit, deficit ipsa dispositio.*
8 *Qualitates non entis nullæ sunt.*
9 *Quem non honoro, grauare non possum.*
10 *Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.*
11 *Qui occasionem damni dat, damnum ipsum dedisse videtur.*
12 *Quod differtur non aufertur.*

13 *Quod*

13 *Quod potui, nolui, quod volui, adimplere nequiui.*

14 *Quod non vis tibi fieri, aliis ne facias.*

15 *Quod quisque iuris in alium statueris, ipso iure vtaris.*

16 *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.*

17 *Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.*

18 *Quod omnes tangit debet ab omnibus approbari.*

19 *Quod quis mandato facit Iudicis, dolo facere non videtur.*

20 *Quod de vno negatur, de alio concessum esse videtur.*

21 *Quod maior pars facit, ab omnibus factum censetur.*

Qualitas.

Axioma CXCVI.

1 QVALITAS sine subiecto stare non potest, *l. 4. §. fin. ff. de actionib. empti, l. fin. ff. de collat. bonor. l. nullam. §. si absentis*, vbi *Angel. ff. de petit. hered. l. Pomponius. §. fin.* vbi *Aretin. ff. de acquirenda possess. §. ideo autem, Instit. de seruit. rustic. præd. princip. Instit. de vsufr. Anton. Gom. l. 17. Tauri, num. 19. vers. primo, Surd. cons. 34. num. 13. & cons. 150. num. 80. & cons. 236. num. 15. & cons. 246. num. 6. & cons. 304. num. 1. & cons. 305.*
2 *num. 67.* Qualitas enim rei, quæ non est, non potest considerari, *Oldrad. cons. 203. Factum tale est, vers. ad secundam quæst.* & vbi deficit subiectum, non potest qualitas considerari, *Fulgos. cons. 93. Ex facto*
3 *proponitur, vers. in proposito autem*; & propterea qualitas præsupponit existentiam rei, vel facti qualificati, ideo nisi probetur res, vel factum, non probatur qualitas, *Bald. cons. 394. In causa Ludouici. num. 4. vers. quartò præmitto, lib. 2.* refert *Card. Tusch. practic. concl. tom. 6. lit. Q. concl. 6. per totam.*

4 QVALITAS faciliùs datur, & præsumitur quàm substantia, *Menoch. cons. 93. num. 15. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 56. num. 96. & 97. & decis. 222. num. 71. & cons. 322. num. 71. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 306. num. 34.*

5 QVALITAS noua adueniens enti, reponit illud in diuersam naturam & speciem. *§. præterea, Instit. de inutilib. stipulat. cap. cùm Marthæ. §. quæsiuisti, de celebrat. Missar. cap. statutum, de elect. lib. 6. Hippol. sing. 520. Qualitas, Menoch. remed. 6. recup. possess. num. 8. & cons. 35. num. 13. Surd. decis. 2. & cons. 321. num. 12. cum seqq.* non tamen mutat substantiam, *l. si fundus. §. si res. ff. de pignorib. §. minus, Instit. de hæred. quæ ab intest. defer. Brun. de augmento in 3. quæst. princip. num. 7. Cardin. Tusc. tom. 1. lit. A, concl. 82. num. 12.*

6 QVALITAS adiuncta verbo intelligitur secundùm tempus verbi, *l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxalib. actionib. l. 1. §. tutoris. ff. quod iussu, l. Titius,* vbi *Bart. ff. de test. mil. cap. si eo tempore, de rescript. in 6. Aretin. cons. 15. Attento. num. 29. & 30. vers. nec Signorol. de Homod. cons. 37. Factum sic proponitur, col. pen. vers. item per hoc, Angel. cons. 194. Visis processibus. num. 2. Marsil. sing. 187. Qualitas, Castren. cons. 5. in princip. vers. præterea, lib. 1. & cons. 6. circa med. vers. sed dictum eorum, & cons. 7. num. 2. vers. & hoc esse verum, lib. 2. Alex. cons. 20. Viso processu. num. 2. & 3. & cons. 26. Viso themate. num. 4. vers. circa secundum, lib. 2. & cons 59. Viso themate. num. 11. lib. 5. & cons. 143. Viso titulo, in princip. lib. 6. & cons. 5. Attentis. num. 3. vers. sed præmissis, lib. 7. Roman. cons. 442. Vt decisionem. num. 2.* vbi quod qualitas, quæ regitur ab aliquo verbo, intelligi debet secundùm tempus illius verbi à quo regitur, *Mohedan. decis. 23. num. 1. de præbend. Vital. de Camban. in tract. clausular. pag. mihi 265. num. 17. Menoch. remed. 16. recup. possess. num. 23. & cons. 107. num. 22. & cons. 211. num. 44. & cons. 169. num. 12. & cons. 335. num. 49. Pichard. ad §. proximus. num. 2. Instit. de legit. agnat. success. Auendan. ad l. 44. Tauri, glos. 15. num. 2. Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 13. num. 5. & cons. 335. num. 20. & cons. 375. num. 37. & cons. 455. num. 5. Brunor. à Sole in locis communib verbo Qualitas. num. 23. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. quæst. 11. num. 10. Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num. 290. Franc. Galet. in margarita casuum Conscientiæ, verbo qualitas, Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 268. num. 1. in 2. edit. Monet. de distribut. quotid. p. 1. quæst. 9. num. 38. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. num. 143. Alexand. Trentasinq. vari. resolut. lib. 1. tit. de legitima resol. 2. sub num. 7. vers. secundò qualitas, Card. Tusch. practic. concl. tom. 6. lit. Q. concl. 9. Rot. decis. 496. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.* vbi fuit dictum, quod ad hoc, vt huiusmodi Axioma verificetur, debet interuenire qualitas tempore verbi actu, & non habitu solùm.

QVALITAS dispositionis vbi deficit, deficit 7
ipsa dispositio, *glos. verbo auocandum. in l. mancipia. ff. de seruis fugit. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 15. num. 47. Fulu. Pacian. de probationib. lib. 2. cap. 14. num. 8. Camill. Gallin. lib. 4. de verbor. significat. cap. 9. num. 9. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 82. n. 1.*

QVALITATES non entis nullæ sunt. Vide 8
supra Axiom. 162. num. 1.

QVEM non honoro, grauare non possum. Vide 9
suprà Axiom. 108. num. 1.

QVEM de euictione tenet actio, eundem agen- 10
tem repellit exceptio. Vide *suprà Axiom. 85. n. 3.*

QVI occasionem damni dat, damnum ipsum de- 11
disse videtur. Vide *suprà Axiom. 63. n. 1.*

QVOD differtur non aufertur, *l. quoties, C. de* 12
precib. Imper. offeren. cap. ancillam 32. quæst. 2. cap. nemo desperandus, de Pœnit. dist. 7. cap. statutum, vbi *glos. verbo retardari, de hæret. lib. 6. Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num. 966.*

QVOD potui, nolui, quod volui, adimplere ne- 13
quiui, *l. 3. in fin.* vbi *glos. C. de contrah. & commut. stipul. l. multum interest,* vbi *glos. C. si quis alteri, vel sibi, cap. cùm super 23. in fine, de offic. deleg. Surd. cons. 251. num. 36. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. B, conclus. 133. num. 1.*

QVOD non vis tibi fieri, aliis ne facias, *l. iusti-* 14
tia. ff. de iustitia & iure. §. Iuris præcepta, vers. alterum non lædere, Instit. eod. tit. vbi *Pichard. num. 30.* dicit, quod non læditur alter, si id, quod nobis fieri nolumus, alteri quoque non faciamus.

QVOD quisque iuris in alium statueris, ipso iu- 15
re vtaris, *l. 1. ff. quod quisque iuris, Abb. cons. 101. In quæstione, in fine, lib. 1. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 13. num. 6. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. Q, concl. 49.* Vnde dici solet, quis in alio aliter non iudicet, quàm in se ipso iudicari vellet, *l. 1. ff. de solut. Roman. cons. 55. Si volumus, in princip.*

QVOD semel placuit, amplius displicere non 16
potest, *l. sicut, C. de actionib. cap. quod semel 21. de regulis Iuris, lib. 6. Mayn. in l. nemo potest mutare. ff. eod. tit. glos. verbo partibus, ad fin. in Clem. sæpe, de verbor. significat. Mantu. Dial. 94. Thom. de Thomasset. & in floribus legum, reg. 266. Surd. decis. 265. num. 25. & decis. 288. num. 5. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 16. num. 15. & de resolut. emphyt. cap. 15. num. 7. Cardin. Tusch. practic.*

practic. conclus. tom. 6. lit. Q, conclus. 48.

17 Qvod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum, *l. quoniam, C. de Episcop. & cleric. cap. quod alicui, de regulis Iuris, lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 256. vbi ait procedere, quando alicui gratiosè aliquid est concessum à Principe, secus autem si sit concessum à Iure communi.

18 Qvod omnes tangit, debet ab omnibus approbari, *l. vlt. in fin. C. de auctorit. præst. l. per fundum* 11. *ff. de seruit. rustic. præd. cap. quod omnes* 29. *de regulis Iuris, lib.* 6. Pro solutione autem multorum, quæ solent obiici in contrarium, communis distinguit inter ea, quæ pertinent tanquam ad singulos, vel in speciali, & inter ea quæ pertinent tanquam ad vniuersos, vel in communi, veluti ad collegium, vt in illis tantùm procedat hæc regula, in his verò sufficiat maior pars, *cap.* 1. *de iis quæ fiunt à maiori parte Capit.* ita *gloſ. Dyn.* & omnes *in d. cap. quod omnes, gloſ.* 1. *in cap. cùm omnes, de constit.* vbi *Dec. num.* 5. *Felin. à num.* 15. *& Exea à num.* 144. *Padil. in l. aquam, num.* 3. *C. de seruit. Anton. Gom. vari. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 14. *Duen. reg.* 295. *Salzed. ad Bernard. reg.* 449. *Garc. reg.* 95. *num.* 4. *Azeued. ad Curiam Pisanam, lib.* 2. *cap.* 14. *lit. B.*

19 Qvod quis mandato facit Iudicis, dolo facere non videtur, *l. non videtur* 128. *§. qui iussu. ff. de regul. Iuris, cap. quod quis* 24. *eod. tit. lib.* 6. *Greg. Lop. l.* 3. *verbo por mandado, tit.* 16. *part.* 2. *Bonacos. commun. crimin. p.* 1. *verbo mandatum, pag. mihi* 109. *Tiraq. de pœnis temper. causa* 34. *num.* 4. *& causa* 35. *num.* 1. *Capic. decis.* 132. *Grammat. decis.* 36. *num.* 81. *cum seqq. Farinac. in praxi crimin. p.* 3. *quæst.* 89. *num.* 126. *& quæst.* 97. *num.* 109.

20 Qvod de vno negatur, de alio concessum esse videtur, *l. cùm Prætor. ff. de iudic. l. ait Prætor. §. sed quod Papinianus. ff. de minorib. cap. qualis.* 25. *dist. cap. nónne, de præsumpt. Perez. per tex. ibi, in l.* 9. *gloſ.* 2. *post princip. tit.* 3. *lib.* 4. *Ordinam. & l.* 1. *gloſ.* 5. *tit.* 15. *lib.* 8. *eiusdem Ordin. D. Barbos. in l. cùm Prætor, in princip. num.* 37. *&* 53. *cum seq. ff. de iudic.* Et è conuerso quod de vno conceditur, de alio denegatur, *l. maritus, C. de procurator. l. cùm ita, in fin. ff. de condition. & demonstr. d. cap. nónne, Thom. de Thomasset. in floribus legum reg.* 257. vbi ait procedere, nisi sequatur correctio, vel absurdum.

21 Qvod maior pars facit, ab omnibus factum censetur, *l. quod maior,* vbi *gloſ. Bart. & alij. ff. ad municip. gloſ. verbo tractatus, in cap.* 1. *de rebus Eccles. non alienan. lib.* 6. latè & eleganter *Rendina in promptuario recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 36. *num.* 4. *in fine.* Limita in actibus factis ab vniuersitate, in quibus agitur de præiudicio particularium ipsius vniuersitatis; tunc enim actus facti nullatenus valebunt, nisi omnes sint vocati, pariterque omnes consentiant, *gloſ. in cap. quod omnes, de regulis Iuris, in* 6. *gloſ. verbo constitutum, vers. dicas etiam, in cap. cùm omnes, de constitut. Rendina d. tom.* 1. *tit.* 124. *num.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Ratio est anima legis.*
2 *Legis dispositionem sic ampliat ratio sicut illius anima.*
3 *Ratio vbi est eadem, ibi debet esse eadem Iuris dispositio.*
4 *Genus sicut continet omnem speciem, ita generalis ratio continet omnem casum.*
5 *Diuersa ratio vbi est, dispositio quoque diuersa esse debet.*
6 *Lex loquens in vno casu, in pœnalibus & correctoriis non extenditur ad similem, etiamsi subsit eadem ratio.*
7 *Ratio vbi est eadem, dicitur adesse eadem lex non extensiuè, sed comprehensiuè.*
8 *Ratio potiùs quàm verba est spectanda.*
9 *Ratio scripta in statutis magis attenditur quàm verba.*
10 *Ratio attenditur magis quàm dictum.*
11 *Dictum per rationem ampliatur, & limitatur.*
12 *Legis ratione cessante cessat quoque eius dispositio.*
13 *Naturalis ratio cuncta rectè disponit.*
14 *Rationes duæ vincunt vnam.*

Ratio.

Axioma CXCVII.

Ratio est anima legis, *l. cùm oratio. ff. de bonis damnat. Alex. conſ.* 32. *Clarissimè. num.* 5. *vers. quarto, & conſ.* 129. *Super primo num.* 5. *vers. præsuppono, lib.* 7. *Card. Tusch. practic. concl. tom.* 6. *lit. R, conclus.* 31. *num.* 15. *in med. Barthol. Perett. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. in initio, num.* 41. *Franc. Leo in thesauro fori eccles. p.* 2. *cap.* 9. *num.* 136. & sic 1 ampliat legis dispositionem tanquam illius anima, 2 *Surd. de aliment. tit.* 1. *quæst.* 44. *num.* 15.

Ratio vbi est eadem, ibi debet esse eadem Iuris dispositio, *l. illud. ff. ad leg. Aquil. l. si postulauerit. §.* 2. *ff. ad leg. Iul. de adulter. l. quidam nummularios. ff. de edendo, l. nauta. §. fin. ff. nautæ, caup. l. à Titio. ff. de furtis, l. illud. C. de sacros. Eccles. §. si igitur, Instit. quod cum eo, gloſ. verbo Italia, in cap.* 1. *de tempor. ordin. lib.* 6. *Abb. in cap. nihil. num.* 5. *de elect. Dec. conſ.* 15. *num.* 2. *& conſ.* 301. *num.* 6. *&* 8. *Calderin. conſ.* 147. *in princip. aliàs conſ. vnic. vt lite pend. & conſ.* 337. *vers. sed posito, aliàs conſ.* 8. *de testam. Bald. conſ.* 324. *Omissis, in fin. lib.* 5. *Alexand. conſ.* 75. *Videretur. num.* 3. *&* 4. *lib.* 5. *& conſ.* 36. *Viso themate. num.* 11. *in fine, cum seq. lib.* 6. vbi quod sicut genus 3 continet omnem speciem, ita generalis ratio continet omnium casum, *Crauet. consil.* 183. *n.* 3. *Fulgos. conſ.* 15. *num.* 2. *& conſ.* 77. *num.* 2. *&* 3. vbi quod vbicunque ratio habet locum, debet habere locum lex, *Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg.* 299. *Portol. in tract. de consortib. & fideicom. legalib. cap.* 5. *num.* 14. *Menoch. conſ.* 324. *num.* 10. *& conſ.* 335. *num.* 32. *&* 33. *& conſ.* 339. *num.* 10. *& conſ.* 343. *num.* 12. *& conſ.* 232. *num.* 43. *Surd. conſ.* 301. *num.* 19. *& decis.* 52. *num.* 10. *Vgolin. de officio, & potest. Episcopi, cap.* 13. *§.* 27. *num.* 1. *vers. quid igitur, & cap.* 49. *§.* 4. *num.* 2. *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 6. *lit. R, concl.* 31. *per totum, Alexand. Trentasinq. var. resolut. lib.* 1. *tit. de statutis, resol.* 1. *sub num.* 2. *vers. primo, Farinac. fragment. crimin. p.* 1. *lit. E, num.* 51. *cum seqq. Cas. Argel. de contradict. legit. quæst.* 10. *num.* 115. *Mari. Antonin. var. resolut. lib.* 3. *resol.* 39. *num.* 1. *Perez de Lara de capellan. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 24. *Rebel. de obligat. iustit. p.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 6. *sect.* 4. *num.* 20. *Narbona de appellat. à Vicario ad Episcopum. p.* 2. *n.* 6. *Octau. Glorit. resp.* 5. *num.* 85. Sic è contra, vbi est 4 diuersa ratio, dispositio quoque diuersa esse debet, 5 *l. si ita. ff. de manumiss. testam. l. seruus. ff. de statulib. Dec. conſ.* 394. *num.* 3. *Surd. conſ.* 67. *num.* 19. quia diuersitas rationis diuersitatem quoque Iuris inducit,

ducit, *l. inter stipulantem.§.sacram.ff. de verb.obligationib.l.fin.ff.de ritu nupt.*

6 Limita in pœnalibus, & correctoriis, in quibus lex loquens in vno casu non extenditur ad similem, etiamsi subsit eadem ratio, *Calder. cons.* 147. *aliàs cons.vnic.vt lite pendente, vers.per prædicta,Portol. in tract.de consortib.& fideicom.cap.6.num.* 15. *Cardin. Tusch. d.lit. R,concl.*31.*num.*43.

7 RATIO vbi est eadem, dicitur adesse eadem lex non extensiuè, sed comprehensiuè, *l. his solis, vers. satis etiam cautè putamus, C. de reuocandis donat. d. l. illud, C.de sacros. Eccles.l. item veniunt. §. ait Senatus. ff. de petit. hered. Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis.num.*45. *& 46. Rebuff. ad l. in lege censoria* 203. *vers. itémque de seruis, vers. colligitur. ff. de verbor. signif. pag.mihi* 647. *Surd.decis.*276.*num.*8. *Gutier.practic.lib.*3.*quæst.*17.*num.*84. *cum seqq. Gonzal. ad reg.*8. *Cancel.§.*7.*proœm.num.*105.

8 RATIO potiùs quàm verba est spectanda, *l.scire.§.aliud. ff. de excusat. tutor. Tiraq. in d. l. si vnquam, verbo libertis.num.*47. *Menoch.cons.*998.*num.* 13. *Fusar.de substitut.quæst.*480.*num.* 40. Et quod mens & ratio statuentium præponderet verbis, *Marian. Socin.cons.*35.*Circa prædictam,col* 2. *vers. & quamuis,lib.* 1. quem refert *Cardin.Tusch.d.lit. R, concl.* 31. *num.*

9 16. & quod in statutis ratio scripta magis attendatur quàm verba, tradunt, *Paris.cons.* 12. *num.* 52. *lib.* 2. *& cons.*83. *num.* 13. *& 14. lib.* 3. *Bald.cons.* 44. *Si tenemus, in fin.lib.*4. *Alexand.cons.*54.*num.*9.*& seq. lib.*4.

10 RATIO attenditur magis quàm dictum, *l.cùm pater.§. dulcissimis. ff. de legat.* 2. *Brunor. à Sole in locis*

11 *communib. verbo ratio* 2. quia dictum per rationem ampliatur, & limitatur, *l.vnum ex familia.§. fin. ff. de legat.*2.*l.si is, qui animo. ff. de acquir. possess. Ias. in l. id quod.num.*7.*ff.de legat.*1. *Surd.cons.* 67. *num.* 20. *cum seq.Rot. decis.*10.*num.*1. *apud Farin.p.*1. *recent. Octau. Glorit. resp.*2.*num.* 35. *& resp.* 5. *num.* 58. *& resp.*10. *num.*57.

12 RATIONE legis cessante cessat quoque eius dispositio. Vide *supr à Axiom.*136.*num.*9.

13 RATIO naturalis cuncta rectè disponit, *Bald. cons.*38.*D.Thomas in fine lib.* 1. vbi subdit, quod vix aliquid reperitur contra naturalem rationem, quod non remordeat conscientiam; & dicitur polus omnis virtutis, quia omnia nobis insinuat, ex quo est muta ratio, quæ loquitur in corde, *idem Bald. cons.* 343. *Examinanda sunt, in princip.lib.*1. refert *Cardin. Tusch.d. tom.* 6. *lit.R,concl.* 33.

14 RATIONES duæ vincunt vnam, *cap. causam quæ de re iudic. auth. cessante, C.de legit. hered. §. si verò, Instit. de adoptionib. Bald. cons.* 188. *In substitutione, in princip. lib.*1. vbi limitat, quando ad necessitatem actus vnica ratio requiritur, quia tantùm operatur illa ratio requisita de se, quantum mille aliæ rationes. Similiter etiam non procedit Axioma, quando vnica ratio est potentior quàm duæ, vel plures, quia attenditur vnica, *Feder.de Senis cons.*274.*vers. sed posset aliquis,* refert *Cardin,Tusch. d.tom.*6.*lit.R,concl.*34.

SVMMARIVM.

1 *Regulæ in dubio inhæredum est, donec exceptio probetur.*

2 *Regulam qui habet pro se, habet intentionem suam fundatam, ac proinde transfert onus probandi in eum, qui se fundat in exceptione.*

3 *Regulæ contradicens id expressè probare debet.*

Regula.

AXIOMA CXCVIII.

REGVLÆ in dubio inhærendum est, donec contrarium, siue exceptio probetur, *l. ab ea parte.ff. de probationib.l.illud,C. de sacros. Eccles.l. vltima,C.de hered. instit.l.apud antiquos,C.de furtis, cap.* 2. *de coniugio lepros.Cou.vari.lib.*2. *cap.* 12. *num.* 4. *Card. Mantic.de coniect.vltim.volunt. lib.*5. *tit.* 15. *num.* 31. *Menoch.remed.*14.*recuper.num.*32.*& cons.*88.*num.*51. *& cons.*187.*num.* 25. *& cons.* 98. *num.* 13. *& cons.* 72. *num.*3.*& cons.*76.*num.*10.*& cons.*90.*num.* 91. *& cons.* 231.*num.*52.*& cons.*238.*num.*17.*& cons.* 272. *num.*2. *& cons.*364.*num.*13.*& cons.*784. *num.* 5. *& cons.* 798. *num.* 34. *Brunor.à Sole in locis communib. verbo regula, Surd.decis.*255.*num.*2.*& decis.*322. *num.*40. *cum seqq. & cons.*356.*num.* 18. *Cald. Pereira de extinct. emphyteus.cap.*2.*num.*26.*Gonzal.ad reg.*8. *Cancel.glos.*8.*num.* 70. *cum seqq. Monet.de distribut.quotid.p.*1. *quæst.* 9. *num.*56.*& p.*2.*quæst.*10.*num.* 25. *Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep.Neapol.p.*2.*decis.* 138. *num.* 1. *& decis.* 107.*num.*2. 1

Et ideo qui habet regulam pro se, habet intentionem suam fundatam, ac proinde transfert onus probandi in eum, qui se fundat in exceptione, *cap. ad decimas,*& ibi *glos.de restitut.spoliat.lib.* 6. *Salicet.in l.fundum, in fine, C. qui potiores in pignore,* vbi quod nunquam recedimus à regula, nisi de contrario doceatur, *Ias.in l.cætera.nu.*4.*ff.de legat.*1.vbi quod pronuntiandum est pro regula, quando casus exceptuatus à regula non probatur, *Anchar. consil.* 223. *Ad euidentiam, in fine,* vbi ait quod qui habet regulam pro se, potest dicere alleganti limitationem, da mihi textum hoc dicentem, *Apost.ad Mathesil.notab.*19. *Ægid.cons.*20.*num.*30.*cum seq.& cons.*33.*num.* 24. *& 25 Gemin.cons.*103.*Pro responsione.nu.*4.*&* 5. *vers.nam quando actor,Fulgos.cons.* 182. *Titius fecit testamentum. num.*2.*in fine,Crauet.cons.*25.*num.*8.*& cons.* 77. *num.*4. *& cons.*129.*in fine,& cons.*168. *num.* 8. *Alex. cons.*89. *Omissis,in princip.& cons.*186.*Viso processu. num.* 6. *lib.* 7.*& cons.*59.*Viso titulo.n.* 4. *& seq. lib.* 4. *Roman.cons.* 123.*Circa primum.n.*4.*vers.tertio, Roland. à Valle cons.* 81.*num.*4.*lib.*1.*Gozadin.cons.*50.*num.*9.*in fine,& n.*10. *Tiraq.de retractu lig.§.*1.*glos.*9.*n.* 209. *Bertazol. in repet.l.si quis maior.C.de transact.num.*603. *& 604.* vbi quod regulæ contradicens id expressè probare debet, *Mascard. de probat. concl.* 1261. *Gutier. de iuram. confirmat.p.*1.*cap.*1.*num.*64.*& practic.lib.* 3. *quæst.*4. *n.* 13.*& quæst.*76.*num.*8. *Card. Tusch.practic.concl.tom.*6. *lit.R,concl.*94.*per totam,Gonzal.d.glos.*8.*nu.* 72. *Mari. Antonin.var.resolut.lib.* 2. *resol.* 59. *casu* 12. *Bernard. Greue.ad practicam Cameræ Imper.lib.*1.*consid.*36.*consid.*1.*Octau.Glorit.resp.*2.*num.*29. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Rei suæ quilibet est moderator, & arbiter, vt possit facere quicquid velit.*

2 *Iniquum est, liberum non esse homini ingenuo de rebus suis posse disponere.*

3 *Legem quam velit potest quis apponere in concessione, seu traditione rei suæ.*

4 *Intellige in re sua libera, secus si res sit communis, vel in qua alius ius habeat.*

5 Res

5 *Res transit cum suo onere ad quemcunque vadat.*

6 *Onus quando est reale, res transit cum illo ad quemcunque vadat, secus si onus est personale.*

7 *Res transit cum suo onere etiam in singularem successorem.*

8 *Res omnis per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.*

9 *Solemnitas eadem requiritur in reuocatione actus, quæ requiritur in confectione ipsius.*

10 *Res sua nemini seruire potest.*

11 *Res inter alios acta aliis nocere non debet.*

12 *Res vna & eadem non debet diuerso iure censeri.*

Res.

Axioma CXCIX.

1 Rei suæ quilibet liber est moderator, & arbiter, vt possit facere quicquid velit, *l. in traditionibus ff. de pactis, l. in re mandata, C. mandati, Castren. consil. 260. Visis compromisso, col. 2. in princip. lib. 1. Roman. cons. 277. Non est dubium. num. 2. vers. consequens est, Cephal. cons. 121. num. 10. & cons. 429. num. 56. & 57. Decian. cons. 48. in princ. lib. 2.* vbi ampliat etiam in rebus de futuro, *Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 98. & 247. Menoch. quæst. illustr. cap. 28. num. 15. Perez ad l. 1. vers. ex qua infertur, tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. mihi 76. Escobar. de ratiocin. cap. 90. num. 50. Menoch. consil. 155. num. 10. & cons. 296. num. 41. Molin. de Iustit. tract. 3. disp. 1. concl. 1. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, conc. 486. & tom. 6. lit. R, concl. 112. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resolut. 149 num. 4. in 2. edit. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol 45. num. 6. Rot. decis. 105. num. 6. apud Farin. p. 1. recent. & decis. 547. num. 3. apud eundem p. 2. recent.*

2 Iniquum est enim, liberum non esse homini ingenuo de rebus suis posse disponere, *l. non vsque adeo. ff. si quis à parente fuerit manum. Curt. Iun. cons. 110. num. 8. Castren. cons. 260. col. 2. in princip. lib. 1.* quos refert *Cardin. Tusch. d. lit. R, concl. 112. num. 4.* vbi *num. 11. per l. 1. §. si impuberi. ff. de collat. bonor.* ampliat in tantùm, vt possit quis res suas proiicere in mari, & citat *Castr. cons. 125. col. 1. lib. 1.*

3 Vnde in concessione, seu traditione rei suæ potest quis apponere legem quam velit, *l. 1. §. conuenit. ff. depositi, l. si quid possessorem, § sic autem, l. sed etsi lege, §. consuluit. ff. de petit. hæred. l. legem, C. de pactis, l. legem, C. de donat. Corn. cons. 24. per totum, lib. 2.* vbi loquitur in emphyteusi, & feudo, *Cephal. cons. 3. n. 51.* vbi in primogenitura, *Cranet. cons. 82. nu. 6. Surd. de aliment. tit. 8 priuil. 56. n. 93. & tit. 9. q. 18. n. 13. & 14. & decis. 62. n. 6. Cald. Pereira de potest. eligendi, cap. 16. n. 6. & de extinct. emphyt. cap. 3. n. 11. Cabed. Lusitan. decis. 31. in princip. p. 2. Bobadil. in sua politica, lib. 3. cap. 4. nu. 63. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 175. nu. 5. Cened. pract. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 35. Cardin. Tusc. d. lit. R. conclus. 112. num. 17.*

4 Declara Axioma procedere in re sua libera, secus si res sit communis, vel in qua alius ius habeat, *Anchar. cons. 155. optimis rationibus. n. 7. & seq. Boër. decis. 320. num. 12. vers. ex quo secundum,* vbi subdit, quod in re sua quis non potest contra ius; nam contra leges, & contra bonos mores non potest quis de re sua disponere, quia Reipubl. interest, ne quis re sua malè vtatur, *Abb. cons. 48. videtur primò, circa fi. vers. non obstat si dicatur, lib. 2.* quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. R. concl. 112. num. 28.*

Res transit cum suo onere ad quemcunque vadat, *l. is cui opus,* vbi latè *Ias. nu. 6. ff. de noui operis nunciat. l. si conuenerit. §. si fundus. ff. de pignorat. act. l. 1. C. de distr. pignor. l. Iulianus, l. Caius,* vbi *Bart. ff. de manumiss. testam. l. Pomponius, §. 1. ff. de acquir. possess. l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. l. via constituti. §. si fundus, ff. de seruit. rustic. præd. cap. si quis Laicus,* & ibi *glos. 16. q. 1. cap. ex litteris, de pignorib. cap. pastoralis, de decim. Ordin. Regia Lusit. lib. 4 tit. 3. in princip.* vbi *Parens meus, Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. communia seruit. num. 67. pag. mihi 426. Menoch. cons. 2. num. 31. & cons. 63. nu. 11. & cons. 80. n. 79. D. Barbos. in l. post dotem. n. 5. ff. soluto matrim. Cabed. Lusit. decis. 52. nu. 1. p. 2. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 3. num 33. & de empt. cap. 10. num. 10. & cap. 27. num. vlt. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 145. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. p. 2. cap. 15. num. 41. Aloys. Ricc. in praxi fori Ecclesiast. resol. 519. num. 6. in 2. edit. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de exempt. cleric. & eorundem bonorum à muneribus publicis. §. 3. num. 2. & tit. de Clerico debitore, §. 8. num. 6.* 5

Intellige, quando onus est reale, non ita quando est personale, *d. l. vlt. ff. de contrah. empt. l. cogi. §. vnde quæritur. ff. ad Trebell. l. cum fundo,* & ibi *Bald. ff. de seruit. vrb. præd. l. eum cui, C. de actionib. & oblig. l. vlt. C. de hæred. act. Bellacomb. d. nu. 67. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate. num. 80. C. de in integ. restit. minor.* 6

Amplia rem transire cum suo onere etiam in singularem successorem, *d. l. cum fundo. ff. de seruit. rusticor. præd. l. 3. C. eod. Bellet. d. §. 8. num. 3.* & in Ecclesiam, seu alium priuilegiatum, *Duen. reg. 100. num. 14 Cranet. cons. 217. num. 5. Bellet. d. §. 8. nu. 8.* & ita in fiscum, *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 10. num. 13. Menoch. cons. 75. num. 63. Bellet. d. § 8. num. 9.* 7

Res omnis per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur, *cap. omnis 27. q. 2. cap. omnis res, de regul. iuris in decretalib. Valasc. cons. 130. num. 17. Narbona de appellat. à Vicario ad Episcopum, p. 1. nu. 95.* 8

Et ideo eandem solemnitatem requiri in reuocatione actus, quæ requiritur in confectione ipsius, tradunt *Duen. reg. 187. vers. decimo octauo. Cald. Pereira de potestate elig. cap. 7. num. 13.* 9

Res sua nemini seruire potest, *l. si rem alienam, l. 1. ff. de pignorat. act. l. in re communi. ff. de seruit. vrb. præd. l. vti frui. ff. si vsusfruct. petatur, Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 49. num. 7. & decis. 76. num. 2. Menoch. cons. 381. num. 7.* 10

Res inter alios acta aliis nocere non debet, *l. de vnoquoque. ff. de re iudic. l. sæpe constitutum est. ff. eod. tit. l. nam & postea, in fin. ff. de iureiur. l. quia non debet. ff. eod. l. Lucius. ff. de his qui not. infam. l. Modestinus respondit. ff. de exceptionib. l. Claudius. ff. qui potiores in pignore hab. l. si petitor. ff. de iudic. l. si vnus, §. pacta, in fin. ff. de pactis. l. 1. cum multis seqq. ff. de except. rei iudic. l. res inter alios acta. ff. de regul. iuris, toto tit. Cod. res inter alios acta, l. optimam, C. de contrah. empt. cap. inter dilectos, de fide instrum. cap. veniens, de transact. cap. super eo, de offic. deleg. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 81. in princip.* Exornant *Tiraq. in speciali tract. res inter alios acta, Fulgos. cons. 209. Duobus fratribus, in princ. num. 2. & cons. 89. num. 4. vers. circa tertium,* limitat in sententia lata super ingenuitate, quia omnibus præiudicat, *Cou. practic. c. 13. num. 4. & cap. 14. num. 15. & 16. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 273. Menoch. quæst. vsu-* 11

seq. cap. 23. *num.* 13. *cum seqq. Menoch. cons.* 472.*n.* 14. *& cons.* 75.*num.* 92. *& cons.*103. *num.* 7. *& cons.* 384. *num.* 12. *& remed.* 3. *retin. num.* 571. *& cons.* 28.*num.*28. *Mascard.de probat.conclus.*394.*num.*29.*& concl.*1243. *& concl.*1267.*num.*2. *Brunor. à Sole in locis communib. verbo res* 12. *Hieron. de Laurent. Auenion. decis.*82.*num.*1.*Surd.cons.*577.*num.*25. *Cardos.in praxi Iudicum, verbo res.num.* 25. *cum seqq. & verbo sententia.num.*67.*Cæs.Argel. de contradict.legit.quæst.*7.*num.* 80.*& quæst.*10.*num.*264. *& quæst.*2.*num.* 114. *Mari. Antonin.vari.resolut.lib.*1.*resol.* 106. *num.* 7. *&* 38. *&* 45.*& lib.*3.*resol.*1.*n.*7.*Card.Tusch.practic.concl. tom.*6. *lit.R,conclus.* 265. *per totam*, vbi ampliat, & limitat multis modis.

12 Res vera & eadem non debet diuerso iure censeri. Vide *suprà Axiom.*135.*num.*7.

SVMMARIVM.

1 *Res indicata pro veritate habetur.*
2 *Sententia præsumitur ritè & rectè lata.*
3 *Res indicata facit de albo nigrum, & de nigro album, de non ente ens, & de ente non ens, de indebito debitum, & de debito non debitum.*
4 *Ius irretractabile inter partes facit res iudicata.*
5 *Notorium inducit res indicata.*
6 *Sententia nulla non est sententia, ac proinde non transit in rem iudicatam.*
7 *Sententia notoriè iniusta non transit in rem iudicatam.*

Res iudicata.

AXIOMA CC.

1 RES iudicata pro veritate habetur, *l.si non sortem. §.hæredi.ff. de condict. indeb.l. cùm putarem. ff. famil.herciscund.l.ingenuum.ff.de statu homin.l.res indicata.ff. de regul. Iuris, l.* 1. *C. quando prouocare*, Doctores *in cap.suborta de re iudic. Mascard. de probat. concl.* 1196. *num.*14.*cum seqq. Menoch.cons.*611.*num.* 14. *& cons.* 63.*num.*3.*Surd.decis.*170.*num.*15.*& decis.*289. *num.* 1. *& cons.*91.*num.*2.*& cons.*106.*num.*13.*Brunor.à Sole in locis communib.verbo sententia* 48. *Anton. Monach.Florent.decis.*35.*num.*1.*& num.*24 *&* 25. *Mari. Antonin. vari.resolut.lib.*1.*resol.*76. *num.*2.*& resol.* 94. *num.* 11. *Cardin.Tusch. practic.conclus.tom.*6.*lit. R, conclus.* 267. *num.*54.*cum seqq.*

2 Sententia præsumitur ritè & rectè lata, *l. Herennius.§.Caia.ff.de vsuris, cap.in præsentia, de renunciat. Angel.cons.*300.*Neuiz.cons.*36.*num.*2. *Alex. cons.* 95. *Visis.num.num.*9. *lib.* 2. *Paris. cons.* 108. *Pro solutione. num.*35.*cum seqq.lib.*4. *Gam. Lusit. decis.* 110.*num.* 5. *Mari. Antonin.d. lib.*1. *resol.* 50. *num.* 30. *& resol.*71. *num.*4.*& lib.*3.*resol.*13. *num.* 1. *Cardin. Tusch. d.lit.R, concl.*267.*num.*53. *Cald. Pereira de empt.cap.* 34. *num.* 40.*Rot.decis.*94.*num.*1 *apud Farin.p.*1.*recent.*

3 RES iudicata facit de albo nigrum, & de nigro album, falsúmque mutat in verum, non essentialiter, sed quoad effectum, *Castren.cons.*6. *circa fin. vers. cùm igitur,lib.*1. *Roman.cons.*504. *In casu, vers. secundò quia, Alexand.cons.*93. *Repetitis.num.*5. *vers. & sententia,lib.*6. *Hippol.Rimin.cons.* 41. *num.* 7. *& seq. Curt. sen.cons.*75.*col.*7.*num.*11.*Curt.Iun. cons.* 177. *num.* 13. *lib.*2.*Cardin. Tusch.d.concl.*267. *num.* 54. *&* 55. Et de non ente ens, & de ente non ens, *Ias.in l. iulianus, col.*2.*num.*2.*ff.de condict.indeb.Curt.Iun.cons.* 26. *num.* 6.*lib.* 1. & de indebito debitum, & de debito non debitum, *Angel. Aretin. cons.*40.*Capio primam. num.* 39.*& seq.vers.cum sententia.*

Facit ius irretractabile inter partes, *l.eleganter.§. si quis post.ff.de condict.indeb.Socin.reg.*16. *Crauet.cons.* 10.*num.*7.*Curt. Iun.d.cons.*26.*num.*6.*lib.*1.*& cons.*177. *num.*12.*lib.*2.*Paris.cons.*25.*num.*218.*lib.*1.*Card.Tusch. d.concl.*267.*num.*85. vbi *num.* 86. post *Alciat. reg.* 3. *præs.* 9. *num.* 17.extendit, etiamsi sit lata ex contumacia vera, vel ficta, *Rot.decis.*78.*num.*1 *apud Farin. p.*1.*recent.* 4

Inducit notorium, *Crauet.cons.*819. *num.* 4. *Abb. cons.*89.*In quæstione.num.* 2. *&* 3. *lib.* 1. vbi intelligit de notorio præsumpto, refert *Cardin. Tusch. d.lit. R, concl.* 267.*num.*63. 5

Limita primò in sententia, seu re iudicata nulla, nam cùm sententia nulla non sit sententia, *l. vlt. C.de sent.ex breui loq. recit.Clem. pastoralis.* §. *vt igitur, de re iudic. Tiraq.in l.boues.§.hoc sermone,limit.* 1. *num.* 9.*ff.de verb.signif.*ideò non transit in rem iudicatam; iuxta tradita per *Vant. de nullit. tit. quoties, & intra quod tempus.num.*8.*Magon.Lucen.decis.* 62. *num.*15.*& decis.*98.*num.*5.*Surd.cons.*61.*num.*53. *Azeued.l.*2.*num.* 23. *tit.*17.*lib.*4.*noua Recopil.Mari. Antonin. vari.resolut.lib.*1. *resol.*77. *num.* 14. *& resol.* 109. *num.* 3. *&* 4. *Cald. Pereira quæst.forens.lib.*2.*quæst.*37.*à princip.Amat. Roderic.in practica,cap.vlt.p.*2.*num.* 10. *&* 11. nec parit exceptionem rei iudicatæ, *l.*4. §. *condemnatum. ff. de re iudic.Tiraq.de retractu lig.§.*1.*glos.*2.*à num.*5.*Rebuff. ad leges Galliæ, tom.*1.*tit.de sentent.execut. art.vlt. num.*4.*pag.mihi* 256. 6

Limita secundò in sententia notoriè iniusta, vt per *Surd. decis.*260. *num.*30.*& cons.*61.*num.*24.quem citat *Mari. Antonin. d. lib.*1. *resol.*77. *n.*4. vbi *n.*13. subdit, iniustitiam notoriam æquiparari notoriæ nullitati, *Cardin.Tusch. d. lit. R, concl.*267.*num.*109. *& seq.* 7

SVMMARIVM.

1 *Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus.*
2 *Relatum dicitur pars referentis.*
3 *Terminus referens censetur continere idem quod est in termino relato.*
4 *Paria sunt aliquid nominatim exprimi, vel per relationem.*
5 *Relatio restringitur, & limitatur ad illud, quod in relato continetur.*
6 *Referenti non creditur, nisi constet de relato.*

Relatum.

AXIOMA CCI.

RELATVM est in referente cum omnibus suis qualitatibus, *l. asse toto. ff. de hæred. instit. l.si ita scripsero. ff. de condit. & demonstr. l. ait Prætor.* §.1. *ff. de re iudic. Dec. cons.*47. *n.*2. *& cons.*647. *n.*3.*Roman. cons.*30. *In proposita consultatione. num.*14.*& cons.*305. *num.*6. *Crauet. cons.*45. *n.*4. *Socin. cons.*27. *num.* 12.*& cons.*62. *num.*24. *lib.*4. *Paris. cons.*25. *num.*40. *&* 50. *vol.*1.*Gozadin.cons.*31. *num.*1. *Natt. cons.*204.*num.*11. *Neuizan. cons.*40.*num.*3. *Tiraq. de leg. connub. glos.*7. *num.*183. *&* 187.*Menoch. cons.*1.*num.*83.*& cons.*150. *num.*42. *& cons.*247. *num.*32.*& cons.* 191. *num.*47. *& cons.*539. *num.*1. *Becc. cons.*78. *num.* 37. *vol.*1. *Bardel. cons.* 21. *num.* 32. *vol.*1. *Surd. cons.* 105. *num.* 30. *& cons.* 1

conf.200.num.5. & conf.362.num.8.& decis.211.n.14. & decis.291.num.17. & 18. Gutier. conf.18. num. 56. cum seq. Brunor. à Sole in locus communib.verbo relatio 5. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 16. num. 17. & 33. Bobadil. in sua politica, lib. 1. cap.4. num.21. Mantic. decis. 137. num. 6. Stephanus Gratian. discept. forens. tom.3. cap.501. num.16.& 17. Ceuall. commun.contra commun. tom.4. quæst.905. num.13.& 14. Ioseph.Sesse Aragoniæ decis.115.num.74. Cæs. Argel. de contradict. legit. q.10. num.87. Benedict. Ægid. in repet. l.ex hoc iure. ff.de instit.& iure. p.1. cap.8. n.91. vers. nihilominus, Campan.in diuers. Iuris Canon.rub.11. cap.7.n.27. prope fin. Mari. Antonin. vari. resolut. lib.2. resol. 59. casu 16. Rot. decis.35.n.6.& decis. 187. n. 7. & decis. 457.num.2. apud Farin. p.1. recent. & decis.373. n.6. & decis.447.n.5. p.2. recent.

2 Extende in tantum relatum esse in referente, vt dicatur pars referentis, *Alex. conf. 35. Viso processu. num.8.lib.4. Cardin.Tusch. practic. conclus.tom.6.lit.R,*
3 *conclus.* 129. *num.* 2. & terminus referens censeatur continere idem quod est in termino relato, *Socin. conf.77. In præsenti. num.6.& conf.89. In causa.num.9. lib.1. & conf.188. Visa Bulla. num. 3. & seq. vers. ex*
4 *quibus, lib.4.* & paria sint aliquid nominatim exprimi, vel per relationem, *Paris. conf. 122. Clarissimus, col.2. num.3. & seq. lib.1.* vbi dicit hoc verum, maximè quando relatio est certa, quia non potest fieri nisi ad vnum certum, *& conf. 2. n. 51. & seq. lib. 3. Castren. conf.91. in fin. lib.1.*

5 Et ideo relatio restringitur, & limitatur ad illud quod in relato continetur tantùm, *Dec. conf.63. sub num.6. vers. nec obstat, Bimi.conf.34. n.6.Carol.Bardel. conf.61.n.42. Ioseph. Sesse Aragon. decis.125. n.41.& & decis.187. n.110.*

6 Et referenti non creditur, nisi constet de relato, *d. l. asse toto, auth. si quis, C. de edendo, Surd. conf. 5. num.57. Mar. Antonin. var. resolut. lib.1. resol.38.n.5. & resol. 64. num.7. & lib.2. resol.8. n.12.* illud enim si aliter se habet, dispositio referens tanquam erronea corruit, & non attenditur, *Dec. d. conf.63. Menoch. conf.1. num.96. Octau. Gloric. resp.12.n.24.*

SVMMARIVM.

1 *Remedium ordinarium vbi datur, non conceditur extraordinarium.*

2 *Limita, si remedium extraordinarium vtilius sit ordinario.*

3 *Remedio nouo indigent, quæ de nouo emergunt.*

Remedium.

Axioma CCII.

1 REMEDIVM ordinarium vbi datur, non conceditur extraordinarium, *l. quædam, in princip. ibi, quia id consequi, &c. ff. de edendo, l. in causæ 17. ff. de minorib.* Exornant *Zaz. lib. 1. respons. cap. 20. Alphan. collect.755. Menoch. remed. 15. recup. possess. num.12. Maurit. de in integ. restitut. cap. 11. Sfort. in simili tract. p. 1. q. 17. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo per quod pristinum. num. 16. & verbo implorare. num. 9. C. de in integ. restit. minor. Morl. in emporio Iuris. p.1.tit.5. q.3. num.2. Christoph. de Pace in scholiis ad leges styli, l.171. num. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit.O, concl.182. D.Barbos. in l. quia tale.n.63. ff. soluto matrim.*

2 Limita tamen, si remedium extraordinarium vtilius sit ordinario, secundùm *Zaz. d.cap.20. n.20. Pinel.in l.2.C.de rescind.vendit. p.3.cap.1.n 19. Maurit. d.cap. 11. num.7. Sfort. d.q.17. num.33. Morl. d. q.3. num.12.* Ex quo procedit, vt minori non denegetur restitutio, quoties per hanc pleniùs, seu pinguiùs illi succurritur, vt notant Doctores *in l. in prouinciali. ff. de noui operis nunciat. Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis. n.114. C. de reuocand. donat. Maurit. d. cap.11. num.7. Cald. Pereira in d.l.si curatorem, verbo læsis.n.11.*

REMEDIO nouo indigent, quæ de nouo emergunt. *Vide suprà lit.E, Axiom.* 3

Reprobatio.

Axioma CCIII.

REPROBATIO vnius ex duobus propositis, videtur includere approbationem alterius, *l. Tribunus.§. fin. ff. de testam. milit. cap. nónne, de præsumpt. Surd. decis. 195. num. 3. D. Barbos. in l. cum Prætor, in princip. num. 37. & num. 53.cum seq. ff. de iudic.* 1

SVMMARIVM.

1 *Reo fauendum est potiùs quàm Actori in ambiguis.*

2 *Petitio obscura Actoris declaratur in fauorem ipsius, & non Rei.*

3 *Sententia, data paritate probationum, potiùs ferenda est pro Reo.*

4 *Actori tuenti causam aliquam fauorabilem, potiùs fauendum est quàm Reo.*

5 *Rei officium est se defendere.*

Reus.

Axioma CCIV.

REO fauendum est potiùs quàm Actori in ambiguis, *l. fauorabiliores. ff. de regulis Iuris. §. retinendæ, Instit. de interdict. cap. cùm sunt partium, de regulis Iuris, lib.6.* Exornant *Hyppol. in l. vnius.§.in ea, à num. 6. ff. de quæst. & conf. 51. num. 41. Alciat. de præsumpt. reg.3. præs.44. Menoch. in simili tract. lib.2. præs. 90. Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 1. cap.9. n.51.* 1

Non obstat, quod obscura petitio Actoris declaratur in fauorem ipsius Actoris, & non Rei, *l.si quis intentione 66. ff. de re iudic.* quia reiecta solutione *glos.verbo Actori, in d. cap. cùm sunt partium, & glos.2. in cap. cùm ad Sedem, de restitut. spoliat.* asserentium hanc regulam procedere in fine iudicij, hoc est, in decisione causarum, at verò *d. l.si quis*, in principio litis, quo tempore magis fauetur Actori; respondetur, sensum huius Axiomatis, & similium esse, quod vbi Iura partium, id est, Actoris, & Rei, sunt obscura hinc inde, quia scilicet post discussionem eorum, quæ vtrinque adducta & allegata sunt, res adhuc est obscura, omniáque sunt paria, & necessariò facienda est interpretatio in fauorem alterius ex litigantibus, tunc potiùs Reo fauendum est, tunc propter conditionem ipsius miserabilem, secundùm quam cùm præsumatur eum non plenè instructum accessisse, & tamen æqualiter docuit de iure suo, plus aliquid egisse videtur quàm Actor, & par est credere, quod si plenè esset instructus, plenissimè suam innocentiam ostenderet; tum etiam pro- 2

pter causam absolutionis, quæ in re dubia securior, & fauorabilior est, *l. absentem. ff. de pœnis, cap. allegant, vers. nonne 26. q. 7.* Vnde fit, vt Axioma huiusmodi non tantùm in fine respectu sententiæ ferendæ, quæ, data paritate probationum, potiùs ferenda est pro Reo, *glos. 2. in cap. clericis 81. dist. Hippol. cons. 2. num. 12. & à num. 18. Duen. reg. 313. limit. 2.* sed etiam in principio, & in medio litis procedat, vt quia Reus aliquid petit, quod re hinc inde discussa pro vtraque parte, dubium est an concedi debeat. Quare cùm *in d. l. si quis*, non agatur de interpretatione eorum, quæ vtrinque sunt obscura, sed de declaranda petitione, quæ dubia proponitur per Actorem, meritò tunc in ipsius fauorem fit interpretatio, quia non conuenit ea, quæ Actor producit, retorqueri in eius odium, & in fauorem Rei, cui sat est (seruata iustitiæ æqualitate, iuxta *reg. non licet, de regul. Iuris, lib. 6.*) idem concedi, vt videlicet exceptio, quam dubiam proposuit, in ipsius fauorem explicetur, iuxta *d. l. si quis*.

4 Limita tamen nostrum Axioma non procedere, si Actor tueatur causam aliquam Iure fauorabilem; ex quo enim tunc omnia ex parte ipsius, & Rei non sunt paria, præponderat fauor causæ, & sententia pro Actore fertur, *cap. ex litteris, de probat. cap. vlt. in princip. de re iudic. l. in pari 38. ff. illo tit.* & docent *Alciat. d. præs. 44. num. 13. & Tiraq.* id extendens ad quamcunque causam piam, *in tract. de priuileg. piæ causæ, priuil. 146. cum seq.*

5 REI officium est se defendere, *l. 1. in princip.* vbi *Bart. & Doct. ff. de edendo, Ias. in l. si ex pecunia, col. fin. vers. circa istud, C. de seruis fug. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 7. lit. R, concl. 327. n. 3.* Vide quæ dixi *sub verbo Actor, Axiom. 10.*

Separata.

AXIOMA CCV.

1 SEPARATORVM natura est diuersitatem inducere, vt per *Bald. consil. 156. Cum duæ sunt. n. 3. & in fine, lib. 3. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 7. lit. S. concl. 184. per totam*, vbi *num. 8.* post *Dyn. cons. 26 n. 4. vers. contra videtur, & Socin. cons. 85. Consiliis, num. 7. & 8. lib. 1.* limitat, vt non procedat, quando vnum capitulum dependet ab alio, quia tunc censentur connexa, & inseparabilia. Quæ autem dicantur capitula, seu causæ separatæ, vide *Alex. cons. 89. Diligenter, in fine, vers. quæ autem dicantur, lib. 1. Ægid. Bellem. cons. 18. n. 4. cum seqq.*

2 SEPARATORVM separata debet esse ratio, *l. Papinianus. ff. de minorib. l. fin. ff. de calumniat. Bald. in l. cùm necessitatem, C. de fideicom. Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 4. Castren. cons. 389. n. 2. vol. 1. Parif. cons. 101. n. 38. lib. 1.* quos refert *Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 111. n. 4. Menoch. cons. 436. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Sermo simpliciter prolatus intelligitur de prima vice.*
2 *Sermo generalis non comprehendit personam loquentis.*
3 *Statutum pœnale non ligat Regem statuentem.*
4 *Vendens gabellam non censetur vendere contra seipsum, vt teneatur.*
5 *Sermo generalis, & indefinitus in odiosis verificatur in duobus.*

Sermo.

AXIOMA CCVI.

SERMO simpliciter prolatus intelligitur de prima vice, *l. boues. §. hoc sermone*, vbi latè *Tiraq. ff. de verb. signif. l. cùm pater 79. §. pater, il 1. ff. de legat. 1. Franc. Galet. in margarita casuum Conscientiæ, verbo sermo, Sanctarel. vari. resolut. p. 1. quæst. 38. num. 20. in fine*, cum aliis adductis *suprà Axiom. 73. n. 18.* 1

SERMO generalis non comprehendit personam loquentis, latè *Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de verb. signif. concl. 9. per tot. Dec. cons. 104. Menoch. cons. 182. num. 2. Rot. decis. 29. num. 3. apud Farin. p. 2. recent.* vbi declarat, vt non procedat, quando aliud suadet identitas rationis, *Alex. cons. 182. Lectis, & ponderatis. n. 4. vers. fortificatur, lib. 2.* vbi quod obligatio impersonaliter facta, vel scripta non obligat personam loquentis, & scribentis, *& cons. 112. Visa copia. num. 4. lib. 7.* vbi quod verba impersonaliter dicta non comprehendunt personam loquentis, nisi agatur de acquirendo ipsi loquenti; *& cons. 149. Viso processu. num. 5. & 6. lib. 2.* vbi quod cedens iura sibi competentia, non censetur contra se ipsum cedere, *Afflict. decis. 319. Quondam. num. 8. & 9.* vbi quod emens à Communitate gabellam, non intelligitur emisse nisi quoad alios, non quoad Communitatem, quæ non vendidit suam exemptionem; item quod promittens defendere, non intelligitur contra seipsum, *Curt. Iun. cons. 188. per totum*, vbi quod dominus concedens pœnas Communitati, non includit concedentem, vt possit ipse condemnari, & alia similia ponit, *Surd. cons. 47. num. 20. & seq.* vbi quod statutum pœnale non ligat Regem statuentem, & *num. 23.* quod vendens gabellas non censetur vendere contra se ipsum, vt ipse teneatur, si ante venditionem non soluebat gabellam, secus si soluebat. 2 3 4

SERMO generalis, & indefinitus in odiosis verificatur in duobus, *Oldrad. cons. 81.* vbi quod prouisus asserens obtinere alia beneficia non excusatur à subreptione, si obtinet vltra duo beneficia, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 7. lit. S, concl. 218. num. vnico.* 5

SVMMARIVM.

1 *Signatum cognoscitur ex signis.*
2 *Res præsumitur esse illius, cuius est sigillum, quo signata est.*

Signatum.

AXIOMA CCVII.

SIGNATVM cognoscitur ex signis, *l. 1. §. si intelligatur. ff. de adilit. edicto, l. stigmata*, vbi *Bart. C. de fabricens. lib. 11. Surd. cons. 126. n. 15.* 1

Et ideo res præsumitur esse illius, cuius est sigillum quo signata est, ex latè adductis per *Afflict. decis. 23. n. 3. & 4. Anton. Gom. l. 45. Tauri. num. 3. & 77. Boër. decis. 105. num. 9. Soar. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 41. n. 6. pag. 651. Rebuff. ad leges Galliæ, tit. de mercator. min. vendent. art. 1. glos. 2. num. 26. Osasch. Pedam. decis. 40. num. 2. Mascard. de probationib. concl. 91. & concl. 157. n. 3. cum seqq. & concl. 160. num. 4. & concl. 551. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 64.* 2

Hieron.

Hieron. de Laurent. Auenionen. decis. 30. num. 2. Brunor. à Sole in locis communib. verbo res 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 60. num. 62. cum seqq. Curia Philip. tom. 2. lib. 1. cap. 7. num. 13. cum seqq. vbi *num.* 16. subdit, quod si apud duos sit contentio super rebus, quæ ad eos pertinent, eo quod eodem sigillo ambo vtuntur, possidenti adiudicari debent, si verò non sint apud eos, sed penes tertium, diuiduntur inter contendentes.

Simile.

Axioma CCVIII.

1 Simile non est idem, *glos. in l. quod Neruia,* & ibi *Bart. ff. depositi, l. pecuniam. ff. si certum petatur, l. ad similitudinem, C. de Episcop. & cleric. §. sed inter eas, Instit. de nupt. cap. capitulum, de rescript. Zabarel. cons. 136. Cassan. in catalogo gloriæ mundi. p. 1. consid. 48. vers. quartus casus, Marc. Mantic. singul. 318. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 84. Bertaz. de clausulis instrum. claus. 27. glos. 12. num. 1. Surd. de aliment. tit. 9. q. 1. num. 4. Gutier. practic. lib. 2. q. 176. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 3. num. 51. Accac. Anton. in comment. ad l. 5. num. 70. ff. de condit. & demonstr. Ferrer. in Constit. Cathaloniæ, glos. 7. n. 100. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 7. lit. S, conclus. 247. Menoch. cons. 406. n. 50. & cons. 335. n. 19.*

2 Et licèt simile non possit dici identitas, quia simile non est idem, tamen valde simile reputatur idem, *Bald. cons. 408. Quidam ciuis. num. 8. vers. quapropter de necessitate, lib. 1.* quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 246. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Singula quæ non prosunt, multa collecta iuuant.*

2 *Intellige, quando singula genere suo perfecta sunt, non ita si vitiosa, & imperfecta.*

3 *Declara procedere in ciuilibus, in quibus agitur de modico præiudicio, secus in criminalibus.*

Singula.

Axioma CCIX.

1 Singula quæ non prosunt, multa collecta iuuant, *l. spadonem. §. qui iura. ff. de excusat. tutor. l. rationes, & l. instrumenta, C. de probat. cap. causam quæ, eod. tit. l. stipulatus, in princip. ff. de vsuris, glos. verbo legitimis, in l. 2. ff. illo tit. de excus. tutor. Anton. Gabr. commun. tit. de probationib. concl. 1. n. 1. Alex. cons. 13. Ex ijs quæ. num. 19. cum seqq. lib. 1. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate. num. 59. vers. tamen hæc duo, C. de in integ. restit. minor. Menoch. cons. 284. num. 43. Surd. cons. 245. num. 31. & cons. 329. num. 10. Anton. Monach. Lucen. decis. 55. n. 33. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 7. lit. S, concl. 276. Farin. in praxi crimin. p. 4. cons. 39. num. 1. Ferrer. in Constit. Cathaloniæ, glos. 5. num. 147. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resol. 55. n. 16. & lib. 3. resol. 7. n. 13. Rot. decis. 774. n. 7. p. 2. recent.*

2 Intellige, quando singula genere suo perfecta sunt, non ita si vitiosa, & genere suo imperfecta sint. *§. ex eo, Instit. quibus modis testam. infirm. Abb. cons. 16. Ad claram, in fine, lib. 1. Alex. cons. 150. In causa & lite. num. 26. & seq. lib. 5. Thob. Noni. in rub. Instit. de obligat. num. 25. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 39. num. 6. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 276. n. 8. & 10.*

Declara, vt procedat in ciuilibus, in quibus agitur de modico præiudicio, secus in criminalibus, 3 ita *Hippol. cons. 20. num. 48. & Alex. cons. 21. Repetito, in princip. lib. 4.* quos refert *Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 276. num. 14.* vbi *num. 15.* post *Alex. cons. 115. num. 9. & seqq. lib. 4.* subdit, pariter procedere vbicunque agitur de re difficilis probationis de sui natura, quia tunc singula quæ non prosunt, iunguntur.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio tollitur, & extinguitur solutione eius, quod debetur.*

2 *Soluens de mandato Iudicis liberatur, & est securus.*

3 *Hypotheca tollitur solutione eius, quod debetur.*

4 *Creditor recipere non tenetur solutionem diminutam.*

5 *Solutio facta videtur de reliqua summa, quando aliquid petitur de resto.*

6 *Soluens in dubio videtur soluere de pecunia sua.*

7 *Soluens alij, quam vero creditori, non liberatur.*

8 *Solui non potest aliud pro alio inuito creditori.*

9 *Soluere minus dicitur qui tardiùs soluit.*

Solutio, Soluere.

Axioma CCX.

Solutione eius, quod debetur, tollitur, & 1 extinguitur obligatio, *l. nulla, C. de solut. l. soluitur. ff. quibus modis pignus, vel hypoth. princip. Instit. quibus modis tollitur obligatio, Bart. cons. 67. Satis dubiè, in fin. lib. 1. Ioan. de Anan. cons. 10. Dec. cons. 449. num. 36. Abb. cons. 97. Viso, in princ. lib. 2. Alex. cons. 17. Requisitus in causa. num. 3. lib. 1. Bald. cons. 192. & cons. 175. lib. 2. Anchar. cons. 318. In quæst. n. 2. Surd. cons. 145. n. 14. & 15.*

Amplia primò in solutione facta de mandato 2 Iudicis, quia soluens liberatur, & est securus, *l. non videtur. §. qui iussu. ff. de regul. Iuris, l. liberto. §. Lucius. ff. de annuis leg. Bart. in l. creditor, in princip. ff. de solut. Bald. cons. 128. lib. 2. Menoch. cons. 68. num. 12. cum seqq. Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 97. num. 110. Gutier. pract. lib. 1. q. 113. num. 4. Rot. decis. 151. & decis. 849. num. 2. apud eundem Farin. in prima collect. nouissimarum.* Declara, nisi fiat de mandato Iudicis iniusto, secundùm *Gutier. pract. lib. 1. q. 81. num. 10. cum seqq. & Farinac. d. q. 97. num. 112.*

Amplia secundò, quod solutione eius, quod de- 3 betur, ne dum tollitur omnis obligatio, sed etiam hypotheca, *glos. verbo tollitur, in princip. Instit. quibus modis toll. oblig. Beroi. cons. 204. num. 7. lib. 1. Bald. cons. 263. Initium, lib. 5. Alex. cons. 106. Visis, in fine, lib. 6.*

Solutionem diminutam creditor recipere 4 non tenetur, *l. tutor. §. Lucius. ff. de vsuris;* partis enim

enim solutio multa affert incommoda, *l. planè. ff. familiæ hercisc. glos. Bart. & Alex. in l. quidam æstimauerunt. ff. si certum pet. Surd. decis.* 186. *num.*2. Solutio verò facta videtur de reliqua summa, quando aliquid petitur de resto, *Mascard. de probat. concl.* 980. *num.*20. *& concl.* 1111. *num.*20. *Parlador. rerum quotid. lib.*2. *cap. fin. p.*5. §. 1. *n.*10.

5

6 SOLVENS in dubio videtur soluere de pecunia sua, & non de pecunia illius, cuius nomine soluit, *l. si defunctus, C. arbitrium tutelæ, Menoch. cons.*12. *num.*20. *&* 22. *& de præsumpt. lib.*3. *præs.* 46. *Cassan. in consuet. Burgund. rub.*4. §. 14. *verbo meubles. num.*5. *Burg. de Pace cons.*3. *n.*73. *Mascard. de probat. concl.* 611. *& conclus.*1159. *& concl.*1319. *num.*11. *Surd. de aliment. tit.*6. *q.*8. *n.*51. *Gam. Lusit. decis.*247. *num.*1. *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap.*20. *n.*13. *Rot. decis.* 339. *ad fin. apud Farin. in* 1. *collect. nouissimarum.* Et præsumitur soluere ob causam grauiorem, *Menoch. cons.*231. *num.*28. *& cons.*1185. *num.*14. *& cons.*1187. *num.*26.

7 SOLVENS alij, quam vero creditori, non liberatur, *l.*1. §. *ante omnia. ff. de pactis, Surd. decis.*60. *num.*1. *& decis.*129. *num.*1. *Gratian. discept. forens. cap.* 20. *à n.*30. *& cap.*194. *n.*17. *Card. Tusch. pract. conclus. tom.*7. *lit. S, concl.*340. *num.*48. *cum seqq.* vbi *num.*51. cum *Abb. cons.*80. *lib.*1 ampliat, solutionem factam alteri, quam ei cui debetur, non liberare soluentem, etiamsi accipiens caueat cum fideiussione de releuando illum indemnem.

8 SOLVI non potest aliud pro alio inuito creditori, *l.* 2. §. *mutui datio,* & ibi *glos. fin.* ac latè *Ias. ff. si certum pet. l. promissor.* §. *fin. ff. de constit. pecun. l. item liberatur.* §. *qui paratur. ff. quibus modis pign. vel hypoth. l. eum à quo, cum l. seq. C. de solutionib. Socin. reg.* 28. *Cott. in memor. verbo solui, pag. mihi* 767. *Donat. à Fina tom.*2. *commun. opinion. lib.*8. *tit.*27. *de solutionib. num.*36. *pag. mihi* 393. *Vital. de Camban. in tract. clausul. pag.*376. *num.*1. *Thom. de Thomasset. in floribus leg. reg.*31. *Gutier. de iuram. confirmat. p.*1. *cap.*29. *Escob. de ratiocin. cap.*17. *num.*1. *Pichard. in disput. de mora. num.*97. *Surd. decis.*224. *num.*16. *Ceuall. commun. contra communes, q.*899. *num.*97. *tom.*4. *Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num.*203. *Anton. Monach. Bononien. decis.*35. *num.*8. *Cardin. Tusch. d. lit. S, concl.* 354. Quando verò aliud pro alio de consensu creditoris soluitur, tunc per talem solutionem extinguitur obligatio, *Gozadin. cons.*38. *num.*8. *Surd. cons.* 145. *num.*14. *& seq.* quos refert *Card. Tusch. d. lit. S, concl.*340. *n.*31.

9 SOLVERE minus dicitur qui tardiùs soluit, & plus soluere dicitur qui statim soluit, *l. si is cui, in fine, l. minus. ff. de verborum signif. l. solidum. ff. de solutionib.* §. *plus, Instit. de fideiuss.* §. *si quis agens, vers. plus autem, Instit. de actionib. cap.* 1. vbi *Doct. de plus petit.* cum aliis adductis per *Tiraq. de retractu lig. glos.* 18. §. 1. *n.*35. *Surd. cons.*345. *num.*9. *Menoch. cons.*35. *num.* 27.

SVMMARIVM.

1 *Specialia duo non possunt concurrere circa idem, & in eodem subiecto.*

2 *Intellige, quando duo, vel plura specialia veniunt principaliter, non verò in consequentiam alterius.*

3 *Specialia non passim admittenda.*

4 *Specialia non debent trahi in argumentum, vel in consequentiam, nisi propter identitatem rationis.*

5 *Specialis dispositio vno casu, facit quod in aliis casibus Ius commune sit in contrarium.*

6 *Priuilegia specialia fisci arguunt in contrarium esse Ius commune in aliis personis.*

Specialia.

AXIOMA CCXI.

SPECIALIA duo non possunt concurrere circa idem, & in eodem subiecto, *l. cùm post.* §. *gener. ff. de iure dotium, l.* 1. *C. de dotis promiss. cap. singula* 89. *dist.* latè *Socin. reg.*3. vbi limitat sex modis, *Bart. in* 1. *quæst. Lucanæ ciuitatis, in princ. num.*10 *vers. decimò probatur, Oldrad. cons.*79. *Duo specialia, in princ. & cons.*325. *num.*4. *vers. item promissio, Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.*102. *Menoch. cons.*336. *n.*3. *Richard. ad* §. 1. *Instit. de milit. testam. num.* 8. *&* 11. latè *Card. Tusch. practic. conclus. tom.*7. *lit. S, concl.*360. *per totam.* 1

Intellige, quando duo, vel plura specialia veniunt principaliter, non verò in consequentiam alterius, vt declarant *Bart. d. q.*1. *Lucanæ ciuitatis, in fin. vers. ad decimum, Thom. de Thomasset. d. reg.*102. *Thobi. Non. ad rub. Instit. de testament. n.* 20. *Cardin. Tusch. d. lit. S, concl.*360. *n.*23. 2

SPECIALIA non passim admittenda, *Alex. in l. quod in bonis.* §. *cùm fideicommissum, in fine. ff. ad leg. Falcid. Cardin. Tusch. d. lit. S, concl.*361. *num.*1. Nec trahi debent in argumentum, vel in consequentiam, quia ab eis non est licitum arguere, *Castren. cons.*97. *Ne in propriis. num.*3. *in fine, lib.* 2. *Cardin. Tusch. d. lit. S, conclus.*362. *num.*12. vbi *num.* 14. post *Abb. cons.*114. *Attingendo. à num.*5. *lib.*2. hoc limitat propter identitatem rationis. Ampliа, quod specialis dispositio in vno casu, ne dum non tribuit facultatem arguendi, sed imò facit quod in aliis casibus Ius commune sit in contrarium, ita *Corn. cons.* 81. *n.*9. *lib.*2. *Angel. cons.*183. *in fine, Bald. cons.*382. *In quæstione. num.*7. *vers. cùm igitur, lib.* 5. quod duplicatur, *lib.* 1. *cons.* 250. *Anchar. cons.* 103. *in fine, Roman. consil.*86. *Viso quæstionis themate. num.*12. *vers. tertia, Abb. cons.* 79. *Illud in Iure, in princip. lib.* 1. *Guid. Papæ decis.*473. vbi ait, quod generaliter vbi est Ius speciale in certo casu, sequitur quod in contrarium est Ius commune extra illum casum, *Ioan. de Imola cons.*139. *in fine, vers. non obstat vltimò,* vbi quod specialia priuilegia fisci arguunt in contrarium esse Ius commune in aliis personis. 3 4 5 6

Subiecta.

AXIOMA CCXII.

SVBIECTA talia sunt, qualia prædicata demonstrant, *l.*3. *ff. de fundo instr. l. fin.* §. *cui dulcia, ff. de vino, trit. oleóque leg. Oldrad. cons.*80. *Talia sunt, & cons.*326. *num.*17. *vers. item in hoc, Petr. de Anchar. cons.*65. *num.*5. *& cons.*82. *num.*10. *Signorol. de Homed. cons.*205. *in fine, & cons.*199. *num.*6. *Crauet. cons.* 25. *num.* 30. *Brunor à Sole in locis communib. verbo subiectum, Surd. decis.*149. *num.* 18. *& cons.*34. *num.*40. *& cons.*375. *num.*45. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.*7. *lit. S, conclus.* 716. *à princip.* 1

SVM

SVMMARIVM.

1 *Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.*

2 *Intellige procedere in ſubrogatione legis, non hominis.*

3 *Limita diuerſis modis, vt numeris ſeqq.*

Subrogatum.

AXIOMA CCXIII.

1 SVBROGATVM ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, *l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis caut.* vbi *Bart. Bald. Angel.* & alij, *l. 1. §. hac actio. ff. ſi quis teſtam. liber. l. filia. §. Titia. ff. de condit. & demonſtr. l. vnica. §. 1. C. de rei vxoriæ act. §. fuerat, Inſtit. de actionib. cap. Eccleſia, il 1.* vbi *gloſ. 1. verſ. & eſt hic argum. vt lite pendente, Alex. conſ.* 88. *Quod concurrere. num. 4. verſ. corrobore, lib. 1.* quod duplicatur *conſ. 137. eod. lib. 1. Anchar. conſ. 421. Præmittendum, in princ.* vbi ait, quod hæc regula eſt magiſtralis, *Crauet. conſ. 973. num. 2. cum ſeqq. Socin. reg. 34.* plenè *Decian. conſ. 43. num. 14. cum ſeqq. lib. 3.* vbi infert ad plura exempla, *Euerard. in topicis legalib. loco 93. Petr. Andr. Gammar. in Dialect. legali, lib. 2. de loco ſubrogato 4. Tiraq. de iure primogen. q. 40. n. 43. & in tract. le mort. p. 2. declar. 9. num.* 18. *Thom. de Thomaſſet. in floribus legum. reg. 289. Thob. Noni. ad §. ſed neque hæres, Inſtit. de teſtam. num. 5. Pichard. ad §. ex conditionale. num. 13. Inſtitut. de verb. obligationib. Brunor à Sole in locis communib. verbo ſubrogatum, Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de regulis Iuris, concl. 2. Menoch. conſ. 52. num. 68. & 158. & conſ. 70. num. 10. & conſ. 95. num. 50. & conſ. 97. num. 157. & conſ. 211. num. 70. & conſ. 215. num. 151. & conſ. 280. num. 12. & conſ. 650. num. 9. & conſ. 840. n. 40. & conſ. 896 n. 3. & conſ. 784. num. 12.* vbi ait procedere, quando is qui ſubrogatus eſt, æqualis eſt conditionibus, moribus & ſcientia cum eo cui ſubrogatus eſt, *Molin. de primogen. lib. 4. cap. 4. num. 36. Surd. deciſ. 35. num. 9. & deciſ. 306. n. 5. & de aliment. tit. 9. q. 27. num. 9. & conſ. 26. num. 5. Eſcob. de ratiocin. comput. 15. num. 2. Monet. de decimis, cap. 9. n. 75. & de opt. canon. cap. 4. q. 8. num. 146. Franc. Leo in theſauro fori eccleſiaſt. p. 2. cap. 4. num. 55. Mari. Antonin. vari. reſolut. lib. 1. reſol. 111. n. 28. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 5. §. 9. n. 99. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom. 7. lit. S, concl. 757. per totam.*

2 Intellige ſubrogatum ſapere naturam primordialem, non accidentalem eius, in cuius locum ſubrogatur, vt declarant *Surd. d. tit. 9. q. 21. num. 22* & ideo, quando dicitur ſubrogatum ſapere naturam eius, in cuius locum ſubrogatur cum omnibus qualitatibus & cauſis, intelligitur de naturali cauſa, non de accidentali, *Beroi. conſ. 71. n. 42. & ſeq. lib. 1. Card. Tuſch. d. concl. 757. num. 55.* Et intellige etiam procedere in ſubrogatione legis, non hominis, ex *Rimin. Iun. conſ. 18. num. 88. & conſ. 113. num. 128. & ſeq.* quem refert *Cardin. Tuſch. d. lit. S, concl. 757. n. 49.* vbi *num.* 54. poſt *Anchar. conſ. 110. num. 3.* ſubdit, ſubrogatum non ſapere naturam eius, cuius loco ſubrogatur, niſi vel in ſubſidium, vel quando ſubrogatio eſt in plenum ius.

3 Primò limita, quando ſubrogatum fit ad rem diuerſæ naturæ, *l. cùm in fundo. §. ſi fundus. ff. de iure dot. Surd. de aliment. tit. 5. q. 2. num.* 34. & quando non viget eadem qualitas in ſubrogato, imò repugnat, *Rimin. Iun. conſ. 113. num.* 129. quem refert *Cardin. Tuſch. d. lit. S, concl. 757. num. 57. Franc. à Sonſa in repet. l. fœmina. ff. de regul. Iuris. p. 1. n. 229. Menoch. conſ. 427. n. 8.*

Secundò limita, vbi aliquid eſt ſpecialiter attributum, tunc enim in eo ſubrogatum non ſapit eandem naturam, nec ſubrogationis regula id extendit, quod fuit ſpecialiter conceſſum, *Surd. de aliment. tit. 9. q. 21. n. 21. D. Barboſ. in l. cùm Prætor. §. 1. n. 421. ff. de iudic.* 4

Tertiò limita, quando illud, in cuius locum fit ſubrogatio, eſſet extinctum, *Rimin. Iun. conſ. 113. num. 121. Cardin. Tuſch. d. lit. S, concluſ. 757. n. 56.* 5

Quartò limita in pœnalibus ſecundùm *Seraphin. deciſ. 537. n. 4.* 6

Quintò limita in priuilegiis, vt ſcribunt *Azeued. l. 1. num. 27. tit. 1. lib. 6. nouæ Recopil. Garc. Girond. de priuileg. ſeu exemption. explicat. n. 1313.* 7

Subtilitas.

AXIOMA CCXIV.

SVBTILITAS nimia veritatem lædit, *Dec. conſ. 666. Viſa copia, circa fin. Gemin. conſ. 49. Super iſto puncto. num. 4. verſ. nam ſubtilitas, Roman. conſ. 301. In propoſita, num. 15. verſ. ſecundò demonſtro.* Et voluntates contrahentium ſubuertit, *l. 1. C. vt action. ab hæred. vel contra hæred.* Et errorem inducit, *Bald. in proœm. Decretal. incip. Initium, circa fin. Roman. vbi ſupra, Roland. à Valle conſ. 55. num. 7. lib. 1.* vbi ait, quod in rebus claris ſubtilizatio eſt errorem quærere, & ideo illa non eſt curanda in foro eccleſiaſtico, ex quo de mente conſtat, *cap. dilecti, de iudic. Federic. de Senis conſ. 158. Reuerende Pater, in princip.* maximè in cauſis beneficialibus, *Anchar. conſ. 295. Pro clariori, in fine.* 1

SVMMARIVM.

1 *Summæ maiori ineſt minor.*

2 *Diſpoſitiones quando ſunt diuerſæ, ſumma maior non continet minorem.*

3 *Summa maior non continet minorem, quando ſumus in contractu ex cauſa oneroſa, & in litteris ad beneficia vacatura ad ſummam maiorem, vt n. 4.*

5 *Declaratur* tex. in l. ſi decem 54. in princ. ff. locati, *& conciliatur cum* tex. in l. 1. §. ſi ſtipulanti. ff. de verbor. obligat.

Summa.

AXIOMA CCXV.

SVMMÆ maiori ineſt minor, *l. 1. §. ſi ſtipulanti. ff. de verb. obligat. cap. 1. de arbitr. lib. 6. Bald. conſ. 307. verſ. in contrarium, lib. 1. Pichard. ad §. præterea. num. 8. Inſtit. de inutilib. ſtipulat. Cardin. Seraphin. deciſ. 267. num. 4. Cardin. Tuſch. pract. concluſ. tom. 7. lit. S, concluſ. 885. per totam, Menoch. conſ. 265. num. 3.* 1

Primò limita, quando ſunt diuerſæ diſpoſitiones, quia tunc ſumma maior non continet minorem, *Alex. conſ. 179. Viſo proceſſu. num. 14. verſ. nec etiam, lib. 5.* quem refert *Cardin. Tuſch. d. concl. 885. num. 19.* Idem eſt, quando ſummæ diuerſitas conſtituit ſpecierum diuerſitatem, ſecundùm *Card. Seraphin. citato loco.* 2

Secundò limita, quando ſumus in contractu ex 3

causa onerosa, *Alex. cons.18. n.3. lib.1. Card. Tusch. d. concl.885. num.22.*

4 Tertiò limita in litteris ad beneficia vacatura ad summam maiorem, putà primum vacaturum valoris centum, non potest capere beneficium de minori summa propter odium litterarum similium, quia in hoc casu maior summa non continet minorem, *Lap. alleg.79. n.3. vers. sed quare, & cons.103. n.6. vers. secundo, Zabarel. cons.136. n.4. Card. Tusch. d. concl. 885. n.23.*

5 Verùm contra nostrum Axioma obstat difficilis *tex. in l. si decem 54. in princip. ff. locati*, vbi dispositio concepta super maiori summa non verificatur in minori; nec satisfacit communis intellectus *Bart. in d. l. 1. §. si stipulanti*, quem sequuntur *Anton. Gom. tom.2. var. vbi de contractib. cap. 9. n.4. Conan. comment. Iuris lib.7. cap. 11. num. 4. Emman. Costa lib. 1. select. cap.2. num. 1.* asserentis propterea ibi dispositionem conceptam verificari in minori, quia agitur de causa onerosa, in qua non procedit huiusmodi Axioma, sed tantùm in causa lucratiua, quia conuincitur ex *eadem l. si decem*, in secundo casu, vbi probatur maiorem summam prolatam à conductore verificari in minori per se.

6 Quare reiecto supradicto intellectu, considero dispositionem conceptam super maiori summa, non verificari in minori, nisi appareat verisimiliter disponentem intendisse quamcunque summam contentam sub maiori. Cùm igitur primo casu *d. l. si decem* maior summa proferatur à petente, scilicet à domino rei locatæ, ideo non videtur consentire in minori summa, quia est ei præiudiciale: attamen secundo casu maior summa profertur à promittente, scilicet conductore, & ideo in minori consensisse videtur, nam verisimiliter præsumitur conductorem, qui in maiori summa consensit, à fortiori consentire in minori, si intelligeret locatorem minus velle locare, quia per hoc fit melior conditio ipsius. Sensus verò *d. §. stipulanti*, ex quo probatur huiusmodi Axioma (omissis variis intellectibus, de quibus *Menchac. de success. creat. §. 10. num. 141.*) potest verificari legendo illum continuatiuè ad *vers. nisi stipulatori*, suprà proximè præcedentem; & ita loquitur casu quo diuersitas promittentis maiorem, vel minorem summam incontinenti placuit interroganti, & ita ex eo quod fuit sequuta complacentia stipulatoris in diuersitate summæ promissæ, propter quam valet stipulatio in minori summa.

SVMMARIVM.

1 *Superfluitas euitanda est in omni interpretatione, & dispositione.*
2 *Superflua omnia sunt reprobata.*
3 *Actibus superfluis non debemus vti.*
4 *Iuris communis correctio potiùs admittitur, quàm quod verba sint superflua.*
5 *Verba potiùs improprianda sunt, quàm quod sint superflua.*
6 *Bis aliquid in legibus, & statutis ponitur, ad euitandam malitiosam, & sophisticam interpretationem.*
7 *Superfluitas potiùs toleratur, quàm quis damnum indebitè patiatur.*
8 *Superfluum dici non potest, quando explicitè & distinctè declaratur, quod implicitè erat dispositum.*
9 *Superfluitas admittitur, ne voluntas testatoris, vel disponentis tollatur.*
10 *Iniquitas vt euitetur, toleratur superfluitas.*

Superfluitas, Superfluum.
AXIOMA CCXVI.

SVPERFLVITAS euitanda est in omni interpretatione, & dispositione, vt per *Roland. à Valle cons.62. n.30. & seq. lib.3.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.7. lit. S, concl.895. n.36. Menoch. consil.81. n.32. Rot. decis.702. num.3. apud Farin. p.2. recent. & decis.75. n.8. ead. p.2.* dicit quod non est recedendum à natura rei, vt superfluitas euitetur, & *decis.357. n.1. ead. p.2.* censet quod superfluitas non debet admitti etiam in quacunque materia odiosa, & in dispensatione. 1

SVPERFLVA omnia sunt reprobata, *l.1. §. quibus, C. de nouo Cod. l. fin. C. qui admitti ad bonor. possess. & in proœm. Decretal.* ibi, *resecatis superfluis, Clem. exiui. §. quamuis*, vbi *Card. num. 210. de verbor. signif. Mandos. ad reg.1. Cancel. q.5. num.4. Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos.13. n.72. & glos.22. n.4.* 2

SVPERFLVIS actibus non debemus vti, *l. hac stipulatio. §. diui. ff. vt legator. nomine caueatur, Castren. cons.240. Subtiliter, prope fin. lib.2. Card. Tusch. d. lit. S, concl.894. num.6.* nec superfluis & impertinentibus allegationibus, *Castren. cons.201. Visis, & consideratis, col. pen. vers. quantum verò, lib.1. Card. Tusch. d. lit. S, concl.896. n.7.* nec cautionibus, *l. non cogendum. ff. de procuratorib. Castren. cons. 207. Visis omnibus. num. 3. col.2. vers. preterea, lib.1. Roman. cons.62. Florentina, col. 1. in fine*, illis enim non præsumitur quis velle vti, *Abb. cons.73. Circa primum. num.3. vers. preterea, lib. 2.* quia potiùs admittitur correctio Iuris communis, quàm quod verba sint superflua, *Crauet. cons. 92. num. 5.* quem refert *Card. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 38.* & potiùs improprianda sunt verba, quàm quod sint superflua, *Roland. cons.61. num.16. & cons.62. n.31. & seq. lib.3. Crauet. cons.294. n.3. & cons.714. Illustris. n.19.* 3 4 5

Primò limita, quia frequenter in legibus, & statutis semel dispositum etiam per verba inculcata idem importantia disponitur, & plus non operantur, nisi maiorem declarationem, *glos. verbo inculcatio, in l. lecta. ff. si certum pet. Cuman. cons.55. n.4. vers. quamuis, Castren. cons.75. Notandum. num. 2. vers. frequenter, lib.2.* & ideo dicunt *Felin. in cap. venerabili. num.1. notab. 3. de officio deleg. & Ias. in l. eum qui. §. ita te, & Titium. num.4. vers. sed aduerte. ff. de verb. obligat.* quod sæpe aliquid bis ponitur ad euitandam malitiosam, & sophisticam interpretationem, & sic ad maiorem expressionem, referunt *Cardin. Tusch. d. lit. S, conclus.895. num.49. Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos.6. n.32.* 6

Secundò limita, quia potiùs toleratur superfluitas, quàm quod quis damnum indebitè patiatur, *Crauet. cons.70. num.29. vers. imò potius, Cephal. cons.104. num.22. lib.1. Surd. decis.36. num.19. & 20. Card. Tusch. d. lit. S, concl.895. n.56. Gonzal. d. glos. 6. num.32.* 7

Tertiò limita, quando explicitè & distinctè declaratur, quod implicitè erat dispositum quia tunc dici non potest superfluum, *Ruin. cons. 89. num.17. vers. nec obstat, vol. 4. Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur. n.26. C. de reuocand. donat.* quos refert, & sequitur *Gonzal. d. glos. 6. n.33.* 8

Quartò

9 Quartò limita, quia superfluitas admittitur, ne voluntas testatoris, vel disponentis tollatur, *Crauet. cons. 25. num. 30. vers. ex præmissis*, vel ne fiat contra mentem disponentis, *idem Crauet. cons. 70. num. 29. vers. tertio*, prout illum refert *Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 54.*

10 Quintò limita, quia toleratur, vt euitetur iniquitas, *Crauet. cons. 70. num. 29. vers. secundò respondeo* & *in vers. quinto respondeo*, idem tenet, ne absurdum inducatur, refert *Card. Tusch. d. conclus. 895. num. 55. & 57.*

11 Sextò limita, quia potiùs admittitur superfluitas statuti, quàm quod statuentes voluerint aliquid illicitè, vel non permissum statuere, *Castren. cons. 258. Viso puncto, col. 1. in fine, vers. nec erit statutum, lib. 2. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 895. n. 61.*

SVMMARIVM.

1 *Tacens consentire videtur.*
2 *Intellige in fauorabilibus.*
3 *Limita in præiudicialibus.*
4 *Tacens consentire videtur in iudicialibus, etiam in sibi præiudicialibus.*
5 *Tacens habetur pro consentiente, etiam in damnosis fauore Reip. pupilli, & Ecclesiæ.*
6 *Ius quando resistit, tunc tacens consentire non videtur.*
7 *Tacens quando contradicendo actum impedire non potuisset, tunc consentire non censetur.*

Tacens.

AXIOMA CCXVII.

1 TACENS consentire videtur, *l. 2. §. voluntatem. ff. soluto matrim. l. qui tacet*, vbi *Dec. & Cagnol. ff. de regulis Iuris, l. 2. C. de acquir. possess. l. si fine, C. ad Velleian. l. si hypothecas, C. de remiss. pignor. cap. nonne, de præsumpt. cap. qui tacet 43.* vbi *Dyn. & Ioan. Andr. de regulis Iuris, lib. 6. Caball. in milleloq. 453. Corset. in sing. taciturnitas, Anton. Scapp. de iure non scripto, lib. 5. cap. 101. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 9. à num. 21. Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit. p. 2. concl. 5. num. 21. Menoch. consil. 246. num. 26. & cons. 259. n. 14. & cons. 237. num. 15. & cons. 304. n. 30. & cons. 967. num. 15. Mascard. de probat. concl. 1218. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 9. n. 20. Azor. Instit. moral. p. 1. lib. 1. cap. 4. in princip. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 92. n. 6. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1040.*

2 Intellige in fauorabilibus, *l. 1. §. pen. ff. nautæ, caupones, l. qui patitur. ff. mandati, l. si fideiussor, in fin. C. eod. tit. l. si vt proponis, C. de nupt. Costa in l. si ex cautione, fallent. 4. num. 2. Bald. cons. 299. Dicunt, num. 5, vers. item contractus, lib. 1. Clar. §. donatio, q. 14. num. 5. Cou. in rub. de testament. p. 3. num. 12. vers. verum si donatarius, Molin. de primogen. lib. 4. cap. 2. num. 76. Menoch. illustr. quæst. lib. 2. cap. 62. à num. 8. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 253. & 290. Mascard. de probat. concl. 1158. num. 25. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 42. num. 11. & 24. & lib. 6. præs. 99. num. 11. D. Barbos. in l. quæ dotis. num. 153. & 164. ff. soluto matrim. Sanchez de Matrim. lib. 1. disp. 5. n. 5. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 2. num. 1.* vbi *num. 2.* post *Calderin. cons. 223. in fine, vers. & per hoc respondetur*, aliàs *2. de præbend.* limitat vbicunque vltra consensum requiritur aliquid, quia tunc non sufficit tacitus consensus in fauorabilibus.

Limita primò in præiudicialibus, *l. inuitum. ff. de seruit. vrb. præd. l. in eo. §. pen. ff. de ritu nupt. Gemin. cons. 55. circa fin. vers. nec isto casu, Bald. d. cons. 299. num. 5. vers. item contractus, lib. 1. Alex. cons. 84. In causa, in fine, lib. 7. Cou. practic. cap. 15. vers. quintò deinde, Thom. de Thomasset. d. reg. 253. Fachin. controuers. Iuris lib. 8. cap. 64. Menoch. cons. 573. num. 12. Surd. decis. 302. num. 3. & cons. 349. num. 4. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 11. num. 11. & de empt. & vendit. cap. 33. num. 81. & seq. D. Barbos. in l. 2. §. vlt. à num. 6. ff. soluto matrim. & in d. l. quæ dotis. num. 153. & 164. ff. eod. Benedict. Ægid. in repet. l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. p. 1. cap. 9. num. 81. Stephan. Gratian. discept. forensium cap. 38. num. 20. & cap. 68. num. 16. Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 3. per totam, Mari. Antonin. d. lib. 1. resol. 59. casu 1. Sanchez d. disp. 5. num. 5.* etiamsi vltra taciturnitatem concurrat aliquis actus positiuus, secundùm *Mascard. concl. 1218. num. 51. Surd. decis. 32. num. 11. & decis. 264. num. 8.* contrà *Abb. in cap. non iniustè, col. pen. de procurator.* quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 3. num. 23.* 3

Sublimita in iudicialibus, in quibus tacens consentire censetur etiam in sibi præiudicialibus, *Tiraq. de iure maritis, glos. 7. num. 37. Surd. decis. 47. n. 9. D. Barbos. in l. diuortio. §. ob donationes. num. 14. ff. soluto matrim.* Vnde quod tacens, & non contradicens protestationi, quæ sibi fit, censeatur consentire etiam in damnosis, dicit *Roman. cons. 311. in casu, num. 2. & seq.* vbi *num. 4.* id extendit maximè in protestatione, quæ fit inter contrahentes ad diminuendum ius alterius. Hinc etiam tacens, & non contradicens negatiuæ positæ in iudicio, quod quis non impleuerit aliquid, ad quod obligatur, censetur fateri negatiuam, ex *Crauet. cons. 1. in fine, vers. secundo probatur*, quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 3. n. 17.* 4

Sublimita etiam fauore Reipublicæ, pupilli, & Ecclesiæ, quia tacens habetur pro consentiente etiam in damnosis, *Roman. d. cons. 311. num. 3.* Item & fauore piæ causæ, ex adductis per *Socin. cons. 291. Visis litteris. num. 10. lib. 2. Mandel. cons. 153. num. 10. Roman. d. cons. 311. num. 4. Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuil. 121.* 5

Secundò limita, quando ius resistit, quia tunc tacens consentire non videtur, *glos. in cap. plerumque 2. q. 7. Mascard. de probat. concl. 1153. n. 52.* 6

Tertiò limita, quando tacens contradicendo actum impedire non potuisset, quia tunc consentire non censetur, *l. Cauet. ff. de pignor. act. l. sæpe. §. cur autem. ff. de re iudic. glos. in l. sicut. §. non videtur. ff. quibus modis pignus, vel hypotheca, Menoch. cons. 120. num. 10. Surd. decis. 294. n. 13. & decis. 302. n. 2. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 33. num. 81. Stephanus Gratian. discept. forens. cap. 38. num. 21. & cap. 68. num. 16. Rot. decis. 513. num. 5. apud Farin. p. 1. recent.* Cùm aliàs in aliis casibus, quos tacens, si vellet, posset impedire, consentire videatur, *l. si fideiussor, C. mandati, Bart. in l. quæ dotis. num. 22.* vbi *D. Barbos. num. 160. ff. soluto matrim. Neguzant. de pignorib. memb. 4. p. 2. num. 152. Cou. d. cap. 15. n. 5. vers. tertio, Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 149. Mendoc. de pactis lib. 1. cap. 4. num. 37. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 99. n. 15. & cons. 58. n. 65. Mascard. concl. 1158. n. 47. Fachin. controuers. lib. 7. cap. 80. Surd. cons. 290. n. 22. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 16. num. 47. & 52.* 7

SVMMARIVM.

1 *Taciti, & expreßi idem est iudicium.*
2 *Intellige, quando tacitum includitur in natura expreßi.*
3 *Tacitum pro expresso habetur in vltimis voluntatibus.*
4 *Expressum plus operatur quàm tacitum, quando agitur de annullando actum.*
5 *Tacitum non operatur quantum expressum in prohibitis.*
6 *Taciti & coniecturati par est virtus cum expresso.*
7 *Tacitum non producit aliud tacitum.*
8 *Tacitum resultans ex expresso, cessat cessante expresso.*

Tacitum.

AXIOMA CCXVIII.

1 TACITI, & expreßi idem est iudicium, *l. cùm quid. ff. si certum petatur, l. si filiusfam. ff. eod. tit. l. vlt. ff. de legat. 2. l. item quia. ff. de pactis, l. vlt. C. qui bonis cedere possunt, Federic. de Senis conf. 100. Factum, in princip. Cou. in cap. quamuis pactum, de pact. lib. 6. p. 2. in init. num. 6. in med. Menchaq. controuers. illustr. cap. 33. num. 26. Menoch. conf. 108. num. 54. & conf. 183. num. 8. & 30. & conf. 461. num. 45. & de præsumpt. lib. 4. præs. 40. num. 8.* vbi intelligit, quando tacitum inest præcisè & simpliciter, secus si limitatè, *Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. q. 1. n. 3. cum seqq. & q. 13. num. 13. Escobar de ratiocin. cap. 7. num. 7. Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib. 3. q. 80. n. 30. Morl. in emporio Iuris, p. 1. tit. 8. q. 24. per totam, Vgolin. de officio, & potest. Episcopi, cap. 7. §. 2. num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 14. num. 64. Anton. à Sousa in relect. de censuris Bullæ in Cœna Domini, cap. 24. disp. 101. num. 2. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p. 3. cap. 7. n. 61. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 12. cap. 4. n. 5. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 7. cum duabus seqq.*

2 Intellige, quando tacitum includitur in natura expreßi, secus est si non sit de natura expreßi, nec inducatur sub expresso, secundùm *Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 57. num. 72.* Intellige etiam, quando vtrumque procedit ex potentia eiusdem causæ, vt declarauit *Rota decis. 608. n. 2. apud Farin. p. 2. recent.*

3 Amplia in vltimis voluntatibus, quia in illis tacitum pro expresso habetur, vt per *tex. in l. inter vestem. ff. de auro & arg. leg. & in l. in conditionibus primum locum. ff. de condit. & demonstrat.* resoluunt *Bart. in l. cùm quid, col. 2. num. 9. vers. & pro huius solutione. ff. si certum petatur,* & ibi *Bald. col. 3. vers. in glos. Angel. col. 2. num. 2. Fulgos. col. 2. num. 7. Salicet. col. 1. num. 3. Ludou. Roman. col. 3. in princip. num. 11. Socin. col. 4. num. 23. Corn. col. 2. n. 6. Dec. col. 5. n. 22. Ioan. Bolognet. n. 51.* & alij, quos refert *Rendina in promptuario recept. sent. tom. 1. tit. 100. n. 16.*

4 Primò limita, quando agitur de annullando actum, quia tunc plus operatur expressum quàm tacitum, *Alex. conf. 59. Attentis narratis. num. 15. vers. nec obstant, lib. 3. Hyppol. Rimin. Iun. conf. 164. Dubitatur. n. 15. lib. 2. Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 7. n. 35. & 36.* Sicut etiam vbi agitur de effectu exclusionis & priuationis, quia tunc par non est vittus taciti & expreßi, *Curt. Iun. in l. cùm quid. num. 15. vers. octauus casus. ff. si cert. pet. Menoch. d. lib. 4. præs. 40. num. 10.*

Secundò limita in prohibitis, in quibus tacitum non operatur quantum expressum, quia ex tacito non infertur consensus circa prohibita, *Castren. conf. 259. Circa primum, in princ. lib. 2. Crauet. consil. 200. num. 7.* vbi *num. 8.* subdit, quod tacitus consensus non est tantæ potentiæ, quantæ est expressus in iis, quæ sunt contra regulas Iuris communis, *Card. Tusch. d. lit. T, concl. 7. n. 39. & 41.* 5

TACITI & coniecturati par est virtus cum expresso, *Alex. conf. 109. Super prima. n. 17. vers. præterea in quæstione, prope fin. lib. 7. Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 7. n. 13.* 6

TACITVM non producit aliud tacitum, secundùm *Decian. conf. 49. num. 50. lib. 2. Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 10. per totam*; vnde euenit, vt si quis faciat actum, qui tacitè importat aditionem, illa aditio tacita non posit operari, quod censeatur renunciatum beneficio inuentarij, prout si aditio esset expressa; vt tenet *Cephal. conf. 139. num. 13. lib. 1.* quem referunt *Fanuc. in tract. de inuentar. in præf. 1. n. 16. circa finem, & Card. Tusch. d. lit. T, concl. 7. n. 26. & concl. 10. n. 7.* 7

TACITVM resultans ex expresso, cessat cessante expresso, *l. 3. §. fin. ff. de seruit. rustic. præd. Castren. conf. 106. Incipiendo. n. 3. lib. 2.* vbi declarat, vt procedat quando subest eadem ratio, vel quando tacitum per se stare non potest., aliàs secus, prout eum refert *Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 12. n. 1. & 2.* vbi numeris seqq. limitat, quando tacitum resultans ex expresso, est æquè principale, & quando diuersa ratio est inter expressum, & tacitum. 8

SVMMARIVM.

1 *Tempus non est modus tollendæ, nec inducendæ obligationis.*
2 *Legis tempus qui non obseruat, non dicitur formam legis obseruare.*
3 *Tempore eodem vbi aliquid fit, non datur prius, nec posterius.*
4 *Temporalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum.*
5 *Tempore habili aliquid fieri, vel conferri in tempus habile, paria sunt.*

Tempus.

AXIOMA CCXIX.

TEMPVS non est modus tollendæ, nec inducendæ obligationis, *l. obligationum. §. placet. ff. de act. & oblig. §. at si ita stipuleris, Instit. de verb. obligat. glos. verbo ordinem, in cap. cùm ex officij 16. de præscript. Anton. Gom. vari. tom. 2. cap. 11. num. 21. Accac. Anton. in comment. ad l. 1. ff. de condit. & demonstrat. verbo cùm dies certus. num. 5. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 732. in 1. edit. aliàs resolut. 509. num. 2. in 2. edit. & decis. Curiæ Archiep. Neapol. 62. num. 4. part. 2. Menoch. conf. 748. num. 30.* 1

TEMPVS legis qui non obseruat, non dicitur formam legis obseruare, *l. obseruare. §. posthac. ff. de offic. Proconf. Rebuff. in tract. nominat. q. 14. n. 6. Gam. Lusit. decis. 337. n. 4. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo tempus. n. 1.* 2

TEMPORE eodem vbi aliquid fit, non datur prius, 3

prius, nec posterius, *l. quidam testamento. ff. de pecul. leg. Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 29. num. 18.*

4 TEMPORALIA ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum. Vide *suprà Axiom. 28.*

5 TEMPORE habili aliquid fieri, vel conferri in tempus habile, paria sunt. Vide *suprà Axiom. 174. num. 31.*

SVMMARIVM.

1 *Totum continet singulas partes, quia in integrali toto comprehenditur qualibet eius pars.*

2 *Intellige, quando illæ singulæ partes sunt indiuisæ.*

3 *Totum qui dicit, nihil excludit.*

Totum.

AXIOMA CCXX.

1 TOTVM continet singulas partes, quia in integrali toto comprehenditur qualibet eius pars, *l. 1. §. si stipulanti. ff. de verbor. oblig. l. si alij. ff. de vsufr. l. g. l. in eo quod plus 111. l. in toto 114. ff. de regul. Iuris, cap. plus 35. cap. in toto 80. eod. tit. lib. 6. Bald. cons. 153. Officiales, in princ. lib. 4. Federic. de Senis cons. 159. in fine, vers. item non obstat,* vbi quod petens totum, si feratur absolutoria à toto, censetur etiam lata quoad singulas partes, *Con. vari. lib. 1. cap. 2. num. 5. cum seqq. & cap. vlt. num. 7. Alphan. collectan. 82. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 9. num. 4. Menoch. de arbitr. lib. 2. cap. 47. num. 6. Card. Tusch. practic. concl. tom. 8. lit. T. concl. 336. per totam, Rot. decis. 144. num. 3. apud Farin. p. 2. recent.*

2 Intellige, quando illæ singulæ partes sunt indiuisæ, secus verò quando illud totum constituens in partes diuisas est distinctum, & diuisum, vt *citato Feder. de Senis d. cons. 159. num. 3.* declarat *Card. Tusch. d. concl. 336. num. 6.*

3 TOTVM qui dicit, nihil excludit. Vide *suprà Axiom. 168. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Turpitudinem, vel dolum suum allegans non auditur.*

2 *Filius allegans turpitudinem patris non auditur.*

3 *Hæres non potest allegare turpitudinem defuncti, cuius est hæres.*

4 *Iudici dicenti se protulisse sententiam pecunia corruptum non creditur.*

5 *Turpitudinem suam allegare vnicuique licet, vbi agitur de periculo animæ.*

6 *Turpitudinem suam allegare licet, vbi quis tractat de damno vitando contra alterum tractantem de lucro captando.*

7 *Reus potest vti exceptionibus contrariis temporibus successiuis.*

8 *Turpitudinem suam potest quis allegare contra socium participem.*

9 *Turpitudinem suam potest quis allegare, vbi est per partem confessata, detecta, vel probata.*

10 *Turpitudinem suam potest quis allegare in criminalibus se defendendo.*

11 *Turpitudinem suam per modum retorquitionis in ciuilibus potest quis allegare.*

12 *Hospes turpiùs eiicitur quàm non admittitur.*

Turpitudo.

AXIOMA CCXXI.

TVRPITVDINEM, vel dolum suum allegans non auditur, *l. mercenalem, C. de condict. ob turpem causam, l. transactione, C. de transactionib. l. si pignoribus,* vbi *glos. C. de seruo commun. manum. l. cum profitearis, C. de reuocand. donat. cap. inter dilectos, de donat.* Exornant latè *Signorol. de Hemod. cons. 180. Si quæratur, Socin. cons. 264. num. 8. lib. 2. Rum. cons. 194. num. 11. & 12. lib. 1. Cranet. in quæst. de indemnitate mul. num. 33. & cons. 106. num. 12. Rot. Lucen. decis. 14. num. 31. Bernard. reg. 24. vers. quinto, Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 18. num. 20. & 24. cum seq. & in tract. cessante causa limit. 2. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 32. Sarmien. lib. 3. select. cap. 13. num. 5. & 11. Decian. cons. 18. num. 189. lib. 1. Menoch. cons. 89. num. 32. Paulus. Fusc. lit. A, sing. 32. Ias. in l. iusiurandum. §. procurator. num. 18. cum multis seqq. ff. de iureiur. Alciat. in l. transactione 30. num. 4. cum seqq. C. de transactionib. Felin. in cap. tertio loco, à num. 6. de præsumpt. Ioan. Garc. reg. 477. Surd. decis. 196. num. 6. & decis. 309. num. 16. Cardos. in praxi iudicum, & Aduocat. verbo allegatio. num. 5. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali. §. 3. num. 12. Mart. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resol. 11. num. 75. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. T, conclus. 404. per totam, Rot. decis. 665. num. 12. apud Farin. p. 1. recent.* 1

Amplia, vt filius non audiatur allegans turpitudinem patris, *Castren. cons. 48. in fine, lib. 2. Cranet. cons. 125. num. 6.* vbi idem dicit de successore etiam singulari respectu sui auctoris, quia non auditur quis super eo, quod facit auctorem allegantis incidere in feloniam, vt resoluit *idem Cranet. cons. 507. num. 9.* quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 404. num. 13.* 2

Sic etiam nec hæres potest allegare turpitudinem defuncti, cuius est hæres, *Bald. cons. 135. Pater Casanas, circa med. vers. quia hæres, lib. 1. Signorol. de Hemod. cons. 110. num. 4. & cons. 122. in fine,* extendit, vt nec possit allegare impotentiam defuncti, cuius est hæres, allegans, quia sapit turpitudinem, *& cons. 257. in fin.* pariter extendit, vt nec possit successor hæredis allegare turpitudinem defuncti, dicendo illum fuisse vsurarium, *& cons. 120. Quidam Placentinus, in fine,* vbi declarat, quod licèt hæres non possit allegare turpitudinem defuncti agendo, bene potest tamen excipiendo. 3

Amplia etiam in Iudice, qui si dicat se protulisse sententiam pecunia corruptum, sibi non creditur, *Angel. cons. 309. num. 5. vers. hoc etiam probatur,* quem refert *Cardin. Tusc. d. lit. T, concl 404. num. 33.* vbi *num. 32.* post *Angel. cons. 309. Factum est tale. num. 5.* subdit, ideo testem deponentem extra iudicium, se deposuisse falsum in iudicio, non probare, nec propterea eius probationem tolli. 4

Limita tamen primò, vbi agitur de periculo animæ, quia tunc vnicuique licitum est allegare turpitudinem suam, siue agendo, siue excipiendo, *Anchar. cons. 212. Ego Angelus,* vbi hoc dicit in causa matrimoniali *Cranet. cons. 466. num. 19.* vbi idem ait, si allegetur turpitudo defuncti hæredis pro salute animæ defuncti, quia admittitur, *Franc. Molin.* 5

de ritu nuptiar. lib. 1. compar. 13. num. 15. vbi loquitur in causa separationis thori, Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 404. num. 59. & 60.

6 Secundò limita, vbi quis tractat de damno vitando contra alterum tractantem de lucro captando, iuxta ea, quæ resoluunt. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. num. 72. cum seq. Socin. cons. 264. num. 8. lib. 2. Bald cons. 114. Factum tale est, in fin. lib. 4. Anchar. cons. 330. in fine. Rimin. iun. cons. 62. num. 29. & seq. lib. 1.

7 Tertiò limita in Reo, quia potest vti exceptionibus contrariis temporibus successiuis, Decian. cons. 48. num. 35. lib. 2. quem refert Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 404. num. 61.

8 Quartò limita, vt contra socium participem turpitudinis possit quis turpitudinem suam allegare, Castren. cons. 353. in fine, lib. 1. Capol. cons. 57. Franciscus. num. 4. vers. & primò, Decian. cons. 48. num. 36. lib. 2. Cardin. Tusch. d. lit. T, concl. 404. num. 65. & 67.

9 Quintò limita, vbi turpitudo est per partem confessata, detecta, vel probata, seu declarata à Iudice, quia tunc potest allegari ab eo, qui commisit, Capol. d. cons. 57. num. 6. Ruin. cons. 194. in fin. lib. 1. Crauet. cons. 771. num. 4. Cardin. Tusch. d. lit. T, conclus. 404. num. 70. & seq.

10 Sextò limita in criminalibus, in quibus excipiendo, replicando, & se defendendo quilibet potest allegare turpitudinem suam, Capol. d. cons. 57. num. 4. vers. secundò respondetur, Cardin. Tusch. d. concl. 404. num. 68.

11 Septimò limita in iudicio ciuili, si per modum retorquutionis quis alleget turpitudinem suam, vt per Signorol. d. cons. 180. vers. secundo casu, vbi prope fin. idem dicit, si agatur ciuiliter excipiendo, vel ratione rei familiaris; subditque quod in iudicio ciuili misericorditer implorando possum allegare turpitudinem auctoris.

12 TVRPIVS eiicitur quàm non admittitur hospes, cap. quemadmodum. §. alioquin, de iureiur. glos. verbo ad inopiam, in cap. vestras, de donat. inter virum & vxorem, Alex. cons. 213. Ponderatis. num. 7. vers. accedit, quia turpiùs. lib. 6. Tiraq. de iure constituti. p. 3. limit. 7. num. 43. Menoch. cons. 90. num. 124. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 17. num. 41. & cons. 174. nu. 13. & cons. 175. num. 42. & cons. 371. num. 54. Bellet. disquisit. clericalium p. 1. tit. de disciplina clericali. §. 29. num. 7. Anton. Monach. Florent. decis. 24. num. 36. & Bononien. decis. 19. num. 33. Card. Seraphin. decis. 1483. num. 14. Card. Tusch. practic. concl. tom. 3. lit. F, concl. 12. num. 4. & tom. 8. lit. T, conclus. 403. Fauorabilior enim est causa conseruationis, quàm nouæ acquisitionis, Menoch. cons. 32. num. 37. Et faciliùs constitutum ius retinetur, quàm de nouo acquiratur, l. patre furioso. ff. de iis qui sunt sui, vel alieni iuris, Surd. decis. 40. num. 5.

SVMMARIVM.

1 *Verba sunt intelligenda non secundùm quod sonant, sed secundùm mentem, & intentionem proferentis.*

2 *Verba sunt signa, & testimonium mentis nostræ.*

3 *Verba debent inseruire intentioni, & non intentio verbis.*

4 *Verba sunt intelligenda, & interpretanda secundùm propriam significationem.*

5 *Verba debent intelligi quatenus propria eorum significatio patitur.*

6 *Verba sunt intelligenda secundùm materiam de qua loquuntur etiam contra propriam significationem, nisi materia subiecta aliud suadeat.*

7 *Verba debent intelligi secundùm communem vsum loquendi.*

8 *Verba debent intelligi secundùm subiectam materiam, & naturam actus, seu contractus.*

9 *Verba dubia impropriari debent, vt conueniant materiæ.*

10 *Verba debent intelligi cum effectu.*

11 *Verba debent aliquid operari, & non debent esse superflua.*

12 *Verbum quodcunque etiam minimum debet operari.*

13 *Verbum nullum in dispositione hominis debet esse superabundans, & sine ministerio operandi.*

14 *Verba debent aliquid operari etiam in odiosis, & pœnalibus.*

15 *Verba in priuilegiis non debent esse superflua.*

16 *Rescriptorũ verba non debent esse superflua.*

17 *Verba in statutis debent potiùs impropriari, vt operentur aliquid, quàm quod sint superflua, & sine effectu.*

18 *Verba in legibus interpretandis non debent esse superflua.*

19 *Testamentorum verba non debent esse superflua.*

20 *Iuramenti verba non debent esse superflua.*

21 *Attestationum verba non debent esse superflua.*

22 *Verba potiùs ad impropriam significationem trahi debent, quàm vt sint superflua.*

23 *Dispensationis verba non debent esse superflua.*

24 *Superfluitas in quibus casibus admittatur, ostenditur.*

25 *Verba dubia in potiori significatu sunt accipienda, & secundùm sensum grammaticalem.*

26 *Verba dubia, quæ habent varium significatum, debent intelligi in eo significatu, qui est aptior.*

27 *Verba in dubio sunt interpretanda naturaliter, propriè, & verè, non autem accidentaliter, ciuiliter, & fictè.*

28 *Verba improprianturur quando natura rei illis repugnat, & vt bonus quis dicatur, vt sustineatur libellus, & ad tollendam contrarietatem, ne tertio præiudicetur, seu ad euitandum absurdum.*

29 *Verba sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid.*

30 *Verba dubia debent intelligi secundùm naturam rei, cui adiiciuntur.*

31 *Verba debent intelligi per prius, & non per posterius.*

32 *Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis coniecturam.*

33 *Verba vbi non conueniunt, dispositio non habet locum.*

34 *Verbo quod quis non expressit, mente non videtur cogitasse.*

35 *Verba dubia contra proferentem sunt interpretanda.*

36 *Verba generalia generaliter sunt intelligenda.*

37 *Amplia etiam in pœnalibus, odiosis, & correctoriis.*

38 *Verba quantumuis generalia debent restringi ad rationem & causam, propter quam fuerunt prolata.*

39 *Verba generalia restringuntur ad vitandum absurdum.*

40 *Verba generalia restringuntur secundùm subiectam materiam.*

41 *Verba generalia restringuntur ad habilia.*

42 *Ius tertij ne tollatur, restringuntur verba generalia.*

43 *Actus ne pereat, restringuntur verba generalia.*

44 *Verba generalia restringuntur, & limitantur secundùm naturam, & potestatem loquentis, & non vltra.*

45 *Verba generalia quandoque restringuntur ex verisimilitudine.*

46 *Verbis subtiliter non est dialecticandum.*

47 *Verba non sufficiunt, vbi opus est facto.*

48 *Verba præcedentia declarant sequentia, & è conuerso.*

49 *Verba geminata magis operantur.*

Verba.

AXIOMA CCXXII.

1 VERBA sunt intelligenda non secundùm quod sonant, sed secundùm mentem, & intentionem proferentis, *l. non omnis, in princip. ff. si certum petat. l. 3. §. si quis hoc interdicto. ff. de itiner. actiuque priu. & l. scire oportet. §. aliud. ff. de excusat. tut. l. non aliter 69. ff. de legat. 3. l. sed Celsus. §. 1.* vbi *glos. verb. sequendum. ff. de contrahen. empt. cap. intelligentia, & cap. propterea, de verbor. signif. Cosm. in Prag. sanct. tit. de electione, verb. mens, pag. mihi 141. Oldrad. cons. 9. num. 3. & seq.* vbi, quòd quando verba attenduntur secundùm corticem, sumi debent, prout sonant; *Nauar. in manual. cap. 23. num. 38. Tiraquel. in l. si vnquam, verbo libertis. num 48. C. de reuocand. donat. Surd. cons. 431. num. 35. Card. Tusch. practic. concl. tom. 8. lit. V, concl. 93. à principio, Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glos. 48. num. 55. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæst. 85. num. 50.*

2 VERBA sunt signa, & testimonium mentis nostræ, & demonstrant voluntatem animi, *l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de supellect. leg. l. scire. ff. de tutor. & curat. l. 1. §. Diuus. ff. ad seq. Cornel. de Sicar. glos. magistra, verb. animus, in l. Fulcinius. §. quid sit lectitare. ff. quibus ex caus. in possess. ead. l. reprehendenda, C. de instit. & substit. l. generaliter, in 1. notab. C. de non num. pecun.* Exornant *Tiraq. in l. si vnquam, verbo liberis. num. 15. & 18. C. de reuocand. donat. Alutrad. de coniectur. ment. defunct. lib. 1. cap. 1. Menoch. controuers. illustr. cap. 58. num. 7. Perez ad tit. 9. vers. aut dictum, lib. 8. Ordinam. pag. 216. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. cap. 4. Mascard. de probat. concl. 1415. num. 24. cum seqq. Menoch. de arbitrariis. lib. 1. quæst. 7. num. 75. & de præsumpt. lib. 3. præs. 1. num. 39. & cons. 1. num. 262. Surd. de aliment. tit. 2 quæst. 2. num. 1. & cons. 179. num. 62. Flamin. Paris. de resignat. beneficior. lib. 1. quæst. 13. num. 29. Brunor. à Sole in glos. communibus, verbo homo 4. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 4. num. 9. Farinac. in praxi criminal. p. 5. quæst. 126. num. 158. & fragmentor. crimin. p. 1. lit. A, num. 229. Rot. apud eundem, decis. 130. num. 3. p. 1. recent.*

VERBA debent inseruire intentioni, non intentio verbis, *l. non aliter. ff. de legat. 3. l. 3. §. conditio. §. de adim. leg. & cap. sedulò. 38. dist. cap. secundò requiris, de appell. cap. intelligentia, de verbor. signif. Tiraq. in l. si vnquam, verb. libertis, à num. 47. C. de reuocand. donat. & de retract. lig. §. 32. glos. 1. num. 34. & 35. Simon de Prat. de interpret. vlt. volunt. lib. 2. dub. 2. solut. 1. à num. 280. iuncto num. 215. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 3. num. 9. Brunor. à Sole in locis commun. verb. verba, num. 20.* Ratio est, quia verba pendent à mente, non autem mens à verbis, vt inquit *Menoch. cons. 97. num. 44.* & verba se habent vt corpus, & superficies, at verò ratio, & mens vt spiritus, & anima, secundùm *Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glos. 48. num. 56.* 3

VERBA sunt intelligenda, & interpretanda secundùm propriam significationem, quia non est ab illa recedendum, *l. non aliter. ff. de legat. 3. Crauet. cons. 20. num. 9. & cons. 105. num. 2. & cons. 149. num. 7. & cons. 227. num. 11. & seq. & cons. 239. num. 3. & 4. Paris. cons. 12. n. 6. lib. 4.* vbi ampliat, etiam si agatur de præiudicio tertij, *Dec. cons. 113. num. 6. Surd. cons. 140. num. 63. & seq.* vbi ampliat procedere etiam in materia odiosa, quando non præiudicatur tertio, nec iurisdictioni ordinariæ, *& cons. 288. num. 27. Decian. cons. 17. num. 45. lib. 1. & cons. 30. num. 22. lib. 3. Sot. reg. 8. Brunor. à Sole in loc. commun. verb. verba, num. 1. Cardos. in prax. Iudic. eodem verbo. num. 6. Melch. Phæb. Lusitan. decis. 77. num. 14. tom. 1. Cardin. Tusch. d. tom. 8. lit. V, concl. 91. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. cap. 15. num. 10.* Vnde prouenit, quod vulgò dicitur, verba debere intelligi quatenus propria eorum significatio patitur, *l. cum lege. ff. de testam. l. 1. §. quod autem. ff. de aleator. cap. ad audientiam 12. de decim. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 18. num. 35. D. Barb. in l. quia tale. num. 37. ff. solut. matrim. Rot. decis. 352. num. 1. apud Farinac. p. 1. recent.* 4 5

Limita, quia verba sunt intelligenda secundùm materiam de qua loquuntur, etiam contra propriam significationem, *Gemin. cons. 121. num. 3. vers. & facit, Alex. cons. 86. colum. 2. vers. nec obstat, & vers. & si dicatur, Cardin. Tusch. d. lit. V, concl. 91. num. 26.* nam verba non intelliguntur secundùm propriam significationem, quando subiecta materia aliud suadet, vt si Papa reseruet beneficia ad collationem Episcopi pertinentia, licèt verbum *pertinere* ex propria significatione, importet proprietatem, tamen intelligitur de quibus Episcopus est in possessione, propter subiectam materiam conferendi, quæ attenditur quando habet possessionem, ex *Calder. cons. 244. aliàs cons. 23. de præbend.* 6

VERBA debent intelligi secundùm communem vsum loquendi, *l. librorum. §. quod tamen,* vbi *Bart. ff. de legat. 3. l. Labeo. ff. de supellect. legat. l. cùm de lanionis. §. item, vers. optimum ergo. ff. de fundo instruct. l. cùm autem, C. de donat. ant. nupt. Cardin. Mantic. de coniect.* 7

coniéct. vlt. volunt. lib. 3. tit. 8. num. 1. Surd. conf. 313. num. 87. & conf. 454. num. 19. Anton. à Sousa in relectione de censur. Bullæ in Cœna Domini cap. 2. num. 4. & cap. 6. disput. 39. num. 3. & cap. 7. num. 5. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 11. num. 63. gloss. 13. num. 62. & secundùm consuetudinem regionis, vt per *Steph. Grattianum discept. Florent. cap. 78. num. 29.* vulgaris enim appellatio pro lege habetur, ex *Gonzal. d. gloss. 11. n. 69.*

8 VERBA debent intelligi secundùm subiectam materiam, & naturam actus, seu contractus, *l. cùm pater. §. donatum. ff. de legat. 2. l. si vno*, & ibi *Bart. ff. locati. l. sed & si possess. 11. §. item si iurauero. ff. de iureiuran. l. fin. C. de non numer. pecun. l. cùm manu fata, in fin. ff. de contrah. empt. l. damni infecti, in principio. ff. de damn. infecto, l. fluminum. §. hac stipulatio. ff. eod. tit. l. Proculus. ff. de vsufructu, l. si stipulatus. ff. de vsuris. l. vbi ita donatur. ff. de donat. caus. mort. l. insulam. ff. de præscript. verb. l. si olei, C. locati, cap. constitutus de religios. dom. cap. solitæ de maiorit. & obedien. Corn. conf. 239. num. 5. lib. 1. & conf. 138. num. 3. lib. 3. Beroi. conf. 106. num. 24. lib. 1. Alexand. conf. 129. Puto de iure, lib. 2. & conf. 37. Viso num. 5. lib. 3. Euerar. in topic. legalib. loco 46. Mascard. de probat. concl. 1131. num. 20. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 104. num. 28. Brunor. à Sole in loc. commun. verb. verba, num. 19. Cardos. in praxi Iudic. & Aduocat. eodem verb. num. 4. Surd. decis. 2. num. 13. & decis. 43. num. 16. & de aliment. tit. 1. quæst. 42. num. 24. & tit. 5. quæst. 1. num. 26. Pichar. in disput. de mora. num. 127. Cald. Pereira de extin. emphyt. cap. 1. num. 35. Gonzal. ad Regul. 8. Cancell. gloss. 48. num. 53. 54. & 58. Cardin. Seraph. decis. 121. num. 11. & decis. 398. num. 7. & decis. 541. num. 6. Cardin. Tusc. d. tom. 8. lit. V, conclus. 95. Flores de Mena variar. quæst. lib. 1. quæst. 24. num. 33.* vbi dixit, quod verba quantumuis præcisa restringuntur secundùm subiectam materiam. *Rot. decis. 398. num. 4. apud Farin. to. p. 1. recent.*

9 Amplia, in tantum verba dubia debere interpretari secundùm subiectam materiam, & naturam actus, vt etiam possint impropriari, si opus sit, imò debeant, vt conueniant materiæ, de qua agitur. *§. nunc autem admonendis*, vbi *gloss. verb. dederint. Instit. quibus alienar. lic. vel non, Corn. d. conf. 138. num. 3. lib. 3. & conf. 96. num 2. lib. 4. Paris. conf. 78. num. 20. lib. 3. Beroi. conf. 69. num. 8. lib. 1.* quos refert *Cardin. Tusch. d. lit. V. concl. 95. num. 15.*

10 VERBA debent intelligi cum effectu, *l. 1. §. hac verba. ff. quod quisque iur. l. penul. § docere. ff. ne quis eum, l. quoties. ff. qui satisdar. cogan. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. l. si Barzatorem, C. de fideiuss. cap. qualiter*, vbi *gloss. vlt. de pact. cap. relatum, de cleric. non resident. cap. si à Iudice, de appell. lib. 6. Becc. conf. 6. num. 2. & conf. 105. num. 3. vol. 1. Federic. de Sen. conf. 10. Casus talis, in fine, Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 304. Surd. conf. 3. num. 25. & conf. 179. num. 49. Ignat. decl. Villar. in Sylua responsor. respons. 1. num. 25. Vgolin. de offic. Episc. cap. 36. §. 1. num. 2. Franc. Galet. in margar. casuum Conscien. verb. verba, Anton. à Souza in relect. de censur. Bullæ in Cœna Domini, cap. 4. disp. 26. num. 2. & cap. 11. num. 6. & cap. 12. disput. 63. num. 2. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiepisc. Neapol. decis. 41. num. 3. p. 2. Card. in prax. Iud. verb. verbum, num. 5. Cardin. Tusch. d. lit. V, concl. 90. Octau. Glorit. resp. 1. p. 1. num. 181.*

11 VERBA debent aliquid operari, & non debent esse superflua, *l. 3. in princ. ff. de iureiurand. l. si quando 109. de legat. 1. l. fin. ff. ne quid in loco publ. cap. si Papa, in fin. de priuileg. lib. 6. cap. si à Iudice, de appell. eod. lib. Felin. in cap. qualiter, & quando, il 1. num. 25. de accusat. Alex. conf. 214. Ponderatis. num. 10. & seq. lib. 6.* vbi ait, quod sufficit, quod operentur in aliquo, vel possint operari quoquomodo, *Castren. conf. 193. in fin. lib. 2. Ruin. conf. 79 num 8. lib. 2.* vbi extendunt tam in verbis specialibus, quàm in generalibus, & vniuersalibus, *Crauet. conf. 23. num. 5. Tiraquel de retract. conuen. §. 1. gloss. 2. num. 24. & 45 & de iure constit. p. 3. limit. 30. num 36. Burg. de Pace conf. 25. num. 11. Mascar. de probat. concl. 595. Bertazol. de clausul. instrument. clausul. 21. gloss. 14. num. 10. & in repetitione l. si quis maior, C. de transact. num. 241. Surd. decis 64. num. 19. & conf. 127. num. 9. & conf 218. num. 15. & conf. 270. num. 10. Pichard. ad § quod si fugerit. num. 15. Instit. de empt. Gutier. practicar. lib. 3. quæst. 15. num. 39. Cald. Pereira de renouat. emphyt. quæst. 11. num. 14. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. §. 7. proœmiali. nu. 127. Stephan. Gratian. Marchiæ, decis. 47. num. 17. & decis. 106. num. 19. Benedic. Ægid. in repetitione l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. p. 1. cap. 8. n. 2. Card. Tusch. practic. concl. tom. 7. lit. S, concl. 895. & tom. 8. lit. V, concl. 85.* Ac proinde ita verba debent intelligi, ne maneant sine effectu, *l. si stipulatus fuero. ff. de verbor. oblig. Menoch. conf. 122. num. 48. & conf. 373. num. 8. Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 16. num. 60. cum seqq.* nam verborum substantia, & effectus, non sonus attendi debet, *l. insulam. ff. de præscript. verb. cap. in tantum, de Simon. Pinell. in rubr. de rescind. vendit. p. 2. cap. 1. num. 3. in fin. Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 16. num. 22. & decis. 303. num. 5. & conf. 3. num. 26. cum seqq. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 8. num. 134. Marius Anton. variar. resolut. lib. 1. resol. 1. num. 7.*

Amplia primò, vt quodcunque verbum etiam minimum debeat operari, *Roland. à Valle conf. 1. nu. 122. & 123. & conf. 1. num. 14. cum seqq. & num. 33. lib. 3. Angel. Aret. conf. 10. Viso dicto. num. 11. & seq. Alex. conf. 216. Nec arguendi. num. 25. in fin. lib. 2. Crauet. conf. 294. num. 3. Becc. conf. 21. num. 25. Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 7. & lit. V, concl. 85. num. 4. & 35.* Quod quidem verum est etiam in minima syllaba, vt tradunt *Roland. à Valle d. conf. 61. num. 19. lib. 3. Becc. d. conf. 21. num. 25. Cardin. Tusch. d. lit. V, concl. 85. num. 5.* 12

Secundò amplia etiam in dispositione hominis, quia nullum verbum debet in ea esse superabundans, & sine ministerio operandi, *Alex. conf. 12. Viso themate. num. 11. lib. 2. & conf. 118. In casu. num. 6. vers. tertiò probatur, lib. 5. & conf. 9. num. 2. lib. 7. Roman. conf. 180. Si admittimus. num. 4. in fin. vers. secundò principaliter, Roland. à Valle conf. 55. num. 45. lib. 3. Card. Tusch. d. lit. S, conf. 895. num. 25. & lit. V, concl. 85. n. 6.* 13

Tertiò amplia in odiosis & pœnalibus, *Crauet. conf. 294. num. 3. in princ. Becc. d. conf. 21. num. 25. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 10. & 13. & d. lit. V, concl. 85. num. 23.* 14

Quartò amplia in priuilegiis, *Roman. conf. 180. num. 5.* vbi *postilla in verb. priuilegiis, Crauet. conf. 84. nu. 12. Roland. conf. 61. num. 17. lib. 3. Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 12. & d. lit. V, concl. 85. num. 15.* 15

Quintò amplia in rescriptis, *Roland. d. conf. 61. num. 17. lib. 3. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 15. & d. lit. V, concl. 85. num. 18.* 16

Sextò amplia in statutis, quia in illis verba potiùs sunt impropianda, vt operentur aliquid, quàm quod sint superflua, & sine effectu, *Soci. Iun. conf. 6. num. 5. & 6. lib. 1. Roland. à Valle conf. 61. num. 16. lib. 3. & conf. 62. num. 30. cum seqq. eodem lib. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 18. & d. lit. V, concl. 85. n. 32.* 17

Septimò amplia in legibus interpretandis, *Roman. conf. 295. Donatio patris, colum. 2. vers. præterea, Castren. conf. 164. In præsenti, col. 2. vers. & si dicatur, lib. 2. Crauet. conf. 84 num. 12. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 16. & d. lit. V, concl. 85. num. 29.* 18

Octauò amplia in testamentis, *Roman. conf. 180. num.* 19

num.5. Castren. cons. 222. Super primo, in princ. lib. 2. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 28.

20 Nonò amplia in iuramento, *Roman. d. cons.* 180. *nu. 5. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 29. & d. lit. V, concl. 85. num. 21.*

21 Decimò amplia in attestationibus, *Roman. cons.* 180. *num. 5.* vbi *apostilla in verb. attestationibus, Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 17. & d. lit. V, concl. 95. num. 24.*

22 Vndecimò amplia, in tantùm verum esse, verba debere aliquid operari, vt potiùs impropriari, & ad impropriam significationem trahi debeant, quàm vt sint superflua, *l. si tam angusti,* vbi *Angel. ff. de seruitut. l. si tibi,* vbi *Bart. & Port. ff. si cert. petat. cap. si sententia, ff. de sentent. excommun. lib. 6. Roland. d. cons. 61. num. 16. lib. 3. & cons. 62. num. 31. & seq. eod. lib. Crauet. cons. 294. num. 3. & cons. 714. num. 19. Brunor. à Sole in loc. commun. verb. verba 3. & 13. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 1. num. 39. & decis. 195. num. 1. Cald. Pereir. de extin. emphyt. cap. 7. num. 33. Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 30.*

23 Duodecimò amplia in dispensatione, *Crauet. cons. 227. num. 15. Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 895. num. 21. Rot. dec. 352. num. 2. apud Farinac. p. 1. recent.*

24 Limita multis modis, vt per *Crauet. cons. 70. num.* 29. vbi, quando quis indebitè damnum pateretur, vel illicitum sequeretur, aut absurdum, vel contra mentem disponentis fieret, tunc potiùs admittitur superfluitas, *& cons. 86. nu. 11.* quando causa demonstrationis ponuntur, non vt aliquid operentur, *Beroi. cons. 134. num. 18. cum seqq. lib. 2.* vbi quando induceretur repugnantia dispositioni Iuris in præiudicium tertij, quia tunc potiùs admittitur superfluitas verborum, *Surd. cons. 112. num. 15. & 16.* vbi, quando contra mentem disponentis operarentur, potiùs toleratur superfluitas, *Alex. cons. 33. Viso themate, num. 5. lib. 1.* vbi quando resultaret intellectus, vel effectus contrarius Iuri communi, quia tunc potiùs admittitur abundantia verborum, *Tiraq. de retract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 28. Ruin. cons. 136. nu. 10. lib. 3. Crauet. cons. 25. num. 31. Roland. à Valle cons. 56. num. 29. lib. 3.* vbi omnes, quando verba continent illud idem, quod tacitè inerat eo modo, quia nihil operantur, sed sunt ad maiorem specificationem.

25 VERBA dubia in potiori significatu sunt accipienda, & secundùm sensum grammaticalem, *l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vectigal. l. 1. §. si is, qui nauem, ff. de exercit. action. §. quod Ius quidem ciuile, Inst. de iur. nat. gent. & ciu. cap. penult. de sentent. excommunic. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 5. tit. 1. num. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 39. nu. 8. cum seqq. Barthol. Peret. ad extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand. num. 15. pag. mihi 92. Anton. à Sousa in relect. de censur. Bulla in Cæna Domini, cap. 2. num. 4. Card. Tusch. d. tom. 8. lit. V, concl. 101. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. cap. 14. num. 24. Benedic. Ægid. in l. ex hoc iure, ff. de inst. & iur. p. 1. cap. 10. num. 17.*

26 VERBA dubia, quæ habent varium significatum, debent intelligi in eo significatu, qui est aptior, *l. quoties idem sermo, ff. de reg. Iur. Roman. cons. 350. In casu, num. 22. vers. nunc ergo,* vbi *num. 23.* extendit idem in sensu magis verisimili, refert *Card. Tusch. d. tom. 8. lit. V, concl. 98.*

27 VERBA in dubio sunt interpretanda naturaliter, propriè, & verè, non autem accidentaliter, ciuiliter, & fictè, *l. fideicommissum, ff. de condit. & demonstr. l. ex ea parte, §. in insulam, ff. de verbor. obligat. l. si quis ita, §. fin. ff. de legat. 2. l. final. C. de his qui ven. ætat. impetrau. Calderin. cons. 376. aliàs cons. 47. de testam.* quod duplicatur *cons. 466. aliàs 1. qui filij sint legit. Roland. à Valle cons. 100. num. 35. & seq. lib. 2. Tiraq. de iur. marit. glos. 7. num. 14. de iur. primogen. quæst. 1. num. 10. & quæst. 34. num. 17. & quæst. 40. num. 134. & in tract. le mort p. 3. decl. 1. num. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 81. num. 19. & cons. 97. num. 86. Surd. decis. 303. num. 1. & cons. 90. num. 24. Cald. Pereira de nominat. emphyt. quæst. 15. num. 12. col. 2. in fin. Cardos. in prax. Iudic. verb. verbum. num. 6. Franc. Galet. in margarit. casuum Consc. verb. verba, Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 4. num. 15. Galin. de verb. signif. lib. 2. cap. 21. num. 8. & lib. 3. cap. 19. num. 2. Roland. à Valle cons. 68. nu. 8. lib. 1.* vbi, quod in contractibus debent verè, & non fictè intelligi, *& cons. 79. num. 15. lib. 3.* vbi extendit in sententia, *Decian. cons. 17. num. 44. lib. 1. Crauet. cons. 149. num. 7.* vbi, quod in omni materia à verbis, & propria significatione non receditur, *& cons. 271. num. 3.* vbi extendit in statutis, *Marius Anton. variar. resolut. lib. 1. resol. 4. num. 9. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 9. num. 31. Cardin. Tusch. d. tom. 8. lit. V, concl. 102. per totam.*

Limita multis modis, vt per *Crauet. cons. 6. num.* 28
41. vbi loquitur in defensione Rei in criminalibus, *Roland. à Valle cons. 68. num. 43. lib. 1.* vbi, quando natura rei repugnat verbis, quia tunc impropriantur; *& cons. 53. num. 17. eod. lib. 2.* vbi, quod verba impropriantur, vt sustineatur libellus, *Decian. cons. 11. num. 59. lib. 1.* vbi, quod ad tollendam contrarietatem fit impropriatio, *& cons. 23. num. 72. lib. 1. & cons. 124. num. 68. lib. 13.* vbi, quod impropriantur verba, ne tertio præiudicetur, vel tollatur ius tertij; *& cons. 103. num. 36. lib. 2.* vbi extendit ad euitandum absurdum.

VERBA in dubio sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid, *l. hoc legatum, in fin. ff. de legat. 3. l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. obligat. Ruin. cons. 56. in fin. lib. 2. Cardin. Tusch. d. tom. 8. lit. V, concl. 92. per totam.* Limita tamen, nisi verba redderentur superflua simpliciter sumpta, quia tunc secundùm quid operari debent, *Bald. in l. liberti, libertaque, num. 28. C. de oper. libert. Sim. de Prætiis de interpret. vltim. volunt. lib. 4. interp. 2. dub. 2. num. 7. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 10. tit. 1. num. 2. & tit. 2. n. 25.* 29

VERBA dubia debent intelligi secundùm naturam rei, cui adiiciuntur, *Oldrad. cons. 243. num. 2. vers. sed iis non obstantibus, Alex. cons. 60. In causa, & lite, in fin. lib. 7. Gemin. cons. 29. num. 3. in fine,* vbi quod verba generalia debent restringi secundùm naturam subiectæ materiæ, & in fine subdit, quod restringuntur ad modos proportionabiles materiæ idoneæ, in qua fit expressio, *& cons. 73. num. 10.* quod debent intelligi, vt conueniant rei & personæ, *Ruin. cons. 25. num. 19. & seq. lib. 1.* vbi quod verba quantuncunque generalia intelligenda sunt secundùm naturam sermonis, & rei, de qua partes loquuntur, *Alex. cons. 43. Visis, num. 25. & seq. lib. 4.* vbi quod imò in contractibus verba impropriantur, vt intelligantur secundùm naturam actus, qui celebratur, *Crauet. cons. 732. num. 23.* vbi quod in tantùm verba etiam vniuersalia restringuntur secundùm naturam rei, vt potiùs toleretur superfluitas, & quod nihil operentur, quàm quod contra naturam rei intelligantur. 30

VERBA debent intelligi per prius, per posterius, *l. hoc legatum, ff. de legat. 3. Cardin. Tusch. d. tom. 8. lit. V, concl. 92. num. 25. Ioseph. de Sessè Aragonia decis. 64. num. 86. tom. 1.* 31

VERBA clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis coniecturam, *l. licèt Imperator, ff. de legat. 1. Socin. cons. 13. num. 39. lib. 1. Roland. à Valle cons. 79. num. 55. lib. 3. Cardin. Tusch. d. tom. 8. lit. V,* 32

lit. V, concl. 108. *Cardin. Seraphin. decis.* 762. *num.* 1.

33 VERBA vbi non conueniunt, dispositio non habet locum, *l.* 4. §. *toties. ff. de damno infecto*, *l. quod constitutum. ff. de milit. testam. Bart. in d. l.* 4. §. *Prætor ait, Gemin. cons* 65. *in princip. num.* 2. latè *Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis. num.* 2. *C. de reuocand. donat.* vbi *num.* 5. *cum seqq.* intelligit in legibus statutis, & omni alia dispositione, *Cardin. Tusch. d. tom.* 8. *lit. V, concl.* 89. *à princ. Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 3. *resol.* 9. *num.* 4.

34 VERBO quod quis non expressit, mente non videtur cogitasse, *cap. cùm ordinem, de rescript. cap. tua, de sponsalib. Oldrad. cons.* 266. *num.* 10. *vers. quod verbo, Cardin. Tusch. d. tom.* 8. *lit. V, concl.* 89. *num.* 3.

35 VERBA dubia contra proferentem sunt interpretanda, *l. veteribus* 40. vbi *Bart. ff. de pactis*, *l. quicquid abstringenda. ff. de verb. obligat. l. labeo. ff. de contrah. empt. l. qui eum. §. fin. ff. de transact. Ias. in l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. ff. de verb. obligat.* vbi ponit sex limitationes, *Abb. cons.* 75. *col.* 3. *num.* 3. *& seq. lib.* 2. *Alex. cons.* 11. *Viso, in fin. lib.* 2. *& cons.* 12. *Viso themate. num.* 7. *eod. lib.* 2. *Menoch. cons.* 110. *num.* 36. *& cons.* 179. *num.* 19. *Surd. decis.* 322. *num.* 63. *& de aliment. tit.* 6. *quæst.* 1. *num.* 26. *Cardos. in praxi Iudicum, verb. verbum. num.* 9. *Cardin. Tusc. d. tom.* 8. *lit. V, concl.* 106. *Mendez à Castro in praxi Lusit. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 41. *Mari. Anton. vari. resolut. lib.* 2. *resolut.* 23. *num.* 19. *D. Barbos. in l. si quis intentione ambigua* 66. *num.* 28. *ff. de iudic. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 99. *cum seqq.* vbi dicit procedere in contractibus, non verò in iudiciis, subditque differentiæ rationem.

36 VERBA generalia generaliter sunt intelligenda, *l.* 1. §. *quod autem. ff. de aleator. l. in fraudem*, & ibi *Bald. ff. de testam. mil. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. l. si seruitus. ff. de seruit. vrb. præd. l. regula.* §. *vltim. ff. de Iuris, & facti ignor. l. fin. in fin. ff. de dotis promiss. l. si finita.* §. *de cæteris, ff. de damno infecto, l.* 1. §. *generaliter. ff. de legat. præstan. Afflict. decis.* 319. *num.* 3. *Tiraq. in l. si vnquam, in princip. num.* 118. *C. de reuocan. donat. Hered. de incompatib. benefic. p.* 1. *cap.* 14. *num.* 20. *Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg.* 131. *Burg. de Pace cons.* 17. *num.* 2. *Portoles in tract. de consortib. & fideicomm. legali, cap.* 6. *num.* 16. *Surd. decis.* 122. *num.* 1. *& cons.* 271. *num.* 28. *Valasc. cons.* 113. *num.* 21. *Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. p.* 2. *cap.* 6. *num.* 70. *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori eccles. decis.* 419. *num.* 1. *& decis.* 605. *num.* 2. *in* 1. *edit. aliàs resolut.* 356. *&* 529. *in* 2. *edit. & in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis.* 286. *num.* 5. *p.* 1. *Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib.* 3. *quæst.* 87. *num.* 16. *Cald. Pereira de potest. eligendi cap.* 16. *num.* 18. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 1. *resolut.* 42. *num.* 3. *Farinac. p.* 4. *cons.* 65. *in addit. lit. G, Card. Tusch. d. tom.* 8. *lit. V, concl.* 122. *n.* 1.

37 Amplia etiam in pœnalibus, odiosis, & correctoriis, vt per *Rum. cons.* 73. *num.* 19. *cum seqq. lib.* 3. *Cardin. Tusch. d. lit. V, conclus.* 122. *num.* 9. *cum seqq. Rot. decis.* 41. *num.* 19. *& seq. apud Farinac. p.* 1. *recent.*

38 Limita primò, quia verba quantumuis generalia debent restringi ad rationem & causam propter quam fuerunt prolata, & intelligenda sunt secundùm ea quæ præcedunt, *l. non est nouum. ff. de legib. l. hæres meus* §. 1. *ff. de legat.* 1. *l. si ex pluribus. ff. de solutionib. Abb. cons.* 114. *Attingendo. num.* 4. *lib.* 2. *Menoch. cons.* 496. *num.* 54. *Surd. cons.* 431. *num.* 12. *Card. Tusch. d. lit. V, concl.* 121. *num.* 44.

39 Limita secundò, vt verba generalia restringantur ad vitandum absurdum, *l. scire oportet.* §. *aliud. ff. de excusat. tutor. l.* 1. *ff. ne quid in loco publico, Castren. per tex. ibi in l. inter omnes. num.* 4. *vers. & nota. ff. qui satisd. cog. Cardin. Tusch. d. lit. V, conclus.* 130. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 2. *resolut.* 40. *num.* 11.

Limita tertiò, vt verba generalia restringantur 40 secundùm subiectam materiam, *l.* 3. §. *si quis heredi. ff. de statuliber. Gemin. cons.* 29. *num.* 3. *in fine, Ioan. de Imola cons.* 141. *Card. Tusch. d. lit. V, concl.* 132. *Rot. decis.* 542. *num.* 4. *apud Farin. p.* 1. *recent.*

Limita quartò, quia verba generalia restringuntur 41 ad habilia, *l. vt gradatim, in princip. ff. de muner. & honor. l.* 1. *in princip. C. de sacros. Eccles. Crauet. cons.* 256. *num.* 8. *Menoch. remed.* 4. *adipisc. num.* 755. *& remed.* 1. *retin. num.* 38. *Cald. Pereira de potestate eligendi, cap.* 1. *num.* 57. *Surd. decis.* 111. *num.* 2. *Cardin. Tusch. d. lit. V, concl.* 131. *Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib.* 3. *quæst.* 85. *num.* 61.

Limita quintò, quia verba generalia restrin- 42 guntur, ne tollatur ius tertij, *Oldrad. consil.* 268. *num.* 5. *vers. nunc ad rationes*, & ne quis damnum indebitè patiatur, *Anchar. cons.* 361. *Visa plena, in princip. Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 2. *resolut.* 40. *nu.* 12. *&* 19. & ne tollant gratiam habentem priorem datam, secundùm *Ægid. Bellem. cons.* 33. *num.* 15. *vers. prima responsio*, refert *Cardin. Tusch. d. lit. V, concl.* 128.

Limita sextò, quia verba generalia restringun- 43 tur, ne actus pereat, *Fulgos. cons.* 28. *in fine, Card. Tusch. d. lit. V. concl.* 134.

Limita septimò, quia verba generalia restrin- 44 guntur, & limitantur secundùm naturam & potestatem loquentis, & non vltra, *Oldrad. cons.* 159. *vers. circa tertium, Gemin. cons.* 67. *num.* 3. *& cons.* 77. *nu.* 2. *& cons.* 96. *num.* 7. *Anton. de Butr. cons.* 19. *num.* 5. *& seq. Cardin. Tusch. d. lit. V, concl.* 135. Et ex mente, & ratione, *idem Cardin. Tusch. d. lit. V, conclus.* 142. *per totam.*

Limita octauo, quia verba generalia quandoque 45 restringuntur ex verisimilitudine, *l. creditor.* §. *Lucius. ff. mandati, Oldrad. cons.* 159. *vers. circa tertium, Cardin. Tusch. d. lit. V, concl.* 142. *num.* 4. Vnde verba generalia non includere casus insolitos, de quibus non est verisimiliter cogitatum, tenet *Florus de Mena vari. lib.* 2. *quæst.* 24. *num.* 33.

VERBIS subtiliter non est dialecticandum, 46 *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 4. *Anton. Monach. Florent. decis.* 72. *n.* 27. quia subtilitas reprobatur, *l. si fideiussor.* §. *quædam ff. mandati, cap. dilecti, de iudic. Tiraq. de pœnis temper. causa* 12. *num.* 3. *Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg.* 288.

VERBA non sufficiunt, vbi opus est facto, *l. non* 47 *omnes.* §. *fin. ff. de re mil. l. peculium, in fin. princ. ff. de pecul. l. Iulianus.* §. *offerri. ff. de act. empti, l.* 1. §. *tulisse in fine. ff. ad Syllan. cap.* 1. *&* 2. *de sequest. possess. Bellacomb. tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 8. *tit.* 27. *de solutionib. num.* 16. *pag. mihi* 392. *Escob. de ratiocin. cap.* 15. *num.* 44. *Card. Tusch. tom.* 3. *lit. F, concl.* 21.

VERBA præcedentia declarant sequentia, & è 48 conuerso, *l. vtrum. ff. de petit. hæred. l. qui filiabus, in princip. & l. si seruum.* §. *fin. ff. de legat.* 1. *Castren. cons.* 347. *num.* 2. *vers. ad quartum, lib.* 2. *Surd. decis.* 288. *num.* 30. *cum seqq. Farin. in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 30. *num.* 115. *& cons.* 65. *num.* 110. *Mari. Antonin. vari. resol. lib.* 3. *resol.* 1. *num.* 60. *Cardin. Tusch. d. tom.* 8. *lit. V, concl.* 144. *num.* 21. Imò quod verba præcedentia magis declarent sequentia, quàm è conuerso dicunt, *Cephal. cons.* 156. *num.* 10. *& seq. & cons.* 351. *num.* 38. *Paris. cons.* 25. *num.* 118. *lib.* 1. Et quod verba sequentia declarent præcedentia, tradunt *Ioan. de Imola cons.* 85.

85. *in princip.* vbi quod declarant & limitant, *Signorol.conſ.37. Factum ſic proponitur. num. 7. circa fin. verſ.praeterea*, vbi quod ſequentia verba declarant præcedentia,& è contra, *Ægid. Bellem.conſ.39.num. 4.*vbi *num. 9.* ait, ſequentia declarare præcedentia, quando ſunt in eadem diſpoſitione & quando verba declaranda indigent declaratione, aliàs ſecus, latè *Roman.conſ.318. Præſens conſultatio. num. 5. verſ. tertiò*, vbi quod verba ſequentia præcedentibus præſtant euidentiſſimum intellectum, *Caſtren. conſ. 74. In cauſa mota, col.2. verſ.tertia regula lib.2.* vbi quod eſt regula, quod ex ſequentibus declaratur animus in præcedentibus.

49 VERBA geminata magis operantur, *l. Baliſta. ff.ad Trebell.Corn.conſ.187.In conſultatione.num.11.lib. 4.* latè *Barbat.* qui ponit multa exempla, *conſ. 37. in princip.lib.3. Alex.conſ.216.Nec arguendi.num.25.verſ. ſeptimò confirmantur, lib.2.Bertazol.de clauſul.inſtrum. clauſ.4.gloſ.2.Cardin.Tuſch. tom.4.lit.G,concl. 28. num. 2.& tom.8.lit.V,concl.158. per totam.*

SVMMARIVM.

1 *Veriſimile eſt id, quod proximum, & ſimile vero eſt.*
2 *Veriſimile vnum additum alteri, inducit legis præſumptionem.*
3 *Veriſimilitudo dicitur cognata naturæ,& habetur pro lege, & veritate, vt num.4.*
5 *Falſitatis imaginem habet non veriſimile.*
6 *Veriſimile quod non eſt, præſumitur falſum.*
7 *Veriſimile quod non eſt, nec dicendum, nec credendum.*
8 *Teſtes deponentes non veriſimilia, præſumuntur falſi.*

Veriſimile, Veriſimilitudo.

AXIOMA CCXXIII.

1 VERISIMILE eſt id, quod proximum, & ſimile vero eſt, *Bald. conſ. 61. Littera magnifici, lib. 3.* quem refert *Cardin. Tuſch. practic. concluſ.tom. 8. lit. V,concl. 161. num. 1.* & dicitur quod legibus, & Iure communi conuenit, & ei non contradicit, *Franc.Becc.conſ.101.num.47.Menoch.conſ.1. num.418. & conſ.380.num.7. & de arbitr. caſu 85. num. 5. Garc. Gironda de priuileg.ſeu exempt. explicat. num. 555.* & debet haberi pro probato, *Bald. conſ. 180. Mortuo, lib.5 Oldrad.conſ.13.Cùm quæſtio,in fine, Aretin. conſ.9. col.2.*

2 Imò vnum veriſimile additum alteri inducit legis præſumptionem, *Socin.conſ.149. num. 8. lib. 1. Rimin.Iun.conſ.217.num.34.& ſeq.lib.2.Becc.conſ.101. num 46. & conſ. 103. num. 11.* Et ideo qui arguit à veriſimili, dicitur arguere à ratione naturali, *Rimin.Iun.conſ.362.num.18.lib.4. deciſ. Pedamont. 170. num 8.& ſeq.*

3 Vnde veriſimilitudo dicitur cognata naturæ, *Oldrad.conſ.11.Cùm quæſtio,in fine, Bald. d. conſ. 180. lib.3.Crauet.conſ.18.& conſ. 61. in fin. num. 9. & conſ. 269.num.4.& conſ.363.num.16.* vbi *num. ſeq.* ſubdit, quod obtinet ſecundum locum primò mens,ſecundò veriſimilitudo, *Franc.Becc.conſ.101.num.46. Rimin.Iun.conſ.362.num. 18. Pedam. deciſ. 170. num. 8. & ſeq.*

4 Habetur pro lege, & veritate,ita vt habens veriſimile pro ſe dicatur habere caſum legis, *Rimin. Iun.d.conſ.362.num.18.Crauet.conſ.61.num.9. Cephal. conſ.287.Cùm Dominus.n.23.Fr.Becc.conſ.101.n.46.*

Et è contrà non veriſimile habet imaginem falſitatis, *Bald.in l.1.col. 3. C. de ſeruis fugit. Grammat. deciſ.28.in princip.Socin.conſ.149.num.8.lib.1. Crauet. d.conſ.61.num.9.* 5
Quia veriſimile quod non eſt,præſumitur falſum, *Tiraq.in l.ſi vnquam, in princip.num. 40.C.de reuocand donat.Menoch. conſ. 1. num. 258. & conſ.2.num.300.& conſ.28.num.25.& conſ. 188. num. 11.& conſ.199.num.12.& de arbitr.lib.2.caſu 85.Maſcard.de probat.concl.740.num.35.& concl.1364. num. 4. Surd.de aliment.tit.8.quæſt.12.num.24.* 6
Et ideo nec credendum, nec dicendum, ex *Rimin.Iun.conſ. 362. num.15.& 16.* imò nec attendi debet, *l. fin. in princ. ff.quod metus cau.cap.quia veriſimile, de præſumpt. Pariſ. conſ. 13. num. 9. vol. 3. & conſ. 8. num. 7. vol. 4.* 7
Quare teſtes deponentes non veriſimilia, præſumuntur falſi, *Dec.conſ.94.col. 2. in fin.* ſeu ſaltem de falſo ſuſpecti, *Abb.in d. cap. quia veriſimile, in fin.de præſumpt.Gramm.deciſ.103.num.78.Crauet. conſ. 171. num.6.* ac proinde illis,ex iuſta cauſa,minimè credendum, *Pariſ.conſ.107.num.70.lib.1. Curt. Iun.conſ. 17.num.6. Crauet. conſ. 134. num. 137. & conſ. 171. num.6.* 8

SVMMARIVM.

1 *Veritas ſæpius examinata magis eluceſcit.*
2 *Veritati ſemper adhærendum eſt, quia amicus Socrates, ſed magis amica veritas.*
3 *Iura ad hoc inuenta ſunt, vt verum à falſo, æquum ab iniquo diſcernatur.*
4 *Veritas præualet exiſtimationi, ſeu opinioni.*
5 *Veritas eſt baſis, fundamentum, ſeu mater iuſtitiæ.*

Veritas.

AXIOMA CCXXIV.

VERITAS ſæpius examinata magis eluceſcit, 1
cap.graue 36.quæſt.9.cap. inter dilectos, de fide inſtrument. Roland.conſ.6.num.2.vol.1. & conſ.66.num.1. vol.2.& conſ.13.num.1.vol.3.& conſ.24.num.1.& conſ. 50.num.1.eodem vol.3.Crauet.conſ.135. num. 18. Flamin.Pariſ.de reſignat.benefic. lib. 11. quæſt. 11. num. 3. Hieron.Giach.conſ.Syndicatus.num.265. cum ſeqq. Bobadil.in ſua polit.lib.1.cap.10.num.1.Fr.Didacus Murillo en la fundacion milagroſa de la capilla Angelica del Pilar,cap.5. in princ. pag. mihi 31. nam veritas diſputando inuenitur, *l.munerum.§.fin.ff. de muner. & honorib.Cardin. Tuſch. tom.1.lit.D, concl. 507.n.1.*

VERITATI ſemper adhærendum eſt, quia 2
amicus Socrates, ſed magis amica veritas, de quo plura tradit *Probus in addit. ad Ioann. Monach. in cap.nemo deinceps.num. 77. cum ſeqq.de elect. lib. 6. & Menoch. conſ. 112. num. 17.* Et ideo ſuper omnia amanda, & ſequenda, *l.ſi ita legatum. ff. de condit.& demonſt.Flamin. Pariſ. de confident. quæſt. 65. num.13. Cardin.Tuſch.pract.concl.tom.8.lit. V, concluſ. 165.* ac 3
etiam attendenda ſemper eſt, quia ad hoc inuenta ſunt Iura,vt verum à falſo, æquum ab iniquo diſcernatur, *l.1 ff.de iuſt.& iur.Butr.conſ.17.num.2. Flamin.Pariſ.d.tract.de confident.quæſt.46.num. 61. Card. Tuſch. d.lit. V, concluſ.166.*

VERITAS præualet exiſtimationi,ſeu opinioni, & plus valet, quod in veritate, quàm quod in opinione conſiſtit, *l.regula 9. §. qui ignorauit. ff. de Iur.& fact.ignorant.l.4.§.quoties.ff de manumiſſ.vindic. l.1.§. ſi pupillo*, ibi, *vt his plus ſit in veritate, quàm in exiſtimatione mentis. ff. pro emptor. §. ſi quis rem ſuam, Inſtit. de legat.Menoch. de præſumpt. lib. 1. quæſt. 31. num.4.*

num.4. Brunor. à Sole in loc. communib. verb. veritas. nu. 45. Mendez à Castro in prax. Lusitana, lib. 2. cap. 3. num. 19.

5 VERITAS est basis, fundamentum, seu mater iustitiæ, *Gig. cons. 2. num. 6. cum seqq. Bald. cons. 343. col. penult. lib. 1. Roland. cons. 47. num. 11. vol. 3. & cons. 88. num. 2. eodem volumine, & cons. 31. num. 34. & cons. 46. num. 3. vol. 4. Aloys. Ricc. in praxi rer. fori Ecclesiast. decis. 234. num. 6. in 2. edit.* ac proinde semper illa præualet, eique cedunt omnia, *Roland. cons. 11. num. 2. & 3. lib. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 31. num. 4.* & omnia vincit, *cap. veritate. 8. distinct. Roland. cons. 5. num. 19. & cons. 33. num. 41. lib. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Viam quam quisque sibi elegit, sequi debet.*
2 *Via vna electa, non potest ad aliam recurri.*
3 *Via quod vna prohibetur, non debet alia aliquo colore admitti.*
4 *Viam nemo videtur eligere per quam iudicium suum subuertatur.*
5 *Via est admittenda, per quam ad Ius commune reditur.*
6 *Dispositio, qua reuertimur ad Ius commune, fauorabilis est.*

Via.

AXIOMA CCXXV.

1 VIAM quam quisque sibi elegit, sequi debet, *l. si mulier. §. fin. ff. quod met. caus. cap. cùm omnes, circa fin. de constit. cap. quod semel, de regul. Iur. lib. 6. Surd. cons. 377. num. 3. Farinac. in prax. crimin. p. 6. quæst. 175. num. 199. Mar. Anton. variar. resolut. lib. 2. resolut. 17.*
2 *num. 8.* Et ideo via vna electa, non potest ad aliam recurri, vt per *Steph. Grat. Marchia decis. 4. n. 72.*

3 VIA quod vna prohibetur, non debet alia aliquo colore admitti, *l. nec per se, C. de hæred. instit. Ioseph. de Sesse Aragonia decis. 28. num. 11.*

4 VIAM nemo videtur eligere, per quam iudicium suum subuertatur, *l. 3. vers. nec credendus. ff. de milit. testam. l. quoties 13. ff. de reb. dub. l. quoties. ff. de verb. oblig. cap. Abbate, iunc. glos. verb. potiùs, de verb. signif.* cum aliis adductis per *Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 2. tit. 1. & Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 4. per totam.*

5 VIA est admittenda, per quam ad Ius commune reditur, *l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. cap. ab exordio. 35. dist. Rebuff. in prax. benefic. tit. differentia inter priuilegium. num. 6. Couar. lib. 3. variar. cap. 6. num. 4. Gutier. cons. 1. num. 37. Monet. de opt. canon. cap. 8. nu.*
6 *39.* vbi quod facilis est reditus ad Ius commune. Vnde dispositionem, qua reuertimur ad Ius commune, fauorabilem asserunt, *glos. verb. numerandum, in cap. statutum, de præbend. lib. 6. Alex. Raud. de success. Regni Portugal. respon. 2. num. 42. Anton. à Sousa in relec. de censur. Bulla in Cæna Domini, cap. 16. disp. 83. num. 6.*

Vincens.

AXIOMA CCXXVI.

1 VINCENS vincentem te, multo magis vincit te, *l. de accessionibus. ff. de diuers. & temporal. præscript. l. æquissimum. ff. ad Tertull. glos. verb. proximis, in auth. defuncto, C. ad Orfic. Soci. cons. 212. in prin. lib. 2.* vbi declarat per plures casus, *Roman. cons. 383. In proposito casu, vers. secundò principaliter, lib. 2. Castrem. cons. 22. col. penul. in princip. vers. eodem ergo modo, lib. 2. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 282. Euerard. in topic. legal. loco 67. Alex. Raudens. de success. Regni Portugall. respons. 2. num. 117. Surd. cons. 125. num. 14. & cons. 138. num. 18. & 19. & cons. 416. num. 2. & 25.* vbi declarat latè *Card. Tusch. practic. concl. tom. 8. lit. V, concl. 208. per totam.*

Intellige, quando ille, qui te vincit, & tu effectis eiusdem generis, rationis, & ordinis, vt declarat *Oldr. cons. 198. Circa primum, col. 2. num. 6. vers. ad brocardicum,* vbi pariter intelligit procedere, quando ego, qui vinco te, habeo causam à te, quia si vinco te, multo magis alium, quem tu vincis. Intellige etiam, vbi victus vincitur ex eodem Iure, non autem ex diuerso, vt fuit decisum *in Rot. apud Farinac. decis. 59. num. 2. in fin. p. 1. recent.* 2

Limita in diuerso casu, quia si vinco te ad capillos, tu vincis alium ad brachia, non vincam ad taxillos, vel brachia illum, quem tu vincis, *Bart. in l. Cornelius, col. 2. vers. venio ad vltimam. ff. qui potior. in pignore habeantur,* quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. V, concl. 208. num. 13.* vbi *num. 15.* post *Oldr. loco proximè cit.* limitat etiam in diuerso genere, diuersa ratione, & diuerso ordine; ac *num. 16.* post *Ang. cons. 252.* limitat quoque, quando non est eadem ratio exclusionis in omnibus. 3

An autem, & quando procedat huiusmodi Axioma in successionum, & aliorum actuum materia? Vide *Couar. lib. 1. variar. cap. 7. num. 3. vers. item aduersus, Molin. de primogen. lib. 3. cap. 5. num. 16. Gabr. commun. lib. 4. tit. de success. abintest. concl. 4. Philip. Port. lib. 3. reg. 27. Decian. cons. 13. num. 38. lib. 3 & cons. 58. num. 20. lib. 5. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 10. tit. 7. num. 6. Menoch. cons. 4. num. 33. & cons. 126. num. 25. & cons. 234. num. 16. Castil. lib. 3. quotidian. cap. 30. per totam.* 4

Vigilantes.

AXIOMA CCXXVII.

VIGILANTIBVS, & non dormientibus Iura subueniunt, *l. pupillus. ff. quæ in fraud. credit. l. non enim. ff. ex quib. caus. maior. l. veluti. ff. de eden. l. quod fortè. l. si finita. §. si quis metu. ff. de damn. infec. cap. nunciatum. 84. dist. Vital. de Camban. in tract. clausular. pag. mihi 36. num. 12. Surd. cons. 4. num. 11. Bobadil. in sua polit. lib. 3. cap. 4. num. 54. & num. 83. Ioseph. de Sesse Aragon. decis. 206. num. 19. & 44. Cardos. in praxi Iudic. verbo Ius, num. 12. Cæs. Argel. de contradict. legit. quæst. 2. num. 109.* Vnde pariter deceptis, non verò decipientibus Iura subuenire colligitur ex *tex. in l. 2. §. verba. ff. ad Velleian. l. si is qui minorem, C. si min. se maiorem dixer. cap. cùm vniuersorum, de rerum permut. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 88.* vbi subdit procedere, quando deceptio magna est, & considerabilis, *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 78. à princip.* 1

Vis.

AXIOMA CCXXVIII.

VIM vi repellere licet, *l. vt vim. ff. de iust. & iure, l. 1. & per tot. ff. de vi, & vi armat. l. scientiam. §. qui cùm aliter. ff. ad leg. Aquil. l. is, qui aggressorem, & l. si quis percussorem, C. ad leg. Corn. de sicar. cap. significasti, il 2. de homicid. cap. si verò, de sent.* 1

tent. excommun. cap. dilecto, eod. tit. lib.6. Exornant *Lap. allegat. 52. in princ. Bald. conf. 143. Super quæstione, nu.2. & 3. lib.2.* vbi declarat, *Barthol. Peret. ad extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienan. verb. infringere. num. 38. Thom. de Thomasset. in flor. legum. reg. 306.* vbi dicit procedere, quando vis vi repellitur ob necessariam defensionem sui corporis, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, *Bellet. disquis. clerical. p. 1. tit. de disciplina cleric. §. 5. num. 103. & tit. de fauore clericor. Canonis. §. 2. num. 2. Vgolin. de potest. Episc. cap. 29. §. 1. vers. secundò non polluitur, Cardin. Tusch. practic. concl. tom.8. lit. V, concl.213. per tot. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiepisc. Neapol. decis. 16. num. 10. p. 2. Anton. à Sousa in relect. de cens. in Bulla Cœnæ Domini, cap.12. disp.62. num.2. & cap.15. disp. 78. num.3. Aldrete in allegat. Iuris pro omnimoda Regularium exemp. p.2. cap.1. num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Vltima derogant prioribus.*
2 *Vltimus rei status inspiciendus est, & præcipuè in beneficialibus, vt n.3.*

Vltimum.

AXIOMA CCXXIX.

1 VLTIMA derogant prioribus de quo dixi *suprà Axiom.183.*

2 VLTIMVS rei status inspiciendus est in omni materia, *l. illud, C. de collat. l. si mater, C. ne de statu defunct. cap. cùm venissent, de institut. cap. consultationibus, de iurepatr. Gramm. decis.67. num.6. Mascar. de probat. concl.175. n.8. Parlador. lib. 2. rerum quotidian. cap.5. num.19. Menoch. de præsumpt. lib.3. præs.6. num.39. Mar. Anton. var. resol. lib.1. resol. 20. n.14. Rot. decis.457. n.2. apud Farinac. p.1. recent.*

3 Et præcipuè in beneficialibus, vt per *Benintend. decis.23. num.11. Dec. cons.126. num.3. Lambertin. de iurepatron. lib.3. q.7. princ. art.7. num.7. & lib.2. p.1. q.3. princ. art.21. num.1. Hieron. Gabr. cons.185. n.2. & 23. lib.2. Mascard. de probat. concl. 172. num.8. & conclus. 956. num. 6. Marc. Anton. Genuens. in pract. Archiep. Neapol. cap.100. vers. quod si, Mari. Antonin. d. lib.1. resol.55. num.6. Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos.5. §.2. num.14. & §.3. num.18. & glos.45. §.2. num.14. Anton. Monach. Bononien. decis. 36. num. 13. cum seq. Rot. decis.315. num.2. apud Farin. p.2. recent.* vbi quod vltimus status beneficij non prodest ex prouisione, quæ non habuit effectum, *ead. Rot. decis.374. num.9. p.1. recent.* nisi constet de contrario statu legitimo præcedente; tunc enim non attenditur vltimus status, nisi probetur legitimè præscriptus, vt censuit *ead. Rot. apud eund. Farin. decis.188. n.1. p.1. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Voluntas inanis est, nisi adsit potentia.*
2 *Velle quis non creditur, quod non potest.*
3 *Voluntas in mente retenta nihil operatur.*
4 *Voluntas facto magis quàm verbis declaratur.*
5 *Voluntas præferenda est verbis.*
6 *Voluntas ex coniecturis declaratur.*
7 *Voluntatis mutatio non præsumitur.*
8 *Voluntas coacta voluntas est.*
9 *Voluntas vltima deambulatoria est vsque ad mortem.*
10 *Voluntas morte extinguitur.*

Voluntas.

AXIOMA CCXXX.

VOLVNTAS inanis est, nisi adsit potentia, *l. nolle adire*, vbi *Alex. in princip. ff. de acquir. hæred. l. pater Seuerinam, in princip. ff. de condit. & demonstr.* Velle enim quis non creditur, quod non potest, *l. Lucius, §. Imperatores. ff. ad municip. l. si tibi, §. vnius. ff. de opt. leg. glos. in l. peto, in princip.* vbi *Bald. in fine princip. ff. de legat.2. cap. à nobis, de sent. excom. Surd. cons.431. n.41. Rot. decis.364. n.3. apud Farin. p.1. recent.* 1 2

VOLVNTAS in mente retenta nihil operatur, *l. si repetendi. ff. de condict. ob causam, Brunor à Sole in locis communib. verbo propositum, Rot. decis.354. n.6. apud Farin. p.1. recent.* 3

VOLVNTAS facto magis quàm verbis declaratur, *l. Paulus. ff. rem ratam haberi, l. reprehendenda, C. de institut. & substit. l. pro hærede. ff. de acquiren. hæred. Aym. cons.204. num.11. cum seqq. Menoch. cons.1. num.264. & cons.5. num.16. & cons.110. num.1. cum seqq. & cons. 158. num. 48. Mascard. de probationib. concl. 1415. num.34. Surd. decis.194. num.21. & cons. 371. num.65. Paulus Montan. de tutelis & curis, cap.33. num.535. Valasc. cons.169. num. 11. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap.22. n.20. Gonzal. ad reg.8. Cancel. §.4. proœm. num. 71. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib. 3. cap. 11. num. 9. Sigism. Scacc. de appellat. q.17. limit.2. num.23. cum seqq. Rot. decis.582. num.7. apud Farin. p. 1. recent. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 2. resol.11. num. 65.* vbi *num. 89.* post *Mascard. concl.45. num.5.* declarat procedere, quando factum est determinatum ad quid certum præsumendum, secus si est indeterminatum, & indifferens. Vnde voluntatem præferendam esse verbis, ait *Mendez à Castro d. lib.3. cap. 15. num. 11.* subdens regulari à mente, & *Surd. decis.7. n.12.* dicit quod ex coniecturis declaratur. 4 5 6

VOLVNTATIS mutatio non præsumitur, *l. cum quis. ff. de probationib. cap. scribam, de præsumpt. Menoch. cons.317. num.29. Brunor à Sole in locis communib. verbo voluntas 9. Pichard. ad princip. Instit. de adempt. legator. num.4. Surd. decis. 111. n. 9. & decis. 288. num.36. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.9. q.25. num.16. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap.3. num.41. & cap.10. n.54. & de empt. & vendit. cap.23. num.65. Stephanus Gratian. Marchia decis. 19. n.27. & decis. 43. num. 23. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis.92. num.3. in 1. edit. & resolut. 77. n.3. in 2. edit. Franc. Molin. de ritu nupt. lib.3. q.7. num.2. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 286. per totam.* Ex quibus autem coniecturis inducatur prioris voluntatis mutatio, vide *Rot. decis. 721. à num.8. p.2. recent.* 7

VOLVNTAS coacta voluntas est, *l. si mulier 21. §. si metu coactus. ff. quod metus causa, l. qui ita, in princip. ff. ad Trebell. cap. meritò 15. q. 1. Philosoph. lib. 3. Ethicor. cap.1. D. Thom. 1.2. q.6. art.8. Dec. in l. velle non creditur, sub num.6. ff. de regulis Iuris*, vbi declarat, quod hæc voluntas non potest dici spontanea, sed qualificata, *Nauar. in man. prælud.6. num.4. & 6. Cou. de sponsalib. p.1. cap. 4. §.1. à num.11. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 76. Emman. Figueira de Negreiros in introduct. vltimarum volunt. lib.1. cap. 10. num. 33. cum seqq. Card. Seraphin. Rota Romana* 8

decis.1350.num.9. Morl. in emporio Iuris. p.1. tit.2. in prælud. num.112. Cardin. Tusch. d. tom.8. lit. V, concl. 280. cum seq. Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib.3.q.98. num. 6.

9 VOLVNTAS vltima deambulatoria est vsque ad mortem, *l.4. ff. de adimend. legat. l.cùm hic status. §. ait oratio. ff. de donat. inter virum, & vxor. cap.cùm Martha, vers. cæterùm, de celebrat. Missar. Pinel. in rub. C. de rescind. vendit. p.1. cap.3. num.24. Menoch. cons.329. num.6. Gutier. de iuram. confirm. p.2. cap.1. à num.1. Pichard. ad §. posteriore, num.9. Instit. quibus modis testam. infirm. & ad princip. Instit. de adempt. legat. num. 9. & 23. Cardin. Seraphin. Rotæ decis. 296. num.4. Cardos. in praxi Iudicum, verbo testamentum, num.67.*

10 VOLVNTAS morte extinguitur, *l. 4. ff. locati, l. cùm hic status. §. fin. ff. de donat. inter virum, & vxor. cap. si gratiosè, de rescript. in 6. Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. mihi 56. n.5. Francisc. Molin. de ritu nuptiar. lib.3.q.14. num.7.*

SVMMARIVM.

1 *Vtile per inutile non vitiatur.*
2 *Intellige in separabilibus, & in iis quæ sunt diuisibilia.*
3 *Limita in connexis, & indiuiduis.*
4 *Declara, & num.5.*

Vtile.

AXIOMA CCXXXI.

1 VTILE per inutile non vitiatur, *l.1.§.item quæritur. ff. de aqua quotid. & æstiua, l. Pedius. ff. de recept. arbitr. l. qui testamento. ff. de excusat. tutor. l. eos 26.* vbi *glos. verbo de superfluo, C. de vsuris, cap. turbat. 37. dist. cap. vtile, & cap. non debet, de regulis Iuris, lib.6. Rot. decis.199. num.6. impressa per Pacificum post suum tract. de Saluiano interdicto*, vbi hoc firmat in speciebus & summis, *& decis. 647. n. 7. impressa per Farin. p.2. recent.*

2 Intellige in separabilibus, & in iis, quæ sunt diuisibilia, *l. certi condictio. §.1. ff. si certum pet. l.1.§. similiter, l.4. §. si is qui duplam. ff. de verb. obligat. d. l.3. §. Trebatius. ff. de aqua quotid. & æstiua, l.1. §. publicani. ff. de publican. & vectigal. l. sancimus 5. C. de donat. Gemin. cons. 97. in fine, vers. nec obstat, Bald. cons.475. Quidam Ioannes, num.10. vers. tres enim sunt casus, lib.1. Anchar. cons.215. num.5. & seq. vers. seprimò inducitur, Ægid. Bellam. cons.42. num.11. Alex. cons.38. Consideratis, col. fin. lib.2. Castrens. cons.89. n.1. vol.1. Roman. cons.66. num.1. Tiraq. de retractu lig. ad fin. tit. num. 74. & de retr. conuent. ad fin. num. 145. Mantu. dial.96. Cou. lib.2. var. cap. 16. num. 5. vers. non obstat, Sarmien. lib.3. selectar. cap.5. Molin. de primog. lib. 1. cap.21. num. 28. vers. vt tamen, Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. mihi 58. num.16. Cabed. diuers. Iuris argum. lib.2. cap.16. Surd. cons.380. n.52. & cons.428. num.20. cum seqq. Pereg. cons.29. num.14. lib.3. Vgolin. de officio Episcopi cap.41. §.1. num.2. Card. Seraphin. decis.483. num.8. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. tom.2. lib. 16. tit.36. nu.3. Card. Tusch. practic. conclus. tom.8. lit. V, concl. 373. à num.1. Castil. controuers. Iuris lib.1. de vsufructu cap.7. num.27. Christoph. de Pace in scholiis ad leges styli, l.200. num. 75. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resol.373. n.2. in 2. edit. Cald. Pereira quæst. forens. cons.33. num. 47. & de empt. & vendit. cap.32. num.36. Rot. decis. 649. num.4. apud Farin. p.2. recent.*

Limita in connexis, & indiuiduis, vt per *tex. in d. §. item quæritur, & in d. §. Trebatius, & in l. Græcè. §. illud. ff. de fideiussor.* tradunt *Lap. alleg. 81. num.5. Clar. in §. emphyteusis, q.6. num.2. Surd. de alim. tit.7. q.17. num. 27. & decis.7. num. 35. Cæs. Argel. de contradict. legitimo, q.10. nu.149. Cardin. Tusch. d. lit. V, concl.373. à num.41. Rot. decis. 631. n. 7. apud Farin. p.2. recent.* 3

Declara tamen pulchrè, vt per *Castren. cons.431. Si quæritur. num.2. lib.1.* vbi quod si vtile est connexum cum vtili, ita quod separari non possint, si vtile est de Iure communi, trahit ad se inutile de Iure speciali, & vincit sic, & è contrà; si verò æqualia sunt, præualet inutile, ex quo non potest valere pro parte. 4

Declara etiam plenè, vt per *Roman. cons.506. n.23.* vbi si persona inhabilis cum persona habili admittitur scienter ad actum indiuiduum perficiendum, prout ad iudicandum, & sententiam proferendam, actus est nullus in totum, *cap. cùm super, de offic. deleg.* si verò inhabilis ignoranter fuit admissus, quia agens habilis videtur agere omni meliori modo, actus sustinetur. Si verò actus est diuiduus, vt quia duo possunt separatim facere actum, licèt actus per se factus sit indiuiduus, prout si duo impetrant gratiam, quorum vnus est excommunicatus; item si duo tutores præstant pro pupillo auctoritatem, quorum vnus verus, alter falsus, tunc actus valet, refert *Cardin. Tusch. d. lit. V, conclus. 373. num. 45. & 46.* 5

TRACTA

TRACTATVS
DE
APPELLATIVA
VERBORVM VTRIVSQVE IVRIS SIGNIFICATIONE,

CIRCA IVDICIA, CONTRACTVS, Vltimas voluntates, & Delicta omnibus valdè vtilis, & necessarius;

Multis Sacræ Rotæ decisionibus, & quamplurium Doctorum tam veterum quàm recentiorum resolutionibus locupletatus:

AVCTORE

Angvstino Barbosa *I. V. D. Lusitano, Protonotario Apostolico.*

AVGV

AVGVSTINI BARBOSÆ, I.V.D. LVSITANI, PROTONOTARII APOSTOLICI,

TRACTATVS DE APPELLATIVA VERBORVM VTRIVSQVE IVRIS SIGNIFICATIONE.

SVMMARIVM.

1 *Abbatis appellatione venit Abbatissa, quia illa in administratione æquiparatur Abbati.*

2 *Abbatis nomine venit omnis Ordinarius Religiosorum Collegio præfectus.*

3 *Abbas quorum appellatione veniat, remissiuè.*

Abbas.

APPELLATIVVM PRIMVM.

1 ABBATIS appellatione venit Abbatissa, illa enim in administratione æquiparatur Abbati, *Bald. in cap. 1. in princip. col. 6. qui feudum dare pos. Cardin. cons. 17. circa princip. col. 2. Abb. in cap. 1. de ijs, quæ fiunt à Prælatis, & in cap. vlt. num. 5. de statu monach. Paul. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 2. n. 15. vers. in administratione, & lib. 2. cap. 18. num. 62. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 1. n. 73. & lib. 3. q. 11. num. 9. Flores de Mena vari. resolut. lib. 1. q. 10. n. 25.*

2 ABBATIS nomine venire solet omnis Ordinarius Religiosorum Collegio Præfectus, secundùm *Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 19. quæst. 10.*

ABBAS quorum appellatione veniat? ex professo disserit D. Ascan. Tamburin. Vallis vmbrosanæ Monachus, in suo nouissimo tract. de Iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam secularium quàm Regularium Episcopis inferiorum, *tom. 1. disp. 1. q. 3. cum tribus seqq.* 3

Abbatissa.

APPELL. II.

ABBATISSÆ appellatione venit omnis fœmina Sanctimonialium domicilio præfecta, vt per *Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 19. q. 10. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 871. num. 9.* 1

SVMMARIVM.

1 *Abbatia, seu monasterij appellatione non venit Prioratus in odiosis, & materia stricta, secus in fauorabilibus, vt n. 2.*

3 *Abbatia æquiparatur Episcopatibus.*

4 *Prioratus est principalis dignitas in Ecclesia Collegiata, seu Regulari, & in effectu est eadem dignitas cum Abbatia.*

Abbatia.

Appell. III.

1 Abbatiæ, seu monasterij appellatione non venit Prioratus, vt fuit tentum in *Rot. teste Caputaquen. decis.225. p.2.quem refert Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.2. q.1.n.67.* Ratio est, quia Abbatia est de maioribus dignitatibus, quæ sint in Ecclesia, & ob id speciali nota digna, *Lap. alleg. 84. num.11. Ludou. Gom. Episcop. Sarnen. de infirmis resi-*
2 *gnant. q.16.& de valor.q.3.* Æquiparatur enim Episcopatibus, ex *Rebuff. super concord. tit. de mandat. Apostol. §. statuimus ver.monasteria, Mandos.in reg. de benefic.vacan. per promot.q.3. n.8. Menoch.cons.52.nu. 133. Flamin.Paris.d.q.1. n.66. Ascan. Tamburin.de iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam Regularium quàm secularium Episcopis inferiorum,tom.1.disp. 13.q.1. n.18.*

3 Intellige in odiosis, & materia stricta, nam in fauorabilibus Abbatiæ appellatione comprehenditur Prioratus, quia in multis æquiparantur, sicut enim Abbatia dicitur beneficium ecclesiasticum, *Selu. de benefic. p.1.q.2. num.78. Hored. de incompatib. benefic. p.1. in præfat. num.7.* ita & Prioratus quoque beneficium dicitur, vt per *Clem.2. de rescript. tradit*
4 *Selu. d. q.2. num.87.* Et demùm Prioratus est principalis dignitas in Ecclesia Collegiata, seu Regulari, & habet quasi iurisdictionem Episcopalem, & in effectu est eadem dignitas cum Abbatia, *Hoied. d. p.1. cap.6. n.2. Mandos. in reg.3. Cancel. q.8. n.4. quos refert & sequitur Flamin. Paris. d. lib.2. quæst. 1. n.76. & 77.*

Acquisitio.

Appell. IV.

1 Acquisitionis appellatione quando adiecta sunt verba aliqua generalia, comprehenditur omnis acquisitionis species, quamuis impropria, putà successio abintestato, ita *Tiraq. de retractu lig. §.1. glos.9.num.171. Bursat. cons.36.num.5. & cons.37. num.3. Cephal. cons.52.num.18. Ruin.cons. 89. num.36. Becc.cons.41. Visis num.1.Surd.cons.513. n.72.Menoch.cons.1089. n.25. & 26.*

Summarium.

1 *Actionis appellatione continetur formata.*
2 *Exceptio non continetur appellatione actionis.*
3 *Aliud est actio, aliud exceptio.*
4 *Actionis appellatione vbi de illa fit mentio in statuto venit directa non vtilis.*

Actio.

Appell. V.

1 Actionis appellatione continetur formata, quæ possit in iudicio deduci & exerceri, vt per *Signorol. de Homod. consil. 217.num.6. Natt.cons. 102. Verissima num.1.vers. nam etiam, Cardin. Tusch. pract.conclus. tom.1.lit.A, concl.95.n.5.*

2 Actionis appellatione non continetur exceptio, *l. verbum oportebit, §. actionis. ff. de verbor. significat.* præsertim vbi actio est prohibita, *Achil.*
3 *de Grassis, decis. 5. de constitut. & decis. 6.* declarat quomodo prohibita actione nullitatis sit prohibita exceptio; Aliud enim est actio, aliud exceptio, *glos. verbo non continetur, in d. l. verbum oportebit,* & faciunt per me dicta, *Axiom.85. num.1.*

Actionis appellatione, vbi de illa fit mentio in statuto, venit directa, non verò vtilis, quæ 4
ex interpretatione oritur, *Bart. in 2. quæst. Pisanæ ciuitatis, in princip. num.4. vers. quarto hoc probatur,* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 101. num. 9.* nam quando verba possunt referri ad vnum, quod est fortiùs, & ad aliud minùs forte semper referuntur ad fortius, *Signorol. de Homod. cons. 68. num. 6.* Dispositio vero loquens de quacunque actione comprehendit etiam officium Iudicis, *Crauet. cons. 414. in princip.*

Summarium.

1 *Actorum appellatione continentur ea, quæ fiunt coram Iudice.*
2 *Scripturæ factæ de commissione Iudicis per notarium veniunt Actorum appellatione.*
3 *Sententia venit Actorum, vel processus appellatione.*
4 *Actorum appellatione ad effectum transportationis non veniunt ea, quæ fuerunt tantùm verbaliter, vel non citata parte producta.*

Acta.

Appell. VI.

Actorum appellatione continentur ea, quæ 1
fiunt coram Iudice, *glos. verbo acta in l. cum qui, ff. de in ius vocando, Bald. in l.2. vt lite pend. & in l. illud, col. 2. C. de sacros. Eccles. latè Roland. cons. 38. num. 10. cum seqq.* vbi *num.12.* ampliat sub hoc 2
appellatiuo contineri scripturas factas de commissione Iudicis per notarium.

Actorum, vel processus appellatione ve- 3
nit sententia, *cap.1. de sent. & re iudic. Bart.in l.actorum, in fine, ff. eod. tit. Boër. decis. 158. n.6. Ranchin. concl.464. p.1.*

Actorum appellatione ad effectum transpor- 4
tationis non veniunt ea, quæ fuerunt tantùm verbaliter producta, vt censuit *Rot. in Placentina deuolutionis 10. Maij 1601. coram Penia, & in Carpen. Eloraten. fideicommissi 15. Ianuarij 1608. coram Card. Lancellotto, & in Romana de Pinis 27. Ianuarij 1614. coram Cardin. Sacrato,* impressa per *Farin. decis.561. num. 10. p. 1. recentiorum;* prout etiam non veniunt ad prædictum effectum ea, quæ sunt producta parte non citata, vel non fuerunt exhibita in termino citationis, iuxta notata in *cap. chartæ, 3.q.9. Natt. cons. 194. num.15. Cassad. decis.1. in fine, de except. Sarnen. super reg. de annali q. 4. col. 3. vers. prædictis non obstantibus ibi, quinimò, Card. Mantic. decis. 32. num. 9. Rot. d. decis. 561. num. 11. part. 1. recent.*

Actus.

Appell. VII.

Actus appellatione venit validus, & non inualidus, iuxta ea quæ tradit *Rebuff. ad l. bones 89. vers. tertio perdit, ff. de verb. signif. pag. 389.* & quæ

quæ latè dixi *Axiom.12. num.17. & 18.* nam in dubio actum gerens præsumitur magis velle, vt ille valeat, quàm pereat, *l. 3. ff. de milit. testam. l. quoties, ff. de regulis Iuris, Cardin. Tusch. de coniect. vltim. voluntat. lib.2. tit.15. à n.2. Brunor. à Sole in locis communib. verbo actus 10. Menoch. de præsumpt. lib.1. præs. 6. num.5.*

2 Actvs appellatione in contractibus venit primus ex vulgari *reg. l. boues, §. hoc sermone, ff. de verb. signif.* tamen ex coniecturis à regula receditur, & non solùm venit primus actus, sed etiam secundus, vnde cùm quispiam fructus fundi vendidisset, & is binos produxerat singulis annis, licèt de primis fructibus venditio intelligatur, vbi tamen pretium æquiualens est ad duos, ex hac coniectura ab illa receditur regula, vt per *Tiraq. in d. §. hoc sermone, limit.12. à num.1. Decian. resp. 41. n.60. lib. 1.* quos refert & sequitur *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.3. q. 23. num.84.*

Aduocatus.

Appell. VIII.

1 Advocati appellatione largè sumpto vocabulo venit etiam procurator,& è contrà,ita *apostil. ad glos. rub. C. de procuratorib. vbi Ias. num.1. Bart. Bald. & Salicet. in l. 1. in fin. C. mandati, Cæs. Imbrian. de primo & secundo beneficio considerat. 5. n.113. Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto, cap.6. n.7. vers. alterius enim partis,& num.8. Carau. ritu 18. n.6. Mastril. Siciliæ decis.214. num. 4.* strictè verò, si accipiatur non valet argumentum ab aduocato ad procuratorem, vt dixi *in tract. de locis communib. argument. Iuris n.8.*

Æs.

Appell. IX.

1 Æris appellatione comprehenduntur ne dum pecunia tantùm, sed omnes facultates, patrimonium, ac bona omnia, vt tradit *Alciat. in proœm. rub. de verbor. significat. pag.2. & in l. cedere diem, §. æs alienum, ff. eod. tit.* & pro hoc facit quod notat *Bart. in l. licitatio, §. quod illicitè, col.1. de publ. & vectig.* quod promittens non offendere in ære, vel in persona, incidit in pœnam si parti furtum fecerit, refert *Bertazol. de clausul. instrum. clauf.4. glos.10. n.4. vbi claus.30. glos.7. num.22.* subdit appellatione æris venire qualemcunque pecuniam, etiam ex auro, & argento fabricatam, per *l. si quis in pignore, §. fin. ff. de pignorat. act.* quod etiam tradit *Rebuff. ad l. 159. in princip. ff. de verb. signifi. pag.551.*

Ætas.

Appell. X.

1 Ætatis legitimæ appellatione venit ætas naturalis & vera, id est, viginti quinque annorum, non verò ficta, quæ beneficio Principis est, id est, dispensata, ita per *l. fin. C. de ijs qui ven. ætatis impetr. tradunt. Calderin. cons.376.* aliàs *cons.47. de testam. in princip.* quod duplicatur *cons.466.* aliàs *cons. 1. qui filij sint legit. Alex. cons.2. in princip. lib.1. Rebuff. ad l.130. vers. legitima ætas, ff. de verb. signif. Menoch. cons. 266. n.31. Roland. à Valle, cons.100. n.35. lib.2. Card. Tusch. pract. conclus. tom.8. lit.V, concl.91. num.6. & concl.102. n.4.* Ratio est quia verba in dubio sunt interpretanda naturaliter, & verè, non autem accidentaliter, & ficte, vt dixi *Axiom 222. n.27.*

Ædes.

Appell. XI.

Ædivm appellatione vnumquodque ædificium comprehenditur, *l. qui ædes, in fine, ff. de incend. ruin. & naufr. glos. verbo desiderare, in l. inter fistularum, ff. de damno infecto, Bart. in l. 1. §. deinde, ff. de cloacis, Bertazol. de clausulis instrum. clauf. 19. glos.3. n.3. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. F, concl.30. n.1.* 1

Ædivm appellatione non continetur fundus, *Bald. cons.378.* Et sequitur aliquid, *in fine lib. 1.* vbi subdit quòd etiam appellatione veniunt horti coniuncti ipsis ædibus, non ex propria significatione ædium, sed ex quadam accessione extrinseca, refert *Card. Tusch. d. concl. 30. n.2. & 4.* 2

SVMMARIVM.

1 *Maritus & vxor veniunt affinium appellatione.*

2 *Affinium appellatione si vocentur à testatore veniunt cognati viri & vxoris.*

3 *Affines si vocentur à testatore, qui illos non habet intelligerentur vocati agnati, ne dispositio redderetur elusoria.*

4 *Affinitatis appellatione venit vera & naturalis, non verò ciuilis.*

Affines, Affinitas.

Appell. XII.

Affinivm appellatione veniunt maritus,& vxor, nam licèt illi non sint affines, sed caput affinitatis, vt notat *glos. in l. non facilè, §. affines, de gradib. & in l. affinitates, C. commun. de successión.* tamen comprehenduntur in statuto, vt *Bald. censuit in d. l. affinitatis*, licèt loquatur in statuto de compromissis, & sequitur *Paul. de Castro in l. 1. C. vnde vir & vxor, & Alex. ibi. Campeg. de dote p. vlt. q.97.* refert *Bertazol. de clausulis instrument. clauf.7. glos.12. n.5. vers. & idem est.* 1

Affinivm appellatione, si vocentur à testatore, veniunt cognati viri & vxoris, *Francan cap. si pater, col. vlt. de testament. lib.6. Laurent. de Palat. in tract. quòd stantibus masculis, n.164. Tiraq. de retractu lig. §.1. glos.9. n.20. & 21. Peregrin. de fideicom. art. 22. n.40. Sim. de Prettis de interpret. vltimar. volunt. fol.288. n.14. Fusar. de substitution. q.370. n.1.* vbi *n.2.* post *Tiraquel. Pereg. & Prettis* citatis locis, obseruat quòd testatores, & notarij intelligunt vocare consanguineos, cùm in Iure scripto, & apud bonos auctores, hoc modo accipiatur, vnde si testator non haberet affines intelligerentur vocati agnati, ne dispositio redderetur elusoria, *Sim. de Prettis d. tract. fol.288. n.20. Fusar. d. q.370. n.3.* 2 3

Affinitatis appellatione venit vera & naturalis, non verò ciuilis, *Roman. cons.82. in princip.* vbi dicit contrarium esse verum quando de mente constat, refert *Card. Thusc. tom.8. lit.V, concl. 102. num. 2.* 4

S 2 SVM

SVMMARIVM.

1 Agnatorum appellatione veniunt omnes per virilem sexum coniuncti.

2 Agnatorum appellat. propriè veniunt illi, qui linea recta à testatore descendunt, non verò transuersales.

3 Testator quando vocauerit agnationem filiorum suorum, tunc solùm descendentes veniunt non transuersales.

4 Fœmina in fideicommissis venit Agnatorum appellatione.

5 Limita quando fideicommissum esset relictum pro conseruatione Agnationis.

6 Filij in fideicommissis veniunt Agnatorum appellatione.

7 Agnati omnes dicuntur de domo testatoris.

8 Illegitimè nati non veniunt in statutis Agnatorum appellatione.

9 Agnatorum, vel consanguineorum, aut familiarium appellatione, quando vocantur à testatore ad fideicommissum, proximiores veniunt, & alij successiuo ordine dicuntur vocati.

10 Limita quando vocatio esset facta cum dict. vniuersali.

11 Agnatorum, seu familiæ appellat. vbi testator eos vocauit, veniunt & degentes in aliena prouincia.

12 Agnatorum, seu familiæ appellat. in fideicommisso eis relicto veniunt ingressi monasterium, si capax sit successionis.

13 Agnati proximioris, vel proximioris de familia appellat. in substitutionibus, quando plures extant in eodem gradu, veniunt omnes ad successionem.

Agnati.

Appell. XIII.

1 AGNATORVM appellatione veniunt omnes per virilem sexum coniunctos, *l. vlt. §. 1. in fin. ff. de gradib. l. 2. §. agnati, ff. de suis, & legitimis hæredibus principium institutis de legitima agnatorum successione, Curt. Iun. conf. 5. num. 22. Bald. conf. 469. Statuto cauetur, lib. 1. Simon de Prettis de interpret. vlt. volunt. lib. 3. dubit. 1. solut. 11. num. 10. Paris. conf. 22. num. 64. cum seqq. lib. 3. Decian. conf. 86. num. 28. & seq. lib. 3. Bertaz. de clausul. instrumentalib. claus. 6. glos. 9. Peregr. conf. 149. num. 22. lib. 5. Fusar. de substitut. quæst. 351. num. 40. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, conclus. 244. num. 2. vbi num.* subdit, quod generaliùs est nomen agnatorum, quàm nomen consanguineorum, quia consanguinei, sunt inter se sanguine cõnexi, agnati sunt per viriles sexus coniuncti, etiamsi non sint consanguinei, & *num. 4. post Fulgosium conf. 45. num. 2.* dicit, quod omnes agnati dicuntur & sunt cognati, sed non è conuerso; propriè enim omnes descendentes ex masculis dicuntur agnati, & omnes descendentes ex fœminis dicuntur cognati, vt obseruant *Bald. conf. 63. lib. 4. Alex. conf. 80. num. 7. lib. 1. Card. Tusch. d. conclus. 244. num. 31. & 32.* Et quod Agnati si in perpetuum vocentur, extendatur dispositio etiam vltrà decimum gradum, tradit *Bald. conf. 76. post med. vers. si verò dico suus agnatus, lib. 4.* quem refert *Card. Tusch. tom. 7. lit. S, concl. 923. n. 8.*

AGNATORVM appellatione propriè veniunt illi, qui linea recta à testatore descendunt, non verò transuersales, ita *Ruin. conf. 154. num. 10. lib. 2. Menoch. conf. 233. num. 15.* quos refert, & sequitur Rota in Bononien. fideicom. de Lambertinis 22. Iunij 1609. coram Patriarcha Manzanedo, impressa per *Farin. decis. 193. n. 10. p. 1. recent.* verùm quòd magis propriè transuersales dicantur agnati quàm descendentes ex communi vsu loquendi, scribunt *Anchar. conf. 152. num. 5. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 12. vers. sed in proposito*, maximè quando vocata esset familia, & agnatio agnoscunt, *Decian. conf. 86. num. 28. & seq. lib. 3. Menoch. conf. 424. Peregr. conf. 149. num. 6. & seq. lib. 5. quos refert Fusar. de substitut. quæst. 362. num. 4. & 5.* & ideò dum testator vocat agnationem suam, vel dicit substituo agnatos meos, censetur & transuersales vocasse, imò potiùs de eis intellexisse, cùm propriè descendentes non dicantur agnati, sed descendentes, vt resoluunt *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 88. num. 19. & conf. 424. num. 20. & seq. Card. Mantic. d. tit. 12. num. 12. vers. sed ego subsisto, Decian. conf. 86. num. 18. vers 3. lib. 3. Peregr. conf. 149. n. 10. lib. 5. Fusar. d. quæst. 362. n. 9.* 2

Quando verò testator vocauerit agnationem filiorum suorum, vt quando relicto fideicommisso filiis, vel descendentibus testator dixit nolle bona exire de agnatione ipsorum, tunc solùm descendentes venirent, non transuersales, vt tenent *Cephal. conf. 510. num. 22. cum seqq. Menoch. d. præsumpt. 88. num. 19. vers. secundus casus, Intrigli. de substitut. cent. 3. quæst. 83. num. 23. Fusar. d. quæst. 362. num. 10.* 3

AGNATORVM appellatione venit fœmina in fideicommissis, vt probat *text. in l. pronuntiatio, §. fin. ff. de verb. sign. & in l. voluntas, C. de fideicom.* resoluunt *Paris. conf. 34. num. 45 lib. 1. & conf. 51. num. 13. & conf. 58. num. 14. & num. 20. lib. 2. & conf. 47. num. 42. lib. 3. Socin. Iun. conf. 4. num. 10. lib. 1. Cephal. conf. 53. num. 85. Pratt. de interpret. vlt. volunt. fol. 253. nu. 66.* latè *Honded. conf. 75. num. 1. cum seqq. lib. 1. Peregr. conf. 23. nu. 10. lib. 3. & in tract. de fideicom. art. 22. num. 25. Fusar. de substitut. quæst. 363. num. 1.* 4

Quando verò fideicommissum est relictum pro conseruatione agnationis, quia tunc fœmina non est apta conseruare illam, non censebitur vocata, vt per *Curt. Iun. conf. 154. num. 12. & conf. 172. col. 2. Ruin. conf. 24. num. 4. & seq. & conf. 110. num. 14. lib. 2. Crauet. conf. 180. num. 1. & conf. 306. num. 5. Pratt. d. fol. 293. num. 67. Peregr. d. conf. 23. num. 10. cum seqq. lib. 3. & de fideicom. art. 22. num. 25. Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos. 1. num. 418. Fusar. d. quæst. 363. num. 2.* vbi *num. 3.* post *Crauet. loco proximè citato & Peregrin. d. conf. 23. num. 13.* subdit, quod etiam quando extaret statutum exclusiuum fœminarum propter masculos, tunc & fœminæ erunt exclusæ à masculis. Amica an veniat appellatione agnatorum in statuto deferente matri tertiam partem bonorum filij stantibus agnatis, vide per citatos à *Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 309. num. 26.* 5

AGNATORVM appellatione in fideicommissis veniunt etiam filij, vt censuit Rota in Romana fideicommissi de Palluzzellis 8. Iunij 1612. coram Patriarcha Manzanedo impres. per Farinac. *decis. 403. num. 2. p. 2. recent.* nam agnatio per filios conseruatur, 6

uatur, & per nepotes augetur, vt ait *Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos. 1. num. 59.*

7 AGNATI omnes dicuntur de domo testatoris, ideò si testator vocat omnes de domo sua, intelligitur de agnatione familiæ, ita *Anchar. cons. 152. Plures sunt, num. 4. & 5. Cardin. Tusch. d. lit. A, concl. 244. num. 7.* nam agnatio domus, & familiæ idem sunt, *Surd. cons. 67. num. 16.*

8 AGNATORVM appellatione in statutis non veniunt illegitimè nati, ita vt si in statuto fiat mentio de agnatis, intelligatur de legitimis, & naturalibus, vt per *Decian. cons. 471. num. 5. & 6. Pereg. de fideicom. art. 22. num. 81. Card. Mantic. decis. 319. num. 7.* vbi ait, quod agnatio per filios naturales tantùm non potest conseruari, *Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos. 3. num. 60.* vbi dicit, quod agnatio vltra legitimos, & naturales non protrahitur, & consequenter ab agnatione sunt exclusi bastardi, latè *Fusar. de substitut. quæst. 354.* In Hispania verò naturales dicuntur de agnatione patris ex particulari, & notoria illarum partium consuetudine eos admittente ad insignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris, vt referunt *Azeued. cons. 24. num. 27. & 29. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 15. num. 49.* citati à Rota in Pampilonen. Capellaniæ 4. Martij 1622. coram bonæ mem. Remboldo, impressa per Viuian. post suam praxim Iurispatron. *decis. 45. num. 5.*

9 AGNATORVM, vel consanguineorum, aut familiarium appellatione, quando vocantur à testatore ad fideicommissum, proximiores veniunt, & alij successiuo ordine dicuntur vocati, ita *glos. & Bart. per text. ibi in l. cùm ita, §. in fideicommisso, ff. de legat. 2. Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 4. num. 2. Cephal. cons. 387. num. 10. & seq. Pratt. de interpret. vlt. volunt. fol. 290. num. 28. Card. Mantic. d. lib. 8. tit. 12. num. 3. & 4. Decian. cons. 41. num. 66. cum seqq. lib. 1. & cons. 100. num. 15. lib. 3. Petra de fideicom. quæst. 8. num. 199. Peregr. in simili tract. art. 22. num. 64. & cons. 46. num. 16. 17. & 19. lib. 2. Magon. Florent. decis. 37. num. 20. & decis. 72. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 94. num. 6. Alex. Rauden. Pisana, decis. 22. num. 19. cum seqq. Crass. §. legatum, quæst. 41. num. 2. & §. fideicommissum, quæst. 16. num. 2. Surd. cons. 247. num. 7. & 8.*

10 Limita quando vocatio esset facta cum dictione vniuersali, vt si testator vocasset omnes agnatos, vel omnes de familia, vt tenet *Pereg. d. art. 22. num. 68.* vbi etiam idem dicit, quando testator reliquisset cuilibet ex agnatis, quia tunc omnibus agnatis tam proximioribus quàm remotioribus debebitur fideicommissum. Limita etiam non procedere quando testator specialiter aliquos, vt prædilectos nominauit, quia illi præferuntur aliis sub nomine collectiuo vocatis, qui etiam collectiuo nomine vocati non admittuntur, nisi extinctis omnibus, specialiter nominatis, *dicta l. cùm ita, §. in fideicommisso, Crasso d. §. fideicommissum, quæst. 16. num. 4.* Limita denique quando testator vocasset alicuius tertij agnatos, cognatos, familiam, descendentes, & similes, quia tunc censeretur vocasse simul tàm proximiores, quàm remotiores, nisi ex coniecturis colligi posset testatorem voluisse eos ordine successiuo vocare, licèt essent de aliena familia, ita *Succin. Sen. cons. 12. col. 3. lib. 3. & cons. 51. num. 30. lib. 4. Pratt. de interpret. vlt. volunt. fol. 290. num. 28. Peregr. de fideicom. art. 17. num. 39. & art. 22. num. 63.*

11 AGNATORVM, seu familiæ appellatione, vbi testator eos vocauit, veniunt & degentes in aliena prouincia, vt per Alciatum *cons. 638. in fin. Petra de fideicom. quæst. 11. num. 521.*

12 AGNATORVM, seu familiæ appellatione, in fideicommisso eis relicto veniunt ingressi monasterium si capax sit successione, quòd illud ingressi admittantur, ita *Paris. cons. 43. num. 62. lib. 3. Anchar. cons. 420. num. 3. Crauet. cons. 151. num. 2. Cephal. cons. 53. num. 98. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 25. Fusar. de substit. quæst. 345. num. 1.* vbi *num. 2.* post *Conar. lib. 1. variarum cap. 19. num. 11. Sfort. Odd. de compendiosa, p. 6. art. vlt.* & Mantic. citato loco limitat si fideicommissum est relictum pro conseruatione agnationis, quia monasterium non succederet.

AGNATI proximioris, vel proximioris de familia appellatione in substitutionibus, quando plures extant in eodem gradu, veniunt ad successionem omnes, *ad tex. in l. 2. §. hæreditas, ff. de suis & legit. hæred. §. si plures, instit. de legit. Agnat. success. Tiraq. de iure primogen. quæst. 4. num. 56. & quæst. 17. num. 4. Crauet. cons. 161. num. 4. & cons. 180. num. 3. Roland. à Valle cons. 38. num. 46. cum seqq. lib. 2. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 33. Pratt. de interpretat. vltim. volunt. fol. 334. num. 19. & fol. 337. num. 8. & 11. cum seqq. Menoch. cons. 158. n. 28. Surd. cons. 247. num. 10. lib. 2. Petra de fideicom. quæst. 11. num. 1. Peregr. in simili tract. art. 22. num. 65. in fin. Fusar. de substitut. quæst. 356. num. 1.* vbi *num. 2.* post *Decian. cons. 71. lib. 3. & Mantic. d. lib. 8. tit. 10. num. 5.* ampliat etiam si testator iusserit bona indiuisa peruenire ad proximiorem agnatum, quia adhuc si plures extant in eodem gradu, omnes admittuntur, & diuisio fit solùm de vsufructu, non autem de proprietate, nisi testator dixisset bona indiuisa reddi vni ex proximioribus agnatis, *& num. 4.* declarat non procedere, quando testator vocasset vnum proximiorem, quia tunc vnus solus admitti debet, *& num. 6.* idem dicit quando sumus in aliqua dispositione indiuidua, *& num. 8.* quando vocatus esset maior masculus, quia solùm maior natu succederet. 13

Pulchra autem est dubitatio, testator vocauit proximiorem agnatum, adsunt agnati remotiores, sed quia descendunt à fœmina eiusdem agnationis, efficiuntur proximiores, quod contingit quando fœmina est nupta vni de sua agnatione, an isti remotiores agnati, sed fœminam facti proximiores, excludant alios agnatos, qui per virilem sexum sunt proximiores, & pro agnato descendente à fœmina proximiore, latè consuluit *Vegg. cons. 63. prout illum refert. Fusar. de substitut. quæst. 357. num. 8.* 14

SVMMARIVM.

1 *Actus omnis per quem dominium transfertur, continetur Alienationis appellatione.*

2 *Alienationis appellatione venit voluntaria, non autem necessaria.*

3 *Successio abintestato continetur alienationis appellatione in prohibitione testatoris in personas certas.*

4 *Cedere iura & actiones non potest prohibitus alienare.*

5 *Donatio comprehenditur Alienationis appellatione.*

6 *Diuisio continetur Alienationis appellatione, nisi sit facta ex causa necessaria.*

7 *Permutatio lato sumpto vocabulo, comprehenditur Alienationis appellatione.*

8 *Transactio venit Alienationis appellatione.*
9 *Pignus, & hypotheca venit Alienationis appellatione.*
10 *Seruitutis constitutio venit appellatione Alienationis.*
11 *Locatio ad longum tempus comprehenditur Alienationis appellatione.*
12 *Locatio ad longum tempus dicitur quando est facta ad decennium.*
13 *Locatio ad longum tempus dicitur si facta fuisset ad vitam vel locatoris, vel conductoris.*
14 *Datio in solutum venit appellatione Alienationis.*
15 *Datio in solutum necessaria facta Iudicis auctoritate ob æs alienum prohibiti alienare, erit permissa respectu fructuum durante vita prohibiti.*
16 *Emphyteusis concessio venit Alienationis appellatione.*
17 *Compromissum continetur appellatione Alienationis, secus in necessario.*
18 *Hæredis institutio venit appellatione Alienationis.*

Alienatio.

Appell. XIV.

1 ALIENATIONIS appellatione continetur omnis actus per quem dominium transfertur, vt per *l. 1. C. de fundis dotal. l. alienationis verbo, ff. de verb. signif. l. fin. C. de rebus alien. non alien. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 6. §. 8. verbo in alienat. num. 2. Old ad. cons. 270. num. 2. Lapus allegat. 41. in princ. Bald. cons. 108. Quæritur in princip. lib. 1. Anchar. cons. 102. Quæstio in princip. & cons. 105. num. 2. Castren. cons. 270. dubitatur. lib. 1. Alex. cons. 108. Viso num. 3. lib. 6. & cons. 19. larissimè num. 15. vers. constat autem lib. 7. Matien. l. 3. glos. 14. num. 1. tit. 19. lib. 5. nouæ recopil. Surd. decis. 102. num. 21 & decis. 278. num. 2. & decis. 326. num. 27. Brunor. à Sole in locis commun. verbo alienatio, num. 1. Cardos. in praxi Iudic. & Aduocator. eod. verbo, num. 1. Card. Pereira de extinctione emphyteu. cap. 5. num. 37. Card. Tusch. practic. concl. tom. 1. lit. A, concl. 257. per totam, Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos. 4. num. 169.*

2 ALIENATIONIS appellatione venit voluntaria, non autem necessaria, *l. Peto, §. Prædium, ff. de legat. 2. Pynel. in l. 1. p. 3. num. 49. vers. minus obstat, & in authent. nisi à num. 5. C. de bonis mater. Gama Lusitaniæ, decis. 199. num. 3. Menoch. consil. cap. 32. à num. 13. D. Barbos. in l. Diuortio, §. si vir num. 51. ff. soluto matrimonio, Cenal. commun. contra commun. tom. 4. quæst. vlt. num. 67. Ferrer. in constitut. Cathaloniæ, glos. 4. num. 132.*

3 ALIENATIONIS appellatione in prohibitione testatoris in personas certas continetur etiam successio ab intestato, *l. Codicillis, §. matre, ff. de legat. 2. Curt. Iun. cons. 4. num. 11. & 12. Porto. de consortibus cap. 39. num. 8. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 1. lit. A, concl. 257. num. 10.*

4 ALIENATIONIS appellatione vbi prohibita est super re aliqua, continetur iurium, & actionum cessio, ac proinde prohibitus alienare non potest iura, & actiones cedere, *l. 1. C. aduersus transactionem Corn. cons. 128. num. 2. lib. 1. Crauet. cons. 92. num. 8. Xuarez. alleg. 20. num. 7. Rebuff. in l. alienationis verbum, vers. 8. & 10. ff. de verb. significat. & in tract. alienat. num. 3. Portol. de consortib. cap. 29. num. 3. Ioseph. Sesse Aragoniæ, decis. 121. num. 10. Quaranta in sum. Bullarij verb. alienatio, num. 22. Cald. Pereira, de resolut. emphyt. cap. 5. num. 31. Fusar. de substitut. quæst. 697.* Si quis autem cederet rem suo aduersario ex sententia Iudicis, non diceretur propriè alienare, nec incideret in pœnam appositam alienanti, quia hæc est alienatio necessaria secundùm *Rum. cons. 93. num. 2. lib. 1. & cons. 23. num. 25. lib. 5. Paris. cons. 43. num. 29. & cons. penult. num. 18. lib. 3. Alciat. cons. 506. num. 5. Menoch. cons. 322. num. 67. & cons. 777. num. 6. & 7.* quos refert *Fusar. d. q. 627.*

ALIENATIONIS appellatione comprehenditur donatio, *Petrus Anchar. cons. 102. in princip. Mascard. de probat. conclus. 1236. num. 105. Cald. Pereira d. cap. 5. num. 43. Cardin. Tusch. d. lit. A, concl. 257. num. 4. Fusar. de substitut. quæst. 695. num. 5.* 5

ALIENATIONIS appellatione comprehenditur diuisio, quia in partes diuisas transfertur dominium, vt per *Gama Lusit. decis. 300. num. 4. Cald. Pereira d. cap. 5. num. 43. Valasc. consult. 53. num. 4. Cardin. Tusch. d. concl. 257. num. 7.* vbi *num. 8.* post *Angel. Aret. cons. 28. num. 21. & 22.* declarat procedere in prouocante ad diuisionem. Quando verò diuisio fit inter cohæredes, vel confideicommissarios prohibita alienatione non prohibetur diuisio, quia tunc ex vtraque parte dicitur facta ex causa necessaria, vt resoluunt *Alexand. cons. 189. num. 3. lib. 2. & cons. 7. num. 5. lib. 5. Bero. cons. 86. num. 27. lib. 2. Decian. cons. 55. num. 73. lib. 2. Menoch. cons. 522. num. 48. cum seqq. Petra de fideicomm. quæst. 8. num. 518. cum seqq. & alij,* quos refert, *& sequitur Fusar. de substitut. quæst. 707. per totam.* 6

ALIENATIONIS appellatione comprehenditur permutatio latè sumpto vocabulo, *l. fin. C. de reb. alienis, Rebuff. ad l. alienationis verbum 28. vers. 12. ff. de verb. signif. Castren. cons. 270. dubitatur numquid lib. 1.* vbi restringit, quando fauore loci pij alienatio prohibetur, quia tunc si constat de vtilitate loci pij potest fieri permutatio, *Molina de Primog. l. b. 4. cap. 4. num. 1. Porto. de consortibus cap. 12. num. 5. Cardin. Tusch. d. concl. 257. num. 9.* Quando verò permutatio fit cum re maiorem afferente vtilitatem, vel commoditatem, non prohibetur prohibita alienatione, imò potiùs valet, vt resoluunt *Natta cons. 470. num. 5. Socin. Iun. cons. 28. num. 8. lib. 2. Cephal. cons. 719. num. 10. lib. 5. Decian. cons. 55. dub. 2. & cons. 57. lib. 3. Menoch. cons. 1141. num. 26. Alexan. de Neuo cons. 38. num. 7. Honded. cons. 58. num. 32. lib. 1. Magon. florentina, decis. 16. num. 6. Petra, de fideicom. quæst. 8. num. 525. cum seqq. Peregr. in simil. tract. art. 40. num. 32. cum seqq. Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 25. tit. 4. & in fideicomm. restitutorio pòst mortem grauati per substitutionem inducto, idem Card. Mantica de coniect. vlt. volunt. lib. 7. tit. 8. num. 23.* & latè *Fusar. de substit. quæst. 530.* 7

ALIENATIONIS appellatione venit transactio, *l. non solùm, C. de prædÿs minor. cap. cùm tempore de arbitr. Dec. cons. 44. num. 5. Pinel. in l. 1. C. de bonis mater. p. 3. num. 44. Molina d. lib. 4. cap. 9. num. 10. Cald. Pereira d. cap. 5. num. 29.* 8

ALIENATIONIS appellatione venit pignus, & hypotheca, *§. alienationis, in authen. de alienan. glos. ve b. hypothecam, in l. vlt. C. de rebus alienis non alienan. Cephal. cons. 296. Dub. 3. Tiraq. de legib. connub. glos. 3. num. 81. Couar. lib. 2. var. cap. 16. num. 7. Rodoan. de reb. Ecclesiæ non alienan. quæst. 1. num. 6. & 11. & quæst. 2. cap. 6. num. 9. cum seqq. Mascard. de probat.* 9

conclus. 1236. num. 108. Petra, de fideicom. quæst. 8. num. 105. Peregr. in simil. tract. art. 40. num. 118. Ioseph. Sesse Aragoniæ, decis. 185. num. 2. Rebuff. ad l. 28. vers. ego autem, ff. de verb. signif. pag. 161. Ferrer. in constitutiones Cathaloniæ, glos. 4. num. 175. latè *Fusar. de substitut. quæst. 703. per totam*, vbi *num. 5.* limitat, vt non sit prohibita hypotheca in eum cuius fauore facta est prohibitio, & *num. 7.* declarat non procedere in pignore iudiciali, & prætorio, quod est necessarium.

10 ALIENATIONIS appellatione venit etiam seruitutis constitutio, ac proinde prohibitus alienare, prohibetur etiam seruitutem constituere, *l. final. vers. seruitutes, C. de reb. alien. non alienan. ita Anton. Gomez, l. 40. Tauri, num. 85. Molin. de Primog. lib. 1. cap. 20. num. 1. & 2. Portol. de consort. cap. 12. num. 3. Quaranta d. verbo alienatio, num. 21. Molin. de Iust. tract. 2. disput. 464. Cephal. cons. 470. num. 2. Franc. Marc. decis. 870. p. 1. Petra d. quæst. 8. num. 103. Peregr. d. art. 40. num. 114. Freccia de feudis lib. 2. §. ex pluribus autem modis, num. 18. Redoan. d. quæst. 2. cap. 16.* latè *Fusar. de substitut. quæst. 527. per totam*, vbi *num. 5.* obseruat quod licèt prohibitus alienare non possit seruitutem imponere, nec vsusfructus, poterit tamen cedere & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem.

11 ALIENATIONIS appellatione comprehenditur locatio ad longum tempus, quia de natura locationis huiusmodi est, vt vtile dominium transferatur, *cap. nulli, cap. ad audientiam de reb. Ecclesiæ non alienan. glos. in l. 2. ff. si ager vectigalis, Tiraq. de retractu lig. glos. 14. §. num. 79. Couar. var. lib. 2. cap. 16. num. 2. Franc. Marc. decis. 455. quæst. 1. Afflict. decis. 365. num. 4. Menoch. de arbitr. casu 5. num. 1. Anchar. Regien. lib. 2. quæst. 52. num. 2. Hieronym. Gabr. cons. 168. quæst. 1. num. 3. lib. 1 Card. de locato, par. 2. tit. de locat. sine tempore, q. 1. fol. 53. Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 3. tit. 45. num. 11. Rebuff. ad l. 28. vers. sexto, ff. de verb. signif. pag. 161. Cald. Pereira, d. cap. 5. num. 31. & de renouat. emphyt. quæst. 16. num. 7. Cardos. in praxi Iudic. & Aduocator. verb. locatio, num. 9. Fusar. de substitut. quæst. 525. per totam, Benedic. Ægid. in repet. leg. ex hoc iure, ff. de iust. & iure. p. 1. cap. 9. num. 7.*

12 Locatio autem in proposito ad longum tempus dicitur quando est facta ad decennium, *glos. notabilis communiter recepta in d. l. 2. ff. si ager vectigalis, Alexand. cons. 17. col. 1. lib. 4. Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glos. 6 num. 9. in fin. Ruin. cons. 58. col. vlt. lib. 4. Franc. Marc. Delphin. decis. 648. Boër. decis. 234. num. 2. cum seqq. Caroc. de locato p. 2. tit. de locat. ad longum tempus, quæst. 1. Peregr. d. art. 40. num. 93.*

13 Idem esset si facta fuisset ad vitam, vel locatoris, vel conductoris, quia ad longum tempus dicitur facta, *Pinel. in l. 1. num. 63. C. de bon. mater. Hieronym. Gabr. cons. 168. num. 1. lib. 1. Carof. loco citato quæst. 2. Pereg. d. art. 4. num. 109. Cardin. Mantic. d. tit. 45. num. 12. Fusar. d. quæst. 525. num. 5.*

14 ALIENATIONIS appellatione venit datio in solutum, & ideò prohibitus alienare, non potest nec in solutum dare creditoribus, ita *Cephal. cons. 254. num. 34. & cons. 255. num. 3. cum seqq. lib. 2. Ioseph. Ludouic. Perus. decis. 60. num. 5. Decian. cons. 129. num. 6. lib. 3. Cald. Pereira d. cap. 5. num. 47. Fusar. de substitut. quæst. 696.* Intellige quando datio in solutum est voluntaria, vt quia prohibitus emat vel alium contractum faciat, & dat insolutum bona prohibita alienari:

15 Si verò sit necessaria facta iudicis auctoritate, ob æs alienum prohibiti, erit permissa respectu fructuum durante vita prohibiti, *Grat. cons. 106. num. 9. lib. 2. Mascard. de probat. conclus. 1236. num. 55. Cald. Pereira, d. cap. 5. num. 48. Fusar. d. quæst. 696. num. 3.* vbi *num. 5. subdit pro ære alieno contracto à testatore posse dari in solutum bona prohibita alienari.*

ALIENATIONIS appellatione venit etiam concessio emphyteusis, vt per *Cardin. Tusch. d. concl. 257. num. 16. Flores de Mena ad Gam. Lusitaniæ, decis. 16. num. 3. Cald. Pereira d. cap. 5. num. 33. Rebuff. ad l. 28. vers. septimo, ff. de verb. signif. pag. 161.* 16

ALIENATIONIS appellatione continetur compromissum, ita vt alienare prohibitus non possit compromittere, vt per *Ias. in l. fin. num. 119. C. de iure emphyt. Capic. decis. 93. num. 3. Socin. iunior, cons. 77. num. 77. lib. 1. Crauet. cons. 976. num. 15. Roland. à Valle, cons. 22. num. 10. lib. 4. Blanc. de compromis. p. 4. num. 28. Tiraq. de iure mariti, glos. 5. num. 202. Redoan. de rebus Ecclesiæ non alienan. q. 2. cap. 1. num. 9. & cap. 36. per totum, Molina de iust. tract. 2. disput. 557. num. 1. Magon. Lucen. decis. 59. num. 12. Cald. Pereira d. cap. 5. num. 44.* Limita in compromisso necessariò, *vt per tex. in cap. cum tempore, de arbitr. resoluunt, Pinel. in l. 1. p. 3. num. 44. Cod. de bon. mater. Cald. Pereira in l. si curatorem, verb. læsis, num. 5. col. 4. C. de in integr. restit. min. Ioseph. Sesse Aragonia, decis. 111. num. 11. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 379. num. 10. Fusar. d. q. 708. n. 3.* 17

ALIENATIONIS appellatione venit hæredis institutio etiam generalibus verbis facta, *l. si quis priscas, §. certum, C. de sec. nupt. Peregr. de fideicom. art. 40. num. 57. & 58 Menoch. cons. 1130. num. 19. vers. & verè Fusar. d. tract. de substitut. quæst. 550. num. 12.* Non tamen venit successio ex testamento vel abintestato, *Surd. cons. 394. num. 14.* 18

SVMMARIVM.

1 *Cibaria pro victu, vestitus, habitatio, & ea sine quibus quis viuere non potest, venit appellatione alimentorum.*

2 *Potus venit appellatione alimentorum.*

3 *Habitatio venit appellatione alimentorum.*

4 *Stratum siue lectus, & culcitra veniunt appellatione alimentorum.*

5 *Vestitus venit appellatione alimentorum in materia fauorabili.*

6 *Expensæ studij & ad disciplinam pertinentes, quando veniant appellatione alimentorum.*

7 *Caluarium venit appellatione alimentorum.*

8 *Medicinæ alimentorum appellatione veniunt.*

9 *Vsusfructus venit appellatione alimentorum ex mente testatoris.*

10 *Alimentorum appellatione continentur multa homini necessaria.*

Alimenta.

APPELL. XV.

ALIMENTORVM appellatione continentur cibaria pro victus, vestitus, habitatio, & ea sine quibus quis viuere non potest, *l. legatis, cum l. fin ff. de aliment. & cibar. leg. Abb. cons. 63. quadam Domina, col. 3. lib. 2. Roman. cons. 440.* Non est dubium, *Dec. in l. de alimentis, col. 1. C. de transact. Corn. cons. 186. num. 9. vol. 3. Alex. cons. 178. num. 7. lib. 6. Roland. à Valle, cons. 22. num. 1. & cons. 54. num. 26. vol. 2. Card. Tusch. practic.* 1

practic.concl.tom.1.lit.A, concl.281. à num.1. Menoch. de arbitr.casu 170.num.27.cum seqq.& lib.4. præs.157. à num.13.Surd.de aliment.tit.4. quæst. 1. num. 1.& 4. per totam. Brunor.à Sole in locis communibus, verb. alimenta,num.9.Seraph.decis.1092.num.4.Cardos.in praxi Iudicum,eod.verbo num.1.Ludou. Beja, respons. casuum conscient.p.2.casu 12.vers.alimentorum. Fontanel.de pactis nuptialib.tom.2.claus.7.glos.3.p.5.n.22.

2 Cibaria, veniunt appellatione alimentorum, vt præter supracitatos tenet *Rimin.Iun.cons. 132. num. 9.& 10.lib.2.Cordub.de Lara, in l.si quis ex liberis, §. non tantùm,num. 2. ff. de liber. agnosc. Menoch. de præsumpt.lib.4.præs. 157. num. 15.* venit etiam aqua venalis si in ea regione vendi solet, *idem Rimin.d.cons. 132.num.15.exemplificans prout Venetiis, Menoch. d. lib.4.præs.157.num.25.Cardin.Tusch. d.concl.282.num. 10.Roland.cons.22. num. 7. lib. 2.* vbi etiam testatur Venetiis esse aquam venalem, *Surd.de aliment.tit.49. à num.1.Sanctarel.vari.p.1.quæst. 37. sub num. 1. Sim. de Prettis,de interpret. tom. 1. dubit. 11. num. 9. lib.4. Fontanell.d.claus.7.glos.3.p.5.n.23.*

3 Habitatio quoque venit appellatione alimentorum, *d.l.legatis,§.fin.Calderin.cons.332.in fine, aliàs 3. testam.Abb.cons.63.num.2. lib. 2. Bologn. in addit. ad consil.Ioan.de Anania cons.37.num.7.Beroi.cons.24.vol. 2.Sanctarel.vari.resolut.p.1.resolut.37.sub num.1.Lambert.de iurepatron.nono art.3.quæst.princip.lib.3.num.1. Rimin.cum d.cons.132.num.9.lib.2. Steph. Gratian. discept.forens.tom.4.cap.610.num.2.& 3.Cardin. Tusch. d. conclus.282.num.4.Surd.d.tit.4. quæst.4.Menoch.de arbitr.casu 170.num.29.vbi limitat in præiudicialibus alimentario,& d.lib.4.præs.157.num.20.Cas. Barz. Bononien.decis.80.num.14.*

4 Stratum, siue lectus,& culcitra veniunt appellatione alimentorum, *l.stratum, & l.quos nos*, vbi *glos. verb.viuere,ff.de verbor.signif.Roland.à Valle,d.cons.22. nu.6.Bart.in tract.de alim.num.4.Capra cons. 87.num. 11.Rim.d.cons.132 n.14.lib.2.Card.Tusch. d.concl.282. num.5.Cordub.de Lara in d.§.non tantùm, nu.25.Menoch.d.præs.157.num.27. Surd.de aliment.tit.4.quæst.7. per totam.Sanctarel.vbi sup.*

5 Vestitus venit appellatione alimentorum in materia fauorabili, *d.l.legatis,ff.de alim.& cibar. leg. d.l. victus,Crauet.cons.199.num.3.Roland.cons.22. num.4. vol.1.Cas.Barz.Bononien.decis.69. num. 49. glos. verbo victu,in cap. Episcopus 10.quæst.2.Menoch.d. præs.157. num.18.Ias.in l. cùm ij,§. qui transigere, ff. de transact. Bolog.in addit.ad Ioan.de Anania,cons.37.num.7. Sanctarel.vari.resolut.p.1 quæst.37.sub num.1. Card. Tusch. d.concl.281.num.4.* vbi *num.* 8. post *Castren.cons. 437. super dictis quæsitis,num.2.vers.circa secundum lib.2.declarat,* quia legatis alimentis,& necessariis pro pauperibus hospitalis licèt veniant necessaria, & vestitus, tamen attendi debet consuetudo aliorum hospitalium si potest constare,si non constat, quia hospitalia fiunt communiter pro infirmis non debetur vestitus, prout neque debetur quando est pro peregrinis, & percipientibus alimenta diaria, *Surd. d.tit.4.q.2.num.1.*

6 Expensæ studij & ad disciplinam pertinentes,an, & quando veniant appellatione alimentorum, vide *Rolandum cons.22.num.8.vol. 1. Card. Tusch.d.conclus. 281.num.6.*

7 Calciarium siue calciamenta veniunt appellatione alimentorum,ita *Crauet.cons.199.num. 2. Roland. cons.22.nu.5.lib.1.Cordub.de Lara in d.§. non tantùm, num. 19.Bertrand.cons.180.col.2.vol. 1. Rimin. Iun. d. cons.132.num.13.lib.2. Ioan. Baptista Pontan. in tract. de aliment.cap.17.num. 10. Menoch. d. præs.157. num. 19.Cardin.Tusch.d.concl.282.n.9.*

Medicinæ quoque alimentorum appellatione 8 veniunt, *l.si cùm dotem, §.si autem in sanissimo,* & ibi *Bart.num.9.ff.soluto matrimonio, l. quos nos, §. verbum viuere,ff.de verb.signif.Bart.in tract.de aliment. num.6. Corn.cons.145.lib.2. Paul. de Cittadinis de Iure patron. p.1.art.4.commoditate pecuniarum,num.10. Angel.Aretin.de testament.glos.45.num.7.Cassan. in consuet. Burgun.rubr.6.§.4.num.4.vers.sed quæro,fol.mihi 217. Roland.à Valle,cons.22.num.3.vol.1.Lara, in l.si quis à liberis,§.non autem,num.28.cum seqq.ff.de liber.agnoscen. Sim.de Prettis de interp.vltim.volunt. lib. 4. dubit. 11. num.37.& 38.Cardin. Tusch. d. conclus.282. num. 12. Garcia Gironda, de priuil.seu exemp. explicatione num. 71.Menoch.d.lib.4.præs.157.num.30. Surd. de aliment. tit.4.quæst.5.per totam. Dec.in l.de alimentis,num. 3. C. de transaction.Tiraq.in tract.de nobilit.cap.31.num.395. Sanctarel.vari.resolut.p.1.quæst.37.prope fin.*

Alimentorum appellatione venit vsusfructus ex mente testatoris, seu proferentis, *Bald. cons.408.* Quidam *num.10.lib.1.*quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus.tom.8.lit.V,concl.301.n.7.* 9

Alimentorum appellatione continentur 10 alia homini necessaria,& propterea præstanda sunt ligna non solùm pro coquendis cibis,sed etiam calefaciendi causa hiemali tempore, vt tradunt *Simon de Prettis, de interp.vltim.volunt.lib.4.dub.11.num. 41. & Menoch.d. lib. 4. præs. 157. num. 24.* Continetur etiam equus si alimentarij dignitas id fert,sicuti rectè explicant, *Bertrand.cons.52. in fine lib. 4. Cordub. de Lara in d.§.non tantùm, num. 26.* & pariter præstari debet seruitores, qui inseruiant alimentario, si talis est eius status,& dignitas. & pro seruis ipsis præstanda sunt salaria, *l.cum plures,§.si tutor,ff.de administ.tutor.l.habitatio,ff.de ventre in possess.mitt.l.vxori,ff.de auro & arg.leg.Grat.cons.67.num.16.lib.2.Sim. de Prettis d.dubit.11.num.59.Menoch.d.præs.157. num. 28.& 29.*

SVMMARIVM.

1 *Amicitiæ appellatione venit illa,quæ prouenit ex charitate, non propter nostras vtilitates.*

2 *Amicitiæ appellatione venit magna.*

3 *Amicitia vt repellat testem debet esse magna & immoderata.*

4 *Amicitia vera similis est consanguinitati.*

Amicitia.

Appell. XVI.

Amicitiæ appellatione venit illa, quæ 1 prouenit ex charitate secundùm quam diligimus proximum, non propter nostras vtilitates, sed solùm quia est naturæ nostræ particeps, & veræ virtutis, custos, non autem venit illa quæ corructionem inducit, sicut est carnalis, *Abb. in cap. quoties 5.col.2.vers.est etiam duplex,num.5. de testib. Alex. cons.78.In causa, & lite, num. 3. col. 2. vers.non obst.et etiamsi dicatur,lib.1.& cons.4.Viso processu, col. vlt. post med.num.vlt. lib. 6.* quos refert & sequitur *Stephan. Gratian.discept.forens.cap.200.num.24.*

Amicitiæ appellatione venit magna cùm 2 leues amici non dicantur propriè amici, *l. latè 223. §.amicos, ff. de verb.signif.Alex.cons.186. Viso processu, in princip.num.1.lib.7.Stephan.Gratian.d.cap. 200. nu. 18.* Amicitia igitur, vt repellat testem debet esse 3 magna, vt tradunt plures, quos plena manu refert *Cened.*

Centd. ad Decretal. collect. 35. num. 4. quibus addo *Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. num. 234. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 33. num. 48. Surd. de aliment. tit. 6. quæst. 21. num. 6. & 7. Ludou. Miranda de ordine iudic. quæst. 23. art. 6. concl. 5. Amat. Roderic. in pract. cap. 7. de forma probation. num. 53. Seraphin. decis. 1191. num.*
4 *3. & decis. 1147. num. 8. & decis. 1208. num. 1.* Amicitia enim vera similis est consanguinitati, *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 89. num. 70. Surd. d. quæst. 21. num. 4. Sanch. de Matrimon. lib. 6. disp. 26. num. 2. Cardin. Mantic. de tacit. tom. 2. lib. 13. tit. 20. num. 2. cum seqq. Stephan. Gratian. d. cap. 200. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Annus quoad interstitia quomodo computetur, ostenditur.*

2 *Annus integer requiritur ex 365. diebus constans ad nouitiatum.*

3 *Annus bissextilis quando computandus in anno probationis ad effectum emittendi professionem, ostenditur.*

Annus.

APPELL. XVII.

1 ANNI appellatione quoad interstitia non requiritur ille, qui habet 365. dies, quo tempore annus conficitur, sed sufficit aduenisse eandem solemnitatem, & diem subsequentis anni, in qua anno transacto susceptus fuit ordo, & ita interstitiorum annus non est mathematicè computandus, ita vt ordinandus nequeat ad ordines promoueri, nisi inter vnum & alterum ordinem moram traxerit duodecim mensium completorum, sed moraliter, & iuxta ritum Ecclesiæ, videlicet de vna quadragesima ad aliam, à Pentecoste ad Pentecostem, &c. quamuis inter primam, & secundam Pentecosti solemnitatem nondum sint elapsi duodecim menses, ita *Prosper. de August. in addit. ad Quarant. in sum. Bullarij verb. ordo in fin. Cerol. in praxi Episcopali p. 1. verb. ordo vers. ad quartum circa medium, Molphes. in summa Theologiæ moralis, tract. 2. cap. 14. num. 8. Campanil. in diuers. Iuris canonici, rubr. 6. cap. 3. num. 12. & alij quos citaui de officio & potestate Episcopi, p. 2. allegat. 18. num. 2. secundùm Lugdunen. impressionem.*

2 ANNI appellatione in materia probationis in religione faciendæ à nouitio venit integer annus ex 365. diebus constans, computando de momento ad momentum, vt pluribus ad id citatis tradi-
3 di, *d. tract. par. 3. alleg. 101. num. 22. in fine.* At verò in anno bissextili non sufficiunt pro anno illi 365. dies, ita vt nouitius suscipiens habitum die 24. Februarij, emittere non possit professionem, nisi die 25. Februarij bissextilis, in puncto diei 24. Februarij præcedentis anni, in quo suscepit habitum, *arg. tex. in l. 3. §. minorem, ff. de minorib. & in l. cùm bissextus, ff. de verb. significat.* tradunt *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. quæst. 15. art. 4. & 5. Ludou. Miranda in Manuali Prælatorum, tom. 1. quæst. 2. art. 3. Bonacina de sacram. disp. 8. quæst. vnica, pun. 5. n. 15. & de claus. quæst. 2. pun. 10. difficult. 2. §. 3. num. 4. Molina, de inst. tract. 2. disp. 573. vers. Atque à minori ætate, Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 24. num. 22. vers. similiter credo, Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admitten. ad religionis statum nouitiis, disp. 11. dub. 4. num. 4.* nouissimè Dominus meus Iulius, *Lauor. variar. lucubrat. tom. 1. tit. 1. de commissis cap. 6. num. 15.* qui mihi etiam retulit sacram Congregationem Concilij in vna Patauina de mense Iunij 1627. censuisse non valere professionem respectu anni bissextilis cuiusdam, qui ingressus est religionem 27. Martij, & die 26. eiusdem mensis sequentis anni currente, anno bissextili emisit professionem.

SVMMARIVM.

1 *Antiquitatem suam vocans ad fideicommissum, consanguineos vocare censetur.*

2 *Antiquiores de domo substituens in primis admissis, extinguitur substitutio.*

3 *Antiquior de familia quando vocatur, admittitur maior natu, etiam non coniunctus sanguine, exclusis aliis iunioribus sanguine coniunctis.*

Antiquitas.

APPELL. XVIII.

ANTIQVITATIS suæ appellatione quando testator illam vocauit, ad fideicommissum 1
veniunt consanguinei; *l. cùm scimus, in fin, C. de agricolis, & censitis, lib. 11. & ibi gl. verb. antiquitas, Franc. in cap. si Pater, col. vlt. vers. 15. de testamentis, in 6. Lauren. de Palat. in tract. quòd stantibus masculis fœmina non succedant, num. 160. Sim. de Prett. de interpret. vlt. volunt. lib. 3. solut. 11. fol. 88. num. 16. Fusar. de substit. quæst. 373.*

ANTIQVIORES de domo substituens in 2
primis admissis extinguitur substitutio, secundùm *Fusar. d. tract. de substitut. quæst. 382. num. 36.*

ANTIQVIORIS de familia appellatione, 3
vbi vocatur, admittitur maior natu, etiam non coniunctus sanguine, exclusis aliis iunioribus sanguine coniunctis, *Pereg. cons. 47. num. 15. lib. 2. Fusar. de substitut. quæst. 358. num. 24. Steph. Grati. discept. forens. tom. 4. cap. 645. num. 13.*

Antiquum.

APPELL. XIX.

ANTIQVI appellatione in materia proba- 1
tionis, venit tempus centum annorum, & non minus, de quo vide *Duen. reg. 299. num. 7. Siluan. cons. 36. num. 13. Tiraq. in l. si vnquam, verb. omnia, nu. 31. C. de reuocan. donat. Menoch. controuers. illustr. cap. 84. num. 154. Auendan. de exequendis mandatis, p. 1. cap. 6. num. 6. Gam. Lusitania, decis. 88. num. 1. Bruner. à Sole in locis communibus, verb. antiquitas, Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 3. Mascard. de probat. concl. 113. princip. Morla in emporio Iuris p. 1. quæst. 11. tit. 11. num. 7. Gutier. cons. 1. num. 5. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 1. lit. A, conclus. 341. Farinac. in praxi criminali p. 1. quæst. 47. num. 112. & par. 2. quæst. 69. num. 42. Nicol. Garcia de benef. par. 12. cap. 2. num. 262. cum seqq.*

Aragonia.

APPELL. XX.

ARAGONIÆ Regni appellatione non com- 1
prehenditur Principatus Cathaloniæ, nec alia Regna de Dominio Regni Aragonum existentia, quæ non accessoriè, sed æquè principaliter sunt

V vnita

vnita Regno Aragonum; ita *Ioseph. Sesse Aragoniæ, decis. 113. num. 20.* faciunt quæ *Salzed. in practica Bernardi cap. 56. num. 24. in nouissima impress.*

Apostolus.

Appell. XXI.

1 Apostoli appellatione venit Paulus, vt tetigit *Lali, Zech. de Romano Pontif. haresi 1.* in responso ad decimum, quem refert *Dionys. Paulus de vera quatuor Patriarchalium sedium erectione, cap. 17. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Vites continentur arboris appellatione.*

2 *Hedera, arundines, & selictum veniunt arboris appellatione.*

3 *Arboribus legatis ratione fructuum, quid veniat ostenditur.*

Arbor.

Appell. XXII.

1 Arboris appellatione continentur vites, *l. 1. §. arboris appellatione, & l. 2. in princip. ff. de arbor. furt. cæs. Capol. in tract. de seruit. urban. præd. tit. de arboribus, num. 13. Auendan. de exequen. mandatis p. 1. cap. 4. num. 28. Cas. Veronen. in suo tract. de arborib. cap. 81. tom. 6. p. 1. fol. 209. Azeue. l. 6. num. 15. tit. 12. lib. 8. noua recopil. Cardin. Tusch. practic. conclus. lit. A, conclus. 479. num. 1. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. arbor. 1.* latè *Marc. Anton. de Amatis Marchie, decis. 96. per totam.*

2 Arboris appellatione veniunt hedera, arundines, & selictum, *l. 3. vers. hedera, ff. arbor. furt. cæs.* vbi *glos. dicit impropriè hederam dici arborem.* Arboris appellatione venit omnis arbor habens radices, *l. vitem, ff. arbor. furt. cæs. Bart. in tract. de alueo, vers. stricta ratione, num. 9. vbi ait*, quòd arboris appellatione propriè tunc illa venit, cùm radices ita in terram emisit, vt terra alimento vegetetur, & eius materia dura est, & non tenera.

3 Arboribus legatis ratione fructuum venit arbor, & solum, & viam ad arbores, *Ias. in l. si fundum, ff. de legat. 1.* Secùs si arbores legatæ sint ad scindenda ligna, *idem Ias. ibid. num. 16. & 17.*

SVMMARIVM.

1 *Argenti appellatione vbi legatum est venit argentum eiusdem ligæ, cuius in ciuitate originis testatoru est vsus.*

2 *Argenti omnis appellatione in legato venit omne argentum tam factum quàm infectum.*

3 *Limita quando qualitas aliqua adiicitur, quæ vni speciei argenti conuenit.*

4 *Pecunia numerata non censetur legata, quamuis legatum sit omne aurum & argentum.*

5 *Applumbatura non continetur legato argento.*

6 *Argenti facti appellatione, quæ veniant, ostenditur.*

7 *Argenti potorij, escarij, balnearij appellatione, quid veniat ostenditur, & n. 8. & 9.*

10 *Argenti legati appellatione quòd sui vsus causa testator habebat, continetur argentum quo ipse testator quotidie vtebatur.*

Argentum.

Appell. XXIII.

Argenti appellatione vbi legatum est, venit argentum eiusdem ligæ, cuius in ciuitate originis testatoris est vsus, *l. nummis, ff. de leg. 3. Bart. in l. cùm aurum, num 3. ff. de auro & arg. leg.* 1

Argenti, seu auri omnis appellatione in legato venit omne argentum & aurum, tam factum, quàm infectum, *l. cum aurum, in princip. ff. de auro, & arg. leg. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 162. num. 2.* vbi *num. 3. per text. in l. & si non sunt, §. peruenientes. ff. de auro & arg. leg.* subdit vt procedat etiam quoad gemmas, & huiusmodi auro, vel argento inclusas. 2

Primò, limita quando qualitas aliqua adiicitur, quæ vni speciei auri, vel argenti conuenit, vt si testator dixit, *lego decem pondus argenti*; hæc enim ponderis qualitas, quæ massæ tantùm conuenit, coniecturam facit, testatorem legasse tantummodo aurum, vel argentum, quod habebat in massa, non autem vasa, *d. l. cùm aurum, §. primo*, vbi *in §. 2.* è contrà habetur præsumi legata vasa, quando dixit testator se decem pondus auri, vel argenti facti legare, refert *Menoch. d. lib. 4. præs. 162. num. 4.* 3

Secundò, limita in pecunia numerata, illa enim non præsumitur legata, quamuis legatum sit omne aurum & argentum, *d. l. cum aurum, in princ. l. Quintus Mutius, l. 1. §. 1. ff. de auro & arg. leg.* quò postremò in loco dicitur pecuniam non contineri, etiamsi aurum vel argentum factum legauerit testator, & ideò limitationem tenent, *Dec. cons. 381. num. 1. Alciat. in l. singularia, num. 15. ff. si certum pet. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 1.* vbi *tamen num. 2. & 5. cum duobus seqq.* subdit aliud esse dicendum quando communi vsu loquendi nomine auri vel argenti, intelligeretur etiam de pecunia, & nummis, prout eos refert *Menoch. d. præs. 162. num. 6.* 4

Tertiò, limita in applumbatura, qua argenti massæ simul coniungatur, quia nec illa sub hoc legato argenti continetur, *d. l. cùm aurum, §. idem Celsus, Menoch. d. præs. 162. num. 8.* vbi *num. 9. per l. & si non sunt, §. lectum, ff. de auro & arg. leg.* limitat etiam in auro, vel argento, quibus res alterius materiæ ornata est, sicut sunt lecti argentei, vel similis supellex argentea, quæ vulgò argentata appellatur, hæc enim non continentur auri, vel argenti appellatione. 5

Argenti facti appellatione veniunt vasa omnia, vt paropsidæ, acetabula, trullæ, pelues, & his similia, *l. etsi non sint, §. argento, ff. de auro & arg. leg. Menoch. d. præs. 162. num. 10.* Veniunt etiam vasa, quæ cœpta sunt fabricari, sed nondum perfecta, vt si cælabantur, *d. l. & si, §. infecti autem*, & materia auro argentóve intecta, *l. si quando, ff. illo tit.* & rursus continentur pediculi argentei, *l. pediculus, ff. eod.* vbi *in §. 1.* habetur comprehendi quoque gemmas auro inclusas, emblemata aurea, & similia, *Menoch. d. præs. 162. num. 13. cum seqq.* Cæterùm vasa fracta & collisa non continentur nomine argenti fracti, sed infecti, cùm eis tanquam vasis vti non possimus, *d. l. Quintus, la 1. §. cui aurum, & in §. argento legato*, habetur non venire scaphia, 6

quæ

quæ dicuntur vasa in quibus sordes, & excrementa corporis demittimus, vt declarat *Alciat. lib. 6. Parerg. cap.* 26. quem refert *Menoch. d. præs.* 162. *num.* 18.

7 Argenti potorij appellatione non solùm id continetur in quo bibi possit, sed & id, quòd ad præparationem bibendi comparatum est, ideò venit colum niuarium, *l. in argento*, & ibi *Bart. ff. de auro, & argento leg. Menoch. d. præs.* 161. *num.* 19. & 20. vbi *num.* 21. pòst *Alciat lib.* 8. *Parerg. cap.* 4. & *Cott. in memorab. verbo Colum niuarium*, subdit illud esse vas in quo reponuntur niues ad refrigerandum vinum.

8 Argenti escarij appellatione non veniunt cacabi argentei, miliarium argenteum, vel sartago, cùm hæc sint potius instrumenta coquinaria, *d. l. etsi, §. si cui escarium, Menoch. d. præs.* 162. *num.* 22. vbi *num.* 23. post *Hotoman. in comment. verborum Iuris, in verbo miliarium, & Cuiac. lib. 2. obseru. cap.* 6. subiungit miliarium esse vas ad aquæ calidæ opus præparatum.

9 Argenti balnearij appellatione in legatis, adiectis verbis *hoc amplius*, continetur etiam argentum, quo testator vtebatur in balneis diebus festiuis, *l. medico, §. vxori, ff. de auro & arg. leg.*

10 Argenti legati appellatione quòd sui vsus causa testator habebat, continetur argentum, quo ipse testator quotidie vtebatur, non autem quòd commodare ad ludos, & cæteras apparitiones consueuerat, *l. cùm in testamento, ff. de auro & arg. leg. Menoch. d. præs.* 162. *num.* 24.

11 Argenti sui appellatione in legatis, venit illud tantùm, cuius dominium habebat testator, absque ita quod ab eo vindicari poterat, non autem continetur illud quòd testatori debebatur, sicque ad quod actionem habebat, *l. Quintus, la 2. § argento, & l. scribit, in princip. ff. de auro & arg. leg. Menoch. d. præs.* 161. *num.* 28.

Armenta.

Appell. XXIV.

1 Armentorum appellatione in legatis, continentur boues, non autem greges ouium, & caprarum, *l. boues, ff. de verb. signif.* vbi *Rebuff. pag.* 387. *l. seruis, §. armento, ff. de legat.* 3. *Bart. in l.* 4. *C. de militari veste*, vbi notat, quòd armentum in dubio intelligitur de animalibus magnis, grex verò de inferioribus, & sic pecudibus, & animalibus minutis, quod per *l.* 1. *ff. de abigeis, tradit Rebuff. ad l. Neratius* 85. *vers. quinque, ff. de verb. signif. pag.* 381. *in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Armorum appellatione veniunt non tantùm scuta, & gladij & galeæ, sed etiam fustes, & lapides.*

2 *Armorum appellatione regulariter veniunt & ea, quæ ad offensam, & quæ ad defensam parata sunt.*

3 *Thorax scorteus non continetur armorum appellatione.*

4 *Cultellus ad frangendum panem non venit armorum appellatione.*

5 *Arma ruralia non veniunt armorum appellatione.*

6 *Vaginæ an & quando veniant armorum appellatione.*

Arma.

Appell. XXV.

Armorum appellatione veniunt non tantùm scuta, & gladij, & galeæ, sed etiam fustes, & lapides, *l. armorum*, 41. *ff. de verbor. signif. l.* 3. *§. arma, ff. de vi, & vi armata, Angel. cons.* 397. *Quidam puer, Arctin. cons.* 80. *num.* 6. *glos. verbo arma, in Clemen.* 1. *§. quia verò de statu, Monach. vbi Anchar. num.* 30. *Felin. in cap. ita quorundam, num.* 2. *vbi Nauar. notabil.* 5. *de Iudæis, Roman. singul.* 267. *vers. Armorum, Corset. in repert. Abbat. verbo nomine armorum, Tiraq. de iudiciis in rebus exiguis, num.* 31. *Ant. Scap. de iure non scripto, lib.* 5. *cap.* 161. *num.* 18. *cum seqq. Menoch. de arbitr. casu* 394. *num.* 76. *Decian. in tract. criminali, lib.* 8. *cap.* 2. *per totum, Azor. instit. moralium, p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 23. *quæst.* 10. *Card. Tusch. pract. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 514. *per totam.* 1

Armorum appellatione regulariter veniunt & ea, quæ ad offensam, & quæ ad defensam parata sunt, *Ordin. Regia Lusit. lib.* 5. *tit.* 80. *§.* 1. *l.* 7. *tit.* 6. *lib.* 6. *noua recopil. Perez. l.* 2. *glos.* 1. *in princ. tit.* 14. *lib.* 2. *ordinam. Bobadil. in sua politica lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 62. *Decian. in tract. crimin. lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 14. & *cap.* 2. *num.* 7. In odiosis tamen armorum appellatione offendibilia tantùm comprehenduntur, *Clem. ne in agro, §. quia, de statu monach.* vnde quando statutum, vel Ordinatio punit arma portantes, comprehenduntur tantùm illi qui offendibilia portant, vt pòst *Bart. Angel. & Alber. resoluit Rebuff. ad l.* 41. *ff. de verb. significat. vers. secundo intelligite pag.* 226. 2

Armorum appellatione non continetur thorax scorteus, secundùm *Farin. in praxi crimin. p.* 3. *quæst. pag.* 108. *mihi* 594. & iudicatum sæpè fuisse in supremo Lusitaniæ Senatu asserit Parens meus in commentar. *ad ordin. Regiam Lusitan. lib.* 5. *tit.* 80. *§.* 1. *num.* 6. 3

Armorum appellatione non venit cultellus ad frangendum panem, vt per *Bouadill. in sua politica lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 73. *Decian. d. lib.* 8. *cap.* 2. *nu.* 9. & *cap.* 3. *num.* 54. *Farinac. d. p.* 3. *quæst.* 108. *num.* 77. *cum seqq. Rodolphin. variar. quæst. lib.* 2. *quæst.* 34. *num.* 6. quia nec comprehenditur gladij appellatione, *Rebuff. ad d. l.* 41. *vers. gladios, pag.* 224. 4

Armorum appellatione non veniunt arma ruralia, quæ propriè sunt instrumenta, vt per *Farinac. d. quæst.* 108. *num.* 33. quèm refert Parens meus in *commentar. ad ordin. Regiam Lusitan. lib.* 5. *tit.* 80. *§.* 2. *num.* 2. 5

Armorum appellatione non veniunt vaginæ in statuto prohibente armorum asportationem, quod non comprehendere asportantem vaginas ad enses recondendos, resoluit *Decia. in tract. criminali, lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 57. Vtrùm autem confiscatis armis vaginæ censeantur amissæ, vide *Mexiam in tract. taxæ panis, conclus.* 1. *num.* 15. *ad medium, cum seqq. Azeued. l.* 1. *num.* 13. *tit.* 25. *lib.* 9. *noua recopil. Bobadill. d. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 106. *vbi resoluit quod sic.* 6

SVMMARIVM.

1 *Artificis appellatione venit ille, quem vulgus ita nominat.*

2 *Artifex propriè dicitur qui certam artem exercet, quando admittit sine delectu volentes ab eo emere.*

3 *Artifex dicitur, qui res emit, & illas mutata forma vendit.*

4 *Mercator & artifex in quo differant, ostenditur.*

Artifex.

Appell. XXVI.

1 Artificis appellatione venit ille, quem vulgus ita nominat, *l. secūdum, §. illud. ff. de adilit. edicto Fusc. in singul. lit. A, n.* 88. Propriè tamē dicitur, 2 qui certam artem exercet, quando admittit sine delectu volentes ab eo emere, vel inseruire in illo artificio, aliàs non esset artifex, ita *Abb. cons.* 78. Viso toto processu *col. 1. circa princip. lib. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl.* 519. *num. 1. & tom. 5. lit. M. concl.* 211. *num. 5.* 3 Sic & artifex ille dicitur, qui res emit, & illas mutata forma vendit, *cap. eiciens* 88. *dist. Curia, Philip. p. 2. lib. 1. num.* 16. *Hippol. Riminald. cons. 34. num. 10. vol. 1. Rebuff. ad l. mercis appellatione* 207. *vers. Artifex, ff. de verbor. significat. pag.* 663. *Card. Tusch. d. concl.* 519. *num.* 2. 4 vbi subdit ad differentiam mercatoris illum dici artificem, qui mercimoniam emit, & eam exercet artem, vt vendat cum artificio, mercatorem verò appellari illum qui vendit mercantiam, prout ipse emit nullo adhibito artificio de quo etiam *Surd. decis.* 313. *nu.* 1. Artifex vt aliquis esse possit, necessè est propria persona, non autem per interpositam officio vti, *l. fin. ff. de excusat. tutor. Roman. singulari,* 566. *Curia, Philipp. d. cap. 1. num.* 19.

Ascendentes.

Appell. XXVII.

1 Ascendentes appellatione pater, mater, aui, & auiæ comprehenduntur, *l. quicunque, §. parentes, ff. de in ius vocando, Campeg. de dote p. 5. quæst.* 64. *num. 2. Roland. à Valle cons. 24. num. 11. & 12. Surd. cons. 402. num. 11. & 12.* vbi ait quod appellatione Ascendentium veniunt tam masculi quàm fœminæ, *Menoch. cons. 101. num.* 40.

2 Ascendentium, sicut & descendentium appellatione omnes continentur, & veniunt in infinitum, *Menoch. cons. 333. num. 11. & cons. 334. num.* 16. Fœminæ verò non veniunt vbi viget statutum eas excludens, *idem Menoch. cons. 309. num.* 37.

Asinus.

Appell. XXVIII.

1 Asini appellatione in statutis aduersus quemcumque qui vicerit contra decretum, vt perdat asinum, non venit salma, ita *Bald. in l. 1. nu. 7. C. de nautico fœnore, Ripa in tract. de peste, tit. de remediis ad conseruandam vbertatem, num.* 131.

SUMMARIUM.

1 *Coniuncti omnes vtriusque sexus veniunt appellatione Attinentium, quando vocantur ad fideicommissum.*

2 *Agnati non cognati censentur vocati appellatione Attinentium masculorum de domo, seu de familia.*

3 *Fœminæ non veniunt Attinentium appellatione quando tacitè, vel expressè testator habuit mentem conseruandi bona in agnatione.*

4 *Proximiores testatoris in gradu successionis abintestato veniunt appellat. Attinentium.*

5 *Attinentium appellat. an & quando veniant affines, ostenditur.*

Attinentes.

Appell. XXIX.

Attinentium appellatione quando vocantur ad fideicommissum, veniunt omnes coniuncti vtriusque sexus, ita *Bald. in cap. ex litteris de testib. Socin. Sen. cons. 63. num. 13. lib. 3. Ruin. cons. 161. num. 1. lib. 2. Paris. cons. 24. num. 17. & 18. & cons. 49. per totum lib. 2. Sim. de Prett. de interpret. vlt. volunt. fol. 288. num. 15. & fol. 297. num. 67. & fol. 337. num. 10. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 41. & cons. 11. num. 8. lib. 2.* 1

Attinentium masculorum, vel de domo, seu de familia appellatione ratione adiuncti, censentur vocati agnati, non cognati, *Ruin. cons. 161. num. 4. lib. 2. Peregr. d. art. 21. num. 41. in fine, Fusar. d. quæst. 371. num.* 3. 2

Attinentium appellatione non veniunt fœminæ quando tacitè, vel expressè testator habuit mentem conseruandi bona in agnatione, ita *Prett. de interpretatione vltim. volunt. fol. 293. num. 67. Fusar. d. quæst. 371. num.* 4. 3

Attinentium appellatione veniunt proximiores testatoris in gradu successionis ab intestato, ita *Castren. cons.* 383. Notandum est *col. 1. lib. 1. Prett. de interpret. vltim. volunt. fol 288. num. 15. & fol. 376. num. 14. & cons. 203. num. 4. Fusar. d. quæst. 371. num.* 5. 4

Attinentium appellatione, licèt non comprehendi maritum, vel affinem existimauerint *Paul. & Ias. in l. 1. C. vnde vir, & vxor,* tamen contrarium melius resoluunt ibi *Angel. Alex. & Corn.* quos refert, & sequitur *Bertazol. de clausul. instrument. clauf. 7. glos. 12. num. 5. vers.* sed quid, & faciunt quæ *Bald. in cap. in litteris, col. 1. de testib.* vbi dicit, quod attinentes dicuntur qui possunt accusare tanquam prosequentes suorum iniuriam. Limita tamen non procedere si in statuto fieret mentio gradus, vt quia statutum diceret, quòd duo ex attinentibus vsque in quartum gradum debeant consentire, quia tunc non venirent affines, nec comprehenderentur, cùm propriè loquendo inter affines non sint gradus, *l. non facilè, §. gradus, ff. de gradibus,* & propterea non est verisimile, quòd statutum velit comprehendere affines, quare ita tenent *Campeg. de dote, p. 5. quæst.* 104. *Bertazol. d. glos. 12. in fine.* 5

Auus.

Appell. XXX.

Aui & lineæ auitæ appellatione licèt veniat proauus, & linea proaui, *Ruin. cons. 166. num. 8. lib. 1.* dum vult quòd *auth. matri & auiæ, C. quando mulier tut. offic.* quæ loquitur de auia habeat locum etiam in proauia, prout eum refert *Fusar. de substitut. q. 313. num. 3. Surd. de aliment. tit. 1. q. 13. n.* 10. tamen istud limitatur quando communis vsus loquendi 1

quendi est in contrarium, item quando sumus in materia statuti odiosi, seu correctorij, imò etiam in materia Iuris communis, quando incidenter fit mentio de auo, vel linea aui, non autem principaliter, ita *Bart. conf.* 56. Quia factum *in fine num.* 3. *lib.* 2. quem refert *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 3. *concl,* 656. *num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Bastardi appellatione venit omnis natus ex illicito, non tamen damnato coitu.*

2 *Adulterinus continentur appellatione bastardi.*

3 *Spurij nati ex coniugato & soluta veniunt appellatione bastardi.*

4 *Bastardi appellatione veniunt omnes, qui non sunt nati ex Matrimonio.*

Bastardus.

APPELL. XXXI.

1 BASTARDI appellatione venit omnis natus ex illicito, non tamen damnato coitu, *Dec. conf.* 433. *num.* 10. *cum seqq. Hieron. Gabr. conf.* 140. *num.* 20. *cum seqq. lib.* 1. *Menoch. conf.* 631. *num.* 11. *Cardin. Mantic. de coniecturis vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 7. *num.* 7. *Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. fol.* 188. *num.* 12. *Peregrin. de fideicom. art.* 22. *num.* 88. *Fusar. de substitut. q.* 314. *n.* 18.

2 BASTARDI appellatione continetur adulterinus, vt volunt *Rip. in l.* 1. *num.* 18. *ff. soluto matrim. Bertrand. conf.* 31. *lib.* 3. *Roland. à Valle conf.* 79. *n.* 48. *lib.* 2. *Peregrin. d. art.* 22. *num.* 88. quos refert *Fusar. d. q.* 314. *n.* 19.

3 BASTARDI appellatione veniunt spurij nati ex coniugato & soluta, ita *Bald. conf.* 129. *dub.* 2. *lib.* 2. *& conf.* 306. *lib.* 3. *Alciat. conf.* 51. *n.* 9. *lib.* 5. *Prettis de interpretat. vltim. volunt. lib.* 3. *interp.* 1. *solut.* 2. *num.* 12. *Paleoth. de nothis & spuriis cap.* 17. *num.* 7. *Menoch. conf.* 631. *Pereg. d. art.* 22. *num* 88. *& conf.* 36. *num.* 4. *lib.* 1. *Fusar. d. q.* 314. *n.* 20. *quicquid dicat Surd. conf.* 459. *n.* 30. *lib.* 1.

4 BASTARDI appellatione venire omnes, non legitimè nati, vel qui non sunt nati ex Matrimonio, scribunt *Bart. in l. vlt. C. de verbor. signif. Bart. in l. pronunciatio, ff. eod. tit. Corn. conf.* 216. *num.* 4. *lib.* 2. *Pereg. d. art.* 22. *num.* 88. vbi dicit ita collegium Paduæ consuluisse, *& conf.* 36. *num.* 5. *lib.* 1. *refert Fusar. d. q.* 314. *num.* 22. *Surd. conf.* 487. *num.* 3. *Leo decis.* 81. *n.* 16. *&* 17. vbi ait bastardos in Aragonia & Valentia dici naturales. *Menoch. conf.* 631. *n.* 13. *&* 17.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij appellatione, largè sumpto vocabulo, omnia comprehenduntur beneficia.*

2 *Pensio non continetur beneficij ecclesiastici appellatione.*

3 *Beneficia exempta non veniunt generali beneficiorum appellatione.*

4 *Manualia non veniunt beneficij appellatione.*

5 *Vicaria temporalis, seu ad nutum amouibilis non venit beneficiorum appellatione.*

6 *Præstimonia, quæ in sola temporalitate consistunt, non veniunt appellatione beneficiorum.*

7 *Commenda & hospitale, an & quando veniant appellatione beneficiorum? remissiuè.*

8 *Curatum beneficium non venit appellatione beneficij in concessionibus.*

9 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione beneficij.*

10 *Dignitas in materia non ambitiosa venit appellatione beneficij, secus in pœnali.*

11 *Præbenda non venit appellatione beneficij in materia stricta.*

12 *Dispensatus ad beneficia etiam curata, non censetur dispensatus ad præbendas & Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis.*

13 *Beneficij appellatione non venit destinatum per Episcopum nisi sit actualiter erectum.*

Beneficium.

APPELL. XXXII.

BENEFICII appellatione largè, sumpto vocabulo, seu in generali significatione, omnia comprehenduntur beneficia tam maiora, quam minora, tam curata, quàm simplicia dignitates, & præbendæ, & tam regularia, quàm secularia, nam ex dignitate non mutatur natura beneficij, sed additur prærogatiua, *glos. verbo beneficium, in reg. beneficium, de regulis iuris, lib.* 6. *& verbo beneficia, in cap. si gratiosè, de rescript. & verbo beneficia, in cap.* 1. *de rerum permut. lib.* 6. *& in Clem. Auditor. de rescript. Selu. de benefic. p.* 1. *q.* 3. *Flamin. Parif. de confident. q.* 28. *num.* 38. *cum seqq. Rebuff. in praxi tit. quid sit beneficium, num.* 10. *& tit. de vnionib. num.* 3. *& in tract. nominat. q.* 9. *num.* 5. *&* 6. *Ricc. in praxi aur. resol.* 292. *Sebast. Medic. de diffinit. p.* 2. *cap.* 16. *num.* 5. *Fusc. de Visitat. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 6. *Nicol. Garc. de benefic. p.* 1. *cap.* 6. *num.* 37. strictè verò, & in odiosis, prout in dispensationibus, venit solùm beneficium simplex, & ideò quando Papa dispensat cum illegitimo vt possit obtinere beneficium, non censetur cum illo dispensare nisi ad simplex tantùm, vt docent *Sayr. de censur. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 25. *Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 13. *num.* 97. *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, p.* 2. *alleg.* 45. *num.* 7. & me citato in illo loco *Sanctarel. vari. p.* 1. *q.* 38. *num.* 17. Quæ autem qualitates requirantur ad hoc vt beneficium ecclesiasticum dicatur, vide *Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol.* 358. *Nicol. Garc. d. p.* 1. *cap.* 2. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 5. *à num.* 7. & metipsum de *officio & potest. Episcopi, p.* 3. *alleg.* 57. *n.* 141. 1

BENEFICII ecclesiastici appellatione, nec ex lata significatione, nec aliquo modo continetur pensio, vt per *Crescent. decis.* 14. *de sentent. & re iudic. Ludou. Gom. in reg. de infirmis resignantibus, q.* 16. *n.* 2. *& annali, q.* 21. *Rebuff. in tract. de pacif. possess. q.* 114. *& in tract. de nominat. q.* 9. *num.* 36. *Azeued. l.* 1. *n.* 5. *tit.* 4. *lib.* 1. *noue recopil. Flamin. de resign. benefic. lib.* 1. *q.* 10. *num.* 69. *& lib.* 2. *q.* 15. *à num.* 11. *& lib.* 11. *q.* 4. *num.* 31. *& seq. & de confident. q.* 23. *à princ. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 5. § 5. *num.* 2. *Azor. instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 5. *q.* 2. *& lib.* 8. *cap.* 5. *q.* 4. *Aloys. Ricc. in collect.* 2

collect. decis. p. 2. collect. 425. & in decision. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 71. num. 4. p. 2. Flores de Mena vari. lib. 3. q. 23. num. 35. Anton. Ricciul. de iure personarum, lib. 5. cap. 19. num. 6. Nicol. Garc. d. p. 1. cap. 5. à num. 3. metipsum d. alleg. 57. n. 150. Sanctarel. var. q. 42. n. 25.

3 Beneficiorum appellatione generali non veniunt benificia exempta, cap. 3. propter, de rescript. lib. 6. Cop. de fructlib. lib. 4. tit. 3. cap. 4. Rot. decis. 2. de priuileg. in antiq. sicut quoque nec appellatione beneficiorum diœcesis, Felin. in cap. graue, num. 2. de offic. ordin. Selu. de benefic. p. 1. q. 3. num. 21. faciendo differentiam inter has enunciationes de beneficiis in tua diœcesi, & de tua diœcesi, vt in priori comprehendantur exempta in posteriori, neutiquam quippe quòd beneficia exempta sint quidem in diœcesi, sed non de diœcesi Episcopi, Abb. in cap. graue, num. 1. de offic. ordin. Anton. de Rosel. in tract. de indulgent. n. 315. Erasmus à Cochiez de Iurisd. ordin. in exemptos p. 1. q. 5. n. 23. & p. 4. q. 29.

4 Beneficii appellatione non veniunt manualia, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 6. num. 21. Flamin. de confident. q. 18. à num. 16. Monet. de distri-
5 but. quotid. p. 1. q. 2. num. 12. nec etiam vicaria temporalis, seu ad nutum amouibilis, Nicol. Garc. d. cap. 1. c. 2. num. 93. Ego ipse d. alleg. 57. num. 147.
6 nec præstimonia, & præstimoniales portiones, quæ in sola temporalitate consistunt, aut quæ non dantur in titulum perpetuum, neque habent aliquod annexum obsequium spirituale, Flamin. de resignat. lib. 2. q. 1. num. 123. Fusc. de Visitat. lib. 1. c. 20. num. 23. Nicol. Garc. d. p. 1. cap. 2. à num. 117. Gonzal. d. glos. 5. §. 2. de commenda, vide Gom. ad reg. de annali, quæst. 26. Pute. decis. 325. lib. 1. Gonzal. d. glos. 5. §. 8. metipsum, d. alleg. 57. num. 154. De hospitali, vide Flamin. de resignat. lib. 11. q. 5. n. 59 Gonzal. d. glos. 5. § 5. n. 2. 7. & 17. Marescot. vari. resolut. lib. 2. resol. 3. n. 12. & seq. Aloys. Ricc. collect. 1299. in med. Crescent. decis. 1. num. 4 de priuileg. Camill. Borel. in sum. decis. tit. 20. n. 391. Rot. decis. 667. in fine, apud Farin. in 1.
7 collect. nouiss. vbi quòd hospitalia veniunt appellatione beneficiorum quando dantur in titulum, non verò quando dantur in regimen, seu administrationem, de præceptoria Flamin. de resignat. lib. 12. q. 3. num. 8. & de portionibus, idem Flamin. lib. 2. q. 1. n. 116. De beneficio patrimoniali, vide Gom. ad reg. de infirmis resign. q. 21. in princip. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. n. 25. 26. 44. & seq.

8 Beneficii appellatione in concessionibus non venit curatum beneficium, cap. cùm in illis, in princip. de prebend. lib. 6. Fusc. singul. lit. B, num. 23. Gig. de pensionib. q. 28. num. 9. Franc Marc. Delphinal. decis. 525. num 1. Petr. Greg. de beneficiis cap. 6. num. 4. Aloys. Ricc. in Collect. decis. p. 4. collect. 1217. Pute. decis. 301. 307. & 308. lib. 1. in correct. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. n. 2. 10. & 11. Menoch. de arbitr. casu 201. num 62. Vnde quando alicui prouideri mandatur, prouisio non est facienda in beneficiis curatis, vt per glos. verbo prouideri in d. cap. cùm in illis, vbi Anchar. n. 3. & Franc. num. 4. Cardin. in Clem. 1. in princip. num. 8. de supplen. negli. Prælat. Staph. de litteris gratia, tit. de modo, & forma impetrandi, in princip. & tit. de formis expectatiuarum, §. sexta forma, num. 1. & §. nona forma, num. 31. Rebuff. in praxi beneficiali, tit. de clausi. mandator. num. 34. & tit. de dispensat. ad plura beneficia, n. 66. & tit. tertia pars signaturæ verbo qualitatum, n. 3.

9 Beneficii appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, Gemin. cons. 85. n. 20. vers. sed appellatione, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 511. num. 1. Monet. de distrib. quotidia. p. 1. q. 2. num. 12.

Beneficii appellatione veniunt etiam di- 10
gnitates, si non sit materia ambitiosa, cap. dudum, vbi Ioan. And. de prebend. cap. tua, de verbor. signif. Mandos. ad Lap. alleg. 84. Sbroz. de Vicario Episc. lib. 2. q. 81. num. 2. At verò in materia odiosa, & pœnali non venit dignitas, Ludou. Gom. ad reg. de annali. quæst. 19. in princip. & in fin. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. num. 26. & seq. Tamburin. in tract. de iure Abbatum tom. 1. disp. 5. q. 19. num. 6. Rot. decis. 592. n. 2. p. 1. diuers. vbi quòd appellatione quorumcunque beneficiorum non debent includi dignitates, & canonicatus, Ioan. à Cochier in Schol. ad preces primarias Imper. super verb. dignitates, pag. 39. Ideò dispensatus ad beneficium etiam curatum, non censetur dispensatus ad obtinendam dignitatem, secundùm Petr. Greg. syntag. Iuris lib. 17. cap. 6. num. 36. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 3. q. 7. Bellet. disquisitionum clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 3. num. 38. Sanctarel. vari. resolut. p. 1. q. 38. num. 24. vbi citat metipsum, de officio & potest. Episcopi p. 2. alleg. 45. num. 11. vbi num. 14. subdo dispensatum ad dignitates non dici dispensatum ad maiorem dignitatem pòst Pontificalem, quod referunt me citato Tamburin. d. q. 19. num. 5. & Sanctarel. d. q. 38. num. 31. Imò si concederetur mandatum ad beneficia curata, & quæcunque alia non includeretur dignitas curata, Clem. ne in agro, §. ceterùm, de statu monach. Rebuff. in praxi tit. de dispens. rat. ætatis, vers. aut dignitates, & in concord. in forma mandati Apost. in glos. aut dignitate.

Beneficii appellatione in materia stricta 11
non venit præbenda, cap. 1. de filiis presbit. lib. 6. Rota decis. 2. illo tit. in nobis, Felin. in cap. postulasti, sub n. 4.
vers. secunda conclusio de rescript. Vnde dispensatus ad 12
beneficia etiam curata non censetur dispensatus ad præbendas, & Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. n. 99. Ego ipse d. alleg. 45. num. 10. & me citato Sanctarel. d. q. 38. n. 34.

Beneficii appellatione non venit destina- 13
tum per Episcopum & Capitulum, nisi sit actualiter erectum, vt per Felin. in cap. cùm ab eo, col. 3. vers. pro quo, de rescript. & cons. 45. num. 3. vers. fortifico, Anton. Gabr. commun. tit. de præsumpt. concl. 12. n. 6. quos refert & sequitur D. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existen. lib. 3. cap. 7. num. 15.

Bestia.

Appell. XXXIII.

Bestiæ appellatione regulariter non venit 1
animal mansuetum, sed inspecta consuetudine veniunt boues, pecudes, & similia, secundùm Bart. & Angel. in l. 1. §. Bestias, ff. de postulando, Mathesil. l. in suis notabilib. notab. 98. incip. Nota vnum mirabile, Ferrat. caut. 52. num. 3. Socin. in l. possideri, §. Nerua filius, num. 9. ff. de acquiren. possess. & de statuto loquente de bestiis, quòd intelligatur de bobus, vaccis, & similib. tenuerunt Natta cons. 347. n. 2. Surd. cons. 297. n. 2.

Bestiæ appellatione, de proprietate sermo- 2
nis non venit mortua, l. si vehenda, in princip. ff. ad l. Rhodiam, Surd. d. cons. 297. n. 5. vbi ait, secus esse inspecto communi vsu loquendi.

Bladum.

Appell. XXXIV.

1 Bladi appellatione venit omne illud, quòd in terra seritur, etiam semen lini, *Bart. in l. triticum, ff. de verbor. obligat.* vbi *Ias. num. 5. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 392. num. 3.* præterquam legumina, vt patet ex *cap. 3.* ibi, de blado, & vniuersis leguminibus, *de decim. Rebuff. ad l. 77. ff. de verborum signif. in fine, vers. Accessit, pag. 360.*

2 Bladi appellatione venit illud quod in area teritur, ita *Iacob. de Collantes super pragmat. in fauorem rei frumentariæ, lib. 1. cap. 10. n. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Bonorum simpliciter, seu bonorum omnium appellatione veniunt mobilia, se mouentia, immobilia, nomina debitorum, iura, & actiones.*

2 *Debitoris nomen comprehenditur vbi quis bona sua obligauit.*

3 *Declarantur tex. in l. si stipulatus 76. §. cùm stipulamur, ff. de verb. oblig. & l. si ita scripsisset 47. ff. de legat. 2.*

4 *Bonorum mobilium, & immobilium appellatione non continentur iura, & actiones.*

5 *Bonorum mobilium appellatione veniunt ea quæ sui natura de loco ad locum moueri possunt.*

6 *Hæreditas vel successio quando non veniat bonorum appellatio.*

7 *Bonorum appellatione veniunt ea, in quibus quis habet tantùm vtile dominium.*

8 *Iuspatronatus non comprehenditur appellatione bonorum meorum, nisi veniret cum vniuersitate bonorum.*

9 *Pecunia venit bonorum appellatione.*

10 *Fructus non continentur bonorum appellatione, etiam cum signo vniuersali.*

11 *Bonorum aduentitiorum appellatione continentur omnia quæ non procedunt à sua cessione patris.*

12 *Feudum non venit bonorum appellatione in generali sermone.*

13 *Feuda hæreditaria veniunt bonorum patrimonialium nomine.*

14 *Emphyteutica bona veniunt bonorum appellatione.*

15 *Bonorum suorum appellatione solùm veniunt præsentia, & non postea quæsita.*

16 *Vsusfructus venit bonorum appellatione.*

17 *Bonorum appellatione continetur omne vltra æs alienum.*

Bona.

Appell. XXXV.

1 Bonorum simpliciter, seu bonorum omnium appellatione veniunt mobilia, se mouentia, immobilia, nomina debitorum, iura, & actiones, *l. bonorum 49. in fine, l. rei appellatione 23. ff. de verb. sign. l. si legat. 30. §. 1. ff. ad Trebel. l. nomen, C. quæ res pignori, glos. in l. Princeps 21. ff. de verb. sign. Abb. cons. 43.* Videtur primo *num. 3. lib. 1.* vbi quod nomen bonorum dicitur generale, & continet actionem, *Crauet. cons. 213. num. 6.* vbi quod bonorum appellatione simpliciter, & indiffinitè veniunt iura, & actiones, *Couar. in cap. relatum, il 2. num. 1. de testam. Rebuff. in compend. alienat. ad cap. fine, exceptione 12. q. 2. num. 54. Pinel. in rubr. C. de bon. mater. p. 1. n. 2. Tiraq. in l. si vnquam, verbo bona, num. 8. & 9. Costa in cap. si Pater, 1. p. verb. bonis suis, n. 1. cum seqq. de testam. lib. 6. Menoch. cons. 300. num. 39. & cons. 1102. num. 26.* vbi quod bonorum appellatione continentur nomina debitorum, *Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1137. Rot. decis. 595. num. 1. & decis. 760. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.* vbi quod nomen debitoris venit sub generali bonorum obligatione, *Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 59. num. 22. Azor. instit. moral. p. 1 lib. 5. cap. 7. q. 8. Peregr. de iure fisci, lib. 5. tit. 1. n. 50. Griuel. Dolana, decis. 109. num. 2. Molina de iust. tract. 2. disput. 212. à princip. Sanchez in præcepta decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 14. à num. 3. Ioseph. Sesse Aragoniæ decis. 52. num. 34. Ferrer. in constitutiones Cathaloniæ, glos. 2. num. 2. Rota decis. 681. num. 9. apud Farinac. p. 1. recent. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. B, conclus. 101. num. 19. & num. 24.* vbi *num. 25.* restringit quando fieret mentio de omnibus bonis certi loci, putà *lego omnia bona, quæ habeo Romæ*, quia non veniunt iura, & actiones, & citat *Imolam cons. 35. num. 26. vers. Item non obstat, & Tiraq. d. verbo bona, num. 13.* quod etiam tradit *Griuel. Dolana, decis. 123. num. 7.* additque idem *Tusch. ib. d. num. 26.* quod stante dictione vniuersali, omnia, & quæcumque bona mea, etiamsi addatur mobilia & immobilia, veniunt iura, & actiones, ex *Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glos. 7. n. 20. & 21.*

Amplia non solùm sub generali bonorum obligatione venire nomina debitorum, prout resoluunt Doctores numero præcedenti citati, sed etiam quando quis bona sua obligauit, etiam adhuc sub hac obligatione debitoris nomen conditionale, & in diem comprehendi censuit *Rot. d. decis. 760. n. 4. p. 2. recent.* nam licèt *Bald. cons. 214. sub num. 2. vers. in contrarium est veritas, lib. 2.* dixerit ex hac obligatione in diem non esse natam actionem, eius tamen dictum non est verum, quia secundùm magis communem opinionem Doctorum, de qua testatur *Alex. in l. si stipulatus 76. §. cùm stipulamur, num. 2. ff. de verb. obligat.* & ante diem dicuntur competere iura, quia est orta obligatio, & actio ante diem, quod etiam sensit idem Bald. dum subdit, quòd etsi nata esset actio, est tamen non intentabilis, & ideò tunc non dicetur esse in bonis, sed in diem, quare interim non potest agi, quod est verum, sed adueniente die, & purificata conditione potest agi, *Dec. cons. 551. num. 7. & cons. 626. n. 4.* 2

Non obstat *tex. in d. l. si stipulatus 76. §. cùm stipulamur, ff. de verb. obligat. & in l. si ita scripsisset 47. ff. de legat. 2.* vbi verba præsentis temporis non referuntur ad debita in diem, vnde notat *Bald. in d. l. si ita scripsisset, sub n. 2.* quòd qui cedit omnia iura sua, non videtur cedere nisi ea, quorum dies cessit, & venit, non conditionalia, vel in diem, quem sequitur, *Alex. cons. 106. n. 8. lib. 5.* quia respondetur prædictos textus non applicari, quia in casibus illorum fuerat additum verbum, *dare oportet*, quod necessitatem importat, & executionem denotat cum effectu, quare ista verba non possunt referri ad debitum in diem, vel sub conditione, ita explicat 3

plicat *Petr. de Bellapert. num.6. & Alex. num.2. in d. §. cùm stipulamur, Bald.* sibi contrarius *in repet. l. ersi post tres, num.52. in fine, ff. si quis cautio. Alex.* pariter sibi contrarius *in eod. §. cùm stipulamur, num.2. ac Ias. ibi num. 3. & Curt. Iun. in l.1. num.78. ff. si certum petatur.* Colliges hæc ita eleganter disposita ex *Rot. in d. decis. 760. num.4. & 5. p.2. recent.* quæ fuit extensa à Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.

4 BONORVM mobilium & immobilium appellatione non comprehenduntur iura, & actiones, quæ tertiam bonorum speciem faciunt distinctam à bonis mobilibus, & immobilibus, iuxta *l. à Diuo Pio XV. §. in venditione ibi, perueniuntur etiam ad iura, ff. de re iudic. Specul. tit. de fructib. §. scias vers. sed pone, Negusant. de pignor. p.2. membro 2. num.9. Bald. cons. 418 And. lib.3. Alex. cons.12. Viso num.10. vers. ad tertium, lib.2. Petr. Anchar. cons.101. num 8. Tiraq. de retract. lignag. §.1. glos.7. num.9. Couar. lib.2. var. cap.1. num.2. Viui. tom.2. opin.82. Pinel. in rubr. C. de bon. mater. p.1. num.24. cum seqq. Clarus in pract. §. fin. q.78. num.9. D. Barbosa in l. si constante, §. finali, num. 2. & 3. ff. soluto matrim. Brunor. à Sole in locis comm. verbo donatio 23. Gama Lusitania decis. 199. in princ. & decis. 339. num. 2. Molina de iust. tract. 2. disput.201. vers. his ita constitutis, & disput.280. vers. vtrum autem Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom.2. lib. 13. tit. 29. num. 3. Farinac. in praxi crimin. p. 1. q.25. num. 109. Pereg. de iure fisci lib. 5. tit.1. num.49. Card. Tusc. d. lit. B, conclus. 101. n.16. & latè tom.4. lit. I, conclus.494. per totam, Seraph. decis. 584. num.4. Valasc. de partit. cap.13. n.94. cum seqq. Cald. Pereira de empt. cap. 10. num. 19. cum seqq. Sanchez in præcepta decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 2.*

5 BONORVM mobilium appellatione veniunt ea quæ sui natura de loco ad locum moueri possunt, & loco circunscribuntur, de quo vide *Oldrad. cons. 2.9. Factum tale est, latè Rebuff. ad l. mouentium, ff. de verb. sign. Card. Tusch. d. tom.1. lit. B, concl. 103. per totam.* Bonorum verò immobilium appellatione quid veniat dicam infrà. Appellat.

6 BONORVM appellatione non venit hæreditas, vel successio, maximè quando ad præsentia bona restringitur dispositio, vel conuentio inter viuos, *Oldrad. cons.129. Ad habendam, in princip. vers. præterea,* quem refert *Card. Tusch. d. conclus.101. num.1. & num.27.* limitat in vltima voluntate, vt si sit dictum tali bona mea relinquo, quia importarent institutionem hæredis, *Grauet. cons.11. n.7.*

7 BONORVM appellatione veniunt ea, in quibus quis habet tantùm vtile dominium, *l. in venditione,* vbi *Bart. ff. de bonis auctoritate Iudicis possiden.* & ideò

8 non comprehenditur Iuspatronatus appellatione bonorum meorum nisi veniret cum vniuersitate bonorum, ex *Rebuff. ad l. bonorum appellatio 208. ff. de verbor. significat. pag.664.*

9 BONORVM appellatione venit pecunia, *l. cùm tabernam, §. fin.* vbi *Bart. ff. de pignor.* Rota in Beneuentana census, 18. Martij 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, impressa per *Farin. decis.468. n.1. p.1. recent.*

10 BONORVM appellatione etiam cum signo vniuersali non continentur fructus, ideò hæres grauatus restituere omnia bona testatoris quomodocumque & qualitercumque prouenientia, non restituit fructus perceptos, ita *Angel. consil.331. Cardin. Tusch. tom. 4. lit. F, concl. 184. num.47. Contra Menoch. cons. 1134. num.19. Paris. cons.94. n.15. vol.2. Flamin. Paris. de confident. benefic. q.31. n.11.*

BONORVM aduentitiorum appellatione continentur omnia, quæ non procedunt à successione patris, ita *Ferrer. in constitutiones Cathaloniæ, glos. 2. num.166.* 11

BONORVM appellatione in generali sermone non venit feudum, *cap. licèt vasallus, §. in generali,* vbi *Doct. si de feudo defuncti cōtrouersia sit inter Dominum, & agnatum, Tiraq. in d. l. si vnquam, verbo bona, num.15. Cardos. in praxi Iudicum, verbo bona, n.3. Anchar. cons.308. num.4. Hyppolit. Rim. cons.5. n.158. Cardin. Tusch. d. concl.101. num.5. Surd. cons.338. n.8. & cons.427. n.9.* At verò bonorum patrimonialium nomine veniunt feuda hæreditaria, *Menoch. cons. 1115. n.10.* 12 13

BONORVM appellatione veniunt bona emphyteutica, *l. bonorum appellatione, la secunda, ff. de verb. sign. Matth. Brun. cons. 100. num.6. & 7. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos.3. & in d. l. si vnquam, verbo bona, num.14. Surd. decis. 11. num.2. & decis.93. n.3. & cons.338. num.7.* vbi intelligit quoad vtile dominium, *Stephan. Gratian. Marchia decis.56. n.5. Cald. Pereira de potest. eligend. cap. 4. num. 1. & de resolut. emphyt. cap.5. num.67. & cap.16. num.65. Cardos. in praxi Iudicum, verbo bona, num.2. & verbo emphyteusis, num.16. Benedict. Ægid. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iure p.1. cap.9. num.17.* In generali enim obligatione bonorum venit emphyteusis, *Surd. decis. 160. num.1. & cons.446. num.6. Cardos. d. verbo bona, n.6. remissiuè, Bernard. Graua. ad practic. Cam. Imperialis, lib.2. concl. 25. considerat. 1. in coronida, n.2.* 14

BONORVM suorum appellatione solùm veniunt præsentia, & non posteà quæsita, *l. vlt. ibi cùm sit iustum, &c. C. quæ res pignori, l. omnes. 17. §. Lucius, ff. quæ in fraudem creditorum, l. si ita, 8. ff. de auro, & argento legato,* vbi si testator leget vestes, vel res suas certi generis, solùm debentur illæ, quæ erant propriè testatoris tempore testamenti, non verò illæ, quæ postea acquiruntur, de cuius textus materia vide *Couar. practic. cap.2. n.2. & 5. Anton. Gom. tom.1. variar. cap.12. n.49. cum seqq.* 15

BONORVM appellatione venit vsusfructus, quia etiam commoditas dicitur vsusfructus, licèt non sit formalis, ita *Bald. cons. 163. Statuto cauetur in princ. lib.1.* quem refert *Cardin. Tusch. pract. concl. tom.8. lit. V, concl.301. n.6.* 16

BONORVM appellatione continetur omne vltra æs alienum, quia bona non dicuntur nisi deducto ære alieno, *l. mulier bona, ff. de iure dotium, l. subsignatum, §. bona, ff. de verb. sign. Rebuff. ad l. bonorum appell. 49. vers. sic infertur, pag. 260. & ad l. venisse 165. pag. 566. ff. eodem titulo, Mexia in tract. tasse, concl. 2. num. 94. Surd. cons. 121. num.22. & num. 81. & cons.216. n. 12. Gutier. practic. lib. 3. q. 43. n.17. cum seqq. Cardos. in praxi Iudicum, verbo bona, n.4. Ferrer. in constitutiones Cathaloniæ, glos.3. n.91. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap.10. n.7.* 17

Canon.

APPELL. XXXVI.

CANONIS appellatione venit omnis constitutio ecclesiastica, *Felin. in cap.1. in princip. de constit.* & etiam capituli constitutio ex larga significatione & in materia fauorabili, *Calder. cons. 16.* An canonis appellatione prout illum refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. C, conclus. 23. num.4.* 1

Capi

Capitulum.

Appell. XXXVII.

1 CAPITVLI appellatione, licèt de quadam largissima verbi significatione includitur, Prælatus saltem in fauorabilibus, vt videntur tenere *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 51. art. 8. & Ascan. Tamburin. de iure Abbatum, tom. 1. disp. 17. quæst. 3. in fine*, tamen communiter non comprehenditur, vt cum glos. quæ optimè loquitur, verbo, *in eisdem, in Clem. 2. de etate & qualitate*, resoluunt, *Natt. cons. 686. num. 10. lib. 4. Afflict. decis. 265. num. 20.*

2 CAPITVLI appellatione, soli Canonici non autem beneficiati continentur, *Abb. in cap. scriptum, num. 4. de elect. & in cap. dilecti, num. 1. de maioritate & obed.* Rota in Romana Concordiæ 3. Aprilis 1609. coram Card. Cauallerio impress. per *Farinac. decis. 183. n. 1. p. 1. recent.*

Cardinalis.

Appell. XXXVIII.

1 CARDINALIVM appellatione non veniunt Cardinales Rauennates, Compostellani, Pisani, & similes, sed tantùm Illustrissimi S. R. E. Cardinales, *glos. verbo mundi, in cap. 1. 32. q. 2. Abb. in cap. à cedentes, num. 2. & ibi additio in verbo Cardinales, de prescript. Ioan. Vasæus in Chronicis Hispaniæ, cap. 21. vers. Compostellanus, Stephan. de Gaëta in repet. cap. ad Limina 30. quæst. 1. in proœm. num. 13. Andr. Gammar. in extrauag. Iulij 11. de Simoniaca Papæ, elect. num. 70. & seq. Anastas. Germon. de sacrorum immun. lib. 3. cap. 16. num. 13. & seq. Anton. Scap. in responso de birreto rubeo dando S. R. E. Cardinalibus Regularibus, num. 3.*

Casamentum.

Appell. XXXIX.

1 CASAMENTI appellatione bene venit apotheca vna, vel plures quæ sunt sub casamento sub eadem continentia, quia est nomen vniuersale continens plus quàm domus, & ideò sub ista vniuersitate venit apotheca, stabulum, officina, caupona, & omnia continentia sub eodem ædificio, ita *Castren. cons. 454.* De eo, *in princip. lib. 1.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 619. n. 43. pag. 823.*

SVMMARIVM.

1 *Casatæ, seu casalis appellatione ad fideicommissum veniunt, qui sunt de domo & agnatione.*
2 *Naturales non veniunt nec eorum filij Casatæ appellatione.*
3 *Naturales non dicuntur de agnatione.*
4 *Naturales & spurij non habent nobilitatem patrum, nec etiam matrum.*
5 *Spurius non venit appellatione filij.*
6 *Fœminæ veniunt Casatæ appellatione, nisi in contrarium extent coniecturæ.*

Appell. Iur. Aug. Barbos.

Casata.

Appell. XL.

CASATÆ, vel Casalis appellatione ad fideicommissum veniunt, qui sunt de domo, & 1
agnatione, ita *Bald. in cap. innotuit, num. 16. de elect. Franc. in cap. si pater, col. penult. vers. 29. de testam. lib. 6. Immol. in l. ex facto, § si quis rogatus, num. 10. vers. si autem statutam, ff. ad Treu. Paris. vers. 35. col. 1. & cons. 32. col. 2. lib. 3. Socin. Iun. cons. 94. num. 7. lib. 1. Laurent. de Palat. in tract. quòd stantibus masculis, num. 155. 160. & 199. Sim. de Pratt. de interpret. vlt. volunt. lib. 3. dub. 1. solut. 11. n. 17. fol. 288. Fusar. de substitut. q. 360. n. 1.*

CASATÆ appellatione naturales non veniunt, 2
nec eorum filij, *Tiraq. in tract. de nobilitate, cap. 15. num. 12. Capra cons. 90. Ruin. cons. 161. num. 4. lib. 2. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 83.* vbi *num. 84.* intelligit maximè quando habita fuisset ratio nobilitatis, *Fusar. d. q. 360. num. 3.* Ratio autem illa est, 3
quia casata accipitur pro agnatione, & huiusmodi naturales non dicuntur de agnatione, *Remin. Iun. cons. 442. num. 3. & cons. 563. num. 31. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 8. num. 4. & 6. Cardin. Mantic. de coniecturis vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 20. Menoch. cons. 117. num. 52. Petra de fideicom. q. 11. num. 201. Peregr. d. art. 22. num. 83. vers.* sed contra plures refert *Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 15. n. 36. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. num. 110* tùm quia naturales, 4
& spurij non habent nobilitatem patrum, nec etiam matrum, vt pòst alios scribunt *Tiraq. in tract. de nobilit. cap. 15. num. 10. Bursat. cons. 52. num. 27. Menoch. cons. 117. n. 51. Duen. reg. 69. Tello l. 11. Tauri num. 2. Paleotus de not. & spuriis, cap. 27. num. 8. Peregr. d. art. 22. num. 84.* vbi in fine subdit rationem esse, quia censentur viles, & vilis conditionis. Et quòd spurij multò minùs veniant comprobat ipse *Peregr. d. art. 22. num. 83. in fine*, vbi dicit, quòd si spurius 5
non venit appellatione filij, quòd est nomen naturale, multò minùs venire debet appellatione casatæ. In Hispania verò naturales sunt de casata, domo, & agnatione patris ex particulari, & notoria consuetudine illarum partium eos admittente ad insignia nomen, & arma, honores, & nobilitatem patris, vt referunt *Azeued. cons. 24. num. 27. & 29. Nicol. Garc. d. cap. 15. num. 49.* citati à Rot. in Pampilonen. capellaniæ 4. Martij 1612. coram bonæ mem. Remboldo.

CASATÆ appellatione veniunt fœminæ, nisi 6
in contrarium extent coniecturæ, vt tenent *Sim. de Pratt. cons. 165.* & plures, quos refert, & sequitur *Honded. cons. 56. num. 31. lib. 2. Fusar. d. q. 360. n. 9.* quidquid dicat *Sfort. Odd. cons. 46. num. 54.* quatenus tenet ex vsu loquendi referri ad agnationem masculinam.

SVMMARIVM.

1 *Castri appellatione continetur quod cinctum est mœnibus.*
2 *Castrum recognoscens in feudum non censetur recognoscere territorium.*
3 *Territorium venit castri appellatione.*
4 *Castra communiter habent territorium, & pertinentias de consuetudine, vel ex priuilegio, vel ex statuto.*
5 *Castri appellatione venit territorium cum iurisdi*

iurisdictione cohærente ipsi castro tanquam accessorium.

6 *Incorporalia omnia, veluti iurisdictio, iuspatronatus, honor & districtus veniunt appellatione castri.*

7 *Iurisdictio alta & bassa venit appellatione castri, quatenus illam habeat.*

8 *Castro vendito vel concesso etiam iurisdictio censetur vendita.*

9 *Villæ vicinæ castro non veniunt appellatione castri.*

10 *Regalia in venditione non veniunt appellatione castri, nisi de eis expressa fiat mentio.*

Castrum.

Appell. XLI.

1 Castri appellatione continetur quod cin-
2 ctum est mœnibus, & ideò recognoscens castrum in feudum non censetur recognoscere territorium; *Oldrad. cons.* 121. *Ad primã, Menoch. cons.* 498. *n.* 34. & 35. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. C, concl.* 116. *num.* 1. vbi *n.* 7. declarat procedere de iure, quò attento nihil castro deputatur, quòd sit accessio prout territorium, vel iurisdictio, sed deputatur ab hominibus, & eorum statutis, quod etiam aduertunt *Bald. cons.* 245. Villa, vel castrum, *lib.* 3. *Abbas, cons.* 62. *In controuersia, num.* 8. *lib.* 2. *Anchar. cons.* 142. *clarior, num.* 2. *Menoch. d. cons.* 498. *num.* 34. & *seq.*

3 Castri appellatione venit territorium quatenus habeat, & molendina, etiamsi non sit dictum cum pertinentiis, *Menoch. cons.* 401. *num.* 58. & *cons.* 437. *num.* 15. *Crauet. cons.* 701. *num.* 45. & *seq. Cardin. Tusch. d. lit. C, concl.* 116. *num.* 3. *vide infrà sub verbo*
4 *Pertinentiæ appellat.* Hodie autem castra communiter habent territorium, & pertinentias de consuetudine, vel ex priuilegio, vel ex statuto, *Abb. d. cons.* 62. *num.* 14. *col.* 7. *vers. Item lib.* 2. *Cardin. Tusch.*
5 *d. concl.* 116. *num.* 34. & quod Castri appellatione veniat territorium cum iurisdictione cohærente ipsi Castro tanquam accessorium, tradunt *Xuarez allegat.* 7. *num.* 8. *Petrus de Greg. de concess. feudi in* 2. *p. q.* 2. *num.* 12. *Ioan. Vincent. de Anna, allegat.* 52. *num.* 1. *Valasc. de Iure emphyt. q. vlt. num.* 3. *Capillan. de auctorit. Varon. pragmatica* 8. *in* 1. *p. num.* 30. *Tapia in l. fin. cap.* 2. *in* 1. *p. num.* 6. *ff. de constit. princ.*

6 Castri appellatione veniunt omnia incorporalia, & sic iurisdictio iuspatronatus, honor, & districtus, quia importat vniuersitatem, *Oldrad. cons.* 252. Ad quæstionem *num.* 8. *circa finem, vers. & Princeps, Castren. cons.* 417. Satisfaciendo, *num.* 4. *lib.* 1.
7 vbi quod castrum est quid vniuersale, & appellatione Castri venit iurisdictio alta, & bassa, quatenus Castrum habeat, *Crauet d. cons.* 701. *n.* 45. & 46. *Couarr. practic. cap.* 1. *num.* 10. *conclus.* 9. *Cardin. Tusch. d. tom.* 1. *lit. C, conclus.* 116. *n.* 3. & 8. vbi *n.* 27. & 29. pòst *Bald. cons.* 327. *Pridie à num.* 10. *lib.* 1. subdit,
8 quod vendito, vel concesso Castro etiam iurisdictio censetur vendita, & quæcumque infrà lapidem territorij continentur, dummodo iurisdictio competat ratione rei, hoc est territorij, & non cohæreat Castro ratione personæ.

9 Castri appellatione non veniunt villæ vicinæ Castro, etiamsi inuestitura fiat de Castro cum iuribus & pertinentiis, *Alex. cons.* 43. *De celerrima, lib.* 1. *Cardin. Tusch. d tom.* 1. *lit. C, conclus.* 116. *n.* 12. vbi *num.* 13. pòst *Anchar. cons.* 142. *num.* 2. *vers. ex hoc infertur*, declarat procedere quando Castrum non habet iurisdictionem, secus verò si habeat.

Castri appellatione in venditione non veniunt Regalia, nisi de illis expressa fiat mentio, vel 10
aliter ex verbis concessionis colligatur, ita *Roman. cons.* 271. *n.* 1. *Menoch. cons.* 905. *n.* 35. & *cons.* 1007. *n.* 23. & 54. Nec veniunt nomina debitorum, vt resoluit *Card. Tusch. d. lit. C, concl.* 123. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Principis factum non speratum,*	*Casuũ fortuitorũ appellatione veniunt.*
2 *Incendium,*	
3 *Pestis,*	
4 *Carestia immodica,*	
5 *Bellum, seu incursus hostium,*	

6 *Casus fortuitus dicitur is qui prouidentia humana præuideri non potest, licèt vt plurimum soleat contingere.*

7 *Casus fortuiti appellatione vbi quis illum suscipit, vel illi renunciat non veniunt insoliti.*

8 *Casus insolitus dicitur, qui venit præter omnem verisimilitudinem, & prudentis viri cogitationem, licèt fortè à prudentissimo cogitari poterat.*

Casus.

Appell. XLII.

Casuum fortuitorum appellatione venit factum Principis non speratum, *Rot. Ianuen. decis.* 56. quam refert *Aloys. Ricc. in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1085. *vers. tertio, Cabed. Lusitan. decis.* 114. *n.* 5. *p.* 2. Genitor meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusitan. lib.* 4. *tit.* 53. §. 3. *num.* 6. vt in exemplo relato à *Menoch. cons.* 608. *num.* 25. 1

Item venit incendium, *Greg. l.* 3. *verbo fuego, tit.* 2. 2
p. 5. *Menoch. de arbitrar. casu* 390. *n.* 3. *cum seqq.* & *de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 59. *n.* 3. & *cons.* 53. *n.* 1. *Surd. decis.* 198. *n.* 5. *Mascard. de probat. concl.* 467. *n.* 5. & *concl.* 892. *n.* 8. *Valasc. de iure emphyt. q.* 27. *n.* 41. & 42. *Molin. de Iust. tract.* 2. *disp.* 495. *n.* 13.

Item Pestis venit fortuitorum casuum appella- 3
tione, vt per *Rip. in tract. de peste, tit. de priuileg. temp. pestis, n.* 60. & *seq. Flamin. Paris. de resignation. benef. lib.* 11. *q.* 13. *num.* 63. *Menoch. cons.* 835. *n.* 1.

Item carestia immodica, vt decisum asserit *Caroc.* 4
decis. 29. prout eum refert *Aloys. Ricc. d. collect.* 1085. *vers. quarto.*

Item venit bellum, seu incursus hostium, *Corn.* 5
cons. 12. *n.* 4. *vol.* 1. *Becor. cons.* 130. *n.* 6. *vol.* 1. *Curt. Iun. cons.* 85. *n.* 3. quos refert, & sequitur, *Flamin. Paris. d. q.* 13. *n.* 55. quibus addo *Rot. Ianuen. decis.* 101. *Aloys. Ricc. d. collect.* 1085. *vers. quinto, Menoch. cons.* 835. *n.* 1. *Rebell. de obligat. Iustit. p.* 2. *lib.* 14. *q.* 8. *num.* 16.

Et demum casus ille dicitur fortuitus, qui proui- 6
dentia humana præuideri non potest, *Menoch. cons.* 353. *n.* 9. & 15. licèt vt plurimum soleat contingere, *Molin. de Iustit. tract.* 2. *disp.* 293. *n.* 3. *Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.* 5. *tit.* 8. *à n.* 3.

Casus fortuiti appellatione vbi quis illum 7
suscipit, vel ei renunciat, non veniunt insoliti, vt per *Gutier. de Iuram. confirm. p.* 1. *cap.* 24. *num.* 6. *Ceuall. communium contra communes, q.* 702. *Molin. de Iustit. tract.* 2. *disp.* 495. *num.* 30. *Castil. quotid. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 180. *cum seqq. Cardin. Mantic. d. lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 3. & 18. *Rebello de obligat. Iustitiæ, p.* 2. *lib.* 14.

lib. 14. *q.* 8. *num.* 18. *Benedict. Ægid. ad l. ex hoc iure, ff. de Iustit. & iure, p.* 1. *cap.* 9. *num.* 51. *Rot. decis.* 188. *num.* 11. *apud Farinac. collect.* 1. *nouiter nouiss. aliàs p.* 4. *diuers.*

8 Ratio autem differentiæ in eo consistit, quia casus fortuitus dicitur ille, qui vt plurimùm solet contingere, sed prouidentia humana præcaueri non potest, vt probant Doctores citati, *suprà n.* 6. Insolitus verò dicitur, qui venit præter omnem verisimilitudinem, & prudentis viri cogitationem, licèt fortè à prudentissimo cogitari poterat, secundùm *Corn. cons.* 12. *lib.* 4. *Bursat. cons.* 16. *num.* 71. *vol.* 1. *Franc. Becc. consil.* 82. *vol.* 1. *Gam. Lusit. decis.* 349. *num.* 11. *Pinel. in l.* 2. *C. de rescind. vendit. p.* 1. *cap.* 3. *num.* 32. *Menoch. de arbitrar. casu* 80. *sub n.* 7. *Ceuall. d. q.* 702. *num.* 1. *in med. & num.* 6. *Cardin. Mantic. d. tit.* 8. *num.* 6. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 195. *num.* 11. *Octau. Glorit. resp.* 1. *p.* 3. *n.* 280. *cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Metropolitana in odiosis non venit appellatione Cathedralis.*

2 *Illegitimus dispensatus, vt possit etiam in Cathedrali habere beneficia, non poterit illa habere in Metropolitana.*

3 *Illegitimus si dispensatus esset à Papa ad Episcopatum, non censeretur dispensatus ad Archiepiscopatum.*

Cathedralis.

APPELL. XLIII.

1 CATHEDRALIS appellatione in materia odiosa non venit Metropolitana, vt tradit *Ioan. à Cochier in scholiis ad preces primarias Imper. super verbo, In singulis Cathedralibus etiam Metropolitanis, paulò pòst princip. pag.* 39.

2 Vnde illegitimus dispensatus, vt possit etiam in Cathedrali habere beneficia, non poterit illa habere in Metropolitana, secundùm *Ioan. Monach. & alios in cap. quamuis* 1. *in fine, de prabendis, lib.* 6. *Rebuff. in tract. de collation. §.* 1. *in princ.* quos refert *Ioan. à Cochier citato loco.*

3 Hinc etiam prouenit vt si illegitimus dispensatus esset à Papa ad Episcopatum, non censeretur dispensatus ad Archiepiscopatum, prout resoluunt *Maiol. de irregularit. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 6. *Sayr. de censur. lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 29. quos citat, & sequitur *Sanctarel. var. resolut. p.* 1. *q.* 38. *n.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Causæ appellatione continetur tam antè litem, quàm pòst.*

2 *Causa criminalis appellatione venit illa in qua agitur de delicto puniendo corporaliter ad vindictam publicam.*

3 *Causæ pecuniariæ appellatione venit causa ciuilis, non autem criminalis, quamuis pecuniaria.*

Causa.

APPELL. XLIV.

1 CAVSÆ appellatione continetur tam antè litem, quàm pòst, ita *Ias. in l. causas, in fine, C. de transact.* quem refert *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 5. *lit. L, concl.* 379. *num.* 6. & 12. Contrà *Bald. cons.* 150. *Casus num.* 2. *vers.* & similiter, *lib.* 2. *Castren. cons.* 303. *in princip. lib.* 2. vbi infert ad statutum, quod causæ aduocatorum absentium sint suspensæ, quia non veniunt illæ, in quibus lis non est contestata.

CAVSÆ criminalis appellatione venit illa in qua agitur de delicto puniendo corporaliter ad vindictam publicam, ita *Clar. §. fin. q.* 1. *vers.* ex quorum omnium, *Marant. in pract. p.* 4. *dist.* 1. *in princip. & n.* 17. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 2. *lit. C, concl.* 1083. *n.* 1. Vel quando agitur de pœna pecuniaria applicanda fisco, quæ proueniat ex delicto, *Anchar. cons.* 73. *Visis omnibus, in princip. Roman. cons.* 151. *Præsens accusatio, n.* 2. *Clar. d. q.* 1. *n.* 2. *Boër. decis.* 349. *n.* 2. *Bald. cons.* 226. *Quamquam, num.* 3. *Mascard. de probat. concl.* 463. *Card. Tusch. d. lit. C, conclus.* 1084. *n.* 3. 2

CAVSÆ pecuniariæ appellatione venit causa ciuilis, non autem criminalis, quamuis pecuniaria, *auth. vt Iudices sine quoque suffragio, in princip. l. si quando,* vbi *glos. verbo causis, C. de testib.* cum aliis citatis per *Lancel. Conrad. in pract. de officio Prætor. in causis ciuilibus, rub. de testib. num.* 6. *vers. cogendi quoque sunt testes, Menoch. de arbitrar. lib.* 1. *q.* 88. *num.* 1. 5. & 6. *Hieron. Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia & crimin. pram.* 3. 3

SVMMARIVM.

1 *Promissio sola venit appellatione cautionis.*

2 *Limita vbi contrarium disponeretur, & in cautione prolata à Prætore.*

3 *Cautionis idoneæ appellatione venit tantùm pignoratitia, vel fideiussoria.*

4 *Limita nisi subiecta materia repugnet.*

Cautio.

APPELL. XLV.

CAVTIONIS appellatione sola promissio intelligitur, seu obligatio sine fideiussore, *l. sancimus, C. de verb. signif. Felin. in cap. ad nostram, n.* 5. *de iureiur. Oldrad. cons.* 68. *Bald. cons.* 410. *in princip. lib.* 3. *Signorol. de Homod. cons.* 114. *num.* 2. *Dec. cons.* 1. *num.* 4. *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 1. *lit. C, concl.* 167. *num.* 1. & *tom.* 7. *lit. S, concl.* 40. *n.* 8. *Franc. Becc. cons.* 1. *num.* 4. 1

Limita vbi contrarium disponeretur, secundùm *Signorol. d. cons.* 114. *num.* 2. *vers. secundo, Cardin. Tusch. d. conclus.* 167. *num.* 4. Et in loco esset consuetudo quod cautio intelligeretur cum fideiussione, *Roman. cons.* 163. *Constitutio, col. fin. vers. vlt. Cardin. Tusch. d. concl.* 167. *num.* 13. Item in cautione prolata à Prætore, quia intelligitur cum fideiussore, vel pignore, *Signorol. d. cons.* 114. *num.* 2. *Felin. in d. cap. ad nostram, num.* 5. & 7. *de iureiur. Card. Tusch. d. concl.* 167. *num.* 9. & 14. vbi *num.* 15. idem dicit de cautione Mutiana. Plures alios casus in quibus nuda obligatio sine fideiussore non sufficit, enumerat *Felin. in d. cap. ad nostra, num.* 6. & 7. videlicet si dictum fuerit, *quod causa cognita caueat,* vel si dicatur, *caueat, vel satisdet,* aut si dicat, *mediocriter caueat,* vel, *caueat vt potest,* refert *Card. Tusch. d. lit. S, concl.* 40. *n.* 10. 2

CAVTIONIS idoneæ appellatione venit tantùm pignoratitia, vel fideiussoria, & non sufficit nuda, 3

l. si mandato Titij, §. vlt. ff. mandati, l. sancimus, C. de verb. signif. glos. verbo idonea, in cap. quamquam, de censib. glos. eod. verbo in cap. transmissa, de restitut. spol. Oldrad. cons. 68. in princip. Signorol. d. cons. 114. num. 2. Bernard. reg. 75. Duen. reg. 86. Garc. reg. 191. Pinel. in l. 1. p. 2. num. 76. C. de bonis mat. Couar. lib. 3. var. cap. 3. num. 6. Menoch. de arbitrar. casu 142. num. 3. Gutier. in repet. l. nemo potest. num. 247. ff. de legat. 1. Franc. Becc. cons. 1. num. 4. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 334. num. 4. Ceuall. commun. contra commun. q. 66. Cardin. Tusch. d. lit. C, concl. 167. num. 6. & d. lit. S, concl. 40. num. 9. & 10. Farinac. in praxi crimin. p. 1. q. 33. num. 43. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 147. num. 21. Sanch. de Matrimon. lib. 10. disp. 18. num. 35. cum seqq. Anton. de Sousa in relect. de censur. in Bulla Cœnæ Domini, cap. 23. dist. 98. n. 1.

4 Limita nisi subiecta materia repugnat, quia in ea in qua sola obligatio fieri debet verbum illud, quod *caueat idoneè*, vel *sufficiente*, intelligitur secundùm subiectam materiam, & sic cum obligatione sola, ita *Alex. cons. 35. n. 11. lib. 4.* quem refert *Card. Tusch. tom. 8. lit. V, concl. 95. n. 23.*

Censura.

Appell. XLVI.

1 CENSVRÆ ecclesiasticæ appellatione continentur excommunicatio, suspensio, & interdictum, *cap. querenti 20. de verbor. signif. Nauar. in man. cap. 27. num. 1. Paul. Tusch. de visit. lib. 1. cap. 31. num. 3. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 5. q. 6. n. 69. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 6. Suar. de cens. tom. 5. disp. 1. sect. 3. Auila in simili tract. p. 1. disp. 2. dub. 5. Bonacin. eod. tract. q. 1. punct. 1. num. 4.* non continetur tamen irregularitas, *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 61. art. 12. Cened. ad Decretum collect. 52. n. 2. in med.*

SVMMARIVM.

1 *Potus continetur appellatione cibi.*

2 *Vestimenta non veniunt appellatione cibi, nisi consanguineo, vel seruo deberentur.*

3 *Stratum quando veniat appellatione cibi.*

4 *Cibi rusticorum appellatione quid veniat.*

Cibus.

Appell. XLVII.

1 CIBI appellatione venit id quod edi solet, *l. quos nos. §. fin. ff. de verbor. sign. Rebuff. ad l. 43. ff. eod. vers. secundo, non procedit, pag. 236.* & ideò comprehenduntur panis, carnes, & reliqua edulia pro qualitate & conditione personæ, *Menoch. lib. 4. præs. 157. num. 16.* Potus quoque continetur, *l. Diariis, ff. de alimentis, & Cibariis legat. l. in rebus. §. possunt, ff. commodati, glos. verbo cibaria in l. legatis alimentis, ff. de aliment. & cibariis legat. Archid. in cap. in quibus de consecrat. dist. 2. Oldrad. cons. 79. vers. An nomine cibi, Corduba de Lara in l. si quis ex liberis, §. non tantùm, num. 4. ff. de liberis agnosc. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. C, concl. 224. Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 3. num. 1. & 6. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 157. num. 17.*

2 CIBI appellatione non veniunt vestimenta, nisi consanguineo, vel seruo deberentur, *l. libertis 2. §. 1. & seq. ff. de aliment. & cibar. legat. glos. verbo victu, in cap. Episcopus 10. quæst. 2. Rebuff. ad l. 43. vers. tamen appellatione ciborum, ff. de verborum signif. pag. 236.* & hoc modo, venit etiam stratum, *l. & si, §. si cui forte. ff. de auro & argento legato, Paul. de Cittadinis de iure patron. p. 6. art. 4. num. 10. Lambert. eod. tract. 9. art. tertiæ quæstionis princip. 3. libri num. 3.* 3

CIBI rusticorum appellatione veniunt alia, cepæ, fabæ, panis grossus, & similia, *glos. verbo Cibarij, in l. seruis urbanis ff. de legat. 3. Paul. de Cittadinis, d. p. 6. artic. de commod. pecun. num. 14.* per contrarium cibi nobilium appellatione veniunt pulli, & huiusmodi delicati cibi, vt ex *glos. in d. verbo cibarij, notat Paul. de Cittadin. vbi proximè.* 4

SVMMARIVM.

1 *Ciuium appellatione veniunt illi de comitatu, de districtu, de territorio, & de pertinentiis.*

2 *Comitatenses veniunt appellatione ciuium in omni dispositione fauorabili & legato facto, secus in materia stricta, & odiosa, vt num. 3.*

4 *Officiales veniunt appellatione ciuium donec in ciuitate morantur.*

5 *Ciuium appellatione propriè & strictè videntur contineri tantùm originarij, non autem ciues ex priuilegio.*

6 *Capitulum Canonicorum venit ciuium appellatione.*

7 *Clerici in fauorabilibus veniunt ciuium appellatione.*

Ciues.

Appell. XLVIII.

CIVIVM appellatione veniunt illi de comitatu, & de districtu, de territorio, & pertinentiis, vt per *Neniz. in sua Sylua, lib. 4. num. 87. circa fin. Bart. cons. 196. Ciuitati Camerini, num. 5. vers. super quinto lib. 1.* vbi etiam, quod legatum factum ciuilibus Camerini continentis etiam comitatini, *Abb. cons. 52. in quæst. n. 6. vers. quoad secundum, lib. 2. Castren. cons. 307.* Videtur quod non *col. 2. vers. nullus enim, lib. 2.* vbi, quod omnia commoda, & priuilegia concessa ciuitati, & ciuibus competant etiam ciuibus comitatinis, *Surd. cons. 313. num. 30. & seq. 57. & 60.* intellige, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 217. num. 10. & seq. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C, concl. 274. num. 4. cum seqq.* vbi *num. 25.* post *Abb. & Bart.* citatis locis subdit in omni dispositione fauorabili, & legato facto appellatione ciuium, & ciuitatis venire comitatenses, vide *Surd. consil. 313. num. 30. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 217. à num. 9.* 1 2

CIVIVM appellatione in odiosis, seu materia statutorum restricta non veniunt comitatenses incolæ, seu habitatores illius ciuitatis tantùm, *Bursat. cons. 55. num. 5. lib. 1. Surd. cons. 174. num. 14. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 96. num. 12.* 3

CIVIVM appellatione veniunt etiam officiales donec in ciuitate morantur, *Surd. cons. 106. num. 6.* & qui posteà sunt creati, *idem Surd. cons. 313. num. 5.* 4

CIVIVM appellatione propriè, & strictè contineri videntur tantummodo originarij, non autem ciues ex priuilegio, *glos. in l. ciues. C. de incolis, lib. 10. Brunor. à Sole in locis commun. verbo ciuis, num. 13. Castr. cons. 209. col. 1. in fine, vers. & si dicatur,* vbi quod in 5

in odiosis, & onerosis appellatione Veneti, Perusini, & similium intelligitur de originatiis, non autem de ciue creato, *Alex. cons. 160. Viso processu in princip. lib. 5.* vbi ait, quod verba statuti loquentia de ciue intelligi debent de vero, & naturali, non autem de eo qui ex priuilegio est ciuis, *Surd. cons. 313. in princip. & num. 5. 6. & 17. Roland. à Valle cons. 79. num. 3. lib. 3. Garc. Gironda de priuilegiorum, seu exemptionum explicat. num. 825. Cardin. Tusch. d. concl. 274. num. 18. & 21. & tom. 8. lit. V, concl. 92. num. 12. & 13.* In priuilegio verò loquente de ciue includi ciuem ex priuilegio consuluit *Surd. cons. 457. n. 1.*

6 CIVIVM appellatione venit Capitulum Canonicorum, *Bart. in l. 1. vers. quaero etiam an Capitulum, ff. ad municip. Marc. Anton. Cuch. in instit. maior. lib. 2. tit. de Canon. num. 27. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. disciplina clericali, §. 2. num. 17.* Et collegium *Rot. decis. 380. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.*

7 CIVIVM appellatione in fauorabilibus veniunt clerici, secus in odiosis, *Abb. in cap. 1. num. 1. de vita, & honest. cleric. & in cap. 1. num. 2. de prebend. Felin. in cap. Rodulphus, num. 17. & 18. de rescript. Deci. in cap. Ecclesia S. Mariae, num. 36. cum seqq. de constitut. Oldrad. cons. 32. Barbat. cons. 1. num. 65. vol. 3. Bald. cons. 241. vol. 3. Alex. cons. 41. vol. 7. Natt. cons. 157. num. 8. vol. 1. Ossasch. decis. 180. num. 8. Marc. decis. 456. num. 9. Surd. cons. 301. num. 7. Mastril. decis. 48. num. 3. & 3. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 2. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Ciuitatis appellatione aliquando venit id solùm, quod muris est cinctum.*

2 *Suburbia in materia fauorabili & largè interpretanda, & in interdicto veniunt appellatione Ciuitatis.*

3 *Territorium an & quando veniat appellatione ciuitatis, ostenditur.*

4 *Comitatus venit appellatione ciuitatis in fauorabilibus.*

5 *Ciuitatis appellatione venit pars adiecta ciuitati ex ampliatione.*

6 *Ciuitatis appell. propriè venit etiam illa, cuius Episcopus ex causa priuatus fuit.*

7 *Ciuitatis appellatione an & quando contineatur diœcesis.*

8 *Ciuitatis appellatione venit portus adiacens.*

Ciuitas.

APPELL. XLIX.

1 CIVITATIS appellatione licèt de rigore Iuris veniat id solùm, quod muris est cinctum, *Oldrad. cons. 121.* Ad primam quaestionem, *Menoch. cons. 498. num. 34. & seq. Azeued ad Cur. Pisanam lib. 2. cap. 5. à num. 3. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C, concl. 280. num. 7.* & quod murorum nouarum ambitu continetur, vt censuit *Rot.* coram R^mo D. Coccino *decis. 129. num. 1. & 3.* praecipuè in materia, quae conueniret vrbi, & non suburbiis, vt *in l. 2. §. si quis nemine, & l. vlt. ff. ne quid in loco publico*, vbi si quis nemine prohibente in publico loco aedificauerit, non esse eum cogendum tollere ne ruinis vrbs deformetur, intelligitur tantùm de eo quod intra muros est, vt refert *Rebuff. ad l. 2. ff. de verb. signif. vers. nono pag. 18.* quia ciuitas propriè loquendo dicitur, quae muris cingitur, *l. 2. ff. de verb. signific. l. 6. tit. 33. part. 7. Menoch. de praes. lib. 4. praes. 126. num. 3. Garc. Gironda de priuileg. seu exemptionum explicat. num. 55.* tamen in materia fauorabili, & largè interpretanda veniunt suburbia, *Crauet. cons. 297. num. 1. Abb. cons. 51. num. 6. lib. 2.* vbi ait, quod natus in continentibus & suburbiis dicitur natus in ciuitate, *Cardin. Tusch. d. concl. 280. num. 6. Stephan Gratian. disc. pt. forens. tom. 5. cap. 893. num. 35.* vbi quod in materia indifferenti, & non odiosa appellatione ciuitatis venit ciuitas cum territorio, idem prius dixerat, *tom. 2. cap. 217. num. 6.* vbi *num. 3.* post *Alber. de statut. quaest. 177. p. 2.* ait quod castra, & villae veniunt appellatione ciuitatis, maximè in beneficiis in quibus verba latissimè interpretantur, *Vincent. de Franch. decis. 119.* vbi quod delictum factum in casalibus quoad poenam infligendam censetur perpetratum etiam in ciuitate, *Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1387. vers. nota tamen, Rebuff. ad l. 1. vers. quinto, ff. de verborum signif. pag. 18.* vbi dicit, per *cap. si ciuitas, de sent. excom. lib. 6.* quod interdicta ciuitate, & suburbia interdicta censentur, & alia similia adducit, *Menoch. de praesumpt. lib. 4. praes. 126. num. 7. cum seqq.* vbi quod legatis bonis existentibus in ciuitate praesumuntur etiam relicta, quae sunt in suburbiis, quando relicta sunt sanguine coniunctis, & sic in legatis, quae admittunt largam interpretationem, & idem quando testator non habebat bona in ciuitate, sed in suburbiis. Vnde iurisdictionem ciuitati concessam extendi ad suburbia, per *l. 1. §. cùm vrbe, ff. de offic. Praefecti vrbis, tradit Garc. Gironda loco citato, nu. 54.* Hinc fit vt interdicta ciuitate intelligantur etiam interdicta suburbia, & aedificia continentia, vt probat 2
text. in cap. si ciuitas, de sent. excom. lib. 6. vbi assignat rationem, quia villipenderetur interdictum si interdicta ciuitate in suburbiis licitum esset audire diuina, cuius argumento ita tradunt *Soar. de censur. to. 5. disp. 32. sect. 2. n. 20. cum seqq. Aegid. de Coninck. de Sacrament. & censur. disp. 17. dub. 1. n. 18. Bonacin. de censuris, disp. 5. puncto 1. num. 20.* & ideò Iudicis arbitrio relinqui quae sint suburbia contigua, & aedificia continentia, itaut si in illis permittantur Diuina interdictum contemni videatur, notat *glos. verbo continentibus, & Doct. in d. cap si ciuitas, Calderin. de interdicto p. 1. num. 23. Couar. in cap. alma mater, p. 2. §. 1. num. 8. vers. septimo, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 42. §. 4. Vgolin. de censur. tab. 5. cap. 21. §. 1. cum seqq. Menoch. de arbitr. casu 115. à princip. & omnino num. 12.*

CIVITATIS appellatione licèt secundùm naturam propriam, & significationem non veniat territorium ex adductis, per *glos. in cap. ego Ludouicus 63. dist. Garc. Gironda d. tract. num. 937. Bald. cons. 357. Nota pro duce in princip. lib. 5.* quem citat *Card. Tusch. d. conclus. 280. num. 11.* tamen in dubio vbi non constat de mente, quia in vniuersalibus fit larga interpretatio, appellatione ciuitatis venit territorium, maximè fauore dotis, idem *Bald. d. cons. 357. num. 1. vers. si verò est dubium, Card. Tusc. d. concl. 280. n. 9. & 10.* 3

CIVITATIS appellatione venit comitatus in fauorabilibus etiam in materia indifferenti, *Roman. cons. 454. In re praesenti, col. 2. num. 6. Neuiz. in sua Sylua nupt. lib. 4. num. 8. Abb. cons. 43. num. 3. lib. 2. Stephan. Gratian. Marchia decis. 154. num. 4.* & quando agitur de regimine ciuitatis, & si de populo, Comitatus est de ciuitate, *Abb. cons. 52. In quaestione, col. 2. vers. quoad secundum*, vbi dicit, quod commisso regimine ciuitatis venit etiam comitatus, refert *Card. Tusch. d. lit. C. concl. 280. num. 5.* 4

CIVITATIS appellatione venit pars adiecta ciuitati ex ampliatione facta, *Abb. d. cons. 62. col. 8. in* 5

 prin

princip.num.15.vers.ad idem Card.Tusch.d.lit.C, concl. 280.num.14.

6 CIVITATIS appellatione propriè venit etiam illa cuius Episcopus ex causa priuatus, vel quæ Episcopatum antiquitus habuit, *Bart.in extrauag.qui sint rebelles, in verb.Lombardia, num.5. & 6. Anton. Biag.in suo tract.de tutore quæst.9.num.5. Card. Tusch.d.lit.C,concl.280.num.15.*

7 CIVITATIS appellatione non continetur diœcesis in actibus potissimum odiosis restringendis, de quo an verum sit, & quando? vide *Oteradum cons.121.num.8.Bellam.decis.141. Aloys. Ricc.collect.1387. Archid.in cap.Nullus 61.dist.Philip.Francus in cap. si ciuitas, num.4.de sentent.excommun. Sbroz.de Vicario Episcopi lib.1.quæst.29.num. 13. Franc. Marc. decis.365.num.33.* Ciuitas enim & diœcesis sunt differentes, *Rot.coram R*mo *D.Coccino decis. 129. num.2.* inter eius impressas in beneficialibus vero appellatione ciuitatis tantùm, venit ciuitas, & diœcesis,& verbũ clericus Bracharen. aptum est capere vtrumque secundùm *Ferretum,cons.222.num. 5.* & ex *Bart. in l.2.col.fin.ff.de verb.signific.* notat *Nicol. Garci.de beneficiis,p.7.cap.9.num.27.*

8 CIVITATIS appellatione venit portus,adiacens, vt probat *tex.in cap.*vbi *periculum, §. porrò,de elect.lib.6.* vbi si Papa moriatur in mari,vel in portu, debet fieri electio in illa ciuitate, cuius est portus, *Felin.in cap.Rodulphus col.4.vers.secunda conclusio, de rescript.* Et delictum commissum in portu debet puniri per eum, qui habet iurisdictionem in illa ciuitate, cui adhæret portus, vel est proximus, vt notant *Bart. & alij in l.insula. ff. de iudic.* Sic etiam contractus factus in portu censetur factus in ciuitate, & debet fieri secundùm consuetudinem illius ciuitatis, cui adhæret portus,ita *Rebuff.ad l.59.paulò pòst princip. vers. & ista sunt vtilia, cum seqq. ff. de verb. signif. pag. 303.* Intellige in fauorabilibus, secus verò in odiosis iuxta *glos.singularem,in d.cap.vbi periculum,§.porrò,*vbi Dominic.dicit quod relegatus à ciuitate non est relegatus à portu ciuitatis, quem referunt & sequuntur *Barbat. in d. cap. Rodulphus, num.37.& Rebuff.ad l.2.ff.de verbor.signif. vers.octauo, pag.18.*

SVMMARIVM.

1 *Agnati veniunt appellatione cippi in legatis & fideicommissis.*

2 *Cippus est nomen vulgare Tuscorum,& importat idem quod stirps.*

3 *Cippi appellatione continentur tantùm illi, qui sunt fundamentum, & stabilimentum domus.*

4 *Vocati semper dicuntur qui sunt de cippo testatoris non hæredis.*

5 *Fœminæ non veniunt appellatione cippi, quæ cippum & agnationem conseruare non possunt.*

6 *Intellige quando apparet testatorem voluisse conseruare bona in agnatione.*

Cippus.

APPELL. L.

1 CIPPI appellatione in legatis, & fideicommissis veniunt agnati, qui pro eorum proximitate iuxta ordinem graduum admitti debent, *Iason.cons.215.lib.4.Socin.Sen.cons.49.num.1.lib. 1. & cons.51.num.21.lib.4.Curt. Iun. cons. 172. Sfort. Odd. cons.67.num.46.Cardin.Mant.de coniect. vltim. volunt. lib.8.tit.12. num. 16. Sim. de Prett. de interpret.vltim. volunt.fol.289.num.19.& cons.203. num. 4. & 5.Thob. Non.cons.79.num.29.& 32. Steph. Gratian. discept. forens.tom.3.cap.491.num.3.Honded.cons. 75. num. 7. & 8.lib.1.Menoch.de præsum.lib.4.præsumpt. 88. num.17. Peregri.de fideicom.art.22.num.29. & 64. in fine Intrigli.de substit.Centuria 3.quæst.83.num.18. Fusar. in simili tract.quæst.348.num.1.* Cippus autem est nomen 2 vulgare Tuscorum & importat idem quod Stirps,vt obseruant *Paris.cons.47.num.52.lib. 3. Cardin. Tusch. practic.concl.tom.2.lit. D,concl.220.n.8.*

Sed verum est quod non continentur omnes 3 qui sunt ex ea familia, & qui eadem insignia ferunt, sed illi tantùm, qui sunt fundamentum & stabilimentum domus,vt notant *Corne.cons.26.num. 5.& cons.41.num.9.lib. 4. Prettis d. fol. 289. num.19. Menoch.d.præsumpt.88.in fine,Intrigli.d.quæst.83.num. 18.Fusar.d. quæst. 348. num. 2.* Et semper dicuntur 4 vocati qui sunt de cippo testatoris non hæredis, *Peregr.de fideicom. art. 32. num. 83. ad med. Fusar.d. quæst. 348. num. 3.* vbi *num. 4.* subdit quod quando sunt plures Collonelli de eadem familia,intelligitur de familia,& colonello ipsius testatoris.

CIPPI appellatione non veniunt fœminæ, 5 quæ cippum, & agnationem conseruare non possunt, *l. pronunciatio in fine,ff.de verb.signif. Corne. cons. 55.num.86.lib.1.& cons.26.num.4.& 5. & cons 41.nu. 9.& cons.273.num.5.lib.4.Socin. Sen.in l.cum auus, nu. 58.ff.de condit.& demonst.Socin.Iun.cons.1.num.62.lib. 1.& cons.168.num.56.lib.2.Curt.Iun.cons.172. num.3. Grat.cons.67.num.10.& seq.lib.2. Paris. cons. 53. num. 29.31.& 36.lib.3.Gozadin.cons.45.num.10.& cons.79. num.6.cum seqq. Non.cons.34.num.1. & cons.76.num. 29.& num.31.Duran.de arte testandi,tit.de substit.caut. 22.num.2. Brun.ad stat. quod stantibus masculis, art. 2. num.267.Poit.Imol.cons.13.num.31. Bursat. cons. 228. num.45.lib.3.Marzar.in epitome de fideicom. quæst.43. Cephal.cons.511.num.26.Cardin.Mantic.de coniect. vltim.volunt.lib.8.tit.12.num.16.* vbi ait maximè procedere stante statuto exclusiuo fœminarum, *Menoch.cons.649.num.13.& de præsumpt.lib.4.præs. 88. in fine,Prett.de interpret.vltim.volunt.fol.289.num. 19. & fol.293.num.69.& cons.203.num.2.& seqq. lib. 1. Rustic.cons.1.num.19. posito pòst tract.de liberis in conditione positis,Sfort.Odd.cons.46.num.54.Laurent.de Palat. in tract.quod stantibus masculis,num. 201.& 202. latè Honded.cons.75.per totum lib.1.& cons.65. in fine.lib.2. Pereg.de fideicom.art.22.num. 29. Caroc.decis. 41. num. 12.Intrig. de substitut.cent.3.quæst.79.num.13.& quæst. 83.num.20.Roland.cons.56.num.26.lib.3.Fusar.d.quæst. 348.num.6.Stephan.Gratian.d.tom.3.cap.491. num. 4.* Intellige procedere quando apparet testatorem vo- 6 luisse conseruare bona in agnatione, nam tunc fœmina non venit, secus si non extet aliqua coniectura conseruandi bona in agnatione, vt censuit *Rot. apud Mantic.* inter eius decisiones impressas, *decis. 351.* Domini censuerunt *num. 3.* cui quidem dum voluit fœminas venire cippi appellatione si ratio agnationes habita non fuit,assentiendum non esse putat *Fusar.vbi suprà,num.12.* ex eo quia solùm verbum cippi excludit fœminam, vt probant præcitati Doctores, & post *Corn. & Duran.* sentit *Honded.d.cons.75.num. 28. lib. 1.* Sed quod appellatione cippi non veniant fœminæ quando testator habuit respectum conseruandi agnationem, ex multis S. Rotæ decisionibus probat *Stephan. Gratian. d. cap. 491.num.5.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Clericorum appellatione ex lata significatione non solùm veniunt clerici primæ Tonsuræ, sed generaliter omnes, qui in Ecclesia Dei deseruiunt.*

2 *Clerici seculares & Regulares in materia indifferenti, & lata significatione comprehenduntur appellatione clericorum.*

3 *Canonici in fauorabilibus veniunt appellatione clericorum, secus in odiosis, & materia stricta.*

4 *Episcopus clericorum appellatione continetur in fauorabilibus.*

5 *In Episcopis est qualitas suprà omnes, quæ non reperitur in simplicibus clericis.*

6 *Cardinales in materia fauorabili veniunt clericorum appellatione.*

7 *Monachi, & quicunque Regulares sub regula viuentes non comprehenduntur clericorum appellatione in materia stricta, & odiosa.*

8 *Clero interdicto non comprehenduntur Regulares, siue mares, siue fœminæ.*

9 *Clericorum diœcesis appellatione non veniunt clerici exempti.*

Clerici.

APPELL. LI.

1 CLERICORVM appellatione in lata significatione non solùm veniunt clerici primæ Tonsuræ, *cap. cleros 21. dist. cap. cùm contingat*, & ibi *Host. num. 6. de ætate, Corset. sing. 12. circa fin. Roland. conf. 16. vol. 4. Crauet. conf. 616. num. 14. vol. 4.* & in minoribus, ac maioribus ordinibus constituti, *d. cap. cleros, cap. clericum 72. dist. cap. de persona, in fine 11. quæst. 1. Roland. d. conf. 16. num. 10. cum seqq.* Sed generaliter omnes, qui in Ecclesiam Dei deseruiunt, quorum gradus & nomina sunt Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, & Presbyter, *d. cap. cleros d. cap. persona, cap. duo sunt, 12. quæst. 1. Bellet. de exquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 1. num. 1. 2. & 3.* In stricta verò interpretatione, appellatione clericorum non comprehenduntur clerici in dignitate Ecclesiastica constituti, vt Abbates, Archidiaconi, & huiusmodi, *Dec. in cap. cùm non liceat, num. 18. de præbend. Bero. conf. 153. num. 61. vol. 1. Bellet. d. §. 2. num. 35. Sanctarel. vari. resolut. p. 1. quæst. 38. num. 10. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 292. num. 2.*

2 CLERICORVM appellatione in materia indifferenti, & lata significatione, comprehenduntur clerici sæculares, & Regulares, *Castren. conf. 337.* In hac substitutione *lib. 1. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. C, concl. 377. num. 2. & 3. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. fin. casu 50. vers. secundo*, vbi ait appellatione clericorum venire Canonicos Regulares.

3 CLERICORVM appellatione veniunt Canonici in fauorabilibus, *cap. cùm tibi*, & ibi *Abb. nu. 1. & 3. de verb. signific. cap. per exemptionem de priuileg. lib. 6. Felin. in cap. non dubium, num. 1. de sent. excomm. Bero. conf. 3. num. 29. & 30. vol. 1. Bursat. conf. 287. num. 6. vol. 3. Put. decis. 92. num. 1. lib. 3. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 11. quæst. 15. Bellet. d. §. 2. num. 4. Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 292. num. 1.* Secus verò in odiosis, & materia stricta, *cap. sedes*, cùm ibi notat *de rescript. Bero. conf. 3. num. 29. 33. & 37. vol. 1. Natta conf. 139. num. 6. circa med. Aloys. Ricc. vbi suprà, Bellet. d. §. 2. num. 28. vbi num. 44.* ibi intelligit dummodò non resultaret absurdum.

CLERICORVM appellatione in fauorabilibus continetur Episcopus, *Abb. in d. cap. cùm tibi, num. 4. & in rubr. de vita, & honest. cleric. num. 8. & 9. Matth. Brun. conf. 97. num. 9. Bero. conf. 3. num. 32. 34. & 37. vol. 1. Bellet. d. §. 2. num. 5. & 6.* Secus verò in stricta interpretatione, & in odiosis, *d. cap. sedes*, & ibi *Butr. num. 3. & 9. & Immola num. 2. de rescript. cap. Inquisitores*, & ibi *glos. penult. de hæreticis, lib. 6. cap. si compromissarius, §. huiusmodi, de electione, eod. lib. cap. 2. de offic. delegati eod. lib. Abb. in d. rubr. de vita, & honest. cleric. num. 9. Ruin. conf. 143. num. 18. vers.* & per illum *vol. 2. Simonēt. de reseruat. quæst. 11. per totam Mandos. reg. 20. Cancel. de idiomate, quæst. 20. num. 7. Selua de benefic. p. 1. quæst. 3. num. 24. Sanctarel. vari. quæst. 38. num. 11. Bellet. d. §. 2. num. 36.* 4 Ratio est, quia in Episcopis est qualitas suprà alios, quæ non reperitur in simplicibus clericis, *Abb. in d. rubr. de vita, & honest. cleric. num. 11. Syluest. in sum. verbo clericus, 1. num. 1. Selua de benefic. p. 1. quæst. 3. n. 24.* 5

CLERICORVM appellatione in materia fauorabili veniunt Cardinales, *cap. 2. de clericis non resident. Calder. in cap. in nostra, de rescript. Tros. de vero, & perfecto clerico, cap. 7. num. 3. Bellet. d. §. 2. num. 8.* Secus verò odiosa, *Iason conf. 117. vol. 4. Ruin. conf. 4. num. 6. vol. 5. Cephal. conf. 1. num. 40. 42. 52. 54. cum seqq. vol. 1. Bellet. d. §. 2. num. 40. Sanctarel. vari. resolut. p. 1. quæst. 38. num. 13.* 6

CLERICORVM appellatione in materia stricta, & odiosa Monachi, & quicumque Regulares sub regula viuentes non comprehenduntur, *Abb. in cap. 1. num. 7. ne clerici, vel Monachi, & in cap. 1. num. 3. de Instit. & in cap. 1. num. 9. de iuramento calumniæ, Roman. conf. 259. & 418. Bellet. d. §. 2. num. 26.* At in materia fauorabili venit quilibet Religiosus appellatione clericorum, *Felin. in cap. non dubium, num. 1. de sentent. excom. Syluest. in sum. verbo clericus, §. 1. num. 1. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 112. casu 63. sub vers. primo, Duenh. reg. 99. ampl. 3. & reg. 100. ampl. 5.* Vnde euenit vt interdicto clero non censeantur interdicti Religiosi, quia sumus in odiosis, & ita resoluunt, *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 42. §. 3. iuncta lit. E, Maiol. de irreg. lib. 3. cap. 20. num. 6. Vgolin. de censur. tab. 5. cap. 20. §. 5. num. 3. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 4. num. 29. Auila eod. tract. p. 5. disp. 1. dub. 4. concl. 7. Bonacin. eod. tract. disp. 5. puncto 1. num. 11. Viuald. in candel. aureo, vbi de interdicto, num. 159. Contra Calderin. de interdicto, p. 1. num. 28. Nau. in man. cap. 27. num. 167. Cou. in cap. alma mater, p. 2. §. 1. num. 8. vers. quinto, Soar. de censur. tom. 5. disput. 32. Sect. 2. num. 13. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 108. art. 3. in princip.* 7 8

CLERICORVM diœcesis appellatione non veniunt clerici exempti, *cap. graue, de offic. ordinarij, cap. ex parte, de priuileg. Clem. si beneficio de præbend. Nicenit. allegat. t. p. 2. num. 26. Erasm. à Cochier. de iurisd. ordinarij in exemptos. lib. 1. quæst. 5. num. 6.* 9

SVMMARIVM.

1 *Cognatorum appellatione generaliter veniunt qui coniunguntur per masculos, specialiter verò qui per fœminas.*

2 *Fœmina*

2 *Fœminæ veniunt appellatione cognatorum.*

3 *Naturales veniunt appellatione cognatorum in defectum legitimorum.*

Cognati.

APPELL. LII.

1 COGNATORVM appellatione quando vocantur ad fideicommissum, generaliter veniunt qui coniunguntur per masculos, specialiter verò, qui per fœminas, *l. inter agnatos. ff. vnde legitimi, l. 1. ff. vnde cognati, l. non facile, §. cognationis. ff. de gradibus affinitatis, Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. num. 11. Laurent. de Palat in tract. quod stant. masc. num. 215. Pereg. de fideicom. art. 22. num. 39. Fusar. de substitut. quæst. 368. num. 1.* vbi *num. 2.* declarat non procedere quando vocati sunt illi de familia cognationis, & de domo, quia solùm agnati dicerentur vocati.

2 COGNATORVM appellatione veniunt etiam fœminæ, *Tiraq. d. glos. 9. num. 203. Rebuff. in l. 1. vers. decimo tertio, ff. de verb. significat. pag. 8. Anchar. Regien. lib. 3. quæst. 6. num. 21. Peregr. d. art. 22. num. 39. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 84. num. 31. Fusar. d. quæst. 368. num. 3.*

3 COGNATORVM appellatione naturales pariter veniunt in effectum legitimarum, *Peregr. d. art. 22. num. 85. & num. 89. in fine, Fusar. d. quæst. 368. num. 4.*

Cohærentiæ.

APPELL. LIII.

1 COHÆRENTIVM appellatione secundùm *Angel. in l. qui tabulas, ff. de furtis*, veniunt omnia, quæ rebus principaliter venditis adhærent, siue cohærent corpori, siue iuribus in corporalibus, vnde ædificium solo cohærere dicitur, non aceruus in eo existens. *l. quia aceruum. ff. quod vi aut clam.* Sic etiam seruitus videtur de cohærentiis rei, vt per *Alexand.* qui dicit, quod adhærent rebus immobilibus *in cons. 211. num. 5. vol. 6.* subdens ita de huiusmodi adhærentiis iudicandum esse sicut de principali, & venire eius appellatione, sequuntur *Tiraq. de retract. lign. g. §. 1. glos. 5. num. 2. Bertazol. de claus. instrument. claus. 26. glos. 3. à princ.*

Collatio.

APPELL. LIV.

1 COLLATIONIS appellatione continetur præsentatio, electio, confirmatio, institutio, & omnis modus, per quem quis prouidetur de beneficio, *Clem. vnica, iuncta glos. verbo, conferantur, in fine, de rerum permutatione, Rebuff. super concordata, §. statuimus, il 2. in vlt. glos. sub rubr. de collat. Mandos. in reg. 32. Cancel. quæst. 4. num. 2. Veral. decis. 36. num. 15. p. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 16. num. 9.* Non obstat *text. in cap. cum in illis 16. §. cum autem de prebend. lib. 6.* dum probat, quod collationis appellatione non venit institutio, nec confirmatio, quia procedit quando hoc verbum collatio profertur in rescriptis, quæ tanquam ambitiosa sunt restringenda, iuxta cap. quamuis, *de prebend. lib. 6.* nostrum verò appellatiuum habet locum, quando dictum verbum *collatio* profertur à lege, in qua non datur ambitio, nec restringendi occasio, quare ita respondent, *glos. penult. in fin. in d. clem. vnica, vbi Card. sub num. 16. in oppositione 11. Caputaquen. decis. 38. num. 15. & 16. p. 3. Gonzal. d. glos. 16. num. 11.*

Collegium.

APPELL. LV.

COLLEGII appellatione veniunt etiam monasteria & Conuentus Religiosorum, *cap. cum in terra, de elect.* vbi *Abb. not. 1. cap. nobis fuit, de iurepatron. iuncta glos. verb. conuentuali, & Host. num. 2. cap. ex noscitur, de his quæ fiunt à Prælatis, Felin. in cap. Capitulum, num. 2. de rescript. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 8. num. 5. Rebuff. ad l. Neratius 85. vers. & sic appellatione collegij, ff. de verb. signif. pag. 381.* vbi hoc verum esse dicit quando procedit eadem ratio in vtrisque. 1

COLLEGII, aut capituli appellatione venit etiam illius caput, siue Prælatus, in fauorabilibus, *Andr. Barbat. in tract. de præstantia, Cardinal. lib. 1. quæst. 7. col. 34. Felin. in procem. decretal. verbo Gregorius, col. 4. sub num. 13. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. quæst. 51. art. 8.* me citato in hoc loco, *Ascan. Tambur. de Iure, Abbatum, tom. 1. disp. 17. quæst. 3. in fine.* 2

COLLEGIATORVM appellatione in priuilegiis non veniunt famuli, ita *Angel. in l. Titius, §. fin. de excusat. tutor. Bonacos. in tract. de famulis, quæst. 200.* 3

SVMMARIVM.

1 *Masculi & fœminæ sanguine coniuncti veniunt appellatione coniunctorum.*

2 *Affines etiam veniunt coniunctorum appellatione.*

3 *Naturales veniunt coniunctorum appellatione.*

Coniuncti.

APPELL. LVI.

CONIVNCTORVM appellatione quando vocantur ad fideicommissum, veniunt masculi, & fœminæ sanguine coniuncti, *Deci. cons. 223. num. 1. cum seqq. & cons. 269. num. 4. & cons. 510. num. 9. & 10. Alex. cons. 115. num. 9. & seq. lib. 2. Socin. Sen. cons. 13. num. 17. lib. 3. Gozad. cons. 20. num. 8. Ruin. cons. 117. num. 14. lib. 2. Rebuff. ad l. 1. ff. de verb. signific. sub vers. decimo tertio, pag. 8. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. num. 200. Prett. de interpret. vltim. volunt. fol. 293. num. 67. & fol. 337. num. 14. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 84. num. 31. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 32. Fusar. de substit. quæst. 369. num. 1.* 1

CONIVNCTORVM appellatione affines etiam veniunt, *Socin. Sen. cons. 57. col. penult. vers. primo enim casu lib. 1. Philip. Franc. in cap. si pater, col. antepenult. vers. 22. de testam. lib. 6. Blanc. de comprom. quæst. 1. num. 17. Bertazol. de claus. instrumental. claus. 7. glos. 12. num. 5. vers. secus Fusar. d. quæst. 369. num. 3.* 2

CONIVNCTORVM appellatione veniunt etiam naturales, *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 8. num. 3. & 4. Peregr. d. art. 22. num. 85. & 89.* vbi intelligit venire solùm in defectum legitimorum, refert *Fusar. d. quæst. 369. num. 4.* 3

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Agnati veniunt consanguineorum appellatione.*

2 *Cognati veniunt etiam consanguineorum appellatione si communis loquendi vsus se haberet quod & cognati comprehenderentur.*

3 *Pater venit consanguineorum appellatione.*

4 *Coniuncti cognatione spirituali veniunt consanguineorum appellatione.*

5 *Fœminæ veniunt consanguineorum appellatione, secus in statuto.*

6 *Mater auia appellatione consanguineorum non veniunt, sed solùm masculus in statuto requirente in contractu mulieris consensum consanguineorum.*

7 *Auunculus non venit consanguineorum appellatione.*

8 *Naturales veniunt consanguineorum appellatione.*

Consanguinei.

APPELL. LVII.

1 CONSANGVINEORVM appellatione vbi à testatore vocantur ad fideicommissum, veniunt agnati, *l. si spurius. ff. vnde cognati, l. si post suos. ff. de suis & legit. hæred. Alexan. conf. 82. col. 1. & conf. 229. num. 10. l. b. 6. & conf. 153. col. 1. lib. 7. Gratus conf. 43. num. 19. & 20. lib. 1. Bero. conf. 83. num. 5. & 6. & conf. 95. num. 10. lib. 2. Curt. Iun. conf. 46. num. 4. & conf. 176. col. 1. Sim. de Prett. de interpret. vlt. volunt. fol. 298. num. 21. Peregrin. de fideicom. art. 22. num. 35. Fusar. de substit. quæst. 364. num. 1.*

2 CONSANGVINEORVM appellatione veniunt etiam cognati si communis loquendi vsus se haberet quòd & cognati comprehenderentur, *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. num. 5. Ludou. Gom. Episc. Sernen. decis. 102. lib. 1.* post decisiones impressas R^mi D. mei Coccini Rotæ Decani, *Prett. de interpret. vlt. vol. fol. 299. num. 21. Peregr. d. art. 22. num. 35. Fusar. d. quæst. 364. num. 2.* vbi *num. 3.* subdit venire etiam cognatos quando testator sciebat non posse dispositionem in agnatis verificari. Quando tamen cognati veniunt appellatione consanguineorum si extant agnati, & cognati, erunt præferendi agnati cognatis, *Alba conf. 69. Peregrin. de fideicom. art. 22. num. 35. in fin.* vbi monetur, quia propriè agnati continentur, impropriè, & largo modo cognati, refert *Fusar. d. quæst. 364. num. 4.*

3 CONSANGVINEORVM appellatione venit pater, *Castren. conf. 421. circa med. vers. & statutum, lib. 2.* Rota in Perusina fideiusf. 2. Aprilis 1612. coram Patriarcha Manzanedo, impressa per *Farin. decis. 385. num. 3. p. 2. recent.*

4 CONSANGVINEORVM appellatione veniunt coniuncti cognatione spirituali, *cap. coram, 34. de offic. delegat. cap. final. de postulando, Ferrer. in constitut. Cathalonia glos. 3. num. 71.*

5 CONSANGVINEORVM appellatione propriè veniunt fœminæ, *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. num. 202. Corn. conf. 227. lib 3. Rebuff. in l. 1. vers. 13. ff. de verb. sign. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 84. num 30. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 24. Fusar. d. quæst. 364. num. 5.* In statuto verò requirente in contractu mulieris consensum consanguineorum, non venit mater nec auia, sed tantùm masculus consanguineus, quia statutum ponderat prudentiam consilij, *Bal. in l. fin. C. de verb. signif. & conf. 101. num. 3. vol. 1. Deci. in l. 1. n. 15. C. vnde vir, & vxor. Castren. in l. si cum dotem. §. si Patri. col. 1. ff. soluto Matrim. Campeg. de dote p. 5. quæst. 94. Bertazol. de clausul. instrumental. claus. 6. glos. 8. Peregr. d. art. 22. num. 35.* 6

CONSANGVINEORVM appellatione non venit auunculus, quia non est propriè consanguineus nepotis ex sorore, *Bald. conf. 269. si consideramus lib. 3. Peregr. d. art. 22. num. 35. propè fin. Fusar. d. quæst. 364. num. 3.* 7

CONSANGVINEORVM appellatione veniunt naturales, nam ex eodem sanguine procedunt, *Peregrin. d. art. 22. num. 89.* vbi tamen solùm admittit eos venire non extantibus legitimis, & spurios omnino excludit, refert *Fusar. d. quæst. 364. num. 8.* vbi *num. 9.* subdit vltra septimum gradum non admitti, Rota in Pampilonen. Capellaniæ, 4. Martij 1622. coram bonæ mem. Remboldo impressa per Viuian. post suam praxim Iurispatron. *decis. 45. num. 2. secundùm nouiss. impress.* 8

SVMMARIVM.

1 *Consortium appellatione veniunt illi, qui sunt de eadem familia.*

2 *Proximiores testatoris veniunt appellatione consortium.*

3 *Fœminæ veniunt appellatione consortium.*

4 *Fideicommissum quando esset relictum pro conseruatione bonorum in agnatione, tunc fœminæ non venirent appellatione consortium.*

Consortes.

APPELL. LVIII.

CONSORTIVM appellatione veniunt illi, qui sunt de eadem familia, *Philip. Franc. in cap. si pater, col. penult. vers. 8. de testam. lib. 6. Alex. conf. 125. num. 1. lib. 7. Ruin. conf. 24. lib. 2. Gozad. conf. 89. num. 4. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 11. num. 18. Prett. de interpret. vltim. volunt. fol. 289. num. 20. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 88. num. 17. Honded. conf. 4. num. 15. lib. 1. Pereg. de fideicom. art. 22. num. 42. Intrigli. de substit. Centuria 3. quæst. 83. num. 15. Fusar. in simili tract. quæst. 372. num. 1.* 1

CONSORTIVM appellatione veniunt proximiores testatoris, *Castren. conf. 159. Super primo, in princip. lib. 1. Prett. de interpret. vlt. volunt. fol. 289. num. 20. Fusar. d. q. 372. n. 2.* 2

CONSORTIVM appellatione veniunt etiam fœminæ, *Salicet. per tex. ibi in l. dudum. C. de contrahen. emption. Alexand. conf. 125. Viso processu, in princip. lib. 7. Gozad. conf. 79. num. 4. Menoch. d. præsumpt. 88. num. 13. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. C, conclus. 779. Fusar. d. quæst. 372. num. 3.* 3 Limita tamen quando fideicommissum est relictum pro conseruatione bonorum in agnatione, quia tunc fœmina non veniret appellatione Consortium, vt resoluunt *Gozad. conf. 79. Ruin. conf. 24. num. 5. & 7. lib. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 88. num. 17. in fine, Fusar. d. q. 372. num. 4.* 4

CONSORTIVM appellatione veniunt qui sunt participes felicitatis, & infortunij, sicut maritus

ritus & vxor ob id consortes appellantur, quia vnam eandémque simul subeunt sortem, vt tradunt *Gozadin. conf.* 79. *num.* 1. *Laurent. de Palat. in tract.* quod stantibus masculis fœminæ non succedant, *num.* 198. quos refert *Menoch. d. lib.* 4. *presf.* 88. *num.* 16. *& num.* 17. *vers. secundo modo*, subdit hoc nomen consortis pro iis quandoque accipi, qui communem rem habent.

SVMMARIVM.

1 *Contractus appellatione venit validus.*
2 *Dispositio omnis faciens mentionem de aliquo termino, & actu semper intelligitur de valido.*
3 *Contractus appellatione venit quasi contractus.*
4 *Distractus venit appellatione contractus.*
5 *Contractus & distractus à pari procedunt, & sunt eiusdem naturæ.*

Contractus.

Appell. LIX.

1 Contractvs appellatione venit validus, vnde si gabella soluenda sit de omni contractu, non soluitur de contractu nullo, quia non est contractus, ita *Alexand. conf.* 104. *num.* 5. *vers. facit in simili lib.* 1. quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 8. *lit. V, conclus.* 100. *num.* 14.
2 Ratio est, quia omnis dispositio faciens mentionem de aliquo termino, & actu semper intelligitur de valido, non autem de inualido, prout de sententia est *text. in l.* 4. *§. condemnatum. ff. de re iudic.* & faciunt quæ dixi *in tract. de Axiomat. verbo Actus.*
3 Contractvs appellatione venit quasi contractus, quia dispositio de contractibus ad quasi contractus trahitur, *l. apud Iulianum. ff. quibus ex causis in possess. eatur*, latè *Rebuff. ad l.* 19. *vers. id primum locum non habet, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 126. vbi intelligit quando dispositio loquitur de quolibet, vel quocunque contractu, vel quando eadem ratio & æquitas esset in contractu, & quasi contractu; de vno enim ad alium valet argumentum, vt dixi in locis communibus Argumentorum Iuris, verbo *Contractus.*
4 Contractvs appellatione venit distractus, quia à pari procedunt, & eiusdem sunt naturæ, *l. Pomponius. §. præterea. ff. de acquir. possess. l. de tutela. C. de in integ. restitut. Surd. de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 22. *num.* 6. *Cald. Pereira, de potest. eligendi, cap.* 7. *num.* 15. *Escob. de ratiocin. cap.* 14. *num.* 42. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 168. *num.* 7. *&* 10. *cum seqq. Cuall. communium contra communes, quæst.* 897. *num.* 886. *tom.* 4. *Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.* 1. *tit.* 2. *num.* 15. *cum seqq. D. Barbos. in l. heres absens. §. proinde, num.* 23. *ff. de in-*
5 *dic.* Et hinc fit vt quando contractus celebratur per scripturam, non possit probare solutio, vel distractio, nisi per aliam æquialentem, *l. nihil tam naturale. ff. de regulis Iuris*, *Alexand. conf.* 209. *num.* 23. *lib.* 1. *Azeued. l.* 1. *num.* 17. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil.*

Controuersia.

Appell. LX.

Controversiæ appellatione venit iudicialis, & extraiudicialis, *l. sed etsi lege. §. si in antea. ff. de petit. hæred. l. Lucius. ff. tres fratres. ff. ad Trebell. Corn. conf.* 267. In hac consultatione, *num.* 18. *lib.* 4. *Castren. consil.* 303. *lib.* 2. *Rebuff. ad l.* 50. *propè fin. vers. controuersia, ff. de verbor. significat. pag. mihi* 355. vbi intelligit, nisi ex materia appareret loqui tantùm de controuersia iudiciali, id est, de lite, *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 5. *lit. L, concl.* 379. *num.* 7. *vbi numeris seqq.* subdit quod quæstio, & differentia intelligitur tam de iudiciali, quàm extraiudiciali. 1

SVMMARIVM.

1 *Conuentus appellatione venit Congregatio Regularium.*
2 *Conuentualis Ecclesia appellatione venit Ecclesia Collegiata non secularis.*
3 *Conuentualium appellatione veniunt de improprio significatu seculares.*

Conuentus.

Appell. LXI.

Conventvs appellatione venit Congregatio Regularium, ita dictus, quia in vnum locum conueniunt plures ex multis locis, *Panor. in cap. edoceri, notab. vlt. de rescript. & in cap. cum Ecclesia, notab.* 3. *de causa possess. & propr. Philip. Franc. in cap. si Religiosus, vers. nota, de elect. lib.* 6. quos refert & sequitur, *Rebuff. ad l.* 3. *vers. insuper, ff. de verb. significat. pag.* 30. 1

Vnde eorum templum vocatur Ecclesia Conuentualis, cuius appellatione venit Ecclesia Collegiata Regularis, non autem sæcularis, secundùm propriam significationem, & in materia odiosa, vel exorbitanti, vt per *Gemin. conf.* 131. *num.* 4. *vers. deinde dicit*, vbi etiam in vers. *licèt quandoque*, subdit quòd aliquando de improprio significatu appellatione Conuentualium veniunt sæculares, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 2. *lit. C, concl.* 1031. *& tom.* 6. *lit. P, concl.* 706. *num.* 2. *&* 3. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Conuicti appellatione propriè venit ille, qui testibus, vel probationibus de delicto conuincitur.*
2 *Confessus non est propriè conuictus.*
3 *Conuictus propriè dicitur qui indubitatis indiciis conuincitur.*

Conuictus.

Appell. LXII.

Conuicti appellatione propriè venit ille qui testibus, vel probationibus de delicto conuincitur, *Zabarel. conf.* 128. *In quæstione, in princip. Fulgos. conf.* 123. *Præsuppositis, num.* 3. vbi quod confessus non dicitur propriè conuictus, vt refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 2. *lit. C. conclus.* 1032. *num.* 1. *&* 2. 1

Con

3 Convicti appellatione non solùm continetur ille, qui plenis, & concludentibus probationibus conuincitur, vt supra dixi, sed etiam qui conuincitur indiciis indubitatis, vt resoluit *Sigism. Scacc. in tract. de appellation. quaest. 17. limit. 4. n. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Creditoris vbi fit mentio intelligitur de puro, & de eo, qui potest conueniri.*

2 *Credentiae appellatione venit omne creditum, siue constet ex instrumento publico, siue non.*

3 *Crediti appellatione venit omne creditum, siue consistat in quacunque re, vel specie, siue in pecunia.*

4 *Creditor propriè non est qui exceptione repelli potest.*

5 *Creditoris appellatione non venit futurus, neque conditionalis.*

6 *Donatarius in materia statuti, an & quando veniat appellatione creditoris ex contractu.*

Creditor.

Appell. LXIII.

1 Creditoris appellatione venit purus, & ille qui potest conueniri, *Alexand. cons. 106. Visis. num. 4. vers. sed premissis, lib. 5.* vbi *num. 6.* subdit quod verba statuti de creditore non conueniunt creditori sub conditione, & qui non potest agere, *& propè fin. vers. sentio etiam*, tenet quod cre-
2 ditoris, seu credentiae appellatione venit omne creditum, siue constet ex instrumento publico, siue
3 non, *& cons. 12. Attentis narratis, in fine lib. 7.* dicit quod crediti appellatione venit omne creditum, siue consistat in quacunque re, vel specie, siue in pecunia, refert *Card. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. C, concl. 1055. num. 2. 3. & 7.*

4 Vnde propriè creditorem non esse qui exceptione repelli potest, tenet *Roman. consil. 102. Super eo, num. 3. & 4. vers. cùm itaque*, & pleniùs *cons. 204.* Pro discutienda *num. 13. & seqq.* vbi in fine, obseruat verba legis, vel statuti in dubio debere intelligi de creditore efficaci, qui non possit exceptione legitima repelli, refert idem *Card. Tusch. tom. 8. lit. V, concl. 100. num. 3.*

5 Creditoris appellatione non venit, futurus neque conditionalis, quia creditor in diem, vel sub conditione non est propriè creditor, ideò non cadit in dispositione statuti loquente de creditore, *l. Fulcinius, §. si in diem. ff. quibus ex causis in possess. eatur. Alex. in d. cons. 106. num. 7. Anchar. cons. 37. in 3. dub. Rimnald. Sen. cons. 79. num. 13. & seqq. lib. 1. Roman. cons. 164. in fine, num. 5.* vbi subdit, quod in legato generali de omnibus creditis non veniunt credita in diem, vel sub conditione, licèt ibi *Apostil. & Mandel. cons. 74.* in fine dubitent.

6 Creditoris ex contractu appellatione in materia statuti non venit donatarius, maximè quando donatione incoepit à traditione, *Cuman. cons. 173. Galuanus, per totum*, quem refert *Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. C, concl. 1055. num. 9.* vbi *num. 12.* pòst *Fulgos. cons. 122. vers.* circa secundùm, subdit quod haeres creditoris ante aditam haereditatem non dicitur creditor, *& num. 27.* pòst *Roman. cons. 224. num. 9.* legatarium propriè non esse creditorem.

Culpa.

Appell. LXIV.

Culpae appellatione venit culpa leuis, vt per 1
Alciat. in l. culpa lata, num. 2. vers. solent tamen. ff. de verbor. significat. Dec. per text. ibi, in l. contractus, num. 25. vbi *Cagnol. num. 12. & 28. ff. de regulis Iuris, Marant. de ordine iudic. p. 4. in princip. num. 69. Menoch. remed. 12. recuper. num. 3. Decian. in tract. crimin. quaest. 88. num. 91.* Et ideo non venit lata, vt notant *Decian. num. 22. & Farin. num. 92. citatis locis*, nec leuissima, sicut tradunt *Curt. Iun. consil. 19. num. 6. Menoch. de praesumpt. lib. 5. praes. 3. num. 136. Farin. d. quaest. 88. num. 96.*

Culpae appellatione continetur dolus, quan- 2
do lex, seu dispositio vult aliquem teneri de culpa, quia tunc multo magis tenetur de dolo, vt per *Bart. in l. quod Nerua. num. 9. & 10. ff. depositi*, vbi infert ad eum qui promisit omne damnum contingens culpa famuli, qui tenetur etiam de damno contingente dolo ipsius famuli, putà si furtum fecerit, *Capra consil. 78. num. 9. Decian. d. cap. 6. num. 1. & seq. Farin. d. quaest. 88. num. 98.* vbi *num. 99.* subdit quod si testes deponant culpam interuenisse, cùm non declaretur de qua culpa intellexerint propter incertitudinem non probant.

Culpae appellatione venit dolus, & lata culpa, 3
quando subiecta materia id suadeat, quia culpa intelligitur secundùm subiectam materiam, *Dec. in d. l. contractus, num. 25. ad fin. Cagnol. num. 12. & 28. Decian. d. cap. 6. num. 22. vers. quod si priùs, Farin. in d. qu. 88. num. 100.*

SVMMARIVM.

1 *Cura Animarum appellatione propriè venit actualis, non verò habitualis.*

2 *Beneficium omne habens iurisdictionem visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia, dicitur habere curam animarum.*

3 *Vicarij curati appellatione venit ille, qui habet perpetuam Vicariam.*

4 *Rector curae animarum dicitur Vicarius curatus.*

Cura, Curatus.

Appell. LXV.

Curae animarum appellatione propriè venit 1
actualis, non verò habitualis, vt tenuit in terminis *Capra commun. conclus. 9. num. 78.* & fuit dictum in Vicen. Prioratus 9. Iunij 1606. coram bonae mem. Patriarcha Manzanedo. Venit etiam illa cu- 2
ra, quae exercetur in foro contentioso respectu iurisdictionis, quia omne beneficium habens iurisdictionem visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia, dicitur habere curam animarum, *cap. dudum 54. vers. licèt autem, de elect. glos. verbo cura animarum in Extrauag. execrabilis, de praebend. Ioan. 22. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 97. num. 4. Rebuff. in repet. cap. extirpanda, §. qui vero, num. 130. de praebend. & in tract. nomin. quaest. 9. num. 53. Quint. in repet. cap. de multa, num. 76. eod. tit. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 7. num. 5.*

num.5. Mascard. de probat. concl. 438. num. 10. cum seqq. Rot. decis. 52. p. 2. diuers.

3 Cvrati Vicarij appellatione venit ille, qui habet perpetuam Vicariam, Gemin. cons. 86. in princip. num. 2. vers. nam sibi, Zabarel. cons. 30. In hac dubia, in princip. Cardin. Tusch. d. lit. C, concl. 1099. talis enim dicitur Rector curæ animarum, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 3. num. 23. Sayr. in floribus decis. sub tit. de constit. decis. 22. Aloys. Ricc. collect. 979. in princip.

Curiales.

Appell. LXVI.

1 Curialium appellatione, & curiam sequentium veniunt etiam familiares Cardinalium, Oldrad. cons. 111. vers. circa tertium, & cons. 293. num. 5. vers. & per hoc, quem refert Cardin. Tusch. de lit. C, concl. 1114. num. 3. Veniunt etiam Cardinales ipsi; nec excluduntur propter excellentiam status, sicut nec Imperator excluditur ab ordine Senatorum, nec à numero commilitonum, Oldrad. d. cons. 211. num. 5. vers. circa secundum, & d. cons. 293. vers. secundo consueuit, num. 2. & seq. & cons. 321. num. 2. vbi quod appellatione populi veniunt Senatores, & appellatione familiæ venit paterfamilias.

Curia.

Appell. LXVII.

1 Curiæ appellatione quid veniat, vide latè Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. glos. 13. §. 1. Surd. cons. 311. num. 31. 32. & 35. & quod contineatur. Locus vbi Rex est cum suis consiliariis & aliis, qui eius lateri assistunt, vt ei consulant in regimine totius Regni, tradunt Couar. practicar. cap. 4. num. 10. Cabed. Lusit. decis. 13. num. 3. p. 1.

Curiæ Romanæ appellatione propriè venit locus vbi est Papa, non verò vbi est audientia, vel Concilium Papæ, Gonzal. d. glos. 13. §. 1. à num. 2. D. Barbos. in l. 2. §. Legatis à num. 37. ff. de iudic. Licèt lato modo Curia dici possit, non solùm vbi est Papa, sed etiam vbi est eius audientia, secundùm Mari. Alter. de censuris, tom. 1. disp. 9. lib. 5. cap. 3. Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 1. à num. 387.

SVMMARIVM.

1 *Diminutio patrimonij propriè & strictè loquendo venit appellatione damni.*
2 *Filius dicitur pati damnum si priuatur hæreditate paterna, vel materna.*
3 *Lucrum cessans venit appellatione damni.*
4 *Spem lucri amittens non dicitur propriè pati damnum.*
5 *Expensæ non veniunt in contractibus appellatione damnorum.*
6 *Fructus, & expensæ litis veniunt appellatione damnorum.*

Damnum.

Appell. LXVIII.

1 Damni appellatione propriè, & strictè loquendo venit diminutio patrimonij, l. 3. l. Proculus. ff. de damno infecto, Bald. cons. 182. locata fuit, num. 2. vers. in hac quæstione, lib. 1. Socin. Iun. cons. 78. num. 1. 14. & 22. lib. 2. vbi declarat, Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. D, concl. 4. num. 1. vbi num. 4. subdit quod inferens alicui diminutionem patrimonij dicitur dare damnum, & num. 5. post Castren. cons. 339. antè num. 2. lib. 2. ait filium dici pati damnum si priuatur 2 hæreditate paterna, vel materna.

Damni appellatione venit lucrum cessans, se- 3 cundùm Surd. cons. 383. num. 23. & damnum emergens, vt resoluit Pyrr. Maur. de fideiuss. sect. 3. cap. 3. num. 14. in prælud. nam lucrum iam radicatum perdere est damnum pati, glos. in l. 1. §. si quis. ff. de itin. actùque priuato, Tiraq. in l. si vnquam verbo donatione largitus. num. 192. Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 92. num. 25. Strictè verò amissio lucri nondum acquisiti non pertinet ad damnum, l. Proculus 26. ff. de damno infecto, Alex. cons. 114. Super eo in princip. lib. 3. Ioan. Anton. Bellon. cons. 89. num. 5. Ias. cons. 54. Circa dubium, num. 5. lib. 1. quia amittens spem lucri non 4 dicitur propriè pati damnum, Bald. d. cons. 182. n. 4. & 7. lib. 1. Cardin. Tusch. d. lit. C, concl. 4. num. 17. In 5 contractibus verò appellatione damnorum non veniunt expensæ, vt probat tex. in cap. in nostra 8. de iureiur. & resoluunt Surd. decis. 161. num. 4. & Card. Tusch. practic. concl. tom. 3. lit. E, conclus. 637. n. 3.

Damni appellatione veniunt fructus, & ex- 6 pensæ litis, vt per tex. in cap. in nostra 8. de iniur. & damno dato, colligunt Deci. in cap. cum M, n. 3. vers. præterea, de constitutionib. & in cap. in nomine Domini, num. 15. de testib. & in cap. vt debitus, num. 3. de appellat. Boër. decis. 52. num. 7. Surd. decis. 261. à num. 4. Alex. cons. 54. in fin. lib. 3. Montaleg. in praxi lib. 1. cap. 11. num. 104. & 105. Card. Tusch. d. tom. 2. lit. D, concl. 4. num. 3.

SVMMARIVM.

1 *Debitoris appellatione venit verus debitor.*
2 *Statutum disponens quod bona debitoris possint dari in solutum creditori, intelligitur si debitum est liquidum, aliàs non.*
3 *Debitoris appellatione veniunt etiam illi, qui habent inter se beneficium diuisionis.*
4 *Fideiussor continetur debitoris appellatione in statuto.*
5 *Debitoris appellatione propriè & verè non venit debitor sub conditione.*
6 *Debitoris appellatione propriè non venit, qui reali obligatione conueniri non potest.*

Debitor.

Appell. LXIX.

Debitoris appellatione venit verus debi- 1 tor, & ideò delegans, vel promittens dare tot debitores, &c. intelligitur de veris debitoribus, Bald. cons. 441. Verba ita dicunt, lib. 1. ac proinde 2 intelligitur de debitore liquido, & claro, vnde statutum disponens, quod bona debitoris possint dari in solutum, creditori intelligitur si debitum est liquidum, aliàs non, Bald. 133. Mandatum dicitur, lib. 2. refert Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. D, conclus. 35. num. 1. & 2.

Debitoris appellatione veniunt etiam il- 3 li, qui habent inter se beneficium diuisionis, prout sunt tutores, quia nihilominus quoad totum dicuntur debitores, Cuman. cons. 24. circa fin. vers. vnde quamuis, Card. Tusch. d. concl. 35. n. 3.

Debitoris appellatione in statuto contine- 4 tur

tur fideiussor, *Ias. in l. si creditores, num. 2. C. de pactis, Mollign. num. 250.* quia fideiussor dicitur debitor, *Bart. in l. 1. ff. si certum petatur, Barbat. cons. 86. Illud, col. 3. lib. 3. Card. Tusch. d. concl. 35. n. 5.*

5 Debitoris appellatione propriè, & verè non venit debitor sub conditione, *Alex. cons. 2. Ex narratis, num. 14. cum seqq. lib. 4. Cardin. Tusch. d. concl. 35. num. 10.* licèt saltem largè contineatur, *Surd. cons. 113. n. 26.*

6 Debitoris appellatione propriè non venit qui reali obligatione conueniri non potest, *Bald. cons. 133. circa princip. vers. & hic est considerandum, lib. 2. Rota Auenion. decis. 134. Cardin. Tusch. d. cons. 35. num. 11.* vbi *num. 12.* post *Alex. cons. 102. in princip. lib. 6.* idem ait de eo, qui potest conueniri rei vendicatione, quia propriè non est debitor, neque propriè obligatus, sed largè bene potest dici debitor & obligatus, *& num. 17.* post *Cuman. cons. 24. circa fin.* subdit, quod non est propriè debitor tutus exceptione fauorabili peremptoria, *& num. 18.* nec ille qui exceptione perpetua se defendere potest.

SVMMARIVM.

1 *Descendentium appellatione veniunt omnes in infinitum descendentes.*
2 *Descendentes, est nomen collectiuum denotans perpetuitatem.*
3 *Verbum,* descendentes, *quando non trahatur ad fideicommissum, ostenditur.*
4 *Descendentes ex Titio quando vocantur, intelligitur de filiis primi gradus.*
5 *Verbum,* descendentes, *restringi debet ad filios primi gradus, ne sequatur absurdum.*
6 *Dispositio testatoris quando est restricta ad aliquod tempus, verbum,* descendentes, *intelligitur de ijs, qui intra illud tempus possunt verisimiliter nasci.*
7 *Nascituri & concepti post mortem testatoris veniunt descendentium appellatione.*
8 *Naturales veniunt etiam descendentium appellatione.*
9 *Masculi, & fœminæ veniunt descendentium appellatione.*
10 *Natus ex fœmina dicitur descendens aui materni.*
11 *Testator vbi vocauit descendentes masculos non admittuntur fœminæ.*
12 *Descendentes ex linea masculina, vel per virilem sexum quando sunt vocati, tunc fœminæ non veniunt etiam descendentes ex masculis.*
13 *Statuto exclusiuo fœminarum propter masculos stante tunc fœminæ, non comprehenduntur etiam sub verbis aptis eas comprehendere.*
14 *Testator quando tacitè, vel expressè habuit mentem conseruandi bona in agnatione, non veniunt fœminæ.*
15 *Testator vbi vocauit filios masculos, & eorum descendentes censetur repetere qualitatem masculinitatis in descendentibus.*
16 *Testator quando fœminis descendentibus prouidet de dotibus, tunc illæ non veniunt in substitutione de descendentibus.*
17 *Descendentium appellatione veniunt etiam nati ex fœminis.*
18 *Testator vbi vocauit masculos per lineam masculinam, seu virilem sexum descendentes, vel solùm descendentes ex linea masculina, masculi ex fœmina non veniunt,* & num 19. & 20.
21 *Masculus ex fœmina non venit descendentium appellatione in priuilegiis.*

Descendentes.

Appell. LXX.

Descendentivm appellatione continentur nepotes, neptes, pronepotes, proneptésq; & veniunt omnes in infinitum descendentes, *l. fin. C. de suis & legitim. hæred. auth. de hæred. ab intestato, in princip. Alex. cons. 18. Attentis narratis, in fine lib. 5. Socin. cons. 43. Visis, col. 2. lib. 3. & cons. 51. in princip. lib. 4. Marz. cons. 40. Quia in hac causa in princip. Paris. cons. 88. col. 2. & cons. 92. col. 1. lib. 2. Gozadin. cons. 20. num. 8. Ruin. cons. 22. num. 11. cum seqq. Natt. cons. 64. Credo, num. 5. cum seqq.* vbi id ampliat etiam in priuilegio immunitatis, in casu prohibitio alienationis, & in donatione, *Decian. cons. 103. num. 24. & 25. lib. 2.* vbi quod ex quo infinitas denotatur, necessariò plures gradus importat, *Castren. cons. 411. Viso facto col. pen. in princip. lib. 1.* vbi quod descendentium appellatione veniunt omnes in infinitum, quia ascendentes, & descendentes dicuntur in infinitum, *Honded. cons. 1. num. 24. tom. 1. Menoch. cons. 124. num. 78. & cons. 347. num. 6. & cons. 435. num. 23. & cons. 530. num. 26. & cons. 930. num. 6. & 18. & cons. 393. num. 33. & 66. & cons. 127. num. 3. & cons. 1080. num. 4. & cons. 1099. num. 14. & de præs. lib. 4. præs. 91. Pratt. de interpret. vlt. volunt. fol. 289. n. 24. Adrian. Negusant. in sylua respons. q. 21. num. 16. & q. 97. num. 5. & q. 300. num. 22. Peregr. de fideicom. art. 19. num. 11. & art. 22. num. 43. & art. 25. num. 8. & art. 30. num. 2. & 14. Barz. Bononien. decis. 4. n. 17. & decis. 7. num. 1. & 6. Fusar. de substit. q. 327. num. 1. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. D, concl. 219. num. 1. Rot.* coram Reuerendissimo D. Coccino, *decis. 493. num. 2.* & in Bononien. fideicommissi de Lambertinis 22. Iunij 1609. coram Patriarcha Manzanedo, impressa per *Farin. decis. 193. n. 3. in princip. p. 1. recent.* Amplia vt appellatione descendentium, vel posterorum veniant omnes in infinitum, quamuis nati post mortem testatoris, vt per *Socin. Sen. in l. cognatis, num. 30. in fine, ff. de rebus dub. Cephal. cons. 318. num. 24. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 91. in fine, & cons. 1. num. 184. Petra de fideicom. q. 11. n. 85.* & maximè quando dispositio in tempus futurum collata est, vt sentit, *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 11. num. 4.*

2 Est enim nomen collectiuum; *descendentes*, denotans perpetuitatem, & in fideicommisso ordinato ad descendentium fauorem omnes in perpetuum ordine successiuo per fideicommissariam vocati censentur, *Ioan. de Anan. cons. 46. num. 2. Beroi. cons. 102. num. 25. lib. 2. Ruin. cons. 164. num. 3. lib. 3. Roland. cons. 70. num. 20. cum seqq. lib. 3. Natt. cons. 531. n. 25. & cons. 437. num. 1. Cou. vari. lib. 3. cap. 5. num. 4. vers. secundum, & in cap. Rainutius, §. 2. in fine, de testament. Marzar. cons. 1. num. 13. & seq. & d. cons. 40. num. 6.*

num.6. & 9. Cephal.conſ.268. num.25. lib.2. Hieron. Gabr. conſ.101. num.22. cum ſeqq. lib.2. Decian.conſ.1. à num.245. verſ. quantus, & vltimus caſus,& conſ.41. num. 66. cum ſeqq. lib. 1. Sim. de Prattis de interpret. vltim. volunt. lib.3. interpr.2. dub.6 ſolut.9. num. 46. Craſſ. §. fideicommiſſum. q. 15. in fine, & q.16.num.3. cum ſeqq. & plures, quos refert Rot. loco proximè citato, & in Florentina fideicommiſſi de Dettis 7. Februarij 1607. coram Iuſto, impreſſa per *Farinac. deciſ.125. num.3. p.1. recent.* & quòd vbi filij, & eorum deſcendentes à teſtatore ad eius hæreditatem vocati ſunt, non copulatiuè, ſed ordine ſucceſſiuo vocati cenſeantur, fuit dictum in Romana fideicommiſſi de Vrſinis 9. Maij 1611. coram Reuerendiſſimo Domino meo Pirouano, impreſſa per *Farinac. deciſ. 344. num. 2. apud Farin. p. 2. recent.* Et quod in diſpoſitione vocante deſcendentes, & quoſcunque ſucceſſores etiam extraneos fiat interpretatio, vt extantibus deſcendentibus extranei hæredes quantumcunque vocatur non admittantur, ſed tantùm illis deficientibus, reſoluunt *Socin. Iun. conſ.158. num. 19. cum ſeq. vol.2. Caualcan. deciſ. 11. num.5. p.3. Peregrin. de fideicom. art. 32. num. 20. & 40.* prout eos refert *Mari. Antonin. var.reſolut.lib.1. reſol. 7. num. 5. verſ.* tum etiam quia in diſpoſitione.

3 Non traditur tamen ad fideicommiſſum verbum, *deſcendentes*, primis adeuntibus, niſi concurrant verba explicantia tempus futurum, vel quia ſit facta mentio hæredum, vel additæ fuerint dict. *ſemper, in infinitum, quandocumque*, & ſimilia, prout in præuiſis terminis in inſtitutione de filio, & eius deſcendentibus, vel de fratre, & ſuis, apertè tenuerunt *Cuman. in l. cùm ita. §. in fideicommiſſo, n.4. ff. de legat. 2. & in l. Gallus. §. quidam rectè. num. 7. verſ. vbi autem, ff. de liberis & poſth.* vbi *Aret. num.7. & Socin. Sen. n.5. verſ. quartus caſus, Deci. conſ.205. num.4. & conſ.248. num.5. & conſ.253. num.2.& conſ. 287. num.7. & conſ.291. num.2. & conſ. 535. num.18. Ruin. conſ.92. num.5. lib.2. & conſ.99. & 100.eod.lib. Decian. conſ. 26. n. 37. vol.2. Petr. Anton. Anguiſſol. conſ. 72. 80. & 86. lib.6. Marcob. conſ. 61. num. 88. Laderch. conſ. 92.* & in ſubſtit. de filio & eius deſcendentibus, *Menoch.de præſumption. lib.5. præſumpt. 71. num.10. Petra, de fideicom. q.5. num.165. Sim. de Prattis, de interpret. vltim. volunt. lib.3. interpret. 2. dub.1. fol.5. num 36. cum ſeqq. Surd.deciſ.346.num.18.* Verùm eorum dicta, & rationes intelligi tantùm debent quando teſtator in concipienda inſtitutione vſus fuiſſet verbis dumtaxat directis, videlicet, *inſtituit, hæredes fecit*, & ſimilibus, quia ſecundùm eorum propriam naturam impoſſibile eſt quod trahantur ad fideicommiſſum, ex quo à principio iure directo valere poſſunt, iuxta *legem verbis ciuilibus, & l.in ſubſtitutionem. ff. de vulgari.* Secus verò ſi teſtator verbis directis, & communibus eſt vſus, & tunc quia non tenditur directo ad improprìandam naturam verborum, non erit inconueniens, ſi inſtitutæ obliquetur, ex quo in ea adſunt verba apta recipere talem formam, quæ fideicommiſſum reſpiciat, vt obſeruant *Deci. conſ. 148. num.3. verſ. ſecundò reſpondetur, Prattis d.fol.5. num.46. Rimin. Iun. conſ.50. num 36.& 38.vol.1.* eleganter Rot. in d. Romana fideicommiſſi de Vrſinis, coram Reuerendiſſimo Domino meo Pirouano.

4 Declaratur tamen primò ſupradicta reſolutio principalis, quæ habet appellatione deſcendentium, venire omnes in infinitum deſcendentes, vt locum non habeat quando vocati ſunt deſcendentes ex Titio, quia intelligitur de filiis primi gradus Titij, vt tenent *Cephal. conſ.330. num.40. lib.3. Menoch. conſ. 482. num. 1. & conſ. 585. num. 31. & 32. Prattis, de interpret. vltim. volunt. fol. 289. num. 24. in fine*, contra quos latè ſcribit *Fuſar. d. q.327. n.7. cum ſeqq.* vbi *num.15.* declarat poſt *Menoch. conſ.774. num.7. cum ſeqq.* vt ſi adſint deſcendentes mediati, & immediati, quod cenſentur vocati deſcendentes immediatè, & proximiores, obſeruans tamen hoc non eſſe abſolutè verum, quia ſi ſunt tales deſcendentes, quod & remotiores non proximioribus forent admittendi ab inteſtato, vel poſſet locum habere repræſentatio, vel tranſmiſſio vtique omnes venirent.

Declaratur ſecundò, quia ne ſequatur abſurdum 5 verbum, deſcendentes reſtringi debet ad filios primi gradus, vt eſt caſus *in l. Lucius. La ſeconda, ff. de hæredib. inſtituen.* vt dicit *Beroi. conſ. 122. n.5. lib. 2.* prout eum refert, & ſequitur *Menoch. conſ. 328. n.2. Surd. conſ. 554. num. 16. lib. 4. Fuſar. d. quæſt. 327. num.16.*

Declaratur tertiò non procedere quando diſpo- 6 ſitio teſtatoris eſt reſtricta ad aliquod tempus; nam intelligitur vocaſſe deſcendentes, qui intra illud tempus poſſunt naſci, *Deci. conſ. 1. num. 254. lib. 1. Menoch. conſ. 328. num. 17. Fuſar. d. quæſt. 327. num.24.*

DESCENDENTIVM appellatione veniunt na- 7 ſcituri, & concepti poſt mortem teſtatoris, *Ruſtic. ad l. cùm auus. ff. de condit. & dem. lib.2.c.5.num.15. Marzar. conſ.1. num.15. Ruin.conſ.22. num.18. lib.2. Card. Mantic.de coniect. vltim. volunt. lib.8.tit.11.n.4. verſ. item deſcendentium, Card. Tuſch. d. tom.2. lit.D, concl.219. num.4. Rot.deciſ.357. num.5.p.1. recent. & deciſ.344. num.11. p. 2. etiam recent.* quia, *deſcendentes*, eſt nomen habens tractum ſucceſſiuum, *Cardin. Mantic. deciſ.375.num.3.* Intellige quando nomen collectiuum infinitatem importans eſt in diſpoſitione, quia conſtat de mente, *Ruin. d. conſ.22. n.9. & 10. verſ. ſed iſtis, lib.2.* vbi exinde ampliat procedere tam in puris legatis, quàm in conditionalibus, & maximè quando nulli extabant tempore teſtamenti, & idem dicit *Decian. conſ.41. num.24.& ſeq. lib.1.* vbi quod ſi nomen eſt collectiuum, continens plures gradus, intelligitur de omnibus in infinitum, prout ſi vocantur liberi, vel deſcendentes, ſecus ſi filij, vel nepotes, ſeu vnum gradum continentes, & *num. 29.* ſubdit procedere tam in teſtamentis, quàm in contractibus, quod quidem ſine dubio procedit, vel quando fuit mentio de naſciturìs, vel quando appoſita fuit dictio in perpetuum, vel alia ſimilis, ita *Pariſ. conſ.37. num.23. & 24. lib.2. Ruin. d. conſ.22. num. 14. lib. 2. Decian. d. conſ.41. num. 27. & 28. lib. 1. Cardin. Tuſch. d. concl. 219. n. 40.*

DESCENDENTIVM appellatione veniunt 8 etiam naturales, *Bart. in l. tutelas, num.4. ff. de capitis diminut. Angel. in l. ex facto, §. ſi quis rogatus, n.4. verſ. fallit ſi ſtatutum, ff. ad Trebel. Felin. in cap. in præſentia, num.22. de probat. Decian. conſ.3. num. 80. lib.1. Rot. in Ianuen. Iuriſpatronatus 23. Ianuarij 1611. coram Patriarcha Pamphilio, & in Bononien. de Maluetiis 24. Februarij 1612. coram Cardin. Sacrato*, impreſſa per *Farin. deciſ. 388. num. 7. p. 1. recent.* vbi *num.8.* addit hoc habere difficultatem, quando quis natus eſt ex damnabili & punibili coitu.

DESCENDENTIVM appellatione veniunt non 9 ſolùm maſculi, ſed etiam fœminæ, *argum. tex. in l. vlt.* iuncta *auth. ſeq. C. de ſuis & legitim. hæred. cap. nouit, de iudic.* & confirmatur ratio, quia vocabulum hoc eſt naturale, ac proinde ita in fœminis ſicut in maſculis

masculis debet verificari argum. *l. maximum vitium. C. de liber. praeteritis*, quare ita tenent, *Alex. cons. 160. num. 2. lib. 2. Crotus in l. omnes populi, num. 154. ff. de iust. & iur. Deci. cons. 253. num. 4. & cons. 413. n. 11. & cons. 468. num. 32. & cons. 570. num. 9. Gozadin. cons. 20. num. 8. Curt. Sen. cons. 64. num. 12. Ruin. cons. 24. num. 9. lib. 1. Curt. Iun. cons. 49. num. 5. in fine, Parif. cons. 26. num. 34. lib. 2. Natt. cons. 64. num. 8. lib. 1. Crauet. cons. 984. num. 5. Roland. à Valle, cons. 58. num. 24. lib. 3. Burg. de Pace cons. 23. num. 4. Hieron. Gabr. cons. 97. num. 17. vers. quartus casus, lib. 1. Rimin. Iun. cons. 44. num. 22. & cons. 56. num. 71. & cons. 835. num. 13. lib. 7. Cephal. cons. 1. num. 7. & cons. 46. num. 47. & cons. 32. num. 1. Bursat. cons. 157. num. 45. lib 2. Sfort. Odd. cons. 33. num. 3. & cons. 46. num. 35. & cons. 65. num. 62. Decian. cons. 7. num. 30. cum seqq. lib. 4. Alex. Rauden. cons. 5. num. 6. lib. 2. Menoch. cons. 318. num. 5. & cons. 331. num. 9. & cons. 420. num. 18. & 24. & cons. 519. num. 25. & cons. 522. num. 2. & cons. 585. num. 1. & cons. 752. num. 18. & cons. 957. num. 6. & cons. 1012. num. 15. & de praesumpt. lib. 4. praesumpt. 84. num. 26. & praes. 91. num. 2. Adrian. Negusant. in sylua responsf. 917. 3. num. 43. Surd. cons. 308. num. 7. & cons. 316. num. 1. & decis. 62. num. 2. & decis. 84. num. 6. Cardin. Mant. de coniectur. vltim. volunt. lib. 8. tit. 11. num. 1. cum seqq. Sim. de Pratt. de interpret. vltim. volunt. fol. 289. num. 24. & fol. 293. n. 66. Peregr. de fideicomm. art. 20. num. 8. cum seqq. Brunor. à Sole in locis commun. verbo descendentes, n. 4. Rust. in l. cùm auus. lib. 2. cap. 5. num. 14. cum seqq. ff. de conditionib. & demonstrat. Intrigl. de substit. Centuria 3. q. 85. num. 2. Fusar. in simili tract. q. 325. n. 1. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 60. num. 2. Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit. D, concl. 219. num. 7.* Rot. in Leodien. fideicom. 19. Nouembris 1610. coram Card. Caualerio, impressa per *Farin. decis. 255. num. 1. p. 1. recent. duplicata p. 2. recent. decis. 318.* & nouissime in Rauennaten. emphyteusis 22. Maij 1628. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, in vers. nec etiam, vbi subdit quod quamuis *Cephal. cons. 11. num. 12.* teneat quod emphyteusis concessa pro se, suis filiis masculis, legitimis, & naturalibus, transeat ad solos masculos, tamen negari non potest quin sit aliqua dubietas an verba sint intelligenda de descendentibus masculis tantùm, an verò etiam de fœminis.

10 Amplia vt etiam natus ex fœmina dicatur descendens, & veniat appellatione descendentium, *l. vlt. C. de suis, & legitim. hared. auth. de hared. ab intestato venien. §. vlt. Fulgos. cons. 86. num. 2. Ruin. cons. 120. num. 8. lib. 1. Tiraq. de iure primog. q. 13. num. 2. Parif. cons. 51. num. 30. & cons. 88. num. 11. & cons. 91. num. 62. lib. 2. Socin. Iun. cons. 2. num. 11. lib. 3. Alciat. responso 563. num. 1. Natt. cons. 64. num. 8. lib. 1. & cons. 437. num. 2. lib. 3. Cephal. cons. 46. num. 46. & 47. Card. Mantic. d. tit. 11. num. 1. cum seqq. Menoch. d. praesumpt. 84. num. 26. & praesumpt. 91. num. 3. & cons. 221. num. 4. & cons. 875. num. 11. 14. & 16. & cons. 1127. num. 9. Adrian. Negusant. d. q. 173. num. 43. Crass in §. fideicommissum q. 15. num. 1. cum seqq. Intrigl. d. q. 85. num. 3. Rust. d. cap. 5. num. 14. Rot. decis. 226. num. 3. ad fin. apud Farin. p. 2. recent. Fusar. d. q. 325. num. 3.* vbi *num. 5.* ait ampliationem huiusmodi in aliquibus casibus non esse recipiendam, primò, quando vocati essent descendentes ex parte patris, vel ex linea paterna; secundò, quando vocati essent descendentes masculi; tertiò, quando ageretur de pronepote ex filia, vel vlteriori, quia licèt nepos posset dici descendens aui materni non tamen idem de pronepote dicendum esset.

Limita primò, quando esset dictum de descendentibus masculis, vel testator vocasset descendentes masculos, quia tunc non admittuntur fœminæ, ita *Iason in l. si quis id quod. n. 21. ff. de iurisdict. omnium Iudicum, Anton. de Butr. cons. 46. Rectè decisum, Abb. cons. 36.* Videtur primò *lib. 1.* vbi per sex fundamenta probat, quod qualitas masculinitatis non potest conuenire fœminæ, *Deci. cons. 154.* Diligenter *num. 2. Socin. cons. 14. Viso testamento, num. 6. vers. praeterea filij masculi, lib. 3. Grat. cons. 5. num. 15. lib. 2. Card. Mant. d. lib. 8. tit. 11. num. 7.* vbi ampliat limitationem etiamsi sint masculi ex fœminis, & *num. 8.* restringit nisi fuerit fœmina, quæ vocauerit masculos descendentes, *Pratt. de interpret. vltim. volunt. fol. 293. num. 67. in fine, Hieron. Gabr. cons. 132. q. 5. lib. 1. Fusar. d. q. 325. num. 3. Menoch. cons. 1036. num. 17. Rustic. d. cap. 5. à num. 22.* 11

Limita secundò, quando vocati essent descendentes ex linea masculina, vel per virilem sexum, quia tunc fœminæ non veniunt etiam descendentes ex masculis, vt resoluunt *Crauet. cons. 250. n. 3. Prat. fol. 287. num. 5. & fol. 292. num. 51. & fol. 293. num. 67. in fine*, latè *Menoch. cons. 295. per totum, & cons. 585. num. 18. & cons. 625. num. 7. & cons. 957. num. 30. & de praesumpt. praesumpt. 91. num. 6. lib. 4. Peregr. de fideicom. art. 26. num. 23. & cons. 11. num. 15. lib. 2. Cras. d. q. 15. num. 3.* latissimè *Fusar. de substit. q. 346. num. 12. cum seqq.* Contra *Marsil. sing. 33. Alexand. cons. 24. Ponderatis, num. 10. vers. & non inficior, lib. 5. & cons. 53. lib. 6. & cons. 125. Viso processu, num. 4. lib. 7. & cons. 17. Circunspectis, num. 6. eod. lib. 7. Socin. cons. 51. num. 5. lib. 4.* vbi ait, quod si testator instituit suos filios masculos cum hoc, quod hæreditas sua transeat de vno in alium descendentem per lineam masculinam, si decedit vnus ex filiis relicta vnica filia, ipsa excludit patruos suos, *Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 11. n. 9. Hieron. Gabr. cons. 90. num. 33. lib. 1. Gall. de except. success. tit. 4. except. 27. num. 75. p. 2. Ceuall. commun. contra com. q. 54. Cephal. cons. 413. num. 18. cum seqq. Rustic. in d. l. cùm auus, lib. 2. cap. 5. num. 22. Card. Tusch. d. tom. 2. lit. D, concl. 219. num. 17.* 12

Limita tertiò, quando extaret statutum, excludens fœminas propter masculos, quia tunc fœminæ non comprehenduntur etiam sub verbis aptis eas comprehendere, ita *Bart. in l. vt iusiurandi. §. si liberi. num. 5. vers. nisi in ciuitate, & in vers. item praedicta vera, ff. de operis libertorum, Remin. Iun. cons. 185. num. 35. lib. 1. & cons. 499. num. 63. lib. 5. Pratt. cons. 161. num. 29. vers. coadiuuatur, Deci. cons. 45. num. 12. lib. 3. & cons. 7. num. 49. in fine, & num. 50. lib. 5. Menoch. cons. 420. num. 29. & cons. 836. num. 13. cum seqq. & num. 21. & cons. 867. num. 11. & seqq. & cons. 1012. num. 26.* vbi *num. 28. & 29.* id limitat ex coniecturis, *& cons. 1076. num. 2. cum seqq. & cons. 1079. n. 29. & de praesumpt. lib. 4. praesumpt. 85. num. 3. & 4. Pereg. in tract. de fideicom. art. 25. num. 15. 22. & 26. & cons. 41. num. 12. in fine lib. 5. Intrigl. de substit. Centuria 3. q. 85. in fine, Rust. in d. l. cùm auus. lib. 6. cap. 8. num. 16.* Rota in d. Leodien. fideicommissi coram Cardin. Caualerio, *decis. 255. n. 3. p. 1. recent.* 13

Limita quartò, quando testator tacitè, vel expressè habuit mentem conseruandi bona in agnatione, vt per *Menoch. cons. 585. num. 23. & cons. 900. num. 40. & cons. 1012. num. 27.* vbi de tacita conseruatione bonorum in agnatione ob vocationem masculorum, & *cons. 1019. num. 31. & cons. 1040. n. 1. cum seqq. Pratt. de interpret. vltim. volunt. fol. 293. num. 67. & cons. 161. num. 13. Fusar. de substit. q. 325. num. 10.* 14

Limita

15 Limita quintò, quando testator vocauit filios masculos, & eorum descendentes; nam in descendentibus censebitur repetita qualitas masculinitatis, ita *Molin. de primog. lib.3. cap.5. num.59. Ruden. cons.5. num. 9. lib.2.* vbi de primogenitura *Menoch. cons. 420. num. 30. & cons. 385. Fusar. d. quæst. 325. num.14.*

16 Limita sextò, quando testator fœminis descendentibus prouidit de dotibus, nam non venirent in substitutione de descendentibus, & censerentur exclusæ à reliquis bonis; *Hieron. Gabr. cons. 132. num.41. lib.1. Menoch. cons.197. num.55. vers.& cons. 867. n.15. Rusti. in d.l.cùm auun. lib.6. cap.8. num.14. Fusar. d. q.325. num.16.*

Limita septimò, vbi diuersa ratio adesset, subiectique materia aliud suaderet, tunc enim fœminæ non venirent, *Socin. Iun. cons. 1. Præsentis consultationis, num.94. lib.1. Franc. Marzar. cons.39. Et sanè, num.11. Rustic. d. lib.2. cap.5. n.18.* vbi *num.21. pariter limitat in odiosis.*

17 Descendentivm appellatione veniunt etiam nati ex fœminis, *Ruin. cons.49. num.3. lib.1. & cons.120. num.8. eodem lib. Socin. Iun. cons.2. num.11. lib.3. Tiraq. de primog. q. 13. num.2. Paris. cons. 47. num. 40. cum seqq. lib. 3.* vbi ait, quod fœmina ex masculo dicitur descendens ex masculis, & agnata, & de cippo, de stirpe, domo & familia, ac proinde continetur in statuto, vel reformatione pro conseruanda agnatione, *& n.56. & 57.* extendit etiamsi sit nupta, *& num.68. cum seqq.* restringit nisi verba repugnarent, puta pro conseruatione perpetua agnationis, quia mulier solum conseruat donec viuit, *Cardin. Tusch. d. lit. D, concl.219. num.30. cum seqq. Surd. cons.308. num.14. & cons.317. num.1. & 2. Rot. in Auximana hæreditatis, 4. Iunij 1612. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano,* impressa per *Farinac. decis.417. num.4. p.1. recent.* vbi subdit quod non dicuntur descendentes ex linea paterna, eadem *Rot. in Pampilonen. sepultura 10. Nouembris 1608. coram Gregorio XV. impressa per Farinac. decis.226. n.3. p.1. recent.* vbi intelligit maximè in transitoriis ad hæredes extraneos.

18 Limita primò, quando testator vocauit masculos per lineam masculinam descendentes, quia tunc masculi ex fœmina non venirent, *Ruin. cons.18. n.9. vers. vel secundò, lib.3. Molin. de primog. lib.2. cap.5. num.69. Menoch. cons.802. num. 82.* quos refert, & sequitur *Fusar. de substit. q.346. n.32.*

19 Limita secundò, quando vocati essent solùm descendentes ex linea masculina, quia tunc masculus ex fœmina non veniret, *Ruin. cons.18. lib.3. Cephal. cons. 239. num.7. & cons.581. num.12. Pereg. d. tract. de fideicom. art. 26. num.4. & num. 29. in fine,* quos refert & sequitur, *Fusar. d. q.346. n.33.*

20 Limita tertiò, quando vocarentur descendentes per virilem sexum, quia tunc non venirent descendentes etiam masculi ex fœmina, ita *Bald. per tex. ibi in l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posthum. Card. Mantic. d. lib.8. tit.11. num.9. Crass. in §. fideicommissum, q. 15. num.5. Menoch. de præsumpt. lib.4. præs.91. num. 6. Pereg. cons. 50. num.1. lib.3. Intrigl. de substit. cent.3. quæst.85. num.6. Fusar. d. quæst.346. num.34.*

21 Descendentivm appellatione in priuilegiis non venit masculus ex fœmina, *Alex. cons.56. num.5. in princ. lib.1.* præsertim in priuilegiis odiosis, & tertio præiudicialibus, *Dec. cons. 123. num.4. ante med. vers. item fallit, Bero. cons.96. num.13. lib.1. Ioan. de Imola cons. 62. Post exhibitum, sub num. 5. vers. item fallit, & num.6. Vincent. de Franch. decis.107. num.6.* & fuit dictum in Romana mensæ nummulariæ, 30. Iulij 1614. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, impressa per *Farinac. decis.663. num.22. p.1. recent.* Veluti in priuilegio immunitatis, quia illud dicitur odiosissimum, *l.1. ff. de iure immun. Rimin. consil.25. n.40. Natt. cons.64. Credo, n.8. circa fin.*

Descendentivm appellatione, quando vocantur ad fideicommissum si non sint, admittuntur hæredes, nisi aliud cautum sit in testamento, *Natt. cons.431. n.8. Sim. de Pratt. de interpret. vltim. volunt. fol.289. num.24. Fusar. de substitut. q.328.* 22

SVMMARIVM.

1 *Diei appellatione in dubio venit dies naturalis.*

2 *Diei appellatione non venit non nisi per fictionem.*

3 *Dies festiui dicuntur de præcepto.*

4 *Dierum appellatione veniunt continui, non autem vtiles.*

Dies.

Appell. LXXI.

Diei appellatione in dubio aliter non declarato per partes venit dies naturalis, & sic horarum 24. *l. cum qui certarum. ff. de verborum obligat. Ias. in l. more Romano. ff. de feriis, Ludou. Gom. in reg. de resignantib. infirmis, q.36. Bertazol. de clausulis instrum. claus.1. glos.5. n.2. vers. quartus.* 1

Diei appellatione non venit nox nisi per fictionem, *Federic. de Senis cons.44. Factum tale est, num.2. vers. nam tunc dies, & cons.256. in fine,* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.2. lit. D, concl. 407. num. 1.* declarando vt per *Rebuff. ad l. 2. ff. de verb. signif. vers. videndum, pag.21.* 2

Dierum festiuorum appellatione in Breui Apost. nuncupato extra tempora, & alibi vbi de illis fit mentio, veniunt dies festiui sub præcepto, vt resoluunt *Vivald. in candel. aureo, p.1. tit. de Sacram. Ordinis, num. 35. vers. tertia conclusio, Azor. instit. moral. p.2. lib.1. cap.27. q.19. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 273. num. 2.* & hæc opinio est probabilis. Contraria verò, quæ docet sub hac appellatione comprehendi dies duplices, & festi in ordinem ad officia diuina, licèt non sint à laboribus feriati, probabilitate non caret, eámque amplectuntur *Fr. Emman. quæst. Regular. tom.3. q.23. art.5. Soar. tom.1. de Relig. lib.2. de diebus festis, cap.9. num.22. Stephan. Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta lib. 1. cap. 2. num. 11.* quos refero Ego ipse *de offic. & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 17. sub num. 7. secundùm Lugdunen. impress.* 3

Dierum appellatione veniunt continui, non autem vtiles, nisi de istis expressum sit, *l.1. ff. de manumiss. l. qua ætate, ff. de testament. Rebuff. ad l.2. ff. de verbor. signif. vers. videndum est, pag.21.* 4

SVMMARIVM.

1 *Episcopatus non venit appellatione dignitatis in odiosis.*

2 *Dignitatum appellatione in dispensationibus non veniunt maiores post Pontificalem.*

3 *Archi*

3 *Archidiaconatus, & Archipresbyteratus veniunt tantùm appellatione dignitatis in Ecclesia Cathedrali.*

4 *Archidiaconus & Archipresbyter ex solo nomine habent dignitatem de Iure communi.*

5 *Præpositura, Thesauraria, Decanatus, & Sacrista de Iure communi non sonant in nomen dignitatis, nisi sit consuetudo in contrarium.*

6 *Vicarius generalis Episcopi in commissionibus causarum venit appellatione dignitatis.*

7 *Collector & Subcollector habent dignitatem cum iurisdictione.*

8 *Commendatarius perpetuus habet dignitatem.*

9 *Cancellarius Academiæ Pontificis auctoritate approbatæ dicitur in dignitate constitutus.*

10 *Canonicatus non venit propriè, sed largè dignitatis appellatione.*

11 *Abbatia non venit dignitatis appellatione in odiosis.*

Dignitas.

Appell. LXXII.

1 DIGNITATIS appellatione non venit Episcopatus in odiosis, licèt secus in fauorabilibus, *glos. verbo dignitatum, in cap. 2. de prebend. lib. 6. Natt. cons. 686. num. 3. lib. 4. Mandos. reg. 20. Cancel. num. 7. 8. & 9 Cosm. in pragmat. sanct. tit. de elect. cap. licèt, §. statuit, verbo, obstaculo, Lap. alleg. 84. vbi Mandos. lit. B, Petr. Greg. de benefic. cap. 24. n. 1. Gambar. de officio Legati à latere, lib. 2. num. 41. cum seqq. & lib. 7. num. 221. cum seqq. Bursat. cons. 287. num. 5. vol. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. in princip. num. 36.* Vnde si Papa dispenset cum illegitimo ad omnes & quascunque dignitates ecclesiasticas non censetur dispensare ad dignitatem Episcopalem, vt scribunt *Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 9. num. 4. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 11. num. 28. Pereg. de fideicom. art. 13. n. 8. Sanctar. var. q. 38. num6.* vbi citat metipsum, *de officio Episcop. p. 2. alleg. 1. num. 17.*

2 DIGNITATVM appellatione in dispensationibus non veniunt maiores post Pontificales, *Bellam. decis. 698. post med. Rebuff. in concord. tit. forma mandat. Apostol. in glos. verbo aut dignitate, nouissimè, Tamburin. de Iure Abbatum, tom. 1. disp. 5. quæst. 19. num. 5. Ioan. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 3. q. 8.* pluribus in id citatis tetigi, Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 45. num. 14.* & me citato in illo loco *Sanctarel. d. quæst. 38. num. 31.* dignitas enim maior post Pontificalem non venit etiam in gratia ad dignitates, vt post *Ægid. Bellamer. decis. 698.* scriptum reliquit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. num. 20.* nec in facultate quam daret Papa conferendi etiam reseruata qualiacunque, *Ludou. Gomez in tract. de grat. expectat. num. 45.* vbi subdit quod si Papa dat litteras expectatiuas, litteræ ad illas non extenduntur, quæ post Pontificales maiores censentur, quod & probat *Anastas. Germon. in tract. de indultis Cardinal. §. ac irritum. num. 50.* Nomine autem dignitatis maioris intelligitur ea, quæ in Ecclesia Cathedrali maiore est cæteris post dignitatem Episcopalem, vt aduertit *Sanctarel. d. quæst. 38. num. 32. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 168. num. 4.*

DIGNITATIS in Ecclesia Cathedrali appellatione veniunt tantùm Archidiaconatus, & Archipresbyteratus, *Pute. decis. 89. num. 1. lib. 3.* nam de Iure communi Archidiaconus, & Archipresbyter habent dignitatem ex solo nomine, *Aretin. cons. 23. in princ.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 419. num. 15. & 16.* Alij autem personatus, siue officia non sonant in nomen dignitatis de eodem Iure communi, nisi consuetudo sit in contrarium, *Aretin. vbi suprà, Card. Tusch. d. concl. 419. num. 19.* vt de Præpositura dicit idem *Aretin. d. cons. 23. num. 5.* & de Thesaurario firmant *Rot. decis. 173. aliàs 8. de prebend. in nouis, Aretin. d. cons. 23. in princip. Abb. cons. 93. in princip. & per totum lib. 2.* & de Decanatu, *Rot. & Aretin. locis proximè citatis*, & de Præcantore idem *Aretin. d. cons. 23. num. 6.* & de Sacrista *Zabarel. cons. 62. in princip.* 3 4 5

DIGNITATIS appellatione in commissionibus causarum venit Vicarius Episcopi generalis, qui in dignitate dicitur constitutus, vt resoluunt plures per me citati in *tract. de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 54. num. 132.* vbi *numeris seqq.* agitur de Vicario electo à Capitulo Sede vacante. Venit etiam Collector, & Subcollector, quia habere dicuntur dignitatem cum iurisdictione, *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 51. num. 79. Massob. de Synodo diœcesana, cap. 4. dub. 13. num. 32. secundum Roman. in press.* Venit etiam Commendatarius perpetuus, *Tusch. de visitat. lib. 2. cap. 9. num. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 8. num. 10. Tamburin. de Iure Abbatum, tom. 1. disp. 1. quæst. 3. num. 4. Massobr. d. dub. 13. num. 38.* vbi *num. 39.* post *Rebuff. de pacif. possess. num. 41.* subdit posse delegari causas Commendatario Abbatis, sicut Abbati titulari. Venit etiam Cancellarius Academiæ Pontificis auctoritate approbatæ, *Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 13. quæst. 9.* 6 7 8 9

DIGNITATIS appellatione propriè non venit Canonicatus, sed largè, *Achil. decis. 1. num 2. & 6. de rescript. Federic. de Senis cons. 80. num. 2. in fine, Selu. de benefic. q. 61. num. 2. Mari. Antonin. lib. 3. resol. 11. num. 19. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 90. num. 1.* 10

DIGNITATIS appellatione non venit Abbatia, quia est de maioribus dignitatibus, quæ sint in Ecclesia, & ob id speciali nota digna, *Lap. alleg. 84. num. 11. Ludou. Gom. de infirm. resign. q. 16. & de val. q. 3. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 1. num. 65.* Intellige in odiosis sicut non venit Episcopatus, *Archid. in cap. 2. num. 1. de Prebend. in 6. vbi Franc. num. 5. Tamburin. de iure Abbatum, tom. 1. disp. 1. q. 2. num. 7.* nam Abbatiæ æquiparantur Episcopatibus, *Rebuff. in concord. tit. de mandatis Apostol. §. statuimus, verbo monasteria, Mandos. in reg. Cancel. de benefic. vacan. per promotionem, q. 3. num. 8. Menoch. cons. 52. num. 133. Ascan. Tamburin. d. tom. 1. disp. 13. q. 1. num. 18.* In fauorabilibus igitur dignitatis appellatione venire Abbatiam constat ex *c. indemnitatibus, de elect. lib. 6. cap. 2. de iudic.* vbi *Dec. num. 11. Ioan. Corros. in paraphrasi Sacerd. p. 3. c. 3. num. 3. Marc. Anton. Columna in tract. de ecclesiast. reddit. orig. p. 2. cap. 15. n. 7.* quos refert & sequitur, *Valenzuela cons. 74. n. 63.* 11

Diœcesanus.

Appell. LXXIII.

1 DIOECESANI appellatione Episcopus tantùm comprehenditur, non alius inferior, etiamsi is habeat iurisdictionem Episcopalem, *gloss. in Clem.* 1. *verbo diœcesanis, de foro competenti, & in Clem.* 1. *de vita, & honest. cleric. & in Clem.* 1. *de iurepatron. Imol. in cap. de monachis, col.* 2. *de prabend. Philip. Franc. in cap. Ordinariis vers. appellatione verò, de officio Ordin. lib.* 6. *Zabarel. in Clem. quia Regulares, num.* 22. *de suppl. neglig. Prelat. Erasm. à Cochier de Iurisdict. Ordinarij in exemptos, p.* 1. *q.* 1. *num.* 6. vbi *num.* 7. subdit procedere in materia stricta, & odiosa, *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 2. *cap.* 212. *num.* 4.

2 Verùm appellatiuum hoc intelligitur in iis, quæ potius exigunt officium, vel dignitatem Episcopi, quam eius iurisdictionem: nam in aliis, quæ iurisdictionem potius requirunt appellatione diœcesani continetur inferior habens iurisdictionem Episcopalem, vt ex *Abb. Barbat. & Felino, obseruat Couar. in cap. Ioannes, num.* 1. *de testam.* in quo, ait ille, oportet mentem, & rationem dispositionis cuiusque perpendere diligenter, *Mandos. reg.* 16. *Cancel. q.* 42. *num.* 3. *Flores de Mena var. lib.* 4. *q.* 24. *num.* 9. *Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol.* 303. *num.* 1. vbi ait, quod veniunt Abbates habentes iurisdictionem Episcopalem, *Sanch. de Matrimon. lib.* 3. *disp.* 29. *in fine, Stephan. Gratian. d. c.* 212. *num.* 11. *Rot. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino decis.* 346. *n.* 6.

Diœcesis.

Appell. LXXIV.

1 DIOECESIS appellatione in materia fauorabili ciuitas continetur, secus in odiosa, ita in *cap. Rodulphus* 35. *de rescript.* tenent *Card. Florent. num.* 1. *oppos.* 1. *num.* 10. *Imol. col.* 1. *num.* 5. *Butr. col.* 1. *num.* 10. *Abb. num.* 5. *vers. ad secundum, Felin. col.* 5. *num.* 8. *vers. tertia conclusio*, tradunt etiam *Ferret. cons.* 120. *num.* 1. *vers. capit etiam, Alex. cons.* 248. *Ponderatis, num.* 10. *&* 11. *vers. pro quo etiam, lib.* 6. *Petr. Andr. Gammar. ad cap. vnic. num.* 106. *cum seqq. super glos. verbo diœcesis, de rerum permut. lib.* 6. vbi etiam *Ioan. Monach. col.* 1. *num.* 1. *vers. quid si in ciuitate, Philip. Franc. col.* 2. *num.* 5. *Mandos. ad reg.* 16. *Cancel. q.* 42. *num.* 7. *Rendina in prompt. recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 124. *num.* 7. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 43. *num.* 193. *cum seqq. Nicol. Garc. de benefic. p.* 1. *cap. vlt. num.* 76. *&* 77. *Erasm. à Cochier de iurisdict. Ordinarij in exemptos, p.* 4. *quæst.* 74. *Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol.* 350. *num.* 4. *Bellet. disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de disciplina clericali. §.* 2. *num.* 32. *Stephan. Gratian. disceptat. forens. tom.* 5. *cap.* 893. *n.* 35. *Sbroz. de Vicario Episcopi, lib.* 1. *quæst.* 30. *num.* 2. *Aloys. Ricc. in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1387. *in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Anniuersaria defunctorum veniunt appellatione distributionum simpliciter.*

2 *Mortuaria seu anniuersaria non veniunt appellatione distributionum quotidianarum.*

Distributiones.

Appell. LXXV.

DISTRIBVTIONVM appellatione simpliciter veniunt anniuersalia defunctorum, *cap. vnic. de clericis non resid. lib.* 6. ibi, de distributionibus etiam pro defunctorum anniuersariis largiendis idem decernimus obseruandum, resoluit *Monet. in tract. de distribut. quotidian. p.* 1. *quæst.* 3. *num.* 12. 1

DISTRIBVTIONVM quotidianarum appellatione mortuaria, seu anniuersaria defunctorum venire, tenet *Lap. alleg.* 41. *num.* 1. *vbi Mandos. in addit. lit. B*, allegat *Mil. in repert. verbo distributionum quotidianarum appellat. Nicol. de Vbuldis de success. ab intestato, dum de success. clericor. sæcular. tractat quæst.* 6. post *num.* 19. *& Rebuff.* post *concord. de collation. §.* 1. *in verbo distributionum.* Verùm appellatione distributionum quotidianarum huiusmodi mortuaria non contineri optimo forsan iure defendunt *Zabarel. in Clem.* 2. *§. illi verò. num.* 15. *de ætate, & qualit. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 511. *num.* 2. *&* 3. *Azor. instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 4. *Monet. d. tract. de distribut. quotid. p.* 2. *q.* 14. *num.* 21. *Azor. instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *quæst.* 4. 2

SVMMARIVM.

1 *Districtualium appellatione veniunt originarij.*

2 *Districtuales non veniunt appellatione oppidanorum.*

3 *Clerici in materia priuilegiata, & fauorabili veniunt appellatione districtualium.*

4 *Districtus appellatione venit diœcesis.*

Districtuales, Districtus.

Appell. LXXVI.

DISTRICTVALIVM appellatione veniunt originarij, cùm illud verbum sonet in originem, secundùm *Bald. cons.* 455. Quatuor ad propositum *n.* 3. *vol.* 4. quem refert *Bertazol. de clausulis instrument. claus.* 20. *glos.* 23. *num.* 12. vbi à *princip.* illius glossæ agit de districtu, territorio, comitatu, & diœcesi. Et quod districtuales non veniant appellatione oppidanorum, censuit *Rot. apud Seraph. decis.* 467. *num.* 7. refert *Aloys. Ricc. in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1387. *in fine.* 1 2

DISTRICTVALIVM appellatione veniunt clerici in materia priuilegiata & fauorabili, vt per *Bellet. disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de disciplina clericali, §.* 2. *num.* 12. *Rot. decis.* 452. *num.* 2. *p.* 1. *diuers.* An autem & quando clerici & Prælati dicantur esse de districtu dominorum temporalium? vide *Dominic. per tex. ibi in cap. vlt. in princip. num.* 7. *& vlt. de offic. deleg.* vbi etiam *Franch. num.* 3. *&* 4. *& Anchar. n.* 6. *Cardin. Bellarmin. tom.* 1. *contron. §. generali, lib.* 1. *cap.* 28. *vers. secunda propositio, Surd. decis.* 129. *& cons.* 301. *num.* 7. *Marta de Iurisdict. p.* 4. *cent.* 1. *casu* 1. *num.* 28. *Soar. de legibus lib.* 3. *cap.* 20. *num.* 7. *ad fin.* 3

DISTRICTVS appellatione venit diœcesis, *glos. verbo diœcesin vers. hoc casu, in Clem. ne Romani, §. sanè, de elect.* nouissimè *Iul. Lauer. vari. elucubrat. tom.* 1. *tit.* 1. *cap.* 8. *num.* 11. 4

SVM

SVMMARIVM.

1 *Domicilij appellatione in dubio non venit originis, sed habitationis.*

2 *Domicilium incolatus præfertur domicilio originis.*

3 *Domicilium habitationis omnino, & semper spectatur. Pro contraria parte multa allegantur, videlicet,*

4 *Domicilium originis præualet domicilio habitationis.*

5 *Domicilium originis potentius quam incolatus, quia vnum naturale, aliud accidentale.*

6 *Qualitas naturalis maior est accidentali.*

7 *Forum vtrumque vbi concurrit in vna eadémque persona attendendum est domicilium originis, & non habitationis.*

8 *Domicilium originis est immutabile, habitationis verò sicut proprio facto constituitur, ita potest propria voluntate & facto mutari, & amitti.*

Domicilium.

Appell. LXXVII.

1 DOMICILII appellatione in dubio non venit originis domicilium, sed habitationis, vt docent *glos. verbo vnam dietam, in fine in cap. statutum, §. cùm verò, de rescript. lib. 6.* vbi *Franc. num. 12. & Dominic. ad fin. vers. ex fine tamen glossæ, Felin. in cap. fin. num. 23. vers. bene facit, de foro compet. Tiraq. de retractu lig. §. 9. glos. 2. num. 21. Afflict. decis. 384. num. 7. Brunor. à Sole in locis communib. verbo domicilium 1. Cephal. cons. 414. num. 58. Ioseph. Sesse Aragonia, decis. 59. n. 9. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 23. num. 7.*

2 Ratio est, quia domicilium incolatus præfertur domicilio originis, vt docent *Alex. cons. 16. vol. 1. Bertrand. cons. 201. num. 4. vol. 2. Natt. cons. 139. n. 16.*
3 & domicilium habitationis omnino, & semper spectatur, *Ias. in repet. l. si arrogator. num. 46. ff. de adoption. & in l. 1. col. 6. vers. tene contrarium, C. de summa Trinit.* & magis attenditur saltem in muliere, *Surd. cons. 549. n. 1.*

4 Contrarium tamen, imò domicilij appellatione venire originis domicilium, non omnino improbabilis tenet aliorum sententia, dum resoluunt hoc præualere domicilio habitationis, ex quorum numero sunt *Socin. cons. 254. num. 8. vol. 2. Decian. cons. 71. num. 11. vol. 2. Surd. cons. 343. n. 30. & cons. 346. n. 8. & 9. & cons. 371. n. 49.*

5 Quod quidem concludenti probatur ratione, quia domicilium originis potentius est quàm domicilij, quia vnum naturale, aliud accidentale, secundùm *Anch. cons. 37. Contrà, num. 6. in fine, & n. 7. Peralta in l. vnum ex familia, §. si de Falcidia, num. 13. ff. de legat. 2. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. N, concl. 8. num. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 42. à*
6 *num. 4.* atqui naturalis qualitas maior est accidentali, & magis attendi debet, quia naturalia præualent, *l. qui habet, in princip. & ibi Dyn. & Bart. ff. de tutelis, Tiraq. de retract. lig. §. 30. glos. 1. num. 26. Menoch. cons. 52. n. 124. Sanch. d. lib. 3. disput. 23. num. 6. vers. primo, Ergo, &c.*

Vnde attendendum esse domicilium originis, & 7
non habitationis, quando in vna, & eadem persona vtrumque forum concurrit, colligitur ex *l. libertus. §. præscriptio, ff. ad municip.* & scribunt *Crot. in rub. ff. soluto matrim. num. 37.* vbi etiam *Riconit. n. 80. Cephal. cons. 451. num. 112. Menoch. cons. 319. num. 38.* Vnde ciuitas originis in concursu tanquam fortior & potentior ciuitate domicilij præferenda est, vt docet *Adrian. Negusant. in sylua resp. q. 60. num. 3.*

Nam domicilium habitationis, quod accidentale dicitur, sicut proprio facto constituitur, ita propria voluntate & facto mutari, & amitti potest, vt cum multis resoluit *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 42. num. 11.* & tangit *Sanch. d. lib. 3. disp. 23. num. 4.* naturale verò originis domicilium voluntate ipsius ciuis mutari, aut tolli non potest, quia naturalia sunt immutabilia sicut probat *tex. in l. assumptio. ff. ad municip. & in l. origine, C. de municip. & orig. lib. 6.* & scripserunt *Menoch. cons. 319. n. 37. & cons. 1176. num. 5. & d. lib. 6. præs. 42. num. 4.* vbi *num. 5.* intelligit quoad munera, & honores, & sic onera personalia, *Brunor. à Sole in locis communib. verbo domicilium 2. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. eod. verbo num. 3. Sanch. d. disp. 23. num. 4. Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. conclus. 36. num. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 75. n. 10.* 8

SVMMARIVM.

1 *Domesticorum appellatione propriè veniunt illi qui subsunt, vel ratione patriæ, vel domesticæ potestatis.*

2 *Domesticos si testator substituat eorum appellatione admittuntur illi, qui sunt de familia.*

Domestici.

Appell. LXXVIII.

DOMESTICORVM appellatione propriè veniunt illi, qui subsunt vel ratione patriæ, vel dominicæ potestatis, & qui habitant cum aliquo, vel aliquo modo sunt subiecti mercenarij, vel similes, *Bald. in l. 2. C. de testib. Felin. in cap. in litteris, eod. tit. Aretin. cons. 13. Viso diligenter, num. 14. & 15. Mascard. de probat. concl. 533.* 1

DOMESTICORVM appellatione, vbi testator eos substituit, continentur illi, qui sunt de familia, *Bart. in l. 1. in princip. ff. ad Syllan. Franc. in cap. si pater, col. 55. vers. decimo septimo, de testam. lib. 6. Laurent. de Pallat. in tract. quod stantibus masculis, num. 161. Sim. de Prettis de interpret. vlt. volunt. fol. 289. n. 23.* quos refert, & sequitur *Fusar. de substitution. q. 375.* 2

SVMMARIVM.

1 *Dominij appellatione propriè venit directum.*

2 *Dominium dicitur qualibet perpetua vtilitas.*

3 *Dominij quando sit simplex mentio in libello intelligi debet de directo non de vtili, item de proprio non de quasi dominio nisi dicatur.*

4 *Limita vt sustineatur actus secundùm propriam significationem.*

Dominium.

Appell. LXXIX.

1 DOMINII appellatione propriè venit directum, *l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectigalis, Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, cap. 17. num. 13.* lato verò modo tam vtilis quam directum venit, *Menoch. conf. 226. num. 176. & conf. 116. num. 10. Surd. decis. 288. n. 28. Bart. conf. 243. Fuit quidam, num. 6. lib. 1. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 101. num. 8. Cardin.*
2 *Mantic. decis. 59. num. 1.* vbi etiam quod quælibet perpetua vtilitas dominium dicitur, & *num. 2.* subdit quod dominium dicitur respectu vniuersalis iurisdictionis.

3 Vnde quando simplex mentio fit in libello de dominio, intelligi debet de directo, non de vtili, item de proprio dominio, non de quasi dominio, nisi dicatur, *Alex. conf. 83. Viso themate, num. 2. lib. 3.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 918. n. 2.*

4 Limita vt sustineatur actus secundùm propriam naturam, quia tunc vbi fit mentio de dominio, intelligitur de vtili, & non de directo, ita *Alex. conf. 86. In causa datiorum, col. 2. vers. nec obstat, lib. 1.* quem refert idem *Card. Tusch. tom. 8. lit. V, concl. 101. num. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Domini appellatione qui veniant, & qui tales dicuntur, remissiuè.*

2 *Domini appellatione strictè venit vtilis dominus, regulariter verò intelligitur tam de domino directo quàm de vtili.*

3 *Domini appellatione venit etiam dominus pro parte.*

4 *Vsufructuarius secundùm subiectam materiam venit appellatione domini.*

Dominus.

Appell. LXXX.

1 DOMINI appellatione qui veniant, & qui tales dicantur, vide *Alex. conf. 129. Puto de iure num. 3. vers. pro hoc etiam, lib. 2.* vbi quod propriè maioritatem habens, seu præeminentiam dicitur dominus, *Valasc. de iure emphyt. q. 13. num. 4. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 614. per totam,* latè *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 1. n. 18. cum seqq. Surd. conf. 357. num. 12.* vbi agit an qui grauatus est fideicommisso, vel sub conditione, sit dominus ante tempus restitutionis, vel venditionis.

2 DOMINI appellatione strictè venit vtilis dominus, *l. 1. ff. si ager vectigalis, Bart. in l. etsi possessor. §. item si iura. ff. de iureiur. Fusar. de substitut. q. 245. num. 25.* Regulariter verò intelligitur tam de domino directo quam de vtili, *Menoch. conf. 226. n.*
3 *176.* Et quod appellatione domini veniat etiam dominus pro parte, ex *l. 1. §. domini 2. ff. ad senatusconsf. Sylan.* resoluit *Rebuff. ad l. 96. propè fin. vers. tertia, conclusio. ff. de verb. signif. pag. 413.*

4 DOMINI appellatione secundùm subiectam materiam venit vsufructuarius, quia licèt non sit dominus rei, tamen dicitur dominus Iuris vsusfructus, secus verò si dicatur dominus fundi, vel dominus rei, tunc enim non venit vsufructuarius, emphyteuta, conductor, & similes, de quo tamen vide tradita per *Alex. d. conf. 129. num. 3. & 4. vers. & licèt, lib. 2. Valasc. d. q. 13. num. 5. Card. Tusch. d. lit. D, concl. 614. num. 6. & 10. Garc. Mastrill. Siciliæ decis. 91. num. 8. Cardin. Mantic. decis. 59. num. 2. & 3. Menoch. conf. 201. n. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Domus appellatione venit agnatio & parentela testatoris.*

2 *Domus, seu illorum de domo appellatione, veniunt omnes ferentes eadem insignia, præsertim in dispositione, quæ respicit nobilitatem.*

3 *Fœminæ veniunt appellatione domus, vel illorum de domo.*

4 *Naturales, nec eorum filij veniunt appellatione domus, seu illorum de domo.*

5 *Filij clericorum de domo & familia patris non dicuntur.*

6 *Illegitimi dicuntur de domo vbi ex consuetudine concederetur naturalibus, & illegitimè natis ferre arma, & insignia familiæ.*

7 *Naturales in Hispania admittuntur ad insignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris.*

8 *Domus totius, & progeniei appellatione venit non solùm familia originaria, sed etiam aggregata.*

Domus.

Appell. LXXXI.

DOMVS appellatione venit agnatio & parentela testatoris, ita vt domo vocata ad fideicommissum veniant qui sunt de agnatione, & familia, *cap. 1. de schismatic. lib. 6. ibi, domus de Columna, Bald. per tex. ibi in l. 1. C. ne liceat potent. Ruin. consil. 110. num. 14. & conf. 161. num. 4. lib. 2. Gozadin. conf. 45. num. 9.* latè *Socin. Iun. conf. 94. num. 9. lib. 1. & consil. 103. num. 2. & 19. lib. 2. Rimin. Iun. conf. 835. num. 25. & seq. lib. 7. Alex. conf. 213. Ponderatis, n. 3. lib. 6.* vbi *num. 4. vers. fortificatur,* subdit quod in dispositione testatoris odiosi ipsi testatori non continentur, *Anchar. conf. 152.* Plura sunt *num. 5. & 6. Roch. de iurepatron. verbo ipse vel is, num. 74. Crauet. conf. 800. num. 5. Cardin. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. tit. 8. 12. n. 11. Sim. de Prettis de interpret. vlt. volunt. fol. 289. n. 22. & conf. 161. nu. 24. & 28. lib. 1. Menoch. conf. 4. num. 14. & 15. & conf. 75. num. 1. & conf. 653. num. 2. & conf. 1171. num. 2. & de præsumpt. lib. 4. præs. 88. num. 12. Peregrin. de fideicom. art. 22. num. 27. Caualcan. decis. 102. num. 1. p. 3. Surd. conf. 279. num. 17. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 2. c. 218. num. 10. & seq. Intrigl. de substitut. cent. 3. q. 83. num. 12. Fusar. in simili tract. q. 361. num. 1. Cardin. Tusch. practic. conclusion. tom. 2. lit. D, concl. 618. n. 3. & 4. & tom. 6. lit. P, concl. 891. num. 1. post Anch. conf. 152. num. 5. & seq.* notat quod si testator vocet omnes de domo sua, intelligitur de agnatione non de domo habitationis, vsque ad decimum gradum, *Carroc. decis. 41. in fine, Cephal. conf. 137. n. 2.* vbi *num. 3.* subdit quod dicuntur vocati, qui aliàs ad successionem vocarentur, refert *Fusar. d. q. 361. num. 3. & 4.* 1

Proxi

Proximiores tamen admittuntur, *Sim. de Prettis d. fol. 289. num. 22. in fine, Menoch. d. præs. 88. num. 12. in fine, Pereg. d. art. 22. num. 27. in fine, Fusar. d. quæst. 361. num. 5.*

2 DOMVS, seu illorum de domo appellatione veniunt omnes ferentes eadem insigna, præsentia in dispositione, quæ respicit nobilitatem, *Alexan. d. cons. 213. num. 3. lib. 6. & cons. 91. num. 5. lib. 7. Rebuff. ad l. 195. §. iure proprio, vers. si vero, ff. de verb. signif. pag. 618. Grat. cons. 63. num. 10. & seq. lib. 2. Ruin. cons. 161. num. 4. lib. 2. Socin. Iun. cons. 101. num. 2. lib. 2. Gozadin. cons. 45. num. 9. Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glos. 9 num. 293. in fine, Cardin. Mantic. d. tit. 12. num. 17. Crauet. d. cons. 800. num. 5. Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. fol. 289. num. 22. Pereg. de fideicom. art. 22. num. 27. & cons. 47. num. 13. lib. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. lib. 4. præs. 89. num. 12. Intrigl. d. quæst. 83. num. 13. Fusar. d. quæst. 361. num. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 645. num. 14. Mart. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 82. num. 9.*

3 DOMVS, seu illorum de domo appellatione veniunt fœminæ, vt tenent *Paris. cons. 20. num. 33. & seq. lib. 2. & cons. 47. num. 55. cum seqq. lib. 3. Natt. cons. 21. num. 48. Sfort. Odd. cons. 46. num. 40. Bursat. cons. 343. num. 4. cum seqq. Cephal. cons. 53. num. 84. cum seqq. lib. 1. Bardel. cons. 66. num. 22. Anchar. Regien. lib. 3. quæst. 6. num. 10. cum seqq. Menoch. d. præs. 88. num. 12. in fine, Honded. cons. 56. num. 31. lib. 2. Peregr. cons. 23. num. 30. lib. 3. Rot. decis. 282. num. 2. apud Farin. p. 2. recent.* & nouissimè in vna Cesenaten. fideicommissi, 24. Ianuarij 1618. coram R. P. D. Duran. in vers. quod autem, vbi nihil voluit resoluere. Quamuis fœminas non admitti resoluant *Gozadin. cons. 45. num. 10. & cons. 79. num. 6. Crauet. d. cons. 800. col. 2. Surd. cons. 46. num. 26. & seq. Honded. cons. 75. lib. 1. Intrigl. d. quæst. 83. num. 14. Caroc. decis. 4. num. 11.* quorum tamen opinio procedere poterit vbi coniecturæ extiterint quod testator non senserit de fœminis, veluti si fideicommissum relictum sit domui pro conseruatione bonorum in agnatione, quia tunc fœmina non succederet, cùm non sit apta conseruare agnationem, vt in specie scribunt, *Gozadin. d. cons. 45. num. 10. Menoch. d. præs. 88. num. 15. Cephal. cons. 511. num. 27. Pereg. cons. 23. num. 10. lib. 3.*

4 DOMVS, seu illorum de domo appellatione (domus enim, seu de domo, & de agnatione sunt synonima, ex *Menoch. cons. 1171. num. 3.*) non veniunt naturales, nec eorum filij, *Bart. in l. tutelas, in princip. ff. de capit. diminut. Dec. cons. 365. num. 2. Grat. cons. 6. num. 4. lib. 2. Ruin. cons. 161. num. 4. lib. 2. Tiraq. de nobilit. cap. 15. num. 12. & de retractu lig. §. 1. glos. 8. num. 6. Cardin. Mantic. d. lib. 8. tit. 12. num. 20. & 21. Rimin. Iun. cons. 563. num. 31. Decian. cons. 6. num. 1. lib. 3. Surd. cons. 279. num. 17. & 18. Petr. de fideicom. quæst. 11. num. 202. in fine, Menoch. de præs. 88. num. 13. Peregrin. cons. 41. lib. 1.* vbi latè declarat, *& de fideicom. art. 22. num.*
5 *83.* vbi dicit maximè procedere extantibus legitimis. *Cæs. Barz. decis. 3. num. 16.* vbi quod filij clericorum de domo, & familia patris non dicuntur.

6 Quamuis contrarium sententiam minùs bene tenuerint *Paris. cons. 58. num. 91. lib. 4. Rimin. Iun. cons. 442. num. 64. cum seqq.* & relati à *Pereg. cons. 36. num. 6. lib. 1.* Nisi illam accipiamus vbi ex consuetudine concederetur naturalibus, & illegitimè natis ferre arma, & insignia familiæ, quia tunc dicerentur de domo, vt bene resoluunt *Socin. Sen. cons. 102. num. 8. lib. 3. Cardin. Mantic. d. tit. 12. num. 20. in fine, Cephal. cons. 591. num. 13. Menoch. d. præs. 88. num. 14.* Prout
7 in Hispania, vbi ex notoria consuetudine illarum partium admittuntur ad insignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris, vt referunt *Azeued. cons. 24. num. 27. & 29. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 15. num. 49. citati à Rota in Pampilonen. Capellaniæ 4. Martij 1622. coram Remboldo.*

DOMVS totius & progeniei appellatione venit 8
non solùm familia originaria, sed etiam aggregata, omnes scilicet eadem insignia, & nomen deferentes, *Anchar. cons. 152. num. 4. & 5. Alexand. cons. 213. num. 3. ante med. lib. 6. Hieron. Gabr. cons. 132. quæst. 6. num. 58. cum seqq. lib. 1. Pereg. de fideicom. art. 22. num. 27. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 645. num. 6.* quod ex eo probatur, quia ex addictione illius vniuersalis dict. *totius*, vniuersa familia vocatur, iuxta tradita per *Alex. cons. 195. num. 3. & seq. lib. 6.* & per *Tiraq. in l. si vnquam. verbo totum, num. 1. cum seqq. C. de reuocand. donat. & colligitur ex tex. in l. sicut lana. ff. de legat. 3.* & in *l. pediculis. §. labeo. ff. de auro & arg. legato*, vbi quod licèt lana legata non veniat lana intincta, quando tamen est adiectum signum vniuersale, venit lana cuiuscunque generis, quibus potissimum fundamentis, ita fuit resolutum in Ilcinen. iurispatronatus 18. Decemb. 1615. coram bonæ mem. Remboldo, impressa per *Farin. decis. 697. num. 6. p. 1. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Ædificium quod solis parietibus & tecto continetur deputatum pro habitatione, venit appellatione domus.*

2 *Apotheca domui vnita, & sub eodem tecto, & solo existens venit appellatione domus.*

3 *Apotheca non venit appellatione domus quando per se stat, & est separata à domo.*

4 *Apotheca, seu taberna offensi, an & quando veniat appellatione domus in statuto imponente pœnam offendenti, seu insultanti ad domum, remissiuè.*

5 *Porticus venit appellatione domus.*

6 *Hortus venit appellatione domus in legato, si ad illum è domo pateat aditus.*

7 *Ostium, & alia domui affixa continentur illius appellatione.*

8 *Molendinum venit domus appellatione.*

9 *Domuncula, tugurium, seu capanna venit appellatione domus, quando est ad vsum hominum.*

10 *Stabulum venit appellatione domus, quando est connexum & vnitum domui.*

11 *Scalæ, quæ sunt extra domum, non veniunt appellatione domui.*

12 *Balnea veniunt appellatione domus, si aditus per domum ad ea habeatur, vel vnico pretio cum domo empta fuissent.*

13 *Puteus, & putealia veniunt appellatione domus.*

14 *Omnia affixa, & defixa ædibus, & posita in domo perpetui vsus causa veniunt in venditione appellatione domus.*

15 *Domus cum pertinentiis appellatione, quæ veniant ostenditur.*

Domus materialis.

Appell. LXXXII.

1 Domvs appellatione venit ædificium, quod solis parietibus, & tecto continetur deputatum pro habitatione, *l. eum, qui ades. ff. de vsucap. Corn.cons.206.num.11.Castren.cons.92. per totum lib.1.* vbi etiam *col. 2.* quod venit ædificium ad habitandum siue in Vrbe, siue in Castro, siue etiam in rure quando est propter se, & salubritatem aëris, non propter fundum, *Stephan.Gratian. discept.forens.tom. 4.cap.657.num. 37.* quod veniunt omnia ab imo vsque ad superficiem, *Cardin.Tusch.d.tom.2.lit.D,concl. 619. num. 2. & 3. Bertazol.de clauf. instrum. clauf.19. glos. 3. num. 4.* vbi quòd domus appellatione venit etiam ædificium sine tecto. Et quod appellatione domus veniat tota, etiamsi non fuerit addita illa dictio, resoluit *Stephan.Gratian.discept.forens. tom. 5. cap.947.à num.3.*

2 Domvs appellatione venit apotheca domui vnita, & sub eodem tecto,& solo existens,quæ vno pretio fuerat empta cum domo, *Alex. cons. 204. Perspectis,num.4.vers.expressiùs decidere videtur. lib. 6.* vbi loquitur in donatione,legato,& venditione; & extendit quando domus, & apotheca sunt ne dum contigua, sed sub eadem structura, & sub eisdem confinibus, *Castren. cons. 92.* Notandum *vers.his non obstantibus,lib.1.*vbi, quod secundùm subiectam materiam appellatione domus venit etiam apotheca in iure retractus, *Aloys.Ricc.in collect.decis.p.3. collect. 669. Verall. decis.342.num.1.p.3.Surd.cons.88. num.2. & 3. Natt. cons. 117.num. 2. Ioseph. Sessè Aragonensis dec.224.num.15.Cardin. Tusch. d. concl. 619. num. 16. cum seqq.Bertazol.de clausulis instrum.clauf.19. glos.7.* latè *Stephan.Gratian.discept.forens.tom.1. cap. 126. per totam.*

3 Quando verò apotheca per se stat non venit appellatione domus, quia secundùm communem vsum non est domus, quando est separata à domo, *Natt.cons.118.in 2.dub.Ruin.cons. 179. num.4. vol. 1. Bertazol.d.glos.7.num.3.Mirilian.Ianuen. decis.92.Verall.decis.361.p.3.Corn.cons.203. Quamuis,lib. 1. Cravet.cons.234. Ex datione, col.1.vers.nono,* ista dubitatio *Cardin.Tusch. d.concl.619.num.39.* Vnde si statutum puniat delinquentem in Ecclesia, non procedit, si delictum sit commissum in Ecclesiæ apotheca, vel ostio,secundùm *Mastril.Sicilia, decis. 22.* Vel si prohibeat aliquem capi in domo, non ideo prohibet capi in apotheca non sita in domo, neque sub eodem tecto, *Corn.d.cons.203 num.6. & 7.Castren. cons. 211. Viso puncto,per totum,Cravet.d.cons. 234. num. 2. versic.secundo,* qui duo vltimo loco citati id intelligunt si apotheca habeat suum aditum separatum ex publico, secus si vnita, adeò quòd aditus ex domo detur.

4 An autem, & quando domus appellatione in statuto imponente pœnam offendenti, seu insultanti ad domum,veniat apotheca, statio, seu taberna offensi? Vide *Corn.d.cons.203.num.4.& seq.lib. 1. Barbat.cons.48.Preclarè scribitur.col. 2. vers. facit quod voluit,lib.2.Bart.cons.107.lib. 2. Alberic. in tract. de stat. lib. 2.quæst.35. sub n.3. Petr. de Caball. resolut. crimin. casu 13.num.2.cum seqq.Baiard.ad Clar.§.fin.quæst.82. num.116.Cardin.Tusch.d.concl.619. num. 34. Farinac. fragmentor.crimin.p.1.lit.D,num.232.*

5 Domvs appellatione venit porticus, quia est pars domus, *NeguZant. de pignorib. p. 4. memb. 2. p. num.139.Ioan.de Amic.cons.1.num.8. & 9. Alberic. d. lib.2.quæst.35.num.1.& 2.Capol. de seruitut. vrb. cap. 44.col.2. Vincent.de Franc.dec.402.num.8.Caball.d.resol.13.num.9.& 10.Farinac.d.lit.D, num. 237. Bertazol.d.glos.9.num.4.* vbi ait procedere si sit coniuncta domui,& ei affixa est domus.

Domvs appellatione in legato venit hortus ipsius domus,si ad illum è domo pateat aditus, *l.prædiis.§. balneis.ff.de legat. 3. Cassan. ad consuet. Burgund. §. 3. verbo,* Au lieu & maison, *Ioan.de Amic.d. cons.1.nu. 7.vers.& dicit,& num.10.vers.vnde,Socin.Iun.cons.61. n.2.lib.1. Decian. cons.15.n.23. vol. 4. Surd.cons.195. num.3.Cardin.Tusch. d. concl. 619. num. 24.* vbi *num. 31.*post *Alexand.cons.26.Consideratis per totum, lib. 4.* subdit,quòd in diuisione,& laudo appellatione domus venit hortus contiguus, maximè considerata æqualitate, & commensuratione pretij. Secus verò dicendum in horto separato à domo, quia non venit appellatione domus cum pertinentiis,etiamsi possit ex domo iri ad hortum, quando constat, quòd alteri domui erat cohærens, *Dec.cons.109. Pro tenui,Cravet.cons.234. num. 2. vers. secundo, Tusch. d. conf.619.num.38.*latè *Bertaz..d.clauf.19. glos. 10. Stephan.Gratian.discept.forens.tom.5.cap.896. num. 28. & tom.1.cap.126.num.19.* 6

Domvs appellatione continetur ostium, & alia, quæ eidem sunt affixa, *Capol. de seruitut. verb. præd.cap.48.num.2.*vbi intelligit de ostio, quod existit extra clausuram, *Mastril.Sicilia dec. 22. num. 4. & seq.* 7

Domvs appellatione venit molendinum, *Ias. in l.plerique,num. 10.ff.de in ius voca. Cardin. Tusch. d. cons.619.num.8.* 8

Domvs appellatione venit domuncula, tugurium, seu capana, quando est ad vsum hominum, quia plus,& minus non faciunt differre specie, vt per *Socin.Sen.in d.l.plerique,num.20.*& ibi *Ias.num.7. ff.de in ius vocan.Cardin.Tusch. d. concl. 619. num. 11. Bertazol.in d.tract.cla.20. glos.11.num. 4. contrà Corn. cons.206.num.11. lib. 3. Tiraq. de indicio in rebus exig. vers.his accedit, Cotta in memorab.in verbo, domus appellatione. Adrian. Negusant. in Sylua respons. quæst. quæst.165.num.10.* 9

Domvs appellatione venit stabulum, quando est annexum, & vnitum domui, vel habetur ad illud aditus per domum, aut fuerat emptum cum domo, aliàs secus, *Ias. in d. l. plerique. num. 8. & seq. Alexand.cons.26.col.1.lib.4.Cardin.Tusch d. concl.619. num.12. Firman.in suo repert.verbo,stabulum, Ioan. de Amic.d.cons.1.num.7. Bestran. cons.239. num. 4. vol.3. Bertazol.d.concl.19.glos.9.à princip.* 10

Domvs appellatione non veniunt scalæ, quæ sunt extrà domum, & extrà ostium, *Bald. in l. fistulam.§.fin.ff.de seruit.vrb.præd. Capol. d. tract. cap. 54. de scaliis,ad fin.Bertazol.d.concl.19.glos.9.num.5.* 11

Domvs appellatione veniunt balnea, si aditus per domum ad ea habeatur, vel vnico pretio cum domo empta fuissent, *l.prædia. §. balnea,* & ibi *Bart. in §.sequenti,ff.de lega.3. Mellign.d.tract.num.300.Bertazol.d.concl.10.glos.9.num.6.* 12

Domvs appellatione in venditione veniunt ne dum puteus,sed etiam putealia,seu putea,id est, id quòd puteus operitur, & funes, quibus aqua hauritur,labra,scilicet vasa, seu crateres lapidei ad recipiendum aquam apti,& item fistulæ, seu aquæductus, *l. Iulianus.§.fin.cum duabus legibus,seqq.* vbi Budæ.declarat quæ sint labra,& quæ sint salientes, de quibus ibi,& veniunt etiam rota, & situla ad hauriendum aquam, *l.qui fundum.§.fin.ff.de contrah.empt. Capoll.d.tract.de seruit.cap.47. De puteo,cisterna, & lauello,col.2.Bertazol.d.clau.19.glos.11.* 13

Domvs

14 DOMVS appellatione in venditione generaliter veniunt omnia affixa, & defixa ædibus, & posita in domo perpetui vsus causa, *l. fundi, cum suis §§. & ibi omnes, ff. de action. emp.* latè *Bertaz. d. tract. de clauf. instrum. clauf. 26. glos. 13. per totam, & præcipuè à nu. 19. Stephan. Gratian. d. tom. 1. cap. 126. num. 2. & 20. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 1. collect. 212. in princip. Surd. decis. 134.* vbi an in venditione domus veniant vitiatæ.

15 DOMVS cum pertinentiis appellatione venit apotheca, & taberna, conclaue, stabulum, hortus, & alia annexa domui, secundùm vsum vendentis, vel legantis, *Alex. cons. 223. per totum lib. 2. cons. 204. lib. 6.* quæ refert *Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P, concl. 323. num. 13.* Si testator plures habens domos simpliciter legat domum, & dubitatur de qua senserit, dici solet præsumi legare illam, in qua habitare consueuit, *Hieron. Gabr. cons. 98. num. 4. lib. 1. Menoch. cons. 329. num. 12. & de præsumpt. lib. 4. præs. 129. num. 1. vbi num. 2.* declarat procedere quando testator habitabat domum illam ordinariè, secus si ex accidenti.

SVMMARIVM.

1 *Donatio propria & vera quæ fit ex liberalitate venit appellatione donationis, non autem, quæ fit ex causa.*
2 *Pignoris renunciatio non est donatio.*
3 *Hæreditatis repudiatio non est donatio.*
4 *Donatio causa mortis prohibita donatione non continetur.*
5 *Donatio causa mortis non est propriè donatio.*

Donatio.

APPELL. LXXXIII.

1 DONATIONIS appellatione in materia statuti venit vera & propria donatio, quæ fit ex liberalitate, non autem ea, quæ fit ex causa, *Hieron. Gabr. cons. 3. num. 3. lib. 1. Pute. decis. 323. num. 3. lib. 1. in correctis, Sim. de Prætis de interp. vltim. volunt. lib. 2. fol. 109. vers. num. 1. Alex. cons. 167. Visis, num. 10. & seq. vers. non obstat octauum, lib. 7.* vbi ait quod si statutum mandat insinuari donationem à centum suprà, quia est contra ius commune, intelligi debet de propria, & vera donatione ex liberalitate, *Oldrad. consil. 139. per totum,* refert *Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. D, concl. 621. à num. 15.* vbi *num. 20.* post *Bald. cons.*
2 *341. num. 3. lib. 1.* subdit renunciationem pignoris non esse donationem, *& num. 23.* quòd non est donatio illud, quod donat pater filio vsque ad legitimam, *& num. 24.* post eundem *Bald. cons. 371. in*
3 *princip. vers.* deinde inquirenda, *lib. 3.* ait repudiationem hæreditatis non esse donationem.

4 DONATIONIS appellatione vbi prohibetur non continetur donatio causa mortis, *l. filiusfamilias, §. sed enim, ff. de donat. l. Seia, §. fin. ff. de donation. causa mortis, Natt. cons. 645. num. 3. lib. 4. Alexan. cons. 113. Perspectus num. 6. lib. 6.* vbi quod donatio cau-
5 sa mortis non est propriè donatio, sed ex causa, *Bald. cons. 169. Iuncto casu, lib. 4.* vbi quod Constitutio, vel statutum prohibens minorem posse donare sub quacunque forma, vel alienare, nisi seruata certa solemnitate, non comprehendit donationem causa mortis, refert *Card. Tusch. d. lit. D, concl. 621. num. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Dotis appellatione simpliciter venit propriè tota dos.*
2 *Promissum & datum nomine dotis continetur dotis appellatione.*
3 *Dotis congruæ appellatione venit illa, quæ non est minor legitima, vel quam pater filiæ constituit secundùm patrimonij existentis facultatem.*

Dos.

APPELL. LXXXIV.

DOTIS appellatione simpliciter nulla facta partis mentione venit propriè tota dos, *l. legatis vxori, ff. de legat. 2. Roland. cons. 62. num. 15. cum seq. lib. 3. Adrian. Negusant. in Sylua, respons. quæst. 15. num. 28.* 1

DOTIS appellatione de propria significatione vocabuli continetur promissum, & datum nomine dotis, itaut statutum tribuens marito mortua vxore in Matrimonio lucrum dotis datæ, locum habeat etiam in dote promissa, vt docent *Matth. Brun. cons. 90. num. 4. Achil. decis. 18. num. 1. de Constitut. Roland. à Valle de lucro dotis, quæst. 5. num. 14. Bart. cons. 132. Statuto ciuitatis, num. 3. lib. 1. Guid. Papæ quæst. 565. num. 3. Campeg. de dote, p. vlt. quæst. 14. Socin. Iun. cons. 35. num. 50. lib. 1. Ruin. cons. 225. num. 4. lib. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 1. num. 21. Contra Ossasch. decis. 21. num. 15. Gam. Lusit. decis. 187. D. Barbos. in rub. ff. soluto matrim. p. 4. num. 4. Cald. Pereira cons. 14. num. 9. & plures citatos à Menoch. vbi suprà.* 2

DOTIS congruæ appellatione venit illa, quæ non est minor legitima, *Brunor. à Sole in locis communib. verbo dos 5. Surd. de aliment. tit. 3. quæst. 1. num. 60. Menoch. cons. 57. num. 16. & cons. 95. num. 134. & cons. 1. num. 496. & cons. 580. num. 9. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 48. art. 4. Sanch. de Matrimon. lib. 4. disp. 26. num. 8. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 27. num. 9.* Vel quando pater filiæ constituit secundùm patrimonij existentis facultatem, & contrahentium dignitatem, *Menoch. de arbitr. casu 149. à num. 36. & cons. 6. num. 22. & cons. 8. à num. 2. & cons. 71. num. 30. & cons. 371. à num. 10. Mascard. de probat. conclus. 570. à princip. Rot. decis. 683. num. 6. apud Farinac. p. 2. recent.* 3

SVMMARIVM.

1 *Episcopalis, seu Cathedralis non venit Ecclesiæ appellatione.*
2 *Expectans habens gratiã ad personatum, vel officium pertinens ad collationem Episcopi & Capituli communiter, vel diuisim, non capit dignitatem postea vacantem, licèt collatio spectet ad Episcopum & Capitulum.*
3 *Cathedralis in odiosis & materia stricta non venit appellatione Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis.*
4 *Mandatum habens de prouidendo in aliqua Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis, non poterit prouideri in Ecclesia Cathedrali.*
5 *Cathedralis, & Metropolitana, & sic aliàs*

exempta

exempta continetur appellatione Ecclesiarum prouinciæ.

6 *Beneficium Ecclesiæ Cathedralis comprehenditur vbi quis illud expectauerit in aliqua Ecclesiarum prouinciæ.*

7 *Cathedralis venit Ecclesiæ appellatione quando dispositio est fauorabilis.*

8 *Romana Ecclesia nunquam venit appellatione Ecclesiarum, nisi de ea expresse facta sit mentio.*

9 *Cathedralis Ecclesiæ appellatione quandoque solus Episcopus, quandoque solùm Capitulum, nonnunquam vtrumque significatur.*

10 *Monasteria saltem in fauorabilibus veniunt Ecclesiarum appellatione.*

11 *Collegiata & Conuentus Monachorum in fauorabilibus veniunt Ecclesiarum appellatione.*

12 *Parochialis in stricta significatione non venit Ecclesiæ appellatione.*

13 *Parochialium Ecclesiarum nomine non veniunt Parochiales Collegiatæ in materia stricta.*

14 *Ecclesiarum appellatione in materia Ecclesiasticæ immunitatis quæ veniant, remissiuè.*

15 *Capella non venit Ecclesiæ appellatione in dispositione contra regulas Iuris.*

16 *Ecclesiæ appellatione in fauorabilibus includitur omnis prius locus.*

Ecclesia.

Appell. LXXXV.

1 Ecclesiæ appellatione non venit Cathedralis, seu Episcopalis quando de ea non est facta mentio, *cap. dilectus, de concess. preb. cap. quamuis, eod. tit. in 6. Oldrad. cons. 259. num. 2. & 3. vers. item probo, Card. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. E, concl. 18. num. 1. Menoch. cons. 210. num. 20. Mil. in repert. verbo Ecclesiæ appellatione non intelligitur, Mandos. regul. 26. quæst. 3. num. 5.* quamuis etiam essemus in dispositione generali, *idem Mandos. reg. 32. quæst. 15. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. in princip. num. 36.* quos refert & sequitur *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 2 *817. num. 5. & 6.* Vnde expectans habens gratiam ad personatum, vel officium pertinens ad collationem Episcopi, & Capituli communiter, vel diuisim, non capit dignitatem in Cathedrali postea vacantem, licet collatio spectet ad Episcopum, & Capitulum, seu alias expectans sit Canonicus, quia cùm sit gratia ambitiosa non potest extendi ad Cathedralem, nisi sit expressum, *Oldrad. cons. 185. Thema tale est, in princ. Card. Tusch. d. lit. E, conc. 611. n. 1. & 2.*

3 Ecclesiarum ciuitatis, aut diœcesis appellatione non includitur Ecclesia Cathedralis, & è contrà in odiosis, & materia stricta, *cap. cùm clerici,* & ibi *glos. 1. de verbor. signif. cap. quamuis, §. quamquam, vbi glos. de prebend. in 6. Felin. in cap. nostra, corol. 39. num. 40. de rescript. Calderin. cons. 492. circa med. vers. item appellatione,* aliàs *cons. 1. de heret. Cou. in cap. alma mater, p. 2. §. 1. num. 4. in fine, Cardin. Tusch. d. lit. E, concl. 18. num. 2. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 2. num. 29.* Vnde habens mandatum 4 de prouidendo in aliqua Ecclesiarum Ciuitatis, vel diœcesis, non poterit prouideri in Ecclesia Cathedrali, quia cùm propter illius honorem, & præeminentiam sit qualificata, Ecclesia Cathedralis sub generalitate Ecclesiarum non includitur, ita *glos. verbo includit, in d. cap. quamuis, Dominic. ibi, num. 1. & Franch. num. 5. Abb. in cap. vlt. num. 6. de preben. Card. num. 8. in Clem. 1. de supple. negl. Prelat. Staphil. de litteris gratia, tit. de forma expectatiuar. 5. nona forma, à nu. 32. Simonet. de reseruat. quæst. 11. num. 7. Ludou. Gomez. de expectat. num. 94. in fine, & num. 95. Oldrad. d. cons. 185. vers. quartò certum est, Card. Tusch. concl. 611. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. num. 5. & glos. 10. nu. 3. Bellet. d. §. 2. num. 30.*

Ecclesiarum prouinciæ appellatione 5 continetur Cathedralis, & Metropolitana, & sic aliàs exempta, *d. cap. quamuis, vers. secus,* & ibi, *glos. verbo prouincia, Domin. num. 9. Anch. num. 4. & Franch. num. 8. Fulgos. cons. 120. col. fin. vers. in secundo, Mollign. in tract. de appellat. vtriusque. Iuris extens. n. 316. Card. Tusch. d. lit. E, concl. 18. num. 8.* Vnde si aliquis ex- 6 pectauerit beneficiũ in aliqua Ecclesiarum prouinciæ, tunc propter intentionem concedentis venit beneficium in Ecclesia Cathedrali, vt per *Oldrad. d. cons. 185. num. 4. vers. quantò certa forma, & cons. 321. in fine, num. 4. vers. non obstat,* quæ refert *Cardin. Tusch. d. lit. E, concl. 611. num. 7.*

Ecclesiæ appellatione venit Cathedralis 7 quando dispositio est fauorabilis, *Fulgosius cons. 120. col. fin. vers. secundo, Cardin. Tusch. d. lit. E, concl. 18. num. 7. Rot. decis. 985. num. 1. lib. p. 3. diuers.*

Ecclesiæ appellatione nunquam venit Ec- 8 clesia Romana, nisi de ea expresse sit facta mentio, *Calderin. cons. 492.* aliàs *cons. 1. de heret.* vbi quod *Clemen. nolentes de heret.* prohibens Inquisitores posse bona Ecclesiarum applicare, non habet locum in bonis Ecclesiæ Romanæ, refert *Cardin. Tusch. d. lit. E. concl. 18. num. 3.*

Ecclesiæ Cathedralis appellatione, quan- 9 doque solus Episcopus, quandoque solum Capitulum, quandóque vtrumque significatur, importat etiam collegiũ clericorum; item aliquãdo importat quid diuersũ ab Episcopo, vt per multa exẽpla percurrit *Fede. de Senis cons. 196.* Quidã in suo testamento *in princ.* quem refert *Card. Tusc d. lit. E, concl. 19. n. 1.*

Ecclesiarum appellatione saltem in fa- 10 uorabilibus veniunt monasteria, *cap. cùm dilectus, in fine, de consuetud. Federic. de Senis cons. 201. num. 4. vers. item nomine Ecclesiarum. Calderin. consil. 293. num. 2. vers. item verba generalia,* aliàs *cons. 1. de rerum permut. Verall. dec. 177. num. 6. p. 1. & decis. 289. num. 1. & 2. ead. p. 1. Cardin. Tusch. d. lit. E, conclus. 20. num. 4. & tom. 5. lit. M, concl. 358. num. 3. Bellet. d. §. 2. num. 34.* vbi, secus ait de stricta significatione, *Seraphin. decis. 606. num. 5. & 8.* vbi *num. 15.* subdit non venire si ex principalis dispositionis narratiua aliud sit dicendum, *Camill. Borrell. in summa omnium, decis. tit. 2. num. 13. Valenzuela cons. 81. num. 14.*

Ecclesiarum appellatione venit Colle- 11 giata, & Conuentus Monachorum in fauorabilibus, *Verall. decis. 289. num. 1. p. 1. Camill. Borrel. in summa omnium, decis. p. 1. tit. 2. num. 13.*

Ecclesiæ appellatione in stricta significa- 12 tione non venit Parochialis, *Put. dec. 292. num. 3. lib. 1.* venit tamen in materia odiosa, & correctoria disponente de Ordinibus sacris suscipiendis, ne inducantur Legum, & Canonum correctio, *Gemin. cons. 131. num. 2. vers. primò per regulam,* quem refert *Cardin. Tusch. d. conclus. 18. num. 4.*

Eccle

13 Ecclesiarvm parochialium nomine, non veniunt Parochiales Collegiatæ in materia stricta, quia hæ habent qualitatem Collegij suprà curam, licèt secus sit in fauorabilibus, *Ioan. Andr. in c. statutum, de elect. lib. 6. Abb. in rubr. de vita, & honest. cleric. num. 12. Syluest. in summa, verbo, clericus, 1. num. 1. Bellet. d. §. 2. num. 33.*

14 Ecclesiæ appellatione quod immunitatem Ecclesiasticam quæ veniant, vide *Lap. alleg 12. num. 4. Cardin. Tusch. d. lit. E, concl. 20. num. 1.* latè *Sanch. de matrim. lib. 9. disput. 15. num. 21. cum multis seqq. Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta, prec. 1. lib. 3. cap. 14. à num. 37. vsque ad num. 52.*

15 Ecclesiæ appellatione non venit capella in dispositione contra regulas Iuris, *Ioan. de Anan. cons. 24. Primò videtur, per totum, Card. Tusch. d. lit. E, concl. 18. num. 5.*

16 Ecclesiæ appellatione in fauorabilibus includitur omnis pius locus, *cap. requisisti, ibi aut aliis piis locis, de testament. Garc. Gironda de priuil. seu exemp. explicat. num. 571.* & ideò nomine Ecclesiæ de quo in *cap. 1. de restitut. in integ. lib. 6.* venire loca pia, eísque competere remedium restitutionis in integrum, prout competit ipsi Ecclesiæ, resoluunt *Abb. in cap. 1. nu. 5. de restit. in integ. in Decretalib.* vbi etiam *Berot. num. 141. Roman. sing. 272 Costa in cap. si pater, p. 2. verbo ipsis pauperibus, num. 4. de testam. lib. 6. Tiraq. de priuileg. piæ causæ priuil. 138. Vald. Pereira in l. si curatorem, verbo minoribus, num. 63 Molin. de Iustit. tract. 2. disput. 574. num. 2. Sfort. de restitut. in integ. quæst. 3. art. 4 num. 26.*

Educatio.

Appell. LXXXVI.

1 Edvcationis appellatione veniunt vestiarium, lectus, & habitatio in legatis, ac omnia ad victum necessaria, & medicinæ, *l. fin. vbi glos. ff. de alimen. & cibar. legat. Paul. de Citadin. de iurepatr. art. 4. n. 2. & 10. Lambert. in similib. part. 6. tract. lib. 3. art. 9. quæstionis 3. principalis, num. 2.*

Vnde victus, alimenta, & educatio exequenda sunt, & parum admodum inter se differunt, vt constat ex *d. l. fin. de aliment. & cibar. leg. & ex l. 3. §. item si quis, ff. de lib. exhiben. & l. semper. §. & si non, ff. de iure immun.* refert hæc Iura in idem, *Rebuff. ad l. verbo victus 43. vers. septimo. ff. de verbor. significat. pag. 135. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 157. num. 14.* vbi ait quod idem est alere, quod educare.

Svmmarivm.

1 *Vtilitas omnis venit appellatione emolumenti.*

2 *Verbum* emolumentum, *generaliter pro qualibet vtilitate, & commoditate accipitur.*

3 *Mulctæ, & pœnæ veniunt appellatione emolumentorum.*

4 *Distributiones quotidianæ veniunt appellatione emolumenti beneficiorum, seu præbendarum.*

Emolumentum.

Appell. LXXXVII.

1 Emolvmenti appellatione venit omnis vtilitas, quia est verbum generalissimum, & apponitur pro omni vtilitate, ita *Cuman. cons. 161. Visa, copia, num. 2.* quem refert *Card. Tusch. practic. concl. tom. 3. lit. E, concl. 230. per totam*, nam verbum hoc, *emolumentum*, generalem pro qualibet vtilitate, & commoditate accipitur, *cap. si hæredes, de testam. cap. nemo, de Simon. Lap. & Cardin. in Clem. statutum de electio. Boër. decis. 224. num. 6. Bertazol. in repetit. l. si quis maior, C. de transact. num. 640.* vbi ex numero 636. alias huius dictionis significationes cumulat, *Guttie. cons. 8. num. 4.* 2

Emolvmentorvm appellatione veniunt etiam mulctæ, & pœnæ, *glos. verbo, & iurisdictione, in Clem. statutum, de electio.* vbi *Cardin. in prima oppositione, Rot. in Signina pœnarum. 28. Nouembris 1608. coram R*[mo] *Attrebaten. impressa per Farinac. dec. 230. in fine, p. 2. recent.* 3

Emolvmentvm beneficiorum, seu præbendarum appellatione veniunt distributiones quotidianæ, vt apertè colligitur ex *Put. decis. 375. num. 2. cum seqq.* aliàs 365. *in correctis lib. 2.* quem refert *Monet. de distribut. quotid. p. 1. quæst. 7. n. 15.* 4

Svmmarivm.

1 *Emptionis & venditionis appellatione relatiuè omnis alienationis species continetur.*

2 *Emptionis appellatione maximè in statutis, & contractibus venit tantùm contractus proprius emptionis.*

Emptio.

Appell. LXXXVIII.

Emptionis, & venditionis appellatione relatiuè omnis alienationis species continetur, *l. statuliberi, ad fin. ff. de statuliber. l. sicut. §. venditionis, ff. quibus modis pignus, vel hypoth. Tiraq. de retractu lig. §... glos. 2. à num. 1. Rebuff. ad rub. ff. de verb. significat. col. 1. vers. in secunda parte, pag. 3. Franc. Molin. de ritu nuptiarum lib. 3. q. 71. num. 21.* 1

Emptionis appellatione in statutis & contractibus venit tantùm contractus proprius emptionis, *l. 1 ff. de contrah. empt. l. 1. ff. de rerum permut.* cum aliis adductis, per *Fabian. de Monte in tract. de empt. & vendit. quæst. 2. num. 1. Rebuff. ad l. 28. vers. itaque regula, ff. de verb. significat. pag. 163.* vbi latè explicat, *Francisc. Molin. d. quæst. 71. num. 22.* 2

Svmmarivm.

1 *Patriarchæ, & Archiepiscopi veniunt appellatione Episcoporum.*

2 *Illegitimus dispensatus à Papa ad Episcopatum non censetur dispensatus ad Archiepiscopatum.*

3 *Dispensatio est stricti Iuris.*

4 *Illegitimi difficilè admittuntur ad Episcopalem dignitatem.*

5 *Episcoporum appellatione verè & propriè non veniunt nisi in Episcopum consecrati.*

6 *Episcopum interfecisse non dicitur, qui interficit electum.*

7 *Electi, & confirmati veniunt appellatione Episcoporum circa ea exercenda, quæ sunt iurisdictionis.*

8 *Episcopus canonica institutione confirmatus habet ea omnia, quæ sunt iurisdictionis.*

9 *Iurisdictionis exercitium actu acquiritur per confirmationem.*

10 *Electus, & confirmatus in Episcopum, licèt nondum consecratus, potest alicui committere potestatem ad absoluendum suos subditos in foro pœnitentiali.*

11 *Electus, & confirmatus in Episcopum, quamuis nondum consecratus, potest dispensare in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum.*

12 *Electus & confirmatus in Episcopum, licèt nondum consecratus, potest licentiam concedere, vt renunciatio fieri poßit per nouitium, iuxta Concilij Trid. dispositionem.*

13 *Electis, & confirmatis in Episcopum competit potestas dispensandi in votis, & iuramentis suorum subditorum.*

14 *Episcopus si velit ea quæ sunt iurisdictionis exercere, opus est vt obtineat litteras Apost. sine quibus nec admitti, nec recipi tanquam Episcopus potest.*

15 *Miracula recognoscere potest solus Episcopus, & non alius Prælatus illo inferior, quamuis iurisdictionem quasi Episcopalem habeat.*

16 *Præsentatos à patronis, & per examen idoneos repertos, solus Episcopus instituere potest, & non alius inferior.*

17 *Monitoria quæ fiunt ad finem reuelationis pro rebus deperditis, solus Episcopus concedere potest, & non alius inferior, quantuncunque exemptus, & immediatè sedi Apost. subiectus.*

18 *Abbates quantuncunque exempti, & iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, non possunt cognoscere de causis matrimonialibus.*

19 *Beneficia vnire in subiectis sibi Ecclesiis existentia possunt Prælati Episcopo inferiores, iurisdictionem quasi Episcopalem habentes.*

20 *Prælati inferiores habent potestatem visitandi ea, quæ ad suam diœcesim pertinent.*

21 *Prælati inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes possunt approbare Confessores.*

22 *Prælatis inferioribus iurisdictionem Ordinariam, & quasi Episcopalem, licèt in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, exceptis, &c. dispensare.*

23 *Contrarium verius.*

24 *Prælati inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, possunt in diœcesibus suis licentiam concedere vt obligatio, seu renunciatio à nouitio fieri valeat intra duos menses proximos professioni, iuxta formam Concilij Trident.*

25 *Vicarius generalis venit Episcopi appellatione vbi ille non excluditur, & est res, quæ conuenit Vicario ex eius officio.*

26 *Vicarius Episcopi generalis potest concedere litteras excõmunicationis pro rebus ablatis.*

27 *Vicarius generalis Episcopi coniugalis causæ cognitionem etiam ex generali commißione tractare potest.*

28 *Vicarius generalis Episcopi absque eius speciali commißione, potest egressus è monasterio licentiam moniali concedere in vim Concilij Trident. id Episcopo tribuentis.*

Episcopus.

Appell. LXXXIX.

EPISCOPORVM appellatione veniunt etiam Patriarchæ, & Archiepiscopi, *cap. cleros, §. omnes autem. 21. dist. glos. singularis, verbo de Episcopis, per tex. ibi in cap. quia periculosum, de sentent. excom. lib. 6. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 1. num. 51. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 42. num. 19.* 1

Limita in odiosis, & in materia correctoria, ac strictè interpretanda, putà in dispensationibus, quia si illegitimus dispensatus esset à Papa ad Episcopatum, non censeretur dispensatus ad Archiepiscopatum; & si fuerit dispensatus ad Archiepiscopatum, non est propterea dispensatus ad Patriarchatum; quia dispensatio est stricti iuris, & strictè interpretanda, vt latè probaui *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 33. à num. 7.* tum quia ad Episcopalem dignitatem, & aliàs ea superiores difficilè illegitimi admittuntur, & nisi Papa expresè cum illis dispenset, non censetur per verba generalia admitti debere ad dignitates huiusmodi, & ideò hanc limitationem tradunt *Maiol. de irregularit. lib. 1. cap. 9. nu. 6. Sayr. de censuris, lib. 6. cap. 11. num. 29. Sanctarel. vari. p. 1. quæst. 38. num. 16.* 2 3 4

EPISCOPORVM appellatione verè, & propriè non veniunt, nisi in Episcopum consecrati, licèt electi, & confirmati sint, ita probant *tex. in cap. eam te*, ibi, *ante promotionem tuam*, & ibi, *nec esses adhuc in Episcopum consecratus, de rescript. cap. tua*, ibi, Episcopo, vel electo, de iis, quæ fiunt à Prælatis, *glos.* 1. & communis *in cap. 1. de Relig. domib. glos. verbo Pontificum, in Clem. 2. de celeb. Missar. glos. 2. in Clem. 1. de pœnis*, cum aliis adductis, per *Ludou. Gomez in reg. de triennali quæst. 36. Nau. cons. 391. num. vlt. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 18. art. 2.* 5

Et ideo occidentem electum non dici interfecisse Episcopum, resoluunt *Mandos. in reg. 16. Cancel. quæst. 19. num. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 5. num. 27. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 136. num. 1. D. Antoni. Ricciul. nunc Episcop. Bellicastren. & Romæ Vicesgerens, in suo tract. de Iure personarum extra gremium Ecclesiæ existen. lib. 3. cap. 7. num. 9.* quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, *p. 3. alleg. 57. num. 237.* secundùm impressionem Lugdunen. 6

Circa ea verò exercenda, quæ pertinent ad potestatem iurisdictionis, appellatione Episcoporum veniunt electi, & confirmati, licèt nondum consecrati, *cap. nosti 9. cap. transmissam 15. vbi glos. de elect.* quia Episcopus Canonica institutione confirmatus habet ea omnia, quæ sunt iurisdictionis, *Aloys. Ricc. d. resol. 136. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 29. quæst. 5.* tum quia exercitium iurisdictionis actu acquiritur per confirmationem, *Cosm. in pragm. sanct. tit. de collationib. verbo nominationes, p. 186. Perez l. 2. vers. probatur vlterius, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 155.* & alij per me citati *de officio, & potest. Episcopi, p. 1. tit. 1. cap. 4. num. 7.* 7 8 9

Vnde

10 Vnde ex proximè dictis primò infertur dispositionem *Concilij Trident. sess. 23. de reformat. cap. 15.* statuentis quod sine probatione Episcopi nullus etiam Regularis possit Confessiones secularium etiam Sacerdotum audire, procedere in Episcopo electo, & confirmato, licèt nondum consecrato, qui potest alicui committere iurisdictionem ad absoluendum suos subditos in foro pœnitentiali, cùm huiusmodi commissio pertineat ad potestatem iurisdictionis, quam Episcopus electus iam habet, vt suprà dixi: quare illationem amplectuntur *Sot. in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 2. Chameròt. de Sacram. tract. 7. de Confess. dub. 15. Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta, præc. 2. lib. 7. cap. 2. num. 47.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 25. num. 6.* secundùm Lugdunen. impress.

11 Secundò infertur dispositionem eiusdem *Concilij Trid. sess. 24. de reform. cap. 6.* dum habet licere Episcopis in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare, procedere ex adducta ratione in Episcopis electis & confirmatis, quamuis non consecratis, vt docent *Soar. tom. 5. disput. 41. sect. 2. num. 7. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 2. num. 11. Gutier. in simili tract. cap. 49. à num. 16. Mari. Alter. de censur. tom. 2. disp. 8. de suspens. cap. 3. vers. tertiò notandum, Aloys. Ricc. d. resol. 136.* Ego ipse *d. tract. de officio, & potestate Episcopi p. 2. alleg. 39. num. 2.*

12 Tertiò infertur dispositionem eiusdem *Concilij Trident. sess. 25. de Regular. cap. 16.* statuentis quod renunciatio facta per nouitium ante professionem, vim non habeat, nisi cum licentia Episcopi, &c. procedere in Episcopo electo & confirmato, licèt nondum consecrato, sicut scripserunt *Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 5. num. 65. Barthol. à S. Fausto in thesauro Religios. lib. 5. quæst. 194.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 99. num. 3.*

13 Quartò infertur potestatem concessam Episcopis dispensandi in votis & iuramentis suorum subditorum competere Episcopis electis & confirmatis, quamuis nondum consecratis, vt resoluunt *Leon. Lessi. de Iustitia, lib. 2. cap. 40. dubit. 12. num. 100. vers. secundò, Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 38. num. 7.* Ego ipse *de officio & potest. Episcopi p. 2. alleg. 36. num. 6.*

14 Illud tamen aduertere oportet quod attenta dispositione *Extrauag. iniunctæ, de elect. inter communes,* opus est vt Episcopus si velit ea, quæ sunt iurisdictionis exercere, obtineat litteras Apost. sine quibus nec admitti, & recipi tanquam Episcopus, nec possessionem Ecclesiæ sibi collatæ consequi potest, vt referunt *D. Barbos. in l. diuortio, in princip. p. 2. nu. 50. ff. soluto Matrim. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 5. num. 33. Azori. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 29. quæst. 9. vers. cæterùm,* quorum memini *in collect. ad cap. nosti 9. num. 3. de elect.*

15 Episcoporvm appellatione veniunt aliquando ipsi Episcopi tantùm, non verò alij Prælati inferiores Iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, vt in casu recognitionis miraculorum, quam quidem non spectare ad alium præter Episcopum, per *Concil. Trident. sess. 25. de inuocat. & venerat. sanctor.* ibi, *nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo,* tradunt *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 563. in 1. edit.* aliàs *resolut. 485. in 2. edit. & in decision. Curiæ Archiep. Neapol. p. 4. decis. 397. n. 1. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 112. casu 42. Homobon. de Bonis de examine Ecclesiast. tract. 12. cap. 3. quæst. 15. suppo. 2.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi par. 3. allegat. 97. num. 9.*

Sic etiam Episcopum solùm posse præsentatos à patronis, & per examen idoneos repertos instituere, per *Concil. Trident. sess. 14. de reformat. cap. 13.* ibi, *huiusmodi institutio, & non alteri inferiori reseruetur,* docent *Lambertin. de iurepatron. lib. 2. p. 3. quæst. 1. princip. art. 10. num. 1. Mari. Antonin. d. lib. 1. resol. 47. num. 6. & resol. 55. num. 11. in fine, Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 30. tract. 3. num. 224. Vgolin. de officio Episcopi cap. 51. §. 4. num. 1.* Ego ipse in simili *tract. p. 3. alleg. 72. num. 176.* 16

Sic pariter Episcopum tantùm, & non alios Prælatos Ordinarios iurisdictionem quasi Episcopalem habentes quantuncunque exemptos, & immediatè Sedi Apost. subiectos, posse monitoria, quæ fiunt ad finem reuelationis pro rebus deperditis, seu subtractis concedere, referunt à Sacra Congreg. decisum *Vgolin. d. tract. de officio Episcopi, cap. 45. in princip. vers. excipiuntur, Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. p. 3. cap. 7. num. 18. & 19. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 11. cap. 15. num. 107. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 59. art. 4.* Ego ipse *d. p. 3. alleg. 96. num. 12. & 13.* 17

Sic denique Abbates quantumuis exemptos, iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, non posse cognoscere de causis Matrimonialibus, probat *Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 20. vers. ad hæc,* id Episcopis solummodo concedens ad exclusionem aliorum, in illis verbis, ibi, *Sed Episcopi tantùm, &c.* & ita fuit dictum in Rota coram R^mo D. meo Coccino *decis. 346. num. 8.* inter eius impressas, prout refero Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 84. sub num. 2. vers. proinde,* secundùm Lugdunen. impress. 18

Episcoporvm appellatione regulariter veniunt alij Prælati Episcopo inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, & maximè vbi indefinitè, & sine vlla restrictiua, aut exclusiua dictione fit mentio Episcoporum, & quia plura loca in Concilio Trident. sic intelligenda reperiuntur aliqua ex illis vti principaliora referam, quæ aliorum poterunt esse exempla.

Primò igitur Abbates, atque alij Prælati Episcopo inferiores ita plenè subiectas sibi Ecclesias habentes, vt iurisdictione quasi Episcopali in eis fungantur, seu existente priuilegio, aut consuetudine legitima præscripta, possunt ex legitimis causis vnire beneficia in subiectis sibi Ecclesiis existentia, iuxta formam *Concilij Trident. sess. 21. de reformat. cap. 5.* vt referunt plures, quos plena manu citat *Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 160.* quibus addo *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 383. n. 3. in 2. edit. & in decis. Curiæ Archiep. Neapol. p. 4. decis. 198. num. 4. Azori. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 28. quæst. 10. Nicol. Garc. de benefic. p. 11. cap. 2. num. 71. cum seqq.* quorum memini Ego ipse *de offic. & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 66. num. 14.* secundùm Lugdunen. impress. 19

Secundò, dispositio *Concilij Trident. sess. 21. de reformat. cap. 8.* ibi, *ab Episcopis, &c.* dum agit de Episcoporum cura in visitatione eorum, quæ ad suam diœcesim pertinent, ampliatur etiam ad inferiores Prælatos iurisdictionem habentes, vt scribit *Azori. instit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 18. vers. sexto,* quem vltra alios refero in collectaneis ad idem *cap. 8.* Ego enim communi voto respondendi cupidus, quo mearum Remissionum super Tridentinum Concil. correctio non minus auidè nunc flagitatur, quàm vtiliter amplexæ olim fuerint, vt exemplariorum diuersitati occurrerem, quibus identidem, & diuersimodè 20

impressæ circumeunt latitantes, labore gemino, & nouo vsus stylo, adeóque à Pij IV. mente non abhorrente titulo adhuc cum facie immutato, vt quæ sub Remissiones mortificatæ fuerant sub Collectanea viuificentur, opus sane laboriosum, & omnibus numeris absolutum, Sanctissimo D. N. D. Vrbano VIII. iussus obtuli, vt illud in Vrbe, seu alibi mihi cùm voluerit imprimendum dimittat.

21 Tertiò, dispositio eiusdem *Concilij sess. 23. de reformat. cap. 15.* ibi, *aut ab Episcopis, &c.* statuentis quod sine probatione Episcopi nullus etiam Regularis possit Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, ampliatur ad Prælatos Episcoporum inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, vt docent *Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 13. n. 76. Aloys. Ricc. in decision. Curiæ Archiep. Neapol. p. 4. deci. 2. 1. n. 4. Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta, præc. 2. lib. 7. cap. 2. num. 55. & censuit Rot. decis. 332. p. 1. recent.* quorum memini *de officio & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 25. num. 9.* secundùm Lugdunen. impress.

22 Quartò, *Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 6.* ibi, *liceat Episcopis in irregularitatibus, &c.* ampliatur ad Prælatos inferiores habentes iurisdictionem Ordinariam, & quasi Episcopalem, itaut ipsis sicut Episcopis liceat in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenietibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare; sicuti tradunt *Henriq. in sum. lib. 6. cap. 16 §. 1. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 24. art. 13. & 17. & quæst. 61. art. 9. Flores de Mena var. lib. 3. quæst. 24. num. 18. Sayr. in claui Regia lib. 6. cap. 11. num. 83. in fine, Auil. de censur. p. 7. disput. 10. dub. 6. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 11. num. 5. Duard. in Bullam Cœnæ Domini, lib. 3. §. 2. quæst. 8. num. 55. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 5. nu. 455. Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 51. num. 8.*

23 Verùm hæc sententia licèt non careat probabilitate, tamen contraria verior & receptior est, quæ omnino concludit huiusmodi Prælatos non comprehendi in decreto *Concilij Trident. d. cap. 6.* ac proinde eos minimè gaudere facultate dispensandi Episcopis in eo concessa; quam quidem amplectuntur *Aragon. 2. 2. quæst. 88. art. 12. col. 7. conclus. 4. Cened ad Sextum, collect. 4. num. 5. Tolet. in instinct. Sacerd. lib. 1. cap. 83. num. 5. ad fin. Soar. tom. 4. de Pœnit. disput. 30. sect. 2. num. 6. & tom. 5. de censur. disput. 41. sect. 2. num. 7. Petr. de Ledesma in sum. tom. 1. tract. 1. cap. 6. post concl. 2. diffic. 1. Aloys. Ricc. in praxi fori Ecclesiast. decis. 532. num. 1. in 1. edit. aliàs resol. 555. in 2. edit. Mart. Alter. de censur. tom. 2. disput. 8. de suspens. cap. 3. vers. sed hic, Bonacin. de censur. disput. 7. quæst. 5. puncto 1. num. 6. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 11. num. 13. & 17. Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib. 1. tit. 18. l. 7. de irregularit. num. 9. & 10. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 441. num. 11.* Ego ipse *d. p. 2. alleg. 39. num. 17.*

24 Quintò, *Concil. Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 16.* suprà expenso extenditur ad Abbates, cæterósque Prælatos iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, nullique Episcopo subiecto, itaut ipsi in suis diœcesibus valeant licentiam concedere vt obligatio, siue renunciatio à nouitio fieri possit intra duos menses proximos ante professionem, ita *Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 7. cap. 5. num. 68. Barthol. à S. Fausto in thesauro Religios. lib. 5. quæst. 196.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 99. num. 6.*

25 Episcopi appellatione venit eius Vicarius generalis vbi ille non excluditur, & est res, quæ conuenit Vicario ex eius officio, vt docent *glos. verbo per Episcopos, in cap. vnic. de capell. Monach. lib. 6.* vbi *Franc. num. 4. Felin. in cap. si quis contra, num. 4. vers. sed caue, de foro compet. Lancelot. Conrad. in templo omnium Iudic. lib. 2. cap. 6. §. 1. num. 11. & 15. Soar. tom. 5. de censur. disput. 7. sect. 3. num. 10. & disp. 20. sect. 1. num. 2. Sbroz. de officio Vicarij, lib. 2. quæst. 43. num. 28. & 29. & quæst. 201. num. 2. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disput. 29. num. 16. vers. ad secundum, & in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 15. num. 30. Mart. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 112. casu 31. vers. & pro dicta, Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 8. num. 51. Narbona de appellat. à Vicario ad Episcopum, p. 1. num. 217.* Et constat hoc ex *Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 6.* vbi cùm voluit Vicarium excludere, expressit dicens, *eis tantum non eorum Vicariis sit permissum.*

Vnde iam primò colligitur Vicarium Episcopi generalem posse concedere litteras excommunicationis pro rebus ablatis, iuxta dispositionem *Concilij Trident. sess. 25. de reformat. cap. 3.* statuentis illas à nemine prorsus, præterquam ab Episcopo, decerni posse, quia nomine Episcopi comprehenditur, dummodo non reperitur expressè exclusus, vt *in d. cap. 6.* quare hanc illationem sustinent *Frebil. de excom. p. 2. art. 2. num. 5. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 17. §. 4. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 79. num. 1. Gutier. canon. lib. 1. cap. 11. num. 8. Sbroz. de Vicario Episcopi, lib. 2. quæst. 171. num. 2. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Vicarius, §. 17. Soar. tom. 5. disput. 20. sect. 1. num. 2. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 9. num. 33. vers. primum est, Auila in simili tract. p. 2. cap. 5. disp. 2. dub. 3. Curi. Philip. p. 3. §. 2. num. 29. Stephan. Gratian. Marchia decis. 97. à num. 14. Iacob. de Graff. tom. 1. consil. sub tit. de sentent. excom. cons. 6. Lazar. de monit. sect. 1. quæst. 6. à num. 1. Baptist. Costa de facti scientia & ignorant. cent. 2. dist. 55. num. 1. tom. 1. Aloys. Ricc. in praxi fori Eccles. decis. 270. in 1. edit.* aliàs *resolut. 235. num. 4. in 2. edit. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. p. 3. cap. 7. num. 17. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 29. num. 16. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 8. num. 94.* 26

Contrà *Vgolin. de officio Episcopi cap. 45. in princip. vers. secundò, Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 11. cap. 15. num. 105. Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum, p. 1. num. 205.* quos Ego libenter sequutus fui *d. p. 3. alleg. 96. num. 6.*

Secundò, colligitur Vicarium generalem Episcopi coniugalis causæ cognitionem, etiam ex generali commissione tractare posse, vigore *Concilij Trident. Sess. 24. de reformat. cap. 20. vers. Adhuc*, vbi habetur ad solos Episcopos pertinere causarum Matrimonialium cognitionem, sicuti docent *Butr. num. 2. Abb. num. 4. & Alex. de Neuo num. 5. per text.* ibi *in cap. vltim. de cognat. spirit. Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 8. §. 12. num. 1. vers. potest, Anton. Cuch. instit. maior. lib. 2. tit. 8. num. 105. Bertachin. in tract. de Episcopo, lib. 4. p. 7. quæst. 20. num. 23. Sbroz. de officio Vicarij, lib. 2. quæst. 44 in fine, Sanch. d. disput. 29. num. 18. vers. secundo, Azor. instit. moral p. 2. lib. 3. cap. 45. quæst. 2. Narbon. d. p. 1. num. 201.* Ego ipse *d. p. 3. alleg. 84. num 3.* 27

Contrà, *Rebuff. in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus, num. 155. Petr. Ledesma de Matrimon. q. 45. art. 1. puncto 3. dub. 4. Vgolin. de officio Episcopi, cap. 4. §. 7. n. 2. vers. nono causas matrimoniales.*

Tertiò, colligitur Vicarium generalem Episcopi, absque eius speciali commissione, posse egressus monialis è monasterio licentiam concedere in vim *Concilij Trid. sess. 25. de Regularib. cap. 5.* id Episcopo tribuentis, vt bene resoluunt *Llamas in methodo curat. in fine, §. 5. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 6. cap. 15. num. 30. Bonacin. de clausura q. 1. puncto 8. num. 3.* Ego ipse *d. p. 3. alleg. 102. num. 18.* 28

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Equorum appellatione in legatis veniunt etiam equæ, nisi ex verisimilibus coniecturis aliud sensisse testatorem appareret.*

2 *Equorum suorum appellatione non veniunt Equi venales, sed quos habebat testator perpetui vsus causa.*

3 *Equo vendito veniunt sella, frænum, & alia ornamenta, quæ habebat tempore venditionis.*

4 *Sellam tradere non tenetur venditor emptori quando ostendit equum sine illa.*

5 *Equæ nomine in venditione venit pullus.*

6 *Vaccam prægnantem qui vendit, quando vendat & fœtum, seu vitulum lactantem, ostenditur.*

Equus, Equa.

APPELL. XC.

1 EQVORVM appellatione in legatis veniunt etiam equæ, cum hoc casu masculinum concipiat fœmininum, *l. legatis. §. iumentis, ff. de legat. 3. l. seruis legatis, l. qui duos. ff. eod. tit. l. 1. ff. de verb. signif.* nisi ex verisimilibus coniecturis aliud sensisse testatorem appareret, vt tradit *Rebuff. ad l. 1. vers. decimo quinto, ff. de verb. signif. pag. 9.*

2 EQVORVM suorum appellatione non veniunt equi venales, sed quos habebat testator perpetui vsus causa, nisi aliter appareat de voluntate testatoris, vel quia non haberet alios quam venales, *Castren. l. 1. num. 2. C. de verb. signif.* vbi *Bald. n. 4.* obseruat quod vbi testator habens plures equos legauit equum suum, venit equus, qui in vsu testatoris esse solebat.

3 EQVO vendito veniunt sella, frænum, & alia ornamenta, quæ equus habebat tempore venditionis, *l. ædiles aiunt. in princip.* & ibi *Bald. ff. de ædilit. edict. Ias. in §. actionum, num. 58. & Ludouic. Gomest. num. 12. instit. de act. Dec. in cap. preterea, num. 8. de offic. deleg. Ricc. de Curt. in cap. final. de consuet. q. 7. principali, num. 630. & seq. Turz. lib. 5. comm. opin. verbo, equo vendito, Ranchin. concl. 415. p. 3. Bertazol. de clausul. instrument. clausul. 26. glos. 13. num. 52. Rebuff. ad l. 103. vers. capistrum, ff. de verb. signif. pag.* 4 *435. Surd. decis. 134. num. 8.* vbi quod venditor non tenetur trahere sellam emptori quando ostendit equum sine illa.

5 EQVÆ nomine in venditione venit pullus, vt *argum. tex. in l. vaccæ emptor*, vbi *glos. ff. de euiction.* tradit *Ias. in l. huiusmodi. §. legatum est ita, num. 21. ff. de legat. 1.* vbi allegat *Baldum in cap. translato, de* 6 *constitut.* dicentem, quod qui vendit vaccam prægnantem, vendit, & fœtum, seu vitulum lactantem nondum pascentem herbam; ea ratione, quod idem iuris censetur esse de accessorio, quod de principali: sed *Bertazol. d. glos. 13. num. 53.* post *Alberic. Angel.* & plures per eum citatos distinguit an pullus possit esse sine matre absque periculo interitus, & tunc vendita equa, non venit pullus: secus verò si non possit ab ea absque periculo separari, subditque in hoc esse considerandam quantitatem pretij, vt possit dignosci an censeantur contrahentes vtrumque comprehendisse, quod etiam tradit *Rebuff. ad l. 26. versic. nono, ff. de verb. signif. pag. 155.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis appellatione si à Iure, vel ab homine proferatur venit maior.*

2 *Excommunicationis appellatione intelligitur de minori vbi agitur de præiudicio tertij.*

3 *Excommunicatio vbi profertur in exceptione illius, intelligitur de minori.*

4 *Excipiens de excommunicatione, tenetur exprimere speciem illius.*

Excommunicatio.

APPELL. XCI.

EXCOMMVNICATIONIS appellatione si à Iure, vel ab homine proferatur venit maior, 1 *cap. si quem 59. de sement. excommunic. Ioan. Andr. in cap. 1. num. 16. de except. Dec. in cap. intelleximus, num. 33. & 34. de iudici. & cons. 321. num. 6. & 7. Mascard. de probat. concl. 697. in fin. Couar. in cap. alma mater, p. 1. §. 8. num. 5. Nauar. in man. cap. 23. num. 52. & in tract. de dat. & promis. notab. 4. num. 8. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 2. §. 2. Soar. tom. 5. de censur. disput. 8. sect. 3. num. 3. Bonacina in simili tractatu, disput. 2. q. 1. part. 2. num. 2. Dyonis. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erection. cap. 17. num. 14. Cardos. in prax. iudic. & aduocator. verbo, excommunicatio, num. 33. Anton. de Sousa in relect. de censur. Bullæ Cœnæ, cap. 2. num. 4. Campan l. in diuersor. iuris Canon. rubric. 11. cap. 15. num. 3. Frat. Ludouic. Miran. in manual. Prælat. tom. 2. quæst. 35. art. 4. conclus. 1. Valer. Reginal. in praxi fori pœniten. lib. 32. tract. 2. num. 21. vers. at verò, Anton. Ricciul. de iure pers. extra grem. Eccles. existen. lib. 4. cap. 31. num. 34. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 101. num. 12. & 14.*

Limita tamen, si fortè agatur de materia concernente præiudicium tertij, quia tunc in dubio appellatione excommunicationis intelligitur de minore, *Felin. in cap. venerabilem, de exception. Put. decis. 62. num. 5. lib. 1. in correct. Anton. Ricciul. d. cap. 31. num. 35.* 2

Limita etiam, quando verbum, *Excommunicatio*, præfertur in exceptione excommunicationis, quia tunc in odium opponentium intelligitur de excommunicatione minori, *Franch. in d. cap. 1. § si quis igitur, sub num. 4. de except. Anton. Ricciul. d. cap. 31. num. 36.* & ideo excipiens tenetur exprimere speciem excommunicationis an sit maior, vel minor per ea quæ tradunt *Soar. de Pace, in pract. tom. 1. p. 1. temp. 5. num. 63. & 64. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 2. cap. 7. in fine*, quos refert Parens meus in *comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 49. §. 4. num. 3.* 3 4

SVMMARIVM.

1 *Expensarum appellatione in diuisione non veniunt voluntariæ, siue voluptariæ.*

2 *Expensæ voluptariæ quæ dicantur remissiuè.*

3 *Damna & interesse an veniant expensarum appellatione remissiuè.*

4 *Expensarum omnium & quarumcunque appellatione damna & interesse continentur.*
5 *Expensæ tantùm legitimæ, iustæ, & moderatæ veniunt expensarum omnium, & singularum appellatione.*
6 *Pretium, & res principalis non venit expensarum appellatione.*
7 *Expensæ ministrantur secundùm qualitatem personæ.*
8 *Officiales itinerantes quales expensas petere possint ostenditur.*

Expensæ.

APPELL. XCII.

1 EXPENSARVM appellatione in diuisione non veniunt voluntariæ, siue voluptariæ, *l. si*
2 *seruos. ff. de pignorat. act.* quæ autem dicantur, vide *D. Barbos. in l. diuortio. §. final. p. 1. num. 30. cum seqq. ff. solut. matrim. Cald. Pereira de empt. cap. 17. num. 53. & 59. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo, expensæ, num. 1.* Et ideò non petuntur per modum æstimationis, sed per abrasionem, quia si Dominus non vult eas soluere, permittitur ædificanti eas tollere, seu abradere, *Ioseph. Ludouic. Perus. decis. 24. num. 21. Gutier. practic. lib. 3. q. 69. num. 4. Ioan. Garc. de expensis, cap. 1. num. 31. D. Barbos. d. p 1. num. 88. & 103. Cald. Pereira d. cap. 27. num. 60. Cardos. d. verbo expensæ, num. 5.*

3 EXPENSARVM appellatione an veniant damna, & interesse? vide *cap. in nostra 8. de iniuri. Roman. sing. incip. Nunquid appellatione, Boër. decis. 52. num. 7. Perez ad lib. 4. Ordinan. pag. mihi 832. Surd. dec. 261. num. 1. cum seqq. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 3. lit. E, concl. 637. per totam.*

4 EXPENSARVM omnium, & quarumcunque appellatione, damna, & interesse continentur, *l. sancimus. C. de indic. l. non ignorat. C. de fructib. & lit. expens. Bart. in l. 1. ff. de alienat. iudic. Archid. in cap. in primis, col. 2. q. 1. Card. Tusch. d. lit. E, concl. 637. num. 1.*

5 EXPENSARVM omnium, & singularum appellatione veniunt solùm expensæ legitimæ, iustæ, & moderatæ, *Alex. cons. 76. Viso num. 17. vers. præterea, lib. 4. Sebast. Medic. in regul. Iur. victus victori, num. 3. Cardin. Tusch. d. lit. E, concl. 637. n. 8.*

6 EXPENSARVM appellatione non venit pretium, nec res principalis, ideò absolutio generalis ab omnibus expensis, damnis, & interesse non liberat à re, quæ potest vendicari, *Alex. cons. 168.* requisitus in principio, maximè *num. 4. vers. non etiam obstat, lib. 2.* quem refert *Cardin. Tusch. d. l. E, concl. 637. n. 7.*

7 EXPENSÆ ministrantur secundùm qualitatem personæ, *Afflict. cap. 1. in princ. num. 73. ex quib. caus. feud. amict. lib. 3. Lara in l. si quis à liberis, §. sed si filius, num. 46. ff. de liber. agnosc. Surd. de alimen.*
8 *tit. 4. q. 21. num. 9.* Et officiales, ac alij, qui itinerantur vocati debent equitare, ac consequuntur expensas, & sumptus pro equitatura si id suæ conditionis qualitas exigat, *Surd. d. tit. 4. q. 21. num. 7. & 10. & Steph. Gratian. discept. foren. cap. 57. num. 5. cum seqq. Rutg. Ruland. de commissar. p. 1. lib. 3. cap. 13. num. 10.* Et petere possunt moderatos, & non delicatos sumptus, quales consueuerunt facere domi suæ, *Gregor. Lopez l. 21. verbo que coma, tit. 2. part. 3. Bellacom. tom. 2. comm. opin. lib. 7. tit. 13. num. 61. pag. 237. Rutg. Ruland. d. p. 1. lib. 3. cap. 13. à princ. & Stephan. Grat. d. cap. 57. num. 4. Surd. d. tit. 4. q. 25. num. 3.* vbi *q. 18. num. 8. 12. 13. 14.* subdit, lautiori mensa, & delicatiori cibo illustres nobiles, & egregias personas excipiendas, & tractandas esse, quàm humilioris conditionis homines.

Facultas.

APPELL. XCIII.

FACVLTATVM appellatione vniuersa continentur, sicut vbi fit mentio de substantia, patrimonio, bonis, & similibus, *l. cogi. in princ. ff. ad Trebell. Natt. cons. 48. per totum,* vbi per *l. si quis à liberis. §. de alimentis, ff. de liber. agnosc.* infert ad illud notabile, quo cauetur, patrem teneri alere filios pro modo facultatum, & per *l. indictione. C. de ann. & tribut. lib. 10. cum simlib.* infert ad aliud notabile de collecta, quæ debet imponi pro modo facultatum. 1

SVMMARIVM.

1 *Familiæ appellatione in dubio venit familia contentiuè, seu passiuè, comprehendendo omnes agnatos, etiam transuersales.*
2 *Descendentes solùm ab ipso testator, non autem transuersales veniunt familiæ appellatione, vbi constat illum sensisse de familia actiuè, seu effectiuè, & maximè si additum sit pronomen aliquod possessiuum.*
3 *Familia recta & transuersalis vbi vocata esset, intelligitur de transuersali respectu suorum descendentium inter sese.*
4 *Transuersales de familia veniunt appellatione familiæ, quando dispositio facta ad fauorem familiæ non potest verificari in descendentibus.*
5 *Transuersales veniunt appellatione familiæ quando vocatio esset facta expresso nomine illius.*
6 *Transuersales veniunt appellatione familiæ quando testator habuit rationem ipsius familiæ, non personarum, & quando testator prius vocasset descendentes, & in defectum descendentium vocasset proximiores de familia, vt* num. 7. *& quando esset vocata familia & agnatio, vt* num. 8.
9 *Tiberius Decian. quid consuluerit in casu vocationis familiæ sibi occurrente, refertur, &* Hippol. Rimin. num. 10. Menoch. n. 11. & Pereg. n. 12. & 13.
14 *Fæminæ comprehenduntur familiæ appellatione, etiam si dicatur quod bona remaneant in familia, vt* num. 15. *cuius contrarium* num. 16.
17 *Fæminæ non veniunt appellatione familiæ quando testator expreßit proprium nomen familiæ.*
18 *Fideicommissum quando tacitè vel expreßè est*

est relictum pro conseruandis bonis in agnatione, fœminæ sunt exclusæ.

19 *Testator quando vocasset masculos de familia, vel de illis tacitè sensisset, fœminæ non veniunt.*

20 *Fœminæ non veniunt ad fideicommissum relictum familiæ quando extat statutum exclusiuum fœminarum.*

21 *Fœminæ non veniunt appellatione familiæ quando ex communi vsu loquendi homines non solent sentire quod illæ veniant.*

22 *Testator vbi constituit fideicommissum successiuum, & duraturum in familia, non veniunt fœminæ appellatione familiæ.*

23 *Testator quando fœminas dotauit censetur illas excludere à fideicommisso relicto familiæ.*

24 *Familiæ appellatione non veniunt fœminæ quando testator proprias filias exclusit eas dotando, & masculos hæredes fecit.*

25 *Fœmina nupta venit ad fideicommissum, quod testator voluit remanere in familia.*

26 *Contrarium qui teneant, & componuntur,* num. 31 & 32.

27 *Filia nupta per nuptias desinit esse de familia testatoris.*

28 *Filia nubendo familiæ patris imponit finem, & dicitur augere familiam viri.*

29 *Filia nubendo non dicitur de cognomine paterno.*

30 *Vidua dicitur de familia viri, retinet domicilium, & gaudet priuilegio dignitatis.*

33 *Gener & nurus veniunt familiæ appellatione.*

34 *Familiæ appellatione lato sumpto vocabulo veniunt omnes, qui ferunt eadem arma & insignia.*

35 *Bastardi non comprehenduntur familiæ appellatione.*

36 *Familiæ appellatione in prohibitione alienationis non comprehenduntur extantes vltra quartum gradum, nisi facta sit per verba præcisa & vniuersalia.*

37 *Familiæ appellatione in testamento quando plures sunt familiæ eiusdem cognominis, venit illa, de qua ipse testator natus est.*

38 *Familia aggregata dicitur esse de stirpe & sanguine illius familiæ, cui aggregata est.*

Familia.

Appell. XCIV.

1 FAMILIÆ appellatione licèt in dubio veniat familia contentiuè, seu passiuè comprehendendo omnes agnatos, etiam transuersales, ex adductis per *Gabri. cons.* 132. *q.* 6. *num.* 59. *lib.* 1. cum aliis traditis per *Sim. de Prettis de interpr. vltim. volunt. lib.* 3. *interp.* 3. *dub.* 1. *solut.* 11. *num.* 26. & per *Rot. in Romana fideicommissi de Micinellis,* 17. *Iunij* 1615. *coram Patriarcha Pamphilio,* impressa per *Farin. decis.* 707. *n.* 6. *p.* 1. *recent. Card. Seraphin. decis.* 1438. *num.* 4. *Steph. Gratian. discept. forens. cap.* 645. *num.* 3. & 4. tamen quando constat testatorem sensisse tantùm de familia actiuè, seu effectiuè, tunc veniunt solùm descendentes ab ipso testatore, non autem transuersales, vt aduertunt *Sim. de Prettis citato loco, Ruin. cons.* 153. *num.* 10. *lib.* 2. *Paris. cons.* 51. *num.* 10. & *cons.* 88. *num.* 36. *lib.* 2. & *cons.* 1. *num.* 59. *lib.* 3. *Socin. Iun. cons.* 97. *num.* 61. *lib.* 2. *Roland. à Valle cons.* 70. *num.* 75. *lib.* 3. *Menoch. cons.* 30. *num.* 13. & 14. & *cons.* 106. *num.* 226. & *cons.* 233. *num.* 15. *cum seqq.* & *cons.* 633. & *cons.* 732. *num.* 40. *cum seqq.* & *cons.* 875. *num.* 25. *in fine*, & *cons.* 1083. *num.* 22. vbi quod non continentur fratres, & *cons.* 1177. *num.* 7. & *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 88. *num.* 2. *Peregrin. de fideicom. art.* 22. *n.* 26. & *cons.* 31. *lib.* 4. & *cons.* 57. *lib.* 5. *Intrigl. de substitut. cent.* 3. *q.* 83. *num.* 3. *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 4. *cap.* 645. *num.* 2. *Surd. cons.* 247. *num.* 12. & alij citati à *Rot. d. decis.* 707. *num.* 3. *p.* 1. *recent.* vbi in terminis de quibus in ea agebatur quod testator senserit tantùm de sua familia, visum fuit colligi ex verbis testamenti, ibi, sed quantum Deo placuerit Casale in eiusdem familia remanere debeat, ponderando illud pronomen, *eiusdem,* quod denotat personalitatem, secundùm Iura ibi citata, & quòd videatur testatorẽ sensisse de familia effectiuè, quando additum fuisset aliquod pronomen possessiuum, veluti *ipsius*, vel *sue*, tradunt *Menoch. cons.* 233. *n.* 20. & 21. & *cons.* 1171. *n.* 3. *Seraph. d. decis.* 1438. *n.* 11. *Gabr. cons.* 132. *n.* 60. *lib.* 1. quos refert & sequitur, *Steph. Gratian. d. cap.* 645. *n.* 5. 2

Amplia procedere etiam quòd vocata esset familia recta, & transuersalis, nam intelligitur de transuersali respectu suorum descendentium inter sese, vt resoluit *Menoch. cons.* 1177. *num.* 9. *vers. non obstant verba,* quem refert, & sequitur *Fusar. de substitution. q.* 351. *n.* 30. 3

Limita primò, quando dispositio facta ad fauorem familiæ non poterat verificari in descendentibus, vt quia non extarent, vel quia vocati essent illi, qui non poterant habere filios, vt Sacerdotes, nam tunc appellatione familiæ venirent transuersales de familia, ita *Ruin. cons.* 149. *num.* 8. *lib.* 2. *Cephal. cons.* 66. *num.* 15. & *seq. Menoch. cons.* 106. *n.* 229. & *cons.* 424. *n.* 12. & *cons.* 1171. *n.* 22. & *cons.* 1177. *n.* 8. *Peregr. cons.* 42. *lib.* 2. quos refert, & sequitur *Fusar. d. q.* 351. *num.* 31. 4

Limita secundò, quando vocatio esset facta expresso proprio nomine familiæ, quia tunc, & transuersales venirent, vt tenent *Crauet. cons.* 800. *col.* 1. *Hieron. Gabr. cons.* 132. *n.* 58. *lib.* 1. *Peregr. cons.* 16. *n.* 11. *lib.* 3. & *cons.* 31. *n.* 6. *in fin. lib.* 4. Quamuis contrarium, imò transuersales non venire, etiam si expressum sit nomen proprium familiæ teneant, *Sou. Sen. cons.* 40. *col.* 6. *inter cons. Curt. Sen.* & alij, quos refert, & sequitur *Menoch. cons.* 732. *n.* 42. 5

Limita tertiò, quando testator habuit rationem ipsius familiæ, non personarum; nam tunc & transuersales venire benè existimant *Menoch. cons.* 424. *num.* 12. *Hieron. Gabr. cons.* 124. *num.* 59. *lib.* 1. Vbi post alios citatos dicit, quòd qui in familia relinquit, dicitur habere rationem familiæ non personarum, & ideò venire omnes agnatos, qui de eadem familia sunt, licèt non essent sanguine coniuncti, refert, & sequitur *Fusar. d. q.* 351. *n.* 38. 6

Limita quartò, quando testator priùs vocasset descendentes, & in defectum descendentium vocasset proximiores de familia, quia tunc clarè constat testatorem sensisse de omnibus agnatis, *Peregr. cons.* 7

conf. 47. num. 10. verf. verum, lib. 2.

8 Limita quintò, quando vocata esset familia, & agnatio, quia tunc veniunt & transuersales; & hoc ob vim verbi, *agnatio*, quod comprehendit omnes per virilem sexum coniunctos, *l. vlt. § 1. in fin. ff. de gradib. Paris. conf. 12. num. 604. cum seqq. lib. 3. Decian. conf. 86. num. 28. & seq. lib. 3. Menoch. conf. 424. Peregr. conf. 149. num. 22. lib. 5. Fusar. d. quæst. 351. num. 40.*

9 Retenta igitur supradicta sententia limitata, & ampliata, extant tamen in contrarium plures grauissimorum Iurisconsultorum resolutiones, quæ vel accipiendæ sunt stricto modo in terminis, de quibus agunt, vel reducendæ ad terminos limitationum prædictarum, vel omnino reiiciendæ; super quibus manum imponere non curaui, sed eorum loca studioso lectori indicare operæ pretium duxi. Et in primis in medium profero *Tiber. Decian. conf. 86. num. 18. verf. tertiò, lib. 3.* vbi consuluit in casu, in quo testator tribus masculis filiis institutis, & substitutis eorum descendentibus, adiecit hæc verba; *Quia intentio D. Testatoris est, quòd bona sua conseruentur in masculos legitimos, & naturales de familia, & agnatione præfati D. Testatoris*, & Decian. vult hoc casu resultare fideicommissum non extantibus descendentibus ad fauorem masculorum transuersalium de illa familia.

10 *Hippol. Rimin. conf. 482.* vbi testator institutis filiis, & substitutis descendentibus masculis, exclusis fœminis prohibuit bona alienari, his verbis additis; *Quia voluit bona ipsa perpetuò manere in familia*, &c. consuluit Rimin. *extinctis* omnibus descendentibus masculis fideicommissum durare ad fauorem transuersalium de familia.

11 *Menoch. conf. 424.* vbi testator institutis filiis, & reciprocè substitutis & eorum descendentibus masculis prohibuit alienationem bonorum, ad hoc vt bona ipsius testatoris conseruarentur in familia in perpetuum, & *Menoch.* concludit extincta descendentia masculina fideicommissum extare ad fauorem transuersalium de familia.

12 *Peregrin. conf. 16. dub. 2. lib. 3.* vbi testator instituerat Paulum nepotem ex fratre, & illi substituerat eius descendentes masculos, & postea adiecit prohibitionem, his verbis, *Item voluit, quòd bona, in quibus D. Paulum, & eius filios instituit, & substituit, non possint vendi, alienari, nec aliquo modo transferri extrà familiam masculinam de Macheronibus del Vlmo per contractum, nec vltimam voluntatem*, &c. quia vult dicta bona non exire familiam masculinam, vt suprà, sed perpetuò, & in infinitum remanere in dicta familia masculina. Mortuo Paulo hærede cum descendentibus masculis, sed postea extincta descendentia masculina Pauli, tenuit *Peregrin.* agnatos transuersales del Vlmo censeri vocatos: & secundùm hanc opinionem in eadem causa consuluisse, & obtinuisse refert *Fusar. d. quæst. 351. sub num. 22.*

13 Idem *Peregr. conf. 149. lib. 5.* vbi testator filiis institutis, & substitutis eorum descendentibus in infinitum prohibita fuit alienatio bonorum verbis amplis, adiecta ratione: *Quia firma intentio D. Testatoris est quòd bona semper extent in domo, & familia*, &c. Et Peregr. concludit transuersales de familia extincta descendentia masculina censeri vocatos, & pluribus comprobat, vt apud eum.

14 FAMILIÆ appellatione comprehenduntur fœminæ, vt colligitur ex *l. fin. C. de verb. signif. & ex l. voluntas. C. de fideicom. & ex Auth. de restit. fideicom.* & in specie tenent *Alex. conf. 51. num. 12. & conf. 160. num. 4. lib. 2. Paris. conf. 53. num. 44. & seq. lib. 1. & conf. 40. num. 33. & conf. 51. num. 12. & conf. 63. num. 4. & conf. 88. num. 20. lib. 2. Alciat. conf. 632. in fine, Soci. Iun. conf. 94. num. 10. lib. 1. & conf. 2. num. 13. cum seqq. lib. 2. Ric. de Curt. de iurepatr. verbo, competens, num. 2. Fab. Turret. conf. 77. n. 1. lib. 1. Pancir. conf. 94. num. 36. Rimin. Iun. conf. 383. num. 1. lib. 1. Cephal. conf. 663. num. 13. lib. 5. Marzar. in epit. de fideicom. lib. 2. q. 43. Bursat. conf. 1. num. 53. lib. 1. Sfort. Odd. conf. 46. num. 39. cum seqq. & conf. 68. n. 17. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 12. n. 6. Sim. de Prat. de interpr. vlt. volunt. fol. 293. num. 66. & seq. & fol. 332. num. 10. Mascar. de probat. concl. 1236. num. 42. Menoch. conf. 197. num. 37. cum seqq. & conf. 680. num. 21. cum seqq. & conf. 730. num. 12. & de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 88. num. 3. Peregr. conf. 31. num. 7. lib. 4. & conf. 42. num. 8. in fin. & conf. 58. lib. 5. & de fideicom. art. 22. num. 26. Intrigl. de substitut. centur. 8. q. 83. num. 2. Surd. conf. 96. num. 6. Rustic. in l. cum auus. lib. 2. cap. 5. num. 4. ff. de condict. & demonstrat. Hieron. Gabr. conf. 132. q. 4. num. 32. cum seqq. lib. 1. Cardin. Tusch. practicar. concl. tom. 2. lit. D, concl. 222. num. 4. Fusar. de substitut. q. 352. à principio, Rot. decis. 282. n. 1. apud Farinac. p. 2. recent.*

Amplia vt procedat appellatiuum huiusmodi, 15
etiam si dictum esset vt bona remaneant in familia; nam tunc fœmina non erit exclusa, vt tenent *Soc. Sen. conf. 227. num. 8. lib. 2. Soc. Iun. conf. 2. num. 14. & num. 18. lib. 2. Bursat. conf. 157. num. 40. cum seqq. lib. 2. Odd. conf. 46. num. 46. cum seqq. & conf. 68. n. 18.* Amplia etiam, quamuis dictum esset, vt conseruarentur in familia, nam & fœmina erit admittenda, cùm sit de familia, licèt eius filij non comprehendantur, quia de familia testatoris, *Card. Mant. d. lib. 8. tit. 12. num. 7. verf. item si relictum, Decian. conf. 7. n. 32. lib. 1. Menoch. conf. 197. n. 41.*

Verùm, quia non desunt qui contrariam opinio- 16
nem sectentur; ideò eorum auctoritates intelligendas esse in casibus, in quibus testator tacitè, vel expressè senserat de masculis, & de conseruandis bonis in agnatione, benè obseruat *Sfort. Odd. d. conf. 46. num. 49. cum seqq.* Quando autem senserat de masculis, & de conseruandis bonis in agnatione, ac proinde fœminas noluerit succedere, petendum est ex coniecturis in hac re per Doctores afferri solitis.

Prima igitur coniectura erit, quando testator ex- 17
pressit proprium nomen familiæ, vt quando dixit, *remaneat in domo, vel familia de Fontana*, quia tunc cùm per solos masculos conseruetur agnatio, fœminæ erunt exclusæ, *Hieron. Gabr. conf. 132. lib. 1. & Sfort. Odd. d. conf. 46. num. 53. Peregr. de fideicom. art. 25. num. 25. & num. 47. ad med.* vbi dicit per expressionem nominis familiæ censeri habitam rationem agnationis. Prout illum refert *Fusar. d. quæst. 352. num. 9.*

Secunda coniectura est, quando fideicommis- 18
sum tacitè, vel expressè est relictum pro conseruandis bonis in agnatione; quia tunc fœminæ essent exclusæ, vt resoluunt *Sim. de Prat. de interpret. vltim. volunt. fol. 293. num. 67. & fol. 337. num. 10. & conf. 161. num. 14. & seq. Cardin. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 8. Hieron. Gabr. conf. 132. num. 38. cum seqq. lib. 1. Ceph. conf. 251. num. 48. cum seqq. Crauet. conf. 180. num. 1. & conf. 800. num. 6. cum seqq. Bursat. conf. 228. num. 46. lib. 3. Honded. conf. 75. num. 14. cum seqq. lib. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 88. num. 5. & conf. 197. num. 48. & 49. & conf. 680. num. 24. Peregr. de fideicom. art. 25. num. 47. & conf. 23. num. 10. lib. 3. & conf. 149. n. 23. cum seqq. lib. 5.*

lib.5. Surd. cons.96.num.18.& 27.lib1. Anchar. Regien. lib.1.q.72.n.31.& alij, quos refert,& sequitur *Fusar. d.q 352.n.10.*vbi *n.11.cum seqq.*declarat quid dicendum si in casu huius coniecturæ masculi non extarent.

19 Tertia coniectura est, quando testator vocasset masculos de familia, & idem etiam, si tacitè de masculis sensisset; nam tunc fœminæ non venirent, vt scribunt *Menoch. cons.95. num. 127. & cons. 197. num.64.in fin.& Sfort. Odd. d. cons.46.num.42.& 51. Peregr. de fid.comm. art.14. num.39. & art. 25. n.47. & cons.58.num.6. lib.5.* & plures alij, quos refert,& sequitur *Fusar. d. q.352. num. 15.*

20 Quarta coniectura est, quando extat statutum exclusiuum fœminarum,quia tunc ad fideicommissum relictum familiæ non venirent fœminæ, vt sentiunt *Card. Mant. d.lib.8. tit.12.n.7. & 10.Ceph. cons.152. n.23.lib.2. Honded. cons.75. n.25.lib.1. Menoch.d.præsump.88. n.4. Peregr.d.art.25.n.50. in fin.& cons.58.lib.5.Fusar. d. q. 352. n.16.cum seqq.* idipsum intelligentes quando extant masculi; nam tunc verum est fœminas esse exclusas, sed masculis non extantibus, illas censeri eo casu vocatas.

21 Quinta coniectura est,quando ex communi vsu loquendi homines non solent sentire quod fœminæ veniant appellatione familiæ, vt scribunt *Grat. cons. 67. num. 14. cum seqq. lib.2. Soc. Iun. cons. 168. num. 59. lib.2. Gozad. cons. 79. num.7. Hieron. Gabr. cons.132.n.45.lib.1.Menoch.cons.197.num.20.Honded. cons.75.num.11. lib 1.*qui testantur ex communi vsu loquendi fœminas nuptas non dici de familia patris,sed viri, prout eos refert *Fusar.d.q.352.n.18.*

22 Sexta coniectura est, quando testator constituit fideicommissum successiuum, & duraturum in familia, vt quia adessent verba in substitutione, quæ perpetuitatem important, puta, in infinitum,vel in perpetuum, *Natt.cons.676. num.42. Cranet.cons.180. num.1. Sim. de Pret. de interpret. vlt. volunt.fol.190. num.36. Alex. Raud. de analog. lib.1.cap.13. num.27. Hieron. Gabr. cons.132.q.4. num.40. lib.1.* vbi admittit, aliis concurrentibus, aliàs non, *Surd. cons. 96. num. 27. & seq.*

23 Septima coniectura est, quando testator fœminas dotauit; nam isto casu fœminæ non censebuntur vocatæ secundùm *Caualcan. decis.16.num.6. p.3. Menoch. cons. 197. n.55. ver. decimò, Hieron. Gabr. d. cons.132. q.4. num.41. lib.1.* vbi subdit, quòd quando fœminas dotauit testator, censetur aliud voluisse illas habere præter dotem, & sine dubio quando prohibuit eas plus habere.

24 Octaua coniectura est, quando testator proprias filias exclusit, eas dotando,& masculos hæredes fecit; nam si exclusit proprias filias fortiùs præsumendum est voluisse excludere omnes remotiores, & ita in specie scribunt post multos à se relatos, *Menoch. cons.197.num. 52.& Fusar.d.q.352.num.23.* vbi reprobat *Paris. Peregr. & alios.*

25 FAMILIÆ appellatione venit fœmina nupta ad fideicommissum, quod testator voluit remanere in familia, vt per *tex. in l.pater nubenti, & in l. filius emancipatus. ff. de collat. dot. & in l. fin. C. de verbor. signif. tenent Paris.cons. 23. num.45. lib. 1.& cons.88. n.20. lib.2.& cons.35. col.1. & 2. & cons.81. num.10. & 24.lib.3. Soci. Iun. cons.2.n.16. lib.2. Golad.cons.34. n.10. Bertach. de Episcop. p.4.num.143. Dilect.de art. testam. tit. de substitut.cap.22. per totum, Decian.cons.7. num.30. & seq. lib.1. Hieron. Gabr. q. 195. n.3. lib.1. Mascar. de probat. concl. 1236. n. 42. & Sfort. Odd. cons.46. n.41. & 44. Valasq. de Auendaño, l. 40. Tauri glos.9. num.14. Peregr. de fideicom. art.14. num.37. & art.22. n.25. & cons.42. n.9. cum seqq. lib.5. Menoch. cons.171. num.32. & cons. 420. n.28. & 32. Anchar. Regien. lib.3.q.41.n.15. Card.Tusch. pract. concl.tom.3. lit. F, concl.75. n.1.*

Verùm fœmina nupta non esse de familia testatoris, ac proinde non admitti ad fideicommissum, quòd testator voluit remanere in familia, tenent *Rimin. Iun. cons.313.n.51. lib.3. Cranet. cons.831.n.3. Hieron. Gabr. cons.132.q.4. lib.1.Gutier.cons.3.num.6. Octauian. Pedamon.decis.127. Menoch.cons.197. n 46. & seqq. & n.58. & cons.680. n.25.& cons.730. n.12. & cons.1032. n.17.& cons.1070.n.30.Honded. cons.75. n.9. & seq. & num.16. & 28. lib.1. Alex. Rauden. de analog. cap.13. n.27. & seq. & cons.142. num.111. & seq. lib.2. vlt.volunt.* 26

Cuius quidem sententiæ illud potissimùm fundamentum est, quòd filia nupta non est de familia testatoris,sed per nuptias desinit esse de illa, *Octau. d. Pedamon. decis.127.n.1. Menoch.cons.197.num.48. Honded. cons.75. n.10.lib.1.* Tùm quia filia nubendo familiæ patris imponit finem, & dicitur illam extinguere,& augere familiam viri, *Menoch.cons.348. num.31. Honded. cons.75. n.15.lib.1.* vbi *n.16.*subdit, quòd fœmina nubendo non potest cõseruare agnationem patris, imò nec dicitur de cognomine paterno,vt notat *Octau. d. decis.127.n.1.ad med.*Quod in tantum verum est vt quamuis sit vidua dicatur de familia viri,retineat domicilium,& gaudeat priuilegio dignitatis,vt resoluit *Roland. à Valle cons.86. n.6. & seq. lib. 2.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.8. lit. V, concl.204. num.8.* 27 28 29 30

Hæc vltima opinio absque dubio procederet,vel quando ad fideicommissum vocati sunt nobiles de familia, quia filia nupta non retinet nobilitatem familiæ patris,vt in hac specie considerarunt *Honded.cons.75. n.10.lib.1. & Decian. cons.7. n.34. lib.1.* Vel quando fideicommissum esset relictum pro conseruandis bonis in agnatione, & familia, vt pariter in specie probarunt *Menoch. cons. 95. n. 56. & cons.197. n.49. Octau. de Pedamon. decis.127. num.4. Honded. cons.75. n.16. & num. 28. vers. tertiò dicitur, lib.1. Peregr. in tract. de fideicom. art.14.num.37.vers. quamuis, & cons.31. num.7. lib.4.* 31

Prima verò, & principalis maximè retinenda esset, quando fœmina nupta fuisset alicui de sua familia; nam satis diceretur conseruasse familiam,& agnationem,vt aduertunt *Cranet. cons.656. n.10. & cons.831. n.3.& 6.& cons.877.Paris. cons.1. n.58. cum seqq. lib.3.& Sfort. Odd. cons.40.n.60. in fin. Menoch. cons.730.n.12. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resol.158. n.4. Card.Mant. de coniect. vlt.volunt. lib.8. tit.12. n. 10.* vbi dicit ex verisimili mente testatoris hanc fœminam in familia nuptam præferri debere cæteris agnatis masculis remotioribus, *Rot. in Florentina fideicommissi de Cambiis 9. Iunij 1627. coram R. P. D. Dunozetto,* vbi subdit prædictos Doctores procedere,& loqui quando sunt vocati proximiores de familia,vel quando vocatur familia;secus quãdo testator gradatim substituit vnam litteram alteri,& earũ descendentes masculos exclusis fœminis, nam cùm masculus natus ex fœmina etiã nupta in familia nõ dicatur masculus ex masculo,in eo non verificatur ista qualitas, iuxta ea quæ tradũt *Bellon.Iun.* qui ita distinguit,& respondit *cons.2.à n.72.vsque ad fin. Alex.Rauden. cons.3.n.25.& 26.lib.1.* vbi conciliat opiniones *Socin.Iun.cons.15.per totum lib.4.Curt. Iun.cons.117.col.pen.Beroi.cons.96.n.12.& 13.lib.2.* sicuti in feudo exclusiuo fœminarum consanguinei non excluduntur ab vtrinque coniunctis, nam vinculum cognationis non attenditur, idem *Bellon. d. cons.2.* 32

cons.2.n.75. *Tiraq. de retract. lig.* §. 14. *glos.2.n.10. Crass. con.31.n.3.* Prout & in emphyteusi, *Abb. con.81.n.28. Card. Mantic. de tacitis & ambig. convent. lib.21. tit.18. n.48* Idem est in statuto exclusiuo fœminarum, nam vinculum maternum exclusum, & impertinens non attenditur, *Abb. d. cons.81.* & fuit dictum in Romana de Lante 24. Ianuarij 1582. coram sanctæ mem. Clemente VIII.

33 FAMILIÆ appellatione veniunt gener, & nurus, *l. vlt. C. de verb. signif. Ranch. concl.197. p.1. Cardin. Tusch. tom.3. lit. E, concl.75. num.2. & 3. Fusar. de substit. q.352. n.2.*

34 FAMILIÆ appellatione, lato sumpto vocabulo veniunt omnes, qui ferunt eadem arma, & insignia, vt tradit *Menoch. de præsumpt. lib.4. præs.83. num.12. ad finem*, quem refert *Anton. Monac. Florent. decis.71. num. 16.*

35 FAMILIÆ appellatione, non comprehenduntur bastardi, vt scribunt *Bart. in l. tutelas. n.3. ff. de capit. dimin. Molin. de primog. lib.1. cap.4. num.45. cum seqq. Castil. l. 17. Tauri. verb.* de sus hijos, *vers. quæro filij, Gar. Giron. de priuilegior. seu exempt. explicat. n. 149. cum seqq.*

36 FAMILIÆ appellatione, in prohibitione alienationis non comprehenduntur extātes vltrà quartum gradum, nisi facta sit per verba præcisa, & vniuersalia, puta, qua testator dicit, quòd vult bona sua perpetuò apud suos, seu in familia remanere; quia tunc in infinitum venirent, ita *Dec. cons.23. n.4. & Steph. Manchin. concl.228. p.4.*

37 FAMILIÆ appellatione in testamento, quando plures sunt familiæ eiusdem cognominis, ex præsumpta quadam mente venit illa, de qua ipse testator natus est duntaxat, *Alex. cons.213. num.1. vel seq. lib.1. Paris. cons.51. n.5. & 10. vol.2. Menoch. cons.233. n.16. & seq. Menoch. cons.106. n.218. & 226. Rot.* in Ilcinen. iurispatronatus 18. Decembris 1615. coram bonæ mem. Raboldo, impressa per *Farin. decis.697.*
38 *n.6. p.1. recent.* vbi *n.7.* subdit familiam aggregatam dici esse de stirpe, & sanguine illius familiæ, cui aggregata est, refert *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.5. cap.930. n.14.* & anteà *tom.4. c.645. n.6.*

39 FAMILIÆ suæ, vel eius appellatione in testamento veniunt descendentes à testatore, vt per *Menoch. cons.1177. n.5. & 6.* vbi *n.7.* subdit quod testator vocans familiam vt in ea bona conseruentur censetur solùm vocasse suam, & *n. 10.* ait quòd familiæ suæ rectæ, siue transuersali relictum, intelligitur de transuersalibus inter se, à testatore tamen descendentibus.

40 FAMILIÆ appellatione, vbi conditio imponitur, vt hæres, seu legatarius contrahat matrimonium cum aliqua de familia, venit persona in gradu permisso à Iure Canonico, quamuis obtineri possit dispensatio, quia verba testamenti intelligenda sunt secundùm Ius commune, non secundùm speciale quod per dispensationem obtineri potest, *l. fin. ff. de his qui veniam ætat. impetr.* ita docet *Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.11. tit.18. n.6.* quem refert, & sequitur *Sanch. de matrimon. lib.1. disp.33. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Familiæ appellatione comprehenduntur domestici omnes, & in seruitio existentes.*

2 *Familiæ appellatione pro qua fornarius, vel molendinarius se obligauit, venit illa, quæ in eadem mansione, vel sub eadem claue viuit.*

3 *Familiæ appellatione in legato ei relicto comprehenditur ille, qui testatori inseruiebat in officio custodis viridarij.*

Familia seruilis.

APPELL. XCV.

FAMILIÆ appellatione comprehenduntur domestici omnes, & in seruitio existentes, *l. ædiles. ff. de ædilit. edict. l. 1. §. familiæ, ff. de vi, & vi armata, Matth. de Afflict. in tract. de iure prothom. §. 3. num. 5. Alex. cons.178. in princ. lib. 6. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. F, concl.75. num. 5.* Intellige verùm, si habitant in eadem domo, & non in diuersis, nec diuisim, secundùm *Boër. decis.213. num. 13. & 15. Castil. l. 17. Taur. verbo* di sus hijos, *vers. quæro filij, Garc. Girond. de priuileg. & exempt. explicat. n.149. cum seqq. Ferrer. in constitut. Cathalon. glos.1. num.336. cum seq.* 1

FAMILIÆ eiusdem appellatione, pro qua fornarius, vel molendinarius se obligauit venit illa, quæ in eadem mansione, vel sub eadem claue viuit, ita *Boër. decis.233. num. 1. 3. & 4. Cardin. Tusch. d. tom.3. lit. E, concl.431. num.4.* de quo tamen latiùs *infrà Appell.96. n.2.* 2

FAMILIÆ appellatione in legato illi relicto comprehenditur ille, qui testatori inseruiebat in officio custodis viridarij, & ipsius expensis viuebat, ac in eiusdem imperio existebat, quæ omnia faciunt vt quis dicatur de familia, *l. pronunciatio. §. seruientium. ff. de verb. signif. d. l. 1. §. familiæ*, latè *Mandos. reg.3. q.19. num.1. & 2. & reg.32. q.10. n.3.* in terminis *Stephan. Gratian. disceptat. forens. tom.3. cap.533. n.27.* 3

SVMMARIVM.

1 *Familiarium appellatione qui verè & propriè veniant, ostenditur.*

2 *Testator vbi reliquit fideicommissum suis familiaribus, veniunt ij, quos testator circa se, & sui cultus gratia tenebat, continuos commensales domi suæ.*

3 *Familiarium appellatione in interdicto qui veniant, ostenditur.*

4 *Familiares Papæ qui dicantur, ostenditur.*

5 *Familiarium Episcopi appellatione ad Ordines accipiendos veniunt illi, qui per triennium cum Episcopo fuerint commorati, & præsentes inseruierint.*

6 *Cardinales veniunt appellatione familiarium Papæ.*

Familiares.

APPELL. XCVI.

FAMILIARIVM appellatione, verè illi comprehenduntur, qui expensis illius, cuius dicuntur familiares, continuò viuunt, & morantur cum eo, indéque continui commensales dicuntur, *cap. sicut nobis de verb. signif. lib.6.* vbi *Franc. num.4. vers. sextò nota, Anchar. cons.398. D. R. num. 2. Ægid. Bellam. cons. 20. num. 9. vers. de familiaribus, Ludou. Gom. in regul. de impetrant. benefic. vacant. per obitum famil. quæst.13. in princip.* vbi, quòd duo debent concurrere copulatiuè, quòd scilicet inseruiant 1

uiant actu, & viuant expensis domini, *Mascard. de probat. concl.755. Christoph. de Pace ad leges styli, l.32. num.26. cum seqq. Cardin. Tusch. practic. concl. tom.3. lit. F, concl.72. num.1. & 29.* vbi *num.30.* idem dicit de consanguineo, filio, aut coniuncto, & *num.37.* subdit, quòd familiaris dicitur qui etiam non est actualiter in seruitio, nec viuit expensis domini, quando recessit reuersurus; & *num.41.* quòd sufficit commensalitas, licèt sit extrà domum, & quòd sufficit pars in pecunia, licèt non in speciebus.

2 FAMILIARIVM appellatione vbi testator reliquit fideicommissum suis familiaribus, veniunt ij, quos testator circa se, & sui cultus gratia tenebat continuos commensales domi suæ, *l. alimenta, §. libertis, in fine, ff. de alimen. & cibar. legat. Barbat. consf.82. col.3. lib.4. Castren. cons.240. Præmissis allegationibus, num.2. lib. 1. Bero. q.35. num.3. & 4. Selua in tract. de benefic. p.3. q.11. num.22. Gig. in tract. de pension. q.25. n.5. Simo. de Prat. de interpretat. vltim. volunt. fol.290. n.35.* quos refert, & sequitur *Fusar. in tract. de substit. q.376. num. vnico.*

3 FAMILIARIVM appellatione etiam in odiosis, dum scilicet interdicitur Petrus cum familia, continentur omnes, qui sunt de domo illius, & sub potestate paterna, ac dominatiua, putà serui, & famuli in eadem domo viuentes, vel quia expensis domini aluntur, vt Oeconomus, & alij Officiales, quamuis habitent extra domum. Ita scribit *Henriq. in sum. lib.13. cap.48. §.5. vers. nomine.*

4 FAMILIARIVM Papæ appellatione, quoad effectum reseruationis, veniunt omnes Referendarij, & alij Officiales ex palatio Apostolico panem habentes, Prothonotarij, Subdiaconi, Auditores Rotæ, Acolyti, Cubicularij, etiam honoris nuncupati, Scutiferi, Secretarij, literarum Apostolicarum scriptores, Milites S. Petri, reliquique officiales Romano Pontifici pro tempore existenti in Palatio deseruientes, aut custodiam facientes, licèt in eodem non habitauerint, nec habitent, nec in tinello comederint, nec comedant: ita colligitur ex *Constitutionibus Pauli 3. & Iulij etiam 30. necnon ex reg.1. 5. & 6. Cancell.* vt tradunt *Cardin. Tusch. d. tom. 3. lit. F, concl.73. num.1. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 51. num.16. cum seqq.*

5 FAMILIARIVM Episcopi appellatione, ad Ordines accipiendos veniunt illi, qui per triennium cum Episcopo fuerint commorati, & præsentes inseruierint: non tamen illi, qui absunt, licèt sumptibus Episcopi vixerint ad formam *Conc. Trid. sess.23. de reformat. cap.9.* & ita tradunt *Maiol. de irregular. lib.4. cap.2. n.5. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 26. vers. tertius casus, Vgolin. de potest. Episc. cap.26. §.4. Prosper. de August. in additionibus ad Quaran. in sum. Bullarij, verbo, ordo, vers. limita in eo, Molfes. in sum. tract.2. cap.2. n.8. cum seqq.* & alij plures per me citati *de offic. & potest. Episc. p.2. alleg.5. n.6.* vbi *n.18.* quæro, an magister curiæ Episcopalis appellatione familiarium Episcopi veniat ad hoc effectum.

6 FAMILIARIVM Papæ appellatione veniunt Cardinales, *Oldrad. cons.48. Ius commune, Ludou. Gomez Episcop. Sarnen. decis. 10. lib. 1.* post decisiones impressas Reuerendissimi Domini mei Coccini Rotæ Decani.

SVMMARIVM.

1 *Famulorum appellatione in legatis veniunt tantùm famuli tempore testamenti.*

2 *Pistor, fornarius, molendinarius, seu barbitonsor promittens seruire pro tota familia, si illa nimium creuerit, non tenebitur nisi pro modo familiæ, quæ extabat tempore conuentionis.*

3 *Famulorum appellatione in priuilegiis veniunt famuli futuri.*

4 *Famuli personarum habentium priuilegium celebrandi, vel diuinis interessendi tempore interdicti, ad diuina audienda, seu celebranda licitè admittũtur, vt etiã alij eorum loco subrogati si infirmi, seu absentes sint.*

Famulus.

APPELL. XCVII.

FAMVLORVM, seu familiæ appellatione vbicunque sit legatum à testatore, continentur tantùm famuli tempore testamenti, *l. si ita, ff. de auro, & arg. leg. Capell. Tholos. decis.190. Bonacos. de famulis q. 121.* Vnde, *Pileu. q. 48. arg. cap. quanto de censib.* resoluebat, quòd si pistor, vel fornarius, aut similes conueniant pro parua pensione coquere panes pro tota familia, quæ postea nimium creuerit, non tenebuntur, nisi pro modo familiæ, quæ extabat tempore conuentionis, idémque in molendinario, vel barbitonsore, & similibus, cum quibus similes conuentiones fieri frequens est, eadẽ ratione resoluunt omnes, qui Pileum sequuntur, latè prosequuntur *Ias. in l. quominus. ff. de fluminib. à n.136. Albert. Brun. de augm. concl.10. Boër. dec.213. n.9. Roland. à Valle cons.1. n.173. lib.2. Thesaur. decis.226. Card. Tusch. tom. 3. lit. E, concl.431. n.3. Roderic. de annuis redditib. lib.2. q.15. n.95. Valasc. cons.58. à n.4. tom.1. Perez. de Lara de anniuer. & capell. cap. 16. n.7. cum seqq.* 1 2

FAMVLORVM appellatione in priuilegiis veniunt famuli futuri, ac proinde, priuilegium concessum pro se, & famulis ad ipsos extenditur, ita *Bonacos. d. tract. de famul. q.26.* Vnde quia famuli singularium personarum, habentium priuilegium vt tempore interdicti celebrare, vel Diuinis interesse possint, ad Diuina audienda, seu celebranda eodem tẽpore licitè admittuntur iuxta, *tex. in cap. licèt, vers. cùm conceditur, de priuileg. lib.6.* cùm latè traditis per *Nauar. in man. cap.27. n.181. Vgolin. de censur. tab.5. c.8. §.4. n.2. Sayr. in simili tract. lib.5. cap.5. n.29. cum seqq. Henriq. in sum. lib.13. cap.48. §.5.* ideò vno, vel pluribus ex famulis absentibus, aut infirmis, totidem alios assumi posse absque fraude, notant *Nauar.* & alij post illum proximè citati, & ex *Ioan. Andr. in regul.* qui sentit *lib. 6.* pluribúsque aliis comprobat *Surd. cons. 262. num.35.* 3 4

Fideiussor.

APPELL. XCVIII.

FIDEIVSSORIS idonei appellatione venit ille, qui habet stabilia, vel multa mobilia, quæ æquiualeant valori litis, de qua agitur, & quod sit facilis ad conueniẽdum, ita *Ias. in l.2. in princ. ff. qui satisdar. cogan. Card. Tusch. practic. concl. tom.3. lit. F, concl.331. & tom.7. lit. S, concl.41. n.1. Surd. decis.295. n.11.* vbi n.12. subdit, quòd illa bona debet possidere in loco iudicij, *Farin. in praxi crimin. q.33. n.79. cum seqq. Cardos. in prax. Iudic. & Aduocat. verbo fideiuss. n.31. Muscatel. in praxi ciuili, p.3. glos. expensis, n.48. Maur. in tract. de fideiussorib. p.2. sect.2. cap.2. n.38. cum seqq. Hering. in simili tract. cap.8. n.53. cum seqq.* Vnde secus si mobilia possideat, quia tunc cùm de facili asportari possint pro idoneo non habetur, *Farin. in praxi crimin. q.33. num.80.* quem refert *Maur. citato loco.* 1

SVMMARIVM.

1 *Posthumus non venit filiorum appellatione, nisi ex indiciis appareat testatorem de eo sensisse.*
2 *Posthumus venit appellatione filiorum in tutelis.*
3 *Nati solùm tempore testamenti, vel mortis testatoris veniunt filiorum appellatione ad fideicommissum purum, vel in diem certam relictum.*
4 *Filiorum appellatione ad fideicommissum purum veniunt nondum nati, vbicunque ex aliquibus coniecturis potest colligi testatorem de nascituris post eius mortem sensisse.*
5 *Nati & concepti post testatoris mortem venirent in fideicommisso puro appellatione filiorum, quando testator vocasset filios alicuius, qui testamenti tempore filios non habebat, vel in numero plurali vocasset filios illius, qui vnum tantùm habebat.*
6 *Nascituri veniunt appellatione filiorum in fideicommisso puro quando vocati essent filij plurium, quorum vnus habebat filios, alius non.*
7 *Filiorum appellatione in fideicommisso puro, vel in diem certam relicto, veniunt nati post mortem testatoris quando dispositio esset concepta verbis vniuersalibus.*
8 *Fideicommissum quando esset relictum filiis alicuius, eius tamen tunc viuentis contemplatione tunc debebitur, etiam natus post mortem testatoris.*
9 *Nati etiam post mortem testatoris veniunt appellatione filiorum ad fideicommissum sub conditione, dummodo intra tempus purificatæ conditionis.*
10 *Concepti habentur pro natis ad sui fauorem.*
11 *Testator vocans filios per pronomen*, suos, *ad fideicommissum relictum sub conditione, videtur sentire etiam de natis post eius mortem, dummodo nascantur intra tempus purificatæ conditionis.*
12 *Filiorum & hæredum appellatione veniunt filij etiam non hærédes.*
13 *Legitimi filij tantùm, non verò naturales nec spurij, veniunt appellatione filiorum quando ipsi positi sunt in conditione ad excludendum substitutum, sed contrarium veriùs*, n.19.
14 *Naturales vocatis filiis non admittuntur ad maioratuum successionem.*
15 *Naturales non admittuntur ad fideicommissum relictum filiis, maximè si veris filiis esset relictum.*
16 *Verba verè & naturaliter in conditionibus oportet intelligi.*
17 *Naturales non continentur in concessione emphyteusis pro se & filiis.*
18 *Beneficium* l. hac edictali §. ex imperfecto C. de testam. *& dispositio* l. si vnquam, C. de reuoc. donat. *non prodest illegitimis.*
20 *Naturales non veniunt appellatione filiorum quando ipsi positi sunt in conditione ad excludendum substitutum, si constiterit testatorem voluisse eos excludere.*
21 *Legitimi necessariò requiruntur vbi dictum fuerit*, si decesserit sine liberis legitimis, & naturalibus, vel ex legitimo matrimonio procreatis.
22 *Naturales substitutum non excludunt, si testator est in dignitate constitutus, nisi & ipse testator naturalis sit, vt* num.23.
24 *Filiæ vbi propter masculos excluduntur, non debent excludi si testamentum à fœmina factum proponamus.*
25 *Naturales substitutum excludunt quamuis testator sit nobilis, si ipse in alia testamenti parte de naturalibus fecit mentionem.*
26 *Filia testatoris si sit quæ grauatur restituere, si sine liberis decesserit, non admittuntur naturales etiam legitimati, vt* num.28.
27 *Impudicitiæ qualibet mascula in fœminis fœdior, & detestabilior est, quàm in viris.*
29 *Vxor si virum grauauerit sub ea conditione, si sine filiis decesserit, minimè de filiis naturalibus mariti intellexisse videtur.*
30 *Vxores filios naturales viri sui odio habent.*
31 *Substitutus, si filius legitimus sit, & naturalis ipsius testatoris, non excluditur à naturali filio grauati.*
32 *Spurij odiosi sunt, & legibus incogniti, nec filiorum nomine habentur digni.*
33 *Spurij non excludunt substitutum sub conditione, si sine liberis*, &c. *etiam generalibus verbis prolata.*
34 *Conditio, si sine liberis, quando adiicitur personæ, quæ filios legitimos habere non potest, sed solùm spuriòs, de quibus intelligatur ostenditur.*
35 *Illegitimi, an, & quando veniant in legis dispositionibus, quæ filiorum faciunt mentionem remissiuè.*
36 *Legis ratio quando est certa, & omnibus filiis æqualiter conuenit, de omnibus etiam illegitimis est intelligenda.*
37 *Illegitimi sine venia parentes suos in ius vocare non possunt.*
38 *Parricidij pœna omnes etiam illegitimos, complectitur.*
39 *Patri non solùm filiam legitimam, sed etiam naturalem, & spuriam in matrimonium ducere prohibetur.*
40 *Illegitimos comprehendunt pœnæ impositæ filiis*

filius reorum, l. maiestatis diuinæ, & humanæ.

41 l. si vnquam. C. de reuocand. donat. *etiam in naturalibus locum obtinet.*

42 *Legis ratio si solis legitimis conueniat de his tantùm intelligi debet.*

43 *Filij quinque illius, qui se à tutela excusare intendit debent esse legitimi.*

44 *Filij omnes veniunt in legum dispositionibus, quotiescunque materia subiecta, vel legis ratio, & mens non repugnat.*

45 l. hac consultissima. §. ex imperfecto, C. de testam. *habet locum etiam in filiis naturalibus.*

46 l. qui duos 10. §. cùm in bello, ff. de rebus dub. *æquè locum habet in legitimis, & in naturalibus.*

47 *Statutorum in dispositione veniunt naturales, nisi ratio statuti solis legitimis conueniat.*

48 *Filiæ continentur appellatione filiorum.*

49 *Masculinum concipit fœmininum.*

50 *Filiorum appellatione an filiæ comprehendantur ex impropriete, aut secundùm propriam significationem diuersæ sententiæ.*

51 *Filij appellatione fœmininum non continetur ex vi verbi, nec ex communi loquendi vsu, sed aliquando per interpretationem extensiuam.*

52 *Filiorum appellatione si non ex verbi proprietate, saltem ex communi vsu loquendi filiæ comprehenduntur.*

53 *Filiorum appellatione veniunt filiæ, etiamsi vocati essent filij legitimi, & naturales.*

54 *Pœnalibus, & odiosis veniunt & omnia, quæ sublata verborum significatione cõtinentur.*

55 *Filiorum appellatione in materia etiam pœnali, & odiosa, nisi diuersa ratio milites in masculo, & in fœmina.*

56 *Verba in contractibus à communi loquendi vsu interpretationem accipiunt.*

57 *Filiæ veniunt in forma concessionis emphyteusis acceptæ pro se, & filiis.*

58 *Testator vbi vocauit filios masculos, tunc filiæ non veniunt, nec dicuntur vocatæ etiam post masculos.*

59 *Testator quando in vna parte testamenti vocauit masculos, si in alia parte fecit mentionem de filiis, eorum appellatione veniunt filiæ, quando non sunt coniecturæ, in contrarium.*

60 *Fœminæ non veniunt appellatione filiorum, quando in Ciuitate extat statutum exclusiuum fœminarum.*

61 *Fœminæ non veniunt appellatione filiorum, quando testator fecit substitutionem pro agnationis conseruatione.*

62 *Fœminæ non veniunt appellatione filiorum, quando testator discretiuè loquutus fuit de masculis, & fœminis.*

63 *Testator quando propinquiores fœminas exclusit instituendo masculos, & illis substituit filios, tunc solùm masculi dicuntur vocati.*

64 *Fœminæ non veniunt appellatione filiorum in testamentis, quando extat statutum quod verba testamentorum intelligantur ad litteram.*

65 *Masculinum quando cum aliqua qualitate exprimitur, non concipit fœmininum.*

66 *Filiæ non veniunt appellatione filiorum, quando testator apposuit qualitatem filio vocato, quæ non conuenit fœminæ.*

67 *Fœminæ non veniunt appellatione filiorum, si ex eo absurdum, seu plures improprietates sequerentur, vt* num, 68.

69 *Fœminæ non veniunt filiorum appellatione, quando repugnat communis loquendi vsus.*

70 *Fœminæ non veniunt appellatione filiorum, quando ex consuetudine homines non solent bona illa relinquere fœminis; vel fœmina esset incapax bonorum, vt* num. 71.

72 *Primogenituram perpetuam pro se filiis, & descendentibus, vbi testator constituit, non censetur intellexisse de fœminis.*

73 *Fœminæ non veniunt appellatione filiorum de iure Longobardorum.*

74 *Fœminæ non veniunt appellatione filiorum, quando substituta esset pia causa.*

75 *Adoptiui filij non veniunt filiorum appellatione, ac proinde in fideicommissis, & conditione, si sine liberis substitutum non excludunt.*

76 *Adoptiui filij veri non sunt.*

77 *Adoptiui in contractibus, feudis, & maioratu non veniunt appellatione filiorum.*

78 *Adoptiui filij, an, quando, & quibus casibus veniant appellatione filiorum, & substitutum excludant ostenditur.*

79 *Arrogati non veniunt appellatione filiorum.*

80 *Filij spirituales non veniunt in fideicommissis, & conditionibus appellatione filiorum, nisi ex verbis, aut mente testatoris id specialiter colligatur.*

81 *Legitimati an veniant appellatione filiorum in fideicommissis, relictis filiis remissiuè.*

82 *Nepotes quòd veniunt sub nomine filiorum, qui teneant Doctores referuntur, & qui negent,* num. 83. *concordantur verò* n. 84.

85 *Pronepotes veniunt appellatione nepotum.*

86 *Nepotes in dubio filiorum appellatione non continentur in contractibus.*

87 *Emphyteusis quando est accepta pro se, & filio quem nominauerit, non potest nominari nepos.*

88 *Nepotes sub filiorum appellatione inclusi non sunt, quando sumus in substitutione facta in contractu.*

stitutum, vbi ingressus grauati in illud non habuit effectum.

135 *Monasterium non excludit substitutus si grauatus fecit in illo professionem, sed tamen irritam.*

136 *Monasterium non excludit substitutum si grauatus illud fuerit ingressus, non vt Religionem profiteretur, sed vt ibi pœnitentiam ageret.*

137 *Substitutio euanescit si grauatus efficiatur oblatus se & sua tradens Ecclesiæ sæculari, vel si in manibus Episcopi obtulerit se monachalem regulam seruaturum.*

138 *Pia causa vbi substituta est nullo modo excluditur per professionem grauati, sed succedet post mortem naturalem grauati, monasterio interim bonis gaudente.*

139 *Procedit quamuis causa pia substituta sit minus pia quàm monasterium.*

140 *Procedit etiam quamuis pia causa non esset immediatè substituta, sed immediatè.*

141 *Testator vbi partim substituisset causam piam, & pro alia parte aliquem priuatum, grauato profitente postea in Religione capaci, si causæ illæ substitutæ non sint re, aut verbis coniunctæ, monasterium succedet in eam partem causæ profanæ priuati, & causa pia succedet in suam.*

142 *Filius alter testatoris si esset substitutus succedet ille in fideicommisso excluso monasterio vbi grauatus professus fuit, quicquid contrarium teneant relati,* num. 143.

144 *Monasterium excluditur à substituto si ille esset aliquis de familia adiecta ratione, & causa, quia vult bona conseruari in agnatione & familia.*

145 *Grauatus si priusquam fuisset monasterium ingressus instituisset hæredem extraneum, tunc substitutus erit admittendus excluso monasterio.*

146 *Conditioni si sine liberis si aliquid adiiciatur, ex quo appareat testatorem de filiis veris & naturaliter genitis intellexisse, tunc substitutos excluso monasterio admittitur, quicquid contrarium teneant relati,* num. 147.

148 *Grauatus quando fuit ingressus monasterium vt fraudaret substitutum, tunc substitutioni locus erit excluso monasterio, fraudis verò coniecturæ quæ sint referuntur, vt* num. 150. & 151.

149 *Fraus non præsumitur in dubio.*

152 *Monasterium quando quis fuit ingressus blanditiis & suasionibus Prælati, tunc monasterium non succedet, sed substitutus erit admittendus.*

153 *Conditio si sine liberis, quando respueret personam testatoris, licèt ipse non relictis liberis ingrediatur Religionem, non excludetur substitutus, sed ille excluso monasterio succedet.*

154 *Statutum, vel consuetudo quando extat quòd verba testamentorum ad litteram intelligantur, tunc substitutus succedet monasterio excluso.*

155 *Statutum si in ciuitate extat quòd monasterium, vel ingressi in illud non succedant, illud seruandum erit.*

156 *Consuetudo quando extat in ciuitate quod monasterium ingressi abintestato non succedant parentibus & agnatis, monasterium non excludit substitutum.*

157 *Monasteria non succedunt monachis professis in Regno Galliæ.*

158 *Monasterium excluditur si conditio*, si sine liberis, &c. *apponatur in contractibus onerosis, seu dispositionibus inter viuos.*

159 *Monasterium excluditur quando testator illud expressè exclusisset, vocando substitutum si grauatus hæres sine liberis decederet, quamuis contrarium teneant relati,* num. 160.

161 *Testator si dixisset*, si decesserit sine veris filiis, *tunc substitutus excluso monasterio admittitur.*

162 *Monasterio excluso substitutus succedet si dictum fuit*, si decesserit sine filiis masculis.

163 *Monasterium excluditur quando dictum esset*, si decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus, *& succedit substitutus.*

164 *Testator si dixisset*, si decesserit sine filiis, *non secundùm Iuris interpretationem, tunc conditio substitutionis non deficit, quamuis grauatus monasterium sit ingressus.*

165 *Substitutio quando esset concepta in hunc modum*, si sine liberis decedat, succedat Titius, & non alius, *tunc substitutus monasterio excluso admittitur.*

166 *Filij Titij quando dispositiuè essent vocati, & eis deficientibus sit datus substitutus, si Titius ingrediatur Religionem, monasterium non excluderet substitutum.*

167 *Grauatus habens filios quando profitetur in Religione, tunc excluditur substitutus, & non succedit monasterium.*

168 *Testator quādo hæredi grauato aliquid reliquisset, si monasterium ingrediatur, tunc per substitutum excluderetur monasterium.*

169 *Grauatus quando viuo testatore ingrederetur Religionem pòst testamentum conditum, tunc non succedet monasterium, sed substitutus.*

170 *Testator quando instituit filium in sacris iam constitutum, aut professum, & ei decedenti absque liberis substituat tertium, tunc voluit clarè hunc Ecclesiæ, & monasterio præferri.*

171 *Grauatus qui est purè, vel in diem restituere si Religionem ingrediatur tunc substitutus*

stitutus non excluderetur.

172 *Grauatus restituere si sine liberis decesserit si ante Religionem habuisset filios, & postea vxore mortua ingrediatur monasterium, tunc veri filij illud excludent.*

173 *Monasterium quando promisisset contentare quod bona remanerent substituto, & propter hoc facta sit professio, tunc illud erit excludendum.*

174 *Sententia si lata sit quod Titio decedente sine filiis succedat Caius, tunc Caius substitutus admitteretur, licet Titius sit monasterium ingressus.*

175 *Monasterium non excludet substitutum vbi quis grauatus fuisset sub alia conditione quam liberorum, vel nuptiarum.*

Filius.

APPELL. XCIX.

1 FILIORVM appellatione non venit posthumus, nisi ex inditiis appareat testatorem de eo etiam sensisse, vt probat *text. in l. qui filiabus, ff. de legat.* 1. & scribunt multipliciter declarantes *Sim. de Prett. de interpret. vltim. volunt. fol. 376. num. 6. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 11. cum seqq. Fusar. in tractu de substitut. quæst. 318. num. 16. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 6. lit. P, concl. 452. num. 1.* vbi *num. 2.* post *Alex. cons. 37. Viso themate in fine, num. 19. vers. vltimò non obstat, lib 6.* declarat vt procedat in dispositione de præsenti secùs si de futuro, vel in futurum euentum.

2 Limita in tutelis, in quibus posthumus venit appellatione filiorum, vt sentiunt *Bart. in l. si cognatis, col. 2. ff. de reb. dub.* dum opponit de *l. placet. ff. de liber. & posthum. Socin. Sen. in d. l. si cognatis, num. 29. & cons. 73. num. 25. Fusar. d. quæst. 318. num. 16. in fine.*

3 FILIORVM appellatione in fideicommisso puro, vel in diem certam relicto, veniunt solùm nati tempore testamenti, vel mortis testatoris, non autem post, vt per *text. in l. si cognatis. ff. de reb. dub. & in l. qui filiabus. ff. de leg. 1. & in l. cum ita. §. in fideicommisso, ff. de leg. 2. & in l. interuenit. ff. de leg. præst.* resoluunt *Alciat. cons. 47. & 76. lib. 9. Curt. Jun. cons. 57. num. 12. Roland. à Valle, cons. 70. num. 9. lib. 3. Tiraquell. de retract. lig. §. 1. glos. 9. num. 84. Ceph. cons. 262. num. 14. & seq. & cons. 659. num. 23. Rimin. Iun. cons. 564. num. 13. Simon de Prett. de interpret. vlt. volunt fol. 101. num. 5. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 8. num. 9. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 93. num. 1. & cons. 106. num. 21. & cons. 404. & cons. 413. num. 8. & cons. 496. num. 14. & cons. 566. num. 3. cum seqq. Crass. in §. fideicommissum, quæst. 17. Surd. cons. 125. nu. 35. Magon. Florentin. decis. 62. num. 41. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 7. cum seqq. Rustic. in l. cum auus. lib. 6. cap. 12. num. 21. ff. de condit. & demonst. Intrigl. de substitut. centuria 3. quæst. 86. num. 1. Fusar. in simili tract. q. 318. à princip.*

4 Limita primò, vbicumque ex aliquibus coniecturis potest colligi testatorem sensisse, & de nascituris post eius mortem, vt in specie sic scripserunt *Ruin. cons. 64. num. 3. lib. 3. Socin. Iun. cons. 172. num. 16. & 28. lib. 2. Ceph. cons. 318. num. 41. Petra de fideicom. quæst. 11. num. 602.*

5 Limita secundò, quando testator vocasset filios alicuius, qui testamenti tempore filios non habebat, vel in numero plurali vocasset filios illius, qui vnum tantùm filium habebat, nam etiam post testatoris mortem nati, & concepti venirent, *l. qui filiabus. ff. de leg. 1. l. fin. ff. ad Trebell. Paris. cons. 71. lib. 4. Alciat. respons. 495. num. 1. Ceph. cons. 318. num. 24. & cons. 659. num. 30. Bellon. cons. 50. num. 6. Menoch. cons. 1. num. 179. & seq. & cons. 97. num. 75. & 81. & cons. 106. num. 66. cum seq. & cons. 496. num. 15. vers. secundò, & cons. 528. num. 37. cum seqq. & cons. 822. à princip. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 10. & 16. Hieron. Gabr. cons. 130. num 8. lib. 1.*

Idem est, quando vocati essent filij plurium, 6 quorum vnus habebat filios, alius non, nam & de nascituris testatorem sensisse dicendum est, quia videtur testatorem habuisse eamdem affectionem ad parentes filiorum, ideò & nati post mortem testatoris admitti debent vt inter eos seruetur æqualitas, ita *Peregr. d. art. 22. num. 10. ad medium, Sim. de Prett. de interpret. vltim. volunt. fol. 515. num. 104. Menoch. cons. 404. num. 6. & cons. 528. num. 40. & cons. 822. num. 12.*

Limita tertiò, quando dispositio esset concepta 7 verbis vniuersalibus, quia tunc nati post mortem veniunt, vt scribunt *Sim. de Prett. d. fol. 515. num. 106. & Peregr. d. art. 22. num. 18.* verba enim generalia referuntur ad futura, *l. cum pater. §. filia tua. ff. de leg. 2.* vbi notat *Bart.*

Limita quartò, quando fideicommissum esset 8 relictum filiis alicuius, illius tamen tunc existentis contemplatione, & fauore, quia tunc debebitur etiam natis post mortem testatoris, iuxta ea, quæ resoluunt *Ruin. cons. 30. dub. 1. lib. 2. & Pereg. d. art. 22. num. 19.*

FILIORVM appellatione in fideicommisso 9 relicto in diem, vel sub conditione, veniunt nati etiam post mortem testatoris, dummodò intrà tempus purificatæ conditionis nascantur. Ita docent *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 5. num. 199. Alciat. cons. 32. num. 13. & cons. 79. num. 1. lib. 9. Crauet. cons. 212. num. 6. Roland. à Valle cons. 70. num. 11. lib. 3. & cons. 38. nu. 3. lib. 4. Rimin. Iun. cons. 75. num. 38. & cons. 481. num. 64. & cons. 564. num. 13. 14. & 22. Ceph. cons. 318. num. 23. & cons. 659. dub. 3. Molin. de primog. lib. 3. cap. 6. num. 49. Sim. de Pret. de interpret. vlt. volunt. fol. 317. num. 47. & fol. 514. num. 91. cum seqq. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 14. Hieron. Gabr. cons. 117. num. 37. & cons. 130. num. 8. lib. 1. Decian. cons. 1. num. 194. & num. 335. lib. 1. & cons. 37. num. 12. lib. 4. Menoch. de præsumpt. lib. 4 præsumpt. 93. num. 3. & cons. 1. num. 191. & cons. 106. num. 78. cum seqq. & cons. 566. num. 6. cum seqq. Honded. cons. 70. num. 54. lib. 1. & cons. 49. num. 10. cum seqq. lib. 2. Petr. de fideicomm. quæst. 11. num. 584. cum seqq. Peregr. in simili tract. art. 22. num. 69. cum seqq. Fach. controuers. lib. 4. cap. 88. Alex. Rauden. Pisana decis. 24. num. 23. cum seqq. Intrigl. de substitut. centur. 3. quæst. 86. num. 3. cum seqq. Fusar. in simili tract. q. 318. num. 33.*

Amplia primò, vt procedat etiam quòd essent 10 concepti tempore euenientis conditionis, licet postea nascantur, vt voluerunt *Molin. de primog. lib. 1. cap. 6. num. 49. Menoch. cons. 106. num. 29. & cons. 128. num. 17. & cons. 413. num. 16. & cons. 566. num. 8. & lib. 4. præsumpt. 94. num. 4. Intrigl. d. centur. 3. quæst. 86. num. 5.* Ratio est, quia concepti habentur pro natis ad sui commodum, *l. qui in vtero. ff. de statu hom. Menoch. cons. 413. num. 16.* Vtrum autem si nati post euentum conditionis sint pares in gradu cùm natis tempore existentis conditionis possint concurrere cum eis, vel si sunt proximiores reuocent bona à iam admissis remotioribus, latè pro vtraque parte disputat *Fusar. d. q. 318. n. 57. cum multis seqq.*

Amplia

11 Amplia secundò, etiam quando testator vocasset filios per pronomina *meos*, vel *suos*, vt tenent *Paris.conf.36.lib.2. Petr.de fideicom. quæst.* 11. *num.* 585. vbi dicit, ita fuisse iudicatum, & consuluit *Roland.à Valle conf.* 39. *lib.* 4. contrà quem tamen in eadem causa consuluit etiam *Menoch.conf.* 106. *num.* 168. *cum multis seqq.* sed obtinuisse *Roland. à Valle*, ac in Senatu Mediolani secundùm eius opinionem fuisse iudicatum, asserit *Peregr.d.art.*22. *num.*71. quorum opinionem sequutus est *Fusar.d.quæst.*318.*num.* 42. *vers.ego certè,cum seqq.*

12 Filiorvm & hæredum appellatione veniunt filij etiam non hæredes, nam dum testator vocauit filios, vocauit licèt non sint hæredes, quando verò adiecit, *& hæredes*, intellexit de hæredibus extraneis, non autem voluit addere qualitatem hæreditariam filiis maximè cùm dictio illa, *&*, stet ampliatiuè, & extensiuè, non autem restrictiuè, *l. ea tamen adiectio. ff.de leg.*3.& ita in specie sentiunt *Ruin.conf.* 1. *num.* 12.*& conf.*26.*num.*2.*lib.*1. *Dec.conf.* 41. *lib.* 4. *Crauet. conf.*131.*num.*8.*in fine, Pereg.de fideicom. art.* 32. *num.* 18.*& conf.*59.*num.*5. *cum seqq. lib.* 5. quos refert, & sequitur *Fusar.de substit.quæst.* 360. *num.* 17. *cum seq.* quicquid dicant *Anton. Gabr. commun. lib.* 6. *tit. de verb.signif.concl.*3.*num.*2.*Cardin.Mantic.de coniect.vlt. volunt.lib.*8.*tit.*14.*num.*11.

Filiorum appellatione, an, & quando veniant soli legitimi, & admittantur naturales, seu spurij?

13 APpellatione filiorum, quando ipsi sunt positi in conditione, veniunt soli legitimi, non autem spurij, aut etiam naturales, qui subinde substitutum non excludunt, *l.generaliter.§.cum autem, C.de instit.& substit.Tiraq. in l.si vnquam, verbo, susceperunt liberos, num.*56. *C. de reuocand. donat. Bald. conf.* 168. *Proponitur, num.*3.*vers.& in substitutione, lib.*5. *Paleoth. de nothis, & spur.cap.*17.*à num.*2.*Emman.Costa.in cap. si pater, verbo absque liberis, num.*4. *cum seqq.de testam. lib.*6.*Anton.Gabr.commun.tit.de fideicom.concl.* 2. *num.* 67.*cum seqq. Menoch.de præsumpt.lib.* 4. *præsumpt.* 78. *num.*1.*Ceuall.commun.contra communes, quæst.*164.*Fachin.controuers.Iuris lib.* 4. *cap.* 52. *& cap.* 60. *Cardin. Tusch. practic. concl.tom.*3.*lit. F, conclus.* 373. *num.* 1. *Aloys.Ricc.in collect.decis.p.*3.*collect.* 493. atque alij, de

14 quibus *Alphan.collect.*660. *& seq.* & ad maioratuum successionem, quòd vocatis filiis naturales non admittantur, comprobat *Molin.de primog.lib.*3. *cap.*3.*à num.*41. & post multos, quos refert, tradit *Flores de Mena variar.quæst.lib.*1. *quæst.*16.*§.*1.*per totum*, & ad

15 fideicommissum relictum filiis, quod non admittantur naturales resoluunt *Ang.conf.*366. *& Cardin. Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.*8.*tit.*7.*num.*4.maximè si veris filiis esset relictum fideicommissum, vt declarant idem *Mantic.d.tit.*7. *num.* 6. *& Peregr. de fideicom.art.*22.*num.*79.*& seq.* quos refert, & sequitur *Fusar.de substit.quæst.*314.*num.*1.*cum seqq.*

16 Quorum opinio multis nititur fundamentis, & primò confirmatur auctoritate *text.in l.filium definimus.ff.de iis qui sunt sui, & in cap.*1.25. *quæst.*7.& ex doctrina *glos.verbo, liberi, in Clem.*1. *de Baptis.* recepta per multos, de quibus *Duen.reg.*36.*limit.*8. *& Rotas de successiòn.cap.*15. *num.* 2. Secundò quia in conditionibus verba verè, & naturaliter oportet intelligi, *l.vlt.C.de iis, qui veniam ætat. impetr.* solos autem filios legitimos verè esse filios benè probat *text. in l. vlt.ff.de iure deliber.* ibi, verum filium accipi oportet, in quo licèt Trebatius à Labeone dissentiat, Iabolenus tamen auctor illius legis Trebatij sententiam non probat, nisi in eo casu, quo testatorem de naturali quoque sensisse apparet, quasi dum contrarium non apparuerit, regula sit, quòd naturales non admittuntur, vt post *Abb.in cap.in præsentia, num.*17. *probat.* aduertit *Costa in l.posthumus.§.& quid si tantùm, p.*5.*num.*74.*ff. de liber. & posthum.* Tertiò facit, quia verisimile non videtur vocantem filios ad fideicommissum, de his intellexisse, qui illicitè, & in peccato suscipiuntur, tùm ex regula *text. in l.filius ff. de condit.institut.* iuncta *glos. in cap.faciat* 23. *quæst.*2. tùm quia videntur patres ad delinquendum inuitari, si huiusmodi filij cum peccato suscepti ad fideicommissum admittantur contra reg. *l.conuenire. ff.de pactis dotal.* cum similibus, tùm denique, quia huiusmodi filij, neque Patri, nec Deo, nec hominibus amabiles, sed potiùs odiosi sunt, *cap.si gens* 56. *dist.*& vti tales fideicommisso non comprehēduntur, neque de his videtur testator sensisse, *iuxta reg. l.Lucius* 90. *§. Lucius Titius.ff. de legat.* 2. quo argumento vtuntur *Ceuall.citato loco, & Cald. Pereira de nominat.emphyt.quæst.*19.*num.*31. Quartò confirma- 17
tur, quia in concessione emphyteutica pro se & filiis naturales non contineri, notant *Angel. in d.l.generaliter, Dec.in d.cap.in præsentia, num.*46. *Ias. Rip. & alij*, quos refert *Cald.Pereira d.quæst.*19.*num.*9.quod in emphyteus.Ecclesiastica de Iure communi, vt indubitatum resoluunt omnes *in d.cap.in præsentia*, vt testantur *Paleoth.d.tract. de nothis & spur. cap.* 21. & multi de quibus *Burg.de Pace, quæst.*3.*ciuili.num.* 42. *Garc.Falcon. reg.* 197. *Gam. Lusit. decis.* 347. *num.* 2. quorum fundamentum sumitur ex *reg. d.l. generaliter.* iuncto vulgari argumento de contractibus ad vltimas voluntates, de quo tandem facit, quia in legis dispositione appellatione filiorum solos legitimos venire ad varios casus notant scribentes in *princip. Instit.de patria potest.& in l.*2. *§. remittit, ff. de excusat.tutor.* Sic beneficium, *l. hac consultissima.§.ex* 18
imperfecto. C. de testament. non prodesse illegitimis notant Doctores communiter, vt per citatos à *Tiraq.d.verbo susceperit liberos, num.* 60. *Valasc. consult.* 94.*num.*6.quod etiam de *constitut.d.l.si vnquam*, notant Doctores communiter, vt testantur *Tiraq.num.* 56. *Paleoth.cap.*34.*& Valasc.num.* 6. *proximè citatis locis.Marta Pisana decis.*17.

Verùm contrariam sententiam & regulam affirmatiuam tenent Doctores, communiter resoluentes etiam in hoc casu naturales substitutum excludere, ita omnes *in d. cap. in præsentia*, vt post *glos.ibi verbo absque liberis*, notant *Felin. num.* 21. *Dec. num.* 37.*Mantu.num.* 25. *& Beroi. num.* 216. consentiunt *Bart. Angel.& Alex.num.*5.*in l.ex facto. §.si quis rogatus.ff.ad Trebell.* ex quibus ab omnibus receptum fatetur *Corras.lib.*1.*miscel.cap.*7.*num.*1. & alij quos referunt & sequuntur *Duen.reg.*353. *Card. Mantic. de coniect.vltimar.volunt.lib.*11.*tit.*9.*à num.*2. *Peregrin.de fideicom.art.*28.*à num.* 39. *&* 45. Pro quibus adducitur auctoritas *text.in d.§.si quis rogatus*, vbi refertur Papiniani sententia, scribentis naturalem filium deficere, vt deficiat conditio si sine liberis, & in *l. vlt. ff. de iure deliber.* vbi Iabolen. expressè probat Trebatij sententiam asserentis appellatione filij naturalem contineri, & in *l.Lucius* 90.*§.vlt.in fine. ff.de legat.*2. vbi expressè Sceuola concludit appellatione filiorum naturales quoque contineri; & hæc sententia iam procul dubio receptior est, & veriorem existimo, vt ex infrà dicendis apparebit, ex quibus constabit responsio ad illa, quæ in contrarium suprà adduxi. 19

Declaratur tamen hæc vltima sententia affirma- 20
tiua

tiua, quòd non procedat, vbi in contrarium appareret de voluntate testatoris, si enim constiterit voluisse naturales excludere nullatenus admittentur, probatur ex generali reg. *l. in conditionibus ff. de cond. & demonstr.* iuncto *d. §. si quis rogatus*, ibi, *voluntatis quæstio videtur*, iuncto ibi, *& voluntate*, vbi notant *glos.* & scribentes omnes, & in *d. cap. in præsentia*, *Paleoth. de nothis, & spur. cap. 17. num. 7. Cardin. Mantic. d. tit. 9. à num. 1. Menoch. d. præs. 78. num. 21. Cald. Pereira de nominat. emphyt. quæst. 19. num. 16. Flores de Mena vari. quæst. lib. 2. quæst. 16. à num. 19. Rot. in Cesenaten. bonorum, 23. Ianuarij 1608. coram Attrebaten. impressa per Farin. decis. 145. num. 12. & 13. p. 1. recent.*

21 Deducitur verò hæc testatoris voluntas, vel ex verbis, vel ex coniecturis. Ex verbis, veluti, si dictum sit, *si decesserit sine liberis legitimis, & naturalibus*, vel, *ex legitimo Matrimonio procreatis*, vel simili forma concipiatur conditio, cùm enim in huiusmodi verbis nulla sit ambiguitas, cessat omnis voluntatis quæstio, iuxta reg. *l. ille, aut ille 25. ff. de legat. 3. cum similibus*, & in specie obseruant *Rip. in d. §. si quis rogatus, num. 3.* quem sequuntur *Cardin. Mantic. d. tit. 9. in princ. & Menoch. d. præs. 78. num. 67.*

22 Coniecturæ autem ex quibus huiusmodi voluntas solet colligi pertinent, vel ad qualitatem & conditionem testatoris, vel grauati, vel substituti, ex qualitate testatoris, veluti si est in dignitate constitutus, vt probat expressè *tex. in d. §. si quis rogatus*, ibi, sed hoc ex dignitate, &c. vbi notant omnes latè explicantes qui in proposito dicantur in dignitate constituti, tradunt *Angel. cons. 366. num. 5. & 6. Cardin. Mantic. d. tit. 9. num. 5. & 7. Card. Tusch. d. lit. F, concl. 373. num. 5. Menoch. d. præs. 78. à num. 23. Peregr. de fideicom. art. 28. num. 47. Cald. Pereira d. quæst. 19. num. 32.* istius autem coniecturæ omnes eam afferunt rationem, quia verisimile non est in dignitate positos voluisse admittere illegitimos, qui infames censentur, vt notant omnes per *text.* ibi *in cap. 1. §. naturales, si de feudo fuerit contron. inter domin. & agn. & per text. in d. cap. si gens 56. dist.* & quia nobiles illicitos concubitus abhorrere solent, seu magis debent, *l. si quia illustris. C. ad Orfician.* ibi illustribus, quibus castitatis obseruatio præcipuum debitum est.

23 Si verò aliunde efficax sumi possit coniectura, quæ illam ex dignitate testatoris prouenientem elidat, veluti si & ipse naturalis sit, tunc non videtur sibi similes odio habuisse, sed magis de eisdem cogitasse, ita *arg. text. in d. §. si quis rogatus*, comprobant *Dec. in d. cap. in præsentia, num. 43. ad finem, Paleoth. d. cap. 27. num. 7. Cost. d. verbo absque liberis, num. 42. Cardin. Mantic. d. tit. 9. num. 15. Menoch. de præs. 78.*

24 *num. 34. Peregr. d. art. 28. num. 46.* ex confirmatur ex recepta sententia quæ docet quòd in materia in qua filiæ propter masculos excluduntur, non debent excludi si testamentum à fœmina factum proponamus, quia sexum suum odisse videri non debet ex notabili *cons. Anchar. 339.* quem sequuntur plures, de quibus *Peregr. de iure fisci, art. 25. num. 18.* & ad maioratus notant *Molin. de primogen. lib. 3. cap. 5. num. 73. Castill. rerum quotidian. lib. 2. cap. 4. num. 143.*

25 Cessat etiam hæc eadem coniectura ex nobilitate testatoris proueniens, si ipse in alia testamenti parte de naturalibus fecit mentionem, iam enim tunc in alia parte eos non repellere; sed potiùs admittere videtur voluisse, vt tradunt Doctores communiter pòst *Bart. ex Dec.* & aliis, quos refert *Cost. d. verbo si absque liberis, num. 41.* adducens *text. in eod. cap. cum pater, §. vol. de testam. lib. 6.* & pòst *Alex.* comprobant *Menoch. d. præs. 78. num. 31. Cald. Pereira d. quæst. 20. num. 17.* & ex *Angel. cons. 366. num. 5. vers. primò si testator*, tradit *Cardin. Tusch. d. lit. F, concl. 373. num. 3.*

Secunda coniectura ex qualitate grauati colligitur, veluti si sit filia testatoris, quæ grauatur restituere si sine liberis decesserit, nullatenus enim testator de filiis naturalibus propriæ filiæ sensisse videtur, cùm enim honorem filiæ non minus quam proprium diligere videatur, iuxta *reg. l. isti quidem, ff. quòd metus causa*, & in fœminis quælibet impudicitiæ macula fœdior, & detestabilior est quàm in iuris secundùm mores nostros, vt inquit *glos. in l. palàm. §. quæ in adulterio, ff. de ritu nupt. glos. verbo capitali, in cap. Episcopus 12. quæst. 2.* cum multis aliis, quæ latè exornat *Tiraq. ad l. 1. connub. p. 1. à num. 54. Pinel. in l. vlt. num. 16. C. de bonis matern.* meritò pater de filiis naturalibus natis ex illicita filiæ suæ coniunctione sensisse non videtur in prædicta conditione, vt notant *Alex. num. 6. in d. §. si quis rogatus, & Dec. num. 41. ac Mantu. num. 16. in d. cap. in præsentia, Menoch. d. præs. 78. num. 57.* Quæ quidem coniectura ampliatur vt procedat, etiamsi huiusmodi filij sint legitimi, vt ex *Alex. & aliis* resoluit *Menoch. d. lib. 4. præs. 79. num. 2.* & ad maioratus notat *Molin. d. cap. 3. num. 34.* Huc etiam pertinet casus ille veluti si vxor virum grauauerit sub ea conditione si sine liberis, minimè enim de filiis naturalibus mariti intellexisse videtur, quia vxores filios naturales viri sui odio habent, vt ex *Capr. cons. 132. num. 1. & 7.* resoluit *Menoch. d. præs. 78. num. 72.*

26 27 28 29 30

Tertia tandem coniectura ex qualitate substituti deducitur, veluti si filius legitimus, & naturalis sit ipsius testatoris, minimè enim verisimile est vt eum à naturali filio grauati excludi voluerit, arg. sumpto à contrario sensu ex *d. l. generaliter. § cum autem*, nam si ibi filij legitimi censentur tacitè vocati, & substitutum excludunt, à fortiori si substituti sint, excludent naturales, erga quos testatoris voluntas tam euidens non est, atque ita inde colligit Salicet. ibi, sequitur *Ripa num. 24.* & latè tuetur argumentis in contrarium satisfaciens, *Beroi. num. 284. in d. cap. in præsentia, Menoch. d. præs. 78. num. 72.* vbi Saliceti sententiam receptam asserit; quamuis contra eam latè scripserit *Alex. in d. §. si quis rogatus, num. 7. vers. fallit 4.* eámque sequantur alij ex quibus hanc partem magis communiter receptam, dicit *Rip. ibi num. 24.* & constanter tuentur *Sfort. Odd. in tract. de compendiosa, p. 6. art. 6. num. 7. Pereg. d. art. 28. num. 43. vers. ampliatur 2.* 31

Declara secundò supradictam vltimam sententiam affirmatiuam procedere tantùm in naturalibus, nó ita in spuriis, hi enim odiosi sunt, & legibus incogniti, nec filiorum nomine habentur digni, *auth. in complexu, C. de incestis nupt. auth. quibus modis natur. effic. sui, §. vlt. collat. 7.* ex quibus ita notarunt *Alex. num. 7.* & alij communiter in *d. §. si quis rogatus, Abb. num. 19. Dec. num. 39. vers. tertia conclusio*, & omnes in *d. cap. in præsentia, Cardin. Mantic. d. tit. 9. num. 23. Menoch. d. præs. 78. num. 68. Peregr. d. tract. de fideicom. art. 22. num. 81. & art. 28. num. 44. Roias de success. cap. 20. num. 122. Fusar. de substitut. quæst. 314. num. 12.* Vnde hæc eadem declaratio procedet non solùm in conditione si sine liberis, prolata simpliciter, sed etiam si verbis generalibus vtatur testator, veluti si dixerit, *sine liberis legitimis, & naturalibus*, vel *quoquo modo venientibus*; vt contrà *Alciat. cons. 42. à num. 2. & cons. 24. num. 8. lib. 9.* quem sequitur *Menoch. d. præsumpt. 78. num. 69.* meliùs resoluit *Card. Mantic. d. tit. 9. num. 25. cum seqq.* 32 33

Declara tertiò eandem vltimam sententiam non procede 34

procedere, quando conditio *si sine liberis* adiicitur personæ, quæ filios legitimos habere non potest, sed solùm spurios, videtur enim interpretatio non coniecturalis, sed necessaria quòd de his senserit testator, ne verba maneant otiosa contra reg. *l. si quando 112. ff. de legat. 1. cum vulgarib.* Cuius doctrinæ exemplum adducere solent aliqui Doctores, quando scilicet hæc conditio adiicitur clerico in sacris, in quo inferunt quòd cùm legitimos habere non possit de spuriis testator videtur sentire, quòd docuit *Bald. consf. 363. num. 7. vol. 1. Angel. in l. si quis posthumos. ff. de liber. & posthum.* quem sequitur *Corras. lib. 1. miscel. cap. 7. num. 5.* à qua tamen opinione reliqui omnes recesserunt, vt testatur, & latè explicat *Paleoth. d. tract. de nothis & spur. cap. 28. Menoch. d. præs. 78. num. 47.* quia videtur absurdum dicere testatorem sensisse in ea conditione de huiusmodi filiis nefariis à lege damnatis, & quos habere non potest pater, nisi cum summo dedecore, ideóque serui Ecclesiæ fiunt, *cap. cùm multæ 15. quæst. vlt.* & deinde quia manifesta peccati occasio daretur clerico, qui cùm legitimos habere non possit, procurabit spurios ex fornicatione quærere, vt excludat fideicommissi onus. Quare reiecta hac sententia, variisque Doctorum sensibus, dicendum mihi videtur conditionem hanc appositam clerico in sacris de adoptiuis esse intelligendam, dum enim naturales licitè habere non possunt, de his legitimis debet intelligi, vt vitio careat dispositio, iuxta *reg. l. in ambigua. ff. de legib.* quòd in terminis ex *Cuman. Bald. & Paul. Castren.* resoluit *Dec. num. 38. in d. cap. in præsentia, & Cardin. Mantic. d. tit. 9. num. 32.* Non obstat argumentum, quo eos improbant *Paleoth. d. cap. 28. num. 6. Menoch. d. præs. 78. num. 48. Cald. Pereira d. quæst. 20. num. 34. ex reg. l. fideicommissum. ff. de condit. & demonstr.* respondetur enim eam regulam non procedere vbi conditio illis adiicitur, qui veros filios licitè habere non possunt, vt fraude cessante facilè admitti, *Corras. vbi suprà num. 5.* sed generaliter verum esse vltra prædictos, concludit idem *Menoch. d. lib. 4. præs. 82. num. 17. Peregr. d. tract. art. 22. à num. 92.* Non obstat etiam quòd clerici in sacris adoptare non possunt cùm non possint generare, iuxta illud Christi Domini, *eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum cœlorum*, iuncta *reg. §. sed & illud, Instit. de adoption.* respondetur enim impedimentum hoc non prouenire ex natura, sed ex accidenti, scilicet voto, aut præcepta Ecclesiæ (quod modo non disputo) & per consequens non impedit adoptandi facultatem, vt in fortioribus terminis, scilicet de Senibus, & similibus, qui ex ætate, morbo, vel simili causa accidentali generare non possunt, notant Doctores communiter aduertentes his ita impeditis potiori ratione dari solatium adoptionis, vt in propriis terminis de clerico in sacris agentes resoluunt *Abb. in cap. 1. num. 4. de cognat. legali, & alij,* quos refert & sequitur *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 63. num. 3.*

35 Hactenus vidimus an & quando appellatione filiorum in conditione si sine liberis veniant naturales, & illegitimi, nunc nobis aperitur magnus disputandi campus circa vtilem quæst. an & quando in legis dispositionibus quæ filiorum faciunt mentionem, illegitimi contineantur, in qua tam multæ variæque sunt Doctorum sententiæ, vt ad eas referendas, ac refellendas tempus nobis deficiat ad alia properantibus, viderique possunt apud scribentes in *d. §. si quis rogatus*, vbi latè *Alex. à num. 25.* & nostros *in d. cap. in præsentia*, vbi *Dec. à num. 44. & Beroi. à num. 295. & Paleoth. d. tract. cap. 32. & 33. & alios*, de quibus *Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glos. 8. num. 5.*

Verùm vt aliquid breuiter dicamus, constituendum est primò quòd quando ratio legis certa est, & 36
omnibus filiis æqualiter conuenit, de omnibus etiam illegitimis est intelligenda, ex vulgari reg. *l. illud. ff. ad leg. Aquil. cap. cùm dilecta, de confirmat. vtili, cum vulgaribus*: exempla verò in promptu sunt, 37
primùm, ex *l. parentes. ff. de in ius vocando*: naturalis enim obedientiæ ratio, qua innititur, dum filios vetat in ius vocare parentes suos sine venia, illegitimis etiam communis est, vt resoluunt *Ias. in §. pœnales, num. 78. Instit. de actionib. Duen. reg. 351. ampl. 1. Camill. Borrel. in sum. decis. tit. 45. num. 40. Cald. Pereira de nomin. emphyt. quæst. 21. num. 8.* quemadmodum & commune est filiorum nomen, communisque pietatis ratio, qua parentes debent tollere, non verò occidere, vnde meritò patricidij pœna omnes complectitur, *l. hos accusare. §. omnibus, ad leg. Pomp. de parricid.* & aduertunt *Clar. §. parricidium, num. 2. vers. quæro nunquid, Placa in epitome delict. cap. 22. num. 12.* 38
in fine, vers. quinetiam ad spurios, Anton. Gom. vari. tom. 3. cap. 3. num. 3. vers. quæro tamen, Surd. decis. 249. num. 18. Farin. in praxi crimin. quæst. 120. num. 110. Hinc 39
etiam quia in Matrimoniis naturalis pudor attenditur, non solùm prohibetur patri legitimam filiam, sed etiam naturalem, & spuriam in Matrimonium ducere, *l. adoptiuus. §. 1. de ritu nupt.* Hinc ve- 40
rissima redditur communis sententia, quæ docet pœnas impositas filiis reorum læsæ maiestatis Diuinæ, vel humanæ, illegitimos comprehendere, vt resoluunt *glos. verbo volumus, in cap. statutum 15. de hæret. lib. 6.* vbi *Ioan. Andr. sub num. 4. Anch. num. 2. & Franc. num. 4. Cou. vari. lib. 1. cap. 8. num. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 33. num. 11. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 13. quæst. 8. in 8. hæreticorum pœna, & p. 2. lib. 6. cap. 4. quæst. 3. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 27. num. 1. Anton. Ricciul. de iure personarum, lib. 5. cap. 30. à princip.* Sic etiam ex eadem ratione ve- 41
riorem existimo sententiam eorum, qui docent decisionem *text. in l. si vnquam. C. de reuocand. donation.* eam in naturalibus locum obtinere, cùm enim nitatur in paternæ pietatis coniectura, eáque ratio etiam naturalibus filiis communis sit ex dictis, meritò quoque in illis procedere tuentur *Ripa ibi quæst. 28. & Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 8. §. 4. num. 14.* quicquid inuoluant *Tiraq. in illa l. verbo susceperit liberos, num. 2. & à num. 56. Gabr. lib. 3. commun. tit. de donat. conclus. 2. num. 81. Cenall. commun. contra communes, quæst. 2. num. 29. Valasc. cons. 94. num. 5. Rebello de obligat. Iustitia p. 2 lib. 18. quæst. 10. num. 5.*

Secundò, constituere oportet quòd si per contrarium ratio legis solis legitimis conueniat, de iis 42
solùm debet intelligi, quasi ipsius legis mens in illegitimis deficiat, iuxta *reg. l. cùm pater. §. dulcissimis, ff. de legat. 2.* exempla verò sunt in iis omnibus, quæ Matrimonij fauorem, eiúsve onera respiciunt, 43
vt in *l. 1. ff. soluto matr.* & huc pertinet ratio ad *tex. in l. 2. §. remittit. ff. de excusat. tutor.* & ad *Ordinat. Regiam Lusitan. lib. 4. tit. 104. in princip.* dum quinque filios legitimos requirunt in parente, qui se à tutela excusare intendit, cuius decisionis rationem post Tiraquell. illam præcipuam adducit conlusitanus noster *Ferdinand. Paez. in tract. de excusandis parentibus ob numerum liberorum, num. 52.* quòd scilicet huiusmodi priuilegium parentum fauorem, non autem filiorum respicit, vnde absurdum videtur quod ex peccato suo parentes hoc commodum percipiant, contra *reg. cap. intelleximus, de iudic. cum vulgaribus.*

44 Tertiò, scire oportet quando non apparet ratio, seu mens legis, totam versari Doctorum controuersiam, & licèt constantissimè resoluant regulam negatiuam esse constituendam quòd soli legitimi non verò naturales in legum dispositionibus veniant, veriùs tamen est omnes venire quos filios esse constiterit quotiescunque materia subiecta, vel legis ratio, & mens non repugnat, *arg. text. in l.1. §.quòd autem ff.de aleator.* & in *l.cùm lege ff.de testam.* idque duobus exemplis verissimum esse conabor ostendere. Primùm sit in materia *d. l. hac consultissima. §. ex imperfecto, C. de testam.* in cuius terminis
45 remitti à lege solemnitatem Iuris Ciuilis solùm inter liberos legitimos, non ita inter naturales notant Doctores communiter, vt per *Tiraq. d. verbo susceperit liberos, num. 60. & Valasc. cons. 94. num. 6.* Verùm alij magis communiter etiam in naturalibus illud beneficium admittendum sensent, ex quorum numero sunt *Padil. in l.1.num.31. C.de fideicom. & Cou.de sponsal.p.2.cap.8.§. 4. num. 13. Ceuall. commun. contra communes, quæst. 5. in princip.* quorum sententia veritate nititur; nam cùm tex. ille loquatur de filiis simpliciter, nec materia subiecta, vel iuris ratio repugnet quominus de naturalibus quoque intelligatur, de omnibus debet intelligi: ratio autem, quam Doctores communiter assignant ad decisionem *text. in d.§.ex imperfecto*, est quia naturalis parentum cum filiis coniunctio, & nimia affectio postulat, vt inter eosdem sola patris voluntas attendatur, omissa Iuris positiui solemnitate, adhibitáque sola probatione Iure naturali, vel gentium requisita, vt ex communi notat *Ias.ibi num. 2.* & post *Menoch.Crass.§.testamentum,quæst. 11.* quæ sanè ratio in omnibus filiis etiam naturalibus viget, cùm etiam natura sint filij, & æquè natura ipsa parentibus coniuncti ac legitimi.

46 Alterum exemplum sit in materia, *l. qui duos 10. §.cùm in bello, ff.de rebus dub.* inquiunt Doctores communiter præsumptionem D. Adriani, de qua in eo text. quòd si pater cum filio in bello simul perirent, pater præsumitur priùs decessisse, iuxta *reg. l. quod de pariter 17.ff.eod.tit.* in solo filio legitimo locum habere non in naturalibus, vt latè ostendit *Costa in d.cap.si pater verbo cum filio, num. 1.* mouentúrque illa vnica ratione, quia soli legitimi filij sunt, subinde de his solùm lex videtur intellexisse, quòd falsum est, & in contrarium retorquetur; sufficit enim quòd materia subiecta, vel ratio non repugnet, vt etiam naturales veniant; ideóque contraria pars mihi magis placet, & confirmatur, quia rationes quas Doctores solent considerare in ea præsumptione vigent etiam in naturalibus; inquiunt enim Doctores naturæ ordinem eum esse, vt priùs moriatur pater, deinde hoc postulare parentum commune votum, *l.nam etsi parentibus ff. de inoffic.testam.* notant *Paul.Castren. & Socin.* quos referunt & sequuntur *Cou.lib.2.vari.cap.7.num.8.vers. his obstare, Menoch.de præsumpt.lib.6.præs.50. à num. 22.* adducitur quoque tertia ratio, quia iuuenes sunt validiores senibus, ac proinde filius præsumitur diutius vixisse quàm pater, secundùm *Menoch. d.lib.6.præs.48.num.2.* quæ omnes rationes cùm naturales sint, æquè legitimis conueniunt, atque naturalibus, & consequenter in omnibus eam præsumptionem debuit admittere communis sententia; quòd si vltima consideretur ratio, quam ex *Curt.& Alciat.probabiliorem dicit Menoch.d. præs. 50. num.23.* ne scilicet mater à luctuosa filij hæreditate excludatur, hæc quoque illegitimis conuenit si naturales sint, vel etiam spurij, omnibus enim mater succedit, *l.hac parte.l.si spurius. ff. vnde cogn.* quibus etiam conuenit quòd circa priuilegium *auth. res quæ, C. commun. de legat.* post *Ias. Padil. & alios*, ibi scribit, *Peregr. de fideicom.art.42.num.48.*

Ex quibus omnibus infertur vera resolutio ad varios casus, in quibus *Paleoth.d.cap. 32. num.7.* adhærens illi generali rationi, quòd soli legitimi sint veri filij negat in dispositione statutorum appellatione filiorum venire naturales, cùm contrarium in dubio sit constituendum ex suprà resolutis, nisi ratio statuti solis legitimis conueniat, veluti in illo de quo agit idem Paleoth. quando scilicet disponit, vt vnusquisque de omnibus sibi relictis certam partem fisco soluere teneatur, exceptis filiis; legitimos enim solùm videri exceptos ex ratione colligitur, quæ ea est, quia filij non lucrum quærere: sed quòd suum erat videntur consequi quando parentibus succedunt, iuxta *l. in suis ff.de liberis, & posthum.* quæ ratio minimè naturalibus conuenit, quibus abintestato parentum hæreditatis non debetur. Nec obstat ratio quam adiungit Paleoth. quod in dubio verba sunt accipienda in potiori significatu, *cap.pen. de sent. excomm. cum simil.* quia respondetur argumentum procedere, quando verbum simpliciter prolatum in vno tantùm debet verificari, *d. cap. pen.* non ita si omnia possit comprehendere, quia in omnibus debet verificari, iuxta *d.l. cùm lege, cum similibus.* 47

Filiorum appellatione an & quando veniant fœminæ?

Receptissima & frequens conclusio est appellatione filiorum filias contineri, vt probant *tex. in l.si quis ita 16. ff.de testam. tutel. l. si ita scriptum. ff. de legat. 1. l.iusta 201. ff. de verb. signficat.* cum aliis ex quibus hanc regulam constituunt *Ruin.cons.140. num. 3. lib.2. & cons.168.num.13. lib.3. Anton. Gabr. commun tit.de verb.signif.concl.6. Hieron. Gabr. cons.9. n.28.lib. 1. Bursat.cons.1.n.22 lib. 1. Card. Mantic.de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 7. à princip. Menoch. cons.496. dub.3. & cons.588. dub.3 & consil.1152.n.45. & de præsumpt. lib.4. præs.84. Emman. Costa in cap. si pater, de testament. lib.6. verbo absque liberis, num.24. Simon de Prætis de interpret. vlt. volunt.lib.3. interp.3. dub.3. solut.2. num.14. Gam. Lusit. decis. 337. num 9. cum seqq. Peregrin. de fideicom. art.25. à princip. Anch. Iur. lib. 2. q.65. Rustic. in l. cùm auus. ff. de condit. & demonst. lib.6. cap. 10. Clar. §. fideicommissum, q. 12. Cardin. Tusch.tom.3. lit.F, concl.374. Fusar.de substitut. q.311. à princip. Rot. decis.563. num. 1. apud Farinac. p.1. recent.* confirmantes quia generaliter receptum est masculinum concipere fœmininum, *l. qui duos 60. in fine, ff. de legat.3. l.inter stuprum 101.ff.de verb. signif.* cum aliis adductis per *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.3. q.16. à princip. Garc.reg.209.* 48 49

Quod quidem ex impropritate, & per interpretationem, non autem ex proprietate verborum venire sentiunt *Decian. cons. 74. num. 5. lib. 3. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 178. & 179. Anton. Gabr. d. concl.6. num.31. Odd. cons.6.num.7. Handed. cons.12.num.2. & cons.57. num.2. lib.1. Menoch. cons. 204. num.1. & cons.877.num.1.& consil.1053.num.3. & 4. Alex. Trentasinq. de substit. p.4. cap.7. num. 12. Pereg. d. art.25.num.4. Intrigl.de substitut.cent.3.q.58. num.2. Rustic. in d. l. cùm auus. lib.6. cap.10. num.15. cum seqq. Rota coram Reuerendissimo Domino Coccino decis. 111. num.7. & 20. inter eius impressas.* Alij autem ex propria significatione, vel ex interpretatione comprehensiua venire tenent, vt per *glos. in l.1. ff.de* 50

ff. de verb. signif. Rimin. Iun. cons. 737. num. 4. lib. 7. Alex. cons. 55. col. vlt. vers. praeterea illa verba, lib. 3. & cons. 17. col. 3. vers. quarto quia, lib. 7. Bero cons. 113. num. 1. lib. 2. Cephal. cons. 484. num. 32. Angusc. cons. 64. num. 2. lib. 6.

51 Mihi verò his reiectis illa magis arridet in hac re sententia, quæ placuit nostro Costæ in *d. cap. si p iter, verbo vtrumque, num. 1.* & sentit *Valasc. de iure emphyt. q. 41. num. 3. vers. idem*, dum resoluunt appellatione filij in numero singulari fœmininum non contineri ex vi verbi, nec etiam ex communi loquendi vsu, sed aliquando per interpretationem extensiuam, vt benè probat *tex. in d. l. iusta*, & melius *in l. Herennius 121. ff. de verb. signif.* sic facilè procedit *tex. in l. 1. §. sed etsi incertum, ff. de ventre in possess. mitten.* vbi exhæredato vno filio non videtur filia exhæredata, atque etiam *tex. in l. libertum, §. fin. ff. de ritu nupt.* vnde ad *tex. in l. sed etsi. §. ob senatusconsultum, ff. ad Macedon.* dum probat Macedonianum loquens de filio continere filiam; respondetur ea ratione procedere, quia ratio senatusconsulti fortiùs in filiabus vigebat, benè explicat *Conan. comment. lib. 7. c. 2. num. 5.*

52 Per contrarium autem filiorum nomen in plurali numero si non ex verbi proprietate, vt contendit *Costa d. num. 10.* saltem ex communi vsu loquendi filios etiam comprehendit, vt satis probatur in *d. l. si ita scriptum*, & in *d. l. si quis ita*; & confirmatur, quia quoad substantiam filiatio non minus filio quàm filiæ competit, vnde filij definitio, siue ea, quæ vulgò traditur, quod sit quia ex viro & vxore, nascitur, siue illa, quæ nobis placet, quòd sint illi quos ipsi genuimus, tam filiis quàm filiabus communis est, & licèt ex instituto hæc vox filij ad masculos, illa verò filiæ ad fœminas referatur; communis tamen vsus loquendi recipit, vt si quis indefinitè, & in materia indifferenti in plurali numero filios nuncupat, filias etiam comprehendat, vt experientia docet, & sic leges, quæ parentes excusant à tutelis & muneribus propter numerum liberorum, de fœminis intelligendas esse probat, *l. 2. §. remittit, vers. non solùm, ibi filiis & filiæ, ff. de excusation. tutor. l. vlt. ibi, cuiuscumque sexus, C. de iis, qui numero liber. lib. 10.* explicat *Ferdin. Paez de excusandis parentibus ob numerum liberorum, num. 31.*

53 Amplia primò appellatione filiorum venire filias, etiamsi vocati essent filij legitimi, & naturales, quia adhuc fœminæ essent comprehensæ, vt per *Rustic. in d. l. cum auus. lib. 6. cap. 10. num. 8. Fusar. d. q. 311. post num 9.*

54 Amplia secundò vt procedat in materia quacunque, etiam pœnali & odiosa, probatur quia etiam in pœnalibus, & odiosis veniunt ea omnia, quæ sub lata verborum significatione continentur, *l. cum lege. ff. de testam. l. 1. §. quod autem. ff. de aleatorib. cum similibus*,

55 ex dictis autem constat attento communi vsu loquendi, ex quo verba significationem accipiunt, filiorum appellatione filias contineri; ergo meritò hanc ampliati, tradunt *Alber. Castren. Ias.* & alij communiter in *l. si quis, id quod. ff. de iurisd. omn. Iud. Bart. in d. §. sed si incertum*, & plures, quos refert *Tiraq. à num. 213. & Gabr. à n. 5. & 26. citatis locis.* Qui omnes explicant, & limitant id non procedere quando lex vel dispositio odium continet irrationabile, vt per *Tiraq. num. 188. iuncto num. 194. Gabr. num. 65. vbi sup.* exemplum proponentes in acerbissima pœna, *l. quisquis. §. filij, ff. ad legem Iuliam maiest.* quam in filiabus non procedere probat idem *text. in §. ad filias*, quod ex ea ratione procedere Gabr. & ab eo citati dicunt, quia pœna illa filiorum ob delictum parentis odium continet irrationabile, sed minus rectè, tum quia absurdum videtur dicere aliquam esse legem quæ odium contineat irrationabile, nec id probat *l. vlt. C. de secund. nupt.* quam allegat *Tiraq.* repugnante *reg. cap. erit autem 4. dist.* tum etiam, quia iustissimis rationibus cohonestatur pœna illa contra filios reorum læsæ maiestatis. Meliùs ergo resolui potest regulam hanc affirmatiuam, quod appellatione filiorum, etiam in materia pœnali & odiosa, veniunt filiæ, non procedere quoties diuersa ratio militat in masculo, & in fœmina, vt optimè tradit *Bart. in d. l. 1. ff. de verb. signif.* & est receptum ex infinitis, quos adducit *Gabr. d. concl. 6. num. 51.* quæ sanè diuersa ratio inter filios, & filias reorum læsæ maiestatis clarissimè cernitur; inter alias enim rationes propter quas filij eorum tam acriter puniuntur præcipua est, quia in illis paterni criminis exempla metuuntur, vt expressit *Imper. in d. §. filij*, quæ ratio in filiabus deficit, nam propter infirmitatem sexus minus ausuras esse creduntur, vt bene ait idem *Imper. in §. ad filias*, notat *Gig. de lesa maiest. lib. 3. tit. 1. quæst. 14. Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 41. à num. 12. Pereg. de iure fisci, lib. 3. tit. 8. num. 8.* Vnde quia hæc ratio deficit in hæresi, cuius periculum maius est in fœminis propter imbecillitatem intellectus, non immeritò notant Doctores grauissimi pœnas contra filios hæreticorum filios etiam continere.

Amplia tertiò procedere etiam in contractibus, 56
& probatur, quia diximus ex communi vsu loquendi appellatione filiorum venire filias, constat autem in contractibus verba à communi loquendi vsu interpretationem accipere, *cap. ex litteris, de sponsal. cum sim l bus*, igitur saltem quando filij in plurali 57
ponuntur, debent fœminæ admitti, vt in forma concessionis emphyteusis acceptæ pro se, & filiis, filias venire resoluunt *Salicet. in l. 2. q. 17. C. de iure emphyt.* quem sequuntur *Bald.* & plures, quos refert *Tiraq. num. 208. cum seqq. citato loco, Cou. lib. 2. vari. cap. 18. num. 5. Gabr. d. concl. 6. num. 94* quod etiam testatur, *Valasc. d. q. 41 num. 3.* quicquid contrarium teneant *Pinel. in l 3. num. 33 C. de bonis mater. & Gam. Lusit. decis. 253. num. 8. Peregr. cons. 25. num. 11. lib. 3.* & alij quos refert, & sequitur *Fusar. d. q. 311. num. 89.* nisi eorum resolutio intelligatur quando emphyteusis accipitur pro se, & filio in numero singulari, hoc enim casu resoluimus appellatione filij, nec ex sermonis proprietate, nec ex communi loquendi vsu filias comprehendi.

Limita primò, quando testator vocasset filios 58
masculos, ita vt hoc casu non solùm filiorum appellatione filiæ minimè veniant; sed etiam nec dicantur vocatæ post masculos, *Ruin. cons. 168. n. 15. lib. 3. Hieron. Gabr. cons. 132. q. 5. lib. 1. Pereg. de fideicom. art. 27. num. 20. & cons. 179. lib. 4. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 89. num. 97. & cons. 904. num. 18.* vbi *num. 31.* subdit hoc verum quando masculi sunt vocati pro conseruatione bonorum in agnatione, *& cons. 1111. num. 29. Fusar. de substitut. q. 311. n. 11.* Et ideo quando testator in principio solos filios masculos instituit, eósque adinuicem, & eorum filios masculos, & vnum alteri decedenti sine filiis substituit, & demum substituit filias, tunc conditio illa, si sine filiis decesserit, ex coniecturata mente testatoris, interpretatur de solis filiis masculis, & non de fœminis, *ita Gabr. commun. tit. de subst. cond. 2. n. 11. & 17. Crass. in §. fideicommissum q. 35. num. 4. Peregr. de fideicom. art. 15. num. 22. Menoch. d. lib. 4. præs. 85. à num. 18. Fusar. de substitut. q. 402. num. 4.*

num.4. cum seqq.& maximè quando filias in re certa instituit, Eugen. cons. 42. num. 13. lib. 2. ita Rot. in Cesenaten. fideicommissi, 24. Ianuarij 1618. coram R. P. D. Durano.

59 Limita secundò, quando testator in vna parte testamenti vocauit masculos, quia in alia parte vbi simpliciter fecit mentionem de filiis, intelligitur & solùm masculos vocasse, vt tenent Roland. à Valle cons.82. num.33.lib.3. Decian. cons.24. num.20. lib.2. & cons.7. num. 60. lib. 5. Menoch. cons. 95. num. 81. & cons.204. num.43. & cons.472. num.6. & cons.585. num.14. & 25. & cons.588. num.1. cum seqq. & cons. 904. num. 19. & de præs. lib.4. præs.84. n.5. Molin. de primogen. lib.3. cap.5. num.56. Surd. cons.21. num.8.& cons.96. num.32. lib.1.& cons.564.num.6.& decis.322. num.70. Pereg. d. art.25. num.48. & cons.70. num.12. lib.3. & cons.20. num.33. cum seqq.& cons.41. num.19. cum seqq. lib.5. Contrarium verò receptius est quando non sunt coniecturæ in contrarium, vt resoluunt Anan. cons. 22. Socin. Iun. cons. 100. num. 20. lib. 1. Rimin. Iun. cons.59. num.59.& cons.80. num.21.lib.1. Bertaz. cons. 96. per totum, Hieron. Gabr. cons. 97. num.28. lib.1. Hippol. Rimin.cons. 492. num.25.lib.5. Honded. cons.57. num.32. cum seqq. lib.1. Barz. Bononien. decis. 119. num.5. Cardin. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib.11.tit.14. num.10. Castill. controuers. lib.2. cap.4. num.27. cum seqq. latè Fusar. de substitut. q.403. vbi multipliciter declarat, Rot. decis.354.n.1. apud Farin. p. 2. recent.

60 Limita tertiò quando in ciuitate extat statutum exclusiuum fœminarum extantibus masculis, quia tunc fœminæ non veniunt appellatione filiorum, ita Mandel. Alba cons.19. Hippol. sing.317. Molin.d. lib.3. cap.5. num.38. & 39. Bursat. cons.36. num. 31. lib. 1. Anton.Gabr. d. concl.6. num.84. Gerand. Mazol. cons.5. num.5. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.8. tit.7. num.1. vers. sed adhuc, Decian. cons.7. n.50. cum seqq. lib.5. Honded. cons.75. num. 25. lib.1. Menoch. cons.463. num. 11. & cons.524. num.4. vers. tertio, & cons.836. num.13. cum seqq. & de præsumpt. lib. 4. præs.84. num.11. Crass. in §. fideicommissum, q.12. n.3. Card. Tusch. tom.3. lit. F, concl.374. num.26. Anchar. Regien. lib. 2. q. 65. num. 2. & 3. Carpan. super stat. Mediolanen. cap.278. num.42. Rust.c.in d.l. cùm auus. lib.6. cap.10. num. 13. latè Fusar. q. 311. à num. 42. vbi num.47. ait procedere sine dubio quando fœmina excluditur à masculo extante à successione intestati tam à successione grauati quam grauantis; & num. 49. sublimitat si masculus existens non esset capax, & num. 51. quando testator substituisset omnes, vel quoscunque filios, quia tunc & fœminæ vocatæ censerentur, & num. 53. quando testator in alia parte testamenti vocasset tam masculos quam fœminas, vnde iam infertur quòd stante tali statuto exclusiuo fœminarum, fœminæ non faciunt deficere conditionem si sine liberis, ex quo testator præsumitur velle se conformare cum dispositione statuti, l. consiciuntur. § si quis cum nullum. ff. de iure codicill. Bart. in l. hæredes mei. §. cùm ita, ff. ad Trebell. vbi Alex. num. 10. Pereg. de fideicom. art.25. num.22. Card. Mantic. de coniect. lib 6. tit.7. à num.14. Menoch. d. lib.4. præs.85. num.20. Fusar. q. 402. num.61. Rot. in Camarsen. fideicommissi, 29. Ianuarij 1582. coram Card. Blanchetto, & nouissimè in Cesenaten. fideicommissi 24. Ianuarij 1628. coram R. P. D. Durano, in vers. secunda coniectura, vbi subdit non obstare quod hæc coniectura desumpta ex statuto & exclusione fœminarum non admittitur à Rota, quia hoc est verum quando nullæ aliæ extant coniecturæ, secus autem quando concurrunt, vt declarant Seraph. decis. 1216. n.6. Steph. Gratian. discept. forens. cap.866. num.31.

61 Limita quartò quando testator fecit substitutionem pro agnationis conseruatione, quia tunc fœminæ non venirent appellatione filiorum, vt per Anton. Gabr. d. concl.6. num.54. Card. Mantic. d. lib.8. tit.7. num.1. in fine, Peregr. d. art.25. n.47. Molin. d. cap.5. num. 2. Thesaur. decis. 188. num. 3. Menoch. d. præs.84. num.8. & cons.877. num.3. & cons.904. n.21. & cons. 1152. à num. 12. Fusar. d. q. 311. à num. 28. vbi num.34. & 35. declarat vt fœmina non sit omnino exclusa, sed ita demum extantibus masculis, & his deficientibus ipsa admittenda erit, nisi ratio agnationis esset expressa, vel essemus in casibus quod sub nomine filiorum non possunt contineri ob aliquam qualitatem inhærentem vsque ab initio. Ex quo infertur quod quando testator respexit ad conseruationem agnationis, maximè concurrentibus aliis coniecturis, tunc conditio, si sine filiis, intelligi debet de masculis tantùm, Menoch. cons.95. num.76. & consil.150. num.35. Seraphin. decis. 1216. num.6. Fusar. de substitut. q.402. num. 26. nouissimè Rot. in Cesenaten. fideicommissi, 24. Ianuarij 1628. coram R. P. D. Durano, in vers. quinta.

62 Limita quintò quando testator discretiuè loquutus fuit de masculis, & fœminis, vt si masculos vocauit filios, fœminas verò vocauit filias, vel quia fœminis aliquid reliquit instituendo masculos; nam tunc fœminæ non venirent appellatione filiorum, vt per Molin. d. cap.5. num.55. Gabr. d. concl. 6. num.63. Crass. d. q.12. num.2. Pereg. d. art.25. n.45. Rustic. in d. l. cum auus, lib.6. cap.10. num. 12. & 25. Menoch. cons.204. num.45. & cons.215. num. 70. & cons.463. num.11. & cons.752. num. 15. & cons. 877. num.10. & d. præs. 84. num.9. Fusar. d. q. 311. n.37. vbi numeris seqq. dupliciter declarat, & ideò vbi testator fecit differentiam inter masculos & fœminas, & discretiuè de eis, mentionem fecit, tunc masculus substitutus sub conditione, si sine liberis, maximè concurrentibus aliis similibus coniecturis non excluditur per fœminas, Bald. in l. multis. ff. de statu homin. Ias. in l. si quis id, quòd, in princ. num.13. ff. de iurisdict. omn. Iudic. Purpur. cons. 402. num.9. Menoch. cons.110. num.24. & cons. 204. n.45. Fusar. q. 402. num.115. nouissimè Rot. in Cesenaten. fideicommissi, 24. Ianuarij 1628. coram R. P. D. Durano, in vers. quarta coniectura.

63 Limita sextò quando testator propinquiores fœminas exclusit instituendo masculos, & illis substituit filios, quia tunc solùm masculi dicuntur vocati, siue testator instituerit filium, siue fratrem, siue alium agnatum; ita Hieron. Gabr. cons.97. num. 16. vers. tertius casus, lib.1. Decian. cons.24. num.22. lib.2. Cardin. Mantic. d. lib.8. tit.7. lib.1. vers. addo, Thesaur. d. decis.188. n.3. Menoch. d. præs. 84. num. 24. Surd. decis. 84. & cons.21. Pereg. d. art. 25. num.43. & 44. & cons.13. num.6. & cons.52. num.3. lib.3. & cons. 30. num.3. lib.4. & cons.57. n.13. & 14. eod. lib.4. Fusar. d. q. 311. à n.58.

64 Limita septimò quando extat statutum, quòd verba testamentorum intelligantur ad litteram, nam eo casu appellatione filiorum non venirent fœminæ, ita Cardin. Mantic. d. lib. 8. tit. 7. num.1. vers. secundo, Anton. Gabr. d. concl.6. num.122. Menoch. d. præs.84. num.42. & cons.215. num.16. & cons. 752. n.14. Rustic. in d. l. cùm auus. lib.6. cap.10. n.19. Fusar. d. q.311. n.57.

65 Limita octauò quando cum aliqua qualitate exprimitur masculinum, vt si testator substituisset filios monachos, quia moniales non venirent, ita

Anton.

Anton. Gabr. d. concl.6. num.89. Menoch. d. præs. 84. num.11. Fusar. d. q.311. num.70.

66 Limita nonò quando testator apposuit qualitatem filio vocato, quæ non conuenit fœminæ, ita *Gam. Lusit. decis.337. num.2.& 3. Menoch. cons.938. num.12. & cons. 1075. num.7. Fusar. d. quæst. 311. à num.72.*

67 Limita decimò quando aliquid absurdum sequeretur, si fœmina veniret filiorum appellatione, ita *Anton. Gabr. d. concl.6. num.115. Menoch.d.præs. 84.num.18. Fusar. d. q.311. n.78.*

68 Limita vndecimò quando sequerentur plures impropríetates, si fœminæ venirent filiorum appellatione; *Gabr. d. concl. 6. num. 116. Menoch. cons. 150. num.49. & d. præs.84. num.19. Fusar. d. q. 311. num.80.*

69 Limita duodecimò quando ex communi vsu loquendi appellatione filiorum non veniunt fœminæ, *Gabr. d.concl.6. n.114. Menoch. d. præs.84. n.17. Fusar. d. q. 311. n.82.*

70 Limita decimo tertiò quando ex consuetudine homines non solent bona illa relinquere fœminis, vt si essent castra, quæ solent transire in masculos pro dignitate, & conseruatione familiæ, *Decian. cons.7. n.51. lib.1. Card. Mantic.d.lib.8. tit.10.num.8. in fine, Fusar. d. q.311. num.83.*

71 Limita decimo quartò quando fœmina esset incapax bonorum, vt quia essent feuda, & iurisdictiones, in quibus fœmina non posset succedere, *Card. Mantic. d. lib.8. tit.10. num.8. in fine, Menoch.cons. 204. per totum, & cons.751. num.6. Pereg. d. art.25. num.46. Fusar. d.q.311. num.84.* qui aiunt procedere limitationem etiamsi cum istis essent mixta bona allodialia & patrimonialia.

72 Limita decimo quintò quando testator constituit primogenituram perpetuam pro se, filiis, & descendentibus, quia non censetur intellexisse de fœminis, *Tiraq. de iure primog. q.10. num.16. Molin. d. cap.5. num.2. & 38. Card. Mantic. d. lib.8. tit.10.n.8. Menoch. cons.204. à num.27. Peregr. de fideicom.art.25. num.46. Gam. Lusit. decis.51. & decis. 337. num.12.* dicit contrarium esse verum quando testator vocasset primogenitum, aut primogenitam, vel vocasset filium, aut filiam, quo casu successiuè venire fœminas post masculos tradunt *Tiraq. d. q.10. n.9. Molin. d. cap. 5. num. 52. Peregrin. d. num. 46. & cons. 58. num.3. lib.5. Fusar. d. q.311. à n.86.*

73 Limita decimo sextò de iure Longobardorum, ita *Rustic. in d. l.cùm auus. lib.6. cap. 10. n.20. Fusar. d. q. 311.* post *num.97.*

74 Limita decimo septimò quando substituta esset pia causa, ita *Rustic. in d. l. cùm auus.lib.6.cap.8.n.18. & cap. 10. num. 22. & 23. Fusar. d. quæst. 311.* post *num. 97.*

Filiorum appellatione, an & quando veniant adoptiui arrogati, & spirituales filij?

75 Receptissima est Doctorum sententia appellatione filiorum, tam in dispositiuis quàm in conditionalibus non venire filios adoptiuos, ac proinde in fideicommissis, & conditione, *si sine liberis*, non facere deficere conditionem, ita probant *tex. in l. fideicommissum. ff. de condit. & demonst. & in l. si ita quis 53. §. fin. ff. de legat. 2.* prosequuntur latè *Corn. cons.85. lib.3. Ruin. cons.173. lib.2. Castren. cons. 30. in princ. lib. 1. Alex. cons. 2. in princ. lib. 1. Tiraq. in l. si vnquam, verbo susceperit liberos. num.60. cum seqq. C. de reuocand.donat. Gail. lib.2. obseru.136. num.13. Sfort. Odd. de compend. substit. p. 6. art. vlt. num.4. Petr. Anton. Angusc. cons.77. num.6.lib.6.Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.11. tit.8. Cost. in cap. si pater, p. 1. verbo. si absque liberis, num.46. de testament. lib. 6. Intrigl. de substitut. cent.3. q.61. n. 9. Alex. Trentasinq. in simili tract. p. 4. cap. 7. num. 13. Ascan. Clement. in tract. de patria, cap.5. num.11. idem Cost. in l. Gallus. §. & quid si tantùm, p.5. à num. 52. ff. de liber. & posthum. Pereg. de fideicom. art.22. à n.93. Menoch. de præsumpt. lib.4. præs.82. n.8.* latè *Fusar. de substitut. q.316. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.8. lit. V, conc. 102. n.7.*

Ratio autem huius resolutionis duplex assignari solet; Prima est, quia verba naturaliter sunt intelligenda in testamentis, non autem fictè, *l. vlt. C. de iis qui veniam ætatis impet.* cum similibus, de quibus *Cardin. Mantic. de coniectur. lib.3. tit. 4. num. 15.* & alij de quibus *Alphan. collect.987.* constat verò adoptiuos filios veros non esse, quales sunt soli illi, quos ipsi genuimus, *cap. primo gradu 35. q.5. l. quod si nepotes. ff. de testament. sed fictos, vt probat tex. optimus, in l. filio quem pater. ff. de liberis, & posthum. ibi, ne imagine naturæ veritas obumbretur, l. pen. §. sed ne articulum, ibi, quasi imaginaria, C. de adoptionib.* iunctis iis, quæ de adoptionis fictione latè explicant *Philip. de fictionib. p. 3. cap. 6. Petr. Greg. syntagmat. lib.10. cap.6.* Secunda ratio est, quia si adoptiui substitutum excluderent, & facerent deficere conditionem, esset in potestate ipsius grauati facto suo substitutum deludere adoptando filium, quo iure admitti non debet ex *reg. tex. in l. nec ei, §. eorum, ibi, nec esset in potestate, &c. ff. de adoptionib.* 76

Amplia vt etiam in contractibus appellatione filiorum minimè veniant adoptiui, vt in feudis probat *tex. in cap.1. §. adoptiuos, si de feudo fuerit controuersia inter domin.* eodémque argumento in emphyteusi sub eadem forma accepta pro se & filiis, etiam iis deficientibus illam consequi non posse adoptiuos, resoluit *Tiraq. d. verbo susceperit liberos, num.13.* disputat latè *Cald. Pereira de nominat. emphyt. q.13. à num. 7.* & in materia maioratus post *Pelaez. Auendan. l.40. Tauri glos.11. per totam, & Molin. de primogen. lib.1. cap.4. n. 5.* 77

Limita primò non procedere nostram principalem resolutionem, quoties aliqua apparet specialis voluntatis coniectura, ex qua colligitur testatorem de adoptiuis quoque sentire voluisse, veluti si adoptio facta fuisset volente ipso substituto, *Tiraq. d. verbo susceperit liberos, num.23. Menoch. d. lib.4. præs. 82. num.18. Fusar. d. q.316. num.9.* Vel quando adoptio est facta voluntate, & iussu testatoris, *l. si cognatis. ff. de rebus dub. tex. & glos. in l. si quis posth. ff. de liberis & posthum. Tiraq. d. verbo susceperit liberos, n.73. Cardin. Mantic. d. lib.11. tit. 8. num.6. Sfort. de compend. substit. p.6. q.2. art. vlt. num.5. vers. limita, Alex. Trentasinq. de substitut. p. 4. cap. 7. num.14. Menoch. d. præs.82. num. 16. & cons. 1019. num. 33. Pereg. d. art.22. num.91. Rustic. in d. l. auus, lib.2. cap.12. n.50. ff. de condit. & demonstrat.* Vel si grauatus ipse tempore testamenti liberos adoptiuos habebat, idque testator sciebat, vt post *Cuman. Socin. Alciat. Tiraq.* & alios, notat *Costa in d. §. si tantùm. p. 5. num.55. Cardin. Mantic. d. tit. 8. num. 5. Alexand. Raudens. cons.15. num.31. lib.2. Menoch. d. præs.82. num.16. & cons.266. num.12. Pereg. d. art.22. num.94. Intrigl. de substit. cent.3. q.61. num.16. Fusar. d. q.316. num.11. & 12.* Vel si is grauatur qui veros filios habere non potest, *Cardin. Mantic. d. tit.8. num.7. Sfort. de compend. p.6. art. vlt. num. 5. in fine, Alex. Trentasinq. d. cap.7.* 78

cap.7. num.15. Ascan. Clem. de patria potest. cap.5. n.13. Menoch. d. præs. 82. num.17. Intrigl. d. q.61. n.18. Peregr. d. art.22. num.92. & art. 28. num.41. in fine, Fusar. d. q. 316. num.8. Vel quando testator illum sibi in nepotem tanquam ex filio suo adoptasset, siue ante, siue post testamentum facta sit adoptio, nam sic adoptatus succederet, Card. Mantic. d. tit.8. num.6. Sfort. d. p.6. art.6. num.5. Alexand. Trentasinq. de substitut. p. 4. cap.7. num. 14. Menoch. d. præs. 82. num. 16. Intrigl. d. q. 61. num. 17. Rustic. in d. l. cùm auus. lib.2. cap.12. num. 60.

79 Quæ autem dicta sunt in adoptiuis procedunt & in arrogatis, Ruin. in l. Gallus. §. si eius. num. 59. ff. de liber. & posthum. Curt. Iun. cons. 145. num. 19. & 20. Cardin. Mantic. d. tit.8. num.4. vers. sed considera, & num.5. Cost. in d. §. & quid si tantum, p.5. n.53. Menoch. d. præs.82. n. 4. cum seqq. Gall. de exception. success. except. 27. num. 116. p. 2. Rustic. in d. l. cùm auus. lib.2. cap.13. Fusar. d. q. 316. n.22.

80 Sic etiam omnia supradicta ex eisdem fundamentis procedunt in filiis spiritualibus, scilicet ex sacro fonte susceptis; non enim veniunt in fideicommissis, & conditionibus appellatione filiorum, nisi ex verbis, aut mente testatoris id specialiter colligatur, vt docuerunt Bald. in auth. nisi rogati, n. 19. C. ad Trebell. Cardin. Mantic. d. tit. 8. n.18. & Menoch. d. præs.82. n.18.

81 De legitimatis autem an veniant appellatione filiorum in fideicommissis relictis filiis, vide Menoch. cons.625. num.29. & seqq. & cons.1012. num.30. Peregrin. de fideicom. art. 23. & cons.41. num. 4. cum seqq. lib.4. & cons.61. n.7. lib.5. Fusar. de substitut. q. 315.

Filiorum appellatione, an, & quando veniant nepotes?

82 IN duas contrarias sententias diuisi sunt Doctores nostri, qui de hac quæstione tractarunt, ob idque varias in materia penè coniecturali excogitarunt resolutiones. Prima tenet quòd sub nomine filiorum & nepotes comprehendantur, & hanc per tex. in l. vxorem. §. concubinæ. ff. de legat.3. & in l. liberorum. §. sed & Papirius, ff. de verb. signif. & in l. filij, appellatione 84. & in l. iusta. ff. eod. & in l. filium habeo. ff. ad Macedon. probarunt Marc. Mantu. cons. 87. & cons. 198. n.21. Roland. à Valle, cons. 93. num.19. lib.2. Decian. consil.54. n.3. & cons.88. n.54. cum seq. lib.1. Crauet. cons.155. Tiraq. in tract. le mort, p.2. declar.5. num.2. Sebast. Medic. de regul. Iuris reg. 2. indefinita oratio, in verbo appellatione, num.47. Anton. Gabr. lib.6. commun. tit. de verbor. significat. concl.1. n.5. cum seqq. Hieron. Gabr. cons. 121. dub.1. lib.1. Eugen. cons.94. num.4. cum seqq. tom.1. Capic. decis.21. num.8. Pereg. de fideicomm. art.1. num.22. & art.22. num.61. & cons.47. num.15. vers. quare lib.1. & cons.51. n.16. lib.2. & cons.59. num.1. lib.5. Ceuall. communium contra commun. q. 694. Bellon. Iun. cons. 2. num. 2. cum seqq. Rustic. in l. cùm auus. lib.6. cap.11. ff. de condition. & demonstrat. maximè in fauorabilibus, Franc. Molin. de ritu nupt. lib.3. q.35. n.23.

83 Alteram verò contrariam opinionem negatiuam, quod appellatione filiorum non veniant nepotes, probant expresse tex. in l. quod si nepotes 6. ff. de testam. tutel. §. vlt. Instit. qui testamento tutores dari possunt, vnde etiam in testamentis prohibitionem alienationis extra familiam factam filio ad nepotes non extendi, probat tex. vbi notauit glos. vlt. in auth. de rest. fideicom. §. nos igitur. collat.9. recepta ex multis quos refert Gabr. d. concl.1. num.79. quibus addo Cou. lib.3. vari. cap.5. num.4. Sic etiam in fideicommissis facultatem eligendi de filiis ad nepotes non extendi, per tex. in l. cum pater 79. §. hæreditatem. ff. de legat. 2. docuerunt Pinel. in l.1. C. de bonis matern. p.1. num.69. Menoch. d. lib.4. præs.94. num.3. Quare hanc negatiuam sententiam tenent Bardel. cons. 83. num.14. cum seqq. Pedroc. cons.38. col.1. & 2. Honded. cons.60. num.61. lib.1. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.8. tit.8. num.9. & decis.275. num.1. Garc. Falcon. reg.205. Prett. de interpretat. vltim. volunt. lib.3. interp. 3. dub.4. solut.1. à num.37. Molin. de primogen. lib.1. cap. 6. num. 27. Boër. decis. 155. num.3. Surd. de aliment. tit.9. q.36. num.28. Fachin. controuers. lib.5. cap. 18. Magon. Lucensi decis. 82. Gam. Lusit. decis. 160. num.7. Valasc. cons.140. num.4. & 13. & 14. Thesaur. quæst. forens. lib.1. q.91. num. 8. Seraphin. decis. 1486. n.9. Menoch. cons.215. num.95. & cons.315. num.24. vbi intelligit quando de præiudicio tertij agitur, & cons. 347. num.3. & cons. 493. num.11. & cons. 567. num.14. & cons.591. num.1. & cons.233. num.12. vbi intelligit in materia stricta, & cons.1192. num.26. vbi in pœnalibus, Perez de Lara de anniuersar. & capellan. lib.1. cap.6. num.5. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 53. num.17. Rot. decis.507. n.7. vbi intelligit quando testator discretiuè loquutus fuit de filiis & nepotibus, & num.14. etiam quod filij sint vocati in futurum euentum, 693. num.4. & decis.667. num.1. cum seqq. apud Farin. p.2. recent.

Ego prolixis concordiis breuitatis studio omissis dicendum puto in proposito, vel attendi rigorem, & proprietatem verborum, vel impropriam, & latam eorum significationem, si verborum rigor attendatur, proculdubio verior est posterior sententia negatiua, quòd appellatione filiorum nepotes non continentur, vt benè probat tex. in d. l. quod si nepotes, cum similibus supra adductis, nam constat filios esse quos ipsi genuimus, nepotes autem, qui ex ipsis filiis nascuntur, ideòque hoc secundùm gradum, illos autem primum constituere, l. 1. §.1. cum seqq. ff. de gradib. Si verò latior & impropria attendatur significatio nepotes, & vlteriores etiam gradus continentur, vt in d. l. filij appellatione 84. & d. l. iusta 201. ff. de verb. signif. dum inquit iusta interpretatione filij appellatione contineri nepotes; dicitur enim iusta interpretatio quando ex legis sententia propriæ verborum augentur significationes, vt colligitur ex plenè adductis per Tiraq. de primogen. q.40. num.58. vel etiam quando ex verosimili mente disponentis aliquæ colliguntur coniecturæ quod filiorum nomine etiam de nepotibus senserit, atque ita in effectu hanc distinctionem videntur admittere etiam prioris partis Auctores, fatentur enim illis casibus in quibus appellatione filiorum veniunt nepotes, id prouenire ex iusta interpretatione, non ex rigore verborum, vt constat ex adductis per Gabr. d. concl.1. num.3. Prett. d. solut.1. num.37. optimè Franc. Sonbsbech. de feudis, p.9. à n. 152. Cardin. Tusch. tom.3. lit. F, conclus. 376. à princip. & benè Rot. decis. 507. num.2. & 3. apud Farin. p.2. recent. 84

Amplia vt suprà resoluta in nepotibus habeant locum etiam in pronepotibus, vt per Ruin. cons.166. num.8. lib.1. & cons.62. num.4. lib.3. Crauet. cons.152. col.1. in fine, Pereg. d. art.22. num.45. & cons.52. n.7. post princip. lib. 3. Anton. Gabr. d. concl. 1. num. 44. Bursat. cons.13. num.15. lib.1. Rustic. d. lib.6. cap.13. num.19. & 20. Fusar. q.320. num.2. Cardin. Tusch. d. lit. F, concl. 375. num. 9. vbi loquens de emphyteusi ecclesiastica, dicit quòd nec etiam appellatione filiorum & nepotum veniunt pronepotes. 85

Ex quibus iam primo colligitur meritò Doctores 86
commu

communiter resoluere in contractibus appellatione filiorum, in dubio non cótineri nepotes, probatur, quia diximus appellatione filiorú ex sermonis proprietate solos filios primi gradus, non etiã nepotes contineri: sed constat in contractibus à proprietate verborum recedendum non esse, ex *reg. l. veteribus ff. de pactis, & l. quicquid adstringendæ. ff. de verbor. obligat.* ergo meritò in contractibus hanc regulam negatiuam constituit *Bart. in d. l. liberorum. n. 8. Alex. cons. 37. Viso themate, n. 7. vers. duodecimo, lib. 6. & cons. 1. n. 4. & 12. lib. 1. & cons. 17. Ponderatis, n. 3. & 4. & cons. 125. Attentis, in princ. lib. 5. Anton. Gab. d. concl. 1. n. 64. Garc. d. reg. 205. num. 3.* & colligitur ex aliis, quos adducit
87 *Cald. Pereira de emphyteusi, p. 3. cap. 14. n. 8.* resoluentes attento Iure in emphyteusi accepta pro se, & filio, quem nominauerit, nepotem nominari non posse, quibus adde *Mant. dialogo 39. Gam. Lusit. decis. 260.*
88 *n. 1. Card. Tusch. d. lit. F, concl. 376. n. 10.* Vnde nepotes sub filiorum appellatione inclusos non esse, quando sumus in substitutione facta in contractu, resoluunt *Roland. à Valle cons. 93. num. 18. & 19. lib. 2. Sfort. Odd. cons. 39. n. 15. Gabr. d. concl. 1. n. 64. Pereg. cons. 65. n. 19. lib. 1. & cons. 149. num. 13. in fine lib. 5. Rustic. in d. l. cùm auus. lib. 6. cap. 14. n. 41. in fine, Fusar. q. 321. num. 101.*

89 Non obstat *tex. in c. 1. §. etsi clientulus, de alienat. feudi*, vbi in contractu feudali pro se & filio masculo venire omnes descendentes, notauit *glos. ibi verbo reuertitur ad dominum*, quam sequũtur Doctores communiter, vt per *Mant. d. dial. 39. Surd. cons. 573. n. 40. Bellon. cons. 2. n. 15. Ant. Gabr. d. concl. 1. n. 16. Cald. Pereira d. cap. 14. n. 7. Fachin. controu. Iuris, lib. 7. cap. 75.* quia respondetur tex. illum solum probare concessionem feudi pro hærede intelligi de filio, non è contrà, quia si cócipiatur pro filio, intelligi de quolibet descendenti; communis tamen illius resolutionis ex illo deductæ rationem, ponit *Sonsbech. d. p. 9. n. 256.* & multi de quibus *Peregr. d. art. 22. n. 52.* quia cùm hæc materia indifferens sit quoad gradú, nulla ratio datur maioris affectionis in filium quam in nepotem, & insuper futurum tempus respicit, quare verisimilis apparet concedentis, & accipientis mẽs quod deficientibus filiis etiam pro nepotibus dare, & accipere voluerint secundùm latiorem nominis significationem, ne scilicet dispositio maneat sine effectu; vnde sumpto vulgari argumento de feudo ad emphyteusim, de quo diximus in locis commu-
90 nib. argum. n...... hoc ipsum in emphyteusi admittunt *Alciat. in d. l. liberorum, ad fin. Dec.* & alij, quos refert & sequitur *Pinel. in l. 1. C. de bonis mater. p. 1. n. 71.* vbi *n. 72.* benè resoluit Ordinationem Regiam Lusitanorum, quæ deficientibus liberis admittit posse nominari nepotem ad emphyteusim acceptam pro se & filio procedere attento rigore Iuris: quamuis enim stricta significatio nominis, *filius*, in solis primi gradus verificetur, ex dictis, non tamen repugnat vt his deficientibus admittatur nepos, iuxta latiorem & iustam significationem, quæ hoc casu ex verosimili contrahentium mente deducitur iuxta proximam rationẽ, quæ in eo etiam concludit; cùm enim emphyteusis ad tres generationes concedatur, & materia sit indifferẽs ad filios, & nepotes, futurúmque euentum respiciat, meritò licèt de filiis faciat mentionem, nepotes etiam comprehendit ex verosimili cótrahentium mente, iuncta vulgari doctrina, *glos. vlt. per tex. ibi in l. tale pactum, ff. de pactis*, recepta cómuni omnium Doctorú cósensu, vt constat ex multis, de quibus *Alphan. collect. 169. Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 19. à n. 4.* & plenè adductis per *Castill. quotid. lib. 2. cap. 22. num. 66.*

91 Vnde etiam sumpto argumento de feudo ad maioratum, quod validum est quando id, quod in feudis deciditur, Iuris cómunis regulis consonum est, vt dixi in locis cómunib. argum. n.... hoc ipsum in maioratu resoluendú videtur; nã in proposito ratio quam in feudis tradidimus fortiùs in maioratibus concludit, tum quia maioratus materia ad filios, & nepotes indifferens est, tú quia maioratuũ institutio ea est vt perpetui sint, ad perpetuámque familiam tendant conseruationẽ, in quo casu sine difficultate Doctores omnes resoluunt filiorum nomine, si hi deficiant, nepotes necessariò cóprehendi, vt ex *Ioan. Andr. Salic.* & pluribus quos refert, testatur *Gabr. d. concl. 1. n. 37. & 81. Menoch. d. præs. 94. n. 25. Pereg. d. art. 22. n. 50. Prettis d. solut. 1. n. 53. Cald. Pereira d. c. 14. n. 30.* ex quibus in maioratibus esse verissimú concludũt *Molin. d. c. 7. n. 28. Auendan. l. 40. Tauri glos. 10. à princ. Pereg. d. art. 22. à num. 31. Bellon. d. cons. 2. num. 16.*

Quæ resolutio facilè procedit in prędictis termi- 92
nis, scilicet deficientibus filiis primi gradus, si verò quæret aliquis, an his stantibus aliquo casu admittatur nepos, respondebitur certum esse iuxta suprà dicta ex proprietate sermonis nunquã, nec etiam ex mente regulariter nepotes admitti; an verò ex Iure transmissionis admittendi sint? vide *glos. vlt. in l. vnic. C. de his, qui ante apertas tab.* recepta & *Cost. in d. c. ex parte, verbo si absque liberis, n. 61. vers. & retenta, Valasc. de iure emphyt. q. 50. n. 44.* & statim referendis, qui latè disputant, an, & quando ex repræsentatione admittantur tam in fideicommissis, quàm in maioratibus, vt per scribentes in *l. cùm ita 33. §. in fideicommisso, ff. de legat. 2. & in l. 40. Tauri*, vbi *Auend.* & prosequũtur latè relati ab *Alphan. coll. 605. Con. pract. c. 38. Valasc. d. q. 50. Gam. Lusit. dec. 307. Molin. d. lib. 3. c. 6. cũ seqq. Card. Mant. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 9. Pereg. de fideic. art. 21. Gutier. pract. lib. 3. q. 66. Molin. Theolog. de Iustit. tom. 3. tract. 2. disp. 626. Flores de Mena vari. q. 19. à n. 15.* & plenè adducti à *Castill. quotid. q. lib. 2. c. 20.* & passim alij de materia repræsentationis agentes.

Secundò principaliter ex dictis colligitur tutã nó 93
esse cómunem sententiam eorú, qui docent in legis dispositionibus appellatione filiorú in dubio venire nepotes, quam per *tex. in d. l. filium habeo, & in d. l. senatusconsulto, & in l. 2. §. si mater. vers. quod si nepotibus, ff. ad Tertul.* sequuntur *Bart. Card.* & alij quos refert *Anton. Gab. d. concl. 1. n. 13. Mant. d. dial. 39. Conan. comment. lib. 10. c. 1. n. 3.* & indubitatum tradit *Pereg. d. art. 22. n. 56.* sed ex dictis conuincitur, diximus enim secundùm propriam nominis significationẽ appellatione filiorú solos filios primi gradus, non etiã nepotes contineri, constat etiã in legibus à proprietate verború recedendú non esse si de mente contrarium non appareat, *l. scire. §. illud, ff. de excusat. tutor.* igitur in dubio regula negatiua est constituenda, quòd leges de filiis loquẽtes non cóprehendunt nepotes: Deinde facit, quia in variis casibus leges de filiis loquentes ad nepotes non extendi frequentius decidunt Iureconsulti, & Imperatores, vt *in d. l. sed & milites, & in l. lege Iulia. §. hoc capite, ff. de ritu nupt.* vbi lex prohibens Senatorẽ ducere filiã eius, qui ludricã artem exerceat, non impedit neptẽ eiusdem ducere, sicut etiam quæ patri permittit filiã adulteram occidere, non excusabit auum si occidat neptem, *l. patri 20. ff. ad leg. Iuliam de adulter.* & priuilegium filiis concessum non prodesse nepotibus probat *tex. in l. iubemus. §. illud, C. ad Trebell.*

Omissa igitur distinctione eorum, qui dicebant 94
appellatione filiorum contineri nepotes si lex filiorum fauorẽ respiciat principaliter, non ita si eorum odium contineat, ego prædictæ sententiæ negatiuæ etiam in legis dispositionibus semper adhærendum

esse probabiliùs puto, neque aliter admitti appellatione filiorum venire nepotes nisi ex verbis, aut efficaci coniectura colligatur mens legis quod voluerit dispositionem suam ad nepotes extendi ex rationibus, & auctoritatibus suprà pro secunda nega-
95 tiua sententia per me adductis. Neque obstant Iura in contrarium supra principio huius secundi corolarij adducta, nam ad primum ex *d. l. filium habeo,* omissis multis, de quibus *D. Barbos. in l. si constante, n. 101. ff. soluto Matrim.* respondetur, nepotes ibi contineri ex iusta legis interpretatione, quæ vocis significationem ad nepotes voluit extendere, vt satis idem tex. insinuat, ibi, etsi verbis Senatusconsulti filij continerentur, &c quasi sit sensus, quòd licèt proprietas verborum postularet, vt de solis filiis intelligatur Senatusconsultũ; hoc enim importat verbum, *continerentur,* quo vtitur Iurisconsultus, ex legis tamen sententia trahitur, & extenditur ad nepotes, vt post *Gom.* bene notauit *Pinel. d. p. 1. n. 71.* Similiter ad *tex. in d. l. Senatusconsulto, & in d. §. si mater,* respõdetur in terminis illorum Iurium venire nepotes ex sententia legis collecta ex ratione, & mẽte ipsius legis.

96 Vnde iam subinfertur defendi non posse doctrinam *glos. verbo filij, in cap. ad extirpandas 11. de filiis presbyter.* dum prohibitionem tex. quæ de filiis presbyterorum loquitur, ad nepotes legitimos extendit, ne in Ecclesiis, quas aui obtinuerunt, valeant ministrare; licèt enim eam communiter receptam dicant, & sequũtur *Rebuff. de pacif. possess. n. 166. & seq. Salzed. ad Bernard. in pract. c. 50. lit. A, in nouiss. edit. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. n. 91.* ex dictis tamen conuincitur, diximus enim appellatione filiorum nepotes non contineri ex proprietate sermonis, ac subinde leges de filiis loquentes ad nepotes trahendos non esse, nisi ex verbis aut mente cõtrarium colligatur, constat etiam legem illam pœnalem esse & odiosam, nec proponitur ratio quæ in nepotibus concludat, imò vitiũ paternũ, quod in filiis cernitur, & in patribus lex refrenare intendit, vt ait *Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 15.* in nepotibus cessat, ergo melius cõtra dicendam glos. adhuc stante noua Constitutione Concilij in *d. c. 15.* contrarium sentiunt *Nau. cons. 9. de filiis presbyt. in nouis, Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 9.* vbi *bona additio*, *Spin. in speculo testam. glos. 3. princ. à n. 23. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 4. q. 15. & 17. Steph. Grat. discept. forens. c. 397. n. 6. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. c. 3. n. 21.* vbi *in addit. Campan. in diuersorio Iuris Canonici, rub. 11. c. 13. n. 76. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina cleric. §. 3. n. 33. & n. 51. vers. neque Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarra lib. 2. tit. 19. l. 1. de filiis presbyter. n. 1. Seraphin. decis. 1442.*

97 Similiter etiam subinfertur dubiam videri communem sententiam, quæ docet pœnam, *l. quisquis. §. filij. C. ad legem Iuliam maiest.* nepotes cõprehendere, cuius testatores sunt post *Salicet. Gig. de crimine læsæ maiest. lib. 3. q. 8. Couar. lib. 2. vari. c. 8. n. 2. Pereg. de iure fisci, lib. 3. tit. 9. n. 5.* obstat enim quia cùm huiusmodi lex pœnam acerbissimam contineat, ideóque crudelitatis plenissima plerisque videatur, & cõstat filiorum appellatione nepotes non contineri, nisi ex impropria significatione iuxta supra dicta, videbatur ad nepotes extendi non posse, iuxta *reg. odia, de regul. Iuris, lib. 6. cum vulgaribus,* quo argumento hoc ita constanter tenet *Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 41. n. 7.* Sed vtraque sententia ad concordiã reducitur cum *Alberic. in d. § filij n. 9.* fatetur enim hanc secundam verissimam esse attento rigore Iuris, primam verò communem rectè de feudi ex verbis nouæ Constitutionis, Federici Imp. quam refert idem Alberic. quæ loquitur per nomen, liberi, quò nepotes contineri nõ est dubiũ, ex *d. l. quod si nepotes,* cum similibus.

Tertiò principaliter ex dictis colligitur rectè in 98
priuilegiis Doctores communiter regulam negatiuam constituere, quòd appellatione filiorum in dubio non veniant nepotes, probatur ex omnibus suprà resolutis, iũcta *reg. tex. in cap. sanè, de priuileg.* cum vulgaribus, ex quibus hanc sententiam negatiuam ita constituit *Bart. per tex.* ibi *in l. sed & milites. ff. de excus. tutor.* notant *glos. verbo liberi, in Clem. 1. de b. praesumo, Specul.* & alij, quos refert & sequitur *Gabr. d. concl. 1. n. 62. Cabed. Lusit. decis. p. 1. Aresto 53. Bald. cons. 305. Ad euidentiam, in princ. lib. 2. Signorol. cons. 157. in fine,* vbi loquitur de priuilegio concesso ab oneribus, *Cardin. Tusch. d. lit. F, concl. 376. n. 27. & 35.* Ex quibus Greg. Lopez sibi contrarius bene resoluit, quòd si Princeps alicui facultatem concedat instituendi maioratum in vno ex filiis, deficientibus illis potest institui in persona nepotis, vt comprobat *Molin. de primogen. lib. 2. cap. 11. à n. 34* quamuis enim ex proximè dictis nepotes appellatione filiorum non comprehendãtur, & ideò stantibus filiis prædicta licentia ad nepotes trahi non debeat, his tamen deficientibus ex mente concedentis in nepote debet verificari, ne licentia maneat sine effectu, & quia cùm talis cõcessio indifferẽs sit ad filios, & nepotes, & in futurum euentũ dirigitur iuxta supra resoluta.

Quartò principaliter ex dictis colligitur etiam in 99
testamentis veriorem esse sententiam negatiuam, quòd in dubio appellatione filiorum non veniant nepotes, vt in tutelæ datione probat expressè *tex. in d. l. quod si nepotes, 6. ff. de testam. tutela,* & facẽtur *Bald. cons. 487. circa finem, lib. 2. Card. Tusch. d. lit. F, concl. 376. n. 35.* & omnes vtriusque partis Auctores in principio huius articuli citati, atque etiam faciliùs hæc procedit illatio quoties dispositio fauorabilis non est, veluti in prohibitione alienationis facta filio, quam ad nepotes non extẽdi efficaciter probat *tex. in d. auth. de restit.* iuncta *glos. vlt.* recepta ex pluribus, de quibus *Gabr. d. concl. 1. n. 79.* quod etiam resoluunt *Alex. cons. 1. n. 13. vers. vnde videamus, lib. 1. Card. Tusc. d. concl. 376. n. 30.* Et demũ plures alios casus in quibus nepotes appellatione filiorum non comprehendũtur; refert *Steph. Gratian. discept. forens. tom. 4. c. 765. à princ.* vbi *n. 1.* quando disposuit habuit effectum in filiis, & *n. 2.* in fideicommisso inducendo, & *n. 3.* in substitutione reciproca filiorum, & aliis casibus.

Quando autem appellatione filiorum veniant nepotes in fideicommissis, tota est controuersia, in qua speciales voluntatis coniecturas hac in re semper esse obseruandas pro regula constituo, quarum aliquas referam, quæ viam ad alias colligendas aperire poterunt.

Prima igitur & principalis coniectura est quando 100
dispositio futurum respiciebat euentũ, scilicet quia incertum erat, an frater grauatus filiũ, filiámve haberet; & etiam quando tempore mortis ipsius grauati non extabant filij, sed tantùm supererant nepotes ex eis, tunc enim ne hæreditas deferatur ad extraneos, & propriæ agnationi, hi præferantur contra *reg. l. cum acutissimi, C. de fideicom.* meritò fit interpretatio vt deficientibus filiis admittantur nepotes, quamuis de eis in dispositione mentio facta non sit, ita *Imol. Socin. Bald. & alij in d. l. Gallus. § instituens. ff. de liber. & posthum. Cephal. cons. 394. n. 23. Anton. Gabr. d. concl. 1. n. 36. Decian. cons. 47. num. 11. lib. 3. Menoch. d. lib. 4. præs. 94. n. 31. & cons. 215. num. 38. & cons. 347. num. 23. & seq. & cons. 1039. num. 1. Pretus d. solut. 1. num. 13. & 57. Molin. d. cap. 6. num. 29. Pereg. de fideicom. art. 22. à num. 57. & cons. 31. num. 14. lib. 2. Rustic. in d. l. cum lib. 6. cap. 12. num. 70. ff. de condit.*

&

& demonstrat. Fusar. de substitut. q.320. num.15. & 58. cum seqq. & q.321. n.37. & constanter omnes nostri Lusitani, vt patet ex *Costa de success. Regni p.2. n.19. Pinel. d. p.1. num.69. & 71. Gam. decis.307. num.13. Valasc. cons.140. num.11. & 14. Cald. Pereira de emphyteusi p.3. cap.14. n.28.*

101 Quando autem viuit filius, & ex eo nepos, tunc filius solus admittitur, non autem cum eo concurrit nepos, quia hæc est verisimilis voluntas testatoris, vt ex ordine charitatis patet filio præferatur, *Doctores in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & posthum. Marzar. in epith. de fideicom. q.17. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.8. tit.8. num.5. Bardel. cons.83. n.50. Surd. de aliment. tit.9. q.36. n.19. Pereg. d. art.22. n.58. Crass. d. §. fideicommissum. q.10. num.13. Rustic. in d.l. cùm auus. l.6. cap.14. num.25.*

102 *& 26. Fusar. d. q.321. n.39.* Sic eodem modo quando extarent filij & nepotes ex alio filio, tunc filius præferri debebit, & solùm censeretur vocatus nepos non extantibus filiis, *Fideric. Scot. cons.1. n.182. lib.2. tom.1. Anton. Gabr. d. concl.1. num.75. Decian. cons.54. n.28. vers. item lib.2. & cons.47. num.11. lib.3. Menoch. d. lib.4. praes.94. n.17. & cons.215. num.38. cum seqq. & cons.530. n.25. & cons.774. n.7. cum seqq. Rustic. in d.l. cùm auus. lib.6. cap.14. n.26. Fusar. d. q.321. n.42.* vbi *n.49.* subdit contrarium esse dicendum quando testator vocauit filios in numero plurali, & extabat tunc vnus tamùm filius, quia tunc nepotes venirent.

103 Secunda coniectura est, quando dispositio esset facta à iurisperito, quia tunc appellatione filiorum venirent nepotes, secundùm *Bardel. cons.83. num.29. vers. decimo, Fusar. d. q.320. n.83.* at verò si testamentum sit factum ab idiota & imperito, tenendum est illum appellatione filiorum non sensisse de nepotibus, *glos. in d.l. quod si nepotes, de testam. tutel. Roland. à Valle cons.42. num.30. lib.4. Bardel. d. cons.83. num.30. Menoch. cons.215. n.58. cum seqq. & cons.328. num.25. Fusar. q.321. n.105.*

104 Tertia coniectura est, quando testator in vita nepoté vocabat filium, & eum vt filiũ tractabat, nam ex hoc elicitur vehemens coniectura quòd testator vocando filium senserit, & de nepote, vt resoluunt *Roland. à Valle cons.43. n.37. vers. sexto respondetur, lib.4. Decian. cons.100. n.40. lib.2. Bursat. cons.372. n.3. Bardel. d. cons.83. n.47. Anton. Gabr. d. concl.1. num.40. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.3. cap.9. n.2. & lib.8. tit.8. n.14. vers. secundus casus, Menoch. d. praes.94. n.24. & cons.215. n.124. cum seqq. Surd. de aliment. tit.9. q.36. n.44. & decis.241. n.18. vers. sic si testator, Peregrin. d. art.22. n.55. Rustic. d. lib.6. cap.12. n.2. Fusar. d. q.320. n.7. cum seqq.* vbi *num.10.* intelligit si nominatio seriò facta sit, & *num.11.* subdit coniecturam non procedere quando filius, & nepos concurrerent, quia tunc verus filius veniret filij appellatione, & de eo potiùs quàm de nepote verba intelligenda essent.

105 Quarta coniectura est, quando testator vocauit natos, & nascituros; nam tunc & nepotes esse vocatos scripserunt *Decian. cons.47. num.24. lib.3. Gabr. d. concl.1. n.51. Card. Mantic. d. lib.8. tit.8. num.16. Crass. d. §. fideicommissum. q.10. n.9. Menoch. d. praes.94. num.28. & cons.1035. num.2. Surd. d. tit.9. q.36. n.36. & 53. Rustic. d. lib.6. cap.12. num.17. Matheac. de legat. lib.2. cap.15. n.19. Fusar. q.320. n.23.* vbi *n.24.* subdit maximè procedere quando vocati essent nati, & quicunque nascituri.

106 Quinta coniectura est, quãdo sumus in dispositione sui natura habente tractũ successiuum, & perpetuum; nã filiorũ appellatione tunc veniunt nepotes, exemplúmque est quãdo sumus in primogenituris, ita *Tiraq. de iure primog. q.40. n.57. vers. decima quinta ratio, Cou. pract. c.38. n.6. & 7. Rimin. Iun. cons.23. n.51. & 52. Molin. de primog. lib.1. cap.6. sub n.28. Pereg. d. art.22. n.51. vers. idem est, & cons.41. n.34 lib.5. Rustic. d. lib.6. cap.12. n.24. Fusar. d. q.320. num.28.* vbi *num.29.* declarat vt procedat quando primogenitura fuit erecta per nomen pluralis numeri, *Bellon. Iun. cons.2. num.16. & 33.*

Sexta coniectura est, quando ratione agnationis, 107
& pro conseruandis bonis in familia fideicommissum esset relictum; tunc enim nepotes venire sub nomine filiorũ resoluunt *Decian. cons.88. n.57. & 60. lib.2. Card. Mant. d. lib.8. tit.8. n.17. Surd. d. tit.9. q.36. n.37. Rustic. d. lib.6. cap.12. n.44. Menoch. cons.387. n.2. Bardell. cons.83. n.43. Alex. Raudens. cons.74. n.8. cum seqq. lib.2. Caroc. decis.69. Pereg. cons.52. num.45. lib.3. Crass. d. q.10. n.8. Fusar. d. q.320. n.31. Rota decis.667. num.9. cum seqq. apud Farin. p.2. recent.* vbi declarat, *& decis.693. num.4. ead. p.2. recent.*

Septima coniectura est, vbi testator vocauit filios 108
in stirpes, & non in capita, nam tunc sub nomine filiorum contineri nepotes, scribunt *Gallia cons.17. n.14. Card. Mantic. d. tit.8. n.18. Rimin. Iun. cons.283. n.19. lib.3. & cons.267. n.34. lib.7. Decian. cons.24. n.8. vers. secundo lib.2. Rustic. d. lib.6. cap.12. num.50. & 51. Menoch. d. praes.94. n.29. & cons.347. num.51. Hieron. Gabr. cons.69. num.45. lib.2. Fusar. d. q.320. num.39. cum seqq.*

Octaua coniectura est, quando aliàs sequeretur 109
absurdum & irrationale si nepotes non continerentur sub nomine filiorum, vt quia non admisso nepote descendente testatoris, extraneus admitteretur, vel minus dilectus, vel filius naturalis, *Roland. à Valle cons.93. n.25. vers. & vbi absurdum, lib.2. & cons.25. n.33. lib.4. Decian. cons.88. num.56. & seq. & n.63. lib.2. Card. Mantic. d. tit.8. n.16. Anton. Gabr. d. concl.1. n.34. Bardel. d. cons.83. n.29. Menoch. d. praes.94. n.16. & cons.613. n.11. Crass. d. §. fideicommissum. q.10. n.10. Surd. cons.85. n.28. Pereg. d. art.22. n.48. Rustic. d. lib.6. cap.12. n.7. & à n.54. Fusar. d. q.320. à num.44.*

Nona coniectura est, quando nepotes abintestato 110
vnà cum filiis erant successuri testatori; nam tunc similiter ex præsumpta mente testatoris debent admitti ad fideicommissum, *Decian. d. cons.47. n.4. lib.3. Anton. Gabr. d. cons.1. num.6. Cardin. Mantic. d. tit.8. n.15. Menoch. d. praes.94. num.30. Rustic. d. lib.6. cap.12. n.61. cum seqq. Fusar. d. q.320. à n.48. cum seqq.* vbi limitat. Vnde à contrario si essemus in casibus, in quibus abintestato nepotes non essent successuri cum filiis, vel per repræsentationem filius non subintrat locum patris, tunc filiorum appellatione non venirent nepotes, vt per *Burs. cons.372. n.5. Bardel. d. cons.83. n.24. Menoch. d. praes.94. n.18. & cõs.591 n.2. & cons.886. n.21. Rust. d. lib.6. c.14. n.23. Fusar. q.321. n.30.*

Decima coniectura est, quando testator vocauit 111
filios in infinitum, vel in perpetuum, quia tũc etiam nepotes venirẽt, *Alciat. resp.2. n.2. lib.8.* vbi declarat, *Menoch. cons.310. n.12. vers. primo quia, Pereg. cons.53. n.2. & 5. lib.3. & cons.41. n.2. cum seqq. lib.5. Rustic. d. lib.6. cap.14. n.40. Fusar. d. q.320. n.74. Rot. in Florentina fideicommissi de Cambiis 26. Febr. 1627. coram R. P. D. Dunozetto, n.74.* Vnde si testator vocasset filios primi 112
gradus, tunc nepotes censerentur exclusi, *Rimin. Iun. cons.173. n.8. vers. secundò confirmatur, & num.10. lib.2. Cacheran. cons.72. n.11. Rustic. d. lib.6. cap.13. à num.15. Fusar. q.321. num.23. contra Sfort. in tract. de compend. cap.7. num.59. & Intrigl. in simili tract. cent. 3. q.57. p.6. art.3. num.7. Alexand. Trentasinq. de substit. p.4. cap.7. num.59. & Intrigl. in simili tract. cent.3. quaest.57. num.7.*

113 num.7. Prout etiam censerentur exclusi si vocarentur filij aliqua qualitate, quæ non insit nepotibus, putà si vocatus esset filius doctor, mercator, spurius, vel filia nupta, *Capic. decis.21. num.9. Pereg.cons.52. num.10. lib.5. Bardell. d. cons.83. num. 18. cum seqq. Hieron. Gabr. cons.121. num.24. lib.1. Gam. Lusitan. decis.160. num.8. vers. non obstat*, plures, quos refert & sequitur *Fusar. d. q.321. num.25.* Vel si nominatim filiis relictum esset, putà si diceret, *substituo Pe-*
114 *trum filium meum*, quia tunc filiorum appellatione nepotes non continentur, *Gabr. d. concl.1. num. 73. Cardin. Mantic.d.tit.8. num.4. Anton. Gabr.d.concl.1. num.73. Hieron. Gabr. cons.121. num.21. lib.1. Bursat. cons.13. num.21. lib.1. Decian. cons.54. num.28.lib.2. & cons.47. num.15. lib.3. Eugen. cons.94. num.11. & n.19.tom.1. Crass.d.q.10.n.12. Peregr.d.art.22.n.47.& cons.51. n.2. lib.1. & cons.52. n.8. lib.2. Surd. d. tit.9. q.36.num.14. & cons.31.n.32. Rustic. d. lib.6. cap. 14.*
115 *n.52. Fusar.d.q.321. num.65.* Vel si testator his verbis substituisset, *& si aliquis dictorum filiorum & heredem decesserit, substituo alios superstites, vel superuenientes*, quia tunc nomen filiorum esset restrictum ad filios primi gradus iam nominatos, nec extenderetur ad nepotes, vt resoluunt *Decian. cons. 47. num.19. lib.3. Anton.Gabr. d. concl.1.num 86. Hieron. Gabr. cons.121.num.22. cum seqq.lib.1. Mantic.d.tit.8. num.8. Rimin.Iun. cons.690 n.16.& 17.lib.6.Menoch. d. præs.94.n.5. in fine, & consil.347. n.9. Crass.d.q.10. num.14. Pereg. cons.52.n.9.lib.5.Rustic.d.lib.6.cap.14. à num.69. Fusar.d.q.321.n.71. Rot. in Ariminen.fideicommissi 23.Martij 1615.coram D.Dunozetto, impressa per Farin. decis. 667. num.6.& 7. p.2. recent.* Vel denique quando testator vocauit filios filiorum, ex *Menoch. consil.347.n.17.50.& 51. Rot. d. decis.667. n.5.p.2. recent.* cum adductis per *Fusar.d.q.321.n.93.* vbi ait quod vltra nepotes talis dispositio extendenda non est, scilicet ad pronepotes, & alios posteriores descendentes.

116 Vndecima coniectura est, quando tempore vocationis impossibile erat extare filios primi gradus, & ideo verisimile erat testatorem cogitasse tunc non extituros filios primi gradus, quia tunc appellatione filiorum nepotes comprehendere voluisse dicendum est, iuxta receptissimam sententiam *Imola in l. Gallus. §. instituens, num.48. vers. vel potest dicere. ff. de liberis, & posth.* quam sequuti sunt *Rub. Alexand. cons.28. n.9. circa med. vers. ex quo substitutio, Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit.8. num.22. Pereg. de fideicom.art.22.num.50.Rustic. ad d. l. cùm auus, lib.6. cap.12. n.4. Rot. in Tusculana fideicommissi 15. Aprilis 1619. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Bononien. fideicommissi de Desideriis 20. Martij,& 26. Iunij 1626.coram R. P. D. Merlino, & in Florentina fideicommissi de Cambiis 26. Februarij 1627. coram R. P. D. Dunozetto, vers. sexta,& vltima coniectura.*

Filiorum appellatione an veniat monasterium ad excludendum substitutum si grauatus sub conditione, si sine liberis decesserit, illud ingrediatur?

117 MOnasterium haberi loco filij, ac proinde facere deficere conditionem si sine liberis, & substitutum excludere, vulgò colligitur ex *auth. de Sanctiss. Episcopis. §. sed & hoc præsenti,& in auth.nisi rogati, C. ad Trebell. & in cap. in præsentia, de probat.* & latè probarunt, quamuis in reddenda ratione diuersimodè loquantur, *Tiraq. in l.si vnquam,verbo susceperit liberos, num. 42. C. de reuocand. donat. Cou. in cap.2. num.5. de testam. & lib.1. var. cap.19. à num.6. Boër. decis. 358. Villalob. communium opin. lit. M, verbo Monachus, num.188. Cost. in cap. si pater verbo,si absque liberis, à num.70.de testam. lib.6. Gail. lib.2.obseru. 136.num.7. Alphan. collect.473. Bursat.cons.199.lib.2. & cons.97. num.23. Roland. cons.35 num.11.cum seqq. vol. 3. Menoch. de success. creat. lib. 3. §. 21. num. 166. cum seqq. Melch. Pelaez de maioratu, p.2. q.3. Franc. Marzar. in epitb. de fideicom. q.31. Sebast. Medices in tract. mors omnia soluit, p.1. à n. 45. & p.2. concl.44. num.119. & p.3. à num.48. Aluarad.de coniect.mente defuncti, lib. 2. cap. 3. à num. 1. Molin. de primogen. lib.1.cap.13. à num. 71. & lib.2. cap.5. à num. 18. & cap.9. num.45. Alciat. resp.502.num.3. Port. Imol.cons. 23. num.31. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.11. tit.7. & de tacitis & ambig. conuent. lib. 13. tit. 46. num.7. & 8. Auend.ad l.40. Tauri glos.4. num.17. Spin. in speculo testam.glos.12. princ. à num.27. Anton. Gabr. commun. tit. de fideicom. concl.2. num.79. Mar. Anguisc. cons. 63. num. 11. Sfort. Odd. in tract. de compend. p.6. art.6. dub.2. à num. 6. Matheac. de legat. & fideicom.cap.23. num.2. & 3. Alex.Trentasinq. de substit. p. 4. cap.7. num. 20. cum seqq. Intrigl. eod. tract. cent.3. quæst.63. à Ponte cons.39. num.3. Bonifac. Roger. cons.27. num.120. lib.1. Honded. cons.62.n.15. & 16. lib.1. Maluas. cons.21. num.11. vol. 1. Camill. Borrell. cons. 17. à num.30. vol.1. Peregr. cons.59.n.1. lib. 3. & de fideicom. art. 28. num. 58. Menoch. cons. 108. num. 22. & de præsumpt. lib.4. præs.83. num.28. cum seqq. Vincent. de Franch. decis.29. Caualcan.decis. 77. p.3. Ozasc. decis. 126. num.20. Gam. Lusit. decis. 318. Crass. §. fideicommissum. quæst. 40. Matien. ad l. 7. glos.2.num.21.tit.11. lib.5. nouæ Recop.* vbi *Azeued. num.28. Gutier. canon. lib.1. cap. 32. Aquilin. in §. & quid si tantùm,* super illis verbis, quid enim si aquæ & ignis, *à num.27. Carol. Tap. ad auth. ingressi. C. de sacros. Eccles. cap. 13. Mastril. Sicilia decis.65. à n.2. Cened. ad Decretal. collect. 111. num. 1. & practic. ac canon. quæst. lib.1. quæst.35. num.10. Mendez à Castro in repet. l. cùm oportet. p.3. num. 157. C. de bonis, quæ liberis, Galganet. de condition. & demonstrat. p.1.cap.12. num 31. Ceuall. commun.contra commun. q.193. num.2. Gall. de except. success. tit. 4. except. 27. num. 238. cum seqq. p. 2. Rustic. in l. cùm auus. ff. de condition. & demonstrat. lib. 5. cap. 2. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 190. vers. quando quis, Surd. de aliment.tit.2.quæst.15. num. 17. Fr. Emman. quæst. Regul. tom.2. q.77. art.4. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q.6. num. 10. & de renouat. q.19. num.2. Valasc. consult. 24. n.4. & 8. Benedict. Ægid. in repet. l.Tuiæ si non nupserit. p.1.n.54. ff. de condit. & demonstrat. Rebello de obligat. Iustit. p.2. lib. 18. q. 16. num. 3. Castill. lib. 1. de vsufructu, cap.65. num.4. Franc. Molin. de ritu nupt. lib.3. q.26. à princ. Paul.Comitol. respons.moral. lib.7.q.7.Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 305. Bellet. disquisit. clerical.p.1.tit. de bonis clericor.§.20.n.2.Bernard.Graue. ad practicam Cameræ Imper.lib.2. conclus.131. consid.1. n.13. Hieron.Fernandez de Ottero Roman.lucubr.disp.2. n.9.* latè & eleganter *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2.lib.7.cap.16.& Fusar. de substitut.q.429.à n.8.*

Vnde Doctores argumentari solent ad maioratuum successionem, vt in illis monasterium, quod capax fuerit bonorum in communi, succedat, vt tenent *Specul.tit. de success. Monachor. §. 1. num. 15.* & 118
post *Beroi.*& alios *Molin.de primogen.lib.1.cap. 13. à num. 77.* & plures, quos refert *Auen. l. 40. Tauri glos. 4. num. 13. & 17.* & ita tenere Doctores communiter *in d. cap.* in præsentia & contradictorem non habere post *Gamb.decis.6.num.1.* testatur *Cabed.*

*Lusit.decis.*133.*num.* 7.*p.* 1. atque etiam ad emphyteusim ad quam vocatur filius; nam si ingrediatur monasterium illud ad emphyteusim admittendum, quasi sit de suis, seu loco filij habeatur, docuit *glos.verbo interest,in l. si ita quis* 135. §. *ea lege,ff. de verb.obligat. Palat.in repet.rub.de donation.inter virum & vxor.*§.47.*num.*18. *Auendan.d.glos.*4. *nu.*451.

119 Hinc denique Doctores communiter resoluunt quod sicut testamentum posthumi agnatione rumpitur, *l.*3.*l.posthumorum.ff. de iniusto rupt. Princip. In-*

120 *stit. quibus modis testam. infirm.* ita etiam per professionem in religione capaci in communi emissam, rumpitur testamentum antea factum, quia monasterium loco filij agnoscitur, notauit *glos.verbo competere in auth.si qua mulier, C. de sacros. Eccles.* & post *Imol.* testatur communem *Cou. in cap.* 2. *num.* 5. *de testament. Cost. in cap. si pater, verbo testatore mortuo, num.*8.*de testament.lib.*6.*Gutier.canon. lib.* 2. *cap.* 1. *à num.*4. de cuius tamen articuli veriori resolutione alibi commodiùs diximus.

121 De ratione autem illorum Iurium, & supradictæ resolutionis ex illis desumptæ vtilis est & necessaria inter scribentes disceptatio; quidam enim censent rationem esse, quia monasterium habetur loco filij, ducti auctoritate *text.in d. cap. in præsentia,* ibi, *intelligendum non erat sine hærede decedere, qui monasterium sibi hæredem instituit*, vbi nomen hæredis capitur pro liberis, quippe in substitutione fuit hæc conditio,si institutus decederet absque liberis; & ideo hanc partem tenent *glos. in casus positione, in auth.nisi rogati.C.ad Trebell.& verbo intrauerit,in auth. de Sanctiss.Episcop.*§.*sed & hoc præsenti, & verbo competere in auth.si qua mulier. C. de sacros. Eccles. Molin. lib.*2.*de primogen.cap.* 9.*num.*41.*Leonard. Less.de Iustit. lib.*2.*cap.*41.*dub.*10.*num.*84.*Socin.Alciat.Gullelm.Benedict.Mench.Villalob.*& alij plures, quos refert, sed non sequitur *Sanch.d.lib.*7.*cap.*16.*num.*3. Quæ ratio ab aliis communiter reprobari solet asserentibus multò veriùs esse monasterium non haberi loco filij,& verba illa *text.d.cap.in præsentia*, non esse Pontificis decidentis, sed partis allegantis, cui allegationi non detulit Cardinalis, cuius sententiam Pontifex confirmauit hæreditatem monasterio adiudicans ex diuerso fundamento,vt ex littera apparet, atque ita succedit doctrina *glos. vers. vel die tertio,in l.*1. *C. qui admitti*, notant *Abb. num.* 40. & alij communiter secundùm *Paris.num.* 128. *in d. cap. in præsentia, Valasc.cons.*24.*num.vlt. Cald. Pereira de nominat.emphyt. quæst.*6. *num.* 10. *& de renuat. emphyt. quæst.*19.*num.* 9. *Tap. in d.auth. ingressi,verbo sua, cap.* 13.*num.* 4. *Castill. d. lib.* 1.*de vsufruct. lib.* 1. *cap.* 65. *num.*4.

122 Nonnulli igitur existimarunt conditionem illam habere pro non scripta, quia est impeditiua religionis, & ne propter illam grauatus retrahatur à perfectiori vitæ statu, quod à Religione Christiana maximè alienum est, quod docuerunt *Bart.* & alij, de quibus *Cou.lib.*1.*vari.cap.* 19. *num.* 9.*& Gutier.lib.*1.*canon.cap.*32 *num.*17. *Pereg. d. art.* 28. *num.* 71.*& 76.* confirmantes, quia ex eadem ratione ne mulier à religione auertatur, inquiunt quod si pater filiæ relinquat ducenta si nubat, centum si ingrediatur monasterium, debet habere ducenta, *arg.l. Titia* 99. *ff. de condit. & demonstrat.* Verùm nec hæc ratio placet, quia vt conditio dicatur impeditiua religionis, non sufficit quod indirectè,& in consequentiam alicuius actus liciti illam impediat,iuxta *reg.l.*1.*ff.de auctor.tutor.* constat autem conditionem si sine liberis directè non tendere ad impediendam religionem,sed sequi indirectè,quia status Religionis incompatibilis est cum matrimonio ex quo liberi suscipiuntur; tum quia si vt turpis reiiceretur conditio illa,non esset necessaria decisio, *text. in d.* §.*sed & hoc præsenti,* sed potius ex veteri & generali regula,*l.conditiones.ff.de condition.instit.* haberetur pro non scripta, quod aperte repugnat verbis illius, §. *ibi, sancimus,&c.*

Quare alij eam inquiunt esse illorum Iurium rationem,quia lex ex verisimili & coniecturata mente testatoris interpretatur, quod si testator cogitaret grauatum monasterium ingressurum vellet potius ipsum monasterium substituto præferret, quia scilicet optima est coniectura, quæ ex fauore Religionis sumitur, cùm tendat ad bonum salutis spiritualis eiusdem testatoris, iuxta *reg.cap. inuitum, de rerum permut.* & ideo sic ratiocinantur *Castren. in d. auth.nisi rogati,num.*3.*Cou.d.lib.*1.*var.cap.*19.*num.*11. *Galganet. d.p.*1.*cap.*18.*num.*51.*Peregr.d.art.* 28. *num.* 75. *Mantic.d.lib.*11.*tit.*7. *num.* 7. *& tit.* 8. *num.* 31. *Spin.d.glos.*12.*princip.num.*29.*Cald. Pereira de nomin. emphyt.quæst.*6.*num.*10.*Flores ad Gam. decis.* 319. & alij,quos refert & sequitur *Sanch.d.cap.*16.*n.*8. 123

Amplia primò,principalem resolutionem quatenus habet monasterium facere deficere conditionem si sine liberis, & substitutum excludere, vt procedat & locum habeat etiam in foro Conscientiæ,vt resoluunt *Cardin. Mantic.de coniect.vltim. volunt.lib.*11.*tit.*7.*num.*2.*Peregin.d.art.*28.*num.*91.*Mathcac.de legat.& fideicom.lib.*3.*cap.*23.*num.* 3. *Menoch. de præsumpt.lib.*1.*præs.*80.*num.*5.*& lib.*4.*præs.*85. *à nu.* 59. *Gutier.d.cap.*32.*à num.* 4. *Intrigl. de substitut. cent.* 3.*quæst.*63.*num.*3.*Fusar.in simili tract.quæst.* 429. *num.* 9. *Rustic. d.lib.*5.*cap.*2.*nu.*3.*cum seqq.Benedict. Ægid. in l.Titia si non nupserit* 100.*p.*1. *num.* 54. *ff. de condition.& demonstrat.Sanch.d.lib.*7.*cap.*16.*n.*1. Quamuis contrarium minus bene tenuerint *Alciat. in l.quinque pedum,num.*20.*in fine.C.finium regund.& Vincent. de Franch.decis.*29.*num.*4.*p.*1. 124

Amplia secundò, etiam in grauato bigamo, qui ex dispensatione Papæ fit monasterium ingressus, quia & tunc substitutus erit exclusus,*Cardin. Mantic.d.lib.*11.*tit.*7.*num.*17.*Intrigl. de substit.cent.*3.*quæst.* 63.*num.*6. *Menoch.d.lib.*4.*præs.*83.*num.*63.*Rustic.d.lib.* 5.*cap.*2.*num.*24.*Sanch.d.lib.*7.*cap.*16.*num.*64. vbi bene obseruat ad id nulla dispensatione opus esse, quia si ad Ordines promouendus non est non obstat bigamia, vt autem bona eius per professionem transferantur in monasterium, & sic extinguatur substitutio nullibi petitur professum ad Ordines promoueri. 125

Amplia tertiò, etsi monacus apostataret, quia adhuc monasterium excludet substitutum,*Bald. nu.* 15.*& Felin.num.*32.*in d. cap.in præsentia,Sfort.Odd. de compend.p.*6.*quæst.*2.*art.*6.*dub.*2.*num.*9.*Intrigl. de substit.cent.*3.*quæst.*63.*num.*17.*Fusar. d. quæst.* 429. *num.* 14.vbi *num.*15. post *Rustic.d.lib.*5.*cap.*2. *num.* 32. *&* 33. ampliat etsi monachus degradaretur. 126

Amplia quartò, vt tunc etiam substitutio euanescat si grauatus fiat clericus Ecclesiæ sæcularis in sacris constitutus concurrentibus conditionibus mox explicandis, vt probat *d.* §. *sed & hoc præsenti,* ibi, siue masculi, siue fœminæ monasteria ingrediantur,aut clerici, aut diaconissæ,&c. vbi *glos.verbo clerici,*similis *glos.verbo locum,in d. auth. nisi rogati, Dilect.de arte testandi,tit.* 5. *caut.* 18. *num.* 5. *Sim. de Prettis de interpret.vltim.volunt.lib.*2.*interp.* 2. *dub.* 2. *solut.*1.*num.*109. *Cardin.Mantic.d.lib.*11. *tit.* 7. *num.* 22.*Sfort.Odd. de compend.p.*6.*quæst.*2.*art.*6.*dub.* 2.*nu.* 19.*Menoch.d.lib.*4.*præs.*83.*à num.*65.*Alex.Trentasinq. de substit.p.*4.*cap.*7.*num.*21.*Caualcan.decis.*77. *num.*33. 127

p.5. Pute.decis.53.num.2. aliàs *decis.53.in correctis lib.1. Gutier.canonic.lib.1.cap.32.num.vlt.Benedict.Ægid.in repet.d.l.Titia,p.1.num.45.Fusar.d.quæst. 429. num. 1. cum seqq.Sanch.d.lib.7.cap.26.n.32.*

128 Duplex autem conditio exigitur vt clericus hoc priuilegio excludendi substituti fruatur, prior est, vt perpetuò in clericatu perseueret, posterior vt in fine vitæ bona illa quæ substituto restituturus erat, det Ecclesiæ, vel in alia opera pia expendat, quæ vtraque conditio expressè habetur *in d. §. sed & hoc præsenti,* & constituto ab *Intrigl.d.quæst.63.num. 13. & 14. Menoch.d.præs.83.num.68.Pute.d.decis. 53. nu. 3.Mantic.d.tit.7.num.22.Rustic.d.lib.5.cap.2. num.21. 22.& 23.*& ab aliis citatis à *Fusar.d. quæst.429.num. 3. cum seqq.*

129 Limita primò principalem resolutionem,vt non procedat quando grauatus esset ingressus monasterium incapax bonorum in communi, vt Minoritarum, qui nihil habere,vel possidere possunt, iuxta *cap.exiuit, de verb.signif.lib. 6. & Clem. exiuit, eod. tit.* nam tunc conditio substitutionis non deficeret; probatur quia vbi monasterium capere non potest, cessant verba *d.§.sed & hoc præsenti, in vers. monasterio,*iuncto ibi,competere volumus, cessat etiam fauor Religionis, qui in eo consistit, vt eidem bona acquirantur, & apud illud perpetuo maneant; quare limitationem tenent *Bart. in tract. Minorit. p. 3. vers.item isti hæredes,Boër.decis.354.num.8.Osasch. Pedam.decis.126.in fine,Rimin.Iun.cons.270.num. 43. lib. 3. Emman.Costa in d.cap.si pater,verbo si absque liberis, num.62.Honded.cons.62. num. 51. Sfort. Odd. de compend.p.6.quæst.2.art.6.num.20. Card.Tusch.practic.conclus.tom.5.lit.M,concl.344.num.18. 21. & 43.Cardin. Mantic.d.lib.11.tit.7.num.8.Gutier.d.cap.32.num.25. Cald.Pereira d.quæst.6.num.14.Pereg. d. art. 28. num. 62.Crass.d.§.fideicommissum,quæst.40. num.7. Intrigl.d. cent.3.quæst.63.num.61.Menoch.d.lib. 4.præs.83. num. 71.Alex.Trentasinq.de substitut.p.4.cap.7.num.23. Rustic.d.lib.5.cap.3.cum seqq. Gall.de except. success. tit. 4. except.27.num.241.cum seqq.p.2.Surd.decis.8. num.28. Fusar.d.quæst.429.num.61.Sanch.d.lib. 7. cap.16.num. 13.Farinac.fragment.crimin.p.2.lit.M,num.380.*

130 Illud valdè controuersum est, vtrum hoc casu statim postquam grauatus emiserit professionem admitti debeat substitutus, an mors naturalis grauati debeat expectari? Sunt qui existimant viuente monacho excludi substitutum, itaut non admittatur nisi post mortem naturalem monachi ingressi religionem incapacem, & bona relicta in pios vsus esse expendenda,ita *Roman.cons.296.num. 1. & sing. 439.num.2.Guillelm.Benedict. in cap. Rainuntius,verbo & vxorem,decis.2.in fine,de testam. Angel.Tabien.Siluest.* & alij, quos refert, sed non sequitur *Sanch. d. lib.7. cap.16.num.14.*

131 Alij verò similiter tenent substitutum excludi solo tempore vitæ monachi, sed interim bona remanere debere,vel apud hæredem scriptum,vel legitimum professi; mouentur autem, quia potest substitutus prius mori, quam grauatus ingressus monasterium incapax bonorum,quo casu fideicommissum ad hæredes abintestato deuoluetur, ex *reg. l.1.§.vbi autem.C. de caducis tollend.* ideóque ratione præiuditij venientium abintestato mors naturalis debuit expectari, vt in simili inquit *text. in l. Statius. §.Cornelio ff.de iure fisci,*adducitur etiam *text. in l.cùm pater.§.hæreditatem.ff.de legat. 2.* & in *l.ex facto. §. ex facto,in fine,ff.ad Trebell.*quatenus probant in deportato,& in seruo pœnæ, (quem plerique monacho æquiparant) mortem naturalem esse expectandam, nec ante fideicommissi diem cadere; quare ita tenent *Menoch.de success.creat.lib.3.§.21. num.171. Xuar. alleg.20. Spin.d.glos.12.princip. num. 34. & 35. & glos. 14.num.127. Emman. Costa in d. cap. si pater verbo. si absque liberis,num.61.* & in *§. & quid si tantùm, p. 2. num.2.Fusar.quæst.430.num.16.cum seqq.*

Verùm licèt hæc proxima sententia satis probabilis sit,contraria tamen procul dubio receptior est, quæ ait statim à die professionis admitti substitutum exclusis monachi illius hæredibus; Ratio est, nam grauans aliquem vt decedens absque liberis restituat substituto hanc mentem habet, vt velit grauatum omnibus eius hæredibus, & substituto præferre, & deinde filios grauati, tertio substitutum ipsum, cùm ergo grauatus factus frater Minor sit incapax hæreditatis retinendæ, nec liberos habeat veros, nec fictitios cùm monasterium sit succedendi incapax, erunt statim à professione restituenda ea bona substituto, cùm illum testator reliquis suis hæredibus quoad illa bona prætulerit. Deinde facit quia mors ciuilis per professionem in monasterio incapaci quoad bona, & bonorum capacitatem, non differt à naturali, si quidem statim constat nunquam posse succedere monasterium, in cuius fauorem, vt ei competat fideicommissum, conditio reiicitur ex suprà dictis, & per consequens non est cur euentus mortis naturalis expectetur; ratio verò ex præiudicio venientium abintestato futilis est,si quidem eisdem per mortem naturalem grauati semper præferri debuit substitutus, & per consequens quod in vita, seu morte ciuili illius etiam eis præferatur,nihil continet iniustum, vt bene prosequitur *Fortun.in d. §. & quid si tantùm,num. 52.* vbi etiam explicat rationem differentiæ quare viuente deportato fideicommissum non statim deferatur ad substitutum, quia scilicet fiscus est successor in vita, fideicommissarius autem nonnisi post mortem, vnde meritò dum viuit deportatus præfertur fiscus substitutus,vt capiat commoditates,quas delinquens esset habiturus:venientes autem abintestato, sicut & substitutus successuri sunt post mortem, ita tamen vt semper substitutus præferatur, ergo & in morte ciuili debet præferri ex dictis: quare his & aliis fundamentis hanc posteriorem sententiam meritò sustinent *Sebast. Medic.in tract.mors omnia soluit,p. 1. num. 45. & 46. Cou.in cap.1.num.6.de testam.Nau.comm.2. de Regularib.num.54.Rimin.cons.481.in fine lib.3. Roland.à Valle cons.97.num.41.lib.2.* & de lucro dotis *quæst.95.num. 15.& 16. Bursat. cons. 48. num. 27. lib. 1. Vincent. de Franch.decis.14.num. 7.p. 1. Boër. decis. 354. num.11. Osasch.Pedam.decis.126.ad fin. Cardin. Mantic. d. lib. 11.tit.7.num.8.Honded.cons.62.à num.17.lib.1.Ludou. Casan.cons.26.num.1.vol.1.Surd.cons.90.num. 8. & 9. & cons.238.num.2. Parlad.differ.147.§.1.num.12. & 13.Gutier.d.lib.1.cap.32.num.25.Menoch.d.lib.4.præs. 83.num.71. Peregrin.d.art.28.num.63.Ascan. Clem. de patria potestate,cap.vlt.num.72. Sanch. d.lib. 7. cap.16. num.16.*vbi *à num.20.* disputat quid dicendum si ille grauatus ingrediatur Societatem IESV. 132

Secundò limita quando monasterium non successisset grauato, vt quia repudiauit,quia tunc substitutus admitteretur,vt per *Panceirol.cons.114.num. 4.lib.1.Cardin.Mantic.d.lib.11.tit.7.num.10.Menoch. d.lib.4.præs.83.num.72.Carol.Tapia in d. auth. ingressi, verbo sua,cap.13.num.48.Peregr.d.art.28. num.64.Intrigl.de substitut.cent.3. quæst. 63. num. 63. Surd. cons. 238.num.1.Caualc.decis.1.num.41.p.3.Gall. de except. success.tit.4.except.27.num.244.p.2.Fusar. d.quæst.429. num.64. Sanch.d.lib.7.cap. 16. num. 24.* vbi *num. 25. cum Peregr.* subdit dum grauatus ille viuit successuros 133

suros hæredes illius in ea bona, sicut in reliqua succedunt.

134 Tertiò limita quando ingressus in monasterium non habuit effectum, vt quia monachus ingrediens exiit, aut obiit intra annum probationis, cùm per solam professionem efficiatur monasterium hæres bonorum monachi, itaut illa non sequuta careat iure excludendi substituti; & ideò hanc limitationem firmant *glos. vlt. in d. cap. in præsentia*, vbi *Ioan. Andr. num. 36. Butr. num. 61. Bald. num. 15. Panor. n. 44. Paris. num. 118. & Felin. num. 32. Mantu. nu. 56. Cardin. Mantic. d. tit. 7. nu. 11. Sfort. Odd. de compend. p. 6. quæst. 2. dub. 2. num. 9. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. num. 7. Pereg. d. art. 28. num. 60. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. num. 64. Tapia in d. auth. ingressi, verbo sua cap. 13. num. 43. Gall. d. except. 27. num. 245. p. 2. Rustic. d. lib. 5. cap. 2. num. 34. Fusar. d. quæst. 429. num. 69. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 26.*

135 Similiter non excluditur substitutus si ille professus est, at professio fuit irrita, quia tunc non verè habuit effectum ingressus, vt ex *Abb. Tapia, & Arm. l. resoluit Sanch. d. num. 26.* subdens ibidem secus esse quando professio tenuit: sed professus ille fuit apostata, addens quod quando licitè transfertur ad aliam Religionem, excluso adhuc substituto, prior religio retinebit id fideicommissum in perpetuum, quia non transfert bona legitimè acquisita priori monasterio, aut alteri, quare si prior esset religio Minorum, & ideo per professionem acquisita iam essent illa bona substituto, iuxta ea quæ diximus *sup. limit.* 1. quamuis transeat licitè ad religionem capacem hæc non acquiret bona iam acquisita illi substituto.

136 Vnde nec minus excluderetur substitutus, si ille vt pœnitentiam ageret fuit ingressus monasterium, non vt Religionem profiteretur, *Sfort. Odd. p. 6. quæst. 2. art. 6. dub. 2. num. 11. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. num. 87. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. num. 84. Rustic. d. lib. 5. cap. 2. num. 42. Fusar. d. quæst. 429. num. 71. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 27.*

137 Ex eadem etiam ratione euanescet substitutio, si hic solùm efficiatur oblatus, se & sua tradens Ecclesiæ seculari, cùm adhuc non sit verus Religiosus, sic *glos. fin. in d. cap. in præsentia*, vbi *Butr. num. 61. in fine, Abb. num. 46. Mantu. num. 59.* & alij plures, quos refert & sequitur *Sanch. d. cap. 16. num. 28.* Quare non esse excludendum substitutum credo veriùs, si grauatus ille in manibus Episcopi obtulerit se monachalem regulam seruaturum, quia cùm dispositio hæc sit à Iure exorbitans, & de religiosis loquatur, non est extendenda ad hunc, qui verè Religiosus non est, vtpote, qui in nulla Religione à Sede Apost. approbata se votis adstrinxit, & ideo ita resoluunt *Rustic. d. lib. 5. cap. 2. nu. 25. Sanch. d. cap. 16. num. 28.* quamuis contrarium absque aliquo bono fundamento Baldo & Puteo citatis tenuerint *Menoch. d. præs. 83. n. 69. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. num. 16. Fusar d. quæst. 429. num. 12. vbi num. 13.* resoluit dispositionem *d. cap. in præsentia*, cum similibus suprà citatis procedere in cordigeris, & mantellatis, cuius resolutionem accipiendam esse censeo si in communi viuant.

138 Quartò limita quando substituta esset pia causa, quia nullo modo excluderetur per professionem grauati, ita *glos. fin. in d. cap. in præsentia*, vbi *Innoc. nu. 8. Host. num. 19. Butr. num. 60. Abb. num. 39. Anch. num. 19. Imol. num. 17. Bellem. num. 29. & vlt. Felin. etiam nu. 29. Paris. num. 113. Ferret. num. 83. in fine, & num. 99. Berot. à num. 455. Mantu. num. 47. & 48. Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuil. 95. num. vnico, Rebuff. in repet. cap. Raynuntius, num. vlt. de testament. Costa in d. cap. si pater, verbo, si absque liberis, num. 2. in fine, Cou. lib. 1. vari. cap. 19. num. 7. in fine, Cephal. cons. 7. num. 4. Bursat. cons. 199. num. 27. lib. 2. Spin. glos. 14. princip. num. 124. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. num. 47. & num. vlt. in fine, Sfort. Odd. d. p. 6. quæst. 2. art. 6. dub. 2. num. 21. Mantic. d. lib. 11. tit. 7. num. 12. Vincent. de Franch. Neapol. decis. 29. in fine p. 1. Gutier. canon. lib. 1. cap. 32. num. 39. Alex. Trentasinq. de subst. tit. p. 4. cap. 7. num. 22. Pereg. d. art. 28. num. 84. Honded. cons. 61. num. 53. vol. 1. Tapia in d. auth. ingressi, verbo sua, cap. 13. num. 29. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63 num. 46. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. M, concl. 344. num. 35. cum seqq. & concl. 393. num. 7. Farinac. fragment. crimin. p. 2. lit. M, num. 386. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 190. col. 14. vers. deinde si pia causa, Surd. cons. 238. num. vlt. Gall. de except. success. tit. 4. except. 27. num. 246. cum seqq. p. 2. Lessi. de iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 10 num. 84. Rustic. d. lib. 5. cap. 1. num. 86. & cap. 2. num. 51. Fusar. d. quæst. 429. num. 56. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 34.* vbi in fine subdit non admitti causam illam piam vsque ad naturalem grauati professi mortem, & interim monasterium habiturum bona, quia ea dilatio etsi operari nequeat substitutionis extinctionem per præuiam substituti mortem si causa pia substituta sit Ecclesia, monasterium, aut Xenodochium, cùm hæc mori nequeat, at operabitur monasterij, in quo monachus est professus, vtilitatem, quod potiatur illis bonis dum ille monachus vixerit.

Procedit hæc limitatio quamuis causa pia substituta, sit minus pia quam monasterium, adhuc enim ab illo non excluditur, quia cùm constitutio hæc sit exorbitans à Iure, sat est si locus substitutus sit pius, etsi non æquè pius, vt per *Honded. d. cons. 62. circa fin. Tap. d. cap. 13. num. 33. Pereg. d. art. 28. num. 84. circa fin. Gutier. d. cap. 32. num. 40. Intrigl. d. quæst. 63. num. 47. Gall. d. except. 27. num. 248 p. 2. Rustic. d. lib. 5. cap. 1. num. 98. Fusar. d. quæst. 429. num. 57. Sanch. d. cap. 16. num. 35.* 139

Similitèr locum habet etiamsi pia causa non esset immediatè substituta, sed mediatè, vt si immediatus substitutus sit quidam alius, & hunc substituatur pia causa, quippe prior ille substitutus præferri debet monasterio, vt locus detur substitutioni alterius piæ causæ posteriori loco factæ conditione substitutionis eueniente, *Pereg. d. art. 28. num. 84. in fine, Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. num. 48 Fusar. d. quæst. 429. num. 58. Sanch. d. cap. 16. num. 36.* 140

Si verò testator partim substituisset causam piam, 141 & pro alia parte aliquem priuatum, grauato profitente postea in Religione capaci, si causæ illæ substitutæ non sint re aut verbis coniunctæ, quia ad diuersas omnino res substituuntur, tunc monasterium succedet in eam partem causæ profanæ priuati, & causa pia succedet in suam, quia monasterium à sola causa pia potest excludi: si autem vtraque causa coniuncta esset & re & verbis, quia nimirum in eadem oratione, in eandem rem in solidum vtraque causa substituitur, aut sola re, quia nempe eadem res in solidum, diuersis tamen rationibus vtrique legatur, tunc & si in totam rem quælibet substituatur, succedit tamen quælibet pro parte, iuxta *tex. in l. re coniuncti 80. ff. de legat. 3.* aut solis verbis, vt si in eadem oratione vtraque substituatur in eandem rem, non tamen in solidum, sed æquis portionibus, his casibus pius locus iure accrescendi, vel non decrescendi, succedet huic monacho cùm naturaliter obierit in totam illam hæreditatem excluso penitus monasterio, quia cùm per professionem Religionis euanescat substitutio illa loci profani, succedet reg. vt quando legatum, vel fideicom

commissum efficitur caducum in personam vnius ex coniunctis, acquiratur alteri coniuncto, iuxta *l.vni.§. sin autem. C. de caduc. tollendis*, quæ regula quoque locum habet quando de Iure speciali coniunctus admittitur, & capit.ex defuncti voluntate, iuxta *Bart.Bald.Imol.& Socin.in l.mulieri*, & *Titio.ff. de condit. & demonstr.* Quare ita docent *Pereg.d.art. 28.num.86. bene Sanch.d.lib.7.cap.16.num.* 37.& aliquid *Intrigl.d.cent.3.quæst.63.num.49. & 54. Fusar.d. quæst.429.num.41.& 59.cum seqq.*

142 Quintò limita quando alter filius testatoris esset substitutus, quia tunc succedet ille excluso monasterio, ratio est quia potius pro filio quàm pro monasterio, præsumendum est, *ad glos. in cap. vlt. 17. quæst.4.*& in *l. si quis ad declinandam.C. de Episcop. & cleric.*tum quia,vt optimè ait *Bald. in d. cap. in præsentia, num. 10. in fine*, fauor liberorum substitutorum est naturalis, fauor autem monasterij est ciuilis,& minor fauor respectu maioris dicitur odium, *l.si apud. ff. de minorib.* tum quia bona dicuntur debita filiis,non autem Ecclesiæ,quæ tractat de lucro; quare his, & aliis fundamentis hanc limitationem ponunt *Tiraq.in d.l.si vnquam,verbo libertis,num. 91. Alciat.resp.633.*aliàs *cons.157.num.2.lib. 9. Padil.in l. cùm acutissimi,num.8.C.de fideicom. Bimi.cons.17.à nu. 6.vol.1.Bertazol.cons.25.num.31.vol.1. Anguissol. cons. 64.num.2.& cons.176.num.1.vol.1.Alphan.collect.473. Pancirol.cons.114.num.6.vol.1. Card.Mantic.d.lib.11. tit.7.num.13.Mench.de successi. progressu lib.3.§.26.nu. 41. Boër. decis. 354. num. 7. Osasch. Peda. decis. 126. num.24.Vincent.de Franch.decis.29.num.vlt.lib.1.Menoch.d.lib.4.præs.83.num.36. & num.44.in fine, Alex. Trentasinq.de substitut.p.4.cap.7.num.24. Gutier.d.cap. 32.num.35.Camill.Borrel.cons.33.num.103. vol. 1. Pereg.d.art.28.num.87.& cons.59. num.3. cum seqq.lib.3. Intrigl.d.cent.3.quæst.63.num.33. Cald. Pereira de nominat.emphyt.quæst.6.num.11.Carol.Tap.in d. auth.ingressi,verbo sua,cap.13.num.45.Gall.de except.successi.tit. 4.except.27.num.249.p.2.Fr.Emman.quæst.Regul.tom. 2.quæst.77.art.4.Rustic.d.lib.5 cap.1.num.64.cum seqq. Farinac.fragment.crimin.p.2.lit.M, num.379.Fusar.d. quæst.429.num.48. cum seqq. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num.39.*

143 Quamuis contrarium minus bene tenuerint *Greg.Lop.l.10.verbo* dexasse, *tit.4.part.6. Spin. d.glos. 14.princ.n.126. Sfort. Odd.de compend. p.6.quæst.2.art. 6.dub.2.num.21.vers. contrarium, Costa in d.cap.si pater p.1.verbo si absque liberis,num.64. Molin. de Iustit. tract.2.disp.190.col.14.vers.multi*,quorum fundamentis breuiter respondet *Sanch. d. cap. 16. num. 39. & num.40.* subdit quod licèt prædicti Doctores limitationem nostram probantes loquantur de filio substituto, rationes ab eis traditæ procedunt quoque in aliis descendentibus substitutis, & numeris sequentib. declarat suam sententiam in duplici casu esse absque dubio amplectendam.

144 Sextò limita quando substitutus esset aliquis de familia adiecta ratione, & causa, quia vult bona conseruari in agnatione, & familia, nam tunc monasterium excluderetur à substituto, cùm verba substitutionis non possint monasterio conuenire,& cùm simus in claris non est admittenda quæstio voluntatis,& ita tradunt *Con.d. lib. 1. vari. cap. 19. num.11.Ioan.dilect.de arte testandi,tit.5.caut.18. num. 3.in fine, Menoch.de successi.creat.lib.3.§.21.num.116.in fine,& num.169. Padil.in l.cùm acutissimi, num. 44. C. de fideicom.Cardin.Mantic.d.lib.11 tit.7.num.21.Bursat.97.num.24.lib.1. Pancirol. cons. 114. num. 5. lib.1. Fulu.Pacian.cons.36.num.128.vol.1.Mandel cons.493. num.2.vol.3.Camill.Borrell.cons. 33. num. 108. vol. 1. Menoch.cons.722.num.32.& d.lib.4.præs. 83. num.45. Pereg.d.art.28.num.76.& cons.23.num.15. vol. 3. Petra de fideicom.quæst.8.num.516.Sfort.Odd.de compend. p.6.quæst.2.art.6.dub.2.num.26.Carol.Tap.in d. auth. ingressi,verbo sua,cap.13.num.18. Alex. Trentasinq. de substitut.§.4.cap.7.num.26. Intrigl. in simili tract. cent. 3.quæst.63. num. 41. Cevall. commun. contra commun. quæst.193.num.3.Gutier.canon. lib. 1. cap.32. num.29. Vincent.de Franc.decis.29.num.7.Caualcan.decis.1.num. 37.p.3. Vincent.de Franch.Neap.decis.29.num. 8. p. 1. Cabed.Lusit.decis.133.num.9.p. 1. Cald. Pereira de nominat.emphyt.cap.6.num.12.Rustic.d.lib.5. cap.2.num. 86.Fusar.d.quæst.429.num.54.*vbi *num.* 55. idem resoluit quando quis esset substitutus cum conditione vt nomen, & insignia familiæ susciperet, *Sanch. d.lib.7.cap.16.num.44.*

Septimò limita quando grauatus prius quàm sit monasterium ingressus instituisset hæredem extraneum, quia tunc substitutus erit admittendus excluso monasterio, vt per *Ioan.dilect.d.caut.18.in fine, Cardin.Mantic.d.tit.7.num.14.Pereg. d. art. 28. num. 65.Intrigl.d.cent.3.quæst.63.num.67. Gam.Lusitan.decis.316. Surd.de aliment.tit.2.quæst. 15. num. 159. & cons.238.num.1.Gall.de except.27.num.250.p.2. Rustic. d.lib.5.cap.2.num.48.Fusar.d.quæst.429.nu. 66. Sanch. d.lib.7.cap.16.num.47.*vbi *num.40.*subdit quod si solùm illorum partem reliquit grauatus extraneo, in illam non succedet monasterium, nec excluditur substitutus,& *num.* 49. post *Surd.d.cons.238.num.3. & 6.* ait non succedere substitutum in ea bona vsque ad naturalem professi mortem, quando grauatus ille generaliter hæredem extraneum instituerit, sed obtinebit monasterium illo medio tempore, secus asserens si specialiter ea bona, quæ grauatus est post mortem restituere substituto,reliquisset alicui extraneo, quia ea nullo tempore obtinebit monasterium, & *num.50.post.Tap.d.cap. 13. num.10.* tenet valere donationem si huiusmodi substitutus ante ingressum religionis donauerat ea bona matri,vel alij. 145

Octauò limita si conditioni aliquid adiiciatur ex quo appareat testatorem de filiis veris,& naturaliter genitis intellexisse, vt in casibus infrà *limit. 18.cum seqq.* expressis, & præcipuè quando testator hæredem grauasset, si decesserit sine liberis ex suo corpore, vel de legitimo Matrimonio procreatis, quia tunc substitutus excluso Monasterio admittetur. Ratio est, quia sæpè diximus principalem conclusionem deficere,& monasterium non admitti quando constiterit de contraria voluntate testatoris, quia vbi habemus clarum testatoris sensum ex eius verbis non admittitur quæstio voluntatis, *l.ille, aut ille.§.cùm in verb. ff. de legat.3.*stante autem prædicta verborum conceptione apparet testatorem sensisse de solis filiis naturalibus, & veris, & per cõsequens non manet locus coniecturis,ex *reg. l.continuus,§.cùm ita,in fine,ff. de verb. obligat.* Quare hanc limitationem tenent *Grat.cons.111.num.50.lib. 2.Natt.cons.602.num.4.lib.3.Alex.cons.2.num.3.& 18. lib.1.Pancirol.d.cons.114.num.5.vol.1. Socin. Iun.cons. 63.num.21.lib.3.Boër.decis.354.num.6. Mench.de successi.prog.lib.3.§.26.num.41.& §. 21. num. 167. Meret de maior.p.2.quæst.3.num.22.Sim. de Prætis de interp. vltim.volunt.lib.2.interp. 2. dub. 2. solut, 2. num.109. Sfort.Odd.d.p.6.quæst.2.art.6.dub.2. num. 29. Vincent. de Franch.decis.29.Bimi.cons.17.num.12.vol.1. Spin.d. glos.12.princip.num.31.Rimin.Iun.cons.270.à num.16. vol.3.Cardin.Mantic.d.lib.11.tit.7.nu.20.Mathæac. lib.3.de legat.& fideicom.cap.23.num.5.Mandell.cons. 493.num.2.vol.3.Menoch.d.lib. 4. præs. 83. num. 27.* 146

cum

cum seqq. Crass. d. §. fideicommissum quæst. 40. num. 3. Peregr. d. art. 28. num. 71. Alex. Trentasinq. de substit. p. 4. cap. 7. num. 25. Intrigl. eod. tract. cent. 3. quæst. 63. num. 19. Ossasch. Pedem. decis. 126. num. 11. & 24. Gutier. canon. lib. 1. cap. 32. num. 41. cum seqq. Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 24. cap. 28. num. 27. Camill. Borrell. consil. 33. num. 107. vol. 1. Fr. Emman. q. Regular. tom. 2. quæst. 77. art. 4. Cenall. commun. contra commun. quæst. 193. num. 3. Gall. de except. success. tit. 4. except. 27. num. 255. p. 2. Gam. Lusit. decis. 316. num. 2. Rustic. d. lib. 5. cap. 1. num. 44. cum seqq. Fusar. d. quæst. 429. num. 27. cum seqq. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 344. num. 5. 6. 13. 14. 16. 19. & seq. Farinac. fragment. crimin. p. 2. lit. M. num. 377.

147 Quamuis contrariam sententiam, imò adhuc excluso substituto monasterium successurum in ea bona, teneant Canonistæ in d. cap. in præsentia, & præcipuè Bald. num. 9. in fine, Abb. num. 48. Aretin. à num. 68. Felin. num. 36. Ferret. num. 104. Paris. à num. 136. Beroi. num. 486. Con. lib. 1. vari. cap. 19. num. 1. Curt. Iun. consil. 163. col. 1. Socin Iun. consil. 63. num. 61. lib. 3. Alciat. consil. 95. num. 2. lib. 9. Crauet. consil. 152. num. 1. vol. 1. Roland. à Valle cons. 35. à num. 12. lib. 3. Fulu. Pacian. consil. 36. num. 113. vol. 1. vbi dicit adeo probabilem esse vtramque sententiam, vt possit quilibet ad suum libitum adhærere vni, vel alteri, Anguis consil. 63. à num. 10. vol. 1. Mandel. consil. 702. num. vnic. vol. 4. Ladercb. consil. 24. num. 18. vol. 1. Perez. l. 1. tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 134. Bald. Nouell. de dote, p. 6. priuil. 77. Ascan. Clem. de patria potest. cap. vlt. num. 72. Auendan. l. 40. Tauri, glos. 4. num. 30. Molin. d. disp. 190. col. 13. vers. quando quis, Tap. d. cap. 13. num. 12. & 18. Rebell. de oblig. iustit. p. 2. lib. 18. quæst. 16. num. 3. & alij quos refert & sequitur, Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 53.

148 Nonò limita quando grauatus fuit ingressus monasterium vt fraudaret substitutum, nam tunc substitutioni locus erit excluso monasterio, quia fraus sua nemini debet patrocinari, cap. sedes de rescript. tum etiam quia hoc colligitur ex text. in cap. 2. de renunc. in 6. & in cap. de his de sepultur. ac ideò hanc limitationem tenent glos. verbo locum, in d. auth. nisi rogati, vbi Bald. Salicet. Corn. Fulgos. Alber. & alij, Canonistæ in d. cap. in præsentia, videlicet Abb. antiq. num. vlt. Ioan. Andr. num. 36. Butr. num. 61. Bald. num. 31. Abb. num. 46. Ferret. num. 95. Paris. num. 119. Felin. num. 36. Bero. num. 500. Bellem. num. 32. & 40. Henric. num. 21. Barbat. num. 41. & 42. Mantu. num. 47. Alciat. consil. 616. num. 4. Guillelm. Benedict. in cap. Raynuntius, verbo in extremis positus, num. 25. de testament. Sarmien. lib. 1. select. cap. 4. num. 7. & cap. 6. nu. 10. Anton. Gom. l. 9. Tauri num. 58. Cardin. Mantic. de coniectur. lib. 10. tit. 4. num. 19. & lib. 11. tit. 7. num. 15. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 5. num. 29. Crass. d. §. fideicommissum, quæst. 40. num. 41. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. num. 76. & lib. 6. præs. 8. num. 4. & cons. 226. num. 98. Peregr. d. art. 28. num. 94. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. num. 70. Tap. d. cap. 13. num. 35. Molin. d. disput. 190 col. 14. vers. item quamuis, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 77. art. 5. Gall. de except. success. tit. 4. except. 27. num. 251. cum seqq. p. 2. Rustic. d. lib. 5. cap. 2. nu. 52. Fusar. d. quæst. 429. num. 73. cum seqq. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. n. 54. quicquid dicat Sfort. Odd. d. art. 6. dub. 2. num. 12.

149 Quia verò fraus non præsumitur in dubio arg. l. merito. ff. pro socio, & cap. 1. de regul. Iuris in Decretalib. debet illa in his terminis perspicuis etiam indiciis & coniecturis probari, vt bene resoluit Beroi. in d. cap. in præsentia, num. 204. quæ ad duo principaliora reducuntur, & solent à Doctoribus communiter in exemplum adduci. Vna ex his igitur fraudis coniectura est, si grauatus pluries sit nominatus substituto quod in eius odium, & damnum ingredietur monasterium, quod postea ingressus fuit, vel similia verba dixisset, per quæ appareret odij & fraudis causa fuisse ingressum monasterium, quam quidem coniecturam optimo iure admittunt in d. cap. in præsentia, Abb. antiq. num. 2. It. Ioan. Andr. num. 38. Butr. num. 61. Panor. num. 46. Felin. num. 36. Henric. num. 21. Bellam. num. 32. & 40. Mantu. num. 58. Paris. nu. 120. & Ferret. num. 96. Sfort. Odd. d. art. 6. dub. 2. num. 13. Crass. d. quæst. 40. num. 5. Anton. Gom. l. 9. Tauri num. 58. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. num. 83. Card. Mantic. d. lib. 10. tit. 4. num. 19. Molin. de primog. lib. 1. cap. 5. num. 29. Intrigl. d. quæst. 63. num. 72. Tap. d. cap. 13. num. 37. in fine Gall. de except. success. tit. 4. except. 27. num. 251. p. 2. Rustic. lib. 2. cap. 16. num. 43. & lib. 5. cap. 2. n. 57. Fusar. d. q. 429. num. 75. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 60.

Altera coniectura est quando quis in mortis articulo Religionem ingrederetur, arg. text. in cap. familia mea, ff. soluto matrim. eam admittunt Guilelm. Benedict. in d. cap. Raynuntius, verbo si absque liberis, il 1. num. 10. & verbo in extremis, num. 25. Sarmien. d. lib. 1. cap. 6. num. 10. Sfort. Odd. d. dub. 2. num. 14. Tap. d. cap. 13. num. 37. Fr. Emman. d. art. 5. Gall. d. num. 252. Rustic. d. lib. 2. cap. 16. num. 43. & lib. 5. cap. 2. num. 61. Hondeb. consil. 32. num. 42. & 43. lib. 2. Farin. fragm. crimin. p. 2. lit. M. num. 384. 150

Verùm hæc coniectura venit omnino reiicienda, quia præsumendum non est quemquam adhuc superstitem velle rebus omnibus spoliari, & maximis Religionis oneribus subiici, vt post mortem suam excludatur substitutus, eo vel maximè quòd in eo articulo nemo suæ salutis immemor præsumitur, cap. sanamus 1. quæst. 7. nec obstat d. l. filia mea, quia intelligitur quando actus in articulo mortis gestus non esset morienti vtilis, atque alteri noceret; at verò quando morienti & monasterio est vtilis, vt contingit in præsenti, longè abest fraudis præsumptio, & ideo hanc opinionem sustinent Gozad. consil. 90. num. 5. Anton. Gom. l. 9. Tauri, num. 59. Molin. d. lib. 2. de primogen. cap. 5. num. 28. & 29. Card. Mantic. d. lib. 10. tit. 4. num. 18. Spin. d. glos. 15. princ. nu. 107. Mathe. u. lib. 3. de legat. cap. 21. n. 18. & 19. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. nu. 74. Crass. d. q. 40. n. 6. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. num. 84. Fusar. d. quæst. 429. num. 78. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 59. 151

Decimò, limita quando quis fuit ingressus monasterium blanditiis, & suasionibus Prælati, quia tunc monasterium non succedet, sed substitutus erit admittendus, Port. Imol. consil. 124. num. 39. Sfort. Odd. d. art. 6. dub. 2. num. 11. Gam. Lusit. decis. 316. in fine, Menoch. d. lib. 4. præs. 81. num. vlt. Pereg. d. art. 28. nu. vlt. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. num. 84. Tap. d. cap. 13. nu. 40. Rustic. d. lib. 5. cap. 2. num. 45. Fusar. d. q. 429. nu. 72. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 62. 152

Vndecimò, limita quando conditio si sine liberis respiceret personam testatoris, vt si dixisset, instituo Titium heredem si sine liberis moriar, quamuis enim testator non relictis liberis ingrediatur religionem non excludetur substitutus, sed ille excluso monasterio succedet, vt per Menoch. d. lib. 4. præs. 83. nu. 86. Pereg. d. art. 28. num. 67. Tapia d. cap. 13. num. 20. Intrigl. d. q. 63. num. 83. Rustic. d. lib. 5. cap. 2. num. 50. Fusar. d. q. 429. num. 83. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 65. cum seq. vbi num. 67. disputat si in donatione apponat donans eam conditionem, si absque liberis decessero, dono tibi hanc rem, an postea donatore profitente succedat monasterium in ea bona excluso donatario, & resoluit excludi monasterium. 153

Duodecimò, limita quando extat statutum, vel consuetudo quòd verba testamentorum ad litteram 154

intelligantur; tunc enim substituuts succedet, monasterio excluso, vt per *Sarmien. lib. 1. select. cap. 6. col. vlt. vers. præterea, Menoch. d. lib. 4. præs. 83. nu. 48. Intrigl. d. cent. 3. q. 63. n. 50. Fusar. d. q. 429. n. 81. Card. Mantic. d. lib. 11. tit. 7. n. 16. Gall. d. except. 27. n. 253. p. 2. Rustic. d. lib. 5. cap. 1. num. 101. cum seqq.* quorum tres vltimo loci citati differunt an requiratur confirmatio Papæ ad hoc vt tale statutum operetur.

55 Decimotertiò, limita si in ciuitate extat statutum quòd monasterium, vel ingressi in illud non succedant, nam statutum seruandum erit, & secundùm illud interpretabitur voluntas testatoris, *Alciat. cons. 501. num. 3. vers. sed cùm, & cons. 633. num. 4. Pereg. d. art. 18. n. 92. & 93. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. nu. 53. Intrigl. d. cent. 3. q. 63. n. 56. Rustic. d. lib. 5. cap. 1. num. 106 cum seqq. Fusar. d. q. 429. num. 82.*

156 Decimoquartò, limita quando extet consuetudo in ciuitate quòd monasterium ingressi abintestato non succedant parentibus, & agnatis, *Boër. decis. 354. num. 7. & 8. Cardin. Mantic. d. lib. 11. tit. 7. num. 9. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. nu. 53. in fine, Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. num. 57. Gall. d. except. 27. nu. 242. p. 2. Fusar. d. quæst. 429. num. 83.*

157 Decimoquintò, limita non procedere in Regno Galliæ, in quo monasteria non succedunt monachis professis, vt testantur *Guillelm. Benedict. in d. cap. Raynuntius, verbo & vxore, num. 22. Boër. decis. 354. num. 8. Rebuff. cons. 173. num. 11. & 12. Pereg. d. art. 28. num 91. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. num. 90. Fusar. d. quæst. 429. num. 84.*

158 Decimosextò, limita si conditio illa, *si absque liberis*, &c. apponatur in contractibus onerosis, seu dispositionibus inter viuos, excludetur enim monasterium, vt si duo conueniant de re aliqua acquirenda, si absque liberis decedant, & alter liberis carens profiteatur, succedet in illam rem alter excluso monasterio, secus autem erit si ea conditio apponatur in testamento, aut contractu gratioso, in quibus terminis agit *d. §. sed & hoc præsenti*, & cùm eius dispositio sit exorbitans, & in solis illis loquatur, non est ad alios extendenda, & ideo hanc limitationem tenent *Tiraq. in d. l. si vnquam, verbo susceperit liberos, num. 46. Peregr. d. art. 28. num. 68.* & plures alij citati, per *Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 68. Cardin. Tusch. d. lit. M, concl. 344. num. 30. Farin. d. lit. M. num. 385.*

159 Decimoseptimò, limita quando testator expressè exclusisset monasterium, vocando substitutum si grauatus hæres sine liberis decederet; nam hoc permissum esse testatori probatur, *ex l. Deo nobis. C. de Episcop. & cleric.* vbi patri permissum est ne filio professo quicquam vltra legitimam relinquat, & *ex cap. verum, de condition. apposit.* vbi testator potest rebus suis adiicere conditionem, vt apud Ecclesiam non maneant, nisi seruato modo, & conditione impositis, & ex *cap. cùm dilectus, de consuet.* & ex vulgari regula, quòd quilibet in re sua est moderator & arbiter, *l. in re mandata, C. mandati, cum similibus*; & ideò hanc sententiam sustinent *Aym. cons. 52. num. 1. lib. 2. Alciat. cons. 53. num. 3. lib. 9. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, §. 47. num. 18. Dilect. de arte testandi, tit. 5. caut. 18. num. 3. Ascan. Clem. de patria potestate, cap. vlt. num. 72. Cou. lib. 1. vari. cap. 19. num. 10. Marz. in epith. de fideicom. quæst. 31. Cost. in d. cap. si pater, verbo si absque liberis, num. 68. Vincent. de Franch. decis. 29. num. 3. 4. & 7. p. 1. Osasch. Pedam. decis. 126. num. 24. Rimin. Iun. cons. 270. à num. 13. vol. 3. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 12. num. 54. Cardin. Mantic. d. lib. 11. tit. 7. à num. 4. & tit. 18. num. 31. Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit, p. 3. num. 49. Æmil. cons. 109. num. 10. Menoch. de success. creat. lib. 3. §. 11. num. 167. & seq. Cas. Vrsill. in addit. ad Afflict. decis. 84. num. vlt. Bertazol. cons. 25. n. 29. & 30. vol. 1. Mandel. cons. 493. n. 2. vol. 3. Lel. Zechi. de Republ. Ecclesiast. tit. de Regularib. cap. 3. num. 14. ampl. 15. Spin. d. glos. 12. princip. num. 29. in fine, Bimi. cons. 17. num. 12. vol. 1. Pheliarch. de officio Sacerdot. tom. 1. p. 2. lib. 6. cap. 21. Crass. d. §. fideicommissum, quæst. 40. num. 2. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. à num. 2. Sfort. Odd. de compend. p. 6. quæst. 2. art. 6. dub. 2. num. 24. & cons. 19. num. 22. vol. 1. Peregrin. d. art. 28. num. 78. Alex. Trentasinq. de substit. p. 4. cap. 7. num. 15. Intrigl. in simili tract. cent. 3. quæst. 62. Aluarad. de coniectur. mente defuncti, lib. 2. cap. 3. in princip. num. 3. Camill. Borrel. consil. 17. num. 39. & 40. vol. 1. Fulu. Pacian. cons. 36. num. 130. vol. 1. Gutier. canon. lib. 1. cap. 32. num. 19. & 26. Ceuall. commun. contra commun. quæst. 193. num. 1. Tapia d. cap. 13. num. 18. Molin. d. disp. 190. col. 14. vers. hæc verò, & disp. 207. ad fin. in solut. ad 1. Rustic. d. lib. 5. cap. 1. Flores de Mena ad Gam. decis. 319. circa 1. concl. Benedict. Ægid. in repet. l. Titia si non nupserit, p. 1. num. 54. ff. de condit. & demonst. Fusar. d. quæst. 429. num. 18. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 12.*

Quamuis contrariam sententiam tenuerint Canonistæ in *d. cap. in præsentia*, & præcipuè *Ioan. Andr. num. 35. Butr. num. 63. Bald. num. 18. Host. num. vlt. Henric. num. 25. & 26. Bellam. n. 33. & 42. Beroi. num. 487. cum seqq. Euerard. in loco à Matrimonio carnali ad spirituale, num. 9. Cost. in l. cùm tale. §. si arbitratu, tota ampl. 11. ff. de condit. & demonstr. Ruin. cons. 189. num. 13. lib. 2. Roland. à Valle cons. 35. num. 12. & 21. lib. 3. Bursat. cons. 199. num. 10. lib. 2. Sim. de Prætis de interpret. vltim. volunt. lib. 2. interp. 2. dub. 2. sol. 2. num. 192. & seq. Anguissol. cons. 63. num. 11. & 13. vol. 1. Auendan. l. 40. Tauri glos. 4. num. 28. & 29. Gam. Lusit. decis. 316. num. 2. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 127. art. 1. vers. nec dicendum est, Fachin. lib. 4. controuers. cap. 56. Anchar. Regien. in suis quæstion. familiar. lib. 2. quæst. 20. num. 6. & 8.* Pro quibus non facit quod huiusmodi conditiones quamuis scriptæ sint; vult tamen lex perinde haberi quasi scriptæ non essent, reiiciendo illas tanquam turpes, & vitæ monasticæ obstantes, vt videtur deduci ex *dicto §. sed & hoc præsenti*, ibi tales conditiones inualidas, & pro non scriptis esse, ac proinde videbatur dicendum non attendi voluntatem testatoris illas ponentis, sed defectu potestatis oppositum volendi, excludi substitutum à monasterio in perpetuum, velit nolit testator, quia respondetur non esse mentem illius, §. vt illæ conditiones sint inualidæ, & quasi non scriptæ, eo quòd turpes sint, sed censeri inualidas, & inefficaces, & quasi non scriptas ex sola præsumpta testatoris voluntate; præsumitur enim fore vt illam conditionem non apponeret si professi memor esset. Nec etiam obstat quòd admissa priori sententia, quam sequimur, homines distrahi poterunt à vita contemplatiua, quia cùm intentio testatoris non sit ad hoc ordinata, non potest haberi in aliqua consideratione, *arg. l. non omne. ff. de statuliber. & in l. si vehenda. §. 1. ff. ad leg. Rod. de iactu.* Nec denique obstat quòd valet argumentum à statuto ad testamentum, atqui non valet statutum quo ingrediens religionem non succedat, ergo pariter non valebit testatoris dispositio, quia respondetur diuersam esse rationem in statuto, & testatoris dispositione, statuentes enim contra Ecclesiasticam libertatem, non habent potestatem statuendi, *auth. cassa. C. de sacros. Eccles. cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitut.* sed testator potest ad libitum de re sua disponere, vt in proposito probat *Rustic. d. lib. 5. cap. 1. num. 36. vers. sed vt Franciscus.* 160

Decimò

161 Decimooctauò, limita si testator dixisset si decesserit sine veris filiis, nam substitutus excluso monasterio admitteretur, cùm testator non cogitauerit, nisi de veris & naturalibus filiis, non autem de fictis, ita *Menoch.d.lib.4.præs.*83. *num.*49. *Intrigl.d.cent.*3.*quæst.*63.*num.*51.*Rustic.d.lib.*5.*cap.*1.*nu.*59.*Fusar.d.q.*429.*n.*33.

162 Decimononò, limita quando dictum fuit, *si decesserit sine filiis masculis*, nam tunc monasterio excluso substitutus succedet, *Menoch.d.lib.*4.*præs.*83. *num.*45.*in fine.Pereg.d.art.*28.*num.*78. *vers. tertius casus, Ceuall. quæst.* 193. *num.* 2. *Fusar. d. quæst.* 429. *num.*38.

163 Vigesimò, limita quando dictum esset, *si decesserit sine filiis legitimis & naturalibus*, nam & tunc monasterium excluderetur, cùm testator naturalitatem, & non ciuilitatem, & fictionem filiorum expresserit, vt per *Sfort.Odd.de compend.p.*6.*quæst.*2.*art.*6.*dub.*2.*num.*28.*Cardin. Mantic. d.lib.*11. *tit.* 7. *num.* 20.*Menoch.d.lib.*4.*præs.*83. *num.* 35. *Intrigl. d. cent.*3. *q.*63.*n.*32. *Ceuall.d.quæst.*193.*nu.*2. *Caualcan.decis.*77. *num.*7.*cum seqq.p.*3.*Rustic.d.lib.*5.*cap.* 1.*num.* 60. *cum seqq.Fusar.d.quæst.*429.*num.*35.

164 Vigesimoprimò, limita si testator dixerit, *si decesserit sine filiis*, non secundùm Iuris Interpretationem, quia conditio substitutionis non deficeret, quamuis grauatus monasterium sit ingressus, *Pereg.d.art.*28.*num.*77.*Intrigl.d.cent.*3.*quæst.*63. *num.*52.*Boër. decis.*354.*num.*5.*Rustic.d.lib.*5.*cap.*1.*num.* 59.*Fusar.d.q.*429.*num.*34.

165 Vigesimosecundò, limita quando substitutio sic esset concepta, si sine liberis decesserit succedat Titius, & non alius, seu nullus alius, quia substitutus monasterio excluso admittitur, *Menoch.d.lib.*4.*præs.*83.*num.*46.*Intrigl.d.cent.*3.*quæst.*63.*num.* 45. *Fusar.d.quæst.*429.*num.*39. licèt displiceat *Sanch.d.lib.* 6. *cap.*16.*num.*74.

166 Vigesimotertiò, limita quando dispositiuè essent vocati filij Titij, & eis deficientibus sit datus substitutus: nam si Titius ingrediatur Religionem, monasterium non excluderet substitutum, *Pereg. d. art.*28.*num.*69.*Fusar.d.quæst.*429.*num.*40. *contra Afflict.decis.*83.*num.*13.*&* 14.

167 Vigesimoquartò, limita quando grauatus habens liberos profitetur in Religione, tunc enim excluditur substitutus, & non succedit monasterium, quia ex quo habet filios est verificata conditio, nec monasterium habetur loco filij, ita *Rebuff. in repet. cap. Raynuntius, num.vlt. de testament. Paleoth. de nothis & spuriis, cap.*28.*in fine, Caualcan. decis.* 1. *num.* 42. *p.* 3. quos refert & sequitur *Sanch.d.lib.*7.*cap.*16.*n.*70.

168 Vigesimoquintò, limita quando testator hæredi grauato aliquid reliquisset si monasterium ingrediatur, quia tunc per substitutum excluderetur monasterium, *Æmil.cons.*109.*num.*15.*Menoch. d. lib.* 4. *præs.*83.*num.*50.*Intrigl.d.cent.*3.*quæst.*63.*num.*53. *Fusar.d.quæst.*429.*num.*42.*Sanch.d.lib.*7.*cap.*16.*n.*72.

169 Vigesimosextò, limita quando viuo testatore grauatus ingrederetur Religionem post testamentum conditum, tunc enim non succedet monasterium, sed substitutus, quia cùm tunc testamentum non mutauerit, ac professus fuerit, videtur velle excludere monasterium, *Caualcan.decis.*1.*num.*43. *&* 44.*p.*3.*Sanch.d.lib.*7.*cap.*16.*num.*71.

170 Vigesimoseptimò, limita quando testator instituit filium in sacris iam constitutum, aut professum, & ei decedenti absque liberis substituat tertium, quia cùm testator memor Ecclesiæ & monasterij substituerit tertium, voluit clarè hunc Ecclesiæ & monasterio præferri; & quamuis ea conditio appareat turpis, habet tamen duplicem in se imbibitam; prior est explicita si liberos non habuerit, atque hæc est honesta; nec ad delinquendum inuitat, posterior est implicita si liberos habeat, & hæc est turpis, vtpote quæ ad delinquendum allicit, sed cùm in solam expressè honestam consequentiam veniat, & quodammodo à contrario sensu, qui sumendus non est quando inde absurdum quidpiam sequitur, *l.*2 *C.de condition.insertis*, ea non est consideranda; quare ita docent *Menoch.d.lib.*4. *præs.*83.*num.*54 *&* 55. *Boër.quæst.* 354. *col.pen.Corras. lib.*1.*miscel.cap.*7.*num.*5.*Intrigl.d.cent.*3.*quæst.* 63. *num.*58.*Sanch.d.lib.*7.*cap.* 16. *num.* 73. Quamuis contrarium teneant *Rustic.d.lib.*5.*cap.*1. *num.* 121. *cum seqq.* & post *Bart.Barbat.Angel.& Imol.Fusar.d.quæst.*429. *num.*45.

Vigesimooctauò, limita in eo, qui purè grauatus est, vel in diem restituere, quia tunc si Religionem ingrediatur substitutus non excluderetur, cùm nec à proprio filio grauati possit excludi, *Menoch. d. lib.* 4.*præs.* 83.*num.*56.*Intrigl.d.cent.*3. *quæst.* 63. *num.* 59. *Rustic.d.lib.*5.*cap.*1.*num.*124. quos refert & sequitur *Fusar.d.quæst.*429.*num.*47. 171

Vigesimononò, limita quando grauatus ante Religionem habuisset filios, & postea vxore mortua ingrediatur monasterium, nam veri filij excludent monasterium, *Paleoth. de nothis & spuriis, cap.*28.*in fine, Caualcan.decis.*77.*num.*42. *p.* 3. quos refert & sequitur *Fusar.d.quæst.*419.*num.*86. 172

Trigesimò, limita quando monasterium promisisset contentare quòd bona remanerent substituto, & propter hoc facta sit professio, quia monasterium erit excludendum, *Gam.Lusit. decis.* 316. *in fine*, vbi ait fuisse sic apud nostros iudicatum, *Fusar.d.quæst.*429.*num.*87. 173

Trigesimoprimò, limita in sententia, & laudo, veluti si lata esset sententia quòd Titio decedente sine filiis succedat Caius, nam tunc Caius substitutus admitteretur, licèt Titius sit monasterium ingressus, vt per *Aretin.cons.*235. *Barbat. cons.* 20. *num.* 21.*&* 22. *lib.*1.*Caualca.decis.*77.*num.*6.*p.* 3. quos refert & sequitur *Fusar.d.quæst.*429.*num.*88. 174

Trigesimosecundò, limita in grauato sub alia conditione quam liberorum, vel nuptiarum, quia eo casu monasterium non excluderet substitutum, *Pereg.d.art.*28.*num.*66. *Intrigl.d.cent.*3.*quæst.* 63. *num.*88.*Fusar.d.quæst.*429. *num.* 89. Vnde quando testator instituit descendentem suum illum grauans, vt post mortem suam restituat hæreditatē, aut partem illius cuicunque tertio, nec explicans conditionem, *si absque liberis decedat*, si hic descendens ingrediatur Religionem capacem, non excluditur substitutus; sed ille post grauati professi mortem successurus est in ea bona excluso monasterio, vt tenent *Cost.in cap.si pater,p.*1.*verbo si absque liberis,num.*70.*&* 71.*de testam.lib.*6.*Auendan.l.*40.*Tauri glos.*4. *num.* 25. *Molin.d.disp.*190.*col. pen. Benedict. Ægid. in repet. l. Titia.p.*1.*num.*54 *ff.de condition. & demonstr. Sanch. d. lib.*7.*cap.*16.*num.*82. contrà *Bald. Fortun. P.adill. Guillelm. Benedict. Greg. Lop. Anton. Gom. Spin.* & alios quos ipse refert *ibid.num.*81. 175

Flumen.

APPELL. C.

FLVMINIS appellatione non continetur ripa fluminis, *l.*1.§.*in flumine,ff. de fluminib. vbi dicitur.* In flumine publico factum, accipere debemus quicquid in aqua factum est, nam si quid extra factum 1

 sit,

sit, non est in flumine publico factum, & in ripa factum non videtur in flumine publico factum, refert *Oldrad.consil.* 121.*num.* 11. Vnde flumine concesso, eius ripam concessam non dici, tradit *Menoch. consil.*395.*num.*28. *& cons.* 498. *num.* 46. Ripæ enim dicuntur illi limites quibus naturalis cursus fluminis continetur, *d.l.*1.*§.ripa*, & quamuis aliquando ob ingentes pluuias flumen excrescens illam inundet pro parte, & forsan in totum aquis repleat, non ob id ripa appellari potest, *glos. & Angel.in d.§.ripa, Socin.cons.*79.*ante finem, vers. & iura in contrarium, lib.*3. *Rip.in l.quominus.sub num.*2.*ff.de fluminib.* refert & sequitur *Rot. in Bononien.pecuniaria* 20.*Februarij* 1604. *coram Greg.XV. impressa per Farinac.decis.*108.*num.*4. *p.*1.*recent.*

S V M M A R I V M.

1 *Foci appellatione, seu vbi de foco sit mentio, intelligitur de foco domicilij.*

2 *Ecclesiæ si aliquid relinquat testator, non intelligitur de Ecclesia Romana, sed de Ecclesia domicilij.*

3 *Focus principalis in actionibus personalibus est domicilij, in realibus verò est locus ille vbi res, quæ vendicatur, sita est.*

4 *In criminalibus principalis focus est locus delicti.*

5 *Focus delicti tanquam principalis debet attendi.*

Focus.

APPELL. CI.

1 FOCI appellatione, seu vbi de foco fit mentio, in dubio intelligitur de foco domicilij, *l. quæ conditio.§.cùm ita. ff. de condition. & demonstr. Roman. cons.*408.*num.*5.*Hieron. Buccaron.de different. inter iudicia Ciuilia & crimin.differ.*130. *num.* 16. *in princip.* quia focus domicilij dicitur potentior, vt post *Castren.cons.* 413. *Viso, col.pen. vers. & posito, lib.* 2. notat *Cardin.Tusch. practic. conclus. tom.* 4. *lit. F, concl.* 443. *num.*11.

2 Vnde *Bald.in d.l.quæ conditio.§. cùm ita*, dicit per illum *text.* quod si testator reliquerit Ecclesiæ non intelligitur de Ecclesia Romana, sed de Ecclesia domicilij ipsius testatoris, quod per *text. in auth.de Ecclesiast.tit.*...*§.si quis in nomine*, videntur tenere *Cou. in cap.indicante, num.*2. *de testament. Tiraq. de priuileg. pia causa priuil.*56.*Mench.de success.§.*27.*num.*43.*Cost. in cap.si pater, verbo pauperes, num.* 13. *de testam. lib.* 6. *Padil.in l.cùm quidam, num.*6.*ff.de legat.*2.*Anton.Gom. l.*32.*Tauri, num.*4.*& tom.*2.*vari.cap.*11.*num.*8. *Crass.§. legatum.quæst.*64 *num.*5.*Molin.de Iustit. tract.* 2. *disp.* 197. apud quos latè videbis veram huius notabilis resolutionem.

3 Intellige appellatiuum in ciuilibus secundùm *Paul.de Castro in l.*1.*num.*1.*C.vbi de crimine agi oporteat*, quo loci dicit quod in actionibus personalibus principalis focus est domicilij, sed in realibus ait principalem focum esse locum illum, vbi res est

4 quæ vendicatur, vt *l.fin.C.vbi in rem actio*, locum vero originis propriæ, vel paternæ esse accessorium, at in criminalibus principalem focum esse locum delicti, vt in *cap.*2.*de constitut.lib.*6. sequuntur *Lancel.Conrad.in pract.§.*3.*de offic. prætor. in caus.crimin.in*

5 *verb.de inquisit.num.*10.*f l.*248.*Hieron. Buccaron.d.nu.* 16.*post med.* Et quod focus delicti tanquam principalior debeat attendi, tradunt *Bald.in l.fin.col.vlt. quæst.*6.*in princip.C.de edicto D.Hadriani, Viui. tom.* 1. *commun.opinion.lib.*3.*tit.*1. *num.* 182. *pag.* 373. *Donel. commentar.Iuris Ciuilis lib.*17.*cap.* 16. *col.* 2. *Morl. in emporio Iuris p.*1.*tit.*2.*quæst.*20.*num.*10. *vers.sed vera, Cabed.Lusit.decis.*26.*p.*1.*Stephan. Gratian. discept. forens.cap.*181.*num.*28.*D.Barbos.in l. hæres absens.§ proinde, in art. de foco delicti à num.*1. *Christoph. de Pace in schol. ad leges styli, l.* 9. *num.* 1. *Cald. Pereira cons.* 23.*num.*5.

S V M M A R I V M.

1 *Fratrum appellatione propriè venit frater in primo gradu.*

2 *Frater etiam vterinus in materia fauorabili venit appellatione fratris.*

3 *Præterito facta à fratre instituta turpi persona, an habeat locum in fratre vterino.*

4 *Sorores veniunt fratrum appellatione in materia indifferenti, nisi mens disponentis aliter se habeat ex coniecturis, vel quando militat diuersa ratio.*

5 *Fideicommissum relictum fratribus non extenditur ad sorores.*

6 *Statutum odiosum loquens de fratre non comprehendit sororem.*

7 *Filij fratrum quandoque veniunt appellatione fratrum.*

Frater.

APPELL. CII.

FRATRIS appellatione propriè venit frater in primo gradu, non frater patruelis, vel frater consobrinus, qui simpliciter non sunt fratres, sed secundùm quid, *Adrian.Negusant.in sylua responsor. quæst.*87.*num.*6.*Alex.cons.* 97. *Viso, num.*4. *vers. hanc quæstionem, lib.*2.*& cons.*204.*Consideratis, num.*16.*eod. lib.*2.*& cons.*89.*num.*18.*lib.*6. *Angel.cons.* 385. *Statutum, num.*3.*vers.attento ergo, Roman. cons.* 16. *Viso themate, in princip.& cons.*411.*num.* 4. *Castren. cons.* 118. *Statutum lib.*2.*Cardin. Tusch.practic. concl.tom.* 4. *lit. F, concl.*450.*num.*1.2.3.*&* 35. *Stephan.Gratian.discept. forens.*737.*num.*15. De lata verò significatione vocabuli veniunt patrueles, vt per *Decian. cons.* 43. *num.* 3.*& cons.*60. *num.* 37. *vol.* 3. sicuti etiam in statuto excludente sororem causa patris, *Menoch.cons.*1146. *num.*11. 1

FRATRIS appellatione in materia fauorabili venit frater etiam vterinus, vt per *Castren. cons.*118. *Statutum istud, in princip.lib.*2. *Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos.* 1. *num.* 330. Vnde quod statutum excludens filias fœminas stante fratre defuncti, ita habeat locum si extat frater vterinus, prout si extaret frater vtrinque coniunctus, resoluunt *Roman. cons.*411. *Quatuor, col.*2.*Ias.cons.*67. *col.*2.*lib.*1.*Alexan. cons.*144.*Viso themate, num.*2.*vers.*2.*& etiam ex proprio significatu, lib.*6. latè *Socin.cons.*1.*lib.*1.*Cardin.Tusch.d. lit.F, concl.*450.*num.*29.*& cons.*451. *num.* 1. Intellige secus esse in materia agnationis conseruandæ, vt per *Bald.cons.*218.*Statuto ciuitatis, lib.* 2. vbi dicit quòd licèt statutum simpliciter loquatur de fratre, vel patruo, & appellatione fratris, vel patrui veniant etiam vterini in materia indifferenti, tamen quando ex præcedentibus, & sequentibus statutum agnatis prouidet non comprehenduntur, *Castren. cons.*196. 2

In

In puncto num. 2. lib. 1. vbi quod appellatione fratris carnalis in materia statuti excludentis fœminas; non venit nisi frater ex vtroque latere coniunctus, vel saltem ex latere patris, non autem frater vterinus, quia ipse vterinus non conseruat agnationem, *Angel. cons. 69. Subtiliter, in fine, & cons. 119. Statuto Tudertina, per totum*, refert *Cardin. Tusch. d. lit. F, concl. 451. num. 2. & 3.*

3 Vtrùm autem præteritio facta à fratre instituta turpi persona iuxta terminos, *l. fratres. C. de inoffic. testam.* habeat locum in fratre vterino? vide *Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 159. vers. nihilominus, Cald. Pereira quæst. forens. cons. 13. num. 4. & in comment. ad §. soror. num. 46. Instit. de inoff. testam.*

4 FRATRVM appellatione in materia indifferenti veniunt sorores, secundùm *Bald. in l. tres fratres 36. ff. de pactis, Alex. cons. 85. Animaduersis, n. 7. lib. 4.* vbi per *l. enim. §. Mauia, ff. ad Trebel.* dicit quod in dispositione legis, appellatione fratris venit soror, prout etiam in dispositione hominis, si loquatur in numero plurali, secus si in singulari, idem *Alex. cons. 15. Viso, num. 2. eod. lib. 4. Fulgos. cons. 71. in princ. num. 2.* vbi quod præteritio facta à fratre instituta turpi persona locum habet in sorore, *& cons. 106. in fine, vers. ad tertium*, vbi quod sicut frater non accusat fratrem de crimine magno, putà falsi, ita neque soror; & saltem in materia fauorabili admittunt *Angel. cons. 385. in fine, Curt. Sen. cons. 9. Castren. cons. 119. Hæreditas, in princip. lib. 1. Alciat. cons. 100. tom. 3. lib. 9. Socin. Iun. cons. 10. n. 28. vol. 4. Rimin. Sen. cons. 37. num. 4. vol. 1. Decian. cons. 63. num. 5. vol. 2. Cephal. cons. 306. num. 43. & cons. 325. num. 38. vol. 3. & cons. 576. num. 25. & cons. 835. n. 32. vol. 4. Menoch. cons. 541. num. 25. Cardin. Tusch. d. lit. F, concl. 450. num. 14. Surd. cons. 100. num. 20. Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos. 1. num. 417. Mars. Antonin. vari. resol. lib. 2. resol. 59. casu 9.* Fallit si mens disponentis aliter se habeat ex coniecturis, quia tunc fratrum appellatione non continentur sorores, latè *Alex. cons. 45. Habita, per totum lib. 7.* vbi exemplificat vt quia de masculis senserit, vel quando statutum disponit quod verba statuti intelligantur ad litteram, vel quando militat diuersa ratio, vel quando statuentes voluerunt comprehendere fœminas, quia expresserunt in aliqua parte, *Dec. cons. 71. col. 1. in fine, vers. & videbatur, Corn. cons. 271. num. 9. lib. 4. Anton. Gabr. commun. opinion. tit. de verborum significat. concl. 6. num. 111. Menoch. cons. 1146. num. 6. & 7. & cons. 999. num. 2. & de præsumpt. lib. 4. præs. 84. num. 12. Fusar. de substitut. q. 349. num. 1.* Et quod appellatione fratrum non continentur sorores vbi discretiuè loquitur de fratre & discretiuè de sorore, aiunt *Adrian. Neguſ. vbi sup. q. 450. nu. 18. Bellon. iure cons. 36. n. 44.*

5 Vnde fideicommissum relictum fratribus non extendi ad sorores, resoluunt *Ias. in d. l. tres fratres. in quarta limit. ff. de pactis, Prett. de interpret. vltim. volunt. fol. 275. num. 14. Fusar. d. q. 349. n. 2.*

6 Hinc etiam statutum odiosum loquens de fratre non comprehendere sororem, quia in odiosis, & exorbitantibus masculinum non concipit fœmininum, resoluit *Alex. d. cons. 85. Animaduersis, in princ. & num. 2. 3. 7. & 8.* vbi ampliat etiamsi statutum loquatur in plurali de fratribus, & extet vnus frater solus, & sorores, nisi constet de mente statuentium, quia voluerunt generis omnem speciem comprehendere, vel quia quando voluerunt in eadem materia, vel simili de masculo intelligi dixerunt fratres mares, refert *Card. Tusch. d. lit. F, conclus. 450. n. 36. & 37.*

FRATRVM appellatione veniunt quandoque filij fratrum, vt per *Coler. de aliment. lib. 1. cap. 9. n. 18. in fine, Mari. Giurba decis. 5. n. 25. p. 1.* 7

SVMMARIVM.

1 *Fructuum appellatione venit quòd nascitur, & renascitur.*

2 *Glans venit appellatione fructuum.*

3 *Palea & fœnum venit appellatione fructuum.*

4 *Arundines, & sylua cædua veniunt appellatione fructuum.*

5 *Pensiones domorum veniunt appellat. fructuum, secus in materia stricta.*

6 *Laudemia non veniunt appellatione fructuum.*

7 *Aues, & feræ solitæ capi in fundo quando veniant appell. fructuum.*

8 *Saccarum venit appellatione fructuum.*

9 *Appendiciæ extraordinariæ veniunt appellatione fructuum.*

10 *Fructus etiam non maturi veniunt appellatione fructuum.*

11 *Fructuum appellatione non continentur ea, quæ cohærent personæ.*

12 *Distributiones quotidianæ non continentur appellatione fructuum.*

13 *Distributiones quotidianæ regulariter non veniunt in condemnatione fructuum perceptorum.*

14 *Distributiones quotidianæ non veniunt in amissione fructuum ob non factam Fidei professionem.*

15 *Indultum concessum ad lucrandum fructus in absentia non comprehendit distributiones quotidianas.*

16 *Præbendæ quando sunt distinctæ in Ecclesia, & bona possidentur in communi, sed postea singulariter certo anni tempore distribuuntur appellatione fructuum, non veniunt distributiones quotidianæ.*

17 *Beneficium quando non consisteret in aliis fructibus nisi in distributionibus, tunc huiusmodi distributiones veniunt appellatione fructuum.*

18 *Condemnatus quando quis esset in fructibus perceptis, & qui percipi potuissent, appellatione fructuum venirent distributiones quotidianæ.*

19 *Condemnationes & confiscationes veniunt appellatione fructuum iurisdictionis.*

20 *Fructus pecudum appellatione continetur fœtus, lac, caseus, lana, agni, hædi, & vituli.*

21 *Collatio, electio, & præsentatio beneficiorum veniunt fructuum appellatione.*

22 *Fructus dicuntur deductis expensis.*

23 *Fructuum, reddituum, & prouentuum appellatione non veniunt Regalia.*

24 *Fructus appellatione nec res ipsa, nec pretium continetur.*

Fructus.

Appell. CIII.

1 Fructvvm appellatione venit quod nascitur & renascitur, *glos. & Abb. in cap. salubriter, de vsuris, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. F, concl. 484. num. 3.* Quod enim semel recolligitur, & non renascitur non dicitur in fructu, *l. diuortio. §. si fundum, ff. soluto matrim. Bart. in l. quaedam. §. nihil. ff. de edendo, Boër. decis. 224. num. 44. Ranchin. concl. 308. part. 2.*

2 Fructvvm appellatione venit glans, *l. 1. ff. de glande leg.* quia appellatione glandis venit omnis fructus, *l. qui venenum. §. glandis. ff. de verbor. signif. & facit, l. sylua. §. glans. ff. eod. tit. Cardin. Tusch. d. lit. F, concl. 484. n. 2.*

3 Fructvs appellatione venit palea, & fœnum, *l. vsufructuarius messem. ff. quibus mod. vsufr. amitt. l. fin. §. cùm apertissimi, C. de seruit. & aqua, not. in l. cùm manu sata. §. 1. ff. de contrah. empt. Roman. sing. 599. Speculat. tit. de decimis, num. 12. in fine,* vbi inducit ad quaestionem, an decima sit soluenda antequam granum separetur à palea, & tenet affirmatiuè, vbi est soluenda de fructibus decima, quia palea est in fructu, *Natt. cons. 31. num. vlt. Cardin. Tusch. d. lit. F, concl. 484. num. 8. Rebuff. ad l. 31. vers. ad fructum. ff. de verbor. signif. pag. 192. Vincent. de Franch. decis. 103. num. 1. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 14. n. 9. & decis. 106. num. 10. & 11.*

4 Fructvs appellatione veniunt arundines, & sylua caedica, *l. qui fundum. §. cùm fundum. ff. de contrah. empt.* vbi si venditor exceperit omnem fructum, quod arundinem, & syluam caedicam tanquam in fructu excepisse videtur, *Abb. in cap. salubriter, in fine, de vsuris, Cardin. Tusch. d. lit. F, conclus. 484. n. 9. Bertazol. de clausulis instrum. claus. 26. glos. 13. sub num. 11.*

Fructvvm appellatione ne dum fructus naturales in quorum productione & perceptione magis ipsa natura, quam hominis industria operatur, vt sunt fœnum, glandes castaneae, poma, ligna, & similia, verùm etiam industriales, qui potius ex hominis industria quam ex ipsa natura proueniunt, & percipiuntur, vt triticum, hordeum, fabae, vinum, oleum, & alia huiusmodi, *l. fructus. ff. de vsuris, l. ex diuerso,* & ibi *glos. & Doct. ff. de rei vendicat. Adrian. Neguz. int. in sylua respons. quaest. 427. num. 3. cum seqq.*

5 Fructvvm appellatione veniunt pensiones domorum, *l. si is, qui, §. 1.* & ibi *Barr. ff. de pignorib.* vbi quod is qui habitauit domum dicitur fructus percepisse, *Papien. in libello rei vendicat. verbo cum fructibus, in fine, Petr. de Anchar. cons. 3. Non est dubium, in princ.* vbi *ex hoc appellat.* infert quod vsufructuarius omnium bonorum debet etiam habere pensiones, *Castren. cons. 114. in princ. lib. 2.* vbi quod veniunt etiam pensiones, quae percipiuntur mediante conductore, seu colono, *Cardin. Tusch. d. lit. F, concl. 484. num. 6. & num. 17. cum seqq.* Limita in materia stricta in qua appellatione fructuum non veniunt pensiones, *Ias. in l. diuortio in 3. notab. ff. soluto matrim. Natt. consil. 141. n. 3. Card. Tusch. d. concl. 484. n. 7.*

6 Fructvvm appellatione non veniunt laudemiam in locatione, *Vincent. de Franch. decis. 172. num 11.* Verùm fructuum appellatione huiusmodi contineri, sicuti alia emolumenta ex iurisdictionis exercitio prouenientia, tradunt *Pereg. de fideicom. art. 10. num. 6. & 7. Adrian. Neguz. in sylua respons. q. 427. num. 10. & 11.*

Fructvvm appellatione veniunt aues, & ferae solutae capi in fundo, si nullus alius fructus solet ex tali fundo percipi, *l. item si fundo. §. aucupari, ff. de vsufructu, Bart. in l. cùm plures, ff. locati, Cardin. Tusch. d. lit. F, conclus. 484. n. 10.* 7

Fructvs appellatione venit saccarum, *Pute. decis. 80. lib. 1. in correctis, Rot. in Mediolanen. decimarum, 8. Februarij 1610. coram Cardin. Marquemont. impressa per Farinac. decis. 223. p. 1. recent.* 8

Fructvvm appellatione veniunt appendiciae extraordinariae, prout par capponum, seruitia, operae, oua, plaustrum lignorum, & similia, quae pro auantagiis praediorum solent praestari, *Ias. in l. diuortio. §. quod in anno, col. 1. vers. vltimo pondera, ff. soluto matrim. Cardin. Tusch. d. lit. F, concl. 484. n. 11.* 9

Fructvvm appellatione veniunt etiam non maturi, *l. si constante, §. fin. ff. de vsufructu, l. pen. ff. de vsufructu legat. l. ex sylua,* vbi *glos. ff. de vsufruct. Card. Tusch. d. lit. F, concl. 484. n. 12.* 10

Fructvvm appellatione non continentur ea, quae cohaerent personae, *arg. l. si verò. §. item quicquid, ff. soluto matrim. consuluit Oldrad. cons. 129.* quod in locatione fructuum Archidiaconatus non continentur ea, quae solent praestari ipsi Archidiacono, quae eius personam respiciunt, loquens de eo, quod praestari solet in coëundo aduentu Archidiaconi, quod tanquam personale non venit appellatione fructuum, *Par. de Puteo, in tract. de feud. reintegr. rub. an fact. concess. feud. incip. Et quia, num. 3. fol. 53. Boër. decis. 19. num. 16.* Conuenit quod traditur de adiutoriis quae praestantur Baroni à vassallis in casibus contentis in *Constit. Quamplurimum*, de quibus per *Capi. in sua vest. rub. feud. adiutoria, vers. per barones, fol. 25. & Capibl. de auct. baron. prag. 1. num. 56.* quae ex quo personae domini cohaerent vt testatur *Vincent. de Franch. decis. 76. n. 6.* dicuntur extra rem & fructuum appellatione non continentur, vnde ad eum non pertinent ad quem spectant redditus fundi, & ideo vsufructuario, vel creditori, qui iure pignoris possidet fundum, non debentur, *Afflict. in d. const. Quamplurimum, Capi. decis. 184. Vincent. de Franch. decis. 172. n. 11. remissiuè Capibl. in d. pragm. 1. num. 55.* 11

Fructvvm appellatione non continentur distributiones quotidianae, quia licèt dentur beneficiato propter beneficium fructus tamen non sunt, *d. cap. vnic. de cleric. non resid. lib. 6.* vbi *Prob. ad Monach. num. 53. Cassad. decis. 6. num. 6. de praebend. Oldrad. cons. 118. Gemin. cons. 85. num. 23. Cou. lib. 3. vari. cap. 13. num. 1. Gambar. in tract. de potest. legati lib. 6. tit. de pensionib. n. 18. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 6. q. 2. num. 30. Gutier. cons. 8. n. 2. Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 2. q. 74. art. 4. in initio, Card. Tusch. practic. conclus. lit. D, conclus. 511. num. 28. & tom. 4. lit. F, concl. 508. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 892. & 1451. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 7. q. 2.* latè *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. num. 154. cum seqq. Monet. de distribut. quotid. p. 1. q. 6. per totam, Rot. decis. 230. n. 1. p. 1. diuers.* 12

Vnde in condemnatione fructuum perceptorum non veniunt regulariter distributiones quotidianae, nec ad illas se extendit condemnatio, quia tales distributiones non sunt de corpore beneficij, sed dantur ratione seruitij personalis, laboris, & mercedis, *Lancellot. de attent. p. 3. cap. fin. à num. 31. Pute. decis. 233. lib. 1. Gonzal. d. §. 7. proœm. num. 155. Monet. d. q. 6. n. 10. Aloys. Ricc. d. collect. 1451. vers. Hinc infertur.* 13

Sic

14 Sic etiam in amissione fructuum, donec prouisi de beneficiis iuramentum fidei per se præstiterint, iuxta formam *Concily Trid. sess. 24. de reformat. cap. 12. vers. prouisi etiam*, non venire distributiones quotidianas, resoluunt *Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 2. q. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect.* 1451. *vers. infertur sexto, Galet. in Margarita casuum Conscient. verbo profiteri* 2. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 1066. *num.* 22. *Nicol. Garc. de benefic. p. 3. cap. 3. n.* 60. *Gonzal. d. §. 7. proœm. num.* 169. *& seq. Anton. Ricc. de iure personarum, lib. 1. cap. 13. num.* 51. vbi *num.* 55. limitat quando Canonicatus, seu beneficium non habuerit aliquos fructus, sed emolumenta omnia consisterent in distributionibus quotidianis, quia tunc vt pœna adiecta per Concil. dicto loco possit in aliquo verificari, debet intelligi de distributionibus, plures refero Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg.* 60. *n.* 30.

15 Sic etiam indultum concessum ad lucrandum fructus in absentia, non comprehendit distributiones, *glos. verbo adfuerint, in d. cap. vnic. de cleric. non resid. in 6. Con. d. cap. 13. num. 2. vers. sed quamuis Princeps, Monet. d. q. 6. num.* 10 *Gonzal. d. §. 7. proœm. n.* 175. vbi *num.* 176. ampliat licèt indultum esset ad percipiẽdas etiam distributiones quotidianas, quia tunc priuilegiatus illius vigore haberet tantum illas, quæ sunt in pecunia, non autem panem, & vinum, & alia similia.

16 Limita primò quando præbendæ sunt distinctæ in Ecclesia, & bona possidentur in communi, & postea singulariter certo anni tempore distribuuntur, qui redditus propriè dicuntur fructus grossi, qui succedunt loco præbendæ, *glos. fin. vers. plus dico, in d. cap. vnic.* vbi *Prob. ad Monach. num.* 60. *Ioan. de Anan. cons.* 87. *num.* 5. *in addit. vers. ex his etiam*, quare hanc limitationem firmauit *Rot. in Motulen. congrua* 26. *Aprilis* 1613. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, impressa per Farin. decis.* 449. *n.* 1. *p.* 2. *recent.*

17 Limita secundò quando beneficium non consisteret in aliis fructibus nisi in distributionibus, quia tunc huiusmodi distributiones venirent appellatione fructuum, *Caputaq. decis.* 29. *n.* 4. *&* 5. *p.* 1. *Gonzal. d. §. 7. proœm. à num.* 157. *Monet. d. quæst.* 6. *num.* 16. *Ricciul. de iure personarum lib. 1. cap. 13. n.* 55.

18 Limita tertiò quando quis esset condemnatus in fructibus perceptis, & qui percipi potuissent, quia tunc pariter venirent distributiones quotidianæ nulla requisita præuia protestatione, *Pontan. de spol. lib. 4. sub num.* 21. *post princip. vers. ac pariter venirent, Gonzal. d. §. 7. proœm. num.* 160. *Monet. d. q. 6. n.* 17. vbi tradunt Rotam id facere certis casibus per eos enumeratis.

19 Frvctvvm iurisdictionis appellatione veniunt condemnationes & confiscationes, quæ dicuntur pendere donec sit facta exactio, *Bald. cons.* 307. Punctus quæstionis, *lib.* 4. quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. F, concl.* 484. *num.* 13. vbi *num.* 14. post *Castren. cons.* 418. *col.* 2. *in princip. vers. tertio, lib.* 1. ait quod imò quando adsunt verba fructus curiæ intelliguntur necessariò de iurisdictionalibus, quia Curiæ verbum hoc necessariò infert, & idem *Card. Tusch. ibid. num.* 15. post *Cuman. cons.* 162. Visa copia, subdit fructuum iurisdictionis appellatione veniunt salinæ, pedagia, & alia similia.

20 Frvctvs pecudum appellatione continetur fœtus, lac, lana, agni, hœdi, & vituli, *l. in pecudum. ff. de vsuris, l. bona fidei. §. fin. ff. de acquir. rerum domin. l. vetus. §. fœtus, ff. de vsufructu, Monet. de decimis. cap. 4. q. 1. num.* 15. & quòd lac inter fructus connumeretur, probat *Menoch. de arbitr. casu* 110. *num.* 26. & ideò appellatione fructuum venit caseus cùm sit lac coactum, sicut tradit *Menoch. consil.* 189. *num.* 30.

Frvctvvm appellatione venit collatio, electio, & præsentatio beneficiorum, quia dicuntur ex fructibus Ordinarij collatoris, ita *glos. verbo Capitulo, vers. sed collatio beneficiorum inter bona Episcopalia, & fructus computantur, in cap. cùm olim, de maiorit. & obed. Miles in repet. verbo beneficiorum collatio, n.* 14. *Selu. de benefic. p. 3. q. 40. num.* 4. *Rebuff. in tract. nominat. q. 14. num.* 76. *Rot. decis.* 7. *num.* 1. *de iurepatron. in nouis, & decis.* 14. *ante fin. eod. tit. in antiq. & decis.* 166. *num.* 5. *p.* 1. *diuers. Decian. resp.* 6. *num.* 15. *vol.* 2. *Menoch. cons.* 83. *num.* 2. *& cons.* 190. *num.* 10. *Perez. l.* 10. *glos.* 3. *pag.* 889. *col.* 1. *vers. quibus, tit. vlt. lib.* 4. *Ordin. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Iuspatronatus. §. 2. pag.* 186. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 45. *§.* 2. *num.* 8. *Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 241. *vers. proposita*, Et ideò sicut possessor bonæ fidei facit fructus suos, & pertinent ad illum, *§. si quis à non domino, Instit. de rerum diuis. cap. grauis, de restit. spoliat.* ita isti fructus iuris conferendi, eligendi, seu præsentandi pertinent ad bonæ fidei possessorem, & non ad dominum, *Ludou. Gom. in reg. de trienn. q. 57. n.* 19. quem refert *Gonzal. d. §. 2. n.* 9. 21

Frvctvvm appellatione intelliguntur fructus deductis expensis, *l. fructus, l. dispositio. §. fin. ff. soluto matrimon. l.* 26. *tit.* 11. *part.* 4. *Cou. lib. 1. vari. cap.* 3. *num.* 3. *Tiraq. de retractu lig. §.* 15 *glos.* 1. *in princ. Paris. cons.* 96. *num.* 25. *lib.* 2. *Maxi. in tract. tassæ panis, concl.* 2. *à n.* 88. *Menoch. remed.* 15. *recuper. n.* 574. *& cons.* 94. *num.* 25. *Surd. de aliment. tit. 9. q 12. n.* 15. *& q.* 41. *num.* 24 *& decis.* 282. *num.* 31. *Ceuall. commun. contra communes, q.* 897. *num.* 516. *tom.* 4. *Ioseph. Sesse Aragoniæ decis.* 136. *à num.* 1. *Garc. Gironda de priuilegiorum, seu exempt. explicat. num.* 1210 *&* 1211. *Card. Tusch. d. tom. 4. lit. F, concl.* 484. *num.* 25. *cum seqq. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo fructus, num.* 7. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. §. 7. proœm. num.* 163. *Flamin. Paris. de confident. q.* 35. *n.* 33. 22

Frvctvvm, redituum, & prouentuum appellatione non veniunt Regalia in concessione, nisi quando Princeps alia bona non habebat in loco concesso, vel quando concessit fructus, reditus, prouentus, iura, obuentiones, & emolumenta quocunque nomine nuncupentur, ita *Cuman. cons.* 162. *vers. & vt omnis, & vers. hac autem concessio*, prout eum refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl.* 81. *n.* 27. *&* 29. 23

Frvctvs appellatione nec res ipsa, nec pretium continetur, *Polyd. Ripia obseru.* 72. *n.* 3. *Mari. Giurba decis.* 72. *num.* 8. *p.* 1. Venit tamen interesse lucri cessantis, *Menoch. cons.* 1181. *n.* 12. 24

Frvctvvm iurium, & actionum appellatione continentur laudemia, quæ pro rebus censualibus, emphyteuticis, & feudalibus alienatis præstantur, *Ias. in l. vlt. num.* 45. *C. de iure emphyt. Guid. Papæ in quæst.* 47. *Franc. Salsona in tract. Laudemiorum cellula,* 2. *n.* 14. quos refert, & sequitur *Menoch. de præsumpt. lib* 4. *præs.* 142. *n.* 22. 25

Fruges.

Appell. CIV.

Frvgvm appellatione continetur omne illud, quod est ad victum humanum, vt colligitur ex *l. frugem* 1

l. frugem 77. in fine, ff. de verbor. signif. vbi quòd lupini, & fabæ dicuntur fruges, & ibi plenè Rebuff. agit de multiplici huius appellatiui significatione, quod scilicet importet fructus substantiam, & rem fructiferam, refert Cardin. Tusc. practic.conclus.tom.8. lit. T, concl.392. n.6.

SVMMARIVM.

1 *Frumenti appellatione, si in genere sumatur, continetur far, hordeum, & similia, quæ aristam habent.*

2 *Frumentum in specie distat ab aliis speciebus, secundùm communem loquendi vsum.*

3 *Frumentum vbi prohibetur extrahi, venit tantummodo triticum.*

4 *Farina non continetur appellatione frumenti in legato de eo facto.*

5 *Frumenti debitor non potest creditori præstare farinam.*

6 *Frumentum vbi prohibetur extrahi, prohibetur quoque farina.*

7 *Panis non continetur appellatione frumenti.*

8 *Frumenti appellatione, vbi quis illud promittit, venit quod promittens colligit ex suo fundo si illum habeat.*

9 *Frumenti appellatione vbi legatur non venit quod testator venale habebat.*

10 *Frumento legato continetur venale quando testator nullum aliud frumentum domi habebat quam illud venale.*

11 *Frumento legato quod est in ciuitate debetur existens in suburbiis, si testator in ciuitate nullum habebat.*

12 *Frumento legato, quod domi quocunque modo quis habet, venit venale.*

Frumentum.

APPELL. CV.

1 FRVMENTI appellatione, si in genere sumatur, continentur far, hordeum, spelta, auena, siligo, & similia, quæ aristam habent, *l. frugem 77. ff. de verb. significat. Forcatul. in penu Iuris, cap. 6. Menoch. de præsumpt. lib.4. præs.151. num.1. Cardin. Tusch. practic. conclus.tom.4. lit.G, concl.49. num.2. & tom.8. lit. T, concl. 392. num.2.* nisi quando frumentum, & hordeum nominarentur, quia cùm expressum faciat cessare tacitum; tunc frumenti nomine non venit hordeum, *l. modios, C. de suscept. prep. & arc. lib. 10. Rebuff. ad d. l. frugem, vers. limitatur quando.*

2 In specie autem frumentum (sicut communis ipse loquendi vsus accipit) distat ab aliis, & solùm ipsum continetur, non autem hordeum, nec alia, quæ aristam continent, ita *Forcat. d. cap.6. Menoch.*
3 *d. præs. 151. num.4.* Et ideò vbi prohibetur frumentum extrahi, venit tantummodo triticum, vt scribunt *Auendan. de exequendis mand.it.p.2.cap.19.n.35. in fine, Mexi. in tract. tassæ panis, concl. 1. num.56. Auiles ad cap.17. Prætorum, verbo à razonables, n.16. vers. & ideò,* quos refert, & sequitur *Collantes sup. pragm. in fauorem rei frument. lib.1. cap.10. num.3.*

4 FRVMENTI appellatione non continetur farina in legato facto de frumento, vt resoluunt *Menoch. d. præs. 151. num.9. Stephan. Gratian. Marchiæ decis.184. num.5.* Vnde euenit vt frumenti debitor 5 non possit creditori præstare farinam, sicut docent *Bald. in l. 1. n.6. C. de fructib. & lit. expensis, Surd. decis.139. n.3.*

In prohibitione autem extractionis frumenti 6 cùm non sonus verborum, sed effectus, & mens attendatur, ne annona carior efficiatur, & subditi fame pereant, continetur farina; ita vnanimiter scriptum reliquere *Rip. resp. 4. num. 14. de constitut. & in tract. de peste, tit. de remediis ad conseruandam vbertatem, num.43. Clar. §. fin. q.81. stat.7. vers. præterea quæro, Marant. de ordine iudic. p. 2. princip. in princ. num.29. Ranchin. concl.224. p.1. Strach. in tract. de mercat. p.2. num.19. Bonacos. commun. crimin. p.1. verbo statutum fol.156. verso, & tom.1. commun. opinion. lib.1. tit.17. num.220. pag. 229. & nu. 269. pag. 236. Bobadil. in sua politica, lib.4. cap.5. num.23. Menoch. d. lib.4. præs.151. num.5. & cons.1061. num.39. Azeued. l.25. n.11. tit.18. lib.6. nouæ Recopil. Mari. Antonin. vari. resolut. lib.2. resol. 33. num. 12. Surd. decis. 139. num.6.*

FRVMENTI appellatione non continetur panis, *Petr. Pechius de testamentis coniugum, lib.5. cap.13. n.1. in fine, Menoch. d. præs.151. n.9.* 7

FRVMENTI appellatione vbi quis illud promittit, venit quod promittens colligit ex suo fundo si illum habeat, *Surd. cons. 319. num.13. & cons. 309. num.8.* 8

FRVMENTI appellatione, vbi legatur, non venit quod testator venale habebat, ita *Petr. Pechi. d. cap.13. num.1. Menoch. d. præs.151. num.10.* Secus 9 10 autem quando testator nullum aliud frumentum domi habebat, quam illud venale, quia hoc casu legato frumento continetur venale, *gloss. in l. generali. §. vxori, ff. de vsufructu leg. Con. lib.2. vari. cap.5. n.3. vers. primo siquidem, Menoch. d. lib.4. præs.137. num.9.* Vnde legato frumento, quòd est in ciuitate deberi 11 existens in suburbio, si testator in ciuitate nullum habebat, tenent *Felin. in cap. Rodulphus, n. 4. de rescriptis, Menoch. d. lib.4. præs.126. n.8.*

Similiter videntur venire in legato venalia vbi 12 testator his verbis, aut similibus mentem propriam explicauerit, *lego vxori meæ frumentum, quod domi quocunque modo habeo,* ita *Con. d. lib.2. vari. cap.5. n.3. vers. secundo,* subdens quòd non sufficit testatorem dixisse, *lego vxori omne frumentum, quòd domi habeo,* nisi addidisset, *quòd domi quocunque modo habeo,* plures refert *Menoch. d. lib.4. præs.137. n.10.*

SVMMARIVM.

1 *Pascua & aliæ terræ separatæ, quæ sunt deputatæ ad vsum fundi, veniunt appellatione fundi.*

2 *Fundo vendito, veniunt omnia quæ sunt in illo.*

3 *Foueæ, fossata, & aggeres veniunt vendito fundo.*

4 *Riuus, seu canale, vel aquaductus venit fundo vendito.*

5 *Sterchilinium, seu fimus quando veniat fundo vendito.*

6 *Fructus extantes veniunt fundo vendito.*

7 *Columbi, cuniculi, & alia animalia perpetuò mansura veniunt fundo vendito.*

8 *Arbores*

8 *Arbores incisæ, seu deiectæ quando veniant fundo vendito, ostenditur.*

9 *Vasa vinalia, dolia, & torcularia non veniunt fundo vendito.*

10 *Fundo vendito cum suis finibus venit etiam domus intra dictos fines constructa.*

11 *Fundi instructi appellatione veniunt omnia parata, & destinata perpetuò ad vsum fundi.*

12 *Vinea non venit fundi appellatione.*

Fundus.

Appell. C V I.

1 FVNDI appellatione, cùm sit nomen vniuersale, *l. cùm fundus. ff. de legat.* 2. veniunt pascua & aliæ terræ separatæ, quæ sunt deputatæ ad vsum fundi, *l. Seia. §. tyranna. ff. de fundo instructo, Rebuff. ad l. 31. ff. de verb. signif. pag. 192. Bertazol. de clausulis instrum. clauf. 20. glof. 2. num. 4. Menoch. conf. 140. n. 23.* & nemora, idem *Menoch. conf. 13. n. 10. Surd. decis. 241. num. 11. clauf. 20. glof. 2. num. 4.* & ita totus fundus, *l. si quis cum totum,* vbi *Socin. num. 2. ff. de except. rei iudic.* ac proinde omnia, quæ sunt in fundo, *l. fundus, l. quæstio,* vbi *Rebuff. ff. de verb. signific. Menoch. conf. 478. num. 76. & de præsumption. lib. 4. præs. 153. à num. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 126. num. 19.* vbi quod venit pratum quando esset coniunctum fundo, & vno nomine vocaretur, aliàs secus, *Cas. Barz. Bononien. decis. 5. num. 38.* vbi quòd totus fundus continetur, *Iacob. de Collantes super pragm. in fauorem rei frument. lib. 3. cap. 11. num. 4. vers. & si quid.*

2 FVNDO vendito veniunt omnia, quæ sunt in vsu fundi, *l. Iulianus 66. ff. de legat. 3. D. Barbos. in l. diuortio. §. si vir, num. 21. ff. soluto matrim. Bertazol. de clausul. instrum. clauf. 20. glof. 11. n. 1.* vbi subdit ad tollendas omnes dubitationes optimam esse cautelam describere omnia superexistentia in re vendita, & omnes eius qualitates. *Surd. conf. 207. n. 3.*

3 FVNDO vendito veniunt foueæ, & fossata, & aggeres, vt per *Bart. in tract. de alluuione. §. flumen. num. 5. vers. sed quid si reperiuntur, Capol. in tract. de seruitut. rustic. præd. cap. 38. de torrente col. 2. Bertazol. d. clauf. 20. glof. 27. num. 1. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. n. 18.*

4 FVNDO vendito venit riuus, seu canale, vel aquæductus, qui appellatur formula, seu incile, *Capol. vbi sup. cap. de aquæductu, col. 13. Curt. Sen. conf. 33. col. 2. & 3. Ruin. conf. 96. vol. 4. Bertazol. d. clauf. 20. glof. 27. n. 4.*

5 FVNDO vendito venit sterquilinium, seu fimus, siue lætamen, si comparatum sit stercorandi agri causa, secus si vendendi, ita per *l. fundi. § fundo vendito. & §. in sterquilinio. ff. de actionib. empti,* resoluunt *Capol. de seruitutib. urban. præd. cap. 78. de sterquilinio, in fine, Bertazol. clauf. 26. glof. 13. num. 6.* vbi quod veniunt etiam stramenta.

6 FVNDO vendito veniunt fructus extantes, siue maturi sint, siue non, quia sunt pars rei, *l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de action. empti, l. fructus, C. eod. tit. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glof. 7. num. 37. Roland. à Valle conf. 27. num. 15. lib. 2. Ranchin. concl. 309. p. 2. Bertazol. d. clauf. 26. glof. 13. num. 7. Surd. decis. 251. num. 3.* vbi *decis. 294. num. 3.* ait quod fundo legato, veniunt fructus.

7 FVNDO vendito veniunt columbi, & alia animalia perpetuò mansura, vt cuniculi, *Tiraq. d. glof. 7. num. 116. Bertazol. d. glof. 13. num. 14. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. num. 5.* Et veniunt arbores, quæ sunt in fundo, *l. quintus. ff. de action. empti, Stephan. Grat. discept. forens. c. 164. à n. 1. Cardos. in praxi Iudicum & Aduocat. verbo fundus, n. 5.*

FVNDO vendito non veniunt arbores incisæ, vel deiectæ, etiam post inspectionem rei factam per emere volentem, maximè venditore ignorante, *l. si post inspectum. ff. de periculo, & commodo rei vend. l. in vendendo. §. fin. ff. de contrah. empt. l. fundi. §. si ruta & cæsa. ff. de action. empti, Bertazol. clauf. 20. glof. 6. num. 4. & clauf. 26. glof. 13. num. 11.* Non veniunt blada, seu segetes incisæ, vel alia à solo separata, idem *Bertazol. d. glof. 13. num. 10.* Nec veniunt vasa vinaria, dolia, & torcularia, etiamsi ædificio cohæreant, cùm magis ad instrumentum fundi pertineant, *d. l. fundi, Cald. Pereira de empt. c. 22. n. 17. Bertazol. d. glof. 13. num. 12.* vbi per *l. dolia. ff. de contra. empt.* intelligit nisi sint defossa, seu plantata, vel sepulta. Nec veniunt boues, asini, pecudes, pulli, vel alia animalia existentia in fundo vendito, *l. funes. vers. pisces, cum l. seq. ff. de action. empti, Bertazol. ead. glof. 13. num. 13.* vbi distinguit an animalia sint ibi perpetuò mansura, vel ad tempus, & *num. 15.* an & quando veniant, & comprehensi intelligantur pisces, & *num. 16.* quod non veniunt vinum, & alij fructus percepti, & *num. 17.* quòd non veniunt ligna, quæ erant ad fundum parata, & *num. 56.* quòd non veniunt instrumenta emptionalia ipsius venditoris, & similia. 8 9

FVNDO vendito cum suis finibus, venit etiam domus intra dictos fines constructa, *l. fundi. ff. quibus modis vsusfr. amitt.* & ædificium solo cedit, *l. cùm in suo, Instit. de rerum diuis. Bertazol. d. clauf. 26. glof. 2. num. 4. & ibid. glof. 7. num. 2.* agit fundo vendito cum omnibus, & singulis quæ habet in se, super, suprà, intrà, seu infrà se integrè, nunquid veniant adiacentia, mobilia, & alia quæ veniunt ad instructionem prædij, & *num. 3.* quod fundo vendito, integro statu, comprehenduntur etiam instrumenta tam fundi, quàm patrisfamilias, quibus vtebatur in fundo. Et quòd fundo vendito cum omnibus pertinentiis, ingressibus, & egressibus contineatur viæ seruitus, resoluit *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 22. num. 12.* Et quod fundo vendito cum omnibus iuribus non intelligitur vendita iurisdictio, resoluit *Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. num. 29. & n. 32.* subdit quod vendito fundo in quo pedagium vendi consueuit, illud in venditione non continetur. 10

FVNDI instructi appellatione veniunt omnia parata, & destinata perpetuò ad vsum fundi, vt per *Alex. conf. 68. lib. 6. Abb. conf. 88. Casus in facto, lib. 2. Card. Tusch. d. tom. 4. lit. F, conclus. 534. à princ.* latè *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 153. per tot.* Et quòd fundus non censetur venditus instructus in dubio, nisi expressè dictum sit, vel per verba id importantia, resoluit *Bertazol. clauf. 26. glof. 7. n. 10.* 11

FVNDI appellatione non venit vinea, *Ias. in l. si quis legauerit. n. 3. ff. de legat. 3. Iacob. de Collantes super pragm. in fauorem rei frumentariæ, lib. 1. cap. 4. in fine.* 12

Funus, Funeralia.

Appell. C V I I.

FVNERIS sumptus appellatione, venit omne quod ante humatum corpus expenditur, & ad id necessarium est, *l. funeris sumptus. ff. de relig. & sumpt. funer. l. 12. tit. 13. part. 1. Azeued. l. 13. à n. 9. tit. 6. lib. 5. noua Recopil. Garc. Gironda de priuileg. seu* 1

exemptionum explicat. num.417. Ioan. Garc. de expensis, cap.8. num. 1. cum seqq. Gam. Lusit. decis. 308. per totam, Mastril. Siciliæ decis. 203. etiam per totam. latè & eleganter *Iulius Lauor. in suo nouissimo tract. vari. elucubrat. tom.1. tit.2. cap.16. per totum.*

2 FVNERALIVM appellatione veniunt omnia, quæ cum funere deferuntur, *glos. verbo funeralibus, in Clem. dudum, de sepultur.* vbi *Zabarel. vers. verum, num.4. Corn. cons.496. lit. A, Stephan. Gratian. discept. forens. cap.94. num.17. Tamburin. de iure Abbatum disp. 15. q. 17. num. 3. Lauor. d. tit.2. cap. 17. num. 19.* vbi *num.* 20. subdit quod funeralia hodie intelliguntur candelæ, quæ circa cadauer accenduntur, maceries omnis, quæ supra castrum doloris & corpus construitur, pannus siue laneus, siue sericus, siue auro contextus, quo feretrum tegitur, & omnia, quæ cum funere computantur, & pro illo in Ecclesia per hæredes præparantur, siue aliàs efferuntur, subiicitque, *num.* 23. se vidisse Romæ practicari quod hæredes, seu qui curam gerunt funeralium, paciscuntur cum Curato ne pannum, & reliqua alia pretiosa, quæ solent offerri, ille accipere possit, oblata ei in compensationem aliqua pecuniæ quantitate.

3 Amplia vt non solum funeralium appellatione veniant omnia quæ cum funere deferuntur, sed etiam omnia quæ obueniunt Ecclesiæ ratione funeris, siue antequam corpus sit in terra conditum, siue post, & vsque ad trigesimum diem, &, quandiu fit memoria de funere, sicuti docent *Zabarel. in d. Clem. dudum, §. verum, vers. tertio quæro,* optimè *Calderin. cons. 4. de sepultur. Lauor. d. tit. 2. cap. 3. n.191. cum seqq. Azor. instit. moral. p.2. lib.9. cap.14. q.13. vers. funeralia.*

SVMMARIVM.

1 *Descendentes veniunt generationis appellatione.*

2 *Descendentes ex linea masculina tantùm, & non fœminina veniunt ex proprio significatu generationis appellatione, sed contrarium veriùs, vt num.3.*

4 *Fœmina non comprehenditur generationis masculinæ appellatione.*

5 *Agnati veniunt generationis appellatione.*

6 *Generis appellatione secundùm propriam significationem paternum & maternum continetur, nisi materia subiecta repugnet.*

Generatio.

APPELL. CVIII.

1 GENERATIONIS, seu generis appellatione veniunt descendentes, *l. liberorum, ff. de verbor. significat. Dec. in l.2. num.72. ff. de regulis Iuris, Corn. cons.219. num.9. & 10. lib.2. & cons.213. num.3. lib.4. Cephal. cons.606. num. 17. Rebuff. in l. tigni. 62. ff. de verb. signif. pag. mihi 316. Menoch. cons.957. n.4. Fusar. de substitut. q.329. num.1.*

2 GENERATIONIS appellatione comprehenduntur solùm descendentes ex linea masculina, non fœminina, & ideo non possunt dici de generatione aui materni nepos ex fœmina, & ab ea descendentes, cùm filius dicatur de generatione proprij parentis, non autem aui materni: quod videtur probare tex. *in l. 1. §. vlt. ff. de iure immun.* vbi priuilegium immunitatis concessum generationi alicuius non competit ad eos, qui ex fœminis nati sunt, & ex *cap. vbicunque de pœnis, lib. 6.* vbi pœna imposita contra aliquem & eius tertiam, vel quartam generationem, non afficit descendentes ex fœmina, & ideò sic resoluunt *Bald. cons. 40. Quidam, col. 2. lib.3. Fulgos. cons.132. in fine, Barbat. cons.57. col.11. lib. 2. Anchar. cons. 359. Nos Petrus, in princip. Castren. cons.300. Viso quodam, col.2. lib.2. Paris. cons.93. n.34. lib.2. Capr. cons.18. num. 10. in fine, Bertrand. cons.30. num.3. lib. 4. Hieron. Gig. in tract. de crimine læsæ maiest. lib. 3. q.17. num.14. & 15. Laurent. Palat. in tract. quod stant. masc. fœmina non succedant, n.151. Curt. Iun. in tract. feud. 1. p.2. art. princ. num.26. Ioan. Marin. in comment. feudor. tit. 11. de feud. fœmin. num.44. Prett. de interpret. vltim. volunt. fol.290. n.34. Menoch. cons. 326. num.87. cum seqq. & cons. 172. à num. 24. & cons. 774. num. 3. 4. & 5. & cons. 400. num.12. & 51. & cons. 1029. num. 30. & cons. 1036. num.14. Surd. de aliment. tit.1. q.16. num.3. Stephan. Gratian. discept. forens. tom.1. cap.157. n.14.*

Contrariam verò sententiam, imò generationis, seu generis nomen aptum esse ex proprio significatu comprehendere etiam fœminas, & descendentes ab eis, per *cap. statutum, il 2. in princ. de hæret. lib. 6. & cap.1. de schismat. lib.6.* tenent *Corn. cons. 51. num.4. & cons.190. num.2. & 3. lib.3. & cons.219. n.6. lib. 2. & cons. 233. num.3. & 4. lib.4. Dec. cons. 233. col.2. vers. sed tamen, & cons.495. num.5. Paris. cons.47. num.58. lib.3. Alex. cons. Super eo, in fine, lib.1. Ioan. de Imola cons. 62. Post exhibitum consilium, Curt. Iun. cons. 321. num. 4. Fulgos. cons. 131. in fine, Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos.9. num.241. Socin. Sen. cons. 25. num.1. lib.1. Crauet. cons. 180. num.1. Alciat. resp. 8. num.27. vers. tertio, lib 8. Gozad. cons.20. n.8. Rebuff. ad l.1. ff. de verb. signif. sub vers. decimo tertio pag. 8. Clar. in §. emphyteusis, q. 36. Corbul. in tract. de caus. ex quibus emphyt. priu. tit. de causis priuat. ob lin. finit. num.39. Crass. in §. fideicommissum, q.15. num.5. Boër. decis. 141. num. 6. Burg. de Pace in proœm. ad leges Tauri, n.117. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.8. tit.12. num.19.* & latè *de tacitis & ambig. conuent. lib.22. tit.15. n.5. cum seqq. Surd. consil.140. num.20. Aloys. Ricc. in praxi fori eccles. res.112. n. 5. Menoch. de præsumpt. lib.4. præs.88. num.8. & præs.84. num.26. & cons.1127. num.9. & 10. Peregr. de fideicom. art.22. num. 28. Intrigl. de substitut. cent. 3. q. 83. n.7. Fusar. in simili tract. q. 329. num. 2. Cald. Pereira de potest. eligendi, cap.15. n.27. & 28. Card. Tusch. pract. conclus. tom.4. lit. G, conclus.38. à num.1. & concl.39. à princip.* quæ opinio ex eo colligitur quod Christus dicitur de generatione Dauid, & sic capitur generatio à fœminis, quæ fuerunt de stirpe Dauid, vt in sacro Euangelio, tum quia nomen generationis est nomen naturæ, ergo debet constitui differentia inter masculos, & fœminas, *arg. l. quique. §. parentes. ff. de in ius voc.* Iura verò pro prima opinione in contrarium adducta loquuntur tantum in suis casibus priuilegiorum, & pœnarum, & quod nuncupatim vbi agitur de pœna, seu priuilegio immunitatis, appellatione generationis non veniant fœminæ, tradunt *Imol. d. cons. 62. num. 5. Apostil. ad Alex. d. cons. 61. in verbo generationis lib. 1. Cardin. Tusch. d. lit. G, concl. 38. à num.8.* vbi *num.* 9. subdit quod etiam appellatione generationis non veniunt fœminæ vbi ageretur de dignitatibus, & honoribus. Et ideò optimè respondet *Card. Mantic. d.* 3

lib.22.

lib.22. tit. 15. n.10. tex. in d. cap. vbicunque de pœnis, loqui, quando innocentes puniuntur propter nocentes, quia tunc generaliter restringitur ad masculos descendentes per masculum, hinc referens *num.* 14. quòd si alicui emphyteusis sit concessa vsque ad tertiam generationem, nulla dubitatio est quin etiam fœminæ & masculi descendentes ab eis comprehendantur.

4 GENERATIONIS masculinæ appellatione certum est fœminam non comprehendi, vt scribunt *Anch. cons.*359. *Corn. cons.*190. *col.*2. *lib.*3. *Bero. cons.* 116. *num.*9. *lib.*2. *Paris. cons.*22. *num.*26. *lib.*3. *Prettis de interpretat. vltim. volunt. fol.* 293. *num.* 67. *in fine*, quos refert & sequitur *Fusar. d. quæst.* 329. *num.* 5. quibus addo *Cardin. Tusch. d. lit. G, concl.* 39. *n.*9.

5 GENERATIONIS appellatione veniunt agnati, *l.*1. *in fine. ff. de probation.* vbi *glos. Bart. in fine*, *& Angel. in 2. notab. Alciat. in cap. nouit, n.*22. *de iudic. Cardin. Mantic. de coniect. vltimar. voluntat. lib.*8. *tit.*12. *num.* 19. *Menoch. d. lib.* 4. *præs.* 88. *n.*7. *Fusar. d. quæst.* 329. *num.* 7. Et solam agnationem comprehendi quando sumus in materia odiosa, tenent *Fulgos. cons.* 131. *in fine, Cardin. Tusch. d. lit. G, conclus.* 39. *num.* 3. quamuis relictum illis de generatione deberi etiam cognatis, & sic descendentibus ex fœminis consuluerit *Crauet. cons.* 180. *n.* 1. prout illum refert *Menoch. d. præs.*88. *n.*8.

6 GENERIS appellatione secundùm propriam significationem paternum, & maternum continetur, *l. neque Dorotheum*, *C. de decurion. lib.* 10. *§. si quis igitur*, *in auth. de hered. ab intest. ven. cap. venerabilis*, *de prabend. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib.*22. *tit.*17. *num.* 12. nisi subiecta materia aliud postulauerit, vt in feudo concesso generi, quod ad paternum extenditur, *Curt. Iun. de feudis*, 1. *p. tertiæ p. princip. num.* 19. *cum seqq. Roland. à Valle cons.*84. *num.* 17. *vers. accedit lib.*4. *Card. Mantic. d. num.* 12.

Granum.

APPELL. CIX.

1 GRANI appellatione venit frumentum, *glos. in l.*2. *§. grani*, & ibi *glos. verbo per iniuriam. ff. de administ. rerum ad Ciuit. pertinen. glos. fin. in l. frugem in fine, ff. de verb. significat. Cardin. Tusch. practic. conclusion. tom.*4. *lit. G*, *concl.* 49. *per totam*, vbi *n.* 3. *&* 4. post *Simon. de Prettis cons.*82. *num.* 2. *cum seqq.* subdit, quòd grani boni & nitidi appellatione venit frumentum cribratum, licèt sit tactum à tineis, quia verbum, *netto*, potest intelligi *netto, croé cribrato*, & potest intelligi de grano non maculato. Vnde granarium dicitur repositorium frumenti, vel alterius grani, de quo Iurisconsf. *in l. quæsitum. §. conseruandi. ff. de fundo instructo*, prout tradit *Rebuff. ad l. impensæ* 79. *in vers. & horreum. ff. de verbor. significat. pag. mihi* 370.

Glans.

APPELL. CX.

1 GLANDIS appellatione omnes fructus continentur, *l. qui venenum* 236. *§. glandis appellatione*, *ff. de verb. significat.* vbi latè *Rebuff. pag. mihi* 744. *glos. verbo tertio in fine, in l. Iulianus. ff. ad exhibend. l. vnic. in fine. ff. de glande leg.* vbi *Bart. id. Bart. in l. qui seruandarum. §. si glandis. ff de prescript. Capol. de seruitut. rustic. prædior. tit. de semin. plant. num.* 5. *Boër. decis.*451. *num.*6. vbi ait non solùm omnes fructus, sed etiam omnes arbores contineri sub hoc appellatiuo. *Rip. in tit. de sent. & re iudic. resp.*2. *aliàs* 197. *n.*7. vbi quod arborum glandiferarum appellatione continetur fructifera, id est, fructum faciens, non autem sterilis. Strictè verò, & secundùm communem loquendi vsum Hispaniæ & Franciæ, glandes accipiuntur pro fructu quercuum tantùm, vt obseruat *Rebuff. vbi suprà in vers. communis.*

Grex.

APPELL. CXI.

GREGIS appellatione in legatis continentur, quæ postea accedunt, & ad legatarium pertinebunt, *l. grege. ff. de legat.* 1. *§. si grex. vers. grege, instit. eod.* Et in obligationibus continentur ea, quæ postea nata sunt, *l. grege. ff. de pignor.* Et veniunt quoque aliena capita, quæ sunt ex numero gregis, quia nomen gregis est vniuersale, *d. l. grege autem legato. ff. de legat.* 2. *Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.*13. *tit.*23. *num.*29. 1

GREGIS ouium appellatione in legatis veniunt agni, & arietes, *l. seruis legatis, in fine*, vbi *glos. ff. de legat.* 3. & dicuntur agni, qui minores sunt anno, *l. cum quæreretur, in princip. ff. eod. l. legatis*, vbi *glos. verbo sumendum*, dicit hoc sumendum ex cuiusque loci consuetudine. 2

Quinque porci & decem oues faciunt gregem, *l. oues. ff. de abigeis*, grex namque strictè & propriè est de minutis, armentum de grandioribus animalibus, vt per *l. boues. ff. de verborum signif. & l.*1. *ff. de abigeis*, ibi, equos de armentis, vel oues, de gregibus, tradit *Rebuff. ad l. Neratius. vers. quinque. ff. de verbor. signif. pag.*381. & tetigit *glos. verbo gregibus in Clem.* 1. *de decimis*, vbi subdit, quòd grex largè sumitur, pro maioribus, & minoribus, quæ gregantur. 3

SVMMARIVM.

1 *Habitationis domus appellatione continetur aditus domus.*

2 *Habitationis appellatione, quoties alicui debetur virtute legati alimentorum, continentur scamna, tabulæ, & vasa ad coquinam, ad mensam, & alia instrumenta ad vsum quotidianum parata.*

3 *Habitationis nomen in legato relictæ continet vt liberè legatarius ibi esse, & habitare possit, atque ita ire, & redire.*

4 *Testator quando dixerit*, relinquo vxori meæ habitationem cum filiis meis, *tunc præsumuntur illi relicta alimenta.*

5 *Famuli etiam stantes cum aliquo veniunt appellatione habitatorum.*

6 *Scholaris non venit appellatione habitatorum.*

Habitatio, Habitatores.

APPELL. CXII.

HABITATIONIS domus appellatione continetur aditus domus, vt per *Bart. cons.*109. *Factum tale est, lib.*2. vbi quòd si domus legatur pro habitatione congregationis, seu cõfraternitatis, & sub 1

conditione si congregatio seruit se de domo legata pro auditu ob alias domos, refert *Card. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. H, concl. 8. num. 1.*

2 Habitationis appellatione quoties alicui debetur virtute legati alimentorum, prout legitur in *l. legatis. ff. de aliment. & cib. leg.* continentur scamna, tabulæ, & vasa ad coquinam, ad mensam, & alia instrumenta ad vsum quotidianum parata, & necessaria, iuxta *l. Labeo. ff. de suppellect.* sine quibus nos viuere non posse experimento comprobamus, ita *Sim. de Prettis de interp. vltim. volunt. lib. 4. interp. 1. dub. 11. num. 41.*

5 Habitatorum appellatione veniunt etiam famuli stantes cum aliquo, ideo statutum loquens de habitatoribus illos comprehendit, ita *Bart. cons. 42. vol. 1.* quem refert *Bonacos. de famulis, q. 237.* faciunt quæ *Garc. Gironda de priuileg. seu except. explicat. à n. 35.*

6 Habitatorum appellatione non venit scholaris, quia habet animum recedendi, vt per *Roland. à Valle cons. 79. n. 44. vol. 3.*

3 Habitationis nomen in legato relictæ continet, vt liberè legatarius ibi esse, & habitare possit, atque ita ire, & redire, *Beroi. cons. 48. num. 1. lib. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 157. num. 20.* vbi *n. 21. per l. cæterum. §. mulieri. ff. de vsu & habit.* subdit quod hoc casu habitatio relicta intelligitur
4 pro se, & eius familia. Quando verò testator dixerit, relinquo vxori meæ habitationem cum filiis meis, tunc & illi præsumi relicta alimenta resoluunt *Natt. cons. 379. num. 9. Cremens. sing. 66. in fine, Bero. cons. 24. num. 12. lib. 2. Sim. de Prettis de interpret. vlt. volunt. lib. 5. dub. 11. num. 4.* quos refert, & sequitur *Menoch. d. præs. 157. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Hæreditatis appellatione propriè venit non adita.*

2 *Hæredis appellatione venit hæres simpliciter, & verus non secundùm quid.*

3 *Hæredis appellatione venit omnis hæres, quando non apponitur nomen proprium hæredis.*

4 *Hæredum mentio vbi dispositiuè fit, veniunt soli descendentes, non autem extranei.*

6 *Contrarium est veriùs sex potissimùm casibus, vt n. 6.*

7 *Vsusfructus si relinquatur Caio, & eius hæredibus, veniunt hæredes bonorum.*

8 *Annua relicta pro se & hæredibus, intelliguntur de extraneis hæredibus bonorum.*

9 *Dictio*, suis, *vbi esset apposita verbo*, hæredibus, *ad denotandam suitatem, non veniunt hæredes extranei, sed solùm sanguinis.*

10 *Testator vbi reliquit fideicommissum Titio, & eius hæredibus in vita Titij tantùm, tunc verbum,* hæredibus, *intelligitur de filiis.*

11 *Hæredum appellatione veniunt hæredes sanguinis, quando sumus in re ad extraneos hæredes minimè transitoria.*

12 *Testator vbi in præcedenti dispositione dum loquutus fuit de hærede, vocauit solùm descendentes hæredis, & postea mortuis institutis, & eorum filiis & hæredibus substituat Titium, & eius hæredes, tunc non venirent hæredes extranei Titij substituti, sed tantùm descendentes.*

13 *Limitatur dupliciter.*

14 *Testator quando substituisset filio decedenti alios filios superstites, & eorum hæredes, intelligitur de hæredibus sanguinis.*

15 *Hæredum appellatione veniunt hæredes sanguinis, vbicunque minus dilectus præferretur magis dilecto.*

16 *Hæredes masculi quando sunt vocati, tunc solùm descendentes veniunt.*

17 *Hæredum appellatione veniunt hæredes sanguinis quando filij eius, cuius hæredes sunt vocati, honorati sunt in testamento, & sic dilecti.*

18 *Testator vbi substituit aliquem ex suis descendentibus, vel coniunctam personam, & eius hæredes, intelligit de hæredibus sanguinis.*

19 *Testator quando vocauit hæredes ex suo corpore descendentes, censetur solùm vocasse hæredes sanguinis.*

20 *Testator quando in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis Titij, & postea in alia parte vocauit hæredes Titij, veniunt hæredes sanguinis, maximè si adhibuisset dict.* dicti hæredes, &c.

21 *Hæredum appellatione quando ex communi vsu loquendi venirent solùm descendentes, tunc verba testatoris, & de hæredibus sanguinis intelligenda sunt.*

22 *Testator vbi dixit, quod bona transirent de hærede in hæredem, tunc exponitur de descendente in descendentem.*

23 *Hæredes & descendentes quando vocati essent, dicuntur vocati hæredes, qui sunt de descendentibus.*

24 *Hæredes legitimos si testator vocauit, intelligitur vocasse illos, quibus abintestato ex lege debetur hæreditas.*

25 *Hæredes vtriusque sexus quando vocati essent de hæredibus sanguinis interpretatio facienda est.*

26 *Hæredum mentio vbi fit conditionaliter, tunc conditio intelligitur de hæredibus sanguinis.*

27 *Hæredis appellatione in dubio venit hæres vniuersalis, non autem hæres in re certa.*

28 *Hæredes & successores vbi vocati sunt, intelligitur de hæredibus, & successoribus vniuersalibus non singularibus.*

29 *Testator quando vocauit quoscunque hæredes, vel quoscunque successores, tunc veniret hæres in re certa, vel successor singularis.*

30 *Verbum,*

30 *Verbum, hæres, quando restringeretur ad descendentes, tunc & descendens in re certa institutus veniret.*

31 *Fæmina venit hæredis appellatione.*

32 *Hæredes vbi vocati sunt, veniunt hæredes hæredum.*

33 *Amplia siue in numero plurali, siue in numero singulari facta sit mentio hæredum.*

34 *Hæredes vbi vocati sunt ad rem quæ sui natura non transit ad hæredes, tunc non veniunt hæredes hæredum.*

35 *Testator quando vocauit hæredes alicuius tertij iam defuncti, tunc dispositio restringitur ad primos hæredes, qui fuerunt cogniti testatori.*

36 *Hæredes vbi vocati sunt nominatim, vel per dictiones relatiuas, tunc non veniunt hæredes hæredum.*

37 *Hæredem grauans, dicitur grauasse & hæredem hæredis.*

38 *Hæredi facta prohibitione alienationis, dicitur facta, & hæredi hæredis.*

39 *Filij hæredes, vel filij & hæredes si vocati sint, an requiratur quod cum effectu sint hæredes, remissiuè.*

40 *Hæredum suorum appellatione an & quando veniant hæredes habentes ius suitatis, & extranei, ostenditur.*

Hæreditas, Hæres.

Appell. CXIII.

1 Hæreditatis appellatione propriè venit non adita, *Rum.cons.116.num. 3. lib. 2. Roman. cons. 40. Visis, in princip. Alex. consil. 49. Viso processu, in princip. & num. 10. lib. 3.* vbi subdit quod etiam dicitur hæreditas defuncti post aditam ex mente, & vsu communi loquendi, *Bald.cons. 393.circa med.vers.& modo, lib.5.* vbi quod in dispositione loquente de hæreditate in dubio intelligitur de non adita, vbicunque dispositio respicit aditionem faciendam, vel ius deliberandi, vel hæreditatem defuncti, refert *Cardin.Tusch.practic.concl.tom. 4.lit.H, concl. 17. num.3.& 7. Menoch. consil.95.num. 70.* vbi quod hæreditas adita non dicitur amplius hæreditas, sed patrimonium, *& cons.50. num. 16.& cons.557.num.23.& 27.* Nam hæreditas paterna, vel materna dicitur antequam sit adita ab eo, cui defertur, post aditionem verò non amplius dicitur hæreditas, sed patrimonium adeuntis, *l.sed si plures. §. filia.ff.de vulg.& pupil.Roman.d.cons.40.in princip.* vbi *Apostil. verbo appellare, Alex.cons. 70. Magnificus, in fine, num.12.vers.nec similiter lib.6. & cons. 124. Super primo, num.13. vers. non obstat lib. 4.* vbi quod largo modo potest dici hæreditas paterna, aut materna, vel fraterna, licèt sit adita, & maximè ex communi vsu loquendi, *Cardin.Tusch.d.lit.H, concl.19.* Et quod non veniant bona fideicommisso subiecta hæreditatis appellatione, tradit *Mari. Antonin. lib.1.resol. 59.num.11.*

2 Hæredis appellatione venit hæres simpliciter, & verus, non secundùm quid, *Anton. de Butr. cons.20.circa med.* quem refert *Cardin.Tusch.tom.8.lit. V, concl.92.num.14.& num.15.declarat.*

3 Hæredum appellatione venit omnis hæres, quando non apponitur nomen proprium hæredis, *Anch.cons. 130.* Pro & contra, *in princip.* vbi subdit quod istud procedit quando à lege, vel homine profertur in iis, quæ sunt transmissibilia, *Alex.cons. 120. Super eo, in princip. lib. 1.* vbi quod contractus, & qualibet obligatio facta per aliquem per se, & suos hæredes, comprehendit hæredes omnes in perpetuum, & quod idem est in casu conuerso quando quis acquirit pro se, & suis hæredibus, quia semper de omnibus hæredibus intelligitur quando materia est indifferens, quæ possit transire ad omnes hæredes, aliàs secus, refert *Cardin. Tusch. d. lit. H, concl. 74.*

Controuersa est quæstio ista, an veniant tam extranei hæredes quam descendentes vbi dispositiuè facta est mentio hæredum? Quidam tenent quod veniant soli descendentes, non autem extranei hæredes, per *tex.in l.ex facto.§.fin.ff.ad Trebell.& in l. pater filium.§.pen.ff.de legatis,3.* & quorum numero sunt *Corn.cons.97.lib.1.& cons.59.num.17.lib.2.Bellem.cons. 25.dub.2.Barbat.cons.89.col.pen.lib.3. Ruin. cons. 110. num.9.& cons.174.col.4.& cons.188.num. 4. lib. 2.& cons.158.col.3.lib.3. Paris.cons.88.num.37.lib.2. Curt. Iun.cons.45.col. 2. vers. quarto confirmatur, Socin. Iun. cons.158.lib.2.Neuiz.cons.29.num.5. Guid. Papæ quæst. 591.& quæst.457.Alciat.cons.43. lib.9.Natt.cons.130. Pancirol.cons.35.num.5.Cephal.cons.417. num. 8. Sim. de Prettis de interpret.vltim.volunt.fol. 196. num.5. & fol.290.num.38.& fol.328.num.68.Sfort. Odd.cons.46. num.14. Anton.Gabr.commun.opinion.tit. de verbor. significat.concl.2.num.19.Menoch.cons.958. num. 3. cum seqq.& cons.1135.num.23.& cons. 1177. num. 2. cum seqq.* Et in materia maioratus appellatione hæredum venire tantummodo hæredes sanguinis, id est, liberi & descendentes, tenent *Flor. de Mena vari. resolut.lib.1.quæst.9.§.2.num.7. & 8. Galganet. de condition.& demonstr.p.1. cap. 30.* Et in iure feudorum agnoscit *Menoch.cons.810.num.3.* 4

Alij verò multò meliùs tenent venire omnes hæredes, siue sanguinis, siue bonorum, siue extranei, siue agatur de fideicommisso simplici & absoluto, siue de prohibitione alienationis, vt bona remaneant Titio, & eius hæredibus, ita se habent *Bart. in l.Gallus.§.etiamsi parente, num.4.vers.si verò.ff. de liber.& posthum.* vbi *Bald.Angel.Imol. Aretin. num. 4. Ias.num.12.& Socin.Sen.num.7.vers.quarta & vltima, idem Socin.Sen.cons.257.col. 4. & 5. Angel.cons. 306. Fulgos.cons.58.Corn.cons.272.lib.4 Alex. cons.9.& cons. 56.col.2.lib.2.& cons.36.lib.3.& cons.49. num. 9. lib.6. Curt.Sen.cons.40.col. vlt. & cons. 45. Guid. Papæ decis. 230.Rimin.Iun.cons.252.num.22.& num.47. Tiraq. de retractu conuent.§.1.glos.6.num.36.Ioseph.Ludou. concl. 16.illat.82.vers.quarto modo, Cardin. Mantic. de coniect.vltim.volunt.lib.8.tit.14.Hieron.Gabr.cons.132.nu. 28.lib.1.Decian.cons.77.num.1. lib. 5. Menoch. de præsumpt.lib.4.præs.130.& cons 158.num.12. Pereg. de fideicomm.art.32.num.26.cum seqq.& cons.64. lib. 5. Intrigl.de substitution.cent.3.quæst.54.num.8. Fusar. in simili tract.quæst.339.à num.1.Aloys. Ricc.in praxi rerum fori Ecclesiast. resol. 187. per totam Rota in Ferrarien. pratensa legitimæ, siue pecuniariæ, 12.* Ianuarij 1626. coram bonæ mem. Burato, inter eius decisiones impressas, *decis.904.num.4.* vbi *D. Ioan. Franciscus Florentillus* in Romana Curia aduocatus integerrimus in annotation. concordantes refert. Probatur hæc opinio ex *l.annalibus. C. de legat.* vbi sub relicto Titio & eius hæredibus dicuntur vocati hæredes bonorum in infinitum, & ex *l.veteres.C. de contrah. stipulat. & ex l. si pactum. ff. de probat. & ex l.si sic. ff. de verb. obligat.* in quibus Iuribus habetur in contra- 5

ctibus appellatione hæredum venire successores bonorum, & ex *l. hæredis, & l. sciendum, ff. de verb. significat.* vbi nomen hæredis accipitur pro vniuersali hærede etiam extraneo.

6 Qua quidem opinione retenta, illam sex potissimùm casibus procedere declarat *Fusar. d. quæst. 339. num. 12. cum seqq.* Primò, quando vocati essent hæredes, & successores, nisi ex coniecturis colligatur testatorem aliud sensisse; Secundò, quando essent vocati omnes, & quicunque hæredes; tertiò, si dispositio testatoris non possit verificari in descendentibus, quia tunc omnino erit facienda interpretatio, quòd appellatione hæredum veniant extranei hæredes bonorum; quartò, si vocarentur hæredes in perpetuum; quintò, quando testator vocauit suos hæredes, quia intelligitur de hæredibus à se institutis, non autem de descendentibus exclusis; sextò, si de filiis facta esset specialis mentio, nam tunc verbum *hæredes*, intelligitur de hæredibus bonorum.

7 Amplia primò hanc vltimam opinionem, quòd veniant hæredes bonorum, vt procedat etiamsi relicta sit res, quæ sui natura finitur morte honorati, vt est in vsufructu; nam si vsusfructus relinqueretur Caio, & eius hæredibus, capitur sensus pro hæredibus bonorum, *l. si quis Titio. ff. de vsufr. accresc. Menoch. d. lib. 4. præs. 130. num. 4. Fusar. d. quæst. 339. num. 23.*

8 Amplia secundò, etiam in relictis annuis pro se & hæredibus, quia intelligitur etiam de extraneis bonorum hæredibus, *l. in annalibus, C. de legat. Menoch. d. lib. 4. præs. 130. num. 7. Fusar. d. quæst. 339. num. 24.*

9 Amplia tertiò, quamuis dictum sit de hærede suo, quia etiam tunc venit extraneus hæres, *Anton. Gabr. d. tit. de verb. significat concl. 2. Fusar. d. quæst. 339. num. 25.* nisi dictio, *suus*, esset apposita ad denotandum suitatem, *Prett. de interpret. vltim. volunt. fol. 197. num. 15.* & quod in dubio addito verbo *hæredes*, pronomen *suos*, intelligatur solùm de hæredibus sanguinis, tradit *Menoch. cons. 958. num. 11. vers. octauo.*

10 Limita primò, quando testator reliquit fideicommissum Titio, & eius hæredibus in vita Titij tantùm, quia tunc verbum *hæredibus*, intelligitur de filiis, *Paris. cons. 71. col. 7. lib. 2. Anton. Gabr. d. concl. 2. num. 6. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 14. num. 2. vers. primus, Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. fol. 196. num. 4. Anton. Gabr. d. conclus. 2. num. 6. Menoch. 178. num. 11. vers. secundus casus, & d. lib. 4. præs. 130. num. 8. Rustic. in l. cùm auus. lib. 3. cap. 3. num. 43. Peregrin. de fideicom. art. 32. num. 44. Fusar. d. quæst. 339. num. 27.*

11 Limita secundò, quando res relicta non est ad extraneos hæredes transitoria, exemplum in feudo pro se & descendentibus acquisito, quia si acquirens illud relinquat filio, & eius hæredibus, non veniunt nisi hæredes sanguinis, non autem extranei, *Bart. in d. l. Gallus. §. etiamsi parente, num. 4.* & ibi *Bald. Angel. Imol. Aretin. Alex. Ias. & Socin. Sen. num. 6. Calder. cons. 15. de verb. significat. Cephal. cons. 303. per totum, Roland. à Valle cons. 11. nu. 16. lib. 4. Anton. Gabr. d. concl. 2. num. 7. Cardin. Mantic. d. lib. 8. tit. 14. num. 3. Prettis de interpret. vltim. volunt. fol. 197. num. 19. Decian. cons. 58. num. 12. lib. 2. Ioseph. Ludou. concl. 16. illat. 82. vers. in materia autem differenti, & vers. si autem. Menoch. d. lib. 4. præs. 130. num. 11. & cons. 158. num. 12. vers. septimus casus, Pereg. d. art. 32. num. 51. Rustic. d. lib. 3. cap. 3. num. 27. & 28. Mantic. de tacitis lib. 23. tit. 10. num. 18. Fusar. d. quæst. 339. num. 30. cum seqq.* Vnde à contrario sensu colligitur, appellatione hæredum venire etiam extraneos, quando sumus in re ad hæredes extraneos transitoria, vt resoluunt *Hieron. Gabr. cons. 196. num. 1. lib. 2. Menoch. cons. 158. num. 12. vers. quintus casus, & censuit Rot. coram R^mo D. Coccino decis. 250. num. 2. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuentis lib. 14. tit. 19. num. 25.*

Limita tertiò, quando testator in præcedenti dispositione dum loquutus fuit de hærede, vocauit solùm descendentes hæredis, vel expressè facta mentione filiorum, liberorum, vel descendentium conditionaliter, vel dispositiuè, vel tacitè vocando eorum hæredes, & sumus in casibus quod tunc testator voluit intelligere de descendentibus non extraneis; nam si postea mortuis institutis, & eorum filiis, & hæredibus, substituat Titiũ, & eius hęredes, tunc non venirent hæredes extranei Titij substituti, sed tantùm descendentes; ita sustinent *Ruin. cons. 42. col. 3. & cons. 188. num. 4. lib. 2. Nemz. cons. 29. num. 5. Crauet. cons. 38. num. 3. & cons. 155. num. 6. Rimin. Sen. cons. 562. num. 13. & 14. Anton. Gabr. d. tit. de verb. signif. concl. 2. num. 10. cum seqq. Cardin. Mantic. d. lib. 8. tit. 14. num. 6. & 7. Pereg. d. art. 32. num. 31. Menoch. d. lib. 4. præs. 130. num. 13. cum seqq. & cons. 158. num. 12. vers. quintus, Rustic. d. lib. 3. cap. 3. num. 10. cum seqq. & cap. 10. num. 24. & 25. in fine, Fusar. d. quæst. 339. num. 36. cum seq.* vbi *num. 39.* ait, procedere limitationem, quamuis testator cum dict. vniuersali vocasset hæredes, vt si omnes, vel quoscunque hæredes substituisset, & citat *Menoch. d. præs. 130. num. 19. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 54. num. 7. Rustic. d. lib. 3. cap. 3. num. 31. cum seqq.* contrà *Roland. cons. 87. num. 14. lib. 2. Pereg. d. art. 32. num. 31. in fine.* Sublimita dupliciter, primò, quando dispositio non potuisset verificari in hæredibus sanguinis, quia de extraneis hæredibus intelligeretur, vt per *Socin. Sen. cons. 13. in princip. lib. 3.* vbi loquitur de Sacerdote substituto, *Pereg. d. art. 32. num. 31. ad med.* vbi agit quando de necessitate in descendentibus dispositio non potuisset verificari, *Rustic. d. lib. 3. cap. 3. num. 39.* vbi loquitur de valdè sene substituto, qui liberos habere non poterat: secundò, quando substitutus esset extraneus; nam tunc etiam eius hæredes extranei dicerentur vocati, hæredibus vocatis, *Hieron. Gabr. cons. 132. quæst. 4. num. 28. lib. 1. Rustic. d. lib. 3. cap. 3. num. 38. Fusar. d. quæst. 339. num. 45.* 12 13

Limita quartò, quando testator substituisset filio decedenti alios filios superstites, & eorum hæredes, quia intelligi debet de hæredibus sanguinis, ne hæres extraneus, exclusis descendentibus testatoris, admittatur contra præsumptam illius mentem, qui creditur magis dilexisse descendentes suos, quàm extraneos, *Paris. cons. 44. lib. 3. Socin. Iun. cons. 158. lib. 2. Alciat. resp. 491. num. 3. aliàs resp. 43. lib. 2. Anton. Gabr. d. concl. 2. num. 15. Cardin. Mantic. d. lib. 8. tit. 14. num. 8. Menoch. d. lib. 4. præs. 130. num. 20. Pereg. d. art. 32. num. 20. & 40. Fusar. d. quæst. 339. n. 48.* 14

Limita quintò, vbicunque minùs dilectus præfertur magis dilecto, *Anton. Gabr. d. concl. 2. num. 16. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 54. num. 11. Rustic. d. lib. 3. cap. 3. n. 5. Fusar. d. q. 339. num. 55.* 15

Limita sextò, quando vocati essent hæredes masculi, quia tunc soli descendentes censentur vocati, *Guid. Papæ quæst. 485. num. 3. Crauet. cons. 38. num. 5. Alciat. resp. 125. num. 9. lib. 9. Ioseph. Ludou. d. concl. 16. illat. 82. vers. fallit, Anton. Gabr. d. tit. de verbor. signif. concl. 3. Cardin. Mantic. d. lib. 8. tit. 14. num. 15. & seq. Sim. de Prettis de interp. vltim. volunt. fol. 197. num. 11. Menoch. d. lib. 4. præs. 130. num. 23. & cons. 958. num. 11. vers. nono, Pereg. d. art. 32. num. 45. & cons. 54. num. 24. lib. 2. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 74. num. 5.* 16

vers.

vers. tum quia quando, & *num.* 12. vbi idem dicit si vocati sint hæredes sanguinis, *Intrigl. d. cent.* 3. *quæst.* 54. *num.* 9. *Rustic. d. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 10. & *cap.* 3. *num.* 26. *Fusar. d. quæst.* 339. *num.* 56. vbi *num.* 58. post *Socin. Sen. Ruin. Cardin. Mantic.* & alios contrà *Pereg.* intelligit limitationem procedere quando vocati sunt hæredes masculi simpliciter, quia tunc soli descendentes masculi censentur vocati, secus verò si vocati essent hæredes masculi de Iure succedentes, vel legitimi hæredes masculi, quia tunc non extantibus masculis descendentibus venirent agnati masculi transuersales.

17 Limita septimò, quando filij eius, cuius hæredes sunt vocati, sunt honorati in testamento, & sic dilecti, *Alciat. resp.* 491. *num.* 3. *vers. tertius est*, aliàs *cons.* 43. *nu.* 11 *lib.* 9. *in vlt. impres. Menoch. d. lib.* 4. *præs.* 130. *num.* 21. *Rustic. d. lib.* 3. *cap.* 3. *nu.* 9. *Fusar. d. quæst.* 339. *num.* 62.

18 Limita octauò, si testator substituit aliquem ex suis descendentibus, vel coniunctam personam, & eius hæredes, quia intelligitur de hæredibus sanguinis, *Crauet. cons.* 38. *num.* 3. & *cons.* 593. *num.* 13. *Cardin. Mantic. d. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 13. *Menoch. cons.* 958. *num.* 8. *Fusar. d. quæst.* 339. *num.* 63. *vbi num.* 64. ampliat limitationem quamuis alternatiuè persona coniuncta sit substituta, vel eius hæredes.

19 Limita nonò, quando vocati sunt hæredes ex suo corpore descendentes; nam tunc solùm hæredes sanguinis sunt vocati, *Crauet. cons.* 38. *num.* 2. *Cardin. Mantic. lib.* 11. *tit.* 1. *num.* 9. *in fine*, *Rustic. d. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 14. *Fusar. d. q.* 339. *num.* 65.

20 Limita decimò, quando testator in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis Titij, & postea in alia parte vocauit hæredes Titij, & sic se referret ad filios de quibus suprà, maximè si adhibuisset dict. *dicti hæredes*, &c. *Ruin. cons.* 108. *num.* 3. *lib.* 2. *Paris. cons.* 86. *num.* 36. *lib.* 2. *Crauet. cons.* 98. *num.* 5. *Anton. Gabr. d. concl.* 2. *num.* 17. *Menoch. cons.* 117. *num.* 28. & *cons.* 1177. *num.* 1. *Pereg. d. art.* 32. *num.* 41. *Fusar. d. quæst.* 339. *num.* 66.

21 Limita vndecimò, quando ex communi vsu loquendi venirent solùm descendentes appellatione hæredum, quia verba testatoris, & de hæredibus sanguinis intelligenda erunt, *Socin. Iun. cons.* 158. *num.* 6. *lib.* 2. *Alciat. resp.* 491. *num.* 3. *vers. secundus est*, aliàs *cons.* 43. *num.* 10. *lib.* 9. *Natt. cons.* 130. *num.* 2. *Crauet. cons.* 108. *num.* 4. *Cephal. cons.* 417. *num.* 8. *Anton. Gabr. d. concl.* 2. *num.* 18. *Menoch. cons.* 978. *num.* 12. *Pereg. d. art.* 32. *num.* 42. *Rustic. d. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 6. *Fusar. d. quæst.* 339. *num.* 67. vbi *num.* 68. intelligit vt vsus loquendi attendatur solùm in testamento materna, & vulgari lingua scripto, secus in Latinè scripto.

22 Limita duodecimò, quando testator dixisset quod bona transirent de hærede in hæredem, quia exponitur de descendente in descendentem, *Deci. in consil.* 77. *nu.* 2. *lib.* 5. *Anton. Gabr. d. concl.* 2. *num.* 22. *Cardin. Mantic. d. lib.* 8. *tit.* 11. *num.* 6. & *tit.* 14. *num.* 14. *Pereg. d. art.* 32. *num* 45. *Intrigl. d. cent.* 3. *quæst.* 54. *num.* 9. *Rustic. d. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 35. *Fusar. d. quæst.* 339. *nu.* 69.

23 Limita decimotertiò quando vocati essent hæredes & descendentes, quia dicuntur vocati hæredes, qui sunt de descendentibus, *Pereg. d. art.* 32. *nu.* 48. *Fusar. d. quæst.* 339. *num.* 70. vbi *num.* 71. secus dicit quando vocati sunt descendentes & hæredes, quia tunc hæredum mentio staret augmentatiuè.

24 Limita decimoquartò, si testator legitimos hæredes vocasset, quia intelligeretur vocasse illos, quibus abintestato ex lege debetur hæreditas, *l.* 3. *§. de illo. ff. pro socio*, *l. illud. ff. de acquir. haredit. Cardin. Mantic. d. lib.* 11. *tit.* 1. *num.* 10. *Pereg. d. art.* 32. *num.* 49. *Fusar. d. q.* 339. *num.* 72.

Limita decimoquintò, quando vocati essent hæredes vtriusque sexus; nam de hæredibus sanguinis interpretatio facienda est, *Crauet. cons.* 38. *num.* 2. *Pereg. d. art.* 32. *num.* 50. *Rustic. d. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 25. & 37. *Fusar. d. q.* 339. *n.* 74. 25

HÆREDVM mentio vbi fit conditionaliter, vt si dictum sit, si instituens sine hæredibus decesserit, substituo Titium, tunc conditio intelligitur de hæredibus sanguinis, aliàs non extantibus descendentibus non deficeret conditio fideicommissi, ita *Anton. Gabr. d. tit. de verb. signif. concl.* 2. *num.* 11. *Cardin. Mantic. d. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 5. & *lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 9. *Sfort. Odd. de compend. substit. p.* 6. *quæst.* 2. *in* 1. *p. quæstionis*, *Menoch. cons.* 958. *num.* 3. & *d. lib.* 4. *præs.* 130. *num.* 24. *Crass. §. fideicommissum*, *quæst.* 21. *num.* 1. & *§. hæreditas*, *quæst.* 11. *num.* 15. *Pereg. d. art.* 32. *nu.* 36. & 37. & *cons.* 68. *in fine*, *lib.* 5. *Intrig. d. cent.* 3. *q.* 54. *Rustic. d. lib.* 3. *cap.* 3. *Ceuall. commun. contra communes*, *quæst.* 538. *Fusar. d. q.* 339. *num.* 75. *cum seqq.* vbi *num.* 78. ampliat, vt nec extranei hæredes veniant, licèt positi sint in conditione cum verbis vniuersalibus, vt dictum sit, si decesserit sine hæredibus quibuscunque, quia & adhuc intelligitur de descendentibus. 26

HÆREDIS appellatione in dubio venit hæres vniuersalis, non autem hæres in re certa, *l. hæreditas ff. de regulis Iuris*, *l. quædam. §. nihil. ff. de edendo*, *l. quoties. C. de hæred. instit. Ruin. cons.* 9. *num.* 12. *lib.* 1. *Crauet. consil.* 186. *num.* 2. *Cardin. Mantic. d. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 12. *Sim. de Prætis de interpret. vltim. volunt. fol.* 178. *num.* 11. & *fol.* 199. *num.* 35. *Pereg. d. art.* 32. *num.* 8. & 29. *Fusar. d. tract. de substitut. quæst.* 341. Ratio est, quia adeunte hærede vniuersali institutus in re certa, habetur loco legatarij, *l. ex facto. ff. de hæredib. instit. d. l. quoties*, *Menoch. d. lib.* 4. *præs.* 20. *Pereg. de fideicom. art.* 3. *num.* 7. *Crauet. cons.* 186. *num.* 2. vbi dicit hæredem in re certa non esse propriè hæredem, sed secundùm quid, & quod ideo dispositio loquens de hærede non verificatur in hærede in re certa; etiam concesso quod sit species mixta participans de hærede vniuersali, & legatario. 27

Amplia etiam quod vocati sint hæredes & successores, nam adhuc intelligitur de hæredibus, & successoribus vniuersalibus, non singularibus, nam quando dicitur, hæredibus, intelligitur de hæredibus vniuersalibus, qui succedunt de Iure Ciuili, & dum postea est additum verbum, successoribus, intelligitur de successoribus vniuersalibus, qui succedunt de Iure prætorio, ita *Roland. à Valle cons.* 53. *lib.* 3. *Pereg. d. art.* 32. *in fine*, *Fusar. quæst.* 341. *n.* 5. 28

Limita quando testator vocasset quoscunque hæredes, vel quoscunque successores, quia tunc veniret hæres in re certa, vel successor singularis, vt per *Anton. Gabr. d. tit. de verb. signif. concl.* 4. *num.* 5. *Peregr. d. art.* 32. *in fine*, *Fusar. d. quæst.* 341. *num.* 7. 29

Limita etiam quando verbum, *hæres*, restringeretur ad descendentes, quia tunc & descendentes in re certa institutus veniret, *Anton. Gabr. d. tit. de verbor. signif. concl.* 2. *num.* 10. *Cardin. Mantic. d. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 12. *Intrigl. d. cent.* 3. *quæst.* 54. *num.* 5. *Fusar. d. quæst.* 341. *num.* 8. 30

HÆREDIS appellatione venit fœmina, *l. hæredis appellatione. ff. de verbor. significat. l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebell. l.* 3. *C. de legit. hæred. Sfort. Odd. cons.* 46. *num.* 34. *cum seqq.* & *cons.* 68. *num.* 16. *Bardel. cons.* 81. *num.* 13. & 14. *Menoch. d. lib.* 4. *præs.* 84. *num.* 34. & *cons.* 680. *num.* 18. & 19. & *cons.* 732. *num.* 54. & *consil.* 926. *num.* 10. & *cons.* 1053. *num.* 5. *Sim. de Prætis de interpret. vltim. volunt. fol.* 199. *num.* 38. & *fol.* 293. *num.* 67. & *fol.* 31

*& fol.*337.*num.*10.*Surd.decis.*95.*num.*13. *Magon.Lucen.decis.*7.*num.*1.*& decis.*14. *num.* 4. *Mari. Antonin. vari.resolut.lib.*1.*resol.*7.*& resol.*34.*num.*1.*Card.Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 14. *num.*21. *Rot.* in Recanaten.successionis 18. Februarij 1622. coram bonæ mem. Buratto, in impressis,*decis.* 603. vbi D Ioan.Franciscus Florentillus in annot.plures refert concordantes, latè *Fusar. d. tract. de substitut. quæst* 342.*num.*1.vbi *num.*2.post *Pereg.d.art.*32. *num.* 43. *post princip.* ait quod & fœminæ continentur quando dictum fuit bona transire de hærede in hæredem,*& num.* 3. *&* 4. subdit idem esse si vocati essent filij & hæredes, quia fœminæ veniunt, maximè si vocati essent quicunque hæredes,etiam quod essemus in materia non transitoria ad fœminas, *& num.*6. declarat non procedere hoc appellationum, quando testator proprias filias exclusit instituendo masculos, quia si postea vocat hæredes, vel successores non intelligitur de fœminis, sed tantùm de masculis.

32 HÆREDVM appellatione, vbi vocati sunt,veniunt hæredes hæredum,*l.hæredis appellatione,l.sciendum,ff.de verb.signif.l.qui per successionem*, *ff. de regulis Iuris,l.*3.*§.fin.ff.de petit.hæred.Cephal.cons.*499.*num.*13. *cum seqq. Tiraq.de retract.conuent.§.*1.*glos.*6. *num.* 21. *Card. Mantic.d.lib.*8.*tit.*14.*num.*21. *Prett.de interpret. vltim.volunt.fol.*198.*num.*21.*cum seqq. Menoch. cons.* 89.*num.*134.*& cons.*867.*nu.*16.*cum seqq.& cons.* 1071. *num.*1.*cum seqq. Ioseph. Ludou. concl.* 16. *illat.* 44. *vers. ampliatur quartò, Peregr.d.art.*32.*num.* 60. *cum seqq. Card. Tusch.tom.*4.*lit. H,concl.*74.*Fusar.d.tract. de substitut.quæst.*343.*à princip. Franc.Molin.de ritu nupt.lib.* 3.*quæst.*24.*num.*44.latè *Mari. Anton. vari. resolut.lib.* 2.*resol.*52.*per totam*, & præcipuè *à num.*8.*Griuel. Dolana decis.* 86. *num.* 26. *&* 28. vbi intelligit impropriè.

33 Amplia vt procedat,siue in numero plurali, siue in numero singulari facta sit mentio hæredum, vt expressè tenent *Card. Mantic.d.lib.*8.*tit.*14. *num.* 21. *Pereg. d.art.*32.*num.*61 *Fusar.d.quæst.*343.*n.*4.

34 Limita multis modis, & primò quando hæres est vocatus ad rem, quæ sui natura non transit ad hæredes, vt si vocatus sit ad vsumfructum Titius, & eius hæredes, quia de primo tantùm hærede intelligitur, *l.antiquitas,C.de vsufr.Mantic. d. lib.*8. *tit.* 14.*num.*22. *Menoch.d.lib.*4. *præs.* 130. *num.* 6. *Ioseph. Ludou.d.concl.*16.*illat.*44.*vers.tertio limitatur,Fusar.d.*

35 *quæst.*343. *num.* 5. Secundò limita quando testator vocasset hæredes alicuius tertij iam defuncti, quia tunc dispositio restringitur ad primos hæredes, qui fuerunt cogniti testatori, *Pereg. d. art.* 32. *num.* 66. *Fusar.d.quæst.*343 *num.* 6. Tertiò limita quando testator substituisset hæredes non alicuius tertij, sed proprios, vt si facto legato Titio post Titij mortem substituatur hæres; nam mortuo hærede primo ante Titium caueatur dispositio, nec admittitur hæres hæredis, *Cephal.cons.*158.*num.*27.*&* 28.*lib.* 2. *& cons.*499.*num.*21.*lib.*4.*Hieron.Gabr.cons.*132. *quæst.* 4. *num.*19.*lib.*1.*Pereg.d.art.*32.*num.*74.*& seqq. Fusar. d. quæst.* 343.*num.* 9. *cum seqq.* vbi *num.* 11. intelligit quando res simpliciter fuit legata, & post mortem Titij substitutus hæres, secus si legatario esset relicta res ad vitam, quia eo casu hæres hæredis admitteretur, nisi postquam factum fuit legatum ad vitam, additum esset, & post mortem Titij substituo hæredem; nam tunc intelligeretur de hærede scripto, itaut eo decedente ante legatarium,substi-

36 tutio de hærede sit facta caduca. Quartò limita vbi vocati essent hæredes nominatim, vel per dictiones relatiuas,*infrascripti,suprascripti, dicti*,& similes, tunc soli scripti in testamento admitterentur, & illis mortuis ante grauatum fideicommissum, vel legatum, tanquam caducum remaneret apud eum, *Ioseph. Ludou. d. illat.* 44. *vers. limitatur primo*, *& vers. quintò limitatur*, *Cardin. Mantic.d.lib.* 8. *tit.*14. *num.* 21. *Ruin. cons.*29. *num.*5. *lib.* 2. *Mari. Antonin.d.lib.*2.*resol.*52.*num.*9.*&* 10. *Pereg. d.art.*32. *num.*79.*Fusar.d.quæst.*343.*num.*14.*vbi num.*15. intelligit nisi eadem militaret ratio tam in primo quàm in secundo hærede, nam tunc non obstantibus verbis relatiuis hæredis,hæres comprehenderetur, *& num.* 17. extendit ampliationem etiam quando testator vocasset hæredem suum, vel dixisset, *substituo hæredem meum*, nam tunc non veniret hæres hæredis, quasi restrictio facta sit ad primum hæredem.

HÆREDEM grauans, dicitur grauasse & hæredem hæredis, *l.annuam. ff.de annuis leg.Pereg.de fideicommiss.art.*32.*num.*67.*cum seqq. Fusar. d. tract. de substitut.quæst.*344.*per totam*, vbi declarant non procedere quando testator nominatim grauasset primum hæredem, vel relatiuis verbis,dicendo, quisquis mihi hæres erit, quia intelligeretur de hærede scripto, non autem de hærede hæredis. 37

HÆREDI facta prohibitione alienationis dicitur facta, & hæredi hæredis, *Tiraq. de retract.conuent.§.*1.*glos.*6.*num.*24.*Cephal. cons.* 318. *num.* 84. *& cons.*499.*num.*19.*Pereg.d.art.* 31. *num.* 67. *& cons.*58. *num.*1.*cum seq.lib.*1.*Rustic.in d. l. aun. lib.* 6. *cap.*11. *num.*28.*vers.tertio, Fusar.d.tract.de substitut.quæst.*343. *num.*3. 38

Vtrùm si vocati sint filij hæredes,vel filij & hæredes requiratur, quod cum effectu sint hæredes, vide latè *Fusar.d.tract.de substitut. quæst.*340.*num.*15. *cum seqq & quæst.*421.*per totam.* 39

HÆREDVM suorum appellatione,strictè veniunt hæredes habentes ius suitatis,*l.in suis.ff.de liber.& posth.Castren cons.*375.*Visis omnibus,num.*4.*lib.*1. Quandoque largè veniunt hæredes etiam non habentes ius suitatis, *l.*1.*ff.de suis & legit. hæred.* & secundùm hanc interpretationem comprehenduntur hæredes proximiores, qui abintestato succedunt, *Castren.d.cons.*375. *num.* 4. *lib.* 1. Interdum largissimè veniunt omnes hæredes, *Bald.cons.* 76. De descendentibus *lib.*4. prout refert *Cardin. Tusch.practic. conclus.tom.*7.*lit.S,concl.* 923. *à princip.* & ita veniunt hæredes etiam extranei,iuxta ea quæ extat *Fusar. de substitut.quæst.*318.*num.*4. 40

Homicidium.

APPELL. CXIV.

HOMICIDII appellatione non comprehenditur parricidium, vt per *Carr.in pract.crimin.§.homicidium.n.*4.*num.*148.*Surd.cons.*33. *num.* 16. vbi *num.*23. post *Bologn. cons.* 63. ait quod parricidium includitur in statuto loquente de homicidio, quando dicitur omnis homicida, vel nullus homicida, quia generalis loquutio nihil reliquit intactum, & natura generalis sermonis est concludere omnes casus & personas, etiamsi maior esset ratio in vno casu, vel in vna persona quam in aliis, per ea quæ dixi *Axiom.*106.*num.*1. 1

SVMMARIVM.

1 *Lusitania venit Hispaniarum Regnorum appellatione.*

2 *Admini*

2 *Adminicula ad perficiendam probationem solent admitti.*

3 *Ordinarius non potest statuere contra Ius commune.*

4 *Hispaniarum Regis appellatione, vbi aliquid conceditur illi expresso proprio nomine, venit etiam tanquam Rex Neapolitanus.*

5 *Philippus Rex Hispaniarum appellatur ratione maioris dignitatis, & potestatis.*

Hispania.

Appell. CXV.

1 Hispaniarum Regnorum appellatione venit Lusitania, vt tradit *Nau.cons.1.num.2.* de decimis, in nouis, & post maturam considerationem, semel & iterum causa proposita fuit resolutum per *Rotam in Bracharen. fructuum 3. Decembris 1627. coram R. P. D. meo Pirouano*, nam cùm ibi acerrimè disputaretur an Lusitania, vti vnum ex Hispaniarum Regnis, gauderet generali illa consuetudine Regnorum Hispaniæ, quod hæredes beneficiatorum succedant in fructibus à solo separatis, & nondum exactis, canonizata & firmata per eandem Rotam quoad Regna Castellæ, Nauarræ, Valentiæ, Aragoniæ, & Comitatum Cathaloniæ, vt in decisionibus ibidem citatis, tandem affirmatiuè fuit responsum; licèt enim generalis illa consuetudo dici non posset probata ex consuetudine aliorum Regnorum, dum illa minimè extenditur de loco ad locum; tamen quia argumentum non desumitur ex locali consuetudine, aut ratione illius ad extensionem quoad alia Regna, sed ex multis Regnis ad comprehensionem aliorum eiusdem regionis, ideò inter illa Regnum Lusitaniæ comprehendi merito fuit resolutum, eo maximè quia pro huiusmodi locali consuetudine multa concurrebant adminicula, quæ ad perficiendam probationem solent admitti, *cap.fin.* ibi, tanquam vehementer
2 adminiculantes, *de success. ab intestato, l.instrumenta,* ibi, adminiculis adiuuantur, *C.de prob.Guid.Papæ decis.441. Achil.decis.1.de confess.Rot.decis.376.p.1.recent.* nam datur vnus testis ex duobus in Curia examinatis, qui deponit de hac consuetudine in diœcesi Bracharensi, & pro notorio allegabatur quod in Regno Portugaliæ, prout in aliis Regnis Hispaniarum, non colliguntur spolia clericorum à Collectoribus Ordinariis, ac demum de hac generali consuetudine attestantur *Cou.in cap.cùm in officiis, num. 9. de testament. Nicol.Garc.de benefic.p. 2. cap. 1. num. 102.* quorum dicta etsi de per se non releuent ad perfectam probationem, cùm non deponant de Curia in qua practicatur, *Gabr.de probat.conclus.4. num. 3.* attamen pro adminiculo tanquam de fama affirmantes possunt deseruire. Quibus accedebat Constitutio Synodalis, non quidem de per se disponens, vt fuit præsuppositum in alia decisione super
3 hac re facta, quia non potest Ordinarius statuere contra Ius commune, *cap.venientes, de iureiur. Felin. in cap. quod super his, num. 4. in 1. fallent. de maiorit. & obed. Rot. in Calaguritana de Oliuar. 22. Martij 1604. coram bonæ mem. Penia*, sed tanquam accessoria, & inhærens consuetudini, & adminiculans vniuersalem Regnorum comprehensionem supradictam, quæ Constitutio eo magis ad hanc probationem coadiuuandam videtur deseruire, quia dabantur duo testes bene concludentes de illius obseruantia ab anno 1538. quo condita fuit à Cardinali Henrico Archiepiscopo Bracharen. absque eo quod successores in beneficiis conquesti fuerint, nec Collectores manum apposuerint.

Hispaniarum Regis appellatione, vbi aliquid conceditur pro Regnis Philippi Hispaniarum Regis, ex communi loquendi consuetudine, venit ille etiam tanquam Rex Neapolitanus, & includitur Regnum Neapolis; nam dicitur esse Philippi Regis Hispaniarum, quia in qualibet materia verba magis sunt intelligenda secundum communem vsum loquendi, quam secundum propriam verborum significationem, *l.Labeo. §. idem Tubero, ff. de supell. leg.* tum quia verba illa, *Hispaniarum Regis*, intelliguntur esse apposita causa demonstrationis, & ideo non restringunt *l. Mella, in princip.ff. de aliment. leg. l. insula, in fine, ff. de acquir. rerum dominio, Ruin. cons. 97. num. 4. lib. 2.* tum denique quia Philippus Rex Hispaniarum appellatur ratione maioris dignitatis, & potestatis, *arg. l. quæritur. ff. de statu homin. l. cùm in diuersis. ff. de relig. & sumpt. funer. l. imperium*, & ibi post alios notat *Alciat.num.9. ff. de iurisdict. omnium Iud. Alexand.cons. 7. num. 4. lib. 7.* quibus fundamentis ita fuit resolutum in *Rot. apud Mantic.decis.59.per totam.* 4 5

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas non venit appellatione hominum certi loci.*

2 *Dispositio loquens de conueniendis hominibus ex tali Collegio, non intelligitur de Collegio, sed de singulis.*

3 *Hermaphroditus quando non veniat appellatione hominis.*

4 *Hermaphrodito facultas non datur vtendi vtroque sexu, sed eo tantùm in quem incalescit magis.*

Homo.

Appell. CXVI.

Hominum certi loci appellatione non venit vniuersitas, sed particulares homines, vt 1
per *Felin.in cap.eam te, num.15.de rescript.* quem refert 2
Card n.Tusch. practic.conclus.tom.6.lit. P, conclus. 318. num.10. Vnde dicit *Pute. decis. 84. num. 1. lib. 1. in correctis*, quod dispositio loquens de conueniendis hominibus ex tali Collegio, non intelligitur de Collegio, sed de singulis, quia aliud sunt singuli, aliud vniuersi.

Hominis appellatione non venit hermaphroditus, vt per *Nicol.alleg.1.p.2.num.25.* Intellige vbi in eo viget magis sexus fœmineus, vel est paritas in vtroque sexu, iuxta ea quæ tradunt *glos. in cap.si testes. §.hermaphroditus, 4.quæst.3. Syluest. in sum. verbo hermaphroditus, Bellet.disquisit.clerical.p.1. tit. de discipl.cleric.§.8.à num.1. Sanch.de Matrim.lib.7. disp. 106.* Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, *p. 2. alleg. 10. num. 28. secundùm Lugdunen. impressionem*; non enim vtroque sexu vtendi hermaphrodito facultas conceditur; sed eo tantùm in quem incalescit magis, *l. quæritur. ff. de statu homin.* cùm aliter horrendum monstrum prodiret duos in vno Matrimonio viros esse, duásque vxores, & si vicibus coirent, pareréntque, vterque in pariendo vxor, & gignendo maritus forent. Verùm vbi in constitutione esset dict. *si quis*, comprehenderetur hermapho- 3 4

phroditus, quia dictio illa, *si quis*, complectitur tam masculos quàm fœminas, *l. verbum, ff. de verborum signif.* vbi *Rebuff. in vers. quid in hermaphrodito, pag.* 14. hoc ipsum tradit in hoc casu.

SVMMARIVM.

1 *Redditus annui veniunt appellatione immobilium.*

2 *Census redimibiles non veniunt immobilium appellatione.*

3 *Actiones ad immobilia veniunt appellatione immobilium.*

4 *Pecunia destinata ad emptionem prædiorum, & in banchis campsorum posita, venit appellatione immobilium.*

5 *Naues an contineantur appellatione immobilium? remissiuè.*

Immobilia,

APPELL. CXVII.

1 IMMOBILIVM appellatione veniunt annui redditus, *Clem. exiui. §. cùmque annui redditus, de verb. significat. glos. verbo annuos, in l. iubemus, nulli, C. de sacros. Eccles. & verbo ciuiles, per text. ibi in auth. de non alienando, §. hæc ergo, Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 6. num. 4. Menoch. remed. 1. recuper. num. 45. Matien. l. 7. glos. 1. à num. 18. tit. 11. lib. 5. noua Recopil. Felic. Solis de censib. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 2. & lib. 2. cap. 3. à num. 32. & tom. 2. lib. 1. cap. 1. num. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect.* 668. *Guasp. Roder. de annuis redditib. lib. 1. quæst. 3. num. 8. & quæst. 14. Bernard. Graua. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 10. in princip. Nicol. Garc. de benefic. p. 2. cap. 5. num. 95.*

2 Non sic census redimibiles, quia attento futuro euentu, & redemptionis tempore inter mobilia censetur, *Anton. Gom. de censib. cap. 3. n. 4. Matien. l. 2. glos. 1. n. 83. tit. 9. lib. 5. noua Recopil. Nicol. Garc. d. cap. 5. n. 96.*

3 IMMOBILIVM appellatione veniunt actiones ad immobilia, vide *Viui. Neapol. decis.* 138. *à num.* 46. *Math. Coler. de processibus execut. p. 1. cap. 3. num.* 236. *cum seqq. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs.* 142. *num.* 16. *cum seqq. & cons.* 300. *num.* 41. *Valasc. cons.* 77. *in princip. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 12. num. 9. & 10. & de emptione & vendit. cap. 13. num. 11.*

4 IMMOBILIVM appellatione venit pecunia destinata ad emptionem prædiorum, *Viui. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 1. num. 278. vers. necnon pecuniæ destinata, Ioseph. Ludou. tom. 3. tit. de verbor. signif. concl. vnica, ampl. 3. pag. mihi* 541. *Ceuall. communium contra commun. quæst.* 312. *Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 10. consid. 2. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 13. num.* 32. quicquid dicant *Menoch. d. lib. 4. præs.* 138. *num.* 3. *& Thesaur. Pedam. decis.* 160. *num.* 6. Vnde pariter pecuniam in banchis campsorum posita, iure rerum immobilium censeri resoluunt *Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glos. 7. num.* 114. *Ioseph. Ludou. conclus.* 48. *num.* 42. *Bajard. ad Clar. §. fin. quæst.* 78 *num.* 151. *Simoncel. de decretis lib. 3. cap. 8. sub num.* 118. *Rein. Budel. de monetis lib. 1. cap. 25. num. 16. Stephan. Gratian. Marchia decis.* 95. *num.* 90. licèt contrarium teneant *Paul. Montan. de tutel. cap. 33. num.* 180. *Cardin. Mantic. & Pinel.* quos refert & sequitur *Thesaur. d. decis.* 160.

5 IMMOBILIVM appellatione an contineantur naues? vide *Strach. de mercat. tit. de nauibus, p. 1. num.* 31. *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 7. num.* 88. *Menoch. remed. 1. recuper. num. 42. & 43. Valasc. de iure emphyt. quæst. 12. num.* 9. & an & quando molendina? vide *Tiraq. d. glos. 7. num. 92. Card. Tusch. tom. 5. lit. M. concl. 303. num. 4. cum seqq.* latè *Gutier. lib. 3. practic. q. 91. num. 2. cum seqq. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo contractum, num.* 14. qui resoluunt molendina in terris cum suis ædificiis, seu in ripis fluminum, inter immobilia computari, secus verò si super nauibus in flumine sunt fabricata, vel fluminis impetu instar nauium mouentur.

Infirmitas.

APPELL. CXVIII.

INFIRMITATIS appellatione venit grauis, *Franc. in cap. 2. in 3. not. de renunc. lib. 6. Anchar. cons. 238. in 2. & vlt. col. Felin. in cap. vlt. de except.* quos refert & sequitur *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 12. quæst. 6. num. 10. Menoch. de arbitr. casu. 429. num. 9. in addit. Gratian. discept. tom. 1. cap. 18. num.* 14. & faciunt quæ *Alex. cons. 186. Viso processu, in princip. lib. 7.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 8. lit. V. concl. 101. num.* 19. vbi quod verba de amicitia, febre vulnere, & similibus disponentia debent intelligi simpliciter, & non de modica, illum etiam citat *Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 209. num.* 18. licèt quoad effectum reg. de viginti circa resignationes infirmorum sufficiat leuis infirmitas, cùm tam ex ea, quam ex magna possit sequi effectus illius regulæ, *Rot. decis. 77. num. 77. p. 2. diuers. Stephan. Gratian. d. tom. 1. cap. 18. num.* 18. Quando autem dicatur grauis infirmitas relinquitur arbitrio medicorum, *Purpur. in l. 1. n. 539. ff. de offic. eius, Mascard. concl. 896. n. 12.* quos refert *Stephan. Grat. d. tom. 1. cap. 19. n. 19.* 1

SVMMARIVM.

1 *Scriptura priuata continetur appellatione instrumenti secundùm propriam significationem, quæ sumitur ex allusione vocabuli, non sic communi vsu loquendi inspecto,* vt n. 2.

3 *Scriptura priuata recognita comprehenditur appellatione instrumenti.*

4 *Testimonia veniunt appellatione instrumentorum.*

5 *Acta iudiciaria veniunt appellatione instrumentorum.*

6 *Testamentum, & codicillus veniunt appellatione instrumentorum.*

7 *Instrumentum validum & solemne, venit quandocunque de instrumento simpliciter fit mentio.*

Instrumentum.

APPELL. CXIX.

INSTRVMENTI appellatione continetur scriptura priuata secundùm propriã significationem, quæ sumitur ex allusione vocabuli, *Bald. in l. 1. n. 6. C. de iureiur. Tiraq. de retractu lig. §. 2. glos. 1. n. 29. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 41. n. 8. Socin. cons. 61. In præsenti consultatione, n. 18. vers. his tamen non obstantibus, lib. 1. Caroc. decis. 49. n. 3. cum seqq. Card. Tusch. tom. 4. lit. I, concl. 235. à princip. Genua. de priuata scriptura lib. 1. q. 4. dub. 1. à num. 1.* 1

INSTRVMENTI appellatione, communi loquendi vsu inspecto, priuata scriptura non continetur, *Tiraq. d. glos. 1. num. 30. Roman. cons. 23. num. 2.* 2 *vers.*

vers. contrarium, Triuss. lib. 1. decis. 40. num. 8. Villagut. de extens. legum in genere, prelud. 24. num. 27. Caroc. decis. 49. num. 10. & 11. Rebuff. ad l. 99. ff. de verbor. significat. vers. tertiò nota, pag. 420. Carol. de Graffis in tract. de exception. in prelud. num. 80. Petr. Caball. consf. 24. nu. 13. Genua vbi supra, num. 18. cum seqq.

3 Limita quando priuata scriptura esset recognita, & per se probans, eo enim casu cum publico instrumento omnino accedere videatur, absque dubio illius appellatione comprehendetur, ita *Mogon. Lucen. decis. 40. num. 17. cum seqq. Bertazol. de clausulis in rub. num. 3. Carol. de Graffis d. tract. de except. in prelud. num. 78. Caroc. decis. 49. num. 16. cum seqq. Genua d. tract. de scriptura priuata, lib. 1. quast. 1. num. 28. cum seqq.*

4 INSTRVMENTORVM appellatione veniunt testimonia, *l. 1. C. de fide instrum. Ias. in repet. l. admonendi, ff. de iureiur. num. 322. & 323. Cuman. consf. 98. Bald. consf. 33. vers. secundo videndum, lib. 1. Socin. de Imola consf. 67. in princip. Cardin. Tusch. d. lit. I, conclus. 235. num. 9. & tom. 6. lit. P, conclus. 771. num. 2. Bertazol. de clausulis instrument. in rubr. num. 2.* vbi intelligit, præcipuè quando in vtroque est eadem ratio, subditum instrumentorum mentione in statutis facta non venire testes, *Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. quast. 64. num. 3.* prout etiam nec veniunt in *Concil. Trident. sess. 25. de reform. cap. 9. in princip.* dum ait quod titulus iuspatronatus, qui fit in fundatione, vel dotatione, ostendatur ex authentico instrumento: nam per hæc verba testium probationem remanere exclusam tenent *Ricc. in praxi rerum fori Eccles. resol. 136. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 18. num. 81. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 168. num. 21. Molfes. in sum. Theolog. moralis tract. 6. cap. 5. num. 44. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 72. num. 25.*

5 INSTRVMENTORVM appellatione veniunt acta iudicialia, *Angel. consf. 49.* Reperitur, vbi quod statutum Florentiæ de soluenda gabella mutui, de quo sit confectum instrumentum, habet locum etiam in mutuo, de quo apparet præceptum Iudicis, vel alia condemnatio, *Castren. consf. 430. In quadam, num. 3. lib. 1. Cardin. Tusch. d. concl. 235. num. 3. cum seqq.* vbi *num. 6.* post *Abbat. consf. 64. Venio, in fine lib. 1.* subdit quod generaliter appellatione instrumenti venit omnis charta continens gesta inter partes, *Thesaur. quast. forens. lib. 2. quast. 17. num. 4. Farin. in praxi crimin. quast. 155. num. 16.* vbi quod veniunt acta ad effectum puniendi notarium illa falsificantem, *Rebuff. ad l. 99. ff. de verb. significat. vers. secundo instrumentorum nomine, pag. 420.* vbi in vers. quarto nota, subdit quod appellatione instrumenti venit priuilegium, & in vers. quinto, ait instrumentorum appellatione non venire confessionem contra *Rot. decis. 389.*

6 INSTRVMENTORVM appellatione venit testamentum, & codicillus, *l. si idem,* & ibi *Ias. num. 1. C. de codicill. Stephan. Ranchin. conclus. 190. p. 1. item lauda & sententie, Castren. consf. 423. Pro confirmatione, col. fin. vers. non obstat statutum, lib. 1. Cardin. Tusch. d. concl. 235. num. 8. Mastril. Sicilia decis. 25. num. 3.*

7 INSTRVMENTI appellatione venit validum, & solemne, vnde statutum permittens capturam si constet de credito per instrumentum, intelligitur de instrumento valido, & solemni, non autem de nullo, ita *Roman. consf. 294. num. 3. vers. statutum enim,* vbi *apostil. in verb. validi, dat concordantes,* refert *Cardin. Tusch. tom. 8. lit. V, concl. 100. num. 7.* Sicut etiam non venit instrumentum simulatum, ex *Rebuff. citato loco in vers. sexto.*

SVMMARIVM.

1 *Damnum mergens, & lucrum cessans venit appellatione interesse.*

2 *Fructus veniunt appellatione interesse.*

3 *Pretij recuperatio in materia emptionis, & venditionis venit appellatione interesse.*

Interesse.

APPELL. CXX.

INTERESSE appellatione venit damnum mergens, & lucrum cessans, *Bald. consf. 182. Locata fuit, in princip. num. 2. vers. in hac quastione lib. 1. Ioan. de Anan. consf. 76. per totum,* quos refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. I, concl. 296. num. 4. Montaleg. in praxi lib. 1. cap. 11. num. 109. & seq.* 1

INTERESSE appellatione veniunt fructus, *l. loci. §. 2. ff. si seruit. vend. Natt. consf. 536. num 7. Cardin. Tusch. d. lit. I, concl. 296. num. 12.* vbi *num. 10.* post *Bart. in l. si filium. §. cum fundum. ff. de verb. obligation. & Bald. consf. 182. in fine,* vbi dicit, quod fructus qui percipi potuissent ex agro si cultus fuisset, appellatione interesse veniunt, prout etiam fructus non sati veniunt sub nomine interesse. 2

INTERESSE appellatione in materia emptionis, & venditionis venit recuperatio pretij, vt per *text. in l. Lucius, de actionib. empt.* tenet *Rum. consf. 141. num. 6. lib. 1.* & censuit *Rot. decis. 180. num. 1. impressa per Pacificum post suum tract. de Saluiano interdicto,* vbi *num. 4.* declarat hoc casu pretium non repeti vti pretium, sed vti interesse. 3

Introitus.

APPELL. CXXI.

INTROITVS appellatione continentur redditus, prouentus, & obuentiones, quæ sunt synonima, *glos. notabilis in l. Thais. §. libertatem. ff. de fideicom. libert. l. vsufructu. §. vsufructu, ff. de vsufructu, Augustin. Beroi. consf. 51. num. 5. vol. 2. Hippol. Riminal. consf. 19. nu. 8. & 9. Surd. consf. 319. num. 9.* vbi tamen *num. 12.* obseruat verbum, *redditus,* plus importare. 1

SVMMARIVM.

1 *Iudicis appellatione continentur Iudices cuiuscunque speciei.*

2 *Iudicis appellatione non solùm venit qui tenet iurisdictionem, sed qui habet notionem.*

3 *Arbitri compromissarij non continentur appellatione iudicis.*

4 *Iudices propriè sunt, qui publica auctoritate, non autem priuatorum consensu fuerint instituti.*

5 *Statutum pœnale contra eum, qui per sententiam victus fuerit, non comprehendit illum, qui per compromissarij sententiam fuerit condemnatus.*

6 *Lex in pœnam temerè litigantium ex sententiis condemnatoriis decimam solui iubens, non potest extendi contra illum, qui etiam temerè litigans sententia compro-*

missarij fuerit superatus.

7 *Potestas loci venit Iudicis appellatione, etiam in materia statuti.*

8 *Iudicum omnium summa diuisio ostenditur.*

Iudex.

Appell. CXXII.

1 IVDICIS appellatione, vbi profertur indefinite, continentur Iudices cuiuscunque speciei, siue sint Ordinarij, vel delegati, siue sint ad causas, siue sint executores ad gratias, siue arbitri Iuris, vt optimè tradit *glos. verbo si à Iudicibus, in Clem. 1. de appellationib.* Verbum enim, *Iudex*, in Iure generale est, comprehendens omnes illos, qui publica iudicandi, & cognoscendi auctoritate & potestate funguntur, & ita non tantùm Magistratus, qui propriam, & alios Magistratus, qui licèt alienam, iurisdictionem tamen habent, de quibus in *l. more maiorum. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* iuncta *l. 1. §. qui mandatam, & per tot. ff. de officio eius*, cum similibus; sed
2 etiam illi, qui tantummodo habent notionem, prout à iurisdictione distinguitur, vt probat *text. in l. à diuo Pio, in princip. ff. de re iudic.* ibi, *iudicum à se datorum, l. à iudice. C. de iudic. l. vlt. C. vbi & apud quem*, cum aliis adductis à *Duaren. lib. 1. disputat. cap. 53. in princip. Gouean. de iurisdict. lib. 2. in princip. num. 30. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quæst. 2. num. 14.* omnes enim isti Iudices sunt pariter publica cognoscendi, iudicandique potestate prædìti, & vti tales non tam primi, quàm etiam secundi Iudices in Iure appellantur, vt constat *ex tit. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* iuncto *tit. C. de pedaneis iudic.* cum similibus, differúntque inter alia in eo quod qui iurisdictionem habent possunt non solùm iudicare, sed etiam pro imperio, & potestate sententias suas exequi, quod extremum censetur iurisdictionis, *l. 1. iuncta glos. verbo extremum, ff. si quis ius dicenti non obtemp.* qui verò tantùm notionem tenent, solùm iudicare valent intra formam sibi præscriptam sine exequendi potestate, quam scilicet retinent magistratus, qui eos dederunt, *d. l. à Diuo Pio, in princip.* in hoc etenim inter se discriminantur iurisdictio & notio, quatenus diuersas species constituunt notiones in genere sumptæ, *d. l. ait prætor, l. notionem, in princip. ff. de verbor. signif.* explicant latè, & eleganter *Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 17. cap. 6. §. iudicum, cum seqq. Gouean. lib. 2. de iurisdict. in princip. num. 30. & 38. cum seq. Quintanad. de iurisdict. & imperio, lib. 1. tit. 2. num. 7.*

3 IVDICIS appellatione non continentur arbitri compromissarij, (qui & recepti appellantur ex eo quod recepto, id est, ex compromisso adeuntur, *l. rem non nouam, ad med. C. de iudic.*) Ratio est, quia iudicare munus publicum est, *l. quippe. ff. de iudic. l. ille à quo. §. vlt. cum l. seq. ff. ad Trebell. Duaren.*
4 *lib. 1. disputat. cap. 51.* ac proinde illi soli propriè Iudices erunt, qui publica auctoritate fuerint instituti, non qui priuatorum consensu electi (prout sunt huiusmodi compromissarij) *l. priuatorum. C. de iurisdict. omn. Iudic. Donel. d. cap. 6. §. in primis, Gouean d. lib. 2. in princip. num. 35.* Quamuis autem ex eo quod Iudicium imitantur, Iudicúmque partes assumunt, *l. 1. l. idem Pomponius. §. recepisse. ff. de recept. arbitr.* interdum Iudicibus annumerentur, *l. si minor. 34. §. 1. ff. de minorib. l. pen. ff. de iudic.* nihilominus tamen propriè & simpliciter Iudices non dicuntur, sed magis Iudices cum adiectione, nempe ex consensu, vel compromisso litigatorum, *d. l. pen.* *non quidem*, ex eo quod notionem tantùm habeant, vt malè ait *glos. vlt. in d. l. ait Prætor, in princip. ff. de re iudic.* sed quia non publica, sed priuata compromittentium auctoritate sunt electi, *Donel. d. cap. 6. §. in primis, Gouean. d. lib. 2. in princip. num. 31. cum seqq. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 2. à num. 19.* tradit multa *Verrut. lib. 9. de verb. signif. verbo Iudex & arbiter, Coras. lib. 4. miscel. cap. 18.*

Ex quo iam colligitur quod si lege, vel statuto aliquid statuatur exorbitans à Iuris regulis, vel pœnale, aut aliter odiosum aduersus illum, qui per sententiam fuerit condemnatus, locum non habebit si quis per compromissarij sententiam victus fuerit, ratio est quia in odiosis contra verborum proprietatem non fit extensio, iuxta *l. quod verò 13. ff. de legib.* cum aliis per me adductis *Axiom. 166.* 5

Hinc etiam fit quod cùm lex in pœnam temerè litigantium ex sententiis condemnatoriis decimam solui iusserit, *auth. generaliter autem Iudex, C. de Episcop. & cleric. §. hæc autem. Instit. de pœna temerè litig.* minimè extendi poterit contra illum qui etiam temere litigans sententia compromissarij fuerit superatus, sicut docet *Ias. in l. 1. num. 4. ff. de re iudic.* & decisum refert *Cabed. Lusit. decis. 16. num. 10. cum seqq. p. 1.* 6

IVDICIS appellatione venit potestas loci etiam in materia statuti, & maximè quando adest dictio, *aliquis Iudex*, quia est implicatiua vt comprehendat omnem personam ius dicentem, ita *Signorol. cons. 242. num. 7. vers. item dico*, quod est Leonardi de Ceris, refert *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 4. lit. I, concl. 381. num. 1. & 2.* vbi *num. 3.* obseruat eundem *Signorol. cons. 243. num. 4.* tenuisse contrarium, dum ait quod licet nomen *Iudicis* sit generale, tamen non comprehendit illam speciem, quæ sumpsit speciale nomen, prout Potestas. 7

Illud denique obseruandum est omnium Iudicum illam summam esse diuisionem, ad quam cæteræ reducuntur, vt alij sint qui iurisdictionem habent, alij qui notionem tantùm, vt constat ex suprà resolutis, satisque probatur in *d. l. ait prætor 5. in princip. ff. de re iud.* cum aliis citatis à *Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 17. cap. 6. §. Iudicum, cum seqq.* Et omissis illis, qui notionem tantùm habent, eorum qui iurisdictionem sibi vendicant, genera item duo reperiuntur Iure Ciuili cognita, vt videlicet quidam sint qui iurisdictionem habent suo iure, quidam qui alieno beneficio, seu commissione, *l. more maiorum*, vbi iisdem ferè verbis hæc subalterna Iudicum diuisio traditur, *ff. de iurisd. omn. Iudic. Donel. d. loco, cap. 7.* priores, qui iurisdictionem habent suo iure communi vocabulo Ordinarij Iudices dicuntur, posteriores delegati, *Molin. de Iustit. tom. 6. disput. 8. n. 1. in fine.* 8

Iumentum.

Appell. CXXIII.

IVMENTORVM appellatione continentur animalia, quæ terram colunt, currus trahunt, vel sarcinas gerunt, vtpote equi, muli, asini, & mulæ, elephantes autem & cameli iumentorum operam præstant, *l. 2. ff. ad leg. Aquil. Rebuff. ad l. boues 89. vers. iumentorum. ff. de verbor. signif. pag. mihi 387.* 1

IVMENTORVM appellatione non continentur boues, nec è contra, ob idque pecoris facta fuit mentio in edicto ædilium, *l. ædiles. la 2. §. iumentorum. ff. de ædilit. edicto*, vbi *glos. in verbo appellatione dicit,* 2

dicit, quod nomen pecus est genus, vel totum, & sic aliud est verè eius appellatione, aliud verò pars, siue species; nam omne iumentum est pecus, vt deducitur ex verbis de cætero pecore, sed non omnia pecora sunt iumenta, ex quo omnia animalia iumentorum appellatione non continentur, ex quibus colligitur iumentis legatis, boues non contineri, nec e contrà, *l. legatis seruis. §. fin. ff. de legat. 3. Rebuff. vbi suprà vers. & ideò iumentis, pag. 388.*

SVMMARIVM.

1 *Iuris appellatione venit municipale.*
2 *Partium ex conuentione vbi aliquid fieri debet secundùm Ius, intelligitur secundùm leges municipales, non secundùm leges Imperiales.*
3 *Ordinationes Regiæ Lusitan. & leges Hispaniæ subditis Ius constituunt.*
4 *Testator si referat se ad Iuris dispositionem, intelligit de Iure municipali.*
5 *Testator præsumitur potius se conformare cum dispositione municipali, quàm Iuris communis.*
6 *Consuetudo venit Iuris appellatione.*
7 *Arbiter si potestatem habeat terminandi causam, de Iure potest pronunciare secundùm consuetudinem.*
8 *Iuris communis appellatione propriè venit Ius commune Romanorum.*
9 *Iurium appellatione venit facultas aliquid agendi, seu disponendi.*
10 *Prædia & possessiones veniunt appellatione Iurium.*
11 *Iuspatronatus non venit appellatione iurium meorum in donatione.*

Ius.

Appell. CXXIV.

1 Ivris appellatione venit municipale, sicuti docent *glos. verbo Iuris in procem. Clementinarum, Magon. Lucen. decis. 66. n. 12. Anchar. Regien p. 2. quæst. 6. num. 11.*

2 Vbi enim aliquid ex partium conuentione fieri debet secundùm Ius, intelligitur secundùm leges municipales, non secundùm leges Imperiales, prout resoluunt *Mart. in votis nouiss. decisionum, voto 154. num. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 99.*

3 Quia leges municipales subditis Ius constituunt, vt de Ordinationibus Regiis Lusitan. dicunt *Gam. decis. 50. num. 5. & decis. 350. num. 6. Valasc. cons. 103. num. 8. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 1. num. 5. Cabed. p. 1. decis. 211.* Et de legibus Hispanicis idem asserunt *Perez in procem. Ordin. q. 3. Azeued. ad tit. 1. lib. 2. noua Recopil. pag. 122. Morla in emporio Iuris p. 1. tit. 1. q. 16. n. 13.*

4 Et ideo si testator se referat ad Iuris dispositionem, intelligitur agere de Iure municipali, non de Iure communi, vt resoluunt *Menoch. cons. 95. n. 93. Peregrin. de fideicom. art. 25. num. 53. Fusar. de substitut. q. 477. num. 53.* eo maximè, quia testator præsu-
5 mitur potius se conformare cum dispositione municipali quàm Iuris communis, vt ex *Bart.* & aliis tradit idem *Fusar. dicto tract. q. 377. n. 5.*

Ivris appellatione venit consuetudo, vt per 6
Menoch. vsufreq. cap. 3. num. 2. Bertazol. de clausulis instrum. claus. 4. glos. 35. num. 2. Vnde prouenit vt si 7
arbiter potestatem habeat terminandi causam de Iure, potest pronunciare secundùm consuetudinem, ex *Duen. reg. 57. in princip. Mich. Crass. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 26. num. 85. pag. 355.* Dicitur enim de Iure fieri quod fit per consuetudinem, secundùm *Tiraq. in tract. le mort, in præfat. declar. 7. n. 5.*

Ivris commvnis appellatione propriè ve- 8
nit Ius commune Romanorum, non verò commune municipale, vt per *Caualcan. de tutore, num. 98. in fine, Ceuall. commun. contra communes q. 238. in fine, Stephan. Gratian. d. cap. 99. n. 14.*

Ivrivm appellatione venit facultas aliquid 9
agendi, seu disponendi, *l. qui in potestate,* iuncta *l. filiusfam. ff. de testam. l. apud Iulianum. §. si quis alicui. ff. de legat. 1. Dec. in l. si emancipata in 2. lect. num. 11. C. qui admitti, Ludou. Gom. ad §. 1. n. 29. Instit. de actionib. Menoch. cons. 210. n. 31. Fusar. de substitut. q. 550. num. 16.*

Ivrivm appellatione veniunt prædia, & pos- 10
sessiones, vt per *Sim. de Prætis de interpret. vlt. volunt. lib. 2. solut. 4. n. 39. fol. 84.*

Ivrivm meorvm appellatione in dona- 11
tione non venit iuspatronatus, ea ratione, quia dictio, *meorum*, est dominij significatiua, *l. quintus. §. argento, ff. de auro, & arg. leg.* vnde cùm iuspatronatus non dicatur verè meum, non venit in tali donatione, sicuti docet *Lambertin. de iurepatron. 7. q. princ. 2. p. num. 5.*

Ivrivm svorvm appellatione vbi quis il- 12
la cedit, non comprehenduntur nisi ea, quorum dies venit, non verò conditionalia, vel in diem, ita *Bald. per tex. ibi in l. si ita scripsisset 47. sub num. 2. ff. de legat. 2.* quem sequitur *Alex. cons. 106. num. 8. lib. 5.* & bene explicat *Rota decis. 760. num. 5. apud Farin. p. 1. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Lanæ appellatione venit etiam lana filata, antequam tamen sit contexta.*
2 *Lanæ appellatione id continetur, quod tinctum non est.*
3 *Lanæ appellat. venit lata cuiuscunque generis, quando est adiectum signum vniuersale.*

Lana.

Appell. CXXV.

Lanæ appellatione venit etiam lana filata an- 1
tequam tamen sit contexta, *Bart. in l. quæsitum. §. illud, ff. de legat. 3. Menoch. de præsumption. lib. 4. præs. 151. num. 6.*

Lanæ appellat. id continetur quod tinctum 2
non est, *l. si cui. ff. de legat. 3.* vbi *glos. verbo non est,* secus ait inspecta naturali significatione, *Barbat. cons. 29. col. vlt. vol. 3. Natt. cons. 686. n. 11. lib. 4. Hippol. Riminald. cons. 25. num. 31.*

Quando verò adiectum est signum vniuersale 3
venit lana cuiuscunque generis, vt colligitur ex *l. pediculis. §. Labeo. ff. de auro & arg. legato,* & tetigit *Rot. in Ilcinen. Iurispatronatus, 18. Decembris 1615. coram bonæ mem. Remboldo, impressa per Farinac. decis. 697. n. 6. p. 1. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Lecti appellatione in legato vxori facto veniunt lectus etiam festiuus, culcitra de serico, & omnia ornamenta.*

2 *Lectum vbi testator relinquit vxori suæ viduæ, non præsumitur legasse lectum sericum, sed viduale.*

3 *Lecto testatoris legato, seu ornamentis quæ sint legatis, ornamenta etiam pretiosa viduæ legata censentur.*

Lectum.

APPELL. CXXVI.

1 LECTI appellatione in legato vxori facto venit etiam lectus festiuus, secundùm *Bart. in l. medico. §. vxori, ff. de auro & argento leg. & in l. librorum, §. fin. ff. de legat. 3.* vbi per illum tex. vltimo loco citatum firmat huiusmodi legato venire culcitram de serico, & omnia ornamenta, *Florian. in l. sed & si quid. §. proprietatis, in fine, ff. de vsufructu, Surd. de aliment. tit. 3. q. 7. num. 5. vers. sed quicquid, & decis. 150. num. 10. Rebuff. ad l. instratum 45. vers. si vero, ff. de verb. significat. pag. 241. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 138. n. 24.*

2 Secus autem erit quando testator legauerit lectum vxori suæ viduæ, quia tunc non præsumitur legasse lectum sericum, cùm id repugnet conditioni, & qualitati ipsius mulieris, ob ídque lectum viduale reliquisse præsumitur, secundùm *Menoch. cons. 329. n. 14. & cons. 352. n. 11. & Surd. de alimentis, tit. 9. q. 30. num. 24.*

3 Quod quidem temperandum est, ne procedat vbi legatum fuerit lectum testatoris, aut ornamenta lecti quæ sint, quia tunc huiusmodi pretiosa ornamenta vxori etiam viduæ legata censentur, vt scribunt *Card. Mantic. de coniectur. vlt. volunt. lib. 6. tit. 11. n. 17. Surd. de aliment. tit. 4. q. 7. num. 5. Stephan. Gratian. d. cap. 138. n. 25.*

SVMMARIVM.

1 *Legati appellatione continentur fideicommissa, & donatio causa mortis.*

2 *Legata, & fideicommissa singularia æquiparantur.*

3 *Legatum est donatio à testatore facta, & ab hærede præstanda.*

4 *Legata ad donationem plurimum accedunt.*

5 *Donatio inter viuos non venit appellatione legati.*

6 *Legati vbi fit mentio intelligitur de valido.*

Legatum.

APPELL. CXXVII.

1 LEGATI appellatione continentur fideicommissa, & donatio causa mortis, *l. & fideicommissum. ff. de legat. 3. l. 1. ff. de legat. 1. l. 2. C. communia de legat. Bellon. commun. opinion. 10. verbo legati appellatione;*
2 legata enim & fideicommissa singularia æquiparantur, *Menoch. cons. 272. num. 72.* Et dicitur le-
3 gatum donatio à testatore facta, & ab hærede præstanda, *l. legatum, ff. de legat. 2. §. legatum, Instit. de legatis, Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 105. num. 17. & præs. 131. num. 5.* nam ad donationem plurimum 4
accedunt legata, *Gilbert. Costan. lib. 1. quæst. cap. 14. à princip. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 1. tit. 4. num. 9. Dotel. comment. Iuris Ciuilis lib. 8. cap. 1. Anton. Gom. vari. tom. 1. cap. 12. n. 3.*

LEGATI appellatione non venit donatio inter viuos, quia non accedit nominis similitudo, vt tenet *Natt. cons. 645. n. 3. lib. 4.* 5

LEGATI vbi fit mentio intelligitur de valido, non de inualido, vt respondit *Paul. de Castro cons. 50. lib. 2.* vbi ait quod iussus soluere omnia legata, intelligitur de validis, non de inualidis, idem scribunt *Natt. cons. 402. n. 55. Fusar. in tract. de substitut. q. 552. n. 10.* 6

Legumina.

APPELL. CXXVIII.

LEGVMINVM appellatione (ita dicta ex eo quod colligendo manibus legantur, id est, colligantur, non autem subsequantur, teste *Varro. de re rustica lib. 1. cap. 22.*) veniunt omnia quæ manibus leguntur, & siliquam habent, prout cicer, lentes, fabæ, faxioli, & similia, vt scribunt *Rebuff. ad l. frugem 77. in vers. leguminibus, ff. de verb. signif. pag. 358.* subdens quod venit etiam canapis, & *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 392.* 1

SVMMARIVM.

1 *Principis placitum legis habet vigorem.*

2 *Princeps dicitur lex animata in terris.*

3 *Contractus Principis habet vim legis.*

4 *Consuetudo venit appellatione legis.*

5 *Pactum dicitur lex data negotiis.*

6 *Dogma prudentum virorum dicitur lex.*

7 *Pacis capitula inter ciuitates liberas sunt leges.*

8 *Communis opinio venit legis appellatione in statuto de lege loquente.*

Lex.

APPELL. CXXIX.

LEGIS appellatione venit quod Principi placuit, quia Principis placitum legis habet vigorem, *l. quod Principi, ff. de legib. §. sed & quod Principi, Instit. de Iure natur. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. L, concl. 252. num. 21. Menoch. cons. 666. n. 21.* 1
Et ideo Princeps dicitur lex animata in terris, *Surd. decis. 2. num. 5. & 23.* eiúsque contractus habet vim 2 3
legis, vt scribunt *Menoch. illustr. cap. 3. à n. 5. Surd. d. decis. 2. n. 4. Pereg. de iure fisci, lib. 6. tit. 1. in fine, Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 3. tit. 10. n. 46. cum seqq.*

Consuetudo venit appellatione legis, siue Iuris, ex *Menoch. d. cap. 3. num. 2.* quia parem vim habet cum lege, *Guid. Papa sing. 803. Bernard. Graua. ad practic. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 56.* 4

Pactum dicitur lex data negotiis, *Fulgos. cons. 144. Syndici communis num. 2.* vbi idem dicit de sententia, *Petr. de Anchar. cons. 44. num. 3. & num. 9. vers. præterea.* 5

Dogma

6 Dogma prudentum virorum dicitur lex, *Roland. à Valle conf. 52. n. 31. lib. 1.*

7 Pacis Capitula inter ciuitates liberas sunt leges, & statuta, *Fulgos. cons. 149. num. 3. circa fin. vers. ea autem.*

8 COMMVNIS opinio venit legis appellatione in statuto de lege loquente, *Beroi. cons. 91. num. 16. & 17. Decian. cons. 59. n. 30. tom. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Descendentes omnes, tam masculi quàm fœminæ, comprehenduntur liberorum appellatione.*

2 *Nepos ex filia venit appellatione liberorum.*

3 *Neptem ex filia qui reliquit, non dicitur de iure communi sine filiis decedere.*

4 *Liberorum appellatione veniunt omnes in infinitum.*

5 *Ordo genituræ consideratur inter plures fratres, non autem inter filium, nepotem, & pronepotem.*

6 *Testator quando in prima substitutione vocat filios vnius, in secunda verò vocat liberos alterius, cum additione verbi, vt supra, tunc in secunda censetur intellexisse de filiis, prout fecit in prima.*

7 *Liberi dispositiuè vocati, intelligi debent soli liberi primi gradus.*

8 *Testator quando vocat liberos cum aliqua qualitate restrictiua ad filios, intelligitur vocare liberos primi gradus, non autem vlteriores.*

9 *Testator quando verbo,* liberis, *adiecit verba,* meis, *vel* suis, *censetur vocare liberos immediatè, & sic primi gradus.*

10 *Dispositio testatoris quando est restricta ad aliquod tempus, tunc intelligitur vocasse descendentes, qui intra illud tempus possunt nasci.*

11 *Liberum si in numero singulari testator vocauit, tunc de liberis primi gradus vocatio intelligenda est.*

12 *Conditio si sine liberis deficit vno tantum filio relicto.*

13 *Liberorum nomen intelligitur de liberis primi gradus, quando testator esset imperitus.*

14 *Testator quando in substitutione fecit mentionem de liberis & descendentibus, tunc dicitur intellexisse de liberis primi gradus.*

15 *Testator quando in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis, & descendentibus, & in alia simpliciter vocauit liberos, tunc non comprehenduntur nisi liberi primi gradus.*

Liberi.

APPELL. CXXX.

1 LIBERORVM appellatione nepotes ex filiis, ac omnes descendentes, tam masculi quàm fœminæ comprehenduntur, *l. liberorum, ff. de verb. signif. l. officiales, C. de Episcopis, & cleric. glos. verbo liberi, in Clem. vnica de baptismo, Dec. cons. 248. num. 2. & cons. 253. num. 4. Curt. Iun. cons. 49. num. 5. Bald. cons. 303. Ad euidentiam lib. 1. Castren. cons. 97. Ne in propriis, num. 4. vers. secunda substitutio, lib. 2. Alex. cons. 188. lib. 3. & cons. 38. in princip. lib. 6. & cons. 158. Viso testamento, in princ. lib. 7. Alciat. cons. 563. num. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 84. à n. 22. & præs. 89. num. 74. & cons. 204. num. 50. & cons. 410. num. 26. & cons. 565. num. 8. vers. & dicendum, & cons. 764. n. 2. & consil. 877. num. 14. & cons. 836. num. 21. & cons. 1040. n. 5. & cons. 1070. num. 1. & cons. 1036. n. 18. Cost. in cap. si pater, in verbo si absque liberis, num. 22. de testam. lib. 6. Pinel. in l. 3. num. 33. C. de bonis mat. Surd. decis. 66. num. 3. &* 10. vbi intelligit, nisi appareat de tacita mente disponentis, *Pereg. de fideicom. art. 22. num. 43. & art. 25. num. 8. Sim. de Prett. de interpret. vltim. volunt. fol. 289. num. 24. Cald. Pereira de potestate eligendi cap. 15. n. 27. Rustic. in l. cùm auus. lib. 6. cap. 8. num. 3. ff. de condit. & demonstrat.* vbi ait comprehendi ex propria verborum significatione, & *num. 7.* ampliat etiam procedere in contractibus, *Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos. 1. num. 143. & glos. 5. num. 156. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 120. num. 26. Rot. coram Reuerendissimo Domino Coccino. decis. 111. num. 8. & decis. 480. num. 3. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 9. num. 13. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. L, conclus. 337. à princ. Fusar. de substitut. q. 326. num. 1. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 25. n. 17. & 18.*

2 Vnde nepotem ex filia venire appellatione liberorum probat *l. 1.* & ibi *glos. C. de condit. insert. Capol. cons. 49. num. 4. Roman. cons. 148. col. 1. Alciat. cons. 34. num. 8. lib. 9. Socin. Iun. cons. 114. num. 4. Gerar. Mazzar. cons. 5. num. 82.* quos refert, & sequitur *Fusar. d. q. 326. num. 2.* quibus adde *Alex. d. cons. 38. in princip. lib. 6. Cardin. Tusch. d. lit. L, concl. 337. num. 10.* 3 Non dicitur enim sine liberis decedere qui relinquit neptem ex filia de iure communi, *Bald. cons. 435. in princip. lib. 4. plenè Alexand. cons. 38. Perspectis, in princip. lib. 6.* vbi plena *Apostil. in verbo liberis;* Etiamsi agatur de excludenda causa pia substituta liberis testatoris qui decedunt sine filiis, quia nepotes extantes vocantur, & comprehenduntur, *Dec. cons. 391.* In casu proposito, per tot. *Bald. consil. 413. Viso testamento, lib. 4.* Et idem est in dispositione statuti disponentis, quod decedenti sine liberis succedant proximiores agnati, vsque ad tertium gradum inclusiuè, & in dispositione vltima hominis, & in fideicommisso facto sub tali conditione, *Bald. cons. 435. lib. 4. Card. Tusch. d. concl. 337. n. 13. & 14.*

4 Imò appellatione liberorum venire omnes in infinitum, probatur *in d. l. liberorum, & in l. vlt. C. de legit. hered. & in auth. de hered. abintest. venient. §. 1. Menoch. cons. 1. num. 197. cum seqq. & cons. 152. n. 28. & cons. 328. dub. 1. Pereg. de fideicom. art. 22. num. 43. & cons. 44. num. 8. dub. 1. Prett. de interpr. vlt. volunt. fol. 289. num. 24. Fusar. de substitut. quæst. 327. num. 1. Mastrill. Siciliæ decis. 256. num. 29.* & ita vltra trinepotem, vt voluerunt *glos. Ias. Non. Conan. Franc. de Gaid. & Aldob.* quos refert, & sequitur *Rustic. in d. l. cùm auus, lib. 6. cap. 8. n. 22.* quibus addo *Menoch. d. cons. 1.*

d. cons.1. num. 197. *cum seqq. & cons.* 44. *num.* 8. *& cons.* 315. *num.*41. *& cons.*328. *num.* 1. *&* 3. 27. 28. 55. *& seq. & cons.*333. *num.*14. *& cons.*698. *num.*1.*& cons.*743.*num.*3. *& cons.*836. *num.*3. quamuis solum contineri vsque ad trinepotem inclusiuè existimauerunt *Bart. Alex. Ias. Alciat. Æmil. Ferret. Bellon. Bald. Paris. Roland. à Valle*, quos congessit, sed non sequitur *Rustic. d. cap.*8. *num.*21.

5 Primò limita quando testator facta mentione liberorum, exponendo dixit se intelligere de maiore natu, & postea de secundo genito in ordine geniture, quia tunc solum intelligitur sensisse de filiis primi gradus, quia ordo geniture consideratur inter plures fratres, non autem inter filium, nepotem, & pronepotem, ita *Menoch. cons.* 328. *num.*4. *vers. secundo confirmatur, Fusar. d. q.*327. *n.*17.

6 Secundò limita quando testator in prima substitutione vocat filios vnius, in secunda verò substitutione vocat liberos alterius, cum additione verbi vt supra, quia tunc etiam in secunda censetur intellexisse de filiis, prout fecit in prima, *Menoch. cons.*328. *num.*5. *vers. tertio, Surd. cons.* 554. *num.*16. *lib.* 4. vbi dicit idem esse quando vocantur liberi eiusdem, & in prima substitutione intellexit de liberis primi gradus, quia & in secunda eadem facienda erit interpretatio ob verba restrictiua, & relatiua posita in secunda, refert *Fusar. d. quest.*327. *num.*18.

7 Tertiò limita quando liberi Titij essent vocati, & postea dictum esset, & si illi sine liberis decesserint, &c. nam liberi dispositiuè vocati intelligi debent soli liberi primi gradus, non autem de vlterioribus, cùm illi reperiantur positi in conditione ad exclusionem liberorum primi gradus, aliàs sequeretur quod vna persona esset agens & patiens contra *l. Vranius. ff. de fideiuss.* & scribunt *Doct. in l. si debitori, C. de pactis*; conditio enim liberorum se habere debet ad esse, & non esse, *l.*1. & ibi *Doct. ff. de condit. & demonstr.* & hoc non posset contingere si liberi dispositiuè vocati essent, & sic omnes descendentes, ita declarat *Socin. Iun. cons.*108. *num.*23. *lib.*2. quem refert, & sequitur *Menoch. d. cons.* 328. *n.*8. *vers. quarto comprobatur.*

8 Quartò limita quando testator vocat liberos cum aliqua qualitate restrictiua ad filios, vt si vocauit liberos Titij, admittendo prius maiorem natu, & postea alios successiuè, quia intelligitur alios filios successiuè vocare, non autem vlteriores liberos, ita *Menoch. d. cons.*328. *num.*11. *&* 12. vbi *allegat Corn. cons.*182. *num.*6. *lib.*5. *Ruin. cons.*23. *num.*2. *lib.*1. *Curt. Iun. cons.*257. *num.*23. *Paris. cons.*20. *n.*54. *lib.*3. *Decian. cons.* 55. *num.*7. *lib.*9. prout illos refert *Fusar. d. q.*327. *num.*20. Ratio est quia dictio, alius, est repetitiua similium, vt dixi in *tract. de dictionib. dict.*

9 Quintò limita quando testator verbo, *liberis*, adiecisset verba *meis*, vel *suis*, quia censetur vocare liberos immediatè, & sic primi gradus, *Menoch. d. cons.*328. *num.*14. quod tamen dubium esse obseruat *Fusar. d. q.*327. *n.*23. vbi in fine hanc limitationem reiiciendam esse affirmat.

10 Sextò limita quando dispositio testatoris est restricta ad aliquod tempus, nam intelligitur vocasse descendentes, qui intra illud tempus possunt verisimiliter nasci, *Decian. cons.*1. *n.*254. *lib.*1. *Menoch. d. cons.*328. *n.*17. *Fusar. d. q.*327. *n.*24.

11 Septimò limita si in numero singulari testator vocauit liberum, quia tunc de liberis primi gradus vocatio intelligenda est, *Menoch. d. cons.*328. *n.*20. *Fusar. d. q.*327. *num.*25. licèt liberorm nomen semper in plurali, nunquam verò in singulari reperiri, ac proinde posse in vno verificari, per *tex. in l. non est sine liberis* 148. *ff. de verb. significat.* non sine iudicio asserant *Tiraq. in l. si vnquam. verbo susceperit liberos, à num.*241. *C. de reuocand. donat. Cost. in d. cap. si pater, verbo absque liberis, à num.*21. *Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib.*11. *tit.*6. *num.*8. ita vt conditio si sine liberis, deficiat vno tantum filio relicto, vt latè probat pluribus citatis doctoribus *Fusar. d. tract. de substitut. q.* 401. *à princip.* tamen in singulari reperiri, prout in *l. ius autem agnationis* 35. *ff. de pactis*, & aliis ex *Codice notat Tiraq. d. verbo susceperit liberos, n.*243. 12

13 Octauò limita quando disponens, seu testator esset imperitus, quia tunc nomen liberorum intelligitur de liberis primi gradus, *Bart. in d. l. liberorum, num.* 10. *Menoch. d. cons.*328. *num.* 25. *cum seqq.* vbi vult procedere etiam in testamento scripto à notario, *Surd. cons.*554. *num.*11. *lib.*4. *Rustic. in d. l. cùm auus. lib.*6. *cap.*8. *num.*19. *& cap.* 17. *ff. de condit. & demonst. Fusar. d. q.* 327. *n.*31. vbi *n.* 32. notat contrarium esse tenendum in testamento Latinè scripto à notario.

14 Nonò limita quando testator in substitutione fecit mentionem de liberis & descendentibus, quia tunc pro liberis dicitur intellexisse de liberis primi gradus, *Surd. cons.* 554. *n.*6. *vers. super conclusionibus, lib.*4. *Fusar. d. q.*327. *n.*35.

15 Decimò limita quando testator in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis & descendentibus, & in alia simpliciter vocauit liberos, nam hoc casu liberorum nomen non comprehendit nisi liberos primi gradus, secundùm *Surd. d. cons.* 554. *n.*11. *& Fusar. d. q.*327. *n.*36.

Libertas.

Appell. CXXXI.

1 Libertatis appellatione venit omnimoda & plena, *l. cum venderes, ff. de actionibus empti, Roland. à Valle cons.*2. *num.*34. *tom.*1. *& cons.*85. *n.*31. *tom.* 4.

Libertus.

Appell. CXXXII.

1 Libertorum appellatione continetur etiam liberta, *l. liberti, ff. de verb. signif. l. cùm pater. §. cum inter. ff. de legat.*2. & venit communis, ideo non potest vocare in ius alterum ex patronis sine venia, *l. communis. ff. de in ius vocando*, non verò continetur libertus liberti, *l. pater filium. §. duabus. ff. de legat.*3.

Liber.

Appell. CXXXIII.

1 Librorum appellatione continentur omnia volumina in quacunque materia scripta, *l. librorum, in princip. ff. de legat.*3. vbi *in §. si cui*, probatur quod in dubio intelligitur de vno volumine, non de libris numeralibus, per quos volumen diuiditur, & in *§. si Homeri*, dicitur quod libri appellatione in legato testatoris is continetur prout inuenitur in morte ipsius testatoris, & in *§. libris*, quod non continentur ea in quibus libri reperiuntur, & sic bibliotheca.

Legatum

2 Legatum librorum, quos habebat tunc testator, non includit libros deinde emptos, vt respondit *Bald. conf. 284. Pater; lib. 2. Roman. sing. 505; incip. Textus, Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 117. num. 15.* vbi *num.* 16. cum eodem Romano, hoc extendit vt locum habeat etiam quando testator in primo testamento reliquit, putà libros, quos habebat, deinde emptis aliis multis confecit aliud testamentum, in quo confirmauit primum quoad legata. Ratio est quia legata debent intelligi secundùm tempus testamenti, non verò secundùm tempus mortis testatoris, *l. si ita, & l. vlt. in princip. ff. de auro, & arg. leg. l. vxorem 41. §. testamento, ff. de legat. 3.* cum aliis citatis à *Menoch. d. lib. 4. præs. 127. per tot.*

3 Librorum suorum appellatione in legato Doctoris, qui habebat libros aliquos, quos consueuerat commodare scholaribus, non veniunt libri illi vsui scholarium parati, vt resoluit *Bart. in l. cum in testamento, ff. de auro & arg. legato*, quem refert *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 162. num. 25.*

Ligna.

Appell. CXXXIV.

1 Lignorum appellatione in legatis continetur arbor vento deiecta, nisi aliud testator senserit, *l. ligni verbo. ff. de legat. 3.* vbi *glos. verbo deiectæ, Bertazol. de clausulis instrument. clausf. 20. glos. 6. num. 3.* Pali verò & perticæ in legatis, & venditionibus non continentur, quia in numerum materiæ redigendi sunt, *l. pali. ff. de legat. 3. l. pali. ff. de verbor. significat.* faciunt quæ *Bart. in tract. de alueo, vers. stricta ratione, num. 9.* & in specie resoluit *Bertazol. de clausulis instrumentalib. clausul. 26. glos. 13. num. 6. in fine. Rebuff. ad l. carbonum 167. vers. tertia, in fine, ff. de legat. 3. pag. mihi 573.* vbi subdit, quod si pali præ vetustate seruire non possent nisi ad comburendum, ligni nomine venirent.

2 Ligni appellatione veniunt omnia, quæ comburendi causa parata sunt, & quæ consuetudo regionis, seu paterfam. pro ligno habebat, *d. l. ligni verbo*, latè *Rebuff. ad d. l. carbonum, in vers. ex prædictis, cum seqq. pag. 572. & 573.*

Summarium.

1 *Lineæ appellatione, directa non autem inflexa venit.*

2 *Descendentes soli veniunt lineæ appellatione.*

3 *Transuersales non continentur quando testator dixisset, quod bona conseruentur in linea ipsius testatoris.*

4 *Transuersales non veniunt quando vocati essent qui sunt ex linea Titij, vel vocata esset linea hæredis, vel linea Titij, seu linea recta.*

5 *Transuersales veniunt vbi vocata esset linea domus hæredis, vel Titij.*

6 *Collaterales veniunt appellatione lineæ quando aliàs verba essent superflua, vel testator sciebat non posse verificari lineæ vocationem in descendentibus.*

7 *Agnationis lineam vbi testator vocauit veniunt omnes descendentes, ascendentes, & transuersales agnatos.*

8 *Transuersales veniunt vbi linea masculina vocata esset.*

9 *Testator vbi in alio testamento accepit lineam pro transuersalibus, ita & in vltimo testamento dicendum est illum habuisse eundem sensum, & in alio casu, vt n. 10.*

11 *Lineæ appellatione venit linea testatoris, & non hæredis.*

12 *Lineæ appellatione si agitur de transuersalibus, non venit vltra decimum gradum, secus si de linea descendentium.*

13 *Lineæ appellatione veniunt tam masculi quàm fœminæ.*

14 *Descendentes ex fœmina, non veniunt quando vocata esset linea recta.*

15 *Linea vocata non venit fœmina, nec descendentes ab ea, vbi testator tacitè, vel expressè habuit mentem conseruandi bona in agnatione.*

16 *Lineæ sub nomine non venit fœmina quando agitur de bonis feudalibus, vel habentibus annexam iurisdictionem, vel dignitatem.*

17 *Neptis ex filio non dicitur de linea testatoris, quando ipse proprias filias exclusit.*

18 *Masculos per lineam masculinam descendentes quando testator vocauit, masculi ex fœminis descendentes non veniunt.*

19 *Fœminæ omnino, & descendentes ab eis essent exclusi vbi testator habuit sensum conseruandi bona in familia.*

20 *Lineæ paternæ appellatione non veniunt descendentes ex fœmina ab eodem patre procedentes.*

21 *Idem est dicere de linea paterna, & de paterna parte.*

22 *Illegitimi an veniant lineæ appellatione, ostenditur.*

21 *Idem est dicere de linea paterna, & de paterna parte.*

22 *Naturales ad fideicommissum non veniunt appellatione lineæ.*

Linea.

Appell. CXXXV.

Lineæ appellatione directa non autem inflexa continetur, vt post *Socin. & Corn.* resoluit *Peregr. de fideicom. art. 22. num. 24. Mieres de maiorat. p. 2. quæst. 6. num. 18.* & post *Bald. Castren.* & alios tenet *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resolut. 138. num. 2. Grivell. Dolana decis. 109. n. 10.* & fuit dictum in Mediolanen. iurispatronatus 30. Octobris 1617. coram R. P. D. meo Pirouano, impressa per Viuian. post suam praxim Iurispatronatus, *decis. 73. num. 5.* in nouissima impress. 1

2 LINEÆ appellatione continentur soli descendentes omnes, *Anch. cons.95. num.7. Socin. Sen. cons. 53. num. 9. & 10. lib.3. Socin. Iun. cons.97. num. 66. lib.2. Dec. cons. 365. col. 3. & cons. 379. num.4. & 5. Ruin. cons.98. num.4. lib.1. & cons.49. num.6. & cons. 153. num. 10. & cons. 209. num.3. lib. 2. & cons. 23. col.3. & cons.24. lib.3. Paris. cons.40. num.1. lib.2. & cons. 74. num.32. lib.3. Crauet. cons.250. num.5. Brun. super statut. exclus. fœmin. art.12. quæst.19. col.1. & 2. Griuel. Dolana decis.* 109. *num.* 12. vbi quod continetur agnatio,& cognatio, *Capic. decis.159. num.6. Prett. de interpret. vltim. volunt. fol.* 291. *num. 41. & seq. & cons.59. num.14. lib.1. Cephal. cons.313. n.59. & 60. Menoch. cons. 233. num. 15. cum multis seqq. & cons.234. num.7. cum seqq. & cons.326. num. 6. & 8. & cons.633. num.11. & cons. 732. num.43. & cons. 926. num.14.* vbi etiam quod in primogenituris vocata linea intelligitur de linea effectiuè, *& cons. 957. num. 9. cum seqq. & cons. 981. num.8. & cons. 1177. num.9. & de præsumpt. lib.4. præs.88. num. 11. Peregr. cons.11. num. 1. & 6. lib.2. & cons.57. num.8. lib. 5. & de fideicom. art. 22. num.24. Fusar. de substitut. q.345. num.1. Rot. decis.226. num.3. apud Farin. p.2. recent.*

3 Quorum opinio eo maximè procederet quando testator dixisset quod bona conseruentur in linea ipsius testatoris, nam transuersales non continerentur, *Ruin. cons. 153. num.11. lib.2. Hieron. Gabr. cons. 131. num.60. lib.1. Peregrin. cons.57. num.9. lib.5. Menoch. cons.233. num.2. & d. præs. 88. num.11. in fine*, quos refert, & sequitur *Fusar. d. quæst.* 345.

4 *num.* 6. vbi *num.* 9. subdit etiam transuersales non venire quando vocati essent qui sunt ex linea Titij; vel quando vocata esset linea hæredis, vel linea Titij, *Capic. decis. 159. num. 6. Prett. de interp. vltim. volunt. fol. 291. num. 41. Menoch. cons. 924. num.1.* Vel denique quando vocata esset linea recta, *Prett. de interp. vltim. volunt. fol. 293. num. 71. circa med. & cons. 32. num. 2. cum seqq. lib. 1. Cephal. cons.510. Menoch. cons.326. num.81. cum seqq.* refert *Fusar. d. q.345. num.12.*

5 Limita primò quando vocata esset linea domus hæredis, vel Titij, quia tunc & transuersales venirent, *Menoch. cons.924. num.11. Fusar. d. quæst.345. num. 11. & 14.*

6 Limita secundò quando aliàs verba essent superflua, vel testator sciebat non posse verificari lineæ vocationem in descendentibus, quia tunc & collaterales comprehenderentur, *Crauet. cons.659. n.6. Menoch. d. præs.88. num.11. in fine, Fusar. d. q.345. num. 13.*

7 Limita tertiò quando testator vocasset lineam agnationis, quia tunc omnes ascendentes, descendentes, & transuersales agnatos comprehendit, *Menoch. cons. 427. num. 16. & cons. 463. num.12. in fine, & cons. 924. num. 1. cum seqq. Peregr. cons. 11. num.16. vers. allegata autem lib.2. Fusar. d. quæst.345. num.17.*

8 Limita quartò quando vocata est linea masculina, nam tunc etiam transuersales venire scribunt, *Prett. de interpret. vltim. volunt. fol. 290. num. 39. & 43. Menoch. cons. 463. num. 12. Fusar. d. quæst. 345. num.* 18. vbi *num.* 19. intelligit nisi vocati essent descendentes masculi per lineam masculinam.

9 Limita quintò quando testator in alio testamento accepisset lineam etiam pro transuersalibus, quia & in vltimo testamento dicendum erit eundem sensum testatorem habuisse, *Menoch. cons. 924. num. 16. Fusar. d. quæst. 345. num.* 20. vbi tamen *num.*22. obseruat hanc limitationem non esse omnino tutam, quia multi tenent qualitatem appositam in primo testamento non censeri repetitam in secundo.

Limita sextò quando testator plures filios, vel fratres vocauit, cuiusque lineas vocando, & in persona vnius vocauit & lineam transuersalem, quia & in linea alterius præsumendum erit testatorem & de linea transuersali intellexisse, *Menoch. cons.924. n.18. Fusar. d. q. 345. n. 23.* 10

LINEÆ appellatione venit linea testatoris, & non hæredis, *Menoch. cons.982. num.7. in fine, Fusar. d. q. 345. n.27.* 11

LINEÆ appellatione, si agitur de transuersalibus, non venit vltra decimum gradum, secus si de linea descendentium, *Curt. Sen. cons.52. n.36. Prett. de interpret. vltim. volunt. fol.291. n.45.* 12

LINEÆ appellatione veniunt tam masculi quàm fœminæ, ita *Corbul. de iure emphyt. tit. de caduc. ob lineam finitam, n.40. Cephal. cons.413. n.18. cum seqq. & cons.664. num.23. Bardell. cons.66. n.21. Menoch. cons. 625. n.9. cum seqq. Pereg. de fideicom. art.22. num.24.* qui omnes, excepto *Pereg.* resoluunt quod descendentes ex fœminis dicuntur & sunt de linea, idem censuit *Rot. decis.226. n.3. apud Farin. p.2. recent.* vbi ex *Bald. cons. 334. num. 10. lib. 3.* ait quod omnes possumus dici de linea Adami. 13

Primò limita quando vocata esset linea recta, tunc enim descendentes ex fœmina non veniunt, *Menoch. cons.326. n.83. Fusar. de substitut. 347. n.7.* 14

Secundò limita quando testator tacitè, vel expressè habuit mentem conseruandi bona in agnatione, nam tunc nec fœminæ nec descendentes ab eis venirent in vocatione de linea, *Menoch. cons.625. n.2. Fusar. d. q.347. n.5.* 15

Tertiò limita quando agitur de bonis feudalibus, vel habentibus annexam iurisdictionem, & dignitatem, nam cùm de iis non sit capax fœmina illa, non veniret sub nomine lineæ, *Ruin. cons.108. n.7. lib.1. Menoch. cons.205. num.34. Fusar. d. quæst. 347. num.* 8. 16

Quartò limita quando testator proprias filias exclusit, quia tunc neptis ex filio non diceretur de linea testatoris, ita *Cephal. cons. 413. num. 5. Menoch. cons.205. num.32. & cons.585. n.19. Peregr. de fideicom. art.26. num.30. in fine, Fusar. d. q.347. n.39.* 17

Quintò limita quando testator vocauit masculos per lineam masculinam descendentes, quia tunc etiam masculi ex fœminis descendentes non venirent, *Molin. de primogen. lib.1. cap.1. num.69. Menoch. cons.802. num.81. Fusar. d. q.347. num. 32. Rot. decis. 203. num.5. apud Farin. p.2. recent.* etiam quod vocati essent solum descendentes ex linea masculina, *Cephal. cons. 239. n.7. & cons. 581. n.12. Pereg. d. art.26. num.4. & num.29. in fine, Fusar. d. q. 347. n.33.* 18

Sextò limita vbi testator habuit sensum vt bona in familia conseruarentur, tunc enim fœminæ omnino & descendentes ab eis essent exclusi, *Crauet. cons.656. num.8. Menoch. cons.379. num. 30. & cons. 625. num. 1. Pereg. d. art. 26. num. 29. circa fin. & num.30. Fusar. d. quæst. 347. num.* 42. vbi *num. seq.* dicit quod sicut è contra quando substitutio non est facta pro conseruandis bonis in agnatione, vel est substitutus is, qui agnationem conseruare non potest, vt pia causa, fœmina veniret. 19

LINEÆ paternæ appellatione non veniunt descendentes ex fœmina ab eodem patre procedentes, *Ruin. cons. 141. num.21. lib. 5. Pereg. d. art. 26. in fine, Fusar. d. quæst.347. n.49.* Ratio est, quia vt 20

vt dicit *Curt. Iun. conf. 5. num. 24. & 29.* per fœminam rumpitur linea paterna, & ab ea incipit agnationis origo, *l. Iurisconsultus, §. agnationis, ff. de gradibus*; est enim fœmina finis propriæ familiæ, *l. pronunciatio, §. fin. ff. de verbo. significat.* Ad-
21 uerte tamen idem esse dicere de linea paterna, & de paterna parte, vt fuit dictum in Mediolanen. iurispatronatus 28. Nouembris 1616. coram R. P. D. Pirouano, impressa per Viuian. post praxim Iurispatronatus, *decis. 71. n. 3.* & in eadem coram eodem 30. Octobris 1617. *ibid. decis. 73. num. 4.*

22 Lineæ appellatione veniunt naturales ad fideicommissum, ita *Cephal. conf. 591. Peregrin. de fideicom. art. 22. num. 80. in fine, Fusar. de substitution. q. 347. num. 1. cum seqq.* declarantes id non procedere in illis casibus in quibus filiorum appellatione non veniunt naturales, dum arguunt à vocatione filiorum ad vocationem lineæ; addúntque spurios, & odibiliter natos non venire in vocatione lineæ, quod etiam tradunt *Hieron. Gabr. conf. 195. num. 5. vol. 1. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 13. n. 52. & seq. & n. 73.* quos refert *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori eccles. resolut. 185. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Litis appellatione vbi simpliciter profertur in constitutione procuratoris venit lis præsens, & non futura.*
2 *Instantia, & ius venit litis appellatione.*
3 *Litis motæ appellatione venit solum contestata.*
4 *Litis appellatione venit solum controuersia iudicialis.*

Lis.

Appell. CXXXVI.

1 Litis appellatione ibi simpliciter profertur in constitutione procuratoris venit lis præsens, & non futura, *l. item §. sed si, ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine, Ioseph. Ludou. Perus. decis. 37. à num. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 5. sub num. 21. & num. 33. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 145. num. 12. cum seqq.* nisi procurator habeat generale mandatum secundùm *Flamin. de resignat. benefic. lib. 9. q. 16. n. 17.*

2 Litis appellatione venit instantia & ius, secundùm *Doct. in l. postquam liti, C. de pactis, Pute. decis. 407. n. 1. lib. 2. in correctis.*

3 Litis motæ appellatione venit solùm contestata, *cap. ex parte 30. de verbor. signif. Bart. in l. causas, C. de transact. in lect. 2. Marant. de ordine iudic. p. 5. tit. & omnia fiant durante instantia, n. 64. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 8. num. 4. Cabed. Lusit. decis. 15. n. 10. p. 2.* Parens meus in *comment. ad Ordin. Reg. Lusitanar. lib. 3. tit. 20. §. 7. n. 3.*

4 Litis appellatione venit solùm controuersia iudicialis, *l. causas*, vel lites. *C. de transact. Corn. conf. 267. In hac consultatione, num. 18. vers. & licèt appellatione, lib. 4.* quem refert *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. L, concl. 379. num. 1.* vbi *num. 4. per l. litis nomen. ff. de verb. signif. & Abb. conf. 45. Videtur, num. 1. lib. 1.* subdit quod litis nomen importat omnem actionem tam personalem quàm realem.

SVMMARIVM.

1 *Maioris in dubio appellatione intelligitur ætate, nisi verba repugnent.*
2 *Verb. Maior natu, ostendunt disponentem intellexisse de seniore, & ætate maiore.*
3 *Maior masculus vbi vocatus esset solum maior natu veniret.*
4 *Maiorum appellatione propriè sumpta, tantùm continetur vltra tritauum.*
5 *Maiorum appellatione non veniunt transuersales quantumcunque sint antiqui, sed solùm ascendentes à tritauo suprà.*

Maior, Maiores.

Appell. CXXXVII.

Maioris in dubio appellatione intelligitur ætate, nisi verba repugnent, quia verba potiùs de naturali maioritate quàm de accidentali, vel ficta intelligitur, *Alex. conf. 4. Ponderatis, num. 2. & 3. lib. 5. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. M, conclus. 19. num. 3. Stephan. Gratian. discept. for. cap. 456. num. 82. & 83. Rebuff. ad l. 1. ff. de verb. signif. verb. Maior, pag. 23. Tiraq. in tract. primogen. quæst. 1. num. 11.* quem refero Ego ipse *in collect. ad cap. quoties 5. num. 3. de testibus.* Vnde si maior de domo vocetur, intelligitur de maiori ætate, non diuitijs, nec dignitate, vt per *tex. in l. si pater, in fine, ff. de adopt. & in l. eum qui, in princip. ff. de interd. & releg. & in l. semper, in princip. ff. de iure immun. & in cap. maior 34. quæst. 1. & in d. cap. quoties*, resoluunt *Parif. conf. 19. num. 125. & conf. 93. num. 32. lib. 2. Ioan. Lecer. in tract. de primogen. lib. 1. quæst. 2. Tiraq. d. quæst. 1. num. 10. Cardin. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 8. tit. 10.* sub *num. 1. Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. fol. 329. num. 74. circa fin. & fol. 334. num. 18. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 92. num. 1. & conf. 111. n. 26. & conf. 210. num. 118. Alex. Rauden. de annalog. lib. 1. cap. 15. num. 267. & 269. Peregr. conf. 47. num. 16. lib. 2. Honded. conf. 70. num. 12. lib. 2. Fusar. de substitut. quæst. 383. Anton. Monach. Florent. decis. 71. num. 28.* Ego ipse, *in collect. ad d. cap quoties, num. 4.* Quæ quidem opinio sine dubio procederet quan- 2
do vocatus esset maior natu; nam hæc verba, *maior natu*, ostendunt disponentem intellexisse de seniore, & ætate maiore, *cap. lex est 2. dist. 1. qui cùm maior natu. ff. de oper. libert. §. minorem, Instit. de adopt. Socin. Sen. conf. 252. num. 4. lib. 2. Parif. conf. 19. num. 124. cum seqq. lib. 2. Tiraq. d. quæst. 1. in fine,* 3
Honded. d. conf. 70. num. 13. lib. 2. Prout etiam procederet si vocatus esset maior masculus, quia solùm maior natu veniret, vt resoluunt *Sim. de Prettis de interp. vltim. volunt. fol. 329. num. 74. in fine, Fusar. de substitut. q. 356. n. 8.*

Maiorvm appellatione propriè sumpta, 4
tantùm continetur vltrà tritauum, *Oldrad. conf. 25. Thema tale est, ver. maiorum*, vbi *in vers.* ad secundum, subdit quod etiam verificatur in patre & auo, *Angel. conf. 268. Statutum Dalmatiæ, in princip.* vbi dicit hoc verum de propria significatione, quia propriè ascendentes supra tritauum dicuntur maiores, tritauus verò & alij deinceps dicuntur parentes, refert *Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. M, conclus. 21. num. 1. & 2. Rebuff.* vbi *suprà verbo maior, vers. secundo.*

5 Maiorvm appellatione non veniunt transuersales quantumcunque sint antiqui, sed solùm ascendentes à tritauo, *suprà l. Iureconsultum. ff. de gradib. Alex. cons. 4. col. 1 lib. 4. Cardin. Tusch. d. concl. 21 num. 5.*

Malefactores.

Appell. CXXXVIII.

1 Malefactorvm appellatione indefinitè à statutis veniunt omnes vniuersaliter, *Alberic. in tract. statut. p. 2. q. 121. num. 11. Sebast. Medic. de regul. Iuris, reg. 2. n. 76.*

Maritus.

Appell. CXXXIX.

1 Mariti appellatione in materia fauorabili venit sponsus de futuro, secus in materia odiosa, *l. non sine*, vbi *Cyn. C. de bonis quæ liber. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 1. num. 2. vers. sed hoc sanè*, vbi *num.* 4. declarat optimè quando dicatur dispositio fauorabilis, & quando odiosa, & quamuis *Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 1. in initio n. 2. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 51. n. 2. Matien. l. fin. glos. 6. n. 1. tit. 2. lib. 5. nouæ Recop.* tenuerint omnia Iura loquentia de Matrimonio, & de marito, & vxore, accipienda esse quando Matrimonium per verba de præsenti, contractum est, quamuis copula sequuta minimè sit; tamen ipse *Sanch.* vbi *suprà num.* 3. post *Panorm. in cap. tertio loco, in fine, & ibi Felin. num. 4. de præsumpt. Alex. Carrer. lib. 5. de sponsalib. cap. 5. Anton. Cuch. lib. 5. instit. maior. tit. 10. num. 8. & 9. Auendan. resp. 10. num. 3.* meritò distinguit inter materiam fauorabilem, odiosam, aut indifferentem, ita vt in materia fauorabili veniant sponsalia & sponsa, matrimonij, seu mariti appellatione, in odiosa verò nomine mariti, vxoris, vel Matrimonij, non veniunt sponsalia contracta per verba de præsenti, nec sponsi, ipsi de præsenti ante consummationem, in materia denique indifferenti veniant qui contraxerunt per verba de præsenti, siue consummauerint Matrimonium, siue non, non autem comprehenduntur sponsi de futuro.

Marmor.

Appell. CXL.

1 Marmoris appellatione in legatis non continetur marmor sculptum, *l. hæres. §. 1. ff. de legat. 3. l. 1. de auro & argento leg. Riminald. cons. 25. n. 31. Natt. cons. 686. num. 1. lib. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Masculi vbi vocantur ad fideicommissum, vel aliam dispositionem, non veniunt fœminæ, imò censentur exclusæ.*

2 *Masculi ex fœminis excluduntur quando vocantur masculi ad fideicommissum, vel aliam dispositionem.*

3 *Limita vbi cessat ratio agnationis conseruandæ, vel quando vocati essent masculi quicunque.*

Masculus.

Appell. CXLI.

Mascvlorvm appellatione quando illi vocantur ad fideicommissum, vel aliam dispositionem, non veniunt fœminæ, imò censentur exclusæ, iuxta reg. *l. cum prætor, ff. de iudic. l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posthum. Rimin. Iun. cons. 371. num. 6. & 7. Menoch. cons. 1099. n. 20. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 102. à princip. Fusar. de substitut. q. 311. num. 12.* Ratio est, quia vocatio masculorum non fit alia ratione, nisi pro conseruandis bonis in agnatione, *Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 15. num. 2. Rimin. Iun. cons. 457. num. 9. lib. 4. Sim. de Prætis de interp. vltim. volunt. fol. 287. num. 5. Cephal. cons. 16. num. 44. Hieron. Gabr. cons. 97. num. 24. lib. 1. Peregr. de fideicom. art. 25. num. 47. Menoch. cons. 205. num. 13. Surd. cons. 96. n. 30. Honded. cons. 70. n. 39. lib. 1. Card. Tusch. d. concl. 102. n. 2.* 1

Amplia vt etiam hoc casu excludantur masculi ex fœminis, vt per *l. 1. in fine, & l. immunitates, ff. de iure immunit.* vbi priuilegia immunitatis concessa descendentibus masculis non transeunt in masculos ex fœminis, resoluunt *Ruin. cons. 167. num. 6. lib. 2. & cons. 49. num. 2. vers. sed tamen, & cons. 120. num. 8. & 9. lib. 1 Socin. Iun. cons. 69. n. 28. & cons. 116. lib. 3. Alciat. cons. 96. num. 33. cum seqq. Natt. cons. 187. num. 9. Tiraq. de iure primog. q. 13. num. 6. Mathesil. sing. 118. aliàs 131. Cremens. sing. 20. Crauet. cons. 22. col. vlt. Bursat. cons. 228. num. 92. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 15. num. 2. & de tacit. & ambig. conuent. lib. 23. tit. 13. Laderib. Imola cons. 153 per totum, Decian. cons. 127. num. 15. lib. 3. Hippol. Rimin. cons. 313. num. 31. & cons. 781. num. 42. Sforr. Odd. de compend. substit. p. 6. art. 4. num. 4. & cons. 6. num. 43. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 5. n. 27. & 45. Christophor. Torniel. cons. 32. per totum, Anton. Gabr. commun. tit. de substitut. concl. 2. in fine, Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 91. n. 5. & cons. 172. n. 12. & cons. 321. num. 136. & cons. 1152. n. 16. & cons. 1177. num. 11. cum seqq. & cons. 1228. num. 30. & cons. 1229. n. 16. cum seqq. Hieron. Gabr. cons. 116. num. 3. lib. 2. Surd. cons. 317. num. 7. Crass. in §. fideicommissum, q. 35. n. 3. Alex. Trentasing. de substit. p. 4. cap. 7. n. 10. Intrigl. in simili tract. cent. 3. q. 58. num. 6. & q. 85. num. 5. Thesaur. Pedam. decis. 188. num. 23. Anton. Monach. Florent. decis. 52. Gall. de except. success. tit. 4. except. 27. n. 80. p. 2. Rustic. in l. cum auus. lib. 6. cap. 16. ff. de condit. & demonstrat. Card. Tusch. d. concl. 102. n. 8.* 2

Declara ampliationem, vt non procedat quando cessat ratio agnationis conseruandæ, vt quia fideicommissum sit constitutum ab extraneo, vel à muliere, vel initium habuit à fœmina instituta, quia tunc masculus ex fœmina veniret, ita *Ruin. cons. 120. n. 13. vers. quo verò, lib. 1. Socin. Iun. cons. 2. n. 11. & 26. lib. 3. Rimin. Iun. cons. 347. num. 27. & 28. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 8. num. 20. & 75. Molin. d. cap. 5. n. 49. Surd. cons. 304. n. 14. Rot. decis. 150. n. 2. p. 2. diuers. Pereg. in tract. de fideicommis. art. 26. num. 27. & cons. 5. n. 13. lib. 1. & cons. 1. n. 33. lib. 5. Menoch. cons. 802. n. 38. cum seqq. Gall. d. except. 27. n. 82. cum seqq. Rustic. d. cap. 16. n. 22. Card. Tusch. d. concl. 102. num. 10.* Rota in Spoletana hæreditatis 11. Martij 1613. coram Patriarcha Manzanedo, impressa per *Farin. decis. 463. n. 8. p. 1. recent.* & nouissimè in Florentina fideicommissi de Cambiis 9. Iunij 1627. coram R. P. D. Dunozetto, in fine. Vel quando vocati essent masculi quicunque propter illam dictionem vniuersalem, *Rustic. d. c. 16. num. 23. cum seqq.* 3

SVM

SVMMARIVM.

1 *Massaritiæ idem important quod supellectilia, & ideo Massaritiarum appellatione veniunt quæcunque continentur appellatione supellectilis.*

2 *Supellectilis appellatione veniunt omnia parata mobilia ad vsum communem patrisfamil.*

3 *Massaritiæ, mobilia, supellectilia, & fulcimenta sunt nomina appellatiua.*

Massaritiæ.

APPELL. CXLII.

1 MASSARITIARVM appellatione continentur ea, quæcunque continentur appellatione supellectilis, & è contra; Massaritiæ enim idem important quod supellectilia, *Abb. cons.* 88. *num.* 2. *lib.* 2. *incip. Casus in facto, Dec. cons.* 491. *Cardin. Tusch. practic. concl. tom.* 5. *lit. M*, *concl.* 105. *num.* 1. & 6. *Angel. Aretin. in tract. de testament. glos.* 39. *num.* 1. *Durand. de arte testandi in tit. de legat. caut.* 53. *in fine*, *Menoch. de præsumption. lib.* 4. *præs.* 160. *num.* 2. Appel-
2 latione verò supellectilis veniunt omnia parata mobilia ad vsum communem patrisfam. *l.* 3. *cum seq. ff. de supellect. leg. Abb. d. cons.* 88. *in princip. vers. sed hoc non obstante, lib.* 2. vbi quod veniunt lecti, culci-
3 træ, capsæ, scamna, & similia. Et quod nomen Massaritiarum, mobilium supellectilium, & fulcimentorum sint nomina appellatiua collectiua, resoluit *Rimin. Iun. cons.* 116. *num.* 84. vbi *num.* 83. subdit quod supellectilem suam appellant homines bona sua mobilia. Alia vide in verbo supellectilis, *appell.* 252.

SVMMARIVM.

1 *Auia continetur matris appellatione, quoties ponderatur naturalis affectio.*

2 *Matris appellatione non continetur auia in odiosis.*

Mater.

APPELL. CXLIII.

1 MATRIS appellatione continetur auia quoties ponderatur naturalis affectio, quia procedunt per eandem rationem, *l. iusta, ff. de verbor. signif. l. Nesennius, ff. de negot. gestis, Alex. cons.* 198. *Perspectis, num.* 3. *lib.* 6. vbi *num.* 4. ait ideò statutum excludens matrem, excludere etiam auiam maternam, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 5. *lit. M, concl.* 108. *num.* 1. & 2. *Rebuff. in l. iusta interpretatione* 201. *col.* 2. *ad med. ff. de verb. signif. Surd. de aliment. tit.* 6. *quæst.* 8. *num.* 14. & 16. *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 5. *cap.* 977. *n.* 5. *Decian. cons.* 13. *nu.* 2. *vol.* 3.

2 MATRIS appellatione non continetur auia in odiosis, *l. lege Iulia, §.* 1. *ff. de ritu nupt. Alexand. d. cons.* 198. *num.* 4. *vers. & similiter, Cardin. Tusch. d. conclus.* 108. *num.* 3. *Angul. ad leg. Meliorat. l.* 1. *glos.* 1. *n.* 2.

Matrimonium.

APPELL. CXLIV.

1 MATRIMONII appellatione propriè non veniunt sponsalia, sed Matrimonium per verba de præsenti contractum, quamuis copula sequuta minimè sit, *Cou. de sponsalib. p.* 2. *cap.* 1. *in init. num.* 3. & 4. *Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo læsis, num.* 128. *C. de integ. restit. minor. Gutier. de iuram. confirmat. p.* 1. *cap.* 51. *num.* 2. *Matien. l. fin. glos.* 6. *num.* 1. *tit.* 2. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* Verùm *Sanch. de Matrimon. lib.* 1. *disp.* 1. *num.* 3. sic distinguit, aut materia est odiosa, aut fauorabilis, aut indifferens, si est odiosa appellatione Matrimonij, non veniunt sponsalia contracta de præsenti ante consumationem, si est fauorabilis comprehenduntur etiam sponsalia de futuro, si verò est indifferens veniunt sponsalia contracta per verba de præsenti adhuc ante consummationem, non autem per verba de futuro, & citat *Panor. in cap. tertio loco, in fine*, vbi *Felin. num.* 4. *de præsumpt. Alex. Carrer. lib.* 5. *de sponsalib. cap.* 5. *Anton. Cuch. lib.* 5. *instit. maior. tit.* 10. *num.* 8. & 9. *Auendan. resp.* 10. *num.* 3.

Melioramenta.

APPELL. CXLV.

MELIORAMENTORVM, seu meliorationum appellatione propriè veniunt ea, per 1
quæ res efficitur melior, dummodo rei ita sint affixa quod efficiantur pars rei, vt per *Boër. decis.* 44. *num.* 6. *Menoch. cons.* 64. *num.* 5. & 6. obseruantes quod ea quæ non sunt affixa, neque incorporata, prout perticæ, postes, & similia, potius dici debent instrumenta rei, quam melioramenta, refert *Cardin. Tusch. practic. concl. tom.* 5. *lit. M, concl.* 174. *num.* 3. & 6. Vnde fit vt melioramentorum, seu meliorationum nomine veniant ædificia per Dominum & possessorem facta, tuguria, reparationes necessariæ, disboscationes agrorum, & syluarum, plantationes oliuetorum, vinetorum, & omnium eorum, quæ durationem habent, sic in erigendis, & plantandis salicibus, & cæteris arboribus impensum melioratio dicitur, in fossatis aggeribus, propagationibus vitium, & quorumcunque fructuum quemadmodum in his, & aliis casibus in variis causarum figuris responderunt *Neguzant. de pignorib. p.* 5. *memb.* 4. *num.* 11. *Menoch. remed.* 15. *recup. quæst.* 39. *num.* 500. *Valasc. de iure emphyt. quæst.* 25. *num.* 13. *cum seqq. Federic. Scot. cons.* 5. *Rimin. Iun. cons.* 242. *num.* 17. *lib.* 3. *Roland. consil.* 28. *à num.* 1. *lib.* 1. *Caualcan. decis.* 44. *num.* 59. *p.* 1. & *decis.* 32. *num.* 39 *p.* 2. *Ioan. Garc. de meliorat. & expensis cap.* 1. *num.* 8. & 9. & *cap.* 15. *à num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Membrum propriè dicitur omne id, quod in corpore nostro distinctam habet operationem.*

2 *Digitus non continetur membri appellatione.*

3 *Dentes non veniunt membri appellatione.*

4 *Auricula siue cartilago auris non venit appellatione membri.*

5 *Mamilla fœminæ venit appellatione membri.*

6 *Barba hominis non venit appellatione membri.*

Membrum.

Appell. CXLVI.

1 MEMBRI appellatione venit propriè illud per quod corpus mouetur ex proprio membri officio; nam omne id, quod in corpore nostro distinctam habet operationem, illud propriè dicitur membrum, putà oculus, aures, nasus, lingua, manus, atque pes, quorum propriè operatio respectiuè est videre, audire, odorare, gustare, tangere, & ambulare, *Aristot. de Meteor. Bart. in l. publicorum, num.13.ff. de publican. Bald. in l. reos, num. 5. de accusat. Clar. §. fin. quæst. 69 num. 3. & 16. Plac. de delict. lib. 1. cap. 25. num. 4. Cou. in Clem. si furiosus, p. 3. in initio, num. 8. Iacob. de Graff. in aureis decis. lib. 2. cap. 26. num. 4. Henriq. in sum. lib. 14. cap. 8. §. 1. Nau. in man. cap. 27. num. 206. vers. secundo dico, Caball. resolut. crimin. casu 136. num. 16. Farin. in praxi crimin. p. 1. quæst. 19. num. 23. cum seqq. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 67. Bellet. disquis. clerical. p. 1. tit. de disciplina cleric. §. 5. num. 89. Campan. in diuers. Iuris Canonici rub. 11. cap. 17. num. 111. Cardin. Tusch practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 185. num. 1. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 42. num. 11.*

2 MEMBRI appellatione non continetur digitus, ille enim non est propriè membrum nostri corporis, *Bart. in l. 2. num. 13. ff. de public. indic. & in l. non sunt liberi, ff. de statu homin. & cons. 201. Quæritur nunquid lib. 1. Felin. in cap. Ego N. post num. 1. de iureiur. & in cap. cùm illorum, num. 4. de sentent. excom. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 1. §. 5. vers. per hæc quidem, Nau. cons. 1. num. 1. de corpore vit. in nouis, Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 2. Clar. d. quæst. 69. num. 3. Rub. Alex. cons. 83. Henriq. d. lib. 14. cap. 8. §. 1. in med. Ægid. de Coninck de Sacrament. disp. 18. dub. 8. num 63. Farin. d. quæst. 19. num. 24. Aloys. Ricc. d. resol. 67. num. 3. Bellet. d. §. 5. num. 90. Campan. d. cap. 17. num. 110. Ego ipse d. alleg. 42. num. 19. Cardin. Tusch. d. concl. 185. num. 1.* hinc resoluentes quod statutum puniens abscindentem membrum non habet locum in eo, qui abscindit digitum.

3 MEMBRI appellatione non veniunt dentes, *Farin. fragment. crimin. p. 1. lit. C, num. 375.* Ego ipse *d. alleg. 42. num. 36. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 11. cap. 17. num. 96.* quia non habent proprium & distinctum officium, *Marian. Socin. in cap. ad audientiam, num. 200. de homicid.*

4 MEMBRI appellatione non venit auricula, siue cartilago auris, cum necessaria non sit auditui, sed est potius tutela, & ornamentum auris, *Borgas. de irregul. tom. 1. quæst. 3. num. 24. vers. sed videtur. Cou. in Clem. si furiosus, p. 3. in initio, num. 8. vers. primum, Nau. in man. cap. 27. num. 223. vers. septimo infertur, Henriq. lib. 14 cap. 8. §. 3 in princip. Aloys. Ricc. d. resolut. 67. num. 2. Bellet. d. §. 5. num. 90. in fine, Campan. in diuers. Iuris Canonici rub. 11. cap. 17. num. 40.* Ego ipse *d. alleg. 42. num. 39. Contra Sot. de Iustit. lib. 5. quæst. 1. art. 1. Maiol. de irregular. lib. 1. cap. 25. num. 5. Farin. d. lit. C, num. 475.*

5 MEMBRI appellatione venit mamilla fœminæ, quælibet enim habet per se officium distinctum, sicut quilibet oculus, secundùm *Bald. in l. data opera, num. 75 C. qui accusare non possunt*, in terminis *Aloys. Ricc. d. resolut. 67. num. 4. Mari. Socin. in d. cap. ad audientiam, num. 197. de homicid. Farinac. d. lit. C, num. 373.* secus dicentes de mamilla hominis, contra *Sayr. de censur. lib. 7. cap. 5. num. 18.* existimantem mamillam fœminæ non esse membrum, & consequenter non contraxisse irregularitatem dictam mamillam abscindentem.

MEMBRI appellatione non venit barba hominis, *Mari. Socin. in cap. ad audientiam, num. 201. de homicid.* vbi quod siue barba accipiatur pro pillis, siue pro mento, neutro casu potest dici membrum instrumentale, sed solùm formale, refert *Farin. d. lit. C, num. 374.* 6

SVMMARIVM.

1 *Mendicantium appellatione de Iure communi, & antiquo veniunt Prædicatores, Minores, Eremitæ S. Augustini, & Carmelitani.*

2 *Mendicantes, exceptis Minoribus de Obseruantia & Capucinis, possunt ex dispensatione habere redditus, & possessiones in communi, licèt ex regula & Constitutionibus à Sede Apost. approbatis illis interdicti fuissent.*

3 *Mendicantium priuilegia retinent Ordines Mendicantes, ac proinde non liberantur Iuribus loquentibus de Mendicantibus, licèt priuilegio habiles facti sint ad habenda bona in communi.*

4 *Seruitæ,*
5 *Minimi,*
6 *Iesuati,*
7 *Patres Societatis* IESV,
8 *Carmelitæ Descalceati,*
Inter Mendicantes annumerantur.

9 *Mendicantium appellatione veniunt omnes alij Ordines, qui post quatuor priores à Sede Apost. instituti sunt.*

10 *Suspensio lata in Superiores Ordinum Mendicantium, admittentes ad professionem ante annum nouitiatus, extenditur ad Mendicantes postea creatos.*

11 *Fratres, quibus est concessa facultas transeundi ad non Mendicantes, si non inuenerint Mendicantes, qui eos vellent admittere, non satisfaciunt si apud Mendicantes olim institutos non admittantur, nisi admitti quoque tentent apud denuò tales creatos.*

12 Clem. 1. de Regular. *dum statuit professos Ordinum Mendicentium ad non Mendicantes, etiam de licentia Sedis Apost. transeuntes, non posse habere vocem in Capitulo, Prioratus, &c. comprehendit Mendicantes etiam postea approbatos.*

13 *Moniales Ordinum Mendicantium, non comprehenduntur sub dispositionibus loquentibus de Mendicantibus.*

14 *Canonici Regulares Lateranenses,*
15 *Canonici Regulares S. Saluatoris,*
16 *Canonici seculares S. Georgij,*
17 *Canonici Regulares S. Cru-*

ciis

cis Conimbricensis,
18 Monachi Cassinenses,
19 Monachi Vallis Vmbrosæ,
20 Monachi Camaldulen.
21 Monachi Cistercienses,
22 Monachi Cistercienses reformati,
23 Monachi Cælestini,

Participant de priuilegiis Mendicãtium.

24 Monachi Siluestrini,
25 Monachi Congregationis B. Mariæ Montis Virginis,
26 Monachi S. Basilij,
27 Præmonstratenses,
28 Fratres S. Spiritus in Saxia,
29 Carthusienses,
30 Fratres S. Hieronymi Hispaniarum,
31 Fratres Eremitæ S. Hieronymi de Pisis,
32 Fratres S. Hieronymi de Fesulis,
33 Fratres Cruciferi,
34 Fratres Ordinis Sanctissimæ Trinitatis,
35 Fratres S. Mariæ de Mercede,
36 Fratres Militiæ Iesu Christi,
37 Theatini,
38 Clerici Regulares de Somaschia,
39 Clerici Regulares Minores,
40 Clerici Regulares ministrantes infirmis,
41 Clerici Regulares scholarum piarum,

Participant de priuilegiis Mendicantium.

Mendicantes.

Appell. CXLVII.

1 MENDICANTIVM appellatione de Iure communi & antiquo veniunt Prædicatores, Minores, Eremitæ S. Augustini, & Carmelitani; de quibus fit mentio in *cap. vnic. §. sanè, de Relig. domib. lib. 6.* sicuti docent *Lap. alleg. 44. glos. verbo quoslibet, in Clem. 1. de Regularib. Isidor. Moscon. de maiest. militantis Ecclesia lib. 1. p. 4. cap. 1. de Regularib. vers. Mendicantes, pag. 514. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Mendicantes, pag. mihi 67. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 23. quæst. 2. Ludou. Miranda in man. Prælatorum, tom. 1. quæst. 11. art. 6. Galganet. de Iure publico lib. 3. tit. 41.* & alij plures quos refero Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 77. num. 16. secundùm Lugdunen. impressionem.*

2 Quamuis Mendicantium nomine de Iure ij tantùm comprehendantur, quibus ex regula, vel Constitutionibus interdictum est habere in communi redditus & possessiones, iuxta *text. in cap. vnic. §. confirmatos, de relig. domib. lib. 6.* si hæ constitutiones à Pontifice sint approbatæ, vt intelligit *Sanch. in praecepta Decalogi lib. 6. cap. 7. num 4.* tamen si ex dispensatione habeant redditus & possessiones in communi (prout iam hodie dispensatum est cum omnibus Mendicantibus, præter Minores de Obseruantia, & Capuccinos, in *Concil. Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 3.*) etiam tunc retinent quoad alia 3 omnia priuilegia Mendicantium, ac proinde non liberantur Iuribus loquentibus de Mendicantibus, prout tradunt *Rebuff. in concord. rub. de Reg. ad Prælat. nomin. facien. verbo Mendicantibus, vers. sicut illi, Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. quæst. 52. art. 15. ad fin. Mandos. ad reg. 23. Cancel. quæst. 4. num. 4. cum seqq.* vbi *num. 5.* declarat, nisi priuilegium dispensans, vt ij Religiosi habeant redditus in communi, contineret expressè eos in posterum non fore Mendicantes.

Præter supradictos quatuor Ordines, qui verè, & Iure communi inspecto Mendicantium nomen sortiti sunt, alij ex particularibus priuilegiis verè inter Mendicantes annumerantur, quidam verò de priuilegiis Mendicantium participant, de quibus diligenter Ascan. Tamburin. Vallis Vmbrosæ Monachus in suo tract. de Iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam sæcularium quàm Regularium Episcopis inferiorum, *tom. 1. disp. 17. quæst. 1.* vbi multa circa hanc rem notatu dignissima cumulauit.

Serui igitur B. Mariæ inter Mendicantes annumerantur in Constit. Pij V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, sub die 1. Octobris 1568. quæ est 44. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2. pag. 240.* referunt *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 55. art. 3. & Erasm. à Cochier. de iurisdict. Ordin. in exemptos p. 1. quæst. 17. num. 16.* 4

Minimi S. Francisci de Paula similiter inter Mendicantes annumerantur à Sixto IV. *in constit. 5. in Ordine tom. 1.* Bullarij noui, & à Pio V. in sua Constit. incip. *Apostolicæ Sedis benignitate* sub die 9. Nouembris 1567. in Bullario nouo, *tom. 2. Constit. 49. eiusdem Pont. pag. 344.* 5

Iesuati Congregationis S. Hieronymi, verè comprehendi inter Ordines Mendicantium, eorúmque gratiis, & indultis perfrui declarauit idem Pius V. in sua Constit. incip. *Romanus*, sub die 19. Nouembris eiusdem anni 1567. in Bullario nouo, *tom. 2. pag. 245.* referunt *Fr. Emman. d. tom. 1. quæst. 55. art. 4. & Azori. d. p. 1. lib. 12. cap. 23. quæst. 2.* 6

Societatis IESV Patres inter Mendicantium Ordines comprehendi voluit idem Pius V. sua Constit. incip. *Dùm indefessæ*, sub die 7. Iulij 1571. vt referunt *Hieron. Gabr. consil. 17. lib. 1. Fr. Emman. d. tom. 1. quæst. 55. art. 5. & tom. 3. quæst. 49. art. 1. Azori. d. p. 1. lib. 13. cap. 7. Mari. Muta decis. 2. num. 18.* 7

Carmelitas Discalceatos inter Ordines Mendicantes annumerandos esse declarauit Clemens VIII. sua Constit. 101. incip. *Romanum Pont. decet*, sub die 20. Augusti 1603. in Bullario nouo, *tom. 3. pag. 147.* 8

Quare iam hodie Mendicantium appellatione 9 non solùm veniunt Priores, & principaliores illi quatuor Ordines Mendicantes, de quibus suprà *num. 1.* sed etiam omnes alij præcitati, qui postea à Sede Apost. instituti sunt, quia omnes hi verè Mendicantes sunt, sicuti benè resoluit *Sanch. in praecepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 117.*

Merito igitur *Soar. tom. 5. in 3. p. disp. 31. sect. 6. num.* 10 *7.* docet suspensionem latam in *cap. non solùm, & in cap. constitutionem de Regularib. lib. 6.* in Superiores Ordinum Mendicantium admittentes ad professionem ante annum nouitiatus, extendi ad Mendicantes postea creatos.

Hinc etiam *Nau. commento 4. de Regularib. num.* 11 *13. vers. secundo, & Fr. Emman. d. tom. 3. quæst. 52. art. 23.* tra

23. tradunt Fratres quosdam, quibus concessa est facultas transeundi ad non Mendicantes, si non inuenirent Mendicantes, qui eos vellent admittere, non satisfacturos si apud Mendicantes olim institutos non admittantur, nisi admitti quoque tentent apud denuò tales creatos.

12 Hinc denique prouenit dispositionem *Clem.1.de Regularib.* statuentis professos Ordinum Mendicantium, ad non Mendicantes etiam de licentia Sedis Apost. transeuntes, non posse habere vocem in Capitulo, Prioratus, administrationes, officia, &c. comprehendere absolutè quoslibet Mendicantes Ordines, etiam post dictam Clement. approbatos, & à Sede Apostol. institutos, vt resoluit *Azori. instit.moral.p.1.lib.12.cap.14.quæst.12.vers.quares.*

13 Restat nunc vt videamus, an Moniales præfatorum Ordinum veniant sub dispositionibus loquentibus de Mendicantibus? In qua *quæst.* licèt affirmare videantur *glos.verbo quoslibet, in d.Clem.1.* & ibi *Imol.num.8.ac Bonifac.num.56.Lap.alleg.4. An dispositio,num.1.2.& 3.*& ibi *Mandos.in addit.lit. A,* dum existimant dispositionem illius *Clem.1.* de Mendicantibus loquentem, comprehendere fœminas Ordinum Mendicantium: tamen negatiua sententia verior est, & ratione probatur; quia si Moniales comprehenderentur appellatione Mendicantium, illæ minimè defatigarentur in obtinendis priuilegiis communicationum cum Ordinibus Mendicantibus, iuxta *reg.l.1.ff.ad municip.& l.1.C.de thesaur.lib.*10. at constat Clementem VII. indulsisse Sororibus sanctæ Claræ omnia priuilegia concessa, & concedenda quibuscunque Ordinibus Mendicantibus, vt nobis idonei testes sunt *Fr. Emman. d. tom.1.quæst.55.art.1.& 13.& Ascan.Tamburin.d.tom.1.disp.17.quæst.1.sub num.49.* pariter attestantes Leonem X. indulsisse Monialibus Prædicatorum omnia priuilegia concessa Ordinibus Minorum, Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum, & Seruorum B. Mariæ. Igitur, &c. Quare hanc partem negatiuam melius sustinent in terminis præfatæ *Clem.1. Siluest. in sum. verbo Religio 3. quæst. 3. dicto 3. Angel. verbo nouitius,num.6.* & alij, quos refert & sequitur *Sanch.d.lib.6.cap.7.num.117.*

Participantes de priuilegiis Mendicantium qui?

14 Canonici Regulares Lateranenses participant de priuilegiis Mendicantium, & communicant cum aliis per Bullam Pij V. incip. *Superna dispositionis arbitrio*, sub dat. 17. Kalend. Septembris 1567. Pontificatus sui anno II. quæ est 41. in ordine Bullarum eiusdem Pont. *tom.* 2. Bullarij noui, *pag.*228.

15 Canonici Regulares S.Saluatoris Bononien. pariter participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Iulij II. incip. *Inter cæteros*, sub Dat. 4. Nonis Aprilis 1512. Pontificatus sui anno IX. quæ est 30. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom.*1.

16 Canonici sęculares S.Georgij in Alga, etiam participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Pij V. incip. *Ex incumbenti nobis*, sub Dat. 3. Idus Nouembris 1569. Pontificatus sui anno IV. quæ est 92. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom.*2.

17 Canonici Regulares S. Crucis Conimbricensis participant de priuilegiis Mendicantium, vt in d. Bulla Pij V. incip. *Ex superna dispositionis arbitrio*, in Bullario nouo, *tom.2.pag.*228.

Monachi Cassinenses, aliàs S.Iustinæ de Padua, participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Iulij II. quæ est 1. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom.1.pag.*402. 18

Monachi Vallis Vmbrosæ, participant de omnibus priuilegiis Mendicantibus concessis, vt in dicta Bulla Pij V. incipien. *Ex superna dispositionis arbitrio.* Ex hac Religione (quæ in Etruria nimium creuit, & plurimum floret) Romæ familiariter cognoui Reuerendissimum P.D.Horatium Morandium, olim huius Vallis Vmbrosæ Congregationis Præsidem generalem, nunc Sanctæ Praxedis de Vrbe Abbatem meritissimum, Prælatum sanè inter omnes, quos viderim, doctrina, & morum integritate celebrem, ingenio promptum, eloquio compositum, & omnium litterarum scientia egregiè præditum, qui velut alterum cæleste Dioscorum sydus micantissimo virtutum, & sapientiæ splendore sanctissimam hanc Religionem mirificè illustrat. 19

Monachi Camaldulen. participant quoque de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Ex iniuncto nobis*, sub die 24. Septemb. 1591. Pontificatus sui anno I. quæ est 18. in Ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom.2. pag.*710. 20

Monachi Cistercien. Congregationis S.Bernardi in Italia Regularis obseruantiæ, participant etiam de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Romanus Pont.* sub die 28. Iunij 1592. Pontificatus sui anno I. quæ est in ordine 16. Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2.pag.*704. 21

Monachi Cistercien. reformati Congregationis B.Mariæ Fuliensis, vt in Bulla Sixti V. incip. *Super specula*, sub Dat. Idibus Nouembris 1587. Pontificatus sui anno III. quæ est 70. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom.2. pag.* 600. & in alia Bulla Pauli V. incip. *Diuina disponente clementia*, sub Dat. 5. Idus Iulij 1606. Pontificatus sui anno II. quæ est 23. aliàs 18. in ordine Bullarum eiusdem Pont. *tom.*3. Bullarij noui, & in alia quæ sequitur incip. *In supereminentis*, sub die 21. Nouembris 1607. Pont. sui anno III. *eod.tom.3 pag.*206. 22

Monachi Cælestini habent participationem priuilegiorum Mendicantium, vt in nouissima Bulla S.D. N. Vrbani VIII. sub Dat. 14. Augusti 1624. Pontificatus sui anno II. 23

Monachi Siluestrini participant etiam de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Pauli V. sub die 23. Nouembris 1606. cum clausula, *quatenus sint in vsu, & Concilij Trident.* vel ipsius Congregationis Constitutionibus non contrarientur, præter facultatem eligendi conseruatores, vt refert *Laërt. Cherubin. in rub. Bullæ* 36. Pauli III. quæ extat in Bullario nouo, *tom.1.pag.*676. 24

Monachi Congregationis B. Mariæ Montis Virginis participant etiam de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Pauli V. incip.... sub die 19. Maij 1611. Pontificatus sui anno VI. quæ est in appendice Bullarij noui *Laërtij Cherubini Constit. 1. tom. 3.pag.*46. 25

Monachi S. Basilij participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Gregorij XIII. sub Dat. Kalend. Nouembris 1579. Pontificatus sui an. VIII. quam refert *Fr. Emman.* in noua collectione priuilegiorum Mendicantium, Bulla 12. eiusdem Pontif. 26

Præmonstratenses habent communicationem omnium priuilegiorum, tam spiritualium quàm temporalium, tam in genere quàm in specie concessorum 27

cessorum Congregationi Sancti Bernardi Ordinis Cistercien. Regnorum Hispaniæ, vt in Bulla Clementis VIII. sub die 20. Septembris 1593. Pontificatus sui anno II. quam refert *Fr. Emman.* vbi proximè Bulla 10. eiusdem Pont.

28 Fratres Sancti Spiritus in Saxia, participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Sixti V. incip. *Exigit*, sub die 13. Augusti 1586. Pontificatus sui anno II.

29 Carthusienses participant quoque de priuilegiis Mendicantium, ex priuilegio Pij II. prout refert *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. octaua.*

30 Fratres S. Hieronymi Hispaniarum participant de priuilegiis Mendicantium, ex quadam Bulla Pij IV. & alia Sixti V. quas refert *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 55. art. 9.* & demum ex altera Pij V. sub Dat. 17. Kalendis Septemb. 1567. de qua *sup. num. 14.*

31 Fratres Eremitæ S. Hieronymi Congregationis B. Petri de Pisis, perfruuntur omnibus priuilegiis Ordinum Mendicantium, vt in Bulla Pij V. incip. *Religionis Zelus*, sub Dat. Romæ, die 30. Martij 1571. Pontificatus sui anno VI. quæ est 125. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2. pag. 337.*

32 Fratres S. Hieronymi de Fasulis habent participationem, & communicationem omnium priuilegiorum, prærogatiuarum, immunitatum, & gratiarum, quibus Fratres Religiosi Conuentuum quorumcunque Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium vbique existentium vtebantur, vt in litteris Apostol. Alexandri VI. sub die 30. Aprilis 1496. *& in d.* Bulla Pij V. incip. *Ex superna dispositionis arbitrio*, de qua *sup. num. 14.*

33 Fratres Cruciferi communicant in priuilegiis cum Ordinibus Mendicantium, tam concessis quàm concedendis, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. Romanus Pontifex, sub die 12. Iulij 1591. Pontificatus sui anno I. quæ est in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2. pag. 701.*

34 Fratres Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum prouinciarum Castellæ, legionis, & Bethicæ, ex priuilegiis Leonis X. & Adriani VI. fruuntur omnibus priuilegiis, præeminentiis, immunitatibus, exemptionibus, &c. concessis quatuor Ordinibus Mendicantium, quibus gratiis & exemptionibus concessis, & concedendis per Sedem Apost. locis, & personis Ordinis Sanctissimæ Trinitatis dictarum Prouinciarum fruuntur loca & personæ eiusdem Ordinis in Regno Portugaliæ, per Constit. Pauli III. incip. *Inter curas*, sub Dat. Romæ Idus Nouembris 1534. in Bullario nouo, *tom. 1. pag. 615.*

35 Fratres S. Mariæ de Mercede gaudent priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Leonis X. sub Dat. Kalend. Augusti 1516. de qua meminit *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 55. art. 12.*

36 Fratres Militiæ Iesu Christi Portugaliæ reformati, participant de omnibus priuilegiis Mendicantium, per suprà dictam Bullam Pij V. incipien. *Ex superna dispositionis arbitrio*, sub Dat. 17. Kalend. Septembris 1567. Pontificatus sui anno II. quæ in ordine 41. Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2. pag. 228.*

37 Theatini gaudent priuilegiis Mendicantium per Bullam specialem Clementis VII. incipien. *Dudum pro parte vestra*, sub die 7. Maij 1533. quæ est in ordine 38. §. 12. Bullarum eiusdem Pontif. in Bullario nouo, *tom. 1. pag. 605.*

38 Clerici Regulares de Sommaschia habent communicationem priuilegiorum Mendicantium, vt in Bulla Pauli V. incip. *Ex quo diuina Maiestas* sub die 9. Nouembris 1607. Pontificatus sui anno III. quæ est in ordine 37. §. 1. Bullarum eiusdem Pontif. in Bullario nouo, *tom. 3. pag. 226.*

Clerici Regulares minores participant de priuilegiis Mendicantium per viam communicationis, quam habent cum Theatinis, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Romanus Pontifex*, sub die 18. Februarij 1591. Pontificatus sui anno I. in Bullario nouo, *tom. 2. pag. 687.* 39

Clerici Regulares ministrantes infirmis omnium priuilegiorum, facultatum, libertatum, indultorum, fauorem tam Mendicantibus quàm non Mendicantibus concessorum communicationem habent, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Illius qui pro grege*, §. 26. sub Dat. Romæ apud sanctum Marcum, vndecimo Kalend. Octobris 1591. in Bullario nouo, *tom. 2. pag. 706. cum seqq.* 40

Clerici Regulares pauperum Matris Dei scholarum piarum, habent communicationem omnium gratiarum, immunitatum, libertatum, &c. Ordinibus Mendicantium concessarum, vt in Bulla Gregorij XV. sub die 15. Octobris 1622. Pontificatus sui anno II. 41

SVMMARIVM.

1 *Mensis vbi absolutè fit mentio, triginta dies continentur.*

2 *Mensem vbi lex, vel statutum concedens, disponit à quo tempore illum incipere debeat, intelligitur secundùm quod occurrit in Kalendario.*

3 *Mensis vbi profertur ab homine in testamento, intelligitur 30. vel 31. dierum, prout magis ampliatur vltima voluntas.*

Mensis.

Appell. CXLVIII.

Mensis appellatione, vbi absolutè de illo fit mentio, triginta dies continentur, quia tot diebus luna in circuitu solis remoratur, & ad suas vices reddit, cursúmque conficit, *l. fin. § sin autem dubium*, iuncto, *§. simili modo, & §. donec tamen, C. de iure deliber. l. si venditor, ff. de adilit. edicto, l. ædiles aiunt, ff eod. tit. l. vbi lex 101. ff. de regul. Iuris, vbi Dec. num. 2. & Cagnol. num. 1. Socin. reg. 13. Alex. cons. 114. Visa scriptura, num. 13. lib. 5. Greg. l. 5. tit. 6. part. 6. Menoch. de arbitrar. casu 50. num. 8. cum seqq. Gonzald. ad reg. 8. Cancel. glos. 11. num. 8. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 14. num. 2. & de empt. cap. 4. num. 21. Alexand. Trentasinq. vari. resolut. lib. 2. tit. de dilation. resolut. 21. num. 4. Melch. Phœbos Lusit. decis. 51. num. 24. tom. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 157. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi. p. 3. alleg. 58. num. 8.* 1

Mensis appellatione, vbi lex vel statutum concedens illum disponit à quo tempore incipere debeat, vt à die electionis, vel à die per Iudicem assignanda, venit mensis secundùm quod occurrit in Kalendario, & quod ex illo mense deficit, accipitur de sequenti, & ita habebit mensis ille triginta dies, vel triginta, & vnum, vt in Kalendario occurrerit, sic docent *glos. fin. in l. 2. ff. de diuers. & tem-*

por. præscrip.glos.verbo mensem, in cap.quam sit,de elect. lib.6. vbi Domin.§.electus,num.2. & Franch.eod.§.nu. 4. glos.verbo infra mensem in extrauag.suscepti, de elect. Ioan. XXII. Rebuff.in concord.rub. de collation. §. præfati Ordinarij, in glos.verbo sequentibus mensibus, Staphil. de litteris gratiæ tit.de vi & potestate clausul.§.tertio principaliter,num.2. Roch.de iurepatron.verbo honorificum,quæst.51. Lambertin.in simili tract.lib.2.p.2.quæst. 1.art.15. Menoch.d. casu 50.num.21.cum seqq. Alex.d. cons.114. num.10.& 11.vers.& si diceretur lib.5.Gonzal.d.glos.11.num.7.Cardin.Tusch.d.concl.197.num.13. Nicol.Garc.de benefic.p.10.cap.2.num.42.cum seqq.Ego ipse de officio,& potest.Episcopi,p.1.tit.1.cap.4.num.2.& p.3.alleg.58.num.9.

3 MENSIS appellatione vbi profertur ab homine in testamento intelligitur 30.vel 31.dierum prout magis ampliatur vltima voluntas,ita Signorol. de Homod.d.cons.38. Si quæratur,circa med.vers.si verò proferatur,vbi in vers.aut in contractibus, subdit quod si mensis proferatur ab homine in contractu est 30. vel 31. dierum, prout mens contrahentium denotat,si de ea appareat, & in fine extendit,vt idem sit si non apparet de mente, quia si adiicitur obligationi principali, & sumitur 30. vel 31. dierum, vt minor sit obligatio,refert Cardin.Tusch. d. concl.197. num.8.cum seqq.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens conducentem vinum ex causa mercantiæ extra territorium,non habet locum in eo, qui semel vnica vice conducit modicum vinum ad vendendum.*

2 *Statutum loquens de mercatoribus, intelligitur de vsitatis & publicis.*

3 *Mercatoris appellatione venit ille, qui locat equos.*

4 *Mercatoris appellatione non venit ille, qui rem emit, vt suo labore, & industria in aliam formam redigat.*

5 *Pistor non venit appellatione mercatoris.*

Mercator.

APPELL. CXLIX.

1 MERCATORIS appellatione non venit ille, qui vnicum actum mercatoris fecit, Bero. quæst.115.num.4. Bocc.super cap.vt nin.glos.7. num. 37. Mari. Antonin.vari.resolut.lib.2.resol.3.nu.17. & ideò statutum puniens conducentem vinum ex causa mercantiæ extra territorium, non habet locum in eo, qui semel vnica vice conduxit modicum vinum ad vendendum, Bald. cons. 495. Ex nullo capite in princip.lib.1.Fontan.de S.Petro cons.16.per totum, Marant.de ordine iudic.p. 4. dist. 9. num. 62. & Statutum

2 loquens de mercatoribus intelligitur de vsitatis & publicis, & qui sint matriculati, & exerceant mercaturam.Signorol.de Homod.cons.246.vers. item est aduertendum,refert Cardin.Tusch.practic.concl.tom. 5. lit. M,concl.208.num.1.& 2.

3 MERCATORIS appellatione venit ille, qui locat equos;Cassan. in consuetud. Burgund.rub.4 § 2. verbo, S'elle n'est marchande, num.7. Curi. Philip. tom.2.lib.1.cap.1.num.10.

4 MERCATORIS appellatione non venit ille, qui rem emit vt suo labore & industria in aliam formam redigat,quia talis dicitur artifex, ita Surd. decis.313.num.1.Cardin.Tusch.practic.conclus.tom.1.lit. A,concl.519.num.2.Curi.Philip. d. cap.1. num. 7. Rebuff. loco infrà citando, vers.aduertendum est.

MERCATORIS appellatione non venit pistor;Surd.decis.35.num.5.Rebuff.ad l.mercis appellatione 207. vers.muliones.ff. de verbor.signif. pag. 663. vbi ait quod pistores,mulliones,fullones,sarcinatores, textores,& alij nominati in l.1.in princip.ff. de tribut. action. negotiatores dicuntur, non tamen mercatores, & in vers.non ergo, in fine, ait ex communi loquendi vsu appellatione mercatoris non venire mensularium. 5

SVMMARIVM.

1 *Meretrix dicitur illa, quæ palam, ac sine delectu corpus suum prostituit palam, sine quæstu, siue sine eo.*

2 *Meretrix non dicitur illa, quæ alicuius amore capta ei sui copiam fecit.*

3 *Meretrix non dicitur illa, quæ iam fuit si meretricari desierit.*

Meretrix.

APPELL. CL.

MERETRICIS appellatione venit illa, quæ palam, ac sine delectu corpus suum prostituit, siue quæstu, siue sine eo, siue in lupanari, siue alio in loco; colliges hæc ex Abb. in cap. inter opera, in fine, de sponsalib. vbi ait quod quæ palam admisit duos dicitur meretrix, & cons.2.col. 2. num. 3.& cons.81. Videtur, num. 3. lib. 2. loquitur de illa, quæ in domo sua omnibus volentibus se prostituit, licèt non in publico, Alberic. in dictionar.verbo meretrix, Alexand.cons.157.in fine, num.3. lib.5.& cons.99. num.10. lib.6. Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 8.§. 11.num.4. Anton.Gom.ad l.62.Tauri,num.3.Bermond. de publicis concubinar. verbo concubinam dimittat,num. 10.cum seqq. Menoch. de arbitrar. casu 102.num. 7. & casu 328. num.4. Mascard.de probation. conclus. 1066. à num.4. Matien. l.10.glos.4.num.1. tit. 3. lib.5. nouæ Recopilat. Farin.in praxi crimin. quæst. 136. num. 76. cum seqq. & consil. 33. num. 30. vbi addit.lit. R, Stephan. Gratian. discept. forens.cap. 135. num. 8. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, conclus. 211. à num. 1. Ioseph. Sesse Aragoniæ decis. 95. num. 8. & 9. 1

MERETRICIS appellatione non venit illa, quæ peccatum aliquod occultum cum aliquo commisit, vel alicuius amore capta ei sui copiam fecit, ita Bossi. in tit.de plur.violent.num 67.& in tit.de raptu mulier. num.9. Menoch. cons.18. num. 18. Ioseph. Sesse d.decis. 95. num.10. Rota in Romana filiationis 10. Decembris 1612. coram R^mo D. meo Pirouano, impressa per Farin.decis.444.num.2.p.1.recent. 2

MERETRICIS appellatione non venit illa, quæ iam fuit, si meretricari desierit, Ioseph. Ludouic. conclus. 64. col.4. vers.fallit quando, quem refert Farin. fragment.crimin.p.2.lit. M, num.396. 3

SVMMARIVM.

1 *Mei appellatione venit illud, cuius dominium habeo.*

2 *Mei appellatione venit id, quod commune est, nisi sit materia statuti, seu odiosa, & stricta.*

3 Descen

3 *Descendentes omnes veniunt ex communi vsu loquendi appellatione Meorum.*

Meum.

Appell. CLI.

1 MEI appellatione venit illud, cuius dominium habeo, *Bart. cons. 50. Gilius lib. 1. & cons. 87. Matthiolus, lib. 1. Rebuff. ad l. meorum 91. vers. si vero, ff. de verbor. significat. pag. 399. Roman. cons. 201. Pro decisione, num. 2. vers. ceterum,* vbi *num. 3* subdit quod meum esse dicitur quod mihi debetur si sumus in materia larga, si verò sumus in materia stricta & odiosa, propriè dicitur debitum id quod meum non est, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 225. num. 1. & 3.* vbi *num. 7.* post *Socin. cons. 8. num. 4. lib. 1.* aduertit quod plus importat dicere rem esse meam, quia intelligitur ratione dominij, quàm dicere rem ad me pertinere, quia potest verificari quod pertineat ratione possessionis, *Menoch. cons. 115. num. 10. & cons. 456. num. 6.*

2 Mei appellatione venit id quod commune est, vt per *text. in l. illud, ff. de ritu nupt.* & in *l. si quis seruos, ff. de legat. 3.* resoluit *Lambertin. de iurepatron. 15. art. 7. quæst. princip. prima part. primi libri, num. 10.* Limita quando sumus in materia statuti, vel in materia odiosa, & stricta, quia licèt cõmune dicatur meum, illud non est propriè, sed per fictionem, nisi essemus in materia vltimæ voluntatis in qua fit larga interpretatio, *Abb. cons. 83. Videtur primò, lib. 2.* vbi quod si statutum disponat quod conducentes per territorium Collis soluant gabellam, non habet locum in eo qui conduxit per viam communem inter territorium Collis, & S. Geminiani, quæ est communis territorij, *Bart. cons. 90. Frater, in princip. lib. 2.* vbi quod si statutum disponat quod dominus possit accusare damnum dantes, non potest habens rem communem solus accusare, quia non est dominus verè, sed per fictionem, *Angel. Aretin. cons. 65. Clarum, num. 20. & 21. vers. sed dicitur,* vbi quod accusans de furto quod abstulit granum accusatoris, non potest obtinere si probat granum esse commune inter eum qui abstulit, & accusatorem, quia commune non est meum in materia odiosa, refert *Cardin. Tusch. d. conclus. 225. num. 9. cum seqq.*

3 MEORVM appellatione, omnes descendentes veniunt ex communi loquendi vsu, sicut suorum, & tuorum, ita *Guid. Papa Delphin. decis. 230. Petrus, & decis. 306. Generale,* quem refert *Rebuff. ad l. meorum 91. vers. postremo, ff. de verb. significat. pag. 400.*

SVMMARIVM.

1 *Miserabilis persona dicitur illa, cuius natura mouet nos ad miserandum propter fortunæ iniuriam.*

2 *Miserabilis dicitur quasi miseriæ habilis.*

3 *Miserabilis quis dicatur, arbitrio Iudicis relinquitur.*

4 *Miserabilium personarum appellatione veniunt pupilli, viduæ, senes decrepiti, & diuturno morbo faticati, & alij relati,* num. 5.

6 *Viduæ & orphani gaudent priuilegio* l. vnicæ. C. quando Imper. inter pupill. & vid. *etiamsi sint diuites.*

7 *Vidua luxuriosè viuens non continetur in priuilegiis concessis viduis tanquam personis miserabilibus.*

Miserabiles.

Appell. CLII.

MISERABILIS persona appellatione, venit omnis, cuius natura mouet nos ad miserandum propter fortunæ iniuriam, *Sigism. Scacc. de appellat. quæst. 7. num. 138.* & dicitur miserabilis, quasi miseriæ habilis, *Rebuff. tom. 1. ad leges Galliæ, tract. de prouis. art. 3. glos. vlt. num. 15. vers. vltimo miserabilis, Scacc. dicto loco.* Quis igitur dicatur miserabilis arbitrio Iudicis relinquitur, *Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 5. §. 3.* apud Hispanos *l. 48. tit. 6. part. 1.* vbi *glos. magna post med. Guid. Papa quæst. 566. Afflict. decis. 257. à princip. Benedict. Capra reg. 30. à num. 21. Cou. practic. cap. 6. n. 3. vers. relinquendum, Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. notab. 2. num 12. Tiraq. de pia causa in præfat. pag. 5. cum seq. & in l. si vnquam, verbo omnia, num. 31. C. de reuocand. donation. Mich. Graff. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. 12. num. 7. pag. 399. Menoch. de arbitr. casu 66. & cons. 479. num. 5. Perez l. 1. tit. 1. lib. 3. Ordinam. & l. 13. tit. 3. lib. 2. pag. 212. & pag. 462. cum seq. Mascard. de probation. concl. 1061. & 1065. Azeued. l. 9. num. 12 tit. 3. lib. 4. noua Recopil. Flamin. Paris. de resignation. benefic. lib. 5. quæst. 6. num. 139. Sigism. Scacc. d. quæst. 7. num. 138. Bobadil. in sua politica, lib. 3. cap. 14. num. 75. Alexand. Trentasinq. vari. resolut. lib. 1. tit. de citation. resol. 2. num. 25. Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. concl. 1. consid. 1. num. 2. lib. 1. Castill. lib. 9. quotidian. cap. 25. num. 18. Marta de Iurisdict. p. 2. cap. 21. num. 5. D. Barbos. in l. 1. p. 1. num. 50 ff. soluto matrim. Cabed. Lusitan. decis. 54. num. 8. p. 1. Thom. Valasc. allegat. Iuris tom. 1. allegat. 65. num. 35.* 1 2 3

MISERABILIVM personarum appellatione veniunt pupilli, viduæ, senes decrepiti, & diuturno morbo faticati, *Alex. consil. 122. Ipso puncto, num. 16. vers. & iudicio meo lib. 4. Afflict. decis. 257. in princip. Roland. à Valle cons. 76. num. 44. lib. 1. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 5. lit. M, conclus. 273. num. 1.* Item orphani, *Azeued. d. l. 8. num. 7. tit. 3. lib. 4. noua Recopil. Marta d. cap. 21. num. 5. Alex. Trentasinq. d. resol. 2. num. 30.* quia illis est opitulandum, *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 34. num. 4.* Item peregrini, puellæ nobiles, quæ secundùm conditionem viuere nequeunt, publici pœnitentes, liberti Ecclesiæ manumissi, officiales, & seruientes Ecclesiæ, infantes expositi, cæci, mutilati membris, leprosi, carcerati, Cruce signati, nouiter conuersi, & alij, quos refert *Rebuff. tom. 1. ad leges Galliæ, tit. de sentent. prouis. art. 3. glos. fin. in princip.* vbi quod multi sunt miserabiles, quia miseri peccatores, sed non priuilegiati. Item vidua, *Alex. d. cons. 122. num. 15. lib. 4. Roland. à Valle d. cons. 76. num. 45. Cardin. Tusch. d. conclus. 273. num. 6.* 4 5

Amplia supradictas miserabiles personas dici etiam quod sint diuites, vt de viduis, & orphanis agentes ad effectum gaudendi priuilegio, *l. vnica, C. quando imper. inter pupil.* resoluunt *Nouell. de dote p. 9. priuil. 12. Roland. d. cons. 76. num. 44. vers. quia respondetur lib. 1. Natt. cons. 590. à num. 3. Cou. practic. cap. 6. num. 2. Menoch. d. casu 66. num. 4. Vincent. de Franch. decis. 100. num. 19. Pacian. cons. 84. num. 25. Thesaur. decis. 177. num. 3. Alex. Trentasinq. d. tit. de citation. resol. 2. num. 16. D. Barbos. in l. 1. p. 1. num. 50. & 51. ff. soluto matr. Bernard. Graua d. lib. 1. concl. 1. consid. 1. num. 4. cum seqq. Steph. in Gratian. discept. forens. cap. 182. num. 3. Mart. de iurisdict. p. 2. cap. 21. num. 6. Thom. Valasc. allegat.* 6

allegat. Iuris tom.1.alleg.65.num. 28. Cardin. Tusch.d. lit.M,concl.273.num.12.

MISERABILIVM personarum appellatione vbicunque cauetur viduam contineri in priuilegiis concessis eis tanquam miserabilibus, non venit vidua luxuriosè viuens, *Tusc.lit.V singul.28. Azeued.l.8.num.11. & 12.tit. 3. lib. 4. noua Recopil. Curia Philip.p.1.§.9.num.13.*

SVMMARIVM.

1 *Molendini appellatione continetur perfectum, & in actu molendi.*
2 *Molendinum dicitur ædificium constructum, cum molis, & macinis, & aliis necessariis ad molendum.*
3 *Molendino vendito ius aquæ, & clusa molendini, ac fistulæ, & canales comprehenduntur.*
4 *Molendinum est prædium rusticum.*
5 *Fullonus ad pannos fullandum ex communi vsu loquendi potest comprehendi molendini appellatione.*

Molendinum.

APPELL. CLIII.

1 MOLENDINI appellatione continetur perfectum, & in actu molendi, ita *Bald. in cap. 1.§.si quis de manso,num.19.de controu. inuestit.* quem refert *Tusc.lit.M,sing.34.in fine*, Molendinum enim 2 dicitur ædificium constructum cum molis, & macinis,& aliis necessariis ad molendum,quia ea,quæ non sunt affixa dicuntur potiùs instrumenta, ideò molendinum sine macinis non est propriè molendinum, sicut nec molendinum destructum, *Bald. cons.*107. Cogitaui an molendinum *lib. 3.* vbi in fine declarat, nisi consuetudo, & obseruantia esset in contrarium, & ideò molendino vendito ius 3 aquæ, & clusa molendini, ac fistulæ comprehenduntur,etiamsi propter siccitatem molere non possint, *Bald.in cap. significante, num. 2. vers. sic si vendo molendinum, de rescript. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.9.num. 17.* Et quod molendi4 num sit prædium rusticum,aiunt *Tiraq.de retract.lig. §.1.glos.7.num. 92. Neguz. de Pignoribus p.2.memb.4. num.144.Gutier.pract.lib. 3.quæst. 91.num.* 10. & distinguit *Menoch consil.* 1061. *num.7.*

5 MOLENDINI appellatione, licèt propriè veniat ædificium ad macinandum, tamen ex communi vsu loquendi potest comprehendi fullonus ad pannos fullandum, *Angel. Aretin. cons. 94. In casu contingente,in fine,*quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus.tom.5.lit.M,concl.303.num.3.*

SVMMARIVM.

1 *Abbas venit Monachorum appellatione.*
2 *Monachorum appellatione indefinitè veniunt omnes Religiosi.*
3 *Conuersi professi veniunt Monachorum appellatione.*
4 *Moniales veniunt appellatione monachorum quoad ea, quæ sunt proportionabilia.*
5 *Canonici Regulares non veniunt appellatione Monachorum in pœnalibus, & exorbitantibus.*

Monachus.

APPELL. CLIV.

MONACHORVM appellatione venit Abbas, vt per *Philip.Franc.in cap.sepe, in 6.notab. in fine,de statu Regul.lib.6.Bart.in l.4.ff.de stipulat.seru.* vbi dicitur quod quando relinquitur Fratribus cappa, & Priori Biblia, ipse Prior habebit etiam cappam, *Ioan. Andr. in proœm. Decretal. in princip. Panorm.in cap.vlt.num. 2. cum seqq.de priuileg. vbi Felin. in princip. Roman.cons.159.Bertachin.in repertor. verbo Abbas,num.1.Hippolyt.cons.9.num.2.Tamburin.de iure Abbatum,tom.1.disp.1.quæst.7. per totam,* vbi *n.4.post Panorm.& Felin. citatis locis, limitat in materia odiosa. Sanch.in præcepta Decalogi,tom.2.lib.6.cap.8. num. 84. Valenzula cons.74.num.59.* 1

MONACHORVM appellatione indefinitè veniunt omnes Religiosi cuiuscunque generis, *cap. quod Dei timorem, de statu Regul. Felin. in cap. non dubium, num. 2. de sent. excom. Nau. in man. cap.27. num. 79. Mari. Antonin. var. resol. lib.1.resolut. 112. casu 63. vers. primo, Federic. cons. 25. num. 2. in fine, vers. nec obstare videtur, & num. 3. in resp. seu consilio, D. Petri de Tuderto ibi inserto*, quod etiam comprobat idem *Federic. in resp.sua, num. 9. in fine, vers.respondeo, Cardin.Tusch. practic.conclus.tom. 5. lit. M, conclus. 311. num. 4.* ad paria enim iudicantur monachi & Canonici Regulares, *Signorol. de Homod.cons.148.In exceptione,in princip.* Et quod veniat omnis Religiosus,nisi lex alioquin distinguat,dicit *Azori.instit.moral.p.1.lib.12.cap.19.quæst.10.* 2

MONACHORVM appellatione veniunt etiam conuersi professi, quia Monachatus ad sui essentiam non est ordo, neque Ordinem requirit, *Calderin.cons.415.aliàs 30.de Regular.* quem refert *Cardin.Tusch.d.concl.311.num.5.* 3

MONACHORVM appellatione veniunt moniales, quoad ea, quæ sunt proportionabilia, *Felin. in cap.de monialibus,de sentent.excomm.Fulgos.cons.121. Paul.Fusc.de Visitat.lib.2.cap.18. num. 62. Menoch. de arbitr.casu 421.num. vltim. Flores de Mena vari.lib.1. quæst.10.num.25.* 4

MONACHORVM appellatione in pœnalibus & exorbitantibus non veniunt Canonici Regulares, ita *Panorm.in d.cap.quod Dei timorem,num.2. D. Thom.2.2.quæst.189.art. 8. ad 2. Campan. in diuersorio Iuris Canon.rub.12. cap.1.num.3.Nau.com.3.de Regul. num. 40. Isidor. Moscon. de maiestate militantis Ecclesiæ,lib.1.p.4.cap.1.de Regularibus, pag. 515.* vbi etiam quod sub nomine Monachorum in materia odiosa non veniunt Mendicantes,nec alij Regulares. 5

SVMMARIVM.

1 *Monasterij appellatione propriè venit etiam monialium.*
2 *Monasteriorum appellatione in materia larga, & fauorabili veniunt aliæ Ecclesiæ seculares, secus in materia odiosa.*
3 *Monasterij appellatione venit illud spatium quod intra Monasterij septa continetur.*
4 *Monasterij appellatione in exemptione veniunt etiam Monachi, & personæ ipsius Monasterij.*

Monaste

Monasterium.

Appell. CLV.

1 MONASTERII appellatione propriè venit etiam monialium, ita per *cap. monasteria puellarum 18. q. 2. & cap. monasteria, de vita, & honest. cleric. & Clem. 1. iuncta glos. 2. de elect.* resoluũt *Mandos. in praefat. reg. 2. Cancel. num. 6. Flamin. de resignat. benefic. lib. 2. quaest. 1. num. 74. & de confident. quaest. 27. num. 15.*

2 MONASTERIORVM appellatione in materia larga & fauorabili veniunt aliae Ecclesiae saeculares, secus in materia odiosa, *glos. verbo monasteriis in Clem. 1. de elect. Gemin. cons. 131. num. 2. & 3. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl. 338. n. 4. & 5.*

3 MONASTERII appellatione venit illud spatium, quod intra monasterij septa continetur, secundùm *Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 1. quaest. 46. art. 1. Sanch. in praecepta Decalogi. tom. 2. lib. 6. cap. 17. num. 12. Bonacin. de clausura Religios. q. 5. puncto 1. num. 1.* Quos refero Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 102. num. 85. secundùm Lugdunen. impress.*

4 MONASTERII appellatione veniunt etiam monachi & personae ipsius monasterij in exemptione, *Rot. apud Cardin. Seraphin. decis. 1025. num. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Monetae appellatione continetur tam moneta aurea quam argentea.*

2 *Monetae appellatione in statutis contra cudentes monetam, non venit minima.*

3 *Monetae appellatione in statutis contra tondentes, vel radentes monetam, non venit falsa moneta.*

Moneta.

Appell. CLVI.

1 MONETAE appellatione continetur tam moneta aurea quam argentea, *glos. verb. nummos, & verbo pecuniae in l. 2. C. de falsa monet. Guid. Papa decis. 492. num. 1.* appellatione enim pecuniae tam aurum quam argentum continetur, *l. pecuniae, la 2. & 3. ff. de verbor. signif.* Si verò quis ex vi contractus tenetur monetam soluere in certa specie, nempe auri, non satisfacit soluendo in specie argenti, *Cou. in tract. de veter. numism. collat. cap. 7. §. vnic. n. 2. Menoch. cons. 49. à num. 12. Gutier. practicar. lib. 1. quaest. 179. num. 2. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 13. num. 17. Surd. cons. 405. num. 32. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 55. à num. 26. & cap. 94. à num. 65.*

2 MONETAE appellatione in statutis contra cudentes monetam, non venit minima, *Alex. cons. 104. col. 2. vol. 1. Boss. in sua praxi crimin. tit. de falsa moneta num. 4. Tiraq. de iudicio in rebus exig. vers. 80. fol. mihi 46. Mench. de successiοn. lib. 1. §. 7. num. 37. & 38. Menoch. de arbitr. casu 316. num. 33. Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 27. num. 2. Farinac. in praxi crimin. q. 115. n. 90.*

3 MONETAE appellatione in statutis contra cudentes, vel radentes monetam, non venit falsa moneta, *Cott. in memorab. verbo actus nullus, Menoch. d. casu 316. n. 19. cum seqq. Decian. d. cap. 27. n. 14. Surd. decis. 282. num. 18.* Vnde statutum loquens de moneta, seu denario, non habet locum in falso, *Alex. cons. 104. Statutum loquens, num. 3. lib. 1.* vbi subdit, quod si fiat ludus ad diuinandum paria, vel imparia nummorum, & adsint nummi falsi, illi sunt extrahendi, & ille obtinebit qui deductis nummis falsis diuinauerit, refert *Card. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 100. num. 10. & 11.*

SVMMARIVM.

1 *Mortis appellatione verè & propriè venit mors naturalis, non ciuilis.*

2 *Mors ciuilis non aequiparatur naturali, nec appellatione mortis venit mors ciuilis, nisi in casibus à Iure expressis.*

3 *Mortis appellatione venit mors ciuilis, quando in illa viget eadem ratio, quae in naturali.*

4 *Mors ciuilis venit appellatione mortis in dispositione simpliciter loquente de morte, quando ipsa ciuilis mors quoad id de quo agitur operatur eundem effectum, quem mors naturalis.*

5 *Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis in statuto de lucro dotis per mortem coniugis.*

6 *Mortis appellatione venit tantùm mors naturalis, & non ciuilis, quando sumus in dispositione conditionali, & in materia fideicommissaria, vt* n. 7.

Mors.

Appell. CLVII.

MORTIS appellatione, putà quando vigore consuetudinis vocatur quis ad bona mortui, & in dubio venit mors naturalis, non verò ciuilis, *l. ex ea. §. insulam. ff. de verbor. signif. l. sed & si mors. §. tam igitur. ff. de donat. inter virum & vxor. l. cùm pater. ff. de legat. 2. l. Statius. §. Cornelio.* & ibi *Bart. ff. de iure fisci, l. fin. C. de iis, qui veniam aetat. impetr. Oldrad. cons. 284. num. 4. vers. de Abbate, Alex. cons. 139. n. 4. vers. secundo quia, lib. 2. Feder. de Senis cons. 35. num. 1. in fine, vers. praeterea cùm de morte, latè Calderin. cons. 376. aliàs 47. de testament.* quod duplicatur *cons. 465. aliàs 1.* qui filij sint legitimi, vbi loquitur in stipulatione concepta in casum mortis, vt de naturali intelligatur, *Anchar. cons. 396. In vnum casum, n. 3.* vbi quod in conditionibus implendis, semper intelligitur de morte naturali, non de ciuili, & quod vsusfructus ad vitam relictus non perditur per professionem, *Bald. cons. 6. num. 2. vers. nam etiam mors, lib. 4.* vbi loquitur in fideicommissaria substitutione, quia si fiat substitutio filio quandocunque decedenti sine filiis, intelligitur de morte vera, & naturali, licèt sit gladio, vel ferro causata; multis appellatiuum hoc exornant, *Aegid. Bellem. cons. 6. n. 10. vers. item quia,* vbi quod prouisio beneficij per mortem Titij non verificatur in morte ciuili, sed debet intelligi de vera, & naturali, *Mastrill. Sicilia decis. 283. num. 14. cum seqq. Petr. Loriot. de Iuris apicib. tract. 5. de morte, axiom. 1. 2. & 3. Crot. in l. Gallus, §. & quid si tantùm, num. 5. cum seqq. ff. de liber. & posthum. vbi Ioan. Corras. num. 7. & 9. Lancelot. Ga-* 1

Leaul. à num. 7. Ioan. Bolognet. num. 57. cum multis seqq. Fortun. Garc. à num. 40. Lusitan. Costa à num. 7. Sarmien. à num. 41. Socin. Iun. à num. 13. Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit, p. 1. à num. 22. Garc. Falcon. reg. 456. Spin. in speculo testam. glos. 13. princ. à n. 32. & glos. 27. à num. 24. Carol. Tapia in auth. ingressi, C. de sacros. Eccles. verbo Sua, cap. 17. Menoch. cons. 388. num. 13. & cons. 536. num. 4. & 5. & consil. 980. num. 13. Fachin. controuers. lib. 1. cap. 45. Anton. Fab. lib. 9. coniectur. cap. 4. Pereg. de fideicom. art. 28. num. 62. & 63. & de iure fisci lib. 3. cap. 5. num. 18. Fanut. de lucro dotis circa princ. in cap. incipien. per mortem, n. 13. Matien. l. 3. glos. 2. tit. 4. lib. 5. noua Recop. Gallin. de verb. significat. lib. 3. cap. 20. à n. 33. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M, conclus. 394. à princip. Farinac. fragment. crimin. p. 2. lit. M, num. 362. cum seqq. Castill. quotid. lib. 3. cap. 12. num. 2. cum multis seqq. Surd. cons. 90. num. 23. & 24. Fusar. de substit. q. 430. num. 17. censuit Rot. decis. 543. num. 1. & 2. apud Farinac. p. 2. recent.

2 Mors ciuilis non æquiparatur naturali, nec appellatione mortis venit mors ciuilis, nisi in casibus à Iure expressis, *glos. verbo mortuus, in cap. placuit 16. q. 1. & verbo non morte, in cap. susceptum, de rescript. in 6. Oldrad. & Alex. locis suprà citatis, Anchar. cons. 438.* Ego autem *num. 8. Calderin. cons. 36. quod est 3. in fine, de rescript. & cons. 264. quod est 2. in fine, de rebus Eccles. non alien. Pacian. cons. 19. num. 10. lib. 1. Petr. à Placa in epith. delictor. lib. 1. cap. 23. num. 11. vers. de morte ciuili, Ludou. Gom. in reg. de impetr. benef. per obitum famil. Cardinal. q. 5. in fine, Felin. in cap. in præsentia, num. 55. cum seqq. de probation. Boër. decis. 223. num. 6. Mieres de maioratu p. 2. q. 33. num. 15. Honded. consil. 61. num. 3. 4. & 5. vol. 1. Natt. cons. 282. n. 8. ante fin. vers. vel secundo potest respondere, Phanuc. de lucro dotis, in rubr. num. 12. Menoch. de success. creat. lib. 3. §. 21. num. 172. Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. fol. 95. num. 8. Surd. cons. 90. num. 23. & 24. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 531. latè Castil. controuers. to. 3. cap. 12. à princip.* & præcipuè *num. 23. Card. Tusch. d. tom. 5. lit. M, concl. 393. à num. 1. Farin. fragment. crimin. p. 2. lit. M, num. 366. cum seqq. Fusar. de substitut. q. 430. num. 15. Rot. d. decis. 543. num. 1. part. 2. recent.*

3 Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis, quando in illa viget eadem ratio, quæ in naturali, nam tunc mortẽ ciuilem naturali æquiparari resoluunt *Socin. Iun. in l. Gallus. §. & quid si tantùm, num. 16. & 17. ff. de liber. & posth. Ludou. Zunt. in suo responso pro vxore, num. 901. & 905. Ceuall. commun. contra comm. q. 63. num. 1. Alexand. Raudens. de annalogis lib. 1. cap. 24. num. 10. Menoch. cons. 388. num. 22. Honded. cons. 63. n. 40. lib. 1. Farinac. d. lit. M, n. 368. Fusar. d. quæst. 430. num. 18. Castil. d. tom. 3. cap. 12. num. 25.*

4 Mortis appellatione, vbi dispositio loquitur simpliciter de morte, venit etiam mors ciuilis quando ipsa ciuilis mors quoad id de quo agitur operatur eundem effectum quem mors naturalis, *glos. verbò moriente,* & ibi additio *margin. in Clem. ne Romani, §. sanè, de elect. Sanch. de Matrimon. lib. 6. disp. 17. num. 9. Giouagnon. resp. 85. num. 4. & resp. 89. num. 4. lib. 1. Fr. Bartholom. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp. 13. dub. 9. num. 5. Camill. Gallin. de verborum significat. lib. 3. cap. 20. num. 34. Castil. d. cap. 12. num. 25.* vt in societate, quæ morte ciuili finitur, sicut morte naturali, *l. 1. §. vlt. ff. de bonor. possess. contra tab. l. actione. §. publicatione. ff. pro socio, §. soluitur, Instit. de societ. Aretin. in §. cùm autem, num. 5. Instit. quibus modis ius patria potestat. solu.* vbi declarat tunc demum mortem ciuilem operari eundem effectum sicut mors naturalis, quando sumus in iis quæ iuris sunt, non sic in iis quæ sunt facti, *Villalob. commun. verbo mors, num. 130. Natt. cons. 282. num. 8.* vbi benè declarat quando mors ciuilis operetur, vel non operetur eundem effectũ, sicut mors naturalis, & ponit exemplum in statuto de lucrando dotem, vel donationem propter nuptias coniugis, quod verificatur, & habet locum in morte ciuili per ingressum Religionis, propter quem Matrimonium est dissolutum, *Paris. cons. 5. num. 150. lib. 4. Alex. consil. 139. Viso themate, num. 8. vers. quinto probatur, lib. 2. & cons. 13. in princip. lib. 3. Bossi. in tit. de bonor. publicat. n. 35. vers. & mors ciuilis, Pacian. cons. 19. num. 1. & num. 10. cum seq. lib. 1.* vbi quod habet locum etiam in dispositione hominis conditionali, *Roland. à Valle cons. 97. num. 39. lib. 2. Rimin. Iun. cons. 416. lib. 4. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 13. num. 94. Ascan. Clem. de patria potest. effectu vlt. num. 3. Cephal. cons. 392. n. 32. lib. 2. Cardin. Tusch. d. lit. M, concl. 393. num. 25. Decian. cons. 86. num. 39. lib. 3.* vbi pariter ampliat mortem ciuilem æquiparari naturali, quando in vtraque est idem effectus quoad id de quo quæritur, etiam in casibus à Iure non expressis, *Honded. cons. 63. num 20. cum seqq. & num. 35. lib. 1. Menoch. cons. 217. num. 45. & cons. 388. num. 23. Pereg. de iure fisci, lib. 3. cap. 5. n. 19. Surd. cons. 90. num. 27. Farinac. d. lit. M, n. 369. Fusar. d. q. 430. n. 14. & 18.*

Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis in statuto de lucro dotis per mortem coniugis, *Natt. cons. 282. n. 8. Surd. d. cons. 90. num. 10. Farinac. d. lit. M, n. 370. Tusch. d. concl. 393. n. 9.* 5

Mortis appellatione venit tantùm mors naturalis, & non ciuilis quando sumus in dispositione conditionali, conditio enim purificari debet in casu vero, & non in ficto, *l. qui heredi, §. Manius, ff. de condit. & demonstrat.* mors autem ciuilis est mors ficta, & non vera, *l. 1. §. fin. ff. de bonor. possess. contra tabul.* cum aliis allegatis per *Surd. d. cons. 90. n. 24. 25. & 31. Tusch. d. concl. 393. n. 20.* 6

Mortis appellatione venit tantùm naturalis, & non ciuilis in materia fideicommissaria, & ideò substitutus in casu mortis non admittitur per mortem ciuilem instituti ex allegatis per *Surd. d. cons. 90. per totum,* vbi pluribus hanc probat sententiam, proponit contraria, & illis respondet, refert *Farin. d. lit. M, n. 371.* 7

Mortis appellatione, an, & quando veniat mors naturalis, & ciuilis, latè dixi de locis communibus Argumentorum Iuris, loco 74. 8

SVMMARIVM.

1 *Naturales qui dicantur, remissiuè.*

2 *Naturalis dicitur conceptus ex consanguineis ante obtentam dispensationem, si post eam expeditam natus sit.*

3 *Naturalium è Regnis appellatione, qui veniant remissiuè.*

Naturalis.

Appell. CLVII.

Natvralivm filiorum appellatione qui veniant attento vtroque Iure longum esset inuestigare, ideò remitto lectorem ad *Oldrad. cons. 196. Factum tale est, Alex. cons. 60. Visa legitimatione, lib. 2. Bald.* 1

Bald. conſ. 206. Caſus talis, lib. 3. Beroi. conſ. 165. in princ. lib. 2. Rimin. Iun. conſ. 187. num. 82. cum ſeqq. lib. 2. Duen. reg. 350. ampl. 19. Roias in epith. ſucceſſ. cap. 1. à num. 8. Sarmien. ſelect. lib. 1. cap. 7. à princip. Paleoth. de nothis & ſpur. cap. 12. 16. 17. & 18. Con. de ſponſalib. p. 2. cap. 8. §. 4. num. 2. & §. 5. à num. 1. Anton. Gom. l. 9. Tauri, num. 1. Lara in l. ſi quis à liberis, in princip. num. 80. ff. de liberis agnoſc. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 9. num. 92. Coſt. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, p. fin. num. 60. ff. de liber. & poſth. Menoch. illuſtr. cap. 102. à num. 10. Viui. tom. 1. commun. opinion. lib. 5. tit. 16. pag. mihi 754. Ioan. Garc. de nobilit. gloſ. 20. à num. 34. Spin. in ſpeculo teſtament. gloſ. 15. princ. num. 118. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſ. 54. n. 4. & conſ. 60. num. 3. & conſ. 283. num. 10. & conſ. 1034. n. 15. Maſcard. de probationib. concl. 341. & 799. Surd. de aliment. tit. 1. q. 9. à num. 9. & conſ. 177. num. 6. Matien. l. 9. gloſ. 2. tit. 8. lib. 5. noua Recopilat. vbi *Azeued. à num. 1. Henriq. in ſum. lib. 11. cap. 20. §. 1. ad finem, Peregrin. de iure fiſci, lib. 3. tit. 18. Soar. tom. 5. de cenſur. diſp. 50. ſect. 2. à num. 4. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom. 5. lit. M, concl. 10. Maſtril. Siciliæ decis. 152. n. 7. D. Barboſ. in l. 1. p. 4. n. 63. ff. ſoluto matrim. Cald. Pereira de nominat. embryt. q. 21. à num. 4. & quæſt. forenſ. in comment. ad §. tam autem in princip. Inſtit. de inoffic. teſtam. Valaſc. conſult. 134. num. 5. cum ſeqq. Molin. de Iuſtitia tract. 2. diſp. 165. & 172. in verſ. per ſubſequens,*

2 *Sanch. de Matrimon. lib. 8. diſp. 7. n. 19.* vbi reſoluit quod naturalis dicitur conceptus ex conſanguineis ante obtentam diſpenſationem, ſi poſt eam expeditam natus ſit.

3 NATVRALIVM, è REGNIS appellatione qui veniant, vide *Perez l. 18. verbo* ningun eſtrangero, *tit. 3. lib. 1. Ordinam. Burg. de Pace, l. 1. Tauri, num. 451. Azeued. l. 19. tit. 3. lib. 1. nouæ Recopilat. Salzed. ad practicam Bernardi cap. 56. num. 23. cum ſeqq. in nouiſſ. edit. Curia Philipp. tom. 2. lib. 1. cap. 1. num. 37.*

Natus.

APPELL. CLIX.

1 NATORVM appellatione venit qui in vtero eſt, vbi tractatur de eius commodo, *l. qui in vtero. ff. de ſtatu homin. l. cùm pater, ff. de negot. geſtis, vel fauore teſtamenti. l. Titius. §. fin. ff. de liberis, & poſth.* & ita natus pro naſcituro aliquando accipitur, *l. 1. §. ſed ſi ſeruus, ff. de ventre inſpicien. Rebuff. ad l. natorum appellatio, verſ. interdum natus. ff. de verb. ſignif. pag. 436.* vbi *in verſ. natus tamen*, per *l. quod dicitur. ff. de liber. & poſthum.* ait quod natus dicitur, qui cæſo matris vtero viuus naſcitur, qui tamen per tex. ibi, ex profeſſo probat natorum appellatione venire nepotes, quoad remiſſionem vero tutelæ ob multitudinem filiorum & reliqua ciuilia munera non continetur ille, qui in ventre eſt, *l. 2. §. qui autem in ventre. ff. de excuſat. tutor. Montan. de tutel. cap. 35. num. 55.* quem refert Parens meus in *comment. ad Ordin. Regiam Luſitan. lib. 4. tit. 104. in princip. num. 4.*

Nauis.

APPELL. CLX.

1 NAVIS appellatione, licèt ſecundùm rectum ſermonem contineatur triremis, ſcapha, & quolibet aliud inſtrumentum aptum ad nauigandum, vt per *Alb. conſ. 61. num. 7. Stracch. in tract. de mercat. tit. de Nauibus, p. 1. num. 2. Dionyſ. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erectione cap. 17. n. 87.* in confiſcationibus tamen illius appellatione non venit ſcapha, *Bald. in l. 3. num. 6. C. de nautico fœnore, Sebaſt. Medic. de regulis Iuris, reg. 5. num. 55. in limit.*

Neceſſarius.

APPELL. CLXI.

NECESSARIORVM appellatione qui veniant, vide *Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloſ. 9. n. 20.* quem refert *Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 374. Bertazol. de clauſulis inſtrumentalib. clauſula 7. gloſ. 12. ſub num. 5.* vbi ait quod neceſſariorum appellatione veniunt maritus & affines. 1

SVMMARIVM.

1 *Negotiatoris appellatione non venit ille, qui vendit vinum, bladum, oleum, & ſimilia de rebus ſuis collecta.*

2 *Clericus negotiator non dicitur qui vendit vinum, granum, aut oleum ex redditibus ſui beneficij.*

3 *Clericus vendens fructus ex alieno agro conducto, quamuis ſuo ſemine, ſuáque induſtria collectos, dicitur negotiator.*

4 *Negotiatoris appellatione non comprehenditur ille, qui ſemel tantùm emeret, vel venderet.*

5 *Negotiator non dicitur ille, qui emit animalia, vt illa paſcat in propriis prædiis, & cùm pinguia facta fuerunt, vel cùm partus ediderint, illa, & eorum partus vendat.*

Negotiator.

APPELL. CLXII.

NEGOTIATORIS appellatione non venit ille, qui vendit vinum, bladum, oleum, & ſimilia de rebus ſuis collecta, *cap. eiciens 88. diſt. Abb. conſ. 6. in fine vol. 1. Roland. conſ. 71. num. 11. & 12. vol 4. Bertachin. in tract. de gabellis, p. 7. quæſt. 7. col. 4. Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 342. num. 11. Cened. ad Decretum collect. 37. num. 2. in fine, Ioſeph. Ludou. concl. 5. verſ. fallit quando, Valaſc. conſ. 131. n. 6. Bellet. diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de emptionibus clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis, §. 4. in fine, & tit. de exemption. cleric. à ſtatutis ſæcularium, §. 3. num. 8.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg. 13. num. 11.* 1
Vnde clericum negotiatorem non dicit, qui vendit 2
vinum, granum, aut oleum ex redditibus ſui beneficij, meritò reſoluunt *Greg. l. 49. verbo* las franquezas, *tit. 6. part. 1. Bonacoſ. commun. crimin. p. 2. verbo gabella, fol. 32. verſo, Ioſeph. Ludouic. tom. 3. commun. opinion. tit. de gabellis concl. vnica verſ. infertur decimo, Alexi. in tract. taſſa panis concl. 5. num. 29. Marta de Iuriſdict. p. 4. caſu 3. num. 9. Cabed. p. 2. Areſto 45. Gutier. de gabellis q. 93. num. 25.* vbi *q. 63. num. 68. &*
72. ſecus dicit ſi vendat fructus ex alieno agro con- 3
ducto, quamuis ſuo ſemine ſuáque induſtria collectos, *Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori eccleſiaſt. decis. 375. in 1. edit.* aliàs *reſol. 317. num. 10. in 2. edit.* vbi notat non

non dici clericum negotiatorem, vel mercatorem, licèt id quod superest, de eo quod viliùs ad sui, vel suorum sustentationem emit, iusto pretio tunc currente cariùs vendat quam emit.

4 Negotiatoris appellatione non comprehenditur ille, qui semel tantum emeret, vel venderet, *l. 1. §. licèt*, vbi *glos. verbo omne. ff. de tribut. l. semper. §. Diuus Adrianus, cùm l. seq. ff. de iure immun. Greg. l. 1. verbo mercatores, tit. 7. part. 5. Salzed. ad Bernard. cap. 58. vers. & vt huius, Cened. d. collect. 37. num. 2. in fine, Carol. de Grassis de effectib. clerical. effectu 6. num. 19.* Ego ipse *d. allegat. 13. num. 11. vers. nec etiam.*

5 Negotiatoris appellatione non comprehenditur qui emeret animalia, vt illa pascat in propriis prædiis, & cùm pinguia facta fuerint, vel cùm partus ediderint, illa & eorum partus vendat, ita *Molin. d. tract. 2. disp. 342. num. 14. Carol. de Grassis, d. effectu 6. num. 18.* quos refero Ego ipse *d. alleg. 13. num. 11. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Nepotis appellatione ex propria significatione venit filius filij.*

2 *Nepotis appellatione per improprietatem, & secundùm communem vsum loquendi veniunt filij fratris.*

3 *Testator quando habet filios, vocando nepotes censetur vocare nepotes ex filio.*

4 *Testator non habens nisi nepotes ex fratre, de illis intellexisse credendum est.*

5 *Nepotes ex fratre veniunt quando testator vocasset fratres, & nepotes suos.*

6 *Pronepotes ex propria vocabuli significatione veniunt appellatione nepotum.*

7 *Pronepos non venit vbi vocatur nepos ex tali filio natus.*

8 *Nepotes vbi extant præferri debent pronepotibus.*

9 *Nepotes ex fratre quando vocati essent, non veniunt pronepotes.*

10 *Pronepos non venit appellatione nepotis, vbi essent coniecturæ in contrarium.*

11 *Pronepos appellatione nepotis non venit in materia correctoria.*

Nepos.

Appell. CLXIII.

1 Nepotis appellatione de propria significatione venit filius filij, ita *Dyn. conf. 16. Diligenter considerata, num. 8. Federic. de Senis conf. 39. Viso puncto, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. N, concl. 44. num. 1. Rot. decis. 542. num. 4. apud Farinac. p. 1. recent.* & in Mediolanen. Iurispatronatus, 28. Nouembris 1616. coràm R. P. D. meo Pirouano, impressa per Viuian. post praxim iurispatron. *decis. 71. n. 2. in nouissima impress.*

2 Nepotvm appellatione non veniunt filij fratris ex sermonis proprietate, sed per improprietatem, & secundùm communem loquendi vsum, ita *Bald. in l. si ania, in vlt. notab.* & ibi *Angel. circa fin. & Dec. num. 12. C. de success. edicto, & in l. vxor, in fine, C. qui accusare non poss. Aretin. in §. quarto gradu, col. 1. Instit. de gradibus, & cons. 37. num. 5. Abb. in cap. per tuas, de probat. & cons. 79. col. 2. vers. respondeo impropriè. Felin. in d. cap. per tuas, num. 5. vers. secunda conclusio, Alb. cons. 83. num. 2. Ioan. Ign. in l. dudum, num. 25. C. de contrah. empt. Thom. Ferrat. caut. 52. num. 2. Ioan. Andr. in cap. fundamenta, de elect. lib. 6. Imol. in cap. 2. col. vlt. de arbitr. Federic. de Senis. d. cons. 39. col. 2. vers. respondeo impropriè, Dyn. d. cons. 16. num. 9. vers. præterea posito, Rustic. in l. cùm auus, lib. 6. cap. 15. num. 2. ff. de condit. & demonstrat. Alex. cons. 5. Circa primum, num. 10. in fine vers. postremò non obstat, lib. 3. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. N, conclus. 44. num. 2. & 3. Fusar. de substitutionib. quæst. 324. num. 3. cum seqq. Rot.* in Mediolanen. iurispatronatus 19. Iunij 1617. coram R. P. D. Pirouano, impressa per Viuian. post praxim iurispatron. *decis. 72. num. 1. in nouissima impress.*

Coniectura est testatorem vocare nepotes ex filio, quando haberet filios; tunc enim vocando nepotes non essent vocati nepotes ex fratre, ne ille videatur propriam sobolem excludere, & extraneæ consulere, *l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis, l. cum acutissimi. C. de fideicom.* quare ita tenent *Socin. Sen. in l. cùm vir, n. 6. ff. de condit. & demonstr. Rustic. d. lib. 6. cap. 15. n. 6. Fusar. d. q. 324. n. 5.* 3

Et è contrà, si testator non haberet nisi nepotes ex fratre, de illis verisimiliter intellexisse credendum est, vt in specie tenent *Roman. in l. 2. C. de success. edict.* vbi *Salicet. & Dec. num. 11. in fine, Imol. in d. cap. 2. in 4. not. de arbitr.* vbi *Dec. num. 4. in fine, Felin. in d. cap. per tuas, num. 7. vers. secundo limita, de probation. Card. Tusch. d. lit. N, conclus. 44. num. 22. Fusar. d. q. 324. n. 6.* 4

Sic eodem modo nepotes ex fratre venirent quando testator vocasset fratres, & nepotes suos; nam intelligeretur de nepotibus ex fratre, ita *Bald. in d. l. 2. num. 3. Salicet. num. 2. Paul. de Castro, n. 4. Alex. & Dec. num. 11.* idem *Dec. in d. cap. per tuas, col. 3. num. 6.* vbi *Felin. num. 6. vers. & tenendo, de probationib. Alex. cons. 32. Consideratis, lib. 4. Fulgos. cons. 68. Matthæus de Perono, Sim. de Prætis de interp. vltim. volunt. fol. 148. num. 103. Rustic. d. lib. 6. cap. 15. n. 3. vers. nisi ex aliquo, Card. Tusch. d. lit. N, concl. 44. n. 18. Fusar. d. q. 324. n. 9. cum seqq.* 5

Nepotvm appellatione veniunt etiam pronepotes, ex propria significatione vocabuli, ita *Bart. in l. 1. §. si quis. ff. de suis & legit. hæred. & in l. liberorum, col. pen. vers. quæro an appellatione, ff. de verbor. signif. & in l. Gallus. §. instituens, num. 2.* vbi *Alex. num. 5. vers. ego puto, Socin. Sen. num. 40. & Fortun. Garc. in §. item credendum, num. 13. ff. de liber. & posthum. Ruin. cons. 166. num. 8. lib. 1. & cons. 30. num. 2. lib. 2. & cons. 62. num. 4. lib. 3. Paris. cons. 20. num. 23. lib. 1. & cons. 52. col. 4. lib. 2. Cassan. in consuet. Burgundiæ rub. 7. §. 10. num. 17. vers. legitimo facit, Cuman. cons. 13. Titius instituit, Gozadin. cons. 59. Crauett. cons. 155. col. 1. in fine, & col. 2. Alciat. cons. 59. n. 3. lib. 9. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 8. in fine, num. 24. Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de verb. significat. concl. 1. num. 44. Sim. de Prætis de interpret. vltim. volunt. fol. 228. num. 59. Castillion. cons. 26. num. 8 cum seqq. Rebuff. ad l. 220. vers. appellatione etiam nepotis, ff. de verb. signif. pag. 693. Peregr. cons. 59. num. 5. lib. 5. Rustic. d. lib. 6. cap. 13. in fine, & cap. 15. num. 8. Cardin. Tusch. d. lit. N, conclus. 44. n. 4. cum seqq. Fusar. de substitut. q. 313. num. 1. cum seqq. Valenzuela cons. 7. n. 12.* 6

Primò limita quando vocatus est nepos, qui ex tali filio nasceretur, ex *Bart. in d. l. Gallus. §. instituens, num. 2. Fusar. d. q. 323. n. 8.* vel si testator relationem 7

habuisset

habuisset ad personas ex nepotum tantùm, sic *Ruin. cons. 117. num. 2. lib. 2. Fortun. Garc. in d. l. Gallus. §. idem credendum, n. 14. vers. unde ego, Rustic. d. lib. 6. cap. 15. num. 12.*

8 Secundò limita quando extant nepotes, nam hi præferri debent pronepotibus, maximè quando nepos ab intestato excluderet pronepotem, *Port. Imol. cons. 15. Pereg. cons. 59. in fine, lib. 5.*

9 Tertiò limita quando vocati essent nepotes ex fratre, quia tunc non venire pronepotes nisi communis vsus loquendi aliter se habeat, resoluunt *Dec. in d. l. 2. num. 11. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 14. num. 97. Socin. Iun. cons. 125. num. 22. lib. 1. Rustic. d. lib. 6. cap. 15. num. 7. Fusar. d. q. 323. num. 10. & 11.*

10 Quartò limita vbi in contrarium essent coniecturæ, nam tunc non veniret pronepos appellatione nepotis, *Corn. cons. 143. lib. 3. Fulgos. cons. 68. per totum, Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 8. num. 24. Cardin. Tusch. d. lit. N, concl. 44. num. 19. Fusar. d. quæst. 323. num. 12.* coniecturæ autem colligi poterunt ex illis, quibus supra dicimus nepotem non venire appellatione filij; vnde *Bart. in l. liberorum, ff. de verb. signif.* dicebat pronepotem venire sub nomine nepotis in casibus in quibus nepos venit filiorum appellatione, quod etiam voluit *Alex. consil. 125. num. 11. cum seqq. lib. 5.* vbi dicit procedere argumẽtum affirmatiuè, & propterea non omnes coniecturas, quæ excludunt nepotem vocato filio, excludere pronepotem vocato nepote, sed illas tantùm, quæ concludent, & dicit *Castillion. cons. 16. num. 10.* difficiliùs appellatione filij venire nepotem, quam appellatione nepotis venire pronepotem, prout illum refert, *Cardin. Tusch. d. lit. N, concl. 44. n. 7.*

11 Quintò limita in materia correctoria, in quâ non venit pronepos appellatione nepotis, *Fulgos. cons. 68. in fine, vers. quibus ex omnibus, Alex. d. cons. 125. in princip. lib. 5.* quos refert, *Card. Tusch. d. lit. N, concl. 44. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Nobiles qui dicantur, ostenditur.*
2 *Nobilitas acquiritur ratione officij dignitatem habentis.*
3 *Nobilis quis dicitur secundùm consuetudinem loci, quando talis reputatur.*
4 *Nobilium appellatione in oneribus imponendis, & admißione ad Ordines militares vbi nobilitas requiritur, veniunt etiam nobiles ex priuilegio.*
5 *Nobilium appellatione quoad ciuilem, & politicum statum, veniunt diuites.*
6 *Doctores veniunt nobilium appellatione.*
7 *Illegitimus, seu bastardus non continetur nobilium appellatione.*
8 *Bastardus non dicitur de familia & domo.*
9 *Agnationem non conseruat bastardus.*
10 *Illegitimè nati in Hispania admittuntur ad insignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris.*
11 *Vxor nobilis plebeio marito nubens non venit nobilium appellatione.*
12 *Plebeius vir vxori nobili nubens non venit nobilium appellatione.*
13 *Natus ex muliere nobili, patre bastardo, vel plebeio, non est nobilis.*
14 *Nobilitas à natura non inest, ac proinde non præsumitur nisi probetur.*
15 *Nobilitas potest probari per consanguineos, propinquos, domesticos, & per famam.*

Nobilis.

APPELL. CLXIV.

NOBILIVM appellatione veniunt non solùm illi, quos propriè nobiles appellamus, scilicet ex generis antiquitate, verùm etiam qui Regis beneficio in eius seruitium cooptati, & inter nobiles in ipsius libris descripti reperiuntur, iuxta triplicem, vel quadruplicem nobilitatis diuisionem, de qua *Bart. in l. 1. C. de dignitat. lib. 11. Tiraq. de nobilit. cap. 4. cum seqq. Ioan. Garc. in simili tract. glos. 48. §. 3. à num. 1. Pichard. in tract. de nobilit. communicat. n. 75. cum seqq.* Acquiritur enim nobilitas ratione officij dignitatem habentis, vel si à Principe quis nobilitetur, à quo tanquam à fonte procedit ipsa nobilitas, Esther 6. sic honorabitur quemcunque voluerit Rex honorare, *Paul. de Castr. cons. 14. col. 2. lib. 2. Tiraquel. d. tract. cap. 6. num. 2. Gam. Lusitan. decis. 322. num. 5. Gardiol. in tract. Hispanicæ nobilitatis, cap. 4. & 5. Gutier. practic. lib. 4. q. 17. num. 132. cum seq. Cabed. Lusitan. decis. 78. num. 1. p. 2.* Dicitur etiam quis nobilis secundùm consuetudinem loci, quando talis reputatur, *Socin. cons. 146. num. 3. lib. 1. Tiraq. d. tract. cap. 10. num. 6. Menoch. de arbitr. casu 670. num. 40. & de præsumpt. lib. 6. præs. 60. Mascard. de probat. concl. 1094. num. 8. Gutier. d. q. 17. num. 5. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. N, conclus. 48. num. 2. & 15.* 1 2 3

4 NOBILIVM appellatione in oneribus imponendis, & in admissione ad Ordines Militares vbi nobilitas requiritur, veniunt nobiles ex priuilegio, sicut nobiles à sanguine, dummodo liberi sint à macula Iudæorum, & Sarracenorum, ita *Mench. de success. creat. lib. 3. §. 30. num. 256. & 290. cum seqq. Azeued. l. 1. à num. 59. tit. 1. lib. 6. noua Recopil. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 1. §. 1. n. 50. Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. n. 829.*

5 NOBILIVM appellatione quoad ciuilem tamen & politicum statum spectat, veniunt diuites, ij enim tantummodo, si vera loquamur, qui diuitiis abundant, nobiles vocantur, *l. 3. C. de commerc. & mercat. Tiraq. de nobilit. cap. 3. à princip. Guid. sing. 785. Matien. l. 7. glos. 4. in princip. tit. 7. lib. 5. noua Recop. Pichard. in tract. de nobilit. communicat. n. 81.* Nobilitas enim sine diuitiis sordescit, *Guillelm. in cap. Rainuntius, verbo duas habens filias, num. 131. cum seqq. de testam. Burg. de Pace, cons. 3. num. 44. & cons. 9. num. 6. Menoch. cons. 116. num. 3. & cons. 126. num. 28. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 13. q. 1. n. 150. & n. seq.* subdit familiarium decus & honorem per diuitias conseruari.

6 NOBILIVM appellatione veniunt Doctores, *Alex. cons. 213. Ponderatis, num. 9. vers. in eo etiam concurrebat, lib. 6. Garc. de nobilit. glos. 48. §. 3. num. 72. Anton. Gom. l. 83. Tauri, à num. 16. Cardin. Tusch. d. lit. N, concl. 48. num. 9. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 78. num. 25. Viui. decis. 255. num. 36. lib. 2. Rustic. ad l. cùm auus, lib. 2. cap. 15. num. 108. & 109. ff. de condit. & demonstrat. Fusar. de substitut. q. 407. n. 22.* Etiam medici secundùm *Tiraq. d. tract. de nobilit. c. 34. ferè per totum, Cassan. in catalogo gloriæ mundi, part. 10. consid.*

consid. 25. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 9. num. 7. circa fin. Menoch. d. præs. 78. n. 25. Rustic. d. lib. 2. cap. 15. n. 123.

7 Nobilium appellatione non continetur illegitimus, seu bastardus, Duen. reg. 69. Angel. cons. 30. circa fin. vbi quod appellatione plebeiorum veniunt filij illegitimi nobilium, Gemin. cons. 101. in fin. vers. ad vltimum, & cons. 140. in fine, Anchar. cons. 389. Visis diligenter, in princip. Card. Tusch. d. lit. N, concl. 48. num. 12. cum seqq. Fusar. de substitut. q. 360. à num. 4. & quæst. 361. num. 18. ait quod nobilium de domo appellatione non veniunt naturales, Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 554. num. 51. Paleoth. de nothis & spuriis, cap. 27. num. 8. Rojas de success. cap. 15. à princip. Tell. l. 11. Tauri. num. 2. Otalor. de nobilit. part. 4. cap. 2. num. 4. Benedict. Ægid.
8 de Iure & priuileg. honest. art. 13. num. 43. Non enim dicitur de familia, & domo, Card. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 20. Spin. in speculo testam. glos. 16. à num. 26. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 4. num. 46. & 47. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 88. num. 5. & 13. & cons. 117. num. 51. & seq. Decian. resp. 1. num. 6. lib. 3. Gutier. lib. 2. practic. quæst. 155. num. 1. & 3. Peregr. de fideicommiss. art. 22. num. 83. Petra in simili tract. quæst. 11. num. 202. Honded. cons. 67. num. 16. lib. 1. Farin. in praxi crimin. p. 1. quæst. 13. à num. 53. Cuall. communium contra communes, quæst. 757. num. 47. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 15. à num. 36. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. num. 110. Fusar. de substitut. quæst. 407. num. 66. nec conser-
9 uat agnationem, l. iure naturæ, ff. de statu hominum, Tiraq. de nobilit. cap. 15. num. 10. cum seqq. Molin. d. cap. 4. num. 45. Bursat. cons. 52. num. 27. & 28. lib. 1. Mantic. d. tit. 12. num. 20. Peregr. d. art. 22. num. 82. Menoch. cons. 117. num. 52. & cons. 181. num. 14. & cons. 266. num. 27. & cons. 345. num. 18. Surd. decis. 249. num. 8. Cald. Pereira in resp. pro Sebastiano Lumpo, num. 14. 49. & 50. Fusar. d. q. 407. num. 65. nec parentis insignia, & stemmata deferre potest, Olan. in antin. lit. B, à num. 9. Ioan. Garc. de expens. cap. 3. num. 21. vers. imò nec arma, Matien. in rub. tit. 1. glos. 1. à num. 126. & l. 7. glos. 1. num. 2. tit. 11. lib. 5. nouæ Recop. Gutier. pract. lib. 2. q. 155. n. 2. in fine.

10 In Hispania verò ex consuetudine illarum partium illegitimè nati admittuntur ad insignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris, Azeued. cons. 14. num. 27. & 29. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. c. 15. num. 49. Rot. in Pampilonen. Capellaniæ 4. Martij 1622. coram bonæ mem. Remboldo.

11 Nobilium appellatione non venit vxor nobilis plebeio marito nubens, l. fin. C. de nupt. l. mulieres. C. de incolis, lib. 10. l. 1. C. de dignitatib. lib. 12. Pichard. de nobilit. communicat. num. 18. Fusar. de
12 substitut. quæst. 352. num. 31. nec plebeius vir vxori nobili nubens, secundùm Melch. Phæbos Lusit. decis.
13 17. num. 10. tom. 1. ideò natus ex muliere nobili patre bastardo, vel plebeio non est nobilis, quia immò nobilitas mulieris offuscatur per maritum ignobilem, Staphil. de litteris gratiæ, fol. mihi 121. vers. sed quid si aliquis, Anchar. cons. 389. num. 2. quos refert, Cardin. Tusch. d. lit. N, conclus. 48. num. 10.

14 Nobilium appellatione non veniunt nisi qui se tales probauerint, quia nobilitas à natura non inest, ac proinde non præsumitur nisi probetur, ita Tiraq. d. tract. de nobilit. cap. 10. num. 13. Perez l. 6. vers. ex quo infertur, tit. 2. lib. 4. Ordinam. pag. 798. Mascard. de probation. concl. 1090. Gam. Lusit. decis. 86. in fine, & decis. 322. num. 3. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 21. num. 51. & glos. 12. num. 5. Azeued. l. 4. à num. 23. tit. 2. lib. 6. nouæ Recop. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 60. & cons. 321. num. 11. Valasc. consult. 191. num. 21. Gutier. practic. lib. 4. q. 14. num. 4. Cabed. Lusit. decis. 73. num. 10. part. 2. vbi num. 11. quod nobilitas potest probari per consan- 15
guineos, propinquos, & domesticos, & num. 15. etiam per famam, quod pariter tenent, Con. pract. c. 21. num. 7. Cassan. in catalogo gloriæ mundi, part. 8. consid. 16. Mascard. d. concl. 1090. num. 11. Ioan. Garc. d. tract. glos. 7. n. 11. & 12. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 47. n. 101.

SVMMARIVM.

1 *Nominis appellatione continetur non solùm proprium, sed etiam appellatiuum, & singulare.*

2 *Nomina collectiua plurium graduum, & personarum quæ sint, remissiuè.*

3 *Familia, siue agnatio testatoris continetur Nominis mei appellatione.*

4 *Priuilegium concessum Caio, & ijs, qui sunt de nomine suo, intelligitur de familia.*

Nomen.

Appell. CLXV.

Nominis appellatione continetur non solùm proprium, sed etiam appellatiuum, & singulare, vt per Ludou. Gom. in reg. de annali, q. 30. num. 6. vbi limitat in dubio, & in pœnalibus. 2 Nomina collectiua plurium graduum & personarum quæ sint, quæ tantùm plurium personarum non graduum explicat Fusar. de substitut. quæst. 382. num. 41.

Nominis mei appellatione continetur fa- 3
milia, siue agnatio testatoris, vbi ipse in casum contrauentionis voluntatis suæ voluit hæreditatem peruenire ad proximiorem consanguineum de suo nomine, & suis armis, l. patere filium. §. fundum, ff. de legat. 3. vbi glos. verbo nomine, l. cùm ita, §. in fideicommisso, ff. de legat. 2. glos. verbo, nomine suo, in l. 15. qui plures, ff. de legat. 3. Natt. cons. 675. num. 3. lib. 4. Vnde priuilegium concessum Caio, & 4
iis, qui sunt de nomine suo, intelligitur de familia Caij, Alex. cons. 125. num. 6. vers. bene facit, lib. 7. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 210. num. 10.

SVMMARIVM.

1 *Notorij appellatione in dubio intelligitur de notorio facti non iuris.*

2 *Notorij appellatione venit omne illud quod aliqua tergiuersatione celari non potest.*

3 *Notorium dicitur omne id, quod ex actis iudicij constat.*

4 *Notorium dicitur delictum commissum, vel confessum in iudicio.*

Notorium.

Appell. CLXVI.

Notorii appellatione in dubio intelligitur 1
de notorio facti non iuris, Philip. Franc. in cap. Romana. §. siue autem, de appellat. lib. 6. Alder. commun. verbo notorij appellatione.

Noto

2 NOTORII appellatione venit omne illud, quod aliqua tergiuersatione celari non potest, *Clar. §. fin. q. 9. num. 2. Mench. illustr. cap. 2. num. 11. & cap. 20. num. 23. Menoch. de arbitrar. casu 166. num. 4. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. N, concl. 104. num. 2.* ita vt nulla indigeat probatione, *Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. num. 265. pag. mihi 505. Surd. decis. 259. num. 14. & decis. 326. num. 82. Farin. in praxi crimin. p. 1. quaest. 21. à num. 80. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. cap. 3. num. 33. quamuis debeat allegari, Viui. d. tit. 9. num. 29. cum seqq. pag. 478. & seq. Mench. illustr. cap. 2. num. 11. Farin. d. q. 21. num. 110.*

3 NOTORII igitur appellatione venit omne illud, quod ex actis iudicij constat, secundùm *Tiraq. de retract. lig. §. 36. glos. 2. num. 44. Menoch. remed. 1. recuper. num. 232. & de arbitr. casu 166. n. 6. & cons. 100. num. 6. Mascard. de probat. concl. 1101. num. 13. cum seqq. Farinac. d. quaest. 21. num. 14. & quaest. 9. n. 20. Mendez à Castro, d. lib. 3. cap. 15. num. 4. Aldrete de relig. discipl. tuenda lib. 1. cap. 5. §. 1. n. 10.* ac proinde notorium dicitur delictum commissum, vel confessum in iudicio, *Mascard. concl. 1326. num. 4. Farin. d. q. 21. num. 31. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 141. n. 9. & 10. Aldrete, d. §. 2. n. 11.*

Nouale.

APPELL. CLXVII.

1 NOVALIS appellatione venit terra de nouo ad culturam redacta, cuius non extat memoria quod culta fuisset, & sic dicitur ager nunc primùm praecisus, *cap. 1. cap. quid per nouale, de verb. significat. Bursat. cons. 249. num. 9. Rimin. Iun. cons. 142. vol. 2. Monet. de decimis, cap. 4. q. 3. num. 50. Caus. in simili tract. de decimis, cap. 11. n. 1. & in sum. Iuris Canon. lib. 1. tit. 26. §. noualium, Rebuff. in l. sylua 30. §. nouale. ff. de verb. signif. pag. mihi 181. Mascard. de probat. concl. 1106. Ascan. Tamburin. de Iure Abbatum, disp. 15. quaest. 18. num. 6. Rot. in Conchen decimarum 25. Maij 1601. coram Ortembergo, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. N, concl. 114. num. 1.* vbi *num. 2.* post *Abb. cons. 71. col. 1. in fine, cum seq. vers. ager enim, lib. 2.* declarat quod si ager vnus pro parte fuit cultiuatus, & maximè pro maiori parte, non potest dici nouale, licèt quoad partem non extet memoria hominum quod fuerit cultiuatus.

Nouerca.

APPELL. CLXVIII.

1 NOVERCAE appellatione venit nouerca simpliciter, non autem nouerca magna, seu secundùm quid, *Alex. cons. 97. Viso themate, num. 7. & 8. lib. 2.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 92. num. 19.* Ratio est, quia verba in dubio sunt intelligenda simpliciter non secundùm quid, *l. hoc legatum, in fine. ff. de legat. 3. l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. obligat. Ruin. cons. 56. in fine, lib. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Pluralis numeri appellatione venit etiam singularis quando ratio eadem est in vno, quae in pluribus.*

2 *Conditio si sine liberis deficit vno tantùm filio relicto.*

3 *Pluralis numerus verificatur in singulari quando sumus in dispositione de futuro conditionali, quia intelligitur quatenus extent.*

4 *Numeri singularis appellatione venit quandoque pluralis.*

5 *Conditio, si sine filio decesserit, verificatur in plurali.*

Numerus.

APPELL. CLXIX.

NVMERI pluralis appellatione venit etiam singularis, quando eadem sit ratio in vno, quae in pluribus, ita *Paul. de Castro, in l. 1. C. de condit. insertis, Dec. in l. 1. col. 3. C. de pactis, & cons. 50. col. vlt. Decian. cons. 64. num. 39. lib. 2. Crauet. cons. 180. num. 3.* Probatur *in l. falsa, §. quid ergo. ff. de condit. & demonstrat.* vbi legatis Sticho & Pamphilio si mei erunt cùm moriar, vno alienato ad legatarium alter pertinebit, & in *l. ait praetor, in princip. ff. de negot. gestis*, vbi verbum negotia exponitur, siue vnum, siue plura sint, & in *l. cùm vxori. C. quando dies leg.* vbi legato vsufructu vxori & proprietate cùm liberos habuerit verificatur vno nato. Facit etiam quia conditio si sine liberis, deficit vno tantum filio relicto, *l. non est sine liberis, ff. de verb. signif. l. pater Seuerinam. §. ita fideicommisso, ff. de condition. & demonstrat. l. haeredes mei. §. cùm ita, ff. ad Trebell. l. iubemus. §. sin autem. C. eod. tit. Bero. cons. 110. n. 29. lib. 2. Decian. cons. 64. num. 39. lib. 2. & cons. 93. n. 6. lib. 3. Surd. cons. 557. num. 8. Hieron. Gabr. cons. 117. num. 39. & 40. lib. 1. & cons. 110. num. 4. lib. 2. Menoch. cons. 724. num. 30. Honded. cons. 57. n. 75. lib. 1. & cons. 48. num. 9. lib. 2. Peregr. cons. 35. lib. 3. & de fideicom. art. 38. num. 37. Thesaur. Pedam. decis. 148. num. 9.* cum pluribus aliis citatis à *Fusar. de substitut. q. 401. à num. 1.* quibus addo *Cardin. Tusch. lit. P, concl. 367. num. 44.* Facit denique quod pluralis numerus verificatur in singulari, quando sumus in dispositione de futuro conditionali, quia intelligitur quatenus extent, ita *Alex. cons. 109. super prima, num. 4. & 5. lib. 7.* vbi *num. 7.* subdit quod grauatus restituere quibus voluerit vni tantùm potest restituere, nisi ex coniecturis repugnaret mens disponentis, refert *Card. Tusch. d. lit. P, concl. 367. num. 42. & 43.* 1 2 3

NVMERI singularis appellatione venit quandoque pluralis, *lib. 2. §. haereditas. ff. de suis, & legit. hared. l. si quis ita, vers. si quis filio. ff. de testament. tut. §. si plures, Instit. de legit. agnator. success. glos. verbo filio in l. tutor, l. 3. ff. illo tit. de testam. tut. Cardin. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. n. 33. Menoch. cons. 158. num. 28. Surd. cons. 247. num. 10.* Vnde similiter si conditio concepta sit in numero singulari, putà, si sine filio decesserit, verificatur in plurali, *Crauet. d. cons. 180. num. 3. Roland. à Valle, cons. 38. num. 47. lib. 4. Rustic. ad l. cùm auus, lib. 6. cap. 7. num. 26. ff. de condit. & demonst.* quos refert, *Fusar. d. q. 401. n. 10.* 4 5

Nuptiae.

APPELL. CLXX.

NVPTIARVM appellatione continentur primae, quia secundae nuptiae sine adiuncto non cadunt sub vocabulo nuptiarum, *Zabarel.*

 cons. 49.

*cons.49.n.4. vers.ad secundum dicitur, Sebast.Medic. de regulis Iuris reg.4. Singularis sermo, n.73. Card.Tusch. practic. conclus. tom.5. lit.N, concl.161.n.4.*vbi *num.5. cum Castren. cons.309. In isto facto, in fine, vers. quarto facit,lib.1.*declarat quod licèt nuptiæ primæ sint fauorabiliores, tamen secundæ etiam sunt fauorabiliores,ac proinde legatum factum filiabus cùm nupserint, etiam comprehendit viduas.

2 NVPTIARVM secundarum appellatione veniunt tam secundæ quam tertiæ, quartæ, & deinceps, quia respectu præcedentium aliæ sunt secundæ,& omnes post primas sunt secundæ, *Alex.cons.6. Attentis, n.5.vers. quia respondeo, lib.7.* vbi propterea infert quod statutum prohibens patri & matri inæqualitatem inter filios primarum, & secundarum nuptiarum, comprehendit omnes nuptias post primas,& quod competit actio filiis ex statuto, licèt verba ad eos non dirigentur, refert *Card.Tusch. d.concl.161.n.6. Menoch. cons.4. n.38.*

Nurus.

APPELL. CLXXI.

1 NVRVS appellatione propriè continetur pronurus, *l. nurus appellatio 50 ff. de verbor. signif-icat.* vbi latè *Rebuff. pag.164.* & deinceps in materia admittendæ satisdationis, *l.2.in fine. ff. qui satisdare cog. l. nurus.ff.de verb.signif.* & in vltimis voluntatibus, *l.virilis, §. nurus. ff.de legat.prast. d. l. nurus,* vbi *glos. Surd. de aliment. tit.1. q.38. n.41.* & vbicunque quis non admittitur ad postulandum pro nuru, & certis personis, *l.1. in fine, ff. de postulan. glos. verbo nurum,in l. si fideiussor. ff. qui satisdare cog.* Et vbicunque nurui permittitur donationem fieri ab alio, *l. necnon. §. socrus. ff. de donat. inter virum & uxor.* tetigit *Fusar. in tract.de substitut.q.313.n.2.*

SVMMARIVM.

1 *Oblationum appellatione continentur omnia mobilia,& immobilia quæ dantur Ecclesiæ, siue in Ecclesia, siue extra.*

2 *Oblationum sub nomine veniunt quæ offeruntur ad Altare.*

3 *Oblationes dicuntur eleemosynæ quæ offeruntur curatis Ecclesiæ,vel Ecclesiæ pro Missis, orationibus, vel pro mera eleemosyna.*

4 *Decimæ veniunt oblationum appellatione.*

5 *Decimæ, & oblationes in quo differant, ostenditur.*

Oblationes.

APPELL. CLXXII.

1 OBLATIONVM appellatione continentur omnia mobilia & immobilia, quæ dantur Ecclesiæ, siue in Ecclesia, siue extra, *cap.causa, de verbor. signif. Oldrad.cons.193 in fine,* vbi *n.6. vers.tertio,* sub-

2 dit quod veniunt sub nomine oblationum,quæ offeruntur ad altare, *Isidor. Moscon.de maiest. militantis Ecclesiæ, lib.1. p.3. cap.3.pag.466.* vbi dicit, quod sub nomine oblationum continentur omnia quocunque titulo ad Ecclesiam perueniunt, *Card.Tusch.*

3 *practic.conclus. tom.5. lit.O, concl.11. n.1.* Oblationes enim dicuntur eleemosynæ, quæ offeruntur Curatis Ecclesiæ,vel Ecclesiæ pro Missis,orationibus,vel pro mera eleemosyna, *Lap.alleg.58. Petr. de Anchar. cons.48. Quia talia, Roman.consil.344. In casu proposito, n.3. Card.Tusch.d.concl.11.n.4.* vbi *n.5.* post *Anchar. cons.429. Quæstio talis est, num.4.& 5.* ait differentiam esse inter oblationem & eleemosynam, quia eleemosyna fit secreto, oblatio verò fit publicè.

OBLATIONVM appellatione veniunt decimæ, *Lap. alleg. 67. num.5. vers. argumentum tamen, Decian. cons. 16. num. 13. lib. 1.* vbi ait quod à pari procedunt cum decimis oblationes, *Monet.de decim. cap.3. q.1. num.3.* vbi quod oblationes,quæ fiunt ad sacrificium quarundam decimarum veteris legis loco subrogatæ sunt,ipse tamen *cap.2.num.9.& 10.* obseruat differentiam esse inter decimas, & oblationes, quia decimæ sunt quota pars frugum, & aliorum licitè acquisitorum debita ex præcepto Ecclesiæ ministris, oblationes autem quicquid Deo, vel Ecclesiæ, eiúsve ministris voluntariè exhibetur. 4 5

Plura de oblationibus dixi, *in tract. de officio, & potest. Episcopi, p.3. alleg.80. n. 11. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Oblationes, & personales decimæ veniunt appellat. oblationum.*

2 *Verbum,* oblationes, *est admodum generale comprehendens omnes redditus, cuiuscunque qualitatis sint.*

3 *Obuentiones dicuntur fructus ex re venientes, cuiuscunque sint emolumenti.*

4 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellat. beneficij, seu præbendæ.*

Obuentiones.

APPELL. CLXXIII.

OBVENTIONVM appellatione veniũt oblationes,& personales decimæ,quæ dantur diebus, quibus accedunt ad Ecclesiam beneficiati, & ex mortuoriis, & similibus, ita *glos. verbo obuentiones, vers.* licèt possit dici in *cap. ad audientiam, il 1. de Eccles. ædific.* vbi *Abb. num. 15. vers. nam verbum,* asserit quod verbum, *obuentiones*, est admodum generale, comprehendens omnes redditus cuiuscunque qualitatis sint, referunt *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.5. lit.O, concl.61. num.1. Gonzal.ad reg.8. Cancel. §.7. proœm. num. 100.* Accedit quod obuentiones dicuntur fructus ex re venientes cuiuscunque sint emolumenti, vt per *tex. in l.1. §.exercitorem,* iuncta *glos. verbo obuentiones, ff. de exercit. action.* resoluunt *Rebuff. in l. frugem vers.obuentiones etiam ff.de verb. signif. Monet. de distribut. quotid. p. 1. quæst. 7. num.13.* 1 2 3

OBVENTIONVM beneficij, seu præbendæ appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, ita *Prob. ad Monach. in cap. vnic. num. 52. de cleric. non resid. lib.6. Rip. resp.2. n.2. de constitut. Gig. cons.144. n.18. Monet.d.tract.de distribut. quotid. p.1. q.7. n.11. cum seqq.* 4

SVMMARIVM.

1 *Offensæ appellatione non continetur leuis, sed grauis.*

2 *Promittens non offendere sub pœna, illam non incurrit ob modicam offensam.*

3 *Pro*

3 *Promittens non offendere qualitercunque, seu quomodocunque, intelligitur de omni offensa non solùm graui, sed etiam leui.*

Offensa.

APPELL. CLXXIV.

1 OFFENSÆ appellatione non continetur minima, id est, leuis, sed venit grauis, secundùm
2 *Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 90. num. 30. & seq.* Vnde promittens non offendere sub pœna, non incurrit illam ob modicam offensam, ita *Bald. cons. 58. vol. 1. Moron. de tregua & pace, quæst. 172. per totam. Vulpel.* licèt aliquantulum dubius, *cons. 51. in fine*, quos refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. O, concl. 69. num. 9. & 10. Hippol. Riminald. cons. 61. num. 10. cum seqq.* vbi *num. 12.* subdit quod si in promissione essent verba, *non offendere, damnificare, nec offendi, aut damnificari facere, quomodocunque, qualitercunque, &*
3 *ex quacunque causa*, tum per dicta verba sic vniuersalia, intelligeretur etiam de omni offensa sine damno, & non solùm graui, sed etiam leui.

SVMMARIVM.

1 *Officialis appellatione propriè venit is, qui sub alio ministraliter exercet iurisdictionē.*
2 *Officialis dicitur quasi alterius officium exercens.*
3 *Iurisdictionem non habentes, qui largo modo dicuntur habere officium, veniunt appellatione Officialium, in materia scilicet fauorabili, secus in odiosa, vt* nu. 4.
5 *Statutum prohibens Officiales mercaturam exercere, non comprehendit Officiales largè & impropriè sumpti, & qui nullam habent iurisdictionem.*
6 *Actuarij, seu Magistri actorum non comprehenduntur sub statuto, quod de officialium delictis non possit cognoscere, nisi magna Curia.*
7 *Officiales largè sumpti non continentur sub dispositione loquente de Officialibus, quod debeant esse annales.*
8 *Officialis diœcesani appellatione venit Vicarius generalis Episcopi illius diœcesis.*
9 *Officialis, & Vicarius sunt synonima.*
10 *Officialis verbum simpliciter prolatum, etiam ad foraneum, secundùm subiectam materiam est referendum, &* num. 11.

Officialis.

APPELL. CLXXV.

1 OFFICIALIS appellatione propriè venit is, qui sub alio ministraliter exercet iurisdictionem, sicuti docent *Anton. de Butr. cons. 74. num. 3.* vbi etiam quod Rectores appellantur Officiales, qui ad particularia officia ciuitatis assumuntur, *Car. in ritu 49. Vincent. de Franchis decis. 407. num. 5. p. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. O, conclus. 88. num. 1. & 2.*

2 OFFICIALIS enim ita dicitur quasi alterius officium exercens, secundùm *Petr. Gregor. in cap. conquerente, de officio Ordin. cap. 11. num. 21. Narbona de appellat. à Vicario ad Episcopum, p. 1. num. 15.*

Verùm lato sumpto vocabulo veniunt etiam non 3
habentes iurisdictionem, qui largo modo dicuntur habere officium, secundùm *Vincent. de Franch. d. decis. 407. sub num. 5. & Mastril. in tract. de Magistrat. lib. 1. cap. 20. num. 25. & cap. 23. num. 78.* & sic continentur coquus, macellarius, seu custos portarum, vt dicit *Menoch. cons. 53. num. 7.* cum adductis circa coquum per me *appellat. seq. num. 3. vbi id declaratur.*

Intellige in materia fauorabili, in qua appella- 4
tione Officialium continentur Officiales largè sumpti, sicuti tradit *Mastril. de Indultis cap. 40. num. 5.* post *Alex.* quem citat in *l. 1. num. 2. ff. de iurisdict. omnium Iudicum*, vbi secus dicendum esse ait in materia stricta & odiosa.

Quare sub statuto prohibente Officiales merca- 5
turam exercere non continentur Officiales largè & impropriè sumpti, & qui nullam habent iurisdictionem, *Bart. in l. aufertur. §. quod à Præside. ff. de iure fisci, Bald. in l. quisquis. C. si certum pet. & cons. 194. vol. 2. Paris. de Puteo de syndicatu, in verbo contrahere, sub num. 8. fol. mihi 98. Guillelm. Benedict. in cap. Raynuntius, p. 1. verbo duos habens filios, num. 47. de testam.* quorum auctoritate, ita consuluit pro generali thesaurario Regni Neapolitani, *Lanar. cons. 45. sub num. 15. & à Ponte cons. 49. num. 54.* quos refert & sequitur *Mastrill. d. tract. de indultis cap. 40. num. 6.*

Paritérque sub statuto quod de Officialium de- 6
lictis non possit cognoscere, nisi magna Curia, prout est prouisum in Regno Neapol. per Constit. Magister iusticiarius, vtique nō continentur Actuarij, seu Magistri Actorum, vt tenent *Prosp. Caran. in d. ritu 49. Foller. in praxi in verbo, audiantur excusatores, num. 138.* remissiuè à *Ponte in tract. de potestate Proregis tit. 3. de elect. offic. in princ. num. 3. Capiblanc. in tract. de auctoritate Baronum, prag. 5. num. 39.* nisi proponatur aliquid fauorem respiciens, in quibus terminis credo intelligendos contrarium sentientes, ex quorum numero sunt Tapia, cum quo videtur sentire *Mastril. Siciliæ decis. 147. num. 25. Anna sing. 48. Camill. Borrell. de præstantia Regis Catholici, cap. 62. num. 61.*

Denique sub dispositione quod Officiales de- 7
bent esse annales non continentur hi, qui largo modo, & impropriè dicuntur habere officium absque iurisdictione, vt resoluunt *Natt. cons. 58. num. 4. Mastrill. de magistratib. lib. 1. cap. 23. num. 78. Capiblanc. d. pragm. 5. num. 84. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 184. num. 34.* quicquid dicant *Anna sing. 369. & Amend. in addit. ad Vincent. de Franch. decis. 409. num. 5.*

OFFICIALIS diœcesani appellatione venit 8
Vicarius generalis Episcopi illius diœcesis, sicuti docent *Anchar. cons. 240. Viso themate, & cons. 341. per totum, Menoch. cons. 51. num. 38. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O, concl. 82. num. 2. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 27. num. 29.*

OFFICIALIS enim & Vicarius sunt syno- 9
nima, & idem significant, prout referunt *Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. in rub. de officio Vicarij. Barbat. in Clem. & si principalis, num. 16. de rescript. Hippol. Rimin. in rub. ff. de officio eius, num. 113. Mandos. in tract. de commission. in commiss. per Breue 28. verbo Vicario, & in reg. 14. Cancel. quæst. 6. num. 16. & desumitur ex Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 16. ibi, Officialem, seu Vicarium, &c.* Quapropter cùm verba hæc eandem significationem, & eundem sensum habeant, Romanæ Curiæ stylus obseruat, vt in expeditionibus, seu delegationibus ad Italiam, Vngariam,

Dalmatiam, Epyrum, siue Albaniam, Sclauoniam, Cyprum,& Cretam, & partes Orientales, Siciliam, Sardiniam, & Corsicam concernentibus Cancellaria, verbo, *Vicario*, semper vtatur hac formula, *Dilecto filio Vicario Neapolitano, venerabilis Fratris nostri Archiepiscopi Neapolitani in Spiritualibus generali.* Sed vltra montes Alpinos, vt in Hispania, Gallia, Germania, Polonia, Anglia, & Africa, Officiales nominantur his verbis, *Dilecto filio nostro Officiali Bracharen.* vt testantur *Mandos. d. verbo Vicario, & d. quæst. 6. num. 8. & Sbroz. de Vicario Episcopi, lib. 1. q. 2. num. 10.*

10 Amplia vt non solùm verbum, *Officialis*, simpliciter prolatum ad Vicarium generalem sit referendum, sed etiam ad foraneum secundùm subiectam materiam, prout colligi videtur ex celebri *glos. verbo obtinentibus, in cap. statutum, in princip. de rescript. lib. 6.* quæ ait dispositionem de Officiali loquentem non solùm in principali, sed etiam in foraneo locum habere, per quam *glos.* ita interpretatur *Ludou. Gomez text. in cap. si annum, §. si verò, de indic. eod. lib. 6.* dum in comment. ad eundem *num. 22. cum seqq.* ait verbum *Officialis*, de quo ibi tam de generali, quam de foraneo intelligi debere, itaut sensus sit quod quemadmodum principalis Episcopi Officialis potest in ciuitate curatorem minori dare, id similiter Officiali foraneo in rure liceat, cùm *in d. §. si verò*, simpliciter illud Officiali facere permittatur, quamuis *Ioan. Andr.* quem sequitur ibi *Gemin. num. 2.* & alij illum *text.* intelligant solùm in generali, nec in foraneo locum habere existiment; & licèt *Anastas. Germon.* vir alioquin doctissimus, *animaduersionum lib. 1. cap. 7.* paulò pòst *princip. vers. non ideò*, existimet Vicarium generalem non dici simpliciter Officialem, nisi adiiciatur particula, generalis, seu principalis.

11 Nec pro opinione Germonij facit, *cap. cùm nullus, de temporib. Ordinat. lib. 6. & Clem. 2. de rescript.* ex quibus ipse deducit verbum, *Officialis*, simpliciter prolatum solùm ad Vicarium foraneum referendum esse, quod neque eorum verbis comprobatur, neque aliqua verisimili ratione defendi potest; nam ibi Summi Pontifices Vicarium foraneum simplici, *Officialis*, verbo nominarunt, non vt propriam verbi Officialis significationem exprimerent, quasi illo verbo non alius quàm Vicarius foraneus regulariter comprehendatur, & ex diuerso generalem Vicarium, principalem officialem, seu Vicarium generalem appellant, non vt significent ad denominandum Vicarium generalem, verbum *Officialis*, sufficiens non esse absque adiectione principalis, aut generalis, sed potius vt palàm, & sine vlla dubitatione percipiatur an de generali Vicario, an verò de foraneo, seu de vtroque loquatur Vnde verbum illud, *Officialis*, appositum in dictis Iuribus de foraneo tantùm Vicario accipitur, non quia hoc verbum genuina & propria significatione ad Vicarium foraneum solùm pertineat, sed quia ibi Pontifices generalem postea specialiter nominarunt, ideò ad eum referri nequit, sed ad foraneum tantùm, aliàs enim si simpliciter officialem Episcopi dixissent, tam de Vicario generali, quàm de foraneo loquutos fuisse credendum esset.

SVMMARIVM.

1 *Officiorum appellatione quæ contineantur.*

2 *Officium latè sumptum comprehendit omne ministerium aliàs necessariò, adimplendum, licèt per artem exerceatur, quod vocatur artificium, in specie tamen, & magis propriè ab illo differt.*

3 *Coqui an præstent officium, vel ministerium, seu artificium, ostenditur.*

4 *Declaratur* l. legatis 65. §. si ex Officio, ff. de legat. 3.

5 *Officiorum diuinorum appellatione quæ veniant, ostenditur.*

6 *Officia deputata alicui Ordini interdicto prohibentur, quæ fiunt à ministris, ab Ecclesia deputatis, ex eorum officio, & ipsius Ecclesiæ nomine.*

Officium.

APPELL. CLXXVI.

OFFICIORVM appellatione continentur tam beneficia Ecclesiastica, quàm etiam alia munera, non solùm publica, sed etiam priuata, licèt sint vilia & infima, quia scilicet omnia certa sub se continent ministeria, ad quæ illa obtinens, seu gerens adstrictus, vel deputatus est, vt in beneficiis sunt *text. in cap. 1.* iuncta ratione ibi, cùm vnum officium vix dignè, &c. *de consuetud. lib. 6. cap. cùm singula 32. in princip.* iuncto *§. prohibemus, de prabend. eod. lib. 6.* cum aliis de quibus *Gonzal. ad reg. 8. Cancel glos. 5. §. 11. num. 1. cum seqq.* & in muneribus publicis probat *text. in l. 2.* ibi, ex ea prouincia in qua officium aliquod gerit, *ff. de his quibus vt in dign. l. si quis officium 38. ff. de ritu nupt.* & rubricæ omnes pertinentes ad Iudices, seu magistratus tam sæculares, quàm Ecclesiasticos, quæ ideò per verbum, *officium*, concipiuntur, vt patet *lib. 1. Digestorum, à tit. de officio Consulis, cum seqq. & lib. 1. Decretalium, & Sexti à tit. de officio Archidiaconi*, & demum officiorum nomine quoad hoc propositum venire Officium Sacristæ, Camerarij, œconomi, syndici, ostiarij in terminis *Clem. 1. de Regular.* tradunt *Nau. commento 4. de Regular. num. 24. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 14. quæst. 12. vers. quares, Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 6. cap. 7. num. 127.* ac tandem in muneribus priuatis, etiam vilibus sunt, *text. in l. peculium 65. in princip.* ibi, *officia seruorum, ff. de legat. 1. l. legatis 65. §. si ex officio, iuncta glos. 1. ff. de legat. 3.* communiter recepta ex *Gam. Lusit. decis. 353. num. 1.* prosequuntur latè *Dec. in rub. de officio deleg. num. 3. vbi Sabag. num. 1. Mantu. & Bolognet. in d. rub. ff. de officio eius, à num. 37. cum seqq.* 1

Cum quibus aduertere oportet quod etsi nomen, *Officium*, sic latè & generaliter sumptum, comprehendat omne ministerium aliàs necessariò adimplendum, licèt per artem exerceatur, quod vocatur artificium, vt per *d. glos. 1. in l. legatis §. si ex officio. ff. de legat. 3.* in specie tamen & magis propriè sumptum ab illo differt, vt probat *text. in d. §. si ex officio, l. nominatim 24. ff. de manum. testam.* officium námque in specie significat ministerium quod sine vlla arte exercetur, vt ostiarij, vestiarij, & similium; artificium verò sumitur pro eo, quod arte, & industria acquiritur, & per eas exercetur, vt textor, & alij similes, *l. inter artifices ff. de solut. Bologn. in d. rub. ff. de officio eius, num. 39.* In qua propria significatione tractant Iureconsulti de reuocatione, diminutione, vel augmento legati, quoties sub nomine officij, vel artificij serui legantur, & postea tempore mortis testatoris officium illud, vel artificium mutauerant, 2 3

rant, quod habebant teſtamenti tempore, & ab eiſdem Iureconſultis generalis regula traditur, quod ſi ſeruus ex officio ad aliud officium, ſeu miniſterium, vel ex officio ad artificium, aut denique ex artificio ad aliud artificium tranſierit, legatum extinguitur, non ita è conuerſo ſi ex artificio tranſlatus fuerit ad officium, *d.l. legatis 65. §. ſi ex officio,* vbi *gloſ. verbo officium, & verbo factus eſt, l. textoribus 61.ff.de legat.3.d.l.peculium 65.in princip.ff. de legat.2. l.ſi cui 12.verſ.proinde,ff.quibus modis vſufr.amitt.* poſt alios *Bologn.d.num.39. Cuiac. lib. 9.obſeruat. cap. 17.*
4 *col. 2.* Quæ tamen regula retenta, magnam patitur difficultatem *text.in d.l.legatis.§.ſi ex officio, verſ. non idem,* ibi, *coquus poſtea factus eſt, ex verbis §. ſequentis,* ibi, *plura artificia,* iuncto, ibi, *& alij coqui legati fuerunt,* cui conſonat *text.in l.ſi quid venditor 18.in fine,* ibi, *optimum in eo artificium, ff. de ædilit.edicto, cap. ne tales,* ibi, *arte & impendiis coquorum non indiget, de conſecr.diſt.5.* adeo vt *Zoanet.in lib. ſingulari Digeſtorum cap.7.* coactus fuerit §.§.illos legere, ac diuidere, quod tamen eſt contra omnium librorum fidem, & circa eorum explicationem, valdè laborant poſt ſcribentes ibi, *Emman.Soar.lib.1.obſeru.cap. 39. Forcatul.in penu Iuris cap.17.Cuiac. vbi proximè.* Verùm ex eius dictis reſolue coquos aliquando in ſolo miniſterio, aliquando in artificio haberi, vt Liuius *lib. 39.* auctor eſt, in illis verbis, ibi, *tunc coquus viliſſimum antiquis mancipium æſtimatione & vſu in pretio eſſe, & quod miniſterio fuerat ars haberi cœpta eſt, &c.* iuxta quam diſtinctionem facilè conciliantur Iura ſuprà citata; nam *text.in d.legatis, §. ſi ex officio,* intelligitur de coquo prout in ſolo miniſterio, & officio habetur, cætera verò Iura de eo loquuntur prout artificio annumeratur, cui explicationi conſonat in effectu intellectus *gloſ.verbo coquus,in d.§.ſi ex officio.*

5 OFFICIORVM DIVINORVM appellatione, quoad materiam interdicti, venire & omnia quæ in Miſſali & Breuiario continentur, tenet *Angel.in ſum.verbo interdictum 5.§.4.* Sed meritò improbant *Nau. Henriq. Soar.* & alij nouiores infrà referendi, quia multa in illis continentur, quæ prohibita non ſunt tempore interdicti, vt benedictio menſæ, itinerarium, & ſimilia. Quare meliùs dicendum puto eo nomine contineri omnia exercitia Sacris Ordinibus maioribus, vel minoribus deputata, vt ſi Acolytus offerat vrceolos, Subdiaconus Epiſtolam ſolemniter cantet cum manipulo, vel Diaconus Euangelium, Sacerdos Miſſam dicat, Epiſcopus Ordines conferat, aut Virgines, Abbates, Altaria, & Calices conſecret; vel etiam ſi Preſbyter hoc hebdomadarij officium agat in choro, dum Matutinum, aut aliæ Horæ peraguntur; hæc enim omnia diuina eſſe officia aſſerens nouam eſſe rationem ab aliis non perpenſam reſoluit *Nauar.in man.cap.27.num.171.* & poſt *Couar.* & alios communiter *Henriq.in ſum.lib. 13. cap.44. in princip.* iuncta commento *lit.A, Vgolin. de cenſur. tab.5.cap.5. §. 2. num.2.* & alij plenè relati à *Sayr.in ſimili tract. lib.5. cap.5.num.4. cum ſeqq.& cap. 14. à num. 20.* quorum ſententiam partim ſequitur, partim improbat *Soar.*
6 *tom.5.diſp.34.ſect.3.à num.5.& 7.* vbi à principio latè diſputans communem doctrinam ſequitur quatenus Officia deputata alicui Ordini interdicto prohiberi cenſet, ea eſſe explicans, quæ fiunt à Miniſtris ab Eccleſia deputatis ex eorum officio, & ipſius Eccleſiæ nomine, ideóque non immerito etiam Eccleſiaſtica officia dici poſſe, ipſe *notat d. num.5.in fine,* & ſequi videtur *Bonacin. de cenſur.diſp. 5.puncto 3.à num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinarij appellatione venit Epiſcopus, & quicunque ſuperior, ſiue inferior Prælatus ab illo, qui iuriſdictionem Ordinariam habeat in materia ſibi adaptabili.*

2 *Ordinariis vbi aliquid committitur, vel de Ordinariis mentio fit ad omnes habentes iuriſdictionem Ordinariam commiſſio fit, niſi ſubiecta materia aliud expoſcat.*

3 *Prior S. Ioannis Hieroſolymitani venit appellatione Ordinarij.*

4 *Ordinarij appellatione in materia collationis non ſolum venit Epiſcopus, ſed etiam alius inferior, qui conferendi poteſtatem habeat.*

5 *Vicarius Epiſcopi venit appellatione Ordinarij.*

6 Concil.Trident. ſeſſ.7.de reformat.cap. 8. *agens de locorum Ordinariis, procedit in inferioribus.*

7 Concil.Trident.ſeſſ.24. de reform. Matrim. cap. 1. *vbi,* niſi Ordinarius, &c. *habet locum in Abbatibus etiam Commendatariis, & aliis habentibus quaſi Epiſcopalem.*

Ordinarius.

APPELL. CLXXVI.

ORDINARII appellatione venit Epiſcopus, & quicunque ſuperior, ſiue inferior Prælatus ab illo, qui iuriſdictionem Ordinariam habeat, in materia ſibi adaptabili, & proportionabili, ita docent *gloſ. verbo Ordinariorum. per text.* ibi *in cap. vt animarum, de conſtit.lib. 6. & verbo locorum, in cap.Ordinarij,* vbi *Gemin.num.5. & Franc. num. 3. de offic.Ordin.eod.lib. Abb.in cap.poſt ceſſionem,num.1.* vbi *Felin.num.1. Dec.etiam,num.1. & Myſing. num. 1. de probat. Zabarel.in Clem.quia Regulares, num. 11. verſ. octauo quæres, de ſuppl.negl.Præl.Cou.in cap.pen.num.1. de teſtam. Mandoſ.conſ.37.num.19. & 21. Flamin. Pariſ.de confident.quæſt.28.num.16.Seraphin. deciſ. 1402. num.5. Stephan.Gratian. diſcept. forenſ. cap. 212. num. 31.& 38.Mari.Antonin.vari.reſolut.lib. 1. reſol.fin.caſu 42. Flores de Mena var.lib.3.quæſt.24. nu.6. Aſcan. Tamburin.de Iure Abbatum,tom.1.diſp.1.quæſt.4 num. 1.Rot.deciſ.798.num.3.apud Farin. in 1. collect. nouiſſimarum,* aliàs *p.4. diuerſ. & coram R*[mo] *D.meo Coccino Decano deciſ.346.à num.1.* inter eius impreſſas. 1

Quapropter cùm in aliquo Iuris decreto aliquid Ordinariis committitur, vel de Ordinariis mentio fit, niſi ſubiecta materia aliud expoſcat, non ad Epiſcopos tantùm, ſed etiam ad omnes habentes iuriſdictionem Ordinariam commiſſio dirigitur, *gloſ. d.verbo locorum,* vbi *Franc.num.3.Gutier.canon. lib. 2. cap.19.num.25.verſ.nihilominus,Flamin.Pariſ. de reſignat. benefic.lib.3.quæſt.11. num. 19.& 20. & de confident.quæſt.28.num.16.Sanch.de Matrimon.lib. 3. diſp. 29. num. 5. Eraſm. à Cobier. de iuriſdict. Ordinarij in exemptos p.1. quæſt.1.num.9. Aſcan. Tamburin.d.quæſt. 4.num.3.* 2

Ex quibus iam primo infertur Ordinarij appellatione comprehendi Priorem S. Ioannis Hieroſolymitani, vt cenſuit *Rota deciſ.493.n.5.p.2. recent.* 3

Secundò

4 Secundò infertur Ordinarij appellatione in materia collationis non solùm venire Episcopum, sed etiam alium inferiorem, qui conferendi potestatem habeat, vt per *Rebuff. in concord. tit. de collation. §. præfatique Ordinarij, verbo Ordinarij collatores, Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 9. num. 27. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 4. n. 2.*

5 Tertiò infertur appellatione Ordinarij venire Episcopi Vicarium, cùm verè Ordinarius sit, *glos. verbo generaliter, in cap. Romana, de appellat. lib. 6. Cou. pract. cap. 4. num. 7. & var. lib. 3. cap. 20. num. 5. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. quæst. 43. & quæst. 51. num. 1. Sanch. d. disp. 29. num. 5. vers. unde nomine, Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 2. differ. 11. num. 64. Bonacin. de Matrimon. quæst. 2. puncto 8. num. 10.* quos refero Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. allegat. 32. num. 118.*

6 Quartò infertur dispositionem *Concil. Trident. sess. 7. de reformat. cap. 8.* dum iniungit locorum Ordinariis, vt Ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apost. singulis annis visitare teneantur, procedere in inferioribus habentibus iura Episcopalia, vt censuit *Rot. decis. 798. apud Farin. collect. 1. nouiter nouiss.* aliàs *p. 4. diuers.* & in Salamantina iurisdictionis 3. Octobris 1579. coram Cardin Seraphino, quam refert *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 614. in 1. edit.* aliàs *resol. 538. num. 3. in 2. edit.*

7 Quintò infertur dispositionem *Concil. Trident. sess. 24. de reformat. Matrimon. cap. 1.* ibi, *nisi Ordinarius ipse, &c.* statuentis posse Ordinarium ex causa sibi bene visa dispensare, vt omittantur denunciationes, vel aliqua illarum ante, & post Matrimonij consumationem, procedere in habentibus quasi Episcopalem iurisdictionem, vt scribunt *Nauar. cons. 5. sub tit. de sponsalib. in 1. edit.* aliàs *cons. 2. sub tit. de clandest. de spons. in 2. edit. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 5. §. 5. Fr. Emman. in sum. p. 1. cap. 217. num. 4.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 32. num. 30.* Id ipsum in Abbatibus habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem nuncupatum, agnoscunt *Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 7. num. 4. Flores de Mena vari. resolut. lib. 3. quæst. 24. num. 26. Sayr. in floribus decision. sub tit. de sponsalib. decis. 9. Franc. Molin. d. differ. 11. nu. 60. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 83. num. 15. Molfes in sum. moralis Theologiæ tract. 4. cap. 8. num. 21.* Ego ipse *d. alleg. 32. n. 31.* & ad Commendatarios Abbates ampliant *Petr. de Ledesma in sum. p. 1. de Sacrament.* vbi de Sacramento Matrimon. *cap. 6. concl. 7. dub. 1. vers. seguesse lo segundo, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 8. num. 28.* Ego ipse *d. alleg. 32. num. 32. Contra Franc. Leon. in thesauro fori Ecclesiast. p. 1. cap. 9. num. 55. Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarræ lib. 4. tit. 15. l. 1. de Matrim. num. 22.*

Oleum.

Appell. CLXXVIII.

1 OLEI appellatione in legato cibarium venit, non autem quod voluptatis, & deliciarum causa seruatur, *l. si cui lana. §. lana. ff. de legat. 3.* nec etiam quod valetudinis gratia habetur, *l. non omne. ff. de penu leg.* non enim oleum hoc ex olea est, & propterea impropriè oleum dicitur, sic & quod ex nucibus fit, impropriè oleum dicitur, & ideò in legato olei non continetur, nisi aliter se habeat testatoris, vel regionis vsus, & consuetudo: ita *Stephan. Forcatul. in penu iuris cap. 12. Menoch. de præsumption. lib. 4. præs. 153. num. 4. & 5.*

SVMMARIVM.

1 *Illegitimus dispensatus ad Ordines, intelligitur tantùm dispensatus ad minores.*

2 *Dispensatus ad omnes Ordines, quoad minores tantùm censetur dispensatus, nisi illos tantùm habuerit.*

Ordo.

Appell. CLXXIX.

ORDINVM appellatione in dispensationibus veniunt solùm minores, itaut illegitimus dispensatus ad Ordines intelligatur esse dispensatus tantum ad minores, quia cùm dispensatio sit stricti iuris, & strictè interpretanda, *cap. 1. in fine, & cap. 2. de filiis Presbyt. lib. 6. cap. non potest, de prabend. eod. lib.* cum aliis per me citatis *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 45. num. 1.* Satis est si dispensatio facta ad Ordines effectum suum sortiatur in minoribus Ordinibus; quare ita docent *glos. verbo ordinari, in cap. litteras, de filiis Presbyt. & verbo ad omnes, in cap. vlt. eod. tit. lib. 6.* vbi *Franc. num. 4. Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natal. num. 47. Maiol. de irregularit. lib. 1. cap. 8. num. 6. Burgas. in simili tract. p. 2. tit. de interpret. dispensat. num. 22. Henriq. in sum. lib. 7. cap. 30. §. 2. & lib. 14. cap. 8. §. 10. Azori. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 3. quæst. 6. Sayr. de censuris lib. 6. cap. 11. num. 19. Aula in simili tract. p. 7. disp. 3. dub. 6. vers. Maiolus, Campan. in diuersor. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 95.* Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 45. num. 4.* & me citato in illo loco *Sanctarel. variarum resolut. p. 1. quæst. 38. num. 1.* 1

Amplia etiamsi dispensetur ad omnes Ordines, quia quoad minores tantùm dispensari censebitur, vt resoluunt *Maior. d. cap. 8. num. 6. Henriq. d. lib. 14. cap. 8. §. 10. Sayr. d. cap. 11. num. 19. Sanctarel. d. quæst. 38. num. 4.* nisi dispensari petens habuerit Ordines minores, quia tunc Papa de hoc certus dispensans quoad omnes Ordines, videtur dispensare ad sacros, vt priuilegium aliquid operetur, ita *Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 1. num. 26. Sanctarel. d. quæst. 38. num. 5.* 2

SVMMARIVM.

1 *Originariorum appellatione veniunt ij, qui nati sunt in loco.*

2 *Oriundus dicitur à natiuitate propria, aut paterna.*

3 *Litteræ Apost. dispensationis, vel beneficij non sunt subreptitiæ in quibus diceret quis se oriundum ex ciuitate Bracharen. cùm re vera esset oriundus ex ciuitate Portugalen. si eius pater in dicta ciuitate Bracharen. natus fuit.*

Originarius.

Appell. CLXXX.

ORIGINARIORVM appellatione veniunt ij, qui nati sunt in loco, *l. 1. & 3. C. de incolis lib. 10. l. 1. ff. ad municip. Ioseph. Ludouic. Perus. decis. 3. num. 15. Aloys. Ricc. in praxi fori Ecclesiast. decis. 298. in 1. edit.* aliàs *resolut. 257. num. 2. in 2. edit. Gratiel. Delana decis.* 1

decis. 123. *num.* 23. Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p.* 2. *alleg.* 4. *num.* 3.

2 Oriundus autem dicitur à natiuitate propria, vel paterna, *l. assumptio,* §. 1. *ff. ad municip. Mandos. ad reg.* 16. *Cancel. quaest.* 40. *Ioseph. Gonzal. Flores vari. cap.* 36. *à num.* 3. *Garc. Tolet. in lucerna rubricar. trium librorum Codicis super d. rub. de incolis, lib.* 10. *num.* 2. *Campan. in diuers. Iuris Canon. rub.* 9. *cap.* 8. *num.* 8.

3 Vnde colligitur subreptitias non esse litteras Apostol. dispensationis, vel beneficij, in quibus diceret quis se oriundum ex ciuitate Bracharen. cùm re vera esset oriundus in ciuitate Portugalen. si eius pater in dicta ciuitate Bracharen. natus sit, vt resoluit *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 1. *resolut. vltim. casu* 33. quem refero Ego ipse *d. alleg.* 4. *num.* 8. *quicquid dicat Nicol. Garc. de benefic. p.* 7. *cap.* 9. *num.* 25.

SVMMARIVM.

1 *Ornamentorum Ecclesiasticorum appellatione venit liber, calix, & similia.*

2 *Vestis muliebris non continetur ornamentorum appellatione.*

3 *Ornamentorum suorum appellatione in legato testatoris non veniunt venalia.*

4 *Ornamentorum nomine non continentur lapilli, margaritae, & gemmae adhuc rudes.*

5 *Carruca dormitoria continetur nomine ornamentorum, si vxor cui maritus illam legauit, ea vtebatur.*

6 *Ornamentorum vxoris appellatione quid comprehendatur in legato illi facto ostenditur; & quid sint anademata, crocophantia, & viriolae.*

Ornamenta.

APPELL. CLXXX.

1 ORNAMENTORVM Ecclesiasticorum appellatione venit liber, calix, & similia, *cap. degradatio, vers. clericus igitur, de poenis lib.* 6. vbi *Philip. Franc. in vers. secundo nota*, infert ad quaestionem de legato facto pro ornamentis Ecclesiae, vel alicuius clerici, vt in praedicta conuerti possit, *Clem.* 2. ibi, Ecclesiarum Calices, libros, & alia ornamenta, de decim.

2 ORNAMENTORVM appellatione vestem muliebrem non contineri, probat *text. in l. ornamentorum, ff. de auro, & arg. leg.* At vero ornamentorum muliebrium appellatione generaliter continentur ea, quibus mulier ornatur, *l. argento.* §. *ornamenta, l. fin. ff. de auro & arg. leg. Socin. Sen. cons.* 10. *n.* 6. *vol.* 1. *Andr. Gail. lib.* 2. *obser.* 91. *num.* 4.

3 ORNAMENTORVM suorum appellatione in legato testatoris non veniunt venalia, *l. pediculis.* §. *item cùm quaereretur. ff. de auro, & arg. leg.* vbi apertè notatur quod si testatrix habuit proprium argentum ad vsum suum paratum, & legauerit suum, non videtur id legatum quod negotiandi causa venale proponeretur, nisi probaretur etiam testatorem de hoc sensisse, & sic etiam de his venalibus ornamentis, vt optimè declarat *Menoch. de praesumpt. lib.* 4. *praes.* 137. *à princip.*

4 ORNAMENTORVM appellatione non continentur lapilli, margaritae, & gemmae adhuc rudes, si aliter appareat de testatoris voluntate, *l. argumento.* §. *pen. ff. de auro & arg. leg. Menoch. d. lib.* 4. *praes.* 163. *num.* 9.

ORNAMENTORVM appellatione continetur carruca dormitoria, si vxor, cui maritus eam legauit, vtebatur illa, *l. vxori, la* 2. *ff. de auro & arg. leg. Menoch. d. lib.* 4. *praes.* 163. *num.* 10. Carrucae autem erant parui carri, quos veteres illi Romani in deliciis habebant, sicut explicat *Corras. lib.* 3. *miscel. cap.* 20. *num.* 6. 5

ORNAMENTORVM vxoris appellatione in legato ei facto à marito testatore veniunt inaures, armillae, viriolae, anuli non signatorij, gemmae, lapilli, vittae, mitrae, semimitrae, calantica, acus cum margarita, reticola, crocosantia, vt colligitur *ex d. l. argumenta.* §. *ornamenta. ff. de auro & arg. leg. Paul. lib.* 3. *sentent. cap.* 6. *Menoch. d. lib.* 4. *praes.* 163. *à n.* 5. vbi *nu.* 7. post. *Cott. in memorab. verbo vndones, & verbo viriola,* agit de significatione praedictorum ornamẽtorum. 6

Oues.

APPELL. CLXXXI.

OVIVM appellatione non continentur agni, nisi consuetudo esset in contrarium, *l. legatis.* §. *ouibus,* vbi *Bart. ff. de legat.* 3. *Bertach. in tract. de gabellis, p.* 8. *in rub. de gabellis anima. Sim. Schrad. in suo lexic. Iuris expurgato, verbo Oues, Mari. Muta decis.* 75. *num.* 8. & 9. 1

Panni.

APPELL. CLXXXII.

PANNORVM appellatione continentur ea, quibus quis induitur, *arg. l. vestis. ff. de auro, & arg. leg.* vbi *Bart.* notabiliter dicit quod cùm quidam legasset alicui omnes pannos suos lanae, & lini, & ille haberet aliquas petias panni lini non aptas ad vsum hominis, adhuc quoad istas tenuit legatum, si habebat illas causa faciendi pannos lineos ad vsum, secus, venales, per *l. pediculis.* §. *item cùm quaeritur. ff. de auro, & arg. leg.* obseruans idem *Bart.* quod in dubio debet videre quantum sibi expediebat pro vsu illius anni, & illud cedit legato, quod superest verò videtur esse venale, iuxta *l. cùm quaereretur.* §. *lana. ff. de legat.* 3. ita eleganter *Sim. de Prettis de interp. vlt. volunt. l. b.* 4. *interp.* 1. *dub.* 10. *num.* 16. 1

PANNORVM appellatione non veniunt vestes, & ideò si testator legauit pannos, qui in domo erãt, non praesumitur legasse vestes, sed ipsos pannos, vt sunt in rudi materia panni, ita ex sententia Baldi, & Balberij scripsit *Petr. Pech. de testam. coniug. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 2. quem refert *Menoch. de praesumpt. lib.* 4. *praes.* 161. *num.* 21. 2

SVMMARIVM.

1 *Parentelae appellatione veniunt parentes vtriusque sexus, vsque ad tritauum, & ab eo suprà dicuntur maiores.*

2 *Parentela idem importat quod agnatio, & consanguinitas.*

3 *Illegitimus non dicitur de parentela.*

4 *Adoptatus, siue creatus de parentela, an veniat appellatione illorum de parentela in dispositione quod iuspatronatus non exeat parentelam.*

Parentela.

Appell. CLXXXIV.

1 PARENTELÆ appellatione veniunt parentes vtriusque sexus, vsque ad tritauum, & ab eo suprà dicuntur maiores, non autem parentes, vel de parentela, ita *Angel. cons.* 268. *Statutum Dalmatiæ, Crauet. cons.* 159. *num.* 3. *Perez de Lara de anniuers. & capell. in. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 24. *Cardin Tusch. practic. concl. tom.* 6. *lit. P, concl.* 82. *num.* 1. vbi *num.* 2. post *Alex. cons.* 221. *Ponderatis, num.* 4. *vers. est verum, lib.* 6. subdit quod verbum, *parentes*, licèt intelligatur de ascendentibus, tamen potest etiam significare parentelam, & sic ex communi vsu loquendi comprehendere sanguine coniunctos.

2 Importat igitur *parentela*, idem quod agnatio, & consanguinitas, vt ex *Tiraq. de retractu lignag.* §. 1. *glos.* 8. *num.* 1. *&* 2. tradit *Carpan. ad consuetud. Mediolanen. tom.* 1. *cap.* 414. *num.* 49. *cum seqq.* ac proinde adaptari potest ad agnatos, cognatos, & omnes collaterales, vt docuit *Flamin. Paris. de confident. quæst.* 32. *num.* 41. & facit, *Rot. decis.* 513. *num.* 1. *apud Farin. collect.* 1. *nouiss. aliàs p.* 4. *diuers.*

3 PARENTELÆ appellatione non venit illegitimus, quia non dicitur de parentela, vt per *Bart. in l. tutela. ff. de capit. diminut. & in l. pronunciatio, ff. de verb. signif.* vbi intelligit quando verba significantius, non ita si concepta sint significantia naturaliter, *Guid. Papa decis.* 536. *Gasp. Thesaur. decis.* 29. *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Eccles. resolut.* 185. *num.* 2.

4 Vtrum autem appellatione illorum de parentela, in dispositione quod iuspatronatus non exeat parentelam siue domum, veniat ille qui est creatus de parentela, vel adoptatus, itaut dicatur patronus, prout alij qui verè, & naturaliter sunt de parentela? Vide *Lambertin. de iurepatron. lib.* 1. *art.* 9. *quæst.* 2. *princip. secundæ partis, Roch. in simili tract. verbo ipse, num.* 73. *& seq.*

SVMMARIVM.

1 *Parentum appellatione proprio vocabulo, continentur omnes vtriusque sexus ascendentes vsque ad tritauum.*

2 *Auus venit appellatione parentum.*

3 *Parentum appellatione, secundùm communem vsum loquendi, veniunt omnes, qui sunt de eadem familia, & agnatione.*

4 *Naturales qui sunt de parentela veniunt appellatione parentum.*

5 *Legitimati etiam per rescriptum veniunt appellatione parentum.*

6 *Legitimati per rescriptum agnoscuntur, & cognoscuntur ascendentibus, & transuersalibus, agnatis, & cognatis, ac si ab initio fuissent nati de legitimo matrimonio.*

7 *Fœminæ veniunt parentum appellatione.*

Parentes.

Appell. CLXXXV.

1 PARENTVM appellatione proprio vocabulo, continentur omnes vtriusque sexus ascendentes vsque ad tritauum, *l. quarta.* §. *parentes. ff. de in ius vocando, l. Iurisconsultus.* §. *parentes. ff. de gradib. Angel. cons.* 268. *Crauet. cons.* 161. *num.* 3. *Sebast. Medic. reg.* 2. *num.* 9. *Anchar. Regien lib.* 3. *quæst.* 6. *num.* 15. *Campanil. in diuersor. Iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 17. *à num.* 76. *Peregrin. de fideicom. art.* 22. *num.* 31. *& cons.* 52. *num.* 10. *lib.* 4. *Mastrill. Siciliæ decis.* 256. *num.* 31. *Paris. de confid. benef. quæst.* 32. *num.* 42. *Fusar. de substitut. quæst.* 365. *num.* 5. Et ita auus *l. appellatione parentis*, 51. *ff. de verb.* 2 *signif. Laurent. de Palat. de stat. fœmin. exclus. num.* 210. *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 5. *cap.* 977. *n.* 3.

PARENTVM appellatione secundùm communem vsum loquendi veniunt omnes, qui sunt de 3 eadem familia & agnatione, vt tenent *Capr. cons.* 104. *num.* 9. *Gozadin. cons.* 79. *num.* 4. *&* 5. *Tiraq. de retractu lig.* §. 1. *glos.* 8. *num.* 1. *Rimin. Iun. cons.* 308. *num.* 2. *&* 18. *Prett. de interpret. vltim. volunt. fol.* 292. *num.* 57. *Intrigl. de substitut. cent.* 3. *quæst.* 83. *num.* 18. *Menoch. de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 88. *num.* 18. *& consil.* 424. *nu.* 2. *&* 8. *Anchar. Regien. d. quæst.* 6. *num.* 17. *cum seqq. Pereg. de fideicom. art.* 22. *num.* 31. *& cons.* 52. *num.* 10. *lib.* 4. *Fusar. d. quæst.* 365. *num.* 1 *Fusc. lit. A, sing.* 39. *Rot. in Mediolanen.* iurispatronatus 19. Iunij 1617. coram R. P. D. meo Pirouano, impressa per Viuian. post praxim iurispatron. *decis.* 72. *num.* 3. & in eadem coram eodem 30. Octobris 1617. *ibidem decis.* 73. *à num.* 2. vbi fuit dictum quod appellatione parentum admittuntur omnes coniuncti iure cognationis, siue descensiui, siue collaterales ab eodem stipite. Item cognati, *cap. parentela* 25. *quæst.* 5. *cap. fin. qui clerici, vel vouentes, glos. verbo parentelam in Clem. vnica, de iureiur. Capr. Prettis, & Pereg. locis proximè citatis, Fusar. d. q.* 365. *num.* 3. vbi *nu.* 4. limitat quando ratio agnationis habita esset, vt quia parentes masculi sunt vocati, quia tunc venirent, nisi agnati.

PARENTVM appellatione veniunt natura- 4 les, qui sunt de parentela, *Bart. in l. pronunciatio. ff. de verb. significat. Dec. cons.* 365. *col.* 2. *Cephal. cons.* 591. *Tiraq. de retractu lig.* §. 1. *glos.* 8. *num.* 3. *&* 4. *Pereg. cons.* 52. *num.* 12. *lib.* 4. *& de fideicom. art.* 22. *num.* 85. *&* 89. vbi declarat, vt ita demum admittantur naturales quando non extant legitimi, & spurios omnino excludit.

PARENTVM appellatione veniunt legitimati 5 etiam per rescriptum, *Pereg. cons.* 52. *num.* 12. *cum seqq. lib.* 4. *Fusar. d. quæst.* 365. *num.* 7. ex ea ratione, quia le- 6 gitimati per rescriptum agnascuntur & cognoscuntur ascendentibus, & transuersalibus, agnatis, & cognatis, ac si ab initio fuissent nati de legitimo Matrimonio quoad successiones mutuas, *auth. quibus modis naturales efficiantur sui,* §. *tribus, &* §. *generaliter, Pereg. cons.* 96. *num.* 3. *lib.* 1. *& cons.* 8. *lib.* 2. *& cons.* 52. *num.* 13. *lib.* 4. *& de fideicom. art.* 23. *num.* 26. *cum seqq.* immo nisi statutum resistat, habent ius successionum delatarum à statuto in hæreditatibus fratrum, & aliorum agnatorum de familia ad exclusionem fœminarum, *Anton. Gabr. commun. tit. de legitim. concl.* 1. *num.* 15. *Menoch. de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 39. *num.* 3. *& cons.* 227. *& cons.* 687. *num.* 57. *Pereg. d. cons.* 52. *num.* 14.

PARENTVM appellatione veniunt fœminæ, 7 *Tiraq. de retractu lignag.* §. 1. *glos.* 8. *num.* 3. *&* 4. *Crauet. cons.* 80. *num.* 12. *Anchar. Regien. lib.* 3. *practic. quæst.* 9. 6. *num.* 10. *cum seqq. Pereg. de fideicom. art.* 22. *num.* 31. *in fine*, vbi dicit hoc verum, nisi habita esset ratio agnationis refert *Fusar. d. quæst.* 365. *num.* 10. & optimè *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 2. *cap.* 332. *num.* 20. *&* 21. dicit quod licèt appellatione parentum veniat tam pater quàm mater, tamen in materia non congruente mulieribus appellatione parentis mater non comprehenditur.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Partis appellatione dimidia continetur.*

2 *Partis appellatione totum continetur, quando pars non applicatur magis vni parti, quàm alteri, vel quando qualitas adiecta parti conuenit etiam toto.*

3 *Partis appellatione vbi adiicitur dict.* aliqua, *vel* quædam, *venit minima.*

4 *Partis appellatione quando ſumus in diuiſione, & diſtributione facienda pauperibus, intelligitur de minutis partibus.*

Pars.

Appell. CLXXXVI.

1 PARTIS appellatione dimidia continetur *cap. 1. de decimis, lib. 6. l. planè. §. ſed & ſi quis. ff. de legat.* 1. vbi probatur quod legatum fundi Titio factum, vt eum pro parte habeat, intelligitur de dimidia, *l. plures*, vbi *gloſ. verbo adiectione. ff. de damno infecto, gloſ. verbo, aut earum parte, in Clem. 1. de foro compet.* vbi *Cardin. quæſt. 9. Tiraq. in l ſi vnquam, verbo omnia, vel partem, num. 8. C. de reuocand. donat. Brun. conſ. 9. num. 3. & conſ. 154. num. 28.* vbi ait procedere in dubio, *Bald. conſ. 54. Caſus breuis, in fine, verſ. vnde lib. 1.* vbi dicit, quod teſtes deponentes ſimpliciter de parte, intelliguntur de dimidia, *& conſ. 326. Acturus petitione, num. 2. verſ. ſequitur lib. 2. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom. 6. lit. P, concluſ. 103. num. 2. & 3. Surd. deciſ. 102. num. 1. Sim. de Prettis de interp. vltim. volunt. lib. 4. ſolut. 4. num. 8. fol. 380.*

2 PARTIS appellatione totum continetur, quando pars non applicatur magis vni parti, quam alteri, ita *Caſtren. conſ. 466. Viſo compromiſſo, num. 4. verſ. præterea non dicunt, lib. 1.* quem refert *Cardin. Tuſch. d. tom. 6. lit. R, concluſ. 255. num. 13. Rebuff. ad l. Appellatione rei 72. in fine verſ. ad hæc nota, ff. de verb. ſignif. pag. 351.* Vel quando qualitas adiecta parti conuenit etiam toto, & quando non poſſumus dicere quod magis de vna parte quàm de alia intellexerit ad tollendam incertitudinem, idem *Caſtren. conſ. 431. Si quæritur in fine, verſ. nec obſtat, lib. 1.* refert *Cardin. Tuſch. d. lit. P, concl. 103. num. 5. & 6.*

3 PARTIS appellatione, vbi adiicitur particula, *aliqua*, vel *quædam*, veluti ſi dicatur *aliqua*, vel *quædam pars*, venit minima, *gloſ. d. verbo aut earum parte*, & ibi additio marginalis, in *Clem. 1. de foro compet. Gemin. conſ. 6. num. 6. verſ. ſimiliter dicitur, Anchar. conſ. 160 num. 4. verſ. præterea, Curt. Sen. conſ. 49. n. 96. Math. Brun. d. concl. 154. n. 29. Ranchin. lib. 2. concluſ. 237. Ferrer. in conſtitut. Cathaloniæ gloſ. 4. num. 187. Bernard. reg. 529. verſ. ſecundo limita, Surd. deciſ. 283. num. 8. Mantic. deciſ. 192. num. 2. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 27. num. 24. col. fin.* vbi ait quod ſi alicubi fiat mentio partis cum adiectione, *aliqua*, verificatur in parte minus dimidia. *Cardin. Tuſch. d. lit. P, concl. 103. num. 7.* vbi *num. 8.* poſt *Gemin. conſ. 20. num. 4. & 5.*

4 ſubdit quod partis appellatione quando ſumus in diuiſione, & diſtributione facienda pauperibus, intelligitur de minutis partibus, cùm hoc caſu partitio per dimidiam tanquam indiſcreta non valet. Vide quæ dixi de *dict. Aliquis, ſup. dict. 22.*

Partes.

Appell. CLXXXVII.

PARTIVM appellatione veniunt principales, non autem procuratores ſibi commiſſis ſecundùm proprium intellectum, licèt ſecus ex interpretatiuo, ita *Calderin. conſ. 557.* aliàs *conſ. 12. de verbor. ſignif.* quem refert *Cardin. Tuſch. practic. concl. tom. 6. lit. P, concluſ. 102.* 1

Patrimonium.

Appell. CLXXXVIII.

PATRIMONII appellatione ſtrictè continetur res patris, ſeu hæreditas, quæ à patre obuenit filio, *l. cogi, ff. ad Trebell. l. quantitas, l. in quantitate, ff. ad leg. Falcid. l. 1. §. hæres. C. quando, & quibus quarta pars, Dec. conſ. 80. num. 3. verſ. idem eſt, Ruin. conſ. 120. num. 10. lib. 3. Socin. Iun. conſ. 28. num. 2. & 10. Sim. de Prett. de interpret. vltim. volunt. lib. 1. interp. 1. dub. 3. ſolut. 4. num. 10. & lib. 3. interp. 1. dub. 4. ſolut. 2. num. 3.* Generaliter verò veniunt omnes res & bona, quæ obuenerunt alicui vndecunque, & ſic capite pro ſubſtantia alicuius, & facultatibus, vt in *rub. & l. patrimoniorum, C. de munerib. patrimon. lib. 10. & in l. cùm pupillus, ff. rem pupilli ſaluam fore*, cum aliis citatis à *Rebuff. ad l. Res appellatio 5. verbo patrimonii, ff. de verb. ſignificat. pag. 45. Sim. de Prett. d. lib. 1. interp. 1. dub. 3. ſolut. 4. num. 9.* 1

Patriarchæ.

Appell. CLXXXIX.

PATRIARCHARVM appellatione non veniunt minores Patriarchæ, ſeu Primates, ſed tantùm quatuor illi ſummi Patriarchæ, videlicet Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus, *gloſ. verbo Patriarchis, in addit. in cap. 1. §. & quoniam, de ſtatu Regul. lib. 6.* vbi *Archid. num. 4. Caſſan. in catalogo gloriæ mundi, p. 4. conſid. 9. verſ. alij autem*, quos refert *Dionyſ. Paul de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap. 17. num. 16.* nam prædicti illi quatuor ſunt in vniuerſo orbe præcipui, veri, & maximi Patriarchæ, vt obſeruant Doctores, quos plena manu citaui in *tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 1. tit. 3. cap. 1. num. 1. ſecundum Lugdunen. impreſſ.* Alij autem Patriarchæ ſunt minus principales, qui cùm Primates propriè appellentur, minus propriè Patriarchæ nominantur, quales in Italia Aquilienſis, in Anglia Cantuarienſis, & in Gallia Bituricenſis, Gradenſis, & Lugdunenſis; in Hiſpania Toletanus, & Bracharenſis, quorum memini *d. p. 1. tit. 1. cap. 6. num. 8.* 1

SVMMARIVM.

1 *Auus paternus non continetur appellatione patris.*

2 *Limita vbicunque de odio agitur.*

Pater.

Appell. CLXC.

PATRIS appellatione venit auus paternus, *l. iuſta interpretatione 201.* vbi *gloſ. verbo auus, & Rebuff.* 1

buff.col.2.in princip.pag.636.Boër.decis.17.nu.7.Ascan. Clem.de patria potest.effectu 1.num.22. tom.8. p.2. fol. 104.Surd.de aliment.tit.6. quæst. 8. num. 16. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 259. num. 15. & tom.5.cap.977.num.4.

2 Limita vbicunque de odio agitur, *l.lege,§. hoc capite, ff. de ritu nupt.* vbi licèt prohibeatur Matrimonium cum illa, cuius pater exercuit artem ludricam, si pater non exercet illam artem, sed auus minimè continetur, *l.patri,ff.de adulter. Cou.lib. 2. var. cap.8.num.2.vers.primum. Angul.de meliorat.§. 1. glos. 1.num 2.*nouissimè *Iul.Lauor.vari.elucubrat.tom.1.tit. 2.cap.11.num.128.* Vnde etiam, quia agitur de odio appellatione patris, non continetur auus in casu *d. l.patri, & l. quisquis, C. ad leg.Iuliam maiest.* vt tenet communis sententia, quod tamen an verum sit consule *Gig.de crimine læsæ maiest.lib.3.quæst.8.Decian. in tract.crimin.lib.7.cap.41. num.7. Pereg.de iure fisci, lib.3.tit.9.num.5.Molin.de Iustit.tract.2.disp.658.vers. dubium circa superius.*

SVMMARIVM.

1 *Patrui appellatione venit patruus simpliciter, id est, frater patris, & non patruus magnus.*

2 *Verba in dubio sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid.*

3 *Patrui appellatione venit patruus magnus in fauorabilibus, dum sit eadem ratio in vtroque.*

4 *Patrui vterini propriè patrui appellantur.*

Patruus.

APPELL. CXCI.

1 PATRVI appellatione venit patruus simpliciter, id est, frater patris, non autem patruus magnus, quia non est simpliciter patruus, sed secundùm quid, ita *Alex.cons.97. Viso themate, num. 4. & seq.lib. 2. Bald. cons. 258. Appellatione patrui, per tot. lib.3. Cardin.Tusch.practic. concl. tom. 8. lit. V, conclus. 92. num. 18. & 20.* Ratio est, quia verba in dubio

2 sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid, vt dixi *sup. Axiom.222.num.29.*

3 Limita in fauorabilibus, dum sit eadem ratio in patruo simplici, & in patruo magno, ac materia conueniat, quia tunc appellatione patrui venit patruus magnus, prout per *text.in l.1.C.de success.edicto,* resoluunt *Bald.cons.411. Considerate, vol. 2. & cons. 12. Casus talis, vol.3. Roman.cons.411. Quatuor, in fine,* quos refert & sequitur *Rebuff.ad l.soceri 146. in fine, vers. aliàs vtilitates,ff.de verb.signif pag.530.* quicquid dicat *Alex.d.cons.97.num.11.*

4 PATRVI appellatione ex Iuris dispositione veniunt patrui vterini, secundùm *Menoch.cons.187. num.13.*

SVMMARIVM.

1 *Pauperum appellatione veniunt non solùm Mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ & dignitate videntur indigere.*

2 *Pauper dicitur qui habet multas filias nobiles.*

3 *Pauper differt ab inope, quia pauper dicitur, qui parum habet, inops qui nihil habet.*

4 *Iudicis arbitrio plurimum defertur in discernendo quis pauper dicatur.*

5 *Monasteria Fratrum, & Monialium, an & quando veniant appellatione pauperum? remissiuè.*

6 *Carcerati veniunt appellatione pauperum.*

Pauper.

APPELL. CXCII.

PAVPERVM appellatione veniunt non solùm 1
mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ & dignitate videntur indigere, *Bart.in l.1.num. 35. C. de sacros. Eccles. Tiraq. de pia causa in præfat. pag. 10. Lara in l.si quis à liberis,§.sed si filius, num 44.ff. de liber.agnosc.Spin.in speculo testam.glos.6.num. 10. Mexia in tract.taxa panis,conclus.1.num.46. Mascard. de probation.concl.1154.num.14.Surd.de aliment.tit.1. quæst. 93.num. 30.* vbi *num. 33.* subdit pauperem dici, qui 2
habet multas filias nobiles, & *tit.7.quæst.9.à nu.27. & decis.63.num.3. D.Barbos.in l.maritum,num.6.ff.soluto matrim. Bernard.Greue. ad practicam Cameræ Imper.lib.1.concl.42. consid.1.num.2.Cardin.Tusch.practic. concl.tom.6.lit.P,concl.160. num. 11.* vbi *num. 13.* post *Socin.cons.30.in fine,lib.4.& Alex.cons.91.num.4.lib.7.* subdit quod pauper differt ab inope, quia pauper 3
dicitur, qui parum habet, inops verò, qui nihil habet.

Vnde in discernendo quis pauper dicatur, plurimum Iudicis arbitrio deferendum est, qui attenta personarum & circumstantiarum qualitate discretè arbitrabitur, secundùm *Perez l.1. vers. ex qualitate, tit.1.lib.3.Ordin.pag.mihi 461. Molin.de primog. lib.2. cap.16.num.46.Menoch.de arbitrar.casu 65. & de præsumpt.lib.6.præs.25.Mascard.de probat.concl.1154.Decian.tract.crimin.lib.3.cap.22.Surd.d.tit.7.quæst.9.num. 10.Seraphin.de priuileg.iuramenti priuil.4. nu.98.Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.2.num.43. Sigism.Scacc.de appellat.quæst.17.limit.40.num.8. Farin. in praxi crimin. quæst.57.num.93.& 94 Cardin.Tusch.d.lit.P,concl.160. num.4 Flores de Mena var.lib.2.q.20.num.130.* 4

PAVPERVM appellatione an & quando veniant monasteria Fratrum & Monialium? Vide *Federic. de Senis cons. 282. per tot.* quem refert *Cardin. Tusch. d. conclus.160.num.2.* 5

PAVPERVM appellatione veniunt carcerati, 6
& carcere detenti, ideò legatum, siue relictum factum pauperibus, poterit erogari, & dari carceratis: ita *Salicet.in l.Iudices,C.de Episcop. aud.* quem refert & sequitur *Steph.Ranchin.concl.451.p.5.*

Pecora.

APPELL. CXCIII.

PECORVM appellatione in legatis veniunt 1
quadrupedes, quæ gregatim pascuntur, vt boues, oues, capræ, & similes, *l.legatis, §. pecoribus, & l. 16.seruis legatis, vers. pecudum, ff. de legat. 3. Princip. Instit. de lege Aquil. vbi Aretin. vers.nota quod equi, Rebuff. ad l. boues 89. vers. pecoris appellatione, ff. de verbor. signif. pag. mihi 388. & l. 30. §. integra, verbo pecus,ff. eod. tit. pag. 187. Cardin. Tusch. practic. concl. tom.6. lit.P, concl.195.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Peculio legato continentur nomina debitorum, non autem comprehenditur id, quod ipse dominus debet seruo.*

2 *Peculij legati appellatione continetur etiam id, quod seruus dederat domino custodiæ, & depositi causa, donec ab ipso manumitteretur.*

3 *Peculio legato debetur illud, quod reperitur tempore mortis testatoris.*

Peculium.

Appell. CXCIV.

1 PECVLII appellatione in legatis continentur debitorum nomina, quemadmodum egregiè respondit *Paul. in l.3. ff. de peculio legato*, quem refert *Menoch. de præsumpt. lib.4. præs.155. num.7.* vbi tamen subdit hoc non intelligi quando dominus debet seruo, quia tunc legato peculio non comprehenditur debitum à domino, nisi constet de voluntate domini, vt inquit *Vlpian. Iureconf. in l. si peculium. §. sicut, ff. de peculio leg.*

2 PECVLII legati appellatione etiam id, quod seruus dederat domino custodiæ, & depositi causa donec ab ipso manumitteretur, vt probat *tex. in l. denique Pegasim, §. his consequenter, ff. de peculio leg. Menoch. d. lib.4 præs.155.n.9.*

3 PECVLII legati appellatione venit illud quod reperitur tempore mortis testatoris, *d.l.denique, §. virum, Menoch. d. lib.4. præs.155. n.14.*

SVMMARIVM.

1 *Penoris appellatione continetur id, quod esui, potuique est destinatum.*

2 *Penoris appellatione continentur oleum, garum, muria, mel, vinum, acetum, frumentum, hordeum, ligna, carbones, & vasa, non tamen dolia.*

3 *Penoris appellatione continentur piper, ligusticum, caræum, & laser.*

4 *Penoris appellatione non venit acetum, quod paratum fuit causa extinguendi ignem, nec etiam frumenti, & leguminum thecæ, seu argulæ.*

5 *Penoris appellatione in legatis non continentur antidota, medicamenta, & instrumenta pistrini.*

6 *Penoris legatæ appellatione non veniunt quæ promercij causa habebat testator.*

Penus.

Appell. CXCV.

1 PENORIS appellatione continetur, id quod esui, potuique est destinatum, ita respondit *Vlpian. in l. 3. ff. de penu leg.* & subiungit Sabinum scripsisse contineri omnia parata causa patrisfamil. vxoris, & liberorum, seu familiæ, ac etiam causa iumentorum, quibus ipse paterfamil. vti consueuit,
2 additque in §. 1. penoris appellatione contineri etiam oleum, garum, muriam, & mel, & in §. *esculenta*, ait lacertas quoque cum ipsa muria contineri pena legata, & in §. *poculenta*, refert in legato penoris contineri vinum, acetum, frumentum, hordeum, & his similia, & in §. *ligna*, dicitur contineri etiam ligna, & carbones, & in §. *vasa quoque*, asserit contineri quoque vasa, non tamen dolia, refert *Menoch. de præsumpt. lib.4. præs. 156. à num. 1. vsque ad num. 6.* vbi pariter exponit significationem horum nominum.

PENORIS appellatione continetur Piper, ligusticum, caræum, & laser, vt habetur in *l. non omne. §. vlt. ff. de penu leg. Gell. lib. 4. noctium Attic. cap.1. in fine, Menoch. d. lib.4. præs.156. num.6. vers. & demum.* 3

PENORIS appellatione non venit acetum quod paratum fuit causa extinguendi ignem, *d.l.3. §. penori, ff. de penu leg.* & ibi in *§. vlt.* dicitur, quod nec etiam continentur frumenti, & leguminum thecæ, seu argulæ, vel sportæ, cùm ad penum instruendam paratæ sint, refert *Menoch. d. lib.4. præs. 156. num.9. cum seqq.* vbi cum *Alciat. lib.3. disiunct. cap.17.* subdit quod sunt thecæ, vel argulæ, vel sportæ, in quibus aliqua ad vsum penoris coniiciebantur, atque ita ex penoris vtensilibus erant. 4

PENORIS appellatione in legatis non continentur antidota & medicamenta, *d. l. non omne. ff. de penu leg.* & *in l. seq.* habetur non contineri instrumenta pistrini, & vasa coquinaria, quia pertinent ad fundum instructum, *l. cùm de lanionis, §. asinam. ff. de fundo instr. Menoch. d.lib.4. præs.156. n.13.* 5

PENORIS legatæ appellatione non veniunt quæ promercij causa habebat testator, *l.4. §. item si quis, ff. de penu leg. Menoch. d. lib.4. præs.156. num.14. cum seqq.* vbi etiam post Budæum, Alciat. & Cæl. Rhodogin. declarat res promercales dici, quæ præter vsum proprium venditioni sunt destinatæ, atque ita venales. 6

SVMMARIVM.

1 *Pecuniæ appellatione largè sumpto vocabulo, venit omne bursale commodum, & sic omnia, quæ ad pecuniam reduci possunt.*

2 *Frumentum, oleum, & omne id, quod pondere, numero, & mensura constat venit appellatione pecuniæ.*

3 *Satisfactio qualibet data creditori venit appellatione pecuniæ.*

4 *Iura & actiones ad pecunias competentia veniunt appellatione pecuniæ.*

5 *Pecuniæ appellatione ex vulgato vsu loquendi venit tantùm pecunia numerata, præsertim si verbo* pecuniæ, *adiectum sit verbum* distributæ.

6 *Pecuniæ appellatione tam aurum quàm argentum continetur.*

7 *Pecuniæ appellatione cum signo vniuersali continentur fructus.*

Pecunia.

Appell. CXCVI.

PECVNIÆ appellatione largè sumpto vocabulo, venit omne bursale commodum quocunque modo consequatur, & sic omnia quæ ad pecuniam reduci 1

reduci possunt, *l. nam quod in fine. ff. ad Trebell. l.* 1. *§. fin.* & ibi *glos. ff. de calumniat. glos. fin. in l. pecunia* 222. *ff. de verbor. signif. glos. verbo pecunia in l.* 2. *C. de constit. pecun. & verbo conuerti, in l. fin. C. eod. tit. glos. verbo pecuniam, in Clem. nolentes, de hæreticis, Gig. in tract. de crimine læsæ maiest. lib.* 1. *quæst.* 34. *num.* 14. *Mozz. de contractib. tract. de empt. tit. quæ veniant appellatione rei, §. Deuenio, num.* 25. *Sanch. in præcepta Decalogi. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 9. *Tiraq. de retract.*
2 *lig. §.* 1. *glos.* 14. *num.* 41. vbi quod venit frumentum, oleum, & omne id, quod pondere, numero, & men-
3 sura constat, *Greg. decis.* 28. *num.* 1. vbi quod venit quælibet satisfactio data creditori, *Cephal. cons.* 14.
4 *à num.* 27. vbi quod veniunt Iura & actiones ad pecunias competentia, latè *Rebuff. in l. pecunia appellatione, la* 4. *ff. de verbor. significat.* vbi quod venit omnis res, & totum patrimonium, *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 6. *lit. P, concl.* 200. *per totam, Seraphin. de-*
5 *cis.* 965. *num* 4. *& decis.* 998. *num.* 1. quibus locis in numero seq. subdit, quod pecuniæ appellatione venit tantùm pecunia numerata ex vulgato vsu loquendi, præsertim si verbo *pecuniæ* adiectum sit verbum *distributæ*.

6 PECVNIÆ appellatione tam aurum quàm argentum continetur, *Guid. Papæ decis.* 492. *num.* 1. & omnis pecunia venit, *Dec. consil.* 381. *Visis ijs, num.* 2. quem refert, *Card. Tusch. d. concl.* 200. *n.* 3.

7 PECVNIÆ appellatione cum signo vniuersali continentur fructus, *Angel. cons.* 331. *An in restitutione, col.* 2. *vers. quarto, Card. Tusch. tom.* 4. *lit. F, concl.* 484. *n.* 46.

Permutatio.

APPELL. CXCVII.

1 PERMVTATIONIS appellatione venit propria & specifica, non verò generica, & vniuersalis, quæ ad plures species deducitur, ita *Castren. cons.* 160. *num.* 1. *vers. & verba legis, lib.* 1. quem refert *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 8. *lit. V, concl.* 101. *n.* 16. Resignationis appellatione permutatio includitur, vt habetur infrà Appell. 233.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas, collegium, seu communitas non venit appellatione personæ inspecta propria nominis significatione.*

2 *Promissio facta de defendendo contra omnem personam mundi, non extenditur contra ciuitatem, vel Remp.*

3 *Dispositio de compromittendo controuersiam ortam inter quascunque personas, non capit controuersiam collegij, vel vniuersitatis.*

4 *Mandatum procuræ datum contra quamcunque personam, non extenditur ad vniuersitatem, communitatem, vel collegium.*

5 *Statutum disponens per verbum, si quis, vel per verba personalia, nunquam includit collegium, vniuersitatem, communitatem, vel Capitulum.*

6 *Constitutio loquens de personis non comprehendit vniuersitatem, collegium, aut alia huiusmodi.*

7 *Clem.* 1. *de iudic. quatenus de personis quibuscunque loquitur non procedit in collegiis, vniuersitatibus, Conuentibus, vel Capitulis.*

8 *Regula reuocatoria Adriani VI. non comprehendit gratiam factam loco, & corpori inanimato.*

9 *Vniuersitas, collegium, & communitas largè, & impropriè veniunt personæ appellatione.*

10 *Vniuersitas, collegium, & communitas comprehenduntur personæ appellatione quando materia subiecta sit apta, & proportionabilis ad comprehendendum illa.*

11 *Vniuersitas, & collegium in materiis fauorabilibus veniunt appellatione personæ.*

12 *Masculus & fœmina veniunt appellatione personæ.*

13 *Personarum ecclesiasticarum appellatione veniunt etiam qui solo clericali charactere sunt insigniti.*

Persona.

APPELL. CXCVIII.

PERSONÆ appellatione secundùm propriam significationem non venit communitas, collegium, seu vniuersitas, vt per *Roman. cons.* 195. *In casu præmisso, num.* 3. *& cons.* 400. *Quæritur an statutum, num.* 4. *& seq.* vbi quod communitas non venit in statuto quod inter personas omnes fiat compromissum, & *cons.* 436. *Quod indultum, num.* 2. *cum seqq.* vbi ampliat in derogatione, etiamsi dictum sit quod derogat priuilegiis concessis personis in genere, vel in specie sub quacũque forma, idem dicit *Alex. cons.* 216. *Nec arguendi, num.* 11. *vers. octauo, lib.* 2. *Socin. consil.* 275. *lib.* 2. *Achil. de Grass. decis.* 4. *de constitut.* vbi loquitur de vniuersitate, & *decis.* 15. *de procurat.* vbi de Capitulo, & similibus, *Verall. decis.* 42. *num.* 2. *p.* 3. vbi de collegio, seu alio loco inanimato, *Pute. decis.* 84. *num.* 2. *lib.* 1. vbi quod in materia strictè intelligenda, vt in statuto, appellatione personæ non comprehenditur vniuersitas, & corpus collegiale, *Rauden. decis.* 200. vbi quod regula Cancellariæ 19. de idiomate, dum loquitur de personis, locum non habet, in collegiis, vel in capitulis, *Mantic. decis.* 100. *num.* 6. vbi post *Sarnen. in reg. de idiomate, q.* 2. *n.* 4. ait quod mandatum contra quascunque personas regulariter non intelligitur contra Capitulum, nisi procurator sit constitutus à reo, *Tiber. Decian. resp.* 55. *n.* 24. *vol.* 1. latè *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 37. *num.* 1. *cum seqq. Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 6. *lit. P, concl.* 318. *à princip. Seraphin. decis.* 1450. *n.* 3., *Aloys. Ricc. in collect. decis. part.* 4. *collect.* 1067. 1

Hinc prouenit quod promisso facta de defendendo contra omnem personam mundi non extenditur contra ciuitatem, vel Rempubl. *Felin. in cap. eam te, n.* 11. *in fine, de rescript.* quem refert *Gonzal. d. glos.* 37. *num.* 13. Et dispositio de compromittendo controuersiam ortam inter quascunque personas non capit controuersiam Collegij, vel Vniuersitatis, *Roman. d. cons.* 400. *num.* 4. *Socin. cons.* 275. *In causa, num.* 10. *lib.* 2. *Cassan. cons.* 1. *Præsupposito, sub num.* 39. quos refert, & sequitur *Gonzal. d. glos.* 37. *num.* 14. Et mandatum procuræ datum cõtra quamcunque 2 3 4

cunque personam non extenditur ad vniuersitatem, communitatem, vel Collegium, *Alex. d. conf. 216. num. 11. vers. octauo, lib. 2. Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 318. num. 12.* Et dispensationes personis factæ, locis concessæ non censentur, vt per glos. verbo personæ, in extrauag. execrabilis, de præbend. Ioan. XXII.

5 Hinc etiam statutum disponens per verbum, *si quis*, vel per verba personalia nunquam includit Collegium, vniuersitatem, Communitatem, vel Capitulum, *Calcan. conf. 1. num. 2. & seq. Auiles ad cap. 1. Prætorum in glos. verbo* de ninguna persona, *num. 6. ad fin. Dec. in l. si familia, num. 10. & 11. ff. de iurisd. omn. Iudic. Ias. in l. si quis maior, num. 7. vers. secundo,* & fortius, *C. de transact. Gonzal. d. glos. 37. num. 15. Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 318. n. 8.*

6 Hinc quoque *Rebuff. in concord. rub. de collation. §. statuimus 2. in verbo personis*, ait quod quatenus illa Constitutio loquitur de personis, non comprehendit Vniuersitatem, collegium, & alia huiusmodi, prout illum refert, *Gonzal. d. glos. 37. n. 21.*

7 Hinc pariter dispositio, *Clem. 1. de iudic.* dum dicit, personis quibuscunque, non procedit in Collegiis, Vniuersitatibus, Conuentibus, vel Capitulis, vt docet ibidem *Bonifac. Vitalin. num. 7.* relatus à

8 *Gonzal. d. glos. 37. num. 17.* Et regula reuocatoria Adriani VI. de quibuscunque facultatibus, & gratiis concessis quibuscunque Prælatis, & personis, &c. non comprehendit gratiam factam loco, & corpori inanimato, & sic fabricæ S. Petri, quia personæ appellatione non venit Collegium, nec Vniuersitas, nec locus inanimatus, *Caputaquen. decis. 41. num. 2. p. 3.*

9 PERSONÆ appellatione largè, & impropriè sumpto vocabulo, ac minus propria significatione continentur Vniuersitas, Collegium, & Communitas, *Roman. conf. 195. num. 3. & conf. 400. num. 3. & conf. 436. num. 2. & 5. in fine, Felin. in d. cap. eam te, num. 15.* post *med. vers. similiter dicunt, Imola, de rescript. Tiber. Decian. resp. 10. num. 45. vol. 1. Gonzal. d. glos. 37. num. 50. Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 318. num. vltimo.*

10 PERSONÆ appellatione comprehenduntur Vniuersitas, Collegium, & Communitas, quando materia subiecta sit apta & proportionabilis ad comprehendendum illa, *l. 1. & l. nihil interest, ff. ad Macedon. Felin. in d. cap. eam te, num. 15. ad med. vers. quarta declaratio, Rebuff. in concord. rub. de collation. §. præfatione Ordinary, in verbo quicunque, & §. statuimus, il 2. in verbo personis vers. licet, Gonzal. d. glos. 37. n. 41.*

11 PERSONÆ appellatione venit Collegium, & Vniuersitas in materiis fauorabilibus, *Cassan. d. conf. 1. num. 39. Felin. in d. cap. eam te, num. 15. ad med. vers. faciunt notata, Alex. conf. 216. num. 31. & seq. lib. 2. Gonzal. d. glos. 37. n. 36. Card. Tusch. d. lit. P, concl. 318. n. 15.*

12 PERSONÆ appellatione venit non solùm masculus, sed etiam fœmina, *l. qui domum*, iuncta *l. mater, §. mulier, ff. ad leg. Iuliam de adulter. cap. mulieres, vel alia persone, de sent. excom. cap. persona, de priuileg. lib. 6. Auiles ad cap. 1. Prætorum in glos.* de ninguna persona, *num. 3. Rebuff. ad l. 1. ff. de verbor. significat. vers. duodecimo, pag. 8. Gem. in reg. de idiomate, q. 2. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. num. 199. Rot. coram Reuerendissimo Domino Coccino decis. 277. num. 2.* & alij per me citati *dist. 255.*

13 PERSONARVM ecclesiasticarum appellatione veniunt etiam qui solo clericali charactere sunt insigniti, *cap. cùm contingat*, & ibi *Doctor. de ætate & qualit. cap. clerici*, vbi *Prepos. & alij 20. dist.* & fuit dictum in Veronen. pensionis 23. Februarij 1600. coram Cardin. Lancellotto, & in Ferrarien. pensionis 14. Iunij 1624. coram Remboldo, impressa per Viuian. post praxim Iurispatron. *decis. 95. num. 2. in nouiss. impressione.*

Periculum.

APPELL. CXCIX.

PERICVLI appellatione non venit casus fortuitus, ac proinde suscipiens risigum & periculum, non ideò teneretur pro fortuito casu, *glos.* post *Azon. in l. si quis, nec in verbo periculo, ff. si certum pet.* vbi *Alex. num. 3. & Ias. num. 26.* qui allegat text. quem dicit meliorem de Iure in *l. 1. §. sæpè euenit, ff. depositi*, vbi dicitur quòd suscipiens periculum tenetur de lata, & leui culpa, non autem de casu fortuito, & de hoc est *tex. in l. opus quod versione, ff. locati*, vbi *glos. in verbo conductori*, dicit manifestè ibi probari quod appellatione periculi non venit casus fortuitus, nisi culpa saltem leuissima præcedat, & tradunt *Roman. sing. 437. Castren. conf. 472. num. 1. in fine vers. præterea, vol. 1. Socin. conf. 123. n. 3. vol. 4.* vbi *num. 10.* subdit quod conductor molendini, qui suo risigo & periculo promisit clusam manutere, non tenetur de ruina, quæ contigit vi fluminis, & aquarum insolito impetu, *Ruin. conf. 77. num. 5. vol. 1. Bero. conf. 194. num. 22. vol. 1. Rip. in tract. de priuil. contra cauf. pest. num. 72. & seq.* vbi subdit procedere etiam vbi suscepisset omne periculum, *Boss. de remiss. merced. num. 57.* refert *Surd. conf. 61. n. 61. & 62.* 1

SVMMARIVM.

1 *Pertinentiarum appellatione veniunt illa, quæ rei principali sunt accessoria, siue affixa, aut ipsius rei proprio vsui destinata.*

2 *Appendices pertinentiæ sunt res accessoriæ ad castrum, vel aliud corpus.*

3 *Pertinentiarum plures species.*

4 *Pertinentiarum appellatione veniant ea, quæ statuto, vel consuetudine, seu lege, aut communi vsu loquendi deputata sunt vt accedant.*

5 *Fructus veniunt appellatione pertinentiarum.*

6 *Pertinentiarum appellatione veniunt non solùm ea, quæ consistunt in possessione, sed etiam quæ consistunt in iure & iurisdictione.*

7 *Molendina, furti, horti, foueæ, Iuridaria, & similia, quæ erant domini castri, veniunt appellatione pertinentiarum castri.*

8 *Pertinentiarum, seu iurium castri appellatione sola continetur iurisdictio, non prædia & terrena.*

9 *Pertinentiarum, seu iurium appellatione non veniunt aliæ res particulares.*

10 *Clausula, cum iuribus & pertinentiis, quid importet, ostenditur.*

11 *Pertinentiarum appellatione etiam in castro, & re vniuersali non veniunt bona, quando*

quando in specie de bonis expressè disponitur.

Pertinentiæ.

Appell. CC.

1 PERTINENTIARVM appellatione licèt cõtineri ea, quæ pleno iure ad concedentem pertinent, dixerit *Cardin. conf.47. Reuerenda, num.7.* & ita appellatione pertinentiarum Ecclesiæ venire curam existimauerit, *Calderin. conf.6. de verb. signif.* tamen verius venire illa quæ rei principali sunt accessoria, siue affixa, aut ipsius rei proprio vsui destinata, tenent *Innoc. in cap. cùm ad sedem, num.1. & 2. de restit. spoliat.* vbi *Abb. n.11. Bald. in l.cætera. §.item hoc prohibetur, in fine, ff. de legat.1. Rub. Alex. conf.61. Tota difficultas, n.5. Socin. conf.47. col.3. & conf.23. à num.6. lib.5. n.4. & 5. vol.1. & reg.295. Alex. conf.123. Visis verbis, lib.2. Dec. in cap. cùm venerabilis, not.2. n.3. de except. & conf.516. num.23. Parif. conf.3. num.10. vol.4. Tiraq. de retractu lig. §.36. glos.3. n.4. Ranchin. concl.23. p.2. Bertazol. de clausulis instrument. claus.26. glos.13. num.2.* latè *Anton. Gabr. commun. lib.6. tit. de verbor. signif. concl.10. Rimin. Iun. conf.19. num.21. lib.1. Brunor. à Sole in locis communib. verbo pertinentia, Cald. Pereira de empt. & vendit. cap.22. num.14. cum seqq. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.6. lit. P, concl.323. per totam.*

2 Et ita dicuntur pertinentiæ appendices, seu accessoriæ res ad castrum, vel aliud corpus, *Alex. conf.*

3 *23. num.6. lib.5. Tiraq. d. §.36. glos.3. num.4.* Et sunt triplicis speciei, quia quædam accedunt per viam necessitatis, quædam per viam æquitatis, quædam verò per viam naturalis inhærentiæ, *Bald. & Præpos. in cap. dilectus, de appellat. Brun. de augumento, concl.1. princ. num.15.* quos refert, *Card. Tusch. d. lit. P, concl.323. num.8.* & dicuntur quædam proximæ aliæ remotæ, vt explicant *Menoch. de præsumpt. lib.3. præs.99. n.8. cum seqq. Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imperialis, lib.2. concl.62.*

4 PERTINENTIARVM appellatione veniunt ea, quæ statuto, vel consuetudine, aut communi vsu loquendi, & lege deputata sunt vt accedant, vt per *Rebuff. in forma mandat. Apost. in glos. verbo Pertinentiis, Bald. conf.420. num.5. lib.1. & conf.245. lib.3. Castren. conf.143. in fine, lib.1. Decian. conf.123. n.27. lib.3. Bertazol. d. glos.13. num.2. Card. Tusch. d. lit. P, concl.323. n.4. & 5.*

5 PERTINENTIARVM appellatione veniunt fructus, iuxta ea quæ tradit *Dec. conf.516. num.25.* quem refert, *Rot. decis.1. num.12. apud Farinac. p.2. recent.*

6 PERTINENTIARVM appellatione veniunt non solùm ea, quæ consistunt in possessione, sed etiam, quæ consistunt in iure, & iurisdictione, secundùm *Roman. conf.444. num.6. & 7. Bald conf.420. Verba Principis, num.4. vers. tamen etiam præmittendum, lib.1. & conf.245. Villa lib.3.* vbi quod iurisdictio castri cadit in venditione castri facta cum pertinentiis, *Alex. conf.23. Viso processu, num.5. & 6. vers. & constat, lib.5.* quos refert *Card. Tusch. d. lit. P, concl.323. num.1. Neuiz. conf.7. n.1. & 2.*

7 PERTINENTIARVM castri appellatione veniunt non solùm molendina, *Decian. conf.123. n.28. & 29. lib.3. Rimin. Iun. conf.19. in princip. & num.45. cum seq. lib.1.* Sed etiam furni, & prædia, quæ erant domini castri, *Crauet. conf.893. num.5.* foueæ, horti, viridaria, & similia, idem *Crauet. conf.480. num.5. vers. quarto considero*; & cum castro non accedant de iure, nisi ea, quæ ab homine, vel consuetudine sunt deputata, ideò, qui dicit aliquid de pertinentiis castri esse probare debet, *Crauet. d. conf.480. n.3. Rimin. Iun. conf.19. num.26. lib.1. Card. Tusch. d. lit. P, concl.323. n.27.*

PERTINENTIARVM, seu iurium castri appellatione sola continetur iurisdictio, non prædia, & terrena, quæ allodialia præsumuntur, quamuis sint recognita cum castro, quia non censentur feudalia, sed allodialia, ita *Rimin. Iun. conf.90. num.22. & seq. Menoch. conf.498. n.36. & 37.* vbi subdit quod si bona expressa terminantur vniformiter cum castro censentur feudalia, aliàs secus. 8

PERTINENTIARVM, seu iurium appellatione non veniunt aliæ res particulares, quando venditio est particularis, quia veniunt solùm accessoria, & vna res particularis non est accessoria alteri, *Socin. conf.47. In primo præsentis, num.3. & seq. vers. sed item fortius, lib.1. Bald. conf.245. lib.3.* vbi distinguit in venditione rei vniuersalis, vt veniant omnia, quæ ad corpus vniuersale spectant, secus si venditio est corporis particularis, plenè *Roman. d. conf.444. num.6. vers. quamobrem.* Et quod ex clausula generali in concessione castri cum iuribus, & pertinentiis non veniunt bona particularia tanquam quid diuersum, tradunt *Alex. conf.55. num.19. lib.4. & conf.14. Abundè in fine, num.6. vers. hoc patet lib.7. Natt. conf.405. num.2. Curt. Iun. conf.140. n.11. Crauet. consil.54. n.9.* 9

Illa enim clauf. *Cum iuribus & pertinentiis*, licèt possit continere multa, tamen nihil probat nisi probetur; quia illud participium resoluitur, id est, quatenus pertinent, vel si quæ pertinent, quia importat relatiuum, *Crauet. conf.193. col.4. Rimin. Iun. conf.90. num.24.* & restringitur ad ea, quæ sunt de natura contractus, vt solùm veniant iura & pertinentiæ eorum, quæ in contractu deducuntur, *Socin. d. conf.47. n.6. vers. præterea, lib.1. Parif. conf.20. n.71. & 73. lib.1.* 10

PERTINENTIARVM appellatione etiam in castro, & re vniuersali non veniunt bona quando in specie de bonis expresè disponitur, quia tunc expressum facit cessare tacitum, *Socin. d. conf.47. col.2. vers. sed pro solutione, lib.1. Crauet. conf.480. In transactione, num.4. Alexand. conf.14. Abundè, n.5. & seq. lib.7.* vbi etiam quod pertinentiarum appellatione etiam in rebus, & corporibus particularibus nunquam veniunt ea corpora de quibus facta est specialis mentio. 11

Plebs.

Appell. CCI.

PLEBIS appellatione continetur tantummodo vulgus sine nobilibus, & sic cæteri ciues sine patritiis & senatoribus, *§. plebiscitum, vers. plebs, Instit. de iure natur. gent. & ciuili,* vbi *Angel. num.1. & Nicas. num.2. Rebuff. ad l. plebs 238. statim in princip. ff. de verbor. significat. pag.747.* vbi subdit plebem à populo differre, sicut genus à specie. 1

Plus.

Appell. CCII.

PLVRIS appellatione & totum continetur, vt de appellatiuo residui, quemadmodum appellatione minus, id quod nihil est continetur, *l.2. C. de hæredib. instituen.* vbi institutus ex residua parte hæreditatis, si alter institutus ob conditionem suam non 1

non potest adire, venit tota hæreditas ad institutum in residua, refert & sequitur *Ranchin. concl. 4. lib. 3.*

S V M M A R I V M.

1 *Vniuersitas agrorum, licèt sint separati, venit Poderij appellatione.*

2 *Boues aratorij veniunt appellatione Poderij cum pertinentiis.*

3 *Podere non est nomen Iuris, sed nomen, quod pendet ab vsu communi loquendi.*

Podere.

APPELL. CCIII.

1 PODERII appellatione venit vniuersitas agrorum, etiamsi sint separati, quando destinatione patrisfam. pro vno poderio reputantur, quia podere dicitur quicquid vno nomine nuncupatur, licèt simul non sint, ita *Bart. in l. Sece, §. pen. ff. de fundo instructo, Castren. cons. 454. in princip. lib. 1. Neuizan. cons. 446. num. 5. Menoch. cons. 409. num. 61. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 337. num. 15. Card. Tusch. practicar. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 374. num. 1.* vbi *num. 2.* post *Bart. in l. 1. num. 5. ff. de rebus dub. & in l. si ita, in fine. ff. de auro & argento leg.* subdit quod si testator leget podere suum, & post testamentum emit agros, quos dicto poderio applicauit, & destinauit, veniunt omnia in legato. Et si quis vendiderit podere cum toto territorio, & districtu, veniunt etiam prædia existentia in alieno territorio, *Bald. cons. 422. lib. 4. Menoch. cons. 337. num. 29.* quos refert, & sequitur *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. n. 36.*

2 PODERII cum pertinentiis appellatione veniunt boues aratorij, vt probat tex. in *l. si cui fundum & instrumentum*, & in *l. instrumenta*, ibi, *præterea boues domiti, ff. de fundo instr. Angel. in l. item si fundi. §. fin. ff. de vsufructu, Capol. de seruit. vrban. præd. cap. 4. incip. Circa quam, vers. item legato vsufructu,* quos refert *Card. Tusch. d. tom. 6. lit. P, concl. 323. n. 14. & d. concl. 374. n. 3.*

3 PODERE non est nomen Iuris, sed nomen quod pendet ab vsu communi loquendi, *Alex. cons. 204. Perspectis, num. 6. vers. istud vocabulum, lib. 6.* & tantum importat quantum fundus, *Castren. consil. 149. Clarum est, in princip. vers. sed hic vsusfructus, lib. 1.* in Romandiola vero, & Lombardia loco poderij dicunt vnam possessionem pro multitudine agrorum, *Alex. cons. 63. n. 7. lib. 6. Card. Tusch. d. lit. P, concl. 374. n. 7.*

Pœna.

APPELL. CCIV.

1 POENÆ capitalis appellatione in pœnalibus venit mitior pœna capitalis, quatenus stare possit sensus, ita *Anton. Trigo sing. 16. num. 5.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, conclus. 101. num. 24.* vbi *num. 25.* post *Bald. cons. 250. In quæstione, n. 12. lib. 1. & cons. 382. n. 16. lib. 5.* declarat, nisi essemus in atrocioribus.

S V M M A R I V M.

1 *Populi appellatione continentur omnes nobiles, & plebei.*

2 *Clerici in fauorabilibus veniunt populi appellatione, secus in odiosis.*

3 *Clerici sunt pars Reipubl. & de distrib. ictu sæcularium in fauorabilibus.*

4 *Populi appellatione in interdicto veniunt singuli de eo.*

5 *Clerus non venit appellatione populi in interdicto.*

Populus.

APPELL. CCV.

POPVLI appellatione continentur omnes nobiles & plebei, & sic vniuersi ciues, connumeratis etiam Patriciis & Senatoribus, *l. plebiscitum, vers. nam*, vbi *glos. Angel. num. 1. & Nicas. num. 2. Instit. de iure naturali, gentium, & ciuili, Rebuff. ad l. plebs 238. ff. de verb. signif. pag. 747.* 1

POPVLI appellatione veniunt clerici in fauorabilibus, secus in odiosis, vt per *Abb. in proœm. Decretal. num. 19. & in cap. 1. num. 2. de prebend. Alex. in l. in prouinciali. §. si in publico, ff. de noui operis nunciat. n. 11. Barbat. cons. 1. num. 65. vers. & adduco, lib. 3. Alberic. in tract. statutorum, p. 2. q. 2. col. 3. vers. quod plura, Grammat. decis. 100. num. 18. Marc. Anton. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. de priuileg. clericor. n. 65. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 2. num. 12.* Sunt enim pars Reipubl. & de districtu sæcularium in fauorabilibus, *cap. dilecti*, vbi *Abb. not. 2. de foro comp. Felin. in cap. Rodulphus, n. 18. de rescript. & in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 74. de constitut. Cephal. cons. 54. num. 11. & seq. vol. 1.* licèt non habeant vocem in conciliis populi, *Innoc. in cap. dilecta, propè fin. de excessib. Prælat. Abb. in cap. non minus, num. 14. de immunit. Eccles.* 2 3

POPVLI appellatione in interdicto veniunt singuli de eo, ita vt ipsi, nec ibi, nec alibi Diuinis interesse possint; alij verò extranei, nec extra, nec ibi prohibiti censeantur, *cap. si sententia, de sentent. excom. lib. 6. Calderin. de interdicto, part. 1. à num. 32. Con. in cap. alma mater, p. 2. §. 1. à num. 6. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 42. in princip. lit. C, Vgolin. de censur. tab. 5. cap. 20. §. 3. Soar. in simili tract. disp. 32. sect. 2. à n. 13* notantes interdicto populo interdictos censeri non solùm eos, qui de eo fuerint tempore, quo interdictum fertur, sed etiam eos, qui de eo postea esse cœperint, id enim est populus, quamuis omnes personæ de eo fuerint mutatæ, iuxta doctrinam Iurisconf. in *l. proponebatur ff. de iudic. & in l. si grege, ff. de legat. 1.* cum aliis de quibus in notabili quæstione, *Duen. reg. 128. limit. 3.* 4

POPVLI appellatione in interdicto non venit clerus, quia in generali populi interdicto clerici non comprehenduntur, quemadmodum interdicto clero non intelligitur populus interdictus, id est laici, vt probat *tex. in d. cap. si sententia, in princip.* vbi notant Doctores communiter, & docent *Con. d. §. 1. n. 7.* latè *Vgolin. d. cap. 20. §. 5. Soar. d. sect. 2. n. 14. Auila de censur. p. 5. disp. 1. dub. 4. concl. 6. Bonacin. in simili tract. disp. 5. puncto 1. n. 12.* Cuius rei rationem eam esse inquiunt, quia diuersa sunt populus & clerus, *cap. duo sunt 12. q. 2.* cum multis adductis per *Lal. Zechi. de Repub. ecclesiast. lib. 1. n. 3. Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 15. cap. 1. n. 3.* ac subinde per particulam, &, quæ non nisi inter diuersa ponitur iuxta notata, *dist. 93. n. 25.* ponuntur in Iure nostro passim populus, & clerus, *cap. ex parte, il 1. de priuileg. cap. 1. de præbend.* cum multis similibus, quæ ibi cumulat *Dec. num. 1.* 5

Poëta.

Appell. CCVI.

1 POETÆ appellatione apud Græcos Homerus, & apud Latinos Virgilius venit, §. *sed ius quidem*, & ibi *glos. verbo Virgilius, Instit. de iure naturali, Nau. de spoliis clericor. §. 2. num. 1. in fine, Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap. 17. num. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Possessionis appellatione vbi simpliciter profertur, venit vera, & propria possessio, prout importat ius detinendi, seu insistendi rei.*

2 *Declaratur* glos. verbo stipuletur in l. stipulatio ista, §. hæc quoque, ff. de verb. signif. & num. 3.

4 *Possessio vbi adiicitur nomen proprium, aut possessiuum, de corporibus ipsarum rerum, seu prædiis est intelligenda.*

5 *Possessionis appellatione non venit domus.*

Possessio.

Appell. CCVII.

1 POSSESSIONIS appellatione vbi simpliciter profertur, venit vera & propria possessio, prout importat ius detinendi, seu insistendi rei, si materia subiecta, vel mens proferentis non refragetur; probatur, quia verba in dubio semper in principaliori significatu sunt accipienda, *l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vectig. cap. pen. de sent. excom.* cum similibus, de quibus *Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 5. tit. 1. num. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 39. à num. 8.* sed principale possessionis significatum, & per prius, vt Logici loquuntur, est hoc pro detentatione nomine proprio, seu iure insistendi rei opinione domini, vt colligitur ex *l. si quis ante 10. §. 1. ff. de acquir. possess. & l. quod seruus 24. ff. eod. & l. stipulatio ista, §. hac quoque, ff. de verb. obligat. l. 1. §. quæsitum. ff. quorum legat. l. cùm legati 12. ff. ex quibus causis in possess. eatur,* in quibus Iuribus verbum, possidere ad solam refertur veram & propriam possessionem, at verò in possessione esse ad detentationem simplicem, quia ita postulat qualitas personæ, quæ verè possidere non potest, vt sunt serui, de quibus in illis Iuribus, vel coloni, qui ratione causæ & tituli, quo rem detinent, profitentur se alieno nomine possidere, explicant differentiam *Anton. Gom. l. 45. Tauri à num. 6. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 404. Valasc. de partitionib. cap. 4. num. 11.*

2 Non obstat doctrina, *glos. verbo stipuletur, in l. stipulatio ista, §. hac quoque, ff. de verb. obligat.* docentis quod si testes deponant simpliciter aliquam possidere, intelligitur de possessione facti, & ita de insistentia simplici, seu nuda detentatione, eámque sequuntur *Bart.* & alij communiter, teste *Alex.* ibi *num. 2. Abb. in cap. cùm ad Sedem, num. 11. de restit. spoliat. Felin. in cap. cùm causam, num. 3. vers. secunda tempora, de testib. Anton. Gom. l. 45. Tauri, n. 193.*

3 Respondetur enim doctrinam glos. procedere propter materiam subiectam, quia scilicet teste deponere non possunt, nisi de illis, quæ corporeo sensu percipiunt, iuxta ea quæ tradunt *Mascard. de probat. conclus. 1375. à num. 3. Fulu. Pacian. in simili tract. lib. 1. cap. 40. à n. 15. Farin in praxi crimin. p. 2. quæst. 70. à num. 6. & num. 93.* cùm ergo in hac materia sola illa corporalis detentatio oculis cerni & sensu corporeo percipi possit, meritò testes simpliciter asserentes Titium possidere de hac corporali detentatione deponere censendi sunt: negandum tamen non est ex hac corporali detentatione Iuris censura insurgere præsumptionem quod is, qui incumbit, & insistit rei, & fructus percipit, verè & propriè, & cogitatione domini possidet, vt docent *Bart. Abb. & Anton. Gom. locis proximè citatis, Con. in reg. possessor. part. 2. §. 1. n. 4. ad finem, Mascard. concl. 1026. à princip. & præcipuè à n. 13. Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 415.*

Licèt possessio quando simpliciter profertur de vera & propria debeat intelligi, vt dixi, atque ita de iure insistendi rei, si tamen adiiciatur nomen proprium, veluti possessio Antonij, aut pronomen possessiuum meum, tuum, suum, de corporibus ipsarum rerum, seu prædiis est intelligenda, ita enim vsus hanc acceptionem interpretatur, docente *Bart. in l. vxorem 41. §. legauerat, ff. de legat. 3.* & est communis ex *Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 3. tit. 31. num. 23.* & deducitur ex *l. 2. C. de seruitut. & aqua,* ibi, *possessionem, Martialis, cap. vt super, §. possessiones,* ibi, *Ecclesia tua, de rebus Eccles. non alien. Rebuff. in l. interdum 78. ff. de verb. signif. verbo possessionis, vers. aduertendum est possessionem, &c. Dec. in l. 1. in princip. num. mihi 13.* aliàs *41. ff. de acquir. possess.* 4

POSSESSIONIS appellatione non venit domus, vt probare videtur *tex. in l. fin. C. locati,* ibi, *possessiones,* vel *domos,* ponderando illam particulam, *vel,* quæ denotat diuersitatem, vt dixi in *tract. de dictionib. dict. ita Rebuff. ad l. 79. vers. quod verò, ff. de verb. signif. pag. 364.* 5

SVMMARIVM.

1 *Descendentes veniunt posteritatis appellatione.*

2 *Posteritatis nomen significat descendentiam, & procreationem.*

3 *Descendentes ex fœminis continentur posteritatis appellatione.*

4 *Feudum posteritati concessum restringitur ad masculos per virilem sexum descendentes.*

Posteritas.

Appell. CCVIII.

POSTERITATIS appellatione veniunt descendentes, *Menoch. cons. 40. num. 28.* quia posteritatis nomen significat descendentiam & procreationem, idem *Menoch. cons. 390. num. 14.* & veniunt etiam descendentes ex fœminis, sicuti veniunt posterorum nomine, ita scribunt *Dec. in l. 2. num. 61. vers. tertio reperio, ff. de regulis Iuris, Ruin. cons. 58. num. 4. lib. 5. Alba. cons. 85. num. 8. Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 9. num. 103. & 139. Rustic. in l. cùm auus, ff. de condit. & demonstrat. lib. 2. cap. 5. num. 3. & lib. 6. cap. 9. num. 11. & seq.* quos refert, & sequi 1

& sequitur, *Fusar. in tract. de substitut. quæst.* 330.
3 *num.* 12. Quamuis contrarium, imò vocata posteritate solùm masculos venire, licèt non ita posteris vocatis, sentiant *Alex. cons.* 160. *num.* 4. *lib.* 2. *Anchar. cons.* 339. *num.* 3. vbi ponit exemplum in donatione Reginæ Petronillæ Alphonso eius filio, & omni eius posteritati. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 220. *n.* 7. *& tom.* 6. *lit. P, concl.* 891. *num.* 5. *cum seqq.*

4 Ratione verò subiectæ materiæ feudum posteritati concessum, restringitur ad masculos per virilem sexum descendentes, licèt propria significatio ad vtrumque sexum referatur, ita *Anton. de Butr. cons.* 9. *Viso puncto, num.* 1. *Curt. Iun. de feudis, p.* 3. *princ. num.* 30. *in fine,* quos refert, & sequitur *Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 23. *tit.* 17. *num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Descendentes propriè veniunt appellatione Posteriorum, & ita omnes in infinitum, & in perpetuum.*

2 *Posthumi an & quando Posterorum appellatione veniant, ostenditur.*

3 *Fœminæ & descendentes ab eis veniunt Posterorum appellatione.*

4 *Si communis vsus loquendi esset contrarius, quod soli descendentes masculi comprehenderentur,*

5 *Vbi adest statutum fœminas excludens ob masculos,*

6 *In priuilegiis,*

7 *In immunitate concessa Titio, & Posteris,*

8 *In feudis,*

} *Fœminæ non continentur Posterorũ appellatione.*

Posteri.

Appell. CCIX.

1 Posterorvm appellatione propriè veniunt descendentes, *l. vocatio. ff. de munerib. & honor. l. quod his verbis, in fine, ff. de legat.* 3. *l.* 1. *& l.* 4. *ff. de iure immun. glos. verbo ignorare, in cap. statutum, de heret. lib.* 6. *Ruin. cons.* 117. *num.* 18. *lib.* 2. *Socin. Sen. cons.* 51. *num.* 3. *lib.* 4. *Socin. Iun. cons.* 80. *num.* 4. *lib.* 2. *Gozadin. cons.* 20. *num.* 8. *Cephal. cons.* 372. *num.* 12. *& cons.* 606. *num.* 18. *Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. fol.* 292. *num.* 61. *Menoch. cons.* 40. *num.* 28. *& cons.* 331. *num.* 15. *& cons.* 941. *num.* 12. *Peregrin. de fideicom. art.* 22. *num.* 23. *&* 37. *Rustic. in l. cùm auus, ff. de condition. & demonstrat. lib.* 6. *cap* 9. quos refert *Fusar. in tract. de substitut. quæst.* 330. *num.* 1. Et ita omnes in infinitum, vel in perpetuum, *l. immunitates, ff. de iure immun. l. Iurisconsultus, §. parentes, ff. de gradib. Natt. cons.* 64. *num.* 8. *Cephal. cons.* 371. *num.* 12. *cum seq. Menoch. cons.* 895. *num.* 10. *& de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 89. *num.* 10. *Rustic. d. cap.* 9. *num.* 1. *Fusar. d. q.* 330. *num.* 2. vbi *num.* 3. subdit quod si testator vocasset omnes posteros censeretur vocasse & transuersales, ob vim dictionis vniuersalis, per ea quæ scribit *Pereg. d. art.* 22. *n.* 23. *in fine.* Si verò sciebat hoc nomen non posse verificari in descendentibus dici tunc vocasse agnatos transuersales, consu-
2 luit *Cephal. d. cons.* 606. *n.* 16. *& seq.* Illud aduertere oportet quod appellatione posterorum, vel descendentium veniunt omnes in infinitum, quamuis nati post mortem testatoris, vt per *Socin. Sen. in l. cognati, num.* 30. *in fine, ff. de reb. dub. Cephal. cons.* 318. *num.* 24. *Menoch. de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 91. *in fine, & cons.* 1. *num.* 184. *Petra de fideicom. quæst.* 11. *num.* 85. & maximè quando dispositio in tempus futurum collata est, vt intelligit *Cardin. Mantic. de coniect. vltim. lib.* 8. *tit.* 11. *num* 4. & videtur sentire *Sim. de Prettis de interp. vltim. volunt. fol.* 515. *n.* 108. Et quod ex gemina significatione appellatione posterorum posthumi veniant per *l.* 1. *ff. de iure immun.* resoluit *Rebuff. ad l. nomen* 164. *in princip. vers. notandum, in fine, ff. de verb. significat. pag.* 560.

Posterorvm appellatione veniunt etiam 3
fœminæ & descendentes ab eis, *d. l. Iurisconsultus. §. parentes, d. l. quod his verbis, l. cognoscere. §. fin. ff. de verb. signif. l.* 1. *C. de imponen. lucrat. descript. lib.* 10. *cap.* 1. *§. contra natos, de schismat. in* 6. *Butr. cons.* 9. *in princip.* & ibi *Caballin. in apostil. verbo posteritatis, Tiraq. de retractu lig. §.* 1. *glos.* 9. *n.* 204. 238. *&* 241. *Dec. cons.* 269. *num.* 2. *& cons.* 527. *num.* 6. *apostil. ad Bart. in l.* 1. *§.* 1. *num.* 1. *C. de iure immun. Ruin. cons.* 117. *num.* 18. *lib.* 2. *Beroi. cons.* 120. *num.* 11. *lib.* 2. *Cephal. cons.* 372. *num.* 12. *lib* 3. *Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. fol.* 293. *num.* 67. *& fol.* 337. *num.* 10. *Cardin. Mantic. de coniect. vltim. voluntat. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 41. *Decian. cons.* 7. *num.* 30. *cum seqq. lib.* 5. *Menoch. d. lib.* 4. *præs.* 84. *num.* 29. *& cons.* 331. *num.* 15. *& cons.* 1012. *num.* 19. *Crass. in §. fideicommissum q.* 15. *num.* 5. *Peregr. de fideicom. artic.* 22. *num.* 37. *Rustic. in d. l. cùm auus, lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 2. *&* 14. *& lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 1. *cum seqq. Surd. cons.* 140. *num.* 27. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 6. *lit. P, conclus.* 455. *n.* 1.

Limita primò vt non procedat si communis vsus 4
loquendi esset contrarius, quod solos descendentes masculos comprehenderet, prout si extat statutum exclusiuum fœminarum propter masculos, *Ruin. cons.* 141. *ante num.* 5. *lib.* 1. *Cephal. cons.* 134. *num.* 15. *lib.* 1. *Menoch. cons.* 1076. *num.* 6. *Rustic. in d. l. cùm auus, lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 3. *Decian. cons.* 1. *num.* 386. *&* 391. *lib.* 1. Vel quando essemus in prohibitione alienationis facta, quia vult bona remanere apud posteros nam hoc casu ex linea fœminina descendentes non dicerentur vocati ad fideicommissum in casu alienationis, ita *Anton. de Butr. d. cons.* 9. *in princip. vers. in contrarium,* vbi loquitur in fideicommisso in quo instituit testator masculos, & prohibuit alienari, quia vult quod hæreditas sua ad posteros, & successores deueniat, & dicit quod si illa verba coniunctim accipiantur, posteros & successores, res est clarissima, refert *Cardin. Tusch. d. lit. P, concl.* 455. *n.* 2. & tenet *Rustic. d. lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 4.

Limita secundò vbi adest statutum fœminas ex- 5
cludens ob masculos, quia tunc posterorum appellatione non veniunt fœminæ, *Menoch. cons.* 1076. *n.* 6. *Rustic. d. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 13.

Limita tertiò in priuilegiis, quia masculi solùm 6
continentur, *Butr. d. cons.* 9. *in princ. Card. Tusch. d. lit. P. concl.* 455. *n.* 4. *Rustic. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 10. vbi num. seq. sublimitat si à fœmina priuilegium concedatur.

Limita quartò in immunitate concessa Titio, & 7
posteris, quia soli descendentes masculi comprehenduntur, *l.* 1. *§.* 1. *ff. de iure immun. gloss. verbo masculinum, in c. vbicunque, de pœnis, Butr. d. cons.* 9. *in princip. vbi Apost.* Caballin. dicit quòd istud est quia immunitas est contra publicam vtilitatem, ideo restringitur, *Surd. cons.* 140. *n.* 8. *Card. Tusch. d. lit. P. concl.* 455. *n.* 4. *Hippol. Riminald. cons.* 25. *n.* 40. vbi tamen fatetur cótineri nepotes ex filia in alia materia fauorabili.

9 Limita quintò in feudis, quia fœminæ in illis non continentur appellatione posterorum, *Menoch. consil.* 443.*n.*65.*Rustic.d.lib.*2.*c.*5. *n.*7.

Posthumus.

Appell. CCX.

1 POSTHVMI appellatione non solùm venit is, qui est natus post mortem patris, sed etiam ille qui post testamentum, ante tamen eius mortem, *l. placet, ff. de liberis & posthum.* vbi *Ias.num.*5. *l. filius à patre.* §. 1. *ff. eod.tit.l.* 3. *ff. de iniusto rupto*, latè *Rebuff. ad l. nomen* 164. *in princip. ff. de verb. signif. pag.* 566. *Surd. cons.*55.*num.*1. *& seq. & num.*15. *&* 21. limitat, *Fus.tr. de substitut. q.*318.*n.*14.

2 POSTHVMI appellatione non venit iam natus, *Menoch. cons.*106. *num.*55. Si verò posthumum quis ita instituat, si me viuo nascetur, non intelligitur institutus posthumus, qui mortuo testatore natus sit, *Menoch. cons.*171. *num.*16.*& cons.*326.*n.*7. 12. *&* 13.

Potus.

Appell. CCXI.

1 POTVS appellatione continetur vinum, ceruisia, & alia potionis genera, *Rebuff. in l. victus verbo, in princip. ff. de verbor. signif. Menoch. de præsumpt. lib.*4. *præs.*157. *num.*17. *vers.potus*, vbi etiam per *l.*3. *ff. de penu leg.* cum eodem Rebuffo annotauit sub hoc nomine potus vasa, quibus vtimur, contineri.

2 POTVS appellatione venit aqua in illis locis, in quibus emitur, vt Venetiis, vt testantur *Rimin. Iun. cons.* 132. *n.* 15. *Roland. cons.*22. *num.*7.*lib.*2.*Menoch. d. lib.*4.*præs.*157.*num.*25. *Cardin. Tusch. practic. conclus.tom.*1.*lit.A. concl.*282. *n.*10.

Pratum.

Appell. CCXII.

1 PRATI appellatione non venit terra sterilis & inculta, quia dicitur pratum locus in quo ad fructum percipiendum, dumtaxat falce opus est, ex eo dictum quod paratum sit ad fructum capiendum, ita *l. pratum.ff. de verbor.signific.*vbi latè *Rebuff. à pag.*192.& quod pratum dicatur locus paratus ad vtilitatem reddendam in singulos annos domino, post *Rimin.Sen.cons.*100.*num.*43. *Rimin. Iun.cons.*142. *n.*33.*Bertrand.cons.*255.*num.*1. tradit *Bursat.cons.*330. *num.*86. vbi *num.* 135. subdit prata dici etiam terras arabiles, non incultas, seu steriles, additque syluas non iudicari incultas, cùm quandoque fructus maiores offerant quàm terræ arabiles, secundùm *Ruin. cons.*157. *num.*13. *vol.*1.

Prædecessores.

Appell. CCXIII.

PRÆDECESSORVM appellatione venit etiam prædecessor per multos annos mediatos, vt colligitur ex proœmio Sexti, *vers.sanè*, vbi notat *Franc.* ex quo inter Gregorium, & Bonifacium VIII. de quo ibi legitur multi fuerunt Romani Pontifices.

Prædium.

Appell. CCXIV.

PRÆDII appellatione etiam pars continetur, 1
l.dotale 13. *in princip. ff. de fundo dotali,l.planè* 34. § *fin.* & ibi *glos. in verbo rectè, ff. de legat.*1.*l.communi diuidundo*,§.1.*ff.communi diuid. Rebuff. ad l.appellatione rei* 72. *statim in princip. ff. de verb. signif. pag.* 350. *Stephan.Gratian. disceptat. forens. tom.*3.*cap.*460.*n.*13. vbi *n.*11.post *Rebuff.in l.quæstio* 115.*col.*4. post *med. vers. prædium,ff.de verb. signif.* subdit quod prædium est nomen generale ad agrum & possessionem, quia siue quis per vsum, id est, possessionem, siue per proprietatem rem acquisierit, rectè prædium suum dicere poterit; & quod sit nomen generale, & magis continens quam fundus, notant *Ias. in l. si pro fundo.num.*3. *C. de transact. & Carpan.in stat. Mediolanen. ad cap.* 433. *num.* 9. *tom.*1. Et quod trahat ad se nemora, & pascua sua, dicit *Menoch. cons.*36.*num.* 38. *Et an ripam fluminis*, vide latè *Rot. decis.*108. *per totam*, apud *Farin. p.* 2. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatorum appellatione veniunt ne dum Episcopi, & alij superiores, sed etiam alij Prælati inferiores.*
2 *Abbates continentur appellatione Prælatorum.*
3 *Abbates Commendatarij, maximè perpetui, continentur appellatione Prælatorum.*
4 *Prælatus immediatus venit appellatione Prælati, vbi limitatur.*
5 *Translatio monachi professi ad strictiorem Religionem, quæ fit de licentia sui Prælati, intelligitur de Prælato immediato.*
6 *Prælatorum appellatione minùs propriè veniunt illi, qui in Ecclesia sine iurisdictione prærogatiuam, & honorificum gradum habent.*
7 *Rectores in Ecclesiis Curam animarum habentes, latè & amplè appellantur Prælati, licèt impropriè.*
8 *Capitulum non venit appellatione Prælati.*

Prælatus.

Appell. CCXV.

PRÆLATORVM appellatione propriè veniunt 1
ne dum Episcopi, & alij superiores, sed etiam alij Prælati inferiores Ordinariam iurisdictionem habentes, *cap. Romana*, §. *ab Archidiaconis, de appellat. in* 6.*cap.*1.§.*nec etiam suffraganeorum, de foro compet. eod. lib.cap.*1.§.*porrò*, ibi, *Episcopus autem, & aliis, &c. de statu Regul. Barthol. Perett.in comment.ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand.* super verba, *Inferiores verò Prælati, num.*16.*cùm sequentib.pag.mihi* 253. *Franc.in cap.fin.not.*1.*ne clerici, vel monachi, & in cap.*1. *notab.*3.*de cleric.ægrot.lib.*6. *Puteo. decis.*138.*n.*3. *lib.*3. *in correctis, Azor.instit.moral.p.*2.*lib.*3.*cap.*25.*q.vnica, Rebuff.in tract. de pacificis possess.n.*64. Ego ipse *in collect. ad cap. decernimus. n.*3. *de iudic.*

PRÆLA

2 PRÆLATORVM appellatione Abbates continentur, ita *Abb. per tex. ibi in d. cap. decernimus, num. 2. vbi Dec. num. 8. & Rip. num. 30. de iudic. Butr. in cap. 1. num. 7. de etate & qualit. Lap. alleg. 84. num. 11. idem Dec. in cap. edoceri, num. 4. de rescript. & in cap. quia nos, num. 7. de appellat. Vitalin. in Clem. 1. num. 3. de suppl. neglig. Prælat. Isidor. Moscon. de Maiestate militantis Ecclesiæ, lib. 1. p. 1. cap. 9. col. 2. lit. C, pag. 252. Azor. d. quæst. vnica. Soar. de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 2. nu. 2. Ascan. Tamburin. de Iure Abbatum tom. 1. disp. 1. quæst. 3. num. 1. cum seqq. Valenzuela cons. 74. num. 63.*

3 PRÆLATORVM appellatione veniunt Abbates commendatarij; maximè perpetui, vt per *Barbat. cons. 2. num. 18. & 25. lib. 2. Ludouic. Gom. in reg. de triennali, quæst. 5. num. 17. cum seq. Barthol. Perett.* vbi *suprà num. 29. Fusc. de Visitat. lib. 2. cap. 9. de commend. num. 5. Rebuff. cons. 77. num. 1. Rot. decis. 346. num. 2. lib. 3. p. 3. diuers. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 8. num. 27.* præcipuè si versentur in oratione vniuersali, vt ponderat *Dec. in d. cap. decernimus, num. 8. in 2. notab.* & censuit *Rot. in Romana Prælat. 8. Aprilis 1622. coram bonæ mem. Buratto.* Et demum quod appellatione Prælatorum veniant Prælati claustrales, per *glos. verbo non habentur in Clem. dudum, vers. statuimus etiam & ordinamus, de sepultur. resoluit Farin. in praxi crimin. p. 2. quæst. 60. num. 546.*

4 PRÆLATI appellatione venit Prælatus immediatus, vnde si debeat dari licentia studendi alicui monacho à suo Prælato, intelligitur de Abbate, vel alio immediato Prælato, *cap. 2. ne clerici, vel mon. lib. 6. Feder. de Senis cons. 145. num. 6. vers. Vnde si etiam;* sic etiam Religiosi, qui volunt habere licentiam pro libris, vestibus, & aliis sibi ex necessitate permissis à suo Prælato, debent illam habere ab immediato Prælato suo, non à Prouinciali, vel Generali, *Calderin. cons. 388. aliàs 3. de Regular.* vbi restringit, nisi constitutio, vel consuetudo aliter dictaret, vel nisi talis Religiosus licentiam volens, professionem fecisset in manibus Generalis, vel Prouincialis, quia tunc licentia Prælati intelligitur de Generali, seu Prouinciali recipiente professionem, refert *Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 6. lit. P, concl. 494. n. 1. cum seqq.*

5 Vnde quoque translatio Monachi professi ad strictiorem Religionem, quę fit de licentia sui Prælati, intelligitur de Prælato immediato, videlicet Abbate monasterij, vel Priore, non autem de Generali, & immediato, *Lap. alleg. 62. num. 4. & alleg. 131. num. 1. in fine, vers. item licentia petita, Fr. Ludou. Miranda in manuali Prælat. tom. 1. quæst. 31. art. 5. concl. 1. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 59. cum seqq. Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 494. num. 6.* Ego ipse *in collect. ad cap. licèt 18. num. 10. de Regularib. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi Nouitiorum, disp. 15. dub. 2. num. 13.*

6 PRÆLATORVM appellatione minus propriè, & lato sumpto vocabulo veniunt illi, qui in Ecclesia sine iurisdictione prærogatiuam, & honorificum gradum habent, vt Plebani, Decani, Archipresbyteri, & similes, *cap. 1. de ætate & qualit. cap. Romana. §. nec etiam de foro compet. lib. 6. glos. verbo Prælatum in Clem. 1. de elect. Barthol. Perett.* vbi *suprà num. 20. Abb.*
7 *in d. cap. decernimus, num. 6.* Item licèt latè & amplè Rectores in Ecclesiis curam animarum habentes prælati appellentur, vt colligitur ex *cap. tua, de clerico ægrot.* vbi *Abb. not. 2. cap. cùm ab Ecclesiarum, de officio Ordin.* tamen non propriè tales dicuntur, quia in *Clem. dudum, §. in Ecclesiis, de sepultur.* Rector & Prælatus separatim ponuntur, vt tangit ibi *glos. verbo Prælati,* & docet *Azori. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 25. quæst. vnica.*

PRÆLATI appellatione non venit Capitulum, vt ex *rub.* de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli, colligunt *Butr. in cap. graue, not. 4. de prebend. Natt. cons. 41. num. 4.* 8

Præiudicium.

APPELL. CCXVI.

PRÆIVDICII appellatione venit lucrum cessans, *glos. verbo præiudicium,* vbi *Abb. in cap. cum olim, de consuetud. Beroi. cons. 144. num. 22. & seq. vol. 3. Surd. cons. 321. num. 8.* 1

Presbyter.

APPELL. CCXVII.

PRESBYTERI appellatione, licèt propriè veniant, qui habent Ordinem Sacerdotalem, tamen hoc nomen potest etiam simplici clerico conuenire, vt colligitur ex *cap. vestra, iuncto princip. cum fine, de cohabit. cleric. & mul.* iunctis traditis per *Barbat. cons. 33. num. 2. dub. 1. lib. 2. Roch. de iurepatron. verbo honorificum, quæst. 4. num. 26. Lambertin. in simili tract. lib. 2. p. 1. quæst. 7. art. 27. num. 8. Paris. cons. 30. num. 12. & seq. lib. 4.* & ita videtur esse vulgaris loquendi consuetudo, vt obseruant *Mantic. decis. 129. num. 2. & 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. num. 86. Rot. in Recanaten.* beneficij 14. Martij 1608. coram *Cardin. Lancelotto,* impressa per *Farin. decis. 216. num. 1. p. 2. recent.* 1

Pretium.

APPELL. CCXVIII.

PRETII appellatione propriè venit quicquid consistit in pecunia numerata, *l. quod seruus §. fin. & l. si res, ff. de in rem verso, l. 1. ff. de extraord. criminib. l. 2. ff. de contrah. empt. §. item pretium, Inst. eod. tit. Rebuff. ad l. pecuniæ appellatione 4. vers. item appellatione pretij, ff. de verb. significat. pag. 37.* ideò dispositio odiosa loquens de pretio non habet locum, nisi pretium sit in pecunia numerata, *Bald. cons. 98. Bertonus de Coue, num. 1. vers. in contrarium lib. 1. & cons. 383. num. 2. vers. nam statutum dicit, lib. 5.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, conclus. 485. num. 1.* 1

PRETII appellatione latè sumpto vocabulo continetur quicquid pro re datur, licèt non consistat in pecunia, *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 14. num. 41.* 2

Prioratus.

APPELL. CCXIX.

PRIORATVS conuentualis appellatione venit Ecclesia Collegiata Regularis, non autem secularis ex propria significatione, vt per *Gemin. cons. 131. num. 4. vers. deinde dixit,* vbi declarat in *vers. licèt quandoque,* quod impropriè quandoque appellatione Conuentualium veniunt etiam seculares, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 706. num. 1. & 3.* vbi *num. 4.* post *Bellem. cons. 38. num. 5. in fine,* subdit quod etiamsi non sit Conuentualis, nomen Prioratus sonat in dignitatem. 1

Probatio.

Appell. CCXX.

1 PRobationis appellatione, vbi lex facit mentionem, venit plena, nisi subiecta materia repugnet, ita *Ias. in l. qui accusare, num. fin. C. de edendo*, per *Clem. constitutionem*, & ibi *glos. verbo fides, de elect.* Appellatione verò legitimæ probationis, non venit probatio per iuramentum, sed per testes, vel instrumenta, vt probat *glos. verbo legitimis, in cap. cùm de indebito, ff. de probation.* vbi idem notat *apostil. ex Alex. cons. 119. Titulus talis, col. 2. vol. 2.* Probationis cuiuscunque appellatione continetur idonea ex *glos. verbo probationibus, in l. & si instrumenta*, vbi *Bart. notat num. 2. ad statuta*, & alia multa *C. de fide instrum. & iure hastæ fisc.* & quod appellatione probationis cuiuslibet, vbi statutum dicit, quod sufficiat quælibet probatio, veniat probatio sufficiens & legitima, notat *apostil. ad Speculat. tit. de instrum. edit. sub rub. de execut. testam. vers. item si statutum per glos. notabilem in l. 1. ibi, quibuscunque*, vbi *Bald. ad hoc notat nu. 4. C. de fide instrum.*

Procurator.

Appell. CCXXI.

1 PRocuratoris appellatione venit quilibet mandatarius, siue nuncius, *Bald. cons. 353. N. procurator, num. 2. vers. porrò nomen, lib. 3.* vbi si omni meliori modo, vt procurator egit censetur egisse latissimè tanquam minister, & nuncius alterius, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, conclus. 809. num. 1.*

2 Procuratoris appellatione non venit procurator in rem suam, ita *apostil. ad text. iuncta glos. in l. qui stipendia, C. de procurator.* & obseruat *Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 809. num. 6.* quod procurator in rem suam latè dicitur procurator, sed non propriè, ex quo procurator propriè in rebus alienis datur, & ideò in dispositione statuti de procuratore non contineretur.

SVMMARIVM.

1 *Descendentes propriè vocasse dicitur testator, qui vocauit progeniem ad fideicommissum.*

2 *Transuersales impropriè continentur appellatione Progeniei.*

3 *Fœminæ etiam & descendentes ab eis, censentur vocatæ, progenie vocata, nisi vocans voluisset consulere agnationi.*

Progenies.

Appell. CCXXII.

1 PRogeniei appellatione veniunt propriè descendentes, vt per *Franc. in cap. si pater, col. 55. vers. quarto qui veniant, de testam. lib. 6. Curt. Iun. cons. 5. num 40. Laurent. de Pallat. in tract. quod stantibus masculis, num. 149. Sim. de Prettis de interp. vltim. volunt. fol. 291. num. 60. Peregrin. de fideicom. art. 22. num. 23.* quos refert & sequitur *Fusar. de substitut. q. 335. n. 1.* quibus addo *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P, conclus. 891. n. 1.* ac proinde quod comprehendantur nepotes, pronepotes, & deinceps tradunt *Socin. Iun. cons. 79. n. 35. lib. 3. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 259. num. 13.* Sed vsque ad quem gradum admittantur poterit ab aliquibus in dubium reuocari, & solùm vsque ad decimum gradum admitti volunt *Dec. cons. 321. & Cephal. cons. 137. num. 2.*

Progeniei appellatione impropriè transuersales continentur, & maximè quando testator sciebat non posse verificari in descendentibus, *Roman. in l. 1. C. ad Sillan. Cor. cons. 234. num. 2. lib. 2.* quos refert *Fusar. d. quæst. 335. num. 2.* 2

Progeniei appellatione veniunt fœminæ, & descendentes ab eis, *Rip. in tit. de substit. resp. 15. num. 2. Alex. cons. 188. lib. 3. Curt. Iun. cons. 49. num. 5. Crass. in § fideicommissum, quæst. 15. num. 5. Cephal. cons. 511. num. 26.* vbi ait fallere quando testator voluit consulere agnationi, quia tunc fœmina non contineretur. Verùm quod de progenie non dicatur descendens ex fœminis, tenent *Alex. in addit. ad Bart. l. 1. §. personis, lit. A, vers. quid de verbo progenie, ff. iure immun. Cassad. decis. vnic. num. 2. in fine, de iurepatron. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 16. num. 3.* quos refert, & sequitur *Rot. decis. 635. num. 1. p. 2. recentior.* 3

SVMMARIVM.

1 *Descendentes soli continentur Prolis appellatione.*

2 *Proles patris potest etiam sumi passiuè, vt intelligatur de genere & agnatione patris.*

3 *Proles paterna & materna potest considerari.*

4 *Transuersales veniunt prolis appellatione, si testator vocasset omnes de prole, quando non extarent descendentes, vel quando testator sciebat dispositionem non posse verificari in descendentibus.*

5 *Prolem vocans dicitur illos vocare qui censerentur vocati vocatis liberis.*

6 *Masculi & fœminæ veniunt Prolis appellatione.*

Proles.

Appell. CCXXIII.

PRolis appellatione (quod nomen æquè commune est, vt tradit *Menoch. cons. 904. num. 26.*) solùm descendentes continentur, *Bald. cons. 321. Testamento cauetur lib. 1. & cons. 331. In quæstione, num. 8. vers. & quod sequitur, lib. 3.* vbi quod iste est verus sensus, quod si dicatur ex prole patris, intelligitur de genitis ex patre, *Alex. cons. 188. Perspectis, num. 25. lib. 5. & cons. 80. Super eo lib. 1.* refert *Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 6. lit. P, concl. 907. num. 1.* 1

Declara tamen, quia proles patris potest etiam sumi passiuè, vt intelligatur de genere & agnatione patris, *Bald. d. cons. 331. num. 8. vers. item potest intelligi, lib. 3.* vbi quod primus sensus magis amicatur propriè sensui, *Cardin. Tusch. d. lit. P, concl. 907. num. 3.* 2

Immò Proles paterna & materna potest considerari secundùm *Signorol. cons. 225.* quem refert *Cardin. Tusch. lit. P, concl. 907. num. 4.* 3

Prolis appellatione transuersales venirent, si testator vocasset omnes de prole quando non extarent descendentes, *Pereg. de fideicom. art. 22. num. 23. in fine*, quem refert *Fusar. in tract. de substitut. quæst. 326. nu. 2.* vbi *num. 3.* subdit quod etiam transuersales 4

uersales venirent, quando testator sciebat dispositionem non posse verificari in descendentibus.

5 PROLIS appellatione, vbi testator illam substituit, comprehenduntur illi qui veniunt appellatione liberorum, *Dec.cons.495. n.6. Ripa resp.15.n.2. sub tit. de substitut. Laurent. de Pallat. in tract. quod stantibus masculis, num. 159. Boër. decis. 356. Sim. de Prettis de interpret.vltim.volunt.fol. 292. num. 63. Pereg.de fideicom.art.22.num.22.cum seqq.* quos refert & sequitur *Fusar.d.quaest.336.num.1.*

6 PROLIS appellatione veniunt tam masculi quam foeminae, *Dec.cons.495.num.6.* vbi addit quod proles dicitur omnis descendens in infinitum, refert *Rot.* in Leodien. fideicommissi 19. Nouembris 1610. coram *Card. Caualerio*, impressa per *Farin.decis.318.num.1.p.2.recent.*

SVMMARIVM.

1 *Agnati, & cognati, qui admitterentur abintestato ad successionem, de iure Ciuili vsque ad decimum gradum veniunt Propinquorum appellatione.*

2 *Foeminae veniunt Propinquorum appellatione.*

3 *Affines non veniunt Propinquorum appellatione.*

Propinqui.

APPELL. CCXXIV.

1 PROPINQVORVM appellatione, quod nomen commune est, vt tradit *Menoch.consil.1006. num. 20.* continentur agnati, & cognati qui admitterentur abintestato ad successionem de iure Ciuili vsque ad decimum gradum, *l. 1. ff. vnde vir & vxor, l. vlt. C. de testam.milit. l. vlt. C. de verb. significat.* vbi *glos. verbo deficientibus, & Ias. num. 21. & 22. l. 1. C. de imponen.lucrat.descript.lib.10. Bald. consil. 331. In quaestione quae vertitur, num.3. vers. circa primum lib.3. Dec. cons. 321. num.2. Tiraq. de retractu lig. §.1. glos. 9. num. 8. & seq. Ranchin.concl.434.p.5. Flamin. Paris. de confident. benefic.quaest. 32. num. 44. Campanil. in diuersorio Iuris Canonici rub.11.cap.27.num. 77. Peregrin. de fideicom. art.22.num.36. Fusar.in tract.de substitut. quaest. 367. num.1. Cardin.Tusch. concl.tom. 6. lit.P,914.num.1. & 2.* vbi *num.3. post eundem Bald.d.cons.331.num.4.* subdit remotiores non includi.

2 PROPINQVORVM appellatione veniunt foeminae, vt per *text.in l.1.C.vnde vir, & in l.1. C. de impon.lucrat.descript.* docent *Bald. cons. 334. In quaestione, sub num.5.vol.3. Gozadin.cons.20.num.8. Bursat. cons.1.num. 33. cum seqq. vol. 1. Peregrin. de fideicom. art.21.nu.36. Rebuff. ad l.1.ff.de verb.signif.sub vers.13. pag.8. Menoch.de praesumpt.lib.4.praes. 84. num. 33. & cons.807.num.64. Campan.d.rub.11. cap. 27. num. 78.* latè *Fusar.d. tract.de substitut. quaest. 366.num. 3. cum seqq.* vbi multipliciter declarat, & nos latiùs infrà sub *appell. 228. à num.7.*

3 PROPINQVORVM appellatione affines non veniunt, *Bart.per illum text.in l.fin.C. de verb. significat. & ibi Ias. num. 22.* idem *Bart. in l. 1. sub num. 1. C. vnde vi, Campanil. d. cap. 27. sub num. 77. vers. ac propterea. Pereg.de fideicom.art. 21. num.36. in fine, quamuis venire affines scribant Alciat. cons. 107. num. 14.lib.9. Sim.de Prettis de interpret.vltim.voluntat, fol. 288. num. 14. in fine.* Sed vsque ad quem gradum propinqui extendantur restat vt videamus, & videatur vsque ad sextum, vel septim dilatariũ legem de propinquis loquentem, sicuti per *text.in §.fin. Instit.de success.cognat.* tradit *Petr. Greg. syntagm. lib. 26. cap.15. sub num.3. vide infrà appellatione 228.num.6.*

SVMMARIVM.

1 *Proprietatis appellatione venit dominium directum.*

2 *Proprietas dicitur apud illum, qui habet directum dominium, non autem vtile.*

3 *Dominium & proprietas pro eodem aliquando accipiuntur.*

4 *Proprietas si simpliciter proferatur significat plenam proprietatem cum vsufructu.*

5 *Dominium vnde dicatur, & proprietas ostenditur.*

6 *Declarantur multa Iura de hac materia loquentia.*

7 *Proprietas dicitur aliquando plena, aliquando nuda.*

8 *Dominium interdum plenum, aliquando verò non plenum dicitur, & quando.*

9 *Dominium si absolutè ponatur comprehendit vtrumque directum, & vtile, & plenum.*

10 *Dominium est ius perfecte disponendi de re corporali in quoscunque vsus lege non prohibitos.*

11 *Proprietatis si fiat mentio simpliciter, seu concretiuè de plena intelligitur.*

12 *Proprietatis nomen simpliciter prolatum plenam proprietatem demonstrat, & dominium cum vsufructu coniunctum.*

13 *Proprietas diuersimode secundùm subiectam materiam accipitur.*

14 *Proprij appellatione in voto paupertatis Religiosorum quae veniant, ostenditur.*

Proprietas, Proprium.

APPELL. CCXXV.

PROPRIETATIS appellatione venit dominium directum prout ab vtili distinguitur, & ab eo separatum est, itaut nunquam proprietatis nomen in solo vtili possit verificari, nec in eo quod simul coniunctum est, in quem sensum trahenda sunt Iura, quae dominium & proprietatem tanquam duo inter se distincta ponunt, vt in *l. si procurator 13.* ibi, *dominium, & proprietas ff. de acquir.rerum dominio, l.incerti,* ibi, *proprietatis,* & ibi, *dominij, C. de interdictis, l.locorum,* vbi notauit *Bart. num.4. C. de agro deserto, lib.11.text.opt.in l.si tibi 17.* ibi. *dominium proprietatis, ff.quibusmodis vsufr.amitt. text. similis in l. proprietatis, C. de probat.* ex quibus ita tenent *Balb. Dec.* & alij communiter teste *Pinel.in l.1.p.2.num. 6. & 8. C. de bonis mater. Valasc.de iure emphyt.quaest.13.num.6.* hinc resoluentes quod licèt certum sit si quis in libello proponat dominium ad se pertinere satis esse quod vtile dominium probet, quia verum, & proprium dominium esse potest, non tamen sufficere illud probare si in libello proposuit proprietatem ad se pertinere, quia vtile dominium proprietatis nomine nunquam venire potest, & ideò proprietatem dici 1 2

dici apud illum,qui habet directum dominium,non autem apud eum,qui habet vtile tradit expressè Ias. in l.domus,§.si fundus,num.8.cum seq.vers. nota quarto, ff. de leg.at.1.quem refert Cardin.Tusch.practic.conclus. tom.6.lit.P,conc.918.num.3.

3 Verùm contra hanc resolutionem obstat, quia Variis vtriusque Iuris locis passim ponitur dominium, & proprietas pro eodem, cuius enim rei dominiũ acquirimus, propriè dicimus acquirere proprietatem eiusdem, l.qua ratione 8.§.hac quoque, ibi, traditione nostra fiunt,iuncto §.item si quis merces, ibi, transfert proprietatem,ff.de acquir.rerum domin.l.cùm in corpus 36. ibi, proprietatem ad te transire, ff. eod. tit. l. Sempronius 26.ff. de vsufr.legato. vbi quemadmodum proprietas dicitur deducto vsufructu,ita dominium dicitur vsufructu deducto, sicut per contrarium,
4 quemadmodum dominium significat plenum ius proprietatis cum vsufructu, vt communis fatetur; ita proprietas si simpliciter proferatur, significat plenam proprietatem cum vsufructu, l.4.ff. si vsufr. petatur,l.si tibi,ff.vsufr.accresc.d.l.si tibi, ff. quibus mod. vsufr.admit.ex quibus,atque aliis post Fabr. in §.omnium,n.21.Instit.de actionib.ita concludunt Pinel.d.n.6. vers.ad hanc,Duaren.lib.1.disp.cap.17.in fine,constanter Donel.comment.Iuris Ciuilis lib.9.c.8.vers. hoc idem ius, Alex.Raudens.de analogis,lib.1.cap.7.n.1. latè Castil. quotid.lib.1.de vsufructu cap.75.n.4.7.& 8.atque etiam Cuiac.qui stultos esse ait qui contrarium putant,in l.naturaliter,§. nihil commune, in princip. ff. de acquir. possess.& Brison.de verb.Iuris significat.verbo proprietas, ibi,ius dominij,adducens text.in l.rei 33.ff.de dolo, & in l. interdum 78. ff. de verb. significat. & prob.ut. & probat apertè text. in cap. 1. de causa possess. & propr. Confirmatur etiam ex Iuribus, quæ proprietatem vocant etiam postquam cum vsufructu consolidata est, l.vsufructu 57.ff.soluto matr.l. si cùm argento 21. §.
5 si fundum,ff.de except.rei iud.Et deinde ex ipsa vtriusque nominis etymologia, nam sicut dominium importat ius & proprietatem in rem suæ à domo deducatur, vt volunt Doctores communiter, & Donel. comprobat antiquo Ennij carmine à Cicer.sæpius repetitio : O domus antiqua quam dispari domino dominaris, quasi à domo dominus deriuetur ratione potestatis,quàm habet in res, quas in domum infert,siue à Græco domo, quod est subiicere, vnde & Latinè verbum domo, seu domare, vt contendit Petr. Gregor. syntagm. Iuris lib. 1. cap. 12. num.2.ita etiam ex eodem,proprium,vnde proprietas, dicitur quasi propè nobis sit, & magis potestati nostræ accedat, iuxta Nonium Marcellum, qui teste Brison. verbo proprium, definiebat proprium esse suum cuiusque,consonat l.vlt.ff. de superficieb. cum aliis, quæ latè adducit Rebuff. in l. interdum,verbo proprietati,ff.de verb.signif.

6 Qua sententia retenta non obstant Iura pro prima suprà citata, quæ dominium, & proprietatem ponunt tanquam diuersa,quia multipliciter respondent Doctores, qui secundam tuentur, in primis enim Pinel.d.num.6 vers.ex qua re, respondet dominium ibi poni expositiuè, quasi dicant proprietas, quæ est dominium. Donel.verò loco citato respondet proprietatem nunquam reperiri in significatione diuersa à dominio,nisi cùm nominatur cum adiecto,dominium proprietatis,dominium seruitutis, vel vsusfructus, aut similis, quia tali adiecto declaratur tunc nos abuti verbo proprietate. Sed melius responderi poterit cum eodem Pinel.vbi suprà, num. 7. Iura illa in d. l. proprietatis, & in d. l. si tibi, dum agunt de proprietatis dominio accipere proprietatem in alio sensu, secundùm quem accipitur pro re ipsa, de cuius agitur dominio, vt latè comprobat Rip.in rub.de causa possess.& propr.num. 43. Alia verò Iura quæ promissiuè vtuntur nomine dominium,& nomine proprietas,vt in d. l. si procurator, & in d. l. incerti, magis confirmant hanc partem, quatenus ponunt vnum, & alterum tanquam synonima habentia eandem vim,& significationem,vt bene considerat multis adductis Castil.d.cap.75.num.18.

Ex quibus iam primò colliges quod quemadmo- 7
dum proprietas dicitur aliquando plena, quando scilicet cùm vsufructu coniuncta est, aliquando nuda quando ab eo est separata, vt quoad vtrumque membrum constat ex Iureconsultorum testimoniis, de quibus in l.cùm in fundo 78.in princip. ibi, plenam fundi proprietatem non separatam ab vsufructu, iuncto §.vxor,ibi,nudæ proprietatis æstimatio,ff. de iure dotium,& in l.si dominus 72.ibi, nudæ proprietatis,ff.de vsufructu,& in l.2.ff.quibus mod.vsufr.amit. & in l. fœmina, §. illud, ibi, pleno proprietatis iure, C. de secundis nupt. ita etiam dominium aliquando plenum dici- 8
tur, quia directum vtili coniunctum, seu consolidatum est, & insuper ipse Dominus rei habet eius vsumfructum, vt deducitur ex §. vlt. Instit. de vsufr. non plenum dicitur quando directum est penes vnum, vtile penes alterum, vel quando proprietatem habet deducto vsufructu, vt notarunt Petr. Gregor.d.cap.12.num.5.& 7.Pinel.in d.l.1.p.2.num. 4. Deinde & per contrarium, quemadmodum domi- 9
nium si absolutè ponatur comprehendit,vtrumque directum & vtile,& plenum ius disponendi de re iuxta definitionem Bart.in l. si quis vi, §. differentia, num. 4. ff. de acquir. possess. asserentis dominium esse 10
ius perfectè disponendi de re corporali in quoscunque vsus lege non prohibitos, quam sequuntur Anton.Gom.l.45.Tauri num.5.& in l.65.in princip.Donel.lib 9.comment.cap.8.ad fin.Pinel.in d.l.1.p.2.à num. 1. Sebast. Medic.de definit.p.2.definit.66.Molin. de Iustit.tract.2. disp.3.& tamen si proferatur prout opponitur vtili dominio, iuxta l.1.ff.si ager vectig.solùm directum complectitur, cum aliis adductis per Anton. de Furtes nobilem Aragonensem in perinsigni Bononien. Hispanorum Collegio sodalem, in comment. ad rub. C. de vsucap. pro emptore, num. 21. ita etiam proprietatis nomen si proferatur ad 11
differentiam vsusfructus, de nuda intelligitur, vt concludunt omnia Iura de vsufructu discretiuè agentia, & de proprietate. Si autem simpliciter, seu concretiuè fiat mentio proprietatis de plena intelligitur, quæ eadem est cum dominio, vt vltra omnes supra citatos, qui tenent dominium & proprietatem idem esse, resoluit Hercul. Marescot.vari. resolut.lib.1.cap. 29. à num. 64. Idque apertius volue- 12
runt omnes, qui docent nomen proprietatis simpliciter prolatum plenam proprietatem demonstrare,& dominium cum vsufructu coniunctum, vt ex Fabr. Bereng. & aliis contra Herman. & alios comprobat Castil.d.cap.75.à num. 4. tum ex multis, tum præcipuè ex l.4.ff.si vsusfr. petatur,cum similibus, quæ probant proprietatem cum vsufructu consolidatam adhuc proprietatem appellari, quod etiam optimis rationibus confirmat Donel.d.cap.8.per tot.& Rebuff. vbi sup.vers.sexto,cum seqq. dum probat proprietatem aliquando pro dominio pleno accipi si proferatur simpliciter, vt in l.si qua ratione, §. item si quis merces, ff. de acquir. rer. domin. & in §. item si quis merces, Instit.de rerum diuis. aliquando pro nuda proprietate quando vsufructuario opponitur quod etiam docuit Brison.citato loco.

Secundò colliges iuxta materiam subiectam, & 13
diuersas considerationes proprietatem aliquando accipi

accipi pro re ipsa, vt in *d. l. proprietatis*, aliquando pro solo Dominio directo, vel proprietate separata ab vsufructu, quando vsufructuario opponitur, vel pro dominio pleno quando contra possessionem distinguitur, seu possessioni opponitur, vt in *d. l. interdum*, & in *d. §. nihil commune*, & in *l. 1. §. huius, ff. vti possidetis*, & in *cap. 1. & per totum de causa possess. & propr.* tunc enim iuxta qualitatem personæ, vel solùm dominium plenum, vel solùm directum complectitur, vel etiam solùm vtile; nam & hoc prout distinguitur à Iure possessionis proprietas rectè appellatur, sicut dicimus dominium vsusfructus, dominium seruitutis, *l. 3. ff. si vsufr. pet. l. semper, §. hoc interdicto, ff. quod vi, aut clam*, ita etiam dicere possumus proprietatem seruitutis, vel vsusfructus, vt aduertit vltra alios bene *Rebuff. vbi sup. vers. idem si dicatur proprietas ratione possessionis*, inde concludens quod si emphyteuta legauerit proprietates suas comprehendit etiam ius suum, atque ita vtile dominium, licèt contrarium voluerint *Rip. in d. rub. de causa possess. & prop. num. 48. Corras. in d. §. nihil commune, num. 10. Peregr. vari. lib. 3. num. 116. Pinel. & Valasc. dictis locis*, & alij, qui docent solùm directum dominium non ita vtile posse proprietatem appellari.

14 PROPRII appellatione in voto paupertatis Religiosorum non solùm venit dominium & proprietas rei, sed etiam vsus Iuris, & vsusfructus possessio, & administratio, vt per *Nau. com. 2. de Regul. num. 1. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. quæst. 29. art. 4. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 18. num. 25. Barthol. à S. Fausto in thesauro Religios. lib. 8. quæst. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Prosapiæ appellatione veniunt, qui sunt de generatione & familia.*

2 *Illegitimè nati non sunt de prosapia.*

3 *Fœminæ, & descendentes ab eis veniunt prosapiæ appellatione.*

Prosapia.

APPELL. CCXXVI.

1 PROSAPIÆ appellatione veniunt qui sunt de generatione, & familia, *l. cùm satis, & l. ne diutius, C. de agrico. & cons. lib. 11. glos. in l. si quis ex corpore, C. de murileg. lib. 11. Ias. in l. fin. C. de verb. signif. Paris. cons. 51. num. 11. & cons. 93. num. 33. lib. 2. Sim. de Prætis de interp. vltim. volunt. fol. 292. num. 62.* quos refert & sequitur *Fusar. in tract. de substit. quæst. 333. num. 1.* quibus addo *Carpan. ad consuetud. & stat. Mediolanen. cap. 414. à num. 38.*

2 Et ideò illegitimè nati non dicuntur de prosapia, sicuti docent *Tiraq. de nobilit. cap. 15. num. 12. Menoch. cons. 117. num. 51.* quos refert *Carpan. d. cap. 414. num. 39.*

3 PROSAPIÆ appellatione veniunt fœminæ, & descendentes ab eis, iuxta ea, quæ post alios tradit *Sim. de Prætis vbi suprà fol. 293. num. 66. cum seqq.* quem refert *Fusar. d. quæst. 333. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Prouentuum appellatione comprehenduntur omnia quæ ex facto hominis proueniunt, vt oblationes, funeralia, & similia.*

2 *Prouentus est nomen generale ad omnes fructus naturales, industriales, & artificiales, vt sunt pensiones.*

3 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione Prouentuum.*

Prouentus.

APPELL. CCXXVII.

PROVENTVVM appellatione comprehenduntur omnia, quæ ex facto hominis proueniunt, vt sunt oblationes funeralia, vel quæ ex sigillo, aut ex alio emolumento beneficij, seu ex reditu magno, aut paruo, & similia, vt per *Boër. decis. 224. num. 5. Rebuff. in concord. tit. de collat. 9. volumus, lit. C, pag. mihi 659. Pute. decis. 478. lib. 2. in correct. Gutier. cons. 8. num. 3. ante fin. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. num. 198.* 1

Prouentus autem est nomen generale ad omnes fructus naturales, industriales, & artificiales, vt sunt pensiones, *Mandos. super facult. §. & taxam, verbo prouentus, Gonzal. d. §. 7. proœm. num. 197.* vbi *nu. 204.* subdit plus continere Prouentus quam fructus, *Monet. de distribut. p. 1. q. 7. num. 7 in fin.* 2

PROVENTVVM appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, *cap. licet, de præbend. Rip. in cap. cùm M, Ferrariensis, num. 16. de constit. Monet. d. quæst. 7. n. 7.* vbi latè probat. 3

SVMMARIVM.

1 *Prouisionis appellatione veniunt omnes modi per quos Ecclesiæ prouidetur.*

2 *Commenda includitur appellatione Prouisionis.*

3 *Prouisionis Sedis Apost. appellatione veniunt prouisiones factæ à legatis.*

Prouisio.

APPELL. CCXXVIII.

PROVISIONIS appellatione veniunt omnes modi per quos Ecclesiæ prouidetur, scilicet nominatio, postulatio, electio, præsentatio, confirmatio, institutio, & collatio, ita *glos. verbo electione, in cap. vt circa, de elect. lib. 6. glos. verbo prouisionem per tex.* ibi *in cap. 1. & in cap. quorundam, eod. tit. & lib. glos. verbo prouisioni, in Clem. fin. eodem tit. Felin. in cap. in nostra corol. 32. num. 28. de Rescript. Rebuff. in concord. rub. de collationib. §. præfati Ordinarij in glos. verbo prouisionem*, & in praxi beneficiali *titulo de forma Vicariatus, num. 5. Lambertin. de iurepatron. lib. 2. p. 1. quæst. 1. principali art. 12. num. 1. & 2. Mandos. in reg. 32. Cancel. quæst. 4. num. 3. Rot. decis. 791. num. 9. p. 1. diuers. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 17. num. 1. Rot. decis. 638. num. 4. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum, seu p. 4. diuers.* 1

PROVISIONIS appellatione includitur commenda *Gemin. in cap. nemo, num. 7.* & ibi *Franc. num. 5. propè fin. de elect. lib. 6. Rot. d. decis. 791. num. 9. p. 1. diuers. Gonzal. d. glos. 17. num. 2.* intelligendo, vt per *Ludou. Gom. ad reg. de idiomate, quæst. 5. num. 6. vers. non obstat.* 2

PROVISIONIS Sedis Apost. appellatione veniunt prouisiones factæ à legatis, *glos. in cap. si Abbatia, de elect. lib. 6.* vbi *Gemin. num. 5. & Franc. nu. 4. Cardin. in Clem. quia contingit in 8. quæst. de Relig. domib.* vbi *Imol. col. 3. vers. iuxta prædicta*, quos refert *Rot. decis. 206. num. 5. p. 1. diuers.* 3

SVMMARIVM.

1 *Proximus, & proximior idem significat, cùm neutrum admittit mediũ interpositum.*

2 *Agnati & cognati veniunt Proximorum appellatione.*

3 *Proximorum appellatione omnes eiusdem gradus veniunt, tam ascendentes quàm descendentes.*

4 *Proximior quis præsumitur eo ipso quod certum consanguinitatis gradum probat.*

5 *Verba,* sui proximi, *referenda sunt ad proximos testatoris.*

6 *Agnati & cognati, qui veniunt appellatione proximorum, vsque ad quem gradum admittantur, ostenditur.*

7 *Fœminæ veniunt Proximiorum appellatione declarando, vt* num. 8.

9 *Quando sumus in materia indifferenti,*

10 *Quando testator discretiuè de masculis, & fœminis loquutus fuit,*

11 *Quando testator se restrinxit ad masculos,*

12 *Quando testator vocasset masculos, & in defectum masculorum alios Proximiores substituisset,*

13 *Quando vocati essent Proximiores de agnatione, vel de familia, vel de domo,*

14 *Quando extat statutum excludens fœminas propter masculos, & ab illo masculo fœmina abintestato esset exclusa,*

(9–14:) *Fœminæ non veniunt Proximiorum appellatione.*

Proximus, Proximior.

Appell. CCXXIX.

1 PROXIMORVM, seu proximiorum appellatione (idem enim significat proximus, quod proximior, cùm neutrum admittat medium interpositum, *Bald. cons. 146. in fine lib. 2. citatus à Rot. decis. 693. num. 2. in fine, apud Farin. p. 2. recent.*) veniunt agnati
2 & cognati, *l. 1. §. proximus, ff. vnde cognati, Angel. cons. 289. Viso facto, Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. nu. 15. & seq. & §. 11. glos. 1. num. 3. & 4. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 33.* quos refert *Fusar. de substit. quæst. 366. nu. 1. Rebuff. ad l. proximi appellatione 150. vers. ad hæc, ff. de verb. sign. pag. 542. Menoch. consil. 1127. num.* 2. Et om-
3 nes eiusdem gradus admittuntur, *idem Menoch. cons. 158. num.* 28. & tam ascendentes quàm descendentes, *Bertrand. cons. 30. Punctus quæstionis col. 2. vol. 1.* quem refert & sequitur *Rebuff. in d. l. proximi appellatione vers. ita propinquorum pag. 543.*

4 PROXIMIOR autem præsumitur quis eo ipso quod certum consanguinitatis gradum probat; nam qui vult dicere contrarium tenetur probare, ita *Alciat. de præsumpt. reg. 1. præs. 28. num. 9. Tiraq. d. §. 11. glos. 1. num. 5. & 9. Cou. lib. 2. vari. cap. 6. num. 6. Mascard. de probat. concl. 1245. Surd. decis. 106. n. 8. & decis. 241. nu. 26. & cons. 5. num. 34. Gutier. cons. 4. n. 1. Galganet. de condit. & demonstr. p. 2. cap. 2. q. 7. n. 25. Rot. d. decis. 693. n. 2. apud Farin. p. 2. recent.* vbi *numeris seqq.* Declarat nunquid verbum, *Proximiores,* quando sunt vocati in fideicommisso, intelligatur de proximioribus testatoris, an verò de proximioribus grauati? & verba, *sui proximi,* esse referenda ad proximos testatoris 5
probat *text. in l. debitor,* ibi, *filia sua,* id est, testatoris, *ff. ad Trebell. Paris. cons. 51. nu. 33. & seq. lib. 2. Card. Mantic. de coniect. lib. 8. tit. 14. num. 2. Rip. in l. ex facto, nu. 6. in princip. ff. ad Trebell. Rot. in Romana fideicommissi de Ioannonibus 4. Martij 1624. coram Buratto,* Vide *Campan. in diuers. Iuris Canonici, rub. 11. cap. 27. nu.* 80. qui ait quod vbi Constitutio de proximioribus verba faceret, intelligitur vocatus proximior eius, qui vltimo loco interiit si descendens sit primi testatoris, vt resoluit *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. n. 30. in fine,* & hoc est quod voluit dicere *Pereg. de fideicom. art. 20. in sum.* post *num.* 14. quod proximitas grauati non attenditur quando testatori consanguineus est, itaque vterque ad eum tendit finem, vt si vltimus moriens, & eius proximior sit de sanguine testatoris, intelligitur vocatus proximior ipsius vltimi decedentis, exclusis aliis, qui eidem testatori essent proximiores, facit *Gam. Lusit. decis. 258. nu.* 4. dicens proximitatem vltimi possessoris ex ea parte prouenire debere, ex qua successio prætenditur quare verũ esse concludi (vt vtar verbis *Campan.* citato loco) quod si proximior vltimi defuncti esset extraneus respectu primi testatoris, diceretur sine dubio exclusus: sed si de illius parẽtela & linea vtique censeretur vocatus, exclusis aliis ad testatorem magis coniunctis, quin & si plures essent in eodem gradu proximiores vnus alterum non excluderet, licèt ille ex masculo, iste vero ex fœmina descenderet, *idem Gam. decis. 294. n. 3.* nisi proximior de familia vocaretur, quia tunc sexus tantùm non gradus attenderetur proximitas, secundùm *Vincent. de Franch. decis. 157. sub n.* 4. Quamuis succedere tanquam proximior nemo valeat, nisi purificata conditione, nihilominus oportet, vt tempore dispositionis sit proximus, quique tunc potuerit succedere si casus proximioritatis, & conditionis contigisset, non autem, qui tempore tantùm verificatæ conditionis esset talis per notata affluenter à *Menoch. cons. 106. n. 332.*

Sed vsque ad quem gradum admittantur huiusmodi agnati, & cognati, qui veniunt proximiorum 6
appellatione solet ab aliquibus in dubium reuocari; nam *Bald. cons. 80. aliàs 76. circa fin. lib.* 4. dicit admitti solùm ad septimum gradum, prout eum refert *Card. Tusch. pract. concl. tom. 7. lit. S, concl. 923. n. 9. Pereg. verò de fideicom. art. 22. n. 33.* tenet admitti vsque ad decimum gradum. *Vide suprà appell. 223. in fine.*

PROXIMIORVM appellatione veniunt etiam fœ- 7
minæ, *l. 1. §. proximus, ff. vnde cognati, §. non tantũ, iuncto, §. non cæteri, Instit. de legi. agnat. succ. Dec. cons. 223. n. 2. & cons. 269. col. 2. & cons. 525. n. 3. cũ seqq. & cons. 570. n. 10. Paris. cons. 20. n. 30. & cons. 89. n. 40. lib. 2. Soc. Iun. cons. 10. col. vlt. lib. 2. Tiraq. de retr. lig. §. 1. glo. 9. n. 8. & n. 201. Sim. de Prett. de interp. vlt. vol. f. 293. n. 67. & f. 337. n. 10. Rebuff. ad l. 1. ff. de verb. signif. pag. 8. Crauet. cons. 250. col. 1. & cons. 656. n. 7. Dec. cons. 7. n. 31. cum seqq. lib. 5. Men. de præs. lib. 4. præs. 84. n. 33. & cons. 473. n. 2. & 8. & cons. 807. n. 67. & cons. 522. n. 2. ver. tertio, & cons. 833. n. 19. Petr. de fideic. q. 11. n. 520. Anch. Regi. pract. q. lib. 3. q. 6. n. 21. Per. de fid. ar. 21. n. 33. Rot. dec. 282. n. 1. p. 2. rec.*

Amplia quando testator vocauit masculos, & il- 8
lis substituisset eorum descendentes masculos, & masculis deficientibus vocauit Proximiores, quia fœminæ proximiores excludent agnatos remotiores, *Crauet. cons. 656. num. 7. Decian. cons. 98. nu. 5. lib. 2.*

Menoch.

*Menoch.conſ.*833.*Peregrin.de fideicom.art.*25. *num* 48. *in fine*, quos refert & ſequitur *Fuſar. in tract. de ſubſtitut.quæſt.*366.*num.*8.vbi *num.* 9. aſſerit ab ampliatione non eſſe recedendum quando contentio eſſet inter fœminas deſcendentes à teſtatore,& tranſuerſales ob præſumptam dilectionem teſtatoris erga illas,*& num.*11.poſt *Menoch.d. conſ.* 833. reſpondet pro fœmina, quando illa non eſſet deſcendens à teſtatore,ſed tamen eſſet deſcendens maſculorum grauatorum, *& num.* 12. credit contrarium eſſe tenendum quando eſſemus inter maſculos & fœminas,nec à teſtatore,nec à grauatis.

9 In aliquibus verò caſibus fœminæ non veniunt Proximiorum appellatione, & Primò, quando ſumus in materia indifferenti,quæ non conuenit fœminis,ſed tantùm maſculis,ita *Ruin.conſ.* 146. *col.* 3. *lib.* 2. *Pariſ.conſ.*57.*col.pen.lib.*2.*Socin.Iun.conſ.*168.*nu.*84.*lib.*2. *Menoch.conſ.*463.*num.* 9. & alij plures quos refert & ſequitur *Fuſar.de ſubſtitut.q.*366.*n.*19.

10 Secundò, quando teſtator diſcretiuè de maſculis & fœminis loquutus fuit, vt quia inſtituit maſculis,& fœminis ſolùm dotes reliquit, *Menoch.conſ.* 463.*num.*11.*Fuſar.d.quæſt.*366.*num.*20.

11 Tertiò, quando teſtator ſe reſtrinxit ad maſculos, nam fœminæ erunt excluſæ, *Sim. de Prettis de interpret.vltim.volunt.fol.*293.*num.*67.*in fine*, *Petr. de fideicom.quæſt.*11.*num.*520.*Fuſar.d.q.*366.*n.*21.

12 Quartò,quando teſtator vocaſſet maſculos,& in defectum maſculorum alios proximiores ſubſtituiſſet; nam ob dict. *alios*, intelligitur ſolùm vocaſſe maſculos non fœminas, *Menoch.conſ.*565.*Surd. conſ.* 21.*in fine lib.*1.*Fuſar.d.quæſt.*366.*num.*22.

13 Quintò, quando vocati eſſent proximiores de agnatione, vel de familia, vel de domo,vel diſpoſitio eſſet facta fauore agnationis,nam tunc fœminæ non cenſerentur vocatæ, *Hieron.Gabr.conſ.*132.*quæſt.*5.*lib.*1.*Sim.de Prettis de interp.vltim. volunt. fol.* 293. *num.*70.*& conſ.*161.*num.*28. *& ſeq. Honded. conſ.* 75. *num.*14.*lib.*1.*Oſaſch.Pedemont.deciſ.*127.vbi dicit hoc maximè verum in fœmina tranſuerſali, *Viui.deciſ.*1. *num.*1.*cum ſeqq.Menoch.conſ.*522.*num.*4. *cum ſeqq. & conſ.*833.*in fine.Peregr.de fideicom.art.*25.*num.*45.*in fine,& conſ.*58.*num.*61.*& conſ.*159.*num.*13.*lib.*5. *Surd. conſ.*96.*num.*28.*Intrigl.de ſubſtitut.cent.*3.*quæſt.*83.*nu.*4.*Fuſar.d.quæſt.*366.*num.*24.

14 Sextò, quando extat ſtatutum excludens fœminas propter maſculos, & ab illo maſculo fœmina abinteſtato eſſet excluſa,nam fœmina non cenſeretur vocata, *Menoch.conſ.*463.*num.*12.*Fuſar. d. quæſt.* 366.*num.*25.

Pupillus.

APPELL. CCXXX.

1 PVPILLI appellatione,licèt non veniat is qui eſt in vtero matris, tamen ad ſui fauorem,licèt non ſit vere pupillus,interpretatur pupillus, *Bald. conſ.*458.*Titius habens*,per totum, maximè *in fine,lib.* 5.quem refert *Cardin.Tuſch. practic.concl.tom.*6.*lit.P, concl.* 453. *num.* 5.

SVMMARI[illegible]

1 *Fructuum tam ma*[illegible]*immaturorum omnes* [illegible] *Redituum appellatione* [illegible]

2 *Prouentus o*[illegible]*tinentur redituum appellatione* [illegible]

3 *Reditus eſt nomen generale, quia plus eſt in reditu, quàm in fructu.*

4 *Præſtatio annua venit redituum appellatione.*

5 *Diſtributiones quotidianæ propriè non veniunt appellatione redituum beneficij.*

6 *Veniunt tamen appellatione redituum, obuentionum, emolumentorum, omniúmque aliorum ad beneficium ſpectantium.*

7 *Mortuaria & anniuerſaria non continentur appellatione redituum, & valoris beneficij.*

8 *Iura, & actiones non veniunt appellatione redituum.*

Reditus.

APPELL. CCXXXI.

REDITVVM appellatione veniunt omnes 1
ſpecies fructuum, *Rebuff.in concord. tit. de collation.§.volumus,lit. P, pag.*659. *Menoch. de arbitr.caſu* 66.*num.*10. tam maturorum, quàm immaturorum,
Maſtril. Siciliæ deciſ. 58.*num.* 8. *&* 9. & continentur 2
omnes prouentus, *Rebuff.de pacificis poſſeſſ. num.* 99. & regulariter Reditus dicuntur qui ex rebus immobilibus percipiuntur, *Feder.de Senis conſ.* 12. *Fratres Prædicatores,num.*5.*verſ.item communi*, quem refert *Cardin.Tuſch. practic.concluſ.tom.*6.*lit.R, concl.*66.
*num.*1. Eſt enim Reditus,nomen generale,quia plus 3
eſt in reditu quàm in fructu, *gloſ.verbo reditus,in cap. grandi, de ſuppl.negligent.Prælator.*alia *gloſ verbo reditus, in cap.generali* 13. *de elect. lib.* 6 vbi dicit quod omnis fructus conſiſtit in reditu, ſed non conuertitur, quia non omnis reditus conſiſtit in fructu, *Cardin.in Clem.*1.*notab.*9.*ſub num.*1.*de exceſſib.Prælat.* vbi quod verbum, reditus,includit omnes prouentus,plenè *Gaſp. Baeza de inope debitore,cap.* 23. *num.* 2.*cum ſeqq.*refert *Gonzal.ad reg.*8.*Cancel.§.* 7. *proœm. num.*194.*cum ſeq.Surd.conſ.*162.*num.*1.

REDITVVM appellatione venit annua præ- 4
ſtatio, *Caſtren.conſ.*374. *Super iſtis dubiis,in princip lib.* 2. quem refert *Cardin. Tuſch.practic.concl. tom.* 6. *lit. R, concl.*66. *num.*2. vbi *num.* 3. limitat in relicto annuo facto ad tempus Conuentui, vel fratri, intuitu eleemoſynæ, vel conſanguinitatis, quia non eſt reditus.

REDITVVM beneficij appellatione propriè 5
non veniunt quotidianæ diſtributiones, nam cum, *reditus*, dicatur eo quod redeat ſingulis annis, ac proinde cum ſimplici d, ſcribendum eſſe hoc nomen,Iure contendunt *Tiraq.de retract.lig.* §.1.*gloſ.*6. *num.*1.*& Nauar.de reditib. Eccleſiaſt. quæſt.* 1. *monit.* 1. & certum quotidianas diſtributiones non redire ſingulis annis, ſiue quia diætim, aut per ſingulos menſes,aut ſæpe ſaltem in anno diſtribuantur, ſiue quia incertæ admodum ſunt, itaut in valore beneficij computandæ non ſunt, ex adductis per *Monet.de diſtribut.quotid.p.*1.*q.*8.*n.*7. Ideò appellatiuum probant *Bellencin.in tract.de charitatiuo ſubſidio,quæſt.* 76.*num.*1.*Pariſ.conſ.*33.*num.*4.*&* 5.*vol.* 1. *Boër. deciſ.* 340.*Gambar.de auctor.legati à latere, lib.* 6.*p.* 2.*num.* 17. *Stephan.Gratian.diſcept.forenſ.tom.*2.*cap.*283.*num.* 9.*cum ſeqq. Fr.Emman.quæſt.Regular.tom.*3. *quæſt.*74. *art.*4.*verſ.tertia ratio eſt*, *Rot. deciſ.* 1170.*p.* 3. *diuerſ. Gonzal.d.*§.7. *proœm.* à *num.* 186. *Monet.de diſtribut. quotid.p.*1. *quæſt.* 7. à *num.* 1. vbi tamen *num.* 5. *&* 6. fatetur diſtributiones quotidianas non modo ſaltem largè dici poſſe reditus beneficiorum,ſed etiam

propriè dici posse reditus Ecclesiæ, seu Ecclesiasticos, vt satis probatur in *cap. dilectus il 2. in fine de præbend.* ibi, in canonicum recipi facias, & sibi de reditibus Ecclesiæ assignari prouentus, donec ei sit
6 in beneficio præbendali prouisum, Appellatione verò redituum, obuentionum, emolumentorum, omniúmque aliorum ad beneficium spectantium venire etiam distributiones quotidianas censuit *Rota coram R^mo D. Coccino decis. 144. num. 11.*

7 REDITVVM & valoris beneficij appellatione non continentur mortuaria, & anniuersaria, vt per *Bellencin. de charitatiuo subsidio, quæst. 76. num. 2. Cou. vari. lib. 3. cap. 13. num. 1. ad fin. Monet. de distribut. quotid. p. 2. quæst. 14. num. 22. post princip.*

8 REDITVVM appellatione non veniunt iura & actiones; *Alex. in l. diuortio, §. si vir, col. 3. vers. quæ autem veniant appellatione, ff. soluto matrim. apostil. ad Castr. cons. 374. in verbo, & appellatione, lib. 2.* quos refert *Cardin. Tusch. d. lit. R, concl. 66. num. 4.*

SVMMARIVM.

Regalium appellatione veniunt:

1 *Salinæ & salinarum redditus,*
2 *Gabellæ, vectigalia, & tributa,*
3 *Piscationes, ac venationes, & piscationum redditus,*
4 *Metallorum venæ,*
5 *Bona vacantia,*
6 *Condemnatorum bona,*
7 *Tracta grani & Bladorum,*
8 *Portizatio in publico flumine,*
9 *Capitaneos, & duces belli, ac tabelliones creare,*

Regalia.

APPELL. CCXXXII.

1 REGALIVM appellatione continentur salinæ, & salinarum reditus, *cap. 1. vers. & salinarum,* quæ sunt Regalia, vbi *Sebast. Neuius à num. 255. Castren. cons. 63. in fine, lib. 1. Gam. Lusit. decis. 31. D. Barbos. in l. diuortio, §. si vir, num. 29. ff. soluto matrim. Thob. Noni. cons. 83. num. 10. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. R, conclus. 82. num. 27. Cabed. Lusit. decis. 53. & decis. 81. num. 2. p. 2.*

2 Gabellæ, vectigalia, & tributa sunt regalia, & veniunt appellatione Regalium, *cap. 1. vers. vectigalia, quæ sint Regalia,* vbi *Sebast. Nau. à num. 54. Bertachin. tract. de gabellis, p. 1. in princ. num. 13. Abb. cons. 6. col. 3. in princip. vers. ex iis, lib. 2. Roland. à Valle cons. 1. num. 100. & seq. lib. 2.* vbi *num. 99.* asserit quod Regalia dicuntur datium pristini, & alia datia, quæ soli Principi sunt reseruata, *Menoch. cons. 983. num. 27. Alex. Trentasinq. vari. resolut. lib. 1. tit. de iure fisci, resolut. 5. à princip. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 666. in princip. Cardin. Tusch. tom. 3. lit. G, conclus. 1. num. 7. & tom. 6. lit. R, concl. 82. num. 10. & 12. & tom. 7. lit. V, concl. 32. Cabed. Lusit. decis. 49. num. 4. p. 2.*

3 Piscationes, & venationes, ac piscationum reditus sunt Regalia, & veniunt Regalium appellatione, *d. cap. 1. vers. piscationum reditus, quæ sint Regalia,* vbi *Sebast. Nau. à num. 252. Xuar. alleg. 17. num. 11. & 12. Menoch. cons. 302. num. 31. vers. decimo octauo, & cons. 498. num. 20. Ruiq. Ruland. de commissar. p. 4. lib. 2. cap. 9. Petr. de potest. Princip. cap. 7. num. 13. & fideicom. quæst. 13. num. 574. Surd. cons. 240. num. 10. Cabed. Lusitan. decis. 54. & decis. 81. num. 2. p. 2. Cardin. Tusch. d. lit. R. concl. 82. num. 13. vers. Piscationes.*

Metallorum venæ sunt de Regalibus, & veniunt 4
appellatione Regalium, *Menoch. cons. 302. num. 29. in fine vers. decimo sexto, Peregrin. de iure fisci, lib. 4. tit. 2. D. Barbos. in l. diuortio, §. si vir, à num. 18. ff. soluto matrim. Cabed. Lusit. decis. 55. p. 2. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 3. num. 13.* vbi ampliat etiamsi in fundo priuatorum reperiantur.

Bona vacantia sunt de Regalibus, & Regalium 5
appellatione veniunt, *l. 1. ff. de iure fisci, l. 1. C. de bonis vacant. lib. 10. Menoch. cons. 302. num. 28. vers. octauo, Matien. per text. ibi in l. 12. glos. 1. tit. 8. lib. 5. noua Recopil. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 11. à num. 16. Peregr. de iure fisci lib. 4. tit. 3. num. 1. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 164. vers. vndecima conclusio. Cabed. Lusit. decis. 51. 52. & 61. p. 2.* Quæ autem dicantur bona vacantia tradit *Bonacin. de contractib. & restitut. disp. 1. quæst. 3. puncto 5. num. 1.*

Condemnatorum bona dicuntur Regalia, & Re- 6
galium appellatione veniunt, *l. bona damnatorum, C. de bonis proscript. cap. 1. vers. condemnatorum, quæ sint Regalia,* vbi *Sebast. Naui. à num. 194. Crauet. cons. 128. num. 4. Viui. tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 31. num. 47. Menoch. cons. 302. num. 29. vers. vndecimo, Peregr. de fideicom. lib. 5. tit. 1. à num. 4. Molin. de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 20. num. 8. & 9. Cabed. Lusit. decis. 20. num. 8. & 9. p. 2.* vbi *decis. 58.* quod bona indigni dicantur de Regalibus, *Cardin. Tusch. d. lit. R, concl. 82. num. 14.*

Tracta grani & bladorum est de Regalibus, *Af-* 7
flict. decis. 265. num. 109. Bald. in d. cap. 1. quæ sint Regalia, Lauden. in tract. de Principe quæst. 362. quos refert *Cardin. Tusch. d. lit. R, concl. 82. num. 16.*

Portizatio in publico flumine est de Regalibus, 8
ac proinde venit appellatione Regalium, *Bald. cons. 254. per totum lib. 3. d. cap. 1. vers. portus, quæ sint Regalia,* vbi *Sebast. Naui. à num. 47. Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 3. cap. 14. num. 7. Peregr. d. lib. 1. tit. 1. num. 17. Cabed. Lusit. decis. 46. num. 6. p. 2. Card. Tusch. d. lit. R, concl. 82 num. 17.*

De Regalibus est creare capitaneos, & duces bel- 9
li, *Pereg. d. lib. 1. tit. 1. num. 14. Cabed. Lusitan. decis. 43. num. 3. p. 2.* Et Magistratus, seu Officiales creare, & constituere *l. 1. §. cum vrbem, ff. de offic. Præfecti vrbis, auth. de defensorib. ciuit. §. nos igitur collat. 3. auth. vt Iudices sine quoquo suffragio, §. illud videlicet, collat. 2. Afflict. ad cap. 1. Prætorum, Capic. in sua inuestit. in §. magistratuum creatio, fol. 128. Cassan. in catalogo gloriæ mundi, p. 5. consid. 24. cas. 15. Gramm. decis. 46. Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 2. num. 14. & lib. 3. cap. 8. num. 152. Auendan. de exequendis mandat. p. 1. cap. 1. num. 1. Menoch. cons. 302. num. 29. vers. decimo quinto, Octau. Glorit. resp. 6. num. 2. Cabed. Lusit. decis. 43. p. 2.* Item & tabelliones creare, *Curia Philipp. p. 1. §. 2. num. 4. Auendan. d. p. 1. cap. 10. num. 1. Soar. de Pace in pract. annot. vlt. num. 13. Cabed. Lusit. decis. 33. num. 1. p. 2.*

SVMMARIVM.

1 *[illegible]orum appellatione in fauorabilibus [illegible] Religiosi.*
2 *Cler[illegible] fauorabilibus veniunt appell[illegible]orum.*
3 *Religiosorum [illegible] in odiosis minimè comprehen[illegible] claustrales, nisi adiecta aliqua dicti[illegible] vniuersali.*

4 *Militarium Ordinum Equites, propriè & strictè loquendo non veniunt appellatione Religiosorum, nisi in fauorabilibus, &c.*

5 *Matrimonio vtentes, nec largo, nec stricto modo sunt Religiosi.*

6 *Equites Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani ex proprietate sermonis veniunt appellatione Religiosorum.*

7 *Equites Hierosolymitani sunt verè, absolutè, & simpliciter Religiosi.*

8 *Religionem ingredi vouens, satisfacit ingrediendo Religionem S. Ioannis Hierosolymitani.*

9 *Matrimonium ratum dissoluitur per professionem in Religione S. Ioannis Hierosolymitani, non verò in aliis Militaribus.*

10 *Milites S. Ioannis Hierosolymitani comprehenduntur sub decretis* Concilij Trid. 25. de Regularib. cap. 15. & sess. 6. de reformat. cap. 3. vt num. 11. & sess. 25. de Regular. cap. 11. vt num. 12. & ibid. cap. 19. vt num. 13.

14 *Donati Religiosorum appellatione propriè & simpliciter non continentur.*

15 *Conuersi verè & propriè Religiosorum appellatione veniunt.*

16 *Nouitius in fauorabilibus venit appellatione Religiosorum.*

17 *Nouitium percutiens est excommunicatus sicut percutiens professum.*

18 *Nouitius priuilegio fori gaudet.*

19 *Nouitius immunis est à gabellarum solutione.*

20 *Nouitius gaudet priuilegiis Religioni concessis.*

21 *Nouitius non venit appellatione Religiosorum in odiosis.*

22 *Religionem ingressus quis non dicitur ante professionem.*

23 *Habitus non facit monachum, sed professio, & vita Regularis.*

24 *Nouitius monachus non appellatur, nec efficitur de corpore monasterij ante professionem.*

25 *Nouitius ante professionem remanet laicus.*

26 *Nouitius non adstringitur praeceptis, & statutis Religionis.*

27 *Nouitius non tenetur vt professus persoluere diuinum Officium.*

28 *Nouitius non tenetur interesse cum professis in Capitulo.*

29 *Nouitius non subijcitur casibus Religionis reseruatis.*

Religiosus.

Appell. CCXXXIII.

1 Religiosorum appellatione in fauorabilibus veniunt large Religiosi, secundum *Cas. de Grassis decis. 47. Mastrill. Siciliæ, decis. 290. n. 160.* Item continentur clerici sæculares, vt per *glos. verbo Religiosi in cap. nullus itaque, 1. quæst. 1. & aliam, verbo Religiosos, in cap. præsens, 9. q. 3.* resoluit *Lambertin. de iurepatron. lib. 2. p. 1. quæst. 11. per totum*, vbi *num. 10.* obseruat huiusmodi appellatiuum tripliciter capi, largissimè vt de omni Christiano, *cap. pro humani, de homicid. lib. 6.* largè de Christiano honestè viuente, quia qui impendit Deo debitam Religionem potest dici Religiosus, *cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitut.* Strictè tandem, & tunc intelligitur de illis solùm, qui promittunt substantialia regulæ, vide *Isidor. Moscon. de maiest. milit. Eccles. in præl ud. pag. 15. & p. 4. cap. 1. pag. 505.* 2

Religiosorum appellatione minimè continentur non claustrales in odiosis, nisi adiecta aliqua dictione vniuersali, *Natt. cons. 507. num. 20. lib. 3. Cas. de Grassis decis. 47. per totam.* 3

Religiosorum appellatione propriè, & strictè loquendo, non veniunt Militarium Ordinum Equites, nisi in fauorabilibus, vel vbi adderetur aliquod verbum vniuersale, putà si dicatur, *quicunque Religiosi*, quia tunc etiam ipsi comprehenderentur, vt resoluit *Natt. d. cons. 507. num. 3. & 4. 14. & 15.* & videtur velle *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 8. à num. 61.* iunctis traditis per *Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 4. num. 16. Seraphin. decis. 587.* Rot. in Romana alimentorum 21. Iunij 1627. coram R.P.D. Duran. vbi fuit dictum Milites S. Iacobi de Spatha non esse verè Religiosos, ac proinde eorum filios natos ex soluta, cum qua de licentia magni Magistri poterant contrahere Matrimonium, non esse spurios dicendos, sed filios naturales. Et de commendatariis Abbatibus quod non veniant appellatione Religiosorum, tradit *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 51. art. 9* quem refert, *Ascan. Tambur. de iure Abbatum, disp. 17. q. 4. in fine.* 4

Vnde viuentes sub aliqua regula, veluti tertij Ordinis S. Francisci non dicuntur propriè Religiosi, nec veniunt Religiosorum appellatione, prout etiam qui vtuntur Matrimonio non sunt Religiosi, nec largo, nec stricto modo, vt censuit *Rot. coram Card. Seraphin. decis. 121. num. 6.* 5

Quoad Milites verò & Equites Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani & Hospitalarij, qui communiter Militenses Equites nuncupantur, contrarium est resoluendum, & affirmandum ex proprietate sermonis venire appellatione Religiosorum in quacunque materia etiam pœnali, vel odiosa, si aliàs de mente disponentis contrarium non appareat, vt docuit *glos. 2. in Clem. 1. de decim.* recepta & laudata à Doctoribus communiter secundùm *Nau. cons. 12. num. 2. de Regularib. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 2. art. 7. Azor. institut. moral. p. 1. lib. 13. cap. 4. quæst. 4.* optimè improbans distinctionem inter materiam fauorabilem, & odiosam, quod confirmatur ex recepta traditione, quæ docet in materia quacunque etiam pœnali venire omnia, quæ sub proprietate, verba etiam lata continentur, vt de verbo, *intestabilis*, probat *tex. in l. cùm lege, ff. de testam.* & post *Dec. obseruat Cou. lib. 3. vari. cap. 5. ad fin.* & multis adductis latè, *D. Barbos. in rub. ff. soluto matrim. p. 4. à num. 47.* & ideò quod veniant appellatione Religiosorum in terminis, censuit *Rot. decis. 177. num. 1. apud Farin. p. 1. recent.* vtpote quia verè, absolutè, & simpliciter Religiosi sunt, & aliorum more tria vota solemnia emittunt, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, sub regula ab Ecclesia approbata, vt resoluunt *Menoch. illustr. cap. 105. num. 49. 50. & 51. Petr. Gregor. syntagm. iuris, lib. 15.* 6 7

cap. 34. Azeued. l. 14. à num. 1. tit. 5. lib. 3. noua Recopil. Menoch. de arbitr. casu 56. n. 11. & casu 231. n. 19. & cons. 54. num. 17. Nicol. Garc. d. cap. 4. n. 3. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 880. num. 1. 3. & 5. Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum, lib. 5. q. 10. & sæpissimè fuit dictum in Rot. & signanter coram Puteo decis. 392. aliàs 382. num. 2. lib. 1. in correctis, & decis. 333. sub num. 1. apud Farin. p. 1. recent. & decis. 87. num. 1. & decis. 454. num. 3. apud eundem, p. 2. recent. & coram Greg. XV. decis. 87. num. 2. vbi adden. num. 13. & 14. nouissimè in Egitanien. Commendæ 8. Iunij 1626. coram R. P. D. Merlino; Quamuis Abb. in rub. de Regular. num. 4. dicat quod largo modo sunt Religiosi, & Mandos. ad reg. 3. Cancel. q. 12. num. 3. asserat quod non dicuntur propriè Religiosi.

8 Ex quibus iam primò deducitur quod si quis voueat absolutè ingredi Religionem, satisfaciet ingrediendo dictam Religionem S. Ioannis Hierosolymitani, non ita aliàs Militares, quæ Matrimonium contrahere permittunt, vt resoluunt Aragon. 2. 2. q. 88. art. 11. pag. 738. ad vlt. argumentum, Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 3. q. 3. Sayr. in claus. Regia, lib. 6. cap. 7. n. 10.

9 Secundò deducitur Matrimonium ratum dissolui posse per professionem in Religione S. Ioannis Hierosolymitani, non ita in aliis Militaribus Christi, S. Iacobi, & similibus, vt tenent Nau. cons. 3. aliàs 2. in nouis, de conuers. coniug. post Cou. Sot. & alios, Azor. d. cap. 3. quæst. 2. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 8. §. 6. D. Barbos. in rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 82. latè Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 18. per totam.

10 Tertiò deducitur eosdem Milites S. Ioannis comprehendi decreto, Concilij Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 15. statuente circa professionem in Religionem non emittendam ante decimum sextum ætatis, neque ante expletum probationis annum, vt resoluunt Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 6. q. 2. num. 120. Armendariz in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib. 2. tit. 18. l. 7. de Religion. num. 16. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp. 11. dub. 2. num. 4. Ego ipse de offic. io, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 101. num. 8. quo quidem decreto alij Equites Militares non comprehendi firmant, Flamin. Paris. d. q. 2. num. 117. cum seqq. Azor. d. p. 1. lib. 13. cap. 4. q. 2. Card. Seraphin. decis. 121. num. 2. quæ etiam reperitur impressa part. 1. diuers. decis. 591. Ludou. Beja respons. casuum Conscientiæ, p. 4. casu 28. Armendar. dicto loco, num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 8. à num. 61. Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 44. num. 8. & in præcepta Decalogi, lib. 5. cap. 4. num. 17. Barthol. à S. Fausto in thesauro Relig. lib. 5. quæst. 169. Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 2. num. 4. Ego ipse d. alleg. 101. num. 5. Quamuis huiusmodi Equites Militares comprehendi præfata Concilij Trident. dispositione existiment Fr. Emman. in sum. tom. 2. cap. 8. concl. 1. num. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 363. num. 27. D. Hieron. Venero & Leyua in Examine Episcop. lib. 6. cap. 15. num. 7.

11 Quartò deducitur sub decreto Concilij Trident. sess. 6. de reformat. cap. 3. dum disponit Ordinarios tanquam Sedis Apost. delegatos punire posse, & corrigere quemcunque clericum sæcularem, & Regulares extra monasterium degentes, & delinquentes, non obstantibus quibuscunque sui Ordinis priuilegiis, comprehendi debuisse si verborum rigorem inspiciamus Religiosos Hierosolymitanos, quia verè Religiosi sunt vt diximus, nec posse se iuuare priuilegio exemptionis, licèt enim per illud eximantur à potestate Ordinaria, non tamen à potestate Papæ sunt exempti, cuius mandato, & auctoritate hoc casu procedunt Ordinarij, iuxta reg. l. 1. §. qui mandatam, ff. de officio eius, atque ita quemadmodum isti dicere non possunt offendi suum priuilegium exemptionis si Papa contra eos processerit, ita nec contra eandem exemptionem facit Ordinarius procedens tanquam Apost. Sedis delegatus; quare ita resoluunt Nau. cons. 21. in antiq. aliàs cons. 12. in nouis, sub tit. de Regularib. Sayr. in floribus decis. sub eodem tit. decis. 26. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 2. art. 4. & q. 63. art. 7. vers. quinto, Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 4. quæst. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 503. vers. amplia primò, & in decis. Curiæ Archiep. Neapol. p. 4. decis. 231. n. 3. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 13. num. 22. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 105. num. 15.

Quintò deducitur sub decreto, Concilij Trident. 12
sess. 25. de Regularib. cap. 11. disponente personas Regulares exercentes animarum curam personarum sæcularium in monasteriis, quibus imminet, quoad ipsam curam, & administrationem Sacramentorum subesse iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius diœcesi sita sunt, comprehendi Ecclesias Militum S. Ioannis Hierosolymitani, vt tradunt Piasec. in praxi Episcop. p. 2. cap. 3. num. 46. Erasm. à Cochier de iurisdict. Ordin. in exemptos, p. 2. quæst. 45. num. 11. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 176. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi, cap. 20. §. 4. num. 2. Ego ipse in simili tract. part. 3. alleg. 74. num. 26.

Sextò deducitur sub decreto Concilij Trident. sess. 13
25. de Regularib. cap. 19. disponentis circa Regulares prætendentes se per vim, aut metum ingressos esse Religionem, comprehendi huiusmodi Hierosolymitanos Milites, vt decisum refert Armendar. in addition. ad recopilat. legum Nauarræ, lib. 2. tit. 18. l. 7. de Religion. n. 51.

Septimò deducitur intellectus ad statutũ insignis, ac maioris Collegij S. Clementis Hispanorum Bononiæ, quo cauetur neminè posse esse Collegialem qui sit monachus, aut frater Religiosus; sed nec Canonicus quidem Regularis, aut omnino aliquam Religionem professus, vt comprehendat huiusmodi Hierosolymitanos Milites, iuxta ea, quæ suprà resoluimus, & quæ latè in casu occurrenti consuluit D. Antonius de Fuertes nobilis Angonensis, & eiusdem Collegij Sodalis, qui multa pro suæ opinionis corroboratione satis eleganter & eruditè adducit in suo consilio nuper Bononiæ impresso.

Religiosorum appellatione propriè & 14
simpliciter non continentur donati, hi enim licèt emittant tria Religionis substantialia vota in aliquibus Congregationibus, non tamen profiteantur aliorum Religiosorum regulam, sed aliam longè diuersam, nec emittunt prædicta vota in Religione pro Religione approbata, sed tantummodo pro bono modo viuendi, vt scilicet inseruiant aliis verè & propriè Religiosis, vt per Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 21. art. 1. Fr. Barthol. à S. Fausto in thesauro Religios. lib. 5. quæst. 7. vbi tamen q. seq. resoluit huiusmodi donatos esse personas ecclesiasticas, & gaudere fori, & Canonis priuilegio.

Religiosorum appellatione verè & pro- 15
priè veniunt conuersi, hi enim licèt vulgò dicantur fratres laici, id non prouenit ex eo quod Religiosi & ecclesiasticæ personæ non sint, cùm emittant tria substantialia vota, paupertatis scilicet,

casti

castitatis, & obedientiæ, sicut alij, sed quia initiati non sunt, & Ordinibus carent, & clerici non fiunt, sicut alij Monachi & Religiosi; quare ita docent *Fr. Ludou. Miranda in man. Prælator. tom. 1. quæst. 29. art. 1. concl. 1. & art. 3. Carol. de Graffis de effectib. clerical. effectu 1. num. 96. Peregr. vari. lib. 6. num. 70. Flores de Mena vari. lib. 2. quæst. 21. num. 194. & 195. Nicol. Garc. d. cap 4. num. 11.* & alij citati per me de officio & potestate Episcopi, *p. 2. alleg. 12. n. 38. Barth. à S. Faustio d. lib. 5. q. 6.*

16 RELIGIOSORVM appellatione venit nouitius in fauorabilibus, *glos. verbo Religiosus in Clement. 1. de electione*, & multis comprobant *Coriolan. de casibus reseru. p. 1. sect. 3. art. 18. num. 3. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp. 9. dub. 26. num. 1.* vbi *secus quoad odia*, & latius *disp. 11. dub. 10.* per totum, vbi *num. 2. ex Rebuff. asserit Cancellariam Apost. vocare nouitium Monachum, Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 138. num. 3. Henriq. in sum. lib. 12. cap. 5. §. 3.* vbi
17 quod nouitius latè dicitur Religiosus, vnde percutiens nouitium est excommunicatus, sicut percutiens professum, vt resoluunt plures citati à *Cened. ad Decretum, collect. 24. n. 12. quibus addo Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 21. art. 4. Bobadil. in sua politica, lib. 2. cap. 18. n. 88. Ægid. de Coninck de Sacrament. & conf. tom. 2. disp. 14. dub. 15. num. 164. Farinac. in praxi crimin. p. 1. quæst. 8. num. 16. Carol. de Graffis de effectib. clerical. effectu 9. num. 82. Azor. institut. moral. p. 1. lib. 12. cap. 3. q. 2. Coriolan. de casibus reseruat. p. 2. cap. 10. de indic. Regular. §. 10. num. 19. pag. mihi 805.* vbi ampliat quamuis sit nouitius vnius diei, *Barthol.*
18 *de Vecchis d. disp. 11. dub. 10. sub num. 1.* Item nouitius priuilegio fori gaudet, vt non possit conueniri coram Iudice sæculari, *Brunor. à Sole in locis communib. verbo nouitius, Galet. in margarita casuum Conscientiæ verbo Nouitius 2. Mart. de iurisdict. p. 4. casu 121. num. 24. Curi. Philip. p. 3. §. 1. num. 12. Sayr. in floribus decis. lib. 2. tit. 2. decis. 3. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 51. art. 12. Azor. d. p. 1. lib. 12. cap. 2. quæst. 2. Ceuall. commun. contra communes, tom. 4. quæst. 897. num. 1016. Gutier. de gabell. quæst. 95. n. 22. cum seqq. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. c. 3. n. 27. Fr. Barthol. de Vecchis d. tract. disp. 11. dub. 12.*
19 Et immunis est à gabellarum solutione, vt scribunt *Bertachin. de Gabellis, p. 7. princ. num. 56. Mart. de iurisdict. p. 4. casu 121. num. 24. Flores de Mena d. q. 21. num. 198.* & alij citati per *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 10. num. 16.* & per me *in collect. ad cap. aduersus 7. num. 11. de immun. Eccles.*
20 Et demum gaudet priuilegiis Religioni concessis, secundùm *Henriq. in sum. lib. 7. cap. 22. n. 7. Azor. d. p. 1. lib. 12. cap. 2. quæst. 10. ad fin. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 13. num. 6. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 39. num. 17. & tom. 2. lib. 6. cap. 10. in fine, Soar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 17. in fine, Fr. Barthol. de Vecchis d. disp. 11. dub. 10. à num. 2. Contra Mandos. de priuileg. ad instar glos. 7. n. 34. & Fr. Emman. d. tom. 3. q. 51. art. vlt.*
21 Quoad odia verò nouitius non venit appellatione Religiosorum, quia neque verè, neque effectu
22 religiosus dici potest: non enim dicitur quis verè ingressus Religionem ante professionem, *Dec. in cap. in præsentia, num. 20. de probat. Cened. practic. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 6. num. 17. Pereg. vari. lib. 6. num. 69. Benedict. Ægid. in repet. l. 1. C. de sacros.*
23 *Eccles. p. 4. §. 2. num. 19. in princ.* quia verbum, *Religiosus*, etsi generale sit, includit tamen omnem professum, vt dicit glos. verbo Religiosus, *in Clem. Religiosus, de procuratorib.* tum quia habitus non facit monachum, sed professio, & vita Regularis, *cap. ex parte de Regular. cap. quia ingredientibus, de testament.* cum aliis per me citatis, *Axiom. 109. num. 1.* tum quia non appellatur monachus, nec efficitur de 24
corpore monasterij ante professionem, *cap. porrectum, de Regularib. Barbat. in d. cap. in præsentia, n. 56. Socin. Iun. cons. 48. num. 21. lib. 4. Rimin. Iun. cons. 85. à num. 32. lib. 1. Magon. Florent. decis. 141. num. 2. Fab. Turret. cons. 5. per tot. vol. 3. Surd. decis. 303. num. 2. Pascal. de viribus patriæ potestatis, cap. 3. num. 81.* tum denique quia non efficitur Religiosus, sed ante professionem remanet laicus, *cap. non solùm cap.* 25 *constitutionem, de Regularib. in 6. cap. Religioso, de sentent. excom. eodem lib. Bero. in d. cap. in præsentia, num. 552. Magon. Florent. decis. 141. num. 1. cum seqq. Honded. cons. 94. à num. 3. vol. 1.* Et ideo illi non interdicitur officium aduocati, aut procuratoris, sicuti post multos docet *Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 13. num. 2.*

Vnde nouitium non adstringi præceptis & statutis Religionis, & eius superiorum, tenent *Azor. d. quæst. 10. Henriq. d. lib. 7. cap. 22. §. 7. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 21. art. vlt.* & alij quos refert, & sequitur *Sanch. d. lib. 6. cap. 10. n. 7.* Contra *Salment. lib. 2. selectar. cap. 5. num. 9. vers. ex supradictis*, & ideò minimè tenetur vt professus persoluere diuinum officium, *cap. fin. vers. deputatus, 91. dist. Barthol. à S. Faustio in thesauro Religios. lib. 6. quæst. 169.* nec interesse cum professis in Capitulo, *cap. ex eo, de elect. lib. 6. Coriolan. de casibus reseruat. p. 1. sect. 3. art. 18. num. 4.* ideo nullam habet vocem nec actiuam nec passiuam, *Isid. Moscon. de maiest. milit. Eccles. lib. 1. p. 4. cap. 2. pag. 532. vers. nec conceditur.* Nec subiicitur casibus Religionis reseruatis, secundùm *Azor. d. quæst. 10. Fr. Emman. d. tom. 1. quæst. 21. art. 11. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 2. quæst. 34. art. 16. Barthol. à S. Faustio, vbi sup. lib. 5. quæst. 203. Coriolan. d. art. 18. per totum*, imò *Homobon. de casibus reseruatis, p. 1. cap. 2. fol. mihi 44.* existimat nouitium reseruatione ab Episcopo facta includi, ab eoque absolui debere.

26 (margin, beside "Vnde nouitium")
27 (margin, beside "dictis")
28 (margin, beside "nec interesse")
29 (margin, beside "Nec")

Reliquæ.
APPELL. CCXXXIV.

RELIQVORVM appellatione non solùm propriè venit pars restans, vt *in l. is, qui, §. hoc interdictum*, ibi, *reliquum opus, ff. quod vi, aut clam, l. si Stichum*, ibi, *reliquus debetur, ff. de verb. obligat. l. Æmilius*, ibi, *reliqui pretij partem*, & ibi, *reliquum pretium, ff. de minorib. cum similibus*: sed etiam totum, *l. potest 95. ff. de verb. signif.* vbi latè *Rebuff. pag. 409. & seq.* limitans tamen in materia odiosa, & quando nihil restaret. Vnde absolutio facta à reliquorum restitutione censetur facta de omnibus, secundùm *Alex. cons. 47. Circa, num. 13. vers. denique, lib. 1.* quam refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. R, conclus. 255. num. 17.* 1

SVMMARIVM.

1 *Rei appellatione propriè venit omnis res.*
2 *Hæreditas,*
3 *Facta,*
4 *Pecunia,*
5 *Serui,*
6 *Farina, & vinum,*
7 *Fructus,*
(2–7:) *Rei appellatione continentur.*

8 *Rei*

8 *Rei appellatione continetur pars.*
9 *Iura & actiones veniunt Rerum appellatione.*
10 *Rerum monasterij appellatione comprehenduntur etiam homines, & personæ monasterij.*

Res.

Appell. CCXXXV.

1 Rei appellatione propriè venit omnis res, *l. si quis cum totum, in princ. ff. de except. rei iudic. l. si defensor, §. qui interrogatus, ff. de interrog. action. l. de pupillo, §. qui nunciat, ff. de noui oper. nunciat. Ruin. cons.* 80. Pro clara, *num. 4. lib. 2. Guillelm. Redoan. in tract. de rebus Ecclesiæ non alienan. in rub. quæ veniant appellatione rei, Mozz. de contractib. tract. de empt. tit. quæ veniant appellatione rei, §. Deuenio, Surd. decis. 263. num. 3. & cons. 471. num. 22. Cæsar. Barz. Bononien. decis. 5. num. 36. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 104. num. 1.* Siue sit fundus, siue domus, siue possessio de tota intelligitur, *Alex. cons. 195. Perspectis, in princ. lib. 6. Card. Tusch. d. lit. V, concl. 104 num. 6.*

2 Hæreditas igitur venit Rei appellatione, *l. nam quod, §. fin. cum l. seq. ff. ad Trebell. l. licèt,* vbi *Ias. n. 13. C. de pactis, Rebuff. ad l. Rei appellatio 5. ff. de verb. signif. vers. secundo, in fine, pag. 42.*

3 Facta quoque continentur, *glos. verbo rei, in §. 1. Instit. de obligat. Rebuff.* vbi supra vers. quarto latior; & Thesaurus intelligitur, *l. peregrè,* & ibi *glos. ff. de acquir. possess.* citato loco in *vers. thesaurus, pag. 42. in fine.*

4 Pecunia etiam includitur rei appellatione, *Alex. d. cons. 185. num. 26. lib. 2. Cardin. Tusch. d. lit. V, concl. 104. num. 5.*

5 Serui quoque comprehenduntur, *l. omnia, §. cum ita,* vbi *Bald. ff. de legat. 2. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 323. & seq. C. de reuocand. donat. Rebuff.* vbi *suprà vers. quinto, pag. 43. in princip.* vbi quod etiam homines liberi veniunt, *Surd. cons. 470. num. 5.*

6 Farina, vinum, & similia veniunt, secundùm *Menoch. consil. 1061. n. 37.*

7 Fructus etiam continentur, *d. l. rei appellatione, l. rem, ff. de acquirendo rerum domin. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 48. n. 9.*

8 Rei appellatione continetur pars, siue agatur affirmatiuè, siue negatiuè, ita *Bart. per tex.* ibi, *in l. ait Prætor, vers. eius, num. 1. ff. de iureiur. Rebuff. ad l. appellatione rei 72. propè fin. vers. vltimo fallit, ff. de verb. signif. pag. 351. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 792. num. 6. & 7.* Secus verò in odiosis, *Magon. Florent. decis. 19. n. 4.*

9 Rervm appellatione veniunt iura & actiones, *l. rei appellatione 23. l. bonorum 49. §. de verb. signif. Beroi. cons. 161. num. 20. vol. 3. Alex. cons. 185. Viso, num. 26. vers. & licèt, lib. 2. Rebuff. ad d. l. rei appellatio, verbo latior, vers. tertio, pag. 42. Surd. cons. 470. n. 4. Pinel. in rub. C. de bonis mater, p. 1. n. 5. Card. Tusch. d. tom. 8. lit. V, concl. 104. num. 3. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resol. 57. num. 69. Hieron. Fernandez de Ottero Roman. lucubrat. disp. 1. num. 27.* Et tam mobilia quam immobilia continentur, *Menoch. cons. 758. num. 14.*

10 Rervm monasterij appellatione comprehenduntur etiam homines, & personæ monasterij, *l. 1. §. quædam, ff. de rerum diuis. Calderin. cons. 554.* aliàs 9. *de verbor. significat. Card. Tusch. d. lit. V, concl. 104. n. 7.*

Residuum.

Appell. CCXXXVI.

Residvi appellatione venit totum quod superest, *l. cæterorum,* & ibi *Alciat. ff. de verb. signif. l. quamquam, C. de testam. mil. Alex. cons. 26. num. 2. lib. 4. Bero. cons. 119. num. 13. lib. 2. Zabarel. cons. 68. in princip. Bertrand. cons. 298. num. 3. vol. 2. Castren. cons. 71. num. 2. lib. 1. Cels. Vgo, cons. 1. num. 52. idem Alex. cons. 130. num. 7. lib. 2.* vbi quod potest importare totum, quando non potest applicari parti, *Roman. sing. 15. Peregr. de fideicom. art. 9. num. 6. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. R, concl. 255. num. 9. cum seqq. Afflict. decis. 285. num. 1. Fusar. de substitut. quæst. 652. n. 9. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 3. num. 2. & 4. & tom. 4. cap. 716. num. 21. & 23.* Vide quæ dixi, *in tract. de dictionib. vsufrequent. dict. 348.* 1

Resignatio.

Appell. CCXXXVII.

Resignationis appellatione permutatio includitur, vt per *Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 128. num. 1. Flamin. de resignat. benefic. lib. 12. q. 5. num. 19. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 14. num. 42.* nam omnis dispositio loquens de resignatione includit in se regulariter resignantem ex causa permutationis, ex eo quod permutatio est vera resignatio, *Rot. decis. 16. num. 3. cum seq. de rerum permut. in antiq. Gom. in reg. de publicand. glos. 3. num. 2.* vbi tenet quod regula de publicandis locum habet in resignatione ex causa permutationis, habet enim permutatio in ventre resignationem in fauorem permutantium, ita vt permutatio nihil aliud sit nisi quædam reciproca resignatio, quæ ad inuicem inter permutantes fit, *cap. vnic. de rerum permut. lib. 6. Clem. 1. eodem tit. Cassad. decis. 1. num. 2. de rerum permut. Flamin. d. tract. lib. 11. q. 5. n. 19. cum seqq. & de confident. q. 25. n. 8.* 1

SVMMARIVM.

1 *Descendentes veniunt vbi vocati sunt illi de sanguine.*
2 *Agnati, non autem cognati secundùm communem vsum loquendi, dicuntur esse de sanguine.*
3 *Natus de sanguine alicuius loci, dicitur tam natus ex patre quam ex sola matre de tali loco.*
4 *Fæminæ veniunt sanguinis appellatione.*

Sanguis.

Appell. CCXXXVIII.

Sangvinis appellatione, vbi vocati sunt illi de sanguine, veniunt descendentes, vt scribit *Fusar. de substitut. q. 331. num. 1.* referens se ad dicta in suo *cons. 49.* Præterea de sanguine dicuntur esse illi, qui sunt de genere, & sic soli agnati, non autem cognati secundùm communem vsum loquendi, *Alciat. in l. pronunciatio in verbo agnatio, ad fin. ff. de verbor. signif. Sim. de Pretis de interpr. vltim. volunt. fol. 289. num. 21. in fine, Fusar. d. quæst. 331. num. 2.* 1
vbi

vbi *num.* 3. post *Peregr. de fideicom. art.* 22. *num.* 25. *in fine*, subdit quod si essemus in casibus, quod ex coniecturis etiam venirent cognati, præferendi essent
3 agnati cognatis. Statutum verò Vigleuani quod nullus possit esse de consilio nisi sit natus de sanguine Vigleuani, & habitauerit per decem annos, admittit tam natum ex patre, quàm ex sola matre de Vigleuano, quia dicitur de sanguine loci, siue ex patre, siue matre oriunda de Vigleuano, ita *Signorol. cons.* 196. *Cùm in terra*, quem refert, *Card. Tusch. pract. conclus. tom.* 8. *lit. V*, *concl.* 206. *num. vnic.*

4 Sangvinis appellatione veniunt fœminæ sicut veniunt appellatione consanguineorum, vt dixi sub appellatione Consanguinei.

SVMMARIVM.

1 *Descendentes in infinitum veniunt appellatione seminis.*

2 *Naturales veniunt appellatione seminis quando dispositio in legitimis, & naturalibus non potest verificari.*

3 *Transuersales veniunt appellatione seminis quando dispositio testatoris non poterat verificari in descendentibus.*

Semen.

Appell. CCXXXIX.

1 Seminis appellatione veniunt descendentes in infinitum, *l.* 1. *C. de condition. insertis*, *Cephal. cons.* 664. *n.* 15. *Fusar. de subst. q.* 332. *n.* 1.

2 Seminis appellatione veniunt naturales quando dispositio in legitimis & naturalibus non potest verificari, *Surd. cons.* 276. *num.* 6. vbi *num.* 16. *cum seqq.* declarat non procedere quando ex coniecturis constaret de contraria voluntate testatoris, prout eum refert *Fusar. d. q.* 332. *n.* 2.

3 Seminis appellatione transuersales veniunt, quando dispositio non poterat verificari in descendentibus, vt scribit *Surd. d. consil.* 279. *num.* 12. *vers. secundo respondeo*, quem citat *Fusar. d. quæst.* 332. *num.* 3.

Securitas.

Appell. CCXL.

1 Securitatis appellatione quæ veniat, latè tradunt *Ias. in l.* 1. *ff. qui satisdare cog. Bald. cons.* 462. Super eo quod quæritur, *per tot. lib.* 3. *Franc. Becc. cons.* 1. *num.* 3. *in fine*, *& n.* 4. 16. *&* 26. *Surd. decis.* 320. *num.* 10. *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 1. *cap.* 54. *num.* 12. *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 7. *lit. S*, *concl.* 95. *per totam*, vbi regulam firmat cum declarationibus, & restrictionibus.

SVMMARIVM.

1 *Solutio venit satisfactionis appellatione.*

2 *Satisfactio importat vicem solutionis.*

3 *Creditori dicitur satisfactum quomodocunque debitum exigatur.*

4 *Satisfactionis verbum significat aliquando satisfactorum in pecunia ratione adiuncti.*

5 *Cautio idonea de soluendo venit etiam appellatione satisfactionis.*

Appell. Iur. Aug. Barbos.

Satisfactio.

Appell. CCXLI.

Satisfactionis appellatione venit solutio, sicuti docent *Angel. Aret. cons.* 122. *num.* 5. quem refert, *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 7. *lit. S*, *concl.* 45. *n.* 4. Satisfactio enim importat vicem solutionis, *l. item liberatur*, §. 1. & ibi *Bart. ff. quibus modis pignus*, *vel hypoth. Angel. Aret. d. cons.* 122. *num.* 2. *Rebuff. ad l. satisdationis appellatione* 61. *vers. satisfacere*, *ff. de verbor. significat. pag. mihi* 312. *in fine*, quia quomodocunque debitum exigatur dicitur creditori satisfactum, secundùm *Surd. cons.* 166. *n.* 26. 1 2 3

Aliquando importat satisfactionem in pecunia ratione adiuncti, veluti si dicatur quod est satisfactus de paghis decursis, vt per *Angel. Aret. d. cons.* 122. *n.* 4. *&* 5. quem refert, *Card. Tusch. d. concl.* 45. *n.* 3. 4

Satisfactionis appellatione venit etiam cautio idonea de soluendo, *l.* 4. §. *condemnatum*, *ff. de re iudic.* licèt enim satisfactio propriè importet solutionem quocunque modo per quam sequitur liberatio, vt suprà dixi, quandoque tamen idoneam cautionem, videlicet fideiussoriam denotat, vt ex *Ias. in l.* 1. *in princip. ff. qui satisdare cog.* colligit *Cardin. Tusch. d. lit. S*, *concl.* 40. *num.* 2. 5

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ appellatione in dubio venit diffinitiua.*

2 *Sententiæ appellatione non continetur interlocutoria, & referuntur fundamenta pro hac parte*, num. 3.

4 *Contrarium verius*, *vt numeris seqq.*

5 *Declaratur* Clem. 1. de sequest. poss.

6 *Sententiæ appellatione venit tam interlocutoria vim diffinitiuæ habens, quam illa, quæ simpliciter, & merè talis dicitur.*

7 *Præcipuè quando eadem, vel maior ratio fit in interlocutoria, quæ est in diffinitiua, vel quando materia est indifferens.*

8 *Arbitri alij Iuris, alij compromissarij sunt, & qui tales dicantur ostenditur.*

9 *Arbitri Iuris propriè, & verè Iudices sunt, non ita compromissarij.*

10 *Arbitri Iuris veram proferunt sententiam, quæ sententiæ appellatione continetur.*

11 *Arbitri compromissarij sententiam non proferunt, sed quoddam arbitramentum, quod sententiæ appellatione non venit.*

12 *Declaratur* tex. in l. quid ergo 13. §. cùm autem, ff. de his qui notantur infam.

Sententia.

Appell. CCXLII.

Sententiæ appellatione in dubio venit diffinitiua, sicuti docent *Felin. in rub. de sent. & re iudic. Soci. cons.* 39. *Capio, col.* 2. *vers. præterea, vol.* 4. *Alex. cons.* 50. *Visis actis, n.* 2. *lib.* 2. vbi extendit maximè in statuto contra Ius commune, *Cou. pract. c.* 25. *n.* 3. *vers. quinto*, *Mich. Grass. tom.* 2. *communium opin. lib.* 7. *tit.* 8. *num.* 31. *pag.* 244. *Pute. decis.* 166. *n.* 3. *lib.* 2. *in correctis*, *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 7. *lit. S*, *concl.* 106. *n.* 10. *& concl.* 180. *n.* 4. *&* 5. *Sigism. Scacc. de appellation. q.* 17. *limit.* 6. *n.* 7. *&* 30. 1

Oo Sen

2 SENTENTIÆ appellatione non contineri interlocutoriam, quasi non sit propriè sententia, videtur sentire *glos. verbo diffinitiua, in princip. in Clem. 1. de sequest. possess.* idem in effectu dicit *glos. verbo sententia, in l. 1. §. biduum, ff. quando appell. glos. verbo sententia, per tex.* ibi, *in cap. cùm olim, de testib.* obseruant plures, vt per *Ias. in rub. ff. de re iudic.* vbi *R pã, num. 2. Felin. num. 7. in rub. de sentent. & re iudic. Hippol. in §. fin. num. 31. Inst. quibus alienare licet,* refert alios *Menoch. remed. 8. recuper. n. 84.*

3 Pro qua sententia facit primò *tex. in d. Clem. 1.* vbi agens de sententia post cuius prolationem dicit sequestrationem esse faciendam, expressit solam diffinitiuam, quasi sentiens illam solam sententiam appellari, & propriè talem censeri. Secundò facit *tex. in l. post sententiam 9. in fine,* ibi, *neque causam vllam* &c. *C. de sentent. & interlocut.* Tertiò facit, *l. quod iussit 14.* ibi, *secus in sententiis, ff. de re iudic.* vbi Iureconſ. in principio agens de interlocutoria, postea in verbo *secus*, quo vtitur, diuersitatem constituit in sententiis, sic planè significans appellatione sententiæ interlocutoriam non contineri. Quartò facit rubrica, *C. de sentent. & interlocut.* vbi particula, *&*, solet diuersa ex natura sua colligare, iuxta doctrinam *glos. recepta in rub. ff. de iuris & facti scient.* cum aliis per me adductis *sup. dict. 110.* ac proinde cùm in illa rub. interlocutoria, & sententia diuersitatem habeant vtique videtur dicendum sententiam, & interlocutoriam non esse idem, neque vnius appellatione alteram contineri. Quintò & vltimò facit, quia de substantia sententiæ est ita determinare controuersias litigantium, vt eisdem per illam finis imponatur, saltem quoad Iudicem, *arg. tex. in l. 1. ff. de re indic.* ibi, finem accipit, & *cap. 2. eod. tit.* ibi, *iurgantium controuersias terminare,* qui quidem finis per interlocutoriam non imponitur, adhuc enim apud eosdem litigantes contentio datur, & ipse Iudex prædictam interlocutoriam reuocare potest., vt probat *tex. in d. l. quod iussit, & in cap. cùm cessante, de appellation.*

4 Contrariam tamen sententiam tenuit *glos. verbo sententias, in Clem. 1. de re iudic.* & verbo, *noui Iuris in l. 1. ff. quod quisque Iuris, & verbo sententia, in §. pen. Instit.* quibus alienare, & in *l. meminerim, C. vnde vi, Abb. in cap. causam Matrimonij, num. 6. de offic. deleg. Ias. in d. rub. ff. de re iudic. num. 14. Felin. in d. rub. num. 7. Syluest. in sum. verbo sententia, num. 3. Ludou. Gom. in cap. 2. §. statuto, à n. 11. de constit. lib. 6. Valasc. cons. 47. à num. 1. Cabed. Lusit. decis. 16. num. 8. p. 1. & est communis.*

5 Ad cuius probationem vltrà *tex. in d. Clem. 1. vers. similiter, de re iudic.* facit primò, & retorquetur *d. Clem. 1. de sequest. possess.* vbi agitur de sententia prolata super possessione, patet ibi, *contra possessorem,* & ibi, *possessorio promulgata,* &c. quam quidem sententiam constat propriè esse interlocutoriam, quamuis in illo tex. diffinitiua appelletur, propterea quod habet vim diffinitiuæ, vt latiùs ostendam in collectan. ad eandem *Clem. sub glos. verbo possessorio.* Secundò facit, quia sententia propriè talis dicitur, quæ continet Iudicis pronunciationem determinantem controuersias litigantium, qualem pronunciationem dicitur habet interlocutoria, licèt enim per illam Iudex non tollat, neque determinet controuersiam in causa principali, nihilominus tamen aliquam determinat super aliquo articulo eiusdem causæ principalis. Tertiò facit, quia sententia, quæ propriè talis est, diuiditur in diffinitiuam, & interlocutoriam, tanquam genus in proprias suas species, cuius diuisionis meminit *glos. verbo diffinitiua, in cap. ei qui, §. diffinitiua 2. q. 6. glos. vlt. in l. qui restituere, ff. de rei vind. & verbo diffinitiua, in d. Clem. vnic. de sequest. possess.* cum aliis adductis per *Marant. de ordine iudic. 6. p. cap. de sententia à num. 23.* vnde necessariò dicendum est, quod sicut diffinitiua, ita etiam interlocutoria verè & propriè est sententia, siquidem species sub aliquo genere existentes sicut sub illo continentur, ita verè, & propriè de illo prædicantur, *arg. tex. in l. si quid 45. §. inter, ff. de legat. 3.*

Qua quidem opinione retenta eam absque dubio intelligendam esse existimo, tam in interlocutoria vim diffinitiuæ sententiæ habente, quàm in illa, quæ simpliciter & merè talis dicitur, patet si expendatur in quacunque dispositione, etiam odiosa, verbo *proprietatem*, considerari iuxta *reg. tex. in l. cùm lege 26. ff. de testam. & in l. 1. §. quod autem, ff. de alea lusu,* ac proinde cùm vtraque interlocutoria in sua substantia sententia propriè sit ex adductis per Lancelot. *lib. 3. Instit. Iuris Canon. tit. de sent. in princ.* vtique dicendum est appellatione sententiæ vtramque interlocutoriam comprehendi, & contineri in dubio, nisi defectus intentionis in disponente colligatur; illo enim interueniente cessat consideratio proprietatis, ne aliàs vltra intentionem disponentis actus, seu dispositio operetur contra *reg. tex. in l. non omnis 19. ff. si certum pet.* Colligitur autem defectus intentionis ex verbis, quæ præcedunt, aut subsequuntur, ex materia subiecta, aut alia coniectura sufficienti propter quam aliquando sola diffinitiua, intelligatur, prout in *d. l. quod iussit*, aliquando verò etiam interlocutoria comprehenditur, & sic cessant plura fundamenta quæ pro prima retulimus opinione. 6

Ex quibus colligitur sine dubio appellatione sententiæ venire tam diffinitiuam, quàm interlocutoriam quamcunque, vbi eadem, vel maior ratio est in interlocutoria, quæ est in diffinitiua, vel quando materia est indifferens, quæ ita conuenit interlocutoriæ, sicut diffinitiuæ, prout optimè docent *Alex. cons. 50. Visis actis, num. 12. & seq. vers. item respondeo, lib. 2. & cons. 171. Visis, num. 6. vers. quinimò, lib. 7.* vbi extendit etiam in materia stricta, *Pute. decis. 266. n. 5. lib. 2. in correctis,* vbi ampliat etiam in materia exorbitanti fauorabili, *Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 106. n. 7. & concl. 180. num. 6.* 7

SENTENTIÆ appellatione an veniat laudum arbitri, solet in præsenti materia ab aliquibus in dubium reuocari, pro cuius resolutione sciendum est quod arbitri in duplici sunt differentia; alij enim tales sunt qui data necessitate, & auctoritate Iuris à partibus eliguntur, & dicuntur arbitri Iuris, quasi à Iure constituti, & ordinati. Alij verò sunt in quos non interueniente prædicta necessitate, seu forma Iuris, sed sponte, & liberè compromittunt, & arbitri compromissarij appellantur, de prioribus agunt multa Iura; prout est tex. *in l. apertissimi, C. de iudic. & in cap. suspicionis, de offic. delegati, & in cap. cum speciali, in princ. de appellat. & in cap. ab arbitris, de offic. deleg. lib. 6.* de posterioribus, *tractat. l. 1. & per totum, ff. de arbitr. & in cap. 1. cùm multis, ibidem, eod. tit.* Inter hos autem illa datur differentia quod priores propriè & verè Iudices sunt, & vti tales Iuris ordinem seruare tenentur. Probatur ratione etenim cum Iudex dictus quasi Ius dicens, vt probat tex. *in cap. forus, de verb. signif.* verè & propriè sit ille, qui tanquam Reip. minister, & tanquã fungens publica potestate ad ius dicendum habet iurisdictionem, sine qua nemo ius dicere censetur, probat *tex. in l. 1. ff. si quis ius dicenti, & in l. 1. ff. de iurisd. omn. Iud.* & arbitri 8 9

Iuris

Iuris ab eodem Iure deputati ministri, & fulgentes prædicta potestate, iurisdictionem si non Ordinariam, saltem delegatam censeantur habere, iuxta *tex. in l. & quia* 6. ibi, *nec ipsa lex defert, ff. de iurisd. omn. Iudic.* rectè fit tales arbitros verè & propriè Iudices esse, vt probat *tex. in d. l. apertissimè.* Contrarium verò dicendum est in posterioribus, cùm enim Iudices non possint esse illi, qui ex priuatorum conuentione celebrata eorundem ministri existentes aliquam non habent iurisdictionem iuxta tex. vbi *glos.* 1. *in l. notionem* 99. *ff. de verbor. significat.* & in *l. ait prætor* 5. *in princip.* ibi, *notionis nomine*, iuncta *glos.* ibi, verbo, *& habens, ff. de re iudic.* & arbitri, siue ad aliquod dubium Iuris decidendum, siue ad aliquod factum æstimandum, ex mera tamen conuentione partium constituti, iuxta *tex. in l. de sent. & re iud. & in cap.* 1. *de arbitr.* earundem partium ministri existant, nullámque ex eo habeant iurisdictionem, iuxta *reg. tex. in l. priuatorum, C. de iurisd. omn. Iudic.* rectè fit vt omnes non dicantur esse Iudices, iuxta *tex. in l.* 1. *ff. de Iurisd. omn. Iud.* iuncta *decis. tex. in l.* 1. *ff. si quis ius dicenti*, idque manifestè probare videtur, *Iureconsf. in l. à diuo Pio* 15. *in princip. ff. de re iudic.* dum inter hos arbitros & Iudices distinctionem facit.

10 Qua præ habita distinctione supradictum dubium resoluendum venit, vt scilicet arbitri Iuris, qui verè Iudices sunt, veram proferant sententiam, quæ sententiæ appellatione contineatur, vt euincunt Iura suprà citata dum de illis actum fuit, & in specie comprobant *Rip. in l.* 1. *num.* 3. *& in l. furioso, n.* 7. *ff. de re iudic. Ioan. de Anan. cons.* 50. *num.* 7. *vers. circa verò secundum, Cardin. Tusch. d. lit. S, concl.* 106. *n.* 5.

11 Alij verò arbitri, qui compromissarij appellantur, & Iudices non sunt, vt suprà probauimus, sententiam non proferunt, sed quoddam arbitramentum, quod sententiæ appellatione non continetur, cum potius accommodetur ad transactionem, vel contractum, quam ad iudicialia, ita *Abb. in cap.* 1. *n.* 2. *& in cap. cum dilectus, num.* 3. *de arbitr. Innoc. in cap. Quintauallis, de iureiur. Felin. in rub. de sent. & re iud. num.* 7. *Ias. in l.* 1. *num.* 4. *ff. de re iudic. Rip. in rub. num.* 10. *ff. illo tit. & resp.* 44. *num.* 1. *Ioan. de Anan. cons.* 16. *in princ. & d. cons.* 50. *num.* 7. *vers. circa verò, Card. Tusch. d. lit. S, concl.* 106. *n.* 12.

12 Non obstat *tex. in l. quid ergo* 13. §. *cùm autem, vers. ex compromisso*, ibi, *quia non per omnia sententia est, ff. de his, qui notantur in fam.* ex quo colligunt *glos. verbo sententia, Bart. num.* 1. & alij ibi, sententiam arbitri non esse propriè sententiam, quia respondetur procedere in arbitris compromissariis, non verò in arbitris Iuris, cùm enim lex illa dicat arbitrorum pronunciationem non esse propriè sententiam, necessariò de arbitris compromissariis intelligenda est, non verò de arbitris Iuris, qui quidem à lege delegati Iudices sunt, & ab eadem lege iurisdictionem habent, vt probat *tex. in d. l. apertissimè*, ibi, quasi arbitri fuerint ab Imperiali culmine delegati. Nec refragantur illa de priuatorum consensu, quo arbitri Iuris similiter eligantur sicut compromissarij, satisfit enim si aduertas arbitros Iuris quantumcunque à partibus eligantur, non ab eisdem, sed potius à lege, cuius præcepto eliguntur, suam iudicandi potestatem suscipere, quæ potestas iudicandi à lege data, veluti à publica potestate procedens iurisdictionem importat, per quam arbitri Iuris, & Iudices, ac publici ministri constituuntur.

SVMMARIVM.

1 *Seruorum appellatione continentur ne dum proprij, sed etiam ij, quos bona fide possidemus, & etiam communes.*

2 *Seruorum meorum appellatione in legatis continentur tantùm, qui fuerunt tempore testamenti, nisi aliud comprehensum esset.*

3 *Seruorum suorum appellatione in legatis testatoris non continentur quos pignori acceperat.*

4 *Seruientium appellatione veniunt verè, & actualiter seruientes continuò.*

5 *Seruitorum appellatione veniunt etiam illi qui præsunt viridariis, & ea colunt.*

6 *Seruitorum appellatione venit etiam seruitor nobilis.*

Seruis, Seruientes, Seruitores.

APPELL. CCXLIII.

SERVORVM appellatione continentur ne dum proprij, sed & hi, quos bona fide possidemus, & etiam communes, *l.* 1. §. *potestatis, ff. de pecul.* & in quibus vsusfructus fuit alienus, *l. si quis seruos, ff. de legat.* 3. 1

SERVORVM meorum appellatione in legatis continentur tantùm qui fuerunt tempore testamenti, nisi aliud comprehensum esset, *l. si ita, ff. de auro & arg. leg. Ranchin. concl.* 56. *p.* 2. vbi dicit probationem pertinere ad legatarium quod essent tempore testamenti. 2

SERVORVM suorum appellatione in legatis testatoris non continentur, quos pignori acceperat, id est, in credito habebat testator, *l. seruos, §. eos, ff. de legat.* 3. *l. legata, §. fin. ff. de supellect. legata*, vbi supellectili sua omni legata argentum pignori acceptum non continetur; Item nec continentur serui, quos testator habet venales, nisi euidens voluntas testatoris sit de his sensisse, *d. l. seruos, in fin. ff. de legat.* 3. *Paul. de Castro in l.* 1. *n.* 2. *C. de verb. signif.* 3

SERVIENTIVM appellatione veniunt verè & actualiter seruientes continuò, non ex arbitrio, quia isti non sunt simpliciter seruientes, *Ægid. Bellem. cons.* 6. *n.* 10. *& seq.* quem refert *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 8. *lit. F, conclus.* 92 *n.* 3. 4

SERVITORVM appellatione veniunt etiam illi, qui præsunt viridariis, & ea colunt, qui serui viridarij vulgò dicuntur, *Rebuff. in l. impensæ* 79. §. *voluptaria, col.* 1. *in princip. vers. vnde viridarios, ff. de verb. signif. Steph. Gratian. discept. forens. tom.* 3. *cap.* 533. *n.* 28. *per tex. in l. instrumenta, ff. de fundo instr.* 5

SERVITORVM appellatione venit etiam seruitor nobilis ex generali consuetudine Magnatum, qui tales solent penes se habere, *Seraph. decis.* 1409. *num.* 1. 6

SVMMARIVM.

1 *Filij, nepotes, & pronepotes, ac descendentes omnes continentur appellatione sobolis.*

2 *Fœminæ & descendentes ab eis veniunt appellatione sobolis.*

3 *Sobolis appellatione naturales quoque continentur.*

Soboles.

Appell. CCXLIV.

1 Sobolis appellatione continentur non solùm filij, sed & nepotes, & pronepotes, & descendentes omnes, vt in *auth.* quibus modis naturales efficiantur sui, §. *si quis autem defunctus*, *Alex. in l. etiam filios*, *num.* 3. *ff. soluto matr. Brun. in tract. cession. bonor. q.* 26. *quarta princ. num.* 6. *Gironda de priuilegiorum*, *seu exempt. explicatione*, *num.* 1241. latè *Rustic. in l. cum auus, lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 14. *ff. de condit. & demonstr. Fusar. de substit. q.* 334. *n.* 1.

2 Sobolis appellatione fœminæ & descendentes ab eis veniunt, *l.* 1. *ff. soluto matrim.* ibi, propter sobolem procreandam, *l.* 3. *C. de naturalib. liber. l. cum satis, in princ. & §. fin. C. de agricol. & cens. lib.* 11. *Laurent. de Pallat. super stat. quod stantibus masculis, n.* 192. *vers. nunc autem quæro, Rustic. d. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 15. *Fusar. d. q.* 334. *n.* 2.

3 Sobolis appellatione, licèt propriè veniant solùm nati ex iustis nuptiis, vt tangit *Rustic. citato loco*, tamen & naturales comprehenduntur, vt deduci videtur ex *tex. in l.* 2. *C. de infantib. exposit.* dum ibi dicitur, sobolem alendam, non exponendam, intelligit ibidem glos. non solùm legitimam & naturalem, sed naturalem tantùm per *tex. in auth. licèt, C. de naturalib. liber.*

Solutio.

Appell. CCXLV.

1 Solutionis appellatione venit satisfactio quocunque modo facta, per quam tollitur primæua obligatio, *l. prout quisque, & l. solutionis, ff. de solut. omb. l. si rem. §. omnes, ff. de pignorat. act. Alex. cons.* 115. *num.* 1. *lib.* 7. *Abb. cons.* 24. *num.* 2. *vers. præsupposito, lib.* 2. *Surd. cons.* 22. *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 7. *lit. S, concl.* 341. *num.* 1. vbi *num.* 5. post *Alex. cons.* 95. *in fine*, *num.* 8. *lib.* 5. limitat quando adiicitur, pecuniæ, quia tunc restringitur ad solutionem in pecunia, *Coccin. decis.* 84. *n.* 6.

2 Solutionis appellatione non venit fideiussio, secundùm *Socin. Sen. cons.* 90. *n.* 22. *lib.* 4. *Tiraq. de retract. lig. §.* 3. *glos.* 3. *n.* 14. *cum seqq.*

Sponsa.

Appell. CCXLVI.

1 Sponsæ appellatione quoties de ea in aliqua lege, aut alia quauis parte fit mentio, venit sola de futuro, nisi aliud suadeat communis, ac frequens loquendi vsus, eiúsve intentio, qui legem condidit, aut contractum, vel testamentum fecit, ita docent *Paris. cons.* 62. *col.* 3. *vol.* 4. *Butr. in rub. de sponsalib. num.* 4. & ibi *Prepos. num.* 6. *Con. de sponsalib. p.* 1. *cap.* 1. *num.* 16. *in fine*, *Perez l.* 1. *vers. item apud*, *& vers. quæro vtrum, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 4. *Sanch. de Matrim. lib.* 1. *disp.* 1. *num.* 2. *Seraphin. decis.* 519. *num.* 1.

2 Vnde vbi de sponsa, in dubio fit mentio censeri sponsalia, matrimonium verò vbi de vxore loquitur, asserit *Franc. Aretin. cons.* 13. *Viso diligenter, n.* 5. quem refert, *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 7. *lit.* 5. *concl.* 399. *n.* 1.

SVMMARIVM.

Spoliorum appellatione continentur:

1 *Bona ecclesiasticarum personarum sine licentia Sedis Apostol. de eis disponentium,*
2 *Acquisita ob illicitam negotiationem,*
3 *Illegitimis relicta,*
4 *Vacantia,*
5 *Fructus ante litterarum Apost. expeditionem, aut aliàs malè percepti,*
6 *Bona Regularium extra claustrum decedentium,*
7 *Clericorum bona extra residentiam morientium,*
7 *Fructus beneficiorum Italiæ Sedi Apost. reseruatorum, vel affectorum dum vacant,*

Spoliorum appellatione non continentur:

9 *Ornamenta, & paramenta Ecclesiarum,*
10 *Supellectilia domestica,*
11 *Bona clericorum, qui beneficia, aut pensiones non excedentes summam ducatorum 30. habuerunt,*

Spolia.

Appell. CCXLVII.

Spoliorum ad R. Cameram Apost. spectantium nomine continentur bona ecclesiasticarum personarum, sine licentia Sedis Apost. de eis disponentium, iuxta *Constit.* 29. *&* 46. *Pauli III. in Bullario nouo Laërtij Cherubini, tom.* 1. *pag.* 658 *&* 686. *ac Pij IV. constit.* 8. *in eod. Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 8. 1

Acquisita ob illicitam negotiationem veniunt spoliorum appellatione, iuxta *Constit.* 19. *Pij IV. in eod. Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 29. 2

Illegitimis relicta, & vacantia bona, nec non fru- 3
ctus ante litterarum Apostol. expeditionem, aut 4
aliàs malè percepti, vt in *Constit. Sixti V. incip. In* 5
conferendis 100. *in ordine in eodem Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 670. & in alia *Constit.* 14. *Pauli V. incip. Eminenti*, *in eodem Bullario nouo, tom.* 3. *pag.* 199.

Regularium bona extra claustra decedentium, 6
veniunt quoque spoliorum appellatione, iuxta *Constit.* 43. *Gregory XIII. in Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 411.

Clericorum bona extra residentiam morien- 7
tium, spoliorum nomine veniunt, iuxta *Constitutionem* 91. *Pij IV. in eod. Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 132.

Fructus beneficiorum Italiæ Sedi Apostol. reser- 8
uatorum, vel affectorum dum vacant, spoliorum appellatione continentur, iuxta *Constitutionem* 32. *Pij IV. in eodem Bullario nouo*, *tom.* 2. *pag.* 46.

Spoliorum nomine ad R. Cameram Apost. 9
spectantium non veniunt ornamenta & paramen- 10
ta Ecclesiarum, nec supellectilia domestica, nec 11
bona clericorum, qui beneficia, aut pensiones non excedentes summam ducatorum triginta habuerunt, ex *Constit. Pij V. incip. Romani Pont. prouidentia, sub Dat. Romæ Kalendis Septembris* 1567. *in eodem Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 238.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Spurij appellatione lato sumpto vocabulo venit ille, qui patrem certum non habet, strictè verò qui natus est ex iis parentibus inter quos contrahere lex vetat.*

2 *Spurij in duplici sunt differentia.*

3 *Filij nati ex vxorato, & soluta ex damnato coitu procreati non sunt.*

4 *Filij nati ex consanguinea, vxorata, moniali, & clerico, dicuntur ex punibili & damnato coitu procreati.*

5 *Declaratur* text. in cap. quia circa, de bigamis.

6 *Filij simpliciter spurij matri non illustri sunt successibiles, & è contra non ita si ex damnato coitu sint procreati.*

7 *Naturalis vt quis dicatur, sufficit quod inter parentes potuerit esse Matrimonium tempore natiuitatis, licèt non ita tempore conceptionis.*

8 *Spurij appellatione in materia fauorabili venit spurius, etiamsi sit incestuosus, secus in odiosa.*

9 *Spuriorum appellatione lato sumpto vocabulo, veniunt omnes nati extra Matrimonium.*

Spurius.

Appell. CCXLVIII.

1 SPVRII appellatione lato sumpto vocabulo venit ille, qui patrem certum non habet, *l. vulgò concep. 1, ff. de statu homin. Alex. cons. 174. num. 5. lib. 5.* vbi quod non est coitus accusabilis, sed tamen non dicitur naturalis, sed spurius, refert *Card. Tusch. practic. conclus. 7. lit. S, concl. 409. num. 25. Ludou. de Sardis de legitimat. per Matrim. verum quæst. 8. num. 21.* strictè verò & propriè venit ille, qui natus est ex iis parentibus inter quos Matrimonium contrahere lex vetat, veluti ex consanguineis, aut vxoratis, vel solemni voto adstrictis, vt docent *Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 8. §. 5. à princip. Menoch. quæst. illustr. cap. 102. num. 7. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 10. num. 30. cum seq. Peregr. de iure fisci, lib. 3. tit. 18. num. 32. Cald. Pereira de nomin. et emphyt. quæst. 21. num. 13. Sebast. de Orozco* en el thesoro de la lengua Castellana, *verbo Espurio, fol. mihi 380. verso. Cephal. cons. 390. num. 7. Card. Tusch. d. lit. S, concl. 409. num. 23.*

2 SPVRII autem huiusmodi in duplici sunt differentia, vel enim sunt spurij simpliciter, vel ex damnato coitu procreati, illi dicuntur omnes, qui nascuntur ex coniunctione quàm leges humanæ nulla exteriori pœna coërcent: hi verò quando lex humana aliquam pœnam præscribit, qui omnes spuriorum appellatione veniunt, ex adductis per *Surd. decis. 249. num. 5.* Exemplum spuriorum sim-
3 pliciter Doctores adducunt de filio vxorato & soluta, nulla enim pœna hic coitus punitur, *l. 1. C. ad leg. Iuliam, de adulter.* ac ideò Doctores magis communiter inferunt filios sic natos ex damnato coitu procreatos non esse, vt ex *Castr. Alex.* & aliis resoluit *Cou. d. §. 5. num. 16.* & post *Anton. Gom. l. 9. Tauri num. 14.* testatur *Valasc. cons. 29. num. 6. & 13.* quicquid dubitent *Crauet. cons. 166. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 167. concl. 4.* & hos nothos dici asserat *Sanctarel. vari. resol. p. 1. quæst. 24. nu. 14.* Exemplum autem spuriorum ex damnato & punibili coitu procreatorum ponunt Doctores in natis ex consanguinea, vxorata, vel moniali, de quibus agit *text. in auth. quibus modis naturales efficiantur sui, §. vltim. & Bar. in tract. de fil. non legit. num. 1. in fine, Cardin. Tusch. d. lit. S, concl. 409. num. 21.* & de natis ex adulterio, quod dicantur spurij ex damnato & punibili coitu procreati, tradunt *Alex. cons. 60. Visa legitimatione, num. 8. vers. nam præsuppono, & num. 16. vers. sed ita est, Cardin. Tusch. d. conclus. 409. num. 4.* Et idem de natis ex incestu asserit *Abb. cons. 50. Videtur primo, in princip. lib. 2.* Et de filiis clericorum in Sacris, 4
quod etiam dicantur ex damnato & punibili coitu procreati, agnoscunt *Gam. Lusit. decis. 136. Bolognin. in cons. Ioan. de Anania 95. in fine, Cephal. cons. 409. nu. 26. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 167. concl. 4. Gutier. sibi contrarius, practic. lib. 2. quæst. 102. Ioan. Baptist. Costa in tract. de rata port. quæst. 40. num. 5. Sanctarel. vari. resolut. p. 1. quæst. 24. num. 11. Cardin. Tusch. d. concl. 409. num. 5.* quicquid contrarium minus benè existimauerint *Feder. de Senis, Imol. Cardin. & alij*, quos refert & sequitur *Paleoth. de nothis & spuriis, cap. 16. nu. 14. & Cald. Pereira d. quæst. 21. nu. 51.* & magis communiter receptam sententiam asserat *Auendan. l. 9. Tauri glos. 10. num. 7. & 10.* ducti auctoritate *text. in* 5
cap. quia circa, ibi, simplici fornicatione notatos, de bigamis; sed facilis est solutio, nam licèt non satis perceperit *Abb. ibi num. 5.* & Host. dicat quod Pontifex potius dicere debuisset, triplici fornicatione notatos, & non simplici, sciendum est quod simplex fornicatio ibi dicitur ad differentiam bigamiæ, & irregularitatis ex ea contractæ, de qua principaliter dubitabatur, an scilicet eã incurrerit Presbyter plures habens concubinas, & merito negat Pontifex, quia tanquam vxores ductæ non sunt, vt requirit *text. in cap. nuper eod. tit. de bigamis*, atque ita sentit *Bellam. in eod. cap. quia circa, num. 1. quæst. 1.*

Huius differentiæ inter alios notabilis ille effe- 6
ctus est, quod filij simpliciter spurij matri non illustri sunt successibiles, & è contrà, *l. si spurius, l. hac parte, ff. vnde cognati, l. si qua illustris, C. ad Orfitian.* non ita si ex damnato coitu sint procreati, vt notant Doctores per *text. ibi in auth. ex complexu, C. de incestis nupt. & prob. bant Duen. reg. 366. limit. 8. Alex. cons. 174. lib. 5. Valasc. d. cons. 29. num. 9. Cardin. Tusch. d. conclus. 409. in fine.*

Illud aduertere oportet quod vt quis non dica- 7
tur spurius, sed tantùm naturalis, sufficit quod inter parentes potuerit esse Matrimonium tempore natiuitatis, licèt non ita tempore conceptionis, quia fauor filiorum postulat vt tempus illud attendatur quod ipsis fauorabilius est, *§. 1. vers. sufficit, cum seqq. Instit. de ingen. l. nuper, in fine, C. de naturalib. liber.* cum similibus, ex quibus notauit *glos. verbo concepti, in cap. 2.* qui filij sint legitimi recepta ex multis, de quibus *Cou. d. cap. 8. §. 2. num. 2. Duen. reg. 350. ampl. 19. Spin. in speculo testam. glos. 15. in princ. nu. 118. Molin. d. tract. 2. disp. 172. vers. filius naturalis, Sanctarel. vari. resolut. p. 1. quæst. 23. per totam*, hinc resoluentes naturalem esse filium conceptum ex consanguineis ante obtentam dispensationem, si post eam expeditam natus sit, & vltra præcitatos, resoluit *Greg. Lopez l. 2. verbo si no el hijo, quæst. 9. tit. 15. part. 2. & plures*, quos refert & sequitur *Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 7. num. 19.* Quamuis contrarium neruosè defendat *Sarmien. lib. 1. selectar. c. 5. num. 10.* pro quo non facit *l. Paulus, ff. de statu homin.* cui consonat *l. eos, ff. de ritu nupt.* nam licèt fundamentum Sarmienti con-

cludere possit attentis regulis Iuris antiqui Digestorum, nihilominus attenta noua decisione *Iustiniani in d.l. nuper*, in fauorem prolis generaliter fuit constitutum, vt quoad filiorum statum, & legitimationem attendatur tēpus conceptionis, vel natiuitatis, secundùm quod filiis vtiliùs fuerit, patet ex §. *fin.* ibi, *generaliter definimus*, &c. ex quo apparet quod licèt tempore conceptionis vitium reperiatur quod impediat filios legitimos esse, si iam cessat tempore natiuitatis hoc sufficit, vt in fauorem filij iudicetur.

8 SPVRII appellatione in materia fauorabili venit spurius, etiamsi sit incestuosus, secus in materia odiosa, vt per *Ioan. de Anania conf. 95. in fine*, quem refert *Cardin. Tusch. d. lit. S, conclus.* 409. *num.* 16.

9 SPVRIORVM appellatione largò modo, & lato sumpto vocabulo veniunt omnes nati extra Matrimonium, & sic extra puritatem naturæ, & non ex iustis nuptiis, *cap. cùm pridem, de renunciat. glos. in Clem.* 1. *de baptismo, Bald. conf.* 129. *Factum proponitur, num.* 3. *vers. vna, secundùm lib.* 2. *Crauet.conf.*138.*num.*5. *vers. quarto probatur, Barz. in tract. de filiis non legit. in princip. Capr. conf.* 1. *num.* 14. *& seq.* vbi quod generaliter natus extra Matrimonium hodie dicitur spurius, *Cephal. conf.* 390. *num.* 7. vbi ait quod vbicunque quis nascitur ex illis inter quos Matrimonium esse non potest sine dispensatione dicitur spurius, *Rot. decis.* 547. *num.* 5. *p.* 1. *diuers.* vbi quod natus ex quocunque illicito coïtu dicitur spurius, *Cardin. Tusch. d. lit. S, concl.* 409. *num.* 19. 23. 31. 32. *&* 33.

Statutum.

APPELL. CCXLIX.

1 STATVTI appellatione venit consuetudo, vt per *Ias. in l. omnes populi in* 1. *lect. ff. de Iust. & iure, Alex. conf.* 190. *col.* 2. *lib.* 2. *Crauet. conf.* 251. *num.* 3. *Cardin. Tusch. practic. concl. tom.* 7. *lit. S, concl.* 426. *nu.* 4. A pari enim procedunt statutum, & consuetudo, quia valet argumentum ab vno ad alium, vt dixi *in tract. de locis commun. Argum. Iuris loco* 105. *num.* 3. *& è contra vt loco* 25. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Stirpis appellatione veniunt descendentes, non autem collaterales.*

2 *Transuersales veniunt appellatione Stirpis, si testator vocauit omnes de stirpe, & non extant descendentes, aut si in descendentibus verificari dispositio non potuit.*

3 *Fœminæ veniunt appellatione Stirpis.*

Stirps.

APPELL. CCL.

1 STIRPIS appellatione veniunt solùm descendentes, non autem Collaterales, *l. si quis in suo, in princip. ff. de inoffic. testam. Imol. in §. ex facto, §. si quis rogatus, num.* 5. *ff. ad Trebell. Franc. in cap. si pater, num.* 217. *de testam. lib.* 6. *Socin. Sen. conf.* 104. *num.* 3. *lib.* 3. *Bald. conf.* 195. *Paterfam. in princip. lib.* 5. *Paris. conf.* 87. *num.* 24. *& conf.* 35. *col.* 1. *& conf.* 81. *num.* 24. *lib.* 3. *Alciat. conf.* 546. *col.* 2. *Menoch. de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 88. *num.* 9. *& conf.* 317. *num.* 31. *& conf.* 376. *num.* 33. *Pereg. de fideicom. art.* 22. *num.* 23. *Intrigl. de substitut. cent.* 3. *quæst.* 81. *num.* 8 *Fusar. de substitut. quæst.* 337. *num.* 1. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 7. *lit. S, conclus.* 704. *num.* 1.

Limita si testator vocauit omnes de stirpe, & non extant descendentes, quia tunc transuersales venirent, vt scribunt *Peregr. d. art.* 22. *num.* 23. *& Fusar. d. quæst.* 337. *num.* 2. vbi *num.* 3. subdit transuersales etiam comprehendi si in descendentibus verificari dispositio non potuit. 2

STIRPIS appellatione fœminæ dicuntur vocatæ, *Paris. conf.* 35. *num.* 5. *lib.* 3. *Sim. de Prætiis de interpret. vltim. volunt. fol.* 293. *num.* 63. *& fol.* 327. *num.* 10. *Menoch. de Præsumpt. lib.* 4. *præs.* 88. *num.* 3. *Intrigl. d. cent.* 3. *quæst.* 83. *num.* 3. *Fusar. d. quæst.* 337. *num.* 4. *Molin. de primog. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 10. *Rot. in* Placentina Capellaniæ 16. Martij 1620. coram R. P. D. meo Pirouano, impressa per Viuian. post praxim iurispatron. *decis.* 69. *num.* 8. *in vlt. impress.* Intelligendo tamen iuxta ea quæ dixi in quæstione filiorum appellatione, an & quando veniant fœminæ sub appellatione. 3

STIRPS est nomen collectiuum plurium personarum diuersorum graduum, *Surd. conf.* 362. *num.* 3. *Fusar. d. tract. de substitution. quæst.* 320. *num.* 40. 4

Substantia.

APPELL. CCLI.

SVBSTANTIÆ suæ appellatione, vbi testator reliquerit, venit hæreditas ipsius testatoris, vt per *text. in l. Iulianus, ff. qui & à quibus*, & in *l. in testamentis, C. de testament.* tradit *Sim. de Prætis de interp. vltim. volunt. lib.* 3. *interp.* 1. *dub.* 1. *col.* 2. *num.* 3. 1

Substitutus.

APPELL. CCLII.

SVBSTITVTVS appellatione in dubio venit vulgaris, non fideicommissarius: nam si quis aliquem instituat, & aliquem sibi substituat, videtur substituisse vulgariter, non per fideicommissum, ita ex *tex. l. Iam hoc iure*, ibi, *in vulgarem tantùm, ff. de vulg. & pupil. & in l. Gallus*, §. 1. *ff. de liberis, & post* colligunt *Castren. in auth. hoc amplius, num.* 5. *C. de fideicommiss. & Bursat. conf.* 127. *num.* 44. *&* 45. Vnde verba, *substitutionis directæ, vel fideicommissariæ*, in dubio de directa intelliguntur, quia prior directa magis fauorabilis est, tum quia continet prouisionem, posterior verò fideicommissaria continet onus, ita *Bart. conf.* 243. *Fuit quidam, num.* 6. *lib.* 1. quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 8. *lit. V, conclus.* 101. *num.* 7. 1

SVMMARIVM.

1 *Supellectilis appellatione continentur mensæ, trapezophora, delphicæ, subsellica; scamna, lecti, culcitræ toralia, Trulla, &c.*

2 *Vasa Murrhina & cristalina continentur supellectilis appellatione.*

3 *Delphica vasa sunt, quæ labrefacta ita erant vt duplici facie diuersis vsibus inseruirent.*

4 *Trulla fuit vasis genus, quo aqua, ac etiam vinum traiiciebatur ex vno vase in aliud.*

5 Rheda

5 *Rheda & sedularia veniunt appellatione supellectilis.*

6 *Tapeta, stragula, & toralia continentur supellectilis appellatione.*

7 *Animalia,*	*Supellectilis appellatione non veniunt.*
8 *Vestes,*	
9 *Lintea,*	
10 *Pugillares, & cordices,*	
11 *Argentum escarium, & penulæ,*	
12 *Argentum potorium,*	
13 *Vasa ænea salientis aquæ,*	

14 *Mobilium domus appellatione non continetur baltheum argentum, nec argentum infectum.*

Supellex.

Appell. CCLIII.

1 Svpellectilis appellatione continentur mensæ, trapezophora, delphicæ, subsellica, scamna, lecti etiam inargentati, culcitræ; toralia, impelia, vasa aquaria; pelues, candelabra, lucernæ, trulla, *l. 3. ff. de supellect. leg.* vbi *in §. 1.* habetur capsas & armaria, nisi sint vestium, vel librorum, supellectilis nomine contineri, & in *§. de murrhinis*, asseri-
2 tur vasa murrhina & cristalina, supellectilis appellatione venire, refert *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 160. num. 6. cum seqq.* qui prædictorum nominum significationes explicat, & in primis ex *Alex. ab Ale-*
3 *xand. lib. 1. dierum genialium. cap. 19. in fine*, dicit Delphica vasa esse, quæ ita erant labrefacta vt duplici facie diuersis vsibus inseruirent, putà, vt po-
4 culorum vicem præstarent, & clypeorum loco vsui essent. Trullam verò ex *Alciat. lib. 7. Parerg. cap. 3. & lib. 1. præterm. in verbo Trulla*, subdit fuisse vasis genus, quo aqua, ac etiam vinum traiiciebatur ex vno vase in aliud.

5 Svpellectilis appellatione veniunt rhedæ, & sedularia *l. 4. ff. de supellect. leg. Menoch. d. lib. 4. præs. 160. num. 16.* vbi ex *Anton. August. lib. 1. emendat. Iuris cap. 4.* subiungit sedularia esse, quæ in rheda sedenti subiiciebantur, *Hotthom. verò in comment. verborum Iuris in verbo sedularia*, intellexit sedularia esse sedes in quibus gestamur.

6 Svpellectilis appellatione continentur tapeta, stragulæ, & toralia, *l. de tapetis, ff. de supell. leg. Menoch. d. præs. 160. num. 17.* Item Aulea nomine supellectilis continetur, cùm & hæc sint domus fulcimenta, & ornamenta, *Alciat. lib. 12. Parerg. cap. 10.* Sicuti scamna, cathedræ, capsæ, & similia, immo & ligna illa, quibus appenduntur ipsæ auleæ, vulgo appellata *le cornise*, nomine supellectilis continentur, *Cephal. cons. 92. Menoch. d. præs. 160. nu. 19.*

7 Svpellectilis appellatione non continentur animalia, *l. 2. ff. de supell. leg. Menoch. d. præs.*
8 *160. num. 20.* Nec pariter veniunt vestes, *l. qui vestem, ff. eod. tit. l. si quis in fundi vocabulo, ff. de legat. 1.*
9 vbi *Alex. num. 7. Ias. num. 27. & Rip. num. 14.* Sic pariter non comprehenduntur tapeta, & lintea, quibus insternunt vehicula, sicuti, nec pelles, quibus inuoluuntur vestimenta, cùm hæc sint potius instrumenti viatorij, *l. de tapetis, §. 1. ff. de supell. leg. Menoch.*
10 *d. præs. 160. num. 23.* Non etiam pugillares, & codices supellectilis nomine continentur, *l. supellectilis, in fine, ff. eod. tit. Menoch. d. præs. 160. nu. 24.* vbi *nu. 25.* subdit pugillares esse tabellas quasdam in quibus scribebatur.

Svpellectilis appellatione non veniunt argentum escarium, penulæ, & togæ, *l. labeo, §. seruus ff. de supellect. leg. Menoch. d. præs. 160. num. 26.* 11
Natt. cons. 117. num. 7. nec pariter continetur argentum potorium, *l. cùm quidam ff. de supell. leg. Menoch. d. præs. 160. num. 27.* nec vasa ænea salientis aquæ 12
posita, *l. vasa, ff. de supell. leg. Menoch. d. præs. 160. num. 29.* Nec habitatio in qua supellex ipsa est, *l. pen. ff. eod.* 13

Svpellectilis, seu mobilium domus appellatione non continetur baltheum argentum, nec argentum infectum, *Natt. d. cons. 117 n. 5. in fine, Menoch. d. præs. 160. n. 28.* nam supellectilia aliquando appellantur mobilia domus, *Natt. d. cons. 117. n. 6.* vbi subdit quod appellantur, etiam vtensibilia, *Pinel. in l. 1. p. 2. num. 50. C. de bonis matr. Petr. Pech. in tract. de testam. coniug. lib. 5. cap. 15. num. 1.* nonnunquam vero massariciæ domus, vt dixi sub verbo Massariciæ appellatione. 14

SVMMARIVM.

1 *Successoris appellatione venit solùm vniuersalis, non autem singularis.*

2 *Successor singularis venit appellatione successoris vbi subiecta materia patitur.*

3 *Successor singularis venit vbi testator vocasset quoscunque successores, vel acciperet aliquid pro se & successoribus quibuscunque.*

4 *Successorum appellatione veniunt omnes in infinitum.*

Successor.

Appell. CCLIV.

Svccessoris appellatione venit solùm vniuersalis, non autem singularis, *l. quædam, §. his autem. ff. de edendo*, vbi *Ias. in §. nihil interest, num. 2. & 3.* idem *Ias. cons. 89. num. 2. & 4. lib. 3. Bald. in l. emptorem, col. 3. C. locati, Math. Brun. cons. 164. num. 17. Pereg. de fideicom. art. 23. num. 84. Fusar. in tract. de substitut. quæst. 341. num. 4.* 1

Limita primò, vbi subiecta materia patitur, venire etiam singularem, ex *text. in l. fluminum, §. adducitur, ff. ne quid in flumine publ. Menoch. remed. 2. adipiscendæ, num. 16. Pute. decis. 331. num. 1. lib. 3. in correctis*, Vel ex circunstantiis appareat singularem successorem contineri ex *Imol. in l. emptor 12. num. 1. ff. de aqua pluu. arc.* 2

Limita secundò, quando testator vocasset quoscunque successores, vel acciperet aliquid pro se & successoribus quibuscunque, quia tunc veniret successor etiam singularis, iuxta tradita in *cap. quia G, num. 11. de iudic. Dec. cons. 171. num. 5. vers. vel pro successore, Alex. cons. 193. num. 1. lib. 2.* quos refert & sequitur *Mantic. decis. 18. num. 5.* & per plures citatos à *Fusar. d. quæst. 341. num. 7.* Nam hæc verba, *& successoribus quibuscunque*, habent eundem intellectum, quem habent & alia verba, videlicet, *Et quibus dederit, Rip. resp. 23. num. 24. & 25. lib. 2.* 3

Svccessorvm appellatione veniunt omnes in infinitum, vt per *Menoch. consil. 1098. num. 25.* & latè probat *Fusar. de substitut. quæst. 343. à num. 1.* successores in infinitum significantur etiam vltra decimum gradum, *Menoch. cons. 399. num. 8.* Et continentur 4

tinentur quoque extranei, *Socin.Sen. cons.266. num. 36.lib.2. Menoch. cons.514.num.7.* Propriè verò successor dicitur qui est successor sanguinis, & ita continentur filij & descendentes, *l.cum acutissimi,C. de fideicom.Socin.Sen.cons.249.num. 12. lib. 2. & cons. 26.n.4.lib.4.Menoch.de præsumpt.lib.4. præs. 89. n.57. & cons.958.num.11.*

S V M M A R I V M.

1 *Superstites, aut superuiuentes vocans ad fideicommissum dicitur nominatim illos vocare.*

2 *Superstites vocans simpliciter, censetur vocare superuiuentes ex nominatis.*

3 *Superstites, seu superuiuentes filios vocans, non censetur vocare nepotes.*

4 *Testator vbi substituisset his verbis, & si aliquis dictorum filiorum, & hæredum decesserit substituo alios superstites, solùm veniunt filij primi gradus iam nominati.*

Superstes.

Appell. CCLV.

1 SVPERSTITVM, aut superuiuentium appellatione (superstes enim significat superuiuĕtem, ex *Menoch.cons.324.num. 1.*) censentur illi in fideicommisso nominatim vocati, *§. 1. Instit. de excusat. tutor.§.hoc autem, Instit.de legit.agnat.success.l.vlt.ff.ad Trebel. Dec.cons.69.in princip.Paris.cons.9. num. 24. & cons.37. num. 53. lib. 2.* quos referunt & sequuntur *Rustic.in l.cum auus,lib.6.cap.14.num.72. ff. de condit. & demonstrat.& Fusar.in tract.de substitut. quæst.321.*
2 *num. 73.* Vbi autem simpliciter ponuntur, importent superuiuentes ex nominatis,& ideò si sunt instituti plures cùm substitutione, quod aliquo præmoriente sine filiis deueniat in superstites, intelligi debet de superuiuentibus, qui fuerunt instituti, vt per *Cuman.cons.13.Titius instituit, in princip. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.7. lit. S, conclus. 900. num.1.*

3 SVPERSTITVM, seu superuiuentium filiorum appellatione, vbi testator illos vocauit, non veniunt nepotes, vt scribunt *Corn. cons. 290. lib. 4. Hieron Gabr.cons.121,num.24.lib.1. Rustic.in d. l. cùm auus,lib.6.cap.14.num.77.Fusar.d.quæst. 321. num.77.*
4 Vbi enim testator his verbis substituisset, *& si aliquis dictorum filiorum & hæredum decesserit, substituo alios superstites, vel superuiuentes;* nam tunc solùm venirent filij primi gradus iam nominati, non verò nepotes, iuxta ea quæ latè tradunt *Natt. cons.551. num.29.cum seqq. Paris.cons.33.num.51. cum seqq. lib. 2.& cons.63 num.4.lib.3. Rimin.Iun.cons.690. num.16. & 17 lib.6.Cardin. Mantic.de coniect. vltim.volunt.lib. 8.tit.8.num.8. Anton.Gabr.commun.lib.6. tit.de verb.signif.concl.1.num.86.Hieron.Gabr.d.cons.121. num. 22. cum seqq.lib.1. Menoch.de præsumpt.lib.4. præs.94.num. 5.in fine, Rustic.in d.l.cùm auus,lib.6.cap. 14. num. 69. cum seqq. Fusar. d. quæst. 321. num. 71. cum seqq.* vbi *num. 79.* ampliat vt procedat etiam quod in numero plurali verbum, *superstites,* sit prolatum, nam verificari etiam poterit in numero singulari si contingat vnum tantùm superesse,*& num.80.* declarat, vt non procedat si appareat in contrarium mentem testatoris fuisse.

5 SVPERSTITVM appellatione, vbi testator illos vocat, veniunt filij præmortuorum, secundùm *Menoch. cons.1005.num.8.& 18.*

S V M M A R I V M.

1 *Suspensionis appellatione in dubio continetur suspensio Ordinum.*

2 *Suspensus ab officio non dicitur suspensus à beneficio.*

Suspensio.

Appell. CCLVI.

SVSPENSIONIS appellatione in dubio intelligitur de suspensione Ordinum, vt notat *Philip. Franc. in cap. 1. vers. sexto nota. de tempor. ordinat.lib.6.* 1

SVSPENSIONIS ab officio appellatione non comprehenditur suspensio à beneficio, nisi expressè id declaretur, ita *glos.verbo suspendatur, il 1. in cap. presbyter si à plebe 2.quæst.4. Bonifac. in Clem. fin. num.48. de pœnis, Nau.cons.41.num.2. de homicid. Perez.l.2.vers.in oppositum,tit.1.lib.5. Ordinam. pag. 51. Sanch.de Matrim.lib.3. disp. 51. num. 12.* Probatur quia in Iure nonnunquam ponitur suspensio ab officio, vt in *cap.quia in omnibus, in fine, de vsuris, cap. fin.§.fin.de clandest. desponsat.*quandoque à beneficio, vt in *cap.cùm in cunctis, §. fin. de elect.* interdum exprimitur ab officio & benificio, *cap. tam litteris, in fine,* ibi, ab officio, & beneficio denuncietis esse suspensos, *de testib. & in cap.1.de secund.nupt.* ibi, ab officio, beneficióque suspensum, & in *cap.tuarum, de priuileg.* ibi, ab officio, beneficióque suspendas, ergo suspensio ab officio non inducit suspensionem à beneficio, & dum non exprimitur, vt suspensus sit ab officio, & beneficio, suspensus ab officio non censebitur à beneficio suspensus. 2

S V M M A R I V M.

1 *Descendentes veniunt appellatione suorum.*

2 *Venientes abintestato secundùm gradus prærogatiuam veniunt suorum appellatione.*

3 *Fœminæ veniunt suorum appellatione.*

4 *Consanguinei omnes vsque ad septimum gradum comprehenduntur suorum appellatione.*

5 *Hæredes extranei veniunt etiam suorum appellatione.*

Sui.

Appell. CCLVII.

SVORVM appellatione veniunt descendentes, qui etiam omnibus præferuntur, vt scribunt *Cardin.Mantic.de coniect.vltim.volunt.lib.8.tit. 14. nu. 19.Sim.de Prettis de interpret. vltim. volunt. fol. 238. num.43.Crauet.cons.22.col.1.Dec.cons.217.circa fin.& cons.228.col.1.& cons.253.col.2.* quos refert & sequitur *Fusar.in tract.de substitut.quæst.338.num.1.*quibus adde *Rebuff.ad l.220.propè fin.vers.vltimo dicendum.ff. de verbor.signif.pag.696.in fine.* 1

SVORVM appellatione secundùm gradus prærogatiuam comprehenduntur venientes abintestato, *Brun.cons.43.col.2.Rub. Alexand. cons.141.num.4. Simon. de Prettis, & Cardin. Mantic. citatis locis,* 2

Pereg.

Pereg. de fideicom. art. 22. num. 38. Fusar. d. quæst. 338. num. 2.

SVORVM appellatione veniunt fœminæ, *Dec.*
3 *cons. 253. num. 4. Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. fol. 293. num. 67. Fusar. d. quæst. 318. num. 5.*

SVORVM appellatione comprehenduntur con-
4 sanguinei omnes vsque ad septimum gradum, vt per *Alex. cons. 32. Viso processu, num. 3. vers. & verbum sui, lib. 6.* vbi quod is, qui promittit dotare extraneam, si sui non dotabunt, intelligitur de suis consanguineis vsque ad septimum gradum, referunt *Fusar. d. quæst. 318. num. 3. & Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 7. lit. S, conclus. 923. num. 5.* vbi *num. 6.* post *Bald. cons. 76. vers. istud autem vocabulum, lib. 4.* declarat quod, suus, adaptatur ad substantiuum ei datum, vt suus hæres, suus filius, suus descendens, & sic de singulis.

SVORVM appellatione veniunt etiam hære-
5 des extranei, vt per *Alex. cons. 26. num. 5. lib. 5. Dec. cons. 216. num. 6. Sim. de Prettis de interpr. vltim volunt. fol. 238. num. 45. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 38. Fusar. d. quæst. 318. num. 4.*

SVORVM hæredum appellatione qui veniant, vide suprà Hæredum suorum appellatione.

SVORVM appellatione veniunt etiam omnes
7 qui in eadem domo habitant, *l. pen. in fine,* ibi habitator suam, suorúmque culpam præstare debet, *ff. de his, qui de e. vel effud. l. inter, §. non omnia, ff. mandati,* refert *Rebuff. ad l. 239. propè fin. vers. suorum nomine, ff. de verbor. signif. pag. 765.*

SVMMARIVM.

1 *Tabernæ appellatione propriè venit locus in quo venditur panis, vinum, & caro cocta.*
2 *Tabernarij sunt illi, qui recipiunt comedentes non, qui hospitantur.*
3 *Hospes, & tabernarius pro eodem quandoque ponuntur.*

Taberna.

APPELL. CCLVIII.

1 TABERNÆ appellatione propriè venit locus, in quo venditur panis, & vinum, & caro cocta, ita *glos. verbo tabernariorum, in Clem. 1. de vita & honest. cleric. Bald. cons. 197. Statuto cauetur, in fine, lib. 2. Rebuff. ad l. taberna appellatione 183. ff. de verb. signif. pag. 596. & seq. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 8. lit. V, concl. 1.*

2 Tabernarij igitur sunt illi qui recipiunt comedentes, non qui hospitantur, secundùm *Menoch. cons. 798. num. 28. & 33. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 898. num. 2.* vbi *num. 4.* post *Bertachin. in verbo hospes, il 1. & Carpan. super consuetud. Me-*
3 *diolanen. cap. 197. in verbo hospes, p. 2.* subdit quod hospes, & tabernarius pro eodem quandoque ponuntur.

Tectum.

APPELL. CCLIX.

1 TECTI appellatione venit omne id, per quod domus, seu ædificium tegitur, & aqua stillat, vt per *Capol. de seruitut. urban. præd. cap. 91. de stillicidio, seu tecto, num. 1.* At verò tegularum appellatione continetur omne id per quod ædificium tegitur, putà incrustatio, & plumbum, sicuti per *l. si vitem, §. pen. & l. fin. ff. de seruitut.* tradunt *Capola dicto tract. cap. 41. vers. sed potest dubitari, & vers. quæro secundo, Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resolut. 10. n. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Terra appellatione non venit terra vineata, nec plantata.*
2 *Terrarum appellatione veniunt castra.*

Terra.

APPELL. CCLX.

TERRÆ appellatione non venit terra vineata, 1
nec plantata, vt *probat l. nulla, & ibi Bald. C. de acquir. possess. Auendan. de exequend. mand. part. 1. cap. 12. num. 15. Collantes super pragmat. in fauorem rei frumentariæ, lib. 1. cap. 4. in fine.*

TERRARVM appellatione veniunt castra, 2
cap. cùm in partibus, de verb. signif. Guid. Papa cons. 71. num. 4. Ias. cons. 224. col. 2. lib. 2. Alex. cons. 114. In causa, num. 10. & 11. vers. nec ad hoc obstat, quos refert, & sequitur *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 46. n. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Territorij appellatione venit quicquid est intra fines vniuersitatis.*
2 *Territorij appellatione continentur omnes nationes, & Magnates, qui circumscribuntur sub finibus designatis.*
3 *Ciuitas continetur territorij appellatione cùm dispositio fauorabilis est.*
4 *Territorij, & districtus appellatione veniunt proprietates.*

Territorium.

APPELL. CCLXI.

TERRITORII appellatione venit quic- 1
quid est intra fines vniuersitatis, ita quod nulla persona, & nullus locus excipiatur, vt per *Bald. cons. 326. Rex Romanorum, num. 8. vers. item certum, lib. 1. & cons. 333. Ad intelligentiam, circa princip. vers. nam si Imper. eod. lib. 1.* vbi quod appellatione territorij 2
continentur omnes nationes, & Magnates qui circumscribuntur sub finibus designatis, *Ruin. cons. 22. num. 5. & seq. lib. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 48. num. 5.* vbi *num. 6.* post *Bald. cons. 306. Punctus, & cons. 307. lib. 4.* extendit in tantùm appellatione territorij venire omnia iura tanquam ad vniuersitatem applicata, vt si Papa concedat castrum cum territorio, & iuribus Cameræ alicui, veniant etiam iura, & confiscationes præteritæ factæ à concedente.

TERRITORII appellatione continetur ci- 3
uitas cùm dispositio fauorabilis est, secundùm *Menoch. cons. 140. num. 12. & 19.*

TERRITORII & districtus appellatione 4
veniunt proprietates, quia prima verba sonant in superioritatem coërtionis, proprietas verò importat nudum

nudum dominium à formali vsufructu coniunctum, vel separatum, ita *Oldrad. cons. 176. Factum tale est. vers. ad secundam, Card. Tusch. d. lit. T, concl. 48. nu. 1. Contra Menoch. cons. 437. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Testamenti appellatione venit qualibet vltima voluntas.*

2 *Codicilli largè sumpto vocabulo continentur appellatione testamenti.*

3 *Contractus non venit appellatione testamenti, nisi impropriè, & largo modo.*

Testamentum.

APPELL. CCLXII.

1 TESTAMENTI appellatione venit quælibet vltima voluntas, *glos. verbo ita omnes, in l. 2. C. de constit. pecun.* sicut & vltimæ voluntatis appellatione comprehenditur omnis testamentorum species, siue sit militare, vel priuatum, solemne, vel nuncupatiuum, vt docet additio ad *glos. verbo, cuiuslibet, in Clem. vnic. de testam.* adiiciens ex Zenzilino quod venit quælibet vltima voluntas, siue sit testamentum, siue codicillus, siue donatio causa mortis, & quamuis plus extendatur vltima voluntas quàm testamentum, tamen testa-
2 menti appellatione largè sumpto vocabulo continentur codicilli, *l. fideicommissum, ff. de legat. 3. l. Marcellus, §. 1. ff. de donat. causa mortis, glos. verbo personales in l. 1. C. commun. de legat. Ias. in l. si idem num. 3. C. de codicill. Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. lib. 2. solut. 4. num. 64. fol. 86. Magon. Lucensi decis. 32. num. 39. Surd. cons. 258. num. 6. & 28. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 5. num. 14.*

3 TESTAMENTI verò appellatione non venit contractus, nisi impropriè, & largo modo, *l. verba contraxerunt,* vbi *glos. ff. de verb. signif. Bald. & Doctores in l. testamentum non ideo. C. de testament. Stephan. Ranchin. concl. 216. p. 2. Cranet. cons. 307. num. 5. & 6.* vbi dicit quod prohibitus alienare testando, vel codicillando, non prohibitur alienare testando, vel codicillando, non prohibetur per contractum, nec per donationem inter viuos. Testamentum enim contractus non est, vt tradunt *Rebuff. ad l. 29. ff. de verb. signif. pag. 420. D. Barbos. in l. diuortio, §. si vir. n. 36. ff. soluto matr.*

Testes.

APPELL. CCLXIII.

1 TESTIVM appellatione continentur instrumenta, vt dicit *Ias. in repet. l. admonendi, num. 216. ff. de iureiur.* Sicut & appellatione instrumentorum contineri testes suprà probauimus sub verbo instrumentum, *appell. 118. num. 4.* Paria enim sunt aliquid probari per scripturam, vel per testes, *l. in exercendis 15. C. de fide instrum.* vbi latè *Gilchen. Mascard. de probat. in proœm. quæst. 6. & concl. 1095. num. 3. & concl. 1041. num. 8. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 2. num. 6. Surd. decis. 177. num. 1. Cardos. in praxi Iudicum, verbo instrumentum, num. 11. & verbo probatio, num. 7. Morel. in emperio Iuris p. 1. tit. 11. in prælud num. 4. Soar. de Pace in practic. tom. 1. p. 1. temp. 8. num. 7.* & alij per me suprà citati *Axiom. 161. num. 3.* Intellige in iis, quæ non excedunt hominum memoriam, secus verò si excedant, quia tunc probatio per testes non habet eandem vim quàm per instrumentum, vt probat *text.* sic intelligendus *in l. census, ff. de probation.*

SVMMARIVM.

1 *Triticum in specie sumptum distat ab aliis speciebus, etiam arista contineantur.*

2 *Tritico legato solùm continetur ipsam in specie, non autem hordeum, nec alia, quæ aristam continent.*

3 *Tritici mentio quando fit in stipulationibus, & contractibus, debet intelligi secundùm communem loquendi vsum de tritico in specie.*

4 *Tritici appellatione si in genere sumatur, & secundùm latiorem significationem venit quicquid in area teritur, & propterea continetur non solùm hordeum, far, & siligo, sed etiam milium.*

Triticum.

APPELL. CCLXIV.

TRITICI appellatione (si in specie sumatur, 1
sicuti communis ipse loquendi vsus accipit) non veniunt aliæ species, etiamsi arista contineantur, vt hordeum, siligo, & similia, prout sumitur in *l. si quis vinum. §. 1. ff. de tritico, & oleo leg. & in l. triticum, ff. de verb. oblig. ita Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 151. num. 3. sub vers. hic constat.*

Vnde legato tritico non hordeum, non siligo, 2
non alia, quæ arista continentur, sed triticum ipsum in specie, vt communis ipse loquendi vsus significat, continetur, & sic solùm accipitur pro eo, quod sui nobilitate omnes aliàs fruges excedit, ita *Abb. in cap. ex multiplici in 2. notab. de decim. Forcatul. in penu Iuris cap. 6. Mantu. sing. 676. Steph. Gratian. Marchia decis. 184. num. 3. Menoch. d. lib. 4. præs. 151. num. 4.* vbi
subdit quod quando in stipulationibus & contra- 3
ctibus fit mentio de tritico, intelligi debet secundùm communem loquendi vsum de tritico in specie.

TRITICI appellatione (si in genere sumatur, 4
& secundùm latiorem significationem) venit quicquid in area teritur, & propterea continetur non solùm hordeum, far, & siligo, sed etiam milium, *l. triticum,* vbi *glos. verbo triticum, ff. de verb. oblig. &* ibi *Bart.* ac alij maximè *Ias. num. 5. glos. verbo frumenti, in l. 1. §. de eo opere ff. de aqua pluu. arc. Rebuff. ad l. 77. ff. de verb. signif. propè fin. vers. triticum pag. 360. Menoch. d. lib. 4 præs. 151. num. 3. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 392. num. 1. Stephan. Gratian. Marchia decis. 184. num. 1.*

Turris.

APPELL. CCLXV.

TVRRIS appellatione venit ædificium sursum 1
leuatum sua constans substantia, *l. turres. C. de operib. publ. Bald. cons. 125. domus construitur, lib. 3.* vbi subdit quod circulus, siue grilanda, quæ conficitur super ædificato non dicitur esse turris, neque de turri, quia non est coniuncta per eandem materiam, nisi fortè esset turris lignea, refert *Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 8. lit. T, concl. 406. num. 1. & 2.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Vacationis appellatione venit omnis vacatio, seu vacationis casus.*

2 *Beneficium dicitur vacare non solùm per mortem, sed per renunciationem, aut depositionem.*

3 *Vacationis appellatione vbi nullus vacationis modus exprimitur in dispositione, comprehenditur omnis vacationis casus, etiam in materia pœnali, & odiosis.*

4 *Beneficium impetrans vt vacans, illud obtinet quocunque modo vacet.*

5 *Expectatiua de beneficio vacaturo comprehendit omnem vacandi modum.*

Vacatio.

Appell. CCLXVI.

1 VACATIONIS appellatione venit omnis vacatio, seu vacandi casus, *glos. verbo vacabunt, in cap. si propter, de rescript. lib. 6. glos. verbo vacantibus in cap. cupientes, & verbo vacat, in cap. quia sæpe, de præbend. eod. lib. 6. Felin. in cap. licèt vndique sub num. 2. de officio deleg. & in cap. ad petitionem sub notab. 1. de accusat.* Doctores per me citati suprà *claus. 172. num. 1.*

2 Et ideo vacare dicitur beneficium non solùm per mortem, sed etiam per resignationem, vt dixi *d. claus. 172. num. 6.* quia vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur, *Flamin. de resignat. lib. 1. quæst. 5. num. 4 & quæst. 6. num. 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. num. 25.* & per priuationem *Flamin. de resignat. lib. 8. quæst. 7. num. 136.* quia per priuationem beneficium, seu officium dicitur vacare, *cap. si Papa 46. dist. cap. ex gestis, de cleric. non resid. cap. ex litteris. & cap. grauem, de excess. Prel. cap. 1. de schism. lib. 6. cum similibus, Rebuff. in praxi benef. tit. requisita ad collat. bonam, num. 11. Lambert. de iurepatron. in prima p. 2. libri in 8. art. quæst. 6. princip.*

3 Amplia etiam in materia pœnali, sicuti docent *Staphil. de litteris gratiæ, tit. de var. mod. vacan. num. 6. Selu. de benefic. p. 3. quæst. 12. num. 21. Menoch. de arbitr. casu 201. num. 100. Flamin. de resignat. lib. 12. quæst. 14. num. 24.* Et in odiosis, qualia sunt rescripta ad beneficia propter ambitionem, vt tradunt *Dec. in cap. super litteris, de rescript. Menoch. d. casu 201. num. 6. Nicol. Garc. de benefic. p. 11. cap. 1. num. 84.*

4 Vnde si in supplicatione fiat mentio de vacatione simpliciter, non expresso vacandi modo, comprehenditur omnis casus vacandi, & ideò impetrans beneficium vt vacans, illud obtinet quocunque modo vacet, vt notabiliter tradit *Bald. in l. si quis, sic stipulatus, ff. soluto matrim.* à quo non audet, licet inuitus, recedere, *Barbat. cons. 82. col. fin. vers. non obstat, vol. 4. Mandos. ad Lap. alleg. 6. num. 5. lit. K.*

5 Sic etiam expectatiua de beneficio vacaturo comprehendit omnem vacandi modum, vt censuit *Mohedan. decis. 10. de præbend.* quem refert & sequitur *Nicol. Garc. de benefic. p. 11. cap. 1. num. 3. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Venditionis appellatione venit cessio, datio in solutum, & omnis contractus per quem dominium transfertur.*

2 *Venditione prohibita prohibetur datio in solutum, & permutatio, ac donatio, nisi verbum venditio, & proferatur in materia stricta.*

3 *Venditionis appellatione si fiat mentio de pretio, non venit alius contractus.*

4 *Datio in solutum certo pretio propriè est venditio, & in ea habet locum,* l. curabit, C. de action. empti.

5 *Venditio in dubio iudicatur vbi de pretio facta est mentio.*

6 *Venditionis appellatione non veniunt aliæ alienationes quando prohibita est venditio sine licentia tutoris.*

7 *Venditionis appellatione in materia statuti de illa loquentis venit venditio, valida, &c.*

Venditio.

Appell. CCLXVII.

VENDITIONIS appellatione venit cessio, datio in solutum, & omnis contractus per quem dominium transfertur, *l. sicut, §. venditionis, ff. quibus modis pign.* vel *hypoth.* vbi *Bart glos. in l. 2. C. de vsucap. Paris. cons. 82. num. 9. lib. 3. & cons. 83. num. 19. & seq. eod. lib. Roman. cons. 86. Viso quæstionis themate, in princip. Alex. cons. 63. In causa, in princ. lib. 7. Natt. cons. 528. n. 4. Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glos. 2. in princip. Rebuff. ad l. 28. vers. generaliter, ff. de verb. significat. pag. 163.* vbi intelligit quando est eadem ratio in aliis contractibus, & alienationibus, *Surd. cons. 394. num. 26.* 1

Vnde dicit *Felin. in cap. fin. num. 5. de accusation.* quod prohibita venditione prohibetur datio in solutum, & permutatio, ac donatio, vbi *num. 6. & 7.* limitat quando venditionis verbum profertur in materia stricta, seu in materia in qua datur certa forma, vt refert *Card. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 42.* 2

Si verò fiat mentio de pretio appellatione venditionis non venit alius contractus, cùm tunc propriè, & strictè debeat intelligi, vt de permutatione agentes scribunt *Marsil. sing. 105. Vbicunque fit mentio, Felin. in d. cap. fin. num. 5. vers. fallit primo, Bald. cons. 433. in fine lib. 5. Cardin. Tusch. d. lit. V, concl. 42. num. 12.* Et in datione in solutum certo pretio 3 quod propriè sit venditio, & in ea locum habeat *l. curabit, C. de actionib. empti, tradit Ruin. cons. 66. num. 6. lib. 4.* quem refert *Cardin. Tusch. d. conclus. 42. num. 8.* Venditio enim in dubio iudicatur vbi de pretio facta est mentio, *Roman. d. cons. 86. num. 5.* 4 5

VENDITIONIS appellatione non veniunt aliæ alienationes quando prohibita est venditio sine licentia tutoris, vt per *Surd. consil. 394. n. 10.* 6

VENDITIONIS appellatione in materia statuti de illa loquentis, vt vicinus possit rem venditam retrahere, venit venditio valida, ex qua dominium transfertur de venditore in emptorem, non simulata: ita *Castrens. cons. 24. In causa mota, in princip. lib. 2. Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glos. 2. sub num. 5. vers. cum appellatione venditionis, & num. 6. post princip. vers. quia verbum, Carpan. ad statuta Mediolanen. cap. 417. num. 135. tom. 1. Vincent. de Franch. decis. 242. num. 1. cum seqq. Seraphin. decis. 834. num. 9. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 100. num. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 526. num. 15. Rot. in Bo-* 7

nonien. retractus 21. Maij 1627. coram R. P. D. Duran. in vers. verum.

SVMMARIVM.

1 *Vestium appellatione veniunt tam lineæ, & bombicinæ, quàm lanæ, item sericæ, & aureæ, si eiusmodi testator habebat, nisi statuto prohibitum esset illi, cui vestes relinquuntur, eas deferre aureas, vt num. 2.*

3 *Tapeta, fasciæ, crurales, & impilia,* } *Vestium appellatione continentur.*
4 *Culcitræ,*
5 *Calcimenta,*
6 *Birretum, seu capellum,*

7 *Vestium appellatione continetur tela, quæ in pectine adhuc est, si modo prætexta est.*

8 *Vestis scissa, & nondum consuta venit appellatione vestium.*

9 *Vestium appellatione venit quicquid disponens pro veste reputabat.*

10 *Vestium appellatione veniunt etiam festiua, si dignitas personæ, & mos regionis id postulet.*

Vestis.

Appell. CCLXVIII.

1 VESTIVM appellatione veniunt tam lineæ, & bombicinæ, quàm lanæ, *l. vestis, §. 1. ff. de auro & arg. leg. Sim. de Prettis de interpret. vltim. volunt. lib. 4. interp. 1. dub. 11. num. 42. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 161. num. 13. Surd. de alimentis tit. 4. quæst. 2. num. 8.*

2 Item continentur sericæ, & aureæ, si eiusmodi testator habebat, *d. l. vestis, §. 1. Menoch. d. præs. 161. num. 23.* nisi statuto prohibitum esset illi, cui vestes relinquuntur, illas ferre aureas, & holosericas, sicuti declarant *Socin. Sen. con. 10. col. 2. lib. 1. Cremen. sing. 65. Petr. Pechi. de testament. coniug. lib. 5. cap. 14. num. 3. in fine, & num.* 7. quos refert & sequitur. *Menoch. d. præs. 161. num. 24.* vbi *num. 26. ex Bald. & Cremen.* subdit tunc huic deberi æstimationem illarum vestium; quas ferre prohibetur. Ratio autem principalis resolutionis est, quia præsumitur testatorem voluisse suam voluntatem conformem esse dispositioni legis & statuti, *l. heredes mei, §. cùm ita, ff. ad Trebell.* vbi latè *Rip. num. 74.* tum quia omnis delicti præsumptio euitanda est *l. meritò, ff. pro socio*, præsumeretur autem testatorem delinquere voluisse si legando has vestes occasionem daret legatario faciendi aduersus statutum.

3 VESTIVM appellatione continentur tapeta, fasciæ, crurales, impilia, & ceruicalia, *l. argumento, §. tapeta, ff. de auro, & arg. leg. Sim. de Prettis d. dub. 11. num. 42. Menoch. d. lib. 4. præs. 161. num. 15.* vbi *nu. 16. post Hotoman. in comment. verb. Iuris in verbo Impilia*, subdit huiusmodi impilia esse fasciolas, quibus mulierum crines alligantur.

4 VESTIVM appellatione veniunt culcitræ, *d. l. argumento, §. culcitræ, ff. de auro & arg. leg. Menoch. d. lib. 4. præs. 161. num. 17.* vbi etiam *per l. quamuis. ff. illo tit.* subiungit contineri & vestes, quæ magis deferuntur ornatus gratia, quàm quod corpus tegant.

5 VESTIVM appellatione veniunt calciamenta, cum hæc sint pedum vestes quædam, *d. l. argumento, §. 1. Crauet. consf. 199. num. 3. Cordub. de Lara in l. si quis ex liberis, §. non tantùm num. 39. ff. de liberis agnosc. Bapt. Pontan. de aliment. cap. 17. num. 20. Roland. cons. 22. num. 5. lib. 1. Sim. de Prettis d. lib. 4. interp. 1. dub. 11. num. 39. Menoch. de arbitrar. casu 170. num. 3. & d. lib. 4. præs. 157 num. 19. Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 2. num. 3.*

VESTIS appellatione venit quod tegendi capitis causa paratum est, *Surd. d. quæst. 2. num.* 9. & sic birretum, vt respondit *Alex. cons. 5. col. vlt. lib. 1.* quem referunt & sequuntur *Rip. in l. si quis in fundi vocabulo, num. 15. ff. de legat. 1. Menoch. d. lib. 4. præs. 161. num. 19.* 6

VESTIVM appellatione continetur tela, quæ in pectine adhuc est, si modo prætexta est, nempe si telæ formam habet, secus verò si adhuc non est prætexta, cum tunc dicatur stamen, non autem tela, *l. vestimentum, ff. de auro & arg. leg. Menoch. d. lib. 4. præs. 161. n. 22.* vbi declarat etiamsi tela ipsa adhuc tota prætexta non sit, sed cœpta tantum. 7

VESTIVM appellatione venit vestis scissa, & nondum consuta, existens adhuc apud sartorem, hanc igitur præsumi legatam à testatore, qui vestes legauit, colligitur *ex tex. in d. l. vestimentum*, & sentiunt *Felin in cap. cùm adeò, num. 5. de rescript. Franc. Cremen. in sing. 64 Testator legauit, Petr. Pechi. in tract. de testam. coniug. lib. 5. cap. 14. num. 5. Menoch. d. lib. 4. præs. 161. num. 20. vbi cum Bart. in d. l. vestimentum*, hoc intelligit quando vestis scissa est apud sartorem, eo animo vt confecta domi reportetur, non autem vt vendatur, quia tunc legatis vestibus non comprehenderetur. 8

Et demum vestium appellatione venit quicquid disponens pro veste reputabat, *l. inter vestem*, vbi *Bart. ff. de auro & arg. legat. Bellon. cons. 30. num. 11. Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 2. num. 5.* 9

VESTIVM appellatione veniunt etiam festiua si dignitas personæ & mos regionis id postulet, *Bart. in l. liberorum, §. vlt. de legat. 3. & in l. vlt. §. vxori, C. de legatis, Angel. Aretin. in tract. de testament. glos. 49. Petr. Pechi. d. cap. 14. num. 6. vers. etsi maritus*, quos refert & sequitur *Menoch. d. lib. 4. præs. 161. num. 31. Surd. decis. 150. num. 9.* 10

Via.

Appell. CCLXIX.

VIÆ publicæ appellatione venit pons quando per illum vulgo iter fit, ideo statutum loquens de maleficiis in via publica commissis, verificatur in commissis super ponte publico, ita *Capol. de seruitut. vrban. præd. tit. de ponte, num. 5.* 1

SVMMARIVM.

1 *Victualium appellatione in legato testatoris, continentur, quæ esui, & potui necessaria sunt.*

2 *Vestis non venit victualium appellatione.*

3 *Victualium appellatione, quæ præstanda sunt visitatoribus, veniunt tantùm illa, quæ consistunt in victu.*

4 *Equorum vectura non veniunt visitatoribus appellatione victualium.*

Victua

Victualia.

Appell. CCLXX.

1 VICTVALIVM appellatione in legato testatoris continentur, quæ esui, & potui necessaria sunt, ac si legata essent cibaria, ita *Sim. de Prætis de interp. vltim. volunt. lib. 4. interp. 1. dub. 11. num. 43.* Sola in suis comment. decret. Sabaudiæ, *tit. de cen-*
2 *sib. glos. 2. primæ partis, num. 5.* Vnde victualium nomine non venit vestis, *l. præsenti, in fine princip. C. de his, qui ad Eccles. confug. Rebuff. ad l. verbo victus 43.* paulò pòst *princip. vers. ex his sumito, in fine, ff. de verb. signif. pag. mihi 235.*

3 VICTVALIVM igitur appellatione in terminis, *Concilij Trident. sess. 14. de reformat. cap. 3.* mandantis illa præstari visitatoribus, veniunt tantum illa, quæ consistunt in victu, non tamen ea, quæ concernunt alia necessaria personæ, vt per *Zerol. in praxi Episcop. p. 2. verbo visitatio, §. 6. dub. 1.* quem refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, *p. 3. alleg. 73. n. 57.*

4 VICTVALIVM huiusmodi appellatione non veniunt equorum vecturæ, vt contra visitantes scriptum reliquerunt, *Marc. Anton. Genuens. in man. Pastor. cap. 35. num. 9. in fine, Zerol. in praxi Episcop. p. 2. verbo visitatio, §. 6. dub. 3. Piaseq. in simili praxi, p. 2. cap. 3. num. 63. in fine, Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 11. n. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Victus appellatione veniunt, quæ esui, & potui, cultuique corporis necessaria sunt.*
2 *Victus educatio, & alimenta parificantur.*
3 *Victus quotidianus vbi exprimitur, intelligitur de cibis tantùm.*
4 *Victus appellatione venit lectus.*
5 *Medicinæ continentur victus appellatione.*

Victus.

Appell. CCLXXI.

1 VICTVS appellatione veniunt quæ esui, & potui, cultuique corporis, quæque ad viuendum homini necessaria sunt, nec non & cætera, quibus videndi, curandíve corporis nostri gratia vtimur, vt probat *tex. in l. verbo victus 43. ff. de verbor. signif.* vbi late *Rebuff. à pag. mihi 234. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 157. num. 15.* & ita veniunt vestimenta, *d. l. verbo victus, §. vestem, l. legatis alimentis, ff. de aliment. & cibar. leg.* & tradunt *Cardin. Mantic. de tacitis, lib. 21. tit. 6. num. 3. Corn. cons. 5. num. 3. lib. 1. Roman. cons. 440. num. 4. Campeg. de dote, p. 2. q. 55. num. 2. Paul. de Cittadinis de iurepatron. p. 6. art. 4. num. 10. Lambertin. in simili tract. art. 9. tertiæ quæst. principal.*
2 *tertij, lib. num. 2. & 3.* vbi subdit quod ista tria victus, educatio, & alimenta parificantur, idémque iudicatur de vno quod de alio.

3 Quando autem in lege exprimitur victus quotidianus, tunc pro materiæ qualitate intelligeretur de cibis tantùm, & non de vestitu, vt in iudicibus, qui nullũ munus recipere possunt nisi victus quotidiani causa, *l. solent, in fine, ff. de offic. Proconf.* nempe ipsi vestes, vel pannum, aut sericum à litigantibus recipere non possunt, & de quotidiano victu loquitur *Iureconf. in l. fin. §. item Episcopi, ff. de munerib. & honor. & in l. sed & lege, §. quod autem 2. ff. de petit. hered.* refert *Rebuff. ad d. l. verbo victus 43. vers. sexto vitiatur, pag. 236.*

VICTVS appellatione veniunt lectus, id est stratum, culcitra, & calciarium, eo quod sine istis homo viuere non potest, ita *Bart. in tract. de aliment. n. 4. Sim. de Prætis de interp. vltim. volunt. lib. 4. interp. 1. dub. 11. n. 36. & seq.* 4

VICTVS appellatione continentur quoque medicinæ, cùm non sit possibile sine eis ducere vitam nostram, & sic debentur cum necessarium corpori debeatur, ita per *l. si cùm dotem. §. fin. ff. soluto matrim. & l. quos nos. §. verbo viuere, & l. in stratum. ff. de verbor. signif.* tradunt *Paul. de Cittadinis in tract. de iurepatron. p. 6. art. 4. num. 10. Rebuff. ad d. l. verbo victus 43. §. cætera vers. annotare, pag. 239.* vbi limitat quando ex consuetudine regionis homines Medicis non vtuntur. 5

SVMMARIVM.

1 *Viduæ appellatione propriè, & ex communi vsu loquendi venit illa, cuius maritus mortuus est.*
2 *Viduæ appellatione in priuilegiis concessis miserabilibus personis, non continetur vidua luxuriosè viuens.*
3 *Viduæ appellatione quoad dicta priuilegia venit mulier habens virum inutilem.*

Vidua.

Appell. CCLXXII.

VIDVÆ appellatione propriè, & secundùm communem loquendi vsum venit illa, cuius maritus mortuus est, *cap. vidua 34. dist. cap. significantibus, de offic. deleg. cap. ex tenore, cap. ex parte de foro comp.* cum aliis citatis per *Rebuff. ad l. 242. §. viduam, vers. primo limitatur, ff. de verb. signif. pag. mihi 773.* 1

VIDVÆ appellatione in priuilegiis illi concessis, & miserabilibus personis, *in l. vn. C. quando Imperator inter pupillos, & viduas,* &c. non venit vidua luxuriosè viuens, vt per *Paul. Fusc. lit. V, sing. 18. Azeued. l. 8. num. 11. & 12. tit. 3. lib. 4. nouæ Recopil. Cou. practic. cap. 7. num. 1. Curia Philip. part. 1. §. 9. num. 13.* 2

VIDVÆ appellatione quoad dicta priuilegia continetur mulier habens virum inutilem, sicuti scriptum reliquerunt *Alex. cons. 104. num. 4. lib. 1. Rebuff. citato loco, vers. item licet, Tusch. lit. M, sing. 41. Tiraq. l. 6. connub. num. 12. Azeued. l. 1. num. 7. tit. 3. lib. 6. & l. 9. num. 10. tit. 3. lib. 4. nouæ Recopil. Vincent. de Franch. decis. 100. num. 18. Surd. de aliment. tit. 1. q. 44. num. 67. Bobadil. in sua politica, lib. 1. cap. 11. num. 7. D. Barbos. in l. 1. p. 1. num. 47. ff. soluto matrim. Perez de Lara de anniuers. & capellan. lib. 1. cap. 21. num. 36. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo priuilegium, num. 12. Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 1. consid. 1. num. 8. Bernard. Muscatel. in praxi aurea glos. competentes, nu. 71. Thom. Valasch. allegat. Iuris tom. 1. alleg. 65. num. 19. & 21. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 100. num. 13. Ioan. Maria Nouar. in praxi electionis & variationis fori, quæst. 8. num. 1. pag. 22.* Quod autem viduæ gaudeant priuilegio, *d. l. vnica,* quamuis sint diuites, dixi *suprà sub verbo Miserabiles, appell. 151. n. 6.* 3

SVMMARIVM.

1 Vineæ appellatione continetur terrenum in quo sunt vites plantatæ, non autem locus vbi illæ minimè sunt.

2 Locus non vineatus si reducatur ad vineam, appellatur vinea.

3 Arundinetum, siue cannetum destinatum perpetuo vineæ venit appellatione vineæ.

Vinea.

Appell. CCLXXIII.

1 VINEÆ appellatione continetur terrenum in quo sunt vites, non autem locus vbi illæ minimè sunt, etiamsi alias fuisset terrenum vineatum, ita *Bald. conf.* 410. *Verba dicunt, circa fin. vers. quarto*
2 *debemus considerare, lib.* 1. vbi subdit quod à contrario locus non vineatus si reducatur ad vineam appellatur vinea, refert *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 8. *lit. V, concl.* 211. *n.* 1. & 2.

3 VINEÆ appellatione venit arundinetum, siue cannetum destinatum perpetuo vineæ, & ad vsum illius, vt per *Caputaquen. decis.* 233. *num.* 10. *part.* 1. *Verall. decis.* 342. *p.* 3. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 617. *n.* 3. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 126. *num.* 17. & 18. & *cap.* 752. *à num.* 31. Limita vbi cannetum esset separatum etiam per octauam partem milliaris si aliqua bona sint intermedia, sicuti decisum refert, *Pute. decis.* 85. *lib.* 3. *in correctis.*

SVMMARIVM.

1 Vini appellatione in legato omne continetur quod ex vinea natum vinum permanet.

2 Oenomeli vini nomine continetur.

3 Oenomeli est vinum solum ex vuis certo modo ita expressum, vt ad mellis dulcedinem proximè accedat.

4 Arinaticium vini nomine comprehenditur.

5 Arinaticium dicitur vinum, quod longè post vindemiam hyemali tempore ex vuis diu suspensis, & rugosis conficitur.

6 Passum vini appellatione venit.

7 Vuæ non includuntur in dispositione loquente de vino, nisi prohibita fuisset exportatio vini.

Vini appellatione non continetur:

8 Mulsum, hoc est, ex vino & melle confectum,

9 Zythum quod ex tritico, & hordeo fit,

10 Ceruisia ex hordeo, & aliis rebus calidis,

11 Defrutum, quod ex duabus partibus mustum ad tertiam deferuefaciendo redigitur,

13 Cydoneum ex pomis cydoneis confectum,

14 Acetum secundum propriam significationem,

15 Aquaticium venit appellatione vini.

16 Vini appellatione vbi prohibetur extractio an possit metreta extrahi gustus causa, remissiuè.

Vinum.

Appell. CCLXXIV.

VINI appellatione in legato omne continetur, 1
quod ex vinea natum vinum permanet, *l. si quis vinum, in princip. ff. de tritico, vino, oleóque leg. Menoch. de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 152. *n.* 2.

Oenomeli, id est, dulcissimum vinum, vini no- 2
mine continetur, *d. l. si quis vinum, Menoch. d. præs.* 152. *num.* 17. & esse certum vinum mellitum scripserunt *Alciat. lib.* 2. *parerg. cap.* 2. & *Hotoman. in comment. verborum Iuris, verbo Oenomeli, Cuiac. verò lib.* 24. *obseruat. cap.* 1. obseruauit Oenomeli esse vi- 3
num solum ex vuis certo modo ita expressum, vt ad mellis dulcedinem proximè accedat.

Acinaticium, vel acinaceum vini nomine conti- 4
netur, *d. l. si quis vinum, Menoch. d. præs.* 152. *n.* 18. vbi cum *Cuiac. lib.* 24. *obseruat. cap.* 39. subdit acina- 5
ticium dici vinum quod longè post vindemiam hyemali tempore ex vuis diu suspensis, & rugosis conficitur.

Passum vini appellatione etiam continetur, *d. l. si* 6
quis vinum, Menoch. d. præs. 152. *num.* 19. vbi cum *Fortucat. in penu Iuris, cap.* 8. & *Cuiac. d. cap.* 39. subiungit passum esse vinum quod ex vuis passis sole siccatis ante vindemiam certa quadam ratione exprimitur. Quamuis non defuerint aliqui existimantes passum non esse vinum, quia ex Varrone, & aliis scribunt *Cali Rhodogin. lib.* 18. *lect. antiq. cap.* 38. & *Mercurial. lib.* 1. *lect. var. cap.* 17. passum bibisse mulieres Romanas, quibus vini vsus interdictus erat.

Vuæ non includuntur in dispositione loquente 7
de vino, vt per *l. fin.* §. *cui dulcia, ff. de tritico, vino, oleóque leg.* tradit *Surd. conf.* 550. *num.* 15. nisi prohibita fuisset exportatio vini, quia prohibita quoque censeretur exportatio vuarum, *Bald. in l. quod ratione, ff. de legib. Rip. resp.* 4. *num.* 13. *de constitut.* & *in tract. de peste, tit. de remed. ad conseru. vbert. num.* 60. *Mari. Antonin. variar. resolut. lib.* 2. *resol.* 33. *n.* 12.

Mulsum non continetur vini appellatione, non 8
enim vinum permanet, sed species efficitur, & appellatur mulsum, hoc est ex vino, & melle confectum, *l. adeò,* §. *cùm ex aliena, ff. de acquir. rerum dominio, Menoch. d. præs.* 152. *n.* 3.

Zythum nomine vini non continetur, *d. l. si quis* 9
vinum, Menoch. d. præs. 152. *num,* 4. vbi post *Alciat. lib.* 10. *parerg. cap.* 15. & *Forcatul. d. cap.* 8. ac *Cuiac. d. cap.* 39. subiungit esse vinum, quod ex tritico, seu hordeo fit.

Ceruisia, quæ conficitur ex hordeo, & aliis rebus 10
calidis, non venit appellatione vini, vt scribit *Menoch. d. præs.* 152. *n.* 10.

Defrutum non venit appellatione vini, *d. l.* 11
si quis vinum, Menoch. d. præs. 152. *num.* 14. vbi cum *Forcat.* & *Cuiac. citatis locis,* subdit quod est mustum quod ex duabus partibus ad tertiam deferuefaciendo redigitur.

Mustum venit appellatione vini in statuto ca- 12
uente soluendam esse gabellam de ementibus, & reuendentibus vinum, vt latè probat *Marius Antonin. vari. resolut. lib.* 2. *resol.* 33. *per totam.*

Cydoneum vini nomine non continetur, *d. l. si* 13
quis vinum, Menoch. d. præs. 152. *n.* 15. vbi ex *Cuiac. d. cap.* 39. subiungit Cydoneum esse quod ex pomis cydoneis conficitur.

Acetum

14 Acetum secundùm propriam significationem non continetur appellatione vini, quia non est vinum, sed alia species, *l. 1. ff. de tritico, vino, & oleo leg. d. l. si quis vinum. §. 1. & §. item si quis*, vbi subiūgit Vlpian. nisi quod testamenti tempore vinum erat, coacuit, sufficit enim eo tempore fuisse vinum, refert *Menoch. d. præs. 152. num. 16. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 8. tit. 3. num. 30. Cherubin. in schol. 2. ad constit. 42. Pij IV. tom. 2. compendij Bullarij pag. 12.* vbi intelligit in materia odiosa. *Stephan. Gratian. Marchia decis. 184. n. 25.* vbi *n. 24.* subdit vini appellatione contineri acetum si habetur numero vini ex sumpta voluntatis coniectura, & ipsius testatoris defuncti consuetudine, per *d. l. si quis vinum. §. acetum.*

15 Aquaticium venit appellatione vini, vt tenet *Stephan. Gratian. d. Marchia, decis. 184. n. 18.*

16 Vini appellatione vbi prohibetur extractio, an possit metreta extrahi gustus causam, vide *Strach. de mercat. p. 4. num. 26. Tiraq. de iudicio in rebus exig. vers. trigesimo secundo, Vivi. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 17. num. 220. vers.* amplia secundo, *Mexi. in tract. tassa p. inu concl. 1. num. 29. Bobadil. in sua politica, lib. 4. cap. 5. num. 1. & 39. Bradil. in summa legum pœnalium, p. 2. casu 17. n. 8.*

Vniuersitas.

Appell. CCLXXV.

1 Vniversitatis appellatione comprehenduntur Sacerdotes, & alij clerici, ac proinde in sui fauorem possunt vti priuilegiis & statutis vniuersitatum *Oldrad. cons. 32. Quæstio est vtrum*, quem refert, *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 8. lit. V, conclus. 268. num. 1. Alderan. Mascard. de interp. statut. concl. 1. num. 193.* Et ideo quod Parochus reputetur de vniuersitate in fauorabilibus, scriptum reliquit *Alberic. in l. 1. vers. vidi etiam dubitari, ff. quod cuiusque vniuers. nomine*, quem citat *Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de discipl. cleric. §. 2. n. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Vrbis appellatione vbi simpliciter de ea fit mentio venit ciuitas Romana.*
2 *Vrbis appellatione vbi materia congruit venit qualibet vrbs.*
3 *Territorium continetur appellatione vrbis.*
4 *Comitatus continetur, non verò districtus appellatione vrbis.*

Vrbs.

Appell. CCLXXVI.

1 Vrbis appellatione vbi de ea simpliciter fit mentio venit ciuitas Romana, *l. 1.* ibi, quod non tantum in vrbe, sed in Italia, *ff. de colleg. illic. cap. felicis, in fine, vers. ciuitas verò quæuis alia præter vrbem*, vbi *Franch. de pœnis, lib. 6. glos. in cap. significauit, de Pœnit. & remiss. Rebuff. ad l. 239. vers. vrbs, in princ. ff. de verborum significat. pag. 761. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 297.*

2 Vrbis appellatione quando materia congruit venit qualibet vrbs, & regulariter quod statuitur in vrbe habet locum in omnibus ciuitatibus, vt in *l. prætor, §. hoc interdictum, ff. de noui oper. nunciat. l. nam quod liquidè, §. si ita, ff. de penu leg. l. 2. §. si quis, ff. ne quid in loco publico, Afflict. in tract. de iure protomiseos, §. 1. notab. 2. Rebuff. per tex.* ibi, *in l. vrbis appellatio 2. ff. de verbor. significat. pag. 16.*

Vrbis appellatione venit territorium, *l. 1. §. cùm vrbem, ff. de officio præfect.* vrbis, *Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 15. n. 23.* 3

Vrbis appellatione comitatus continetur, districtus verò qui est vltra comitatum non includitur, nam vrbs Roma totum fere terrarum orbem distinguebat, & non vrbis appellatione continetur solum comitatus, qui vsque ad centesimum milliarium porrigitur, *d. l. 1. §. cum vrbem*, & ibi *Bart. notab. 2. Cardin. Mantic. d. tract. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 13. tit. 24. n. 2.* 4

Vsusfructus.

Appell. CCLXXVII.

Vsusfructus appellatione venit proprietas ex verisimili mente præcedentium, & sequentium, vt latè per *Castren. cons. 377. licet index, in princip. & per totum, lib. 1. Paris. cons. 71. num. 1. lib. 2. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, conclus. 301. num. 10.* 1

Vsusfructus fundi appellatione venit vsus instrumentorum, & eorum, quæ sunt parata pro fundo, sicuti docet *Bald. cons. 485. Qui legat, in princ. lib. 4.* quem refert, *Cardin. Tusch. d. lit. V, concl. 301. num. 9.* 2

SVMMARIVM.

1 *Vulneris appellatione non venit leuis cutis ruptura.*
2 *Verba de vulnere, amicitia, febre, & similibus disponentia, debent intelligi simpliciter, & non de modica.*
3 *Vulneris lethalis appellatione quod veniat medicorum relationi, & eorum Iudicio relinquitur.*

Vulnus.

Appell. CCLXXVIII.

Vulneris appellatione non venit leuis cutis ruptura, quia hæc non dicitur vulnus, sicuti docent *Afflict. in cap. 1. §. porrò, num. 5. quæ sit prima causa benefic. amitt. lib. 3. Dec. in cap. de appellationibus, num. 7. de appellat. Socin. reg. 284. vers. tertiò fallit, Perez, l. 1. prope fin. tit. 13. lib. 8. Ordin. Hortens. Caualcan. de brachio Regio, p. 4. num. 151.* 1

Verba enim de vulnere, febre, amicitia, & similibus disponentia debent intelligi simpliciter, & non de modica, vt resoluunt *Alex. cons. 186. Viso processu, in princip. lib. 7. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 101. num. 19. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 200. n. 19.* 2

Vulneris lethalis appellatione quid veniat Medicorum relationi, & eorum iudicio relinquitur, vt per *Menoch. remed. 5. adipiscenda, num. 162. Mascard. de probation. concl. 1034. num. 11. & 22. & concl. 1160. num. 20. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo minoribus, num. 18. C. de in integ. restitut. minor. Farin. in praxi crimin. q. 127. num. 101. cum seqq.* vbi *n. 109.* subdit quod si dubitetur an vulnus fuerit lethale, poterit vulneratus exhumari, vt videatur vulnus. 3

SVM

SVMMARIVM.

1 *Vxoris appellatione attenta verbi proprietate venit illa, quæ contraxit Matrimonium per verba de præsenti.*

2 *Iura loquentia de vxore intelliguntur quando Matrimonium per verba de præsenti contractum fuerit.*

3 *Statutum vetans legare vxori, etiam sponsam de præsenti comprehendit.*

4 *Distinguitur sub distinctione principalis resolutio.*

5 *Vxoris appellatione venit vxor quæ est de præsenti, non verò ea, quæ fuit.*

Vxor.

Appell. CCLXXIX.

1 VXORIS appellatione attenta verbi proprietate venit illa quæ contraxit Matrimonium per verba de præsenti, vt per *Tiraq. de legib. connub. glos. 1. num. 1. & num. 18. cum seqq. & num. 25. Perez l. 1. pag. 4. vers. item apud, & vers. quaro vtrum, tit. 1. lib. 5. Ordin. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo lasis, num. 127. & 128. C. de in integ. restitut. minor. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 385. num. 1. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 1. num. 2. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 6. n. 44.*

2 Vnde omnia Iura loquentia de vxore, accipienda esse quando Matrimonium per verba de præsenti contractum est, quamuis copula sequuta minimè sit, vt resoluunt *Con. de sponsalib. p. 2. cap. 1. in initio, num. 2. Matien. l. fin. glos. 6. num. 1. tit. 2. lib. 5. noua Recopil. Gutierr. de Iuram. confirm. p. 1. cap. 51. n. 2. Fontanel. de pactis nupt. claus. 5. p. 10. num. 34. & 35.*

Quare in terminis statuti vetantis legari vxori, 3 etiam sponsam de præsenti comprehendi, tradunt *Boër. decis. 22. num. 38. Pechi. in tract. de testam. coniug. lib. 4. cap. 11. à princ.* quos refert, & sequitur *Franc. Molin. d. q. 6. n. 47.* quicquid dicat *Cancer. vari. resolut. p. 3. cap. 11. de sponsalib. à num. 115.*

Verùm in hac materia sic distinguendum esse 4 puto; aut materia est odiosa, aut fauorabilis, aut indifferens, si est odiosa nomine vxoris, vel mariti non veniunt sponsalia contracta per verba de præsenti, nec sponsi ipsi de præsenti ante consummationem: si autem est indifferens veniunt qui contraxerunt per verba de præsenti, siue consummauerint Matrimonium, siue non, minimè autem comprehenduntur sponsi de futuro: si autem est fauorabilis comprehenduntur etiam sponsi, siue sponsæ de futuro. Colliges hæc ex *Panor. in cap. tertio loco in fine, & ibi Felin. num. 4. de præsumpt. Anton. Cuch. lib. 5. instiiut. maior. tit. 10. num. 8. & 9. Alex. Carrer. lib. 5. de sponsalib. cap. 5. Auendan. resp. 10. n. 3.* quos refert, & sequitur *Sanch. d. lib. 1. disp. 1. num. 3.*

VXORIS appellatione venit vxor quæ est de 5 præsenti, non verò ea, quæ fuit, licet sit adhuc vidua, sicuti docet *Alex. cons. 207. Ponderatis verbis, num. 9. vers. quinto, lib. 6.* vbi *num. 10.* hinc colligit quod in statuto de vxoribus rebellium, non venit vxor vidua eius, qui mortuus est rebellis, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 204. num. 10. & 11.*

AVGV

AVGVSTINI BARBOSÆ, I.V.D. LVSITANI, PROTONOTARII APOSTOLICI,

LOCA COMMVNIA ARGVMENTORVM IVRIS, iuxta seriem alphabeticam breui methodo disposita.

SVMMARIVM.

1 *Ab Absolutione ad Excommunicationem quoad omnia valet argumentum.*

2 *Eius est soluere cuius est ligare.*

3 *Excommunicare qui potest, potest absoluere, & è contra.*

4 *Absoluere qui potest condemnare etiam valet.*

ab Absolutione.

Loc. I.

1 AB ABSOLVTIONE AD EXCOMMVNICATIONEM quoad omnia valet argumẽtum, sicuti tradit *Federic. de Senis consil.* 11. *num.* 4. *versic. praeterea*, quem refert, *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. A*, *concl.* 507. *num.*23.

2 Par enim & æquale ius est, soluendi, & ligandi, quia eius est soluere, cuius est ligare. *l.* 3. *ff. de re iudic. l. nihil tam naturale, & l. eius est nolle, ff. de regulis Iuris, l. vlt. C. de legibus, cap. verbum, de Pœnit. dist. Garc. Falcon. reg.* 110. *Ascan. Tamburin. de Iure Abbatum, tom.* 1.

3 *disp.* 17. *q.* 1. *n.* 4. *Octau. Glorit. resp.* 1. *p.* 3. *n.* 590. & qui potuit excommunicare potest absoluere, & è contra, *cap. prudentiam.* §. *sexto, de officio deleg. cap. ad reprimendam, de officio Ordin. glos. verbo inferior, in cap. inferior* 21. *dist. Mari. Alter. de censur. tom.* 1. *disp.* 2. *de absolut. ab excommunicat. lib.* 4. *cap.* 2. *Bonacin. in simili tract. disp.* 1. *q.* 3. *puncto* 2. *n.* 1. cum aliis citatis per metipsum *de officio, & potest. Episcopi, p.* 3. *alleg.* 52. *num.* 1. Et qui absoluere potest, condemnare etiam valet, iuxta ea quæ adduxi *Axiom.* 1. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Ab Absurdo vitando, seu remouendo valet argumentum.*

2 *Intellige quando verba nihil operarentur, quamuis inducatur Iurium correctio.*

3 *Amplia etiam contra piam causam.*

ab Absurdo.

Loc. II.

1 AB ABSVRDO vitando, seu remouendo valet argumentum, *l. scire oportet,* §. *aliud, ff. de excusat. tutor. l. nam absurdum, ff. de bonis libert. l. siue hereditaria, in fine, ff. de negot. gestis, l.* 1. §. *vnde quaeritur, ff. de publican. l. ita vulneratus, vers. quod si quis absurdè, ff. ad leg. Aquil. l. diuortio, ff. soluto matrim. l. aliud,* §. *fin. ff. de regul. Iuris cap. venerabilem, circa med. cap. in Genesi, de elect. cap. solita, de maiorit. & obed. cap. cùm inter, de except. cap. cum satis sit absurdum, de officio Archid. cap. quemadmodum, de iureiur. cap. ex ore, de priuileg. Bald. cons.* 2. *Verba statuti, num.* 5. *vers. item hoc probatur, lib.* 1. *Euerard. in topicis legalib. loco* 8. *Aym. Crauet. cons.* 130. *Socin. Iun. cons.* 1. *num.* 122. *& cons.* 49. *n.* 22. *& cons.* 66. *num.* 14. *& cons.* 71. *n.* 22. *vol.* 1. *Hippol. Rimin. cons.* 226. *num.* 48. *vol.* 2. *& cons.* 492. *n.* 31. *& cons.* 502. *n* 89. *vol.* 5. vbi *dicit nihil eo validius, Ioan. de Monte Sperello cons.* 1. *num.* 21. *& cons.* 298. *num.* 3. *lib.* 1. *& cons.* 204. *num.* 7. *eod. lib. vbi quod valet in statutis, Decian. cons.* 100. *num.* 28. *vol.* 2. *& cons.* 74. *num.* 47. *vol.* 3. *Georg. Euerard. cons.* 43. *num.* 14. *vol.* 1. *Curt. Iun. cons.* 170. *n.* 16. *vol.* 2. *Monald. cons.* 150. *n.* 14. *&* 15. *tom.* 1. *& cons.* 46. *n.* 19. *tom.* 2. *Pacian. cons.* 32. *n.* 36. *Menoch. cons.* 12. *n.* 3. *& cons.* 37. *n.* 118. *& cons.* 76. *n.* 12. *& cons.* 84. *n.* 23. *& cons.* 95. *n.* 76. *& cons.* 207. *n.* 59. *& cons.* 727. *n.* 10. *Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil.* 30. *n.* 12. *Pereg. cons.* 89. *num.* 28. *vol.* 1. *Surd. cons.* 116. *n.* 45. *Oliban. de iure fisci, cap.* 13. *n.* 60. *pag. mihi* 262. *Rustic. ad l. cùm auus, lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 7. *ff. de condit. & demonstr. Adrian. Negusant. in sylua responsor. q.* 200. *num.* 92. *Cauagnol. decisionum consult. tom.* 1. *pag.* 183. *à n.* 63. *& tom.* 2. *pag.* 53. *n.* 51. *Flamin. de confident. q.* 26. *n.* 20. *Card. Tusch. pract. conclus. tom.* 1. *lit. A, concl.* 66. *n.* 8. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 2. *resol.* 32. *n.* 12. *& resol.* 59. *casu* 19. vbi subdit procedere in statutis, *Octau. Glorit. resp.* 4. *n.* 27. *Rot. decis.* 156. *n.* 4. *apud Farin. in* 1. *collect. nouiss.* aliàs *p.* 4. *diuersor.* prout in *Roman. Curia solet allegari, Cardin. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib.* 3. *tit.* 7. *& de tacitis & ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 13. *per totum*, plures refert, *Doct. Franc. Viui. decis.* 255. *num.* 24. *lib.* 2. & vide quæ dixi *Axiomate* 2.

Intellige quando verba nihil operarentur, etiamsi inducatur Iurium correctio, vt resoluit *Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil.* 107. *num.* 40. & faciunt quæ tradit *Fusar. de substitut. q.* 320. *num.* 45. & quæ dixi *Axiom.* 1. *num.* 2

Amplia etiam contra piam causam, ideò si concurrat fauor animæ ex vna, & absurditas intellectus, putà contrarietas, vel elusoria dispositio, cessat fauor 3

fauor causæ piæ, & præualet absurditas, vt eã tollatur omnino, ita *Cardin. Zabarel. cons. 49. per tot. maximè, n. 3. & seq.* prout illum refert, *Card. Tusch. d. lit. A, concl. 66. n. 351.*

ab Actore.

Loc. III.

1 AB ACTORE ad REVM bonum est argumentum etiam in materia correctoria, *gloss. verbo soluerit, in Clem. sæpè, de verb. significat. Petr. de Anchar. in repet. cap. 1. q. 14. de constitut. Franc. Viui. decis. 255. n. 41. cum seqq. lib. 2.* Ratio est, quia actor & reus non debent ad imparia iudicari, *l. fin. C. de fructib. & lit. expens.* Et actor, & reus sunt correlariua, *Niconit. in repet. cap. quoniam contra, de probat. p. 2. num. 587.*

ab Adoptione.

Loc. IV.

1 AB ADOPTIONE ad LEGITIMATIONEM validum est argumentum, vt post *Bart. in §. & quid si tantùm circa fin. tangit Pute. decis. 110. num. 2. lib. 2. in correctis.* Sicuti valere ab arrogatione ad legitimationem tradunt *Ias. cons. 40. col. 4. in princ. vol. 3. Roland. à Valle, cons. 88. num. 16. vol. 1. & cons. 96. num. 29. vol. 3.*

ab Aduocato.

Loc. V.

1 AB ADVOCATO ad PROCVRATOREM, largè sumpto vocabulo, valet argumentum, iuxta ea, quę dixi *Appell. 8.* licèt strictè loquendo non esse validum scribant *Natt. cons. 376. num. 7. lib. 2. Alex. cons. 109. num. 2. in fine, lib. 6. Franc. Marc. decis. 314. p. 1.* quos refert, & sequitur *Honded. cons. 81. num. 49. tom. 1.*

2 Vnde prouenit, vt sicut aduocatus propter præsumptam affectionem testimonium ferre non potest, *l. fin. ff. de testib. cap. si testes omnes, §. testes quos accusator 4. q. 3. Nell. de testib. num. 31. Campeg. in simili tract. reg. 58. à princip. Soar. recept. sent. lit. A, num. 96. & lit. T, n. 193. Anton. Faber in suo Cod. sub tit. de testib. diffinit. 19. Vincent. de Franch. decis. 222. Rebuff. de reprobat. testium, num. 33. cum seqq. Hect. Æmil. in tract. de testib. verbo Aduocatus, Perez l. 2. tit. 19. lib. 2. Ordinam. pag. 403. Mascard. de probat. concl. 66. num. 1. & 2. & concl. 1359. num. 3. Gutier. cons. 24. n. 8. & 9. Mench. quæst. frequent. cap. 33. n. 4. Bobadil. in sua politica, lib. 5. cap. 2. n. 55. Annæ. Robert. rerum iudic. lib. 2. cap. 19. p. 1. Anton. Scapp. de iure non scripto, lib. 5. cap. 112. num. 13. Hieron. Freutler disp. select. p. 1. disp. 8. thesi 2. Garc. Mastril. Siciliæ decis. 151. n. 39.* latè *Farin. in praxi crimin. p. 2. de testib. q. 60. num. 155. cum multis seqq. & Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 65. de aduocatis, n. 74. cum seqq.* vbi limitat.

3 Ita similiter & procurator in causa in qua est procurator testis esse non potest, *Grammat. decis. 73. n. 16. Hect. Æmil. de testib. p. 1. verbo Aduocatus, n. 4. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 73. n. 5. Mench. frequent. cap. 33. num. 5. Mascard. concl. 1357. num. 35. & concl. 1232. à num. 1. Farinac. d. q. 60. n. 196. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Ab Aequiparatis valet argumentum.*
2 *Intellige quando adest similitudo in eo, in quo fit æquiparatio.*
3 *Ratio diuersitatis vbi limitat non valet argumentum ab Aequiparatis.*
4 *Argumentum ab Aequiparatis non procedit in correctoriis.*

ab Æquiparatis.

Loc. VI.

AB ÆQVIPARATIS valet argumentum, *l. Stichus, ff. de manum. testam. Cephal. cons. 110. n. 42. & cons. 537. n. 19. Laurent. de Pinu, cons. 66. n. 6. & cons. 136. n. 6. Socin. Iun. cons. 71. num. 2. & cons. 122. n. 18. vol. 3. Franc. Becc. cons. 8. n. 9. vol. 1. Franc. Viui. decis. 255. n. 19. lib. 2. Menoch. cons. 32. n. 17. Sbroz. de Vicario Episcopi, lib. 2. q. 61. n. 11. & 12. & lib. 3. q. 6. n. 8. Surd. de aliment. tit. 9. q. 1. n. 9. & cons. 393. num. 36. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 46. n. 24. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 198. n. 70.* 1

Intellige procedere quando adest similitudo in eo, in quo fit æquiparatio, secundùm *Pelaez. de maioratu, p. 1. q. 28. n. 22. Surd. decis. 119. n. 16. & 21. Card. Seraphin. decis. 288. n. 5. Cephal. cons. 537. Diligenter n. 19. vol. 4. Franc. Viui. d. decis. 255. n. 19.* post *princ.* vbi *num. 21.* post *Hieron. Grat. cons. 26. n. 64. vol. 1.* subdit huiusmodi argumentum locum habere indistinctè vbicunque æquiparatio foret facta per omnia, siue in omnibus, & per omnia. Vnde non habere locum huiusmodi argumentum quando casu aliquo æquiparatio cessare potest, scribit *Rustic. ad l. cùm auus, lib. 2. cap. 13. n. 50. ff. de condit. & demonst.* 2

Limita igitur vt non habeat locum vbi militat ratio diuersitatis, *Roman. cons. 120. col. pen. vers. vltimo, & cons. 179. num. 12. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. E, concl. 308. n. 31. Surd. cons. 50. num. 25. Franc. Viui. decis. 255. sub num. 21. lib. 2.* 3

Limita etiam in correctoriis, seu quando per illud corrigitur ius commune, *Anton. Monach. Lucen. decis. 49. num. 13. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap. 7. num. 5. Honded. cons. 81. n. 48. tom. 1.* vbi *n. 47.* subdit hoc argumentum non procedere vbi per illud non reperitur facta æquiparatio à lege. 4

SVMMARIVM.

1 *Ab Alimentis ad Dotem,*
2 *Ab Alimentis ad legitimam,*
3 *Ab Alimẽtis ad annuum legatum,*
4 *Ab Alimentis ad piam causam,*
} *Argumentũ valet.*
5 *Alimentorum causa dicitur causa pia.*

ab Alimentis.

Loc. VII.

AB ALIMENTIS ad DOTEM validum est argumentum, vt latè probant *Euerard. in topicis legalib. loco 29. Cantiunc. in 19. specie loci à simili, Tiraq. de iure primog. q. 62. n. 4. & n. 12. cum seq. Lar. in l. si quis ex liberis, §. idem Iudex, num. 24. cum seqq. ff. de liber. agnosc. Viui. tom. 1. commun. opinion. lib. 5. tit. 7. n. 110. pag. 729. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 189. num. 29. Sebast. Naui. ad l. ob æs alienum 12. num. 2. C. de præd. minor. Franc. Vegg. cons. 37. n. 7. Cauagnol. decisionum consult. tom. 2. pag. 99. n. 11. Cald. Pereira qu. forens. cons. 1. num. 33. Sanch. de Matrimon. lib. 4. disp. 26. num. 1. Rustic. ad l. cùm auus, ff. de condit. & demonstrat. lib. 2. cap. 2. n. 44. Monter à Cueua Aragoniæ, decis. 16. num. 18. Rot. decis. 526. n. 7. p. 1. diuers.* & coram *Cardin. Seraphin. decis. 447. n. 7.* vbi intelligit si sit eadem ratio, vbi enim est diuersa non procedit argumentum de 1

de alimentis ad dotem, vt tradit *Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 1. num. 8.* vbi *num.* 10. subdit quod sumitur solum negatiuè, sed pariter valere affirmatiuè melius resoluit, *Cardinalis Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 12. titul. 16. numer. 17.* Sicut valet è contra à dote ad alimenta, vt dixi *loc. 39. num. 2.*

2 Ab alimentis ad legitimam, & è contra valet argumentum, secundùm *Cenall. commun. contra communem, quæstione 780. numero 243. Sed hoc non esse perpetuo verum asserit Valascus de partition. capitul. 18. numer. 39. cum sequenti.*

3 Ab alimentis ad annuum legatum, siue vsumfructum valet argumentum, vt resoluunt *Peregrin. de fideicommiss. artic. 30. num. 8. Adrian. Negusant. in sylua respons. quæstione 498. num. 22.*

4 Ab alimentis ad piam causam
5 valet argumentum, *Cantiuncul. in topicis legalibus in 4. specie loci à simili.* Causa enim alimentorum dicitur causa pia, secundùm *Tiraquell. de priuilegiis piæ causæ, fol. mihi 10. & sequenti Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 13. tit. 12. numero 1.*

ab Antecedenti.

Loc. VIII.

1 Ab antecedenti necessariò validum est argumentum, vt per *Euerard. in topicis legalibus loco 94. & 96. Socin. Iun. consil. 110. num. 18. volum. 3. Sim. de Prettis cons. 159. num. 14. lib. 1. Eugen. cons. 62. num. 53. volum. 1. Cardin. Seraphin. decis. 776. num. 1.* vbi ampliat in sententiis, & in omni materia quantumuis stricta. Vide quæ dixi Axiom.

ab Appellatione.

Loc. IX.

1 Ab appellatione ad exceptionem valet argumentum, quia omnis causa, quæ præbet iustam appellationem præbet etiam iustam & releuantem exceptionem, vt per *Oldrad. consil. 323. Circa primum, in princip.* quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. lit. A, concl. 507. num. 19.*

2 Ab appellatione ad recusationem valet argumentum, sicuti tradunt *Boërius decision. 269. numero 3. Gutier. practic. lib. 1. quæstione 94. numero 4. Morl. in emporio Iuris Ciuilis, part. 1. tit. 2. quæstione 11. num. 4.* Appellatio enim & recusatio à pari procedunt, *l. apertissimi, vers. cùm, post Cod. de iudic. cap. super eo, il 2. de appellation. Bruner. à Sole in locis communib. verbo Appellatio 30.*

ab Arbitro.

Loc. X.

1 Ab arbitro ad delegatum valet argumentum, vt per *Fulgos. consil. 217. Viso exemplo, Imbrian. ad restitut. pinguis probandum, consid. 2. num. 124.*

ab Arrogatione.

Loc. XI.

Ab arrogatione ad legitimationem validum est argumentum, sicuti docent *glos. in lege 1. ad finem. ff. ad municip. Ruin. consil. 173. Proponitur, numer. 19. lib. 2. & consilio 71. Quamuis, numero 3. libr. 3. Roman. consilio 194. In proposita, in 4. dubio. Roland. à Valle consil. 88. In causa, numero 6. lib. 1. & consil. 96. Decreueram, numero 29. lib. 3. Rustic. in l. cùm auus, lib. 2. cap. 13. numero 34. ff. de condit. & demonstr.* 1

ab Auctoritate.

Loc. XII.

Ab auctoritate Doctorum validum est argumentum, *l. antiqui, ff. si pars hæred. cap. cùm haberet*, de eo qui duxit in *Matrimon. cap. omnes Principes, de maioritat. & obedient. cap. significasti, il 1. de homicid. Euerard. in topicis legal. loco 48. Petrus Andreas Gammar. in dialectica legali, libr. 2. loco ab auctoritate, Menochius consil. 9. numer. 8. & consil. 18. numero 7. & 13. & consil. 33. numero 27. Sim. de Prettis consil. 113. numer. 17. lib. 1. Georgius Euerard. consil. 27. numero 13. volum. 2. Iacobus Valdes. de dignitate Regum, Regnorúmque Hispaniæ, capite 2. numero 1.* 1

Ab auctoritate Aristotelis, seu alterius magni viri valet argumentum, *l. si pater, ff. de solution. l. septimo mense, ff. de statu homin. Bart. in sua quæst. 7. incip. Mulier habens, vers. contra quod Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, conclusione 590. num. 1. & 2.* limitantes quando auctoritas magnorum virorum est contra legem, quia tunc non attenditur. 2

à Bello.

Loc. XIII.

Ab bello ad pestem valet argumentum vt per *Rip. in tractat. de peste in princip. numer. 11. Hippolit. Rimin. consil. 282. numero 40. volum. 3.* Pestis enim dicitur bellum inter Deum & homines, *Bartol. in lege naturaliter, numer. 23. ff. de vsucap. Iodoc. in enchirid. parium, verbo pestis, Rip. dict. numer. 11.* Et belli appellatione venit pestis, *Thesaur. practic. quæstion. lib. 1. quæst. 13. num. 6.* 1

à Beneficiis.

Loc. XIV.

A Beneficiis ad officia validum est argumentum, vt per *Mandos. ad reg. 32. Cancel. q. 2. n. 2. Cabed. Lusit. decis. 91. n. 4. p. 2.* quicquid 1

dicat *Paul. Fusc. in singularib. lit. A, num.* 84. Beneficia enim dantur propter officia, vt dixi Axiom..... Sic etiam valet argumentum è contra ab officiis ad beneficia vt dixi loco 75. *num.* 1.

à Casu.

Loc. XV.

1 A Casu vero ad fictum in æquiparatis valet argumentum, vt per *Cravet. conf.* 428. *num.* 10. quem refert, *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 3. *lit. F, concl.* 221. *n.* 44. Secus vero vbi non est facta totalis æquiparatio, maximè non concurrente identitate rationis, vt censuit *Rot. coram Card. Seraph. decis.* 353. *n.* 3.

à Causa.

Loc. XVI.

1 A Causa valet argumentum, vt per *Claud. Cantiunc. in topicis legalib. loco* 10. *Ioan. Apell. de ratione explicandi Dialecticam, cap.* 3. *de causis*, latè *Petr. Andr. Gammar. in dialect. leg. lib.* 1. *loco* 11. vbi *loco* 12. agit de argumento à causa materiali, & *loco* 13. *à causa formali, & loco* 14. *à Causa efficienti, & loco* 15. *à Causa finali.*

2 A causa cessante valet argumentum, vt per *Laurent. de Pinu conf.* 42. *num.* 5. quia cessante causa cessat effectus, vt latè dixi Axiom.

3 A causa testati ad causam intestati valet argumentum, *Decian. conf.* 48. *n.* 14. *vol.* 4. *Rot. decis.* 295. *n.* 14. *p.* 1. *divers.*

à Charitativo subsidio.

Loc. XVII.

1 A Charitativo subsidio ad decimam Papalem validum est argumentum, vt per *Bellencin. de charitatiuo subsidio, q.* 37. *num.* 3. *Remig. in simili tract. q.* 37. *num.* 14. *&* 23. *Ioan. Petr. Monet. in tract. de decimis cap.* 9. *quæst.* 3. *num.* 125. *& in tract. de distribut. quotid. part.* 3. *quæst.* 9. *num.* 23.

à Ciuilibus.

Loc. XVIII.

1 A Civilibus ad criminalia validum est argumentum, sicuti docent *Euerard. in topicis legalib. loco* 77. *Cantiunc. in* 35. *specie loci à simili, Dec. in cap. at si clerici, num.* 129. *& seq. de iudic. Tindar. de testib. lib.* 2. *p.* 1. *cap.* 6. *num.* 10. *& seq. Feller. in pract. crimin. in verbo, & si confitebuntur, p.* 2. *n.* 3. *fol.* 316. *Angel. de malefic. in verbo comparuerunt*, & in termino defensionis produxerunt, *num.* 1. *ad finem, Mascard. de probation. concl.* 332. *n.* 6. *Eugen. conf.* 76. *n.* 101. *vol.* 1. *Hieron. Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia & crimin. præl.* 2. *à princip. & differ.* 110. *n.* 2. 17. *&* 18. In criminalibus enim proceditur ad instar ciuilium, *l. absentem, ff. de pœnis, Angel. de malefic. vers. hæc est quædam inquisitio, vers. quæro in delictis, Sigism. Scacc. in tract. de iudic. caus. ciuil. & crimin. lib.* 1. *cap.* 9. *in rub. de artic. & interrog. in caus. crimin. q.* 11. *n.* 893. Et procedere vbi fuerit par ratio in vtroque voluit, *Salicet. in l.* 1. *C. vbi de possess. agi oporteat*, quem refert, *Buccaron. d. differ.* 110. *n.* 18. quando enim militat diuersa ratio dici solet nihil commune habere iudicium ciuile cum criminali, sicuti referunt *Bonifac. de Vitalinis tit. de homicidio, & eorum pœnis, num.* 12. *Gand. in tit. de bann. pro malefic. n.* 10. *in fine.*

Sed distinguere non displicet cum Doctoribus, 2 quos refert, *Farinac. in praxi crimin. p.* 3. *q.* 81. *num.* 64. qui voluerunt argumentum de ciuilibus ad criminalia valere negatiuè, non autem affirmatiuè hoc modo videlicet, confessio in ciuilibus non præiudicat confitenti, ergo nec in criminalibus, item testes infames infamia iuris non admittuntur in ciuilibus, ergo nec in criminalibus, quia in eis pleniores & concludentiores requiruntur probationes, quam in ciuilibus, *l. fin. C. de probation.* refert, & sequitur *Buccaron. d. prælud.* 2. *n.* 5.

à Collatione.

Loc. XIX.

A Collatione ad imputationem in legitimam optimè procedit argumentum negatiuè, secus affirmatiuè, *l. illud*, & ibi, *Dec. n.* 5. *C. de collationib. Alex. conf.* 24. *num.* 4. *vers. & non est verum lib.* 1. *Card. Seraph. decis.* 568. *n.* 7. *Henric. à Rosenthal. de feudis, cap.* 7. *concl.* 13. *num.* 17. 1

SVMMARIVM.

1 *A Communiter contingentibus validum est argumentum.*
2 *Honestatis ad probationem multum valet argumentum à Communiter contingentibus.*
3 *Luxuriosa vita probatur per locum à Communiter contingentibus.*
4 *Probatoria in materia procedit argumentum à communiter Contingentibus.*
5 *In criminalibus quando agitur ciuiliter valiter argumentum à Communiter contingentibus.*
6 *Argumentum à Communiter contingentibus valet etiam negatiuè.*
7 *Pro coniecturanda voluntate disponentis valet hoc argumentum.*
8 *Argumentum à Communiter contingentibus non procedit vbicunque contingens foret multum rarum.*

à Communiter contingentibus.

Loc. XX.

A Communiter contingentibus, 1 seu accidentibus validum est argumentum, *l. certi condictio, §. si nummos*, ibi, *cum quotidie, ff. si certum pet. l. ideóque*, vbi *glos. ff. de legib. l. quadam, §. nummularios, ff. de edendo, glos. fin. in l. neque natales, C. de probat. cap.* 1. *de cleric. non resid. Bald. conf.* 390. *Tam profundè, n.* 3. *lib.* 2. *Marsil. sing.* 1. *Castren. conf.* 466. *n.* 5. *lib* 1. *Socin. conf.* 93. *Circa princ. vers. porrò, lib.* 1. *Corn. conf.* 21. *Visa dicta repudiatione col. pen. vers. & argumentum à communiter contingentibus, lib.* 2. *& conf.* 48. *Videtur primo, n.* 3. *vers. non obstant contraria, lib.* 1. *Alex. conf.* 80. *Viso processu, n.* 3. *lib.* 4. *& conf.* 190. *Plura, n.* 11. *lib.* 6. *Euerard. in topicis legalib. loco* 56. *Petr. Andr. Gammar. in dialect. legal. lib.* 1. *loco* 10. *Paris. conf.* 87. *n.* 24. *vol.* 3. *Mascard. de probat. concl.* 144. *n.* 20. *& concl.* 445. *n.* 6. *Hippol. Rimin. conf.* 165. *n.* 42. *& conf.* 168. *n.* 23. *& conf.* 209. *n.* 36. *& conf.* 217. *n.* 23. *vol.* 2. *& conf.* 241. *n.* 147. *& conf.* 244. *n.* 231.

212. & conf. 261. n. 40. & conf. 292. nu. 27. vol. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 19. num. 5. & conf. 5. num. 1. & conf. 10. num. 7. & conf. 670. num. 7. Cephal. conf. 278. nu. 92. tom. 2. & conf. 546. num. 12. tom. 4. Decian. conf. 1. nu. 182. vol. 1. & conf. 49. num. 24. eod. vol. 2. & conf. 41. nu. 5. & conf. 76. num. 26. vol. 3. & conf. 6. num. 21. vol. 4. & conf. 54. num. 7. vol. 5. Eugen. conf. 28. num. 78. vol. 1. Brunor. à Sole in locis communib. verbo argumentum 1. Surd. decis. 231. num. 18. & de aliment. tit. 7. quæst. 9. num. 15. & conf. 132. num. 22. & conf. 135. num. 30. & conf 452. num. 46. & conf. 540. num. 26. Petr. Enriq. conf. 27. num. 27. num. 16. Honded. conf. 83. num. 32. tom. 1. Sim. de Prettis conf. 132. num. 57. & conf. 133. nu. 9. & conf. 137. num. 11. lib. 1. & conf. 153. num. 5. eod. lib. 1. Sfort. Odd. conf. 20. num. 6. lib. 1. Pacian. conf. 31. num. 25. Magon. Lucent. decis. 44. num. 11. vbi loquitur in materia probatoria, Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 1. lit. A, concl. 493 Aldouin. conf. 44. num. 5. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 121. num. 23. Mari. Muta decis. 81. num. 36. Cas. Argel. de legitimo contradict. quæst. 16. num. 36. Garc. Mastrill. Siciliæ decis. 245. num. 18. Marc. Anton. de Amatis Ferraria decis. 58. num. 21. Borgnin. Caualcan. Fiuizana decis. 44. num. 116. p. 1. Monald. conf. 1. num. 64. & conf. 6. num. 35. & conf. 24. num. 5. & conf. 31. num. 22. & conf. 43. num. 8. & conf. 50. num. 11. & conf. 55. num. 36. & conf. 63. num. 26. tom. 1. & conf. 1. num. 52. tom. 2. & conf. 36. num. 44. eod. tom. 2. A Ponte conf. 118. num. 35. tom. 2. Valenz. conf. 77. num. 52. Ioan. de Monte Sper. conf. 1. num. 16. vol. 1. Laurent. de Pinu conf. 168. nu. 10. Hieron. Gabr. conf. 167. num. 34. vol. 1. plures, quos refert Franc. Viui. decis. 255. num. 15. lib. 2.

2 Primò amplia multum valere huiusmodi argumentum ad probationem honestatis ad excludendam copulam carnalem, vt resoluit Farin. in praxi crimin. p. 5. quæst. 136. num. 192.

3 Secundò amplia frequenter admitti ad probandam meretriciam, seu turpem vitam, quia luxuriosa vita probatur per locum à communiter contingentibus si fœmina passim admittat iuuenes ad se ingredi, Bald. conf. 253. Filiusfamil. in princip. lib. 1. Euerard. d. loco 56. Mascard. de probat. concl. 103. num. 20. Cardin. Tusch. d. conclus. 493. num. 6. Viui. decis. 255. nu. 16. lib. 2.

4 Tertiò amplia in probationibus, & materia probatoria, vt per Corn. consil. 194. Circa præsentem, col. 3. vers. & argumentum à communiter accidentibus, lib. 2. Castren. conf. 281. col. 2. in princip. vers. item releuatur lib. 1. & conf. 283 Super isto negotio, num. 4. eod. lib. 1. Aym. conf. 151. & conf. 234. col. 3. vers. tertio valet argumentum, & in tract. de antiquit. temporum, p. 4. num. 229. Hippol. Rimin conf. 26. num. 43 lib. 1. & conf. 292. num. 27. vol. 3. Decian. conf. 49. num. 14. vol. 1. Franc. Viui. decis. 255. num. 16. post princip. lib. 2. Magon. Lucensi decis. 44. num. 11. Garc. Mastrill. Sicilia decis. 245. num. 18. Cardin. Tusch. d. concl. 493. num. 11. Rot. decis. 341. nu. 3. apud Farin. p. 2. recent.

5 Quartò amplia etiam in criminalibus quando agitur ciuiliter, Abb. conf. 113. col. 3. lib. 2. Aym. conf. 40. num. 3. Cardin. Tusch d. conclus. 493. num. 16. Paseth. conf. 111 num. 29. cum seqq. Viui. d. decis. 255. num. 17.

6 Quintò amplia, quia valet argumentum hoc à communiter contingentibus negatiuè, hoc modo, videlicet, fieri non solet hoc, ergo non est verisimile quod sit factum, quia communiter contrarium contingit, vt per Alex. conf. 80. Viso processu, num. 2. & 3. vers. nec etiam est verisimile lib. 4. Aym. conf. 40. num. 3. vers. tertio. respondeo, Cardin. Tusch. d. concl. 493. num. 22.

7 Sextò amplia valere pro coniecturanda voluntate disponentis, vt censuit Rot. decis. 75. num. 2. apud Farinac. par. 2. recent.

Limita vbicunque communiter contingens foret multum rarum, vt per Cagnol. in l. emancipati, nu. 18. C. de collation. Prosp. Paseth. conf. 152. Pro resolutione, num. 2. quos refert Franc. Viui. decis. 255. num. 18. lib. 2. 8

à Connexis.

Loc. XXI.

A CONNEXIS valet argumentum, vt latè probant Petr. Andr. Gammar. in Dialect. legali lib. 2. loco 2. Cantiunc. in topicis legalib. loco 15. vbi loco 14. argumentum desumit ab adiunctis. Connexorum enim idem est iudicium, vt dixi Axiom. 51. num. 1. 1

à Coniunctione.

Loc. XXII.

A CONIVNCTIONE plurium legum, seu statutorum valet argumentum, vt per Angel. Aretin. conf. 76. In his dubitationibus, num. 15. vers. sed his non obstantibus, Euerard. in topicis legalib. loco 15. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 20. num. 26. Octau. Cacheran. conf. 41. num. 27. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. lit. A, conclus. 503. num. 1. & 2. Eugen. conf. 47. num. 65. vol. 1. 1

à Consequenti.

Loc. XXIII.

A CONSEQVENTIS concessione ad ANTECEDENS validum est argumentum, vt latè tradunt Euerard. in topicis legalib. loco 95. Coniunc. in simili tract. loco 17. Petr. Andr. Gammar. in dialectica legali lib. 1. loco 6. Ludou. de Casanate conf. 45. num. 178. Nam consequens qui vult, vult & antecedens, vt dixi Axiom. 1

Limita vbi consequens, & antecedens ad contrarios tendunt effectus, sicuti scribunt Ioseph. de Rusticis in tract. an & quando liberi in conditione positi, lib. 4. cap. 2. p. 1. num. 8. Ludou. de Casanate d. conf. 45 num. 179. 2

à Constitutione.

Loc. XXIV.

A CONSTITVTIONE municipali & statuto ad RESCRIPTA valet argumentum, quia pariter interpretantur, vt reducantur conformia Iuri communi, ita Roman. conf. 399. Vt præsens consultatio in princip. vers. secundo probatur, quem refert Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 496. num. 1. 1

SVMMARIVM.

1 A Consuetudine ad Pactum,	Argumentum valet.
2 A Consuetudine ad Priuilegium,	
3 A Consuetudine ad Statutum,	

à Consuetudine.

Loc. XXV.

1 A CONSVETVDINE ad PACTVM valet argumentum saltem negatiuè, secundùm *Decian.cons.7.num.73.vol.3.& cons.19.num.42.eod.vol.3.& cons.21.num.73.vol.1.Franc.Viui.decis.255.num.7.lib.2.* & alios citatos infrà loco. Consuetudo enim habet vim pacti, immò est fortior pacto, sicuti tradunt *Farinac.in praxi,crimin.p.6.quæst.175.Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.33.num.4.* & facere potest quicquid potest pactum, *Afflict. Neapol. decis. 91.num.19. & decis.258.num.2.Cardin.Tusch.practic.conclus. tom.2.lit. C, conc. 807. vbi declarat.* sic etiam valet argumentum è contrà à Pacto ad consuetudinem, vt dixi *loc.81.num.3.*

2 A CONSVETVDINE ad PRIVILEGIVM valet argumentum, *cap.cùm contingat de foro compet. Flamin. Paris.de confident.quæst.38.num.* 17. Consuetudine enim introduci potest, quicquid per priuilegium concedi valet, *Cardin. Tusch. d. tom. 2. lit.C, concl.* 808. Sic è contrà valet argumentum à priuilegio ad consuetudinem,vt dixi *loco 88.num.1.*

3 A CONSVETVDINE ad STATVTVM valet argumentum,quia quod non potest consuetudo, neque potest statutum, & è contrà,vt per *Lap. alleg.43.in fine, Federic. de Senis cons. 17. num. 3. vers. præterea consuetudines, Surd.de aliment. tit.8.priuil. 56. num.27.& cons.& cons.2.num.29. Mari. Antonin.vari. resolut.lib.1.resol.1.num.3.Cardin. Tusch.practic.conclus. tom.1.lit. A, concl. 507. num. 20.* Sic è contrà valet argumentum à Statuto ad consuetudinem, vt dixi *loco 105.num.3.*

SVMMARIVM.

1 *A Contractibus ad Iudicia,*
2 *A Contractibus ad Sententiam,*
3 *A Contractibus ad vltimas voluntates,*
4 *Nisi diuersa esset ratio,*
5 *Vel nisi loqueretur de solemnitatibus adhibendis in contractibus, vel quasi,*
6 *A Contractibus ad legatum,*
7 *A Contractibus ad Fideicommissa,*
8 *A Contractibus ad Delicta,*
9 *A Contractu mutui ad Contractum census,*
10 *A Contractu ad quasi contractum,*
11 *A Contractu ad distractum,*
} *Argumentum valet.*
12 *Contractus, & distractus à pari procedunt.*

à Contractibus.

Loc. XXVI.

1 A CONTRACTIBVS ad IVDICIA valet argumentum, *l.si quis seruum,& l.si quis cum filio, ff. de pecul. l. omnem, ff. de iudic. glos. verbo contractus,in auth.Sacramenta puberum, C. si aduersus vendit.Gutier.de iuram.confirmat.p.1. cap. 1. num. 35. Melch.Phœbos Lusit.decis.62.num.5.tom. 1. Henriq. in tract.de fideiussorib.cap.7.num. 171.* Sic è contrà valet argumentum à iudiciis ad contractus, vt dixi *loco 57.num.1.*

A CONTRACTIBVS ad SENTENTIAM & è contrà valet argumentum, vt refert decisum *Mari. Muta decis.70.num.3.* 2

A CONTRACTIBVS ad VLTIMAS VOLVNTATES, & è contrà validum est argumentum, *l.pactum inter heredem,ff.de pact.l.quæ de legatis, l.seruum filij 46.§.cum qui chyrographum,ff. de legat.1.l. cum qui ita,in princ ff.de verb.obligat.l. fin. C. de legat. Federic.de Senis cons.3.num.5.vers.nam licèt, Euerard. in topicis legalib.loco 27.Cantiunc.in simili tract.in septima specie loci à simili, Dec.cons.69.num. 8. Ias. in l. quæ de legato.ff.de legat.1.Paul.Fusc.lit. A, sing. 85. Socin. Iun.cons.126.num.28.vol.1. & cons. 99. num. 7. vol.3. Curt.Iun.cons.171.num.3.lib.2.& cons.341. num.8.lib. 3.Hippol.Riminald.cons.112.num.18.vol.2.& cons.269. num.18.vol. 3.* vbi intelligit quando militat eadem ratio, *& cons.509.num.88.vol.5.Menoch.cons.58.num. 23.& cons.89.num.36.& cons.97.num.27. & cons.162. num.8.& cons.374.nu.7.& de præsumpt.lib.4. præs.127. num.9.Fulu.Pacian.cons.134.num.80 Cephal.cons.156. num.39.tom.2. Neuizan.cons. 2. num. 34.* vbi limitat quando diuersa reperiretur ratio, *Laurent. de Pina cons.76.num.21.Hieron. Gabr. cons. 85. num. 9. vol. 2. Franc.Viui.decis.255.num.9.& 10.lib.2. Card.Mantic. de coniect.vltim.volunt.lib.3.tit.18.num.1.Sim.de Prætis cons.112.num.4.& cons.142.num.31.lib.1.Mascard. de general.stat.interp.concl.7.num.28.Ioseph.Ludou.Lucensi decis.29.num.3.Surd.de alimentis tit. 2. quæst. 10. num.7.& tit.5.quæst.1.num. 15.& tit.9. quæst.18.num. 8.& 9.& cons.235.num.2.& cons.470. num. 14. Honded.cons.29.num.86.tom.1. Bruner. à Sole in locis communib.verbo argumentum 2. Camill. Gallin.in commentar.ad tit.verb.significat.lib.5.cap.16.num.74. Pichard. ad §.ex conditionalib.num.2.Instit.de verb.obligat. & in tract. de mora, num. 203. Adrian. Neguzant.in sylua responsor.quæst.92.num.3.& quæst.503.num. 5. Marta voto 77.num.34.Camill. de Lurathia cons. 7. num. 52. & cons.14.num.7.A Ponte cons.46.num.96. tom. 2. Fusar. de substitut.quæst.379.num.14.Franc.Molin.de ritu nupt. lib.3.quæst. 18. num. 14. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig.conuent.tom.1.lib.2. tit.15. num. 1. vbi num.16.* intelligit subsistente eadem ratione, *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.1. lit. A, conclus.945.num.1.& 2.* vbi post *Dyn.cons.7.Quæstio talis est,num.4. vers.præterea, & Alex.cons.61.Super eo,n.2.lib.1.*asserit valere argumentum de cõtractibus ad vltimas voluntates affirmatiuè, tanquam de minori ad maius, non verò negatiuè, quia in contractibus fit stricta interpretatio, in vltimis verò voluntatibus fit lata. Sic è contrà valet argumentum ab vltimis voluntatibus ad contractus, vt dixi *loco 123.num.1.* 3

Limita vbi est diuersa ratio, quia tunc non valet 4
argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, nec è contrà, *Alex.d.cons.61.num.2. vers.non obstat quod in vltimis lib.1. Castren.cons. 101.col. 2. vers. quantum verò,lib. 1. Card. Tusch.d. concl.495.num.12. Cardin. Mantic.d.tom.1.lib.2.tit.15.num.17. Monet.de distribut.quotid.p.3.quæst.4.num.14.*

Limita etiam in legibus loquentibus de solem- 5
nitatibus adhibendis in contractibus,vel quasi,quia non extenduntur ad vltimas voluntates,nec è contrà, *Peralta in l.cùm pater,§.à filia,num.58.ff. de legat. 2.*quem refert *Armendar. in proœmio addit. ad recopil. legum Nauarræ num.175.*

A CONTRACTIBVS ad LEGATA vali- 6
dum

dum est argumentum, *l. quæ de legato*, vbi *Doct. ff. de legat. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 144. num. 10. & præs. 199. num. 5.*

7 A CONTRACTIBVS ad FIDEICOMMISSA valet argumentum, ex *Menoch. conf. 97. nu. 71.* vbi citat *Socin. Iun. conf. 99. num. 7. lib. 3.*

8 A CONTRACTIBVS ad DELICTA, validum est argumentum, *l. omnem, ff. de iudic. l. absentem, ff. de pœnis, l. 2. §. fin. ff. de custod. reorum, auth. qua in prouincia, C. vbi de crimine agi oporteat, cap. fin. de foro compet. Florian. conf. 11. in fine, num. 9. & 10. Petr. de Anchar. conf. 28. num 3. vers. de delictis, Euerard. in locis legalibus loco 20. Cantiunc. in simili tract. in decima specie loci à simili, Hippol. Riminald. conf. 196. num. 34. vol. 2. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. A, concl. 495. num. 8. & concl. 507. num. 26. Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 80. num. 7.* Sic è contrà valet argumentum à delictis ad contractus, vt dixi *loco 35.*

9 A CONTRACTV MVTVI ad contractum CENSVS valet argumentum, *Menoch. conf. 49. num. 16.*

10 A CONTRACTV ad QVASI CONTRACTVM validum est argumentum, *l. si pupilli, §. si quis ita, ff. de negot. gestis, l. apud Iulianum, §. fin. cum l. seq. ff. ex quibus causis in possess. eatur, l. ait prætor in princip. iuncto, §. non solùm, & seq. ff. de minorib. Euerard. in topicis legalib. loco 18. Cantiuncul. in simili tract. in octaua specie loci à simili Socin. Iun. conf. 147. num. 7. vol. 2. Cæs. Argel. de contradict. legit. quæst. 3. num. 30. Ioseph. Sesse de inhibitionib. cap. 9. §. 3. num. 13.* vbi subdit non valere in præiudicium tertij, *Ioan. Griuel. Dolana decis. 14. num. 14.*

11 A CONTRACTV ad DISTRACTVM valet argumentum, *l. Pomponius, §. præterea, ff. de acquir. possess. l. item veniunt, in princip. iuncto §. 1. ff. de petit. hæred. cap. de illis 1. in princip. ff. de despons. impub. cap. vnic. §. idem quoque eod. tit. lib. 6. Euerard. in topicis legalib. loco 19. Cantiunc. in simili tract. in nona specie loci à simili, Sebast. Naui. ad l. nihil tam naturale 36. num. 3. cum seqq. & ad l. fere 195. ff. de regul. Iuris, D. Barbosa in l. hæres absens, §. proinde, num. 13. ff. de iudic.*

12 Contractus enim, & distractus à pari procedunt, & sunt eiusdem naturæ, *d. §. præterea, l. ab emptione 59. ff. de pactis, l. de tutela, C. de in integ. restit. minor. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 22. num. 6. Pichard. in disput. de mora, num. 141. Cald. Pereira de potestate eligendi cap. 7. num. 15. Escob. de ratiocin. cap. 14. num. 42. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 1. tit. 2. à num. 15. Ceuall. commun. contra commun. tom. 4. quæst. 897. num. 886. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 168. num. 7. & num. 10. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *A Contrario sensu validum est argumentum.*
2 *Argumentum à Contrario sensu vt procedat debet sumi à contrarietate causæ finalis.*
3 *Accipitur strictè, & ad limites verborum.*
4 *Sumitur à tota oratione cum suis qualitatibus.*
5 *Procedit quando contrarium non est in Iure expressum.*
6 *Et habet locum de Iure Canonico fauore piæ causæ, licèt casus sit prohibitus de Iure Ciuili.*
7 *In contractibus,*
8 *In contractibus conditionalibus,*
9 *In conuentionibus,*
10 *In statutis,* } *Amplia.*
11 *Intellige quando in statutis contrarius sensus non est repugnans iuri communi.*
12 *Restringe in casu à Iure communi prouiso.*
13 *In arbitramentis,*
14 *In pactis,*
15 *In pactis conuentionalibus,*
16 *In Rescriptis,*
17 *In feudo,*
18 *In Sententia,*
19 *In vltimis voluntatibus,* } *Amplia.*
20 *Ex glossis,*
21 *Ex decisionibus,*
22 *Ex dictis Doctorum,*
23 *In priuilegiis,*
25 *In dispositione concepta negatiuè,*
26 *Vbi esset inducenda Trebellianicæ detractio.*
27 *Quando in casu contrario militat eadem, vel diuersa ratio,* } *Limita.*
28 *In irregularitate,*
29 *Vbi fieret correctio Iuris,*
30 *Etiam in statutis,*
31 *Et testamentis,*
32 *Ac legibus feudalibus,*
33 *Nisi dispositio redderetur inutilis,*
34 *Quando sequeretur absurdum,*
35 *Quando resultaret absonus intellectus,*
36 *Quando sumeretur ex verbis narratiuis legis,*
37 *Quando sumeretur contra mentem contrahentium,*
38 *In iis quæ sunt posita ad cautelam,*
39 *In pœnalibus,*
40 *Quando induceretur contrarietas,* } *Limita.*

à Contrario sensu.
Loc. XXVII.

A CONTRARIO SENSV validum est argumentum, *l. 1. §. huius rei, ff. de officio eius*, cui mandata est iurisdict. *l. qui testamento, §. mulier*, vbi *glos. ff. de testam. l. si procuratorem, §. si ignorantes, ff. mandati, l. si quis locuples 57. ff. de manumiss. testam. l. conuenticula*, & ibi *Cyn. à princip. C. de Episcop. & cleric. l. apud antiquos 21. C de furtis, cap. qualis 25. dist. cap. cùm Apostolica, de iis quæ fiunt à Prel. cap. quamquam*, vbi *Doct. de censib. lib. 6. Roman. conf. 399. in princip. Dec. conf. 183. num. 1. & 2. Castren. conf. 175. num. 3. lib. 1. Ias. in l. 1. num. 36. & seq. ff. de officio eius*, vbi ponit ampliationes, & limitationes, *Socin. reg. 28. Euerard. in topicis* 1

topicis leg. d. loco 4. *Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali lib.* 1. in loco à contrario sensu, *Pichard. in disput. de mora, num.* 132. *Mascard. de prob. ii concl.* 1146. *num.* 3. *Putt. decis.* 189. *num.* 8. *lib.* 1. *in correctis*, *Cephal. cons.* 51. *num.* 14. *& cons.* 136. *num.* 10. *lib.* 1. *& cons.* 308. *nu.* 55. *& cons.* 545. *num.* 3. *vol.* 4. *Castillion. cons.* 19. *In facto num.* 2. vbi ait quod est casus legis argumentum à contrario sensu, *Hippol. Riminald. cons.* 110. *num.* 49. *& seq. lib.* 1. vbi quod dicitur textus expressus, mens legis, & statuti, *& cons.* 485. *num.* 25. *vol.* 5. vbi quod est fortissimum, *& cons.* 487. *num.* 58. vbi quod renuntiari non potest, sicut nec legi, *& cons.* 538. *num.* 13. *vol.* 5. *Paul. Fusc. lit. A, sing.* 86. *Brunor. à Sole in locis communib. verbo argumentum* 3. *Viui. opin.* 71. *Surd. de aliment. tit.* 1. *quæst.* 42. *num.* 40. *& tit.* 6. *quæst.* 11. *num.* 2. *&* 3. *Honded. cons.* 48. *num.* 35. *tom.* 1. *Hieron. Gabr. cons.* 55. *num.* 21. *cum seqq. tom.* 1. *Cald. Pereira de nominat. emphyt. quæst.* 12. *num.* 26. *Farinac. in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 30. *num.* 119. vbi quod est fortissimum, *Ioseph. Sesse Aragoniæ decis.* 10. *num.* 15. *Garc. Mastrill. Siciliæ decis.* 207. *num.* 19. *& decis.* 254. *num.* 28. *&* 29. *Monter à Cueua Aragoniæ decis.* 39. *num.* 51. *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. A, concl.* 498. *per totum. Cas. Argel. de contradict. legu. quæst.* 7. *num.* 3. *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.* 1. *resolut. lib.* 1. *resolut.* 1. *num.* 4. *Monald. cons.* 148. *num.* 7. *& cons.* 168. *num.* 9. *vol.* 2. *Valenzuela cons.* 11. *num.* 68 *& cons.* 36. *num.* 29. *& cons.* 44. *num.* 18. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 995. *num.* 1. *Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 5.

2 Argumentum hoc à contrario sensu, vt procedat debet sumi à contrarietate causæ finalis, *l. tale pactum*, *§. fin. ff. de pactis. Bald. cons.* 477. *in fine vers. ego dixi lib.* 4. *Card. Tusch. d. concl.* 498. *num.* 33. Et in sensu directo, *Dec. cons.* 386. *licèt in controuersiis*, *num.* 4. vbi si prohibetur alienatio vsque ad certum tempus, non prohibetur post illud tempus; sed non sequitur, ergo post tempus permissa est alienatio, quia non esset argumentum à sensu directo, *Castr. cons.* 106. *Incipiendo secundo, in princip. lib.* 2. vbi quod solemnitas seruãda à statuto in minore 18. annis non debet seruari in maiori 18. annis, sed non sequitur ergo maior 18. annis efficitur maior 25. quia non est arguere à sensu directo, refert *Cardin Tusch. d. con-*
3 *clus.* 498. *num.* 34. *&* 36. Item accipitur strictè, & ad limites verborum, *Surd. cons.* 224. *num.* 2. *Gregor. decis.* 297. *num.* 8. *Rot. decis.* 709. *num.* 6. *apud Farin. p.* 2. *re-*
4 *cent.* vbi fuit dictum argumentum à contrario sensu strictè accipi respectu eius quod dicitur in sensu directo. Denique sumi debet à tota oratione cum suis qualitatibus, *Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil.* 1. *num.* 10. *Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 14. *num.* 2.

5 Primò amplia & intellige validum esse hoc argumentum quando contrarium non est in Iure expressum, *l.* 2. *C. de condit. insertis, cap. cùm virum de Regularib. cap. à nobis* 2. *de sent. excom. Euerard. d. loco* 4. *Garc. Falcon. reg.* 45. *Menoch. de præsumpt. lib.* 3. *præs.* 93. *num.* 5. *& lib.* 4. *præs.* 83. *num.* 55. *Fachin. controuers. Iuris lib.* 13. *cap.* 3. *cum seqq. Gam. Lusit. decis.* 167. *num.* 8. *Valasc. cons.* 136. *num.* 7. *Cardin. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 13. *& tit.* 17. *num.* 1. *&* 7. *& de tacitis, & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 14. *Brunor. à Sole in locis communib. verbo Argumentum* 3. *Gutier. practic. lib.* 3. *quæst.* 44. *num.* 4. *Surd. decis.* 75. *num.* 7. *& cons.* 25. *num.* 37. *Ioseph. Aldrete de relig. discipl. tuenda lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 32. *Morla in emporio Iuris p.* 1. *tit.* 1. *quæst.* 3. *in fine, & tit.* 5. *quæst.* 1. *num.* 41. *Sanch. de Matrim. lib.* 6. *disp.* 21. *num.* 9. *Seraphin. d. priuil.* 1. *num.* 6. *Ignat. del Villar in sylua responsor. resp.* 16. *cap.* 3. *nu.* 10. *Ioseph. Sesse Aragoniæ decis.* 146. *num.* 13. *Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos.* 4. *num.* 304. *Anton. Monach. Bononien. decis.* 67. *num.* 38. *Sayr. de censur. lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 18. *Hieron. Fernandez de Ottero in interp. cap. fin. de pactis num.* 62.

Secundò amplia vt procedat etiam de Iure Canonico fauore piæ causæ, licèt casus sit prohibitus de Iure Ciuili, *cap. licèt, de sepultur. lib.* 6. *Feder. de Senis cons.* 294. *Cardin. Tusch. d. concl.* 498. *n.* 7. 6

Tertiò amplia in contractibus, secundùm *Alex. cons.* 129. *in princip. lib.* 1. *& cons.* 46. *num.* 5. *& cons.* 119. *num.* 8. *lib.* 2. *Surd. decis.* 302. *num.* 11. *Roland. à Valle in tract. de lucro dotis, quæst.* 43. *num.* 1. *Viui. opin.* 1. *num.* 8. *Ioseph. de Rusticis in tract. an & quando filij positi in conditione, lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 8. *D. Barbos. in l. si cum dotem, num.* 28. *cum seq. ff. soluto Matrim. Franc. Veg. cons.* 11. *num.* 4. *Sim. de Prætis cons.* 77. *num.* 13. *& cons.* 192. *num.* 12. *lib.* 1. *Anton. Monach. Lucen. decis.* 55. *num.* 22. *&* 23. *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *quæst.* 51. *num.* 9. vbi *num.* 10. resoluit procedere in contractibus tam bonæ fidei, quàm stricti Iuris, & *à num.* 17. totus est in respondendo fundamentis, *Hieron. Gabr. cons.* 58. *n.* 22. *&* 23. *tom.* 1. existimantis in contractibus argumentum à contrario sensu desumi non posse. 7

Quartò amplia etiam in contractibus conditionalibus, *Bald. cons.* 273. *Factum dicitur esse tale, num.* 2. *vers. aliquando lib.* 1. *& cons.* 122. *Quidam lib.* 5. 8

Quintò amplia in conuentionibus, *Roman. cons.* 399. *vers. tertio, Dec. cons.* 316. *num.* 8. *Alexand. cons.* 46. *Ponderatis verbis num.* 5. *vers. tertio in conuentionibus.* 9

Sextò amplia in statutis, sicuti docent *Bald. cons.* 201. *In prouincia, num.* 2. *vers. in contrarium lib.* 1. *Castren. cons.* 98. *In causa appellationis lib.* 2. vbi ait quod statutum in quo disponitur quod filiusfamil. non possit obligari, nisi gerat publicè negotia domus, intelligitur à contrario quod si gerat negotia domus potest obligari, idem *Castren.* 106. *in princip. lib.* 2. vbi dicit statutum quod minor viginti annis adhibeat certam solemnitatem statuti, *Angel. cons.* 210. *Statutum supradictum*, *num.* 4. *vers. contrarium*, vbi quod statutum vocans ad successionem defuncti, certas personas certo casu censetur disponere contrarium à contrario sensu, *Alex. cons.* 142. *Viso processu, num.* 2. *vers. nam statutum*, *num.* 6. vbi ait statutum quod Archidiaconus possit absente Presbytero installare includere argumentum à contrario quod installatio spectet ad Archipresbyterum præsentem, *Corn. cons.* 146. *In hac consultatione, in princip. lib.* 2. vbi quod si statutum excludat fœminas filias stantibus masculis à contrario sensu non stantibus vocat fœminas, prout Ius commune disponit, *Ruin. cons.* 37. *Pro decisione lib.* 3. *Socin. cons.* 207. *n.* 11. *lib.* 2. vbi dicunt statutum quod non stantibus certis masculis succedunt fœminæ, operari vt à contrario sensu si extant tales masculi, fœminæ excludantur etiam ad correctionem Iuris communis, quando aliàs statutum nihil operaretur, *Paris. cons.* 47. *col.* 2. *lib.* 3. *Rimin. Iun. cons.* 249. *num.* 34. *& seq. lib.* 3. vbi resoluunt quod stante statuto quod donec extabunt masculi fœminæ non succedant, illæ succedunt à contrario sensu quandocunque masculi desinunt. *Dec. cons.* 183. *num.* 1. *&* 2. vbi ait hoc argumentum in statutis procedere vt statutorum verba aliquid operentur, *Portol. de consortib. cap.* 36. *num.* 17. *Decian. cons.* 17. *nu.* 6. *vol.* 1. vbi intelligit quando per illud reducimur ad Ius commune, *& cons.* 46. *num.* 8. *vol.* 2. *& cons.* 27. *num.* 13. *vol.* 5. vbi declarat si sumatur ad limites verborum, quæ habentur in directo sensu, *Hippol. Riminald. cons.* 320. *num.* 25. *lib.* 3. *& cons.* 369. *num.* 6. *& cons.* 391. *num.* 17. *& cons.* 446. *num.* 19. *& cons.* 452. *num.* 12. 10

num.12.& conf.473.num.9.& conf.476.num.41. lib.4. & conf.551.num.18.vol.5. Borgn. Caualcan. decif. 24. *num.20.21.& 29.p.3. Viui.opin.71.num.5. vbi num.6. intelligit, nisi sint correctorij, Honded.conf.* 16. *num.* 60. *tom.1.& conf.16.n.12.tom.2. Hieron.Gabri.conf.16.n.3. tom.1. Iacob. Gall. conf.34. n. 13. Pereg. conf.144.n.5. vol.5. Ceuall. commun. contra commun.q.* 336. *n.2. cum seqq. Cardin.Tusch. d.concl.498.num.19.cum seqq. Rot. decif.185.nu.7.apud Farin.p.1.recent.* vbi fuit dictum argumentum à contrario sensu validissimum esse in statutis, præsertim quando statutum disponit in casu à Iure non prouiso, *& decif.709.num.4.p.2.recent.* & coram R^mo^ D. meo Coccino Rotæ Decano, *decif.111.num.11.& 12.* vbi quod hoc argumentum à contrario sensu valet in statutis quando non plus prouenit ex interpretatione quam verbis.

11 Intellige ampliationem quando in statutis contrarius sensus non est repugnans Iuri communi, secundùm *Roman.conf.399.num.5.& 6. Iaf.in l.1.num. 4.ff.de officio eius, Bald.conf.443. Statuimus, lib.2. Cardin.Tusch.d.conclus.498.num.39.& 113. Decian. conf. 31.num.11.vol.2.*

12 Declara eandem quartam ampliat. vt non procedat in statutis, argumentum à contrario sensu in casu à Iure communi prouiso, sicuti docent *Roman. conf.11.in princip. Apostil.ad eundem conf. 399. num. 6. in verbo veriorem*, nisi quando statutum nihil operaretur, *Ruin.conf.37.in princip.lib.1. Alex.conf.95. Et si vt puto, num.4.& seq. verf. nec obstat lib. 4. & conf. 142.num.2. & 3.lib.6. Anchar. conf.213. num.4. Crauet.conf.92.num.5.& conf.201.num.13.*

13 Septimò amplia in arbitramentis, quia in eis sumitur argumentum à contrario sensu, veluti si laudum faciat exemptum aliquem, donec duret descriptio facta, quia post descriptionem censetur denegata exemptio, ita *Bald.conf.142. Quidam dominus, num. 2. verf. subsequenter præmittendum, lib. 2. Cardin. Tusch.d.conclus.498. num. 46.* vbi *num.47. cum Fulgof. conf.144. Syndici, num.2.* extendit in correctione laudi, seu arbitramenti facta in vna parte, quia aliam partem non tangit, tunc enim valet argumentum circa hoc.

14 Octauò amplia in pactis, quia argumentum à contrario sensu habet vim pacti expressi, ita *Angel. conf.210.num.4.verf.contrarium. Bald.conf.390. Factum tale est, in fine lib.4. Anchar.conf.213. num. 5. Borgnin. Caualcan.decif.37.num.11.& 12.p.2. Cardin.Tusch. d. concl.498.num.49.*

15 Vnde in pactis conditionalibus sub conditione datum contraria conditione ademptum censetur, quia & in iis validum est argumentum à contrario sensu, *l.pecuniam, ff.de rebus credit. Riminald.in l.1.ff.de officio eius, num.473. Surd.decif.202.num. 11. ad finem.* hinc vulgaris regula descendit datum sub conditione affirmatiua contraria existente relictum non videri, *l.si legatum purè, ff.de adimend.leg. l. aliquando, ff.de condit.& demonst.l.quod purè ff. quando dies leg.cedat, Surd.d.decif.202.num.7.*

16 Nonò amplia in rescriptis *Hippol. Riminald. conf. 474.num.16.vol.4. Pelaez de maioratu, p.1.quæst.4.num. 14. Decian.conf.96. num. 7. vol. 3.* ideò si ex rescripto mandantur taxari expensæ de Iure debitæ, à contrario sensu mandatur non taxari expensas de Iure non debitas, *Signorol.de Homod.conf.36. In quæstione vertente, num.7. verf.decimo præmitto, Roman.conf.399.in princip. verf.secundo, Cardin.Tusch.d.concl.498.num.51.*

17 Decimò amplia in feudo, quia inuestitura vocans certas personas si talis decesserit sine filiis operatur exclusionem à contrario sensu si cum filiis decesserit, sicuti docet *Fulgof.conf. 4. Ad id de quo quæritur, in princip.* quem refert *Card. Tusch.d.concl.498.n.55.*

Vndecimò amplia in sententia, vt resoluunt *Fulgof.conf.144.num.2. Hippol. Riminald.conf.304.num.27. & 28. Alexand. Raudens.decif.3.num.1.p.1. Card.Tusch. d.concl.498.num.61.* vbi *nu.62.* post *Roman. conf. 399. & Anchar.conf.372.num.6.* extendit etiamsi sententia habeat dictionem taxatiuam, putà si dicat malè iudicatum quoad certum caput, quia censetur confirmare in aliis. Secus est autem in absolutione sententiæ, putà in qua dicitur, condemno te ad sortem principalem, quia non sequitur, ergo absoluo te ab vsuris, secundùm *Bart. & glos.in l.4. C. de depositi, & Card.Tusch.d.concl.498. n.110.* 18

Duodecimò amplia in vltimis voluntatibus, vt per *Alex.conf.130. Attentis verbis, num. 6. verf. nam in vltimis voluntatibus, lib.2. Hippol.Rimin.conf.110.num. 47.vol.1.& conf.381. num. 1. vol.4. Viui.opin.71.num. 9. Decian. conf. 57.num. 50. vol. 1. & conf.27.num.20. vol.3.* vbi ampliat etiam in modalibus, & conditionalibus, *& conf.34.num.34.eod.vol.3.* vbi quod in interpretatio testamentorum & substitutionum valet, *& conf.77.num.20.& conf.316.num.22.vol.4. Pereg.de fideicom.art.28.num.18. Caualcan.decif.1.num. 30. p.3. Card.Tusch.d.concl.498.num 58. Stephan. Gratian. discept.forenf.cap.954.num.35.* Nisi verisimilis mens testatoris repugnet, secundùm *Alex.conf.93. Aliàs consultus, num.11.verf.& pro hoc lib.3.* quem refert *Card. Tusch.d.concl.498.num.83.* 19

Limita primò vt non valeat argumentum à contrario sensu glossæ, quamuis admittatur à contrario sensu textus, ita *Calderin.conf.89.* quod est 9. circa *fin. de officio legat.* & duplicatur *conf. 424. aliàs 3. de præbend.* quem refert *Card. Tusch.d.concl.498.n.66.* 20

Limita secundò, vt nec etiam admittatur ex decisionibus Rotæ ex *Card. Seraphin.decif.1341.n.1.* 21

Limita tertiò, vt multo minus admittatur ex dictis Doctorum, secundùm *Alex. conf. 25. Viso testamento num.6.in fine verf.nec debet lib.3. Card.Seraphin. decif.822.num.6. Garc. Mastrill. Siciliæ decif.193. n. 63. Molfef.conf.27.num.36.tom.2. Stephan. Gratian.discept. forenf.cap.689.num. 42. quicquid dicant Hippol. Rimin. conf.71.num.27.& 28.& conf.86.nu.13.vol.1. & conf. 389.num.46.& conf.415.num.48.& conf.450.num.61. & conf.466.num.20.vol.4. Card.Tusch.d.concl. 498. nu. 68.& 69. Ludou. Rodolphin.post tract.de suprema seu absoluta Principis potest.concl.5.n.7. Viui.opin.71.n.10.* 22

Limita quartò in priuilegiis, *glos. in cap. licèt, de priuileg.in 6. Euerard.d.loco 4. Socin.conf.246. num. 11. lib.2. Cardin.Tusch.d.conclus.498.num.80.* vbi *num.50.* post *Angel. Aretin.conf.72. In casu supradicto, num.14. verf.& potissimè*, ait in priuilegiis admitti hoc argumentum, maximè vt reducantur ad Ius commune. 23

Limita quintò, quando inducta ad vnum finem contrarium operarentur effectum, *Crauet.conf.39.n. 8. Purpurat.in l.1.n.682.ff.de officio eius, Cacheran. Pedemont.decif.178.n.7.& conf.40.num.14. Cardin.Tusch.d. concl.498.num.118. Franc. Molin.d.q.51.n.7.* 24

Limita sextò, in dispositione concepta negatiuè, ex qua non deducitur argumentum affirmatiuè, quia verba negatiua semper negant, & nunquam affirmant, *Bald.in l.2.C.de condit. infert. Euerard.in topicis legalib.loco 4.verf.secundo istud limitatur, Garc. Falcon. reg.45.num.1. Fachin.controuerf.lib.13.cap.8. Alex.conf. 150. In causa & lite, n.20.verf.verba negatiua lib.5. Cacheran. Pedemont.decif.69.n.28. Fului. Pacian. de probationib.lib.1.cap.35.nu.53. Hippol. Rimin.conf.413.n.15. vol.4. Surd.de aliment.tit.6.q.15.n.7.& decif.185.n.24. Card.Tusch.d.concl.498.n.121. Franc.Molin.d.q.51.n.5. Rustic.in l.cum auus lib.4.c.7.n.16.ff.de cond.& demonst.* 25

Limita septimò quando per illud esset inducenda trebellianicæ, vel falcidiæ detractio, vt per *Ferrer.in constit.Cathaloniæ glos.4.num.303.*

27 Limita octauò quando in casu contrario militat eadem,vel diuersa ratio, *glos.verbo Videtur , in l.cùm prætor,ff.de iudic.Natt.consil.*126.*num.* 14. *Surd. decis.* 18.*num.*24.*Cardin.Tusch.d.concl.*498.*num.*108.*Sanch. de Matrimon.lib.9.disput.*32.*num.*11.*Franch. Molin.d. quæst.*51.*num.*8.

28 Limita nonò in materia irregularitatis,cùm hæc non incurratur,nisi in casibus à Iure expressis,vt per *Sayr.de censuris lib.7.cap.5.num.*16.

29 Limita decimò quando fieret ex tali argumento correctio Iuris communis,*cap.significasti,de foro compet.glos.verbo obseruare in Clem.*1. *de sent. excom. Ioan. de Imola consil.57.in fine,& consil.*100.*in fine* , *Abb. consil.* 75.*num.*2.*vers.nec obstat lib.*1.*Castren. consil.* 175. *Casus præsens,num.*3.*vers.respondere poterit,lib.*1. & *consil.*184. *Videtur col.*2.*vers.nam contrarium eod.lib.* 1. *Euerard. d.loco* 4 *Roman.consil.*392.*Circa primum, num.* 25. *Hippol. Riminald.consil.*419.*num.*8.*vol.*4.& *consil.*581.*num.*8. *vol.*5.*Cephal.consil.*299.*num.*28.*tom.*2.& *consil.*421.*num.* 4. *tom.* 3. vbi ait quod sumitur vbi limitatum est tempus, *Decian.consil.*1.*num.*126.*vol.*2.& *consil.* 32. *nu.* 14.*vol.*4.*Sim.de Prætis consil.*138. *num.* 53. *lib.* 1. *Borgnin.Caualcan.decis.*5.*num.*21.& *decis.*45.*num.*64.*p.*1. *Cardin.Tusch. d.concl.*498.*num.* 86. & 87. *Pereg. consil.* 144.*num.*4.*vol.*5. *Fachin.consil.*32.*num.*19.*lib.* 3. *Ioseph. de Rustic. in l.cùm auus, ff. de condit. & demonst.lib.*2. *cap.*38.*num.*5.& *lib.*5.*cap.* 8. *num.* 6. *Mastrill. Siciliæ decis.*261.*num.*101.*Gregor. decis.* 297. *num.* 5. *Hieron. Fernandez de Ottero in interp.cap. vlt. de pactis,nu.*61. *Rot.decis.*491.*num.*9.*apud Farinac.p.*1.*recent.*

30 Limitationem huiusmodi extende ad statuta,vel Constitutiones, itaut in eis etiam non sumatur argumentum à contrario sensu quando ex tali argumento induceretur correctio Iuris, ita *Abb.consil.*75. *Primo est videndum , col.*1.*in fine,* & *col.* 2. *in princip. lib.*1. *Alexand.consil.*17.*Visis & oportune,num.*2.*vers.sed ita est* , & *consil.* 69. *Visa facti in fine lib.* 2. *Roman. d. consil.*399.*num.*9.*vers.quinto,Cardin.Tusch. d.concl.*498. *num.* 103. Vel alterius statuti , secundùm *Gozadin, consil.*37.*Prima facie,num.*6.*Card.Tusch.d.concl.* 498. *n.* 111.*seu Constitutionis,Decian. consil.* 32. *num.*35.*vol.* 2. *Card.Tusch.d.concl.*498.*n.*94.

31 Extende pariter in testamentis , itaut huiusmodi argumentum non procedat quando induceretur correctio alterius partis testamenti, *Alciat. consil.*78. *num.*3.*lib.*9.*Magon.Florent.decis.*149. *num.* 28. *Fusar. de substitut.quæst.*720.*num.*11.

32 Extende etiam ad leges feudales, quia in feudalibus seruatur Ius commune, nisi in casibus in quibus reperitur expressè statutum contrarium , & argumentum à contrario sensu non dicitur expressè statutum, sed tacitum, *Alex.consil.*25. *Attentis , num.* 11.& *seq.vers.sed tale argumentum lib.*5. *Card.Tusch.d. concl.*498.*num.*93.

33 Sublimita,nisi dispositio redderetur inutilis,quia tunc argumentum à contrario sensu valet etiam ad correctionem Iuris, *Alex.consil.*17.*Visis,num.*4.*vers.& procedunt prædicta lib.*2. & *consil.* 116. *Animaduersis, num.*17.*vers. vbi ergo statutum , eod. lib.* 2. *Roman. d. consil.*399.*num.*6.*Ancbar.consil.*213.*num.*4.*vers. & vltra rationes, Ruin.consil.*37.*in princip.lib.*1. *Picbard. in disp. de mora,num.* 132. *Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos.* 3.*num.* 44. *Cardin.Tusch.d.conclus.* 498. *num.* 89. vbi *num.*90. post *Roman.* citato loco subdit valere argumentum à contrario sensu ad correctionem Iuris antiqui , quando non esset alicuius effectus lex vltima , & *num.* 112. dicit etiam valere quando constat de mente & coniecturis , & *num.* 113. post *Castrens.consil.*455.*num.*5.*lib.*2. vbi agitur de bono publico ne quis decipiatur.

Limita vndecimò quando sequeretur absurdum, 34 *Ruin.consil.*71.*num.*18.*lib.*2.& *consil.*84.*num.*2.*lib.*3.*Puteo.decis.*69.*num.*3.*lib.*2.*in correctis,Ioseph. de Rusticis in l.cùm auus,ff.de condit.& demonst.lib.*4.*cap.*13.*num.*14. & *lib.*5.*cap.*1.*num.*116.*Gasp. Anton.Thesaur. quæst. forens.lib.*2.*quæst.*87.*num.*5. *Cardin. Tusch. d. concl.*498. *num.*119.& *num.*84.vbi *num.*85.post *Ægid. Bellem. consil.*34.*num.*21. *vers. ad tertium* , idem dicit quando resultaret iniquitas, vt quia tollitur ius tertij.

Limita duodecimò quando ex huiusmodi argumento resultaret absonus intellectus , vt per *Hippol. Riminald.consil.*292.*num.* 30. *vol.* 3. *Menoch. consil.* 120.*num.*31.*Petr.Enriq.consil.*13.*num.*11.*Portol. de consortib.cap.*1.*num.*18.*Cacheran.consil.* 40. *num.* 10. *Peregrin.consil.*38.*num.*11.*lib.*3. *Hieron. Fernandez de Ottero in interp.cap.vlt.de pactis,num.*60.*Ioseph. Sesse Aragoniæ decis.*146. *num.*13.*à Ponte consil.*30.*num.*15.*vol.*2. *Fusar.de substitut.quæst.*736.*num.*6.*Rot.decis.*135.*num.* 14.*p.*2.*diuers.* 35

Limita decimotertiò quando sumeretur ex verbis narratiuis legis, *glos.in l.* 1. *quando non pet.partes, Euerard.d.loco* 4.*Brunor. à Sole in locis communib.verbo argumentum* 3, *Decian.consil.*32.*num.*12.*vol.*2. 36

Limita decimoquartò quando sumeretur contra mentem contrahentium verbis expressam, etiamsi ex proœmio tantùm colligi possit, vt per *Hippol. Riminald.consil.*448.*num.*60.*cum seq. Alex.consil.*93.*num.* 10.& 11.*lib.*3.*Cardin. Tusch. practic. conclus.tom.*5.*lit. M, conclus.* 199. *num.* 50. *Cardin. Mantic. decis.* 137. *num.*7. 37

Limita decimoquintò in iis , quæ sunt posita ad cautelam causa dubitationis tollendæ , *Riminald. Iun.in l.*1.*num.*435.*ff.de officio eius*, & ideò in confirmatione Papæ facta pro potiori cautela non valet argumentum à contrario sensu, *Gras.consil.*7.*num.*21. & 22.*lib.*1.refert *Card. Tusch.d.concl.*498.*num.*115. 38

Limita decimosextò in pœnalibus , *Ioan. Gruuel. Delana decis.*143.*num.* 10. & in materia stricti Iuris, *Card.Seraphin.decis.*1466.*num.*3. 39

Limita decimoseptimò quando induceretur contrarietas cum alia parte disponentis , vt resoluunt *Roman.consil.*399.*num.*7.*Rimin.Iun.in l.*1.*num.* 412. *ff. de officio eius, Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent.lib.*2.*tit.*14.*in fine*; *Rot.* in Imolen.bonorum 25. Maij 1620.coram bonæ mem.Buratto,& in Romana officij Militis S. Petri 23. Maij 1625. coram eodem. 40

A CONTRARIIS validum est argumentum , vt per *Euerard. in topicis legalib. loco* 75. *Petr. Andr.Gammar.in Dialect.leg.lib.* 2. loco à contrarietate , *Cantiunc. in topic. loco* 13. vbi loco 18. agit de argumento à repugnantibus, *Ioan. Appell. de ratione explicandi Dialect.cap.*6. *Menoch.consil.*89.*num.* 54. 41

à Conuentione.

Loc. XXVIII.

A CONVENTIONE ad STATVTVM valet argumentum affirmatiuè , vt per *Roman. consil.*399.*num.*3.vbi *Apostil. in verbo affirmatiuè*,quem refert *Cardin.Tusch.practic.conclus.tom.*1. *lit. A, concl.* 496.*num.*3. 1

à Corre

à Correlatiuis.

Loc. XXIX.

A Correlativis validum est argumentum, *l.1.C.ne liceat potent. l.fin.C.de indicta vid.tollenda, Bald.conf.14.* Super legitimatione, *num. 2.lib.4. Euerard. in topicis legalib. loco 76. Cantiunc. in simili tract.loco 19.Petr. Andr. Gammar. in Dialect. legals lib.1.*loco à correlatiuis, *Menoch.conf. 32. num. 18. Sim.de Prettis conf.39.num. 14. lib. 1. Franc. Viui. decis.255.num.46.lib.2. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 19.num.4.Pereg.conf.99.num.142.vol.6. Cardin.Tusch. practic. conclus.tom.2. lit. C,concl.1041.num.4.*Correlatiuorum enim est iudicium, & de vno dispositum trahitur ad alterum,vt dixi *Axiom.*

2 Intellige quando militat eadem ratio in vtroque correlatiuorum,vt tenet *Farinac.in praxi crimin.p.4. conf.85. num. 74.* quia si diuersa ratio detur non valet argumentum, *l. curatorem , C. de interd. Matrim. Euerard.d.loco.76.Felin.in proœm. Decretal.in vers.Gregorius,num.10. Dec.in l.1. num. 9. C.de in ius vocando, Anton.Gabr.commun.lib 6.tit.de legib.concl.3. num.51. vers. primo limita, Henric.à Rosenth. de feudis cap. 10. concl.19.in glos.lit.M, Surd.d.quæst.16.num.3.& num. 10.& quæst.41.num.4.& tit.4.quæst.44.num.18. & decis.47.num.7.& conf.52.num. 62. Menoch. conf. 1192. num.15. cum seqq.& num. 21. Cardin. Seraphin. decis. 1442.num.12.Anton.Monach.Bononien. decis.51.num. 14.Sanch.de Matrimon.lib.6.disp.21.num. 9. Stephan. Gratian.discept.forens.cap.26.num.5.Card. Tusch. d.lit. C, concl.1042.num. 2. Octau. Glorit. resp. 5. num. 55. Franc.à Sousa in repet.l.fœmina,ff. de regulis Iuris p. 1. num.143.*

3 Amplia etiam in pœnalibs, secundùm *Surd. d. quæst.19.num.4.Franc.del Castillo decis.175.num.14.*

à Crimine.

Loc. XXX.

1 A Crimine læsæ maiestatis ad crimen hæresis argumentari licèt, sicuti scribunt *Menoch.conf.808.num.1. Fulu. Pacian. conf.19.num.70.Roland.à Valle conf.73.num. 16. vol.3.* vbi dicit valere huiusmodi argumentum de crimine læsæ maiestatis humanæ ad crimen diuinæ, non è contrà,*& conf.73.num.17.vol. 4.* ait quod non valet , nisi in casibus à Iure expressis , quicquid dicat *Sanch.in precepta Decalogi tom.1.lib.2.cap.28.num.5.*

à Debitore.

Loc. XXXI.

1 A Debitore ad creditorem arguitur, quia sunt correlatiua,*l.fin.* vbi *Bart.ff. de acceptilat.Alex.consil.106. Visis, num. 7. & 8. vers. tertio, verba lib.5.Card.Tusch.pract.conclus.tom.2.lit.C, conclus. 1055.num.10.*

à Decimis.

Loc. XXXII.

1 A Decimis ad Oblationes factas Ecclesiæ valet argumentum , vt per *Decian. conf.16.num.5.vol.2.* In quo autem differant decimæ ab oblationibus tradit breuiter *Monet. in tract. de decimis,cap.2.quæst.3.num.10.*

à Definitione.

Loc. XXXIII.

A Definitione validum est argumentum,*l.1.§.dolum,* vbi *Bart.notat.ff.de dolo, l. fin. iuncta glos.ff.de verbor.signif. cap. dudum 2.post princip. de elect. Euerard. in topicis legalib.loco 44. Cantiunc. in simili tract. loco 2. Ioan. Appell. de ratione explicandi Dialecticam cap.1.à definitione vocis,Petr.Andr.Gammar.in Dialect.legali lib.1.loco 1.Theb.Non.ad Princip. Instit.de testament.num.25.Decian. conf. 17. num.4. & conf.18.num.1.& conf.19.num.1.& conf.66. num. 68. vol.3.& conf.2.num.23.vol.4.& conf.62.num 1. vol. 5. Sim.de Prettis conf.86.num.16.lib.1.Surd.conf.304.num. 5.Monet.de distribut.quotidian.p.1.quæst.4.num.4.* 1

à Delegato.

Loc. XXXIV.

A Delegato ad arbitrum, & è contrà valet argumentum , *Fulgos. conf. 117. Viso exemplo , in princip.* quem refert *Cardin. Tusch. practic.concl. tom.1.lit. A, concl.507.num.11.* 1

A Delegato à subdelegato ad Procuratorem , vel substitutum valet argumentum, quia mortuo substituto procuratore , qui cœpit litem , facultas non reuertitur ad substituentem totaliter vices suas , sed ad dominum principalem, prout mortuo subdelegato , qui cœpit cognoscere, iurisdictio reuertitur ad fontem,non ad delegatum, *Oldrad.conf.130.num.5.vers. & si dicatur,Card.Tusch. d. lit. A,concl.507.num.7.* 2

à Delictis.

Loc. XXXV.

A Delictis ad Contractus valet argumentum, *l.omnes, l.tam ex contractibus, ff.de indic. Petr.de Anchar.conf.28.num. 3. vers. de delictis , Menoch.conf.466.num.10. Cardin.Tusch.practic. concl.tom.1.lit. A, conclus.507.num.26.* cum aliis citatis suprà *loco 26.num.8.* 1

SVMMARIVM.

Argumentum valet.

1. *A Dispositione tacita ad expressam,*
2. *A Dispositione legis ad dispositionem testatoris,*
3. *A Dispositione statuti ad dispositionem testamenti,*
4. *A dispositione in testamento ad codicillorum declarationem,*

à Dispositione.

Loc. XXXVI.

A Dispositione Tacita ad expressam valet argumentum quando in vtraque est eadem ratio,*l.cum quid,* vbi omnes , *ff. si certum pet.Menoch.de præsumpt.lib.4.præs.189.num.97.* nam taciti & expressi idem est iudicium , vt dixi *Axiom.218.* 1

A Dispositione Legis ad dispositionem testatoris validum est argumentum, 2

tum, *l. non impossibile, ff. de pactis, l. seruus hac lege, ff. de manum. l. si ita fuerit seruis, in fine, ff. de manumiss. testam. l. cùm quidam vers. quemadmodum enim, ff. de verb. signif. Euerard. in topicis legalib. loco 52. Cantiunc. in simili tract. in 29. specie loci à simili, Decian. cons. 61. num. 10. vol. 2.* vbi subdit quod valet etiam è contrà, *Menoch. cons. 97. num. 24. & cons. 204. num. 39. Franc. decis. 255. num. 5. lib. 2. Laderch. Imola cons. 24. num. 23. Surd. cons. 278. num. 9.* Voluntas enim testatoris pro lege obseruatur, *l. 3. C. communia de legat.* cum aliis citatis à *Pichard. in rub. Instit. de lege Falcid. nu. 15. & in disput. de mora, num. 202.*

3 A DISPOSITIONE STATVTI ad dispositionem TESTAMENTI valet argumentum, vt per *Decian. cons. 13. num. 13. & cons. 16. num. 40. vol. 1. & cons. 1. num. 10. vol. 2. & cons. 87. num. 17. eod. vol. 2.* vbi subdit ita procedere vbi amborum verba vnico modo interpretentur, *Menoch. cons. 50. num. 21.* vbi subdit quod etiam è contra valet argumentum à dispositione testatoris ad dispositionem Statuti, *& cons. 95. num. 84. & cons. 150. num. 46. & consil. 500. num. 21. & cons. 633. num. 4. & 9. & cons. 695. num. 14. & cons. 1083. num. 17. & de præsumpt. lib. 4. præs. 83. nu. 24.* vbi *num. 25.* subdit secus esse vbi non est eadem ratio; quamuis contrarium teneat *Sened. practic. & Canonic. quæst. lib. 1. quæst. 35. num. 18.* existimans de statuto ad testamentum non valere argumentum.

4 A DISPOSITIS in testamento ad codicillorum declarationem, valet argumentum secundùm *Menoch. cons. 333. num. 3.* vbi citat *Alex. cons. 204. num. 7. lib. 6.*

à Diuersis.

Loc. XXXVII.

1 A DIVERSIS ad DIVERSA valet argumentum, vbi est eadem ratio, *Dec. cons. 35. num. 16. vers. nec obstant plura, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 510. num. 3.* aliàs secus, vt per *l. Papinianus exuli, ff. de minorib.* tradunt *Abb. cons. 10. In causa, & quæstione, in princip. lib. 1. Socin. Iun. cons. 1. nu. 46. & cons. 4. num. 10. & cons. 12. num. 5. & cons. 42. num. 4. cons. 57. num. 12. & cons. 64. num. 17. & cons. 116. num. 11. & cons. 134. num. 28. vol. 3. Imbrian. de primo, & secundo benefic. seu restitut. ad pinguius probandum, consid. 3. num. 89. Cardin. Tusch. d. lit. A, conclus. 510. num. 2.* A Diuersis enim non fit illatio, vt dixi *suprà Axiom.*

à Diuisibilibus.

Loc. XXXVIII.

1 A DIVISIBILIBVS ad INDIVISIBILIA non valet argumentum, *Oldrad. cons. 231. in fine vers. præterea, Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 510. num. 8.* Valet tamen à diuisione secundùm *Ioan. Appell. de ratione explicandi Dialecticam, cap. 2. Petr. Andr. Gammar. in Dialect. legali lib. 2 loco 8.*

SVMMARIVM.

1	*A Dote ad Piam causam,*	*Argumentum valet.*
2	*A Dote ad Alimenta,*	
3	*Dos enim & alimenta æquiparatur,*	
4	*A Dote ad Legitimam,*	
5	*A Dote carnali ad dotem spiritualem,*	
6	*A Dote ad Studium,*	

à Dote.

Loc. XXXIX.

A DOTE ad PIAM CAVSAM, *cap. vnic. §. donare,* qualiter olim poterat *feud. alien. Euerard. in topicis legalib. loco à dote ad piam causam, Perez de Lara de anniuers. & capellan. lib. 1. cap. 3. num. 3.* 1

A DOTE ad ALIMENTA valet argumentum, saltem affirmatiuè, sicuti docent *Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 8. Menoch. de præsumpt. lib. 4. 191. num. 2. Camill. Larath. cons. 8. num. 13. Decian. cons. 16. num. 85. vol. 1. & cons. 15. num. 7. vol. 2. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 6. num. 16. Carpan. in rub. ad statut. Mediolanen. 312. num. 6. & in eod. statuto, num. 65. Baptist. Costa de remed. subsidiar. remed. 65. nu. 2. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæst. 46. num. 10. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuention. lib. 12. tit. 16. num. 16. Coler. de alimentis lib. 2. cap. 10. num. 9. Monter à Cueua Aragoniæ, decis. 16. num. 16.* vbi intelligit cum eadem casus est ratio, *Giurb. decis. 5. num. 12. & decis. 10. num. 12. & 42.* Sicut è contrà valet ab alimentis ad dotem, vt dixi *suprà loco 7. num. 1.* 2

Dos enim & alimenta æquiparantur, *glos. in l. ob as, C. de præd. minor. Bart. in l. vlt. num. 7. ff. quibus vt indign. Xuar. in l. quoniam, limit. 2. C. de inoffic. testam. Tiraq. de iure primog. quæst. 62. num. 4. cum seqq. Corduba de Lara in l. si quis à liberis, §. idem iudex, num. 24. cum seqq. ff. de liberis agnosc. Brunor. à Sole in locis communib. verbo dos 12. Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 1. num. 14.* vbi ait quod dos succedit loco alimentorum. 3

A DOTE ad LEGITIMAM validum est argumentum, *auth. res quæ, C. communia de legat. Bart. in l. Titio centum, §. Titio genero, in fine, ff. de condit. & demonstrat. Franc. Vegg. cons. 72. num. 28. Menoch. cons. 206. num. 89. & cons. 533. num. 14. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sine curatore, num. 96. C. de integ. restit. minor. Greg. decis. 489. num. 17.* Sic è contrà valet argumentum à legitima ad dotem, vt dixi *loco 61. n. 3.* 4

A DOTE CARNALI ad DOTEM SPIRITVALEM beneficij dotati valet argumentum, vt per *Abb. cons. 89. Ex themate, num. 2. vers. moueor. lib. 2. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. A, concl. 506. num. 4.* A dote verò carnali ad dotem spiritualis Matrimonij, ratione quantitatis non bene arguitur, vt fuit dictum in Romana dotis 21. Iunij 1601. coram Gregorio XV. quæ reperitur inter eius decisiones impressas, *decis. 63. num. 21.* & apud *Farin. decis. 60. num. 4. p. 2. recent.* 5

A DOTE ad STVDIVM valet argumentum, vt per *Decian. cons. 38. num. 7. vol. 1.* quicquid dicat *Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 13. tit. 14. num. 5.* nam causa studij æquiparatur causæ dotis, ex adductis per *D. Barbos. in l. 1. ff. soluto matrim. p. 7. num. 20. 23. 49. 50. & 53.* 6

SVMMARIVM.

1	*Ab Ecclesia ad Hospitalem,*	*Argumentum valet.*
2	*Ab Ecclesia ad Minorem,*	
3	*Ecclesia enim fungitur iure minoris,*	
4	*Ab Ecclesia ad fiscum,*	
5	*Ab Ecclesia ad Feudum,*	

ab

ab Ecclesia.

Loc. XL.

1 AB ECCLESIA ad HOSPITALE validum est argumentum, *Euerard. in topicis legalib.* in loco ab Ecclesia ad pia loca, *Roman.consl.407. & consl. 477. Ruin. consl.7. num.17. vol.3. Imbrian. de restitut. ad pinguis probandum, consid.4. num. 15.* cum aliis adductis per *Alexand. Trentasinq. vari. resolut. lib.1.tit.de rescript.& priuil.resol.4.*

2 AB ECCLESIA ad MINOREM valet argumentum, *Menoch. consl. 1199. num.5. cum seqq.* licèt aliquatenus dubius, *Gail. lib. 1. obseru. 30. num.16.*

3 Ecclesia enim fungitur iure, seu vice minorum, *cap.1.cap.auditis, de restit.in integ. Bernard.Diaz.reg. 219.Garc.Falcon.reg.316. Sfort. Odd. de in integ.restitut.p.1.q.3. art.4. Cald. Pereira in l. si curatorem,verbo minoribus, num.60.C.de in integ. restitut.minor.Cardos. in praxi Iudicum verbo Ecclesia, num.35. Menoch.consl. 270. vol. 2. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 88. num.3. in 2.edit.* Sic è contra valet arg. de minore ad Ecclesiam,vt dixi loco 72.*num.*1.vbi declaratur.

4 AB ECCLESIA ad FISCVM valet argumentum cùm è pari procedant,secundùm *Menoch. consl.39. num.4.* Sic è contra valet argumentum à fisco ad Ecclesiam, vt dixi loco 49.*n.*1.

5 AB ECCLESIA ad FEVDVM valet argumentum, imò ex maioritate rationis, vt per *Iacob. Gall.consil.96.n.*1.

ab Effectu.

Loc. XLI.

1 AB EFFECTV ad CAVSAM valet argumentum, *l. non codicillum, C. de testament. cap. at si clerici, in princip. de iudic. cap. cum cessante,de appellationib. Euerard. in topicis legalib.loco 77.Cantiunc. in simili tract. loco 21. Ioan.Apell.de ratione explicandi dialecticam,cap.4.de effectu, siue officio.*

ab Emancipatione.

Loc. XLII.

1 AB EMANCIPATIONE ad LEGITIMATIONEM valet argumentum,*Curt.Sen. consl.19.col.2.& consl.65.col.3.Iasl.consl.184.col.2.vol.2. & consl.40. col 4. vol.3. Ruin.consl.71. num.4. vol.3. Rolând. à Valle consl.61. num.5. vol.1.& consl.12.num.22. vol.4.*

SVMMARIVM.

1 *Ab Emphyteusi ad locationem longi temporis,*
2 *Locatio longi temporis æquiparatur emphyteusi,*
3 *Ab Emphyteusi ad feudum,*
4 *Ab Emphyteusi ad Maioratum,*
5 *Ab Emphyteusi ad vsumfructum,*

} *Argumentum valet.*

ab Emphyteusi.

Loc. XLIII.

AB EMPHYTEVSI ad LOCATIONEM longi temporis,valet argumentum data rationis paritate, vt docet *Benedict. Ægid. in repet. l. ex hoc iure, ff.de Iustit.& iure, p.1. cap.9. num.8.* Locatio 1
enim longi temporis æquiparatur emphyteusi,sicuti scribunt *Barthol. Perett. ad extrauag. ambitiose, de rebus Ecclesf. non alienan. cap.2. num.38. Pinel. in l.2. C.de bonis matern. p.3. num.64. Sarmient. select. lib.3. cap.2. num.31.Valasc.de iure emphyt. quaest.29. num.6. Cardin.Mantic.de tacitis,& ambig.conuent.lib.22.tit.2. num.55. Molin. de Iustit. tract.2. disp. 445. vers. hinc oritur, Leonard. Lessi. in simili tract. lib. 2. cap. 24. dub.1. num.4. Cald. Pereira quaest. forensf. lib. 1. q.10. num.8.* 2

AB EMPHYTEVSI ad FEVDVM, *Hippol. Riminald. consl.38. num.37.lib.1. Cephal.consl.29. n.3. lib.1. Menoch. consl.16. num.2. & consl.503. num.1. & consl.855. num.1. & consl.889. num.11.Iacob.Gall.consl. 29.num.2. & decisl.96. num.4.& 25. Bellon. Iun. consl. 30. num.42. Borgmin. Caualcan. decisl. 36. num. 446. p.2.*vbi subdit non bene procedere stante diuersitate rationis. *Henric. à Rosenthal. de feudis, cap.6. concl. 66.num.3.* vbi quod non procedit quoad releuium. Sic è contra valet argum. de feudo ad emphyteusim,vt dixi loco 47.*n.*2. 3

AB EMPHYTEVSI ad MAIORATVM valet argumentum, nisi detur diuersa ratio, sicuti tradunt *Molin. de Primog. lib.1.cap.7. num.7. Molin. Theolog. de Iustit.tract.2. disp.631 num.1. Matiensf.l.5. glos.6. num.3. tit.7. lib.5. noua Recopil. Melch.Phœbus Lusit. decisl. 96. num.8. tom. 1. Valenzuela consl. 69. num.167.* 4

AB EMPHYTEVSI ad VSVMFRVCTVM validum est argumentum, vt per *Cald. Pereira de renouat. emphyt.q.18.n.15. D.Barbosl.in l.diuortio, §.fin. p.2.n.49.ff.solute matrim.* 5

SVMMARIVM.

1 *Ab Ethymologia vocabuli argumentum validum est in Iure.*
2 *Ethymologiam nominis magni faciunt ipsi Pontifices,& prisci Iureconsulti.*
3 *Ethymologia,& allusio vocabuli inter se differunt.*
4 *Ethymologia, origines verborum perquirit, eorúmque veritatem notificat.*
5 *Allusio non ad originem verborum respicit, sed ad solius vocis sonum, seu similitudinem.*

ab Ethymologia.

Loc. XLIV.

AB ETHYMOLOGIA vocabuli argumentum validum est in Iure,& multum frequens, vt colligitur ex *l.1. §. appellata,ff. si certum pet.l.1.ff. de furtis, l.1. ff. de acquir. possess. l.1.ff.de Iustit.& iure,l.1.ff. de testament.l.1.ff.de nouationib.l.1.ff.de pactis, Princip. Instit.quibus modis re contrahitur oblig.Princip. Instit. de testament. Abb.consl.82. Quamquam,num.2. vers.2.lib.1.* vbi quod feudum dicitur à fide,& fidelitate propter ethymologiam, *Alex. consl. 153. Viso* 1

themate, *num.* 3. *vers. hoc etiam patet*, *lib.* 7. vbi ait quod valet argumentum ab allusione, seu ethymologia vocabuli, quando non contradicit propriæ significationi, & ideo ibi vult quod consobrini propriè sunt filij sororum, quia etiam allusio vocabuli concurrit quasi consororij, *Euerard. in topicis legalib. loco* 6. *Cantiunc. in simili tract. loco* 3. *Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali, lib.* 1. *loco* 3. *Garc. Falcon. reg.* 46. *Tobi. Noni. ad princip. Instit. de testament. num.* 31. *Sfort. Odd. cons.* 78. *num.* 16. *lib.* 1. vbi quod valet negatiuè, idem dicit *Decian. cons.* 43. *num.* 18. *vol.* 5. *Flamin. Paris. de confident. quæst.* 26. *num* 8. *Pichard. in disput. de mora, num.* 5. *Cephal. cons.* 608. *num.* 48. *vol.* 4. *Monet. de distribut. quotid. p.* 1. *q.* 7. *num.* 7. *&* 8. *Borgnin. Caualcan. decis.* 41. *p.* 3. *Cauagnol. decisionum consultat. lib.* 1. *pag.* 431. *num.* 21. *cum seqq. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 9. §. 1. *num.* 5. *Benedict. Ægid. in repet. l.* 1. *C. de sacros. Eccles. p.* 1. *in initio*, *num.* 14. *Anton. Monach. Lucensi decis.* 13. *num.* 53. vbi limitat si repugnat communis vsus loquendi, *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. A*, *concl.* 500. *Valenzuela cons.* 4. *n.* 142.

2 In omnibus ferè Iuris articulis non solùm Doctores nostri, verùm etiam ipsi Pontifices, & prisci illi Iureconsulti, qui veram Iurisprudentiam coluerunt, nominis ethymologiam magni faciunt, & ab illis in omnibus & singulis suis tractatibus exordiuntur, vt in Iuribus suprà citatis, & per integrum tractatum prosequitur Isidorus relatus in *cap. forus, de verb. significat.* tum quia inter alios argumentorum locos, hunc ab ethymologia ponit Aristoteles, Cicero, Quintilianus, & post eos reliqui omnes philosophiæ professores, & veriloquium ethymologiam appellauit, Cicero in topicis, Agricola dialecticæ inuentionis, *lib.* 1. *cap.* 23. *Fonseca, lib.* 5. *instit. dialectic. cap.* 2.

3 Ethymologia, & allusio vocabuli licet similia, & valde affinia videantur, ideóque illis abutantur passim Doctores nostri vtrumque confundentes, & vnum pro altero vsurpantes, vt per *glos.* 1. *in l.* 1. *ff. de acquir. possess.* quam sequuntur ibidem, *Bart. n.* 4. *Ias. à num.* 15. *& Alex. num.* 2. ideo vt synonima esse hæc quatuor ethymologia, allusio, deriuatio, & descriptio scribunt, *Angel. & Ioan. de Imola*, & alij, quos sequitur *Euerard. d. loco* 6. *vers. verius tamen est*, longè tamen inter se hæc quatuor differre post *Zaz. bene explicat Rip. in proximè citata*, *l.* 1. *num.* 18. &
4 omissa deriuatione & descriptione ostenditur quia ethymologia verborum origines perquirit, eorúmque veritatem notificat, & ob id secundùm Cicer. & alios, de quibus suprà, veriloquium appellatur, ab ethymon quod Græcè verum dicitur, vt optimis exemplis ostendit Fonseca citato loco, de consule, qui sic dicitur, quia consulit Reipublicæ, de abste-
5 mio, quia abstinet à temeto, id est vino. Allusio verò non ad originem verborum respicit, sed ad solius vocis sonum, seu similitudinem, vt optimo exemplo sic Iustinianum vendicans à morsu, seu potius calumniæ Laurentij Vallæ circa appellationem testamenti, quod Iustinianus dixit testationem mentis, *in princip. Instit. de testament. aduertit Alciat. de verb. significat. lib.* 4. *num.* 21. quem laudat *Couar. p.* 1. *rub. de testament. num.* 2. *Aurel. Dauid de verbor. significat. cap.* 6. *à num.* 33. *iuncto num.* 36. optimè *Cantiunc. d. loco* 3. *post princip.* Eadem etiam ratione à reprehensione, *Alph. de Mendoça*, *quæst.* 4. *scholast.* §. 6. liberauimus aliquando, *glos. verbo gens sancta, in cap. fundamenta, de elect. lib.* 6. dum Romam appellari aiebat quasi rodat manus, quæ nunc in emendatioribus codicibus non reperitur. Vnde inter ethymologiam & allusionem illud consequitur discrimen quod ethymologia, quoad originem vocabuli veritatem præ se fert, & ideò in definitionibus ei locus assignatur, & ab ea saltem negatiuè valet argumentum, vt nos docet *Iureconf. in l.* 2. §. *appellata*, *ff. si certum petatur*; ex allusione autem cum veram originem vocabuli non respiciat, minimè necessarium est argumentum, imò allusionem damnant antiqui omnes, vt ostendit *Ripa, d. n.* 18. *& ex Cicer. contra Stoicos Cuiac. lib.* 11. *obseru.* 37.

ab Experientia.

Loc. XLV.

A**B EXPERIENTIA** validum est argumentum, vt per *Hippol. Rimnald. cons.* 657. *num.* 8. *vol.* 6. *Franc. Becc. cons.* 44. *num.* 6. *Surd. cons.* 131. *n.* 23. Experientia enim est omnium rerum mater, & magistra, vt dixi Axiom. 1

SVMMARIVM.

1 *A Falcidia ad Trebellianicam, & è contra.*	*Argumentum valet.*
2 *A Falcidia, & Trebellianica ad legitimam,*	

à Falcidia.

Loc. XLVI.

A**FALCIDIA** ad **TREBELLIANICAM**, & è contra in Iure admittitur argumentum, *l. Marcellus vers. quod autem, ff. ad Trebell. l. iubemus, C. eod. tit. l.* 1. *ff. de legat.* 1. *Euerard. in topicis legalib. loco* 16. *Cantiunc. in sexta specie loci à simili, Curt. Iun. cons.* 70. *num.* 17. *lib.* 1. *Ferrer. in constitut. Cathaloniæ glos.* 4. *num.* 31. Secus verò quoad confectionem inuentarium, quia inter vnum & alterum remedium militat diuersa ratio, secundùm *Laurent. de Pinu, cons.* 5. *num.* 14. 1

A **FALCIDIA**, & Trebellianica ad **LEGITIMAM** valet argumentum, vt per *Comen. in l. cohæredi*, §. *cum filiæ*, *num.* 2. *ff. de vulgari, & pupil. substit. Pereg. de fideicom. art.* 36. *num.* 61. *ad med. Marta voto* 112. *num.* 8. *& voto* 113. *num.* 8. *Fusar. de substitut. quæst.* 296. *num.* 67. Sicut è contra valet argum. à legitima ad Trebelleanicam, vt dixi loco 61. *n.* 2. 2

SVMMARIVM.

1 *A Feudo ad Maioratum, seu primogenituram,*	*Argumentum valet.*
2 *A Feudo ad Emphyteusim,*	
3 *A Feudo ad Regnum,*	
4 *A Feudo ad Officium,*	
5 *A Feudo ad Iuspatronatus,*	
6 *A Feudo ad Fideicommissum,*	
7 *A Feudo ad vltimas voluntates,*	

Loc. XLVII.

à Feudo.

A**FEVDO** ad **MAIORATVM**, seu primogenituram confici potest argumentum, quando 1

do

do id, quod in feudis deciditur, Iuris communis regulis non repugnat, *Cou. lib.2.vari. cap.18.num.1. Gam.Lusit. decis.51.num.5. Dec. cons.16.num.5.vol.4. Molin. de primogen. lib. 1. cap.7. in princip. & præcipuè, num. 5. Peguera decis. 114. num. 12. Iacob. Gall. cons.30. num.46. Ludouic. de Casanea, cons.57.num.61.* vbi intelligit non respectu tituli, & qualitatis feudalis, sed respectu tantùm graduum, & formæ succedendi; maioratus enim similis est feudo, & eisdem ferè regulis comparatur, *Roland. cons.58. num.69. & 70. lib.3. Cephal.cons.251. num.40. & cons.252. n.18. Surd. cons.241.num.4.* Sic è contrà valet argum. de maioratu ad feudum, vt dixi loco 66.n.2.

2 A Fevdo ad Emphytevsim valet argumentum quando datur eadem ratio, & Iuris regulæ non repugnant, *l.1.§. fin. iuncta glos. ff. si ager vecti g. cap.1. §. rei autem, de inuestit. de re alien. faciend. in vsibus Feud. Alex.cons.44. Visa facti, in princip. lib.3. Euerard. in topicis legalib. loco 12. Cantiunc. in simili tract.* in secunda specie loci à simili, *Tiraquel. in tract.* le mort, *p.4. declarat.6. num.2. Cou. var. lib.2. cap.18.num.1. Petra de fideicom. quæst.10.n.45. & 47. Laurent. de Pinu cons.117.num.6. Camill. Larath cons. 33. num. 9. Brunor. à Sole in locis communib. verbo arguere 1. Hippol. Riminald. cons.257. num.109. & cons. 444.num.4. Valasc. de iure emphyt. q.39. n.19. Sim. de Prettis cons.9. num.7. lib.1.* vbi intelligit quando est eadem ratio, *Viui.opin.73. num.1. & 2.* vbi intelligit si in vtroque appareat eadem ratio, & *num.3.* limitat in exorbitantibus, *Henric. à Rosenth. de feudis, cap.1. concl.10.num.5.* vbi *num.6.* intelligit si sit præter ius, & viua ratio in vtroque militet, & in *glos. lit. G*, limitatur in pœnalibus, *Honded. cons.36.num.4.tom.1. Hieron. Gabr. cons.70.num.1.tom.2. Borgnin.Caualcan. decis.44. num.21. p.1. & decis.18.num.75.p.3. Decian. cons.4. num.28. vol.1. & cons.123. num.7.vol.3. & cons. 2. num.5. & 51. vol.4. Menoch. cons.111. num.59. & cons.129. num.2. & cons.587.num.17. Surd.decis.188. num.5. & decis. 290. num.15. & cons. 75. num.13. & cons.208. num.9. & cons.338.n.33. & cons.402.n.24. & de aliment. tit.4. q.10. num. 15. Perez de Lara de anniuersar. & capellan. lib.1. cap.19.num.7.* vt ait procedere quando decisio feudalis non repugnat Iuri communi, *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.1. resolut. 56. sub num. 2. Adrian. Negusant. in sylua responsor. q.131.n.18. Fulu. Pacian. de probationib. lib.1.cap.19. num.36.* vbi limitat in pœnalibus, *Cald. Pereira de potest. eligendi, cap.11. num.43. & de nominat.emphyt. q.17. num.28. & de renou. emphyt. q.9. num.17. & de extinctione emphyt. cap.3. num.1. Anton. Monach. Florent. decis.61. num.3. Cas. Argel. de contradictore legit. q.16. num.18. Card. Tusch.practic.conclus.tom.1.lit. A, concl.507. num.34. Melch. Phœbos Lusit.decis.13.n.7. tom.1. Ioseph. Ludou.Lucen. decis.48. num.37. Rot. in Lauretana, seu Recanaten. emphyteusis 17. Februarij 1625. coram bone mem. Buratto.* Sic è contra valet argum. ab emphyteusi ad feudum, vt dixi loco 43. *num.2.*

3 A Fevdo ad Regnvm valet argumentum, secundùm *Anchar.cons.339.col.8. Molin. de primogen. lib.1.cap.7. num.1. Alexand. Raudens. de success. Regni Portugaliæ resp.2. num. 96. & Pisana decis. 48. n.18. part.1.*

4 A Fevdo ad officivm valet argumentum, *Boër. decis.350. num.4. Frecc. lib.2.q.51. & 56. à Ponte cons.16. num.5. tom.2.*

5 A Fevdo ad Ivspatronatvs validum est argumentum quoad modum succedendi, vt per *Lambertin. de iurepatron.lib.1.art.8.q.3. princip. prima part. Decian. cons.32. num. 12. lib. 1. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis.199. num.223. & decis. 220. num.319. in 1. edit.* aliàs *resolut.181.num.4. in 2. edit. Stephan. Gratian. discept. forens.cap.521. num.32. Iulian.Viuian. in praxi Iurispatron. lib.14. cap.2.n.30. Rot. in Prænestin. Iurispatronatus 10. Iunij 1602. coram bone mem. Litta, vers. sed non ad omnes, in fine,* impressa per *Mari. Antonin. vari. resolut. lib.2. resol.82. in fine.*

A Fevdo ad Fideicommissvm valet argumentum, *Menoch. cons.89. num.65. & cons. 116. num.29. & cons.124. num.39. & cons.161. n.40. & cons.315. num.38.* vbi limitat, *& cons.400.num.42. & cons.415. num.38. & cons.1036.num.3. Peregrin. de fideicom. art.27. num.4. Decian.cons.21. num.8. vol.3. & cons.41. num. 163. vol.1. & cons.14. num.6. vol.5.* vbi ait quod valet argumentum de feudo paterno ad fideicommissum relictum fœminæ, vel agnatis, & è contra quoad successionem, *Cephal. cons. 313. num.31. vol.3. & cons. 606. num.18. vol.4. Ioan. Gall. cons.10. n.12. Mantent.decis.2. num.19. Garc. Mastrill. Siciliæ decis.122.n.15. Giurba ad consuetud. Messanenses, cap.13. glos.2. num.9. Fusar. de substitution.q.379. num.14.* 6

A Fevdo ad vltimas volvntates valet argumentum, vt per *Decian. cons. 100. num.7. vol. 3.* 7

SVMMARIVM.

1	*A Fideicommisso ad Regnum,*	*Argumentum valet.*
2	*A Fideicommisso ad Feudum,*	
3	*A Fideicommisso ad Maioratum,*	

à Fideicommisso.

Loc. XLVIII.

A Fideicommisso ad Regnvm, vel aliam successionem debitam ex causa necessaria valet argumentum, vt per *Alexand. Raudens. de success. Regni Portugaliæ, resp.2. n.36.* 1

A Fideicommisso ad Fevdvm validum est argumentum, sicuti scribunt *Afflict. decis. 112. num.4. Ruin. cons.38.num.16.vol.1. Decian.consil. 2. num.212. & cons.83. num. 12. vol.4. Henric. à Rosenth. de feudis, cap.9. concl. 41. num.9. Menoch. cons. 16.num.3. & cons.89.num.65. & cons.104. num.60. & cons. 400. num. 42. & cons.689. num. 9. & cons.701. num.107. Surd. cons.427. num.37. Manent. cons.106. num.8.* 2

A Fideicommisso ad Maioratvm valet argumentum, *Peralta in l.3.§.qui fideicommissa, num.91. ad fin. ff. de hæredib.instit. Molin.de primogen. lib.1. cap.1. num.9. Valasc. de iure emphyt. q. 50. n.29.* Fideicommissum enim familiæ relictum in omnibus ferè assimilatur maioratui, iuxta ea quæ tradunt *Molin. citato loco, & Ioan.Garc. de expensis, cap. 16. num. 3. in fine.* 3

à Fisco.

Loc. XLIX.

A Fisco ad Ecclesiam valet argumentum, vt tradunt *Cephal. cons.255.num 49. vol. 2. Pereg. de iure fisci, lib.6. tit.2. num.5.* vbi *n.6.* subdit quod valet à fisco ad dotem, *Gasp. Antoni. Thesaur.* 1

Thesaur. quæst. forens. lib.3.quæst.93. num.3. Ista enim æquiparantur, l.fin.C.de sacros. Eccles. Abb. cons.108. in fine, intelligendo tamen, vt per Sfort. de restitut. in integrum, quæst.3. art.13. & 14. & Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo minoribus, num. 62. C. de in integ. restit. minor. Sic è contrà valet argum. ab Ecclesia ad fiscum, vt dixi suprà loco 40. n.4.

SVMMARIVM.

1 *A Foro exteriori ad forum interius, & è conuerso valet argumentum.*

2 *Forus Pœnitentialis non sequitur naturam fori contentiosi.*

3 *Absolutio, concessio, seu priuilegium pro foro Conscientiæ, minimè prodest in foro exteriori.*

4 *Referuntur aliqui contrarium tenentes.*

5 *Sed prior sententia recipitur.*

6 *Absoluendi facultas alicui simpliciter concessa, vtrum de vtroque foro, an verò de solo interiori sit intelligenda, ostenditur, &* num. 7.

8 *Argumentum à contrario sensu quando non concludat.*

9 *Absoluendi, vel dispensandi in foro Conscientiæ vbi conceditur facultas in aliquo priuilegio, vel Bulla, an necessariò sit præmittenda Confessio Sacramentalis, an verò extra Pœnitentiæ Sacramentum possit expediri, ostenditur.*

à Foro.

Loc. L.

1 A Foro exteriori ad FORVM interius, & è conuerso valet argumentum, sicuti docent *glos. verbo permittimus, in cap. fin. de Pœnitent. & remiss. glos. verbo, vel ligare, in cap. omnis vtriusque sexus, eod. tit. glos. verbo pacto, propè fin. in cap. si diligendi, de foro compet. Sot. in 4. dist. 20. q.2. art.2. & lib.4. de Iustit. q.5. art.3. vers. quinto arguitur, & q.6. art.3. vers. neque vero, Petr. à Nauarra de restitut. tom.1. lib.2. cap.1. num. 67.*

2 Verùm quia de hoc dubitat, *Flamin. Paris. de confident. q.14. num.16.* & dicit *Franch. in cap.2. de Pœnitent. & remiss. lib.6.* quod forus pœnitentialis non sequitur naturam fori contentiosi, & *glos. verbo replicari, in fine, in cap. de his, de accusationib.* docet absolutum quoad Deum per veram pœnitentiam, quoad Ecclesiam, & in foro iudiciali liberum non esse quominus accusari & puniri valeat, ideò plures huius argumenti fallentias collegerunt, *Card. Tusch. practic. conclus. tom.4. lit. F, concl.443. & concl.446. n.10. cum seqq. Petr. Gregor. syntagm. Iuris, p.3. lib.30. cap.11. n.17. & Ioan. Valerius per integrum tract. de different. inter vtrumque forum.*

3 Illa autem præcipua est differentia quod concessio, absolutio, seu priuilegium pro foro Conscientiæ minimè prodest in foro exteriori, sicuti resoluunt, *Fr. Emman. quæst. Regular. tom.1. quæst.61. art.10. & Soar. de legibus, lib.8. cap.6. à num.11.* vbi *num.16.* testatur hunc esse communem vsum & verborum sensum, & ante eos explicauit, *Nauar. in man. cap.27. num.278. ad fin. & cons.5. de priuileg. in antiq.* aliàs *cons.4. à num.8. de indic. in nouis*, & alij de quibus plenè *Sayr. de censur. lib.2. cap.20. num.31.* & in spurio legitimato, seu dispensato pro foro Conscientiæ, disputat latè *Sanch. de Matrimon. lib.8. disp. 34. à n.43. & 49.*

Verùm non defuerunt Doctores grauissimi qui 4 constanter tenent priuilegium, seu facultatem factam pro foro Conscientiæ in exteriori suos operari effectus, vt in casu frequentissimo exemplum ponentes de absolutione censurarum, vel dispensationibus irregularitatum factis virtute priuilegiorum Mendicantibus competentium, & aliis Religionibus, de quibus *Fr. Emman. d. q.61. art.2. cum seqq.* aut quæ fiunt ab Episcopo, auctoritate *Concilij Trident. sess.24. de reformat. cap.6.* vel per Bullas Cruciatæ, aut similes, quæ facultatem faciunt limitatam ad forum Conscientiæ, notat *Henriq. in sum. lib.7. cap.13. §.2. lit. V, & lib.14. cap.20. §.1.* contendens sic absolutos à benigno Iudice, admittendos esse vt legitimè absolutos etiam pro foro exteriori, & de æquitate ex auctoritate Parisij & Decij, quos refert, verùm asserit *Fr. Emman. d. art.10. ad fin. vers. loquendo tamen*; vnde contra Nau. vbi proximè contendit idem *Henriq. d. §.1. lit. E*, dispensatum in sacra Pœnitentiaria pro foro Conscientiæ ad Matrimonium contrahendum, non debere ab Episcopo inquietari, & verùm fatetur *Sanch. de Matrimon. lib.3. disput.15. num.14.* quando nullus denunciat impedimentum, vel *Matrimonium accusat.* Nec efficaci ratione destruitur hæc pars, nam absolutio censurarum etiam limitata pro foro Conscientiæ tollit verè, & re ipsa censuram, sicut dispensatio verè tollit dispensationem, aliàs enim non posset in foro Conscientiæ dispensatus Matrimonium in eodem contrahere, neque absolutus in eodem haberi posset pro non excommunicato, & consequenter quocunque modo constiterit de absolutione, vel dispensatione debet haberi vt liber & immunis à tali censura, & impedimento, & sequitur intentum quod effectus fori interioris ab effectu exterioris separabilis non est. Cui difficultati nititur respondere, *Soar. tom.5. de censur. disput. 7. sect. 5. à num. 22.* & postquam retulit opinionem eorum, qui dicunt hanc absolutionem pro foro Conscientiæ permanentem non esse, sed fieri ad certum effectum, vt eo finito absolutus in eam coincidat; deinde *num.24.* concludit sic absolutum etiam in foro exteriori pro non excommunicato se gerere posse, dummodo in eo foro de absolutione constet, sicque fateri videtur cogendum non esse aliam petere absolutione pro exteriori, licèt contingat casum ad illum deduci, & ante eum expressius docuit *Vgolin. de irregularit. cap.33. §.4. num.5,* ex quibus non adeo plena res est, vt existimat *Gutier. Canon. lib.1. cap.2. n.10.* cuius verba alij inconsideratè transcribunt.

Sed nihilominus recedere non oportet à priori 6 resolutione, quæ procul dubio communis est, ex *Cou. in cap. alma mater, p.1. §.11. num.16. & lib.2. var. cap.10. num.3. Nau. citato loco, Sanch. d. lib.3. disp.15. num.17. vers. ad quartum*, resoluentibus absolutum quoad forum Conscientiæ, licèt de absolutione constet, indigere alia absolutione pro exteriori, vt scilicet ab aliis pro absoluto habeatur, & dispensatum indigere alia dispensatione ne in exteriori foro separari cogatur, quod expressius tenuit *Ioan. Bapt. Anton.* relatus ab Vgolino vbi proximè. Ad difficultatem verò suprà adductam responderi poterit fatendo illam absolutionem verè & realiter tollere censuram; & dispensationem, re ipsa remouere

uere impedimentum, & Matrimonium validum efficere; sed cùm hoc ſtare quod in foro exteriori non iudicetur, nec habeatur tanquam validum Matrimonium, quod re vera, & in conſcientia validum eſt, nec admittatur, vt abſolutus in exteriori foro is, qui re vera, & in conſcientia ab excommunicatione liber eſt, vt bene aduertit additio ad *Nauar. d. conſ. 4. de indic. in fine, & Sanch. d. diſp. 15. n. 17. in princip.*

6 Procedit autem hæc reſolutio quando expreſsè facultas limitatur ad forum conſcientiæ, vbi verò ſimpliciter datur grauis eſt inter ſcribentes controuerſia vtrum de vtroque foro an de ſolo interiori ſit intelligendum? quæſtionem formant Doctores in poteſtate abſoluendi à cenſuris data per Iubilæum, ſeu Bullam Cruciatæ, & reſoluunt multi quoad vtrumque forum datam videri; ita *Barthol. de Medina in inſtruct. Confeſſor. lib. 2. cap. 12. in fine*, quem conſtanter ſequitur *Fr. Emman. in ſum. verbo deſcommunion, cap. 83. num. 9. & quaſt. Regular. tom. 1. quæſt. 61. art. 6. verſ. ſecundò colligitur, Henriq. d. lib. 7. cap. 13. §. 2. lit. V, in fine, Soar. d. ſect. 5. num. 20.* quorum fundamentum eſt, quia verba ſimpliciter prolata in vtroque foro æquè verificantur, vnde ſuccedit *reg. l. 1. §. quod autem, ff. de aleator. iuncta reg. l. beneficium, ff. de conſtitut. Princip.* cum vulgaribus; deinde præcipuè mouentur ex verbis Motus proprij Pij V. in Iubilæo conceſſo anno 1568. vbi in perpetuum declarauit conceſſiones datas, vel dandas in futurum virtute Iubilæi non ſuffragari in foro exteriori niſi ſatisfacta parte, ergo inferunt prodeſſe, & ſuffragari parte ſatisfacta.

7 Quorum reſolutio licèt defendi poſſit, vbi alias datur poteſtas ſimpliciter & abſolutè ad abſoluendum à cenſuris, vbi tamen datur per Cruciatam, vel Iubilæum falſum, manifeſtiſſimè docent, & melius contrarium probarunt *Cou. d. §. 11. num. 16.* & ſine dubio verum eſſe ſcribit *Ledeſma 2. 4. quæſt. 26. art. 1. col. pen. verſ. illud tamen*, & ex profeſſo *Gutier. d. cap. 2. à num. 10.* & per totum, *Sayr. d. cap. 20. num. 31.* & apertè deducitur ex *Nau. conſ. 48. num. 1. de ſentent. excom. in nouis*, & tandem ſic concludit, *Sebaſt. à Coſta de Indulgent, quæſt. 50.* Et pro hac parte plura faciunt fundamenta. Primò, quia finis concedendi has Bullas & Iubilæa, præcipuus eſt bonum ſpirituale animæ, & remouere impedimenta ſalutis æternæ, qui ſatis obtinetur per abſolutionem quoad forum Conſcientiæ, ex doctrina *gloſ. in d. cap. de his, de accuſat.* & omnibus ſuprà adductis, ideóque vſum Romanæ Curiæ eſſe, vt huiuſmodi poteſtas Confeſſariis committatur, notat idem *Nauar. in man. cap. 26. num. 31.* Facit ſecundò, quia ſi huiuſmodi abſolutiones prodeſſent in foro exteriori, nimium detraheretur iuriſdictioni fori exterioris, & in graue cederet Ordinariorum præiudicium, contra *reg. tex. in cap. ſuper eo, de offic. deleg. & contra reg. tex. in cap. ſeruetur 11. q. 3.* & quæ notantur in *cap. cùm ab Eccleſiarum, & in cap. ad reprimendam, de officio Ordin.* Vrget tertiò quia in aliquibus Bullis, & Iubilæis ſpecialiter exprimitur quod poſſit dari abſolutio à cenſuris quoad vtrumque forum, ergo quando non exprimitur eſt dicendum contrarium, quia ſi voluiſſet dixiſſet, iuxta *rex. tex. in cap. ad audientiam, de decim. cum ſimilibus.* Facit tandem, quod me præcipuè mouet, quod poſt Pium V. Gregorius XIII. in Cruciata pro Regno Portugaliæ, expreſſit quod nullatenus etiam parte ſatisfacta proſit abſolutio, virtute illius Bullæ in foro iudiciali, refert *Gutier. d. cap. 2. num. 18. in fine*, & hoc ipſum expreſſit Gregorius XIV. in Bulla Cruciatæ, quam pro eodem Regno Portugaliæ indulſit anno 1591. quam integram refert *Sebaſtian. à Coſta in principio dicti tract. de Indulgent.* quæ verba reperiuntur in Bulla Cruciatæ, qua hodie fruuntur Luſitani, ex quibus iam deſinant contra Couar. & Gutier. obmurmurare Fr. Emman. & qui eum ſequuntur.

Ad declarationem verò Pij V. omiſſa ſolutione 8 *Gutier. qui d. cap. 2. à num. 19. vſque ad finem*, nititur oſtendere ſolum agere de abſolutione ad reincidentiam, quam interpretatur parte ſatisfacta prodeſſe vtroque foro in quo deceptus eſt, & ideò meritò in hoc carpitur à Fr. Emman. Faciliùs igitur reſpondetur argumentum illud deduci à contrario ſenſu, quod in propoſito non concludit ex multiplici ratione, primò quia communiter receptum eſt ex verbis negatiuis non deduci argumentum affirmatiuum, vt reſoluunt Doctores per me citati *ſupra loco 27. num. 25.* ſecundò quia pariter non valet quando contrarium expreſſum reperitur in ſenſu directo, vt notant omnes, per tex. ibi, in *l. conuenticula, C. de Epiſcop. & cleric. gloſ. verbo petere, in cap. cupientes, de elect. lib. 6.* recepta ex *Nau. in cap. 1. §. liberet, num. 22. de Pœnit. diſt. 6.* & aliis de quibus *Ceuall. communium contra commun. q. 336. à num. 2.* Conſtat autem ex Bullis nouiſſimis ſæpius Pontifices declaraſſe abſolutionem virtute Iubilæi, vel Cruciatæ, etiam ſatisfacta parte non prodeſſe in foro exteriori; quod ſi replicetur ſecundùm omnes proximè citatos argumentum à contrario ſenſu efficax, licèt contrarium ſit expreſſum, quando aliàs verba diſpoſitionis manerent otioſa, & inutilia; reſpondetur enim ſatis eſſe quod aliquid operentur, licèt minimum, vt optimè probat *tex. in cap. cum virum, in fine, de Regularib.* verba autem illa, *niſi ſatiſfacta parte*, illud maximè operantur, vt aliquo caſu, ſi ſatisfactio parti præmittatur, prodeſſe poſſit abſolutio in foro exteriori, is erit quando expreſsè ad vtrumque forum conceſſa fuerit abſoluendi facultas, non enim proderit parte non ſatisfacta in foro exteriori, & idem declarauit Pius V. in ſenſu directo, ibi, quomodolibet conceſſas, vel in futurum concedendas.

Tandem illud in hoc propoſitum reſtat dubium 9 non diſſimulandum, vtrum quando priuilegium, vel Bullæ faciunt facultatem abſoluendi, vel diſpenſandi in foro conſcientiæ, ſupponant neceſſariò præmittendam eſſe Confeſſionem Sacramentalem, an verò extra Pœnitentiæ Sacramentum poſſit expediri? in quo articulo vt breuiter comprehendamus multa, quæ Doctores ſcripſerunt, aduertere oportet forum conſcientiæ, & forum pœnitentiale inter ſe differre tanquam genus & ſpeciem; forus enim conſcientiæ latiùs patet, quia multi ſunt effectus ad forũ conſcientię pertinẽtes, qui extra Sacramentũ Pœnitentię poſſunt expediri, vt eſt abſolutio à cenſuris, & diſpenſatio irregularitatum, quando Iure communi, aut ſpeciali ſimpliciter aliquibus conceditur, vt in *Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. cap. 6.* certum eſt non poſſe fieri etiam à non Sacerdote, & continentur extra Pœnitentiæ Sacramentum, vt agens de intellectu, *tex. in cap. canonica, de ſentent. excom. explicat Cou. d. §. 11. n. 10.* & poſt Vgolin. Henriq. & alios nouiores, *Sayr. de cenſur. lib. 2. cap. 21. num. 1. Sanch. de Matrim. lib. 8. diſp. 34. à n. 28.* quibus adde *Nauar. conſ. 11. n. 21. de priuileg.* Alij verò ſunt effectus neceſſario ſupponentes Sacramentum Pœnitentiæ, & Sacramentalem abſolutionem, vt eſt remiſſio peccatorum quoad culpam; huiuſmodi etiam ſunt facultates, quæ virtute Iubilæi, vel

Cruciatæ fiunt, Confessoribus, quos quis elegerit, vt eum absoluat; tum quia semper adiici solet clausula, *eorum Confessione audita*, vt patet ex Bullis nouissimis, & iis, quibus fruimur nos Lusitani; tum quia hæc facultas absoluendi à censuris in Bullis Indulgentiarum conceditur, veluti quoddam præludium ad absolutionem peccatorum, vt bene considerat *Nauarr. d. cap. 26. num. 31.* & post eum, & *Con. num. 16. Fr. Emman. super Bullam Cruciatæ, §. 9. num. 54.* & sic declarasse Pium V. testatur, *Sebast. à Costa in tract. de Indulgent. q. 50. in fine*, licet inconsideratè alij affirment indistinctè contrarium esse praxi receptum. Ex quibus omnibus meritò hanc subdiuisionem fori Conscientiæ in Pœnitentiale, & non Pœnitentiale notauit, post *Nau. d. cap. 27. num. 41. Fr. Emman. d. tom. 1. quæst. 61. art. 10. vers. scito etiam*, & sequitur, *Soar. de legib. lib. 8. cap. 6. num. 13.*

à Fructuario.

Loc. LI.

1 A Fructuario ad Emphyteutam validum est argumentum, vt per *Cald. Pereira de renouat. emphyt. quæst. 18. num. 15. Valasc. de partition. cap. 31. num. 8. & 9. D. Barbos. in l. diuortio, in princ. p. 2. num. 19. ff. soluto Matrimon. Vide infrà loco 125. num. 1.*

à Gabella.

Loc. LII.

1 A Gabella ad Laudemium valet argumentum, sicuti docent Doctores in *l. ab emptione, ff. de pactis, Crauet. cons. 332. num. 7. & 20. Surd. decis. 31. num. 10. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 180. n. 10.*

à Genere.

Loc. LIII.

1 A Genere ad speciem validum est argumentum, *l. 1. ff. si certum pet. Euerard. in topicis legalib. loco 6. Cantiunc. loco 7. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali, lib. 1. loco 7. Thob. Noni. ad Princip. Instit. de testament. num. 32. Adrian. Negusant. in sylua respons. quæst. 100. num. 57. Ludou. Rodolphin. vari. quæst. lib. 2. q. 51. num. 22.* vbi ait quod valet affirmatiuè prædicamentaliter, non illatiuè. Sic è contrà valet argumentum à Specie ad genus, vt dixi loco 104.

ab Impossibili.

Loc. LIV.

1 Ab Impossibili validum est argumentum, *l. si decesserit, ff. qui satisdare cog.* vbi *glos. Bald. in l. conuenticula, col. vltim. C. de Episcopis, & cleric. Euerard. in topicis legalib. loco 78. Petr. Andr. Gammar. in dialectica legali, lib. 1. loco 16. Menoch. cons. 332. num. 10. & cons. 339. n. 8.*

ab Inclusione.

Loc. LV.

Ab Inclusione vnius ad exclusionem alterius valet argumentum, *Menoch. cons. 14. num. 14. & cons. 98. num. 76. & cons. 82. num. 49.* vbi ait argumentum hoc non procedere vt absurdum euitetur, *& consil. 149. num. 14. & cons. 250. num. 58. & 59. & cons. 406. num. 44. & 47. & de præsumpt. lib. 4. præs. 38. num. 24.* vbi post *Dec. in l. 1. in 1. lect. num. 84. ff. si certum petatur, & cons. 11. num. 8.* limitat quando illud quod exclusum videtur alia dispositione includitur, quod idem repetit, *cons. 141. num. 22. & cons. 181. num. 82. Pelaez. de maioratu, p. 1. quæst. 1. num. 91.* vbi ait quod non procedit quando illud quod videtur exclusum alia legis dispositione includitur. Declara tamen diuersimodè iuxta ea quæ latè congessi Axiom. 1

ab Inuentario.

Loc. LVI.

Ab Inventario tutoris ad inuentarium, seu descriptionem faciendam per hæredem causa manifestandi res hæreditatis valet argumentum, vt per *Phanuc. de inuentar. in litem ante, n. 25. vers. nec obstat, Alexand. Raudens. Pisana, decis. 19. num. 73. p. 1.* 1

SVMMARIVM.

1 A Iudiciis ad Contractus,
2 A Iudiciis ad vltimas voluntates,
3 A Iudiciis ad Arbitria,
} *Argumentum valet.*

à Iudiciis.

Loc. LVII.

A Iudiciis ad Contractus valet argumentum, sicuti docent *Roman. cons. 186. in princip. num. 3. Hering. in tract. de fideiussor. cap. 7. num. 171. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, conclus. 507. num. 6.* Sic è contra valet argum. à contractibus ad iudicia, vt dixi loco 26. *n. 1.* 1

A Iudiciis ad vltimas voluntates validum est argumentum, *l. qui testamento, §. quæcunque, vers. in omnibus, ff. de testament. Cantiunc. in topicis legalib. in vndecima specie loci à simili, Menoch. cons. 162. num. 10. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 9. num. 14.* Sic è contra valet argum. ab vltimis voluntatibus ad iudicia, vt dixi loco 123. *n. 2.* 2

A Iudiciis ad arbitria valet argumentum, *l. 1. ff. de arbitr. Euerard. in topicis legalib.* in loco à iudiciis ad arbitria, *Cantiunc. in simili tract.* in prima specie loci à simili. Intellige tamen & declara, iuxta ea quæ dixi *appellatiuo 121. versic. nec obstat.* 3

à Iurepatronatus.

Loc. LVIII.

A Iurepatronatus ad primogenituram valet argumentum, secundùm *Menoch. cons. 211. n. 75.* 1

A Ivre

2 A IVREPATRONATVS libertorum ad FEVDVM validum est argumentum, ficuti docent *Bart. in l. vt iusiurandi, §. si liberi, num. 1. ff. de operis libert. Menoch. conf. 161. num. 43.*

SVMMARIVM.

1 *A Legato ad donationem,*
2 *A Legato libertatis ad legatum piæ causæ,*
3 *A Legato ad beneficium,*
} *Argumentum valet.*

à Legato.

Loc. LIX.

1 A LEGATO ad DONATIONEM validum est argumentum, quia legatum est quædam donatio, *l. legatum 119. ff. de legat. 1. §. 1. Instit. de legat. Petr. de Anchar. conf. 102. Quæstio est talis, num. 5. Oldrad. conf. 58. num. 2. Gilbert. Costan. lib. 1. quæst. cap. 14. à princip. Anton. Gom. vari. tom. 1. cap. 12. num. 3. Socin. Iun. conf. 130. num. 18. vol. 2. Donel. comment. Iuris Ciuilis, lib. 8. cap. 2. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 59. num. 5. Cardin. Tusch. practicar. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 495. num. 3. & concl. 511. num. 4.*

2 A LEGATO libertatis ad legatum piæ causæ validum est argumentum, vt per *Roman. conf. 235. num. 5. vers. secundo, Tiraquel. de priuilegiis piæ causæ, priuil. 66.* quos refert, & sequitur *Menoch. de præsumptionib. lib. 4. præs. 116. n. 31.*

3 A LEGATO ad BENEFICIVM valet argumentum, *l. legatum, ff. de legat. 2. cap. quia diuersitatem, de concess. prebend. Oldrad. conf. 58. num. 2. vers. & propriè*, vbi in fine subdit fecus in hærede, quia non valet argumentum de hæreditate ad beneficium, refert *Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. A, concl. 506. n. 3. & concl. 507. n. 1.*

SVMMARIVM.

1 *A Lege ad pactum,*
2 *A Lege ad testatoris voluntatem,*
3 *A Lege animata ad inanimatam,*
4 *A Legibus communibus Romanorum ad Ordinationem succeßionis Regnorum,*
} *Argumentum valet.*

à Lege.

Loc. LX.

1 A LEGE ad PACTVM valet argumentum, *l. 1. §. si conueniat, ff. depositi, l. contractus, ff. de regulis Iuris, cap. contractus, eod. tit. lib. 6. Cauagnol. decisionum consultatiuarum, tom. 2. pag. 149. num. 18.* Quicquid enim potest fieri per legem, potest etiam fieri per pactum, *l. fin.* vbi *Bart. & Bald. C. de fideiussor. gloss. verbo officiali in fine, in cap. 1. de consuetud. lib. 6. cum aliis citatis Axiom.*

2 A LEGE ad TESTATORIS VOLVNTATEM valet argumentum, ficuti docent *Hippol. Riminald. conf. 46. num. 41. vol. 1. & conf. 540. num. 4. vol. 5. Decian. conf. 10. num. 8. vol. 2. & conf. 114. n. 8. vol. 3. Cephal. conf. 541. n. 23. lib. 4. Crauet. conf. 291. num. 5. lib. 2. Honded. conf. 57. num. 15. tom. 1. Gregor. decis. 219. num. 2.*

A LEGE ANIMATA ad INANIMATAM valet argumentum, vt per *Hieron. Gabr. conf. 21. num. 16. tom. 1.* 3

A LEGIBVS communibus Romanorum ad Ordinationem successionis Regnorum valet argumentum, ficuti docet *Alexand. Raudens. de success. Regni Portugaliæ, resp. 2. n. 63. & 64.* 4

SVMMARIVM.

1 *A Legitima ad debitum ex statuto, vel quodcunque aliud necessarium,*
2 *A Legitima ad Trebelleanicam,*
3 *A Legitima ad dotem,*
4 *A Legitima ad alimenta,*
} *Argumentum valet.*

à Legitima.

Loc. LXI.

A LEGITIMA ad DEBITVM ex statuto validum est argumentum, vt per *Surd. decis. 19. num. 7.* seu ad aliud quodcunque debitum necessarium, secundùm *Hieron. Gabr. conf. 59. n. 12. tom. 2.* 1

A LEGITIMA ad TREBELLEANICAM valet argumentum, arguendo de minori ad maius, putà si Trebelleanicæ quantitas, quæ minus debetur, non restringitur ad quantitatem successionis abintestato, multo ergo minus debet restringi legitima, quæ fortiori iure debetur, ficuti docet *Dec. conf. 480. num. 18.* dum respondet ad *decis. Guid. Papæ*, dicens hoc argumentum non procedere, non potest filius priuari Trebelleanica, quia non potest priuari legitima; esset enim arguere à maiori ad minus, cùm magis debeatur legitima quam Trebelleanica; sed bene potest argui è contrà de minori ad maius, vt si non debetur Trebelleanica, ergo multo minus legitima, refert *Decian. conf. 49. num. 17. vol. 4.* Sic è contrà valet argum. à Trebelleanica ad legitimam, vt dixi loco 46. n. 2. 2

A LEGITIMA ad DOTEM valet argumentum, vt tradunt *Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sine curatore, num. 96. C. de in integ. restitut. minor. Menoch. de arbitr. casu 149. num. 9. & conf. 3. num. 12. Decian. conf. 54. num. 11. lib. 1. Eugen. conf. 9. num. 19. & conf. 14. n. 9. vol. 1. Fusar. de substitutionib. q. 296. n. 68.* 3

A LEGITIMA ad ALIMENTA valet argumentum, vt dixi suprà loco 7. num. 2. 4

à Legitimatione.

Loc. LXII.

A LEGITIMATIONE ad ADOPTIONEM valet argumentum, vt notatur in *l. in adoptionem, l. 1. C. de adoptionib. & in l. 1. ff. ad municip.* tradunt *Anton. Gom. l. 9. Tauri, num. 62. vers. secundo, Surd. conf. 317. num. 33. D. Barbos. in l. quæ dotis, num. 164. ff. soluto matrim. Ioseph. de Rustic. ad l. cùm auus, ff. de condit. & demonstrat. lib. 2. cap. 15. n. 29.* 1

A LEGITIMATIONE ad INGENVITATEM valet argumentum, *Cæs. Manent. conf. 138. n. 19. & 65.* 2

SVMMARIVM.

1 *A Libertate ad legitimationem,* } *Argumentum valet.*
2 *A Libertate ad pias causas, & è contra,*

à Libertate.

Loc. LXIII.

1 A LIBERTATE ad LEGITIMATIONEM validum est argumentum, vt per *Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus, n. 187. C. de reuocand. donat.*

2 A LIBERTATE ad PIAS CAVSAS, & è contrà valet argumentum, *l. 1. §. fin autem, C. commun. seru. man. l. contra, C. de testam. man. l. cùm inter, C. de fideicom. libert. l. 2. tit. 22. part. 4. & l. 3. vers. razon, tit. 12. part. 5. Roman. cons. 235. Quoad primum, num. 5.* vbi *Apostil. in verbo argumentum Euerard. in topicis legalibus loco 13. Cantiunc. in simili tract. in 13. specie loci à simili, Tiraq. de iure mariti, glos. 8, num. 166. & de priuileg. piæ causæ in præfat. vers. item legatum libertatis, & priuil. 9. ad fin. & in l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 169. & 329. C. de reuocand. donat. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 1. num. 10. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 17. num. 4. Benedict. Ægid. in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. p. 3. §. 2. num. 16. & p. 5. §. 3. n. 2. vers. cuius textus, Peregr. de fideicom. art. 16. num. 240. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 603. num. 6. Sanctarel. vari. resolut. lib. 1. quæst. 65. num. 7.* Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 82.* post *num. 31. vers. nunc verò, in fine, pag. 263.* secundùm Lugdunen. impress. & censuit *Rota decis. 647. num. 1. p. 1. diuers.* vbi fuit dictum, quod vt procedat huiusmodi argumentum debent eædem rationes irreuocabilitatis, & inæstimabilitatis, quæ militant in libertate procedere in causa pia.

à Liberto.

Loc. LXIV.

1 A LIBERTO ad VASSALVM valet argumentum, vt per *Euerard. in topicis legalib. loco 59. Georg. Euerard. cons. 39. num. 3. tom. 2. Menoch. cons. 226. num. 142. Henric. à Rosenth. de feudis, cap. 8. concl. 25. num. 13. & cap. 10. concl. 14. num. 14. & 17.* Sic è contra valet argum. de Vassalo ad libertum, vt dixi loco 118.

à Loco.

Loc. LXV.

1 A LOCO, vel re ad PERSONAM, & è conuerso valet argumentum, quia ista sunt similia, locus, tempus, & persona, *l. 1. §. Offilius, ff. ne quis eum qui in Ius, cap. peruenit, cap. cùm Ecclesia, de immunit. Eccles. Petr. de Anchar. cons. 11. n. 7. vers. & quinto arguitur sic, Euerard. in topicis legalib. loco 41. Cantiunc. in 18. specie loci à simili, Card. Tusch. practic. concl. tom. 1. lit. A, conclus. 502. n. 3.* Sic è contra valet argum. à persona ad locum, vt dixi loco 83. *n. 2.*

2 A LOCO ad TEMPVS, & è conuerso valet argumentum, *l. vinum,* vbi *Bart. n. 2. ff. si certum petat. id. Bart. cons. 13. Ex facto, in princ. vers. hoc probat, lib. 1. Ias. in l. admonendi, num. 201. ff. de iureiur. Euerard. in topicis legalib. loco 48. Menoch. cons. 132. n. 12. Decian. cons. 11. num. 11. vol. 7.* vbi quod valet etiam in mora, *Canagnol. decisionum consult. tom. 1. pag. 31. num. 22. Ferrer. in constitut. Cathaloniæ, glos. 2. num. 148. D. Barbos. in l. hæres absens, in princip. num. 169. ff. de iudic. à Ponte cons. 137. num. 59. tom. 2. Cardin. Tusch. d. lit. A, concl. 505. num. 1. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resol. 40. num. 8. & lib. 3. resol. fin. num. 6.* vbi *num. 7.* limitat quando subest ratio diuersitatis. Idem enim operatur temporis protentio, quod operatur loci longinquitas, *Bart. d. cons. 13. vers. hoc probat.* Sic è contra valet argum. de tempore ad locum, vt dixi loco 110. *num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *A Maioratu ad Regnum,* } *Argumentum valet.*
2 *A Maioratu ad feudum,*
3 *A Maioratu ad vsumfructum,*

à Maioratu.

Loc. LXVI.

A MAIORATV ad REGNVM validum est argumentum, vt per *Molin. de primogen. lib. 3. cap. 7. num. 17. Alexand. Raudens. de success. Regni Portugaliæ, resp. 2. nu. 114.* 1

A MAIORATV ad FEVDVM valet argumentum, vbi militat eadem ratio, sicuti tradit *à Ponte cons. 5. num. 16. vol. 2.* Sic etiam è contra valet argum. *de feudo ad maioratum, vt dixi sup. loco 47. num. 1.* 2

A MAIORATV ad VSVMFRVCTVM valet argumentum, *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 7. n. 1. Gam. Lusitan. decis. 350. n. 1.* 3

SVMMARIVM.

1 *A Maiori ad minus valet argumentum.*
2 *Intellige quando sumitur negatiuè.*
3 *Sed contrarium tenent aliqui.*
4 *Conciliantur huiusmodi cōtrariæ opiniones.*
5 *A Maiori ad minus valet argumentum in statutis, & correctoriis.*
6 *A Maiori ad minus non valet argumentum in dispensationibus, & priuilegiis.*
7 *Declaratur cap. per venerabilem, qui filij sint leg.*
8 *A Maiori ad minus non valet argumentum in mandatis, nec iurisdictionalibus, vt n. 9.*

à Maiori.

Loc. LXVII.

A MAIORI ad MINVS validum est argumentum, *l. in suis, in fine, ff. de liber. & posthum. l. nec in ea 22. ff. de adulter. auth. multo magis, C. de sacros. Eccles. cap. si ergo 8. q. 1. cap. si Paulus,* & ibi *glos. 32. q. 5. cap. per venerabilem, qui filij sint leg. Euerard. in topicis legalib. loco 66. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali, lib. 2. loco à maiori ad minus, Roland. cons. 15. num. 41. vol. 1. Aym. cons. 290. n. 7. & cons. 326. num. 10. Cephal. cons. 280. n. 17. tom. 2. Gail lib. 2. obseru. 84. n. 6. Decian. cons. 49. n. 55. vol. 2. & cons. 22. num. 48. vol. 4.* vbi quod valet affirmatiuè, *Flamin. Paris. de resignation. benefic. lib. 1. q. 13. num. 19. & de confident. q. 20. n. 4. Ceuall. commun.* 1

commun.contra communes,quæst.780.num.205.Farinac. in praxi crimin.p.4.conf.60. num.109.Gonzal.ad reg.8. Cancel.glos.9.§.2.num. 24. Sanch. de Matrimon. lib.8. disp.1.num.21.Leo decis.41.num.12.

2 Intellige quando sumitur negatiuè non verò affirmatiuè,sicuti docent *Ias.in l.que de legato, num.4. ff.de legat.1.Thom. de Thomass. in floribus legum reg.53. Curt.Iun.conf.134.num.4.& conf.339. num. 59. & 60. lib. 3.* vbi declarat naturali ratione hoc modo, sequeretur quod quicquid potest Imperator potest priuatus, *Surd.de aliment.tit.9.quæst.1.num.11.Ignat. del Villar in sylua responsor. resp.16.cap.4.num.4.*

3 Contrarium verò quod immò valeat argumentum affirmatiuum de maiori ad minus tenent *Gozadin.conf.6. num. 52.* vbi extendit etiam in materia odiosa,sequitur *Roland.à Valle conf.61.num.49.lib.1.* loquentes in potestate, quia si potest quod maius est, ergo potest etiam quod minus est, *Alex.in d.l.in suis,in princip.*vbi *Ias.num.2. & num. 24. vers.quarto,* vbi sic arguunt, possum occidere bannitum,ergo & vulnerare,idem *Alex.conf.187.Videretur,num.9.vers. tertio probatur lib. 5.* vbi sic arguit, qui potest quod plus est, potest etiam quod minus est, *Menoch. conf. 210 num.11.*vbi sic arguit, qui potest alienare inter viuos, multo magis poterit in vltima voluntate per hæredis institutionem, quæ est magis fauorabilis, *Decian.conf.49.num.55.lib.2.*vbi ita sumit argumentum quod magis videtur inesse,non inest,ergo quod est minus non inest.

4 Quas contrarias opiniones fœdere distinctionis conciliat *Cardin.Tusch.pract.concl.tom.1. lit. A, concl. 501. num. 8.* vt scilicet prima procedat in terminis diuersis, putà imperator potest multa, ergo priuatus,qui minor est,multo magis poterit,secunda verò contraria opinio loquatur in eodem termino & subiecto, scilicet possum interficere bannitum,ergo possum vulnerare quod minus est, & sic vtraque opinio verior est in prædictis terminis. Item idem *Tusch.citato,concl.501. num. 10.* declarat eandem secundam opinionem,vt scilicet valeat argumentum affirmatiuum de maiori ad minus,quando maius,& minus sunt eiusdem qualitatis, ideò approbatus ad maiorem dignitatem censetur approbatus etiam ad minorem, quando minor est eiusdem qualitatis, aliàs secus, & citat *Resignet.decis. 19. de prebend. quæ duplicatur in antiq.decis.4.de rescript.aliàs 582.*

5 Amplia huiusmodi argumentum de maiori ad minus valere in statutis, & in correctoriis, quando verba possunt trahi ad casum in quo concludit maioritas,vel paritas rationis, *Anton.Monach.Lucen.decis.64.num.26.& 27.Flamin.Paris. de confident. quæst. 20.num.6.*vbi *num.5.*ait habere etiam locum in materia odiosa,contra *Menoch.conf.629.num.5.*

6 Limita primò in dispensationibus,& priuilegiis, quia in eis non valet huiusmodi argumentum de maiori ad minus, *cap. cui non de Sacerdotali, de prebend.lib.6.* vbi is, cui præbenda maioris valoris prouideri mandatur, præbendam minoris valoris non potest accipere, tradunt *Abb.in cap.at si clerici, §. de adulteriis,num.8.de iudic.Felin.in cap.postulasti, num.9. de rescript.Fortun.in l.Gallus,§.& quid si tantum, num. 112.cum multis seqq. ff. de liber. & posthum. Heied. de incompatibil.benefic.cap.12.à num.69. Cou. de sponsalib. p.2.cap.8.§.8.num.11.Nauar.de redditib.Ecclesiast.q.3. monitu 10.num.2. Molin.de primogen.lib.5.cap.4.num. 48.& seq. Brunor. à Sole in locis communib. verbo dispensationes sunt odiose, Borgn.Caualcan.decis.29.num.5. p.1.Menoch.conf.72.num.11.& conf.629.num.5. Surd. decis.268.num.10.& 21.Rendina in promptuario recept. sententiarum.1.tit.29.num.12. Cald. Pereira de nominat. emphyt.quæst.21.num.65.Gutier. canon. lib. 2. cap. 15. num.124.Molin.de Iustit.tom.3.tract.2. disp.591.num. 2.Sanch.de Matrimon.lib.8.disp.1.num.32.& disp.24. num.17. Gregor.353.num.15.* nouissimè D. meus *Iulius Lauor.var.elucubration.tom.1.tit. 4. cap. 16. num. 44.* Ratio est, quia dispensatio est odiosa, & strictam recipit interpretationem, vt per multos quos plena manu citaui in meo *tract.de officio, & potestate Episcopi, p.2.alleg.33.num.7.*

Non obstat *tex.in cap.per venerabilem, qui filij sint legit.*ibi,*quod in maiori conceditur licitum esse videtur & in minori*, loquens in dispensatione, quia reiecta communi sententia, quæ distinguit inter dispensationes odiosas, & fauorabiles, vt scilicet in prioribus procedat nostra limitatio, in posterioribus verò,scilicet fauorabilibus procedat *text.ille in d. cap. per venerabilem*, qui de legitimatione agit, quàm inquiunt ea ratione fauorabilem, quia per eam fit regressus ad Ius naturale, secundùm quod omnes homines legitimi nascebantur, *auth. quibus modis naturales efficiantur sui, §. illud.* Reiecta pariter aliorum opinione distinguentium inter legitimationem, quàm fatentur odiosam, & inter potestatem legitimandi, siue dispensandi,de qua intelligunt *d. cap.per venerabilem*,quàm inquiunt esse fauorabilem & extendendam; facilius respondetur argumentum illud de spiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad minus, de quo in *d.cap.per venerabilem*, non esse Pontificis, sed partis petentis ad temporalia legitimationem, quam Pontifex denegauit, vt iam aduertimus in collectan.ad illum textum. 7

Limita secundò in mandatis, vt per *Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis,num. 59. C. de reuocand. donat. Nau.de redditib.Ecclesiast.quæst. 3. monitu 10. num. 2. Socin.Iun.conf.22.num.32.vol.3.* 8

Limita tertiò in iurisdictionibus,vt tenet nouissimè *Iulius Lauor.vari. lucubrat. tom. 1. tit. 3. cap. 3. num.12.* 9

SVMMARIVM.

1 *A Maioritate, vel paritate rationis valet argumentum.*
2 *Amplia in statutis.*
3 *Et in correctoriis, & materia odiosa.*
4 *Limita in pœnalibus,*
5 *In priuilegiis,* } *Argumentum*
6 *In feudis,& substitut,* } *valet.*

à Maioritate.

Loc. LXVIII.

A MAIORITATE, vel paritate rationis valet argumentum, sicuti docent *Sim. de Prettis conf.163. num.6.lib. 1. Decian. conf. 6. lib. 1. num. 20.vol.1. & conf. 49. num. 57.& conf. 47. num. 117. vol.2. Cephal. conf. 358. num. 45. vol. 3. & conf.500. num.59.tom.4. Surd.conf.383.num.14. Octau.Cacheran. conf.56.num.12.* 1

Amplia primò in statutis, *Decian. conf. 45. num. 23.vol.5.Sim.de Prettis d.conf.163.num.6.lib.1.* quamuis contrarium,immò huiusmodi argumentum non procedere in statutis consuluerit,*Farin.in praxi crimin.p.4.conf.65.num. 123.* & decisum referat *Anton. Monach.Lucen. decis. 66. num. 20.* qui tamen ibi hoc intelligit quando ratio non est expressa. 2

Amplia secundò in correctoriis ad declarandum dubium, non verò ad extendendam dispositionem, 3

Anton.Monach.Lucen.decis.64.num.35. cum seqq. Cæsar.Argel.de contradict.legis.quæst. 2. *num.* 204. Et in materia odiosa *Hippol. Riminald. cons.* 677. *num.* 34. *vol.6.*

4 Limita primò in pœnalibus, quia in illis non fit extensio ex maioritate rationis, sicuti docent *Euerard.in topic.legalib.loco à ratione legis larga,à num.63. Castr.de potest.legis pœn.lib.1.cap.7. doc.* 3. *Mandos. ad Rom.in.cons.*129. *Laderch.Imola cons.*199.*num.* 2. *Nicol.Garc.de benefic.p.*11.*cap.* 10. *num.* 206. Quamuis huiusmodi argumentum à maioritate procedere etiam in pœnalibus, nisi quando odium contineat irrationabile, dicat *Sfort. Odd.cons.*38.*num.*8.*lib.*1.

5 Limita secundò in priuilegiis, *l. quod verò, l. ius singulare,ff.de legib.cap.porrò,de priuileg. cap.quæ à Iure,de regulis Iuris lib* 6.*Soar.in tract.de legib. lib.* 8. *cap.* 28.*num.*11.*cum seqq. Ioan. de Salas in simili tract.disp.* 17.§.6.*&* 8.*Sanch.de Matrimon.lib.*8.*disp.*1. *num.* 31. *cum seqq.* latè *Monet.de distribut.quotidian.p.*2. *quæst.* 14.*num.*11. *vbi num.*12.*per cap.in his,de priuileg.* subdit quod priuilegium extenditur quando aliàs redderetur inutile, *& n.*13.*per cap.statutũ,vers. numerandum, de præbend. in* 6. pariter extendi asserit quando derogaret speciali statuto, & res reduceretur ad Ius commune, *& num.* 15. idem firmat quotiescunque constaret de mente Principis volentis præiudicare tertio.

6 Limita tertiò in feudis,vt per *Isern. in cap.Imperialem,in* 1.*addit.* vbi Capic. & omnes,de prohibita feudi alienat. per *Federic.Frecc.lib.*1.*quæst.* 9. *Guizarell.decis.*67.*num.*2.Et in substitutionibus, secundùm *Decian.cons.*31.*num.*36.*vol.*1. & in dispensationibus, sicuti docet *Ascan.Tamburin.de Iure Abbatum tom.*1. *disp.*5.*quæst.*19.*num.*3.

à Mandato.

Loc. LXIX.

1 A Mandato procuratorio ad Mandatum iurisdictionis valet argumentum, *l. iudicium soluitur,ff.de indic. iuncta l. si quis cum procuratorio*, §. *vlt.ff.de procuratorib. Menoch.de præsumpt. lib.* 2. *præs.* 18.*num.*32.

2 A Mandato ad Ratihabitationem valet argumentum, secundùm *Decian. cons.*5.*num.*35.*vol.*5.

à Matrimonio.

Loc. LXX.

1 A Matrimonio carnali ad Spiritvale validum est argumentum, *auth. nisi rogati,C.ad Trebell.cap.pen.& vlt.de translat.Præl. cap. cùm inter Canonicos,de elect.Oldrad.cons.*67.*Euerard.in topicis legalib.loco* 33.*Cantiunc.in* 23. *specie loci à simili, Hippol sing.*215.*Validum est,Palat.in repet. cap. per vestras, de donation.inter virum & vxor.*§.11.*num.*3.*Paris.cons.*37.*num.*10.*lib.*4.*Roland. à Valle cons.* 35. *num.* 18.*lib.*3.*Sarmien.de redditib.p.*4. *cap.*6.*num.*11. *Anton. Gom.l.*29.*Tauri,num.*14.*Thom.de Thomasset. in floribus legum reg.*51.*Boër.decis.*1.*num.*18. *Vincent. de Franch. decis.*46.*num.*2.*p.*1.*Viui. Neapol.decis.*255. *num.*39.*lib.* 2.vbi *num.* 40. subdit multas esse differentias inter Matrimonium spirituale & carnale, adeò quod qui vult de vno ad alterum arguere, debet probare similitudinem, *Mench.illustr.cap.*35.*num.* 10. *Menoch. de præsumpt.lib.*4 *præ.*83.*num.*21.*& præs.*189. *num.*90. *& cons.*245.*num.*8.*Gutier.in repet.cap.quamuis pactum verbo dum nuptui tradebatur,nu.*1. *de pactis lib.*6.*Petr. Enriq.cons.*46.*num.*14.*Sim.de Prætis cons.*72.*num.*16. *lib.*1.*Octauian.Cacheran.cons.*62.*num.*7. *Cardin. Tusch. practic.conclus. tom.*1.*lit. A, concl.*506.*num.*2. *& concl.* 507.*num.*18. *Ioseph. Sesse Aragonia decis.*45. *num.* 24. vbi *num.* 51. subdit non procedere in odium tertij, *& decis.*171.*num.*2.*Iacob.Gall.cons.*43.*num.* 10. *Ioseph. de Rusticis ad l.cùm auus,ff.de condition.& demonstrat. lib.*5.*cap.*1.*num.*28.*Perez de Lara de anniuersar.& capell.in.lib.*2.*cap.*8.*num.*9.*Cened.practicar. & canonicar. quæstion.lib.*1.*quæst.*35.*num.*2. *Marc.Anton.Genuens. in practicabilib.Ecclesiastic.quæst.*138.*num.*1.*& quæst.*261. *num.*2.*quæst.*778.*num.*1. *Benedict. Ægid.in repet. l.*1. *C.de sacros.Eccles.p.*5.§.2.*num.*20.*Buccaron.de different. inter iudicia ciuilia & criminal. in princip.prælud.* 2. *num.*4.*Fusar.de substitutionib.quæst.*429. *num.*22. *Rot. decis.*107.*num.*15.*p.*2.*diuers.& decis.*115.*num.* 2. *apud Farinac.p.*2.*recent.*

SVMMARIVM.

1 *A Milite armatæ militiæ ad militem cælestis militiæ, valet argumentum in casibus eandem rationem habentibus.*

2 *A Milite armato ad Aduocatum, valet argumentum.*

3 *Aduocati militibus, seu equitibus comparantur.*

à Milite.

Loc. LXXI.

A Milite armatæ militiæ ad Militem 1 cœlestis militiæ valet argumentum, *glos. & Doct.in l.miles,in princip.ff.de re iudic.glos. in l.milites, C.locati, cap.degradatio,de pœnis lib.*6.*Oldrad.cons.*17. *num.*10.*in fine,col.*2.*Euerard. in topicis legalib. loco* 22. *Cantiunc.in* 12.*specie loci à simili, Georg. Euerard. cons.* 38.*num.*53.*vol.*2.*Fului.Pacian.cons.*7.*num.*114.*Cardin. Tusch. practic. conclus.tom.* 1. *lit. A, concl.* 506.*num.*1. *Garc.Mastril.Siciliæ decis.*159.*num.*11.*Melch.Phœbos Lusitan.decis.*88.*num.*3.*tom.*1. *Benedict. Ægid. in repet.l.*1.*C.de sacros.Eccles.p.*2.§.1.*num.* 16. vbi *num.*22. subdit procedere etiam in exorbitantibus, *& num.* 23. quod locum habet solùm in casibus eandem rationem habentibus, *& in tract.de iure & priuileg.honestatis,art.*8.*num.*27.vbi dicit non procedere quando dissimilis ratio inter vtrumque reperitur.

A Milite armato ad Advocatvm valet argumentum, vt per *Benedict. Ægid. in tract. de* 2 *iure priuileg.honest.art.* 8. *num.* 28. vbi limitat in pœnalibus, & odiosis. Aduocati enim militibus, seu 3 equitibus comparantur, nam vt hi armis, ita legibus illi hominum vitas defendere dicuntur, *l.aduocati,C.de aduocat.diuers.iudic. Cassan. in catalogo gloriæ mundi,p.*7 *consid.*28.*Tiraq.de nobilit.cap.*29.*à num.*11. *Matiens.in Dialog.relatoris,p.*1.*cap.*4.*nu.*4. *Ioan.Garc. de nobilit.glos.*35.*num.*10.*Bacc.de inope debit.cap.* 16. *à num.*148. *Sayr.in claui Regia lib.*12.*cap.* 21. *Bernard. Graua.ad pract.Cameræ Imperat.lib.*1.*concl.*43. *num.*7. *Camill.Borrell.in summa omnium decis.tit.*65.*nu.* 20. *&* 21.*Mendez à Castro in praxi Lusitana lib.*1.*c.*3. *n.*27.

à Minore.

Loc. LXXII.

A Minore ad Ecclesiam valet argu- 1 mentum, sicuti docent *Innoc.in cap. dudum, de rebus*

rebus Ecclesiæ non alien. Hippol. Riminald. consil. 12. num. 32. vol. 1. & consil. 133. num. 114. lib. 4. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 112. casu. 44. vers. tertio. Sic è contrà valet argumentum de Ecclesia ad minorem, vt dixi *loco 40. num. 2.*

2 Ad quod facit vulgare illud Axioma, quod habet Ecclesiam circa restitutionem fungi Iure minoris, de quo affatim Doctores citati, *suprà loco 40. n. 3.* quod intelligendum est de minore iam maiore effecto, vt in specie tradit *glos. verbo Iure minoris, in princip. in cap. 1. & verbo Ecclesia, in fine, in cap. auditis, de restitut. in integ. glos. 1. in cap. 1. eod tit. lib. 6. Morl. in emporio Iuris Ciuilis, p. 1. tit. 5. in prælud. num. 15.* Et ideò licèt in minoribus constitutissimum sit quadriennium non currere à tempore contractus, aut læsionis, nec proinde in minori ætate, sed ex eo demum esse computandum quo maiores sunt effecti, iuxta *text. in l. vlt. C. de tempor. in integ. restit. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo infrà legitimum, num. 1. C. de in integ. restit. minor. Sfort. de restit. in integ. quæst. 20. num. 1. & 2.* tamen in Ecclesia (licèt id fuerit inter antiquiores controuersum, vt refert *glos. d. verbo Ecclesia in fine vers. quidam ponunt*) quadriennium statim currit à tempore læsionis, vt sentiunt *glos. verbo à tempore læsionis in Clem. vnic. de restit. in integr.* vbi *Imol. num. 19. Balb. de præscript. 1. p. 6. num. 28. Bernard. reg. 219. Sfort. d. quæst. 20. num. 27. cum seqq.*

3 A MINORE ad FISCVM valet argumentum, *Peregrin. de iure fisci, lib. 6. tit. 2. num. 7. & 8.* à Ponte de potestate Proregis, *tit. 4. §. 3. num. 49.*

à Minori.

Loc. LXXIII.

1 A MINORI ad MAIVS validum, & receptissimum est argumentum, *auth. multo magis. C. de sacros. Eccles. Euerard. in topicis legalib. loco 65. Petr. Andr. Gammar. in Dialect. legali lib. 2. loco à minori ad maius, Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 52. Surd. decis. 254. num. 15. & de aliment. tit. 9. quæst. 1. num. 12. & consil. 453. num. 18. Farinac. in praxi crimin. p. 4. consil. 65. num. 84.*

2 Intellige si affirmatiuè concipiatur, secundùm *Fului. Pacian. de probation. lib. 2. cap. 28. num. 41. Farin. praxi crimin. p. 1. quæst. 24. num. 10.* quia non valet negatiuum de minori ad maius, sicuti docent *Curt. Iun. consil. 157. num. 30. & Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 501. num. 13.*

3 Amplia in delictis ex *Mascard. de probationib. conclus. 1253. num. 2.*

4 Limita primò quando quod minus videtur est in veritate maius aliquo respectu, vt ait *Hippol. Rimin. consil. 112. num. 198. vol. 2.*

5 Limita secundò in materia priuilegiorum, vt per *Curt. Iun. consil. 134. num. 4. p. 2.*

6 Limita tertiò in mandatis, vt per *Tiraq. in l. si vnquam, verbo liberis, num. 59. C. de reuocand. donat.*

SVMMARIVM.

1 *A Morte ciuili ad naturalem validum est argumentum in casibus à Iure expressis.*

2 *Mors ciuilis in quibus casibus naturali non æquiparetur, ostenditur, &* num. 3. & 4.

5 *Mors ciuilis quæ sit, & quando dicatur.*

6 *Religionem ingressus & professus, dicitur ciuiliter mortuus.*

7 *Deportatus dicitur ciuiliter mortuus.*

8 *Mortis appellatione quæ veniat in dubio, remissiuè.*

à Morte.

Loc. LXXIV.

A MORTE CIVILI ad NATVRALEM validum est argumentum in casibus à Iure expressis, in quibus eundem operatur effectum, vel quando militat eadem ratio, vel mens disponentis, *l. 1. §. vltim. ff. de bonor. possess. contra tab. l. actione, §. publicatione, ff. pro socio, l. Deo nobis, vlt. C. de Episcop. & cleric. glos. verbo mortuus, in cap. placuit 16. quæst. 1. & in cap. susceptum, verbo non morte, de rescript. lib. 6. Alexand. in l. Gallus, §. & quid si tantùm, num. 2.* & ibi *Costa, p. 2. num. 13. ff. de liber. & posthum. idem Alex. consil. 139. Viso themate, num. 8. vers. quinto probatur lib. 2.* vbi declarat *& consil. 1. num. 34. lib. 5. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 4. Ludou. Zunt. in suo responso pro vxore, num. 900. cum seq. Palat. in rep. et. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 71. num. 2. Xuar. alleg. 20. nu. 20. Calderin. consil. 26. in fine, quod est 3. de rescript. & consil. 264. in fine, quod est 2. de reb. Eccles. non alien. Petr. de Anchar. consil. 438. Ego autem, num. 2. Boër. decis. 323. num. 6. Boss. in tit. de bonorum publicat. num. 35. vers. & mors ciuilis, Marzar. consil. 38. num. 8. Grat. consil. 21. num. 80. lib. 2. Roland. à Valle consil. 97. num. 39. lib. 2. & de lucro dotis, quæst. 95. num. 15. Natt. consil. 282. num. 8. lib. 2. Menoch. de success. creat. §. 21. num. 172. vers. est tamen, Sebast. Medices in tract. mors omnia soluit, p. 1. num. 47. Robert. lib. 4. rerum iudicat. cap. 16. Fului. Pacian. consil. 19. num. 1. & num. 10. cum seqq. lib. 1. Rimin. Iun. consil. 416. lib. 4. Cephal. consil. 392. num. 32. lib. 2. Decian. consil. 86. num. 39. lib. 3. Honded. consil. 63. num. 20. cum seqq. & num. 35. tom. 1. Ascan. Clem. de patria potest. effectu vlt. num. 3. Pelaez de maioratu, p. 2. quæst. 3. num. 36. Auendan. l. 4. Tauri num. 2. & 3. Menoch. consil. 388. num. 23. & consil. 980. Alexand. Trentasinq. de substitution. p. 4. cap. 6. num. 4. Crass. §. fideicommissum, quæst. 41. in fine, Alex. Raudens. de annalogiis lib. 1. cap. 34. num. 319. & num. 520. Spin. in speculo testament. glos. 12. princip. num. 35. Camill. Gallin. de verb. significat. lib. 5. cap. 20. num. 34. Flamin. Paris. de resignat. benefic lib. 1. quæst. 4. num. 6. & lib. 9. quæst. 22. num. 2. Gutier. canon. lib. 2. cap. 1. nu. 44. & num. 60. cum seqq. & practic. lib. 3. quæst. 71. num. 10. Ioseph. Sesse Aragoniæ decis. 44. num. 2. cum multis seqq. Surd. consil. 90. n. 23. cum seqq. Cenall. commun. contra commun. q. 63. nu. 1. D. Barbos. in l. 2. p. 1. n. 154. ff. soluto Matrim. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 78. art. 12. vers. nec minus, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 5. proœm. num. 26. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 531. Card. Tusch. d. tom. 3. lit. F, concl. 221. num. 44.* & latè *tom. 5. lit. M, concl. 393. per totam, Bernard. Greue. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 14. consid. 1. num. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 102. num. 7. Farin. fragment. criminal. p. 2. lit. M, num. 361. cum multis seqq. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 15. num. 34.* latè *Castill. quotid. lib. 1. de vsufructu cap. 64. num. 2. & cap. 67. num. 18. & lib. 3. cap. 12. num. 23. cum multis seqq. Fusar. de substitut. quæst. 430. num. 14. & num. 17. vers. respondent, & num. 18. Rot. decis. 240. num. 7. apud Farin. p. 2. recent.* 1

In tribus autem casibus non æquiparatur mors ciuilis naturali, primo in spoliis Prælatorum per eorum mortem Cameræ Apostol applicatis; secundo in obligationibus contractis, tertio in conditionibus implendis: ita *Cardin. Tusch. d. concl. 393. num. 18 cum seqq.* quem refert *Farin. fragment. crimin. p. 2. lit. M, num. 367.* 2

Et

3 Et quod mors ciuilis non æquiparetur naturali, quando sumus in dispositione conditionali, resoluit *Surd.d.consil.90.num.24.& 25.& 31.* Conditio enim purificari debet in casu vero, non in ficto, *l.qui heredi,§.Meuim,ff.de condit.& demonst.* mors autem ciuilis est mors ficta, & non vera, *l.1.§.fin.ff.de bonor.poss.contra tab.*

4 Item in materia fideicommissaria mors ciuilis non æquiparatur naturali, & ideò substitutus in casu mortis non admittitur per mortem ciuilem instituti, ex allegatis per *Surd.d.conf.90.per tot.* vbi pluribus hanc probat sententiam, proponit contraria, & illis respondet.

5 Mors ciuilis quæ sit, & quando dicatur, latè ostendit *Cardin. Tusch. d. tom.5. lit. M, conclus.392. per totam.*

6 Religionem ingressus, & professus dicitur ciuiliter mortuus, *cap.placuit 16. quæst. 1. Ludou. Zunt.in conf.pro vxore,num.893.cum multis seqq.Peregr.de iure fisci,lib.3.cap.5.num.12.Cardin.Tusch. d. lit. M,concl. 392. per totam.* Intellige quoad possessionem propriæ voluntatis, & bonorum temporalium, secus verò quoad perdenda naturalia, licet ea contemnere debeat, sicuti docet *Fr.Barthol.de Vecchis in praxi nouitiorum,disp.13.dub.9.num.3.*

7 Deportatus, seu in metallum condemnatus dicitur mortuus ciuiliter, *Decian. conf. 86. sub num. 38. lib.3. Peregr.d.lib.3.cap. 5. num. 17. cum seqq. Cardin. Tusch.d.concl. 392.num.10.* latè *Surd.conf. 90. per tot.* vbi ad longum disputat nunquid deportatus, seu damnatus in metallum, vel etiam bannitus in pœnam capitis, cum confiscatione bonorum habeatur pro mortuo ciuiliter ad effectum, vt habeat locum fideicommissum, & substitutio facta in casu mortis, & videtur concludere quod nonnisi fideicommissum, seu substitutio esset facta per verba prægnantia, & vniuersalia includentia non solùm mortem naturalem, sed etiam ciuilem.

8 Mortis appellatione in dubio, an simpliciter veniat mors naturalis, & quando ciuilis? Vide quàm latè dixi *in tract.de appellatiua verb. vtriusque Iuris significat. appell.156.*

à Multo magis.

Loc. LXXV.

1 A Multo magis quod est fortius aliis, valet argumentum, vt per *Curt. Iun. conf. 194. num. 14.vol.3.vbi* dicit frequentissimum in Iure, *Laurent. de Pinu conf.153.num. 25. Cephal. conf. 332. num.49. vol.3. Hippol.Riminald.conf.279.num. 171. vol. 3.* vbi dicit validissimum, *Decian.conf.1.num.190.lib. 1.* vbi ait quod hoc modo sumptum, excludit filias, ergo multo magis neptes in odiosis non procedit, *& conf. 123.num. 65. lib. 3.* vbi si alluuio spectat ad habentem pignus, ergo multo magis spectabit ad habentem vtile dominium, quod est plus, refert *Cardin. Tusch.practic.concl.tom.1.lit. A,concl.501.num.6.*

2 Intellige si minus contineatur sub eo quod maius est tanquam species, *Decian.conf.65.num.19.lib.3. Cardin.Tusch.d.concl.501.num.7.*

à Non nominato.

Loc. LXXVI.

1 A Non nominato valet argumentum, quia lex non comprehendit non nominatum, & potest dici, lex non loquitur isto casu, ergo dispositio non habet locum, vel non potest de hoc argui, *l.si verò §.de viro,ff. soluto Matrim. Anchar. conf. 280. in princip.* qui loquitur in exorbitantibus, *Crauet.conf.90.num.1. Cardin. Tusch.practic.concl.tom. 2.lit. D, conclus.517.num.30.& 32.*

ab Officio.

Loc. LXXVII.

A B officio ad Beneficium valet argumentum, vt per *Oliban.de iure fisci,cap.13. num.61.Cald.Pereira in l.si curatorem verbo læsis, num. 39. C. de in integ. restit. minor.* Sicut è contrà valet à beneficio ad officium, vt dixi *suprà loco 14.* 1

ab Operis.

Appell. LXXVIII.

A B Operis libertorum ad feuda validum est argumentum, *Bart. in l.vt iusiurandi, §.si liberi,num.2.ff.de oper. libert. & in l.si non sortem,§. libertus,num.34.ff.de condit.indeb.Natt.conf.127. num. 5.tom.1. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom.2.lib.23.tit. 30. num. 8. & num.21.* Feudatarius enim liberto æquiparatur *Bald.in l. liberti libertæque num.35.& 38.C.de operis libert.* 1

ab Oppositis.

Loc. LXXIX.

A B Oppositis validum est argumentum, sicuti docent *Euerard. in topicis legalib. loco 75. Hippol.Riminald.conf.677.num.31.vol. 6. Mascard. de probation.concl.312.num.17.Menoch.conf.97. num. 67. & conf.147.num.47.Surd.conf.450.num.40.* vbi limitat quando datur diuersa ratio. 1

ab Ordine.

Loc. LXXX.

A B Ordine litteræ validum est argumentum, *l.quoties,ff. de vsufructu,cap. veritatis,de dolo, & contum.ibi, Episcopo, Abbati,& Præposito,* in quo Doctores colligunt quod Episcopus primò scriptus Abbate & Præposito dignior est, & Abbas Præposito, *cap.cum dilectus,de fide instrum. cum similibus, gloss. verbo Mediolanensis in cap.bene quidem 86. dist. & in cap. quorundam,in verbo Prædicatorum, de elect. in 6. Euerard.in topic.legalib. loco 1. & loco 57. Cantiunc. in simili tract.loco 10.Petr. Andr. Gammar. in Dialect.legali lib.2.loco 5.Alciat.in rub.de officio Ordin.num.1.& 2.Boër.in tract. de ordine graduum vtriusque fori. p. 2. num.24. Burg de Pace conf.43.num.32. Mandos.ad reg. 16.Cancel.quæst.48.num.2.Prosp.Pasch.conf.22.In causa,num.3.Crauet.conf.721.num.14. lib. 4. Franc. Viui. decis.255.num.33.& 34.lib. 2. Hippol. Riminald. conf. 232.num.71.& conf.279.num.156.& conf.365.num.77. vol.3.& conf.473.num.4.& conf. 437.num. 20. vol. 4. Sim.de Prætis conf.59.num.13.lib.1. Menoch. conf. 51. num.35.Gutier.in repet.l.vnica,num. 44. C. quando non petent. partes, Rendina in promptuario receptar. sentent. tom.1.circa fin.in miscel. num. 2. Gasp. Anton. Thesaur, quæst.forensium lib.3.quæst.106 num.1. Decian.conf.19. num.23.vol.3.Menchacald.conf.75.num. 9. vol. 2. Valenzuela conf.1. num. 68. & conf. 33. num. 87. & conf.36. num. 18. Benedict. Ægid. de iure & priuilegio honestatis, in init. num. 5.* vbi ait hoc argumentum frequens 1

quens esse in Iure, *Cardin. Seraphin. decis.* 24. *num.* 2. vbi intelligit procedere tantum quando ordo litteræ concurrit cum intentione.

SVMMARIVM.

1 *A Pacto ad statutum, & num.*2.
3 *A Pacto ad consuetudinem,*
4 *A Pacto ad præscriptionem,* } *Argumentum valet.*
5 *A Pacto ad legem non valet argumentum.*

à Pacto.

Loc. LXXXI.

1 A PACTO ad STATVTVM validum est argumentum, *l. vltim. in fine, C. de fideiussorib. Euerard. in topicis legalib. loco* 89. *Cephal. cons.* 423. *num.* 32. *vol.* 3. *Gail. lib.* 2. *obseru.* 19. *num.* 4. *& obseru.* 78. *num.* 3. *Mascard. de probationib. conclus.* 1157. *num.* 46. *Menoch. cons.* 4. *num.* 7. *Vivi. opin.* 45. *num.* 7. *Bergnin. Caualcan. decis.* 29. *num.* 51. *p.* 3. *Franc. Milanen. decis.* 12. *num.* 52. *lib.* 2. *Surd. cons.* 85. *num.* 30. *& cons.* 220. *num.* 7. *& cons.* 260. *num.* 14. *& cons.* 401. *num.* 7. *& decis.* 160. *num.* 7. *& de aliment. tit.* 1. *quæst.* 41. *num.* 29. *Honded. cons.* 14. *num.* 76. *tom.* 2. vbi limitat si vigeat diuersitatis ratio, *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *quæst.* 44. *num.* 2. *Rot. decis.* 191. *num.* 2. *p.* 2. *diuers.* Sic è contrà valet argumentum à statuto ad pactum, vt dixi *loco* 105. *num.* 1.

2 Intellige quod sine dubio valeat argumentum affirmatiuum de pacto ad statutum, vt per *Alex. consil.* 59. *Viso titulo, num.* 4. *lib.* 4. *Mari. Socin. Iun. cons.* 24. *num.* 24. *vol.* 1. *Cephal. cons.* 5. *num.* 53. *lib.* 1. *Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom.* 2. *lib.* 18. *tit.* 6. *num.* 21. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 300. *num.* 20. Licèt aliquando secundùm subiectam materiam valere possit argumentum, hoc tam affirmatiuè quàm negatiuè conceptum ex *Florian. cons.* 6. *num.* 3. *in fine, vers. præterea, & num.* 4. vbi ait quod sicut reductio ad arbitrium boni viri, non potest pacto remitti quando est cum dolo, vel per sordes iniustum, ita neque per statutum, refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. A, conclus.* 497. *num.* 4.

3 A PACTO ad CONSVETVDINEM, & è contrà validum est argumentum, *l. non impossibile, ff. de pactis, Euerard. in topicis legalib. Loco* 89. *Socin. Iun. cons.* 27. *num.* 24. *vol.* 1. *Henric. à Rosenth. de feudis cap.* 9. *concl.* 58. *num.* 24. *Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate, num.* 6. *vers. & quod minor, Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 88. *num.* 20. *cum seqq.* dixi suprà *loco* 25. *num.* 1.

4 A PACTO ad PRÆSCRIPTIONEM valet argumentum, vt per *Surd. decis.* 236. *num.* 9. Quicquid enim potest, pacto acquiri potest, & præscriptione, vt dixi *Axiomate* 173. *num.* 5.

5 A PACTO ad LEGEM non valet argumentum, quia plus potest lex quàm pactum, *Calderin. cons.* 98. An procedat hæc argumentatio, aliàs 3. de pactis, *Euerard. in topicis legalib. loco* 89. vbi secus dicit quando bene formatur, *Cardin. Tusch. d. tom.* 1. *lit. A, conclus.* 510. *num.* 18. Pactum enim non potest quantum lex, vt latè ostendit idem *Card. Tusch. lit. P, conclus.* 8.

à Parte.

Loc. LXXXII.

A PARTE ad TOTVM validum est argumentum, vt per *Cantiunc. in topicis legalib. loco* 6. vbi de argumento à partibus, *Andr. Gammar. in dialect. legali lib.* 1. *loco* 5. *Menoch. cons.* 855. *num.* 10. vbi quod in quantitate negatiuè procedit, *Zach. de societate officior. num.* 123. *Hippol. Riminald. cons.* 510. *num.* 17. *vol.* 5. *& cons.* 633. *num.* 48. *vol* 6. *Pichard. ad Princip. Instit. de hered. qua abintestato deferuntur, cap. de repræsentat. num.* 42. *Adrian. Negusan. in sylua responsor. quæst.* 96. *num.* 34. *Rot. decis.* 174. *num.* 1. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Sic etiam è contrà valet argumentum, à toto ad partem, vt dixi *loco* 114. *num.* 1. 1

Aliquando de parte ad totum non valet argumentum, quia qui potest partem non potest semper totum, ita *Calderin. cons.* 111. *aliàs* 2. *de arbitr.* vbi ponit similia, qui potest offendere lumina, non potest in totum tollere, *l. Caius, aliàs binas, ff. de seruit. vrb. præd.* quia aliud est offendere aliud occidere, *cap. is qui, de homicid. lib.* 6. refert *Cardin. Tusch. practic. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 499. *num.* 4. 2

SVMMARIVM.

1 *A Persona ad rem,*
2 *A Persona ad locum,* } *Argumentum valet.*
3 *A Persona ad tempus,*

à Persona.

Loc. LXXXIII.

A PERSONA ad REM validum est argumentum, *l. qui furere. ff. de statu homin. l. si quis inquilinos, §. si ita legatum, ff. de legat.* 1. *cap. super quibusdam, de verb. significat. Calderin. cons.* 293. *circa fin. aliàs* 1. *de rerum permut. Hippol. Riminald. cons.* 186. *num.* 35. *& cons.* 226. *num.* 34. *vol.* 2. *& cons.* 673. *num.* 6. *vol.* 6. *Cephal. cons.* 475. *num.* 10. *vol.* 4. *Euerard. in topicis legalib. Loco* 38. *Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.* 14. *num.* 31. *in fine, Surd. cons.* 380. *num.* 10. *Laderch. Imola cons.* 37. *num.* 11. *Cardin. Tusch. practic. tom.* 1. *lit. A, conclus.* 507. *num.* 25. *& conclus.* 508. *num.* 1. vbi *num.* 2. ampliat vt procedat circa verborum interpretationem, *Gregor. decis.* 488. *num.* 6. *Rot. decis.* 33. *num.* 14. *& decis.* 54. *num.* 7. *p.* 2. *diuers.* Sic è contrà valet argumentum, à re ad personam, vt dixi *loco* 95. *num.* 1. 1

A PERSONA ad LOCVM valet argumentum, sicuti docent *Socin. Iun. cons.* 52. *num.* 8. *vol.* 2. *Hippol. Riminald. cons.* 118. *num.* 106. *vol.* 2. *Decian. cons.* 1. *num.* 127. *vol.* 2. *Cauagnol. decisionum consult. tom.* 1. *pag.* 484. *num.* 17. Sic è contrà valet argumentum, à loco ad personam, vt dixi *loco* 65. *num.* 1. 2

A PERSONA ad TEMPVS valet argumentum, secundùm *Socin. Iun. cons.* 134. *num.* 108. *vol* 3. *Decian. cons.* 82. *num.* 13. *vol.* 3. *Cephal. cons.* 319. *num.* 19. *vol.* 3. vbi ait valere in materia Matrimonij, *& cons.* 527. *num.* 51. *vol.* 4. tenet non valere argumentum de persona ad personam in materia stricta. Sic è contrà valet argumentum à tempore ad personam, vt dixi *loco* 110. *num.* 4. 3

à Præscriptione.

Loc. LXXXIV.

1 A PRÆSCRIPTIONE ad CONSVETVDINEM valet argumentum, quia quicquid potest præscribi, potest per consuetudinem induci, *Oldrad.conf.172. Quia omnes, in princip. Cardin.Tusch. pract.concl.tom.1.lit. A, concl.507.num.16.*

2 A PRÆSCRIPTIONE ad PACTVM valet argumentum, ita *Bald.in l.1.circa fi.C.de seruit. & aqua, Sim.de Prettis conf.170.num.32 lib.1.*

à Præsenti.

Loc. LXXXV.

1 A PRÆSENTI ad PRÆTERITVM valet argumentum, quando status præsens conuenire potest cum origine rei, temporeque præterito, secundùm *Menoch.conf.374.nu.83. & conf.378. num. 81.* Secus verò in iis, quorum facies est tempore mutabilis, ex *Seraphin.decis.1075.num.7. & Rot.decis. 524.num.7. apud Farin.in 1.collect. nouissimar. aliàs p. 4.diuers.*

à Primo.

Loc. LXXXVI.

1 A PRIMO ad VLTIMVM validum est in Iure argumentum, sicuti docent *Euerard.in topicis legalib.loco 67. Petr.Andr.Gammar. in Dialect.legali lib.2.Loco 9.Ioseph.Sesse Aragon. decis.56.num. 29. Ludouic. Rodolphin. in tract. de brachio seculari & Ecclesiast.num.55.*

à Principali.

Loc. LXXXVII.

1 A PRINCIPALI ad ACCESSORIVM valet argumentum, sicuti latè docet *Petr. Andr.Gammar.in Dialect.legali lib.1.loco 3.* Accessorium enim sequitur naturam sui principalis, vt dixi *Axiom. 4.*

à Priuilegio.

Loc. LXXXVIII.

1 A PRIVILEGIO ad CONSVETVDINEM valet argumentum, quia quod potest priuilegium potest consuetudo, & è contra *Oldrad. conf 146.in fine, & conf. 172. in princip.* quem refert *Cardin.Tusch.practic. conclus.tom. 1. lit. A, concl. 507. num. 14.* Hinc est quod omnia quæ possunt acquiri priuilegio, quæruntur etiam ex consuetudine, & præscriptione immemorabili, *Pereg.de iure fisci,lib.1. tit.1.sub num.61. Ludou. Rodolphin.de suprema, seu absoluta Princip. potest.cap.2.num.13. Octau.Glorit. resp.1. p.1.num.144.& seq.*

à Procuratore.

Loc. LXXXIX.

1 A PROCVRATORE ad TVTOREM valet argumentum, secundùm *glos. in l. mandato generali,ff.de procurator. Menoch. conf. 228. num. 22. & 23. Martin. Monter à Cueua Aragonia decis.29.nu.3.*

A PROCVRATORE iudiciali ad DELEGATVM validum est argumentum, sicuti docet *Calderin.conf.78.aliàs 5.de officio deleg.* vbi sic arguit, sicut potest dari procurator ad lites nondum cœptas, ita Iudex ad confirmandam electionem nondum factam, idem *Calderin.conf.69. in fine,* aliàs *2.de offic. Ordin. & conf. 80.* aliàs *7. de officio legati,* vbi ait quod valet argumentum à reuocatione procuratoris, si principalis tractat causam per se ipsum ad reuocationem delegati eodem modo, refert *Cardin. Tusch.practic.conclus. tom.1.lit.A, concl.507.num. 8. & 9.* optimè declarat *D.Barbos.in l.cùm prætor,§.1 num. 105.ff.de iudic.* 2

à Promissione.

Loc. XC.

A PROMISSIONE dotis ad TRADITIONEM validum est argumentum, *l.fin.ff. ad leg.Falcid. Bald.Nouell.de dote,p.6.priuil.14.num.3. Franc.Molin.de ritu nupt.lib.3.quæst. 46. num. 15. in princip.* 1

à Procemio.

Loc. XCI.

A PROOEMII generalitate validum est argumentum, *l.cùm pater,§.dulcissimus ff.de legat.2. l.vlt.C.de hæred.instit. Mandos.ad reg.28 Cancel.quæst. 1.num.1. Flamin.Paris.de confident. quæst.17.num.159.* faciunt quæ dixi *Axiomate 192.* 1

SVMMARIVM.

1 *A Pupillo ad Ecclesiam valet argumentum.*
2 *Ecclesia æquiparatur pupillo.*
3 *A Pupillo ad Rempublicam frequens, & vtile est argumentum.*
4 *Respublica æquiparatur minori.*
5 *Pupillis æquiparantur communitates locorum.*

à Pupillo.

Loc. XCII.

A PVPILLO ad ECCLESIAM valet argumentum, vt per *Euerard. in topicis legalib. loco 31. Cantiunc.in 21. specie loci à simili, Mari. Anton. vari.resolut.lib.1.resol.fin. casu 44. Marc. Antoni. Genuens.in practicab.Ecclesiast.quæst.276.num.2.* 1

Ecclesia enim æquiparatur pupillo, *glos.fin.in l. si procurator,ff.de iure fisci,glos. in l.ciuitas,* vbi *Bald. & Bolognet. ff. si certum pet. glos. in l. Imperatores, verbo negotio, ff. de re iudic. Barthelom. Perett. ad extrauag. ambitiosæ.de rebus Ecclesiæ non alienan.verbo quicquam, num.23.* 2

A PVPILLO ad REMPVBLICAM non solùm probabile est, sed fortè, frequens, & vtile argumentum, vt per *Euerard. in topicis legalib. loco 28. Cantiunc. in simili tract. in 18. specie loci à simili.* 3

Respublica enim æquiparatur minori, *l. Republic.cum ibi notatis,C.de iure Reipub.lib.11.l. Respublica, C. ex quibus causis maiores, Brunor. à Sole in locis communib.verbo Respublica 1.* 4

Pupillis

5 Pupillis æquiparatur Communitas locorum, *Rot. decis. 218. num. 6. apud Farin. p. 2. recent.*

à Ratificatione.

Loc. XCIII.

1 A Ratificatione ad Mandatum valet argumentum, secundùm *Garc. Mastrill. Siciliæ decis. 150. num. 18.*

à Ratione.

Loc. XCIV.

1 A Ratione cessante validum est argumentum, *l. adigere, §. quamuis, ff. de iurepatron. l. quod dictum, ff. de pactis, l. 4. milites, C. de milit. testam. l. generaliter, C. de Episcop. & cleric. Euerard. in topicis legalib. loco 85. Socin. Iun. conf. 50. num. 20. & conf. 142. num. 32. vol. 2. Curt. Iun. conf. 134. num. 3. p. 2. Menoch. conf. 90. num. 71. & conf. 93. num. 9. & conf. 95. num. 84. & conf. 96. num. 10. & conf. 114. num. 76. & de præsumpt. lib. 4. præs. 190. num. 25. Petr. Enriq. conf. 20. num. 12. Surd. conf. 383. num. 14. Octau. Gloris resp. 5. num. 65.*

SVMMARIVM.

1 *A Re ad personam,*
2 *A Re ad tempus,*
3 *A Re ad locum,*
4 *A Re furtiua ad vsurariam,*

} *Argumentum valet.*

à Re.

Loc. XCV.

1 A Re ad Personam validum est argumentum, *argum. l. si quis inquilinos, §. si ita legatum, ff. de legat. 1. Petr. de Anchar. conf. 11. num. 7. & conf. 12. num. 6. vers. sed sic circa extraneum, Bart. conf. 10. Viso statuto, num. 4. lib. 1.* vbi quod sicut defectus rerum suppletur, siue in parte, siue in totum, prout est defectus, ita etiam in personis, *Cantiunc. in topicis legalib. in 25. specie loci à simili, Cephal. conf. 50. num. 32. vol. 1. & conf. 309. num. 19. & conf. 408. num. 55. vol. 3. Matth. Gribald. de ratione studendi lib. 1. cap. 18. Decian. conf. 11. num. 25. vol. 1. & conf. 1. num. 147. vol. 2.* vbi limitat quando militat diuersa ratio, *Menoch. conf. 106. num. 186.* vbi ait procedere etiam in fideicommissaria substitutione, *Surd. conf. 262. num. 38. & conf. 460. num. 36. Escobar. de ratiocin. comput. 15. num. 9. Camill. Lavath. conf. 38. num. 26. Peregrin. conf. 33. num. 23. vol. 2. Hier. Fernand. de Ottero in repet. cap. gratum, de officio deleg. num. 68. Erasm. à Cochier de iurisdict. Ordin. in exemptos, p. 1. quæst. 5. num. 24. à Ponte conf. 41. num. 47. vol. 1. Valenzuela conf. 63. num. 85. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 1. lit. A, conclus. 501. à num. 4.* vbi *num. 5.* post *Anchar. con. 27. num. 12. vers.* si hoc est in rebus, extendit vt procedat argumentum hoc in dispositione quacunque putà dispositio loquens de rebus sic regulatur, ergo idem est in dispositione personarum, & è contrà, Sic è contrà valet argumentum à persona ad rem, vt dixi *loco 83. num. 1.*

2 A Re ad Tempus valet argumentum, *l. miles ita heredi, §. qui addiximus, ff. de testament. mil. Ias. in l. si fundum, num. 7. ff. soluto Matrim.* vbi dupliciter limitat, *Calderin. conf. 105. An procurator, vers. probatur, aliàs conf. 3. de procuratorib.* quod duplicatur, *consil. 210. in fine, aliàs 4. de appellat.* vbi sic arguit, qui non potest præiudicare domino in re, nec etiam potest in tempore, *Euerard. in topicis legalib. loco 39. Cantiunc. in 26. specie loci à simili, Angel. conf. 123. Viso libello, circa fin. vers. sed arguendo, Bald. conf. 161. Quæritur de gabella, lib. 4. Mari. Socin. Iun. conf. 18. num. 13. & conf. 20. num. 35. vol. 1. Hippol. Riminald. conf. 194. num. 36. vol. 2. & conf. 244. num. 206. vol. 3. & conf. 549. num. 25. vol. 5. Sim. de Prettis conf. 142. num. 19. lib. 1. Cephal. conf. 472. num. 37. vol. 4. Magon. Lucensi decis. 69. num. 7. Mandos. ad reg. 30. Cancel. quæst. 3. num. 7. Menoch. conf. 122. num. 61. Surd. conf. 460. num. 36. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, conclus. 504. num. 1. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 6. tit. 22. num. 22. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 128. num. 8.* Sic è contra valet argumentum, à tempore ad rem, vt dixi *loco 110. num. 3.*

A Re ad Locum validum est argumentum, 3
l. pen. ff. de Iustitia, & iure, Farin. in praxi crimin. p. 1. quæst. 34. num. 171. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 128. num. 8. D. Barbos. in l. hæres absens, in princip. num. 70. ff. de iudic.

A Re furtiua ad Vsurariam valet argu- 4
mentum, vt per *Menoch. conf. 100. num. 73.*

à Recusatione.

Loc. XCVI.

A Recusatione ad Appellationem, & è contrà valet argumentum, sicuti 1
docent *Boër. decis. 269. num. 3. Gutier. practic. lib. 1. quæst. 94. num. 4. Morel. in emporio Iuris p. 1. tit. 2. quæst. 11. num. 4.*

Appellatio enim, & recusatio à pari procedunt, 2
l. apertissimi, vers. cùm post, C. de iudic. cap. super eo il 2. de appellat. Brunor. à Sole in locis communib. verbo appellatio 30.

à Regno.

Loc. XCVII.

A Regno ad Maioratum valet argu- 1
mentum, vt tradunt *Alexand. Raudens. de success. Regni Portugaliæ, resp. 2. num. 114. Menoch. conf. 808. num. 8. Cabed. Lusitan. decis. 51. num. 9. p. 2. Pelaez de maiorat. p. 4. quæst. 38. num. 3.* vbi ait quod non semper valet, sed vbi est eadem ratio.

SVMMARIVM.

1 *A Rubrica optimum est, & validum in Iure argumentum.*
2 *Intellige quando rubrica est per se clara, & ex omni parte perfecta.*
3 *Rubrica allegari non potest ad decisionem causarum, nisi orationem perfectam contineat.*
4 *Rubricæ generalitas restringenda est à congestu in nigro si sequeratur absurdum.*

à Rubrica.

Loc. XCVIII.

1 A RVBRICA optimum est, & validum in Iure argumentum, *Bart. per text. ibi in l. 1. ff. si certum. pet. Euerard. in topicis legalib. loco 45. Petr. Andr. Gammar. in Dialect. legali lib. 2. loco 7. Mandos. ad reg. 13. Cancel. quæst. 1. num. 2. & reg. 20. quæst. 4. num. 8. Decian. cons. 13. num. 26. vol. 3. Menoch. cons. 3. num. 15. & cons. 485. num. 2. 11. & 12. Honded. cons. 10. num. 46. tom. 1. Marc. Anton. de Amatis Marchiæ decis. 105. nu. 65. & 68. Aldouin. cons. 101. num. 6. Ferrer. in constitut. Cathalon. glos. 1. num. 118. Cabed. Lusit. decis. 1. num. 15. p. 1. Monet. in tract. de optione Canon. cap. 2. num. 4. Cened. pract. & Canon. quæst. lib. 1. quæst. 21. num. 16.*

2 Intellige quando rubrica est per se clara, & ex omni parte perfecta, nec indiget aliqua suppletione, aliàs secus, secundùm *Alder. Mascard. de generali stat. interp. conclus. 2. num. 202. cum seqq. Anton. Monach. Florent. decis. 46. num. 78. Fachine. cons. 51. num. 14. lib. 1.* vbi limitat quando nigrum est generalius rubrica.

Nam Rubrica allegari non potest ad decisionem
3 causarum, nisi orationem perfectam contineat, ex *Cotta in memorabil. verbo Rubrica pag. mihi 740. Mich. Grass. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 17. de legib. num. 245. pag. 232.*

Immò generalitas illius est restringenda à con-
4 gestis in nigro si sequeretur absurdum, & iniquitas, vt per *Triuisan. Venetiæ decis. 50. num. 13. lib. 2. Alder. Mascard. d. concl. 2. num. 206. Anton. Monach. Florent. decis. 47. num. 40.*

S V M M A R I V M.

1 *A Sententia ad Statutum,*
2 *A Sententia ad Testamentum,*
3 *A Sententia ad Confessionem,*
4 *A Sententia ab Probationem,*
} *Argumentum valet.*

5 *A Sententia ad Renunciationem,*
6 *A Sententia Iuris ad Sententiam hominis,*
} *Argumentum non valet.*

à Sententia.

Loc. XCIX.

1 A SENTENTIA ad STATVTVM valet argumentum, quia similia sunt, & parem à Iure communi obtinent interpretationem, *Roman. cons. 399. num. 5.* vbi *Apostil. in verbo similitudinem, Decian. cons. 45. num. 6. vol. 2. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 496. num. 5.* Sic è contrà valet argumentum, à statuto ad sententiam, vt dixi *loco 105. num. 5.*

2 A SENTENTIA ad TESTAMENTVM valet argumentum, quia testamentum sententia dicitur, *l. seruus hac lege, ff. de manumis. testam. Oldrad. cons. 119. Titius condidit, vers. sed contrarium, Euerard. in topicis legalib loco 71. Cantiunc. in simili, tract in 32. specie loci à simili, Cephal. cons. 387. n. 12. vol. 3. Menoch. cons. 162. num. 10. Cardin. Tusch. d. lit. A, concl. 597. nu. 2.* Et sic è contrà valet argum. à testamento ad sententiam, vt dixi *loco 111. num. 2.*

A SENTENTIA ad CONFESSIONEM 3
procuratoris validum est argumentum, sicuti docet *Oldrad. cons. 126. in fine vers. quinto*, quem refert *Card. Tusch. d. lit. A, conc. 507. num. 4.*

A SENTENTIA ad PROBATIONEM 4
valet argumentum, vt per *Dec. in l. 2. num. 66. C. de edendo Fului. Pacian. de probation. lib. 1. cap. 5. num. 6.*

A SENTENTIA ad RENVNCIATIONEM non valet argumentum, quia plus operatur renunciatio, & actus pendēs à consensu spontaneo, quàm à consensu, inuito, ita *Oldrad. cons. 227. num. 5. vers. sed ad illud respondetur*, quem refert *Card. Tusch. d. lit. A, concl. 510. num. 7.*

A SENTENTIA IVRIS ad SENTEN- 6
TIAM HOMINIS non valet argumentum, quia sententia Iuris spectat probationem fiendam, sententia vero hominis habet iam factam, ideo in spolia prima non impedit restitutionem, secunda verò sic: ita *Ordrad. cons. 227. num. 4. vers. secundo obiicit, & cons. 240. num. 1. vers. hic verò quæritur, Cardin. Tusch. d. lit. A, concl. 510. num. 5.* In quo autem differat sententia iuris à sententia hominis latè ostendit idem *Cardin. Tusch lit. S, conclus. 107.*

à Seruo.

Loc. C.

A SERVO ad MONACHVM probabile, fre- 1
quens, & vtile est argumentum, ex latè adductis per *Euerard. in topicis legalib. loco 58. Cantiunc. in simili tract. in 30. specie loci à simili.* Monachus enim æquiparatur seruo, secundùm *Nau. de Regularib. commento 2. n. 4. 5. 30. & 42. vers. 14. & n. 44. Cald. Pereira de nominat emphyt. quæst. 6. num. 1. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 10. Sigism. Scace. de appellat. quæst. 5. num. 54. Melch. Phœbos Lusitan. decis. 13. num. 19. & decis. 63. num. 6. tom. 1.*

S V M M A R I V M.

1 *A Simili ad Simile valet argumentum.*
2 *De similibus idem est iudicium.*
3 *Intellige quando in vtroque simili adest eadem ratio.*
4 *Et quando æqualis Iuris dispositio est in vtroque simili.*
5 *Similitudo quando non probatur in eo de quo agitur, non valet argumentum à simili, &* num. 6. *quia etiam parua dissimilitudo destruit,* vt num. 7.
8 *Argumentum à simile fragile est quoties diuersa decidendi ratio assignari potest.*

9 *Iniurum correctio vbi sequeretur.*
10 *Medium vbi non datur quod sit vtrique commune,*
11 *In pœnalibus.*
12 *In materia priuationis,*
} *Argumentum à Simili non valet.*

à Simili.

Loc. CI.

A SIMILI ad SIMILE valet argumen- 1
tum, sicuti docent *Euerard. in topicis legalib. loco 10. Petr. Andr. Gammar. in Dialect. legal. lib. 2. in libro à Simili, Petr. Enriq. cons. 14. num. 6. Decian. cons. 32. num. 47. vol. 1.* vbi ampliat etiam in contractibus,

Fului.

Fulu. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 13. num. 10. Mascard. in simili tract. concl. 1253. num. 4. vbi ait quod procedit etiam in delictis, *Marc. Anton. de Amatis Marchia decis. 21. num. 43. Alex. Raudens. Pisana decis. 47. num. 11. p. 1.* vbi quod habet locum in statutis, *Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. fin. casu 62. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 1. lit. A, concl. 507. num. 29. Grat. cons. 30. num. 31. vol. 1. Franc. Viui. decis. 255. n. 3. lib. 2. & opin. 203. n. 19. cum seqq.*

2 Ratio est quia de similibus idem est iudicium, *l. non possunt, & l. seq. ff. de legib. §. recte, Instit. mandati, Albert. in tract. de heretic. q. 24. n. 9. Farin. fragment. criminal. p. 1. lit. E, n. 188.*

3 Intellige vt procedat quando in vtroque simili adest eadem ratio, vt per *Ossasch. Pedemont. decis. 68. num. 9. Mascard. de probat. concl. 1253. num. 5. Menoch. de arbitr. casu 84. num. 8. & 9. Farinac. d. lit. E, n. 199.*

4 Et quando æqualis Iuris dispositio est in vtroque, aliàs non dicitur simile, *Bald. cons. 188. in fine, vers. non obstat argumentum lib. 1.* quem refert, *Card. Tusch. d. lit. A, concl. 507. n. 30.*

5 Limita primò, vt non procedat hoc argumentum quando non probatur similitudo in eo de quo agitur, vt per *Socin. reg. 47. Feder. de Senis, cons. 67. n. 2. vers. sed non est dubium, Surd. de aliment. tit. 9. q. 1. n. 7. Seraphin. de priuilegiis Iuramenti priuil. 74. num. 103. Ioseph. de Rustic. in l. cùm anus, ff. de condit. & demonst. lib. 2. cap. 13. num. 47. Cardin. Tusch. d. lit. A, concl. 510. num. 17.*

6 Similitudo enim debet esse in puncto, vt ait *Menoch. cons. 1014. num. 27.* ac proinde similia debent esse conuenientia saltem in eo de quo agitur, sicuti docent *Aym. Crauet. de antiquit. tempor. p. 4. in princip. num. 101. Albertin. d. quest. 24. num. 9. Thom. de Thomasset. in floribus legum reg. 43. Menoch. de arbitr. casu 84. num. 6. Brunor. à Sole in locis communib. verbo argumentum 4. Farin. d. lit. E, num. 196.* licet in aliis differre videantur, *Dec. cons. 529. num. 4. Ias. in l. creditori, num. 8. ff. de noui oper. nunc. Alba cons. 71. n. 11. Rip. in l. naturaliter, §. nihil commune, num. 32. ff. de acquir. possess. Decian. cons. 51. n. 141. vol. 2.* quos refert, & sequitur *Octau. Glorit. resp. 9. n. 49.*

7 Aliter nanque non valet huiusmodi argumentum, etiamsi parua sit dissimilitudo, secundùm *Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transact. num. 762.* vbi *n. 761.* ait non procedere nisi in æquiparatis, *Mar. Antonin. vari. resolut. lib. 3. resol. 39. n. 34.*

8 Quare argumentum hoc fragile esse quoties diuersa decidendi ratio assignari potest, tradit *Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 2. num. 16.* & propterea dicit *Menoch. cons. 75. num. 81.* quod hoc argumentum facilè prosternitur, *& cons. 37. num. 177.* asserit ob id illud esse leue, & infirmum, prout eum refert *Mari. Antonin. d. lib. 3. resolut. 39. n. 34.*

9 Limita secundò, vbi sequeretur Iurium correctio, sicuti docent *Cassan. in catalogo gloria mundi, p. 1. consid. 48. vers. quartus casus, Pinel. in l. 1. C. de bonis matern. p. 3. num. 68. Corduba de Lara in l. si quis à liberis, §. idem Iudex, num. 30. ff. de liber. agnosc. Menoch. de arbitrar. casu 84. num. 6. & cons. 180. num. 51. Surd. de aliment. tit. 9. q. 1. num. 4. cum seqq. & cons. 200. num. 13. & cons. 259. num. 17. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap. 16. num. 6. & de resolut. emphyt. cap. 2. num. 26. Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num. 553. & seq. Marc. Anton. Genuens. in practicab. ecclesiast. q. 38. num. 3. Farinac. d. lit. E, num. 189.*

10 Limita tertiò vbi non datur medium quod sit vtrique commune in omnibus, secundùm *Decian. cons. 19. num. 126. vol. 3.*

Limita quartò in pœnalibus, et per *Perez de Lara de anniuers. & capellan. lib. 1. cap. 5. n. 21.* 11

Limita quintò in materia priuationis, etiam stante identitate rationis, & quamuis materia alias esset extensibilis, vt per *Honded. cons. 72. num. 30. & 31. tom. 1. Barbat. cons. 50. Clementissimum, num. 7. vol. 4.* quem refert, *Franc. Viui. decis. 255. num. 3. in med. lib. 2.* 12

à Solitis.

Loc. CII.

A Solitis fieri validum est argumentum, *l. si quis donaturus, ff. de vsufructu, l. quod si nolit, §. qui assidua, ff. de ædilit. edicto, l. certi condictio, §. si nummos, ff. si certum pet. l. vel vniuersorum, ff. de pignorat. act. l. Titianus, ff. quod cum eo, l. certè, in fine, ff. de precar. l. vt liberis, circa fin. C. de collationib. §. fin. Instit. de satisdat. Signorol. de Homod. cons. 20. Factum sic se habet, num. 4. Castren. cons. 466. num. 5. lib. 1. & cons. 333. Dubium videtur, num. 3. vers. licitum est lib. 2. Euerard. in topicis legalib. loco 63. Strach. de mercat. p. 2. num. 29. & tit. de naut. p. 3. num. 28. Decian. cons. 46. sub num. 36. vol. 2. & cons. 66. n. 18. & cons. 123. n. 46. vol. 3. & cons. 44. num. 15. vol. 1.* vbi intelligit maximè in eadem materia, *Crauet. cons. 91. num. 4. Cephal. cons. 77. num. 50. lib. 1. & cons. 328. num. 44. vol. 3. & cons. 558. num. 30. vol. 4. Menoch. cons. 121. num. 50. & cons. 122. num. 73. & de præsumpt. lib. 3. præs. 7. num. 5. & præs. 14. num. 13. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 1. num. 35. & priuil. 33. num. 56. Brunor. à Sole in locis communib. verbo Argumentum 5.* vbi ait procedere in contractu emphyteutico, *Sim. de Prætis cons. 189. num. 5. lib. 1. Eugen. cons. 90. num. 86. & 87. vol. 1. Honded. cons. 36. num. 4. tom. 1. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap. 6. num. 1. Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 103. num. 160. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi, cap. 36. §. 6. num. 1. Surd. decis. 231. num. 18. & cons. 173. num. 88. & cons. 452. num. 45. & cons. 540. n. 26. Valenz. cons. 94. num. 62. Adrian. Negusant. in sylua responsor. q. 190. num. 18.* vbi ampliat siue in contractibus, siue in vltimis voluntatibus, & *q. 471. n. 7. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 494. num. 9. & 18. & concl. 507. num. 31. Rota coram Card. Seraph. decis. 201. num. 8. & p. 1. diuersor. decis. 115. n. 5. & apud Farin. decis. 596. n. 1. p. 1. recent. & decis. 334. n. 2. apud eundem, p. 2. etiam recent.* 1

à Speciali.

Loc. CIII.

A Speciali validissimum est argumentum, vt tradunt *Euerard. in topicis legalib. loco 68. Cosin. in pragmat. sanction. tit. de elect. cap. sicut §. deinde verbo Ordinibus, num. 2. pag. mihi 101. Menoch. cons. 9. n. 10. Octau. Cacheran. cons. 36. num. 23. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 97. n. 15.* 1

à Specie.

Loc. CIV.

A Specie ad Genus valet argumentum, sicuti latè docent *Euerard. in topicis legalib. loco 7. Cantiunc. in simili tract. loco 8. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali, lib. 1. loco 8. Henric. à Rosemb. de feudis, cap. 4. concl. 32. num. 6.* vbi quod non procedit negatiuè. Sic è contra valet argum. à Genere ad speciem, vt dixi loco 53. 1

SVMMARIVM.

1 *A Statuto ad Pactum,*
2 *A Statuto ad Contractum,*
3 *A Statuto ad Consuetudinem,*
4 *A Statuto ad vltimam voluntatem,*
5 *A Statuto ad Sententiam,*
Argumentum valet.

à Statuto.

Loc. CV.

1 A STATVTO ad PACTVM valet argumentum, sicuti docent *Petr. Anchar.cons.*102.*Quæstio est talis,num.* 9. vbi quod sicut societas inita inter socios intelligitur de lucris, & de iis, quæ acquiruntur, ita statutum quod quærenda per coniuges intelliguntur de quærendis ex industria, non ex legato facto vni, vel venditione rerum vnius tantum, *Bald.cons.* 289. *Antonia de Maiis,propè fin.vers. sed Statutum lib.* 2. vbi quia sicut statutum non trahitur ad casum fictum, ita neque pactum, *Ruin.cons.* 109.*num.*19.*vol.*4. *Marant.cons.*1.*num.*3. *Franc.Viui. decis.*255.*num.*8.*lib.* 2. *Decian. cons.* 13. *num.*61.*vol.*2. *& cons.* 69. *num.* 15. *& cons.* 19.*num.* 19. *vol.* 4. vbi quod imò plus potest statutum quàm pactum, *Sim. de Prettis cons.* 187. *num.*26. *lib.* 1. *Hieron.Gabr.cons.* 140.*num.*26.*tom.*1.*Menoch cons.* 335. *num.* 34.*Iacob. Gall.cons.*85.*num.*7. *Stephan.Gratian.discept.forens.cap.* 348.*num.*28. *Garc. Mastrill. Sicilia decis.*147.*in iustificat.num.*99.*Cardin. Tusch.practic.conclus.tom.*1.*lit.A, concl.*497. *num.*1. *&* 3.*Gregor.decis.*204. *num.*23. Sic è contra valet argum. à pacto ad statutum, vt dixi loco 81.*num.*1.

2 A STATVTO ad CONTRACTVM validum est argumentum, quia parem strictam habent significationem, vt secundùm ius commune intelligantur, secundùm *Roman. cons.* 399. *num.* 2. *vers. tertio,* quem refert, *Cardin. Tusch. d. lit.A,concl.*496. *n.*2. Sicut etiam valet à Statuto ad conuentionem partium, idem *Roman. cons.*90. *Viso themate, num.*3. *vers.secundo principaliter,* vbi *Apostil.in verbo Conuentioni,Card.Tusch.d.lit.A,concl.*497.*n.*2.

3 A STATVTO ad CONSVETVDINEM valet argumentum, *l. de quibus, ff. de legib. Remig. in tract. de charitatiuo subsidio, q.*61. *in fine, num.* 64. *Socin. Iun. cons.* 27. *num.* 23. *vol.*2. *Curt. Iun. cons.*6. *Præsupponitur, num.* 4. *& cons.* 171. *Materia præsentis consultationis, num.*2. *Sim.de Prettis cons.*144.*num.*40. *vol.*1. *Franc.Viui. decis.*255.*num.*6. *lib.*2. *Decian.cons.* 100.*num.* 56. *vol.*2. vbi quod si statutum non valet in vno casu neque valet consuetudo in eodem casu, *& cons.*18.*num.*97.*vol.*1.obseruat quod imò plus potest consuetudo quàm statutum, cùm differant inter se vti expressum à tacito, *Ioseph. de Rusticis in l. cùm auus, ff. de condition.& demonstrat. lib.*3. *cap.*12. *num.*31. *Sigism. Scac. de appellationib.quæst.*2.*num.*29. *vers.tertia.* Sic è contra valet argum. à consuetudine ad statutum, vt dixi sup.loco 25.*num.*3.

4 A STATVTO ad VLTIMAM VOLVNTATEM valet argumentum, sicuti docent *Socin. Iun.cons.* 12. *num.*19. *vol.*4. *Roman.cons.* 399.*n.*4.*vers. quarto probatur,* vbi quod statutum, & vltima voluntas æquiparantur, *Curt. Iun. cons.*5. *num.*18. *Honded. cons.*75. *num.*11.*tom.*1. *Fachin.cons.*35. *num.*11. *lib.*1. *Decian. cons.*82. *num.*5. *vol.* 3. *Hippol. Riminald.cons.* 632. *num.*9.*vol.*5.vbi subdit quod valet argumento de statuto ad testatorem, *Hering.de fideiussorib.cap.*1. *num.*116.*Cardin.Tusch. d.tom.*1.*lit. A, concl.* 496.*n.*4. *Fusar. de substitutionib.quæst.*351. *sub num.*8.*& q.*366. *n.*3.*Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.* 6.*tit.*7. *num.*5.

A STATVTO ad SENTENTIAM, & è contra valet argumentum, quia similia sunt, & parem obtinent à iure communi interpretationem, ita *Decian. cons.*3. *num.*35. *vol.* 3. *Roman.d.cons.*399.*n.*5. vbi Apostil. in verbo similitudinem, *Card.Tusch. d. concl.*496. *num.* 5. Sic è contra valet argumentum à sententia ad statutum, vt dixi loco 99.*num.*1. 5

à Substitutione.

Loc. CVI.

A SVBSTITVTIONE pupillari ad exemplarem validum est argumentum, vt per *Pacian.cons.*63.*num.*78.*Ferrer.in constitut.Cathaloniæ,glos.* 5.*num.*273. 1

A SVBSTITVTIONE pupillari ad fideicommissariam validum est argumentum, sicuti docet *Bellon. Iun. cons.* 36. *num.* 66. vbi citat *Imol. in l. ita tamen* 27. *§. qui suspectam, num.* 7. *vers. & pro hoc etiam,*& ibi *Alex.num.* 6. *vers. & pro hoc dicit, ff. ad Trebell.* 2

à Successione.

Loc. CVII.

A SVCCESSIONE ad ACCVSATIONEM valet argumentum, vt tradunt *Imol. & Alex. in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebell. Plaça de delictis lib.*1.*cap.*41. *num.* 29. *in fine, Farin. in praxi crimin. part.*1. *tit.*2. *de accusation.quæst.*13.*n.*55.

A SVCCESSIONE ad LEGITIMAM valet argumentum negatiuè, secundùm *Ioan.Gruel.Dolana decis.*88. *n.*13.

à Sufficienti.

Loc. CVIII.

A SVFFICIENTI partium enumeratione validum est argumentum, *l. patre furioso, ff. de iis qui sunt sui, vel alieni Iuris, l.ex maleficiis, §. hæres, l. obligationum ferè, ff. placet, ff. de actionib. & obligat. Princip. Instit.de obligat.*quæ ex quasi contractu nascuntur, vbi *Pichard. num.* 5. *cap.cùm dilectus, de iurepatron.cap.venerabilem, de elect.cap.* 1. *post med. de summa Trinit. cap.per tuas, de sent.excom. cap. quanto circa med.de iureiur. Alex. cons.* 53. *num.* 8. *vol.* 4. *Paris. cons.*67.*num.*18.*vol.*4.*Socin. Iun. cons.* 10. *num.* 15. *& cons.*13.*num.*2.*& cons.*44.*num.* 7. *& cons.*79.*num.* 49. *vol.*1.*& cons.*14.*num.*2.*vol.*2. *Roland. cons.* 3. *num.*24. *vol.*4.*Ias.in §.omnium,num.*20.*Instit. de actionib. Federic.de Senis cons.*159.*Sempronius,in princip.num.*2.*vers. secunda ratio,Castren.cons.*256.*videtur manifestè, lib.*2. *Ioan.de Imola cons.* 12.*num.* 1. vbi ait quod in omni dispositione concludit argumentum à sufficienti partium enumeratione, *Roman. cons.*102. *Super eo, & cons.* 111. *Viso puncto, Euerard. in topicis legalib. loco* 51.*Roland.cons.*4.*n.*28. *& cons.* 20.*num.*1.*& cons.* 27.*num.*5.*& cons.*46.*num.*14.*& cons.*72.*num.*19.*vol.*3. *& cons.*60. *num.* 48. *vol.*4. *Curt. Iun. cons.*17. *num.*8. *vol.* 1. vbi dicit quod est optimum in Iure, *& cons.* 224. *num.*28. *& cons.*284. *num.*7. *& cons.*327. *num.*6. *vol.*3. 1

vol.3. Hippol. Riminald. conf.23. num.48. & conf. 42. num.89. lib.1. Decian. conf.7.num.59. vol.1.& conf.8. num.144. eod. vol.& conf.27. num.8. vol.2.& conf.67. num.5.eod. vol. & conf.72. num.13. vol.4. & conf.74. num.2.vol.5. Eugen. conf.90. num.43. vol.1. Fulu. Pacian.conf.37. num.35. Franc. Viui. decis.255. num.12. lib.2. Petr. Enrig. conf.67.num.86. Sim.de Prettis conf. 49.num.7.& conf.132. num.61.lib.1. Octau. Cacheran. conf.45.n.18.à Ponte conf.115.n.7.tom.2.Octau.Glorit. resp.4. n.23. vers. arguendo, Adrian.Negusant.in sylua responsor.q.96.n.29. Ferrer.in constitut. Cathaloniæ glos. 5.n.198.Ceuall.commun. contra communes tom.4. q. fin. n.182. vbi dicit quod hoc argumentum est fortissimum in Iure, *Caj.Argel.de contradict.legitimo quæst.1. n.55. & q.5.n.8. Anton.Monach. Florent.decis.1.n.61. Card.Tusch.pract.conclus.tom.1.lit.A,concl.492.per tot.*

2 Intellige quando enumerat omnes partes sufficienter, secundùm *Thom. de Thomasset. in floribus legum reg.50. Surd.de aliment.tit.1. q.35. n.10. & conf. 489.n.26.*

à Superfluitate.
Loc. CIX.

1 A Svperflvitate euitanda validum est argumentum in Iure, vt per *Stephan.Gratian. discept. forens. cap. 306. n.16.* Aliquando tamen est valdè tenue, vt scribunt *Alciat. in l.3. num.3. ff. de legat.1. Pereg. conf.57. in fine, lib.5.* quos refert, *Fusar. de substitut. q.286. n.3.*

SVMMARIVM.

1 *A Tempore ad Tempus,*
2 *A Tempore ad locum,*
3 *A tempore ad Rem,*
4 *A Tempore ad Personam,*
} *Argumentum valet.*

à Tempore.
Loc. CX.

1 A Tempore ad tempvs valet argumentum, *l. omnes, §. à barbaris, ff. de re milit. l. non est necesse, ff. de probation. Euerard. in topicis legalib. loco 41. Marc.Anton. de Amatis Marchiæ decis. 28.n.17.*

2 A Tempore ad Locvm validum est argumentum, *l. vinum*, & ibi *Bart. ff. si certum pet.l. ratio,§.si per venditorem*, vbi etiam *Bart.ff.de actionib. empti, Euerard. loco 40. Federic. de Senis, conf.11.n.6. vers. ad litio, Decian. conf. 8. num. 153. vol.1. Sfort. Odd. conf. 21. num. 47. lib. 1. Cantiunc. in 27. Specie loci à simili, Surd. conf.270.num.14. Farinac. in praxi crimin. p.1. q.34. num.161. Card.Tusch.pract. conclus. tom.1. lit. A, concl.505.n.1.& concl.507.n.14.Stephan. Gratian.discept.forens.cap.128.n.8. D.Barbos.in l.hæres absens, in princip. n.169.ff.de iudic. Mari. Muta decis. 55.n.4.* Sic è contra valet argum. à loco ad tempus, vt dixi loco 65.n.2.

3 A Tempore ad Rem valet argumentum, *cap. vnic. de plus petit. Gemin. conf.37. num.4. vers.& hæc argumentatio, Decian. conf.49.n.65. vol.2. Cardin. Tusch. d. tom.1. lit. A, concl.504.num.2. Garc. Mastrill. Siciliæ decis.181.n.27.* Et sic è contra valet argum. de re ad personam, vt dixi loco 95.n.2.

4 A Tempore ad Personam validum est argumentum, vt per *Decian.conf.78.num.35.vol.3. Hippol. Riminald. conf.145. n.4. vol. 3. Surd.conf.147. n.9.& conf.568.n.5.Peregr.conf.44.n.24.vol.2. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig.conuent.tom.2.lib.14.tit.34. num.7. Aloys.Ricc.in praxi aurea resol.447.num.3.* Sic è contra valet argumentum de persona ad tempus, vt dixi loco 83.n.3.

SVMMARIVM.

1 *A Testamento ad Statutum,*
2 *A Testamento ad Sententiam,*
3 *A Testamento ad Iudicium,*
} *Argumentum valet.*
4 *A Testamento inter liberos ad Testamentum ad pias causas non semper valet argumentum.*

à Testamento.
Loc. CXI.

A Testamento ad Statvtvm valet argumentum, *Bart.in l.si quis legauerit, la 3. ff.de legat.1.Sim.de Prettis conf.164.n.62.lib.1.* 1

A Testamento ad Sententiam validum est argumentum, vt per *Euerard. in topicis legalib. loco 72. Hippol.conf.401.num.18.vol.4.* Testamentum enim dicitur sententia, *l.hac consultissima,§. at cum humana, C. qui testam. facere pos.* Sic è contra valet argumentum à sententia ad testamentum, vt dixi loco 99. n.2. 2

A Testamento ad Ivdicivm, & è conuerso valet argumentum, sicuti docent *Roman. conf.186. In casu proposito, num.3. & 4.*vbi *Apostil. in verbo voluntatibus, Card.Tusch. practic.conclus. tom.1. lit.A, concl.507.n.3.* 3

A Testamento inter liberos ad testamentum ad pias causas non semper valet argumentum, iuxta ea quæ tradit *Benedict. Ægid. in repet.l.vnica, C.de sacros. Eccles.p.3. in initio, n.21.* 4

SVMMARIVM.

1 *A Testatore ad Legem,*
2 *A Testatore ad Statutum,*
3 *A Testatore ad Contrahentem,*
} *Argumentum valet.*

à Testatore.
Loc. CXII.

A Testatore ad Legem validum est argumentum, *glos.in l.1.ff.de iis, quib.vt indign. Andr.Alciat.in l.si filius eius, n.5. vers. ita etsi, ff.de liberis & posth. Ioseph. de Rusticis ad l. cùm auus, ff. de condit.& demonstrat. lib.2. cap.2. n.18.* 1

A Testatore ad Statvtvm valet argumentum quoad interpretanda verba, & mentem, secundùm *Bald. in l.C.de liber. præt. Franc. Veg. conf.63.n.35. Socin.Iun.conf.23.n.61. vol.1. Curt. Iun. conf.176. num.11. p.2.Fulu.Pacian. de probation.lib.2. cap.3.n.90. Adrian.Negusant.in sylua responsor.q.309. num. 11.* 2

A Testatore ad Contrahentem valet argumentum, vt per *Hippol. Rimin. conf. 599. num.6. vol.5.* 3

SVMMARIVM.

1 *A Testium depositione ad instrumentum,*
2 *A Teste ad Notarium,*
3 *A Teste ad Accusatorem,*
} *Argumentum valet.*

à Teste.

à Teste.

Loc. CXIII.

1 A Testium depositione ad Instrumentum, seu scripturam, valet argumentum, *l. in exercendis, C. de fide instrum. Menoch. consil. 538. n. 5. Sbroz. de Vicario Episcopi, lib. 1. q. 64. n. 3. in fine*, vbi tamen *num.* 12. limitat quando testes non sufficiunt, nec habent eandem vim quam scriptura, *Aloys. Ricc. in praxi aurea, resolut. 165. num. 1. Rot. decis. 1161. n. 4. p. 3. diuers.*

2 A Teste ad Notarium, seu ad instrumentum Notarij valet argumentum, vt per *Rimin. Sen. cons. 1. n. 15. Decian. cons. 18. n. 8. vol. 2. & cons. 45. n. 2. & cons. 91. num. 10. vol. 3. Mascard. de probationib. concl. 711. num. 6.* Imò Notarij auctoritas habet vim duorum testium, ex *Mascard.* vbi *suprà concl. 1095. num. 3.*

3 A Teste ad Accusatorem validum est argumentum, secundùm *Monald. cons. 10. num. 7. vol. 2. Viui. opin. 29. num.* 4. vbi intelligit affirmatiuè.

à Toto.

Loc. CXIV.

1 A Toto ad Partem validum est argumentum, *l. quæ de tota, ff. de rei vendicat. Euerard. in topicis legalib. loco* 80. *Cantiunc. in simili tract. loco 5. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali, lib. 1. loco 4. Socin. Iun. cons. 36. n. 10. vol. 1. Hippol. Rimin. cons. 177. n. 25. vol. 3. Borgnin. Caualcan. decis. 24. n. 41. p. 3. Franc. Veg. cons. 66. n. 131.* latè *Rebuff. ad l. appellatione rei 71. vers. negatiuè, cum seqq. ff. de verb. signif. pag. mihi* 350. vbi ampliat in exceptionibus probationibus, quantitatibus, corporibus, & tam affirmatiuè, quam negatiuè, *Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 35. num. 27. Surd. cons. 435. n. 21. Flamin. Paris. de confident. q. 28. num. 106. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 499. n. 1. Rot. decis. 74. n. 9. impressa per Pacific. post suum tract. de Saluiano interd.* Sic etiam è contra valet argum. à parte ad totum, vt dixi loco 82. *n. 1.*

2 Intellige quando est eadem ratio, secundùm *Abb. cons. 58. Quidam Nicolaus, in fine, vers. præterea, lib. 2. Alex. cons. 15. Viso, in fine, lib. 4. Socin. Iun. cons. 74. n. 14. vol. 3. Bertazol. de clausul. instrum. clausf. 21. glos. 19. n. 1. Borgnin. Caualcan. decis. 35. n. 112. p. 2. Menoch. cons. 72. n. 5. Surd. cons. 193. n. 6. & cons. 435. num. 21. Iacob. Gall. cons. 48. n. 24. Card. Tusch. d. conclus. 499. num. 3.*

3 Et ideò vbi diuersa ratio militat non procedere huiusmodi argumentum tenuerunt, *Cephal. cons. 601. n. 40. vol. 4. Surd. d. cons. 435. n. 22. Ioseph. de Rusticis ad l. cùm auus, ff. de condit. & demonstrat. lib. 3. cap. 4. num. 4.*

à Transactione.

Loc. CXV.

1 A Transactione ad Arbitramentum, seu compromissum, & è contrà valet argumentum, quia arbitramentum est transactio, ita *Petr. de Anchar. cons. 34. num. 11. vers. hinc est, Decian. cons. 56. num. 17. vol. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 507. num. 27.*

à Tributo.

Loc. CXVI.

A Tributo ad Decimam validum est argumentum, *cap. decimæ 16. q. 1. cap. tua nobis, de decim. Euerard. in topicis legalib. loco 72. Cantiunc. in simili tract. in 33. specie loci à simili.* Decima enim est tributum animæ, vt ait *Sigism. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 18. sub num. 1. vers. ratio.* 1

à Tutore.

Loc. CXVII.

A Tutore ad Syndicum valet argumentum, vt per *Dec. cons. 297. n. 1. Menoch. cons. 228. n. 22. in fine, Monter à Cueua Aragonia decis. 29. num. 3. Laurent. de Pinu cons. 65. n. 19.* & ad omnes alios administratores extendit *Decian. cons. 11. n. 98. vol. 1.* 1

A Tutore suspecto ad Iudicem Ordinarium suspectum valet argumentum, secundùm *Oldrad. cons. 147. Thema tale est recensatus*, quem refert *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 507. num. 12.* 2

à Vassalo.

Loc. CXVIII.

A Vassalo ad Libertum valet argumentum, *glos. in l. solo 30. C. de liber. causa, Euerard. in topicis legalib. in loco à libert. ad Vassal. Marcel. Conuersan. ad tit. de legit. parent. tut. §. 17. n. 16. pag. 82. & ad tit. de satisd. tut. §. 1. num. 28. pag. 203. Henric. à Rosenth. de feudis, cap. 1. concl. 11. num. 1.* vbi intelligit si præter ius sit, & vbique eadem ratio. Sic è contra valet argum. de liberto ad Vassalum, vt dixi loco 64. 1

à Vectigalibus.

Loc. CXIX.

A Vectigalibus & gabellis ad Collectas valet argumentum, vt patet ex traditis per *Doct. in l. licitatio, §. earum rerum, ff. de publican. Corn. cons. 199. num. 18. vol. 1. Boss. in tit. de angar. n. 4.* quos refert, & sequitur *Georg. Euerard. cons. 3. n. 46. vol. 1.* 1

à Venditione.

Loc. CXX.

A Venditione ad Locationem valet argumentum, *l. vlt. in fine, C. de contrah. empt. Fabian. de Monte in tract. de empt. q. 2. princip. num. 30. Auiles ad cap. 33. Pretorum verbo à menos costa, num. 5. Escob. de ratiocin. cap. 16. num. 3.* Verbum enim, *vendere*, aliquãdo pro, *locare*, exponitur, vt notat *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 2. n. 7.* 1

SVMMARIVM.

1 *A Verosimili mente testatoris, vel statuentis validum est argumentum.*

2 *Argum. à Verosimili transfert in aduersarium onus probandi.*

3 *In*

3 *In Contractibus,*
4 *In statutis, & statuentibus,*
5 *In priuilegio,*
6 *In inuestitura feudali,* } *Amplia.*
7 *In testamentis,*
8 *Etiam circa omissa,*
9 *In materia exorbitanti à Iure,*
10 *Ex diuersitate rationis,*
11 *Quando fieret extensio ad casum inordinatum,* } *Limita.*
12 *In fideicommisso extendendo de persona ad personam,*
13 *In conditionibus voluntariis,*

à Verosimili.

Loc. CXXI.

1 A VEROSIMILI mente statuentis vel testatoris validum est argumentum, *l. non est verisimile, ff. de eo quod metus causa, l. cùm auus, ff. de condit. & demonstrat. l. ex facto, §. si quis autem, ff. ad Trebell. l. Titius, §. Lucius Titius*, & ibi *Bart. ff. de liber. & posthum. l. generaliter, §. cùm autem, C. de institut. & substit. l. cum acutissimi, C. de fideicom. l. fin. C. de posthum. hered. instit. cap. quia verisimile, de praesumpt. cap. requisisti, de testament. Anchar. cons.* 219. *Mirum prima facie, Alex. cons.* 24. *Animaduersis, n.* 34. *& cons.* 46. *Ponderatis verbis, & cons.* 130. *Attentis, n.* 4. *lib.* 2. *Vincent. Paleoth. inter consilia eiusdem, Alex. cons.* 54. *Viso puncto, num.* 6. *vers. Item confirmo, lib.* 4. vbi quod procedit in statuto, lege, conuentione, & rescripto, *Euerard. in topicis legalib. loco* 5. *Cantiunc. in simili tract. loco* 25. *Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali, lib.* 1. *loco* 23. *Cardin. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib.* 3. *tit.* 19. *num.* 4. vbi sumit regulam à verisimili, & quando testator vel disponens ita disposuisset si interrogatus fuisset, vel cogitasset, idem *Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 16. vbi ait quod in qualibet materia receptum est hoc argumentum, *Menoch. cons.* 110. *num.* 54. *& cons.* 196. *num.* 31. *& cons.* 306. *num.* 26. *& cons.* 374. *num.* 21. *& cons.* 434. *num.* 43. *& cons.* 607. *num* 20. *& cons.* 624. *num.* 6. *Fachina. cons.* 87. *num.* 13. *vol.* 2. vbi quod valet in voluntate testatoris, *Surd. de aliment. tit.* 9. *q.* 12. *n.* 25. *Flamin. Paris. de confident. q.* 29. *num.* 14. *& q.* 32. *num.* 31. *Gast. Anton. Thesaur. quaest. forens. lib.* 3. *q.* 84. *n.* 4. vbi quod attenditur in causa coniecturali, *Farin. in praxi crimin. p.* 4. *decis.* 47. *num.* 2. *in fine*, vbi ait esse optimum in Iure argumentum, *Anton. Monach. Bononien. decis.* 10. *num.* 16. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. A, concl.* 494. *num.* 1. vbi *num.* 2. extendit procedere tam in reo quàm in actore, & tam in masculo quàm in foemina, *Noni cons.* 95. *num.* 5. vbi intelligit quando verba possunt importare hanc mentem, aliàs secus.

2 Quod quidem argumentum tantam vim habet vt in aduersariũ transferat onus probandi, *l. ex persona, l. siue possidetis, C. de probation. Mascard. de probation. concl.* 1163. *n.* 3. *Menoch. cons.* 13. *n.* 12. *& cons.* 122. *n.* 54. *& cons.* 374. *num.* 44. *Surd. d. q.* 12. *n.* 26.

3 Amplia primò argumentum procedere in contractibus, quia valet argumentum ab eo quod verisimiliter partes intellexerunt, & si interrogati fuissent respondissent, *Roman. cons.* 37. *num.* 22. *lib.* 2. *Osasch. Pedem. decis.* 90. *num.* 16. *& seq.* vbi extendit etiam in legibus, statutis, conuentionibus, & rescriptis, *Roland. à Valle, cons.* 37. *num.* 23. vbi loquitur in donatione, vt illud censeatur dispositum quod donans verisimiliter interrogatus respondisset, nisi essemus in contractibus, qui verbis celebrantur, quia cùm deficiat substantia non valet argumentum ab intentione, vel à tacita voluntate, ex *Bald. cons.* 396. *In libris Thesaurarij, num.* 6. *vers. interdum simulatur, lib.* 5. quod duplicatur *lib.* 1. *cons.* 149. vbi etiam idem esse dicendum asserit in contractibus, qui re contrahuntur ex eadem ratione, refert *Card. Tusch. d. concl.* 494. *num.* 25. *&* 26.

Intellige ampliationem procedere quando illud à quo argumentatur est adeo verisimile, vt omnes ita faterentur, aliàs non, secundùm *Hieron. Gabr. cons.* 156. *num.* 18. *lib.* 1.

Amplia secundò argumentum procedere in statutis, & statuentibus, *Angel. Aretin. cons.* 76. *In his dubitationibus, num.* 35. *vers. praeterea*, vbi loquitur de statuto circa tutelam, quia semper valet argumentum quando eadem, vel maior ratio militat, *Bald. consil.* 459. *Circa quaestionem, n.* 3. *in fine, vers. conclusiuè, lib.* 5. vbi loquitur de statuentibus circa successionem agnatorum exclusa matre, an intellexerint de agnatis foeminis, vel de solis masculis, quia valet argumentum ab interrogatione, vt mater non excludatur ab amita, quia caret ratione. In omni enim dispositione habetur pro expresso illud quod disponens expressisset verisimiliter si cogitasset, vel interrogatus fuisset, *Alex. cons.* 46. *Ponderatis verbis, num.* 2. *vers. pro hoc facit lib.* 2. Quia omnis dispositio interpretatur prout verisimile est disponentem responsurum si interrogatus fuisset, *Anton. Gabr. comm. lib.* 6. *tit. de regulis Iuris, concl.* 10. Procedit haec ampliatio, & valet huiusmodi argumentum etiam in statuto poenali, iuxta ea quae tradunt *Alex. cons.* 24. *Animaduersis, num.* 34. *vers. insuper respondeo, lib.* 2. vbi *Apostil. in verbo statuissent, Roman. cons.* 105. *Viso themate, col.* 2. *vers. secundo*, quia vbi loquitur de statuto poenali contra facientem delictum, vt extendatur ad mandantem & ratum habentem, quia sic statuentes verisimiliter dixissent interrogati. Limita ampliationem in statuto exorbitanti à regulis Iuris communis, quia immò in casu omisso censentur statuentes reliquisse dispositionem Iuris communis validum, *Socin. consilio* 207. *In causa dominae, num.* 4. *vers. quarto, conantur, lib.* 2. vbi dat alias responsiones, quod immò si statuens non expressit, omisit, & contrarium disposuit in statuto correctorio, vel exorbitante. Extende limitationem multo magis quando statutum est correctorium Iuris communis, tunc non fit extensio ex eo quod si statuẽtes fuissent interrogati ita dixissent, maximè quando ratio in statuto non est expressa, etiam quod dicatur eadem ratio militare in casu extendendo, *Alex. cons.* 167. *Visis, num.* 12. *vers. nec etiam obstat. lib.* 7. *refert Card. Tusc. d. concl.* 494. *n.* 31.

Amplia tertiò in priuilegio, vt per *Alex. cons.* 110. *Adeo grauis, num.* 11. *vers. & confirmari potest, lib.* 6. quem refert, *Cardin. Tusch. d. conclus.* 494. *n.* 19. 5

Amplia quartò in inuestitura feudali, de feudali recepto pro masculis & foeminis in defectum masculorum, vt si eueniat concursus foeminarum inter se, valeat argumentum à verisimili mente feudum recipientis, *Bald. cons.* 202. *Inuestitura Domini, in princip. vers. sexto, & vltimo, lib.* 5. quem refert *Card. Tusch. d. concl.* 494. *n.* 9. 6

Amplia quintò in testamẽtis, quia valet argumentum ab eo quod testator interrogatus responderet, *Anchar. cons.* 361. *De iuribus, num.* 3. *Alex. cons.* 130. *Attentis verbis, lib.* 2. vbi ait valere argumentum ab eo quod disposuisset testator si cogitasset de casu omisso, 7

omisso, secundùm verba; quia suppletur per verisimilem mentem.

8 Amplia sextò, vt procedat etiã circa omissa, quia si concedens sciuisset, & verisimiliter fecisset, habentur pro factis, *Signarol.de Homed.conf.* 5. *Cum inter Gabrielem, in princip.num.* 1. *Roman. conf.* 392. *Circa primum, in fine, verf. tertio certum est*, *Angel. Aretin. conf.* 76. *num.* 35. *verf. praeterea*; Intellige ampliationem, nisi casus omissus fuisset ignoratus à disponente, *Surd.conf.* 150. *num.* 90. quia ad ignorata non potuit accommodare responsum, *Natt. conf.* 15. quem refert *Card.Tusch.d.concl.* 494. *num.* 36. Vel nisi obstet contraria regula, quia si voluisset de facili expressisset, & constat quod prouidit in aliis casibus, ergo in omissis non voluit esse prouisum, *Alex. conf.* 55. *Ponderatis num.* 6. *verf. non obstat lib.* 3.

9 Limita primò, vt argumentum huiusmodi ab eo quod si interrogatus ista respondisset, non valeat in materia exorbitanti à iure communi, quia semper fit restrictio secundùm verba prolata, *Alex.conf.* 32. *Clarissime in fine, verf. non obstat lib.* 7. quem refert *Card.Tusch.d.concl.* 494. *num.* 25.

10 Limita secundò, quando ex diuersitate rationis posset rationabiliter negari, quod imò interrogatus contrarium dixisset, *Anchar. conf.* 356. *circa fin. verf. non obstat quarta ratio. Alex. conf.* 36. *Ponderatis verbis, circa fin. num.* 9. *verf. non obstat, lib.* 2. quem refert *Card.Tusch.d.concl.* 494. *num.* 32.

11 Limita tertiò, quando ex tali argumento & responsione fieret extensio ad casum inordinatum, veluti si maritus instituit vxorem hæredem vniuersalem, si filij nasciturii moriantur sine filiis, & fratrem in quinque instituit; nam si nulli filij nascantur, vxor non dicitur instituta, etiam quando constaret maritum eam magis dilexisse quàm fratrem, quia non valet argumentum ab interrogatione, ex quo frater contra ordinem legis excluderetur ab vxore, *Anchar.d.conf.* 356. *num.* 6. *& seq. Card. Tusch. d.concl.* 494. *num.* 34.

12 Limita quartò, in fideicommisso extendendo de persona ad personam, quia non valet argumentum ex verosimili mente, quòd testator ita disposuisset interrogatus, *Hieron.Gabr.consil.* 111. *num.* 13. *lib.* 1. *Cardin. Tusch. d.conc.* 494. *num.* 28.

13 Limita quintò in conditionibus voluntariis, *Socin.conf.* 116. *num.* 6. *verf. ad vltimum, lib.* 3. *Parif. conf.* 86. *num.* 20. *& seq. lib.* 2. *Anton.Gabr.commun. lib.* 6. *tit. de regulis Iuris, concl.* 10. *num.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Ab vltimis voluntatibus ad Contractus.* } *Argumentum valet.*
2 *Ab vltimis voluntatibus ad iudicia.*

ab Vltimis voluntatibus.

Loc. CXXII.

AB VLTIMIS VOLVNTATIBVS ad CONTRACTVS valet argumentũ, nisi sit diuersa ratio, vt per *Alex.conf.* 61. *n.* 2. *verf. non obstat quod in vltimis, lib.* 1. *Castren.conf.* 101. *col.* 2. *verf. quantum verò, lib.* 1. *Petr. Enriq.conf.* 12. *n.* 9. *Nicol.Euerard. in topicis legalib. loco* 17. *Georg. Euerard.conf.* 31. *num.* 32. *vol.* 2. vbi subdit quod non procedit ad correctionem legis, *Hippol. Rimnald.conf.* 702. *n.* 13. *vol.* 6. *Decian.conf.* 41. *n.* 102. *vol.* 1. *Iacob.Gall.conf.* 68. *num.* 33. *Fachin. conf.* 2. *n.* 21. *lib.* 3. *Card Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *lit. A. concl.* 495. *n.* 12. *Rot. decis.* 125. *n.* 25. *p.* 1. *diuers.* Sic è contra valet argumentum à contractibus ad vltimas voluntates, vt dixi suprà *loco* 26. *num.* 3.

AB VLTIMIS VOLVNTATIBVS ad IVDICIA validum est argumentum, *l.* 2. *§.* 1. *ff. de tutel. diuid. Roman. conf.* 186. *in casu proposito n.* 3. *&* 4. *Cantiunc. in* 11. *specie loci à simili, Cardin. Tusch. d.tom.* 1. *lit. A. concl.* 507. *num.* 3. *Euerard. loco* 21. vbi intelligit si formetur affirmatiuè, ex eo quia quod potest testator potest & Iudex, *l. non est mirum*, & ibi *Bart. ff. de pignorat. act. l. solent*, vbi glos. *ff. de alimẽt. & cibar. leg. l. seruus hac lege, ff. de manum. testam.* sic è contra valet argumentum à iudiciis ad vltimas voluntates, vt dixi suprà *loco* 57. *num.* 2.

à Vocatione.

Loc. CXXIII.

A VOCATIONE actiua ad PASSIVAM non valet argumentum, vt per *Parif. conf.* 31. *num.* 18. *lib.* 2. *Decian. resp.* 26. *num.* 45. *lib.* 2. *Menoch. conf.* 326. *num.* 57. *Surd.conf.* 315. *n.* 13. *Ioan. Griuel. Dolana decis.* 135. *num.* 8. *Rot. in Pampilonen. Capellaniæ* 4. 1622. *coram bonæ mem. Romboldo, impressa per Viuian, in fine suæ praxis Iurisp. tron. decis.* 45. *n.* 9. *secundùm nouissimam impress. & in Florentina fideicommissi de Cambijs* 20. *Martij* 1628. *coram R.P.D. Dunozet.*

Ab Vsufructu.

Loc. CXXIV.

AB VSVFRVCTV ad ALIMENTA valet argumentum, vt per *Socin. Iun. conf.* 86. *num.* 8. *vol.* 1. 1

AB VSVFRVCTVARIO ad EMPHITEVTAM valet argumentum, *l.* 1. *§. quod autem. ff. de superficieb. Rimin.conf.* 426. *num.* 7. *vol.* 3. *Decian. conf.* 13. *num.* 17. *vol.* 4. vide suprà *loco* 51. Sic è contrà valet argum. ab emphyteusi ad vsumfructum, vt dixi *loco* 43. *num.* 4. 2

ab Vsu Patrisfamilias.

Loc. CXXV.

AB VSV PATRISFAM. validum est argumẽtum, *l. hæredes palam, §. sed etsi notam, ff. de testam. l. si seruus. §. fin. ff. de legat.* 1. *Mandof. in proœm. Regularum Cancel. q.* 2. *num.* 4. *Pute. decis.* 174. *num.* 2. *lib.* 2. *in correctis*, *Rot. decis.* 584. *num.* 11. *apud Farin. p.* 1. *recent.* 1

LAVS DEO.

FINIS.

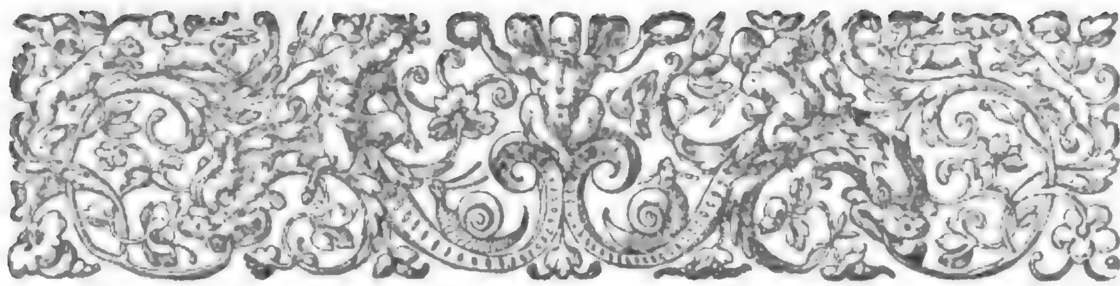

INDEX LOCORVM COMMVNIVM ARGVMENTORVM Iuris, iuxta seriem Alphabeticam breui methodo dispositi.

In quo prior numerus locum, posterior paginam denotat.

INDEX

INDEX AXIOMATVM IVRIS VSVFREQVENTIVM.

In quo prior numerus Axiomatem, posterior paginam denotat.

INDEX
DE APPELLATIVA VERBORVM VTRIVSQVE IVRIS SIGNIFICATIONE.

In quo prior numerus Appellatiuam, posterior paginam indicat.

Mari

F I N I S.

AVGV

AVGVSTINI BARBOSÆ I.V.D. LVSITANI,

Tractatus DE CLAVSVLIS VSV-FREQVENTIORIBVS.

Multis Sacræ Rotæ decisionibus, & quamplurium Doctorum, tam veterum quàm recentiorum resolutionibus locupletatus.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Dispositionem principalem non alterat, auget, seu immutat clausula accessoria.*

3 *Accessoriæ clausulæ regulantur secundum principalem dispositionem, cui adiiciuntur.*

4 *Accessoriæ clausulæ non operantur detecto errore.*

5 *Gratiam non augent clausulæ merè accessoriæ.*

6 *Clausulæ accessoriæ, quæ possunt de per se stare, in fauorabilibus disponunt.*

7 *Notarij ex vsu & stylo an apponantur clausulæ accessoriæ, ostenditur.*

8 *Notariorum ex fide probatur quod clausulæ fuerint appositæ potiùs ex stylo Notarij, quàm ex consensu partium.*

Accessoria.

CLAVSVLA I.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsump. 115. num. 43. cum seq. Anton. Gabr. comm. lib. 6. tit. de clausul. concl. 10. Martam de clauf. p. 4. clauf. 21. Monet. de commut. vlt. volunt. cap. 7. à num.* 48. & alios in discursu citandos.

2 Non alterat, auget, seu immutat principalem dispositionem, sed declarat, *gloss. in Clem. 1. de preb. Fel. in c. licet in corrigendis, num. 7. de offic. Ord. Couar. in rub. de testam. p. 2. num. 13. vers. tertia conclusio, Gab. d. conclus. 10. n. 1. Put. decis. 255. num. 4. lib. 1. & decis. 91. in fin. lib. 2. Tiraq. de Constit. p. 3. limit. 7. n. 15. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 2. num. 42. Menoch. d. præs. 118. num. 43. & lib. 4. pres. 60. num. 50. & cons. 87. n. 4. Mart. d. clauf. 21. num. 4. & 10. Bruner à Sole in locis communibus verbo clausula, num. 53. Surd. cons. 453. num. 38. Sigism. Scacc. de appellat. quæst. 17. limitat. 6. memb. 9. num. 68. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 9. in annot. contra nullitates, num. 243. & gloss. 66. num. 25. & 30. cum seq. Monet. d. cap. 7. num. 48. & 51.*

Regulantur secundum principalem dispositionem, cui adiiciuntur, *gloss. verbo Fauiana in fine, in l. si patronum. ff. si quid in fraudem patroni, Put. decis. 1, n. 2. lib. 1. Mart. d. clauf. 21. num. 1. Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 3. num. 10. Monet. d. cap. 7. n.* 50. vbi ait illas non deseruire nisi illi parti dispositionis, cui adiiciuntur, assumuntque illius naturam, ex *Marta d. clauf. 21. num. 2. Menoch. d. præsumpt. 115. num. 43. Seraphin. de Priuileg. iuram. priuil. 64. num. 6. Surd. decis. 7. num. 29. Bruner à Sole verbo clausula, num. 1. Gonzal. d. gloss. 66. num. 31. Stephan. Gratian. discept. for. cap. 730. num. 44.* ita vt principali dispositione annullata etiam ipsæ clausulæ corruant, *l. cum principalis, ff. de reg. Iuris, Paris. consil. 54. num. 31. & seq. vol. 1. Mart. d. clauf. 21. num. 3. Put. decis. 91. num. 1. lib. 2. in correctis.* 3

Vnde clausulas accessorias non operari detecto errore voluerunt *Menoch. cons. 103. num. 78. & cons. 378. num. 27. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 652. num. 28.* 4

Licèt huiusmodi clausulæ accessoriæ non augeant gratiam, vt supra diximus *num. 2.* tamen hoc restringitur vbi non essent merè accessoriæ, 5

sed importarent aliquid diuersum & separatum æquè principaliter, vt per *Gab. d. conclus. 10. num. 7.* sequutus *Gomez ad regul. de infirm. resign. quæst. 24. num. 3. & seq. Ruin. cons. 151. vers. non obstat, vol. 3.* quos refert *Mont. d. cap. 7. num. 52.* vbi *num. 53.* cum
6 *Gabr. d. concl. 10. num. 10.* resoluit, clausulas accessorias, quæ possunt de per se stare, in fauorabilibus disponere.

7 Non me latet aliquos dixisse huiusmodi clausulas accessorias magis ex stylo & vsu Notarij, quàm ex dispositione partium apponi solitas, & ideo non considerandas, vt voluerunt *Neuiz. cons. 28. num. 19. Menoch. cons. 87. à num. 45. & d. præs. 115. num. 44.* quos refert, & sequitur *Mart. d. clausf. 21. num. 11.* quod non mihi satis probatur, cùm, vt supra diximus, non alterent principalem dispositionem, quæ semper fit de mente & consensu contrahentium, ideo non stant præter, sed secundum illam.

8 Quod autem clausulæ fuerint appositæ ex stylo Notarij potiùs, quàm de consensu partium, probatur ex fide Notariorum, vt censuit *Rot. decis. 114. num. 6. apud Farinac. part. 1. recent.* illæ enim quæ sunt appositæ de stylo Notariorum non nocent sine præcedente certioratione, ead. *Rota decis. 580. num. 8. etiam part. 1. recent.* nec alterare possunt naturam contractus, *Rot. decis. 624. num. 8. apud Far. p. 2. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Actum perfectum, consummatum, & publicatum importat clausula,* Actum, &c. *manu Notarij calce scripturæ apposita.*

2 *Instrumenti perfectionem importat clausula,* Actum, &c. *quando est posita in fine instrumenti, non verò in principio.*

3 *Subscriptionis, signi, & rogitus effectum operatur clausula,* Actum, &c.

4 *Scriptura quando leuari intenditur in authenticam formam, si in ea legatur clausula,* Actum, &c. *debet Iudex mandare vt in authenticam formam redigatur, etiamsi subscriptio, & signum deficiant.*

5 *Perfectam rem quoad voluntatem testantis importat clausula,* Actum, &c.

6 *Instrumentum dicitur imperfectum deficiente in eo clausula,* Actum, &c.

Actum, &c.

CLAVSVLA II.

1 HÆc clausula manu Notarij calce scripturæ apposita, importat actum perfectum, consummatum, & publicatum, *Baldus in authent. quod sine. C. de testam. Alex. cons. 14. num. 19. vol. 6. Paris. cons. 27. num. 15. vol. 2.* plures per *Mart. de clausul.*
2 *part. 1. clausf. 4. num. 1.* quibus addo *Ruin. cons. 119. num. 13. lib. 4. Menoch. cons. 224. num. 3. Surd. consil. 287. num. 4.* vbi *num. 2.* dicit tunc importare perfectionem instrumenti, quando est posita in finé instrumenti, non verò in principio, *Fontanel. de pactis nupt. tom. 2. clausf. 13. gloss. vnic. num. 5.* post *Zabarell. cons. 133. n. 2. Card. Tusch. tom. 1. litt. C. concl. 302. num. 21.* vbi quod operatur lecturam partibus coram testibus, *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 899. num. 16. Rot. in Romana fideicommissi de Veccijs 22. Iunij 1616. coram R. P. D. meo Pirouano,* impressa per *Farinac. decis. 714. num. 2. part. 1. recent.* vbi intelligit concurrente alia coniectura, quando sic Notarius scripturam habuerit pro perfecta, & stipulata, vtpote quia eam reposuerit inter alias matrices, prothocolla, aut filças instrumentorum, eadem *Rota in citata Romana fideicommissi 16. Ianuarij 1615. coram eodem,* impressa per *Farinac. decis. 628. n. 3. part. 2. recent.* vbi etiam dictum fuit hanc clausulam includere effectum subscriptionis, signi, & rogitus; nam, quando agitur de leuanda scriptura in 3
authenticam formam, si in ea legatur hæc clausula, debet Iudex mandare vt in authenticam formam redigatur, etiamsi subscriptio, & signum deficiant, *Paul. de Castro in l. contractus num. 5. C. de fideicommiss. instit. Natt. cons. 46. num. 4. Neuiz. consil. 26. num. 42. Menoch. cons. 47. num. 16. Curt. Iun. cons. 162. num. 1. vers. cùm igitur in proposito, Beroi. cons. 1. num. 51. vol. 2.* qui omnes loquuntur de scriptura reperta in prothocollis, vel inter rogationes Notarij demortui, *Grammat. decis. 106. num. 15. & 16.* loquens de scriptura in fasciculis, vbi cætera instrumenta asseruabantur, *Ruin. cons. 159. num. 13. lib. 4. Seraph. decis. 902. num. 5.* asserentes idem de filciis Notarij secundum regionis consuetudinem, de qua etiam loquitur *Menoch. de arburar. cas. 187. num. 24. cum seqq.* refert, & sequitur *Rot. d. decis. 628. num. 2. part. 2. recent.* 4

Vnde similiter hæc clausula in fine testamenti denotat perfectionem ipsius, quando illud fuerit lectū coram testatore, qui non contradixit, *Bursat. cons. 15. num. 11. & seq. vol. 1. Honded. cons. 33. num. 46. vol. 1.* & ita importat rem perfectam, quoad voluntatem testantis, *l. fin. C. famil. hercisc.* vbi *gloss. Zabarel. cons. 133. num. 3. vers. 3. obijcitur, Card. Tusch. tom. 1. litt. C. concl. 302. num. 20.* 5

Deficiente verò hac clausula in instrumento, vt supra, illud dicitur imperfectum, cùm non constat à partibus fuisse rogatum Notarium, *Seraphin. decis. 949. n. 1. Stephan. Gratian. d. cap. 899. n. 15.* ac proinde deficit stipulatio, idem *Seraph. d. decis. 949. num. 7.* 6

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Gratia facta* ad beneplacitum *concedentis durat donec ille eam reuocauerit, vel moriatur.*

3 *Magistratus* ad beneplacitum *creatus expirat morte constituentis.*

4 *Iurisdictio Ordinaria non expirat, si re integra moriatur concedens.*

5 *Gratia* ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, *aut,* interim dum Sedes Apostolica voluerit, *non expirat morte Papæ concedentis.*

6 *Gratia si fieret ad beneplacitum personæ & dignitatis, quæ perpetua est, an expiret morte concedentis, ostenditur.*

7 *Gratia quando dicatur facta ad beneplacitum personæ, seu dignitatis, ostenditur.*

8 *Clausula,* Ad beneplacitum & voluntatem,

tem, *importat liberam voluntatem, secus, si fuerit dictum, ad beneplacitum tantùm, quia tunc importat arbitrium boni viri.*

9 *Reseruationis beneplaciti clausula apposita in contractu, illum reddit conditionalem.*

10 *Fructus, qui percipiuntur ex re deducta in contractum, restituendi sunt domino, donec conditio existat.*

11 *Praxim solemnitatis assensus seu beneplaciti Apostolici quis ponat, ostenditur.*

12 *Beneplacitum Apostolicum supplet omnes alias solemnitates.*

13 *Beneplacitum Apostolicum præsumitur spatio 30. annorum.*

14 *Beneplacito Apost. obtento pœnitentiæ locus amplius non est.*

Ad beneplacitum, &c.

Clausula III.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide DD. per textum ibi *in c. si gratiosè, de rescript. in 6. Cels. Vgon. in tract. clauf. pag. 495. col. 1. Mart. de clausul. part. 2. clauf. 1. in vlt. impress. Erasm. à Cochier de Iurisdict. Ordinaria in exemptos p. 3. quæst. 5.* remissiuè *Nicol. Garc. de benef. part. 5. cap. 1. num. 539.* & significat, id est arbitrio nostro, seu donec nobis placuerit, *Fel. in c. ex literis num. 10. de Constit. Mandos. in gloss. facult. §. volentes, in verf. ad beneplacitum, pag. 169. Cened. post lib. canon. quæst. sing. 49. num. 15.*

2 Gratia facta ad beneplacitum concedentis durat donec ille eam reuocauerit, quia istud beneplacitum nulli legi subiacet, ad not. *in l. fideicommissa. §. quamquam, ff. de leg. 3.* vbi *gloss. verbo voluerit, Natt. conf. 608. num. 5. vol. 3. Erasm. à Cochier d. q. 5. num. 3.* aut donec ipse concedens moriatur, quia morte voluntas soluitur, & extinguitur, *d. c. si gratiosè, ibi Franc. & DD. l. mandatum, C. mandati, l. vxorem, §. pen. ff. de leg. 3.* in specie *Nau. conf. 2. in antiq. aliàs 3. in nou. de priuileg. Caroc. de locato. p. 2. tit. de beneplacito, Io. Bapt. Costa de clauf. conuent. clauf. 26. Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 2. Cened. d. sing. 49. num. 14. Gozadin. conf. 22. num. 18. Erasm. à Cochier d. quæst. 5. num. 4. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 28. num. 50.*

3 Vnde magistratum ad beneplacitum creatum expirare morte constituentis, nisi à Principe creatus fuerit, tenet *Molin. de primog. lib. 1. cap. 25. num. 5.*

4 Iurisdictio autem Ordinaria non expirat, etsi re integra moriatur concedens, quia ita postulat fauor publicus, vtilitásque publica, quæ in iurisdictione Ordinaria conseruanda versantur; ita *Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 69. num. 9. Gab. commun. lib. 6. tit. de prob. conclus. 1. num. 32.* quos refert, & sequitur *Sanch. d. disput. 28. num. 5.*

5 Si verò dicatur, *Ad beneplacitum Sedis Apostolicæ,* aut, *interim dum Apostolica Sedes voluerit,* tunc non expirat morte, sed opus est expressa reuocatione, *d. c. si gratiosè,* quia Sedes Apostolica nunquam moritur, *Card. in Clem. 1. num. 1. & 4. de prob.* latè *Mandos. in gloss. facult. §. volentes, in verf. à nobis ad beneplacitum nostrum, fol. 43. Molin. de Iust. & iure, tract. 2. disput. 298. Erasm. à Cochier d. q. 5. num. 5. Cened. d. sing. 49. num. 14.*

6 Sed si gratia fieret ad beneplacitum personæ & dignitatis, quæ perpetua est, quid dicendum non bene constat inter DD. quidam enim censent præponderare dignitatem, & sic illam gratiam minime extingui concedentis morte; ita *Ioan. And. in d. c. si gratiosè, num. 6. in fin.* aliis verò placet nomen, quod præcedit, præponderare, & ita non perire si præcedat nomen dignitatis, vt, ad beneplacitum Sedis & nostrum; sic tenet *Imol. in d. c. si gratiosè,* vt eum referunt *Domin. ibi n. 16. & Franc. in fin.* nonnulli sic distinguunt; aut exprimitur vtrumque nomen alternatiuè, vt, ad beneplacitum nostrum, vel Sedis; & tunc expirat gratia morte concedentis, & quod in alternatiuis sufficiat alteram partem impleri, ex *reg. in alternatiuis, de reg. Iur. in 6.* aut copulatiuè, vt, ad beneplacitum nostrum & Sedis, & tunc aut expressio fit in materia, quæ consueuit in successorem transire, vel est indifferens, & tunc si gratia sit Motu proprio concessa, non expirat propter amplissimam eius interpretationem faciendam; si autem non sit Motu proprio concessa, attendendum est vtrum ex eis nominibus præcedat, sicut distinxit secunda opinio nuper recitata; sic *Domin. eod. cap. si gratiosè, num. 16. verf. possit in hac materia.* At *Franc. ibi in fine,* relatis his sententiis nil definit, quas omnes opiniones probabiles, vltimam verò Dominici præ cæteris sibi magis placere asserit *Sanchez de matrim. lib. 8. disput. 28. num. 60.*

Demum restat videre an dicatur gratia facta ad beneplacitum personæ, ac proinde eius morte extincta, quando fit mentio solius nominis dignitatis non in abstracto, videlicet, ad beneplacitum Sedis, vel Pontificis, sed in concreto, vt, ad Romani Pontificis beneplacitum, vel Regis. Sed quia hæc est controuersa inter Doctores disputatio, & altiorem petit indaginem, ideo remitto lectorem ad *Henriq. in Summa lib. 7. cap. 21. num. 5. Molin. d. disput. 298. Valasc. de iure emphyt. quæst. 34. num. 7. Menoch. de arbitrar. quæst. 69. per totam, & conf. 1033. num. 25. & 26. Gutier. pract. lib. 3. quæst. 11. num. 19. Mascard. de prob. concl. 188. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. §. 1. proœm. num. 9. cum seqq. & gloss. 12. à princip. Farinac. fragment. crimin. verbo bannum, num. 103. cum seqq. Bernard. Graue. ad practicam Cameræ Imperialis lib. 2. concl. 60. consid. 3. num. 2. Aloys. Ricc. decis. 68. num. 8. Erasm. à Cochier d. q. 5. n. 6. Sanch. d. disput. 28. num. 61. cum seqq.* 7

Illud tamen aduertere oportet, quod si dictum fuerit, ad beneplacitum & voluntatem, tunc hæc clausula importabit liberam voluntatem, secus si fuerit dictum, ad beneplacitum tantùm, quia tunc importat arbitrium boni viri, vt docent *Menoch. de arbitrar. lib. 1. quæst. 8. num. 10. Mart. d. clauf. 1. num. 12.* 8

Clausulam reseruationis beneplaciti appositam in contractu, illum reddere conditionalem resoluunt *Cephal. conf. 118. num. 9. Pancirol. conf. 35. num. 5. Borrell. conf. 47. num. 17. Ioannes Baptista Costa d. clauf. 26. num. 2.* vbi subdit quod propterea fructus, qui percipiuntur ex re deducta in contractum cum beneplacito alicuius, restituendi sunt domino, donec conditio existat, quia conditio interim nihil ponit in esse, *l. necessario. §. quod si pendente, ff. de peric. & comm. rei vend. & num. 2. post Gabr. conf. 82. num. 19. 22. & 27. vol. 1.* addit, quod si contractus emphyteusis ineatur cum clausula, si & quatenus consensus Sedis Apostolicæ interueniat, intelligitur quando consensus esset necessarius; vnde concordiam initam sub beneplacito Sedis Apostolicæ dici conditionalem post *gloss. in l. item Labeo, in verf. si prece, ff. famil. hercisc. Paul. conf. 288. ad med. & vol. 2. verf. modo ita est, lib. 3. Verall. decis. 12. part. 3.* censuit *Rota* 9 10 11 12

in Verdunen. Abbatiæ 5. Maij 1614. coram Buratto,
13 impressa per *Farin.decis.542.num.7.p.2.recent.* Praxim solemnitatis assensus, seu beneplaciti Apost. ponit *Aloys. Ricc. in praxi rer. fori ecclesiastici à resolut. 24. vsque ad 95. Paris. cons. 24. num. 4. lib. 4.* quos refert *Rota in vna Mediolanen. resolutionis permutationis 10. Ianuarij 1597. coram Illustrissimo Card. Pamphilio*, impressa per *Marches. de Commiss. part. 1. pag. 113.* vbi etiam dictum fuit, huiusmodi beneplacitum præsumi spatio triginta annorum, maximè quando conuenta sunt seruata, etiamsi non sit enunciatum.
14 Beneplacito Apostolico obtento pœnitentiæ locus amplius non est, quamuis non sit lata sententia per exequutores ferenda, vt fuit resolutum *in Ferrarien. bonorum 28. Iunij 1613. coram bon. memor. Buratto*. At verò antequam illud obtineatur, est locus pœnitentiæ, volens tamen recidere tenetur restituere quod recepit, *Put. decis. 2. de transactionib.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Notariorum de stylo non censetur apposita clausula*, Ad habendum.
3 *Clausula*, Ad habendum, *importat idem quod clausula*, Et quibus dederit.
4 *Emphyteusis quod sit transitoria ad extraneos operatur clausula*, Ad habendum,
5 *Declara procedere tantùm quando est posita in dispositiuis.*
6 *Clausula*, Ad habendum, *an & quando extet in executiuis vel dispositiuis, ostenditur.*
7 *Alienandi liberam facultatem importat clausula*, Ad habendum.
8 *Licentia expressa alienandi continet clausula*, Ad habendum.
9 *Alienandi quicquid eis videbitur, & successoribus, vt dicatur data licentia, operatur hæc clausula*, Ad habendum.
10 *Alienandi licentiam importat tantùm clausula*, Ad habendum, *si in parte dispositiua apponatur.*
11 *Licentia alienandi feudum sine facultate operatur clausula*, Ad habendum, *in parte dispositiua inuestituræ feudi posita.*
12 *Pactum non alienandi sine licentia quando adest, tunc non operatur clausula*, Ad habendum, *in eius præiudicium.*
13 *Venditio quod censeatur in dubio facta ad corpus, etiamsi mensura sit specificata, & contractus dubius, operatur clausula*, Ad habendum.
14 *Dominij translationem importat clausula*, Ad habendum.
15 *Dominium plenum, & plena facultas alienandi idem sunt.*
16 *Dominij translationem in vita, non autem solius vsusfructus importat clausula*, Ad habendum, tenendum, & vsufructuandum ad vitam suam.
17 *Fideicommissi remissionem in diuisione inducit clausula*, Ad habendum, *quando est in parte dispositiua.*
18 *Clausula*, Cum potestate alienandi, vendendi, &c. *quid importet ostenditur.*
19 *Allodialium bonorum, & emphyteuticorum in instrumentis diuisionis apposita clausula*, Ad habendum, *refertur ad allodialia tantùm.*
20 *Donatio facta piæ causæ, quando est dubia an sit inter viuos, vel causa mortis, operatur clausula*, Ad habendum, *vt censeatur inter viuos.*
21 *Fideicommissi, seu alterius iuris renunciationem in executiuis non inducit clausula*, Ad habendum.
22 *Constitutum, aut traditionem possessionis fictæ non inducit clausula*, Ad habendum.
23 *Clausula*, Ad habendum, *quando est sine restrictiua, non reducitur ad terminos stipulationis.*
24 *Cæterata clausula*, Ad habendum, *& non extensa cum licentia alienandi, nihil operatur.*
25 *Clausula*, Ad habendum, *non operatur in bonis, quorum est sequuta alienatio.*
26 *Facultatem capiendi propria auctoritate non importat clausula*, Ad habendum.
27 *Clausula*, Ad habendum, *intelligitur secundum naturam contractus.*
28 *Clausula*, Ad habendum, *non operatur quando est posita in executiuis.*
29 *Inuestitos non iuuat clausula*, Ad habendum, *vbi est personalis, & restricta ad proximum acquirentem.*
30 *Verba clausulæ*, Ad habendum, *intelliguntur secundum quod iura disponunt, & subiectam materiam.*

Ad habendum, &c.

CLAVSVLA IV.

De vi, & effectibus huius clausulæ vide *Grat. cons. 7. num. 20. lib. 2.* prout enim refert *Put. decis. 273. num. 6. cum seqq. lib. 3. Ioan. Baptistam Costam in tract. de claus. conuent. claus. 7. Mart. de clausul. p. 1. claus. 5. & p. 2. claus. 2. in vlt. impress. Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. litt. C. concl. 297.* ac cæteros in discursu citatos. 1

Licèt aliqui teneant hanc clausulam potiùs de stylo Notariorum, quàm à partibus appositam censeri, vt per *Dec. cons. 3. num. 151. lib. 1. Pedam. decis. 164. num. 2. Rimin. Iun. cons. 80. num. 42. vers. nie mouet. lib. 1.* contrarium tamen quod immo illa censeatur apposita de voluntate contrahentium, vt aliquid operetur, obseruant idem *Rimin. d. cons. 80. n. 44. & seq. Alex. cons. 1. num. 22. vers. 1. lib. 5. Menoch. cons. 87. n. 45. & seq. vers. non obstat quartum, & cons. 837. n. 59. Card. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 304. num. 23. Honded. cons. 33. num. 4. tom. 1.* & ideo non paucos operatur effectus. 2

Primus

3 Primus igitur effectus est, vt importet idem, quod clausula, Et quibus dederit, vt docent *Franc. Becc. conf.* 88. *num.* 12. *cum seqq. Card. Tusch. d. litt. C. conclus.* 297. & fuit dictum *in Nonantulana bonorum* 14. *Iunij* 1610. *coram Cardinale Sacrato*, impressa per *Farinac. decis.* 294. *num.* 3. *part.* 2. *recent. & in Romana emphyteusis* 12. *Nouembris* 1612. *coram Cardin. Caualerio*, impressa per *Farinac. decis.* 435. *num.* 21. *part.* 1. *recent. & in Farfen. bonorum* 19. *Decembris* 1614. *coram Buratto*, impressa per eundem *decis.* 642. *num.* 4. *ead. part.* 1. *& in Imolen. bonorum* 2. *Decembris* 1605. *coram Cardinale Sacrato*, impressa per eundem *decis.* 152. *num.* 1. *part.* 2. *recent.*

4 Secundus effectus est ex primo proueniens, vt operetur quod emphyteusis sit transitoria ad extraneos, vt per *Dec. conf.* 500. *Corbul. in tract. de iure emphyt. tit. de caus. priuat. ob alienat. in* 3. *limit. Pedamont. decis.* 164. *num.* 1. *Gozad. conf.* 9. *num.* 2. *Polan. conf.* 55. *num.* 37. *&* 42. *lib.* 7. *Clar. de emphyt. quaest.* 28. *in fin. Curt. Iun. conf.* 40. *num.* 1. *Vincent. de Franc. decis.* 6. *num.* 7. *part.* 1. *Decian. conf.* 49. *num.* 5. *col.* 5. *Manent. conf.* 45. *num.* 82. *Ioan. Baptista Costa d. claus.* 7. *num.* 1. *Rol. conf.* 55. *num.* 37. *&* 42. *lib.* 7. *latè Becc. conf.* 88. *num.* 20. *vers.* 2. *cum multis seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 504. *num.* 3. *Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 10. *num.* 25. *Rota* impressa per *Pacific. de Saluiano interd. decis.* 172. *num.* 3. & fuit dictum *in Bononien. emphyt.* 16. *Iunij coram Penia* 1597. *& in Imolen. bonorum* 2. *Decembris* 1605. *coram Cardinale Sacrato*, impressa per *Farinac. decis.* 152. *num.* 1. *part.* 2. *recent. & in d. Nonantulana bonorum, decis.* 294. *num.* 3. *part.* 2. *recent. & in Bonon. de Bouijs* 19. *Nouembris* 1612. *coram Cardinale Sacrato*, impressa per *Farinac. decis.* 438. *num.* 2. *part.* 1. *recent. & in d. Farfen. bonorum* 19. *Decembris* 1614. *decis.* 642. *num.* 4. *part.* 1. *recent.*

5 Declara procedere tantùm, quando est posita in dispositiuis, *Paris. de Put. de feud. cap.* 15. *Ozasc. Pedamont. decis.* 164. *num.* 1. *&* 2. *& conf.* 16. *num.* 21. *Vincent. de Franc. d. decis.* 6. *num.* 7. *Becc. d. conf.* 88. *num.* 49. & fuit tentum *in d. Bononien. de Bouijs decis.* 438. *n.* 2. *& in d. Farfen. bonorum decis.* 642. *num.* 6. *part.* 1. *recent.* vbi aliae concordantes allegantur.

6 Ad cognoscendum autem an ista clausula extet in executiuis, vel in dispositiuis, non solùm attenditur conceptio verborum, sed clausulae, quae illam hinc inde concomitantur, an scilicet sint executiuè, vel dispositiuè, vt per *d. decis. Pedamont.* 164. *num.* 3. *vers. si fuerint scripta, in medio*, quam refert *Rota in d. Nonantulana bonorum decis.* 287. *num.* 1. *in fin. part.* 1. *recent.* & dicit *Laderc. Imol. conf.* 1. *num.* 14. quod haec clausula non potest dici in executiuis, si ponitur ante perfectam dispositionem, refert *Rota in d. Farfen. bonorum decis.* 642. *num.* 7. *part.* 1. *recent.* nam si adiiciatur ex interuallo post perfectam dispositionem, non censeretur posita in executiuis, secus si immediatè post, vt declarat *Pedamont. decis.* 164. *num.* 1. *in princ. & sub num.* 2. *in fine*, refert *Rota in d. Nonantulana bonorum decis.* 294. *num.* 7. *part.* 2. *recent.* vbi etiam ex eadem *Pedamont. decis.* 164. *num.* 4. tenet hanc clausulam dici esse in executiuis, quando est posita in clausulis loquentibus de inuestitura, & de traditione possessionis.

7 Tertius effectus est, vt haec clausula importet liberam alienandi facultatem, vt post *Rolan.* dictum fuit *in Romana domus* 29. *Nouembris* 1610. *coram*
8 *Card. Marquemontio*, impressa per *Farinac. decis.* 261. *num.* 4. *part.* 1. *recent.* immò continet expressam alienandi licentiam, vt ex illa extensa patet, & ideo de eius virtute dubitari non potest, quin tutè fiat alienatio, *Bart. in l. qui Romae. §. duo fratres, in* 8. *quaest. num.* 21. *ff. de verb. oblig. & ibi Angel. num.* 12. *Alex. num.* 58. *& Ias. num.* 72. *Crot. in repet. num.* 133. *Dec. d. conf.* 88. *num.* 11. *& num.* 23. 24. 39. *&* 49. quos refert *Rota in d. Farfen. bonorum decis.* 642. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* & quod operetur, vt dicatur data licentia 9
alienandi quicquid eis videbitur, & successoribus, censuit *Rota* impressa per *Pacif. post tract. de Saluian. interd. decis.* 173. *num.* 2.

Intellige si in parte dispositiua apponatur, tunc 10
enim tantùm importat alienandi licentiam, ita *Rota apud Pacificum dicta decis.* 172. *num.* 5. & post *dictam decis. Pedamont.* 164. *in princ.* obseruat *Cardin. Tusch. d. conclus.* 297. *num.* 8. *& num.* 11. post *Roland. conf.* 55. 11
num. 44. *lib.* 3. tenet hanc clausulam in parte dispositiua inuestiturae feudi operari, si sit data licentia vassallo alienãdi feudũ sine facultate; vnde *Menoch. conf.* 64. *num.* 46. tenet quod posita in executiuis instrumenti diuisionis factae inter fratres, non dicitur ex illa data facultas alienandi. Intellige etiam, 12
quando adest haec clausula, & pactum quod sine licentia non alienet, quia tunc non operatur clausula in praeiudicium pacti, *Corbul. in d.* 3. *limit. fol.* 148. *Dec. conf.* 171. *num.* 3. *vers. quarto. Curt. Iun. conf.* 136. *n.* 6. *Card. Tusch. d. concl.* 297. *n.* 13. *Steph. Gratian. discept. forens. cap.* 344. *num.* 11.

Quartus effectus est, vt operetur quod venditio 13
censeatur in dubio facta ad corpus, etiamsi mensura sit specificata, & contractus sit dubius, vt post *Paris. conf.* 64. incip. *Loculente. num.* 34. *vers. ad quae bene facit. Dec. conf.* 500. incip. *In causa. num.* 4. *vers. sed obstare videtur*, notat *Card. Tusch. d. conclus.* 297. *num.* 1. *&* 2. *ex eod. Decio num.* 6. *& seq. citato loco*, declarat hanc clausulam inducere corpus, ita vt venditio ad corpus sit facta, si est in parte substantiali contractus, secus verò si est in parte executiua, quia non ampliat contractus.

Quintus effectus est, vt importet translationem 14
dominij, vt per *decis. Pedamont.* 164. *in princ. Roland. à Val. conf.* 55. *num.* 43. *lib.* 3. *Soc. conf.* 9. *num.* 33. *vers.* 9. Clarissimè *lib.* 1. *Gratian. conf.* 7. *num.* 10. *lib.* 2. *Menoch. conf.* 361. *num.* 39. *Surd. conf.* 450. *num.* 27. *Steph. Gratian. discept. forens. cap.* 96. *num.* 2. *& cap.* 586. *num.* 3. *& Marcb. decis.* 42. *num.* 6. *&* 7. *Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit.* 36. *num.* 19. *Card. Tusch. d. conclus.* 297. *num.* 7. idem enim sunt plenum dominium & 15
plena facultas alienandi, vt dicit *Soc. d. conf.* 9. *num.* 34. *lib.* 1.

Vnde si sit dictum, Ad habendum, tenendum, & 16
vsufructuandum ad vitam suam, important haec verba translationem dominij in vita, non autem solius vsusfructus, vt ex *Bald. conf.* 372. incip. *Factum sic proponitur. num.* 3. *vers. videamus ergo. lib.* 2. notat *Card. Tusch. d. concl.* 297. *num.* 5. vbi *num.* 6. post *Castr. conf.* 149. *circa medium, vers. & illa verba. lib.* 2. declarat, quod idem est in transactione filiorum cum matre indotata, quia si dant dotem ex bonis mariti, quae erit reuersura ad filios primi mariti dotantis, vel legantis, licèt dicatur ad habendum iure proprio & disponendum, tamen operantur dicta verba translationem dominij loco possessionis & vsusfructus ad vitam vxoris tantùm, quando de haeredibus mulieris non est facta mentio.

Sextus effectus est, vt inducat remissionem fidei- 17
commissi in diuisione quando est in parte dispositiua, *Rol. d. conf.* 55. *n.* 42. *& seq. lib.* 3. *Card. Tusch. d. conclus.* 297. *num.* 16. *Ozasc. conf.* 8. *num.* 80. *Laderc. conf.* 1. *Surd. conf.* 475. *Gallia. conf.* 21. *num.* 21. *cum seq. Corbul. d. limit.* 3. *num.* 7. *Ioan. Baptista Costa d. claus.* 7. *num.* 3.

Septimus effectus est, vt haec clausula cum po- 18

testate alienandi, vendendi, & disponendi prout maritus voluerit, operetur quod res assignata dicatur data irreuocabiliter & pleno iure,& iure proprio,& in perpetuum,ita post *Beroi.conf.63.num.11. lib. 3.* docet *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 932. num. 5.*

19 Octauus effectus est, vt apposita in instrumentis diuisionis bonorum allodialium, & emphyteuticorum referatur ad allodialia tantùm, vt docet *Honded.conf.36. num.32.tom.1.*

20 Nonus effectus est, vt operetur quod donatio facta piæ causæ, quæ est dubia an sit inter viuos, vel causa mortis, censeatur inter viuos, vt post *Bald.conf.*107. incip. *Anno Domini. col. fin.vers.& quia etiam. lib.2.*tenet *Card. Tusch. conclus.197.num.4.*

21 Limita iam primò, vt hæc clausula in executiuis non inducat renunciationem fideicommissi, seu alterius iuris,quando ad aliud potest referri, *Menoch. cons.* 26. *num.* 156. bene *Honded. cons.* 36. *num.* 33. *tom.* 1.

22 Limita secundò, non importare constitutum, nec traditionem possessionis fictæ, ita *Alexand.conf. 28. in princip. lib.2. Card.Tusch.d. conclus.297.num.20.*

23 Limita tertiò, cùm est sine restrictiua non reduci ad terminos stipulationis, vt dictum fuit *in Imolen. bonorum* 8. *Martij* 1596.*coram Cardin.Pamphilio, & in d.Farfen. bonorum decis.642.num.5.part.1.recent.*

24 Limita quartò, nullum operari effectum cùm est cæterata, & non extensa cum licentia alienandi, *Grat.conf.17.n.49.Gabr.comm. tit.de fideicomm. concl.1. n. 30.& seq.* & dictum fuit in *Amerina bonorum* 12. *Ian.*1615.*corã Buratto,*impressa per *Farin.decis.624.n. 4.in princ.part.2.recent.*vbi pariter habetur quod *Bart.* & alij *in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig.* expressè loquuntur, quando in hac clausula legitur extensa prædicta facultas.

25 Limita quintò, vt non operetur in bonis, quorum non est secuta alienatio, secundum *Bart.* communiter receptum *in d. §. duo fratres. quæst.8.num.21. vers. si verò alienatio, Rip. num. 84. in fin. vers. limita primo, & de communi voto num.*165.*&* 168.latè *Simon de Prætis de interpret. vltim. volunt. lib. 3. in fin. vers. si verò alienatio, Gabr. d. conclus.* 1. *num.* 33. *Menoch. de præsumpt. lib.3. præsumpt.115. num.48. Peregr. de fideicomm. art.52. num.44.*quos refert, & sequitur *Rota in d. Amerina bonorum decis. 624.num.4. post med.*

26 Limita sextò, vt non importet facultatem capiendi propria auctoritate, vt per *Angel. Aretin. conf.77.*incip.*In casu suprascripto. num.30.& seq.Card. Tusch. d. conclus.197. num.21.* vbi *num.21.* post *Bald. conf.452.*incip. *Hæreds. lib.5.*declarat,quia talis clausula intelligitur secundum naturam contractus, ex notat. per *Mart. de clauf. part.* 1. *conclus.* 5. *num.* 21.

27 ideo si est facta concessio in emphyteusim duobus, cum pacto quod mortuo vno deueniat in alterum, licèt adsit hæc clausula, Ad habendum,& quidquid placuerit faciendum, tamen intelligitur, Præmissa salua sint, & sic secundum naturam contractus.

28 Limita septimò, vt non operetur quando est posita in executiuis, vt in specie post *Put.* dictum fuit *in Camerinen. domus 4. Iunij 1593. coram Giptio in d. Nonantulana bonorum decis.* 294. *num.* 7. *in princ. p.* 2. *recent.* de quo & quando dicatur esse in executiuis dixi supra.

29 Limita octauò,non iuuare inuestitos vbi est personalis, & restricta ad proximum acquirentem, vt dictum fuit *in sæpe citata Nonantulana bonorum decis.* 294. *n.*8.

30 Illud demum aduertere oportet, quod verba huius clausulæ, Ad habendum, alienandum, &c. intelligi debent legitimè secundum quod Iura disponunt in illa materia, *Bart. cons.* 71, incip. *Ex facto. num.6. vers. ex quibus apparet, lib.* 1. *Cardin. Tusch. d. conclus.*197. *num.*19. & ita secundum subiectam materiam, *Crau. cons.*20.*num.*15. *Signorol. cons.*10.*num.*5. *Ozasc. d. part.* 1. *claus.*5.*num.*23.cuius natura est non ampliare,nec alterare principalem dispositionem. *Ioseph. Sess. Arag. decis.*24. *num.*4. *Rot. decis.*183.*num.*8. *apud Farinac. in prima collect. nouiss.* Vnde restringitur ad ea, quæ solita sunt contineri in contractu, cui apponitur, & intelligitur secundum naturam contractus, vt inquit *Seraph. decis.* 794. *num.* 8. & secundum illam limitatur, ex notatis per *Marches. de Commiss. part.1.pag.978. num. 5. in vlt.impress.*

SVMMARIVM.

1 *Indulgentiarum in concessione apponi non debet clausula,* Ad instar.

2 *Priuilegio Apostolico potest apponi clausula,* Ad instar.

3 *Priuilegiorum alienorum, seu exemptionum concessa participatio ad instar, importat vt sortiatur eundem & parem effectum cum aliis ad quæ adæquatur.*

4 *Per relationem omnia quæ in priori dispositione continebantur, censentur repetita.*

5 *Tantum est in referente, quantum in relato.*

6 *Referens est in ipso relato cum omnibus suis qualitatibus.*

7 *Priuilegium de quo non apparet, si alicui communicetur, an in aliquo huiusmodi communicatio ei prosit, ostenditur.*

8 *Priuilegium concessum ad instar alterius, quod auctum, diminutum, vel reuocatum postea fuit, an diminutum, vel reuocatum censeri debeat in persona illius, cui communicatur, & num.9.*

10 *Forma communicationis priuilegiorum attendenda.*

Ad instar alterius Ecclesiæ.

CLAVSVLA V.

IN concessione Indulgentiarum apponi non debet hæc clausula,nam esset contra regulam Cancellariæ 53. sed debent specificè, & specialiter exprimi ea, ad quorum formam fit concessio, vt obseruant ibi *Alphonsus glossator antiquus, & Ioannes à Cochier pag.*490. *Nauarr. de Indulg. notab.*16. *n.*4. 1

Secus dicendum esset in priuilegio Apostolico, 2 quia in eo talis prohibitio non legitur,nec ad illud extenditur illa de qua in d. reg. 53. *Felin. in c. nonnulli, col.8. vers.* 3. *declara, de rescript.* Vnde concessa 3 participatio alienorum priuilegiorum, seu exemptionum ad instar, importat vt sortiatur eundem & parem effectum cum aliis ad quæ adæquatur; ita *Fel. in d. c. nonnulli, num,* 7. *Abb. in c. inter dilectos, n.9. de fide Instrum. Apostil. ad eundem in c. cùm olim, num.* 5. *vers. ad instar, de consuetudine, Paris. cons.* 21. *num.* 5. *vol.4. Rom. cons.*383. *num.* 23. *Erasm. à Cochier de Iurisdict. Ordin. in exemptos, part,*1. *quæst.* 17. *num.*17. per 4 hanc

hanc enim relationem omnia quæ in priori dispositione continebantur, censentur repetita, ad notata *in l. omnia. ad fin. C. de episcop. benef. ecclesf.* & per *Card. Tusch. tom. 6. litt. P. conclus. 763. Mandos. de priuileg. ad instar, quæst. 4. Suar. de leg. lib. 8. cap. 15. num. 2.* ex
5 quo relationis effectus est, vt tantum sit in referente quantum in relato, iuxta *reg. l. asse toto. ff. de hered. instituend.* cum similibus, de quibus *Pereg. de fideicom. art. 16. à num. 2.* & *Glorit. resp. 1. part. 3. num. 137.* quia
6 referens est in ipso relato cum omnibus suis qualitatibus, vt post *Dec. Soc. Parif. Tiraq.* & alios, inquit *Menoch. cons. 847. num. 3.*

7 Vtrùm autem si priuilegium Petro concessum communicetur Antonio, & de Petri priuilegio non appareat, prodesse possit in aliquo talis communicatio Antonio? In qua quæstione distinctione opus est; vel enim communicatio hæc priuilegij fit per verba generalia non exprimendo illud, quod primum priuilegium, ad quod refertur, continebat, & certum est tanquam incertum nihil omnino valere; iuxta *regul. text. in l. si sic 78. §. 1. ff. de legib. 1.* melior text. *in auth. si quis in aliquo. C. de edendo*; sic procedunt resoluta per *Cabed. Lusitana decis. 95. n. 9. part. 2.* & per Azeued. *cons. 36. n. 2.* & per *Erasmum à Cochier de Iurisdict. Ordin. in exemptos, part. 4. quæst. 70. num. 6.* aut in communicatione priuilegij exprimitur quod primum continebat; quo casu licèt primum priuilegrum non appareat, eo tamen gaudere secundum, cui communicatum est, ex *Fel. & Mandos. d. tract. de priuileg. ad instar, quæst. 5.* obseruat bene explicans *Suar. d. cap. 15. num. 6. & 7.* aduertens ex *Bald.* hoc posteriori casu magis absolutum esse priuilegium, & pinguius prouidere communicationem, quàm si priuilegium appareret, quia si appareat, secundum illud debet communicatio restringi ex infrà dicendis; quando verò non extat pro se absolutè; intellige si fieret specifica & certa mentio eius ad quod fit relatio ab habente potestatem de nouo concedendi, vt aduertit *Erasm. à Cochier d. q. 70 num. 6.*

8 Quid autem dicendum quando priuilegium conceditur ad instar alterius, vel vni concessum alteri communicatur, si prius illud augeatur, minuatur, vel reuocetur; auctum etiam, diminutum, vel reuocatum censeri debeat in persona illius, cui communicatur? Quam quæstionem post *Abba.* & alios disputant *Mandos. d. tract. quæst. 6. Frat. Emman. quæst. Regul. tom. 7. quæst. 55. art. 19. Azeued. d. conf. 36. per totum, Suar. d. cap. 15. à num. 5. & cap. 16. à num. 11.* ex quorum mente resolue distinguendo, vel enim communicatio fit non per se, & principaliter, in quo casu planum est, quod non potest ille, cui communicatur priuilegium, eo vti, nisi secundum modum iuxta quem eo vtitur ipse principalis, ex generali regula *c. translato, de constit. & cap. accessorium, de leg. iur. lib. 6.* cum similibus; & ideo aucto, diminuto, vel reuocato priuilegio principali, sequitur necessariò augeri, diminui, & reuocari priuilegium in persona eorum, quibus communicatum est.

9 Aut verò priuilegium communicatur non sic dependenter, sed directè per se & æqualiter, ita vt persona, cui communicatur, eo vti possit eodem modo, quo prior poterat, vel ipse posset, si primò & per se ei fuisset concessum; quæ forma frequentissima est communicationi priuilegiorum inter Religiones, vnius scilicet ad alteram, vt latè prosequitur *Frat. Emman. d. quæst. 55. à princ.* & in iis terminis regula est constituenda negatiua, quod scilicet aucto, vel diminuto, aut reuocato priuilegio principali, non augetur, nec diminuitur, nec reuocatur in persona eorum, quibus communicatur; supponimus enim vtrumque priuilegium stare per se vt reipsa distinctum, solúmque apponi particulam vel relationem ad aliud ad terminandam significationem verborum, cognita autem hac significatione, & modo, & qualitate priuilegij sic concessi, nulla manet dependentia vnius ab altero, & consequenter cessat distinctio *reg. accessorium*; & locum habet regula *l. Papinianus exuli, ff. de minor.* ac procedit quod ait *Frat. Emman. d. art. 19.* quod in communicatione priuilegiorum non communicatur non vsus, quia licèt Religio cui primò concessa sunt, illis non vtatur, & propter non vsum ea amittat, adhuc tamen alia Religio vtitur, cui independenter communicata sunt.

Procedit autem hæc regula, nisi contrarium ex forma communicationis colligatur, quia scilicet facta est per modum causæ fiendæ, id est, in futurum, vt loquitur *Azeued. d. conf. 36. num. 4.* quia scilicet verba referuntur ad modum secundum quem prima Religio in futurum vtetur priuilegio, veluti quia conceditur sub illa forma, concedo Societati IESV priuilegia, quibus seu prout mendicantes vtentur: concessio enim seu gratia huiusmodi dependet ab vsu mendicantium, iuxta *regulam text. in l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxalib. action.* de qua post alios *Menoch. remed. 16. recuper. num. 19.* 10

Cætera autem ad hanc clausulam pertinentia vide apud *Mart. de claus. part. 1. claus. 106. secundum vltimam impressionem*, & aliqua tetigi *in tract. de dictionibus.*

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium liberum, & absolutum, non Iuris regulis limitatum importat clausula,* Ad libitum, &c.

2 *Arbitrio boni viri locus est stante clausula,* Ad libitum, &c.

3 *Libertatem magis operatur clausula*, Ad libitum, &c. *si iungatur cum dictione* liberè.

4 *Conditionem sub beneplacito denotat clausula,* Ad libitum, &c.

5 *Voluntas stante clausula*, Ad libitum, &c. *tamdiu durat quamdiu concedens illam reuocauerit.*

Ad libitum suum, vel pro libito suæ voluntatis.

CLAVSVLA VI.

HÆc clausula importat liberum, & absolutum arbitrium, non Iuris regulis limitatum, vt docent *Bart. & Alex. in l. si sic 78. ff. de leg. 1. Abb. in c. 2. n. 4. in 3. notab. de sequest. possess. Card. Tusch. tom. 2. litt. D. conclus. 307. num. 1. Baptista Costa de claus. conuent. claus. 26. num. 6. Surd. decis. 72. num. 15.* vbi ait quod stante hac clausula non est locus arbitrio boni viri, & *decis. 272. num. 14. cum seqq. & conf. 357. num. 10. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 58. num. 21. & seq.* & dictum fuit *in Romana bonorum 14. Martij 1580. coram Cantuccio. Marta de clausul. part. 3. clausul. 1. num. 3.* ex *Guid. Pap. decis. 475.* aduertit hanc clausulam aliquando importare liberam voluntatem, 1 2

tem, aliquando verò arbitrium boni viri; si verò iungatur cum verbo *liberè*, tanquam geminata magis operatur libertatem, vt post *Soc. cons.170, num. 8. lib.2.* aduertit *Card. Tusch. d. conclus. 307. num. 2.* Vide quæ dixi in clausula, Ad beneplacitum, 3.

4 Denotat conditionem sub beneplacito, & talis voluntas ex facto venit declaranda, ex *Seraph. decis.*
5 *811. num. 1.* & tamdiu durat donec concedens illam reuocauerit, vt per *Erasmum à Cochier de Iurisd. Ord. in exemptos. p. 3. q. 5. num. 3.*

SVMMARIVM.

1. *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2. *Possessionis coloratæ expressionis vim habet clausula,* Amoto, &c.
3. *Vitium taciturnitatis coloratæ possessionis alienæ tollit clausula,* Amoto, &c. *si est posita in dispositiua gratiæ, secus si in executiua.*
4. *Executor debet cognoscere de colore tituli stante clausula,* Amoto, &c.
5. *Clausula,* Amoto, &c. *intelligitur Iuris ordine seruato, & citatis citandis.*
6. *Executor gratiæ cum clausula,* Amoto, &c. *habet solùm iurisdictionem contra eos, qui de facto, & non de iure contradicunt, nisi dicatur,* sine vitio spolij & attentatorum, &c.
7. *Executorem mixtum facit clausula,* Amoto, &c. *apposita in literis beneficialibus, quando nulla res indicata præcessit, nec fuit negotium discussum.*
8. *Appellare licet à sententia mixti executoris.*
9. *Possessor quando non adesset clausula,* Amoto, &c. *non facit executorem mixtum.*
10. *Executio literarum Apostolicarum non retardatur per appellationem à sententia mixti executoris cum clausula,* Amoto, &c. *quando in beneficialibus gratia legitimè est iustificata, & literæ non sunt expeditæ sub intrusione.*
11. *Executor merus censetur vbi simul cum clausula,* Amoto, &c. *iuncta est illa,* Citra vitium spolij & attentatorum.
12. *Clausula,* Amotis quibuscunque detentoribus, & intrusis posteriorem gratiam habentibus, *tollit gratiam Ordinarij posteriorem.*

Amoto quolibet illicito detentore,

CLAVSVLA VII.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per *textum ibi in c. cum noueris, de concess. prebend. Cels. Ugon. in tract. clausul. pag. 483. col. 2. Rebuff. in praxi benef. tit. form. & declarat. nouæ prouisionis, vers. Amoto exinde quolibet illicito detentore, Ant. Gab. communium lib. 5. tit. de acquir. possess. conclus. 3. num. 16, Lancell. de attent. part. 2. cap. 4. in præfat. num. 477. cum seqq. Mart. de claus. part. 1. claus. 9. in vlt. impress. Brunor. à Sole in locis communib. verbo clausula 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 826. & in praxi aurea resolut. 330. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 1. in annot. num. 236. Card. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 319. Marches. de Commiss. part. 1. pag. 327. & 328. in 2. impress. Campanil. in diuersorio Iuris canonici rub. 11. cap. 13. n. 280. cum seqq. Monet. de commut. vlt. volunt. cap. 11. num. 467. & seq. Viuian. in praxi Iurispat. lib. 13. cap. 8. num. 39. cum seqq. in vlt. impress.*

Habet hæc clausula vim expressionis coloratæ 2
possessionis, de qua erat facienda mentio, iuxta *cap. cum noueris, de concess. preb.* ita *Calderin. cons. 246.* aliàs *25. de preb. Zab. cons. 51. in fin. Rebuff. d. vers. Amoto exinde quolibet illicito detentore, in princip. Mart. d. part. 1. claus. 10. num. 1. Card. Tusch. d. conclus. 19. n. 9. Massob. in praxi habendi concursum, prælud. 7. dub. 20. num. 165. Gonzal. ad reg. 8. Cancellariæ, gloss. 15. §. 1. num. 68. Monet. d. c. 11. num. 468. Marches. de Commiss. part. 1. cap. 1. pag. 328. num. 135. in vlt. impress.* vbi 3
num. 24. ex *Paris. cons. 120. num. 14. vol. 4. Lap. alleg. 15.* asserit subreptionis vitium non tollere. Intellige hâc clausulam tollere vitium taciturnitatis coloratæ possessionis alienæ, si est posita in dispositiua gratiæ, secus tamen si in executiua, & in clausulis executiuis gratiæ; ita per *Clem. primam in fine, de prebend. Abb. in c. in nostra, num. 31. de rescript. Gemin. cons. 86. num. 6. vers. nec obstat, & cons. 92. num. 5. in fin. & seq. & cons. 117. num. 12. in fine,* resoluit *Cardin. Tusch. d. conclus. 319. num. 2. & num. 10.* & post illum *Aloys. Ricc. d. collect. 826. effect. 1. in limit. & d. resolut. 330. num. 2. Monet. d. cap. 11. num. 468.* Et quod exe- 4
cutor debeat cognoscere de colore tituli stante hac clausula, tenet *Achil. decis. 5. vt lit. pend. Greg. decis. 335. num. 12.*

Intelligitur hæc clausula Iuris ordine seruato, ac 5
citatis citandis, *Fel. in c. d. catero, num. 9. de sent. & re iud. Rebuff. d. vers. Amoto exinde. Achil. decis. 6. num. 2. super reg. de trienn. Mohed. decis. 7. num. 5. de restit. spoliat.* & *Staphyl. de lit. gratia in c. de clausula, Amoto, n. 3. Nicol. Garc. de benef. part. 6. cap. 3. num. 50.* vbi intelligit procedere, quando non adest clausula, *sine vitio spolij*, & dictum fuit *in Aquilana beneficiorum 26. Iunij 1606. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per *Farinac. decis. 147. num. 4. p. 2. recent.* Executor gratiæ cum hac clausula habet so- 6
lùm iurisdictioné contra eos, qui de facto, & non de iure contradicunt, vt docent *Flores variarum quæst. lib. 1. quæst. 4. num. 44. Marches. de Commiss. part. 1. pag. 328. num. 131. in 2. impress. Card. Tusch. d. conclus. 319. num. 7.* quod intelligere oportet, quando Papa vlterius non procedit dicendo, *sine vitio spolij & attentatorum*, quia tunc videtur voluisse quod dato quod ille esset detentor iuris, tamen quod executor posset illum spoliare, & detentor non posset agere; ita *Put. decis. 14. in correct. lib. 1. Mandos. de monit. quæst. 60. num. 67. Salust. Tiber. in formular. Instrum. lib. 3. cap. 6. num. 29. vers. & insuper, Nicol. Garc. d. part. 6. cap. 3. num. 51. & 52. Aloys. Ricc. d. resolut. 330. num. 4.*

Hæc clausula apposita in literis beneficialibus, 7
quando nulla res iudicata præcessit, nec fuit negotium discussum, facit executorem mixtum, & requirit ordinem iudiciarium; ita post *Abbatem* & alios *in cap. de cætero*, maximè *Fel. num. 9. & seq. de sent. & re iud. Mohed. decis. 7. num. 5. de restit. spoliat.* aliàs *97. num. 5. Achil. decis. 6. num. 5. super regul. Cancell. de trienn. Marches. de Commiss. part. 2. cap. 3. num. 35. in 1. impress. Lancell. de attent. part. 2. cap. 4. in præfat. num. 470. & 514. Nicol. Garc. d. part. 6. cap. 1. à n. 48.*

Gonzal.

Gonzal. ad regul.8. Cancell. gloss.9. §. 1. in annot.contra nullitates, num.236. Monet. d. c.11. num. 467. & fuit dictum *in Rauennaten. Iurispatronat. 27. Ianuarij 1606. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Farinac.decis. 159.num.3. part.2.recent.& in Tirassonen. eleemosynariæ 28. Ianuarij 602. coram Cardin. Lancell.* impressa per eundem *Farinac. decis. 52. num. 2. part. 2. recent.* quod quidem in tantum verum est, vt à dicti mixti executoris sententia liceat appellare, ex traditis per *Mantic.decis.324. num.3.* & *Sigism. Scacc.de Appellat. q.12. limit.11. num.11. Seraphin. decis.156.* vbi ait non solùm appellationem esse permissam in hoc casu, verùm etiam esse locum reuocationi attentatorum & innouatorum tali appellatione pendente.

9 Supradicta autem restringenda sunt, quando non adesset possessor, vt notant *Rebuff. vbi suprà, vers. nec virtute huius clausulæ, Gonz.d.gloss.9.num.226. Nicol.Garc.d.part.6.cap.2.num.141.* & fuit dictum *in Vercellen. Coadiutoriæ 13. Ianuarij 1608. coram Cardinale Lancellotto*, & *in Pacen. puritatis 11. Decembris 1609. coram Illustrissimo Manzanedo.*

10 Item restringenda sunt, quando hæc clausula apposita est in literis beneficialibus, & gratia est iustificata legitimè, & literæ non sunt expeditæ sub intrusione, tunc enim non retardaretur executio literarum Apostolicarum; ita post *Ferret. cons. 7. num. 12. in fin. & num. 13.* docent *Gonzal. vbi suprà num. 237.* & *Monet. d. cap. 11. num. 467.* vbi etiam post *Capiciaq. decis. 180. Lancell. d. c.4. num.175. cum*

11 *seq. & Gonzal. d. loco num.268.* subdit censeri pariter merum executorem, vbi simul cum hac clausula, *Amoto, &c.* iuncta est illa, *citra vitium spolij & attentatorum*; quod etiam post alios docent *Marches.de Commiss. part.1.cap.1.num.139.pag.229. in vlt.impress.* dum ait hanc clausulam habere locum tantùm, quando Breue est simpliciter concessum cum illa, non autem quando adest alia clausula, scilicet, *sine vitio spolij & attentatorum*, *Nicol. Garc. d. cap.3. n.45. 46. 47. & 50. cum duobus seqq.* hoc tamen intelligens, nisi simul adsit etiam clausula, *constito de intrusione*, aut similis, quia tunc ante executionem intrusus est citandus.

12 Clausula, *Amotis quibuscunque detentoribus, & intrusis posteriorem gratiam habentibus*, tollit gratiam Ordinarij posteriorem, vt dictum fuit *in Toletana benefic. 5. Aprilis 1593. coram Orano*, impressa per *Marches. de Commiss. part.1.pag.381.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectu huius clausulæ agentes.*

2 *Priores in data non præcedunt illum ad cuius fauorem clausula*, Anteferri, *apposita est.*

3 *Reseruatio specialis & clausula*, Anteferri, *æquiparantur.*

4 *Clausula*, Anteferri, *in pluribus gratijs diuersorum compensatur.*

5 *Clausula*, Anteferri, *quomodo extendatur, ostenditur.*

6 *Prior qui est tempore in gratijs & beneficijs, potior est iure, nisi de contraria Principis voluntate constet.*

7 *Decretum irritans in contrarium acta quæcunque annullat, aliósque etiam ignorantes ligat.*

8 *Reseruationes & expectatiuæ tam generales quàm speciales tolluntur per hanc clausulam.*

9 *Ius omne ad rem quouis modo quæsitum sublatum censetur per clausulam*, Anteferri.

10 *Reseruationem continet clausula*, Anteferri.

11 *Clausula*, Anteferri, *nihil operatur, nisi is, cui concessa est, voluerit anteferri.*

12 *Ordinarius si conferat beneficium intra mensem, quod fuit specialiter impetratum cum clausula decreti & institutionis, subsistet collatio si impetrans sua non vtatur gratia.*

13 *Clausula*, Anteferri, *est odiosa, & non extendit vim suam nisi ad sibi similes.*

14 *Clausula*, Anteferri, *si est apposita quoad prælationem gratiarum præteritarum, quæ etiam potest referri ad gratias futuras, restringitur tantùm ad præteritas.*

15 *Clausula*, Anteferri, *non se extendit in præiudicium specialiter prouisi à Papa.*

16 *Gratia*, Anteferri, *non præiudicat habenti gratiam*, Motu proprio.

17 *Clausula*, Anteferri, *non tollit effectum gratiæ præcedentis, cuius vigore iam fuit facta liquidatio, & processus, nisi de hoc fiat specialis mentio.*

18 *Mandatum per secundum ad alicuius fauorem factum etiam cum clausula*, Anteferri, *non tollitur primum, nisi Papa derogauerit regulæ de non tollendo iure quæsito.*

19 *Gratia conditionalis cum clausula*, Anteferri, *facit etiam clausulam conditionalem.*

Anteferri.

CLAVSVLA VIII.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Verall. decis.337. num.5. part.1. Mar. Anton. variar. resolut. lib. 1. resol.9. num.13. Mart. de clausul. part.1.claus. 212. in vlt. impress. Cardin. Tusch. tom.1. litt. C. conclus. 314. Monet. de commut. vlt. volun. cap. 11. num. 487. cum seqq. Ioan. à Cochier ad preces primarias Imperatoris sect. 5. §.1. prope fin. pag.95. Viuian. in pract. Iurispat. lib.13. cap.8. num.97. cum seqq. in 2. impress.* & cæteros in discursu citatos, ex quibus sequentes colligo effectus. 1

Primus igitur effectus est, vt etiam priores in data eum ad cuius fauorē talis clausula est adiecta, non præcedant, sed immo contra hic illos præcedat, iisque præferatur; ita *Ægid. Bellam. cons. 33. num.20. in fin. vers.3. hoc probatur*, vbi dicit quod facit de posteriore priorem, *Mart. d.claus.112. num.1. Card. Tusch. d. conclus. 314. num.1.* vbi *num. 2.* subdit huiusmodi clausulam, *Anteferri*, & reseruationem 2 3

 specialem

specialem æquiparari, quia sicut præfertur habens clausulam, *Anteferri*, ita prefertur is, qui nititur gratiæ cum reseruatione speciali, *Monet. d.c.11. num.*
4 457. in pluribus autem gratiis diuersorum compensatur, ita vt gratiæ reducantur ad naturam suam, & ille præferatur, qui habet vel gratiam cum data anteriori, vel qui habet specialem, *Zab. cons.136. præmitto ante solutionem, num. 5. & seq. Card. Tusch. d. conclus. 314. num. 11.*

5 Qualiter autem extendatur hæc clausula paucis ostendit *Felin. in c. capitulum sanctæ Crucis, num. 5. in fin. de rescript.* in hæc verba. *non obstante quod pro alijs scripserimus, quibus & volumus anteferri*; integra verò, prout in rescriptis prouisionum, de stylo Curiæ apponitur, vt refert *Rebuff. in praxi benefic. part. prima, in forma noua prouisionis, vers. non obstantibus piæ memoriæ*, in hunc modum; *aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de huiusmodi, vel alijs beneficijs ecclesiasticis in illis partibus generales, vel speciales d. Sedis, vel Legatorum reseruationem & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum, quibus omnibus volumus te in*
6 *assecutione dictæ Ecclesiæ anteferri.* Hactenus *Rebuff.* nā quamuis regulare sit in gratiis ad beneficia, vt qui prior est tēpore, potior sit iure, *cap. sic qui. c. cùm quis de præb. in 6.* fallit tamen vbi de contraria Principis voluntate constet, qui pro sua summa potestate potest posteriorem anteponere priori, *Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 32. vers. nono quæritur, Mames. cons. 63. num. 1. de præb.* & dum anteponit expressè id declarando, non censetur priorem gratiam penitus abolere, vel reuocare, quin patitur illam manere saluam, vt illius vigore qui tempore prior fuit, possit acceptare aliud beneficium gratia sua comprehensum, ex *Staphyl. de literis gratiæ, tit. de vi & efficacia claus. §. deinde sequitur*, quæ quidem Pontificis voluntas vt certiorem habeat exitum, solet communiter huic clausulæ, *Anteferri*, adiici alia
7 clausula, *decreti irritantis*, quæ in contrarium acta quæcunque annullat, aliósque etiam ignorantes ligat, ne quoquo modo tali voluntati, vel dispositioni possit contrauenire, & vbi contrauenerit nihil egisse censeatur, ex traditis per memetipsum in d. clausula, *Motu proprio*, & in specie notat *Mart. d. claus. 212. num. 3.* post *Zabarell. cons. 136. col. 3. & 4. vers. & ex hoc infertur*, ac *Ferret. cons. 3. num. 12. vers. 3. principaliter, vol. 1.*

8 Secundus effectus est, vt per eam tollantur reseruationes & expectatiuæ tam generales quàm speciales; nam licet expectanti deberetur beneficium, tamen Papa vult vt impetrans præferatur, vt docent *Monet. d. cap. 11. num. 459. Card. Tusch. d. conclus. 314. num. 18.* vbi post *Oldrad. cons. 136. in princ. num. 1. & Lap. alleg. 80. num. 1. vers. ad prædicta*, ait hanc clausulam operari quod is, qui habet eam, præferatur aliis expectantibus etiam Apostolicis.

9 Tertius effectus est, vt per illam sublatum censeatur omne ius ad rem quouis modo quæsitum, *cap. pen. de præbend. in 6. Rebuff. in praxi benefic. rub. form. nouæ prouisionis, vers. aut si aliqui, Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 195. num. 207. in 1. edit. aliàs resolut. 174. num. 4. in 2. edit. Monet. d. cap. 11. num. 459.* licèt ex *Felin. in cap. causam quæ, num. 16. de rescript.* referat Rotam contrarium non semel sensisse, dum excipit solum casum iuris ad rem acquisiti per acceptationem vacantis beneficij, ex eo quia gratia expectantis omnino non perit, cùm non sit exclusus à gratia pro alia vice sequente, prout iam suprà commemorauimus.

10 Quartus effectus est, vt reseruationem contineat, ex traditis per *Rebuff. in concordatis, tit. de mandatis Apostolicis. §. 1. pag. 680.* & præseruationem iurium aliarum personarum operetur, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancellariæ, gloss. 54. num. 16.* vnde post *Ægid. Bellam. cons. 43. num. 3. in fin. cum seq. vers. quod dummodo*, obseruat *Card. Tusch. d. conclus. 314. num. 22.* quod quando sumus in vacaturis gratia conualidans primam, vel extendens cum hac clausula, *Anteferri*, vel æquipollenter, semper præfertur ei, qui habet gratiam medio tempore ad vacaturum, quando tempore vltimæ gratiæ extendentis nondum venit vacatio.

Limita primò hanc clausulam nihil operari, nisi 11
is, cui concessa est, voluerit anteferri, *Calder. cons. 56. quod est 1. de translat. prælat. num. 2. vers. ad idem facit*, prout illum refert *Mart. d. claus. 212. num. 10. Card. Tusch. d. conclus. 314. num. 19. Ioan. Monac. in c. 2. de præb. in 6.* vbi si Ordinarius conferat benefi- 12
cium intra mensem, quod fuit specialiter impetratum cum clausula decreti & institutionis, subsistet collatio si impetrans sua non vtatur gratia, & si habens clausulam, *Anteferri*, ei renunciet, valebit collatio priùs facta, quia eo repulso sublatum est impedimentum quoad primum.

Limita secundò vt hæc clausula, cùm sit odiosa 13
& iuri repugnans, non extendat vim suam nisi ad sibi similes, & in literis Apostolicis non operetur in præiudicium illorum, quibus ius est quæsitum in re, vt per *Gemin. cons. 138. Brunor. à Sole in locis communibus verbo claus. 4. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiepiscopalis Neapol. decis. 41. num. 9. part. 2. Cardin. Tusch. d. conclus. 314. num. 3.* vbi refert *Oldrad. cons. 198. num. 5. vers. secundò pro intellectu*, hanc appellare iniuriosam clausulam.

Ex qua secunda limitatione iam infertur, hanc 14
clausulam, *Anteferri*, si est apposita quoad prælationem gratiarum præteritarum, quæ etiam potest referri ad gratias futuras, restringi tantùm ad præteritas, vt docent *Oldrad. cons. 198. in princ. num. 3. vers. tertia clausula, Anteferri, Bellam. cons. 53. num. 12. vers. modo claus. Mart. d. claus. 212. num. 6. Card. Tusch. d. conclus. 314. num. 3.*

Deinde infertur, hanc clausulam, *Anteferri*, adeò 15
restringi vt non operetur contra morem & consuetudinem concedentis; ideo se non extendit in præiudicium specialiter prouisi à Papa, quia habens gratiam priorem cum clausula, *Anteferri*, non præfertur habenti gratiam prouisionis specialem, licèt posteriorem, vt per *Oldrad. cons. 198.* incip. *Circa primum, vers. circa secundum*, quem referunt, & sequuntur *Zabarel. cons. 136. num. 4. Mart. d. claus. 212. num. 6. Card. Tusch. d. concl. 314. num. 4.*

Limita tertiò gratiam, *Anteferri*, non præiudi- 16
care habenti gratiā, *Motu proprio*, quæ gratiosa est, illa verò odiosa; & quando odium & fauor sunt in conflictu, præfertur fauor, vt post *Ægid. Bellam. cons. 33. num. 21. & seq. vers. 8. conclus.* resoluit *Tusch. d. conclus. 314. num. 13.*

Limita quartò hanc clausulam, *Anteferri*, non 17
tollere effectum gratiæ præcedentis, cuius vigore iam fuit facta liquidatio & processus, nisi de hoc fiat specialis mentio; ita ex *Zabarell. d. num. 5. vers. vnde notat, Card. Tusch. d. conclus. 314. num. 17.*

Limita quintò, vt per secundum mandatum ad 18
alicuius fauorem factum etiam cum clausula, *Anteferri*, non tollatur primum, nisi Papa derogauerit *reg. Cancell. de non toll. iur. quæsit.* vt post *Cardin. cons. 136.* obseruant *Rebuff. in praxi benefic. part. prima, ad reg. de non tollend. iur. quæsit. gloss. 4. Monet. d. c. 11. num. 462.*

Limita sextò, vt gratia conditionalis cum clau- 19
sula,

sula, *Anteferri*, faciat etiam clausulam conditionalem, ita vt non operetur, nisi purificata conditione, *Card. conf. 18. in principio, vers. puram intelligo, Card. Tusch. d. concl. 314. num. 9.*

SVMMARIVM.

Appellatione remota.

CLAVSVLA IX.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide DD. 1
per textum ibi *in c. 1. de rescript. & in cap. pastoralis, de appellat. Couar. pract. cap. 23. num. 6. & 7. & cap. 15. num. 5. Cels. Ugon. in tract. clausul. pag. 421. Vital. de Cambanis in simili tract. pag. 14. Pinel. in rub. de rescind. vend. part. 1. cap. 2. num. 22. Marant. de ord. Iudic. part. 6. tit. & quandoque appellatur, num. 338. Hippol. de Marsil. sing. 647. Corset. sing. 33. Lucer. Inquis. verbo appellatio, à num. 3. Hieronym. Portol in scholijs ad Molin. §. disputati, à num. 24. Perez l. 8. gloss. prima, tit. 4. lib. 2. Ordin. Seraphin. de Priuileg. iuram. priuil. 74. num. 46.* & alios plures, quos refert *Cened. ad decretal. collect. 128. num. 1. Lancellot. de attent. part. 2. cap. 12. limit. 8. num. 40. Menoch. de arbit. casu 197. Flamin. de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 7. num. 163. Rendin. in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 16. num. 4. Aloys Ricc. in collect. decis. collect. 135. & 1081. Mart. de clausulis part. prima, clauf. 12. in vlt. impress. Fr. Emmanuel quæst. Regul. tom. 1. quæst. 8. art. 13. Sigismund. Scacc. de Appellat. quæst. 16. limit. 1. num. 93. cum seqq. Marches. de Commiss. part. 1. cap. 8. à princip. cap. 29. cum seqq. & pag. 47. part. 2. num. 57. cum seqq. in vlt. impress. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 400. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 1.*

in annot. num. 244. *cum seqq. Bernard. Graua. ad practicam Cameræ Imperialis lib.* 1. *conclus.* 135. *num.* 2. *Farinac fragment. crimin. part.* 2, *verbo Iudex, num.* 956. *cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 41. *num.* 17. & 18. *Ioseph. Sesse de Inhibit. cap.* 8. §. 2. *num.* 10. *cum seqq. Mendez, à Castro in praxi Lusitana, lib.* 2. *cap.* 11. §. 5. *num.* 18. *Viuian. in praxi Iurispat. lib.* 13. *cap.* 18. *num.* 39. *cum seqq. in.* 2. *edit.*

2 Nullus inferior à Principe hac clausula vti potest, ex notatis per *Marant. de ordine Iudic. part.* 6. *tit. & quandoque appellatur, num.* 337. *Marchesi. de Commiss. part.* 1. *cap.* 8. *num.* 12, *pag.* 297. *in vlt. impress. & part.* 2. *pag.* 47. *Roland. à Valle cons.* 29. *num.* 15. &

3 16. qui ampliant procedere in inferioribus Principibus, superiorem non recognoscentibus, *Menoch. de success. tit. de test. potent. lib.* 1. §. 6. *num.* 7. etiamsi esset Legatus de Latere, qui cum illa rescribere non potest, vt tenet *Sigismund. Scacc. de Appellat. quæst.* 16. *limit.* 1. *num.* 106. & 109. nisi id specialiter in facultatibus clarè habeat, vt declarat *Marchesi. d. c.* 1. *pag.* 301. *num.* 77.

4 Operatur hæc clausula in omni causa tam principali, quàm incidenti, ex resolutis per *Ceuall. comm. contra comm. tom.* 4. *quæst.* 1. *num.* 933. vnde habere locum in causa reconuentionis, notant *Parlad. rer. quotid. part.* 5. *lib.* 2. *c. fin.* §. 10. *num.* 14. & *Scacc. de Appell. quæst.* 17. *limit.* 17. *num.* 23. *Marchesi. de Commiss. part.* 1. *pag.* 301. *num.* 60. *in secunda impress.* vbi *num.* 72. ait quod comprehendit omnes appellationes ab incidentibus & accessoriis, vbi eadem ratio militat.

5 Item operatur tantùm inter partes litigantes, non quoad tertium, vt per *Couarr. pract. cap.* 15. *n.* 5. *Pu. decis.* 147. *lib.* 2. *in correct. Pacif. de Saluian. interdict. Inspect.* 4. *cap.* 2. *num.* 93. & ob id dicit *Bald. in*

6 *cap. an sit. num.* 2. *vers. item nota.* quem refert *Marchesi. d. p.* 1. *pag.* 298. *num.* 24. quod ista clausula est onerosa, ac proinde restringenda; & addit *Marchesi.*

7 *d. p.* 1. *pag.* 303. *num.* 94. quod concessa personæ delegati, non transit ad subdelegatum.

8 Item operatur ne attentata reuocentur per viam attentatorum, quia licèt appellatione pendente nihil possit innouari, *in toto tit. ff. nil nouari appellat. pend.* hoc tamen fallit, si est commissa causa *Appellatione remota*; nam hoc casu non obstante appellatione, poterit per Iudicem à quo appellatum est innouari, & sententia executioni mandari, secundum *Innocent.* & *Host.* quos refert, & sequitur *Fr. Emm. quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 8. *art.* 13. *in fine, Marchesi. de Commiss. part.* 1. *cap.* 8. *pag.* 33 *num.* 81. *in vlt. impress.* & faciunt quæ tradunt *Flamin. de resignat. lib.* 8. *quæst.* 7. *num.* 163. & *Scacc. de Appell. quæst.* 16. *limit.* 1. *sub*

9 *num.* 94. & 105. *cas.* 4. Ratio est, quia Iudex non tenetur deferre appellationi; si tamen pars appellauerit, & tali causa, quæ si esset vera deberet legitima reputari, potest adire Principem, qui poterit appellationem admittere, si sibi visum fuerit; ita *Fr. Emman. d. art.* 13. & *Stephan. Grat. Marchia decis.* 51. quem refert *Aloys. Ricc. part.* 1. *collect.* 135. *post med.*

10 Et quod attentata cessant quando Princeps appellationem remouet, notant *Guid. Pap. decis.* 23. *n.* 3. *Vant. de nullit. tit. quando & intra quod tempus. num.* 48. & *tit. de nullit. ex defectu Iurisd. num.* 142. *Paris. cons.* 208. *num.* 16. *vol.* 1. & alij plures, quos refert *Marchesi. p.* 2. *pag.* 48 *num.* 61.

11 Vnum tamen singulare aduertere oportet in hac materia, quod Iudex datus etiam cum hac clausula, deferendo appellationi ex ignorantia Iuris, vel ex propria voluntate, facit vt sententia ab eo lata suspendatur; pro quo sunt consulendi *Gemin. in c. cum appell.* §. *si verò. num.* 2. *de appell. in* 6. *Franc. in c. pastoralis. num.* 6. *vers. quartò quæritur,* & ibi *Imol. num.* 6. & *Ioan. Anton. de Sancto Georgio num.* 39. *eod. tit. in antiq. Anton. Gomez var. tom.* 3. *de delict. cap.* 13. *n.* 32. *Marchesi. d. p. prima, pag.* 303. *num.* 82. *in vlt. impress.* vbi addit, quod si suam sententiam exequatur tali 12
pendente appellatione non attentabit.

Operatur denique, vt excommunicatio lata post 13
appellationem teneat, vt resoluit *Scacc. de Appell. quæst.* 17. *limit.* 22. *num.* 56.

Intelligitur, quando Iudex seruata forma com- 14
missionis procedit, & partem non grauat, vt fuit dictum *in Cremon. Iurispat.* 26. *Februarij* 1603. *coram Gregorio XV.* impressa per *Farin. decis.* 79. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* & per *Bertram. inter decisiones impressas eiusdem Gregorij XV. decis.* 91. *num.* 10. & per *Marchesi. de Commiss. part.* 1. *pag.* 1068. *n.* 5.

Vnde solummodo de friuola appellatione, non 15
verò de legitima esse intelligendam, ideóque parum, aut nihil operari quando non est apposita præuia causæ cognitione, tenent *gl. verb. ante sententiam, in fin. in cap. vt debitus honos, de appell. gl.* 2. *in c. ex parte* 13. *de offic. deleg. Lancell. d. c.* 12. *limit.* 8. *n.* 42. *cum seqq. Menoch. de arbit. casu* 197. *num.* 2. *cum seq. Brunor à Sole d. verbo clausula, n.* 5. *Seraph. de Priuil. iuram. priuil.* 74. *num.* 46. *Cardos. in praxi Iud. verbo clausula* 2. *Franc. Leo in thes. for. Eccles. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 36. *Marchesi. de Commiss. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 18. *in prima impress.* & *Scacc. d. quæst.* 16. *limit. prima, n.* 93. & 94. *Ioseph. Sesse de Inhibit. cap.* 8. §. 2. *num.* 10. *Stephan. Grat. d. c.* 41. *num.* 18. *Cened. pract. & canonic. quæst. lib.* 1. *quæst.* 45. *num.* 42. & 43. Et ideo in contradictis & 16
literis executiuis appositam intelligi contra resistentes de facto, non de iure, censuit *Rot. in Calaguritana benef.* 18. *Aprilis* 1603. *coram Card. Lancell.* impressa per *Marchesi. d. p.* 1. *pag.* 311. *in vlt. impress.*

Restringe tamen distinctam proximam resolu- 17
tionem, casu quo per Papam alicui Cardinali sit commissa causa, *Appellatione remota*, tunc enim censeretur exclusa quælibet appellatio etiam non friuola, & iusta, vt dignitas Cardinalitia aliquid operetur; ita *Bald. in l.* 1. *ante fin. ff. de offic. Praf. Prat. Afflict. in rub. quæ sint regalia, num.* 4. *Gomez in compendio vtriusque sign. num.* 49. *Mandos. ad Rom. cons.* 211. *in addit. litt. C.* quos refert, & sequitur *Farin. fragm. crim. part.* 2. *verbo Iudex, in num.* 963. *Cardin. Tusch. d. conclus.* 400. *num.* 11. vbi dicit speciale in commissione facta Cardinali. Restringe pariter in 18
priuilegiis Religionibus à Summis Pontificibus concessis, quod scilicet ad executionem illorum procedatur, *Appellatione remota*; quo casu remotam esse omnem appellationem tam legitimam, quàm friuolam obseruat *Fr. Emman. d. quæst.* 8. *art.* 13.

Intelligitur etiam de definitiua, non autem de 19
interlocutoria, quando simpliciter profertur; ita *Gemin. in c. vt inquisitionis, num.* 8. & 9. vbi *Franc. num.* 4. *de heret. lib.* 6. *Fel. in c. causam quæ, num.* 27. *de rescript. Cardin. Tusch. d. concl.* 400. *num.* 17. *Brunor à Sole d. verbo clausula* 5. *Cened. d. quæst.* 45. *num.* 42. *Mart. d. claus.* 12. *num.* 10. vbi ait quod solùm refertur ad appellationem à definitiua in negotio principali, non autem ad illam, quæ interponitur ab incidentibus & accessoriis.

Nihil etiam operari si constat de grauamine no- 20
torio, resoluunt *Lancell. d. c.* 12. *limit.* 8. *num.* 28. *cum seqq. Seraph. d. priuil.* 64. *num.* 46. & *Scacc. d. quæst.* 16. *limit. prima, num.* 84. *Marchesi. de Commiss. part. prima, pag.* 302. *num.* 79. *in* 2. *impress.* & *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 1. *cap.* 41. *num.* 17. & *tom.* 3. *cap.* 494. *num.* 2. *Cardin. Tusch. d. litt. A. conclus.* 400. *à num.* 5.

Gonzal.

Gonzal. d. gloss. 9. num. 145. Cened. d. quaest. 45. num. 44. Mart. d. claus. 12. num. 7. vbi *n. seq.* hoc ampliat, vt procedat etiamsi dictum esset, *Omni & quacunque appellatione remota.*

21 Vnde non tollere appellationem, si Iudex dolo malo, vel lata culpa sententiauit, tradit *Scacc. d. limit. prima, num.* 83. nec quando iniustitia sententiae est detecta, & notoria, *Cardin. Tusch. d. conclus.* 400. *num.* 21. *& num.* 15. idem resoluit quando proceditur absque parte, & extra iudicium, & aduertit *Marchesf. de Commiss. part. prima, pag.* 303. *num.* 83. *in vlt.*

22 *impress.* post *Ruin. cons.* 1. *num.* 4. *vol.* 1. quod appellatione remota à sententiis generaliter, non intelligitur de illa, in qua Iudex se competentem pronunciat.

23 Non tollit appellationem, quotiescunque incontinenti quis est paratus docere de iusta & legitima causa appellandi, *Rip. cap. primo, sub num.* 3. *vers. sed si remoueatur, de rescript. Contard. de moment. possess. limit.* 12. *num.* 3. *& quaest.* 16. *num.* 6. *Pacif. de Salu. interd. Inspect.* 4. *cap.* 2. *num.* 96. vbi etiam quod similiter non tollit appellationem, si appellans vult ostendere repugnantiam, vel perplexitatem sententiae.

24 Deinde non tollere quin à facto Iudicis prouocetur, dictum fuit *in Calaguritana de Brantenilla* 5. *Iuly* 1604. *coram Cardinale Sacrato*, impressa per *Marchesf. de Commiss. part. prima, pag.* 304. *in vltim. impress.*

25 Nonò operatur quoad effectum deuolutiuum quin negotium principale deuoluatur ad Superiorem, per quem poterit grauamen emendari & reparari; ita *Contard. d. quaest.* 16. *num.* 6. & *Pacif. d. c.* 2. *num.* 97. quicquid dicant *Rol. cons.* 27. *n.* 17. *vol.* 2. *Marchesf. part.* 1. *pag.* 303. *n.* 84. *in* 2. *impress.*

26 Item nec operatur contra tertium, nam commissa causa appellationis cum hac clausula, non prohibetur tertius appellare pro eo, quod sua interesse putauerit; ita *Bald. in cap. super eo, notab.* 2. *de offic. deleg.* vbi *Panorm. num.* 4. *Barbat. col.* 1. *n.* 2. *Felin. n.* 1. & *Dec. num.* 4. *Corset. in suis singul. verbo clausula, Marant. d. tit. & quandoque appellatur, num.* 339. *Lancell. d. c.* 12. *ampl.* 14. *n.* 8. *&* 9. *Bart. in l.* 1. *§. interdum, n.* 4. *ff. à quibus appellare non licet, Rebuff. tom.* 1. *ad leges Galliae, tit. de literis oblig. art.* 1. *gloss.* 10. *num.* 10. *Vant. de nullit. tit. quis possit dicere de nullitate, n.* 15. *&* 16. *Menoch. remed.* 4. *adipiscen. num.* 845. *de arbit. lib.* 1. *quaest.* 9. *à num.* 91. *cum seqq. Brunor à Sole d. verbo clausula sexta, Gutier. in repet. l. nemo potest, num.* 388. *ff. de leg.* 1. *& pract. quaest. lib.* 1. *q.* 118. *n.* 2. *Valdes. ad Suar. ad leges Regni, limit.* 2. *litt. B. pag.* 124. *Mich. Graff. tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 24. *num.* 29. *pag.* 323. *Bernard. Grenz. d. lib.* 1. *conclus.* 122. *num.* 4. & *Scacc. d. quaest.* 16. *limit.* 1. *num.* 78. *& quaest.* 17. *limit.* 6. *mem.* 4. *num.* 42. *Card. Tusch. d. conclus.* 400. *n.* 16. *Marchesf. de Commiss. part.* 1. *pag.* 298. *num.* 25. *& pag.* 667. *num.* 90. *in* 2. *impress. & part.* 2. *pag.* 48. *num.* 62. *Rendin. in prompt. recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 16. *num.* 4. *Marta d. claus.* 12. *num.* 6. vbi *num.* 11. resoluit quod haec clausula apposita in gratia directa executori literarum Apostolicarum, intelligitur de contradictoribus de facto; & *num.* 12. quod posita in persona delegati, non transit ad subdelegatum, & quod haec clausula est odiosa, & respicit praeiudicium tertij.

27 Non tollere supplicationem ad Superiorem aduertunt *Scacc. d. quaest.* 17. *limit.* 15. *n.* 8. *Marchesf. d. part.* 1. *pag.* 297. *à num.* 38. & *Card. Tusch. d. quaest.* 400. *num.* 24. vbi *num.* 12. post *Lap. alleg.* 123. *num.* 3. *in fin.* ait hanc clausulam in rescripto nihil operari, si literae sunt nullae, quamdiu durat nullitas super literis; & *n.* 13. post *Alex. cons.* 113. *n.* 7. *vers. nunc solum. lib.* 3. subdit non tollere appellationem, per quam appellans dicit se innocentem; & *n.* 15. post 28
Lap. d. alleg. 123. *num.* 4. extendit clausulam nostram non habere locum, si procedatur absque parte, & extra iudicium; & *num.* 18. notat quod licèt stante hac clausula non possit appellari, tamen potest de nullitate dici, quod *num.* 19. extendit, vt procedat etiam si esset dictum, *dico sententiam nullam, si qua est, appello*; quia valet talis dictio nullitatis, ad notata per *Alex. cons.* 2. *à n.* 13. *lib.* 3.

Non tollere restitutionem in integrum censuit 29
Rota in Bononien. census 11. *Decemb.* 1602. *coram Iusto*, impressa per *Marchesf. de Commiss. part.* 1. *pag.* 309. *n.* 3. *in vlt. impress.* & apud *Cened. post tractatum de Censibus, decis.* 109. *n.* 5.

Delegata alicui Iudici causa à Principe cum hac 30
clausula, *Appellatione remota*, non intelligitur sublata recusatio illius; textus est clarus *in cap. postremo, in fine, de appell.* vbi *Franc. n.* 2. dicit illum notabilem, clarum, & apertum, & notant caeteri scribentes, *Grat. cons.* 134. *n.* 9. *lib.* 2. *Mandos. in addit. ad Lap. alleg.* 1. *verbo appellatio, litt. B. Lancellot. de attent. part.* 2. *cap.* 6. *n.* 3. *Iacob. Laur. in tract. de Iud. suspect. cap.* 2. *n.* 20. & *Scacc. d. quaest.* 16. *limit.* 1. *n.* 89. *& seq. Marchesf. de Commiss. part.* 1. *pag.* 301. *num.* 89. *in* 2. *impress. Farinac. fragment. criminal. part.* 2. *verbo Iudex. n.* 956. vbi *n.* 957. cum *Iacobo Laurent. d. cap.* 2. *num.* 21. & *Scacc. d. num.* 90. ampliat hoc procedere non solum de Iure canonico, sed etiam de Iure ciuili.

De clausula autem, *Omni & quacunque appellatio-* 31
ne remota, vide *Scacc. d. quaest.* 16. *limit.* 1. *num.* 96. *Marchesf. de Commiss. part.* 1. *pag.* 301. *&* 302. *à n.* 56. vbi ait ex his verbis omnes appellationes esse sublatas, & *num.* 73. *&* 74. quod prohibita appellatione in causa principali, stante hac clausula, censetur etiam prohibita in causa accessoria, & è contrà.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulae agentes.*

2 *Arbitrium regulatur à Iure.*

3 *Arbitrium lectum in commissione emanata à signatura Iustitiae, non facit rescripta gratiosa.*

4 *Arbitrium dat facultatem aliquid relaxandi de Iuris rigore.*

5 *Arbitrium operatur, vt relicto extremo rigoroso seruetur aequitas.*

6 *Aequitas vbi concurrit, est satis ampla clausula,* Arbitrio Rotae.

7 *Pensionis validitatem examinandi licentia data censetur per clausulam,* Arbitrio Rotae, *iuncta clausula,* Sine retardatione solutionis pensionis.

8 *Arbitrium intrat ad effectum reseruandi restitutionem fructuum in fine litis, stante paupertate.*

9 *Attentata stante clausula,* Arbitrio Rotae, *nunquam Rota reijcere consueuit, nisi clarè constito de bono iure.*

10 *Possessorium reintegrandae reijcere non valet clausula,* Arbitrio Rotae, *vt solum super petitorio cognoscatur.*

11 *Possessorium ante petitorium terminandum est etiam à Iudice habente arbitrium.*

12 *Ius partis offendendi, vel lædendi non dat facultatem clausula,* Arbitrio Rotæ.

13 *Rem iudicatam non potest impedire clausula,* Arbitrio Rotæ.

14 *Manutentionem non impedit clausula,* Arbitrio Rotæ.

15 *Citationis defectum non supplet clausula,* Arbitrio Rotæ.

16 *Executio iam facta non potest reuocari vigore clausulæ,* Arbitrio Rotæ.

17 *Recursum ad Iudicem sæcularem habens non iuuatur clausula,* Arbitrio Rotæ.

18 *Rigorem verborum,* Parito Breui, *temperat aliquatenus clausula,* Arbitrio Rotæ.

19 *Arbitrium Rotæ retardatur ex calumnia manifesta.*

20 *Nullitas ex tribus vbi adest, cessat clausula,* Arbitrio Rotæ.

21 *Decimarum in causa inter Ecclesias vigente, apposita clausula,* Arbitrio Rotæ, *appellatione interposita suspendit iudicatum.*

Arbitrio Rotæ.

CLAVSVLA X.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide *Mart. de clauf. part. 1. clauf. 13. in vlt. impress. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1604. & collect. 1297. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. in annot. num. 285. cum seqq. Seraph. decis. 448. n. 1. & 4.* & cæteros in discursu citatos.

2 Arbitrium regulatur à Iure, vt pluries censuit *Rota,* & signanter *decis. 179. num. 1. & decis. 235. n. 1. & decis. 547. num. 1. apud Farinac. part. 1. recent. & decis. 587. num. 1. part. 2. recent.* & *apud Pacificum post tract. de Saluiano interdict. decis. 11. num. 3.* & *apud Cened. post tract. de Censib. decis. 136. n. 1.* & *apud Zach. post tract. de oblig. Camer. decis. 119. num. 1. Gregor. decis. 11. num. 3.* & nouissimè *in Barchinonen. fructuum 16. Iunij 1625. coram Domino Duran.* & *in Firmana pensionis 13.*
3 *Ianuarij 1617. coram eodem.* Et hoc tanto magis procedit, quando arbitrium legitur in commissione emanata à signatura Iustitiæ, quæ non facit rescripta gratiosa seu aberrantia ab ordine Iuris, vt dicitur *in decis. 558. n. 1. part. 1. recent.*

4 Verum tamen est quod arbitrium dat facultatem aliquid relaxandi de Iuris rigore, vt censuit eadem *Rot. decis. 85. num. 4. & decis. 179. num. 2. apud Farinac. part. 1. recent. & decis. 184. num. 5. & decis. 440. num. 8. & decis. 587. num. 1. apud eundem part. 2. etiam recent. Seraph. decis. 1154. num. 1. Marchesf. de Commiss. part. 1. pag. 331. num. 156. & pag. 401. num. 36. in vlt. impress. & part. 3. pag. 3.* vbi refert decisionem *in vna*
5 *Auersana Capellaniæ coram Cardinale Sacrato;* & operatur, vt relicto extremo rigoroso seruetur æquitas, *Rota decis. 462. num. 3. p. 1. recent. & decis. 506. num. 1. part. 2. etiam recent.*

6 Est satis ampla hæc clausula, vbi concurrit æquitas, vt fuit dictum post *Crescent. decis. 4. num. 3. de testibus, in Cæsaraugustana dismembrationis 3. Decembris 1601. coram Cardinale Sacrato,* impressa per *Farinac. decis. 363. num. 1. part. 2. recent.* Item quando rescribitur Iudici aliàs Iurisdictionem habenti, ne si aliàs reducatur ad meros terminos Iuris, commissio reddatur inanis, vt post *Fel. Dec.* & alios fuit dictum *in Romana Cottigy 6. Martij 1606. coram Cardinale Sacrato,* cuius mentio fit *in d. decis. 363. n. 1. in fine.*

Iuncta clausulæ, *Sine retardatione solutionis pensionis,* operatur vt videatur data facultas examinandi validitatem, vt tentum fuit *in Rota apud Farinac. decis. 567. n. 1. part. 2. recent.* 7

Arbitrium intrat ad effectum reseruandi restitutionem fructuum in fine litis, stante paupertate, vt tenet *Maresc. variar. resolut. lib. 1. cap. 86. num. 83.* & dictum fuit *in Cæsanaten. de Aluinis 9. Decembris 1609. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* & *in Elnen. præceptoriæ 5. Iunij eiusdem anni 1609. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.* 8

Stante hac clausula, licèt aliquando Rota constito de bono iure reiecerit attentata, hoc tamen nunquam facere consueuit, nisi de bono iure constet clarè, & concludenter per partis confessionem, vel rem iudicatam; ita *Rot. decis. 2. de restit. spoliat. in nouis,* latè *Lancellot. de attent. part. 3. cap. 4. quæst. 1. num. 64. cum seqq.* & fuit dictum *in Cæsaraugustana dismembrationis 25. Ianuarij 1610. coram Cardinale Sacrato,* & *in decis. 465. num. 3. & 9. coram Gregorio XV.* & *in Ferrarien. dotis 13. Maij 1616. coram Buratto,* & *in Leoden. dominij de Hollonia 5. Maij 1625. coram Domino Merlino.* 9

Non habet tamen locum ad reiiciendum possessorium reintegrandæ, vt solum super petitorio cognoscatur, vt fuit dictum *in Verdunen. Abbatiæ 20. Februarij 1615. coram Buratto,* impressa per *Farinac. decis. 652. n. 1. part. 2. recent.* Possessorium enim 10
ante petitorium terminandum est etiam à Iudice 11
habente arbitrium, vt habetur *eadem decis. 652. n. 2.* nam hæc clausula non dat facultatem offendendi, 12
vel lædendi ius partis, *ad l. 2. §. mentio. & §. si quis à Principe, ne quid in loco publico, Bart. in Lambit. n. 12. ff. de decretis ab ordine facien. & in Extrauag. ad reprimendum, in verbo videtur. num. 13. vers. quæro item, Menoch. de arbitrar. lib. 1. quæst. 84. in princip.*

Non potest hæc clausula impedire rem iudicatam, vt dictum fuit *in Romana pretij 4. Martij 1613. coram Vbaldo Seniori,* impressa per *Farinac. decis. 434. num. 3. part. 2. recent.* 13

Non impedit manutentionem, vt fuit dictum *in Aurien. parochialis 17. Aprilis 1600. coram Cardinale Lancellotto,* impressa per *Marchesf. de Commiss. part. 1. pag. 436. n. 3. in 2. impress.* 14

Nec defectum citationis supplet, est enim insanabilis etiam stante hac clausula, *Marchesf. d. part. 3. pag. 8. num. 3. Gregor. decis. 416. num. 2.* & dictum fuit *in Mantuana bonorum 1. Decembris 1611. coram Vbaldo,* impressa per *Marchesf. d. part. 3. pag. 80. num. 3.* & *in Zamoren. pecuniariæ 20. Martij 1609. coram Cardinale Caualerio,* impressa per eundem *Marchesf. d. part. 2. pag. 98.* 15

Huic clausulæ non est locus ad reuocandam executionem iam factam, prout ex multis Rotæ decisionibus obseruat *Mart. d. clauf. 13. num. 11.* & *n. 12.* ait quod stante hac clausula, apposito sequestro arbitrio Rotæ, non est locus arbitrio, si possessio sit legitimè capta, seruatis seruandis; & *num. 13.* quod stante hac nostra clausula, iuncta cum illa, *Sine retardatione solutionis pensionis,* ad fauorem translatarij non suspenditur solutio, si adsint literæ; & *num. 16. ex vna Tuden. parochialis 3. Decembris 1601. coram Cardinale Sacrato,* colligit hanc nostram clausulam non iuuare illum, qui habuit recursum ad 17
Iudicem

Iudicem ſæcularem; & num.18. poſt *Caſar.de Graff. deciſ.* 12. *num.* 4. *de prob.* aſſerit quod ſi hæc noſtra clauſula adiecta fuerit alteri, *Sine praeiudicio legitimæ executionis literarum Apoſtolicarum*, eſt locus arbitrio ad ſuperſedendum, vbi literæ non ſint iuſtificatæ.

18 De clauſula, *Parito Breui arbitrio Rotæ*, vide *in cauſa Aſtoricen. Prioratus* 9. *Nouembris* 1596. *coram Litta*, impreſſa per *Marcheſ. de Commiſſ. part.* 1. *pag.* 448. vbi habetur quòd hæc clauſula temperat aliqualiter rigorem verborum, *Parito Breui*, & *in Barchinonen. beneficij* 23. *Ianuarij* 1620. *coram Cardinale Pamphilio*, & *in Aurien. parochialis* 27. *April.* 1598. *coram Lancellotto*, & *in Tudertina parochialis* 4. *Iunij*, & 3. *Decembris* 1605. *coram Cardinale Sacrato*, & *in Leodien. parochialis* 16. *Nouembris* 1594. *coram Litta*, & *in Gerunden.beneficij* 10. *Aprilis* 1602. *coram eodem*, & *in Gerunden.Canonicatus ſeu officij Pœnitentiariæ* 11. *Februarij* 1588. *coram Orano*.

19 Arbitrium Rotæ retardatur ex calumnia manifeſta, vt fuit dictum *in Bononien. cenſiu* 10. *Decembris* 1602. *coram Iuſto*, impreſſa per *Marcheſ. de Commiſſ. part.*2.*pag.*61. *n.*4.*in vlt. impreſſ.*

20 Ceſſat vbi adeſt nullitas ex tribus, *Rota in Fauentina* 22. *Iunij* 1607. *coram Penia*, impreſſa per *Marcheſ.d.part.*2.*pag.*146.*n.*8.

21 In cauſa decimarum inter Eccleſias poſita hæc clauſula, *Appellatione interpoſita*, ſuſpendit iudicatum, vt fuit dictum *in Corduben. decimarum* 2. *Decembris* 1605. *coram Cardinale Pamphilio*, impreſſa per *Marcheſ. part.*1.*pag.*685.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium boni viri importat clauſula*, Arbitrio ſuo.

2 *Arbitrium boni viri intelligitur, quod faceret ita ac vellet fieri in rebus ſuis.*

3 *Teſtator quando ſuam voluntatem non bene explicauit, vel declarationem ſuæ voluntatis alteri commiſit, recurritur ad arbitrium boni viri.*

4 *Voluntatem liberam, & non regulatam aliquando importat clauſula*, Arbitrio ſuo, *& quando, oſtenditur.*

5 *Arbitrium expirat morte illius, qui illud habebat.*

Arbitrio ſuo.

CLAVSVLA XI.

1 IMportat hæc clauſula arbitrium boni viri, vt docent *Bart. in l. alio. n.* 8. *ff. de alim. & cibar. leg. Corn.conſ.*173. *col.*3. *verſ. ſed dubium facit, vol.* 3. *Menoch. de arbitrar. lib.*1. *quaſt.*8. *num.*29.*cum duobus ſeqq. Mart. de clauſul. part.* 3.*clauſ.*2.*in vlt.Romana impreſſ. Gonzal. ad reg.*8. *Cancellariæ, gloſſ.*9. *in annot. à n.* 285. *& praſertim num.*295. *& gloſſ.*15. *§.*1. *num.*93. *Monet.*

2 *de commut. vlt. volunt. cap.* 7. *num.*143. & huiuſmodi arbitrium intelligendum, quod faceret ita ac vellet fieri in rebus ſuis, *Dec. in l. in perſonam.§.generaliter.* vbi *Cagnol.ff. de reg. Iur. Bart. in l.* 1. *col.* 2. *ff. de ſolut. Roman. in rub. de arbit. col.*2. *verſ. item quintò*, quos refert *Mart. d. clauſ.*2. *n.*4. *in fine*.

3 In vltimis etiam voluntatibus recurritur ad arbitrium boni viri, quando teſtator vel ſuam voluntatem non bene explicauit, vel declarationem ſuæ voluntatis alteri commiſit, *l.*1. *ff. de legat.*2.*l.fin. §. ſed & ſi quis. C. comm. de leg. Socin. conſ.*92. *num.*11. *& ſeq. vol.*1. *Afflict. deciſ.* 371. *num.* 10. quos refert, & ſequitur *Marta d.clauſ.*2. *num.* 7. vbi *num.*8. idem eſſe dicendum affirmat, ſi legauerit Titio centum eroganda prout ſibi in ſecreto dixit.

Aliquando tamen hanc noſtram clauſulam liberam voluntatem importare, & non regulatam, ſicut illud verbum, *pro libito*, tenent *Surd. deciſ.*10. *n.*50. *Mar. Anton. variar. reſolut. lib.* 1. *reſolut.* 74. *num.* 8. *Mareſc. etiam variarum reſolut. lib.*1. *cap.* 22. *num.* 30. præcipuè quando eſſet dictum, *libero ſuo arbitrio committimus*, ex *Dec. in d. l. in perſonam. §. generaliter, num.* 2. *ff. de regul. Iur.* & *Menoch. d. lib.* 1. *quaſt.* 7. *à num.*33. & *Monet. d. cap.*1. *num.*143.*in fin.* vel quando arbitrium ei committitur, qui aliàs illud habebat, tunc enim libera & abſoluta facultas tributa dicitur, vt verba aliquid operentur, ex *Menoch. d. lib.*1. *quaſt.*8. *num.*35. & *Monet. d. cap.*7. *num.*144. *in princip.* 4

Arbitrium expirat morte illius, qui illud habebat, *Bart. in l. centeſimus. §. fin. num.*9. *& ſeq. ff. de verb. oblig. Gozadin. conſ.* 22. *num.*10. & fuit dictum *in Mediolanen.penſionis* 30.*Februarij* 1615.*coram Vbaldo Senori*, impreſſa per *Farin.deciſ.* 651. *num.*2.*part.*2. *recent.* 5

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictionem Ordinariam non importat clauſula*, Auctoritate noſtra, *ſed delegatam.*

2 *Iuriſdictio Ordinaria excitari videtur, cùm Iudici aliàs Ordinario à lege, vel à Principe Iuriſdictio committitur, circa illa tamen quæ ſemota commiſſione ad illius ſpectabant poteſtatem.*

3 *Iuriſdictionem Ordinariam inferioris mutat ſuperior in delegatam, quoties in commiſſione adiecta fuerit clauſula*, Auctoritate noſtra, *vel*, Tanquam delegatus à nobis.

4 *Quando adijcitur clauſulæ particula*, Etiam, *vtramque, Ordinariam ſcilicet, & delegatam Iudex habere dicitur.*

Auctoritate, ſeu vice noſtra.

CLAVSVLA XII.

HAnc clauſulam non importare Iuriſdictionem Ordinariam, ſed delegatam, reſoluunt *Menoch. de praſumpt. lib.*2. *praſ.* 16. *num.* 18. *Marcheſ. de Commiſſ. part.* 1. *pag.*64. *num.*226. *& pag.*801. *n.* 3253 *& pag.*416. *num.*204. *in vlt impreſſ. D. Barboſ.in l.cum Pretor* 12.*in princip.num.*33.*ff. de iudic. Monet.de commutat.vlt.volunt.cap.*7.*n.*141. 1

Licèt quando Iudici aliàs Ordinario à lege, ſeu Principe Iuriſdictio committitur, circa illa tamen quæ ſemota commiſſione ad illius ſpectabant poteſtatem, non delegata Iuriſdictio de nouo tribui, ſed Ordinaria, quam iam habebat, excitari videatur, vt in ſpecie probat *text.in cap. licèt, de offic. Ordin.* ibi, *ſuæ Iuriſdictioni ſubiectos*, &c. *Iaſ. in l. Ius ciuile, n.*2. *ff. de Iuſtit. & iure, Céned. ad Decretal. collect.* 2

157.

157. *num.1. Menoch.de præsumpt. lib.2.præs.16.num.24.*

3 Tamen quoties in commissione adiecta fuerit hæc clausula, *Auctoritate nostra*, vel, *Tanquam delegatus à nobis*, aut similis, tunc iuxta *reg. text. in l.1.§. si quis simpliciter, vers. cùm adijcitur. ff. de verb. oblig.* videtur superior Iurisdictionem Ordinariam inferioris mutare in delegatam, dum vult vt ipse non iam suo nomine, sed delegantis cognoscat, quod proprium est delegatorum, succeditque *reg. l.1.vers. omnia enim. C. de veteri Iure enucle. iuncta l.1. qui mandatam. l.3. ff. de officio eius*, probat in specie *text. in c. cum aliquibus, vers. nisi, de rescript. lib.6.* ex quo in terminis post *Bart.* & alios, quos citant, tradunt *Menoch. de arbit. quæst.11. à num.4. Azeued. in rub. tit. 9. num.17. & 18. lib.5. nouæ Recopil. Molin. de Iust. tom.6. tract.5. disput.14. n.1. vers. quando verò.*

4 Si verò in tali commissione adiiciatur particula, *Etiam*, veluti, dum dicitur, *Etiam auctoritate nostra*, vel, *Tanquam Apostolicæ Sedis delegatus*, tunc vtramque potestatem, Ordinariam scilicet, & delegatam Iudex Ordinarius habere dicitur, prout in specie resolui *de offic. & potest. Episcopi part. 3. alleg. 91. n. 11.* iuxta particulam, *Etiam*, quæ vnum casum exprimit, & alium includit, *gloss. verbo Ecclesia, iuncto text. in Clem.1. de hæret.* cum citatis per me *dub. 95. num.4.* vnde si ab eodem Iudice aliàs Ordinario appelletur, non ad Summum Pontificem, sed ad Metropolitanum Ordinarium erit appellandum, per ea quæ dixi *d.allegatione 92. num. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Quantitas nisi fuerit expressa, non suffragatur clausula,* Augendi, &c.

2 *Valor rei vt possit exprimi vsque ad tertiam partem, operatur clausula,* Augendi, &c. *vbi est simpliciter posita.*

3 *Clausula,* Augendi, &c. *operatur vt gratia ob non expressum verum valorem sustineatur, donec impetrans deliberet.*

4 *Augere amplius non poterit, si habens clausulam,* Augendi, &c. *semel expresserit.*

5 *Clausula,* Augendi & minuendi vsque ad verum valorem etiam in secunda expeditione, *non operatur, si post factam primam expeditionem beneficium per alium ob malã expressionem fuerit impetratum.*

Augendi, &c.

CLAVSVLA XIII.

1 CVm hæc clausula sit facultatiua, non suffragatur nisi quantitas fuerit expressa, vt fuit tentum *in Rota in Tuden. beneficij 11. Aprilis 1578. coram Cardinale Blanchetto*, & *in Spoletana beneficiorum 22. Iunij 1594. coram Cardinale Mantica, inter eius decisiones impressas, decis.190. num.5.*

2 Vbi est simpliciter posita, operatur vt valor rei possit exprimi vsque ad tertiam partem, quod si dicatur, *Augendi quantum opus fuerit*, tunc potest vsque ad quamcunque summã actus exprimi; & ita seruare Rotam affirmat *Mart. de clauf. part.1. clauf.16. n.1.* vbi *num. 4.* post *Fabi. decis. 14. lib.2. in nouiss.* subdit hanc

3 clausulam operari, vt gratia ob non expressum verum valorem sustineatur, donec impetrans deliberet quid in expeditione literarum velit exprimere, ampliatque vt procedat etiamsi ante expeditionem literarum resignauerit, quia poterit in literis exprimi verus valor per resignationem.

Limita tamen quod hæc clausula non procedat, 4
si habens clausulam, *Augendi*, semel expresserit, nam amplius augere non poterit, vt per *Fel. in cap. ad aures. col. 3. de rescript. Verall. decis. 331. part. tertia, Mart. d. clauf.16. num. 6.* quæ limitatio locum sibi 5
vendicat quamuis adsit clausula, *Augendi & minuendi vsque ad verum valorem, etiam in secunda expeditione*, si post factam primam expeditionem beneficium per alium ob malam expressionem fuerit impetratum, quia primus impetrans tenebatur inquirere verum valorem ante primam expeditionem, & ex quo malè expresserat, quod præsumatur dolosus, nisi ipse doceret, quod ex aliqua causa esset motus ad exprimendum minorem valorem; ita *Put. decis. 94. lib.3. in vtraque editione*, vbi subdit non obstare illam clausulam, *Etiam in secunda expeditione*, quia intelligitur quando ex alia causa ad minorem valorem expediuisset, cùm tunc in dolo diceretur esse, ne priuilegium censeretur esse concessum doloso, & in præiudicium officialium, qui ex prima expeditione fraudati erant, secundo expedire non poterat, & tanto magis stante impetrante in medio, per ea quæ *Fel. in cap. in nostra. col. 3. circa princip. vers. & hanc limitationem, de rescript.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Extensione indiget clausula cæterata.*

3 *Extensio antequam fiat Iudice authorante, clausula cæterata non debet haberi pro extensa.*

4 *Cæterata clausula continet omnia, quæ de stylo Notarij in Instrumento consueuerunt extendi.*

5 *Omnia, quæ solent sequi postea, & subintelligi quoquo modo possunt, ad perficiendam orationem, complectitur clausula cæterata.*

6 *Cæterata clausula continet ea, quæ sunt de natura actus, vel rei, super qua interponitur.*

7 *Omnia, quæ sunt de natura subiectæ materiæ, stylo, aut consuetudine, virtualiter includit clausula cæterata.*

8 *Notarius quando dixit in Instrumento,* præsentibus talibus, &c. *tunc clausula illa,* & cætera, *est extendenda, quod scilicet testes fuerunt rogati.*

9 *Post verbum* acceptantibus *apposita clausula,* & cætera, *extenditur pro se, hæredibus & successoribus.*

10 *Clausula,* & cætera, *posita post relationem partis alicuius dispositionis, comprehendit sequentia in illo actu.*

11 *Cæterata clausula non comprehendit ea, quæ sunt de substantia, & forma.*

12 *Extendi non potest clausula cæterata in contractibus*

tractibus de necessitate requirentibus scripturam.

13 *Procuræ in mandato posita clausula cæterata non potest extendi nisi ad ea, quæ sunt de natura actus, vel quæ sunt cœpta exprimi.*

14 *Iuramentum non continetur sub clausula cæterata, nisi expressè sit dictum.*

15 *Cæterata clausula non extenditur ad clausulas substantiales non solitas apponi.*

16 *Cæterata clausula extenditur ad ea, quæ sunt solita apponi.*

17 *Instrumenti solemnitas non suppletur per clausulam cæteratam.*

18 *Notarius si scripsit obligationem mulieris pro alio cum clausula*, renunciauit, &c. *non comprehenditur renunciatio Velleiani.*

19 *Clausula*, constituens, &c. *non comprehendit clausulam separatam*, accipiendi, &c.

Cæterata.

CLAVSVLA XIV.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *formularium Instrumentorum, seu Notariorum nouiter reimpressum*, in quo descriptæ sunt omnes eorum clausulæ, & quomodo extendendæ, *Mart. de clauf. part.1. clauf.276. in vlt. impreff. Card. Tusch. pract. conclus. tom.1. litt. C. concl. 302.*

2 Hæc clausula indiget extensione, vt firmauit *Rot. apud Zach. post tract. de oblig. Cameralib. decis.83. num.13.* quæ debet fieri per Notarium, qui de Instrumento rogatus fuit, vt post *Bald. & Gratian.* firmauit *Rot. in Romana hereditatis & Paragij dotis 12. Iunij 1615. coram Buratto*, impressa per *Farinac.*

3 *decis.723. num.6. part.2. recent.* & ideo antequam extensio fiat Iudice authorante, non debet haberi pro extensa, *Gratian. conf.9. num.123. vol.1. Surd. conf.350. num.29. vol.3. Rot. apud Pacific. post tract. de Saluiano interdicto, decis. 141. num. 5. & inter recentiores impressas per Farinac. d. decis. 723. num.5. part.2.*

4 Continet omnia, quæ de stylo Notarij in Instrumento consueuerunt extendi, *Bald. in conf. 384.* incip. *Duo Instrumenta, in princip. lib.3. Zabarell. conf. 133. in princ. col.2. vers. aliter respondemus, Card. Tusch. pract. conclus. tom.1. litt. C. conclus.302. lib.1. Cardin. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib.2. tit. 10. n.19.* vbi ait quod si de more Notarij defuncti non appareat, recurrendum est ad generalem consuetudinem, & stylum tabellionis eiusdem regionis.

5 Item complectitur omnia, quæ solent sequi postea, & subintelligi quoquo modo possunt, ad perficiendam orationem, *Seraph. de Priuileg. iuram. priuileg.74. num. 174. Rot. Bonon. diuers. decis.140. n.13. & 14. Card. Tusch. tom. 2. litt. D. conclus. 277. Rot. apud Cenc. de Censib. decis. 84. num.8.* eadem *Rot. apud Pacificum post tractatum de Saluiano interdicto, decis. 137. num. 3.*

6 Includit ea, quæ sunt de natura actus, vel rei super qua interponitur, *l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. l. si ita quis, cum l. seq. ff. de euict. Corn. conf.82. num.6. lib.1. & conf. 297. num.8. lib. 3. Ruin. conf. 154. num.8. & 13. vol.3. Parif. conf.76. n.7. lib. 3. Bertazol. in repet. l. si quis maior. C. de transact. num.531. Surd. conf.350. num.28. Mar. Anton. lib.2. var. resolut.39. num.1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.2. tit.10. num.23. Gonzal. ad reg.8. Cancellarie. gloss. vlt. num.3. Card. Tusch. d. conclus.307. n.17. Rota apud Cenc. de Censib. decis.84. num.7.* & fuit dictum *in Ianuen. pecuniaria 17. Martij 1612. coram Vbaldo*, impressa per *Farinac. decis. 393. n. 13. part.1. recent.*

Item includit virtualiter omnia, quæ sunt de natura subiectæ materiæ, stylo, aut consuetudine, *Cranet. conf. 511. Bursat. conf.150. num. 85. & seq. Card. Tusch. d. conclus.312. num.2. Rot. apud Pacificum post tract. de Saluian. interdicto, decis.137. num.2.* vbi quod habet in se omnia, quæ solent sequi secundum consuetudinem, *Petrus Henriq. resp. opuscul. 2. litt. E. num.17.* vbi post *Grammat. decis. 106. n.12. & 13.* ait quod si fuerit apposita in principio Instrumenti, operatur vt videantur omnia, quæ tam de iure quàm consuetudine requiruntur, apposita, *Gonzal. d. gloss. vlt. num. 4.* vbi *num. 7.* notat quod quando in Instrumento dicit Notarius, *præsentibus talibus, &c.* tunc clausula illa, *& cætera*, est extendenda, quod scilicet testes fuerunt rogati, *Cardin. Mantic. d. tit. 10. num. 19.* vbi quod complectitur omnia quæcunque solent sequi secundum consuetudinem, & stylum Notarij rogati, si illa probari possint. 7 8

Hæc clausula apposita post verbum, *acceptantibus, &c.* extenditur pro se, hæredibus, & successoribus, *Rot. decis. 393. in princ. part. 1. diuers.* & fuit dictum *in Viterbien. bonorum 2. Maij 1614. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Farin. decis.597. n.3. part.1. recent.* 9

Posita post relationem partis alicuius dispositionis, comprehendit sequentia in illo actu, *Rot. apud Pacificum post suum tract. de Saluian. interd. decis.137. num.4.* vbi *num.1*, quod habet in se solùm ea, quæ deficiunt in sermone, & in ea parte vbi apponitur, eadem *Rot. apud Zach. post tract. de oblig. Camer. decis.16. à principio.* 10

Non comprehendit tamen ea, quæ sunt de substantia & forma, vt per *Rot. decis. 352. alias 1. de verb. significat. in antiq. Grat. conf. 140. num. 7. vol.1. Card. Mant. d. tit.10. num.2. & lib.14. tit.10. num.44. in fin. & num. 45.* & fuit dictum *in Romana hæreditatis 12. Iunij 1615. coram Buratto*, impressa per *Farinac. decis. 723. n. 4. part.2. recent.* 11

Item non potest extendi hæc clausula in contractibus de necessitate requirentibus scripturam, ex *Ias. in l. Gallus. §. idem credendum, num. 13.* vbi *Aret. & Ruin. num.27. ff. de liber. & posth.* concludit *Card. Tusch. d. conclus.302. n.28.* vbi *n.31.* restringit, nisi esset consuetudo extendendi. 12

In mandato procuræ posita non potest extendi nisi ad ea, quæ sunt de natura actus, vel ad ea, quæ sunt cœpta exprimi, non autem ad ea, quorum saltem principium non est expressum, *Castr. conf. 18. num. 5. lib. 1.* & fuit dictum *in Anchonitana censuum 24. Maij 1613. coram Vbaldo*, impressa per *Farinac. decis.491. n.4. part. 1. recent.* 13

Item, nec sub tali clausula continetur iuramentum, nisi expressè sit dictum de iuramento, vt ex *Bald. conf. 436.* incip. *Quæritur, in fin. lib. 1. Hippolyt. sing.123. in fine*, tradit *Tusch. conclus. 302. num.32.* vbi *num.35.* cum *Imola conf. 36. in princip.* aduertit quod si dicatur, *iurauit, &c.* bene præsumitur iurasse verbo, & tactis scripturis. 14

Item non extenditur ad clausulas substantiales non solitas apponi, vt ex *Rot. decis.1. de verb. signif. in antiq.* tenet *Gonzal. d. gloss. vlt. num. 10.* non enim 15

potest Notarius sub clausula cæterata extendere substantialia omissa, prout dies, indictio, *Ruin. in d. l. Gallus. §. item credendum, num. 21. & 22. Tusch. d. conclus. 302. n. 43.*

16 Item non extenditur ad vltra dicta, & disdicta, sed ad ea, quæ solita sunt apponi, *Tiraq. de Constituto, part. 3. limit. 31. num. 10. Roman. cons. 346. num. 6. Gonzal. d. gloss. vlt. n. 3.*

17 Item non est potens vt per illam suppleatur solemnitas Instrumenti; ita *Cald. Pereira de empt. & vend. cap. 4. num. 7.*

18 Item si Notarius scripsit obligationem mulieris pro alio cum clausula, *renunciauit, &c.* non comprehenditur renunciatio Velleiani, quia breuis locutio non potest ista beneficia & certiorationes continere, ex *Bald. cons. 305.* incip. *Passus difficilis, lib. 3.* notat *Card. Tusch. d. conclus. 302. n. 36.* vbi *num. 37.* extendit, vt procedat etiamsi extet statutum in loco, quod omnia, quæ sunt de natura contractus, præsumantur interuenisse, quia adhuc ex clausula, *renuncians, &c.* non potest extendi certioratio mulieris renunciantis.

19 Item hæc clausula cùm contineat extensionem clausulæ inceptæ, non autem alterius separatæ, ideo licèt post clausulam constituti soleat sequi clausula, *accipiendi propria auctoritate*, si tamen reperitur sola clausula, *constituens, &c.* non veniat alia clausula separata, quàm *accipiendi, &c.* ita *Castr. cons. 10. sub num. 3. lib. 1. Crau. cons. 34. n. 1. Card. Tusch. d. conclus. 302. n. 39.*

Casu quo, &c.

CLAVSVLA XV.

1 HÆc clausula facit actum conditionalem, vt per *Surd. cons. 268. num. 8. & cons. 493. num. 15. & cons. 452. num. 39.*

2 Expressam conditionem importat in fideicommisso facto casu quo talis moriatur sine filiis, & idem est in legatis factis casu quo hæreditas deueniat ad talem; ita *Bald. cons. 241.* incip. *Casus talis est, lib. 1. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. C. concl. 583. num. 10.* vbi *n. 15.* post *Bald. cons. 150. n. 7. lib. 5.* subdit pariter conditionem importare si dicatur, *si & casu quo, &c.*

3 Vnde hanc clausulam facere conditionalem institutionem tradunt *Bald. consil. 241. vol. 1.* & *Crau. cons. 268. in princ. Becc. cons. 39. num. 20. Surd. cons. 548. n. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Cautio bancharia quomodo soleat in Romana Curia præstari ad fauorem pensionarij, ostenditur.*

2 *Debitor non tenetur dare nouum fideiussorem, si primus ex conuentione datus & acceptatus facultatibus lapsus sit.*

3 *Verba,* ad sexennium duraturam, *inducunt obligationem annuam ipso sexennio durante.*

4 *Obligatione annua non sufficit semel cauisse, quia in principio cuiuslibet anni conditio purificatur, & noua nascitur obligatio.*

5 *Verba importantia tractum successiuum vbi adsunt, non sufficit semel adimplere, sed requiritur adimplementum vsque ad finem.*

6 *Verbum,* duraturam, *inducit perseuerantiam actus.*

7 *Promittens simpliciter fideiubere, satisfacit suæ obligationi semel fideiubendo.*

8 *Debitoris nomen in solutum dans sufficit si nomen sit exigibile de tempore cessionis, secus si promittat illud esse bonum, & exigibile.*

Cautionem banchariam præstare teneatur, &c.

CLAVSVLA XVI.

HÆc cautio solet in hac Curia præstari ad fauorem pensionarij, cui se obligat aliquis idoneus mercator de soluendo pensionem, & durabat olim per triennium cum obligatione illam renouandi de triennio in triennium, quod certè exigit consensum Papæ, aliàs pactum foret simoniacum, iuxta tradita per *Less. de Instit. lib. 2. cap. 35. num. 93.* quem refert *D. Lotter. in suo tract. de re benef. lib. 1. quæst. 39. n. 58.* nisi tamen resignaret titularis, quia tunc cùm ille non tenetur ad solutionem pensionis, nec ad solutionem & renouationem banchariæ cautionis tenebatur, ad notata per *Mandos. Mohed.* & alios; firmant *Flamin. de resign. lib. 6. quæst. 2. n. 149. & 150. Ioan. Baptista Costa in tract. de claus. conuent. claus. 96.* Hodie verò præstatur cautio ad sexennium, & obligatur titularis his verbis: *Ac cautionem banchariam ad beneplacitum tuum sufficientem & idoneam ad sexennium duraturam, & sexto quoque anno, & per sex menses ante finem cuiuslibet sexennij renouandam præstare teneatur, & ad id censuris Ecclesiasticis, & executiuè procedendo cogi possit,* vt habeo in literis Apostolicis cuiusdam annuæ pensionis ducentorum ducatorum auri de Camera ad mei fauorem Apostolica auctoritate reseruatæ super fructibus certis, & incertis, ac distributionibus quotidianis Thesaurariæ insignis Ecclesiæ S. Mariæ Doliueira Vimaranensis. 1

Verùm mihi accidit, quod cùm transacto biennio mercator, qui dedit cautionem banchariam, defecerit per decoctionem, agitaui contra titularem, vt aliam loco deficientis præstaret, ille licèt se defenderet vulgari doctrina, quod non tenetur debitor nouum dare fideiussorem, si primus ex conuentione datus & acceptatus facultatibus lapsus sit, ex adductis à *Guidobon. decis. 64.* & latè *Surd. cons. 18. à num. 7.* tamen condemnatus fuit ad aliam loco deficientis præstandam ex seqq. 2

Primò, quia verba illa, *ad sexennium duraturam,* de quibus in Apostolicis literis reseruationis pensionis, inducunt obligationem annuam ipso sexennio durante, *l. cùm in singulos, & l. cùm in annos, ff. de annuis legat. l. nec semel, ff. quando dies legati cedat,* cum aliis infra allegandis. 3

Vbi autem versamur in obligatione annua, non sufficit semel cauisse, quia in principio cuiuslibet anni conditio purificatur, & noua nascitur obligatio, *d. l. nec semel. l. pater Seuerinum. 6. fin. ff. de condit. & demonstrat. l. Senatus. §. fin. ff. de donat. causa mortis. Castr. in l. si Stichum. §. stipulatio, sub num. 1. vers.* 4

vers. & sic de singulis. ff. de verb. oblig. Soccin. cons. 81. num. 5. lib. 3. Natt. cons. 543. num. 5. Paris. cons. 95. num. 44. lib. 2. Surd. cons. 223. num. 5. & in tract. de aliment. tit. 9. quest. 6. num. 3. & decis. 273. num. 10. Anton. Gomez var. tom. 2. cap. 11. num. 44. Rota in Lanuen. legati 20. Iunij 1622. coram Buratto.

5 Secundò, quia quatenus non importaret obligationem annuam, sufficit quod verba illa, *ad sexennium duraturam*, importent tractum successiuum, ad hoc ne sufficiat fuisse semel præstitam, *Cyn. in l. si quis hæredem, num. 2. C. de instit. & substit.* & ibi *Dec. num. 3. Angel. cons. 34. num. 9. Ias. in l. si ab arbitrio, sub num. 13. vers. secundo*, & fortiùs *ff. qui satisdare cog. Fel. in c. 2. sub num. 5. de treuga & pace, Rot. decis. 677. n. 2. part. 1. diuers.*

6 Quod autem verba, *duraturam ad sexennium*, importent tractum successiuum est indubitatum, tum quia inducunt nouam obligationem quolibet anno, ex doctrinis allegatis, tum etiam quia propria significatio huius verbi, est vt inducat perseuerantiam actus; *Castrens. l. fin. num. 3. C. de indicta viduit. toll.*

7 Non obstat quod qui tenetur ex pacto dare fideiussorem, satisfacit suæ obligationi semel fideiubendo, nec iterum tenetur fideiubere si primus sit decoctus, vel factus sit non soluendo, *Bart. in l. pretoria, la secunda. ff. de prætor. stipulat.* cum aliis per *Surd. cons. 18. per totum*, quia hoc procedit in eo, qui promisit simpliciter fideiubere, vt in specie declarat *Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 527. num. 16. & 17.* & sic non applicantur casui nostro, in quo cùm verba promissionis importent tractum successiuum, legem accipiunt ex conuentione partium, *l. 1. §. & si conueniat. ff. depositi, Natt. cons. 384. num. 11.*

8 Hinc licèt is, qui dat in solutum nomen debitoris, sufficit si nomen sit exigibile de tempore cessionis, *l. si mandato meo. §. vlt. ff. mandati, Surd. decis. 326. num. 42.* nihilominus quando vlteriùs processerit, & promiserit illud esse bonum & exigibile, tenetur illud manutenere exigibile, etiam in futurum, *l. si venditor 39. in princip. ff. de actionib. empt. Fulgos. in l. si nomen. ff. de hered. vel act. vend. Eugen. cons. 73. num. 1. & 2. Surd. cons. 441. num. 7. post medium, & n. 15. cum seqq.*

9 Pari ergo ratione, licèt promittens simpliciter dare cedulam, liberetur semel dando, nec teneatur in casu decoctionis eam renouare, tamen vbi, prout in casu nostro, promisit dare cautionem banchariam duraturam ad sexennium, tenetur prima deficiente aliam subrogare, aliàs esset dare cautionem simpliciter, & non banchariam, nec manuteneret qualitatem durationis, quam manutenere tenetur, *d. l. si venditor 30. ff. de act. empt. Gratian. loco citato, num. 1.* cum aliis allegatis.

10 Circa hanc cedulam (cuius vsus frequentissimus est in Vrbe) aduertendum duxi cum *D. Lotter. in suo doctissimo tract. de re beneficiaria lib. 1. quest. 38. num. 155.* campsorem per eam se obligare statis temporibus per tot annos, vel ad pensionarij & titularis vitam se soluturum, sub iuramento & obligatione Camerali absque vlla prorsus exceptione, excepto casu mortis beneficiati, illáque ita conscriptâ eam consueuisse tradi ipsimet pensionario: adueniente ergo tempore solutionis ostensa sibi per ipsum pensionarium, vel eius legitimum procuratorem cedula, campsorem, vt soluit, consueuisse à tergo ipsius cedulæ scribere & adnotare quantitatem solutam cum die & anno, vt semper ex eadem scriptura iustificetur obligatio campsoris erga pensionarium, símulque constet de illius diminutione per dictas annotationes ad commodum ipsius campsoris, cùm non possint fieri aliter quàm de ipsius creditoris consensu, quo stante vtrimque insurgit probatio pro, & contra, iuxta *l. Publia. §. vlt.* vbi *gloss. vlt. ff. depositi.*

Plura circa hanc materiam doctissimè pertractat *D. Lotter. d. quest. 38. per totam*, & præcipuè *à num. 155. cum multis seqq.* & latissimè deducta fuerunt *in vna Cremonen. pensionis siue Prioratus 25. Februarij, & 2. Maij 1622. & 23. Iunij 1623. coram bonæ memoriæ Vbaldo.*

Citra aliquam innouationem.

Clausula XVII.

PEr hanc clausulam præseruari antiquam hypothecam obseruant *Gozad. cons. 38. num. 2. Gab. commun. tit. de nouation. conclus. 1. num. 56. in 3. sublimitatione*, & fuit dictum *in Romana anterioritatis hypotheca 28. Nouembris 1597. coram Cardinale Pamphilio.* 1

Item præseruat iura, & priores contractus, vt nouatio non fiat; ita *Ias. in l. lecta, num. 9. in fin. ff. si cert. petat. Grat. cons. 126. num. 8. lib. 1. Natt. cons. 527. num. 2. Gozad. cons. 28. num. 2. Thesaur. Pedem. decis. 126. num. 5.* nam aliàs de nouationis natura erat extinguere præcedentem obligationem, eámque in sequentem transfundere, *l. 1. ff. de nouat. Surd. cons. 298. num. 44.* & fuit dictum *in Romana pecuniaria 28. Ianuarij 1608. coram Ortembergo*, impressa per *Farinac. decis. 149. num. 6. part. prima recent.* 2

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Citra vitium spolij, & attentatorum, *quando in Curia vtamur, ostenditur.*

2 *Literæ in forma Breuis cum clausula*, Citra vitium spolij, &c. *possunt impetrari etiam postquam commissa fuerit causa super possessione & pertinentia illius beneficij.*

3 *Clausula*, Citra vitium spolij, &c. *apposita in Breui, tanquam accessoria recipit conditionem Breuis, & intelligitur quatenus Breue sit iustificatum.*

4 *Sententia Auditoris Cameræ super executione Breuis lata sine iustificatione, est nulla.*

Citra vitium spolij, & attentatorum.

Clausula XVIII.

IN Curia vtimur hac clausula, illam potissimùm inserendo in Breuibus de capienda possessione nomine Cameræ beneficij litigiosi, ac aliàs quomodocunque collationi Apostolicæ Sedis reseruati vacantis per mortem alterius ex collitigantibus, vel in Curia, aut per obitum Curialium, vel familiarium Cardinalium, Collectorum, vel Subcollectorum, 1

aut Prothonotariorum, & similium, & operatur, quod licèt adsit lis, tamen non attentet possessionem capiens illius vigore, vt per *Staphyl. de literis gratiæ, in vltim. col. de rescru. in form. Breuis*, & per *Sarnen. in tract. Breuium, num. 14. vers. Breue etiam frequenter*, vbi *n.* 15. subdit se id sæpius vidisse.

2 Possunt huiusmodi literæ in forma Breuis cum hac clausula impetrari etiam postquam commissa fuerit causa super possessione, & pertinentia illius beneficij, non obstante inhibitione desuper emanata, iuxta allegata per *Lancell. de attent. in præfat. part. 2. cap. 4. num. 415. & seq.*

3 Recipit tamen in Breui apposita tanquam accessoria conditiones Breuis, & intelligitur quatenus Breue sit iustificatum, *Put. decis. 1. lib. 1.* impressa per *Marches. part. 1. pag. 428. Rota in Vicen. beneficij Sancti Martini*; 20. *Februarij* 1600. *coram Cardinale Pamphilio*, & *in Celsonen. præceptoria* 4. *Februarij* 1605. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per *Marches. de Commiss. part. 2. pag. 64. n. 6. & 7.*

4 Vnde sententiam Auditoris Cameræ super executione Breuis latam non præcedente illius iustificatione, esse nullam & spoliatiuam, censuit *Rota in Maioricen. Sacristia* 16. *Decembris* 1602. *coram Cardinale Pamphilio.*

Citra aliquam liberationem fideiussorum.

Clavsvla XIX.

1 NOuationem respectu etiam fideiussorum excludit hæc clausula, iuxta tradita per *Ias. in l. non solùm. §. morte, num. 48. ff. de noui oper. nunciat. Grat. consi. 126. num. 7. & 8. lib. 1. Rot. in Romana consignationis depositi* 3. *Iunij* 1600. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano.*

2 Clausula, *Citra præiudicium iuris mei*, quid importet, vide *Soccin. Iun. consi. 89. num. 8. vol. 3.* quem refert *Cene. post lib. pract. & canonic. quæst. sing. 43. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Comparitio coram Iudice si fiat simpliciter, & sine clausula*, Citra consensum in iurisdictionem, &c. *tunc per quemcunque actum consentitur in iurisdictionem illius Iudicis.*

Citra consensum in iurisdictionem, &c.

Clavsvla XX.

1 QVicquid contra vtentes hac clausula dixerint *Innocen. in cap. Cumana, num. 4. de elect. Alex. in l. non solùm. §. morte, in fin. num. 52. ff. de noui oper. nunciat.* & *Felin. in c. cum. M. Ferrarien. num. 66. de Constit.* tamen valde suffragari experientia docet, cum contingit dubitari an fuerit consensum in iurisdictionem illius Iudicis; nam si comparitio fiat simpliciter, & sine hac protestatione, non est dubium fuisse in iurisdictionem consensum Iudicis illius per quemcunque actum; ita *Felin. in cap. inter monasterium, sub n.* 10. ibi, *sed faciendo aliud actum, &c. de re ind.* & ibi *gloss. verbo subeundo iudic. vers. super hac dicunt quidam*, vbi *Abb. num. 8. & 9. Rot. decis. 563. num. 4. part. 1. diuers.* & fuit dictum *in Elboren. iuris conferendi* 18. *Martij* 1613. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula* Codicillaris *est inuenta ad conseruandas vltimas voluntates.*

3 *Testatoris ex voluntate præsumitur potiùs, quàm ex capite Notarij apposita clausula* Codicillaris.

4 *Intellige si testamentum publicè coram testatore legatur, vel consuetudo, seu stylus sit illam apponi à Notarijs.*

5 *Testamentis inter liberos conditis tacitè præsumitur inesse clausula* Codicillaris, *licèt non reperiatur continuata.*

6 Codicillaris *clausula quando est tacitè intellecta, non est paris potentiæ cum expressa.*

7 *Testamentum si non potest valere tanquam testamentum, vt valeat tanquam Codicillus, & omnia legata & fideicommissa sustineantur, operatur clausula* Codicillaris.

8 *Legatis in particularibus operatur clausula* Codicillaris, *vt licèt testamentum reddatur nullum præteritione filiorum, vel posthumi, nihilominus debeantur legata.*

9 *Legata, quæ conseruantur per auth. ex causa. C. de liberis præterit. qua actione petantur, remissiuè.*

10 *Testamenti caducatio vt impediatur, operatur clausula* Codicillaris.

11 *Testamentum quando est nullum exhæredatione, aut mala filij præteritione, tunc operatur clausula* Codicillaris *repetitionem fideicommissi venientibus ab intestato.*

12 *Testamento rupto ex causa præteritionis filij iam nati, an operetur clausula* Codicillaris, *vt bona per fideicommissum hæredi scripto sint restituenda, remissiuè.*

13 *Testamento rupto per querelam, operatur clausula* Codicillaris.

14 *Testamento apposita clausula* Codicillaris, *operatur vt hæredes ab intestato censeantur grauati disposita in testamento adimplere.*

15 *Testamentum si est nullum, vt purè intelligatur relictum esse fideicommissum, operatur clausula* Codicillaris.

16 *Legati repetitionem venientibus ab intestato operatur clausula* Codicillaris.

17 *Voluntas testatoris vbi deficit, operatur clausula* Codicillaris.

18 *Substitutionem directam fideicommissi facit*

valere

valere clausula Codicillaris, *adiecta testamento matris.*

19 *Restituere in grauato operatur clausula* Codicillaris, *quod non detrahatur Trebellianica.*

20 *Verba directa vt obliquentur, operatur clausula* Codicillaris.

21 *Defuncti voluntatem sustinet, seu confirmat clausula* Codicillaris, *quando deficit simpliciter ob defectum solemnitatis, non autem eam alterat.*

22 *Iuramenti ad reuocationem testamento inserti, operatur clausula* Codicillaris, *vt debeat fieri in alio testamento specialis mentio.*

23 *Testamentum valere facit clausula* Codicillaris, *eo casu, quo hæres moritur in vita testatoris.*

24 *Testamentis apposita clausula* Codicillaris, *facit directam substitutionem flecti in fideicommissariam.*

25 *Venientes ab intestato quod censeantur tacitè vocati, operatur clausula* Codicillaris.

26 *Casu eueniente disposito à testatore, operatur clausula* Codicillaris.

27 *Testator ac si rogasset venientes ab intestato restitui hæreditatem hæredi scripto, operatur clausula* Codicillaris.

28 Codicillaris *clausula non habet vim contra voluntatem testatoris, nec aliquid operatur in testamento, quod non valet propter defectum voluntatis.*

29 *Hæreditas licèt non possit in Codicillis dari, nec adimi, tamen si daretur etiam per verba directa, operatur clausula* Codicillaris, *vt debeat hæreditas per fideicommissum restitui.*

30 *Hæreditas vt debeatur ex clausula* Codicillari *ab intestato, ipsa clausula operatur, excepta legitima etiam quoad partem præteriti rumpentis.*

31 *Hæres institutus si præmoriatur testatori, operatur clausula* Codicillaris, *vt hæredes ab intestato teneantur ex fideicommisso restituere substituto.*

32 *Substitutio pupillaris vt testamento rupto natiuitate posthumi, vel præteritione filij sustineatur, operatur clausula* Codicillaris.

33 *Substitutionis pupillaris conseruationem ad fauorem non impugnantis testamentum operatur clausula* Codicillaris.

34 *Hæres datus in solidum licèt si repudiet hæreditatem priuetur etiam commodo legatorum, tamen si in testamento adest clausula* Codicillaris, *potest repudiare hæreditatem, & consequi legata ab intestato.*

35 *Testamentum quando est nullum, quia spurius incapax est substitutus, sustinetur ex clausula* Codicillari *legatu etiam facta concubinæ.*

36 *Testatoris voluntas vt omni meliori modo valeat, operatur clausula* Codicillaris.

37 *Fratres S. Francisci incapaces si in testamento instituti sint cum clausula* Codicillari, *possunt habere vt vendant, & pretium pro necessitatibus consequantur.*

38 *Legatum factum hæredi coniunctim cum tertio, valet si in testamento est clausula* Codicillaris.

39 *Posthumi quando sunt instituti, & vltimo morienti sunt aliqui substituti, quomodo operetur clausula* Codicillaris, *ostenditur.*

40 *Solemnitatis defectum vt suppleat, non voluntatis, operatur clausula* Codicillaris.

41 *Quoad legitimam debitam filijs, vel alijs grauatis restituere ex clausula* Codicillari, *nihil illa operatur.*

42 *Immissionem hæredi scripto non dari, nec retardari immissionem hæredis ab intestato, operatur clausula* Codicillaris.

43 *Institutus in re certa, vt trahi possit ad vniuersum ex fideicommisso, licèt non adsit alius hæres vniuersalis ex testamento, operatur clausula* Codicillaris.

44 *Testamentum quando est nullum præteritione filij, nihil operatur clausula* Codicillaris.

45 *In testamento in quo turpis persona instituitur à fratre, vel sorore, & cæteri fratres, vel sorores sunt præteriti, nihil operatur clausula* Codicillaris.

46 *Substitutio reciproca quod contineat fideicommissariam, non operatur clausula* Codicillaris.

47 *Cæci in testamento non facto secundum solemnitatem requisitam, nihil operatur clausula* Codicillaris.

48 *Testamentum secundum ad impediendum quin reuocetur primum, nihil operatur clausula* Codicillaris.

49 *Testamentum vbi potest valere vt testamentum, nihil operatur clausula* Codicillaris.

50 *Testamento de inofficioso vbi agitur, nihil operatur clausula* Codicillaris.

51 *Testamento in inualido reuocatorio primi validi, nihil operatur clausula* Codicillaris.

52 *Testamenti in fine quando ponitur clausula* Codicillaris, *nihil operatur.*

53 *Remedium l. si vnquam. C. de reuoc. donat. non tollit clausula* Codicillaris.

54 *Testamentum valere facere quoad pœnam appositam hæredi si contraueniat, non operatur clausula* Codicillaris.

55 *Matrem si quis instituat in re certa præteritis filijs cum clausula* Codicillari, *non operatur*

ratur nisi quoad rem particularem.

56 Codicillaris *clausula multis modis ponitur.*

57 *Testamentum nullum ob præteritionem posthumi, an sustineat clausula* Codicillaris, *remissiuè.*

Codicillaris.

Clausula XXI.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide latè *Torret. in speciali tract. de hac clausula edito, Hippol. cons.* 118. *num.* 6. *vol.* 1. *Anton. Gomez l.* 3. *Tauri, n.* 71. *cum seqq. Menoch. cons.* 326. *n.* 39. *cum seq. & cons.* 881. *num.* 14. *& cons.* 979. *n.* 2. *Mascard. de probat. conclus.* 300. *Perez. ad l.* 1. *vers. sexta solemnitas. tit.* 2. *lib.* 3. *Ordinam. pag.* 108. *Card. Mantic. de coniectur. vlt. volunt. lib.* 1 *tit.* 9. *Ioseph. Ludou. Perus. decis.* 2. *n.* 31. *Surd. cons.* 129. *n.* 38. *cum seq. & cons.* 232. *Molin. de Iust. disput.* 332. *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 292. *& conclus.* 304. *num.* 16. *cum seqq. Mart. d. claus. part.* 3. *claus.* 11. *Ceuall. commun. contra commun. quæst.* 180. *& quæst.* 185. *cum seqq. Cardos. in praxi Iudic. & Aduocatorum, verbo claus.* 21. *Honded. cons.* 74. *tom.* 1. *Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imperialis lib.* 2. *concl.* 114. *Aloys. Ricc. in collect. decis. part.* 1. *collect.* 59. *& part.* 4. *collect.* 1186. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 48. *num.* 4. *cum seqq.* latè *Fusar. de substit. quæst.* 245. *n.* 38. *cum seqq.*

2 Hæc clausula est inuenta ad conseruandas vltimas voluntates, *Bald. in l. vltima, col.* 4. *vers. nunc aliqua, de Codicill. Dec. cons.* 287. *n.* 3. *&* 4. *Fusar. d. quæst.* 245. *n.* 40.

3 Præsumitur ex voluntate testatoris potiùs, quàm ex capite Notarij apposita, *Aloys. Ricc. d. collect.* 59. *post med. Honded. cons.* 33. *n.* 44. *tom.* 1. *Menoch. cons.*
4 87. *num.* 50. *& cons.* 37. *n.* 143. quod intellige si testamentum publicè coram testatore legatur, ex adductis per *Honded. d. cons.* 33. *num.* 46. *& cons.* 74. *n.* 43. *tom.* 1. & *Gab. commun. tit. de consuetud. conclus.* 4. *n.* 7. nam bonum est de ea testatorem certiorari, *Angel. cons.* 364. *num.* 6. *col. pen. vers. quapropter*, quem refert *Card. Tusch. d. conclus.* 292. *num.* 158. vel consuetudo seu stylus sit illam apponi à Notarij, vt per *Mascard. d. conclus.* 300. *n.* 2. quia censetur apposita ex tacita voluntate testatoris, cùm consuetum sit quod apponatur, secundum *Farinac. in praxi crimin. part.* 6. *de falsitate & simul quæst.* 157. *n.* 48. aliter enim illa omissa non debet subintelligi, ex *Brunor. à Sole in locis communibus, verbo clausula* 7. *Card. Tusch. d. conclus.* 292. *n.* 185.

5 In testamentis inter liberos conditis tacitè præsumitur inesse, licèt non reperiatur continuata, *gloss. verbo non voluit, in fin. in l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulg. Couarr. in cap. Raynutius. §.* 1. *num.* 4. *de testam. Anton. Gomez leg.* 3. *Tauri, num.* 62. *&* 74. *Costa in cap. si pater, verbo interdum, num.* 8 *eodem tit. lib* 6. *Cephal. cons.* 420. *num.* 17. *Mench. de success. progressu lib.* 2. *§.* 18. *num.* 82. *vers. item multum, Prat. de interpretat. vlt. volunt. fol.* 100. *num.* 38. *Card. Mant. de coniectur. vlt. volunt. lib.* 1. *tit.* 9. *num.* 5. *& lib.* 6. *tit.* 2. *num.* 21. *&* 25. *Clar. in §. testamentum, quæst.* 8. *n.* 7. *Ferrer. in Constitut. Cathaloniæ, gloss.* 7. *num.* 38. *Matien. ad l.* 1. *gloss.* 10. *n.* 59. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recopil. & d. l.* 1. *gloss.* 2. *num.* 9. *Gutier. in repetit. l. nemo potest, num.* 241. *ff. de leg.* 1. *& pract. lib.* 3. *quæst.* 50. *num.* 3. *Surd. cons.* 232. *num.* 14. *Ceuall. commun. contra communes quæst.* 186. *cum seq.* & *Stephan. Gratian. d. cap.* 48. *num.* 18. *& cap.* 369. *num.* 1. *Fusar. de substit. quæst.* 245. *num.* 48. vbi *num.* 49. *&* 52. declarat procedere quoad solemnitatem, non quoad substantiam.

Quando verò est tacitè intellecta, non est paris potentiæ cum expressa, ex notatis per *Surd. cons.* 232. *num.* 18. 6

Primò operatur hæc clausula in testamento, vt si testamentum non possit valere tanquam testamentum, valeat tanquam Codicillus, & omnia legata & fideicommissa sustineantur, *l.* 1. vbi *Bart. n.* 3. *ff. de iure Codicill. Clar. in §. testamentum, quæst.* 46. *n.* 1. *Matien. ad l.* 1. *gloss.* 1. *num.* 9. *& gloss.* 10. *num.* 4. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recop. Surd. d. cons.* 231. *n.* 17. *Gama Lusitan. decis.* 136. *n.* 3. *Card. Tusch. d. conclus.* 292. *à princip. Cardos. d. verbo clausula* 21. *Aloys. Ricc. d. collect.* 1186. *vers. quinto*, & tunc sustinetur testamentum iure Codicillorum, in quibus sufficiunt quinque testes etiam non rogati, *Mench. de success. creat. lib.* 2. *§.* 15. *n.* 43. *Paris. cons.* 32. *n.* 39. *lib.* 1. *Steph. Gratian. discept. forens. cap.* 633. *n.* 6. Operatur etiam in legatis particularibus, vt licèt testamentum reddatur nullum præteritione filiorum, vel posthumi, nihilominus debeantur legata, *Castr. cons.* 200. incip. *Clarum est. lib.* 1. *Card. Tusch. d. conclus.* 292. *n.* 72. vbi *num.* 73. *cum Oldrado cons.* 149. *vers. super tertia*, & *Bald. cons.* 159. *in principio, lib.* 2. & aliis, subdit hanc clausulam respicere validitatem legatorum, etiam quod testamentum licèt solemne sit, rumpatur per natiuitatem posthumi, quando non habet verba, *& si non valet*, vel, *in futurum non valeret*, quia tunc non potest restringi hæc clausula ad solemnitatem, quæ non respicit futura; & quà actione petantur legata, quæ conseruantur per *auth. ex causa. C. de liberis præterit.* vide *Rendin. in prompt. recept. sentent. tom.* 1. *tit. de legat. n.* 36. 7 8 9

Secundò operatur, vt testamenti caducatio impediatur, *Menoch. cons.* 106. *num.* 395. & quod substitutus succedat non obstante quod institutio fuerit caduca, tradit *Vincent. de Franc. decis.* 156. *n.* 1. 10

Tertiò, quando testamentum est nullum præteritione, aut mala filij exhæredatione, tunc operatur repetitionem fideicommissi venientibus ab intestato; ita *Cran. in §. Codicillum, quæst.* 22. *num.* 21. *Mart. d. claus.* 11. *n.* 19. *Put. decis.* 7. *de testam. Gutier. pract. lib.* 3. *quæst.* 50. *n.* 7. *Gabr. cons.* 109 *n.* 5. *& cons.* 113. *n.* 12. *lib.* 1. & fuit dictum *in Ariminen. legati* 10. *Decembris* 1594. *coram Litta*; & *in Sutrina successionis* 15. *Martij* 1604. *coram Cardinale Sacrato*; & *in Viterbien. seu Romana pecuniaria* 28. *Februarij* 1624. *coram Vbaldo*, impressa per *Farinac. decis.* 568. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* An autem rupto testamento ex causa præteritionis filij iam nati, operetur hæc clausula, vt bona per fideicommissum hæredi scripto sint restituenda? vide latè *Fusar. quæst.* 569. An verò rupto testamento ex causa præteritionis posthumi, operetur bona deberi in vim fideicommissi hæredi scripto? vide latè *Fusar. d. quæst.* 569. *num.* 8. *cum seqq.* 11 12

Quartò operatur rupto testamento per querelam; ita ex *Bart. in auth. ex causa, num.* 33. *Cod. de liber. præteritis*, tradunt *Ceual. d. quæst.* 185. *Mart. d. claus.* 11. *n.* 40. & *Stephan. Gratian. d. cap.* 48. *n.* 8. 13

Quintò, posita in testamento operatur, vt hæredes ab intestato censeantur grauati quasi per fideicommissum disposita in testamento adimplere; *l. fin. vers. illud. C. de Codicillis, Bellacomb. tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 6. *tit.* 13. *n.* 256. *vers. nec enim, pag.* 60. *Valasc. cons.* 68. *n.* 2. 14

Sextò operatur, si testamentum est nullum, vt purè intelligatur relictum esse fideicommissum, quo casu legitima tantùm, non tamen Trebellianica deduci potest, *Gutier. d. quæst.* 50. *n.* 9. 15

Septi

16 Septimò operatur repetitionem legati venientibus ab intestato, vt per *Vincent. de Franch. decis.* 1. *num.* 13. *&* 15. *Gregor. decis.* 271. *num.* 8. & *num.* 12.
17 subdit quod non operatur vbi deficit voluntas testatoris; & *num.* 20. quærit an sustineat testamentum, in quo frater est præteritus instituta turpi persona.

18 Octauò, in testamento matris adiecta facit valere suam substitutionem directam iure fideicommissi, vt per *Ferrer. in Constit. Cathalon. gloss.* 1. *n.* 165.

19 Nonò operatur in grauato restituere, quod non detrahatur Trebellianica, ex *Canalcan. de vsufruct. mulieri relicto, n.* 80.

20 Decimò, quod verba directa obliquentur, *Matien. l.* 2. *gloss.* 2. *num.* 9. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recopilat. Surd. cons.* 232. *num.* 19. *&* 23. *Seraph. de Priuileg. iuram. priuileg.* 97. *num.* 4. *Ferrer. in Constit. Cathalon. gloss.* 7. *num.* 135. *Gratian. cap.* 774. *num.* 32.

21 Vndecimò sustinet, seu confirmat voluntatem defuncti, quando deficit simpliciter ob defectum solemnitatis, non autem eam alterat, vel extendit, iuxta resoluta per *Valasc. cons.* 183. *num.* 12. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 369. *num.* 20. & fuit dictum *in Auximana fideicommissi* 26. *Nouembris* 1611. *coram Vbaldo,* impressa per *Farinac. decis.* 357. *num.* 9. *part.* 1. *recent.* vbi habetur quod hæc clausula confirmat tantùm & corroborat voluntatem testatoris, non autem eam alterat, & extendit.

22 Duodecimò, ex præsumpta testatoris mente operatur, vt ad reuocationem iuramenti testamento inserti, debeat fieri specialis mentio in alio testamento; ita *Gabr. commun. lib.* 4. *tit. de testam. conclus.* 5. *num.* 10. *Menoch. de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 31. *n.* 13. *Cruall. commun. contra communes, quæst.* 211. *num.* 21. *Stephan. Gratian. d. cap.* 48. *num.* 19. *Bernard. Graua. ad practicam Camer. Imperialis, lib.* 2. *conclus.* 114. *considerat.* 1.

23 Decimotertiò facit valere testamentum eo casu, quo hæres moritur in vita testatoris; ita *Vincent. de Franch. decis.* 156. *num.* 1. *Marsil. singular.* 544. *Rol. cons.* 51. *n.* 57. *vol.* 2. *Paris. cons.* 60. *n.* 20. *& cons.* 61. *n.* 12. *& cons.* 64. *n.* 13. *vol.* 2. *Bellacomb. tom.* 2. *com. opinion. lib.* 6. *tit.* 13. *n.* 259. *pag.* 62. *Menoch. cons.* 106. *n.* 395. *& cons.* 500. *n.* 4.

24 Decimoquartò, apposita in testamentis facit directam substitutionem flecti in fideicommissariam; ita *Ferrer. in Constitut. Cathaloniæ, gloss.* 1. *num.* 176. quia trahit secum substitutionem fideicommissariam, quando de interitu testatoris appareat sic voluisse, vt dictum fuit *in Romana fideicommissi de Vrsinis* 9. *Maij* 1611. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*, impressa per *Farinac. decis.* 344. *n.* 10. *part.* 2. *recent.*

25 Decimoquintò operatur quod censeantur venientes ab intestato tacitè vocati, *Gregor. decis.* 446. *num.* 5. vbi *num.* 6. *&* 7. subdit operari, vt reuocatio testamenti teneat, absque eo quod sequatur declaratio voluntatis decedendi ab intestato, præsertim quando est adiecta clausula, *omni meliori modo, &c.*

26 Decimosextò operatur eueniente casu disposito à testatore, *Soc. Sen. cons.* 76. *in fin. lib.* 3. *Alciat. resp.* 491. *n.* 27. *Menoch. cons.* 226. *n.* 40. quicquid dicant *Alex. cons.* 17. *num.* 19. *lib.* 2. *Paris. cons.* 61. *num.* 15. *& cons.* 64. *n.* 14. *lib.* 2. *Decian. resp.* 1. *n.* 132. *lib.* 1. *Menoch. sibi contrarius cons.* 43. *à n.* 15. *Fusar. de substit. quæst.* 456. *n.* 141. & *quæst.* 469. *num.* 83. sequitur primam opinionem.

27 Decimotertiò operatur ac si testator rogasset venientes ab intestato restitui hæreditatem hæredi scripto, *Fusar. de substit. quæst.* 69. *n.* 2.

Clausula hæc Codicillaris non habet vim, & ef- 28
fectum contra voluntatem testatoris, nec aliquid operatur in testamento, quod non valet propter defectum voluntatis, *Tiraquel. in l. si vnquam, verbo donatione largitus, n.* 166. *C. de reuocand. donat. Seraph. de Priuileg. iuram. priuileg.* 84. *n.* 5. *Curt. Iun. cons.* 114. *num.* 10. *Card. Mant. de coniect. lib.* 6. *tit.* 4. *n.* 15. *Turret. de effectu clausulæ Codicillaris quæst.* 22. *la* 1, *num.* 2. *Surd. decis.* 37. *n.* 7. *& cons.* 211. *n.* 20. *& cons.* 232. *n.* 36. *& cons.* 258. *n.* 25. *Cald. Pereira quæst. forens. lib.* 2. *quæst.* 26. & *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 774. *num.* 36.

Decimooctauò operatur, vt licèt hæreditas non 29
potest in Codicillis dari, nec adimi, tamen si datur etiam per verba directa, debeat hæreditas per fideicommissum restitui, *l. Sceuola. ff. ad Trebellian. Calder. cons.* 364 *alias* 35. *de testamentis, Castro cons.* 97. incip. *Super primo, num.* 1. *in fin. lib.* 1. *& cons.* 200. *in princip. etiam lib.* 1. *Tusch. d. conclus.* 292. *n.* 45. vbi *n.* 46. extendit vt procedat etiam in testamento in scriptis, licèt non sit scripta, dummodo probetur à testatore dicta, quia si non valet vt testamentum in scriptis, valet vt Codicillus, ex dicta clausula.

Decimonondò operatur, vt hæreditas debeatur 30
ex clausula Codicillari ab intestato, excepta legitima etiam quoad partem præteriti rumpentis; ita ex *Bart. cons.* 20. *num.* 6. *vers.* 2. incip. *Est videndum. lib.* 1. concludit *Card. Tusch. d. conclus.* 292. *n.* 47.

Vigesimò, quod hæres institutus si præmoriatur 31
testatori, hæredes ab intestato tenentur ex fideicommisso restituere substituto, vt per *Bald. cons.* 129. *in fin. vers. diceremus. lib.* 1. *& cons.* 170. *lib.* 5. *Card. Tusch. d. conclus.* 292. *n.* 49. vbi *n.* 50. extendit, vt imò si hæredes ab intestato sunt prohibiti aliquid petere, restituant sine retentione Trebellianicæ.

Vigesimoprimò operatur, vt substitutio pupilla- 32
ris in testamento rupto natiuitate posthumi, vel præteritione filij, sustineatur; ita *Bart. cons.* 44. *in fin. lib.* 5. *Oldrad. cons.* 171. *in fin. vers. alij dicunt, Angel. cons.* 99. *num.* 5. *vers. restat igitur, Bald. cons.* 286. incip. *Factum. lib.* 1. *& cons.* 167. incip. *Thema. n.* 4. *lib.* 1. *Card. Tusch. d. conclus.* 292. *n.* 53, vbi *num.* 54. cum *Alex. cons.* 26. *num.* 5. *lib.* 1. extendit, etiamsi ignorauerit testator natos filios, vel nepotes, & *num.* 56. extendit, vt procedat etiamsi ex eadem substitutione vocaretur frater ex latere patris coniunctus, & excluderetur posthumus vtrinque coniunctus, qui erat præteritus, quando pater sciuit natum posthumum, & non mutauit testamentum, & *num.* 57. pariter extendit habere locum in substitutione pupillari non expressa.

Vigesimosecundò operatur conseruationem sub- 33
stitutionis pupillaris ad fauorem non impugnantis testamentum; ita ex *Rom. cons.* 516. incip. *In casu proposita consultationis, in fine,* tradit *Card. Tusch. d. conclus.* 292. *n.* 69, vbi *n.* 70, cum eod. *Rom. cons.* 181. incip. *Pro decisione, num.* 3. restringit conseruari pupillarem substitutionem in portione eius, cui facta est substitutio, prout legata conseruantur ab eo, qui est grauatus, non tamen in portione præteriti; & *n.* 71. similiter restringit, quia non sustinetur substitutio pupillaris facta ad fauorem præteriti, quando impugnat testamentum.

Vigesimotertiò operatur, quod licèt hæres da- 34
tus insolidum si repudiet hæreditatem, priuetur etiam commodo legatorum, tamen si in testamento adest hæc clausula, potest repudiare hæreditatem, & consequi legata ab intestato vigore huius clausulæ; ita *Bald. cons.* 128. incip. *Factum tale, vers. sed posito. lib.* 1. *Card. Tusch. d. conclus.* 292. *n.* 80.

Vigo

35 Vigesimoquartò operatur quando testamentum est nullum, quia spurius incapax est institutus, sed vt possit nubere & viuere honestè, *Anton. de Butrio consf.14. Card. Tusch. d. conclus. 292. num.86.* vbi *num.87.* asserit operari etiamsi defectus sit ex parte disponentis, prout si filiusfamilias, qui non potest testari, sed potest donare causa mortis, vt quia pater consensisset, testaretur, quia testamentum per hanc clausulam valebit vt donatio causa mortis, & *num.* 88. subdit operari quoque etiamsi ex defectu capere debentis testamentum esset nullum, prout in Mendicantibus, qui non possent habere hæreditatem titulo institutionis, sed iure relicti, vel donationis.

36 Vigesimoquintò operatur quod voluntas testatoris omni meliori modo valeat, ideo si in testa-
37 mento instituti sunt Fratres Sancti Francisci incapaces, illi possunt habere vt vendant, & pretium pro necessitatibus consequantur; ita *Bart. in tract. Minorum. lib.1. distinct. 2. cap.2. Ex prædictis. num.15. Card. Tusch. d. conclus. 292. num.* 89. contra *Bald. in auth. ingressi, n.16. C. de Sacrosanct. Eccles.*

38 Vigesimosextò operatur quod licèt non valeat legatum factum hæredi coniunctim cum tertio, quia tertius totum legatum habebit, tamen secus est, si in testamento esset clausula Codicillaris, quia hæredi fiet restitutio, *Angel. consf.295. n.99.* vbi *num.*100. subdit operari quod fideicommissum vniuersale sustineatur, & *num.*101. imò quod faciat valere in vim fideicommissi vniuersalis, non autem particularis.

39 Vigesimoseptimò operatur etiam quando sunt instituti posthumi, & vltimo morienti sunt aliqui substituti, quod nonnulli posthumi nascantur testamentum est nullum, & substitutio nulla, & vocantur venientes ab intestato, qui tenentur restituere ex clausula Codicillari substitutis retenta Trebellianica, *Cast. consf.395.* incip. *Videndum, num.4. vers. sed quæro. lib.7. Card. Tusch. d. conclus. 292. num.* 112. vbi *n.* 113. asserit etiam operari, quod licèt nascatur posthumus, nihilominus tenetur ex fideicommisso restituere aliis hæredibus scriptis, quando clausula est per verba etiam de futuro, videlicet, *si non valet*, vel *non valebit*, & *num.*114. subdit pariter operari, quando posthumus natus fuit agnitus, & testator de eo habuit scientiam, & tempus mutandi voluntatem, sed non mutauit, & refert *Castr. consf.* 200. *num.* 3. *lib.* 1. *& consf.15. lib.2. Alex. consf.* 142. *num.6. lib.2. & consf.30. lib.3.* declarando tamen quod si testator ignorasset habere filios, vel posthumos, fortè clausula hæc non operaretur ex defectu voluntatis, vel etiamsi sciuisset posthumum, sed non habuit tempus mutandi voluntatem, quia tunc non operaretur in præiudicium præteritorum, & restitueretur extraneis, vt per *Card. Tusch. d. clauf.* 292. *num.*115. vbi *num.*121. declarat, seu restringit, vt non procedat, quando pater etiam ignorauerit, vel non cogitauerit de posthumo, si tamen constat de mente, quod si sciuisset nihilominus disposuisset, & substituisset, veluti si substituit causam piam filio suo masculo, quando moreretur in ætate pupillari, quia si mortuus est viuo testatore, & alius masculus præteritus posthumus natus fuit, & mortuus in pupillari ætate, tunc clausula Codicillaris saluat substitutionem, quia constat de mente, & citat *Angelum consf.51.* incip. *Simon Notarius, num.4. vers. solum igitur.*

40 Vigesimooctauò operatur de sui natura, vt quod ex testamento inualido non debetur, ab intestato debeatur, & solemnitatis defectum suppleat, non voluntatis, *Pereg. de fideicom. art.*18. *num.*8. *Gab. consf.* 129. *num.* 12. *& 16. lib.3. Menoch. consf.* 326. *num.* 40. & fuit dictum *in Narnien. fideicommissi* 8. *Nouemb.* 1613. *coram Card. Verospio*, impressa per *Farin. decis.* 519. *n.6. part.1. recent.*

Limita tamen primò, quod nihil operatur quoad legitimam, filiis, vel aliis grauatis restituere ex tali clausula, *Bald. consf.387. in fin. lib.5. Card. Tusch. d. conclus. 292. n.151.* 41

Limita secundò, per hanc clausulam non dari immissionem hæredi scripto, nec retardari immissionem hæredis ab intestato, *Bero. consf.* 118. *n.* 38. *lib.2. Roland. consf.78. num.* 14. *& 15. lib.3. Gabr. consf.* 45. *num.* 12. *lib.*1. & fuit dictum *in Romana de Marescottis* 20. *Nouembris* 1613. *coram Cardinale Sacrato*, impressa per *Farinac. decis.* 526. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* 42

Limita tertiò, non operari vt institutus in re certa, trahi possit ad vniuersum ex fideicommisso, licèt non adsit alius hæres vniuersalis ex testamento; ita ex *Bald. consf.* 179. incip. *Quædam Domina, in fin. lib.*1. tradit *Card. Tusch. d. conclus. 292. n.150.* 43

Limita quartò, nihil operari quando testamentum est nullum præteritione filij, & in testamento sunt legata, quæ debentur ex testamento nullo, quia non potest conualescere testamentum ex clausula, ex quo nihil operatur quoad legata, vnde non potest operari tanquam nullum & conualidatum, *Signar. consf.* 153. incip. *Quæstio talis est, num.3. in fine, & num.4. vers. circa quartum, Cardin. Tusch. d. conclus.* 292. *num.* 152. & quod clausula Codicillaris non operetur, vbi filius iam natus ignoranter fuit præteritus, per *Bart. in l.* 1. *num.* 10. *ff. de Iure Codicill.* censuit *Rot. in Romana de Marescottis* 22. *Ianuarij, &* 21. *Maij* 1618. *coram Cardinale Sacrato*, & *in Romana hæreditatis de Matthæis* 21. *Maij* 1627. *coram Domino Virili.* 44

Limita quintò, nihil operari in testamento in quo turpis persona instituitur à patre, vel sorore, & cæteri fratres, vel sorores sunt præteriti, quia in hoc ius antiquum non est mutatum, tum quia à turpi aufertur omne relictum, ideò restitui sibi non debet, *Fulgos. consf.* 71. incip. *Mulier maritum, num.4. vers. ad secundum, Castren. consf.* 269. incip. *Ad primum, num.2. vers. in diuersum, lib.* 1. *Cardin. Tusch. conclus.* 292. *num.* 153. *Surd. de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 95. *num.3. Fusar. de substitut. quæst.* 570. *num.* 2. *cum seqq.* 45

Limita sextò, non operari quod reciproca substitutio non contineat fideicommissariam, *Surd. consf.* 232. *num.* 13. *& 16. Mart. d. clauf.* 11. *num.* 15. *cum seqq.* 46

Limita septimò, hanc clausulam nihil operari in testamento cæci, non facto secundum solemnitatem requisitam, *Fulgos. consf.90. col. fin. vers. nec me mouet, Card. Tusch. d. conclus. 292. n.161.* 47

Limita octauò, nihil operari quoad impediendum secundum testamentum, quin reuocetur primum, *Angel. consf.258.* incip. *Testator fecit, col. fin. Card. Tusch. d. conclus. 292. n.162.* 48

Limita nonò, non operari vbi testamentum potest valere vt testamentum, *l. vlt. §. illud. C. de Iure Codicill. Cephal. in l. centurio, num.* 600. *& 611. ff. de vulgari. Simon de Prætis de interpretat. vltim. volunt. fol.* 103. *solut.*11. *n.*1. *Fusar. de substit. quæst.245. n.38. Surd. consf.232. n.38.* 49

Limita decimò, nihil operari quando agitur de inofficioso testamento, *Fulgos. consf.* 71. *num.6. Card. Tusch. d. conclus. 292. n.163.* 50

Limita vndecimò, nihil operari in testamento 51 inualido

inualido reuocatorio primi validi, quia ex quo procedit testamentum validum, secundum inualidum non operatur, quia non censentur rogati venientes ab intestato, cùm successio deferatur ex testamento, *Fulgos. cons. 90.* incip. *Super eo, in fin. Card. Tusch. d. concl. 292. num. 168.*

52 Limita duodecimò, non operari quando ponitur in fine testamenti, sed tantùm quando ponitur in dispositione, quia dicit testator quod omni meliori modo valeat; ita *Couarr. in cap. relatum il 2. num. 4. in fin. de testam. Cardin. Tusch. d. conclus. 291. num. 169.* vbi *num. 170.* subdit quod plus operatur clausula, *Omni meliori modo*, in dispositiua, quàm Codicillaris.

53 Limita decimotertiò, non tollere remedium *l. si vnquam. C. de reuoc. donat.* vt per *Tiraq. in præfat. eiusdem l. num. 82. verbo libertis, n. 105.* qui videtur sibi contrarius.

54 Limita decimoquartò, non facere valere testamentum quoad pœnam appositam hæredi si contraueniat, quia cùm non possit valere directò, sed per obliquum vigore huius clausulæ Codicillaris, vel confirmationis, in Codicillis pœna non habebit locum, vt per *Oldrad. cons. 138.* incip. *Thema tale est, n. 5. Card. Tusch. d. conclus. 292. n. 147.*

55 Limita decimoquintò, non operari, si quis instituat matrem in re certa præteritis filiis cum hac clausula, nisi quoad rem particularem, quia non habet locum in tota hæreditate per ius accrescendi, *Bald. cons. 387.* incip. *Quædam Domina, in fin. vers. quid si dicta mater, lib. 5.* duplicatur *lib. 1. cons. 179. Card. Tusch. d. concl. 292. n. 149.*

56 Multis modis ponitur hæc clausula, quandoque conditionaliter, aliquando copulatiuè, interdum disiunctiuè, aliquoties alternatiuè, nonnunquam de præsenti, & de futuro, & demum plenissimè, de quibus omnibus modis agit *Card. Tusch. d. concl. 291. n. 175. cum multis seqq.*

57 Pugna ingens est, an hæc clausula sustineat testamentum nullum ob præteritionem posthumi; quia verò excultissimi optiméque de Iurisprudentia meriti quæstionis huius resolutionem summa industria inuestigarunt, suóque cum instructissimo apparatu proposuerunt, eò omnino remittendus erit studiosus, adeat proinde *Ant. Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausul. conclus. 7. & 8. Clar. §. testamentum, quæst. 46. num. 1. Hippolyt cons. 118. num. 7. vol. 2. Franc. Viu. Neapol. decis. 29. num. 7. & 22. lib. 4. Surd. Mantue decis. 54. num. 10. & cons. 55. num. 13. & cons. 231. n. 39. Vinc. Honded. cons. 74. vol. 1. Marc. Anton. de Amathis Marchia decis. 10. Gilch. in auth. ex causa, num. 10. cum seqq. C. de liberis prateri. Azeued. l. 1. n. 70. tit. 8. lib. 5. noua Recopilat. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 31. Brunor. à Sole in locis cōmunibus, verbo clauf. 8. Mart. d. clauf. 11. num. 24. & 25. Fachin. controuers. lib. 4. cap. 12. cum duobus seqq. Paul. Montan. de tutel. cap. 12. num. 25. Ceual. communium contra communes, quæst. 180. & 181. & Stephan. Gratian. d. cap. 48. n. 9. cum seq.*

Coniunctim & diuisim.

Clavsvla XXII.

1 HÆc clausula posita circa plures modos importat, vt vnusquisque modus censeatur de per se propositis, & ideo reus negans positiones coniunctim, debet separatim interrogari per hanc clausulam; ita *Lap. alleg. 51. n. 2. vers. ad secundum, circa finem, Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 321. n. 1. Mart. de clausul. part. 1. clauf. 231. n. 1. in vlt. impress.* vbi *num. 2.* post *Zabarel cons. 54. num. 2. vers. ad quartum*, subdit, quod si post dationem executorum apposita fuerit hæc clausula, tunc si vnus incepit procedere, alter prosequi non impeditur, præsertim si ille fuisset impeditus, & dicitur impedimentum si absens, vel infirmus fuerit, de quo etiam *Card. Tusch. d. litt. C. conclus. 321. n. 1.* vbi *n. 2.* ampliat quod si vnus processit nulliter, putà quia dedit possessionem non citato possessore, poterit alius iuridicè procedere faciendo renunciare possessioni nullæ, & de nouo dando possessionem legitimam.

Svmmarivm.

1 *Clausula,* Compareas, &c. *operatur, vt persona non dicatur habilis ad comparendum, nec audiri debeat, nisi constet de suo interesse.*

2 *Citare faciens aduersarium suum ad iudicium, videtur eius personam approbare.*

3 *Facultatem comparendi in absolutam citati voluntatem confert clausula,* Compareas, &c. *facitque reum voluntarium, non necessarium.*

Compareas, si tua putaueris interesse.

Clavsvla XXIII.

HÆc clausula operatur, vt persona non dicatur habilis ad comparendum, nec audiri debeat, nisi constet de suo interesse, hoc est se ius aliquod in causa habere, vt probat *text. in l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact.* resoluunt *Menoch. remed. 4. adipisc. num. 616. cum seqq. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 33. num. 13. & decis. 120. num. 11. & decis. 160. n. 3. Bernard. Grauaus ad practicam Cameræ Imperialis lib. 1. conclus. 69. num. 1. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 301. num. 30. & cap. 387.* & qui fecit citare aduersarium suum ad iudicium, videtur eius personam approbare, adeò quod non potest postea illum reprobare, *Hippol. in l. si quis ne questum 49. ff. de quæstion.* 1 2

Facultatem comparendi in absolutam citati voluntatem confert hæc clausula, facitque reum voluntarium, non necessarium, *Surd. decis. 26. num. 5. Seraphin. decis. 512. num. 3. Cæsar Angel. de Contradictore legitimo, quæst. 3. num. 78.* 3

Svmmarivm.

1 *Clausula,* Conscientiam tuam oneramus, *operatur, vt arbitrio boni viri negotium remissum censeatur.*

2 *Monitionem potiùs denotat, quàm conditionem clausula,* Conscientiam tuam oneramus,

3 *Iuris Ciuilis rigor videtur remissus per clausulam,* Conscientiam tuam oneramus, *in rescripto Papæ appositam.*

4 *Clausula,* Conscientiam tuam oneramus,

non operatur nisi respectu contrauentionum de facto.

5 *Conscientia est iudicium menti consonum, in quodam naturali Iure consistens.*

6 *Index secundum allegata & probata, non secundum conscientiam iudicare debet.*

7 *Appellatio non datur à sententia Iudicis, cùm causa est commissa cum clausula,* Conscientiam tuam oneramus.

8 *Delegatus cum clausula*, Conscientiam tuam oneramus, *non potest subdelegare.*

9 *Arbitrium boni viri denotat clausula,* Conscientiæ, seu prudentiæ tuæ committimus.

10 *Commissarius cum clausula*, Conscientiam tuam oneramus, *sequi debet non priuatam conscientiam, sed communem & publicam.*

Conscientiam tuam oneramus.

Clausula XXIV.

1 Rescribere aliquando Papa solet Episcopis, ac aliis cum hac clausula, quæ operatur, vt arbitrio boni viri negotium remissum censeatur, *cap. non solùm, de reg. iur. in 6.* ibi, *vt conscientia puritati, Marchesf. de Commiss. part. 1. cap. 6. de commission. appell. extra Roman. Curiam, n. 85. pag. 256. in vlt. impress.*

2 Non mutat hæc clausula naturam negotij, & potiùs denotat monitionem, quàm conditionem, vt per *Stephan. Gratian. Marchia decis. 157. n. 9.*

3 Per hanc clausulam in rescripto Papæ videtur remissus rigor Iuris Ciuilis, sicut per clausulam, *Arbitrio Rota*, ita *Seraph. decis. 448. n. 1.*

4 Non operatur nisi respectu contrauentionum de facto, & vbi non adest possessor, idem *Seraph. decis. 1176. n. 5.*

5 Quia conscientia est iudicium menti consonum, in quodam naturali Iure consistens, ideo non ob hanc clausulam sequi conscientiam Iudex simpliciter debet, sed iustitiam communi & publica lege munitam; debet enim secundum allegata & proba-
6 ta, non verò secundum illam iudicare, *l. illicitas. §. veritas, ff. de offic. Præsid. Ordin. Regia Lusit. lib. 5. tit. 63. in princip. & tit. 66. etiam in princip. Vit. in Neapol. decis. 178. Clar. §. fin. quæst. 66. n. 2. Decian. tract. crimin. lib. 2. cap. 14. Menoch. de arbit. lib. 1. quæst. 8. n. 40. & seq. & cons. 92. n. 80. cum seqq. & cons. 786. n. vlt. Caualcan. decis. 25. n. 5. part. 1. & decis. 19. n. 61. & decis. 23. n. 10. part. 3. Mascard. de prob. conclus. 948. Farin. in praxi crimin. part. 1. quæst. 21. n. 163. cum seq. Seraph. de Priuileg. iuram. priuileg. 2. in princip. Marchesf. d. cap. 6. n. 87. & 88. Cened. ad Decret. collect. 101. num. 11. Ludouic. Mirand. de ord. iudic. quæst. 28. art. 3. Sayr. in claui Regia, lib. 12. cap. 8. n. 6. cum seqq. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 29. num. 10 & num. 84.*

7 A sententia Iudicis, cùm causa est commissa cum hac clausula, non datur appellatio, vt per *Sigismund. Scacc. de Appellat. quæst. 16. conc. 15. n. 3.* vbi *n. 5.* asserit tunc posse recurri ad superiorem per viam supplicationis.

8 Delegatus cum hac clausula, non potest subdelegare, quia videtur electa industria, *l. nulli.* ibi, *pro sua conscientia*, vbi *Bald. n. 4.* & *Ias. n. 12. vers. 5. limita. C. de Episcop. & Cleric. Menoch. n. 12. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiastici, part. 1. cap. 15. num. 49. & part. 2. cap. 2. num. 16. Sanch. de Matrim. lib. 8. disput. 27. num. 43. Sigism. à Bonon. de elect. dub. 14. num. 14.* Verùm quod subdelegare possit tenet *Angel. in auth. ad hæc, num. 1. C. de Iudic. Rot. decis. 18. de concess. preb. in nou. Nauar. cons. 2. in antiq. alias 6. in nouis, de offic. deleg. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 119. art. fin. vers. vlt.* quas contrarias opiniones nititur concordare *Marchesf. d. cap. 6. n. 9.* vt apud illum videri potest.

Verba (*Conscientiæ, seu prudentiæ tuæ committimus*) 9
denotare quoque arbitrium boni viri, obseruant *Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 8. n. 40. Mascard. de probat. conclus. 414. Monet. de commut. vlt. volum. cap. 7. num. 146.* vbi cum *Menoch. proximè citato loco, n. 44.*
declarat, vt is Iudex, seu Commissarius cum tali 10
clausula sequi debeat non priuatam conscientiam, sed communem & publicam; nam, vt inquit *Marchesf. de Commiss. part. 1. pag. 202. num. 77. in vlt. impress.* non debet Iudex, cui commissa fuit causa cum hac clausula, secundum suam conscientiam iudicare, sed bene secundum illam prudentiam, quæ à sacris Canonibus, & à Iure Cæsareo regulatur, sicque prudentia non erit attendenda, si Iuri contradicat.

Summarium.

1 *Conditionalis est clausula,* Constito, *& formam inducit.*

2 *Conditione non probata ob clausulam,* Constito, *concessio locum non habet.*

3 *Iurisdictionem non dat clausula,* Constito, *nisi priùs verificetur conditio.*

4 *Iurisdictio vbi datur sub conditione, quicquid fit ante eam purificatam est nullum.*

5 *Iudicialem indagationem, & causæ cognitionem requirit clausula,* Constito, &c.

6 *Probationes veras, & concludentes, non præsumptiuas requirit clausula,* Constito.

7 *Rescriptum cum clausula,* Constito, *iurisdictionem non tribuit, nisi liquidè constet, excepto quando iustificaretur ex præsumptione Iuris.*

8 *Iustificatio clausulæ,* Constito, *absque iustificatione aliorum narratorum sufficit, ne dicatur Iudex de facto procedere.*

9 *Executor vt debeat assumere partes Iudicis, ritè rectéque procedere facit clausula,* Constito.

10 *Executor merus vt non sumat informationem extraiudicialem non obstat clausula,* Constito.

Constito.

Clausula XXV.

Hæc clausula est conditionalis, & formam inducit, vt per *Aloys. Ric. in collect. decis. part. 5. collect. 1675. in princip. Marchesf. de Commiss. part. 1. pag. 320. n. 57. & pag. 1123. n. 81. in vlt. impress. Campanil. in diuersorio Iuris Can. tit. 11. cap. 13. n. 215. Mart. de clausul. p. 1. claus. 19. à princip. Rot. in Interamnen. pecuniaria 23. Iunij 1603. corā Reuerēdissimo D. meo Coccino Decano,* impressa per *Marchesf. de Commiss. p. 2. pag. 544. n. 3. & in vna nullius Canonicatus 4. Decemb. 1600. coram Greg. XV.* impressa per *Farin. decis. 40. n. 1. p. 1. recent.* vbi etiā dictum fuit, quod cōditione nō probata, concessio locū non habet, 2

habet, *Rot. etiam apud Cenei. post tract. de Censib. decis. 137. n.2. Nicol. Garc. de benef. part. 6. cap. 3. n. 36.*

3 Non dat iurisdictionem, nisi prius verificetur conditio, vt resoluit *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 869. n. 25. & cap. 991. n. 11.* & dictum fuit *in Firmana Altaris 11. Ianuarij 1616. coram Andrea*, impressa per *Farin. decis. 701. num. 4. part. prima recent.* nihil enim potest executor nisi iustificatis narratis, *Paris. cons. 15. n. 14. lib. 4. Roland. cons. 65. num. 20. cum seqq. lib. 3. Put. decis. 275. n. 1. lib. 2.* & fuit dictum *in Meleuitana bonorum 7. Maij 1627. coram D. Duran*; generale

4 enim est, quod vbi iurisdictio datur sub conditione, quicquid fit ante eam purificatam est nullum, *gloss. final. in cap. cum plures, de offic. deleg. in 6. Soc. cons. 99. num. 10. lib. 3. Paris. cons. 41. num. 14. & cons. 94. num. 5. & 8. lib. 4. Vant. de nullit. ex defectu iurisd. delegata, n. 92. Verall. decis. 150. n. 3. part. 1.*

5 Requirit hæc clausula iudicialem indagationem, & causæ cognitionem, vt resoluit *Gratian. discept. forens. cap. 961. n. 9. Rot. apud Cenii. post suum tract. de Cens. decis. 8. num. 8. & decis. 36. num. 3. 4. & 10.* & dictum fuit *in Celson. preceptoria 14. Maij 1604. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Marches. d. part. 1. pag. 433. n. 4. in vlt. impress.*

6 Deinde requirit hæc clausula veras & concludentes probationes, nec præsumptiuas admittit, *Aloys. Ricc. collect. 1675. Nicol. Garc. de benef. part. 6. cap. 2. num. 38. & cap. 3. num. 64.* & fuit dictum *in Pacen. puritatis 11. Decembris 1609. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, & *in Romana Grani 11. Aprilis 1614. coram Buratto*, impressa per *Farin. decis. 532. n. 1. part. 2. recent.* & *in Oscen. portionis 17. Decemb. 1617. coram Dunozetto, Greg. decis. 53. n. 1.* & fuit resolutum *in d. Meleuitana bonorum coram Domino*

7 *Duran*; vbi etiam quod hæc probatio debet fieri cum partis citatione; liquidè enim constare debet, vbi fuerit hæc clausula iniuncta, aliàs rescriptum cum ea iurisdictionem non tribuit, *l. Lucius 82. ff. de condit. & demonstrat.* & fuit dictum *in Pampilonen. beneficij 17. Martij 1577. coram Blanchetto*, & *in Romana Grani 11. Aprilis 1614. coram Buratto*, excepto quando iustificaretur ex præsumptione Iuris, vt fuit dictum *in Eluen. beneficij 1. Iulij 1615. coram Danozetto*, impressa per *Farinac. decis. 756. n. 4. part. 2. recent.* & iustificari hanc clausulam ex sola Iuris præsumptione, cùm dicatur liquidissima probatio, ait *Beltram. in*

8 *annot. ad decis. 53. Gregor. XV.* sufficere tamen iustificationem huius clausulæ absque iustificatione aliorum narratorum, ne dicatur Iudex de facto procedere, & ne exinde spolij actio competat, dicit *Anchar. cons. 297. n. 8.* & dictum fuit *in Celsonen. praeceptoria 4. Februarij 1605. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, & *in Tudentina monasterij 17. Maij 1613. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.* deinde *Rot. in Vrgellen. Abbatia 23. Nouembris 1613. coram eodem D. Decano*, impressa per *Farinac. decis. 484. n. 1. part. 2. recent.* censuit Breue esse exequendum, cùm pro illius verificatione sufficeret iustificare hanc clausulam; sic etiam *in alia Papien. praepositura 30. Maij 1611. coram Reuerendissimo Attrebaten.* impressa per *Marches. part. 2. pag. 530.* dictum fuit verificata clausula, *Constito*, non requiri aliam iustificationem narratiuæ, nec esse cognoscendum de exceptionibus aliunde petitis, ibique multæ aliæ concordantes decisiones citantur.

9 Facit deinde, vt executor debeat assumere partes Iudicis, ritè rectèque procedere, vt dictum fuit *in Vrgellen. Canonicatus 30. Octobris 1582. coram Cardinale Blanchetto*, impressa per *Marches. de Commiss. part. 1. pag. 277. n. 4.* non enim est merus, sed mixtus executor, vt fuit resolutum *in Cremonen. Iurispat. 26. Ianuarij 1603. coram Gregorio XV.* impressa per *Farin. decis. 79. n. 1. part. 2. recent.* & *in Celsonen praeceptoria coram Decano*, impressa per *Marches. part. 2. pag. 63.* & *in Syracusana parochialis 13. Aprilis 1619. coram Cardinale Caualerio*, & demum *in d. Meleuitana bonorum coram Domino Duran.* Non obstat tamen hæc clausula, vt executor merus non sumat informationem 10 extraiudicialem, vt resoluit *Gratian. discept. forens. cap. 766. n. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ad effectum deuolutiuum admittitur ab electione Episcopi in concursu ad parochiales.*

2 *Electio per Episcopum facta in concursu, non reuocatur nisi quando constiterit dolosè, & euidenter irrationabiliter iudicasse.*

3 *Electione facta per Episcopum in concursu, est interpretatio ad eius fauorem facienda, quod omnia considerauerit, & magis idoneum arbitrio suo elegerit.*

4 *Approbatus ab Examinatoribus Synodalibus, non poterit ab irrationabili iudicio Episcopi appellare, si alius similiter approbatus eligatur.*

5 *Clausula,* Constito de irrationabilitate, &c. *non verificatur nisi per sententias, & rem indicatam, ex eisdem sententijs resultantem.*

6 *Irrationabilitas electionis in concursu, si non sit euidens & manifesta, contra illam opponentem est iudicandum.*

Constito de irrationabilitate, &c.

CLAVSVLA XXVI.

Licèt admittenda non videretur appellatio ab 1 Episcopi electione in concursu ad parochiales, tanquam facta in executionem decretorum Sacri Concilij Tridentini, quod est munitum decreto irritante, & clausula, *Sublata, &c.* tamen ad effectum deuolutiuum conceditur, sed cum hac clausula, *Constito de irrationabilitate*; ita ex *eod. Concil. sess. 24. de Reformat. cap. 18. & Constit. sanctæ memor. Pij V.* obseruant *Vgolin. de potestate Episcopi cap. 50. §. 13. n. 1. Campanil. in diuersorio Iuris Canonici, rub. 7. cap. 6. num. 75. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 6. n. 138. Massob. in praxi habendi concursum, requisito 5. dub. 2. num. 42. Rot. decis. 535. num. 11. & decis. 656. num. 1. apud Farin. part. 1. recent.* & fuit dictum *in vna Pampilonen. Abbatia de Aresso 22. Aprilis 1622. coram Reuerendissimo Domino meo Nauarro*; nec reuocatur electio per Episcopum facta, nisi quando constiterit dolosè, & 2 euidenter irrationabiliter iudicasse, vt colligitur ex verbis d. Constitutionis Pij V. super collatione parochialium, *sub dat. 15. Kal. Aprilis 1566. corã Cardinale Arigonio*, & ex deductis *in Rauennaten. parochialis 2. Octob. 1594.* & apud *Greg. XV. decis. 538. n. 5. & inter recent. decis. 40. sub n. 1. p. 1. & decis. 654. n. 4. p. 4. in nouiss. Maresc. variar. resolut. lib. 1. c. 52. n. 23. & 24.* Nã facta 3 electione per Episcopum, est interpretatio ad eius fauorẽ facienda, quod omnia cõsiderauerit, & magis

D 2 ido

idoneum arbitrio suo elegerit, ex notatis per *Gon-*
4 *zal. d. gloss. 6. n. 132.* & per *Massob. d. requis. 5. dub. 2. num. 31. cum seqq.* ac proinde approbatus ab Examinatoribus Synodalibus non poterit ab irrationabili iudicio Episcopi appellare, si alius similiter approbatus eligatur, quia in hoc casu locus est gratificationi, *Lambertin. de Iurepat. part. 3. lib. 2. n. 1. Seraph. decis. 152. in fin.* & fuit dictum *in Calaguritana beneficij 13. Nouembris 1620. coram Vbaldo Seniori*, & *in dicta Pampilonen. Abbatia coram Reuerendissimo Domino meo Nauarro.*

5 Non verificatur hæc clausula nisi per sententias, & rem iudicatam, ex eisdem sententiis resultantem, latis super irrationabilitate, ad *text. & gloss. in l. furti. ff. qui notantur infamia, in verbo inter famosos, Ægid. decis. 103.* ideo donec per sententias cognoscatur de tali irrationabilitate Examinatorum, vel electoris, immissio & possessio erit concedenda, vt fuit dictum *in Barchinonen. parochialis 19. Nouembris 1613. coram Buratto*, impressa per *Farin. decis. 537. p. 1. recent.* nam donec de tali irrationabilitate ita non constiterit, semper præsumptio erit in contrarium, & pro iudicio ipsius Ordinarij, *arg. cap. in præsentia, de renunciat.* & illorum, quæ supra diximus, in
6 tantum, vt si talis irrationabilitas non sit euidens & manifesta, contra illam opponentem sit iudicandum, vt factum fuit *in causis Rauennaten. parochialis 29. Nouembris 1609. coram Ortembergo*, & *in Barchinonen. parochialis 29. Nouembris 1609. coram Buratto*, & *in Tud. parochialis 28. Aprilis 1603. coram Cardinale Sacrato.*

Quis autem dicatur dignior ad concursum parochialium, & quis minùs dignè & irrationabiliter electus per Episcopum, dixi latè *de offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 60. n. 101. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Conditionem denotat clausula*, Constito de assertis, *posita in rescripto.*

2 *Iurisdictionem conditionalem facit clausula*, Constito de assertis.

3 *Vnum verificari non sufficit ex pluribus narratis, si adsit clausula*, Constito de assertis.

4 *Clausula*, Constito de assertis, *posita à Regente in commissione, quid operetur, ostenditur.*

Constito de assertis.

CLAVSVLA XXVII.

1 HÆc clausula in rescripto conditionem denotat, & inducit, vt per *Verall. decis. 228. num. 3. part. 2. Marches. de Commiss. part. 2. §. 3. de commiss. restit. in integrum, num. 167. pag. 186.* & fuit dictum *in Oriolen. decimarum 26. Februarij 1590.* impressa per eundem *Marches. part. 1. cap. 3. pag. 175. num. 4. in vlt. impress.*

2 Facit iurisdictionem conditionalem, ita vt Iudex nihil possit nisi iustificatis narratis, secundum *Socin. cons. 93. num. 10. lib. 3. Paris. cons. 41. num. 14. & cons. 45. num. 5. cum seq. lib. 4. Rol. cons. 65. num. 20. cum seqq. lib. 3. Put. decis. 275. num. 1. lib. 2. in correct.* & quidem per veras probationes, *l. Lutius 82. ff. de condit. & demonstrat. Bellam. decis. 471. Fel. in rub. de probat. sub num. 3.* & iis relatis dictum fuit *in Romana domorum de Roncionibus 14. Iunij 1625. coram Buratto*, impressa per *Farinac. decis. 725. num. 10. part. 2. recent.*

Item facit quod ex pluribus narratis non sufficiat 3
vnum verificari, *Seraph. decis. 637. n. 4.*

Posita tamen à Regente in commissione, non re- 4
fertur ad narrata, sed ad ea, quæ habentur in clausula, *Constito*, posita in dispositione commissionis, & sic non reddit rescriptum conditionale, quando signatura Papæ, vel Cardinalis est pura & simplex, quia Regens non potest alterare signaturam Papæ, vel Cardinalis, quæ est illa, quæ disponit, & attenditur, *Cassad. decis. 17. n. 14. de rescript.* & fuit tentum *in Troien. decimarum 26. Februarij 1590. coram Orano*, vt refert *Mart. de clausul. part. 1. clausul. 19. n. 10. in vlt. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Constito de tribus conformibus, *intelligitur de tribus sententijs validis.*

2 *Clausula*, Constito de tribus conformibus, moderetur inhibitionem, *facit vt illa moderata causa ad partes remittatur.*

3 *Executorem mixtum facit clausula*, Constito de re iudicata exequatur.

4 *Conditionem cognitionis importat clausula*, Constito de re iudicata, &c.

5 *Conditionem importat clausula*, Constito de re iudicata, &c. *ita vt nisi constet de re iudicata, non censeatur data iurisdictio.*

6 *Negotium quando redditur dubium, sic rescribere solet signatura*, Constito de re iudicata, seu quod aliàs exequutioni locus sit, exequatur.

Constito de tribus conformibus.

CLAVSVLA XXVIII.

INtelligitur de tribus sententiis validis, ad *l. 4. §.* 1
condemnatum, cum ibi not. de re iud. Rot. in Lauden. pecuniaria 1. Iulij 1588. coram Orano, impressa per *Marches. de Commiss. part. 2. pag. 144. num. 2.* & resoluunt idem *Marches. part. 3. pag. 142. num. 29.* vbi alias refert decisiones, & *Mart. de claus. part. 1. claus. 19. n. 11.* vbi plures refert decisiones.

Quando ita rescribitur, *Constito de tribus conformi-* 2
bus, moderetur inhibitionem, illa moderata ad partes causa remittitur; ita *Marches. d. part. 2. pag. 116. n. 184. in vet. impress.*

Clausula, *Constito de re iudicata exequatur*, facit 3
executorem mixtum, adeò quod partes vocare debet, ac diffinitiuè, vel tacitè procedendo ad vlteriora, vel expresè pronunciare tenetur, *Felin. in cap. de cætero, num. 10. de sent. & re iud. gloss. & Doctores in Clem. præsenti, in verbo constiterit de censib.* Importat 4
enim cognitionem conditionis, *Rot. decis. 21. de rescript. in antiq. Staphyl. de literis gratiæ, part. 2. vers. citatio personalis, num. 4. Lancell. de attent. part. 2. cap. 2. ampl. 11. num. 22.* & ideo illa dictio, De, substantiam ita denotat, vt commissioni locus esse nequeat, nisi de

de re iudicata constet, *Corn. cons. 167. num. 14. vol. 1.* refert *Marches. part. 1. §. 3. de commiss. restit. in integr.*
5 *n. 165. pag. 186. in vlt. impress.* Et sic denotat conditionem, vt nisi constet de re iudicata, non censeatur data iurisdictio; ita ex *Paris. cons. 41. num. 14. lib. 4. Rol. à Valle cons. 65. num. 25. lib. 5. Natt. cons. 430. num. 16. lib. 1.* concludit *Cardin. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 567. num. 4.* in tantum vt debeat verificatio præcedere, aliàs nihil ponit in esse, *Paris. cons. 45. num. 6. lib. 4. Rol. d. cons. 65. n. 21. lib. 3. Cardin. Tusch. d. conclus. 567. n. 5.*

6 Quando negotium redditur dubium, rescribere solet signatura, *Constito de re iudicata, sin quod aliàs exequutioni locus sit, exequatur; sin minus causam appellationis cognoscat,* vt asserit *Marches. part. 1. pag. 1233. num. 75.* vbi obseruat, quod procuratores vltra clausulam, *Constito*, satagant aliam addere, videlicet, *vel quod aliàs exequutioni locus sit, exequatur.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Constito de bono iure, *quid importet, ostenditur.*

2 *Clausula*, Constito de literis, *non intelligitur de literis iustificatis.*

Constito de bono iure.
Constito de literis.

CLAVSVLA XXIX.

1 HÆc clausula, *Constito de bono iure*, dat formam, adeò quod parte citata causæ cognitio venit adhibenda, *Lancell. de attent. post inhibit. limit. 11. num. 23. Vant. de nullit. tit. quot & intra quod tempus, num. 4. vers. idcirco. Marches. de Commiss. part. 3. §. 1. de commiss. nullit. sanat. num. 114. pag. 17. in vlt. impress.* de quo bono iure commissionem obtinentis sufficit in aliqua parte, licèt non plenè, gustare de negotio principali, *Vestr. in sua praxi lib. 8. cap. 3. n. 9. in fine.*

2 Clausula, *Constito de literis*, non intelligitur de literis iustificatis, sed simpliciter de literis, nudáque earum existentia, vt per *Put. decis. 225. n. 1. lib. 1. in correct.* nouissimè *D. Lotter. in doctissimo tract. de re benefic. lib. 1. q. 38. n. 86.*

SVMMARIVM.

1 *Signatura quando vtatur clausula*, Constito de paupertate, &c. *ostenditur.*

2 *Clausula*, Constito de paupertate, *quomodo iustificanda, ostenditur.*

3 *Clausula*, Constito de paupertate, *excusat ab expensis, & fructibus, sed non à dimissione possessionis.*

4 *Conditionalis dicitur commissio data ad cap. Odoardus, de solut. cum clausula*, Constito de paupertate.

5 *Paupertas probanda est in specie habito respectu ad id, quod petitur, stante clausula*, Constito de paupertate, &c.

6 *Paupertas vbi ad certum aliquem effectum desideratur, illam in genere dicere, vel probare non sufficit.*

7 *Pauper quis dicatur discretioni Iudicis committitur, attenta personarum, & circumstantiarum qualitate.*

8 *Pauperes dicuntur non solùm Mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ, & dignitate videntur indigere.*

9 *Pauper dicitur qui habet multas filias nobiles.*

10 *Pauper an dicatur qui potest viuere ex laboribus?*

11 *Pauperem qui se dicit, probare debet.*

Constito de paupertate.

CLAVSVLA XXX.

SIgnatura interdum solet non solùm alimenta, 1
sed etiam sumptus litis illa durante præstari iubere simpliciter, vel cum hac clausula, quando pro sententia viget præsumptio, ac pauper adeò litibus defatigatur, vt ad finem perducere minimè valeat, iuxta tradita per *Marches. de Commiss. part. 1. tit. 1. de commiss. appell. in causa alimentorum, num. 188. pag. 1167.*
vbi *num. 190.* tradit quod cum hæc clausula condi- 2
tionalis sit, licèt summariè purificanda venit etiam ex adunatis testibus vicinis, vel aliis, qui verisimiliter statum petentis notum habere possint, & iudiciario ordine omisso, tam ex officio quàm ad partis instantiam; aliis seruatis de iure seruandis interrogare Iudex poterit, & citat *Felin. in cap. cum Ioannes, num. 11. vers. ita intelligantur de fide Instrum. Marant. de ordine iudic. part. 4. distinct. 9. num. 3.* Ratio est, quia cum ista probatio non sit finalis, nec magni præiudicij, eodem modo facta sufficit, *Bart. in l. si constante, num. 8. & 9. ff. soluto matrim. Alex. cons. 45. n. 5. vol. 1.*

Hæc clausula excusat ab expensis, & fructibus, 3
sed non à dimissione possessionis, vt per *Vestr. in praxi lib. 3. cap. 3. n. 3. Sfort. de restit. in integ. quæst. 40. num. 27.* & *Pacif. de Saluiano interdict. Inspect. 4. cap. 4. à num. 48. Marches. d. part. 1. tit. 1. de commiss. appellat. in possess. Saluiani, n. 185. pag. 904.*

Commissio data ad *cap. Odoardus, de solut.* cum ista 4
clausula, dicitur conditionalis; ita *Soc. cons. 99. n. 10. lib. 3. Paris. cons. 41. num. 14. lib. 4.* & ideo citationem partis, & hanc causæ cognitionem, & dictam paupertatis probationem requirit, aliàs nullam tribuit iurisdictionem, secundum *Guid. Pap. decis. 70. in princip. Afflict. decis. 355. num. 3. & seq. Ægid. decis. 68. 85. & 667.* & fuit dictum *in Placentina parochialis de Malpartita 20. Octobris 1585. coram Litta*; & operatur vt illa sit probanda in specie habito respe- 5
ctu ad id, quod petitur, vt per *Stephan. Gratian. disceptat. forens. c. 660. num. 17.* nam quando ad certum effectum de alicuius paupertate quæritur, illam in genere dicere, vel probare non sufficit, *Bald. in authent. preterea, num. 4. C. vnde vir & vxor, Afflict. decis. 157. num. 3. Mandel. cons. 69. num. 6. vers. & ait*; & saltem in genere ad effectum de quo agitur, ve- 6
nit probanda ex communi reputatione, *Verall. decis. 293. part. 3. Rot. decis. 573. n. 3. part. 1. recent.*

Quomodo autem paupertas probetur, vide *Co-* 7
ned. ad Decret. collect. 27. num. 12. 13. & *Scacc. de Appellat. quæst. 17. limit. 8. sub num. 9. Gonzal. ad reg. 8.*

Cancellaria, *gloss.* 2. *num.* 44. *Marches. d. part.* 1. *pag.* 1168. *num.* 191. & demum discretioni Iudicis committi quis pauper dicatur, attenta personarum, & circumstantiarum qualitate, resoluunt *Menoch de arbitrar. casu* 65. *& de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 25. *Perez l.* 1. *vers. ex qualitate*, *tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinament. pag.* 461. *Molin. de primogen. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 46. *Mascard. de probat. conclus.* 1154. *Surd. de aliment. tit.* 7. *quæst.* 9. *num.* 10. *Seraph. de Priuileg. iuram. priuileg.* 4. *num.* 98. *D. Barbosa in l. maritum, num.* 6. *ff. soluto matrim. Farinac. in praxi crimin. quæst.* 57. *num.* 93. *& seq. Gonzal. d. gloss.* 2. *num.* 43. *Flores variar. lib.* 2. *quæst.* 21. *n.* 130. & *Scacc. d. quæst.* 17. *limit.* 40. *n.* 11.

8 Pauperes dicuntur non solùm Mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ, & dignitate videntur indigere; ita *Bart. in l.* 1. *num.* 35. *C. de Sacrosanct. Eccles. l. si quis à liberis.* §. *sed si filius*, *num.* 44. *ff. de liber. agnos. Tiraquell. de pia causa*, *in præfat. num.* 10. *Spin. in speculo testam. gloss.* 6. *num.* 10. *Mascard. d. conclus.* 1184. *num.* 14. *D. Barbosa in l. maritum*, *num.* 6. *Bernard. Graue. ad practicam Cameræ Imperialis lib.* 1. *conclus.* 42. *consid.* 1. *num.* 2. *Surd. decis.* 61. *num.* 3. *& de aliment. tit.* 7. *quæst.* 9. *num.* 27. *cum seqq. & tit.* 1. *quæst.*
9 93. *num.* 30. vbi *num.* 33. resoluit, pauperem dici illum, qui habet multas filias nubiles, *Mexia in tract. taxæ panis*, *conclus.* 1. *n.* 46.

10 Pauper an dicatur, qui potest viuere ex laboribus? Affirmat *Azeued. l.* 2. *num.* 46. *tit.* 18. *lib.* 4. *noua Recopilat.* Negant tamen *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 7. *num.* 9. *Rot. decis.* 249. *num.* 1. *& decis.* 250. *apud Farin. in* 1. *collect. nouissimarum.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Possessio vera vt transferatur in emptorem, licèt non sit facta actualis traditio, operatur clausula*, Constituti.

3 *Possessio transfertur per clausulam*, Constituti, *quoties is, in cuius fauorem fit constitutum, est præsens, vel eius ratihabitio sequitur.*

4 *Possessio tam ciuilis, quàm naturalis censetur translata in constitutarium per clausulam*, Constituti.

5 *Dominij translationem operatur clausula*, Constituti.

6 *Possessionis traditionis vim habet clausula*, Constituti, *non solùm in stabilibus, verùm etiam in rebus corporalibus.*

7 *Cessionarius vigore cessionis potest in incorporalibus experiri Interdicto vti possidetis, probata possessione cedentis.*

8 *Probationem concludentis possessionis contra constituentem, & causam ab ipso habentem, operatur clausula*, Constituti.

9 *Possessionem venditoris contra emptorem probat clausula*, Constituti, *apposita in Instrumento venditionis.*

10 *Possessionem constituentis contra tertium non probat Constitutum.*

11 *Fructuum acquisitionem operatur clausula*, Constituti.

12 *Possessionem capiendi absque auctoritate Iudicis, vel citatione partis, tribuit facultatem clausula*, Constituti.

13 *Possessionis translationem in donatione denotat clausula*, Constituti.

14 *Clausula*, Constituti, *dicitur vnus ex modis fictis, in quibus transfertur possessio & dominium sine traditione.*

15 *Venditor licèt per clausulam*, Constituti, *liberetur à traditione iuris, non tamen liberatur à traditione facti.*

16 *Possessionem etiam in hæredes constitutarij transfert clausula*, Constituti.

17 *Possidens prior per Constitutum præfertur secundo habenti actualem possessionem.*

18 *Attentatorum absque vitio, vt possit quis possessionem habitam vigore clausulæ*, Constituti, *continuare, ipsa clausula operatur.*

19 *Interdictum Vnde vi vt competat habenti possessionem vigore huius clausulæ*, Constituti, *ipsa eadem operatur.*

20 *Spolij remedium competit pro recuperatione possessionis vigore Constituti acquisitæ.*

21 *Condictio ex l. fin. C. de acquir. possess. vt competat contra tertium possessorem, operatur clausula*, Constituti.

22 *Constituentis post mortem operatur etiam clausula*, Constituti.

23 *Creditor quod possit agere ad bona obligata nulla facta priùs excussione, operatur clausula*, Constituti.

24 *Possessori vt detur mandatum de associando etiam mortuo constituente, operatur clausula*, Constituti, *in Instrumento apposita.*

25 *Mandatum de manutenendo vt non detur contra illum, cuius nomine quis se constituit possidere, operatur clausula*, Constituti.

26 *Clausula*, Constituti, *habet suam vim in emphyteusi.*

27 *Incursionis pœnæ effectum non operatur clausula*, Constituti, *nisi aliter facta sit traditio.*

28 *Emphyteuta si donet, vel alienet rem emphyteuticam per clausulam*, Constituti, *deinde eandem rem vendat alteri cum consensu directi Domini, illámque tradat realiter, & corporaliter, præferri debet iste inuestitus à Domino directo.*

29 *Possessio quando tempore Constituti non erat penes constituentem, nihil operatur clausula*, Constituti.

30 *Possessionis translationem non operatur clausula*, Constituti, *quando apposita fuit in contractu nullo, & reprobato.*

31 *Exceptiones omnes, quæ competunt contra principalem contractum, competunt etiam*

contra

contra Constitutum.

32 *In contractu de cuius validitate disputatur, si apponatur clausula,* Constituti, *nihil operatur.*

33 *Conditionali in casu non operatur clausula,* Constituti, *conditione non purificata.*

34 *In contractu alienationis bonorum fideicommisso subiectorum, nihil operatur clausula,* Constituti, *nisi data validitate ipsius alienationis.*

35 *Possessionis translationis effectum non operatur clausula,* Constituti, *apposita in alienatione rei incertæ per verbum numerale.*

36 *Statuto stante veram ac corporalem requirente traditionem, non operatur clausula,* Constituti.

37 *Statutum si loquatur simpliciter de possessione, habet locum in possessione translata per Constitutum.*

38 *Possessionem in absentem non transfert clausula,* Constituti.

39 *Ad futura non extenditur clausula,* Constituti.

40 *Census in contractu nihil operatur clausula,* Constituti.

41 *Spatio 30. annorum durat virtus clausulæ,* Constituti, *etiam in tertij præiudicium.*

Constituti.

Clausula XXXI.

1 De vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per *text. ibi in l. quod meo, & in l. interdum. ff. de acquir. possess.* latè *Tiraq. in tract. de Iure Constituti possessorij, Gregor. Lopez l. 9. tit. 30. part. 3. Mart. de clausul. part. 1. claus. 10. in vlt. impress. Menoch. consil. 139. Aloys. Ric. in collect. decis. part. 1. collect. 55. & part. 2. collect. 449. Carpan. ad statuta Mediolanen. tom. 1. cap. 461.* & cæteros in discursu citatos.

2 Primus effectus est, vt vigore huius clausulæ vera transferatur in emptorem possessio, licèt non sit facta actualis traditio, *l. quidam 76. ff. de rei vendit. Paris. cons. 128. num. 11. lib. 1. & cons. 33. num. 30. lib. 3. Tiraq. de Iure Constituti, part. 1. num. 2. & part. 2. ampliat. 1. num. 2. Menoch. cons. 104. num. 72. & cons. 139. num. 24. & cons. 944. num. 18. Ioseph. Ludou. Perusina decis. 50. cap. 6. num. 25. & 29. & de empt. cap. 25. num. 10. Anton. Gomez l. 45. Tauri, num. 78.*
3 vbi *num. 82.* tenet quod per hanc clausulam transfertur possessio, quoties is, in cuius fauorem fit Constitutum, est præsens, vel eius ratihabitio sequitur, & *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 175. num. 3. Amic. de Iure emphyt. quæst. 2. num. 2. Pacific. de Saluiano interd. Inspect. 2. cap. 2. num. 214. Fusar. de substit. quæst. 718. num. 32.* & sæpe sæpius in Rota dictum fuit, & signanter *in Romana Saluian. interd. 5. Decembris 1601. coram Iusto, in Bononien. immissionis 26. Octobris 1591. coram Cardinale Lancellotto*, & *apud Zach. post tractat. de oblig. Camer. decis. 31. num. 3. & decis. 64. num. 4. & inter recentior. decis. 83. num. 1. & decis. 277. num. 1. apud Farinac. part. 1. recent.*

4 Secundus effectus est, vt operetur quod possessio tam ciuilis, quàm naturalis censeatur translata in constitutarium, ex adductis per *Viuium tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 1. num. 67. vers. & tanto, Menoch. cons. 239. num. 11. & cons. 954. num. 2. Caputaq. decis. 14. num. 8. Tiraq. de Iure Constit. part. 1. num. 2. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. convent. lib. 3. tit. 23. num. 14. Rot. apud Pacific. post d. tract. de Saluian. interdict. decis. 184. num. 8.* & fuit dictum *in Terracinen. Saluiani 21. Maij 1614. coram Illustrissimo Manzanedo*, impressa per *Farinac. decis. 551. num. 4. part. 1. recent.*

Tertius effectus est, vt non solùm translationem veræ possessionis operetur, sed etiam dominij, vt per *Abb. in cap. 2. num. 13. vers. quartum exemplum de Consuetud. Guid. Pap. quæst. 147. Afflict. decis. 299. num. 18. Bero. cons. 41. num. 12. & 13. vol. 3. Menoch. cons. 792. num. 21. & cons. 1089. num. 23.* & fuit dictum *in Sutrina bonorum 23. Octobris 1595. coram Cardinale Pamphilio*; quam quidem possessionis & dominij translationem operatur ad quoscunque effectus, *Rot. in d. Sutrina bonorum, & in Assisien. census 22. Iunij 1603. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.* 5

Quartus effectus est, vt non solùm habeat vim traditionis possessionis in stabilibus, sed etiam in rebus incorporalibus, prout in iuribus, actionibus, quasi possessione exigendi, vel decimandi, vel præsentandi, ac similibus, dummodo concurrat iurium cessio, *l. fin. in princip.* vbi *Bart. num. 1. ff. de donat.* & ibi *Roman. num. 3.* & fuit dictum *in Tudentina officij Cancellariæ 19. Ianuarij 1598. coram Cardinale Lancellotto, & in Veneta donationis 16. Nouembris 1615. coram Buratto*, impressa per *Farinac. decis. 764. num. 2. part. 2. recent.* vbi allegatur *Tiraq. de Constit. ampliat. 34. & part. 3. declarat. 7.* Cessio enim in incorporalibus habet vim traditionis, *Bart. in l. ad eum, num. 3.* & ibi *Imol. ff. de donat. Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. gloss. 7. num. 12. vers. & cessio.* Et cessionarius vigore cessionis potest in incorporalibus experiri interdicto vti possidetis, probata possessione cedentis, *gloss. in l. 2. §. idem Nerua. ff. ne quid in loco publico, Natt. cons. 398. num. 38. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 310. num. 3.* & fuit dictum *in Romana census 4. Martij & 2. Iunij 1611. coram Penia*, vt refertur *in d. Veneta donationis.* 6 7

Quintus effectus est, vt operetur probationem concludentis possessionis contra constituentem, & causam ab ipso habentem, vt per *Ruin. cons. 46. num. 13. lib. 4. Tiraq. de Iure Constituti, part. 3. limit. 1. num. 10. & in princ. num. 1. Rot. decis. 549. part. 1. diuers.* & fuit dictum *in Bononien. actorum 26. Octob. 1588. coram Cardinale Mant. inter eius decisiones impress. decis. 33. num. 16. & in Mediolanen. bonorum de Perris 4. Iunij 1600. coram Cardinale Pamphilio, & in Romana pecuniaria 20. Iulij 1614. coram R. P. D. meo Pirouano*, impressa per *Farinac. decis. 634. num. 3. part. 1. recent.* Vnde apposita in Instrumento venditionis, probat possessionem venditoris contra emptorem, *Greg. decis. 662. num. 1.* probat etiam possessionem constituentis, ad præiudicium ipsiusmet constitutarij, *Rot. apud Cenci. post tract. de Cens. decis. 150. num. 5. part. 1. diuers. decis. 766. num. 11.* ac fuit dictum *in Romana spolij 10. Decembris 1618. coram Cardin. Caualerio*; non tamen probat per se solùm possessionem constituentis contra tertium, *gl. verbo tradita in l. 2. C. de seq. poss. Tiraq. de Constit. lim. 1. n. 20. & seq. Seraph. decis. 32. n. 6. Rot. apud Farinac. decis. 768. n. 4. part. 2. recent.* 8 9 10

Sextus effectus est, vt operetur acquisitionem fructuum, ita vt constitutario debeantur, nisi aliter 11

aliter expressè sit conuentum, vt fuit dictum *in Rom. pratorum 22. Martij 1610 coram R. P. D. Pirouano*, contra *Surd. cons. 13. n. 13. lib. 1.*

12 Septimus effectus est, vt tribuat facultatem capiendi possessionem absque authoritate Iudicis, vel citatione partis, etiam sine vitio spolij, vt per *Gozad. d. cons. 42. num. 26. & seq. Ioseph. Ludou. decis. 29. sub num. 6. vers. quod quidem constitutum, Farinac.*

13 *in praxi crimin. q. 175. num. 275. cum seqq.* & signanter quod denotet translationem possessionis in donatione, resoluit *Menoch. cons. 606. n. 5.*

14 Nam hæc clausula dicitur vnus ex modis fictis, in quibus transfertur possessio, & dominium sine traditione, *gloss. verbo animo, in l. 3. ff. de acq. possess. gloss. verbo signum, in cap. 1. de consuetudine, Bald. cons. 482. num. 11. lib. 2. Cardin. Tusch. tom. 2. litt. C. conclus. 785. à princ. Grat. discept. for. c. 134. num. 30. & 31.*

15 *Amic. de Iure emphyteut. in prælud. num. 12.* & licèt per illam liberetur venditor à traditione iuris, non tamen liberatur à traditione facti, scilicet ab actuali, siue reali possessione, quam tradere tenetur, vt per *Tiraq. de Iure Constituti in princ. num. 10. Alex. cons. 28. num. 7. lib. 2. Ruin. cons. 94. num. 1. lib. 1. Card. Tusch. d. conclus. 785. n. 17. Amic. loco proximè citato.*

16 Octauus effectus est, vt transferat possessionem etiam in hæredes constitutarij, ex resolutis per *Gom. ad l. 40. Tauri, n. 20. Menoch. d. concl. 139. n. 30.*

17 Nonus effectus est, vt possidens prior per Constitutum, præferatur secundo habenti actualem possessionem, quia possessio est vera, licèt modus sit fictus, vt per *Ias. & Doctores in l. quoties. C. de rei vend. Mozium de contract. tit. de natura empt. num. 33. & 34. Viuian. commun. opinion. tom. 2. lib. 7. tit. 1. n. 67. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 30. num. 5. Cald. Pereir. de potest. eligendi cap. 8. num. 4. & de resolut. emphyt. cap. 10. num. 23. Cardos. in praxi Iud. & Aduoc. verbo emptio, n. 18.*

18 Decimus effectus est, vt operetur quod absque vitio attentatorum possit quis possessionem habitam vigore huius clausulæ continuare, vt per *Paris. cons. 172. sub num. 12. lib. 4. Lancell. de attent. p. 2. cap. 4. limit. 1. num. 13. & 14. & cap. 20. limit. 9. num. 4.* vbi hunc effectum declarat non procedere, quando lis esset super validitate, seu inualiditate contractus, in quo erat appositum Constitutum, tunc enim post factam inhibitionem quis sub prætextu d. Constituti non potest sine vitio attentatorum possessionem continuare, prout refert *Farinac. fragment. crim. p. 2. litt. I. num. 329.*

19 Vndecimus effectus est, vt operetur quod interdictum Vnde vi competat habenti possessionem vigore huius clausulæ, vt tenent *Tiraq. d. tract. de Iure Constit. p. 1. num. 69. & p. 2. ampl. 11. & tract. le mort. p. 6. declar. 4. num. 5. Valasc. consult. 106. n. 11.*

20 Vnde spolij remedium competere pro recuperatione possessionis vigore d. Constituti acquisitæ, tradunt *Grat. resp. 63. num. 33. & seq. part. 2. Cacheran. Pedam. decis. 133. num. 7.* & fuit dictum *in Auinionen. separationis thori 1. Iulij 1606. coram Cardin. Marquemontio*; ac proinde constitutarium sua possessione spoliatum, posse intentare remedium recuperandæ possessionis, obseruant *Menoch. cons. 139. num. 22.* & *Valasc. d. consult. 106. num. 5.*

21 Duodecimus effectus est, vt illius vigore competat contra tertium possessorem condictio ex *l. fin. C. de acquir. possess.* vt per *Afflict. decis. 139. num. 5. Ozasc. decis. 35. num. 5. Pacif. de Saluian. interd. Inspect. 3. cap. 2. n. 118. Rot. apud eundem decis. 300. n. 10.*

22 Decimustertius effectus est, vt operetur etiam post mortem constituentis, ita vt constitutarius non priuetur sua possessione, vt censuit *Rot. apud Pacific. post tract. de Saluian. interdict. decis. 170. n. 11.* vbi *num. 12.* limitat non procedere, quando post mortem constituentis ipsa res fuit ab eius hærede apprehensa, & postmodum constitutarius neglexit apprehendere possessionem naturalem, tunc enim amisit possessionem, quam priùs habebat.

Decimusquartus effectus est, vt operetur quod creditor possit agere ad bona obligata nulla facta priùs excussione, vt per *Stephan. Grat. discept. forens. tom. 1. cap. 78. n. 8.* vbi *n. 9.* subdit, hoc procedere etiam vbi res agitur inter duos creditores. 23

Decimusquintus effectus est, vt apposita hæc clausula in Instrumento, operetur quod possessori detur mandatum de associando etiam mortuo constituente, vt post *Tiraq.* dictum fuit *in Esina bonorum 23. Iunij 1614. coram Cardinale Verospio*, impressa per *Farinac. decis. 694. n. 8. part. 1. recent.* vbi hoc tamen limitatur non procedere, quando post mortem constituentis ipsa res fuit ab eius hærede apprehensa, & postmodum constitutarius neglexit apprehendere possessionem naturalem, tunc enim amisit possessionem, quam priùs habebat, vt infrà dicetur. 24

Decimussextus effectus est, vt non detur mandatum de manutenendo contra illum, cuius nomine se quis constituit possidere, vt per *Steph. Grat. discept. forens. cap. 113. n. 71.* 25

Decimusseptimus effectus est, vt operetur & habeat suam vim in emphyteusi, eo quod idem operatur fictio in casu ficto, quod veritas in casu vero; ita resoluunt *Tiraq. d. tract. de Iure Constit. p. 3. lim. 26. num. 5. & 6. Corbul. de Iure emphyt. tit. de caus. priu. ob alien. irrequisito Domino. ampliat. 30. num. 1. in fin. Rol. cons. 51. num. 17. lib. 2. Suar. in thesaur. recept. sent. verbo emphyteusis, num. 76. Valasc. de Iure emphyt. q. 18. num. 18. cum seqq. Card. Tusch. tom. 3. litt. E. conclus. 207. num. 82. Molin. de Iust. tract. 2. disput. 459. num. 9.* non tamen operari effectum incursionis pœnæ, nisi aliter facta sit traditio ex benigniori & æquiori, post multos, quos plena manu refert *Cened. ad Decret. collect. 144. num. 10.* resoluunt *Corbul. d. tract. de Iure emphyt. tit. de caus. caducit. ob alienat. ampliat. 30. num. 3. vers. quin immò per multa, Anton. Gom. l. 45. Tauri, num. 48. Gam. Lusit. decis. 116. num. 1. Clar. §. emphyteusis, q. 13. num. 4. Aloys. Ric. coll. 55. in fin. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 5. num. 82. cum seqq. & cap. 6. num. 23. cum seqq. Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 28. num. 33. Rebell. de oblig. Iust. p. 2. lib. 13. q. 4. num. 7. Amic. de Iur. emphyt. q. 2. num. 3. cum seqq. Fusar. de substit. quæst. 718. n. 33.* 26 27

Vnde si emphyteuta donet, vel alienet rem emphyteuticam per hanc clausulam, deinde eandem rem vendat alteri cum consensu directi Domini, illámque tradat realiter & corporaliter, præferri debet iste inuestitus à Domino directo, vt tenent *Valasc. d. q. 14. num. 16.* & *Amic. de Iur. emphyt. q. 49. num. 14.* 28

Limita iam primò, hanc nostram clausulam non operari, nec suffragari quando possessio tempore Constituti erat penes constituentem, vt per *Tiraq. d. tract. de Iure Constit. p. 3. lim. 1. princ. Hippol. sing. 521. Menoch. cons. 612. num. 3. & cons. 701. num. 76. Gom. l. 45. Tauri, num. 84. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 68. n. 1. p. 2. Mascard. de prob. concl. 422. & concl. 1189. n. 3. & conclus. 1211. num. 2. cum seqq. Valasc. d. consult. 106. num. 11.* & fuit dictum *in Romana partis domus 13. Iunij 1603. coram Card. Sacrato*, impressa per *Farinac. decis. 63. n. 5. p. 1. recent.* 29

Limita secundò, non operari translationem possessionis, 30

sessionis, quando hæc clausula apposita fuerit in cõtractu nullo, & Iure reprobato, vt per *Tiraq. d. tract. de Iur. Constit. p. 3. lim. 7. num 16. Menoch. consf. 465. n. 2. Valasc. d. consult.* 106. *num.* 7. & dictum fuit *in Mediolanen. bonorum 4. Iunij* 1600. *coram Cardinale Pamphilio*, & *in Romana domus 4. Decembris* 1615. *coram Vbaldo*, impressa per *Far. dec.* 644. *num.* 9. *part.* 1. *recent.* tunc enim est necessaria actualis traditio, latè *Tiraq. citato loco, lim.* 7. *num.* 1. *Aym. consf.* 299. *num.* 3. *Rot. decisf.* 224. *n.* 1. *p.* 2. *diuersf.* & fuit dictum *in Mediolanen. do-*

31 *nationis* 12. *Febr.* 1599. *coram Orano*, vbi quod omnes exceptiones, quæ competunt contra principalem contractum, competunt etiam contra constitutum, & quod nullius sit momenti, & nihil operetur si apponatur in contractu nullo, tradunt *Ioseph. Sesse Aragoniæ decisf.* 29. *num.* 19. *Cald. Pereira q. forensf. consf.* 19. *num.* 43. & censuit *Rota apud Pacific. post tract. de Salu. interd. decisf.* 170. *num.* 13. & *apud Cenci. post tract. de Censf. decisf.* 2503. *num.* 14. & *apud Marchesf. de Comm. p.* 3. *pag.* 227. *in vlt. imp.*

32 Limita tertiò, vt nihil operetur si apponatur in contractu, de cuius validitate disputatur, quia interim, nec hoc casu suum effectum operari potest, imò suspensa remanet, vt fuit resolutum *in Placentina Castri 4. Iulij* 1601. *coram Illustrissimo D. meo Card. Millino.*

33 Limita quartò, vt nõ operetur in casu conditionali cõditione non purificata, vt fuit dictum *in Romana retractus Palatij admontem Iordanũ* 19. *Nouembris* 1604. *coram Cardinale Pamphilio*, impressa per *Marchesf. de Commisf. p.* 1. *pag.* 1096. *num.* 6.

34 Limita quintò, nihil operari in contractu alienationis bonorum fideicommisso subiectorum, nisi data validitate ipsius alienationis, quæ non potest esse, nisi facta fuerit pro exoluendis debitis, aut legatis, factis à testatore, vt *in l. fin. §. sin autem, & in auth. res quæ. Cod. commun. de legat.* & fuit dictum *in Sutrina bonorum* 23. *Octobris* 1595. *coram Card. Pamphilio.*

35 Limita sextò, non operari suum effectum translationis possessionis apposita in alienatione rei incertæ per verbum numerale, vt per *Tiraq. de Iure Constituti, p.* 3. *lim.* 19. *Gam. Lusit. decisf.* 55. *per tot. Brun. à Sole in locis com. verbo clausula, num.* 10. *Menoch. consf.* 212. *num.* 50.

36 Limita septimò, vt non operetur stante statuto veram ac corporalem requirente traditionem, vt per *Stephan. Grat. March. decisf.* 138. *dub.* 2. quem

37 refert *Aloysf. Ricc. d. collect.* 55. *post princ.* si verò statutum simpliciter loquatur de possessione, habere locum in possessione translata per Constitutum, tenẽt *Petr. de fideicom. q.* 8. *num.* 28. *Fusar. de substit. q.* 718. *num.* 32.

38 Limita octauò, vt non transferat possessionem in absentem, ex notatis per *Tiraq. d. tract. de Iure Constit. part.* 3. *limit.* 30. *num.* 52. *cum seqq. Gam. Lusit. decisf.* 383. *num.* 2. *Valasc. consult.* 55. *num.* 3.

39 Limita nonò, non extendi ad futura, vt per *Vrsil. ad Afflict. decisf.* 139. *num.* 5. & 6. *Tiraq. d. tract. de Iure Constitut. part.* 2. *ampliat.* 32. *Menoch. consf.* 122. *n.* 36. & *num.* 55.

40 Limita decimò, nihil operari in contractu census, in quo est inepta, vt per *Nauar. de vsur. num.* 132. & *Stephan. Gratian. March. decisf.* 20. *num.* 8. *Cenci. de Censf. part.* 2. *c.* 2. *quæst.* 5. *art.* 9. *num.* 25.

41 Durat autem virtus huius clausulæ spatio triginta annorum etiam in tertij præiudicium, *Afflict. decisf.* 139. *in fin. Cremen. sing.* 62. *Hippol. sing.* 158. *Menoch. remed.* 14. *recup. num.* 70. *Thesaur. Pedam. decisf.* 215. *num.* 61. quod tamen intellige verum quoad effectum agendi hypothecaria, quæ spatio decem annorum præscribitur, *l. pact.* 2. *C. si aduersf. cred.* sed remedio *l. fin. C. de acquirenda possesf. Rot. in Romana Saluiani* 22. *Iunij* 1616. *coram Vbaldo*, de cuius tamen articuli veritate vide *Tiraq. de Iure Constituti, part.* 3. *limit.* 21. *Anton. Fabr. in suo Codice, sub tit. de acquirend. possesf. definit.* 10. *Aloysf. Ric. d. collect.* 449. *limit.* 1. *Menoch. d. consf.* 139. *num.* 7. & 28. *Rot. in Romana pecuniaria* 20. *Iunij* 1614. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*, impressa per *Farinac. decisf.* 634. *num.* 5. *cum seqq. part.* 1. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Consueta apponi de stylo Curiæ, censentur apposita, ac subintelliguntur, quamuis non apponantur.*

2 *Consuetudo apponendi aliquam clausulam, si generalis sit, probatione non indiget.*

3 *Consuetudini nunquam derogatum censetur, nisi id specialiter dicatur.*

4 *Notarius præsumitur rogatus apponere in Instrumento omnes clausulas consuetas, nisi partes hanc consuetudinem ignorauerint.*

5 *Consueta quamuis omittantur, nunquam censentur omissa, imò habentur pro expressis.*

6 *Consueta clausula censetur potiùs apposita in Instrumento, quàm insolita.*

7 *Substantialia, & ea, quæ sunt facti, licèt consueta sint exprimi, non subintelliguntur, si non exprimantur.*

8 *Consueta clausula censetur de stylo apposita, quando consueuit communiter, & vt plurimùm, non autem rarò apponi.*

9 *Latinitas falsa vbi in rescripto sequeretur, clausula consueta non censetur de stylo apposita.*

Consueta.

CLAVSVLA XXXII.

Clausulam consuetam apponi de stylo Curiæ, 1
censeri appositam, ac subintelligi, quamuis non apponatur, obseruant *Abb. in c. cum M. Ferrariensf. num.* 50. *de constit.* vbi *Felin. in* 6. *Rip. num.* 29. & *seq.* & *Dec. num.* 6. & 7. *Molin. de primog. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 3. *Matien. l.* 8. *glosf.* 14. *num.* 11. *lib.* 5. *noua Recopil. Seraphin. de Priuileg. iuram. priuil.* 22. *num.* 93. *Bertazol. de clausf. instrum. clausf.* 4. *glosf.* 34. *Surd. consf.* 223. *num.* 9. *Valasc. de partit. cap.* 6. *num.* 45. & *consultat.* 146. *num.* 6. *in fin.* & *num.* 15. *Cald. Pereira de potest. eligendi, cap.* 6. *num.* 3. *Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 9. *num.* 10. & *lib.* 3. *tit.* 9. *num.* 33. *Sanch. de Matrimon. lib.* 8. *disput.* 25. *num.* 19. *Cardosf. in praxi Iudicum, verbo clausula, n.* 31. *Farin. in praxi crim. p.* 6. *tit. de falsitate & simulat. q.* 157. *n.* 39. *Fr. Anton. à Sousa in relect. de censuris Bullæ Cœnæ, cap.* 23. *disp.* 99. *n.* 7. *Monet. de commut. vltimar. volunt. cap.* 7. *num.* 62. vbi 2
num. 65. ait talem consuetudinem apponendi aliquam clausulam, si generalis sit, probatione non egere; & *num.* 66. cum *Decio d. num.* 7. resoluit huic 3
consuetudini nunquam derogatum videri, nisi id specialiter dicatur.

4 Vnde Notarius præsumitur rogatus apponere in Instruméto omnes clausulas consuetas, vt per *Gabr. com. lib. 6. tit. de consuetud.conclus.3. Matien. d.glos.14. num. 11. Bertaz. d. glos.34. Card. Mantic. d. lib. 2. tit. 9. num. 10. Flor. de Mena var. lib. 1. q. 11. n. 6. Monet. d. cap. 7. num. 63.* etiam de expressa voluntate partiũ, ex *Molin. d. lib. 4. cap. 2. num. 51. Guttier. in repet. authen. Sacramenta puberum, num. 102. C. si aduersus vendit. Brunor. à Sole in locis communib. verbo clausula, n. 55.* nisi partes hanc consuetudinem ignorauerint, *Menoch. cons. 37. num. 77.*

5 Consueta enim quamuis omittatur, nunquam censetur omissa, *Valasc. d. cap. 6. num. 43. & d. consult. 193. num. 3.* imò habetur pro expressa, *Afflict. decis. 265. num. 85. Grammat. decis. 62. num. 10. Rot. decis.*
6 *207. p. 2. diuers. Marta p. 4. claus. 13.* & præsumitur potiùs apposita in Instrumento, quàm insolita, ex *Mascard. de probat. concl. 299. num. 3.*

7 Limita tunc primò, vt substantialia, & ea, quæ sunt facti, licèt consueta sint exprimi, non tamen subintelligantur si non exprimantur, vt per *Gabr. d. concl. 3. num. 27. & seqq. Mascard. d. conclus. 299. num. 12. & Monet. d. cap. 7. num. 67.*

8 Limita secundò, vt procedat quoad eam clausulam, quæ consueuit communiter, & vt plurimùm, non autem rarò apponi, vt per *Gabr. d. concl. 3. num. 29. Mascard. d. concl. 299. num. 14. Monet. d. cap. 7. num. 68.*

9 Limita tertiò, vbi falsa Latinitas in rescripto sequeretur, vt per *Roman. cons. 377. in cap. omnipotentis, aliàs quæstio est nunquid, in fin. Dec. in cap. cum M. num. 7. ad fin. Monet. d. num. 68. in med.* quicquid dicant *Rip. in d. c. cum M. & Gabr. d. concl. 3. num. 31.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Contradicentes de iure non comprehẽdit clausula,* Contradictores, &c. *sed solùm refertur ad contradicentes de facto.*

3 *Contradictor de iure, non autem de facto dicitur, qui agit coram Iudice.*

4 *Exequutores virtute clausulæ,* Contradictores, &c. *possunt excommunicare contradicentes sine causa de facto.*

5 *Iudicialiter procedendi concessa facultas dicitur per clausulam,* Contradictores, &c.

6 *Appellatio postea interposita, vt non faciat quid censeri attentatum, operatur clausula,* Contradictores, &c.

7 *Iudex non obstante appellatione potest deuenire ad executionem absque vitio nullitatis attẽtatorum, stante clausula,* Contradictores, &c.

8 *Clausula,* Contradictores, &c. *operatur vt contra tertios etiam procedi possit.*

9 *Deligata Iurisdictio extenditur ad extraneos illam impedientes.*

10 *Delegatus virtute clausulæ,* Contradictores, &c. *non potest alia pœna punire, quàm per viam excommunicationis, vel interdicti.*

Contradictores appellatione postposita compescendo.

CLAVSVLA XXXIII.

De vi, & effectibus huius clausulæ vide *Martam de clausulis, p. 1. claus. 11. in vlt. impress. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 391. cum seqq. Marches. de Commiss. p. 1. cap. 5. à num. 191. pag. 214. in vlt. impress. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 320.* 1

Hæc clausula semper solet apponi in parte executiua literarum, & non comprehendit contradicentes de iure, sed solùm refertur ad contradicentes de facto; ita *glos. verbo contradictores,* & ibi *Abb. num. 9. in cap. pro illorum, de preben.* & ibidem *Anchar. num. 13. & Ioan. Andr. num. 10. Zab. in Clem. quia contingit. §. Contradictores, de religios. dom. Rom. cons. 482.* & *Staphil. de lit. gratia, tit. de vi, & effectu clausularum, Rebuff. in forma, & declaration. nouæ prouisionis, verb. contradictores, & in concordatis in forma liter. execut. eodem verbo, Nauar. in c. cùm contingat, causa 7. nullit. num. 3. de rescript. Flamin. de resign. lib. 1. q. 4. num. 44. Bartholom. Peret. in Comment. ad extrauag. Ambitiosæ, de reb. Ecclesiæ non alien. verbo infringere, num. 20. pag. 268. Lancell. de attent. tit. de atten. appell. penden. p. 2. cap. 12. limit. 9. num. 41. Rendina in promptuario receptarum sententiarum, tom. 1. tit. 16. num. 5. Zerola in praxi Episcopali, p. 2. verbo contradictores, pag. 33. & verbo litera Apostolica, pag. 66. Salust. Tiber. in practic. A. C. lib. 3. cap. 6. num. 3. & 50. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. §. 1. in annot. num. 242. Mart. d. claus. 21. num. 1. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 320. Campanil. in diuers. Iuris Canonici rub. 11. cap. 13. num. 234. cum seqq. Nicol. Garc. de benef. p. 6. cap. 2. num. 115. cum seqq.* vbi plures refert sacræ Rotæ decisiones, *Monet. d. cap. 7. num. 391. Viuian. in praxi Iurispatronatus lib. 13. cap. 8. num. 38. in 2. edit.* quod sæpe sæpius Rota firmauit, & signanter *in vna Panormitana Archidiaconatus 15. Iunij 1590. coram Pena,* impressa per *Marches. de Commiss. p. 1. pag. 961. num. 3. duplicata par. 2. pag. 441. in vltima impressione;* & iterum *in vna Calaguritana quatuor chartarum 22. Iunij 1615.* impressa per *Farinac. decis. 735. num. 1. p. 2. recent.* vbi *num. 4.* habetur contradictorem de iure, non autem de facto dici qui agit coram Iudice; & nouè *in Parmen. parochialis 22. Iunij 1620. coram Card. Sacrato.* Vnde exequutores virtute huius clausulæ contradicentes sine causa & de facto, eo ipso cadunt à iure, quod in beneficio habent, ex addictis per *Flamin. d. q. 7. num. 158.* & per *Monet. d. cap. 7. num. 392.* 2 3 4

Per hanc clausulam dicitur concessa facultas iudicialiter procedendi, vt post *Ioan. Andr. in cap. 1. n. 9. vers. si ergo,* & ibidem *Hostien. num. 14.* ac *Domin. num. 13. de off. deleg. lib. 6.* censuit *Rota in Oscen. Iurisdictionis 12. Decembris 1614.* impressa per *Farinac. decis. 616. num. 4. p. 2. recent. Campanil. d. cap. 13. num. 235. Mar. Anton. var. resolut. lib. 1. resolut. 112. cas. 106.* 5

Operatur vt appellatio postea interposita non faciat quid censeri attentatum, nec effectum suspensiuum operatur, vt notant Doctores *in cap. Pastoralis. §. præterea, de offic. delegati, Philip. Franc. in cap. bona, num. 36. de appellat. Rendina d. tit. 16. num. 5. Flam. lib. 8. quæst. 7. num. 163. Monet. d. cap. 7. n. 393.* Sufficit enim, vt possit Iudex non obstante appellatione illam spernere, & deuenire ad executionem absque vitio nullitatis, & attentatorum, *Abb. in d. cap. Pastoralis, num. 11. Lancellotus de attent. cap. 12. limit.* 6 7

*limit.*8. *in princip. Rot.decis.*71.*lib.*1.*p.*3. *diuerf.* & fuit dictum *in Romana melioramentorum* 19. *Nouembris* 1617. *coram Vbaldo Seniori*, & *in Leodien. Abbatia* 14. *Ianuarij* 1622. *coram eodem.*

8 Operatur quod contra tertios etiam procedi possit, *Abb. in cap. per illos, num.*9. *de probat. Ioan. Monach. in cap.*1. *num.* 7. & 8. & *Gemin. n.* 10. ac *Franch. num.* 6. *de conceff. prebend.* quos refert, & sequitur *Marchef. d. p.* 1. *cap.*5. *num.*191. *pag.*214. & *p.*2. *pag.* 260. *n.*49. *in vltim. impreff.*

9 Extenditur vis huius clausulæ contra turbantes exequutoris ipsius Iurisdictionem, quia delegata Iurisdictio extenditur ad extraneos illam impedientes, *cap.*1. *c. significasti*, vbi *Imol. num.*3. *de offic. deleg. Marchef. d. p.*1 *cap.*5. *num.*195. *cum seqq. pag.*214. vbi quærit quid dicendum si aliquis turbauerit extra faciendo, exempli gratia, si capiat in itinere venientem, & se remittit ad distinctionem *Baldi in cap. qui acquisitus*, *col.* 1. *verf. nota quod Iurisdictio*, *de offic. deleg.*

10 Delegatus virtute huius clausulæ non potest alia pœna punire, quàm per viam excommunicationis, & interdicti, ex adductis per *Azeued. ad l.*1 *num.*21. *tit.* 5. *lib.* 8. *noua Recopil.* cuius tamen contrarium non immeritò tuetur *Monet. d. cap.* 7. *num.* 392. *in fine.*

Cuius litis statum, &c. Vide litis statum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Venditioni apposita clausula*, Cum iuribus & pertinentiis, *intelligitur de iuribus, quæ sunt de natura rei venditæ, non autem alterius naturæ.*

2 *Actiones directæ transeunt in emptorem sine cessione, quando dictum fuit*, item vendit omne ius, quod habet.

3 *Seruitutes competentes venditori tempore venditionis, veniunt sub clausula*, Cum iuribus & pertinentiis.

4 *Concessio facta de aliqua re, vel corpore*, Cum iuribus & pertinentiis suis, *intelligitur de pertinentijs accessorijs rei, de qua est sermo, secundum naturam suam.*

5 *Clausula*, Cum iuribus, &c. *intelligitur de omnibus iuribus tam veteribus, quàm nouis, de quibus constabat secundum statum rei tempore contractus.*

Cum iuribus & pertinentiis.

CLAVSVLA XXXIV.

1 HÆc clausula in venditione apposita intelligitur de iuribus, quæ sunt de natura rei venditæ, non autem alterius naturæ, vt per *Fabian. de Monte in tract. de vend. in princ. verf. circa tertium, num.*9. & 10. *Card. Tusch. pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.*308. *num.*7. vbi *num.*8. cum *Cephal. conf.* 288. incip. *D. Anselmus, in fin. lib.*2. extendit in donatione facta de aliquo cum omnibus iuribus & pertinentiis, quia intelligitur de iuribus rerum donatarum, non autem de iuribus extra res donatas.

Operatur, vt etiam in emptorem transeant actiones directæ sine cessione, quando dixit, *item vendit omne ius, quod habet*, *Celf. Vgo. in tract. clauf. num.*264. *Card. Tusch. d. conclus.* 308. *n.* 12. vbi *n.* 13. citat in contrarium *Signorol. conf.* 217. incip. *Factum. num.*6. & 7. 2

Item operatur quoad seruitutes competentes venditori tempore venditionis, non verò quod noua seruitus videatur imposita, *Surd. conf.*17. *num.*11. *Bartazol. de clauf. instrument. clauf.*16. *gloff.* 13. *num.*2. & 3. *Ioan. Baptista Costa in tract. de clauf. conuent. clauf.*49. 3

Concessio facta de aliqua re, vel corpore cum iuribus & pertinentiis suis, intelligitur de pertinentiis accessoriis rei, de qua est sermo, secundum naturam suam; ita ex *Fabiano de Monte in d. tract. de empt. & vend. in princ. num.*12. & *Alex. conf.*75. incip. *Viso themate. num.* 6. *verf. item non obstat, lib.* 6. tradit *Cardin. Tusch. d. conclus.* 308. *num.* 1. vbi *num.* 2. extendit, vt importet coniunctionem accessoriam, & sic de iuribus accessoriis rebus, de quibus agitur; & *n.*10. subdit hanc clausulam intelligi de omnibus iuribus tam veteribus, quàm nouis, de quibus constabat secundum statum rei tempore contractus; & *num.* 11. post *Celf. Vgo. d. tract. de clauf. verb. contractus, num.*237. ait hanc clausulam operari, vt etiam veniant actiones furtiuæ. 4 5

SVMMARIVM.

1 *Procuræ in mandato ponitur potiùs clausula*, Cum plena, &c. *ex consuetudine, & stylo Notariorum, quàm ex partium voluntate.*

2 *Clausula*, Cum plena, *restringitur per verba*, in præmissis & circa præmissa, *ita vt eorum fines egredi non possit.*

3 *Clausulæ quæcunque in mandato non extenduntur ad non expressa.*

4 *In mandato* cum libera *facto duobus nunquam subintelligitur clausula*, In solidum.

5 *Procurator* cum plena, &c. *potest facere omnia, quæ principalis.*

6 *Clausula*, Cum libera, *operatur posse fieri in executionem voluntatis mandantis, non autem contra, vel præter illam.*

7 *Generalitas mandati* cum libera *restringitur, vt intelligatur ciuiliter.*

8 *Mandatum* cum libera *non inducit clausulam*, quod promittit habere ratum & firmum quicquid, &c.

9 *Mandatum* cum libera *regulari debet arbitrio boni viri.*

10 *Mandatum* cum libera *æquiparatur mandato speciali.*

11 *Procuratori* cum libera *ad omnia negotia, an solui possit, ostenditur.*

12 *Beneficium Ecclesiasticum impetrare potest procurator* cum libera, *absque alio speciali mandato.*

13 *Dispensationem obtinere potest procurator* cum libera,&c.

14 *Emphyteusim renouare potest procurator* cum libera,&c.

15 *Rescriptum cum clausula,* Appellatione remota, *maximè in re dubia & incerta, impetrare potest procurator* cum libera, &c.

16 *Solutionem non potest recipere procurator ad lites cum clausula,* Cum plena, &c.

17 *Debitum remittere non potest procurator* cum libera,&c.

18 *Alienare non potest procurator* cum libera, &c.

19 *Iurare non potest procurator* cum libera sine speciali mandato.

20 *Accusare non potest procurator* cum libera, &c.

21 *Rescriptum Iustitiæ impetrare non potest procurator* cum libera,&c.

22 *Exemplationem Instrumenti facere non potest procurator* cum libera, &c.

23 *Matrimonium contrahere non potest procurator* cum libera,&c.

24 *Recusare non potest procurator* cum libera, &c.

25 *Substituere non potest procurator sine speciali mandato.*

26 *Transigere, vel pacisci non potest procurator* cum libera,&c.

27 *Compromittere non potest procurator* cum libera,&c.

28 *Possessionem capere non potest procurator* cum libera, &c.

29 *Iurare de calumnia non potest procurator* cum libera, &c.

30 *Positionibus respondere non potest procurator* cum libera,&c.

31 *Restitutionem in integrum petere non potest procurator* cum libera, &c.

32 *Pacem facere non potest procurator* cum libera, &c.

33 *Donare non potest procurator* cum libera,&c.

34 *Instantiæ litis renunciare non potest procurator* cum libera, &c.

35 *Exceptionibus peremptorijs renunciare non potest procurator* cum libera, &c. *quamuis possit dilatorijs.*

36 *Appellationi per se interpositæ renunciare non potest procurator* cum libera,&c.

37 *Procurator* cum libera, &c. *non potest præiudicare, nec pacisci quod suus principalis à sententia non appellet, nec ius de nullitate dicendi remittere.*

38 *Procurator* cum libera, &c. *non potest facere ea, quæ sunt magni præiudicij.*

39 *Beneficium non potest resignare procurator* cum libera,&c.

40 *Præsentare Clericum ad beneficium non potest procurator* cum libera, &c.

41 *Beneficium Ecclesiasticum acceptare non potest procurator* cum libera, &c.

42 *Procurator* cum libera, &c. *non potest facere ea ex quibus constituens cadat in pœnam.*

43 *Mandatum quantumcunque generale non extenditur ad ea, per quæ dominus cadat in commissum, & delictum.*

44 *Caducitatem remittere non potest sine speciali mandato procurator* cum libera, &c.

45 *Caducitatem declarare non potest procurator* cum libera,&c.

46 *Beneficium* cap. Odoardus, de solut. & cap. peruenit, de fideiuss. *non potest impetrare procurator* cum libera,&c.

47 *Mandatum* cum libera, &c. *vallatum quibuscunque facultatibus, regulariter non censetur dare facultatem procuratori, vt extra negotia domini in alterius fauorem fideiubeat.*

48 *Clausulæ generales restringuntur circa expressa.*

49 *Mandatum* cum libera, &c. *non dat facultatem procuratori obligandi dominum.*

50 *Libellum obscurum datum à mandante, non potest declarare procurator* cum libera, &c.

51 *Laudemium validè exigi non potest à procuratore, qui ad illud exigendum speciale non habet mandatum.*

52 *Retractus seu congrui ius non potest intentare procurator* cum libera, &c.

Cum plena, & libera administratione.

Clausula XXXV.

Hæc clausula in mandatis procuræ ponitur potiùs ex consuetudine, & stylo Notariorum, quàm ex partium voluntate, & consensu, iuxta tradita per *Matien. ad l. 7. gloss. 14. num. 6. tit. 11. lib. 5. noua Recopil.* 1

Restringitur igitur per verba, *in præmissis, & circa præmissa,* ita vt eorum fines egredi non possit, *cap. qui ad agendum, de procur. in 6. Ruin. consil. 59. num. 3. lib. 5. & Mart. de clausul. p. 1. claus. 26. in vlt. impress. Rot. apud Farinac. decis. 295. num. 3. collect. 1. nouiss.* Vnde clausulæ quæcunque in mandato non extenduntur ad non expressa, vt per *Thom. Triuis. Venet. decis. 14. p. 1. Cenei. de Censib. p. 2. cap. 2. q. 3. art. 1. num. 11.* & propterea in mandato *cum libera,* facto duobus nunquam subintelligitur clausula, *In solidum;* quamobrem vnus sine alio agere non potest, vt resoluunt *Flam. de resign. lib. 9. quæst. 3. num. 24. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 17. num. 88. adden. ad Gregor. decis. 280. num. 9. Rot. decis. 860. lib. 3. p. 3. diuers.* 2 3 4

Item huic clausulæ, *Cum libera,* æquipollet altera, videlicet, *dans potestatem exercendi ea, quæ posset ipse constituens,* & ita operatur, vt quis possit omnia facere, quæ principalis; ita *Gemin. cons. 129. num. 6. vel seq. vers. item est. Crauet. cons. 924. num. 9. Ruin. cons. 93. num. 5. & seq. vol. 5. Tiraq. de Iure Constit. p. 3. lim. 13. num. 12. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 50. num. 7.* 5

num.7. & 13. Azeued. l.3. n.3. tit.3. lib.5. noua Recopil. Mart. d. claus.26. num.3. Nicol. Garc. de benef. p.5. cap. 8. num.74. Monter. à Cueua Aragon. decis.38. num.25. Aloys. Ric. in collect. decis. p.5. collect. 1730. Stephan. Grat. March. decis.79. num.2. & discept. foren. cap.196. num.13. Rota in Terracinen. Archidiaconatus 24. Nouemb.1603. coram Iusto, impressa per Marches. de Commiss. p.1. pag.305. num.3. in vlt. impress.

6 Operatur hæc clausula posse fieri in executionem voluntatis mandantis, non autem contra, vel præter illam, Fabian. de Monte in tract. de emptione q.1. num.31. in fine, Ric. in cons.84. num.12. & 13. lib.2. & fuit dictũ in Terracinen. administrationis tutelæ 29. Febr.

7 1608. coram Card. Caualerio. Et ideo illius generalitas restringitur, vt intelligatur ciuiliter; nam nullum est tam latum, & vniuersale verbum, quod talem restrictionem non patiatur, l. si cui. ff. de seruit. l. obligatione generali. ff. de pign. Oldrad. cons. 148. num.7. Calcan. cons.17. num. 7. Crauet. cons. 462. num. 15. &

8 seq. vol.3. Regulari etiam debet arbitrio boni viri, Cassad. decis. vnica, num.3. de emptione, & fuit dictum in Toletana parochialis de Mazaralos 29. Aprilis 1592.

9 coram Penia. Et ideo mandatum cum libera, &c. non inducit clausulam, quod promittit habere ratum & firmum quicquid per procuratorem factum fuit, gloss. in l. si procuratorem. ff. de procurat. Couar. lib. 3. var. cap. 16. num.4. quem refert Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap.8. num.75.

10 Mandatum cum libera, &c. æquiparatur mandato speciali, l. procurator cum libera, & l. mandato, vbi gloss. & Bart. ff. de procur. Couar. var. lib.1. cap.6. num.3. vers. quintus, Gregor. l. 19. vers. quando, tit.5. part.3. Tiraq. de retract. tit.1. §. 1. gloss. 13. num. 32. Cotta in memor. verbo procurator generalis, pag. 707. Bellacomba tom.1. com. opin. lib.2. tit. de procur. num. 54. pag. 319. Monteros. in pract. tract.7. de claus. ponen. in mandatis, Mohed. decis.2. de off. Vicar. alias 323. Sbroz. de offic. Vicar. lib.1. quæst.65. num.6. & 8. Mart. d. claus. 26. n. 3. vers. habens, & claus.135. num.1. Flam. de resign. tom. 1. lib.7. q.24. num.12. & tom.2. lib.9. q.7. num.26. & q. 17. num.31. Nicol. Garc. de benef. p.5. c.8. num.72. Bernar. Graue. ad pract. Cam. Imp. lib.2. conclus.72. in consid.4. num.4. Stephan. Grat. discept. foren. cap.196. num. 11. cum seqq. & March. decis.79. num.1. Cald. Pereira de empt. cap.15. num.2. cum seqq. & cap.23. num.6. cum seqq. Monet. de opt. Canon. q. 4. num.56. Farin. p.4. decis. 52. num. 2. vbi addit littera B. Camill. Borell. in summa omnium decis. tit.66. num.241. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib.1. c.3. n.38. Marches. de Commiss. p.2. pag.452. num. 24. in vltima impress. Intelligitur dummodo procurator contrahat bona fide, & pro facto domini constituentis, ex resolutis per Cenei. de Censibus, p.2. cap.2. q.3. art.1. num.10.

11 Vnde procuratori cum libera ad omnia negotia, posse solui, per text. in l. vero procuratori, in princ. & in l. qui hominem. §. si Titium. ff. de solut. resoluunt Mathesilan. singul. 30. Mart. de clausulis, claus. 26. num. 2. Cald. Pereira de empt. cap.23. num.6. & terminum solutionis prorogare, ex adductis per eundem Cald. Pereir. d. tract. de empt. cap.15. num.5. quamuis quod ei volui posit, teneat Camill. Borell. d. tit. 66. num. 218.

12 Item procurator cum libera, &c. sine alio speciali mandato potest impetrare beneficium Ecclesiasticum, Nauar. in cap. si quando, in princ. de rescript. &

13 cons.51. de sponsal. num.13. in antiq. Et dispensationem obtinere, idem Nauar loco proximè citato à num. 1.

14 Sanchez de Matrim. lib.8. disput.26. num. 4. ac emphyteusim renouare, Cald. Pereira de emption. cap. 15. n.

15 4. Item potest virtute huius clausulæ rescriptum impetrare cum clausula, Appellatione remota, maximè in re dubia, & incerta, cùm incertum sit, vti à fine causæ pendens, an hæc clausula sit fauorabilis, vel nociua futura; ita Marches. de Commiss. p. 1. pag. 299. n. 31. in vlt. impress. quicquid dicat Cassad. decis. 3. num.3. de rescript.

Casus in quibus speciale requiritur mãdatum, & non sufficit constitutum esse procuratorem cum hac clausula.

PRimò, procurator ad lites cum hac clausula non potest recipere solutionem, cùm ad hoc requiratur speciale mandatum, l. hoc iure, vbi Doctores ff. de solut. Tiraq. de retract. tit.1. §. 9. gloss. 3. n. 10. Card. in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. procurator, num. 31. Cald. Pereira de empt. cap.23. n.6. 16

Secundò, nec potest remittere debitum, Cardos. d. verbo procurator, num.23. Camill. Borell. in summa omnium decis. tit.66. num. 236. Et quod procurator cum libera non possit iura constituentis remittere, tenet Alex. cons.22. col. 3. vers. attento ergo, num. 8. vol.1. & cons.115. num. 1. & 3. lib. 5. Stephan. Grat. Marchia decis.79. num. 7. & seq. 17

Tertiò, non potest alienare, D. Marta de claus. p.1. num. 2. claus. 26. vers. hac clausula, Cald. Pereira de empt. cap. 15. num. 2. vbi contrarium tenere videtur. 18

Quartò, non potest iurare sine speciali mandato, Surd. Mantuæ decis.159. num.1. Cardos. d. verbo procurator, num.24. & in iuramento fidelitatis resoluit Camill. Borell. in summa omnium decis. tit. 17. num. 35. & tit. 66. num.197. 19

Quintò, non potest accusare, l. fin. C. de pactis conuentis, Surd. decis.89. num.19. vbi num.20. idem resoluit in declaratione animi. 20

Sextò, non potest impetrare rescriptum, Cardos. d. verbo procurator num. 32. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 63. num. 17. Perez. l.6. vers. quæro 28. tit. 12. lib.3. Ordin. pag.700. vbi secus asserit in rescriptis gratiæ. 21

Septimò, non potest facere exemplationem Instrumenti, Cardos. d. verbo procurator, num.35. 22

Octauò, non potest Matrimonium contrahere, eo quod mandatum ad contrahendum Matrimonium debet esse speciale cum expressione personæ, cum qua Matrimonium contrahi debet, & non sufficit mãdatum generale ad contrahendum cum quacunque; resoluunt citati à Cened. in collect. super Sextum librum Decretalium collect. 3. num.1. quibus adde Ioseph. Ludou. tom.3. com. opin. tit. de mandato, conclus.1. vers. duodecimo, pag. 513. Tiraq. de iure mariti. glos.3. n. 151. Fr. Eman. Roder. quæst. Regul. tom.3. q.17. art.13. Cald. Pereir. in l. si curatorem, verbo implorandum, num. 6. vers. facit. C. de in integrum restit. minor. Flam. de resign. lib.10. q. 8. num.53. Card. d. verbo procurator, num. 33. Sanchez de Matrim. lib.2. disput.11. num.3. & 4. Rebell. de obligat. Iustit. p.2. lib.2. quæst.5. num. 1. Francis. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comparat. 25. num. 5. cum seqq. 23

Nonò, non potest recusare, Roland. cons.19. num. 2. vol.3. Stephan. Gratian. discept. forens. cap.100. n.44. Bern. Graue. ad practicam Cameræ Imperialis lib.1. concl. 303. consid.4. num.4. 24

Decimò, non potest substituere sine speciali mandato, Cassan. in consuetud. Burgundiæ rub. 4. §. 5. verbo sans procuration, num. 4. Surd. decis. 195 num. 9. 25

Vndecimò, non potest transigere, vel pacisci, l. procurator, cui generaliter, vbi gloss. verbo procurator. ff. de procur. Cardos. d. verbo procurator, num.25. 26

27 Duodecimò, non potest compromittere, *Camill. Borell. in summa decis. tit. 66. num. 176. Cardos. d. verbo procurator, num. 26.* quamuis contrarium teneant *Viui. tom. 1. communium opin. lib. 4. tit. mandati, num. 50. Mench. quæst. vsufreq. cap. 68. num. 9.*

28 Decimotertiò, non potest capere possessionem, *Aloys. Ric. in praxi Archiepisc. Neapol. decis. 189. num. 194.*

29 Decimoquartò, non potest iurare de calumnia, vt bene probat *text. in cap. nullam 3. de iuram. calumnia, lib. 6.* tenent *Couar. in cap. quamuis pactum, p. 1. §. 5. à n. 8. & variar. lib. 1. cap. 6. n. 2. Cotta in memorab. verb. procurator, pag. 709. Fran. Marc. Delphin. decis. 687. num. 1. p. 2. Matth. Coler. German. decis. 115. n. 1. & 2. Anton. Gabr. tom. 3. comm. opin. tit. de mandato, concl. vnica, verb. quartò requiritur, Mench. quæst. vsufreq. cap. 25. à num. 16. Peregr. Iannin. de citatione reali lib. 3. cap. 25. num. 161. Fului. Pacian. de probation. lib. 2. cap. 48. num. 12. Anton. del Re Tiburtin. de iuram. calumniæ, cap. 16. per totum, Seraphin. de Priuileg. iuram. priuileg. 111. n. 4. Guttier. pract. lib. 2. q. 62. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorandum, num. 6. Farinac. in praxi crimin. p. 4. decis. 117. num. 2. Camill. Borell. in summa omnium decis. tit. 51. de iuramen. calumniæ, n. 16. & tit. 66. de procurat. num. 181. Cardos. d. verb. procurator, num. 36. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 105. à num. 21. Aloys. Ric. in decis. Curiæ Archiep. Neapolit. decis. 129. p. 2.* Sufficit tamen speciale mandatum, licèt non sit expressa in eo causa, in qua iurandum sit, vt docent *Anton. del Re Tiburt. d. cap. 16. n. 18. Stephan. Gratian. d. cap. 105. num. 23.* quamuis contrarium defendat *Mench. d. cap. 25. n. 17.*

30 Decimoquintò, non potest respondere positionibus, *Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ, tit. de respons. per credit. art. 1. gloss. vnica, num. 15. Menoch. cons. 80. n. 64. vol. 1. Camil. Borell. d. tit. 66. n. 210.*

31 Decimosextò, non potest petere restitutionem in integrum, *l. illud. §. si tali. ff. de minor. cap. coram,* vbi *gloss. verb. mandatum, de restitut. in integrum. Cou. d. cap. 6. in princ. Menoch. cons. 100. num. 298. Maurit. de in integrum restit. cap. 23. cum seqq. Sfortia eodem tract. p. 1. quæst. 31. art. 12. cum seqq. Marc. Anton. de Amathis Marchiæ decis. 97. num. 6. Pereg. Iannin. de reali citat. lib. 3. cap. 21. num. 159. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorandum, à num. 4. Guttier. pract. lib. 2. q. 88. num. 3. Morla in Emporio Iuris, p. 1. tit. 5. in princ. num. 22. Ceual. commun. contra communes, q. 135. Farin. in praxi crim. p. 4. decis. 52. Bernard. Græua. ad pract. Cam. Imp. lib. 1. conclus. 143. consid. 1. num. 8. Cardos. d. verb. procurator, num. 27. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 196. num. 4. & discept. forens. cap. 105. num. 25.* vbi etiam resoluit, ad petendam restitutionem in integrum requiri speciale mandatum, quamuis non exprimatur persona, vel causa, in qua peti debeat restitutio. Intellige procedere solùm quoties principaliter petitur restitutio, secus vbi incidenter, tunc enim speciale mandatum non requiritur, *Bart. in l. cùm procurator,* & ibi *Iason, in princ. num. 4. Misyng. cent. 3. obseruat. 26. vers. verum prædictum dogma, Kirchou.* & *Bald. tom. 1. com. opin. lib. 2. tit. 23. num. 1. cum seqq. pag. 343. Ioseph. Ludou. concl. 30. num. 10. Hieron. Magon. Florentina decis. 70. num. fin. Cald. Pereira d. verbo implorandum, num. 11. Camill. Borell. d. tit. 66. n. 170.*

32 Decimoseptimò, non potest facere pacem, *Clar. lib. 5. §. fin. q. 58. num. 28. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus, n. 175. C. de reuoc. donat.*

33 Decimooctauò, non potest donare, *Paris. cons. 8. num. 8. lib. 4. Honded. cons. 66. num. 81. & 82. lib. 1. Rot. decis. 697. num. 4. p. 2. recent. Gregor. decis. 311. n. 4.* & fuit dictum *in Vrcellen. statuti 26. Iunij. Mascard. de probat. conclus. 1308. num. 10. Flam. d. lib. 9. quæst. 17. num. 88. Cald. Pereira d. verbo implorandum, num. 7. vers. ex quibus, & de emptione cap. 15. num. 10. Gratian. Marcb. decis. 79. num. 6. Cam. Borell. d. tit. 66. num. 246. Cardos. d. verbo procurator, num. 43.* Si tamen in mandato legeretur facultas non solùm ad transigendum, sed etiam ad remittendum, tunc per hoc censeretur data facultas donandi, quia remittere est donare, *Rot. in Fulginaten. redditus rationis 16. Decembris 1616. coram Patriarcha Pamphilio.*

Decimononò, non potest renunciare instantiæ litis, *Tiraquel. d. verbo donatione largitus, num. 175. Mascard. d. concl. 1308. num. 15. Camill. Borell. d. tit. 66. num. 250.* 34

Vigesimò, non potest renunciare exceptionibus peremptoriis, quamuis possit dilatoriis, *Tiraq. d. verbo donatione largitus, num. 173. C. de reuocand. donat.* 35

Vigesimoprimò, non potest renunciare appellationi per se interpositæ, *Tiraq. d. verbo donatione largitus, num. 174. & in tract. de iure mariti, gloss. 7. n. 77. Mascard. d. conclus. 1308. num. 14. Stephan. Gratian. d. decis. 29. num. 6. Cardos. d. verbo procurator, num. 43.* nec potest præiudicare, neque pacisci quod suus principalis à sententia non appellet, nec ius de nullitate dicendi remittere, quia non maiora, sed minora expressis exequi valet, vt per *Marches. de Commiss. p. 1. cap. 8. num. 32. pag. 299. in vlt. impress.* 36 37

Vigesimosecundò, non potest facere ea, quæ sunt magni præiudicij, sed requiritur speciale mandatum, *Menoch. cons. 331. num. 90. & cons. 400. num. 4.* 38

Vigesimotertiò, non potest resignare beneficium, *Rebuff. in tract. nominat. q. 14. num. 112. Flamin. d. lib. 9. q. 7. num. 9. Cardos. d. verb. procurator, num. 40.* vbi *num. 39.* idem dicit in collatione, seu inuestitura beneficij. 39

Vigesimoquartò, non potest Clericum ad beneficium præsentare, *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tom. 1. lib. 7. tit. 16. num. 39. Aloys. Ric. in praxi rerum fori Eccles. decis. 189. num. 193. Cald. Pereira de empt. cap. 15. n. 11.* 40

Vigesimoquintò, non potest acceptare beneficium Ecclesiasticum, *Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 4. & 5. Villalob. tom. 1. com. opin. lib. 4. tit. 24. num. 15. pag. 611. Brun. à Sole in locis commun. verb. mandatum, n. 14. Flam. de resign. lib. 10. q. 6. n. 13. & q. 8. num. 34. Camill. Borell. d. tit. 66. num. 165. Massob. in sua praxi habendi concursum, prælud. 25. dub. 8 secundum Roman. impress.* 41

Vigesimosextò, non potest facere ea, ex quibus constituens cadat in pœnam, nisi ad illa facienda habeat speciale mandatum; vt probat text. *in l. si procurator. ff. de condict. indeb. l. 3. §. si procurator. ff. quod quisque Iuris,* vbi *Bar. Soar. de Pace in pract. tom. 1. p. 7. cap. vnic. à num. 3. Azeuedo ad l. 10. num. 31. tit. 1. lib. 4. noua Recopil. Brunor à Sole verbo mandatum, n. 13. Cald. Pereira de empt. cap. 15. n. 13.* Mandatum enim quantumcunque generale non extenditur ad ea, per quæ dominus cadat in commissum & delictum, *l. creditor. §. Lutius. ff. mandati. Surd. de alim. tit. 9. q. 16. num. 112. Cald. Pereira d. cap. 15. num. 12.* & expressè quod caducitas ob canonem non solutum, vel aliam causam declarari non possit à procuratore generali, resoluunt *Verall. decis. 301. p. 1. Cornazan. decis. 1. n. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 56. num. 48. & seq. & num. 54. vers. adeo, vt nec etiam à filio & hærede, qui idem est cum defuncto, Surd. cons. 86. num. 11. & seqq.* vbi pluribus comprobat, & rationem affert, *& consil. 349. num. 55. Beroi. cons. 49. num. 13.* 42 43

num. 13. *& seqq. lib.* 3. *Cassad. decis.* 3. *de locato.*

44 Vigesimoseptimò, non potest remittere caducitatem sine speciali mandato, *Menoch. consil.* 460. *n.* 14. *Surd. Mant. decis.* 181. *num.* 15. *Stephan. Gratian. Marchiæ decis.* 4. *num.* 28. *Camill. Borell. in summa omnium decis. tit.* 33. *num.* 151. *& tit.* 66. *num.* 214. Nec etiam

45 potest declarare caducitatem, *Surd. d. decis.* 181. *num.* 14.

46 Vigesimooctauò, non potest impetrare beneficium, *cap. Odoardus, de solut. & cap. peruenit, de fideiussor.* cùm ad hoc requiratur speciale mandatum, vt per *Marches. de Commiss. p.* 3. *cap.* 1. *§.* 1. *num.* 11. *pag.* 311. *in vlt. impress.*

47 Vigesimononò, non potest quidquam vltra negotia domini ei commissa; mandatum enim cum libera vallatum quibuscunque facultatibus regulariter non censetur dare facultatem procuratori, vt extra negotia domini in alterius fauorem fideiubeat, *l. seruus in suo*, vbi notant *Bart. & alij Doctores ff. de fideiuss. Dec. cons.* 98. *num.* 1. *in fin. Anchar. cons.*

48 332. *Alex. cons.* 139. *lib.* 5. quia clausulæ generales restringuntur circa expressa, id est, circa negotium, & vtilitatem domini, ad quem restringitur officium procuratoris, *Bald. & alij in l. si procurator. C. de procur.* ita fuit resolutum *in vna Romana Societatis officij* 13. *Ianuarij* 1600. *coram Iusto*, impressa per *Marches. part.* 2. *pag.* 583. vbi pariter dictum fuit quod hæc clausula non dat facultatem procuratori obligandi

49 dominum; & quamuis in illa decis. Domini de Rota resoluissent fideiussionem de qua agebatur, factam à procuratore cum libera nomine principalis fuisse validam, hoc tamen non censuerunt virtute d. clausulæ, *Cum libera*, sed propter verba clara mandati, prout ex ipsius decisionis tenore constat.

50 Trigesimò, non potest declarare libellum obscurum datum à mandante, vt per *Angel. num.* 5. *circa med. & Alex. num.* 9. *in l. inter stipulantem* 83. *§.* 1. *ff. de verborum obligat.* vnde *Bald. in l. idem Pomponius la* 2. *num.* 1. *ff. de rei vendicat.* tradit procuratorem non posse declarare verba prolata obscurè à mandante, & è contrà non posse mandantem declarare verba obscura mandatarij, quia quæ sunt animi ad alios non transeunt sine speciali mandato, *l. seruus communis. §. fin. ff. de acquir. poss. Tiraq. de retractu lign. §.* 1. *gloss.* 10. *n.* 94. *Surd. decis.* 89. *n.* 10.

51 Trigesimoprimò, non potest laudemium exigere, illud enim non potest validè exigi à procuratore, qui ad illud exigendum non habet speciale mandatum; vt voluit *Arnold. Ferran. ad consuetud. Burdegal. de feudis. §.* 9. *in fin. vers. vt tamen*, quamuis *Burg. de laudemio, p.* 1. *inspect.* 9. *num.* 15. dicat laudemium posse peti & exigi à generali procuratore constituto ad exigendum, & clariùs *eadem p.* 1. *inspect.* 4. *num.* 48. asserat ex *Xuar. ad l. post rem, in declarat. leg. Regni. §. quia suprà visum est, fol.* 670. *n.* 11. quod procurator generaliter constitutus ad exigendum, & solutionem recipiendam, quibuscunque delatoribus posset exigere laudemia à sponte soluentibus.

52 Trigesimosecundò, non potest ius retractus, seu congrui intentare, cùm sit positum in pura voluntate volentis eo iure vti, in hoc enim casu requiritur speciale mandatum ad retrahendum, adeò vt nec sufficeret datum à lege, vt per *Tiraq. de retractu lign. §.* 1. *gloss.* 9. *num.* 264. *& gloss.* 10. *num.* 97. *& seq.* cum aliis cumulatis per *Matien. l.* 8. *gloss.* 19. *n.* 13. *tit.* 11. *lib.* 5. *noue Recopil.* vbi in fine limitat si coniunctus ageret eo iure pro coniuncto, amente, prodigo, & similibus.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictionem contra quoscunque in executione citationis nominandos dat clausula,* Cum potestate citandi, &c.

2 *Amplia etiam in facultate citandi extra Curiam.*

3 *Protestatiua dicitur clausula,* Cum potestate citandi, &c.

4 *Commissionem impetrans sicut vigore clausulæ,* Cum potestate citandi, &c. *potest alios citari facere actiuè, ita etiam passiuè citari valet.*

5 *Clausula,* Cum potestate citandi, &c. *non datur extra Curiam in Commissione cessionis bonorum.*

Cum potestate citandi, & inhibendi, &c.

CLAVSVLA XXXVI.

IVrisdictionem hæc clausula dat contra quoscunque in executione citationis nominandos, etiamsi 1
non sint in Commissione nominati, iuxta *decisionem Putei* 196. *lib.* 1. *in correctis*, & fuit dictum *in causa Toletana parochialis de Guecas* 5. *Maij* 1595. *coram Card. Pamphilio*, quod ampliatur etiam in facultate 2
citandi extra Curiam, etsi expressum non sit, vt latè tradit *Gomez in proœm. regularum Cancellariæ, in* 2. *q. num.* 5. *vers. dubitatur enim*, vbi refert in Rota ita fuisse decisum.

Dicitur hæc clausula protestatiua, & sicut im- 3
petrans Commissionem eius vigore potest alios ci- 4
tare facere actiuè, ita etiam passiuè citari valet, iuxta *decisionem Putei* 386. *lib.* 1. *in correctis*, refert *Marches. de Commissionibus, p.* 2. *§. vnic. de commiss. quando tert. ad causam admitt. num.* 18. *pag.* 155. *in vlt. impress.*

Non datur hæc clausula extra Curiam in Com- 5
missione cessionis bonorum, vt testatur *Marches. p.* 3. *cap.* 2. *§.* 2. *de commiss. admiss. ad bonorum cessionem, num.* 78. *pag.* 300.

Clausula, *Cum plenitudine Iuris Canonici*, importat vt prouisus habeat stallum in choro, & vocem in Capitulo, atque distributiones quotidianas, & alia, quæ spectant ad alios Canonicos, *cap. proposuit, de concess. preben. Gemin. & alij in cap. fin. eodem tit. lib.* 6. *Monet. de distribut. quot. p.* 2. *q.* 1. *num.* 13. *Staphil. de expectat. sub num.* 38. *vers. & quod dictum est de distributionibus*, nouissimè *D. Lotter. in tract. de re benef. lib.* 1. *q.* 19. *n.* 48. *&* 49.

SVMMARIVM.

1 *Causa etiam super petitorio & negotio principali, vt censeatur commissa, operatur clausula,* Cum omnibus incidentibus, & dependentibus, &c. *posita in Commissione appellationis à sententia lata in possessorio.*

2 *Iurisdictionem Iudicis ad quem ita amplitat clausula,* Cum omnibus incidentibus,

bus, &c. *vt ambigendum non videatur, quin totum negotium principale sub ea comprehendatur.*

3 *Incidens, dependens, seu emergens causa quando dicatur, ostenditur.*

Cum omnibus incidentibus, & dependentibus,&c.

Clavsvla XXXVII.

1 HÆc clausula posita in Commissione appellationis & appellationum à sententia lata in possessorio, operatur vt commissa censeatur causa etiam super petitorio, & negotio principali, quamuis de illo aliàs non sit facta mentio; ita *Bellam. decis.* 618. *Cassad. decis.* 9. *n.* 13. *de causa possess. Mandos. super reg. de subrogan. collitigantibus, quæst.* 14. *num.* 7. *Aloys. Ric. in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1707. *in fin.* & fuit dictum *in Barchinonen. parochialis de Mataro* 20. *Iunij* 1611. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino,* impressa per *Marches. de Commiss. p.* 1. §. 2. *de comm. appellat. ab execut. Breu. & lit. Apost. num.* 4. *pag.* 479. & per *Farinac. decis.* 342. *num.* 2. *p.* 1. *recent.* & *in vna Perusina hæreditatis* 16. *Octobris* 1602. *coram Cardin. Pamphilio*, & *in Nocerina Iurispatronatus* 14. *Maij* 1611. *coram Card. Caualerio*, & *in Caputaquen. Abbatia* 25. *Maij* 1620. *coram Dunozetto*, *adden. ad decis. Greg.* 125. *n.* 17.

2 Adeò ampliat hæc clausula Iurisdictionem Iudicis ad quem, vt ambigendum non videatur, quin totum negotium principale sub ea comprehendatur, *Franc. in cap. vt debitus, num.* 45. *de appellat. Mohed. decis.* 6. *illo tit. de appellat. Caputaq. decis.* 152. *p.* 1. *Surd. decis.* 175. *num.* 9. dicens idem procedere siue sit bene, vel malè appellatum, propter stylum Curiæ, cui, inhærendum est, refert *Rota in Toletana, seu Almerien. decimarum* 15. *Decembris* 1614. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*, impressa per *Farin. decis.* 618. *n.* 6. *p.* 2. *recent.*

3 Quando autem dicatur incidens, dependens, seu emergens, vide *Imol. in cap.* 1. *num.* 6. *de ordin. cognit. Marches. de Commiss. p.* 1. *cap.* 5. *pag.* 202. & *seq. n.* 81. 82. 83. & 84. vbi in hac verba: *Incidentes & emergentes causæ illæ censentur, quæ eiusdem qualitatis sunt cum causa agitanda. Bellam. decis.* 328. *Cassad decis. vlt. num.* 3. *de causa possess.* ac omnia demandata censentur sine quibus nequit expediri Commissio, *Fel. in cap. præterea, num.* 4. *de off. deleg.* dummodo persona sit capax, vt ibi *Dec. num.* 8. Emergens pariter illa erit, quæ processum & litis ordinem respicit, ac in naturam dilatoriæ exceptionis cadit, quando agitur an dilatio sit danda, an testes admittendi, vel iura, aut si oppono scripturas non esse in forma probanti, aliquem non procuratorem, libellum ineptum, & similia. *Bald. Cast. Salicet. & DD. in l.* 1. *C. de ordin. iudic. Socin. cons.* 136. *n.* 2. *vol.* 2. *Lap. alleg.* 82. Et an super incidenti Iudex debeat pronunciare, ponit *Bald. in l. adite Præsidem, num.* 3. & 7. *C. de ord. iud.* Præterea dependens illa dicitur, quæ trahendo à negotio principali originem, causam principalem tangit, & quando iudicium principale transit in necessarium consequens, vt de illo cognoscatur opus est, latè *Ruin. cons.* 164. *num.* 9. & 10. *vol.* 5. Incidens dicitur, quando tangit negotium principale, & emergens quando tangit exceptionem dilatoriam respiciendo processum, & vt dicatur causa dependens, quod de illa tractetur pendente negotio principali, incidente tamen ad illud, necesse est; at si separatim & de per se agatur, tunc nullo modo incidens dici poterit, vt per *Ruin. d. num.* 10. *Angel. de malef. in verb. emergentibus, & dependentibus, Boss. in pract. crim. tit. de foro compet. num.* 117. Hactenus *Marches.*

Svmmarivm.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Annexa propriè sunt, quæ dependent ab eodem negotio.*

3 *Connexa illa dicuntur, quæ diuersitate factorum separationem non recipiunt.*

4 *Connexorum idem est iudicium.*

5 *Annexum & connexum dupliciter dicitur.*

6 *Iuspatronatus cùm sit annexum iuri instituendi, quod est spirituale, dicitur spirituali annexum.*

7 *Iudex Ecclesiasticus in spiritualibus annexis Iudex competens est.*

8 *Annexum proximum, & annexum remotum dicitur.*

9 *Negotium principale comprehendit includítque clausula*, Cum annexis & connexis, &c. *in Commissione appellationis à grauamine inserta.*

10 *Causa etiam quoad partes executoris censetur commissa vigore clausulæ*, Cum annexis & connexis, &c. *in Commissione pensionum.*

Cum annexis & connexis, &c.

Clavsvla XXXVIII.

DE vi, & effectibus huius clausulæ multa tradunt *Mart. de clausulis, p.* 1. *claus.* 28. *in vlt. impress. Card. Tusch. pract. concl. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 325. *Marches. de Commissionibus, p.* 1. *cap.* 5. *pag.* 203. *cum seqq. num.* 89. *cum seqq. in vlt. impress. Mandos. super reg. Cancell. q.* 11. *à n.* 3. 1

Omissis tribus modis, quibus causa annexa dicitur, prout constat ex adductis per *Imol. cons.* 139. *n.* 2. *vel* 6. & per *Marches. de Commiss. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 85. *pag.* 202. Annexa propriè sunt, quæ dependent ab eodem negotio, *Bart. in l. Aurel.* §. *idem. ff. de liber. legat. Curt. Sen. cons.* 20. *num.* 23. *vers. si ergo. Mart. d. claus.* 28. *in fin.* Connexa verò illa dicuntur, quæ diuersitate factorum separationem non recipiunt, vt ex *Dec. in cap. si duobus, num.* 19. *de appell. & cons.* 33. *num.* 2. *Boer. decis.* 73. *n.* 4. & *seq. Paris. cons.* 66. *n.* 13. *cum seqq. vol.* 1. concludit *Marches. vbi proximè, n.* 90. ita vt vnius & alterius idem sit iudicium, *gloss. verbo annexi, in cap. cum singulis, de præben. lib.* 6. *gloss. verb. connexa, in cap. quanto, de iudic. Hippol. singul.* 251. *Guillelm. Bened. in cap. Raynutius, de testam. verb. & hortum, à num.* 1. *Menoch. de arbitr. lib.* 1. *q.* 45. & *lib.* 2. *cas.* 95. *Girond. de priuil. seu exemption. explicat. num.* 751. 2 3 4

Annexum & connexum dupliciter dicitur, vel quia alterum dependet ab altero, cui annexum est, vel quia ordinatur ad alterum, *Crauett. cons.* 818. *n.* 3. *Abb. in cap. quanto, de Iudic. n.* 5. & 6. & ideo Iuspatronatus 5 6

tronatus

tronatus cùm ſit annexum iuri inſtituendi, quod eſt ſpirituale, dicitur ſpirituali annexum, *Tiraq. in tract. res inter alios, pag. mihi 8. Azor. inſtit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 19. q. 2. Suar. de Relig. lib. 4. de ſimon. cap. 14. n. 21. Viuian. in praxi Iuriſpatronatus, p. 1. lib. 1. c. 1. & n. 4. in*
7 *prima impreſſ.* & ideo Iudex Eccleſiaſticus in ſpiritualibus annexis Iudex competens eſt, *Marant. de ord. iudic. p. 4. diſt. 11. num. 8. Rauden. conſ. 17. num. 15. lib. 2. Carol. de Graſſ. de effectibus clericat. effectu primo, num.* 400.

8 Dicitur annexum proximum, & remotum annexum, vt ex *Imol. conſ. 136. num. 6. verſ. præterea*, colligit *Mart. d. clauſ. 18. num. 2. in fin.* vnde *Card. Tuſch. d. litt. C. concluſ. 325. num. 2.* declarat, hanc noſtram clauſulam eſſe intelligendam de annexis & connexis non remotis, ſed proximis.

9 Comprehendit & includit hæc clauſula in Commiſſione appellationis à grauamine inſerta, negotium principale, ex *Bellam. deciſ. 619.* dato etiam quod de illo mentio non fiat, *Caſſad. deciſ. 9. num. 13. de cauſa poſſ.* & quod principale negotium non contineat, veluti diſputando de viribus inhibitionis, aut eius validitate, & comprehenſione, ac de ſimilibus, tradunt *Achill. deciſ. 7. de attent. Rot. deciſ. 187. num. 6. & 7. p. 2. diuerſ.* refert *Marcheſ. d. p. 1. cap. 5. num. 94. pag. 204. in vlt. impreſſ. & part. 2. num. 72. num. 352.*

10 Huius clauſulæ vigore in Commiſſione penſionum, etiam quoad partes executoris cauſa cenſetur commiſſa, vt tentum fuit *in Abulen. penſionis 15. Decembris 1610. coram R. P. D. meo Pirouano*, impreſſa per *Marcheſ. de Commiſſ. p. 1. pag. 535. num. 5. in vlt. impreſſ.*

SVMMARIVM.

1 *Clauſula,* Cum toto negotio principali, *in commiſſionibus cauſarum in Romana Curia ab antiquo apponi ſolita fuit.*

2 *Iudex ad quem nullam habet Iuriſdictionem, poſtquam ſuper aliquo articulo, à quo fuit appellatum, bene vel malè appellatum fuiſſe pronunciauerit.*

3 *Cauſa principalis non deuoluitur amplius ad Iudicem à quo, ſi ab eo ſuper aliquo articulo prouocatum fuerit, & cauſa commiſſa reperiatur cum clauſula,* Cum toto negotio principali.

4 *Cauſa etſi in Rota ſimpliciter commiſſa reperiatur ſuper aliquo articulo, licèt ille articulus expediatur, amplius de Rota non exibit.*

5 *Attentatorum cauſa durante non poteſt in negotio principali procedi.*

6 *Cauſam petitorij & poſſeſſorij denotant verba clauſulæ,* Cum toto negotio principali.

7 *Clauſula,* Cum toto negotio principali, *ſtrictè intelligitur de, & circa cauſam, & actionem intentatam.*

8 *Iudicium executiuum an cenſeatur intentatum per clauſulam,* Cum toto negotio principali.

9 *Appellatione deſerta ab articulo grauaminis per clauſulam,* Cum toto negotio principali, *an & quando reuertatur negotium ad primum Iudicem, oſtenditur.*

Cum toto negotio principali.

CLAVSVLA XXXIX.

ISta clauſula in commiſſionibus cauſarum in Romana Curia ab antiquo apponi ſolita fuit, vt 1
teſtatur *Corn. conſ. 201. num. 16. vol. 3.* & eſt tantæ efficaciæ, quod licèt in appellationis cauſa ſimpliciter ſuper aliquo articulo, vel decreto, à quo fuit prouocatum, commiſſa, Iudex ad quem nullam 2
habeat Iuriſdictionem, poſtquam ſuper illo articulo bene vel malè appellatum fuiſſe pronunciauerit; ex *Bellam. deciſ. 48. & 238.* ac *Veſtr. in ſua praxi, lib. 1. cap. 9. num. 11.* tamen cùm adeſt iſta clauſula, 3
non deuoluitur amplius cognitio principalis ad Iudicem à quo, ſi pronunciari contingat, *Biſig. deciſ. 11. de appellat. Felin. in cap. cauſam quæ, num. 6. verſ. adde quod de ſtylo, de reſcript. Marcheſ. de Commiſſ. p. 1. cap. 5. de commiſſ. appell. in Romana Curia, num. 99. pag. 204.* vbi *num. 100.* ait quod facit hæc clauſula expreſſionem aliter quàm ineſt, & *num. 102.* aſſerit capere ea ſolùm, quæ ſunt eiuſdem naturæ; & *num. 105. pag. 208.* refert hoc fallere, quando cauſa 4
in Rota ſimpliciter commiſſa reperitur ſuper vno articulo, quia cùm ſemel ſit effecta Rotalis ob tanti Tribunalis reuerentiam, licèt ille articulus expediatur, amplius de Rota non exibit, etiam ſi in Commiſſione deerit hæc clauſula, & citat *Put. deciſ. 344. n. 2. & ſeq. p. 3. Bellam. deciſ. 619.*

Intelligitur tamen hæc clauſula reuocatis atten- 5
tatis, *Rota deciſ. 33. de reſcript. in nou.* cùm regula ſit, quod durante cauſa attentatorum, non poſſit in negotio principali procedi, *Afflict. deciſ. 98. n. 3. 4. & 5. Guid. Pap. deciſ. 213. num. 6.* Vnde illis non remotis, non fit progreſſus in negotio principali, *Rot. deciſ. 8. p. 3. diuerſ.* ita *Marcheſ. d. p. 1. cap. 5. n. 96. pag. 204. in vlt. impreſſ.*

Verba huius clauſulæ denotant cauſam petitorij, 6
& poſſeſſorij, *Caſſad. deciſ. 6. de reſcript. & deciſ. 9. n. 13. de cauſa poſſ. Marcheſ. de Commiſſ. p. 3. §. 1. de commiſſ. admiſſ. ad bona, num. 19. pag. 237. in vlt. impreſſ. & p. 1. §. 2. de commiſſ. appell. in poſſ. Salu. num. 71.* vbi refert, hanc clauſulam portare ſecum etiam petitorium, & dare facultatem, vt in petitorio etiam procedatur, & citat *Verall. deciſ. 132. per totam, p. 1.*

Intelligitur quoque ſtrictè, de, & circa cauſam, 7
& actionem intentatam, *Gregor. deciſ. 345. num. 4.*
An autem per eam cenſeatur aduocatum iudicium 8
executiuum? vide *Rotam apud Zachiam poſt tract. de obligat. Camer. deciſ. 122. n. 5. & 6.*

Illud demum aduertere oportet, in Commiſſione 9
appellationis ab articulo grauaminis cum toto negotio principali, acceſſoriè venire negotium, ita vt deſerta appellatione reuertatur negotium ad primum Iudicem, ſecus ſi æquè principaliter committitur appellatio à grauamine, & negotio principali, quia vtrumque principaliter cenſetur commiſſum; ita *Ruin. conſ. 114.* incip. *Pro reſponſ. lib. 4.* quem refert *Card. Tuſch. pract. concluſ. tom. 2. litt. D. concluſ. 258. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.

2 Decretum irritans annullat omnia, quæ in contrarium fiunt.

3 Actus contra decretum irritans factus est nullus ipso Iure, etiam parte non opponente.

4 Nullitatem actus ab initio operatur decretum irritans.

5 Gesta retrò inficit decretum irritans, quandocunque de eo opponatur.

6 Actum ante decreti irritantis interpositionem plenè perfectum, non irritat ipsummet decretum.

7 Ignorantes ligat decretum irritans.

8 Scientia præsumpta non solùm non sufficit, verùm etiam nec probabilis, ac iusta ignorantia excusat, quia decretum irritans ligat ignorantes.

9 Decretum irritans operatur effectum suum à die datæ, etiam ante scientiam priuilegiati, vel prouisi, seu Constitutionis publicationem.

10 Decretum irritans ligat etiam Papam, nisi faciat contra illud Motu proprio, vel cum clausula ipsius derogatoria.

11 Executorem Apostolicum ligat etiam decretum irritans.

12 Ignorantes ligat decretum irritans, siue iustè, siue iniustè, aut etiam causa non cognita emanauerit.

13 Ignorantes non ligat decretum irritans respectu aliarum pœnarum, vltra nullitatem actus.

14 Decretum irritans ab inferiore, etiam legato Papæ positum non ligat ignorantes etiam quoad nullitatem actus.

15 Possessionis captæ ab ignorante contra decretum irritans, non est facienda mentio ab impetrante.

16 Ignorantes non ligat decretum irritans, quando est super incerto corpore beneficij, & non est adiectum tempus.

17 Decretum irritans tunc ligat ignorantes, quando dispositio, cui adijcitur, est certa, & determinata; secus si dubia.

18 Reseruationibus beneficiorum, atque etiam affectionibus appositum decretum irritans non solùm inficit titulum, sed etiam possessionem.

19 Intellige quando intrat Constitutio, cui adhæret tanquam accessorium.

20 Priuilegijs decretum irritans appositum tanquam accessorium, non operatur effectum, nisi postquam cognitum fuit priuilegia intrare.

21 Decretum irritans appositum in Constit. Gregorij XIII. de modo publicandi resignationes, non intrat interim dum non fuerit doctum de publicatione.

22 Amplia siue reseruatio sit generalis, siue specialis.

23 Possessionem inficit decretum irritans, de quo in cap. fin. vt lite pendente, lib. 6.

24 Possessionem, aut titulum an inficiat decretum irritans in alijs casibus præterquàm in beneficijs reseruatis, & litigiosis.

25 Decretum irritans etiam ante factam iustificationem narratorum, non tollit detentionem, seu insistentiam facti.

26 Dominium inficit decretum irritans.

27 Possessionem facti simplicis & nudi, non inficit decretum irritans.

28 Possessionem non inficit decretum irritans, quando non est appositum super certo corpore beneficij.

29 Decretum irritans inficit possessionem, & titulum, literis tamen in quibus illud insertum est, iustificatis, & non aliter.

30 Possessor anterior quando continuauit in vnaquaque possessione, etiam non inficit decretum irritans.

31 Decretum irritans non inficit possessionem & titulum, quando Papa concedens noluit concedere, nisi verificatis verbis.

32 Formam inducit decretum irritans, qua non seruata actus ipso Iure corruit.

33 Dispositioni, cui adiectum est decretum irritans, an possit pars renunciare, ostenditur.

34 Præscriptionem tollit decretum irritans.

35 Consuetudinem nedum in præteritum, sed etiam in futurum tollit decretum irritans.

36 Sententiæ vires tollit, eiusque executionem impedit decretum irritans.

37 Decretum irritans appositum in gratia, operatur etiam ante præsentationem literarum.

38 Possessorio dimisso, potest pronunciari in petitorio stante decreto irritanti.

39 Decernentes irritum, &c.
40 Aliter non valeat, &c.
41 Nullius sit momenti, &c.
42 Nullius roboris sit, &c.
43 Nullatenus, &c.
44 Alioquin, &c.
45 Nullo modo, &c.
} Decretum irritans important

46 Lex vbi aliquid prohibet simpliciter, intelligitur apponere clausulam annullatiuam, si contrà fiat.

47 Decretum irritans non ampliat dispositionem principalem, sed tanquam accessorium illius naturam sequitur.

48 Decretum irritans appositum in gratia Papæ concurrente cum collatione Ordinarij sub eadem die, nihil operatur quando prouisus ab Ordinario habet possessionem, in termi

terminis cap. si à Sede, de præben. in 6.

49 *Decretum irritans non operatur, quando est interpositum ex falsa causa.*

50 *Decretum irritans appositum in fauorem vnius, non operatur in fauorem alterius.*

51 *Decretum irritans appositum in gratia de aliquo beneficio obtenta, vti de reseruato, non afficit manus Ordinarij, si non sit reseruatum.*

52 *Decretum irritans nihil operatur ad hoc, vt expresso vno modo vacandi veniat alius non expressus.*

53 *Subreptitium decretum irritans dicitur appositum in gratia subreptitia.*

54 *Gratia principali non subsistente, cui cohæret decretum irritans, & ipsum decretum deficit.*

55 *Conditionali dispositioni adiectum decretum irritans, etiam ipsum conditionale redditur, & suspenditur eius effectus in euentum conditionis.*

Decretum irritans.

CLAVSVLA XL.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mandos. ad reg. 7. Cancel. q. 4. Aloys. Ric. in collect. decis. p. 4. collect.* 1301. *Anton. Gabr. communium lib. 6. tit. de clausulis, concl. 3. VVames cons. 256. à n. 14. vol. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. vlt. num. 11. cum seqq. Nicol. Garciam de benef. p. 5. cap. 1. §. 9. Cald. Pereir. quæst. forens. lib. 1. quæst. 6. num. 29. cum seq. Ioan. Cochier ad preces primarias Imperatoris, in §. 2. sectionis 5. super verb. Irritum ac inane, pag. 107. Sigismun. à Bononia de elect. dub. 3. num. 6. Monet. de commutat. vlt. volunt. cap. 7. num. 230. cum seq. Mart. de clausulis, p. 1. claus. 191. aliàs 255. Rot. decis. 41. num. 9. part. 1. recent. & decis. 516. n. 4. & decis. 570. num. 6. & 7. & decis. 613. num. 3. & decis. 652. num. 3. & decis. 752. num. 6. p. 2. etiam recent.*

2 Primus effectus huius clausulæ decreti irritantis est, vt irritet, seu annullet omnia, quæ in contrarium fiunt, *cap. si eo tempore, de elect. lib. 6. cap. 1. vers. adijciebatur, de concess. præbend. eodem lib. Cassad. decis. 1. num. 7. de restit. spoliat. & decis. 12. num. 6. super regul. Gom. super reg. de triennali, q. 49. vers. nam decretum, & in reg. de annali, quæst. 4. vers. nam decretum, Cou. practic. cap. 9. num. 7. Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausulis, conclus. 3. num. 56. & 57. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 67. à num. 12. Salas de legib. q. 96. tract. 14. dub. 16. sect. 8. sub num. 27. post princip. vers. addito autem, Flamin. de resig. benef. lib. 4. quæst. 9. n. 29. Mart. d. claus. 191. num. 6. Menoch. cons. 83. num. 7. & cons. 322. num. 40. Aloys. Ric. in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapolit. part. 2. decis. 75. num. 3. Ferrer. in Constit. Cathaloniæ, gloss. 1. num. 151. Marescot. variar. resolut. lib. 2. cap. 38. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 283. num. 3. & cap. 574. num. 5. & 9. & cap. 791. num. 13. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 1. à num. 27. Monet. de commutat. vlt. volunt. cap. 7. n. 230. Farinac. fragment. crimin. p. 2. litt. L. n. 97.*

3 Amplia hunc primum effectum, vt actus contra decretum irritans factus sit nullus ipso Iure, etiam parte non opponente, *Gabr. d. conclus. 3. n. 57. Mart. d. claus. 191. num. 6. aliàs claus. 255. in vltim. impress. Monet. d. num. 130. prope finem, Gomez in tract. de gratijs expect. num. 18. & 19. Bursat. cons. 82. num. 21. vol. 1.* Destruit enim & inficit ipso Iure omnia contra aliquem attentata, ad not. per *Cald. Pereir. d. quæst. 6. num. 29.* ita vt omnia facta contra decretum habeantur pro infectis, *Gabr. d. conclus. 3. num. 56. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. D. conclus. 115.* Intellige, vt operetur nullitatem actus ab 4
initio illius, cùm dicatur habere oculos retrò, *Sarnen. super reg. de annali, quæst. 5. in fin. Cassad. super reg. decis. 11. num. 4. & 5. Rot. in Ipporigien. Canonicatus 17. Iunij 1605. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per *Farinac. decis. 142. num. 4. p. 2. recent.* & retrò gesta inficit, quandocunque de 5
eo opponatur, *Gemin. in cap. statutum, sub num. 12. prope finem, de priuil. in 6. Gabr. d. conclus. 3. num. 52. in 9. effectu, Rot. in Meten. Monasterij 5. Iulij 1621. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano.* Etiamsi partes millies consentiant, *Menoch. cons. 398. n. 48.* de quo infrà latiùs.

Limita tamen hunc effectum, vt scilicet decre- 6
tum irritans non infirmet actum ante illius interpositionem plenè perfectum, vt per *Franch. in d. cap. si eo tempore, not. 2. Gabr. d. conclus. 3. num. 78. Petr. Henriq. cons. 75. n. 22. Monet. d. cap. 7. num. 230. vers. limitatur.*

Secundus effectus est, quia decretum irritans 7
ligat etiam ignorantes, non solùm si adsint ea verba, *vel ignoranter contigerit attentari*, vt in casu *d. cap. si eo tempore*, verùm etiam si non adsint, vt probat *text. in cap. si postquam, & in cap. dudum, & in cap. si beneficia, de præben. lib. 6.* obseruant *Felin. in cap. cæterùm, num. 37. de rescript. Cassad. decis. 12. num. 5. super reg. Gabr. d. concl. 3. num. 2. Couar. in cap. alma mater, p. 1. §. 10. num. 8. & seq. Simon. de reseruat. benefic. quæst. 96. Bonacos. comm. opinionum lib. 1. tit. 18. num. 5. Flamin. d. lib. 5. quæst. 6. num. 210. cum seq. & lib. 11. quæst. 4. num. 44. & quæst. 13. n. 86. Francis. Gallet. in margarita casuum Conscient. verbo clausula, Frat. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 73. art. 2. Eras. à Cochier de Iurisd. Ordin. in exemptos, lib. 2. quæst. 5. num. 16. & quæst. 15. num. 3. Farinac. fragment. crimin. part. 1. litt. C. num. 672. Cenal. comm. contra communes, q. 903. num. 13. Mart. d. clausula 191. num. 12. & de Iurisd. part. 4. cent. 1. casu 94. num. 32. Mantic. decis. 76. num. 4. & 5. Sigismund. à Bononia de elect. dub. 3. num. 6. Cald. Pereira quæst. forens. libro 1. quæst. 6. num. 30. Monet. d. cap. 7. num. 231. Rot. in Dertusen. parochialis de Sorita 12. Februarij 1593. coram Penia, & decis. 578. num. 3. p. 1. diuers.*

Amplia primò, vt non solùm sufficiat præsum- 8
pta scientia, verùm etiam probabilis ac iusta ignorantia non excuset, *cap. si beneficia, de præben. in 6. Bisig. decis. 1. num. 6. vers. & ecco, de restitut. spoliat. Put. decis. 387. lib. 3. Rot. in Verdunen. parochialis 23. Ianuarij 1586. coram Gipsio*; statim enim operatur 9
effectum suum decretum huiusmodi à die datæ, etiam ante scientiam ipsius priuilegiati seu prouisi, & etiam ante constitutionis publicationem, quæ non requiritur ad huiusmodi effectum, per ea quæ post *Innoc. & Hostien.* tradunt *Ioannes Andr. in cap. 1. num. 3. vers. dicit Innoc.* vbi *Anan. num. 6. vers. quoad primum, de concess. præben. Gabr. d. concl. 3. n. 45. & tit. de legibus, conclus. 4. num 9. Monet. d. c. 7. n. 246. Rot. in Papien. deuolutionis bonorum 16. Ianuarij 1598. coram Card. Pamphilio.*

Amplia secundò etiam quoad Papam, nisi fa- 10
ciat contra decretum Motu proprio, vel ad instantiam partis ex certa scientia, cum clausula de-

 rogatoria

rogatoria ipsius decreti, prout aliis relatis tradit *Gabr. d. conclus. 3. num. 4. & 5.* quem refert, & sequitur *Monet. d. cap. 7. num. 231. Put. decis. 138. lib. 2. in correctis*, licèt non adsint verba ea, *etiamsi per nos, &c.* vt post *Cassad. decis. 5. de concess. praeben.* & *Paris. cons. 37. vol. 4.* obseruat *Gabr. d. conclus. 3. n. 74.* quicquid dicant *Marta d. claus. 191. aliàs 255. n. 1. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 67. num. 24. Nicol. Garc. de benef. p. 5. cap. 1. à num. 19. vsque ad 30. Menoch. cons. 83. num. 23. Aloys. Ric. in collect. decis. p. 5. collect. 1596.*

11 Amplia tertiò, vt hic secundus effectus locum habeat etiam quoad executorem Apostolicum, vt ex *Gemin. per illum text. in c. quodam, notab. 4.* & ibi *Anchar. not. 3.* & *Franch. not. 2. de praeben. lib. 6.* resoluunt *Gabr. d. concl. 3. num. 3. Monet. d. cap. 7. ante num. 232.*

12 Amplia quartò, vt procedat, siue decretum emanauerit Motu proprio, siue ad instantiam partis, siue iustè, siue iniustè, atque etiam siue causa non cognita, vt post alios tradunt *Gabr. d. conclus. 3. num. 7. Monet. d. cap. 7. n. 233.*

13 Limita nunc primò hunc secundum effectum, vt respectu aliarum pœnarum decretum irritans non liget ignorantes, vt per *gloss. verb. ex nunc, in cap. nolentes, de haeret. lib. 6. Felin. in cap. caeterum 3. col. 14. vers. secunda restrictio, num. 19. de rescript. Marescot. var. resolut. lib. 2. cap. 39. num. 1. & 13. Sanch. de Matrim. lib. 3. disput. 17. num. 10. Gratian. discept. forens. cap. 631. num. 14. Gonzal. d. gloss. 67. num. 19. Gabr. d. concl. 3. num. 8. Monet. d. cap. 7. num. 234. Sigismund. de Bononia d. dub. 3. num. 7. Put. decis. 274. num. 2. in fin. lib. 1. in correctis*; vbi etiam dicitur, quod licèt decretum irritans afficiat ignorantes, non tamen afficit ante publicationem, vel ante conditionis euentum.

14 Limita secundò, quod hoc decretum ab inferiori tamen, etiam legato Papae positum non ligat ignorantes etiam quoad nullitatem actus, prout obseruant *Mandos. in tract. de inhibit. quaest. 36. num. 4. & 5. Leonel. de subrept. rescript. q. 3. art. 4. in fin. fol. 13. col. 4. Gabr. d. conclus. 3. num. 9. & 11.* licèt *num. 12.* multos quoque recenseat contrarium in hoc sentientes, *Gonzal. d. gloss. 67. num. 21.* ex *Cassad. Mart. vbi sup. num. 12. Caputaq. decis. 1. in fin. p. 2. Erasm. à Cochier de Iurisd. Ordin. in exemptos, lib. 2. q. 5. n. 16. Monet. d. cap. 7. n. 235.*

15 Limita tertiò, vt possessionis captae ab ignorante contra decretum irritans, facienda non sit mentio ab impetrante, licèt secus sit in sciente, vt post alios limitat *Gab. d. concl. 3. num. 13.* quem refert *Monet. d. cap. 7. n. 236.*

16 Limita quartò, vt decretum irritans non liget ignorantes, quando est super incerto corpore beneficij, & non est adiectum tempus, vt per *Gabr. d. conclus. 3. n. 14. Monet. d. c. 7. num. 237. Rot. decis. 56. lib. 2. p. 3. diuers. & decis. 423. num. 5. in princ. apud Farinac. p. 2. recent.* Idem in reseruatione tradit *Gabr. d. loco, num. 15.* & in manus appositione facta à Papa, *num. 16.* & in decreto apposito in alternatiua Episcopi, *num. 17.* licèt quoad haec duo vltima contrarium contendat *Hier. Gonzal. d. gloss. 67. à n. 29.*

17 Nam decretum irritans tunc demum ligat ignorantes, quando dispositio, cui adiicitur, est certa, & determinata, secus si dubia, *Rot. decis. 608. num. 13. p. 2. recent.*

18 Tertius effectus est decreti irritantis, vt appositum reseruationibus beneficiorum, tam vigore regulae 8. de mensibus Apostolicis, quàm aliis, non solùm inficiat titulum, sed etiam possessionem, vt per *Cassad. decis. 1. de causa possess. & propriet. & decis. 1. sub num. 7. de restit. spoliat. Simon. de reseruat. q. 40. in princ. Sarnen. in reg. de triennali, q. 49. num. 3. Gabr. d. tit. de clausul. concl. 3. num. 56. Flamin. d. q. 9. num. 30. Mart. d. claus. 191. aliàs 255. num. 8. Put. decis. 48. n. 3. & decis. 94. num. 2. & 4. & decis. 386. p. 1. in correctis, Aloys. Ric. in decis. Curiae Archiep. Neapol. p. 2. decis. 75. num. 4. Ægid. decis. 533. Sarnen. super reg. de annali, q. 23. num. 4. & de triennali q. 49. num. 3. Anton. Fab. in Codic. lib. 1. art. 2. definit. 21. Ioan. à Cochier in reg. 1. Cancell. num. 20. Verall. decis. 15. num. 1. p. 3. Monet. d. cap. 7. num. 238. Rot. decis. 3. de restit. spoliat. in nouis,* & *in Merden. Canonicatus 7. Maij 1593. coram Cardin. Pamphilio,* & *in Beneuentan. beneficiorum 14. Decembris 1601. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* & *in Ipporigien. Canonicatus & praebendae 17. Iunij 1605. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per *Farinac. decis. 142. num. 4. p. 2. recent.* & *in Cassalen. Canonicatus 24. Aprilis 1613. coram Ottembergo,* & *in Baren. seu nullius Archipresbyteratus 18. Martij 1613. coram Card. Sacrato,* & *in alia ciuitatis Castelli parochialis 2. Iunij 1614. coram D. Dunozetto,* impressa per *Farin. decis. 613. num. 7. p. 1. recent.* & *in Caesaraugustana praeminentiarum 10. Nouembris 1623. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* & *in Meten. Monasterij 5. Iulij 1621. coram eodem,* & *in Dertusen. Vicariae 22. Aprilis 1624. coram R. P. D. meo Merlino,* & *in Barchinonen. Vicariae 9. Decembris 1626. coram bon. mem. Buratto.*

Amplia primò, & intellige huiusmodi decretum 19
irritans inficere titulum, & possessionem, quando intrat Constitutio, cui adhaeret, tanquam accessorium, vt per *Gemin. & Franc. in cap. praesenti, in princ. de offic. deleg. lib. 6. Rot. in Vmbriaticen. parochialis 1. Iulij 1613. coram Cardin. Sacrato,* & *in Castren. beneficij 27. Iunij 1614. coram Illustrissimo Cardin. Verospio,* impressa per *Farin. decis. 652. n. 3. p. 1. recent.* vbi etiam fuit dictum, decretum irritans non operari nisi clarè pateat beneficium sub reg. 8. comprehendi. Vnde 20
etiam *in vna Tirassonen. decimarum 17. Iunij 1611. coram R. P. D. meo Pirouano,* impressa per *Farinac. decis. 341. num. 3. p. 1. recent.* fuit dictum, hanc clausulam in priuilegiis tanquam accessorium non operari effectum, nisi postquam cognita fuerint priuilegia intrare: & *in alia Acerrana Canonicatus 1. Iulij 1613. coram Illustrissimo Domino Patriarcha Manzanedo,* impressa etiam apud *Farin. decis. 516. num. 4. p. 1. recent.* fuit pariter dictum, decretum irritans appositum in 21
Constitit. Gregor. XIII. de modo & forma publicandi resignationes, non intrare interim dum non fuerit doctum de publicatione; & sic quod intret distincta Constitutio, nihil operari, & non impedire manutentionem, & *citat. decis. 122. lib. 2. p. 3. diuers.* & demum *Gonzal. d. gloss. 67. num. 39.* cum aliis à se relatis declarat, hunc tertium effectum procedere, quando constat de tali reseruatione, affectione, vel lite, vt obseruat *Monet. d. cap. 7. num. 240.* Et quod decretum irritans tunc inficiat possessionem, quando certum est illud intrare, & quod, donec dubium est, an intret, vel non, interim possessor sit manutenendus ratione saltem suae detentationis, tenent *Lancellot. de attent. p. 3. cap. 24. q. 1. num. 80. Seraphin. decis. 1471. num. 5. & 7.* & fuit resolutum *in Salernitana praeben. 10. Nouembris 1617. coram D. Vbaldo Seniori,* & *in Ananigna beneficij 15. Martij 1627. coram D. Vbaldo Iuniori.*

Amplia secundò, siue reseruatio sit generalis, siue 22
specialis; ita ex *Cassad. decis. 1. num. 1. de causa possess. & prop.* ac *Mandos. ad Lapum alleg. 127. sub litt. B. in fin.* & *in proœm. reg. Cancell. q. 2. num. 2.* tradunt

Gonzal. d. gloss. 67. num. 36. & *Monet. d. cap. 7. num. 239. in fine.*

23 Amplia tertiò, vt etiam decretum irritans, de quo in *cap. fin. vt lite pendente, lib. 6.* contra prouidentes de beneficiis litigiosis, inficiat possessionem, vt ex *Rota decis. 17. num. 1. & 2. de restit. spoliat. in antiq.* ac *Lancellot. de attent. p. 1. cap. 3. num. 111.* notant *Gonzal. d. gloss. 67. num. 37. & 38.* & *Monet.*

24 *d. cap. 7. num. 240. in princ.* An autem decretum irritans inficiat possessionem, aut titulum in aliis casibus, præterquàm in beneficiis reseruatis ac litigiosis? vide *Achil. de Grassis decis. 8. num. 4. de restit. spoliat. Put. decis. 27. lib. 2. & decis. 180. num. 2. lib. 3. Gonzal. d. gloss. 67. à num. 4. vsque ad 49. Nicol. Garc. d. cap. 1. à n. 412. vsque ad 437. Monet. d. c. 7. n. 240. prope finem.*

25 Amplia quartò, & declara, vt supradictum decretum etiam ante factam iustificationem narratorum, non tollat detentionem, seu insistentiam facti, vt per *Lancellot. de attent. p. 3. cap. 24. tit. de reo, q. 1. num. 77.* & fuit resolutum *in Parmen. Prioratus 16. Ianuarij, & 26. Februarij 1598. coram bonæ memoriæ Orano*, & *in Cusentina Capellania 26. Octobris 1602. coram Illustrissimo Domino meo D. Cardin. Millino*, & *in Meliten. parochialis 27. Iunij 1603. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, & *in Tudertina Assigna 18. Iunij 1607. coram eodem*, & *in Rauennaten. notariatus 11. Iulij 1615. coram Buratto*, impressa per *Farin. decis. 752. n. 6. p. 2. recent.*

26 Amplia quintò, vt non solùm titulum, & possessionem inficiat, sed etiam dominium, & omnes affectus ex illis resultantes, vt per *Sarnen. super reg. de triennali, q. 49. prope princip. vers. nam decretum irritans, Gabr. d. conclus. 3. num. 50. Put. decis. 50. in fin. lib. 1. & decis. 197. num. 3. lib. 3. Rot. decis. 89. num. 4. p. 2. diuers.* & *in vna Interamnen. Castri Pedisluci 12. Februarij 1601. coram R. P. D. Crescentio A. C. Clerico*, impressa per *Farinac. decis. 41. num. 9. p. 1. recent.* vbi fuit dictum, decretum irritans afficere & destruere omnia, & operari nullitatem ab initio, ita vt nec effectum, nec Iuris fomentum, nec executionem habeat.

27 Limita primò, procedere tantùm in possessione iuris, non autem facti simplicis, & nudi, vt per *Alex. in l. 1. num. 11. & seq. ff. de acquir. possess.* & fuit dictum *in Licien. beneficiorum 4. Iunij 1607. coram Card. Caualerio.*

28 Limita secundò, non inficere possessionem, quando non est super certo corpore beneficij, *Cassad. decis. 1. num. 1. de restit. spoliat. Put. decis. 48. num. 2. & decis. 94. num. 2. lib. 1. & decis. 26. num. 1. lib. 3. in correctis*, & fuit dictum *in Mediolanen. beneficij 10. Martij 1614. coram Martino Andrea*, impressa per *Farin. decis. 525. num. 6.* quicquid dicant *Anast. Germon. de indultis Cardin. §. volentes, n. 30. & 31. Gonzal. d. gloss. 67. n. 32.* & *Monet. d. c. 7. n. 239.*

29 Limita tertiò, id solùm locum habere, literis in quibus ista clausula inserta est, iustificatis, & non antea; nam reus possessor potest illi se opponere, dicens contra prouisum quoad se, *liberas ædes habeo*, iuxta *text. in l. fin. C. de rei vendic. Rot. decis. 6. de re iud. in antiq. & decis. 4. eodem tit. in nouis*, & *in illa Licien. supra allegata*, & *in d. Tudertina*, & *in Leodien. Canonicatus 22. Aprilis 1611. coram R. P. D. meo Pirouano.*

30 Limita quartò, id locum non habere quando anterior possessor continuauit in vnaquaque possessione, vt fuit dictum *in Anconitana S. Primiani 6. Iunij 1561. coram Rubeo.*

31 Limita quintò, non habere locum, nec effectum, quando Papa concedens noluit concedere nisi verificatis narratis, ac illis veris existentibus, vt per *Gemin. in cap. præsenti, in princ. vers. nota*, & ibi *Franc. num. 3. vers. nota, de officio leg. in 6. Gabr. d. conclus. 3. n. 81. Rot. in Romana pecuniaria 23. Iunij 1570. coram Cotta.*

Quartus effectus est, quod clausula decreti irritantis inducit formam, vt per *Felin. in cap. cum accessissent, sub num. 8. vers. & vbi apponitur clausula*, & ibi *Dec. vers. & ad hoc etiam facit, de constit. Albert. Brun. in tract. de form. rub. quando aliq. cens. trad. pro forma. Socin. Iun. cons. 71. num. 23. lib. 1. Gabr. d. concl. 31. num. 70. Paris. cons. 19. num. 185. lib. 2. Grat. resp. 16. in princ. lib. 1. Matien. l. 1. gloss. 4. num. 19. lib. 5. nouæ Recopil. Guttier. practic. lib. 3. q. 15. à num. 40. Flam. de resignat. benef. lib. 5. q. 6. num. 226. Mart. de Iurisd. p. 4. cent. 1. casu 49. n. 19. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 15. n. 9. Cenall. comm. contra communes, tom. 4. q. 900. n. 13. Gonzal. d. gloss. 67. num. 50. Sigismund. à Bononia d. dub. 3. num. 3. Monet. d. cap. 7. num. 242. Rot. decis. 215. num. 7. p. 1. diuers.* & fuit dictum *in Verdunen. parochialis 23. Ianuarij 1586. coram Gipsio*, & *in Valentina Baronia 10. Martij 1603. coram Attrebaten.* & *in Perusitana fideicommissi de Alphanis 10. Nouembris 1608. coram Greg. XV.* impressa per *Farinac. 225. n. 5. p. 2. recent.* Adeò vt illa non seruata actus ipso Iure corruat, *Bald. cons. 351. num. 9. lib. 5. Dec. cons. 532. num. 4* & fuit dictum *in Romana Societatis officij 14. Ianuarij 1613. coram Domino Pamphilio.* 32

Quintus effectus est secundum aliquos, vt dispositioni, cui adiectum est hoc decretum, licèt facta sit ad commodum partis, non possit pars renunciare, siue expressè, vt voluit *gloss. verbo processus, in cap. dispendia, de rescript. in 6.* & ibi *Archid. Ioan. Andr.* ac *Gemin. Iason in l. non dubium. C. de legib. Alderan. Mascard. concl. 9. num. 15. cum seqq. & præcipuè, n. 29. Virgil. Boccac. in constit. Piceni gloss. 6. num. 139. cum seqq.* & plerique, quos refert *Gabr. d. concl. 3. num. 18. 19. & 21.* siue tacitè non vtendo, vt alij censuerunt, quos ibidem refert *num. 20. & 22.* Verùm contrarium, quod nimirum pars possit renunciare dispositioni habenti decretum irritans in fauorem partium, tenet *Gabr. d. concl. 3. à num. 25. Marta d. loco num. 5. Gonzal. d. gloss. 67. num. 52. Cald. Pereira, d. q. 6. num. 32.* & censuit *Rota apud Cenci. de Censib. decis. 59. num. 15.* Reiectis pluribus conciliationibus, quas ad has contrarias opiniones adducunt *Hieron. Gabr. cons. 162. num. 10. vol. 1. Gabr. d. concl. 3. num. 32. cum seqq. Gonzal. d. gloss. 67. num. 53.* illa mihi videtur vera, vt scilicet prima procedat, quando quis incepit vti dispositione, cui adiectum est decretum irritans; posterior verò antequam huiusmodi dispositione vti incipiat, refert *Monet. d. cap. 7. num. 241. in med.* actus enim nullus, quia iam contra decretum irritans factus, consensu partium sustineri nequit; vt post *Menoch. cons. 348. num. 48.* tradit *Marta loco cit. num. 10.* & faciunt multa, quæ congessit *Farin. fragm. crimin. p. 2. litt. L. à num. 182.* 33

Sextus effectus est, quia decretum irritans tollit præscriptionem, vt per *Rebuff. ad leges. Galliæ, tit. de fir. & irren. concord. stabil. vers. plus dicit Gabr. d. conclus. 3. num. 44. Gonzal. d. gloss. 67. num. 50. Monet. d. cap. 7. num. 244.* vbi *num. 248.* id intelligit de præscriptione futura, non autem præterita, per quam acquisitum est ius tertio, cui non censetur Princeps velle præiudicare, nisi exprimat. 34

Septimus effectus huius decreti est, vt tollat etiam consuetudinem nedum in præteritum, sed etiam in futurum, vt per *Gabr. d. conclus. 3. num. 40. Gonzal. d. gloss. 67. num. 50. Farinac. in tract. de immu-* 35

nitate, num. 15. *Mar. d. loco, num.* 9. vbi ait contra decretum irritans allegari non posse non vsum, contrariúmve vsum,& quoad contrarium vsum admittit, negans quoad non vsum, *Hier. Gabr. d. conf.* 161. *à num.* 10. *lib.* 1. *Anton.* verò *Gabr.* eandem priorem opinionem tanquam communem limitat ex *Ruin. conf.* 13. *num.* 30. *vol.* 2. vt non habeat locum in consuetudine immemoriali, refert *Monet. d. cap.* 7. *num.* 243.

36 Octauus effectus decreti irritantis est, vt tollat vires sententiæ, eiusque executionem impediat; ita post *Cassad. decis.* 12. *num.* 5. 6. *&* 7. *de reg. Cancell.* & *Sarnen. in reg. de annali, q.* 5. tradit *Gabr. d. conclus.* 3. *num.* 51. quem sequitur *Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 50. in id etiam allegans *Rot. decis.* 24. *n.* 5. *& decis.* 149. *n.* 2. *p.* 2. *diuers.* & refert *Monet. d. cap.* 7. *n.* 248.

37 Nonus effectus est, quod decretum irritans appositum in gratia, operatur etiam ante præsentationem literarum, vt per *Gonzal. d. num.* 50. post *Gabr. d. concl.* 3. *num.* 52. qui *num.* 53. hinc refert, per istud decretum reuocari Iudicis processum, etiam ante præsentatas literas reuocatorias, refert, & sequitur *Monet. d. cap.* 7. *n.* 249.

38 Decimus effectus est, quod licèt suspendatur petitorium, vt agatur de possessorio, tamen stante hoc decreto irritante potest pronuntiari in petitorio dimisso possessorio, vt tradit *Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 64. vbi asserit ita fuisse resolutum *in vna Syracusana quartæ* 24. *Maij* 1585. *coram Blanchetto, & in eadem* 20. *Iunij* 1586. *coram Robusterio*, refert *Monet. d. cap.* 7. *num.* 250.

39 Hi sunt huius clausulæ principaliores effectus, quos operatur non modò si est integra, & extensa, nimirum, *Decernentes irritum, & inane, si secus à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari*; sed etiam si dicatur, *Irritum, & inane, &c.* prout in fine reg. 8. Cancell. hodie 9. iuxta ea quæ tradunt *Gonzal. d. gloss.* 67. *à num.* 2. & *Monet. d. cap.* 7. *num.* 252.

40 Idem est, si fuerit adiecta clausula, *Aliter non valeant, & obseruentur*, quæ æquiparantur decreto irritanti, vt post *Castren. conf.* 82. *num.* 21. *vol.* 1. tradit *Mart. d. loco, num.* 7.

41 Idem quoque si dicatur, *Nullius sit momenti*, ex congestis à *Gonzal. d. gloss.* 57. & à *Monet. d. cap.* 7. *num.* 253. *in princip.* & à memetipso *de dictionibus, dict.* 253.

42 Idem est de dict. *Nullius roboris sit*, vel, *Roboris non obtineat firmitatem*, vt per *Gonzal. vbi suprà, num.* 8.
43 & *Monet. d. num.* 253. & de dictione, *Nullatenus*, ex *gloss. verb. nullatenus*, & ibi *Imol. n.* 20. *de sequest. possess. Sanch. lib.* 6. *de Matrimon. disp.* 32. *num.* 7. *Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 65. & aliis per me citatis *dict.* 192. *n.* 4.
44 & 5. & de dict. *Omnino, dict.* 206. ac de dict. *Alioquin, Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 66.

45 Idem denique de dictione, *Nullo modo*, sentit *Stephan. Gratian. Marchia decis.* 51. *num.* 18.

46 Et denique vbi lex aliquid prohibet simpliciter, intelligitur tacitè apponere clausulam annullatiuam, *si contra fiat*, de quo vide Doctores per *text. ibi, in l. non dubium. C. de legib. & in cap. dilecta, de rescriptis, Cosm. in pragm. sanct. tit. de elect. cap. sicut.* §. *similiter, verb. ne. pag.* 113. *Tiraq. in l. si vnquam, verb. reuertatur, à num.* 58. *C. de reuocand. donat. Cassan. in consuetud. Burgund. rub.* 4. §. 7. *in princip. num.* 1. *Suar. de legib. lib.* 5. *cap.* 17. *num.* 4. *cum seqq.* latissimè cum multis ampliationibus, & declarationibus exornat *Farinac. fragm. crimin. p.* 2. *litt. L. num.* 169. *cum multis seqq.*

47 Tria circa hanc clausulam à nobis restant adnotanda. Primum, quod decretum irritans non ampliat dispositionem principalem, sed tanquam accessorium illius naturam sequitur; ita *Gabr. d. concl.* 3. *num.* 54. *vers. contrarium, Gonzal. d. gloss.* 67. *n.* 55. *Put. decis.* 1. *num.* 2. *& decis.* 301. *num.* 3. *lib.* 1. *in correctis*, & fuit dictum *in Baren. seu nullius Prioratus* 20. *Iunij* 1614. *coram Card. Sacrato*, impressa per *Farin. decis.* 569. *num.* 8. *in fin.* Vnde infert *Gonzal. d. gloss.* 67. 48
num. 56. *& seq.* quod decretum irritans in gratia Papæ concurrente cum collatione Ordinarij sub eadem die, nihil operatur quando prouisus ab Ordinario habet possessionem, in terminis *cap. si à Sede, de preben. in* 6. quoniam decretum irritans tanquam accessorium non causat anterioritatem. Infertur secundò, quod decretum irritans non operatur, quando est ex falsa causa interpositum, vt 49
per *Roman. conf.* 335. *num.* 11. *&* 60. *Gabr. d. conclus.* 3. *num.* 79. *Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 59. Infertur tertiò, 50
quod decretum irritās appositum in fauorem vnius non operatur in fauorem alterius, vt post *Ruin. conf.* 70. *num.* 17. *vol.* 5. tradunt Gabr. *d. conclus.* 3. *num.* 81. & *Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 61. Infertur quartò, vt 51
decretum irritans appositum in gratia de aliquo beneficio obtenta, vti de reseruato, non afficiat manus Ordinarij, si non sit reseruatum, vt per *Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 62. Infertur quintò, vt de- 52
cretum irritans nihil operetur ad hoc, vt expresso vno modo vacandi veniat alius non expressus, vt per *Gabr. d. conclus.* 3. *num.* 80. & *Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 63. Infertur sextò, quod decretum irritans ap- 53
positum in gratia subreptitia, & nulla, pariter subreptitium sit, & nullum, tanquam dependens ab illa; ita *Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 64. post *Cassad. decis.* 10. *num.* 4. *de reg. Cancell. Mohed. decis.* 11. *num.* 1. *de concess. preben.*

54 Secundum est, vt non subsistente gratia principali, cui cohæret decretum irritans, & ipsum decretum deficiat, vt per *Gemin. in cap. præsenti, in princip. vers. nota quod*, vbi *Franc. in* 3. *not. de offic. leg. lib.* 6. *Put. decis.* 108. *lib.* 3. *in correctis, Gabr. d. concl.* 3. *num.* 82. *Rot. in Oxomen. Archidiaconatus* 10. *Maij* 1614. *coram bon. mem. Buratto*, impressa per *Farinac. decis.* 570. *n.* 7. *p.* 1. *recent.*

55 Tertium est, quod decretum irritans adiectum conditionali dispositioni, etiam ipsum conditionale redditur, & suspenditur eius effectus in euentum conditionis, vt notant Doctores per *text. ibi in Clem.* 1. *vbi gloss. verb. per Ordinarium, de concess. prebend.* & ibi *Card. opposit.* 1. *vers. ex hoc infertur, & quæst.* 15. *vers. secus esset, Imol. not.* 3. & *Anchar. n.* 5. *Mart. d. loco, num.* 11. *Gabr. d. conclus.* 3. *n.* 46. *Gonzal. d. gloss.* 67. *num.* 51. *Monet. d. cap.* 7. *num.* 254. Non operatur enim in concessione conditionali conditione non verificata, *Rot. apud Farinac. decis.* 516. *n.* 4. *p.* 1. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Plenitudo potestatis est illa, cuius causæ non est ratio exquirenda in Principe, cur ita faciat.*

3 *Plenitudo potestatis in Principe, idem est cum eiusdem absoluta potestate.*

4 *Princeps in rescriptis, & concessionibus, in dubio præsumitur non vti plenitudine potestatis*

testatis, sed rescribere, & concedere secundum Ius commune.

5 *Odiosa censetur clausula*, De plenitudine potestatis.

6 *Princeps quando apponit clausulam*, Non obstante,&c. *præsumitur vsus plenitudine potestatis, vel quando apponit clausulam*, Ex certa scientia.

7 *Princeps præsumitur vti plenitudine potestatis, quando actus non valeret.*

8 *Clausula,* De plenitudine potestatis, *idem importat quod clausula,* Ex certa scientia.

9 *Derogatoriæ ad omnem legem contrariam vim habet clausula*, De plenitudine potestatis.

10 *Contraria vt censeantur sublata absque alia derogatione operatur clausula*, De plenitudine potestatis, *maximè quando adest clausula*, Ex certa scientia.

11 *Princeps in legibus humanis etiam ex leui causa dispensare censetur stante clausula,* De plenitudine potestatis.

12 *Princeps per clausulam*, De plenitudine potestatis,*censetur dispensare in Iure diuino & naturali cum iusta causa, in casibus,quibus hoc ei licet.*

13 *Princeps ex iusta causa potest priuilegium,seu contractum à se cum subdita celebratum limitare.*

14 *Intellige modò causa publicam respiciat vtilitatem.*

15 *Priuilegijs derogari potest ratione publicæ necessitatis, quando constat, quod talis viget necessitas, quæ non potest euitari.*

16 *Princeps per clausulam,*De plenitudine potestatis, *derogat Iuri saltem humano, etiam sine causa.*

17 *Defectus omnes solemnitatis non prouenientes à natura, tollit clausula*, De plenitudine potestatis.

18 *Citationem reijcit clausula*, De plenitudine potestatis.

19 *Obreptionem, & subreptionem tollit clausula,* De plenitudine potestatis.

20 *Princeps vbi scribit de plenitudine potestatis, nihil opponi potest, quod gratiam annullet.*

21 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *operatur vt non possit aliquid opponi contra priuilegium.*

22 *Exceptio nulla obijci potest facta mentione plenitudinis potestatis.*

23 *Papa præsumitur motus ex causa rationabili.*

24 *Princeps absque iusta causa non potest de plenitudine potestatis quemquam dominio rei suæ priuare.*

25 *Facta de plenitudine potestatis, dicuntur per allusionem fieri de plenitudine tempestatis.*

26 *Contractui inito cum subdito,non potest Princeps contrauenire etiam de plenitudine potestatis.*

27 *In contractibus nihil operatur clausula,* De plenitudine potestatis.

28 *Quæsita per contractum non tollit clausula,* De plenitudine potestatis.

29 *Princeps non potest priuilegia,seu concessiones illas reuocare, quæ in naturam, & vim contractus transeunt; vel pro quibus pecunia interuenit, vel conceduntur in recompensationem meritorum.*

30 *Priuilegia præcipuè causa meritorum sunt irreuocabilia, etiam de plenitudine potestatis.*

31 *Papa sine causa non potest beneficiatum suo beneficio priuare, & num. 32. referuntur contrarium tenentes.*

33 *Clausula,* De plenitudine potestatis, *nihil operatur, quando apponitur super illicito.*

34 *Princeps quando aliquid facit, aut concedit de plenitudine potestatis, præsumitur actum fuisse cum causæ cognitione.*

35 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *non nisi causa cognita à Principe apponi potest.*

36 *Clausula*, De plenitudine potestatis,*nihil operatur, vbi ea vtens plenè de negotio informatus non est.*

37 *Legitimatio facta de spurio sub assertione, quod spurius sit, cum clausula,* Non obstante, *& clausula,*De plenitudine potestatis, *non valet, si est spurius duplici spurietate non expressa.*

38 *Dolum partis impetrantis non supplet clausula,* De plenitudine potestatis.

39 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *non operatur contra non subditum à natura, & in alterius præiudicium, vt num.* 30.

31 *Status causæ si non fuerit Papæ narratus, nihil operatur clausula*, De plenitudine potestatis.

32 *Regulæ de iure quæsito non tollendo, non derogat clausula*, De plenitudine potestatis.

De plenitudine potestatis.

Clausula XLI.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Cels. Vgon. in tract. clauf. pag.* 490. *Menoch. conf.* 1. *num.* 384. *&* 423. *cum seqq. & conf.* 103. *num.*82. *& conf.* 181. *num.*35. *Menoch. de success. lib.*1. *§.* 6. *n.* 11. *Henriq. in sum. part.*1. *lib.*7. *cap.* 27. *§.*4. *litt. C. Surd. conf.*303. *num.*17. *Azeued. l.*1. *num.*25. *& l.*2. *num.*55. *tit.* 4. *lib.*4. *noua Recopil. Marchesi de Commiss. p.* 2. *§. vnico, num.*99. *cum seqq. pag.*421. *Mart. de clauf. p.*1. *clauf.*159. *in vltima impress. Ludou. Rodolphin. in tract.* 1

de

de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap. 5. & 6.
Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 342.
Monet. de commut. vlt. volunt. cap. 7. n. 115. cum seqq.
Bernard. Graua. ad pract. Cam. Imper. lib. 2. conclus. 56.
consid. 3. in fin.

2 Plenitudo potestatis est illa, cuius causæ non est
ratio exquirenda in Principe, cur ita faciat. Bald.
in l. 2. C. de seru. & aq. & in l. impetratam. C. quæ sen-
tentia rescindi non possint, & in cap. si quis autem, de
pace Constantia, resoluit Mart. d. claus. 259. num. 1.
3 Quæ quidem plenitudo potestatis in Principe, idem
est cum eiusdem absoluta potestate, ex traditis per
Natt. cons. 512. num. 19. dum ait, si aliquid etiam le-
ue Principem moueat, eum posse de plenitudine
potestatis facere quidquid libet; quod intelligit de
legibus humanis. Tum etiam ex Menoch. de præsumpt.
lib. 2. præsumpt. 12. num. 2. iuncto num. 3. dum eam, quam
ibi vocat absolutam potestatem, hic plenitudinem
potestatis appellat, refert, & sequitur Monet. d. cap.
7. num. 115. & ante illum Sanchez de Matrimon. lib. 2.
disp. 15. num. 3. in princip.
4 In dubio præsumitur Princeps in rescriptis, &
concessionibus non vti plenitudine potestatis, sed
rescribere & concedere secundum Ius commune, vt
ex cap. innotuit, de elect. & in cap. proposuit. §. licet au-
tem, de concess. prebend. tradunt post multos à se rela-
tos Mandos. ad reg. 16. Cancell. quæst. 7. num. 6. Menoch.
d. præsumpt. 12. num. 1. Menoch. illust. cap. 26. num. 8.
Surd. decis. 2. num. 20. Bernard. Graua. d. lib. 2. conclus.
56. consid. 3. num. 6. & 7. Ludou. Rodolphin. de supre-
ma, seu absoluta Principis potestate, cap. 3. n. 1. Monet.
d. cap. 7. num. 116. Sigismund. Scaccia de appellat. q. 19.
5 rem. 1. conclus. 2. num. 30. & 31. Ratio est, quia odiosa
censetur hæc clausula, vt docet Rodolphin. d. cap. 5.
num. 20. vbi num. 19. resoluit, quod si sola hæc clau-
sula apponatur in concessione, concessio ipsa stri-
ctè interpretari debet; quia absoluta Principis po-
testas dicitur odiosa, ac proinde ea vti non præsu-
mitur Princeps, præcipuè quando ex ea resultaret
iniquitas, Menoch. consil. 2. num. 146. Limitant tamen
dicti Doctores, quando euidenter de voluntate eius
constet, vel quando defectus esset expressus, quam-
uis actus aliàs esset nullus, vel quando actus peccar-
ret in totum quoad formã Iuris. Limitarem etiam,
hanc præsumptionem locum non habere, quando
6 Princeps apponit clausulam, Non obstante, cùm tunc
præsumatur vsus plenitudine potestatis; ita Menoch.
d. præsum. 12. num. 3. ex Galliau. in l. Centurio, n. 140. ff.
de vulg. & pupillari, ac multis aliis, Rodolphin. d. cap.
3. num. 3. aut quando apponit clausulam, Ex certa
scientia, vt post Galliau. vbi suprà n. 141. docet Menoch.
d. præsumpt. 12. num. 4. & tradunt Mandos. d. quæst. 7.
num. 3. Monet. d. cap. 7. num. 117. Rodolphin. in d. cap. 3.
num. 4. & 5. id declarans num. 6. & 7. vt in facto non
proprio, aut notorio debeat exprimi; & n. 8. idem
alios sequutus docet de clausula Motus proprij, &
num. 11. quando interuenit secunda iussio Principis.
7 Ac denique locum non habet, quando aliàs actus
non valeret, tunc enim Princeps præsumitur vti vo-
luisse plenitudine potestatis; ita per Galliaulam d. l.
Centurio, n. 143. Mandos. d. quæst. 7. num. 6. & Menoch.
d. præsumpt. 12. n. 3. resoluunt Monet. d. cap. 7. n. 117.
in med. Rodolph. d. cap. 3. num. 13. inferens post alios
num. 14. ad Principem remittendum damna subdi-
torum illata pro obtinenda pace, & n. 15. de subur-
biorum ciuitatis destructione tempore belli, & n. 16.
de concessione tertiæ appellationis; n. autem 17. cum
multis seqq. ipsum limitat multis modis declarans.
Quibus hic præhabitis, aliquos effectus, & non
paucos huius clausulæ breuiter recensere oportet.

Primus igitur effectus est, vt importet idem 8
quod clausula, Ex certa scientia, vt præter ibi cita-
tos voluerunt multi, quos refert, & sequitur Gabr.
comm. lib. 6. de claus. conclus. 1. num. 6. Menoch. cons. 1.
num. 427. Rodolphin. d. cap. 5. num. 14. imò plus operari
hanc clausulam, quàm illam, Ex certa scientia, post
Felin. in cap. nonnulli, in princ. vers. tertiò contra istam
quartam fallentiam, de rescript. Grammat. cons. ciuil. 100.
num. 24. concludit Gabr. ad conclus. 1. num. 7. imò hanc
nostram clausulam tantam vim habere, quantam
habent duæ illæ simul, Ex certa scientia, & Motu pro-
prio, notant Mandos. d. reg. 16. quæst. 7. num. 5. Menoch.
d. cons. 1. num. 386. Ioann. à Cochier ad reg. 16. Cancell.
num. 23. & ad reg. 20. num. 26. Monet. d. cap. 7. n. 12.
Secundus effectus est, quod habet vim derogato- 9
riæ ad omnem legem contrariam, etiam habentem
clausulam derogatoriam, vt per Matien. l. 3. gloss.
12. num. 4. & 5. noua Recopil. & Rodolphin. d. cap. 5.
num. 4.
Tertius effectus est, vt operetur quod contraria 10
censeantur sublata absque alia derogatione, & clau-
sula, Non obstante, maximè quando adest clausula,
Ex certa scientia, ita post Bald. cons. 253. Illustris. d.
n. 4. vers. præterea in donatione, lib. 1. tradit Card. Tusch.
d. litt. C. conclus. 42. num. 1.
Quartus effectus est, vt per eam dispenset Prin- 11
ceps in legibus humanis, etiam ex leui causa, ad
tradita per Anchar. in cap. 1. num. 30. de constit. vbi
ait, Principem de potestate ordinaria non posse di-
spensare in lege humana sine magna causa, quasi
velit de absoluta posse ex leui causa, & apertiùs
Natta cons. 512. num. 19. dum de humanis legibus
loquens scripsit, quod si aliquid etiam leue Prin-
cipem moueat, poterit is de plenitudine potestatis
facere quidquid libet, prout eos refert Monet. d. cap.
7. num. 119. vers. secundus.
Quintus effectus est, vt per eam dispensare cen- 12
seatur in Iure diuino, & naturali cum iusta causa, in
casibus, quibus hoc ei licet, vt docent plures, quos
refert, & sequitur Gabr. com. lib. 3. tit. de iure quæsito
non tollendo, conclus. 1. num. 1. iuncta conclus. 2. num. 1.
dum asserunt, Principem posse de plenitudine pote-
statis auferre alicui cum causa ius ei quæsitum,
etiam de Iure gentium, refert, & sequitur Monet. d.
cap. 7. num. 120.
Vnde data iusta causa, non solùm posse Princi- 13
pem priuilegium, seu contractum à se cum subdito
celebratum limitare, eique modum, & conditio-
nem præscribere, docent Molin. de primog. lib. 4. cap. 3.
num. 17. Pelaez de maioratu, q. 44. num. 11. Matien. l. 11.
gloss. 8. num. 4. tit. 7. lib. 5. noua Recopil. Peregr. de iure
fisci, lib. 1. tit. 3. num. 67. Cabed. decis. 19. num. 10. &
decis. 68. part. 2. sed etiam reuocare tenent Ias. cons.
227. vers. 13. & 14. & num. 41. & 49. vol. 2. Abb. cons.
94. col. 3. vers. quoad 3. vol. 2. Rimin. Iun. cons. 601. num.
114. vol. 6. Afflict. decis. 361. num. 6. Rol. cons. 66. n. 24.
Tiraq. de pœnis temper. in præfat. num. 41. Pinel. ad l. 1.
C. de bon. mater. p. 3. num. 62. illat. 36. vers. ego. Afflict.
decis. 631. num. 6. Gabr. d. tit. de iure quæsit. conclus. 5.
num. 41. Nauar. in cap. si quando, de rescript. except. 13.
vers. ad 4. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 10.
num. 49. Burg. de Pace, cons. 25. à num. 48. Peregr. d.
tit. 3. num. 67. & lib. 6. tit. 1. num. 6. Cabed. decis. 19. n. 8.
& decis. 75. p. 2. Rodolphin. de absoluta Principis potesta-
te, cap. 6. num. 199.
Intellige, dummodo huiusmodi causa publicam 14
respiciat vtilitatem, ex traditis per Menoch. cons.
351. num. 21. Cæsar. Barz. decis. 118. num. 10. Surd. cons.
103. num. 26. Peregr. de iure fisci, lib. 5. tit. 2. sub n. 49.
Dec. cons. 3. sub num. 50. Crau. cons. 276. sub num. 7.
Roland.

Roland. conf. 80. *num.* 29. *vol.* 3. *Decian. conf.* 51. *n.* 31.
15 *vol.* 3. qui voluit tunc ratione publicæ necessitatis posse derogari priuilegiis, quando constat, quod talis viget necessitas, quæ non potest euitari, nisi priuilegiati soluant, *Bursat. conf.* 16. *num.* 71. *vol.* 3. qui hoc intelligit in casu valde insolito, & omnino raro. Quod autem sine causa non possit Princeps de plenitudine potestatis quemquam dominio rei suæ priuare, aut contractum cum eo celebratum infringere, nec Papa beneficiatum suo iure priuare, dicemus *infrà limit.* 1.

16 Sextus effectus est, vt per hanc clausulam Princeps deroget Iuri saltem humano, etiam sine causa, vt satis constat ex *Rodolphin. d. tract. de suprema, seu absoluta Principis potestate*, *cap.* 1. *num.* 1. dum post alios tradit plenitudinem potestatis nihil aliud esse, nisi derogationem Iuris communis, seu ordinarij, & *num.* 2. ait esse plenitudinem arbitrij nulli necessitati subiectam, nullisque Iuris publici regulis limitatam, atque absolutam potestatem non subiacere legibus, nimirum humanis, sequitur *Monet. d. cap.* 7. *n.* 121.

17 Septimus effectus est, vt tollat omnes defectus solemnitatis non prouenientes à natura, vt post *Alex. consil.* 195. *Assumo*, *num.* 3. & 17. *lib.* 2. & *conf.* 111. *Perspectis*, *num.* 3. *vers. tamen istis*, *lib.* 6. resoluit *Card. Tusch. d. litt. C. conclus.* 342. *num.* 4. Vnde licèt non valeat donatio patris in filium existentem in patria potestate, tamen si Princeps donat filio existenti in patria potestate, & dicat facere Regia potestate, valebit, quia clausula nostra, *De plenitudine potestatis*, tollit omnes defectus, & supplet omnes solemnitates, *Alex. d. conf.* 111. *num.* 4. *lib.* 6. *Cardin. Tusch. d. conclus.* 342. *n.* 8.

18 Octauus effectus est, vt hæc clausula eximat à citatione; ita *Alex. conf.* 92. *vol.* 6. & *conf.* 11. *vol.* 7. *Felin. in cap. quæ in Ecclesiarum, de constit. Brunor à Sole in locis commun. verb. citatio* 9. *Gabr. d. tit. de clausulis, conclus.* 1. *num.* 12. & *lib.* 2. *tit. de citat. conclus.* 1. *n.* 13. vbi vsque ad *num.* 22. hanc opinionem multipliciter, & *num.* 24. non paucos refert in contrariam sententiam abeuntes, quam limitat *num.* 25. post alios, vt non procedat in beneficialibus, in quibus Papa potest de plenitudine potestatis procedendo, etiam contra partem non citatam disponere, & pronunciare, propter summam potestatem, quam in iis habet, de quo tamen vide quæ limitatione 1. dicemus. Illud ad propositum huius effectus aduertere oportet, quod hæc clausula in legitimatione à Rege concessa, excludit citationem hæredum ab intestato venientium, vt resoluit *Gam. Lusitania decis.* 278.

19 Nonus effectus est, vt tollat obreptionem, & subreptionem, ex traditis per *Ludouic. Rodolphin. in tract. de suprema, & absoluta Principis potestate, cap.* 5. *num.* 15.

20 Decimus effectus est, quod vbi Princeps scribit de plenitudine potestatis, nihil opponi potest, quod gratiam annullet, vt post *Mandos. d. quæst.* 7. *n.* 6.
21 docet *Monet. d. cap.* 7. *num.* 124. ac proinde operari, vt non possit aliquid opponi contra priuilegium, ex *Angel. conf.* 368. *Serenissimus Princeps*, *num.* 2. *in vers.* 4. *idem dominus*, colligit *Card. Tusch. d. conclus.*
22 342. *num.* 2. sicut etiam facta mentione talis potestatis, nulla exceptio obiici valet, nihilque opponi potest, nec dici, cur ita facis? vt post *Bald. in l.* 2. *n.* 39. *C. de seruit. & aqua*, *Abb. conf.* 84. *lib.* 1. & alios obseruat *Sanch. de Matrimon. lib.* 2. *disp.* 15. *num.* 3. *in*
23 *principio*, quia Papa præsumitur motus ex causa rationabili, *Abb. in c. cum venissent, sub num.* 8. *de iudic. Rot. in Assisien. Canonicatus* 5. *Iunij* 1595. *coram Iusto, apud Marchesf. p.* 2. *pag.* 221.

Limita primò hanc clausulam, & præcipuè su- 24
prascriptum quintum eius effectum, vt absque iusta causa non possit Princeps de plenitudine potestatis quenquam dominio rei suæ priuare; sed quia hæc inspectio altiorem petit indaginem, qui de ea plura scire cupit, videat *Tiraquel. de pœn. temper. in præfat. num.* 38. *cum seqq. Pinel. in rubr. C. de rescind. vend. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 12. *Mench. vsufrequentium lib.* 1. *cap.* 1. *à num.* 6. *Bossi. in tract. de Principe.* §. *Princeps solum potest auferre dominium*, *vers. de plenitudine verò potestatis*, *Anton. Gabr. d. lib.* 3. *tit. de iure quæsito, conclus.* 1. *num.* 1. *vers. contrarium tamen*, *Brunor. à Sole in locis communibus*, *verbo Princeps* 30. *Menoch. conf.* 1. *à n.* 424. & *conf.* 103. *num.* 68. & *conf.* 307. *num.* 51. *Honded. conf.* 86. *num.* 14. *vol.* 1. *Fachin. controuers. lib.* 8. *cap.* 63. *vers. contrarium docuerunt multi*, *Peregr. de fideicommiss. art.* 52. *sub num.* 127. *vers. verum hac*, *Azeued. ad leg.* 1. *n.* 23. *tit.* 1. *lib.* 4. *noua Recopil. Aloys. Ric. in collect. decis. p.* 4. *collect.* 928. *Rodolphin. d. cap.* 6. *num.* 167. *Bobadil. in sua politica*, *lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 162. *Ceuall. comm. contra communes*, *tom.* 4. *quæst.* 906. *num.* 255. *Cabed. Lusitan. decis.* 18. *num.* 12. *p.* 2. *Guid. Pancirol. in thesauro var. lect. lib.* 1. *cap.* 23. *Mart. de clauf. p.* 1. *clauf.* 259. *n.* 9. *in vltim. impress.* & *de Iurisd. p.* 4. *cent.* 2. *conf.* 195. *Bernard. Graua. d. conclus.* 56. *Castil. quotidianarum quæ-*
stionum lib. 2. *cap.* 28. & *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 8. Nam quæ 25
sine causa fiunt de plenitudine potestatis, dicuntur per allusionem fieri de plenitudine tempestatis, vt obseruant *Mench. illustr. cap.* 5. *num.* 17. *Henriq. in summa, lib.* 14. *cap.* 17. *num.* 5. *in commento*, *litt. Z. Peregr. de Iure fisci, lib.* 1. *tract.* 3. *n.* 65.

Extende, vt nec etiam de plenitudine potestatis 26
possit Princeps contrauenire contractui inito cum subdito, vt docent *Socin. conf.* 86. *num.* 14. *vol.* 4. *Cephal. conf.* 549. *num.* 46. *vol.* 4. *Bero. conf.* 138. *n.* 1. & 9. *vol.* 3. *Bursat. conf.* 160. *n.* 36. *vol.* 2. *Gram. decis.* 65. *num.* 27. *Peregr. de Iure fisci, lib.* 1. *tit.* 2. *num.* 44. & *conf.* 7. *num.* 1. *vol.* 3. *Gabr. d. tit. de iure quæsito, conclus.* 5. *num.* 18. *Rodolphin. d. cap.* 6. *num.* 170. Nam in con- 27
tractibus nulla est hæc clausula, ex resolutis per *Ioseph. Sesse Aragon. decis.* 187. *num.* 3. tum quia quæ- 28
sita per contractum non tollit, vt docent *Menoch. conf.* 2. *n.* 145. *Valasc. consult.* 129. *n.* 9.

Vnde euenit, vt nec possit Princeps priuilegia, 29
seu concessiones illas reuocare, quæ in naturam, & vim contractus transeunt, vel pro quibus pecunia interuenit, vel conceduntur in recompensationem meritorum; vt resoluunt *Roderic. Suarez alleg.* 9. *Mohed. decis.* 6. *num.* 2. *de priuileg. Roland. conf.* 76. *n.* 13. & *seq. vol.* 1. & *conf.* 13. *num.* 21. & *seq. vol.* 3. *Pinel. ad d. rubr. C. de rescind. vend. p.* 1. *cap.* 2. *col. penult.* & *vlt. Petra de potestate Principis*, *cap.* 32. *dub.* 2. *num.* 154. *Valasc. consult.* 72. *n.* 5. & *consult.* 120. *num.* 9. *Molin. de primog. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 18. *cum seq. Aloys. Ric. p.* 4. *collect.* 862. *Camill. Borell. de præstantia Regis Catholici*, *cap.* 53. *num.* 6. *cum seqq. Suar. de legib. lib.* 8. *cap.* 37. *num.* 4. & 10. *Peregr. de Iure fisci, lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 28. *Sanctarell. var. resolut. lib.* 1. *quæst.* 17. *num.* 3. Talia 30
enim priuilegia, præcipuè ex causa meritorum, sunt irreuocabilia etiam de plenitudine potestatis, *Arct. in cap. nouit, de Iudic. num.* 18. vbi *Felin. num.* 12. *Afflict. decis.* 128. *num.* 10. *Tiraq. l. si vnquam*, *verb. donatione largitus, num.* 11. *C. de reuocand. donat. Natt. conf.* 122. *num.* 20. quod vendicat sibi locum, etiamsi tale priuilegium sit subdito concessum, *Bursat. conf.* 16. *num.* 44. & *seq. vol.* 1. *Natt. conf.* 268. *n.* 5. *Surd. citat. loco, Bardel. conf.* 22. *n.* 20.

Ex quibus iam infertur, non posse Papam sine 31

causa beneficiatum suo beneficio priuare; patet, si expendas in tali ablatione lædi simul legem, & rationem naturalem. Probant illationem *Abb. in cap. vlt. num. 10. de confirm. vtili, Card. cons. 142. Nauar. in cap. si quando, de rescript. except. 13. Rom. cons. 345. Selu. de benef. p. 2. quæst. 7. Soto de Iust. lib. 3. q. 6. art. 1. Staph. de literis gratiæ, tit. de modis prouis. n. 11. Gomez in proœm. regularum, quæst. 2. & in reg. de non tollendo iure quæsito, gloss. 6. num. 13. Viu. tom. 1. comm. opinion. lib. 1. tit. 9. num. 5. Cott. in memorabil. verb. beneficium, pag. 73. & verbo Papa, pag. 647. Menoch. rem. 15. recuperan. num. 43. cum seq. & cons. 1. num. 422. & cons. 83. n. 1. & 15. & cons. 181. num. 49. & de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 10. n. 18. Mench. vsufrequentium cap. 2. à princ. Peregr. de Iure fisci, lib. 1. tit. de haben. iura fiscalia, n. 24. Cenal. com. contra communes, q. 528. Farin. fragment. crimin. part. 1. litt. C. à num. 83. Cabed. Lusitan. decis. 18. num. 13. & decis. 36. n. 2. p. 2. Azor. instit. moral. to. 2. lib. 6. cap. 1. quæst. 4. vers. quod autem,* plures apud *Cened. p. 3. collectan. 21. num. 1. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum, verbo Electio, different. 5.* vbi refert Sixtum V. dum ipse esset Romæ, contulisse quandam dignitatem cuidam nobili Doctori Cæsaraugustano, & postea precibus Oratoris Regis Catholici, & ob eius gratiam dignitatem dictam abstulisse à prouiso iam in Hispania agente, & cùm anceps esset Papa quomodo id facere posset, concessit antidatam in fauorem illius, in quem Rex Catholicus conferri cupiebat; quod cùm præfatus Doctor Cæsaraugustæ cognouisset, rediit citus Romam, cui postea alia dignitas fuit data in recompensationem, & satisfactionem ablatæ: & meritò, quia in beneficiis ius & dominium reperitur, iuxta *text. in cap. si tibi absenti, de preben. lib. 6.* & ex supradictis constat, Principem sine causa ius & dominium alicuius auferre non posse, quinimò si auferat æstimationem soluere obligatur, ex *text. in l. item verberatum 15. §. 1. in fin. ff. de rei vendic.* iuuat *reg. l. id quod nostrum, de regulis, lib. 6.*

32 Quamuis Papam etiam sine causa posse clericum suo beneficio priuare, teneant *Rip. lib. 2. resp. 19. n. 5. & 6. Aym. de antiquit. tempor. p. 1. verbo non omitto, à num. 33. Gig. de pension. quæst. 10. num. 6. & 7. Simonet. de reseruat. q. 2. num. 6.* latè *Anton. Gabr. d. tit. de iure quæsito, conclus. 1. Hoied. de incompatibil. benef. cap. 13. num. 58. Mohed. decis. 4. de restitut. spoliat. Rot. decis. 136. n. 1. p. 1. diuers.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 1. num. 2.*

33 Limita secundò, nihil operari hanc nostram clausulam, *De plenitudine potestatis*, quando apponitur super illicito, quia intelligitur de potestate bona & laudabili, vt post *Bald. cons. 345. Ad euidentiam, in princip. lib. 1.* resoluit *Cardin. Tusch. d. litt. C. conclus. 342. num. 9.* subdens cum eodem *Bald.* quod nec aliquid operatur, licèt adsit simul clausula, *Ex certa scientia.*

34 Limita tertiò, vt non operetur, quando fuit processum sine causæ cognitione, vt per *Rodolphin. de suprema, & absoluta Principis potestate, cap. 6. num. 7.* vbi *num. 3.* subdit, in dubio vbi Princeps aliquid facit, aut concedit de plenitudine potestatis, præsumi

35 actum fecisse cum causæ cognitione. Quia non nisi causa cognita à Principe apponi potest, ex traditis per *Molin. de primogen. lib. 3. cap. 3. n. 12.*

36 Limita quartò, vt nihil operetur, vbi ea vtens plenè de negotio ob quod ea vtitur, informatus non est, vt per *Menoch. cons. 1. num. 426. & cons. 103. n. 78. Rodolphin. d. cap. 6. n. 2. Mart. d. clausula 259. num. 14.*

37 Limita quintò, vt non operetur circa non expressa, ideo legitimatio facta de spurio sub assertione quod spurius sit, cum clausula, *Non obstante,* & clausula, *De plenitudine potestatis,* non valet, si est spurius duplici spurietate non expressa, vt quia ex coniugato, & coniugata, vt post *Alex. cons. 195. lib. 2.* docet *Card. Tusch. d. conclus. 342. num. 10.*

Limita sextò, vt non suppleat dolum patris impetrantis, ex traditis per *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 8. art. 15.* 38

Limita septimò, non operari contra non subditum à natura, vt docet *Menoch. cons. 2. num. 144.* 39

Limita octauò, non operari in alterius præiudicium, vt per *Burg. de Pace, cons. 25. num. 45. Rodolphin. d. cap. 6. n. 11. Marches. de Commiss. p. 2. §. 2. cap. vnic. num. 100. pag. 421. Ioseph. Sesse de Inhibit. cap. 4. §. 3. num. 14. Seraphin. decis. 1082. n. 8.* 40

Limita nonò, vt non operetur si causæ status Papæ non fuerit narratus, vt per *Anastas. Germon. de indultis Cardinal. verbo Nos itaque, num. 40. cum seqq. Ioan. Cochier ad reg. 20. Cancell. de non impetr. benefic. viuentium, num. 27.* 41

Limita decimò, non derogare regulæ de iure quæsito non tollendo, vt fuit dictum *in Cæsaraugustana exemptionis 13. Iunij 1594. coram Card. Seraphino,* impressa per *Marches. de Commiss. p. 2. pag. 125. n. 7. in vltima impress.* 42

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 Depositaria *clausula importat, vt non audiatur debitor priusquàm deponat in iudicio certam pecuniæ quantitatem.*

3 *Contractus principalis quando est nullus, & ageretur de illius nullitate, clausula,* Depositaria, *non est licita.*

4 Depositaria *clausula hodie non apponitur in contractibus, nisi sit super quantitate receptæ pecuniæ, super qua audientia postulatur.*

Depositaria.

CLAVSVLA XLI.

De vi, & effectibus huius clausulæ agunt nostri Lusitani *in Ordinatione Regia, lib. 4. tit. 72.* vbi *Parens meus, Cabed. p. 7. decis. 37. Card. in praxi Iudicum, & Aduocatorum, verbo clausula, num. 26. cum seq. Mendez. à Castr. in praxi Lusitana, lib. 3. cap. 22. n. 39. cum seqq.* 1

Hæc clausula, quæ importat, vt non audiatur debitor priusquàm deponat in iudicio certam pecuniæ quantitatem, plenissimè in Senatu Regni Lusitaniæ, & aliis iudiciis obseruatur, vt testantur *Gam. decis. 369. Vallasc. consult. 85. num. 6. & consult. 173. num. 4. D. Barbosa in l. alia. §. eleganter, num. 47. ff. soluto matrimon. Thom. Valasc. tom. 1. alleg. Iuris, alleg. 100. num. 1.* vbi limitat quando contractus principalis esset nullus, quia tunc si ageretur de illius nullitate, clausula, *Depositaria*, non est licita. 2 3

Quia verò ex appositione huius clausulæ plures lites & dissensiones cum fraudibus oriebantur, per specialem pragmaticam à Rege Catholico Philippo III. constitutum est, ne in posterum à tabellionibus sub pœna amissionis officiorũ, huiusmodi clausula in cõtractibus apponeretur, nisi sit intra quãtitatem receptæ pecuniæ, super qua audientia postulatur. 4

SVM

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Derogatoria clausula tollit ea, de quibus debebat fieri mentio specialis.*

3 *Derogatoria clausula reuocat, & derogat eatenus, quatenus reperit repugnantiam suæ dispositioni.*

4 *Gratiam principalem ampliare non possunt clausulæ derogatoriæ, bene tamen valent illam declarare.*

5 *Testamenti primi derogationem, etiam habentis clausulam*, quod ei non censeretur derogatum, nisi in secundo apponerentur quædam verba, &c. *operatur clausula*, Non obstantibus quibuscunque aliis testamentis, &c.

6 *Testamentum primum vt tollatur, non sufficit generalis derogatio, nec indiuidua, sed requiritur specialis ad clausulam derogatoriam primi testamenti.*

7 *Iuramentum habet in se clausulam derogatoriam.*

8 *Testamentum primum habens clausulam derogatoriam, censetur per secundum reuocatum, si transacti sint decem anni.*

9 *Testator vbi apposuit clausulam*, quod promittebat testamentum non reuocare, & si illud reuocaret, talis reuocatio non valeret, nisi in illo certa verba apponantur, *tunc non censetur per secundum reuocatum, nisi verba illa sint in eo inserta, aut sit expressa mentio facta de illa clausula.*

10 *Verba*, cassans, & irritans omne aliud testamentum, *non derogant primo habenti clausulam*, quod non possit derogari, nisi sub certa forma, *nisi addatur*, etiamsi contineat clausulam derogatoriam.

11 *Derogatoriæ clausulæ regulantur ab ipsa dispositione principali.*

12 *Derogatoriæ clausulæ contentæ in reg.*8. *Cancell. an referantur ad omnes alias regulas præcedentes, remissiuè.*

13 *Derogatoriæ clausulæ generales an comprehendant priuilegium* l. vnic.C.quando Imper. inter pupill. & vid. *remissiuè.*

14 *Derogatoria clausula an requiratur in concessione exemptionis, remissiuè.*

15 *Derogatoriæ clausulæ apposita in concessione subsidij, quid operentur.*

16 *Derogatoriæ clausulæ amplissimæ nihil operantur contra personas priuilegiatas, vbi in Papa non datur scientia præiudicij.*

17 *Derogatoriæ derogatoriarum satis censentur sublatæ per clausulam*, etiamsi de illis, illorúmque totis tenoribus, &c.

18 *Priuilegium secundum habens clausulam derogatoriam cum illis verbis*, etiamsi talia forent, &c. *reuocat primum habens clausulam derogatoriam.*

19 *Derogatoria clausula, etiamsi amplissimis verbis concepta, non extenditur vt comprehendat ius ignoratum à Papa.*

20 *Clausula, quod prouisiones non possint fieri sine consensu patroni, quod operetur, ostenditur.*

Derogatoria.

CLAVSVLA XLIII.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Docto- 1
res per *text.*161.*in l. si quis. ff. de legat.*3.*Cels. Vgo.*
*in tract. claus. pag.*476.*Clar. §. testamentum, q.*99.*Anton.*
*Gom. l.*3. *Tauri, num.*92.*cum seqq. Tiraq. de iure mariti.*
*gloss.*7.*n.*66. *Menoch. de præsumpt. lib.*4. *præsumpt.*166.
*Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.*12. *cap.*6. *num.*8.
*Mart. de claus. p.*4.*claus.*14.*Gonzal. ad regul. Cancel. gloss.*
36.*n.*3. *Rendin. in promptuario recept. sentent. tom.*1. *tit.*
16.*num.*10. *Marescot. var. resolut. lib.*1.*cap.*51.*n.*22. &
*lib.*2.*cap.*35.*n.*10. *Ceual. comm. contra communes, quæst.*
211. & *Stephan. Grat. discept. forens. cap.*48.*num.*21.*cum*
*seq. & cap.*673.*n.*24. *Card. Tusch. pract. conclus. tom.*1.
litt. C. conclus. 346.

Hæc clausula tollit ea, de quibus specialis fieri 2
debebat mentio, vt per *Menoch. cons.*1096.*n.*15. ac
proinde reuocat, & derogat eatenus, quatenus re- 3
perit repugnantiam suæ dispositioni, *Alex. cons.*7.
*n.*17. *lib.*7. *Petr. Henriq. cons.*75.*n.*23.

Licèt derogatoriæ clausulæ ampliare non possint 4
principalem gratiam, bene tamen valent illam declarare, vt per *Cast. in l. in ijs* 14 *sub n.*14. *in fin. de legib. Mandel. cons.*585.*n.*20.*& seq. vol.*3. *Seraphin. decis.*570. *n.*4. *& decis.*716.*n.*3. *& decis.*1321. *n.*5. *Rot. decis.*532. *n.*7. *p.*1. *diuers. & in Cæsaraugustana pensionis* 17. *Decembris* 1611. *coram Card. Marquemontio*, impressa per *Farin. decis.*367. *sub n.*5. *p.*1. *recent.* & *in Papien. bonorum* 5. *Iunij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per eundem *Farin. decis.*177. *n.*1. *p.*2. quia ad limites illius appositæ censentur, ad not. per *Abb. in cap. cum in nostro, col. fin. in fin. de concess. prabend. Felin. in cap. nonnulli, de rescript. Calderin. cons.* 25. *de concess. praben.* & fuit dictum *in Oriolen. decimarum* 9. *Iunij* 1606. *coram Orano*, & *in Romana domus* 22. *Iunij* 1611. *coram Card. Marquemontio.*

Clausula derogatoria generalis, *Non obstantibus* 5
quibuscunque alijs testamentis, apposita in secundo te-
stamento, operatur derogationem primi, etiamsi
haberet clausulam, *quod ei non censeretur derogatum,*
nisi in secundo apponerentur quædam verba præcisa, quia
licèt verba non apponantur, tamen sufficit si dica-
tur, *Non obstante quacunque verborum forma, quibus*
derogauit, &c. ita *Feder. de Senis cons.*47. incip. *Ha-*
*bita. n.*1. *in fin. Io. de Anan. cons.*56. *Card. Tusch. d. con-*
*clus.*346.*n.*1. Verùm ad tollendum primum testamen- 6
tum derogatio generalis non sufficit, nec indiuidua
est necessaria, sed requiritur specialis ad clausulam
derogatoriam prioris testamenti; ita *Corn. cons.* 86.
*num.*3. *vol.*3. *Alex. cons.* 134. *num.* 2. *lib.*1. *Cau. in rub.*
de testam. p. 2. *num.* 19. *vers. tertia conclusio, Clar. §. te-*
stamentum, quæst. 99. *vers. & hæc quidem conclusio*, quos
sequuta est *Rota in Romana hæreditatis* 12. *Iunij* 1615.
coram Reuerendissimo Domino Pirouano, impressa per
Farinac. decis. 721. *num.* 1. *part.* 2. *recent.* vbi *num.* 2.

 subdit,

subdit, quod tunc dicitur fieri specialis mentio primi testamenti, quando testator facit mentionem de clausula derogatoria in ipso testamento inserta, putà quia dictum sit, *Non obstante alio testamento habente clausulam derogatoriam.*

7 Amplia, iuramentum habere in se clausulam derogatoriam, ita vt secundum testamentum iuratum reuocet primum, in quo adest clausula reuocatoria secundi, licèt in secundo non fiat mentio dicti primi testamenti; ita *Clar. d. quæst.99.num.10.Tiraq. d. gloss. 7. num.153. Gom. d. l.3. Tauri, n.96. Menoch. d. præsumpt.166. n.33.Ceual. d. quæst.111. n.1. Guttier. de iuramento confir. p.1. cap. 1. n.7.*

8 Amplia deinde, si post primum conditum testamentum habens clausulam derogatoriam, transacti sint decem anni, quia cùm per illud tempus clausulæ inducatur obliuio, censetur tacitè primum per secundum reuocatum; ita *Couar. in rubr. de testam. part.2. num.20. vers. 9. Clar. §. testamentum, q.91. num.3. & quæst.99. num. 9. Vinc. de Franch. decis. 287. n.1. Menoch. de arbitr. cas.276. n.27. & de præsum. lib.4. præsumpt. 166. num.44. & cons 45. num.41. & cons.176. num.7. Mascard. de prob. conclus. 1122. n. 4. & conclus. 1136. n.20.*

9 Restringe tamen, vbi testator apposuit clausulam, *quod promittebat testamentum non reuocare, & si illud reuocaret, talis reuocatio non valeret in secundo testamento facta, nisi in illo verba certa apponantur*, veluti, nisi in eo scribantur Articuli Fidei, aut oratio Dominica; quia tum non rumpitur per secundum, seu aliud vltimum, nisi verba illa in eo vltimo sint inserta, aut sit expressa mentio facta de illa clausula derogatoria, quia mentio generalis non sufficit; vide *Bursatt. cons.47. n.1. vol.1. Couar. d. p.2. num.89. vers. secundum, Crass. verbo testamentum, q.89. Menoch. d. præsum.166. num.13. Molin. de Iust. tract. 2. disput. 152. vers. porrò, Cardos. in praxi Iudicum, verb. testament. n.69.*

10 Restringe etiam, si in secundo testamento adessent solùm verba, *cassans omne aliud testamentum*, quia per hac verba non esset primo testamento derogatum, si in primo adessent verba, *quod non posset derogari nisi sub certa forma*, quia saltem debent apponi verba generalia derogatoria quibuscunque formis, aliàs secundum non valet; ita *Feder. de Senis cons.47. in princ. Card. Tusch. d. conclus. 146. num. 11.* si tamen post illa verba, *cassans, & irritans omne aliud testamentum*, addatur, *etiamsi contineat clausulam derogatoriam*, tunc dicitur fieri specialis mentio dicti testamenti, vt censuit *Rota d. decis. 721. num. 2. part. 2. recent.*

11 Clausulæ derogatoriæ regulantur ab ipsa dispositione principali, & non egrediuntur limites illius, vt post *Anton. de Butr. cons.29. post princ. Dec. cons.195. col.3. vers. secundo diligenter, Ruin. cons. 137. num. 10. lib.2. Achill. decis.3. num. 4. qui filij sint legitimi*, fuit resolutum *in Monasterien. capellæ 10. Martij 1604. coram Gregorio XV.* impressa per *Farinac. decis. 767. n.3. cum seqq. p.2. recent.*

12 Vtrùm autem clausulæ derogatoriæ contentæ in reg.8. Cancellariæ, referantur ad omnes alias regulas præcedentes? vide *Rotam in Eugubina Canonicatus 20. Decembris 1615. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Farinac. decis. 767. num.3. cum seqq. p.2. recent.* vbi à *num.8.* disputat, an clausulæ derogatoriæ generales derogent reseruationibus in corpore Iuris clausis.

13 Clausulæ derogatoriæ generales an comprehendant priuilegium *l. vnica. C. quando Imperator inter pupill. & viduam?* vide *Rot. apud Zachiam post tract. de oblig. Camer. decis. 93. num. 4. & 13.*

An etiam clausula derogatoria requiratur in concessione exemptionum? vide *Erasmum à Cochier de Iurisd. Ord. in exemptos, lib. 1. quæst. 11.* 14

Clausulæ derogatoriæ appositæ in concessione subsidij, respiciunt tantùm fauorem Regis, nec per eas censentur sublati contractus, ex quibus Regi nullum præiudicium infertur, vt dictum fuit *in Valentina subsidij 22. Maij 1615. coram Pamphilio*, impressa per *Farin. decis.701. n.6. p.2. recent.* 15

Clausulæ derogatoriæ amplissimæ nihil operantur contra personas priuilegiatas, vbi in Papa non datur scientia præiudicij, vt fuit dictum *in Romana fideicommissi de Veccijs 28. Iunij 1614. coram Litta*, impressa per *Farinac. decis. 128. num. 4. part. 1. recent.* 16

Clausulæ derogatoriæ derogatoriarum satis sublatæ censentur per clausulas subsequutæ constitutionis, videlicet, *etiamsi de illis, illorùmque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua mentio, ac de verbo ad verbum facta fuisset*; ita *Feder. de Senis cons. 47. sub num.1. vers. ac hoc intelligo verum, Alex. cons.7. num.7. lib.4. Ias. cons.184. col. 3. vers. ita præfata fortiùs, lib. 2.* & fuit dictum *in Interamnen. bonorum 5. Maij 1603. coram Gregor. XV. inter eius decisiones impressas decis. 109.* quæ reperitur etiam impressa per *Farinac. decis.87. n.4. p.2. recent.* vbi etiam post *Anton. de Butr. cons.2. & Mohed. decis.1. de rescript.* hoc intelligit verum, præsertim accedente etiam clausula, *Pro expressis.* 17

Quotiescunque igitur priuilegium secundum habet clausulam derogatoriam cum illis verbis, *etiamsi talia forent de quibus mentionem fieri oporteret, de verbo ad verbum*, semper per hoc censetur primum reuocatum; ita *Gabr. com. lib. 6. tit. de clausul. conclus. 5. num.12. Crau. cons. 126. num. 2. Menoch. de præsumpt. lib.6. præsumpt. 41. num. 22. Ceual. com. contra com. q.611. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 26. n.23. Erasm. à Cochier de Iurisd. Ordin. in exemptos, p.3. q.9. n.6. Monet. de commut. vlt. volunt. cap.8. n.539.* 18

Clausula derogatoria, etiamsi amplissimis verbis concepta, non extenditur vt comprehendat ius particulare à Papa ignoratum, cuius ad effectum derogationis facienda erat specialis & expressa mentio, vt per *Curt. Iun. cons. 170. num. 31. lib. 2. Petr. Henriq. cons.75. n.16.* non extenditur enim ad ea quibus à Principe verisimiliter non fuisset derogatum, *Mar. Anton. var. resolut. lib. 1. resol.46. n. 10.* 19

Clausulæ, quod derogationis literæ debeant præsentari patronis per trinas diuersas literas; & item quod prouisiones non possint fieri, nisi de consensu patroni, sine quo non posset derogari, & si derogentur, derogatio non sufficiat, sed in pristinum statum reponatur, non impediunt quominus intret reg. de mensibus, si beneficium vacet in mense reseruato: nam illæ clausulæ habent locum duntaxat, vbi vacatio contingit in mense ordinario, vel certè vbi concurrit cum ipso Ordinario, vt fuit dictum *in Compsan. Iurispatronatus 3. Decemb. 1604. coram Litta*, impressa apud *Farinac. decis.58. p.1. recent.* & apud *Massob. in praxi habendi concursum, prælud. 7. dub. 3. n. 27. cum seqq.* 20

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula,* Dummodò tempore datæ, &c. *semper*

semper habetur pro apposita, siue Papa conferat, siue alius ipsius authoritate.

3 *Ius quæsitum in re, non solùm præseruat clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *sed quæsitum ad rem.*

4 *Ius ad rem resultans ex electione, vel præsentatione, considerabile est ad effectum regulæ de iure quæsito, & clausulæ,* Dummodò tempore datæ, &c.

5 *Ius ad rem, quod acquiritur collatario absenti, ante acceptationem est considerabile.*

6 *Ius ad rem, quod acquiritur post receptionem in Canonicum cum expectatione prabendæ, est considerabile.*

7 *Ius ad rem quæsitum per reseruationem factam pro aliquo de certo beneficio, vel per optionem, est considerabile.*

8 *Oppositio sola non tribuit ius in re, neque ad rem.*

9 *Ius ad rem considerabile acquiritur ex sola oppositione, quotiescunque ex fundatione, & ordinatione testatoris constat, voluisse proximiorem de suo genere præsentari.*

10 *Clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *intelligitur de iure valido, & considerabili.*

11 *Gratiam conditionalem suspensiuam non facit clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *sed solùm præseruat ius.*

12 *Executorem mixtum facit clausulam,* Dummodo tempore datæ, &c.

13 *Executio facta pendente appellatione, vel intra terminum ad appellandum, per executorem, stante clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *est nulla, & attentata.*

14 *Gratia à vitio subreptionis excusatur per clausulam,* Dummodò tempore datæ, &c.

15 *Clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *operatur quod non possit dari de subreptione gratiæ.*

16 *Ius conditionale, non autem purum alteri quæsitum tollit clausula*, Dummodò tempore datæ, &c.

17 *Clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *apponenda est etiam in beneficijs vacantibus in Curia.*

18 *Ius ad rem quouis modo quæsitum censetur sublatum per clausulam,* Anteferri.

Dummodò tempore datæ præsentium alteri non sit ius quæsitum.

Clausula XLIV.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mart. de clausul. part. 1. claus. 35. in 2. impress. Aloys. Ric. in collect. decis. part. 4. collect. 814. & in praxi rerum fori Eccl. decis. 195. à num. 204. in prima edit. aliàs resolut. 177. in 2. edit. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 329. Ioann. à Cochier in regul. de non tollendo iure quæsito, à num. 6. cum seqq. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 11. num. 463. cum seqq.*

Hæc clausula (quæ semper habetur pro apposita, 2 siue Papa conferat, siue alius ipsius authoritate, *cap. si postquam, de preben. in 6. Zabarel. cons. 92. n. 3. Ioann. à Cochier vbi proximè, num. 15. & 16. Cardin. Tusch. d. conclus. 329. num. 27.*) ne dum præseruat ius 3 quæsitum in re, vt voluerunt *Sarnen. in d. reg. de iure quæsit. quæst. 1. Calder. cons. 8. in fin. de rescript. Caputaq. decis. 337. num. 6. p. 1.* & *Staphil. de liter. gratia, tit. forma mandati de prouidendo, num. 4. Mar. Anton. lib. 1. resol. 9. num. 3. Rot. in Catucen. hospitalis 19. Martij 1610. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*; verùm etiam ius quæsitum ad rem, quod est ad hunc effectum considerabile, *Cassad. decis. 3. num. 2. & decis. 18. num. 2. de prebend. Aloys. Ric. in praxi rerum fori Eccles. resol. 177. Marches. de Commiss. p. 1. pag. 404. num. 61. & 62. in 2. impress. Mart. d. claus. 35. num. 1. Card. Tusch. d. conclus. 329. num. 1. Nicol. Garc. de benef. p. 4. cap. 3. num. 19. cum seq. Stephan. Grat. discept forens. cap. 780. num. 17. & 18. Marescot. var. resol. lib. 2. cap. 1. num. 172. & 173. Monet. d. cap. 11. num. 463. Massob. in praxi habendi concursum, prelud. 7. dub. 11. num. 149.* Vnde ad effectum huius clausulæ, sicut & regulæ 4 de iure quæsito non tollendo, considerabile est ius ad rem resultans ex electione, vel præsentatione, vt docent *Felin. in cap. causam quæ, num. 26. vers. sed. Rot. de rescript. Aloys. Ric. d. decis. 195. num. 204.* & fuit dictum *in Tyrassonen. Eleemosynariæ 28. Ianuarij 1602. coram Illustrissimo Cardinali Lancellotto*, impressa per *Farinac. decis. 52. num. 3. p. 2. recent.* Sic etiam est 5 considerabile ius ad rem, quod acquiritur collatario absenti ante acceptationem, vt post alios tenet *Garc. d. cap. 3. num. 25. & 39. cum seqq.* Necnon illud, 6 quod acquiritur per receptionem in Canonicum cum expectatione præbendæ, *Bellamer. cons. 331. n. 9. vers. 5. conclus.* quem refert *Card. Tusch. d. conclus. 329. num. 8. Garc. d. cap. 3. à num. 26.* vbi *num. 43. iuncto num. seq.* hoc ipsum post alios docet de iure ad rem, 7 quod est quæsitum per reseruationem factam pro aliquo de certo beneficio, & *num. 45. cum seq.* de iure ad rem, quod acquiritur per optionem, seu ius optandi, & *à num. 47. vsque ad 52.* idem probat de regressu, vel accessu, quem habet pensionarius ad beneficium pensione grauatum, post magnam proteruiam beneficiati in soluenda pensione, & declarationem pensionarij, quod velit esse locum regressui, vel accessui, & *n. 55. cum tribus seqq.* de regressu, vel accessu ob aliam causam, idque siue ante, siue post vacationem; *num.* verò *59. cum seq.* idem tradit de iure ad rem, quod acquiritur ex mandato de prouidendo in forma dignum.

Quid autem dicendum sit de iure ad beneficium, 8 quod acquiritur per oppositionem (de quo agit latè *Garc. d. cap. 3. à n. 61. vsque ad* 80.) non immeritò dubitatur à Doctoribus: nam quamuis regulariter sola oppositio non tribuat ius in re, nec ad rem, ex traditis per *Sarnen. in reg. de iure quæsito, quæst. 1. n. 10. Cassad. decis. 18. num. 5. de preben. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. n. 89.* & fuit dictum *in Barchinon. beneficij 15. Ianuarij 1625. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*; tamen hoc fallit, quotiescunque ex 9 fundatione, & ordinatione testatoris constat, voluisse proximiorem de suo genere præsentari; tali enim casu ex sola oppositione acquiritur ius ad rem considerabile, adeò quod per hanc clausulam censeatur præseruatum, *Sarnen. d. quæst. 1. num. 11. Rot. in Barchinonen. tertij beneficij S. Teclæ 27. Ianu. 1623. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

Intelligitur hæc clausula de iure valido, & consi- 10 dera

derabili, vt per *Mart. d. clausula* 35. *num.* 11. *Sarnen. super reg. de publicandis*, *quæst.* 17. *Monet. d. cap.* 11. *num.* 464. *in fin.* & fuit dictum *in Salamantina dimidia portionis* 27. *Maij* 1609. *coram Card. Marquemontio*, impressa per *Farinac. decis.* 254. *num.* 1. *part.* 2. *recent.* & *in Calaguritana beneficij* 10. *Martij* 1614. *coram Remboldo*, pariter impressa per *Farin. decis.* 572. *p.* 1. *recent.* & *in Pistorien. beneficij* 23. *Ianuarij* 1615. *coram Card. Caualerio*, similiter impressa per eundem *Farin. decis.* 634. *n.* 1. *p.* 2. *recent.*

11 Hæc clausula cùm non faciat gratiam conditionalem suspensiuam, sed solùm præseruet ius, ita vt constito de iure alterius, gratia reddatur nulla, vt per *Mart. d. claus.* 35. *num.* 9. *Marescot. var. resolut. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 172. *Achil. decis.* 18. *n.* 2. *in fin. de probat.* ideo non est iustificanda per impetrantem, *Marescot. d. cap.* 1. *n.* 273. *Rot. in Colonien. Canonicatus* 10. *Maij* 1602. *coram Cardin. Pamphilio*, impressa per *Nicol. Garc. de benefic. p.* 10. *cap.* 2. *n.* 74. *Gregor. decis.* 350.

12 Executorem mixtum facit hæc clausula, *Gregor. decis.* 91. & ab eo tunc dabitur appellatio, *Staphil. de literis gratiæ, tit. de noua forma mandati, num.* 3. *Mantic. decis.* 324. *num.* 3. *Scacc. de appellat. quæst.* 12. *limit.* 11.

13 *num.* 11. & propterea executionem ab eo factam pendente appellatione, vel intra terminum ad appellandum, esse nullam, & attentatam, censuit Rota teste *Seraphin. decis.* 1045. *num.* 4.

14 Per hanc clausulam excusatur gratia à vitio subreptionis, *Selu. de benefic. p.* 3. *quæst.* 11. *num.* 103. *Card. consil.* 92. *num.* 4. *vers. item in concessione*, *Mart. d. claus.* 35. *num.* 11. *Massob. in sua praxi habendi concursum, prælud.* 7. *dub.* 21. *num.* 154. *secundùm Roman. impress.* & dictum fuit *in d. Colonien. Canonicatus apud Nicol.*

15 *Garc. d. num.* 74. Et operatur quod non potest dari de subreptione gratiæ, ex eo quia non sit facta mentio possessionis alienæ; ita ex *Zabar. cons.* 92. *num.* 3. notat *Card. Tusch. d. concl.* 329. *num.* 21. & ex *Felin. in cap. super literis*, *n.* 11. *de rescriptis*, aduertit *Monet. d. cap.* 11. *n.* 465.

16 Tollit ius conditionale, non autem ius purum alteri quæsitum, *Roman. cons.* 256. *Approbo*, *in fin.* vbi *Apostilla magna, Cardin. Tusch. d. concl.* 329. *n.* 10. & 11. obseruantes tollere ius perpetuò non duraturum, videlicet ad incertum tempus, veluti si alicui commendatur Ecclesia ad beneplacitum, vel simpliciter, aut ad commoditatem Ecclesiæ, & illa conferatur alicui cum hac clausula, valet collatio, & ius commendatarij ad incertum tempus non est considerabile, secus si commenda esset ad certum tempus, veluti per biennium, vel ad vitam, quia tunc est ius considerabile.

17 Hanc clausulam apponendam esse, haberéque locum etiam in beneficiis vacantibus in Curia, obseruat *Rebuff. in d. forma ac declarat. noua prouisionis, num.* 7. *cum seq.* quem refert *Monet. d. cap.* 11. *n.* 466. quoniam Ordinarius potest conferre huiusmodi beneficia post mensem à die vacationis, nisi Papa de iis prouideat, *cap. statutum*, *de preben. in* 6. sicut & parochiales Ecclesias in Curia vacantes Apostolica Sede vacante, ac de quibus Papa ante obitum non prouidit, *cap. si Apostolica, eod. tit. & libro.*

18 Prædicta autem de præseruatione iuris quæsiti ad rem, intelligenda sunt, dummodò in literis Apostolicis non esset adiecta clausula, *Anteferri*, quia per illam sublatum censetur omne ius ad rem quouis modo quæsitum, *cap. penult. de praben. in* 6. *Mandos. de sign. gratiæ, in rubr. de expectatiuis, vers. nulli dabatur*, *Lap. alleg.* 70. *n.* 1. *Verall. decis.* 217. *num.* 5. *part.* 1.

19 Latam interpretationem in præiudicium concedentis importat hæc clausula, *Rot. decis.* 22. *de preb. in antiq. Massob. d. dub.* 21. *num.* 150. vbi subdit, habere vim supplendi defectus taciturnitatis detentionis beneficij, per *Rot. decis.* 38. *de rescript. in antiq.* & *Gonzal. gloss.* 15. §. 1. *n.* 68. *Felin. num.* 32. *in cap. in nostra, de recept.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat, *solet apponi, quando Papa prouidet de reseruato.*

2 *Gratia de beneficio facta cum clausula*, Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat, *intelligitur, si tantùm vigore iuris specialis, & sic reseruationis spectet ad Papam.*

3 *Iustificanda non est per impetrantem clausula*, Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat, *cùm non contineat conditionem suspensiuam.*

4 *Reseruationes narratæ stante clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *necessariò & concludenter sunt iustificandæ.*

5 *Clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *non refertur ad vacationem expressam, sed ad alias vacationes comprehensas in clausulis generalibus.*

6 *Papa prouidens cum clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *declarat nolle prouidere, nisi quatenus beneficium reseruatum existat.*

7 *Papæ intentionem præueniendi, & concurrendi cum Ordinario excludit clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c.

8 *Papa quando vult præuenire, loco clausulæ*, Dummodò collatio ad nos, &c. *apponere solet clausulam*, Dummodò à data præsentium, &c.

9 *Clausula*, Dummodò pro alio non scripserimus, *intelligitur de eodem Papa, non si prædecessor scripsisset.*

10 *Clausula*, Dummodò resignans habeat aliunde, vt possit vitam commodè sustentare, *quid importet, ostenditur.*

Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat.

CLAVSVLA XLV.

SOlet apponi, quando Papa prouidet de reseruato, *Simonet. de reseruat. quæst.* 61. *num.* 3. *Rot. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, apud Marches. de Commiss. p.* 2. *pag.* 608. *n.* 4. 1

Apposita verò in collatione beneficij, quod Papa asseruit reseruatum, si reseruatum non reperiatur, ita vt collatio ad Episcopum spectet, Papa non intellexit conferre, quia licèt concurrat cum omnibus Ordinariis, *cap. dudum, vers. nos igitur, cap. si à Sede*, cum similibus, *de prebend. lib.* 6. tamen intelligitur virtute huius clausulæ gratia facta, si tantùm 2

rùm vigore iuris specialis, & reseruationis spectet ad Papam, non autem ex Iuris communis constitutione, ita *Gemin. conf. 92. in princ. verf. ad primum, Pauin. de potest. Capituli Sede vacante, in 7. prelud. sub num. 19. Monet. de reseru. beneficiorum, quaest. 61. num. 3. Card. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 328.* & fuit resolutum *in vna Taurinen. Cantoria 14. Octob. 1596. coram Oradino*, & *in Romana Clericatus S. Petri 17. Nouembris 1601. coram Card. Pamphilio*, & *in Comen. Praepositurae 20. Iunij 1611. coram D. Pirouano.*

3 Et licèt non sit iustificanda per impetrantem, cùm non contineat conditionem suspensiuam, vt fuit dictum *in Vercellen. beneficij 16. Nouembris 1601. coram Litta*, prout sunt idonei testes, *Mart. clauf. 37. num. 4. part. 1. adden. ad decis. Gregorij 350.* tamen

4 reseruationes narratae stante hac clausula necessariò & concludenter sunt iustificandae, vt fuit dictum *in Ianuen. Canonicatus 14. Octobris 1596. coram Oradino*, & *in Abulen. beneficiorum 26. Nouembris 1599.*

5 *coram Penia*; nam haec clausula non refertur ad vacationem expressam, quia cùm vacatio sit specificè narrata, Papa bene scit, an dispositio ad ipsum pertineat necne, sed refertur ad alias vacationes comprehensas in clausulis generalibus, seu alio quouis modo, vt dictum fuit *in Carpentoraten. pensionis 15. Martij 1601. coram Card. Lancellotto*, & *in Aretina Commenda 7. Nouembris 1586. coram Cardin. Seraph.* quam refert *Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 1. num. 183.* vbi antea *num. 182.* ex *Hieron. Paulo in pract. Cancel. §. notabile super vacantibus reseruatis*, idem tradiderat, & *num. 178.* ex *Pauino d. praeludio 7. col. vltim.* & *Simonet. de reseruat. q. 61. num. 3.* colligit quod in prouisionibus additur haec clausula, per quam restringuntur clausulae generales, quae apponuntur in gratiis de beneficiis reseruatis in euentum quod non essent reseruata, & citato *Simonet.* dictum fuit *in Iacen. Vicaria 20. Ianuarij 1616. coram Buratto*, impressa per *Farinac. decis. 777. num. 6. part. 2. recent.*

6 Papa prouidens cum hac clausula, declarat nolle prouidere, nisi quatenus beneficium reseruatum existat, vt fuit dictum *in d. Romana Clericatus S. Petri*, &

7 *coram Gregorio decis. 314. num. 3.* excludit enim intentionem Papae praeueniendi, & concurrendi cum Ordinario, *Mart. d. part. 1. clauf. 37. num. 2.* & quan-

8 do Papa vult praeuenire, loco huius clausulae apponere solet clausulam, *Dummodò à die data praesentium, &c.* ita fuit dictum *in Elnen. beneficij 21. Ianuarij 1604. coram Penia*, & *in Paterbonen. Canonicatus 29. Martij 1610. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano*, & *in Hispalen. Canonicatus 23. Iunij 1616. coram Buratto.*

9 Clausula, *Dummodò pro alio non scripserimus*, intelligitur de eodem Papa, non si praedecessor scripsisset, vt per *Gemin. conf. 30. in fin. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1 litt. C. concl. 327 num. 2.* vide in clausula, *Si pro alijs non scripserimus.* De expectante verò cum hac clausula, vide eundem *litt. E. concl. 613.*

10 Clausula, *Dummodò resignans habeat aliunde, vt possit vitam commodè sustentare*, si insit literis in forma commissoria, verificari debet de tempore executionis, si verò sit in forma gratiosa, debet verificari de tempore datae, vbi tamen resignans sit viuus, aliàs non venit verificanda; colligitur ex *Rot. in vna Iacen. Vicaria 1590. coram bonae mem. Card. Plato*, impressa per *Nicol. Garc. de beneficijs, part. 6. cap. 2. n. 279.* prout refert *Massob. in sua praxi habendi concursum, requis. 7. dub. 38.*

Clausula, *Dummodò incontinentiae paternae imitator non sit*, solita apponi per Signaturam, cùm à Papa conceduntur dispensationes illegitimis ad Ordines, & Ecclesiastica beneficia obtinenda, non operatur conditionem, praesertim extrinsecam, sed potiùs sonat in quendam modũ instruentem executorem, super quibus inquirere debeat, ita quod sine expressione subintelligeretur, vt per *Rot. decis. 849. siue 4. de filijs presbyt. in antiq. Bisignet. decis. vnica, qui filij sint leg. in antiq.* Cõplures enim dispensationes huiusmodi irritarentur, si iam haec clausula operaretur conditionem annullantem rescriptum, vt ait *Mandos. in tract. Signat. gratiae, rub. dispensationes super defectu natalium, vers. sed aduertendum*, quem refert *Campanil. in diuersorio Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. n. 88.*

SVMMARIVM.

1 *Commissiones auocatoriae saepe conceduntur in Romana Curia cum clausula*, Dummodò causa non sit instructa.

2 *Causa instructa quando dicatur, ostenditur.*

3 *Sententiam nullam reddit clausula*, Dummodò causa non sit instructa, *si feratur vigore commissionis habentis dictam clausulam, postquam causa fuit instructa.*

4 *Conditionalis est clausula*, Dummodò causa, &c. *& respicit citationem, & inhibitionem.*

5 Dummodò causa in partibus instructa non sit, &c. *à qua die sit intelligenda, ostenditur.*

Dummodò causa non sit instructa.

CLAVSVLA XLVI.

Conceduntur saepe commissiones auocatoriae 1
tam in partibus, quàm in Romana Curia cum
hac clausula, & tunc ad hunc effectum causam in- 2
structam fore censeo, quando tempore auocationis iura producta erant, & termini (licèt malè, & nulliter) seruati, eo autem in statu, inhibitione vigore vltimae commissionis obtentae emanata minimè obstante, poterit Iudex pronuntiare, ac ad vlteriora procedere, quia non obstat commissio praefata conditionalis, vt per multa iura & rationes dixit *Rot. apud Crescen. decis. 1. de Iudic.* subdens quod bene id facere absque attentatorum metu valet, & ideo ita rescribit Signatura, quia iam instructus Iudex post conclusum in causa potest sententiam proferre, quamuis non antea, *Felin. in cap. significauerunt, n. 3. de testib.* refert, & sequitur *Marchesi. de Commiss. p. 2. cap. 7. §. 1. num. 103. cum seqq. pag. 287. in secunda impress.* Vnde hanc clausulam reddere sententiam 3
nullam, si illa feratur vigore commissionis habentis istam clausulam, postquam causa vt suprà fuit instructa coram primo Iudice, censuit *Rota in Veneta legitimitatis 19. Ianuarij 1587. coram Cardinali Seraph. inter eius decisiones impressas, decis.* ..... cuius meminit *Mart. de clausulis, part. 1. clausul. 36. num. 1.* vbi *n. 3.* ait, quod si huic clausulae addatur, *& in iurisdictione consensum*, non requiritur vtrunque, sed alterum sufficit; & *num. 5.* subdit hanc clausulam esse con- 4
ditionalem, & respicere citationem, & inhibitionem, & quod posita in rescripto auocatorio, seu commissorio, alicui Iudici tribuat iurisdictionem condi

conditionalem, ita & taliter, vt hac conditione non purificata non habeat aliquam iurisdictionem, tradunt *gloss. verbo repererit, in Clem. 1. de officio deleg. Socin. Sen. consil. 99. n. 10. vol. 3.* quod procedere ait *Crescent. decis. 1. de re iudic.* etiamsi termini malè, & nulliter fuissent seruati, distinguendo tamen, vt per eundem *Crescent. decis. 5. de rescript.*

5 Clausula, *Dummodò causa in partibus instructa non sit, &c.* solet apponi in commissione auocationis causæ, quæ litigatur extra Curiam; vnde dubitari potest, à qua die sit intelligenda, an scilicet à die inhibitionis, vigore talis commissionis, an verò à die illius præsentationis in partibus? & attendendum esse tempus præsentationis inhibitionis, non autem impetratæ commissionis, & exinde non excusari attentata, censuit *Rot. in Vercellen. bonorum apud Mohed. decis. 1. vt lite pendente.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Probationem plenam & concludentem requirit clausula*, Dummodò remaneant centum pro Rectore.

3 *Valor licèt regulariter sufficienter probetur per publicam vocem, & famam, hoc tamen non procedit quando agitur ad effectum iustificationis clausulæ*, Dummodò remaneant centum pro Rectore.

4 *Clausula*, Dummodò remaneant centum, &c. *debet intelligi de tempore gratiæ, & reseruationis.*

5 *Iustificatio clausulæ*, Dummodò remaneant centum, &c. *necesse est quod continuò duret, ad hoc vt pensio sustineatur.*

6 *Pensio non propterea erit diminuenda, si aliquibus annis contingeret quod Rectori non remanerent centum.*

7 *Reductioni pensionis locus erit, si post illius reseruationem ita essent diminuti fructus, quod soluta pensione non posset Rector se, & onera Ecclesiæ incumbentia sustentare.*

8 *Onera arbitraria, & voluntaria non sunt detrahenda ex illis centum Rectoribus præstandis.*

9 *Onera necessaria sunt detrahenda ex illis centum Rectoribus præstandis.*

10 *Gratia reseruationis pensionis, si solùm remaneant pro Rectore sexaginta, non vitiatur in totum, sed solummodò in parte excessus.*

11 *Valor beneficij quando Papæ fuit narratus, & ex reseruatione pensionis appareat illa centum pro Rectore non remanere, non operatur clausula*, Dummodò remaneant centum, &c.

12 *Possessor si per multos annos pensionem exigat, in eo præsumitur non solùm titulus, sed etiam iustificatio clausulæ*, Dummodò remaneant centum pro Rectore.

13 *Petitorium respicit iustificatio clausulæ*, Dummodò remaneant centum, &c.

14 *Probandi onus remanere, vel non remanere centum pro Rectore, cui incumbat stante clausula*, Dummodò remaneant centum, &c. *ostenditur.*

15 *Probatio concludere debet etiam quod centum Rectori remaneant ex fructibus beneficij libera, hoc est, deductis oneribus, si fuerit dictum vt remaneant centum libera pro Rectore.*

16 *Intellige de oneribus ordinarijs, non autem de extraordinarijs.*

Dummodò remaneant centum pro Rectore.

CLAVSVLA XLVII.

DE vi, & effectibus hujus clausulæ vide *Mart. de claus. p. 1. claus. 42. in vlt. impress. Nicol. Garc. de benef. p. 1. cap. 5. num. 373. cum seqq. Rot. in Cremonen. pensionis 10. Decembr. 1612. coram Card. Caualerio*, impressa per *Farin. decis. 417. part. 2. recent. Flam. de resign. lib. 6. quæst. 2. num. 26. cum seq. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 89.* & alios in discursu citatos. 1

Requirit hæc clausula plenam, & concludentem probationem, vt resoluunt *Flam. de resig. lib. 6. q. 2. num. 25. Mart. d. claus. 42. num. 1. Seraph. decis. 1222. num. 2.* nouissimè *D. Lotter. de re benef. lib. 1. quæst. 38. num. 40. & quæst. 43. num. 4.* & fuit dictum *in Cusentina parochialis*, impressa per *Marches. de Comm. tom. 1. pag. 629. in vltima impress.* adeò vt non possit iustificari ex semiplena probatione, *Seraph. d. decis. 1122. num. 2. vers. & hoc casu non sufficit, adden. ad Greg. decis. 245. num. 11. D. Lotter. d. quæst. 38. num. 44.* nec ex solo consensu titularis, *adden. ad Greg. decis. 57. n. 12. D. Lotter. d. q. 38. n. 47.* 2

Et licèt regulariter valor probetur sufficienter per publicam vocem, & famam, tamen non procedit quando agitur ad effectum iustificationis huius clausulæ, vt censuit *Rot. decis. 444. sub num. 1. & 4. p. 1. recent.* 3

Et quamuis huiusmodi clausula debeat intelligi de tempore gratiæ, & reseruationis, vt ex multis concludit *Nicol. Garc. d. p. 1. cap. 5. num. 398.* tamen est necesse quod continuò duret illius iustificatio, ad hoc vt pensio sustineatur, *Seraph. decis. 951. num. 4.* Verùm si aliquibus annis contingeret quod Rectori non remaneant centum, non propterea erit diminuenda pensio, iuxta opinionem *Garc. d. cap. 5. num. 399.* qui tamen sub *num. 440* admittit, quod si post reseruationem pensionis ita essent diminuti fructus, quod soluta pensione non posset Rector se & onera Ecclesiæ incumbentia sustentare, tunc sit locus reductioni. 4 5 6 7

Onus quod potest per ipsummet titularem subiri, non est detrahendum, *Rota decis. 158. num. 19. p. 1. recent. & in Rom. pensionis 6. Nouembris 1619. coram Buratto, confirmata coram eodem 6. Aprilis 1620.* Onera verò arbitraria, & voluntaria non sunt deducenda, vt fuit dictum *in Cremonen. pensionis 28. May 1618. coram Card. Caualerio.* 8

Onera necessaria detrahenda sunt, vt salarium 9
vnius

vnius clerici in minoribus conſtituti, qui inſeruiat Miſſis, & cæteris neceſſariis, vt fuit dictum *in d. Rom. penſionis*, & *in d. Cremonen. penſionis*, in qua etiam habetur, deducenda eſſe onera expenſarum pro cultu diuino, pro cera, hoſtiis, vino, oleo, pro luminaribus ſanctiſſimi Sacramenti, & ſimilibus.

10 Gratiam huiuſmodi reſeruationis penſionis, ſi ſolummodò remaneant pro Rectore ſexaginta, non vitiari in totum, ſed ſolùm in parte exceſſus, reſpondit *Rot. in Toletana penſionis* 28. *Ianuary* 1591. *coram Giptio.*

11 Non operatur hæc clauſula ſuũ effectum, quando Papæ non fuit narratus valor beneficij, & ex reſeruatione penſionis apparebat, illa centũ pro Rectore non remanere, in quo etiam generalis derogatio ſufficit, vt quoque Concilij diſpoſitioni derogatum cenſeatur, vt tenuit *Rot. in Segolien. tertiæ partis fructuum* 25. *May* 1612. *coram D. Patriarcha Manzanedo.*

12 vbi etiam dictum fuit quod ſi poſſeſſor per multos annos penſionem exigat, in eo præſumitur non ſolùm titulus, ſed etiam præfatæ clauſulæ iuſtificatio, ita vt ad illam verificandam cogendus non ſit, cùm ex tali poſſeſſione hoc ius, poſſeſſionémque pro ſe acquiſiuiſſe videatur.

13 Diſcuſſio, ac verificatio huius clauſulæ petitorium reſpicit, ac propterea ad illud iudicium remittendus eſt, interimque manutentio poſſeſſori illius prætextu non retardatur, vt fuit dictum *in Bononien. penſionis* 8. *Iunij* 1612. *coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo.*

14 Cui autem incumbat onus probandi remanere, vel non remanere huiuſmodi centum pro Rectore, nempe an titulari aſſerenti remanere, vel potiùs penſionario affirmanti non remanere, quæſtio eſt dubia. Pro parte titularis deduci poteſt, præfatam clauſulam conditionem, vel modum importare, ita vt ipſe ad penſionem ſoluendam cogendus non ſit, niſi dicta conditione, vel modo adimpleto, & ſic probato per actorem centum remanere pro Rectore, quod pluries *Rota* cenſuit, & ſignanter *coram Mantic. deciſ.* 196. & *in Brixien. penſionis* 19. *Decembris* 1597. *coram Illuſtriſſimo D. meo Card. Millino*, & *in Mileuitana penſionis* 27. *Iunij*, & 8. *Nouemb.* 1597. *coram Litta*, & *in Paduana penſionis* 28. *Iunij* 1581. *coram Rubeo*, & *in Cremonen. penſionis* 15. *Aprilis* 1611. *coram Card. Caualerio*, impreſſa per *Marcheſ. de Commiſſion. p.* 1. *pag.* 559. *in vlt. impreſſ.* & *in eadem coram eodem* 10. *Decembris* 1612. impreſſa per *Farinac. deciſ.* 417. *p.* 2. *recent.* vbi fuit dictum quod hoc procedit, quando huiuſmodi clauſula appoſita eſt ſimpliciter ipſi reſeruationi penſionis, de qua agitur, non verò quando non ita, ſed conſecutiuè ad modificandum & limitandum aliam clauſulam proximam antecedentem, videlicet; *Etiamſi aliæ penſiones annuæ vltra præfatas alijs perſonis aſſignatæ exiſtant, &c.* dummodò omnibus penſionibus deductis centum remaneant pro Rectore; vnde penſio erat purè & liberè reſeruata, nec poterat dici conditionalis, niſi in euentum quod probaretur, de tempore reſeruationis adfuiſſe alias penſiones; vt in his terminis fuit deciſum *in Carpentoraten. penſionis* 15. *Martij* 1601. *coram Card. Lancellotto*; & ideo cùm appareat huiuſmodi clauſulam in his terminis non eſſe poſitam ſimpliciter ad totam orationem, ſed conſequtiuè ad clauſulam, *Etiamſi aliæ, &c.* vt dictum eſt, non poteſt ad alia referri, ad notata *in l. vlt. §. Titia*, vbi *Bart. ff. de liberat. leg. Capu. deciſ.* 108. *n.* 12. quod etiam reſolutum fuit *in S. Marci penſionis* 30. *Ianuarij* 1611. impreſſa per *Marcheſ. p.* 2. *pag.* 488.

15 *num.* 8. ſi fuerit dictum, vt remaneant libera, hoc eſt, deductis oneribus, vt per *Felin. in cap. ad aures, ſub num.* 13. *verſ. duodecima concluſio, de reſcript. Sarnen. in reg. de valore, q. vlt.* & fuit dictum *in Foroſempronien. penſionis* 9. *February* 1615. & *in Cremonen. penſionis* 28. *May* 1618. *coram Cardin. Caualerio*, ex eo quia dictio illa, *liberè*, idem importat quod abſque alia diminutione, vt dixi *in tract. de dictionib. dict.* 190. *in vlt. impreſſ.*

Intellige de oneribus ordinariis, non autem de extraordinariis, & rarò contingentibus, vt per *Gig. de penſionib. q.* 96. *num.* 1. *Rot. deciſ.* 198. *num.* 1. *part.* 1. *diuerſ.* & *in Cuſentina penſionis coram Litta*, impreſſa per *Marcheſ. de Commiſſ. tom.* 1. *pag.* 619. & *in d. Romana penſionis* 6. *Nouembris* 1619. *coram Buratto*, *confirmata coram eodem* 6. *Aprilis* 1620. 16

SVMMARIVM.

1 *Penſio quod iuſta eſſe debeat, & talis vnde remaneat, vt penſionarius viuere poſſit, habet fundatam titularis intentionem.*

2 *Penſionum in reſeruatione ſuper menſis Epiſcopalibus ſi omittatur clauſula*, Dummodò mille remaneant pro Epiſcopo, *ſignum eſt quod Papa ſciens grauauerit talem Epiſcopum, licèt eius fructus tenues eſſent.*

3 *Concilium Trid. non indiget ſpeciali derogatione.*

4 *Penſio reſeruata cum clauſula conditionali*, Dummodò remaneant mille pro Epiſcopo, *ante purificationem conditionis non poteſt dici debita, & ante omnia verificari debet.*

5 *Iuſtificatio quod mille remaneant pro Epiſcopo, ſtante clauſula*, Dummodò mille, &c. *eſt neceſſaria etiam contra conſentientem.*

6 *Conſenſus penſionis reſeruatæ cum clauſula*, Dummodò remaneant mille, &c. *habet in ventre eandem conditionem, quam habet gratia.*

7 *Penſionarius quando eſt in caſu poſſeſſionis exigendi penſionem, tunc non retardatur ſolutio ſub prætextu quod minimè ſit probatum mille remanere pro Epiſcopo.*

8 *Iuſtificanda venit clauſula*, Dummodò mille remaneant pro Epiſcopo, *etiam in reſeruatione penſionis Motu proprio.*

9 *Famæ probatio cum adminiculis ſufficit pro iuſtificatione clauſulæ*, Dummodò remaneant mille pro Epiſcopo.

Dummodò mille remaneant pro Epiſcopo.

CLAVSVLA XLVIII.

Omnia proximè dicta clauſula præcedenti de Rectore pro explicatione clauſulæ, *Dummodò remaneant centum pro Rectore*, poſſunt ad Epiſcopum applicari, quoniam vterque habet fundatam intentionem, & in Iuris communis diſpoſitione, 1

 quod

quod pensio iusta esse debeat, & talis vnde remaneat, vt viuere possit, ad tradita per *Gigan. de pensionib. q.4. num.1.*

2 Nunc verò sciendum est, quod omissio huius clausulæ apponi solitæ in reseruatione pensionum super mensis Episcopalibus, est signum euidēs quod Papa sciens, & volens grauauerit talem Episcopum, licèt eius fructus tenues essent, vt censuit *Rota in Ferantina pensionis 23. Ianuarij 1602. coram Ortembergo*, impressa per *Marches. p.1. pag.535.* vbi etiam fuit
3 dictum quod in his terminis cautè videtur ipse Papa Concilij Trid. decreto sess. 13. de reformat. cap.13. derogare, & quod ad hoc speciali derogatione opus est, cùm eius auctoritatem idem Concil. sess.25. de reformat. cap.21. saluam esse voluerit.

4 Cùm sit conditionalis hæc clausula, pensio cum ea reseruata, iure merito ante verificationem conditionis quod mille remaneant pro Episcopo, non potest dici debita, *l. Thais ancilla. §. Stichus. ff. de fideicommiss. libert. Cephal. cons. 17. num. 21. Cassad. decis. 10. num.8. de rescript.* & ideo ante omnia verifi-
5 cari debet, *Greg. decis. 57. num. 2.* & etiam contra consentientem est necessaria iustificatio, *Seraphin. decis. 1017. & decis.1122. Rot. decis. 547. num.3. & 4.*
6 *p.1. recent.* vbi redditur ratio, quia consensus habet in ventre eandem conditionem, quam habet gratia, cui accedit, nempe dummodo remaneant mille pro Episcopo, & *num.4.* post *Mohed. decis. 9. num. 1. & 2. de causa possess. Cassad. decis. 8. num.8. vers. nisi agens,*
7 *de rescript.* limitat non habere locum, quando pensionarius est in casu possessionis exigendi pensionem, quia tunc non retardatur solutio sub prætextu quod minimè sit probatum, mille remanere pro Episcopo, & procedere etiam affirmat contra successorem illius, qui soluit, per *decis. Gidop.629. num.2. Pute.151. lib.3. Gigan. in tract. de pensionib. q. 47. num.10. Rot. in Campanien. pensionis 20. Iunij 1611. coram Vbaldo Seniori*, docet *Nicol. Garc. d.p.1. cap.5. n. 464.* vbi addit, id locum habere siue agatur in petitorio, siue in possessorio executiuè.

8 Vnde hanc clausulam etiam Motu proprio reseruatam esse iustificandam censuit *Rota in Neritonen. pensionis 5. Nouembris 1601. coram Litta*, impressa per *Marches. de Commiss. p.1. pag.131.*

9 Pro iustificatione autem huius clausulæ sufficere probationem famæ cum adminiculis, fuit resolutū *in Clusina pensionis 28. Ianuary 1575. coram Card. Blanchetto*, & *in Neritonen. pensionis 24. Nouembris 1606. coram Gregor. XV. inter eius decisiones impressas decis. 277.*

SVMMARIVM.

1 *Conditionalem gratiā reddit clausula,* Dummodò omnes simul, &c. *& est verificanda per agentem ad pensionem.*

2 *Supplicatio gratiæ non est attendenda ad effectum iustificationis, sed formula literarum.*

3 *Pensio quando est imposita absque conditione, non est verificanda per pensionarium clausula,* Dummodò omnes simul, &c.

4 *Pensio si sit excessiua, non in totum vitiatur, sed reducitur.*

5 *Pensionis reseruatio quando facta fuit libera, & exempta ab omnibus oneribus, &c. tūc clausula,* Dummodò omnes simul, &c. *non intelligitur deductis oneribus.*

Dummodò omnes simul non excedant medietatem, &c.

CLAVSVLA XLIX.

Hæc clausula in literis reseruationis pensionis 1
apposita, reddit gratiam conditionalem, & est verificanda per agentem ad pensionem, vt per *Cassad. decis. 10. num.8. vers. secus si à principio, de rescript. Gigan. de pensionib. q.85. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub.11. cap.13. num. 88. in fine*, & fuit dictum *in Mileuitana pensionum 28. Octobris 1597. coram Litta*, impressa per *Marches. p.1. pag. 520.* vbi etiam fuit dictum hoc locum habere etiamsi hæc clausula in supplicatione non adsit, quia ad effectum iustifi- 2
cationis non est attendenda supplicatio, sed formula literarum, cùm literæ ipsę sint canonizandæ, vt perficiatur gratia per expeditionem literarum, & *in Carpenctoraten. pensionis 15. Martij 1601. coram Card. Lancellotto*, impressa pariter per eundem *Marches. d. p.1. pag.529.* vbi etiam dicitur quod hæc clausula non est iustificanda per pensionarium, quando pen- 3
sio est imposita absque conditione, & ibi latiùs declaratur.

Operatur hæc clausula, quod si pensio sit exces- 4
siua, non in totum vitietur, sed reducatur, vt remaneat pro titulari ipso ante omnia fructuum medietas, *Cassad. decis.4. num.4. & 6. vers. & est sine præiudicio, de pension. Pute. decis.32. num.2. lib.1. in correct. Mantic. decis.153. num.2. Rota in Salamantina pensionis 26. Martij 1593. coram Giptio*, impressa per *Marches. de Commiss. p.1. pag.525. in vlt. impress.* Verùm non parum vrget, quod hæc clausula videtur continere protestationem Papæ, quod nisi ita se res habeat, nolit gratiam aliquam fecisse, & propterea pensio sit nulla, ob defectum vnius oboli non est locus reductioni, sed in totum corruit, vt per *Gig. de pensionib. q.35. num. 2. D. Lotter. de re benefic. lib.1. q.38. num.54.* consideratur enim tanquam vnum integrale, quod non potest pro parte valere, & pro parte non, vt ait *Rot. decis. 626. num. 5. p.1. diuers.*

Quando verò talis reseruatio pensionis facta fuit 5
libera, & exempta ab omnibus oneribus, &c. tunc clausula ista loquens de fructibus, non intelligitur deductis oneribus, nam obstant contraria verba dispositionis Papæ, ibi, *libera, &c.* vt fuit dictum *in Menopolitana pensionis 26. Ianuarij 1598. coram Orano*; & quia addi solent & illa verba, *omnes insimul, &c.* ideo tunc clausula ista refertur etiam ad pensiones alias antea, vel etiam eodem tempore reseruatas, & similes vltimo loco concessas, *Crescent. decis. 1. n. 2. de priuileg. Rot. in D. Menopolitana pensionis 13. Iunij 1597. coram Orano*, vbi etiam fuit dictum, verba illa referri ad omnem, quæ Religioni soluuntur.

SVMMARIVM.

1 *Executorem non merum, sed mixtum facit clausula,* Dummodò intrusus non sit.

2 *Clausula,* Dummodò intrusus non sit, *intelligitur de alia intrusione præter narratam.*

3 *Intrusus dicitur, qui ante præsentationem, & colla*

collationem beneficij possessionem ingreditur.

4 *Possessionem capiens literis non confectis dicitur intrusus.*

5 *Titulum non habens, seu habens ab eo, cui ius conferendi non competit, dicitur intrusus.*

6 *Resignans post resignationem reputatur intrusus.*

7 *Prouisus de beneficio reseruato ab alio quàm à Papa, dicitur intrusus.*

Dummodò intrusus non sit.

CLAVSVLA L.

1 DE stylo hæc clausula apponitur in literis Apostol. prouisionum beneficiorum nõ reseruatorum, & maximè si sint litigiosa, vt per *Sarnen. de iure quæsito non tollendo, q. 1. in princip. Rot. in Alboricen. Capellaniæ 17. Nouembris 1600. coram Iusto.* Quo casu facit executorem non merum, sed mixtum, qui propterea tenetur assumere partes Iudicis, & citare facere possessorem, vt in termino sibi præfixo compareat, & de sua possessione, vel interesse doceat, si veniat, & suum ius deducat, audiri debet, & contra eum procedi Iuris ordine seruato, vt tradunt *Butr. num.8. Felin. num. 14. & 33. vers. quadraginta aduerte, in cap. fin. de præsumpt. Rot. in Neapolit. S. Andreæ 14. Februarij 1569. coram Finetto, & in Pisien. Capellaniæ 21. Februarij 1578. coram Clemente VIII. & in Bononien. parochialis 22. Iunij 1590. coram Penia, & in Vrbeuetana beneficij 28. Iunij 1591. coram Giptio.*

2 Intelligitur de alia intrusione præter narratã, vt per *Sarnen. de iure quæsito, q.1. in fine, Crescent. decis 7. in fin. de Iurepatron. Mart. de clauʃ. p.1. clauʃ. 38. num. 1. in vlt. impreʃʃ. Mantic. decis. 71. num. 5.*

3 Quis autem dicatur intrusus, non erit abs re in præsenti inuestigare. Dicitur igitur intrusus, qui ante præsentationem, & collationem beneficij possessionem ingreditur, *Mart. d. clauʃ. 38. n. 3. Mantic. decis. 107. num. 3. Azor. instit. moral. p.2. lib. 7. cap. vlt. q. 10.*
4 Vel qui literis non confectis possessionem
5 capit, *Flamin. de resignat. lib. 10. q. 1. n. 21.* Vel qui titulũ non habet, aut habet ab eo, cui ius conferendi non competit, *Mantic. decis. 118. num. 11. Marta d. clauʃ.*
6 *38. num. 3. post princip.* Item resignans post resignationem reputatur intrusus, *Flamin. de resignat. lib. 1.*
7 *q. 6. num. 6.* Item prouisus de beneficio reseruato ab alio quàm à Papa, vt fuit dictum *in Verdunen. Abbatiæ 32. Iunij 1615. coram Buratto*, impressa per *Farin. decis. 741. num. 2. p. 2. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Conditionalem, seu modalem gratiam facit, redditque confirmationem conditionalem clausula*, Dummodò licita, & honesta sint.

2 *Confirmatio generalis etiam ex certa scientia, non refertur ad statuta illicita.*

3 *Expressa non comprehendit clausula*, Dummodò licita, & honesta sint, *posita in confirmatione.*

Dummodò, seu quatenus licita, & honesta sint.

CLAVSVLA LI.

HÆc clausula facit gratiam conditionalem, seu 1
modalem, redditque confirmationem conditionalem, & ideo non suffragatur, nisi doceatur pacta, seu conuentiones, aut statuta sub confirmatione contenta esse licita, & honesta, per ea quæ tradunt *Deci. conʃ. 149. num. 6. Borgnin. decis. 46. sub num. 40. p. 1.* & fuit dictum *in causa Ostien. affictus 23. Maij 1614. coram D. Patriarcha Pamphilio*, & *in Seguntina admissionis ad Capitulum 5. Iunij 1587. coram Giptio, confirmata coram eodem die 26. eiusdem mensis.*

Vnde fit, vt confirmatio generalis omnium sta- 2
tutorum, etiamsi facta esset ex certa scientia, non sit referenda ad statuta illicita, & iniusta, per ea quæ tradunt *Alex. conʃ. 59. num. 14. & seq. lib. 1. Roland. conʃ. 29. num. 32. lib. 1.* quos citat *Rot. in Hispalen. Cantoriæ de Ossuna 3. Decembris 1599. coram Litta*, impressa per *Farinac. decis. 21. num. 3. p. 2. recent.*

Posita hæc clausula in confirmatione, nõn com- 3
prehendit expressa, vt censuit *Rot. apud Cencium post tract. de Censib. decis. 124. num. 2. & apud Farinac. decis. 329. num. 5. p. 2. recent.* vbi fuit dictum, hanc clausulam referri ad illa statuta, quorum tenor non fuit expressus, non verò ad statutum expressum.

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Dummodò, seu quatenus sint in vsu, *in fine posita debet ad omnia referri.*

2 *Clausula*, Dummodò sint in vsu, *refertur ad extensionem.*

3 *Vsus statuti regulariter præsumitur, & asserenti contrarium incumbit onus probandi, non obstante clausula*, Dummodò sint in vsu, *in confirmatione Principis posita.*

4 *Clausula*, Dummodò sacris Canonibus, ac decretis Concilij Trid. non aduersetur, *quid importet, ostenditur.*

Dummodò, seu quatenus sint in vsu.

CLAVSVLA LII.

IN confirmatione facta per superiorem, statutis in- 1
feriorum, vniuersitatum, vel locorum, & priuilegiorum solet apponi hæc clausula, & ideo in fine posita debet ad omnia referri, iuxta *reg. l. fin. ff. de rebus dub.* & licèt videatur restringere confirmationem ad vsum, cùm est eadem ratio in extensione, quæ est in confirmatione, debet etiam referri ad 2
extensionem, vt post *Ruin.* & alios firmauit *Rot. in Palentina decimarum 9. Decembris 1588. coram Card. Plato.*

Vsus statuti regulariter præsumitur, & sic etiam 3
aliarum Constitutionum in tantum, vt asserenti contrarium, onus probandi incumbat, prout censuit *Rot. in Amerina successionis 24. Maij 1593. coram Penia*, vbi tentum fuit, hoc ipsum procedere non obstante hac clausula, *Dummodò, seu quatenus sint in vsu*, in confirmatione Principis posita, *Gozadin. conʃ. 16.*

conf.16. num.16. Dec.conf.649.n.9. Crescent.decis.4.n.2. de priuileg. & fuisse pluries resolutum asserit eadem *Rot. in Montis Regalis iurisdictionis 21. Februarij 1600. coram Card. Lancellotto.*

4 Solent huic clausulæ addi alia verba, videlicet, *Et sacris Canonibus, ac decretis Concilij Trid. non aduersentur*, quæ explicat *Hieron. à Sorbo in annot. ad Alphonsum à Casarubios de priuileg. Minorum, ad Bullam Clementis VII. editam sub die 30. Maij 1526. & ad verb. Priuilegia Fratrum*, cuius verba hic referre non pigebit. Aduertendum est, inquit ille, quod dum in hac clausula dicitur, *sacris Canonibus, & decretis*, non est intelligendum, vt aliqui malè sentiunt, de sacris Canonibus Summorum Pontificum in Decretis, & Decretalibus contentis, sed de sacris Canonibus, & decretis Concilij Trident. cùm clarè pateat, ipsum Concilium & Canonibus, & decretis constare, & illud operetur illa clausula, coniungendo Canones cum decretis Concilij Trident. Ideo malè sentire mihi videntur, qui aiunt, sub illa particula, *Canonibus*, comprehendi Decreta, & Decretalia Summorum Pontificum, & sub illa alia, *decretis Concilij Trid.* ea quæ sunt in Concilio Trident. & quod proinde nulla, aut paucissima remaneant priuilegia; & ita esset equidem si hæc illorum valeret opinio: sed quàm sit absurdum, & à mente, verbísque Pontificum alienum, nemo sanæ mentis non videt; dixissent enim, si intelligi voluissent de Decretis, & Decretalibus quatenus sunt in vsu, & sacris Canonibus Summorum Pont. & decretis Concilij Trid. Hactenus *Hieron. à Sorbo*, prout eum refert *Erasm. à Cochier de Iurisdict. Ordinarij in exemptos, part. 4. quæst. 21.*

Quid autem operetur in confirmationibus priuilegiorum Regularium clausula, *Quatenus decretis Concilij Trident. non aduersentur*, vide infrà sub clausula 124.

SVMMARIVM.

1 *Dietas vltra duas de Iure quis trahi non potest.*

2 *Clausula*, Dummodò non vltra tres, *adeò est restrictiua, vt si reperiatur omissa, per Dominum Referendarium sit addenda.*

3 Cap. nonnulli, de rescript. *sufficienter derogari censetur per illa verba*, Et cum derogatione regul. Bonifacij VIII.

4 *Dietæ non seruantur quoad Auditorem Cameræ.*

5 *Causæ committuntur sine clausula*, Dummodò non vltra tres, *quando adest partium consensus, & certa scientia.*

6 *Dieta est itineratio vnius diei, in quo assignantur viginti milliaria, siue sex leucæ.*

7 *Dieta commensurari debet per viam vsitatam, & frequentiorem.*

8 *Dieta per mare est quinquaginta milliariorum.*

Dummodò non vltra tres dietas, &c.

CLAVSVLA LIII.

1 CVm vltra duas dietas quis trahi non valeat, vt probat *text. in cap. nonnulli, de rescript.* in quo Papa mandat, quod si illius textus dispositioni non derogatur eius expressa mentione facta, nullus vltra duas dietas ad litigandum trahitur, vt ego ibi notaui *num. 2. & num. 14.* rationem præsto, quare exigatur specialis illius derogatio: sed quia Signatura Iustitiæ non potest derogando supradictis vltra tres dietas causas committere, ideo additur in commissione hæc nostra clausula, *Dummodò non vltra tres*, quæ ita restrictiua, si reperiatur omissa, per 2 Dominum Referendarium erit addenda, ex *Staphil. de lit. Iustit. cap. quomodo petitur, num. 4. & seq.* ita refert *Marches. de Commiss. in vltim. impress. p.1. cap.6. de commiss. appellat. extra Rom. Curiam, num.97. & 98. & p.2. §. 4. de commiss. auocat. causarum, num. 21. cum seq.* vbi *num. 23.* subdit sufficienter derogari *d. cap.* 3 *nonnulli* per illa verba, seu clausulam, *& cum derogatione regulæ Bonifacij VIII. de duabus dietis; dummodò non vltra tres.*

Non intelligitur hæc clausula respectu Auditoris 4 Cameræ; quia quoad illum non seruantur dietæ, cùm aliàs sit Iudex ordinarius Romanæ Curiæ, & ita habet stylus notissimus, vt tenet *Fel. in d.cap. nonnulli, num.34.*

Quando autem adest partium consensus, & certa 5 scientia, ille maximè in Romana Curia facit, vt non habito respectu dietarum, causæ committantur sine hac clausula, sicut quotidie fieri & seruari affirmat *Marches. d.p.2. §. 4. de commiss. auocat. causarum, n.24. in vlt. impress.*

Dieta verò est itineratio vnius diei, in quo assi- 6 gnantur viginti milliaria, seu sex leucæ itineranti singulo die, *cap. ex parte B.* ibi, *vltra duodecim leucas, de for. compet. Parlador. lib.2. rerum quotid. cap.19.n.9. Marches. d.§.4. n.6.* vel ad summum septem, *Mandos. ad regul. 30. Cancel. quæst.2. num.2. Henriq. in summa, lib.9. cap.17. §. 6. in Comment. litt. C. & lib.13. cap.51. §. 5. Ludou. Mirand. in Man. Prælat. tom.2. quæst. 39. art.8. conclus.3.* & debet computari à fine diœcesis, *Menoch. de arbitrar. casu 206. num.5. Escobar. de ratiociniis computat. 12. num. 12. Cened. ad Decretal. collect. 123. num.2.* commensurando per viam vsitatam, & 7 frequentiorem, iuxta resoluta per *Parlador. citato loco*, & per *Mascard. de prob. conclus. 156. Cabed. Lusit. decis.13. n.4. part. 1.*

Per mare verò dieta erit quinquaginta milliario- 8 rum, quia plus est facere per terram viginti, quàm per mare quinquaginta milliaria, *Felin. in cap. olim, n.7. de except. Marches. de Commiss. d. §.4. n.20.*

SVMMARIVM.

1 *Deuolutionem probare debet impetrans beneficium cum clausula*, Dummodò collatio sit deuoluta, &c.

2 *Probatio deuolutionis debet fieri concludenter cum omnibus suis qualitatibus, stante clausula*, Dummodò collatio sit deuoluta, &c.

3 *Deuolutio debet plenè, & concludenter probari stante clausula*, Etiamsi deuoluta, &c.

4 *Deuolutio quomodo fieri debeat, ac probanda veniat, remissiuè.*

5 *Causæ ad Romanam Curiam quomodo deuoluantur, remissiuè.*

Dummo

Dummodò collatio sit deuoluta.

CLAVSVLA LIV.

1 CVm conditionali hac clausula prouisionem impetrans debet deuolutionem probare, quia in hoc casu non intelligitur Papam voluisse prouidere, nisi collatio ad Sedem Apostolicam sit deuoluta, *Cassad. decis. 5. num. 3. de prabend. Caputaq. decis.*
2 *63. lib. 1. Mantic. decis. 260. num. 1.* Quæ quidem probatio debet fieri concludenter cum omnibus qualitatibus, *Cassad. d. decis. 5. Rot. in Calciaten. dimidia portionis 7. Decembris 1582. coram Orano*, & in termi-
3 nis clausulæ, *Etiamsi deuoluta, &c.* quod debeat deuolutio plenè, & concludenter probari, tradunt *Mohed. decis. 17. de prabend. Put. decis. 265. lib. 2. in correctis, Rot. decis. 186. num. 5. part. 2. recent.* & fuit dictum *in Aretina Capella 1. Iunij 1611. coram Cardinale Lancellotto*, & *in Ianuen. Abbatia 22. Iunij 1626. coram Buratto.*

4 De deuolutione quomodo fieri debeat, ac probanda veniat, multa dixi *de officio & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 58. num. 10. cum seqq.* & latè *Nicol. Garc. de benef. part. 10. cap. 3. n. 41. cum seqq.*

5 Causæ autem quomodo deuoluantur ad Romanam Curiam, vide *Marches. de Commiss. part. 3. cap. 1. §. 1. de commiss. deuolut. causarum, num. 6. cum seq. & num. 74.*

SVMMARIVM.

1 *Vacatio in Curia debet exprimi, & non tollitur per clausulam*, Etiamsi generaliter, vel specialiter sit reseruatum.

2 *Reseruatio specialis de certo beneficio, & pro certa persona, non tollitur per clausulam*, Etiamsi generaliter, vel specialiter sit reseruatum, *nec per clausulam*, Etiamsi deuolutum, &c. *vt n. 4.*

3 *Papa si in collatione dixerit*, Etiamsi deuolutum, vel reseruatum existat, *tunc censetur conferre ex iure deuoluto, vel reseruato.*

Etiamsi generaliter, vel specialiter sit reseruatum.

CLAVSVLA LV.

1 HÆc clausula in prouisionibus beneficiorum apposita, non est apta tollere omnes reseruationes, cùm non tollat reseruationem, quia vacauit in Curia, de qua expressa mentio fieri debet; ita *Gemin. cons. 12. num. 4. vers. vnde licet, & num. 3. vers. nec obstat, Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. litt. C.*
2 *conclus. 336. num. 1.* vbi *num. 2.* ampliat, quia nec ex illis verbis tollitur reseruatio specialis de certo beneficio, & pro certa persona, quia Papa non præsumitur tollere ius illi particulari, ideo non sufficit.

3 Si verò Papa in collatione dixerit, *Etiamsi deuolutum, vel reseruatum existat*, tunc censetur conferre ex iure deuoluto, vel reseruato, *Gemin. cons. 15. n. 3. in fin. vers. item si sit reseruata, Card. Tusch. d. conclus. 336. num. 3. Mart. de clausul. part. 1. clausu. 279. num. 5.* intelligentes quando non agitur de præiudicio tertij, sed solius conferentis.

Item per istam clausulam non tollitur reseruatio 4
specialis de certo beneficio facta ad fauorem certæ personæ, quia Papa non præsumitur tollere ius illius personæ, *Gemin. d. cons. 12. num. 4. in fin. vers. similiter non tolleret, Mart. d. claus. 279. num. 4.*

Clausula, *Etiam dispositioni sua, vt prafertur, reseruauit*, quæ est reg. 9. Cancellariæ, non inducit nouam reseruationem respectu quatuor mésium, quos Papa sibi retinet in concessione alternatiuæ, & sunt reseruati in prima parte regulæ, vt ostendunt illa verba, *Etiam, vt prafertur*, secundum vnum intellectum, & referuntur ad primam partem, sed benè eam inducunt respectu duorum mensium, quos capit ex quatuor ordinariis, & non erant in prima parte comprehensi; & idem secundum alium intellectum, quem tenet *Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. gloss. 54. num. 1. & 5. vers. hinc sunt apposita*, nempe quod illa verba, *vt prafertur, reseruauit*, præsupponant anteriorem reseruationem sex mensium, quæ expressa non fuerat, sed duntaxat tacita, eo ipso quoad alij sex menses fuerunt ordinariis expressi; qui tamen secundus intellectus potest procedere quoad Martium & Septembrem, qui non fuerant expressi in prima parte regulæ, sed non quoad alios quatuor in dicta prima parte expressè reseruatos, & quorum respectu non fuit sublatum impedimentum, vt sunt expressæ decisiones Putei, & aliæ, quæ se fundant in ista expressa reseruatione priore. Denique sensum tenuit *Rota in Salmonen. alternatiua 14. Maij 1610. coram Cardinale Lancellotto*, dum dicit, quod Papa in secunda parte concessionis alternatiuæ reseruat sibi alios sex menses, vt præfertur, scilicet modo, quo suprà in regula sibi purè reseruauit, refert *Massob. in sua praxi habendi concursum, pralud. 23. dub. 2. num. 24. ex vna Papien. beneficij 10. Aprilis 1617. coram bona memoria Martino Andrea.*

Et in euentu in quem, &c.

CLAVSVLA LVI.

NOn restringit casum præcedentem, sed illum 1
de nouo ponit, & constituit, nec est verum quod limitet, & coarctet fideicommissum, prout clausula, *tunc & eo casu*; denotat etiam potiùs conditionem, quàm restrictionem, cùm idem sit dicere in euentu in quem ambo decedant, ac si ambo decedant, vt fuit resolutum *in Romana fideicommissi domorum 19. Februarij 1607. coram Gregorio XV. inter eius decisiones impressas decis. 296. n. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Alienandi facultas quod competat facit clausula*, Et quibus dederit.

2 *Feudum omnino alienabile significat clausula*, Et quibus dederit, *dummodò tamen Ius commune minus lædatur.*

3 *Extranei vt dicantur comprehensi operatur clausula*, Et quibus dederit, *posita in contractu non transitorio ad extraneos.*

4 *Emphyteusis Ecclesiastica vt sit transitoria ad hæredes extraneos operatur clausula*, Et quibus dederit.

5 *Fendi in concessione operatur clausula*, Et quibus

 quibus

quibus dederit, *quod in alienatione nouus omnino consensus non requiratur.*

6 *Vasallus vt feudum alienare possit etiam inconsulto domino, operatur clausula*, Et quibus dederit.

7 *Clausula*, Et quibus dederit, *æquiparatur alteri*, Pro se, suisque hæredibus, & descendentibus quibuscunque, *& similiter clausulæ*, Ad dandum, & alienandum,&c.

8 *Emphyteusis, vel feudum quod sit concessum pro se, & hæredibus quibuscunque, vel quibus dederit, à pari procedit.*

9 *Clausula*, Et quibus dederit, *restringitur ad personas habiles ad succedendum.*

10 *Vasallum in libera facultate alienandi simpliciter & absolutè, non ponit clausula*, Et quibus dederit; *sed tunc demum quando alienatio fit in personam gratam.*

Et quibus dederit.

Clausula LVII.

1 HÆc clausula facit quod competat facultas alienandi, *Seraph. decis.* 253. *num.* 5. significat
2 feudum omnino alienabile, *Menoch. cons.*178.*n.*32. *& cons.*987. *num.*5. & tunc debet intelligi, vt quanto minus fieri possit, Ius commune lædatur in alienatione facienda secundum naturam feudi,seu emphyteusis, scilicet inter masculos descendentes ab ipsis inuestitis, & vocatos in inuestitura, vt in specie respondit *Alex. cons.* 106. *num.* 34. *&* 9. *vol.* 4. quod est repetitum *in cons.* 128. *vol.*5. *Dec. cons.* 193. *num.* 6. *Gozad. cons.* 4. *col. fin. vers. ad decimum patet, & cons.*84. *num.* 12. *& seq. Thesaur. Pedam. decis.* 164. *n.* 15. *prope finem.*

3 Posita in contractu non transitorio ad extraneos, operatur quod etiam extranei dicantur comprehensi; ita *Curt. Iun. cons.* 4. *in princ. & cons.* 150. *num.*2. *Clar. §. emphyteusis, quæst.* 28. *num.* 10. *Rol. à Valle cons.* 55. *num.* 31. *cum seqq. lib.* 3. *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 295. *num.* 1. *&* 5.

4 Operatur etiam, quod emphyteusis Ecclesiastica sit transitoria ad hæredes extraneos, *Rol. à Valle d. cons.* 55.*num.*53. *vers. & operantur, Curt. Iun. d.cons.*4. *sub num.*1.*vers. sed quoniam, Couar. lib.*2. *var. cap.* 17. *sub num.*4. *vers. quarta conclusio, Clar. d. quæst.* 28. *n.* 4. *&* 9. *Surd. cons.*551. *num.*2. *&* 3. *Card.Tusch.d.conclus.* 295. *num.* 6. & hanc opinionem sæpe sequuta est Rota,& signanter *in Mediolanen. bonorum* 16. *Februarij* 1601. *coram Cardinale Lancellotto*, & *in Papien. bonorum* 10. *Maij* 1601. *coram Cardinale Pamphilio*, & *in Cremonen. bonorum* 5. *Iunij* 1624. *coram Vbaldo Seniori.*

5 In concessione feudi operatur, quod in alienatione nouus omnino consensus non requiratur, secus si habeat adiectum verbum, *in feudum*, vel *titulo feudi*, ita *Seraph. decis.* 99. *num.*1. vnde *Menoch. cons.*
6 865. *num.* 7. ait, quod hæc clausula operatur, vt vasallus feudum alienare possit etiam inconsulto Domino, quod etiam ex *Alexand. cons.* 228. *n.*6. *lib.* 6. tradit *Card. Tusch. d. conclus.*295. *n.*12.

7 Æquipollet hæc clausula alteri, *Pro se, suisque hæredibus, & descendentibus quibuscunque*, cùm à pari procedat, quod emphyteusis, vel feudum sit con- 8
cessum pro se, & hæredibus quibuscunque, vel quibus dederit, vt per *Galli. cons.*84. *num.*44.*Roland. à Valle de lucro dotis, quæst.*54. *Magon. Lucens. decis.*12. *Ioan. Bapt. Cost. de clausul. conuent. claus.* 106. *num.* 1. *Menoch. cons.* 378. & clausulæ, *Ad dandum, & alienandum*, *Rol. d. cons.*55.*n.*37. *lib.*3. *Gozad. cons.*9.*n.*2. *Card. Tusch. d.conclus.*295. *n.*9.

Restringitur tamen ad personas habiles ad suc- 9
cedendum, *Menoch. cons.*987. *n.*4. *Gab. cons.* 83. *per totum, & cons.*84. *num.*24. *lib.*2. *Card. Tusch. d. conclus.* 296. *num.*13. *&* 20.

Deinde non reponit vasallum in libera facultate 10
alienandi simpliciter, & absolutè, sed tunc demum quando alienatio fit in personam gratam, vt in specie *Morot. cons.* 46. *num.* 78. quem refert *Ioan. Baptista Costa d. claus.* 106. *num.* 2. vbi etiam cum *Menoch. cons.*84. *num.*57. declarat non procedere, si est posita in executiuis.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Notariorum potiùs ex more, & stylo, quàm ex contrahentium mente censetur apposita clausula*, Et si plus valet, donat.

3 *Verba clausulæ*, Et si plus valet, donat, *in venditione posita captiosa sunt.*

4 *Clausula*, Et si plus valet, donat, *posita in venditione, vel cessione facta per minorem, nihil operatur.*

5 *Remedium* l.2.C.de rescind. vend. *quando excludat clausula*, Et si plus valet, donat, *apposita in instrumento venditionis.*

6 *Clausula*, Et si plus valet, donat, *apposita in instrumento venditionis, apud Lusitanos nihil operatur, etiamsi ab ignorante rei valorem apponatur.*

7 *Læsio enormissima semper censetur excepta.*

Et si plus valet, donat.

Clausula LVIII.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Cels.* 1
Vgon. in tract. clausul. pag. 512.*col.*1.*Salust.Tiber. in formular. instrument.cap.*2. *num.* 18. *Mart.de clausul. part.*1. *clausul.*246. *aliàs claus.*363. *in vlt. impress.Card. Tusch. practic. conclus. tom.*1. *litt. C. conclus.* 398. *Ioan. Bapt. Cost. de claus. conuent. claus.* 147.

Hæc clausula perfunctoriè, & veluti ex more & 2
stylo potiùs Notariorum, quàm ex mente contrahentium apponitur, vt tradunt *Alex. cons.*125.*n.*10. *vers. non obstat quod Notarius, lib.*1. *Mart. d.claus.*363. *num.*5. *Matien. l.*7. *gloss.*3. *num.* 5. *tit.* 11. *lib.* 5. *nouæ Recopil. Card. Tusch. d. tom.*1. *litt. C. conclus.*304. *n.* 12. *Tiraq. de retract. tit.*1. *§.* 1. *gloss.* 18. *num.* 16. vbi post *Fabian. de Monte*, subdit arbitrio Iudicis esse relinquendum, an & quando hæc clausula potiùs dicatur apposita de scribarum stylo, quàm de partium mandato.

Verba huius clausulæ in venditione posita ca- 3
ptiosa sunt, & referri debent ad modicam importantiam, & non tam prodigam, ex qua dolus & malitia

malitia argui poſſit, *Bald. conſ.* 376. incip. *Caſus talis, in fin. verſ. illa autem verba, Caſſad. deciſ. vnic. num.* 2. *circa med. de empt. Marcheſ. de Commiſſ. part.* 2. *pag.* 168. *num.* 6. *in vlt. impreſſ. Mart. d. clauſ.* 363. *num.* 6. *Card. Tuſch. d. litt. C. concluſ.* 298. *num.* 1. vbi *num.* 2.
4 extendit hanc clauſulam appoſitam in venditione, vel ceſſione facta per minorem, non operari aliquid propter dolum & fraudem contrahentium pro minore, præcipuè quando in turpem cauſam faceret minor, & ſine iuramento, *Seraph. de Priuileg. iuram. priuil.* 83. *num.* 16. *&* 18.

5 Quando hæc clauſula apponitur in inſtrumento venditionis, non excludit venditorem à beneficio *l.* 2. *C. de reſcind. vend.* ſi ignorans rei valorem illam appoſuit, ſecus ſi eum ſciebat; ita *Pariſ. conſ.* 128. *num.* 33. *vol.* 1. *Gab. com. ſub tit. de empt. concluſ.* 1. *n.* 56. *cum ſeqq. Couar. lib.* 2. *var. cap.* 4. *num.* 2. *Menoch. de arbitrar, caſu* 144. *num.* 13. *Becc. conſ.* 223. *num.* 32. *vol.* 2. *Seraph. de Priuileg. iurament. priuil.* 83. *num.* 108. *Fachin. controuerſ. Iuris lib.* 2. *cap.* 19. *Ioan. Bapt. Coſt. de clauſ. conuent. clauſ.* 147. *num.* 1. *&* 2. *& in tract. de facti ſcientia, & ignor. cent.* 1. *diſt.* 41. *Gaſpar Roder. de ann. reddit. lib.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 10. *& quæſt.* 11. *à num.* 6. *Morla in Emperio Iur. Ciuil. part.* 1. *tit.* 9. *quæſt.* 20. *&* 24. *Ceual. commun. contra comm. quæſt.* 511. *Ioan. de Salas de contract. tract. de empt. dubit.* 27. *num.* 8. *Franc.*
6 *Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *quæſt.* 78. *num.* 17. Verùm apud noſtros Luſitanos hæc clauſula appoſita in inſtrumento venditionis, nihil operatur, etiamſi ab ignorante rei valorem apponatur, prout ad tollendas fraudes, & obuiandas hominum malitias ſanciuit *Ordinatio Regia lib.* 4. *tit.* 16. §. 9. vbi *Parens meus.*

7 Intellige ſupradictam Doctorum ſententiam de enormi læſione, non de enormiſſima, hæc enim excepta ſemper cenſetur, vt auctoritate *Alciati, Couar. Gregor. Pinel. Soc. Dec. Curt. Iun. Rol. Burg. de Pace,* & aliorum ſcripſit *Gutier. in auth. Sacramenta puberum, num.* 92. *&* 98. *in fin.* & eo citato firmauit *Franc. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *quæſt.* 96. *à n.* 38.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſulæ agentes.*

2 De plenitudine poteſtatis. | 3 Non obſtante, &c. | 4 Motu proprio. | 5 Pro expreſſis. } *Clauſula*, Ex certa ſcientia, *habet vim clauſularum,*

6 *Actum nullum, & inualidum confirmat clauſula,* Ex certa ſcientia.

7 *Ius alteri quæſitum in tollendo operatur clauſula,* Ex certa ſcientia.

8 *Citatio partis non requiritur in diſpoſitione, cui apponitur clauſula,* Ex certa ſcientia.

9 *Cauſa vt in Principe præſumatur facit clauſula,* Ex certa ſcientia.

10 *Dubitare non licet de eo quod Princeps aſſeruit ex certa ſcientia.*

11 *Delegatio Papæ facta non exiſtenti in dignitate, vt valeat operatur clauſula,* Ex certa ſcientia.

12 *Contraria vt cenſeantur ſublata abſque alia derogatione, operatur clauſula,* Ex certa ſcientia.

13 *Robur dat clauſula,* Ex certa ſcientia, *quoad ſolemnitatem, ſicut & quoad validitatem.*

14 *Conceſſio vt à Principe facta non extinguatur morte concedentis, operatur clauſula,* Ex certa ſcientia.

15 *Validitatem & ſanationem circa defectum intrinſecum operantur clauſulæ,* Ex certa ſcientia, *&*, De plenitudine poteſtatis.

16 *Cauſaliter, non verò conditionaliter adiecta cenſetur clauſula illa,* Quatenus iuſtè poſſidetis, *ſtante clauſula,* Ex certa ſcientia.

17 *Clauſula,* Ex certa ſcientia, *tollit omne Iuris obſtaculum.*

18 *Præſumptionem informationis in Principe operatur clauſula,* Ex certa ſcientia.

19 *Conceſſionis nouæ vim habet clauſula,* Ex certa ſcientia, *in confirmatione poſita, dummodò conſtet quod Papa habuerit plenam notitiam.*

20 *Confirmatio ex certa ſcientia non dicitur ſimplex confirmatio, ſed ampliatio, & noua conceſſio.*

21 *Princeps ex validitate & certa ſcientia cenſetur diſpenſare cum impetrante ſuper inhabilitate.*

22 *Nullus auditur contra factum Principis ex certa ſcientia.*

23 *Principis dicto ſtatur maximè circa cauſæ commiſſionem, & alia de quibus eſt informatus.*

24 *Remedium* l. 2. C. de reſcind. vendit. *facit ceſſare clauſula,* Ex certa ſcientia, *in alienationis contractu adhibita.*

25 *Erroris omnem præſumptionem tollit clauſula,* Ex certa ſcientia.

26 *Donationem operatur clauſula,* Ex certa ſcientia, *in ſe obligante ſine cauſa.*

27 *Condictionem indebiti tollit clauſula,* Ex certa ſcientia.

28 *Cognitionem vlteriorem etiam præcludit clauſula,* Ex certa ſcientia, *& facit præſumere quod Papa voluerit vti plenitudine poteſtatis.*

29 *Tertij in modicum præiudicium nihil operatur clauſula,* De plenitudine poteſtatis.

30 *Tertij præiudicium operatur clauſula,* Ex certa ſcientia, *in priuilegio iuncta derogatione generali.*

31 *Tertio vt præiudicet clauſula,* Ex certa ſcientia, *neceſſe eſt quod ſit adhibita cauſæ cognitio.*

32 *Cauſa cognita tantùm apponi poteſt clauſula,* Ex certa ſcientia.

33 *Cauſæ cognitio quando nulla præceſſit, nihil operatur clauſula,* Ex certa ſcientia.

34 *In ijs, quæ in facto conſiſtunt, & de quibus*

Prin

Princeps non præsumitur habuisse notitiam, non operatur clausula, Ex certa scientia.

35 *Potestas vbi in Principe deficit, non operatur clausula,* Ex certa scientia.

36 *Papa confirmans ex certa scientia, non censetur actum nullum ex inhabilitate facientis conualidare.*

37 *Defectus duplex vbi adest, non operatur clausula,* Ex certa scientia.

38 *Clausula,* Ex certa scientia, *nihil operatur quando apponitur super negotio, de quo Princeps non habet notitiam, vel in ijs, quæ Princeps non potest statuere contra æquitatem naturalem, vt num.39.*

40 *Erroris vbi est notitia, nihil operatur clausula,* Ex certa scientia.

41 *Rem aliter se habere quando constat, non operatur clausula,* Ex certa scientia.

42 *Erroneam & falsam informationem non supplet clausula,* Ex certa scientia.

43 *Falsitatem narratorum non supplet clausula,* Ex certa scientia.

44 *Defectus substantiales non supplet clausula,* Ex certa scientia.

45 *Substantialia & solemnitates supplentur, & sanantur per clausulam,* Ex certa scientia, *quando processum fuit parte citata, & cum causæ cognitione.*

46 *Appellationem non impedit clausula,* Ex certa scientia.

47 *Princeps quando aliquid concedit ad instantiam partis, nihil operatur clausula,* Ex certa scientia.

48 *Parte absente, quæ non contradixit, non operatur clausula,* Ex certa scientia, *maximè quando adhibita fuit sine causæ cognitione.*

49 *Concedentis in præiudicium non operatur clausula,* Ex certa scientia, *quoad non expressa.*

50 *Subreptionis vitium non tollit clausula,* Ex certa scientia, *nisi Princeps informatus procedat.*

51 *In dispensationibus sine causa factis non operatur clausula,* Ex certa scientia.

52 *Confirmatio statutorum, quæ potest referri ad valida, & inualida, semper refertur ad valida, & nihil operatur quoad inualida.*

53 *Confirmatio generalis statutorum, vel priuilegiorum, seu alterius dispensationis, non confirmat aliquid illicitum.*

54 *Confirmatio ex certa scientia priuilegiorum Fratribus Minoribus concessorum, an comprehendat ea priuilegia, quæ iam in vsu non erant, ostenditur.*

55 *Dispensatio posterior, vt non facta prioris mentione minimè sit subreptitia, non operatur clausula,* Ex certa scientia.

56 *Dolum partis impetrantis non supplet clausula,* Ex certa scientia.

57 *Accessoria ad gratiam quando est clausula,* Ex certa scientia, *nihil operatur.*

58 *Princeps censetur facere ex certa scientia, si id in literis exprimat.*

59 *Princeps censetur facere ex certa scientia, si fuerit certificatus solùm de natura negotij.*

60 *Princeps si aliquid facit cum iuramento, censetur facere ex certa scientia.*

61 *Princeps si in confirmatione inserat confirmatum integrum, censetur ex certa scientia confirmare.*

62 *Confirmatio non potest dici verè ex certa scientia, non obstante appositione huius clausulæ, nisi totus tenor Papæ innotuerit, & fuerit insertus.*

63 *Princeps dicitur facere ex certa scientia, quando aliquid facit cum causæ cognitione.*

64 *Clausula,* Ex certa scientia, *si non sit expressa, sufficit de illa tacitè constare.*

65 *Collatio ex certa Pontificis scientia fieri quando dicatur, remissiuè.*

Ex certa scientia.

CLAVSVLA LIX.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Cels. Vgon. in tract. clausul. pag. 261. Anton. Gab. commun. lib. 6. tit. de clausul. conclus. 1. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 7. num. 15. cum seqq. Perez. leg. 5. vers. quæro 15. tit. 12. lib. 3. Ordin. pag. 694. Mench. de success. lib. 1. §. 6. à num. 10. Menoch. cons. 1. num. 431. cum seqq. & cons. 36. num. 17. & num. 59. cum seq. & cons. 156. n. 45. & cons. 181. num. 36. Mascard. de probat. conclus. 1210. num. 7. Azeued. ad l. 2. num. 55. tit. 14. lib. 4. nouæ Recopil. & l. 3. num. 5. cum seqq. eod. tit. & lib. Marches. de Commission. part. 1. cap. 2. à num. 23. Henriq. in summa, lib. 7. cap. 27. §. 4. litt. B. pag. 563. Surd. consil. 303. num. 17. & cons. 313. num. 28. Valasc. consult. 130. n. 6. & num. 33. Cabed. Lusit. decis. 2. num. 3. part. 2. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 340. & seq. Suar. de legib. lib. 8. cap. 18. à num. 4. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. gloss. 45. §. 1. num. 75. & seq. Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 2. num. 225. Bernard. Graua. ad practic. Cameræ Imperialis, lib. 2. concl. 1. num. 46. Ludou. Rodolphin. de suprema, seu absoluta Principis potest. cap. 5. num. 13. & cap. 6. num. 5. cum seqq.* latè *Glorit. resp. 1. part. 1. num. 29. cum seqq. Mart. de clausul. part. 1. claus. 206. in 1. edit. alias clausul. .... Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 94. cum multis seqq.* 1

Primus effectus est, vt idem operetur huiusmodi clausula quod clausula, *De plenitudine potestatis*, vt obseruant *Felin. in cap. cum inter, num. 5. de except. Paris. cons. 1. num. 42. lib. 1. Alexand. cons. 92.* incip. *Perspectus, num. 31. & seq. lib. 6. Roman. cons. 369. n. 28. in fin. Curt. Sen. cons. 48.* incip. *Memoria recolendæ, num. 26. & cons. 65. num. 10. Cott. in memorab. verbo clausula, pag. 115. Brunor à Sole in locis communibus, verbo clausula 17. Gab. d. tit. de clausul. concl. 1. num. 1. Menoch. cons. 103. num. 50. Matien. l. 7. gloss. 7. num. 4. tit. 7. lib. 5. nouæ Recopil. Auendan. ad l. 40. Tauri gloss. 11. num. 28. Marches. de Commiss. part. 1. pag. 65. num. 152.* 2

Ludou.

Ludou. Rodolph. de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap. 5. num. 14. Monet. d. cap. 7. num. 96. Cardin. Tusch. d. litt. C. conclus. 340. num. 11. & 12. vbi *n. 13.* post *Abb. cons. 109. col. fin. lib. 1.* extendit idem esse, quando hæc clausula habet etiam in eadem gratia clausulam, *Non obstante*, & *num. 14.* post *Dec. cons. 655. Viso, num. 19.* subdit quod non potest quæri à Principe, cur ita faciat, quando facit ex certa scientia.

3 Secundus effectus est, quia hæc clausula habet vim clausulæ, *Non obstante, gloss. mag. in fin. in l. ratas. C. de rescind. vendit. gloss. 1. in l. vniuersis. C. de precib. Imper. offer. & in cap. 1. verbo noscatur, de constitut. in 6. Paul. de Cast. in l. 3. §. si is pro quo, num. 3. ff. quod quisque iuris, & cons. 102. Videndum, num. 3. vers. tertio videndum, lib. 2. Ruin. cons. 60. n. 5. vol. 1. Socin. cons. 3. num. 11. vol. 3. Glorit. resp. 1. part. 2. num. 46. Menoch. d. cons. 1007. num. 52. & cons. 36. num. 59. Monet. d. cap. 7. num. 101. Mascard. conclus. 1080. n. 40. Cardin. Tusch. d. conclus. 340. num. 2. cum seqq.* vbi *num. 5.* post *Alexand. cons. 111. Perspectis, num. 9. vers. præterea, lib. 6.* declarat hanc clausulam operari declarationem, & habere vim clausulæ, *Non obstante*, per se solam, quando non agitur de præiudicio tertij, & *num. 12.* post *Fulgos. cons. 155.* incip. *Proponitur*, extendit hoc ipsum procedere etiam in rescripto, vel priuilegio ad fauorem Iudæorum concesso, & *à num. 15.* quærit an procedat, si agatur de derogando Canoni Conciliari.

4 Tertius effectus est, quia habet vim clausulæ, *Motu proprio*, vt per *Gabr. d. concl. 1. num. 27. gloss. verbo literarum, in fin. in cap. statutum, §. 1. de rescript. In 6. Paris. cons. 3. num. 57. vol. 4. Monet. d. cap. 7. num. 104. Glorit. resp. 1. part. 1. num. 32. Cardin. Tusch. d. concl. 340. num. 22.*

5 Quartus effectus est, quod hæc clausula habet vim clausulæ, *Pro expressis habentes*, vt per *Alex. cons. 11. vol. 6. Gabr. d. concl. 1. num. 26. Monet. d. cap. 7. num. 103.*

6 Quintus effectus est, quod hæc clausula confirmat actum nullum, & inualidum, ita post *Bart. in l. si constat 12. num. 1. ff. de appellat. Alex. cons. 60. Viso instrum. vers. non obstat, vol. 1. & cons. 1. vol. 5. Gabr. d. concl. 1. num. 1.* concludit *Monet. d. cap. 7. num. 95.* quibus adde *Cabed. Lusitania decis. 2. num. 3. part. 2.* Nam quod factum fuit ex certa scientia Principis, non potest in dubium reuocari, *Bart. in l. si conficiuntur. §. Codicil. ff. de iure Codicil. Dec. cons. 261. num. 8.* nec ab eo Principe quæri, cur ita faciat, *Dec. d. cons. 261. n. 8. & cons. 655. num. 19. Decian. cons. 18. n. 269. lib. 1.*

7 Sextus effectus est, vt operetur etiam in tollendo ius alteri quæsitum, vt plerique tenent ex relatis à *Gabr. d. concl. 1. num. 8.* & à *Menoch. de præsumpt. lib. 2. præs. 9. num. 25.* Sed de hoc pleniùs *infrà limit. 1.*

8 Septimus effectus est, quod in dispositione, cui apponitur, non requiratur partis citatio, vt voluerunt *Abb. in cap. cum olim, de re iudic. Roman. cons. 369. in 5. dub.* & alij, quos refert *Gabr. libro 2. commun. tit. de citation. concl. 1. n. 16. & d. tit. de clausul. concl. 1. num. 11.* vbi alios recenset contrarium sentientes: sed *num. 13. & 14.* has diffidentes opiniones conciliat, vt prior procedat in actu, qui ex liberalitate mera Principis proficiscitur, vt collatio beneficij, in qua citatio non requiritur, *cap. licèt, de prebend. in 6.* posterior in actu decisiuo Iuris contradictorij, in quo regulariter citatio requiritur, *l. de vno quoque. ff. de re iudic.* vel prior in modico præiudicio, posterior in magno & graui; refert, & sequitur *Monet. d. cap. 7. num. 98.* Et ex *Roman. cons. 369. Circa primum, num. 28. vers. non est dubium*, colligit *Cardin. Tusch. d. concl. 43. num. 25.* modificationem pensionis factam etiam non citata parte valere, si est ex certa scientia.

Octauus effectus est, quia facit, vt causa in Principe præsumatur, vt post *Corn. cons. 189. vol. 4.* tradit *Gabr. d. tit. de clausulis, conclus. 1. num. 15.* id amplians *num. 16.* vt procedat, etiamsi Princeps rem concedat parte non citata, quæ tamen ampliatio dubia est ex adductis per eundem *Gabr. lib. 3. commun. tit. de iure quæsito non tollendo, conclus. 3. n. 9.* & ex *Mascard. de prob. conclus. 275. num. 20.* prout eos refert *Monet. d. cap. 7. num. 99.* & post *Alex. cons. 116. num. 22. & 23. lib. 2.* tangit *Card. Tusch. d. concl. 340. n. 26.* 9

Nonus effectus est, quod non liceat dubitare de eo, quod Princeps asseruit, sicut neque quod concessionem fecit ex certa scientia, vt pluribus relatis tradit *Gabr. d. conclus. 1. num. 28. & 29.* & post *Dec.* ac *Decian.* concludit *Card. Tusch. d. conclus. 340. num. 24.* nec dissentit *Monet. d. cap. 7. n. 105.* 10

Decimus effectus est, vt valeat delegatio Papæ facta non existenti in dignitate; ita post *Lanfranc. in cap. quoniam contra, vers. hic tractabimus materiam de probationib.* concludunt *Gabr. d. conclus. 1. num. 17.* & *Monet. d. cap. 7. num. 100.* ampliantes quoad qualitates requisitas in delegato Papæ, iuxta *text. in cap. statutum, in princ. de rescript. lib. 6.* 11

Vndecimus effectus est, vt operetur quod contraria censeantur sublata absque alia derogatione, vel clausula, *Non obstante*, vt post *Bald. cons. 253. n. 4. vers. præterea in donatione, lib. 1. Alex. cons. 101. Visis instrum. n. 9. vers. & præsertim, lib. 1. & cons. 30. Ponderatis, num. 10. lib. 5.* ac alios plures concludit *Cardin. Tusch. d. conclus. 340. n. 1.* 12

Duodecimus effectus est, vt operetur, vt id, quod confirmatur, si non est solemne, reddatur solemne, ita vt det robur quoad solemnitatem, sicut & quoad validitatem, vt post *Guidop. cons. 134. num. 4. vers. præterea valet d. vnio*, resoluit *Card. Tusch. d. conclus. 341. num. 9.* vbi *num. 10.* post *Alex. cons. 92. Perspectis, num. 30. & seq. lib. 6.* hoc extendit, idem esse in solemnitate alienationis rei Ecclesiæ non solemniter factæ, quia efficitur solemnis si Papa illam confirmat cum hac clausula, vel de plenitudine potestatis cum clausula, *Supplentes, &c.* 13

Decimustertius effectus est, quod operatur, vt concessio à Principe facta non extinguatur morte concedentis, vt per *Gabr. d. conclus. 1. n. 33.* & *Monet. d. cap. 7. n. 106.* 14

Decimusquartus effectus est, vt hæc clausula cum alia, *De plenitudine potestatis*, operetur validitatem, & sanationem etiam circa defectum intrinsecum, vt post *Alex. d. cons. 92. prope finem, num. 42. vers. & per hoc etiam*, docet *Card. Tusch. d. conclus. 340. num. 11.* 15

Decimusquintus effectus est, quod licèt in rescriptis adiecta sit clausula illa, *quatenus iustè possideatis*, aut similis, non stat conditionaliter, sed causaliter, vt post *Alex. cons. 16. vers. quinimò etiam, vol. 5.* tradunt *Gabr. d. conclus. 1. num. 33.* & *Monet. d. cap. 7. num. 108.* 16

Decimussextus effectus est, vt tollat omne Iuris obstaculum, vt per *Franciscum Leo. in thesaur. fori Ecclesiastici, part. 4. cap. 1. num. 55. Monet. d. cap. 7. num. 109.* & sequi videtur *Gabr. d. conclus. 1. n. 37.* 17

Decimusseptimus effectus est, vt operetur præsumptionem informationis in Principe, vt latè per *Alex. cons. 15. n. 2. lib. 5.* & dictum fuit *in Bracharen.* 18

de Cabanas 9. Iunij 1606. coram Gregor. XV. impressa per *Farinac. decis. 180. n. 1. p. 1. recent.*

19 Decimusoctauus effectus est, vt in confirmatione posita habeat vim nouæ concessionis, dummodò constet quod Papa habuerit plenam notitiam, *cap. si Apostolicæ*, vbi *gloss. verbo confirmamus, de praeben. in 6. Rot. in Baren. seu nullius Archupresbyteratus 23. Ianuarij 1615. coram Card. Sacrato*, impressa per *Farinac. decis.*
20 *666. num. 7. p. 1. recent.* tunc enim non dicitur simplex confirmatio, vel innouatio, sed ampliatio, & noua concessio, *Ruin. cons. 31. num. 5. lib. 1. Gozadin. cons. 62. num. 15. Rot. decis. 192. num. 2. apud Farinac. part. 1. recent.* quos refero ego ipse *in collect. ad cap. cum dilecta 4. num. 20. de confirm. vtili.*

21 Decimusnonus effectus est, vt operetur quod Princeps etiam censeatur dispensare cum impetrante super inhabilitate, vt post *Ang. Aret. cons. 72. num. 4. vers. & si quis defectus, & cons. 113. Quia in casu, num. 3. & seq. vers. secundo illud concessit*, maximè *num. 5. & 6.* tenet *Card. Tusch. d. conclus. 340. num. 17.* & non dissentit *Mart. de Iurisdict. part. 4. cent. 2. casu 176. n. 4.*

22 Vigesimus effectus est, vt operetur quod nullus audiatur contra factum Principis ex certa scientia, vt post *Ioan. de Anan. cons. 44. num. 3. vers. quid autem operetur*, concludit idem *Card. Tusch. sæpe citata conclus.*
23 *340. num. 18.* & reddit rationem, quia statur dicto Principis, maximè circa causæ commissionem, & alia de quibus est informatus.

24 Vigesimusprimus effectus est, vt in alienationis contractu adhibita faciat cessare remedium *l. 2. C. de rescind. vend.* ita *Menoch. cons. 1. n. 352.* & *Bald. in ead. l. 2. quæst. 7. num. 10. ad finem, Alex. cons. 42. num. 7. lib. 1. Curt. Sen. cons. 49. n. 75. Boër. decis. 142. n. 7. & 10.* quos refert, licèt non sequatur *Pinel. ad d. l. 2. p. 1. cap. 2. num. 23.*

25 Vigesimussecundus effectus est, vt tollat omnem erroris præsumptionem, ex traditis per *Ang. Alex.* & alios *in l. sed & si quis. §. item quæritur. ff. si quis caution. Soci. in cons. 72. in princ. vol. 3. & cons. 79. num. 46. vol. 4. Menoch. cons. 37. num. 145. Glorit. resp. 1. part. 1. num. 29.*

26 Vigesimustertius effectus est, vt hæc clausula, *Ex certa scientia*, operetur donationem obligantis se absque causa, aliàs non esset verum, quod soluens scienter indebitum non repetit, quia censetur donare; ita post *Alex. cons. 4. num. 9. vers. nec in isto casu, lib. 1.* docet *Cardin. Tusch. d. conclus. 340. num. 31.*
27 vnde tollere conditionem indebiti asserit *Gabr. d. conclus. 1. num. 39.*

28 Vigesimusquartus effectus est, vt viam præcludat vlteriori cognitioni, & faciat præsumere quod Papa voluerit vti plenitudine potestatis, tradunt *Monet. in tract. de decimis, cap. 9. quæst. 3. num. 134. Cardin. Tusch. d. conclus. 340. num. 25.* vbi subdit, quod hæc clausula in priuilegio, vel moderatione, per quod ius alteri aufertur, importat quod Princeps censeatur facere de plenitudine potestatis.

29 Limita primò, vt in tertij præiudicium nihil operetur; ita *Socin. Iun. cons. 77. n. 126. vol. 1. Alex. cons. 122. Viso puncto, in fin. num. 25. vers. secundò confirmo, lib. 4. Beroi. cons. 146. in fine, lib. 3. Menoch. cons. 103. num. 83. Cardin. Tusch. d. conclus. 340. n. 39. Rol. cons. 7. num. 103. vol. 3. Paris. cons. 1. num. 84. & cons. 11. num. 121. vol. 2.* & alij plures, quos referunt *Gabr. d. conclus. 1. num. 26.* & *Mart. de claus. part. 1. claus. 73. num. 10.* quorum opinio procedere potest in modico præiudicio, contraria verò in magno, quod signanter tradunt *Ruin. cons. 12. vol. 3.* & *Afflict.* ac *Marian. Iun.* citati à *Gabr. d. conclus. 1. num. 9.* & *Menoch. de præsum. lib. 2. præsum. 9. num. 25. & cons. 36. num. 59.* dum ait hanc clausulam habere vim specialis derogationis, cùm de leui præiudicio alterius agitur, secus si de graui; & ad hæc reducendi sunt, seu potiùs intelligendi *Gozad. cons. 5. num. 15. Roland. cons. 2. num. 164. vol. 1. Molin. d. lib. 2. cap. 7. num. 23. Menoch. cons. 1. n. 431. Burg. de Pace cons. 25. num. 45. Brunor à Sole d. verbo clausul. 15. & 25. Rendina in prompt. receptarum sententiarum, tom. 1. tit. 16. num. 11. Rodolphin. de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap. 7. num. 14. Mart. de Iurisd. part. 4. cent. 1. casu 176. n. 5. Monet. d. cap. 7. num. 97. Rot. apud Cenc. post tractat. de Censib. decis. 72. n. 4.*

Vnde post *Corn. cons. 83. circa primum, num. 16. & seq. lib. 4.* resoluit *Cardin. Tusch. d. conclus. 340.* 30
num. 7. quod hæc clausula in priuilegio iuncta derogatione generali operatur præiudicium tertio, quando non est magnum præiudicium, & *num. 33. & 34.* post *Menoch. cons. 36. num. 58. & seq. & num. 61.* subdit, hanc clausulam non præiudicare tertio, quando agitur de magno præiudicio, etiamsi adsint aliæ clausulæ multiplicatæ, *Non obstante, &c.*

Intellige tamen requiri, vt hæc clausula præ- 31
iudicet tertio, iuxta distinctionem suprà positam, quod fuerit adhibita causæ cognitio, & quod is, qui præiudicatur, fuerit citatus; ita post *Socin. cons. 164. num. 6. vers. ex quibus remanet, lib. 2. Curt. Iun. cons. 142. Habita diligent. num. 8. versic. nec obstant, Beroi. cons. 146. prope finem, num. 58. & seq. lib. 3. Crau. cons. 297. col. 5. vers. nec obstat*, resoluit
Cardin. Tusch. d. conclus. 340. num. 38. & quod hæc 32
clausula non nisi causa cognita apponi potest, tradunt *Molin. de primog. lib. 3. cap. 3. num. 12.* & *Menoch. cons. 1. num. 433.*

Limita secundò, vt quando nulla præcessit cau- 33
sæ cognitio, nihil operetur, ita *Mil. in repertor. verbo certa scientia, Gabr. d. conclus. 1. num. 52. Mart. d. claus. 73. n. 11. Monet. d. cap. 7. num. 122.*

Limita tertiò, non operari in iis, quæ in facto 34
consistunt, & de quibus Princeps non præsumitur habuisse notitiam, vt per *Alexand. cons. 23. Viso processu, num. 12. vers. debet intelligi, lib. 5. & cons. 122. Viso puncto, in fin. num. 26. vers. 3. hoc confirmo, lib. 4. Cott. dicto verbo clausula, pag. 113. Vinc. de Franchis decis. 192. num. 18. Menoch. cons. 1. num. 432. & cons. 103. in fin. Aloys. Ric. in collect. decis. part. 5. collect. 1592. in fin. Brunor. à Sole d. verbo clausula 18. Seraphin. decis. 268. num. 5. Sanchez de Matrimon. lib. 8. disput. 4. num. 6. Rodolphin. d. tract. de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap. 6. num. 5. Marches. de Commiss. part. 2. pag. 357. num. 94. Nicol. Garc. de benef. part. 3. cap. 2. num. 232. Card. Tusch. d. conclus. 340. num. 44. Aldret. pro omnimoda Regularium exemptione, part. 2. cap. 1. num. 11.*

Limita quartò, hanc clausulam non operari, 35
vbi in Principe deficit potestas, vt per *Couar. lib. 3. var. cap. 6. num. 9.* vnde post *Ruin. cons. 188. n. 16. & 17. lib. 1.* resoluit *Cardin. Tusch. d. conclus. 340. n. 35.* quod si Princeps aliquid confirmat ex certa scientia nullum, quia is, qui facit actum illum, qui confirmatur, non poterat ex capite inhabilitatis facere, prout si laici super re Ecclesiastica disponunt, non censetur Papa confirmans ex certa scientia, talem actum nullum ex inhabilitate facientis conualidare: sic etiam idem *Tusch. eadem conclus. 340. n. 36.* post *Alex. cons. 122. Viso puncto, num. 24. vers. quia respon*

reſpondeo, lib. 4. extendit, vt idem ſit quando Princeps ſecularis confirmat ſtatutum laicorum, putà Collegij, quod non poteſt ſtatuere extra collegiatos, certè non operatur confirmatio, quod ſtatutum illud conualidetur contra non ſuppoſitos, & contra quos ſtatuentes non habeant facultatem.

37 Limita quintò, non operari, vbi adeſt duplex defectus, vt poſt *Ioan. Prot. in cap.* 1. *de conſtitutionibus, lib.*6. & *Gabr. d. concluſ.*1. *n.*59. concludit *Monet. d. cap.*7.*n.*112.*verſ.*4. vbi hoc temperat, niſi ſimul adſit clauſula, *Supplentes omnes defectus, &c.*

38 Limita ſextò, nihil operari, quando apponitur ſuper negotio, de quo Princeps non habet notitiam, vt per *Deci. conſ.*142. *Et pro tenui, num.*7. *Gozad. d. conſ.* 5. *n.*14. *&* 15. *Alex. conſ.*23. *n.*12. *lib.*5. *Pariſ. conſ.*1. *ſub n.*81. *vol.*1. *Glorit. reſp.*1. *p.*1. *n.*3. *Card. Tuſch. d. concluſ.* 340. *n.* 41.

39 Limita ſeptimò in iis, quæ Princeps non poteſt ſtatuere contra æquitatem naturalem, quia tunc hæc clauſula, & aliæ ſimiles nihil operantur, vt per *Menoch. conſ.* 104. *num.*76. *& ſeq. lib.*1. & *Alex. conſ.* 52. *In cauſa, num.* 10. *verſ. non obſtat dum dicitur, lib.*7. quos refert, & ſequitur *Card. Tuſch. d. concluſ.* 340. *num.*46.

40 Limita octauò, nihil operari, vbi conſtat de errore, vt per *Seraph. de Priuilegijs iuramenti, priuileg.* 90. *n.*5. *Socin. conſ.*159. *In præſenti conſultatione, n.*24. *lib.*2. & *Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap.*793. *num.* 10. quicquid dicant relati à *Card. Tuſch. citato loco, n.*27. & quicquid pariter aſſerant, hanc clauſulam impedire poſſe allegare errorem, *Seraph. d. priuileg.* 90. *n.*3. & *Donat. à Fina tom.* 1. *comm. opin. lib.* 1. *tit.*20. *n.*122. *pag.* 263.

41 Limita nonò, non operari, quando conſtat rem aliter ſe habere, vt per *Socin. conſ.* 72. *num.* 4. *vol.*3. *Pariſ. conſ.* 1. *num.* 82. *vol.* 1. *Menoch. conſ.* 2. *num.* 331. *Glorit. reſp.* 1. *part.* 1. *num.* 37. *Cardin. Tuſch. d. concluſ.* 340. *num.* 28. quo caſu contra hanc clauſulam admitti probationem in contrarium, voluit *Socin. conſ.* 79. *num.* 46. *vol.*4. quem refert *Glorit. reſp.* 10. *num.* 106.

42 Limita decimò, non ſupplere erroneam, & falſam informationem, ex traditis per *Valaſc. conſult.* 130. *num.*33.

43 Limita vndecimò non purgare falſitatem narratorum, vt per *Deci. in cap. venerabilis, col.* 1. *de confirm. vtil.* & *Ioſephum Seſſe Aragonia deciſ.* 113. *num.* 165.

44 Limita duodecimò, vt non ſuppleat defectus ſubſtantiales, vt reſoluunt *Gabr. d. concluſ.* 1. *num.* 40. *Monet. d. cap.*7. *n.* 110. declarantes ſi ſint defectus etiam ſubſtantiales Iuris tantùm poſitiui, ſatis ſuppleri per hanc noſtram clauſulam, quando conſtaret Principem de iis notitiam habuiſſe; hinc inferentes ſecus dicendum in defectibus naturalibus, hoc eſt, Iuris naturalis, quamuis ſimul adſit clauſula,
45 *Supplentes omnes & ſingulos defectus.* Et quod ſubſtantialia & ſolemnitates ſupplentur, & ſanantur, quando proceſſum fuit parte citata, & cum cauſæ cognitione, aliàs non, ex *Vantio* notat *Brunor à Sole d. verb. clauſula* 15.

46 Limita decimotertiò, vt hæc clauſula non impediat appellationem, vt poſt *gloſſ. verbo dignus, in cap. ſi quis ſuadente* 17. *quæſt.* 4. docent *Gabr. d. concluſ.* 1. *num.* 60. *Monet. d. cap.* 7. *num.* 112. *verſ. limita* 5.

47 Limita decimoquartò, quando Princeps aliquid concedit ad inſtantiam partis, vt per *Seraphin. de Priuilegijs iuramenti, priuileg.* 107. *n.*38.

Limita decimoquintò, non operari parte abſente, quæ non contradixit, maximè quando fuit adhibita ſine cauſæ cognitione, vt per *Brunor. à Sole d. verb. clauſula* 15. 48

Limita decimoſextò, non operari in præiudicium concedentis quoad non expreſſa, vt poſt *Surd. conſ.*47. *n.*19. *& ſeq.* reſoluit *Card. Tuſch. d. concluſ.* 340. *n.*40. 49

Limita decimoſeptimò, non tollere vitium ſubreptionis, vt per *Nicolaum Garc. de benef. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 233. *Rodolphin. d. cap.* 5. *num.* 13. hoc autem ſublimita, quando Princeps informatus proceſſit, quia tunc omne vitium ſubreptionis ceſſat, vt docent *Alex. conſ.* 116. *in fin. vol.*6. *Corn. conſ.*313. *num.* 10. *vol.* 4. *Cephal. conſ.*617. *n.*27. *vol.*5. *Gabr. d. concluſ.*1. *num.*26. *Rodolphin. d. cap.*5. *num.*13. *Glorit. reſp.* 1. *part.* 1. *n.*30. 50

Limita decimooctauò, non operari in diſpenſationibus ſine cauſa factis, vt per *Mart. de clauſulis, part.* 1. *clauſul.* 73. *num.* 12. *Monet. d. cap.* 7. *num.* 114. 51

Limita decimononò, quia hæc clauſula in confirmatione ſtatutorum, ſi poteſt referri ad ſtatuta valida & inualida, ſemper refertur ad valida, & nihil operatur quoad inualida, vt tenent *Surd. conſ.* 47. *num.* 19. *Cardin. Tuſch. d. concluſ.* 340. *num.* 42. nam confirmatio generalis ſtatutorum, vel priuilegiorum, ſeu alterius diſpoſitionis, non confirmat aliquid illicitum, ex traditis per *Felin. in cap. Eccleſ. S. Mariæ, num.* 4. *in fin. de conſtit. Bald. in l. omnes populi, num.* 37. *ff. de Iuſtitia, Socin. Iun. conſ.* 32. *num.* 43. *lib.* 3. *Rol. conſ.* 29. *num.*32. *& ſeq. lib.* 1. *Alex. conſ.* 56. *num.* 8. *lib.* 1. *Pariſ. conſ.* 33. *num.* 53. *lib.*3. *Corn. conſ.* 9. *num.*5. *lib.*3. *Guttier. de iur. confirm. part.* 1. *cap.* 38. *num.* 6. *Rot. deciſ.* 780. *num.* 6. *part.* 1. *diuerſ.* quos citaui *in Collectaneis ad cap. ad noſtram* 5. *n.*4. *de confirm. vtili.* 52 53

Ex quibus, & aliis non immeritò procedit reſponſum Pontificis Iulij II. incip. *In militantis Eccleſiæ agro*, quod refert *Fr. Emman. tom.* 1. *Bullarum, pag.* 570. confirmauerat enim Sixtus IV. ex certa ſcientia per illa verba, *& de nouo concedimus priuilegia Minoribus Fratribus conceſſa*; quæſitum deinde fuit à Iulio II. vtrùm huiuſmodi confirmatio comprehendat ea priuilegia, quæ iam in vſu non erant? Reſpondet Iulius negatiuè, quod ſcilicet priuilegia, quæ in vſu non ſunt, minimè confirmantur. Nam licèt Collector priuilegiorum Mendicantium, prout eum refert *Frat. Emman. quæſt. Regul. tom.* 1. *quæſt.* 8. *art.* 2. *ad finem*, aſſerat hoc Iulij II. reſponſum datum fuiſſe abſolutè, & generaliter propter defectum relationis, hoc eſt quod Iulius II. ita reſpondit, quia plenè non fuit informatus de forma confirmationis, & quod in ea reperiebatur clauſula, *Ex certa ſcientia, mera voluntate, Motu proprio, & pro potiori cautela*, & quod ſi de his clauſulis plenè informatus fuiſſet, contrarium reſponderet, & poſt *Cordub.* ſequitur *Suar. d. cap.*10. *num.*9. aſſerens non videre quid aliud poſſit reſponderi. Ego tamen aduerto, confirmationem illam Sixti quarti fuiſſe generalem priuilegiorum Fratribus Minoribus conceſſorum, neque de ſingulis, & de ipſorum iuſtitia, & validitate cauſæ cognitionem præceſſiſſe; vnde cùm poſſit referri ad priuilegia valida, quæ in vſu ſunt, & ad inualida, vel quæ aliàs non ſunt in vſu; ad ea tantùm debet referri, quæ valida, & in vſu ſunt, iuxta celebrem doctrinam *Ant. de Butrio, per text. ibi, in d. cap. dudum, num.* 15. *de decimis*, multum commendantis quod bene notetur, quod alibi non reperitur; ſequuntur 54

Alex. cons. 39. num. 10. vol. 4. Auiles ad d. cap. 17. Prætorum, verbo Prouer. n. 7. & post alios *Cabed. Lusitan. decis. 3. num. 5. part. 2. Rot. decis. 11. num. 1. part. 2. recent.* & confirmari potest ex text. & quæ ibi notant *Abb.* & alij communiter *in cap. 1. vers. nec constitutione, de his, quæ fiunt a maiori parte Capituli, & in cap. 1. de iureiuran. lib. 6.* Nec obstat quod Pontifex ex certa scientia se confirmare adiecit: non enim ideo sequitur ex certa scientia fecisse, & plenè de singulis informatum fecisse, imò defectus intentionis potest præsumi respectu eorum, quæ vel iniusta sunt, vel per non vsum sublata, quem defectum intentionis clausula illa, *Ex certa scientia*, non tollit, per ea, quæ Doctores resoluunt, quos refero *d. claus. 25. num. 5.* & ita respectu eorum, de quibus Pontifex non habuit notitiam, magis reducitur ad confirmationem in forma communi. Iuxta hanc igitur receptam traditionem respondisse Iulium II. asserere facilius & præstabilius est, quàm ab ipsius Pontificis interpretatione recedere cum Collectore priuilegiorum, & aliis, qui eum sequuntur; & ita colligendo fateor, quod si appareat Pontificem ex certa scientia certioratum, quod aliqua priuilegia non erant in vsu, ea confirmauit per illam clausulam, *Ex certa scientia innouamus, & de nouo concedimus*, aut verba similia, & nouum robur, nouámque validitatem illis tribuit: fateor etiam hæc verba, & clausulas huiusmodi satis esse, etiamsi de certa scientia aliunde non appareat, quando apponuntur in aliquo, certóque priuilegio; & sic procedit communis sententia, quam de virtute illius clausulæ adduxi *d. claus. 25.* negamus tamen ea verba sufficere respectu eorum, quæ inualida, aut in vsu non sunt, quod confirmatio generalis est, & refertur ad plura, quæ valida, & inualida esse possunt, iuxta doctrinam *Butrij*, quæ omni ex parte responso Iulij II. quadrat.

55 Limita vigesimò, non operari, vt posterior dispensatio non facta prioris mentione minimè sit subreptitia, ex traditis per *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 22. num. 8.*

56 Limita vigesimoprimò, nunquam supplere dolum partis impetrantis, vt per *Fr. Emma. quæst. Regul. tom. 1. q. 8. art. 15.*

57 Limita vigesimosecundò, non operari, quando est accessoria ad gratiam, vt post *Alex.* tradit *Cardin. Tusch. d. conclus. 340. n. 49.*

58 His ita breuiter constitutis circa vim huius clausulæ, & non effectus illius, restat nunc inquirere, quando hæc nostra clausula inesse videatur, & qualiter probetur. In primis Princeps censetur facere ex certa scientia, si id in literis exprimat, vt docent *gloss. verbo literarum, in fin. in cap. statutū, in princ. de rescript. lib. 6. Abb. in cap. examinatis, in fin. de confirm. vtili. Deci. in cap. porrecta, num. 15. vers. 4. quando expressè, eodem tit. Rom. cons. 327. num. 7. Ruin. cons. 31. num. 5. lib. 6.* & fuit dictum *in Toletana admissionis 17. Iunij 1609. coram D. Pamphilio apud Farinac. decis. 192. num. 3. part. 1. recen. & apud me in Collectan. ad cap. cum dilecta 4. n. 15. in fin. de confirm. vtili.*

59 Deindè censetur facere ex certa scientia, si fuit certificatus solùm de natura negotij, *cap. pastoralis. §. præterea, de offic. deleg. Oldrad. cons. 330. num. 6. vers. facit etiam, Card. Tusch. d. litt. C. conclus. 341. num. 1.* vbi *num. 20.* post *Decian. cons. 18. num. 269. & seq. lib. 1.* ac *Cephal. cons. 439. num. 45. lib. 1.* extendit etiam quando Princeps ad informationem Magistratus aliquid concedit, quia censetur ex certa scientia concedere; & *num. 4.* post *Bald. cons. 161. Proponitur, num. 4. lib. 3. vers. vnum est etiam valde notandum,* & *Alex. cons. 133. Super quæsitis, num. 14. vers. ad hoc etiam accedit, lib. 5.* ampliat, vt si Princeps aliquid facit cum iuramento, 60 censeatur facere ex certa scientia, cùm iuramentum habeat vim clausulæ derogatoriæ, *Ex certa scientia.*

Sic etiam huiusmodi clausula præsumitur inesse, 61 si Princeps in confirmatione inserat confirmatum integrum: nam tunc censetur ex certa scientia confirmare; ita *Abb. cons. 101. In quæst. quæ vertitur, n. 9. lib. 1. & in cap. 1. num. 6. & in cap. examinata, & in cap. venerabilis, num. 2. de confirm. vtili, Gabr. cons. 22. n. 7. lib. 1. & cons. 182. num. 13. & seq. lib. 2. Guttier. cons. 11. num. 7. & 8. Card. Tusch. d. litt. C. conclus. 341. num. 7. Aloys. Ric. in collect. decis. part. 5. collect. 1592. Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 2. cap. 33. lib. 4. Mancin. in tractat. de Iuram. part. 4. effect. 1. quæst. 4. num. 20. Octau. Glorit. resp. 1. part. 1. num. 23. Carol. de Grassis de effect. clerical. effectu 2. n. 158. Rota apud Farin. decis. 340. in 1. collect. nouissimarum, & decis. 339. num. 2. part. 2. recent.* Hinc est, 62 quod ait *Seraph. decis. 122.* confirmationem non posse dici verè ex certa scientia, non obstante appositione huius clausulæ, nisi totus tenor Papæ innotuerit, & fuerit insertus, sequitur *Nicol. Garc. de benefic. p. 3. cap. 2. n. 233.* & *Aloys. Ric. d. collect. 1592. in med.*

Extende, quod Princeps dicitur facere ex certa 63 scientia, quando aliquid facit cum causæ cognitione, vt post *Alex. cons. 122. Viso puncto, num. 22. lib. 4.* ostendit *Card. Tusch. d. conclus. 341. num. 9.* vbi *num. 10.* hoc intelligit maximè, quando ex interuallo facit, quia magis operatur validitatem, & certam scientiam; & *n. 11.* ait sufficere, quod faciat mentionem in rescripto de processu, appellatione, & meritis; & *num. 12.* idem esse dicendum asserit, quando Princeps fuit certificatus de omnibus, vel quando inter partes contradicentes rescripsit ex certa scientia: nam si non sit expressa hæc clausula, sufficere de illa 64 tacitè constare probat *D. Barbosa in l. si quis postea quàm, n. 126. ff. de iudicijs.*

Quando dicantur collatio & confirmatio ex cer- 65 ta Pontificis scientia fieri, vide *Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 29. n. 144.*

SVMMARIVM.

1 *Executiuæ clausulæ non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem.*

2 *Clausulæ plures accessoriæ executiuæ non disponunt, & n. 4.*

3 *Executiuæ clausulæ non alterant principalem dispositionem, etiamsi remanerent superfluæ si illam non ampliarent.*

5 *Executiuæ clausulæ prolatæ à partibus disponunt.*

6 *Iuramentum, si adest clausula accessoria & executiua, ampliat dispositionem.*

7 *Executiuæ clausulæ non alterant dispositionem, quando sunt accessoriæ, secus si principales.*

8 *Executiuæ clausulæ declarant dispositionem.*

9 *Executiuæ clausulæ quæ dicantur, ostenditur.*

Executiua.

CLAVSVLA LX.

Clausulæ executiuæ non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem, 1 *Clem. 1.*

Clem. 1. de preben. Dec. cons. 304. num. 6. & seq. & cons. 413. num. 8. & consil. 470. num. 4. & cons. 500. num. 9. Anton. de Butr. cons. 29. Cacheren. Pedam. decis. 164. num. 62. Couar. in rub. de testam. p. 1. num. 13. in fin. Verall. decis. 83. num. 3. p. 1. Molin. de primog. lib. 4. c. 2. num. 42. & 49. cum seq. Vincen. de Franchis decis. 213. num. 53. Menoch. consil. 84. num. 45. Surd. decis. 43. n. 18. & consil. 45. num. 24. Pereg. var. lib. 5. tit. de pactis & conuent. num. 182. Mart. de clausul. part. 4. claus. 20. n. 2. Aloys. Ric. in collect. decis. p. 4. collect. 786. Alexand. Trentasin. var. resolut. lib. 1. tit. de rescript. resol. 8. num. 2. Seraph. decis. 574. num. 2. & decis. 716. num. 3. & decis. 1231. num. 5. Sanchez de Matrim. lib. 6. disp. 29. num. 9. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 1. litt. C. concl. 312. n. 1. Garc. Girenda de priuilegiorum, seu exempt. explicat. num. 143. Iosephus Sesse Aragonia decis. 24. n. 3. Gregor. decis. 311. n. 5. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 7. num. 48. cum seqq.

2 Primò amplia, etiamsi sint plures clausulæ accessoriæ executiuæ, quia non disponunt, vt post *Dec. cons. 373. num. 14.* tradit *Cardin. Tusch. d. conclus. 312. num. 34.*

3 Secundò amplia, etiamsi clausulæ executiuæ remanerent superfluæ, si dispositionem non ampliarent, vt est casus *in d. Clem. 1. de preben. Curt. Iun. cons. 274. num. 49. vol. 3. Ruin. cons. 173. num. 2. Decian. cons. 12. num. 20. & 28. Mart. d. claus. 20. num. 3.* vbi *num. 4.* declarat hoc esse intelligendum, quando verba clausulæ executiuæ sunt conditionaliter prolata, quæ non disponunt, secus si non sunt conditionaliter prolata, sed dispositiuè.

5 Tertiò amplia, vt non solùm non amplient, sed etiam nihil disponant, *Menoch. cons. 2. num. 58. & cons. 285. num. 35. Mart. d. claus. 20. num. 10.* Prolatæ tamen à partibus disponunt, ex deductis per *Menoch. cons. 87. num. 6. & 41.* & per *Pereg. d. tit. de pact. & conuent. num. 182.* vbi subdit, quod prolatæ in medio inter dispositiuas attendendæ sunt, & quod prolatæ à Notario non solent habere multam vim.

6 Limita, vt clausula accessoria & executiua ampliet dispositionem, si adest iuramentum, *Roland. cons. 8. n. 14. & seq. lib. 1. Card. Tusch. d. litt. C. concl. 312. num. 44.*

7 Limita deinde, seu potiùs declara, quod dicitur clausulas executiuas non alterare dispositionem, procedere quando clausula est accessoria, secus si principalis, *Crauet. cons. 25. n. 3. Dec. cons. 304.* incip. *Iuridicam, col. fin. num. 6. & seq. & cons. 194. col. antepen. & cons. 373. n. 14. & cons. 413. à num. 7. Card. Tusch. d. concl. 312. n. 50.*

8 Limita denique, seu potiùs declara, quod licèt clausulæ executiuæ non amplient, tamen declarant, *Dec. cons. 423.* incip. *Negari non potest, in fine, Curt. Sen. consil. 49. Alex. cons. 61. lib. 1. & cons. 195. num. 8. lib. 2. Card. Tusch. d. concl. 312. n. 28. Iosephus Sesse d. decis. 24. num. 6.*

9 Dicuntur clausulæ executiuæ, quæ incipiunt à clausula, *de quibus, &c.* vel à clausula, *quæ omnia, &c.* quæ solent à Notariis apponi post perfectum contractum, *Mart. d. claus. 20. num. 1. Iosephus Sesse d. decis. 24. num. 5. Steph in. Gratian. discept. forens. cap. 609. à num. 10. Card. Tusch. d. concl. 312. n. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula,* Ex nunc prout ex tunc, *in rescriptis Apostolicis est retrotractiua ad tempus datæ.*

3 *Relata ad futurum clausula,* Ex nunc prout ex tunc, *infert actus in tempus ad quod refertur.*

4 *Conditionali in dispositione apposita clausula,* Ex nunc prout ex tunc, *non operatur retrotractionem, nisi iustificata conditione.*

5 *Gratiam non suspendit clausula,* Ex nunc prout ex tunc, *quando est apposita in collatione de vacanti, secus si de vacaturo.*

6 *Clausula,* Ex nunc prout ex tunc, *operatur quod vnum tempus videatur alteri inesse.*

7 *Gratia expectatiua concessa cum clausula,* Ex nunc prout ex tunc, *retrotrahitur ad tempus datæ ipsius gratiæ.*

8 *Retrotractiua ad diem datæ in præiudicium iuris alteri quæsiti medio tempore non est clausula,* Ex nunc prout ex tunc.

9 *Gratia ita dicitur perfecta, si Papa concedat expectatiuam de beneficio vacaturo, cum clausula,* Ex nunc prout ex tunc, *vt non expiret morte concedentis.*

10 *Episcopus mandans clerico, vt debitum à se confessatum soluat intra tot dies, aliàs ex nunc prout ex tunc excommunicatus existat, talis valet excommunicatio.*

11 *Clausula,* Ex nunc, &c. *apposita in constituto collato in tempus mortis, vel post, operatur effectum suum post mortem constituentis.*

12 *Donatione cum hac clausula facta per patrem filio, iuncta clausula,* constituti, *sequuta morte patris donantis, dominium transferri facit in filium à die initi contractus prædictæ donationis.*

13 *Excommunicatio si feratur sub verbis,* Ex nunc prout ex tunc, *an sit canon latæ sententiæ, vel ferendæ, remissiuè.*

14 *Constitutio in qua adest clausula,* Ex nunc prout ex tunc, *statim ligat à tempore promulgationis illius.*

1 *Clausula,* Ex tunc cùm fuerit clericali charactere insignitus, *quid importet, ostenditur.*

Ex nunc prout ex tunc.

CLAVSVLA LXI.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mart. de clausul. p. 1. claus. 54. in vltim. impress. Aloys. Ric. in collect. decis. p. 1. collect. 71. & part. 4. collect. 753. Marescot. var. resol. lib. 2. cap. 39. n. 28. & 29. Massob. in praxi habendi concursum, prælud. 25. dub. 13. num. 18. secundum Rom. impress. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. num. 86. Viuian. in praxi Iurispatronatus, lib. 13. cap. 8. num. 57. cum seqq. Ioan. Bapt. Cost. de retrotract. cap. 10. effectu 1. & de clausulis conuent. claus. 123. Cened. post lib. pract. quæst. sing. 14.* 1

2 Apposita in rescriptis Apostolicis est retrotractiua ad tempus datæ, & operatur vt rescriptum retrotrahatur, veluti si actus à principio purè factus esset, ita *Brunor à Sole in locis commun. verbo clausula* 20. *Camil. Borel. in summa omnium decis. tit.* 20. *n.*383. habet enim hunc effectum, vt actus postea factus censeatur iam à principio factus, *gloss. verbo ex nunc, in Clem. volentes, de hæret.* & ibi *Zabarel. in prima opposit. Alex. cons.*83. *post num.*8. *vers. confirmatur, vol.*2. *& cons.* 111. *à num.*26. *vers. ex prædictis, vol.*6. *Cassan. cons.* 53. *vol.* 1. *vers.* 14. *& vers.* 23. *& cons.* 66. *vol.* 5. *vers. ad hoc, Soc. Iun. cons.*106. *num.*28. *vol.*1. *Tiraq. de retract. conuent.* §.2. *gloss. vnic. num.* 86. *& de iure constituti, part.*3. *limit.*2. *n.*16. *Rimin. Iun. cons.*678. *num.*12. *vol.* 6. *Silu. cons.* 97. *num.* 3. *Cosm. in pragm. sanct. tit. de collat.* §. *vt verò, in verbo prout ex tunc, Cened. d. sing.* 14. *n.*1. *Rebuff. in comment. ad l. mulieris* 23. *vers. præterea. ff. de verborum signif. pag.*91.

3 Ad futurum relata infert actus in tempus ad quod refertur, *Honded. cons.* 44. *num.* 59. *tom.* 2. vbi *num.*60. obseruat, quod quando dicitur è conuerso, *Ex tunc prout ex nunc*, retrotrahitur ad tempus actus; de quo tamen an verum sit, vide quæ infrà dicam.

4 Apposita in dispositione conditionali non operatur retrotractionem, nisi iustificata conditione, *Put. decis.*383. *lib.*1. *in correct. Paris. cons.*82. *n.*17. *vol.*4. *Gigan. resp.* 23. *num.* 13. *Cassad. decis.* 3. *num.* 15. *de preben. Cened. d. sing.*14. *num.*3. *Gabr. cons.*189. *in fin. vol.* 1. *Greg. decis.* 428. *num.*4. *Aloys. Ricc. d. collect.*753. *in medio, Mart. d. claus.*54. *num.*5. *Honded. tom.* 1. *cons.* 18. *n.* 43. *& num.*64. vbi *num.*65. ait, quod adiecta constituto in dispositione collata in tempus mortis, interim non transfert possessionem, & ita non operatur à die datæ instrumenti, sed solùm à die purificatæ conditionis, *Paris. cons.*82. *num.*17. *vol.*4. & fuit dictum *in Signina Castrorum* 13. *Nouembris* 1623. *coram R.D. meo Coccino Decano, in vers. quod verò.*

5 Quando est apposita à Papa in collatione de vacanti, non suspendit gratiam, secus si de vacaturo, *Cassad. decis.*3. *num.*15. *de preben. Crescen. decis.* 7. *num.* 13. *&* 19. *de concess. preben. Achill. decis.*7. *num.*4. *de renunc.* & fuit dictum *in Illerden. Canonicatus* 25. *Octobris* 1597. *coram Card. Pamphilio*, quos referunt *Mart. d. claus.* 54. *num.* 2. & *Aloys. Ric. d. collect.* 753. *in princ.*

6 Operatur quod vnum tempus videatur alteri inesse, Doctores *in l. huiusmodi, la seconda. ff. de verbor. oblig. Neguz. de pigner. part.* 2. *membr.* 2. *num.* 5. *&* 6. *Tiraq. de retrat. tit.* 2. §. 2. *gloss.*1. *num.*86. *Staphil. de literis grat. in præfat. num.*17. *& seq. Octauian. Vulpel. de præposit. signif. sub dict. ex nunc, pag.*36. *Caualcan. decis.* 45. *num.*8. *part.*1. *Salust. Tiber. in formul. instrum. lib.* 1. *cap.*5. *num.* 11. *Surd. decis.*113. *num.*10. *Mart. d. tract. de clausul. part.*2. *claus.*27. *num.*1. *Mascard. concl.* 1239. *num.*3. *Mar. Anton. var. resolut. lib.*1. *resol.*76. *num.*3. & *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 239. *num.* 18. *Marches. de Commiss. p.*3. *pag.* 352. *num.* 89. *in vltima impress.*

7 Gratia igitur expectatiuæ concessa cum hac clausula, retrotrahitur ad tempus datæ ipsius gratiæ, *Felin. in cap. licet causam, num.*6. *de probat. Alex. cons.* 111. *num.*23. *lib.*6. vnde perinde est, ac si Papa tempore datæ primam gratiam contulisset, *Cres. decis.* 14. *lib.*2. *alias decis.*7. *num.*13. *de concess. prabend. Ferret. cons.* 314. *num.*7. *lib.*2. *Rot. in Anconitana Canonicatus* 9. *Octobris* 1592. *coram Penia.*

8 Non est retrotractiua ad diem datæ in præiudicium iuris alteri quæsiti medio tempore; ita *Put. decis.*186. *lib.*2. *in correct. Mart. d. p.*1. *claus.*54. *n.*3. *Camill. Borell. d. tit.*20. *num.*383.

Hincque fit, vt si Papa concedat expectatiuam de beneficio vacaturo cum hac clausula, gratia vsque adeò dicatur perfecta, vt non expiret morte concedentis, vt fuit dictum *in vna Calaguritana Canonicatus* 1. *Iuly* 1592. *coram Penia*, cuius meminerunt *Gonzal ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 12. *nu.*42. *vers. sic etiam, D. Lotter. de re benefic. lib.*1. *q.*29. *n.*34. 9

Episcopus si mandauerit clerico, vt debitum à se confessatum soluat intra tot dies, aliàs ex nunc pro vt ex tunc excommunicatus existat, an talis valeat excommunicatio? Affirmatiuè respondet *Bald. in c.*1. *de milite vasal. qui contumax est, in vsib. feudorũ, vers. sed pone, clericus, sub num.*15. quem refert, & sequitur *Guidop. decis.*588. *num.*2. vbi subdit, quod dictio, *nunc*, significat perfectionem actus verbi prolati, &, *tunc*, effectum verbi consummati, & quod sic non adest aliqua perplexitas in istis sermonibus, *Aloys. Ricc. d. collect.*71. *in fine.* 10

An autem hæc clausula apposita in constituto collato in tempus mortis, vel post, operetur effectum suum post mortem constituentis? Pro vtraque parte multa adducit *Thesaur. decis.* 38. *per totam*, & tandem refert pro negatiua fuisse factam resolutionem: possessio transfertur per clausulam, *constituti*, quando adiicitur hæc clausula, vt tradunt *Neguz. de pign. p.*2. *mem.*2. *num.*4. *Tiraq. de iure constituti, num.*15. *lim.*2. *Octau. Vulpell. citato loco, num.*2. 11

Vtrùm autem hæc clausula apposita in donatione facta per patrem filio cum clausula, *constituti*, sequuta morte patris donantis, dominium transferri efficiat in filium à die initi contractus prædictæ donationis? Affirmatiuè respondent *Tiraq. de iure constituti, p.*3. *limit.*2. *n.*15. *Vincen. de Franch. decis.*213. *n.*1. Quid siquis donauit omnia bona sua, casu quo sine liberis moreretur, constituens se ex nunc prout ex tunc, & è contra, nomine donatarij dicta bona possidere, an sequuto casu dominium eorum transeat in donatoris hæredem, vel in donatarium? & transire in donatarium tenuere relati per *Guidop. decis.*268. *n.*1. 12

Vtrùm autem si proferatur excommunicatio sub verbis huius clausulæ, sit eo casu canon sententiæ latæ, vel ferendæ? Vide *Ias. in l. ad diem, num.*3. *ff. de verb. obligat. Salzed. ad Bernar. reg.* 263. *vers.*3. *limita, Guttier. Canon. lib.*1. *cap.*4. *num.*10. *cum seqq.* & plures alios quos citat *Cened. ad Decretales collect.*36. *n.*3. 13

Constitutio, in qua adest hæc clausula, *Ex nunc*; vel, *Ex tunc*, statim ligat à tempore promulgationis illius, *glos. sing. in Clem.*2. *vers. ex tunc, de hæret. Tiraq. de retract. conuent.* §.2. *glos.*1. *num.*86. *Rebuff. in comment. ad d. l. mulieris appellatione, vers. idem*; vbi *in vers. ideo*, asserit quod lex trahitur ad præterita, quando adiecta fuerit illa dictio, & *in vers.* 9. tenet dictionem, *Ex nunc*, suspendere actum, & sententiam interlocutoriam Iudicis vsque ad extremum tempus Iudicis, quemadmodum dictio, *Ex tunc*, vt *in cap. licet, de probat.* quicquid dicat *Felin. in d. cap. licet causam, nu.*6. *de probat.* nulla est vis an dicatur, *Ex nunc prout ex tunc*, vel è contra, *Ex tunc prout ex nunc*, quia semper trahitur actus ad diem existentis conditionis, prout summa cum ratione tradunt *Cosm. in pragm. sanct. tit. de collat.* §. *vt verò, in verb. prout ex tunc, Abb. in cap. præterea, il secundo, num.*11. *de appellat. Bald. in cap.*1. *de milite vasallo, qui contumax est, nu.*16. *&* 17. *Guttier. Canon. lib.*1. *cap.*4. *nu.*20. *Cened. d. sing.*14. *nu.* 3. *cum seqq.* 14

Clausula, *Ex tunc cùm fuerit clericali charactere insignitus*, apposita in translatione facta in laicum, operatur vt transferens licitè exigat pensionem vsque in diem initiationis, vt per *Hieron. Gabr. consil.*185. *à nu.*3. *& cons.* 186. *per totum, lib.*1. *Flamin. de resignat benef.* 15

benef.lib.6.q.4.n.55.& 60.D.Lotter.in tract.de re benefic. lib.1.q.40.n.21. Nam hodie nulli permittitur facultas transferendi pensiones in laicum, præterquàm cum clausula, *Ex nunc prout ex tunc cùm fuerit clericali charactere insignitus*, quæ intelligitur de charactere exequibili, vt plenè deducit *Gabr. conf.189. à n.7. & sub nu.12.lib.1.D.Lotter.d q.40.n.131.*

SVMMARIVM.

1 *Generalis clausula restringitur ad ea omnia, quæ specialiter in contractu sunt expressa.*

2 *Generalis clausula refertur ad enunciata.*

3 *Generalis clausula si præcedat, & subsequatur specialis, tunc illa clausula refertur ad omnia specificata, etiam in quibus fuit specialiter prouisum.*

4 *Generalis clausula subsequens post specificationem, debet restringi ad specificatam causam, quando id potest fieri salua ratione recti sermonis.*

5 *Clausula generalis post specificationem specierum in renuntiatione comprehendit solùm casus similes, non verò maiores.*

6 *Clausula generalis in principio posita, ad omnia sequentia refertur, in fine verò posita, ad omnia præcedentia.*

7 *Generalis clausula in dubio non restringit, quando post expressionem generis subsequitur enumeratio specierum.*

8 *Generalis clausula, quando inest ratio cur ad maiora expressis referri debeat, ad ea referenda est.*

9 *Generalis clausula exclusiua non refertur ad priuilegiatos.*

10 *Generalis clausula inclusiua fauorabilis non refertur ad odiosos, & prohibitos.*

11 *Priuilegiorum clausula generales non porriguntur ad ea, quæ præsumuntur ignorata.*

12 *Generales clausulæ positæ in mandato, restringuntur tantùm circa contenta in mãdato.*

13 *Defectus plures non habent vim supplendi clausulæ generales.*

14 *Generales clausulæ non extenduntur ad non verisimilia.*

15 *Conciliari dispositioni non derogant clausulæ generales.*

16 *Generales clausulæ geminatæ importanti, vt nulla restrictio, aut nulla limitatio fieri possit.*

17 *Generalis clausula an & quando referatur ad ea, quæ habent specialem determinationem, remissiuè.*

Generalis.

CLAVSVLA LXII.

1 RESTRINGITUR clausula generalis ad ea omnia, quæ specialiter in contractu sunt expressa, vt per *Aloys. Ric.in collect. decis. p.4. collect.1100.Cardin. Mantic.de tacit.& ambig.conuent.lib.3.tit.2. num.36.& Stephan.Gratian.discept.forens.cap.795. nu.18. Rot.apud Zachi. post tract.de oblig.Camer. decis.111.n.1.*vbi dicitur quod refertur ad enunciata, & fuit dictum *in Romana societatis officij 13. Ian.1600. coram Iusto*, impressa per *Marches.de Commiss.p.2.pag.583.n.2.in vlt. impres.* 2

Intellige primò, seu potiùs declara, quod si generalis præcedat, & subsequatur specialis, tunc illa clausula refertur ad omnia specificata, & in quibus fuit specialiter prouisum; ita *Melch. Phabos.Lusitan. decis.57.n.4.tom.1.* nam aliàs non extenditur ad specificata, *Menoch. cons.111.n.6.* 3

Secundò declara, quod quando est generalis subsequens post specificationem, debet restringi ad specificatam causam, quando id potest fieri salua ratione recti sermonis, *l.si de certa. C. de transact.Cels. Vgon. in tract. claus. pag.474. col.2. Mart.de claus. p.4. claus.1.n.5.Card.Tusch.pract.conclus. tom. 1. litt.C.concl. 309. nu.6.* vbi *n.1.* subdit, quod clausula generalis post specificationem specierum in renuntiatione comprehendit solùm casus similes, non verò maiores, de quo etiam *Mart.d.claus.1. n.6.* vbi *n.7.* ampliat etiam in dispositione, vbi clausula generalis non trahitur ad maiora, vide *Aloys. Ric. part. 4. collect. 1165.* 4 5

Clausula generalis in principio posita, ad omnia sequentia refertur, vt per *Azeued.l.6.n.2.tit.15.lib.4. noua Recopil.* In fine verò posita, ad omnia præcedentia refertur, *glos.fin.in l.si negotium.C.de negot.gestis, Menoch.cons.334.n.8.Mart.d.claus.1. n.9.* vbi subdit, hoc procedere quando clausula generalis aliàs saluari non potest secundum rectitudinem sermonis, vel sequeretur correctio, aut repugnantia in eadem dispositione, aut ex alia simili causa, & citat *Rotam decis.54. n.15. & seq. p.2. diuers.* 6

Deinde clausula generalis in dubio non restringit, quando post expressionem generis subsequitur enumeratio specierum; quia species dicuntur expressè causa demonstrationis, & maioris declarationis, non autem restrictionis, *l. quæsitum. §. fin. ff. de fundo instructo, l.legata supellectili. ff.de supellectili legata, Soc.Iun. cons.98.num.30. lib.1. Crauet.cons.227.n.7.Rot. decis.338.p.3. diuers. Mart. d. claus. 1. nu.13.*vbi *n.14.* intelligit præsertim, quando specierum enumeratio respicit actum legandi, & *nu. 15.* idem ait, quando genus, & species eandem personam respiciunt. 7

Præterea clausula generalis, quando inest ratio cur ad maiora expressis referri debeat, ad ea referenda est, *Paris.cons.50.n.17.& cons.55. n.31.& 32. & cons.86. n.42.& 43. vol. 2. Gabr.cons.31. vol.1. Mart.d. claus.1.n.6.* vbi subdit, quod si cum omnibus remotis conueniat, saltem ad ea, quibus conuenit, referenda est, & *n. 7.* ait huiusmodi clausulas generales non capere vacationes futuras. 8

Clausula generalis exclusiua non refertur ad priuilegiatos, vt per *Cels. Vgo.vbi suprà pag.475.col.5.* vbi subdit, quod clausula generalis inclusiua fauorabilis non refertur ad odiosos, & prohibitos. 9 10

Clausulæ generales priuilegiorum, quæ aliàs solent habere clausulam, *Citra specialis derogationis, &c.* non porriguntur ad ea, quæ præsumuntur ignorata, *Curt.Iun.cons.170.n.31.vol.1.Socin. Iun. cons.77.n.106. & cons.126.vol.1. Natt.cons.109.nu.6. Mart.d.claus.1. n.8.* vbi *n.9.* subdit, quod clausulæ generales positæ in mandato, restringuntur circa contenta in mandato, & vltra ea non extenduntur. 11 12

Non habent vim clausulæ generales supplendi plures defectus, vt per *Stephan.Gratian. discept.foren. cap.892. n.17.* nam satis est quod aliquem effectum tribuant, 13

tribuant, nec opus est, illas extendere in præiudicium contrahentium, idem *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.277. n.44.*

14 Non extenduntur ad non verisimilia, vt per *Brunor. à Sole in locis comm. verbo claus.21. Flam de Resignat. tom.2.lib.12. q.14. n.11.*

15 Non sufficiunt ad derogandum Conciliari dispositioni, vt per *Sanch. de Matrim. lib.3. disput.26. num.7.* & citatos in clausula, *Non obstantibus.*

16 Generales clausulæ geminatæ important, vt nulla distinctio, nulla restrictio, aut nulla limitatio fieri possit, vt per *Crau. cons.135. num.5. & cons.294. & cons.308. Mart. d. part.4. claus.3. num.1.* vbi *num.2.* subdit, quod quando sumus in geminatione actuum, verborum geminatio nihil operatur; secus verò quando versamur in geminatione & cumulatione verborum, ne alterum ipsorum stet sine virtute operandi; & *num.7.* declarat, vt enixa voluntas importata propter virtutem verborum geminatorum, nunquam intelligatur facere tertio præiudicium.

17 An, & quando clausula generalis referatur ad ea, quæ habent specialem determinationem? vide *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.795. num.18. Rot. apud Cenc. post tract. de Cens. decis.54. n.6.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficij validam prouisionem præsupponere debet clausula,* Habita, vel non habita possessione.

2 *Clausula,* Habita, vel non habita possessione, *adinuenta fuit ad obuiandum malitijs illorum, qui differunt possessionem beneficij accipere, animo pensionarium eludendi.*

3 *Clausula,* Habita, &c. *nihil operatur, vbi fraus cessat, & constat per titularem non extitisse.*

4 *Clausulam,* Habita, vel non habita possessione, *vltra triennium non extendi Rota censuit, & aliquando vsque ad tres annos ampliauit, nunc denuò additur,* vt soluatur pensio, vsque quò lis terminetur per tres conformes, *vt n.5.*

Habita, vel non habita possessione.

CLAVSVLA LXIII.

1 SOlet vt plurimùm in Hispaniis pensioni per Papam impositæ consentientibus super beneficiis illis à Sede Apost. collatis apponi hæc clausula, qui desiderio, & nimis auida voluntate illa consequendi incautè eam promittunt soluere, habita, vel non habita possessione beneficij illius super quod imponitur, & omni meliori modo, &c. cùm verò plures possessionem beneficiorum adipisci nequeant ob aliorum obtrusiones, vel quia ad Papam prouisio tunc non spectabat, non semel dubitatum fuit, an ad illam soluendam adstricti manerent. Ego in hoc dubio meam interponere sententiã non audeo; illud tamen credo à nemine ignorari, quod hæc clausula validam beneficij collationem præsupponere debet, & si nulla, seu inualida sit, in dicta clausula suam fundare intentionem pensionarius nequit, quia solutio ista præsupponit grauatum ad soluendum de beneficio litigioso super quo est imposita prouisum, & qui vnum dicit, omnia ad illud habilia præsupponit, *l. qui testamentum. ff. de testam. l. furiosum. ff. qui testamenta facere possunt, Paris. cons. 30. in princ. vol. 4.* Quare cùm pensio debeatur, quæ fructuum 2
beneficij pars est, si illos non percipit, absurdum videtur, vt eam soluat, quia huiusmodi clausula adinuenta fuit ad obuiandum malitiis illorum, qui differunt possessionem beneficiorum accipere, animo pensionarios eludendi: at vbi fraus cessat, & 3
constat per titularem non extitisse, vel quia agitauit contra aduersarium, nec illum excludere potuit, vel quia incontinenti ostendit de nullitate gratiæ talis beneficij à Papa sibi collati, non debet adstringi ad vllam solutionem, præcipuè quando ipse gratiæ renuntiat, quia si beneficium est vtile impetranti, nullatenus debet præsumi quod ipse omiserit quidquid potuit exequi ad pensionem consequendam, tum quia hæc clausula non debet operari vltra intentionem constituentis illam, *Rot. decis. 158. part.1. diuers. & decis.699. num.2.* nec quicquam iuramentum facit, quia regulatur secundum naturam principalis obligationis, *cap. quemadmodum, cap. peruenit, de iureiuran.* quæ si nulla est, debet & illud inualidum reputari.

Rota igitur nihil amplius hanc clausulam vltra 4
biennium extendi posse censuit, ex *decis. Anton. August. 305. lib.3.* Aliquando verò vsque ad tres annos ampliauit, vt constat ex *decis.699. num.2. part.1. diuers. & decis.128. num.1. part.2. etiam diuers.* quarum meminerunt hac de re agentes *Aloys. Ric. in praxi fori Ecclesiast. decis.429. in 1. edit. aliàs resol. 366. n. 2. in 2. edit.* latè *Marches. de Commiss. part. 1. pag. 491. num.54. cum seqq. in vltim. impress.* & consuluit *Bursat. cons. 361. num. 31.* & post *Cas. de Grassis decis. 11. n.3. de præbend.* & *Seraphin. decis.66. num.2. & 3.* obseruauit *D. Lotter. de re benefic. lib. 1. quæst. 39. num.52.* vbi *num. 53.* subdit, non sufficere huiusmodi lapsum temporis, & deductionem impedimenti, nisi etiam probarentur intra illud factæ omnes diligentiæ possibiles, tum in producendo literas, & instando pro earum exequutione, tum in remouendo impedimento obiecto.

Verùm quia aliqui, vt è tali onere se eximerent, 5
cedebant liti, & beneficio, excogitatum fuit decretum quoddam nouum, vt soluatur pensio vsque quò lis terminetur per tres conformes in Rota; quod cùm vrgeat contra consentientem, non est iam in potestate Iudicis prætextu cuiuscunque æquitatis ab eo recedere, vt fuit dictũ *in Miranden. pensionis 23. Martij 1620. coram Illustrissimo Card. Verospio,* cuius meminit *D. Lotter. d. quæst.39. num.57.* vnde agente pensionario contra campsorem, frustra hic excipit titularem cessisse liti, aut aliàs renunciasse iuri in beneficio sibi competenti, vel intra triennium non potuisse nancisci possessionem: nam cùm tunc contra eum agatur in vim Cameralis obligationis, non potest alia exceptione iuuari quàm solutionis, aut falsitatis, iuxta *Cassad. decis. vnic. num. 2. de mutuis petit.* vel alia, quæ oritur ex ventre ipsius cedulæ, suæque obligationis, *Gallesi. ad form. Camer. in 1. quæst. ad 4. part. à num. 15.* & ita fuit dictum *in d. Miranden. pensionis*; refert *D. Lotter. d. quæst.39. num.61.* vbi *num.62.* subdit, quod vt firmius sit, in decreto adiicitur, ne titulares validè possint resignare, nisi resignatarij eandem obligationem de soluendo, & dando cedulam faciant.

Hæc

Hac tamen lege, & conditione.

Clausula LXIV.

1 Conditionem non importat hæc clausula, sed modum, *l. Mæuia. ff. de manumiss. testam. Bart. in l. quibus diebus. §. Termilius, num. 5. ff. de condit. & demonst. Bero. cons. 66. num. 5. vol. 2. Neuizan. cons. 55. num. 1. Ruin. cons. 127. num. 2. vol. 1. Natt. cons. 373. num. 26. Cran. cons. 59. num. 1. Surd. cons. 168. n. 6.*

Svmmarivm.

1 *Iurisdictionem executori dat clausula,* Inducatis in possessionem, &c.

2 *Clausula,* Inducatis in possessionem, &c. *non habet amplius effectum post annum, vel postquam pacificè possedit, quia si molestetur, via ordinaria est agendum.*

3 *Iudices ordinarij post inductionem cognoscunt in Francia, & ideo ibi nihil operatur clausula,* Inducatis in possessionem, & manuteneatis.

4 *Necessitatem non importat clausula,* Inducatis in possessionem, &c. *vt qui est in possessione, & nouam obtinet prouisionem cum illa clausula, de nouo apprehendat possessionem de manu executoris.*

5 *Clausula,* Inducatis in possessionem, &c. *apposita in noua prouisione illius, qui est in possessione, intelligi debet, vt sit apposita ad cumulandum possessionem possessioni.*

Inducatis in possessionem, & manuteneatis.

Clausula LXV.

Hæc clausula dat iurisdictionem executori, quia poterit manutenere inductum, donec sit pacificus, non tamen semper, ne derogetur Ordinario, ideo post annum, vel postquam pacificè posse-
2 dit, si molestetur, via ordinaria est agendum, quia hæc clausula non habet amplius effectum, vt per *Staphil. de literis gratiæ, fol. 97. pag. 2. vers. sequitur postmodum, Marchesf. de Commissionib. part. 1. pag. 939. num. 177. Campan. in diuers. Iuris Canonici, rub. 11. cap. 13. num. 283. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. concl. 218. num. 1.* vbi *num. 2.* subdit, *Rebuff. in forma noua prouisionis, in verbo, & defendat inductum,* retulisse
3 quod in Francia nihil operatur, quia Iudices ordinarij post inductionem cognoscunt, &c.

4 Non importat necessitatem, vt qui est in possessione, & nouam obtinet prouisionem cum hac clausula, de nouo apprehendat possessionem de manu executoris, acquisitio enim nouæ possessionis de manu executoris non contradicit retentioni primæ possessionis naturalis, vt dictum fuit *in Alexandrina Archipresbyteratus 28. Iunij 1627. coram R. P. D. Merlino,* impressa sub clausula, *Si & post quantum,*
5 *&c.* Intelligi etiam potest, vt sit apposita ad cumulandum possessionem possessioni, quia vtraque possessio de per se est considerabilis, ad tradita per *Cassad. decis. 4. num. 2. & seqq. de restit. spoliat. Menoch. de adipiscend. remed. 4. quæst. 43. num. 337. & seq.* & *Gabr. concl. 7. n. 6. de acquir. possess.* quos sequuta est *Rot. in d. Alexand. Archipresbyteratus coram D. Merlino.*

Svmmarivm.

1 *Gratia in forma dignum non est conditionalis.*

2 *Gratia in forma dignum in esse nihil ponit, donec executioni sit demandata.*

3 *Resignatario acquisitum dicitur ius ad rem, & non in re per gratiam in forma dignum, ante eius executionem.*

4 *Resignatarius quando fuit prouisus in forma dignum, resignans non cadit à iure super beneficio, nisi donec literæ Apostolicæ fuerint executæ.*

5 *Ius regulariter non abdicatur à resignante, nisi donec quæsitum fuerit resignatario pro collationem.*

6 *Beneficium collatum absenti ante acceptationem, non potest alteri conferri.*

7 *Beneficium sequuta morte prouisi in forma dignum, antequam ille repertus, seu declaratus fuerit dignus, non vacat per mortem illius, sed per mortem vltimi possessoris.*

8 *Executor fit mixtus quando adest clausula,* In forma dignum.

9 *Appellare licet ab executore cum clausula,* In forma dignum, *& possessio interim capta est attentata.*

10 *Intellige quando alius est in possessione, vel adest legitimus contradictor.*

In forma dignum.

Clausula LXVI.

Gratia in forma dignum non est conditionalis, 1
quia illa verba, *quatenus idoneus reperiatur,* respiciunt qualitatem idoneitatis, quæ de iure inest, & potiùs sonant in monitionem, & instruunt executorem, vt intelligat qualis esse debeat ille, cui prouidet, & sic non reddunt gratiam conditionalem quoad eius substantiam, sed tantùm respectu executionis, & prouisionis faciendæ, quæ est dilata in tempus postquam idoneus repertus fuerit: licèt enim ista conditio impediat executionem gratiæ, donec constet de idoneitate impetrantis, tamen non impedit acquisitionem, si in rei veritate resignatarius sit habilis, & sic ista suspensio est circa executionem, non circa acquisitionem iuris, cùm qualitas identitatis sit pura, & certa in rerum natura, licèt à nobis ignorata, antequam examinaretur, & conditio de præterito, vel præsenti non suspendat, *l. cùm ad præsens. ff. si certum petatur. l. institutio talis. ff. de condit. instit.* ita dictum fuit *in Burgen. Canonicatus 28. Aprilis 1597. coram Card. Pamphilio,* impressa per *Marchesf. de Commiss. part. 1. pag. 142. in vlt. impress. duplicata pag. 358. eadem part. 1.* & *in Papien. Prioratus S. Michaelis 6. Iunij 1607. coram Card. Lancellotto.*

Item gratia in forma dignum in esse nihil ponit, 2
donec executioni sit demandata, *Clem. vnic.* & ibi *Card. num. 7. & 8.* & *Vitalis num. 18. & seq. de concess. prabend. Cassador. decis. 1. n. 6. vt lite pendente, Mandos. super reg. de annali, quæst. 55. n. 3. Seraphin. decis. 1446. num. 3.* & fuit dictum *in Calaguritana beneficij 30. Ian. 1606. coram Card. Marquemontio,* & *in Elboren. fru-*

ctum 10. Martij 1615. coram Martino Andrea, impressa per Farinac. decis. 665. num. 4. part. 2. recent.

3 Per gratiam in forma dignum ante eius executionem dicitur resignatario acquisitum ius ad rem, & non in re, Sarnen. ad reg. de iure quæsito, quæst. 1. vers. & ista omnia procedunt, Ægid. decis. 563. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. §. 2. num. 56. cum aliis allegatis per Rot. in Vercellen. Canonicatus 11. Decemb. 1613. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano; vbi etiam fuit dictum, idem operari mandatum de prouidendo, & quemlibet alium titulum de futuro, quod facit, vt illud beneficium alteri conferri non possit, cap. si postquam 13. de præbend. in 6.

4 Quando enim resignatarius fuit prouisus in forma dignum, resignans non cadit à iure super beneficio, nisi & donec literæ Apostolicæ fuerint executæ, Rot. in Abulen. & Zamoren. beneficij 17. Iunij 1594. coram Penia, vbi eleganter fit distinctio inter resignationem puram, & ad fauorem certæ personæ in forma dignum admissam, & in d. Burgen. coram Card. Pamphilio, & in Bracharen. Cantoriæ 26. Martij 1601. coram Iusto, & in Ampurien. beneficij 18. Februarij 1625.

5 coram D. Merlino; & regulariter non abdicatur ius à resignante, nisi & donec quæsitum fuerit resignatario per collationem, Put. decis. 158. num. 3. lib. 3. Achil. decis. 10. n. 4. de restit. spoliat. Mohed. decis. 36. per totam, de

6 renunc. Caputaq. decis. 82. & 86. p. 3. & facit simile de beneficio collato absenti, quod ante acceptationem non potest alteri conferri, cap. si tibi absenti 17. vbi Anchar. n. 2. & Gemin. n. 18. de præben. in 6. cum allegatis in causa Hispalen. beneficij de Toar 15. Decemb. 1589.

7 coram Bubalo. Vnde sequuta morte prouisi hoc modo antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, beneficium non vacat per mortem illius, sed per mortem vltimi possessoris, Felin. in cap. fin. n. 33. vers. quod si pendente, de præsumpt. Seraph. decis. 446. n. 3. & fuit resolutum in d. Ampurien. beneficij, coram D. Merlino.

8 Executor fit mixtus, quando adest hæc clausula, Seraph. decis. 817. Rot. in Panormitana Archidiaconatus 15. Iunij 1590. coram Penia, impressa per Marches. de Commiss. p. 1. pag. 960. in vlt. impress. & in Tirassonen. eleemosynariæ 28. Ianuarij 1602. coram Card. Lancellotto, impressa per Farin. decis. 52. n. 2. p. 2. recent. & in Brixien. Canonicatus 21. Maij 1615. corã Card. Verospio, impressa per eundem Far. decis. 701. sub n. 2. p. 2. recent. & in Xeatina beneficiorum 2. Maij 1616. coram Buratto, & in Ravennaten. Iurispatronatus 27. Ianuarij 1606. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, cum alijs citatis per Nicol. Garc. de benef. p. 6. cap. 2. n. 126. & 127.

9 Vnde ab executore cum ista clausula appellare licere, & possessionem interim captam esse attentatam, sæpe fuit dictum in Rota, & signanter in vna S. Agathæ Gotthorum, & Zamoren. beneficiorum, & in nullius Sacristiæ 26. Octobris 1601. coram Penia, & in Barchinon. parochialis 10. Decembris 1601. coram Card. Sacrato, & d. decis. 701. sub num. 2. part. 2. recent.

10 Intellige tamen, quando alius est in possessione, vel adest legitimus contradictor, & tunc datur appellatio propter præiudicium possessoris, Felin. & alij communiter in cap. final. de præsumpt. Rot. decis. 202. n. 1. p. 1. diuers. & fuit dictum in Conchen. Archipresbyteratus 28. Iunij 1606. & in Pistorien. parochialis 25. Iunij 1621. coram D. Pirouano, & in Leodien. Abbatiæ 14. Ianuarij 1622. coram Vbaldo Seniori.

SVMMARIVM.

1 Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.

2 Relatiua est, relationémque inducit clausula, In omnibus, & per omnia, &c.

3 Clausula, In omnibus, & per omnia, &c. ob eius vniuersitatem facit, vt comprehendantur ea, quæ aliàs non cõprehenderentur.

4 Effectus clausulæ, In omnibus, & per omnia, &c. est, vt nihil omnino excludat.

5 Clausula, In omnibus, & per omnia, &c. restringitur ad præterita, non autem veniunt futura.

6 Conformitatem cum Iure communi respicit clausula, In omnibus, & per omnia, &c. ne absonus intellectus eliciatur.

7 Mandatum cum clausula, In omnibus, & per omnia, &c. dicitur esse speciale.

8 Priuilegij specialis vim habet clausula, In omnibus, & per omnia, &c.

9 Mandati specifici non habet vim clausula, In omnibus, & per omnia, &c. ad faciendum incidere dominum in pœnam.

10 Exæquata vt vnam, & eandem naturam habeant, operatur clausula, In omnibus, & per omnia, &c.

11 Perfectionem & integritatem dispositionis importat clausula, In omnibus, & per omnia.

12 Testamenti paterni approbatio vt nullo modo restringatur, operatur clausula, In omnibus, & per omnia, &c.

13 Fictionem & veritatem in ijs, quæ possunt verè fieri, importat clausula, In omnibus, & per omnia, &c.

In omnibus, & per omnia.

CLAVSVLA LXVII.

De vi, & effectibus huius clausulæ vide Martam 1
de clauf. p. 1. clauf. 62. & p. 3. clauf. 42. Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. litt. C. concl. 354. Seraph. decis. 510. n. 5. Viuian. in praxi Iurisp. lib. 13. cap. 8. n. 343. in 2. edit. Hæc 2
clausula multum operatur, ex adductis per Cephal. cons. 186. n. 12. & Surd. decis. 53. n. 5. & est relatiua, relationémque inducit absque aliqua differentia, vt dictum fuit in Clusin. Postæ Puteoli 23. Ian. 1614. coram R. D. meo Pirouano, impressa per Farin. decis. 419. n. 2. & 3. p. 2. recent. Ob eius vniuersitatem facit, vt com- 3
prehendantur ea, quæ aliàs non comprehenderentur, l. Ballista, cum ibi notatis, ff. ad Trebell. Leon. sinus. C. de agricul. & censitis, lib. 11. Ruin. cons. 32. n. 5. lib. 2. & cons. 171. n. 11. lib. 3. Rol. cons. 60. n. 21. cum seqq. lib. 1. Mart. d. clauf. 62. n. 1. Caualcan. de vsufruct. mulieri relicto, n. 55. Menoch. cons. 220. n. 22. vbi n. 94. subdit, quod intelligitur secundum ea, ad quæ testator relationem habuit; & eius effectum esse, vt nihil omnino exclu- 4
dat, tenet Surd. cons. 412. n. 19. & operatur, atque importat omnem substantiam, & qualitatem, Cott. in memorab. verb. per omnia, pag. 679. & fuit dictum in Cæsaraugustana præeminentiarum 10. Nouemb. 1623. coram R. Coccino Decano. Sed restringitur ad præterita, non 5
autem veniunt futura, l. 1. ff. de leg. 1. vbi Socin. iun. n. 12. cum seqq. & Bolognett. n. 57. Mart. d. p. 3. clauf. 42. n. 3.

Respicit tamen conformitatem cum Iure com- 6
muni, ne absonus intellectus eliciatur, vel resultet, Iason d. l. 1. n. 22. ff. de legat. 1. Card. Tusch. d. conclus. 354. n. 18. vbi n. 24. post Butr. cons. 19. n. 9. & seq. subdit, non operari quoad insolita, & inhonesta, & num. 25. quod non operatur vltra mentem.

Habet

7 Habet vim specialis specificationis, ideo mandatum cum ista clausula dicitur esse specificum, *Bald. cons.* 100. incip. *Decreto Domini cauetur, in princ. vers. secunda ratio, lib.* 1. *Curt. Iun. cons.* 74. *num.* 3. *Rimin. Iun. cons.* 513. *num.* 43. *& seq. vol.* 5. *Mart. d. clauf.* 62. *num.* 4. *Card. Tusch. d. concl.* 354. *num.* 1. vbi *num.* 2. post *Butr. cons.* 19. *num.* 13. *vers. item* 2. *Decian. cons.* 5.
8 *num.* 53. *lib.* 1. & alios, subdit habere vim specialis priuilegij, quibus addo *Mart.* & ab eo citatos *d.*
9 *clauf.* 62. *num.* 5. Non habet tamen vim specifici mandati ad faciendum incidere dominum in pœnam, prout ex *Bald. cons.* 100. *col.* 2. *in fin. vers. nec obstant, lib.* 1. tradit *Card. Tusch. d. concl.* 354. *n.* 21.

10 Item habet magnam efficaciam & operatur, vt exæquata vnam, & eandem habeant naturam, & nulla sit penitus differentia. §. 1. *vers. per omnia fere*, vbi *Ias. à num.* 20. & *Rip. n.* 1. *&* 2. *Instit. de donat. d. l.* 1. *ff. de leg.* 1. *Bertazol. de clauf. instrum. clauf.* 11. *num.* 1. *Rolan. cons.* 67. *num.* 42. *lib.* 3. *Hippol. cons.* 101. *num.* 46. *vol.* 2. *Card. Tusch. d. concl.* 354. *num.* 6. vbi *num.* 23. post *Butr. cons.* 19. *num.* 9. subdit, adæquationem in omnibus, & per omnia factam non comprehendere ea, quæ non sunt concessibilia, nec ea, quæ speciali nota digna sunt; & *n.* 27. limitat etiam in iis, quæ non possunt esse proportionabilia, & *num.* 33. restringit, vt priuilegia, & omnes qualitates transeant, quæ sunt in essentia, & existentia personæ, cui fit adæquatio, sed non ea, quæ sunt reseruata.

11 Importat perfectionem, & integritatem dispositionis. §. *pari ratione. vers. per omnia. Instit. quibus modis ius patriæ potestatis soluitur, Bertazol. d. clauf.* 21. *n.* 1. *Honded. cons.* 79. *n.* 99. *tom.* 2.

12 Operatur hæc clausula, vt approbatio testamenti paterni nullo modo restringatur, sed vniuersaliter intelligatur, ita *Ruin. cons.* 56. *n.* 12. *lib.* 2. *Fusar. de substitut. q.* 296. *n.* 96.

13 Importat nedum fictionem, sed etiam veritatem in his, quæ possunt verè fieri, *Ang. Aret. cons.* 103. *num.* 17. *Mart. d. clauf.* 62. *num.* 6. *Card. Tusch. d. conclus.* 354. *num.* 3. & fuit dictum *in Verdunen. Canonicatus* 13. *Febr.* 1617. *coram Andrea:* Vnde si statutum dicat, quod filia nupta per omnia habeatur prout sui iuris, verè dicitur sui iuris effecta, ita ex *Ang. Aret. d. cons.* 107. *num.* 20. tradit *Card. Tusch. d. conclus.* 354. *num* 4. vbi *num.* 5. idem, si dicat quod factum habeatur per omnia pro non facto in iis, quæ iuris sunt, quia verè habetur, ac si factum non esset.

14 Hanc clausulam idem operari quod clausula, *Omnia, & singula*, dicit *Caualcan. de vsufructu mulieri relicto, cap.* 1. *n.* 55. quem refert *Cened. post lib. pract. & canon. quæst. sing.* 72. *num.* 3.

In principio posita.

Clausula LXVIII.

1 Omnis clausula in principio posita refertur ad sequentia, vt pro regula constituunt *Cels. Vgo. in tract. clauf. pag.* 475. *col.* 1. *Hipp. cons.* 75. *num.* 8. *cum seqq. Mascard. de prob. concl.* 301. *n.* 5. *Accacius Anton. in comment. ad l.* 3. *ff. de condit. & demonstrat. num.* 207. & ad omnia, quæ sequuntur relationem habet vsque ad finem, quando militat eadem ratio, *Mar. Alter. de censur. Ecclesiast. tom.* 1. *lib.* 5. *disputat.* 14. *cap.* 1. *litt. B.*

2 Clausula præcedens est maioris efficaciæ ad determinationem sequentium, quàm sequens ad determinationem præcedentium, vt per *Brunor. à Sole in locis comm. verbo clauf.* 40. *Mart. de clauf. p.* 4. *clauf.* 24. *n.* 1. *Matien. l.* 7. *gloss.* 13. *num.* 6. *tit.* 11. *lib.* 5. *nouæ Recopil. Azeued. l.* 1. *n.* 5. *cum seq. tit.* 11. *lib.* 4. *etiam nouæ Recopil. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 32. *n.* 19.

SVMMARIVM.

1 *Clausula in medio posita præcedentibus, & sequentibus deseruire potest, si ponatur inter plures articulos connexos, & dependentes ab vno principali.*

2 *Clausula in medio posita nunquam refertur ad sequentia, quando adest dictio,* præmissa, *vel* prædicta.

3 *Clausula in medio posita non refertur ad præcedentia, neque ad sequentia capitula habentia suam orationem perfectam, maximè inter diuersas personas.*

In medio posita.

Clausula LXIX.

Clausula in medio posita præcedentibus, & sequentibus deseruire potest *l.* 3. §. *filius. ff. de liber. & posthum. l. quisquis. ff. de leg.* 3. *cap. secundò requiris, de appell. Cels. Vgo. in tract. clauf. pag.* 475. *col.* 2. *Matien. l.* 2. *gloss.* 2. *num.* 8. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil. Burg. de Pace l.* 3. *Tauri, part.* 1. *conclus.* 2. *num.* 67. *Ioann. Garz. de nobilitate, gloss.* 2. *num.* 11. *Brunor à Sole in locis communibus, verbo clausula, num.* 39. *Ceual. communium contra comm. quæst.* 905. *num.* 3. *Mari. Alter. de cens. tom.* 1. *disput.* 13. *lib.* 5. *cap.* 3. *litt. E. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 290. *num.* 5. vbi post *Alex. cons.* 63. *num.* 9. *lib.* 6. declarat procedere, quando est posita inter plures articulos connexos, & dependentes ab vno principali: secus verò quando ponitur inter articulos diuersos absolutè, quia tunc non refertur ad sequentia; & *num.* 8 post *Abb. cons.* 75. *col.* 2. *vers.* 2. *videtur, lib.* 2. exemplificat in instrumento obligationis continente plura debita, & plura capitula debitorum, & in vno capitulo debiti vnius ponatur, quod teneatur fideiussorem dare, in aliis verò nihil dicatur, tunc non tenetur, nisi pro contentis in illo capitulo, non autem pro aliis, ex eo quia non refertur ad omnia capitula, ex quo obligatio est in vno capitulo. 1

Hinc clausula in medio posita nunquam refertur ad sequentia, quando adest dictio, *prædicta*, vel *præmissa*, quia refertur solùm ad præcedentia, *Alex. cons.* 63. incip. *Diligenter, num.* 8. *in fin. lib.* 6. *Card. Tusch. d. conclus.* 290. *num.* 2. vbi *num.* 3. post *Paris. cons.* 38. *num.* 30. *lib.* 2. subdit, pariter clausulam in medio positam non referri ad præcedentia, neque ad sequentia capitula habentia suam orationem perfectam, maximè inter diuersas personas. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Clausula in fine posita regulariter refertur ad omnia præcedentia.*

2 *Præcedentia omnia respicit clausula, si in principio, medio, vel fine ponatur.*

3 *In odiosa & exorbitanti materia, clausula in fine posita, etiam refertur ad præcedentia, nisi diuersitatis ratio dari possit.*

4 *Clausula in fine posita ita refertur ad omnia præcedentia capitula, ac si singulis capitulis esset apposita.*

5 *Capitulorum omnium dispositionis vbi non est eadem ratio, clausula in fine posita non refertur ad præcedentia.*

6 *Materia largè interpretanda quando veniret restringenda.*

7 *Iuris correctio quando sequeretur.*

8 *Intellectus Iuri contrarius quando resultaret.*

9 *Absurditas quando sequeretur.*

10 *Contrarietas, & repugnantia quando sequeretur.*

11 *Ratio recti sermonis quando aliud postularet.*

12 *Testatoris voluntas præsumpta quando repugnaret.*

13 *Scriptura, & sensus quando non patitur.*

14 *Actus quando redderetur nullus.*

15 *Dispositio quando redderetur inutilis.*

16 *Quando non congrueret verbis, & dispositioni antecedenti.*

17 *Quando refertur ad ea, quæ habent claram, & determinatam dispositionem.*

18 *Qualitate diuersa personarum stante.*

19 *Quando non stat de per se, sed accessoriè ad aliquod capitulum.*

(6–19:) *Clausula in fine posita non refertur ad præcedentia.*

20 *Clausula in fine posita non refertur ad præcedentia, quæ incidenter, vel causa demonstrationis posita sunt.*

21 *Clausula in fine posita non refertur ad ea, quæ longè distant, si medient extranea.*

22 *Clausula pœnalis apposita in vno capitulo, non censetur in alijs repetita.*

23 *Clausula in fine posita non refertur ad præcedentia in casibus priuilegiatis.*

24 *Clausula illa, quæ tacitè subintelligitur in aliquo capitulo, nunquam ad alia refertur.*

25 *Clausula prima quando habet propriam, & specificam determinationem, tunc clausula in fine posita non refertur ad illam primam.*

26 *Genus quando præcedit, & clausula sequens continet speciem, tunc non potest referri ad omnia præcedentia.*

27 *Generalis clausula, & generalis approbatio non refertur ad ea, quæ specialiter fuerunt cassata, & in quibus specialis, & diuersa prouisio militat.*

28 *Clausula in fine posita non refertur ad ea, quæ habent orationem perfectam de se.*

In fine posita.

CLAVSVLA LXX.

1 CLausula in fine posita regulariter refertur ad omnia præcedentia, præcipuè quando principaliter per se est posita, & commodissimè potest ad omnia referri, *cap. secundò requiris, de appellat. l. 1.* & ibi *Ias. num. 4. & seq. C. de liberis prater. Felin. in cap. causam quæ, num. 4. vers. clausula refertur, de rescript. l. talis scriptura. §. fin. ff. de leg. 1. cap. secundò requiris, de appellat. Alex. cons. 101. num. 1. lib. 3. Bernard. reg. 84. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 2. verbo de tous meubles, num. 1. Cels. Vgon. in tract. clausul. pag. 475. col. 2. Socin. Sen. cons. 188. num. 5. lib. 2. Mandos. super regulas Cancellariæ, in prælud. quæst. 2. num. 2. Boër. decis. 146. num. 2. cum seq. Syluan. cons. 88. num. 24. Capic. decis. 108. num. 9. Ant. Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausul. conclus. 9. num. 1. Marta de clausulis, part. 4. clausul. 23. Sour. tom. 2. commun. opinion. lib. 6. tit. 13. num. 266. pag. 62. Menoch. de arbitr. casu 64. num. 12. & de præsumpt. lib. 4. præs. 181. num. 4. & cons. 130. n. 5. & cons. 339. num. 1. & 2. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 45. num. 6. part. 1. Burg. de Pace cons. 44. ex num. 13. Surd. cons. 282. num. 4. & cons. 567. num. 4. Gutier. practic. lib. 3. quæst. 29. num. 11. & 12. Honded. cons. 4. num. 34. & cons. 54. num. 28. vol. 1. Marchesan. de Commission. part. 1. pag. 626. num. 4. in 2. impress. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 291. Valasc. cons. 133. n. 3. Decian. cons. 70. ex n. 19. lib. 3. Ceuall. comm. contra communes, quæst. 828. num. 131. & quæst. 905. num. 3. Bruner à Sole in locis communibus verb. clausula 58. Cardos. in praxi Iudicum, eod. verb. n. 22. Iosephus Sesse Aragoniæ decis. 205. num. 29. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 32. num. 30. & gloss. 35. num. 26. Aldret. de omnimoda Regularium exempt. part. 1. cap. 8. num. 1. statim in princip. Lusit. Francisc. à Sousa in repet. l. fœmina. ff. de regulis Iuris. part. 1. num. 152. Mari. Alter. de censuris, tom. 1. disp. 13. lib. 5. litt. B. & disp. 15. cap. 1. litt. E. & disp. 16. cap. 3. litt. A. Sanchez de Matrimon. lib. 3. disput. 7. num. 17. & lib. 6. disp. 22. num. 19. & lib. 8. disp. 16. in fine, & lib. 10. disp. 17. in fine, Mantic. decis. 52. num. 1. & 3. Sigism. à Bononia de electione, dub. 3. n. 4. Stephan. Gratian. Marchia decis. 135. num. 14. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 54. cum seqq. Glorit. resp. 1. part. 3. num. 128. Rota decis. 416. part. 2. diuers. & decis. 73. num. 1. & decis. 105. num. 9. part. 1. recent. & apud Zach. de oblig. Cameral. decis. 160. num. 3.* & nouissimè *in Anconitana pecuniaria 14. Martij 1625. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, & in Treueren. Abbatia 20. Nouemb. 1624. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

2 Amplia primò, non solùm si in fine, sed etiam in principio, vel medio ponatur, vt per *Menoch. d. lib. 4. præs. 181. num. 2. Mart. d. claus. 23. num. 2. Peregr. de fideicom. art. 16. n. 102. & 105. Sanchez de Matrimon. lib. 6. disp. 22. num. 19. & lib. 8. disp. 16. circa med. Monet. d. cap. 7. num. 55.*

3 Amplia secundò etiam in materia odiosa, & exorbitanti, vt per *Menoch. d. præs. 181. num. 4. & cons. 792. num. 11. Gabr. d. concl. 9. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 36. num. 27. & 28. Surd. cons. 379. num. 1. & cons. 565. num. 18. vers. imò etiam, Cardin. Tusch. d. concl.*

concl. 291. n. 30. Sanchez de Matrimon. lib. 6. disp. 22. num. 19. Monet. d. cap. 7. num. 56. Card. Tusch. de litt. C. concl. 291. n. 30. vbi num. 2. ait, clausulam generalem in fine positam referri ad omnia etiam remota, de quibus non est specialiter prouisum, nisi sint contraria, licèt Capic. decis. 108. num. 14. & Mart. d. clauf. 23. num. 6. contrarium sentiant. Et hanc secundam ampliationem intelliges, nisi diuersitatis ratio dari possit, ex Surd. decis. 88. num. 13. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 11. num. 27. Card. Tusch. d. conclus. 291. num. 7. Rot. decis. 231. num. 1. part. 1. diuers. & decis. 767. n. 5. apud Farin. p. 2. recent.

4 Amplia tertiò, in tantum clausulam in fine positam referri ad omnia præcedentia capitula, vt idem sit, ac si singulis capitulis clausula esset apposita, vt post Decian. cons. 70. num. 19. & seq. lib. 3. tradit Card. Tusch. d. concl. 291. num. 11. vbi num. 13. post Alex. cons. 212. num. 6. lib. 6. ampliat, vt clausula in fine posita etiam annullatiua referatur ad omnia præcedentia, quando stat de per se, & num. 16. pariter ampliat, vt clausula restrictiua in fine posita, quæ potest referri ad omnia præcedentia, ad omnia referatur, & num. 20. post Nat. cons. 614. num. 2. etiam ampliat, clausulam positam in eadem oratione plura complectente, referri ad omnia, quando oratio regitur ab eodem verbo, nisi quando qualitas non conuenit primo, sed secundo.

5 Limita nunc primò, vt non procedat vbi omnium capitulorum dispositionis non sit eadem ratio, vt per Mart. & ab eo citatos d. clauf. 23. num. 7. quibus adde Gabr. d. concl. 9. num. 3. Honded. cons. 4. num. 41. tom. 1. Gonzal. d. gloss. 36. n. 27. Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 14. num. 8. Menoch. d. pres. 181. num. 2. 16. 17. & 18. Sanchez de Matrimon. lib. 8. disp. 34. num. 30. Monet. d. cap. 7. num. 57. Cardin. Tusch. d. concl. 291. num. 82. Rot. decis. 767. num. 5. p. 2. recent.

6 Limita secundò, quando per hoc restringeretur materia largè interpretanda, vt per Gabr. d. concl. 9. num. 14. & 30. Menoch. d. pres. 181. num. 14. Monet. d. cap. 7. num. 57. vers. secundo. Veluti quando sumus in beneficio Principis, Card. Tusch. d. concl. 291. n. 44.

7 Limita tertiò, quando sequeretur Iuris correctio, seu aliud inconueniens, cap. Ecclesia vestra 2. vbi notat Abb. de elect. Menoch. d. pres. 181. nu. 10. Socin. cons. 105. num. 37. Alex. cons. 98. num. 5. lib. 1. Marta d. clauf. 23. n. 18. Card. Tusch. d. concl. 291. num. 38. cum seqq. Franc. à Sousa in repet. d. l. fœmina. ff. de regulis Iuris. p. 1. nu. 152. Monet. d. c. 7. num. 57. vers. tertio, iuxta finem.

8 Limita quartò, quando ex tali relatione resultaret intellectus Iuri contrarius, l. adoptiuus. ff. de adopt. l. si idem. ff. de iurisd. omn. Iud. Marta d. clausula 23. num. 20. Brunor à Sole d. verb. clausula 18. in fin. Roman. cons. 112. num. 3. vers. non obstat, Signarol. cons. 181. n. 17. Card. Tusch. d. concl. 291. num. 40. Monet. d. num. 57. vers. tertio, in princip. vbi cum Gabr. d. concl. 9. nu. 5. 6. & 7. tradit; clausulam hanc non referri ad ea, quæ sunt Iuri communi contraria, licèt ea clausula expresè in genere se referret ad præcedentia, nisi omnia præcedentia essent contra Ius commune.

9 Limita quintò, quando sequeretur absurditas, vt per Gabr. d. concl. 9. num. 28. Menoch. d. pres. 181. n. 13. Mart. d. clausula 23. num. 12. Monet. d. num. 57. vers. quarto, Card. Tusch. d. concl. 291. n. 84.

10 Limita sextò, quando sequeretur contrarietas, & repugnantia in ipsa dispositione, vt per Gabr. d. concl. 9. num. 9. Menoch. d. pres. 181. num. 9. Roman. cons. 112. num. 3. vbi Mandos. Paris. cons. 34. num. 19. vol. 1. Natt. cons. 279. num. 5. vol. 2. Brunor à Sole d. verbo clausula, num. 28. in fine, Mart. d. clauf. 23. num. 10. Monet. d. num. 57. vers. quarto.

Limita septimò, quando ratio recti sermonis aliud postulat, vt per Rot. Bononien. decis. 150. nu. 79. Honded. cons. 4. nu. 40. tom. 1. 11

Limita octauò, quando repugnaret præsumpta testatoris voluntas, vt per Socin. Iun. cons. 81. num. 19. & 20. lib. 3. Menoch. d. pres. 181. num. 20. Monet. d. n. 57. vers. quarto, prope finem. 12

Limita nonò, quando commodè fieri non potest, & scriptura, vel sensus non patitur, vt per Surd. cons. 315. num. 9. Gabr. d. concl. 9. n. 16. Monet. d. vers. quarto, in fine, Mart. d. clausula 23. num. 5. vbi plures ex antiquioribus refert Card. Tusch. d. concl. 291. n. 59. 13

Limita decimò, quando actus redderetur nullus, vt per Surd. cons. 450. n. 48. 14

Limita vndecimò, quando inutilis redderetur dispositio, vt per Surd. cons. 315. num. 8. Grauet. cons. 70. num. 4. Mart. d. clausula 23. num. 11. Gabr. d. concl. 9. num. 10. Menoch. d. præsumpt. 181. num. 11. Monet. d. num. 57. in fin. Rom. cons. 112. col. 2. Card. Tusch. d. concl. 291. n. 41. & 77. 15

Limita duodecimò, quando non congrueret verbis, & dispositioni antecedenti, vt dictum fuit in Rota Bononien. decis. 150. nu. 78. 16

Limita decimotertiò, non referri ad ea, quæ habent claram, & determinatam dispositionem, vt per Honded. cons. 36. num. 34. tom. 1. Gabr. d. concl. 9. nu. 8. Peregr. d. art. 16. num. 107. Menoch. d. præsumpt. 182. à n. 6. Mart. d. clausula 23. num. 9. Monet. d. num. 57. vers. quinto. Vel specialem prouisionem à contrahentibus, Roland. à Valle cons. 59. num. 48. lib. 3. Roman. cons. 503. num. 4. Card. Tusch. d. concl. 291. n. 47. 17

Limita decimoquartò, stante diuersa personarum qualitate, vt censuit Rot. Bononien. decis. 150. n. 80. 18

Limita decimoquintò, quando non stat de per se, sed accessoriè ad aliquod capitulum, quo casu eius pars, conditio, modus, vel qualitas ad alia non refertur, vt per Bero. cons. 176. num. 53. vol. 1. Gabr. d. concl. 9. num. 11. & 20. Menoch. d. pres. 181. num. 22. Marta d. clauf. 23. num. 8. Monet. d. cap. 7. num. 58. vers. septimo. 19

Limita decimosextò, non procedere in iis quæ incidenter, vel causa demonstrationis posita sunt, vt per Gabr. d. concl. 9. num. 15. Menoch. d. pres. 181. num. 15. Mart. d. clausula 23. num. 14. Monet. d. n. 58. in princip. vbi ait, multo magis hoc verum esse, si clausula hæc in medio vnius capituli ponatur, & citat Gabr. d. concl. 9. num. 27. Mart. d. clauf. 23. n. 21. & Peregr. d. art. 16. num. 103. sublimitantem, nisi aliàs sequens capitulum esset inutile. 20

Limita decimoseptimò, non referri ad ea, quæ longè distant, si medient extranea, ad quæ clausula hæc referri non possit, vt per Gabr. d. concl. 9. nu. 12. & 14. Menoch. d. pres. 181. n. 23. Monet. d. nu. 58. vers. octauo, imò etiam si referri possit, vbi ea sint omnino separata, vt satis probat Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 108. n. 3. 21

Limita decimooctauò, in clausula pœnali apposita in vno capitulo dispositionis, quia in aliis non censetur repetita, vt per gloss. verbo sanctioni, in Clem. 2. de vita & honest. Cleric. Ruin. cons. 38. & 86. vol. 5. Gabr. d. concl. 9. nu. 22. Menoch. d. pres. 181. num. 5. Mart. d. clausula 23. num. 13. vbi dicit, ita tentum fuisse in Romana vinea de Alexijs 20. Octob. 1589. coram Pena, Monet. d. cap. 7. num. 59. vbi sublimitat, nisi ea clausula pœnalis ponatur in fine dispositionis cum iis verbis, circa præmissa, aut aliquod præmissorum, vel simili, & citat Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 108. n. 3. circa initium. 22

23 Limita decimononò in casibus priuilegiatis, vt per *Menoch. d. præs.* 181. *num.* 19. *Monet. d. c.* 7. *n.* 60. & huic limitationi affinis est alia quam *Gabr. d. concl.* 9. *num.* 25. affert post *Gozadin. cons.* 2. vt clausula in fine posita non referatur ad præcedentia, quando ex ea relatione ius tertij læderetur.

24 Limita vigesimò in clausula illa, quæ tacitè subintelligitur in aliquo capitulo, nunquam enim ad alia referri tradunt *Mart. d. clausula* 23. *num.* 17. *Gabr. d. concl.* 9. *num.* 17. *Menoch. d. præs.* 181. *num.* 21. *Monet. d. c.* 7. *num.* 61.

25 Limita vigesimoprimò, quando clausula prima habet propriam, & specificam determinationem, quia tunc clausula in fine posita non refertur ad illam primam, *Alex. cons.* 48. *lib.* 1. *Signarol. cons.* 181. *num.* 13. & 14. *Roman. cons.* 152. *col.* 2. *num.* 3. *Card. Tusch. d. concl.* 291. *nu.* 45.

26 Limita vigesimosecundò, quando præcedit genus, & clausula sequens continet speciem, quia non potest referri, ex quo species extrahitur ex genere, *Signarol. cons.* 181. *num.* 13. *vers. nec huic obstat*, *Card. Tusch. d. concl.* 291. *num.* 50.

27 Limita vigesimotertiò, quia generalis clausula, & generalis approbatio non refertur ad ea, quæ specialiter fuerunt cassata, & in quibus specialis, & diuersa prouisio militat, *Anch. cons.* 2. *à nu.* 11. *Alex. cons.* 226. *num.* 5. *vers. quartò quia*, *lib.* 6. *Card. Tusch. d. concl.* 291. *num.* 71. vbi *num.* 72. post *Socin. cons.* 120. *num.* 37. *lib.* 1. & *Alex. cons.* 110. *stante statuto*, *num.* 4. *lib.* 4. subdit, quod nec refertur ad ea, in quibus est facta prouisio specialis.

28 Limita vigesimoquartò, quia clausula non refertur ad ea, quæ habent orationem perfectam de se, etiamsi adsint dictiones repetitiuæ, prout dictio, *Item*, *Etiam*, & similes; ita *Decian. cons.* 17. *n.* 34. *lib.* 1. *Roman. cons.* 152. *num.* 2. *vers. prima*, *Card. Tusch. d. concl.* 291. *num.* 79. vbi *num.* 80. post *Parif. cons.* 38. *num.* 26. *lib.* 1. & *Alex. cons.* 66. *num.* 6. *lib.* 3. extendit in legatis, quia si sunt in eadem oratione, fit receptio, secus verò si in diuersa oratione.

SVMMARIVM.

1 *Procurator in rem suam factus ille dicitur, qui ex mandato procuræ commodum sibi applicare debet.*

2 *Procurator in rem suam altero de tribus modis censetur constitutus.*

3 *Procurator in rem suam constitutus videtur per illa verba*, Ponens eum in locum suum, &c.

4 *Procurator in rem suam constitutus dicitur, cùm illud, quod exigit, nulli restiturus est.*

5 *Dominij translationem, & reciprocam fideicommissi remissionem importat clausula*, In rem suam, &c.

6 *Procurator in rem suam habetur loco domini, & potest pacisci.*

7 *Procurator in rem suam potest iuramentum deferre.*

8 *Procurator in rem suam post litem contestatam reuocari non potest.*

9 *Procurator in rem suam potest ante litem contestatam alium procuratorem substituere.*

10 *Procurator in rem suam constitutus ad iudicia, nequit ante litis contestationem alium substituere, nisi mandatum habeat cum speciali clausula substituendi.*

11 *Statutum disponens circa procuratores, non habet locum in procuratore in rem suam.*

12 *Procurator in rem propriam, non intelligitur reuocatus per mortem constituentis.*

13 *Procurator in rem suam quandoque fit ab homine, quandoque à lege.*

14 *Mandatum in rem suam non præsumitur in dubio, nisi præcedat causa cedendarum actionum.*

15 *Testibus potest probari aliquem fuisse constitutum procuratorem in rem suam.*

In rem suam, &c.

CLAVSVLA LXXI.

PRocurator in rem suam factus ille dicitur, qui ex mandato procuræ commodum sibi applicare debet, *gloss.* 2. *in princ. in l.* 1. *ff. de procurat. gloss. verbo suam rem, in l. qui stipendia. C. eod. tit. Mart. de clausul. part.* 1. *claus.* 188. *num.* 2. *Bertaz. de claus. instrum. claus.* 29. *gloss.* 1. *num.* 1. vbi *num.* 5. ex *Bald. in l. quæ omnia. §. fin. de procur.* & *Ias. in d. l. qui stipendia*, asserit censeri constitutum procuratorem in rem suam altero de tribus modis, quando scilicet sunt mandatæ actiones directæ, & cessæ vtiles, vel quando tantùm sunt cessæ vtiles, quo casu censetur etiam factus procurator cessionarius in rem suam, & tertiò quando solùm sunt mandatæ actiones directæ, quod minus importat concessionem. 1 2

Item in rem suam constitutus videtur per illa verba, *Ponens eum in locum suum, &c.* vt per *Bart. in l.* 3. *ff. famil. hercisc.* & *in l. qui quadraginta. ff. ad Trebell.* nam idem quod hæc clausula, *In rem suam*, importat virtualiter d. clausula, *Ponens, &c.* solita apponi in instrumentis venditionum, quæ etiam importat cessionem iurium, & vbi adest huiusmodi clausula, *Ponens, &c.* vel cessio iurium, tunc dicitur indubitanter procurator constitutus in rem suam, *Bertazol. d. tract. clausul.* 27. *gloss.* 4. & *clausul.* 28. *gloss.* 1. 3

Dicitur etiam tunc constitutus procurator in rem suam, cùm illud, quod exigit, nulli restituturus est, ita *Aret. cons.* 124. *num.* 3. & *cons.* 125. *in princ. Bero. cons.* 187. *num.* 45. *vol.* 1. & fuit dictum *in Mediolanen. Capellaniæ* 5. *Martij* 1607. *coram Cardin. Marquemontio.* Sic etiam dicitur ex clausula, *quod faciat quicquid domino viderit expedire*, vel, *quod habeat totam potestatem*, vel, *quod re vtatur tanquam sua*, ex adductis per *Cald. Pereir. de empt. cap.* 15. *n.* 8. 4

Translationem dominij, & reciprocam fideicommissi remissionem importare hanc clausulam, tenent *Alex. cons.* 8. *num.* 6. *vers. denique, lib.* 5. *Ruin. cons.* 144. *num.* 19. *vers. actio*, & *cons.* 152. *num.* 8. *col. penult. lib.* 2. *Grat. cons.* 60. *num.* 19. *lib.* 1. *Socin. Iun. cons.* 116. *num.* 60. *vers. præterea*, *lib.* 1. *Menoch. cons.* 361. *n.* 38. & *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 342. *n.* 11. 5

Procurator cum hac clausula habetur loco domini, & potest pacisci, *l.* 1. *sed & si tantùm, l. sed & si fideiussor, l. si cum emptore. ff. de pactis, l. sicut. §. si procurator. ff. quando pignus, vel hypoth. gloss.* & *Doctores in l. transactionis. C. de transact.* Sic etiam potest iuramentum deferre, licèt simplex procurator nequeat, 6

queat; *l. iusiurandum quod ex conuentione. §. final. ff. de iureiurand. gloss. vltim. in cap. qui ad agendum, de procur. in 6. Bertazol. de clausulis instrumental. claus. 29. gloss. 10. num. 1.*

8 Licèt re integra reuocari possit procurator in rem propriam, antequam sit processum ad tria contenta *in l. 3. C. de nouat.* vt tradit *Cald. Pereira de empt. cap. 22. & 23.* non ita tamen post litem contestatam, ex *l. illam. C. de donat.*

9 Sic etiam licèt procurator ante litem contestatam non possit alium procuratorem substituere, nisi id habeat in mandatis, tamen aliud est in hoc procuratore in rem suam, *cap. 1. §. 1. de procur. in 6. Bertazol. d. claus. 29. gloss. 10. num. 1.* iste enim procurator domino comparatur tam ante, quàm post litem contestatam, vt tradit *Ioan. de Grass. in tract. de substant. procurat. in claus. & quæ per quemlibet procuratorem verum, num. 1.*

10 Si verò constituatur ad iudicia, nequit ante litis contestationem alium substituere, nisi mandatum habeat cum speciali clausula substituendi; ita *Marant. de ordine iudicior. part. 4. distinct. 16. num. 21. & 28. Vant. de nullit. tit. ex defectu mandati, num. 109. Suar. de Pace in pract. tom. 1. in initio annot. 4. num. 5.* post litem tamen contestatam poterit, vt per *Boer. decis. 285. num. 1. D. Barbos. in l. cum prætor. §. 1. n. 104. cum seqq. ff. de iudiciis.*

11 Statutum disponens circa procuratores, non habet locum in isto procuratore in rem suam, qui propriè non est procurator, *Bald. in l. non solum, in 2. lect. num. 6. ff. de procur. & in l. 1. quæst. 5. num. 14. C. de action. & oblig. Felin. in cap. licet vndique, num. 8. de offic. delegat. Aret. in l. 1. num. 21. ff. si certum petatur, Bertazol. d. claus. 19. gloss. 1. n. 2.*

12 Procurator in rem propriam non intelligitur reuocatus per mortem constituentis, *l. 2. §. in propria causa. ff. quando appellandum sit, Bart. in l. si procurator. ff. de condict. causa data, Aret. cons. 124. & seq. Caballin. Milleloq. 247. num. 2. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 23. n. 52. Bertazol. d. claus. 19. gloss. 2. num. 4. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 342. num. 1.*

13 Illud pro coronide huius breuis discursus sciendum est cum *Bertazol. d. gloss. 1. à num. 6.* quod procurator in rem suam quandoque fit ab homine, quandoque à lege; ab homine, vt in casu, quo vel fit cessio, vel mandantur directæ actiones per cedentes, aut ita in mandato procuræ expressè constitutus reperitur; à lege, quoties sine cessione, vel expresso mandato transeunt actiones, vt *in l. penult. C. ad Trebell.* & in casibus, de quibus *in l. 1. & 2. C. de action. & obligat.* Sic etiam procurator in rem suam quandoque censetur factus ex voluntate, vt in casibus, in quibus voluntas vtriusque contrahentis concurrit, sicut in cæteris contractibus, *l. sicut. C. de action. & obligat.* ex necessitate, quando alicui sunt adiudicata nomina debitorum, *l. plane. ff. famil. herciscundæ*, & in aliis casibus, de quibus per *gloss. & Bart. in l. seruum quoque. §. final.* vbi text. loquitur de isto procuratore in rem suam ex necessitate, *ff. de procurat.*

14 In dubio non præsumitur mandatum in rem suam, nisi præcedat causa cedendarum actionum, vt tradunt *Bald. in l. 3. quæst. 1. C. mandati, Bertazol. d. gloss. 1. num. 9.* vbi subdit, quod licèt non præsu-

15 matur mandatum factum in rem suam, tamen si id sit omissum, vt quia fuit scriptum, aliquem fuisse simpliciter procuratorem constitutum, potest testibus id comprobari.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio regulariter non in solidum; sed pro virili parte inter plures correos facta censetur.*

2 *Clausula*, In solidum, *vbi est apposita, excludit inter socios, vel plures cohæredes, aut plures reos debendi, beneficium diuisionis.*

3 *Debitores principales vt omnes censeantur, operatur clausula*, In solidum, *erga principalem debitorem.*

4 *Emphyteutica rei concessio, quando est facta duobus cum clausula*, In solidum, *vel si stipuletur*, pro se, & filiis, & descendentibus, & pro quolibet ipsorum in solidum, *operatur vt ad superstitem portio deficiens accrescat per ius non decrescendi.*

5 *Clausula*, In solidum, *importat in emphyteusi, quod nullus alteri succedat, quando dictio distributiua*, quolibet, *est apposita stipulantibus.*

6 *Fideiussores quando plures sunt dati in solidum, quilibet eorum tenetur ad solutionem totius debiti.*

7 *Creditor potest fideiussores in solidum obligatos insimul conuenire, cum protestatione quod vnica fiat solutio.*

8 *Fideiussor vnus soluendo totum, an habeat recursum contra alium confideiussorem, remissiuè.*

9 *Integritatem reiecta omni diminutione significat clausula*, In solidum.

10 *Contrahentes arctiùs ligat clausula*, In solidum, *non verò auget obligationem.*

11 *Clausula*, In solidum, *non continetur sub obligatione Camerali, nisi expressè ponatur.*

12 *Clausula*, In solidum, *in obligatione Camerali annotata operatur, vt renunciatum censeatur omni, & cuicumque Iuris auxilio.*

13 *Clausula*, In solidum, *facit vt quilibet ad totum teneatur.*

14 *Totũ vnicuique attribuit clausula*, In solidum.

In solidum.

CLAVSVLA LXXII.

1 QVia obligatio regulariter non in solidum, sed pro virili parte inter plures correos facta censetur, *l. reos. 11. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis, Rota in Romana pecudum 26. Iunij 1592. coram Penia;* 2 operatur igitur hæc clausula, vbi est apposita, vt excludatur inter socios, vel plures cohæredes, aut plures reos debendi, beneficium diuisionis, ita vt quilibet pro toto debito, vel integra summa, aut omni interesse conueniri possit, vt latè declarat *Ronchegal. in tract. de duobus reis, siue in repetit. l. penult. ff. eod. tit. n. 8. & 9.* 3 & erga principalem debitorem operatur, vt omnes cum hac clausula censeantur principales debitores, & nullus alterius fideiussor, *Aym cons. 77. nu. 3. vers. hoc itaque, Ias. cons. 58. num. 4. lib. 3. Rota decis.*

decis. 112. *num.* 6. *par.* 1. *diuers.* & *in Romana restitutionis in integrum* 18. *Maij* 1611. *coram Card. Lancellotto.*

4 Quando duobus est facta concessio rei emphyteuticę cum hac clausula, *In solidum*, vel si stipuletur, *pro se, & filijs, & descendentibus*, *& pro quolibet ipsorum in solidum*, operatur vt ad superstitem portio deficiens accrescat per ius non decrescendi; ita *Bald. in l. vnica. C. quando non petentium partes, num.* 36. *vers. ex quibus concluditur, Corbol. de iure emphyt. tit. de caus. priuat. ob lineam finitam, cap.* 12. *causa, à nu.* 86. *Alex. cons.* 30. *num.* 9. *lib.* 1. *Curt. Sen. cons.* 49. *nu.* 54. *Paris. cons.* 6. *num.* 13. *lib.* 1. *Cotta in memorabilib. verb. emphyteusis concessa Petro, Mandos. ad cons.* 315. *Romani, verbo in feudo, vers. item si dictum esset, Card. Tusch. tom.* 3. *litt. E. conclus.* 176. *num.* 42. *& tom.* 4. *litt. I. conclus.*

5 567. *num.* 23. vbi *conclus.* 201. *num.* 12. dicit quod hæc clausula, *In solidum*, importat quod nullus alteri succedat, quod intelligendum venit, quando dictio distributiua, *quolibet*, est apposita stipulantibus, hoc modo, *Titio, & Sempronio concedimus pro ipsis, & quolibet ipsorum in solidum*, tunc habet locum ius accrescendi, vt dicit *Socin. Sen. cons.* 50. *num.* 10. *&* 2. *lib.* 1. secus verò si illa dictio distributiua esset apposita in personam filiorum, vt putà si dictum esset, *concedo Titio, & Sempronio pro cuiuslibet eorum filijs, & descendentibus*; nam tunc vno decedente emphyteusis redit ad Ecclesiam, & non ad superstitem, *Cephal. cons.* 345. *num.* 19. *lib.* 3. *Corbol. citato loco à num.* 88. *Gabr. cons.* 87. *à num.* 2. *lib.* 1. *Card. Tusc. d. litt. E. conclus.* 176. *num.* 43. *&* 51.

6 Sic etiam quando plures fideiussores sunt dati in solidum, quilibet eorum tenetur ad solutionem totius debiti, vt per *Gutier. de iuram. confirmat. p.* 1. *cap.* 25. *num.* 8. *Ranchin. p.* 4. *conclus.* 416. *Molin. de Iust. tract.* 2. *disput.* 542. *D. Barbosa in l. si constante, in princ. num.* 115. *ad fin. ff. soluto matr. Cald. Pereir. de empt. cap.* 33. *num.* 49. *Valasc. consul.* 127. *à nu.* 7. *Rebell. de oblig. Iustit. p.* 2. *lib.* 16. *q. vni. de fideiussor. à nu.* 18. & statutum est apud Lusitanos *in Ordin. Regia, lib.* 4. *tit.* 59. *§. vlt.* & apud Castellanos *l.* 8. *tit.* 12. *par.* 5. vbi *Gregor. verbo cada vno, & l.* 1. *tit.* 16. *lib.* 5.

7 *noua Recop.* vbi *Matien. glos.* 2. *cum seqq.* Poterit tamen creditor eos insimul conuenire in solidum, cum protestatione quod vnica solutio fiat, ex traditis per *Viu. tom.* 1. *com. opin. pag.* 288. *n.* 152. *Vinc. de Franchis decis.* 305. *Parlador. lib.* 2. *rerum quotidianarum, cap. fin. p.* 3. *§.* 11. *nu.* 19. Et an vnus fideiussor

8 soluendo totum, habeat recursum contra alium confideiussorem? vide *Surdum decis.* 308. *n.* 20. & *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 281. *à principio, Rebell. d. q. vnic. num.* 19.

9 Significat hæc clausula integritatem reiecta omni diminutione, *l.* 1. *auth. itaque. C. de duob. reis, Menoch. cons.* 172. *num.* 79. *Mart. d. part.* 1. *claus.* 288. *n.* 1. *Mar. Ant. var. resol. lib.* 2. *resol.* 8. *nu.* 30.

10 Ligat arctiùs contrahentes, non autem auget obligationem, vt per *Gallas. de oblig. Cameral. p.* 3. *q.* 3. *num.* 2. *Gabr. cons.* 173. *num.* 2. *lib.* 2. & fuit dictum *in Romana nullitatis obligationis* 27. *Febr.* 1612. *coram Reuerendissimo D. meo Pirouano*, impressa per *Farinac. decis.* 392. *num.* 6, *par.* 1. *recen.*

11 Sub obligatione Camerali non continetur, nisi expressè ponatur, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 553. *num.* 10. *& cap.* 682. *num.* 1. *&* 2. *Rot. d.*

12 *decis.* 392. *num.* 6. In obligatione verò Camerali annotata operatur, vt censeatur renunciatum omni, & cuicumque Iuris auxilio, *Alex. cons.* 133. *in princ. vol.* 5. *Corn. cons.* 118. *num.* 6. *vol.* 3. cum aliis allegatis *in Rom. nullitatis obligationis* 24. *Nouembris* 1617. *coram Buratto*; vbi etiam fuit responsum, id intelligi procedere, & restringi solùm ad ius competens de præsenti, non autem de futuro.

Facit vt quilibet ad totum teneatur, *Rota apud Zach. post tract. de oblig. Cam. decis.* 22. *nu.* 1. *& decis.* 23. *num.* 3. vbi fuit dictum, hanc clausulam importare, ac si dictum esset, *quilibet eorum*, de quo *Mart. d. claus.* 288. *à num.* 2. 13

Attribuit totum vnicuique, *l.* 3. *C. de fideiuss. l. si non singula. C. si cert. pet. l. si diuisa. C. locat. Bertazol. de claus. instrum. claus.* 39. *glos.* 7. *num.* 1. vbi subdit, quod propriè conuenit promittentibus, non autem vendentibus rem suam. 14

SVMMARIVM.

1 *Insolitæ clausulæ rescriptorum, & instrumentorum, illa suspecta de fraude, & dolo reddunt.*

2 *Simulationis coniecturam faciunt clausulæ insolitæ, quando nimia est cautela.*

3 *Insolitæ clausulæ si sint plures, simulationis coniecturam faciunt, secus si vna.*

4 *Vsurarum contractum arguunt clausulæ insolitæ.*

5 *Suspectum actum reddunt clausulæ insolitæ.*

6 *Insolita clausula illa dicitur, quæ contra naturam contractus est, vel contra stylum, aut consuetudinem.*

7 *Insolita clausula non præsumitur, & allegAnti eam esse insolitam, incumbit onus probandi.*

8 *Insolita clausula non præsumitur de voluntate partium scripta, sed potiùs à Notario apposita.*

9 *Testatoris de mente clausula insolita non videtur scripta in testamentis.*

Insolitæ.

CLAVSVLA LXXIII.

Clausulas omnino insolitas rescriptorum, & instrumentorum, reddere illa suspecta de fraude, & dolo, resoluunt *Socin. Iun. cons.* 77. *num.* 47. *Natta. cons.* 8. *num.* 63. *Alciat. resp.* 462. *nu.* 10. *Crauet. cons.* 862. *num.* 6. *& cons.* 969. *num.* 14. *Decian. cons.* 32. *nu.* 64. *& cons.* 67. *num.* 15. *lib.* 3. *Tiraq. de retractu conuent. in præfat. num.* 32. *& seqq. Cou. lib.* 3. *vari. c.* 8. *num.* 6. *in fin. Menoch. de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 3. *num.* 103. *& cons.* 1. *num.* 338. *&* 341. *& cons.* 685. *nu.* 29. *Mascard. de probat. concl.* 299. *num.* 18. *Capol. de simulat. contractuu, præs.* 9. *casu* 31. *Azeued. l.* 4. *num.* 39. *tit.* 6. *lib.* 8. *noue Recop. Card. Tusch. practic. conclus. litt. C. concl.* 306. *num.* 3. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 36. *nu.* 86. *Mart. de clausul. p.* 4. *claus.* 18. *num.* 3. *Farina. de delictis, p.* 4. *decis.* 42. *in addit. Monet. de commut. vltim. volunt. cap.* 7. *num.* 69. 1

Simulationis coniecturam faciunt quando nimia est cautela, *l. si quis sit fugitiuus.* §. *apud Labeonem, ff. de ædilit. edicto.* Doctores *in cap. illo vos, de pignorib. Vin. decis.* 181. *Mascard. de probat. concl.* 199. *in fine. Rota Bononien. diuers. decis.* 145. *num.* 48. *Mart. d. claus.* 18. *num.* 2. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 36. *nu.* 86. *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 13. *tit.* 35. *n.* 13. 2

Stephan.

Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 255. nu. 21. & 23. Farina. in praxi crimin. p. 6. de falsitate, & simulat. q. 162. num. 155. & 163.

3 Intellige si clausulæ sint plures, secus verò si sit vna, *gloss. & DD. in l. si quis sub conditione. ff. de condit. instit. Cardin. Mantic. d. tit. 35. num. 14. Cardin. Tusch. practic. conclus. litt. S. concl. 262. num. 25. Farina. d. q. 162. num. 162.*

4 Vsurarum contractum arguunt, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 122. num. 67. Mart. d. claus. 18. num. 4. Monet. d. c. 7. num. 70.*

5 Suspectum actum reddunt, vt per *Cott. in memorabilib. verbo clausula, pag. mihi 109.*

6 Clausula insolita illa dicitur, quæ contra naturam contractus est, vel contra stylum, & consuetudinem, ita *Menoch. cons. 422. num. 114. & d. consil. 1. num. 341.* remissiuè *Monet. d. cap. 7. num. 71.*

7 Non præsumitur, & alleganti eam esse insolitam, incumbit onus probandi, latè *Farin. d. q. 162. num. 160.* & *Mascard. d. concl. 299. num. 1.* vbi *num. 2.* resoluit, illam probari debere ex inspectione multorum instrumentorum.

8 Scripta non præsumitur de voluntate partium, sed potiùs à Notario apposita, ex *Paris. cons. 100. nu. 107. lib. 1. Mascard. de probat. concl. 1099. num. 18.*

9 *Mart. d. claus. 18. num. 1.* Vnde in testamentis non videri scriptam de mente testatoris, voluit *Valasc. consult. 174. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Interpretanda est clausula secundum vsum loquendi ipsius disponentis.*

2 *Communis vsus loquendi est attendendus, qui erat tempore dispositionis, non autem post.*

3 *Intellectus plures habens clausula, ita est interpretanda, vt minus quàm sit possibile lædat actum, in quo apponitur.*

4 *Clausula vna declarat aliam.*

5 *Clausularum vis, & efficacia non tantùm est consideranda, quantùm mens Papæ concedentis.*

6 *Expressio clausulæ, quæ subintelligitur à Iure, non dat nouam formam mandato, nec facit actum conditionalem.*

7 *Clausula nulla debet esse superflua.*

Interpretanda.

CLAVSVLA LXXIV.

1 INterpretanda est clausula secundum vsum loquendi ipsius disponentis, *l. cum alimenta, in princ.* vbi *Bart. ff. de alim. & cibar. legatis, Corn. cons. 69. num. 5. in fin. vol. 1, Surd. cons. 319. num. 7. Mart. de claus. part. 4. claus. 29. num. 4.* vbi *num. 2.* subdit, quod eius verba pariter intelligi debent secundum communem vsum loquendi, & quod communis vsus loquendi attendendus est, qui erat tempore dispositionis, non autem post, & citat *Ruin. cons. 88. num. 12. vol. 2. Cardin. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 8. num. 6. Menoch. consil. 266. num. 63.*

3 Plures habens intellectus, ita est interpretanda, vt minus quàm sit possibile natura rei alteretur, & lædat actum, in quo apponitur, ita *Menoch. cons. 62. n. 27. Mart. d. claus. 29. n. 1.*

Clausula vna declarat aliam, *l. qui filiabus. §. si seruus plurium, & §. vlt. ff. de leg. 1. l. quæsitum. §. Papinianus quoque. ff. de fundo instructo, l. quamuis. C. de fideicom. Ceual. commun. contra comm. quæst. 905. num. 20.* 4

Clausularum vis, & efficacia non tantùm est consideranda, quantùm mens Papæ concedentis, & intentio illius, ac contrahentium, quæ præsumitur talis, qualis de Iure esse debet, vt fuit dictum *in Leodien. Canonicatus 21. May 1607. coram Cardin. Marquemontio.* 5

Expressio clausulæ, quæ subintelligitur à Iure, non dat nouam formam mandato, nec facit actum conditionalem, *l. conditionem quæ extrinsecus. ff. de condit. & demonstrat. l. 3. ff. de leg. 1, cap. significasti, de elect. Alex. Trentacin. var. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 7. n. 11. vers. 3.* 6

Clausula nulla debet esse superflua, *Surd. cons. 453. num. 26.* imò debet aliquid operari, *Cels. Ugo. in tract. claus. pag. 475. col. 1.* maximè in contractibus, *Salust. Tiber. in formul. instrum. lib. 1. cap. 5. num. 6.* 7

SVMMARIVM.

1 *Expositiua est præcedentium ad mentem proferentis clausula*, Ita quod, &c. *& regulat præcedentes dispositiones.*

2 *Præcedentia declarat, auget, ampliat, & extendit clausula*, Ita quod, &c.

3 *Clausula*, Ita quod, &c. *& similes, quando præcedit certa determinatio, vel verba præcedentia, stant augmentatiuè, & extensiuè.*

4 *Clausula*, Ita quod, &c. *secundum supradicta est intelligenda.*

5 *Clausula*, Ita quod, &c. *aliquando stat illatiuè.*

Ita quod, &c.

CLAVSVLA LXXV.

HÆc clausula est declaratoria mentis proferentis in præcedentibus, & sic præcedentium expositiua ad mentem proferentis, & regulat præcedentes dispositiones, *Soci. Sen. cons. 49. n. 1. vers. dicemus autem, & n. 5. vers. ad propositum, Decian. cons. 33. n. 44. lib. 7. Mart. de claus. p. 1. claus. 64. n. 1.* vbi *n. 2.* post *Soci. & Dec. citatis locis*, ac *Paris. cons. 90. nu. 26. & 27. lib. 2.* ampliat, vt non solùm declaret præcedentia, sed illa etiam augeat, ampliet, & extendat. 1 2

Quando præcedit certa determinatio, vel verba præcedētia, hæc clausula, & similes, *Ita vt*, & sic quæ habent certam, propriamque significationem, stant augmentatiuè, & extensiuè, alioquin stant declaratiuè, & aliquando restrictiuè, seu taxatiuè, prout distinguunt *Bero. cons. 77. n. 16. vol. 2. Dec. cons. 217. num. 6. Alciat. cons. 127. num. 10. lib. 9. Ruin. cons. 25. num. 22. vol. 1. Bertazol. de claus. instrum. claus. 29.* 3

gloss. 3. *Menoch. cons.* 539. *num.* 33. qui loquitur de clausula, *Ita vt*, *Rimin. Iun. cons.* 263. *num.* 40.
4 vbi subdit, hanc clausulam esse referendam ad superiora, & secundum supradicta esse intelligendam.

5 Aliquando stat illatiuè, *Gabr. cons.* 111. *n.* 22. *cum seq. vol.* 1. *Surd. cons.* 315. *n.* 25. *cum seqq. Honded. cons.* 69. *n.* 45. *vol.* 2. *Peregr. de fideicom. art.* 14. *nu.* 17. *&* *cons.* 38. *n.* 30. *vol.* 1.

6 Et latiùs de hac clausula, sicut & de aliis, scilicet, *Ita tamen*, &, *Ita vt*, dixi *in tract. de dictionibus, dict.* 183. *&* 184.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Remedium magis vtile ipsi petenti vt censeatur intentatum, operatur clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

3 *Actio omnis quod dicatur intentata, operatur clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

4 *Iudex vt possit condemnare secundum modum probandi, per quem declaratur intentio libellantis, operatur clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

5 *Remedium quod sufficit ad victoriam, vt intentatum intelligatur, operatur clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

6 *Remedium illud, quod libellanti competere posset, vt quis videatur intentare, importat hæc clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

7 *Libellus licèt sit ineptus, tamen vigore clausulæ,* Ius, & iustitiam ministrari, &c. *potest Iudex iudicare secundum quod erat petendum.*

8 *Iudex actore non petente potest condemnare reum conuentum in fructibus, interesse, vsuris, & expensis, si actor petierit,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

9 *Iudex vt possit super non petitis officium suum impertiri, operatur hæc clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

10 *Possessorio agens, & concludens, quando possit virtute clausulæ,* Ius, & iustitiam ministrari, &c. *obtinere in petitorio, ostenditur.*

11 *Libellus vt sustineatur ex causa apta, licèt super inepta sit conclusum, operatur hæc clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

12 *Verba libelli vt improprientur ad deseruiendum intentioni libellantis, operatur clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

13 *Libelli conclusio licèt regulariter attendatur, vt actio intentata cognoscatur, non autem narratiua, tamen secus est quando adest hæc clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

14 *Iudex vt debeat deferre iuramentum, quamuis expressè petitum non sit, operatur hæc clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

15 *Modos non narratos minimè comprehendit clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

16 *Remedia contraria quando intentata fuissent, non procedit hæc clausula.*

17 *Libellum non sustinet clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c. *quando vna res petitur, & alia probatur.*

18 *Circa libellum generalem non operatur aliquid clausula,* Ius, & iustitiam ministrari, &c. *quando de generalitate fuit oppositum.*

Ius, & iustitiam ministrari, &c.

CLAVSVLA LXXVI.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Capic. decis.* 96. *Anton. Gabr. comm. lib.* 6. *tit. de clausul. conclus.* 4. *Menoch. consil.* 314. *nu.* 5. *Ioseph. Ludouic. Perus. decis.* 117. *Perez ad l.* 11. *vers. oppono* 2. *tit.* 1. *libro* 3. *Ordinam. pag.* 484. *Pinel. in l.* 2. *C. de rescind. vend. p.* 3. *cap.* 3. *n.* 29. *Gam. Lusit. decis.* 300. *num.* 3. *Surd. cons.* 273. *n.* 5. *&* *n.* 23. *cum seqq. Valasc. de iure emphyt. q.* 6. *n.* 15. *& consult.* 119. *n.* 15. *Mart. de clausul. p.* 1. *claus.* 65. *Rot. Ianuen. decis.* 65. *& decis.* 91. *n.* 12. *Ludou. Rodolph. post tractat. de absoluta Principis potestate, voto vnico, n.* 11. *cum seqq. Cardos. in prax. Iudic. & Aduoc. verb. claus.* 11. *Mend. à Castro in praxi Lusitana, lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 4. *Card. Tusc. pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 359. 1

Operatur hæc clausula, vt censeatur intentatum remedium magis vtile ipsi petenti, vt per *Crau. cons.* 201. *n.* 45. *Rol. cons.* 79. *nu.* 38. *vol.* 1. *Pinel. d. cap.* 3. *n.* 29. *Perez d. lib.* 3. *vers. oppono secundo, pag.* 484. *Gam. Lusitan. decis.* 300. *nu.* 3. *Valasc. de iure emphyt. quæst.* 6. *num.* 15. *Menoch. cons.* 314. *num.* 5. *Surd. cons.* 273. *num.* 5. *Mar. Antonin. var. resol. lib.* 2. *resol.* 15. *num.* 17. 2

Item operatur, quod omnis actio dicatur intentata, quæ colligi potest ex narratis, ita *Corn. cons.* 46. *n.* 4. *& cons.* 301. *n.* 3. *lib.* 3. *Aret. cons.* 17. *Alex. cons.* 42. *& cons.* 61. incip. *Viso, nu.* 10. *& cons.* 117. *& cons.* 192. *n.* 9. *& cons.* 200. *n.* 7. *lib.* 2. *& cons.* 6. *nu.* 8. *& cons.* 34. *n.* 4. *lib.* 3. *Butr. cons.* 63. *Crau. cons.* 151. *n.* 4. *Mart. d. p.* 1. *claus.* 65. *n.* 2. *Card. Tusch. d. conclus.* 359. *nu.* 1. vbi *nu.* 2. extendit, etiamsi concluderetur in actione inepta, quia adhuc si ex narratis apta colligi potest, admittitur. 3

Item operatur, vt secundum modum probandi, per quem declaratur intentio libellantis, Iudex possit condemnare, *Corn. cons.* 302. incip. *Visa petitione, lib.* 1. *Gemin. cons.* 118. incip. *Ne super deductis, n.* 3. *Card. Tusch. d. conclus.* 359. *n.* 4. 4

Item operatur, vt intentatum remedium intelligatur, quod sufficit ad victoriam, ita *Rodolphin. d. voto vnico, n.* 11. 5

Item importat, vt quis videatur intentare illud remedium, & illam viam, quæ libellanti competere posset, & æquè actori magis sit proficua, vt per *Pacif. de Salu. interd. Inspect.* 1. *cap.* 3. *n.* 7. 6

Item

7 Item operatur, quod licet libellus ſit ineptus, Iudex poſſit iudicare ſecundum Iuris diſpoſitionem, & quod erat petendum, *Ceual. commun. contra comm. q. 763. n. 64.*

8 Item operatur, vt Iudex actore non petente poſſit condemnare reum conuentum in fructibus, intereſſe, & vſuris, ac victum in expenſis, ſi actor petierit ius, & iuſtitiam miniſtrari; ita *Viu. tom. 1. com. opin. lib. 3. tit. 1. n. 95. verſ. & eam, pag. 365. Bernar. Greue. ad pract. Cam. Imperial. lib. 1. concluſ. 61. conſid. 3. num. 4.*

9 Item operatur, vt poſſit Iudex ſuper non petitis officium ſuum impertiri, ſecundum *Abb. in cap. fin. in fin. de iureiuran. Alex. conſ. 41. ſub n. 2. verſ. & quando, vol. 5. Cotta in memorabil. verb. iuramentum in ſupplementum, in fine, Capic. deciſ. 10. n. 22.* & dicit *Alciat. conſ. 116. in fin.* quod poteſt actor obtinere in actione perſonali, licèt intentauerit realem, ſi fuerit vſus hac clauſula, de quo etiam *Cephal. conſ. 400. num. 1. vol. 3. Afflictus deciſ. 95. n. 7. & 8.* & ait *Ioſeph. Ludou. Lucen. deciſ. 46. n. 5. & ſeq.* quod ſi petita fuerint ſolùm quinque, & probatum in decem, condemnatio in decẽ probatis fieri poteſt virtute huius clauſulæ.

10 Item operatur, quod agens, & concludens in poſſeſſorio, poteſt obtinere in petitorio, dummodo ex narratis poſſit elici actio ad petitorium, aliàs ſecus, *Corn. conſ. 91. incip. In cauſa vertente, in princ. lib. 4. Card. Tuſch. d. concluſ. 359. n. 5. Gram. deciſ. 19. n. 16. Crau. conſ. 199. n. 2.* & ita importat, vt intelligatur propoſitum petitorium, & poſſeſſorium, prout erit vtilius actori, vt per *Hond. conſ. 24. n. 28. tom. 2.* vbi *n. 29.* declarat, niſi narratiua, & concluſio reſpiceret merum petitorium.

11 Item operatur, vt libellus ſuſtineatur ex cauſa apta, licèt ſuper inepta ſit concluſum, & ita ſaluat libellum ab omni ineptitudine; ita *Capic. deciſ. 10. n. 21. Marant. de ordin. iudicior. p. 6. tit. de libel. oblat. n. 15. Rota Iannen. deciſ. 1. n. 7. Bruner à Sole in locis comm. verbo clauſula 35. Ludou. Rodol. d. voto vnic. nu. 11. Hippol. ſing. 36.* incip. *Clauſula, Card. Tuſch. d. concl. 359. n. 28.*

12 Item operatur, vt improprientur verba libelli ad deſeruiendum intentioni libellantis, ita *Socin. in cap. 2. n. 84. & 85. de libelli oblat. Alex. conſ. 121. lib. 1.* & alij citati à *Card. Tuſch. d. concluſ. 359. n. 9.*

13 Item operatur, quod licèt regulariter attendatur concluſio libelli, vt actio intentata cognoſcatur, non autem narratiua, tamen ſecus eſt, quando adeſt hæc clauſula; ita *Alex. conſ. 111. lib. 1. & conſ. 117. & conſ. 192. lib. 2. & conſ. 32. lib. 3. & conſ. 124. lib. 5. col. 3. Butr. conſ. 63. Soci. conſ. 160. ad fin. lib. 2. Card. Tuſch. d. concluſ. 359. n. 14.*

14 Item operatur, vt Iudex debeat deferre iuramentum, quamuis expreſsè petitum non ſit, quia virtualiter ſub hac clauſula petitio continetur, *Cott. in memor. verb. iuramentum in ſupplementum, Gabr. d. concl. 4. n. 15. Maſcard. de probat. concl. 954. n. 48.*

15 Limita primò, non comprehendere modos non narratos, *Gabr. com. lib. 6. ſub tit. de clauſ. concluſ. 4. n. 11. & 16. Aret. conſ. 17.* incip. *Conſideratis, col. 3. vol. 5. verſ. vnde ſicut iſta clauſula, Corn. conſ. 301.* incip. *In præſenti, nu. 3. lib. 5. Hippol. conſ. 75. nu. 21. vol. 1. Bruner à Sole d. verb. clauſula 49. Surd. conſ. 273. nu. 24. Honded. conſ. 24. n. 30. tom. 2. Card. Tuſch. d. litt. C. concluſ. 359. n. 25. & 40.*

16 Limita ſecundò, vt non procedat quando remedia contraria intentata fuiſſent, vt per *Alex. conſ. 96. n. 7. & conſ. 110. col. 2. vol. 5. Pariſ. conſ. vlt. n. 12. vol. 1. Ferret. conſ. 204. nu. 10. vol. 1. Card. Tuſch. d. concluſ. 359. nu. 30. Mart. d. clauſ. 65. nu. 16. Surd. d. conſ. 273. nu. 3. Bernar. Graue. ad pract. Cam. Imper. lib. 1. concluſ. 61. conſid. 3. n. 6. Honded. conſ. 83. n. 60. tom. 1.* & *Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 24. n. 4. Card. Tuſch. d. concluſ. 359. n. 30. Pacif. de Salu. interd. Inſpect. 1. cap. 3. n. 22.* vbi *n. 23.* ſubdit, quod non ſaluat libellum à vitio contrarietatis, & *n. 24.* quod non ſuſtinet libellum in iudicio recuperandæ, ſi fuit intentatum retinendæ. Sublimita tamen quando fuit facta probatio in vno plus quàm in alio ex contrariis, quia tunc ſuſtinetur libellus continens contraria; ita *Grat. conſ. 70.* incip. *Ex multitudine, n. 32. & ſeq. Mart. d. clauſ. 65. num. 18. Card. Tuſch. d. concluſ. 159. num. 32.* vbi *num. 33.* poſt *Grat. d. conſ. 70. nu. 28.* & *Alex. conſ. 121.* incip. *Viſo, num. 12. lib. 1.* ſublimitat pariter, ſi adeſt clauſula, *Omni meliori modo,* quia illa tollit defectum contrarietatis, & addit *Pacif. d. cap. 5. num. 42.* quod non obſtante contrarietate, operatur hæc clauſula, vt actor obtinere debeat in eo, in quo iuſtitiam habet. Et quod hæc clauſula trahatur etiam ad remedium diuerſum, vbi nulla certa actio fuit propoſita, ex *Surd. conſ. 273. num. 24.* tradit *Steph. Gratian. Marchia deciſ. 193. num. 9.*

Limita tertiò, non ſuſtinere libellum, quando 17
vna res petitur, & alia probatur, *Surd. conſ. 24. num. 19.*

Limita quartò, clauſulam noſtram non operari 18
aliquid circa libellum generalem, quando de generalitate fuit oppoſitum, vt ex *Ruin. conſ. 19.* incip. *Viſa petitione, num. 9. lib. 4.* tradit *Card. Tuſch. d. concl. 359. num. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Litis mentio ſufficienter facta dicitur per clauſulam,* Cuius litis ſtatum, &c. *inſertam in commiſſione ad lites, ſeu ſupplicatione ad beneficia.*

2 *Attentatorum abſque vitio quod capi poſſit poſſeſſio, non operatur clauſula,* Cuius litis ſtatum, &c.

3 *Res iudicata requirit ſpecificam, & indiuiduam mentionem, ita vt non operetur effectum clauſula,* Litis ſtatum, &c. *quando adeſt res iudicata.*

4 *Res iudicata quando eſt deducta in controuerſiam, ſufficit facere mentionem de lite per clauſulam,* Litis ſtatum, &c.

5 *Litis mentio an ſufficiat in commiſſione ad lites, ſeu ſupplicatione ad beneficia, vbi plures ſunt, oſtenditur.*

Litis ſtatum, &c.

CLAVSVLA LXXVII.

IN commiſſione ad lites, ſeu ſupplicatione ad 1
beneficia, hæc clauſula inſerta inter alias clauſulas generales, operatur vt dicatur ſufficienter mentio facta litis; ita tradunt *Felin. in cap. ex literis 29. de offic. delegat. Gemm. conſ. 120. num. 6. Achil. deciſ. 9. de reſcript.* vbi dicit, quod propterea non remanet ſubreptitium reſcriptum, *Rebuff. in praxi, p. 3. Signatura, in verſ. quatenus litigioſum litis ſtatum, n. 4. Mant. deciſ. 213. num. 8. Marcheſ. de Commiſſion. par. 1. pag. 481. num. 11. in vltima impreſſione, Monet.* de

de commut. vlt. volunt. cap.7.num.330. & fuit dictum *in Zamoren. fructuum 12. Nouemb. 1584. coram Card. Seraph. inter eius decisiones impress. decis....* & *in Militen. pensionis 13. Octob. 1595. coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino,* & *in Tamarina parochialis 16. Iunij 1600. coram Gregorio XV. inter eius decisiones impressas decis.1. num.6.* quæ etiam est impressa per *Farin. decis. 29. num. 2, p.2. recent.* & *in Pampilonen. de Iansi 19. Decembris 1605. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* & *in Cremonen. pensionis 5. Decemb. 1614. coram Andrea,* impressa per *Farin. decis.605. num. 11. p. 2. recent.*

2 Licèt autem hæc clausula præseruet gratiam à subreptione ob non factam mentionem de lite, non operatur tamē, quod capi possit possessio absque vitio attentatorū, vt fuit dictum *in Cardonen. Iurispatronatus 13. Maij 1610. coram D. Patriarcha Pamphilio,* & *in Concben. beneficij de Triesti 20. Decembris 1609. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

3 Non operatur etiam effectum hæc clausula, quādo adest res iudicata, quia res iudicata requirit specificam, & indiuiduam mentionem, vt fuit dictum *in Abulen. Capellaniæ 21. Aprilis coram Card. Lancelloto Iuniori,* & *in Toletana beneficij 14. Nouembris 1605. coram Iusto,* impressa per *Marches. de Commiss. p.1. pag. 385.* vbi subditur, quod idem est in quocumque casu, vbi adsunt executoriales, quæ perimunt litem, cùm dentur vigore sententiæ, & rei iudicatæ: hoc
4 tamen non procedit si res iudicata esset iam deducta in controuersiam, quia tunc sufficit facere mentionem de lite per hanc clausulam, vt fuit dictum *in Burgen. præeminentiarum 3. Martij 1608. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

5 Vtrùm autem litis mentio sufficiat, vbi plures sunt lites? Resp. quoad hunc effectum sufficere, maximè quando facta fuit mentio litis indefinitè sine aliqua restrictiua, vt fuit dictum *in d. Teruisina parochialis coram Greg. XV.* impressa per *Farinac. d. decis.29. num.4. p.2. recent.* vbi responsum fuit *ad decisionem Cæsaris de Graff.* non facere in contrarium, quia nihil firmat, sed relinquit particulariter dubitandum; tum etiam, quia ibi erat expressa lis super beneficio, vnde nil mirum, si non comprehendat litem super fructibus.

Manu Regia.

Clausula LXXVIII.

Antiquitus omnes conuentiones etiam pacto nudo à Regis manu procedebant, si quidem antequam Magistratus creati fuissent, & populus à Romulo in triginta Curias diuisus esset, ipse cōtrouersiis præerat, illásque manu sua decidebat, prout Reges heroicis temporibus faciebant, vt ait *Aristoteles lib.3. Politic.* Verùm cùm Romulus populum auctum in Curias triginta diuiserit, Magistratus creati ius dicere cœperunt, & ita successiuis temporibus factum est; sed non ideo manus Regia extincta fuit, quoniam etiam hodie in Principibus durat, vt ex *Ant. de Butr. in cap. quæ in Ecclesiarum, num.26.* & *seq. de constitut.* refert *Marta de clauf. p. 1. clauf.70. aliàs 71. num.2. in vlt. impres.* 1 2

Operatur igitur hæc clausula, vt quis procedat quasi Princeps, ex notatis per *Stephan. Gratian. Marchia decis. 68. num.5.* 3

Operatur etiam, vt Iudex possit procedere de facto, & sine vllo Iuris ordine, vt per *Nat. in Clemen. sæpe. §. non sic tamen, vers. visis suprascriptis, num.95. Maraut. de ord. iudicior. p.4. distinct. 9. num.8.* & fuit dictum *in Miranden. pensionis 27. Martij 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* impressa per *Farinac. decis. 446. num.1. p.2. recent.* 4

Positam in rescriptis tollere remedia appellationis, tradunt *Dec. in cap. pastoralis, num.17.* & *18. de appell. Marches. de Commiss. p.2. pag. 421. num. 101 in vltima impress.* 5

Tollere solemnitates Iuris Ciuilis, non tamen substantialia iudicij, resoluit *Stephan. Gratianus discept. forens. tom.3. cap. 569. num. 30.* & *31.* vbi *num. 32.* subdit, non tollere ineptitudinem libelli parte opponente, nec beneficium excussionis. 6

Hæc clausula, & illa alia, *Sola facti veritate inspecta,* non impedit manutentionem, vt fuit dictum *in Bononien. de Carnalibus 21. Ianuarij 1602. coram Card. Pamphilio,* impressa per *Marches. de Commiss. p. 2. pag. 546. num. 11. in vlt. impress.* 7

SVMMARIVM.

1 *Conuentiones omnes antiquitus à Regis manu procedebant.*
2 *Manus Regia etiam hodie in Principibus durat.*
3 *Clausula*, Manu Regia, *operatur, vt quis procedat quasi Princeps.*
4 *Iudex vt possit procedere de facto, & sine vllo Iuris ordine, operatur clausula*, Manu Regia.
5 *Appellationis remedia tollit clausula*, Manu Regia, *posita in rescriptis.*
6 *Solemnitates Iuris Ciuilis, non tamen substantialia iudicij tollit clausula*, Manu Regia.
7 *Manutentionem non impedit clausula*, Manu Regia, *& alia*, Sola facti veritate inspecta.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Motu proprio illud dicitur concessum, quod sponte, & nemine petente conceditur.*
3 *Gratia Motu proprio concessa dicetur, quando Pontifex expressit in literis se Motu proprio concedere.*
4 *Clausula*, Motu proprio, *debet esse scripta manu propria Principis concedentis.*
5 *Inferior non potest vti clausula*, Motu proprio.
6 *Princeps quando explicat se Motu proprio concedere, dicitur Motu proprio concessisse, quamuis constet huiusmodi gratiam fuisse ab impetrante petitam.*
7 *Motus proprius concessus ad instantiam partis, idem operatur quod Motus proprius ex mera liberalitate Principis.*
8 *Probare volens ad partis petitionem concessā fuisse gratiam Motu proprio, nō admittitur.*

9 Clau

9 *Clausula*, Motu proprio, *nunquam præsumitur.*

10 *Motus proprius testibus non potest probari.*

11 *Scriptura si amittatur, potest per testes probari, in ea fuisse clausulam* Motus proprij.

12 *Facultas per clausulam* Motus proprij *concessa, quando expiret per obitum Papæ concedentis, ostenditur.*

13 Non obstantibus, &c.
14 Ex certa scientia.
15 Specialis expressionis.
} *Clausula* Motus proprij, *habet vim claus.*

16 *Subreptionis vitium tollit clausula* Motus proprij.

17 *Legatus à latere si apponat clausulam* Motus proprij, *illa tollit vitium subreptionis.*

18 *Subreptionem in tacenda inhabilitate personæ, non tollit clausula* Motus proprij.

19 *Tertij in præiudicium non operatur clausula* Motus proprij.

20 *Gratia* Motus proprij *non valet, si qualitas intrinseca beneficio taceatur.*

21 *Subreptio, quæ procedit ex re ipsa, non tollitur per clausulam* Motus proprij.

22 *Motus proprius quando est ad suggestionem partis, tunc potest dari de subreptione, quæ procedit ex parte impetrantis.*

23 *Obreptio non suppletur à clausula* Motus proprij.

24 *Concessio facta Motu proprio, est intelligenda prout iacet, & sonat.*

25 *Clausula* Motus proprij *reddit dispositionem fauorabilem.*

26 *Priuilegium concessum Motu proprio, latè est interpretandum.*

27 *Impetranti cum clausula* Motus proprij, *in terminis* Clem. 1. de conceß. præbendæ, *non currit tempus à die notæ vacationis in loco, sed tantùm à die suæ scientiæ.*

28 *Titul.* quod quisque iuris in alterum statuerit, ipse eodem iure vtatur, *non habet locum stante clausula* Motus proprij.

29 *Probata ea omnia videntur, quæ Princeps asserit in suis literis, stante clausula* Motus proprij.

30 *Diligentiam processus ab aduersario adhibitam tollit clausula* Motus proprij.

31 *Possessionem paris in data non tollit clausula* Motus proprij.

32 *Causa præsumitur in Principe rescribente Motu proprio.*

33 *Concessio vt non præsumatur propter importunitatem facta, operatur clausula* Motus proprij.

34 *Papa si Motu proprio mandet conferri, vel conferat præbendam, si vacat, tunc satis est quod vacet tempore collationis, vel receptionis, licèt non vacaret tempore datæ.*

35 *Impetrationem tollit clausula* Motus proprij, *& omnes eius effectus, qui ex impetratione oriri possunt.*

36 *Gratia viuificationem cùm operetur gratia Motus proprij, non potest ad illius destructionem allegari.*

37 *Clausula* Motus proprij *operatur circa omnes qualitates extrinsecas.*

38 *Clausula* Motus proprij *ad causas pendentes refertur.*

39 *Gratiam non ampliat clausula* Motus proprij *circa expressa, & ea, quæ non sunt contra mentem disponentis, aut contra Ius commune.*

40 *Actum iuratum comprehendit clausula* Motus proprij.

41 *Clausula* Motus proprij *apposita posterioribus literis, reuocat processum factum in vim primarum, etiam ante earum præsentationem.*

42 *Tertij in præiudicium non operatur clausulæ* Motus proprij.

43 *Princeps præsumitur priuilegio suo, in quo est inserta clausula* Motus proprij, *tollere statuta Ciuitatis.*

44 *Clausula* Motus proprij *non operatur in ijs, quæ non iuris, sed facti sunt.*

45 *Priuilegium lite pendente obtentum cum clausula* Motus proprij, *nulla litis pendentis in eo facta mentione, non fit validum vigore clausulæ* Motus proprij.

46 *Priuilegium contra ius alterius non firmat clausula* Motus proprij.

47 *Intentionis defectum non tollit clausula* Motus proprij.

48 *Ius in re, vel ad rem quæsitum alteri non adimit clausula* Motus proprij.

49 *Defensiones, & exceptiones competentes de Iure, non aufert clausula* Motus proprij.

50 *Gratiam contra mentem concedentis non firmat clausula* Motus proprij.

51 *Dispensationem aliquam non inducit clausula* Motus proprij, *nec tollit impedimentum personæ.*

52 *Dispensatio posterior non facta prioris mentione, vt minimè sit subreptitia non operatur clausula* Motus proprij.

53 *Clausula* Motus proprij *non operatur vltra expressa, sed ad specialiter specificata, & nominatim dicta restringitur.*

54 *Beneficiorum incompatibilitatem non aufert clausula* Motus proprij.

55 *Defectus substantiales non supplet, nec inhabilitatem remouet clausula* Motus proprij.

56 *Illegitimitatis, ætatis, ordinis, & irregularitatis defectus non supplet clausula* Motus proprij.

57 *Bigamiæ defectum non aufert clausula* Motus proprij.

58 *Collationem factam excommunicato non validat clausula* Motus proprij, *si in ea adsit.*

Motu proprio.

CLAVSVLA LXXIX.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per *text. ibi in cap. si Motu proprio, de prabend. in 6. Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. 12. col. 1. Celsi. Vgon. in simili tract. verb. Motu proprio non tollit, pag. 482. col. 1. cum seqq. Bertachin. in repert. verb. clausula Motu proprio, Mil. etiam in repertor. verb. Motus proprius, Gig. de pension. quæst. 9. à num. 4. Hoied. de incompatib. benefic. cap. 20. num. 7. Selu. de benefic. part. 3. quæst. 12. à num. 2. Gambar. de officio, & potest. Legati de latere, lib. 3. à num. 44. Amon. Gabr. lib. 6. commun. tit. de clausulis, concl. 2. Menoch. de arbitr. casu 201. à n. 78. & cons. 1. num. 387. & cons. 103. num. 79. cum seqq. & cons. 378. num. 10. & de præsumpt. lib. 1. præs. 9. num. 16. & 17. Rebuff. in concord. in forma mand. Apost. in gloss. Motu proprio, Mascard. de probationib. concl. 1075. Matien. ad l. 7. gloss. 7. num. 4. tit. 7. lib. 5. noua Recopil. Surd. cons. 303. num. 17. Henriq. in sum. lib. 7. cap. 27. num. 4. litt. C. Flamin. de resignationib. tom. 1. lib. 6. quæst. 2. n. 92. & tom. 2. lib. 8. quæst. 9. num. 74. D. Barbosa ad l. 2. §. legatis, num. 99. ff. de iudiciis, Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 340. cum seqq. Seraph. decis. 365. à num. 3. Bernard. Graue. ad practicam Cameræ Imperialis, lib. 2. concl. 58. consid. 1. Ludouic. Rodolphin. in tractat. de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap. 5. num. 15. Aloys. Ric. in collectan. decis. part. 2. collect. 400. & part. 4. collect. 959. D. Marta de clausulis, p. 1. claus. 32. Nicol. Garc. de benef. part. 1. cap. 5. num. 510. Viuian. in praxi Iurispatr. lib. 13. cap. 8. n. 20. cum seqq. in 2. edit. Riccius. de iure personar. extra gremium Eccles. existentium, lib. 4. cap. 6. num. 6. cum seqq. Monet. de decim. cap. 9. quæst. 3. num. 133. & latiùs de commutationib. vltim. volunt. cap. 7. num. 77. cum seqq. Rot. apud Farin. decis. 656. à princip. p. 2. recent.*

2 Motu proprio illud dicitur concessum, quod sponte, & nemine petente conceditur, *d. cap. si Motu proprio, Gram. decis. 605. num. 31. Menoch. cons. 255. num. 40. Glorit. resp. 1. part. 2. num. 36.*

3 Tunc autem solùm dicetur gratia Motu proprio concessa, quando Pontifex expressit in literis, se proprio Motu concedere, vt expressè habetur *in d. cap. si Motu proprio,* & resoluunt *Sanchez de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 6. in princip. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 6. num. 168.* vbi post *Gabr. d. conclus. 2.*
4 *num. 102.* obseruat, huiusmodi clausulam debere esse scriptam manu propria Principis, seu concedentis,
5 qui non potest esse inferior, vt multis probat *Mench. de success. tit. de testat. potent. lib. 1. §. 6. num. 13.*

6 Et adeò verum est, Principem, quando explicat se proprio Motu concedere, dici Motu proprio concessisse, vt procedat, quamuis constet huiusmodi gratiam Motu proprio fuisse ab impetrante petitam, quia hæc non repugnant, sed significant, Pontificem illis verbis non illa petitione, sed proprio Motu ductum, ita tenent *Dec. in cap. 1. num. 23. de rescript. & cons. 51. n. 3. vol. 1. & cons. 602. n. 2. vol. 5. Rebuff. in concord. in forma mandati Apostolici, super verb. Motu proprio, vers. notandum quod hæc clausula, & in praxi beneficiali, tit. de mandatis Apostol. in clausulis mandator. num. 21. Anastas. Germ. de Indult. Card. §. nos itaque, num. 5. Menoch. de arbitr. casu 201. n. 79.*

7 Idem enim operatur Motus proprius concessus ad instantiam partis, quod Motus proprius ex mera liberalitate Principis, vt ex sententia Rotæ probat *Gambar. de offic. Legati, lib. 8. num. 61. cum seqq.* quem refert, & sequitur *Seraphin. decis. 365. num. 1. & 2.* & illis citatis *Rot. in Asten. pensionis 11. Martij 1615. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* impressa per *Farinac. decis. 656. n. 1. p. 2. recen.* Quamuis contrarium velint *Paris. cons. 1. num. 76. lib. 1. Apostil. ad Alexand. cons. 112. in verbo inserta, lib. 7. Bellam. cons. 33. n. 22. & 23.* quos meritò reprehendit *Rota in d. Asten. pensionis,* firmans in isto conflictu sufficere, quod ipsa sequatur illam opinionem, quod idem operetur Motus proprius ad suggestionem partis, quod Motus proprius ex mera voluntate Principis; & quotidianam practicam Rom. Curiæ ita seruare contendit, quicquid dicat *Ioan. à Cochier de permut. benefic. p. 4. cap. 4. n. 6. fol. 115.*

Vnde bene infert *Rebuff. in dictis clausulis mandatorum, num. 23. cum gloss. ab omnibus recepta, verbo expressè, in d. cap. si Motu proprio,* tunc non admitti 8
volentem probare ad partis petitionem concessam esse gratiam Motu proprio, quia esset Pontificem mendacij redarguere velle: tum etiam quia id nihil emolumenti afferret, & vt bene docet idem *Rebuff. loco proximè citato,* eosdem prorsus tunc operabitur effectus clausula *Motus proprij,* perinde, ac si pars non petiisset.

Circa probationem huius clausulæ (cùm illa nunquam præsumatur, vt ex *d. cap. si Motu proprio,* & 9
Bart. tradit *Mascard. de prob. conclus. 1075.*) illud est aduertendum, Motum proprium testibus non posse 10
probari, vt docent *Vital. de Camban. citato loco, num. 2. Celsi. Vgon. pag. 483. col. 1. Gabr. d. conclus. 2. num. 103, Sanchez d. lib. 8. disput. 1. n. 6. Monet. de commutat. vlt. volunt. cap. 6. n. 168.*

Cum hoc tamen stat, quod si scriptura amittatur, possit per testes probari in ea fuisse hanc clausulam, vt declarant *Gabr. d. conclus. 2. n. 105. Sanchez d. lib. 8. disput. 1. num. 6. ad finem, Monet. d. cap. 6. num. 168.* 11

Illud obseruandum est, facultatem per hanc clausulam concessam, per obitum Papæ concedentis expirare, si ille, cui fuit concessa, ante eius obitum non vtatur; secus est, si sit concessa per viam contractus, quia tunc durat etiam post obitum concedentis: vel si sit facta per viam legis, quia tunc pariter perpetuò durat, vt per *Seraphin. decis. 731. n. 1.* Quamplures tamen operatur effectus ex seqq. 12

Primus effectus est, quod clausula *Motus proprij* habet vim clausulæ, *Non obstantibus, &c.* vt per *Bald. in l. omnes. C. de quadriennij præscript. Socin. cons. 117. in fin. vers. nam etiam, vol. 3. Curt. Sen. cons. 66. num. 65. Ruin. cons. 21. vol. 5. d. conclus. num. 58. Glorit. resp. 1. p. 2. num. 44. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 78.* quicquid de hoc dubitauerit *Alexand. Trentacin. var. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 6. n. 8.* 13

Secundus effectus est, vt habeat vim clausulæ, *Ex certa scientia,* vt post *Crauet. cons. 241. num. 20.* tradit *Marta de claus. p. 1. claus. 72. aliàs 73. num. 7.* & illis citatis *Monet. d. cap. 7. num. 78. in fin.* & hæ geminatæ sunt efficaciores, vt refert *Marches. de Commiss. part. 2. pag. 356. num. 71. in 1. impress.* 14

Tertius effectus est, vt habeat vim specialis expressionis, ita post *Ang. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautien.* & *Dec. in l. certum, ff. si cert. pet.* docent *Gabr. d. conclus. 2. num. 93. Monet. d. cap. 7. num. 93.* 15

Quartus effectus est, vt tollat vitium subreptionis, ex *d. cap. si Motu proprio,* & ex *Clem. si Romanus, de præben.* resoluunt *Mil. in repert. verb. Certa scientia.* 16

tia, *Parif. conf. 3. num. 71. & seq. lib. 4. Gabr. d. tit. de claus. conclus. 1. num. 21. & conclus. 2. num. 24. Curt. Sen. cons. 66. col. 6. vers. confirmatur, Lanar. cons. 21. num. 8. Gasp. de Perus. de reseruat. benef. §. quis sit effectus, num. 5. Iacob. Simonet. in simili tract. q. 5. num. 26. Put. decis. 367. num. 1. lib. 1. in correctis, Menoch. cons. 1. n. 429. & cons. 378. num. 22. & de arbitr. casu 201. num. 8. & de praesumpt. lib. 2. praesumpt. 13. num. 11. Rodolph. d. cap. 5. num. 15. Aloys. Ric. d. collect. 400. vers. 4. Flam. d. lib. 8. q. 9. num. 74. Marches. de Commiss. p. 2. pag. 356. num. 85. in 2. impress. Soar. de legib. lib. 8. cap. 12. n. 11. Sanchez de Matrim. lib. 8. disp. 21. num. 47. cum seqq. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 6. num. 147. Alex. Trentacin. var. resol. tom. 1. lib. 1. de rescript. resol. 5. n. 30. cum seqq. Franc. Leo in Thes. fori Eccl. par. 3. cap. 17. num. 172. Aloys. Ric. in praxi aurea, resol. 390. n. 1.* & fuit dictum *in Auellina vnionis 15. Decembris 1595. coram Giptio.*

17 Amplia hunc quartum effectũ procedere, etiam si hæc clausula apponatur à Legato, vt docet *glos. communiter recepta, verbo mentio, in cap. vlt. de offic. Leg. in 6. Rebuff. in concord. in forma mandati Apostol. super clausula, Motu proprio, effectu 29. Sanchez d. disput. 21. num. 48. in prin. Monet. d. cap. 6. num. 158.* Amplia deinde hunc effectum habere huiusmodi clausulam non modò in beneficialibus, sed etiam in omnibus concessionibus gratiosis, vt declarant *Gabr. d. concl. 2. num. 7.* & *Monet. d. num. 158.*

18 Limita primò eundem quartum effectum, vt hæc clausula non tollat subreptionem in tacenda inhabilitate personæ, vt tradunt *Menoch. d. casu 201. num. 81. & seq. Gabr. d. conclus. 2. num. 40. & 44. cum seqq. Sanchez d. disp. 21. num. 49. Monet. d. cap. 6. num. 159.*

19 Limita secundò, vt hæc clausula non operetur in præiudicium iuris tertij, ex traditis per *Gabr. d. conclus. 2. num. 8. Menoch. d. cons. 1. num. 429. Sanchez d. disput. 21. num. 50. Monet. d. cap. 6. num. 160.* non solùm habentis ius in re, sed etiam ad rem, vt declarant *Rota Bononien. diuersor. decis. 30. num. 118. Sanchez d. num. 50. Monet. d. num. 160.* Imò & procedit hæc limitatio, etiam si hoc præiudicium tertij versaretur in sola possessione, cuius notitiam non haberet Princeps, vt pluribus relatis tradit *Gabr. d. concl. 2. n. 10. & 11.* vbi hoc extendit ad impetrationes Motu proprio factas à Legatis, vel Ordinariis, & *num. 12.* ex *Sarnen. ad regul. de annali, q. 9.* Hanc eandem secundam limitationem post alios sublimitat, primò vbi cum clausula, *Motu proprio*, concurreret etiam clausula, *Non obstante*, nimirum specialis: secundò vbi verba expressa importarent tertij præiudicium: tertiò in modico præiudicio.

20 Limita tertiò, nisi qualitas intrinseca beneficio taceatur, tunc enim non valet gratia, non ob vitium subreptionis, sed quia non apparet de concedentis voluntate, vt per *Rebuff. vbi supra, in 5. effectu*, quem non operatur clausula, *Motu proprio*, *Menoch. de arbitr. casu 201. num. 80. Sanchez disp. 21. num. 51.*

21 Limita quartò in subreptione, quæ procedit ex re ipsa, quia Motus proprius non tollit quominus possit dari de illa, vt per *Ægid. decis. 392. & 475.* & *Seraph. decis. 398. num. 5. Rot. decis. 656. num. 4. in prin. par. 2. recent.*

22 Limita quintò, quando Motus proprius est ad suggestionem partis, nam tunc potest dari de subreptione, quæ procedit ex parte impetrantis, vt docent *Socin. Iun. cons. 77. num. 98. lib. 1. Rot. d. decis. 656. num. 4.*

23 Limita sextò, quoties subreptio contingit in falsæ causæ expressione, quæ obreptio dicitur, nam enim non suppleri à clausula *Motu proprij*, post *Abb. in cap. quia circa, num. 7. de consang. & affinit.* & ibi *Alex. de Nauo num. 8. Praeposit. num. 4.* & *Felin. in cap. aures, num. 9.* & ibi *Dec. num. 32. in nouis, Bero. n. 39. de rescript.* & alios, tradunt *Soar. de legib. lib. 8. c. 12. num. 11. cum seqq. Sanchez d. disp. 21. num. 52. Monet. d. cap. 6. num. 166.* vbi rationem diuersitatis afferunt quoad hoc inter taciturnitatem veri, & expressionem falsi; quia quando tacetur veritas, ignoratur an Princeps bene, vel malè informatus gratiam Motu proprio concesserit, & ideò non potest dici concessa contra eius intentionem, & mentem. At cùm falsa causa exprimitur, cognoscitur animus concedentis, & vltra eius intentionem in gratia obtinetur, cùm tamen Motus proprius non firmet gratiam contra concedentis intentionem, vt infrà dicetur.

Quintus effectus est, vt concessio facta Motu proprio, intelligenda sit prout iacet, & sonat; & sic non debet restringi ad differentiam illius, quod conceditur ad petitionem partis, ex resolutis per *Surd. cons. 140. num. 59. cum seqq. Grammat. decis. 59. num. 55. Felin. in cap. causam quae, num. 14. in fin. de rescript. Glorit. resp. 1. p. 2. num. 71. in princip.* & dictum fuit *in vna Romana Mensa nummularia 3. Iunij 1614. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Farinac. decis. 663. num. 24. par. 1. recent.* 24

Sextus effectus est, vt hæc clausula reddat dispositionem fauorabilem, vt probat *text. in c. pluribus, de praebend. lib. 6.* vbi Romanus Pont. loquens de collatione beneficij, quæ alioquin strictè erat interpretanda, iuxta *d. cap. si pluribus, & cap. non potest, eodem tit. & lib.* ait, *gratiam huiusmodi si Motu proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem, referri volumus ad dignitatem, vel praebendam, quae inter illas esset maioris valoris*; vt adnotant *Marta d. loco num. 7. Gabr. d. conclus. 2. num. 601. 603. 607. & 77. Monet. d. cap. 7. num. 79.* ampliantes ad dispensationem, quæ pariter strictè venit interpretanda, *cap. 1. §. vlt. de filijs presbyter. lib. 6.* de quo etiam meminit *Sanchez d. lib. 8. disp. 1. num. 5.* Vnde priuilegium concessum Motu proprio, latè esse interpretandum resoluunt *Natt. cons. 340. num. 5. Surd. cons. 140. num. 59. cum seq. Camill. Borel. de praestantia Regis Catholici, cap. 33. num. 19.* quos refert, & sequitur *Glorit. resp. 1. p. 2. num. 71.* Intellige in præiudicium concedentis, non autem in præiudicium tertij, *Simonet. in tract. de reseruat. q. 5. num. 20. & 21. Bellam. de permut. benefic. p. 3. q. 1. in fine.* 25 26

Septimus effectus est, quia impetranti cum clausula, *Motu proprio*, in terminis *Clem. 1. de concess. praeben.* non currit tempus à die notæ vacationis in loco, sed tantùm à die suæ scientiæ, cùm aliàs sufficeret notitia vacationis in loco, vt ibi dicitur; ita sensit *Gabr. d. conclus. 2. num. 92.* quem refert *Monet. d. cap. 7. num. 92.* 27

Octauus effectus est, quia stante hac clausula, non habet locum titulus, *quod quisque iuris in alterum statuerit, vt ipse eodem iure vtatur*, vt per *text. in l. 3. in princ. ff. illo titulo*, docet *Gabr. d. conclus. 2. num. 66.* vbi *num. seq.* limitat, quando priuilegium impetratum Motu proprio, respiceret ordinatoria indicij, & illius processum, & *num. 68.* vbi tale priuilegium Motu proprio concessum, fit in ea materia, quæ alteri parificetur per viam correlatiui, vel necessariæ consequentiæ; refert, & sequitur *Moneta d. cap. 7. num. 80.* 28

Nonus effectus est, vt stante hac clausula videantur probata ea omnia, quæ Princeps asserit in suis litteris, vt docet *Gabr. d. conclus. 2. num. 89.* quem sequitur 29

quitur *Moneta d. cap. 7. num. 90.* vbi cum eodem *Gabr.* ampliat, etiam si attestetur de facto alieno. Et ideo non indigent iustificatione, *Seraph. decis. 1498. num. 1. Rot. decis. 656. n. 1. & 2. p. 2. recent.* & fuit dictum *in Ianuen. Abbatiæ 22. Iunij 1626. coram Buratto.*

30 Decimus effectus est, quia tollit diligentiam processus ab aduersario adhibitam, vt pluribus relatis docet *Gabr. d. concl. 2. num. 69.* declarans *num.*
31 70. non ideo tollere possessionem patis in data; refert *Moneta d. cap. 7. num. 81.* vbi addit, minus tollere ius ad rem ab alio priùs quæsitum.

32 Vndecimus effectus est, vt causa præsumatur in Principe rescribente Motu proprio, ita *Gabriel d. conclus. 2. num. 88. & tit. de iure quæsito non tollendo, conclus. 3. num. 12. Mascard. de probation. conclus. 275. n. 1. 11. 12. & 15. Menoch. d. præsumpt. lib. 2. præsum. 10. num. 32. Sanchez de Matrim. lib. 8. disput. 17. num. 14. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 6. num. 54.* cùm tamen regulariter causa etiam in Principe concedente non præsumatur, vt probat *Sanchez d. n. 14. & Monet. d. cap. 6. num. 42. cum seqq.* & plures alij, quos ipsi referunt.

33 Duodecimus effectus est, vt non præsumatur concessio facta propter importunitatem; ita post *Gom. ad regul. Cancel. de annal. q. 10. num. 3.* & alios docent *Gabr. d. tit. de clauf. conclus. 2. n. 82.* & *Monet. d. cap. 7. num. 86.*

34 Decimustertius effectus est, quod si Papa Motu proprio mandet conferri, vel conferat præbendam, si vacat, satis est quod vacet tempore collationis, vel receptionis, licèt nòn vacaret tempore datæ, vt post *Ioan. And. & Staph.* tradunt *Gabr. concl. 2. n. 91. & Monet. d. cap. 7. num. 91.*

35 Decimusquartus effectus est, vt impetrationem tollat, & omnes eius effectus, qui ex impetratione
36 oriri possunt, *Seraph. decis. 365. n. 4.* vbi *n. 5.* subdit, quod cùm operetur viuificationem gratiæ, non potest allegari ad illius destructionem.

37 Decimusquintus effectus est, vt operetur circa omnes qualitates extrinsecas, ita ex *decis. Rotæ* docent *Gabr. d. conclus. 2. num. 71. & Monet. d. cap. 7. num. 82.*

38 Decimussextus effectus est, vt ad causas pendentes referatur, vt obseruat *Dominus meus Doctor Petr. Barbosa in l. 2. §. legatis, num. 97. cum seqq. ff. de iudicijs.*

39 Decimusseptimus effectus est, vt ampliet gratiam circa expressa, & quæ non sunt contra mentem disponentis, aut contra Ius commune, vt constat ex adductis à *Gabr. d. conclus. 2. num. 72. cum seqq.* vbi sic conciliat diuersas, vel aduersas circa hunc effectum Doctorum opiniones, refert, & sequitur *Monet. d. cap. 7. num. 83.*

40 Decimusoctauus effectus est, vt actum iuratum comprehendat, prout docet *Seraphin. de Priuilegijs iurament. priuileg. 22. num. 25.*

41 Decimusnonus effectus est, vt ea clausula apposita posterioribus literis, reuocetur processus factus in vim primarum etiam ante earū præsentationem, vt pluribus citatis docet *Gabr. d. conclus. 2. num. 78. cum seqq.* sic concordans contrarias hac in re Doctorum sententias, prout refert *Monet. d. cap. 7. num. 84.* Ij sunt principaliores huius clausulæ effectus, nunc verò restat, vt casus aliquos enumeremus, in quibus illa nihil operatur.

42 I. In præiudicium tertij non operatur, vt per *Vital. de Camban. vbi suprà num. 1. Put. decis. 377. lib. 1. in correctis, Gig. de pens. q. 29. num. 4. & q. 79. num. 31 Brunor. à Sole in locis communib. verb. clausula 25. Menoch. cons. 36. num. 65. & cons. 103. num. 80. cum seqq. Aloys. Ric. d. collect. 959. & in praxi aurea, resolut. 390. num. 2. Mart. d. p. 3. clauf. 73. num. 3. & 8. Rot. apud Cencium post suum tractat. de Censib. decis. 72. num. 4.* vbi *num. 5.* intelligit maximè quando non præcessit causæ cognitio, quod antea obseruarunt *Alex. cons. 215. num. 5. & 59. lib. 7. Gozadin. cons. 5. n. 16.*

II. Non operatur, vt Princeps præsumatur priuilegio suo, in quo inserta est hæc clausula, tollere statuta Ciuitatis, vt resoluit *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsum. 39. num. 5. & 7.* 43

III. Non operatur in iis, quæ non iuris, sed facti sunt, vt per *Cran. cons. 241. col. 9. in princ. Rolan. cons. 7. num. 105. vol. 3. Paris. cons. 1. num. 81. vol. 1. & cons. 4. num. 28. & cons. 74. n. 19. vol. 4.* & alios citatos à *Marta d. clauf. 73. num. 11.* quibus adde *Seraph. decis. 365. num. 6.* 44

IV. Non operatur, vt priuilegium lite pendente obtentum cum hac clausula, nulla de lite pendente in eo facta mentione, validum sit, vt per *Gabr. d. tit. de clauf. concl. 2. num. 3.* & plures citatos à *Cened. ad Decretal. collectan. 53. num. 2.* 45

V. Priuilegium non firmat contra ius alterius, vt tenuit *Rota apud Seraph. decis. 398. num. 6.* 46

VI. Intentionis defectum non tollit, vt per *Abb. in cap. quia circa, vers. sed quartò, de consanguinit. & affin. Lap. alleg. 7. in fin. Cardos. cons. 96. sub num. 1. vers. & si dicatur, Gabr. d. concl. 2. sub num. 8. & 34. Vinc. de Franchis Neapol. decis. 191. num. 8. Flam. de resign. lib. 3. q. 1. num. 127. Ioann. à Cochier in regul. 20. Cancel. de non impetran. benefic. viuentium, num. 18. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 32. num. 5. Monet. de commut. vlt. volunt. cap. 6. num. 162. Seraph. decis. 398. num. 1.* & fuit dictum *in Pacen. pensionis 15. Martij, & 25. Octobris 1593. coram Card. Pamphilio,* & *in Asten. pensionis 11. Martij 1615. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* impressa per *Farin. decis. 656. num. 7. p. 2. recent.* 47

VII. Ius in re, vel ad rem quæsitum alteri non adimit, vt docent *Menoch. d. cons. 1. num. 428. Sanchez d. lib. 8. disput. 21. num. 50.* Vnde dicit *Æne. de Falconib. in tract. de reseruat. benefic. q. 4. effectu 4. num. 2.* quod collatio facta Motu proprio à Papa de beneficio reseruato certæ personæ, non facta mentione reseruationis, nulla est, quia non præsumitur Papam velle per clausulam, *Motu proprio,* tollere ius quæsitum. 48

VIII. Defensiones, & exceptiones competentes de Iure non aufert, vt ait *Seraph. decis. 280. num. 1.* 48

IX. Gratiam contra mentem concedentis non firmat, ex traditis per *Gig. de pension. q. 22. num. 15. & q. 29. num. 4. Suar. alleg. 12. num. 40. Menoch. de arbitr. cas. 201. num. 80. Mascard. de prob. conclus. 887. num. 93.* Nec illam ampliat plus quàm sit de sua natura, vt per *Æne. de Falconib. d. tract. de reseruat. benefic. q. 4. effectu 5. num. 2.* 50

X. Dispensationem aliquam non inducit, nec tollit impedimentum personæ; ita *glos. communiter recepta, in d. cap. si Motu proprio, Lap. allegat. 7. num. 8. Anchar. cons. 20. post princ. Gabr. d. tit. de claufil. conclus. 2. num. 12. Paris. cons. 1. num. 79. lib. 1. & cons. 74. num. 37. lib. 4. Couar. in cap. alma mater, p. 1. §. 7. n. 2. Nauarr. cons. 66. num. vlt. sub tit. de sent. excommunicat. in antiq. Mart. d. clauf. 73. num. 15. Riccius de iure personarum, lib. 4. cap. 6. num. 7. Ioan. à Cochier loco proximè citato, num. 19.* 51

XI. Non operatur, vt posterior dispensatio non facta prioris mentione, minimè sit subreptitia, vt resoluit *Sanchez d. lib. 8. disput. 22. num. 8.* 52

XII. Non

53 XII. Non operatur vltra expressa, sed ad specialiter specificata, & nominatim dicta restringitur, vt dictum fuit *in Oximen. pensionis 20. Maij 1598. coram Litta.*

54 XIII. Incompatibilitatem beneficiorũ nõ aufert.

55 XIV. Defectus substantiales non supplet, nec inhabilitatem remouet, *Mart. d. clauf. 73. n. 15. Rot. decis. 71. de rescript. in antiq. alias decis. 6. de preben. in nouis, Roderic. Suarez d. alleg. 12. num. 42. Ricciul. d. lib.*

56 *4. cap. 6. num. 8.* Vnde vitium illegitimitatis non supplere, resoluit *Gabr. d. conclus. 2. num. 45.* vbi *num. 46.* dicit, defectum ætatis pariter non supplere, & *num. 52.* idem ait de defectu ordinis, & *num. 44.* de defectu irregularitatis.

57 XV. Defectum bigamiæ non adimit, vt per *Ioan. And. in d. cap. si Motu proprio,* vbi *Gemin. col. 2. Gabr. d. conclus. 2. num. 49. Ricciul. d. cap. 6. num. 8. in fine.*

58 XVI. Non validat collationem factam excommunicato, si in ea adsit, vt tenet *Couar. in cap. alma mater, p. 1. §. 7. num. 2. Rebuff. ad cap. postulastis, num. 47. de Clerico excommun. ministran. Nicol. Garc. de benefic. par. 7. cap. 2. vers. similiter eadem ratio est, Gabr. d. conclus. 2. num. 43. Ricciul. d. cap. 6. num. 6.*

59 XVII. Non operatur vbi fuerit apposita in cõtractu, seu sententia nulla; nam ea resoluta, eáque nulla declarata, resoluitur quoque Motus proprius, vt per *Seraphin. decis. 965. num. 12.* quem refert nouissimè *Bartol. Gipt. in Constitut. S. D. N. Vrbani VIII. super prohibitione inuestiturarum rerum iurisdictionalium ad Ecclesiasticas inferiores spectantium, p. 2. glos. 1, num. 16.*

Nemine discrepante.

CLAVSVLA LXXX.

HÆc clausula indicat liberiorem consensum, *Anton. Monach. Bonon. decis. 28. num. 46.* Et in omni dispositione, in qua aliquid per plures concorditer fieri debet, intelligitur nemine discrepantè, maximè in materia contractus, & stricti Iuris; ita *Octau. Vulpel. de prepos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, pag. 17. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. litt. D. concl. 253.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Verba clausulæ*, Non aliàs, &c. *regulantur tanquam geminata, & sunt multum præcisa, & non recipiunt aliquam modificationem.*

3 *Contrahentium præcisam mentem arguit clausula*, Non aliàs, &c.

4 *Veritatem præcisam indicat clausula*, Non aliàs, &c.

5 *Consensum ab actu adimit clausula*, Non aliàs, &c.

6 *Necessitatem facit clausula*, Non aliàs, &c.

7 *Voluntatem omnino abesse denotat clausula*, Non aliàs, &c.

8 *Naturam præcisam habet, ac formam inducit clausula*, Non aliàs, &c.

9 *Actus contra clausulam*, Non aliàs, &c. *facti, ipso Iure sunt nulli.*

10 *Actus gestus, si se compatitur cum forma inducta à clausula*, Non aliàs, &c. *in tali casu non operatur illius resolutionem.*

11 *Conditionem importat clausula*, Non aliàs, &c. *qua deficiente perinde est, ac si nihil actum esset.*

12 *Venditionis principium respicit tantùm clausula*, Non aliàs, &c. *posita in venditione facta cum pacto de retrouendendo.*

13 *Pensionis in reseruatione cum regressu, facit clausula*, Non aliàs, &c. *totam gratiam corruere, si regressus non tenet.*

14 *Resolutionis contractus habet vim clausula*, Non aliàs, &c. *& excludit purgationem moræ.*

15 *Voluntatis est limitatiua clausula*, Non aliàs, &c. *& præseruatiua sui iuris in casu contrario.*

16 *Beneplacitum Apostolicum est necessarium, quando fuit reseruatum cum clausula*, Non aliàs, &c. *etiamsi aliàs de Iure non esset necessarium. Si verò reseruatũ sit simpliciter sine hac clausula, & non sit de Iure necessarium, tunc potest omitti.*

17 *Clausula*, Non aliàs, &c. *operatur, vt per eam protestans defendatur à priuatione iuris sui, quam aliàs incurreret.*

18 *Emphyteuta vẽdens, seu alienans irrequisito domino, adhibita tamen protestatione,* saluo consensu domini, non aliàs, aliter, nec alio modo, *euitat pœnam caducitatis.*

19 *Limita, nisi res emphyteutica, quæ cum ijs clausulis alienatur, & traditur, esset difficilis recuperationis.*

Non aliàs; aliter, neque alio modo.

CLAVSVLA LXXXI.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Tiraq. de retract. tit. 1. §. 8. glos. 6. num. 3. Menoch. cons. 38. num. 21. & 22. & cons. 369. num. 25. cum seqq. Bertazol. de clauf. instrum. clauf. 14. glos. 6. Flamin. de resign. lib. 7. q. 1. num. 64. & 65. Fulu. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 25. num. 53. cum seqq. Surd. cons. 246. num. 20. & cons. 322. num. 23. Octau. Vulpel. de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Non aliter, pag. 65. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 311. Cald. Pereir. de resol. emphyt. cap. 6. num. 35. Aloys. Ric. in collect. decis. collect. 526. & 868. Cened. post lib. pract. & canon. quæst. sing. 65.* 1

Verba huius clausulæ regulantur tanquam ge- 2
minata, vt ex *Tiraq. de retract. tit. 1. glos. 9. num. 171.* & aliis notatis, *Surd. decis. 124. num. 2.* & sunt multum præcisa, & non recipiunt aliquam modificationem, vel intellectum, *Alex. cons. 3. incip. Viso instrumento, num. 4. lib. 1. Ias. in l. stipulatam sum. ff. de verb. oblig. Bertazol. d. glos. 6. num. 1. Card. Tusch. d. litt. C. conclus. 311. num. 1. Natt. cons. 372. num. 5. Cened. d. sing. 65. num. 2.* & fuit dictum *in Placentina dotis 6. Iunij 1614. coram Patriarcha Pamphilio,* impressa per *Farin. decis. 619. num. 2. p. 1. recent.* quicquid dicant

Dec. cons. 281. *col. fin.* & *Rolan. cons.* 61. *num.* 57. *vol.* 2.

3 Arguit hæc clausula præcisam contrahentium mentem, ex *Farin. in praxi crim. p.* 4. *decis.* 10. *num.* 5. & tanquam resolutiua operatur perinde, ac si nihil fuisset actum, *Alex. cons.* 3. *num.* 4. *lib.* 1. *Clar.* §. *emphyteusis, q.* 13. *num.* 11. *Caputaq. decis.* 82. *num.* 4. *p.* 3. & fuit dictum *in Theatina Iurisdictionis* 10. *Maij* 1621. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

4 Indicat præcisam necessitatem, vt censuit *Rota apud Cenc. post tract. de Censib. decis.* 117. *num.* 4. *Natt. cons.* 372. *num.* 5. *vol.* 2.

5 Consensum ab actu adimit, quo non sequuto operatur perinde, ac si nihil actum fuisset, *glos. Bald.* & alij *in l. si quidem, de except. Neuis. cons.* 87. *num.* 13. *Grat. cons.* 128. *num.* 13. *Alex. cons.* 3. *num.* 4. *vers. in tantum, vol.* 1. vbi ait, quod hæc clausula importat, quod si non valet, vt agitur, non intelligatur contractus celebratus, neque etiam ex parte, qua valere possit, *Beneuent. de assecurat. glos.* 35. *num.* 2. *fol.* 136. *Caputaq. decis.* 82. *num.* 4. *p.* 3. *Intriglialo Siciliæ decis.* 21. *num.* 12. *Cened. d. singul.* 65. *num.* 4. & 5. & *Stephan. Gratian. discept. foren. cap.* 748. *num.* 12. & 13. & fuit dictum *in Romana de Capuzucchis* 10. *Aprilis* 1603. *coram Illustrissimo Card. Lancellotto,* impressa per *Farin. decis.* 115. *num.* 6. *p.* 1. *recen.*

6 Necessitatem facit, vt dictum fuit *in Bononien. bonor. de Bouijs* 20. *Feb.* 1598. *coram Illustrissimo D. meo Card. Millino*, impressa per *Marches. de Commiss. p.* 1. *pag.* 117. *num.* 4.

7 Denotat omnino abesse voluntatem, *Alex. cons.* 3. *num.* 5. *vers.* & *licet, lib.* 1. & fuit dictum *in Auximana Societatis* 3. *Martij* 1595. *coram Iusto*, impressa per *Marches. d. p.* 1. *pag.* 748.

8 Naturam præcisam habet, & formam inducit, *Boër. decis.* 243. *num.* 11. *post med. Cened. d. sing.* 65. *n.* 1. *D. Lotter. de re benefic. lib.* 1. *q.* 41. *num.* 35. *Verall. decis.* 82. *num.* 4. *Mart. de claus. p.* 1. *claus.* 74. *aliàs* 76. *num.* 8. *Cephal. cons.* 118. *num.* 13. *lib.* 1. *Flam. d. q.* 1. *num.* 64. *Surd. cons.* 246. *num.* 10. & *cons.* 321. *num.* 27. & *cons.* 143. *num.* 43. *Aloys. Ric. d. collect.* 868. *Card. Tusch. d. litt. C. conclus.* 311. *num.* 4. *Mar. Anton. var. resol. lib.* 1. *resol.* 33. *num.* 8. *Farin. in praxi crim. p.* 4. *decis.* 23. *in addit. litt. B.* & *decis.* 564. *num.* 6. *Dec. cons.* 528. *ante fin. Grat. cons.* 16. *num.* 48. *lib.* 1. & *Stephan. Gratian. discept. foren. cap.* 208. *num.* 22. *Franc. Leo in Thesauro fori Ecclesiast. p.* 2. *cap.* 2. *num.* 42. & *cap.* 4. *num.* 7. *Rot. apud Zach. post tract. de oblig. Cameral. decis.* 64. *num.* 6. & *decis.* 72. *num.* 5. & fuit dictum *in Illerden. visitationis* 13. *Nouembris* 1602. *coram Iusto*, impressa per *Farin. decis.* 57. *num.* 9. *p.* 1. *recen.* vbi habetur, hanc clausulam respicere expressam formam quoad assistentiam, non quoad alia, de quibus nihil dicitur.
9 Vnde actus contra eam factos, ipso Iure esse nullos notant *Rolan. cons.* 43. *num.* 12. *lib.* 2. & *cons.* 63. *num.* 29. *cum seqq. lib.* 4. & *cons.* 59. *num.* 11. *lib.* 3. *Menoch. de arbitr. cas.* 237. *num.* 34. *Osasc. Pedam. decis.* 163. *num.* 13. *Cephal. cons.* 80. *num.* 2. *vol.* 1. *Fulu. Pacian. de probat. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 53. *Farin. fragmentor. crimin. p.* 2. *litt. L. num.* 105. Verùm
10 si actus gestus se compatitur cum illa forma inducta ab ipsa clausula, in tali casu non operatur illius resolutionem, vt per *Seraph. decis.* 1190. *vol.* 2.

11 Conditionem importat, qua deficiente perinde est, ac si nihil actum fuisset, *Ias. in l. fin. C. de iure emphyt. num.* 141. & *cons.* 162. *num.* 5. *lib.* 2. & *cons.* 86. *num.* 16. *lib.* 3. *Curt. Sen. cons.* 8. *num.* 6. *Paris. cons.* 12. *num.* 104. *lib.* 2. *Caputaq. decis.* 82. *num.* 3. *p.* 3. *Cassad. decis.* 2. *num.* 7. *de Simonia, Natta cons.* 372. *num.* 4. & 5. *Rol. cons.* 63. *num.* 24. *vol.* 4. *Verall. decis.* 82. *num.* 3. & 4. *p.* 3. *Menoch. de arbitr. casu* 137. *num.* 34. *cons.* 38. *num.* 21. & 22. & *cons.* 322. *num.* 40. & *cons.* 369. *num.* 25. *Surd. cons.* 268. *num.* 9. *Flam. de resign. lib.* 1. *q.* 2. *num.* 12. *lib.* 9. *q.* 17. *num.* 28. *Aloys. Ric. d. collect.* 868. & *in praxi rerum fori Ecclesiast. resol.* 53. *num.* 1. *in* 2. *impress. Anton. Monach. Flor. decis.* 23. *n.* 3. *Ruin. cons.* 181. *num.* 1. *lib.* 1. & *cons.* 152. *lib.* 4. *in prin. Card. Tusch. d. litt. C. conclus.* 311. *num.* 2. vbi *num.* 3. cum eod. *Ruino cons.* 46. *in fin. lib.* 5. subdit, quod tacitè, & expressè huic conditioni renunciari potest, *Cened. d. sing.* 65. *num.* 1. & 5. *Cald. Pereira de potestate eligendi, cap.* 17. *num.* 16. *Mart. d. claus.* 76. *num.* 7. *Seraph. decis.* 838. *num.* 7. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 803. *num.* 38. & *cap.* 949. *num.* 7. & *cap.* 971. *num.* 2. *Marches. de Commiss. p.* 1. *pag.* 583. *num.* 24. *in vltima impress. Rota apud Farin. in praxi crim. p.* 4. *decis.* 23. *n.* 4. & *apud Zach. post tract. de oblig. Camer. decis.* 160. *num.* 6. & *apud Pacificum post tract. de Saluian. interd. decis.* 244. *num.* 5. & fuit dictum *in Vicentina pensionis* 21. *Maij* 1610. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*, impressa per *Farin. decis.* 286. *n.* 2. *p.* 2. *recent.* & *in Hispalen.* & *Caurien. permutationis* 10. *Martij* 1597. *coram Giptio*, impressa per *Marches. d. p.* 1. *pag.* 114. *num.* 2. & *Ianuen. parochialis* 22. *Iunij* 1622. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, & *in Illerden. Canonicatus* 2. *Decẽbris* 1624. *coram Buratto*; & tunc cessat consensus agentis, *Cephal. cons.* 296. *n.* 11. *vol.* 2. & fuit dictum *in Toletana pensionis* 28. *Ianuarij* 1591. *coram Giptio.*

Posita in venditione facta cum pacto de retrouendendo, respicit tantùm principium venditionis, vt scilicet non censeatur res vendita purè, & simpliciter, sed cum illa reseruatione, *Seraph. decis.* 1063. *num.* 12. facit enim gratiam correspectiuam, & indiuiduam, idem *Seraph. decis.* 483. *num.* 9. 12

In reseruatione pensionis cum regressu, facit totam gratiam corruere, si regressus non teneat, *Put. decis.* 6. *de pens.* & fuit dictum *in Hispalen. pensionis* 24. *Maij* 1586. *coram Cardin. Seraphino, inter eius decis. impress. decis.* 114. *num.* 1. quæ etiam reperitur impressa per *Marches. d. p.* 1. *pag.* 116. 13

Habet vim resolutionis contractus, & excludit purgationem moræ, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 3. *cap.* 517. *à princ.* & *cap.* 532. *num.* 21. vbi ait, quod consensum excludit, & quod videatur habere vim decreti irritantis, adeò vt omnia resoluat vsque ab initio, post *Socin. Sen. cons.* 251. *n.* 4. *vol.* 2. resoluit *D. Lotter. de re benefic. lib.* 1. *q.* 37. *num.* 60. & *q.* 40. *num.* 172. 14

Est limitatiua voluntatis, & præseruatiua sui iuris in casu contrario, *Paris. cons.* 10. *num.* 285. *lib.* 4. *Verall. d. decis.* 82. *num.* 3. & *decis.* 84. *n.* 10. *p.* 3. *Mart. d. claus.* 76. *num.* 10. & *Stephan. Gratian. d. tom.* 3. *cap.* 587. *num.* 51. & *cap.* 748. *num.* 12. 15

Beneplacitum Apostolicum est necessarium, quando fuit reseruatum cum hac clausula, etiamsi aliàs de Iure non esset necessarium, vt fuit dictum *in Pisana bonorum* 28. *Octobris* 1585. *coram Brauo*, & *in Aretina Capellaniæ* 16. *Ianuarij* 1616. *coram Buratto*, & *in Ferrarien. decimarum* 23. *Iunij* 1617. *coram D. Patriarcha Phamphilio*, & *coram Gregorio decis.* 192. *num.* 1. quicquid dicat *Gabr. cons.* 92. *num.* 4. & *seq. lib.* 1. Si verò beneplacitum reseruatum sit simpliciter sine hac clausula, & non sit de Iure necessarium, tunc potest omitti, *Gabr. d. cons.* 92. *num.* 7. *Rota decis.* 519. *num.* 3. *p.* 1. *diuers. Seraph. decis.* 1027. *n.* 6. 16

Operatur, vt per eam protestans defendatur à priuatione iuris sui, quam aliàs incurreret, vt per *Monet. de optione canonica, cap.* 5. *q.* 5. *num.* 65. 17

Vnde

18 Vnde emphyteutam vendentem, seu alienantem irrequisito domino, adhibita tamen protestatione, *saluo consensu domini, non alias, aliter, nec alio modo*, euitare pœnam caducitatis resoluunt *Hippolyt. verb. feudatarius, pag. 483. Clar. §. emphyteusis, q. 13. num. 5. Corbul. de iure emphyteutico, tit. de cauf. quibus emphyteuta iure suo priuatur, cap. de cauf. priuat. ob alienationem, ampliat. 13. & limit. 36. & 37. Bursat. cons. 181. num. 12. cum seqq. Gram. decis. 49. num. 3. & 4. Fusch. litt. A. singul. 50. Rolan. cons. 7. num. 7. cum seqq. vol. 3. & cons. 63. num. 24. vol. 4. Gama Lusitania decis. 147. num. 4. Vincen. de Franch. Neapol. decis. 265. Bertazal. d. glos. 6. num. 2. Cened. ad Decretales collect. 144. num. 27. Freccia de subfeudis, lib. 2. §. 1. auctoritas, num. 23. Menoch. cons. 28. num. 10. & num. 39. cum seq. & cons. 38. num. 21. & 22. & cons. 369. num. 25. Mich. Graff. tom. 1. com. opin. lib. 4. tit. 44. num. 279.* vbi *Vezin. num. 284. pag. mihi 686. Bellacomb. tom. 2. tract. de feud. tit. 8. quibus ex caussis feudum amittatur, pag. 636. Flam. de resign. lib. 7. q. 1. num. 67. Redoan. de reb. Eccles. non alienan. q. 33. à num. 18. vsque ad 24. & q. 39. cap. 9. à num. 42. Thesaur. decis. 169. Mart. d. claus. 76. num. 1. & in votis nouiss. decis. voto 169. Card. Tusch. tom. 3. litt. E. conclus. 207. num. 76. & 80. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 28. num. 18. cum seqq. Galganet. in tract. de condition. & demonstr. p. 1. cap. 52. num. 2. Aloys. Ric. in collect. decis. p. 3. collect. 526. Molin. de Iust. tract. 2. disput. 459. num. 10. Rebell. de oblig. Iustitiæ, p. 2. lib. 13. q. 4. num. 10. Cardos. in praxi Iudicum, verbo clausa 15. & verbo emphyteusis 6. post princ. Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 5. num. 84. & cap. 6. à num. 26. Amic. de iure emphyt. q. 1. num. 13. cum seqq.*

19 Limita tamen suprà proximam resolutionem procedere, nisi res emphyteutica, quæ cum his clausulis alienatur, & traditur, esset difficilis recuperationis, putà si esset Castrum, vel locus munitissimus, vel si esset facta traditio in personam potentem, tunc emphyteuta caderet à iure suo, non obstante hac clausula, cùm conditio domini sit facta deterior, & re ipsa adsit dolus, vt per *Ripam in cap. cum M. num. 80. de constit. Clar. d. q. 13. num. 5. in fin. Rolan. cons. 5. num. 36. lib. 2. Mantic. d. tit. 207. num. 79. & 80. Mart. d. claus. 76. num. 2. & 3. Amic. d. q. 1. num. 20.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Inferior à Principe clausula*, Non obstantibus, &c. *vti non potest.*

3 *Testator in suo testamento non potest apponere clausulam*, Non obstantibus, &c.

4 *Clausula*, Non obstantibus, &c. *tollit omnia, quæ dispositioni, in qua est apposita, obstare possunt.*

5 *Derogans non præsumitur cogitasse de speciali prouisione.*

6 *Clausula*, Non obstantibus, &c. *habet locum in ijs, quorum verisimiliter Papa notitiam habuit.*

7 *Obstacula personalia non tollit clausula*, Non obstantibus, &c.

8 *Subreptionis vitium non tollit clausula*, Non obstantibus, &c.

9 *Defectus plures vbi concurrunt, non operatur clausula*, Non obstantibus, &c.

10 *Nulla si existeret dispositio, super qua clausula*, Non obstantibus, &c. *apposita est, illa nihil operatur.*

11 *Clausula generalis non obstantiarum si est posita in vltima parte rescripti, non refertur ad præcedentia, quæ sunt contraria Iuri communi.*

12 *Iura contraria non tollit clausula*, Non obstantibus, &c. *posita in rescripto, seu Bulla aliqua.*

13 *Clausula generalis*, Non obstantibus, &c. *non sufficit, vbi lex Canonica, vel Ciuilis habet clausulam derogatoriam ad futura rescripta, nisi faciat mentionem de illa lege specialiter, vel saltem per verba æquipollentia.*

14 *Conciliari Concilij Trid. dispositioni derogat clausula*, Non obstantibus, &c.

15 *Legi, seu constitutioni habenti clausulam derogatoriam ad futuras, censetur derogatum per clausulam*, Non obstantibus, &c. *si addita sint verba illa*, etiamsi de ipsa, &c.

16 *Statuto particulari non facit clausula*, Non obstantibus, &c. *vt censeatur derogatum.*

17 *Princeps non præsumitur voluisse priuilegio suo clausula*, Non obstantibus, &c. *munito, tollere statuta Ciuitatis.*

18 *Regulis Cancellariæ an censeatur derogatum per clausulam*, Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis.

19 *Dispositionem iuramento firmatam non tollit clausula*, Non obstantibus, &c.

20 *Immunitatis in concessione facta à Principe requiritur clausula*, Non obstantibus, &c.

21 *Verisimile non est quod velit Princeps tollere legem diu excogitatam.*

Non obstantibus, &c.

CLAVSVLA LXXXII.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per *text. ibi in cap. cum aliquibus, de rescript. lib. 6. & in cap. vlt. de sentent. excom. eod. lib. Rebuff. in praxi, tit. de forma noua prouis. verb. non obstantibus, Staphil. de literis gratiæ, tit. de vi, & effectu clausul. §. de claus. non obstantiarum, Cott. in memorab. verbo claus. non obstantē, pag. 111. Flamin. de resignat. benefic. tom. 2. lib. 11. q. 11. num. 41. Menoch. cons. 1. num. 434. Azeued. l. 1. num. 37. cum seqq. tit. 14. lib. 4. noua Recopil. Marescot. var. resolut. lib. 1. cap. 19. num. 8. & cap. 29. num. 72. & cap. 35. num. 4. Mart. de claus. p. 1. claus. 79. Rendin. in promptuario recept. sent. tom. 1. tit. 16. num. 12. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. num. 57. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 421. num. 15. & 16. & cap. 458. num. 6. & cap. 742. num. 22. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. litt. C. concl. 349. cum seq. Erasm. à Cochier* de 1

de Iurisd. Ordinarij in exemptos, part. 3. quæst. 9. Ioan. à Cochier ad preces primarias Imper. sect. 5. §. 1. litt. Q. Glorit. resp. 1. p. 2. à num. 28. Monet. de commut. vlt. volunt. cap. 7. n. 160. cum seqq.

2 Inferior à Principe hac clausula vti non potest, vt docent Alex. cons. 101. num. 5. vol. 1. Natt. cons. 185. num. 9. & cons. 304. n. 2. Cas. Barz. decis. 117. num. 33. Marius Anton. var. resol. lib. 1. resol. 38. num. 11. Glorit.
3 d. resp. 1. p. 2. n. 40. ac proinde testator illam in suo testamento apponere non valet, ita scribentes in l. nemo potest. ff. de leg. 1. vbi Ang. num. 1. Alex. num. 2. Rip. num. 8. & alij plures, quos refert, & sequitur Rendin. in prompt. receptar. sententiar. tom. 1. tit. 16. num. 8.

4 Hæc clausula tollit omnia, quæ dispositioni, in qua est apposita, obstare possunt, Ias. cons. 110. col. 4. in fin. vers. 3. lib. 4. Bero. cons. 147. num. 28. vers. & licet, lib. 3. Rol. cons. 67. num. 61. lib. 3. Mart. de claus. p. 1. claus. 79. num. 1. secundum Rom. impress. & fuit dictum in Hispalen. preeminentiarum 17. Iulij 1613. coram D. Patriarcha Pamphilio, impressa per Farin. decis. 506. n. 5. part. 1. recen. Cenc. de Censib. part. 3. cap. 1. quæst. 3. art. 8. n. 14. Mar. Anton. d. lib. 1. resol. 46. num. 7. & 11. Vnde solemnitatibus requisitis à Iure, vel à statuto, satis censeri derogatum per hanc clausulam, tenent Ias. cons. 100. col. 4. in fin. vers. tertiò moueor, lib. 4. Bero. cons. 147. num. 28. vers. & licet, lib. 3. quos refert Rot. in Sabinen. Castri Montis Rotundi 8. Febr. 1627. coram
5 D. meo Coccino Decano. Non tamen tollit ista quando est aliter specialiter prouisum, quia non præsumitur cogitasse derogans de speciali prouisione, Cald. cons. 116. aliàs 1. de priuil. num. 2. vers. ad tertium, Card. Tusch. litt. C. concl. 348. num. 6. vbi num. 7. post Gemin. cons. 115. n. 8. vers. & pro hac facit, docet, hanc clausulam, Non obstantibus, &c. in genere factam in secunda dispositione, non solùm operari conualidationem secundæ dispositionis, sed etiam non annullare primam dispositionem contrariam, nisi adsint verba annullatiua.

6 Locum habet in iis, quorum verisimiliter Papa notitiam habuit, & in quibus non requiritur specialis derogatio, Natt. cons. 209. n. 6. & fuit dictum in Taruisina plebis 28. Iunij 1593. coram Illustrissimo D. Cardinali Mellino.

7 Obstacula personalia non tollit, Calder. cons. 24. aliàs 1. de rescript. & cons. 116. in fin. vers. prædictis non obstantibus, alias 1. de priuileg. vbi quod non auget, nec confert plusquàm gratia conferat, Anchar. cons. 364. num. 2. & 3. Mart. d. claus. 79. num. 12. Cardin. Tusch. litt. C. conclus. 349. num. 3. vbi num. 13. limitat, quando vltra derogationem in genere adesset clausula Motus proprij, quia tunc habilitat personam impetrantis.

8 Subreptionis vitium non tollit, Corn. consil. 245. num. 14. lib. 6. Alex. Trentacin. var. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 5. num. 38. Cardin. Tusch. d. litt. C. conclus. 349. à num. 18. Mart. d. claus. 79. num. 10. Gonz. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. num. 32. vbi etiam ait, quod non inducit dispensationem, limitat Cardin. Tusch. litt. C. concl. 349. à n. 18.

9 Non operatur, vbi plures defectus concurrunt, quia tunc requiritur specialis expressio, Alex. cons. 195. incip. Assumo, num. 10. vers. ad idem optimè, lib. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 827. num. 20. Card. Tusch. litt. C. concl. 348. num. 13. vbi concl. 349. num. 11. quod non tollit defectum, seu nullitatem prouenientem in forma seruanda post actum.

10 Nihil operatur si dispositio, super qua hæc clausula apposita est, nulla existeret, Paris. cons. 79. n. 25. Ang. cons. 30. num. 32. vers. nec etiam obstat, Dec. cons. 141. incip. Pro tenui, in fin. quos refert Tusch. litt. C. concl. 349. num. 9. Mart. d. claus. 79. num. 26. vbi n. 25. post Corn. cons. 110. num. 16. vol. 2. Crau. cons. 70. n. 3.
& cons. 296. col. 3. vers. 4. nisi, resoluit quod si hæc 11
clausula generalis non obstantiarum est posita in vltima parte rescripti, siue Bullæ, non refertur ad præcedentia, quæ sint contraria Iuri communi.

Clausula hæc generalis posita in rescripto, seu 12
Bulla aliqua, regulariter non tollit contraria Iura, sed requiritur in ea adesse saltem clausulam illam, Non obstante quacumque lege in contrarium faciente, vt per Ioan. And. Anchar. & Gemin. in cap. vnic. de excessibus Prælat. lib. 6. & alios, quos refert, & sequitur Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 161. & seq. vbi num. 163. ampliat clausulam nostram generalem non derogare priuilegiis insertis in corpore Iuris, de quo infrà suo loco dicemus, additque per illam pariter non intelligi derogatum priuilegiis continentibus liberalitatem Principis, & num. 164. ampliat quoque etiam, vbi rescripto Papæ sola lex Ciuilis contraria esset, & num. 165. ampliat denique non sufficere dicere, Non obstante quacumque lege, sed addenda esse illa verba, quæ in contrarium loqueretur, vel illa, in contrarium faciente; & idem Monet. d. loco à num. 166. multipliciter limitat supradictam regulam, & præcipuè quando adesset clausula Motus proprij, vel, Ex certa scientia, aut, De plenitudine potestatis, seu quando rescriptum esset geminatum per secundam iussionem, seu quando emanaret in fauorem Reipublicæ, seu ad publicam vtilitatem, siue quando aliquid conceditur contra Ius non in totum derogando, sed in aliquo detrahendo, vel differendo.

Nec sufficit hæc clausula generalis, Non obstante 13
quacumque lege, aut, Non obstantibus quibuscumque constitutionibus, vel ordinationibus Apostolicis in contrarium facientibus, vbi lex Canonica, vel Ciuilis habet clausulam derogatoriam ad futura rescripta, nisi faciat mentionem de illa lege specialiter, vel saltem per verba æquipollentia, ita Ioan. And. & Gemin. in d. cap. vnico, Castro cons. 53. in princ. Anchar. cons. 205. col. 3. Mart. d. claus. 79. n. 11. Monet. d. cap. 7. n. 176. Vnde prouenit, quod cùm Concilium generale contineat tacitam derogationem ad futura contraria rescripta, ideo de dispositione contraria Concilij generalis facienda est mentio, ac derogatio specialis, seu veriùs indiuidua, vel per æquipollens, ita vt non sufficiat hæc nostra clausula generalis, Cotta in memorab. verbo clausula, Non obstante, Rebuff. in auth. habita, verbo examinatione, pag. mihi 580. cum seq. C. ne filius pro patre, & in praxi beneficiali, tit. de dispens. super defectu natalium, num. 24. Henriq. in summa, lib. 13. cap. 57. §. 1. Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo absolutio, vers. dico 5. Aloys. Ricci. in collect. decis. part. 4. collect. 1367. prope fin. Flores var. lib. 1. quæst. 10. num. 50. Verall. decis. 168. num. 3. part. 1. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 88. num. 6. Bonacin. de censur. disput. 1. q. 3. punct. 2. num. 4. in fin. Campanil. in diuers. Iuris Canonici, rubr. 12. cap. 13. num. 154. vers. in causa, & rubr. 11. cap. vlt. num. 27. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 8. art. 10. & tom. 3. quæst. 36. art. 2. & quæst. 39. art. 4. Marescot. lib. 2. var. resol. cap. 38. num. 41. Sanchez de Matrimon. lib. 3. disput. 26. num. 7. Soar. de legibus, lib. 8. cap. 19. num. 5. Sigism. à Bononia de elect. dub. 4. num. 3. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 14. quæst. 6. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 397. n. 35. cum seqq. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 5. n. 2. Nicol. Garc. de benef. part. 4. c. 5. num. 30. Monet. d. cap. 7. num. 178. Riccinl. de iure personar. lib. 5. cap. 14. num. 16. & lib. 8. cap. 4. num. 6. & dixi de officio, & potestate Episcopi, p. 2.

alleg.

alleg. 33. num. 24. & tentum fuit in Valentina decimarum 8. Februarij 1588. coram Orano, & in Conchen. exemptionis decimarum 13. Martij 1589. coram eodem, & in eadem 9. Decembris 1602. coram Penia, & decis. 179. num. 6. inter impressas Reuerendissimi Domini mei Decani.

14 Pro derogatione tamen decretorum sacri Concilij Tridentini, sufficit hæc nostra clausula generalis, vt clarè disponit idem Concilium sess. 25. de reform. cap. 21. dum omnia, & singula sub quibuscumque clausulis, & verbis, quæ de morum reformatione, atque Ecclesiastica disciplina tam sub fel. rec. Paulo III. & Iulio III. quàm sub Beatissimo Pio IV. Pontificib. maximis in eo Concilio statuta sunt, declarat ita decreta fuisse, vt in iis salua semper authoritas Sedis Apostolicæ, & sit, & esse intelligatur; ideo ita docent Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloss. 6. n. 120. Marescot. var. resol. lib. 1. cap. 19. ad finem, & lib. 2. cap. 38. num. 41. Bonacin. de censur. disput. 2. quæst. 5. punct. 1. num. 2. vers. ratio desumitur, Mart. de clausf. part. 4. clausf. 14. num. 3. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 940. & 963. Filliuc. tract. 16. num. 320. Riccinl. de iure personar. lib. 5. cap. 14. num. 16. & lib. 8. cap. 4. num. 6. vbi refert decisiones Rotæ, Monet. d. cap. 7. num. 177. & cap. 11. num. 250. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. c. 8. num. 87. vbi asserit sic respondisse Sacram Congregationem, Sigismund. à Bononia de election. dub. 5. num. 3. Ioan. Anton. Massobr. in praxi habendi concursum, requis. 17. dub. 4. num. 8. nouissimè Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs, disput. 9. dub. 13. in fin. Rot. apud Farin. decis. 179. num. 6. & decis. 687. num. 24. p. 2. recent. & in Ferentina pensionis 23. Ianuarij 1602. coram Ortembergo, impressa per Marchesf. p. 1. pag. 535. in vltim. impress.

15 Quamuis, vt suprà dictum extat, per nostram clausulam generalem, seu aliam similem, non videatur derogatum legi, seu constitutioni habenti clausulam derogatoriam ad futuras, tamen sufficeret si addita fuissent verba illa, etiam si de ipsa, seu ipsis oporteret facere specialem mentionem, licèt non sit nominata in indiuiduo; ita Felin. in cap. nonnulli, in princ. num. 6. de rescript. Monet. d. cap. 7. n. 185. & nos latiùs dicemus clausula sequenti.

16 Hæc clausula non facit, vt censeatur derogatum statuto particulari, ita Rota decis. 1. sub num. 2. de præben. in nou. Felin. in d. c. nonnulli, num. 23. Mart. d. clausf.
17 79. num. 4. non enim præsumitur Princeps voluisse priuilegio suo hac clausula munito tollere statuta Ciuitatis, ex resolutis per Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 39. n. 4.

18 An autem per illam clausulam, Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, censeatur derogatum regulis Cancellariæ? vide Ioan. à Cochier in prœmium regular. Cancellariæ, num. 31. Mart. d. clausf. 79. num. 14. Selu. de benefic. p. 4. quæst. 46. col. 4. Sarnen. in proœmium regular. Cancellariæ, quæst. 5. & quæst. vlt. Flamin. de resignat. benefic. lib. 3. quæst. 7. n. 176. vbi negatiuè resoluit.

19 Hæc clausula, Non obstantibus, non tollit dispositionem iuramento firmatam, Roman. cons. 393. n. 12. vers. secundò respondetur, Cardin. Tusch. litt. C. concl. 348. num. 12. vbi num. 14. ait, nec tollere dispositiones aliter confirmatas, neque ea, in quibus partes per stipulationem specialiter prouiderunt, & n. 15. post Crauet. cons. 196. num. 3. vers. non obstat, etiam tradit non tollere vitium subreptionis, sed restringere se ad expressa, & num. 11. post Roman. d. cons. 393. num. 11. & seq. vers. nec huic refragatur, tenet hanc clausulam quantumcunque prægnantissimam non tollere ea, quæ disponens in specie tollere non posset.

Requiritur hæc clausula in concessione immunitatis facta à Principe, vt voluerunt Bart. Bald. Angel. 20
& Alex. in l. vacuatis. C. de decurion. lib. 10. Alex. cons. 30. num. 9. cum seq. vol. 5. Iaf. cons. 83. col. fin. vol. 3. Purpurat. cons. 156. num. 5. Franc. Marc. decis. 120. n. 1. p. 1. Tapia in rub. ff. de constit. Princip. cap. 4. num. 107. Festaf. de collect. in 4. part. cap. 5. num. 37. Surd. cons. 419. num. 17. Glorit. resp. 1. p. 2. à num. 38. vbi multis probare conatur, hoc limitari in concessione immunitatis facta ob benemerita. Ratio est, quia verisimile non est, quod velit Princeps tollere legem 21
diu excogitatam, ad text. in l. si quando, in fine princ. C. de inoff. testam. Vital. in tract. clausul. verb. in clausula generali, Erasm. à Cochier de Iurisd. Ordin. in exemptos, p. 3. q. 9. n. 2.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegijs derogatum censetur, quæ in Iuris corpore clausa nō sunt, per clausulam,* Non obstantibus priuilegiis, &c. *nisi additum sit,* etiam clausis, &c.

2 *Rescripta, mandata, seu priuilegia Principis contra Iura non valent absque clausula,* Non obstantibus priuilegiis, &c.

3 *Rescriptum in dubio contra Ius à Principe emanatum præsumitur subreptitium, & per importunitatem concessum.*

4 *Mandatum Principis valet, licèt sit contra Iura, quando constat de eius voluntate.*

5 *Priuilegia clausa in corpore Iuris, non sunt priuilegia, sed Ius commune.*

6 *Faciliùs tolluntur ea, quæ Iure speciali, quàm quæ Iure communi valent.*

7 *Priuilegium primum continens clausulam derogatoriam, non censetur derogatum per clausulam,* Non obstantibus priuilegiis, &c. *nisi addantur verba,* etiamsi talia forent, &c.

8 *Priuilegia Principis, quæ transierunt in vim contractus, non tollit clausula,* Non obstantibus priuilegiis, &c.

9 *Priuilegia, quæ oneroso titulo comparata sunt, non tolluntur per clausulam,* Non obstantibus priuilegiis, &c.

10 *Merita debent æquipollere concessioni.*

11 *Pretium, quod datur pro re concessa, debet æquipollere ipsi rei.*

12 *Compositiones gratiosæ remanent si illud, quod pro illis soluitur, non æquiualet ei, quod conceditur.*

13 *Iuspatronatus si sit ex causa onerosa, spectari debet quod expensum fuerit, an scilicet æquiualeat concessioni.*

14 *Iuspatronatus non desinit esse ex priuilegio, quando augmentum non est commensuratiuum ad illius concessionem.*

15 *Priuilegia futura non comprehendit clausula,* Non obstantibus, &c.

16 *Derogationem beneficij Iurispatronatus fundari*

dati à patrono laico non operatur clausula, Non obstantibus priuilegiis, &c. *apposita in eius prouisione.*

17 *Dispensationem non inducit clausula*, Non obstantibus priuilegiis, &c. *licèt tollat subreptionem.*

18 *Priuilegio ad pias causas non derogat clausula*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

19 *Priuilegia, siue indulta concessa commiserationis causa, non tollit clausula*, Non obstantibus priuilegiis, &c. *nisi de illis expressa fiat mentio.*

20 *Priuilegijs concessis gratia publicæ vtilitatis non derogat clausula*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

21 *Tertij in præiudicium, si de magno agatur, non operatur clausula*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

22 *Priuilegio viduis, & pupillis concesso non videtur derogatum per clausulam*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

23 *Oracula viuæ vocis non censentur sublata per clausulam*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

24 *Pontificis de mente quando constat derogare volentis priori priuilegio, sufficit vt priuilegium illud censeatur reuocatum, quibuscumque verbis Pontifex vtatur.*

25 *Priuilegium à pluribus Pontificibus, seu Principibus confirmatum difficiliùs censetur tolli.*

26 *Geminatio manifestè monstrat Principis voluntatem.*

27 *Actus geminati censentur gesti cum maiori animi deliberatione.*

28 *Geminatio loco specialis nominationis habetur.*

29 *Priuilegium secundum speciale non faciens mentionem de primo generali, illi non derogat.*

30 *Priuilegium secundum speciale potest primum generale in illa speciali parte minuere, nulla facta illius mentione.*

Non obstantibus priuilegiis, &c.

CLAVSVLA LXXXIII.

1 PEr hanc clausulam iis censetur priuilegiis derogatum, quæ in Iuris corpore clausa non sunt, non verò aliis, quæ in eo clausa reperiuntur, nisi additum sit, *etiam clausis, &c.* notauit *glos. 1. per text. ibi in l. 3. C. de silentiar. lib. 12.* quam recipiunt Doctores omnes post *glos. ibi verb. excusatur, & in l. heres absens. ff. de Iudic.* vt post *Felin. in cap. 1. num. 12. de rescrip.* testantur *Burg. de Pace l. 3. Tauri, num. 137.* & plenè relati à *Cenod. 3. par. collect. 14. num. 4.* quibus adde *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 36. à num. 34. Marches. de Commiss. par. 1. cap. 8. num. 67. & par. 2. cap. 2. num. 12. Menoch. de præsumpt. lib. 6 præsump. 40. num. 25. Surd. decis. 164. num. 1. & cons. 461. num. 7. Baptist. Cost. de facti scientia, & ignorantia, inspect. 5. à num. 5. Fr. Emman. tom. 1. quæst. Regular. q. 9. art. 3. vers. secundò dico, Flor. de Mena var. libro 2. q. 21. num. 25. Soar. de legib. lib. 8. cap. 14. num. 8. D. Barbos. in l. quia tale, num. 16. ff. solut. matr. & in l. 1. p. 1. à num. 9. eodem tit. & in l. 2. §. legatis, num. 117. ff. de Iudic. Caual. comm. contra communes, q. 611. Mart. de claus. par. 1. claus. 79. num. 2. Cabed. Lusitan. decis. 94. num. 1. cum seqq. par. 2. Cardos. in praxi Iudic. & Aduocat. verb. clausul. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæst. 28. num. 5. & 6. Erasm. à Cochier de Iurisd. Ordinar. in exemptos, p. 3. quæst. 9. num. 1. & 2. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 884.*

Ratio est, quia rescripta, mandata, seu priuile- 2
gia Principis contra Iura, non valent absque prædicta clausula, potiùs ob defectum voluntatis, quàm potestatis, *Salicet. in l. fin. in fine suæ distinctionis, sub num. 4. C. si contra Ius, vel vtilit. publ. Menoch. cons. 158. num. 22. & cons. 411. num. 19.* non enim verisimile est, quod velit Princeps tollere legem diu excogitatam, ad *text. in l. si quando, in fine princip. C. de inoffic. test. Vital. in tract. clausular. verbo clausula generalis, Felin. in cap. 1. n. 12. de rescript. Erasm. à Cochier d. q. 9. num. 2.* Cuius voluntas talis præsumitur, qualem de Iure esse oportet, *glos. in l. relegati. ff. de pœnis, glos. in cap. paratus 23. q. 1. DD. in l. digna vox, per text. ibi. C. de legib. Felin. in cap. 1. num. 26. de constitut. Ias. cons. 236. col. 2. vol. 2.* Hinc est quod in du- 3
bio rescriptum contra Ius à Principe emanatum præsumitur subreptitium, & per importunitatem concessum, *glos. verb. consona, in cap. pastoralis, de fide instr. & verb. noscatur; in cap. 1. de const. lib. 6.* Verùm 4
quando constat de Principis voluntate, mandatum eius valet, licèt sit contra Iura, vt inquit *Salicet. in d. l. fin. in 1. capite distinctionis, per text. in l. 1. ff. de constit. Principum, Tapia in rubr. eiusdem tit. cap. 4. n. 107.*

Suprapositæ autem differentiæ rationem eam 5
esse asserit *Menoch. d. lib. 6. de præsumpt. præsum. 40. n. 25.* quia priuilegia clausula in corpore Iuris, non sunt priuilegia, sed Ius commune, & consequenter non verificantur in illis verba clausulæ derogatoriæ priuilegiorum; consonant, quæ resoluit *Greg. Lopez l. 2. glos. 1. tit. 18. par. 3.* contra quos tamen obstat, quia priuilegia clausa in corpore Iuris, non desinunt esse verè, & propriè priuilegia, imò in illis repetiuntur omnia de ratione intrinseca priuilegiis necessaria, quod scilicet sint Ius singulare contra commune indulta.

Meliùs ergo assignatur ratio ex regula, quam 6
Doctores deducere solent ex *tex. in l. eius militis. §. si militia. ff. de militari testamento,* quod faciliùs tollūtur ea, quæ Iure speciali, quàm quæ Iure communi valent; exornant latè *Mant. singulari 49. Tiraq. in tract. cessante causa, limit. 11. num. 4. Pinel. in l. 2. de rescind. vend. par. 3. cap. 1. num. 15.* & alij, de quibus *Alphan. collect. 596.* quibus adde plenè *Gabr. lib. 6. communium, tit. de regul. Iur. conclus. 9.* Licèt ergo priuilegia omnia specialem contineant concessionem, quia tamen, quæ in corpore Iuris clauduntur, hoc amplius habent, vt in ipso Iure communi commixta, & inserta sint, & ab eo approbata, non immeritò etiam ad eorum derogationem specialis mentio requiritur; & facit generalis regula, quod ea, quæ speciali nota digna sunt, non veniunt in generali dispositione, *l. item apud. §. ait prætor, vers. ea enim. ff. de iniurijs,* cum aliis, de quibus *Mant. Paralipom. cap. 36.*

Si verò priuilegium primum contineat clausu- 7
lam derogatoriam, non facientem propriam, & specialem mentionem; v. g. si ita concessum sit quod ei derogari non possit, nisi de illo fiat mentio de verbo ad verbum, censebitur illi derogatum per

per hanc clausulam, *Non obstantibus priuilegijs*, cum illis verbis, *etiamsi talia forent, de quibus mentionem fieri oporteret de verbo ad verbum*; ita *Federic. de Senis consf.* 43. *num.* 3. optimè *Crauet. consf.*126. *num.*1. *Gabr. d. tit. de clausul. clauf.* 5. *n.*12. *Menoch. d. lib.*6. *præsumpt.* 41. *num.* 21. *Card. Tusch. litt. P. conclus.* 751. *Cenal. communium contra comm. q.*611. *Gonzal. ad reg.*8. *Cancel. glos.* 26. *num.*23. *Erasm. à Cochier d. q.* 9. *n.*6. *Monet. de commut. vltim. volunt. cap.*8. *num.*539. *Collect. priuileg. Mendicant. in compendio, verbo priuilegia Fratrum*, §.33. vbi mouet quæstionem, quia in nonnullis priuilegiis Regularibus concessis adest clausula, quod non intelligantur reuocata, nisi de eis de verbo ad verbum mentio fiat, vt v.g. concessum est aliquibus Religionibus, vt non teneantur ad procurationem Legatorum, etiamsi in literis eorundē dicatur quod tam exempti, quàm non exēpti ad hoc onus teneantur, nisi de huiusmodi indulto de verbo ad verbum mentio fiat; demum summus Pont. concessit Legato, vt possit exigere procurationem à quibuscumque personis etiam exemptis, quamuis talia obtinerent priuilegia, quod de eis de verbo ad verbum mentio facienda esset, quæ voluit in literis Legati haberi pro expressis. Vnde mouetur dubium, vtrū per literas Legati cuicunque priuilegio derogatum sit, vt probat idem *Collect.* ex sententia *Felin. in cap. nonnulli, de rescript.* idem censuit *Panorm. in d. cap. cū instantia*, qui eandem quæstionem fusè tractat, & resoluit pro parte affirmatiua, idem tenent *Fr. Emman. quæst. Regular. tom.* 1. *q.*9. *art.* 6. *& tom.*2. *q.* 77. *art.* 8. *Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom.*2. *q.*45. *art.* 6. *concl. vnica.* Ratio est, quia summus Pont. hoc loquendi modo satis indicat, velle priuilegium reuocare, quod vim habet ab ipsius summi Pontificis voluntate. Vnde secus dicendum est de reuocatione facta solummodo per clausulam generalem reuocatoriam; etenim non extenditur, quia Papa per clausulam generalem non sufficienter indicat, velle huiusmodi priuilegia reuocare, vt per *Azor. instit. moralium p.*1. *lib.*5. *cap.*22. *q.* 12. *Bonacin. de legib. disp.*1. *q.*5. *puncto* 8. §.3. *num.*11. *vers. addo priuilegium.*

8 Hæc clausula non tollit priuilegia Principis, quæ transierunt in vim contractus, vt per *Vital. de Camb. in tract. clauf. pag.*11. *col.* 2. *num.* 1. *Guttier. in repetit. l. nemo potest, num.* 185. *cum seqq. ff. de legat.*1. vel quæ

9 onerosο alio titulo comparata sunt, ex citatis per *Menoch. consf.* 461. *num.* 11. & per *Sanchez de Matr. lib.* 8. *disp.* 33. *num.* 3. & per me *in collect. ad cap.*1. *nu.* 9. *de probat.* Intellige, quando illud priuilegium sic pretio mediante in contractum transactum, vel onerosum titulum habentem æquipollet rei concessæ, & sic habet, secundum *Bald. in l. quis se patris. C. vnde liberi*, cum ea perpetuam commensurationem:

10 nam sicut merita debent æquipollere concessioni, *Natt. consf.*188. *num.*1. *& consf.* 511. *num.*8. *& consf.*680. *num.*37. *Rimin. Iun. consf.* 289. *num.*10. *vol.*3. sic pari-

11 ter debet æquipollere pretium, quod datur pro re concessa, *Peregr. de iure fisci, lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 29. *Rolan. consf.*14. *num.* 12. *vol.* 3. *Menoch. consf.* 981. *num.*1. *Ofasc. decis.* 189. *num.* 10. sentientes quod quando concessio præponderat, est gratia, nec puri priuilegij nomen amittit, quia actus iudicatur secundum illud, de quo magis participat, *argum. l. queritur. ff. de statu homin. l. fundi partem. ff. de contrahen. empt.*

12 Hinc fit, vt in materiis componendis, pro quibus soluitur magna compositio, si illud, quod soluitur, non æquiualet ei, quod conceditur, remanent huiusmodi compositiones gratiosæ, & illas obtinens, non dicitur eas habere ex causa onerosa, *Rot. decis.* 457. *num.*17. *par.*1. *diuers. Nicol. Garc. de benefic. par.*6. *cap.* 2. *num.*194.

Pari modo, ad hoc vt Iuspatronatus sit ex causa 13 onerosa, spectari debet, quod expensum fuerit, an scilicet æquiualeat concessioni, quia vbi non æquiualet, concessio ipsa iudicari potiùs debet gratiosa, quàm onerosa, *Rot. decis.* 58. *num.* 8. *& decis.* 88. *num.*4. *p.*1. *recent.* & dictum fuit *in Cæsaraug. de Mella* 31. *Ianuarij* 1618. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, vbi expresè habetur, quod quando augumentum non est commensuratiuum ad con- 14 cessionem Iurispatronatus, non desinit esse ex priuilegio, nec priuilegij nomen amittit.

Ad futura priuilegia non extenditur hæc clau- 15 sula, vt resoluit *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. glos.*9. §.5. *num.*29.

Derogationem beneficij Iurispatronatus, funda- 16 ti à patrono laico, non operatur hæc clausula in eius prouisione apposita, vt per *Capitaquen. decis.* 122. *par.*1. quem refert, & sequitur *Flam. de resignat. lib.*8. *q.*7. *num.*177.

Dispensationem non inducit, licèt tollat subre- 17 ptionem, *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 15. *num.*32.

Non derogat priuilegium ad pias causas, iuxta 18 tradita *in cap. si propter sua debita, de rescript. lib.*6. vbi per rescriptum non intelligitur derogatum ei, quod ad pias causas est concessum, *& in l. liberti, & in l. vlt. §. posthumos. ff. de aliment. & cibar. legat.* resoluit *Vital. de Camb. d. pag.* 11. *col.* 2. *num.*11. nam eo ipso quod prius priuilegium est ad piā causam, censetur habere clausulam derogatoriā eius, cuius mētio specialis facienda est, ita *Felin. in cap. nonnulli, in princ. num.*3. *in fin. de rescript. Aret. Laudem. in tract. de priuilegijs.* §. 39. *Monet. de commut. vltim. volunt. cap.*7. *num.* 183.

Vnde non tollere priuilegia, siue indulta con- 19 cessa commiserationis causa, nisi de eis expressa fiat mentio, tradunt *Felin. in d. cap. nonnulli, num.*19. *Roman. consf.* 436. *num.*14. *vers.* 7. *principalis ratio est. Rolan. consf.*13. *num.* 32. *lib.*3.

Quod pariter non deroget priuilegiis concessis 20 gratia publicæ vtilitatis, voluit idem *Felin. in d. cap. nonnulli, num.* 26. post *Roman. consf.*498. *col.*5. qui allegat *text.*1. *in l. decurionib. C. de silent. lib.*12. prout eos citat *Monet. d. cap.*7. *num.*184.

Non operatur in præiudicium tertij, si de ma- 21 gno agatur, vt per *Crauet. consf.* 241. *col.*8. *vers. quartò respondeo*, *Menoch. consf.* 36. *num.* 36. *num.* 19. *&* 61. *Gabr. d. tit. de clausulis, conclus.* 7. *num.* 22. *&* 24. quos refert, & sequitur *Marta de clauf. par.* 1. *clauf.* 79. *num.* 16. vbi *num.* 7. pariter subdit, nihil operari, quando Princeps ignorauit iura eius aduersus quem facta est concessio, & *num.* 10. ait, quod similiter nihil operatur, quando non fuit adhibita causæ cognitio, additque *nu.*19. hanc clausulam, *Non obstantibus priuilegijs*, intelligendam esse de friuolis, & inualidis.

Per hanc clausulam non videri derogatum priui- 22 legio viduis, & pupillis concesso, docet *D. Barbosa in l.* 1. *art.* 4. *num.*72. *ff. de Iudic.* & limitat, nisi verba derogatoria fuerint ita ampla, vt necessariò etiā tali priuilegio videantur derogare, vnde additis illis verbis, *In corpore Iuris clausis*, adhuc non illis tollere tenet *Marches. de Commiss. par.* 2. *pag.* 460. *n.* 30. *in* 2. *impress.*

Denique per hanc clausulam non censentur sub- 23 lata, seu reuocata viuæ vocis oracula, nisi id expresè specificetur, vt testantur *Henriq. in sum. lib.*7. *cap.* 24. §.8. *Emman. Sa verbo gratia, num.* 13. *Flam.* 1. *p.* metho

methodi, cap.7. §. 6. Laurent. de Peirin. tom. 2. priuileg. sui Ordinis Minimor. in annot. ad §. constit. 17. Iulij II. n. 3. in 2. impress.

24 Duo tamen pro coronide huius clausulæ sunt à nobis notanda. Primum est, quod quandocumque constat de mente Pontificis derogare volentis priori priuilegio, sufficit vt priuilegium illud censeatur reuocatum, quibuscumque verbis Pontifex vtatur, vt per *Felin. in d. cap. nonnulli, n. 7. & 8.* & *Federic. de Senis conf. 335. col. vlt.* quos refert, & sequitur *Erasm. à Cochier d. q. 9. n. 9.*

25 Alterum est, quod priuilegium à pluribus Pontificibus, Principibúsue confirmatum, difficiliùs censetur tolli, *Dec. conf. 165. num. 3.* præsertim cùm accedit fauor piæ causæ, vel Religionis, ex adductis per *Dec. d. conf. 165. num. 1. & Alex. conf. 123. n. 16.*
26 *lib. 4.* & *Ant. de Amatis decis. 17. num. 9.* Geminatio enim manifestè monstrat Principis voluntatem, *l. Ballista*, cum ibi notatis, *ff. ad Trebellian. Paris. conf. 94. num. 4. vol. 2. Crau. conf. 101. num. 42. Menoch.*
27 *conf. 10. num. 1. & conf. 255. num. 41.* & actus geminati censentur gesti cum maiori animi deliberatione, *cap. & si Christus, de iureiuran. Dec. conf. 15. sub n. 1. Ostasc. decis. 38. num. 16. Roland. conf. 63. num. 39. & seq.*
28 *vol. 1.* & ideo geminatio loco specialis nominationis habetur, *Gozad. conf. 4. num. 25. & conf. 50. num. 3.* vbi ait geminationem adimere omnem dubitationem, refert, & sequitur *Menoch. conf. 40. num. 4. & conf. 215. num. 54.* præcipuè quando geminatio fit ex interuallo, ex traditis ab eodem *Menoch. conf. 395. n. 17. vol. 4.*

29 Circa regulam illam, quod priuilegium secundum speciale non faciens de primo generali mentionem, illi non deroget, de qua aliqua dixi *in collect. ad cap. 1. num. 4. cum duob. seqq. de rescript.* nunc obseruare oportet, hoc esse intelligendum, quando in totum derogaretur, non verò si in parte: nam tunc posse
30 secundum in illa speciali parte primum minuere nulla facta illius mentione, per *text. in cap. dudum. §. nos igitur, & in cap. quamuis, de præben. in 6.* resoluunt *Siluest. in summa, verb. priuilegium, quæst. 10.* post *Salas de legib. Bonac. in simili tract. disput. 1. q. 13. punct. 8. §. 3. num. 17. vers. ex dictis, Soar. eod. tract. lib. 8. cap. 39. num. 7. Monet. de commun. vltim. volunt. cap. 8. num. 529. Ruin. conf. 98. num. 4. vol. 4.* dicens quod quamuis priuilegia onerosa in totũ per Principem auferri non possint, possunt tamen quoad aliquam partem restringi, & moderari, *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 40. num. 21. Mar. Giurb. conf. crim. 65. n. 40.*

SVMMARIVM.

1 *Statuta per Papam edita, seu confirmata non tollit clausula,* Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.

2 *Constitutiones, seu statuta iurata non tolluntur per clausulam,* Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.

3 *Verba,* per quæ nostra concessio impediri posset, *addita clausula,* Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c. *non tollunt obstacula dilatiua, sed tantùm impeditiua.*

4 *Obstacula dilatiua vt tollantur per clausulam,* Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c. *dici debet*, per quæ effectus nostræ gratiæ impediri quomodolibet posset, vel differri.

5 *Statuto singulari super certo beneficio non derogat clausula,* Non obstantibus statutis Ecclesiæ, iuramento, confirmatione Apostolica, &c.

6 *Statuta quælibet Prælatorum, & Ecclesiarum citra fundationem condita, censentur sublata per clausulam,* Non obstantibus statutis Ecclesiæ, iuramento, confirmatione Apostolica, &c.

7 *Statuta Ecclesiarum actu Sacerdotium requirentia, an, & quando per clausulas generales derogatorias in literis Papalibus positas, sublata censeantur, ostenditur.*

8 *Statutum, seu constitutio requirens certam formam seruari debere, non tollitur per clausulam,* Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c. *nisi in specie de illa forma sit dictum.*

9 *Derogatio,* Non obstante statuto, & quibusuis aliis, *non se extendit ad derogandum statuto speciali, in quo est maior ratio.*

Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.

CLAVSVLA LXXXIV.

NOn tollit hæc clausula statuta per Papam edita, seu confirmata, vt per *Felin. in cap. nonnulli, in princ. num. 10. de rescript. & in cap. constitutus, n. 21. vers. considera tertiò, eod. tit. Roman. singul. 8. & conf. 394. ad fin. & conf. 336. col. 4. & conf. 404. in fin. Cels. Vgo. in tract. clauf. pag. 480. col. 1. Brunor. à Sole in locis commun. verbo clausula 31.* me citato, *Monet. de commun. vltim. volunt. cap. 7. n. 190. cum seqq.* 1

Item nec tolluntur constitutiones, seu statutum iuratum; & sanè quod iuramenti adiecti in statuto Ecclesiæ mentio fieri debeat, neque tali statuto Ecclesiæ iurato derogetur per hanc clausulam generalem, *argum. text. in cap. cum non deceat*, vbi *gloss. verbo effectus, de elect. lib. 6.* resoluunt *Felin. d. num. 10. vers. nota quartò, & in d. cap. constitutus, num. 3. Roman. d. singul. 8. Mart. de clausul. part. 1. clauf. 79. num. 21. in vltima impress. Vital. de Camb. in tract. clausul. pag. 10. col. 2. num. 1. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 58. num. 6. Monet. d. cap. 7. num. 192.* vbi idem dicendum esse asserit, licèt in specie, seu in indiuiduo dicatur, *Non obstante tali statuto*; neque enim tunc valent huiusmodi literæ gratiæ, nisi fiat mentio iuramenti, vt decidit *Rot. decis. 18. num. 1. de rescript. in antiq.* hoc ipsum restringens idem *Monet.* multipliciter: primò, vbi adest in rescripto clausula, *Motu proprio*: secundò, nisi ex causa rationabili superueniente impetrasset, quia in quolibet iuramento intelligitur conditio, si res in eodem statu permansserit, *cap. quemadmodum, de iureiuran.* Quas quidem restrictiones, aliasque in hac materia vtiles adducit *Felin. in d. cap. constitutus, num. 5. 7. & 8.* vbi præterea restringit, vbi actus iuratus concerneret solam reuerentiam superioris, vel vbi Papa prouideat de beneficio vacante apud Sedem Apostolicam, vel aliàs reseruato. Et demum quod statuta iurata non tollantur 2

tollantur per generalem canonum, vel statutorum derogationem, tradunt *Bernard. Graua. reg. 89. & 693. Sayr. in claui Regia, lib. 5. cap. 8. num. 11. Fr. Emman. quaest. Regul. tom. 1. quaest. 8. art. 11.* Ratio est, quia nulla dispositio simpliciter loquens, trahitur ad actum iuratum, sed vis iuramenti, illiusque auctoritas semper excepta videtur, secundum *Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 56. n. 49.*

3 Amplia supradicta adeò vera esse, etiam si huic nostrae clausulae adiecta fuissent verba illa, quae aliquando apponuntur in rescriptis gratiae, nimirum, *per qua nostra concessio impediri posset*; quae verba in simili gratia habentur *in cap. si propter, de rescript. lib. 6. & in d. cap. cùm non deceat, de elect. eod. lib.* nam etiam tunc haec clausula non tolleret obstacula dilatiua, sed tantùm impeditiua; ita sentit *gloss. ab omnibus recepta, verbo impediri, in d. cap. si propter, Gemin. ibi col. 6. Felin. in d. cap. nonnulli, in princip. num. 10. vers. nota tertiò, & num. 25. in fin. Monet.*

4 *d. cap. 7. num. 193.* vbi meritò ex *Felin.* subdit, quod ad hoc vt tollantur etiam dilatiua obstacula, dici debet, *per quae effectus nostra gratia impediri quomodolibet posset, vel differri*, prout saepius obseruari videmus.

5 Declarabis tamen, & ampliabis, quod licèt huic nostrae clausulae adiiciantur illa verba, quae communiter in rescriptis gratiae poni solent, sumpta ex *cap. cum aliquibus, in princ. de rescript. in 6.* & ex *cap. quia saepe, de elect. eod. lib.* nimirum, *iuramento, confirmatione Apostolica, & quauis firmitate alia roboratis*, per ea tamen, quamuis derogetur etiam statutis generalibus omnia beneficia Ecclesiastica respicientibus, non derogatur statuto singulari super certo beneficio; ita post *Gulielm. de Monte lauduno* tenuit *Felin. in d. cap. nonnulli, in princ. n. 23. de rescript. Rot. decis. 1. num. 2. de preben. in nou.* vbi id verum esse dicit in statuto apposito in prima fundatione certi beneficij per fundatorem, siue Clericum, siue laicum, vel in testamentis eorum, quibus Papa non intendit praeiudicare, nec derogare per huiusmodi clausulas generales, ne retrahantur à fundatione, & ordinatione beneficiorum, *argum. cap. cùm dilectus, de Iurepatron.* sequuntur *Nicol. Garc. part. 7. cap. 1. num. 119. Monet. d. cap. 7. num. 194.*

6 Vlteriùs declarabis, vt per praedictam clausulam generalem consuetam nùc apponi in rescriptis gratiae, videlicet, *Non obstantibus statutis iuramento, confirmatione Apostolica, aut quauis alia firmitate roboratis, per quae nostra concessio impediri posset, vel differri*, sublata, seu dilata censeantur quaelibet statuta Praelatorum, & Ecclesiarum, si citra fundationem condita sint, vt tenent *Rot. d. decis. 1. de preben. num. 1. & decis. 41. num. 1. de concess. preben. in antiq. Felin. d. num.*

7 *23.* ex hoc inferentes, statuta Ecclesiarum actu Sacerdotium requirentia, per clausulas generales derogatorias in literis Papalibus positas sublata, vel saltem dilata censeri, ita vt impetrantes Apostolici possint huiusmodi beneficia acceptare, licèt non sint in Sacerdotio constituti, dummodo sint in tali aetate, vt in proximis quatuor temporibus, vel intra annum possint ad Sacerdotium promoueri; referunt, & sequuntur *Nicol. Garc. d. part. 7. cap. 1. n. 117. & Monet. d. cap. 7. num. 195.*

8 Per hanc clausulam, *Non obstantibus statutis*, minimè tolli statutum, vel constitutionem requirentem certam formam seruari debere, nisi in specie sit dictum de illa forma, tenuit *Crauet. cons. 571. n. 19.* quem refert, & sequitur *Card. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 349. num. 10.*

Derogatio illa, *Non obstante statuto, & quibusuis aliis statutis*, non se extendit ad derogandum statuto speciali, in quo est maior ratio, quàm in statuto habente derogationem, quia intelligitur de similibus, ita *Fulgos. cons. 135. incip. In causa criminationis, col. 3. in princ. vers. nec moueat*, vbi quod clausula illa est generalis, & incerta, ideo non capit maiora, refert *Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. D. conclus. 245. num. 20.* 9

SVMMARIVM.

1 *Pactum iuratum non comprehendit clausula,* Non obstantibus quibuscumque pactis, &c.

2 *Dispositioni firmatae consensu partium non derogat clausula,* Non obstantibus quibuscumque pactis, &c.

3 *Statutis particularibus Ciuitatum non derogat clausula,* Non obstantibus quibuscumque statutis, &c.

4 *Princeps quando non fuit optimè informatus de partium conuentionibus saepius iteratis, non operatur clausula,* Non obstantibus quibuscumque pactis, &c.

Non obstantibus quibuscumque pactis.

CLAVSVLA LXXXV.

HAec clausula non comprehendit pactum iuratum, vt docent *Cels. Vgon. in tract. claus. pag. 477. col. 1. Vital. de Camban. in simili tract. pag. 10. col. 2. p. 2. Franc. Gallet. in Margarita casuum conscientiae, verbo claus. pag. 40.* 1

Et non dicitur derogare dispositioni firmatae consensu partium, ex resolutis per *Menoch. cons. 39. n. 61.* 2

Nec statutis particularibus Ciuitatum derogat, ex eodem *Menoch. cons. 517. num. 3.* 3

Non operatur quando Princeps non fuit optimè informatus de partium conuentionibus saepius confirmatis, vt ex *Crauet.* notat *Menoch. cons. 1. n. 434.* 4

SVMMARIVM.

1 *Clausula,* Non obstante collatione alteri facta, *intelligitur de collatione inualida, non autem valida.*

2 *Collationem, aut rescriptum inualidum non tenetur quis commemorare.*

3 *Clausula,* Non obstante quacumque generali reseruatione, *an, & quando releuet à mentione facienda de vacatione in Curia.*

Non obstante collatione alteri facta.

CLAVSVLA LXXXVI.

HAec clausula apposita in literis ad beneficia, intelligitur de collatione inualida, non autem valida; ita concorditer tenuerunt *in cap. causam quae, de rescript. Compost. n. 13. Ioan. And. n. 10. Anchar. col. 2. Imol. num. 13. Butr. in fin. & Felin. n. 19. Brunor. à* 1

N Solo

Sole in locis comm. verbo clausula 27. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocatorum, verb. clausula 4. Cels. Vgon. in tract. clausularum, pag. 478. num. 2. Ioan. de Selua in tract. de benef. part. 3. quæst. 11, fol. 142. in paru. & p. 3. quæst. 13. vers. 9. facit, Rendin. in promptuario receptar. sentent. tom. 1. tit. 16. num. 6. vbi subdit, quod quam-
2 uis videatur hanc clausulam nihil, aut parum operari, cùm collationem, aut rescriptum inualidum non teneatur quis commemorare, ex *gloss. 1. in fin.* & ibi scribentes *in cap. ex tenore, de rescript.* tamen non modicum operatur effectum, cùm literæ illæ, in quibus clausula memorata continetur, subreptitiæ non censebuntur, quasi in illis nulla mentio alterius coloratæ possessionis facta sit: licèt enim possessori nullum ius in beneficio competeret, essent tamen literæ vitio subreptionis affectæ, nisi in eis alterius colorata possessio expressa foret, ex *text. in cap. cum nostris, de concess. prabende.*

3 Clausula, *Non obstante quacumque generali reseruatione*, non releuat à mentione facienda de vacatione in Curia, nisi additum esset, *etiam in corpore Iuris clausa*, vel aliàs facta fuisset Motu proprio, vt per *Æne. de Falcomb. in tract. reseruat. quæst. 4. effectu 36.* quem refert *Massob. in praxi habendi concursum, requis. 7. dub. 49. in fin. secundum Romanam impress.*

4 Clausula, *Non obstante quacumque exceptione*, declaratur sub clausula, *Recusatione remota, in fin. clausula 131. à num. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Principem habuisse notitiam contrariæ consuetudinis demonstrat clausula,* Non obstante quacumque consuetudine,&c.

2 *Subreptionem ad euitandam sufficit scientia concedentis in genere, ita vt cogitare potuerit.*

3 *Consuetudo immemorialis an censeatur sublata per clausulam,* Non obstante quacumque consuetudine,&c. *ostenditur, & num.* 4.

5 *Concilium Tridentinum* sess. 13. de reform. cap. 16. *tollit omnem consuetudinem antiquissimam Sacerdotum, qua alij aliis mutuò confitebantur ante Concil. absque vlla alia approbatione.*

6 *Concilium Trid.* sess. 24. de reform. cap. 20. *non comprehendit consuetudines immemorabiles.*

7 *Concilium Trid.* sess. 25. de reform. cap. 6. *loquitur de consuetudinibus etiam immemorabilibus.*

8 *Consuetudo immemorialis nunquam censetur sublata etiam cum dictione vniuersali, nisi expressa mentio de ea in lege, vel constitutione habeatur.*

9 *Consuetudo quando tollitur tanquam irrationabilis, & iniqua, tunc similiter immemorabilis etiam sublata, & reuocata censetur.*

10 *Consuetudo immemorabilis censetur sublata per clausulam,* Non obstante consuetudine,&c. *quando in ea militat eadem ratio.*

11 *Consuetudine prohibita in quacumque materia, an censeatur prohibita non solùm de præterito, & de præsenti, sed etiam de futuro, ostenditur, & num. 12.*

Non obstante quacumque consuetudine, &c.

CLAVSVLA LXXXVII.

Hæc clausula demonstrat Principem habuisse 1
notitiam contrariæ consuetudinis, vt fuit resolutum *in Toletana admissionis 17. Iunij 1609. coram D. Patriarcha Pamphilio,* impressa per *Farin. decis. 192. num. 6. p. 1. recent.* vbi pariter dictum fuit, ad euitan- 2
dam subreptionem sufficere scientiam concedentis in genere, ita vt cogitare potuerit, ad notata per *Cassad. decis. 12. n. 6. de prebend. & decis. 1. de priuileg.* & per *Verall. decis. 196. n. 1. & decis. 797. n. 2. p. 2.*

Vtrùm autem per hanc clausulā censeatur subla- 3
ta consuetudo etiam immemorialis, ab aliquibus solet in dubium reuocari. In primis partem affirmatiuam tuentur *glos. verb. quanticumque, in Clem. vnica. §. vlt. de foro compet. & glos. vlt. in Clem. vlt. de reb. Eccles. non alienan. Auend. de exequendis mandatis, p. 1. cap. 6. num. 6. & p. 2. cap. 14. num. 5.* plures, vt per *Azeued. ad l. 3. num. 21. tit. 1. lib. 2. noua Recop. Horos. in l. est receptum, num. 12. ff. de Iurisd. omn. Iudic. Duen. reg. 144. ampl. 3. Gutier. pract. lib. 3. q. 31. num. 4. Ceuall. commun. contra communes, q. 704. num. 14. Valasc. cons. 141. num. 3.* plures ex citatis à *Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 4. num. 13. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 8. num. 3.* Pro quibus expenditur, quia dispositio vniuersalis, præsertim quæ pœnalis non est, comprehendit omnes species, de quibus propriè prædicatur, quamuis maximè qualificatas, *l. in fraudem 16. §. vlt. in fin. ff. de milit. testam. l. 1. §. quod autem secundum veriorem literam. ff. de alea lusu,* bonus textus in ratione, quam reddit, *in cap. statutum 22. de elect. lib. 6.* quem post alios sic intelligit *Valasc. cons. 51. num. 51. vers. sed contrarium,* iunctis quæ immediatè prædixerat cum *Abb. Calder. & Tiraquel.* quos refert.

Contrariam tamen sententiam, imò sublata ge- 4
neraliter omni consuetudine cum hac nostra clausula, non censeri sublatam immemorialem, probatur à simili, ex sequenti argumentatione. Prohibita generaliter consuetudine, non debet censeri prohibita immemorialis; antecedens constat, quia seruitutes discontinuæ generaliter præscribi prohibentur, *l. seruitutes prædiorum 14. in princ. ff. de seruit.* & tamen præscriptio immemorialis non prohibetur, *l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid.* Deinde vbi Ius commune resistit, vel præsumptio datur contra præscribentem, prohibetur præscriptio sine titulo, & tamen immemorialis admittitur, *cap. 1. de præscript. lib. 6. cap. super quibusdam 25. §. præterea, de verb. signif.* Denique publica vsucapi prohibentur, *l. vlt. in princ. ff. de vsucap. l. viam publicam 2. de via publica, l. præscriptio, C. de operibus publ.* & tamen tempore immemoriali acquiruntur, *d. §. ductus aquæ, l. vsum aquæ 4. vbi glos. 1. C. de aqua ductu, lib. 11.*

Vlteriùs hæc eadem sententia colligitur ex plu- 5
ribus Sacri Concilij Trid. locis, præcipuè *sess. 13. de reform. cap. 6. in fin.* ibi, *vel consuetudine etiam immemorabili,* & *cap. 16.* ibi, *non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili;* ex quo tolli omnem consuetudinem antiquissimam Sacerdotum, qua alij aliis mutuò confitebantur ante Concil. Trid. absque vlla alia approbatione, ex *Toleto* refert *Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta, præcept. 2. lib. 2. num. 94.* vbi similiter asserit, abrogatam esse antiquam consuetu

suetudinem, qua olim solebant Parochi committere suas oues cuicumque Sacerdoti volebant.

6 Item id ipsum colligitur ex eodem Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 20. ibi, & alijs quibuscumque consuetudinib. in quo loco licèt Concilium vtatur particula vniuersali, quibuscumque, cùm tamen de immemorabilibus mentionem non faciat, eas sub illo textu non comprehendi decisum referunt Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 33. num. 5. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 492. num. 6. & Narbona de appell. à Vicario ad Episcopum, p. 2. fundam. 3. n. 10. in fin. ego ipse de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 84. numer. 5. in fine, & censuit Rota in Theatina Iurisdictionis 5. Decembris 1614. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, impressa per Farinac. decis. 610. num. 1. p. 2. recent. & in Marsicen. Iurisdictionis 16. Aprilis 1609. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, etiam impressa per eundem Farin. decis. 248. n. 1. p. 2. recent. vbi asserit, Sacram Congregationem Illustrissimorum Cardinalium Concilij Tridentini interpretum censuisse, decretum Concilij in d. cap. 20. non excludere immemorialem.

7 Item id ipsum ex eodem Concilio colligitur sess. 25. de reform. cap. 6. ibi, nec consuetudinibus etiam immemorabilibus, de quo Steph. Gratia. discept. forens. cap. 492. num. 6.

8 Et demum quod consuetudo immemorialis nũquam censetur sublata, nisi expressa mentio de ea in lege, vel constitutione habeatur, nec comprehenditur in reuocatione consuetudinis etiam cum dictione vniuersali, ob eius maximam prærogatiuam, & excellentiam, docent Crau. de antiq. tempor. 4. par. sect. materia ista, num. 47. Boër. decis. 39. n. 12. Ruin. cons. 13. num. 30. lib. 2. Couar. lib. 3. var. cap. 13. num. 5. Afflict. decis. 254. num. 5. Bertran. cons. 98. num. 12. Auendan. resp. 16. num. 1. Mierez de maioratu, p. 4. q. 20. num. 51. Laurent. de Peirinis in constit. sui Ordinis Minim. tom. 1. constit. 19. Leonis X. num. 3. Roland. à Valle cons. 59. num. 17. lib. 4. Otalor. de nobilit. p. 3. cap. 7. num. 11. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 9. tit. des mains mortes, §. 2. in verb. Par quelque laps de temps, num. 1. Fachin. lib. 1. cons. 87. num. 22. cum seqq. Anton. Gabr. commun. lib. 1. tit. de prascript. concl. 1. num. 27. vers. contrarium, Tiber. Decian. tom. 2. resp. 44. num. 19. Guttier. pract. lib. 3. q. 77. num. fin. Mascard. de probation. concl. 1372. num. 45. cum seqq. Ceuall. commun. contra commun. q. 897. num. 248. Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum, p. 2. fundam. 3. n. 9. Fr. Emma. quest. Regul. tom. 1. q. 9. art. 5. ad fin. Flor. var. lib. 2. q. 10. num. 44. Villar. del patronado de Calatayud, p. 3. §. 2. num. 10. circa fin. dicens quod consuetudo vniuersalis non intelligitur sublata per legem simpliciter tollentem consuetudinem, nec per Sacrum Concil. Trid. Nicol. Garc. de benef. p. 3. cap. 2. num. 190. Sabagun. in cap. fin. de consuetud. num. 37. Salas de legib. disput. 19. sect. 7. num. 70. Soar. in simili tract. lib. 7. cap. 20. num. 18. Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 12. num. 22. Prosper de August. in addition. ad Quarant. in summa Bullar. verb. alienatio rer. Ecclesiæ, in fin. litt. K. & fuit resolutum in Palentina Iurisdictionis 25. May 1565. coram Orano, immemorialem scilicet non compre-

9 hendi in reuocatione consuetudinis etiam cum dictione vniuersali, limitari tamen duobus modis. Primò, quando tollitur consuetudo tanquam irrationabilis, & iniqua, quia tunc similiter, & immemorabilis sublata, & reuocata censetur, quod tenent præter Couar. d. lib. 3. cap. 13. sub num. 5. Quarant. d. verb. alienatio rerum Ecclesiæ, in fin. vers. limita 3. Monet. d. num. 22. Vnde quod vbi consuetudo est reprobata, vel irrationabilis, censeatur etiam reprobata immemorabilis, tenuit eadem Rota in Burgen. emolumentorum sigilli 28. Ianuarij 1591. coram Penia, reprobans Ruin. cons. 156. lib. 4. si talis irratio- 10 nabilitas non sit contraria Iuri naturali, vel diuino; & nouissimè eadem Rot. in Cracouien. iuris legendi 21. May 1627. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano, censuit, quod licèt aliqui Doctores teneant ex dictionibus vniuersalibus adiunctis verbo consuetudini, non censeri derogatum consuetudini immemorabili, tamen quando consuetudo est iniqua, & irrationabilis, censetur damnata, & reprobata, & quod sublata immemorabili tanquam improba, nõ potest denuò introduci. Secundò limitatur, quando eadem ratio militat in immemoriali, vt ex Couar. tradit Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 33. num. 2. & eo citato Nicol. Garc. d. num. 190. in fin.

Dubium & controuersum apud Doctores est, an 11 prohibita consuetudine in quacumque materia, prohibita & ex consequenti censeatur non solùm de præsenti, & de præterito, sed etiam de futuro? In quo glos. verbo consuetudine, in Clem. statutum, de elect. singularis, vt per Abb. in cap. vlt. col. vlt. de consuetud. existimat sublata consuetudine solùm prohibitam censeri, quæ est de præterito, non verò de futuro, & ex noua causa emergentem, & hanc partem tenent Dominic. in cap. 1. col. fin. de constitut. in 6. Abb. num. 8. Dec. qui communem dicit, num. 2. in c. 2. de probationib. Contrarium verò in specie obseruat glos. verbo expressè, in d. cap. 1. disputat latè Cou. lib. 3. var. cap. 13. num. 4. vbi varias assignat conclusiones, quibus intendit absoluere hanc quæstionẽ, & sequi videntur Mench. vsufreq. lib. 1. c. 3. n. 10. Armẽdar. in addit. ad Recopilat. legum Nauarra, in addit. n. 186.

Pro indaganda igitur veritate huius cõtrouersiæ, 12 dico primò attendenda esse verba, quibus lex improbans consuetudinem vtitur, ita vt si solùm referatur ad consuetudinem, quæ tunc temporis vigebat, non censeatur prohibita de nouo emergens rationabilis, & ex noua causa; secus si lex per verba vniuersalia, vel æquipollentia absolutè prohibet quamcumque consuetudinem, quo casu non solùm de præsenti, verùm etiam illam quæ de futuro emergit, & ex noua causa, prohibere censetur. Exemplum prioris mẽbri sit, si dispositio concipiatur per verba, Non obstante prædicta consuetudine, vel, Quicquid in contrariũ vigeat consuetudo, quam vt irrationabilem abrogamus, vel similia verba, prout etiã videre est in specie cap. vnici de Cleric. non resid. lib. 6. cuius dispositio solùm loquitur in cõsuetudine vigente tempore, quo illa decisio, & ad eandem restringitur, vt patet in princip. ibi, consuetudinem, quæ in quibusdam partibus, &c. Posterioris membri sit exemplum, si concipiatur per hæc verba, Omni sublata consuetudine, vel, Non obstante quacumque consuetudine, vel, Omnem consuetudinem improbantes, &c. Ratio prioris membri est, quia lex improbãs consuetudinem de præterito, seu de præsenti solùm, videtur tantummodo improbare irrationabilem, & ex iniusta causa introductam, vnde cùm sit exorbitans à Iuris regulis, quæ dictant cuicumque rationabili consuetudini standum, de quo in cap. fin. de consuetud. & in l. de quibus ff. de legib. cum similibus, ex consequenti non debet extendi ad consuetudinem futuram rationabilem, & ex iusta causa introductã, arg. tex. in cap. non debet, in princ. de consang. facit tex. in l. si quis, in princip. ff. de legatis 3. d. cap. 1. de constit. lib. 6. In secundo autem casu cùm lex absolutè, & generaliter prohibet consuetudinem, exinde consequi videtur comprehendere nouam, & ex noua causa de futuro emergentem. Primò, quia lex de sui natura in futurum, & ad futuros casus ordinatur,

N 2 cap. 2.

cap. 2. cap. fi. vbi *glos. verbo futura, de constit. l. leges 7. C. de legib.* Secundò, quia eo ipso quod consuetudo etiam futura improbatur, non potest ex quacumque causa de nouo emergente rationabilis reputari, quippe quæ supposita præsumptione iniusta, & minus rationabilis præsumitur, cùm sit legis auctoritate destituta, cuius prohibitio non cessat, quamtumuis ratio in casu particulari cesset, *arg. text. in l. prospexit. ff. qui, & à quibus.* Tertiò, quod rectè procedit, & intelligitur *l. 2. C. quæ sit longa consuet.* & cessat labor glossæ & Doctorum ibidem, si intelligatur textum procedere in lege abrogante ipsam consuetudinem, ita vt sit sensus, quod etsi aliàs regulariter consuetudinis non sit vilis auctoritas, attamen non potest legem, & rationem, cui nititur vincere, illam scilicet per quam prohibetur, & abrogatur eademmet consuetudo, quantuncumque de nouo, & ex noua causa emergat, in qua specie magis propriè verificantur verba illa, *rationem vincere, aut legem*, cum qua ex diametro pugnat.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio longi temporis, non verò longissimi, nec immemorialis, tollitur per clausulam,* Non obstãte quacumque consuetudine.

2 *Dict.* nulla, *non excludit præscriptionem longissimam.*

3 *Præscriptione quacumque sublata, immemorialis quoque sublata censetur, si sit malæ fidei.*

4 *Præscriptio etiam immemorialis quando excluditur, non exinde sublata censetur, si illa in vim priuilegij præsumpti, & probati per tempus immemoriale allegetur, si materia, de qua agitur, talis sit, vt legitimi superioris priuilegio concedi possit.*

5 *Declaratur* reg. cùm quid, 84. de regul. Iuris, lib. 6.

Non obstante quacumque præscriptione.

CLAVSVLA LXXXVIII.

1 PEr hanc clausulã tollitur solùm præscriptio lõgi temporis decem, vel viginti annorum, non verò longissimi triginta, vel quadraginta annorum, & à fortiori immemorialis. Probatur, quia seruitutes discontinuæ generaliter præscribi prohibentur, *l. seruitutes prædiorum 14. in princip. ff. de seruit.* & tamen præscriptio immemorialis non prohibetur, *l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid.* Deinde, vbi Ius commune resistit, vel præsumptio datur contra præscribentem, prohibetur præscriptio sine titulo, & tamen immemorialis admittitur, *cap. 1. de præscription. lib. 6. cap. super quibusdam 25. §. præterea, de verb. significat.* Denique publica vsucapi prohibentur, *l. vlt. in princ. ff. de vsucap. l. præscriptio. C. de operib. publ.* & tamen tempore immemoriali acquiruntur, *d. §. ductus aquæ, l. vsum aquæ 4.* vbi *glos. 1. C. de aquæ ductu. lib. 11.* Quare ita sustinent *Vital. de Camb. in tract. clausul. pag. 18. col. 2. Felin. in rubr. de præscript. num. 18. Balb. de præscript. 2. p. 3. partis sexta, q. 1. n. 21. & 5. p. 5. quæst. 9. Tiraquel. de retract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 12. 23. & 25. Afflict. decis. 154. num. 15. Boër. decis. 39. num. 12. Otalor. de nobilit. p. 2. cap. 7. num. 11. Auendan. resp. 16. n. 1. Fr. Emman. qq. Regul. tom. 1. q. 9. art. 5. ad fin. Flores var. qq. lib. 1. q. 10. num. 44. Nicol. Garc. de benef. par. 3. cap. 2. num. 192. Cardos. in prax. Iudic. & Aduocator. verb. claus. 6. Mascard. de prob. conclus. 1215. num. 55. seu conclus. 1220. Quarant. in summa Bullar. verb. alienat. rer. Ecclesiæ, num. 47.* & fuit dictum *in Burgen. emolumentor. sigilli 28. Ianuarij 1591. coram Penia.*

Vnde dict. *nulla*, non excludere præscriptionem 2
longissimam, tradit *Tiraq. de retractu conuent. §. 1. glos. 2. num. 12.* quem refert *Cened. post lib. pract. & canon. quæst. sing. 67. num. 2. propè fin.*

Verùm si talis præscriptio vti irrationabilis, vel 3
malæ fidei, aut aliter præstans delinquendi occasionem, auferatur, immemorialis quoque sublata censetur: nam præscriptio cum mala fide nullo vnquam tempore procedit, *cap. vlt. de præscript.* ibi, *nulla, &c. reg. possessor,* ibi, *vllo tempore, lib. 6. glos. verb. nisi, per text.* ibi, *in cap. 1. de præscript. lib. 6. Cou. in d. d. reg. possessor. p. 2. §. 8. num. 4. Mench. illustr. cap. 81. num. 10. Valasc. cons. 8. num. 25. Pinel. in auth. nisi, à n. 14. C. de bonis mat. Menoch. de arbitr. cas. 225. à princ.*
Nihilominus hoc casu, quamuis præscriptio inuti- 4
liter allegetur, etiam immemorialis, si tamen illa in vim priuilegij allegetur præsumpti, & probati per tempus immemoriale, satis erit, *arg. d. §. ductus aquæ. l. 1. §. vlt. l. vlt. ff. de aqua pluuia arcen. Rip. in l. quominus, num. 41. & 101. ff. de fluminib. Greg. l. 7. tit. 29. p. 3. Auendan. de exequend. mand. lib. 1. cap. 12. à num. 6. Cou. lib. 1. var. cap. 17. num. 15. vers. sed si dubitetur, Socin. Iun. cons. 115. num. 38. vol. 1. Balb. de præscript. p. 5. princ. q. 7. à n. 19. Valasc. cons. 163. num. 9.* Intellige tamen, si materia, de qua agitur, talis sit, vt legitimi superioris priuilegio concedi possit, tũc enim quamuis prohibita generaliter omni, & quacumque præscriptione, censeatur prohibita etiam immemorialis in vim præscriptionis, non tamen in vim priuilegij; secus verò dicendum est, quando materia priuilegium superioris non admittit. Ratio est, quia, cùm prohibitio, vt supponimus, directè non feratur nisi in præscriptionem, non dicitur priuilegium reiicere, quando illud legitimè expediri potest, quia à diuersis non fit illatio, *l. Papinianus exuli 21. ad fin. princ. ff. de minor.* & limitata prohibitio non potest ampliorem producere effectum, *arg. l. in agris 6. ff. de acquir. rer. domin.* at verò priuilegium illud præsumptum ex tanti temporis diuturnitate, non potest esse potentius quàm reale priuilegium; & ideo si materia non patitur superioris reale priuilegium, à fortiori tempus immemoriale in vim priuilegij præsumpti minimè patietur.

Neque obstat, quod si lege prohibente omnem, 5
& quamcumque præscriptionem in his terminis, admiserimus immemorialem per viam priuilegij, iam quod vna via prohibetur, alia admittitur, contra *reg. cùm quid vna via, 84. lib. 6.* & illusoria manebunt Iura improbantia immemorialem præscriptionem; respondebimus enim, *d. reg. cùm quid,* rectè procedere, quando aliquid absolutè prohibetur in se attento effectu, & fine, tunc enim tale prohibitum vna via, alia admitti non debet: habetur enim respectus principalis ad prohibitum in se ad effectum, vt nulla via admittatur, bonus text. *in cap. vnic. vers. nec per vnam, de cleric. coniug. lib. 6.* obseruat *gloss. vnic. vers. satis, in d. reg. cùm quid,* vbi *Dynus, & DD.*

DD. Abb. in cap. tue, & alij Doctores de procurator. Couar. in cap. cum in officijs, in fin. de testam. Non sic dicendum, si principaliter prohibeatur via, vel modus, vt in proposito, quia solùm intenditur, ne via præscriptionis illud prohibitum obtineatur, non autem alia via diuersa, veluti priuilegio, aut simili titulo donationis, vt patet in proposito, eo maximè, quia leges prohibentes præscriptionem immemorialem, sunt exorbitantes, cùm omnia prædicto tempore acquirantur, d. §. preterea, d. §. ductus, d. cap. 1. in fin. de præscript. lib. 6. & ideo ita sunt interpretandæ, vt verbi proprietatem non excedant; vnde cùm de præscriptione loquantur, ad priuilegium etiam præsumptum extendi non debent, iuxta reg. quæ à Iure 28. de regul. Iuris, in 6.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Iuris communis à regulis non videtur quis recedere per clausulam*, Non se adstringens, &c.

3 *Clausulæ*, Non se adstringens, &c. *æquipollet illa*, Ius, & Iustitiam ministrari, &c.

4 *Excusationis vim habet clausula*, Non se adstringens, &c. *ne scilicet actor plus debito petens teneatur probare id, quod petitum est.*

5 *Actor vt non teneatur probare qualitatem deductam in libello, operatur clausula*, Non se adstringens, &c.

6 *Impertinentia, superflua, & inepta ne noceant, operatur clausula*, Non se adstringens, &c.

7 *Qualitatem expressam, cuius probatio necessaria est, non videtur remouere clausula*, Non se adstringens, &c. *sed solùm remouet probationem necessariam.*

Non se adstringens, &c.

CLAVSVLA LXXXIX.

1 De vi, & effectibus huius clausulæ vide *Ias. in §. omnium, num. 161. Instit. de action. Bonacos. p. 1. comm. crim. verb. qualitas, pag. 145. Cels. Vgo. in tract. clauf. pag. 502. col. 2. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vend. p. 3. cap. 3. num. 29. Menoch. conf. 127. num. 4. Mascard. de probat. conclus. 1248. num. 57. cum seqq. Ioan. Martins. à Costa in addit. ad formam libellorum, annot. 2. litt. A. pag. 3. Mart. d. clauf. p. 1. clauf. 78. aliàs 80. in vltim. impress. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 3. cap. 2. num. 3. Rot. Iannen. decis. 26. n. 6. & 33.*

2 Per hanc clausulam non videtur quis recedere à regulis Iuris communis, vt per *Osasc. decis. 144. n. 17.* ideo ea debet semper apponi, & erit vtilis, vt docuit *Ias. in §. omnium, Instit. de action. n. 161.*

3 Huic clausulæ æquipollet altera, videlicet, *Ius, & Iustitiam ministrari, Albert. Brun. conf. 83. num. 4. vol. 1. Mart. d. clauf. 80. num. 8.* vbi *n. 9.* post *Franc. de Ponte conf. 63. num. 5. cum multis seqq.* asserit, fallere respectu singularitatis testium, quia nullo modo iuuat.

Clausula hæc vim habet excusationis, ne scilicet actor plus debito petens teneatur probare id, quod petitum fuit, nec ob id actor in causa succumbet, etsi omnia deducta in libello non probet ad vnguem, ita *Menoch. conf. 127. n. 4.* 4

Operatur etiam, vt actor non teneatur probare qualitatem deductam in libello, aliàs sine hac clausula succumbet non probando qualitatem, dato quod probaret factum principale, ita *Marant. de ordine iudicior. part. 6. tit. de libelli oblatione, num. 17. Cardos. in praxi Iudicum, verb. clausula, n. 10. Mendez à Castro d. cap. 2. n. 4.* 5

Deinde operatur, ne impertinentia, superflua, & inepta noceant, *Hippol. in l. vnic. §. final. n. 36. ff. de quæstionib.* 6

Non videtur tamen remouere qualitatem expressam, cuius probatio necessaria est, sed solùm remouet probationem necessariam, *Mascard. d. conclus. 1248. num. 57.* vbi *num. 58.* asserit hoc procedere, quando talis clausula ponitur in fine libelli. 7

SVMMARIVM.

1 *Prouisionem à prædecessoribus habentes non excludit clausula*, Non tamen à nobis prouisiones habentes.

2 *Verbum*, à nobis, *est personale.*

3 *Clausula*, Non tamen à nobis, &c. *est tantùm apposita ad exclusionem prouisorum à Legatis, & Nuntijs, qui auctoritate Apostolica conferunt.*

4 *Clausula*, Non tamen à nobis, &c. *procedit, siue fuerint bene, siue malè prouisi.*

5 *Clausula*, Non tamen à nobis, &c. *intelligitur de prouisis tempore datæ ipsius Breuis, non de prouidendis, præsertim post declaratoriam censurarum, & executoriales concessas contra intrusum.*

6 *Breue cum clausula*, Non tamen à nobis, &c. *an possit exequi contra resignatarium tanquam prouisum à Papa, & non à resignante, ostenditur.*

7 *Prouisionès habentes à prædecessoribus non excludit clausula*, Non tamen à nobis, &c. *si in Breui dicatur*, Non tamen à nobismetipsis, *seu*, à nobis ipsis prouisis.

8 *Verba*, A nobismetipsis, *sunt personalissima.*

Non tamen à nobis prouisiones habentes.

CLAVSVLA XC.

Hæc clausula non excludit eos, qui à prædecessoribus prouisiones habuerunt, vt fuit dictum *in Aquilana Canonicatus 6. Octobris 1586. coram Cardin. Blanchetto*, impressa per *Nicol. Garc. de benef. part. 5. cap. 1. num. 652.* vbi etiam fuit animaduersum, quod licèt verbum, *à nobis*, sit personale, tamen attendenda est subiecta materia, & verisimilis mens 1 2

concedentis, quam non est præsumendum fuisse talem, vt voluerit destruere prouisiones à suis prædecessoribus factas, stante validitate eiusdem prouisionis in reliquis; additúrque in eadem decisione,
3 huiusmodi clausulam esse appositam tantùm ad exclusionem prouisorum à Legatis, & Nuntiis, qui auctoritate Apostolica conferunt. Hæc eadem decisio impressa reperitur *apud Marches. de Commiss. part. 1. pag. 419. in vltim. impress.* & idem dictum fuit *in Valentina Canonicatus, & Sacristia* 15. *Iunij* 1615. *coram Buratto*, impressa per *Farinac. decis.* 718. *n.* 1. *part.* 2. *recent. Rot. decis.* 711. *num.* 1. *part.* 3. *lib.* 3. *diuers.* quod etiam tenet *Argel. de contradict. legitimo, q.* 15.
4 *num.* 63. & procedere, siue fuerint bene, siue malè prouisi, censuit *Rot. decis.* 723. *num.* 1. *vers. conclusum fuit, lib.* 3. *part.* 3. *diuers.* quæ refertur *in d. decis.* 718. *num.* 1. *in fin. part.* 2. *recent.* & tradit *Nicol. Garc. de benefic. p.* 6. *cap.* 3. *n.* 79.

5 Intelligitur hæc clausula de prouisis tempore datæ Breuis, non de prouidendis, præsertim post declaratoriam censurarum, & executoriales concessas contra intrusum, & fuit dictum *in Toletana beneficij* 14. *Nouembris* 1605. *coram Iusto*, impressa per *Marches. de Commiss. part.* 1. *pag.* 384. vbi etiam tentum
6 fuit, quod licèt videretur non posse exequi Breue stante hac clausula contra resignatarium tanquam prouisum à Papa, & non à resignante, per *Innoc. in cap. quia.* & ibi *Abb. de iudic.* tamen ex quo resignans resignauit beneficium in manibus Papæ, reseruata sibi pensione, non videtur ab illo purè prouisus, ita vt dicatur à Papa prouisus, sicut requiritur, tum quia qualitas adiuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, tum quia resignatio fuit facta in fauorem, quo casu licèt resignatarius habeat ius à Papa, non tamen plus iuris habere potest quàm habuerit resignans, *Rebuff. cons.* 85. *num.* 11. & demum, quia Papa non potuit intelligere se velle præiudicare hoc pacto Breui concesso à Commissario Cameræ, cùm hoc non expresserit, *cap. super eo, de officio delegati.* aliàs esset aperire viam sæpius eludendi executores Breuium, qui facilè admittuntur, & iura resignantium ignorantur, quæ in omnem euentum sola transferuntur in resignatarium, nec melioris conditionis esse debet, quàm fuerit resignans.

7 Restringitur autem supradicta resolutio, in qua habetur hanc clausulam non excludere eos, qui à prædecessoribus prouisiones habuerunt, vt non procedat, quando in Breui dicatur, *Non tamen à nobismet ipsis*, seu, *à nobis ipsis prouisis, aut prouisionem habentibus*, vt resoluunt *Nicol. Garc. d. p.* 5. *cap.* 1. *n.* 653. *Aloys. Ric. in praxi aurea, resolut.* 330. *num.* 2. & fuit dictum *in Salmantina beneficij de Dueñas* 31. *Ianuarij* 1586. *coram Reuerendissimo D. Corduba Episcopo Pacen.* impressa per *Marches. d. part.* 1. *pag.* 343. & *in Vicen. beneficij* 22. *Iunij* 1598. *coram Litta*, cuius meminit *Nicol. Garc. d. num.* 603. & *in Militen. beneficij* 6. *Iunij* 1607. *coram Card. Marquemontio*, impressa per *Farin. decis.* 201. *num.* 6. *part.* 2. *recent.* vbi *num.* 7. subditur,
8 verba illa, *à nobismet ipsis*, esse personalissima, ex *Bald. cons.* 304. *lib.* 5. & *Natt. cons.* 163. *n.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Potestati qui resistit, ordinationi Dei resistit.*

2 *Clausula*, Nulli ergo hominum, &c. *consueuit apponi in priuilegijs publicis.*

3 *Beneficiorum priuationis comminationem importare clausulam*, Nulli ergo, &c. *putarunt nonnulli.*

4 *Constitutioni Pontificiæ qui se opponeret de Iure, & non de facto, non comprehenditur sub clausula*, Nulli ergo hominum, &c.

5 *Constitutionis Pontificiæ infractores subijciuntur pœnæ arbitrariæ, quando adest clausula*, Nulli ergo hominum, &c.

6 *Clausula*, Nulli ergo hominum, &c. *posita in literis Imperialibus, quid importet, ostenditur.*

7 *Infringere importat retractare, vel per malitiosam interpretationem infringere.*

8 *Temerario ausu facere, importat etiam sine dolo, sed ex subtilitate.*

Nulli ergo hominum liceat, &c.

CLAVSVLA XCI.

EVm, qui sine iusta, & rationabili causa dispositioni Apostolicæ non paruerit, indignationem 1 Dei omnipotentis, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius incursurum, habetur in fine Bullarum Apostolicarum: nam, vt dicitur *in cap. qui resistit* 11. *quæst.* 3. qui resistit potestati, ordinationi Dei resistit; vnde S. Ioan. Chrysostomus relatus *in cap. si nemo* 11. *quæst.* 3. sic ait, *nemo contemnat Ecclesiastica vincula, non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit hominibus, eosque, & Dominos fecit tanti honoris*; & ideo peccare mortaliter resoluit *Laurent. de Peirinis in constit. sui Ordinis Minim. constitut.* 3. *Sixti IV. n.* 7. *tom.* 1.

De vi autem huius clausulæ, quæ teste *Lauden. in* 2 *tract. de priuileg. quæst.* 18. consueuit apponi etiam in priuilegiis Apostolicis, plerique examinant, & quidem *Bald. in c.* 1. *§. porrò, num.* 6. *quæ sit prima causa feud. amittendi*, putauit importare comminationem 3 priuationis beneficiorum, quem refert *Marches. de Commiss. part.* 1. *pag.* 421. *num.* 104. *in vlt. impress. Ioan. Bapt. in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate, Soc. cons.* 87. incip. *Visis inuestit. col.* 2. *vol.* 3. *Cardin. Tusch. verbo indignationis pœna, concl.* 91. *Laurent. de Peirinis in constit. sui Ordinis Minim. const.* 3. *Sixti IV. num.* 8. *tom.* 1.

Alij verò multo meliùs existimant, infractores 4 constitutionis Pontificiæ, in qua adest huiusmodi clausula, subiici pœnæ arbitrariæ; ita *Bellencin. in tract. de charitatiuo subsidio, quæst.* 44. *Martin. Lauden. d. quæst.* 18. *Restaur. de Imperatore, quæst.* 110. *Menoch. de arbitrar. cas.* 365. *num.* 5. *cent.* 4. *Erasm. à Cochier de Iurisd. Ordinarij in exemptos, part.* 4. *quæst.* 62. *num.* 1. *Ioan. à Cochier in schol. ad preces primarias Imperatoris, in fine.*

Intellige, dummodo ipso facto infringant, eique 5 non contradicant de Iure; nam certum est eum, qui se constitutioni Pontificiæ opponeret de Iure, & non de facto, non comprehendi sub hac clausula, iuxta notata per Doctores *in cap. in præsentia, de probat.* & per *Flamin. de resign. lib.* 8. *quæst.* 7. *num.* 169. *Marches. de Commiss. part.* 2. *pag.* 422. *in vlt. impress. Mart. de clausul. part.* 1. *claus.* 314. *num.* 1. *in vltim. impress.*

Posita verò in literis Imperialibus, operatur 6 quod nullus; siue priuatus, siue in quacumque dignitate constitutus, etiam Vicarius Imperialis, possit

possit contrauenire, vt ex *Bart. in extrauag. qui sint rebelles, in fin. verf. nulls ergo*, notat *Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus.* 351. *num.* 1. vbi *numeris*
7 *seqq.* subdit, quod *infringere*, importat retractare, vel per malitiosam interpretationem infringere: *Temerario ausu*, importat etiam sine dolo, sed ex subtilitate contraire, videlicet dissimulando, audiendo allegationes, vel disceptationes; *attemare* importat etiamsi ad effectum non perducatur, & demum *indignationem, &c.* importat, quod Princeps indignatus gratiosum se non exhibebit, & citat *Bart. in d. extrauag. verbo infringere, & verbo temerario, & verbo contraire, & verbo indignationem, Alex. conf.* 103. incip. *Videtur, n.* 14. *verf. primò quia, lib.* 1. quod etiam tradit *Mart. d. clauf.* 314. *num.* 3. *cum seqq. & Laurent. de Peirinis in constit. sui Ordinis Minim. const.* 1. *Iulij* I I. *num.* 98.
8

SVMMARIVM.

1 *Modum omnem, qui aliàs erat permissus, excludit clausula,* Nullo modo, &c.

2 *Potestatem omnem adimit clausula,* Nullo modo, &c. *inducendo nullitatem actus, & operando idem quod, clausula* decreti irritantis.

3 *Negatiua omnis potentiæ est clausula,* Nullo modo, &c.

4 *Clausula,* Nullo pacto, *idem importat, quod,* nulla ratione.

Nullo modo, &c.

Clavsvla XCII.

1 HÆc clausula excludit omnem modum, qui aliàs esset permissus, vt per *Seraphin. de Priuileg. iuram. priuil.* 98. *num.* 5. Et habet vim præcisæ prohibitionis, prout dict. *nullatenus, Cephal. conf.* 497. *n.* 25. *lib.* 4. & idē est, ac si diceretur, *nullo tempore, nulla ratione, Alber. in diction. verb. nullo modo, Strach. de*
2 *decoct. p.* 6. *num.* 28. Ideo adimit omnem potestatem inducendo nullitatē actus, & operando idem quod clausula *decreti irritantis, Grammat. conf.* 3. *num.* 12. *Gig. de pension. q.* 10. *num.* 10. *Osasc. Pedam. decis.* 165.
3 *num.* 14. Et est negatiua omnis potentiæ, idem operando quod dictio, *penitus, Menoch. remed.* 14. *recuper. num.* 6. Vide *in tract. de dictionib. dict. nullo modo.*

4 Huic similis est clausula, *Nullo pacto*, quæ idem importat, quod, *nulla ratione*, vt per *Alberic. in dict. verb. nullo pacto, per text. in l. pupillus* 24. vbi *gloss. ff. quæ in fraudē cred.* & trahitur ad non specificata, *Roland. conf.* 2. *num.* 42. *lib.* 4. *Tiraq. in l. si vnquam, verb. omnia, num.* 14.

SVMMARIVM.

1 *Futura comprehendit clausula,* Nunc, & pro tempore.

2 *Clausula,* Nunc, & pro tempore reseruandas, *adiecta in facultate transferendi pensiones, an referatur ad tempus translationis.*

Nunc, & pro tempore.

Clavsvla XCIII.

HÆc clausula futura comprehendit, *Bald. per text. ibi, in cap. cùm inter, n.* 7. *de re iudic. Rebuff. in concord. tit. de Regia ad Pral. nomin.* §. 1. *verf. pro tempore*, & fuit dictum *in Romana pensionis extra Rot.* 19 *Iunij* 1615. *coram Buratto*, impressa per *Marchesf. de Commissionib. p.* 2. *pag.* 558. *num.* 3. & per *Farinac. decis.* 733. *num.* 4. *p.* 2. *recent.* 1

Clausula, *Nunc, & pro tempore reseruandas*, adiecta in facultate transferendi pensiones, refertur ad tempus translationis, vt in puncto resoluit *D. Lotter. in tract. de re benefic. lib.* 1. *q.* 36. *num.* 83. tam ex natura subiectæ materiæ, quàm ex vi verborum, præcipuè ponderando dictionem, *pro tempore*, quæ futura comprehendit, vt suprà dixi, & vltra citatos firmat *Bald. in cap. cùm inter, num.* 7. *de re indicata*, cùm adductis per *Rot. in vna Lauden. pensionis* 29. *Ianuarij* 1591. *coram Penia*, quam amplè confirmat eadem *Rot. d. decis.* 733. *num.* 3. & 4. *p.* 2. *recent.* & meminit *D. Lotter. d. q.* 36. *num.* 85. 2

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Iurisdictionem contra quoscumque interesse prætendentes, dat clausula,* Omnesque alios, &c. *si fuerit apposita in commissione causæ.*

3 *Tertius si veniat ad causam vigore commissionis pro interesse cum clausula,* Omnesque alios, &c. *dicitur reus, non actor.*

4 *Citatio generalis cum clausula,* Omnesque alios, &c. *facta, non aliter nominibus personarum expressis, non est arctatoria.*

5 *Excommunicatus non specificè nominatus in admissione ad absolutionem à censuris, vigore clausulæ,* Omnesque alios, &c. *potest petere absolutionem, si habeat interesse in causa.*

6 *Infinitas reprobatur.*

7 *Rescripti fraudibus vt occurratur, impetrator nomina in eo expressa specificare debet.*

8 *Iurisdictionem non tribuit clausula,* Omnesque alios, &c. *contra specialiter priuilegiatum.*

9 *Pauperes, qui propter paupertatem se defendere non possunt, non comprehenduntur sub clausula,* Omnesque alios, &c.

10 *Fæminas non comprehendit clausula,* Omnesque alios, &c.

11 *Maiores personas non comprehendit clausula,* Omnesque alios, &c.

12 *Illustres personas, & qualificatas, ac particulari nota dignas, non comprehendit clausula,* Omnesque alios, &c.

13 *Vniuersitatem, Capitulum, aut Collegium non comprehendit clausula,* Omnesque alios, &c.

Omnesque

Omnesque alios sua interesse putantes.

Clavsvla XCIV.

1 De vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mart. de clausul. p. 1. clausul.86. in vlt. impress. Marches. de Commiss. p. 1. pag. 205. num. 104. cum seqq. Monet. de commut. vlt. volunt. cap. 6. à num. 363.*

2 Hæc clausula dat Iurisdictionem contra quoscumque interesse prætendentes, si fuerit apposita in commissione causæ, ita vt per eam possint citari alij, qui non sunt in commissione nominati, *Abb. in cap. veniens, il 2. num. 8. de testamen. Mohedan. decis. 5. de Iudic. Put. decis. 24. de Iudic. & in corpore decis. 196. aliàs 190. in correctis, lib. 1. Mart. de clausul. p. 1. clausul. 86. in vlt. impress. Ioan. Cochier in reg. Cancell. ad reg. de annali possessore, n. 38.* & fuit dictum *in Toletana parochialis de Guecas 5. Maij 1595. coram Card. Pamphilio*, & *in Bracharen. beneficij 3. Martij 1603. coram Greg. XV. inter eius decisiones impressas decis. 94. & apud Farinac. decis. 81. num. 2. p. 2. recent.*

3 Operatur, vt si tertius veniat ad causam vigore commissionis pro interesse cum hac clausula, dicatur reus, non actor, vt per *Pute. decis. 346. aliàs 336. in correctis, lib. 1.* & licèt reus, voluntarius tamen, operatur quod actor debeat contra omnes instructus venire, eo quia illos vocando ad iudicia excitat, *Achil. decis. 2. num. 2. de dilation. Marches. de Commiss. p. 1. pag. 205. num. 106. in vlt. impress.*

4 De sui verò natura citatio generalis cum hac clausula, *Omnesque alios, &c.* facta, non aliter nominibus expressis personarum, non est arctatoria, sed monitoria, vnde omnes, qui sua interesse putauerint, venire ad causam, si placuerit, poterunt, & sic illis comparentibus ad vlteriora procedi valebit, sin minus secus, *Host. & Innoc. in cap. dilecti, de except. Rota decis. 8. de dolo, & contum.*

5 Vigore huius clausulæ iniunctæ admissioni ad absolutionem à censuris, & excommunicatione, illam petere poterit non solùm specificè nominatus in ea, verùm etiam ille, qui habet interesse in causa, vt post *decis. Achil. 151. aliàs 2. vt lite pendente, & decis. 390. lib. 3.* dictum fuit *in Placentina fideiussionis 22. Maij 1592. coram Penia.*

6 Huius clausulæ vigore tres, vel quatuor alios vltra expresè nominatos citari, & nominari posse cauetur in *cap. cum multis, de rescript. in 6.* ex illa ratione, quam text. ponderat, vt scilicet infinitas reprobetur, quam rationem multis exornant *Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. 56. num. 3. Escob. de ratiocin. cap. 18. num. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 600. num. 30. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 3. num. 18. Valasc. cons. 51. num. 29. & de partit. cap. 9. num. 50. & 51.*

7 Vt autem fraudibus occurratur, debet rescripti impetrator illorum quatuor nomina expresè specificare, ita *Vestr. in sua praxi, lib. 4. cap. 2. num. 2. Rot. decis. 18. num. 2. de dolo, & contum. in nouis, Abb. in cap. pastoralis. §. quoniam autem, num. 4. de rescript.* vbi etiam *Felin.* asserit, ante citandorum per partem declarationem, Iudicem eorum nominationem in aëre, & incertam habere. Hinc *Rota decis. 2. de rescript. in antiq.* dubitauit, an vigore huius clausulæ vltra quatuor conueniri valeant; resoluit tamen prædicta non habere locum in Romana Curia, quia commissiones, & sic Iurisdictio, quæ illis mediantibus exercetur in Rota, non est arctatoria ratione Ordinariæ, & superioris Iurisdictionis, quam Papa præsens super causis deuolutis, vt aliàs in Curia tractandis habet, quæ non veniunt restringendæ ad aliarum causarum instar, quæ extra Curiam coram Iudicibus delegatis agũtur, quia ad Iurisdictionis Ordinariæ diminutionem tendũt; subdens ibi *Rota*, quod verba illa, *quatuor citandi*, quoad actorem in principio citationis intelligi possunt, quia ratio infinitatis, & vexationis euitanda venit, sed non quoad alios non citandos ad eius instantiam, qui dando de eorum proprio interesse ad causam venire vellent: nam vt *in prædicta decisione*, ibi ad multos extenderetur, quæ omnia refert *Marches. d. p. 1. pag. 207. num. 121.*

8 Sed non tribuit contra specialiter priuilegiatum ista clausula Iurisdictionem, quando specialis mentio de illis facienda veniebat, *cap. Sedes*, vbi Doctores *de rescript. Roman. cons. 400. num. 4. Franc. in cap. 2. num. 3. etiam de rescript. in 6. Marches. d. p. 1. pag. 205. num. 105.*

Vnde illam non comprehendere pauperes, qui propter paupertatem se defendere non possunt, dicunt *Bald. in cap. Sedes, num. 5. de rescript. Felin. in cap. significantibus 38. num. 6. in 4. priuilegio paupertatis, de officio deleg.* 9

Nec etiam capere fœminas asserit *Ludou. Gomez ad cap. 2. de rescript. in 6. num. 60. cum seq.* contra quem scripsit *Mandos. super commis. caus. benefic. vers. omnésque alios.* 10

Item nec maiores personas, quia aliter proceditur contra maiores, aliter contra minores, notat *Imol. in cap. Sedes Apost. num. 12.* vbi *Felin. num. 1. de rescript. Marches. d. p. 1. pag. 207. num. 120. Mandos. loco proximè cit. in vers. secundò quæro*, vbi ait, hanc clausulam non comprehendere Principes, neque personas Illustres, & qualificatas, ac particulari nota dignas. 11 12

Item nec Vniuersitatem, seu Capitulum, aut Collegium comprehendere obseruant *Gomez in d. cap. 2. num. 68. Mandos. cit. loco, Marches. d. p. 1. pag. 207. num. 118. & 119.* vbi subdit, in hac clausula expressa cum nomine Clerici laicum non comprehendi. 13

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Pleno iure, & sine diminutione operatur clausula*, Omni meliori modo, &c.

3 *Clausulæ*, Si non valet quod ago, &c. *æquiparatur clausula*, Omni meliori modo, &c.

4 *Iuramento ad sustinendum actum æquiparatur clausula*, Omni meliori modo, &c.

5 *In testamento inter liberos subintelligitur clausula*, Omni meliori modo, &c.

6 *Clausula*, Omni meliori modo, &c. *operatur, vt melior via censeatur electa.*

7 *Dispositio vigore clausulæ*, Omni meliori modo, &c. *non restringitur ad expressa, sed extenditur ad omnes casus, in quibus actus meliùs sustinetur.*

8 *Actum, etiamsi alio modo, quàm expressum sit, valere possit, facit sustineri clausula*, Omni meliori modo, &c.

9 *Dispo*

9 *Diſpoſitio ſi ſecundum verba expreſſa ſuſtineri non poſſit vigore clauſulæ*, Omni meliori modo, &c. *ſuſtinebitur ſecundum ea, quæ congruentiùs exprimi potuiſſent.*

10 *Actus ſi non poſſit valere eo modo, quo fuit geſtus, valebit eo modo, quo Iure fieri potuit, vigore clauſulæ*, Omni meliori modo, &c.

11 *Remedium vtilius vt dicatur deductum, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

12 *Remedium omne magis fauorabile vt cenſeatur intentatum, & deducta omnis actio neceſſaria, & proficua actori, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

13 *Solemnitatem ſupplet clauſula*, Omni meliori modo, &c. *& conualidat actum inualidum ex omni capite, quo fieri potuit.*

14 *Contractum inualidum facit valere clauſula*, Omni meliori modo, &c. *& validum in vim validioris.*

15 *Vltra expreſſa comprehendit clauſula*, Omni meliori modo, &c. *quando eſt dictio*, Et, *vel alia copulatiua, ſecus ſi ſimpliciter.*

16 *Poſſeſſionem capiendi propria auctoritate licentiam operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

17 *Legatarius vt poſſit capere legatum propria auctoritate, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

18 *Diſponentem noluiſſe reſtringere ſuam diſpoſitionem ad ſpecificata, ſed voluiſſe illam gerere eo modo, quo de Iure meliùs fieri potuit, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

19 *Caſus omnes, & modos vt comprehendat, quibus diſpoſitio ſit fortior, & pleniùs valeat, extendit diſpoſitionem clauſula*, Omni meliori modo, &c.

20 *Caſus omnes etiam maiores, ac improprios comprehendit clauſula*, Omni meliori modo, &c. *adiecta dictioni vniuerſali*, Quocumque.

21 *Pœnam petentium plus debito facit ceſſare clauſula*, Omni meliori modo, &c.

22 *Iudicis officium vt cenſeatur imploratum in libello, & quod omnia arbitrio Iudicis cenſeantur remiſſa, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

23 *Actio omnis, & omne officium Iudicis vt cenſeatur intentatum in libello, abſque aliqua expreſſione actionis, vel officij Iudicis, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

24 *Verba impropriando, quod potiùs actio competens apta ſit intentata, quàm concluſio inepta, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

25 *Libelli ineptitudinem tollit clauſula*, Omni meliori modo, &c.

26 *Libellus vt in caſu dubio interpretetur eo modo, qui fauorabilior eſt actori libellanti, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

27 *Contraria remedia quod poſſint cumulari, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

28 *Contrarietatem, & incertitudinem in libello tollit clauſula*, Omni meliori modo, &c.

29 *Libellans quod cenſeatur deduxiſſe omnia narrata, & non ſe reſtrinxiſſe ad concluſionem, ſi non competit, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

30 *Excipiens actorem eſſe repellendum* omni meliori modo, &c. *habet intentum, ſi actor audiri non debet, licèt non repelli.*

31 *Electionem factam per vota conditionalia, & incerta, facit valere clauſula*, Omni meliori modo, &c.

32 *Iudex, qui poteſt procedere tanquam Ordinarius, & delegatus, ſi in iudicando dicit*, Omni meliori modo, &c. *cenſetur ex poteſtate vera proceſſiſſe.*

33 *Verbum* Relinquo, *quod in teſtamentis importet inſtitutionem, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

34 *Teſtamentum in ſcriptis factum, ſi non valet vt in ſcriptis, quod valeat vt nuncupatiuum, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

35 *Inſtitutus in duobus teſtamentis, ſi dubitat quod valeat, & adiuit cum clauſula*, Omni meliori modo, &c. *cenſetur adiuiſſe ex eo teſtamento, quod valet.*

36 *Codicillari clauſulæ æquipollet clauſula*, Omni meliori modo, &c.

37 *Derogationis primi teſtamenti habet vim clauſula*, Omni meliori modo, &c. *appoſita in vltimo teſtamento.*

38 *Expreſſi vim habet clauſula*, Omni meliori modo, &c.

39 *Donatio cauſa mortis, vt tranſeat in donationem inter viuos, vel è contrà, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

40 *Clauſula*, Omni meliori modo, &c. *efficit vt quis teneatur ex cauſa vera, & putatiua.*

41 *Vocationem liberorum poſitorum in conditione inducit clauſula*, Omni meliori modo, &c.

42 *Derogatoriæ clauſulæ contentorum in primo teſtamento habet vim clauſula*, Omni meliori modo, &c. *poſita in codicillis.*

43 *Proprietas vt in dubio cenſeatur relicta, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

44 *Donatio facta de bonis præſentibus, & futuris, vt ſuſtineatur quoad præſentia, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

45 *Iuramentum ſuppletorium vt Iudex deferat parte non petente, operatur clauſula*, Omni meliori modo, &c.

46 *Substitutionem directam pupillarem, quæ aliàs talis non erat, efficit clausula,* Omni meliori modo, &c.

47 *Substitutionem directam resolui in fideicommissariam facit clausula,* Omni meliori modo, &c.

48 *Validitatem in prælegato nullo operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

49 *Transmissionem absque detractione Trebellianicæ inducit clausula,* Omni meliori modo, &c. *posita in testamento.*

50 *Filij positi sub conditione, vt dicantur dispositiuè vocati, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

51 *Voluntatem enixã, & spõtaneam disponẽdi denotat clausula,* Omni meliori modo, &c.

52 *Validitas, vel modus, per quem actus valere potest, si non est expressus cum alijs modis ineptis, non operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

53 *Clausula,* Omni meliori modo, &c. *refertur respectu mandati expressi.*

54 *Clausula,* Omni meliori modo, &c. *operatur etiam quoad ea, quæ ex expressis aptè inferri possunt.*

55 *Actum vt faciat valere quoad incognita, & incogitata, non operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

56 *Dispositionem vltra cognita agenti tempore actus non potest extendere clausula,* Omni meliori modo, &c.

57 *Quoad contraria nihil operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

58 *Iudicium ad causam expressam non restringit clausula,* Omni meliori modo, &c. *nec sustinet libellum continentem remedia contraria.*

59 *Clausula,* Omni meliori modo, &c. *non operatur nisi quoad narrata, seu summam, aut rem petitam, non autem quoad aliud, quod plus probaretur.*

60 *Expressio certa vbi pro forma requiritur, non operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

61 *Modi inepti quando sunt expressi, nihil operatur clausula,* Omni meliori modo, &c. *si aptus modus ex expressis descendere non potest.*

62 *Actus limitatione stante nihil operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

63 *Dispositionem non alterat, nec ampliat clausula,* Omni meliori modo, &c.

64 *Actu imperfecto non attenditur clausula,* Omni meliori modo, &c.

65 *Actus validitatem non operatur clausula,* Omni meliori modo, &c. *quando defectus non est in solemnitate, sed in substantia, & forma.*

66 *Actus vt valeat eo modo, quo non potest sortiri effectum suum, non potest inducere clausula,* Omni meliori modo, &c.

67 *Actui re vera nullo non tribuit vim, & effectum clausula,* Omni meliori modo, &c.

68 *Clausula,* Omni meliori modo, &c. *nihil operatur contra mentem, & intentionem partium.*

69 *Actum omni alio modo, non sustinet clausula,* Omni meliori modo, &c. *sed secundum propositum agentis.*

Omni meliori modo, &c.

CLAVSVLA XCV.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Capic.* 1
decis.96. n.8. Hippol. cons.118. n.8. vol.2. Siluan.
cons.97. n.13. Cels. Ugon. in tract. claus. pag.503. Pinel. in
l.1. C. de bonis mater. cap.2. n.8. ad fin. Simon. de Præt.
de interpret. vlt. volunt. fol.127. solut.4. Menoch. de arbitr.
lib.1. quæst.47. n.3. cum seqq. & q.72. n.15. & cons. 127.
n.5. & cons.314. n.4. Viui. tom.2. com. opin. lib.6. tit.13.
n.256. vers. quoniam clausula, Ioseph. Ludouic. Perus. decis.
117. n.2. 22. & 23. Seraph. de Priuileg. iuram. priuil.22.
n.65. cum seqq. Valasc. de iure emphyt. q.6. n.16. & con-
sult.719. n.15. Hond. cons.44. n.25. cum seqq. tom.2. Surd.
decis. 7. n.25. & cons.303. n.13. & cons. 305. n.49. &
cons. 428. n.19. Aloys. Ric. in collect. decis. p.4. collect.
879. Card. Tusch. pract. conclus. tom.1. litt. C. concl.358.
Mart. de claus. p.1. claus. 84. alias 88. in vltim. impress.
& p.3. claus.56. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss.3. n.8.
Rendin. in promptuario receptarum sententiar. tom.1. tit.
16. n.13. Hieron. Gabr. cons.137. num.23. lib.1. Stephan.
Gratian. discept. forens. cap.24. n.4. Bernard. Graua ad
pract. Cameræ Imper. lib.1. conclus.61. consider.3. num.6.
Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib.3. cap.2. num.6.
Fusar. de substit. q.245. n.63. cum seqq. D. Lotter. in suo
nouissimo tract. de re benefic. lib.1. q.40. n.328. cum seqq.

Hæc clausula æquipollet clausulæ, *Pleno iure*, & 2
ideo importat idem quod pleno iure, & sine dimi-
nutione, *Ruin. cons. 47. num. 20. lib. 1. Rim. Iun. cons.*
638. n.62. lib.6. Mart. d. claus.88. num.7. Et æquipa- 3
ratur clausulæ, *Si non valet quod ago, vt ago, valeat eo*
modo, quo valere potest, Cephal. cons.423. n.92. & cons.
437. num.82. cum seqq. Hond. cons.44. num. 28. tom.2.
Fusar. de substit. quæst. 245. n. 64. Et operatur idem
quod clausula, *Super quibus Ius, & Iustitiam ministrari*
petitur, Boër. decis.94. num.3. Card. Tusch. d. concl. 358.
num. 17. & æquipollet clausulæ codicillari, vt infrà
videbitur *in vers. 23.* & æquiparatur iuramento ad 4
sustinendum actum, *Rot. Bononien. decis.14. num.59.*
Cephal. cons.772. n.11. & seq. & n.39. Cardin. Tusch.
d. conclus.358. n.41. subintelligitur in testamento in- 5
ter liberos, *Hipp. cons.118. num.10. Mart. d. claus.56.*
num.10. Fusar. d. q.245. n.50.

Primò operatur hæc clausula, vt melior via censea- 6
tur electa, *Ioseph. Ludou. Perus. decis.117. n.4. & 5. Seraph.*
de Priuileg. iuram. priuil.98. n.3. & ideo dispositio vi-
gore huius clausulæ non restringitur ad expressa, sed
extenditur ad omnes casus, in quibus actus meliùs 7
sustinetur; ita *Ruin. cons.9. n.9. vol.5. Rim. Iun. cons.23.*
n.143. vol.1. Mart. d. p.3. claus.56. n.4. Facit enim susti- 8
neri actum, etiamsi alio modo, quàm expressum sit,
valere possit, ex notatis per *Achil. decis. vnic. de verb.*
sign. & *Verall. decis.124. p.1.* & fuit dictum *in Roma-*
na laudi 13. Iunij 1614. coram Buratto, impressa per
Farinac. decis.553. num.20. p.1. recent. Cardin. Tusch. d.
concl.358. n.43. Vnde etiam fit, vt si dispositio secun- 9
dum verba expressa sustineri non possit, sustineatur
secun

secundum ea, quæ congruentiùs exprimi potuissent, *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 14. num. 11. Couar. in cap. Raynutius, de testam. §. 1. sub num. 2. vers. praeterea, Menoch. cons. 314. num. 4. Fusar. d. q. 245. num. 65.* & fuit dictum *in Reatina hereditatis 3. Martij 1600. coram Iusto.*

10 Hinc etiam fit, vt si actus non possit valere eo modo, quo fuit gestus, valeat eo modo, quo Iure fieri potuit, *Menoch. cons. 314. num. 4.* vel vt si non valeat actus vno modo, valeat omni alio meliori, *Menoch. cons. 683. num. 75. Hond. cons. 44. num. 26. tom. 2. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 2. resol. 49. num. 8.* Et ita apta est etiam tollere, & reiicere modum expressum, per quem actus corruat, *Cresc. decis. 11. num. 9. de dolo, & contum. D. Lotter. d. q. 40. num. 328.* neque stat restrictiuè, nisi quando ponitur simpliciter, & sine copula, *Et*, *Cæsar de Graff. decis. 12. aliàs 1. num. 4. de elect. Rot. decis. 467. num. 7. p. 3. lib. 3. diuers.*

11 Secundò operatur, vt vtilius remedium dicatur deductum, & si quod fuit expressum, non valet eo modo, quo fuit expressum, valeat eo modo, quo valere potest; ita *Gomez l. 3. Tauri, num. 78. Menoch. cons. 314. num. 4. Surd. cons. 428. num. 19. & cons. 450. num. 23. Ioseph. Ludouic. Perus. decis. 117. num. 4. & 5. Mart. d. clauf. 88. num. 1. Aloys. Ric. d. collect. 869, effect. 1. Marescot. var. lib. 1. cap. 29. num. 72. & lib. 2. cap. 138. num. 46. & 47. Gregor. decis. 204. num. 19.*

12 Tertiò operatur etiam, vt censeatur intentatum omne remedium magis fauorabile, & deducta omnis actio necessaria, & proficua actori, *Rot. Bonon. diuers. decis. 129. num. 25. & decis. 116. num. 54.* Subdit quod in petitione operatur, vt semper causa necessaria, ac semper aptum, & necessarium remedium censeatur intentatum.

13 Quartò supplet solemnitatem, & conualidat actum inualidum ex omni capite, quo fieri potuit, *Cephal. cons. 771. num. 10. & seq. Alex. cons. 80.* incip. *Visis, num. 4. & seq. lib. 5. Hond. cons. 44. num. 19. tom. 2. Card. Tusch. d. conclus. 318. num. 35.* vbi *num. 37.* cum *Grato cons. 7. num. 24. & seq.* ampliat in contra-

14 ctu, quia facit valere in vim contractus validioris, de quo etiam *Grat. cons. 7. num. 24. & seq. Mart. d. clauf. 88. num. 9.*

15 Quintò comprehendit vltra expressa, quando adest copula, *Et*, vel alia dictio copulatiua, secus si simpliciter, & sine copula ponatur, nam tunc non operatur nisi circa expressa, *Ruin. cons. 9. num. 9. vol. 5. Mart. d. p. 1. clauf. 88. num. 3.* vbi refert plures Rotæ decisiones, *Mantic. decis. 217. num. 2.* & *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 764. num. 14. cum seqq. Honded. cons. 44. num. 34. tom. 2.*

16 Sextò operatur licentiam capiendi possessionem propria auctoritate, *Mart. d. clauf. 88. num. 10. & d. clauf. 56. num. 15. Vincent. Honded. cons. 28. num. 26. tom. 2.* vbi *num. 27.* subdit, supplere titulum institu-

17 tionis etiam in legato rei particularis. Et ideo operari, vt legatarius possit capere legatum propria auctoritate, notant *Mart. d. clauf. 56. num. 15. Intrigl. Siciliæ decis. 48. num. 20.* & tribuere tacitè fideicommissario facultatem capiendi propria auctoritate, obseruat *Argelus de contradict. legitimo, q. 10. num. 27.*

18 Septimò ostendit, disponentem noluisse restringere suam dispositionem ad specificata, sed voluisse illam gerere eo modo, quo de Iure meliùs fieri potuit, ita *Hond. cons. 44. num. 25. tom. 2.* vbi *num. 31.*

19 subdit, extendere dispositionem, vt omnes casus, & modos comprehendat, quibus dispositio sit fortior, & pleniùs valeat, & *num. 45.* quod operatur, vt dispositio verificetur eo casu, in quo eorum impropriè pleniùs verificari potest, & *num. 46.* quod 20

adiecta dictioni vniuersali, *Quocumque*, comprehendit omnes casus etiam maiores, ac improprios.

Octauò facit cessare pœnam petentium plus debito, vt per *Ioseph. Ludou. Perus. decis. 117. num. 4. & 5.* 21

Nonò in libello operatur, vt officium Iudicis censeatur imploratum, & quod omnia arbitrio Iudicis censeantur remissa, ita vt cesset incertitudo, vel contrarietas, *Lap. allegat. 51. n. 9. Ruin. cons. 209. num. 24. lib. 1. Card. Tusch. d. conclus. 358. num. 1.* vbi *num. 2.* post *Corn. cons. 18.* incip. *In præsenti, num. 8. lib. 3.* subdit idem operari, siue sit in principio, siue in fine. 22

Decimò in libello operatur, vt omnis actio, & omne officium Iudicis censeatur intentatum absque aliqua expressione actionis, vel officij Iudicis, ita *Petr. de Anchar. cons. 73.* incip. *Visis omnibus num. 3. & seq. Card. Tusch. d. conclus. 358. num. 4.* vbi *num. 5.* post *Corn. d. cons. 18. num. 8.* & *Butr. cons. 63.* extendit etiam impropriando verba, quod potius actio competens apta sit intentata, quàm conclusio inepta. 23 24

Vndecimò tollit ineptitudinem libelli, *Bald. cons. 478.* incip. *In causa, num. 3. lib. 1. Card. Tusch. de conclus. 358. num. 6.* 25

Duodecimò operatur, vt in casu dubio libellus interpretetur eo modo, qui fauorabilior est actori libellanti, *Marant. de ordin. iudicior. p. 6. tit. de libelli oblat. num. 16.* 26

Decimotertiò operatur, quod remedia contraria possint cumulari, & quicquid ex narratis resultat, censeatur conclusum, prout idem est in clausula, *Petens, &c. Crau. in responso pro genero, num. 215. & 217.* & tunc sententia potest fieri non conformis libello, *Marant. de ordin. iudicior. p. 4. dist. 9. num. 3. Card. Tusch. d. conclus. 358. num. 7.* vbi *num. 8.* post *Angel. cons. 157. col. 2. vers. ex quibus*, extendit, vt etiamsi in libello spolij vnum remedium non competens esset expressum, si adest hæc clausula, censeatur etiam deductum omne aliud remedium. 27

Decimoquartò tollit contrarietatem, & incertitudinem libelli, quia operatur, vt officium Iudicis dicatur imploratum, & omnia in arbitrio illius conclusa, *Lap. alleg. 51. num. 9. vers. nam hic proponitur, Card. Tusch. d. concl. 358. num. 9. Pacific. de Saluian. interd. Inspect. 1. cap. 3. num. 43.* 28

Decimoquintò operatur, quod libellans censeatur deduxisse omnia narrata, & non se restrinxisse ad conclusionem, si non competit, ita *Anton. de Butr. cons. 63.* incip. *Viso libello, Alex. cons. 113. lib. 3. Soci. cons. 142. col. antepenult. lib. 1. Crauet. cons. 326. n. 25. Card. Tusch. conclus. 358. num. 11.* 29

Decimosextò operatur tam in agente, quàm in excipiente, ideo excipiens repellendum actorem *omni meliori modo, &c.* habet intentum, si actor audiri non debet, licèt non repelli, *Ruin. cons. 109. n. 24. lib. 1.* quem refert *Card. Tusch. d. conclus. 368. num. 16.* 30

Decimoseptimò facit valere electionem factam per vota conditionalia, & incerta, quæ aliàs non valeret, quia censetur remissa in voluntaté superioris, *cap. alleg. 51. num. 10. vers. ita etiam, Card. Tusch. d. conclus. 358. num. 18.* 31

Decimooctauò operatur, quod Iudex, qui potest procedere tanquam Ordinarius, & delegatus, si in iudicando dicit, *Omni meliori modo*, censetur ex potestate vera processisse, *Felin. in cap. cum super,* 32

col. penult. vers. quid autem, num. 11. *de offic. deleg.* vbi *Dec. in fin. Card. Tusch. d. conclus.* 358. *num.* 21. vbi *n.* 22. cum *Dec. cons.* 14. *num.* 3. *& cons.* 73. *num.* 4. extendit, vt imò si Iudex credidit se delegatum, cùm non esset, & erat etiam Ordinarius, procedendo vt delegatus cum clausula, *Omni meliori modo*, sustineatur processus.

33 Decimononò posita in testamẽtis operatur, quod verbum *Relinquo*, importet institutionem, vt post *Paul. Castren. Bald. Felin.* & alios, tenet *Viuius tom.* 2. *comm. opinion. lib.* 6. *tit.* 13. *num.* 256. *vers. quoniam clausula, Cels. Vgon. in tract. claus. pag.* 583. *col.* 1. *Hippol. cons.* 118. *num.* 9. *Aloys. Ric. d. collect.* 879. *effectu* 4.

34 Vigesimò operatur, quod testamentum in scriptis factum, si non valet, vt in scriptis, valeat vt nuncupatiuum, *Alex. cons.* 176. *col.* 2. *lib.* 5. *Socin. cons.* 173. incip. *R. in fin. num.* 2. *Afflict. decis.* 164. *num.* 2. *Salust. Tiber. in formul. instr. lib.* 1. *cap.* 38. *n.* 14. *Mart. d. claus.* 88. *num.* 4. *& d. claus.* 56. *num.* 8. *Menoch. cons.* 1061. *num.* 1. *Aloys. Ric. d. collect.* 879. *effect.* 3. *Card. Tusch. conclus.* 358. *num.* 27.

35 Vigesimosecundò operatur, vt qui est institutus in duobus testamentis, & dubitat quod valeat, & adiuit cum clausula, *Omni meliori modo, &c.* censeatur adiuisse ex eo testamento quod valet, *Felin. in d. cap. cùm super, de offic. deleg. num.* 11. *vers.* 3. *effect. Ang. de Perusio cons.* 183. incip. *Berta, num.* 3. *vers.* 2. *Dec. cons.* 14. incip. *Et pro tenui, num.* 4. *vers. & in simili, Card. Tusch. d. conclus.* 358. *num.* 28. vbi *num.* 29. declarat, si fecit mentionem de vtroque testamento, secus si de altero tantùm.

36 Vigesimotertiò æquipollet clausulæ codicillari, *Felin. in d. cap. cùm super, num.* 11. *in fin. vers. quartus effectus, Corn. cons.* 63. incip. *Aliàs consului, lib.* 2. *Sim. de Prat. de interp. vlt. volunt. fol.* 128. *n.* 20. *Dec. cons.* 14. *num.* 3. *& cons.* 77. *num.* 4. *Ant. Gom. ad l.* 3. *Tauri, num.* 74. *Card. Mantic. de coniectur. vltimar. volunt. lib.* 3. *tit.* 14. *num.* 11. *Card. Tusch. d. concl.* 358. *num.* 30. *D. Barbos. in priuatis scholijs ad l. nemo potest, num.* 421. *ff. de legatis* 1. *Marta d. claus.* 88. *num.* 6. *Aloys. Ric. d. collect.* 879. *effectu* 6. *Stephan. Grat. discep. foren. cap.* 369. *num.* 6. *Cardos. in praxi Iudic. verbo clausula* 8. *Fusar. latè de substitution. q.* 245. *à num.* 68. Imò plus operari quàm clausulam codicillarem, asserit *Serap. de Priuileg. iuramenti, priuil.* 98. *num.* 8. *& priuil.* 74. *num.* 195.

37 Vigesimoquartò, in testamento vltimo habet vim derogationis primi, *Socin. cons.* 173. *in fin. lib.* 2. *Ruin. cons.* 11. incip. *Ex his, num.* 13. *&* 14. *lib.* 2. *Card. Tusch. d. concl.* 358. *num.* 31. *Seraph. decis.* 239. *num.* 1.

38 Vigesimoquintò habet vim expressi; ideo omnia, quæ pro actus validitate debuerunt exprimi, habentur pro expressis, prout si esset iuratum, quia æquipollet iuramento, *Cephal. cons.* 772. *num.* 38. *&* 39. *Curt. Iun. cons.* 71. *num.* 12. *Grat. cons.* 34. *num.* 6. *& cons.* 58. *num.* 9. *lib.* 1. *Crau. cons.* 141. *num.* 3. *Paris. cons.* 40. *num.* 24. *lib.* 3. *Card. Tusch. d. conclus.* 358. *num.* 34.

39 Vigesimosextò facit, quod donatio causa mortis transeat in donationem inter viuos, & è contrà, *Crau. cons.* 214. *num.* 19. *Roland. à Valle cons.* 8. *num.* 24. *lib.* 1. *Paris. cons.* 90. *num.* 10. *lib.* 3. *Hond. cons.* 44. *num.* 54. *tom.* 1. *Serap. decis.* 369. *num.* 5. *&* 6. *Cald. Pereira de potest. eligendi, c.* 3. *n.* 13. vbi ait, quod quando in instrumentis, seu nominationum chartis hæc clausula apponitur, eius natura est excludere mortis causa donationem, & inducere quod inter viuos donatio facta dicatur, & impedire reuocationem, *Card. Tusch. d. concl.* 358. *num.* 44. vbi *num.* 45. cum *Cumano cons.* 190. incip. *Filiusfam. circa fin.* subdit, in donatione filiifam. causa mortis operari pactum resolutiuum, & alia necessaria, ex quibus impediatur alienatio, vel operari, vt si filiusfamilias est miles, vel eques, aut Doctor, valeat dispositio in vim codicillorum, ex quo potest codicillari.

Vigesimoseptimò efficit, vt quis teneatur ex causa vera & putatiua, vt per *Stephan. Gratian. discep. forens. cap.* 793. *num.* 4. 40

Vigesimooctauò inducit vocationem liberorum positorum in conditione, vt per *Hondod. cons.* 54. *num.* 47. *tom.* 2. 41

Vigesimononò, posita in codicillis habet vim clausulæ derogatoriæ contentorum in primo testamento, etiamsi in eo testator dixisset nolle posse mutare testamentum, & si contigerit mutatio, non valeret ex defectu intentionis, quia mutatio sola facta cum verbis, *quod valeat omni meliori modo, quo potest*, operatur enixam, & præcisam voluntatem, & derogationem contrariorum, *Bald. cons.* 226. incip. *Reperitur, lib.* 1. quod duplicatur *cons.* 389. *lib.* 5. *Card. Tusch. d. concl.* 358. *num.* 46. vbi *num.* 47. cum *Alex. cons.* 50. *in fin. & cons.* 53. incip. *In causa, n.* 20. *vers. accedit, lib.* 7. subdit, quod posita in testamento, in quo pater reliquit, vel legauit omni meliori modo, operatur quod iure institutionis censetur legatum. 42

Trigesimò operatur, vt in dubio censeatur relicta proprietas, ita *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 216. *num.* 34. 43

Trigesimoprimò operatur, vt donatio facta de bonis præsentibus, & futuris, virtute huius clausulæ sustineatur quoad præsentia, vt ex *Grat. resp.* 70. *num.* 21. *lib.* 1. resoluit *Ioseph. Ludou. d. decis.* 117. *num.* 6. 44

Trigesimosecundò operatur, vt iuramentum suppletorium Iudex deferat, non petente parte, vt per *Camill. Borel. in sum. omnium decis. tit.* 54. *num.* 6. *cum seqq.* 45

Trigesimotertiò efficit substitutionem directam pupillarem, quæ aliàs non erat talis, *Mart. d. claus.* 56. *num.* 12. *Rot. Bonon. diuers. decis.* 14. *n.* 52. *Surd. cons.* 434. *num.* 13. 46

Trigesimoquartò facit resolui substitutionem directam in fideicommissariam, ex notatis per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 369. *num.* 6. 47

Trigesimoquintò operatur validitatem in prælegato nullo, vt per *Paris. cons.* 79. *num.* 31. *volum.* 2. *Menoch. cons.* 86. *num.* 85. *Mart. d. claus.* 56. *num.* 14. 48

Trigesimosextò, posita in testamento inducit transmissionem absque detractione Trebellianicæ, vt per *Menoch. cons.* 1112. *num.* 23. *Rot. Bononien. diuers. decis.* 14. *num.* 53. *Mart. d. claus.* 56. *num.* 13. 49

Trigesimoseptimò operatur, vt filij positi sub conditione, dicantur dispositiuè vocati, *Paris. cons.* 21. *num.* 53. *vol.* 3. *Rimin. Iun. cons.* 583. *num.* 14. *vol.* 5. *Simon de Prat. de interp. vlt. volunt. lib.* 3. *num.* 6. *fol.* 300. *Ioseph. Rustic. in tract. an & quando, lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 3. *in* 39. *coniectura, Hond. cons.* 54. *num.* 47. *cum seqq. tom.* 2. *Put. decis.* 215. *in fin. aliàs* 214. incip. *Nicolaus, num.* 5. *lib.* 3. *in correct.* quicquid dicat *Menoch. cons.* 54. *num.* 47. *cum seqq.* 50

Trigesimooctauò denotat enixam voluntatem, & spontaneam disponendi, *Gabr. cons.* 32. *q.* 2. *num.* 17. *vol.* 1. *Mart. d. claus.* 88. *num.* 13. *vers. item denotat.* 51

Limita primò, vt nihil operetur quoad non expressa, ideo si validitas, vel modus, per quem actus valere potest, non est expressus, cum aliis modis 52

ineptis

ineptis non operatur, *Calder. conf. 1. de accusat. num. 2. vers. non obstant, aliàs 479. Aret. conf. 17.* incip. *Considerātis, num. 5. Vant. de nullit. ex defectu Iurisdict. num. 174. Rot. apud Farin. decis.* 841. *num. 3. in 1. collect. nouissimarum, & decis.* 553. *num. 20. p. 1. recent. Cardin. Tusch. d. concl.* 358. *num.* 50. vbi *num.* 51. extendit limitationem, quia si quis potest aliquid facere ex se ipso, & fecerit vigore mandati, non sufficientis expressè, licèt adiecerit hanc clausulam, tamen actus
53 non sustinetur, quia clausula, *Omni meliori modo, &c.* refertur respectu mandati expressi, & *n. 52. cum seqq.* declarat hanc clausulam non solùm operari quoad
54 expressa, sed etiam quoad ea, quæ ex expressis aptè inferri possunt, si expressio inesset saltem ex lata importantia vocabuli, vel adesset copula, *Et*, quia tunc extra expressa extenditur, vt obseruant citati à *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 3. *num.* 8. quibus adde *Aloys. Ric. d. collect.* 879. *effect.* 5. *Mart. d. clauf.* 88. *n.* 3. *Seraph. decis.* 1184. *num.* 3. & iuxta hæc intelligendæ sunt plures Rotæ decisiones, ex quibus elicitur, hanc clausulam comprehendere etiam modos non expressos, vt per *Verall. decis.* 124. *lib.* 1. *Crescent. decis.* 11. *in fin. de dolo, Cas. de Graff. decis.* 1. *num.* 3. & 4. *de elect. Rot. decis.* 467. *n.* 7. *lib.* 3. *p.* 3. *diuers. & decis.* 733. *n.* 9. *apud Farin. p.* 2. *recent.*

55 Limita secundò, quia non operatur, vt faciat valere actum quoad incognita, & incogitata, *Felin. in d. cap. cùm super, num.* 13. *vers. quando, de offic. deleg. Roman. conf.* 294. incip. *Hæc confessio, in fin. Card. Tusch. d. concl.* 358. *num.* 58. *Bruner à Sole in locis communib. verbo clausula* 32.

56 Vnde non posse extendere dispositionem vltra cognita agenti tempore actus, fuit dictum *in Rota in Bononien. fideicommissi de Pansaratijs 17. Nouembris* 1589. *coram Giptio.* Nec corroborare potest ea, quæ ex narratis colligi non possunt, *Aret. conf.* 103. *sub num.* 4. *vers. tertiò quia*, sed solùm quæ veniunt ex ipso actu, & dispositione, non autem extranea, ad quæ principalis dispositio non refertur, *Paris. conf.* 12. *num.* 69. *lib.* 1. *Cassad. decis.* 7. *num.* 7. *de appellat.* & fuit dictum *in Firmana bonorum 20. Iunij* 1585. *coram Giptio*, & *in Bononien. vsusfructus* 16. *Iunij* 1597. *coram Card. Pamphilio.*

57 Limita tertiò, quia nihil operatur quoad contraria, vt per *Cardin. Tusch. d. concl.* 358. *num.* 59. Vnde
58 iudicium ad causam expressam non restringit, nec sustinet libellum continentem remedia contraria, *Surd. conf.* 273. *num.* 6. & 27. *Ioseph. Ludou. d. decis.* 117. *n.* 23. *Stephan. Gratian. d. cap.* 24. *n.* 5.

59 Limita quartò, quia non operatur, nisi quoad narrata, seu summam, aut rem petitam, non autem quoad aliud, quod plus probaretur, vt per *Bruner. à Sole in locis communib. verbo clausula* 49. *Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 61. *consid.* 3. *num.* 2.

60 Limita quintò in formalibus, quia vbi pro forma requiritur expressio certa, non operatur ista clausula, *Felin. in d. c. cùm super, num.* 14. *Cardin. Tusch. d. concl.* 358. *num.* 60.

61 Limita sextò, vt nihil operetur, quando sunt expressi modi inepti, si aptus modus ex expressis descendere non potest, vt per *Hond. conf.* 54. *num.* 11. *tom.* 2.

62 Limita septimò, vt nihil operetur stante limitatione actus, *Surd. decis.* 7. *n.* 27. *vers. pro quo facit, Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 764. *n.* 20. *Menoch. de arbitr. lib.* 1. *q.* 47. *n.* 4.

63 Limita octauò, vt non alteret, nec ampliet dispositionem, *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 764. *num.* 21. *Seraph. decis.* 1216. *num.* 13. & *decis.* 1184. *num.* 3. *Greg. decis.* 207. *num.* 4.

Limita nonò, vt non attendatur in actu imperfe- 64
cto, *Ruin. conf.* 6. *num.* 7. *cum seqq. lib.* 2. *Menoch. conf.* 415. *n.* 22. *cum seq. Surd. decis.* 7. *num.* 26. *in fin. Roman. conf.* 294. *num.* 4. *in fin.* vbi *Mandos. Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 764. *n.* 18.

Limita decimò, vt non possit operari validita- 65
tem actus, quando defectus non est in solemnitate, sed in substantia, & forma, *Roman. conf.* 517. *sub n.* 24. *Grat. conf.* 70. *num.* 19. *lib.* 1. Nec inducere po- 66
test, vt actus valeat eo modo, quo non potest sortiri effectum suum, *Aretin. conf.* 17. *sub num.* 6. *vers. sed quod actus, Curt. Iun. conf.* 166. *num.* 16. *vol.* 3.

Limita vndecimò, vt non tribuat vim, & effe- 67
ctum actui re vera nullo, nec operetur quicquam, cùm adest defectus potestatis, vel modus ineptus exprimitur, vt per *Menoch. de arbitr. lib.* 1. *q.* 47. *à num.* 3.

Limita duodecimò, nihil operari contra men- 68
tem, & intentionem partium, *Rot. Bononien. diuers. decis.* 63. *n.* 52. vbi *n.* 53. subdit, quod restringitur ad casum tantùm specificatum. Vnde ex *Ang. consil.* 94. incip. *Cùm lis, in fin. vers. nec obstat*, notat *Card. Tusch. d. concl.* 358. *num.* 62. quod hæc clausula non 69
sustinet actum omni alio modo, sed secundum propositum agentis, non autem secundum oppositum; ideo transigens omni meliori modo, si transactio non valet, ea non sustinetur vt pactum gratuitum, quia sunt opposita, ex quo transactio non est gratuita.

SVMMARIVM.

1 *Expressionis specialis, & indiuiduæ habet vim clausula*, Omnia, & singula, &c.

2 *Omnia vt simul veniant in dispositione, ac singulariter censeantur comprehensa, operatur clausula*, Omnia, & singula, &c.

3 *Omnia absque vlla limitatione includit prorsus clausula*, Omnia, & singula, &c.

4 *De materia clausulæ*, Omnia, & singula, &c. *est, vt nihil prætermissum censeatur.*

5 *Pœna committitur, etiamsi in minimo deficiat clausula*, Omnia, & singula, &c.

6 *Iuramentum super omnibus, & singulis interpositum refertur specificè ad omnia etiam minima, ac si specialiter super singulo esset iuratum.*

7 *Minor, qui se dixit esse maiorem, si iurauit omnia, & singula esse vera, non auditur, si vult docere se minorem.*

8 *Omnia, & singula, quæ sunt præmissa, siue principaliter, siue incidenter, siue accessoriè, continet clausula*, Omnia, & singula, &c.

9 *Disiunctiuam virtutem habet clausula*, Omnia, & singula, &c. *aliquando verò copulatiuam.*

10 *Procuræ in mandato apposita clausula*, Omnia, & singula, &c. *cum alijs verbis, nempe*, quæ ipsemet constituens facere possit, &c. *operatur, vt constitutus*

posit validè possessionem capere, etsi hoc fuerit specificatum.

11 *In priuilegio posita clausula*, Omnia, & singula, &c. *ostendit illud fuisse concessum etiam singulariter.*

12 *In coadiutoria apposita clausula*, Omnia, & singula, &c. *operatur, vt coadiutor posit facere ea omnia, quæ explere poterat coadiutus.*

13 *Clausula*, Omnia, & singula, &c. *refertur ad enunciatiuam in instrumento contentam, in quo illa legitur apposita.*

Omnia, & singula, &c.

Clausula XCVI.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Archid. in cap. vt circa, verb. omnia, & singula, col. 2. ad fin. de elect. lib. 6. Rebuff. in concord. tit. de forma liter. execut. mand. Apost. in vers. omnia, & singula, Mart. de clausf. p. 1. clausf. 83. aliàs 87. in vlt. impress. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. concl. 296. Cened. post lib. pract. & canon. quæst. sing. 72.* Habet hæc clausula vim specialis, & indiuiduæ expressionis, *gloss. in cap. vt cura, de Iurepat. lib. 6. Hier. Gabr. cons. 144. num. 68. & seq. lib. 2. Soci. cons. 3. num. 17. vol. 3.* vbi dicit, quod significat, ac si omnia essent specificata, *Petroc. in tract. de interpr. & resol. contract. & à num. 470. Surd. cons. 330. num. 7. & cons. 412. num. 27. & cons. 567. num. 5. Mart. de clausf. part. 1. clausf. 83. aliàs 87. in vltim. impress. num. 3. Fusar. de substit. quæst. 296. num. 39.* & fuit dictum *in Romana affictus Casalis 5. Nouembris 1601. coram Cardinale Sacrato*, impressa per *Farinac. decis. 130. n. 3. p. 2. recent.*

2 Vnde operari, quod omnia simul veniant in dispositione, ac proinde singulariter censeantur comprehensa, ex *Bald. cons. 461.* incip. *Inter Ioannem, n. 6. lib. 1. Dec. cons. 512. num. 6. Oldrad. cons. 300.* incip. *Factum tale, Curt. Iun. cons. 74. num. 6. Decian. cons. 64. num. 39. lib. 2.* concludit *Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. litt. C. conclus. 296. num. 1.* vbi *num. 2.* cum *Roland. cons. 1. num. 71. lib. 3.* extendit, importare specificationem specialem, etiamsi per relationem fiat, & *n. 8.* post *Aret. cons. 114. in fin.* pariter extendit, hanc clausulam in ratificatione appositam censeri approbare singulariter omnia in contractu ratificato contenta. Et hanc clausulam idem operari, ac si dictum esset, *Omnia simul, & quodlibet de per se*, & attribuere actum vnicuique de per se, & non insolidum, resoluit *Bald. d. cons. 461. num. 6.* quem refert *Cened. d. sing. 72. num. 4.* & verificari in qualibet re singulari dicit *Curt. Iun. sing. 74. num. 3.*

3 Hæc clausula ita geminata includit prorsus omnia absque vlla limitatione, *gloss. verb. omnia, & singula, in cap. vt circa, de elect. lib. 6. Mar. Alter. de cens. tom. 1. disput. 15. lib. 5. cap. 1. litt. C. & disput 5. cap. 2. litt. D.* Et eius verba sunt ita geminata, vt enixam voluntatem importent, *Alex. cons. 216.* incip. *Nec arguendi, num. 27. vers. septimo, lib. 2. Card. Tusch. pract.*

4 *conclus. tom. 2. litt. D. concl. 321. num. 1.* quia de materia istius clausulæ est, vt nihil prætermissum censeatur, *Iasan l. . num. 24. ff. de leg. 1. & in l. Titia. §. final. n. 3. ff. de verb. obligat. Alciat. cons. 751. n. 2. Mandos. in reg. 31. Cancel. quæst. 2. num. 2. vol. 2. pag. 95. tom. 1. Rebuff. in d. vers. omnia, & singula, pag. 633. Socin. cons. 10. num. 2. vol. 1. Corn. cons. 207. num. 12. vol. 2. Osasc. decis. 90. num. 6. Cened. d. sing. 72. num. 1. Card. Tusch. d. claus. 296. num. 8. & num. 19.* subdit, quod dictio, *omnia*, est vniuersalis, cui quando additur alia dictio, *& singula*, tunc fit hæc clausula, quæ nullam patitur restrictionem, sed omnia comprehendit præcisè, de quo vide *Xuar. alleg. 26. n. 1. ad finem, Mandos. in 2. forma commission. in verb. singulos, fol. 18.*

Amplia hanc clausulam in tantum esse vniuersalem, & habere vim specialis expressionis omnium, 5
vt etiam si in minimo deficiat, committatur pœna, vt ex *Corn. cons. 95. col. 3. lib. 4. & Cran. cons. 781. n. 8.* tradit *Card. Tusch. d. conclus. 296. num. 13.* vbi *num. 14.* ex *Gabr. cons. 144. num. 64. & seq. lib. 2.* extendit etiam 6
in iuramento super omnibus, & singulis interposito, quia refertur specificè ad omnia etiam minima, ac si specialiter super singulo esset iuratum.

Vnde minor, qui dixit se maiorem, & iurauit 7
omnia, & singula esse vera, non auditur, si vult docere se minorem, quia verba illa, *omnia, & singula*, exprimunt omnia etiam dum dixit se maiorem, *Alexand. cons. 17.* incip. *Ponderatis, num. 2. lib. 3. Paris. cons. 97. num. 90. & seq. lib. 1. Ruin. cons. 103. num. 10. in fine, & num. 11. lib. 4. Cardin. Tusch. d. conclus. 297. num. 16. & 22. & num. 21.* subdit, hanc clausulam 8
continere omnia, & singula, quæ sunt præmissa, siue principaliter, siue incidenter, siue accessoriè, & *n. 23.* quod continet omnia asserta, & dicta, omnes qualitates, & circumstantias negotij, vel delicti.

Denotat hæc clausula, vt habet virtutem disiun- 9
ctiuam, ita quod potuit, dari omnia simul, vel etiam partem de per se, *l. huiusmodi. §. penult. ff. de legat. 1. Surd. decis. 268. num. 4.* Aliquando vim habet copulatiuæ, *Surd. d. decis. 268. num. 14.* & repetit præcedentia coniunctim, & diuisim, *Seraph. de Priuileg. iuramenti, priuileg. 49. num. 38.* & ad quæcumque pacta, & capitula refertur, *Bertaz. de clausul. instrum. claus. 4. gloss. 3. num. 1.* vbi subdit, quod comprehendit omnia, & exigit concursum omnium, quæ apta sunt comprehendi.

Hæc clausula posita in mandato procuræ cum 10
illis aliis verbis, nempe, *quæ ipsemet constituens facere posset, &c.* operatur, vt constitutus possit valide possessionem capere, etsi in ipso mandato procuræ non fuerit specificatum ad capiendam possessionem, vt censuit *Rota in Ciuitatis Castelli 15. Octobris 1593. coram Penia.*

In priuilegio verò posita ostendit illud fuisse con- 11
cessum etiam singulariter, & nihilominus non est magis latum, nec vlteriùs extenditur in personam vnius, quàm in personam alterius, vt latè fuit deductum *in Interamnen. bonorum 5. Maij 1603. coram Greg. XV. inter eius decisiones impressas decis. 109.*

In coadiutoria apposita operatur, vt coadiutor 12
possit facere ea omnia, quæ explere poterat coadiutus, *gloss. verbo officium, in cap. vnic. de Cleric. agrotante, lib. 6.* & dictum fuit *in Salmantina coadiutoria 1. Iulij 1594. coram Penia.*

Refertur ad enunciatiuam in instrumento con- 13
tentam, in quo illa legitur apposita, imò ad omnia, quæ tam principaliter, quàm incidenter, seu accessoriè in eo narrata fuerunt, vt per *Gabr. cons. 144. n. 68. & seq. vol. 2. lib. 3. Crescent. decis. 26. n. 2. & 5. aliàs 5. de fide instrum. Rot. decis. 741. n. 2. p. 1. diuers. & decis. 797. num. 11. ead. p. 1. diuers. & apud Cencium post suum tract. de Censib. decis. 285. n. 4.* & fuit dictum *in Mediolanen. pratensa simulationis contractus 10. Decembris 1603. coram Reuerendissimo D. Atrebaten.*

Hanc clausulam, *Omnia, & singula*, idem operari, 14
quod claus. *In omnibus, & per omnia*, ait *Caualcan. de vsufructu mulieri relicto, cap. 1. num. 55.* quem refert *Cened. d. sing. 72. n. 3.*

SVMMA

SVMMARIVM.

Parito iudicato.

Clausula XCVII.

De stylo Signaturæ dari non solet hæc clau- 1
sula, nisi vbi adsunt tres conformes, vel duæ vigore statuti, vt per *Mart. de claus. p. 1. claus. 92. n. 2. Vestr. in sua praxi, lib. 4. cap. 4. n. 9. in fine, Pacific. de Saluiano interdicto, Inspect. 4. cap. 4. n. 48. Rot. apud eund. Pacif. post d. tract. decis. 266. Greg. decis. 361.* & fuit dictum *in Romana Molendini 6. Nouemb. 1609. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Marches. de Commiss. tom. 2. pag. 247.* vbi etiam
habetur, quod hæc clausula non datur lata vna 2
sententia, quæ in iudicatum legitimè transiuerit, & *in Placentina beneficij 1. Iunij 1615. coram Card. Verospio*, & *in Vallissoletana exemptionis 14. Martij 1616. coram Andrea.* Dummodo non sint latæ per contradi- 3
ctas, vt reprobato *Staphil.* tradit *Marches. de Commiss. p. 1. pag. 114. num. 175. in vlt. impress.*

Tribuit Iurisdictionem conditionalem, ita vt 4
antequam sit paritum, deficiat Iurisdictio, & gesta sint nulla, *Put. decis. 429. lib. 1. Rot. decis. 93. p. 4. in nouissimis, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. in annot. contra nullit. num. 249. & num. 251. Mart. d. p. 1. claus. 92. num. 10.* & fuit dictum *in Anconitana bonorum 12. Ianuarij 1607. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Marches. p. 2. pag. 159.* & *in Pampilonen. de Oranzo 18. Iunij 1610. coram Card. Caualerio*, impressa per eundem *Marches. d. p. pag. 161.* vbi etiam habetur, quod hæc clausula conditionalis plenè probanda venit, & *in Burgens. Iurisdictionis 6. Februarij 1604. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Farin. decis. 68. num. 1. p. 1. recent.* & *in Firmana Altaris 11. Ianuarij 1616. coram Andrea*, impressa per eundem *Farinac. decis. 701. num. 4. ead. p. 1.* & *in Farfen. pecuniaria 26. Ianuarij 1615. coram Patriarcha Pamphilio*, etiam impressa per *Farin. decis. 636. num. 1. p. 2. recent.* quod
tamen non procedit quando ille, ad cuius fauorem 5
est obtenta dicta clausula, ea non vtitur, & sic expressè, vel tacitè illi renunciat, quia tunc dicta clausula nihil operatur, *Verall. decis. 125. num. 2. p. 3.* & fuit dictum *in Toletana parochialis de Chirion 28. Nouembris 1601. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Marches. d. p. 2. pag. 162.*
Limitatur etiam, quod scilicet hæc clausula condi- 6
tionalis non sit stante clausula appellatione remota, *Marches. d. p. 2. num. 191. pag. 117.* item quando rescribitur, *Parito arbitrio Rotæ*, vt fuit resolutum *in d. Anconitana bonorum coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Marches. d. p. 2. pag.*
159. hanc enim clausulam modificari per clausu- 7
lam, *Arbitrio Rotæ*, obseruat *Seraph. decis. 1305. num. 1.*

Vnde si stante commissione cum hac clausula 8
fiat citatio ad dicendum contra commissionem, cùm rescriptum sit conditionale, nisi prius iudicato pareatur, non erit censenda lis introducta, *Socin. cons.*

cons. 99. col. 3. vers. tertiò autem, vol. 4. Pute. decis. 429. alias 419. in correctis, lib. 1. Marchesf. d. p. 2. pag. 111. num. 156. in vlt. impress. vbi intelligit, etiamsi incidenter petatur, & peti possit coram Iudice, & obseruat procedere tam in causa Ecclesiastica, quàm profana, vel etiam spirituali, criminali, aut mixta.

9 Importat hæc clausula, vt orator possessionem dimittat, fructus restituat, ac expensas reficiat, antequam in causa ad vlteriora procedatur, *Rot. decis. 3. de except. in nouis, & decis. 2. vt lite non contest. in antiq. Staphil. de liter. gratia, cap. quando petitur, num. 8. & 9. Vestr. in praxi, lib. 8. c. 3. num. 10. Borgni. Caualcan. Finizana decis. 24. num. 4. p. 2. Sfort. Odd. de restit. in integr. p. 2. q. 71. art. 6. num. 63. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 11. cap. 17. à num. 258. Lancell. de attent. penden. appellat. in integ. cap. 18. num. 142. & num. 127. & 128.* subdens *num. 126.* per commissionem cum hac clausula non censeri litem introductam, nisi priùs iudicato pareatur.

10 Ex quibus constat, Iudicem ad quem de causa cognoscere non posse, nisi priùs integraliter facta executione, *Mart. d. clauf. 92. num. 7. Rot. in d. Anconitana bonorum,* & *in Toletana decimarum 19. Febr. 1593. coram Card. Pamphilio,* impressa per *Marchesf. d. p. 2. pag.* 153.

11 Tamen quoad reintegrationem in spolio non ita dicendum est, in quo casu sufficit verbalis paritio, iuxta *decis. Putei 250. lib. 1.* & fuit dictum *in Bononien. attentatorum 6. Martij 1595. coram Iusto.*

12 Quando autem non est aliquid actualiter præstandum, tunc ad satisfaciendum huic clausulæ sufficit patientia, & verbalis paritio, *Mohed. decis. 275. alias 9. in fin. de sent. & re iudic. Rota in Burgen. Iurisdictionis 29. Octobris 1596. coram Card. Seraph. inter eius decisiones impressas decis... & in Toletana Capellaniæ 13. Aprilis 1595. coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino, & apud Pacific. post suum tract. de Saluiano interd. decis. 266. num. 1.*

13 Et ad hoc vt paritum censeatur quoad possessionem, sufficere verbalem possessionis dimissionem fuit dictum *in Burgen. situs Capellæ 22. Iunij 1587. & in Toletana decimarum 24. Nouembris 1589. coram Penia, & in Tullen. seu nullius Senonensis Monasterij 5. Iuly 1608. coram Card. Sacrato.*

14 Huic clausulæ satisfactum censetur ex receptione pro residuo, vt fuit dictum *in Valentina pecuniaria 20. Nouembris 1598. coram Giptio,* impressa per *Marchesf. de Commission. p. 2. pag. 247.* vbi pariter dictum fuit, Signaturam non solere dare hanc clausulam quoad expensas, nisi quando sunt tres conformes.

15 Item huic clausulæ censetur satisfactum ex compensatione, quæ vicem solutionis habet, *Gregor. decis. 341. numero 1.*

16 Sed contrarium, ex eo quod huiusmodi clausula requirit realem paritionem, postea tenuit eadem *Rota in Romana de Rusticuccijs 7. Iuny 1619. coram Remboldo;*

17 nam vbi requiritur vera solutio, non admittitur compensatio, *Surd. cons. 246. num. 19.*

18 Damna, & interesse non liquidata non veniunt sub hac clausula, vt fuit dictum *in Burgen. S. Thomæ 10. Decembris 1576. coram Orsolen. & in d. Valentina pecuniaria coram Giptio.*

19 Et hanc clausulam non comprehendere expensas, quando circa eas vnica sententia lata est, censuit *Rota in Mediolanen. Capellaniæ 13. Maij 1591. coram Seraph. inter eius decis. impressas decis... & apud Marchesf. d. p. 2. pag. 144.*

20 Verificatur hæc clausula in amotis terminis reponendis ex instrumento publico repositionis, & fide expensarum factarum in ipsis reponendis, vt fuit dictum *in Reatina terrarum 14. Maij 1614. coram Buratto,* impressa per *Farinac. decis. 550. num. 1. p. 2.*

Non tollit quin attentata reuocentur, vt dictum fuit *in Boranen. attentatorum 21. Martij 1595. coram Iusto,* impressa per *Marchesf. d. p. 1. pag. 908.* 21

Circa paritionem quoad fructuum restitutionem dictum est in clausula, *Parito Breui,* quæ, vt inquit *Marchesf. de Commiss. p. 1. pag. 397. num. 10.* eandem vim habet, & eosdem effectus operatur, quos hæc clausula, *Parito indicato.* 22

Aduertere oportet, quod clausula, *Parito indicato,* non datur si prætendatur iudicatum ex vna tantùm sententia vnius singularis iudicis virtute clausulæ, *Appellatione remota,* vt latè fuit decisum *in Vallisoletana exemptionis 14. Martij 1616. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano,* prout nouissimè refert *D. meus Lotter. de re beneficiaria in apparatu, n. 121.* 23

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Commissio appellationis quando detur cum clausula,* Parito Breui, *ostenditur.*

3 *Conditionem importat clausula,* Parito Breui.

4 *Iudici vt non censeatur data Iurisdictio, nisi priùs de paritione constiterit, operatur clausula,* Parito Breui, *apposita in commissione.*

5 *Sententia nulla remanet, si non parito feratur stante clausula,* Parito Breui.

6 *Clausula,* Parito Breui, *obstat cuicumque venienti ad causam, etiam quod ad ipsum non spectet paritio.*

7 *Iurisdictio nulli competit stante clausula,* Parito Breui, *donec illi sit paritum possessionem dimittendo, & fructus restituendo.*

8 *Tertium venientem ad causam pro suo interesse afficit clausula,* Parito Breui.

9 *Commissio quando conceditur non habenti Iurisdictionem cum clausula,* Parito Breui, *tunc nullatenus potest appellans audiri in negotio principali, donec doceat de integra paritione.*

10 *Fructuum restitutionem importat clausula,* Parito Breui.

11 *Fructus omnes, & distributiones debent restitui à die obitus, seu vacationis decursi stante clausula,* Parito Breui.

12 *Beneficij possessor reseruati etiam cum bona fide, & titulo ab alio habito quàm à Papa, non facit fructus suos.*

13 *Fructus, & distributiones minimè perceptas ob non residentiam tenetur etiam restituere possessor stante clausula,* Parito Breui, *si illi facta fuit legitimè protestatio.*

14 *Fructuum oblatio non sufficit ad parendum Breui, sed illi sunt cum effectu restituendi, vt tollatur suspensio Iurisdictionis.*

15 *Fructus quando non sunt liquidati stante clausula,* Parito Breui, *recurritur, ad*

Signaturam

Signaturam, & quomodo, ostenditur.

16 *Tertios non afficit clausula*, Parito Breui, *quoad fructuum restitutionem, qui illos non perceperunt.*

17 *Fructus petens vigore clausulæ*, Parito Breui, *illorum perceptionem probare tenetur.*

18 *Fructuum de perceptione ad hunc effectum satis constare dicitur ex possessione, nisi doceatur se illos non percepisse, nec ab alio perceptos fuisse.*

19 *Paupertate stante non est necessaria restitutio fructuum.*

20 *Clausula*, Parito Breui, *debet intelligi quoad possibilia.*

21 *Expensæ non continentur sub clausula*, Parito Breui.

22 *Manutentionẽ impedit clausula*, Parito Breui.

23 *Clausula*, Parito Breui, *non habet locum, quando post illam committitur causa super excessu.*

24 *Clausula*, Parito Breui, *in vna commissione apposita, censetur in omnibus alijs subsequentibus repetita.*

Parito Breui.

Clavsvla XCVIII.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mart. de claus. part. 1. claus. 91. Marches. de Commiss. p. 1. pag. 397. cum mult. seqq. Nicol. Garc. de beneficijs, p. 6. cap. 3. num. 103. cum seqq. Campanil. in diuersorio Iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13. à num. 258.* & exteros in discursu citatos.

2 Quando vigore literarum Apost. ad declaratoriam proceditur, non solet commissio appellationis, maximè si censuræ in Romana Curia latæ fuerint fulminandæ, dari nisi cum hac clausula, quia ad effectum suspensiuum à declaratoria lata vigore processus executiui, non nisi cum dicta clausula rescribitur, tum quia ab executore non datur appellatio, ita *Marches. de Commiss. p. 1. pag. 396. n. 1.*

3 Importat hæc clausula conditionem, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 1. §. 1. in annot. num. 249. &*
4 *251. Campanil. d. num. 258.* & ideo apposita in commissione, operatur vt Iudici non censeatur data Iurisdictio, nisi priùs de dicta paritione constiterit, vt fuit dictum *in Regien. beneficij 13. Ianuarij 1597. coram Litta, & in Vrgellen. iuris optan. 10. Decembris 1601. coram Gregorio XV. inter eius decisiones impressas decis. 36. & in Hipporegien. Canonicatus, & prebende 17. Iunij 1605. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Farin. decis. 142. n. 1. p. 2. recent. & in Compostellana parochialis 16. Decembris 1596. coram Orano*,
5 impressa per *Marches. de Commiss. p. 1. pag. 427.* Ita vt remaneat nulla sententia, si non parito feratur, & non transeat in rem iudicatam, vt dictum fuit *in Compostellana parochialis 16. Decembris 1596. coram Card. Seraph.* impressa per *Marches. d. p. 1. pag. 379.*

6 Amplia, vt hæc clausula obstet cuicumque venienti ad causam, etiam quod ad ipsum non spectet paritio, *Greg. decis. 36. n. 2. Rot. decis. 68. n. 2. p. 1. recent.*

7 Vnde Iurisdictionem nulli competere, donec sit paritum dicto Breui, possessionem dimittendo, & fructus restituendo, tenent *Cassad. decis. 10. num. 8. de rescript. Gig. de pens. q. 35. in fin. Rimin. Iun. cons. 634. num. 18. vol. 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 1. §. 1. in annotat. n. 247. cum duob. seqq. Nicol. Garc. d. p. 6. cap. 3. à num. 110. Rota apud Farin. decis. 93. n. 1. in 1. collect. nouiss.*

Afficit etiam tertium venientem ad causam pro 8
suo interesse, qui debet admitti in statu, & terminis præfatis, *Rota in Compostellana parochialis 16. Decembris 1596. coram Orano, & d. decis. 93. n. 3. apud Farin. Marches. d. p. 1. pag. 398. n. 15.*

Quando conceditur commissio non habenti Iu- 9
risdictionem cum hac clausula, tunc cùm nulla adsit Iurisdictio, donec sit paritum Breui, nullatenus potest appellans audiri in negotio principali, donec doceatur de integra paritione, vt ex *Caputaq.* tradit *Gonzal. d. §. 1. in annotat. n. 251. & à n. 253.* colligit omnes casus, in quibus admittitur appellatio ab executore Breuis.

Importat hæc clausula non solùm dimissionem, 10
sed etiam fructuum restitutionem, vt fuit dictum *in Pampilonen. de Sos 28. Ianuarij 1577. coram Card. Blanchetto, & in Vrgellen. iuris optandi 10. Decembris 1607. coram Greg. XV. inter eius decisiones impressas decis. 36. n. 1. & in Tirassonen. Canonicatus 15. Martij 1610. coram Reuerendissimo D. meo Pironano, & in Pampilonen. Prioratus 26. Aprilis 1602. coram eodem Greg. XV. decis. 50. à n. 1.* & ita omnes fructus, & distributiones debent 11
restitui à die obitus, seu vacationis decursi, vt in Breui dicitur: nam possessor beneficij reseruati etiam 12
cum bona fide, & titulo ab alio habito, quàm à Papa, non facit fructus suos, *Sarnen. in reg. de annali, q. 23. Rot. decis. 20. de probat. in antiq. Simonet. de reseru. q. 44.* vbi *Granut. n. 5. Garc. de benef. p. 5. cap. 5. sub n. 24. & seq.* etiamsi non sit facta protestatio, *Cassad. decis. 6. n. 3. de prebend. Rot. decis. 618. p. 1. diuers.* & fuit dictum *in Maioricen. Canonicatus 2. Maij 1594. coram Illustrissimo D. meo Cardinali Millino.*

Quando verò ipsimet fuit facta legitimè prote- 13
statio, nempe vt resideret, aut dimitteret possessionem, tunc tenetur etiam ad fructus, & distributiones non perceptas ob non residentiam, secundum Rotæ stylum, *Put. decis. 383. num. 7. lib. 1. Rot. decis. 1170. lib. 3. part. 3. diuers. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. n. 156.* intelligendo cum *Nicol. Garc. de benef. p. 9. cap. 2. n. 233.*

Oblatio fructuum non sufficit ad parendum Bre- 14
ui, sed illi sunt cum effectu restituendi, vt tollatur suspensio Iurisdictionis, *Mart. d. claus. 91. n. 2. Seraph. decis. 655. num. 2. & 3.* & fuit dictum *in Rota apud Marches. part. 1. pag. 433. col. 1.* vbi etiam quod hæc clausula intelligitur de fructibus vltra possessionis dimissionem.

Quando stante hac clausula fructus non sunt 15
liquidati, recurritur ad Signaturam, petitúrque vt data cautione Bancharia, vel in forma depositi de illis liquiditatis soluendis, in petitorio ad vlteriora procedatur, vt per *Marches. d. part. 1. pag. 349. à num. 20.* vbi refert ita resolutum *in d. Pampilonen. beneficij de Sars coram Card. Blanchetto*, Limitatque hoc non procedere, quando fructus sunt liquidati, quia tunc fieret obiectio ad differendum obedire mandatis Apostolicis, vt cauillosè facta liquidatione solùm soluere superfit.

Non afficit tamen tertios quoad fructuum resti- 16
tutionem, qui illos non perceperunt, neque ab illo, qui percepit, causam habentes, nam sunt merè tertij, & pro eorum interesse, & iure ad causam veniunt. Ratio est, quia hæc clausula solùm in occupantis odium est apposita, & ideo extendi ad alios nequit, *argumento cap. non debet, de reg. Iur. in 6.* ita *Marches. d. p. 1. pag. 397. n. 2.*

Sed fructus petens, illorum perceptionem probare 17
P tenetur,

tenetur, *Achil. decis.26. in fin.& decis.21.n.1.de restit. spoliat.* vbi declarat quomodo intelligantur illa verba, *& qui percipi potuerunt.* Vnde qui illos non percipit, restituere non tenetur, *Rot.decis.1. de renunciat. in*
18 *nouis, Marches. d. p.1. pag.397. n.4.& 5.* Et de perceptione fructuum ad hunc effectum satis constare dicitur ex possessione, nisi doceatur se illos non percepisse, nec ab alio perceptos fuisse, *Rot. in Compostellana fructuum 6. Martij 1590. coram Cardinale Platto,* & *in Panormitana Archidiaconatus 22. Maij 1592. coram Penia,* & *in Cusentina parochialis 10. Decembris 1595. coram Cardin. Pamphilio.*

19 Stante paupertate non est necessaria restitutio fructuum, ad notata *in cap. olim, il 2. de restit. spol. Cassad. decis.5. sub n.5. vers. qua affirmatiua, de rescript. Vestr. in praxi, lib.4. cap.4. n.10. adden. ad decis. Greg. 361. n.5.*& fuit dictum *in Tullen. seu nullius Senonen. Monasterij*
20 *5. Iulij 1608. coram Card. Sacrato*, vbi etiam habetur, quod hæc clausula debet intelligi quoad possibilia.

21 Sub hac clausula expensæ non continentur, vt per *Marches. d. cap.1. n.285. n.52. Mart. d. clauf.91. num.3. Garc. d. p.6. cap.3. n.130.*& fuit sæpius resolutum *in Rota,* & signanter *in Vrgellen. iuris optandi 10. Decembris 1610. coram Greg. XV.* impressa per *Marches. d. p.1. pag.608. & inter decisiones eiusdem Gregorij impressas decis.36. n.8.*& *in Maioricen. beneficij 24. Nouembris 1610. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per *Farin. decis.319. n.2. p.2. recent.* & *in Foroliuien. beneficij 10. Martij 1623. coram Vbaldo,* & *in Neapolitana beneficij 13. Ianuarij 1617. coram eodem.*

22 Impedit hæc clausula manutentionem, vt per *Nicol. Garc. d. p.6. cap.3. à n.110. Mart. d. clauf.91. n.15. Marescot. var. resolut. lib.1. cap.86. n.87. Viuian. in praxi Iurispatronatus, lib.13. cap.8. n.331. cum seqq. in 2. edit. Rot. apud Farin. decis.179. n.6. in prima collect. nouiss. & decis.142. num.1. p.2. recent.*

23 Non habet locum, quando post illam committitur causa super excessu, vt fuit dictum *in Carpentoraten. beneficiorum 29. Aprilis 1611. coram Card. Verospio,* impressa per *Marches. p.1. pag.1071. in vlt. impress.*

24 In vna commissione apposita, censetur in omnibus aliis subsequentibus repetita, *Cassad. decis.8. n.4. & 5. de rescript. Mart. d. clauf.91. num.8. Marches. d. p.1. pag.397. num.12.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Per cessum, vel decessum, &c. *intelligitur per renunciationem, vel mortem.*

2 *Resignationem ad fauorem non capit clausula,* Per cessum, vel decessum, &c.

3 *Clausula,* Per cessum, vel decessum, &c. *in vnione apposita, non purificatur ex resignatione facta ad fauorem.*

4 *Clausula*, Cedente, vel decedente, *quid importet, ostenditur.*

Per cessum, vel decessum, &c.

CLAVSVLA XCIX.

1 INtelligitur per renunciationem, vel per mortem, iuxta *text. in cap. quamuis, il 2. & ibi gloss. verbo cedentium, de præbend. lib.6. gloss. verb. morte, in cap. susceptum, de rescript. eod. lib. Put. decis.177. lib.3. Glorit. resp.6. n.13.*

2 De simplici cessione intelligitur, non de ea, quæ fit ad fauorem certæ personæ, & non capit resignationem ad fauorem, vt per *Puteum decis.353. lib.1. Greg. decis.159. num.5. Cæsar. Argel. de contradictore legitimo, q.15. num.150. Flamin. de resignat. benefic. lib.1. q.4. num.29. & seq. & num.35. & 37. & lib.6. q.5. num.18. & seq.* & in specie quod hæc clausula 3
apposita in vnione, non purificetur ex resignatione facta ad fauorem, fuit latè deductum *in Gerunden. Prioratus 11. Maij 1615. coram Card. Verospio,* & *in Eugubina beneficij 15. Martij 1599. coram Card. Pamphilio,* impressa per *Nicol. Garc. de benefic. p.11. cap.4. num.40.*

Clausula, *cedente, vel decedente*, adiecta in vnio- 4
ne, non suspendit illam, vel illius perfectionem, sed tantùm executionem, neque importat conditionem, verùm demonstrat dumtaxat tempus omnino exiturum, quo executioni mitti debet, vt post *Oldrad. cons.223. num.9. & cons.257. sub num.15. vers. per vnionem tamen prædictam, & num.19.* bene obseruat *D. meus Lotter. in suo doctiss. tract. de re benefic. lib.1. q.30. num.36.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Rescriptum cum clausula*, Perinde valere, *datur, quando Papa facultatem à se concessam, sed aliqua ex parte irritam valere decernit.*

3 *Rescriptum*, Perinde valere, *retrotrahitur, & efficit concessionem valere, quæ subreptitia erat.*

4 *Dispensationis defectum tollit clausula*, Perinde valere.

5 *Gratia*, Perinde valere, *facta lite pendente, non habita mentione litis, est nulla.*

6 *Tertij contra ius medio tempore quæsitum non operatur clausula*, Perinde valere.

7 *Dispositio principalis, vel causa si cesset, putà, quia est nulla, non operatur clausula*, Perinde valere.

8 *Probatio colorati tituli dicitur ex gratia*, Perinde valere.

9 *Gratia*, Si neutri, *impetrata pendente termino ad publicandum acceptationem, non est bona.*

Perinde valere.

CLAVSVLA C.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Paris. cons.44. num.7. & cons.45. num.25. vol.4. Menoch. cons.316. Aloys. Ricc. in collect. decis. p.4. collect. 1471. Azor. instit. moralium p.2. lib.7. cap.31. q.1. Mart. de clauf. p.1. clauf.225. alias 321. in vltim. impress. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib.2. cap.3. num.14. cum seqq. Mar. Antonin. var. resol. lib.1. resol.105. num.4. 5. & 7. Viuian. in praxi Iurispatr. lib.13. cap.8. num.61. cum seqq. in 2. impress. Rebuff. in praxi beneficiali, rubr. de rescript. Perinde valere, Mandos. in Signatura gratia, in verb. Perinde valere.* 1

Rescriptum cum hac clausula datur, quādo Papa 2
facultatem à se concessam, sed aliqua ex parte irritam,

tam, valere decernit, prout notant *Rebuff. citato loco*, & *Azor. d. q. 1. verſ. porrò reſcriptum*, vbi ſubdit, in quibus differat à reſcripto Pontificio, quod dicitur noua prouiſio.

3 Retrotrahitur huiuſmodi reſcriptum, & efficit conceſſionem valere, quæ ſubreptitia erat, ita *Menoch. conſ. 316. num. 3. & 15. Azor. d. q. 1. verſ. porrò.*

4 Tollit defectum diſpenſationis, *Rota deciſ. 436. num. 2. p. 1. diuerſ. Mart. d. clauſ. 321. num. 4.*

5 Gratia tamen, *Perinde valere*, facta lite pendente, non habita mentione litis, eſt nulla, *Lancell. de attent. cap. 4. in præfat. à num. 631. Nicol. Garc. de beneſ. p. 4. cap. 3. num. 34.* & fuit reſolutum *in cauſa Telleſina beneficij 23. Ianuarij 1595. coram Card. Seraphino inter eius deciſiones impreſſas deciſ. .. & in Leodien. Canonicatus 7. Iunij 1596. coram Penia.*

6 Non operatur hæc clauſula contra ius tertio medio tempore quæſitum, *cap. quamuis, de reſcript. in 6. Rot. deciſ. 12. de præb. in antiq. & deciſ. 633. num. 6. p. 3. lib. 3. diuerſ. Mohed. deciſ. 21. de præbend. & deciſ. 30. de conceſſ. præben. Caputaq. deciſ. 126. num. 5. p. 1. & deciſ. 298. num. 7. p. 2. Put. deciſ. 186. lib. 2. in correct. Mandoſ. de Signatura gratia, in rubr. Perinde valere, verſ. Perinde igitur, Caualcan. deciſ. 28. num. 39. p. 3. Mar. Antonin. d. reſol. 105. num. 5. Mart. d. clauſ. 321. num. 2.*

7 Item non operatur, ſi diſpoſitio principalis, vel cauſa ceſſet, putà, quia eſt nulla, *Gabr. comm. lib. 6. tit. de clauſul. concl. 7. num. 87. Lancell. de attent. p. 3. cap. 31. num. 265. Flamin. de reſign. lib. 8. q. 11. num. 46. Mar. Anton. d. reſol. 105. num. 7.*

8 Probatio colorati tituli elicitur ex gratia, *Perinde valere, Put. deciſ. 8. de præbend. Aloyſ. Ricc. d. collect. 1471. verſ. ſecundus, Maſcard. de probat. concluſ. 1387. num. 7.*

9 Gratia, *Si neutri*, impetrata pendente termino ad publicandum acceptationem, non eſt bona, non obſtante *conſ. Gemin. 79. & Rom. 489.* quia requiritur quod beneficium vacet tempore datæ, ita *Put. deciſ. 7. de præben.*

10 Habens expectatiuam ſub data conceſſionis gratiæ, ſi concurrat cum habente gratiam adiecta clauſula, *quod perinde valeat, ac ſi ſub prima data, & ſub primis proceſſibus conceſſa fuiſſet*, ille verus præferatur, ex quo concurrit circa idem cum habente fictam datam, ita *Caſſad. deciſ. 6. de conceſſion. de præbend.* quem refert *Aloyſ. Ricc. d. collect. 1471. verſ. tertium.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſulæ agentes.*
2 *Proprietas ſimul, vt cum vſufructu transferatur, operatur clauſula*, Pleno iure.
3 *Donationem liberam, non feudum eſſe conceſſum, importat clauſula*, Pleno iure, *in conceſſione adhibita.*
4 *Liberam rem ſignificat clauſula*, Pleno iure.
5 *Totalitatem importat etiam in proprietate, poſſeſſione, vel vſufructu clauſula*, Pleno iure.
6 *Clauſula*, Pleno iure, *intelligitur ſine diminutione, & cum omni integritate.*
7 *Clauſula*, Pleno iure, *poſita in donationibus propter nuptias, nullis exiſtentibus liberis primi matrimonij, quomodo intelligatur, oſtenditur.*
8 *Hæres pleno iure inſtitutus, dicitur etiam inſtitutus in vſufructu.*
9 *Subſtitutio in dubio cenſetur directa infra pupillarem propter clauſulam*, Pleno iure.
10 *Trebellianicæ detractionem prohibet clauſula*, Pleno iure, *poſita in reſtitutione ſideicommiſſi.*
11 *Clauſula*, Pleno iure, *interpretatur ſecundum ſubiectam materiam variè, & diuerſimodè.*
12 *Omnia comprehendit clauſula*, Pleno iure, *non indigens adiectione.*
13 *Dominus rei dicitur pleno iure, licèt ea ab ipſo poſſit euinci, reuocari, vel repeti.*
14 *Poſſidere dicitur ille pleno iure, qui fructus colligit, & de illis diſponit pro libito voluntatis ſuæ.*
15 *Fundus vbi legatus eſt pleno iure, legatarius de illo diſponere poteſt in vita, & in morte.*
16 *Eccleſiæ dicuntur pleno iure ad aliquem pertinere, quando vtroque iure eidem ſubiectæ ſunt.*

Pleno iure.

CLAVSVLA CI.

DE vi, & effectibus huius clauſulæ vide *Petr. Grego. Syntagmat. Iuris libro 1. cap. 12. num. 5. Mart. de clauſ. p. 1. clauſ. 89. aliàs 93. in vltim. impreſſ. Card. Tuſch. pract. concluſ. litt. P. concluſ. 364. Stephan. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 46.* 1

Operatur hæc clauſula, quod proprietas ſimul cum vſufructu transferatur, *l. mater*, & ibi *Angel. & Fulgoſ. C. ad Tertull. Alex. conſ. 56. num. 1. lib. 3. Alber. in dictionar. verb. pleno iure*, & *Stephan. Gratian. Marchia deciſ. 239. num. 6. Card. Tuſch. tom. 2. litt. B. concl. 331. n. 1. & tom. 8. litt. V. concluſ. 315. num. 94. Mart. d. clauſ. 93. num. 1.* vbi *num. 3.* poſt *Alex. conſ. 108. num. 6. verſ. nec prædictis obſtat, lib. 2.* id intelligit, quando ponitur abſolutè, non verò reſpectiuè ratione ſubiectæ materiæ, ſecundum quam reſtringitur. 2

In conceſſione adhibita arguit donationem liberam, non feudum eſſe conceſſum, *Menoch. conſ. 87. num. 129. & conſ. 191. num. 14.* ſignificat enim rem liberam, idem *Menoch. conſ. 6. num. 5.* 3 4

Importat totalitatem, *Menoch. conſ. 1. num. 13. & conſ. 87. num. 427. & conſ. 191. num. 14.* etiam in proprietate, & poſſeſſione, vel vſufructu, vt per *Stephan. Gratian. d. deciſ. 239. num. 6.* & *Card. Tuſch. pract. concluſ. tom. 2. litt. D. concluſ. 331. à principio.* 5

Importat ſine diminutione, & intelligitur cum omni integritate, *Dec. conſ. 493. num. 8. & 9. Mart. d. clauſ. 92. num. 5. Card. Tuſch. d. litt. D. concluſ. 331. num. 3.* & fuit dictum *in Sorana Iuriſpatronatus 28. Aprilis 1603. coram Card. Pamphilio, Menoch. conſ. 1046. num. 5. Card. Tuſch. litt. D. concluſ. 297. num. 14. & concl. 329. num. 1.* 6

Poſita in donatione propter nuptias, nullis exiſtentibus filiis primi matrimonij, intelligitur quoad proprietatem, & vſumfructum; illis verò exiſtentibus, intelligitur quoad vſumfructum tantùm, & 7

sic vt donatio quoad proprietatem sit reseruanda filiis, quia ex præsumpta mente contrahentium stipulatio intelligitur concepta iuxta dispositionem *l. fœmina, & l. generaliter. §. illud C. de secundis nupt.* ita fuit resolutum *in Beneuentana bonorum 20. Iunij 1594. & 17. Aprilis 1595. coram Litta.* Et quod reseruatio sibi facta de certis bonis in donatione pleno iure, importat idem quod sine diminutione tam in dominio, quàm in hypotheca, vsufructu, & omnibus obligationibus, & quibus possunt minui, ita *Alex. cons.* 208. incip. *Viso, à princ. vsque ad num.* 8. *lib.* 1. *Card. Tusch. d. litt. D. conclus.* 331. *num.* 7. & statutum quod donatio valeat pleno iure, intelligitur quoad proprietatem, & vsumfructum, non autem quod non possit reuocari, *Alex. cons.* 162. incip. *Visis, num.* 1, *&* 5. *lib.* 6. *Card. Tusch. d. conclus.* 321. *num.* 2.

8 Operatur quod hæres pleno iure institutus, etiã in vsufructu institutus intelligatur, ita *Alex. cons.* 56. *num.* 2. *lib.* 2. *Ruin. cons.* 40. *num.* 71. *in fin. lib.* 2. *Card. Mantic. de coniect. vltim. voluntat. lib.* 9. *tit.* 6. *num.* 17, *&* 10. *Menoch. de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 140. *num.* 26. *Mart. d. clauf.* 93. *num.* 2. vbi refert in contrarium *Rip. in l. re coniuncti, num.* 40. *vers. sed tn. ff. de leg.* 3. & *Gabr. cons.* 102. *num.* 3. *lib.* 1.

9 Substitutio in dubio censetur directa infra pupillarem, & excludit matrem propter hanc clausulam, *Pleno iure*, vt per *Anton. de Butr. cons.* 53. *num.* 2. *Bart. cons.* 15. *in fin. Corn. cons.* 242. *col.* 5. *vers. corroborantur præmissa, vol.* 4. *Alex. cons.* 176. incip. *Visis narratis, num.* 7. *vers. sed pleno iure, lib.* 7. *Aret. cons.* 156. *col.* 7. *vers. vnde dicunt, Grat. cons.* 134. *vol.* 1. *Mart. de clauf. p.* 3. *clauf.* 58. *num.* 2. *Card. Tusch. litt. D. concl.* 331. *num.* 3.

10 Posita in restitutione fideicommissi, prohibet detractionem Trebellianicæ, *Capra cons.* 36. *num.* 9. *& cons.* 86. *num.* 9. *in fin. Menoch. cons.* 1112. *num.* 14. *Card. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib.* 7. *tit.* 11. *num.* 18. *Mart. d. p.* 3. *clauf.* 58. *num.* 1. *Put. decis.* 438. *nu.* 7. *lib.* 2. *in correct.* Sed *Apostil. ad Rom. cons.* 75. *in vers. quod non*, tenet quod ista clausula, *Pleno iure*, non impedit detractionem Falcidiæ, aut legitimæ, aut portionis de iure debitæ, prout eum refert *Card. Tusch. d. litt. D. conclus.* 331. *num.* 6. *Rota* verò apud eumdem *Mantic. decis.* 348. *num.* 3. in hoc puncto sic censuit. In proposito autem Domini censuerunt, Trebellianicam esse prohibitam, cùm testator expresse voluit in euentum conditionis totam hæreditatem pleno iure deuolui ad cippum domus; nam licèt magna sit disputatio, cùm testator voluit pleno iure hæreditatem restitui substitutis, an sit prohibita Trebellianica, & frequentiori calculo receptum sit, eam non esse prohibitam, quia commodissimè potest intelligi, vt hæreditas restituatur quoad directum, & plenum dominium, à quo vtile non sit deiunctum, vel quoad proprietatem, & vsumfructum, *Roman. cons.* 239. *num.* 3. *Capra cons.* 83. *num.* 9. *& seq.* cum aliis à me deductis *d. lib.* 7. (videlicet *in tract. de coniect. vltim. volunt.*) *tit.* 12. *nu.* 18. tamen quando testator voluit pleno iure totam restitui hæreditatem, verius est, vt intelligatur expressim prohibita, quia ex iis verbis enixa voluntas testatoris ostenditur; sicut etiam quando testator voluit restitui totam, & integram hæreditatem, *Gallíaula in l. Centurio. ff. de vulgari, num.* 88. & *Rip. num.* 130. *&* 135. *Put. decis.* 444. *in fin. lib.* 2. *aliàs decis.* 438. *in correctis*, quod etiam à me traditum est *d. lib.* 7. *tit.* 12. *num.* 13. 15. *&* 18. *in fin.* Hactenus decis. *Illustrissimi Card. Mant. citato loco.*

11 Interpretatur hæc clausula secundum subiectam materiam variè, & diuersimodè, vt per *Putet. d. decis.* 438. *n.* 5. & ita secundum subiectam materiam importat solùm directum dominium, sed tamen regulariter importat sine diminutione, *Alex. cons.* 208. *num.* 6. *&* 7. *lib.* 2. *Card. Tusch. d. litt. D. concl.* 331. *n.* 9. vbi *num.* 10. cum eod. *Alex. cons.* 162. *num.* 5. *in fin. lib.* 6. subdit, quod intelligitur rebus sic stantibus.

Omnia comprehendit non indigens adiectione, 12 *Franc. Marc. Delphin. decis.* 387. *num.* 1. *p.* 2. *Castr cons.* 28. *n.* 4. *lib.* 2. *Rom. cons.* 79. *num.* 2. *& cons.* 239. *num.* 3.

Pleno iure rei dominus dicitur, licèt ea ab ipso 13 possit euinci, reuocari, redimi, vel repeti, vt latè probat *Tiraquel. de retract. conuent. gloss. vnic.* §. 2. *num.* 38.

Pleno iure illum possidere dicimus, qui fructus 14 colligit, & de illis disponit pro libito voluntatis suæ, prout ait *Bald. in l.* 1. *C. de reuocan. donat. num.* 3. vbi subdit, pleno iure illum quoque possidere, cui ex superueniente casu potest possessio retractari.

Pleno iure vbi fundus legatus est, legatarius de 15 illo disponere potest in vita, & in morte, *l. fœmina* 3. §. *illud. C. de secundis nupt.* & latè ponit *Felin. in cap. conquestus* 16. *in princ. de foro compet.*

Pleno iure dicuntur Ecclesiæ ad aliquem perti- 16 nere, quando vtroque iure, id est, in spiritualibus, & temporalibus eidem subiectæ sunt, *cap. quoniam* 21. *de priuileg. Butr. num.* 26. *Card. num.* 1. & *Dec. n.* 17. *&* 13. *in cap. cum & plantare.* §. *in Ecclesijs, eod. tit. Rebuff. in concordat. tit. forma mandati, verb. plenum, Cardin. Tusch. d. conclus.* 364. *num.* 3. *Mart. d. clauf.* 93. *num.* 6. *Sayr. de cens. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 12. *Erasm. à Cochier de Iurisd. Ordin. in exemptos, p.* 4. *q.* 67. *n.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Expressionis specialis, & indiuiduæ cum omnibus suis qualitatibus habet vim clausula,* Pro expressis.

3 *Expressionem specificam litis operatur clausula,* Pro expressis, *quando dicitur,* Cuius litis statum, &c.

4 *Expressionem ita operatur clausula,* Pro expressis, *vt non admittatur aliquis ad allegandum, vel probandum contrarium.*

5 *Legitimatio, seu confirmatio legitimationis non valet, nisi fiat mentio de filijs legitimis.*

6 *Papa vbi fingit aliquid expressum, quod non est expressum, habetur ac si in indiuiduo expressio facta fuisset ad validitatem gratiæ.*

7 *Insertionem tenoris operatur clausula,* Pro expressis.

8 *Derogationis specialis vim habet clausula,* Pro expressis.

9 *Derogatorias derogatoriarum tollit clausula,* Pro expressis.

10 *Clausula,* Pro expressis, *habet clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones.*

Subre

11 *Subreptionem omnem ex eo quod aliter ſit narrata gratia præcedens, quàm conſtaret, ceſſare facit clauſula*, Pro expreſſis.

12 *Clauſula*, Pro expreſſis, *reſtringitur ad expreſſa, & eorum principalem tantùm diſpoſitionem.*

13 *Tertij in præiudicium, de quo Princeps non intellexit, non operatur clauſula*, Pro expreſſis.

14 *Intentionis defectum non tollit clauſula*, Pro expreſſis, *neque operatur in ijs, quæ conſiſtunt in facto ignorato.*

15 *Legem, aut ſtatutum, vbi mandatur fieri expreſsionem ſpecialem, & tacitè, vel expreſsè prohibet generalem, non tollit clauſula*, Pro expreſſis.

16 *Defectus, per quos gratia eſt ſubreptitia, non tollit clauſula*, Pro expreſſis, *maximè quando eſt appoſita limitatè.*

17 *Subreptionem gratiæ factæ ad inſtantiam partis ſine cauſæ cognitione, non tollit clauſula*, Pro expreſſis, *ſicut nec tollit ſubreptionem, quando agitur de præiudicio tertij.*

18 *Obreptionem non tollit clauſula*, Pro expreſſis.

Pro expreſſis, &c.

Clavsvla CII.

1 DE vi, & effectibus huius clauſulæ vide *Pariſ. conſ.1. num.96. vol.1. & conſ.42. vol.5. Dec. conſ. 341. & conſ.441. num.7. vol.1. Anton. Gabr. com. lib.6. tit. de clauſ. concl.5. Perez l.6. verſ.6. clauſ. tit.12. lib.3. Ordinam. pag.695. Menoch. conſ.190. num.24. & conſ. 817. num.6. Mart. de clauſ. part.1. clauſ.101. in vltim. impreſſ. Flam. de reſign. tom.2. lib.12. quæſt.14. num.15. & 16. Marcheſ. de Commiſſ. part.1. pag.225. cum ſeqq. Aloyſ. Ricc. in collectan. deciſ. part.4. collect.949. Card. Tuſch. pract. concluſ. tom.1. litt. C. concluſ.339. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſſ.36. num. 83. Viu. in prax. Iuriſp. lib.13. cap.8. num.147. cum ſeqq. in 2. impreſſ. Monet. de commut. vlt. volunt. cap.7. à num. 201. cum multis ſeqq.* qui *in princip. num. 201.* ait hanc clauſulam, & illam, *Quorum tenores, &c.* eandem vim habere.

2 Primus effectus eſt, vt habeat vim ſpecialis, & indiuiduæ expreſſionis cum omnibus ſuis qualitatibus, vt per *Mart. d. clauſ.101. num.2. Flamin. d. q.14. num.16. Gemin. conſ.65. num.21. verſ. iſtud reſcriptum, & conſil. 120. num.7. verſ. ex ijs rationibus, Card. Tuſch. d. concl. 339. num.6. Aloyſ. Ricc. d. collect.949. effect.5. Menoch. conſ.1003. n.47. & 48. Monet. d. num.201. paulo poſt princip.*

3 Amplia hunc effectum, vt hæc clauſula operetur expreſſionem ſpecificam litis, quando dicitur, *Cuius litis ſtatum haberi volumus pro expreſſo*, quia habet omnem expreſſionem de ſtylo Curiæ, vt poſt *Gemin. d. conſ.120. num.6. & ſeq. verſ. præterea, & dicat aduertendum*, docent *Mart. d. clauſ.101. num.7. Card. Tuſch. d. concluſ.339. n.7.*

4 Amplia deinde, vt in tantum operetur expreſſionem, quod non admitteretur aliquis ad allegandum, vel probandum contrarium, vt poſt *Ant. de Butr. conſ.2. & 49. in fin.* ac *Gemin. d. conſ.120. num.7. verſ. item, ex quo Papa*, tenet *Cardin. Tuſch. d. concluſ.339. num.8.* vbi *num.9.* ampliat in legitimatione, ſeu confirmatione legitimationis, quia licèt non valeat, 5 niſi fiat mentio de filiis legitimis expreſſa, tamen ſufficit, ſi fiat per relationẽ ad aliã legitimationem, in qua mentio fiebat de filiis legitimis, & Papa habuit pro expreſſa in prima legitimatione, & *num.11.* ſimiliter ampliat, quod ſi de ſtylo Curiæ Papa fin- 6 git aliquid expreſſum, quod non eſt expreſſum, habetur ac ſi in indiuiduo expreſſio facta fuiſſet ad validitatem gratiæ, & non admittitur probatio in contrarium, & citat *Ant. de Butr. dicto loco.*

Secundus effectus eſt, vt operetur inſertionem 7 tenoris, ex traditis per *Gabr. d. tit. de clauſ. concluſ.5. num.1. Anton. de Butr. conſ.2. num.4. verſ. nam gratia, & conſ.49. num.5. Mart. d. clauſ.101. num. 6. Ioſeph Seſſe Aragon. deciſ.93. n.15. Gemin. conſ.15.* incip. *Super, in princ.* qui loquitur in prouiſione beneficij facta per Papam ob priuationem alterius, in qua voluit proceſſum, & ſententiam haberi pro expreſſis, *Gemin. conſ.65. num.22. Card. Tuſch. d. concluſ.339. n.1. Couar. part.2. rubr. de teſtam. num.10. verſ. rurſus erunt, Franc. Leo in Theſ. fori Eccleſia. part.1. cap.13. num.21. & p.4. cap.2. num.189. Soar. de legib. lib.8. cap.38. num.2. Gabr. d. concluſ. 5. num. 2. Gonzal. ad reg.8. Canc. gloſſ. 36. à num 13. Menoch. de præſumpt. lib.6. præſumpt.40. n.22.* licèt *Tiraq. ad leges connub. gloſſ.7. n. 33. & ſeq.* quem refert *Card. Tuſch. d. concluſ.339. num.2.* ac alij relati per *Menoch. d. num.22.* contrarium ſentiant, videlicet quod requiratur expreſſio, cùm hæc clauſula ſit periculoſa, & de ſtylo apponi ſolita.

Tertius effectus eſt, vt habeat vim ſpecialis dero- 8 gationis, vt ex *Crau. Selu.* & aliis reſoluit *Menoch. conſil. 190. num. 24. & de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 39. num.6.* ac proinde tollit derogatorias derogato- 9 riarum, *Greg. deciſ. 109. num. 11.* habetque clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſi- 10 tiones, *Flam. d. quæſt.14. num.16. Aloyſ. Ricc. d. collect. 949. effect.4. Mart. d. clauſ.101. num.1. Monet. d. cap.7. num.201. in med.* Quod adeò verum eſt, vt ſi Papa in genere deroget omnibus contrariis, quorum tenores habere vult pro expreſſis, perinde ſit derogatum, ac ſi omnia contraria eſſent ſpecificata, vt poſt *Butr. Dec. & Gemin.* concludit *Card. Tuſch. d. concluſ. 339. num.5.*

Quartus effectus eſt, vt faciat ceſſare omnem 11 ſubreptionem ex eo quod aliter ſit narrata gratia præcedens, quàm conſtaret, vt per *Angel. conſ.274.* incip. *Bonifacius Epiſcopus, num. 2. verſ. pro hoc quia, Mart. d. clauſ.101. num.9. Alex. Trentacin. var. reſol. lib.1. tit. de reſcript. reſol. 5. num. 37. Cardin. Tuſch. d. concluſ. 339. n.10.*

Primò nunc limita, hanc noſtram clauſulam re- 12 ſtringi ad expreſſa, & eorum principalem diſpoſitionem tantùm, vt ex *Dec. conſ. 142. verſ. non obſtat cùm Papa, & Pariſ. conſ.142. verſ. illa enim verba, vol.4.* docet *Gabr. d. concluſ.5. num.17. & 18.* quos refert, & ſequitur *Monet. d. cap. 7. num.209.*

Limita ſecundò, vt non operetur in præiudicium 13 tertij, de quo Princeps non intellexit, ita *Gozad. conſ.14. verſ. duodecimò conſidera, iuncto verſ. non obſtat, Gabr. d. concluſ. 5. num. 19. Ioſeph. Seſſe Aragon. deciſ. 93. n.24. Monet. d. cap.7. n.210.*

Limita tertiò, non tollere defectum intentionis, 14 neque operari in iis, quæ conſiſtunt in facto ignorato, vt per *Ferret. conſ. 38. n. 2. & ſeq.* vbi dicit hoc eſſe verum, quando eſt ad inſtantiam partis; referunt, & ſequuntur *Mart. d. clauſ.101. n.10.* & *Card. Tuſch. d. concluſ.339. num.17.*

Limita quartò, vt non tollat legem, aut ſtatu- 15

tum, vbi mandatur fieri expressionem specialem, & tacitè, vel expressè prohibet generalem, vt per *Gabr. d. conclus. 5. num. 22. Ioseph. Sesse d. decis. 93. num. 17. Monet. d. cap. 7. n. 211.*

16 Limita quintò, vt non tollat defectus, per quos gratia est subreptitia, maximè quando est apposita limitatè, prout citato *Dec. cons. 142.* incip. *Et pro tenui, num. 7.* asserit *Card. Tusch. d. concl. 349. num. 12.* vbi *num. 13.* post *Crau. cons. 896.* incip. *Quaritur, col. 5.*

17 *vers. nec obstat præmissis*, extendit, non tollere subreptionem gratiæ factæ ad instantiam partis sine causæ cognitione, sicut nec tollit subreptionem, quando agitur de præiudicio tertij.

18 Limita sextò, non tollere obreptionem, vt post *Crauet. d. cons. 296. col. 5. vers. tertio respondeo*, docet *Card. Tusch. d. conclus. 339. n. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Abundantem prouisionem inducit clausula*, Pro maiori, seu potiori cautela, *quasi sufficiant præcedentia, & iam disposita.*

2 *Abundans cautela non nocet.*

3 *Clausula*, Et pro maiori cautela, &c. *nihil plus tribuit, quàm ipsa confirmatio.*

4 *Clausula*, Pro maiori securitate, & ex abundanti, *æquipollet clausulæ*, Pro maiori, seu potiori cautela.

Pro maiori, seu potiori cautela.

CLAVSVLA CIII.

1 INducit hæc clausula abundantem prouisionem, quasi sufficiant præcedẽtia, & iam disposita, *Paris. cons. 117. num. 14. lib. 1. Card. Tusch. pract. concl. tom. 1.*

2 *litt. C. concl. 301.* quamuis autem non videatur necessaria hæc clausula, in multis tamen casibus potest esse valde vtilis, quia abundans cautela non nocet, *Roman. cons. 343. num. 7. Surd. decis. 13. num. 14. Sebast. Naui. in l. non solent 95. ff. de reg. Iur. Farin. in praxi crim. p. 3. quæst. 89. num. 113. Card. Tusch. d. tom. 1. litt. A. concl. 67. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. à n. 26. Stephan. Gratia. discept. forens. cap. 141. n. 12. Laurent. de Peirinis in const. sui Ordinis Minim. constitut. 1. Iulij II. num. 39. tom. 2.*

3 Pro maiori validitate confirmationis aliquando apponi solet hæc clausula, *Et pro maiori cautela de nouo concedimus*, quæ nihil plus tribuit, quàm ipsa confirmatio, vt fuit dictum *in Toletana admissionis 17. Iunij 1609. coram Pamphilio*, impressa per *Farin. decis. 192. n. 2. p. 1. recent.*

4 Clausula, *Pro maiori securitate, & ex abundanti*, huic nostræ æquipollet, ex adductis per *Ioan. Bapt. Costam in tract. de clausul. conuent. claus. 82. n. 4.* & tendunt recto tramite ad excludendam nouationem, *Rot. decis. 738. num. 1. p. 1. diuers. & decis. 30. in princ. p. 2. etiam diuers. Alciat. cons. 13. n. 7. lib. 5. Surd. cons. 495. num. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Perpetuitatem, vt non faciat, vel veniat contrà, per se, nec per alium, importat clausula*, Promittens habere ratum, &c.

3 *Renunciationem læsionis l. 2. C.* de rescind. vend. *importat clausula*, Promittens habere ratum, &c.

4 *Præscriptionem tollit clausula*, Promittens habere ratum, &c.

5 *Promissio de defendendo perpetuò, refertur solùm ad iura competentia ante diuisionem, non verò post.*

6 *Promittens perpetuò attendere, & non venire contrà, posita in contractu conditionali, intelligitur, & restringitur, vt postquam extiterit conditio, vel quousque existere possit, obligetur, non si defecerit.*

7 *Procuræ in mandato posita clausula*, Promittens, &c. *restringitur ad specificata in mandato, & non ad alia.*

8 *Clausula*, Promittens, &c. *in executiuis posita non ampliat.*

9 *Procurator ante receptum mandatum virtute clausulæ*, Promittens, &c. *potest sibi mandata exercere.*

10 *Mandatum in solidum importat clausula*, Promittens, &c.

11 *Mandatum cum libera importat clausula*, Promittens, &c. *cuius tamen contrarium receptius est.*

12 *Clausula*, Promittens, &c. *posita in obligatione, semper intelligitur inesse pactum, quatenus stipulatio interfit iusta.*

13 *Instrumentum exhibens, illud ratum habere dicitur, & omnia in eo contenta approbare videtur.*

14 *Venditionis instrumentum confirmare dicitur, qui illius virtute accipit rei venditæ possessionem, & exinde fructus percipit.*

15 *Venditionem ratam habere dicitur ille, qui petit pretium in ea promissum.*

16 *Ratum habere censetur ille, qui sciuit cum suis qualitatibus, & longo tempore tacuit.*

17 *Clausula*, Promittens, &c. *in promissione posita, non se extendit ad ignorata per promissorem.*

18 *Rati promissor non tenetur ad ea, quæ nomine eius gesta non sunt.*

19 *Promissio non comprehendit ea, de quibus scientiam minimè habuit ratificare debens.*

20 *Clausula*, Promittens, &c. *extendit vires ad hæredes de iure, licèt non fuisset de illis facta mentio in contractu.*

Promittens habere ratum, &c.

CLAVSVLA CIV.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Bertaz. in repert. l. si quis maior. C. de transact. num. 410. cum seqq. Mart. de claus. p. 1. claus. 98. aliàs 103.* 1

in

in vlt. impreff. Ioan. Bapt. Coft. de claufal. conuention. clauf. 117. *Card. Tufch.pract.conclus. tom.1. litt. C.concl.* 299. *& concl.* 364. *à num.* 24. *Aloyf.Ricc. in collect. decif. collect.* 929.

2 Hæc clausula importat perpetuitatem, vt non faciat, vel veniat contrà, per se, nec per alium, vt per *Oldrad. conf.* 243. incip. *Factum tale est, in fin. verf. tertia ratio, Card. Tufch. d. litt. C. conclus.* 299. *n.* 1. vbi *num.* 2. subdit, quod hæc clausula apposita in contractu habente promissionem, donec placuerit promittenti, si talis contractus confirmetur cum clausula, *Promittens non contrauenire, &c.* importat ne vllo modo, neque vllo tempore possit venire contrà, & alterat primum contractum ad placitum, & efficitur ex necessitate obligatorius, de quo etiam *Marta d. clauf.* 103. *num.* 5.

3 Importat renunciationem læsionis *l.* 2. *C. de rescind. vend. Caftr. conf.* 387. incip. *Per supradictum, in fin. lib.* 2. *Card. Tufch. d. concl.* 299. *num.* 3. *Mart. d. clauf.* 103. *num.* 5. *in fine.*

4 Item tollit præscriptionem, *Socin. conf.* 86. *col. fin. verf. secundò probatur, vol.* 1. *Stephan. Aufrer. in addit. ad Capell. Tholof. in q.* 220. *Mart. d. clauf.* 105. *num.* 7. vbi *num.* 8. declarat, vt non procedat, quando in contractu est error, quia tunc non confirmat contractum, *Card. Tufch. d.conclus.* 299. *num.* 4. vbi *num.* 5. subdit, maximè tollere effectum præscriptionis, si ab habente iura Principis promittatur.

5 Hinc dicitur, quod promissio de defendendo perpetuò, refertur solùm ad iura competentia ante diuisionem, non etiam post, quia hæc clausula potest restringi ad iura de præsenti specificata, salua recti sermonis ratione, ita *Bardell. conf.* 11. *n.* 3. *&* 4. & excipit casum adiectionis verborum vniuersalium respicientium futurum, ita *Caualcan. decif.* 36. *num.* 17. *p.* 1.

6 Hinc etiam promittens perpetuò attendere, & non venire contrà, posita in contractu conditionali intelligitur, & restringitur, vt postquam extiterit conditio, vel quousque existere poterit, obligetur, non si defecerit, ita *Caftr. conf.* 225. incip. *Pro euidentia, in princip. verf. nam omnia verba, lib.* 2. *Card. Tufch. conclus.* 299. *num.* 6. vbi *num.* 7. ex eod. *Caftr. d. conf.* 225. *num.* 3. subdit, hanc clausulam non saluare contractum, in quo error induxit contrahentem.

7 Hæc clausula posita in mandato procuræ, restringitur ad specificata in mandato, & non ad alia, ita *gloff. & DD. in cap. contingit, de transact. & in cap. ex parte, de rescript. Gemin. in cap. qui ad agendum, de procur. in* 6. *Mart. d. clauf.* 103. *num.* 2. *& p.* 4. *clauf.* 21. *num.* 5. *Card. Tufch. d. litt. C. conclus.* 364. *num.* 24. vbi *num.* 25. post *Dec. conf.* 500. incip. *In causa, num.*

8 12. subdit, quod quando hæc clausula posita est in executiuis, non ampliat, ideo non videtur data libera potestas; & *num.* 26. declarat, quod imò quando principalis promisit cum iuramento habere ratum, & gratum quicquid per dictum procuratorem factum, vel gestum, aut procuratum fuerit, tunc dominus obligatur, licèt mandatum sit datum ad recipiendum, si cum alio in solidum se obligauit procurator, & fuit renunciatum beneficio fideiussorum, quia dominus tenetur etiam pro summa confessata.

9 Operatur ista clausula, quòd licèt procurator ante receptum mandatum non possit sibi mandata exercere, tamen secus est quando adest ista clausula; ita *Alex. conf.* 146. incip. *In causa, num.* 33. *verf. praterea, lib.* 5. quem refert *Card. Tufch. d. clauf.* 364. *num.* 28.

Importat mandatum in solidum, *Put. decif.* 98. *lib.* 3. *in correct. Flam. de resign. lib.* 9. *q.* 3. *num.* 22. *&* 23. *Gregor. decif.* 280. *num.* 4. & fuit dictum *in Leodien. Canonicatus* 4. *Decembris* 1624. *coram D. Merlino.* 10

Item importat mandatum cum libera, & sic operatur, vt sit sufficiens in casibus, in quibus requiritur speciale mandatum, vt per *Bart. in l. procurator, cui generalis, num.* 4. *ff. mandati, & in l. si procurator, num.* 5. vbi *Ang. num.* 2. *C. eod. tit.* Verùm contrarium, imò hanc clausulam non inducere mandatum cum libera, tradunt *glof. in l. si procuratorem. ff. de procur. Alex. Bald. Salicet. & alij in d. l. si procurator, Gregor. l.* 19. *tit.* 5. *part.* 6. *Couar. var. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 4. *Mart. d. cauf.* 103. *num.* 1. *verf. contrarium, Nicol. Garc. de benef. p.* 5. *cap.* 8. *num.* 75. 11

Posita in obligatione, semper intelligitur inesse pactum, quatenus stipulatio intersit iusta, *Cresc. decif.* 189. *alias* 17. *sub num.* 1. *verf. quia stipulatio, de probat.* & fuit dictum *in Perusina executionis* 17. *Aprilis* 1600. *coram Penia*, satisque ratum habere dicitur, qui re vtitur, *Bald. conf.* 349. *num.* 2. *lib.* 1. *Dec. conf.* 46. *n.* 19. *Rot. in Bononien. Caderna* 29. *Ianuarij* 1610. *coram Cardinale Lancellotto.* 12

Sic etiam exhibens instrumentum, illud ratum habere dicitur, & omnia in eo contenta approbare videtur, *cap. cùm venerabilis* 6. *de except.* vbi *Abb. num.* 40. *in fin. verf. nota quod, Alex. conf.* 112. *nu.* 5. *in fin. lib.* 5. etiam si talis productio facta fuerit per compulsum, si in eo adsit obligatio in forma Cameræ, & clausula, *Pro quibus omnibus, &c.* vt fuit resolutum *in Bonon. censùs* 27. *Iunij* 1601. *coram Penia.* 13

Sic etiam confirmare dicitur instrumentum venditionis, qui illius virtute accipit rei venditæ possessionem, & exinde fructus percipit, ac illius onera soluit, *Alex. conf.* 127. *num.* 2. *lib.* 5. *Cresc. decif.* 1. *de procur. Surd. decif.* 229. *num.* 5. *&* 6. *Rota in Romana pretij vineæ* 1. *Iulij* 1611. *coram Card. Marquemontio,* & postea *in eadem* 12. *Decembris* 1614. *coram Pirouano.* 14

Sic etiam ratam habere dicitur venditionem ille, qui petit pretium in ea promissum, *l. matri tuæ. C. de rei vendicat.* vbi *Bart. num.* 5. & *Caftr. num.* 6. *Rota in Camerinen. donationis* 10. *Maij* 1606. *coram Card. Marquemontio.* Denique non potest dubitari quin ratum habuerit ille, qui sciuit cum suis qualitatibus, & longo tempore tacuit, *Soc. Iun. conf.* 139. *num.* 14. *lib.* 3. & fuit dictum *in Calaguritana Capella de Nagera* 15. *Iunij* 1590. *coram Orano.* 15 16

Posita hæc clausula in promissione, non se extendit ad ignorata per promissorem, ad hunc enim effectum requiritur certa, & vera scientia cum omnibus suis qualitatibus; ita *Put. decif.* 373. *num.* 1. *lib.* 3. *Gabr. conf.* 36. *num.* 60. *lib.* 1. *Surd. conf.* 28. *num.* 18. Vnde rati promissorem non teneri ad ea, quæ nomine eius gesta non sunt, tradunt *Gram. decif.* 103. *num.* 12. *Tiraq. de retract. tit.* 1. *§.* 1. *gloff.* 1. *n.* 248. Nec promissio huiusmodi comprehendit ea, de quibus scientiam minimè habuit ratificare debens, & illius qualitatem, *Natt. conf.* 162. *num.* 33. *Rot. in Anconitana mercedis* 20. *Decembris* 1602. *coram Card. Sacrato*, & *in Rom. laudi* 28. *Iunij* 1613. *coram Buratto.* Extendit tamen vires hæc clausula ad hæredes de iure, licèt non fuisset de eis facta mentio in contractu, *Milanen. Sicilia decif.* 10. *num.* 87. 17 18 19 20

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio facta à Notario cum clausula*, Pro omnibus, & singulis absentibus, &c.

opera

operatur, vt ius quæsitum dicatur absentibus sine cessione.

2 *Ius absenti an acquiratur stante clausula,* Pro omnibus, & singulis, &c. *sine ratificatione, vel illius acceptatione? quæstio dubia.*

3 *Vna sententia tenet non acquiri.*

4 *Altera sententia tenet virtute clausulæ,* Pro omnibus, &c. *ius irreuocabile acquiri absenti, Notario pro eo stipulante.*

5 *Donatario tantùm volente, non verò recusantante, acquiritur absenti ius irreuocabile Notario pro eo stipulante.*

6 *Animi quæcumque declaratio sufficit, quando sumus in actu de sui natura delectabili.*

7 *Possessio non acquiritur ex Notarij stipulatione pro absenti cum clausula,* Pro omnibus, & singulis absentibus, &c. *nisi sequuta ratificatione.*

8 *In obligatione Camerali apposita hæc clausula,* Pro omnibus, &c. *operatur, vt possit agi contra nomen debitoris, perinde ac si specialiter promisisset, etiam nulla habita cessione.*

Pro omnibus, & singulis absentibus, &c.

CLAVSVLA CV.

1 STipulatio facta à Notario cum ista clausula, operatur vt ius quæsitum dicatur absentibus etiam sine cessione, vt per *Corn. cons. 50. sub num. 7. lib. 1. Paris. cons. 69. num. 139. & 148. lib. 3. Ruin. cons. 119. num. 7. & 8. lib. 1.* cum aliis allegat. *in Romana fructuum dotis 10. Martij coram Gregor. XV. inter eius decis. impressas decis. . . .*

2 Vtrùm autem stante hac clausula acquiratur ius absenti sine ratificatione, vel illius acceptatione? quæstio dubia.

3 Vna sententia tenet, non acquiri ius absenti sine ratificatione, vel illius acceptatione, quam tuentur *Castr. in l. in insula 43. §. fin. num. 3. ff. soluto, & cons. 195. in 2. dubio, num. 2. vers. ad quod breuiter, & cons. 171. num. 1. lib. 2. Dec. cons. 239. Surd. num. 2. vers. tertio dictum Bartholi, & cons. 58. num. 3. vers. præterea, Curt. cons. 52. num. 13. Soci. Iun. cons. 126. num. 12. & seq. lib. 2. Cassan. cons. 53. num. 55. cum seq. Ruin. cons. 7. num. 29. lib. 1. & cons. 39. num. 19. eod. lib. 1. Clar. §. donatio, sub num. 8. vers. respondeo, Crass. §. donatio causa mortis, q. 3. num. 4. in fin.* cum innumeris hinc inde relatis à *Rota impressa per Zach. post tract. de oblig. Cameral. decis. 123.* vbi hæc opinio firmata fuit reiecta contraria, quam etiam sequuta fuit eadem *Rota in Bononien. pecuniaria 13. Ianuarij 1581. coram Card. Lancellotto*; quod aliqui ampliant, etiam si apposita inueniatur in relictis ad pias causas, & factis Ecclesiis, vel pauperibus, cessante nuntio, vel epistola, vt resoluunt *Card. Tusch. tom. 2. litt. D. conclus. 637. num. 17. & seq.* & plures alij, quos refert, & sequitur *Sanchez de Matrim. libro 1. disput. 6. num. 16.* cuius tamen contrarium etiam stante hac scientia colligitur ex adductis per *Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuil. 115. Cephal. d. cons. 33. lib. 2. Ioseph. Ludonic. Perusina decis. 29. num. 10. & 11.*

Altera sententia (cui tanquam probabiliori magis adhæreo) tenet, virtute huius clausulæ ius irreuocabile acquiri absenti, Notario pro eo stipulante, & hanc sequuntur *Cephal. cons. 33. num. 5. & 8. lib. 1. Silu. cons. 22. num. 11. Rolan. à Valle cons. 19. num. 12. & 22. lib. 1. Clar. §. donatio, q. 13. num. 2. Osasc. Pedam. decis. 32. num. 4. Surd. decis. 111. num. 5. Tiraq. de iure constituti, post limitationem 30. num. 23.* & fuit dictum *in Elboren. donationis 1. Februarij 1582. coram Gipsio*, & *in Romana Palatij 4. Nouembris 1592. coram eodem*, & *in Veneta census 3. Decembris 1610. coram Card. Marquemontio.* 4

Intellige primò, procedere hanc sententiam donatario volente, secus illo recusante, vt censuit *Rota decis. 683. num. 4. p. 1. diuers.* Intellige etiam saltem interueniente scientia, & patientia donatarij, absque eo quod constet de alio, ex notatis per *Couar. in rubr. de testam. p. 3. num. 13.* & per *Ioseph. Ludou. d. decis. 29. sub num. 8.* Sumus enim in actu de sui natura delectabili, & ideo sufficit quæcumque animi declaratio, quæ fieri potest quandocumque, *Natt. cons. 474. num. 20. lib. 2.* etiam habita per coniecturas, & præsumptiones, *Guidop. cons. 23. num. 12. & 13.* quoniam in iis, quæ nobis commodum afferunt, scientia præsumitur, *Card. in Clement. 1. §. vltim. num. 5. & 6. de concess. præbendæ, Maran. in l. potest, num. 229. ff. de acquir. hæred. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23. num. 84.* 5 6

Possessionem verò non acquiri ex Notarij stipulatione cum hac clausula pro absente, nisi sequuta ratificatione, ex *l. 3. in prin. ff. de acquir. poss. l. quemadmodum 5. & l. quod meo 18. §. l. si furioso. ff. eod. tit.* tradunt *Pontan. de spolijs, lib. 2. num. 112. Curt. Iun. cons. 120. col. 1. & 2. Osasc. Pedam. decis. 33. num. 12. Thes. etiam Pedam. decis. 70. sub num. 5. vers. aut verò loquimur.* 7

In obligatione Camerali apposita hæc clausula, operatur vt possit agi contra nomen debitoris, perinde ac si specialiter promisisset, etiam nulla habita cessione, vt per *Bertazol. de clausulis instrum. claus. 18. glos. 5. num. 8. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 507. num. 9.* 8

Pro omni, & toto, &c.

CLAVSVLA CVI.

REstringitur hæc clausula ad ea, de quibus agitur, vt per *Calcan. cons. 19. num. 3. vers. & licet dicatur, Gabr. comm. tit. de regulis Iuris, concl. 4. num. 31. vers. vel si dictum sit, Surd. decis. 217. num. 15. Rot. in Recanaten. prædij 14. Aprilis 1614. coram Pamphilio* impressa per *Farin. decis. 534. num. 4. p. 2. recent.* 1

Pro Rata.

CLAVSVLA CVII.

VIde notata *in tract. de dictionibus, dict. 294.* & ibi citatis adde *Ioan. Bapt. Costam de clausul. conuent. claus. 23. Mart. de claus. p. 1. claus. 106. in vlt. impress.* 1

SVMMARIVM.

1 *Solutiones alias præcessisse, & factas fuisse, præsumptionẽ inducit clausula,* Pro residuo.

2 De

2 *Debitum totum, & integrum fuisse solutum, arguit clausula*, Pro residuo, *in quietantia apposita.*

3 *Quietantiam si quis ostendat cum clausula*, Pro residuo, *illius virtute inducitur solutionis præsumptio etiam aliarum portionum.*

4 *Petens pro resto ex computatione rationum, potest de errore doceri.*

5 *Clausula*, Pro residuo, *cum aliquibus verbis restrictiuis dumtaxat præstat, ne creditor possit ratione illius crediti quidquam consequi.*

6 *Creditor petens sine clausula*, Pro residuo, *vel aliqua dictione taxatiua, non propterea censeretur sibi plus non deberi.*

Pro residuo.

CLAVSVLA CVIII.

1 ALias solutiones præcessisse, & factas fuisse, præsumptionem inducit hæc clausula, *Castren. in l. 2. num. 3. C. de hæred. instit. Bero. cons. 192. num. 6. & 7. lib. 1.* & fuit dictum *in Regien. pensionis 26. Iunij 1598. coram Orano*, & præsupponit existentiam præcedentis quantitatis, & ad partem restantem refertur, *l. bones 89. in fin. ff. de verb. signif. Rebuff. ad l. potest reliquorum 95. ff. eod. tit. Rot. in Bononien. de Buccamatijs 29. Ianu. 1590. coram Orano*; & ideo clau-
2 sula ista in quietantia apposita, arguit totum, & integrum debitum fuisse solutum, *glos. verbo reliquum, Ruin. Angel. & Castr. in l. si ex pluribus, in prin. ff. de solution. Capol. caut. 177. Guid. Pap. q. 177.* incip. *Fuit etiam, Corn. d. cons. 33. num. 24. lib. 2. Alex. consil. 116. num. 4. vol. 6. Bertaz. de clausul. conuent. claus. 54. num. 1. Rota in Valentina pecuniaria 20. Nouembris 1598. coram Giptio, & in Romana depositi 24. Maij 1595. coram Penia.* Totum enim continetur appellatione residui, *l. cæterorum 160. ff. de verb. signif. l. 2. C. de hæred. instit. Rota in Perusina pecuniaria 3. Decemb. 1599. coram*
3 *Iusto.* Vnde si quis ostendat quietantiam cum hac clausula, licèt non sit de recepto nisi portionis debitæ, tamen illius virtute inducitur solutionis præsumptio etiam aliarum portionum, *Bero. cons. 192. num. 9. & 10. lib. 1. Rot. in Spoletana bonorum 30. Ianu. 1584. coram Bubalo, & in Romana residui dotis 8. Februarij 1589. coram Card. Arigonio, & in Romana pecuniaria 21. Febru. 1600. coram Penia, & in Fauentina fideicommissi 13. Nouembris 1595. coram Litta, & in Romana Trebellianica 9. Nouembris 1612. coram Vbaldo.*

4 Limita primò, nisi peteret pro resto ex computatione rationum, quia tunc de errore potest doceri, *l. 1. de errore calcul. Stephan. Grat. discept. foren. cap. 3. num. 2. cum seqq. Ioan. Bapt. Costa d. claus. 54. num. 2.*

5 Limita secundò, quando addita essent aliqua verba restrictiua, veluti quia dictum esset (*per saldo della presente lista*,) vel (*per resto del debito vecchio:*) tunc enim hoc dumtaxat præstat, ne creditor possit ratione illius crediti quicquam consequi, *Stepha. Gratian. & Ioan. Bapt. Costa locis citatis.*

6 Limita tertiò, quando sine hac clausula, vel aliqua dictione taxatiua, tantùm, aut simili, creditor peteret etiam in iudicio, putà ex contractu maioris summæ, ne propterea censeretur sibi plus non deberi, *Bart. Bald. & alij in l. si quidem. C. de transact. Guid. Pap. d. q. 177. Bertaz. d. glos. 11. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Tempus tam futurum, quàm præsens denotat clausula*, Pro tempore.

2 *Disponens per clausulam*, Pro tempore, *quando respectiuè vult obseruari tempora, tunc neminem obligat, nisi illum, qui in illo tempore reperitur.*

Pro tempore.

CLAVSVLA CIX.

DEnotat hæc clausula tam futurum tempus, 1 quàm præsens, iuxta tradita per *Bald. in cap. cum inter, num. 3. de re iud. Rot. in Carthagin. decimarum 10. Decembris 1578. coram Bubalo, & in Lauden. pensionis 29. Ianuarij 1591. coram Penia*, quam amplè confirmauit eadem *Rot. decis. 733. num. 3. & 4. p. 2. recent.* quarum meminit *D. Lotter. in suo doctiss. tract. de re benefic. lib. 1. q. 36. num. 85.*

Quando disponens per clausulam, *Pro tempo-* 2 *re*, respectiuè vult obseruari tempora, tunc neminem obligat, nisi illum, qui in illo tempore reperitur; vnde si testator institutis pluribus hæredum gradibus, mandet aliquid annuatim solui per hæredes pro tempore, respectiuè non obligantur nisi illi hæredes, qui pro tempore fuerint; vide *Caualcan. decis. 31. num. 7. p. 5. Mart. de claus. p. 1. claus. 337. in vltima impress.*

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis concessa pro se, & filijs, comprehendit etiam filios nascituros, & potest vni filiorum assignari, cæteris exclusis.*

2 *Emphyteusis concessa pro se, & filijs, potest ad nepotes deuenire.*

3 *Emphyteusi concessa pro se, & filijs masculis, & fœminis, succedunt ordine successiuo, secus si concessio sit facta per dict.* Cum,

4 *Emphyteusis acceptata pro se, & vxore, & filijs, potest deuenire ad filios secundi matrimonij.*

5 *Emphyteusis quando conceditur cum clausula*, Pro se, & filiis, *non potest pater præiudicare filijs etiam transigendo.*

6 *Pater vendens emphyteusim concessam cum clausula*, Pro se, & filiis, *in dubio videtur tantùm vendere ius suum, non filiorum.*

7 *Primus emphyteusis acquisitor potest alienare in præiudicium comprehensorum.*

8 *Emphyteusim ex re, vel pecunia patris acquisitam potest ipse pater filijs alienando nocere.*

Q Pro

Pro se, & filiis.

CLAVSVLA CX.

1 EMphyteusis concessa pro se,& filiis,comprehendit etiam filios nascituros nondum natos, *Gama Lusitana decis.233.num.7.* quem refert *Camil.Borel. in summa omnium decis. tit.33.n.35.* & potest vni filiorum assignari,cæteris exclusis, *Gama vbi proximè, Camill. Borel. d. tit.33. n.36. Surd. decis.209. num.16. Cald.Pereira in responso pro Societate Iesu, n.15. Cardos. in praxi Iudicum & Aduocat. verb. emphyteusis, n.28.*

2 Emphyteusis concessa pro se, & filiis, potest ad nepotes deuenire; quia in emphyteusi filiorum appellatione veniunt nepotes, *Card. Mant. de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib.22. tit.12. Cald.Pereira de nominat.emphyt.q.13.à n.14.& q.17.à n.48.* Sed priùs debet venire ad filium,vel filiam existentem,ex *Cald. Pereira d. q.13.num.3.* Et quando emphyteusis suscepta est pro se, & filiis, ac nepotibus masculis, aut pro se, & descendentibus masculis, in ea succedere potest nepos masculus filius filiæ, *Clar. in pract. §. emphyteusis, q.36. num.1. Valasc. de iure emphyt. q. 41. num. 5.* quamuis contrarium sequantur *Molina de primog. Hispan. lib.3. cap.5. n.41. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib.3. cap.10. num.4.*

3 In emphyteusi concessa pro se, & filiis masculis, & fœminis, succeditur ordine successiuo, secus si concessio sit facta per dict. *Cum,ita Stephan.Gratian. discept.forens.cap.70. num.24. & seq.* quia tunc masculi, & fœminæ insimul admittuntur, *Valasc. de iure emphyt. q. 41. num.4.*

4 Emphyteusis accepta pro se, & vxore, & filiis, potest deuenire ad filios secundi matrimonij, *Bald. in auth. qui rem, num. 5. C. de sacros. Eccles.* quem sequuntur *Menoch. cons.40. n. 25. & de præsumpt. lib.4. præs.21. num. 8. Gama Lusitana decis.251. Cardos. d. verbo emphyteusis, n.38. Camill. Borell. d. tit.33.num.37.* secus est quando conceditur pro filiis vtriusque, *Gama Lusitana decis. 233. num. 2. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q.15. à num. 25. & de potestate eligendi, cap.13. à num.22.*

5 Quando cum hac clausula emphyteusis conceditur, non potest pater præiudicare filiis, vt per *Cou. lib.2. var. cap.18.num.1. Clar. §. emphyteusis, q.16.n.1. vers. his præmissis, Valasc. de iure emphyteut.q.49.num.6. Gasp. Roderic. de annuis redditibus, lib.2.q.22. num. 37. Gam. Lusitana decis. 8. à num. 1. & decis. 151. num. 1. Cald. Pereir. de nominat. emphyt. q.12. num.52. Molin. de Iustitia, tract.2. disp.478. n.2. Rebell. de obligat. Iustitiæ, p.2. lib.3. q.15. num.6. Cabed. Lusitana decis. 154. num.5. p.1. Stephan.Gratian. Marchiæ decis.65. Camill. Borell. d. tit.33. num.295. & n.300.* Nec etiam transigendo illis præiudicium inferre poterit, ex *Gama Lusitana decis.151.* & si alicui tertio eam vendiderit, à filio talis venditio rescindi poterit, dummodo restituat emptori pretium pro sua parte, si patris hæres sit, *Gama decis.8. n.4.* quem refert, & sequitur *Rebell. d. num.6. prope finem.*

6 Vnde in dubio pater si vendat, videtur tantùm vendere ius suum, non filiorum, *Cald. Pereira de renouat. emphyt. quæst.16. num.38. & de potestate eligendi, cap.3. num.38. Surd. decis.172. num.7. Cabed. Lusitana decis. 134. part. 1.* & alienatio durabit solùm in vita alienantis, iuxta tradita per *Flamin. de resignat. lib.6, quæst.2. num.91. & 91.*

7 Limita tamen, quando pater fuit primus emphyteusis acquisitor, quia tunc potest alienare in præiudicium comprehensorum, præsertim accedente domini consensu, *Surd. decis.11. in fin, Pereg. de fideicom. art.6. n.24. Valasc. de iure emphyt. q.49. n.6. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap.20. num. 4. & in responso pro Societate Iesu, n.13. Aloys. Ricc. in collect. decis. p.3. collect. 690. vers. limita secundò, Rebell. d. num. 6. Molin. d. disp.478. num.4. Stepha. Gratian. d. decis.65. à n.8. Camil. Borell. d. tit.33. n.298. Molin. de primog. lib.2. cap.10. num.71.*

Limita etiam, quando emphyteusis ex re, vel pecunia patris acquisita sit, quia tunc potest pater filiis alienando nocere, *Pinel. l.1. C. de bonis maternis, p.3. n.98. Valasc. d. q. 49. num.70. Cald. Pereira d. cap. 20. n.1. & de potestate elig. cap.15. num.14. in fin. & d. responso, num. 16. & in comment. ad §. sed hæc, Inst. de inoff. testam. cap. 2. num. 27. Allegat. Iuris pro maioratu de Bellos, part.2. art.5. num.146. Flores in addit. ad Gam. decis. 5. ad fin. Molina d. disp. 478. num. 5. Rebell. d. quæst.15. n.2.* 8

SVMMARIVM.

1 *Testimonium qui non possunt, vel non coguntur dicere, veniunt in ferendo testimonio, quando adest clausula,* Pro se, & suis, &c.

2 *Clausula,* Pro se, & suis, &c. *absque alia expressione filiorum, & descendentium, intelligitur de hæredibus in dubio.*

3 *Differentia non leuis est, an dictum sit,* Pro se, suisque, &c. *vel,* Pro se, & successoribus quibuscumque, &c.

4 *Stipulatio si concepta sit pro se, absque dictione cæterata, non facit actum personalem.*

Pro se, & suis, &c.

CLAVSVLA CXI.

HÆc clausula secundum subiectam materiam habet plures significationes, nam si agatur de ferendo testimonio, veniunt illi, qui non possunt dicere testimonium, putà serui, liberi; item veniren t, qui non coguntur dicere testimonium, prout pater, priuignus, socer, gener, patroni, & similes, vt per *gloss. in l. fœmina. ff. ad Turpil. Alex. cons. 26. n. 5. vers. nec prædictis obstat, lib.5. Dec. in l. semper in stipulationibus. ff. de regul. Iur. & cons.43. num. 5.* quos refert, & sequitur *Card. Tusch. pract. conclus. tom.1. litt. C. concl.194. n.7.* 1

Concepta hæc clausula absque expressione filiorum, & descendentium, vel hæredum; intelligitur de hæredibus in dubio, *Alex. d. cons. 26. num. 2. in fin. & num. 3.* vbi loquitur de concessione feudali, intelligendo tamen de hæredibus descendentibus, & sic habilibus in materia feudi, & consequenter hæredibus secundum quid, *Card. Tusch. d. concl.194. num. 5.* vbi *num. 6.* post *Alex. d. cons. 26. num. 3. & cons. 18. num.7. lib.5.* subdit, quod licèt simplex concessio feudi facta sit pro se, debet in dubio intelligi, & hæredibus, filiis, & descendentibus. 2

Est tamen differentia non leuis, an dictum sit, *Pro se, suisque, &c.* vel, *Pro se, & successoribus quibuscumque, &c.* quia primo casu in emphyteusi Ecclesiæ continentur soli descendentes, secundo verò casu etiam extranei, quia æquipollet clausulæ, *Et quibus dederit*, ita *Bero. q. 17. & 18. Borgn. decis. 30. n. 370. 374. & 400. p. 2. Rolan. à Valle de lucro dotis,* 3

q.54.

q. 54. Clar. §. emphyteusis, q. 28. num. 9. quos refert Ioan. Bapt. Costa de clauf. conuent. clauf. 79. num. 1.

4 Stipulatio si concepta sit pro se, absque dictione concisa, seu cæterata, non facit actum personalem, *Anch. Iun. q. 45. lib. 1. Ioan. Bapt. Costa d. clauf. 79. num. 1.* nisi subiecta materia aliud suadeat, veluti in societate, in vsufructu, & in huiusmodi casibus, quoniam includit etiam successores vniuersales, multo magis stante dictione concisa, & fortiùs vbi in stipulatione sunt nominati hæredes, *Sim. de Prattis conf. 2. Surd. conf. 20. num. 13. Bursat. conf. 131. Hering. de fideiuss. cap. 20. §. 10. num. 56.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredes extranei veniunt virtute clausulæ,* Pro se, suisque hæredibus, & successoribus.

2 *Donatarius potest ad libitum de rebus donatis disponere etiam in extraneas personas vigore clausulæ,* Pro se, suisque hæredibus, & successoribus.

3 *Emphyteusis Ecclesiastica, pro se, & hæredibus concessa, dicitur concessa hæredibus sanguinis, non extraneis.*

4 *Emphyteusim hæreditariam importat clausula,* Pro se, & hæredibus, *posita in contractu emphyteutico.*

5 *Emphyteusis concessa pro hæredibus, & descendentibus, cùm sit mixta, non comprehendit descendentes, qui etiam hæredes non sint, neque hæredes, qui etiam descendentes non sint.*

6 *Emphyteusis concessa descendentibus, illis deficientibus, potest venire ad extraneos.*

7 *Emphyteusis concessa pro se, & filijs, & descendentibus, nulla facta mentione hæredum, transit ad filios descendentium, etsi non sint hæredes.*

8 *Feudum ex pacto, & prouidentia inducit clausula,* Pro se, suisque hæredibus, & successoribus, *in concessione feudi apposita.*

9 *Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus suis, non transit ad hæredes extraneos, sed tantùm ad filios.*

10 *Emphyteusis concessa pro se, & quibus dederit, transit ad hæredes etiam extraneos ab intestato.*

Pro se, suisque hæredibus, & successoribus.

CLAVSVLA CXII.

1 Virtute huius clausulæ, etsi addita post illam non sit dict. *quibuscumque*, veniunt hæredes extranei, *l. sciendum, l. hæredis appellatio. ff. de verb. signif. l. in annalibus. C. de legat. Alex. conf. 193. col. 2. lib. 2. Dec. conf. 171. num. 5. Bald. conf. 442. num. 5. lib. 5. Crau. pro genero, n. 308. Curt. Iun. conf. 4. 9. & 10. Menoch. conf. 61. num. 24. & conf. 378. n. 1. Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 14. num. 18. Bruner à sole in locis communibus, verbo clausula 23. Cobul. de iure emphyteut. tit. de cauf. priuat. ob mortem ciuilem, num. 51.* & fuit dictum *in Bononien. fideicommissi de Cataneis 4. Martij 1616. coram Reuerendissimo D. meo Pirouano, & in Bonon. de Maluetijs 14. Iunij 1621. coram eodem.*

Sic etiam virtute huius clausulæ posse donatarium ad libitum de rebus donatis disponere etiam in extraneas personas, resoluunt *Menoch. conf. 40. num. 26. Francisc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 14. num. 18.* 2

Emphyteusis Ecclesiastica pro se, & hæredibus concessa, dicitur concessa hæredibus sanguinis, non extraneis, ita *Fusar. de substitut. q. 339. num. 33.* declarando vt per illum *num. 34. & 44.* 3

Clausula, *Pro se, & hæredibus*, posita in contractu emphyteutico, importat emphyteusim hæreditariam, vt resoluit *Franc. Leo in Thesauro fori Ecclesiast. p. 4. cap. 1. num. 16.* subdens *num. 19.* quod admittit fœminas descendentes, & etiam quascumque personas extraneas, dummodo habeant illam qualitatem hæreditariam, videlicet quod sint hæredes, intellige si hæredes fuerint capaces, cum *Cald. Pereira de nominat. emphyteut. q. 10. n. 9.* quamuis adeant hæreditatem, ex eod. *Cald. Pereira citato loco, q. 12. num. 45.* vbi etiam resoluit procedere in hærede instituto in re certa, nullo dato cohærede vniuersali, vel si fortè habuit cohæredem, qui tamen repudiauit, idem *Cald. Pereira eod. tract. q. 8. n. 6.* vbi tenet non procedere in fideicommissario vniuersali, qui verus hæres non est. 4

Emphyteusis concessa pro hæredibus, & descendentibus, cùm sit mixta, non comprehendit descendentes, qui etiam hæredes non sint, neque hæredes, qui etiam descendentes non sint, *Valasc. de iure emphyt. q. 44. num. 18. & q. 88. num. 4. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 22. num. 33. Cardos. in praxi Iudic. & Aduocat. verb. emphyteusis, num. 48.* 5

Item emphyteusis concessa descendentibus, illis deficientibus potest venire ad extraneos, quia non solùm videtur stipulari sibi, sed etiam hæredibus suis, *l. pactum 9. ff. de prob. Gram. Lusitan. decis. 36. num. 1. & 2. & decis. 234. num. 12.* 6

Emphyteusis concessa pro se, & filiis, & descendentibus, nulla facta mentione hæredum, transit ad filios descendentium, etiamsi non sint hæredes, vt per *Clar. §. emphyteusis, q. 16. num. 1. vers. emphyteusis non hæreditaria, & q. 37. num. 1. Valasc. de iure emphyt. q. 43. Card. Tusch. litt. E. conclus. 147. à num. 11. Cald. Pereir. de nominat. emphyt. q. 17. num. 15. & 16. Amic. de iure emphyt. in prælud. num. 21.* vbi intelligit procedere tam in emphyteusi priuata, quàm Ecclesiastica. Hæc verba in concessione feudi inducunt feudum ex pacto, & prouidentia, *Menoch. conf. 304. num. 8. & conf. 309. num. 1.* 7 8

Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus suis, non transit ad hæredes extraneos, sed tantùm ad filios, vt per *Ceual. commun. contra com. q. 144. Mart. in votis nouissim. decis. voto 207. num. 3.* 9

Emphyteusis concessa pro se, & quibus dederit, transit ad hæredes etiam extraneos ab intestato, *Curt. Iun. conf. 4. num. 15. Fusar. de substit. q. 550. num. 4.* Vide suprà in clausula, *Et quibus dederit, 57.* 10

SVMMARIVM.

1 *Feudi propria natura est, vt ad hæredes extraneos, seu fœminas non transeat.*

2 *Hæredes extranei ad feudum vocari possunt etiam irrequisito domino, quando concessio est facta cum clausula*, Pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscumque, *vel*, Quibus dederis.

3 *Alienabilia sunt bona etiam extra descendentes fideicommisso subiecta cum clausula*, Pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscumque.

4 *Clausula*, Pro omnibus hæredibus in bonis fideicommisso subiectis, *facit illa alienabilia, & transibilia etiam in fiscum.*

5 *Ampliatur etiam ad fauorem singularis successoris.*

6 *Iuspatronatus reseruatum cum clausula*, Pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscumque, *transit ad hæredes etiam extraneos.*

7 *Emphyteusis concessa cum clausula*, Pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscumque, *est transitoria etiam ad hæredes extraneos.*

8 *Emphyteusis concessa pro se, & hæredibus quibuscumque, est subiecta fideicommisso.*

9 *Verba*, Successoribus quibuscumque, *apta sunt recipere interpretationem absque præiudicio vocatorum descendentium, in antiquis inuestituris.*

10 *Verba*, Successoribus quibuscumque, *intelligenda sunt de successoribus personis legitimis, & non prohibitis.*

Pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscumque,

Clausula CXIII.

1 Licèt de feudi propria natura sit, vt ad hæredes extraneos, seu fœminas non transeat, tamen vbi in illius concessione apposita fuerit hæc clausula, ob generalitatem horum verborum sic per ea feudi natura immutatur, vt ad hæredes extraneos
2 transeat, quinimò *Bald. in l. 1. q. 34. ff. de rer. diuis.* adnotauit idem esse dicere, *Pro te, & hæredibus quibuscumque*, ac si dictum foret, *Et quibus dederis*, vt vtroque casu hæredes extranei ad feudum possint vocari etiam irrequisito domino, cùm sit feudum hæreditarium, & allodiale. *Baldi* traditionem sequuntur *Ias. cons. 70. num. 6. lib. 7. & in l. 2. num. 198. C. de iure emphyt. & in præludijs feudorum, num. 49. Corn. cons. 16. num. 11. Bero. cons. 65. & 66. num. 11. lib. 1. Gozad. cons. 6. num. 6. Paris. cons. 9. num. 8. lib. 1. Natt. cons. 116. num. 1. lib. 1. Ruin. cons. 16. num. 5. lib. 1. & cons. 103. num. 8. lib. 3. Curt. Iun. cons. 1. num. 2. & cons. 4. à num. 1. & cons. 48. num. 3. Rolan. à Valle cons. 3. num. 65. & cons. 69. num. 37. lib. 1. Bursat. cons. 76. num. 7. Decian. cons. 58. num. 30. cumseqq. lib. 2. Ossasc. decis. 169. num. 2. & decis. 161. num. 2. Menoch. cons. 41. num. 26. lib. 1. & cons. 61. num. 12. & cons. 378. num. 32. Gab. cons. 76. num. 15. vol. 2. Seraph. decis. 188. num. 3. Cened. post lib. pract. & canon. quæst. sing. 91. num. 1. Alexand. Raudens. cons. 26. num. 23. & num. 80. lib. 1.* & in casu nominationis faciendæ, quos voluerit, idem *Raudens. in tract. de analog. cap. 35. num. 37.*

3 Vnde pariter si hæc clausula apposita fuerit inter diuidentes bona fideicommisso subiecta, & sciētes fideicommissum, ac illius qualitatem, & tenorem, ac eius vsum, illa bona videntur facta alienabilia, etiam extra descendentes ipsorum diuidentium, prout in feudo eo modo concesso, tradunt *Ruin. cons. 16. num. 5. lib. 1. Socin. Iun. cons. 72. num. 22. vol. 1. Peregr. de fideicom. art. 52. num. 42.* vbi affirmat idem esse, ac si fuisset dictum, *Pro quibuscumque hæredibus*, vel, *Pro omnibus hæredibus*, *Amic. de iure emphyt. q. 93. num. 1.*

4 Quod etiam procedit quando fuisset dictum, *Pro omnibus hæredibus, Curt. Iun. cons. 1. num. 4. Rolan. cons. 29. num. 17. vol. 3.* vbi subdunt, quod faciunt illa transibilia etiam in fiscum, *& cons. 42. in princ. vol. 4. Decian. resp. 58. num. 8. vol. 2. Gail. lib. 2. obseru. 154. num. 9. & 22. Menoch. cons. 216. num. 24. & cons. 378. num. 16.*

5 Amplia id procedere etiam ad fauorem singularis successoris, & siue dicti diuidendes fideicommissum sciuerint, siue illud ignorauerint, dummodo dicta clausula vsi fuerint, ita *Alex. cons. 189. col. 4. num. 10. vol. 2. Ruin. cons. 172. num. 6. lib. 1. Crau. cons. 24. num. 8. Socin. Sen. cons. 160. num. 37. lib. 2. Paris. cons. 164. num. 6. lib. 4. Peregr. de fideicom. art. 32. num. 54. Hond. cons. 92. num. 2. lib. 1. Surd. cons. 105. num. 28. & cons. 153. num. 4. Seraph. decis. 188. n. 3.*

6 Iuspatronatus reseruatum cum hac clausula, trāsit ad hæredes etiam extraneos, vt notat *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiastici, decis. 206. n. 255. in 1. edit. aliàs resolutione 187. n. 7. in 2. edit.* vbi ait ita per Rotam fuisse resolutum *coram Card. Seraph.* vt patet *in eius decis. 325.*

7 Emphyteusis concessa cum hac clausula, est transitoria etiam ad hæredes extraneos, ita *Clar. §. emphyteusis, q. 28. num. 8. Octau. Vulpell. de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Quibuscumque, pag. 92. Seraph. decis. 183. num. 3. & decis. 188. num. 7. & decis. 325. num. 8. & decis. 703. num. 2. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. D. conclus. 351. num. 3. Bertazol. de claus. instrum. claus. 4. gloss. 30. num. 2. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 964. & Steph. Gratian. discept. forens. cap. 351. n. 14. Mart. in votis nouiss. decis. voto 207. num. 3. Cardin. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 19. n. 22. Cald. Pereira de nom. emphyt. q. 23. num. 36. Amic. de iure emphyt. in prælud. num. 21. Rot. in Papien. bonorum 10. Maij 1601. corā Card. Pamphilio, & in Cæsaraugustana pensionis 18. Iulij 1610. coram Card. Lancell.* impress. per *Picum decis. 2. num. 3. & in Farfen. bonorum 19. Decembris 1614. coram Buratto*, impressa per *Farinac. decis. 642. à num. 2. p. 2. recent. & in Imolen. bonorum 2. Decembris 1605. coram Card. Sacrato*, impressa per eumdem *Farin. decis. 152. num. 1. p. 1. recent. & in Bonon. de Maluetijs 27. Martij 1623. coram Vbaldo Seniori, & in Cremonen. bonorum 5. Iunij 1624. coram eodem.*

8 Emphyteusis concessa pro se, & hæredibus quibuscumque, est subiecta fideicommisso, vt per *Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 7. tit. 9. num. 6. Crass. in §. fideicommissum, q. 51. num. 5. Menoch. cons. 704. num. 28. & de præsum. lib. 4. præsumpt. 197. num. 13. vers. ceterùm, Amic. de iure emphyt. q. 93. num. 1. Fusar. de subst. q. 630. num. 4.*

9 Verba illa, *Successoribus quibuscumque*, apta esse recipere interpretationem absque præiudicio vocatorum descendentium, in antiquis inuestituris, notant *Bald. in l. 1. num. 3. C. quando non petent partes, Dec. cons.*

conf. 390. *num.* 3. *Decian. conf.* 73. *n.* 49. *lib.* 2. *Mantic. decis.* 373. *num.* 2. *Rot. in d. Bonon. de Maluetijs coram Vbaldo.*

10 Intelligenda sunt etiam præfata verba de successoribus personis legitimis, & non prohibitis, vt per *Afflict. decis.* 386. *num.* 3. *Bald. conf.* 207. *num.* 3. *lib.* 2. *Bero. in cap. in præsentia, num.* 336. *cum seqq. de probat. Molin. de Iust. tract.* 2. *disp.* 446. *num.* 1. quos refert, & sequitur *Amic. de iure emphyt. q.* 93. *n.* 14.

11 Alia ad hanc clausulam conducentia tradidi *in tractat. de dict. sub dict. Quicumque* 316.

Protestatur pro expensis.

Clausula CXIV.

1 Per hanc clausulam censetur interpellatus Iudex, vt condemnet victum victori in expensis, ad quas non tenetur Iudex condemnare si non petantur, vt tradunt *Marant. de ord. iudic. p.* 6. *tit. de libel. oblat. num.* 18. *Cardos. in praxi Iud. & Aduocat. verbo*
2 *clausula* 11. Iudex enim non potest parte non petente victum in expensis condemnare, ex *gloss. vlt. in cap. fin. de rescript. Viu. tom.* 1. *comm. opin. lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 95. *vers. Hocque intelligitur, Seraph. de Priuil. iuram. priuil.* 13. *num.* 37. *Perez l.* 1. *tit.* 15. *lib.* 3. *Ordinamenti, pag.* 735. *Amat. Roder. de modo & forma videndi, seu examinandi processum, cap.* 5. *num.* 34. *D. Barbos. in l. eum qui temerè, num.* 174. *cum seqq. ff. de Iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Restitutionis in integrum in rescripto semper apponitur clausula,* Prout de iure.

2 *Commissio semper tacitè in ventre habet clausulam,* Prout de iure, *licèt omittatur.*

3 *Signatura Iustitiæ semper rescribit cum clausula,* Prout de iure.

4 *Clausula,* Prout de iure, *dat Iudici normam, vt ea, quæ Iuris sunt faciat, sin minus, processus nullus reddetur.*

5 *Clausula,* Prout de iure, *in rescripto restringit tantùm verba præcedentia, non autem refertur ad omnia contenta in commissionibus, in quibus adest specialis determinatio.*

6 *Rescriptum totum limitat clausula,* Prout de iure, *in Motu proprio.*

7 *Clausula,* Prout de iure, *in commissione de exequendo sententiam, vel laudum, operatur vt non censeatur data facultas, nisi quatenus sit locus executioni.*

8 *Clausula,* Prout de iure, *quando ponitur contra tres sententias conformes, operatur quod procedi possit in causa non retardata executione.*

9 *Commissionis in fine apposita clausula,* Prout de iure, *limitat, & restringit totam commissionem.*

10 *Principis intentio vt iusta præsumatur signum dat clausula,* Prout de iure.

11 *Clausula,* Prout de iure, *operatur idem quod alia apponi solita in rescriptis gratiæ, videlicet,* Arbitrio Rotæ.

12 *Dispositionem conditionalem inducit clausula,* Prout de iure.

13 *Iurisdictionem conditionalem non tribuit clausula,* Prout de iure, *sed puram.*

14 *Clausula,* Prout de iure, *intelligitur tam de Iure communi, quàm de Iure municipali.*

15 *Iudex, cui committitur causa, vt cognoscat secundum Ius, poterit cognoscere secundum consuetudinem, vel statuta.*

16 *Iuris communis appellatione venit Ius commune Romanorum, non commune municipale.*

17 *Clausula,* Quatenus de iure, *in deferente appellationi, operatur vt eatenus sit admissa appellatio, quatenus de Iure erat admittenda.*

18 *Clausula,* Prout iuris, *in commissione posita solùm respicit Iudicem, non autem narrata partium.*

19 *Clausula,* Prout iuris, *quando posita est copulatiuè, stat augmentatiuè propter copulam.*

Prout de iure.

Clausula CXV.

In rescripto restitutionis in integrum semper apponitur hæc clausula, vt testatur *Campanil. in diuers. iuris Canonici, rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 297. quæ licèt 1
omittatur, nihilominus semper tacitè commissio 2
illam in ventre habet, adeò quod semper intelligitur prout de iure, secundum *Crescen. decis.* 1. *de rescript. Marches. de Comm. p.* 2. *pag.* 128. *num.* 2. *in vlt. impress.*

Vnde per Signaturam Iustitiæ semper additur, 3
ex qua pars non damnificatur, quia ad alicuius damnum Iuris obseruantia non est, *cap. nemulli, de rescript.* ac proinde de rescripto cum tali clausula nullus conqueri potest, *Calder. conf.* 7. *num.* 2. *de iureiuran.* Imò hæc clausula dat Iudici normam, vt ea, 4
quæ Iuris sunt faciat, sin minus, processus nullus reddatur, vt per *Aym. conf.* 182. *num.* 9. quamuis non omnes commissiones cum hac clausula passim sint concedendæ, quia iniustæ lites suscitantur; sed addenda venit, vbi considerari potest tertij præiudicium in parte rescribendo, vt sentit *Marches. de Commiss. p.* 3. *pag.* 123. *n.* 203. *in vltim. impress.*

In rescripto restringit tantùm verba præcedentia, 5
non autem refertur ad omnia contenta in commissione, in quibus adest specialis determinatio, *Seraph. decis.* 922. *num.* 5.

In Motu proprio limitat totum rescriptum, *Surd.* 6
conf. 379. *n.* 3. *Seraph. decis.* 896. *num.* 4.

In commissione de exequendo sententiam, vel 7
laudum, seu restitutionis in integrum, operatur vt non censeatur data facultas, nisi quatenus sit locus executioni, *Verall. decis.* 50. *num.* 1. *p.* 1.

Quando ponitur contra tres sententias confor- 8
mes, operatur quod procedi possit in causa non retardata executione, ad *text. in Clem.* 1. *de re iudicata, Mart. de claus. part.* 1. *claus.* 113. *in vlt. impress. Maresc. var. lib.* 1. *cap.* 86. *num.* 11. *Viuian. in praxi Iurispatr. lib.* 13.

lib. 15. cap. 8. num. 46. in secunda editione.

9 Apposita in fine commissionis limitat, & restringit totam commissionem, illamque totam respicit, *Seraph. decis.* 896. *num.* 6. & fuit dictum *in Romana census* 20. *Iulij* 1599. *coram Lutta*, impressa per *Marches. de Commiss. p.* 1. *pag.* 739. & *in Romana S. Thomæ* 4. *Februarij* 1608. *coram Scotto*, impressa per *Marches. de Commiss. part.* 1. *pag.* 175. *num.* 4. vbi quod in corpore commissionis posita restringit illam partem. Et quod in rescripto restringat verba præcedentia, non subsequentia, fuit pariter resolutum *in Ariminen. rescissionis transactionis* 18. *Maij* 1590. *coram Cardinale Seraphino*, impressa per eundem *Marches. d. p.* 1. *pag.* 185. Vnde limitare & restringere dispositionem, ac ad Iuris ordinem omnia reducere, notant *Dec. cons.* 436. *num.* 4. & 5. *Ioan. Bapt. Ferret. cons.* 219. *num.* 7. *Pedamon. decis.* 5. *num.* 9. quos refert *Card. Tusch. pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 367. *n.* 15.

10 Denotat, & signum dat intentionis Principis, vt iusta præsumatur, quæ semper præsumitur talis, qualis esse debet, *Bald. in cap. licet, notab.* 1. *de offic. Ordin. Marches. d. p.* 2. *pag.* 128. *n.* 2.

11 Operatur idem quod alia apponi solita in rescriptis Signaturæ gratiæ, scilicet, *Arbitrio Rotæ*, *Alex. cons.* 33. *num.* 3. *lib.* 1. *Rot. in Toletana pecuniaria* 13. *Aprilis* 1587. *coram Card. Pamphilio*, & *in Tiburtina redditionis rationis administrationis* 17. *Martij* 1608. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

12 Inducit dispositionem conditionalem, ita vt si de iure concedendum sit id quod petitur, pro concesso habeatur, sin minus, pro denogato; ita *Matth. Brun. cons.* 17. *sub num.* 5. *Surd. cons.* 379. *n.* 34. *Seraph. decis.* 530. *num.* 5.

13 Conditionalem non tribuit Iurisdictionem, sed puram, nec impedit quominus interim non dicatur introducta lis, *Put. decis.* 6. *de in integrum restitut. Mart. d. part.* 1. *claus.* 113. & fuit dictum *in Pampilonen. parochialis* 4. *Martij* 1581. *coram Card. Pamphilio.*

14 Intelligitur hæc clausula tam de Iure communi, quàm de Iure municipali, *Dec. cons.* 517. *n.* 6. *Marches. d. p.* 2. *pag.* 144. *num.* 118. & Iudex, cui commit-
15 titur causa, vt cognoscat secundum Ius, poterit cognoscere secundum consuetudinem, vel statuta, vt post *Abb. Bern.* & alios tenet *Ceual. comm. contra com. quæst.* 238. *à princip.* si tamen ex partium conuentione aliquid fieri debeat secundum Ius, intelligitur secundum leges Regni, non secundum leges Imperiales, vt per *Bertaz. de clausul. instrum. claus.* 4. *gloss.* 35. *n.* 2. *Mart. in votis nouissim. decis. voto* 154. *n.* 4. & *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 99. *à princ.* vbi *n.* 14.
16 resoluit, quod appellatione Iuris communis venit Ius commune Romanorum, non commune municipale, de quo etiam *Caualcan. de tutore, & curatore, num.* 98. *in fin. Ceual. d. q.* 238. *in fin.*

17 In deferente appellationi operatur hæc clausula, sicut & alia similis, *Quatenus de Iure, &c.* vt eatenus sit admissa appellatio, quatenus de Iure erat admittenda, vt obseruant *Roman. cons.* 501. *num.* 3. *Gabr. cons.* 35. *num.* 9. *lib.* 1. *Seraphin. decis.* 499. *num.* 2. & fuit dictum *in Ferrarien. decimarum* 21. *Aprilis* 1621. *coram Vbaldo Seniori*, & *in Leodien. Abbatia* 14 *Ianuarij* 1622. *coram eodem.* Restringit enim hæc clausula præcedentia ad terminos Iuris, vt tentum fuit *in Romana census* 5. *Iunij* 1600. *coram Litta*, impressa per *Farin. decis.* 28. *n.* 3. *p.* 2. *recent.*

18 De clausula, *Prout iuris*, agunt *Mart. d. p.* 1. *claus.* 112. *Put. decis.* 93. *num.* 3. *lib.* 1. *in correct.* Hæc enim in commissione posita solùm respicit Iudicem, non autem narrata partium, *Rota decis.* 258. *num.* 1. *p.* 1.
diuers. Quando est posita copulatiuè, stat augmen- 19
tatiuè propter copulam, vt fuit dictum *in Illerden. Canonicatus* 24. *May* 1596. *coram Orano*, & in rescripto restringit verba præcedentia, non subsequentia, *Rota in d. Ariminen. rescissionis contractus.*

Prout asserit.

Clausula CXVI.

Operatur hæc clausula, vt gratia non iustificatis 1
narratis dicatur subreptitia, *Rota decis.* 77. *de rescript. in antiq.* & *decis.* 60. *eodem tit. Cassad. decis.* 4. *num.* 8. *de præbend.* & fuit dictum *in Tudertina pensionis* 2. *Iunij* 1617. *coram Card. Verospio.*

Hæc clausula, quæ semper in literis pensionum 2
inseri solet, adeò conditionalem gratiam facit, quod venit iustificanda, vt censuit *Rota in Salamantina pensionis coram Rubeo*, & *in Paduana pensionis* 28. *Iunij* 1581. *coram eodem*, impressa per *Marches. de Commiss. p.* 1. *pag.* 513. & *pag.* 516. *in vlt. impress.* de quibus meminit idem *Marches. d. p.* 1. *pag.* 585. *n.* 36. Alia vide in clausula, *Vt asseritur*, 187.

Prout constiterit, &c.

Clausula CXVII.

Modum, & qualitatem significat hæc clausula, 1
l. prout 8. *ff. de solut.* & ideo rem dubiam ostendit, & cùm ad futurum tempus referatur, inducit conditionem, quæ quidem suspendit concessionem in eum casum, quo constiterit, *l. si ita stipulatus fuero* 120. *ff. de verb. sign. l. nominat.* 34. *in fin. ff. de cond. & demonstr. Rimin. Iun. cons.* 213. *num.* 15. *Decian. respons.* 35. *n.* 25. *lib.* 3. *Mantic. decis.* 373. *n.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Procuræ in mandato apposita clausula,* Prout sibi fuerit bene visum, &c. *videtur importare arbitrium boni viri.*

2 *Visum quod est præter rationem, non bene visum dicitur.*

3 *Donandi facultatem non potest operari clausula,* Prout sibi bene fuerit visum, &c.

4 *Clausula,* Prout sibi fuerit bene visum, &c. *in libello posita, illum saluat à contrarietate, & incertitudine.*

5 *Clausula,* Prout sibi fuerit bene visum, &c. *posita in principio, influit in sequentia.*

Prout sibi fuerit bene visum, &c.

Clausula CXVIII.

In mandato procuræ apposita hæc clausula, vide- 1
tur importare arbitrium boni viri, *l. fideicommissa* 11. §. *si fideicommissum, sub vers. si vtile tibi*, vbi *Bart. num.* 5. *ff. de leg.* 3. *Afflict. decis.* 91. *num.* 4. *Socin. Iun. cons.* 129. *num.* 54. *lib.* 1. *Dec. cons.* 493. *num.* 16. *vers. secundò respondetur, cum seq.* & fuit dictum *in Toletana parochialis de Mazarabrol* 29. *Aprilis* 1592. *coram*
Penia. Nam quod visum est præter rationem, non 2
bene

bene visum dicitur, & sic non satisfacit huiusmodi clausulæ; ita *Corn. cons.92. num. 11. & 12. lib.2. Bero. cons. 124. num. 23. lib.1.* & fuit tentum *in d. Toletana parochialis confirmata coram eodem 26. Iunij 1592.* Latè de clausulis importantibus boni viri arbitrium, agunt *Menoch. de arbitr. lib.1. q.8.* & *Monet. de commut. vltim. volunt. cap.7. num. 142. cum seqq.*

3 Operari non potest hæc clausula facultatem donandi etiam concurrentibus quibuscumque aliis similibus, quia id censetur vltra intentionem mandantis, *cap. fin.* vbi Doctores, *de officio Vicar. lib.6. Anchar. cons. 32. sub num. 3. Dec. cons. 402. num. 9. Paris. cons.8. num. 18. vol.4.* & latè fuit dictum *in Zamoren. parochialis 28. Maij 1586. coram Gipsio.*

4 In libello posita illum saluat à contrarietate, & incertitudine, quia ad arbitrium Iudicis omnia referuntur, ita post *Lap. alleg.51. num.9. vers. nam agere,* tradunt *Mart. de claus. p. 1. claus. 338. in vltim. impress.* & *Card. Tusch. pract. conclus. tom.1. litt.C. conclus. 357. num. 1.*

5 Posita in principio, influit in sequentia, *Corn. cons. 18.* incip. *In præsenti, num.8. lib. 3. Mart. d. claus. 338. num. 2. Card. Tusch. d. conclus. 357. num. 2.*

Prout sunt de præsenti.

CLAVSVLA CXIX.

1 IN instrumentis diuisionum apponi solent verba huius clausulæ, quæ prædicantur esse relatiua eorum omnium, quæ tempore terminationis competebant ipsis partibus, & secundum ea modificant, & limitant ipsas diuisiones fiendas; ita ex *Decian. cons. 3. num. 144. vol. 1.* tradit *Ioan. Bapt. Costa in tract. de claus. conuent. claus. 119.* quæ etiam reperitur impressa inter clausulas *Mart. p. 1. claus. 335. in vltim. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Præcedentia non potest immutare, nec augere clausula,* Quæ omnia, &c.

2 *Principalem dispositionem reformare non potest clausula,* Quæ omnia, &c.

3 *Clausula,* Quæ omnia, &c. *licèt vniuersalis, restringi tamen debet ad id, quod æquum est.*

4 *Actum indiuiduum reddit clausula,* Quæ omnia, &c.

Quæ omnia, &c.

CLAVSVLA CXX.

1 HÆc clausula cùm veniat ad executionem præcedentium, non potest immutare, nec alterare, nec augere præcedentia, vt per *Rimin. Iun. cons. 264. num.62.* nec principalem dispositionem reformare, *Cabal. cons. 142. num. 17.* refert, & sequitur *Ioan. Baptista Costa in tract. de claus. conu. claus. 121. n. 6.* quæ etiam reperitur impressa inter clausulas *Marta p. 1. claus. 117.*

3 Verumtamen licèt vniuersalis, restringi tamen debet ad id, quod æquum est, ne quis indebitè damnum patiatur; ita *Rimin. d. cons. 264. num. 63.* ex quo *ibidem num. 59. & 60.* notat *Ioan. Bapt. Costa vbi sup. num.5.* quod vbi quis promisit pœnam dupli addita hac clausula, *Quæ omnia, &c.* illa refertur solùm ad casus in instrumento expressos, & præmissos, non verò ad omissos, præsertim si adsint ea verba, *de quibus omnibus prædictis, & in præsenti instrumento contentis,* inter quæ non reperiatur ille casus, de quo controuersia est; quod idem operantur ea verba, ac in aliquo modo non contrà facere sub pœna dupli, quæ referri non debent ad non promissa superiùs ratione contrarietatis, & subitæ correctionis euitandæ, sed ad conuenta tantùm restringi debent.

Actum indiuiduum reddit hæc clausula, proindéque pœna committitur in totum si vni capitulo tantùm contrà fiat, ex adductis per *Lader. cons. 62. num. 12.* & *Ioan. Bapt. Cost. d. claus. 121. num.1.* 4

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula,* Quam, & quas, &c. *quando extendatur, refertur.*

3 *Negotium totum principale commissum censetur stante clausula,* Quã, & quas, &c.

4 *Commissio cum clausula,* Quam, & quas, &c. *non solùm præteritas causas, sed etiam futuras comprehendit.*

5 *Super omnibus probatis obtineri potest propter clausulam,* Quam, & quas, &c.

6 *Ius omne censetur deductum per clausulam,* Quam, & quas, &c.

7 *Clausula,* Quam, & quas, &c. *efficit, ne ad expressa commissio sit restricta, sed quod causas, quas impetrans vult, specificare possit.*

8 *Omnia vt comprehendat, quæ per translationem vniuersalem veniunt, operatur clausula,* Quam, & quas, &c.

9 *Clausula,* Quam, & quas, &c. *operatur, vt possit pronunciari prout in prima.*

10 *Iudex quod possit in causa procedere, etiamsi de appellatione illi non constiterit, operatur clausula,* Quam, & quas, &c.

11 *Iudicium iactationis, & iactationum intentari potest vigore clausulæ,* Quam, & quas, &c.

12 *Sententia lata in gradu appellationis quod sustineatur tanquam in prima, operatur clausula,* Quam, & quas, &c.

13 *Iudex appellationis vt possit procedere prout Iudex prioris instantiæ, operatur clausula,* Quam, & quas, &c.

14 *Auocationem causæ sapit clausula,* Quam, & quas, &c. *apposita in commissione appellationis.*

15 *Commissio respectu appellationis si est nulla, sustinetur tamen quoad negotium principale vigore clausulæ,* Quã, & quas, &c.

16 *Iudex vigore clausulæ,* Quam, & quas, &c. *potest nouum Ius canonizare.*

17 *Causa super diuersis capitulis quando commissa reperitur cum clausula,* Quam, & quas,

quas, &c. *tunc eius vigore agi potest, & intentari iudicium, quod commissori videbitur.*

18 *Restitutionis in integrum in causa commissa cum clausula*, Quam, & quas, &c. *procedi potest contra sententias fauore tertij, tanquam in prima.*

19 *Clausula*, Quam, & quas, &c. *operatur, vt quis possit omissa vna via aliam aggredi, absque refectione expensarum.*

20 *Index vt procedat in negotio principali appellatione omissa, operatur clausula*, Quam, & quas, &c.

21 *Iurisdictio data censetur tam super principali, quàm super accessorijs vigore clausulæ*, Quam, & quas, &c. *posita in commissione restitutionis in integrum.*

22 *Possessorij in commissione apposita clausula*, Quam, & quas, &c. *facit, vt etiam petitorium deduci possit.*

23 *Iudex vt appellatione deserta videre possit in negotio principali, operatur clausula*, Quam, & quas, &c.

24 *Lis super titulo beneficij introducta probatur ex commissione continente clausulam*, Quam, & quas, &c.

25 *Ius omne tam in petitorio, quàm in possessorio an possit deduci virtute clausulæ*, Quam, & quas, &c. *ostenditur.*

26 *Iudicij cœpti naturam non mutat clausula*, Quam, & quas, &c.

27 *Appellatio quod non fuerit bene introducta non potest dubitari stante in commissione clausula*, Quam, & quas, &c.

28 *Inhiberi quod possit quando adest clausula*, Cum toto negotio principali, *etiam quod nō cōstet de appellatione interposita.*

29 *Commissionem non extendit clausula*, Quā, & quas, &c. *nisi ad personas, & res expressas, & specificatas.*

30 *Actorum à transportatione non excusat clausula*, Quam, & quas, &c.

31 *Acta quando non sunt transportata, clausula*, Quam, & quas, &c. *non operatur, vt procedi possit in prima.*

32 *Causam committens quando se restrinxit ad aliquod ius particulare, non operatur clausula*, Quam, & quas, &c.

33 *Clausula*, Quam, & quas, &c. *non operatur circa rem diuersam.*

34 *Citata quando non fuit pars aduersa ad dicendum contra commissionem, & ad libellandum, non potest quis iuuari clausula*, Quam, & quas, &c.

Quam, & quas, &c.

CLAVSVLA CXXI.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Abb. in cap. significantibus, à num. 15. vt lite non contest. Papaz. ad decis. 23. de rescript. in nouis, Mandos. in commiss. 9. admissionis pro interesse, vers. quam, & quas, Mart. de claus. p. 1. claus. 120. in vlt. impress. Menoch. cons. 166. à num. 8. Marchesan. de Commiss. p. 1. pag. 200. num. 58. cum seqq. in vlt. impress. Campan. in diuersorio Iuris Canonici, rub. 11. cap. 13. num. 206. cum seqq.* & cæteros in discursu citatos.

Licèt hæc clausula in commissionibus relinquatur sub verbo, *&c.* eo modo, quo suprà habetur, extensa intelligi debet, vt aduertit *Marchesf. d. p. 1. pag. 200. num. 58.* subdens sic cantare dum extenditur, *Nec non quam, & quas idem orator habet, & mouet, habereque, & mouere vult, & intendit contra aduersarios, omnesque alios præmissorum occasione sua communiter, vel diuisim interesse putantes in executione præsentium nominandos, & cognominandos.* 2

Primus effectus est, quod totum negotium principale commissum censeatur, ita *Sarnen. de infirm. resign. q. 34. num. 4. addit. ad decis. Rotæ 23. de rescript. in nouis, Mart. de claus. p. 1. claus. 120. num. 15. in vlt. impress.* & fuit dictum *in Romana Saluiani interdicti 14. Decembris 1598. coram Card. Pamphilio*, impressa per *Marchesf. de Commiss. p. 2. pag. 35.* 3

Secundus effectus est, quod præteritas non solùm causas comprehendat commissio cum hac clausula, *Rot. decis. 34. de rescript. in nouis*, sed etiam futuras, vt per *Cas. de Grassis decis. 2. etiam de rescript. num. 5. & 6.* cum latè adductis *in Clusina puteoli 13. Febr. 1617. coram Buratto.* 4

Tertius effectus est, quod propter hanc clausulam potest super omnibus probatis obtineri, *Sarnen. d. q. 34. num. 5. Achil. decis. 14. de rescript. & decis. 22. num. 2. de appellat. Rot. decis. 254. num. 1. p. 1 diuers.* intelligendo, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 534.* 5

Quartus effectus est, quod censetur deductum omne ius, *Sarnen. d. decis. 34. num. 4. Achil. decis. 14. de rescript. & decis. 22. n. 2. de appell. Mart. d. claus. 120. num. 7.* vbi plures refert Rotæ decisiones, *Rot. etiam apud Pacificum post suum tract. de Saluiano interdicto, decis. 68. num. 12.* vbi fuit resolutum operari, vt quis possit omne ius suum deducere, & quod tunc in specie actionem, quam velit, debet in actis deducere. Amplia etiam si competat per viam querelæ, vt post *Rot. in Salmantina Canonicatus 11. Februarij 1577. coram Card. Blanchetto*, notat *Mart. d. claus. 120. n. 8.* & resolutum fuit *in Toletana confraternitatum de Pastrana 2. Decembris 1611. coram Vbaldo Seniori*, impressa per *Farinac. decis. 360. num. 3. p. 1. recent.* vbi etiam dicitur, quod potest specificari quælibet causa, & citat *Achil. d. decis. 22. num. 2. & decis. 684. n. 3. lib. 3. p. 3. diuers.* quæ loquitur in spolio. 6

Quintus effectus est, vt efficiat ne ad expressa commissio sit restricta, sed quod causas quas impetrans vult, specificare possit, vt per *Sarnen. in reg. de infirm. resign. quæst. 34. num. 4. Marchesf. d. part. 1. pag. 200. num. 63.* & fuit resolutum *in nullius de Carrectis 13. Nouembris 1587. coram Comitulo*, impressa per *Marchesf. ead. part. 1. pag. 231.* 7

Sextus effectus est, vt comprehendat omnia, quæ per translationem vniuersalem veniunt, ita vt tunc dicatur potiùs translatio particularis, quàm vniuersalis, ita *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 781. num. 23.* 8

Septimus effectus est, vt possit pronunciari prout in prima, ex adductis per *Mart. d. claus. 120. num. 2.* & fuit dictum *in Romana Saluiani interdicti 14. Decemb. 1596. coram Card. Lancellotto*, impressa per *Marchesf. de Commiss. p. 2. pag. 62. & apud Seraph. decis. 1241. num. 2. & 3.* 9

Octauus

10 Octauus effectus est, quod Iudex si de appellatione illi non constiterit, nihilominus in causa procedere potest, *Achil. decis. 14. num. 1. de rescript. Marches. d. p. 1. pag. 200. num. 59.*

11 Nonus effectus est ex eius potentia, ac verbis subsequentibus, *Rebusque alijs, &c.* quod iudicium iactationis, & iactationum ex remedio *l. diffamari. C. de ingen. & manumiss.* intentari possit, *Cas. de Graff. decis. 1. à num. 1. vsque ad num. 4. de iudicijs, Marches. d. p. 1. pag. 200. n. 60.*

12 Decimus effectus est, quod sententia lata in gradu appellationis sustineatur tanquam in prima, *Achil. d. decis. 14. de rescript. Cas. de Graff. decis. 5. n. 5. eodem tit. Sarnen. d. quæst. 34. num. 5. vers. & hoc vlterius Seraph. decis. 1241. n. 2. & decis. 1237. num. 3.* & fuit dictum *in Pacen. Canonicatus 17. Iunij 1615. coràm Vbaldo Seniori*, impressa per *Farinac. decis. 731. n. 5. p. 2. recent.*

13 Decimusprimus effectus est, quod Iudex appellationis potest procedere prout Iudex prioris instantiæ, *Sarnen. d. quæst. 34. num. 4. Lancell. de attent. appell. pendente, p. 2. cap. 4. limit. 2. num. 17. Rot. decis. 254. in princ. p. 1. diuers. & decis. 74. p. 3. lib. 2. diuers. Honded. cons. 28. num. 45. & 63. tom. 2.* & fuit dictum *in Alerien. beneficij 12. Maij 1614. coram Buratto*, impressa per *Farin. decis. 546. num. 1. p. 2. recent.*

14 Decimussecundus effectus est, quod in commissione appellationis apposita sapit auocationem causæ, vt per *Honded. tom. 1. cons. 27. num. 44.* vbi *num. 45.* subdit, quod eius vigore non solùm causa appellationis, sed etiam negotium principale sustinetur, & quod procedi possit etiam non constito de appellatione, vel ea existente nulla, & quamuis commissio appellationis esset subreptitia, vbi tamen *n. 63.* id intelligit procedere secundum stylum Curiæ, &

15 dicit *Menoch. cons. 785. num. 5.* quod si commissio respectu appellationis est nulla, tamen sustinetur quoad negotium principale.

16 Decimustertius effectus est, quod potest Iudex virtute huius clausulæ nouum Ius canonizare, vt per *Ægidium decis. 661.* & fuit dictum *in Toletana parochialis de Chidon 28. Nouembris 1601. coram Decano.*

17 Decimusquartus effectus est, quod quando causa super diuersis capitulis commissa reperitur cum hac clausula, tunc eius vigore agi potest, & intentari iudicium quod commissori videbitur, vt per *Achil. decis. 248. aliàs decis. 22. num. 2. de appell.* vbi dicit, id procedere concurrentibus quibusdam, ex quibus constet committentem causam esse reum conuentum, & molestari, *Rota in Romana hæreditatis 31. Maij 1600. coram Cardinale Sacrato.*

18 Decimusquintus effectus est, quod in causa restitutionis in integrum commissa cum hac clausula, procedi potest contra sententias fauore tertij tanquam in prima, vt fuit dictum *in Toletana decimarum 9. Februarij 1583. coram Cardinale Pamphilio.*

19 Decimussextus effectus est, vt quis possit omissa vna via aliam aggredi, absque refectione expensarum, *Seraphin. decis. 630. num. 5. Gregor. decis. 270. num. 5.* & fuit dictum *in Corduben. præstimoniorum 27. Februarij, & 7. Aprilis 1606. coram Litta.*

20 Decimusseptimus effectus est, quod faciat vt Iudex procedat in negotio principali appellatione omissa, vt tradit *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 968. num. 4.* & fuit dictum *in Oriolen. decimarum 26. Februarij 1596. coram Orano*, impressa per *Marches. d. p. 1. pag. 174.*

21 Decimusoctauus effectus est, quod posita in commissione restitutionis in integrum, censetur data Iurisdictio tam super principali, quàm super accessoriis, vt per *Seraph. decis. 1327. num. 3.*

Decimusnonus effectus est, quod apposita in commissione possessorij, facit vt etiam petitorium deduci possit, vt fuit dictum *in Gerunden. Hebdomadaria 3. Iunij 1613. coram D. Patriarcha Pamphilio*, impressa per *Farinac. decis. 455. num. 2. part. 2. recent.* 22

Vigesimus effectus est, quod facit vt appellatione deserta Iudex videre possit in negotio principali, vt fuit dictum *in Elboren. iuris conferendi 8. Februarij 1600. coram Corduba*, impressa per *Marches. de Commiss. p. 3. pag. 394. num. 6.* 23

Vigesimusprimus effectus est, quod lis super titulo beneficij introducta probatur ex commissione continente hanc clausulam, *Gregor. decis. 125. n. 15.* & fuit dictum *in Nocerina Iurispatronatus 14. Maij 1614. coram Cardin. Caualerio, & in Elnen. præceptoria 28. Nouembris 1608. coram Cardin. Marquemontio, & in Conchen. beneficij 20. Decembris 1619. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, in quibus decisionibus habetur, censeri beneficium litigiosum, eo ipso quod in commissione adest clausula hæc, cuius vigore potest deduci omne ius tam in petitorio, quàm in possessorio. Contrarium verò, imò hanc clausulam per se solam non sufficere, nisi in processu reperiretur possessorium deductum, in specie tentum fuit *in eadem Rota in vna Pampilonen. parochialis 2. Decembris 1605. coram Cardinale Lancellotto, & in alijs apud Pacific. post tract. de Salu. interd. decis. 68. num. 12. & apud Seraphin. decis. 113. num. 3.* Verùm prima opinio potest procedere, quando simpliciter lis est super beneficio, quia tunc censetur hanc clausulam comprehendere tam possessionem, quàm titulum: secunda verò, quando est principaliter super possessorio, quia tunc non censetur comprehendere petitorium, nec titulum. 24 25

Vigesimussecundus effectus est, quod non mutat naturam iudicij cœpti, *Mohed. decis. 5. num. 1. & 2. de iudicijs, Fab. decis. 15. incip. Quidam cessionarius, Marches. d. part. 1. pag. 201. num. 69.* & fuit dictum *in Parmen. Prioratus 16. Ianuarij 1598. coram Orano.* 26

Vigesimustertius effectus est, quod in commissione facit, quod non possit dubitari, quod appellatio non fuerit bene introducta, vt per *Seraphin. decis. 644. n. 5.* 27

Vigesimusquartus effectus est, quod possit inhiberi, quando adest alia clausula, *Cum toto negotio principali*, etiam quod non constet de appellatione interposita à sententia, vel sententia nondum lata, vt post *Sarnen. Peregr. & Rotam* concludit *Marches. d. part. 1. pag. 201. num. 68. in vltim. impress.* 28

Limita primò, hanc clausulam non extendere commissionem, nisi ad personas, & res expressas, ac specificatas, vt post *Imol. Felin. Staphil. & Rotam* tradit *Marches. d. part. 1. pag. 201. num. 67.* 29

Limita secundò, hanc clausulam non excusare ab actorum transportatione, vt fuit dictum *in causa Fauentina fideicommissi 5. Iunij 1595. coram Litta, & in Romana Saluiani interdicti 14. Decembris 1598. coram Cardinale Lancellotto*, impressa per *Pacific. post tract. de Salu. interd. decis. 62. Rot. decis. 254. n. 1. p. 1. diuers.* Vnde quando acta non sunt transportata, hanc clausulam non operari, vt procedi possit prout in prima, fuisse in Rota resolutum, refert *Mart. d. claus. 120. num. 4.* 30 31

32 Limita tertiò, non operari quando committens causam se restringit ad aliquod ius particulare, vt fuit dictum *in Legionen. præstimoniorum 16. Ianu. 1595. coram Cardin. Pamphilio*, & *in Aretina commenda 27. Februarij eiusdem anni coram eodem*, prout refert *Mart. d. clauf. 120. num. 19.* vbi *num. 20.*
33 subdit, non operari circa rem diuersam, & asserit ita fuisse resolutum *in causa Florentin. damnorum, & interesse 9. Decembris 1585. coram Giptio.*

34 Limita quartò, vt illa quis iuuari non possit, quando pars aduersa non fuerit citata ad dicendum contra commissionem, & ad libellandum, prout etiam quando non sunt seruati termini substantiales soliti in dicto iudicio, vt per *Verall. decis. 125. num. 2. p. 3.* quem refert *Marches. d. p. 1. pag. 101. n. 66. in vlt. impress.*

Quam duxeris acceptandam.

CLAVSVLA CXXII.

1 HÆc clausula in expectatiua facit gratiam conditionalem, ac proinde attenditur tempus conditionis, & acceptationis, an beneficium cadat sub gratia; ita *Oldrad. conf. 229. num. 4. verf. ad quartum*, *Cassad. decis. 3. num. 24. vers. item successiuè inueni*, quos refert, & sequitur *Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 313. num. 1.* vbi *num. 2.* ampliat secundum *Feder. de Senis conf. 197. verf. non sic esset*, quod hæc clausula etiam cum mensis appositione, operatur quod gratia sit generalis, & non præferatur speciali posteriori, & *num. 3.* citat *Oldrad. conf. 175. n. 2. verf. præterea*, existimantem quod si adiiciatur mensis, vel aliud tempus, tunc non est conditionalis, sed pura.

Quantum sibi videbitur.

CLAVSVLA CXXIII.

1 IMportat hæc clausula non meram, & liberam voluntatem, sed arbitrium boni viri, *l. fideicommissaria*, ibi, *si sibi videbitur, peto manumittas. ff. de fideic. libert. l. fideicommissa. §. quamquam. ff. de leg. 3. Rom. conf. 15. sub num. 1. & conf. 228. ante num. 12. Alex. conf. 81. lib. 3. Gozad. conf. 91. sub num. 9. Paris. conf. 92. num. 12. lib. 1. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 8. num. 1. 2. & 3. Monet. de distribut. quotid. p. 1. quæst. 9. num. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Quatenus sint in vsu, *intelligitur de illis priuilegijs tantùm, quæ sunt in obseruantia, non de inualidis, & amissis.*

2 *Clausula*, Et sacris Canonibus, &c. *intelligitur de insertis in Concilio Trident. non verò in corpore Iuris communis.*

3 *Clausula*, Quatenus decretis Concilij Trident. non aduersentur, *de stylo Curiæ apponi solet in confirmationibus priuilegiorum Regularium.*

4 *Priuilegia omnia alijs Concilijs generalibus contraria, Trident. excepto, confirmata censentur stante clausula*, Quatenus decretis Concilij Trident. &c.

5 *Clausula*, Quatenus decretis, &c. *derogare censetur priuilegia non solùm, quæ à Concilio Trident. per clauf.* Non obstantibus, *expresse derogantur, sed etiam ea, quæ sunt eidem Concilio expressè contraria.*

6 *Clausula*, Non obstantibus, &c. *derogat decretis Concilij Trident.*

Quatenus sint in vsu, & sacris Canonibus, ac decretis Concilij Trid. non aduersentur.

CLAVSVLA CXXIV.

PRima huius clausulæ verba, *Quatenus sint in vsu*, intelliguntur de illis priuilegiis tantùm, quæ sunt in obseruantia, suumque valorem retinent, non autem de illis, quæ inualida, & amissa sunt per non vsum, vel per contrarium vsum, aut quamcumque aliam causam, quia tunc nec per confirmationem ex certa scientia reualidantur. Ita tradunt *Fr. Emman. qq. Regul. tom. 1. q. 8. art. 3. Ioan. à Cruce de statu Relig. lib. 2. cap. 3. dub. 2. conclus. 6. Soar. de legib. lib. 8. cap. 18. num. 16. Laur. de Peirinis in declarat. priuileg. suo Ordini Minimorum concessorum, tom. 2. super constit. 1. Gregor. XIII. num. 1.* Vide suprà *clauf. 52. n. 1. 2. & 3.* 1

Alia verò, *Et sacris Canonibus*, non intelliguntur de illis, qui in corpore Iuris communis inserti sunt, atque illud constituunt; sed de insertis in Concilio Trident. vt ostendit illa dictio, *Et*, quæ est coniunctiua, & coniungit Canones Concilij cum ipsius decretis. Ratio autem est, quia hæc clausula apponi solet in confirmationibus, indultis, & innouationibus priuilegiorum Regularium. Cùm ergo omnia ferè priuilegia sint contra Ius commune, tales confirmationes, & innouationes parum, aut nihil operarentur, si hæc verba intelligerentur de Canonibus in corpore Iuris communis insertis: quare ita tenent *Hieron. à Sorbo in annot. ad compendium priuileg. verb. priuilegia fratrum, verf. est etiam aduertendum, Fr. Emman. d. quæst. 8. art. 8. Laur. de Peirinis citato loco, num. 2.* & tetigi *d. clauf. 52. num. 4.* 2

Vltima denique huius clausulæ verba, *Et decretis Concilij Tridentini non aduersentur*, quæ de stylo Curiæ solent apponi in confirmationibus priuilegiorum Regularium, vt testantur *Quarant. in summa Bullarij, verb. Concilium Trid. verf. in confirm. & Ioan. à Cruce d. cap. 3. dub. 5. in fin.* ad nullum alium effectum apposita videntur, nisi ad firmandam regulam in contrarium, id est, vt intelligantur confirmata omnia priuilegia aliis Conciliis generalibus contraria, Tridentino excepto, vt docet *Fr. Emman. d. quæst. 8. art. 11. in fin.* iunctis quæ tradit *Soar. de legib. lib. 8. cap. 19. num. 6. & Laur. de Peirinis citato loco, num. 3.* vbi etiam subdit, sensum communem istius clausulæ modò obtinere, vt per eam censeantur derogata priuilegia, non solùm quæ à Concilio Trident. per clausulam, *Non obstantibus, &c.* expressè derogantur, sed etiam ea, quæ sunt eidem Concilio simpliciter contraria. 3 4

Cùm

6 Cùm enim ſub clauſula, *Non obſtantibus, &c.* quæ vt plurimum apponi ſolet in fine eorundem priuilegiorum, derogatum eſſet decretis Concilij Trident. vt inſinuat idem Concil. *ſeſſ. 25. de reform. cap. 21.* & tradunt citati ſuprà *clauſ. 82. num. 14.* ideo in confirmationibus, & innouationibus præfatis neceſſaria fuit expreſſa mentio eiuſdem Concilij, vt bene obſeruat *Sigiſm. à Bononia de elect. dub. 5. num. 2. verſ. at vt vera.*

Quatenus idoneus reperiatur. Vide, Si idoneus, &c. Clauſ. 151.

Quatenus licita, & honeſta ſint. Vide, Dummodo licita, &c. Clauſ. 51.

Quibus dederit. Vide, Et quibus dederit. Clauſ. 57.

SVMMARIVM.

1 *Clauſulæ ſub quibus multoties commiſsiones, ſeu delegationes pluribus, vel diuerſis fiunt Iudicibus, in duplici reperiuntur differentia, & num. 2.*

3 *Vnus, vel plures ex duobus, ſeu pluribus Iudicibus, vbi ad cauſam deputati impediti proponuntur, cæteri ſoli procedere non valent.*

4 *Clauſula,* Quod ſi non omnes, &c. *conditionaliter concedit vni vſum, & exercitium totius Iuriſdictionis, nempe caſu quo cæteri intereſſe non poſsint.*

5 *Sententiã à nullitate ſaluat clauſula,* Quod ſi non omnes, &c. *quando ex pluribus Iudicibus datis cum illa clauſula, quorum aliqui erant excommunicati, ſolummodo iudicant non excommunicati.*

6 *Clauſula,* Vt omnes, aut duo, &c. *operatur, vt ſtatim à principio ſingulis, & cuilibet ex Iudicibus purè, & in ſolidum concedatur non tantùm Iuriſdictio ipſa, ſed Iuriſdictionis exercitium.*

7 *Iudicare poteſt quilibet ſeorſum ex duobus Iudicibus Ordinarijs, quibus cauſarum cognitio competit.*

8 *Delegatus cum clauſulà,* Vt omnes, aut duo, &c. *qui præuenit, poteſt ſeorſum procedere, & ſine alijs coniudicibus iudicare, nec tenetur eoſdem requirere.*

Quod ſi non omnes, &c.

CLAVSVLA CXXV.

1 Clauſulæ ſub quibus multoties commiſſiones, ſeu delegationes pluribus, vel diuerſis fiunt Iudicibus, in duplici reperiuntur differentia, vt poſt *gloſ. 1. in cap. cùm plures 8. de offic. delegat. lib. 6.* vbi *Domin. num. 1. & 2.* tradunt *Imol. in cap. prudentiam, in princ. num. 1.* & *ibidem Abb. n. 3. eodem tit. de offic. deleg. in antiq.* cum aliis infrà referendis. Vel enim cauſa delegatur pluribus, ſeu duobus Iudicibus cum hac clauſula, *Quod ſi non omnes, &c.* vel, *Quod ſi ambo intereſſe non poſſunt, duo, vel alter eorum in cauſa procedat,* de qua *in d. cap. prudentiam, & in cap. quamuis 6. eodem tit. cap. ſciſcitatus 13. de reſcript. & cap. ſi contra vnum 4. de offic. deleg. lib. 6.* Sub qua clauſula continetur & illa, quæ communis non eſt vtrique Iudici delegato, ſed à Doctoribus prælectiua perſonæ nuncupatur, vt cùm dicitur, *Si omnes intereſſe non poſſunt, tu frater Epiſcope, v. g. procede,* cuius meminit *gloſ. verbo probari, in d. cap. ſi contrarium,* & de ea agit *text. in cap. coram 34. illo tit. de offic. deleg. in decretal.* tradit *Abb. d. num. 3.*

Vel rurſus fit commiſſio pluribus cum clauſula 2 hodie frequentiſſima, alternatiua ſcilicet, ſeu diſtrictiua, *Vt omnes, aut duo, vel vnus eorum,* de qua agit *tex. in d. cap. cùm plures,* vel, *Vobis, & veſtrùm ſingulis, & in cap. vt commiſſi, in princip. de hæret. lib. 2.* aut conſimili, vt cùm dicitur, *Eorum vni, aut cuilibet,* vel, *Vt quilibet eorum in ſolidum per ſe iudicare, ſeu exequi poſſit;* vel ſi dicatur, *Quod alter alterum non expectet, vel non requirat,* vt refert *gloſ. 2. in d. cap. cùm plures,* quamuis *Rebuff. in praxi benefic. tit declaratio noua prouiſionis, verſ. quatenus duo, & in concord. tit. forma literarum executorialium, verb. vel vnus veſtrùm,* vtramque clauſulam confundat, & pro vna, & eadem accipiat.

Verius tamen eſt, vnam, & alteram clauſulam 3 valde inter ſe diſtare, effectus enim huius clauſulæ, *Quod ſi non omnes, &c.* vel, *Quod ſi ambo, &c.* ille eſt, quod licèt vbi vnus, vel plures ex duobus, ſeu pluribus Iudicibus ad cauſã deputati impediti proponuntur, cæteri ſoli procedere non valeant, ex *reg. tex. in l. duo 39. ff. de re iudic. cap. cum cauſa 22. cap. vno 42. de offic. deleg.* id tamen non obtineat, vbi hæc clauſula, *Quod ſi non omnes, &c.* in commiſſione apponitur; per illam enim in eum euentum conceditur vſus, ſeu exercitium totius Iuriſdictionis vni 4 tantùm, vel duobus ex dictis Iudicibus, non quidem purè, ſed conditionaliter, nempe caſu quo cæteri intereſſe non poſſint, vt bene deducitur ex *d. cap. ſciſcitatus, verſ. dummodo,* & ex *d. cap. prudentiam, in princip. verſ. in hoc caſu,* vbi Doctores tradunt *gloſ. 2. in d. cap. ſi contrarium, gloſ. 1.* vbi omnes *in d. cap. cùm plures, Iaſ. in l. ſi vni, n. 10. ff. de re iudic. Vant. de nullit. tit. ex defectu Iuriſd. Ordin. num. 180. & tit. ex defectu Iuriſd. delegata, num. 36. Marant. de ordine iudic. p. 4. diſt. 6. num. 31. cum ſeq. Cou. pract. cap. 26. n. 5. Rebuff. in praxi, tit. forma noua prouiſionis, verſ. quatenus ipſi, Marcheſ. de Commiſſ. p. 1. cap. 6. de commiſſ. appell. extra Roman. Curiam, num. 100. pag. 258. in vlt. impreſſ. Molin. de Iuſtit. tract. 5. diſp. 24. num. 3. & 4. D. Barboſa in l. ſi longius, in princip. num. 27. ff. de iudic.*

Vnde huiuſmodi clauſulam, *Quod ſi non omnes, &c.* 5 ſaluare ſententiam à nullitate, quando ex pluribus Iudicibus datis cum hac eadem clauſula, quorum aliqui erant excommunicati, ſolummodo iudicant non excommunicati, notant *Socin. in cap. ſacris, num. 269. cum ſeqq. de ſent. excom. Anton. Ricciul. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. cap. 18. n. 8.* vbi etiam obſeruat, quod tales non excommunicati procedendo ſimul cum excommunicatis, inſpiciunt propriam Iuriſdictionem, & citat *Hoſt. in cap. ad probandam, verſ. ſed eſto quod iſte textus,* vbi *Ioan. Andr. n. 3. & Abb. ſub num. 4. verſ. quod procedit de ſent. & re iudicat.*

Effectus verò alterius clauſulæ, *Vt omnes, aut duo,* 6 *vel vnus Iudicum mandatum exequantur,* vel, *horum vni aut cuilibet, &c.* eſt, vt ſtatim à principio ſingulis, & cuilibet ex Iudicibus purè, & in ſolidum concedatur non tantùm Iuriſdictio ipſa: hoc enim & in aliis delegatis datis ſine huiuſmodi clauſula, contingit propter naturam Iuriſdictionis, quæ, vtpote res incorpo

corporalis, & indiuidua, pro parte haberi non potest, ex doctrina *glos. 5. in d. cap. prudentiam*, vbi *Imol. num. 10. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 396. num. 9.* sed etiam vsus, & exercitium ipsius Iurisdictionis, ex *Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsum. 18. n. 35.* ita vt sufficiat, & possint vel omnes, vel duo, vel vnus iuxta diuersam formam clausulæ, negotium adimplere secundum materiam dispositionis alternatiuæ, in qua electio datur, & sufficit alterum adimpleri, *reg. in alternatiuis, de reg. Iuris, lib. 6.* & sic quilibet eorum solus, alio non expectato, in causa procedere valet, eoque Iurisdictionem præueniente, reliqui non nisi in ipsius defectum admittuntur, vt est textus expressus *in d. cap. cùm plures*, vbi *glos. 1. glos. 2. in d. cap. si contra vnum, Anchar. in cap. vt commissi, in princip. de hæret. lib. 6. Bart. in d. l. si vni, num. 9.* & ibi *Ias. d. num. 10. ff. de re iud. Cou. d. cap. 26. num. 5. Molin. d. disp. 24. num. 4. Alex. conf. 93. num. 2. lib. 7.* Ratio est, quia si ex vi dictæ clausulæ, *Vt omnes, &c.* competit in solidum cuilibet ex delegatis vsus, & exercitium Iurisdictionis, vt suprà diximus, inde fit, cum qui priùs cognoscere incepit, posse per se solum sine aliis procedere, iuxta *reg. l. 1.* ibi, *& seorsum singuli*
7 *manumittunt*, vbi DD. *de offic. Consulis*, ex qua communiter traditur, ex duobus Iudicibus Ordinariis, quibus causarum cognitio competit, posse quemlibet seorsum iudicare, quia quilibet in solidum habet exercitium Iurisdictionis, *glos. verb. separatum, in cap. vt officium, in princ. de hæret. lib. 6. Bart. in d. l. si vni, num. 1. Vant. d. tit. ex defectu Iurisd. Ordin. n. 177. D. Barbos. in d. l. si longius 18. in princip. num. 19. & 22. ff. de iudic.* & in specie huius clausulæ *Menoch. dicta præsum. 18. num. 37.*

8 Intellige, & amplia hanc proximam resolutionem, vsque adeò posse solum delegatum, qui præuenit, seorsum procedere, & sine aliis conudicibus iudicare, vt nec teneatur eosdem requirere ad effectum, vt omnes simul cognoscant, nec minus illos expectare, vt manifestè probat verbum, *liberè*, quo vtitur text. *in d. cap. cùm plures*, quod non solùm omnem obligationem excludit, sed etiam exponitur, sine alicuius requisitione, vel assensu, vt dixi *in tractat. de dictionibus, dict. non obstat, d. cap. sciscitatus, de rescript. & d. cap. prudentiam, in princip.* quia respondetur procedere in clausula, *Quod si non omnes, &c.* vel, *Quod si ambo, &c.* quibus stantibus, non solùm expectare, & requirere Collegas tenetur alter condelegatus, sed etiam oportet de eorum impedimento, vel voluntate constare, vt suprà diximus.

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Quoad vixerit, *posita in obligatione soluendi medietatem fructuum Rectori Ecclesiæ, quid importet, ostenditur.*

2 *Clausula*, Quoad vixeris, *alterat naturam beneficij aliàs manualis.*

3 *Clausula*, Quod sola Sanctissimi Signatura sufficiat, *remittit necessitatem expediendi literas.*

4 *Clausula*, Quod maior, & verior expressio fieri possit, *quid operetur, ostenditur.*

Quoad vixerit.

CLAVSVLA CXXVI.

1 HÆc clausula posita in obligatione soluendi medietaté fructuum Rectori Ecclesiæ, ex concordia auctoritate Apost. confirmata, intelligitur rebus sic stantibus, videlicet donec Rector detineret Ecclesiam, & supportaret illius onera, non autem post resignationem, vt per *Paris. cons. 5. num. 14. lib. 4.* & fuit dictum *in Ostien. & Veliterna pensionis 15. Martij 1592. coram Illustrissimo D. meo Card. Millino*, & *in Lucana pensionis* 18. *Decemb. 1611. coram Vbaldo Seniori*, impressa per *Marches. de Commiss. p. 1. pag. 647. in vlt. impress.*

Clausula, *Quoad vixeris*, alterat naturam beneficij aliàs manualis, etiamsi aliàs fiat collatio iure deuoluto, vt post *Felin. in cap. per tuas, de maiorit. & obed. num. 3. vers. in quantum concludit*, & *Dec. in cap. ad nostram, num. 36. de confirmat. vtili, vel inutili*, nouissimè obseruat *D. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 33. num. 55.* 2

Clausula, *Quod sola Sanctissimi Signatura sufficiat*, remittit necessitaté expediendi literas, vt post *Mandos. de Signatura gratia. §. derogationes Regularum, vers. Regula de non iudicando, Gig. de pensionib. q. 34. num. 5.* obseruat nouissimè *Lotter. d. lib. 1. q. 37. num. 2.* 3

Clausula, *Quod maior, & verior expressio fieri possit*, licèt non operetur respectu diuersi corporis, *Put. decis. 300. num. 3. lib. 1.* id tamen intelligitur de diuersitate insurgente ex qualitate constitutiua diuersæ speciei, ne frustatoria sit, ex *reg. l. si nominatim 34. ff. de condit. & demonstrat.* resoluit *D. Lotter. d. lib. 1. q. 40. num. 85.* 4

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula*, Quorum tenores, &c. *non debet nocere, nec multum attenditur, quando est posita, & extensa per Copistas.*

3 *Constitutionibus quibuscumque habentibus clausulas derogatorias derogatoriarum, derogat clausula*, Quorum tenores, &c.

4 *Expressionis specialis, & indiuiduæ vim habet clausula*, Quorum tenores, &c. *coram omnium, ad quæ relata est.*

5 *Clausula*, Quorum tenores, &c. *habet tantam vim, ac si tenor esset insertus, quando agitur de præiudicio concedentis.*

6 *Regulis Cancellariæ censetur derogatum per clausulam*, Quorum tenores, &c.

7 *Probatio in contrarium non admittitur, quod clausula*, Quorum tenores, &c. *non importet veram expressionem, & derogationem.*

8 *Expressionis specialis, ac indiuiduæ vim habet clausula*, Quorum tenores, &c. *non solùm cùm gratia, seu priuilegium conceditur Motu proprio, verùm etiam si fiat ad instantiam partis.*

9 *Mentionem expressam, & indiuiduam non operatur clausula*, Quorum tenores, &c. *quando non fuit facta aliqua mentio de illo, de quo tractatur.*

10 *Clausula*, Quorum tenores, &c. *non operatur circa non expressa, nec circa ea, de quibus Papa non habuit notitiam.*

11 *Clausula*, Quorum tenores, &c. *non operatur*

ratur in ijs, quæ sunt facti.

12 *Priuilegium posterius, quod est in notabile præiudicium tertij, etiam Motu proprio concessum, non tollit præcedens illius tertij sine speciali derogatione regulæ de iure quæsito non tollendo, etiam stante clausula,* Quorum tenores, &c.

13 *Derogationem expressam non operatur clausula,* Quorum tenores, &c. *quoties in posteriori dispositione expressè requiritur certa scientia.*

14 *Derogationem specificam, & expressionem omnium contrariorum non importat clausula,* Quorum tenores, &c. *quando Papa signaret Supplicationem non simpliciter, sed cum qualitate, putà,* Fiat, & committatur.

15 *Clausula,* Quorum tenores, &c. *non extenditur, sed restringitur iuxta narrata.*

16 *Clausula,* Quorum tenores, &c. *tanquam accessoria debet restringi ad id, de quo principalis dispositio loquitur.*

17 *Clausula,* Quorum tenores, &c. *non operatur quotiescumque concedens habendo notitiam, non concessisset.*

18 *Intentionis de defectu Papæ concedentis vbi constat, nulla est efficacia clausulæ,* Quorum tenores, &c.

19 *Intentionis defectus Papæ concedentis opponi non potest constitutioni cum hac clausula,* Quorum tenores, &c. *præcipuè si concurrant aliæ clausulæ, quæ semper iniungi solent.*

20 *Subreptionem tollit clausula,* Quorum tenores, &c. *non autem ampliat principalem dispositionem.*

21 *Subreptionem cum derogatione regulæ de iure quæsito, non tollit clausula,* Quorum tenores, &c.

Quorum tenores, &c.

CLAVSVLA CXXVII.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mart. de clausulis, part. 1. claus. 139. in vltim. edit. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 949. Card. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 350. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 201. cum seqq.* & cæteros in discursu citatos.

2 Licèt soleant Copistæ in extensione minutarum Supplicationum, passim hanc clausulam in eis inserere, quæ est conspicua, & particulari nota digna, quo casu tunc non debet nocere, vt aduertunt *Dec. cons. 165. sub num. 2. vers. est hoc idem, Gozad. cons. 9. num. 27. Paris. cons. 42. num. 22. lib. 4. Couar. in rubr. de testam. part. 2. num. 20. in princ.* nec multum attenditur, ex adductis per *Iosephum Sesse Aragon. decis. 97. num. 19. & Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 36. num. 13.* tamen multos habet effectus ex infrà dicendis.

3 In primis ex obseruantia Curiæ derogat quibuscumque constitutionibus habentibus clausulas derogatorias derogatoriarum, *Paris. cons. 42. num. 15. & 16. lib. 4. Gonzal. cons. 9. num. 14. Put. decis. 104. lib. 1. in correctis, Butr. cons. 2. num. 2. Mohed. decis. 1. de rescript. Gabr. tit. de clausulis, lib. 6. conclus. 5. n. 1. Anastas. Germon. de indultis Cardinal. part. 2. §. ac irritum, n. 1. vers. neque, Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 46. n. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 36. num. 102. cum seqq.* & præsertim *num. 29.* quod fuit inuenta, vt esset certa via, quà Papa posset derogare gratiis præcedentibus: nam aliàs impossibile esset, quia non potest reminisci omnium, vel scire omnia in contrarium obstantia, *Gregor. decis. 109. num. 3. & decis. 240. n. 2.* vbi ait hanc clausulam, quando per viam legis proceditur, tollere omnia priuilegia quascumque derogatorias habentia; fuit dictum *in Toletana indulti 12. Maij 1625. coram Remboldo,* & nimis coarctaretur, si propter ignorantiam eas reuocare non posset; *Put. decis. 104. lib. 1. in correctis, Rot. decis. 213. in princ. part. 1. & decis. 161. num. 1. part. 2. & decis. 682. num. 3. lib. 3. part. 3. diuers.*

Vim habet hæc clausula specialis, ac indiuiduæ expressionis omnium eorum, ad quæ relata est; ita *Felin. in cap. nonnulli, sub num. 6. de rescript. Butr. cons. 2. num. 5. Gemin. cons. 65. n. 22. Cassad. super reg. Cancel. decis. 10. num. 3. & decis. 38. num. 3. Sarnen. in proœmio regularum Cancel. quæst. 6. num. 6. & in regula de triennali, quæst. 17. num. 5. Crauet. cons. 127. num. 7.* plures quos refert, & sequitur *Mart. d. claus. 139. num. 1.* quibus adde *Gutier. cons. 2. num. 5. Flamin. de resign. lib. 12. quæst. 14. num. 16. Ioseph. Sesse d. decis. 93. num. 21. & 22. Marches. de Commiss. part. 2. pag. 316. num. 105. Cardin. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 350. num. 1. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 949. effectu 1. Ioan. à Cochier ad preces primarias Imperatoris, pag. 93. Ricciul. de iure personarum, lib. 8. cap. 9. num. 4. D. Lotter. de re benefic. lib. 1. quæst. 40. num. 69.* & fuit dictum *in Comaclen. & Ferrarien. Præpositura 15. Decembris 1625. coram Remboldo,* & *in Ossalen. præeminentiarum 15. Martij 1613. coram D. Pamphilio,* impressa per *Farinac. decis. 466. num. 5. part. 1. recent.* & *in eadem coram eodem 17. Iunij 1613.* impressa pariter per *Farinac. decis. 506. num. 5.* vbi fuit tentum, hanc clausulam habere vim expressionis cuiuscumque litis, iuris, & prætensionis in iudicium deductæ, & similiter fuit dictum *in Ferrarien. de Tanonis 14. Iunij 1622. coram Vbaldo Seniori,* & *in Cremonen. bonorum 5. Iunij 1624. coram eodem, Rot. etiam apud Zacchiam de oblig. Camer. decis. 93. num. 19.* & ideo omnia comprehendere dicit *Seraph. decis. 510. num. 6.* & operari expressionem eorum, quæ possent obstare, ex *Butr. cons. 2. num. 4. Gemin. cons. 65. num. 28.* censuit *Rota in Sabinen. Castri Montis Rotundi 8. Februarij 1627. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.* 4

Habet denique tantam vim, ac si tenor esset insertus, vt per *Cassad. super reg. Cancel. decis. 38. num. 3. Butr. cons. 2. num. 6. Ioseph. Sesse d. decis. 93. num. 15. Ioan. Franc. Leo. in Thesaur. fori Ecclesiastici, part. 1. cap. 13. n. 21. & part. 4. cap. 2. n. 189. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 18. Card. Mantic. decis. 76. num. 3. Laurent. de Peirinis in constit. sui Ordinis Minim. tom. 1. constitut. 4. Sixti IV. num. 3. Aldret. pro omnimoda Regularium exemptione, part. 1. cap. 2. num. 3. Card. Tusch. d. conclus. 350. num. 3.* vbi post *Oldrad. cons. 326. num. 2. & 3.* intellige, quando agitur solùm de præiudicio concedentis, & fuit dictum *in Baren. seu nullius Archipresbyteratus 23. Ianuarij 1615. coram Cardin. Sacrato,* impressa per *Farinac. decis. 666. num. 2. part. 1. recent.* vbi etiam habetur, quod latissimè est extendenda, nam hæc clausula operatur quoad suum præiudicium, non verò aliorum, *Sesse decis. 93. num. 24.* prout etiam operatur, quando derogatio fuerit facta ex certa 5

R 3 certa

certa scientia, vt post *Ruin. conf.30. num.5. in fin.& num.6. vol.1.* censuit *Rota in d. Comaclen.& Ferrarien. Præpositura coram Remboldo.*

6 Amplia primò, per hanc clausulam etiam censeri derogatum regulis Cancellariæ, ac si de verbo ad verbum fuissent expressæ, vt per *Sarnen.in proœm.reg. Cancel. q.6. circa fin.vers.quorū tenor, Marescot.var.resol. lib.1. cap.19. num.9. & 10. & lib.2. cap.48.& Stephan. Gratian.discept.forens.cap.182.n.18. & cap.421. num.9. & cap.548. num.14.*

7 Amplia secundò, vt in tantum hæc clausula importet veram expressionem, & derogationem, ex quo Papa id asserit, vt non admittatur probatio in contrarium; ita post *Butr. cons.2. in fin. vers. item ex quo Papa,* & *Gemin.cons.120. n.7.* tradit *Card. Tusch. d. conclus.350. num.7.*

8 Amplia tertiò, non modò procedere cùm gratia, seu priuilegium posterius conceditur Motu proprio, vt tenent *Gabr. d. tit. de clauf. conclus.5. n.3. & seq.* & *Couar. 2. p. vari. rubr. de testam. n. 20. vers. secundum,* & *Gonzal. d. gloss.36. num.43.* verùm etiam si ad instantiam partis, vt sentiunt *Felin. in cap.nonnulli, in princ. num.6. de rescript. Cassad. d. decis.10.n.2. Crauett. cons. 126. in fin. Mart. d. clauf. 139. num. 10. Card. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib.12.tit.8.n.11. Gabr. d. concl. 5. num. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 40. num.22.* licèt alij in hac specie contrarium teneant, quos sequitur *Gabr. d.conclus. 5. n.4. & 5.* & *Gonzal. d. gloss.36. num. 603.* quorum omnium opiniones conciliat *Monet. d. cap.7. n.201.*

9 Limita primò, non operari expressam, & indiuiduam mentionem, quando non fuit facta aliqua mentio de illo, de quo tractatur, vt per *Verall.decis. 121.part.1. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol.368. n.1.* & fuit dictum *in Toletana decimarum 26. Nouembris 1605. coram Iusto,* & *in Romana fideicommissi de Veccijs 28. Iunij 1604. coram Litta,* impressa per *Farin.decis.*

10 *128. num.5. part. 2. recent.* vbi etiam habetur, hanc clausulam non operari circa non expressa, nec circa ea, de quibus Papa non habuit notitiam.

11 Limita secundò in iis, quæ sunt facti, quia nihil operatur ex quo Papa præsumitur ea ignorare, sed tantùm in iis, quæ sunt Iuris habet effectum, vt ex Rotæ decisionibus concludit *Cardin.Tusch.d.conclus. 350.num.9.* vbi *num.10.* post *Maluas. cons.1 num.42.* extendit etiam si simul sint omnes hæ clausulæ, *Ex certa scientia, Motu proprio, De plenitudine potestatis, Non obstantibus, &c.*

12 Limita tertiò, vt priuilegium posterius, quod est in notabile præiudicium tertij, etiam Motu proprio concessum, non tollat præcedens illius tertij sine specialis derogatione regulæ 17. nunc 18. Cancel. de non tollendo iure quæsito, ex adductis per *Mart. d.clauf.139. n.10.* & *Gonzal. d.gloss.36. à n.54.* ac per *Monet. d. cap.7. n. 214.*

13 Limita quartò, non operari expressam derogationem, quoties in posteriori dispositione expressè requiritur certa scientia, vt resoluit *Nicol. Garc. de benef. part.3. cap.2. num.134.* & eo citato fuit dictum *in Comaclen. & Ferrarien. Præpositura 15. Decembris 1625. coram Remboldo, in vers. fine attendamus,*& post *Ferret. cons. 38. num. 2. & seqq. lib.1,* ac *Rotam coram Cardin. Seraph.* tradit *Mart. d. clauf.139. num.3.* inde inferens *num. 4.* quod hæc clausula non sufficit in confirmatione ex certa scientia, nisi totus tenor inferatur, subdens *n. 5.* non sufficere tenorem inseri in expeditione literarum tempore alterius Pontificis: quam quidem illationem temperat *num. 18.* post alios, nisi Princeps confirmaret priorem concessionem à prima linea vsque ad vltimam, asserens se eius tenorem vidisse, & legisse, atque confirmationem illam pro sufficienter expressa haberi volens; & sufficere narratam substantiam contentorum in priuilegiis derogatis, ad hoc vt præsumatur certa scientia in derogante, censuit *Rot. in Abulen. Iurisdictionis 25. Ianuary 1588. coram Orano,* & *in Toletana administrationis 17. Iunij 1609. coram Pamphilio,* & *in d. Comaclen. & Ferrarien. Præpositura, coram Remboldo.*

Limita quintò, non importare specificam derogationem, & expressionem omnium contrariorum, quando Papa signaret Supplicationem non simpliciter, sed cum qualitate, putà, *Fiat, & committatur,* vt cum *Gemin. cons.65. in fin. num.17. vers. non obstat,* obseruat *Cardin. Tusch. d. concl.350. num.11.* subdens post *n. 11.* quod tunc procedit si Papa signaret, *Fiat, vt petitur,* aliàs non. 14

Non extenditur hæc clausula, vt fuit dictum *in Taruisana plebis de Midulo 2. Iunij 1593. coram Illustrissimo Domino meo Cardin. Millino,* impressa per *Marchesan. de Commissionib. part.1. pag. 685. num. 3.* imò restringitur iuxta narrata, ex *Seraph. decis. 16. num. 1.* quia tanquam accessoria debet restringi ad id, de quo principalis dispositio loquitur, & sic non comprehendit ea, de quibus dictum non fuit in dispositiua, vt per *Dec. cons.373.num.14. Paris. cons.42. num. 18. vers. illa enim verba, lib.4. Caputaq.decis.121. p.1.* cum aliis allegatis *in Romana legitimæ 10. Martij 1617. coram Card. Sacrato,* & *in Bergomen. pensionis de Trescurio 13. Nouembris 1626. coram D.Durano.* Et non operatur circa non expressa, vt censuit *Rot. in Valentina decimarum 28. Nouembris 1603. coram Cardin. Lancellotto Iun.* impressa per *Marches. d. part. 1. pag. 640. num.6.* 15 16

Non operatur quotiescumque concedens habendo notitiam, non concessisset, *Rot. in d. Valentina decimarum coram Cardin. Lancellotto.* Nec habet efficaciam quoties Papa si sciuisset defectus, non ita rescripsisset, ex *Seraph. decis. 981. num.8.* quia nulla est efficacia huius clausulæ, vbi constat de defectu intentionis Papæ concedentis, *Paris. cons.74. n. 55. lib.4.* & fuit dictum *in Ostien. affictus 23. Maij 1614. coram Patriarcha Pamphilio.* Qui quidem intentionis defectus opponi non potest concessioni cum hac clausula, præcipuè si concurrant aliæ clausulæ, quæ semper iniungi solent, nempe, *Motu proprio, Ex certa scientia,* &, *De plenitudine potestatis,* vt fuit dictum *in Auelina vnionis 15. Decembris 1595. coram Gipsio;* non enim inducit certam scientiam concedentis, ex traditis per *Marches. d. p. 1. pag. 640. in vlt. impress.* 17 18 19

Deseruit hæc clausula ad tollendam subreptionem, non autem ampliat principalem dispositionem, secundum *Calderin. cons.1. de rescript. Roman. cons. 530. num. 13. in fin. Put. decis. 1. num.2. lib. 1. & decis. 156. num. 7. lib. 2. Crescent. decis. 7. num. 11. de concess. præbend. Gab. d. tit. de clausul. conclus.10. num.1. Marches. de Commissionib. p.3. pag. 124. num.3. in 2. impress. Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 2. num.234. Stephan. Gratian. discept. forens. cap.635. num.9.* & fuit dictum *in Baron. seu nullius Prioratus 20. Iunij 1614. coram Card. Sacrato,* impressa per *Farin.decis.569.n.8. p.2.recent.* Non tollere tamen subreptionem cum derogatione reg. de iure quæsito, resoluit *Marches. d. p.1. pag.227. n.331.* 20 21

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

Clau

2 *Clausula*, Rato manente pacto, *tacitè subintelligitur in omnibus contractibus bonæ fidei.*

3 *Iuramentum habet vim clausulæ*, Rato manente pacto.

4 *Clausula*, Rato manente pacto, *operatur solùm ad fauorem obseruantis contractum, non autem ad fauorem contrauenientis.*

5 *Clausula*, Rato manente pacto, *operatur vt debitum principale, simul & pœna exigi possint, & vtrumque debeatur.*

6 *Emphyteutico in contractu si vltra pœnam caducitatis ob non solutionem canonis, apponatur alia pœna cum clausula*, Rato manente pacto, *emphyteuta cadit à iure suo, & debet soluere dictam pœnam.*

7 *Emphyteuta vt possit expelli ob non solutionem canonis, etiamsi dominus directus illum receperit de præterito, operatur clausula*, Rato manente pacto.

8 *Nouationem in præiudicium contrauenientis inducit clausula*, Rato manente pacto.

9 *Petitionis cumulatiuæ in fauorem eius, qui seruat contractum, habet effectum clausula*, Rato manente pacto.

10 *Clausula*, Rato manente pacto, *operatur quod quis possit vti remedijs contrarijs.*

Rato manente pacto.

Clausula CXXVIII.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mart. de clauf. p. 1. clauf. 141. in vlt. edit. aliàs clauf. 125. in 1. Aloyf. Ricc. in collect. decif. p. 4. collect. 973. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. litt. C. concl. 300.* & cæteros in discursu citatos.

2 Hæc clausula tacitè subintelligitur in omnibus contractibus bonæ fidei, vt tradunt *Cort. in memorabilib. verbo clausula, pag. 110. Cald. Pereir. de empt. & vendit. cap. 30. num. 55.* præterquàm in fideicommissis, vt obseruant *Vital. de Cambanis in tract. clausul. pag. 4. num. 8.* & *Celf. Vgoni. in simili tract. pag. 510. col. 2.*

3 Iuramentum habet vim huius clausulæ, vt per *Seraphin. de Priuilegijs iuram. priuileg. 85. Celf. Vgoni. citato loco, Mart. d. clauf. 141. num. 4. verf. adde, Cardin. Tusch. d. concl. 300. num. 4.*

4 Operatur solùm ad fauorem obseruantis contractum, non autem ad fauorem contrauenientis, vt tradunt *Vital. de Camban. citato loco, num. 4. Honded. conf. 89. num. 80. tom. 2. Seraphin. d. priuileg. 85. num. 8. Card. Tusch. d. concl. 300. num. 15. Mart. d. clauf. 141. n. 6. Cald. Pereira d. cap. 30. num. 53. Amic. de iure emphyteutico, q. 16. num. 8. in fin.* minimè enim prodest non obseruanti, secundum *Celf. Vgoni. citato loco, Ioseph. Sesse de inhibitionib. cap. 5. §. 3. num. 11.* Contractus verò firmus manet, ex *Mascard. de probationib. concl. 1157. num. 37.* & *Card. Tusch. d. concl. 300. num. 9.*

5 Operatur etiam quod debitum principale, simul & pœna exigi possint, & vtrumque debeatur, *l. qui fidem. ff. de transaction. l. cùm proponas. Cod. eod. tit. Vital. de Camban. in d. tract. clausul. pag. 3. num. 1. cum seqq. Salust. Tiberi. in formulario instrum. lib. 1. cap. 14. nu. 10. & cap. 19. num. 14. Guttier. in repet. l. nemo potest, num. 413. ff. de legat. 1. Cald. Pereira d. cap. 30. num. 52.* Vnde infertur, quod si in contractu emphyteutico vltra pœnam caducitatis ob non solutionem canonis, apponatur alia pœna cum hac clausula, emphyteuta cadit à iure suo, & debet soluere dictam pœnam, vt per *Card. Tusch. d. concl. 300. num. 9. & 11. Amic. d. q. 16. à num. 6.* 6

Operatur etiam in emphyteusi, vt emphyteuta possit expelli ob non solutionem canonis, etiamsi dominus directus illum receperit de præterito, quoniam vtrumque consequi poterit, videlicet, canonem præteritum, & expulsionem, quæ sunt compatibilia, secus si recepisset pro futuro; ita *Alex. conf. 196. num. 2. & seq. verf. nec ad hoc obstaq. & conf. 206. num. 2. verf. ad prædictorum confirmationem, vol. 7. Vital. de Camban. citato loco, num. 4. Mart. d. clauf. 131. num. 7. Cardin. Tusch. d. concl. 300. num. 11.* 7

Inducit nouationem in præiudiciū contrauenientis, vt per *Bal. conf. 341. in fin. vol. 2. Mart. d. clauf. 131. num. 9. Card. Tusch. d. concl. 300. num. 5.* 8

Habet effectum petitionis cumulatiuæ in fauorē eius, qui seruat contractum, non autem illius, qui contrauenit, ex adductis per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 770. num. 14. & 15.* 9

Operatur quod quis possit vti remediis contrariis, *l. qui fidem. ff. de transaction. d. l. cùm proponas*, vbi *Bald. num. 1. Fulgos. num. 2. Roman.* etiam *num. 2.* & *Iaf. num. 4. in 3. notab. Aloyf. Ricc. in collect. decif. collect. 973. in princip. Card. Tusch. d. concl. 300. num. 5. Mart. d. clauf. 131. num. 1.* vbi *num. 2.* verum dicit respectu obseruantis contractum, secus verò respectu contrauenientis, quod pariter ex *Rot. decif. 15. num. 2. p. 1. diuerf.* obseruat *Aloyf. Ricc. citato loco.* Quærit etiam idem *Marta vbi proximè, num. 10.* quid hæc clausula operetur in rumpente pacem, & *num. 11.* quid in feudo, stante pacto inter dominum & vassalum, vt vassalo feloniam committente, teneatur domino ad damna & interesse cum clausula, *Rato manente pacto.* 10

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula*, Rebus sic stantibus, *intelligitur in quacumque dispositione, obligatione, & promissione, vel pacto, etiam iuramento firmatis.*

3 *Clausula*, Rebus sic stantibus, *importat idem, ac si dictum fuisset*, Dummodo res in eodem statu permaneat.

4 *Promissio debet intelligi secundum terminum, & statum, qui tempore promissionis vigebat.*

5 *Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*

6 *Clausula*, Rebus sic stantibus, *non subsistit, quando partes disposuerunt etiam mutato rerum statu, vel quando fuit cogitatum, vel potuit cogitari in futurum.*

Rebus sic stantibus.

Clausula CXXIX.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Celf. Vgoni. in tract. clauf. pag. 510. col. 1. Azin. de execut.* 1

cut. §. 9. cap. 204. Alb. conf. 302. num. 8. & 9. Mart. de clausul. p. 1. claus. 127. in 1. edit. aliàs claus. 143. in 2. edit. & p. 2. claus. 64. & p. 3. claus. 73. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 171. Baptist. Cost. de re integra, prælud. 4. num. 3. & in tract. de claus. conuention. claus. 10.

2 Hæc clausula regulariter intelligitur in quacumque dispositione, obligatione, & promissione, vel pacto, etiam iuramento firmatis, *l. quod Seruius. ff. de condict. ob causam, l. continuus. §. cùm quis. ff. de verbor. oblig. l. quæro. §. inter locatorem ff. locati, Dec. conf. 338. Socin. conf. 22. num. 18. vol. 4. Mandel. conf. 301. num. 9. & conf. 555. num. 24. Hippol. consil. 76. num. 31. vol. 1. Crauet. conf. 95. num. 4. & conf. 216. vol. 1. Cas. de Grassis decis. 125. aliàs 4. de rebus Eccles. non alien. num. 17. & seq. Roland. conf. 1. num. 158. vol. 2. Tiraq. in l. si vnquam, in princip. num. 166. C. de reuocand. donat. Menoch. conf. 27. num. 47. & conf. 150. num. 3. & 32. Mascard. de probat. conclus. 1131. num. 27. & conf. 1157. num. 7. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 14. n. 11. & lib. 3. q. 18. num. 123. Surd. de aliment. tit. 2. q. 15. num. 187. & tit. 8. priuileg. 56. num. 61. & decis. 326. num. 31. & conf. 418. num. 8. & conf. 445. num. 35. Guttier. practic. lib. 3. q. 42. num. 37. & 38. & in tract. de tutel. & curis, p. 1. cap. 1. num. 23. Mart. d. p. 3. claus. 62. num. 1. & 2. Rot. decis. 606. num. 1. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, Cald. Pereira in responso pro Duce Pastrana, num. 6. & in resp. pro D. Roderico à Sylua, vers. ad hac, Aloys. Ricc. d. collect. 1771. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 96. num. 23. & cap. 884. num. 21. Fernandez de Ottero select. Iuris interpretat. lib. vnic. ad cap. fin. de consuetud. num. 37. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 220. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. litt. C. concl. 305. num. 11.* & fuit dictum *in Cæsaraugustana pensionis 11. Martij 1591. coram Giptio.*

3 Idem importat hæc clausula, ac si dictum fuisset, *Dummodo res in eodem statu permaneat*, scilicet, dummodo alius contrahens & ipse promissa seruent, vel adimpleant correspectiuè, aliàs non obligat promissio, ita *Tiraq. in tract. cessante causa, num. 225. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præs. 16. num. 5. 6. & 15. vers. 2.* & fuit dictum *in Placentina donationis, seu prouisionis 20. Iunij 1588. coram Giptio.*

4 Vnde promissio debet intelligi secundum terminum, & statum, qui tempore promissionis vigebat, vt per *Socin. conf. 123. vol. 4. Osasc. decis. 91. num. 2. &*
5 *3. Menoch. conf. 156. num. 5.* Nam quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio, *l. de ætate. §. ex causa. ff. de interrog. action. l. 1. in princip.* & ibi *glos. ff. de ventre inspic. cap. cæterum, cum similibus, de iuram. calumn.* quod procedit, quando noua causa iusta superuenit, quæ principio non fuit cognita; at secus si præuisa, aut cogitata fuerit, quia dici tunc non potest, quod status rerum sit mutatus, vt declarant *Bart. in d. l. quod Seruius, num. 4. Rom. conf. 22. col. 1. vers. 2. Gozadin. conf. 27. num. 9. Ruin. conf. 105. in fin. vol. 5. Osasc. d. decis. 91. num. 14. & seq. Rebuff. de priuilegijs Scholar. priuil. 76. num. 2. Menoch. consil. 156. num. 32.*

6 Non subsistit hæc clausula, quando partes disposuerunt etiam mutato rerum statu, vt per *Surd. conf. 445. num. 16.* Vel quando fuit cogitatum, vel potuit cogitari in futurum, sicut eadem regula perdit officium suum in dispositione verbis vniuersalibus cōcepta, in qua veniunt præsentia, & futura, vt docent *Natt. conf. 160. num. 24. Manent. conf. 84. num. 58. cum seqq.* quos refert *Ioan. Bapt. Cost. d. claus. 10. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Rebusque aliis, &c. *in commissione posita, ad omnia quæ deducta sunt, refertur.*
2 *Dict.* aliis, *aliquando ponitur in rescriptis, aliquando verò in dispositionibus, quod ibi declaratur.*
3 *Clausula*, Rebusque aliis, *operatur, vt possit deduci omne ius, nisi quando constaret de aliqua restrictione.*
4 *Maiora expressis, & grauia non comprehendit clausula*, Rebusque aliis, &c.
5 *Illustres personas, & qualificatas non comprehendit clausula*, Rebusque aliis, &c.

Rebusque aliis, &c.

CLAVSVLA CXXX.

HÆc clausula in commissione posita, ad omnia, 1
quæ in actis sūt deducta, refertur, vt per *Paris. conf. 39. num. 10. vers. nam ille, vol. 1.* obseruat tamen *Butr. in cap. cùm in cunctis, num. 1. & seq. de rescript. lib. 6.* quod dictio illa (*alijs*) de qua in hac clausula, 2
aliquando ponitur in rescriptis, aliquando verò in dispositionibus: quando autem reperitur in rescriptis, tunc si referatur ad personas, prout disponitur *in d. cap. cùm in cunctis*, non possunt vltra tres conueniri, vel quatuor; at verò si relata sit ad res, videlicet si de summa tantùm causa cōmissa sit, vnà cum præfata clausula, *Rebusque alijs*, tunc ista clausula non restringitur, nec ad numerum rerū, nec ad ipsarum qualitatem, & sic super maioribus summis agere impetrans commissionem poterit: quamuis ipsemet *Butr. num. 2.* subdat, reum petere posse, quod habens talem clausulam, super quibus rebus agere intendat, declaret; & ideo restringitur, ne in infinitum vagetur, cùm Iudicis munus sit extinguere lites, licèt quandoque non restinguantur, putà quando constituitur procurator contra N. omnesque alios, vt ibi *Butr. num. 2.* vbi etiam ponit quæstionē, an possint vigore illius verbi (*alijs*) fœminæ conueniri; ita refert *Marches. de Commiss. p. 1. pag. 201. num. 70. & 71. in vlt. impress.*

Operatur hæc clausula, vt possit deduci omne 3
ius, imò quod per illam censeatur esse deductum. Sed tamen id limitatem non procedere, quando constat de aliqua restrictione, scilicet in prosecutione causæ actorem se restrinxisse ad aliquod ius particulare, vt euenit *in causa Legionen. præstimoniorum allegata in causa Mediolanen. Capellaniæ de Valdaino 3. Iulij 1595. coram Card. Pamphilio.*

Maiora autem expressis non comprehendit, nec 4
grauia, *glos. verb. rebus alijs, in cap. præsentibus 2. de testib. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 3. sub num. 40.* vbi asserit, hanc clausulam non comprehendere personas Illustres, & qualificatas, de quo etiam *Mandos. in Commiss. super causis beneficialibus, verb. omnésque alios, &c. vers. quæro secundò.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Princeps potest remouere suspicionem, & committere causam, ea remota, quæ intelligi debet de recusatione propter friuolam suspicionem, non autem grauem, & iustam.*
3 *Suspicio quæcumque quando per Principem remota*

remota est, tunc censeretur remouisse etiam non friuolam.

4 *Causa si esset commissa alicui Cardinali cum clausula,* Recusatione remota, *an aliquo casu possit recusari, ostenditur.*

5 *Inferior à Principe non potest alicui Iudici causam committere cum clausula*, Recusatione remota.

6 *Iudici suspecto nunquam Princeps præsumitur ex certa scientia causam committere.*

7 *Princeps committendo causam cum clausula,* Recusatione remota, *inualidè agit, quando inimicitia causam dederit recusationi.*

8 *Princeps superior non potest etiam de plenitudine potestatis alicui Iudici suspecto committere causam cum clausula*, Recusatione remota.

9 *Princeps quando ex aliqua iusta causa moueretur ad committendum causam cum clausula*, Recusatione remota, *Iudici suspecto tunc poterit committere.*

10 *Causa, qua motus Princeps potest causam committere suspecto Iudici cum clausula*, Recusatione remota, *quæ sit ostenditur.*

11 *Papa semper præsumitur motus ex rationabili causa.*

12 *Clausula*, Recusatione remota, *si fuerit apposita in vna parte rescripti delegationis ad plures causas, an extendatur ad omnes remissiuè.*

13 *Exceptiones omnes nullitatis si remoueantur statuto, vel partium conuentione, an remota censeatur declaratoria fori incompetentis, ostenditur.*

14 *Iudicium à principio non subsistit data fori incompetentia.*

Recusatione remota.

CLAVSVLA CXXXI.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Cels. Vgoni. in tract. clauf. pag. 488. col. 1. Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ, tit. de recus. in præfat. num. 9. cum seqq. Perez l. 1. vers. est dubium, vtrùm causa, tit. 5. lib. 3. Ordinamen. Sigismund. Scacc. de appell. quæst. 16. limit. 1. num. 118. cum seqq. Iacob. Laurent. de Iud. suspect. cap. 2.* latè *Farinac. fragment. crim. part. 2. verbo Iudex, n. 954. cum multis seqq. Laurent. de Peirinis de Relig. subdito, & Prælato, tom. 1. quæst. 1. de obediem. cap. 19. in princ.*

2 Princeps potest remouere suspicionem, & committere causam ea remota, seu prohibita recusatione in ipsa delegatione, vt tradunt *gloss. verbo recusare, in princip. in l. apertissimi, C. de iudic.* recepta communiter ibi, & alibi, vt per *Dec. in cap. ad hæc, num. 7. de rescript. & in cap. cùm inter, num. 12. in fin. de except. Franch. in rub. num. 27. de appellat.* Intellige de recusatione propter friuolam suspicionem, non autem grauem, & iustam, vt sentiunt *Domin. in cap. Iudex 5. num. 13. de off. deleg. 2. Speculat. in tit. de recusat. §. 1. num. 5. vers. vel dic. Prob. ad Monach. num. 2. à num. 3. in cap. postremo, de appellat. Rebuff. d. tit. de recus. in præfat. quæst. 3. num. 9. Misyng. centur. 3. obseruat. 63. ad finem, Gail. lib. 1. obseruat. 33. num. 5. Perez ad l. 1. ad fin. vers. est dubium, vtrùm causa, tit. 5. lib. 3. Ordinamen. Lancell. de attentat. in præfat. num. 67. & part. 2. cap. 6. num. 33. Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ, tit. de recusat. in præfat. à num. 9. Azeued. ad l. 1. num. 2. tit. 16. lib. 4. noua Recopil. Petr. Anton. de Petra in tract. de absoluta Principis potest. cap. 6. num. 35. Morl. in emptor. Iuris, part. 1. tit. 2. in prælud. n. 186. cum seq. Carrasc. in explicat. ad aliquas leges Recopil. cap. 9. num. 340. Melchior Phæbos. Lusitan. decis. 77. num. 7. cum seqq. Scacc. d. quæst. 16. lim. 1. num. 120.* vbi tamen limitat, nisi à Principe fuisset remota 3 quæcumque suspicio, quia tunc censeretur remouisse etiam non friuolam; ita *Iacob. Laur. d. cap. 2. num. 19. vers. in genere.* Sed *num. 21.* sic prædictam conclusionem ampliat, etiam quod Papa vsus fuisset verbis generalibus, & vniuersalibus, putà dicendo, *omni & quacumque appellatione remota*, nam & tunc non censetur voluisse remouere nisi friuolam recusationem, non autem grauem, & iustam; & *num. 23. in fin.* ampliat, licèt causa commissa esset alicui Cardinali cum hac clausula, quia etiam 4 tunc posset vt suspectus recusari, si talis reperiretur ob manifestam inimicitiam, aliamve similem causam.

Inferior à Principe non potest alicui Iudici causam committere cum hac clausula, *Recusatione remota*, vt per *Franc. in cap. postremò, de appellat. num. 5. ante fin. vers. hac procedunt*, vbi omnes scribentes, *Seraph. in tract. de Priuileg. iuram. priuileg. 7. n. 1. vers. illud autem certum est*, & *Scacc. d. quæst. 16. limit. 1. num. 25. cum seq. Anchar. Regien. quæst. 43. num. 12. & 13. p. 1. Iacob. Laur. d. cap. 2. num. 25.* 5

Iudici suspecto nunquam Princeps præsumitur 6 ex certa scientia causam committere, *cap. cùm inter, de exception. Prob. ad Monach. in cap. Iudex, num. 2. ad fin. de offic. deleg. lib. 6. Scacc. d. lim. 1. num. 119. & 122. Iacob. Laur. d. cap. 2. num. 19.* ac proinde si 7 committat cum hac clausula, inualidè agit, quando inimicitia causam dederit recusationi; ita *Franc. in d. cap. postremò, litt. B. per text. in Clem. pastoralis,* ibi, *notorium quoque, de re iudicata, Dec. in d. cap. cùm inter, num. 12. & 13. de except. & cons. 174. num. 3. post princ.* nec dissentire videtur *Iacob. Laur. d. cap. 2. num. 16.* vbi multis rationibus contendit, quod 8 Princeps superiorem non habens, prout est Papa, & Imperator, non potest etiam de plenitudine potestatis alicui Iudici suspecto committere causam cum clausula, *Recusatione remota.*

Quando verò Princeps moueretur ad sic com- 9 mittendum ex aliqua iusta causa, credo tunc posse committere Iudici suspecto causam cum hac nostra clausula, secus sine causa, secundùm *Alex. de Neuo in cap. cùm inter, num. 21. & seq. de except.* vbi relatis contrariis Doctorum sententiis, cum hac residet distinctione. Causam autem tunc exempli- 10 ficat, quando committit personæ, de cuius scientia, & legalitate adeò confidit, vt rectè iudicaturus sit, non obstante quacumque suspicione; & subdit ampliùs, quod in dubio in Principe committente causam suspecto Iudici, præsumatur prædicta causa, *Sigismund. Scacc. d. quæst. 16. limit. 1. num. 121.* vbi amplius dicit, quod quando Princeps remouet ex iusta causa suspicionis exceptionem, tunc censetur remouisse etiam suspicionem non friuolam, subdens postea; Sed quis dicet Principi quod 11 facit sine causa? Papa enim semper præsumitur motus ex causa rationabili, *Abb. in cap. cùm venissent, sub num. 8. de Iudic. Rot. in Assissien. Canoni-*

S catum

catus 15. Iulij 1595. coram Iusto, impressa per *Marchesi. p. 1. pag. 221. in vlt. impress.*

12 Vtrùm autem si clausula hæc, *Recusatione remota*, fuerit apposita in vna parte rescripti delegationis ad plures causas, extendatur ad omnes? vide *Petr. de Bellapertic. in l. apertissimi, C. de Iudic. col. 2. post med. vers. pone, Iudex est delegatus ad plures causas*, vbi distinguit, an causa prædicta fuerit apposita in principio, vel in medio, vel in fine commissionis, & alia ad hanc materiam pertinentia bene declarat.

13 Vtrùm autem si lege, statuto, vel partium conuentione, remoueantur omnes exceptiones nullitatis, remota censeatur declinatoria fori incompetentis, quæstio est dubia, in qua licèt *gloss. verbo pendere; in Clement. 1. de re iudic. Cardin. Imol. Bonif. Corset. & Barbat.* quos refert *Cou. pract. cap. 25. n. 4.* existimauerint remotam quoque censeri declinatoriam fori incompetentis, saltem in terminis *dict. Clement. 1.* vt non obstante exceptione nullitatis, quæ oritur ex defectu Iurisdictionis, tres sententiæ conformes mandentur executioni; nihilominus contrarium, imò potiùs tunc remotam censeri declinatoriam fori incompetentis, defendunt *gloss. vltim. in hoc celebris, in Clem. vnic. de sequest. possess.* recepta per omnes ibi, *Felin. in rubr. de foro compet. num. 2. & in cap. ex parte 2. num. 16. de officio deleg. Ias. num. 2. Rip. num. 23. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. Abb. in cap. item cùm quis, num. 6. de restit. spol. Dec. cons. 8. num. 7. & cons. 38. num. 7. Perez l. 4. gloss. 1. vers. exceptio, tit. 4. lib. 3. Ordinam. & l. 2. vers. secundò limitatur, tit. 15. lib. 3. etiam Ordin. Vant. de nullitat. tit. quis possit dicere de nullitate, num. 37. & tit. de nullit. ex defectu Iurisdict. num. 4.* referunt plures, quos sequuntur *Couar. d. cap. 25. num. 4. Auiles ad cap. 10. Pretorum, in gloss. verbo execucion, num. 63. Padil. in l. 1. num. 32. C. de Iuris & facti ignor. Gabr. lib. commun. tit. de statutis, concl. 3. Menoch. remed. 5. recuper. num. 13. Valasc. cons. 65. in princip. & in praxi partition. cap. 39. num. 2. Cabed. Lusit. decis. 48. part. 1.* (qui tamen in praxi testatur contrarium fuisse iudicatum in exceptione incompetentiæ contra tres sententias conformes,) refert nonnullos *Surd. cons. 99. num. vlt. multo plures*, vt per *Guttier. practic. lib. 1. quæst. 96. à num. 8.*

14 Pro quibus expenditur, quod data fori incompetentia iudicium à principio non subsistit, *l. 1. & per totum. C. si à non compet. cap. at si 5. in princip. de iudic.* cum aliis, & consequenter non proponitur à principio aliquid quod exequendum sit, vt patet, *iuncta reg. l. non dubium 5. C. de legib. reg. non præstat, lib. 6.* magis in specie *l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. l. scire oportet 15. §. vltim. ff. de excus. tutor.* Cùm ergo exceptio fori incompetentis concludat iudicium à principio nullum, defecisseque statim in initio illius fundamentum propter defectum personæ Iudicis incompetentis, fit consequens, quod quamuis aliqua dispositio exceptiones nullitatis prorsus reiiciat, non tamen censetur reiecisse declinatoriam fori incompetentis. Declaratur hæc ratio, quia talis exceptio concludit nullitatem valde magnam, vt Doctores loquuntur, *Valasc. d. cap. 39. num. 2.* vbi ex aliis affirmat, propter illius magnitudinem impediri executionem trium sententiarum conformium, *d. gloss. vltim. iuncta Clem. 1. de re iudic.* vnde in generali prohibitione exceptionum non debet censeri comprehensa, *arg. l. obligatione generali 5. ff. de pignoribus, cap. vlt. de officio Vicarij in 6.* Facit etiam, quod si statuto caueatur, vt arbitrium mittatur executioni, non obstante quacumque exceptione, nihilominus admittetur exceptio, quæ concernit inhabilitatem personæ ipsius arbitri, veluti quia bannitus, excommunicatus, mulier, & alia id genus, *Paul. in l. vlt. C. de receptis arbitris*, refert plures casus in specie *Auiles citato loco, n. 62.*

SVMMARIVM.

1 *Satisfactionem integram requirit clausula,* Refectis expensis.

2 *Oblationem non admittit clausula,* Refectis expensis, *sed requirit veram, & actualem solutionem.*

3 *Formæ clausulæ,* Refectis expensis, *non satisfit per fideiussorem præstitum de illis reficiendis facta earum liquidatione.*

4 *Compensatio non admittitur in reficiendis expensis stante clausula,* Refectis expensis.

5 *Expensarum in refectione veniunt factæ in actibus & processibus, ac instantiis de partibus, dummodo fuerint factæ in eadem causa.*

6 *Expensæ factæ in iudicio attentatorum, veniunt stante clausula,* Refectis expensis.

7 *Expensæ factæ per reum in extractione instrumentorum veniunt stante clausula,* Refectis expensis.

8 *Expensæ non solùm factæ in Rota, sed etiam in Tribunalibus aliarum stantiarum, veniunt ex clausula,* Refectis expensis.

9 *Expensarum in taxatione non erit habenda ratio illarum, quæ factæ fuerunt in actibus nullis.*

10 *Clausula,* Refectis expensis, *non apponitur in commissione, si ex vtraque parte nullitas adesset, & sanatio peteretur.*

11 *Clausula,* Refectis expensis, *non censetur adimpleta, ex quo datur cedula Banchariа pro refectione expensarum.*

12 *Conditionalis est clausula,* Refectis expensis, *propter naturam ablatiui absoluti.*

13 *Testes nulliter examinantur ex defectu Iurisdictionis ante refectionem expensarum stante clausula,* Refectis expensis.

14 *Paupertas quando adest, tunc S. D. N. gratia datur commissio cum clausula,* Reseruatis expensis in fine litis constito de paupertate.

15 *Paupertatis fumus quando non datur, non solet commissio dari sine clausula,* Refectis expensis.

16 *Clausula,* Refectis expensis, *in vna commissione apposita, censetur in omnibus aliis repetita.*

Refe

Refectis expensis.

CLAVSVLA CXXXII.

1 HÆc clausula requirit integram satisfactionem, vt fuit dictum *in Pampilonen. beneficij de Sos 28. Ianuarij 1577. coram Card. Blanchetto*, impressa per *Marchef. de Commiss. p.1. pag.432. num.5.* & ideo non 2 admittit oblationem, sed requirit veram, & actualem solutionem in manibus collitigantis, nec sufficit verum, & actuale depositum, *Put. decis. 159. in fin. aliàs 114. in correct. lib.1. Mart. de clausul. p.1. clauf.144. num.1. in vlt. impress.* & fuit dictum *in Romana legitima 16. Martij 1562. coram Robusterio*, & *in alia Romana domorum, seu spolij de Pinis 19. Ianuarij 1611. coram Gregorio XV. inter eius decis. impressas decis. 492. num.9.* quæ etiam reperitur impressa per *Marchef. de Commiss. p.2. pag.225. in vlt. impress.* Nec for3 mæ huius clausulæ satisfit per fideiussorem præstitum de illis reficiendis facta earum liquidatione, *Neguf. de pignor. in 4. membro 5. partis principalis, num. 10. vers. tertia conclusio, Alexan. Rauden. Pisana decisione 16.*

4 Amplia, vt nec pro eis admittatur compensatio, *cap. fin. in fine, de rescript. Put. decis.123. lib. 1.* & fuit dictum *in Ciuitatis Castelli fructuum, & expensarum 8. Iunij 1592. coram Giptio.*

5 In refectione harum expensarum veniunt factæ in actibus, & processibus, ac instantiis de partibus, dummodo fuerint factæ in eadem causa, *Rot. decis. 42. de sent. & re ind. in antiq.* & fuit dictum *in Burgen. Iurisdictionis 6. Februarij 1604. coram Reuerendiss. D. Decano*, impressa per *Farinac. decis. 68. p. 1. recent.*

6 Veniunt etiam expensæ factæ in iudicio attentatorum, & circa ea, nam illæ in primis, & ante omnia refici debent, vnà cum damnis, & interesse, *Port. Imol. cons.66. num. 24. Lancellott. de attent. par. 3. cap. 31. sub tit. de pœn. attent. num. 164. & seq.* & fuit dictum *in Anconitana computorum 19. Iunij 1592. coram Penia.*

7 Item veniunt expensæ factæ per reum in extractione instrumentorum per eum productorum ad se defendendum; licèt sine illis obtinere potuisset, dummodo ad causam aliquo modo faciant, vt fuit tentum *in Valentina emolumentorum, seu expensarum 15. Decembris 1595. coram Card. Pamphilio.*

8 Item veniunt non solùm expensæ factæ in Rota, sed etiam in aliis Tribunalibus aliarum stantiarum, *Felin. in cap. significauerunt, num.6. de except. Corsett. in repert. Fel. in verbo Iudex*, & fuit dictum *in Romana vineæ 25. Iunij 1593. coram Litta.*

9 In taxatione harum expensarum non erit habenda ratio illarum, quæ factæ fuerunt in actibus nullis, *ad cap. finem litibus*, cum ibidem notatis per *glos. de dolo, & contum. Afflict. decis.70. num.3.* Liquidatio autem harum expēsarum fit illis probationibus, quæ haberi possunt, *Federic. de Sen. cons.519. num.4.* & fuit dictum *in Salmantina censuarum, seu liquidationis fructuum 24. Ianuarij 1611. coram Card. Marquemontio.*

10 Si ex vtraque parte nullitas adesset, & sanatio peteretur, tunc si contingat dari commissionem, nō apponitur hæc clausula, *Bellam. decis. 33. & 359. Rota decis. 321. num.1. p.1. diuers. Marchef. de Commiss. p.3. pag. 164. num.21.* vbi *num.13.* subdit quare hæc clausula apponatur in commissione sanatoria nullitatum, ex vna tantùm parte prouenientium.

11 Vtrùm autem hæc clausula adimpleta dicatur, ex quo datur cedula Bancharia pro refectione expensarum: Respondet negatiuè *Marchef. de Commiss. p.3. pag. 408. num.116. in vlt. impress.* ex ea ratione, quia hæc clausula requirit totalem, & effectualem expensarum refectionem, & non chirographum, quia promittere non est soluere, vt in specie de processu Auditoris Cameræ loquitur *Paris. cons.106. num. 2. vol.4.* quod declarauerunt, quando expensæ non sunt liquidæ; nam tunc sufficit depositum, vel talis obligatio soluendi, facta statim liquidatione, vt dicit *Alex. in l.4. §. ait prætor, num.2.* & ibi Doctores *ff. de re iud. Capol. cautela 51.* aliàs sequeretur, quod semper illas non liquidare esset repositum in partis arbitrio, & altera pars, quæ expensas reficere tenetur, stantibus præmissis agere non valeret, *Alex. cons. 49. num. 5. lib.4. Socin. cons. 62. num.7. lib.1. Put. decis. 471. alias decis.461. in correct. lib. 2.* secus autem si essent liquidæ, vel de facili liquidandæ, vt est *decisio Verall. 138. p.1.*

Hæc clausula propter naturam ablatiui absoluti est conditionalis, vt resoluit *Marta d. clauf.144. n. 2.* & dictum fuit *in Romana rescissionis contractus 30. Octobris 1601. coram Cardinale Pamphilio*, impressa per *Marchef. de Commiss. p.3. pag.20. & in eadem coram eodem 30. Decembris 1612.* impressa per eundem *Marchef. d. p.3. pag. 103.* Vnde illis non refectis, nulliter testes examinari ex defectu Iurisdictionis, asserunt *Caputaq. decis. 156. p. 1. Put. decis. 429. alias 419. in correct. lib. 1.* & fuit dictum *in dicta Romana rescissionis contractus.* 12 13

Quando paupertas adest, tunc ex S. D. N. gratia datur commissio cum clausula, *Reseruatis expensis in fine litis constito de paupertate*, de qua priùs debet præcedere verificatio, quia fuit conditionaliter apposita dict. *(constito)* vt dixi in clausula, *Constito de paupertate*; & quando de paupertate fumus saltem non datur, non solet commissio dari sine huiusmodi clausula, vt aduertit *Vestr. in praxi, lib.8. cap.1. num. 8.* & ex illo refert *Marchef. d. p.3. pag. 164. num.20. in vlt. impress.* 14 15

In vna commissione apposita, censetur in omnibus aliis repetita, iuxta *decis. Ægidij 41. Cassad. decis.8. num.5. de rescript. Mart. d. clauf.144. num.5.* vbi *num.3.* ex *Caputaq. decis.125. num. 2. p. 3.* limitat supradicta procedere, quando pars in cuius fauorem est apposita, illa vti velit, secus si illi renuntiet expressè, vel tacitè, non vtendo, quia tunc non obstat. 16

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Exceptionibus omnibus faciendis in fauorem renuntiantis, vt renuntiatum censeatur, operatur clausula*, Renuntians, &c.

3 *Beneficio cuilibet speciali fauore introducto censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians omni legum auxilio.

4 *Velleiani beneficium competens mulieri tollitur per clausulam*, Renuntians, &c. *maximè quando obligat se pro tutela.*

5 *Velleiani priuilegio mulier gaudere potest, etiamsi ei renuntiet in iudicio.*

6 *Moræ purgationi incursæ ob non solutionem canonis, censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

7 *Executionis beneficio renuntiatum censetur*

per clausulam, Renuntians, &c.

8 *Beneficio ne quis conueniatur vltra quàm facere potest, censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

9 *Renuntiatum censetur per clausulam*, Renũtians, &c. *beneficio* l. plerique. ff. de in ius vocando, *&* l. vnicæ. §. taceat. C. de rei vxor. act.

10 *Emphyteuta, vel conductor, vt non possit petere remissionem pensionis propter bellum, vel aliam similem causam, operatur clausula*, Renuntians, &c.

11 *Mercedis remissio non fit propter casum superuenientem, quando conductor renuntiauit casibus fortuitis.*

12 *Renuntiatio casuum non comprehendit nimis insolitum.*

13 *Inuentarij beneficio censetur renunciatum per clausulam*, Renuntians, &c.

14 *Diuisionis beneficio censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

15 *Simulationis exceptioni censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

16 *Beneficio non incarcerandi censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

17 *Dispositioni* l. si vnquam. C. de reuocand. donat. *non censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

18 *Beneficio* d. l. si vnquam, *potest expressè renuntiari.*

19 *Beneficio* l. 2. C. de rescind. vend. *non censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

20 *Renuntiari etiam expressè non potest remedio* l. 2. C. de rescind. vend.

21 *Condictio indebiti non censetur sublata per clausulam*, Renuntians, &c.

Renuntians omni legum auxilio.

Clausula CXXXIII.

1 De vi, & effectibus huius clausulæ vide latè *Vital. de Camban. in tract. claus. pag. 236. cum multis seqq. Mart. de claus. p. 1. claus. 130. alias 136. in vlt. impress. Bertaz. de claus. instrum. claus. 40. glos. 6. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 1. collect. 80.*

2 Operatur hæc clusula, vt censeatur renuntiatum omnibus exceptionibus faciendis in fauorem renuntiantis; ita *Aret. cons. 104. num. 9. Hippol. in rubr. de fideiuss. num. 25. Roman. cons. 151. vers. 1, cùm renuntiauerit*, & alij citati à *Marta d. claus. 136. num. 1.* &
3 sic cuilibet beneficio speciali fauore introducto, *Aret. cons. 104. num. 9. vers. 2. hoc probatur, Curt. Iun. cons. 18. num. 4. vers. confirmatur, Marta vbi sup. nu. 17.* non solùm si beneficium competat de Iure communi, sed etiam de Iure municipali, *Hippol. in rubr. de fideiuss. num. 25. Ruin. cons. 51. num. 21. lib. 1. Rol. cons. 13. num. 9. Rimin. Iun. cons. 587. num. 28. & seq. Mart. d. loco, num. 18. Bertazol. d. glos. 6. num. 7.*

4 Per hanc igitur clausulam tollitur beneficium Velleiani competens mulieri, maximè quando obligat se pro tutela; ita *Bart. num. 12.* & *Bald. num. 3. in authent. matri, & auiæ. C. quando mulier tutelæ officio fungi potest, Socin. in l. plerique, 7. quæst. num. 40. & in cons. 180. col. 3. num. 2. vol. 2. Tiraq. in l. si vnquam, in præfat. num. 121.* plures per *Mart. d. claus. 136. num. 3. Bertazol. d. glos. 6. num. 3.* aliàs enim Velleiani 5
priuilegio mulierem gaudere posse, etiamsi ei renuntiet in iudicio, tenent *Couar. in cap. quamuis, p. 2. §. 3. num. 5. vers. 7. Gregor. l. 3. verb. renuntiando, tit. 12. par. 5. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 13. nu. 17. Card. Tusch. tom. 1. litt. C. concl. 302. num. 36. Guttier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 20. num. 7. Gama Lusitan. decis. 121. Fachin. lib. 8. controu. cap. 19. Surd. cons. 367. num. 2. Valentin. Franc. in tract. de fideiuss. cap. 1. num. 188. Anton. Hering. eodem tract. cap. 7. num. 512. Cenal. com. contra comm. q. 515. num. 1. Bernar. Greue. ad pract. Cameræ Imperial. lib. 2. conclus. 77. Molin. de Iust. tract. 2. disput. 540. vers. dubitant, Rebell. de oblig. Iustitiæ, p. 2. lib. 16. q. vnic. de fideiussoribus, num. 10. Valer. Reginal. in praxi fori pœnitentialis, lib. 25. num. 220. vers. tertium.*

Item censetur renuntiatum per hanc clausulam 6
purgationi moræ incursæ ob non solutionem canonis, vt per *Cephal. cons. 25. num. 33. & 38. lib. 1. Gozad. cons. 57. num. 19. Roland. de lucro dotis, q. 42. num. 22. & cons. 13. num. 9. Put. decis. 465. num. 2. lib. 2. Corbul. de iure emphyteut. tit. de causis priuationis ob non solutum canonem, limit. 41. à num. 2. Mart. d. claus. 136. num. 4. Amic. de iure emphyt. q. 28. num. 9.* quicquid dicant *Afflict. decis. 174. num. 4.* & *Card. Tusch. tom. 3. conclus. 193. num. 33.*

Item per hanc clausulam censetur renuntiatum 7
beneficio executionis, quia generali renuntiatione amittitur; ita *glos. verb. fideiussorem, & verb. accedat, in auth. de fideiussor. in princ. collat. 1. Vital. de Camban. vbi sup. pag. 384. Duen. reg. 335. Hippol. in rubr. de fideiussor. num. 8. Anton. Gom. d. cap. 13. num. 11. vers. quod primò, Bertazol. d. glos. 6. num. 1. & claus. 41. glos. 7. num. 1. Thoming. Rotæ Lipsiensis decis. 1. Guttier. d. p. 1. cap. 28. num. 21. Matthias Coler. de process. execut. p. 1. cap. 10. num. 394. Caroc. de executione, p. 2. q. 17. num. 50. Anton. Faber in suo C. de fideiuss. diffin. 31. Mart. d. claus. 136. num. 10. Molin. d. tract. 2. disput. 545. vers. fideiussoribus, Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 16. tit. 18. à principio.*

Item censetur renuntiatum beneficio, ne quis 8
conueniatur nisi in quantum facere potest, *Corn. cons. 128. num. 3. lib. 3. Gozad. cons. 69. num. 20. & cons. 88. num. 19. Tiraq. d. num. 121. vers. denique, Mart. d. claus. 136. num. 5. Rot. decis. 485. num. 1. & 2. p. 2. recent. Bertazol. d. glos. 6. num. 4.* vbi subdit, quod cen- 9
seatur renuntiatum omnibus exceptionibus in fauorem renuntiantis faciendis, & beneficio *l. plerique. ff. de in ius vocando*, & vt quis capi non possit in domo ex beneficio *l. vnica. §. taceat. C. de rei vxoriæ act.* concesso mulieri, ne sibi dos perimatur, & dispositioni *l. de his. ff. de transaction.*

Operatur etiam, vt conductor, vel emphyteuta 10
non possit petere remissionem pensionis propter bellum, vel aliam similem causam, *Gozad. cons. 87. n. 13. & cons. 54. num. 9. Capol. caut. 48. Valasc. de iure emphyt. q. 27. num. 19. Capuc. decis. 87. num. 10. Roland. cons. 13. num. 8. Mart. d. claus. 136. num. 6.*

Remissio mercedis non fit propter casum super- 11
uenientem, quando conductor renuntiauit casibus fortuitis, quibus non obstantibus se ad integram pensionis solutionem obligare poterat, ita *Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 3. num. 19. Pinel. in lib. 2. C. de rescind. vend. p. 1. cap. 5. num. 26.* vbi dicit, sat esse renuntiare genericè omni legum auxilio, vel casibus fortuitis, nullum in specie exprimendo, *Valasc. d. q. 27. num. 14. vers. 2. Mandel. cons. 1. à num. 10. Gama,* &

ibi

ibi Flores decis. 252. Menoch. vsufrequentium cap. 54. num. 6. Guttier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 24. num. 1. Menoch. de arbitr. cas. 80. Molin. disput. 495. vers. 5. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 6. cap. 8. Morl. in emporio Iuris, p. 1. tit. 10. quest. 1. num. 19. Castil. quotidianarum quest. lib. 3. cap. 3. num. 48.

12 Renuntiatio casuum non comprehendit nimis insolitum, Syluan. cons. 60. incip. Consideratò, num. 12. & cons. 61. n. 1. Pinel. d. cap. 3. num. 29. Ioseph. Ludou. tom. 3. comm. opin. tit. de iure emphyt. conclus. 1. pag. mihi 467. Azeuedo l. 2. num. 9. cum seqq. tit. 9. lib. 9. noua Recopil. Ceual. comm. contra communes, quest. 57. num. 10. & quest. 702. num. 1. & 2. Caroc. de locato, p. 4. de casibus, quest. 8. num. 6. Molin. disput. 495. vers. dubium est, Card. Mant. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. tit. 8. num. 3. & 8. Castil. d. cap. 3. n. 80. cum seqq.

13 Item censetur renuntiatum beneficio inuentarij, Corn. cons. 31. num. 13. lib. 3. Gozad. cons. 53. num. 9. & cons. 69. num. 20. in fin. Mart. de clauſ. 136. n. 8.

14 Item censetur renuntiatum beneficio diuisionis, Guidop. decis. 367. num. 1. Roland. cons. 13. num. 16. lib. 1. Mart. d. clauſ. 136. num. 12. Bertazol. d. gloss. 6. num. 1.

15 Item censetur renuntiatum exceptioni simulationis, Gozad. cons. 69. n. 19. Rol. cons. 13. n. 19. Mart. d. clauſ. 136. n. 14.

16 Item censetur renuntiatum beneficio non incarcerandi, Matesilan. singul. 108. num. 2. Rol. cons. 13. num. 18. Mart. d. clauſ. 136. num. 16. Bertazol. d. gloss. 6. num. 3.

17 Non censetur tamen renuntiatum per hanc clausulam dispositioni l. si vnquam. C. de reuocan. donat. vt tradunt Tiraq. ibi, in prefat. num. 122. & seq. & Rip. quest. 52. Paris. cons. 73. num. 50. & seq. lib. 1. Gabr. cons. 127. num. 39. lib. 1. Mart. d. clauſ. 136. num. 21. Ex-

18 presse tamen illius beneficio poterit renuntiari, quæ renuntiatio operatur solùm, vt donatio in vita patris valida sit, & ne possit à filiis reuocari, nisi post mortem patris, quatenus attingat ipsorum legitimas, de quo vide Bernar. reg. 213. ampliat. 4. Clar. §. donatio, quest. 22. num. 4. Couar. in rubr. de testam. p. 1. §. 4. num. 3. Tiraq. in d. l. si vnquam, in princ. num. 88. Gregor. l. 8. verb. ni an speranza, tit. 4. partit. 5. Vital. de Camb. citato loco, pag. 445. Gabr. comm. tit. de donat. conclus. 2. à num. 63. Ceual. comm. quest. 104. Rebell. de oblig. Iustitiæ, p. 2. lib. 18. quest. 10. num. 1.

19 Nec censetur renuntiatum beneficio l. 2. C. de rescind. vend. Tiraq. in d. prefat. num. 127. Alex. cons. 42. num. 5. lib. 1. Mart. d. clauſ. 136. n. 25. Bertazol. d. gloss. 6.

20 n. 6. Illi enim nec expresse potest renuntiari, prout apud Lusitanos est dispositum in Ordinat. Regia, lib. 4. tit. 13. §. 9. de quo vide Gabr. comm. lib. 3. tit. de empt. conclus. 1. num. 52. cum seqq. Mozz. de contract. tit. quibus casibus annulletur emptio, à num. 20. Mascard. de prob. conclus. 1264. num. 31. Ceual. comm. contra com. quest. 511. Guttier. pract. lib. 2. quest. 140. Cald. Pereir. in l. si curatorem, verb. lasit, num. 2. Molin. d. tract. 2. disput. 349. vers. in Lusitania, Rebell. de oblig. Iust. p. 2. lib. 9. q. 3. sect. 2. n. 9. vers. caterum, Salas de contract. tract. de empt. dub. 27. num. 14.

21 Nec etiam per hanc clausulam censetur sublata condictio indebiti, ex Ias. in §. fuerat, n. 77. Instit. de act. tradit Mart. d. clauſ. 136. num. 20.

SVMMARIVM.

1 *Repetita quando censeantur clausulæ in secunda commissione.*

2 *Qualitas vnius clausulæ non censetur repetita in altera, quando clausulæ sunt separatæ.*

3 *Diuersitate stante, clausula posita in vna substitutione, non censetur repetita in altera, quarum singulæ habent orationem separatam.*

4 *Clausula vnius capituli non censetur repetita in altero, quando capitula habent suas speciales determinationes.*

Repetita.

CLAVSVLA CXXXIV.

Clausulæ quando censeantur repetitæ in secunda commissione, vide Mart. de clauſ. p. 4. clauſ. 11. Ceual. commum. contra comm. q. 905. 1

Qualitas vnius clausulæ non censetur repetita in altera, quando clausulæ sunt separatæ, Menoch. cons. 111. num. 25. & cons. 171. num. 22. & cons. 415. n. 6. Mart. d. p. 4. clauſ. 25. num. 5. 2

Stante diuersitate, clausula posita in vna substitutione, non censetur repetita in altera, quarum singulæ habent orationem separatam, Menoch. cons. 124. n. 73. Mart. d. clauſ. 25. n. 5. 3

Clausula vnius capituli non censetur repetita in altero, quando capitula habent suas speciales determinationes, & clausulas, tunc enim quæ posita est in vno capitulo, non refertur ad aliud, Boer. decis. 146. num. 5. Gozad. cons. 2. num. 30. Soci. Iun. cons. 88. num. 31. Menoch. cons. 130. num. 10. & seq. & cons. 151. n. 43. Mart. d. clauſ. 25. n. 6. 4

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Reseruato beneplacito, *posita in contractu alienationis rei prohibitæ alienari, operatur quod non incurratur pœna, nec perficiatur contractus sine tali beneplacito.*

2 *Traditione rei alienatæ facta, censetur recessum à protestatione facta cum clausula,* Reseruato beneplacito, *nisi addatur,* non aliàs, aliter, nec alio modo.

3 *Clausula*, Reseruato vsufructu, &c. *vbi tractetur, ostenditur.*

4 *Clausula*, Reseruato iure partibus, *non disponit, nec confert ius aliquod, sed præseruat, quod habent.*

Reseruato beneplacito.

CLAVSVLA CXXXV.

Clausula hæc posita in contractu alienationis rei prohibitæ alienari, operatur quod non incurratur pœna, nec perficiatur contractus sine tali beneplacito, ita Guidop. decis. 163. & cons. 58. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 372. num. 1. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 310. vbi num. 2. post Ias. in l. vlt. col. vlt. C. de iure emphyt. & Dec. cons. 460. Rol. à Valle cons. 51. lib. 2. Clar. §. feudum, quest. 31. n. 5. 1

S 3 subdit,

subdit, magis operari quando dicitur, *saluo beneplacito, & non aliàs, aliter, nec alio modo.*

2 Limita, nisi esset facta traditio rei alienatæ, quia tunc censetur recessum ab ipsa protestatione, quando solùm fuit dictum, *saluo, & reseruato beneplacito domini*, vel, *saluo iure domini*, ita post *Clarum §. emphyteusis, quæst. 16. num. 5. vers. item quæro, & in §. feudum, quæst. 31. num. 5. vers. item quæro*, concludit *Cardin. Tusch. d. conclus. 310. num. 3.* vbi *num. 4.* id ipsum sublimitat, quando dictum esset, *saluo & reseruato beneplacito, vel iure domini, & non alias, aliter, nec alio modo:* nam tunc etiamsi esset sequuta traditio actualis, alienans, & non tradens minimè caderet in pœnam, nisi esset sequuta alienatio, & traditio personæ potentiori, à qua difficilis esset recuperatio, quia isto casu, quamuis adsint illa verba, *& non aliàs, &c.* nihilominus caderet.

3 De clausula, *Reseruato vsufructu dum viuit, & facultate disponendi de mille pro libito suo*, vide *Ioan. Baptistam Costam in tract. de clausul. conuent. claus. 46.* quæ etiam reperitur impressa inter clausulas *Marta, p. 1. claus. 349. in vlt. impress.*

4 Clausula, *Reseruato iure partibus*, sine alia specificatione, cùm sit generalis, non disponit, neque confert ius aliquod, sed si partes habent ius, de quo docere tenentur, illud est præseruatum, ita post *Alex. cons. 195. incip. Perspectis, num. 9. vers. nec obstat prædicta, lib. 6.* tradit *Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. concl. 334. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Concessum à Principe cum clausula reseruationis dominij, non refertur ad contenta, siue expressa in gratia, sed ad extrinsecum præiudicium.*

2 *Reseruatio vniuersalis dominij, & superioritatis, semper censetur inesse in quacumque concessione.*

Reseruans dominium.

CLAVSVLA CXXXVI.

1 QVando aliquid conceditur à Principe cum clausula reseruationis dominij, hæc clausula non refertur ad contenta, siue expressa in gratia, sed ad extrinsecum præiudicium; ita *Rota decis. 188. n. 4. part. 1. diuers. Gom. super reg. Cancell. de non tollen. iure quæsito, quæst. 1. vers. postremò, Mart. de claus. p. 2. claus. 65. num. 1.*

2 Reseruatio vniuersalis dominij, & superioritatis, semper censetur inesse in quacumque concessione, vt tradunt *Oldrad. cons. 159. num. 6. & n. 19. Rolan. cons. 1. num. 51. in fin. vol. 4. & cons. 50. num. 59. vers. similiter, & num. 63. etiam vers. similiter, vol. 3. Mart. d. claus. 65. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Relationem habet clausula*, Reseruans omne ius, &c. *ad alia quæ competere possunt.*

2 *Clausula*, Reseruans omne ius, &c. *non ampliat, sed conseruat.*

3 *Insolita, & inaudita non comprehendit clausula*, Reseruans omne ius, &c.

4 *Donatio, seu cessio non iuuat, nisi constet de iure actoris.*

5 *Reseruans ante omnia debet docere de iure suo.*

Reseruans omne ius, &c.

CLAVSVLA CXXXVII.

SVb hac clausula non continetur id, quod in scriptura expressum est; ad alia igitur quæ competere possunt, relationem habet, vt per *Barbat. cons. 1. n. 6. vol. 2. Signarol. cons. 75. col. 8. vers. venio ad decimum principale, Mart. de claus. p. 1. claus. 239. aliàs 352. in vlt. impress.* 1

Non ampliat, sed conseruat, vt per *Stephan. Gratian. Marchia, decis. 60. num. 59.* vbi *num. 60.* subdit, quod habet conditionem, si de iure competat, & *num. 61.* ait nihil nocere, si fuit erronea, & *num. 55.* resoluit operari, quod sint salua omnia iura. 2

Insolita, & inaudita non comprehendit, *Boër. decis. 243. num. 11. vers. quod facit, Schrad. de feud. part. 6. cap. 3. num. 28. Mart. d. claus. 251. n. 2.* 3

Cùm non sit inconueniens, vt nihili facienda sit reseruatio, vbi ius reseruatum non competit, postquam habet subauditam conditionem, si competat ius reseruanti, *Crauet. cons. 127. ad fin. & cons. 144. num. 15. Natt. cons. 472. num. 24.* quemadmodum nec iuuat donatio, nec cessio, nisi constet de iure actoris, *Alex. cons. 56. vol. 7. Natt. cons. 38. vol. 1. Honded. cons. 38. n. 56. vol. 1.* Idcirco ante omnia reseruans debet docere de iure suo, aliàs perperam diffugit ad reseruationem, cuius præcipuum est nihil de nouo dare, nec ampliare, sed potiùs conseruare, si quod est, tametsi actus esset iuratus, *Crauet. d. cons. 144. num. 16. Aldou. cons. 110. n. 13. & 14.* 4 5

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Nepos vt excludatur à patruo, operatur clausula*, Salua gradus prærogatiua, &c. *inter plures adinuicem institutos & vocatos.*

3 *Clausula*, Salua gradus prærogatiua, &c. *æquiparatur, si testator proximiores vocauerit.*

4 *Filius ne patrem repræsentet, vel in eius locum succedat, operatur clausula*, Salua gradus prærogatiua, &c.

5 *Clausula*, Salua gradus prærogatiua, &c. *in testamento apposita, intelligitur de eadem linea ac stipite, & inter descendentes ab ea, non autem de alia.*

6 *Clausula*, Salua gradus prærogatiua, &c. *operatur quod non omnes vocati collectiuè admittantur, sed proximiores in gradu.*

7 *Clausula*, Salua gradus prærogatiua, &c. *referri debet ad eos vocatos, quibus proximè reperitur apposita.*

8 *Clausula*, Salua gradus prærogatiua, &c. *&*

& alia, In stirpes, *se inuicem non compatiuntur, ac simul stare non possunt.*

Salua gradus prærogatiua, &c.

Clavsvla CXXXVIII.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mart. de clauf. p. 1. clauf.* 131. aliàs 147. *in vlt. impress. & p. 3. clauf.* 74. latè *Tiber. Decian. conf.* 10. *num.* 65. *& seq. lib. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect.* 1196. *Hond. conf.* 60. *num.* 78. *cum seqq. tom. 1. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus.* 335.

2 Hæc clausula inter plures ad inuicem institutos & vocatos, operatur quod nepos excludatur à patruo, quia licèt sint pares in successione de Iure communi, tamen frater habet prærogatiuam gradus, vt sit proximior fratri, quàm nepos, & ideo stante hac clausula, non intrat in gradum patris, vt per *Dec. conf.* 1. *col. penult. & conf.* 408. *col. fin. vers. tertia conclusio, Paris. conf.* 40. *num.* 25. *& seq. lib. 2. & conf.* 30. *num.* 55. *& conf.* 37. *num.* 69. *lib. 2. Curt. Iun. conf.* 154. *col. 3. in fin. vers. tertiò moueor, Crau. conf.* 67. *col. 2. vers. tamen loquuntur, Gozad. conf.* 4. *col. penult. vers. præterea, Gram. decis.* 1. *num.* 2. *&* 5. *Honded. conf.* 60. *num.* 79. *tom. 1. Card. Tusch. d. litt. C. conclus.* 335. *Menoch. conf.* 10. *num.* 64. *& conf.* 357. *num,* 30. *Gabr. comm. tit. de fideicom. conclus.* 3. *num.* 3. *Clar. in* §. *fideicom. q.* 11. *num.* 8. *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 9. *num.* 9. *Molin. de primog. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 16. *Mart. d. clauf.* 74. *num.* 1. vbi *num.* 2. subdit, hoc procedere, licèt in feudis permittatur subingressio filij in locum patris], & *num.* 3. post *Menoch. d. conf.* 357. *num.* 3. *& conf.* 668. *num.* 7. ac *Decian. resp.* 5. *num.*

3 191. *vol. 1.* & alios, addit, quod huic clausulæ æquiparatur, si testator proximiores vocauerit, quoniam patruus tanquam magis proximus excludit nepotem per subingressionem.

4 Vnde operatur, ne filius patrem repræsentet, vel in eius locum succedat, *Surd. conf.* 407. *n.* 56. ac proinde tollit repræsentationem, *Steph. Gratian. discept. forens. cap.* 836. *nu.* 19. & excludit repræsentationem in maioratibus, ex adductis per *Valasc. de iure emphyt. q.* 8. *num.* 37.

5 In testamento apposita, intelligitur de eadem linea, ac stipite, & inter descendentes ab ea, non autem de alia, vt in eadem stipite ac linea admittatur successio seruato Iuris ordine, & gradus prærogatiua, non autem omnes simul eodem tempore succedant, sed de linea in lineam, ita *Cephal. conf.* 489.

6 *nu.* 80. *vol. 4.* ac proinde operatur, quod non omnes vocati collectiuè admittantur, sed proximiores in gradum, *Brunor à Sole in locis commun. verbo clausula* 45. *in fine.*

7 Hæc clausula debet referri ad eos vocatos, quibus proximè reperitur apposita, iuxta notata *in cap. cùm dilecti, de donat.* & per *Borr. decis.* 146. *num.* 4. & per *Rot. in Bonon. de Capasuccis* 16. *Ianuarij* 1615. impressa per *Farinac. decis.* 627. *num.* 9. *p.* 2. *recent.*

8 Illud demum aduertere oportet, quod hæc clausula, & alia, *In stirpes*, se inuicem non compatiuntur, ac simul stare non possunt, *Mart. d.* 3. *clauf.* 43. *num.* 16. *Brunor à Sole d. verbo clauf.* 45.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Modificatiua, & limitatiua est clausula*, Saluo, &c.

3 *Clausula*, Saluo, &c. *nihil tribuit, sed solùm præseruat.*

4 *Præseruatiua iuris alieni est clausula*, Saluo, &c. *non autem conditionalis.*

5 *Ius quod quis habet tuetur illæsum clausula*, Saluo, &c. *non verò de nouo præstat.*

6 *Modificatiua, & restrictiua contractus est clausula*, Saluo, &c. *in tantum, vt non censeatur aliter contractum.*

7 *Agnatorum iura tuetur clausula*, Saluo, &c.

8 *In inuestituris subintelligitur clausula*, Saluo, &c. *etiamsi non exprimatur.*

9 *Clausula*, Saluo, &c. *non intelligitur respectu superiùs concessorum.*

10 *Dominus vt teneatur de euictione, operatur clausula*, Saluo, &c.

11 *Iudicium idem continuari facit clausula*, Saluo, &c.

12 *Concessum aliquid videtur in dubio cū clausula*, Saluo, &c.

13 *Præiudicatum non censetur illis quibus ius fuit reseruatum per clausulā*, Saluo, &c.

14 *Præcedentia quod modificantur ad veritatem, prout est veritas, importat clausula*, Salua veritate.

15 *Ius non præseruat clausula*, Saluo iure meo, *domino directo protestanti, & pensionem cum ea recipienti.*

16 *Alienationi consentiens cum clausula*, Saluo iure meo, *non auditur in iudicio reali petitorio, sed potest dumtaxat agere ad pretij consequutionem.*

17 *Exceptionem eorum, quæ sunt concessa, inducit clausula*, Saluo, & reseruato, &c.

18 *Clausula*, Saluo iure domini, *in alienatione feudi idem operatur, quod clausula*, Non aliàs, aliter, &c.

19 *Salutaris in legitimationibus est clausula*, Saluo iure agnatorum, vel tertij.

Saluo, &c.

Clavsvla CXXXIX.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Felin. in cap. inter Monasterium* 2. *num.* 3. *& seq. de sent. & re iudicat. Socin. in cap. 2. de libelli oblat. num.* 94. *&* 95. *Corset. sing.* 332. *Mart. de clauf. p.* 1. *clauf.* 180. *in vlt. impress. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. concl.* 333. 1

Hæc clausula semper modificat, & limitat, vt per *Angel. conf.* 27. incip. *Quidam, in fin. vers. nec obstat, & conf.* 290. incip. *Thema tale est, num.* 4. *vers. in contrarium, Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. D. conclus.* 308. *num.* 1. vbi *num.* 2. post *Angel. d. conf.* 290. *num.* 4. extendit naturam huius clausulæ in tantum modificare, vt si non inuenit quid modificet, extinguat orationem præcedentem. 2

Nihil tribuit, sed solùm præseruat, *Crau. conf.* 33. 3
num

num. 17. & cons. 70. num. 6. Cassad. decis. 2. num. 2. de reseru. Mart. d. claus. 150. num. 1. Amic. de iure emphyt. q. 34. n. 1. & fuit dictum *in Gerunden. vini* 3. *Martij* 1600. *coram Penia*, impressa per *Farinac. decis. 25. num.*
4 *8. p. 2. recent.* ac proinde non est conditionalis, sed præseruatiua iuris alieni, vt censuit *Rota apud eund. decis. 610. in fin. in prima collect. nouiss.* operatur, vt omne ius tertij saluum remaneat in quocumque iudicio, *Ioseph. Sesse Aragon. decis. 206. num. 7.*

5 Tuetur illæsum ius, quod quis habet, non autem de nouo præstat, *Cald. Pereira de empt. & vend. cap. 26. num. 28.* vbi *num.* 30. subdit, quod seruat ius de præsenti. Inducit enim reseruationem iuris, quod præexistere supponitur, non autem nouum confert, vt ex *Crauet. cons. 70. num. 5. in fine, & num. 6. vers.* 4. tradit *Card. Tusch. d. litt. C. conclus. 333. num. 4. & concl. 334. num. 8.* post *Alex. cons. 195.* incip. *Perspectis, num. 9. vers. nec obstat, lib. 6.* addit, quod clausula, *Reseruato iure partibus*, sine alia specificatione, cùm sit generalis, non disponit, neque confert ius aliquod, sed si partes habent ius, de quo docere tenentur, illud est præseruatum.

6 In tantum est modificatiua, & restrictiua contractus, vt non censeatur aliter contractum, & ideo alia clausula, *Ad habendum, &c.* conciliatur cum hac clausula; ita plenè *Osasc. Pedem. decis. 164. num. 7. cum seqq. Card. Tusch. d. conclus. 333. num. 5. cum seqq.* vbi extendunt procedere, etiamsi alienatio sit sequuta, nisi essemus in materia prohibita alienari, prout in feudo, vel emphyteusi.

7 Agnatorum iura tuetur, vt ex *Oldrad. Dec. Paris. & Bero.* obseruat *Menoch. cons. 305. num. 20.* vbi *num. 24.* subdit, quod non dicitur decursa aliqua præscriptio stante hac clausula.

8 Subintelligitur in inuestituris, etiamsi non exprimatur, *Bart. in l. dotalem. ff. de testam. milit. Bald. in l. 1. num. 5. ff. de constitut. Princip. Corbul. de iure emphyt. tit. de caus. priuat. ob non sol. canon. ampl. 45. n. 16. Paris. cons. 101. num. 67. vol. 1.* nisi euidenter appareret facta inuestitura ad derogationem iuris tertij, *Decian. cons. 38. num. 126. vol. 1.*

9 Non intelligitur respectu superiùs concessorum, *Capic. decis. 66. num. 6. & 7. Socin. cons. 43. num. 4. & seq. vol. 3. Socin. Iun. cons. 89. num. 8. vol. 1. Menoch. cons. 2. num. 57. ad fin. Cened. sing. 100. num. 2.*

10 Item operatur, vt dominus non teneatur de euictione, *Surd. decis. 290. num. 7.* vbi *num. 25.* subdit, quod est modificatiua, ac restrictiua præcedentium, de quo etiam *Dec. cons. 656. n. 6.* quem refert *Ioan. Baptista Costa de clausul. conuent. claus. 140. num. 3. Corset. in sing. verb. saluo,* vide *Alciat. de præsumpt. reg. 2. præs. 28. num. 4. Cened. sing. 100. num. 1.*

11 Facit continuari idem iudicium, *Mart. de Iurisd. p. 4. cent. 2. casu 9. num. 5.* vbi *num. 22.* subdit, quod semper censetur inesse, & *num. 33.* quod solet apponi à Iudicibus ad obturandum ora loquentium.

12 In dubio videtur aliquid concessum cum hac clausula, *Azeuedo l. 14. num. 39. tit. 3. lib. 1. noua Recopil. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 21. num. 56.*
13 *cum seqq.* Et per eam non censeri præiudicatum illis, quibus ius fuit reseruatum, post *Osasc. decis. 164. n. 6. & 7. & seqq.* censuit *Rota in Vrbeuetana fideicommissi 15. Decembris 1606. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Farin. decis. 169. num. 4. p. 1. recent.*

14 Clausula, *Salua veritate*, importat quod modificantur præcedentia ad veritatem, prout est veritas, *glos. verb. purè in litem Labeo ff. famil. hercisc. Alex. cons. 193.* incip. *Perspectis, num. 6. lib. 6. Card. Tusch. d. litt. C. conclus. 357. num. 4.*

Clausula, *Saluo iure meo*, non præseruat ius domino directo protestanti, & pensionem cum ea recipienti, vt per *Guidop. decis. 171. & seq. Gig. de pens. q. 73. in fin. Rodoan. de rebus Eccles. non alienan. q. 75. num. 15. vers. si verò, Molin. de Iustit. tract. 2. disput. 453. vers. ad hoc, Card. Tusch. litt. E. conclus. 193. num. 52. Mantic. decis. 200. num. 2. & de tacit. & ambig. conuent. lib. 12. tit. 33. à n. 5. Amic. de iure emphyt. q. 34.* 15

Consentiens alienationi cum clausula, *Saluo iure meo*, non auditur in iudicio reali petitorio, sed potest dumtaxat agere ad pretij consequutionem, *Alciat. cons. 160. num. 3. lib. 5. Ioan. Bapt. Costa de claus. conuent. claus. 39. num. 1. Menoch. cons. 2. num. 57. ad finem*, nam ista protestatio intelligitur respectu pretij, non autem ipsius rei, *Socin. cons. 93. num. 4. vol. 3. Cened. sing. 100. num. 2.* 16

Clausula, *Saluo, & reseruato, &c.* inducit exceptionem eorum, quæ sunt concessa, & de regula, ita post *Signarol. cons. 75. num. 8. vers. sed Aduocatus,* tradit *Card. Tusch. d. litt. C. concl. 334. num. 5.* 17

Clausula, *Saluo iure domini*, in alienatione feudi idē operatur quod clausula, *Non aliàs, aliter, nec alio modo, Menoch. cons. 38. num. 25.* 18

Clausula, *Saluo iure agnatorum, vel tertij*, est salutaris in legitimationibus, & debet in eis haberi pro expressa, *Menoch. cons. 102. num. 162. & 169.* 19

Clausula, *Saluo*, vt infrà, est modificatiua, & restringit ipsam generalitatem, *Mandel. de Alba cons. 287. num. 10. Menoch. cons. 1020. num. 18. Mart. de claus. p. 3. claus. 75. à princ. Roman. cons. 89. in 3. col. Ioan. Bapt. Costa de clausulis conuent. claus. 53. nu. 1.* vbi *num. 2.* post *Paris. cons. 49. num. 22. vol. 3.* & *Crauet. cons. 98. num. 8.* & alios, subdit, repetere præcedentia cum omnibus suis qualitatibus, & non aliter. 20

SVMMARIVM.

1 *Conditionalem actum reddit clausula,* Saluo consensu domini.

2 *Consensus inter contrahentes perfectus est etiam stante clausula,* Saluo consensu domini.

3 *Clausula,* Saluo consensu domini, *operatur, vt præcedens dispositio restringatur ad eum solum casum, de quo actum est.*

4 *Emphyteutam alienantem non excusat à caducitate clausula,* Saluo consensu domini.

Saluo consensu domini.

Clavsvla CXL.

HÆc clausula licèt reddat actum conditionalem, ex adductis per *Menoch. cons. 38. num. 22. & 26.* & per *Surd. cons. 484. num. 9.* & *Amic. de iure emphyt. q. 1. num. 8. in fin. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 372. num. 1.* non efficit tamen, quin contractus interim sit perfectus inter contrahentes, ita vt quoad eos non sit locus pœnitentiæ, *l. necessariò 8. §. si ita res. ff. de periculo, & commodo rei vendita*, cum allegatis per *Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. glos. 2. num. 37. Rol. cons. 57. num. 8. & seq. lib. 3. Gallet. in marg. casuum conscientiæ, verbo clausula, pag. 39. Rot. apud Pacific. post tract. de Salu. interd. decis. 67. num. 13.* & fuit dictum *in Romana census 17. Martij 1600. coram Iusto.* 1 2

Eius

3 Eius verba sunt limitatiua, & restrictiua, ac proinde operantur, vt præcedens dispositio restringatur ad eum solum casum, de quo actum est, *Alber. in suo dictionario, verb. Saluo, Menoch. d. conf. 38. num. 29. Amic. d. q. 1. num. 13.*

4 Non excusat à caducitate emphyteutam alienantem, vt per *Tiraq. de retractu, tit. 1. §. 1. gloss. 2. n. 32. Rol. conf. 51. num. 28. lib. 2. Clar. §. emphyteusis, quæst. 13. num. 5. vers. item quæro, & §. feudum, quæst. 31. num. 5. vers. item quæro, Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 1. collect. 60. Mart. d. p. 1. clauf. 150. num. 3. Cardin. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 310. num. 3.* Quid autem si adiungatur clausula, *Non alias, aliter, nec alio modo,* vide claus. 81.

SVMMARIVM.

1 *Limitationem, & exceptionem denotat, & importat clausula,* Saluo quod, &c.

2 *Aduersatiuam importat clausula,* Saluo quod, &c.

3 *Clausula,* Saluo iure quarumcumque personarum, &c. *subintelligitur, licèt in inuestitura alicuius fundi emphyteutici non sit expressa.*

4 *Clausula,* Saluo iure fideicommissi, *quid importet? remissiuè.*

CLAVSVLA CXLI.

Saluo quod, &c.

1 DEnotat, & importat hæc clausula limitationem, & exceptionem, vt per *Signarol. conf. 75. num. 8. vers. sed Aduocatus, Anchar. conf. 27. n. 5. & 6. vers. accedit ad hoc,* & fuit dictum *in Vrbeuetana fideicommissi 3. Aprilis 1609. coram Reuerendissimo Do-*

2 *mino meo Coccino Decano;* & importat aduersatiuam, quia non vult quod dispositio loquens in vno casu, habeat locum in alio; ita *Alexand. conf. 99.* incip. *Super primo, num. 5. in fin. lib. 7.* vbi *num. 9.* subdit, quod propterea importat repetitionem præcedentium, quia de natura aduersatiuæ est, vt retineat eandem qualitatem facti præcedentis, refert *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. D. conclus. 368. n. 1.*

3 Clausula, *Saluo iure quarumcumque personarum, &c.* subintelligitur, licèt in inuestitura alicuius fundi emphyteutici non sit expressa, *Bart. in l. dotalem. ff. de testam. milit. Decian. conf. 33. num. 126. vol. 1.* vbi *num. 127.* limitat hoc non procedere, quando appareret, inuestituram factam esse ad derogationem iuris tertij, refert *Ioan. Bapt. Costa de clausul. conuent. claus. 120.*

4 Clausula, *Saluo iure fideicommissi,* quid importet? vide *Marzar. in epitome fideicom. q. 59. ad fin.* quem refert *Cened. post pract. & canonic. quæst. sing. 100. n. 2. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Superflua videtur clausula,* Saluo iure addendi, &c. *inserta in libello.*

2 *Facultas corrigendi extinguitur per litis contestationem, & libellus vsque ad litis contestationem emendari potest.*

3 *Libellans vt non se adstringat ad superflua probanda, operatur clausula,* Saluo iure addendi, &c.

Saluo iure addendi, &c.

CLAVSVLA CXLII.

HÆc clausula nihil operatur, & ideo inserta in libello videtur superflua, iuxta tradita per *Ias. in §. omnium, num. 157. Instit. de act.* & per *Bart. in l. 3. num. 30. C. de eden. & in l. Nesennius, num. 2. ff. de negotijs gestis,* quia à lege taxatum est tempus vsque ad quod, videlicet, litis contestationem, licet addere, vel mutare; ita *Cels. Vgoni in tract. claus. pag. 504. col. 2.* post litem verò contestatam non licet, vt notant DD. per *text. ibi in l. edita, C. de edendo, Mascard. de prob. conclus. 347. num. 18. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 118. n. 52. & 58. Bernard. Muscatell. in praxi aurea Ciuili Regni Neapolitani, p. 1. gloss. petitur, n. 50. Cam. Borel. in summa omnium decis. tit. 49. de libell. n. 95. cum seqq. D. Barbosa in l. non potest videri, n. 28. ff. de iudicijs.* Et ita extinguitur facultas corrigendi per litis contestationem, sed solùm vsque ad litis contestationem potest corrigi, & emendari libellus, *Fulgos. conf. 138.* incip. *In quæstione, in princip. vers. sicut dicitur, Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. litt. C. conclus. 357. num. 6.* vbi *num. 7.* post *Curt. Iun. conf. 163. num. 4.* subdit, quod vbi vigore huius clausulæ fieret mutatio, debent refici expensæ, aliàs nouus processus esset ipso Iure nullus, quia exceptio reficiendarum expensarum impedit litis ingressum. 1 2

Operatur quod libellans non se adstringit ad superflua probanda, vt post *Bald. conf. 302.* incip. *Præmitte, lib. 1.* tradit *Card. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 357. num. 5.* 3

SVMMARIVM.

1 *Articuli impertinentes vt non censeantur admissi, operatur clausula,* Saluo iure impertinentium, &c.

2 *Quid si dubium esset, pertinentes an ne sint, & qui dicantur articuli impertinentes, ostenditur.*

3 *Reseruatio cum clausula,* Saluo iure impertinentium, &c. *si per Iudicem facta fuerit, & postea exceptiones veras, & iuridicas esse apparuerit, quidquid postea factum fuit, pro non facto habetur.*

4 *Admissus si fuit qui non debebat admitti stante clausula,* Saluo iure impertinentium, &c. *fit omnino impertinens.*

5 *Clausula,* Saluo iure impertinentium, &c. *quid operetur, ostenditur.*

6 *Clausula,* Saluo iure superflui, *addita libello, excusat petentem plus debito à pœnis, & expensis.*

Saluo iure impertinentium, &c.

CLAVSVLA CXLIII.

OPeratur hæc clausula, vt articuli etiam notoriè impertinentes non censeantur admissi, nec 1

T proba

probationes factæ super eisdem articulis; ita *Maranta de ordin. iudic. p. 6. tit. de positione, seu articulorum productione, n. 29. Misynger. cent. 2. obseru. 90. Franc. Monald. cons. 38. à n. 1. Menoch. cons. 630. n. 12. Vin. decis. 395. n. 3. Azeued. l. 1. n. 41. tit. 7. lib. 4. noua Recopil. Camill. Borell. in summa omnium decis. tit. 49. de libell. n. 6. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 3. cap. 9. n. 4.* plures refert *Bernar. Graua. ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. conclus. 41. num. 5. Parens meus Emman. Barbosa in Comment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib. 3. tit. 53. §. 1. num. 2.*

2 Verùm si dubium esset, pertinentes an ne sint, tunc sub hac clausula, ne modus procedat probandi, veniunt admittendi, ex *Menoch. cons. 1. sub num. 361. vers. attamen, Franc. Marc. Delphin. decis. 564. num. 2. tom. 1. Honded. cons. 18. num. 12. Surd. cons. 164. num. 5. Tiber. Decian. resp. 75. n. 4. vol. 2. Fulu. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 38. num. 15.* Impertinentes autem articuli illi dicuntur, qui causæ nullo modo adminiculantur, ex resolutis per *Ias. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus, num. 13. & 14. ff. de iureiur. Vincent. de Franch. Neapol. decis. 220. num. 10. Vincent. de Honded. cons. 18. num. 11. vol. 1. Menoch. cons. 2. num. 363. & cons. 701. n. 23. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. q. 10. num. 6. Franc. Marc. Delphin. decis. 566. num. 10. vol. 1. & decis. 718. n. 11.*

3 Quando per Iudicem reseruatio cum ista clausula facta fuerit, & posteaexceptiones veras & iuridicas esse apparuerit, quidquid postea factum fuit, pro non facto habetur, DD. per *text. ibi, in l. prætor, in princ. & in l. qui vias. ff. de damno infect. Marsil. sing. 365. Menoch cons. 367. n. 8. Mart. de claus. p. 1. claus. 241. aliàs 394. in vlt. impress.*

4 Operatur etiam, quod si fuit admissus, qui non debebat admitti, vt testes, qui non debebant admitti, vel deposuerunt, cùm non deberent examinari, sit aliàs omnino impertinens, nec conferens ad causam; ita *Vital. de Camb. in tract. claus. pag. 4. vol. 2.*

5 Vnde colligitur, istam clausulam aliquid operari, quidquid nihil importare, sed potiùs poni à Iudice ad obturandum os loquentium, quàm ad alium finem, dicant *Afflict. decis. 35. num. 7. & Misynger. lib. 2. obseru. 56. & 90* quos refert *Mart. d. p. 1. claus. 134. aliàs 150. n. 11. in vlt impress.*

6 Clausula, *Saluo iure superflui*, addita libello, excusat petentem plus debito à pœna, & expensis, *Nevisan. cons. 94. num. 14. & seq. Hond. cons. 109. num. 36. tom. 1. Mart. d. p. 1. claus. 355. in vlt. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Reseruationem quoad expressa in gratiis Principum non operatur clausula*, Saluis iuribus.
2 *Clausula*, Saluis reseruationibus Apost. *quid operetur, ostenditur.*
3 *Clausula*, Saluis capitulis & dispositionibus, *quid operetur, ostenditur.*
4 *Clausula*, Saluis legatis & conditionibus infrà dicendis, *importat limitationem, & exceptionem.*
5 *Clausula*, Saluis tamen confinibus specificatis, *modificat præcedentia ad confines specificatos.*

Saluis, &c.

CLAVSVLA CXLIV.

Clausula, *Saluis iuribus*, non operatur reseruationem quoad expressa in gratiis Principum, sed tantùm quoad omissa, vt tradit *Natt. cons. 403. num. 7. circa fin. vol. 2.* & fuit dictum *in Lucana Paraturarum 28. Iunij 1606. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.* 1

Clausula, *Saluis reseruationibus Apost.* quando apposita fuit in confirmatione concordiæ, tunc in nullo casu intrabit alternatiua, cùm constet de voluntate Papæ nolentis includi, *Mohed. decis. 23. n. 2. & 3. de præbend.* cum adductis per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. §. 1. num. 67. & seq.* 2

Clausula, *Saluis capitulis & dispositionibus*, in Signatura, vel gratia Papæ, aut in confirmatione, importat quod talia expressa sub hac clausula sint salua, & illis nullo modo sit derogatum, sed imò inducatur confirmatio; ita post *Gemin. cons. 65. n 17. vers. quoad secundum*, tradit *Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. concl. 334. n. 1.* 3

Clausula, *Saluis legatis & conditionibus infrà dicendis*, posita in testamento, in quo inducitur fideicommissum vniuersale, importat limitationem, & exceptionem, vt legata & infrà dicenda, quæ sunt salua, non veniant in fideicommisso, vt per *Petr. de Anchar. cons. 27.* incip. *Non seruato, num. 5. & 6. vers. accedit, Card. Tusch. d. claus. 334. n. 2.* 4

Clausula, *Saluis tamen confinibus specificatis*, modificat præcedentia ad confines specificatos, vt per *Alex. cons. 193.* incip. *Perspectis, in fin. num. 6. lib. 6. Cardin. Tusch. d. claus. 334. num. 5.* vbi *num. 7.* extendit, quia semel specificata confinia præseruantur, quando dicitur, *saluis præfatis confinibus*, etiamsi sequatur alia assertio confinium, quia à primis non receditur. 5

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Sequens, *refertur, & trahitur ad omnia præcedentia, quando non est diuersa ratio, vt n. 3.*
2 *Mentem testatoris declarat clausula*, Sequens, *& regulat præcedentem dispositionem.*
3 *Clausula*, Sequens, *non refertur ad iam specificata.*

Sequens.

CLAVSVLA CXLV.

Regulariter clausula, *Sequens*, refertur, & trahitur ad omnia præcedentia, *l. vlt. & ibi Bart. ff. de reb. dubijs, cap. secundò requiris 41. de appellat. Ant. Gabr. lib. 6. com. tit. de claus. conclus. 9. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 32. n. 30. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 92. n. 2. Rot. apud Cenc. post tract. de Cens. decis. 51. n. 4.* 1

Declarat mentem testatoris, & regulat præcedentem dispositionem, *Soci. Sen. cons. 49. n. 2. vers. aut dicemus & n. 5. vers. ad propositum, lib. 1. Dec. cons. 127. n. 6. Tiber. Decian. cons. 33. n. 49. lib. 1.* & fuit dictum *in Vrbeuetana fideicommissi 27. Ianuarij 1606. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Farin. decis. 105. num. 4. p. 1. recent.* 2

Refertur etiam ad præcedentia, quando non est diuersa 3

diuersa ratio, vel legum correctio non inducitur, ita *Auendan. ad l.6. Tauri, glos.11. num.7.*

4 Non refertur tamen ad iam specificata, ex *Menoch. conf.115. num.4.* nec refertur ad illa, ex quorum relatione sequeretur correctio, ex eodem *Menoch. d. conf. 115. num.39.*

SUMMARIUM.

1 *Conditionalem commissionem facit clausula,* Si constiterit, *& importat necessariò causæ cognitionem.*

2 *Tempus futurum, præteritum, & præsens, importat clausula,* Si constiterit.

3 *Constare quando dicatur, remissiuè.*

Si constiterit.

Clausula CXLVI.

1 Hæc clausula ordinariè poni solet in rescriptis prouisionalibus, & facit commissionem conditionalem, & importat necessariò causæ cognitionem; nam priùs debet præcedere indagatio, & cognitio iudicialis cum citationibus partium, & prouisio aliter facta redderetur nulla ex defectu Iurisdictionis, ad notata *in Clem.1. de concess. praben.* & ad *Clem. Iudex, de off. deleg.* vnde differt à clausulis, *Si sic est, Si ita est, Si est idoneus, aut legitimæ ætatis*: in quibus sufficit in facto ita rem esse, quamuis non præcesserit cognitio, & pronuntiatio super eo; ita *Paris. conf. 45. num.7. lib.4. Lap. alleg.* 61. incip. *Visis literis, num.2. vers. fecus fuisset, Cels. Vgo. in tract. clauf. pag. 489. Bald. conf.* 401. incip. *Colligamus, nu. 6. vers. quia clausula, lib.1. Caualcan. decis.22. num.6. p.1. Rota decis. 21. de rescript. in antiq. & decis.15. de dol. & contum. Mart. de clauf. p.1. clauf.141. num.4. & seq. aliàs 157. in vlt. impress. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. litt. C. concl.782. num.2. Vital. de Camb. in simili tract. pag. 21. Mar. Anton. var. resol. lib.1. resol. 58. num. 2. 3. & 4. Sanchez de Matr. lib.8. disp.34. num.26. Nicol. Garc. de benef. p.6. cap.3. num.36. Seraph. decis.601. nu. 3. Monet. de commut. vltim. volunt. cap.7. num.139.* optimè *Peregr. var. lib.1. tit. de Iurisd. Ordin. & delegat. num. 26. Card. Tusch. pract. conclus. tom.1. litt.C. conclus.368. num.1.* vbi *num.2.* post *Anchar. conf.* 297. incip. *Efficacibus, n.10.* subdit hoc non habere locum, quando datur executor principaliter, quia in iis, quæ possent aliàs exequi de Iure sine citatione, vt putà si agatur de executione super vacanti, clausula ista non operatur, vt teneatur citare, nisi in rescripto executoris non esset hæc clausula, quia tunc partes Iudicis assumeret, & importaret causæ cognitionem, quia verba secundùm subiectam materiam sunt intelligenda.

2 Hæc clausula importat tempus futurum, & etiam præteritum, & præsens, & ideo si consultor consulat aliquid faciendum cum clausula, *Si tale constiterit*, si illud constabat tempore consilij, verificatur conditio, *Bald. conf.* 265. incip. *Verba laudi, num. 3. vers. deinde Iudex, lib.2. Card. Tusch. d. concl.782. num. 4.* Rota tamen tenet illam non esse de futuro, sed de præterito, apud *Seraph. decis.1044. num.3.*

3 Constare autem quando dicatur, vide *Lap. d. alleg. 61. num.3. Mascard. de prob. conclus. 75. num. 21. Gonzal. ad reg.8. Cancell. §.7. proœm. num.233.* & dicta per me *de diction. dict.66.*

SUMMARIUM.

1 *Consensum in ipso actu non requirit clausula,* Si assensus quorum interest, accesserit, *sed sufficit illum superuenire ex interuallo.*

2 *Capituli Ecclesiæ Cathedralis consensus in vnione per Episcopum facienda, satis est si postea accedat.*

3 *Rectoris consensus in dismembratione fructuum Ecclesiæ, pro illius validitate sufficit quandocumque superuenerit, sed contrarium in Rota fuit resolutum, vt numero 4.*

Clausula CXLVII.

Si assensus quorum interest, accesserit.

Non requirit hæc clausula consensum in ipso actu, sed sufficit illum superuenire ex interuallo, & etiam tacitum; ita *Rebuff. in compendio alienat. num.15. circa med.* cum aliis allegatis *in Conchen. fructuum 10. Febr. 1586. coram Giptio.* 1

Vnde consensus Capituli Ecclesiæ Cathedralis in vnione per Episcopum facienda, satis est si postea accedat, *argum. cap. cùm nos, & cap. cura, de Iurepatron.* tradunt *Boer. decis.345. num.3. & 4. Rebuff. ad reg. 21. Cancell. glos. 11. num. 20. & 21. Hoied. de incompatibilit. beneficior. p.2. cap.3. num.9.* quos refert, & sequitur *Sanchez in præcept. Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 29. num.165.* 2

Sic etiam in dismembratione fructuum Ecclesiæ, sufficere pro illius validitate consensum Rectoris quandocumque superuenerit, tenent *Mohed. decis. 60. aliàs 5. sub num. 1. de renunc. Verall. decis. 216 num. 6. p. 1. Put. decis. 368. aliàs 358. in correctis, lib. 2.* & fuit resolutum *in d. Conchen. fructuum coram Giptio.* 3

Verùm cùm consensus Rectoris in hoc casu non tantùm pro eius interesse, quantùm pro forma inductus sit, ad rigorem Iuris obseruandum in fauorem publicum, ne Ecclesiæ depauperentur, ideo illum requiri in ipso actu, fuit resolutum *in Toletana parochialis de Madrid 1. Febr. 1602. coram Corduba*, impressa per *Nicolaum Garc. de benefic. p. 12. cap. 3. num. 8.* 4

Sicut accepimus.

Clausula CXLVIII.

Hæc clausula posita in gratia *Motus proprij*, non eget iustificatione, secus verò in gratia ad partis instantiam, vt per *Guidop. decis. 161. Achil. decis. 10. num.1. 2. & 3. de probat.* & fuit resolutum *in causa Meten. Monastery 21. Februarij 1600. coram Litta*, impressa per *Marches. de Commiss. p.2. pag. 517. in vlt. impress.* & in *Bracharen. parochialis de Moreira 12. Ianuarij 1604. coram Iusto*, impressa per eundem *Marches. de Commission. p. 1. pag. 451. num. 3.* & *in Asten. pensionis 11. Martij 1611. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Farinac. decis. 656. num.3. p. 2. recent. Put. decis. 100. lib. 3. in correct. Seraph. decis. 365. & decis. 1371. num.4. Rot. decis. 447. num.1. 2. p.1. diuers. Mart. de clauf. p.1. clauf. 154. in vlt. impress.* 1

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Admissio iurium, protestationis, seu appellationis cum clausula,* Si, & in quantum, &c. *operatur, vt admissa cum illa, reiecta censeantur, si de Iure non erant admittenda.*

3 *Admissionem importat clausula,* Si, & in quantum, &c. *quatenus de Iure sit locus admissioni, & reiectionem, quatenus de Iure non sit admittenda.*

4 *Admissum nullatenus intelligitur, quod in effectu non debuit admitti.*

5 *Præsentatio admissa cum clausula,* Si, & in quantum, &c. *censetur admissa, si de Iure admitti debuit, & constituit in quasi possessione præsentandi.*

6 *Clausula,* Si, & in quantum, &c. *nihil ponit in esse, sed pendet à futuro euentu.*

7 *Conditionalem dispositionem reddit clausula,* Si, & in quantum, &c.

8 *Appellationis in causa operatur clausula,* Si, & in quantum, &c. *quod si illa est rationabilis, censetur admissa; secus si irrationabilis.*

9 *Appellatio quando interponitur à sententia diffinitiua, Iudex admittendo,* Si, & in quantum, &c. *dicitur ei detulisse, & admisisse.*

10 *Appellatum si fuerit, & appellatio,* Si, & in quantum, &c. *admissa, tunc non dicitur Iudex de apostolis respondere.*

Si, & in quantum, &c.

CLAVSVLA CXLIX.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Felin. in cap. cùm contingat, num. 11. de offic. deleg. Mascard. de probat concl. 119. Benintend. decis. 1. Mart. de clausul. p. 1. clausul. 362. in vlt. impress. Menoch. cons. 2. n. 360. cum seqq. Vital. de Camb. in tract. claus. pag. 4. col. 2. Cels. Vgon. in simili tract. pag. 566. Card. Tusch. tom. 1. litt. C. concl. 361. à num. 5. Campan. in diuers. Iuris Can. rub. 11. & 13. à num. 403.*

2 Admissio iurium, protestationis, seu appellationis cum hac clausula, operatur, vt admissa cum illa, reiecta censeantur, si de Iure non erant admittenda, *Honded. cons. 21. num. 19. tom. 1. Rota decis. 687. num. 1. p. 1. diuers.* & fuit dictum *in Florentina Iurispatronatus 11. Februarij 1604. coram Cardinale Lancellotto.*

3 Importat igitur admissionem, quatenus de Iure sit locus admissioni, & reiectionem, quatenus de Iure non sit admittenda, *Roman. cons. 502. num. 4. & seqq. Socin. Iun. cons. 18. num. 14. & 15. lib. 1. Mart. de claus. p. 1. claus. 152. in vlt. impress. Marant. de ord. iud. p. 5. §. appellatio, num. 200. Menoch. cons. 174. num. 32. Honded. cons. 22. num. 12. tom. 2. Seraph. decis. 687. num. 2.* Et ideo *Bart. in l. ambitiosa, circa fin. ff. de decret. ab ordine facien.* quem refert, & sequitur *Ioan. de Imola in l. Iudex postquam, in fin. ff. de re iud.* tenet quod per hanc clausulam nullatenus intelligatur admissum, quod in effectu non debuit admitti, sequuntur *Socin. cons. 48. num. 61. vol. 4. Rub. cons. 45. num. 7. & seq. Catald. in tract. Syndicatus, nu. 72. & seq.* 4

Præsentatio admissa cum hac clausula, censetur admissa, si de Iure admitti debuit, & constituit in quasi possessione præsentandi, *Rot. decis. 687. num. 2. p. 1. diuers. Seraph. decis. 499. n. 2. Greg. decis. 417. num. 3.* & fuit dictum *in Florentina parochialis, seu Iurispatronatus 28. Maij 1589. coram Iusto.* 5

Item hæc clausula nihil ponit in esse, sed pendet à futuro euentu, *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Eccles. decis. 517. num. 1. alias resol. 413. num. 1. Caualcan. decis. 11. num. 41. & decis. 28. num. 16. & num. 20. p. 3. & decis. 32. num. 9. p. 5. Viuian. in praxi Iurispatr. p. 2. lib. 9. cap. 1. num. 3. in 1. impress. Mart. de claus. p. 1. claus. p. 1. claus. 362. num. 1. in vlt. impress.* vbi *num. 3.* subdit, quæ sit differentia, si dicatur, *Si, & in quantum de Iure debet,* vel si dicatur, *Si, & in quantum de Iure potest.* 6

Vnde infertur, hanc clausulam conditionalem dispositionem reddere, ex adductis per *Alex. cons. 127. 127. num. 1. vol. 7. cons. 501. num. 2. Cacheran. decis. 5. num. 9. & sequen. Vital. de Camban. citato loco, num. 1. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 2. collect. 399. in fine.* 7

In causa appellationis operatur, quod si illa est rationabilis, censetur admissa; secus si irrationabilis, *Felin. in cap. cùm contingat, num. 13. de off. delegat. Ruin. cons. 61. num. 27. vol. 5. Socin. Iun. cons. 18. num. 16. vol. 1. Marant. de ord. Iud. p. 6. in 2. actu principali, num. 200. Mart. d. claus. 362. num. 4.* 8

Vnde quando appellatio interponitur à sententia diffinitiua, Iudex admittendo, *Si, & in quantum de Iure, &c.* dicitur ei detulisse, & illam admisisse, quia tunc talis conditio non facit suspensionem, sed habet veritatem; nam licèt dicat Iudex, *Si, & in quantum, &c.* tenetur tamen rationabilem admittere, secundum *decis. Benintend. 1.* quem refert, & sequitur *Aloys. Ricc. d. resol. 413. in fine.* 9

Quid si fuerit appellatum, & appellatio, *Si, & in quantum, &c.* admissa, an tunc de apostolis respondere Iudex dicatur? negatiuè respondet *Zabarel. in Clem. quamuis. §. si Iudex, num. 4. de appellat.* quem refert, & sequitur *Marches. de Commiss. p. 2. pag. 10. num. 8. in vlt. impress.* 10

SVMMARIVM.

1 *Clausula,* Si, & postquam renuntiauerit, &c. *quando solita sit apponi, & quomodo extendatur, ostenditur.*

2 *Refertur decisio Sacræ Rotæ in Alexandrina Archipresbyteratus.*

3 *Forma renuntiationis in vim huius clausulæ traditur.*

4 *Actibus ex pluribus factis à Canonico præsentibus alijs Canonicis, probatur possessio capitulariter capta.*

5 *Possidendi causa est quid diuersum ab ipsa possessione.*

6 *Titulo nouo superueniente, potest quis continuare suam possessionem de facto, mutato solùm*

ſolùm primo iure, & titulo poſſeſſionis.

7 *Mutatio iuris, & tituli poſſeſſionis, ipſo Iure ſtatim facta intelligitur, data notitia ſecundi tituli, etiam abſque alia declaratione.*

8 *Mutatio tituli, & poſſeſſionis ex noua cauſa ſuperueniente, vt rectè fiat, non eſt opus vt mutans exeat de poſſeſſione, & poſtea iterum ingrediatur.*

9 *Canonicus falſus ſi diu ſtetit in poſſeſſione, & deinde à Papa obtinuit prouiſionem, non eſt neceſſaria noua apprehenſio, & inſtallatio, quia ipſo Iure fit quadam conuerſio ex nouo titulo ſuperueniente.*

10 *Factum nudum, & ſola detentio conſideratur in manutentione.*

11 *Animus requiritur ad dimittendum poſſeſſionem.*

12 *Renuntiatio ſtrictè eſt interpretanda, vt minus lædat renuntiantem, quàm fieri poſſit.*

13 *Renuntiatio reſtrictiuè ad præſentationem, & poſſeſſionem inde ſequutam, non eſt trahenda ad omnem poſſeſſionem.*

14 *Cedens, & renuntians licèt dicatur perdere dominium, & poſſeſſionem ſaltem de Iure, attamen ſi poſtea incumbat de facto, & realiter inhæreat poſſeſſioni, adhuc ad ſtatum eſt manutenendus, imò & reintegrandus, ſi ſpolietur.*

15 *Decreto cum clauſula*, Si, & poſtquam renuntiauerit, *ſatisfactum videtur, ſi intelligatur ad cumulandum poſſeſſionem poſſeſſioni.*

16 *Scientia quod aliquis ſit Canonicus, præſumitur ex pluribus actibus factis in Capitulo, & extra tanquam talis.*

17 *Canonici ſi nulla vrgente ratione denegauerint Canonico capitularem receptionem, hoc caſu habetur pro capitulariter capta.*

Si, & poſtquam renuntiauerit, &c.

Clausula CL.

1 HÆc clauſula de ſtylo Datariæ cõſueuit apponi in nouis prouiſionibus, & quando beneficium de nouo impetratur à Simoniaco, quæ ſic extenditur, vt in exemplo nouæ prouiſionis Domini mei Ioannis Antonij Maſſobrij, qui fuerat de Archipresbyteratu Alexandrino ordinaria auctoritate ad præſentationem patroni laici inſtitutus, & animaduertens Iuſpatronatus non ſubſiſtere, nouam prouiſionem à Sede Apoſt. obtinuit cum huiuſmodi clauſula, *Si, & poſtquam dictus Ioannes Antonius præſentationi, & inſtitutioni de eius perſona factis, & poſſeſſioni exinde ſequutæ renuntiauerit, & declarauerit ſe velle dictum Archipreſbyteratum in futurum vti reſeruatum, & non aliter poſſidere, auctoritate noſtra conferas, & aſſignes*, &c.

2 Poſtea occaſione huius clauſulæ dubitatum fuit, an dictus Dominus Maſſobrius ei ſatisfeciſſet, decretóque in ea contento paruiſſet renuntiando præſentationi, & inſtitutioni, ac poſſeſſioni exinde ſequutæ, &c. continuando in reali poſſeſſione, quam antea apprehenderat abſque alterius nouæ apprehenſione; in quo dubio Rota cenſuit prout in infraſcripta deciſione.

R. P. D. Merlino
Alexandrina Archipresbyteratus.

Lunæ 28. Iunij 1627.

MAſſobrius fuit præſentatus ab Arnutio, & ab Epiſcopo obtenta inſtitutione, apprehendit capitulariter poſſeſſionem Archipresbyteratus, pluresque actus concernentes officium huiuſmodi dignitatis, necnon etiam curam animarum illi annexam exercuit. Verùm monitus aſſertum Iuſpatronatus non ſubſiſtere; imò, cùm vacatio contigerit de menſe Auguſti, illius collationem ſpectare ad Sanctiſſimum, ab eo impetrauit prouiſionem, cum ſolito tamen decreto, quod renuntiaret d. præſentationi, prout his verbis decreto paruit: *Renuntiauit præſentationi, & inſtitutioni, ac poſſeſſioni exinde ſequutæ, & d. Archipreſbyteratum vti reſeruatum, & non aliter, in futurum poſſidere ſe velle declarauit.* Et continuando in reali poſſeſſione, poſt huiuſmodi renuntiationem, interfuit Choro, proceſſionibus, & aliis functionibus capitularibus: vnde fuit dubitatum, an eidem Maſſobrio dandum eſſet mandatum de manutenendo. Et DD. ter, ac maturè diſcuſſo articulo, affirmatiuè reſponderunt. 3

De poſſeſſione enim illius non poteſt dubitari. Et conſtat de prima apprehenſione ſolenniter, & capitulariter facta; & poſt renuntiationem dantur teſtes, qui deponunt de viſu, quod Maſſobrius tanquam Archipresbyter interuenit publicis functionibus cum aliis Canonicis. Et conſtat quod congregato Capitulo pro tradenda poſſeſſione alteri Canonico, idem Maſſobrius recepit iuramentum ab eo, ex quibus actibus factis præſentibus aliis Canonicis, probatur poſſeſſio capitulariter capta, *Rot. deciſ. 17. de præb. in nou. Caſſad. deciſ. 8. de cauſ. poſſeſſ. & deciſ. 5. num. 3. de Iurepatr. Verall. deciſ. 27. lib. 1. in manuſcr. & coram Reuerendiſſimo Domino meo Decano deciſ. 235. num. 12. in eius impreſſis.* 4

Nec obſtare viſum fuit, quod pro Scipione adducebatur; ſcilicet primam poſſeſſionem Maſſobrij capitulariter captam non eſſe attendendam, nec manutenibilem, cùm illi renuntiauerit; nec etiam ſecundam poſtquam renuntiauit, quia non fuit apprehenſa capitulariter, & actus illi, quamuis geſti præſentibus Canonicis, non tamen ſunt geſti cum ſcientia eorumdem, quod ſcilicet Maſſobrius poſſideret in vim prouiſionis Apoſtolicæ, cùm potuerint credere ipſum continuaſſe tanquam præſentatum à patrono: quoniam & vtramque poſſeſſionem Rota credidit validam eſſe, ac manutenibilem.

Et quoad primam, aduertendum eſt Maſſobrium non renuntiaſſe poſſeſſioni reali, & illi, quæ de facto eſt, vt apparet ex illis verbis; *Renuntiat præſentationi, & inſtitutioni, ac poſſeſſioni inde ſequutæ, & declarat ſe velle poſſidere d. Archipreſbyteratum tanquam reſeruatum:* vnde non poſſeſſioni in totum, & abſolutè renuntiauit, ſed poſſeſſioni tanquam ex antecedente præſentatione prouenienti, & ſic ſolummodo renuntiauit titulo, & cauſæ poſſidendi, quæ cauſa poſſidendi eſt quid diuerſum ab ipſa poſſeſſione, *l. 3. §. ex pluribus, ff. de acquir. poſſeſſ.* 5

Et iure merito Maſſobrius, ſuperueniente ſibi nouo titulo, ſcilicet prouiſione Apoſtolica, potuit conti- 6

continuare possessionem ipsam de facto, mutato solùm primo iure, & titulo possessionis, *l. non solùm. §. quod vulgò. ff. de vsucap. l. 3. §. illud, l. qui bona. §. 1. cum ibi not. ff. de acquir. possess. Rot. apud Achil. decis. 4. de caus. possess. & propr. Put. decis. 165. num. 3. lib. 1. & decis. 441. eod. & in recent. decis. 200. num. 8. part. 1. Gabr. cons. 51. num. 1. & 28. lib. 1.*

7 Quæ mutatio ipso Iure statim facta intelligitur, data notitia secundi tituli, etiam absque alia declaratione, iuxta *cons. Decij* 400. quod sequitur *Rota*, vt per *Achil. d. decis. 4. Put. d. decis. 441. lib. 1. Crescen. decis.* 168. *aliàs 5. de rest. spol. Rot. decis. 224. num. 2. part. 1. diuers. & decis. 601, num. 3. p. 3.*

8 *diuers. Cardin. Mant. decis. 71. num. 1.* neque opus erat, vt exiret de possessione, & postea iterum ingrederetur, *ad l. cùm nemo, & ibi gloss. in verbo extrinsecus, C. de acquir. possess. Put. d. decis. 441. lib. 1. & Achil. d. decis. 4.* vbi quod hæc opinio est magis æqua, & consona iuribus, & semper seruatur à Rota, vt *in decis. 345. n. 4. & decis. 613. num. 5. part. 1. & decis. 143. n. 4. part. 2. diuers. & in Taden. parochialis 4. Nouembris 1592. coram bon. mem. Card. Pamphilio,* in quibus fuit reprobatum *cons. 131. lib. 1. Soc. Sen.* contrarium sentientis.

9 Et in puncto dixit *Baldus in l. 2. num. 63. vers. sed pone, C. de seru. & aqua.* quod si falsus Canonicus diu stetit in possessione, & deinde à Papa obtinuit prouisionem, non est necessaria noua apprehensio, & installatio, quia ipso Iure fit quædam conuersio ex nouo titulo superueniente, & *Baldum* sequitur *Crauetta cons. 171. num. 1. vers. secundò pro hac*, & licet sub *num. 19.* declaret *Baldi* sententiam non procedere, quando ante prouisionem Papæ ius tertio fuerit quæsitum, & *Crauettam* sequatur *Rimin. Iun. cons. 100. num. 25.* attamen non applicatur casui nostro hæc limitatio, quia ante prouisionem Apostolicam Massobrij nullum ius erat quæsitum Scipioni; & propterea si Massobrius retinuit possessionem de facto, mutauitque sibi solummodo ius, & titulum possidendi, adhuc ei manutentio danda est ad statum suæ possessionis, *c. querelam,* cum ibi not. *de elect. l. Aquilius,* vbi *Castr. num. 5. ff. de donat. Cassad. decis. 14. num. 8. super reg. & Rota coram sanct. mem. Gregor. XV.*

10 *decis. 560. num. 1.* In manutentione enim nudum factum, & sola detentio consideratur, *Castr. in d. l. Aquilius, sub num. 5. de donat. Cephal. cons. 16. sub n. 5. lib. 1. Card. Seraph. decis. 582. num. 5. Rota diuers. decis. 50. num. 19. & decis. 64. num. 2. part. 2.*

11 Hæcque videntur certiora euadere, quia Massobrius sibi prouidit, & conseruauit suam primam possessionē de facto per declarationem, quod volebat possidere ex titulo prouisionis Apostolicæ Archipresbyteratum, quem priùs possidebat ex titulo præsentationis, & in eodem instanti renuntiat, & declarat; & sic renuntiatio est correspectiua ad declarationem: catenus enim renuntiauit, quatenus credidit esse consultum suæ possessioni, & continuationi. Sique hæc declaratio non suffragaretur, renuntiatio quoque ex defectu consensus non operaretur, & consequenter primam possessionem à se non abdicasset Massobrius. Ad dimittendum enim possessionem requiritur animus, *d. l. 3. §. in amittenda,* vbi *Alexand. ff. de acquir. poss. Cassad. decis. 4. n. 3. de restit. spoliat. Paris. cons. 114. num. 7. lib. 4. Rota apud*

12 *Achil. decis. 11. de pens.* & renuntiatio strictè est interpretanda, vt minus lædat renuntiantem quàm fieri possit, *l. si domus. ff. de seru. vrb. præd. Bero. cons.*

13 *111. sub num. 31. Surd. cons. 446. num. 22.* & propterea renuntiatio restrictiuè ad præsentationem, & possessionem inde sequutam, non est trahenda ad omnem possessionem, *ad Clement. quod circa, de electione, Bald. in l. 2. num. 2. C. de leg. Roland. cons. 86. num. 33. lib. 2.* Et hæc duo, scilicet quod quis renuntiet præsentationi, & possessioni inde sequutæ, & quod velit possidere ex prouisione Apostolica, non inuicem repugnant, quia vult insistere in possessione de facto, & reiicere primum titulum possessionis.

Secunda quoque possessio (scilicet postquam renuntiauit) est manutenibilis, quia etiam liberè cedens, & renuntians, licèt dicatur perdere dominium, & possessionem, saltem de Iure; attamen si postea incumbat de facto, & realiter inhæreat possessioni, adhuc ad statum est manutenendus; imò & reintegrandus, si spolietur, *Innoc. in cap. super hoc, de renuntiat. Calder. cons. 4. eod. tit.* & sequitur *Rota decis. 1. num. 2. in nou. eod. tit. & Cassad. d. decis. 4. de restit. spoliat. num. 2. & 4. vers. credo tamen,* vbi firmat dictum *Innocentij* procedere etiam in beneficialibus, si incumbens possessioni de facto habeat titulum præsumptum; vnde multo magis quando habet verum, & canonicum ex prouisione Apostolica, & sequitur *Gomez super reg. de ann. quæst. 57. in princ. Paris. de resign. lib. 1. quæst. 5. num. 28.* 14

Neque obstat quod renuntiatio Massobrij fuerit in executionem decreti literarum Apostolicarum, in quibus committitur executori, vt Massobrium introducat in possessionem; quia acquisitio nouæ possessionis de manu executoris non contradicit retentioni primæ possessionis naturalis. Et menti Papæ aliquibus ex Dominis satisfactum videbatur, si intelligatur dictum decretum ad cumulandum possessionem possessioni, ad trad. per *Cassad. d. decis. 4. num. 12. & seq. de restit. spol. Menoch. de adipisc. rem. 4. quæst. 43. num. 337. & seq. Gabr. conclus. 7. num. 6. de acquir. poss.* vbi quod vtraque possessio de per se est considerabilis. Et demum in hoc summariissimo iudicio retinendæ attendi debet quod Massobrius fecit, non quod facere debebat. 15

Nec obstat quod Canonici ignorauerint, vel ignorare potuerint huiusmodi mutationem tituli in Massobrio, quoniam, quicquid sit an requiratur talis scientia, &c. ex tot actibus; & ex ipsa facti serie, scientia hæc bene inferri, & præsumi potest, *Abb. in cap. cùm Ecclesia, num. 25. de caus. poss. Rot. decis. 179. num. 2. part. 1. diuers. & decis. 685. num. 4. part. 1. recent.* Præsertim quia non agitur de apprehensione de nouo facienda, sed de continuanda possessione, mutato solùm titulo, *Inn. in cap. bene, il 2. num. 6. vers. pro prima, de postul. prælat. Ripa in cap. cùm Ecclesia Sutrina, num. 64. vers. tertiò declara de caus. poss. & prop.* & agitur ad effectum manutentionis, quæ datur ad statum, vt dixi, quo casu nec scientia videtur necessaria, iuxta *Rot. decis. 17. num. 7. part. 2. diuers.* à qua nec recessit *in recent. d. decis. 685. num. 4. part. 1.* Et in plenario possessorio poterit Massobrius docere de scientia Capituli. 16

His etiam intelligimus non obstare, quod capitulariter non fuerit apprehensa possessio per Massobrium, iuxta *decis. 8. Cassad. de caus. poss.* Quoniam si attendimus primam possessionem, illa fuit capitulariter apprehensa, & in mutatione tituli non est opus noua apprehensione, & installatione, vt suprà ex *Baldo*, & *Crauetta* dictum est. Si verò actus posteriores consideremus tanquam inducentes secundam, & nouam apprehensionem possessionis, non autem continuatiuè ad primam possessionem capitulariter obtentam, tunc sat est quod Massobrius petierit manuteneri, & quatenus opus sit admitti capitulariter, ipsique Canonici nulla vrgente ratione denegauerint huiusmodi capitularem receptionem; hoc enim casu habetur pro capitulariter capta, *Rota coram sanct. mem. Gregor. XV. decis. 364. num. 2.* 17

num.2. & in Pistorien. Canonicatus 16. Iunij 1625. coram Illustriss. D. Cardin. Canalerio, & in Leodien. Canonicatus 3. Iulij 1617. coram eod. quas secuta etiam fuit in Cæsaraugustana onerum 3. Iulij 1623. coram R. P. D. meo Pirouano. Et ex actis suprà ponderatis, quæ coram Canonicis capitulariter congregatis gesta sunt, resultat etiam apprehensio capitulariter facta, vt suprà in principio dictum fuit. Et ita conclusum, &c. Hactenus decisio.

SVMMARIVM.

1 *Modum potiùs quàm conditionem importat clausula,* Si idoneus reperiatur.

2 *Conditionem, & formam importat clausula,* Dummodo idoneum repereris.

3 *Citatio alicuius in examine faciendo non est necessaria, vbi ad Ordinarium est directa clausula,* Si idoneus reperiatur.

4 *Doctor in collatione beneficij, vel receptione ordinum examinandus non est.*

5 *Præsentatus ad parochialem necessariò examinandus est, quia examen est de forma, quamuis notoriè sit dignus, vel famosus Doctor, seu Vicarius Episcopi.*

6 *Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel Iure Canonico, & in publica Vniuersitate graduatus, non excusatur ab examine, quando petit prouideri de aliqua Ecclesia parochiali.*

7 *Examinatus, & approbatus semel ad vnum beneficium, non amplius examinatur ad aliud simile.*

8 *Reprobatus semel, & reiectus potest iterum admitti.*

9 *Reiectus non solet admitti ad nouum examen, quando habilitas præsumitur acquisita medio tempore.*

10 *Tempus quindecim mensium esse breue ad effectum, vt reprobatus alio examine approbationem meruerit.*

Si idoneus reperiatur.

CLAVSVLA CLI.

1 IMportat hæc clausula potiùs modum, quàm conditionem, ita quod cognitionem anteire non oporteat, vt per *Cels. Vgon. in tract. clausul. tit. de claus. rescriptorum, pag. 484. col. 1. & 2. Caualcan. Finizana decis. 22. sub num. 6. p. 1. Mari. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 39. num. 3. Campanil. in diuers. Iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13. n. 88. & 256. Mart. de claus. p. 1. claus. 122. in vltim. impress.*

2 Verùm si dicatur, *Dummodo idoneum repereris,* tunc hæc importabit conditionem, & formam, quæ propterea omitti non potest, vt tenent *Sanchez de Matr. lib. 8. disput. 34. num. 26. Aloys. Ricc. in praxi fori Ecclesiastici, decis. 700. in 1. edit. aliàs resol. 592. num. 1. in 2. edit. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. n. 138.*

3 Vbi est directa hæc clausula ad Ordinarium, non est necessaria citatio alicuius in examine faciendo, vt post *Card. & Rotam decis. 543. lib. 2. quotidianarum,* tradit *Mart. de claus. p. 1. claus. 121. in vltim. impress.* Et de hac materia vide dicta in clausula, *Si inueneris præmissa, &c.* infrà claus. 153.

Illud pro coronide huius clausulæ aduertere oportet, quod Doctor in collatione beneficij, vel in receptione ordinum examinandus non est, ex quo notus promoueri potest absque examine, ita *gloss. verbo ignota, in cap. de Petro, 47. dist. Rochus de Iurepatr. verb. honorificum, num. 16. vers. ego credo Sauerlo examen, Petr. Lesnaud. in tract. de Doctoribus, p. 4. quæst. 28. Henriq. in summa, lib. 10. cap. 18. in princ. Cened. ad Decret. collect. 15. num. 3.* quos refero ego ipse *de off. & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 60. num. 75.* 4

Limita tamen hoc ipsum non procedere in præsentato ad parochialem, in hac enim examen præcisè necessarium est, nec omitti potest, ex eo, quod prouisus notoriè sit dignus, vt resoluunt *Lambert. de Iurepatron. p. 1. lib. 2. quæst. 11. art. 3. num. 5. Rebuff. de priuil. Scholar. priuil. 86. num. 4. Flam. de resign. lib. 8. quæst. 9. num. 83. cum seqq. Cened. d. collect. 15. num. 5. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiepiscopalis Neapolitanæ, decis. 139. p. 1. Vgol. de offic. Episcopi, cap. 50. §. 6. num. 6. & §. 10. num. 6. Lessius de Iustitia lib. 2. cap. 34. num. 82.* etiamsi esset famosissimus Doctor, qui cum maximo applausu per plures annos legerit, ex notat. per *Fusch. de Visitat. lib. 2. cap. 5. num. 10.* & etiamsi esset Vicarius ipsius Episcopi, vt tradit *Flamin. d. quæst. 9. num. 87.* Vnde Sacra Congregatio Concilij ita censuit; Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel Iure Canonico, & in publica Vniuersitate graduatus, non excusatur ab examine, quando petit prouideri de aliqua Ecclesia parochiali; quam decisionem referunt *Zerola in praxi Episcopali. p. 2. verbo Doctor. §. 1. Piaseg. in simili praxi, p. 2. cap. 5. num. 17. vers. Doctor, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 4. num. 90. Prosper de Augustino in addit. ad Quarant. in summa Bullarij, verb. beneficiorum parochialium collatio, q. 1. Nicol. Garc. de benef. p. 9. cap. 2. n. 103.* 5 6

Semel examinatus, & approbatus ad vnum beneficium simplex, non amplius examinatur ad aliud simile. Idem est si semel sit approbatus ad Canonicatum, vel dignitatem in Collegiata, non amplius examinatur ad similem Canonicatum, vel dignitatem in alia Collegiata: sic semel approbatus ad Curatum, vel Canonicatum, aut dignitatem in Cathedrali, non vltrà examinatur ad simile, vel similem; ita seruari in Curia referunt *Gonzal. d. gloss. 4. n. 84. & Aloys. Ricc. in praxi fori Ecclesiastici, decis. 419. in prima impress. aliàs resol. 756. in 2. impress.* quod intellige iuxta resoluta per *Campanil. in diuersorio Iuris Canonici, rubr. 5. cap. 3. num. 8. prope finem,* & per meipsum *d. alleg. 60. num. 89. & 90.* 7

Vtrùm autem semel reprobatus, & reiectus possit iterum admitti? Respondeo quod sic, nouum enim examen est optimus modus probandi scientiam examinati, aliàs reiecti, & grauamen ab examinatoribus illatum; ita *Rota decis. 8. de probat. in nou. & decis. 18. num. 14. de concess. præbendæ, etiam in nouis, Gregor. decis. 527. num. 2. & decis. 558. num. 2.* & fuit dictum *in Calagur. de Monila 15. Iunij 1612. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.* 8

Nec subsistit obiectum, quod huiusmodi reiectus post reprobationem potuerit doctus euadere, ità vt habilitas præsumatur acquisita medio tempore, quo casu reiectus non solet admitti ad nouum examen, vt *in decis. 505. num. 4. p. 2. recent.* & *in Calagur. beneficij de Caruera 8. Febr. 1591. coram Penia,* & *in Paduana coadiutoria 6. Nouembris 1623. coram D. Merlino;* quia respondetur, allegatam præsumptionem excludi ex breuitate temporis quatuor mensium, vel circa, 9

Gregor.

10 *Gregor. decis.527.num.3. & decis.538.num.4.* Ex quibus decisionibus Rota censuit, tempus quindecim mensium esse breue ad effectum, vt reprobatus in examine, possit medio tempore ita eruditus fieri, vt postea in alio examine approbationem meruerit, vt fuit dictum *in Nepesina Canonicatus 25. Februarij 1615. coram D. Merlino.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Si in euidentem, &c. *dicitur de stylo apponi solita in literis*, Si in euidentem, &c.

2 *Clausula*, Si in euidentem, &c. *nihil aliud innuere videtur, nisi quatenus in Ecclesiæ vtilitatem gesta tendant, auctoritate Apost. Iudices, quibus literæ Apost. diriguntur, confirment; sin secus, infirment.*

3 *Gratiam totam restringit, & modificat rescriptum*, Si in euidentem, &c.

4 *Alienatio si cedat in euidentem vtilitatem, non suspendit gratiam.*

5 *Vtilitas Ecclesiæ, & quod sit euidens, ad gratiam iustificandam probanda est.*

6 *Alienationes quando dicantur fieri in vtilitatem Ecclesiæ? remissiuè.*

7 *Vtilitas Ecclesiæ an adsit in alienatione, si quis cognoscere velit, non est considerandum tempus breue, sed anterius, & posterius.*

8 *Contractus an sit vtilis, & damnosus Ecclesiæ, vt videatur, inspici debet tempus celebrationis ipsius contractus.*

9 *Euidens vtilitas quæ dicatur, ostenditur.*

10 *Subreptio in gratia*, Si in euidentem, &c. *quando attendatur, ostenditur.*

11 *Vtilitas Ecclesiæ non probatur ex delegatorum assertione, nisi adsint separata documenta.*

Si in euidentem Ecclesiæ vtilitatem fiat, &c.

CLAVSVLA CLII.

1 HÆc clausula dicitur de stylo apponi solita in literis, *Si in euidentem*, vt censuit *Rota in Ferrarien. bonorum 15. Iunij 1615. coram Vbaldo*, impressa
2 per *Farinac. decis.730. num. 3. in fin. p.2. recent.* Et nihil aliud innuere videtur, nisi quatenus in Ecclesiæ vtilitatem gesta tendant, auctoritate Apost. Iudices, quibus literæ Apost. diriguntur, confirment; sin secus, infirment, ad *text. in cap. sine except. & cap. terrulas 12. quæst. 2. Marches. de Commiss. p. 1. pag. 57. num. 34. in vlt. impress.* vbi *num. 35.* ex *Redoan. de rebus Eccles. non alien. rub. de causa cognita, num. 56.* & aliis, subdit, hanc clausulam conditionem facere.
3 Restringit hæc clausula, & modificat totam gratiam, vt fuit dictum *in Romana domus in Burgo 30. Octobris 1589. coram Card. Mantica, inter eius decisiones impressas decis.* 101. & *in Lucana nullitatis alienationis bonorum 27. Iunij 1605. coram Card. Blanchetto*, impressa per *Marches. de Commiss. part. 1. pag. 110. n. 2.*
4 At verò cùm respiciat tempus initi contractus, si alienatio cedat in euidentem vtilitatem, non suspendit gratiam, *l. cùm ad præsens. ff. si certum petatur*, & fuit resolutum *in Romana rescissionis contractus 4. Iunij 1570. coram Card. Blanchetto*, impressa per *Marches. de Commiss. d. p. 1. pag. 99. num. 7.*

Duo igitur ad gratiam iustificandam probanda 5 sunt, vtilitas scilicet Ecclesiæ, & quod sit euidens, quæ arbitrio Iudicis relinquenda sunt, ex latè traditis per *Redoan. in tract. de rebus Ecclesiæ non alienan. q. 20. de caus. vtilitatis, n. 54.*

In vtilitatem Ecclesiæ an dicantur fieri aliena- 6 tiones? vide *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 27. art. 8.* & memetipsum *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 95.*

Ad dignoscendum, an adsit Ecclesiæ vtilitas in 7 tali alienatione, non est considerandum tempus breue, sed anterius, & posterius per aliquot annos, *Afflict. decis. 316. num. 16. Rota decis. 65. num. 13. & 20. p. 2. diuers.* sequendo theoricam *Bart. in l. pretia rerum, num. 3. ff. ad leg. Falcid.* Imò, vt quidam asserunt, sufficit, quod vtilitas adsit ab initio, nec attenditur quod postea accidit, *Calder. cons. 5. de rerum permutat. Alciat. cons. 37. num. 5. Monald. cons. 117. n. 3.* & fuit dictum *in Florentina bonorum 7. Maij 1591. coram Card. Pamphilio*, quam refert cum aliis *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 14. num. 3.* Quia, vt vi- 8 deatur, an contractus sit vtilis, vel damnosus Ecclesiæ, inspici debet tempus celebrationis ipsius contractus, *Rebuff. in compendio alienat. num. 73. in fin. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 56. num. 78. & tit. 9. quæst. 11. num. 10. Marc. Anton. Genuen. in pract. Archiep. Neapol. cap. 89. n. 3. Quarant. in sum. Bullarij, verbo alienatio rerum Ecclesiæ, num. 12.*

Vnde huic clausulæ non remanet satisfactum pro- 9 pter solam Ecclesiæ vtilitatem, nisi sit euidens, quæ talis dicitur, quando ita clarè, & manifestè apparet, vt de ea dubitari non possit, quin sit magis profutura Ecclesiæ, *cap. sine exceptione 12. quæst. 1.* vbi *Rebuff. num. 97. & 92.* idem *Rebuff. cons. 111. num. 8. & cons. 112. num. 13. Redoan. d. quæst. 20. sub num. 81. Mandos. in praxi Signaturæ gratiæ, Si in euidentem, in princip. vers. hæc verba, Menoch. in addit. ad lib. 2. de arbitr. casu 172. num. 21. Borgn. Caualcan. decis. 45. n. 34. & seq. Quarant. d. num. 12. in princip. Aloys. Ricc. in d. praxi rerum fori Eccles. in prælud. à princip.*

Hinc etiam in gratia, *Si in euidentem*, non atten- 10 ditur subreptitio quando non est circa vtilitatem, sed quando respicit vtilitatem; quia tunc gratia vitiatur, *Menoch. cons. 122. vol. 2. Aloys. Ricc. in d. praxi, resol. 14. num. 5.* vbi refert ita resolutum *in vna Romana domus 2. Decembris 1588. coram Bubalo.*

Requiritur autem quod in actis coram Iudicibus 11 delegatis constet de vtilitate Ecclesiæ, quare non aliàs ex delegatorum assertione probatur, minúsve assertio præfata conualidat, nisi adsint separata documenta, ac de præcedenti appareat probatione, *cap. 1. vbi dominia. & Franc. de rebus Ecclesiæ non alienan. Socin. cons. 52. num. 5. & 11. vol. 4. Dec. cons. 142. num. 80. Marches. de Commiss. d. p. 1. pag. 55. num. 49.* vbi *num. 51.* ex *Iodach. in tract. subhastat. cap. 1, num. 1.* subdit, quod nec Papæ assertioni quod vtilis sit alienatio, credendum est.

SVMMARIVM.

1 *Citationem partis requirit clausula*, Si inueneris præmissa, &c.

2 *Nisi addantur verba illa*, per summariam informationem.

3 *Commissarius vigore clausulæ*, Si inueneris præmissa, &c. *in re modica non tenetur partes citare, secus in re graui.*

4 *Gratiam conditionalem facit clausula*, Si præmissa repereris esse vera, &c.

5 *Commissarius in vim clausulæ*, Si præmissa repereris esse vera, &c. *si non constito sibi citatis partibus de veritate, dispenset, aut exequatur, talis dispensatio, seu executio est nulla.*

Si inueneris præmissa, &c.

CLAVSVLA CLIII.

1 HAnc clausulam requirere partis citationem, nulla ferè dubitatio est, id enim tenet *Rota decis. 14. de dolo, & contum. in antiq.* post *Ioannem Andr. in Clem. Iudices, de offic. deleg.* subditque, ita seruare Cancellariam, & Rotã DD. Auditorum; ita etiam tenet eadem *Rot. decis. 12. num. 10. circa med. de officio deleg. in nouis*, & ibi *Papaz. in addit.* & *Felin. in cap. 2. n. 6. de rescript. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 135* quamuis *Lap. alleg. 60. num. 2. & 3.* dicat hanc clausulam, *Si inueneris, &c.* in rescriptis appositam non importare conditionem, sed monitionem quamdam, ac præceptum examinandæ veritatis, prout eum refert *Sanchez de Matrim. lib. 8. disp. 34. num. 25.*

2 Primò supradictam principalem resolutionem limita, nisi addantur ea verba, *per summariam informationem*, tunc enim potest Commissarius citare, vt sumat informationem, non tamen tenetur, nec potest dare parti nomina testium, *Rota decis. 13. de dolo, & contum. in antiq. Monet. d. num. 138. vers. id autem limitandum.*

3 Secundò limita, vt si agatur de re modica, non teneatur talis Commissarius partes citare, secus in re graui, *Rota decis. 16. de dolo, & contum. in antiq. Mart. de clauf. p. 1. clauf. 156. num. 3. in vlt. impress. Monet. d. num. 138. vers. 2.* vbi pariter limitat, quando certus ei modus informationis sumendæ à committente præscribitur, vt quod inspectis literis commissum negotium exequatur, prout est casus *in cap. 2. vers. verum quoniam, de rescript.*

4 Aliquando hæc clausula concipitur sub aliis verbis, videlicet, *Si præmissa repereris esse vera, &c.* quæ conditionalis est, facitque gratiam conditionalem, *Felin. in cap. si constiterit, num. 5. de constitut.* ideoque gratia cum illius insertione concessa requirit veram & exactam narratorum probationem, vt dictum fuit *in Casalen. seu nullius præpositura 21. Aprilis 1597. coram Giptio*, vbi etiam habetur, decisionem *Ægidij 113.* cum concordantibus, asserentem pro verificatione narratorum sufficere leuiores probationes, ac minus plenas, procedere in iis, in quibus intentio Papæ concedentis principaliter non defraudatur.

5 Amplia ita hanc clausulam, *Si præmissa repereris, &c.* facere gratiam conditionalem, vt si Commissarius non constito sibi citatis partibus de veritate, dispenset, aut exequatur, talis dispensatio, seu executio sit nulla, quantumuis preces sint in se veræ, vt per *Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 33. num. 3. & 4. lib. 8. disput. 34. num. 26. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 7. num. 138. post med.* obseruantes, hoc esse intelligendum, nisi subiiciatur clausula, *Conscientiam suam oneramus*; nã tunc sufficeret quod se extraiudicialiter informet, certiórque fiat de veritate precum.

Supradicta clausula, *Si inueneris, &c.* & alia subsequens, *Si repereris, &c.* an differant? vide *Mart. de clauf. p. 1. clauf. 156. in vlt. impress.* 6

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula*, Si ita est, *de Iure tacitè subintelligitur in quocumque rescripto.*

3 *Iurisdictionem, vel executionem conditionalem tribuit clausula*, Si ita est.

4 *Verba*, Si ita est, dispensetis, *inducunt formam, & solemnitatem.*

5 *Clausula*, Si ita est, *non procedit in iis, quæ præsumuntur à Iure.*

6 *Gratiam conditionalem facit clausula*, Si ita est, *& ostendit Papam de narratis notitiam habuisse.*

7 *Rescriptum conditionale non reddit clausula*, Si ita est, *quando gratia est de præsenti.*

8 *Causa cognitionem, & partis citationem non importat hæc clausula*, Si ita est, *cuius contrarium verius.*

9 *Conditionem non ita facit clausula*, Si ita est, *in rescriptis posita, vt suspendat Iurisdictionem Commissarij, vsque ad eius verificationem, sed solùm ipsum Commissarium, seu exequutorem mixtum reddit.*

10 *Iustificationem contentorum in dispensatione requirit clausula*, Si ita est, *in dispensatione posita.*

Si ita est.

CLAVSVLA CLIV.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mart. de clauf. part. 1. clauf. 141. alias 157. in vltima impress. Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 58. num. 2. 3. & 4. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 126. cum seqq.* vbi *num. 128.* subdit, quod idem importat quod clausula illa, *Veris existentibus narratis*, & clausula, *Si preces veritate nitantur.* 1

Hæc clausula tacitè de Iure subintelligitur in quocumque rescripto, *l. fin. in princ. C. de diuers. rescript. cap. 2. de rescript.* vbi *Rip. num. 19. Soci. consf. 164. num. 6. lib. 2.* & ideo semper apponitur ab expeditoribus, quando gratia est in forma commissaria, vt fuit dictum *in Portugalen. dismembrationis 13. Iunij 1601. coram Iusto*, quam refert *Mart. d. clauf. 157. num. 3.* 2

Iurisdictionem, vel executionem conditionalem tribuit, vt per *Abb. consf. 96.* incip. *Cum ad aures, col. 4. vers. item si bene consideres, lib. 1. Marchef. de Commiss. p. 1. pag. 322. num. 78. in vlt. impress. Garz. Girond. de priuileg. seu exemption. explicatione, n. 1159.* vbi *n. 1158.* dicit, quod verba, *Si ita est, dispensetis*, inducunt formam, & solemnitatem non leuem, *Seraph. decis. 989. num. 1. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 367. num. 12.* vbi *num. 13.* subdit, vt hæc clausula non procedat in iis, quæ præsumuntur à Iure, quia non requiritur, quod verificetur, prout si mandatur, ali- 3 4 5

quem vti virum probum admitti, & in rescripto dicitur, *Si ita est*, *admittas*, quia sufficit præsumptio Iuris.

6 Vnde gratiam facere conditionalem, & ostendere Papam de narratis notitiam non habuisse, censuit *Rota apud Seraphin. d. decis. 989. num. 1.* quem refert *Monet. d. cap. 7. num. 129.* tradit *Mart. d. clausf. 157. num. 1.* & post *Verall. decis. 125. num. 2. part. 1.* asserit *Marches. de Commiss. d. part. 1. pag. 322. n. 78.*
7 non reddere tamen rescriptum conditionale, quando gratia est de præsenti, idem firmat *Seraph. decis. 775. num. 5.*

8 Non importare hanc clausulam causæ cognitionem, nec partis citationem, seu vocationem, tenent *Lap. alleg. 60. num. 1. Card. in Clem. 1. num. 17. de offic. deleg. Marescot. var. lib. 2. cap. 1. num. 158. cum duobus seqq.* Verùm contrarium tanquam probabilius sequuntur *Felin. in cap. vltim. num. 32. de præsumpt. Rot. decis. 12. de offic. deleg. in nouis, Sanchez de Matrim. lib. 8. disput. 34. n. 26. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7.*
9 *num. 131.* vbi subdit, hanc clausulam in rescriptis positam non ita conditionem facere, vt suspendat Iurisdictionem Commissarij vsque ad eius verificationem, sed solùm ipsum Commissarium, seu exequutorem mixtum reddere. Sub distinctione tamen rem componit *Marches. de Commiss. d. p. 1. pag. 322. num. 81.* dicens, aut adest partis, vel testis interesse, aut cessat; primo casu requiri citationem credit, in secundo verò minimè.

10 Et hanc clausulam in dispensatione appositam requirere iustificationem contentorum in dispensatione, fuit dictum *in Barchinonen. matrimonij 15. Martij 1604. coram Penia*, impressa per *Farin. decis. 71. num. 4. p. 1. recent.*

Clavsvla CLV.

1 IMportat hæc clausula arbitrium boni viri, *l. fideicommissaria libertas, la 2. ff. de fideicom. libert. l. fideicommissa 11. §. quamquam. ff. de legatis 3.* cum aliis allegatis *in Comen. habitus 14. Maij 1607. coram Iusto*, latè *Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 7. num. 142. cum seqq.* Et de verbis, seu simili clausula, *Vt tibi videbitur*, quod importet boni viri arbitrium, latè probant *Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 8. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. n. 112. & seq.* & id ipsum de verbis, *Facias quod tibi videbitur expedire*, tradit idem *Menoch. d. quæst. 8. num. 5.* & de illis, *Si bonum, aut iustum tibi videbitur, num. 6.* de iis verò, *Si tibi placuerit, n. 7. & 9.* & de illis, *Si tibi probetur, n. 8.* refert *Monet. d. num. 143.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem omnem, & defensionem excludit clausula*, Sine aliqua exceptione, &c.
2 *Exceptiones legitimas non tollit clausula*, Sine aliqua exceptione, &c.
3 *Exceptiones friuolæ, non autem rationabiles per clausulam*, Sine aliqua exceptione, &c. *videntur repulsæ.*
4 *Exceptiones omnes quando tolluntur in statutis, aut constitutionibus, tunc non solùm friuolæ, sed etiam legitimæ sublatæ dicuntur.*
5 *Exceptiones, quæ resultant ex eadem scriptura, vbi clausula*, Sine aliqua exceptione, &c. *est scripta, non censentur sub illa comprehensæ, etiamsi altiorem indaginem requirerent.*
6 *Exceptiones ortas ex ipsomet instrumento, & ex eodem fonte, opponere potest debitor, etiamsi promisisset soluere*, omni molestia, & exceptione remota.
7 *Exceptiones prouenientes ex natura rei, non censentur comprehensæ sub clausula*, Sine aliqua exceptione, &c.
8 *Subreptionis exceptionibus nunquam renunciatum censetur, licèt Princeps id mandet.*
9 *Exceptiones non apponendas si pars apponeret, & discuti patiatur super qualitatibus, & releuantia illarum, tunc faciunt præiudicium etiam stante clausula*, Sine aliqua exceptione, &c. *ac si nihil fuisset promissum.*
10 *Appellatio per clausulam*, Sine aliqua exceptione, &c. *quemadmodum & per quascumque clausulas generales, quod videatur exclusa, ostenditur.*

Sine aliqua exceptione, &c.

Clavsvla CLVI.

OMnem exceptionem, & defensionem excludit hæc clausula, *l. Thais. §. Stichus seruus. ff. de fideicom. libert. Bertazol. de clausf. instrum. clausf. 22. glos. 1.* 1
Non tollit legitimas exceptiones, vt ex *text. in cap. ex part. 2. de offic. deleg.* notat *Rebuff. in compend. alien. num. 46.* vnde si est factum, in quo cadere potest exceptio rationabilis in dubio per rescriptum, vbi est posita hæc clausula, vel illa, *Nulla exceptione obstante*, friuolæ exceptiones videntur repulsæ, non autem rationabiles, *glos. in d. cap. ex parte, Vital. de Camban. in tract. clausf. pag. 16. col. 1. num. 2. Cels. Vgo. in simili tract. pag. 490. col. 1. Bertazol. vbi supra*, & fuit dictum *in Asten. fructuum 27. Martij 1613. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.* In statutis verò, aut constitutionibus, quando tolluntur omnes exceptiones, tunc non solùm friuolæ, sed etiam legitimæ sublatæ dicuntur, & præcipuè si condita fuerint ab habentibus merum & mixtum imperium; ita *Mising. cent. 2. obser. 10. n. 3. Carol. de Grassis de except. except. 1. cum seqq.* 2 3 4
Sub hac clausula non censentur comprehensæ illæ exceptiones, quæ resultant ex eadem scriptura, vbi clausula hæc est scripta, *Alex. cons. 119. num. 2. vol. 1. Bursat. cons. 234. num. 1. vol. 3. Surd. cons. 246. num. 24. vol. 2. Ioan. Baptista Costa in tract. de clausulis conuent. clausf. 102. num. 6. & de obligatione Camerali* tradit *Galles. ad 4. partem formæ, quæst. 1. num. 8.* & fuit dictum *in Mediolanen. pecuniaria 16. Martij 1592. coram Giptio*, etiamsi altiorem indaginem requireret talis exceptio, ex instrumento resultans, vt per *Cassad. decis. 10. de rescript. num. 1. & 2. Sarnen. in compendio vtriusque Signaturæ, num. 3. & seq. Rot. decis. 649. num. 3. lib. 3. part. 3. diuers.* & fuit tentum *in vna Recanaten. transactionis 27. Nouembris 1592. coram Giptio*, impressa per *Zach. post tract. de obligat. Cameralis decis. 8.* & *in Asculana, seu Ripana pecuniaria 15. Martij 1606.* 5

1606. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, impressa per eundem Zachiam decis. 14. num. 2. & in Romana responsionis 11. Ianuarij 1597. coram Corduba, pariter impressa apud eundem Zach. decis. 42. num. 7.
6 quam quidem exceptionem, quæ ortum habet ex ipsomet instrumento, & ex eodem fonte, opponere potest debitor, etiamsi promisisset soluere, *omni molestia, & exceptione remota*, cuius naturæ exceptiones sunt, *rei non traditæ, pretij non soluti*, &, *adimplementi non facti*. Exemplum est in locatore, vel venditore agente ad pretium rei locatæ, vel venditæ vigore instrumenti locationis, vel venditionis, cui ex forma statuti non posset apponi aliqua exceptio, poterunt eo non obstante emptor, vel conductor opponere, *non habui rem venditam, non potui vti locata, Alex. cons. 119. num. 2. vol. 1. Turret. cons. 49. num. 34. vol. 2.* latè *Carol. de Grassis in tract. de except. except. 13. n. 1. 3. & 7.*

7 Sic etiam sub hac clausula non censentur comprehensæ exceptiones prouenientes ex natura rei, *Bald. in auth. præsertim. C. de fideiuss. Felin. in cap. ex parte, il 2. in 10. limitat.* & ibi *Dec. num. 57. de offic. deleg. Rota in Lauretana prædij, seu pecuniaria 15. Apri-*
8 *lis 1593. coram Giptio*; nec exceptiones subreptionis, quibus nunquam renunciatum censetur, licèt Princeps id mandet, vt per *Capol. in specie, cons. 64. col. 7. vers. plus etiam dico, Crauet. de antiquit. tempor. p. 4. §. transeo, num. 123.*

9 Verùm si apponantur exceptiones non apponendæ, & pars taceat, ac non contradicat, sed solùm discuti patiatur super qualitatibus, & releuantia illarum, tunc faciunt præiudicium, ac si nihil fuisset promissum, ac essent de Iure admittendæ; ita *Innocent. in cap. cùm Bertoldus, num. 4. in fin. de sent. & re iudicat. Alex. cons. 77. num. 13. vol. 2. Cap. alleg. 25.* incip. *An minor certificatus, vers. ad quartum, Gallesi. de oblig. Camer. ad 4. partem forma, quæst. 4. in princ. Tiber. Salust. lib. 1. cap. 14. sub num. 3. vers. imò in executiuis, Anton. Corn. de absolut. iuram. part. 3. quæst. 23. num. 8. vers. & ita nominatim, Rota in Aurien. parochialis 11. Decembris 1606. coram Card. Marquemontio.*

10 Et quod per hanc clausulam, quemadmodum & per quascumque clausulas generales videatur exclusa appellatio, sentit *Ruginel. de appellat. §. 9. gloss. 2. cap. vnic. num. 18. cum seqq. Turret. cons. 86. num. 20. vol. 2.* quos refert *Ioan. Baptista Costa d. claus. 102. n. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *subintelligitur in omnibus concessionibus, quando potest stare cum principali dispositione.*
2 *Gratia in qualibet Papæ semper intelligitur clausula*, Sine præiudicio, &c.
3 *Principis gratia semper intelligitur sine alterius iniuria.*
4 *Rescripto in quolibet semper intelligitur clausula*, Sine præiudicio iuris alieni.
5 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *semper intelligi debet de alio præiudicio, quàm expresso.*
6 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *operatur tantùm super non expressis in eodem contractu.*
7 *Ius illius præseruat clausula*, Sine præiudicio, &c. *ad cuius fauorem apposita est.*
8 *Actum conditionalem reddit clausula*, Sine præiudicio, &c. *si, & quatenus præiudicium ex actu alicui inferatur, & intelligitur de conditione resolutiua, & non suspensiua.*
9 *Possessio data sub conditione resolutiua censetur purè data.*
10 *Depositum conditionale non dicitur ex eo, quod factum fuerat cum clausula*, Sine præiudicio, &c.
11 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *an præseruet ius tam in petitorio, quàm in possessorio, referuntur duæ sententiæ, & n. 12.*
13 *Possessionem alterius plenam præseruat solùm clausula*, Sine præiudicio, &c.
14 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *posita in concessione, quæ est incompatibilis cum dispositione, vel dispositionem vitiat, vel vitiatur à dispositione.*
15 *Ciuilitatis & immunitatis in Breui Apost. inserta clausula*, Sine præiudicio, &c. *ad solam ciuilitatem refertur.*
16 *Iurisdictionem Iudicis ad quem non tollit in commissione clausula*, Sine præiudicio, &c.
17 *Exequutorem mixtum facit clausula*, Sine præiudicio iurium alterius.

Sine præiudicio, &c.

CLAVSVLA CLVII.

SVbintelligitur hæc clausula in omnibus concessionibus, quando potest stare cum principali dispositione, *Seraphin. decis. 398. n. 18. Menoch. cons. 1033. num. 21.* 1

Et sic in qualibet gratia Papæ, *Sarnen. in reg. de iure quæsito non tollendo, quæst. 1. in princ.* & fuit dictum *in Pampilonen. sepulturæ 10. Nouembris 1608. coram Gregor. XV. inter eius decisiones impressas, decis. 383. n. 2.* quæ etiam reperitur impressa per *Farinac. decis. 126. num. 1. p. 2. recent.* Principis enim gratia semper in- 2
telligitur sine alterius iniuria, *l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publ. cap. super eo, de officio deleg. Dec. cons. 11. n. 4.* 3

Et in quolibet rescripto, prout signanter de clausula, *Sine præiudicio iuris alieni*, agentes concludunt, *Rot. decis. 21. n. 5. de preben. & in Burgen. de Arroyo vlt. Ianuarij 1594. coram Litta.* 4

Semper tamen intelligi debet de alio præiudicio, quàm expresso, vt per *Oldrad. cons. 330. in fine, Paris. cons. 70. num. 12. lib. 1. Gabr. cons. 151. num. 29. & seq. lib. 1. Verall. decis. 7. in fin. de Iurepatron. Honded. cons. 86. num. 47. tom. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 867. num. 19. Cæsar. Argel. de contradict. legitimo, q. 12. num. 9. Rebuff. in praxi benef. in forma nou. prouis. in verb. dummodo, num. 6. Cened. post lib. practic. quæst. sing. 100. num. 3.* & dictum fuit *in Toletana admissionis 17. Iunij 1609. coram Pamphilio*, impressa per *Farin. decis. 191. num. 6. p. 1.* ac proinde operatur tantùm super non expressis in eodem contractu, vt per *Rebuff. in praxi, tit. de erect. in Colleg. ad fin. Mandos. cons. 10. n. 14. Mart. de clausul. p. 1. claus. 157. n. 3. & 9. in vlt. impress.* 5 6 7

8 Præseruat ius illius, ad cuius fauorem clausula hæc apposita est, *Pute. decis.* 191. *num.* 17. *lib.* 1. *in correctis*, vbi ait, quod ista clausula nihil noui concedit, sed ius, siue bonum, siue malum, prout antea erat, dimittit, *& decis.* 113. *lib.* 2. *Marta d. clauf.* 157. *n.* 1. *Aloys. Ricc. in collect. decis. p.* 4. *collect.* 833. *in princip. & collect.* 1243. *Verall. decis.* 119. *part.* 1. *Seraph. decis.* 144. *num.* 6. & fuit dictum *in Regien. feudi de Tobilis* 24. *Nouemb.* 1586. *coram Cardin. Pamphilio*, & *in Mediolanen.* 8. *Iunij* 1612. *coram Reuerendissimo D. Pamphilio Iun.* impressa per *Farinac. decis.* 419. *num.* 3. *p.* 1. *recent.*

9 Reddit actum conditionalem, si, & quatenus præiudicium ex actu alicui inferatur, *Peregr. de fideicom. art.* 47. *sub num.* 29. *vers. & ideo*, *Marta d. clauf.* 157. *num.* 2. *Marescot. var. resol. lib.* 2. *cap.* 137. *n.* 2. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 980. *num.* 8. quod tamen est intelligendum de conditione non suspensiua, sed resolutiua, hoc est, quod constito de alterius præiudicio, & iure, actus resoluatur; interim autem actus gestus cum dicta conditione habetur pro puro, *Pereg. d. art.* 47. *sub num.* 29. *vers. intellige*, *Honded. cons.* 86. *num.* 44. *tom.* 2. *Seraphin. decis.* 877. *num.* 2. & 3. vbi dicit, quod possessio data cum dicta conditione, censetur purè data, quandiu non apparet alium habere potiora iura, ex adductis *in Ferrarien. bonorum* 26. *Iunij* 1613. *coram Reuerendissimo Domino Pamphilio*, impressa per *Farinac. decis.* 513. *sub num.* 3. *part.* 1. *recent.*

10 Vnde conditionale depositum non dici ex eo, quod factum fuerit cum hac clausula, censuit *Rot. coram Gregor. XV. decis.* 324. *num.* 3.

11 Vtrùm autem hæc clausula præseruet ius tam in petitorio, quàm in possessorio, quæstio est dubia, in qua vna sententia tenet in vtroque ius præseruare, quam tuentur *Pereg. d. art.* 47. *num.* 29. *& art.* 48. *sub num.* 36. *& cons.* 2. *sub num.* 63. *vers. & in summa, lib.* 2. *Marescot. var. resol. lib.* 1. *cap.* 55. *num.* 31. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 867. *num.* 35. & sæpe in Rota ita fuit resolutum, & signanter *in decis.* 1013. *part.* 3. *lib.* 3. *diuers. & coram Seraph. decis.* 403. *num.* 1. *&* 2. *& in Romana domus de Cardelis* 17. *Maij* 1609. *coram Cardin. Caualerio*, & *in S. Seuerini bonorum* 1611. *coram Card. Sacrato*, vbi dicitur, quod stante tali clausula, vel censetur reseruata possessio alterius, vel quatenus id verificari non possit, vitiabitur possessio alteri data cum dicta clausula, & fuit etiam dictum *in vna Ciuitatis Castelli* 13. *Iulij* 1617. *coram Vbaldo*, vbi dicitur non censeri præiudicatum iuri alterius quoad possessionem, nec etiam ad effectum manutentionis, & quod præseruat iura tam in petitorio, quàm in possessorio.

12 Altera sententia tenet, non præseruare nisi iura in petitorio, & fuit non semel tentum *in Rota coram Mantic. decis.* 331. *& coram Seraphino decis.* 756. *n.* 2. & *in Romana census* 13. *Maij* 1608. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, & *in alia Romana census* 14. *Nouemb eiusdem anni* 1608. *coram Cardinale Marquemontio.* Quæ quidem contrariæ opiniones facilè concordari possunt, si primam intelligamus, quando versamur in actu facto à Iudice, veluti quando Iudex dat immissionem cum hac clausula; secundam verò, quando versamur in actu possessorio voluntariè facto ab eademmet parte.

13 Hanc clausulam præseruare solùm possessionem alterius plenam, tenent *Cas. de Grassis decis.* 3. *num.* 3. *&* 4. *de verb. signif. Honded. cons.* 86. *num.* 52. *tom.* 2. *Rota d. decis.* 513. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* & fuit dictum *in Romana domus de Cardelis* 1. *Decemb.* 1617. *coram Cardin. Caualerio*, & *in Sabinen. Castri Mompei* 7. *Februarij* 1618. *coram Cardinale Verospio.*

Posita in concessione, quæ est incompatibilis cum dispositione, vel dispositionem vitiat, vel à dispositione vitiatur, ne actus reddatur nugatorius, *Seraph. decis.* 398. *num.* 17. Vnde in transactione posita in directè contrariis, & incompatibilibus, cum priori instrumento venit reiicienda, vt per *Aym. cons.* 29. *n.* 2. *Pute. decis.* 370. *lib.* 1. *in correctis*, cùm per secundum censeatur inducta nouatio, *Aretin. cons.* 21. *num.* 1. *Dec. cons.* 463. *num.* 5. *Cacher. Pedam. decis.* 142. *n.* 11. quidquid dicant *Natt. cons.* 527. *n.* 2. *Gozad. cons.* 38. *n.* 1. *Thesaur. decis.* 126. *n.* 5. 14

Inserta in Breui Apost. ciuilitatis, & immunitatis, ad solam ciuilitatem refertur, ne aliàs vacet, & nihil operetur, *Menoch. cons.* 117. *num.* 4. *Marta d. clauf.* 157. *n.* 10. 15

In commissione non tollit Iurisdictionem Iudicis ad quem, & licèt non operetur effectum suspẽsiuum, operatur tamen deuolutiuum, vt de eo cognosci possit, & procedi ad vlteriora etiam reuocando, *Seraphin. decis.* 845. *num.* 2. 16

Facit exequutorem mixtum clausula illa sine præiudicio iurium alterius, *Gregor. decis.* 413. *num.* 3. 17

Clausula, *Sine præiudicio quorumcumque suorum iurium*, habet vim præseruationis etiam in minimis, vt per *Put. decis.* 6. *n.* 2. *lib.* 3. *Lotter. de re benefic. lib.* 1. *q.* 40. *num.* 287. 18

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Legitimatio non potest fieri absque clausula,* Sine præiudicio venientium ab intestato, &c.

3 *Clausula*, Sine præiudicio venientium ab intestato, &c. *idem importat quod clausula*, Sine præiudicio legitimorum.

4 *Clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *intelligitur sine præiudicio alicuius.*

5 *Ius in spe succedendi ex fideicommisso ex pacto, & prouidentia in feudo, & emphyteusi, præseruat clausula,* Sine præiudicio venientium, &c.

6 *Clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *intelligitur de ascendentibus, & descendentibus, non verò de transuersalibus.*

7 *Ius omne successionis proueniens ex quacumque maiorum dispositione, & antecessorum omnium, præseruatur legitimis veris per clausulam,* Sine præiudicio venientium, &c.

8 *Legitimatio cum clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *legitimato tantùm suffragatur in ijs, in quibus nullum paratur præiudicium legitimo vero, & naturali.*

9 *Legitimatus cum clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *non potest minuere legitimam legitimorum, & naturalium etiam concurrendo cum illis, & faciendo partem.*

10 *Legi*

10 *Legitima integrè debita de Iure filijs legitimis, & naturalibus, si non diminuatur, tunc non obstante clausula*, Sine præiudicio legitimorum, &c. *legitimatus petere poterit, quod sibi à patre in testamento relictum fuerit.*

11 *Legitimatum excludere à successione intestati, est præcipuus effectus clausulæ*, Sine præiudicio legitimorum, &c.

12 *Clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *posita in legitimatione, ostendit Principem, qui concessit priuilegium legitimandi cum hac clausula, voluisse quod tertio præiudicium non inferatur.*

13 *Voluntatem liberam dispositionis patris præseruat clausula*, Sine præiudicio venientium, &c.

14 *Clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *comprehendit tam legitimos filios, qui extant tempore legitimationis, quàm postea nascituros.*

15 *Legitimatio quando est facta ad instantiam patris testatoris, non operatur clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *quando agitur de illius successione.*

16 *Testamento facto non operatur clausula*, Sine præiudicio venientium, &c.

Sine præiudicio venientium ab intestato, &c.

CLAVSVLA CLVIII.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Martam de clauf. part. 1. clauf. 162. Cardin. Tusch pract. concl. tom. 1. litt. C. conclus. 356. num. 17. cum seqq. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1782.*

2 Hæc clausula solet apponi in dispensationibus, & legitimationibus, imò regulariter legitimatio non potest sine ea fieri, etsi Princeps legitimans habeat quamcumque amplissimam facultatem legitimandi; nec extenditur, vt legitimatus possit succedere in bonis patris contra illius voluntatem, *Dec. conf. 338. num. 9. Card. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 3. num. 9.* & fuit dictum *in Bononien. hereditatis de Gargantibus 14. Martij 1601. coram Illustrissimo Domino meo Cardin. Millino.* Et idem importare quod

3 clauf. *Sine præiudicio legitimorum*, ex *Corn. conf. 93. num. 29. lib. 2.* tradit *Cardin. Tusch. d. conclus. 356. num. 18.*

4 Intelligitur sine alicuius præiudicio, *Honded. conf.*

5 *64. num. 20. tom. 1.* vbi *num. 22.* quod præseruat ius in spe succedendi ex fideicommisso ex pacto, & prouidentia in feudo, & emphyteusi; & *conf. 83. num. 14. tom. 2.* vbi *num. 16.* subdit, quod generaliter posita, generaliter intelligitur quoad omnes.

6 Item intelligitur de ascendentibus, & descendentibus, non verò de transuersalibus, vt per *Calder. Pereir. receptarum sententiarum, siue quæstionum forens. cap. 4. num. 16. Cabed. Lusit. decis. 69. num. 4. part. 2. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocatorum, verbo clausula 32. Valasc. de partit. cap. 12. num. 43.* Licèt sub ea transuersales comprehendi asserant *Socin. Sen. in l. Gallus. §. & quid si tantum, num. 21. vers. & licet, de de liber. & posthum. & conf. 212. concl. 1. lib. 2. & consl. 95. col. penul. lib. 4. Aloys. Ricc. d. collect. 1782. vers. secundus effectus, Gam. Lusitan. decis. 178. Rota decis. 501. p. 1. diuers. Card. Tusch. d. litt. C. conclus. 356. num. 27. Honded. d. conf. 83. num. 25. tom. 2.* quatenus asserit, conseruare etiam ius transuersalium, quando respicit successionem tam paternam, quàm aliam, ne reddatur illusoria, cum pluribus allegatis *in causa Romana de Guaddis 27. Nouembris 1566. coram Robusterio.*

Per hanc clausulam præseruatur legitimis veris 7
omne ius successionis prouenieris ex fideicommisso, aut ex pacto, & prouidentia, vel ex quacumque maiorum dispositione, & antecessorum omnium, *Alex. conf. 187. num. 12. vers. item posset intelligi, lib. 5. Socin. conf. 95. num. 35. lib. 4. Gabr. conf. 30. n. 20. lib. 1. & conf. 22. num. 7. lib. 2. Ruin. conf. 3. num. 22. vers. nec istis obstat, lib. 1. & conf. 106. num. 8. lib. 3. Honded. conf. 64. num. 22. lib. 1. & conf. 59. num. 15. & 16. lib. 2. Rot. decis. 667. num. 3. apud Farin. part. 1. recent. Peregr. de fideicom. art. 23. n. 65. & 87.* & fuit dictum *in Ianuen. Iurispatronatus 30. Ianuarij 1606. coram Litta.* Ideo 8
huiusmodi legitimatio legitimato tantùm suffragatur in iis, in quibus nullum paratur præiudicium legitimo vero & naturali, *Gabr. in d. conf. 24. num. 29. lib. 2.* qui allegat ibi *Socin. Rimin.* & plures alios, & fuit dictum *in Bonon. apothecarum 24. Nouembris 1603. coram Gregorio XV. inter decisiones eius impressas decis. 201.* quæ etiam reperitur impressa per *Farin. decis. 65. part. 1. recent. duplicata decis. 64. p. 2. recent.*

Vnde talis legitimatus non potest minuere legiti- 9
mam legitimorum, & naturalium etiam concurrendo cum illis, & faciendo partem, prout expresè tenuerunt *Cast. in l. Gallus. §. & quid si tantum, num. 16. in fin. ff. de lib. & posthum. & conf. 180. col. 2. lib. 1. & conf. 429. in fin. lib. 2. Curt. Sen. conf. 73. n. 8. vers. & etiam verum. Capra. conf. 157. in fin. Peregr. de fideicom. artic. 23. num. 80. Gabr. conf. 24. num. 11. lib. 2. Decian. conf. 19. num. 74. lib. 1. Rot. in d. Bononien. apothecarum coram Gregorio XV. vers. ab effectu.* Si autem non diminua- 10
tur legitima integrè debita de Iure filiis legitimis, & naturalibus, tunc non obstante hac clausula legitimatus petere poterit quod sibi à patre in testamento relictum fuerit, *Dec. conf. 393. num. 1. & conf. 576. n. 6. vers. ita enim verba, Goz. ad. conf. 6. num. 33. & 78. Gabr. conf. 29. n. 7. lib. 4.*

Præcipuus huius clausulæ effectus est, excludere 11
legitimatum à successione intestati, *Paris. conf. 14. sub num. 44. lib. 2. Capic. decis. 12. num. 5. Mandel. conf. 7. n. 1. Rot. in d. Bononien. apothecarum coram Greg. XV. vers. accedat quod.*

Posita in legitimationibus, ostendit Principem, qui 12
concessit priuilegium legitimandi cum hac clausula, voluisse quod tertio præiudicium non inferatur, vt per *Honded. conf. 64. num. 4. & conf. 59. num. 14. & conf. 71. num. 38. tom. 2.* & ita intelligitur, ne per legitimationem fiat præiudicium venientibus ab intestato in iure quæsito ante legitimationem, idem *Honded. d. conf. 71. num. 7.*

Non tantùm præseruat præiudicium venientium 13
ab intestato, sed etiam liberam voluntatem dispositionis patris, ita vt sic legitimatus non possit paternum iudicium impugnare, tanquam habilitatus ad succedendum in eo tantùm, quod patri videbitur, *Rimin. Sen. conf. 40. n. 9. & 13. Gregor. decis. 201. num. 4.* vbi fuit dictum, legitimatum cum hac clausula non posse dicere testamentum nullum ex causa præteritionis, & citat *Angel. conf. 264. post num. 3. Socin. conf. 41. sub num. 4. lib. 3. Capic. decis. 22. num. 4.* quia legitimatus cum hac clausula habilitatur tantùm ad succedendum secundum voluntatem patris

dispositiuam, vel permissiuam: contra verò, vel præter voluntatem patris nihil consequi potest, vt firmat *Castil. de coniect. vltim. volunt. cap.* 22. *num.* 158. & in specie, quod sic legitimatus succedit tantùm in eo, quod sibi à patre relinquitur, ita vt non teneatur pater ei aliud relinquere, notant *Curt. Iun. cons.* 74. *num.* 8. *circa med. Gabr. cons.* 30. *num.* 29. *lib.* 1. *Decian. cons.* 40. *num.* 33. *circa med. vers. hanc quoque, lib.* 3. *Rot. in d. Bononien. apothecarum coram Greg. XV. vers. comprobatur.*

14 Comprehendere hanc clausulam tam legitimos filios, qui extant tempore legitimationis, quàm postea nascituros, obseruat *Cabed. d. decis.* 69. *num.* 10. & ex *Alex. cons.* 187. incip. *Videretur, in princip. & cons.* 188. *in princ. lib.* 5. tradit *Card. Tusch. d. concl.* 356. *num.* 21.

15 Non operatur hæc clausula, quando legitimatio est facta ad instantiam patris testatoris, quando agitur de illius successione, secus quando de successione fideicommittentis, vt fuit dictum *in Viterbien. fideicom.* 9. *Februarij* 1615. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Farinac. decis.* 667. *p.* 1. *recent.*

16 Nec etiam operatur facto testamento, *Gabr. cons.* 29. *num.* 17. *lib.* 1. *Cephal. cons.* 442. *num.* 5. *lib.* 3. *Ruin. cons.* 87. *num.* 20. *lib.* 3. *Gozad. cons.* 6. *num.* 33. & 78. & ex *Corneo cons.* 93. *num.* 29. *Card. Tusch. d. litt. C. concl.* 356. *num.* 19. *Mart. de clauf. p.* 1. *clauf.* 162. *num.* 1. *in vlt. impress. Rot. d. decis.* 667. *num.* 4. Intellige procedere ad effectum, vt relictum in testamento, teneat etiam nolentibus filiis legitimis, sed non propterea quod legitimatus fiat capax impugnationis voluntatis paternæ; solùm enim habilitatur, vt possit pater illi in testamento relinquere, *Dec. cons.* 576. *sub num.* 6. *Paris. cons.* 14. *sub num.* 44. *lib.* 2. *Socin. cons.* 95. *sub num.* 43. *lib.* 4. *Bero. cons.* 177. *num.* 74. *lib.* 2. *Rimin. Sen. cons.* 41. *num.* 9. & fuit resolutum *in d. Bononien. apothecarum coram Greg. XV.*

17 Clausula, *Sine præiudicio agnatorum*, quominus proximus agnatus succedat vnà cum legitimato, intelligitur, dummodo concurrat in pari gradu cum legitimato, non autem si est agnatus remotioris gradus, ita ex *Bald. cons.* 129. *num.* 6. *vers. circa quintum, lib.* 2. tradit *Card. Tusch. d. concl.* 356. *num.* 44.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictionem præseruat Iudici à quo clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis, *ita vt ipse sine vitio attentatorum exequi possit decretum per se factum.*

2 *Executio potest fieri etiam contra tertium, qui acquisiuit lite pendente vigore clausulæ*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

3 *Tertium, qui nulla est obligatione adstrictus, non comprehendit clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

4 *Inhibitio emanata vigore commissionis continentis clausulam*, Sine præiudicio legitimæ executionis, *non causat attentata.*

5 *Executionem validam, non verò inualidam præseruat clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

6 *Clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis, *solùm tollit id, quod legitimè factum est, non quod nulliter, aut iniustè geritur.*

7 *Commissionem totam causæ appellationis restringit, & limitat clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

Sine præiudicio legitimæ executionis.

CLAVSVLA CLIX.

HÆc clausula Iurisdictionem præseruat Iudici à 1 quo, ita vt ipse absque vitio attentatorum exequi possit decretum per se factum, seu mandatum iustè & rectè relaxatum, & ad vlteriorem executionem procedere valeat, *Lancell. de attent. post inhibitionem, cap.* 20. *limit.* 13. *num.* 17. *Cæsar de Graff. decis.* 3. *num.* 2. *de sentent. & re iudic. Salust. Tiber. lib.* 1. *c.* 27. *num.* 4. *Nicol. Garc. de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 573. *Marta de clausul. part.* 1. *clauf.* 158. *num.* 9. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. *in annotat. num.* 224. *Gregor. decis.* 232. *num.* 1. & fuit dictum *in Spoletana attentatorum* 5. *Iulij* 1599. *coram Corduba*, & *in Romana legitimæ, seu melioramentorum* 5. *Decembris* 1614. *coram Vbaldo*, impressa per *Farinac. decis.* 609. *part.* 2. *recent.* vbi etiam 2
habetur, quod vigore huius clausulæ potest fieri executio etiam contra tertium, qui acquisiuit lite pendente, maximè si alienatio fuit facta in fraudem executionis inceptæ, vel paratæ, & iterum *in Romana vineæ* 1. *Iulij* 1613. *corã Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.* Vbi etiam fuit resolutum, hoc esse intelli- 3
gendum, vt non possit tertium comprehendere, qui nulla est obligatione adstrictus, sed solùm tanquam possessor rei litigiosæ commisit causam iactationis, & molestationis, & propterea inhibitio emanata vi- 4
gore commissionis continentis hanc clausulam, non causat attentata, *Lancell. d. limit.* 13. *num.* 2. *Cæs. de Graff. vbi suprà*, cum cæteris citatis, & fuit dictum *in Anconitana dotis* 3. *Aprilis* 1609. *coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Millino*, impressa per *Marches. de Commiss. p.* 2. *pag.* 57. *in vlt. impress.*

Hæc clausula præseruat executionem validam, 5
non verò inualidam, vt fuit resolutum *in Romana Casalis* 24. *Nouembris* 1581. *coram Clemente VIII.* impressa per *Marches. de Commiss. d. part.* 2. *pag.* 61. & ideo solùm tollit id, quod legitimè factum est, 6
non id, quod nulliter, aut iniustè geritur, vt similiter resolutum fuit *in Placentina fideiussionis* 22. *Iunij* 1591. *coram Penia*, impressa per *Marches. de Commiss. part.* 1. *pag.* 277. & notat *Nicol. Garc. de benefic. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 573.

Restringit, & limitat totam commissionem cau- 7
sæ appellationis, in qua cum ea fuit rescriptum, vt censuit *Rota in Segobien. violati testamenti* 5. *Maij* 1595. *coram Iusto.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *de stylo Signaturæ Iustitiæ apponi solet in commissionibus appellationum ab executione literarum Apostolicarum.*

2 *Literarum Apostolicarum via est executiua.*

3 Littera

3 *Literæ Apostolicæ habent paratam executionem ad instar instrumenti publici.*

4 *Commissio appellationis stante clausula*, Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *non suspendit*, *nec impedit*, *quin Iudex à quo procedat ad vlteriorem executionem.*

5 *Subreptionis etiam prætextu retardari non potest executio literarum Apostolicarum.*

6 *Literæ Apostolicæ habent paratam executionem, & non obstante appellatione possunt exequi, si essent iustificatæ, & non antea.*

7 *Clausula,* Sine præiudicio literarum Apostolicarum, *intelligitur de literis Apostolicis tunc expeditis, & non de postea emanatis.*

8 *Iudex ad quem non impeditur ex clausula,* Sine præiudicio literarum Apostolicarum, *quominus possit procedere in iudicio ordinario, & cognoscere de iniustitia, & nullitate sententiæ, quæ opponuntur.*

9 *Possessorio in iudicio prouisus ab Ordinario, cùm non habeat se pro spoliato, de nullitate, & iniustitia sententiæ dare poterit, etiam stante clausula,* Sine præiudicio executionis literarũ Apostolicarum.

10 *Clausula*, Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *venit intelligenda, quatenus de Iure locus sit.*

11 *Clausula*, Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *præseruat quod legitimè factum fuit, non illud, quod nulliter, aut iniustè geritur.*

12 *Iudex ad quem non obstante clausula*, Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *potest per viam attentati, & manutentionis reuocare executionem factam à Iudice à quo, si non sit ritè, & rectè facta.*

13 *Effectus clausulæ*, Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *consumptus dicitur per executionem factam semel, & per vnicam immissionem etiam nulliter.*

14 *Clausula*, Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *apposita per Nuntium in commissione directa alicui Iudici, non afficit ipsum Nuntium.*

Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum.

CLAVSVLA CLX.

1 DE stylo Signaturæ Iustitiæ apponi solet hæc clausula in commissionibus appellationum ab executione literarum Apostolicarum, prout apponi solet in commissione appellationis ab obligatione Camerali contenta in instrumento, cuius virtute actum fuit, iuxta *cons. Gemin.* 99. incip. *Super primo, num.* 2. *&* 3. ita *Gallef. in tract. oblig. Camer. in* 6. *p. in cap. de quæst. varijs post processum inciden. num.* 10. *cum seqq.* nam literarum Apostolicarum via est executiua, 2
cap. si capitulo 5. *de concess. preb. lib.*6. & fuit dictum *in Oueten. Canonicatus* 30. *Martij* 1607. *coram Cardinale Marquemontio,* & *in Ciuitaten. confirmationis concordiæ* 15. *Aprilis* 1611. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* & *in Eugubina Canonicatus* 14. *Februarij* 1613. *coram eodem*, paratámque habet executionem, *cap. super literis, de rescript. Mohed. decis.* 9. *de causa possess. & decis.*13. *vt lite pend. Gig. de pension. quæst.*8. *num.*2. *Beroi. cons.*14. *num.* 1. *lib.* 1. *Sarnen. in tract. Breuium, num.*4. vbi dicit, illas habere paratam executionem 3
ad instar instrumenti publici; & fuit dictum *in Vicen. Canonicatus, siue indulti* 23. *Nouemb.* 1602. *coram Penia.*

Operatur igitur quod commissio appellationis 4
illam non suspendat, nec impediat, quin Iudex à quo procedat ad vlteriorem executionem, ex adductis per *Mart. de claus. part.*1. *claus.* 160. *num.*1. *in vlt. impress. Nicol. Garc. de benefic. part.*1. *cap.*5. *num.*573. *adden. ad Greg. decis.*232. *num.*1. *Reuerendiss. D. meum Coccin. decis.*144. *num.*7. *Lotter. de re benefic. lib.*1. *q.*38. *num.*5. ac proinde, ne Iudex ad quem ante executionem sententiæ latæ à Iudice à quo, possit se intromittere, *Bald. cons.*227. *vol.*1. *Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol.*433. *num.*1. in tantum, vt earum literarum 5
Apostolicarum executio etiam prætextu subreptionis retardari non possit: ideo si ex hoc capite appellatum fuerit, non erit admittenda appellatio, nisi cum hac clausula, & talis subreptionis exceptio est ad petitorium remittenda, *Gig. de pension. quæst.* 35. *num.*9. *vers. secundam, Sarnen. in compendio vtriusque Signaturæ, num.*85. *Staphil. in tract. de commiss. lit. Iust. §. in primis igitur, num.*84. *vers. alia.*

Quæ quidem veniunt intelligenda tantùm proce- 6
dere literis Apostolicis iustificatis, & non antea, vt per *Cæs. de Grassis decis.*12. *num.*4. *de probat. Paris. cons.* 138. *num.* 1. *lib.* 4. *Rot. in Portugalen. dismembrationis* 16. *Iunij* 1595. *coram Cardinale Blanchetto,* & *in Nouarien. Canonicatus* 14. *Decembris* 1612. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, & *in Astoricen. Archidiaconatus* 9. *Nouembris* 1602. *coram Cardinale Lancelloto,* vbi habetur, non obstante sententia quod literæ non essent iustificatæ, non impediri quin literæ præfatæ iterum possint iustificari; nec exinde illas dici vulneratas, quod etiam pariter dictum fuit *in Neritonen. pensionis* 26. *Nouemb.* 1607. *coram Cardinale Caualerio.*

Intelligitur pariter hæc clausula de literis Apo- 7
stolicis tunc expeditis, & tunc in esse existentibus, non de postea emanatis, vt fuit dictum *in Vallisoletana Scholastriæ* 5. *Iunij* 1599. *coram Cardinale Lancelloto,* impressa per *Marches. de Commiss. p.*1. *pag.*294. *in vlt. impress. Mart. p.* 1. *claus.*160. *n.* 6. *in vlt. impress.*

Virtute enim huius clausulæ non impeditur Iu- 8
dex ad quem, quominus possit procedere in iudicio ordinario, & cognoscere de iniustitia, & nullitate sententiæ, quæ opponuntur, sed solùm per illam præseruatur facultas exequutoribus literarum procedendi ad executionem, non obstante iudicio ordinario, *Pute. decis.*97. *aliàs* 92. *in correctis, lib.*1. *Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol.* 432. *num.* 1. *Marescot. var. resolut. lib.*1. *cap.*55. *num.*31. *& cap.*85. *num.*4. *& lib.*2. *cap.*137. *num.*1. & fuit dictum *in Hispalensi, & Caurien. permutationis* 11. *Martij* 1596. *coram Giptio,* impressa per *Nicol. Garc. d. part.*1. *cap.*5. *num.*574. & per *Marches. de Commiss. part.*1. *pag.* 366. & *in Oueten. beneficij* 28. *Nouembris* 1597. *coram Cardin. Lancelloto,* impressa per *Marches. de Commiss. d. p.*1. *pag.*435.

Quare prouisus ab Ordinario in iudicio posses- 9
sorio, cùm non habeat se pro spoliato, de nullitate, & iniustitia dictæ sententiæ dare poterit, *Pute. decis.*

decis. 419. lib. 3. Marches. de Commiss. d. part. 1. pag. 499.
10 *num. 105.* quia hæc clausula venit intelligenda quatenus illi de Iure locus sit, *Ias. in l. causas, num. 7. C. de transact. Crescent. decis. 47. alias 1. de rescript. Rot. in d. Hispalen. & Caurien. permutationis*, vbi etiam fuit resolutum, hanc clausulam non importare præcisam necessitatem dimittendi vtramque possessionem, naturalem scilicet, & ciuilem; sed tantùm concedit facultatem immittendi in realem & corporalem possessionem, nec ideo ille, qui possidebat, qui non habuit se pro spoliato, prohibetur vti remediis possessoriis.

11 Non operatur tamen quin Iudex ad quem, qui cognoscit de causa appellationis, nō possit reuocare omnia gesta per Iudicem à quo, si iniustè processerit, hæc enim clausula solùm præseruat quod legitimè factum fuit, non illud, quod nulliter, aut iniustè geritur, vt per *Marches. de Commiss. d. part. 1. num. 107. Nicol. Garc. d. p. 1. cap. 5. n. 574. Aloys. Ricc. in d. praxi*
12 *aurea, resol. 433. num. 1.* Et quod Iudex ad quem non obstante hac clausula possit per viam attentati, & per viam manutētionis reuocare executionē factam à Iudice à quo, si non sit ritè & rectè facta, tradunt *Marta de claus. part. 1. claus. 160. num. 4. Gregor. decis. 91. in fin.* Sed de veritate huius resolutionis dubitauit *Rota in Terdonen. beneficij 24. Nouembris 1614. coram Vbaldo*, vbi fuit dictū quod multi ex Dominis valde dubitabant, imò quod inclinabant in contrariam sententiam, quod stante hac clausula non posset, nisi via ordinaria executio à Iudice à quo facta reuocari. Sed nihilominus Rota postea sequuta fuit primam opinionem, & per viam attentati, & etiam manutentionis reuocauit executionem nulliter factam à Iudice à quo, *in Verdunen. Vicarij 1. Iulij 1616. coram Buratto*, & *in Senogalien. bonorum 14. Aprilis 1617. coram Remboldo.*

13 Consumptus dicitur effectus huius clausulæ per executionem literarum Apostolicarum, ad quarum fauorem concessa fuit, factam semel, & per vnicam immissionem etiam nulliter, & exequutor dicitur functus officio suo, *Rota decis. 16. de re iudicata, in nouis, Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone, limit. 21. num. 4. ff. de verbor. sign. Aloys. Ricc. in d. praxi aurea, resol. 432. num. 2.* & fuit dictum *in d. Hispalen. & Caurien. coram Giptio.*

14 Hæc clausula per Nuntium apposita in commissione directa alicui Iudici, etiamsi censeatur repetita, si idem Nuntius commiserit causam alteri Iudici, non tamen illa afficit ipsum Nuntium, qui postea causam ad se auocauit absque aliqua reseruatione, & non obstante partis oppositione, quod non procederet, nisi priùs solitis terminis decursis, vt fuit dictum *in Oximen. pensionis 28. Iunij 1595. coram Card. Pamphilio.*

SVMMARIVM.

1 *Appellationem non admittit obligatio Cameralis, nisi ad effectum deuolutiuum.*
2 *Obligatio Cameralis habet executionem paratam.*
3 *Executionem paratam habet obligatio Cameralis probata per scripturam, non autem per testes.*
4 *Clausula*, Sine præiudicio obligationis Cameralis, *si in commissionibus appellationis causarum, in quibus vigore obligationis Cameralis actum fuit, omissa reperiatur, per calumniam extorta censetur.*
5 *Iurisdictionem Iudicis à quo præseruat clausula*, Sine præiudicio obligationis Cameralis.

Sine præiudicio obligationis Cameralis.

CLAVSVLA CLXI.

HAc clausula vtitur Signatura Iustitiæ in commissionibus appellationum, vbi adest obligatio Cameralis, ne Iurisdictio Iudicis à quo suspendatur per commissionem causæ ad effectum deuolutiuum factam Iudici ad quem, ne fiat præiudicium habentibus obligationem Cameralem ad sui fauorem, cuius virtus est non admittere appellationem, nisi ad supradictum effectum, & interim illius executionem non posse retardari, consummandam per Iudicem à quo, vt per *Galles. de oblig. Camer. part. 6. in quæst. in ordine post processum, num. 8. & 13. Thesaur. Pedam. decis. 26. num. 11. Ruginel. de appell. §. 2. cap. 3. vers. Cameralis obligatio, n. 127. & Scacc. in simili tract. lib. 3. cap. 1. quæst. 17. limit. 9. num. 7. & seq. Rot. decis. 266. num. 2. part. 1. diuers.* cum innumeris adductis per *Zachiam post tract. de oblig. Cameral. verbo non admittitur appellatio, Marches. de Commiss. part. 1. de commiss. appell. in causis Cameral. obligationis*; obligatio 1
enim Cameralis habet executionem paratam, vt per 2
Mohed. decis. 2. & 3. de except. Vrsil. ad Afflict. decis. 30. num. 6. in fin. Mar. Antonin. var. resol. lib. 4. resol. 31. Zach. d. tract. de oblig. Camer. quæst. 2. num. 4. & fuit dictum *in Romana domus 4. Iulij 1600. coram Card. Sacrato*, & *in Anconitana pecunaria 23. Ianu. 1612. coram Domino meo P[illegible]uano.* Intellige, si actum sit vigore 3
obligationis Cameralis, probatæ per scripturam, non autem probatæ per testes, vt obseruant *Scacc. d. limit. 9. num. 63. Castrac. de societ. offic. cap. 11. num. 10. vers. contrarium tamen.*

Et adeò ordinaria est hæc clausula in commissionibus appellationis causarum, in quibus vigore obligationis Cameralis actum fuit, vt si sine ea causa aliqua commissa reperiatur, per calumniam extorta censeatur, ita vt Iudex à quo suam sententiam siue diffinitiuam, siue interlocutoriam, exequi possit sine aliquo vitio attentatorum; ita *Lancell. de attent. appell. pendente, cap. 12. limit. 25. num. 1. part. 2. Seraph. decis. 385. num. 1.* & fuit dictum *in Romana attentatorum 4. Iulij 1601. coram Penia.* 4

Hæc clausula præseruat Iurisdictionem Iudicis à quo, vt fuit dictum *in Romana vineæ 14. Iunij 1613. coram D. Patriarcha Pamphilio, & in eadem 2. Iulij eiusdem anni coram D. Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Marches. de Commiss. part. 1. pag. 554.* & per *Zach. post tract. de oblig. Camer. decis. 41. num. 6.* vbi *decis. 13. num. 6.* habetur, quod præseruat ius partium. 5

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Clausula*, Sine retardatione pensionis, *solet apponi in commissionibus super nullitate, vel reductione pensionis à Papa reseruatæ.*

3 Non

3 *Non reſcribitur contra titularem cum clauſula,* Sine retardatione, &c. *ſtante tranſlatione ad fauorem tranſlatarij.*

4 *Clauſula,* Sine retardatione, &c. *non ponitur in penſionibus per inferiores à Papa impoſitis.*

5 *Iudex non poteſt validè procedere in negotio principali ſtante clauſula,* Sine retardatione,&c. *niſi priùs ſoluta penſione.*

6 *Iuriſdictionem exequendi reſeruat clauſula,* Sine retardatione, &c. *Iudici exequutori à quo, non tamen ligat manus Iudici appellationum ad quem.*

7 *Clauſula,* Sine retardatione, &c. *procedit, quando ſententia fuerit lata ad fauorem, & pro validitate penſionis.*

8 *Terminos non ſolùm iam maturatos, & decurſos non ſolutos, ſed etiam in futurum decurrendos reſpicit clauſula,* Sine retardatione,&c.

9 *Literis non iuſtificatis proceditur ad executionem contra conſentientem reſeruationi penſionis.*

10 *Clauſula,* Sine retardatione, &c. *ſi de ſolutione non conſtat, non tollit quin literæ ſint iuſtificandæ.*

11 *Penſionarius ſoluere debet penſionem tranſlatario, etiam non iuſtificata gratia transferentis, quando transferens erat in quaſi poſſeſſione exigendi, & beneficiatus conſenſerat reſeruationi penſionis.*

12 *Tranſlatarius releuatur ab onere iuſtificandi gratiam transferentis, quando ipſe transferens fuit in longiſſima quaſi poſſeſſione exigendi penſiones.*

13 *Clauſula,* Sine retardatione, &c. *durat in omnibus inſtantijs.*

14 *Tertium venientem ad cauſam pro ſuo intereſſe, afficit clauſula,* Sine retardatione, &c. *donec per titularem integrè penſionario fuerit ſatisfactum.*

15 *Clauſula,* Sine retardatione, &c. *impedit ne penſionem ſoluere nolens abſoluatur.*

16 *Iuriſdictionem conditionaliter dat clauſula,* Sine retardatione, &c. *vt penſio ſoluatur, interimque ſuſpenditur.*

17 *Sententia lata, & omnia geſta non priùs ſoluta penſione, ſtante clauſula,* Sine retardatione,&c. *ſunt nulla.*

18 *Clauſula,* Sine retardatione, &c. *non operatur, quando conſtaret de vitio in ventre.*

19 *Exceptio nullitatis, vel vitij aliunde, & extrinſecus, quàm ex ventre proueniens, non retardat ſolutionem penſionis ſtante clauſula,* Sine retardatione ſolutionis penſionis.

20 *Penſionarius quando ſtetit per longum tempus non petendo penſionem, nihil operatur clauſula,* Sine retardatione ſolutionis penſionis.

21 *Signatura in aliquibus caſibus conſueuit reſcribere ſine clauſula,* Sine retardatione ſolutionis penſionis.

22 *Penſionarius vbi agit contra vnum ex obtinentibus aliquod beneficium de pluribus, ſuper quibus eſt facta reſeruatio, non datur clauſula,* Sine retardatione ſolutionis penſionis.

23 *Penſionarius quando ſimpliciter non denegat ſolutionem penſionis, ſed prætendit deduci onera, non datur clauſula,* Sine retardatione ſolutionis penſionis.

Sine retardatione ſolutionis penſionis.

CLAVSVLA CLXII.

De vi, & effectibus huius clauſulæ vide *Mareſc. var. reſol. lib. 1. cap. 22. Pute. deciſ. 34. aliàs 32. in correct. lib. 1. Mart. de clauſ. part. 1. clauſ. 149. aliàs 165. in vlt. impreſſ. Nicol. Garc. de benef. p. 1. cap. 5. num. 516. cum multis ſeqq. Marcheſ. de Commiſſ. part. 1. pag. 595. num. 123. cum ſeqq. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. p. 4. collect. 1163. Campanil. in diuerſorio Iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13. num. 284. cum ſeqq. Viuian. in praxi Iuriſp. lib. 13. cap. 8. num. 272. cum ſeqq. in 2. edit.* latè & eleganter *D. Melch. Lotter. de re beneſic. lib. 1. q. 38. à princip.* 1

In commiſſionibus ſuper nullitate, vel reductione penſionis à Papa reſeruatæ, ſolet poni hæc clauſula ob reuerentiam literarum Apoſtolicarum, & fraudes recuſantium ſoluere penſiones; ita *Staphil. de liter. Iuſtitiæ, tit. exceptio ſola plus operatur, &c. n. 13. & 14. pag. 284. & ſeq. Gom. in compend. vtriuſque Signatura, verſ. & eſt aduertendum, Gig. de penſ. quæſt. 35. num. 9. & quæſt. 62. num. 12. & quæſt. 85. Gambar. de officio Legati, lib. 6. quæſt. 17. & 36. Rebuff. de pacif. poſſeſſor. num. 156. aliàs 137. Veſtr. in pract. lib. 3. cap. vlt. num. 1. Flamin. de reſign. lib. 6. quæſt. 2. num. 153. Mart. d. clauſ. 165. n. 23. Aloyſ. Ricc. d. collect. 1163. ampliat. 1. Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 516.* vbi *num. 517.* ex *Rota deciſ. 301. part. 1. diuerſ.* ampliat, etiamſi non adſit quaſi poſſeſſio exigendi. 2

Verùm cum hac clauſula non reſcribitur contra titularem, ſtante tranſlatione ad fauorem tranſlatarij in vim literarum tranſlationis, quæ ſecum affert exceptionem primæ penſionis extinctæ, *Caſſad. deciſ. 10. num. 8. de reſcript. Veſtr. in pract. lib. 3. cap. vlt. n. 2.* & fuit dictum *in Brixien. penſionis 23. Maij 1594. coram Illuſtriſſimo Domino meo Card. Millino,* & *in Neritonen. penſionis 9. Nouembris* 1601. *coram Litta,* & *in Papien. penſionis 11. Decembris* 1606. *coram Ortembergo,* impreſſa per *Farinac. deciſ. 122. num. 3. part. 1. recent.* Literæ autem tranſlationis habent de Iure paratam executionem, ita vt detur tranſlatario via executiua pro executione ſuæ tranſlationis, ſicut dabatur penſionario transferenti, vt fuit dictum *in Bononien. penſionis coram Illuſtriſſimo Card. Millino,* & *in Cremonen. penſionis coram Illuſtriſſimo Cardin. Caual.* impreſſa *apud Marcheſ. de Commiſſ. part. 1. pag. 558. & ſeq.* & *in Firmana penſionis 26. Febr. 1625. coram Remboldo,* adeò vt contra tranſlatarium iam non ſoleat reſcribi, niſi cum hac clauſula, vt per *Garc. de benef. part. 1. cap. 5. num. 470.* & fuit reſolutum *in Firmana penſionis 23.* 3

Ianuarij 1627. coram D. Duran. Generaliter enim via executiua, quæ competit cedenti, datur etiam cessionario cum eisdem priuilegiis, Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in rub. de cession. Paul. de Castro cons. 91. n. 3. vol. 1. Roman. cons. 38. & cons. 142.

4 Sic etiam hæc clausula non ponitur in pensionibus per inferiores à Papa impositis, prout solet imponi in eis, quæ reseruantur à summo Pont. nam in istis non requiritur causa, non enim potest esse aliquod dubium super illarum validitate; quare statim habent executionem, cùm in aliis requiratur causa iusta, & legitima, cùm non possint imponi nisi in casibus permissis: vnde non est honestum, vt fiat executio sine discussione, & cognitione causæ; ita ex Gom. & Gregor. resoluit Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 617. num. 20.

5 Operatur, vt Iudex non possit validè procedere in negotio principali, nisi priùs soluta pensione, quia interim cessat Iurisdictio, Sarnen. in compendio Signaturæ, num. 84. Paris. cons. 94. num. 12. lib. 4. Mart. d. claus. 165. num. 14. Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 518. cum seqq. Aloys. Ricc. d. collect. 1163. effect. 1. Pacific. de Salu. interd. Inspect. 4. cap. 4. num. 40. Seraph. decis. 664. num. 1. Rota decis. 301. & decis. 349. num. 1. part. 1. & decis. 182. num. 3. lib. 2. part. 3. diuers. & fuit dictum in Elnen. pensionis 13. Nouembris 1609. coram Card. Caualerio, impressa per Marches. de Commiss. p. 1. pag. 544. & in Abulen. pensionis 20. Nouembris 1606. coram Card. Sacrato, impressa per March. d. part. 1. pag. 609. & in Romana pensionis 13. Iunij 1597. coram Pamphilio, impressa per eundem pag. 613. & in Parmen. datij 27. Iunij 1611. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino, impressa per Farinac. decis. 928. num. 8. part. 1. recent.

6 Hæc clausula licèt reseruet Iurisdictionem exequendi Iudici exequutori à quo, vt per Gigant. de pens. quæst. 69. in final. verbis, non tamen ligat manus Iudici appellationis ad quem, quin ipse quoque idem facere possit, vt declarando Gom. in compendio vtriusque Signaturæ num. 84. & 85. vers. confirmatur ista opinio, respondit Rota in Cæsaraugustana pensionis 4. Iunij 1608. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, & in Abulen. pensionis 15. Decemb. 1610. coram Reuerendissi-
7 mo Domino meo Pirouano. Vbi etiam habetur, hanc clausulam procedere, quando sententia fuerit lata ad fauorem, & pro validitate pensionis, ac proinde Signaturam ea vti non solere in contrario casu, scilicet in commissione appellationis, quando sententia fuit lata ad fauorem titularis.

8 Respicit hæc clausula non solùm terminos iam maturatos, & decursos non solutos, sed etiam in futurum decurrendos, vt notat Marches. d. p. 1. pag. 494. num. 1. & stante scilicet quasi possessione exigendi, maximè si concurrant literæ Apostolicæ expeditæ, vt per Staphil. de liter. Iustitiæ. §. in primis, num. 82. Gig. de pension. quæst. 35. num. 9. & quæst. 62. num. 42. At
9 contra consentientem reseruationi pensionis, proceditur ad executionem etiam literis non iustificatis, vt fuit dictum in Aretina pensionis 25. Iunij 1610. coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino. Et quando controuertitur pensio, Rota vult, vt contra successorem constet aliquo modo de quasi possessione; idemque pariter gustare Signatura intendit, & postea vno, vel alio modo secundum facti contingentiam rescribit, vt fuit dictum in Burgen. pensionis 24. Iunij 1595. coram Blanchetto, quam refert Marches.
10 d. part. 1. pag. 495. num. 74. nam hæc clausula, si de solutione non constat, non tollit quin literæ sint iustificandæ, vt fuit tentum in Paduana pensionis 16. Decembris 1579. coram Rubeo, impressa per Marches. de Commiss. part. 1. pag. 513. & ideo pensionarius 11
soluere debet pensionē translatario, etiam non iustificata gratia transferentis, quando transferens erat in quasi possessione exigendi, & beneficiatus consenserat reseruationi pensionis, vt fuit resolutum in Mediolanen. pensionis 17. Iunij 1613. coram Pamphilio, impressa per Farin. decis. 505. num. 2. part. 1. recent. vbi num. 3. subdit, quod translatarius releuatur ab one- 12
re iustificandi gratiam transferentis, quando ipse transferens fuit in longissima quasi possessione exigendi pensiones.

Durat in omnibus instantiis hæc clausula, Cassad. 13
decis. 8. de rescript. Rota decis. 43. num. 2. part. 3. diuers. & fuit dictum in d. Abulen. pensionis coram Domino meo Pirouano, impressa per Marches. d. part. 1. pag. 536. num. 4. nouissimè D. Lotter. de re benefic. lib. 1. q. 37. num. 13. vbi quod durat vsque ad finem litis per tres conformes, vel per vnam, quæ transierit in rem iudicatam, etiamsi in aliis commissionibus non fuerit repetita, vt fuit dictum in Neritonen. pensionis 26. Nouembris 1607. coram Cardin. Caualerio, impressa per Marches. p. 1. pag. 620. n. 2. in vlt. impress.

Afficit tertium venientem ad causam pro suo in- 14
teresse, donec per titularem integrè pensionario fuerit satisfactum, vt fuit dictum in Vrgellen. iuris optandi 10. Decembris 1601. coram Gregor. XV. inter eius decisiones impressas decis. 36. num. 3. Mart. d. claus. 165. num. 24.

Impedit ne pensionem soluere nolens absoluatur, 15
vt fuit dictum in Elnen. pensionis 13. Nouemb. 1609. coram Card. Caualerio, impressa per Marches. d. p. 1. pag. 544.

Hæc clausula dat conditionaliter Iurisdictionem, 16
vt priùs pensio soluatur, interimque suspenditur, vt sæpe sæpiùs resolutum fuit in Rota, & signanter in d. Abulen. pensionis coram Domino meo Pirouano, impressa per Marches. d. part. 1. pag. 536. num. 6. & in Cauen. pensionis 30. Iunij 1609. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, impressa per Marches. d. part. 1. pag. 541. & in aliis allegatis per Mart. d. claus. 165. num. 1. vbi num. 2. ampliat procedere etiam lite pendente, & num. 3. etiamsi sententia lata sit super spolio, vel per appellationem suspendatur, ita vt sententia lata, & omnia gesta non priùs soluta pensione sint nulla, vt per eumdem Mart. d. claus. 165. n. 13. Aloys. Ricc. d. collect. 1163. effect. 2.

Non operatur tamen hæc clausula, quando con- 17
staret de vitio in ventre, veluti si constaret de non iure, vel ageretur vigore instrumenti nulli, vel inualidi, quia tunc non obstante clausula, Sine præiudicio executionis, &c. supersedendum est in executione, Cassad. decis. 10. de rescript. Put. decis. 34. sub num. 1. in fin. lib. 1. Marta d. claus. 165. num. 9. Marches. d. p. 1. pag. 496. num. 88. Rot. decis. 310. num. 3. & decis. 349. num. 7. part. 1. diuers. & apud Pacific. post tract. de Saluiano interd. decis. 263. num. 1. & 2. & decis. 264. ante finem.

Vel etiamsi incontinenti de nullitate, vel vitio 18
doceretur, Caputaq. decis. 264. p. 2. Pacific. d. cap. 4. num. 45. Secus tamen si aliunde, & extrinsecus, quàm ex ventre, hæc exceptio oriretur, Rota apud eumdem Pacific. post tract. de Salu. interd. decis. 263. n. 3. part. 1. quia tunc non retardatur executio, vt aduertit idem Pacific. d. cap. 4. num. 46. Hinc etiam hanc clausulam non dari in pensione imposita ex falsa causa, censuit Rota in Compostellana pensionis 15. Martij 1585. coram Card. Seraphino, impressa per Marches. d. p. 1. pag. 533.

Nec operatur, quando pensionarius stetit per 19
longum tempus non petendo pensionem; ita ex

Gigan.

Gigan. de pens. quaest. 85. *num.* 3. & *Sarnen. vbi suprà, vers. praeterea*, & ex vna *Brixien.* pensionis 21. *Maij* 1599. colligit *Mart. d. claus.* 165. *num.* 25. vbi subdit, hoc esse verum, quando pensionarius potest agere, & negligit; secus verò si non potest agere, quia non data negligentia, minimè censetur amisisse animum exigendi, & *num.* 26. obseruat, hanc clausulam non dari, quando pensio est imposita super pluribus beneficiis, quae postea deuenerunt ad manus diuersarum personarum.

20 Sunt etiam aliqui casus, in quibus Signatura sine hac clausula rescribere consueuit, quos nouem esse refert, & prosequitur *Gig. de pension. quaest.* 85. *per totam* quem citat *D. Lotter. d. lib.* 1. *quaest.* 38. *num.* 14. vbi subdit, eos omnes casus ad vnam causam posse reduci, videlicet, quando obligatio titularis non est liquida.

21 Non datur igitur haec clausula, vbi pensionarius agit contra vnum ex obtinentibus aliquod beneficium de pluribus, super quibus est facta reseruatio, vt per *Gigan. d. quaest.* 85. *num.* 5. *Anton. Augustin. in epit. cap.* 5. *de solut. pens. num.* 2. *D. Lotter. d. quaest.* 38. *num.* 19. vbi *num.* 21. post *Seraphin. decis.* 1429. *num.* 7. subdit, hoc non procedere si reseruatio facta esset in solidum, cùm tunc foret in electione pensionarij, retinere solidam pensionem super vno corpore beneficij, dummodo esset illius capax.

22 Nec etiam datur, quando pensionarius simpliciter non denegat solutionem, sed praetendit deduci onera, vt per *Gig. d. quaest.* 85. *num.* 7. *D. Lotter. d. quaest.* 38. *num.* 22.

SVMMARIVM.

1 *Relictum factum filijs cum clausula*, Si non valet, &c. *intelligitur factum iure institutionis; si verò dicatur*, valeat iure cuiuslibet vltimae voluntatis, *tunc valebit iure codicillorum, vt n.* 2.

3 *Quid si dicatur*, valeat etiam iure donationis inter viuos.

Si non valeat vt testamentum, valeat, &c.

CLAVSVLA CLXIII.

1 QVando adiectum fuerit, *valeat prout meliùs valere potest*, tunc haec clausula aequiparatur clausulae, *Omni meliori modo*, & relictum factum filiis intelligitur factum iure institutionis, *Bald. in l. quoties, col. fin. C. de hered. instituend. Mart. de claus. part.* 3. *claus.* 83. *in fine.*

2 Si verò composita sit simpliciter, hoc est, *valeat iure cuiuslibet vltimae voluntatis*, tunc valebit iure codicillorum, *Bald. cons.* 504. *num.* 3. *vol.* 5. *Paris. cons.* 15. *num.* 6. *vol.* 3. *Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.* 1. *tit.* 9. *n.* 16. quos refert, & sequitur *Mart. d. claus.* 83. *n.* 1.

3 Si tamen superadditum sit, *valeat etiam iure donationis inter viuos*, tunc haec clausula nihil operatur in testamento, sed tantùm in codicillis; ita *Surd. cons.* 348. *num.* 14. *Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 13. *tit.* 26. *num.* 29. vbi *num.* 31. subdit, operari aliquando, vt donatio possit sustineri.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulae agentes.*

2 *Beneficium acquiritur per gratiam*, Si neutri, *quando neuter litigantium super illud ius habet.*

3 *Rescriptum*, Si nulli, &c. *quando dicatur, ostenditur.*

4 *Gratia*, Si neutri, *vt suffragetur, debet verificari duplex conditio vltra litem, videlicet quod beneficium vacet, & quod neutri ius competat.*

5 *Gratia*, Si neutri, *pendet à futuro litis euentu, & antequam operetur effectum suum, debet expectari dictus euentus.*

6 *Gratia*, Si neutri, *non habet locum, nisi quando beneficium est litigiosum, lite nondum extincta.*

7 *Litem requirit de tempore datae gratiae*, Si neutri.

8 *Gratia*, Si neutri, *non conceditur pro lite mouenda.*

9 *Citationis reproductio est necessaria ad inducendam litem respectu rei.*

10 *Lis vera non est necessaria in gratia*, Si neutri, *sed sufficit lis de facto.*

11 *Iurisdictionis defectus si adesset in Iudice, tunc non diceretur adesse lis, nec de facto, ad effectum gratiae*, Si neutri.

12 *Prouisionis aduersarij debet fieri mentio, vt sit valida gratia*, Si neutri.

13 *Mensis est exprimendus in gratia*, Si neutri.

14 *Beneficij vacatio nisi praesupponatur, non sustinetur gratia*, Si neutri.

15 *Conditionalis est gratia*, Si neutri.

16 *Subreptitia non est gratia*, Si neutri, *ex eo quod non sit facta mentio, quod collitigans sit prouisus Apostolicus.*

17 *Gratia*, Si neutri, *conceditur prouiso Apostolico etiam contra alium prouisum Apostolicum.*

18 *Gratia*, Si neutri, *quoad non ius alterius partis satis iustificatur ex reuolutione, & inspectione actorum.*

Si neutri.

CLAVSVLA CLXIV.

DE vi, & effectibus huius clausulae vide *Mascard. de probat. concl.* 1383. *num.* 16. *Azor. instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 72. *col.* 939. *Flam. de resignat. lib.* 1. *quaest.* 3. *num.* 64. & 104. & *lib.* 10. *quaest.* 3. *n.* 11. *cum seqq.* & *num.* 43. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 32. *num.* 40. *Camill. Borell. in summa omnium decis. tit.* 22. *num.* 1. *cum seqq.* & *num.* 58. *cum tribus seqq. Aloys. Ricc. in collect. decis. part.* 5. *collect.* 1687. 1

2 Per gratiam, *Si neutri*, acquiritur beneficium, quando neuter litigantium super illud ius habet; quod vno ex duobus modis fieri potest. Primo, dirigendo gratiam, seu rescriptum Episcopo, vel alteri, cui Papa mandat, vt si per euentum litis eiusmodi constiterit, neutrum dictorum litigantium in dicto beneficio ius habere, & idem beneficium, vt præmittitur, vacare, & tempore datæ præsentium non sit in eo ius alicui specialiter acquisitum, cum omnibus iuribus & pertinentiis suis eidem N. auctoritate nostra conferas, & assignare procures, inducens, &c. Secundo, quando Papa ipsemet confert, si neutri litigantium sit ius quæsitum, & hoc est tutius, & postea petit in iudicio recipi in partem, &
3 recipitur. Rescriptum verò, *Si nulli*, dicitur, quando sunt tres, vel plures nullum ius habentes, & super eodem beneficio litigantes, & prouidetur à Papa tertio de tali beneficio: quod demum habet locum, quando illud est litigiosum, vel quando partes essent pares in data, & se impedirent per concursum, nisi tamen in gratia alterius esset clausula ratificationis. Post tres sententias victo non datur gratia, *Si neutri*, sed potest dari rescriptum, *Si alteri*, videlicet, si victori ius non competit, eidem victo conferatur; quo casu is non poterit ius antiquum deducere, sed nouum tantùm, vtpote hæresim, vel simoniam, quam victus nesciebat, & si illam probet, obtinebit, aliàs opponetur exceptio rei iudicatæ. Colliges hæc ex *Rebuff. in praxi beneficiali, prima parte Signaturæ*, & ex *Azorio d. cap. 32.*

4 Vt gratia, *Si neutri*, suffragetur, debet iustificari vltra litem duplex conditio, videlicet, quod beneficium vacet, & quod neutri ius competat; ita *Rota decis. 14. & ibi addit. num. 3. de rescriptis, & decis. 1. de sequest. poss. in nou. Verall. decis. 42. num. 3. p. 2. Put. decis. 48. alias decis. 46. n. 3. in correct. lib. 1.* & fuit dictum *in Aurien. parochialis de Breues 15. Iuly 1615. coram Vbaldo*, impressa per *Farinac. decis. 725. num. 1. p. 2. recent.* vbi pariter habetur, quod huiusmodi conditiones debent verificari per agentem, & gratiam producentem.

5 Pendet gratia, *Si neutri*, à futuro litis euentu, & antequam operetur effectum suum, debet expectari dictus euentus, vt pariter dictum fuit *in citata Aurien. parochialis, impressa d. decis. 726. num. 3. p. 2. recent.*

6 Et ideo locum non habet, nisi quando beneficium est litigiosum lite nondum extincta, *Gonzal. d. glos.*
7 *32. num. 4. Azor. d. cap. 32.* Imò requirit litem de tempore datæ, *Verall. decis. 34. num. 1. & seq. p. 2. Mantic. decis. 50. num. 1. Nicol. Garc. de benef. p. 6. cap. 2. n. 212. & seq.* & fuit resolutum *in Gerunden. Hebdomadaria 13. Iuny 1612. coram D. Patriarcha Pamphilio*, impressa per *Farinac. decis. 451. num. 1. part. 2. recent.* Et sicut piscis non potest esse sine aqua, ita nec gratia, *Si neutri*, sine lite, vt fuit dictum *in Salamantina Archidia-*
8 *conatus 16. Iuny 1581. coram Rubeo.* Et quod non concedatur pro lite mouenda, asserit *Verall. decis. 34. n. 4. p. 2.* & fuit dictum *in Verdunen. Canonicatus*, impressa
9 per *Nicol. Garc. de beneficiys, part. 5. cap. 3. num. 44.* Et est adeò verum requiri litem de tempore datæ dictæ gratiæ, vt si tunc esset citatio executa, sed non reproducta, & post datam gratiæ reproducta sit, non sufficeret, cùm reproductio sit necessaria ad inducendam litem respectu rei, *Rota in Legionen. parochialis*
10 *16. May 1603. coram Ortembergo.* Bene verum est, quod non est necessaria vera lis, sed sufficit lis de fa-
11 cto, *Mantic. decis. 99. num. 4.* Si tamen adesset defectus Iurisdictionis in Iudice, tunc non diceretur adesse lis, nec de facto, ad effectum huius gratiæ, *Si neutri*, vt fuit dictum *in Placentina Decanatus 12. Nouembris 1593. coram Penia.*

Hæc gratia, *Si neutri*, vt sit valida, debet fieri men- 12
tio prouisionis aduersarij, vt ex *Rebuff. in praxi, tit. de rescripto gratiæ, Si neutri, num. 36.* censuit *Rota in vna Bracharen. beneficij 19. Ianuarij 1604. coram Greg. XV.* quæ reperitur impressa per *Farinac. decis. 105. num. 1. p. 2. recent.*

In hac gratia, *Si neutri*, mensis est exprimendus, 13
vt per *Gonzal. d. glos. 31. num. 21.* & non sustinetur, 14
nisi præsupponat beneficij vacationem, ex *Flaminio d. lib. 1. q. 3. n. 64. & 104.* vbi *n. 43.* subdit, nequaquam prodesse non facta mentione intrusionis, & fructuum malæ perceptionis.

Est conditionalis, & nihil ponit in esse, ac proin- 15
de attenditur tempus, quo beneficium conferri potest, non autem tempus datæ; ita *Mascard. d. conclus. 1383. num. 16. Camill. Borell. d. tit. 22. num. 2. & num. 59.*

Hæc gratia, *Si neutri*, non est subreptitia, ex eo 16
quod non sit facta mentio, quod collitigans sit prouisus Apostolicus, *Gregor. decis. 150. per totam*, vbi *n. 3.*
dicitur, quod hæc gratia ex stylo Datariæ conceditur 17
prouiso Apostolico etiam contra alium prouisum Apostolicum; & *num. 6.* quod non est præiudicialis, quia non habet locum nisi data inualiditate gratiæ partis aduersæ.

Satis iustificatur quoad non ius ex reuolutione, 18
& inspectione actorum, *Gregor. decis. 84. num. 5.* Intellige quoad non ius alterius partis, nam quoad non ius impetrantis satis iustificatur ex sola illius confessione, *Gregor. decis. 89. num. 2.* Et quod ex sola confessione impetrantis iustificetur quoad non ius illius, in terminis huius gratiæ sæpiùs firmatum fuit in Rota, & signanter *in Meliten. Prioratus 22. May 1615. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Farinac. decis. 099. sub num. 2. part. 2. recent.* & *in Ciuitatis Castelli parochialium 22. Iuny 1615. coram Card. Verospio*, impressa per eundem *Farin. decis. 736. in fin. ead. part. 2. recent.* Imò etiamsi haberet ius in prima gratia, censetur huic iuri renuntiare, *Rota decis. 98. sub num. 1. apud Farinac. post lib. 2. consil.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Si per diligentem examinationem, &c. *apponi solet in prouisionibus parochialium.*

2 *Examen cum synodalibus examinatoribus quod pro forma requiratur, operatur clausula*, Si per diligentem examinationem, &c.

3 *Examinatus coram Ordinario, synodalibus examinatoribus adhibitis, & idoneus repertus ad certam parochialem, ad eamdem examinari non debet etiam stante clausula*, Si per diligentem examinationem, &c.

4 *Examinatus semel, iterum examen subire non tenetur.*

5 *Approbatione ad eamdem parochialem exhibita à Cancellaria, passim mutari consueuit supplicatio ex forma dignum, in formam gratiosam.*

6 *Declarantur Gonzal. & Garc.*

7 *Ex anteacta vita ratione assequitur, quid de sequenti*

ſequenti vita ſit præſumendum.

8 *Auditor Rotæ tanquam ſubrogatus loco Ordinarij poteſt conferre immittendo in poſſeſſionem.*

Si per diligentem examinationem, &c.

CLAVSVLA CLXV.

1 HÆc clauſula apponi ſolet in prouiſionibus parochialium per Sedem Apoſtolicam faciendis, quæ ſic extendi ſolet; *Si per diligentem examinationem per te adhibitis examinatoribus in Synodo diœceſana deputatis, ad hoc idoneum eſſe repereris, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus.* Quæ clauſula cùm frequens ſit, ideo ſuper illius intellectu tranſcribendam duxi S. Rotæ deciſionem *in vna Piſtorien. parochialis 6. Februarij 1623. coram R. P. D. Merlino*, quæ eleganter ſic decidit.

2 Quamuis enim clauſula prædicta conditionem importet, & operetur quod examen cum ſynodalibus examinatoribus requiratur pro forma, ita vt illud prætermitti nequeat, quantumcumque impetrans ſit re vera idoneus, ex latè deductis per *Garc. de benef. p. 6. cap. 2. num. 253. & pluribus ſeqq.* & præſertim *num. 266.* vbi refert deciſionem *in Calaguritana beneficij de Ornillos 12. Octobris 1587. coram bon. mem. Cardin. Pamphilio*, in qua fuit dictum id procedere, etiamſi aliàs fuiſſet examinatus, & approbatus etiam ad parochiales: viſum tamen fuit conditionem, ac formam huiuſmodi ſatis ſuperque fuiſſe adimpletam, ex eo quia Ricciardus fuerat iam antea coram
3 eodem Ordinario ſynodalibus examinatoribus adhibitis examinatus, & idoneus repertus, & approbatus ad hanc eandem parochialem. Et conſequen-
4 ter non fuit neceſſarium nouum examen; ſemel enim examinatus, iterum examen ſubire non tenetur, *cap. accepimus*, & ibi *gloſſ. 1, in 1. notab. de ætat. & qualit. & ordin. præficien.* Et clauſula prædicta debet intelligi de examine facto, vel faciendo, quatenus illud iam antea factum non fuiſſet: ſiue enim conditio prædicta dicatur caſualis, ex quo etiam idoneus caſu, putà, memoria labente, vel Præſulis, & examinatorum aſpectu perterritus deficere poteſt in examine; ſiue mixta tanquam pendens etiam ab arbitrio, & iudicio Ordinarij, vel examinatorum, non eſt neceſſariò adimplenda poſt reſcripti præſentationem, ſed ſufficit quod fuerit antea in rei veritate modo prædicto adimpleta, quoties tempore reſcripti Princeps ignorabat adimplementum, ad *l. hac conditio §. fin.* & ibi *Bart. & Socin. ff. de cond. & demonſtr. l. ſi ita ſcriptum. §. fin. ff. de legat. 2. Ruin. conſ. 89. num. 2. lib. 4.* pulchrè *Surd. in conſ. 69. n. 19. & 20.* Præſumitur enim, quod ſi Papa tale adimplementum ſciuiſſet, non quidem in forma dignum, ſed in forma gratioſa, & abſque tali conditione prouidiſſet, vt in ſimilibus terminis conſiderant *Socin. in d. l. hac conditio, num. 4. in fin. Ruin. d. conſ. 89. num. 2.* quos ſequitur *Surd. in præallegato conſilio 69. num. 20.*

5 Cum quo etiam conſonat ſtylus Cancellariæ, cuius atteſtatio fuit, ſecundum quem exhibita approbatione ad eamdem parochialem, paſſim mutari conſueuit ſupplicatio ex forma dignum, in formam gratioſam. Ex quo apparet, formam huiuſmodi per clauſulam prædictam importatam, non eſſe mentalem, & conſequenter illius omiſſionem proceſſum non vitiare, vt tradit *Butr. in cap. ſuper literis, n. 16. de reſcript.* & *Brun. in tract. de forma, tit. de poteſt. & effect. formæ, verſ. tertiò prædicta concluſio, fol. mihi 56.*

Ex quibus patet reſponſio ad ea, quæ tradit *Garc. de benef. d. part. 6. cap. 2. num. 253. cum ſeqq.* & *Gonzal. ſuper reg. 8. gloſſ. 4. num. 89. & 96. cum ſeqq.* Procedunt enim, & ipſi loquuntur, quando non præceſſit examen cum tribus examinatoribus ſynodalibus, iuxta formam præſcriptam, vel quando fuit factum ab alio Ordinario, & approbatio fuit tantummodo generalis ad parochiales, in quibus terminis verſabatur caſus *in d. Calaguritana beneficij de Ornillos corā bon. mem. Card. Pamphilio*, vt ibi deprehenditur; non autē quando præceſſit ſpecialis approbatio ad talem parochialem præuio examine, & ideo non applicantur, cùm Ricciardus fuerit ab examinatoribus ſynodalibus rigoroſè examinatus, & approbatus ad hanc eamdem parochialem, & ab eodem Ordinario, in cuius locum fuit ſubrogatus D. meus Pirouanus, iuxta *Clem. Auditor, de reſcript.* Et euidens eſt ratio differentiæ inter vtrumque caſum, quia per examen generaliter factum ad parochiales, non eſt plenè conſultum diſciplinæ Chriſtianæ, & curæ animarum alicuius certæ parochialis: fieri enim poteſt, quod talis parochialis exigat in ſuo Rectore præcipuas qualitates, quæ ab extraneo Ordinario examinante pro alia parochiali non potuerint excogitari; quod ſecus eſt, vbi ad eamdem parochialem, & ab eodem Ordinario quis priùs fuerit examinatus, & approbatus. 6

Nec obſtat quod à die, quo Ricciardus fuit ab examinatoribus approbatus, vſque ad diem exhibitionis literarum Apoſtolicarum, effluxerint ferè duo menſes, & vſque ad diem obtenti ſupradicti mandati de immittendo, interceſſerit quinquennium, intra quod temporis ſpatium potuit ipſe Ricciardus mutare mores, ita vt de tempore immiſſionis non eſſet idoneus. Quoniam vltra quod imò examen ſequuntum fuit per dies ſex poſt datam prouiſionis Apoſtolicæ, in quo tempore potuit Ricciardus ſcire ſibi gratiam fuiſſe ſignatam, huiuſmodi morum mutatio nullo modo probatur, & Iuris præſumptio eſt in contrarium, ex anteactæ enim vitæ ratione aſſequitur, quid de ſequenti vita ſit præſumendum, vt tradunt *Marſil. in l. maritus n. 34. & ſeqq. ff de queſtion. Alciat. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 8. in princ.* & *Surd. conſ. 245. num. 49.* Quæ omnia tanto magis placuerunt, quia videbantur magis æqua, præſertim cùm agatur de ſuſtinendo mandatum iam relaxatum, & immiſſionem illius vigore ſequutam. 7

Minus etiam dicta immiſſio impugnari poterat, ex eo quod non præceſſerit collatio; quia cùm Rotæ Auditor tanquam ſubrogatus loco Ordinarij, iuxta *dictam Clem. Auditor*, poſſit conferre immittendo in poſſeſſionem, videtur etiam priùs ſaltem virtualiter contuliſſe, ad *Roman. conſil. 337. num. 3. Rot. deciſ. 16. num. 1. in fin. de conceſſ. præbend. in nouis*, & in iis propriis terminis idem fuit reſolutū *in Calaguritana beneficij de Arnedo 21. Iunij 1622. corā me*, vbi plures afferuntur deciſiones concordantes. Hactenus deciſio coram R. P. D. Merlino, ex qua optimè declaratur vis, & effectus huius clauſulæ. 8

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſulæ agentes.*

2 *Clauſula*, Si preces veritate nitantur, *in qualibet gratia ex tacita conditione ineſt.*

3 *Clausula*, Si preces veritate nitantur, *intelligitur in vnoquoque rescripto, seu mandato; & in rescripto etiam Regis, vt num. 4.*

5 *In obligatione Camerali adiecta literis reseruationis pensionis, subintelligitur clausula,* Si preces veritate nitantur.

6 *Clausula,* Si preces,&c. *apposita semper censetur, licèt omissa fuerit ex consuetudine.*

7 *Aequiparantur clausulæ*, Si preces veritate nitantur, Si tibi constiterit, *&*, Vocatis vocandis.

8 *Conditionem non facit clausula*, Si preces veritate nitantur, *nec Iurisdictionem fundat, siue inchoat, sed tribuit instructionem ad procedendum.*

9 *Iurisdictionem non impedit clausula*, Si preces veritate nitantur, *licèt impediat eius exercitium.*

10 *Subreptio omnis quantumcumque modica per clausulam*, Si preces veritate nitantur, *vitiat gratiam.*

Si preces veritate nitantur.

Clausula CLXVI.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per text. ibi *in l. fin. C. de diuers. rescript. & in cap. 2. de rescript. Gregor. l. 6. tit. 19. partit. 3. Vital. de Camb. in tract. clauſ. pag. 20. col. 1. Lancel. de attent. p. 2. cap. 20. limit. 11. num. 4. Verall. decis. 128. num. 2. Perez ad l. 5. vers. quæro 14. tit. 12. lib. 3. Ordin. Mascard. de prob. conclus. 1210. num. 3. Suar. de legib. lib. 8. cap. 18. num. 10. Mart. de clauſ. p. 1. clauſ. 152. aliàs 168. & p. 2. clauſ. 71. Cald. Perreir. quæst. forens. conſ. 26. num. 7. in fin. Camill. Borell. in summa omnium decis. tit. 44. num. 301. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 305. à princip.*

2 Hæc clausula in rescripto Apostolico, ac qualibet gratia ex tacita conditione inest, semperque subintelligitur, vt per *Oldrad. conſ. 222. num. 3. vers. 2. Zabarell conſ. 91. num. 5. Anchar. conſ. 240.* incip. *Per prædicta, in princ. Socin. conſ. 164. num. 11. vers. confirmantur præmissa, vol. 1. Dec. conſ. 33. num. 1. & conſ. 142. num. 6. Rot. decis. 221. p. 2. diuers. Marchesi. de Commiss. part. 1. pag. 164. num. 155. & p. 3. pag. 374. num. 13. in vltim. impress.* & fuit dictum *in Burgen. Canonicatus 19. Ianuarij 1590. coram Cardin. Pamph.* impress. per *Marchesi. de Commiss. p. 2. pag. 543.* & *in Cæsaraugustana pensionis 21. Decembris 1591. coram eodem*, impressa per eumdem *Marchesi. part. 1. pag. 573. num. 2. in vlt. impress.* & *in Tudertina pensionis 2. Iunij 1617. coram Card. Verospio, Cardin. Tusch. d. litt. C. conclus. 305. num. 1. Campanil. in diuers. Iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13. num. 193. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. n. 127.*

3 In vnoquoque rescripto, & mandato etiam intelligitur, *l. fin. C. de diuers. rescript. cap. in parte, il 1. de rescript. Mart. d. part. 2. clauſ. 71. Menoch. conſ. 103. num. 22. Mascard. d. conclus. 1210. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 9. in annot. num. 229. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 7. num. 1. & 2. Melchior Phebos. Lusit. decis. tom. 1. decis. 41. num. 1. & 2.*

4 In rescripto etiam Regis pariter subintelligitur, vt tradit *Azeued. l. 4. num. 2. & 3. tit. 26. lib. 8. noua Recopil.*

Subintelligitur quoque in obligatione Camerali adiecta literis reseruationis pensionis, vt censuit *Rota apud Zach. post tract. de oblig. Camer. decis. 46. num. 2.* 5

Denique apposita semper censetur, licèt omissa fuerit ex consuetudine, *Vital. de Camban. vbi suprà, n. 2. & vltim. Perez d. l. 5. vers. quæro 14.* ibi, *tamen ex consuetudine, &c.* 6

Hæc clausula, & illa, *Si tibi constiterit*, &, *Vocatis vocandis*, æquipollent, vt tradit *Vital. de Camb. vbi suprà, num. 1.* 7

Conditionem non facit hæc clausula, nec Iurisdictionem fundat, siue inchoat, sed tribuit instructionem ad procedendum; ita *Felin. in cap. ex parte, il 1. num. 1. & 6.* vbi *Bald. de rescript. Mart. d. part. 1. clauſ. 152. aliàs 168. num. 1. Marchesi. de Commiss. p. 1. pag. 165. num. 156. Vital. de Camb. citato loco, num. 4. & 5. Henriq. in summa, lib. 12. de Matrim. cap. 3. in fin. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 7. num. 11. Sanchez de Matrim. lib. 8. disput. 34. n. 25.* 8

Vnde non impedire Iurisdictionem, licèt impediat eius exercitium, obseruat *Mart. d. p. 2. clauſ. 71. num. 4.* vbi *num. 5.* subdit cum *Curt. Sen. conſ. 16. n. 27.* & *Rebuff. in praxi beneficiali, tit. de differ. inter rescripta gratiæ, & Iustitiæ, num. 9.* & *Gram. decis. 66. num. 18.* quod per hanc clausulam omnis subreptio quantumcumque modica vitiat gratiam, & *num. 7.* post *Tiraq. tract. cessante causa, limit. 1. n. 11. & seq.* & *Natt. conſ. 368. num. 4.* ac *Menoch. de arbitr. casu 201. num. 22.* vbi addit vitiari etiam ex falsa causa impulsiua. 9 10

Si pro aliis non scripserimus.

Clausula CLXVII.

HÆc clausula licèt loquatur in numero plurali, resoluitur tamen in singularitates, & sic gratia posterior cum ista clausula erit nulla, licèt tantùm pro vno fuerit scriptum, *Bald. in cap. mandatum, n. 4. in fin. & num. 5. de rescript.* cum aliis congestis per *Tiraq. in l. si vnquam, verbo susceperit liberos, num. 255. & 256.* cum pluribus adductis à *Gonzal. in reg. 8. Cancell. gloſſ. 21. à n. 6.* 1

Intelligitur de eodem Papa, non verò si prædecessor scripsisset, vt per *Gemin. conſ. 30. in fin. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 317. n. 2.* 2

Si qua mihi iusta causa, &c.

Clausula CLXVIII.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per text. ibi *in l. 1. ff. ex quibus causis maiores, Sfort. Odd. de restit. in integrum, quæst. 8. num. 1. cum seqq. Mart. de clauſ. p. 1. clauſ. 248. aliàs 366. in vltima impress.* 1

Quando maiores non possunt restitui ex illis causis, ex quibus minores restituuntur, tunc stante læsione restituuntur ex hac clausula generali; vide *Alciat. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 42. num. 2. cum seq. Menoch. consil. 932. num. 1. Mart. d. clauſ. 366. num. 2.* 2

Ignorans restituitur ex hac clausula, ad tradita per *Hippol. in l. qui ignorans, num. 13. ff. ad l. Cornel. de falsis, & in l. 1. §. si quis vltrò, num. 38. ff. de quæst. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. n. 27.* 3

SVM

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Executionem vt suspendat solùm donec de Iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur*, *operatur clausula*, Si quid exequendum.

3 *Sententiæ effectum suspensiuum pro interim impedit clausula*, Si quid exequendum, *si de Iure erat locus executioni.*

4 *Appellationis in commissione intelligitur clausula*, Si quid exequendum, *de & circa causam*, *super qua fuit pronuntiatum.*

5 *Clausula*, Si quid exequendum, *habet implicitam clausulam*, Quatenus de Iure aliquid veniret exequendum.

6 *Clausula*, Si quid exequendum, *dat cognitionem causæ*, *vt priùs cognoscatur super exceptionibus appositis antequam exequatur.*

7 *Clausula*, Si quid exequendum, *intelligitur prout de Iure.*

8 *Sententia nisi iustificetur ex eisdem actis*, *non habet locum clausula*, Si quid exequendum.

9 *Executioni ne locus sit*, *sufficit quod detegatur mandatum iniustum esse ex nouiter deductis.*

10 *Sententia debet iustificari ex actis prioris instantiæ*, *non autem ex nouiter deductis*, *vt locus sit clausulæ*, Si quid exequendum.

11 *Executiuè proceditur ex eisdem actis stante commissione*, Constito de iustitia mandati.

12 *Clausula*, Si quid exequendum, *in initio causæ data*, *censetur repetita in omnibus alijs commissionibus.*

13 *Clausula stante*, Si quid exequendum sit, in primis, & ante omnia exequatur, & attentata reuocet, *ante omnia super executione pronuntiandum est.*

Si quid exequendum exequatur, &c.

CLAVSVLA CLXIX.

1 DE vi,& effectibus huius clausulæ vide *Lancellot. de attent. part. 2. cap. 20. limit. 11. n. 4 & 5. Mart. de clauf. p. 1 clauf. 169. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 367. num. 14. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 954. Marchesf. de Commiss. part. 1. vbi de commiss. appellat. in causis Camer. obligat. pag. 699. à num. 78. & pag. 705. à num. 132. & pag. 706. à num. 146. Rot. decis. 310. p. 1. & decis. 423. p. 3. lib. 3. diuers.*

2 Effectus huius clausulæ est, vt executionem suspendat solùm donec de iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 968. num. 3. Rot. apud Cenc. post suum tract. de Cens. decis. 87. num. 1. & decis. 79. num. 2.* & fuit sæpe sæpiùs resolutum, & signanter *in Romana vineæ de Fabijs 20. Decembris 1604. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Marchesf. d. p. 1. pag. 233.* duplicata *eadem part. 1. pag. 734.* & ita pro interim impedit effectum suspensiuum sententiæ, si 3 de Iure erat locus executioni, *Rota in Romana vineæ de Panulinis 26. Februarij 1603. coram Illustrissimo Domino meo Cardin. Millino*, impressa per *Zach. post tract. de obligat. Cameral. decis. 156. & decis. 54. n. 3.*

In commissione appellationis intelligitur de & 4 circa causam, super qua fuit pronuntiatum, vt censuit *Rota*, impressa per *Cencium post tract. de Cens. decis. 243. num. 4.* & nihil facere videtur, quia commissio loquitur conditionaliter, & quia appellationem suspendit, aliquid exequendum non venit, nisi an executioni locus sit, gustetur, *Rot. decis. 228. p. 3. diuers.*

Habet implicitam clausulam, *Quatenus de Iure* 5 *aliquid veniret exequendum*, vt per *Pacificum de Saluiano interd. Inspect. 4. cap. 5. num. 7. Rot. apud eumdem decis. 172. num. 1. 2. & 9.* & propterea priùs videndum est, an executio sit facienda, & in quota parte, & interim illa fieri non potest, *Lancell. de attent. p. 3. cap. 30. num. 33. Honded. conf. 29. num. 24. lib. 2.* vbi dicit, quod hæc clausula dat cognitionem causæ, vt 6 priùs cognoscatur super exceptionibus appositis, antequam exequatur, *Rot. decis. 487. n. 7. & decis. 423. n. 1. lib. 3. p. 3. diuers.*

Intelligitur prout de Iure, vt ex *Rot. in vna Fir-* 7 *mana olei 9 Aprilis 1596. coram Cardin. Blanchetto*, resoluit *Marchesf. d. p. 1. pag. 707. num. 150. Rota etiam apud Cenc. post dictum tract. de Cens. decis. 255. num. 7. & apud Zach. post tract. de oblig. Camer. decis. 136. num. 9.*

Non habet locum, nisi sententia iustificetur ex 8 eisdem actis, vt fuit dictum *in Aquilegien. pensionis 21. Maij 1610. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Farinac. decis. 287. num. 6. part. 2. recent.* & *in Tudertina officij Cancellariæ coram Cardinale Lancellotto*, impressa per *Pacific. de Salu. interdicto, decis. 64. num. 1.* vbi *num. 3.* subdit, quod ad effectum, 9 vt non sit locus executioni, sufficit quod detegatur mandatum iniustum esse ex nouiter deductis, *Rota etiam apud Zach. post tract. de oblig. Camer. decis. 136. n. 3. & decis. 145. n. 11.*

Intellige, vt debeat iustificari ex actis prioris in- 10 stantiæ, vt fuit dictum *in Rota*, impressa per *Pacific. post tract. de Saluiano interd. decis. 168. n. 10.* & *in Romana grani 19. Nouemb. 1607. coram Ortembergo*, impressa per *Farinac. decis. 141. n. 1. par. 1. recent.* & *in Romana census 4. Decembris 1595. coram Card. Pamphilio*, impressa per *Marchesf. d. p. 1. pag. 757.* Vnde non potest iustificari ex nouiter deductis, vt pluries censuit *Rota* inter impressas per *Pacific. post dictum tract. de Salu. interd. decis. 64. n. 1. & 5. & decis. 162. n. 1. & decis. 260. n. 5.*

Stante commissione, *Constito de iustitia mandati*, ex 11 eisdem actis proceditur executiuè, *Rota apud Zach. post tract. de oblig. Camer. decis. 12. num. 4. & decis. 156. num. 2.*

Hæc clausula in initio causæ data, censetur repe- 12 tita in omnibus aliis commissionibus, *Ægid. decis. 221. Cassad. decis. 8. de rescript.* & fuit dictum *in Romana societatis 3. Iunij 1577. coram Cardin. Blanchetto*, impressa per *Marchesf. p. 1. pag. 738.*

Cùm aliquando hæc clausula detur sub illis ver- 13 bis, putà, *Si quid exequendum sit, in primis, & ante omnia exequatur, & attentata reuocet*, quæro super quo primùm pronuntiandum sit, an super executione, an

an verò super attentatis? & *Rota* censuit super executionẽ, ex vi illius verbi, *in primis, & ante omnia*, vt *in decis.*613. *num.* 1. *part.*3. *lib.*3. *diuers.* quamuis, si de attentatis constaret postea, ibi fore supersedendum *Rota* dixerit.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula,* Si senseris te grauatum, *imposita ab homine, vel intellecta à Iure, facit, vt quis non dicatur grauari.*

3 *Clausula,* Si senseris te grauatum, *in inhibitione noui operis resoluitur in alternatiuam.*

4 *Iudicis præceptum cum clausula iustificatiua,* Si senseris te grauatum, *resoluitur in vim simplicis citationis.*

5 *Clausula,* Si senseris te grauatum, *adeò est necessaria, vt si omittatur, præceptum sit nullum.*

Si senseris te grauatum.

CLAVSVLA CLXX.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Cels. Vgon. in tract. clausul. pag.*505. *col.*2. *in fine, Martam de claus. part.*1. *claus.* 247. *aliàs* 364. *in vlt. impress. Marant. de ord. iud. p.*6. *num.*27. *cum seqq. Rimin. Iun. cons.*333. *vol.*3. *Hippol. sing.* 643. *Card. Tusch. pract. conclus. tom.*1. *litt. C. conclus.*360. *n.*1.

2 Imposita ab homine, vel intellecta à Iure, facit, vt quis non dicatur grauari, ex adductis per *Stephan. Gratian. Marchia decis.*30. *n.*3.

3 In nuntiatione noui operis resoluitur in alternatiuam, vel quod inhibitus resistat, vel quod veniat responsurus; ita post *Bald. cons.*145. incip. *Proponitur, in fine, lib.* 2. tradit *Cardin. Tusch. d. conclus.* 360. *num.*1. vbi *num.*2. dicit contrarium tenere *Bart. cons.* 80. incip. *Quæritur.*

4 Præceptum Iudicis cum hac clausula iustificatiua, resolui in vim simplicis citationis tenent *gloss. fin. in cap. ex parte* 23. *de verb. sign. Cels. Vgon. vbi proximè, Bonacos. commun. crimin. p.*1. *verbo præceptum, fol.* 135. *verso, & p.* 2. *eodem verbo, fol.*61. *verso, Bald. cons.*177. incip. *Ad euidentiam, in princ. lib.*3. *& d. cons.*463. *n.*7. *lib.*4. *Nauar. cons.*3. *de censib. num.* 2. *in antiq. Spin. in speculo testamentorum, gloss.*11. *rubrica, num.*42. *cum seq. Vizin. tom.*2. *com. opin. lib.*7. *tit.*15. *num.* 91. *pag.* 279. vbi *Viui. num.* 96. *pag.*181. *Bernard. Graue. ad pract. Cam. Imper. lib.*1. *conclus.* 19. *consid.* 1. *Card. Tusch. d. conclus.* 360. *num.* 3. vbi *numeris seqq.* multipliciter declarat.

5 Amplia in tantum esse verum, quod hæc clausula est necessaria, vt si omittatur, præceptum sit nullum, & possit sperni, *Ias. in l. nequicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. Proconsulis, Mart. d. claus.* 364. *in fin. Cardin. Tusch. d. conclus.* 360. *num.*9. vbi *num.* 10. post *Angel. Aret. cons.*77. incip. *In casu supradicto, n.*16. ampliat, quia licèt præceptum Iudicis non valeat, cùm à præceptis non sit incipiendum, valet tamen quando adest hæc clausula.

SVMMARIVM.

1 *Clausula,* Si sine filiis decesserit, *intelligitur de suo corpore natis, licèt non exprimatur.*

2 *Conditio contenta sub clausula,* Si sine filiis decesserit, *verificatur, siue filij non nascantur, siue nati præmoriantur.*

3 *Clausula,* Si sine filiis decesserit, *deficit tam per superuenientiam filiorum masculorum, quàm fœminarum.*

4 *Substitutionem compendiosam inducere apta est clausula,* Si sine filiis decesserit.

Si sine filiis decesserit.

CLAVSVLA CLXXI.

INtelligi de suo corpore natis, licèt non exprimatur, consuluit *Menoch. cons.*166. *n.*5. 1

Conditio contenta sub hac clausula verificatur, 2
siue filij non nascantur, siue nati præmoriantur, ita vt tempore purificatæ conditionis non existant; ita *Dec. cons.*227. *col.*2. *Alex. cons.*101. *in tertio dubio, n.*11.
*in fine, lib.*7. *Bellon. cons.*19. *num.*4. Deficit tamen tam 3
per superuenientiam filiorum masculorum, quàm fœminarum, ex traditis per *Menoch. cons.*1070. *n.*4. & per *Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.*11. *tit.*14. *num.*1. & fuit dictum *in Camerinen. bonorum* 19. *Maij* 1589. *coram Cardin. Seraphino inter eius decis. impress. decis....*

Est apta hæc clausula inducere compendiosam 4
substitutionem, veluti si fuerit dictum, *Si sine filijs decesserit filius meus, succedat Sempronius*, etiamsi non sit adiecta dict. *quandocumque, gloss. magna verb. absque, in cap. si pater, de testam. lib.*6. *Alex. in l. Centurio* 27. & ibi *Ias. num.*33. & *Rip. n.*109. *ff. de vulg. Odd. cons.*95. *num.*5. *Gabr. cons.*130. *num.* 3. *& cons.*104. *n.*1. *vol.*1. *Menoch. cons.* 325. *num.* 5. *Crass. de success.* §. *substitutio, quæst.*6. *num.*10. *Surd. decis.*37. *num.*8. *Rota in Romana fideicommissi de Surdis* 11. *Maij* 1618. *coram Vbaldo Sen.*

SVMMARIVM.

1 *Vacandi vno modo expresso non venit alius.*

2 *Clausula,* Siue præmisso, &c. *comprehendit omnem modum vacandi.*

3 *Vacationem apud Sedem includit clausula,* Siue præmisso, &c.

4 *Beneficium vacans per obitum in Curia capit clausula,* Siue præmisso, &c.

5 *Vacationem etiam per priuationem capit clausula,* Siue præmisso, &c.

6 *Vacationem etiam per resignationem capit clausula,* Siue præmisso, &c.

7 *Vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur.*

8 *Clausula,* Siue præmisso, &c. *intrat data saltem de facto vacatione.*

9 *Clausula,* Siue præmisso, &c. *intrat verificato vno modo vacandi ex duobus narratis.*

10 *Vaca*

10 *Vacationem inductam per regulam de infirmis, non capit clausula*, Siue præmisso, &c. *obtenta à resignatario.*

11 *Clausula*, Siue præmisso, &c. *non se extendit ad personam non expressam.*

12 *Clausula*, Siue præmisso, &c. *comprehendit etiam vacationem ex persona alterius, si addantur verba illa*, seu ex alterius cuiuscumque persona, &c.

13 *Vacandi modus omnino falsus quando expressus sit, non operatur clausula*, Siue præmisso, &c.

14 *Beneficium quod vacauerit de futuro, non capit clausula*, Siue præmisso, &c.

Siue præmisso, siue alio quouis modo, &c.

CLAVSVLA CLXXII.

1 QVia regulariter expresso vno modo vacandi, non venit alius, *cap. susceptum, de rescript. in 6.*
2 ideo solet apponi hæc clausula, per quam includitur omnis modus vacandi, siue directus, siue indirectus, etiam accessorius ex intentione concedentis, vt per *Cassad. decis. 5. de preben. Paris. cons. 35. num. 20. lib. 3. Flamin. de resign. lib. 8. q. 7. num. 64. Ioan Cochier ad regulam 62. de clauf. in beneficijs vacantibus ponen. num. 20.* & fuit dictum *in Oueten. beneficij 5. Iulij 1610. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per *Farinac. decis. 309. num. 2. p. 2. recent.*

3 Primò amplia, vt includat vacationem apud Sedem, vt per *Flamin. d. lib. 8. q. 7. n. 142. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 2. collect. 355. vers. amplia primò.*

4 Secundò amplia, vt capiat beneficium vacans per obitum in Curia, vt per *Flamin. d. lib. 8. q. 7. n. 141.* etiam ex confidentia, iuxta tradita per eumdem *Flamin. de confident. benefic. q. 7. à n. 82.*

5 Tertiò amplia, vt capiat vacationem etiam per priuationem, *Rota decis. 1. de rescript. in nou. Lap. alleg. 78. num. 18. Mohed. decis. 2. de sequestr. possessionis, Flamin. d. lib. 8. q. 7. n. 136.*

6 Quartò amplia, vt capiat etiam vacationem per resignationem, *Put. decis. 5. in fin. de regul. de mense, Mohed. decis. 2. de offic. delegat. Rota in d. Oueten. beneficij coram D. Decano decis. 309. num. 2. & 3. p. 2. re-*
7 *cent.* Nam vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur, vt tradunt *Flamin. de resig. lib. 1. q. 5. num. 4. & q. 6. num. 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 5. proœm. num. 25.* Intellige probata resignatione, secus verò illa minimè probata, quia tunc nihil operatur, *Put. decis. 268. lib. 3. Aloys. Ricc. d. collect. 355. vers. 2. amplia.*

8 Quintò amplia, hanc clausulam intrare data saltem de facto vacatione, vt fuit dictum *in Plocen. Capellania 27. Iunij 1597. coram Penia*, & *in Terusina parochialis S. Theonisti 11. Ianuarij 1602. coram Gregorio XV. inter eius decisiones impressas decis. 37. num. 10.* quæ reperitur etiam impressa per *Farinac. decis. 49. nu. 5. p. 1. recent.*

9 Sextò amplia, hanc clausulam intrare verificato vno modo vacandi ex duobus narratis, neque est necessaria verificatio vtriusque, vt fuit dictum *in Bononien. Canonicatus 19. Febr. 1590. coram Card. Pamph.* impressa per *Marchesi. de Commiss. p. 1. pag. 357.* duplicata *eadem par. 1. pag. 478. in vltim. impress.*

Limita primò, vt hæc clausula obtenta à resignatario, non capiat vacationem inductam per regulam de infirmis, vt per *Flamin. de resignat. lib. 12. q. 14. num. 23.* 10

Limita secundò, vt non se extendat ad personam non expressam, & ideo si impetretur beneficium tanquam vacans per mortem Titij, vel quouis alio modo, non habebit illud, si vacauit per mortem Sempronij; & idem si dixit, per mortem Titij, qui decessit in tali loco, & tali die, nam si alio in loco, & alio die obiit, beneficium illud similiter non obtinebit propter specificationem, quam fecit: nam, vt dicit *Lap. loco citato*, mors Titij non est mors Sempronij, nec mors in vno loco, & tempore, est mors alio in loco, & tempore, sed mors est modus vacationis; vide *Mohed. decis. 2. de offic. deleg. Nauar. in cap. si quando, except. 2. num. 3. de rescript. Flamin. d. lib. 8. q. 7. num. 144. cum seqq. Franc. Leo. in thesauro fori Ecclesiastici, p. 2. cap. 3. num. 85.* Verùm hanc clausulam comprehendere etiam vacationem ex persona alterius, si addantur verba illa, *seu ex alterius cuiuscumque persona*, &c. tradit *Rota decis. 1.* vbi *adden. in verbo quouis alio modo*, & *ibi Papaz. num. 7. de rescript. in nou. & decis. 36. lib. 1. p. 3. diuers. Anton. Faber decis. 2. de sacrosanctis Ecclesijs*, quem refert *Aloys. Ricc. d. collect. 355. vers. limita 2.* & fuit dictum *in Cremonen. pensionis 5. Decembris 1614. coram Andrea*, impressa per *Farinac. decis. 605. num. 9. p. 2. recent.* 11 12

Limita tertiò, vt non operetur quando expressus sit omnino falsus vacandi modus, vt per *Anton. Fab. sub eodem tit. de sacrosanctis Ecclesijs, diffinit. 4.* quem refert *Aloys. Ricc. d. collect. 355. in fine.* 13

Limita quartò, vt non capiat beneficium, quod vacauerit de futuro, iuxta resoluta per *Sarnen. in regul. de publican. q. 16. Flamin. d. lib. 8. q. 7. n. 143.* nam solùm capit vacationem de illo tempore, *Flamin. lib. 11. num. . . . q. 16. & lib. 12. q. 14. num. 25.* 14

Illud demum aduertere oportet, quod si in fine supplicationis habentis hanc clausulam, in qua narrabatur deuolutio ad Sedem Apostolicam, addantur hæc verba, *& de deuolutione detur dispositiuè*, censetur esse restricta, & limitata, ita vt si non doceatur de deuolutione, prouisus non capiat beneficium vigore huius clausulæ, vt per *Crescent. decis. 12. de prabend. Cassad. decis. 8. eodem tit. & decis. 14. de rescript.* quos refert *Massobr. in sua praxi habendi concursum, prælud. 26. dub. 35. num. 8. & 9. secundùm Romanam impress.* 15

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula*, Sola facti, &c. *plus operatur, quàm clausula*, Summariè, &c. *& clausula*, Sine strepitu, &c.

3 *Clausula*, Sola facti, &c. *similis est alteri*, De bono, & æquo.

4 *Principes non recognoscentes superiorem, iudicant causam secundùm eorum conscientias sola facti veritate inspecta, non se adstringentes ad allegata, & probata.*

5 *Princeps non tenetur seruare Iuris ordinem.*

6 *Iudicare vt possit Iudex sicut ipse Princeps, imò vt Deus, operatur clausula*, Sola facti, &c.

Y 7 *Causa*

7 *Causa quando est commissa cum clausula*, Sola facti, &c. *procedi potest manu Regia.*

8 *Clausula*, Sola facti, &c. *intelligitur de ea veritate, cui Ius patrocinatur, & procedit solo Iure naturali, & gentium inspecto.*

9 *Ordinem iudiciarium aufert clausula*, Sola facti, &c. *& omnem solemnitatem Iuris relaxat.*

10 *Clausula*, Sola facti, &c. *operatur quod possit in causa procedi absque libello, & contestatione.*

11 *Clausula*, Sola facti, &c. *operatur quod possit Iudex iudicare super causa probata, licèt non deducta in libello.*

12 *Libelli ineptitudo parte non opponente tollitur virtute clausulæ*, Sola facti, &c.

13 *Causa proprietatis vt simul cum causa possessionis diffiniri possit, operatur clausula*, Sola facti, &c.

14 *Attestationibus publicatis vt possint alij testes produci, & examinari, operatur clausula*, Sola facti, &c.

15 *Probationes non concludentes, & persuasiuas potest Iudex admittere virtute clausulæ*, Sola facti, &c.

16 *Cumulationem admittit clausula*, Sola facti, &c. *quoad actiones ad remedia, quæ non inuicem contrariantur.*

17 *Præscriptionis exceptionem an tollat clausula*, Sola facti, &c. *ostenditur.*

18 *Appellationem tollit clausula*, Sola facti, &c.

19 *Ferijs rusticis censetur derogatum per clausulam*, Sola facti, &c.

20 *Ius parti quæsitum non aufert clausula*, Sola facti, &c.

21 *Exceptiones de iure tertij non admittit clausula*, Sola facti, &c.

22 *Attentata non reuocantur stante clausula*, Sola facti, &c.

23 *Beneficium excussionis non potest Iudex virtute clausulæ*, Sola facti, &c. *tollere.*

24 *Defensiones legitimas partis, nec eius citationem tollit clausula*, Sola facti, &c.

25 *Clausula*, Sola facti, &c. *non excludit ea, quæ sunt alio statuto in specie prouisa.*

Sola facti veritate inspecta.

CLAVSVLA CLXXIII.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Azeued. l. 10. num. 127. tit. 17. lib. 4. noue Recopil. Cels. Vgon. in tract. clausul. pag. 487. & pag. 488. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 699. Mart. de clausul. p. 1. claus. 368. in vltim. impress.* & *Stephan. Gratian. Marchia decis. 68. à principio.*

2 Hæc clausula plus operatur, quàm clausula, *Summariè, &c.* & clausula, *Sine strepitu, &c.* vt per *Honded. cons. 93. num. 53. tom. 1. Marant. de ord. indic. p. 4. tit. & an Index sit competens, num. 32. Cacheran. decis. 1. num. 20. Mart. d. claus. 368. num. 4.* vbi hinc infert, Iudicem deputatum cum hac clausula, plenius procedere posse.

Similis est hæc clausula illi, *De bono, & æquo*, quæ importat etiam, vt reiectis penitus, & exclusis solemnitatibus, & apicibus Iuris, causa summariè expediatur, *Salust. Tiberi. cap. 22. num. 6.* 3

Principes non recognoscentes superiorem, iudicant causas secundùm eorum conscientias sola facti veritate inspecta, non se adstringentes ad allegata, & probata, vt post multos à se citatos concludit *Mart. d. claus. 368. num. 1.* quibus adde *Palat. in repetit. cap. per vestros, de donat. inter virum, & vxorem. §. 34. num. 10. & 11.* & memetipsum *in collect. ad cap. ad petitionem 22. num. 5. de accusat.* & *Stephan. Gratia. d. March. decis. 62. num. 12. cum seq.* vbi contrarium tenere videtur; Princeps enim non tenetur seruare Iuris ordinem, vt docet *Perez* per text. ibi *in l. 10. gloss. 1. tit. 4. lib. 2. Ordinam.* 4 5

Operatur quod Iudex possit iudicare sicut ipse Princeps, *Bertaz. in repet. l. si quis maior. C. de transact. num. 60. Valasc. de iure emphyt. quæst. 6. num. 12.* imò quod possit iudicare vt Deus, *Honded. cons. 22. num. 1. tom. 1. Stephan. Gratian. Marchie decis. 36. num. 13. & decis. 68. num. 1.* Nam si causa est commissa cum hac clausula, procedi potest manu Regia, ex notatis per *Stephan. Gratian. d. decis. 68. num. 4. & discept. forens. cap. 322. num. 1. Ludou. Rodolphin. post tract. de absoluta Principis potest. voto vnico, numero 42.* 6 7

Intelligitur de ea veritate, cui Ius patrocinatur, *Marant. de ordin. indiciorum, p. 4. tit. & an Iudex sit competens, num. 39.* & procedit solo Iure naturali, & gentium inspecto, non verò Iuris solemnitate, & ordine considerato, vt aduertit *Aldret. de relig. disciplina tuenda, lib. 1. cap. 8. num. 14.* 8

Aufert ordinem iudiciarium, & omnem solemnitatem Iuris relaxat, & reducit ad formam iudicij inductam de Iure gentium, vel naturali; ita *Menoch. conf. 180. num. 7. in fin. Bruner à Sole in locis commun. verb. clausula 46. Valasc. de iure emphyt. q. 6. num. 12. & consultat. 145. num. 10. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 3. collect. 699. effect. 1. Rota Bonon. diuer. decis. 30. num. 28. & decis. 65. num. 140.* vbi subdit, quod remittit rigorosas Iuris solemnitates, sed non eas, quæ tendunt ad reperiendam veritatem. 9

Operatur deinde, quod possit in causa procedi absque libello, & litis contestatione, ex *Aloys. Ricc. d. collect. 699. effectu 4.* 10

Item quod possit Iudex iudicare super causa probata, licèt non deducta in libello, *Marant. de ordine iudic. part. 4. dist. 9. num. 17. & num. 22. & in repetit. l. is potest, num. 133. ff. de acquir. hered. Guttier. pract. lib. 1. quæst. 100. num. 2. Aloys. Ricc. d. collect. 699. effectu 3. Rota Bonon. diuers. decis. 93. num. 2. Honded. consil. 22. num. 1. tom. 1. Cacher. decis. 5. num. 21. Surd. consil. 273. num. 2. & 3. Mart. d. claus. 365. num. 5.* vbi *num. 6.* ex *Marant. in repet. d. l. is potest, num. 195.* subdit, quod virtute huius clausulæ tollitur ineptitudo libelli parte non opponente. 11 12

Item operatur, vt causa proprietatis simul cum causa possessionis diffiniri possit, *Dec. consil. 449. nu. 21. Rub. consil. 4. num. 12. Cacher. decis. 1. num. 28. Ioseph. Ludou. Perusina decis. 17. num. 22. Menoch. consil. 2. num. 184. & consil. 180. num. 7. Rota Bononien. diuers. decis. 30. numero 96. Mart. d. claus. 368. numero 7.* 13

Item operatur, vt publicatis attestationibus possint alij testes produci, & examinari; *Cacher. Pedamont. decis. 1. num. 26.* quem refert, & sequitur *Bernard. Grana. ad pract. Cam. Imper. lib. 5. conclus. 105. num. 17.* 14

num. 17. in fin. Dat enim Iudici facultatem tam ex se, quàm ex officio interrogandi testes, ac illos repetendi, eodem modo quo fit instante parte, etiamsi in causa sit conclusum, *Marant. d. part. 4. decis. 9. num. 30. Marches. de Commiss. part. 2. pag. 419. n. 81.*

15 Virtute huius clausulæ potest Iudex admittere probationes non concludentes, & persuasiuas, vt per *Stephan. Gratian. d. decis. 68. num. 3.* Et licèt possit admittere probationes leuiores, vt tenent *Roland. cons. 7. num. 36. & Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 24.* quos refert *Mart. d. clauf. 368. num. 8.* tamen hoc intelligitur, quando aliunde scit veritatem aliter se habere, vt probat *Cravet. in tract. de antiquit. temporum, in 9. particula 5. partis principalis, num. 6. quæ incipit, 8. datur, &c.*

16 Item cumulationem admittit quoad actiones ad remedia, quæ non inuicem contrariantur, *Surd. d. cons. 273. num. 22.* quem refert *Stephan. Gratian. d. decis. 193. num. 6. & 7.*

17 Exceptionem præscriptionis tollit, *Aloys. Ricc. d. collect. 699. effect. 6.* Verùm huiusmodi exceptionem non posse Iudicem virtute huius clausulæ reiicere, post *Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 29.* probat *Mart. d. clauf. 368. n. 9.*

18 Tollit appellationem, ex adductis per *Sigismund. Scacc. de appell. quæst. 16. limit. 1. num. 76.*

19 Per hanc clausulam censeri derogatum rusticis feriis, ex *Azinio in praxi Florentina. §. 3. cap. 7.* notat *Bernard. Graua. ad pract. Cam. Imper. lib. 1. conclus. 53. consid. 2. num. 29.*

20 Ius parti quæsitum non aufert, *Brunor à Sole in locis commun. verbo clauf. 46.*

21 Exceptiones de iure tertij non admittit, nec reprobationem personarum, vel testium: at si ponatur in commissione sine partis citatione impetrata, tacito quod fuerit absens, non annullat rescriptum, & in secunda instantia durat, *Bellam. decis. 526. Marches. de Commiss. p. 1. pag. 419. num. 81. in 2. impress.*

22 Attentata stante hac clausula non reuocantur, *Stephan. Gratian. March. decis. 68. n. 19.*

23 Beneficium excussionis non potest Iudex virtute huius clausulæ tollere, *Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 51. num. 4. & cons. 25. num. 12. & cons. 263. num. 3. Natt. cons. 521. num. 13. Cephal. cons. 86. num. 16. vol. 1. Marta d. clauf. 368. num. 10. Corn. Lucen. decis. 37. num. 4. Ioseph. Ludou. Perusina decis. 45. n. 9.* sub distinctione, *Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. conclus. 27. consider. 3.* quicquid dicat *Cald. Pereira de empt. cap. 33. num. 30.*

24 Defensiones legitimas partis non tollit, *Stephan. Gratian. d. decis. 68. num. 12.* nec eius citationem aufert, idem *Gratian. decis. 231. num. 3.* Operari tamen, vt actus sit validus, etiam si pars non fuisset citata, dicit *Rota Bononien. diuers. decis. 65. n. 28.*

25 Ea quæ sunt alio statuto in specie prouisa, non excludit, *Anton. Monach. Bononien. decis. 2. n. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Statum, & merita causæ, &c. *operatur perinde, ac si integrè processus, ac omnia acta, & partium comparationes fuissent in indiuiduo narrata.*

2 *Litis pendentia malè ex supplicatione narrata suppletur ex clausula*, Statum, & merita causæ, &c.

3 *Litis mentio sufficiens facta dicitur per clausulam*, Statum, & merita causæ, &c. *ac si in indiuiduo, & nominatim esset facta.*

4 *Rescripti omnem difficultatem tollit clausula*, Statum, & merita causæ, &c.

5 *Clausula*, Statum, & merita causæ, &c. *non se extendit ad tollendum id, quod si expressum esset, impediuisset rescripti expeditionem, in quo posita est.*

6 *Commissionem à subreptione ex taciturnitate quod causa esset instructa, saluat clausula*, Statum, & merita causæ, &c.

7 *Clausula*, Statum, & merita causæ, &c. *nullum operatur effectum, quando res iudicata adest.*

8 *Clausula*, Statum, & merita causæ, &c. *non intrat vbi specialis mentio requiritur.*

Statum, & merita causæ, &c.

CLAVSVLA CLXXIV.

Operatur perinde, ac si integrè processus, ac omnia acta, & partium comparationes fuissent in 1
indiuiduo narrata, *Felin. in cap. cæterùm, col. 3. lin. 7. vers. intellige primò, de rescript. Gemin. cons. 120. n. 1. & seq. Rot. decis. 20. de rescript. in nouis, Achil. decis. 9. eod. tit.* vbi dicit quod stante hac clausula non poterit impugnari commissio aduocatoria, etiam tacito quod lis esset instructa, *Marches. de Commiss. part. 1. pag. 227. num. 333. in vlt. impress.* nam litis pendentia 2
malè in supplicatione narrata suppletur ex ista clausula, *Gram. decis. 66. num. 60. & seq. Rot. decis. 897. n. 3. part. 1. & decis. 275. n. 25. p. 1. diuers.*

Quia per hanc clausulam dicitur facta sufficiens 3
mentio litis, ac si in indiuiduo, & nominatim esset facta, *Gemin. d. cons. 120. num. 6. Rebuff. in 3. p. Signaturæ, verbo quatenus litigiosum, num. 4. Achil. decis. 9. de rescript. Pute. decis. 2. eod. tit. Vestr. in praxi, lib. 3. cap. 9. num. 3. Sarnen. de trienn. quæst. 14. n. 7. Mart. de clausul. p. 1. clauf. 174. num. 1. in vlt. impress. Card. Tusch. tom. 1. litt. C. concl. 338. n. 1.*

Omnem tollit rescripti difficultatem, *Achil. decis.* 4
8. de rescript. Rot. decis. 807. num. 3. part. 1. diuers. Sed non tollit concessa in alio rescripto, quia non se 5
extendit ad tollendum id, quod si expressum esset, impediuisset rescripti expeditionem, in quo posita est, *Felin. in d. cap. cæterùm, fall. 3. Rot. decis. 134. p. 3. diuers. Marches. d. p. 1. pag. 226. n. 325.*

Saluat ista clausula commissionem à subreptione 6
ex taciturnitate quod causa esset instructa, *Achil. decis. 9. num. 1. de rescript. Mart. d. clauf. 164. num. 4.* Sed non sufficit ad saluandam commissionem non facta litis mentione, *Achil. decis. 66. illo tit. de rescript. Lancel. de attent. lite pendente, in præfat. num. 648. Marches. d. part. 1. pag. 227. num. 327. Marta d. clauf. 164. n. 4. vers. prædicta.*

Nullum tamen operatur effectum, quando res 7
iudicata adest, *Mart. d. clauf. 164. in fine*, & fuit dictum *in Oxomen. molendini 18. Nouembris 1578. coram Robusterio*, & *in Tuden. beneficij 13. Maij 1600. coram Cardin. Pamphilio, & in Toletana beneficij de Manzanares 4. Nouemb. 1605. coram Iusto*, quos omnes refert *Marches. d. p. 2. pag. 227. num. 328.*

Non intrat vbi requiritur specialis mentio, se- 8
cundum *Vestr. in sua praxi, lib. 3. cap. 9. num. 7.* nam potiùs censetur apposita, vt ad partes causa faciliùs remittatur, vbi sunt acta, ex quibus status & merita sunt iustificanda, *Marches. de Commiss. p. 2. pag. 348.*

*num.*41. Sed in Rota hanc clausulam operari, vt ab vno Auditore auocetur, & alteri committatur, patet ex *decis.*20. *de rescript. in nouis, & decis.*11. *eod. tit. in antiq. Cassad. decis.*10. *in reg. de trienn.* quia tunc ex valido Signaturæ rescripto à primo auocata censetur, & alteri commissa; & licèt Papa per relationem pro expressis, illa quæ non sunt expressa, habere possit, & expressum fingere per relationem, *Butr. cons.*2. *num.* 5. tamen cæteris necessariis narratis intelligitur ad rescripti substantiam, aliàs nunquam daretur nullitas, nec de subreptione, vel obreptione dici posset, ac omnium causarum tacita veritate daretur auocatio, contra reg. quod quælibet dispositio venit intelligenda, ne absurdum sequatur, imò restringenda, vt euitetur, *l. quamuis. ff. de in ius vocando, Roman. cons.*32. *in fine,* licèt si non plenè narretur status, & merita causæ, sufficeret hanc clausulam ponere, *Achil. decis.*9. *de rescript. Rot. decis.* 87.*n.*3. *part.* 1. *diuers.* Fallit tamen regula, quando causa Motu proprio auocatur, quia tunc ipsius mentione non est opus, *Lancellot. de attent. lite pendente, limit.* 23.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Rescripti conditiones, vbi posita est, accipit semper clausula,* Sublata, &c.

3 *Iudici os claudit clausula,* Sublata, &c. *& illi tollit facultatem aliter iudicandi.*

4 *Princeps sine causa potest præcipere, quod quis non audiatur.*

5 *Papa cùm inhabilitet personam Iudicis per clausulam,* Sublata, &c. *tunc ipso Iure, absque eo quod opponatur exceptio, processus est nullus.*

6 *Oris apertio tollit rigorem clausulæ,* Sublata, &c. *& dat facultatem impugnandi Breue.*

7 *Iudices omnes quauis dignitate fulgentes, etiam S. R. E. Cardinales, comprehendit clausula,* Sublata, &c.

8 *Iudices absque oris apertione, stante clausula,* Sublata, &c. *aliter iudicantes graui pœna afficiendi sunt, tanquam Iurisdictionem sibi denegatam vsurpantes.*

9 *Ignorantes, & omnes futuros quoscumque Iudices ligat clausula,* Sublata, &c.

10 *Regulæ Cancellariæ opponi non possunt, quamuis sint fauorabiles, stante clausula,* Sublata, &c.

11 *Iudicio possessorio etiam summarissimo manutentionis obstat clausula,* Sublata, &c.

12 *Replicationis per viam non potest etiam aliquid opponi contra dispositionem continentem clausulam,* Sublata, &c.

13 *Opponi quandocumque potest, & in qualibet instantia de clausula,* Sublata, &c.

14 *Acta gesta ante, & post oppositionem clausulæ,* Sublata, &c. *sunt nulla ipso Iure.*

15 *Iudex inferior iudicare non potest contra formam gratiæ continentis clausulam,* Sublata, &c.

16 *Oris apertio antequam concedatur per Signaturam gratiæ, prudentes Iudices in causa non procedunt stante clausula,* Sublata, &c.

17 *Dispositio, cui adiecta est clausula,* Sublata, &c. *censetur faciliùs derogare contrariæ illam clausulam non habenti.*

18 *Signatura Iustitiæ non potest aperire os ad impugnandam concessionem, cui adiecta est clausula,* Sublata, &c.

19 *Os contra clausulam,* Sublata, &c. *aperiri nequit sine derogatione* reg. de iure quæsito non tollendo.

20 *Articuli ad probandum contrarium, admitti non possunt stante clausula,* Sublata, &c.

21 *Declarandi facultas etiam super solo facto per clausulam,* Sublata, &c. *est sublata.*

22 *Gratiam munitam clausula,* Sublata, &c. *non tenetur impetrans iustificare, etsi versemur in gratia ad postulationem partis concessa, præcipuè si adsit clausula,* Quod de subreptione, &c.

23 *Consuetudinem omnem contrariam tollit clausula,* Sublata, &c.

24 *Titulum, & possessionem inficit clausula,* Sublata, &c.

25 *Decretum prohibitiuum æquipollet clausulæ,* Sublata, &c.

26 *Si in dispositione habente clausulam,* Sublata, &c. *adsit clausula,* Cuius ad id expressus accedit assensus, *hic consensus non censetur positus sub conditione, sed ad opponendum eius defectum requiritur apertio oris.*

27 *Clausula,* Sublata, &c. *habet vim claudendi os cuicumque Iudici, & parti, si ei adiuncta sit alia clausula,* Quod non possit dici de subreptione, &c.

28 *Clausula,* Quod de subreptione, &c. *vnde tractetur, ostenditur.*

29 *Clausula,* Quod de subreptione, &c. *absque clausula,* Sublata, &c. *& decreto irritanti, non operatur, nisi veris existentibus narratis.*

30 *Clausula,* Sublata, &c. *non ampliat dispositionem principalem, nec se extendit vltra eius limites.*

31 *Clausula,* Sublata, &c. *apposita in gratia conditionali, nihil operatur ante conditionis euentum.*

32 *Clausula,* Sublata, &c. *non obstat dicenti gratiam non comprehendere casum, de quo agitur.*

33 *Iudex quominus possit videre de comprehensione, minimè impeditur per clausulam,* Sublata, &c.

34 *Clausula,* Sublata, &c. *non habet effectum, cùm dispositioni, cui adiecta est, derogatur per contrariam legem.*

35 *Com*

35 *Commißio causæ simplex non sufficit ad tollendam clausulam*, Sublata,&c. *nisi facta sit mentio de ea, vel adsit clausula*, Quorum tenores,&c.

36 *Clausula*, Sublata,&c. *non obstat, si pars ei renuntiet.*

37 *Clausula*, Sublata,&c. *non operatur, vbi pars, ad cuius fauorem apposita est, curasset committi causam super validitate gratiæ.*

38 *Audientia non denegatur, quando pars non opponit de clausula*, Sublata,&c.

39 *Clausula*, Sublata,&c. *non obstat quando, & in casibus, in quibus priuilegium ea munitum non intrat.*

40 *Falsitas narratorum quando est detecta, non operatur clausula*, Sublata,&c.

41 *Priuilegium de iure speciali competens non tollit clausula*, Sublata,&c.

42 *Cessante dispositione, cessat clausula*, Sublata, &c.

43 *Clausula*, Sublata, &c. *non obstat, cùm quis agit de retractanda executione gratiæ, cui adiecta est.*

44 *Confirmatio antequam sit sequuta cum causæ cognitione, non operatur clausula*, Sublata, &c. *posita in commissaria dispositione habente clausulam*, Vocatis vocandis.

45 *Clausula*, Sublata, &c. *non operatur quominus Ordinarius auctoritate Concilij ex officio reuidere poßit vniones factas à quadraginta annis citra cum clausula*, Sublata, &c.

46 *Sententiæ non obstat clausula*, Sublata,&c. *quæ de ea mentionem non faciat.*

47 *Clausula*, Sublata, &c. *vbi est sola non operatur, nisi veris existentibus narratis.*

48 *Oris apertio tollit obstaculum clausulæ*, Sublata,&c.

49 *Fideiussori obstat clausula*, Sublata,&c. *quando obstat principali.*

Sublata,&c.

Clausula CLXXV.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Mart. de clausul. part.* 1. *claus.* 176. & ibi per eum citatis adde *Surd. cons.* 1. *num.* 107. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. *§.* 1. *in annotat. num.* 246. *& gloss.* 56. *num.* 106. *cum seqq. & gloss.* 66. *per tot. Nicol. Garc. de benefic. p.* 6. *cap.* 63. *num.* 81. *cum multis seqq.* & *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 113. *num.* 72. *& cap.* 559. *num.* 60. *& cap.* 791. *num.* 12. *Card. Tusch. tom.* 1 *litt. C. conclus.* 344. *& seq. Viuian. in praxi Iurispatr. lib.* 13. *cap.* 8. *à n.* 250. *in* 2. *edit. Ioan. à Cochier in reg.* 8. *Cancell. gloss.* 22. *Monet. de commut. vlt. volunt. cap.* 7. *num.* 116. *cum seqq. Rot. apud Farinac. decis.* 461. *part.* 1. *recent.* & alios in discursu citatos.

2 Hæc clausula (quæ accipit semper conditiones rescripti, vbi posita est, vt censuit *Rota in vna Vrgellen. Canonicatus coram Cardin. Blanchetto*, impressa per *Marches. part.* 1. *pag.* 238. nisi adsit clausula, *Quod de subreptione dici non poßit*, vt limitatur *in Nouarien. Canonicatus* 12. *Febr.* 1593. *coram Card. Pamphilio*, impressa per *Marches. ead. p.* 1. *pag.* 451.) claudit os Iudici, & illi tollit facultatem aliter iudicandi, & non valet pars, quæ venit contra literalem intellectum, audiri, nisi obtenta ab ipsomet summo Pontifice in Signatura gratiæ, oris apertione, vt docent *Ruin. cons.* 21. *num.* 16. *lib.* 1. *Paris. cons.* 1. *num.* 38. *& seq. & cons.* 38. *num.* 7. *lib.* 4. *Mandos. in tract. de monitorijs, quæst.* 60. *num.* 44. *super verb. sicque per quoscumque Iudices, Rebuff. super concordat. Franciæ, tit. de form. & irreuoc. concord. stabil. vers.* 8. *vult Iudices quoscumque, Caputaq. decis.* 184. *num.* 4. *& decis.* 218. *part.* 3. *Pute. decis.* 50. *num.* 5. *lib.* 1. *& decis.* 377. *lib.* 3. *Verall. decis.* 134. *part.* 3. *& decis.* 218. *eadem part.* 3. *Mantic. decis.* 309. *num.* 3. *Seraph. decis.* 351. *num.* 1. *Marches. de Commiss. part.* 2. *pag.* 441. *num.* 3. *& pag.* 547. *num.* 2. *Gonzal. d. gloss.* 66. *à num* 3. *Garc. d. cap.* 3. *num.* 98. & *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 791. *n.* 12. *Monet. d. cap.* 7. *num.* 213. *Rot. Bononien. diuers. decis.* 33. *n.* 47. & fuit dictum *in Calaguritana pretensa confidentiæ* 1. *Iulij* 1592. *coram Penia*, impressa per *Marches. part.* 2. *pag.* 426. *num.* 1. & *in Bracharen. de Cabanas* 9. *Iunij* 1606. *coram Greg. XV.* impressa per *Farinac. decis.* 18. *num.* 1. *part.* 2. *recent.* & *in Cæsaraugustana praeminentiarum* 19. *Nouembris* 1613. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

3

4 Intellige etiam sine causa, quia licèt Princeps sine causa ius tertij tollere non possit, tamen potest præcipere quod non audiatur, vt post *Paris. cons.* 1. *n.* 38. *vers. dicentes, lib.* 4. & *Socin. in l. Gallus. §. & quid si tantum, num.* 17. *ff. de liberis & posthum.* tradit *Card. Tusch. tom.* 1. *litt. C. concl.* 344. *num.* 3. Et cùm per hanc clausulam Papa inhabilitet personam Iudicis tunc ipso Iure, absque eo quod opponatur exceptio aliqua, processus est nullus, vt fuit dictum *in Calaguritana pretensa confidentiæ* 1. *Iulij* 1592. *coram Penia*, impressa per *Marches. de Commiss. part.* 2. *pag.* 426. *n.* 4. *in vlt. impress.* 5

6 Oris apertio tollit rigorem huius clausulæ, & dat facultatem impugnandi Breue, sed non elidit alios effectus, *Rot. in Pacen. pensionis* 20. *Nouemb.* 1609. *coram Card. Marquemontio*, impressa per *Marches. d. p.* 2. *pag.* 438. *num.* 5.

7 Primò amplia, hanc clausulam tantæ esse efficaciæ, vt comprehendat omnes Iudices quauis auctoritate fulgentes, etiam S. R. E. Cardinales, & Rotæ Auditores, vt per *Mandos. de monitorijs, quæst.* 6. *n.* 44. *in verb. sicque per quoscumque Iudices, Rebuff. d. vers.* 8. *vult. Ioan. à Cochier d. gloss.* 22. *in princ.*

8 Amplia secundò, vt graui pœna afficiendi sint Iudices sine huiusmodi apertione oris aliter iudicantes, tanquam Iurisdictionem sibi denegatam vsurpantes, vt colligitur ex *l. fin. C. de can. frument. Vrbis Romæ, lib.* 11. & post *Mandos.* & *Rebuff. citatis locis*, ac *Ruin. cons.* 76. *num.* 9. *cum seqq. vol.* 2. tradunt *Gonzal. d. gloss.* 66. *num.* 7. & *Monet. d. cap.* 7. *n.* 216. *in fin.*

9 Amplia tertiò, vt hæc clausula liget etiam ignorantes, & omnes futuros quoscumque Iudices, vt post multos resoluunt *Marches. de Commiss. part.* 1. *tit. de commiss. appell. cap.* 6. *num.* 2. *Gonzal. d. gloss.* 6. *num.* 9. *Ioan. à Cochier d. gloss.* 22. *Monet. d. cap.* 7. *num.* 217.

10 Amplia quartò, vt stante hac clausula non possit opponi de regul. Cancellariæ, quamuis sint fauorabiles, vt per *Mart. d. claus.* 176. *num.* 11. & *Gonzal. d. gloss.* 66. *num.* 9. & *Monet. d. cap.* 7. *num.* 218. Et in specie non posse opponi *reg. de iure quæsito non tollendo*, censuit *Rota in Papien. bonorum* 5. *Iunij* 1606. *coram*

Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, impressa per *Farinac. decis.*177. *n.*3. *p.*2. *recent.*

11 Amplia quintò, vt etiam obstet hæc clausula in iudicio possessorio summariissimo manutentionis, vt docent *Ioan. à Cochier d. gloss.*22. *Gonzal. d. gloss.*66. *num.* 12. obseruantes ita fuisse resolutum bis *in vna Cæsaraugustana dismembrationis* 13. *Martij* 1596. *coram Iusto.* Et licèt de hoc dubitauerit *Put. decis.*50. *num.*5. *lib.* 1. tamen ex aliis multis idem probat *Mart. d. clausf.*176. *num.*5. *&* 6. subdens *num.*13. quod non obstante petitionis suspensione, sententia lata super eo valet.

12 Amplia sextò, vt nec per viam replicationis aliquid opponi possit contra dispositionem continentem hanc clausulam, vt post *Put. decis.* 377. *sub num.* 1. *lib.*3. concludit *Gonzal. d. gloss.*66. *num.*10. quem sequitur *Monet. d.cap.*7. *n.*218. *vers.*4.

13 Amplia septimò, vt de hac clausula possit quandocumque opponi, & in qualibet instantia, cùm sit impedimentum reale, adimens inferiori Iurisdictionem, & reddens ipsum ad iudicandum, & procedendum inhabilem, vt fuit decisum *in vna Calaguritana Canonicatus 9. Iunij, & 1. Iulij* 1592. *coram Penia*, im-

14 pressa per *Marchesf. p.*2. *pag.*426. *num.*3. in qua etiam dictum fuit, non solùm acta gesta post oppositionem dictæ clausulæ, nulla esse ipso Iure, sed etiam illa, quæ gesta fuerunt ante oppositionem illius, prout referunt *Ioan. à Cochier d. gloss.*22. *Mart. d. clausf.*176.

15 *n.*43. *Gonzal. d. gloss.*66. *num.*13. Nam, vt suprà dixi, non valet Iudex inferior iudicare contra formam gratiæ cum hac clausula, *Paris. consf.*1. *n.*38. *lib.*4. *Put. decis.*377. *lib.*3. & fuit dictum *in Barchinonen. Prioratus* 16. *Iunij* 1605. *coram Card. Marquemontio*, adeò vt propterea dicatur habere manus ligatas, *Verall. d. decis.*134. & procedendo, ita nulliter agere dicatur, vt talis nullitas non possit sanari per Signaturam Iustitiæ, per rescriptum, nec alio quouis modo, vt sæpe fuit resolutum *in Mediolanen. bonorum de Osedo de anno* 1586. *coram Card. Seraph. inter impressas decis.*.... Nec locus est arbitrio Iudicis, vbi hæc clausula experitur, ideo ea operatur, quod ipse teneatur præcisè iudicare in fauorem Constitutionis suæ gratiæ cum hac clausula, *cap. si eo tempore, de elect. lib.*6. *Put. decis.* 48. *num.*6. *& decis.*386. *lib.*1. *in correct. Cardin.*

16 *Tusch. tom.*1. *litt. C. concl.*344. *& seq.* Propterea in Curia laudabilis stylus seruatur, vt cùm primùm de hac clausula innotuerit, non antea prudentes Iudices in causa procedant, quàm per Signaturam gratiæ oris apertio contra eam agenti concedatur, vt dictum fuit *in d. Calaguritana coram Penia*, impressa per *Marchesf. de Commiss. p.*1. *pag.*426. *in* 2. *impress.*

17 Amplia octauò, vt dispositio, cui adiecta est huiusmodi clausula, faciliùs censeatur derogare contrariæ illam clausulam non habenti, & eam habenti difficiliùs derogari à non habente, vt docent *Gonz. d. gloss.*66. *num.*17. & *Monet. d.cap.*7. *n.*221.

18 Amplia nonò, vt nec Signatura Iustitiæ possit aperire os ad impugnandam concessionem, cui adiecta est hæc clausula, ita *Mart. d. clausf.*176. *n.* 39 & post *Marchesf. d.cap.*6. *num.*1. *& seqq.* tradit *Gonzal d. gloss.*66. *num.*19. & illis citatis non dissentit *Monet. d.cap.*7. *n.*222.

19 Amplia decimò, vt os contra hanc clausulam aperiri nequeat sine derogatione *reg. Cancellariæ de iure quæsito non tollendo*, saltem tacita, vt fusè tradit *Gonzal. d. gloss.*66. *n.*20. quem refert, & sequitur *Monet. d.cap.*7. *n.*223. Licèt contrarium, quod simpliciter derogatio non requiratur, fusiùs contendat *Nicol. Garc. d. cap.*6. *n.*98. *cum seq.*

20 Amplia vndecimò, hanc clausulam esse tantæ efficaciæ, vt nec etiam admitti possint aliqui articuli ad probandum contrarium, vt per *Seraph. decis.*1251. *n.*19. & me citato *Monet. d. cap.*7. *n.*224.

Amplia duodecimò, vt per hanc clausulam sit 21 sublata facultas declarandi etiam super solo facto, vt docent *Gonz. d. gloss.*66. *num.*21. & *Monet. d.cap.*7. *num.* 224. nam tollit audientiam, nisi os aperiatur, ex adductis per *Marchesf. de Commiss. p.* 2. *pag.* 547. *n.*2. *in* 2. *impress.*

Amplia decimotertiò, hanc clausulam esse tantæ 22 efficaciæ, vt impetrans non teneatur aliquo modo iustificare gratiam illa munitam, etsi versemur in gratia ad postulationem partis concessa; vt per *Pute. decis.*377. *lib.* 3. & fuit resolutum *in Oscen. indulti* 1. *Iunij* 1598. *coram Litta.* Quod intelligendum venit, quando hæc clausula habet sociam aliam, cum qua semper solet concedi, scilicet, *Quod de subreptione, & obreptione dici non possit*, vt per *Pute. decis.*219. *lib.*2. & fuit dictum *in Calaguritana Iurisdictionis* 30. *Maij* 1580. *coram Rubeo*, & *in Pampilonen. Archidiaconatus* 19. *Martij* 1593. *coram Card. Pamphilio*: nam si sola sit, intelligitur veris existentibus narratis, ex traditis per *Pute. decis.*377. *lib.*3. & per *Marchesf. de Commiss. p.* 2. *pag.* 432. *num.* 2. *in* 2. *impress.* & fuit dictum *in Placentina pensionis* 21. *Iunij* 1593. *coram Penia.*

Amplia decimoquartò, vt hæc clausula tollat omnem contrariam consuetudinem, vt resoluit *Farin. de immunitate Ecclesiastica, num.*15. 23

Amplia decimoquintò, vt hæc clausula inficiat 24 titulum, & possessionem, non per se, sed in vim decreti irritantis, cui de stylo solet annecti, vt per *Ægidium decis.*535. *Cassad. super regul. decis.* 7. *num.*3. & *Gabr. commun. lib.*6. *tit. de clausf. concl.*3. *num.*50. cum aliis allegatis *in causa Tirasonen. decimarum* 17. *Iunij* 1617. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano.* Quod intellige, licèt concessa sit gratia ad postulationem partis, & non Motu proprio, vt fuit dictum *in Maioricen. parochialis* 2. *Iunij* 1572. & *in Parmen. Castrorum* 17. *Iunij* 1577. *coram Clemente VIII.*

Amplia decimosextò, vt etiam procedant supradicta, quando adsunt alia verba, quæ æquipolleant huiusmodi clausulæ, quale est decretum prohibitorium, ne Iudex in contrarium pronunciet, aut declaret, vt per *Gonzal. d. gloss.*66. *n.*18. & *Monet. d.cap.*7. *n.*224. *vers. ampliatur duodecimò.* 25

Amplia decimoseptimò, vt si in dispositione habente huiusmodi clausulam, adsit clausula, *Cuius ad id expressius accedit assensus*, hic consensus non censeatur positus sub conditione, sed ad opponendum eius defectum requiratur apertio oris, vt ex *vna Placentina coram Penia*, docet *Mart. d. clausf.*176. *num.*14. subdens *num.* 15. quandonam hæc clausula posita in supplicatione, operetur, etiamsi in Bullis non sit posita, sicut antea ex nonnullis Rotæ decisionibus docuerat *num.*7. illam claudere os, etiam quoad vitium subreptionis, & defectus intentionis; & *num.*8. *ac* 9. quod apposita Breui resignationis, aut de capienda possessione, non possit dici de huius nullitate; & *num.* 11. quod obstet etiam Iudici confidentiarum: ac demum *num.* 12. quod absolutè posita, maximè cum decreto irritanti, operetur etiam respectu tertij, prout illum refert *Monet. d.cap.*7. *num.*225. 26

Limita nunc primò, vt huiusmodi nostra clausula habeat vim claudendi os cuicumque Iudici, & parti, si ei adiuncta sit alia clausula, *Quod non possit contra gratiam dici de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis defectu*, aliàs de hoc opponi poterit, vt ex multis Rotæ decisionibus latè comprobant *Mart. d. clausf.*178. *num.* 20. *Gonzal. d. gloss.*62. *n.*22. *cum seqq. Nicol. Garc. d. part.*6. *cap.* 3. *à num.* 88. satis 27

compro

comprobans *num.* 95. *cum duobus seqq.* idem etiam operari dictam clausulam, *Quod non possit dici de obreptione, vel subreptione, & intentionis defectu*; sicut & idem *Mart. sæpe citata clauf.* 176. *num.* 7. hunc eumdem effectum tribuit huiusmodi clausulæ, *Sublata, &c.* si iungatur cum clausulis, *Motu proprio, Ex certa scientia*, &, *De plenitudine potestatis.* Et ideo *in vna Oscen. indulti* 1. *Iunij* 1598. *coram Litta*, impressa per *Marches. de Commiss. part.* 2. *pag.* 517. dictum fuit, quod hæc clausula vnita aliis, tollit obiectionem subreptionis. Ex quibus infert *Gonzal. citato loco, num.* 26. quod si dispositio sit generalis, aut specialis ex Motu proprio, non potest opponi de subreptione; & quod hæc nostra clausula, *Sublata, &c.* etiam sola operabitur suum effectum, quod etiam post *Rotam* sentit *Garc. d. cap.* 3. *num.* 99. Monet autem *Gonzal. vbi suprà num.* 27. quod hodie ad obuiandum huic limitationi, raro reperietur gratia, in qua adsit clausula huiusmodi, *Sublata, &c.* quæ similiter
28 non contineat clausulam, *Quod non possit dari de subreptionis, aut obreptionis vitio, siue intentionis defectu*, de qua aliqua tractant *Caputaq. decis.* 138. *num.* 3. *part.* 1. *& decis.* 228. *part.* 3. *Paris. cons.* 1. *n.* 75. *vol.* 4. & *Nicol. Garc. d. cap.* 3. *à num.* 96. inter cætera docens *num.* 98. quod dicta clausula, *Quod de subreptione, & obreptione dari non possit*, etiam cum hac nostra clausula, *Sublata, &c.* non facit gratiam validam in foro conscientiæ,
29 quæ aliàs est subreptitia. Et quod clausula, *Quod non possit dari de subreptione, vel obreptione*, absque hac nostra clausula, & decreto irritanti, non operatur nisi veris existentibus narratis, censuit *Rota in Hispalen. beneficij* 6. *Nouemb.* 1602. *coram Litta*, impressa per *Marches. de Commiss. part.* 2. *pag.* 432. *n.* 4.

30 Limita secundò, vt non ampliet dispositionem principalem, nec se extendat vltra eius limites, ita vt comprehendat maiora expressis, vt per *Mart. d. clauf.* 176. *n.* 10. *cum seqq. Gonz. d. gloss.* 66. *num.* 30. *&* 31. *Garc. d. cap.* 3. *num.* 84. *cum seqq.* & fuit resolutum *in Calaguritana de Victoria* 15. *Iunij* 1592. *coram Card. Pamphilio*, & *in Valentina decimarum* 9. *Iunij* 1597. *coram eodem.* Accessoria enim iudicatur hæc clausula ad principalem dispositionem, & consequenter ab ea regulatur, ac easdem conditiones respicit, quas illa, vt per *Put. decis.* 1. *lib.* 1. & *Marches. de Commiss. part.* 1. *pag.* 277. *num.* 3. & fuit dictum *in Elnen. mineriarum* 28. *Aprilis* 1582. *coram Orano*, & *in Vrgellen. Canonicatus* 30. *Octobris* 1592. *coram Card. Blanchetto*, & *in Tirassonen. Canonicatus, seu officij Pœnitentiariæ* 5. *Iunij* 1596. *coram Corduba*, & nouissimè *in Bergomen. pensionis de Trescurio* 13. *Nouemb.* 1626. *coram D. Duran.* Vnde apposita in vna commissione, non trahitur ad aliam diuersam, vt ex traditis per *Gabriel. d. tit. de clausul. conclus.* 3. *num.* 84. *in* 4. *limit.* dictum fuit *in Romana de Cincijs* 13. *Iunij* 1614. *coram Remboldo*, impressa per *Farinac. decis.* 622. *num.* 3. *p.* 1. *recent.*

31 Limita tertiò, vt hæc clausula apposita in gratia conditionali, nihil operetur ante conditionis euentum, vt satis ostendit *Gonzal. d. gloss.* 66. *num.* 28. *cum seqq.* quem refert, & sequitur *Monet. d. cap.* 7. *num.* 226. *vers. limita secundò.*

32 Limita quartò, vt hæc clausula non obstet dicenti, gratiam non comprehendere casum, de quo agitur, vt per *Put. decis.* 48. *num.* 6. *lib.* 1. *in correct.* & post nonnullas Rotæ decisiones *Mart. d. clauf.* 176. *num.* 17. *vers. & ideo, & num.* 50. *Monet. d. cap.* 7. *n.* 229. Nam
33 per huiusmodi clausulam minimè impediri, quominus Iudex possit videre de comprehensione, censuit *Rot. in d. Baren. seu nullius Prioratus*, impressa per *Farinac. decis.* 569. *in fin. p.* 2. *recent.*

Limita quintò, hanc nostram clausulam non habere effectum, cùm dispositioni, cui adiecta est, de- 34
rogatur per legem contrariam, vel per aliam dispositionem habentem clausulam, *Pro expressis*, in casibus, in quibus hæc clausula sufficit ad derogandum cuiuis præcedenti dispositioni, vt per *Gonz. d. gloss.* 66. *n.* 32. *&* 33. *Monet. d. cap.* 7. *num.* 227.

Limita sextò, non sufficere simplicem causæ com- 35
missionem ad tollendam huiusmodi clausulam, nisi facta sit mentio huius clausulæ, vel adsit clausula, *Quorum tenores, &c.* vt post multos Doctores, & aliquas Sacræ Rotæ decisiones resoluit *Mart. d. clauf.* 176. *num.* 40. quem refert *Monet. d. num.* 227. & post *Ruin. cons.* 21. *n.* 16. *in princip. lib.* 1. obseruat *Cardin. Tusch. litt. C. concl.* 344. *n.* 5.

Limita septimò, non obstare si pars ei renunciet, 36
vel toti gratiæ, non parti ipsius, quamuis munita sit decreto irritanti, vt per *Gabr. d. tit. de clausulis, conclus.* 3. *num.* 36. *Mart. d. clauf.* 176. *num.* 23. id temperantem *num.* 44. in beneficiato, *Monet. d. cap.* 7. *num.* 229. *vers.* 13. & fuit dictum *in Romana societatis officij* 9. *Maij* 1598. *coram Giptio*, & *in Aretina Commendæ* 1. *Iunij* 1587. *coram Orano*, impressa per *Zachiam post tract. de oblig. Camerali*, *decis.* 28. *num.* 4. quæ renunciatio sufficienter facta non videtur per commissionem causæ in Rota, vt fuit tentum *in Pampilonen. Archidiaconatus* 19. *Martij* 1593. *coram Cardin. Pamphilio*; & in alia impressa *apud Cenc. post suum tractat. de Censib. decis.* 59. *num.* 15. non obstantibus deductis *in d. Elnen. mineriarum.*

Limita octauò, vt non operetur vbi pars, ad cu- 37
ius fauorem apposita est, curasset committi causam super validitate gratiæ, vt latè probat *Gonzal. d. gloss.* 66. *à num.* 38. id temperans *num.* 43. *& seq.* nisi compulsa fuisset ad commissionem ad fugiendas molestias aduersarij. Hanc eamdem principalem limitationem ex multis S. Rotæ decisionibus comprobat *Marta d. clauf.* 176. *num.* 31. eam extendens *num.* 32. in compromittente dictam gratiam, & *num.* 33. temperat, vbi commissio solùm fieret super executione gratiæ, vel super molestationibus, & *num.* 34. *cum seq.* vbi solùm obtineretur super iniustitia, vel nullitate sententiæ latæ contra dictam clausulam; vel si quis vigore Signaturæ Iustitiæ processit in causa respectu articuli, cui non obstabat clausula, licèt commissio esset generalis contra dispositionem habentem dictam clausulam.

Limita nonò, quod quando pars non opponit 38
de dicta clausula, non denegatur audientia, ex adductis per *Mart. d. clauf.* 176. *num.* 3. *Ioan. à Cochier d. gloss.* 22. *in fin. Gonzal. d. gloss.* 66. *à num.* 45. vbi hanc tanquam veriorem tuetur, *Monet. d. cap.* 7. *num.* 228. qui supradictam ampliationem septimam declarant procedere, postquam gratia est producta, hanc verò limitationem ante eius productionem: intelligitur enim hæc nostra clausula, quatenus ille, in cuius fauorem est apposita, ea vti velit, *Rot. decis.* 21. *de concess. prabend. in antiq. Sarnen. de annali, q.* 4. *n.* 4. *Gonzal. gloss.* 50. *n.* 107.

Limita decimò, quando, & in casibus, in quibus 39
priuilegium ea munitum non intrat, vt per *Gemin. in cap. præsenti, in princip. vers. nota quod eo ipso*, & ibi *Franc. vers. tertiò nota, de offic. deleg. lib.* 6. & post *Gabr. d. tit. de clausul. concl.* 3. *num.* 8. fuit dictum *in Oriolen. decimarum* 19. *Iunij* 1592. *coram Giptio*, & *in Tirassonen. decimarum* 17. *Iunij* 1611. *coram R. P. D. meo Pironano.* Nam tunc demum operatur suum effectum hæc clausula, postquam fuerit cognitum intrare dispositionem, vt censuit *Rota in vna Romana S. Thomæ* 14. *Ianuarij* 1612. *coram D. Patriarcha Pamphilio*,

philio, impressa per *Farin. decis.* 423. *num.* 5. *part.* 2. *recent.*

40 Limita vndecimò, quando est detecta falsitas narratorum, vt probat *Marta d. clauf.* 176. *num.* 21. quem refert *Monet. d. cap.* 7. *n.* 229. *vers. vndecimo.*

41 Limita duodecimò, non tollere priuilegium de iure speciali competens, vt per *Seraphin. concl.* 1293. *num.* 9.

42 Limita decimotertiò, vt non obstet, si postea facto Papæ recedatur à parte transactionis confirmatæ cum ista clausula, quia cessante dispositione, cessat dicta clausula, vt post *Gemin. in d. cap. præsenti, vers. nota quod eo ipso*, & ibi *Franc. notab.* 3. *de offic. leg. in* 6. & *Gabr. d. concl.* 3. *num.* 81. ac Rotæ decisiones concludit *Marta d. clauf.* 176. *num.* 19. quem refert *Monet. d. cap.* 7. *n.* 229. *vers. decimo.*

43 Limita decimoquartò, non obstare, cùm quis agit de retractanda executione gratiæ, cui adiecta est, iam executæ, vt post decisionem Rotæ resoluit *Marta d. clauf.* 176. *num.* 22. quem refert *Monet. d. n.* 229. *vers. duodecimo.*

44 Limita decimoquintò, positam in commissaria dispositione, habente clausulam, *Vocatis vocandis*, non operari, antequam sequuta sit confirmatio cum causæ cognitione, vt post decisiones Rotæ probat idem *Marta d. clauf.* 176. *num.* 24. subdens *num.* 25. positam in literis in forma commissaria, non suffragari nisi post earum executionem.

45 Limita decimosextò, hanc clausulam non operari quominus ordinarius auctoritate Concilij ex officio reuidere possit vniones factas à 40. annis citra cum hac clausula; secus ad instantiam partis in contradictorio iudicio, vt post *Put.* quem non inueni, & Rotæ decisiones, obseruat *Marta d. clauf.* 176. *num.* 25. quem refert *Monet. d. cap.* 7. *num.* 229. *vers. limitatur decimoquintò.*

46 Limita decimoseptimò, non obstare sententiæ, quæ de ea mentionem non faciat, vt post *Rot. in Auellina, seu nullius vnionis* 15. *Decemb.* 1595. *coram Giptio*, resoluunt *Marta d. clauf.* 176. *num.* 26. & *Monet. d. cap.* 7. *num.* 229. *vers. limita decimosextò.*

47 Limita decimooctauò, non operari nisi veris existentibus narratis, vbi est sola, vt fuit dictum *in nullius, seu Aquinaten.* 12. *Maij* 1600. *coram Litta*, impressa per *Marchesf. de Commission. part.* 2. *pag.* 433. *num.* 2. *in vlt. edit.* Vbi etiam habetur, operari sine aliqua iustificatione expressorum, siue narratorum in ea, quando additur clausula illa, *Quod de subreptione, & obreptione, &c.* Idem etiam resolutum fuit *in alia Aquinaten. seu nullius beneficiorum* 16. *Decembris* 1605. *coram Card. Marquemontio*, impressa per eumdem *Marchesf. part.* 2. *pag.* 436. *num.* 1. & *in Pacen. pensionis* 20. *Nouemb.* 1609. *coram eodem Cardin. Marquemontio*, impressa per *Marchesf. part.* 2. *pag.* 438. *n.* 4.

48 Oris apertio tollit obstaculum huius clausulæ, vt dictum fuit *in Romana domorum* 29. *Maij* 1595. *coram Litta*, impressa per *Marchesf. de Commiss. part.* 2. *pag.* 431. *n.* 1. vbi *n.* 2. habetur, quod Papa concedit oris apertionem non derogando *reg. de iure quæsito.*

49 Clausula hæc quando obstat principali, obstat etiam fideiussori, *Æmilian. consf.* 100. *num.* 8. *Rot. in Placentina pensionis* 8. *Martij* 1596. *coram Penia*, impressa per *Marchesf. d. part.* 2. *pag.* 482. *num.* 3. vbi *num.* 4. habetur, quod hæc clausula in fine orationis posita, ad totam orationem se refert.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Inferior vti nō potest clausula*, Summariè, &c.

3 *Aequiparantur clausulæ*, Summariè, &c. Manu Regia, Procedat prout voluerit.

4 *Iudex datus cum clausula*, Summariè, &c. *sicut Deus iudicare potest.*

5 *Iudex cum clausula*, Summariè, &c. *potest procedere secundum quod Deus iudicaturus esset.*

6 *Iudex cum clausula*, Summariè, &c. *deputatus potest iudicare secundum propriam conscientiam.*

7 *Ordo iudiciarius vt sit sublatus operatur clausula*, Summariè, &c.

8 *Iudex quod non admittat probationes post lapsum terminum, nec cumulationem, operatur clausula*, Summariè, &c. *propter verbum*, simpliciter.

9 *Iudex vt sine termino peremptorio procedere possit ad sententiam, operatur clausula*, Summariè, &c. *propter verba*, simpliciter, & de plano.

10 *Die feriata, non tamen in honorem Dei, vt Iudex procedere possit, operatur clausula*, Summariè, &c. *propter verbum*, de plano.

11 *Solemnitates omnes Iuris positiui vt tollantur, operatur clausula*, Summariè, &c. *propter verba*, sine strepitu, & figura iudicij.

12 *Iudex vt nulla data sententia possit iubere rem capi, & distrahi, operatur clausula*, Summariè, &c.

13 *Testes interrogandi, ac repetendi tam ex se, quàm ex officio, vt censeatur Iudici data facultas, operatur clausula*, Sūmariè, &c.

14 *Sententiam vt Iudex sedens proferat non est necesse, stante clausula*, Summariè, &c.

15 *Termini breuiores vt dari possint, operatur clausula*, Summariè, &c.

16 *Appellationes friuolæ, exceptiones, & alia, quæ processum retardare consueuerunt, censentur sublatæ per clausulam*, Summariè, &c.

17 *Causam summariam in alijs instantijs facit clausula*, Summariè, &c. *in prima commissione posita.*

18 *Iudex in causa sibi commissa cum clausula*, Summariè, &c. *vt remaneat ordinarius, ostenditur.*

19 *Citationem nō tollit clausula*, Summariè, &c.

20 *Defensio sublata non est per clausulam*, Summariè, &c.

21 *Probationes necessarias non aufert clausula*, Summariè, &c.

Summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij.

CLAVSVLA CLXXVI.

De vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per text. ibi *in Clement. dispendiosam, de iudic.* 1

iudic.& in Clem.ſæpe, de verbor. ſignif. Celſ. Vgon in tract. clauſ. pag. 485. *cum ſeq. Bertachin. in repertor. Iuris,p.*1. *verb. Summariè, pag.*321. *col.*4. *Marant. de ordin. iudic. par.*4. *diſtinct.* 9. *num.*8. *Cacheran. Pedem. deciſ.*1. *&* 2. *Rendin. in promptuar. receptarum ſent. tom.*1. *tit.*16.*n.*9. *Mart. de clauſ. part.*1. *clauſ.*148. *aliàs* 164.*& clauſ.*160. *aliàs* 180. *in vlt. impreſſ. Marcheſ. de Commiſſ. part.* 2. *pag.* 419. *num.* 82. *&* 83. *Ludou. Rodolphin. poſt tract. de abſoluta Principis poteſt. lib.* 2. *var. quæſt.* 30. *num.*7. *cum ſeqq. Card. Tuſch. practic. concluſ. tom.* 1. *litt. C. concl.* 366.

2 Inferior vti non poteſt hac clauſula, vt tradunt *Celſ. Vgon. vbi ſuprà, col.* 2. *Menoch. de ſucceſſ. tit. de teſtat. potentia, lib.*1. §.6. *num.*12. & de Legato à latere vide *Gabr. comm. lib.*6. *tit. de clauſ. concluſ.*6.

3 Huic clauſulæ æquiparari clauſulam, *Manu Regia,* & clauſulam, *Procedat prout voluerit,* refert *Mart. d. clauſ.* 180. *n.* 6.

4 Primò operatur hæc clauſula, vt Iudex datus cum ea, ſicut Princeps iudicare poſſit, *Alex. conſ.*6. *n.* 2. *vol.*3. *Cacheran. d. deciſ.*1. *num.*20. *Mart. d. clauſ.*180. *num.* 3.

5 Secundò operatur, quod Iudex poſſit procedere ſecundum quod Deus iudicaturus eſſet; ita *Bald.* ſingulariter dicit, quem ſequitur *Natt. in repet. d. Clem. ſæpe, de verb. ſignif. Honded. conſ.*94.*n.*51. *tom.*1.

6 Et quod Iudex cum iſta clauſula deputatus poſſit iudicare ſecundum propriam conſcientiam, tradit *Gram. deciſ.*61. *num.*32. poſt *Guid. Pap. deciſ.*29. & ideo potiùs debere attendere veritatem, quàm Iuris ſubtilitatem, ait *Gram. d. loco.*

7 Tertiò operatur, vt ordo iudiciarius ſit ſublatus, *Brunor à Sole in locis commun. verbo clauſula* 48. *Mart. d. clauſ.*180. *num.*5. *Ludou. Rodolph. d. lib.*2. *quæſt.*29. *num.* 1.

8 Quartò operatur, præcipuè propter verbum, *ſimpliciter,* quod reus de iudicio ſiſti cauere, ſi immobilia poſſidet, nihilominus teneatur, & quod Iudex non admittat probationes poſt lapſum terminum, nec cumulationem; ita *Iaſ. in l. Iulian. num.*7. *ff. qui ſatiſdare cogantur, Felin. in cap. licèt cauſam, num.* 18. *verſ. limita quartò, de prob. Curt. Iun. in l. edita, n.*213. *C. de eden. Marcheſ. de Commiſſ. p.*2. *pag.*419. *num.*79. *in vlt. impreſſ.*

9 Quintò operatur, præcipuè propter verba, *ſimpliciter, & de plano,* vt Iudex ſine termino peremptorio procedere poſſit ad ſententiam; ita poſt *Oldrad. conſ.* 115. incip. *In iudicio, in princ.* tradit *Card. Tuſch. d. litt. C. concluſ.*366. *n.*1.

10 Sextò operatur, præcipuè propter verbum, *de plano,* quod virtute ipſius in die feriata, dummodo non in Dei honorem, Iudex procedere poſſit, *Felin. in cap. olim, n.* 5. *de accuſat. Marcheſ. d. p.* 2. *pag.* 419. *num.* 80.

11 Septimò operatur, præcipuè propter verba, *ſine ſtrepitu, & figura iudicij,* vt omnes ſolemnitates Iuris poſitiui tollantur, ita vt nec libellus ſit neceſſarius, ſed ſolùm quædam ſimplex petitio, facti narrationem continens; ita *Marant. de ord. iudicior. part.* 4. *tit. & an Iudex ſit competens, num.*8. *Granat. ad Veſtr. lib.*5. *cap.*1. *num.*7. *Mart. d. clauſ.* 180. *num.*1. *Cabed. Luſitan. deciſ.*72. *num.*2. *part.*5. *Hond. conſ.*94. *num.*52. *tom.* 1. *Marcheſ. d. part.* 2. *pag.* 419. *num.* 81. vbi ait, quod liberat Iudicem ab omni forma, & figuris per Ius Ciuile introductis, adeò quod Iuris gentium tantùm ſolemnitates, vel naturali ratione introductas ſeruare teneatur, *Card. Tuſch. d. concluſ.*366. *n.*4. vbi dicit, quod ſic iudicium ipſum actorem, & Iudicem reſpicit, & per illam cenſentur ſublata ea, quæ ſunt de ordine iudicij, & de eſſentia, veluti quod libellus, & litis conteſtatio non ſint neceſſarij, nec trium perſonarum præſentia, quoad ea, quæ reſpiciunt ſolemnitatem; ſed requiritur figura Iudicij quoad ea, quæ reſpiciunt veritatem.

Octauò operatur, quod Iudex nulla data ſententia poteſt iubere rem capi, & diſtrahi, vt fuit dictum *in Miranden. penſionis* 27. *Martij* 1613. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano,* impreſſa per *Farin. deciſ.*446. *num.*1. *part.*2. *recent.* 12

Nonò operatur, præcipuè propter verba, *ſola facti veritate inſpecta,* vt data cenſeatur Iudici facultas tam ex ſe, quàm ex officio interrogandi teſtes, ac illos repetendi eodem modo, quo fit inſtante parte, etiamſi in cauſa ſit concluſum, vt per *Marant. de ordin. iudicior. p.*4. *diſt.*9. *n.* 30. *Marcheſ. d. p.*2. *pag.* 419. *n.*81. 13

Decimò operatur, vt non ſit neceſſe quod Iudex ſedens proferat ſententiam, dummodo ferat in ſcriptis, vt per *Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap.*522. *num.* 4. 14

Vndecimò operatur, præcipuè propter verba, *ſola facti veritate inſpecta,* quod termini breuiores dari poſſint, item quod poſſit incipi ab articulis, quibus probatis ferri poſſit ſententia; ita poſt *Rom. conſ.* 519. *num.*4. *& ſeq.* concludit *Card. Tuſch. d. litt. C. concluſ.*366. *n.*7. 15

Duodecimò operatur, præcipuè propter verbum, *ſine ſtrepitu,* quod reſpicit partes, vt cenſeantur ſublatæ friuolæ appellationes, exceptiones, & alia, quæ proceſſum retardare conſueuerunt, vt per *Oldrad. d. conſ.* 115. *verſ. fruſtratoria verò, Card. Tuſch. d. concluſ.* 366. *num.*3. 16

Decimotertiò operatur, vt hæc clauſula in prima commiſſione poſita faciat cauſam ſummariam etiam in aliis inſtantiis, & vſque ad finem litis, *Caſſad. deciſ.* 8. *num.*5. *de reſcript.* & fuit dictum *in Ferrarien. bonorum* 26. *Iunij* 1613. *coram D. Patriarcha Pamphilio.* 17

Decimoquartò operatur, vt cauſa commiſſa cum clauſula, *Summariè,* non obſtantibus ſtatutis Iudex non remaneat ordinarius, ſed efficiatur delegatus, ita vt detur appellatio ab illius ſententia, à qua ſecundum ſtatutum non dabatur, ſi pronunciaſſet vti ordinarius; quoniam per dictam clauſulam non ſolùm excitatur Iuriſdictio, ſed etiam immutatur, quo facit ceſſare Iuriſdictionem ordinariam; ita *Iaſ. in l.*1.§. *& poſt operis, num.*3. vbi de communi teſtatur, *ff. de noui operis nunciat.* dicens hanc deciſionem in praxi eſſe multum vtilem, *Bald. ad Speculat. in tit. de legato, col. fin. verſ. ego dico, Angel. conſ.* 139. incip. *Viſis, ad finem, verſ. ſi enim, Alex. in l. more maiorum, num.*16. *ff. de Iuriſdict. omnium Iudicum;* quicquid dicat *Rom. in l. mulier, num.* 44. *ff. ſolut. matr.* quia contra eum eſt verior opinio, & magis communis, prout fuit dictum *in Bononien. fideicommiſſi de de anno* 1549. *coram Fabio,* vt teſtatur *Mandoſ. in quarta parte commiſſionis, verſ. quodcumque, num.* 20. *in fine.* 18

Limita primò, quod non tollat citationem, *Cald. conſ.* 130. *circa med. verſ. nec illa verba, aliàs final. de iudic.* quod duplicatur *conſ.* 136. *aliàs* 4. *de dilationib. Marant. de ord. iudicior. part.*4. *tit. & an Iudex ſit competens, num.*9. *Card. Tuſch. concluſ.*366. *n.* 2. 19

Limita ſecundò, quod non ſit ſublata defenſio, ideo oppoſitiones fieri poſſunt, & dari debet copia, & fieri citatio, licèt ea, quæ ſunt ſolemnitates iudicij, ſint remiſſa, vt ſuprà dixi; ita *Rom. conſ.*314. *n.*3. *Card. Tuſch. d. concluſ.*366. *num.*5. Vnde non operari niſi quoad ordinem iudiciorum ſubſtantialem, tradunt *Celſ. Vgon. vbi ſuprà, col.*2. & *Ludou. Rodolphin. d. lib.*2. *q.* 39. *n.* 7. 20

21 Limita tertiò, probationes necessarias non auferre, ex traditis per *Marant. d. tit. & an Iudex, num.* 10. & per *Mart. d. clauf.* 180. *n.* 10.

Limita quartò, quod iuramentum calumniæ non tollit, vt per *Seraphin. de Priuileg. iuram. priuil.* 33. *num.* 67.

Limita quintò, quod excussionem non aufert, vt per *Cald. Pereir. de empt. & vend. cap.* 33. *n.* 30.

Limita sextò, quod stante hac clausula non reuocantur attentata, vt per *Stephan. Gratian. Marchia decis.* 179. *num.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Defectus Iuris positiui tollit clausula*, Supplentes, &c.

3 *Solemnitatem non adhibitam in alienatione rei Ecclesiasticæ, tollit clausula*, Supplentes, &c.

4 *Defectus aliquis opponi non potest, si Papa confirmando alienationem rei Ecclesiæ factam non seruatis solemnitatibus, addat clausulam,* Supplentes omnes defectus de plenitudine potestatis.

5 *Defectum solemnitatis substantialis tollit clausula*, Supplentes ex certa scientia, &c.

6 *Papa si confirmet statutum laicorum etiam circa Ecclesiastica cum clausula,* Supplentes, &c. *comprehendit etiam Ecclesiastica.*

7 *Papa committendo causam laico sibi noto, dicitur facere ex certa scientia.*

8 *Defectus Iuris naturalis non supplet clausula,* Supplentes, &c.

9 *Citationis defectum supplet clausula*, Supplentes, &c.

10 *Defectus non narratos, vel ignoratos non supplet clausula,* Supplentes, &c.

11 *Defectus substantiales non tollit clausula,* Supplentes, &c.

12 *Clausula,* Supplentes, &c. *non tollit ea, quæ expresse sunt posita in conditione.*

13 *Defectus, qui concernunt personam supplicantis, vel contrahentis, non supplet clausula,* Supplentes, &c.

14 *Defectus, quibus actus redditur nullus, & super quibus requiritur dispensatio, non supplet clausula,* Supplentes, &c.

15 *Tertij ius quando læditur, nihil operatur clausula,* Supplentes, &c.

16 *Clausula*, Supplentes, &c. *non refertur ad ea, quæ specialiter commissa fuerunt.*

17 *Obreptione, & falsitate expressa non operatur clausula,* Supplentes, &c.

18 *Subreptionis vitium licèt tollat clausula,* Supplentes, &c. *iuncta cum illa alia*, Quorum tenores, &c. *non tamen certam scientiam in concedente inducit.*

19 *Defectum causæ non supplet clausula*, Supplentes, &c.

Supplentes omnes defectus, &c.

CLAVSVLA CLXXVII.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Cels. Vgon. in tract. clausul. pag.* 491. *col.* 1. *Mart. de clausul. part.* 1. *clauf.* 181. *Marchef. de Commiss. part.* 1. *pag.* 159. *à num.* 89. *& pag.* 590. *num.* 79. *& part.* 2. *pag.* 419. *num.* 85. *& pag.* 424. *num.* 123. *Card. Tusch. practic. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 343. *Monet. de commut. vltim. volunt. cap.* 7. *n.* 158. *cum seqq.* 1

Hæc clausula tollit omnes defectus Iuris positiui, vt resoluunt *Marta d. clauf.* 419. *num.* 1. *Roder. Soar. alleg.* 12. *num.* 21. *Menoch. conf.* 747. *Vital. de Camban. in tract. clausul. pag.* 12. *Marchef. d. part.* 1. *pag.* 226. *num.* 318. *Ioan. Franc. Leo in Thesauro fori Ecclesiast. part.* 4. *cap.* 1. *num.* 64. *Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol.* 368. *num.* 3. *Monet. d. cap.* 7. *num.* 158. *Abb. conf.* 99. *Illud, num.* 2. *verf. tertiò quod etiam, lib.* 1. vbi ait, quod Papa supplendo omnes defectus, intelligitur sanare defectum solemnitatis Iuris positiui, quia potest habere leges indicentes solemnitatem pro infectis, *cap.* 1. *iuncta gloss. verb. pro infectis, de immunit. Eccles.* 2

Amplia primò, tollere etiam solemnitatem non adhibitam in alienatione rei Ecclesiasticæ, quia illa solemnitas est de Iure positiuo, vt post *Alex. conf.* 79. *num.* 8. *verf. sed non dubium, lib.* 1. docet *Card. Tusch. d. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 343. *n.* 3. 3

Amplia secundò, quod multo magis non potest opponi aliquis defectus, si Papa confirmando alienationem rei Ecclesiæ factam non seruatis solemnitatibus, addat clausulam, *Supplentes omnes defectus de plenitudine potestatis*, vt per *Alex. conf.* 92. *Perspectis, num.* 30. *& seqq. lib.* 6. *Card. Tusch. d. conclus.* 343. *num.* 10. *cum seqq.* extendentes, vt idem sit quando adiungitur huic nostræ clausulæ clauf. *Ex certa scientia*; subduntque, ille *num.* 32. *& seq. verf. fuit adiecta*, hic verò *num.* 11. importare plenitudinem potestatis etiam cum præiudicio tertij, quando adest clausula nostra, *Supplentes omnes defectus*, & clausula, *Ex certa scientia*, cum clausula, *Non obstante*, in plena forma. 4

Amplia tertiò, adeò verum esse, clausulam, *Supplentes ex certa scientia, &c.* tollere defectum solemnitatis substantialis, vt si Papa confirmet statutum laicorum etiam circa Ecclesiastica cum d. clausula, comprehendat etiam Ecclesiastica, licèt non possint laici statuere; sic post *Alex. d. conf.* 79. *num.* 8. *verf. nam vt dicis, & conf.* 92. *Perspectis, num.* 2. *in fin. cum seq. verf. modò videndum, lib.* 6. tradit *Card. Tusch. d. conclus.* 343. *num.* 5. vbi *n.* 4. citato *Alex. conf.* 111. *num.* 3. *& seq. lib.* 6. ait, quod in creatione Cardinalium non seruata forma, vt proponantur, Papa ex certa scientia, & de plenitudine potestatis faciat, cùm clausula, *Supplentes omnes defectus*, sufficit, licèt defectus non exprimantur, de quo meminit *Marta d. clauf.* 181. *num.* 5. 5 6

Amplia quartò, vt cùm Papa committendo causam laico sibi noto, dicatur facere ex certa scientia, tamen licèt obstet *cap. statutum de rescript. in* 6. per hanc clausulam, *Supplentes, &c.* omnes defectus sanet, vt post *Abb. d. conf.* 62. *col. fin. verf. dico quod delegatio, lib.* 1. tradit *Card. Tusch. d. concl.* 343. *num.* 7. 7

Limita

8 Limita primò, vt hæc clausula, *Supplentes, &c.* non suppleat defectus Iuris naturalis, vt per *Clem. 1. §. caterum, de re iudic. Alex. conś. 52. num. 10. verś. non obstat, lib. 7. Felin. in cap. postulasti, num. 12. de rescript. Ruin. conś. 79. num. 19. vol. 3. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 11. num. 12. Card. Tusch. d. concl. 343. num. 15. Mart. d. p. 1. concl. 181. num. 7. Hippol. in l. vnius. §. cogniturum, num. 42. ff. de quastion. Roder. Soar. alleg. 12. num. 21. Monet. d. cap. 7. num.* 158. vbi ampliat procedere, licèt adsit simul clausula, *Ex plenitudine potestatis*, & citat *Dec. in cap. 2. num. 7. de confirmat. vtili*, & *Alex. in l. si filius à patre. §. fin. ff. de liberis, & posthum. & conś. 194. col. 6. lib. 2.* & idem *Monet.* loco proximè citato extendit, idem esse, si huic clausulæ, *Supplentes*, adiuncta sit clausula, *Ex certa scientia*, quod post *Alex. d. §. fin. & Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. num. 13.* tradiderat *Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausulis, concl. 1. num. 42.*

9 Limita secundò, seu potiùs dictam primam limitationem amplia, vt hæc clausula non suppleat defectum citationis, vt per *Ruin. conś. 229. num. 11. vol. 1. & conś. 79. num. 11. vol. 3. Menoch. conś. 1. num. 412. Mart. d. clauś. 181. num. 7.* vbi ex *Sarnen. in compendio Signatura, fol. 90. col. 1.* ait, defectum citationis esse insanabilem per hanc clausulam, secus esse asserens, quando citatio non fuit debito modo exequuta, quia non fuit seruata forma; tunc enim per Signaturam Papæ sanatur cum clausula, *Supplentes*, addita tamen alia clausula, *Dummodo ad notitiam citati peruenerit.* Vnde infertur, quod licèt Papa possit cum causa aliquem priuare beneficio sine citatione de plenitudine potestatis, tamen supplendo defectus non supplet citationem omissam, vt post *Card. Zabarel. conś.* 84. *verś. si fortè diceretur, quod est Collegij Patauini*, docet *Card. Tusch. d. concluś. 343. num. 9.*

10 Limita tertiò, vt non suppleat defectus non narratos, vel ignoratos etiam Iuris positiui, sed tantùm specificatos, vt per *Ferret. conś. 32. num. 54. Alex. conś. 52. In causa & lite, in fin. lib. 7. Card. Tusch. d. concl. 343. n. 13. & 14. Mart. d. clauś. 131. n. 3. & 4. Monet. d. cap. 7. n. 158. in fin.*

11 Limita quartò, non tollere defectus substantiales, vt per *Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 5. num. 29. & 30. Fr. Emman. quaśt. Regul. tom. 1. q. 8. art. 15. Parif. conś. 11. num. 88. & seqq. vol. 1. & conś. 45. num. 41. vol. 3. Mart. d. clauś. 181. num. 9.* vbi addit, non intelligi remissam fidelitatem, quæ est de sub-
12 stantia feudi; & *num. 11.* subdit pariter non tollere ea, quæ expresse sunt posita in conditione, putà si in euidentem vtilitatem Ecclesiæ, nec substantiam huius alienationis conditionalis.

13 Limita quintò, non supplere defectus, qui concernunt personam supplicantis, vel contrahentis, vt per *Vital. de Camban. in tract. clauś. pag. 12. col. 1. Salust. Tiber. in formul. instr. lib. 1. cap. 4. num. 9. Perez l. 6. verś. Septimò idem dicunt, tit. 12. lib. 3. Ordinamenti, pag. 695. Menoch. conś. 1. num. 412. Seraph. de Priuileg. iuramenti, priuileg. 83. num. 18. Fr. Emman. d. art. 15. Mart. d. clauś. 181. num. 1. Monet. d. cap. 7. num. 159. prope finem*, & *Stephan. Grat. discept. forenś. cap. 599. num. 9.*

14 Limita sextò, non supplere defectus, quibus actus redditur nullus, & super quibus requiritur dispensatio, vt post *Hostienś. in cap. 1. de transact.* & *Specul. tit. de Legat. §. nunc ostendendum*, & *Felin. in cap. 2. num. 42. de rescript.* docet *Monet. d. num. 159.*

15 Limita septimò, non operari cùm læditur ius tertij, vt per *Ruin. conś. 35. num. 35. vol. 1. Mart. d.*
16 *clauś. 181. num. 9.* vbi *num. 13.* asserit, hanc clausulam non referri ad ea, quæ specialiter commissa fuerunt.

Limita octauò, non operari expressa subreptione, & falsitate, vt post *Abb. in cap. inter dilectos, col. 4. de fide instr.* docet *Mart. d. clauś. 181. num. 18.* 17
Et licèt hæc clausula vnita cum illa alia, *Quorum tenores, &c.* tollat vitium subreptionis, non tamen certam scientiam in concedente inducit, ex traditis per *Mantic. decis. 122. sub num. 3.* 18

Limita nonò, non supplere defectum causæ, vt per *Redoan. de rebus Ecclef. non alienan. verb. etsi sit facta, n. 13. Magon. Lucen. decis. 12. n. 21.* 19

Tali casu.

CLAVSVLA CLXXVIII.

HÆc clausula eius est naturæ, vt restringat fideicommissa ad personas, tempus, & casus tantùm expressos, vt per *Alex. conś. 101. num. 13. circa fin. lib. 7. Peregr. de fideicom. art. 29. num. 15. & 18.* & fuit dictum *in Mileuitana fideicommissi 14. Martij 1618. coram Card. Caualerio*, & *in Romana pratensi fideicommissi 31. Martij 1623. coram Vbaldo Sen.* 1

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula*, Teque absoluentes, &c. *in cuiuscumque rescripti impetratione semper apponitur.*

3 *Absolutio vigore clausulæ*, Teque absoluentes, &c. *reddit gratias efficaces, & validas, non obstante exceptione excommunicationis.*

4 *Clausula*, Teque absoluentes, &c. *in gratijs, & rescriptis Apostolicis censetur adiecta, si omittatur.*

5 *Absolutio vigore clausulæ*, Teque absoluentes, &c. *operatur validitatem solummodo impetrationis.*

6 *Absolutus vigore clausulæ*, Teque absoluentes, &c. *non potest celebrare, nec diuinis interesse, & alia similia facere.*

7 *Absolutus vigore clausulæ*, Teque absoluentes, &c. *non potest obtinere alind beneficium ab Ordinario, nisi de nouo absoluatur ad illum effectum.*

8 *Excommunicatus absolutus vigore clausulæ*, Teque absoluentes, &c. *non facit fructus suos beneficij sic collati.*

9 *Beneficium impetrans excommunicatus in forma dignum, cum clausula*, Teque absoluentes, &c. *debet absolui, antequam fiat ei collatio à Commissario.*

10 *Absoluitur impetrans etiam ab excommunicationibus, & censuris Papæ, etiam contentis in Bulla Cœnæ Domini, per clausulam*, Teque absoluentes, &c. *positam in literis Papæ.*

11 *Absolutionem non operatur clausula,* Teque absoluentes, &c. *posita per Legatum, seu Nuncium, nisi ab excommunicationibus, à quibus ipse poterat absoluere.*

12 *Episcopus potest apponere in eius collatione clausulam,* Teque absoluentes,&c. *quæ non operatur nisi in casibus, in quibus ille vti Ordinarius poterat absoluere.*

13 *Insordescentes in excommunicatione per annum, vel irregulares, non gaudent absolutione contenta sub clausula,* Teque absoluentes,&c.

Teque absoluentes, &c.

CLAVSVLA CLXXIX.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Felin. in cap. Apostolica, in princ. de except. Staphil. de lit. gratiæ, tit. de vi, & effect. clausularum. §. 1. à num. 7. Rebuff. in praxi benef. p. 1. tit. de forma noua prouisionis, verb. Teque absoluentes, & in concordat. in forma mandati Apostolici, verb. quauis occasione, & in repet. cap. postulastis de Clerico excommunicato min. notab. 2. à num. 67. Mandos. de Signat. gratiæ, tit. de prouis. vers. claus. Et cum absolutione, & tit. de absolut. ab excom. Gig. de pens. quæst. 14. in fine, Boez. decis. 2 95. Nauar. 11 cap. ita quorumdam, de Iudæis, notab. 11. à num. 14. Cosm. Philiarc. de offic. Sacerdotum, p. 1. lib. 3. cap. 26. Vgol. de cens. tab. 1. cap. 4. §. 5. num. 17. Flamin. de resign. lib. 4. quæst. 3. n. 53. & lib. 8. quæst. 7. à num. 11. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 5. num. 6. cum seqq. Mart. de claus. part. 1. claus. 47. in vlt. imp. est. Erasm. à Cochier de Iurisd. ordin. in exemptos, p. 4. quæst. 69. Nicol. Garc. de benef. part. 7. cap. 13. n. 59. cum multis seqq. Anton. Ricciul. de iure personar. lib. 4. cap. 9. per totum.*

2 Ad vitanda pericula, & nullitates, quæ frequenter in impetrationibus oriri possunt, & inhabilitatem ex capite excommunicationis, Curia Romana introduxit, vt in cuiuscunque rescripti impetratione, siue procedatur per viam gratiæ, siue per viam Iustitiæ, semper detur impetranti absolutio à quacumque excommunicatione ad effectum, &c. ita *Mart. d. claus. 47. num. 1. & Ricciul. d. cap. 9. num. 1.*

3 Quæ quidem absolutio reddit gratias efficaces, & validas, non obstante exceptione excommunicationis, *Couar. in cap. Alma mater, part. 1. §. 7. num. 7. ad fin. Nicol. Garc. d. cap. 13. n. 59. Mart. d. claus. 47. num. 2. Erasm. à Cochier d. quæst. 69. num. 1. Ricciul. d. cap. 9.*
4 *num. 1.* Et in prædictis gratiis, & rescriptis Apostolicis ita est ordinaria, vt si omittatur, possit vel censeri debeat adiecta tanquam solita apponi, vel saltem reformari literæ, & in illis inseri; ita *Nauar. cons. 28. sub n. 5. de sent. excom. Erasm. à Cochier d. quæst. 69. n. 2. Ricciul. d. cap. 9. num. 2.*

5 Operatur tamen ista absolutio validitatem sollummodo impetrationis, & solùm prodest ad effectum, vt literæ sint validæ, vt tradit *Nicol. Garc. d. cap. 13. num. 62. Ricciul. d. cap. 9. num. 4.* vbi ex aliis subdit, quod huiusmodi absolutio non est realiter & in effectu vera absolutio, sed solummodo suspendit impedimentum proueniens ab excommunicatione, quousque gratia sortiatur effectum, quo sequuto impetrans statim reincidit in excommunicationem.

6 Ex quibus primò colliges, taliter absolutum non posse celebrare, nec diuinis interesse, nec Ordines sumere, & alia similia facere, vt per *Rebuff. d. verb. Teque absoluentes, n. 15. & 16. Nicol. Garc. d. cap. 13. n. 65. Ricciul. d. cap. 9. n. 5.*

Secundò colliges, taliter absolutum non posse obtinere aliud beneficium ab Ordinario, vel ab alio Collatore, nisi de nouo absolutus ad illum effectum, quia effectus clausulæ est in prima absolutione consumptus; ita post *Rebuff. eodem loco, num. 16.* tradit *Ricciul. d. cap. 9. n. 6.*

8 Tertiò colliges, taliter absolutum non facere suos fructus beneficij sic collati. *Rebuff. eodem loco, num. 18. Vgol. de cens. tab. 1. cap. 12. in princ. num. 1. vers. 6. Garc. d. cap. 13. n. 66. Monet. de distrib. quotidian. part. 2. q. 15. n. 24. Ricciul. d. cap. 9. n. 7.*

Aduertere oportet, quod cum absolutio illa sit ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, excommunicatus impetrans beneficium in forma dignum, seu aliàs in forma commissaria, debet absolui, antequam fiat ei collatio à Commissario, aliàs illa erit nulla, vt tradit *Henriq. in sum. lib. 25. cap. 1. §. 3. in fine,* quem refert, & sequitur *Garc. d. cap. 13. num. 62.* quod tamen non approbat *Ricciul. d. cap. 9. num. 8.* ex ea ratione, quia hæc absolutio non tam operatur effectus veræ absolutionis, quam suspensionis impedimenti, quo fit, vt promitus non egeat alia absolutione: quia pro consequenda gratia [illegible] atque literæ sunt expeditæ cum hac clausula, [illegible] tur perinde ac si impedimentum excommunicationis non adesset, vnde absolutio [illegible].

Deinde aduertere oportet, quod per [illegible] clausulam positam in literis Papæ [illegible] impetrans ab excommunicationibus, & censuris reseruatis Papæ, etiam contentis in Bulla Cœnæ Domini, vt per *Nauar. in d. cap. ita quorumdam* [illegible] *num. 21. Auilam de censur. p. 1. cap. 6. disput. 5. dub. 2.* limitantem tamen non procedere in excommunicatione incursa propter hæresim, refert *Garc. d. cap. 13. num. 67.* In aliis verò, Legatis, scilicet, & Nunciis, 11 quibus Sedes Apostolica concedit facultatem conferendi, non operatur hæc clausula, nisi absolutionem ab iis excommunicationibus, à quibus Legatus aut Nuncius poterat absoluere, non autem à [illegible] reseruatis, vt per *Nauar. in d. cap. ita quorumdam,* [illegible] *11. num. 8. Garc. d. cap. 13. num. 68.* Sic etiam Episcopum posse apponere in eius collatione hanc clausulam, illamque sic ab eo appositam non operari nisi in casibus, in quibus poterat absoluere Ordinarius, tradunt *Nauar. d. notab. 11. num. 18. & 22. Vgolin.* [illegible] *tab. 1. cap. 4. §. 5. num. 189. Garc. d. cap. 13. num.* [illegible] *Ricciul. d. cap. 9. n. 11.*

Non habet tamen effectum hæc clausula in eo, qui per annum insorduit in excommunicatione, [illegible] est irregularis, vt per *Mart. d. claus. 47. num. 3. Erasm. à Cochier d. quæst. 69. num. 3. & 4. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 11. cap. 15. num. 22. cum seqq.* & per [illegible] tatos *in collect. ad d. cap. postulastis, num. 25.* quibus addo *Massobr. in sua praxi habendi concursum,* [illegible] *dub. 2. n. 52. secundum Roman. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula,* Toties quoties, *intelligitur quoties opus fuerit, & donec opus fuerit.*

2 *Infinitatem regulariter denotat clausula,* Toties quoties.

3 *Clausula,* Toties quoties, *in compromisso apposita restringitur ad duas* [illegible] *tum, & non plus.*

4 *Clausula,* Toties quoties, *in retrouenditione non operatur vltra triginta annos.*

5 *Repræſentare aliquem ſi quis ſe obligaſſet toties quoties, per binam præſentationem liberatur.*

Toties quoties, &c.

Clausula CLXXX.

1 Intelligitur quoties opus fuerit, & donec opus fuerit, vt per *Nell. in tractat. de bannit. p. 1. ſecundi temporis, q. 15. Hieron. Gabr. conſ. 181. in princ. lib. 1. Honded. conſ. 111. num. 3. tom. 1.*

2 Verùm licèt hæc clauſula regulariter infinitatem denotet, vt cum *Bart. in l. qui bona. §. fin. ff. de damno infecto, Alex.* & aliis notant *Tiraq. in l. boues. §. hoc ſermone, limit. 26. num. 2. ff. de verb. ſign. Mart. de clauſ. p. 1. clauſ. 184. n. 2. in vlt. impreſſ.* cenſuit *Rota in Bononien. fideicommiſſi de Pannolinis 10. Decemb. 1610. coram Card. Marquemontio*, impreſſa per *Farinin. deciſ. 266. num. 13. in fin. p. 1. recent.* tamen quando de tempore nihil fuiſſe dictum conſtat, vt infinitas vitetur, in binis actibus verificari poteſt, prout in ſequentibus caſibus.

3 In compromiſſis appoſita reſtringitur ad duas vices tantùm, & non plus; ita *Port. Imol. conſ. 76. num. 9. Fab. de Anna conſ. 75. num. 15. cum ſeqq. Brunor à Sole in locis commun. verb. dictio 32. Galganet. de cond. & demonſtr. p. 2. cap. 5. quæſt. 21. num. 2. Baptiſta Coſta in tract. de clauſ. conuent. clauſ. 132. n. 1.*

4 In retrouenditione, ſeu redimendi facultate toties quoties placuerit venditori, hæc clauſula non operatur vltra triginta annos etiam cum iuramento, ac cum illis verbis, *ſemper, quandocumque, & perpetuis temporibus*; ita *Surd. deciſ. 2.* & *Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 3. n. 3. cum ſeqq. Ioan. Baptiſta Coſta d. clauſ. 132. n. 2.*

5 In obligatione de repræſentando aliquem toties quoties, per binam præſentationem liberari tradunt *Mantua ſingul. 534. Nell. d. tempor. 2. n. 14. Decian. d. conſ. 87. num. 2. lib. 2. Ang. in l. ſi finita, num. 1. ff. de damno infecto, & in l. 2. §. qui ad exhibendum, n. 6. ff. de cuſtodia reorum*, quamuis non liberari per vnicam, ſeu binam præſentationem dicant *Hippol. in rubr. de fideiuſ. q. 9. & 15. Afflict. deciſ. 130. Rol. à Valle conſ. 21. n. 11. lib. 2. & conſ. 58. num. 4. lib. 1. Honded. d. conſ. 111. n. 11. Farinac. in praxi crim. part. 1. quæſt. 34. num. 165. Card. Tuſch. pract. concluſ. tom. 1. litt. C. concluſ. 553. & tom. 2. litt. D. concluſ. 389. n. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Actionem vtilem, & directam importat clauſula,* Transferentes, &c.

2 *Venditionis in inſtrumento poſita clauſula,* Transferentes, &c. *ad fauorem emptoris operatur, vt omnes actiones, quæ erant penes venditorem, efficiantur inefficaces quoad ipſum.*

3 *Clauſula,* Transferentes omnia iura, &c. *appoſita in contractu, facit illum cenſualem, quando ſunt tranſlata omnia iura, licèt partes eum emphyteuticum appellent.*

4 *Doctores de facultate transferendi penſionem agentes referuntur.*

5 *Papa ſolus, non autem Legatus, vel Ordinarius concedere poteſt facultatem transferendi penſionem.*

6 *Facultas transferendi penſionem, intelligitur de prima dumtaxat.*

7 *Facultas transferendi penſionem, non fuit conſumpta per tranſlationem inualidam.*

8 *Facultas transferendi penſiones nunc, & pro tempore reſeruatas quandocumque, non eſt reſtricta ad penſiones tempore indulti reſeruatas.*

9 *Tranſlatio penſionis fieri debet coram perſona in dignitate conſtituta, ac proinde coram Canonico Cathedralis Eccleſiæ, non autem Collegiatæ.*

10 *Tranſlatio penſionis poteſt fieri per procuratorem.*

Transferentes, &c.

Clausula CLXXXI.

Hæc clauſula omnem actionem vtilem, & directam importat, quod feudum ſit datum in allodium, niſi fuerit dictum, *in feudum*, & addita clauſula, *nihil nobis reſeruantes*, quia tunc erit feudum non habens propriam naturam feudi; ita *Alex. conſ. 24. num. 11. vol. 5. Capic. in verb. feudorum clauſula, in verſ. transferentes, Mart. de clauſulis, p. 2. clauſ. 76. num. 1. & 3.* 1

Poſita in inſtrumento venditionis ad fauorem emptoris operatur, vt omnes actiones, quæ erant penes venditorem, efficiantur inefficaces quoad ipſum, vt per *Cencium de Cenſibus, p. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 7. n. 29.* 2

Dubia eſt clauſula illa, *Transferentes omnia iura, &c.* nam aliquando appoſita in contractu, facit illum cenſualem, quando ſunt tranſlata omnia iura, licèt partes eum emphyteuticum appellent; ita Doctores *in cap. conſtituit de relig. domib. Soci. conſ. 266. num. 6. lib. 2. Mart. de clauſ. p. 1. clauſ. 186. num. 1.* vbi *num. 4.* ex *Rota deciſ. 16. lib. 2. quotidianarum*, ſubdit conuenire etiam contractui emphyteutico, & locationi perpetuæ, cùm recipiat interpretationem ab obſeruantia; & *n. 2.* addit, quod hæc clauſula de neceſſitate non importat tranſlationem dominij directi, quamuis ſit appoſita ſuper alienatione vtilis dominij. 3

De clauſula facultatis transferendi penſionem, agit *Gig. poſt finem tract. de penſ. verſ. ſciendum eſt etiam*, vbi ponit formam, *Mandoſ. de Signat. gratia, tit. de tranſlat. penſ. Garc. de benef. p. 1. cap. 5. num. 240. cum ſeqq.* quæ quidem non cenſetur conceſſa per quaſcumque clauſulas generales, niſi ſpeciali mentione facta, *Caputaq. deciſ. 303. & 319. p. 2. & deciſ. 100. p. 3. Put. deciſ. 342. aliàs 352. in correct. lib. 2. Mandoſ. d. tit. de tranſlatione penſionis, in princip. Flamin. de reſign. lib. 6. quæſt. 4. n. 28. cum ſeqq. Nicol. Garc. d. cap. 5.* 4

Huiuſmodi facultas transferendi penſionem, à ſolo Papa, non autem à Legato, vel Ordinario concedi poteſt, vt per *Gambar. de offic. Legati de latere, lib. 6. n. 225.* & *Flam. d. q. 4. num. 13. cum duobus ſeqq. Garc. d. cap. 5. n. 242.* 5

Intelligitur autem de prima dumtaxat, *ad reg. l. boues. §. hoc ſermone. ff. de verb. ſignific. Mandoſ. d. tit. de tranſlat. penſionis, verſ. rurſus ſi in vim clauſulæ, Garc. d. cap. 5. num. 247.* vbi refert, ita fuiſſe reſolutum *in vna Oxomen. penſionis 20. Maij 1598. coram Litta,* 6

7 vbi *num.* 149. subdit, per translationem inualidam non fuisse consumptam facultatem transferendi, *ad decis.* 47. *part.* 1. *diuers.* & ita resolutum est *in Placentina pensionis* 17. *Iunij* 1602. *coram Corduba.*

8 Facultas verò transferendi pensiones nunc, & pro tempore reseruatas quandocumque, non est restricta ad pensiones tempore indulti reseruatas, ex illa dictione, *quandocumque*, *Ruin. cons.* 77. *n.* 13. *lib.* 1. & ex illis verbis, *pro tempore*, denotantibus etiam tempus futurum, *Bald. in cap. cùm inter, num.* 7. *de re iud.* præsertim cùm in materia etiam odiosa, & alteri præiudiciali, non excludatur in priuilegiis lata interpretatio ex proprietate verborum prouueniens, *Calder. cons.* 1. *in princ. de consanguin. & affinitate*, & fuit decisum *in Carthaginen. decimarum* 20. *Decembris* 1578. *coram Bubalo.*

9 Vnde aduertere oportet, huiusmodi translationem iuxta clausulam facultatis fieri debere coram persona in dignitate constituta, ac proinde coram Canonico Cathedralis Ecclesiæ, *ad cap. statutum, de rescript.* vbi *Gomez num.* 15. *Nicol. Garc. d. cap.* 5. *n.* 244. vbi *num.* 245. subdit, non posse fieri coram Cano-

10 nico Ecclesiæ Collegiatæ; & *num.* 246. addit, posse fieri per procuratorem, etiamsi in facultate dicatur, *Tibi, vt quicumque loci Ordinarius, seu Canonicus, &c.* & inferius, *per te eligendus, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Tunc, & eo casu, *magis operatur, quàm dictio*, Tunc, *sola.*

2 *Restrictiua, & limitatiua dispositionis ad casum expressum est clausula*, Tunc, & eo casu.

3 *Extensionem, quæ fit ex coniecturata mente testatoris, ad casum qui sit similis expresso, non impedit clausula*, Tunc, & eo casu.

4 *Substitutioni per testatorem iuncta clausula*, Tunc, & eo casu, *est apta comprehendere varios casus.*

5 *Fideicommisso iuncta clausula*, Tunc, & eo casu, *operatur, vt restringatur dispositio ad casum expressum.*

6 *Temporis extremitatem denotat clausula*, Tunc, & eo casu, *adiecta dispositioni conditionali.*

7 *Casus similes non excludit clausula*, Tunc, & eo casu, *si mens testatoris non repugnet.*

8 *Extensio nullatenus fit, quando dictum fuerit*, Tunc, & eo casu, & non aliter, nec alio modo.

9 *Substitutioni vulgari apposita clausula*, Tunc, & eo casu, *censetur excludere omnes alios casus non expressos, qui aliàs venirent in dispositione.*

10 *Clausula*, Tunc, & eo casu, *si adijciatur morti pluriũ, debet verificari mors omnium.*

Tunc, & eo casu, &c.

CLAVSVLA CLXXXII.

1 HÆc clausula plus operatur, quàm dictio, *Tunc, sola*, quia licet importet idem, quod, *eo casu*, tamen quando vtrumque ponitur, dicitur geminata dispositio; ita *Roland. cons.* 56. *n.* 20. *& seq. vol.* 3. *Mart. de claus. p.* 3. *claus.* 88. *n.* 2. Aliquando dicitur, *Tunc, & eo casu*, aliquando verò, *Tunc eo casu*, absque coniunctiua, &, *Rom. cons.* 131. & 161. *Mandos. in addit.* quando verò dicitur, *Tunc, & eo casu*, magis præcise disponit, nec ad alium casum extenditur, *Rolan. cons.* 56. *n.* 26. *& seq. vol.* 3. *Decian. cons.* 2. *n.* 25. *vol.* 2. *Mart. d. claus.* 88. *n.* 9. & 10. *Card. Tusch. pract. conclus. tom.* 2. *litt. D. concl.* 390. *n.* 23. vbi *n.* 21. post *Roland. cons.* ... *n.* 15. & *cons.* 56. *n.* 20. *lib.* 3. subdit, quod operatur, vt dispositio non habeat locum in alio casu.

2 Est restrictiua, & limitatiua dispositionis ad casum expressum, ita vt omnes alij casus præter non expressi excludantur; ita *Paris. cons.* ... *vol.* 2. & *cons.* 108. *n.* 26. *vol.* 3. *Menoch. cons.* 182. *n.* 41. & *cons.* 243. *n.* 36. & *cons.* 326. *n.* 16. & *cons.* 1 ... *n.* 17. & *cons.* 1118. *n.* 15. *Honded. cons.* 49. *n.* 48. *lib.* 2. *Mart. de claus. p.* 1. *claus.* 187. *n.* 1. *in vltim. impress. Rota in Bononien. de Coparellis* 17. *Nouembris* ... *coram Andrea*, & *in Ferrarien. fideicommissi* 5. *Ma*... 1621. *coram Card. Verospio.* Veruntamen non impedit extensionem, quæ fit ex coniecturata mente

3 testatoris, ad casum qui sit similis expresso, ... *cons.* 66. *n.* 4. *lib.* 3. *Surd. cons.* 336. *n.* 46. *Rot. in Ariminen. bonorum* 30. *Aprilis* 1610. *coram D. Patritio Pamphilio*, *Marta d. claus.* 187. *n.* 2. vbi intelligit maximè fauore piæ causæ, & citat *Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuil.* 62. *Curt. Iun. cons.* 35. *n.* 6. & 7. *Mant. de coniect. lib.* 6. *tit.* 3. *n.* 3. & *Rot. in Romana de Aquilanis* 18. *Iunij* 1600. *coram Corduba.*

Iniuncta per testatorem substitutioni, siue substi- 4
tutionibus, est apta comprehendere varios casus, & ideo contra illam non intrat fundamentum, quod substitutio facta cum ea non admittat extensionem, vt censuit *Rota in dicta Romana de Aquilanis*, cuius tamen cõtrarium defendunt *Peregr. de fideicom. art.* ... *n.* 65. & *Surd. cons.* 448. *n.* 3. vbi subdit, hanc clau- 5
sulam fideicommisso iniunctam operari, vt restringatur dispositio ad casum expressum, & vlterius ad aliam personam non extendatur, etiam ex veri similli, & coniecturata mente testatoris, vt fuit dictum *in Romana fideicommissi de Surdis* 10. *Maij* 1618. *coram Vbaldo Seniore.*

Adiecta dispositioni conditionali, denotat extre- 6
mitatem temporis, vt priùs conditio debeat existere, quàm dispositio aliquid efficiat, *Roland. cons.* ... & *seq. vol.* 3. *Ruin. cons.* 200. *n.* 9. *vol.* 2. *Anchar. cons.* 356. *n.* 5. *Rimin. Iun. cons.* 247. *n.* 26. & ... *Mart. d. p.* 3. *claus.* 88. *n.* 3. vbi *n.* 4. declarat, non importare extremitatem temporis ad effectum ..., sed ad effectum Iuris, latè *Card. Tusch. d. litt. D. concl.* 390. *n.* 1. & 3. vbi *n.* 4. & 5. cum *Ægid. Bellam. cons.* 39. *n.* 3. & 10. subdit, hanc clausulam ita denotare extremitatem temporis, vt comprehendat omnes conditiones, si pluribus apponatur, & quod denotat extremitatem temporis tam primi, quàm vltimi, si pluribus adiiciatur.

Non excludit casus similes, si mens testatoris non 7
repugnet, *ad text. in l. Gallus, §. & quid si tantum, ... lib. & posthum. Alciat. lib.* 3. *de verbor. signif. fol.* 18. *Gozad. cons.* 64. *in fin. Mart. d. claus.* 48. *n.* ... *Tusch. d. concl.* 390. *n.* 14.

Declara tunc nullatenus fieri extensionem, 8
quando fuit dictum, *Tunc, & eo casu, & non aliter, nec alio modo*; vel fuerit dictum, *Tunc, & in casu ... tantum*, vt per *Ioann. Dilect. de arte testandi* ... *substit. cautel.* 5. *n.* 5. *Cassad. decis.* 1. *de testam. Cl*... *§ emphyteusis, q.* 13. *n.* 5. *vers. item quæro, Mart. d. claus.* 48. *n.* 8. *Card. Tusch. d. concl.* 390. *n.* 15.

Dec...

9 Declara etiam, hanc clausulam, *Tunc, & eo casu*, in substitutione vulgari censeri excludere omnes alios casus non expressos, qui aliàs venirent in dispositione, *Anchar. cons.* 356. incip. *Ex serie testamenti, n.* 5. *vers. tertio. Dec. cons.* 63. *Cassad. decis.* 1. *de testamen. in fine*, quos refert *Card. Tusch. d. concl.* 390. *num.* 16.

10 Amplia, in tantum esse verum, hanc clausulam denotare extremitatem, vt si adiiciatur conditioni mortis vnius, sicut etiam si adiiciatur morti plurium, debeat verificari mors omnium, ad hoc, vt sit locus dispositioni cum ista clausula, plenè *Rom. cons.* 131. incip. *Prima dubitatio, in princ.* vbi *Apostil. in verbo, Tunc, & eo casu, Ioann. de Anan. cons.* 66. *n.* 3. *col.* 3. *vers. sed iis non obstantibus, Card. Tusch. d. concl.* 390. *n.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, Vitæ, ac morum honestas, &c. *est impulsiua ad concedendum, sed cessante non cessat gratia.*
2 *Mores boni sunt necessarij in beneficiatis.*
3 *Mores boni qui dicantur, qui autem praui, remissiuè.*
4 *Clausula*, Grata seruitutis officia, &c. *non excludit gratiam propter seruitia.*

Vitæ, ac morum honestas, &c.

CLAVSVLA CLXXXIII.

1 HÆc clausula est impulsiua ad concedendum, sed cessante non cessat gratia, *glos. sing. in l.* 2. *in fin. ff. de donat. cap. cum cessante, de appellat. Rebuff. in praxi benefic. tit. de clausul. n.* 5.

2 Nam boni mores sunt necessarij in beneficiatis, vt per *Selu. de benefic. p.* 3. *q.* 5. *n.* 35. *Cosm. in pragmat. Sanct. tit. de elect. cap. sicut. §. deinde, verb. moribus, pag.* 99. *versa, Nau. in cap. si quando, except.* 11. *n.* 2. & *except.* 15. *prope finem de rescript. Gutier. Canon. lib.* 1. *cap.* 26. *à n.* 34. *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.* 4. *q.* 11. *n.* 15. *cum seqq. Filliuc. tom.* 3. *tract.* 41. *cap.* 5. *n.* 40.

3 Qui autem dicantur boni mores, & qui praui, tradunt *Plat. de legib. lib.* 2. & 3. *Arist. in problemat. sect.* 14. *n.* 1. & *Ethic. lib.* 4. *cap.* 8. & *Moral. lib.* 10. *cap.* 1. *Ioan. Pic. Mirand. lib.* 13. *cap.* 12.

4 Clausula, *Grata seruitutis officia*, &c. non excludit gratiam propter seruitia, neque donationem ex causa, *Oldrad. cons.* 5. *Staphil. de literis gratia, tit. de vi, & effectu clausularum, n.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersales clausulæ omnia complectuntur.*
2 *Vniuersales clausulæ nihil excludunt, ac si de omnibus mentio specialis facta esset.*
3 *Verba vniuersalia geminata habent vim diuisiuam.*
4 *Vniuersales clausulæ sunt maioris efficaciæ, quàm generales.*

Vniuersales.

CLAVSVLA CLXXXIV.

CLausulæ vniuersales omnia complectuntur, & non debent restringi, nulla existente ratione restringendi, *Ludou. Morot. cons.* 59. *col.* 1. *Mart. de clausulis, q.* 4. *claus.* 4. *n.* 1. vbi intelligit hoc procedere, etiamsi vniuersaliter intelligendo sequeretur amissio lucri. 1

Nihil excludunt, idem operando, ac si mentio specialis de omnibus facta fuisset, *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 990. *n.* 15. 2

Præterea verba vniuersalia geminata habent vim diuisiuam, & idem efficiunt, ac si expressim, & diuisim de singulis casibus mentio habita sit, *Ludou. Morot. cons.* 43. *n.* 19. & *seq. Mart. d. claus.* 4. *n.* 3. vbi *n.* 4. post *Schrader. in tract. de feud. p.* 10. *sect.* 5. *n.* 71. subdit, clausulas vniuersales esse maioris efficaciæ, quàm generales, ac proinde omnia comprehendere, nullo penitus excepto. 3 4

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Clausulæ*, Vocatis vocandis, *æquipollet alia*, Seruatis seruandis.
3 *Clausula*, Vocatis vocandis, *solùm arctat ad eos vocandos, qui interesse debent.*
4 *Clausula*, Vocatis, quorum interest, *necessitatem imponit vocandi omnes, qui quodammodo in eo casu interesse habent.*
5 *Exequutorem de mero mixtum facit clausula*, Vocatis vocandis.
6 *Appellatio datur à sententia mixti exequutoris vigore clausulæ*, Vocatis vocandis.
7 *Appellatio, quæ datur à sententia mixti exequutoris, operatur non solùm effectum deuolutiuum, sed etiam suspensiuum.*
8 *Clausula*, Vocatis vocandis, *facit, vt processus exequutoris, qui aliàs esset extraiudicialis, sit, esseque debeat iudicialis.*
9 *Clausula*, Vocatis vocandis, *in rescripto conditionali dat Iurisdictionem conditionalem.*
10 *Exequutor mixtus vigore clausulæ*, Vocatis vocandis, *debet adhibere causæ cognitionem iudicialem, seu assumere partes Iudicis, modò adsit legitimus contradictor.*
11 *Citatio requiritur semper stante clausula*, Vocatis vocandis.
12 *Causæ cognitio iudicialis adhiberi non potest sine citatione eorum, quorum interest.*
13 *Actus vt sine citatione factus inualidus sit, operatur clausula*, Vocatis vocandis.
14 *Clausula*, Vocatis vocandis, *importat, vt quis sua possessione priuari non possit citatione.*
15 *Iura litigantium vt exaudiri debeant, operatur clausula*, Vocatis vocandis.

16 *Ordo*

16 *Ordo iudiciarius vt seruetur, requirit clausula,* Vocatis vocandis.

17 *Exequutor quod non possit subdelegare alteri, operatur clausula,* Vocatis vocandis.

18 *Subreptionis vitium tollit clausula,* Vocatis vocandis.

Vocatis vocandis.

Clausula CLXXXV.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide *Cels. Vgon. in tractat. clausul. pag.* 483. *col.* 2. *in fin. Mart. de clausul. p.* 1. *clauf.* 196. *in vltim. impress. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 9. §. 1. *in annot. n.* 226. *Aloys. Ricc. in collect. decis. p.* 4. *collect.* 805. *Mari. Anton. var. resolut. lib.* 1. *resolut.* 58. *n.* 1. *Campanil in diuers. Iuris Canon. rubr.* 17. *cap.* 13. *à n.* 208. *Card. Tusch. pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 317. *Monet. de commut. vltim. volunt. cap.* 7. *n.* 263. *cum seqq. Viuian. in praxi Iurispatr. lib.* 17. *cap.* 8. *num.* 26. *cum seqq. in secunda impress.*

2 Huic clausulæ æquipollet alia, *Seruatis seruandis,* vt post *Redoan. in tract. de reb. Eccles. non alienan. sub rubr. de causæ cognit. n.* 64. docet *Marta d. clauf.* 196. *n.* 5. vbi subdit, quod licèt hæc nostra latiùs pateat, tamen non aliud significat, vt patet ad sensum. Plures verò effectus habet, quorum aliquos principaliores impræsentiarum inserere operæpretium duxi.

3 Primus igitur effectus est, vt hæc clausula solùm arctet ad eos vocandos, qui debent interesse, vel de Iure hic, & nunc, attentis omnibus circumstantiis, necessariò sunt vocandi: alios verò non arctat, vt post *Abb. in cap. exhibita, n.* 6. *vers. quæro qui sint vocandi, de iudic.* & *Verall. decis.* 58. *lib.* 3. tradit *Mart. d. clauf.* 196. *n.* 4. *Seraph. decis.* 338. *n.* 3. *Nicol. Garc. de benef. p.* 11. *cap.* 2. *n.* 139. *Monet. d. cap.* 7. *n.* 263. vbi
4 subdit, clausulam illam *Vocatis, quorum interest,* necessitatem imponere vocandi omnes, qui quodammodo in eo actu interesse habent, licèt aliàs de Iure non essent necessariò ad illum vocandi; & *n.* 317. resoluit, quod vbi in rescripto adest clausula, *Vocatis vocandis*, vel, *Vocatis, quorum interest*, necessariò vocandi sunt ij, qui ex commissionis executione lædi possunt, aliàs executio erit ipso Iure nulla.

5 Secundus effectus est, vt hæc clausula faciat exequutorem de mero mixtum, qui propterea tenetur partes Iudicis assumere, & seruare formam rescripti, aliàs nulliter agit, vt *per Felin. in cap. de cætero, n.* 10. *de re iudicata,* & *in cap. exhibita, n.* 4. *de iudiciis,* & *in cap. fin. n.* 33. *de præscr. Zabarell. cons.* 91. *n.* 2. *Mart. d. clauf.* 196. *n.* 1. *Marches. de Commiss. part.* 1. *pag.* 402. *n.* 42. & *p.* 2. *pag.* 99. *n.* 3. *in secunda impress. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 9. §. 1. *in annot. n.* 226. *Honded. cons.* 29. *n.* 13. *tom.* 2. *Maresc. var. resol. lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 8. *Franc. Leo in Thesauro fori Ecclesiastici, p.* 1. *c.* 15. *n.* 48. & *p.* 2. *c.* 16. *n.* 13. *Nicol. Garc. de benef. p.* 12. *cap.* 2. §. 1. *n.* 140. *Aloys. Ricc. d. collect.* 805. *in princ.* & *Steph. Grat. discept. forens. cap.* 596. *n.* 30. *Monet. d. cap.* 7. *n.* 268. & dictum fuit *in Panormitana Archidiaconatus* 15. *Iunij* 1590. *coram Penia*, impressa per *Marches. de Commiss. p.* 2. *pag.* 491. & *in Hispalen. præeminentiarum* 24. *Ianuarij* 1614. *coram Card. Sacrato*, impressa per *Farinac. decis.* 558. *n.* 3. *p.* 1. *recent.* Vbi *n.* 5. declarat, quod si materia secundùm ordinem Iuris est executiua, non debet per hanc clausulam fieri ordinaria, quia cùm verba per necesse hoc non importent, ordo procedendi remanet in dispositione Iuris, & etiam fuit dictum *in Vercellen. dismembrationis* 1. *Aprilis* 1612. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Farinac. decis.* 386. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* & *in Regien. beneficij* 15. *Nouembris* 1613. *coram Dunozetto,* & *in Parmen. parochialis* 22. *Iunij* 1620. *coram Card. Sacrato.*

Et ab huiusmodi mixto exequutore dari appel- 6
lationem, tradunt *Staphil. de liter. gratiæ, in tit. de noua forma mandati, n.* 3. *Mantic. decis.* 324. *num.* 3. *Scacc. de appell. q.* 12. *limit.* 13. *n.* 11. Et propterea executionem ab eo factam pendente appellatione, vel intra terminum ad appellandum, esse nullam, & attentatam, tenet *Seraph. decis.* 1045. *n.* 4. nam hu- 7
iusmodi appellationem operari non solùm effectum deuolutiuum, sed etiam suspensiuum, resoluunt *Caputaquen. decis.* 284. *n.* 4. *p.* 2. *Gonzal. d. num.* 26. vbi refert, fuisse ita resolutum *in vna Barchinonen. parochialis de anno* 1601. *coram Card. Sacrato,* & *in vna Abulen.* & *Zamoren. beneficiorum de anno* 1594. *coram Penia.* Docuerat enim priùs *n.* 19. post alios, clausulam huiusmodi, *Vocatis vocandis*, facere vt pro- 8
cessus exequutoris, qui aliàs est extraiudicialis, sit, esséque debeat iudicialis; idque in hac eadem clausula posita in gratia, *Si in euidentem*, ex nonnullis Rotæ decisionibus tradit etiam *Mart. d. clauf.* 196. *n.* 3. qui *n.* 6. *cum seq.* addit, satisque probat, quod hæc clausula apposita in rescripto conditionali, vt, 9
Vocatis vocandis, si inueneris talem esse filium Sacerdotis, &c. dat Iurisdictionem conditionalem, ac proinde processus & sententia inde sequuti sine causæ cognitione, sunt nulli ipso Iure; subdens *n.* 8. id locum habere, si procedatur contra absentem, secus si contra præsentem, quia illi est imputandum, cur non opposuit de isto defectu præparatoriæ cognitionis.

Illud demum, quod suprà diximus, nimirum 10
talem mixtum exequutorem vigore huius clausulæ debere adhibere causæ cognitionem iudicialem, seu assumere partes Iudicis, intelligi debet, modò adsit, qui ad illum actum vocari debeat, seu legitimus contradictor: nam si nullus huiusmodi sit, licèt adsit in rescripto hæc nostra clausula, *Vocatis vocandis,* adhuc tunc proceditur extraiudicialiter, vt post alios docet *Nicol. Garc. d. p.* 11. *cap.* 2. *n.* 139. *cum duobus seqq.* præcipuè ex nonnullis Rotæ decisionibus, licèt olim contrarium senserit eadem *Rota apud Bellam. decis.* 617. Atque in hoc differt clausula hæc, *Vocatis vocandis*, seu, *qui fuerint vocandi*, seu etiam clausula, *Seruatis seruandis*, (quam huic æquipollere suprà diximus) ab illa, *Vocatis, quorum interest*, quoniam per hanc semper aliqui vocandi erunt, cùm semper sit, qui interesse habeat.

Tertius effectus est, vt stante hac clausula, requi- 11
ratur semper citatio, vt resoluunt *Aloys. Ricc. in praxi fori Ecclesiastici, decis.* 108. *n.* 6. *in prima impress. aliàs resol.* 95. *in secunda impress. Monet. d. cap.* 7. *n.* 269. *cum seqq. Rota decis.* 30. *n.* 1. *de rescript.* & *decis.* 12. *de offic. deleg. in nouis, Beroi. cons.* 21. *n.* 13. *vol.* 2. Quod ex eo 12
patet, quia causæ cognitio iudicialis adhiberi non potest sine citatione eorum, quorum interest, ad notata per *Ruin. cons.* 76. *n.* 18. *vol.* 3. *Goz. ad. cons.* 2. *n.* 15. & *cons.* 92. *n.* 33. *Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 11. *n.* 12. *vers. nec obstat,* & *n.* 13. *Menoch. de arbitr. q.* 19. *n.* 3. Plures autem casus, in quibus citatio desideratur, alios multo plures, in quibus illa non requiritur, ac proinde quod stante hac clausula interuenire non potest, nec debet, enumerat latissimè *Monet. d. cap.* 7. *n.* 273. *cum multis seqq.*

Vnde hæc clausula operatur, vt actus sine citatione 13
factus inualidus sit, vt dictum fuit *in Ferrarien. bonorum*

bonorum 16. Iunij 1614. coram Dunozetto, impressa per Farinac. decis. 624. à num. 4. part. 1. recent. vbi pariter tentum fuit, hanc clausulam debere intelligi de aliis, qui forsan possent prætendere interesse ratione pos-
14 sessionis, vel proprietatis. Importat etiam, vt quis sua possessione priuari nõ possit sine citatione, vt dictum fuit in Mediolanens. beneficij 10. Martij 1614. coram Andrea, impressa per Farin. decis. 525. n. 4. p. 2. recent.
15 Quartus effectus est, vt stante hac clausula debeant quoque exaudiri iura litigantium, cùm id ad cognitionem causæ exigatur, vt ex Soci. Sen. cons. 32. col. penul. lib. 1. Signorol. cons. 203. num. 5. & Marsil. sing. 328. tradit Menoch. d. quæst. 19. num. 4. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 10. num. 269. vers. 2.
16 Ex quibus infertur, ob eandem requiri, vt seruetur ordo iudiciarius, vt docent Peregr. var. lib. 2. tit. de ind. n. 96. in fin. Mart. d. clauss. 196. n. 9. Canalcan. decis. 46. n. 415. p. 1. Cardos. in praxi Iudicum, verb. claus. n. 34. Mari. Anton. d. lib. 1. resol. 39. n. 2. Campanil. d. cap. 13. n. 208. Rot. decis. 101. sub n. 1. p. 1. diuers. Monet. d. cap. 10. n. 269. subdens exigi, vt termini statuantur, intra quos possint partes suas afferre probationes, & hinc inde adducantur exceptiones, & replicationes, si quas adducere volunt partes; & in summa, quod debeat talis Iudex, seu mixtus exequutor, ea omnia facere, ad quæ Iudex tenetur: nam hæc clausula illum satis adstringit ad procedendum ordinariè, & causa cognita, vt volunt Verall. decis. 286. n. 4. p. 2. Marches. de Cõmiss. p. 2. pag. 491. n. 3. in 2. impress.
17 Quintus effectus est, vt in literis Papæ operetur, quod exequutor non possit subdelegare alteri, ex adductis per Cels. Vgon. in tractat. claus. pag. 484. col. 1.
18 Sextus effectus est, vt tollat vitium subreptionis, vt docent Card. cons. 42. num. 2. in fin. & n. 3. Mart. d. claus. 196. num. 10. Menoch. de arbitr. cas. 201. n. 140. Aloys. Riccius in collect. decis. part. 4. collect. 805. vers. item hæc, Card. Tusch. d. concl. 317. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. in annot. num. 226. Nicol. Garc. d. p. 12. cap. 2. §. 1. n. 140.

Volumus autem, &c.

Clausula CLXXXVI.

1 HÆc clausula sic extenditur; *Volumus autem, quod infra annum à die præsentium computan. redditus sexaginta ducatorum huiusmodi dictæ Præpositura realiter, & cum effectu assignare omnino tenearis*: quæ quidem importat formam in hoc fuisse mandatam respectu modi, & ideo ab illa non potest recedi, l. si quis mihi. §. si coram. ff. de acquir. hæred. si enim non fuerit adimpletum, censetur mutata substantia facti, Bart. post Oldrad. in l. 1. §. si plures, num. 13. ff. de exercit. action. & fuit dictum in Compostellana Canonicatus 10. Iunij 1601. coram Corduba, & in terminis huius clausulæ in Valentina Baronia 10. Martij 1603. coram Attrebaten. & in Comaclen. & Ferrarien. Præpositura 15. Decembris 1625. coram Remboldo, in vers. quantum attinet; ita vt si non fuerit seruata forma, corruat concessio, ad notata in l. hoc ius porrectum. C. de sacrosanctis Eccles. & in l. cùm tu. ff. de transact. & in l. hac consultissima. C. de testamen. & in puncto fuit resolutum in dictis Valentina Baronia, & Comaclen. ac Ferrarien. Præpositura.

SVMMARIVM.

1 *Concessio quando facta est vsque ad tertiam generationem ipsius acquirentis, à qua incipere debeat, remissiuè.*
2 *Generationibus finitis, ad quas emphyteusis concessa fuit, tenetur directus eamdem hæredibus, aut descendentibus accipientis renouare.*
3 *Ampliatur, etiamsi dominus directus velit emphyteusim ad se reuersam sibi, & suis vsibus retinere.*
4 *Ampliatur deinde, etiamsi in inuestitura sit apposita clausula,* Quod finitis generationibus emphyteusis liberè ad ipsum dominum, seu Ecclesiam cum melioramentis reuertatur.

Vsque ad tertiam generationem.

Clausula CLXXXVII.

QVando concessio facta est vsque ad tertiam generationem ipsius acquirentis, à qua incipere debeat, & quas personas includat? vide Menoch. cons. 883. Mart. de claus. p. 2. claus. 77. à princip. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 88. num. 27. cum seqq. Rot. decis. 818. & 819. apud Farin. in collect. 1. nouissimarum. 1
Finitis generationibus, ad quas emphyteusis concessa fuit, tenetur dominus directus eamdem hæredibus, aut descendentibus accipientis renouare, vt docuit Bart. in l. 1. §. permittitur, ad fin. ff. de aqua quotid. quæ constantissimè sequuntur Villalob. in ærario commun. opin. verbo emphyteusis, à num. 49. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1259. & alij, quos refert Gabr. lib. 3. commun. tit. de iure emphyt. concl. 1. in princip. & in Sacro Rotæ Auditorio sæpe fuisse resolutum, testatur Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 22. tit. 35. n. 1. & in Regno Lusitaniæ comprobatissimum dicunt Gam. decis. 41. à princip. Valasc. cons. 101. & 157. Cabed. p. 1. decis. 203. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 484. Rebel. de obligat. Iustitiæ, p. 2. lib. 13. q. 19. Cald. Pereira de renouat. emphyteusis, q. 8. n. 2. 2
Amplia procedere, etiamsi dominus directus velit emphyteusim ad se reuersam sibi, & suis vsibus retinere, vt tradit Cald. Pereira d. q. 8. num. 16. cum seqq. & nouissimè quæstionum forens. cons. 46. num. 3. & cons. 43. per totum, multis probare conatur hoc ius renouandi esse hæreditarium, & transire in quoscunque hæredes. 3
Amplia deinde procedere, etiamsi in inuestitura sit apposita clausula, *Quod finitis generationibus emphyteusis liberè ad ipsum dominum, seu Ecclesiam cum melioramentis reuertatur*, vt tradit Cald. Pereira d. q. 8. num. 18. & obseruare praxim nostri Regni Lusitaniæ iustissima cum ratione, probat Valasc. consult. 123. in fine. 4

SVMMARIVM.

1 *Narratiua vt non dicatur partis, nec impetrans quicquam videatur affirmare, operatur clausula,* Vt asseritur.
2 *Locutio affirmatiua vt non possit dici, operatur clausula,* Vt asseritur.
3 *Narrantem liberat à narratorum verificatione clausula,* Vt asseritur.
4 *Confessio narratorum ne dicatur facta, operatur clausula,* Vt asseritur.
5 *Assertio facta per verba impersonalia, & enunciatiua,*

ciatiua, probat in præiudicium renunciantis, & ad fauorem tertij.

6 *Clausula,* Vt asseritur, *non refertur ad narrationem, sed ad prouisionem.*

7 *Narratiua partis præsumitur, quando dicitur,* Vt asseris, *vel,* Vt asserit.

8 *Clausula,* Vt asseris, *relata ad pensionarium, si accesserit consensus titularis, remanet iustificata.*

9 *Clausula,* Vt accepimus, *quid importet, remissiuè.*

Vt asseritur.

Clavsvla CLXXXVIII.

1 HÆc clausula operatur, vt narratiua non dicatur partis, nec impetrans quicquam videatur affirmare, nec teneatur ad illius iustificationem; ita *Rot. decis.* 60. *de rescript. in antiq. Cassad. decis.* 7. *num.* 8. *vers. secundo verò casu, de Iurepatron. & decis.* 447. *n.* 1. *p.* 1. *diuers. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 32. *n.* 12. & 13. *Monet. de commutat. vlt. volunt. cap.* 7. *num.* 137. & fuit dictum *in Tudentin. Monasterij* 17. *Maij* 1615. *coram D. Patriarcha Manzanedo*, impressa per *Farin. decis.* 691. *num.* 6. *p.* 2. *recent.* & *in Melten. Prioratus* 22. *Maij eiusdem anni coram eodem*, impressa per eundem *decis.* 699 *n.* 4. *p.* 2. *recent.*

2 Item operatur, vt non possit dici locutio affirmatiua; & sic ille, qui ea vtitur, non dicitur affirmare suum dictum, *Cassad. decis.* 4. *n.* 8. *de probat* & fuit resolutum *in Calaguritana confidentiæ* 14. *Decembris* 1592. *coram Penia.*

3 Ideo narrantem liberat à narratorum verificatione, & excludit vitium subreptionis, *Rot. decis.* 60. *n.* 1. & *decis.* 77. *de rescript. in antiq. Cassad. d. decis.* 4. *n.* 9. *de probat* & *decis.* 7. *n.* 8. *de Iurepatron. Cæsar de Grassis decis.* 2. *n.* 4. *de probat. Rot. decis.* 412. *n.* 3. *p.* 1. *diuers.* & fuit dictum *in Iacen. Vicariæ* 28. *Iunij* 1593. *coram Penia.*

Item operatur, ne dicatur facta confessio narratorum, *Cassad. d. decis.* 4. *n.* 1. & sæpe decisum fuisse testatur ipsa *Rot. in Parmen. Datij* 27. *Nouembris* 1613. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano:* imò per hæc verba impersonalia nihil concluditur, & facit, vt perinde consideretur talis narratiua, ac si facta non fuisset, *auth. si quando. C. de constit. pecunia,* & fuit dictum *in Romana apertionis oris* 8. *Martij* 1613. *coram Card. Sacrato*, impressa per *Farinac. decis.* 461. *n.* 9. *p.* 1. *recent.* Vnde vacatio beneficij narrata hoc modo de certo mense, non sufficit, vt obseruat *Gonzal. d. gloss.* 32. *n.* 13. 4

Præfatam tamen assertionem, etiamsi esset facta per verba impersonalia, & enunciatiua, probare in præiudicium enunciantis, & ad fauorem tertij, resoluunt *Roman. cons.* 63. *num.* 2. *Ias. in l. iuris gentium. §. quod fere, num.* 4. *vers. limita. ff. de pactis, Aym. cons.* 29. *num.* 2. 5

Hæc clausula non refertur ad narrationem, sed ad prouisionem, vt fuit dictum *in Meten. Monasterij* 21. *Februarij* 1600. *coram Litta*, impressa per *Marches. de Commissionib. p.* 2. *pag.* 517. *in vlt. impress.* 6

Si verò dicatur, *Vt asserit*, tunc quia apertè refertur ad assertionem impetrantis, præsumitur narratiua partis, ac proinde impetrans ipse tenetur ad illius iustificationem, *Rot. d. decis.* 60. *num.* 2. *de rescript. in antiq. Cassad. d. decis.* 7. *num.* 2. *de Iurepatron. Nau. in cap. si quando, de rescript. except.* 3. *num.* 2. *Mandos. ad reg.* 34. *Cancel. q.* 47. *num.* 2. *Mascard. de probat. concl.* 888. *num.* 40. *cum seqq. Marches. de Commissionib. p.* 1. *pag.* 305. *num.* 115. & *pag.* 585. *num.* 36. *in vlt. impress. Sanchez de Matrimon. lib.* 8. *disp.* 35. *num.* 25. *ad finem, Monet. de commut. vltim. volunt. cap.* 7. *n.* 137. 7

Clausula, *Vt asseris*, relata ad pensionarium, si accesserit consensus titularis, remanet iustificata, vt resoluit *Dominus meus Melchior Lotterius in suo doctissimo tract. de re beneficiaria, lib.* 1. *quæst.* 38. *n.* 46. 8

Clausula, *Vt accepimus*, quid importet, vide *Pute. decis.* 101. *aliàs* 100. *in correct. lib.* 3. *Rot. in Meten. Monasterij* 21. *Februarij* 1600. *coram Litta*, impressa per *Farin. decis.* 24. *n.* 2. *p.* 2. *recent.* 9

Finis Tractatus de Clausulis vsufrequentioribus.

INDEX

INDEX CLAVSVLARVM, QVÆ IN HOC TRACTATV de Clausulis vsufrequentioribus continentur.

Primus numerus Clausulam, secundus paginam denotat.

TRACTA

TRACTATVS DE DICTIONIBVS, PARTICVLIS, ADVERBIIS, ET PRÆPOSITIONIBVS IN vtroque Iure vſufrequentioribus.

MVLTIS SACRÆ ROTÆ DECISIONIBVS, & quamplurium Doctorum tam veterum, quàm recentiorum reſolutionibus locupletatus.

AVCTORE

AVGVSTINO BARBOSA,

I. V. D. Luſitano, Protonotario Apoſtolico.

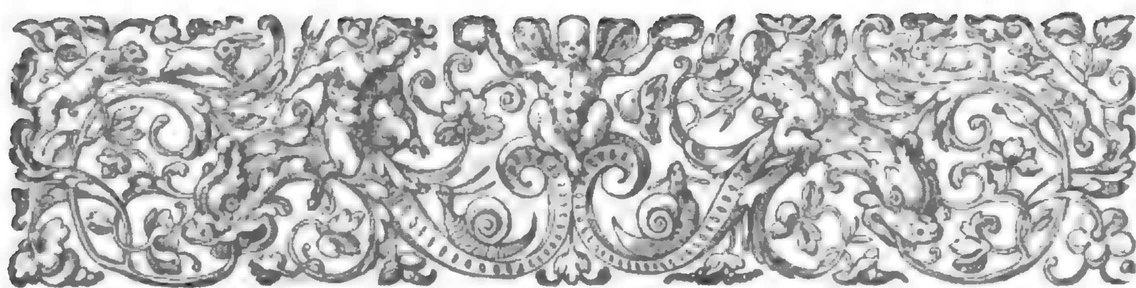

AVGVSTINI BARBOSÆ I.V.D. LVSITANI,

Tractatus DE DICTIONIBVS, PARTICVLIS, ADVERBIIS, ET PRÆPOSITIONIBVS IN vtroque Iure vsufrequentioribus.

SVMMARIVM.

A. Ab.

DICTIO I.

Præpositio multis modis capitur, sed 1
regulariter ponitur exclusiuè, vt docent *glos. verb. ab initio, in l. 20. §. fin. ff. de action. empti, & verb. à die, in Clem. sicut appellationem, de appellat. & verb. numerandum, paulo ante fin. in cap. statutum, de prabend. lib. 6.* vbi *Anch. col. 2. in 5. notab.* & *Archid. n. 2. vers. à die,* & *Gemin. n. 11. Ioan. Andr. ad Specul. tit. de citat. §. viso, vers. pen. & in tit. de dilation. §. dilationum, vers. sed pone, Bald. in l. vlt. in princip. col. 2. vers. sed illud non est. C. de tempor. appell. & in l. scire oportet. §. aliud. ff. de excusat. tutor. & in l. eos. §. sin autem, col. 2. vers. quæro autem an dies. C. de appellat. & cons. 457. col. 3. vol. 1. & cons. 461. vol. 3. & cons. 357. col. 2. vers. sequitur,*

sequitur, vol. 5. Cast. cons. 42. num. 5. p. 3. Angel. cons. 404. in fin. Anch. cons. 413. in fin. Alex. cons. 42. col. 2. vers. reus, vol. 2. & cons. 77. col. vlt. vol. 7. Corn. cons. 259. col. vlt. lib. 1. & cons. 54. num. 2. vol. 2. Oldrad. cons. 49. num. 1. Beltran. cons. 121. num. 29. Ronchegal. in l. si ex duobus, num. 16. cum seqq. ff. de duobus reis, Tiraq. de retractu lign. §. 1. glos. 11. num. 51. cum seqq. Rebuff. ad l. 125. ff. de verbor. signif. vers. ab eo, pag. mihi 482. Cosm. in pragmat. Sanct. tit. de collat. §. videlicet, verb. A. pag. 251. Mandos. in reg. 19. Cancel. q. 18. num. 5. Azim. in praxi, p. 1. §. 17. cap. 6. vers. secundo loco, num. 1. Rot. decis. 710. num 4. p. 1. diuers. & decis. 705. num. 2. p. 2. diuers. Carthar. Ianuen. decis. 71. num. 8. Magon. Florent. decis. 8. num. 7. vers. & maximè si terminus, Polyd. Ripa in tract. singul. obseruat. obseru. 376. & in tract. de nocturno tempore, cap. 63. Octauian. Vulpel. de præposit. & aduerb. significat. sub hac dict. num. 6. pag. 2. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 124. num. 4. & discept. forens. cap. 161. num. 5. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 2. collect. 389. Sigism. Scacc. de appellationib. q. 2. num. 57. Card. Tusch. practic. conclus. litt. A. concl. 1. num. 8. Cened. post lib. practic. & canonic. quæst. sing. 1. num. 1. nouissimè *Grat. de dictionib. dict. 1. num. 1.*

2 Verùm contrarium, imò quod dict. *A.* includat, tenent *Archid. in d. cap. statutum*, & alij citati à *Tiraq. d. glos. 11. num. 51. & 52. & à Cened. d. sing. 1. num. 2.*

3 Pro concordia igitur primò considerandum est, vbi non apparet de mente legis, quod aut statuti dispositio est odiosa, & tendens ad condemnationem, & pœnam, aut est fauorabilis absoluens, & in libertatem quodammodo redigens: nam in primo casu hæc dictio stat exclusiuè, in secundo verò inclusiuè, vt ex *Ioan. Ferrar. in sua praxi, in forma capituli quando testes producantur ad æternam rei memoriam*, tradit *Stephan. Gratian. d. cap. 161. num. 23.* & ex aliis explicat *Cened. d. sing. 1. n. 10.*

4 Vnde stante statuto, vt à pulsu campanæ de sero nullus incedat cum armis, vel vadat per vicos sub certa pœna, statutum illud est intelligendum post finitum pulsum campanæ, exclusiuè scilicet, quia tendit ad condemnationem, & pœnam: quando verò statutum dictat, vt à pulsu campanæ de mane quilibet possit incedere cum armis, vel exire, intelligitur, vbi cœpit pulsari campana, inclusiuè scilicet, quia est fauorabile, vt bene explicat *Stephan. Gratian. d. cap. 161. num. 23.*

5 In Regnis verò Castellæ per l. 6. tit. 6. lib. 6. nouæ Recopil. vt omnis dubitatio tollatur, expresè sancitum est, quod post pulsatam campanam quietis, arma non deferantur; ita etiam apud nostros Lusitanos cautum extat in Ordinat. Regia, lib. 5. tit. 79. in princip. vbi *Parens meus.*

6 Secundò considerandum est, quod quando dispositio, quæ tempus statuit, proponit per huiusmodi dictiones ex quo terminus incipiat, v. g. à die contractus, ab appellationis die, à die notificationis, tunc dies termini non computatur in termino; ita docent *Bald. cons. 457. num. 3. vers. si autem iungitur, lib. 1. Alex. cons. 114. col. 1. in fin. lib. 5. Rebuff. d. l. 1. vers. adeò, Gutier. practic. lib. 2. q. 154. num. 2. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 12. q. 8. num. 8. Octauian. Vulpel. sub hac dict. num. 6. Stephan. Gratian. d. decis. 124. num. 3. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. litt. D. concl. 238. num. 10. Cened. d. sing. 1. num. 11. cum seqq.*

7 Tertiò considerandum est, quod quando apparet ex Iuribus, legem velle hanc dict. A. stare exclusiuè, tunc sumetur exclusiuè, vt *in l. pater. §. sexaginta, ff. ad legem Iuliam de adulter. & in cap. frequens, de restit. spoliat. lib. 6. & in cap. pia, vers. si quis igitur, de except. eod. lib. & in d. cap. statutum, Bald. cons. 457. col. 3. vers. dubitatur, vol. 1. Tiraquel. d. d. glos. 11. num. 42. Cened. d. sing. 1. num. 7.*

8 Quartò considerandum est, quod quando materia subiecta aliud postulauerit, vel natura contractus, aut mens disponentis, seu fauor, aut odium persuadeat, vel vt euitetur absurdum, seu correctio, stabit hæc dictio inclusiuè; ita *Tiraquel. d. glos. 11. num. 33. cum seqq. Rot. d. decis. 705. num. 3. Aloys. Ricc. d. collect. 389. Stephan. Gratianus d. cap. 161. num. 21. Card. Tusch. d. concl. 238. num. 8.* vbi *num. 9.* post *Bald. d. cons. 457. num. 3. vers. aut qualitercumque, lib. 1.* subdit, quod dictiones istæ semper includunt terminum à quo, quando iunguntur termino, qui ponitur inclusiuè, *Cened. d. sing. 1. num. 14.* vbi *num. 20.* subdit, 9
quod quando huiusmodi dictiones ponuntur in dispositione, vbi iungitur actus cum tempore, quod est de initio ipsius, tunc stant inclusiuè.

10 Quando dict. *A.* tempus, aut locum diuidit, significat immediatum tempus, aut locum, vt si dicatur, à die, à fundo Titij, *d. l. si pater. §. sexaginta, Tiraq. in l. si vnquam, verb. postea, num. 20. Strach. in tractat. de assecurat. glos. 12. num. 2. Cened. d. sing. 1. num. 23.*

11 Dict. *A.* vel *Ab*, aliquando ponitur pro *Post. Cic. pro Mil.* Centesima lux est hæc ab interitu P. Clodij. *Idem 3. de Orat.* Qui annus ei primus ab honorum perfunctione omnium concessu aditum ad summam auctoritatem dabat. *Idem de Senect.* Cuius à morte hic tertius & trigesimus est annus. Ex nostris *glos. in fin. in l. nemine. C. de decurionib. lib. 10. Tiraq. d. glos. 11. num. 55. Surd. decis. 282. num. 8. Stephan. Gratian. d. cap. 161. num. 6. Cened. d. sing. 1. num. 24.*

12 Interdum pro *Pro*, sumitur. *Cic. 1. de Orat.* Vide ne hoc totum Scæuola sit à me, id est, pro me. *Idem in Brut.* Vt nemo contra ciuium perditorum popularem, turbulentámque dementiam à Senatu, & à bonorum steterit causa.

13 Sæpe locum, aut personam, vnde aliquid sumitur, designat. *Cic. in Verr. 5.* Pecuniam numerauit ab ærario. *Idem pro Planco.* Sinite me, quod vobis fretus huic sæpe promisi, id à vobis ei persoluere. *Idem Attic. lib. 14.* A me hoc illi dabis, id est, sumes à me quod illi des.

14 Nonnunquam accipitur pro *Per*, vt tradit *Ioan. Garc. de nobilit. glos. 6. num. 41. vers. septimo, in medio.*

15 Item ad tempus præteritum refertur, idque multis modis, scilicet, à puero, à pueritia. *Cic. 4. Academ. qq.* Diodoro quid faciam Stoico, quem à puero audiui? Ab ineunte ætate, à prima ætate, idem est quod à pueritia. *Cic. lib. 1. epist. 4.* A prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis, & maximè Philosophia delectauit. Ab adolescentulo, ab adolescentia, siue à prima adolescentia, idem penè est quod ab ineunte ætate. *Cic. pro Quinct.* Nam qui ab adolescentulo quæstum sibi instituisset sine impendio. *Idem lib. 1. epist. 9.* Refero me ad mansuetiores Musas, quæ me maximè, sicut à prima adolescentia, delectarunt.

16 Aliquando *A.* pro *De*, capitur. *Terent. in Adelph.* A villa mercenarium vidi. *Vulpel. sub hac dict. pag. 3.*

17 *Abhinc*, & ablatiuo, & accusatiuo iunctum refertur ad tempus præteritum. *Cic. 3. Verr.* Abhinc annis quatuordecim. *Idem pro Cornel. Bal.* Etenim si Cn. Pompeius abhinc annos quingentos fuisset. *Terent. in And.* Abhinc triennium. *Vulpel. sub hac dict. pag. 3.*

18 *Ab re*, id est, præter rem, sine causa. *Suet. in August.* Non ab re fuerit subtexere, id est, non alienum à proposito, vel sine vtilitate, refert *Vulpel. sub hac dict. in fine.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Negatiua, exclusiua, & separatiua est dict.* Absque.
3 *Inclusionem aliquando denotat dict.* Absque.
4 *Carentiam omnimodã requirit dict.* Absque.
5 *Statutum de dote lucranda, si vxor absque filijs decesserit, prodest etiam quod cum vno tantùm decedat.*
6 Sine, *aliquando apud Comicos importat dict.* Absque.

Absque.

Dictio II.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide *gloss. & Archid. in cap. non est nostrum 23. quæst. 5.* Doctores *in l. si res. ff. de except. Alberic. in dictionario, verbo, Absque, Bertachin. in suo repertor. verbo, Absque, Tiraquel. de retractu, tit. 1. §. 1. gl. 11. n. 79. Vulpel. de præpositionum, & aduerb. significat. sub hac dict. pag. 3. Cened. post lib. canonicarum & practicar. quæst. sing. 2. Grat. de dictionib. dict. 2, Turcellin. de particulis, cap. 2.*

2 Ista dictio est negatiua, & exclusiua, ac separatiua, *cap. qui generaliter*, vbi *Archid. num. 3. vers. Absque, de procuratorib. lib. 6.* & ibi *Ioan. Andr. num. 1.* & *Dominic. in vers. quæro quæ sit natura huius dict. Absque, Cosm. in pragmat. Sanction. tit. de collationib. §. item insuper, vers. Absque, Bald. in l. data opera, col. pen. num. 96. Vulpel. sub hac dict. pag. 3. Cened. d. sing. 2. n. 1.*

3 Aliquando etiam denotat inclusionem, vt *in cap. 2. de decim. lib. 6. cap. non est nostrum. 23. quæst. 5.* vbi *gloss. verbo, Absque, Cosm. citato loco, Cened. d. sing. 2. num. 2.* vbi *num. 4.* subdit videri ex prædictis, huiusmodi dict. *Absque*, secundum subiectam materiam accipiendam esse; & *num. 5.* addit, quod quando dict. *Absque* præcedit negatiua, tunc stat inclusiuè, si verò ista dictio ponatur simpliciter, & non præcedat negatiua, tunc stat exclusiuè.

4 Requirit etiam omnimodam carentiam, vt ait
5 *Bald. in l. 1. C. de condition. inf.* dicens quod statutum de dote lucranda, si vxor absque filiis decesserit, prodest etiam quod cum vno tantùm decedat, refert *Vulpel. sub hac dict. n. 3.*

6 Pro *Sine*, aliquando apud Comicos vsitatur hæc dictio, apud Oratores verò non ita. *Plaut.* Si absque me fores. Itaque satius est dicere, sine iniuria, quàm absque iniuria, sine vlla dubitatione, quàm absque dubio.

SVMMARIVM.

1 *Coniunctio copulatiua est regulariter dict.* Ac.
2 *Augmentatiuè venit dict.* Ac.
3 Ac, *apposita inter duas orationes perfectas, non repetit in sequenti qualitatem expressam in præcedenti.*
4 *Dispositiuè pro*, id est, *aliquando accipitur dict.* Ac.
5 *Illatiuè aliquando sumitur dict.* Ac.
6 *Similitudinem, seu comparationem denotat dict.* Ac.
7 *Ampliatiua de sui natura est dict.* Ac etiam.

Ac.

Dictio III.

REgulariter hæc dictio est coniunctio copulatiua, & ponitur pro, *Et, l. 2. §. & cùm placuisset, ff. de origine Iuris, l. si de lege. ff. de legib. l. libertas. §. fin. ff. de statu hominum, l. 2. §. fin. Cod. de summa Trinit. Cosm. in pragmat. Sanction. in procem. in §. quæ quidem, in verbo obsecrando, & in tit. de interdict. in diff. non pon. §. statuit, in verbo Ac, Mandos. in gloss. facult. §. ac etiam, in verbo Ac, Vulpel. de præposit. & aduerb. significat. sub hac dict. pag. 4. Peregrin. cons. 63, num. 4. lib. 3. Cened. post lib. canonic. & practic. quæst. sing. 16. num. 1.* & ideo dicitur venire augmentatiuè, *Pute, decis. 390. lib. 3. in correctis.* 1 2

Apposita tamen inter duas orationes perfectas, non repetit in sequenti qualitatem expressam in præcedenti, *Bart. in l. Seia. §. Caio, num. 3. ff. de fundo instructo, Paris. cons. 38. n. 25. & seq. lib. 2.* & fuit dictum in *Romana pecuniaria 26. Maij 1627. coram R. P. D. Virili.* 3

Aliquando accipitur dispositiuè pro, *Id est, l. decernimus, & ibi glos. verb. Ac. C. de sacros. Eccles. l. facultas. C. de fideiussor. lib. 10.* vbi *Luc. de Penna, Cosm. Mandos. & Cened. citatis locis.* 4

Aliquando hæc dict. accipitur illatiuè, *cap. 1. 31. dist. Cosm. in d. verbo Ac, fol. 214. Cened. d. sing. 16. num. 3.* 5

Interdum accipitur similitudinariè, & comparatiuè, & denotat similitudinem, seu comparationem, *Clem. 1. §. 1. de iudic. l. 1, C. de errorib. Aduocat. Mandos. in d. verbo Ac, fol. 140. Dec. cons. 362. ante num. 1. Cened. d. sing. 16. num. 4.* 6

Dict. *Ac etiam*, de sui natura est ampliatiua, vt per *Seraphin. decis. 562. num. 1.* 7

SVMMARIVM.

1 *Fictionem importat dict.* Ac si.
2 *Similitudinem, sed non per omnia denotat dict.* Ac si.

Ac si.

Dictio IV.

FIctionem importat hæc dictio, vt ex *l. si alterius. ff. de hæredib. instit.* tradit *Paul. Montan. de tutel. & curis, cap. 37. num. 54.* 1

Denotat etiam similitudinem, sed non per omnia, *l. si deferente. ff. quibus modis pignus.* & fingit factum, quod verè factum non est, *glos. in l. quamuis. ff. de bonis auctorit. Iud. possiden.* & fuit dictum *in Compsana Iuris patronatus 23. Ianuarij 1603. coram Litta*, impressa per *Farinac. decis. 58. num. 3. p. 1. recent.* 2

SVMMARIVM.

1 *Dominij translationem importat verbum* Accipere.
2 Accipere, *&* Capere *differunt.*

Accipere.

Dictio V.

1 IMportat hoc verbum dominij translationem, ex notatis per *Cald. Pereir. de empt. & vendit. cap. 18. num. 26.*

2 *Accipere*, & *Capere* differunt, quia *capere* cum effectu dicitur, *accipere* verò etiamsi quis non sic accipit, vt habeat, ita ex *l. in aliud 71. ff. de verbor. signif.* vbi *Alciat.* colligit *Galganet. de different. individ. lit. C. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Variè sumitur dictio* Ad.
3 *Inclusiuè aliquando accipitur dictio* Ad.
4 *Tempus, numerum, vel actum, cui adiicitur, includit dictio* Ad.
5 *Vicinitatem, non intrinsecitatem nonnunquam importat dictio* Ad.
6 *Causam finalem interdum denotat dictio* Ad.
7 *Conditionem quandoque importat dictio* Ad.
8 *Modum facit dictio* Ad, *quando adiicitur ad aliquid explicandum per honorarium, aut per alium.*
9 *Perfectionem actus designat dictio* Ad *in compositione.*
10 *Iuxta, seu Supra; importat nonnunquam dictio* Ad.
11 *Insultum factum ad domum dicitur, siue fiat prope domum per duos, vel tres pedes, siue in porticu annexa domui.*
12 Post *Dictio* Ad *importat.*
13 Valdè.
14 Intus.
15 Apud, *cùm refertur ad locum.*
16 Contra.
17 Circiter.
18 Præ, *in comparatione.*
19 Secundùm.
20 Vsque ad, *cùm ad tempus refertur.*
21 *Inclusiua, & implicatiua est dictio* Ad.
22 Ad diem, *significat præstitutum tempus.*
23 Ad summum, *vel ad tempus, vel ad numerum refertur.*

Ad.

Dictio VI.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Doctores *in l. non putabam. ff. de cond. & demonstr. & in l. qui filium, §. vlt. vers. ad annum, ff. ad S.C. Trebell. & in l. quidam Hiberus*, vbi *glos. verb. ad parietem. ff. de seruit. vrbanorum prædior.* Bertachin. *in suo Repertorio, verb. Ad. Mandos. in glos. facult. §. ac etiam, in verb. Ad, fol. 255.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. glos. 1. §. 11. num. 67.* Vulpell. *de praepos. signific. sub hac dict. pag. 4. & 5.* Tursellin. *de particulis, cap. 4.* Gratian. *de dictionib. dict. 4.* Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. singul. 49.* Card. Tusch. *tom. 2. litt. D. conclus. 239.*

Variè sumitur hæc dictio, vt referunt Tiraquel. *d. num. 67.* & Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 12. §. 1. num. 31.* 2 Aliquando enim accipitur inclusiuè; vt per Oldrad. *cons. 49. num. 6.* Tiraquel. *d. glos. 11. num. 67.* Mandos. *in d. verbo Ad*, Cened. *d. sing. 49. num. 1.* 3 Et ita includit tempus, numerum, vel actum, cui adiicitur, 4 Cic. *pro Cecin.* Cum amicis ad diem veni in castellum. *l. 3. §. qui habebat. ff. de seruit. rustic. prædior. l. qui duos. §. 1. ff. de manumiss. testam.*

Nonnunquam importat vicinitatem, non intrinsecitatem; 5 ideò si quis probat possedisse fossatum vsque ad aliam ripam, non includit ripam, quia est captiosa; & dubia probatio contra probantem interpretatur; ita post Alex. *cons. 54. incip. Viso processu, num. 8. & seq. lib. 5.* tradit Card. Tusch. *d. conclus. 239. num. 1.* & Alex. Referunt, & sequuntur Vulpel. *sub hac dict. num. 1.* & Rota *in Theatina iurisdictionis S. Ioannis 17. Iunij 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis. 509. num. 5. p. 1. recent.*

Quandoque denotat causam finalem, Menoch. 6 *cons. 352. num. 1. & 2.* Socin. Iun. *cons. 48. num. 2. vol. 3.* Mandos. *in reg. 34. Cancellar. q. 66. num. 35.* Gonzal. *d. glos. 12. §. 1. num. 30.* Cened. *d. sing. 49. num. 8.*

Interdum importat conditionem, ideò si pro- 7 mitto tibi centum ad arbitrium boni viri, censetur obligatio sub conditione si Iudex, vel bonus vir declarauerit, & ante declarationem nihil debetur; ita post Alex. *cons. 72. incip. Viso processu, in fine, vers. & illa verba, lib. 5.* tradit Card. Tusch. *d. conclus. 239. num. 2.* vbi *num. 3.* subdit, idem esse dicendum, si promitto tibi dare decem ad voluntatem meam, quia intelligitur, si voluero, & sic sub conditione.

Quando adiicitur ad aliquid explicandum per 8 honorarium, aut per alium, facit modum; *l. quibus diebus, §. Termilius*, ibi, *ad monumentum, ff. de cond. & demonstr.* Quando verò pendet ex viribus fortunæ, facit conditionem, *l. si vir*, ibi, *ad tempus*, vbi *glos.* & Bart. *ff. eodem tit.* Ita colliges ex tradit. per Garganet. *de cond. & demonstr. p. 2. cap. 3. q. 4.*

In compositione perfectionem actus designat, 9 Oldrad. *cons. 49. col. 2. in fine*, Felin. *in cap. cùm vigesimum, post num. 7. vers. si dicatur, de offic. deleg.* Mandos. *in glos. facultas. §. etiam. in vers. Ad, & in regu. 34. Cancellar. q. 66. num. 3.* Cened. *d. sing. 49. num. 4.*

Primò hæc dictio nonnunquam accipitur pro 10 *Iuxta*, vel *Supra*, vt *in d. l. quidam Hiberus*, vbi *glos. verb. ad parietes*, exponens verbum illud dicit, id est, supra parietem, vel, id est, nimis prope parietem, Alex. *in l. si cui legetur, num. 3. ff. de leg. 1.* Petr. Enriq. *opusc. 2. lit. A. ante num. 1.* Cened. *d. sing. 49. num. 2.* Vulpel. *sub hac dict. num. 2.* vbi post Tiraq. facit differentiam inter *Ad*, & *In*, quia ire ad theatrum, est ire ad locum theatro proximum: & ire in theatrum, est intrare theatrum, & *num. 3. cum seqq.* subdit, 11 insultum factum ad domum dici, siue fiat prope domum per duos, vel tres pedes, siue in porticu annexa domui, siue in pertinentiis domus.

Secundò sumitur etiam pro *Post*, Cic. *Attic. lib. 11.* 12 Nescio quid intersit, vtrùm nunc veniam an ad decem annos. Idem *Attic. lib. 2. epist. 22.* Num Sansacerani merita in patriam ad annos sexcentos maiora viderentur, quàm nostra. Text. *in l. qui duos, ff. de manumiss. testam. & in l. militis codicillis*, & ibi glos. *verb. ad testamentum*, vbi Bart. & Bald. *ff. de testam. militis*, Tiraq. *d. glos. 11. num. 67.* Cened. *d. sing. 49. num. 6.*

Tertiò etiam accipitur pro *Valdè*, glos. & Bald. 13 per text.

per text. ibi, *in d. l. non putabam*, Felin. *in d. cap. cum vigesimum*, post *num.* 7. Gonzal. *d. glos.* 12. §. 1. *num.* 30.

14 Quartò etiam accipitur pro *Intus*, vt in rubro, & in nigro, *C. de iis, qui ad Ecclesias confugiunt*, id est, intus Ecclesias.

15 Quintò etiam pro *Apud*, refertur ad locum, Cic. 4. *Verr.* Ad vrbem cùm esset, audiuit. Idem *Attic. lib.* 1. *epist.* 2. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietam exposita. Idem *pro Cælio*: Habet hortos ad Tiberim.

16 Sextò ponitur etiam pro *Contra*, Cic. *lib.* 1. *de diuin.* Mirari licet quæ sint animaduersa à Medicis herbarum genera, quæ radicum ad morsus bestiarum, ad oculorum morbos, ad vulnera. Idem *lib.* 1. *epist.* 18. Nisi desperatione rerum obduruisset animus ad dolorem nouum. Text. *in l.* 1. iuncta *glos.* 1. *ff. an per alium causæ appellationis reddatur*, *l. commissa*, & ibi glos. *verb. ad heredem*, id est, contra heredem, *ff. de publican. & vectigal. l. item apud Labeonem*, *vers. proinde si quis ad domum suam*, *ff. de iniuriis*.

17 Septimò etiam pro *Circiter* accipitur, Cic. *ad Qu. Fratr. lib.* 2. *epist.* 1. Sanè frequentes fuimus ad ducentos. Idem *ad Attic.* Homines ad quindecim Curioni assenserunt, nullum senatusconsultum facienti.

18 Octauò etiam pro *Præ*, in comparatione vsurpatur, Cic. *de Orat.* Sed nihil ad Persium. Idem *de legib.* Nihil ad Cælium, sed potiùs ad antiquorum languorem, & inscitiam. Terent. *in Eunuc.* Sed nihil ad nostram hanc.

19 Nonò etiam pro *Secundùm* ponitur, Cic. *de Amicit.* Omnia ad voluntatem loqui, nihil ad veritatem. Idem *in Orator.* Ad arbitrium, & nutum auditorum totum se fingit, & accommodat.

20 Decimò pro *Vsque ad*, sæpe tempus significat, Cic. *Attic. lib.* 13. Multus sermo ad multam diem. Idem 2. *Philippic.* Perpotauit ad vesperam.

21 *Ad minus*, dictio est inclusiua, & implicatiua, Azeued. *l.* 38. *num.* 2. *tit.* 6. *lib.* 3. *Recopil.*

22 *Ad diem*, significat præstitutum tempus, Cic. *pro Roscio Amerin.* Opinor esse in lege, quam ad diem proscriptiones, venditionésque fiant, nimirùm ad Kalendas Iunias. Idem 4. *Verr.* Quando illa frumentum, quod debebat, ad diem non dedit.

23 *Ad summum* vel ad tempus, vel ad numerum refertur, Cic. *pro Milon.* Quatuor, ad summum quinque, sunt inuenti. *Ad summam*, idem quod in summa. *Ad extremum, ad postremum, ad vltimum*, pro *denique* vsurpantur.

SVMMARIVM.

1 Valdè, *seu* Multùm, *aliquando importat dictio* Adeò.

2 *Declaratiua, & continuatiua eiusdem qualitatis est dictio* Adeò.

Adeò.

Dictio VII.

1 HÆc dictio pro *Valdè* vsurpatur. Virgil. *Georgic.* Multa adeò meliùs gelida se nocte dedere. Et Terent. pro *Multùm* accipit. Adolescentem adeò nobilem, refert Vulpell. *de prepos. sign. sub dict. Ad, post num.* 14.

2 Declaratiua, & continuatiua est eiusdem qualitatis, *l. iuris gentium*, §. *adeò. ff. de pactis*, Gabr. *cons.* 111. *num.* 19. 22. & 24. *lib.* 1. Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 103. *num.* 16. vbi hoc intelligit, quando est iuncta cum dict. *Quod.*

SVMMARIVM.

1 *Restrictiua est dictio* Ad hoc, *& modum respicit.*

2 Ad hoc, *denotat idem quod* ad effectum eorum, quæ sequuntur.

3 Iuxta hoc, *seu* Secundùm hoc, *importat dictio* Ad hoc.

Ad hoc.

Dictio VIII.

EST dictio restrictiua, & modum respicit, *l. quibus diebus*, §. *Termilius*, vbi Bart. *ff. de cond. & demonstr.* Alciat. *cons.* 5. *in princip. lib.* 9. *in secunda impress.* Vulpell. *de prepos. signific. sub dict. Ad*, post *num.* 14. 1

Denotat idem quod *ad effectum eorum, quæ sequuntur*, vt *in cap.* 1. *in princip. de sequestr. possess.* & *in cap. ad hoc*, 89. *dist.* Mandos. *in glos. facult.* §. *volentes, in verb. ad hoc, fol.* 175. Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. singul.* 49. *num.* 11. 2

Item accipitur, id est, *Iuxta hoc*, seu *secundùm hoc*, *l. iubemus*, §. *ad hoc*, & ibi Luc. de Penna exponit *ad hoc*, id est, *iuxta hoc*, *C. de silentiar. lib.* 12. Bart. *in Extrauag. ad reprimen. in verb. ad hoc.* Cened. *d. sing.* 49. *num.* 12. 3

SVMMARIVM.

1 *Tempus respicit tum præsens, tum etiam futurum dictio* Adhuc.

2 *Præterea aliquando importat dict.* Adhuc.

3 Adhuc, *in quo differat ab* Hactenùs.

Adhuc.

Dictio IX.

AD tempus refertur tum præsens, tum etiam futurum, Cic. 1. *Verr.* Est adhuc non Verres, sed P. Mutius. Idem *lib.* 2. *de diuin. in princip.* Adhuc hæc erant. Idem *lib.* 6. *epist.* Tamen adhuc non feci. Idem *lib.* 7. *epist.* Me adhuc non legisse turpe est. 1

Interdum pro *Prætereà* vsurpatur, Cic. *de amicit.* Nisi si quid adhuc fortè vultis. 2

In hoc autem differt *Adhuc* ab *Hactenùs*, quia *adhuc* de tempore vsurpatur, *hactenùs* de re accipitur, & ideò minùs rectè dicitur: Hactenùs ita sensi, quàm, Adhuc ita sensi, vt per Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Ad*, post *num.* 14. 3

Adiudicare.

Dictio X.

HOc verbum propriè pertinet ad iudicia diuisoria, *l. item Labeo, in princip. ff. famil. hercisc.* glos. *in l. sed etsi res, ff. de publ. in rem act.* quam dicit notabilem Ias. *in* §. *quadam, Instit. de action. in* 1. *col.* refert Petr. Henriq. *opusc.* 2. *lit. A in fine.*

Adiudicare, & abiudicare, differunt, ex adductis per Galganet. *de different. indiuiduorum, litt. A. n.* 37.

Admodum.

Dictio XI.

1 Dicitur quasi ad modum, ac proinde significat *Satis*, aut *Valdè*; quia ad modum quod est, satis est. Cic. 6. *Verr.* Erat admodum amplum, & excelsum signum cum stola. Idem *de Amicit.* Parui admodum familiares. Idem *in Brut.* Nam planè quidem perfectum, & cui nihil admodum desit. Refert Tursellin. *de particul. cap.* 7.

Admoneo.

Dictio XII.

1 Verbum hoc non inducit mandatum, *l. idémque*, §. *si quis ea quæ*, *ff. mandati.* Nicol. Mozz. *de contract. tit. mandati, cap. de substantialibus mandati, num.* 9.

Aduersus.

Dictio XIII.

1 Componitur hæc dictio ex *Ad*, & *versus*, quod idem sonat quod *Erga.* Cic. *lib.* 1. *de natur. Deor.* Pietas, & iustitia aduersus Deos. Idem *lib.* 1. *Offic.* Adhibenda est reuerentia quædam aduersus homines. Interdum pro *Contra* vsurpatur. Cic. 1. *in Verr.* Pecuniæ conciliatæ aduersus leges, aduersus Rempubl. Idem *Attic. lib.* 14. Non contendam aduersus te, si duriorem te præbes.

SVMMARIVM.

1 *Æqualitatem vocationis aliquando non significat dictio* Æqualiter, *sed distributionem inter vocatos.*

2 Æqualiter *id est, eodem tempore, quandoque interpretamur.*

3 *Dictio* Æqualiter *multum importat in successione hæreditaria.*

Æqualiter.

Dictio XIV.

1 Dictio hæc idem sonat, quod *Æquè*, de qua infrà; aliquando tamen non significat æqualitatem vocationis, sed distributionem inter vocatos, vt veniant in capita, non in stirpes, *arg. l. libert.*, §. *præterito, in fine ff. de bonis libert.* Albert. Brun. *conf.* 72. *post med.* Tiraquel. *de retractu ligu.* §. 11. *glos.* 6. *num.* 2. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 774. *num.* 51.

2 Interdum non denotat, quòd pariter vocentur instituti; sed interpretamur *Æqualiter*, id est, eodem tempore, Bart. *in l. si finita*, §. *si autem, num.* 1. per illum text. *ff. de damno infecto*, vbi infert ad concordiam testium, Rom. *conf.* 301. *vers.* 5. Oldrad. *conf.* 178. Ias. *in l. æquè, in princip.* & ibi Gomez. *num.* 8. *Institut. de action.* Tindar. *in tract. de testib. p.* 2. *cap.* 7. *num.* 5.

Et ita dictio *Æqualiter* multum importat in successione hæreditaria, Parif. *conf.* 38. *num.* 81. *vol.* 2. refert Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. sing.* 77. *num.* 4. 3

SVMMARIVM.

1 *Æquè ab æquo dictum, interdum absolutè ponitur.*

2 *Distributiua est dictio* Æquè, *adeò vt si instituti sint filij fratris, & Titius æquè, quilibet eorum in virilem admittatur.*

3 *Casus aliquando non æqualiter coniungit dictionem* Æquè, *sed cum disparitate.*

4 *Parificare in totum non solùm in qualitate, sed etiam in substantia est de natura dictionis* Æquè.

AEquè.

Dictio XV.

Aduerbium hoc ab æquo dictum est, interdum 1 absolutè ponitur, Cic. *lib.* 5. *epist.* 21. Tamen nemo erat, quicum essem libentiùs, quàm tecum; & pauci, quibuscum æquè libenter. Sæpe cum *Ac*, vel *Atque* coniungitur, Cic. *de amicit.* Quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes, qui illis æquè, ac tu ipse gauderes? Idem *lib.* 13. *epist.* 43. Sed me colit, & obseruat æquè, atque illum ipsum patronum suum. Nonnunquam cum *Et*, vel *Vt* annectitur, Cic. *Philippic.* 2. Possúmne igitur in Antonij latrocinio æquè esse, vt hi, &c. Idem *pro domo*, Itaque libentissimè prædicabo Cn. Pompeium studio, & auctoritate æquè vt vnumquemque veterum pro salute mea laborasse.

Distributiua est hæc dictio, adeò vt si instituti 2 sint filij fratris, & Titius æquè, quilibet eorum in virilem admittatur, ac si omnes nominati essent, *l. interdum, ff. de hæred. instituen.* Panorm. *in cap. Raynutius, num.* 5. & ibi Bero. *num.* 90. *de testam.* Dec. *conf.* 381. *num.* 2. *tom.* 1. Alex. *conf.* 55. *num.* 3. *vol.* 4. Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. singul.* 77. Vulpel *sub hac dict. pag.* 30. Grat. *de dictionib. dict.* 8. *num.* 1.

Aliquando tamen non æqualiter coniungit ca- 3 sus, sed cum disparitate, vt per Bart. *in l. si finita*, §. *si ante, num.* 1 *ff. de damno infecto.* Rom. *conf.* 301. *vers.* 5. Gom. *in* §. *æquè, num.* 8. *Instit. de action.* Alex. *conf.* 55. *num.* 3. *vol.* 4. Cened. *d. sing.* 77. *num* 3.

Natura huius dictionis est in totum parificare 4 non solùm in qualitate, sed etiam in substantia, & effectu, *l. inuitus, ad fin. ff. de fideicom. libert. l. interdum, ff. de hæred. instituend. l. legata inutiliter, in fine, ff. de leg.* 1. *l. fideicommissa*, §. *sic fideicommissum, in fine*, juncta glos. *verb. æquè, ff. de leg.* 3. Corn. *conf.* 75. *num.* 24. & *conf.* 240. post *num.* 4. *vol.* 1. Gom. *in d.* §. *æquè, num.* 8. Mandos. *in glos. facult.* §. *& in ipsa, in verb. æquè, fol.* 291. Alex. *conf.* 170. *col.* 1. *vol.* 5. quos refert Cened. *d. sing.* 77. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Formam, & solemnitatem inducit dictio* Aliàs.

3 *Conditio*

3 *Conditionem aliquando importat dictio* Aliàs.

4 *Interpretatur interdum dictio* Aliàs, *id est, alio casu.*

5 *Exclusiuè quandoque ponitur dictio* Aliàs.

6 *Loci aduerbium est dictio* Aliàs, *& significat idem, quod alio loco.*

7 *Temporis aduerbium est dictio* Aliàs, *& sumitur pro* aliquando, *vel* alio tempore.

8 *Qualitatis aduerbium est dictio* Aliàs, *& ponitur pro* aliter, *vel* alio modo.

9 *Diminutionem aliquam requisiti videtur operari dictio* Aliàs.

10 *Dictio* Aliàs *non semel iteratur.*

11 *Excludere vitium, vel qualitatem, cui adiungitur, & alia includere, est in natura dict.* Aliàs.

Aliàs.

Dictio XVI.

1 De vi, & effectibus huius dictionis vide Bart. *in l. 1. ff. de cond. & demonstr. num.* 12. Mandos. *ad reg.* 17. *Cancellar. de non iudicando iuxta formam supplicationis, q.* 19. *num.* 4. Rebuff. *in Concord. rubr. de reg. nomin. §. monasterium, in verb. Aliàs*, Vulpell. *de prepos. & aduerb. significat. sub hac dict. pag.* 7. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 14. *num.* 84. *& seq.* Tusch. *tom.* 2. *lit. D. conclus.* 241. Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. singul.* 62. *num.* 4. *&* 5. Tursellin. *de particul. cap.* 12. *à num.* 7. Grat. *de diction. dict.* 9.

2 Formam, & solemnitatem inducit hæc dictio, *l. de his*, vbi Bart. *ff. de transact.* Tiraq. *de retract. conu. §.* 4. *glos.* 7. *num.* 14. Chassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 7. *§.* 3. *verb. Autrement, num.* 1. Et interpretatur aliter, vel alio modo, quàm expresso, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 49. *num.* 2. *&* 3.

3 Aliquando importat conditionem, sicut dictio *Alioquin*, vt *in l. diuortio, circa princip.* & ibi glos. *verb. alias, ff. de negot. gestis, l. alias. ff. de iureiuran.* Bart. *in l.* 1. *vers.* 5. *ff. de cond. & demonstr.* Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 8. *glos.* 6. *num.* 1. Capra *cons.* 72. *num.* 19. Grat. *cons.* 14. *num.* 1. *&* 4. *vol.* 2. Socin. *cons.* 51. *num.* 9. *vol.* 1. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2 *dub. sub num.* 1. Vulpell. *sub hac dict. num.* 1. *pag.* 7. Cened. *d. sing.* 62. *num.* 4.

4 Interdum interpretatur, id est, *Alio casu*, vt *in l. qui testamento, §. mulier testimonium, ff. de testamen.* Mantic. *decis.* 316. *num.* 1. *in fine.*

5 Quandoque ponitur exclusiuè, Cened. *d. singul.* 62. *num.* 5. *in princip.*

6 Nonnunquam est aduerbium loci, & significat idem quod *Alio loco*, vt *in l. adeò*, 7. *§. quòd si toto, ff. de acquir. rerum dominio.*

7 Item est aduerbium temporis, & sumitur pro *aliquando*, vel *alio tempore*, vt *in l. dicere, ff. de arbitr.* & *in l.* 3. *ff. de condict. sine causa.*

8 Item est aduerbium qualitatis, & ponitur pro *aliter*, vel *alio modo*, vt *in l. denique, §. vtrum, ff. de pecul. leg. l.* 1. *§. illud, ff. de aqua quotid. & æst.* Chassan. *d. §.* 3. *vers. Autrement, num.* 1. Caputaquen. *decis.* 210. *num.* 5. *p.* 1. Corn. *cons.* 160. *num.* 4. *vol.* 4. Honded. *cons.* 70. *num.* 32. *vol.* 2. Cened. *d. collect.* 62. *num.* 5. *in fine.*

9 Item videtur operari aliquam requisiti diminutionem, Seraphin. *decis.* 968. *num.* 5.

Non semel hæc dictio iteratur, Cic. *lib.* 2. *de Finib.* Nemo potest aliàs beatus esse, aliàs miser. Idem 3. de Orat. Ornamentis ferè eisdem vti licebit aliàs contentiùs, aliàs venustiùs. Idem 3. *in Verr.* Aliàs reuocabat, aliàs decernebat. 10

Natura huius dictionis est excludere vitium, vel qualitatem, cui adiungitur, & alia includere, glos. *magna, circa med. in Clem. quod vni, de elect.* Gemin. *cons.* 88. *col. pen. vers. natura enim*, Card. Tusch. *d. lit. D. concl.* 241. Caroc. *decis. seu casu* 56. *num.* 31. Marescot. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 16. 11

Summarium.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 *Aduersatiua conditionalis est dictio* Alioquin, *eiusdem ferè naturæ, quod dictio* Aliàs.

3 *Relatiua est dictio* Alioquin, *& refertur ad omnes qualitates expressas in præcedentibus.*

4 *Alternatiua vim habet dictio* Alioquin.

5 *Comminatoria est dictio* Alioquin, *& inducit nullitatem ipso iure.*

6 *Matrimonio, vel alteri substantiæ, quæ non admittit conditionem, quando adiicitur dictio* Alioquin, *nihil operatur.*

Alioquin.

Dictio XVII.

De vi, & effectibus huius dictionis vide Berachin. *in Repert. Iuris, verb. Alioquin*, Alberic. *in suo Dictionario, eodem verb.* Gom. *in §. in persona, num.* 12. *Instit. de act.* Tiraq. *de retractu, tit.* 1. *§.* 8. *glos.* 6. *num.* 1. *&* 2. Rebuff. *in Concord. rubr. de Regia, ad Prælatos nominatione, §. monasteriis, in verb. Alioquin*, Ozasc. *decis.* 145. *num.* 5. Vulpell. *de prepos. & aduerb. significat. sub dict. Alias*, post *num.* 2. *pag.* 8. Cened. post *lib. pract. & canonic. quæst. singul.* 3. Grat. *de dictionib. dict.* 11. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 242. 1

Eiusdem ferè naturæ est, quæ dictio *Aliàs*, ac proinde est aduersatiua conditionalis, id est, si non facta fuerint prædicta; ponitúrque aduersatiuè ad præcedentia, *l. diuortio, in princip. ff. de negot. gestis, l. aliàs*, iuncta glos. *ff. de iureiuran.* Tiraq. *d. glos.* 6. *num.* 1. Socin. *cons.* 51. *num.* 9. *vol.* 1. Mandos. *reg.* 22. *Cancellar. q.* 6. *num.* 5. *& regul.* 34. *q.* 81. *num.* 1. Cæs. de Graf. *decis.* 143. *num.* 14. *de fideiuss.* Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *post num.* 1. Vulpell. *citato loco*, Cened. *d. singul.* 3. *num.* 1. 2

Relatiua est hæc dictio, & refertur ad omnes qualitates expressas in præcedentibus, vt sentit glos. *verb. alioquin, in cap. vt circa, de elect. in* 6. & ibi Archid. *num.* 4. *in vers. alioquin.* Cened. *d. singul.* 3. *num.* 4. vbi *num.* 5. subdit, quia ex quo est relatiua, debet referri ad qualitates expressas, & non ad alias non expressas. 3

Item sonat in alternatiuam, glos. *verb. si verò dubia, in cap. ex parte* 1. *de verbor. signif.* Bald. *cons.* 245. *in fine, lib.* 2. Rota *in Corduben. præstimonior.* 5. *Maij* 1617. *coram Card. Sacrato.* 4

Dictio hæc est comminatoria, & inducit nullitatem ipso iure, Crescen. *decis.* 18. *num.* 3. *de preben.* Rot. *in Elboren. fructuum* 20. *Martij* 1615. *coram* 5

Ard. aa, impressa per Farinac. decis. 665. num. 2. Si Iudex tamen dicat: Mando tibi, quòd venias tali die, vel quòd talem cites, alioquin te noueris excommunicatum; non veniens, vel non citans non est excommunicatus, quia necessaria est sententia declaratoria, secundùm Vital. de Lamb. *in tract. de clausf. pag. 5. col. 2.*

6 Non operatur verò, quando adiicitur matrimonio, vel alteri substantiæ, quæ non admittit conditionem, vt post Calder. *cons. 460. circa med. vers. nec obstat, aliàs cons. 3. de sponsal.* tradit Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 242. num. 2.*

Aliquandiu.

Dictio XVIII.

1 De vi, & effectibus huius dictionis vide Doctores *in cap. 1. de restit. spol. lib. 6.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, C. de reuocand. donat.*

2 Interpretatur, id est, *per aliquamtulum tempus, cap. constitutus, de eo, qui mittitur in possess.* Recipit tamen moderationem arbitrio Iudicis, *l. 1. ff. de iure deliberandi*, Anchar. *in cap. 2. de restit. spol.* De stylo verò Curiæ importat tempus quadraginta dierum, vt post Gemin. *cons. 78. num. 5. in fin. vers. nec obstat*, tradit Card. Tusch. *tom. 2. lit. D. conclus. 170.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 Coram *aliquando importat dictio* Aliquando.

3 Vnquam *nonnunquam significat dictio* Aliquando.

Aliquando.

Dictio XIX.

1 De hac dictione vide Rebuffum *ad l. interdum, 78. vers. idem, de dict. Aliquando, ff. de verbor. signific. pag. mihi 361.* vbi asserit, hanc dictionem importare exceptionem, per text. *in l. aliquando, ff. ad Vellei anum, & in l. Stichum, §. aditio, ff. de solution.*

2 Significat idem quod *Coram*, vt ex Ias. *in l. 1. num. 93. ff. de acquir. possess.* tradit Petr. Enriq. *resp. opusc. 2.* post *num. 1.*

3 Quandoque hæc dictio ponitur pro *Vnquam*, Cic. *pro Cœlio*: Quis ciuis meliorum partium aliquando? Idem 1. *Academic. quæst.* Num hæc ex vllo audiuisti aliquando? Idem *lib. 6. epist. 6.* Veritus sum deesse Pompeij saluti, cùm ille aliquando non defuisset meæ. Persæpe pro *Tandem* vsurpari solet, Cic. 3. *Verr.* Et aliquando miseremini sociorum, Iudices. Idem *de Arusp.* Sit discordiarum finis aliquando.

Aliquatenus.

Dictio XX.

1 De hac dict. vide Tiraquel. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, à num. 224. C. de reuocand. donat.* vbi *num. 225.* post Rebuff. subdit, hanc dictionem esse latæ sententiæ.

Significat idem quod *In minimo*, vel *Nullatenus*, *cap. super eo, 2. de testib.* Cresc. *decis. 9. de appell.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag. 8.* Paris. *cons. 58. num. 34. vol. 4.* vbi declarat text. *in d. cap. super eo*, dum habet, Non esse aliquatenus testem admittendum, vt intelligatur: id est, nec in minimo quidem illi credendum. 2

SVMMARIVM.

1 *Modica in quantitate verificatur dictio* Aliquid, *& ad quid minimum refertur.*

2 *Dictio* Aliquid *accipitur secundùm subiectam materiam.*

Aliquid.

Dictio XXI.

Hæc dictio *Aliquid* regulariter verificatur in modico, & ad quid minimum refertur, *l. si seruum, §. prætor ait, ff. de acquir. hered.* glos. *verb. earum parte, in Clem. 1. de foro compet.* Bart. *in d. l. si seruum*, Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, num. 14.* Dec. *in l. is apud quem, num. 46. C. de eden.* Dec. *in l. conditiones, num. 9. cum seqq. C. de pactis*, Couar. *lib. 2. var. cap. 16. num. 5. vers. sed quod loquutio*, Dec. *cons. 456. num. 3. tom. 2.* Aym. *de antiq. tempor. p. 4. §. transeo nunc ad quartam partem, num. 154. & cons. 135. num. 29. & cons. 308. num. 4.* Natt. *cons. 125. num. 6. vol. 1. & cons. 481. num. 11. tom. 3. & cons. 525. num. 6. & cons. 648. num. 8. tom. 4.* Grat. *cons. 9. num. 68. & cons. 114. num. 20. lib. 1.* Dec. *cons. 456. num. 3. tom. 2.* Alex. *cons. 102. col. 2. lib. 6.* Menoch. *remed. 14. recuperandæ possess. num. 4. & 8. & cons. 17. num. 29. & cons. 4. num. 18. & cons. 35. num. 9. & cons. 178. num. 29. & cons. 332. num. 2.* Ruin. *cons. 60. num. 3.* Mandos. *in reg. de non iudicando iuxta formam supplicationis, q. 4. num. 5.* Rebuff. *in compendio alienation. rerum Ecclesiæ, num. 58.* Strach. *de mercat. p. 1. num. 82.* Gom. *in §. pœnales, num. 3. & 4. Instit. de act.* Gutier. *canonicar. lib. 2. cap. 13. num. 2.* Brun. à Sole *verb. dictio, 4. & 39.* Paris. *de confident. benef. q. 34. num. 54.* Surd. *decis. 283. num. 8. & cons. 383. num. 12. & cons. 524. num. 8.* Bertazol. *de clausulis instrum. clausf. 14. glos. 3 & claus. 26. glos. 12. num. 1.* Surd. *de alim. tit. 8. priuil. 61. num. 21.* Franc. à Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art. 2. q. 2. num. 6.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 509. num. 35.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, p. 1. cap. 9. num. 54. ff. de iustit. & iure*, Pic. *ad statuta vrbis, glos. 19. num. 2.* Petr. Enriq. *respon. opusc. 2.* post *num. 1.* Marescot. *var. resol. lib. 2. cap. 25. num. 11.* Anton. Monach. Floren. *decis. 50. num. 18.* vbi subdit, quòd plus operatur, quàm signum vniuersale. Cened. post *lib. practic. & canon. quæst. singul. 5. num. 1.* vbi *num. 2.* subdit, quòd non semper ita dictio verificatur in minimo, & citat Gom. *in §. pœnales, num. 3. & 4. Instit. de act.* Et veriùs credit, huiusmodi dictionem *Aliquid* accipiendam esse secundùm subiectam materiam, vt secundùm ipsam aliquando verificetur in minimo, aliquando verò secundùm quod subiecta materia dictauerit, & *num. 5.* post *addit. marginal.* & Panorm. *in cap. pastoralis, num. 9. de offic. delegati, in lit. E.* asserit, istam dictionem quandoque non partem, sed totum significare. 1 2

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis est dict.* Aliquis, *& comprehendit omnem speciem.*

2 *Distributiua est, & diuersitatem supponit dict.* Aliquis.

3 *Vniuersitatem non comprehendit dict.* Aliquis, *cùm ad personas singulares referatur. & n.* 9.

4 *Distributionem in singula parte importat dict.* Aliquis.

5 *Substitutioni si apponatur dict.* Aliquis, *omnes comprehendit, & in singulos distribuit.*

6 *Affirmatiuè si ponatur dict.* Aliquis, *non ponit totum de genere.*

7 *Negatiuè si ponatur dict.* Aliquis, *totum dicit, & æquipollet vniuersali negatiuæ.*

8 *Personas omnes comprehendit dict.* Aliquis, *absque vlla distinctione.*

10 *Plurali numero æquipollet dict.* Aliquis.

11 *Fœmininum genus comprehendit dict.* Aliquis.

12 *Terminus cui adijcitur dict.* Aliquis, *intelligitur latè, & contra propriam significationem.*

13 *Dict.* Aliquis *restringitur secundùm subiectam materiam.*

14 *Diminutiua est aliquando dict.* Aliquis.

Aliquis.

DICTIO XXII.

1 HÆc dictio est vniuersalis, & comprehendit omnem speciem, glos. fin. *in cap. si propter, de rescript. in* 6. glos. etiam *in Clem.* 1. *de foro compet.* Cephal. *cons.* 347. *num.* 14. *cum seqq.* Gemin. *cons.* 29. *num.* 2. Socin. *cons.* 3. *vers. vnde respondeo nu.* 10. *lib.* 3. Aym. *cons.* 294. *num.* 4. Cæs. de Grassis *decis.* 181. *num.* 7. *de discort.* Bec. *cons.* 12. *num.* 6. *& cons.* 32. *num.* 5. Surd. *cons.* 33. *num.* 20. *& cons.* 103. *num.* 8. *& consil.* 134. *num.* 2. *& cons.* 383. *num.* 12. *& cons.* 430. *num.* 8. *& decis.* 285. *num.* 7. *& de aliment. tit.* 8. *priuil.* 61. *n.* 21. Menoch. *cons.* 609. *num.* 18. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo, dictio* 4. Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. D. concl.* 243. *num.* 1. *& conclus.* 209. *à n.* 1. Melch. Phælesf. Lusit. *decis.* 9. *num.* 8. *tom.* 1.

2 Distributiua est, & diuersitatem supponit, glos. *verb. incerta, post med. in Clem.* 1. *§. ad hoc, de prabend.* vbi Card. *quæst.* 8. *num.* 9. Cened. *sing.* 5. *num.* 7. Et licèt sit distributiua singulorum, omnes tamen in solidum comprehendit. *l. qui filiabus. §.* 1. *ff. de legatis.* 1. Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 269. *num.* 1. Franc. à Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis, artic.* 2. *quæst.* 2. *num.* 6. Et sic arctat significationem ad res singulas. Anton. Monach. Florent. *decis.* 1. *num.* 66.

3 Vnde cùm ad personas singulares referatur, ideò non comprehendit vniuersitatem: Gemin. *cons.* 65. *num.* 27. *vers. item sub istis verbis*, Card. Tusch. *d. lit. D.*

4 *concl.* 244. *num.* 7. vbi *num.* 10. subdit, quòd importat distributionem in singula parte.

Item si apponatur substitutioni, habet locum, siue 5 sint plures, siue vnus, & omnes comprehendit, & in singulos distribuit, Bart. *cons.* 57. Anicellus *lib.* 1. *in fine*, Card. Tusch. *d. concl.* 244. *num.* 9.

Plurimum autem refert, an ponatur affirmatiuè, 6 vel negatiuè: nam si ponatur affirmatiuè, non ponit totum de genere. Vnde si dicatur, Aliquis scholaris legit, intelligitur, quòd non omnis scholaris legit. Sin autem ponatur negatiuè, veluti, Non aliquis scholaris legit, tunc totum dicit, & 7 æquipollet vniuersali negatiuæ, & perinde est, ac si dicatur, Nullus scholaris legit, glos. *verb. à suspensis in cap. cum dilectus, de consuet.* Natt. *cons.* 525. *n.* 7. *tom.* 4. Ruin. *cons.* 60. *num.* 11. *tom.* 3. Cened. *d. sing.* 5. *num.* 8. *&* 9.

Comprehendit hæc dictio omnes personas abs- 8 que vlla distinctione, glos. *verbo, aut earum parte, in d. Clem.* 1. *de foro comp.* cum citatis à Cald. Pereira *de potest. elig. cap.* 1. *num.* 2. Tusch. *d. conclus.* 243. *nu.* 8. 9 Et cùm eius natura sit, quòd apponatur ad singulares personas, ideo non continere vniuersitatem docet Gemin. *cons.* 65. *num.* 27. *vers. item sub istis verbis*, quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 269. *n.* 4. vbi *num.* 5. post Signarol. *cons.* 188. *num.* 7. subdit, non comprehendere etiam personas singulares, quibus obuiat ius commune in illa dispositione, vel vbi sequeretur fatuitas, vel absurdum, & *num.* 6. cum eodem Signarol. *d. consil.* 188. *num.* 13. pariter restringit vbi repugnat natura eius de quo agitur, quia tum dictio *aliquis* non comprehendit omnes.

Et licèt sit concepta in numero singulari, apta est 10 est tamen comprehendere plures, & ideo æquipollet numero plurali, vt per Pereg. *de fideicom. artic.* 19. *num.* 17. *& artic.* 32. *num.* 61. Fulgos. *concl* 47. *num.* 1. quos refert Rot. *in Leodun. domus* 23. *Martij* 1615. coram Card. Caualerio, impressa per Farinac. *decis.* 668. *num.* 5. *p.* 2. *recent.*

Vnde licèt proferatur in masculino genere, com- 11 prehendere etiam fœmineum tradunt Dec. *in l. si quis id quod, & in l.* 2. *num.* 49. *ff. de reg. iuris, & cons.* 507. *num.* 1. *tom.* 2. Aretin. *cons.* 39. Alexand. *cons.* 24. *lib.* 2. Roland. *cons.* 82. *vol.* 3. Auil. *ad cap.* 1. *Pratorum, in glos. de ninguna persona num.* 8. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 31. *num.* 18. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 58. *num.* 19. *cum seqq.* Cened. *d. sing.* 5. *n.* 10.

Terminus cui adiicitur, intelligitur latè, & con- 12 tra propriam significationem, Ias. *cons.* 224. *nu.* 10. *vol.* 2. *& cons.* 29. *num.* 4. *vol.* 1. Surd. *cons.* 425. *num.* 48. Tiraq. *in l. si vnquam, verbo omnia, nu.* 14. Surd. *de aliment. tit.* 9. *quæst.* 26. *num.* 26.

Restringitur tamen hæc dictio secundùm subie- 13 ctam materiam, vt post Gemin. *cons.* 29. tradit Card. Tusch. *d. concl.* 243. *num.* 6.

Et aliquando diminutiua est, ex adductis per Cas- 14 san. *in consuet. Burgund. rub.* 11. *§.* 6. *verbo D'aucune chose, pag.* 361.

SVMMARIVM.

1 *Modos similes, & maiores expressis comprehendunt verba,* Aliquo modo.

2 *Generalia verba sunt,* Aliquo modo, *& operantur, vt veniunt ea, quæ aliàs non comprehenderentur.*

3 *Diminuunt aliquando de proprio significatu verba,* Aliquo modo.

Aliquo

Aliquo modo.

Dictio XXIII.

1 VErba ista sunt generalia, & comprehendunt modos similes,& maiores expressis, si sunt geminata, glos. *in Clem. 1. de re iudic, & in l. cum pœna, ff. de rec. arbitr.* Socin. *cons.* 242. *num.* 3. *&* 4. *vol.* 2. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *post num.* 1.

2 Idem importat quod, *quomodocumque*, & sunt generalia, & prægnantia, ac operantur vt veniant ea, quæ aliàs in conditione non comprehenderentur, Curt. iun. *cons.* 177. *num.* 6. *&* 7. Bertazol. *de clausul. instrument. claus.* 16. *glos.* 12. *num.* 2.

3 Diminuunt aliquando de proprio significatu, ex adductis per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo omnia, n.* 14. *ante med. C. de reuocand. donat.*

SVMMARIVM.

1 *Formam, & solemnitatem inducit dictio* Aliter.
2 *Conditionem denotat dict.* Aliter.
3 *Dict.* Aliter *significat in contrarium.*
4 *Iteratur aliquando dict.* Aliter.
5 *Cum* Et *&* Vt *coniungitur interdum dictio* Aliter.

Aliter.

Dictio XXIV.

1 FOrmam & solemnitatem inducit hæc dictio *l. de his, & ibi* Bart. *ff. de transact. l. vlt. vers. quare an ciuitas, C. de vend. reb. Ciuit. lib.* 11. Roman. *cons.* 66. *vers. his tamen non obstantibus, & cons.* 400. Alex. *cons.* 27. *col.* 1. *vol.* 6. Ias. *cons.* 167. *col. vlt. post princip. vol.* 2. Tiraq. *de retractu conuent.* §. 4. *glos.* 7. *num.* 14. Natt. *cons.* 372. *num.* 5. *vol.* 2. Ruin. *cons.* 92. *num.* 25. *vol.* 2. Cassan. *in consuet. Burgundia, rub.* 7. §. 3. *verbo Autrement, num.* 1. Cened. *sing.* 62. *num.* 1.

2 Denotat conditionem, seu facit conditionalem dispositionem, & tunc accipitur pro aliàs. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 8. *glos.* 6. *num.* 1. Cened. *sing.* 62. *numero* 2.

3 Ista dictio significat in contrarium. Cic. *lib.* 3. *epist.* 7. Tu si aliter existimas, non errabis. Id. *ad Attic. lib.* 6. *epist.* 9. Non fuit faciendum aliter.

4 Aliquando iteratur. Cic. 3. *offic.* Sed aliter leges, aliter philosophi tollunt astutias. Id. *Attic. lib.* 13. Aliter enim cum tyranno, aliter cum amico viuitur. Plerumque copulatur cum *ac, atque, vt, quàm.* Cic. *lib.* 6. *epist.* 12. Nec sim saluus si aliter scribo, ac sentio. Id. *lib.* 2. *epist.* 5. Sed aliter atque ostenderam, facio. Id. *lib.* 16. *Attic. epist.* 11. De Antonij itineribus nescio quid aliter audio, atque vt ad te scribebam. Id. 3. *Ver.* Nec aliter quàm ego velim meum laudet ingenium.

5 Interdum cum *Et* & *Vt* coniungitur. Cic. *Attic. lib.* 10. *epist.* 9. Quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio. Idem *Attic. lib.* 11. *epist.* 23. Illud quidem mutari si aliter est, vt oportet non video posse.

Aliter atque.

Dictio XXV.

IMportat idem quod *Aliter quàm*, vt *in l. qui re sibi commoda. ff. de furtis.* Item iuris, & facti diuersitatem notat à præcedenti casu, *l.* 1. §. *si reus, ibi, aliter atque si ab alio sit impeditus, ff. de eo per quem factum fuerit, l. qui seruum. ff. de interrog. action.* Rebuff. *ad l. pronunciatum.* 46. *vers. aliter atque. ff. de verb. signif. pag. mihi,* 245. Anchar. *quæst.* 57. *num.* 17. *p.* 2. 1

SVMMARIVM.

1 *Similitudinem denotat dict.* Alius, *& est relatiua, & repetitiua similium.*
2 *Similia etiam in qualitate designat dictio* Alius.
3 *Relationem in qualitate similem facit dictio* Alius.
4 *Relatiua, & preseruatiua similium est dictio* Alius, *etiamsi apponatur verbo*, Quibuscumque.
5 *Maiora expressis, & sic extranea, & dissimilia venire, quando dictioni* Alius *adiungitur verbum generale*, Quibuscumque, *tenent plures.*
6 *Concordantur contrariæ sententiæ.*
7 *Dict.* Alius, *verificari potest in similitudine, in specie, & in genere.*
8 *Conditionem, & qualitatem præcedentis dispositionis in sequentem repetit dictio* Alius.
9 *Qualitatem & similitudinem in substantia repetit dict.* Alius.
10 *Statutum si prohibeat opponi exceptionem doli, vel metus, aut aliam, intelligi debet de simili.*
11 *Concessio, vel mandatum si fiat alicui alienandi, vel locandi certis subditis, aut alijs idoneis personis, non poterit fieri alienatio officiali habenti iurisdictionem.*
12 *Promittẽs dare loco primæ cautionis aliã, intelligitur de alia simili, etiam in quantitate.*
13 *Similitudinem ex eodem patrimonio importat dict.* Alius.
14 *Dissimilia denotat dictio* Alius, *ratione subiectæ materiæ, vel quando sequeretur absurdum.*
15 *Generalitatem quandam in se habet dictio* Alius, *vt etiam comprehendat alios non expressos.*
16 *Qualitatem omnimodam non semper implicat dictio* Alius.
17 *Diuersitatem à suprà expressis denotat dictio* Alius.
18 Alius *intelligitur de tribus, vel pluribus, alter de duobus.*
19 *Indiffinita est dictio* Alius.

20 Dictio

20 *Dictio* Aliorum, *est apta comprehendere omnia in infinitum.*

21 Alius *exponitur aliquando, id est, contrarius, seu diuersus.*

Alius.

Dictio XXVI.

1 Similitudinem denotat hæc dictio, & est relatiua, & repetitiua similium, & facit positionem eiusdem qualitatis ad præcedentia, *l. quidam relegatus*, & ibi Bart. *ff. de reb. dub. l. 3.* vbi glos. *C. de seruis fugitiuis, cap. sedes, de rescript.* glos. *verb. alio quocumque modo, in l. 1. ff. mandati*, glos. per text. ibi *in authent. de mandatis Principum, in princip.* glos. *verb. alio iure, in l. Barbarius, ff. de officio Præsidis*, glos. *verb. alio crimine, in cap. cùm non ab homine, de iudiciis*, Oldrad. *consil.* 287. Calder. *consil. 2. de arbitr.* Villalob. *in suis communib. opin. verb. alius, vers.* 99. Paris. *cons. 64. num. 31.* & *cons. 9. num. 41. vol. 2.* & *cons. 158. num. 18. vol. 4.* Tiraq. *ad leges connub. glos. 5. num. 48. ad finem*, Natt. *cons. 298. num. 5. vol. 1.* & *cons. 551. num. 29. vol. 3.* Alex. *cons. 119. num. 6. vol. 2.* & *cons. 204. num. 4.* Gom. *in cap. cùm in multis, num. 60. cum seqq. de rescript. lib. 6.* Grat. *cons. 11. num. 9. lib. 1.* Ruin. *cons. 130. num. 1. vol. 3.* & *cons. 92. num. 22.* & *cons. 15. num. 4. vol. 1.* & *cons. 64. num. 3. vol. 5.* Curt. Iun. *cons. 38. num. 1.* Cephal. *cons. 15. num. 11.* & *cons. 53. num. 66. vol. 1.* Socin. Iun. *cons. 160. num. 13.* & *cons. 168. num. 52. vol. 2.* Beltran. *cons. 126. num. 6.* Gozad. *cons. 27. num. 10.* Ioan. Licir. *de primog. lib. 2. q. 4. art. 2. num. 26.* Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. §. ordinat, vers. & quoties, in verb. alio*, Mandos. *in glos. facult. in §. habita, verb. alius*, & *in §. proprium, in verb. aliis*, Menoch. *remed. 9. de retin. num. 256.* & *de arbitr. lib. 1. q. 80. num. 122.* & *cas. 66. sub num. 3.* & *cons. 185. num. 19.* & *cons. 200. num. 2.* & *cons. 308. num. 11. & 13.* & *cons. 950. num. 2.* & *cons. 793. num. 34.* Honded. *cons. 7. num. 31. vol. 2.* Afflict. *decis. 244. num. 1.* Osasc. Pedem. *decis. 157. num. 7.* Caputaq. *decis. 295. num. 3. p. 2.* Bertazol. *de clausul. instrum. claus. 4. glos. 18.* & *claus. 27. glos. 12.* & *glos. 19. num. 1.* Azeued. *l. 1. num. 72. tit. 5. lib. 8. noua Recopil.* Fr. Emman. *quæst. regul. tom. 1. q. 30. art. 15. in fine*, Surd. *decis. 265. num. 24.* & *decis. 274. num. 4.* & *cons. 42. num. 26.* & *cons. 77. num. 25.* & *cons. 100. num. 3.* & *cons. 282. num. 7.* & *cons. 303. num. 33.* & *cons. 357. num. 20.* & *de aliment. tit. 9. q. 3. num. 6.* Flam. *de resign. lib. 2. q. 15. num. 21.* Gutier. *canonic. lib. 2. cap. 15. num. 88. cum seqq.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancellar. glos. 3. num. 22.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2.* & *d. conclus. 245.* Stroz. *de vicar. Episcopi, lib. 2. q. 43. num. 8.* Valasc. *de partit. cap. 13. num. 95.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 21. num. 4.* & *quæst. forens. cons. 23. num. 13.* Ioseph. de Sesse Arag. *decis. 146. num. 6.* Flamin. *de confident. q. 58. num. 27. & 33.* Card. Seraphin. *decis. 587. num. 2.* Ferrer. *in consilit. Cathalon. glos. 2. num. 156. & 163. cum seq.* Garz. Gironda *de priuileg. seu exemption. explicat. num. 289.* Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscopalis Neapolitanæ, decis. 38. num. 6. p. 2.* Intrigl. Siciliæ *decis. 3. num. 137.* Francisc. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. different. 11. num. 129.* Sanch. *de matrim. lib. 3. disput. 20. num. 2. cum seqq.* Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. sing. 4. num. 1.* Franc. à Sousa *in repet. §. actionum. Instit. de actionib. p. 4. num. 72.* Acacc. Ant. *in comment. ad l. 3. ff. de cond. & demonstr. num. 93.* Rota Bonon. *diuers. decis. 34. num. 42.* & fuit dictum in Romana censuum viginti millium, 24. *Februarij* 1612. *coram Greg. XV.* impressa *per Farinac. decis. 391. num. 5. p. 2. recent. & inter eius decisiones impress. decis.* ..

2 Primò amplia, hanc dictionem referri ad similia, etiam in qualitate, vt *per l. final. §. cui dulcia, ff. de vino, tritico, oleóque legato*, tenent Bermon. *in tit. de publicis concub. in verb. pœnis aliis, num. 1.* Ruin. *cons. 181. num. 2. vol. 2.* Paris. *cons. 145. à num. 25. vol. 4.* Cephal. *cons. 13. num. 11. vol. 1.* Osasc. *decis. 52. num. 123.* Mandos. *reg. 12. Cancellar. q. 6. num. 2.* Rimin. *in rubric. Instit. de donat. num. 31. fol. 17.* Cened. *d. singul. 4. num. 2.*

3 Secundò amplia, importare personam eiusdem qualitatis, & sic facere relationem in qualitate similem, vt post Roman. *cons. 485. incip. In casu, num. 5.* tradit Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 245. num. 5.* Quod in tantum verum est, vt Barbat. *cons. 33. à num. 26. vol. 2.* censeat, quòd si testator mandauit celebrari tot Missas in hebdomada per Petrum, vel alium Sacerdotem, necesse erat, quòd Petrus esset actu Sacerdos, non verò sufficeret habitu Sacerdotem esse; quam doctrinam referunt, & sequuntur Mandos. *in d. §. proprium, in verb. alij, fol. 316.* Cened. *singul. 4. num. 3.* Extende etiam, quia in tantum importat eamdem qualitatem, & similitudinem eius, de quo facta est mentio, vt si fiat inuestitura tribus fratribus, de feudo pro se, & filiis, & dicatur, quòd decedente vno fratre sine filiis, ad alios deueniat sua portio, intelligitur de fratribus, videlicet ad alios fratres, non ad filios, quia non sunt eiusdem qualitatis. Ita post Alex. *cons. 204. incip. consideratis, num. 4. lib. 2.* tradit Card. Tusch. *d. conclus. 245. num. 7.* vbi *num. 8.* pariter extendit, etiamsi fiat in eadem oratione, quia refertur solùm ad illam orationem, in qua posita est, & ad proxima.

4 Tertiò amplia, quòd adeò ista dictio est relatiua, & præseruatiua similium, & qualitatum præcedentium, vt procedat, etiamsi apponatur verbum *quibuscumque*: nam quamuis hoc verbum *quibuscumque aliis*, adhibeatur, adhuc intelligetur, id est, similibus; nec vniuersale istud *quibuscumque* alterabit naturam dictionis *aliis*, quæ, vt dictum est, relatiua est similium. Ita Calder. *cons. 111. in fine*, aliàs *2. de arbitr.* vbi, quòd is, qui iurauit non petere reductionem laudi ex causa enormis damni, neque ex quacumque alia causa, non prohibetur ex causa enormiori, vel enormissimi damni petere; quia dictio *Alia* restringitur ad similia, prout refert Card. Tusch. *d. conclus. 245. num. 9.* Ias. *in l. si vnus ex argentariis, num. 10. ff. de pactis*, & *in l. quicumque, num. 3. C. qui admitti.* Alex. *cons. 76. incip. viso, num. 26. vers. confirmatur, lib. 4.* & *cons. 70. incip. Magnificus, num. 3. vers. nec obstat, lib. 6.* Felin. *in cap. sedes, num. 5. vers. sed contra, de rescript.* vbi ponit plura exempla, Roman. *cons. 180. num. 9. in fine*, vbi habetur, quòd promittens soluere Bononiæ, Ferrariæ, & in quocumque alio loco, non intelligitur de remotis, sed similis distantiæ.

5 Verùm contrarium, immò quòd quando adiicitur verbum *Aliquod*, generale videlicet, *Quibuscumque aliis*, vel *Quibusque aliis*, quòd tunc veniant maiora expressis, & sic extranea, & dissimilia, tenent Grat. *cons. 163. num. 19. lib. 2.* Couar. *pract. cap. 25. num. 3. in princip.* Barbat. *cons. 34. num. 22. vol. 2.* & *cons. 38. in primo dubio, vol. 1. & cons. 44. col. 4. vers. 4. vol. 3.* Rolan. à Valle *cons. 5. num. 44.* & *cons. 61. à num. 41. vol. 1.* & *cons. 27. num. 18. vol. 4.* Mandos. *in reg. 27. Cancellar. q. 5.* & *in praxi commis. in 2. forma, in verb. vel alia quauis*, Surd. *cons. 449. num. 29.* Rot. *decis. 612. in antiq.* Gom. *in reg. de triennali, q. 2. vers.*

tandem, *pag. mihi* 333. Bermond. *de publ. concub. in vers. pœnas alias*, *num* 2. Cened. *d. sing.* 4. *num.* 5. Azeued. *l.* 1. *num.* 2. *tit.* 20. *lib.* 4. *noua Recopil.* Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *disp.* 37. *sub num.* 31. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 3. *num.* 45. *cum seq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 163. *num.* 21. Anton. Monach. Lucens. *decis.* 58. *num.* 19. Bertazol. *d. claus.* 27. *glos.* 12. *num.* 1. Intrigl. Siciliæ *decis.* 3. *num.* 138. Menoch. *cons.* 485. *num.* 18. & *cons.* 156. *num.* 24. dum ait, quòd dictio *Alia quauis causa*, vel *Alio quouis modo*, est vniuersalis, & intelligitur non solùm de modis, sed etiam de maioribus similibus.

6 Quas quidem contrarias sententias multipliciter componere possumus: vt scilicet prima procedat maximè in odiosis, quia dumtaxat tunc dictio *Alius* similia complectitur, non autem maiora expressis, Butr. *cons.* 30. *num.* 1. Roman. *cons.* 91. *num.* 2. *vers. nec huic conclusioni*, vbi ponit quatuor similia, Card. Tusch. *d. conclus.* 245. *num.* 30. Vel quando resultaret absurdum, si verba *Quibuscumque alüs*, denotarent, & comprehenderent maiora expressis, vt per Cened. *singul.* 4. *num.* 6. Secunda verò opinio procedit in materia fauorabili, & non restringibili, vt obseruant Ruin. *cons.* 103. *num.* 9. *vol.* 3. Rolan. *cons.* 5. *à num.* 45. *vol.* 1. vbi subdit, in his casibus maiora expressis comprehendi; & ideò quòd si Princeps concedit feudum alicui, & quibuscumque aliis suis hæredibus, quòd includuntur etiam extranei, qui aliàs non includerentur, Rolan. à Valle *cons.* 61. *num.* 40. *& seq.* vbi loquitur in facultate legitimandi, & quoscumque alios, & *cons.* 5. *num.* 44. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 245. *num.* 33. vbi *num.* 34. post Alex. *cons.* 7. *num.* 7. *lib.* 7. subdit, quòd ideò in concessione, in qua dictio *Alia* intelligeretur de simili, si adiicitur dictio vniuersalis *Quæcumque alia*, extenditur ad maiora expressis. Vel quando verbum vniuersale, quod adiicitur dictioni *Aliis*, debet capi vniuersaliter, & sine aliqua restrictione, quando profertur ab homine, Ruin. *cons.* 20. *num.* 4. *vol.* 1. Rolan. *cons.* 5. *num.* 47. *vers. secundò respondetur, vol.* 1. Cened. *d. singul.* 4. *num.* 7. *in fine.*

7 Quartò amplia, vt verificari possit hæc dictio in similitudine, in specie, & in genere, vt per Verall. *decis.* 298. *num.* 3. *&* 4. *part.* 1.

8 Quintò amplia, vt repetat conditionem, & qualitatem præcedentis dispositionis in sequentem, vt per Viuium *decis.* 193. quem citat Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 389. & *d. decis.* 38. *num.* 8. Sanch. *d. disput.* 20. *num.* 2. Galganet. *de cond. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 12.

9 Sextò amplia, vt etiam repetat qualitatem, & similitudinem in substantia, vt per Felin. *in cap. sedes, num.* 6. *vers. dictio Alius, de rescript.* Alex. *cons.* 1. *num.* 10. *lib.* 4. Anchar. *cons.* 361. *num.* 5. Rota *decis.* 839. *num.* 1. *de rescript. in antiq.* Mandos. *in glos. facult.* §. *ac etiam, in verb. Aliis, pag.* 304. *col.* 1. *& in* §. *volentes, in verb. Alios, quàm Cardinales, pag.* 150. Socin. sen. *cons.* 300. *col.* 5. *vers.* 3. *principaliter, lib.* 2. Cened. *d. sing.* 4. *num.* 8. Honded. *cons.* 7. *num.* 31. & *cons.* 8. *num.* 52. *post med. vers. & dictio, lib.* 2. Surd. *cons.* 21. *num.* 13. *&* 14. *lib.* 1. quorum plures sequuta est Rota *in Romana mensæ nummulariæ* 30. *Iunij* 1614. *coram Reuerendissimo domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.* 663. *num.* 8. *p.* 1. *recent.* Et etiam fuit dictum *in Carpentoraten. pensionis* 29. *Maij* 1602. *coram Card. Lancell.* impressa per eumdem Farinac. *decis.* 317. *num.* 7. *ead. p.* 1. *recent.* vbi fuit resolutum, quòd licèt dictio *Alius* propriè sumpta diuersitatem significet in supposito, denotat tamen identitatem in substantia.

Septimò amplia, in tantum hanc dictionem importare similitudinem, vt si statutum prohibeat opponi exceptionem doli, vel metus, aut aliam, intelligi debet de simili, Felin. *in cap. sedes, num.* 5. *vers. clausula generalis*, Roman. *cons.* 42. *circa finem*, Card. Tusch. *conclus.* 245. *num.* 14. 10

Octauò amplia, vt si fiat concessio, vel mandatum alicui alienandi, vel locandi certis subditis, vel aliis idoneis personis, non poterit fieri alienatio Officiali habenti iurisdictionem, quia dictio illa *Aliis* intelligitur de similibus, qui possint conueniri. Ita post Alex. *cons.* 1. *num.* 10. *lib.* 4. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 245. *num.* 18. 11

Nonò amplia, vt si promitteret quis dare loco primæ cautionis aliam, intelligatur de alia simili, etiam in quantitate, vt post Alex. *cons.* 70. *in princip. nec ad hoc, lib.* 1. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 245. *num.* 22. vbi *num.* 24. post Dec. *cons.* 425. *num.* 16. *& seqq.* ampliat, hanc dictionem importare similitudinem ex eodem patrimonio, veluti si legetur per patrem filiæ aliquid pro omnibus aliis portionibus debitis, intelligatur de debitis à legante, non ab alio extraneo. 12 13

Limita primò, vt ratione subiectæ materiæ, vel quando sequeretur absurdum, hæc dictio dissimilia denotet, vt colligitur ex illo Lucæ 23. Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo, scilicet Christo, vt interficerentur, Glos. *verb. creditores, in l. non solum*, §. *quæritur, ff. de procur.* Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 17. *glos.* 12. *num.* 1. Surd. *cons.* 449. *num.* 16. Gonzal. *d. glos.* 3. *num.* 49. *cum seq.* Anton. Monach. Lucens. *decis.* 58. *num.* 18. 14

Limita secundò, hanc dictionem ita in se habere quamdam generalitatem, vt etiam comprehendat alios non expressos, vt si quis impetrauerit rescriptum contra talem Sacerdotem, & quoscumque alios, comprehendat non solùm Sacerdotes, sed etiam laicos. Ita Curt. *d. cons.* 38. Caputaquen. *decis.* 296. *num.* 6. *p.* 2. Cùm enim adest dictio *Quæcumque alia*, non patitur restrictionem, ex notatis per Gozadin. *cons.* 1. *num.* 19. quem refert Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 355. *num.* 6. vbi *numeris seqq.* plura exempla ponit, & declarat. Non enim semper implicat omnimodam qualitatem, glos. *verb. cæteris, in cap. deinde*, 26. *distinct.* Felin. *in cap. sedes, num.* 6. *de rescript.* Surd. *cons.* 151. *num.* 2. Et fuit dictum *in Lunen. Sarzenen.* 10. *Iulij* 1615. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.* 729. *num.* 4. *in fine, p.* 2. *recent.* Immò aliquando includit diuersa ab expressis, Socin. *cons.* 300. *sub num.* 2. *vers. tertiò principaliter*, Natt. *cons.* 546. *num.* 2. *& seq.* Menoch. *cons.* 335. *num.* 18. *& seq.* Et fuit dictum *in Viterbien. bonorum*, 1. *Iulij* 1615. *coram Remboldo*, impressa per Farinac. *decis.* 714. *num.* 5. *p.* 2. *recent.* 15 16

Denotat hæc dictio *Alius* diuersitatem à suprà expressis, & diuersa ab expressis includit, *l. si fundus sub conditione*, §. *libertus, ff. de leg.* 1. Paris. *cons.* 78. *num.* 21. *vol.* 2. & *cons.* 91. *num.* 5. *vol.* 1. Socin. Iun. *cons.* 300. *col.* 3. *vers. tertiò principaliter, vol.* 2. & *cons.* 107. *num.* 45. *&* 47. *vol.* 3. Corn. *cons.* 5. *num.* 3. *cum seqq. lib.* 1. Syluan. *cons.* 40. *num.* 31. Duran. *de arte testandi, tit. de hered. instituend. caut.* 4. *num.* 2. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 1. *num.* 63. Decian. *cons.* 24. *num.* 99. *lib.* 1. & *cons.* 55. *num.* 83. *lib.* 3. Menoch. *cons.* 335. *num.* 10. *& seq.* Honded. *cons.* 69. *num.* 25. *vol.* 2. Cened. *d. singul.* 4. *num.* 13. 17

Hæc dictio *Alius* intelligitur de tribus, vel pluribus; *Alter* verò in duobus verificatur, vt notant Felin. *in d. cap. sedes, num.* 6. Alex. *in l. cùm ex filio*, §. *quidam, num.* 1. *&* 3. *ff. de vulgari*, Rebuff. *in concord. tit. de* 18

tit. de collat. §. si quis verò, vers. prætereà, pag. 358. Cened. d. sing. 4. num. 12.

19 Indefinita est dictio *Alius*, ex adductis per Escobar. *de ratiocinijs, cap. 18. num. 2.*

20 Dictio, *Aliorum*, est apta comprehendere omnia in infinitum, Dominic. *cons. 13. num. 2.* maximè quando non iungitur termino restrictiuo præcedenti, Staphil. *de liter. gratiæ, pag. 252. num. 10.*

21 Dictio hæc *Alius*, exponitur, id est, contrarius, *iuxta text. in cap. cùm beatissimus, ad fin. iuncta glos. 24. quæst. 1.* & tradunt Mandos. *in glos. facult. in §. volentes, in verbo Alios, fol. 150.* Cened. *d. sing. 4. num. 10.* vbi *num. 11.* subdit, quòd exponitur etiam, id est, diuersus, *vt in §. fin. Instit. de rerum diuis. & in l. in negotijs, ff. de reg. Iuris, & in cap. alia causa est Monachi, 16. quæst. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Distributiua duorum est dictio* Alter.

2 Alter *de tribus etiam & pluribus dicitur, præcipuè vbi resultaret absurdum, vel absonus intellectus, aut voluntas disponentis contraria appareret.*

3 *In enumeratione plurium*, Alter *vsurpatur pro secundo.*

4 *Similia denotat dictio* Alter.

5 *Qualitatem eandem repetit dictio* Alter.

6 Alter *&* Alteruter *differunt.*

Alter.

Dictio XXVII.

1 DE sui natura, & proprio significatu distribuit inter duos tantùm; & sic est distributiua duorum, vt *in l. nonnunquam, ff. de iudicijs, & in l. qui duos, in fine principij, ff. de rebus dubijs, l. si interpellatur, §. ex alia, ff. de arbitr. & in l. si ex toto, §. fin. ff. de leg. 1. l. ea lege, C. de condict. ob causam, §. quod si causa, Instit. de rer. diuis.* Felin. *in cap. sedes, num. 6. de rescript.* Castr. *cons. 264. num. 1. p. 2.* Ronchegal. *in l. 3. §. vbi.* Dec. *num. 14. ff. de duobus reis.* Ioan. Lecer. *in tract. de primog. libro 2. quæstione 4. articulo 2. numero 26.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. si quis verò, in vers. ad alium.* Vulpel. *de præpos. signific. sub hac dict. pag. 8.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 20. glos. 31.* Cened. *sing. post lib. pract. & canon. quæst. 68. num. 1.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. D. conclus. 252. numero 2.*

2 Aliquando tamen de tribus etiam & pluribus dicitur, & verificatur, præcipuè vbi resultaret absurdum, vel absonus intellectus, aut voluntas disponentis contraria appareret. Castro *d. cons. 264. num. 2. lib. 2.* Bertazol. *d. glos. 31. num. 3.* Gonz. *ad reg. 8. cancell. glos. 58. num. 37.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 252. num. 3.*

3 In enumeratione plurium, *Alter*, vsurpatur pro, secundo, Cic. 1. *Philip.* proximo, altero, tertio, denique reliquis consecutis diebus. Idem 4. *Ver.* Alterum, tertium, quartum, permulta erant eiusmodi nomina.

4 Implicat, & denotat similia, Hippol. Rimin. *in rubr. Instit. de donat. num. 27. fol. 16.* Cosm. *in pragm. sanct. in tit. de collat. §. & quoties, in vers. Alio, pag. 71.*

5 *col. 2.* vbi dicit, quod dictio Alter, repetit eandem qualitatem, allegat text. & glos. *in Clem. si vna de reb. Ecclesiæ non alienan.* Gregor. *decis. 544. num. 9.* Cened. *d. sing. 68. num. 3.* & sic ostendit personam similem. Menoch. *cons. 732. num. 44.*

Vnde inferes alterum, & alterutrum differre, quia alterutrum importat quem volo, alterum non vtique, Bart. *in. l. si ex toto, §. si ita scriptum, vers. nota tamen ex hac glossa differentiam, ff. de legat. 1.* Item alter est distributiuum duorum, vel trium, alteruter duorum tantum. Bald. *in d. l. si ex toto, § si ita scriptum, num. 3. ff. de legatis 1. & in l. ancilla, C. de furtis,* Castr. *cons. 18.* refert Galganet. *de indiuid. lit. A. num. 58.* 6

SVMMARIVM.

1 *Dispositionem in omnibus verificari exigit dictio* Ambo, *nec satis est in vno verificari, nisi aliter colligatur ex mente testatoris, vel nisi militet eadem ratio in vtroque casu.*

2 *Collectiuæ de duobus tantùm, & non de pluribus sunt dict.* Ambo, *&* Alter.

Ambo.

Dictio XXVIII.

EXigit hæc dictio, dispositionem in omnibus verificari, nec satis est vt in vno verificetur, Paris. *cons. 14. num. 9. lib. 2.* Honded. *cons. 60. num. 20. vol. 1.* Nisi aliter colligatur ex mente testatoris, quæ præponderat propriæ significationi. Honded. *d. cons. 60. num. 21.* vel nisi militet eadem ratio in vtroque casu de per se, Tiraq. *in l. si vnquam, verbo susceperit liberos, num. 260.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 5. num. 29.* Honded. *d. cons. 60. num. 22.* 1

Hæc dictio, & alia illi similis, *Alter*, sunt collectiuæ de duobus tantùm, & non de pluribus. Castr. *cons. 264. incip. Videtur, in princip. lib. 2.* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 252. numero 2.* 2

Amen.

Dictio XXIX.

DE hac dict. vide fr. Antonium de Gueuara *in 2. parte montis Caluarij, pag. mihi. 99.* 1

Tantum importat quantum, sine defectu; est enim dictio composita ab A, quod idem importat quod sine, & mene, defectu, vt tradit Ioan. Andr. post Vgon. *in cap. & si Christus,* vbi Abb. *num. 9. de iureiurando,* & illis citatis, Bertaz. *de claus. instrum. claus. 1. glos. 1. num. 3.* vbi subdit, quòd hæc dictio posita post inuocationem diuini nominis in instrumentis non est de substantia, nec necessaria, sed ad bene esse. 2

Aliquando significat, in veritate, seu verum est, *cap. re vera,* vbi glos. *de consecrat. distinct. 2.* Bertaz. *d. num. 3.* vbi addit, quòd in officiis diuinis interpretatur, fiat, & est responsio populi. 3

Interdum in sacra Scriptura est nomen significans in recto Iesum Christum vt veritas est, & veracitas ipsa, ex adductis per Emman. de Valle de Moura *de incantation. & ensalmis. sect. 2. cap. 14. num. 9.* 4

Amittat.

DICTIO XXX.

1 VErbum hoc importat latam sententiam,& idem quod ipso iure. secundùm glos. *in l. amissione,§. qui deficiunt, in fine, ff. de capitis diminut.* Couar. *in cap. si heredes, num.* 8. *de testam.* Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 21. *vers. fallit.* Ioan. de Salas *in tract. de legib. quæst.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 6. *sub nu.* 78. Suar. *in simili tract. lib.* 5. *cap.*6. *nu.*25. Farinac. *fragm. crim.p.* 2. *verbo lex, num.* 126. quamuis contrarium, imò verbum hoc prolatum à lege, vel à statuto in tempore futuro non importare canonem latæ sententiæ teneat glos. *verbo amittat, in l. si quis in tantam. C. vnde vi,* & alia glos. etiam *verbo amittat, in l. si qua ex fœminis. C. de secund. nupt.* cum aliis citatis per Tiraq. *in l. si vnquam. verbo reuertatur, num.* 152. *cum sequentibus.*

Amodo.

DICTIO XXXI.

1 IMportat hæc dictio idem quod posthac, secundùm Grammaticos, & eo sensu etiam accipitur apud Legistas, vt *in cap. vnico, qualiter iurare deb. vassal. dom. fidelit.* Alber. *in suo dictionar. sub hoc verbo:* & de hac dictione habetur *Ioan.* 14. Si cognouissetis me, & patrem meum cognouissetis, & amodo cognoscetis; vel vt aliter stat textus, cognoscitis eum; & Apocalyps. *cap.* 14. Amodo enim iam dicit Spiritus; in quibus locis magis pro præsenti, quàm pro futuro tempore accipitur, secundùm Bertazol. *de clausul. instrum. claus.* 29. *glos.* 3. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Includere est de natura dictionis* Amplius.
3 *Repetitiua præcedentium est dictio* Amplius, *si adijciatur dictioni* Eo, *vel* Hoc.
4 *Continuatiua legati, non repetitiua rei legatæ est dictio* Amplius, *si ponatur sine pronomine,* Hoc.
5 *Augmentatiuè, in modico tamen ponitur dictio* Amplius.
6 *Dictio* Amplius, *ad illum quoque pertinet, cui nihil debetur.*
$$\left.\begin{array}{l}\text{7 Vltra, \textit{vel} Vlterius.}\\ \text{8 Plus.}\\ \text{9 Insuper, \textit{aut} Præterea.}\\ \text{10 Deinceps.}\\ \text{11 Etiam.}\\ \text{12 Melius.}\end{array}\right\}\text{\textit{Dictio} Amplius \textit{quandoque importat}}$$
13 *Dictio* Amplius *accommodatur interdum ad tempus, & numerum.*

Amplius.

DICTIO XXXII.

DE vi, & effectibus huius dict. vide Prat. *in suo Lexico, verb. Amplius,* Brisson. *lib.* 1. *de verbor. signif. eod. verb.* Rebuff. *ad l. verbum amplius,* 81. *ff. de verbor. signif. pag.* 377. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 9. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 246. Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. singul.*68. *num.*4. 1

Natura huius dictionis est includere, Luc. de Penna *in l.* 1. *col.*2. *C. de iure fisci, lib.*10. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.*2. Menoch. *de præsumptionib. lib.*4. *præsumpt.*145. *num.*3. 2

Est repetitiua præcedentium, *l. legata inutiliter, in princip. ff. de leg.*1. Bart. *in l. si tibi purè.* 52. *ff. de leg.* 3. & *in l. in repetendis,* 61. *in princip. ff. eodem,* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 7. *tit.* 5. *num.* 8. Ioann. Garz. *de nobil. in diuis. num.* 51. Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 137. *num.* 10. & *discept. forens. cap.* 116. *n.*3. Socin. *Iunior cons.* 61. *n.* 2. & *cons.* 117. *num.*9. *vol.* 3. Card. Tusch. *d. conclus.* 246. *num.*1. vbi refert Signorol. *cons.*208. *num.*3. *vers. præterea.* Intellige, si adiiciatur dictioni *Eo,* vel *Hoc*; quia sine illis non repetit, Azeued. *ad l.*2. *num.* 8. *tit.* 4. *lib.* 8. *noua Recopil.* & vide infrà *in dict. Hoc amplius.* 3

Vnde in legatis si hæc dictio *Amplius* ponatur sine pronomine *Hoc*, est dumtaxat continuatiua legati, non repetitiua rei legatæ; secùs autem, si apponatur pronomen *Hoc*, quia tunc est repetitiua legati, l. *si à pluribus,* 110. *§. si ita scriptum,* & ibi Paul. de Castro *num.* 2. *& seq. ff. de leg.* 1. Gulielm. *in cap. Raynutius, verb. Alterocha, num.*3. *de testam.* Cened. *d. singul.*68. *num.*4. Vulpell. vbi suprà, Surd. *cons.*274. *num.* 26. 4

Nonnunquam ponitur augmentatiuè, in modico tamen, *l. cùm inter nos, ff. de verbor. signific.* Vulpell. *citato loco, vers. & ponitur.* 5

Ad illum quoque pertinet hæc dictio, cui nihil debetur, *l. minus solutum,* vbi Rebuff. & Alciat. *ff. de verbor. signific.* Monet. *in tract. de option. canonica, cap.*5. *q.* 1. *num.*10. 6

Amplius idem significat, quod *Vltra,* vel *Vlterius,* vt *in l.* 4. *§. lex Iulia,* ibi, Ampliùs quarta parte, quàm debet, punitur, *ff. ad legem Iuliam peculatus, l.* 1. *§. qua quæstion. ff. de quæst. l. cùm amplius ff. de regul. Iuris.* 7

Quandoque importat idem quod *Plus,* vt *in l. si quando,* ibi, *semipedem, & amplius, ff. si seruitus vendicetur,* Cic. 3. *Verr.* Facite quod vultis, daturus non sum ampliùs. 8

Plerumque declarat *Insuper,* aut *Prætereà,* Cic. *pro Milon.* Quid vultis ampliùs? Idem *pro Planc.* Nihil dico ampliùs. 9

Interdum accipitur pro *Deinceps,* vt *in l. si cui,* ibi, Ampliùs mutanda eius (scilicet viæ electæ) potestatem habere, *ff. de seruit.* 10

Aliquando importat idem quod *Etiam,* vt *in l.* 3. *§. sed & si quis vsumfructum*; ibi, Hoc ampliùs, *ff. de itinere, actúque priuato.* 11

Denique exponitur pro *Meliùs*, à glos. *in proœmio Digestor.* ibi, Quis ampliùs, quàm vos, cognouit? 12

Accommodatur quandoque ad tempus, ac numerum, Cic. *pro Roscio Amerin.* Ampliùs sunt sex menses. Idem 4. *Verr.* Ampliùs quàm centum ciues. Idem 6. *Verr.* Hora ampliùs in demoliendo signo mittebatur. 13

SVM

SVMMARIVM.

1 Ante, *præpositio est quoties casum regit, & tunc eiusdem naturæ est cum dictione* Post.

2 *Personam aliquando respicit præpositio* Ante.

3 *Locum nonnunquam respicit præpositio* Ante.

4 *Tempori quandoque adiungitur præpositio* Ante.

5 *Tempus ante principium actus regulariter de sui propria natura significat dictio* Ante.

6 *Finem actus exposcit dict.* Ante, *quando refertur ad actum, qui habet tractum successiuum determinatum, & concurrit fauor debitoris.*

7 *Tempus post principium actus denotat dictio* Ante *ratione concordiæ testium discordantium.*

8 *Dictio* Ante *propriè sumpta denotat quod illud, cui adijcitur, debet interuenire.*

9 Ante *aduerbium est, cùm nullum casum regit.*

Ante.

DICTIO XXXIII.

1 PRæpositio est, quoties casum regit, & tunc eiusdem naturæ est cum dictione *Post*, seque mutuò respiciunt, latè Tiraq. *in l. si vnquam, verb. & posteà, num.* 14. *C. de reuocan. donat.* ad quem locum se remittit *de retractu lign.* §. 1. *glos.* 11. *num.* 49. & *num.* 70.

2 Personam tunc aliquando respicit, Cic. 6. *Verr.* Ante hosce deos erant tabulæ, *l. quod Ephesi, in fine*, ibi, Summam æquitatem quoque ante oculos habere debet Iudex, *ff. cum eo, quod certo loco.*

3 Nonnunquam locum, Cic. *pro Milone:* Clodius ante suum fundum Miloni insidias collocauit, *l. sed & si pupillus, §. proscribere*, ibi, Ante eum locum, quo negotiatio exercetur, *ff. de instit. action.* Et quando actus fieri debet ante ædem, vel in alio loco, nisi ibi fiat actus, erit nullus, *Clem. causam*, vbi Doctores, *de elect.*

4 Tempori quandoque adiungitur, Cic. 2. *Verr.* Causam intereà ante eum diem diceret, *l. casius*, ibi, Ante expletum tempus, *ff. de pignorat. act.* Et interdum personæ addita hæc præpositio designat etiam tempus, Cic. 3. *Verr.* Minutius mortuus est ante istum Prætorem. Idem *Acad.* 1. Omnes ante eum Philosophi.

5 Verùm autem, vbi tempori adiungitur, significet illud perfectum, vel ante principium actus, non bene constat inter Doctores. Regulariter verò, & de sui propria natura dictio ista significat tempus ante principium actus, *l. si quis id quod, vers. quod si disponi, ff. de iurisdict. omnium Iudicum*, ibi, Dum proponitur, vel ante propositionem, *l. fin. ff. de albo scribendo, cap. ante triennium*, 31. *distinct.* Dec. *in l.* 2. §. *creditum in 2. lectura, num.* 13. & 23. *ff. de reb. creditis*, & *cons.* 593. *num.* 3. Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. singul.* 13. *num.* 1. & 6. quamuis hanc dictionem inclusionem, seu finem actus significare teneant Oldrad. *cons.* 49. *ad finem*, glos. *verb. dierum, in cap. anteriorum*, 2. q. 6. Rebuff. *ad l. anniculis*, 132. §. *ante diem decimum, ff. de verbor. signif. pag.* 503. & alij citati per Cened. *d. sing.* 13. *num.* 5. Vnde in terminis Concil. Trident. *sess.* 23. *de reform. cap.* 12. decidentis, ne quis ante vigesimumsecundum annum ad subdiaconatus Ordinem promoueatur, sufficere esse inceptum tradunt Henriq. *in Sum. lib.* 10. *cap.* 19. §. 2. & *lib.* 13. *cap.* 38. §. 2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 166. Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.* 2. *alleg.* . . Nam quando perfectum, & consummatum annum requirit idem Concilium, hoc ipsum exprimit addendo verbum illud *Expletum*, prout *sess.* 25. *de Regular. cap.* 15. ibi, Ante decimumsextum annum expletum.

Verùm quando ista dictio refertur ad actum, qui 6 habet tractum successiuum determinatum, & concurrit fauor debitoris, putà si dicamus: Promitto tibi soluere ante vnum annum, vel ante Kalendas Augusti: quia tunc exposcit finem actus, & intelligitur ante annum finitum, & ante Kalendas finitas, nec debitor poterit conueniri in ipso die Kalendarum, sed in altero sequenti, *l. qui ante Kalendas, ff. de verbor. oblig. l. eum, qui ita*, 56. §. *qui ita stipulatur, ante, ff. eod. tit.* vbi glos. *verb. ante Kalend.* Alex. *in d. l.* 2. §. *creditum, num.* 2. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. num.* 2. vbi *num.* 4. obseruat, hac in re perpendenda esse verba conuentionis, & dispositionis, quia virtus huius dictionis valebit secundùm naturam contractus, Rendin. *in prompt. recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 17. *num.* 6. *vers. secundum est membrum*, Cened. *d. singul.* 13. *num.* 3.

Sic etiam ratione concordiæ testium discordan- 7 tium denotat hæc dictio tempus post principium actus, verbi gratia, si vnus testis dicat talem rem fuisse factam ante nuptias, alter verò testis dicat post nuptias, tunc gratia reductionis testium ad concordiam interpretabimur dictionem *Ante nuptias*, scilicet finitas; & verbum *Post nuptias*, scilicet inchoatas: quo casu recedimus à proprietate verbi *Ante.* Ita Bart. *in d. §. creditum*, vbi Ias. *num.* 8. & Dec. *in prima lect. num.* 5. & *in secunda lectura, num.* 9. Curt. iun. *col* 4. *num* 13. Rendin. *d. num.* 6. *vers. est & tertium*, Cened. *d. singul.* 13. *num.* 2.

Denotat etiam hæc dictio propriè sumpta, quòd 8 illud, cui adiicitur, debet interuenire; vt si dicam ante acceptationem debes illud facere: ergo præsupponit, quòd acceptatio debet interuenire, licèt aliquando minùs propriè sumpta bene denotat, quòd non interuenit; ita Zabarel. *cons.* 95. *num.* 4. Cened. *d. singul.* 13. *num.* 7. vbi *num.* 8. post Gom. *in cap. si annum, §. si verò, num.* 3. *de iudiciis, in* 6. subdit, quòd potest significare actum immediatè sequentem, & distantem.

Antè aduerbium est, cùm nullum casum regit, 9 Cic. 1. *Tuscul.* Et paucis antè diebus cùm posset è custodia educi, noluit. Idem 2. *de Finib.* Vt qui Philosophi esse volunt, Assoti antè fiant.

Anteà.

DICTIO XXXIV.

DIcitur, quasi *Ante ea*, cui *Posteà* opponitur. Cic. *lib.* 1. *epist.* 9. Appius in sermonibus anteà dictabat, posteà etiam dixit in senatu.

Respicit communiter tempus, vt *in l. non distinguemus, §. illud, ff. de receptis arbitr.* Cuius naturæ est etiam dictio *Antequàm*, vt *in l.* 2. *ff. de mortuo inferendo*, notat Rebuff. *in comment. ad l. anniculus*, 132. §. *ante diem, in fine, ff. de verbor. signific. pag.* 504.

Antedictus.

DICTIO XXXV.

1 HÆc dictio est relatiua, & operatur, ac si aliquis nominatim fuisset expressus, Bart. *in l. qui liberis, §. hac verba, in fine, ff. de vulgari.* Surd. *conf.* 123. *num.* 13. & *conf.* 315. *num.* 3.

2 Item de sui natura est restrictiua, vt *in l. 1. §. deinde, ff. de postulan.* Menoch. *conf.* 160. *num.* 39.

Antehac.

DICTIO XXXVI.

1 HÆc dictio refertur ad tempus anteà elapsum, iuxta tradita per Flamin. Parif. *de confident. benefic. q.* 28. *num.* 33. vbi *num.* 35. subdit, quòd hæc dictio includit.

2 Idem importat, quod *Ante hac*, Terent. *in Andr.* Nam quod ante hæc fuit, nihil ad me pertinet. Item interpretatur *Ante hoc tempus*, cui contrarium est *Posthac*, & *Nunc*, Cic. *lib.* 12. *epist.* 33. Atque antehac quidem sperare saltem licebat, nunc etiam illud ereptum est.

Antequàm.

DICTIO XXXVII.

1 ALiquando hæc dictio cum coniunctiuo, interdum verò cum indicatiuo modo copulatur, Cic. 1. *Philippic.* 1. Antequàm de Republica, Patres conscripti, dicam ea, quæ. Idem 4. *Verr.* Antequàm de Siciliæ incommodis dico. Nonnunquam pluribus verbis interiectis distrahitur, Cic. *pro Rab. Per.* Quæ causa antè mortua est, quàm tu natus esses.

2 Non semel implicat, *l. quod dicitur, ff. de verbor. signific.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag.* 11. vbi post Abb. *in illo textu*, subdit, quòd dictiones negantes actum certo tempore, non ponunt implicatiuè actum alio tempore, & ideò saluari posse testem à pœna falsi, qui dixerat, quòd antequàm Titius veniret ad prandium, filius percussit Sempronium, si probetur Titium ea die ad domum non venisse.

Apprehendere.

DICTIO XXXVIII.

1 VErbum hoc potest intelligi cum violentia, & sine illa, prout materia postulauerit, ex traditis per Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuil.* 132. *num.* 73.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium boni viri denotat verbum* Approbare.
2 Approbare *quis non potest quod semel impugnauit.*
3 Approbatum *semel non potest ampliùs reprobari.*

Approbare.

DICTIO XXXIX.

DEnotat boni viri arbitrium, vt *in l. si sic legatum, ff. de legat.* 1. tradit Bened. Ægid. *in repet. l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. p. 1. in initio, num.* 10. 1

Approbare quis non potest quod semel impugnauit, *l. dispensatorem, ff. de solut.* Menoch. *conf.* 105. *num.* 27. & *conf.* 364. *num.* 17. & *conf.* 395. *num.* 89. Surd. *conf.* 157. *num.* 10. & *conf.* 196. *num.* 2. *cum seqq.* & *conf.* 364. *num.* 27. Rota *decis.* 596. *num.* 5. & *decis.* 636. *num.* 8. *p.* 2. *recent.* 2

Nam approbatum semel non potest ampliùs reprobari, *l. Pomponius, ff. de negot. gestis*, Surd. *conf.* 18. *num.* 2. & *conf.* 351. *num.* 41. & *decis.* 132. *num.* 4. Marc. Anton. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 30. *num.* 25. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *disput.* 6. *num.* 9. Anton. Monach. Bononien. *decis.* 34. *num.* 2. 3

SVMMARIVM.

1 *Coram denotat dict.* Apud.
2 Penes, *vel* Prope, *importat dictio* Apud.
3 Apud *&* Penes *in quo differant, ostenditur.*
4 Ab *interdum importat dictio* Apud.
5 In *nonnunquam denotat dictio* Apud, *quandoque verò differunt.*

Apud.

DICTIO XL.

VArias habet hæc dictio significationes, aliquando enim denotat idem, quod *Coram*, vt *in l. 1. & 2. ff. de offic. Præsidis, l. 3. ff. de adopt. l. de iure, ff. ad municipal. l. 2. ff. de sicariis*, ibi, Inauditum filium pater occidere non potest, sed accusare eum apud Præfectum, secundùm intellectum Rebuff. *in l. penes te, ff. de verbor. signific. in vers. interdum*, Mandos. *in glos. facult. in proœmio, in verbo Apud quos*, idem Rebuff. *in concordata, in rubr. de Regia ad Prælatos nomin. §. 1. in verb. apud sedem*, Cened. post *lib. practic. & canon. quæst. singul.* 19. *num.* 4. Franc. à Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art.* 1. *num.* 7. 1

Nonnunquam significat idem, quod *Penes*, vel *Propè*, vt *in l. is, apud quem, ff. de acquir. hæred.* & *in l. is, apud quem, ff. de verbor. signific.* & *in l. is, apud quem, C. de edendo, & in l. vnica, §. pro secundo, C. de caducis tollendis*, & *l. omnes populi, ff. de iustitia, & iure*, Petr. Enriq. *respons. opusc.* 2. *num.* 2. Marches. *de commiss. p.* 1. *cap.* 13. *num.* 45. Mandos. *in d. verb. apud quos, pag.* 54. Rebuff. *in d. l. penes te, vers. notandum esse*, Cened. *d. singul.* 19. *num.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 43. *num.* 44. 2

Apud, & *Penes* in hoc differunt, quia *Apud* significat personam in loco, vt Apud Platonem, id est, in loco, in quo est Plato; *Penes* verò significat personam, & dominium, ac potestatem, vt Penes te est salus, vita mea. Ita tradunt Mandos. *in d. verb. apud quos, pag.* 55. Vulpell. *sub dict. Antequàm, in vers. apud, pag.* 11. Cened. *d. singul.* 19. *num.* 3. 3

Interdum sumitur pro Ab, *l. apud antiquos quærebatur*, 4

batur, id est, ab antiquis, *C. de furtis*, Mandos. *d. verb.*
5 *apud quos*, *fol.* 54. Cened. *d. singul.* 19. *num.* 5. Nonnunquam sumitur pro *In*, ita glos. *verb. in Curia*, *in cap. statutum*, *de prabend. in* 6. Cosm. *in pragm. sanct. tit. de conciliat. Eccles. Gallican.* §. 1. *in verb. apud*, Mandos. *d. verb. apud quos*, *pag.* 54. Rebuff. *in d. l. penes te*, *vers. apud Iulianum*, Cened. *d. singul.* 19. *num.* 6. Qui omnes tradunt, hanc dictionem *Apud*, & illam dict. *In* differre; quia *Apud* personæ præponitur, *In* verò propriè sumpta loco proponitur, *Genes.* 8. Cuncta animantia, quæ sunt apud te. *Et cap.* 12. Et laudauerunt eam apud illum. *Et cap.* 24. *in princ.* Aduena ego sum, & peregrinus apud vos. & probatur *in l.* 1. *vers. domos*, *& vers. viduas*, *C. de fals. monet.* & *in l.* 1. *C. de desert. lib.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Tempore pro omni aliquando sumitur dictio* Assiduè.
2 *Temporis frequentiam non verò continuationem denotat dictio* Assiduè.
3 *Frequēter quandoq; importat dictio* Assiduè.
4 *Sæpe, vel Crebrò, interdum importat dict.* Assiduè.

Assiduè.

Dictio XLI.

1 PRo omni tempore aliquando sumitur ista dictio, *l. filium*, & ibi Bald. *ff. de iis, qui sunt sui*, *l. final. in princ. ff. de adilit. edict. cap. Diaconi, prope finem*, 99. *distinct. cap.* 1. *de restit. spol. lib.* 6. & tradunt Mandos. *in glos. facult.* §. *volentes*, *vers. assiduè*, *pag.* 173. Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. singul.* 11. *num.* 1.

2 Interdum frequentiam, non verò temporis continuationem denotat, & sic quòd *Assiduè* idem sonet, quod horis competentibus, & non omne momentum exigatur, vt *in l. si quis legauit*, *ff. de cond. & demonstr. l. Mania*, *ff. de manumiss. testam. cap. fin.* 36. *distinct. cap. frequens*, & ibi Dominicus 54. *dist. glos. fin.* per text. ibi *in cap. de quibusdam*, 37. *dist. cap.* 1. *de offic. Archipresbyt.* vbi Hostiens. exponit *Assiduè*, id est, horis competentibus, Felin. *in Proœmio Decretal. verb. Rex pacificus*, post *num.* 3. *vers. idem si dicatur assiduè*, Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 2. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 11. Cened. *d. singul.* 12. *num.* 3. Mandos. *verb. assiduè*, *pag.* 173. *in fine.*

3 Nonnunquam accipitur pro *Frequenter*, & ponuntur pro eodem, vt *in l. quòd si nolit*, §. *qui assiduè*, *ff. de adilit. edicto*, *l. assiduis*, *ff. qui potiores in pignore habeantur*, Cened. *d. sing.* 12. *num.* 2.

4 Quandoque exponitur, id est, *Sæpe*, vel *Crebrò*, vt *in l. Mania*, §. *vxore*, *ff. de annuis legatis*, vbi etiam iuncta glos. *verb. difficile*, subditur, quòd *Assiduè*, & *Rarò* opponuntur, Mandos. *in d. verb. assiduè*, *pag.* 174. *col.* 1. Cened. *d. sing.* 12. *num.* 4.

5 Dicimus *Assiduè*, *assiduò*, *assiduissimè*, vt ex Cicerone, & aliis bonis Autoribus latè tradidi *in meo Dictionario Lusitanico-Latino*, *col.* 248.

Assignauit.

Dictio XLII.

1 VErbum hoc in dubio dominij translationem denotat, ex traditis per Brunor. à Sole *in Locis communibus*, *lit. V. num.* 36.

Atque.

Dictio XLIII.

COniungit hæc dictio, vt *in l. in lege censoria*, *in fine*, *ff. de verbor. signif.* & *in l. itemque*, §. 1. *ff. de action. empti*, & *in l. fundum*, §. *penult. ff. de euict.* cum aliis adductis per Rebuff. *in comment. ad l. pronunciatum*, 46. *vers. atque*, *ff. de verbor. signif. pag.* 145. 1

SVMMARIVM.

1 *Orationem non secus quàm* Atque, *vel* Atque etiam, *continet sæpe dictio* Atqui.
2 Sed, *aliquando importat dictio* Atqui.
3 Et tamen *interdum declarat dictio* Atqui.
4 Certè *quandoque denotat dictio* Atqui.

Atqui.

Dictio XLIV.

COntinet sæpe orationem non secùs, quàm *Atque*, vel *atque etiam*, sed vi quadam maiori, Cic. *pro Milone*: Atqui si tempus est vllum, iure hominis necandi, quæ multa sunt, certè illud est. Idem *ibid.* Atqui erat id temporis clarissimus, & fortissimus Consul inimicus Clodio. 1

Aliquando ponitur pro *Sed*, vt *in l. arbitrio*, §. *de eo*, *ff. de dolo*, licèt glos. ibi exponat pro *Certè*, & *in l.* 1. *ff. si seruitus vendic.* vbi glos. exponit pro *Sed*; ita Rebuff. *in comment. ad l. pronunciatum*, 46. *vers. atqui*, *ff. de verbor. signif. pag. mihi* 245. 2

Interdum declarat *Et tamen*, Cic. 3. *Verr.* Atqui in his rebus multa videmus ita sancita esse legibus, vt, &c. Idem *pro Sext.* Atqui ne ex eo quidem tempore id egit Sextius. 3

Quandoque interpretatur pro *Certè*, vt *in l. filiusfamilias*. *ff. de in rem verso*, & *in l. atque*, vbi glos. *ff. de negot. gestis*, Rebuff. *citato loco.* 4

SVMMARIVM.

1 Auferre, *importat aliquando* Accipere.
2 Auferre *nonnunquam dicitur quod manibus per raptum accipitur.*
3 Auferre & mouere, *in quo differant, ostenditur.*

Auferre.

Dictio XLV.

VErbum hoc importat aliquando *Accipere*, vt *in l. duobus*, *ff. de leg.* 1. & *in l. Manius*, §. *eum qui*, vbi glos. *verb. abstulit*, *ff. de leg.* 2. Brunor. à Sole *in Locis communibus*, *verb. auferre*, vbi subdit, quòd auferri dicitur, quod manibus per raptum accipitur. Et posse intelligi cum violentia, & sine illa dicit Seraphin. *de priuileg. iuramenti*, *priuil.* 132. *num.* 73. 1 2

Auferre

3 *Auferre*, & *Mouere* differunt: nam auferuntur, quæ detrahuntur, vt transferantur ex alio ædificio in aliud; mouentur, quæ eruuntur ex officinis, Cuiac. *lib.* 18. *obseru.* 19. Item *Auferre*, & *amouere* differunt, *l.* 3. §. *non solùm*, *ff. de incend. ruina, & naufrag.* Galganet. *de different. indiuid. lit. A. num.* 99.

SVMMARIVM.

1 *Disiunctiua propriè est dictio* Aut.

2 *Alternatiua dictio* Aut, *attribuit actum cuilibet in solidum.*

3 *Alternatiua cùm sit dictio* Aut, *sufficit ad eius verificationem alteram partem esse veram, siue dispositio sit affirmatiua, siue negatiua.*

4 *Alternatiua ordinis, non verò electionis est dictio* Aut.

5 *Copulatiuè, seu coniunctiuè accipitur aliquando dict.* Aut, *& requirit concursum vtriusque.*

6 *Aduersatiua nonnunquam est dictio* Aut, *& ponitur inter diuersa.*

7 *Similia & inter æqualia quandoque ponitur dictio* Aut.

8 *Expositiuè pro, id est, accipitur etiam dictio* Aut.

9 *Dictio* Aut, *quando ponitur inter personas inter quas subest ordinata affectio, censentur vocati ordine successiuo, & non simul; secus verò quando ponitur inter personas honoratas, quia tunc resoluitur in coniunctionem.*

10 *Maioratu si dicatur quod succedat filius, aut filia maior ex ordine scripturæ præferendus est filius, licèt iunior, existente filia etiam maiore.*

11 *Alternatiuæ, siue disiunctionis propria vim habet dictio* Aut, *quando ponitur inter personas grauatas, seu ad onus vocatos.*

12 *Coniunctiuè non accipitur dictio* Aut, *quando ponitur inter personas, & in casu simpliciter odioso.*

13 *Alternatiuæ in propria natura stat dictio* Aut, *quando ponitur non inter personas, sed inter res.*

14 *Disiunctionis, seu alternatiuæ in propria natura stat dictio* Aut, *quando ponitur inter ea, quæ simul esse non possunt.*

Aut.

DICTIO XLVI.

1 Disiunctiua propriè est, ac disiunctiuè regulariter sumitur hæc dictio, *l. si ex toto*, §. 1. *ff. de leg.* 1. *l. ille, aut ille, in princip. ff. de leg.* 3. *l. Titio, ff. de leg.* 2. Rolan. à Valle *cons.* 99. *num.* 56. *tom.* 4. *medio. de acquir. possess. in princ. verb. aut.* Et disiungit sensum, & verba, Paris. *cons.* 91. *num.* 29. *lib.* 2. Natt. *cons.* 675. *num.* 26. *vol.* 4. Honded. *cons.* 35. *num.* 17. *vol.* 1. Et est alternatiua, quæ importat idem quod *Seu*, aut *Siue*, Bald. *cons.* 45. & 450. *lib.* 5. Roman. *cons.* 176. *num.* 7. *in fine*, Card. Tusch. *tom.* 1. *lit. D. concl.* 244. *num.* 8. Flamin. Paris. *de confident. benef. q.* 32. *num.* 40. Et ad verificationem sufficit alteram partem esse veram, *l. si heredi plures, ff. de cond. instit. l. plerumque*, §. *fin. ff. de iure dotium*, *l. si quis ita stipulatus fuerit, in fine, ff. de verbor. oblig.* tradunt Bart. Perett. *ad extrauag. ambitiosæ, in verb. vsibus, num.* 20. *pag.* 152. Rebuff. *in comment. ad l. ostentum*, 58. *vers. aut, ff. de verbor. signif. pag.* 208. *in fine*, Portol. *de consortib. cap.* 1. *num.* 7. *vers. diximus autem*, Mandos. *in glos. facult.* §. *ac etiam, in verb. Aut, pag.* 260. Euerard. *in sua Cent. loco* 49. *à natura alternatiuorum*, Pichard. *ad* §. *quòd si quis*, 5. *num.* 6. *Instit. de inutil. stipulat.* Azor. *Instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 27. *q.* 1. Cened. *post canonicas quæst. sing.* 6. *num.* 2. & 3. Galganet. *de different. indiuiduorum, lit. A. num.* 103. Vnde *glos.* 1. 2
in cap. cùm plures, de offic. deleg. num. 6. dicit, quòd ista alternatiua attribuit actum cuilibet in solidum, quem sequuntur ibi Archid. Ioan. Andr. Domin. & Franch. prout eos refert Cened. *d. singul.* 6. *num.* 3. *in fine.*

Amplia quod suprà dictum est, videlicet ad verificationem eius sufficere alteram partem esse veram, vt procedat, siue dispositio sit affirmatiua, siue negatiua, vt post Din. *in reg. in alternatiuis, de reg. Iuris, in* 6. tenet Felin. *in cap. inter cæteras, num.* 29. *de rescript.* & ibi Dec. *num.* 9. *col.* 3. quos refert, & sequitur Cened. *d. singul.* 6. *num.* 3. vbi *num.* 4. post Rebuff. *in concord. tit. de collat.* §. *statuimus, in verb. aut*, subdit, quòd licèt ista dictio sit alternatiua, & sufficiat, vt dictum est, ad eius verificationem alteram partem esse veram, tamen natura huius dictionis est, vt sit alternatiua ordinis, non verò 4
electionis, additque *ex glos.* 1. *in fine, in cap. cùm plures*, vbi Dominic. *in princ. in* 4. *notab. de offic. deleg. in* 6. quòd aliquando ista alternatiua *Aut* est electionis, & non ordinis, & significare electionem ordinatam tradit Menoch. *cons.* 1116. *num.* 9.

Interdum tamen hæc dictio *Aut* accipitur co- 5
pulatiuè, seu coniunctiuè, & requirit concursum vtriusque, maximè quando ponitur inter personas, & tunc exponitur pro *Et*, *in l. sæpe, ff. de verbor. signif.* & *in l. cùm quidam, vers. meliùs itaque, eod. tit. cap. in omnibus vobis, in fine*, & ibi glos. *verb. aut*, 2. *q.* 4. *cap.* 2. vbi glos. *verb. aut, de confessis, in* 6. tradunt Rimin. Sen. *cons.* 187. *num.* 15. *lib.* 1. Tiber. Decianus *cons.* 43. *num.* 10. *lib.* 1. Honded. *d. cons.* 35. *num.* 18. & *cons.* 86. *num.* 13. *vol.* 2. Gallet. *in margar. casuum conscientiæ, verb. dictio*, Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. assiduè, in fine, pag.* 12. Pichard. *ad* §. *planè*, 4. *num.* 26. *Instit. de inutil. stipulat.*

Aliquando, & principaliùs est aduersatiua, & po- 6
nitur inter diuersa, *l. iter si susceperit, ff. de procur. l. aut facta, ff. de pœn. l.* 3. *cum duabus seqq. ff. de donat. causa mortis*, Roland. *cons.* 99. *num.* 56. *cum seqq. vol.* 4. Mandos. *in glos. facult.* §. *& proprium, in verb. aut*, & *in reg.* 1. *Cancellar. q.* 10. *num.* 10. Menoch. *cons.* 1061. *num.* 46. Cened. *d. sing.* 6. *num.* 1. & tunc idem significat, quod *Vel*, Bartol. Perett. *vbi suprà, à num.* 21.

Nonnunquam verò ponitur inter similia, & 7
æqualia, vt tradit Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. alternatiua primò.*

Accipitur etiam ista dictio expositiuè pro *Id est*, 8
Paris. *cons.* 110. *num.* 18. *vol.* 3. Mandos. *d. verb. aut, in fine*, Iacobat. *de concil. lib.* 3. *art.* 1. *num.* 130. Honded. *cons.* 69. *num.* 28. *vol.* 2. Cened. *d. singul.* 6. *num.* 5. vbi *num.* 6. post glos. *verb. aut, in l. debitoribus*

toribus, ff. de re iudic. & Mandof. *d. §. & proprium, in verb. Aut, in fine, pag.* 323. subdit, hanc dictionem accipi pro *Sicut.*

Quia verò ex supradictis non bene liquet, an, & quando ista dictio sumi debeat alternatiuè, & disiunctiuè, quando verò accipi debeat copulatiuè, & coniunctiuè, ideò per aliquas assertiones hoc patefacere operæpretium duxi.

9 Prima igitur assertio sit. Supposito, quòd hæc dictio *Aut* propria, & vera, ac naturalis sit alternatiua, seu disiunctiua, & ad eius verificationem sufficiat alteram partem esse veram, *cum citatis suprà in princip.* quando illa ponitur inter personas, inter quas subest ordinata affectio, siue intereà concurrat necessitas instituendi, siue non, censentur vocati ordine successiuo, & non simul. Quando verò ponitur inter personas honoratas, inter quas non adest ordo charitatis, & affectionis, tunc resoluitur in coniunctiuam, & ponitur pro *Et*: colliges hæc ex Cancer. *lib.* 1. *var. cap.* 1. *num.* 51. Pelaez *de maiorat. p.* 2. *in initio, num.* 34. *& seq.* Molina *de primogen. lib.* 10. *cap.* 6. *num.* 6. Gutier *pract. lib.* 3. *q.* 98. *num.* 5. Cened. *d. singul.* 6. *num.* 10. *&* 11. vbi *num.* 12. limitat, quando huiusmodi dictio ponitur inter personas, inter quas valere non potest, prout geritur: nam tunc valebit eo meliori modo, quo valere potest, & *num.* 16. limitat pariter, nisi aliud constet de mente disponentis expressè.

10 Vnde inferunt Doctores ad maioratum, in quo si dicatur (succedat filius, aut filia maior) ex ordine scripturæ præferendum esse filium, licèt iuniorem, existente filia etiam maiori: de qua quæstione vide latè Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 5. *num.* 5. Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri, num.* 612. Gam. Lusitan. *decis.* 337. *num.* 11. *cum seqq.* vbi Flores *in addit.* & de emphyteusi concessa pro filio, aut filia nominanda, vide eumdem Gam. Lusitan. *decis.* 160. *num.* 2. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 10. *num.* 52.

11 Secunda assertio est, quòd quando huiusmodi dictio ponitur inter personas grauatas, seu ad onus vocatas, tunc stat in natura propria alternatiuæ, siue disiunctionis; putà si dicatur: Lucius hæres meus, aut, Titius hæres meus, Seio centum dato: nam sunt duo rei debendi, & quilibet tenetur in solidum, & vno soluente alter liberatur, *l. si ex toto, §.* 1. *ff. de leg.* 1. Cened. *d. sing.* 6. *num* 18.

12 Tertia assertio est, quòd quando ponitur ista dictio inter personas, & in casu simpliciter odioso: vt, Condemno ad mortem Titium, aut Sempronium: tunc non ponitur coniunctiuè, cùm fortè nullus veniat damnandus. Ita Cened. *d. sing.* 6. *num.* 19.

13 Quarta assertio est, quòd quando ponitur non inter personas, sed inter res, stat in propria natura alternatiuæ, vt si dicatur: Lego filio meo domum meam, aut hortum: vel dicatur: Illam, aut illam rem tali relinquo: quia hoc casu, ex quo ista dictio posita est inter res, stabit in propria natura alternatiuæ, *l. cùm quidam, ad finem, vers. sed hoc, C. de verbor. signif.* & ibi glos. *verb. incorrupta.* Et hoc casu hæredis, vel debitoris erit electio, *l. si in emptione, §. pœna,* & *l. si ita, ff. de contrahen. empt. l. plerumque, in fine, ff. de iure dotium,* Ias. per text. ibi *in §. hunc autem, à num.* 10. *Instit. de action.* Rebuff. *in concord. in rubr. de elect. §.* 1. *in verb. quique bis,* Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rubr.* 9. *§.* 21. *in verb. au choix, num.* 1. *&* 2. Mandof. *in glos. facult. §. ac etiam, in vers. Aut, fol.* 260. *col.* 2. *ad princip.* Negusant. *de pignor.* 5. *parte principali, num.* 7. Cened. *d. sing.* 6. *num.* 21. vbi *num.* 22. subdit, quòd quando ponitur in conditionibus protestatiuis, vel casualibus, tunc alternatiua stat in propria natura disiunctionis, & alternatiuæ, & *num.* 24. subdit, quòd in arbitrariis, id est, in iis, quæ arbitrio alicuius disiunctiuè committantur, stat in propria natura disiunctionis, seu alternatiuæ, per *l.* 1. *ff. de custod. reorum.*

Quinta assertio est, quòd vbi hæc dictio ponitur inter ea, quæ simul esse non possunt, semper stat in propria natura disiunctionis, seu alternatiuæ: vt, Dies est, aut nox, *l. hæc verba,* 124. *ff. de verbor. signif.* Cened. *sing.* 6. *num.* 24. *vers.* 11. 14

SVMMARIVM.

1 *Aduersatiua in iure, & in facto est dictio* Autem.
2 *Aduersatiua est dictio* Autem *ad proximè præcedentia.*
3 *Solutioni anticipatæ non vti factæ ex pacto, sed vti spontaneæ aduersatur dictio* Autem.
4 *Qualitates casus præcedentis in sequentem repetit dict.* Autem, *exceptis iis in quibus expressè aduersatur.*
5 *Repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus est dictio* Autem.
6 *Repetitionem qualitatum, & conditionem præcedentis legati, & dispositionis in sequentem inducit dictio* Autem.
7 *Diuersificatiua & aduersatiua est dictio* Autem.
8 *Pro* Quia, *& pro* Certè *aliquando accipitur dictio* Autem.

Autem.

DICTIO XLVII.

Est aduersatiua in iure, & in facto, & secundùm suam naturam, dum aliud ex disponentis mente non colligitur, implicat diuersitatem casuum, *l. hoc amplius. §. de his. ff. de damno infecto, vbi glos. verb. Autem. l. sed & si lege. §. quod autem. ff. de petition. hered. l. fin. §. sin autem.* 1. *&* 2. *C. comm. vtriusque iudicij, cap. statutum. §. cùm autem.* & ibi glos. *verbo Autem, de rescript. lib.* 6. tradunt Bart. *cons.* 421. *numero* 4. *p.* 3. Corn. *cons.* 44. *col. penult. vol.* 3. Dec. *cons.* 561. *nu.* 3. Natt. *cons.* 459. *num.* 3. *tom.* 2. Paris. *cons.* 44. *nu.* 10. *& cons.* 53. *num.* 12. *vol.* 2. Beltran. *cons.* 124. *num.* 2. *vol.* 7. Aym. *cons.* 208. *num.* 5. Gratian. *cons.* 2. *num.* 34. *vol.* 1. Osasc. *decis.* 108. *num.* 13. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 78. *num.* 20. *& cons.* 629. *num.* 35. Vulpell. *de præpos. signific. sub hac dict. n.* 1. *pag.* 12. Medic. *de acquir. poss. in princ. verbo Autem.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 240. *nu.* 11. *& conclus.* 248. *à princ.* Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing.* 7. *num.* 1. *vbi num.* 2. subdit hoc fallere quando hanc dictionem non præcedit aliquid, cui aduersetur, quia tunc ponitur inceptiuè, seu declaratiuè, & *num.* 3. post Bart. *per text. ibi in l. transigere. nu.* 6. *C. de transact.* & Beltran. *cons.* 124. *num.* 2. *vol.* 7. addit, quòd quando ista dictio ponitur in dispositione, in qua ipsam dictionem præcedit genus, tunc ista dictio aduersatur, & genus strictè intelligitur, & *num.* 4. ait, quod quando ista dictio ponitur in dispositione, in qua ipsam dictionem non præcedit ge- 1

nus, sed sunt enumerati aliqui casus, & postea subditur huiusmodi dictio *Autem*, si illud, quod sequitur, habet diuersam rationem, tunc dictio *Autem*, ponitur aduersatiuè ad ius, & ad factum.

2 Amplia primò vt ista dictio aduersetur ad proximè præcedentia; ita Dec. *cons.* 561. *num.* 3. Paris. *cons.* 111. *num.* 27. *vol.* 1. *& cons.* 44. *num.* 10. *& cons.* 53. *num.* 11. *vol.* 2. Cened. *d. sing.* 7. *n.* 5.

3 Amplia secundò aduersari anticipatæ solutioni nō vti factæ ex facto, sed vti spontaneæ; *iuxta text. in l.* 2. §. *hoc etiam*, *C. de iureiuran. propter calum.* Paris. *d. cons.* 111. *num.* 27. Grat. *cons.* 2. *num.* 33. *vol.* 1. Corn. *cons.* 44. *num.* 7. *& cons.* 86. *num.* 12. *lib.* 3.

4 Amplia tertiò, quòd licèt hæc dictio sit aduersatiua, tamen repetit qualitates casus præcedentis in sequentem, exceptis iis in quibus expressè aduersatur, *l. mariti*, §. *fin. & ibi glos.* & Bart. *num.* 1. *ff. ad l. Iuliam de adulter.* Aym. *cons.* 208. *num.* 5. quia aduersatur retentis eisdem terminis, Corn. *cons.* 286. *num.* 10. *vers. suadet. vol.* 1. Gratian. *cons.* 2. *num.* 33. *vol.* 1.

5 Cened. *d. sing.* 7. *num.* 6. Et ita est repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus, Bald. *in l. omnes populi, col.* 10. *vers. modo quero vtrùm vnum. ff. de iustitia, & iure.* Natt. *cons.* 570. *num.* 8. *tom.* 3. non tamen repetit omnes qualitates præcedentes, vt post Ias. *in l. nam & postea.* §. *sed & si quis*, *num.* 9. *ff. de iureiuran.* tradit Cened. *d. sing.* 7. *num.* 8. *vers. ista tamen*, vbi

6 subdit, non semper hanc dictionem repetere qualitates præcedentes. Verùm quod inducat repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem tradunt Menoch. *cons.* 76. *num.* 6. Peregr. *de fideicom. art.* 16. *num.* 91. Galganet. *de cond. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *quest.* 18. *numero* 5.

7 Amplia quartò hanc dictionem esse diuersificatiuam, & aduersatiuam, ac denotare diuersum à casu præcedenti. Bart. *in l. pater filium.* §. 15. *ff. de leg.* 3. glos. & Bart. *in l. mariti.* §. *cùm autem. ad l. Iuliam, de adulter.* glos. & Bart. *in l. hoc amplius.* §. *de his. n.* 1. *ff. de damno infecto.* Alber. *in diction. verbo Autem*, Ias. *in l.* 1. *nu.* 5. *ff. de acq. poss.* Cened. *d. sing.* 7. *num.* 9.

8 Aliquando hæc dictio accipitur pro *Quia*, item pro *Certè*, vt *in l. Offidius*, vbi glos. *verbo*, *Ex diuerso*, *ff. de leg.* 3. Paris. *cons.* 53. *num.* 30. *vol.* 2. Mandos. *in glos. facult. in* §. *habita. in verbo Sed*, *in fine*, *pag.* 125. Cened. *d. sing.* 7. *num.* 11.

Bene.

DICTIO XLVIII.

1 IDem significat quod *Ritè*, & *Rectè*, sicut malè, non ritè, nec rectè, Bald. *in l. eos, col.* 2. *vers. & nota quod aduerbium bene*, *C. de appell.* Ias. *in l. lecta. num.* 16. *ff. si cert. petat.* Pet. Entiq. *resp. opusc.* 2. *sub num.* 3. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quest.* 67. *num.* 24. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signific. pag.* 14.

2 Sæpe præter vulgarem vsum hæc dictio *Bene*, auget, & pro *Valde*, ponitur. Cic. *Attic. lib.* 4. Bene mane dedi litteras. Id. 2. *de Orat.* Bene ante lucem. Id. 2. *Agr.* Adolescens non minus bene nummatus, quàm bene capillatus. Terent. *in Andr.* Sanè bene conueniebat.

Breuiter.

DICTIO XLIX.

1 QVando in commissione dicitur, *Breuiter & summariè*, tunc hæc non tollit pœnam, & concludentem probationem, sed solùm respicit modum & breuitatem probandi, & quod causa agitari possit breuiter, & sine multis solemnitatibus. Bart. *in Extrauag. ad reprimendum, vers. summariè.* Cather. *Pedem. decis.* 1. *num* 2. Rota *in Giennen. Canonicatus* 4. *&* 11. *Maij* 1587. *coram Robusterio, & in Corduben. beneficij de Castro* 21. *Aprilis* 1559. *coram Quiroga, & in Burgen. de Pancoruo* 28. *Aprilis* 1591. *coram Gyptio*, *& in Placentina Canonicatus* 1. *Martij* 1599. *coram Orano, & in Pampilonen. beneficij de Alo* 8. *Martij* 1577. *coram Cantuccio*, *& in Corduben. dimidiæ portionis* 11. *Febr.* 1602. *coram Sacrato.*

SVMMARIVM.

1 *Obliquum est verbum* Cadat.

2 *Significationem duplicem, vnam acquisitiuam, alteram priuatiuam habet dictio* Cadat.

3 *Verba composita, veluti* recedat, redeat, reuertatur, *an sint obliqua.*

4 *Sententiam latam importat verbum* Cadat.

Cadat.

DICTIO L.

VErbum hoc licèt sit obliquum ex doctrina Ruin. *cons.* 47. *num.* 4. *lib.* 2. Cephal. *cons.* 274. 1
num. 29. & 30. Honded. *cons.* 59. *num.* 74. *lib.* 1. & *cons.* 68. *num.* 3. *lib.* 3. nihilominùs habet duplicem significationem: vnam acquisitiuam, alteram priuatiuam, 2
vt cùm testator vult, vt si hæres non adimpleat suam voluntatem, ab hæreditate cadat; & eo modo accipitur in contractibus feudalibus, & emphyteuticis, in illo sensu priuatiuo loquuntur omnes supradicti Doctores, sed non ideò infertur idem esse dicendum, cùm prolatum est à testatore acquisitiuè: tunc enim verior est opinio, illud aut semper esse directum, aut saltem commune, Calder. *cons.* 6. *de iudiciis*, cum allegatis per Simon. de Pret. *de interpret. vltim. volunt. lib.* 3. *interpret.* 2. *dub.* 1. *solut.* 4. Tiraq. *in l. si vnquam. verb. reuertatur, num.* 186. Et fuit dictum *in vna Firmana hereditatis* 6. *Nouembris* 1620. *coram Dunozetto.* Vbi etiam resolutum fuit, minimè sequi verba composita, qualia sunt, *Recedat*, *Redeat*, 3
Reuertatur, & similia, non posse esse aut directa, aut communia, sed semper esse obliqua: quia repugnat communi Doctorum opinioni, vt post Aret. *in l. Centurio, num.* 20. & Rip. *num.* 183. *ff. de vulg.* & Sfortia Odd. *de compendiosa, p.* 4. *q.* 2. *art.* 1. Trentacinque *de substit. p.* 4. *cap.* 4. *num.* 19. 25. *&* 28. Rot. *decis.* 1. *num.* 3. *p.* 2. *recent.*

Importat latam sententiam, ex adductis per Tiraquel. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 186. *C. de* 4
reuoc. donat. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 17. *num* 12. Monet. *de distrib. quotid. part.* 3. *q.* 7. *num.* 19. *cum seqq.*

Cæterùm.

DICTIO LI.

VT Aduerbium propriè est *De cætero*, *De reliquo*, 1
Cic. *lib.* 1. *epist.* 15. Ego me in Cumano, & in Pom

Pompeiano præterquàm quòd sine te,cæterùm satis commodè me oblectabam. Aliquando significat idem,quod dictio *Sed*, *l. 1. C. si aduersus rem iudic. l. in causam. ff. de procurat.* Rip. *in l. in fideicommissariam, §. si legatum, num. 1. ff. ad senatusconsult. Trebell.* Vt nomen,significat reliquum, *l. quæsitum, §. idem respondet*, ibi, Cæteram supellectilem, *ff. de verbor. signif.*

Cætera.

Dictio LII.

1 Deducitur à verbo Græco κ̀ ἕτερα, id est, *& alia:* & ideò cùm abbreuiationis causa apponitur, eius virtute alia repetita censentur, quæ ex natura, & consuetudine contractus requirebantur. Et ita est repetitiua similium, vt *in l. non solum*, 39. vbi glos. *verb. creditores, ff. de procurat. cap. deinde*, vbi glos. 1. 26. *distinct.* Ruin. *consf.* 179. *num.* 2. *vol.* 2. Vulpel. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 15. D. Barbos. *in l. quæ dotis, num.* 11. *ff. soluto matrim.*

2 Regulatur tamen secundùm naturam rei, cui adiungitur, Doct. *in auth. ex causa, C. de liber. præterit.* Marescot. *variar. resolut. lib. 2. cap. 76. num. 56.* Et fuit dictum *in Carthaginen. sequestri 30. Decembris 1599. coram Card. Lancellotto.*

Vide in clausula *Et cætera.*

Careat.

Dictio LIII.

1 Verbum hoc importare latam sententiam, & ipso iure, non autem ferendam tradunt glos. *verb. foro, in l. prouidendum, C. de postul.* & alia *verb. carebat, in l. 1. ff. ad legem Iuliam, de vi publica*, & alia *verb. potestate, in cap. nihil, de elect.* Corset. *in sing. verb. careo*, Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 161. *C. de reuocan. donat.* Vezin. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num.* 354. Gam. *in tract. de sacrament. præstand. vltimo supplicio damn. q. 5. num.* 17. Sayr. *in Claui Regia, lib. 3. cap. 8. num.* 26. Card. Tusch. *verb. priuatio, concl. 719. num.* 19. Farinac. *fragment. crimin. p. 2. verb. lex, num.* 129.

Cassare.

Dictio LIV.

1 Propriè dicitur cassare id,quod validum est, *cap. accedens*, 1. *vt lite non contest.* Dec. *in authent. cassa, num. 6. C. de sacrosanct. Eccles.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 26. glos. 1. num.* 2. vbi etiam dicit, quòd quandoque licèt impropriè, dicimus cassare quod nullum est, & de facto processit, ex glos. *in cap. proposuit, de concess. præbenda.*

Celeriter.

Dictio LV.

1 Qvid celeriter fieri dicitur, quod velociter fit, vt apud Cæs. *de bello Gallico*, Imperata celeriter fecerunt. Hoc autem secundùm subiectam materiam Iudicis arbitrio relinquitur; ita tamen vt nec præcipiti festinatione, nec moratoria cunctatione intelligatur, *l. tutor qui repertorium*, *§. si tutor, ff. de administr. tutel.* refert Vulpel. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. beneplacitum, pag.* 14.

Non facit causam esse summariè decidendam, vt a per Felin. *in cap. 2. num. 6. de sentent. & re iudic.*

Certè.

Dictio LVI.

Propriè certè idem importat, quod *Sine dubio*, 1
Plaut. *Trinum.* Certè is est. Cic. *lib. 2. epist.* Si me tanti facis, quanti certè facis. Aliquando concessioni deseruit, Cic. *in Orat.* At dignitatem docere non habet, certè, si quasi in ludo. Idem 2 *de Finib.* Naturales diuitias dixit parabiles esse,quòd paruo esset natura contenta, certè nisi voluptatem tanti æstimaretis. Quoties verò antecedit dictio *Fortasse*, vel alia quælibet, quæ dubitationem contineat, hæc dictio *Certè* eleganter ponitur pro *Saltem*, quia id quod subiicitur, tanquam dubio certum opponitur, Cic. 4. *de Finib.* Res enim fortasse veræ, certè graues. Idem 4. *Philippic.* Hoc imperatum omnibus consilium incognitum certè cepi. Idem 1. *Tusculan.* Homines mortem optare incipiant, vel certè timere desinant.

SVMMARIVM.

1	Circum.	Circa, *nonnunquam importat*
2	In.	
3	Erga, *seu* quoad.	
4	Iuxta.	
5	Apud.	
6	Ad.	

7 *Dictio* Circa *ad tempus, aut numerum nonnunquam refertur.*

8 *Modicum post, vel modicum ante importat dictio* Circa.

9 Circa *non extenditur vltra sex menses.*

10 *Iudicis arbitrio remittendum est quod circa subiectam materiam operetur dictio* Circa.

11 *Testis debens deponere de certo tempore, si addat dict.* Vel circa, *non probat.*

12 *Aetatis probatio non admittitur per testes deponentes per dict.* Circa.

13 *Diminutionem importat dictio* Circa.

14 *Delictum maius ad excludendum dict.* Circa *in mitiorem partem est interpretanda.*

15 *Accessionem non verò principalitatem denotat dictio* Circa, *rebus coniuncta.*

16 Circiter *idem penè significat quod* Circa.

Circa.

Dictio LVII.

Hæc præpositio idem significat, quod *Circum*, 1
& ad locum, aut personam fermè refertur, Cic.

 2. *Agr.*

2. *Agr.* Cùm Rullus Capuam, & vrbes circa Capuam occuparit. Idem 3. *Verr.* Multa sibi opus esse, multa canibus suis, quos circa se haberet.

2 In Iure nostro pluribus modis accipi, variósque habere potest significatus: aliquando enim accipitur pro *In*, vt *in l. circa, ff. de inoffic. testament.* & *in l. si cùm dotem, §. fin. ff. soluto matrimon.* Tiraquel. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *num.* 75. Mandos. *in glos. facult.* §. *volentes, in vers. circa, pag.* 175. Cened. post *canonicas quæst. sing.* 18. *num.* 1. Rebuff. *ad l. ceterorum,* 160. *vers. circa eum, ff. de verbor. signif.*

3 Interdum pro *Erga*, seu *Quoad* accipitur. Sic *in l. nec quidquam, §. circa Aduocatos, ff. de offic. Proconf.* & *in l. circa eum, ff. de probat.* & *in cap. vt circa, de elect. lib.* 6. Mandos. *in d. §. volentes, in vers. circa, pag.* 175. Cened. *d. sing.* 18. *num.* 1.

4 Nonnunquam accipitur pro *Iuxta*, seu *Prope*. Sic *in l.* 1. *ff. de offic. Præfecti vigilum, vers. erat autem familia publica circa portas, & muros dispositæ,* & *in l.* 1. *in princ. ff. de rip. mun.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de his, qui temp. diui. offic. in verb. circa, pag.* 168. *col.* 3. ibi, Circa Ecclesiam, id est, vsque ad modicam distantiam ab Ecclesia, Cened. *d. sing.* 8. *num.* 3. Rebuff. *d. l. ceterorum, vers. interdum,* & *vers. circa pro iuxta.*

5 Interdum pro *Apud*, vel *Quantum* sumitur, vt *in l. post rem, ff. de transact.* & *in l.* 4. *ff. de noxalib.* & *in l. exeat, ff. de iure fisci*, cum aliis citatis per Rebuff. *ad d. l. ceterorum, vers. circa eum.*

6 Quandoque pro *Ad* exponitur, *in l. si seruum, §. idque euidentiùs, ff. de furtis*, Rebuff. *in d. l. ceterorum, vers. circa pro ad.*

7 Denique ad tempus, aut numerum nonnunquam refertur, (licèt ab elegantibus scriptoribus *Circiter*, & non *Circa* dici soleat) & tunc inter Doctores maximè controuertitur ad quantum tempus, vel numerum extensionem operetur: aliqui namque tenent, quòd si defectum ætatis patiens in rescripto dicat: In duodecimo, vel circa, suæ ætatis anno constitutus: quod erit subreptitium rescriptum, si in vndecimo anno, & duobus mensibus fit constitutus, quia per istam dictionem non fiat extensio vltra sex menses, sed tantùm ad modicum tempus, vt per Alberic. *in suo Dictionario, verb. Circa finem anni,* Boss. *in praxi, tit. de defens. reor. num.* 28. *pag.* 221.

8 dicens, quòd ista dictio denotat modicum post, vel modicum ante. Et hoc ipsum tenet Paris. *cons.* 104. *num.* 13. *vol.* 1. vbi dicit, hanc dictionem in modico versari. Quod & tradunt Alex. *cons.* 120. *num.* 8. *lib.* 2. Corn. *cons.* 179. *num.* 5. *vol.* 3. Cosm. *in pragmat. sanct. in tit. de his, qui tempore diuin. offic. in vers. circa,* Rodoan. *de reb. Eccles. non alienand. q.* 10. *num.* 15. Gemin. *cons.* 24. *num.* 9. *vers. nam dictio*, vbi modicum tempus exemplificat esse decem dierum. Petr. Enriq. *resbons. opusc.* 1. *sub num.* 3. Rebuff. *in praxi beneficiali, tit. de dispens. ratione ætatis, in verb. seu circa, num.* 3. & 4.

9 vbi ait, quòd hæc dictio non extenditur vltra sex menses, Francisc. Marc. Delphin. *decis.* 290. Menoch. *de arbitr. cas.* 57. *num.* 30. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 16. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 249. *num.* 1.

10 Verùm cùm circa declarationem illius temporis, quod importet hæc dictio, non bene conueniant suprà citati Doctores; ideò quid circa subiectam materiam illa operari debeat, remittendum arbitrio Iudicis tradunt glos. *verb. circa, in cap.* 1. *in fine, de offic. Ordin. lib.* 6. Cosm. *d. verb. circa, in fine,* Ruin. *cons.* 130. *num.* 5. *vol.* 4. Menoch. *de arbitr. casu* 36. *à num.* 4. *cum seqq.* Mandos. *in d. §. volentes, in vers. & circa, pag.* 176. Rebuff. *d. tit. de dispens. ratione ætatis, verb. seu circa, num.* 3. Cened. *d. sing.* 8. *num.* 7. Alexan. *cons.* 81. *incip. in causa, vers. insuper, lib.* 7. vbi dicit, quòd in licentia vendendi certos campos in circa, importat arbitrium Iudicis, prout illum refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 249. *num.* 14.

Hæc dictio posita in actu probatiuo, siue à teste, 11 siue à confitente, operatur, quòd talis probatio, & confessio non dicatur certa, & limitata, quia testis debens deponere de certo tempore, licèt deponat de ipso tempore, si addat dictionem *Vel circa*, non probat. Vide Alex. *cons.* 66. *incip. In causa, num.* 6. *lib.* 7. & *cons.* 184. *incip. Viso processu, num.* 11. *vers. quia quando testis,* & *cons.* 217. *incip. Viso quodam, num.* 10. *vers. præterea,* & *cons.* 584. *num.* 11. *lib.* 7. Monticell. *in Repert. de testib. cap. impugnatur testis ratione loci, & temporis, vers. testis deponens de tempore,* 3. Natt. *cons.* 53. *incip. Viso, num.* 3. *vers. præterea,* Vulpell. *citato loco,* Menoch. *cons.* 1046. *num.* 3. & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 177. *num.* 11. Marc. Anton. *variar. resolut. lib.* 1. *resol.* 94. *num* 4. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1520. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 249. *num.* 15. & 16.

Vnde ætatis probationem non admitti per testes 12 deponentes per hanc dictionem, tradit Farinac. *fragment. crim. lit. à verbo ætas, num.* 197. Et deponens, Titium possedisse circa decem annos proximè præteritos ante litem motam, non probat præscriptionem, vt per Mascard. *de probation. conclus.* 1215. *n.* 13.

Diminutionem importare censuit Rota coram 13 Mantic. *decis.* 25. *num.* 5.

Ad excludendum maius delictum, dictionem 14 istam in mitiorem partem esse interpretandam tradunt Bursat. *cons.* 141. *num.* 28. *vol.* 2. Polydor. Rip. *de nocturno tempore, cap.* 5. *num.* 44. & *cap.* 86. *num.* 13.

Rebus verò coniuncta non principalitatem, sed 15 accessionem denotat, Rebuff. *in l. vnica, in glos. in verb. prout, num.* 153. *C. de sententiis, quæ pro eo,* Vulpell. vbi suprà *in vers. insuper, pag.* 17. Cened. *d. sing.* 8. *num.* 8.

Circiter idem penè significat, quod *Circa*, sed 16 aptiùs *Circa* ad locum, *Circiter* verò ad tempus, aut numerum accommodatur. Plaut. *Mustel.* Redito huc circiter meridiem. Cic. *Attic. lib.* 2. Nos circiter Kalendas, aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. Cæs. *lib.* 1. *de bello Gallico:* Ita dies circiter vigintiquinque iter fecerunt. Liu. *lib.* 28. Cùm decem circiter millia passuum ab hoste abessent.

SVMMARIVM.

1 Citra *contrarium habet* Vltra.

2 Citra *importat* Ante, *dictio verò* Vltra, Post.

3 *Extrema inter duo quando ponitur dict.* Citra, *non includit aliquid quod sit extra illa duo extrema.*

4 Citra *quid importet quando ponitur cum copula* Et, *& quid sine ea ostenditur.*

5 *Exceptiua est dict.* Citra.

6 *Inclusiuè aliquando ponitur dict.* Citra.

Citra.

DICTIO LVIII.

HÆc præpositio contrarium habet *vltra*, & illi 1 opposita est. Cæsar *lib.* 6. *de bello Gallico.* Qui sunt citra Rhenum. Cic. *lib.* 26. *epist.* 4. Is locus est citra

citra Leucadem stadia. cxx. Id. 6. *Philip.* Vt exercitum citra flumen Rubiconem. Et ex nostris hoc ipsum tradiderunt Bald. *cons.* 411. *lib.* 5. Rebuff. *in comment. ad l. ceterorum.* 160. *vers. citra. ff. de verb. signif. pag.* 554. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *nu.* 69. Vulpel. *de praepos. seu aduerb. signific. sub dict. Circa,*
2 *pag.* 17. Cened. *post pract. quaest. sing.* 43. *in fine.* Nam dictio haec *Citra* importat ante, dictio verò *Vltra* importat post. Ita Bald. *cons.* 405. *incip. Quidam emerunt. lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 251. *num.* 2. vbi *n.* 1. subdit, quòd haec dictio importat propinquitatem comparatiuè aliquo termino medio existente.

3 Quando haec dictio ponitur inter duo extrema, videlicet à quo, & ad quod, non includit aliquid, quod sit extra illa duo extrema, veluti si statutum, vel alia dispositio annullet, vel conualidet certos actus celebratos à tali die citra, vsque in praesentem diem, non includit ante terminum à quo, nec post terminum ad quem. Si verò ponatur ad terminandum solùm vnum extremum, quia non exprimitur nisi vnum, & tunc si exprimitur extremum de futuro, denotat exclusionem actuum de futuro, & solùm includit actus de praeterito. E contrà quando ponitur ad determinandum solùm extremum praecedens, tunc excludit actus anteriores, & actus futuros includit. Ita post Gemin. *cons.* 18. *incip. Christi nomine inuocato, num.* 4. tradit Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 250. *num.* 1. *cum duobus seqq.* vbi *num.* 4. subdit quod immo de natura dictio. à tali tempore & *citrà*, sit limitare tempus ex parte ante, sed non ex post.

4 Illud verò maximè obseruandum est discrimen non paruum adesse, an ista dictio *Citra*, ponatur cum copula *Et*, an sine illa, vel si dicatur *abinde* citra; vel sine dictione *abinde*, quia quando ponitur cum copula veluti, & citra, vel *abinde citra*, tunc denotat continuationem temporis, & dierum ab illo principio temporis, quod est expressum. Grat. *cons.* 11. *nu.* 90. *vol.* 1. Bettachin. *in repert. Iur. verbo citra.* Seraph. *decis.* 1101. Felin. *in cap. licet causam.* 9. *num.* 8. *vers. tertia causa, de probat.* Apostilla ad Abbat. *in cap. prudentiam.* 21. *de offic. deleg. num.* 5. Natt. *cons.* 69. *incip. Antonius, num.* 2. Ruin. *cons.* 5. *num.* 4. Vulpell. *sub dict. Circa, in vers. cıtra, pag.* 17. Cened. *d. sing.* 43. *num.* 3. *in princ.*

Et ideo si testis dicat, quòd talis possedit à decem annis & citra, denotat continuationem possessionis per decem annos, secus verò si non ponatur copula *Et*, *cap. licet causam, vers. ex praemissis igitur. & ibi* Hostiens. & Ioan. Andr. *de probatien.* & Anchar. *ibidem num.* 14. Felin. *in cap. quoad consultationem, de re iudic. num.* 26. *vers. item scias si diceretur à decem diebus, & citra.* Alexan. *cons.* 45. *col.* 2. *& cons.* 118. *col. penult. vol.* 2. Bart. *in l. Celsus, in vlt. col. num.* 23. *&* 24. *ff. de vsucap.* Balb. *de praescript. in vlt. part. num.* 14. Ruin. *cons.* 67. *num.* 10. *vers. nam vnus testis, lib.* 1. Caputaq. *decis.* 81. *num.* 2. Mandos. *in glos. facult.* §. *volentes, in vers. Ab inde, pag.* 161. Cardin. Tusch. *tom.* 8. *lit. T. conclus.* 273. vbi dicit, quòd testes deponentes à decem annis citra, non concludunt de tempore. Ioan. Baptista Bou. *in tract. de statutar. vrbis prascrib. glos.* 14. *num.* 9. *&* 10. *fol.* 187. Cened. *d. sing.* 43. *num.* 3. *post princ.* Vnde si proferatur haec dictio à teste sine copula *Et*, verificari in vsu facto per vnam diem tantùm probant *l.* 1. §. *quod autem.* & ibi Bart. *ff. de aq. quotid.* Alex. *cons.* 108. *num.* 7. *lib.* 2. Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 100. *num.* 15. Steph. Gratian. *discept. foren. cap.* 681. *num.* 45. Et fuit dictum *in Burgen. decimarum* 10. *Maij* 1597. *coram Orano*, vbi pariter fuit resolutum idem operari quod copula *Et*, iuncta huic dictioni, si loco illius adiungatur alia temporis continuatiua, videlicet *semper, perpetuò*, & similes.

Regulariter haec dictio *Citra*, est exceptiua, & ponitur pro *Prater*, seu *Sine*. Plin. *lib.* 3. Citra fastidium nominare, id est, sine fastidio, *l. si bona fidei. ff. de petitione hared. l. final. ff. de collat. l.* 1. *ff. de ferijs, l. post rem. ff. de transact. l. nec filius. ff. de rebus creditis.* cum aliis citatis per Rebuff. *in d. l. ceterorum, versic. Citra*, & per Cened. *d. sing.* 43. *nu.* 1. vbi etiam subdit, istam dictionem aliquando exponi, id est, *Contra*; interdum pro *Sine*, & nonnunquam pro *Ante*. 5

Interdum inclusiuè ponitur, *cap. licet, de probat.* Cosm. *in pragm. sanction. tit. de collat. verbo Citra.* §. *ne tamen. pag.* 122. Vulpell. *citato loco.* Cened. *d. sing.* 43. *num.* 4. vbi ex Bald. *in l. falsus, num.* 7. *C. de furt.* ait, quod ista dictio *Citra*, est nota veritatis. 6

SVMMARIVM.

1 *Ablatiuo & accusatiuo iungitur praepositio* Clam.
2 Clam *non verificatur in re coram multis acta.*
3 Clam *id fieri dicitur, quando publicè fieri potest, & occultò conficitur.*
4 Clam *factum dicitur, quoties ita fit, vt ad eos, quorum interest, notitia peruenire non possit.*
5 *Alienatio clam facta dicitur, cùm eam quisquam occultat, ne aduersario innotescat.*
6 *Contractus clam fieri dicitur, vbi instrumentum de eo confectum occultum remanet, nec publicatur.*

Clam.

Dictio LIX.

HAEc praepositio ablatiuo & accusatiuo iungitur, Terent. *in Andr.* Nec clam te est. Quandoque inuenitur non seruiens casui. Virgilius libro 1. Aeneid. 1

Non verificatur in re coram multis acta ex adductis per Menoch. *cons.* 38. *num.* 34. 2

Planè clam id fieri dicitur quando id publicè fieri potest, & occultò conficitur, vt in Matrimonio scribit Iureconf. *in l. fin. ff. de ritu nupt. & in l.* 1. *C. de interd. Matr.* Mascard. *de prob. conclus.* 531. *num.* 43. Menoch. *de praesumpt. lib.* 5. *praesumpt.* 3. *num.* 107. qui illic scribit simile esse in eo qui non recta, & publica via incedit, sed insolita clandestinè. 3

Et clam factum dicitur, quoties ita fit, vt ad eos, quorum interest, notitia peruenire non possit, Bart. *in l.* 2. *C. de his, qui ex publ.* Felin. *in cap. consuluit. nu.* 20. *de offic. deleg.* Dec. *cons.* 399. *num.* 19. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *different.* 11. *in princ.* Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub num.* 3. 4

Alienatio igitur clam facta dicitur, cùm eam quisquam occultat, ne aduersario innotescat, *l.* 3. §. *fin. ff. quod vi, aut clam.* Alciat. *in l. post contractum, nu.* 50. *ff. de donat.* vbi Pier. & Anibal. post Bart. *n.* 7. Franc. Molin. *d. differen.* 11. *num.* 10. 5

Clam itidem fieri dicitur contractus, qui vbi instrumentum de eo confectum est, occultum remanet, nec publicatur. Alciat. *in d. l. post contractum,* 6

num. 50. & seq. Ruin. cons. 128. num. 5. lib. 4. & cons. 51. num. 15. & cons. 149. num. 7. lib. 5. Francisc. Molin. d. different. 11. num. 11. Menoch. de arbitr. cas. 194. num. 19. & 20. qui post Plot. in l. si quando. num. 327. C. unde vi, plurimum in iis Iudicis arbitrio tribuit.

Commando.

Dictio LX.

1 Verbum hoc inducit mandatum; vt *in l. si non remunerandi*, *§. cum quidam. ff. mandati*, notat Nicol. Mozz. *de contract. tit. mandati, cap. de substant. mandat. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Alterationem non importat verbum* Committimus, *sed excitationē iurisdictionis.*
2 *Delegatam iurisdictionem non importat verbum* Mandamus.
3 *Ordinarij iurisdictio alterata non censetur per clausulam* Committimus, *&* mandamus.
4 Committere, *&* conferre, *in quo differunt.*

Committimus.

Dictio LXI.

1 Verbum hoc non importat alterationem, sed excitationem iurisdictionis, vt per Felin. *in cap. licet in corrigendis, de offic. Ordin. num. 1. vers. adde*, vbi Bald. *in vers. quia semper*, Matthes. *sing. 80.* Marc. *de clausi. p. 1. claus. 186. aliàs 227. in vltima impress. n. 4.* vbi
2 *num. 5.* subdit, quòd verbum *Mandamus* non importat delegatam iurisdictionem, & *num. 6.* post Ferret. *cons. 204. à num. 19. ad finem*, dicit, quòd per hanc clausulam *Committimus*, & *Mandamus*, non
3 censetur alterata iurisdictio Ordinarij. Quando verò post hoc verbum *Committimus*, sequitur aliud, *& delegamus*, tunc Iudex fit delegatus, ex adductis per Stephan. Gratian. Marchiæ *decis. 44. num. 9.*
4 *Committere*, & *Conferre* differunt: nam ad tempus committitur aliquid alicui; in perpetuum verò confertur, glos. *verb. committere, in Clement. vnica, de supplend. neglig. Prælat.* Lap. *de hospital. num. 23.* Galganet. *de different. indiuid. lit. C. num. 45.*

Commodè.

Dictio LXII.

1 Dicitur id fieri *commodè*, quod salua dignitate, & sine incommodo promittentis fieri potest, *l. nepos Proculo, ff. de verbor. signif.* quod in specie ad dotis promissionem à socero factam deducitur ab Alciato *ibi*, Ioan. Andr. *in cap. 1. §. fine, de statu Regul. lib. 6.* capit hanc dictionem, id est, sine pecunia, quem probat Lara *in l. si quis à liberis, §. sed si filius, num. 82. ff. de liberis agnoscend.* ita Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 17.*

Commodum aduerbium, pro *Commodè*, siue *Opportunè*, vsurpari solet. Plaut. *Mercat.* Si isthac ibis, commodùm obuiam venies patri. Cic. *Attic. lib. 13.* Commodùm discesseras heri, cùm Trebatius ad me venit. Idem *Attic. lib. 10.* Commodùm ad te dederam literas de pluribus rebus, cùm ad me bene manè Dionysius fuit. 2

SVMMARIVM.

1 *Generale est verbum* Concedo, *vim sumens à natura rei, cui adijcitur.*
2 *Casus omnes comprehendere aptum est verbum* Concedo, *secundùm subiectam materiam.*
3 *Donationem, & dominij translationem importat verbum* Concedo.
4 Concedere, *&* Cedere, *in quo differant, ostenditur.*

Concedere.

Dictio LXIII.

Verbum hoc generale est, vim sumens à natura rei, cui adiicitur, Bald. *in l. non ambigitur, in fine, ff. de legib.* Socin. sen. *cons. 93. num. 1. lib. 4.* Alex. *in l. si quis anteà, num. 18. ff. de acquir. possess.* Ias. *in l. quod principali, numero 4.* post glos. *ff. de constitut. pecun.* quos refert, & sequitur Flamin. Paris. *de confident. benefic. q. 34. num. 50.* vbi *num. 51.* post alios subdit, quòd est aptum comprehendere omnes casus secundùm subiectam materiam. Vtplurimùm autem importat donationem, & dominij translationem, vt per Sebast. Medic. *de compensat. q. 22. num. 2.* Brunonem à Sole *in locis communib. lit. V. num. 38.* Menoch. *cons. 191. num. 8.* & *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 34. num. 31.* Farinac. *in praxi crim. p. 4. cons. 95. num. 6.* & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 82. num. 15.* & *cap. 938. num. 2. cum seqq.* Flamin. Paris. *d. q. 34. num. 51.* 1 2 3

Concedere, & *Cedere* differunt, quia *concedere* est temporarium, *cedere* verò perpetuum, glos. *verb. portionibus, in l. ad eum, ff. de donat.* Galganet. *de different. indiuid. lit. C. num. 51.* 4

Concorditer.

Dictio LXIV.

In omni dispositione, in qua aliquid per plures concorditer fieri debet, intelligitur nemine discrepante, maximè in materia contractus, & stricti iuris. Ita glos. *in cap. cupientes, §. ad hæc, de elect. lib. 6.* glos. *verb. concorditer, in Clem. ne Romani, de elect.* Ias. *in l. de fideicommiss. C. de transact.* Alex. *cons. 124. incip. In causa, num. 2. & 3. lib. 2.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. num. 4.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 253.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 17.* vbi ex Abb. subdit, non posse dici concorditer factum, etiam à collegio, quod fit aliquo discrepante, nisi esset factum absente minori parte. 1

SVMMA

SVMMARIVM.

1 Confestim *significat, vt quid cum primùm possit, vel Iudicis copia haberi valeat, fiat secundum subiectam materiam.*

2 Confestim, *cum aliquo temporis temperamento accipienda est, ratione subiectæ materiæ.*

3 Confestim *quando à lege profertur, intelligitur statim, & immediatè ad sustinendum actum, cum interuallo verò quando ponitur ad aliquod factum affirmatiuè.*

4 Confestim *fieri dicitur aliquando, si fiat intra annum.*

5 Confestim *idem significat quod ipso iure.*

Confestim.

DICTIO LXV.

1 Significat hæc dictio vt quid cùm primùm possit, vel Iudicis copia haberi valeat, fiat secundùm subiectam materiam, *l. 2. §. confestim, ff. ad senatusconf. Trebell.* vbi Bart. Aret. *in §. actionum, num. 44. Instit. de act.* & *in §. quemadmodum, num. 4. Instit. ad senatusconsult. Trebell.* qui ex interpretatione, & benignitate potiùs, quàm ex vi huius dictionis, secundùm subiectam materiam, illam accipiunt, id est, intra annum mitigato rigore *d. §. confestim,* refert Vulpel. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Commodè, vers. con-*
2 *festim, pag. 18.* Vnde cum aliquo temperamento temporis accipiendam esse, per *l. qui procuratorem, ff. de procur.* obseruat Rebuff. *in comment. ad l. anniculus, 134. vers. idem, in dict. confestim, ff. de verbor. signif. pag. 507.* & hanc dictionem *Confestim, illicò, mox, statim, continuò, incontinenti,* & similes intelligi cum temperamento ratione subiectæ materiæ, tradit Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 9. §. 1. in annot. contra nullit. num. 217.*

3 Et vt in hac materia certa aliqua regula dari possit, obseruandum duxi, quòd quando ista dictio profertur à lege, intelligitur statim, & immediatè, & sine vllo medio; & hoc, quando ponitur ad sustinendum actum. Si verò ponatur ad aliquod factum affirmatiuè, tunc potest intelligi cum interuallo, Raphaël Cuman. *in l. de pupillo, per eum text.* & ibi Ias. *num. 1. ff. de noui operis nunc.* Bermond. *in tit. de publ. concubinar. in verb. statim, num. 2. pag. 227.* Aloys. Ricc. *in decis. curiæ Archiepiscopalis Neapolit. p. 2. decis. 288. num. 12.* Cened. post *libr. practic. & canonic.*
4 *quæst. sing. 74. num. 4.* vbi subdit aliquando dici confestim fieri, si fiat intra annum.

5 Denotat idem quod *Ipso iure,* Bart. *in authent. incestas, C. de incestis nupt.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 94. C. de reuoc. donat.* Cened. *d. sing. 74. num. 5.* Aloys. Ricc. *d. decis. 288. num. 13.* Sayro *in Claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 27.* Monet. *de distrib. quotid. p. 3. q. 7. à 35.*

SVMMARIVM.

1 Constare *dicitur id quod palam est, & palam esse dicitur.*

2 *Iudici de iure alterius tunc dicitur constare, quando omni dubitatione caret, quod ille ius habet.*

3 Constare *non dicitur id quod in scriptura literaliter non continetur.*

4 Constare *aliquid, aut apparere non dicitur, si nondum testes sunt examinati, licèt iurauerint.*

5 *Iudici* constare *nunquam dicitur de iure partium, si sententia sit lata in contumaciam.*

6 *Constare potest aliquid siue per instrumenta, aut testes, siue etiam per sententiam, aut aliam claram probationem.*

Constare.

DICTIO LXVI.

Constare dicitur quod palàm est, & palàm esse 1
dicitur id, quod apud omnes est, vel maiorem partem hominum loci. Ita post Zabarell. *cons. 69. in fine,* tradit Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. C. conclus. 781. num. 1.* vbi *num. 2.* post Rom. *cons. 329. incip. Præsens consultatio, num. 10.* subdit, quòd tunc 2
dicitur de iure alterius Iudici constare, quando omni dubitatione caret, quòd ille ius habet; vel è conuerso, quòd ius non habet, & *num. 3.* quòd iura partium dicuntur constare, quando ambarum partium mutua disceptatione panduntur.

Constare verò non dicitur id, quod in scriptura 3
literaliter non continetur, licèt virtualiter eliciatur: & ideò dispositio relatiua ad id, quod constat in libris, non quæratur, nisi constet per scripturam apparentem. Ita Gemin. *cons. 25. num. 4. vers. demonstrat,* Card. Tusch. *d. tom. 2. lit. D. conclus. 255. num. 1.* vbi *num. 3.* extendit, non dici constare ali- 4
quid, nec apparere, si nondum testes sunt examinati, licèt iurauerint; secùs, si sunt examinati, licèt non publicati.

Nunquam dicitur constare Iudici de iure par- 5
tium, si sententia sit lata in contumaciam, etiamsi illa pars, quæ non fuit contumax, produxerit iura sua, *argum. cap. error, 8. distinct.* vbi dicitur, quòd tunc opprimitur veritas, atque certitudo, cùm altero contendente alter minimè se defendit. Roman. *d. cons. 329. num. 10. & 11.* Card. Tusch. *d. lit. C. conclus. 781. num. 4.*

Verbum *Constare* verificari potest siue per in- 6
strumenta, aut testes, siue etiam per sententiam, aut aliam claram probationem constet. Ita Feder. de Senis *cons. 157. incip. D. Inquisitori,* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub num. 4.* Mascard. *de probat. conclus. 75. num. 21.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. C. conclus. 782. num. 1.* vbi *num. 2.* post Bald. *cons. 265. incip. Verba, num. 3. vers. deinde, lib. 2.* subdit, quòd importat tempus futurum, & etiam præteritum, & præsens.

Vnde intelligi posse tam de notitia iudiciali, quàm extraiudiciali, tradit Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. §. 7. proœm. num. 233.*

Constituimus.

DICTIO LXVII.

Verbum hoc non importat præceptum, vt post 1
Sayr. *in Claui Regia, lib. 3. cap. 7. num. 28.* tradit Sanch.

Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 6. cap. 4. num. 40. in med.*

SVMMARIVM.

1 *Moram omnem tollit dictio* Continuò, *& idem significat quod* Statim.

2 *Dictio* Continuò, *debet intelligi ciuiliter, id est*, horis & temporibus competentibus.

3 *Priuilegium concessum illis de comitatu, qui per decem annos continuò habitauerint in ciuitate, intelligitur etiamsi habitantes ciuitatem tempore messium, & vindemiarum iuerint in comitatum cum familia ad faciendum recollectas.*

4 *Ciuis qui continuò tenetur habitare, implet si habitet etiam per tres menses in rure singulis annis.*

5 *Obligatus ad continuam residentiam, intelligitur horis congruis, & salua necessitate, vel infirmitate.*

6 *Iudicis arbitrio relinquitur, quando dicatur aliquid* continuò *esse factum.*

7 *Verba*, Continuò amittat, *denotant ipso iure.*

Continuò.

DICTIO LXVIII.

1 OMnem moram tollit, & idem significat, quod *Statim.* Cic. *pro Quinct.* Ignis in aquam coniectus continuò extinguitur. Terent. *Heaut.* Continuò hîc adero. Idem *Eunuch.* Hos priùs introducamus, posteà continuò exeo, *l. apud Aufidium, ff. de opt. leg. l. qui vxore, ff. de iniusto, rupto, cap. ceterùm*, vbi Abb. *num. 4. de rescript.* Griland. *de hæret. lib. 1. q. 5. num. 12. vers. res.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, vers. continuo, pag. 18.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub num. 5.* Cened. post *lib. pract. & canonic. quæst. singul. 74. num. 1.*

2 Verùm licèt ista dictio exigat, vt non fiat temporis interuallum, & de sui natura denotet, id est, sine interuallo, tamen debet intelligi ciuiliter, id est, horis, & temporibus competentibus. Apostill. ad Abb. *in proœm. Decretal. verb. Rex pacificus, num. 3. vers. sine intermissione*, Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de caus. in princip. in verb. iugiter, pag. 107. & seq.* Cald. *cons. 88. vers. item illud verbum, quod est, 8. de offic. leg.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. C. conclus. 977. numero 3.* Dominic. *in proœm. sexti §. sacrosancte*, Petr. Enriq. *sub d. num. 5.* Surd. *cons. 313. num. 14.* Cened. *d. sing. 74. num. 2.*

3 Vnde priuilegium concessum illis de comitatu, qui per decem annos continuò habitauerint in ciuitate, intelligitur, etiamsi habitantes ciuitatem tempore messium, & vindemiarum iuerint in comitatum cum familia, ad faciendum recollectas: quia ex quo reuersi sunt ad ciuitatem, dicuntur continuò habitasse. Ita Ioan. de Imol. *cons. 9. in fine,*
4 quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 977. num. 5.* nam ciuis, qui continuò tenetur habitare, implet, si habitet etiam per tres menses in rure singulis annis, Apostill. ad Rom. *cons. 264. in vers. circa secundum*, Card. Tusch. *vbi supra, num. 6.* vbi *num. 7.* post Rom. *cons. 263. & 264. num. 3. vers. 2.* subdit, continuò dici quem habitasse, licèt ex iusta causa fuerit absens, putà pestis, vel infirmitatis.

Hinc etiam euenit, vt obligatus ad continuam 5
residentiam intelligatur obligatus horis congruis, & salua necessitate, vel infirmitate, Calder. *d. cons. 88. vers. item illud verbum. alias, 8. de offic. legati*, Card. Tusch. *d. conclus. 977. num. 2.*

Demùm arbitrio Iudicis remittitur, quando di- 6
catur aliquid continuò esse factum, Alciat. *in l. detestatio, ff. de verbor. signif.* Anchar. Regien. *p. 1. q. 48. num. 5. & 6.* Cened. *d. sing. 74. num. 2. in fine.*

Verba illa, *Continuò amittat*, denotant ipso iure, 7
vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 101, C. de reuocand. donat.* Cened. *d. sing. 74. num. 3.* Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscopalis Neapolitanæ, p. 2. decis. 288. num. 11.* Monet. *de distrib. quotid. p. 3. q. 7. num. 36. & 37.*

Conuenit.

DICTIO LXIX.

VErbum hoc redactum in scripturam, significat 1
pactum nudum, vt notat Ceual. *comm. contra comm. q. 114.* Et licèt in scripturam redactum non sit, importare stipulationem, tradit Suar. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num. 363.*

Contra.

DICTIO LXX.

COntrà aduerbium sæpe est, quia sine casu po- 1
nitur, Cic. *lib. 14. epist. 18.* Vtrumque contrà accidit.

Pro dictione *Præter* aliquando ponitur, glos. *in* 2
authent. quæ res, C. de sacrosanct. Eccles. Grat. *dict. 33.*

Sæpe vsurpatur pro *Econtrà*, Cic. *5. Tuscul.* Vt hi 3
miseri, sic contrà illi beati. Idem *2. Acad.* Vt aliæ probabiles videantur, aliæ contrà. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap. 38.*

SVMMARIVM.

1 *Proximitatem significat, ad certásque personas refertur dictio* Coram.

2 *Præsentiam non solùm personalem, sed etiam intellectualem, & operatiuam importat dictio* Coram.

Coram.

DICTIO LXXI.

REfertur ad certas personas, proximitatémque 1
significat, ex adductis per Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, vers. coram, pag. 18.*

Importat etiam non solùm præsentiam perso- 2
nalem, sed etiam intellectualem, & operatiuam. Sic *in l. diem proferre, §. coram, ff. de receptis arbitris, l. si quis*

quis mihi bona, §.coram Titio, iuncta glos. *ff. de acquir. hered. cap. in primis*, vbi glos. *verb. ipso præsente*, 2. *q.7.* cum aliis, de quibus per Auend. *ad l. 44. Tauri, glos.14. num.3.*

SVMMARIVM.

1 *Fictionem denotat verbum* Creditur.
2 *Præsumptionem aliquando significat verbum* Creditur.
3 *Testis deponens per verbum* Credit, *non affirmat, nisi addat causam sufficientem.*
4 *Consulens, vel sententiam proferens per verbum* Credit, *affirmat.*
5 Credere, *&* deponere, *in teste differunt.*
6 Credo, *verbum, in positionibus facit veram confessionem.*

Credere.

DICTIO LXXII.

1 Fictionem denotat hoc verbum, ex adductis per Tiraq. *de retract. conuent.* §. 1. *glos.* 6. *num.* 27. & Menoch. *de præsumptionib. lib.6. præsumpt.17. num.26.*
2 Præsumptionem aliquando significat, vt *in l. conficiuntur, in princip. ff. de iure codicill.* & *in cap. quosdam*, vbi glos. *de præsumptionib.* notat Menoch. *d. præsumpt. 12. num.27.*
3 In teste non affirmat, quamuis dicat, Scio, quia credo: vel, Credo pro certo: etiam stante consuetudine, vt per Mascard. *de prob. conclus. 458. à princip.* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. C. conclus.* 1070. limitantes, nisi addat causam suffi-
4 cientem; item in consulente, & in Iudice sententiam proferente, quia affirmant.
5 Vnde in teste *Credere*, & *Deponere* differunt, vt per Galganet. *de different. indiuid. lit. C. num.* 106. & tunc semper quis potest probare contrarium, absque eo quòd sibi contrarius dicatur, ex adductis per Vital. de Camb. *in tract. claus. pag.161. col.1.*
6 In positionibus verò facit veram confessionem, cùm in hac materia sit veritatis expressiuum, de quo tamen vide Rot. Genuen. *decis.48. num.1.* Surd. *decis. 17. num. 9.* & *decis. 58. num. 13. & 14.* Seraphin. *de priuileg. iuramen. priuil.11. à princip.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 109. num. 6. cum seqq. & cap. 105. num.5.* Amat. Roderic. *in pract. de modo, & forma examinandi processum, cap. 7. num.63. & 64.*

SVMMARIVM.

1 *Distributiuæ vim habet dictio* Cuique.
2 *Collectiua est dictio* Cuique, *requirens concursum omnium, & tribuens rem cuilibet in solidum.*
3 *Restrictionem non recipit dictio* Cuiusque.
4 *Verba*, Cuiusuis ex nominatis, *important in substitutione reciprocam.*

Cuique.

DICTIO LXXIII.

1 Datiuus hic casus ex relatiuo *Quisque*, vim distributiuæ habet, ex notatis per Surd. *cons.* 362. *num.* 18. Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap. 13. num.47.* vbi subdit, quòd per hanc dictionem non videtur concessum ius accrescendi.

Et est collectiuus, requirens concursum omnium, 2
& tribuens rem cuilibet in solidum, *l. hoc articulo*, vbi Bart. *ff. de hered. instituend. l. Ballista, ff. ad Trebell.* Tiraquel. *de retractu lign. §.31. glos. 1. num. 12.* notat Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, vers. cuique, pag.18.* vbi subdit, quòd dicitur distributiua fauore institutionis.

Vnde in genitiuo casu *Cuiusque*, tamquam vni- 3
uersalis non recipit restrictionem, Alex. *cons.* 118. *incip. In casu, num.5. vers. & tanto magis, lib. 5.* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl.* 397. *num.* 21. vbi *num.* 22. post Alex. *cons.* 100. *incip. Super primo, num.3. vers. sed prædictis non obstantibus, lib.7.* subdit, quòd dictio *Cuiusuis ex nominatis* im- 4
portat in substitutione reciproca, quæ solam vulgarem continet, vt necessariò contineatur compendiosa annexa, & in singulos sit facta substitutio.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis est dict.* Cuiuslibet, *omnia comprehendens.*
2 *Distributiua est dictio* Cuiuslibet, *& attribuit cuilibet in solidum.*
3 *Relictum si fiat cuilibet ex consanguineis, omnes admittuntur.*
4 *Legatum factum familiæ, & cuilibet de familia, censetur factum omnibus in solidum, & ordine successiuo.*

Cuiuslibet.

DICTIO LXXIV.

Genitiuus hic casus ex relatiuo *Quilibet*, est vni- 1
uersalis, omnia comprehendens, glos. *verb. quaslibet alias, in l. omnes, C. de quadrienny præscript.* & *in Clem.1. verb. quauis alia, de re indicata*, Ioan. Francisc. de Ponte *decis. 3. num. 4.* Glorit. *resp. 1. part. 1. num.* 185. vbi idem dicit de verbo *Cuiuscumque*, & citat Cephal. *cons.451. num. 55. 58. & 59.* & Decian. *cons. 44. num.15. vol.4.*

Distributiuus est, & attribuit cuilibet in so- 2
lidum, ex adductis per Paris. *cons. 49. num. 3. & seq. vol.2.* & per Bertaz. *de claus. instrum. claus.12. glos.2. num. 1.*

Vnde si cuilibet ex consanguineis fiat relictum, 3
omnes admittuntur, quia dictio hæc est vniuersalis, & distributiua. Ita Castr. *cons. 384. incip. Notandum est, num.1. in fine, & num.2. vers. sed nos sumus in casu, lib.1.* vbi quòd est vniuersalis distributiua.

Et legatum factum familiæ, & cuilibet de fami- 4
lia, censetur factum omnibus in solidum, & ordine successiuo, sequitur Card. Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib.8. tit. 12. num. 33. vers. & si relictum*, quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus.* 397. *num.23.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius dictionis agentes.*

2 *Tempori sæpe dict.* Cum *adhibetur.*

3 *Conditionem denotat dict.* Cum *, quando ea vtimur loco dict.* Si.

4 *Conditionem importat dict.* Cum *, si adijciatur verbo futuri temporis.*

5 *Causam, vel demonstrationem inducit dictio* Cum*, quando adijcitur verbo futuri temporis.*

6 *Copulatiua est, & coniunctionem inducit dict.* Cum*, quando ea vt præpositione vtimur, & loco copulæ* Et.

7 *Dictio* Cum*, magis coniungit, quàm coniunctio* Et.

8 *Dictio* Cum*, quando ponitur inter res, quarum vna alteri accedere non potest, tunc coniungit æquè principaliter, non autem accessoriè.*

9 *Accessoriè coniungit dictio* Cum*, quando ponitur inter res, quarum vna erat accessoria ad aliam.*

10 *Accessoriè non coniungit, sed principaliter, quando dictio* Cum *ponitur inter personas.*

11 *Dict.* Cum*, quando coniungit per modum accessorij, tunc si principalis dispositio est nulla, nullum est quoque accessorium.*

12 *Restituere si quis promittat domum cum melioramentis, melioramenta veniunt accessoriè.*

13 *Statutum disponens quòd mulier cum hæreditate non nubat forensi, non habet locum si nubat sine hæreditate.*

14 *Accessoriè ita coniungit dict.* Cum*, vt aliquando duas personas ponat pro vna, quando cum dicta dictione iunguntur.*

15 *Testator si legauerit fundum cum peculio, si legatum in fundo erit nullum, erit etiam nullum in peculio.*

16 *Hæreditatis in venditione, cui adiectum est iuspatronatus, operatur dictio* Cum*, vt idem iuspatronatus simul cum hæreditate in venditorem transeat.*

17 *Dictio* Cum*, ponitur inter similia, vel parum distantia.*

18 *Demonstratiuè potiùs quàm taxatiuè stat dictio* Cum*, posita inter diuersas orationes.*

19 *Repetitionem de sui natura inducit dictio* Cum.

20 *Fictionem, & fraudes tollit dictio* Cum *effectu.*

Cum.

DICTIO LXXV.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Alber. *in suo Dictionario, verb. Cum*, & Firman. *in suo Repertorio, eod. verb.* Ioan. Andr. *in cap. nullus, num.* 10. *cum seqq. ff. de reg. iuris*, Luc. de Pen. *in l. omnes,* 1. *col.* 15. *vers. de præpositione Cum, C. de Decurionibus, lib.* 10. Mandos. *in glos. facult. §. habita, in verb. Cum,* Bertaz. *de claus. instrum. claus.* 4. *glos.* 21. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 18. Tursel. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 39. Card. Tusch. *practicar. conclus. tom.* 2. *lit. C. conclus.* 583. *num.* 16. *cum seqq.* & *lit. D. conclus.* 257. & 258. Galganet. *in tract. de condit. & demonstr. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 2. & 3. & *p.* 2. *cap.* 1. *q.* 2. Grat. *de dictionib. dict.* 34. Cened. post *lib. pract. & canonicarum quæst. sing.* 9.

Sæpe dictio *Cum* tempori adhibetur, Cic. *lib.* 13. 2
epist. 3. Scis profectò fuisse quoddam tempus, cùm homines existimarent, &c. Idem *lib.* 15. *epist.* 14. Multi enim anni sunt, cùm ille in ære meo est. Idem *lib.* 3. *epist.* 3. Vltimum diem illum videam, cùm tibi gratias agam. Idem *pro Planc.* Nunquam obliuiscar noctis illius, cùm tibi vigilanti pollicebar, &c. Sic etiam in Iure, quando hac dictione vt aduerbio vtimur, illa tempus significat, ad notata *in l. qui promisit, ff. de cond. indeb.* & *in l. quodcumque, §. final. ff. de verbor. oblig.* Ias. *in l. si ancilla, num.* 1. *cum seqq. ff. de leg.* 1. Grat. *cons.* 103. *num.* 7. *vol.* 2. Mandos. *in glos. facult. §. habita, in verb. Cum, pag.* 133. *col.* 2. Vulpell. *citato loco*, Cened. *d. sing.* 9. *num.* 2.

Quando dictione *Cum* vtimur, loco dictionis *Si*, 3
tunc denotat, & inducit conditionem; & tantum valet, quantum dictio *Si*, vt est text. *in l. qui promisit, ff. de condict. indeb.* & *in l. quicumque, §. non solùm,* & *in l. huiusmodi stipulatio, ff. de verbor. oblig.* Dec. *cons.* 401. Cephal. *cons.* 22. *num.* 4. *vol.* 1. Paris. *cons.* 19. *num.* 12. *vol.* 2. Grat. *cons.* 1. *num.* 94. *vol.* 1. Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap.* 1. *num.* 16. Decian. *cons.* 34. *num.* 43. *lib.* 3. Vulpell. *citato loco*, Cened. *d. sing.* 9. *num.* 3.

Et demùm importare conditionem, si adiiciatur 4
verbo futuri temporis, tenent Cuman. *cons.* 601. *incip. Petrus heres, num.* 3. *vers. ad secundum*, Rom. *cons.* 438. *num.* 4. vbi ait, quòd dictio *Cum* adiecta futuro, licèt sit causa, tamen habet effectum conditionis, Alex. *cons.* 55. *incip. Viso titulo, in princip. lib.* 2. vbi dicit, quòd in testamento hæc dictio adiecta in certo termino semper importat conditionem; prout si pater legat filiæ, cùm nupserit, refert Card. Tusch. *d. lit. C. conclus.* 583. *num.* 17. & 18. & *d. lit. D. conclus.* 257. *num.* 10. & 11.

Limita, quando adiicitur verbo præteriti tem- 5
poris, quia tunc inducit causam, vel demonstrationem, Cuman. *d. cons.* 61. *num.* 3. Roman. *d. cons.* 438. *num.* 3. *vers. quoad secundum*, vbi dicit, quòd hæc dictio adiecta verbo præteriti, vel præsentis temporis, importat causam, & *num.* 4. subdit, quòd siue sit de præterito, siue de præsenti, importat causam, quæ non vitiat, licèt deficiat. Si verò iungatur tempori de futuro, licèt sit causa, & non conditio, tamen habet effectum conditionis, & defectus vitiat, sicut si esset conditio. Refert Card. Tusch. *d. conclus.* 583. *num.* 19. & 21. & *d. conclus.* 257. *num.* 11. vbi *num.* 12. subdit, quòd in dubio potiùs demonstrationem, quàm conditionem debet importare.

Sed quando hac dictione vtimur vt præpositione, 6
& loco copulæ *Et*, tunc est copulatiua, & coniunctionem inducit, *l. Titia textores, §. nihil differt. ff. de leg.* 1. *l. si ita fuerit. ff. de manumiss. testam. l. si quis legauerit. ff. de verb. signif.* Ias. *in l. si ancilla, num.* 1. & 2. *ff. de leg.* 1. Dec. *cons.* 401. *num* 1. Paris. *cons.* 19. *num.* 12. *vol.* 2. Ruin. *cons.* 130. *num.* 10. Rip. *lib.* 1. *respons. cap.* 3. *num.* 25. Mandos. *in glos. facult. §. habita, in vers. Cum, pag.* 232. & *seq.* & *in §.* & *in ipsa, in vers. Cum, pag.* 190. Cassan. *in consuetud. Burgundiæ rubr.* 2. *§.* 1. *in vers. il consisque. num.* 1. Arundan. *de exequen. mandatis, p.* 1. *cap.* 19. *num.* 6. Vulpell. *citato loco*, Cened. *d. sing.* 9. *num.* 4. & vniformiter copulat

pulat *l. si legatarius. §. cum ita. ff. de legatis* 3. Surd. *d. decis.* 8. *num.* 8.

7 Immò hæc dictio magis coniungit, quàm dictio, *Et*, quia aliud est dicere, Titius & Mæuius venerunt Romam, & Titius cum Mæuio venit Romam: primo enim casu non est necessarium pro veritate propositionis quòd simul venerint, secus verò in secundo casu, in quo etiam videtur demonstrata qualitas temporis, sicut & aliud est dicere, instituo filium cum nepote. Pro quibus vide Doctores *in l. Gallus. §. 1. ff. de liber. & posthumis.* Lancell. Polit. *in tract. substit. vbi de vulgar. p. 2. num.* 23. Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt.* 70. *num.* 10. & 32. Mandos. *in d. gloss. facult. §. & in ipsa, vers. Cum, pag.* 291. Surd. *de alim. tit. 2. quæst. 7. num. 5. cum seqq. & decis.* 8. *num.* 9. Cened. *d. sing.* 9. *num.* 8. bene Castr. *cons.* 455. *num.* 3. *lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. concl.* 258. *num.* 17. vbi ait, quòd dictiones *Cum, Vnà, Simul*, & similes, semper magis copulant, quàm dictio, *Et*, quia dictio, *Et*, perdit virtutem copulandi in iis, in quibus datur ordo successiuus; aliæ verò semper copulant etiam in iis in quibus datur ordo charitatis, vel ordo iuris successiuus.

8 Verùm, vt meliùs, & clariùs percipi possit quæ sit vera & realis differentia inter hanc dictionem, & coniunctionem, *Et*, ac proinde quando hæc dictio coniungat, & copulet accessoriè, quando verò æquè principaliter, distinguendum duxi cum Iaf. *in d. l. si ancilla, num.* 1. quòd quando ista dictio, *Cum*, ponitur inter res, quarum vna alteri accedere non potest, vt lego domum cum vinea, tunc coniungit æquè principaliter, non autem accessoriè, & nulla est differentia inter dictionem hanc, & cõiunctionem *Et*, prout ex text. *in d. l. Titia textores. §. nihil*, tradunt Cassan. *citato loco*, & Dec. *in auth. ingressi. num.* 23. *vers. in glos. C. de sacros. Eccles.* Cened. *d. sing.* 9. *numero* 5.

9 At quando ista dictio ponitur inter res, quarum vna erat accessoria ad aliam, tunc coniungit accessoriè, *l. si quis ancillas*, vbi Iaf. *num. 1. ff. de leg. 1. l. 1. 2. & 3. ff. de peculio legato.* Dec. *in d. authent. ingressi, nu.* 23. vbi declarat quid differat dedicare se cum suis bonis Ecclesiæ, vel se, & sua bona. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 26. *glos.* 4. *num.* 1. Castr. *cons.* 377. *ante num. 2. parte* 1. Alexand. *cons.* 193. *incip. Ex themate, num. 5. lib. 2. & cons. 75. incip. Viso themate, num.* 6. *lib. 7. cons.* 114. *num. 4. & 5. lib.* 4. Vulpell. *citato loco num.* 1. Ioseph. de Sesse Aragon. *decis.* 124. *num.* 20. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 257. *num.* 4. vbi *nu.* 5. post Gemin. *consil.* 32. *col. fin. vers. quod autem ad concessionem*, extendit hoc, in tantum esse verum, vt si principalis dispositio sit nulla, sit etiam nulla dispositio copulata cum dictione *Cum*, tanquam accessoria.

10 Demum quando hæc dictio ponitur inter personas, non coniungit accessoriè, sed coniungit principaliter. Ita Bald. *cons.* 409. *incip. Concessus fuit, lib.* 1. *quod duplicatur cons.* 408. *lib.* 5. vbi dicit, quòd habens saluum conductum eundi, & redeundi cum decem equis, & bonis, potest etiam mittere vxorem, quia dictio *Cum*, complectitur vxorem, licèt sit principalis, & non accessoria. Socin. *cons.* 40. *num.* 1. *vol.* 1. vbi dicit, quòd ista dictio *Cum*, posita inter personas, operatur per modum copulæ, & idem quod copula *Et*, ac proinde tantam potestatem attribuit vni sic coniuncto, quantam habent omnes alij. Franc. Aret. *consil.* 1. *nu.* 12. vbi ait, quòd dictio *Cum*, coniungit principaliter personas ad effectum repetitionis qualitatum, & conditionum inter diuersas personas positas in eadem oratione. Strach. *de adiect.* 4. *part.* 9. 4. *num.* 1. *pag.* 249. vbi ait, quòd dictio *Cum*, posita inter personas, habet eandem vim, quam dictio *Et*. Anchar. *cons.* 365. *incip. In themate proposito, num.* 4. ait quòd inter personas honoratas prolata coniungit sicut copula, & prout eam refert Card. Tusch. *d. lit. D. concl.* 258. *num.* 14. In quo autem differant hæc dictio, & dictio *De*, vide *ibi sub dict. De*.

Hæc dictio quando est illius virtutis vt coniungat per modum accessorij, tunc si principalis dispositio est nulla, nullum est quoque accessorium in necessariam consequentiam. Ita Gemin. *cons.* 32. *col. fin. verbo, quo autem ad concessionem.* Ruin. *cons.* 114. *num.* 4. *& seq. lib.* 4. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 258. *n.* 1. 11

Amplia primò in tantum huiusmodi dictionem iungere accessoriè, vt si in transactione quis promisit restituere domum cum melioramentis, melioramenta accessoria dicantur, ita vt si restituat domum, & non melioramenta, non incidat in pœnam, *l. si quis maior*, quæ non habet locum in accessoriis; ita Castr. *cons.* 378. *incip. Quantum, col. 1. in fin. vers. præterea ipse seruauit, lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D. concl.* 258. *nu.* 8. 12

Amplia secundò etiam ita coniungere vt requiratur verificatio vtriusque copulati, ideo statutum disponens quòd mulier cum hæreditate non nubat forensi, non habet locum si nubat sine hæreditate, quia requiritur concursus omnium copulatorum. Bald *cons.* 357. *in fin. lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 258. *num.* 13. 13

Amplia tertiò ita accessoriè coniungere, vt aliquando duas personas ponat pro vna, quando iunguntur per hanc dictionem *Cum*, *l. fin. C. de impuberum, & alijs*, vbi si quis dicat, Titius vnà cum filiis suis, & Sempronius mihi hæredes sunto, Titius, & filij habebunt medietatem, Sempronius verò aliam medietatem. Sed obstat ex diametro text. *in l. si quis Titio. ff. de vsufruct. accrescen.* vbi si testator dicat Titio cum hæredibus meis; & Mæuio eandem rem lego, Titius habebit tertiam, hæredes tertiam, & Mæuius tertiam. Pro concordia tamen Abb. *consil.* 57. *incip. attingam, in principio, lib.* 1. distinguit, quòd quando dictio *Cum*, coniungit nomina collectiua, vel nomina dignitatum, semper stat coniunctiuè principaliter, secus si nomina singularia; ideo Papa mandans Archiepiscopo Florentiæ, vt vnà cum Capitulo, & Consulibus fabricæ dotet & ordinet præbendas Canonicales, non ponit Episcopum & Capitulum tanquam vnum, & Consules pro secunda voce, sed erunt tres voces principales, Episcopus habebit vnam vocem, Capitulum aliam, & Consules tertiam, refert Card. Tusch. *d. conclus.* 258. *num.* 18. 19. & 20. 14

Amplia quartò vt si testator legauerit fundum cum peculio, si legatum in fundo erit nullum, erit etiam nullum in peculio; ita Rota *decis.* 709. *num.* 9. *p.* 1. *diuers.* Hond. *cons.* 91. *num.* 13. *vol.* 1. 15

Amplia quintò vt adiecta in venditione hæreditatis, cui annexum est iuspatronatus, operetur, vt idem iuspatronatus transeat simul cum hæreditate in venditorem; iuxta resoluta per Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 13. 16

Ponitur hæc dictio inter similia, vel parum distantia, vt per Ioseph. Sesse Aragon. *decis.* 124. *num.* 21. 17
& posita inter diuersas orationes stat potiùs demonstratiuè, quàm taxatiuè. Monet. *in tract. de option. Canonica, cap.* 3. *quæst.* 3. *num.* 64. 18

Deinde hæc dictio de sui natura repetitionem inducit, vt tradunt Galganet, *in tract. de cond. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *quæst.* 18. *num.* 3. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 180. *num.* 45. vbi *num.* 46. limitat non procedere fauore libertatis, & *num.* 47. asserit, non 19

habere locum quoties ponitur inter duas personas affines, & sanguine coniunctas.

20 Dictio(*cum effectu*)tollit fictionem,& fraudes, *glos. penult. in Clem.* 1. *de decim.* & importat quòd realiter, non verbo fiat, *Extrauag. Ioan. xxij. suscepti*,cum aliis adductis per Bertaz. *de clausf. instrum. clausf.* 4. *glos.* 7. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Causam proximam & immediatam denotat dictio* De, *nisi aliud constet de mente loquentis.*
3 *Causam remotam aliquando significat dictio* De, *secundùm subiectam materiam.*
4 *Substantiam interdum significat dictio* De.
5 *Legatum si fiat de bonis testatoris, debentur bona.*
6 *Dos si debetur ab statuto filiæ exclusæ de bonis defuncti, debetur in substantia, & non in pecunia.*
7 *Materiam, seu causam materialem nonnunquam importat dictio* De.
8 *Materiam immediatam, de qua aliquid fit, quandoque significat dictio* De.
9 *Originem vel domicilium sæpe importat dictio* De.
10 *Augmentum importat dictio* De.
11 *Taxatiuè, & non demonstratiuè aliquando ponitur dictio* De.
12 *Conditionem denotat dictio* De.
13 Ex *importat dictio* De.
14 De, *&* Cum, *in quo differant, ostenditur.*
15 A.
16 Super, *cùm de legatis agitur.*
17 Propter, *ad causam declarandam.*
18 Pro.
(15–18: De *aliquando importat*)
19 De industria, *id est, dedita opera.*
20 De integro, *id est, denuo.*
21 De scripto, *id est, non memoriter.*

De.

DICTIO LXXVI.

1 DE vi, & effectibus huius dict. vide Tiraq. *in tract. cessante causa, limit.* 20. *num.* 30. *cum seqq.* Scott. *in rubr. ff. si cert. pet. num.* 51. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 20. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 261. Cened. post *lib. pract. & canon. quaest. sing.* 10. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 41. Grat. *de dictionib. dict.* 36.

2 Hæc dictio varios habet significatus, de sui verò natura denotat causam proximam, & immediatam, nisi aliud constet de mente loquentis, *l.* 1. *§. fin. ff. de incend. ruina, & naufr. l. ex hoc iure. ff. de iustitia, & iure,* Anchar. *q.* 69. *num.* 2. *&* 6. *p.* 1. Polyd. Rip. *de nocturno tempore, cap.* 62. *num.* 7. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 12. *num.* 17. Rip. *in rubr. ff. si certum petatur, num.* 2. *&* 3. vbi Dec. *lect.* 1. *num.* 1. *&* 2. & *lect.* 2. *num.* 5. Barbat. *de praestantia Cardinal. q.* 2. *p.* 1. post *num.* 21. Paris. *cons.* 9. *num.* 44. *vol.* 1. Dec. *cons.* 624. *num.* 3. Euerard. *cons.* 142. *in fine*, Tiraq. *d. limit.* 20. *num.* 31. *vers. nam & dictio De*, Anton. de Sola *in constitut. Sabaud. p.* 2. *tit. de alien. bonor. minor. glos.* 3. *num.* 47. Gom. *in reg. de infirmis resignantibus, q.* 11. *vers. & ista opinio*, Burg. de Pace *cons.* 29. *num.* 62. Menoch. *de praesumptionib. lib.* 4. *praesumpt.* 81 *num.* 13. & *cons.* 173. *num.* 7. Ber. *decis.* 44. *num.* 29. Mandos. *in glos. facult. in §. habita, in verb. de eorum, pag.* 214. *& ad reg.* 14. *Cancellar. q.* 7. *num.* 7. Vulpell. *citato loco, num.* 1. Cened. *d. sing.* 10. *num.* 2. Bertazol. *de clausf. instrum. clausf.* 26. *glos.* 10. *num.* 2. & *glos.* 5. *num.* 2. Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 141. *num.* 7. Card. Tusch. *d. conclus.* 261. *num.* 2.

Aliquando tamen causam remotam significat secundùm subiectam materiam, quando aliàs constaret de mente disponentis, vt *in l. si finita, §. deinde, ff. de damn. infecto*, Dec. *in d. rubr. ff. si certum petatur, lect.* 1. *num.* 2. & *cons.* 624. *num.* 3. Mandos. *in reg.* 12. *Cancellar. q.* 2. *num.* 8. Cened. *d. singul.* 10. *num.* 3. Semper enim regulatur hæc clausula secundùm subiectam materiam, ex adductis per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 116. *num.* 27. 3

Interdum substantiam significat, Socin. Iun. *cons.* 81. *num.* 11. *vol.* 3. Tiraq. *d. limit.* 20. *num.* 32. *vers. haec enim dictio*, Paui. *in tract. de potest. Capituli Sede vacante, in primo praeludio, à num.* 1. veluti si fiat legatum de bonis testatoris, debentur bona, Corn. *cons.* 167. *num.* 14. *vers. dictio enim De, lib.* 2. vbi ait, quòd idem est dicere, quòd aliquid fit de bonis, vel de substantia bonorum, & ideò summa legata de bonis debentur in tot bonis, Socin. *cons.* 72 *num.* 10. *cum seq. lib.* 3. Ruin. *cons.* 65. *num.* 3. *lib.* 2. Paris. *cons.* 18. *num.* 37. *lib.* 2. Crau. *cons.* 187. *num.* 5. Hinc etiam si dos debetur à statuto filiæ exclusæ de bonis defuncti, quod debeatur in substantia, & non in pecunia, tradit Menoch. *de arbitr. cas.* 163. *num.* 25. *cum duobus seqq.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 261. *num.* 5. 4 5 6

Nonnunquam importat materiam, seu causam materialem, Bald. *in l. penult. prope finem, C. de cond. insert.* Luc. de Penna *in l. omnes, num.* 72. *C. de decurionibus, lib.* 10. Rip. *in rubr. ff. si certum petatur, num.* 2. *& seq.* Pauin. *d. praelud.* 1. *num.* 1. Cened. *d. sing.* 10. *num.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 261. *num.* 6. Camill. Medic. *cons.* 153. *num.* 1. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 570. *num.* 4. 7

Quandoque significat immediatam materiam, de qua aliquid fit, vel surgit; ideò si adiungatur filio, putà si dicatur de progenie filij, non includitur pater, nec ascendentes, vel transuersales, quia non surgunt ex filio, sed solùm de descendentibus filij intelligitur, ita Bald. *cons.* 336. *incip. Quaeritur vtrum, lib.* 3. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 261. *num.* 2. 8

Persæpe originem, vel domicilium importat, vt *in l.* 1. *ff. ad municip.* tradit Surd. *decis.* 129. *num.* 15. 9

Item importat augmentum, vt *in l.* 1. *ff. depositi*, vbi ponere apud aliquem, non tollit omnimodam custodiam à ponente; sed si deponit, secùs est, quia seorsum à se ponit, vt ibi glos. *in verb. auget*, Bald. *cons.* 220. *incip. Proponitur, num.* 5. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 261. *num.* 1. 10

Item taxatiuè aliquando ponitur, non demonstratiuè, putà si dicatur: Relinquo tali decem mensuras frumenti de fundo, seu agro meo sito in tali loco: quia ex quo dictio *De* ponitur taxatiuè, si in eo 11

in eo agro non colligantur tot mensuræ, non poterit legatarius petere supplementum ex grano, quod in aliis agris colligetur, *l. Lucius, ff. de alim. legat. l. quidam testam. in princip. ff. de legat.* 1. Paul. de Castro *cons.* 338. *num.* 3. *vol* 1. Dec. *cons.* 500. *num.* 15. Ioan. de Amic. *cons.* 46. Benintend. *decis.* 64. Duran. *de arte testandi, tit. de leg. caut.* 49. Petr. Pechius *de testam. coniugum, lib.* 5. *cap.* 13. *pag.* 190. Caualcan. *in tract. de vsufr. mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 167.

12 Item denotat conditionem, vt per Achil. de Graff. *decis.* 6. *de rescript. num.* 2.

13 Eiusdem significationis est dictio hæc, ac dictio *Ex*, secundùm Tiraq. *d. limit.* 20. *num.* 31. & quando hæc nostra pro illa ponitur, sæpe ad personam accommodatur, Cic. *pro Cornel.* Audiui hoc de parente meo. Idem *Attic. lib.* 1. Messala Consul de Pompeio quæsiuit, quid de religione sentiret.

14 Differunt autem hæc dictio *De*, & *Cum*, quia hæc nostra denotat substantiam, & dictio *Cum* denotat processum; & ideò si statutum dicat, quòd Prætor faciat de consilio, tenetur sequi consilium; si verò dicat cum consilio, non ita præcisè arctatur ad consilium sequendum. Ita Corn. *cons.* 53. *incip. Pro decisione, col.* 2. *vers. propositio, num.* 6. *lib.* 1. Bursat. *cons.* 90. *à num.* 42. *vol.* 1. Cened. *d. sing.* 10. *num.* 7. Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 292. *num.* 11. vbi *num.* 22. citat in contrarium Feder. de Senis *cons.* 1. *num.* 5. *vers.* & *si oppones.*

15 Multiplices significatus habet hæc dictio, aliquando enim ponitur pro *A*, vt *in l. si is, qui rem, §. fin. ff. de furtis*, in illis verbis, *si stipulatus de te sim*, id est, à te, *l.* 1. *C. de fund. rei priu. lib.* 11. ibi, *de fisco*, id est, à fisco, *l. si vt certo, ff. commodati*, Cic. *de Orat.* Audiui de socero meo, id est, à socero meo.

16 *Super* importat, cùm de legatis agitur, ad significandam materiam, aut causam legationis, Cic. *lib.* 1. *Officior.* Regulus de captiuis commutandis Romam missus. Idem *in Brutum*: Legatus ad Senatum de Rhodiorum præmiis venerat. *l.* 3. *in princip. ff. si à non comp. Iud.* Put. *decis.* 39. *num.* 1. *lib.* 2. *in correct.*

17 *Propter* importat ad causam declarandam. Plaut. De nihilo irasci. Terent. *in Eunuch.* Quid nos amas de fidicina isthac, id est, propter Fidicinam hanc, *l. vn. quando ciuilis actio, in princip.* ibi, *de re familiari*, quæ verba ibidem glos. & Doctores exponunt, propter rem familiarem.

18 *Pro* etiam importat, *authent. vt nulli Iudicum, §. necessarium*, ibi, *Vt nulla mulier de qualibet re includatur*, id est, pro qualibet re, vt declarat ibi glos. *l. post venditionem, in princip. ff. de aqua pluuia arcen. l. procurator, §. si quis, vers. ex quo, ff. rem ratam haberi.*

De diœcesi, & *In diœcesi*, in quo differant, vide sub dict. *In.*

19 *De industria*, est Dedita opera, Cic. *lib.* 1. *Officior.* Si de industria facias. Idem *lib.* 4. *de Finib.* Nec tamen ab illis ita dicuntur de industria.

20 *De integro*, idem quod denuò, Cic. *Attic. lib.* 13. Gratulari de integro. Idem *lib.* 12. *epist.* 29. De integro incidere in morbum. Idem *Attic. lib.* 13. De integro scribere.

21 *De scripto*, id est, non memoriter, Cic. *lib.* 10. *epist.* 13. Vt à me de scripto dicta sententia est. Idem 10. *Philippic.* Ita enim dixisti, & quidem de scripto.

SVMMARIVM.

1 *Necessitatem, & coactionem plerumque inducit verbum* Debet.

2 *Iussum, & parendi necessitatem significat verbum* Debet.

3 *Necessitatem importat verbum* Debet, *etiam prolatum à testatore, & quando refertur ad Iudicem, vt n.* 4.

5 *Necessitatem non importat verbum* Debet, *quando dirigitur ad personam, cuius, vel vbi subiecta materia repugnat, vt n.* 6.

7 *Pro* Potest, *aliquando opponitur verbum* Debet.

8 *Naturam verborum precariorum quandoque assumit verbum* Debet.

9 *Decentiam, & vrbanitatem, non verò necessitatem importat verbum* Debet, *quando in lege ponitur.*

10 *Lex aliquid præcipiens per verbum* Debet, *vel* Non debet, *inducit regulariter præceptum, per quod contra faciens, incurrit peccatum mortale.*

11 *Verbum* Debet, *non importat præceptum quando adiungitur particula importans consilium.*

12 *Actum de iure impossibile reddit verbum* Debet, *quando illi adijcitur dictio negatiua.*

Debet.

DICTIO LXXVII.

VErbum hoc plerumque inducit necessitatem, 1
& præceptum, vt *in cap. proposuit, § super quo*, & *in cap. oblatæ, de appellat.* & *in l. prætor, in princip. ff. de eden. l.* 1. *§. qui magistratum, ff. quod quisque iuris*, glos. *verb. non debet, in cap. proposuit, de appellationib.* glos. etiam *verb. debeant, in Clem. attendentes, de statu monach.* tradunt ibi Card. *in princip. notab.* 9. & Imol. *num.* 7. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. *§.* 1. *glos.* 15. *num.* 1. Burg. *in l.* 3. *Tauri, p.* 2. *conclus.* 4. *num.* 1153. Syluest. *in Sum. verb. præceptum, q.* 2. Auendan. *respons.* 14. *num.* 2. Castr. *de lege pœnali, lib.* 1. *cap.* 5. *docum.* 4. Matien. *l.* 1. *glos.* 4. *num.* 6. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recopil.* Sanch. *de matrimon. lib.* 4. *disp.* 23. *num.* 2. & *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 36. Hippol. *cons.* 60. *num.* 4. Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 158. *cap.* 3. *num.* 21. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 6. *q.* 5. Perez *l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordinam. pag.* 25. Menoch. *de præsumptionib. lib.* 5. *præsumpt.* 47. *num.* 9. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 33. *num.* 70. Rota *decis.* 79. *num.* 1. & *decis.* 276. *num.* 2. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* Ioseph. de Sesse Aragon. *decis.* 230. *num.* 15. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 1. *num.* 2. Fr. Emman. *quæst. regul. tom.* 3. *q.* 47. *art.* 4. Thom. de Thomasset *in Floribus legum, reg.* 302. Rota Bonon. *diuers. decis.* 8. *num.* 21. vbi quòd regulariter iussum, & 2
parendi necessitatem significat, Escobar. *de ratiocin. cap.* 6. *num.* 22. vbi *num.* 45. quòd non semper importat necessitatem præcisam, Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 32. *num.* 2. & *conclus.* 262. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Alex. *cons.* 223. *incip. Visis, in fine, lib.* 3. extendit, etiamsi iungatur cum verbo voluntario, putà *Possit*, & *Debeat*; quia etiam tunc verbum *Debet* importat necessitatem.

Amplia primò, quòd verbum hoc necessitatem 3
importat, etiam prolatum à testatore, vt per Hippol. *in repet. l. vnicæ, C. de raptu virginum, num.* 279.

4 Amplia secundò, pariter necessitatem importare, quando refertur ad Iudicem, vt per Bobadil. *in sua Politica, lib.1. cap.12. num.40.*

5 Limita primò, nisi hoc verbum dirigatur ad personam, cuius fauore profertur, Apostil. ad Alex. *consf. 223. in fine, lib. 2. in verb. debent*, Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 262. num.* 3. Felin. *in cap. nam concupiscentiam, num.* 8. *limit. 2. de constitut.* Sanch. *d. lib. 6. cap. 4. num. 36. vers. secundus.* Ratio est, quia cùm possit is fauore suo cedere, non potest debitum præcepti, & necessitatis importare, vt colligitur *ex l. cùm pater, 79. §. mando, ff. de legat.* 1. vbi glos. *verb. iuri.*

6 Limita secundò, vbi subiecta materia repugnat, quia tunc necessitatem non importat, sed debitum solius honestatis, quamuis addatur dictio *Omnino*, vt ex Abb. & Felin. tradit Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 146. num.* 19. Sanch. *de matrimon. lib. 4. disp. 23. num. 2. vers. tunc autem.* Quod accidit, quando si importaret præceptum, resultaret absurdus intellectus, vel alicuius Iuris correctio, *l. prætor. in princip. ff. de edendo*, ita Bart. *in l. creditores, 2. num.* 3. *C. de pignorib.* Imol. *in Clem. attendentes, num. 7. de statu monach.* Sanch. *d. lib. 6. cap. 4. num. 36. vers. primus.*

7 Nam aliquando exponitur pro *Potest*, glos. *verb. debet, in l. obseruare, §. fin. ff. de offic. Proconsul.* Hippol. *in repet. l. vnica, C. de raptu virginum, num.* 278.

8 Quandoque enim assumit naturam verborum precariorum, ex adductis per Ferrer. *in constitut. Cathalon. glos. 7. num.* 11.

9 Limita tertiò, quando in lege ponitur, nam tunc non importat necessitatem, sed decentiam, & vrbanitatem, vt *in l. non solùm, §. 1. ff. de noui operis nunciat.* glos. *verbo debent, in l. 3. C. de pignorib.* Burg. de Pace *consf. 46. num.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 32. *num.* 3. vbi *num.* 1. post Calder. *consf. 220. circa princip. vers. quintò probatur*, aliàs *consf. vnic. de vita, & honest. Clericor.* subdit, quòd lex aliquid præcipiens per verbum *Debet*, vel *Non debet*, inducit regulariter præceptum, per quod contrà faciens incurrit peccatum mortale.

10 Limita quartò, quando adiungitur particula importans consilium, vt si dicat: Humiliter debet, ita glos. *verb. humiliter, in cap. 1. dist.* 6. Sanch. *d. lib. 6. cap. 4. num. 36. vers. vltimus*, vbi post Gabr. Angel. & Syluest. subdit, quòd cùm hæ acceptiones impropriæ sint, & ex peculiari ratione concurrenti distrahatur verbum *Debeo* à propria significatione, quæ & vt debitum præceptum importet, non sunt ad consequentiam trahendæ.

11 Quando negatiua dictio adiicitur huic verbo, reddit actum de iure impossibilem, vt per Stephan. Gratian. Marchiæ *decis. 51. num.* 7.

De cætero.

DICTIO LXXVIII.

1 IMportat omne futurum tempus, & ideò is, qui in causa pendente iurat de cætero nihil impetrare, se excludit omni tempore. Ita post Roman. *consf. 379. incip. Circa primum, num. 3. vers. secundò propter verbum*, tradit Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 259. num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Aliquid de nouo inducit verbũ* Decernimus.

2 *Ius nouum inducit, & antiquum declarat verbum* Decernimus.

3 *Animi deliberationem ab omni actu separatam significat verbum* Decernimus.

Decernimus.

DICTIO LXXIX.

VErbum hoc suapte natura aliquid de nouo inducit iuxta glos. *in cap. eos, de sentent. excomm. lib. 6. Clem. 1. de causa possess. & propriet. Clem.* 2. vbi glos. *verb. decernimus, de rebus Eccles. non alienand.* Flamin. *de resignat. lib. 13. q. 2. num.* 3. Et quòd inducit nouum ius, & declarat antiquum, post Abb. & Dec. *in fine, in cap. decernimus, de iudic.* & glos. *verb. decernimus, in Clem. per literas, de prabend.* tradit idem Flamin. Paris. *de confident. benefic. q. 58. num.* 44. 1 2

Significat animi deliberationem ab omni actu separatam, iuxta tradita per Menoch. *de præsumption. lib. 4. præsumpt. 99. num.* 21. 3

An autem importet necessitatem, specialis est difficultas; illam importare tenent Archid. *in cap. 1. num. 2. dist.* 76. vbi Dominic. & Turrecr. *in fine*, Butr. *in cap. nam concupiscentiam, de constitut.* vbi Felin. *num.* 8. *limit.* 4. Imol. *num.* 9. Dec. *in 2. lect. num. 25. in noua edit.* At verius est, esse verbum commune, ac proinde nec præcepti, nec præcepto æquipollens, vt docent Abb. *in d. cap. nam concupiscentiam, num.* 4. Armil. *verb. præceptum, num.* 7. Castr. *lib. 1. de lege pœnali, cap. 5. docum.* 4. Gutier. *canon. lib. 1. cap. 7. num.* 25. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 6. cap. 4. num.* 41.

SVMMARIVM.

1 *Noui nihil inducit verbum* Declaramus.

2 *Ius nouum non sequitur ex declaratione.*

3 *Declarans nihil ponit, neque facit de nouo.*

4 *Demonstrare aliquando, diffinire interdum importat verbum* Declarare.

Declaramus.

DICTIO LXXX.

VErbum hoc nihil noui inducit, vt notant Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 30. glos. 4. num.* 1. Marta *de iurisdict. p. 4. cent. 2. casu 152. num.* 4. nam declarare est aperire, seu manifestare sensum dubium legis, vel dispositionis obscuræ, Castr. *consf. 341. incip. Venio nunc, in princip. vers. non obstantibus prædictis, lib.* 1. vbi quòd ex declaratione non sequitur ius nouum, quia qui declarat, nihil dat, Oldrad. *consf. 224. num. 10. vers. præterea non obstat*, & *consf. 318. in fine, vers. ad articulos*, Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 86. num. 1. & 6.* vbi *num.* 26. post Bald. *in l. 1. num. 2. C. de manumiss. testam.* subdit, quòd in tantum qui declarat, nihil dat de nouo, vt neque ex declaratione inducatur confirmatio actus declarati. 1 2

Demùm quòd declarans nihil ponit, nec facit de nouo, probant *l. heredes palam, §. si quid post, ff. de testam. l. adeò, § videtur, ff. de acquir. rerum domin.* glos. *verb. de nouo, in cap. per tuas, de donationib.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. declaratio* 1. Roland. *consf.* 15. *num.* 3

15. *num.* 27. *vol.* 3. Gabr. *lib.* 5. *commun. tit. de regulis Iuris, concl.* 3. *num.* 1. *&* 48. Marc. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 3. *num.* 12. Franc. Gallet. *in Margarita casuum conscientiæ, verb. declaratio*, Rot. *decis.* 454. *num.* 2. apud Farinac. *p.* 1. *recent.*

4 Aliquando hoc verbum pro demonstrare accipi, interdum verò diffinire, & declarare, esse synonyma aduertit Bertazol. *d. glos.* 4. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* Defendere, *denotat alterius causam tueri.*

2 Defendere, *est id facere quod dominus in litem faceret.*

3 Defendere *qui tenetur, debet in defensione perseuerare vsque ad finem.*

4 *Defensionem tam iuris, quàm facti importat verbum* Defendere.

Defendere.

DICTIO LXXXI.

1 VErbum hoc est notæ significationis, ab ipsa fermè natura ostensum: nam qui in discrimen aliquod penitùs vocabantur, defendendi suam rationem excogitarunt, & est verbum ciuile, denotátque alterius causam tueri, siue fiat per mandatum, siue sit remandatum, Vlpianus autem *in l.*
2 *sed & ea*, §. *defend. ff. de procurat.* dicit, quòd defendere est id facere, quod dominus in litem faceret, hoc est, nihil omittere, quod ad tuitionem litis pertinere potest; ita Bertazol. *de clausul. instrument.*
3 *clausul.* 26. *glos.* 9. *num.* 1. vbi etiam dicit, quòd qui tenetur defendere, non sufficit, quòd se ingerat, sed quòd non sit defuturus defensioni, & in ea perseueret vsque ad finem, per text. *in l. ita ait Prætor*, §. *penult. ff. ex quibus causis maiores*, & *in l.* 2. *in fine, ff. ex quibus causis in possess. eatur*, & tenetur etiam iudicatum soluere, aliàs non rectè dicitur defendere, *l. rectè defendi*, & ibi Castr. *ff. de iudiciis.*

4 Verbum etiam istud *Defendere* generale est, & tam defensionem Iuris, quàm facti importat, *l. defensionis facultas*, & ibi glos. & Bart. *C. de iure fisci, lib.* 10. Bertazol. *d. glos.* 9. *num.* 2. vbi *num.* 4. dicit, quòd verbum hoc propriè, & secundùm eius propriam significationem accipitur pro defensione, quæ fit ab impugnatione tam de iure, quàm de facto, & *num.* 6. tenet, *Tueri*, verbum idem esse cum verbo *Defendere.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinis graduum significatiua est dictio* Deinde.

2 *Continuatiua præcedentium est dictio* Deinde.

3 *Dictio* Deinde, *idem significat quod dictio* Postea, Demum, *& similes.*

4 *Successiuè importat dictio* Deinde.

5 *Ordinem, & continuationem ad præcedentia denotat dictio* Successiuè.

6 *Dictio* Deinde, *& similes, intelliguntur incontinenti, & sine interuallo.*

Deinde.

DICTIO LXXXII.

HÆc dictio est significatiua ordinis graduum, 1
& ideò in materia successionis importat successiuum ordinem, vt proximior præferatur remotiori; ita Bald. *cons.* 293. *incip. Primò dicam, num.* 2. *vers. illa enim dictio, lib.* 2. Surd. *cons.* 429. *num.* 10. Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *disput.* 7. *num.* 17. vbi subdit, 2
quòd est continuatiua præcedentium, Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 263. *num.* 1. Rota apud Zach. de Societate *decis.* 41. *num.* 12.

Idem significat, quod dictiones *Posteà, Demùm*, 3
& similes, vt *in l. potior, in princip. ff. qui potiores in pignore habeantur*, & *in l. si tibi, ff. de adimendis legatis*, & *in l. si filiusfamilias, ff. de religiosis, & sumptibus funer.* & *in l. vlt. C. ad legem Cornel. de falsis*, §. *vlt. Instit. ad leg. Falcid.* notant Tiraq. *in l. si vnquam, verb. & postea, num.* 9. *C. de reuocandis donation.* Rebuff. *ad l. portus*, 59. *vers. deinde, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 35. Surd. *cons.* 429. *num.* 10.

Item eamdem significationem habet, quod dictio 4
Successiuè, vt *in l. auia, in princip.* vbi glos. *ff. de cond. & demonstr.* Surd. *cons.* 365. *num.* 9. Honded. *cons.* 49. *num.* 19. *lib.* 2. Rot. *decis.* 453. *num.* 1. *in fine*, apud Farinac. *p.* 2. *recent.* vbi fuit dictum, dictionem *Suc-* 5
cessiuè denotare ordinem, & continuationem ad præcedentia, præcedentiúmque qualitatum repetitionem inducere.

Interdum hæc dictio, & similes intelliguntur 6
in continenti, & sine interuallo; nonnunquam verò cum illo, vt *in l.* 2. §. *prius*, vbi glos. *verb. deinde, ff. de vulgari, l. illud*, §. *si idem*, vbi glos. *ff. ad legem Aquiliam.*

SVMMARIVM.

1 Deficere *non solùm importat mori, sed deesse.*

2 *Verba* Deficiente linea fœminina, *comprehendunt tam casum mortis filiarum præmorientium, quàm non existentium.*

Deficere.

DICTIO LXXXIII.

VErbum hoc non solùm importat mori, sed 1
etiam deesse, siue non esse, vt *in l.* 1. *C. de indicta viduitate tollen.* & *in l. petitionem, C. de aduocat. diuers. Iudic.* Ex quibus ita tenent Bero. *cons.* 66. *num.* 16. & *cons.* 102. *num.* 18. *lib.* 2. Alciat. *cons.* 41. *num.* 11. *& seq. lib.* 9. Dec. *cons.* 227. Socin. Iun. *cons.* 181. *num.* 23. *&* 25. *lib.* 2. Simon de Pretis *de interpret. vltim. volunt. lib.* 3. *solut.* 11. *num.* 48. *& seq. pag. mihi* 291. Surd. *decis.* 37. *num.* 26. Quibus citatis ita fuit resolutum *in Maceraten. hereditatis* 24. *Maij* 1613. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.* 453. *num.* 6. *p.* 2. *recent.* vbi etiam ha- 2
betur, quòd verba *Deficiente linea fœminina*, comprehendunt tam casum mortis filiarum præmorientium, quàm non existentium, aut quia præmortuæ, aut quia nunquam natæ, ad text. *in l. vnica*, §. *vbi*

§. *vbi autem*, cum glos. & *in* §. *sin autem ad deficientes, C. de caducis tollendis.*

SVMMARIVM.

1 *Temporis futuri indicatiua est dictio* Deinceps.

2 *In infinitum accipitur dictio* Deinceps.

3 *Importat idem quod dictio* Deinde, *siue* Postea.

4 *Pro*, De cætero, *aliquando accipitur dictio* Deinceps.

5 *Interdum pro* Gradatim, *accipitur dictio* Deinceps.

Deinceps.

Dictio LXXXIV.

1 HÆc dictio est indicatiua futuri temporis, iuxta glos. *verb. deinceps, in Clem. eos, de regular.* & glos. *eod. verb. deinceps, in cap. nemo, de elect. lib.* 6. Alber. *in l. Seia, in fine, ff. de vsur.* Oldrad. *cons.* 310. Menoch. *cons.* 462. *num.* 11. Honded. *cons.* 76. *num.* 3. *& seq. lib.* 2. Petr. Enriq. *cons.* 75. *num.* 2. Et fuit resolutum *in Lamacen. Canonicatus* 25. *Nouembris* 1621. *coram Card. Caualerio, &* 27. *Martij* 1624. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

2 Accipitur in infinitum, §. *licet, Instit. de adopt.* §. *sui, Instit. de hæredum qualit. & differ.* Octau. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. De, vers. deinceps, pag.* 22.

3 Est eadem cum dict. *Deinde*, siue *Postea*, notat Rebuff. *in comment. ad l. appellatione parentis, vers. deinceps, ff. de verbor. signif. pag.* 267. Honded. *cons.* 76. *num.* 31. *vol.* 2.

4 Aliquando accipitur pro *De cætero, in l. cum bissextus, ff. de verbor. signif.* & *in l. nemo deinceps, C. de Episcop. audient.*

5 Nonnunquam sumitur pro *Gradatim*, id est, per ordinem, quasi vnus post alium, sic *in l. pronunciatio*, §. 1. *vers. iure enim, ff. de verbor. signif.* cum aliis citatis à Rebuff. *in comment. d. l. appellatione parentis, vers. Deinceps.*

Demum.

Dictio LXXXV.

1 REstrictiua, taxatiua, & inclusiua est hæc dictio, vt *in l. ex duobus*, 34. *in princip. ff. de vulgar. & pupill. substitut.* & *in l. ita demum, C. de procurat.* notant Bertachin. *in repert. Iuris, verb. demum*, Bald. *cons.* 208. *incip. Quæstio est vtrum, num.* 2. *lib.* 4. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 65. *num.* 6. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 264. *num.* 1.

Deponatur.

Dictio LXXXVI.

1 VErbum hoc importat sententiam ferendam, secundùm Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 173. *C. de reuocand. donat.* quod latè explicabis cum Ludouico Carbo *de legibus, lib.* 8. *disput.* 6. *vers. tertia regula*, Ioan. de Salas *in simili tract. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 3. *sub num.* 41. Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *quæst.* 7. *à num.* 19. Farinac. *frag. crim. p.* 2. *verb. Lex, num.* 133.

SVMMARIVM.

1 *Repetitiua, & relatiua præcedentium est dict.* Dictus.

2 *Relationem non solùm substantiæ, sed etiam omnium qualitatum facit dict.* Dictus.

3 *Relationem substantiæ rei, non autem qualitatis, vel valoris importat dict.* Dictus.

4 *Dictio* Dictus, *importat perinde ac si expressisset eos, de quibus agitur cum omnibus illorum qualitatibus.*

5 *Personas, quæ legi possunt in instrumento, respicit dict.* Dicti.

6 *Pactum factum cum aliquo, adhibita dictione* Dictus, *ad hæredes non transit.*

7 *Omnia etiam futura, de quibus facta fuit mentio, repetit dict.* Dicta.

8 *Restrictiua est aliquando dict.* Dictus.

Dictus.

Dictio LXXXVII.

EST repetitiua, & relatiua præcedentium, & ad 1 illa refertur, quæ superiùs dicta fuerunt, cum omnibus suis qualitatibus. Ita Paris. *cons.* 31. *num.* 26. & *cons.* 86. *num.* 36. *vol.* 2. & *cons.* 1. *num.* 131. & *cons.* 21. *num.* 37. *vol.* 3. Bellam. *cons.* 32. *in princip.* Alex. *cons.* 140. *sub num.* 3. *vol.* 6. Ruin. *cons.* 103. *num.* 1. *vol.* 2. & *cons.* 148. *num.* 5. *in fine, cum seqq. lib.* 5. Crau. *cons.* 98. *num.* 8. Honded. *cons.* 60. *num.* 55. *&* 56. & *cons.* 72. *num.* 24. *vol.* 1. & *cons.* 69. *num.* 4. *vol.* 2. Menoch. *cons.* 4. *num.* 27. & *cons.* 86. *num.* 43. & *cons.* 95. *num.* 128. & *cons.* 117. *num.* 5, & *cons.* 141. *num.* 4. & *cons.* 173. *num.* 21. & *cons.* 303. *num.* 23. & *cons.* 326. *num.* 45. & *cons.* 390. *num.* 15. & *cons.* 556. *num.* 2. & *cons.* 633. *num.* 25. & *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 178. *num.* 20. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 8. *glos.* 7. *num.* 24. Surd. *cons.* 163. *num.* 14. & *cons.* 313. *num.* 40. & *cons.* 325. *num.* 20. & *cons.* 417. *num.* 4. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio* 7. Mascard. *de probationib. conclus.* 1265. *num.* 34. Ioan. Garc. *de nobilit. indiuis. num.* 49. Galganet. *de cond. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 12. *num.* 20. & *q.* 18. *num.* 15. Ioseph. de Sesse Aragon. *decis.* 185. *num.* 109. Seraphin. *decis.* 584. *num.* 8. Greg. *decis.* 495. *num.* 7. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. C. conclus.* 266. *num.* 1.

Amplia primò, vt faciat relationem non solùm 2 substantiæ, sed etiam omnium qualitatum, vt per Rolan. à Valle *cons.* 34. *num.* 31. *&* 32. *tom.* 4. Gabr. *cons.* 66. *num.* 7. 8. 11. *&* 22. *lib.* 2. Et fuit dictum *in Romana Casalet.* 18. *May* 1609. *coram Card. Sacrato*, impressa per Farinac. *decis.* 187. *num.* 7. *p.* 1. *recent.* Importare tamen relationem substantiæ rei, non 3 autem qualitatis, vel valoris, tradit Bald. *cons.* 190. *incip. casus, in fine, lib.* 1. vbi quòd interrogatus, an habeat bona specificata penes se tanti valoris, si dicat habere dicta bona, non censetur fateri valorem, quia dictio *Dicta*, refert substantiam. Idem dicit

dicit Bald. *in l. si cui, la 2. §. à filio, ff. de leg.* 1. vbi quis inquisitus, quòd cognouerit Bertam vxorem Titij, si dicat cognouisse dictam Bertam, non censetur fateri qualitatem, quòd sit vxor Titij, quia dictio *Dictam* refert substantiam tantùm. Idem pariter tradit Angel. Aret. *cons.* 102. *incip. in casu, num.* 19. prout eos refert Card. Tusch. *d. lit. C. conclus.* 266. *num.* 4. & 5.

4 Amplia secundò, quòd est relatiua, & importat perinde ac si expressisset eos, de quibus agitur, cum omnibus illorum qualitatibus, vt per Rotam Bononien. *diuers. decis.* 34. *numero* 43. *& decis.* 116. *numero* 31.

5 Amplia tertiò, vt referatur tantùm ad personas, quæ legi possunt in instrumento, vt per Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 31. *num.* 4. Et ita nonnisi ad eos, qui corporeis oculis legi possunt, licèt ratione possint comprehendi, ex adductis per eumdem Surd. *d. tract. de aliment. tit.* 9. *priuileg.* 13. *num.* 32. Vnde

6 pactum factum cum aliquo, ista dictione adhibita, ad hæredes non transit, quia est personalissimum. Ita Menoch. *cons.* 115. *num.* 50. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 13. *num.* 34. Et fuit dictum *in Bonon. de Mangiolis* 20. *Februarij* 1615. *coram Card. Caualerio, & in Romana domus* 13. *Februarij & 24. Nouembris* 1613. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano.*

7 Amplia quartò, vt repetat omnia etiam futura, de quibus habita fuit mentio, quia relatiua est præcedentium omnium. Cephal. *cons.* 44. *num.* 13. *& seq.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 266. *num.* 10.

8 Aliquando restringit hæc dictio, vt per Menoch. *cons.* 732. *num.* 17. Crauet. *cons.* 98. *num.* 8. vbi quòd licèt appellatione hæredum veniant hæredes hæredum, tamen fallit, quando de hæredibus facta est mentio, & fit repetitio, *Dictos heredes*, Dec. *cons.* 465. *incip. Perscrutatis, num.* 8. *&* 9. vbi quòd appellatione filiorum hæredum, qui repetuntur per relationem verbi *Dictos filios*, non veniunt nepotes, quia repetit qualitates omnes. Refert Card. Tusch. *d. conclus.* 266. *num.* 14.

Dimittere.

Dictio LXXXVIII.

1 Importat dimissionem respectu accessus, vt ille dicatur rem dimittere, qui retinet in dominio suo, non tamen ad illam accedendo corporaliter, vt per Gemin. *cons.* 106. *incip. Super dicto dubio, in princip.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 267. *num.* 1. *&* 2. idem limitantes, quando adiicitur certa qualitas, vt si dicatur realiter dimittere, quia importat totalem, & omnimodam abdicationem.

Disponere.

Dictio LXXXIX.

1 Dispositionem inter viuos, & in vltimis voluntatibus, de sui natura continere potest, vt per Surd. *decis.* 172. & *decis.* 279. *num.* 6. quem refert, & sequitur Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib.* 3. *q.* 18. *num. vlt.* Propriè tamen vltimæ voluntati adaptatur, vt colligitur ex text. *in §. vlt. circa med. Instit. quibus ex causis manumittere non licet, authent. de nupt. §. dispo-nat, collat.* 4. Notant Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 351. Marc. *de claus. p.* 3. *claus.* 34. *num.* 1. Rota *decis.* 879. *num.* 1. apud Farinac. *in prima collect. nouissimarum.*

Summarium.

1 *Tempus longum importat dict.* Diu.
2 *Tempus decennale interdum importat dictio* Diu.
3 *Annos quatuor quandoque designat dictio* Diu.
4 *Biennium nonnunquam denotat dictio* Diu.
5 *Pro anno aliquando ponitur dictio* Diu.
6 *Tempus quadraginta dierum non semel importat dictio* Diu.
7 *Arbitrio boni viri accipitur dictio* Diu.
8 *Iudicis arbitrio relinquitur, quando quis dicatur* diu *in fideiussoria obligatione persistere, ad hoc vt possit ab illa eximi.*

Diu.

Dictio XC.

Importat hæc dictio longum tempus. Cic. 1. *Verr.* 1
Quæ singulatim, ac diu collecta sunt, vno tempore vniuersa perdamus. Et ideò sæpe iungitur cum *Multum*, vt significetur & diuturnitas temporis, & assiduitas, vel attentio actionis. Cic. *in Orat.* Diu, multúmque dubitaui. Idem *pro Syl.* Hæc diu multùm, multóque labore quæsita vna eripuit hora.

Interdum significat tempus decennale, vt *in l. possideri, §. si seruus, ff. de acquir. possess. l. sicut, ff. Aristo, ff. quis, & à quo.* Alex. *l.* 3. *§. si seruus, num.* 2. *ff. de acquir. possess.* Gail. *lib.* 2. *obseru.* 29. *num.* 6. Rebuff. *in tract. de decim. q.* 13. *num.* 53. 2

Quandoque ponitur pro quatuor annis, vt *in l. quamuis, C. de vsuris.* 3

Nonnunquam pro biennio accipitur, vt *in l. cùm domini, ff. locati, & in l. quæ in agro, C. de omni agro deserto, lib.* 11. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. num.* 1. *pag.* 22. 4

Aliquando ponitur pro anno, vt *in l.* 1. *§. quibus, ff. de success. edicto.* 5

Non semel importat tempus quadraginta dierum. Ioan. Andr. *in cap. ex parte, de priuileg.* Gemin. *cons.* 78. *num.* 5. *in fine, vers. nec obstat.* Staphil. *de literis gratia benef. simpl. quàm etat. num.* 13. Enriq. *resp. opusc.* 2. *lit. D. sub num.* 17. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 270. *num.* 1. 6

Denique accipitur arbitrio boni viri, vt per glos. *in cap. fin. de fideiussor.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 1. *casu* 41. *num.* 3. Octau. Vulpell. *dicto loco.* Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib.* 3. *tit. de fideiuss. resol.* 5. *num.* 9. & intelligitur habito respectu ad tempus præfixum, Bernard. Muscatel. *de modis fideiuben. p.* 2. *q.* 3. *num.* 7. 7

Sic etiam arbitrio Iudicis relinquitur, quando quis dicatur diu in fideiussoria obligatione persistere, ad hoc vt possit ab illa eximi. Ita Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 25. *num.* 72. Menoch. *d. casu* 41. *num.* 3. Valentin. Franc. *de fideiussor. cap.* 5. *num.* 561. Henriq. *in simili tract. cap.* 25. *num.* 33. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 16. *tit.* 20. *num.* 2. 8

Diutius.

Dictio XCI.

1 Modicum tempus denotat, vt *in l. cùm impubere, ff. de rebus dubiis.* Verùm extendi ad biennium, vel quinquennium, per text. *in l. quod dicitur, ff. de pact.* & *in cap.* 1. *de coniug. leprosor.* tenet ibi Abb. *num.* 8. Speculat. *in §. post hoc autem, num.* 9. *de disp.* Menoch. *de arbitr. casu* 459. *num.* 2. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 13. obseruantes, relinquendum esse arbitrio Iudicis, quid importet hæc dictio; quia secundùm subiectam materiam Iudex debet illam extendere.

SVMMARIVM.

1 *Donationem, & dominij translationem de sui proprietate importat verbum* Do.
2 *Venditionis in materia verbum* Do, *accipitur pro tradere.*
3 *Venditionem propriè aliquando importat verbum* Do.
4 *Verbum* Do, *impropriè accipitur, si apponatur in contractu, de cuius natura non est transferre dominium.*
5 *Permutationem, & compensationem non semel importat verbum* Do.
6 *Fideicommissum quando importet verbum* Do *remissiuè.*
7 Donare *quando resoluatur in fideicommissum.*
8 Dare & Donare, *in quo differant.*

Do, Dono.

Dictio XCII.

1 Verbum hoc de sui proprietate importat donationem, & dominij translationem, *vt in l. fin. ff. de condict. data causa, & in l. vbi autem, §. fin. ff. de verb. obligat. & in §. sic itaque discretis, Instit. de act.* Notant Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 34. *numero* 32. Surd. *decis.* 166. *num.* 16. *& de aliment. tit.* 2. *quæst.* 1. *num.* 2. Bertaz. *de clausul. instrum. clausul.* 16. *glos.* 1. *nu.* 3. Pichard. *ad §.* 2. *Instit. quibus modis re contrahitur obligat. num.* 40. *&* 41. Steph. Gratian. *discept. foren. cap.* 82. *num.* 14. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. cap.* 18. *num.* 4. *& de empt. & vend. cap.* 18. *num.* 24. *& cap.* 20. *num.* 1. Gregor. *decis.* 194. *num.* 15.

2 In materia tamen venditionis accipitur pro tradere; ac proinde non importat dominij translationem, *l. exempto,* 11. *ff. de action.* Bertazol. *d. glos.* 1. *num.* 3. Franc. de Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis. art.* 3. *quæst.* 2. *num.* 7. *in medio.*

3 Aliquando hoc verbum *Do*, exponitur pro *restituo,* & importat perditionem propriè; ita Rom. *cons.* 509. *incip. Circa propositam, num.* 8. *vers. & sic intelligantur.* vbi Apostilla *in verbo Do*, refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 343. *numero* 1.

4 Sic etiamsi apponatur in contractu de cuius natura non est transferre dominium, tum impropriè accipietur, prout in contractibus locationis, feudi, & similium. Ita Bertazol. *d. glos.* 1. *num.* 3. qui tamen *claus.* 27. *glos.* 4. *num.* 1. subdit propriè importare idem quod *Cedo*, cùm sit verbum translatiuum.

Comprehendit non semel hoc verbum permutationem, & compensationem; iuxta tradita per Cald. Pereira *de emption. cap.* 24. *num.* 1. 5

Verbum *Do*, quando obliquetur, & importet fideicommissum, vide Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 9. *num.* 63. 6

Verbum *Dono*, resoluitur in fideicommissum, quando ob absentiam donatarij valere non potest vt donatio, vt per Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 105. *num.* 19. 7

Dare, & donare in quo differant, vide Galganet. *de different. induid. lit. D. num.* 6. 8

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dict.* Donec, Quamdiu, Quousque, Vsquequo, & Quoad, *sunt eiusdem effectus.*
3 *Temporis limitatiuæ & restrictiuæ sunt dict.* Donec, *& similes, habéntque naturam suspensiuam.*
4 *Dict.* Donec, *& similes, requirunt perseuerantiam ad effectum consequendi legatum, pro futuris annis.*
5 *Dispositionem restringit dictio* Donec, *cum perseuerantia vsque ad tempus cui adiecta est.*
6 *Dispositio vt non possit extendi vltra tempus à testatore præfixum, operatur dictio* Donec.
7 *Infinitè accipitur dictio* Donec.
8 *Repetitiua præcedentium est dictio* Donec, *& habet temporum reuolutionem.*
9 *Negatiuè quandoque ponitur dictio* Donec.
10 *Limitationem dispositionis important dictio* Donec, *& similes.*
11 *Fœmina si excludatur donec extent masculi, exclusio non est perpetua, sed temporalis.*
12 *Conditionem regulariter facit dictio* Donec; *& quando illam importet, quando verò non, num.* 13.
14 *Legatum annuum faciunt dict.* Donec, *& similes.*

Donec.

Dictio XCIII.

De vi, & effectibus huius dictionis vide Bart. *in l.* 1. *num.* 15. *cum seqq. ff. de cond. & demonstr.* Alduuin. *cons.* 73. *num.* 4. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag.* 13. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 5. Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. sing.* 46. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 1

conclus. 271. Turfellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 45. Gratian. *de dictionib. dict.* 45.

2 Hæc dictio, & aliæ similes, videlicet *Quamdiu, quousque, vsquequò*, & *quoad*, sunt eiusdem effectus, & idem sonant. Boër. *decis.* 44. *num.* 30. *&* 38. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat.* §. *quòd si quis, verb. donec, pag. mihi* 212. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 23. Natt. *cons.* 459. *num.* 16. *vol.* 2. Surd. *cons.* 186. *num.* 16. & *cons.* 476. *num.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 271. *num.* 2. Cened. *d. sing.* 46. *num.* 2.

3 Istæ dictiones sunt limitatiuæ, & restrictiuæ temporis, habéntque naturam suspensiuam, & dispositionem, seu acquisitionem suspendunt, vt colligitur *ex l. legatum, ff. de annuis legat.* Notant glos. *verb. donec, in Clem.* 1. *de censib.* Dec. *cons.* 621. *num.* 7. Alex. *cons.* 66. *num.* 3. *lib.* 3. Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 6. §. 6. *verb. des enfans, num.* 8, *pag.* 219. *versa*, Bursat. *cons.* 133. *num.* 1. *lib.* 2. Tobi. Non. *cons.* 12. *num.* 14. Cephal. *cons.* 158. *num.* 39. Menoch. *cons.* 151. *num.* 40. & *cons.* 166. *num.* 1. Surd. *cons.* 186. *num.* 15. & *cons.* 319. *num.* 16. & *cons.* 439. *num.* 9. Honded. *cons.* 6. *num.* 36. *vol.* 1. Pacif. *de Salu. interd. inspect.* 4. *cap.* 1. *num.* 85. Ceual. *commun. contra comm. q.* 806. *num.* 35.

4 Item istæ dictiones de sui natura requirunt perseuerantiam, ad effectum consequendi legatum pro futuris annis, verbi gratia, si dicatur: Relinquo centum vxori meæ quolibet anno, donec castè vixerit, & vidua fuerit: quia requiritur perseuerantia ad hoc, vt pro anno futuro consequi possit legatum. Dec. *in l. si quis hæredem, num.* 7. *C. de instit.* Natt. *cons.* 459. *num.* 16. *&* 17. Ruin. *cons.* 34. *num.* 4. *& seq. vol.* 2. Capic. *decis.* 203. *num.* 1. Caualcan. *in tract. de vsufructu mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 110. Nam stantibus istis dictionibus, legatum pro primo anno erit purum, & pro sequentibus erit conditionale, ex traditis per Boër. *decis.* 44. *num.* 39. Vnde mulier per transitum ad secundas nuptias amittet illud legatum in futurum; pro tempore tamen præterito legatum valuit, nec mulier tenetur fructus perceptos restituere, quamuis cessauerit conditio viduitatis, & castitatis, quia in præteritum licitè fructus percepit. Ita tradunt Caual. *d. cap.* 9. *num.* 115. Aym. *cons.* 300. *num.* 5. Paris. *cons.* 95. *num.* 44. *vol.* 2. Socin. *cons.* 81. *num.* 7. *vol.* 3. Ruin. *cons.* 51. *num.* 17. *vol.* 2. Nam per hanc dictionem, & similes testator non prohibet, vt non nubat, sed vult quòd habeat, donec non nupserit; postquàm verò nupserit, quòd non habeat etiam quod mortuo marito reuerteretur ad viduitatem, vt latè in proposito consuluit Dec. *cons.* 621. Ruin. *cons.* 65. *à num.* 1. *&* 6. *vol.* 1. Caualcan. *d. cap.* 9. *num.* 117. *post princip.* Et in hoc differunt ista dictio *Donec*, & similes, à dictione *Dummodò*, quæ denotat perseuerantiam, & perpetuitatem. Vnde si vxor in casu prædicto steterit vidua per triennium, & perceperit fructus triennales, & posteà nupserit, tenetur restituere fructus, quos perceperit pro illo triennio, quo steterit in viduitate. Ita Paris. *cons.* 95. *num.* 44. *vol.* 2. sentit Bero. *q.* 99. *num.* 3. & tradit clarè Caualcan. *d. cap.* 9. *num.* 117. *cum seqq.*

5 Et quòd dictio *Donec* restringat dispositionem cum perseuerantia vsque ad tempus, cui adiecta est, tenent Bart. *in l.* 1. *col.* 6. *ff. de condit. & demonstr.* Grat. *cons.* 81. *num.* 26. *lib.* 2. cùm habeat naturam suspensiuam, Socin. Iun. *cons.* 76. *num.* 113. *lib.* 1. Albert. Brun. *in tract. de statuto, quòd stante masculo, art.* 10. *q.* 5. *num.* 72. Tob. Non. *cons.* 8. *num.* 2. Rip. *singul. obseruat. obseru.* 372. *num.* 2. 3. *&* 4. Surd. *cons.* 186. *num.* 15. Honded. *cons.* 29. *num.* 3. *vol.* 1. & sit aduerbium limitatiuum, vt per Dec. *cons.* 621. *num.* 7. & *cons.* 637. *num.* 12. & *cons.* 585. *num.* 11. Caualcan. *d. cap.* 9. *num.* 79.

Operatur, vt vltra tempus à testatore præfixum 6 dispositio non possit extendi, vt post Paris. *cons.* 20. *num.* 7. *lib.* 3. fuit resolutum *in Romana hæreditatis de Vaninis* 17. *Februarij* 1606. *coram Card. Marquemontio*, impressa per Farinac. *decis.* 162. *num.* 3. *p.* 2. *recent.*

Item infinitè accipitur dictio *Donec*, Luc. de 7 Penna *in l. si ad magistrat. col.* 3. *ad fin. C. de decur. lib.* 10. Cened. *d. singul.* 46. *num.* 7.

Item est repetitiua præcedentium, & habet in se 8 temporum reuolutionem, iuxta tradita per Azeued. *ad l.* 1. *num.* 74. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recopil.*

Quandoque hæc dictio ponitur pro negatiua, vt 9 *in cap. Ioseph. de verbor. signif.* ibi, *Ioseph non cognouit Mariam, donec peperit filium primogenitum*; ac si *nunquam* diceret, etiam postquàm peperit. Ita Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 271. *num.* 8.

Item quòd suprà dixi, hanc dict. *Donec*, & similes 10 importare limitationem dispositionis, quod per *l. fœmina, ff. de senator.* tradunt etiam Dec. *cons.* 584. *num.* 11. & Castr. *cons.* 184. *num.* 2. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 271. *num.* 21. Extende in dispositione sta- 11 tuti, quia si fœmina excluditur, donec extant masculi, exclusio non est perpetua, sed temporalis. Bald. *cons.* 43. *lib.* 2. Dec. *d. cons.* 584. *num.* 11. Socin. Iun. *cons.* 2. *in fine, lib.* 1. & *cons.* 110. *lib.* 2. Alex. *cons.* 188. *num.* 2. *lib.* 6. Rimin. Iun. *cons.* 249. *num.* 21. *& seq.* Menoch. *cons.* 105. *num.* 75. *& seq.* Card. Tusch. *d. conclus.* 271. *num.* 3, vbi *num.* 9. post Dec. *d. cons.* 484. *num.* 11. ampliat, huiusmodi dictiones limitantes dispositionem, idem operari, si adiiciantur dispositioni negatiuæ, quia erit limitata dispositio negatiua, prout si apponantur dispositioni affirmatiuæ: & ideò quòd pater prohibens alienationem filio, donec fuerit certæ ætatis, censetur ipso iure concedere adueniente ætate suspensa, & *num.* 10. pariter ampliat, vt multo magis operentur huiusmodi dictiones, quando sunt geminatæ, veluti si dicat, Donec, & quousque: & *num.* 11. etiam ampliat in tantum dictiones istas limitare, vt si apponantur dispositioni prohibitiuæ, lapso termino prohibitionis, ad tempus inducatur permissum, declarat tamen *num.* 12. post Bart. *cons.* 20. *in princip. lib.* 1. vt non procedat, quando essemus in dispositione causata, seu requirente factum Superioris; quia excommunicatus, donec soluat, sequuta solutione debet absolui.

Regulariter dictio *Donec* facit conditionem, *l.* 12 *pater Seuerinam*, §. *fin.* & ibi Bart. *in vers. secundò principaliter, ff. de condit. & demonstr. l. legatum, ff. de annuis legat. l. generaliter*, §. *duas filias, ff. de vsufructu legato*, Dec. *in l. si quis hæredem, num.* 7. *ad finem, C. de instit.* & *cons.* 485. *num.* 6. *lib.* 2. Socin. Iun. *cons.* 58. *num.* 8. *vol.* 3. & *cons.* 485. *num.* 6. Cephal. *cons.* 71. *num.* 17. Ruin. *cons.* 43. *num.* 4. *vol.* 2. Honded. *cons.* 82. *num.* 11. *vol.* 2. Boër. *decis.* 44. *num.* 39. Cened. *d. singul.* 46. *num.* 1. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *lit. D.*

Declara, huiusmodi dictiones *Donec, quoad*, & 13 *quousque*, ac similes, si respiciunt inchoationem beneficij, vel dispositionis, importare conditionem, si apponuntur ad suspensionem beneficij, quando suspensio est incerta, secùs si limitata certo tempore. Si verò apponantur à lege ad limitationem, important conditionem extinctiuam ipso iure; si verò ab homine, secùs, vt distinguit Bart. plenè *in l.* 1. *num.* 15. *vers. & quæro, ff. de condit. & demonstr.* cuius opinionem communem dicit Surd. *cons.* 186. *num.* 16. Decian. *cons.* 108. *num.* 19. *lib.* 3, quem refert Card. Tusch.

d. conclus. 271. num. 6. vbi num. 7. cum eodem Deciano, extendit huiusmodi dictiones in vltima voluntate appositas, ad limitandam dispositionem importante conditionem extinctiuam, prout si à lege induceretur.

14 Denique supradictæ dictiones faciunt legatum annuum, l. legatum, ff. de annuis legat. Surd. de aliment. tit. 2. q. 15. num. 191. Octau. Volpell. citato loco, num. 5. vbi subdit, quòd pro priore anno est purum, pro aliis conditionale; & num. 6. asserit, speciali alimentorum fauore inductum esse, vt legatum Donec, vel quamdiu quis cum hæredibus habitauerit, etiam iis mortuis debeatur, & sit perpetuum, dummodò per legatarium non steterit; ad notata per gloss. & scribent. in l. 4. C. de institut. & substit.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 *Dictio* Dum, & Donec, *sunt eiusdem naturæ.*

3 *Tempora tria, præteritum, præsens & futurum respicit dictio* Dum.

4 *Annuum relictum faciunt dict.* Dum, & *similes in vltimis voluntatibus.*

5 *Actum dum est in fieri denotat dict.* Dum.

6 *Conditionem importat dictio* Dum, *declarando ut ibi.*

7 *Conditionem actu perseuerantem an inducat dict.* Dum.

8 *Exceptiua ad regulam est dictio* Dum tamen.

9 *Tempus præteritum, præsens & futurum designat dictio* Dudum.

Dum.

DICTIO XCIV.

1 De vi, multiplicique significatione huius dictionis vide Alber. *in Diction. verb. dum*, Cosm. *in pragmat. sanct. in tit. de caus. in §. inoleuerunt, in vers. dudum, pag. 109.* Mandos. *in gloss. facult. §. sanè, in verb. dum, pag. 79.* Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap. 45.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 26.* Cened. post *lib. pract. & canonic. quæst. sing. 47.* Grat. *dict. 46.*

2 Hæc dictio, & *Donec* sunt eiusdem naturæ. Cic. *pro Flac.* Qui valuit tamdiu, dum hic prodiret. Colum. *lib. 2. cap. 11.* Paulùm aqua maceratur, dum inlentescat. Vnde dicta suprà in dictione *Donec* adaptari possunt huic dictioni.

3 Tria tempora, præteritum scilicet, præsens, & futurum, respicit hæc dictio, sicut *Donec*, & *Quamdiu.* Mandos. *in gloss. facultatum, §. sanè, in vers. dum, pag. 78.* Cened. *d. singul. 47. num. 2.*

4 Faciunt in vltimis voluntatibus relictum annuum, Roman. *cons. 516. num. 9.* Mandos. *d. §. sanè, in vers. dum, in fine.* Boër. *decis. 44. num. 39. ad finem.* Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap. 9. num. 115.* Cened. *d. singul. 47. num. 6.*

5 Denotat hæc dictio actum, dum est in fieri, vt *in l. si quis id, quod, vers. quòd si dum proponitur, ff. de iurisd. omnium iud. l. arboribus. §. Iulianus*, vbi tex. & gloss. *ff. de vsufructu.* Ias. *in l. clam possidere, §. qui ad nundinas, nu. 5.* & ibi Aretin. *ff. de acquir. possess.* Cened. *d. sing. 47. num. 3.*

Conditionem importat sicut dict. *Donec, Dummodo*, & similes, præcipuè quando iungitur rei perfectæ, vt *in l. qui concubinam, §. vxori, ff. de legatis, 3. cap. præterita, de elect.* Dec. *consil. 526. num. 2. tom. 2.* Barisi. *consil. 95. num. 47. lib. 2.* Ruin. *cons. 43. num. 5. vol. 2.* Flor. de S. Petro *cons. 9. num. 4.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 583. num. 16.* Vulpel. *de preposit. signif. sub hac dict. pag. 26.* vbi subdit, quòd legatum factum vxori dum vidua steterit, donec non nupserit debetur, & addit, hanc dictionem habere conditionem repetitiuam, vt dispositio suum reassumat effectum, impedimento cessante. *adnot. in l. si quis ita legauerit, ff. de condit. & demonstr. & in l. pen. ff. de excus. tutor.* Cened. *d. sing. 47. num. 5.* vbi ait, quòd hæc dictio facit conditionem si iungatur rei imperfectæ, secus si iungatur rei perfectæ, quia tunc facit modum. 6

7 An autem ista dictio inducat conditionem actu perseuerantem? Vide *Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de condict. apposit.* vbi tractat quæstionem si communitas alicui dederit prædia publica in emphyteusim dum Princeps consenserit, an sufficiat Principem semel consensisse, an verò requiratur Principem in consensu perseuerare? de quo etiam vide Ias. *in l. 2. in 2. lect. num. 4. ff. de in ius voc.* Mandos. *in gloss. facult. §. sanè, in vers. dum, fol. 79.* & citatos per Caualcan. *d. cap. 9. num. 415.* 7

Dictio *Dum tamen*, est exceptiua ad regulam, ideò excipit casum positum sub hac dict. vt per Angel. *cons. 290. incip. Thema est, num. 5. vers. illa ergo dictio*, vbi quòd firmat regulam in contrarium, refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 278. numero 1.* 8

Dudum importat tempus præteritum, præsens, & futurum, sicut dict. *Olim*, & *Quando*, ex adductis per Bertachin. *in repert. Iuris, verbo Dudum.* Petr. Enriq. *opusc. 2. lit. D. in fine.* 9

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Modum, & non conditionem de sui propria natura denotat dict.* Dummodo.

3 *Conditionem importat dictio* Dummodo, *quando iungitur ei, quod venit implendum antequam actus perficiatur.*

4 *Actui imperfecto quando iungitur dictio* Dummodo, *importat conditionem.*

5 *Modum inducit dictio* Dummodo, *si adjiciatur actui perfecto.*

6 *Dispositioni quando est adiecta dictio* Dummodo, *importat conditionem, non verò si adiecta sit exequutioni.*

7 *Facto explicando per aliquem tertium, quando apponitur dict.* Dummodo, *importat conditionem.*

8 *Implementum eorum, quibus dictio* Dummodo *adiungitur, semper requiritur, siue faciat modum, siue conditionem.*

9 Præ

9 *Praecedentia restringit, & modificat dictio* Dummodo.

10 *Admonitionem, vel comminationem denotat aliquando dictio* Dummodo.

Dummodo.

Dictio XCV.

1 De vi & effectibus huius dict. vide Bertach. *in repert. Iuris, verb. Dummodo.* Neapod. *in consuet. si qua mulier, in verb. Dummodo.* Rebuff. *in praxi benef. tit. de forma noua prouisionis, in verb. Dummodo. & in rub. de reg. ad Pral. nomin. §. fin. in verb. Dummodo.* Turselli. *de particulis Latinae orationis, cap.* 46. Vulpel. *de praepos. significat. sub hac dict. pag.* 26. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 272. Cened. *post practic. & canon. quaest. sing.* 11. Grat. *dict.* 48.

2 Ex sui propria natura denotat modum, & non conditionem, Bart. *in l. quibus diebus, §. vlt. num.* 4. *vers. quid de dict. Dummodo, ff. de condict. & demonstr.* Dec. *cons.* 327. *num.* 9. Corn. *cons.* 162. *num.* 17. *in princ. lib.* 2. *& cons.* 190. *num.* 7. *lib.* 5. Ruin. *cons.* 12. *num.* 4. *& cons.* 152. *num.* 3. *& cons.* 115. *num.* 10. *vol.* 3. *& cons.* 63. *num.* 3. *vol.* 4. Beroi. *cons.* 55. *numero* 6. *vol.* 1. Blanc. *de comprom. quaest.* 1. *num.* 28. Tiraq. *de retractu lig. §.* 8. *glos.* 8. Bertachin. *d. verb. Dummodo.* Rebuff. *in concord. in rubr. de reg. nom. §. fin. in verb. Dummodo, & in praxi tit. de dispensat. rat. aetatis, in verb. Prouisio, in fin. & in comment. ad l. maiore parte* 196. *vers. Dummodo, ff. de verb. signif. pag. mihi* 544. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 117. Mandos. *ad reg.* 17. *Cancel. quaest.* 2. *num.* 2. & Gom. *ibid. quaest.* 1. Rot. *decis.* 231. *alias decis.* 1. *de condit. appos. in nouis.* Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 28. Vulpel. *citato loco.* Vezin. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 63. Crauet. *cons.* 10. *num.* 14. Gabr. *cons.* 5. *num.* 2. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 134. *num.* 96. Acceued. *ad leg.* 12. *num.* 39. *tit.* 6. *lib.* 5. *nouae Recopil.* Cardin. Tusch. *d. conclus.* 272. *num.* 1. Marc. Anton. de Amatis *Marchia decis.* 50. *num.* 34. Surd. *cons.* 186. *num.* 11. *& cons.* 371. *num.* 69. Card. Seraphin. *decis.* 338. *num.* 5. *& decis.* 149. *num.* 1. Anton. Monach. Florent. *decis.* 46. *num.* 64. Anchar. *quaest.* 31. *num.* 8. *&* 15. *p.* 2. Cened. *d. sing.* 11. *num.* 1. Qui omnes tenent quòd huiusmodi dictio denotat modum, & non resoluit dispositionem, sed obligat ad sic faciendum.

3 Verùm licèt regulariter importet modum, tamen tribus casibus importat etiam conditionem. Et primò, quando iungitur ei, quod venit implendum, antequàm actus perficiatur, *l. Titius §. Stichus, ff. de fideicommiss. libert.* Curt. sen. *cons.* 78. *col.* 8. Socin. Iun. *cons.* 148. *in fine, vol.* 1. latè Crauet. *cons.* 10. *num.* 14. Rip. *lib.* 2. *resp. cap.* 9. *col.* 1. Bertran. *cons.* 201. *num.* 5. *vol.* 1. Mandos. *in reg.* 31. *Cancellar. q.* 13. *num* 8. & *reg.* 17. *q.* 2. *num.* 3. Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 8. *§.* 5. *verb. Christi nomine inuocato, num.* 19. Surd. *decis.* 209. *num.* 4. & *cons.* 186. *num.* 11. *& seq.* Menoch. *cons.* 918. *num.* 10. Cened. *d. sing.* 11. *num.* 2.

4 Secundò, quando ponitur, & iungitur actui imperfecto, Rebuff. *in concord. rubr. de reg. ad Pral. nomin. §. fin. in verb. Dummodo,* Caualcan. *de vsufructu, cap.* 9. *num.* 117. Puteo *decis.* 410. *num.* 4. *lib.* 1. *in correct.* Cened. *d. sing.* 11. *num.* 9. Molin. *d. cap.* 15. *num.* 29. Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *disput.* 83. *num.* 2. notantes quòd haec

5 dictio tunc inducit modum, si adiiciatur actui perfecto.

6 Tertiò, quando est adiecta dispositioni, non autem exequutioni. Socin. Iun. *cons.* 18. *num.* 13. *vol.* 3. Seraphin. *decis.* 1017. *num.* 5. Rota *decis.* 58. *p.* 1. *diuers.*

Quartò, quando apponitur facto, explicando per 7 aliquem tertium, vt consuluit Gabr. *cons.* 59. *num.* 1. *lib.* 1.

Illud obseruandum est, quòd siue ista dictio fa- 8 ciat modum, siue conditionem, semper requiritur, quòd adimpleantur ea, quibus ista dictio adiungitur; alias si non interueniunt actus, corruit, nec consequitur effectum, Rebuff. *in comment. ad d. l. maiore parte, vers. verùm.* Strach. *de mercat. tit. de mandato, num.* 8. Paris. *cons.* 95. *num.* 44. *vol.* 2. Dec. *cons.* 661. *num.* 12. *vers. secundo,* Anchar. *cons.* 169. *num.* 2. *vers. sine tamen contrarium,* Grat. *cons.* 86. *num.* 1. *vol.* 2. Alciat. *cons.* 261. *num.* 3. Caualcan. *d. cap.* 9. *num.* 117. *ad finem, & num.* 119.

Haec dictio restringit, & modificat praecedentia, 9 *l. Lucius, §. quae habebat, & l. ita tamen, ff. ad Trebell.* Rebuff. *in praxi, tit. de dispensat. ratione aetatis, in verb. prouisio. in princip.* Cened. *d. sing.* 11. *num.* 6. *in princip.* seu facit contradictionem ad praecedentia, Paris. *cons.* 47. *num.* 7. *vol.* 3.

Aliquando denotat admonitionem, vel commi- 10 nationem, glos. *verb. retinere, circa finem, de praebend. in* 6. & ibi Ioan. Andr. Rot. *decis.* 1. *de condit. appos. in nouis,* Cened. *d. sing.* 11. *in fine.*

Summarium.

1 *Conditionalem actum cui apponitur, reddit de sui natura dict.* Dumtamen.

2 *De necessitate requiritur quod existat illud, cui dict.* Dumtamen *iniungitur.*

3 *Modum aliquando facit dict.* Dumtamen, *quo non impleto deficit legatum.*

4 *Actus debet adimpleri, siue dict.* Dumtamen *sonet in modum, siue in conditionem, & ante adimplementum non consequitur effectum ciuilitatis.*

5 *Modum aut conditionem aliquando non facit dict.* Dumtamen, *sed ponitur in textu alicuius noui casus.*

6 *Exceptionem ad regulam importat dictio* Dumtamen.

Dumtamen.

Dictio XCVI.

De sui natura reddit actum, cui apponitur, con- 1 ditionalem, & actum perseuerantem importat, vt *in cap. licet,* vbi Panorm. *num.* 5. *&* 10. *de transl. Pral.* Bursat. *cons.* 44. *num.* 27. *vol.* 1. Cened. post *libr. pract. & canonic. quaest. sing.* 48. *num.* 1.

Et requiritur, quòd de necessitate existat illud, 2 cui ista dictio iniungitur. Ruin. *cons.* 137. *num.* 2. *vol.* 1. & *cons.* 115. *num.* 6. *eod. vol.* 1. Cened. *d. sing.* 48. *num.* 2.

Aliquando facit modum, quo non impleto defi- 3 cit legatum, Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 27.

Et siue ista dictio sonet in modum, siue in con- 4 ditionem, debet adimpleri actus, & ante adimplementum non consequitur effectum ciuilitatis, Anchar. *cons.* 169. *num.* 2. *vers. sine enim,* Dec. *cons.* 661. *num.* 12. *vers.* 2. vbi loquitur de dictione *Dummodo,* tenet tamen contrarium Alciat. *cons.* 211. *num.* 1.

5 Aliquando ista dictio non facit modum, nec conditionem, sed ponitur in textu alicuius noui casus, vt *in l. in offerendis*, *C. de appell.* Neapod. *in consu. si qua mulier, num.* 6. *de mulier. hab. filios, fol.* 206. Cened. *d. sing.* 48. *num.* 3.

6 Importat exceptionem ad regulam, vel dispositionem, cui adiicitur; ita Angel. *cons.* 290. *incip. Thema est tale, num.* 5. *vers. illa ergo dictio*, Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 273. *num.* 1. *& conclus.* 278. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Taxatiua est dictio* Dumtaxat.
2 *Limitatiua, & restrictiua est dictio* Dumtaxat.
3 *Negationem in aliis concludit dictio* Dumtaxat.
4 *Exclusiua est dict.* Dumtaxat *omnium aliorum casuum, & omnium personarum præter expressas.*
5 *Casus similes non excludit dictio* Dumtaxat.
6 *Exclusiua non est dictio* Dumtaxat, *eorum, quæ sunt de natura rei, nec eorum, quæ veniunt de consuetudine contractus, vt numero* 7.
8 *Casum habentem eandem rationem non excludit dictio* Dumtaxat.
9 *Solemnitatem, & formam inducunt dict.* Dumtaxat, *& similes, taxatiuè apposita dispositioni de aliquid faciendo.*

Dumtaxat.

DICTIO XCVII.

1 TAxatiua est hæc dictio, significans idem quod *Tantùm*, vel *Solùm*, vt *in l. non est ferendus, ff. de transact.* & *in l. non solùm, §. quæritur, ff. de procur.* & *in l.* 3. *§. interdum, ff. de negot. gestis*, & *in l. si ex causa, §. nunc videndum, ff. de minorib.* Notant Fulgos. *cons.* 22. *incip. Visis quatuor, num.* 2. *vers. tertia*, Rebuff. *in comment. ad l. pratum, §* 1. *vers. dumtaxat, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 183. Menoch. *cons.* 989. *num.* 14. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 28. Ferret. *in constitut. Cathaloniæ, glos.* 8. *num.* 92. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 388. *num.* 1. vbi addit, quòd respicit sequentia, & non antecedentia.

2 Limitat, & restringit, vt *in l. Iulianus, ff. de petit. hered.* glos. *verb. dumtaxat*, *in Extrauag. suscepti regiminis Ioan.* 22. *de elect.* Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *glos.* 6. *num.* 2. Rebuff. *in comment. ad d. l. pratum, vers. item*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 43. *num.* 24. Cened. *sing.* 18. *num.* 6. *prope finem*, Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 78. *num.* 26.

3 Et ita est taxatiua, & restrictiua, vt concludat negationem in aliis, Card. *in Clem.* 1. *de sequestr. poss.* & *in cap. contingit*, vbi etiam Felin. *de fide instrum.* Bart. *in l. si quis. §. cum Titio, ff. de adimend. legatis.* Cened. *d. sing.* 18. *num.* 5.

4 De eius natura est excludere omnes alios casus, & omnes personas præter expressas, *l.* 3. *§. cum Titio, ff. de adimen. legat. l.* 2. *C. de legib. cap. cum Ecclesia, de verb. signif. Clem.* 1. & ibi Zabarell. *in princ. in* 3. *notab. de sequestr. possess. cap. statutum, §. in nullo.* & ibi Archid. *de rescrips. in* 6. *cap.* 1. *de iureiuran. in* 6. *cap.* 1. *de tempor. ordin. eod. lib.* Bart. *in l.* 1. *num.* 1. vbi Ias. *num.* 8. *in fin. ff. si quis ius dicenti.* Roman. *cons.* 512. *num.* 2. & ibi Mandos. *lit. E.* Oldrad. *cons.* 186. Natt. *cons.* 78. *num.* 3. *tom.* 1. Sebastian. Medic. *de diffinit. p.* 2. *cap.* 88. *num.* 2. Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. §. item censuit, in verb. dumtaxat.* Aym. *consil.* 101. *num.* 40. Paris. *cons.* 47. *num.* 18. *lib.* 4. Gozad. *cons.* 60. *num.* 7. Mandos. *in reg.* 8. *Cancell. quæst.* 6. *num.* 6. Mascard. *de probat. conclus.* 1393. *num.* 37. Cened. *d. sing.* 18. *num.* 1. Cardin. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 388. *num.* 2.

Verumtamen licèt ista dictio sit taxatiua excludens casus omnes alios, præter inclusos, hoc tamen limitatur in aliquibus casibus, & primò quod non excludit casus similes, vt *in l. si mora, in verb. dumtaxat. & ibi* Paul. de Castro *num.* 3. & Ias. *num.* 5. *ff. soluto matrim. & in l. si contractus.* iuncta glos. *in princ. ff. de reg. Iuris.* Abb. *in cap. cum dilecta, num.* 8. *de confirm. vtili.* Tiraq. *de retract. conuention.* §. 1. *glos.* 6. *nu.* 2. *cum seqq.* Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 14. *à num.* 4. Cened. *d. sing.* 18. *num.* 2. Et vide latiùs infra sub diction. *Solùm*, & *Tantùm.* 5

Secundò limita, quòd per hanc dict. non excluduntur ea quæ sunt de natura rei, vt *in l.* 1. *§.* 1. *ff. si mens. fals. mod. dixerit.* Paul. de Castr. *in l.* 1. *§. si vestimenta, num.* 2. *ff. depositi.* Quemadmodum etiam non excludit ea quæ veniunt de consuetudine contractus. Vnde si data fuit potestas alicui, vt acciperet mutuò duodecim ducatos dumtaxat, & iste accepe-rit, sed sub vsuris, quòd non videtur excessisse fines mandati, quia videtur facere ea quæ sunt de natura contractus, cùm sit consuetudo, quòd mercatores isto modo mutuent. Ias. *in l. si constante, à num.* 97. *ff. soluto matrim. & in l.* 1. *num.* 11. *vers. tertiò principaliter. ff. si quis ius dicenti.* Roman. *in l.* 3. *§. iurari. ff. de iureiurand.* Cened. *d. sing.* 18. *num.* 4. 6 7

Tertiò limita quòd non excludit casum habentem eandem rationem, iuxta notata per Frat. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *quæst.* 5. *art.* 2. 8

Hæc dictio, & aliæ similes taxatiuè appositæ dispositioni de aliquid faciendo, solemnitatem & formam inducunt, & ipsarum transgressio vitiat actum. Paris. *cons.* 19. *num.* 19. *vol.* 2. Mandos. *in reg.* 8. *Cancell. quæst.* 6. *num.* 6. Cened. *d. singul.* 18. *num.* 4. *vers. similiter*; habent enim vim non solùm tacitæ prohibitionis, sed etiam expressè, vt per Roman. *cons.* 114. *num.* 5. Marc. Anton. de Amatis *Marchiæ decis.* 14. *numero* 1. 9

SVMMARIVM.

1 *Repetitiua est dict.* Ea, *referens præcedentia sequentibus.*
2 *Restrictiua est dict.* Ea, *secundùm dispositа in præcedentibus ad quæ fit relatio.*
3 *Relatiuè cum suis qualitatibus stat dictio* Ea.
4 *Modum aliquando significant verba* Ea conditione.
5 *Conditionem non faciunt verba* Ea conditione, *sed sumuntur pro pacto, vel lege in contractu apposito.*

Ea.

Ea.

Dictio XCVIII.

1 HÆc dictio est relatiua, & repetitiua, referens præcedentia sequentibus, Aym. *conf.*120. *num.*
2 20. Et est repetitiua,& restringitur secundùm disposita in præcedentibus, ad quæ fit relatio. Parif. *conf.*
3 18. *num.*32. *vol.*2. & *conf.* 103. *num.* 14. *vol.* 1. Et stat declaratiuè, & relatiuè cum suis qualitatibus, Mandos. *in glos. facult.* §. *nos qui, in vers. eiusdem, pag.* 105. & *in* §. *volentes, in vers. ex eisdem, pag.* 171. post Socin. *conf.*251. *num.*6. Alciat. *conf.* 610. *num.* 5. quos refert Cened. post *libr. pract. & canonic. quæst. singul.* 45. *num.* 1.
4 Verba *Ea conditione* significant aliquando modum, vt in terminis *l. Mænia, ff. de manumiss. testam.* & *l.* 2. *in princip. ff. de donat.* obseruat Galganet. *de*
5 *condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 3. *q.* 6. Et non faciunt conditionem, sed sumuntur pro pacto, vel lege in contractu apposita, vt post Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *glos. vnica, num.* 72. notat Cened. *singul.* 20. *num.* 5. *in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus est dict.* Eadem, *significans identitatem in omnibus, & per omnia.*
2 *Relatiua substantiæ est dict.* Eadem.

Eadem.

Dictio XCIX.

1 EST relatiua præcedentium, cum omnibus suis qualitatibus, significans identitatem in omnibus, & per omnia, glos. *in l. cum hi,* §. *qui in perpetuum, ff. si ager vectigalis,* Grat. *conf.* 9. *num.* 88. *vol.* 1. Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 173. *num.* 10. Rota *decis.* 455. *num.* 2. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimar.* Surd. *decis.* 125. *num.* 1. vbi loquitur de dictione *Eisdem,* in numero plurali, quæ est demonstratiua, & relatiua ad suprà nominatos.
2 Et quòd hæc dictio sit relatiua substantiæ, tradunt Bart. *in l. si quis,* §. *si initium, num.* 2. *in* 2. *lect. ff. de eden.* Anchar. Rhegien. *q.* 66. *num.* 4. *p.* 2. Mandos. *in glos. facult.* §. *nos qui, in vers. eiusdem, pag.* 106. quos refert Cened. post *lib. practic. & canon. quæst. singul.* 45. *num.* 3.

Eapropter.

Dictio C.

1 INducit dispositionem hæc dictio, vt per Card. Seraphin. *decis.* 1025. *num.* 13.

Eatenus.

Dictio CI.

1 REfertur ad præcedentia, & de sui natura limitat, & modificat, *l. miles, ff. de re iudicata, cap. significatum, de præben. cap. super literis, de rescript. cum similibus,* Dec. *conf.* 38. *num.* 3. *tom.* 1.

Eiicere.

Dictio CII.

VErbum hoc intelligi debet de eiectione violenta, non verò de iusta, vt per Ioseph. Sesse *de* 1
inhibit. cap. 8. §. 3. *num.* 102.

SVMMARIVM.

1 *Dominium denotat dictio* Eius.
2 *Relatiua est dictio* Eius *ad proximè nominatum.*
3 *Repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus est dictio* Eorum, *& restrictiua ad personas nominatas.*
4 *Nepotes non comprehendit dictio* Eorum, *cùm refertur ad personas filiorum superstitum.*
5 *Restrictiua est secundùm præcedentia dictio* Eorum, *& non habet tractum ad futurum.*
6 *Dictio* Eorum, *non potest verificari in vno tantùm, sed in omnibus expressis, aliquando resoluitur in singularitates.*

Eius, Eorum.

Dictio CIII.

DIctio *Eius* denotat dominium, vt *in l. Quintus,* 1
§. *Mutius, ff. de auro, & argento legato,* Cald. Pereira *de resol. emphyt. cap.* 3. *num.* 31.
Relatiua est ad proximè nominatum, Card. Se- 2
raphin. *decis.* 689. *num.* 1.
In numero plurali est repetitiua præcedentium 3
cum suis qualitatibus, & restrictiua ad personas nominatas, vt *in l. vlt. C. de hered. instituend.* notant Ruin. *conf.* 99. *num.* 16. *vol.* 2. Rolan. *conf.* 74. *num.* 54. *tom.* 3. & *conf.* 97. *num.* 23. *tom.* 4. Corn. *conf.* 9. *sub num.* 6. *in fine, vol.* 1. Parif. *conf.* 103. *num.* 14. *lib.* 1. & *conf.* 18. *num.* 32. & *conf.* 86. *num.* 58. *lib.* 2. Aret. *conf.* 155. *num.* 1. Cephal. *conf.* 140. *num.* 17. *vol.* 1. Mandos. *in glos. facult.* §. *& proprium, in verb. eo, pag.* 321. & *in* §. *nos qui, vers. eiusdem, pag.* 106. Menoch. *conf.* 200. *num.* 3. vbi quòd refertur ad suprà nominatos, & *conf.* 211. *num.* 150. & *conf.* 390. *num.* 13. Flam. *de resignat. tom.* 2. *lib.* 11. *q.* 5. *num.* 6. Et cùm refertur ad personas filiorum 4
superstitum, non comprehendit nepotes. Menoch. *conf.* 1005. *num.* 7. Et quòd ista dictio restringatur 5
secundùm præcedentia, & quòd non habeat tractum ad futurum, tradunt Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 8. *glos.* 9. *num.* 24. Socin. *conf.* 250. *col. penult. vers. secundò, vol.* 2. quos refert Cened. post *lib. canon. & pract. quæst. singul.* 45. *num.* 1. *vers. & qualiter.*
Non potest dictio *Eorum* verificari in vno tan- 6
tùm, sed in omnibus expressis, Card. Seraphin. *decis.* 266. *num.* 2. Aliquando verò resoluitur in singularitates, ac si dictum esset post vniuscuiusque mortem, Torniel. *in l. heredes mei,* §. *cùm ita, num.* 5. *vers. aliquando, ff. ad Trebell.* & ibi Rip. *num.* 129. Alex. *conf.* 117. *num.*

117. *num.* 1. *vol.* 1. & *cons.* 204. *vol.* 2. Paris. *cons.* 18. *num.* 19. *& seq. vol.* 2. Marzar. *in epitom. fideicommiss. quæst.* 11. *pag.* 13. quos refert Cened. *d. sing.* 45. *numero* 2.

Eo amplius.

Dictio CIV.

1 HÆc dictio est relatiua, & repetitiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 180. *num.* 48. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *quæst.* 18. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Restrictiua est dictio* Eo casu.

2 *Substitutionibus apposita dictio* Eo casu, *operatur vt restringatur solùm ad casum expressum.*

3 *Dispositionem ad tempus, & casum expressum non restringit dictio* Eo casu, *quando id colligitur ex verisimili mente testatoris.*

Eo casu.

Dictio CV.

1 REstrictiua est hæc dictio, vt per Menoch. *cons.* 117. *num* 6. & *cons.* 135. *num.* 3. & *cons.* 177. *num.* 20. & *cons.* 198. *num.* 9. Surd. *cons.* 344. *num.* 3. & *cons.* 347. *num* 3.

2 Apposita in substitutionibus operatur, vt restringatur solùm ad casum expressum, nec ad alium extendi possit, Crauet. *cons.* 98. *num.* 5. Natt. *cons.* 678. *num.* 6. *vol.* 4. Paris. *cons.* 2. *num.* 15. & *cons.* 14. *num.* 9. *lib.* 3. Marescott. *variar. resolut. lib.* 1. *cap.* 99. *num.* 3. vbi *num.* 2. dicit esse relatiuam cum suis qualitatibus, ad text. *in l. à filio, §. testator, ff. de aliment. & cibariis legatis.*

3 Si autem contrarium constet ex verisimili mente testatoris, tunc non restringit dispositionem ad tempus, & casum expressum. Menoch. *d. cons.* 117. *num.* 29. Surd. *d. cons.* 344. *num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Nullitatem actus ipso iure inducit dictio* Eo ipso.

2 *Sententiam latam importat dict.* Eo ipso.

3 *Dictio* Eo ipso, *idem importat ac si dictum fuisset sine aliquo hominis, vel Iudicis ministerio, vel potiùs* ipso iure.

Eo ipso.

Dictio CVI.

1 DIctio hæc statim prolata annullat ipso Iure, ex traditis per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 18. Rota *in Veronen. pensionis* 1. *Iulij* 1591. *coram Card. Millino.*

2 Importat latam sententiam, secundùm glos. *verb. eo ipso*, & *verb. euacuauerit, in cap. quàm sit, de elect. lib.* 6. vbi Dominic. & Franch. & *verb. suspendat, in princip. in cap. cupientes, §. cæterùm, eod. tit.* & *lib.* & *verb. eo ipso, in Clem.* 1. vbi Imol. & Zabarell. *de vita, & honest. clericor.* Bald. *cons.* 401. *vol.* 3. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 141. Rolan. *cons.* 61. *num.* 32. *lib.* 2. Salas *de leg. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 16. *sect.* 8. post *num.* 29. *vers. propria verba sunt*, Soar. *in simili tract. lib.* 5. *cap.* 7. *sub num.* 4. & *cap.* 8. *num.* 1. Farinac. *fragmen. crimin. p.* 2. *lit. L. verb. lex, num.* 95.

Et idem importat, ac si dictum fuisset sine aliquo hominis, ac Iudicis ministerio, vel potiùs ipso Iure, ipso facto, ex Abb. *in cap. si diligenti, num.* 8. *de foro competen.* Felin. *in cap. Rodulphus, vers. vltimò non obstat, de rescript.* Corn. *cons.* 165. *num.* 22. *vol.* 1. Dec. *cons.* 138. *in princip.* & *cons.* 188. *col. penult. vol.* 1. Roman. *cons.* 427. *num.* 9. Rolan. *cons.* 61. *num.* 32. *vol.* 2. 3

Eo modo.

Dictio CVII.

HÆc verba significant identitatem in omnibus, & per omnia, vt notant glos. *verb. obligatus, in l. cum hi, §. si vni, ff. de transact.* Grat. *cons.* 140. *num.* 22. *lib.* 1. Cened. post *libr. practic. & canonic. quæst. singul.* 45. *num.* 3. 1

SVMMARIVM.

1 *Proprietatem, & essentiam denotat verbum* Esse.

2 *Nullitatem actus ipso iure importat verbum* Esse.

3 Esse, *&* haberi, *in quo differant, ostenditur.*

Esse.

Dictio CVIII.

VErbum hoc proprietatem, & essentiam denotat, iuxta resoluta per Ioseph. Sesse *de inhibit. cap.* 9. §. 1. *num.* 41. 1

Importat nullitatem actus ipso iure, vt per glos. *verb. priuat. in cap. licèt canon, in fine, de elect. lib.* 6. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 180. *cum seqq. C. de reuocan. donat.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 32. *num.* 37. 2

Esse, & *Haberi* differunt, quia *esse* significat veritatem, *haberi* verò fictionem denotat, vt per Afflict. *in cap. mulier, §. naturales filij, in* 5. *notab. num.* 13. *cum seqq. si de feudo fuerit controuersia*, Galganet. *de different. indiuid. lit. E. num.* 28. 3

Vide infrà sub verbo *Sum.*

SVMMARIVM.

1 Ergo, *in principijs posita, vsurpatur pro* Itaque.

2 Ergo *in medio posita, sumitur pro* Causa.

3 Igitur

3 Igitur *interdum denotat dict.* Ergo, *cum interrogatione.*

4 *Illatiuè, seu continuatiuè ponuntur dictiones* Ergo, Igitur.

Ergo.

DICTIO CIX.

1 IN principiis sæpe hæc dictio vsurpatur pro *Itaque.* Cic. *de Amicit.* Ergo hoc est animi bene constituti,&c. Liuius *lib.* 4. Ergo dum nullum fastiditur genus, in quo eniteret virtus, creuit imperium Romanum.

2 In medio posita sumitur pro causa, Cic. *Attic. lib.* 3. Si quid contra alias leges, eius legis ergo factum sit. Idem *de optimo genere Orat.* Virtutis ergo donaretur. Et *ibidem*: Eum donari virtutis ergo, beneuolentiæque.

3 Interdum pro *Igitur* cum interrogatione vsurpatur. Cic. *pro Quint.* Quid ergo est? primùm magnitudo periculi, &c. Idem *Academ.* 2. Num ergo is excæcat nos, aut orbat sensibus?

4 Dictio *Ergo*, & dictio *Igitur* ponuntur illatiuè, seu continuatiuè, *l. Gallus, ff. de liber. & posthum. l. fructus, ff. solut. matrimon.* Corn. *cons.* 136. *num.* 2. *vers. & etiam est aduertendum, vol.* 1. Quandoque tamen inceptiuè, *l. Ius ciuile, § hoc igitur, ff de iustitia, & iure,* notat Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. aquè, vers. ergo, pag.* 30.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Dict.* Et, *duobus modis accipitur, primò in sensu composito, secundò in sensu singulari.*

3 *Coniunctiua, & copulatiua regulariter est dictio* Et.

4 *Qualitatem præcedentis ex tunc sequenti attribuit dict.* Et, *& ea vniformiter iungit.*

5 *Copulare debet æqualiter dict.* Et.

6 *Copulatina ad veritatem sufficit alteram partem esse veram.*

7 *Copulare præcedentia cum sequentibus est de natura dict.* Et.

8 *Aequalitatem terminorum in casibus copulatis denotat dict.* Et.

9 *Aequaliter copulat dict.* Et, *vt idem sit de vno, quod de altero ex copulatis.*

10 *Copulatorum concursum non requirit dict.* Et, *quando cadit inter duas orationes respectu alicuius accidentis.*

11 *Copulati vtriusque concursum non semper requirit dictio* Et.

12 *Pars vnius copulatiuæ declarat aliam.*

13 Et, *si ponatur inter duo idem sonantia, tunc ea remota, illa duo resoluuntur in vnum.*

14 Et, *posita inter honoratos, & possessores, significat vnam solùm personam.*

15 Et, *quando ponitur inter duo, quorum vnum alteri inest, ambo in vnum resoluuntur.*

16 *Posita inter personas, diuidit effectum dispositionis inter eos æqualiter.*

17 *Aequaliter non copulat dict.* Et, *sed potiùs designat ordinem quando ponitur in materia necessaria respiciente personas coniunctas.*

18 *Posita inter personas honoratas, vel grauatas, semper diuidit inter eos debitum pro rata.*

19 *Posita inter personas inter quas est ordo charitatis, non coniungit, sed inducit ordinem.*

20 *Pater si instituat filium, & nepotem ex eodem filio, non erunt simul copulatiuè hæredes.*

21 *Filius si instituatur, & descendentes ex eo, tunc veniunt descendentes ordine successiuo.*

22 *Ordo successiuus non cadit vbi sunt dictiones copulatiuæ* Cum, Vnà, Simul, *& similes.*

23 *Institutione facta de patre, & eius filijs, an filij concurrant cum patre simul, & eodem tempore, an verò ordine successiuo post obitum illius, ostenditur.*

24 *Copulatos æquè, & pariter admitti facit dictio* Et.

25 Et, *aliquando ponitur inter diuersa.*

26 *Posita inter duo idem significantia, non dicitur inter diuersa poni, sed stat declaratiuè pro* Id est.

27 *Declaratiuè ponitur dictio* Et, *si ponatur inter genus & speciem, causam & causatum.*

28 *Disiunctiuè stat dictio* Et, *pro* Vel, *quando ponitur inter ea quæ sunt eiusdem potestatis, seu affectus, vel quando ponitur inter incompatibilia, & repugnantia.*

29 *Repetitiua præcedentium qualitatum, & conditionum est dictio* Et.

30 *Dispositio quando est sub eadem oratione concepta, tunc dictio* Et *repetitiua est omnium conditionum præcedentium, secus si sub diuersa.*

31 *Repetitiua præcedentium conditionum non est dictio* Et, *quando ponitur inter diuersas personas, etiam in eadem oratione.*

32 *Continuatiua interdum est dict.* Et, *& non copulat sequentia, sed potiùs continuat orationem sequentem.*

33 *Auget, & ampliat dictio* Et, *seu adijcit ad præcedentia in materia larga, & in materia legatorum, non verò in materia stricta,* vt num. 34.

35 *Ampliatiuè, & augmentatiuè non semel ponitur dict.* Et.

36 *Dispositionem quandoque restringit dict.* Et.

37 Vel *nonnunquam importat dict.* Et, *sed impropriè.*

38 *Coniunctionem talem in vltima voluntate*

operatur dictio Et, *per quam oritur ius accrescendi inter coniunctos, secus verò in contractibus.*

39 *Implicatiua nonnunquam est dict.* Et.

Et.

DICTIO CX.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Vulpel. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 30. cum duabus seqq.* Mandos. *in reg. 1. Cancellar. q. 10. num. 19.* Bursat. *cons. 141. num. 45. cum seqq. vol. 2.* Rodul. Cupers. *in cap. oportebat, 79. distinct. §. textus sequitur, num. 1. cum seqq. pag. 170.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 1. glos. 20. num. 3. ad finem,* Couar. *in cap. Raynutius, §. 2. à num. 1. de testament.* Flamin. Paris. *de confident. benefic. q. 32. num. 64. cum seqq.* Cened. *ad Decretal. collect. 7. num. 12. & post librum practic. & canonic. quæst. singul. 50.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 19. num. 24.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect. 1431.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 3.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 274.* & cæteros in discursu citandos.

2 Hæc dictio accipitur duobus modis: primo, in sensu composito, vt cùm dicimus: Cæsar, & Bibulus Consules fuerunt: intelligitur enim simul. Item, in sensu singulari, vt cùm dicimus: Gregorius, & Bonifacius Pontifices multas constitutiones fecerunt: intelligitur enim non simul, sed separatim. Ita declarat Alciat. *cons. 39. num. 19. lib. 9.* quem refert Vulpell. *citato loco, num. 2. vers. illud.*

3 Regulariter hæc dictio est coniunctiua, & copulatiua, vt *in l. si quis ita stipulatus, ff. de verbor. oblig. l. si heredi plures, ff. de cond. instit. l. heredi, §. Caio, ff. de fund. instructo, l. Titia textores, §. nihil, ff. de leg.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. 1. in vers. canonicatum,* Flamin. Paris. *de confident. benefic. q. 32. num. 64.* Menoch. *cons. 111. num. 9. & cons. 117. num. 54.* Decian. *cons. 44. num. 52. lib. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. §. 7. proœm. num. 123. & glos. 3. num. 1.* Ceual. *commun. contra com. q. 818. num. 87.* Bernard. Muscatell. *in tract. de cognit. delict. tit. de recept. num. 18.* Card. Tusch. *d. conclus. 274. num. 1.* Marc. Anton. *variar. resolut. lib. 1. resol. 7. num. 7.* Gregor. *decis. 308. num. 3.* vbi ait, quòd qualitatem

4 præcedentis ex tunc attribuit sequenti, & ea vniformiter iungit, Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub lit. E. in princip.* Menoch. *cons. 225. num. 59. & cons. 435. num. 12.*

5 vbi quòd copulare debet æqualiter, & *cons. 497. num. 17.* vbi quòd subsequentia nectit antecedentibus, & *cons. 943. num. 10.* Cened. *d. sing. 50. num. 1.* vbi

6 subdit, quòd ad veritatem copulatiuæ sufficit alteram partem esse veram.

7 Natura huius dictionis est copulare præcedentia cum sequentibus, vt *in l. & quia,* iuncta *l.* præcedenti, *ff. de iurisdict. omnium Iudic.* notant glos. *in l. 2. in princip. ff. de dote prælegata, & in l. si sic, ff. quemadmodum seruitus amittatur,* Grat. *cons. 11. num. 4. lib. 1. & cons. 13. num. 26. lib. 2.* Socin. Iun. *cons. 71. num. 4. vol. 3.* Mascard. *de probat. conclus. 1265. num. 32.* Flamin. Paris. *de resignat. tom. 2. lib. 11. q. 11. num. 25.* & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 147. num. 16.* Gregor. *d. decis. 308. num. 3.*

8 Denotat æqualitatem terminorum in casibus copulatis, Anton. Monach. Lucen. *decis. 55. num. 11.*

9 Æqualiter copulat, vt idem sit de vno, quod de altero ex copulatis, ac ita requirit concursum copulatorum, vt *in l. si mihi, & Titio. ff. de verbor. signif. & in l. reos, §. cùm in tabulis, ff. de duobus reis, & in l. si heredi plures, ff. de cond. instit.* notant Ias. *in l. 1. num. 3. & seq. ff. de iustitia, & iure,* Felin. *in cap. 2. num. 31. in verb. copula, de rescript.* Dec. *cons. 89. num. 2. & cons. 417. num. 1. & cons. 433. num. 6.* Natt. *cons. 573. num. 14. tom. 4.* Paris. *cons. 95. num. 6. vol. 1. & cons. 63. num. 14. vol. 1.* Thesaur. *decis. 189. num. 1.* Guidop. *decis. 527. num. 1. & sing. 309. num. 1. 2. & 4.* Roch. *de iure patronat. verb. ipse, vel is, num. 48. & seq.* Moron. *in tract. de pace, q. 447. num. 1.* Anchar. Rhegien. *q. 9. num. 6. in prima parte,* Mandos. *in glos. facul. §. ac etiam, in verb. pro tempore, pag. 247. col. 1.* Roch. *de visit. verb. & ij, pag. 254.* Plot. *de in litem iurando, §. 6. num. 33.* Menoch. *cons. 56. num. 95.* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. copula, 2.* Marc. Anton. Bard. *de tempor. vtili, & continuo, cap. 19. num. 16.* Rot. *decis. 115. num. 8. p. 1. diuers.* Aym. *in consuetud. Alban. tit. 1. art. 4. num. 7. fol. 62.* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium sed. erect. cap. 5. num. 45.* Cened. *d. sing. 50. num. 8.* Rebuff. *in comment. ad l. coniunctionem, 29. vers. primò intellige, ff. de verbor. signif. pag. mihi 168.* Quo loci *in vers. item,* asserit, quòd si vendatur villa, & ius patronatus, licèt non valeat venditio quoad ius patronatus, *cap. ex literis, de iure patronat.* vbi dicimus, valebit tamen quoad villam, cùm vtrumque æquè principaliter vendatur, & vno deficiente alterum non extinguitur.

Limita, quando copula hæc cadit inter duas 10 orationes respectu alicuius accidentis, quia tunc non requirit concursum copulatorum. Vnde si testator legat centum omnibus Doctoribus Iuris Canonici, & Iuris Ciuilis, non est necessarium, quòd habeant vtrumque gradum; sed sufficit, quòd sit Doctor Iuris Canonici tantùm, vel Iuris Ciuilis tantùm. Ita Alex. *cons. 101. num. 8. lib. 3.* vbi Apost. & *cons. 110. in princip. lib. 3.* Card. Tusch. *d. conclus. 274. num. 54.* vbi *num. 55. & 56.* declaratur, vt copula inter diuersas orationes respectu diuersorum factorum non requirat cōcursum eorum, quæ in vtraque oratione ponuntur, vt procedat, quando duæ orationes diuersæ copulantur per se principaliter, quia tunc copula inducit continuationem, secùs si copulantur respectiuè ad aliud: non enim semper requirit hæc dictio concursum vtriusque copulati. Aym. & Plot. *citatis locis,* Rom. *cons. 104. num. 4.* Alex. *cons. 64. num. 9. vol. 7.*

Habet virtutem copulandi primò in sensu com- 11 posito, secundò in sensu singulari, vt per Alciat. *cons. 39. num. 19. lib. 9.* quem mendosè *in cons. 487. num. 17.* citat Cened. *d. sing. 50. num. 9.*

Pars vnius copulatiuæ declarat aliam. Surd. Man- 12 tuæ *decis. 124. num. 9.*

Si ponatur inter duo idem sonantia, tunc re- 13 mota copula, illa duo resoluuntur in vnum, iuxta resoluta per Gonzal. *d. glos. 3. num. 13.*

Posita inter honoratos, & possessores, significat 14 vnam solùm personam, Menoch. *cons. 844. num. 112.*

Quando ponitur inter duo, quorum vnum alteri 15 inest, ambo in vnum resoluuntur, estque vnum velut adiectio alterius, vt per Gutier. *lib. 3. pract. q. 13. num. 61.*

Item posita inter personas diuidit effectum dis- 16 positionis inter eas æqualiter, ita Ant. Gom. *tom. 1. variar. cap. 1. num. 26.*

Prætereà, quando copulatiua hæc ponitur in ma- 17 teria necessaria respiciente personas coniunctas, tunc non copulat æqualiter, sed potiùs designat ordinem, vt quod primo loco expressum est, præcedat; & illud, quod sequitur, veniat in subsidium. Ita Dominus meus D. Petrus Barbosa *ad l. 1. ff. solut. matrim. p. 4. num. 153.*

Item posita inter personas honoratas, vel gra- 18 uatas,

uatas, semper diuidit inter eas debitum pro rata, vt *ex l. reos, §. cùm in tabulis, ff. de duobus reis*, resoluit Anton.Gom. *variar. resolut. tom. 2. cap. 11. num. 19.*

19 Item quando ponitur inter personas, inter quas est ordo charitatis, non abstractus à ratione debiti naturalis, tunc natura copulæ non est coniungere, sed inducere ordinem, vt sic copulati non faciant sibi partes per concursum, sed primò nominatus primò vocetur, & eo excluso vocetur sequens in ordine. Ita sentit glos. singularis, *verb. non exprimat, in l. Gallus, §. quidam rectè, ff. de liber. & posthum.* prout refert Cened. *d. singul. 50. num. 16.* vbi subdit, variè de hoc Doctores loqui, Cardin. Tusch. *d. conclus. 274.*
20 *num. 33.* vbi exemplificat, si pater instituat filium, & nepotem ex eodem filio, quia non erunt simul
21 copulatiuè hæredes. Idem si instituatur filius, & descendentes ex eo, quia ordine successiuo veniunt descendentes, maximè si non extabant tempore testatoris, Bald. *cons. 491. incip. Non est dubium, lib. 2.* & *cons. 303. lib. 3.* Signarol. *cons. 248. num. 5.* Card. Tusch. *d. conclus. 274. num. 34.* de quo tamen infrà latiùs.

22 Hoc tamen limitatur, vt non procedat, quando essent dictiones copulatiuæ, videlicet *Cum, vnà, simul*; quia tunc non caderet ordo successiuus. Castr. *cons. 455. num. 3. lib. 2.* Card. Tusch. *d. conclus. 274. num. 37.* vbi *num. 38.* post Angel. *cons. 38. num. 3. vers. alias si signanter*, subdit hoc pariter limitari, nisi copula esset declarata, vt simul iungeret, videlicet si testator instituat filium, & nepotem ex eo, ambos, demonstrando vt simul succedant.

23 Vtrùm autem institutio facta de patre, & eius filiis, concepta per copulam *Et*, ita intelligatur, vt filij concurrant cum patre simul, & eodem tempore; an verò ordine successiuo post obitum illius, disputant Doctores *in d. l. Gallus, §. quidam rectè, ff. de liber. & posthum.* inter quos verior, & receptior sententia obtinuit, quòd simul censeantur vocati, vt colligitur ex resolutis per Michaël. Graff. *tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. de hæredib. instituend. num. 34. pag. 71.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 70. num. 16.* vbi *num. seqq.* ex professo per plures casus veritatem examinat, Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 70. num. 20.* Gonzal. *d. glos. 3. num. 19. vbi n. 20.* resoluit in materia maioratus, vel emphyteusis censeri vocatos ordine successiuo.

24 Interdum licèt hæc dictio faciat, copulatos æquè & pariter admitti, vt suprà dicebamus, & post plura Iura concludit Cened. *d. sing. 50. num. 20.* tamen diuidit pro dimidia, vt *in d. l. reos, §. cùm in tabulis ff. de duobus reis, & in l. cùm pater, §. hæreditatem, ff. de leg. 2. & in §. si plures, Instit. de hered. instituen.* de quo plura adducit Gonzal. *d. glos. 3. n. 16. cum seqq.*

25 Aliquando ponitur hæc dictio inter diuersa, vt *in rubr. C. de sentent. & interlocut. & in rubr. Instit. de vsucap. & longi tempor. præscript. & in cap. cum olim, 34. de testib. glos. & rubr. de Iuris, & facti ignorantia.* Alex. *cons. 168. num. 10. vol. 5.* Paris. *cons. 39. num. 21. & consil. 95. num. 6. & 8. vol. 1.* Gozad. *cons. 33. num. 17.* Salon *in proœm. legum Tauri, num. 151.* Mandos. *in glos. facult. §. nos qui, in vers. Et, pag. 95. & in reg. 1. Cancell. quæst. 10. num. 11.* Vulpell. *citato loco, in princ.* Menoch. *remed. 8. recuper. num. 84.* Surd. *consil. 315. num. 17.* Gonzal. *d. glos. 3. num. 11.* Cened. *d. singul. 50. num. 4.* Narbon. *de appell. à Vicario ad Episcopum, p. 1. num. 207.*

26 Hoc tamen intellige nisi ponatur inter duo idem significantia, quia tunc non dicitur inter diuersa poni, sed solùm ponitur declaratiuè, pro, id est, Bart. Ias. & alij *in l. 1. ff. de Iust. & iure.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 7. §. 10. in verb. de ligne, fol. 1037.* Bellon. *cons. 53. num. 6.* Felin. *in cap. ex parte 1. num. 92. vers. copula, Et, de rescript.* Mandos. *d. quæst. 10. nu. 10.* Salon *in d. proœm. legum Tauri, num. 151.* Surd. *d. cons. 315. num. 19.* Pauin. *de offic. & potest. Capituli, Sede vacante in 5. prælud. de virtutib. copulat.* Cened. *d. sing. 50. num. 5.* Cabed. *d. decis. 117. num. 3.* Monet. *de opt. canonic. cap. 7. num. 2.* Girond. *de priuil. explic. num. 1031.*

Idé est si ponatur inter genus & speciem, causam & 27
causatum, quia etiam tunc ponitur declaratiuè, pro, Id est, vt per Cosm. *in pragm. sanct. tit. de pacif. poss. post princ. in verb. Et.* Cened. *d. sing. 50. num. 6.* vbi allegant *l. de quibus. ff. de legib. & l. 1.* vbi glos. *verbo consensu. ff. de pactis.* & in specie quando est posita inter genus, & speciem, non inducere diuersitatem docet Cabed. Lusitan. *decis. 117. num. 9. par. 2.* allegans textum *in l. Ciues, C. de appell.* & intelligens authoritatem illam Christi Domini Marc. 16. Dicite discipulis, & Petro.

Item quando ponitur inter ea quæ sunt eiusdem 28
potestatis, seu effectus, tunc ponitur pro, *Vel*, & resoluitur in disiunctiuam, vt in exemplo concedo tibi omnia, quæ talis exercere potest de Iure, & consuetudine, quia tunc declaratur, id est, vel consuetudine, vt stet pro disiunctiua. Oldrad. *cons. 168. nu. 8. & ibi addit.* Portol. *de consortib. cap. 1. à num. 20.* Bursat. *cons. 81. num. 20. vol. 1.* Thesaur. *decis. 189. num. 2.* Nam quando ponitur inter incompatibilia, seu repugnantia, resoluitur in disiunctiuam, & accipitur pro, *Vel*, Mandos. *in glos. facult. §. & proprium, in ver. & pag. 312.* Cened. *d. sing. 50. num. 7.*

Hæc copula est repetitiua præcedentium qualita- 29
tum, & conditionum, vt *in l. à filio, §. testator.* & ibi Bart. *ff. de aliment. & cib. leg. l. Seia, §. Caio. ff. de fundo instr. l. auia, in princip. iuncta glos. ff. de condit. & demonstr.* Notant Vulpell. *loco citato, num. 1.* Gutier. *lib. 3. pract. quæst. 19. num. 23. prope finem.* Surd. *cons. 200. num. 17.* Cened. *d sing. 97. num. 14.* Anton. Monach. Lucens. *decis. 55. num. 11.* & Florent. *decis. 46. num. 1. & 2.* Cardin. Tusch. *d. conclus. 274. num. 27.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 147. num. 16.* latè Galganet. *in tract. de condit. & demonstrat. p. 2. cap. 1. quæst. 18. num. 2.* vbi *num. 39.* per plures casus declarat quando inducat repetitionem præcedentis conditionis, & qualitatis.

Intellige hanc conditionem repetere omnes con- 30
ditiones præcedentes sermonis, copulando cum omnibus qualitatibus, quando dispositio est sub eadem oratione concepta, secus si sub diuersa: Zabarel. *consil. 58. in princip.* Alex. *cons. 120. incip. Super eo, col. 1. in fin. vers. non obstat, lib. 1.* Card. Tusch. *d. concl. 274. num. 24. & 25.* Stephan. Gratian. *d. cap. 147. num. 17.*

Intellige etiam non esse repetitiuam conditio- 31
num præcedentium, quando ponitur inter diuersas personas, etiam in eadem oratione, vt post Bart. *consil. 3. incip. Titius condidit, in fin. lib. 1.* tradit Cardin. Tusch. *d. concl. 274. num. 29.* vbi *num. 30.* subdit hanc restrictionem multò magis procedere, vt scilicet repetitio conditionis non censeatur facta per copulam *&*, vel dictionem *item*, quando ponitur nedum inter diuersas personas, sed etiam inter diuersas res.

Interdum est continuatiua, & non copulat se- 32
quentia, sed potiùs continuat orationem sequentem. Paris. *cons. 38. num. 26. lib. 2.* Corn. *cons. 129. in fin. lib. 2.* Decian. *consil. 17. num. 34. lib. 1.* Cardin. Tusch. *d. concl. 274. num. 16.* Declara, vt copula inter orationes continuet, & non coniungat, quando sunt orationes perfectæ; secus si sunt imperfectæ

ratione verbi, vel ratione suppositi, aut appositi; quia tunc fit repetitio, aut coniunctio. Bart. *cons.* 27. *incip. Visa facti narratione, in princip. lib.* 1. Angel. *cons.* 294. *num.* 4. Zabarel. *d. cons.* 58. *circa fin.* quos refert Card. Tusch. *d. concl.* 274. *num.* 27. vbi *num.* 28. post Alex. *cons.* 110. *num.* 14. *vers. nec prædictam, lib.* 3. subdit, idem esse quando diuersæ orationes copulantur propter se, quia tunc continuatiuè stat, secus si duæ orationes stant respectiuè ad aliud, quia coniungit.

33 Auget & ampliat effectum præcedentium hæc dictio, seu adiicit ad præcedentia, vt *in l. ea tamen, iuncta glos. ff. de leg.* 3. Anchar. *cons.* 154. *num.* 5. Signarol. *cons.* 181. *num.* 10. *vers. præterea cum d: natura.* Alex. *cons.* 87. *incip. Accuratè, num.* 12. *lib.* 6. vbi Apostil. *in verbo Auget.* Card. Tusch. *d. conclus.* 274. *num.* 36. Cened. *d. sing.* 50. *num.* 12. vbi citat Felin. *in cap.* 2. *de rescript.* dicentem, quòd si legatum relinquatur militibus, & doctoribus, includitur simplex miles, & simplex doctor. Et ampliare siue ponatur inter res diuersas, tenet Bald. *cons.* 137. *incip. Titius in testam. circa princip. lib.* 1. siue inter duo genera, aut duas species, dicit idem Bald. *consil.* 239. *incip. Testator. vers. secundus & tertius casus, lib.* 1. prout eum refert Card. Tusch. *d. concl.* 274. *num.* 18. *& num.* 71. post Bald. *cons.* .05. *num.* 2. *lib.* 1. & Alex. *cons.* 120. *in princip. lib.* 1. subdit hanc dictionem stare quandoque non copulatiuè, sed ampliatiuè pro *etiam*, & sic augmentatiuè, maximè quando iungitur copula relatiuo.

34 Et ideò si in materia indifferenti Titius inuestitur de emphyteusi prophana pro se, suísque filiis, & hæredibus, illa dictio *& hæredibus* ampliat, vt quoscumque hæredes comprehendat extraneos; secùs si esset in materia differenti, prout in emphyteusi Ecclesiastica, vel feudo, quia tunc dictio *& hæredes* restringitur ad descendentes, qui sunt descendentes, & hæredes. Ita Alex. *cons.* 44. & *cons.* 120. *vers. sed præmissis, lib.* 1. vbi Apostill. *in verb. extranei*, Card. Tusch. *d. conclus.* 274. *num.* 19. *&* 20. Vnde aduertit Cened. *d. singul.* 50. *num.* 13. quòd hæc dictio auget, & ampliat in materia larga, vt in materia legatorum, non verò in materia stricta, quia tunc hæc copula restringit.

35 Ampliatiuè igitur, & augmentatiuè non semel ponitur hæc dictio, vt per Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 7. *§.* 10. *in verb. de ligne*, Bermon. *de publicis concubin. in princip. in verb. &, fol.* 132. Paris. *cons.* 17. *num.* 24. *vol.* 1. vbi ait, quòd auget, & non restringit, quando ponitur geminatè, & *cons.* 90. *num.* 35. *eod. vol.* 1. vbi dicit, quòd ponitur pro *Etiam*, & sic augmentatiuè, & *cons.* 95. *num.* 6. *&* 8. *eod. vol.* 1. & *cons.* 63. *num.* 14. *vol.* 3. Grat. *cons.* 9. *num.* 83. *vol.* 1. Surd. *cons.* 200. *num.* 16. & *cons.* 315. *num.* 17. Menoch. *cons.* 677. *num.* 4. & *cons.* 625. *num.* 17. & *cons.* 972. *num.* 12. & *cons.* 713. *num.* 29. & *cons.* 878. *num.* 33. vbi *num.* 36. ait, quòd nihil plus auget, quàm dictio *Et*, & *cons.* 140. *num.* 17. vbi refert, quòd stat augmentatiuè, cùm ponitur loco dictionis *Etiam*, & *cons.* 1059. *num.* 2. Gonzal. *d. glos.* 3. *num.* 5. Stephan. Gratian. *d. decis.* 175. *num.* 8. Maresc. *variar. resolut. lib.* 2. *resol.* 66. *num.* 3. Bernard. Muscatell *de cond. delict. tit. de vulner. lethal. num.* 55. Gregor. *decis.* 21. *num.* 3. Cened. *d. singul.* 50. *num.* 10. Rota *decis.* 680. *num.* 5. *p.* 2. *recent.*

36 Aliquando tamen restringit dispositionem, vt per Pechium *de testament. coniugum, lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 1. Cened. *d. singul.* 50. *num.* 11. Et quando ponitur inter genus, & speciem, tunc species minuit genus in copulato, Bald. *cons.* 239. *in princip.* Card. Tusch. *d. conclus.* 274. *num.* 61.

Nonnunquam ponitur pro *Vel*, sed impropriè, 37 Alex. *cons.* 48. *incip. Super extract. num.* 3. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 274. *num.* 58. vbi *num.* 59. post Ioan. de Imol. *cons.* 101. *num.* 4. *vers. quia ad primum*, subdit, hoc procedere maximè ad euitandam falsitatem, vel vt tollatur contrarietas, & *num.* 60. post Roman. *cons.* 480. *num.* 3. *& seq.* pariter hoc procedere affirmat, quando ponitur inter impossibilia, vt si testator instituto filio substituat sibi, & filio, quia resoluitur in alternatiuam pro *Vel*, vt sit vulgaris, & fideicommissaria: nam hæc dictio pro disiunctiua *Vel* ratione subiectæ materiæ sumitur, iuxta resoluta per Vulpell. *citato loco, num.* 2. & per Gonzal. *d. glos.* 3. *num.* 14. Portol. *de consort. cap.* 1. *num.* 20.

Denique hæc copula *Et* operatur diuersos effectus, secundùm naturam materiæ, in qua ponitur: 38 nam in vltima voluntate operatur coniunctionem talem, per quam oritur ius accrescendi inter coniunctos; in contractibus verò secùs, quia operatur partitionem sine iure accrescendi. Ita Bald. *cons.* 251. *in princip. lib.* 2.

Implicatiua nonnunquam est dictio hæc, vt notat 39 Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 18. *num.* 30. & *cons.* 4. *num.* 12. Cened. *d. singul.* 80. *num.* 21. *& num.* 22. ex pluribus sacræ Scripturæ locis colligit, quòd hæc copulatiua solet esse causalis, & accipitur pro *Quia.*

Et cætera.

DICTIO CXI.

VIde quæ dixi in tractatu de clausulis, sub clausula *Cæterata*, 14.

SVMMARIVM.

1 *Implicatiua est dictio* Etiam, *& exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minus dubitabilem.*

2 *Implicatiua est ad maiora expreßis dictio* Etiam, *in materia stricta & exorbitante.*

3 *Dictio* Etiam, *implicat, & includit sub eadem dispositione.*

4 *Implicatiua est dictio* Etiam, *tacitè includens species ab expreßis.*

5 *Casum præcedentem cum eisdem qualitatibus implicat dictio* Etiam.

6 *Species diuersas maiores expreßis implicat dictio* Etiam, *quando aliæ diuersæ non includerentur, quia essent maiores.*

7 *Dispositionem ad qualitatem, cui adiungitur includit, & auget dict.* Etiam.

8 *Extensiua & implicatiua est dict.* Etiam, *illius quod priùs non erat dictum.*

9 *Augmentatiuè, & ampliatiuè stat dictio* Etiam.

10 *Dispositionem legis ad alium casum extendit dict.* Etiam.

11 *Augmentatiua est dictio* Etiam, *illius quod priùs non includebatur.*

12 *Restri*

12 *Restrictionem vt non possit importare dispositio, illam ampliat dict.* Etiam.

13 *Restrictionem quando importet dictio* Etiam, *ostenditur.*

14 *Cumulatiuè non stat dictio* Etiam.

15 *Species diuersas ab expreßis includit dictio* Etiam.

16 *Repetitiua conditionum, & qualitatum præcedentis dispositionis in sequentem est dict.* Etiam.

17 *Causam remotam potest significare dictio* Etiam, *gratia euitandi absonum intellectum.*

18 *Copulam* Et, *importat aliquando dict.* Etiam.

19 *Dictio* Hoc amplius, *seu* Vltra, *aliquando importat dictio* Etiam.

20 *Alternatiua quandoque dicitur dict.* Etiam.

21 Scilicet *aliquando importat dictio* Etiam.

22 *Dictionem* Non solùm, *interdum præsupponit dictio* Etiam.

Etiam.

Dictio CXII.

1 IMplicatiua est hæc dictio, & exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minùs dubitabilem, *l.etiam, ff. de verbor. signif. l. conuenticula, C. de Episcop. & Cleric. l. etiam, C. si tutor, vel curator,* Dec. *in l. quamquam, num.* 10. *C. de testament. militis, cap. vnic. de commodato,* vbi Panormit. *num.* 3. *Clem. religiosi,* & ibi Zabarell. *num.* 1. *de præscript. Clem. vnica, §. fin. in princip.* & ibi Zabarell. *num.* 2. *de supplenda negligent. Prælat. Clem. nolentes, vers. & tam,* & ibi Zabarell. *num.* 1. *de hæreticis,* Gemin. *in cap. cùm de beneficio, num.* 7. *de præben. in* 6. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de elect. verb. etiam, fol.* 97. Corn. *cons.* 163. *num.* 4. *vol.* 2. Socin. *cons.* 23. *num.* 7. *vol.* 1. Calder. *cons.* 4. *in fine, de præbend.* Paris. *cons.* 41. *num.* 5. *vol.* 4. & *cons.* 36. *num.* 9. & *cons.* 65. *num.* 18. & *cons.* 98. *num.* 69. *vol.* 1. Cephal. *cons.* 68. *num* 9. *vol.* 1. Socin. Iun. *cons.* 41. *num.* 32. *vol.* 3. Angel. Aret. *cons.* 100. *incip. In casu prædicto, num.* 25. *in fine, vers. nam illa dictio,* Alex. *cons.* 116. *incip. Animaduersis, num.* 14. *vers. nam de natura, lib.* 2. vbi Apostill. *in verb. etiam,* Bermon. *in tit. de publicis concubin. in verb. etiam, num.* 2. *fol.* 148. Menoch. *cons.* 116. *num.* 8. & *cons.* 158. *num.* 75. & *cons.* 531. *num.* 7. & *cons.* 620. *num.* 14. & *cons.* 652. *num.* 2. & *de arbitr. lib.* 1. *q.* 49. *num.* 8. & *lib.* 2. *cas.* 68. *num.* 40. & *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 180. *num.* 52. Flamin. *de confident. benefic. quæst.* 58. *num.* 32. Surd. *cons.* 303. *num.* 15. & *cons.* 445. *num.* 28. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. num.* 1. *pag.* 33. Bertazol. *de clausul. instrument. claus.* 4. *glos.* 17. Mant. *decis.* 173. *num.* 3. & *decis.* 342. *num.* 3. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 17. *in fin.* Carcer. *decis.* seu *casu* 34. *num.* 1. & *casu* 59. *num.* 8. & *casu* 131. *num.* 20. Decian. *cons.* 64. *num.* 31. *lib.* 3. Polydor. Rip. *de nocturno tempore, cap.* 78. *num.* 5. Roch. *de visit. verb. etiam, pag.* 54. Honded. *cons.* 76. *num.* 34. *vol.* 2. Glorit. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 259. Cened. post *libr. canonic. quæst. sing.* 51. *num.* 1. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, glos.* 4. *num.* 272. Cald. Pereira *quæst. forens. cons.* 29. *num.* 11. Rota Bononien. diuersor. *decis.* 15. *num.* 15. Sigism. Scacc. *de camb. §.* 7. *glos.* 3. *num.* 18. Seraphin. *decis.* 530. *num.* 6. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 275. Rota apud Farinac. *decis.* 689. *num.* 4. *in prima collect. nouiss. & inter recent. decis.* 212. *num.* 3. & *decis.* 721. *num.* 6. & 7. *p.* 2. Et nouissimè fuit dictum *in Romana pecuniaria* 26. *Maij* 1627. *coram D. Virili.*

Primò amplia procedere, siue materia sit fauo- 2
rabilis, siue odiosa, quia ista dictio est implicatiua ad maiora expressis, etiam in materia stricta, & exorbitante, vt per Gemin. *cons.* 65. *num.* 8. *vers. sed dictio etiam,* & *cons.* 125. *num.* 10. *vers. quia dictio,* Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 4. Cened. *d. sing.* 51. *num.* 2. Paris. *cons.* 46. *num.* 30. *lib.* 4. Decian. *cons.* 46. *num.* 118. *lib.* 2. Et fuit dictum *in Nucerina bonorum* 4. *Martij* 1602. *coram Card. Sacrato,* impressa per Farinac. *decis.* 51. *num.* 8. *p.* 1. *recent.*

Secundò amplia, huiusmodi dictionem ita impli- 3
care, & includere sub eadem dispositione, vt dispositio, quæ est, quòd omnia disposita habeant locum etiam quoad inclusa per dictionem prædictam, Calder. *cons.* 237. *in fine, vers. nec obstat,* aliàs 16. *de præbend.* Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 2.

Tertiò amplia, quòd hæc dictio est implicatiua, 4
tacitè includens species ab expressis, *cap. tanta, de simonia,* Gemin. *cons.* 65. *num.* 8. *vers. sed dictio,* Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 3.

Quartò amplia, vt etiam implicet casum præce- 5
dentem, cum eiusdem qualitatibus, vt per Mascard. *de probationib. conclus.* 1265. *num.* 33.

Quintò amplia, vt etiam implicet diuersas spe- 6
cies maiores expressis, quando aliæ diuersæ non includerentur, quia essent maiores, Gemin. *d. cons.* 65. *num.* 8. *vers. & si dicatur,* Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 5. vbi *num.* 6. cum eodem Gemin. *cons.* 120. *in fine, num.* 8. extendit, vt sit implicatiua sui contrarij, veluti si dicatur: Etiamsi lis pendeat indecisa, cuius statum, &c. quia comprehendit litem indecisam implicatiuè, & expresse, ac etiam litem finitam, ac decisam per tres conformes, quia implicatio hoc importat.

Sextò amplia, vt includat, & augeat dispositio- 7
nem ad qualitatem, cui adiungitur, vt per Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 7. vbi *num.* 9. post Anchar. *cons.* 268. *num.* 6. *vers. & hoc,* maximè extendit implicare etiam diuersas qualitates.

Septimò amplia, seu potiùs declara, de natura 8
huius dictionis esse extendere, & implicare quod priùs non erat dictum, vt censuit Rota apud Farinacium *decis.* 408. *num.* 1. *in prima collect. nouissim.*

Extensiua est hæc dictio, & stat augmentatiuè, & 9
ampliatiuè, vt *in l.* 2. *C. de testib.* notant Rimin. *cons.* 246. *num.* 83. *vol.* 3. Paris. *cons.* 46. *num.* 30. *cum seqq.* & *cons.* 144. *num.* 15. *vol.* 4. Staphil. *de lit. gratiæ, tit. de prærogat. expectatiuarum, num.* 2. & *in tit. de form. expectat. num.* 3. Menoch. *cons.* 331. *num.* 7. & *cons.* 336. *num.* 17. Surd. *decis.* 8. *num.* 12. & *cons.* 303. *num.* 15. Bertazol. *de clausul. instrument. claus.* 27. *glos.* 16. Cald. Pereira *quæst. forens. cons.* 29. *num.* 11. Pic. *ad statut. Vrbis, glos.* 1. *num.* 2. Honded. *cons.* 40. *num.* 26. *lib.* 2. Seraphin. *decis.* 561. *num.* 1. Menoch. *cons.* 814. *num.* 48. Marc. Anton. de Amatis Marchiæ *decis.* 1. *num.* 26. Rot. apud Farinac. *decis.* 367. *num.* 1. *p.* 1. *recent.*

Ampliat hæc dictio, & extendit dispositionem 10
legis ad alium casum, *Clem.* 1. *§. fin. de re iudic.* Burg.
de Pace *ad l.* 1. *Tauri, num.* 39. Menoch. *cons.* 901.
num. 36. Auget quod priùs non includebatur, Ruin. 11
cons. 53. *num.* 19. *lib.* 2. præcipuè quando adiuncta est
dictioni *Et,* vt *in l. si quis seruum, §. etiam, ff. de pecul.*
notat Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 36. *num.* 25.
Et ita ampliat dispositionem, vt non possit impor-
tare restrictionem, Bald. *cons.* 209. *incip. Illa verba,*
num. 2. & *num.* 4. quòd est dictio augmentatiua, 12

lib. 3. Gemin. *conf.* 132. *in princip.* Card. Tusch. *d. conclus.* 275 *num.* 10.

13 Quandoque tamen importat restrictionem, quando repugnant verba, & dispositio: ideò si testator legat vsumfructum vxori, sicut habebat in domo testatoris, etiam se alimentando, dictio *Etiam* non ampliat, sed limitat, ita vt ad alimenta legatum restringatur, Angel. *conf.* 358. *num.* 3. Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 13. Et ideò in rescripto accipitur pro restrictiua, vt importet idem quod *Videlicet*, quando ex materia, & necessitate ita debet interpretari, vt non plus sit concessum, quàm petitum. Gozad. *conf.* 73. *num.* 13. Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 14. *&* *num.* 12. post Bald. *conf.* 209. *num.* 2. *lib.* 3. obseruat, quòd quando hæc dictio importat dictionem *Maximè*, tunc si profertur per modum causæ finalis, vel per modum conditionis, restringit; secùs si profertur per modum demonstrationis, aut per modum modi, fauore legatarij, quia tunc non restringit.

14 Declara, quòd licèt hæc dictio sit extensiua, non tamen stat cumulatiuè. Seraphin. *decis.* 1384. *num.* 5.

15 Includit hæc dictio diuersas species ab expressis, Rim. *in princip. Instit. per quas personas, num.* 8. *fol.* 627. Cened. *d. sing.* 51. *num.* 3.

16 Est repetitiua conditionum, & qualitatum præcedentis dispositionis in sequentem; ita Natt. *conf.* 476. *num.* 8. Staphil. *de lit. gratiæ, tit. de sexta forma, num.* 3. Ruin. *conf.* 86. *num.* 4. *vol.* 1. & *conf.* 53. *num.* 19. & *conf.* 61. *num.* 9. *vol.* 2. Cened. *d. sing.* 51. *num.* 4. Peregr. *de fideicommiss. art.* 16. *num.* 20. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 6. Et repetere, si ponatur inter diuersas orationes non perfectas, tradunt Decian. *conf.* 17. *num.* 34. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 16. *&* 17. Id restringentes, quia continuat orationes perfectas, non autem copulat, neque repetit.

17 Significare posse causam remotam, gratiâ euitandi absonum intellectum, ait Natt. *conf.* 64. *num.* 9.

18 Interdum importat copulam *Et*, & habet illius vim, ex traditis per Surd. *decis.* 210. *num.* 14. quæ ideò si ponatur inter diuersa, operatur concursum vtriusque, Alex. *conf.* 116 *num.* 15. *vers. vnde, lib.* 2. vbi hoc maximè, quando absonus intellectus resultaret, si suam teneret naturam ampliandi, refert Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 18.

19 Quandoque idem operatur, quod dictio *Hoc amplius*, & dictio *Vltrà*, Natt. *conf.* 476. *num.* 8. *lib.* 1. Rim. Iun. *conf.* 450. *num.* 58. *lib.* 4. Rolan. *conf.* 27. *num.* 18. *tom.* 4. Marescot. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 83. *num.* 55. Honded. *conf.* 40. *num.* 27. *lib.* 2.

20 Nonnunquam dicitur alternatiua, vt per Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, glos.* 5. *num.* 109.

21 Aliquando interpretatur pro *Scilicet*, Gozadin. *conf.* 73. *num.* 15. Cened. *d. sing.* 51. *num.* 6. *in fine.*

22 Item præsupponit dictionem *Non solùm*, iuxta notata per Mationum *in l.* 4. *num.* 2. *glos.* 1. *tit.* 7. *lib.* 5. *noua Recopil.*

Etsi.

Dictio CXIII.

1 Hæc dictio eadem est, ac *Etiamsi*, vel *Quamuis*, ac proinde ampliatiua, vt *in* §. *qua ratione, Instit. de pupillari substitut. cap. dudum, de prebend. lib.* 6. Gemin. *conf.* 132. *in princip.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 319. *num.* 24. *&* 25. & *conf.* 713. *num.* 28. 30. *&* 31. Crauet. *conf.* 294. *num.* 7. *vers. septimò pondero*, Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Et plus, vers. Et si, pag.* 35. vbi subdit, quòd aduersatur præcedentibus in facto, retentis eisdem qualitatibus.

Æquipollet dictioni *Secus*, iuxta notata per 2 Surd. *conf.* 427. *num.* 29. *lib.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Illatiua est dict.* Et sic.

2 *Continuatiua, ac repetitiua sensus verborum præcedentium est dict.* Et sic.

3 *Vocationem positorum in eodem capitulo, non in præcedenti inducit dict.* Et sic.

4 *Restrictiua est dict.* Et sic, *& explicat verba antecedentia generaliora, eáque restringit.*

Et sic.

Dictio CXIV.

Est illatiua hæc dictio, vt per Socin. sen. *conf.* 49. 1 *num.* 2. *vol.* 1. Rota *decis.* 568. *num.* 4. *&* 6. *p.* 1. *diuers.* Magon. Floren. *decis.* 50. *num.* 4. Peregr. *conf.* 47. *num.* 6. *vol.* 1. Ioan. Bapt. Costa *de clausul. conuentionalib. claus.* 25. *in fine.*

Continuatiua est, ac repetitiua sensus verborum 2 præcedentium, Ruin. *conf.* 102. *num.* 12. & *conf.* 184. *num.* 6. *lib.* 2. Menoch. *conf.* 328. *num.* 30. Rota *decis.* 128 *num.* 4. *par.* 2. *diuers.* Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 9. Honded. *conf.* 45. *num.* 40. *vol.* 2. quia aduertit *num.* 41. huiusmodi dictionem indu- 3 cere vocationem positorum in eodem capitulo, non in præcedenti.

Restrictiua est hæc dictio, & explicat verba an- 4 tecedentia generaliora, eáque restringit, vt notat Ruin. *conf.* 102. *num.* 11. *lib.* 2. quem citat Anton. Monach. Bononien. *decis.* 54. *num.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Causam immediatam & proximam de sui propria natura denotat dict.* Ex.

2 *In successiuis non immediatis verificatur etiam dict.* Ex, *designans causam proximam, & immediatam.*

3 *Causam immediatam, non autem occasionem remotam importat dict.* Ex.

4 *Statutum habens, quòd maritus lucretur dotem mortua vxore, si non extent filij ex eis, non impedit quin maritus lucretur etiam quòd extent nepotes.*

5 *Causam substantialem, & immediatam, ac materialem importat dict.* Ex.

6 *Coniunctionem significat dict.* Ex.

7 *Separationem importat dict.* Ex.

8 *Causam mediatam, vel remotam aliquando denotat dict.* Ex, *ratione materiæ, & ad euitandam contrarietatem, seu absonum intellectum.*

9 *Naturalitatem exigit dict.* Ex.

10 *Originem denotat dictio* Ex, *si iungatur cum genitiuo.*

11 *Extrin*

11 *Extrinsecitatem denotat dict.* Ex.
14 *Exclusiua est dict.* Ex, *proposita diei.*
12 Post, *cũ tẽpori apponitur.*
13 A, *vel* Ab.
15 Propter.
16 De.
17 In.
18 Secundùm.
(12–18:) Ex, *importat aliquando*
19 *Causam sæpe declarat efficientem dict.* Ex.
20 *Modum aliàs declarat dict.* Ex.
21 Ex animo facere, *id est,* Ex voluntate.
22 Ex sua voluntate, *id est,* Sponte.
23 Ex die diuortij, *id est,* post diem diuortij.
24 Ex sententia, *idem est, quod* ex voluntate.
25 Ex eo, *id est*, Eapropter, Ea causa, Propter hoc.
26 Ex hoc, *id est,* Hinc, *seu* Vnde.
27 Ex corporis vitio, *id est,* Propter corporis vitium.
28 Ex continenti, *id est*, In continenti.
29 Ex latere, *id est,* Ex transuerso.
30 Ex lege capere, *id est,* secundùm legem.
31 Ex post facto, *id est,* Postea, *vel* Post factũ.

Ex.

Dictio CXV.

1 DE sui propria, vera, & regulari significatione denotat hæc dictio causam immediatam, & proximam, *vt in l. 1. §. ex incendio, ff. de incendio, ruina, & naufrag. & in l. 1. C. si seruus exterus, & in l. non dubium, C. de legibus, & in cap. inter dilectos de fide instr.* notant Castr. *cons. 322. incip. Visis, in princip. lib. 1.* Angel. Aret. *consil. 30. incip. Videtur dicendum, nu. 21.* Alex. *cons. 49. incip. Viso processu, n. 3. lib. 3. & cons. 124. nu. 12. lib. 4. & cons. 56. n. 3. & cons. 61. n. 6. lib. 5. & cons. 198. num. 11. & cons. 144. num. 12. lib. 6. & in l. diuortio, §. sicut, num. 6. ff. soluto matrim.* Barbat. *cons. 63. col. 3. ad med. vol. 3.* Dec. *cons. 69. post num. 3.* Gram. *cons. 2. num. 3.* Roland. *cons. 54. num. 11. vol. 3.* Paris. *cons. 9. num. 44. lib. 2.* Grat. *cons. 100. num 18. lib. 1.* Cephal. *cons. 330. num. 40. lib. 3.* Socin. sen. *cons. 51. nu. 7. & 8. vol. 4.* Corn. *cons. 290. num. 1. vol. 4. & consil. 25. num. 1. & consil. 122. num. 24. vol. 2* Euerard. *cons. 142. in fin.* Riminald. *in princip. num 647. & in §. 1. num. 131. Instit. de donation.* Natt. *consil. 64. num. 3.* Tiraq. *in tract. cessante causa, limit. 20. num. 29.* Mandos. *in glos. facult. in proœmio, in verb. Ex, fol. 18. col. 1.* Gulielm. Bened. *in cap. Raynutius, in verb. cætera bona, num. 28. de testam.* Hippol. *in l. 1. num. 11. C. ad leg. Cornel. de sicarijs. & in l. nihil interest, num. 16. ff. eod. tit.* Rebuff. *in l. vnica, in verb. prout, num. 150. C. de sentent. quæ pro eo.* Menoch. *cons. 40. num. 3. & nu. 29. & cons. 152. num. 42. & de præsumpt. lib. 4. præsum. 81. num. 13.* Maresc. *var. resol. lib. 1. cap. 66. num. 14. & 15.* Quintil. Mandos. *in repet. rubr. de constit. num. 30.* Bosch. de Codecha *in repet. cap. 1. de iudic.* vbi Rip. *num. 4.* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. dictio 9.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 1. tit. 12. num. 17.* Polidor. Rip. *in tract. singul. obseruat. obseru. 71. num. 10.* Sebastian. Medic. *in tract. de legib. p. 1. quæst. 17. num. 13.* Osasc. *decis. 80. num. 5.* Surd. *cons. 573. num. 41.* Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap. 13. num. 24. & cap. 14. num. 4. & num. 39.* Dionys. Paul. *de vera Patriarchal. sed. erect. cap. 4. n. 49.* Bertaz. *de claus. instrum. claus. 26. glos. 10. num. 1.* Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing. 30. num. 1.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc Iure, ff. de Iustit. & iure, p. 1. cas. 4. num. 2.* Ferrer. *in constit. Cathalon. glos. 2. num. 15. & 16. & glos. 7. num. 84.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 266. num. 4. cum seqq.* Hieronym. Fernand. de Ottero *in interpretat. cap. 1. de iudic. num. 5.* Rota *decis. 507. num. 10.* apud Farinac. *p. 2. recent.*

Primò amplia, hanc dictionem designantem causam proximam, & immediatam verificari etiam in successiuis non immediatis, quando aliquid de substantia primi retinet, veluti nepos, pronepos dicitur descendens ex auo, & ex proprio corpore aui; quia sicuti filius participat in generatione de substantia patris, & nepos de substantia filij, & patris, & pronepos de substantia nepotis, filij, & patris, dicitur verificari dictio *Ex*. Ita Castr. *cons. 164. incip. In præsenti causa, num. 4. vers. Constat autem, lib. 2.* Cardin. Tusch. *d. lit. D. concl. 276. num. 5.* 2

Secundò amplia, seu potiùs declara huiusmodi dictionem importare causam immediatam, non autem occasionem remotam; sed tamen acquisitam ex actione hæreditaria verificari esse ex hæreditate, quia sufficit quòd ex actione acquiratur pecunia, ex pecunia bona, & erunt ex hæreditate. Ita Alex. *d. cons. 49. num. 5. lib. 3.* Secus si aliquid acquisitum esset sub conditione, *Si heres eris*, quia non est ex hæreditate, sed occasione hæreditatis. Ita Alex. *d. cons. 49. in fin. num. 9. & cons. 124. num. 12. lib. 4.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 276. num. 6.* vbi *num. 7.* post Bart. *cons. 109. in fin. lib. 1.* hinc infert, quòd si dicatur, quòd percussit cum gladio, ex quo sanguis effluxit, denotat locum percussionis immediatum, non aliunde: & *num. 8.* post eumdem Bart. *cons. 132. lib. 1.* subdit, quòd statutum quòd maritus lucretur dotem mortua vxore, si non extent filij ex eis, non impedit quin maritus lucretur etiam quòd extent nepotes, quia licèt nepotes in fauorabilibus veniant appellatione filiorum, tamen secus est, quando qualitas filiorum non conuenit nepotibus, prout dictio *Ex eis*, quæ denotat causam immediatam, quæ non conuenit nepotibus, prout filiis, & *num. 10.* post Alex. *cons. 144. num. 12. lib. 6.* obseruat, quòd quando statutum disponit, quòd pax non prosit, si ex percussione factus est sanguis; quia si ex percussione quis cecidit in terram, & colliso lapide fecit sibi vulnus, certè non dicitur ex percussione, quia dictio *Ex*, denotat causam immediatam, secus si esset dictio *Propter*. 3 4

Tertiò amplia, hanc dict. importare substantialem & immediatam causam. Ita Bald. *cons. 159. incip. Eleganter, num. 3. vers. quia illa dictio, lib. 2.* sicut etiam materialem, & immediatam causam. Signorol. *cons. 170. num. 12.* refert Card. Tusch. *d. conclus. 276. num. 11. & 12.* 5

Quartò amplia, hanc dictionem causam immediatam, & sic coniunctionem significare, ita vt si dicatur, ex linea Titij aliquem vocari, intelligatur de descendentibus ex Titio, quia coniunctionem inducit. Ita Bald. *cons. 321. incip. Testamento cauetur, in fine, lib. 1.* Alex. *consil. 124. incip. Super primo, num. 12. lib. 4.* quos refert Card. Tusch. *d. conclus. 276. nu. 13.* vbi *num. 15.* post Bald. *cons. 197. lib. 4.* subdit, hanc dict. importare separationem. Ita vt statutum dicens quòd decedenti sine filiis succedant in bonis paternis proximiores ex linea paterna, & in maternis proximiores ex materna, non habeat locum matre existente, quia ipsa succedit in totum, ex eo quod non potest fieri separatio ab ea quæ est principium lineæ propter dictionem *Ex*. 6 7

Aliquando tamen ista dictio *Ex*, ratione materiæ, 8
& ad

& ad euitandam contrarietatem, vel absonum intellectum, non denotat causam immediatam, sed potiùs mediatam, vel remotam; vt *in d. §. ex incendio, & in l. finita, §. deinde.* vbi Bart. *ff. de damno infecto, & in l. certi conditio,* & ibi Ias. *num. 15. ff. de reb. creditis.* Tiraq. *d. limit. 20. num. 30. in fin.* Staphil. *de liter. gratia, in præfat. num.* 18. Fulgos. *cons. 13. num.* 1. Signorol. *cons.* 170. *num.* 12. *cum seqq.* Vulpell. *d. loco, num.* 1. Rimin. *cons.* 109. *num.* 8. *lib.* 1. Menoch. *consil.* 40. *num.* 29. Natt. *cons.* 64. *num.* 3. & 9. idem Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt.* 81. *num.* 16. Cald. Pereira *d. cap.* 14. *numero* 38. Cened. *d. singul.* 30. *numero* 2. & 3.

9 Naturalitatem exigit hæc dictio, nec est ciuili contenta, vt ex Tiraq. *in l. si vnquam, verb. liberos, num.* 13. *C. de reuocand. donat.* & aliis, tradit Cald. Pe-

10 reira *de potest. eligendi, cap.* 13. *num.* 21. Et quòd si iungatur cum genitiuo, originem denotare solet, ait Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ, glos.* 7. *num.* 84.

11 Separatiua est hæc dictio, & extrinsecitatem denotat, vt per Bald. *cons.* 196. *paulò ante finem, vol.* 4. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *num.* 54. Rebuff. *in l. vnica, in glos. prout, num.* 150. *C. de sent. quæ pro eo,* Cened. *d. sing.* 30. *num.* 7. Seraphin. *decis.* 461. *num* 6.

12 Hæc dictio *Ex* multas, & varias habet significationes. In primis, tempori apposita exponitur pro *Post,* Cic. *pro Sextio*: Si quis anteà mirabatur, nec ex hoc tempore miretur potiùs, id est, post hoc tempus. Idem *in Brut.* Cotta ex Consulatu profectus est in Galliam, id est, post Consulatum. Ita accipitur *in l. 1. §. item si. ff. quando dies legati cedat, l. 1. §. 1. iuncto § si mulier, ff. de liber. agnoscendis,* cum aliis citatis per Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 1. glos. 11. num.* 54. quem refert Cened. *d. sing.* 30. *num.* 5.

13 *A,* vel *Ab* aliquando designat, vt *in l. 2. vers. initium, & vers. ex veteri Iure, C. de veteri Iure enucleando, & in l. ambigua, ff. de legib.* notant Tiraq. *d. glos.* 11. *num.* 54. Mandos. *in glos. facult. in procœmio, in verb. ex, fol.* 18. Cened. *d. sing.* 30. *num.* 5. Nam huiusmodi dictiones denotantes terminum à quo, suapte natura sunt exclusiuæ, & separatiuæ. Ita ex Tiraq. Magon. & aliis, tradit Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos.* 12. §. 1. *num.* 23. vbi *num.* 24. limitat, nisi aliud materia subiecta, vel natura contractus, aut mens disponentium, seu fauor, aut odium persuadeat, vel vt euitetur absurdum, seu correctio: nam tunc stabit inclusiuè.

14 Dictio ista proposita diei, cum diem excludit, Bald. *in l. vlt. in princip. C. de tempor. appell. & in l. vlt. col. 2. C. de iur. dom. impetr.* Tiraq. *d. glos.* 11. *num.* 55. *cum seq.* Cened. *d. sing.* 30. *num.* 6. Et excludere diem à quo, vt non computetur, resoluit Sigismund. Scaccia *de appell. q.* 12. *num.* 57.

15 *Propter* interdum designat, vt *in l. dotale prædium,* 2. *iuncta glos. fin. ff. de fundo dotali, l. 3. §. cùm Pollidius, ff. de vsuris,* Paris. *cons.* 9. *num.* 44. *vol.* 2. Mandos. *vbi supra,* Cened. *d. sing.* 30. *num.* 4.

16 *De* nonnunquam denotat, vt per Oldrad. *cons.* 329. *num.* 11. Pauin. *de offic. & potestate Capituli Sede vacante, in primo prælud. in fine,* Mandos. *in d. verb. ex,* Cened. *d. sing.* 30. *num.* 5. *in medio.*

17 *In* quandoque denotat, vt *in l. ex his, ff. de leg. & in l. 2.* ibi, *Vt ex vinculis causam dicat, ff. de custod. reor.* Mandos. *vbi suprà,* Cened. *d. num.* 5. *in fine.*

18 *Secundùm* non semel denotat, Cic. 2. *Philippic.* Nihil nisi ex optimo more, & sanctissima disciplina. Idem 5. *Tusculan.* Ex præceptis Philosophiæ acta vita.

19 Hæc dictio causam sæpe declarat efficientem, Cic. *lib. 16. epist.* 21. Quando igitur tum ex me doluisti, nunc vt duplicetur tuum ex me gaudium, præstabo. Idem *in Brut.* Ex te duplex nos afficit sollicitudo, quòd & tu Republica careas, & illa te. Idem *de Amicit.* Domus mea ædificatur ex autoritate Senatus, pecunia publica. Et hinc dicimus, *Ex decreto, ex testamento, ex formula.*

Modum aliàs declarat, Cic. 1 *Officior.* Simplices, & 20
aperti, qui nihil ex occulto, nihil ex insidiis agendum putant. Idem *pro Cluen.* Multi boni viri ex occulto interuenissent. Idem 3. *in Verr.* Voluisti ex improuiso, si quæ res natæ essent, &c. decernere. Liu. *lib.* 28. Ex insperato repentè misistis nobis hunc Scipionem.

Ex animo facere, id est, ex voluntate, non fictè, 21
vel coactè, *l. 3.* ibi, *Quàm ex animo accusare, ff. de adulter.* Cic. *in Pison.* Equidem dicam ex animo quod sentio. Idem *ad Qu. fratr. lib. 1. epist.* 1. Te autem alienum hominem ament ex animo.

Ex sua voluntate, id est, sponte, & sine mandato, 22
l. cum, qui ex sua voluntate, ff. de minorib.

Ex die diuortij, id est, post diem diuortij, *l. licet,* 23
in fine, ff. de iure dotium. l. hæreditas ex die, ff. de hered. instituend. l. 1. §. 1. iuncto *§. si mulier, ff. illo tit. de iure dotium.*

Ex sententia, idem est, quod ex voluntate, id est, 24
vt volumus, Cic. *lib. 12. epist.* 10. Ex sententia confecta sunt. Plaut. *Menechm.* Bene obsonauit, & ex mea sententia. Terent. *Heaut.* Spero hanc rem euenturam nobis ex sententia.

Ex eo, id est, Eapropter, ea causa, propter hoc, 25
vt *in l. 1. in princip. ff. de postulan. & in l. qui testamentum, in fine, ff. de probat.* Vel inde *l. 4. §. fin. ff. de statu homin.* Cened. *d. sing.* 50. *num.* 5. *in fine.*

Ex hoc, id est, hinc, seu vnde, vt *in l. & seruorum,* 26
§. ex hoc quæsitum, ff. de statu hominum.

Ex corporis vitio, id est, propter corporis vitium, 27
l. ob quæ vitia, in princip. ff. de ædilitio edicto.

Ex continenti, id est, incontinenti, siue mox, vt 28
in l. sed si ex parte, §. penult. ff. quod cum eo.

Ex latere, id est, ex transuerso, *l. fin. ff. de ritu nupt.* 29
l. 1. ff. de gradibus.

Ex lege capere, id est, secundùm legem, vt *in l.* 30
quemadmodum, §. magistratus, ff. ad legem Aquiliam.

Ex postfacto, id est, posteà, vel post factum, *l. si* 31
Titio, ff. de pign. l. omnis hæreditas, ff. de regul. Iuris.

Excommunicetur.

Dictio CXVI.

Verbum hoc est canon latæ sententiæ, per ea, 1
quæ tradunt Mathesil. *sing.* 111. *incip. Nota quòd.* Cremen. *sing.* 7. *incip. Tuscis,* Bernard. *reg.* 779. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, à num.* 39. *C. de reuocan. donat.* Lancell. Conrad. *in temp. omnium Iudicum, lib. 1. cap. 1. §. 4. num.* 3. quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 7. *num.* 14.

Ex nunc.

Dictio CXVII.

Licèt hoc aduerbium sit præsentis temporis, vt 1
in l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tutel. & tradunt Tiraq. *de retractu conuent. §. 2. glos. 1. num.* 86 *in fine,* Cened. *sing.* 14. *num.* 4. *in princip.* & referatur ad tempus actus facti, Cassad. *decis.* 3. *num.* 10. *de probat.* Paris.

Paris. *conf.* 82. *num.* 17. *vol.* 4. Gabr. *conf.* 69. *num.* 4. *lib.* 1. ac proinde temporis inchoationem designet, Maresc. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 2. Futurum tamen denotat effectum, vt obseruant Rebuff. *l. mulieris appellatione, §. desinere, vers. præterea, pag.* 116. *ff. de verbor. signif.* Cened. *d. sing.* 14. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Temporis extremitatem denotat dictio* Ex tunc, & num. 3. 4. & 5.

2 *Terminus si detur ad probandum ad vnum mensem, & ex tunc alius terminus ad reprobandum, non poterit fieri reprobatio, donec durat terminus probatorius.*

6 *Excludit dict.* Ex tunc, *diem à quo, vt non computetur.*

7 *Sententiæ latæ vim habet dict.* Ex tunc.

8 *Dict.* Ex tunc, *quando apponitur in actu conditionali, operatur à die adimplementi conditionis, non autem à die prolationis verborum.*

Ex tunc.

DICTIO CXVIII.

1 Extremitatem temporis hæc clausula significat, & denotat vltimum temporis implementum, vt *in l.* 4. *ff. de condit. & demonstr.* & *in l. vlt. ff. de fideicommiss. libert. & in l. in substit. §. fin.* iuncta glos. *verb. ex eo, ff. de vulgari, & pupillari substit. cap. super eo, de appell. cap. si eo tempore, de rescriptis, in* 6. glos. *in Extrauag. suscepti, Joan.* 22. *de elect.* notant Paris. *conf.* 143. *num.* 1. *lib.* 4. Tiraq. *de retractu lign. §.* 1. *glos.* 11. *num.* 39. Rebuff. *in comment. ad l. mulieris appell.* 13. *vers.* 8. *ff. de verbor. signif. pag. mihi* 91. Matien. *l.* 14. *glos* 1 *num.* 44. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* Flamin. Paris. *de resign. tom.* 2. *lib.* 71. *quæst.* 2. *num.* 15. Cald. Pereira *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 6. *num.* 74. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 279. *num.* 11.

2 Vnde fit, vt si detur terminus ad probandum ad vnum mensem, & ex tunc alius terminus ad reprobandum, non poterit fieri reprobatio, donec durat terminus probatorius, nisi habens terminum ad probandum renunciaret dilationi ad sui fauorem concessæ; ita Gemin. *conf.* 121. *num.* 4. *vers. idem probat,* quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 279. *num.* 1.

3 Idem est in dispositione, in qua declaratur quis hæres, si soluat alimenta vsque ad ætatem nubilem filiæ exclusæ; & si non soluerit, ex tunc priuatus sit, quia censetur priuatus, solùm postquàm ætas nubilis aduenerit, non antè, quia hæc dictio *Ex tunc* importat, & denotat temporis extremitatem. Ita Bald. *conf.* 150. *incip. Proponitur, num.* 8. *vers. modò restat, lib.* 5. prout illum refert Cened. *vbi suprà, num.* 2.

4 Idem est, si hæres instituatur cum conditione, si manserit in domo testatoris, & vitam honestam vidualem seruauerit; aliàs ex tunc, si contrarium fecerit, instituit alios, quia denotat extremitatem temporis, vt antequàm contraueniat, non priuetur. Ita Castr. *conf.* 159. *incip. Omnis difficultas, col.* 2. *in fine, num.* 3. *lib.* 1.

5 Idem est in laudo lato, quòd quis sit hæres, si soluat filiæ testatoris certum quid, aliàs si deficiat in solutione, ex tunc filia sit hæres, quia importat extremitatem temporis, vt per Angel. de Perusio *conf.* 42. *incip. Porrecta fuit, in fine, vers. per hoc etiam patet.*

Regulariter hæc dictio excludit diem à quo, vt non computetur, iuxta resoluta per Sigismund. Scacc. *de appell. q.* 12. *num.* 57. 6

Habet vim latæ sententiæ, vt ex tunc excommunicatio incurratur, ex adductis per Corn. *conf.* 104. *sub num.* 2. *vers. licèt ergo non fuerit, lib.* 1. Redoan. *de spoliis, q.* 17. *num.* 33. Soar. *de legib. lib.* 5. *cap.* 7. post *num.* 7. Ioan. de Salas *in simili tract. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 6. *sub num.* 78. Rebell. *de oblig. iust. p.* 1. *lib.* 1. *q.* 6. *n.* 37. Sayro *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 27. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *q.* 7. *num.* 36. & 37. Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *lit. L. verb. lex, num.* 96. 7

Quando apponitur hæc dictio in actu conditionali, operatur à die implementi conditionis, non autem à die prolationis verborum, iuxta resoluta per Flamin. Paris. *de resign. lib.* 6. *q.* 4. *num.* 59. & per Cened. *d. sing.* 14. *num.* 3. 8

De clausula *Ex nunc, prout ex tunc,* plenè dixi *in tractatu de clausulis, claus.* 59.

Expellatur.

DICTIO CXIX.

Verbum hoc denotat latam sententiam, sonat enim in factum, non in ius, & sic innuit, quòd non est necessaria sententia priuationis, sed sufficit expulsio facti, iuxta resoluta per Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 174. *cum seq. C. de reuocand. donat.* vbi postquàm pro, & contra, multa adduxit, videtur residere in opinione vltimo loco per eum relata, quòd scilicet non ipso iure, sed ferendam sententiam significet; vide Ioan. de Salas *de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 6. *sub num.* 78. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. Lex, num.* 134. 1

Ex post.

DICTIO CXX.

Hæc dictio referri potest etiam ad longum interuallum, vt per Rotam Bononien. diuers. *decis.* 34. *num.* 23. 1

SVMMARIVM.

1 *Dictio* Extra *ex diametro aduersatur dictioni* Intra.

2 *Remotionem & separationem importat dictio* Extra.

3 *Foris denotat dictio* Extra, *sed tamen interposito interuallo.*

4 *Præter non raro importat dict.* Extra.

5 *Absque nonnunquam importat dict.* Extra.

Extra.

DICTIO CXXI.

Hæc dictio ex diametro aduersatur dictioni *Intra, l.* 1. *§. siue autem, ff. de aqua quotidiana, & estiua.* 1

æstiua, ibi, *Siue autem intra Vrbem sit aqua, siue extra, huic interdicto locus erit.* Cic. 5. *Tusculan.* Soláne beata vita relinquitur extra ostium, liménque carceris? Idem *de natura Deor.* Sensibus, & animo ea, quæ extrà sunt, percipimus. Notant Alciat. *cons.* 1. *num.* 11. *lib.* 2. *tom.* 1. Vulpell *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. ex, vers. extra, pag.* 36. Bertazol. *de clausul. instrument. claus.* 26. *glos.* 6. *num.* 1. & 2. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 280. *num.* 4.

2 Importat hæc dictio remotionem, & separationem, *l. absente, ff. de verbor. signif.* Alber. *in suo Diction. verb. extra,* vbi subdit, quòd habet multos significatus, Card. Tusch. *d. conclus.* 280. *num.* 1. vbi *num.* 5. post Archid. *in cap. statuum, num.* 4. & 5. *de election. lib.* 6. subdit, quòd si hæc dictio apponatur ciuitati, veluti extra ciuitatem, non intelligitur extra muros ciuitatis, sed extra continentia ciuitatis, cuius appellatione veniunt suburbia; secùs si extra vrbem, quæ continetur ex muris.

3 Foris denotat, sed tamen interposito interuallo; ita Ioan. Andr. *in d. cap. statutum, num.* 9. & ibi Gemin. *in § in nullo, num.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 280. *num.* 2. *in princip.*

4 *Præter* non rarò importat hæc dictio, Cic. 2. *de legib.* Extra Collegium Sacerdotum ne quisquam sacra, quæ publicè essent constituta, nosceт. Idem *l.* 7. *epist.* 3. Extra ducem, paucósque prætereà. Card. Tusch. *d. conclus.* 280. *num.* 2.

5 Nonnunquam importat idem quod dictio *Absque,* Cic. *de Inuent.* Se extra omnem culpam, & caussam posuit. Idem 1. *Offic.* Ne extra modum sumptu, & magnificentia prodeas. Idem *lib.* 7. *epist.* 16. Sed mehercule extra iocum homo bellus est. Idem 1. *Verr.* Extra hanc contentionem, certaménque nostrum familiariter tecum loquar.

Extrinsecus.

Dictio CXXII.

1 ADuerbium hoc contrarium habet, *Intrinsecus,* Cic. 2. *de nat. Deor.* Ducunt extrinsecus spiritum pulmones, & cor. Id. 1. *de Diu.* Animos hominum extrinsecus esse tractos, & haustos. Id. 2. *Academ.* Irrumpunt extrinsecus in animos nostros per corpus imagines nobis dormientibus. Id. 4. *Tusc.* Corporum adiumenta adhibentur extrinsecus, animorum salus inclusa in ipsis est.

Facilè.

Dictio CXXIII.

1 PRæter vulgatam huius dict. significationem interdum vsurpatur pro, *Sine controuersia.* Cic. *pro Rosc. Amer.* Non solùm sui municipij, sed etiam illius vicinitatis facilè primus. Id. 2. *de Diu.* Eudemus Platonis auditor in Astrologia, iudicio doctissimorum hominum facilè Princeps.

2 Aliquando iungitur cum superlatiuo. Cic. *pro Rab.* virum vnum totius Græciæ facilè doctissimum Platonem. Id. *Tusc.* Africani fratris nepos vitæ omnium perditorum ita similis, vt esset facilè deterrimus.

SVMMARIVM.

1 *Imminuunt nonnihil rem, aut numerum dict.* Ferè, & Fermè.

2 *Comparatiuè quando ponitur dict.* Ferè.

3 *Diminutiua est dict.* Ferè, *& non firmat in omnibus.*

4 *Imperfectionem denotat dict.* Ferè.

Ferè.

Dictio CXXIV.

FErè, & *Fermè* imminuunt nonnihil rem, aut numerum, Cic. 1. *offic.* Quemadmodum ducatur honestum, satis ferè dixi. Id. *in Brut.* Vt ei nihil fermè quisquam possit addere. Id. *Attic. lib.* 7. Hora ferè nona. Interdum hæc dictio *Ferè,* videtur aliquid addere. Cic. *lib.* 3. *de natur. Deor.* Hæc ferè habui dicere de natura Deorum. Nonnumquam vsurpatur pro *Plerumque.* Cicer. *pro leg. Man.* Hoc iam ferè sic fieri accepimus. Id. *lib.* 1. *epist.* Nunc etiam ab orationibus disiungo me ferè, referóque ad mansuetiores Musas. 1

Ponitur quandoque dictio *ferè* comparatiuè, *l. magis, ff. de reb. credit.* Non semel electiuè, *l. & si fortè, §. hac actio, ff. de seruit. l.* 1. *§. final. C. com. diuid.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. sign. sub hac dict. pag.* 38. 2

Est etiam diminutiua, & non firmat in omnibus, *l. in omni, ff. de adopt. l. vtile, §. vendentibus, ff. de minorib.* Rot. apud Marchesf. *de commiss. p.* 2. *pag.* 536. *num.* 9. Et fuit dictum *in vna Interamnen. pecuniaria* 23. *Iunij* 1603. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano,* impressa per F[illegible] *ad statuta vrbis, quæst.* 19. *nu.* 18. Petr. Entiq. *resp. opusc.* 2. sub hac dict. *num.* 19. Et quòd de sui natura sit diminutiua, ac imperfectionem denotet, iuxta text. *in l. querela, C. ad l. Cornel. l.* 2. *§. vlt. ff. de origine Iuris, cap. vlt. de Cleric. ægrotante, cap. qui sine* 4. *quæst.* 8. notat Oldrad. *consil.* 49. *num.* 18. quem refert & sequitur Bertachin. *in suo repert. verbo Ferè:* & illis citatis fuit resolutum *in Seguntina admissionis ad Capitulum* 7. *Iunij* 1610. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per Farinac. *decis.* 290. *num.* 1. *p.* 2. *recent.* 3 4

SVMMARIVM.

1 *Tempus futurum respicit verbum* Fiat.

2 *Tempus præsens aliquando denotat verbum* Fiat.

3 *Pœna ipso iure non imponitur per verbum* Fiat, *cùm sit futuri temporis.*

4 *Rem ipso iure fieri non denotat verbum* Fiat.

Fiat.

Dictio CXXV.

VErbum hoc futurum tempus respicit, vt *in l.* 2. *§. Deinde, ff. ne quid in loco publico, l.* 1. *in princip. ff. de flumin.* & glos. *verb. Fiat, in cap. quisquis, de elect.* tradit Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 208. *C. de reuocan. donat.*

Aliquando

2 Aliquando denotat tempus præsens, vt Genes. 1. *Fiat lux, & facta est lux.* & Luc. 1. *Fiat mihi secundùm verbum tuum*, tradunt Felin. *in cap. Rodulphus, num.* 26. *de rescript.* Ludou. Gom. *in reg. Cancell. de non iudican. iuxta formam supplicationis, quæst* 16. *in vers. est in primis.* Rebuff. *in praxi beneficiali, p.* 1. *verb. concessum vt petitur, num.* 15. *&* 16. Mandos. *in reg. Cancell.* 33. *de sign. & fiat, quæst.* 2. *num.* 4. Mascard. *de prob. conclus.* 845. *num.* 17. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, cap.* 5. *num.* 57.

3 Pœna ipso iure non imponitur per hoc verbum, cùm sit futuri temporis, iuxta tradita per Doctores *in cap. in pœnis, de regul. Iur. in* 6. & Panorm. *in cap.* 2. *& in cap. si diligenti, de for. competen.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 39. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *numero* 21. *vers. fallit.* Ludou. Carbo *in tra. de legib. lib.* 8. *disput.* 6. *in princip. vers. secunda regula.* Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *quæst.* 7. *num.* 41.

4 Nec denotat hæc dictio rem ipso iure fieri, *glos. in d. cap. quisquis, & in cap. si quis, de vita, & honest. Cleric.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 210. *& seq.* Soar. *de leg. lib.* 5. *cap.* 6. *sub num.* 25. Farin. *fragm. crim. p.* 2. *verb. lex, num.* 148.

SVMMARIVM.

1 *Verificatio eius, quod per dict.* Forsan, Forsitan, & Fortassis *asseritur, non est necessaria, cùm per illas nihil affirmetur.*

2 *Assertionis notæ aliquando sunt dict.* Forsan, Forsitan, *&* Fortassis.

3 *Dubietatem facti in facto important dictiones* Forsan, Forsitan, *&* Fortassis, *non dubietatem Iuris.*

4 *Veritatem interdum importat dictio* Forsan.

5 *Assertiuè quandoque stat dict.* Forsan, *secundùm subiectam materiam.*

6 *Augmentatiuè in gratia stat nonnunquam dictio* Forsan.

7 *Narratiua concepta sub dict.* Forsan, *non eget iustificatione.*

Forsan, Forsitan, Fortassis.

DICTIO CXXVI.

1 QVando huiusmodi dictiones apponuntur, nihil affirmatur, & ideo non est necessaria verificatio eius, quod per tales dictiones asseritur, vt *in l. in substit. ff. de vulgari*, notant Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Ferè, vers. Forsitan, pag.* 38. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 31. *num.* 10. *&* 11.

2 Aliquando sunt notæ assertionis, iuxta tradita per Rebuff. *in comment. ad l. ostensum* 38. *vers. fortè, ff. de verb. signif. pag. mihi,* 208. *& in concord. tit. forma mandati.* Apost. *pag.* 715.

3 Regula est, quod huiusmodi dictiones in facto important dubietatem facti, non dubietatem Iuris, vt per Ias. in *l. si ex falsis, num.* 5. *C. de transact.* Menoch. *consil.* 759. *numero* 4. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 281. *num.* 1. Et signanter quod dictio *Forsitan*, sit nota dubitationis, deprehenditur ex *l. Gallus, §. forsitan, ff. de liber. & posthum.* Et de dictione *Fortassis, in l.* 1. *§. si quis nesciat, ff. de iur. & facti ignorantia, l. Iulia,* 2. *ff. de ritu nupt.*

Interdum dictio *Forsan* importat veritatem, vt per glos. *verb. Forsan, in cap.* 2. *de testam.* Ias. *in d. l. si ex falsis, num.* 5. *& in l. substitutione, ff. de vulgari, etiam num.* 5. Cardin. Tusch. *d. concl.* 281. *num.* 6. vbi *nu.* 7. restringit, quando apponitur rationi, non autem decisioni Iuris, quia tunc ratio non est finalis. 4

Nonnunquam ista dictio *Forsan*, stat assertiuè secundùm iustam materiam, ex adductis per Rotam *decis.* 35. *num.* 3. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimarum.* Vnde vulgò dicitur; *Sub dubio forsan respondent sæpe periti.* 5

Quandoque *Forsan* in gratia stat augmentatiuè, prout si impetrans beneficium dicat, quod forsan sit iurispatronatus, non tamen se restringit, sed auget gratiam. Rota *decis.* 64. *lib.* 2. *p.* 3. *diuers.* Cardin. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 281. *num.* 8. Vide Menoch. *cons.* 759. *num.* 5 Vnde narratiua concepta sub ista dictione *Forsan*, non eget iustificatione secundùm Felin. *in cap. accedens* 1. *num.* 10. *vers. melior responsio est, vt lite non contestata.* Natt. *cons.* 245. *incip. in causa, num.* 3. *lib.* 2. Crau. *consil.* 157. *incip. Nobilis, num.* 9. Quibus citatis fuit resolutum *in Ferrarien. Prioratus* 28. *Iunij* 1610. *coram Penia,* impress. per Farin. *decis.* 248. *num.* 9. *p.* 1. *recent.* 6 7

SVMMARIVM.

1 *Dubitationis nota est dict.* Fortè, *quando factum respicit.*

2 *Narrata per dict.* Fortè, *non sunt necessariò verificanda.*

3 *Confessio non resultat ex dictis per dictionem* Fortè.

4 *Deponens per dictionem* Fortè, *nihil concludit, quia videtur dubitatiuè deponere.*

5 *Dubitationem non inducit dictio* Fortè, *quando ponitur super Iure.*

6 *Assertionis quandoque nota est dictio* Fortè.

7 *Consultor in suo consilio apponens dictionem* Fortè, *non inducit dubitationem Iuris, sed potiùs censetur affirmare.*

8 *Sententia valet si Iudex dicat,* condemno Titium in decem Sempronio, *quia fortè ei debitor est.*

9 *Lex quando causam, vel rationem adducit per dict.* Fortè, *illa causa non est finalis, sed impulsiua.*

10 *Ratio assignata per dictionem* Fortè, *quamuis cesset, non tamen cessabit dispositio, seu effectus.*

Fortè.

DICTIO CXXVII.

REgulariter hæc dictio est nota dubitationis, quando factum respicit, vt *in l. urbana prædia, & in l. absentem, ff. de verbor. signific. & in l. mutus, & l. filiusfam. ff. de procur. & in l. si duo.* & ibi glos. *ff. de receptis arbitris, & in l. & si fortè, in princ. & in §.* 1. *ff. si seruitus vendicetur, & in l.* 1. *§.* 1. *iuncta glos. verbo, adiecta causa, ff. de rei vendic. & in cap.* 2. *de sponsalib.* tradunt Rebuff. *in comment. ad l. ostensum,* 38. *vers. fortè, ff. de verbor. significat. pag. mihi,* 208. *& in compendio* 1

alienation. pag. 66. Paris. *cons.* 29. *num.* 18. *vol.* 2. Ias. *in l. si ex falsis, num.* 5. *C. de transact. & in l. in substit. num.* 5. *ff. de vulgar.* Ludou. Gom. *in repet. cap.* 1. *nu.* 4. *de Iudicijs, in* 6. Iacob. de Beluiso *in repet. cap. Rom. num.* 54. *de foro compet. in* 6. Menoch. *cons.* 759. *num.* 4. Ruin. *cons.* 170. *num.* 5. *vol.* 2. Alex. *cons.* 29. *num.* 7. *vol.* 2. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 38. Dionys. Paulus *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap.* 3. *num.* 51. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 281. *nu.* 1. Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing.* 36. *num.* 1. Glorit. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 137.

2 Et ideo narrata per dictionem *Fortè*, non sunt necessariò verificanda ad tradita per Ruin. *cons.* 170. *sub num.* 5. *vol.* 2. & per Cassad. *decis.* 4. *num.* 4. *cum seqq. de probat.* Paris. *cons.* 29. *num.* 19. *lib.* 2. Corn. *cons.* 184. *num.* 1. *vol.* 1.

3 Vnde qui loquitur per dictionem *Fortè* nihil concludit, quia dubitatiuè loquitur, & ex tali modo loquendi non resultat confessio, ad text. *in l. de ætate, §. nihil, ff. de interrog. action.* Alex. *in d. l. in substitutione, num.* 5. Menoch. *cons.* 112. *num.* 33. & *cons.* 759. *num.* 3.

4 Hinc etiam testis deponens per hanc dict. *Fortè* nihil concludit, quia videtur dubitatiuè deponere; ita Anton. de Butr. *cons.* 45. *vers. & non obstat,* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 281. *num.* 2.

5 Verùm quando hæc dictio *Fortè* ponitur super Iure, non inducit dubitationem, vt *in cap.* 2. *vers. necessarium,* & ibi glos. *in verb. fortè, de testament.* & *in cap. quamobrem,* & ibi glos. *verb. si fortè, in fine, de pœnit. distinct.* 1. & *in cap. admonet, vers. idcircò,* 33. *q.* 2. & *in cap. accedens, §. cùm igitur,* & ibi glos. *in verb. propter contumaciam,* ac Panormit. *num.* 3. & Felin. *num.* 10. *vt lite non contestata,* Socin. *cons.* 28. *num.* 3. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 170. *num.* 5. *vol.* 2. Cened. *d. sing.* 36. *num.* 2.

6 Quandoque enim est nota assertionis, vt *in cap. ex parte, de celebrat. Missar.* & *in cap. tua ad nos, de sponsalib.* iuncto intellectu glos. *ibidem, verb. fortè, cap.* 1. *de supplen. negligen. Prælat. lib.* 6. vbi Monach. *num.* 9. & Prob. *ad eum num.* 8. & *in cap. si fortè, de elect. lib.* 6. iuxta tradita per Rebuff. *d. vers. fortè,* & Menoch. *cons.* 25. *num.* 14. & Vulpell. *citato loco,* Hostien. *in cap. tuæ, num.* 5. *de procur.* vbi quòd nonnunquam importat veritatem, Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac dict. num.* 19. *in fine,* Bernard. Gæuæ. *ad pract. cam. Imper. lib.* 2. *conclus.* 10. *num.* 10.

7 Ex quo inferunt Doctores, quòd si consultor in suo consilio apponit dictionem *Fortè*, quòd non propterea inducit dubitationem Iuris, nec minùs quæstionem indecisam pendere, sed potiùs censetur affirmare quod dixit, quia per verbum *Fortè* respondent sæpe periti, vt ait glos. *in l. si duo, ff. de receptis arbitris,* & refert Felin. *in d. cap accedens,* 1. *num.* 10. & Rebuff. *in d. l. ostentum, vers. fortè,* & tradunt Alex. *cons.* 19. *incip. Super eo, num.* 11. *lib.* 5. vbi Apostill. *in verb. fortè,* Socin. *cons.* 28. *col.* 1. *post med. lib.* 1. & *cons.* 93. *col.* 8. *vers. postremò, lib.* 1. Aym. *cons.* 91. *num.* 4. Mandos. *in glos. facult. in §. habita, in verb. forsan, pag.* 235. *col.* 2. Menoch. *cons.* 25. *num.* 14. Galganet. *de cond. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 10. Bertazol. *de clausul. instrument. claus.* 14. *glos.* 6. *num.* 3. Cened. *d. sing.* 36. *num.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 281. *num.* 4. Inde inferentes, quòd quamuis Iureconsultus in consiliis circa ea, quæ Iuris sunt, vtatur dictione *Fortè*, non propter hoc consilium est dubium, nec dubitatiuè, sed assertiuè consulere dicitur, ac proinde illi standum est, quia quantum ad se, censetur quæstionem decidere; sic etiam valet sen-
8 tentia, si Iudex dicat: Condemno Titium in decem Sempronio, quia fortè ei debitor est; quia importat certitudinem in eo casu hæc dictio *Fortè*, per ea, quæ tradunt Ias. *in d. l. in substitutione, num.* 5. & ibi Alex. *à num.* 6. Vulpell. *citato loco*, Felin. *in d. cap. accedens,* 1. *num.* 11. *vers. secundò nota,* Socin. *cons.* 28. *col.* 1. *vol.* 1. Vulpell. *citato loco,* Cened. *d. sing.* 36. *num.* 4.

Aduertendum est, quòd quando lex rationem, 9
vel causam adducit, per istam dict. *Fortè* illa causa non est finalis, sed impulsiua, iuxta tradita per Tiraquell. *in tract. cessante causa, limit.* 10. *num.* 1. Menoch. *cons.* 272. *num.* 55. Marc. Antonin. *variar. resolut. lib.* 3. *resol.* 40. *num.* 48. Vnde & si cesset ratio assignata 10
per dict. *Fortè*, non tamen cessabit dispositio, seu effectus; ita Ias. *in d. l. in substitutione, num.* 6. Dec. *in cap. super literis, num.* 38. *de rescript.* Cened. *d. sing.* 37. *num.* 5. Tiraq. *in tract. cessante causa, limit.* 10. *num.* 1. vbi subdit, quòd hæc dictio respicit factum, siue facti accidentia, non verò Iuris dispositionem.

Aliquando ponitur hæc dictio explicatiuè, vt *in l. quod si, ff. de pignor.* Non semel verò abundat, *l. si pupills, § fin. ff. de negot. gestis.*

Frustrà.

Dictio CXXVIII.

IMportat nullitatem actus ipso Iure, vt per Tiraq. 1
in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 130. *C. de reuocan. donat.* Anton. Gom. *variar. resolut. tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 4. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac dict. num.* 20. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, glos.* 7. *num.* 132. Rebell. *de obligat. iust. p.* 1. *lib.* 1. *q.* 6. *sect.* 6. *num.* 37. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 39. vbi etiam ex Abb. dicit, quòd de proprietate huius dictionis est denotare quamdam adnihilationem, & actus nullitatem; subditque, quòd potest stare, vbi actus exceptionis ope venit infringendus, per *l.* 1. *C. de non numeran. pecunia.*

Funditus.

Dictio CXXIX.

IPso Iure importat hæc dictio, iuxta glos. singu- 1
larem *in l. nil decernimus, C. de Episcop. & Cleric.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 103. vbi subdit, quòd hæc dictio importat idem, quod dictio *Omninò*; refert Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. lex, num.* 124.

SVMMARIVM.

1 *Dominium, & possessionem, & de facto detentionem comprehendit verbum* Habere.

2 *Possessionem ciuilem denotat verbum* Habere, *si iungatur cum verbo* Possidere.

3 *Statutum si loquatur per verbum* Habeatur, *nunquid importet latam sententiam, vel ferendam remissiuè.*

Habere.

Dictio CXXX.

VErbum hoc est generale, & comprehendit tam 1
dominium, quàm possessionem, & de facto defen

defensionem, *l. si stipulatio ista, §. habere, ff. de verbor. oblig.* vbi *Habere* dupliciter accipitur, *l. habere duobus modis, ff. de verbor. signif. l. 2. §. 1. ff. de religiosis, & sumpt. funer.* notant Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub hoc verbo, num. 20. in fine*, Rebuff. *in comment. ad l. id apud se, 143. vers. 2. quis dicitur habere, ff. de verbor. signif. pag. 523.* Contar. *de momentan. possess. in verb. rationes decidendi, num. 34.* Decian. *cons. 108. num. 32. lib. 3.* Rot. *in Casalen. domus 12. Ianuarij 1612. coram Vballo*, impressa per Farinac. *decis. 369. num. 1. p. 1. recent*, Bertazol. *de clausul. instrument. claus. 26. glos. 4. num. 2. & 3.* & *claus. 35. glos. 3. num. 1.* vbi *num. 2.* subdit, quòd verbum *Exigere* propriè importat ab inuito extorquere, per *l. debitor*, vbi Alciat. *in fine, ff. de verbor. signif.* & glos. *in l. fideicommiss. §. si rem, ff. de leg. 3.*

2 Si verò iungatur cum verbo *Possidere*, denotat ciuilem possessionem, iuxta tradita per Farinac. *in praxi crimin. p. 4. cons. 95. num. 6.* Et quòd verbum *Habere* accipiatur secundùm subiectam materiam, tradunt Decian. *d. cons. 108. num. 33.* & Rot. *d. decis. 369. num. 3.*

3 Lex, seu statutum si loquatur per verbum *Habeatur*, vt si dicatur: Habeatur pro confesso, pro conuicto, vel pro priuato, numquid importet latam sententiam, vel ferendam? Vide Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 216. cum seqq. & num. 219.* vbi quid si huiusmodi verbum in actiua significatione proferatur, putà si dicatur: Habeat, numquid sit directum, obliquum, vel commune, & *num. 220. cum seqq.* quid si hoc verbum *Habeatur* iungatur cum verbo *Sit*, putà si dicatur: Habeatur, & sit pro confesso, & *num. 223.* quid si dicatur: Nullam habeat factionem, vel iurisdictionem, vide Flamin. Chartar. *de execut. sent. capto bannito, cap. 1. num. 138. & seq.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 118. num. 3.*

Hactenus.

Dictio CXXXI.

1 DEsignat hæc dictio tempus præteritum, *l. 1. in princip. ff. de noui operis nunciat.* Signorol. *cons. 21. incip. In quæstione vertente, col. penult. in princip.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 283. num. 1.* Illúdque excludit vsque ad illum diem, Rolan. *cons. 8. num. 49. lib. 3.* Rimin. Iun. *cons. 491. num. 23. lib. 5.* Quibus citatis ita fuit resolutum *in Spoletana bonorum 13. Iunij 1608. coram Card. Marquemontio*, impressa per Farinac. *decis. 1223. num. 8. p. 2. recent.*

Haud.

Dictio CXXXII.

1 INducit negationem hæc dictio, & ponitur pro *Non*, Cic. *pro Cluent.* Haud hætes est Cluentius. *l. ita stipulatus, ff. de verbor. oblig. l. 1.* vbi glos. *verb. contron. ff. solut. matrim.* glos. per text. ibi *in §. si verò, vers. eisdem pœnis*, & ibidem Bart. *num. 3. in authent. de non alienand. reb. Eccles.* Zabarell. per text. ibi *in Clem. 1. num. 1. de testib.* Alber. *in suo Dictionario, verb. haud*, Cened. post *libr. practic. & canonic. quæst. sing. 59. num. 3.*

2 *Haud* si adsciscat *Quaquam*, aut *Sanè*, vehementer negat, Cic. *3. de Orat.* Haudquaquam id est difficile Crasso. Idem *1. de Orat.* Quorum pater homo prudens, & grauis haudquaquam eloquens, saluti Reipublicæ fuit. Idem *de Amicit.* Haudquaquam mediocre condimentum amicitiæ. Idem *de Amicit.* Rem haud sanè difficilem admirari videmini.

SVMMARIVM.

1 *Demonstratiuum rei ad oculum est pronomen* Hoc.

2 *Demonstratiuum tam ad oculum, quàm ad intellectum est pronomen* Hoc.

3 *Relatiua est dict.* Hic, *& refertur ad proximiora.*

4 *Pronomen* Hic, hæc, hoc, *non semper demonstrat, nec refertur ad proximiora.*

5 *Repetitio qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, inducitur per pronomem* Hic, hæc, hoc.

Hic, Hæc, Hoc.

Dictio CXXXIII.

PRonomen *Hoc* est demonstratiuum rei ad oculum, *l. nemo, ff. de hæredib. instituen.* Paris. *cons. 19. num. 7.* & *cons. 35. num. 20. lib. 1.* Dec. *in l. vnic. in 1. lect. num. 13.* & *in 2. lect. num. 45. C. de sentent. quæ pro eo*, Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. post princip. in vers. cui, fol. 53. col. 4.* Ozasc. *decis. 52. num. 13.* Roman. *cons. 301. incip. in proposita, num. 6. vers. secundò probatur*, Rimin. *in §. 1. num. 139. Instit. de donat.* Surd. *decis. 125. num. 1.* & *cons. 308. num. 16.* Maresc. *variar. resolut. lib. 2. cap. 77. num. 15.* Cened. post *libr. practic. & canonic. quæst. sing. 59. num. 4.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. hactenus, vers. hac*, vbi etiam dicit, quòd est demonstratiuum ad oculos intellectus, per *l. 1.* vbi Castr. *num. 1. ff. de pactis*, Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 260. num. 3.* & intelligit Ozasc. *decis. 112. num. 4.* quando res demonstrata corporalis est. 1

Et quòd pronomen istud sit demonstratiuum tam ad oculum, quàm ad intellectum, tradunt Bart. *in l. 1. num. 2. & 3. ff. de noui operis nunciat.* Rebuff. *in d. l. vnic. in 4. notab. num. 20.* & *glos. 1. num. 15. C. de sent. quæ pro eo*, Ozasc. *d. decis. 112. num. 4.* Cened. *d. sing. 49. num. 8.* 2

Relatiua est hæc dictio, & refertur ad proximiora, Paris. *cons. 20. num. 49.* & *cons. 35. num. 20. vol. 2.* Rebuff. *in d. l. vnica, glos. 1. num. 173.* 3

Verùm non semper demonstrat, nec refertur ad proximiora, vt per *l. ex eo iure, ff. de iustitia, & iure*, & *l. quæsitum, §. 1. ff. de precar.* tradunt Bart. *d. l. 1. ff. de noui operis nunciat.* & Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. statuit autem, in vers. hoc, fol. 8.* Cened. *d. sing. 59. num. 6. vers. sed non semper.* 4

Item per hoc pronomen inducitur repetitio qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, vt per Galganet. *de cond. & demonstr. p. 2. cap. 1. q. 18. num. 13.* Et est repetitiuum personarum, & qualitatum, Bermond. *de publicis concubinar. in vers. in conciliis, num. 2. fol. 220.* Cened. *d. sing. 59. num. 6. in fine.* 5

SVMMARIVM.

1 *Extremitatem, & cohærentiam subiecti, importat dict.* Hinc, *vt tempus currat de momento enunciato ad momentum.*

2 Hinc *importat idem quod,* Ex hac die, In antea, *vel* Ab hoc tempore.

3 *Idem importat dict.* Hinc, *quòd* Ex hac causa, *vel* Ex hoc.

4 *Causam finalem importat dict.* Hinc.

Hinc.

DICTIO CXXXIV.

1 HInc *ad decem dies,* vel *hinc, & infra decem dies,* est aduerbium importans extremitatem, & cohærentiam subiecti, vt tempus currat de momento enunciato ad momentum. Ita Bart. Bald. & Angel. *in l. 1. ff. si quis caution.* Ang. *cons.* 404. *incip. Paulus, col.* 2. *vers. in contrarium,* Bald. *cons.* 246. *lib.* 5. Alex. *cons.* 73. *incip. Ponderatis, num.* 5. *vers. quia imo, lib.* 2. quod repetitur *cons.* 56. *vol.* 6. Guid. Pap. *decis.* 270. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *num.* 23. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 40. Cened. post *lib. pract. & canonic. quæst. sing.* 59. *num.* 1. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 285. *num.* 1. & *conclus.* 291. *num.* 5.

2 Et importat idem quod *Ex hac die, in anteà,* vel *ab hoc tempore;* Bart. *cons.* 13. *num.* 1. *vol.* 2. Mandos. *in glos. facult.* §. *volentes, in vers. hinc, pag.* 150. Alex. *cons.* 34. *num.* 4. *lib.* 2. vbi *num.* 5. subdit, quòd importat non solùm initium temporis, sed etiam voluisse connumerare illud initium in tempore, quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 285. *num.* 2. Menoch. *cons.* 762. *num.* 2. & 3. vbi ait, quòd intelligitur à die factæ prorogationis.

3 Interdum importat idem quod *Ex hac causa,* vel *ex hoc;* vt *in l. Fulcinius,* §. *sed his, ff. quibus ex causis in possessionem,* vbi glos. *in verb. ne hinc,* exponit, *ne ex hac causa:* quòd si cessat negatiua, exponitur *hinc,* videlicet, *ex hac causa,* refert Card. Tusch. *d. conclus.* 285. *num.* 8.

4 Aliquando verò causam finalem importat, vt per *cap. inferior,* 21. *distinct.* tradunt Gozad. *cons.* 9. *num.* 36. & Cened. *d. sing.* 59. *num.* 3. & nemine citato, Card. Tusch. *d. conclus.* 285. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Sequentia eiusdem conditionis, quibus erant inclusa præcedentia, includit dict.* Hoc amplius.

2 *Repetitiua præcedentium est dictio* Hoc amplius.

3 *Substantiam præcedentis legati, & qualitates repetit dict.* Hoc amplius.

4 *Reiterationem actus inducit legandi dictio* Hoc amplius.

5 *Augmentum importat dict.* Hoc amplius.

Hoc amplius.

DICTIO CXXXV.

1 HÆc dictio includit sequentia eiusdem conditionis, quibus erant inclusa præcedentia, & quæ in præfationibus dicuntur, in sequentibus repetita intelliguntur. Ita Calder. *cons.* 550. aliàs 5. *de verbor. signif.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 286. *num.* 1. & 2. declarantes, vt non procedat, quando per repetitionem vitiaretur dispositio in sequentibus, quia tunc non repetit.

Est repetitiua præcedentium, adeò quòd ponit in 2 secundo casu omne quod dictum est in primo, & illud reducit ad qualitatem secundi, vt *in l. si tibi purè, ff. de leg.* 3. *l. qui dotem,* ibi, *hoc amplius denarios decem, de dote prælegata,* Paul. de Castr. *cons.* 16. *sub num.* 6. *p.* 2. & *cons.* 88. *num.* 1. *vol.* 1. Paris. *cons.* 95. *num.* 19. *vol.* 2. Ias. *in l. cætera, in princip. num.* 23. *ff. de leg.* 1. Gulielm. Bened. *in cap. Raynutius, verb. Alterocha, num.* 4. *de testam.* Ang. de Gambell. *in tract. de testam. glos.* 24. *num.* 1. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 179. *num.* 12. Ang. *cons.* 236. *incip. Punctus est,* vbi hoc dicit esse verum, nisi constet de contraria intentione, vbi loquitur in priuilegio immunitatis, Azeued. *l.* 2. *num.* 3. *tit.* 4. *lib.* 8. *nouæ Recopil.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conu. lib.* 7. *tit.* 5. *num.* 8. Anchar. Rhegien. *p.* 2. *q.* 53. *num.* 6. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 116. *num.* 30. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 186. *num.* 4. Cened. post *libr. pract. & canonic. quæst. sing.* 59. *num.* 7. vbi subdit, quòd inducit aliquid de nouo, Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 40. vbi etiam 3 notat, non solùm repetere substantiam præcedentis legati, sed etiam qualitates. Secùs autem est, si non sit apposita dictio *Hoc,* sed nudè dicatur *Amplius,* 4 quia tunc reiterationem actus inducit legandi, verumtamen antiquum legatum non repetit. Dec. *in l. lecta, num.* 24. *ff. si cert. petat.* Gulielm. Bened. vbi suprà, *num.* 3. Cened. *d. sing.* 59. *nu.* 7. Azeued. *d. l.* 2. *num.* 8. vbi citat text. *in l. si seruum leg.* §. *si ita scriptum, ff. de leg.* 1.

Item importat hæc dictio augmentum, ideò si 5 species apponitur post genus, per hanc dictionem, quæ est ampliatiua, tunc genus non restringitur; ita post Bald. *cons.* 329. *incip. Casus talis est, in fine, vers. in contrarium, lib.* 1. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 186. *num.* 3.

Hoc ipso.

DICTIO CXXXVI.

HÆc dictio denotat *ipso Iure,* vt per glos. *verb.* 1 *ipso Iure, in Clem. vlt. de præben.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 118. *C. de reuocan. donat.* Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *q.* 7. *num.* 35. Cened. post *lib. practic. & canonic. quæst. singul.* 59. *num.* 8. Et infrà latiùs dicemus sub dictione *ipso Iure.*

Hodie.

DICTIO CXXXVII.

NOn differt solutionem, sed repræsentat actio- 1 nem, id est, facultatem agendi. Idemque est, *Hodie dabis,* quod *In præsens dabis,* argum. *l. talis scriptura, in verb. quamuis, ff. de leg.* 1. Et quamuis regulariter dies adiecta solutionem differat, ita vt expectandus sit diei finis, *l. qui hoc anno, ff. de verbor. oblig.* tamen dictio hæc nullam tribuit dilationem, neque conditionem inducit, sed est significatiua præsentis temporis, vt *in l. liber homo,* §. *decem,* vbi Zaz. *ff. illo tit. de verbor. oblig.* Alber. *in suo Dictionario, verb.*

verb. hodie, Vulpell. de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 41.

SVMMARIVM.

1 *Relatiua præcedentium est dictio* Huiusmodi, *cum omnibus suis qualitatibus.*
2 *Proximè præcedentia ostendit ad oculum dict.* Huiusmodi.
3 *Dispositionem restringit ad id ad quod adijcitur dict.* Huiusmodi, *posita post certum ordinem expressum.*
4 *Dict.* Huiusmodi, *importat idem ac si diceretur,* Talis, *vel* Tales.
5 *Similitudinem importat dictio* Huiusmodi.

Huiusmodi.

DICTIO CXXXVIII.

1 RElatiua est hæc dictio præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, vt tradunt glos. *in cap. Abbate, & in cap. nemo, verb. huiusmodi, de elect. lib.* 6. Corn. *cons.* 235. *num.* 5. *ad med. lib.* 2. & *cons.* 97. *num.* 8. *lib.* 4. Paris. *cons.* 52. *num.* 32. *lib.* 3. & *cons.* 40. *num.* 8. *lib.* 4. Felin. *in cap. Apostolicæ, num.* 3. *in fine, vers. quia dictio, de except.* Nauarr. *in cap. si quando rem,* 6. *num.* 5. *de rescript.* Rebuff. *in comment. ad l.* 1. *vers. huiusmodi stipulationes, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 6. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 287. *num.* 1. *in fine,* Maresc. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 77. *num.* 27. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. hodie, vers. huiusmodi, pag.* 41. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 4. *num.* 4. Seraphin. *decis.* 588. *num.* 6. & *decis.* 606. *numero* 3. & 14. & *decis.* 614. *numero* 2. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 554. *numero* 10. *tom.* 3. Et fuit dictum *in Romana legitimæ* 8. *Februarij* 1612. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.* 373. *numero* 6. *p.* 2. *recent.*

2 Ostendit ad oculum proximè præcedentia, Menoch. *cons.* 586. *num.* 2. & reputatur vt demonstratiua, & vti relatiua prædicatur ab omnibus, iuxta resoluta per Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ, glos.* 1. *numero* 110.

3 Posita post certum ordinem expressum, restringit dispositionem ad id, ad quod adijcitur, vt si dicatur ordinis huiusmodi; ita Feder. de Senis *cons.* 25. *num.* 4. *in fine, vers. respondeo, ista constitutio*, quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 287. *num.* 1. *in princip.*

4 Importat idem, ac si diceretur: Talis, vel tales, *l. huiusmodi, ff. de leg.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 287. *num.* 2. vbi *num.* 3. per *l. denique, ff. de pignor.* & *cap. fin.*
5 *de foro competen. lib.* 6. subdit, quòd similitudinem importat.

SVMMARIVM.

1 *Temporis perfectio vt denotetur, sæpe oratio concipitur sub dict.* Iam.
2 *Tempori præterito iuncta dict.* Iam, *sæpe præpositioni* A, *vel* Ab, *copulatur.*
3 Iam nunc, *pro* Iam ex hoc tempore, *dicitur.*
4 *Completiua est dictio* Iam, *& non reddit rem dubiam.*

Iam.

DICTIO CXXXIX.

AD denotandam temporis perfectionem sæpe 1 oratio concipitur sub dict. *Iam*, putà, *Iam factum est, iam præteriit, &c.* vt notant Socin. sen. *cons.* 59. *num.* 4. & 6. *vol.* 4. Corn. *cons.* 278. *num.* 2. *vol.* 3.

Præterito tempori iuncta hæc dictio, sæpe præ- 2 positioni *A*, vel *Ab* copulatur. Cic. *lib.* 1. *epist.* 1. Iam à prima adolescentia delectarunt. Idem *pro Balb.* Iam à principio Romani nominis. Item quoties tempus declarat, Cùm libenter adsciscit. Cæs. *lib.* 6. *de bello Gallico*: Iámque ab eo non longiùs bidui via aberat, cùm duas venisse legiones missu Cæsaris cognoscunt.

Iam nunc, pro *Iam ex hoc tempore*, elegantissimè 3 dicitur. Cic. 1. *Verr.* Quæ cùm cogito, iam nunc timeo. Idem *lib.* 1. *epist.* 5. Iam nunc admodùm me delectant. Idem 1. *Verr.* Iam nunc mente, & cogitatione perspicio, quæ tum studia hominum, qui concursus futuri sint. *Iam tum* pro *ex tunc* elegantiùs dicimus. Cic. *pro Cluent.* Qui omnes in iudiciis publicis iam tum florente Republica floruerunt. Idem *lib.* 13. *epist.* 16. Eius libertum Apollonium iam tum equidem cùm ille viueret, & magnifaciebam, & probabam. Idem *lib.* 1. *epist.* 9. Iactat ea, quæ iam tum cùm aderas, offendere eius animum intelligebam.

Denique completiua est hæc dictio, & non reddit 4 rem dubiam, iuxta resoluta per Gutier. *cons.* 18. *num.* 48. & 49.

SVMMARIVM.

1 *Tempori præterito plerumque adiungitur dict.* Iam diu.
2 *Præsenti tempori aptè etiam adiungitur dict.* Iam diu, *quoties actio adhuc durat.*
3 *Dictio* Iam diu, *non potest adaptari ad duos dies præcedentes, sed includit longum temporis spatium.*

Iam diu.

DICTIO CXL.

PLerumque hæc dictio præterito tempori adiun- 1 gitur. Cic. *lib.* 2. *epist.* 13. Nam iam diu propter hiemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Idem *Attic. lib.* 1. Conuentus, qui initio celebrabantur, iam diu desierunt.

Quoties verò actio adhuc durat, hæc dictio præ- 2 senti tempori aptè iungitur. Cic. 7. *Verr.* Per eos ipsos deos, de quorum religione iam diu dicimus. Idem *lib.* 15. Vt te, quem iam diu plurimifacio, tanto interuallo videram. Idem 1. *Academic.* Iam diu hæc tractantur à Græcis.

Non posse hanc dictionem adaptari ad duos 3 dies præcedentes, sed includere longum temporis spatium, notat Card. Seraphin. *decis.* 47. *num.* 1.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 Iam dudum *longiùs spatium designat quàm* Dudum, *& ad præsens tempus, atque ad præteritum accommodatur.*

2 Iampridem *longius tempus designat, quàm dict.* Pridem.

Iam dudum, Iam pridem.

DICTIO CXLI.

1 HÆc dictio longius spatium designat, quàm *Dudum*; prout *Iam pridem*, quàm *Pridem*; & *Iam diu*, quàm *Diu*; & ad præsens tempus, atque ad præteritum accommodantur. Cic. *lib.* 1. *de Orat.* Quem iam dudum Cotta, & Sulpitius expectant, Idem *de Amicit.* Ea, quam iam dudum tractabamus, stabilitas.

2 De dictione *Iampridem*, quòd longius tempus designet, quàm dictio *Pridem*, colligitur ex Cic. *Attic.* Cupio equidem,& iam pridem cupio Alexandriam visere. Idem *ibidem*: Iam pridem intellexisti voluntatem meam. Idem *in Orat.* Nam in me quidem iam ptidem effectum est,quod futurum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Causam ostendit dict.* Idcirco.

2 Idcirco, *idem est quod* Ideo; *sæpe iungitur cum* Quod, *interdum cum* Quia, *ac tum præcedit, tum subsequitur.*

Idcirco.

DICTIO CXLII.

1 OStendit hæc dictio causam, eiúsque natura est, vt causaliter ponatur; ita Bart. *in l. demonstratio falsa, §.quod autem, vers.idem puto, ff. de condit. & demonstr.* quem refert Vulpell.*de præpos.& aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 41.

2 *Idemò* idem est quod *Ideò*, sæpe iungitur cum *Quod*, interdum cum *Quia*: ac tum præcedit, tum subsequitur. Cic. *lib.* 9. *epist.* 2. Putaret me idcircò discedere, quòd quosdam homines oculi mei ferre non possent. Idem *Attic. lib.* 8 Ego quòd putabam dispersos nos, idcircò ad Domitium literas misi. Idem *lib.* 6. *epist.* 1. Qui me idcircò putant bene audire velle, vt ille malè audiat. Idem *lib.* 13. *epist.* 7. Quos idcircò non commemoro, ne de miseriis meorum necessariorum conquerens, homines, quos nolo, videar offendere.

SVMMARIVM.

1 *Relatiua est dict.* Idem, *& repetit qualitates in præcedenti dispositione expressas.*

2 *Tractum ad futura non habet dict.* Idem, *sed refertur tantùm ad præcedentia.*

3 *Relatiua est dict.* Idem, *non solùm ad id quod est idem in specie, sed etiam ad illud quod est idem in genere.*

4 Idem *dicitur illud, cuius est substantia.*

5 *Decisionem eandem, & eandem in diuersis casibus censuram importat dict.* Idem.

6 *Dictio* Idem, *cum* Ac, Atque, Et, Vt, *copulatur.*

7 *Dictio* Idem *assumit* Qui, Quæ, Quod.

Idem.

DICTIO CXLIII.

RElatiua est hæc dictio, & repetit qualitates in præcedenti dispositione expressas, seu qualitatem dispositionis, ad quam se refert, vt *in l. à filio, §.testator,* ibi Bart. *de alim.& cibar. legatis, l.* 1. *in fine, ff. de iis, qui sunt sui*, notant Aret. *cons.* 155. *num.* 1. Crauet. *cons.* 45. *num* 4. & *cons.* 98. *num.* 8. Paris.*cons.*16.*num* 44. *lib.* 3. Ruin.*cons.*3. *num.*4.*vol.*3. Rebuff.*in l.vnica, in* 4.*notab. num.*26 *C.de sentent.quæ pro eo*, Mandos.*in glos.facult. in §.nos qui, vers.eiusdem*, & *in §. volentes, in vers. ex eisdem*, & *in reg.* 32. *Cancellar. q.*28. *num.* 6. Grat. *cons.* 21. *num.* 26. *vol.* 1. vbi dicit,quòd ista dictio repetit omnes qualitates præcedentes in sequentes, & ponit eamdem determinationem, & idem significat, eamdem esse in pluribus casibus censuram. Menoch. *cons.* 130. *num.* 7. vbi ait, quòd solet æquiparare casum sequentem præcedenti,Vulpell. *de prepos.& aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 41. *col.* 2. Cened. post *lib. practic. & canonic. quæst sing.* 97. *num.*1. Monet. *de commut.vltim. volunt. cap.*11. *num.* 33. Rota *decis.*115. *num.*13. *p.* 1. *diuers.* 1

Refertur hæc dictio tantùm ad præcedentia, nec habet tractum ad futura, vt per Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *glos.* 9. *num.* 24. vbi subdit *num.* 25. quòd non potest omnia referre ad præcedentia, nec cum omnibus suis qualitatibus; quem refert Cened. *d. sing.* 97. *num.* 2. 2

Relatiua est, & non solùm refertur ad id, quod est idem in specie,sed etiam ad illud,quod est idem in genere, glos. *in l.finali,ff.de magistr. conuenien.* Dec. *in l.mutuum damus, in* 1.*lect. num.*6. & *in* 2.*lect.num.*5. *ff.si certum petatur*, Mandos. *in reg.* 8. *Cancellar. q.* 4. post *num.*10. Cened. *d.sing.*97. *num.*3. 3

Idem dicitur illud, cuius est substantia, iuxta tradita per Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 21. *glos.*14. *num* 8. 4

Importat hæc dictio omninò eamdem in diuersis casibus censuram, seu decisionem: & ideò si statutum dicat, & idem seruetur in alio casu, censetur disponere, & decidere eodem modo quoad omnia, ita Bald. *cons.*94. *incip.Casus præsumitur, num.* 2. *lib.* 3. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 288. *num.* 1. & 2.limitantes, quando ex sequentibus per talem dictionem induceretur alteratio; exemplum ponentes in statuto excludente filias fœminas, stantibus masculis, & subiungente, & idem seruetur in matre, quæ nullo modo succedat: nam non intelligitur stantibus masculis, propter adiecta verba, quæ nullo modo succedat, quia excluditur, siue extent masculi,siue non. 5

Hæc dictio sæpe cum *Ac, Atque, Et, Vt* copulatur. Cic. *pro Syl.* Idémque valere debet, ac si pater iudicaret. Idem *pro Dom.* Vnum & idem videtur esse, atque id, quod de me ipso nominatim tulisti. Idem 1. *Offic.* In eadem sunt iniustitia, vt si in suam rem aliena conuertant. 6

Persæpe

7 Persæpe hæc dictio assumit *Qui, quæ, quod*. Cic. 3. *Verr*. Idem est, qui fuit semper Verres. Idem *lib*. 6. *epist*. 14. Non offendes eundem bonorum sensum, quem reliquisti. Idem *lib*. 1. *epist*. 14. Apud bonos iidem sumus, quos reliquisti.

Vide suprà dict. *Eadem*, 99.

SVMMARIVM.

1 Ideo, *eandem vim habet, quàm dictio* Idcirco.

2 *Causalis est dictio* Ideo, *& idem significat quod* Ob causam.

3 *Causam finalem denotat dictio* Ideo.

4 *Illatiua est dictio* Ideo, *quia infert ex prædictis*.

5 Ideo *in rationali dispositionis respectu omnium præcedentium posita censetur*.

6 Ideo, *capitur pro* Itaque.

Ideo.

DICTIO CXLIV.

1 EAmdem vim habet hæc dictio, quam *Idcircò*, & eosdem vsus habet. Cic. 2. *Agr*. Neque verò nunc ideò disputabo, quòd hunc statum Reipublicæ non magnoperè defendendum putem. idem *lib*. 12. *epist*. 14. Ad te ideò anteà rariùs scripsi, quòd non habebam idoneum, cui darem. Idem 1. *Offic*. Ideò quia nihil decet inuita Minerua, vt aiunt.

2 Causalis est hæc dictio, & idem significat, quod *Ob causam, ob id*, Bart. *in l. demonstratio*, §. *quod aptè, sub num*. 9. *ff. de condit. & demonstr*. Rota *decis*. 29. *num*. 1. *p*. 2. *recent*. Greg. *decis*. 2. *num*. 3.

3 Denotat igitur causam finalem, Socin. *conf*. 159. *num*. 20. *in fine*, & *num*. 21. *lib*. 2. Crauet. *conf*. 192. *num*. 1. *vers. tertiò arguitur*, Bec. *conf*. 20. *num*. 13. Maresc. *variar. resolut. lib*. 2. *cap*. 105. *num*. 19. Card. Tusch. *pract. conclus. tom*. 2. *lit. D. concl*. 289. *num*. 3.

4 Illatiua est hæc dictio, quia infert ex prædictis, *l. & ideò, ff. de legat. præst*. vt per Natt. *conf*. 59. *incip. Circa, num*. 9. *ad finem*, Card. Tusch. *pract. conclus. tom*. 2. *lit. D. concl*. 289. *num*. 2.

5 Hæc dictio in rationali dispositionis, veluti cùm dicitur: *Et hoc ideò fecit*: respectu omnium præcedentium posita censetur quasi ex causa præcedentium fiat dispositio, vt per Castr. *conf*. 189. *incip. Videtur dicendum, circa finem, vers. item non obstat, lib*. 1. Abb. *conf*. 81. *incip. Videtur, in princip. lib*. 1. quos refert Card. Tusch. *d. conclus*. 289. *num*. 1. vbi *num*. 4. post Abb. *d. conf*. 81. subdit, quòd aliquando restringit liberationem generalem ad causam expressam; ideò si filia quietans patrem generaliter, & dicat: *Hoc ideò fecit, quia habuit à patre dotem maternam*: censetur restringere liberationem ad dotem maternam.

6 Interdum hæc dictio capitur pro *Itaque*, vt *in l. ager, ff. de verbor. signif*. Aliquando verò sumitur pro *Ideóque*, vt *in l. aliud, ff. eodem tit*. & *in* §. *apum, Instit. de rer. diuis*.

SVMMARIVM.

1 Id est, *idem importat quod* Scilicet, *&* Videlicet.

2 *Restrictiuæ naturam habet dict*. Id est.

3 *Generalitatem præcedentem restringit dictio* Id est, *præcipuè si ponatur inter genus, & speciem*.

4 *Declaratiuè, & non restrictiuè aliquando ponitur dict*. Id est.

Id est.

DICTIO CXLV.

IDem importat hæc dictio, quod *Scilicet*, & *Videlicet*, Socin. Iun. *conf*. 30. *num*. 21. *vol*. 1. & *conf*. 124. *num*. 7. *vol*. 3. Socin. sen. *conf*. 50. *incip. Viso testamento, col*. 1. *ad finem, vol*. 3. Paris. *consil*. 92. *num*. 33. *vol*. 1. Bertazol. *de claus. instrum. claus*. 38. *glos*. 3. *numero* 3. 1

Habet huiusmodi dictio vim ac naturam restringendi, vt per Bart. *per text. ibi in l*. 1. *ff. ad leg. Aquiliam*. Ias. *in l*. 3. §. *saltem, numero* 2. *ff. de acquir. hared*. Gratian. *conf*. 54. *aliàs* 59. *num*. 12. *lib*. 1. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Item, vers. Id est, pag*. 43. Bertazol. *de claus. instrum. claus*. 21. *glos*. 23. *num*. 3. Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing* 97. *num*. 5. *in princ*. & restringit generalitatem præcedentem per doctrinam Bart. *in l. quæsitum*, §. *si quis fundum, col*. 4. *ff. de fundo instr. & in d. l*. 1. *in princ*. Socin. Iun. *consil*. 124. *num*. 6. *vol*. 3. Flamin. *de confident. quæst* 28. *num*. 168. præcipuè si ponatur inter genus & speciem, ex adductis per Pichard. *in* §. *item is cui*. 2. *nu*. 39. *Instit. quibus modis re contrahitur oblig*. 2 3

Aliquando verò ponitur declaratiuè, & non restrictiuè, vt *in l. cum priorem*, vbi Dec. *num*. 2. *C. vnde legitimi, & in l*. 2. *ff. de adopt*. ibi, rogatur, *id est, interrogatur, & in l. si familia, ff. fam. hercisc. & in l. auxilium, in princ. ff. de minorib*. Aret. *in l. qui liberis, in princip. in* 3. *notab. ff. de vulgar*. Cosm. *in pragm sanct. tit. de annatis, in vers. item quod si, & in vers. videlicet, ad finem*. Cened. *d. sing*. 97. *num* 4. Et in dubio quando præcedit dispositio generalis, & ponitur exemplum per dictionem *Id est*, non ponitur restrictiuè, vt per Aret. *in d. l. qui liberis, in princip. in* 3. *notab*. Dec. *in d. l. cùm propriorem, num*. 2. Paris. *conf*. 110. *num*. 18. *vol*. 3. Cened. *d. sing*. 97. *num*. 5. *in fin*. 4

SVMMARIVM.

1 *Illatiuè regulariter stat dict*. Igitur.

2 *Inceptiuè aliquando ponitur dict*. Igitur.

Igitur.

DICTIO CXLVI.

ILlatiuè regulariter stat dictio ista, vt *in l. Diuus, ff. de custodia rerum. & in l. si procurator*, §. *si ignorantes, cum similibus. ff. mandati*. Rip. *in l. re coniuncti, num*. 15. *ff. de leg*. 2. & Bologn. *ibi numero* 60. Octauian. Vulpell. *de praposit. signific. sub dict. Item, vers. igitur, pag*. 43. Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap*. 11. *num*. 70. 1

Inceptiuè aliquando ponitur, vt *in l. Ius ciuile*, & ibi glos. *ff. de Iustitia, & Iure. & in l*. 1. §. 1. *ff. de condict. ob turpem causam, & in l. quidam referunt, ff. de Iure codicillorum*. prout refert Rip. *citato loco*, & Vulpell. *d. pag*. 43. 2

SVMMARIVM.

1 *Demonstrationem ocularem & expressam significat dict.* Ille.

2 *Fœminam non refert dict.* Ille, *eo casu, quo masculinum non concipit fœmininum.*

3 *Masculinum quibus casibus concipiat fœmininum remissiuè.*

Ille.

Dictio CXLVII.

1 Significat hæc dictio ocularem, & expressam demonstrationem, vt notant Surd. *decis.* 125. *num.* 1. Anton. Monach. Bonon. *decis.* 61. *num.* 4. Et refertur solùm ad nominatos in proximo superiori versiculo. Glos. *in cap. vt circa*, §. 1. *vers. coram.* vbi Gemin. *de elect. lib.* 6. Alex. *cons.* 204. *num.* 4. & 5. *lib.* 2. Quod etiam procedit etiamsi oratio ab vnico verbo principali regatur. Afflict. *decis.* 248 *num.* 13. Gabr. *cons.* 127. *num.* 5. & 6. *lib.* 2. vbi *numero* 9. aduertit,
2 hanc dictionem salua ratione recti sermonis non referre fœminam eo casu, quo masculinum non conci-
3 pit fœmininum. Quibus autem casibus, & qua dispositione masculinum concipiat fœmininum vide Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *glos.* 9. *num.* 200. Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 6. *tit.* 7. *num.* 18. & *lib.* 11. *tit.* 14. *num.* 2. Pereg. *de fideicom. artic.* 25. *nu.* 2. Gam. Lusit. *decis.* 337. *num.* 5. Cost. *in cap. si pater, de testam. lib.* 6. *p.* 1. *verb. Si absque liberis. num.* 24. latè Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *quæst.* 16. *à principio.*

Illicitè.

Dictio CXLVIII.

1 Illicitè fieri dicitur quod à Iure prohibitum est, vt per text. *in l. fideicom.* §. *illicitè*, iuncta glos. *ff. de leg.* 3. & *in l. licitatio*, §. *quod illicitè. ff. de publican.* & *in l. si filiæ, C. de donat. ante nuptias*, notat Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 27. *glos.* 19. *num.* 5. vbi subdit, quòd licere nobis dicitur quod conceditur.

SVMMARIVM.

1 Illico, *operatur*, Sine interuallo.

2 *Biduum importat dict.* Illico.

3 Illico, *intelligitur*, Ipso iure.

4 *Executionem paratam habet dict.* Illico, & *non requirit aliam condemnationem.*

Illico.

Dictio CXLIX.

1 Operatur hæc dictio, *Sine interuallo*, vt *in l. idémque*, §. *sicut mandauero. ff. mandati*, & *in l. si quis in tantam, C. vnde vi.* Et idem ostendit quod dictio *Protinus*, & *Sine cunctatione*, vt *in l. litigator, C. de appell.* notat Menoch. *remed.* 1. *recuper. num.* 251.

Biduum importat, vt per Rip. *in l.* 4. §. *si condemnatum, num.* 32. *ff. de re iudicata.* Interdum illud dicitur *Illicò fieri*, quod infra triduum fit, vt per text. *in l. infra decem dies, C. quomodo, & quando Index.* & *in l. fin. C. de indict. viduit. tollend.* tradunt Mascard. *de prob. conclus.* 1084. *num.* 10. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 43. *num.* 51. Intelligitur *Ipso iure*, vt *in l. vlt. C. de iu- 3
dicijs*, notant Socin. *reg.* 260. *in* 2. *fallentia.* Cremen. *sing.* 7. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Reuertatur, n.* 115. *C. de reuoc. donat.* vbi subdit, habere executionem 4
paratam, veluti rem iudicatam, nec requirere aliam condemnationem. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 27. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *quæst.* 7. *n.* 36. & 37. Card. Tusch. *verb. Priuatio, conclus.* 719. *n.* 20. Ioan. de Salas *in tract. de legib. quæst* 96. *tract.* 14. *disp.* 15. *sect.* 6. *sub num.* 78. Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *verbo, Lex. num.* 113.

SVMMARIVM.

1 Immediatè *dicitur quicquid per rerum naturam continuatè vnum & idem est.*

2 *Annum immediatè præcedentem aliquid denotat dict.* Immediatè.

3 *Interuallum omne ex vera & propria significatione reijcit dict.* Immediatè.

4 Immediatum *id dicitur quod est sine medio, & denotat aliquid fieri ipso iure.*

Immediatè.

Dictio CL.

Immediatè dicitur quicquid per rerum naturam 1
continuatiuè vnum & idem est, vt tradunt Bald. *in l. acutissimi, C. de fideicomm.* & *in l.* 1. *col. penult. C. de cond. insert.* Capra *cons.* 18. *num.* 12. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac dict.* Caputaq. *decis.* 21. *num.* 3. *p.* 3. vbi ait, denotare annum immediatè præcedentem 2
aliquid. Decian. *resp.* 9. *num.* 10. *lib.* 2. Rot. *in Romana fideicomm. de Bertis*, 15. *May* 1588. *coram Card. Pamphilio.*

Ex vera & propria significatione reiicit omne in- 3
teruallum, nam id immediatum est, quod est sine 4
medio, & denotat aliquid fieri ipso iure, ex adductis per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Reuertatur, num.* 125. *C. de reuoc. donat.* & per Rebell. *de oblig. Iustitia*, *p.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 6. *num.* 37.

SVMMARIVM.

1 *Correctiua præcedentium est dict.* Immò.

2 *Testis si diceret vnum, & postea diceret* immò sic, *tunc vltimum dictum valebit, & non dicetur vacillare, sed se statim correxisse.*

3 *Sententia si diceretur,* Absoluimus Titium, immò condemnamus, *censetur condemnatus, & non absolutus.*

4 *Copulatiuè, & ampliatiuè, non verò correctiuè ponitur dictio* Immò, *quando ponitur cum dict.* Etiam, *vel cum copula* Et.

5 *Alternatiuè aliquando ponitur dictio* Immò, *quãdo in præcedẽti est eadẽ ratio, vel maior.*

Immò.

Immò.

Dictio CLI.

1 De sui natura regulariter est correctiua præcedentium; & eius effectus est, vt vltimum valeat, vt *in l. si ita scriptum fuerit, ff. de hered. instituen.* Castr. per text. ibi *in l. si qua, 21. num. 1. ff. si seruitus vendicetur*, & *in l. Stichus, immò Pamphilus*, & ibi Bart. *ff. de manumiss. testam. l. 1. in princip. ff. ad legem Rhod. de iactu*, Panormit. per text. ibi *in cap. accedens, num. 9. vt lite non contestata*, glos. *in cap. prædicator, 16. q. 1.* Aret. *cons. 18. vers. sed in contrarium*, Alciat. *cons. 577. num. 4.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub hac dict.* Pancirol. *cons. 195. num. 25.* Cuman. *in l. 1. num. 13. C. de nouo Cod. faciendo*, Socin. Iun. *cons. 77. num. 13. vol. 4.* Honded. *cons. 69. num. 28. & 29. vol. 2.* Bertrand. *cons. 372. vol. 1.*

2 Vnde fit, vt si testis diceret vnum, & posteà diceret: *Immò sic*: tunc vltimum dictum valebit, & non dicetur vacillasse, sed se statim correxisse. Bart. *in d. l. si ita scriptum, num. 2.* Castr. *in d. l. si qua, num. 2.* quos refert Cened. post *libr. canonic. & pract. quæst. sing. 51. num. 4.*

3 Hinc etiamsi in sententia diceretur: *Absoluimus Titium, immò condemnamus*: quòd censetur condemnatus, & non absolutus, tradunt glos. *verb. immò, in d. cap. prædicator, 16. q. 1.* Castr. post Bald. *in l. 1. nu. 16. C. de nouo Cod. faciendo.* Verùm pro huius decisionis veritate vide Roman. *cons. 14.* & Dec. *cons. 445. num 11.* Alex. *cons. 9. col. penult. vol. 1.* & *cons. 119. col. penult. vers. & quamuis, vol. 3.* Curt. *in addition. ad Castrum, in d. l. 1. num. 16. in vers. de dictione Immò.*

4 Interdum tamen ista dictio non ponitur correctiuè, sed copulatiuè, & ampliatiuè; quando scilicet ponitur cum dictione *Etiam*, vel cum copula *Et*, vt declarat Bart. *in d. l. 1. §. quibus, num. 17. C. de nouo Cod. faciendo*, Alciat. *cons. 577. num. 4.* Cened. *d. sing. 52. num. 5.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 43.*

5 Aliquando ponitur alternatiuè, quando scilicet in præcedenti est eadem ratio, vel maior, vt *in l. iubemus, §. œconomus, C. de sacrosanct. Eccles.* Si verò non est eadem ratio, tunc ponitur correctiuè, vt *in l. si vehenda, in princip.* & *§. 2. ff. ad legem Rhod. de iactu*, Bart. *in d. l. si ita scriptum, num. 2.* & *in d. l. 1. num. 17.* Castr. *in d. l. si qua, num. 1. & 2.* quos refert Cened. *d. sing. 52. num. 6.*

Summarium.

1 *Diuersimodè, multipliciterque accipitur dictio* In.
2 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
3 Intra.
4 Inter.
5 De.
6 Ex.
7 Iuxta.
8 Apud.
9 Sub. — In, *nonnunquam importat*
10 Supra.
11 Propter.
12 Valde.
13 Per.
14 Ante.
15 Vsque.
16 *Intrinsecitatem in loco denotat dict.* In.
17 *Intrinsecitatem non denotat dict.* In, *ratione euitandæ contrarietatis.*
18 *Distributiua est dict.* In.
19 *Augmentatiuè quandoque ponitur dict.* In.
20 *Augmentum non significat, sed minuit, seu priuat dictio* In, *quando reperitur composita.*
21 *Inclusiua est dictio* In, *intelligendo vt ibi.*
22 *Dict.* In, *&* De, *in quibus differant, ostenditur.*
23 *Prouideri si mandatur de dignitate in Ecclesia, talis gratia non habet vnicam dignitatem.*
24 *Dict.* In, *posita in gratia expectatiua, importat & capit omnem Ecclesiam, præter Cathedralem, quando mandatur prouideri in aliqua Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis.*
25 *Statutum disponens, quòd quis capi non possit in domo, potest capi in limine domus.*
26 *Locus exemptus sit ne de diœcesi, vel in diœcesi ostenditur.*
27 *Conditionem quando faciat dictio* In, *ostenditur.*
28 In dies, *&* in singulos dies, *an idem sint.*
29 In diem viuere.
30 In posterum.
31 In modum.
32 In speciem.
33 In manibus.

In.

Dictio CLII.

Diuersimodè, multipliciterque accipitur hæc 1 dictio, vt per Archidiacon. *in cap. si Papa, 40. distinct.* Bart. *in l. Gallus, §. ille casus, ff. de liber. & posthum.* Roman. *cons. 376. num. 1. cum seqq.* vbi Apostill. Alber. *in suo Dictionario, verb. in*, Mandos. *in glos. facult. in §. habita, in verb. in*, Menoch. *de arbitr. casu 495.* De eius tamen vi, & effectibus vide 2 Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 1. glos. 11. num. 74.* Medic. *de acquir. possess. in princip. vers. in*, Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 44.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 192.* Cened. post *libr. practic. & canonic. quæst. singul. 17.* Tursellin. *in libello de particulis Latinæ orationis, cap. 77.* Grat. *de dictionib. dict. 91.* Vnde propter multiplicem eius significationem arbitrio Iudicis relinqui, quod sit eius significatum, tradit Menoch. *d. casu 495. num. 1. & 2.*

Intra importat hæc dictio, vt *in l. Gallus, in princip.* 3 *ff. de liber. & posthum.* Roman. *d. cons. 376. num. 5. vers. expositam etiam*, Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 26. glos. 4. num. 4.* Card. Tusch. *d. conclus. 192. num. 11.* Est enim omninò, aut propè eiusdem significationis, *l. 1. §. quod diximus, ff. de success. edict.* Tiraq. *d. glos. 11. num. 74.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 99. num. 7.* & *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 126. num. 5.*

Octauian. Vulpell. *citato loco, num. 2.* Surd. *decis.* 178. *num.* 3. Vnde Rot. *decis.* 683. *num.* 5. *p.* 1. *recent.* post Bald. *in l. Gallus, §. ille casus, vers. vltimò nota hic de dict. in,* Alex. *num.* 15. & Ias. *num.* 21. *ff. de liber. & posthum.* censuit, hanc dictionem adiectam nomini locum significanti, & in casu nedum ablatiuo, sed etiam accusatiuo designare confinia intùs.

4 *Inter* importat, *cap. sacrosf.* 22. *distinct.* glos. *in l. fin. ff. de reb. dubiis,* & *in l. qui Romæ, §. Callimachus, ff. de verbor. oblig.* Roman. *d. cons.* 376. *num.* 5. *vers. tertia ratio,* Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 11. Card. Seraphin. *decis.* 874. *num.* 3.

5 *De* non semel importat, vt *in cap. accedens, vers. in aliquo beneficio, de concess. præben.* quod exponitur de aliquo beneficio, Roman. *d. cons.* 376. *in princip.* Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 8.

6 *Ex* sæpe importat, vt per glos. *in l. si patroni, §.* 1. *ff. ad Trebell.* Roman. *citato loco,* Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 9.

7 *Iuxtà* quandoque importat, maximè posita in accusatiuo casu, glos. *in l. si statuta, C. de iure dotium,* Alex *in l. si cui legetur, num.* 3. *ff. de leg.* 1. Surd. *decis.* 178. *num.* 3.

8 *Apud* importat, vt *in l. fundi, §. item quod, ff. de action. empti,* Roman. *d. cons.* 376. *num.* 5. *vers. aliquando etiam,* Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 14.

9 *Sub* importat hæc dictio, *in authent. de deposito, collat.* 6. *circa princip. in vers. in cond.* Roman. *d. cons.* 376. *in princip.* Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 7.

10 *Suprà* importat etiam, vt *in l. si duo, §. item videamus, ff. vti possidetis,* & *in l. si vitem, §. si quis proiectum, ff. quod vi, aut clàm,* Roman. *d. cons.* 376. *num.* 5. *vers. aliquando,* Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 13.

11 *Propter* importat, quando non ponitur determinatè ad certum locum, & tempus, & significat actum immediatum, vt per Bero. *q.* 99. *num.* 8.

12 *Valdè* importat, vt per Bartol. *in l. Gallus, §. ille, num.* 2. *ff. de liber. & posthum.*

13 *Per* importat, *in cap. in vestra, de cohabitat. Clericor. & mulier.* vbi glos. Roman. *d. cons.* 376. *num.* 4. *vers. secunda, quia,* Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 10.

14 *Ante* aliquando importat, vt per Corn. *cons.* 83. *num.* 2. *vol.* 1. Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 1. §. 8. *in verb. iour, num.* 19. *fol.* 328. Cened. *d. sing.* 17. *num.* 3. *in fine.*

15 *Vsque* importat, quando iungitur accusatiuo casui, vt si fieri promittatur aliquid in diem, interpretamur, id est, vsque ad diem. Vulpell. *d. loco, num.* 2. Bertazol. *d. glos.* 4. *num.* 4. *in fine.*

16 Intrinsecitatem in loco denotat hæc dictio, vt per Bart. *in l. Gallus, §. ille casus, ff. de liber. & posthum.* & *in l.* 1. *§. in flumine, ff. de flumin.* Bald. *cons.* 47. *num.* 1. *in princip. p.* 4. Papien. *in forma prod. test. ad perpetuam rei memoriam, §. vsque ad Kalendas, col.* 2. *num.* 2. *in fine, vers. vel testis,* Imol. *in Clem. causam, col.* 6. *ad med. vers. vnde differunt, num.* 34. *de elect.* Alex. *cons.* 22. *num.* 8. *lib.* 4. Corn. *cons.* 339. *num.* 2. *vol.* 1. & *cons.* 278. *num.* 7. *vol.* 3. Rimin. Iun. *cons.* 388. *num.* 30. & *cons.* 398. *num.* 9. & *cons.* 470. *num.* 54. *lib.* 4. Tiraq. *d. glos.* 11. *num.* 66. Paris. *cons.* 22. *num.* 25. *lib.* 2. Put. *decis.* 220. *num.* 4. *lib.* 2. *in correct.* Vulpell. *citato loco, in princip.* Bertazol. *d. glos.* 4. *num.* 4. Ioseph. Sesse Aragon. *decis.* 114. *num.* 27. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 460. *num.* 60. & 61. Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 1. vbi id intelligit, si iungatur ablatiuo casui: & *num.* 2. subdit, non denotare intrinsecitatem in accusatiuo, si apponatur loco, vel tempori. Cened. *d. sing.* 17. *num.* 2. vbi ait, quòd quando hæc dictio adiicitur nomini significanti locum, siue adiiciatur in accusatiuo, siue ablatiuo, significat quamdam intrinsecitatem; & citat Iason. *in d. l. Gallus, §. ille casus, num.* 21. tenentem contra Bart. *ibidem, num.* 2.

Limita tamen, hoc non procedere ratione euitandæ contrarietatis, quia tunc non denotat intrinsecitatem, *l. si statua,* & ibi glos. *verb. monumento,* vbi Bart. *num.* 2. *ff. de iniur.* glos. *verb. domum, in Clem. causam, de elect.* quæ exponit *in domo,* id est, ante domum, ne sit contra *l. plerique, ff. de in ius vocando.* Tradunt Alex. & Ias. *in d. l. Gallus, §. ille casus.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 1. §. 8. *verb. iour, num.* 19. *pag.* 328. Cened. *d. sing.* 17. *num.* 3. 17

Distributiua est hæc dictio, & sæpe distributioni seruit. Cic. 4. *Verr.* Describebat Censores binos in singulas ciuitates. Idem *pro Balb.* Vt in singulas colonias ciues Romanos facere posset. cum aliis adductis per Octauian. Vulpell. *d. loco, num.* 3. *vers. est etiam,* & per Menoch. *cons.* 124. *num.* 65. 18

Augmentatiuè quandoque ponitur, vt per Bald. *in d. l. Gallus, §. ille casus, num.* 1. Sed Cened. *d. sing.* 17. *num.* 1. ait, quòd quando reperitur hæc dictio composita, hoc est, alij dictioni adiuncta, regulariter significat augmentum, & ponitur pro *Valdè,* & citat glos. *verb. inuigilare, in Clem. pastoralis, de re iudic.* quæ exponit *inuigilare,* id est, valdè vigilare. Cosm. *in pragmat. sanct. in tit. de causis ad princip. in verb. inuigilare.* Mandos. *in glos. facult. §. habita, in verb. vt officium, fol.* 238. *col.* 1. *ad finem.* 19

Quandoque tamen reperitur composita, & non significat augmentum, sed minuit, seu priuat, vt in dictionibus *Intestatus, iniustus,* & aliis similibus apparet, tradunt Mandos. vbi suprà *fol.* 238. *col.* 1. Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 1. *num.* 3. Cened. *d. sing.* 17. *num.* 1. *in fine.* Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ, glos.* 1. *num.* 27. 20

Inclusiua est hæc dictio, vt per Roman. *cons.* 376. *num.* 5. Tiraq. *d. glos.* 11. *num.* 74. & *in l. si vnquam, verb. susceperit liberos, num.* 110. *vers. nam.* Oldrad. *cons.* 49. *num.* 9. Feder. de Senis *cons.* 25. *num.* 2. *vers. item.* Card. Tusch. *d. tom.* 2. *conclus.* 238. *num.* 5. *lit. D.* Sub distinctione tamen resoluit Cened. *d. sing.* 17. *num.* 4. dicens, quòd quando coniungitur nomini significanti tempus, tunc si adiiciatur ablatiuo, intelligitur intra tempus: nam idem est dicere, *In anno,* quod *intra annum. l. si ita fuerit libertas, ff. de manumiss. testam.* Bart. *in l. si cui legetur, ff. de legat.* 1. Ruin. *cons.* 114. *num.* 6. & 7. & *cons.* 82. *num.* 1. *vol.* 1. Si verò ponatur cum accusatiuo, significat post tempus, scilicet annos proximos. *l. si in annos,* & *l. non putabam, ff. de condit. & demonstr.* vbi Socin. declarat. 21

Dictio *In,* & *De* differunt, quia si mandatur prouideri de Ecclesia, importat omnem Ecclesiam; si verò in Ecclesia videtur excipi Ecclesia continens. Ita Calderin. *cons.* 239. aliàs 18. *de prebend.* Oldrad. *cons.* 305. *in fine, num.* 5. & *cons.* 304. *num.* 16. *vers. non obstat.* Gemin. *cons.* 36. *in princip.* vbi quòd si mandatur prouideri de dignitate in Ecclesia, talis gratia non capit vnicam dignitatem: quia si vnica est dignitas, tunc dicitur esse Ecclesiastica dignitas, non in Ecclesia. Zabarell. *in Clem.* 1. §. 1. *num.* 7. *in* 6. *quæst. de prebend.* vbi quòd dictio *In,* quando adiicitur in Ecclesia, non comprehendit ipsam Ecclesiam, etiamsi aliud beneficium in ea non esset. 22 23

Declara, quòd dictio *In,* posita in gratia expectatiua importat, & capit omnem Ecclesiam, præter cathedralem, quando mandatur prouideri in aliqua Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis; quia ea, quæ exprimuntur per nomina plurium copulatiua, ampliorem significationem assumunt, vt per Oldrad. *cons.* 305. *in fine, vers. sed dato.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 292. *num.* 17. vbi dicit, secùs econtrà, quando non 24

non dicitur: *In aliqua Ecclesiarum*, sed dicitur: *In Ecclesia*.

25 Sic etiam statutum disponens, prout Papiæ, quòd quis capi non possit in domo, potest capi in limine domus, licèt limen sit de pertinentiis; quia dictio *In domo* importat, vt intra mœnia domus. Ita per text. *in l. cum ancillis, in fine, ff. de incertis nuptiis*, tradit Signorol. *cons.* 16. *incip. Statuto ciuitatis*, vbi adducit simile, quia in ciuitate dicitur, qui est intra mœnia ciuitatis, refert Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 19. vbi *num.* 20. post Ioan. de Imol. *cons.* 115. *in princip.* subdit, quòd vendens omnia bona, vel quidquid habet in castro Liuarij, non censetur vendere ipsum castrum, quia dictio *In* hoc ipsum importat.

26 Vtrùm autem locus exemptus sit, ne in diœcesi, vel de diœcesi, vide latè Felin. *in cap. graue*, vbi Doctores *de offic. Ordin.* Feder. de Senis *cons.* 2. glos. *verb. aut earum parte, in Clem.* 1. *de foro competen.* Abb. *in cap. Apostolica, notab.* 3. *de donat.* Castr. *cons.* 187. *vol.* 2. Mil. *in Repert. verb. diœcesis*, Bald. *cons.* 426. *p.* 1. Ang. *cons.* 133. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de annatis, §. item quod ratione, vers. in diœcesi*, Ioan. à Cochier *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p.* 4. *q.* 55. vbi ait, quòd adiecta particula *In* generali sermone diœcesis comprehendit quidquid est inter illius fines, ita quòd nullus locus excipiatur; si verò dicatur de diœcesi, locus exemptus non comprehenditur. Quando Pontifex, verbi gratia, mandat Episcopo, vt alicui prouideat in aliqua Ecclesia suæ diœcesis, an prouidere possit in exempta. Dupliciter subdistinctione quæstio hæc dirimitur, videlicet, vt si dicatur, *In diœcesi*, comprehendantur exempti, ex eo quòd sint in diœcesi; si verò dicatur, *De diœcesi*, minimè: non enim dicuntur exempti esse de diœcesi, à qua per exemptionem sunt eiecti. Ita Felin. *in d. cap. graue, de offic. Ordin.* Brixien. *in Repertorio, verb. exemptio, vers. an per mandatum*, Gemin. *in cap. si propter, de rescript. lib.* 6. Ioan. Copus *de fructib. lib. vlt. cap.* 3. *num.* 14. *&* 15. Anton. de Rosel. *in tract. de Indulgent. num.* 314. *cum seqq.* Abb. *in cap. pro illorum, num.* 6. *in fine, de prabend.* pariter resoluentes, quòd si concessum fuerit Episcopo priuilegium, vt habeat fructus beneficiorum vacantium in sua diœcesi, habebit etiam fructus beneficiorum exemptorum suæ diœcesis, prout eos refert Erasm. à Cochier *d. tract. de iurisdict. Ordin. in exemptos, p.* 1. *q.* 5. *num.* 21. Secundò distinctio fieri potest, an sit dispositio fauorabilis, vel odiosa, vt sub priori comprehendantur exempti, sub posteriori verò minimè, vt per Felin. *in d. cap. graue*, & Petr. Andr. Gamar. *in cap.* 1. *num.* 109. *de permut. benefic. in* 6. Erasm. à Cochier *in d. tract. p.* 4. *q.* 29.

27 Conditionem facit, quando scilicet dispositio suspenditur in aliquem incertum euentum futurum, vt *in l. solemus, ff. de condit. & demonstr.* & *in d. l. si cui legetur*, vbi Bart. *ff. de leg.* 1. Natt. *cons.* 661. *num.* 27. & *cons.* 519. *num.* 4. *tom.* 4. Paris. *cons.* 18. *num.* 16. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 115. *num.* 5. *vol.* 3. Becc. *cons.* 41. *incip. Visis, num.* 26. Gabr. *cons.* 171. *num.* 4. *lib.* 4. Cened. *d. sing.* 17. *num.* 6. & 8.

Quando hæc dictio iungitur verbo importanti tempus, oportet illud esse completum, vt per Alex. *in d. l. si cus, num.* 3. *ff. de leg.* 1.

28 *In dies*, & *in singulos dies*, significationem eamdem habent; differunt tamen in hoc, quòd alterum imminutum est, alterum plenum. Cic. *Topicor.* In dies vitium crescit. idem 3. *Catil.* Crescit in singulos dies hostium numerus. Idem *lib.* 6. *epist.* 12. Illa in dies singulos magis, magisque opinio confirmatur.

29 *In diem viuere*, Cic. 2. *Officior.* Barbarorum est in diem viuere. Idem 2. *Phil.* Iam minimè miror, te cum perditissimis latronibus non solùm de die, sed etiam in diem viuere.

In posterum dicimus, vel *in perpetuum*. Cic. 2. *Agr.* 30
Videte, ne Censoribus in posterum potestatem Regiam permittatis. Idem 2. *de Diuinat.* Defectionis Solis, & Lunæ cognitæ, prædictæque in omne posterum tempus. Idem 3. *in Verr.* Idcircò tibi amicum in perpetuum fore putasti.

In modum elegantes, ac varios vsus habet. Plaut. 31
Trin. Exornetur in peregrinum modum. Cic. 2. *Verr.* Seruilem in modum cruciari. Idem *de Prou. Cons.* Miserandum in modum necari. Idem *Attic. lib.* 2. Miserandum in modum iratus est. Idem *lib.* 15. *epist.* 9. Miserandum in modum gaudeo. Liu. *lib.* 1. Vaticinantis in modum cecinit.

In speciem non semel eleganter dicimus. Cic. 7. 32
Verr. Præclara classis in speciem, sed inops, & infirma. Liu. *lib.* 3. Dilatáque in speciem actione, re ipsa sublata. Idem *lib.* 30. Ducentos, paucos in speciem captiuos.

In manibus esse per translationem multa significat. 33
Cic. *Attic. lib.* 6. Res est in manibus, id est, iam agitur. Idem *Attic. lib.* 4. de libris Orator. loquens: Factum est à me, diligentes, diu, multúmque in manibus fuerunt, id est, expoliti sunt. Idem *de Amicit.* Sed & audiuistis, & est in manibus oratio, id est, vulgò habetur. Idem 2. *Verr.* Libelli nominum vestrorum in manibus erant omnium, id est, per manus omnium versabantur. Liu. *lib.* 35. Victoria est in manibus, id est, habetur pro secura.

In antea.

DICTIO CLIII.

HÆc dictio importat *Ab inde*, seu *in posterum*, vt *in l. cùm stipulatus sum mihi à Proculo, ff. de verbor. oblig.* Capra *cons.* 44. Flamin. Paris. *de confident. beneficial. lib. q.* 28. *num.* 34.

SVMMARIVM.

1 *Dictio* In circa *operatur in modico.*
2 *Iudicis arbitrio relinquitur quanta sit modica quantitas quam operatur dictio* In circa.
3 *Modicus defectus ordinatur in decima parte.*
4 *Excessus modicus dicitur in decima parte.*
5 *Tempus incertum, saltem per sex menses importat dict.* In circa.
6 *Quantitatem certam, & determinatam excludit dict.* In circa.
7 *Testes deponentes per dictionem* In circa, *an & quando probent, ostenditur.*
8 *Testes duo contrarij deponentes per dict.* In circa, *quomodo possint redigi ad concordiam, ostenditur.*

In circa.

DICTIO CLIV.

OPeratur hæc dictio in modico, *argum. l.* 2. *§. ex actis. ff. de origin. Iuris.* glos. *verb. Circa, in cap.* 1. 1
§. po

§. *penult. de offic. Ordin. lib.* 6. Ruin. *cons.* 130. *num.* 5. *vol.* 1. Parif. *conf.* 104. *num.* 13. *& conf.* 35. *lib.* 1. Menoch. *de arbitr. cas.* 46. *num.* 3. *cum seq.* Surd. *cons.* 376. *num.* 15. Mart. *de clauf. p.* 1. *clauful.* 59. *num.* 2. Et fuit dictum *in Maceraten. spolij* 13. *Iunij* 1611. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.* 353. *num.* 2. *in fin. p.* 2. *recent.*

2 Qualis, & quanta sit ista modica quantitas, remittitur arbitrio Iudicis, inspecta qualitate negotij, & personarum ac rerum quantitate. Ita Alex. *cons.* 82. *in fin. lib.* 7. Gregor. *decis.* 344. *num.* 1. *&* 10. Et faciunt tradita per Menoch. *de arbitr. cas.* 144. *sub n.* 13.

3 Modicus igitur defectus ordinatur in decima parte, vt per Corne. *consil.* 59. *sub numer.* 6. *libro* 4. Et
4 excessus modicus dicitur etiam in decima parte, secundùm Bero. *cons.* 85. *num.* 4. *lib.* 1. Et quòd modica portio verificatur in quarta parte voluit Corn. *d. loco*, & fuit dictum *in Romana locationis vineæ* 20. *Decembris* 1603. *coram Gregorio XV.* inter eius decisiones impressas, *decis.* 128. quæ reperitur etiam im-
5 pressa apud Farin. *decis.* 73. *num.* 3. *p.* 2. *recent.* Quoad ætatem verò importat hæc dictio tempus incertum, saltem per sex menses. Guido Pap. *decis.* 290. *& singul.* 436. Rebuff. *in praxi, tit. de dispen. ratione ætatis, in verb. Seu circa. & in tract. de nomin. quæst.* 11. *in fine, num.* 31. vbi dicit hanc dictionem esse ambiguam. Ruin. *cons.* 10. *num.* 3. *lib.* 3. Marches *de commiss. p.* 1. *pag.* 1173. *num.* 3. vbi dicit, reddere tempus incertum. Rot. *decis.* 788. *num.* 3. apud Farin. *in* 1. *collect. nouissimarum.*

6 Excludere certam & determinatam quantitatem tenent Ruin. *cons.* 10. *num.* 3. *lib.* 4. Gregor. *decis.* 558. *num.* 1. Rot. *decis.* 73. *num.* 3. *in princip.* apud Farin. *p.* 2. *recent.*

7 Testes deponentes per dict. *In circa*, an & quando probent, vide Castr. *cons.* 113. *incip. Contra superius num.* 4. *lib.* 1. Curt. Iun. *cons.* 144. *num.* 4. Ruin. *cons.* 10. *num.* 3. *lib.* 5. Guid Pap. *singul.* 436. Rebuff. *in pract. beneficials, tit. de dispensat. ratione ætatis, in verb. Vel circa, num.* 6. vbi sub *num.* 5. refert exemplum cuiusdam Clerici, qui debuit studuisse quinque annis completis, si dicatur illum studuisse quinque annis in circa, talis attestatio non valet, quia incerta. Corn. *cons.* 179. *incip. Ex puncto, num.* 4. *lib.* 3. vbi ait, quòd hæc dictio potest importare quartam partem; & quòd in teste importat ambiguitatem, quæ non concludit: & plenius *cons.* 197. *incip. Visa, n.* 14. *circa medium, lib.* 2. vbi, quòd testis deponens vel circa, deponit incertè, & non probat: *& cons.* 120. *incip. Omissis, num.* 8. *lib.* 2. vbi ait, quòd si testis deponit, quòd sunt propè decem anni, vel decem anni in circa, quòd talis dictio refertur ad modicam quantitatem: *& cons.* 149. *num.* 17. *lib.* 5. ait, quòd si probatio debet esse de certo tempore, & testis dicat de illo tempore in circa, non concludit: *& cons.* 82. *incip. in causa, in fine, vers. insuper, lib.* 7. vbi ait, quòd in licentia vendendi certos campos in circa, importat arbitrium Iudicis. Angel. *cons.* 127. *incip. Visis, in princ.* vbi ait, quòd testes deponentes de quantitate certæ mensuræ adiicientes dictionem *In circa*, debent intelligi de modica quantitate minori. Gregor. *decis.* 344. *num.* 6. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 249. *num.* 3. *cum seqq.*

8 Illud ad hoc propositum non est contemnendum, quòd quando duo testes contrarij deponunt per dict. *In circa*, possunt redigi ad concordiam, detrahendo virtutem istius dictionis *In circa*, à maiori summa, de qua deponit primus testis, & virtute eius dictionis augendo minorem summam, de qua deponit secundus testis, iuxta tradita per Alciat. *in l. hac adiectio. ff. de verb. signific.* Angel. *cons.* 94. *num* 4. *in fin.* Parif. *conf.* 104. *num* 35. *lib.* 1. Mandel. *conf.* 166. *num.* 34. quibus citatis sic censuit Rota *in Tiburtina confinium* 4. *Maij* 1611. *coram Card. Sacrato*, impressa per Farinac. *decis.* 334. *num.* 5. *p.* 2. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 Incontinenti, *pluribus modis accipitur.*
3 Incontinenti, *ex propria eius natura significat*, Sine interuallo.
4 *Actus, vt nullo alio actu etiam momentaneo interposito debeat celebrari, operatur dict.* Incontinenti.
5 *Celeritatem desiderat dictio* Incontinenti.
6 *Interuallum aliquod temporis non excludit dictio* Incontinenti, *quando res incontinenti recuperari non potest.*
7 *Temporis modicum spatium quomodo dict.* Incontinenti *importet, ostenditur.*
8 *Dictio* Incontinenti *verificatur, quando eadem die, & loco, & coram eisdem testibus aliquid fit.*
9 *Charta de retrouendendo incontinenti dicitur fieri, quando fit sub eodem notario, & testibus.*
10 Incontinenti *quæ fiunt, à iure inesse creduntur.*
11 *Temporis aliquod breue spatium arbitrio Iudicis taxandum dicitur* Incontinenti.
12 *Arbitrio Iudicis relinquitur, an aliquid dicatur factum* Incontinenti.
13 Incontinenti *intelligitur intra terminum ad probandum concessum.*
14 Incontinenti *fieri dicitur, quando fit in flaganti delicto.*
15 *Contractus quando dicatur fieri* Incontinenti *remissiuè.*
16 Incontinenti *vt plurimum denotat, & intelligitur intra tres dies, quandoque intra mensem, nonnunquam intra decennium.*
17 Incontinenti *interpretatur, cùm commodè potuerit arbitrio Iudicis.*
18 *Canonem latæ sententiæ significat dictio* Incontinenti.

Incontinenti.

DICTIO CLV.

De vi & effectibus huius dict. vide Menoch. *de arbitr. casu* 9. *cum tribus seqq. & cons.* 576. *nu.* 33. Vulpell. *de præpos. signif. sub hac diction. pag.* 46. Franc. de Sousa *in comment. ad tit. ff. de pact. art.* 8. *quæst.* 1. *num.* 6. *cum seqq.* Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing.* 56. Anton. Gabr. *com. lib.* 1. *tit. de præs. concl.* 13. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Reuertatur, in* 3. *fallentia, num.* 114. *& in verb. Donatione largitus, num.* 117. *cum seqq. C. de reuocan. donat.* 1

Pluribus

2 Pluribus modis accipitur hæc dictio, vt per Bald. *in l. petens*, 27. *num.* 54. *C. de pactis*. Natt. *consil.* 50. *incip. Materiam, numero* 24. *in fin.* Aret. *in l.* 1. *ff. de verb. obligat. num.* 11. *post princip.* & ibi Imola *numero* 19.

3 Ex propria eius natura significat, *sine temporis internallo*, glos. *verb. Mox, in cap. Quia propter, de elect.* dum exponit, *Mox*, id est, *Incontinenti*, nullo actu intermedio: text. *in l. quod ait*, §. *vlt. ff. de adulter.* qui interpretatur *incontinenti*, id est, vno impetu. Vide Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 114. Ioan. de Salas *de legib. quæst.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 6. *sub num.* 78.

4 & denotat vt nullo alio actu etiam momentaneo interposito debeat actus celebrari, vt probat text. & *ibi* glos. *in l. si pater captus, ff. de vulgari.* Auendan. *de exequen. mandat. p.* 1. *cap.* 16. *num.* 1.

5 Desiderat hæc dictio, & similes, quæ sunt aduerbia temporalia, celeritatem, vt per Bermond. *de publ. concub. verb. Statim, num.* 3. *fol.* 227. Grillan. *de haret. lib.* 1. *quæst.* 5. *num.* 5. vbi *num.* 13. subdit, quòd etsi ista dictio desideret celeritatem, tamen quod debet intelligi cum ciuilitate, quem refert Cened. *d. sing.* 56. *num.* 1. *in princ. & num.* 4. *propè finem.*

6 Vnde non excludit hæc dictio aliquod interuallum temporis, quando res *incontinenti* recuperari non potest, iuxta resoluta per Tiraq. *de iure constitu-*
7 *ti, p.* 3. *limit.* 21. *num.* 11. Nam licèt de sui natura importet modicum temporis spatium, tamen hoc debet intelligi cum quodam temporis moderamine, non autem ad vnguem, vt obseruat Natt. *consil.* 50. *num.* 29.

8 Verificatur hæc dictio, quando eadem die, & loco, & coram eisdem testibus aliquid fit, iuxta tradita per Cassan. *in consuetud. Burgundiæ. rubr.* 1. §. 1. *verb. rentes, num.* 36. *& rubr.* 7. §. 5. *verb. ne ordonnance, nu.* 10. Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. donatione largitus, nu.* 119. *& de retractu conuention.* §. 1. *glos.* 4.

9 Vnde *incontinenti* dicitur fieri charta de retrouendendo, quando fit sub eodem notario, & testibus. Cassan. *consil.* 33. *num.* 12. & quòd paria sint aliquid fieri ante actum, vel *incontinenti* post, etiam in iis quæ de necessitate debent fieri ante actum, probant Rebuff. *in concord. in rubr. de collat.* §. *præfatique graduati, in verb. Ante vacationem, pag.* 372. Cened. *sin-*
10 *gul.* 56. *num.* 6. quia quæ *incontinenti* fiunt, à Iure inesse creduntur, *l. lecta*, 40. §. *dicebam, ff. si certum petatur. l. petens, C. de pactis, cap. officij,* 38. *de elect.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc. gloss.* 43. *num.* 54. Cardin. Tusch. *pract. concl. tom.* 4. *lit. I. conclus.* 81. Mar. Anton. *var. resolut. libro* 1. *resolut.* 69. *numero* 5. *& resolut. finali, cas.* 62.

11 *Incontinenti* dicitur aliquod breue temporis spatium arbitrio Iudicis taxandum. Menoch. *de arbitr. cap.* 12. *num.* 4. Sanch. *de matrimon. lib.* 10. *disput.* 12. *num.* 23. Et regulatur secundùm subiectam materiam, ex adductis per Sigismund. Scacc. *de camb.* §. 2. *glos.* 5. *num.* 7. Franc. de Sousa *in comment. ad tit. ff. de*
12 *pactis, art.* 8. *q.* 1. *num.* 6. Ac proinde relinquitur arbitrio Iudicis, an aliquid dicatur factum in continenti, vel non, secundùm subiectam materiam, vt per Felin. *in cap. prætereà, num.* 10. *de testib. cogen.* Gig. *de pens. q. vlt. num.* 26. Bermon. *de publicis concubinar. in verb. statim, num.* 8. *fol.* 227. Neuizan. *cons.* 56. *num.* 8. & *cons.* 81. *num.* 11. Aym. *in consuetud.* Alber. *tit.* 3. *art.* 1. *num.* 11. *fol.* 10. Menoch. *d. casu* 9. *num.* 5. Neapod. *in casu* 1. *in verb. in continenti, de iure dotium, fol.* 232.

13 Intelligitur intra terminum ad probandum concessum. Gregor. *l.* 7. *verb. possession. tit.* 4. *partit.* 5. Molin. *de primogenit. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 12. *&* 18.

Incontinenti fieri dicitur, quando fit in flagranti delicto, hoc est, donec animus continuus durat. Fr. Anton. de Sousa *in relect. de censur. Bullæ Cœnæ, cap.* 15. *disput.* 78. *num.* 6. 14

Contractus quando dicatur fieri in continenti, vide Ioseph. de Sesse Aragon. *decis.* 230. *num.* 16. 15

Cùm igitur reguletur hæc dictio secundùm subiectam materiam, prout suprà diximus; ideò vtplurimùm denotat, & intelligitur intra tres dies, vt *in l. fin.* §. *illicò*, vbi Iason *C. de iudiciis*, & *in l. lecta, num.* 19. *ff. si certum petat.* Interdum vnius mensis spatium denotat, vt *in l. diuortio*, vbi Alex. *num.* 10. *ff. soluto matrimon.* Quandoque extenditur vsque ad decennium, glos. *in l. ab eo, C. quomodo, & quando Iudex.* vbi Bald. *num.* 1. Ita Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. num.* 46. 16

Denique interpretatur, cùm commodè potuerit arbitrio Iudicis, iuxta reg. *l.* 3. §. *cum igitur, ff. de vi, & vi armata*, tradunt Menoch. *de arbitr. casu* 13. & *rem.* 1. *recuperandæ, num.* 259. Mascard. *de probat. conclus.* 1065. *num.* 7. Azeued. *l.* 71. *num.* 3. *tit.* 1. *lib.* 3. *noua Recopil.* Vallasc. *consult.* 88. *num.* 6. *& de partit. cap.* 3. *num.* 11. 17

Ipso Iure denotat, & canonem latæ sententiæ significat, vt per Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 95. Cened. *d. sing.* 56. *num.* 5. Sayro *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 27. Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.* 7. *num.* 37. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. lex, num.* 113. 18

Incurrat.

DICTIO CLVI.

VErbum hoc intelligitur ipso Iure, sine alia sententia, iuxta resoluta per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 145. *C. de reuocand. donat.* Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.* 7. *num.* 22. Ioan. de Salas *de legib. q.* 98. *tract.* 14. *disput.* 15. *q.* 16. *sub num.* 78. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb lex, num.* 145. Sayro in Claui Regia, *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 21. *vers. fallit*, vbi etiam idem dicit de verbo *Incidat.* 1

SVMMARIVM.

1 Inde *interdum infert, & significat* Ex quo.
2 Deinde *aliquando importat dict.* Inde.
3 *Locum respicit quandoque dict.* Inde, *& significat*, Ex quo loco.
4 Ex hoc *nonnunquam importat dict.* Inde.
5 *Personam respicit dict.* Inde, *& denotat*, Ex qua persona.

Inde.

DICTIO CLVII.

HÆc dictio interdum infert, & significat *Ex quo*, vt *in l. censere*, & *in l. si calumnietur, ff. de verbor. signif.* & *in l.* 1. *ff. de pact.* & *in l. & tertium, ff. de indic.* & *in l. item si obstetrix, ff. ad legem Aquil.* 1

Aliquando accipitur pro *Deinde.* Cic. *in Brut.* Deinceps inde multi, Idem *pro Mur.* Quid tum inde? Liu. *lib.* 1. Agrippa inde Tiberini filius. 2

Quandoque respicit locum, & significat *Ex quo loco*, vt *in l. portus, ff. de verbor. signif.* & *in l. plerique, ff. de in* 3

de in ius vocand. & *in l. heres, §. proinde, ff. de iudiciis.* Cic. 2. *de natura Deor.* Iam inde ab ortu. Idem *lib.* 13. *epist.* 39. Nec inde venit vnde mallem. Idem 1. *de Inuent.* Si inde incipimus narrare vnde necesse erit.

4 Nonnunquam ponitur pro *Ex hoc*, vt *in l. notionem, ff. de verbor. signif.*

5 Denique respicit personam, & denotat *Ex qua persona*; interdum tempus, & significat *Ex quo tempore*, vt *in l. ait lex, ff. ad legem Aquiliam.*

Indulgemus.

Dictio CLVIII.

1 DEnotat hoc verbum concessionem priuilegij, vt *in cap. si de terra, de priuileg.* Quandoque tamen importat solum idem, quod primum, & de Iure competebat, vt per Gemin. *conf.* 72. *num.* 1. *vers. non obstat verbum Indulgemus*, quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 293. *num.* 1. & 2.

Inest.

Dictio CLIX.

VErbum hoc est significatiuum veritatis, per ea, quæ tradit Tiraquel. *de retractu conuention.* §. 1. *glos.* 6. *num.* 28.

In euentum.

Dictio CLX.

1 HÆc dictio addita alicui dispositioni reddit eam subsidiariam, vt scilicet locum non habeat, nisi in subsidium, vt fuit resolutum *in Romana, seu Ariminen. pecuniaria* 10. *Decembris* 1591. *coram Giptio*, & *in Romana supplementi legitima* 30. *Iunij* 1619. *coram Buratto.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 Infra, *contrarium habet* Supra.

3 *Extrema sua includere solet dictio* Infra, & *excludere ea quæ sunt extra.*

4 *Terminus si aßignatur ad aliquid faciendum infra decem dies, qualibet die dictorum decem dierum poterit ille actus fieri, & postea non.*

5 *Diem, quo aßignatur terminus, est de natura huius dict. excludere.*

6 *Licentiam accipiendi possessionem prædij sui si quis dederit, nempe infra annum, in qualibet anni parte possessio accipi potest.*

7 *Actum immediatè sequentem terminum, cui adiungitur denotat dictio* Infra, *aliquando actum mediatum, interdum extremam partem.*

8 *Tempus continuum significat dict.* Infra.

9 *Tempori iuncta dict.* Infra, *denotat diminutionem, seu imperfectionem temporis.*

10 *Relationem habet dictio* Infra *ad inferius dicenda.*

Infra.

Dictio CLXI.

DE vi, & effectibus huius dictionis vide Vulpell. 1 *de prepos.* & *aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 48. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 294. Cened. post *libr. practic.* & *canonic. quæst. sing.* 53. Tursellin. *in libello de particulis Latinæ orationis, cap.* 79. Grat. *de dictionib. dict.* 95.

Hæc dictio contrarium habet *Supra.* Cic. *lib.* 6. 2 *de Rep.* Supra Lunam sunt omnia æterna, infra autem nihil est nisi mortale. Idem *Attic. lib.* 9. *epist.* 6. Et quidem supra me Atticus, infra me Vetrius, familiares tui. Idem 6. *Verr.* Ipse ad mare infra Offidium expectabat. Idem *pro Quinct.* Non modò ex numero viuorum exturbatur, sed si fieri potest, etiam infra mortuos amandatur.

Regulariter solet sua includere extrema, & ex- 3 cludere ea, quæ sunt extra, vt *in l.* 1. §. 1. vbi Bart. & alij *ff. de offic. Praefect. vrbis*, & *in l. in venditione, ff. de act. empti.* Vulpell. *citato loco.* Marc. Anton. Bard. *de tempore vtili, & continuo, q.* 19. *num.* 19. Gemin. *conf.* 121. *incip. Attenta forma, num.* 3. *vers.* & *hoc importat*, vbi ait, quòd si assignatur terminus ad ali- 4 quid faciendum infra decem dies, qualibet die dictorum decem dierum poterit ille actus fieri, & posteà non. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap.* 16. *num.* 9. Flam. *de resign. lib.* 12. *q.* 8. *num.* 25. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 199. *num.* 2. Rot. *decis.* 60. *num.* 5. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimarum.*

Natura huius dictionis est excludere diem, quo 5 assignatur terminus; & sic quando ille assignatur per istam dictionem, dies ipse primus termini non computatur in termino, vt per Cened. *d. sing.* 53. *num.* 1. Sic etiam natura huius dictionis est, quòd contineat contenta inter extrema, quibus adiungitur, *cap.* 1. *cap. ex tua, de auctoritate, & vsu pallij.* Socin. *conf.* 182. *num.* 5. *lib.* 3. Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 1. §. 8. *in verb. iour, num.* 9. *vers.* & *primò.* Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *num.* 76. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac dict.* Cened. *d. sing.* 53. *num.* 2.

Vnde si quis dederit licentiam accipiendi pos- 6 sessionem prædij sui, nempe infra annum, in qualibet anni parte possessio accipi potest, vt fuit dictum *in Perusina bonorum* 20. *Aprilis* 1592. *coram Penia*, impressa per Pic. *ad statuta Vrbis, decis.* 38. *num.* 12.

Denotat actum immediatè sequentem terminum, 7 cui adiungitur, & aliquando actum mediatum, interdum verò extremam partem, vt per Gom. *in cap. si annum, §. si verò, num.* 2. & 8. *de iudiciis, lib.* 6. quem refert Cened. *d. sing.* 53. *num.* 4.

Significat tempus continuum, ita vt currat de 8 momento ad momentum. Angel. *conf.* 404. *incip. Paulus, col.* 2. *vers.* & *hoc importat.* Bald. *conf.* 246. *lib.* 5. quos refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 294. *num.* 1. Et ita facit terminum momentaneum, idem Tusch. *d. lit. D. conclus.* 291. *num.* 4.

Iuncta tempori denotat diminutionem, seu im- 9 perfectionem temporis; vnde dicitur puellam esse

constitutam infra duodecim annos, quando nondum peruenit ad pubertatem. Ita Panorm. *in cap. ex parte, num.3. de restit. spol.* quem refert Cened. *d. sing.53. num. 5.*

10 Relationem habet ad inferiùs dicenda, & secundùm ea regulatur, vt per Parif. *conf.* 98. *num.* 22. *vol.*1. Rolan.*conf.*34. *num.*27. *tom.*4. Menoch.*conf.*86. *num.*9.& 71. Stephan.Gratian.*discept.forens. cap.*575. *num.* 28.

11 Et est eiusdem effectus, ac si omnia nominata, & scripta fuissent. Bertazol. *de clausul. instrument. claus.* 4. *glos.*3. *num.*2.

12 Propriè refertur ad locum, vt *in l. in venditione, ff. de action. empti*, ibi, *infra domum*, *l. scire oportet*, §. *multa, de excusat. tutor. cap.* 1. *de auctoritate, & vsu pallij.* Dec. *in rubr. C. qui admitti, num.* 8. *in* 1. *lect.* & *num.*36. *in* 2. *lect.* Licèt quandoque referatur, & respiciat tempus, secundùm eum ibidem plures textus citantem, refert Cened.*d.sing.*53. *num.*6.

13 Interdum pro *Post* vsurpatur. Cic. *in Brut.* Homerus non infra superiorem Licurgum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Relatiua ad casus, qui infrà expressè enumerantur, & descripti apparent, est dictio* Infrascripti.

2 *Verba* Infrascriptos hæredes, *important solùm illas personas, quæ oculis corporis legi possunt, & discerni ex inspectione testamenti.*

3 *Verba præcedentia ad personas expressè nominatas in institutione, & substitutione, restringit dict.* Infrascripti.

4 *Scriptos infra taliter quòd legi possint, non per subauditum sermonem, importat dict.* Infrascripti, *secus si aliter non posset habere effectum dispositiò.*

Infrascripti.

DICTIO CLXII.

1 HÆc dictio est relatiua ad casus, qui infrà expressè enumerantur, & descripti apparent, vt per Parif.*conf.* 93. *num.* 24. *& seq. lib.* 1. Rimin. Iun. *conf.*181. *num.*13. *lib.*2. Menoch. *conf.*86. *num.* 71. & *conf.*100. *num.*31. Honded.*conf.*2. *num.*19. *lib.*2. Vnde

2 verba *Infrascriptos hæredes* important solùm illas personas, quæ oculis corporeis legi possunt, & discerni ex inspectione testamenti. Ita Alex. *conf.* 176. *incip. Visis narratis, num.*10. *lib.*7, quem refert Card.Tusch. *practic. conclus. lit.D. concl.*260. *num.*5.

3 Restringit verba præcedentia ad personas expressè nominatas in institutione, & substitutione; & restringit dispositionem ad subsequentia, vt per Menoch.*conf.*347. *num.*7.

4 Importat scriptos infrà, taliter quòd legi possint, non per subauditum sermonem. Alex. *conf.* 176. *in fine, lib.* 7. Et ita non verificatur nisi in iis, quæ scripta sunt, & oculis corporeis legi possunt. Bart. *in l.* 1. *in fine, ff. quæ in testam. delentur.* Natt. *conf.*436. *num.*6. *tom.*2. Rimin.*conf.*229. *num.*32. *vol* 3. Menoch. *conf.*1020. *num.*16. *&* 42. Ioan.Bapt. Costa *inter clausulas Martæ, p.* 1. *clauf.* 308. *num.* 2. *in vlt. impress.* Quando verò aliter non posset habere effectum dispositio, tunc continebit ea, quæ legi non possunt, sed per intellectum capiuntur, vt post Alex.*conf.*173. *incip. Visa facti narratione, num.*6. *& seq. lib.* 5. tradit Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 266. *num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Tempus perpetuum denotat dictio* In infinitum.

2 In perpetuum, *idem est quod* In infinitum.

3 In perpetuum, *quandoque secundùm subiectam materiam refertur ad hominis vitam, si actus de sui natura, vel disponendi modus personam respiciat.*

4 In infinitum, *operatur vltra decimum gradum, perpetuámque familiæ conseruationem denotat.*

5 *Posita dictio* In infinitum *in concessione rei, importat vt illa nunquam sit reuersura.*

6 *Fideicommissum perpetuum inducit dictio* In infinitum, *posita in substitutione facta in omnes descendentes.*

7 In infinitum, *posita in substitutione, intelligitur de vulgari, & posita in vulgari, non extenditur ad fideicommissariam.*

8 *Fideicommissum nouum non inducunt verba* In perpetuum, & In infinitum, *quando sunt posita relatiuè.*

9 *Temporis tractum importat dictio* In infinitum.

In infinitum, In perpetuum.

DICTIO CLXIII.

DEnotat hæc dictio perpetuum tempus, & perinde est, ac si *Semper*, dixisset. *l. apud Celsum*, §. *in hac exceptione, ff. de dolo except.* Parif. *conf.*74. *num.* 85. *& seq. vol.*3. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.*49. Mart. *de clausul. p.*3. *claus.*41. *num.*1. 1

In perpetuum idem est, quod *in infinitum*, & intelligitur etiam post centum annos, vt per Put. *decis.* 115. aliàs 110. *num.* 5. *&* 8. *lib.* 1. *in correct.* Cephal. *conf.*268. *num.*3. Petr.Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac dict.* Rimin.Iun.*conf.*219. *num.*22. *lib.*2. Stephan.Gratian. Marchiæ *decis.*22. *num.* 9. & *discept. forens. cap.* 131. *num.* 14. & sine præfinitione temporis est interpretanda *l. Iurisperitus, ff. de excusat. tutor. l. qui saltum, ff. de legat.*3. Parif.*conf.*72. *num.*85. *lib.*4. Grat.*conf.*31. *num.* 24. *lib.* 2. Port. *lib.* 1. *commun. opinion. reg.* 27. quos refert, & sequitur Rot. *in Perusina bonorum* 22. *Aprilis* 1580 *coram Brano*, impressa per Farinac. *decis.*10. *num.* 5. *p.* 1. *recent.* 2

Quandoque secundùm subiectam materiam refertur ad hominis vitam hæc dictio *In perpetuum*, si actus de sui natura, vel disponendi modus personam respiciat, *l.*1. *ff. pro socio, cap. transmissa, de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ*, glos. *in l. in perpetuum, ff. de procur.* Bart. *conf.* 49. *circa finem.* Ruin. *conf.*143. *num.*6. Petr.Enriq. *citato loco*, Alex. *conf.*86. *num.* 2. *lib.* 1. vbi declarat, id esse verum, cùm quid conceditur personæ. 3

4 Ex sua propria significatione hæc dictio *In infinitum* operatur vltra decimum gradum. Menoch. *cons.* 399. *num.* 8. perpetuámque familiæ conseruationem denotat. Intrigl. Siciliæ *decis.* 3. *num.* 19.

5 Posita in concessione rei importat, vt illa nunquam sit reuersura, vt post Socin. *cons.* 266. *num.* 37. *vol.* 2. tradit Gabr. *cons.* 76. *num.* 7. *&* 8. *vol.* 2. & censuit Rota *decis.* 10. *num.* 5. apud Farinac. *p.* 1. *recent.*

6 Posita in substitutione facta in omnes descendentes, inducit fideicommissum perpetuum, vt per Menoch. *cons.* 348. *num.* 16.

7 Item posita in substitutione intelligitur de vulgari, iuxta tradita per Surd. *cons.* 370. *num.* 9. & posita in vulgari non extenditur ad fideicommissariam, vt resoluit Mart. *d. claus.* 41. *num.* 5.

8 Verba *In perpetuum*, & *In infinitum*, non inducunt nouum fideicommissum, quando sunt posita relatiuè, sed recipiunt limitationem iuxta substitutionem relatam, ex adductis per Gregor. *decis.* 433. *num.* 11.

9 Importat hæc dictio tractum temporis. Seraphin. *decis.* 409. *num.* 15. Et quia huiusmodi dictio denotat qualitatem temporis, ideò semper refertur ad proximè immediata, & non ad alia, vt notatur *in l. filium, in princip. ff. quando dies legati cedat.* Mart. *d. claus.* 41. *num.* 2. vbi intelligit, præsertim quando diuersa ratio inter vnum, & alterum casum assignari potest.

Vide alia in dictione *Perpetuò*, 253.

Insimul.

Dictio CLXIV.

1 HÆc dictio *Insimul* significat congregationem, & connexitatem, vt *in cap.* 1. ibi, *Cum reliqua insimul, de consuet. lib.* 6. & *in l.* 3. *circa princip. ff. si fam. furt. fec. dic.* & *in l. Arethusa, ff. de statu homin.* & *in l. qui duos, ff. de vulgari, & pupill.* tradit Paris. *cons.* 79. *num.* 10. *lib.* 3.

Instar.

Dictio CLXV.

1 SImilitudinem importat hæc dictio. Bald. *cons.* 232. *num.* 2. *vers. præterea, lib.* 1. & *in l.* 1. *C. de patr. qui fil. distrax.* Cardin. *in Clem.* 1. *in* 5. *notab. de iudic.* Mandos. *de priuileg. ad instar, q.* 1. *num.* 2. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 296. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Bald. *d. cons.* 232. *num.* 2. declarat, quòd hæc dictio *Ad instar alicuius*, quod esse desinit, nihil operatur, ex quo iam desinit esse, & nulla similitudo esse potest eius, quod non est.

Cætera habes in *tractatu de Clausulis, claus.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Idem quod* Vltra *&* Vlteriùs *importat dict.* Insuper.

2 *Diuersitatem à præcedentibus importat dictio* Insuper.

3 *Clausula posita in principio, non refertur ad sequentia, quando adest dict.* Insuper.

4 *Continuatiuè de sui natura venit dict.* Insuper, *addendo ad superiora retenta eadem materia.*

5 Insuper, *ponitur pro*, Præterea, *& aliquando pro* Præcipuè, *vt num.* 6.

Insuper.

Dictio CXLVI.

IMportat hæc dictio idem quod *vltrà*, & *vlteriùs*, 1 *l. Seia, in princip. vers. Seia insuper*, & ibi glos. *ff. de fundo instructo, cap. statutum, §. insuper, de rescript. in* 6. Petr. Rebuff. *in concord. tit. de collat.* §. 1. *vers. insuper.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. in infinitum, vers. dictio Insuper, pag.* 90. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 27. *glos.* 1. *num.* 5. Et fuit dictum *in Romana nullitatis*, 26. *Nouembris* 1616. *coram Vbaldo.*

Diuersitatem à præcedentibus denotat, *cap. insuper, de test.* Vulpell. *citato loco*, Gemin. *cons.* 44. *num.* 2. 2 vbi *num.* 4. *vers. hoc probat*, ait, quòd clausula posita in principio non refertur ad sequentia, quando adest dictio *Insuper*, quæ importat diuersitatem, *& cons.* 3 23. *in princip.* ait, quòd si priuilegium continet plura capitula, illud dicitur diuersum ab aliis, quod incipit per istam dictionem *Et insuper.* Mandos. *de priuileg. ad instar, glos.* 1. *num.* 12. Flamin. *de resign. tom.* 2. *lib.* 11. *q.* 11. *num.* 18. Mart. *de clausulis, p.* 4. *claus.* 14. *num.* 4. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 295. *num.* 1.

De sui natura venit continuatiuè, addendo ad 4 superiora, retenta eadem materia, dictum *cap. statutum, §. insuper, cap. vbi periculum, §. ipsos insuper, de elect. lib.* 6. Bero. *cons.* 80. *num.* 5. *lib.* 2. Flamin. *d. q.* 11. *num.* 24. Maresc. *variar. resolut. lib.* 1. *cap.* 151. *num.* 8. Et fuit dictum *in Romana Palatij*, 18. *Februarij* 1619. *coram Card. Sacrato.*

Ponitur pro *Præterea*, *l.* 1. *C. communia, de legatis*, 5 *§. alia insuper, Instit. de donat.* Rebuff. *in concord. rubr. de collat.* §. 1. *in glos. verb. insuper*, quem refert Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 41. *nu.* 30.

Aliquando pro *Præcipuè* ponitur, *cap. cum accessissent, de constit.* Mandos. *d. glos.* 1. *num.* 14. 6

SVMMARIVM.

1 Integrè *habere dicitur qui totum habet, & nullam penitùs tenet diminutionem.*

2 *Liberatio facta integrè de eo omni, quod debetur ei qui liberat, comprehendit etiam debitum ratione personæ, vel officij, & vtroque modo.*

3 Integrum *dicitur, cui nulla pars deest.*

4 *Diminutio vbi aliqua est, non dicitur* integrum.

5 Domus integra *dicitur antequam ruat, demoliatúrve.*

6 Facultas integra, *id est, plena, & non dissipata.*

7 Pecunia integra, *id est, omnis.*

8 Fides integra, *id est, syncera, & perfecta.*

9 Integra petitio, *id est, tota.*

10 Præbenda integra, *id est, non diuisa.*

11 Fama & dignitas integra, *id est, nō corrupta.*

12 Riuus

12 Riuus integer *dicitur, qui refectione non indiget.*

13 Dotem integram *si maritus promittat restituere, mortua vxore, censetur renunciare lucro quartæ partis ipsius dotis, quod per mortem vxoris ex forma statuti lucrari debet.*

14 Fructus integri, *dicuntur non deductis expensis.*

15 Legatum integrum, *dicitur sine falcidiæ detractione.*

16 Dominium integrum, *id est, continuum, non amissum.*

17 Vas integrum, *id est, sanum, & non ruptum.*

18 Animal integrum, *dicitur habens omnia corporis membra integrè formata.*

19 Restituere in integrum, *est restituere honoribus, ordini, & omnibus cæteris.*

20 Restituere integrè, *importat restitutionem vsque ad vltimum quadrantem.*

21 Ex integro, *id est*, Denuo, In solidum, In totum.

Integrè, Integrum.

Dictio CLXVII.

1 INtegrè habere dicitur, qui totum habet. Menoch. *cons.* 687. *num.* 43. Rot. *decis.* 300. *num.* 10. *p.* 1. *recent.* & nullam penitùs habet diminutionem. Idem Menoch. *cons.* 918. *num.* 3. Vide Bald. *cons.* 88. *lib.* 1. ait, 2 quòd liberatio facta integrè de omni eo, quod debetur ei, qui liberat, comprehendit etiam debitum ratione personæ, vel officij, & vtroque modo, nisi de contrario appareat, prout eum refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 297. *num.* 1.

3 *Integrum* dicitur, cui nulla pars deest, vel quod sine diminutione ex omnibus suis partibus constat, *l. nomen filiarum, §. fin. ff. de leg.* 3. *l. decem, ff. de fideicom miss. libert.* Alex. *cons.* 101. *num.* 7. *vol.* 6. Ruin. *cons.* 159. *num.* 6. *vol.* 3. Paris. *cons.* 116. *num.* 14. *vol.* 1. Ioan. de Amic. *cons.* 12. *num.* 29. Natt. *cons.* 164. *num.* 9. Rolan. *cons.* 27. *num.* 3. *tom* 4. Menoch. *cons.* 229. *num.* 10. & *cons.* 374. *num.* 11. Peregr. *de fideicommiss. art.* 3. *num.* 90. Surd. *cons.* 511. *num.* 7. Ioan. Garc. *de nobilit. glos.* 12. *num.* 7. *in fine.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. integrè, pag.* 51. Card. Tusch. *d. conclus.* 297. *num.* 1. Rota *decis.* 446. *num.* 1. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimarum.*

4 Vbi enim est aliqua diminutio, non dicitur integrum. Gozad. *cons.* 42. *num.* 8. Petr. Enriq. *opusc.* 2. *num.* 25. Nam integrum, & sine diminutione dicitur corpus illud, cui nihil deest. Menoch. *cons.* 264. *num.* 26.

5 *Integra domus* dicitur, antequàm ruat, demoliatúrve, *l. hoc amplius, ff. de damno infecto.*

6 *Integra facultas*, id est, plena, & non dissipata, nec obligata, *l.* 2. *C. de debitor. ciuit. lib.* 11.

7 *Integra pecunia*, id est, omnis pecunia, *l. si rem, §. omnis, ff. de pignor. actione.*

8 *Integra fides*, id est, sincera, & perfecta, *l. vnica, C. de suffragiis.*

9 *Integra petitio totius rei, vel debiti*, id est, tota, solida, non diminuta, *l. eum qui, in fine, ff. de inoffic. testament.*

Integra prabenda, id est, non diuisa, nec diminuta, 10 *cap. cum de non sacerdotali, de prabend. lib.* 6.

Integra fama, & dignitas, id est, non corrupta, læsa, 11 aut diminuta aliquâ notâ, seu crimine, *l. & tantùm, §.* 1. *ff. de seruo corrupto, l. capitalium, §. fin. ff. de pœnis.*

Integer riuus dicitur, qui refectione non indiget, 12 *l.* 1. *§. purgandi, ff. de riuis.*

Integram dotem si maritus promittat restituere, 13 mortua vxore, censetur renunciare lucro quartæ partis ipsius dotis, quod per mortem vxoris ex forma statuti lucrari debet. Ita Marsil. *sing.* 687. *incip. verbum integrè.* Alex. *cons.* 5. *num.* 15. *lib.* 3. & *cons.* 133. *num.* 5. *lib.* 5. vbi num. 7. restringit quoad impensam funeris, & refert Card. Tusch. *d. conclus.* 297. *num.* 10. & 11.

Integri fructus dicuntur, non deductis expensis. 14 Alex. *d. cons.* 133. *num.* 4. *vers. & similiter, lib.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 297. *num.* 9.

Integrum legatum dicitur sine Falcidiæ detra- 15 ctione. Alex. *d. cons.* 133. *num* 4. *lib.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 297. *num.* 8. Vnde si testator mandauerit integra legata solui legatariis, videtur prohibere hæredi detractionem Falcidiæ, Alex. *d. cons.* 133. *num.* 6. *vers. vbi habetur, lib.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 297. *num.* 12.

Integrum dominium, id est, continuum, non amis- 16 sum, aut incorruptum dicitur, *l. Pomponius, in princip. ff. de acquir. possess.*

Integrum vas si teneatur præstare venditor, intel- 17 ligitur sanum, & non cassatum, nec ruptum, *l. tenetur, §. sed si vas mihi vendideris, ff. de action. empti, l. vnica, C. de sent. quæ pro eo.*

Integrum animal dicitur habens omnia corporis 18 membra integrè formata, *l. quod dicitur, ff. de liber. & posthum.*

In integrum restituere, est restituere honoribus, or- 19 dini, & omnibus cæteris, *l.* 1. *& l. fin. C. de sententiam passis.*

Integrè restituere importat restitutionem vsque 20 ad vltimum quadrantem, iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. cap.* 9. *nu.* 7. Et in integrum restituitur minor, quando totum ius suum recuperat, *l. quòd si minor, §. restitutio, ff. de minorib.*

Ex integro, id est, denuò in solidum, in totum 21 *l. ait Prætor, §. exitus, ff. quæ in fraudem creditor. l. Diuus, ff. de custodia reorum.*

Integraliter.

Dictio CLXVIII.

HÆc dictio idem importat, quod sine dimi- 1 nutione, vel cum integritate. Natt. *cons.* 464. *num.* 9. & 10. *volum.* 2. Alex. *cons.* 206. *Viso themate, num.* 2. *vers. fortificamur, lib.* 2. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 297. *num.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Veritatem aliquando designat verbum* Intelligitur.

2 *Fictionem quandoque importat verbum* Intelligitur.

3 *Improprietatem nonnunquam importat verbum* Intelligitur.

4 *Præsumptionem interdum arguit, & ostendit verbum* Intelligitur.

Intelligitur.

Dictio CLXIX.

1 VErbum hoc veritatem aliquando designat, iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 11. *num.* 11.

2 Interdum fictionem importat, vt per Abb. *conf.* 20. *col.* 2. *vers. nam verbum, lib.* 2. Brunor. à Sole *in locis communibus, lit. V. num.* 43. Tiraq. *de iure mariti, glos.* 2. *num.* 67. Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. num.* 650. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 35. *num.* 9. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 394. *num.* 2.

3 Nonnunquam improprietatem denotat, vt per Tiraq. *de iure mariti, glos.* 7. *num.* 174. & *in tract. Le mort saisit le vif, p.* 2. *declar.* 10. *à num.* 7.

4 Quandoque arguit, & ostendit præsumptionem, secundùm Menoch. *d. conf.* 370. *num.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Temporis extremitas notatur per dictionem* Inter.

2 *Distributiua est dict.* Inter, *quæ operatur, vt omnes quos respicit in dispositione considerati dicantur.*

Inter.

Dictio CLXX.

1 PEr hanc dictionem notatur temporis extremitas, *l. non omnis, ff. si certum petat.* Et illa ponitur inclusiuè, *l.* 1. *§. in initio, ff. de offic. Praefect. Vrbis, l. ede, §. interim, ff. de contrah. empt.*

2 Distributiua est hæc dictio, quæ operatur, vt omnes, quos respicit in dispositione, considerati dicantur, *l. inter pares, ff. de re iudic.* Menoch. *conf.* 200. *num.* 78. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. interdiu, vers. inter, pag.* 51. Card. Seraphin. *decis.* 874. *num.* 4.

Interdiu.

Dictio CLXXI.

1 ADuerbium est temporis, cuius contrarium est *Noctu.* Cato *de re rust.* Canes interdiu clausos tenere oportet, vt noctu acriores, & vigilantiores sint. *l. si commune, §. is qui nocturnam, ff. quemadmodum seruitus amittat. l. hoc edictum, §. Labeo, ff. de his, qui deiec. l. itaque, ff. ad legem Aquil.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 51.

Interdum.

Dictio CLXXII.

1 DE natura huius dictionis est, vt præsupponat regulam in contrarium, & denotat exceptionem, & raritatem, vt in *l. interdum, ff. de minorib. l. interdum, in princip.* & ibi glos. & Salicet. *ff. de condict. indeb. l. interdum,* & ibi etiam Salicet. *in princip. ff. qui pot. in pignor. hab. l. interdum, ff. de verbor. signif. l. seruitutes, §. stillicidium, ff. de seruitut. vrb. prædior. l. interdum, ff. de vsufruct. accresc. l. interdum, ff. rem ratam haberi, l. interdum, ff. de furtis.* Tiraq. *de retractu lign. §.* 1. *glos.* 9. *num.* 224. Corn. *conf.* 13. *col.* 1. *vol.* 4. Gom. *in §. sed iste, num.* 21. *Instit. de actionib.* Signorol. *conf.* 155. *col.* 4. *vers. item certi sunt.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 52. Menoch. *consil.* 99. *num.* 187. Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. singul.* 55. *num.* 1. vbi *num.* 2. *per l. legitima, ff. de pactis, & cap. quemadmodum, in fin. princip. de iureiur.* subdit, quòd aliquando videtur, quòd ista dictio denotat regulam.

SVMMARIVM.

1 *Temporis intermedij limitatiua est dictio* Interim, *& importat pendentiam, & idem quòd* medio tempore.

2 Interim, *&* Interea, *vim eandem habent.*

Interim.

Dictio CLXXIII.

ESt limitatiua temporis intermedij, & importat pendentiam, & idem quod *medio tempore, l. qui ad certum, ff. locati, l. si chorus, in fin. ff. de legat.* 3. *l. libertus, §. in quæstionibus, ff. ad municip.* Cephal. *conf.* 450. *num.* 27. *lib.* 3. Signorol. *conf.* 189. *num.* 1. Rimin. Iun. *conf.* 244. *num.* 48. & 71. *lib.* 3. Vulpell. *de prepos. signif. sub dict. Interdiu, vers. Interim, pag.* 52. Magon. Florent. *decis.* 90. *num.* 13. Anton. Magon. Bononien. *decis.* 59. *num.* 20. Honded. *conf.* 97. *num.* 17. *lib.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 298. Et vltra illud tempus non protenditur. Surd. *consil.* 460. *num.* 68. Anton. Monach. *d. decis.* 59. *num.* 21. Et fuit resolutum *in Romana Societatis* 9. *Aprilis* 1612. *coram Card. Canalerio,* impressa per Zach. *post tract. de Societ. decis.* 78. *num.* 2. 1

Interim, & *Interea* vim habent eandem, sed *Interim* ferè absolutè ponitur. Cic. *pro Ligar.* Interim Varus Vticam venit. Id. 2. *de Orat.* Hoc interim spatio conclaue illud concidit. Cæs. *lib.* 5. *de bello Gall.* Interim dum de conuentionibus inter se agunt. 2

SVMMARIVM.

1 Intra, *contrarium habet* Extra, *& ex diametro aduersantur.*

2 Intra *propriè sumpta refertur ad tempus.*

3 *Tempus, & diem termini quandoque includit dict.* Intra.

4 *Includit interdum dict.* Intra *rem, siue locum, vel sua extrema.*

5 *Anni perfectio quòd non requiratur, operatur dictio* Intra.

6 Intra, *in substitutionibus, secundùm mentem testatoris, importat idem quod* Citra, *vel quod* Ante.

7 Citra *sæpè importat dict.* Intra.

8 Iuxta *aliquando importat dict.* Intra.

Intra.

Intra.

Dictio CLXXIV.

1 Intra contrarium habet *Extra*, ac sæpè statum in loco declarat. Cic. *de Univ.* Intra cœlum geniti Dij. Id. *Attic. lib.* 3. *epist.* 14. Quod facile fuisset, nisi intra parietes meos, de mea pernicie consilia inirentur. Ex diametro igitur huiusmodi dictiones sibi aduersantur, vt *in l.* 1. *§. siue autem. ff. de aqua quotid. & æstiua.* Tiraq. *de retract. lig. §.* 1. *glos.* 11. *numero* 72. Bertazol. *de clausulis instrum. claus.* 26. *glos.* 6. *num.* 1. Cened. *post lib. practic. & canon. quæst. singul.* 54. *numero* 4.

2 Propriè sumpta hæc dictio, refertur ad tempus. Cic. 2. *Ver.* Quæ intra decem annos posteaquam iudicia ad Senatum translata in rebus iudicandis nefariè, flagitioséque facta sunt. *l.* 1. *ff. de doli except. l. emancipata, C. qui admitti.* Dec. *in rubr. C. qui admitti, num.* 8. *in* 1. *lect. & num.* 36. *in* 2. *lect.* Cened. *d. sing.* 54. *num.* 1. vbi *num.* 2. subdit, quòd si hæc dictio respicit locum, denotat intrinsecitatem loci, & verificatur in qualibet parte loci.

3 Quandoque includit tempus & diem termini, *l. si ita stipulatus, ff. de verb. oblig. l. qui ante, ff. eod. tit. l. qui bona. §. fin. ff. de damno inf. l. intra, ff. de minor. l. si legatum, ff. de operib. publ. l. si intra, ff. de statulib. l. plebiscito, ff. de offic. Præsid.* Notant Tiraq. *d. glos.* 11. *num.* 14. Vulpell. *de præposit. signif. sub hac dict. pag.* 48. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 299. *num.* 3. Cened. *d. sing.* 54. *num.* 1. vbi *num.* 3. subdit, quòd intra annum soluere includit vltimum diem anni.

4 Interdum includit rem, siue locum, vel sua extrema; *l.* 1. *§. cum vrbem, ff. de offic. Præf. Vrbis. l. fin. ff. de captiu. l. æde, ff. de contrah. empt. l. quæro, ff. de action. empti. l. vxore, §. item quæsitum, ff. de legat.* 3. *l. intra, ff. de appellat. l.* 1. *C. vt intra certum tempus ciuiles quæst. termin.* Vulpell. *citato loco pag.* 48. Socin. *cons.* 221. *in princip. vers. & sic videtur facta, lib.* 2. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 9. *num.* 9. Card. Tusch. *d. concuf.* 299. *num.* 1. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 301. *num.* 10. & fuit dictum *in Romana Societatis* 2. *Iunij* 1608. *coram Card. Lancellotto.*

5 Operatur tamen quòd non requiratur anni perfectio, iuxta notata per Surd. *decis.* 178. *num.* 8.

6 In substitutionibus hæc dictio secundùm mentem testatoris importat idem quod *citra*, vel quod *ante*, veluti si pater substituat filio si decedat intra pubertatem, *l. qui habebat filium, ff. de vulg. & pupil.* quia ibi ex ponitur ante pubertatem. Card. Tusch. *d. conclus.* 299. *num.* 4. vbi *num.* 5. post Bald. *cons.* 111. *incip. Factum talis proponitur, num.* 2. *vers. super secundo, lib.* 4. ex tendit, vt idem sit quando pater substituit filio decedenti intra legitimam ætatem, quia intelligitur si decedat antequàm sit in ætate legitima.

7 Et quòd pro *Citra* sæpe hæc dictio vsurpetur, colligitur ex multis locis Ciceronis, & præcipuè *pro Sext.* Antiochus intra montem Taurum regnare iussus est. Idem 1. *Verr.* Locus iam intra Oceanum nullus est. idem *pro lege Manilia:* Nullam intra Oceani ostium prædonum nauim esse audiatis.

8 Pro *Iuxta* aliquando assumitur, *l. si statua*, cum ibi notatis. *ff. de reg. Iuris.* Et facit quod notatur *in l. eas, ff. de condit. & demonstr.* Alex. *cons.* 8. *num.* 7. *lib.* 4.

Intuitu.

Dictio CLXXV.

1 Importat idem quod contemplatione, vulgari Italico sermone, *Per risguardo*, aut *Per respetto del tale, cap.* 2. *de dolo, & contumac.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 300. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 Inuicem, *ab* In, *&* Vicem *componitur.*
2 *Reciprocationem inter partes denotat dict.* Inuicem.
3 *Communionem inter partes includit dict.* Inuicem.
4 *Dict.* Inuicem *posita in substitutione, eam reciprocam ostendit.*

Inuicem.

Dictio CLXXVI.

Ab *In*, & *vicem* componitur dictio *Inuicem*, vt declarat text. *in l. qui inuicem, ff. de condict. indeb. auth. item sibi inuicem, C. de sacros. Eccles.* 1

Denotat reciprocationem inter partes, *l.* 1. *ff. de verbor. oblig. l.* 1. *C. de iis, qui ante apertas tab.* Et communionem inter eas inducit, Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ, glos.* 7. *num.* 15. 2 3

In substitutione eam reciprocam ostendit, *l. in testamento, §. hac verba, ff. de hæred. instit.* Notat Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 52. 4

SVMMARIVM.

1 *Relatiua est dict.* Ipse, *quæ habet relationem ad præcedentia.*
2 *Demonstratiuè stat dict.* Ipse, *ad significandas personas expressas.*
3 *Restringit magis dict.* Ipse, *quàm aliæ dictiones relatiuæ.*
4 *Demonstratiua personæ ad oculum est dictio* Ipse.
5 *Personalissima est dict.* Ipse.
6 *Personalitatem ostendit dict.* Ipse.
7 *Exclusiua est alterius rei dict.* Ipse.
8 *Testator si prohibeat, ne ipse hæres meus bona alienet, talis prohibitio non comprehendit hæredem hæredis.*
9 *Dominium aliquando importat dict.* Ipse.

Ipse.

Dictio CLXXVII.

Relatiua est hæc dictio, quæ habet relationem ad præcedentia, operatúrque illorum repetitionem cum omnibus suis qualitatibus, *l. pluribus, in princip. ff. de verbor. oblig.* Dec. *cons.* 71. *incip. In casu, col.* 2. *vers. similiter.* Ruin. *cons.* 161. *num.* 9. & *cons.* 117. *num.* 1. & 3. *vol.* 2. Bald. *cons.* 304. *num.* 2. *lib.* 4. Gemin. *cons.* 108. *num.* 2. & 3. Paris. *cons.* 95. *num.* 14. *vol.* 2. Rolan. *cons.* 67. *num* 81. *tom.* 3. & *cons.* 30. *num.* 20. & *cons.* 97. *num.* 20. *tom.* 4. Becc. *cons.* 88. *sub num.* 38. Menoch. *cons.* 409. *num.* 94 Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 301. *num.* 1. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 21. *num.* 3. Galganet. *de condit.* 1

& demonstr. p. 2. cap. 1. q. 18. num. 15. vbi addit, quòd per illam inducitur repetitio qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionum in sequentem. Et fuit dictum *in Romana hæreditatis, 1. Februarij* 1610. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Baren. seu nullius Prioratus*, 20. *Iunij* 1614. *coram Card. Sacrato*, impressa per Farinac. *decis.* 369. *num.* 5. *p.* 2. *recent.*

2 Demonstratiuè stat ad significandas personas expressas, vt per Tiraq. *de retractu connent.* §. 1. *glos.* 6. *num* 25. Menoch. *cons.* 152. *num.* 40. & *cons.* 276. *num.* 13. vbi ait, quòd significat immediatem quamdam; & *cons.* 331. *num.* 44. & *cons.* 349. *num.* 19. vbi ait, quòd stat demonstratiuè, non autem restrictiuè, quando coniecturæ concurrunt; & *cons.* 647. *num.* 13. vbi ait, quòd non stat restrictiuè, sed demonstratiuè.

3 Restringit enim magis, quàm aliæ dictiones relatiuæ. Doctores *in l. filiusfamilias, §. Diui, ff. de leg.* 1. Rebuff. *in l. sciendum, §. idem dicitur, col.* 4. *vers. vndecimus, ff. de verbor. signif.* Gratian. *cons.* 76. *num.* 11. *lib.* 1. Gabr. *cons.* 113. *num.* 64. & *cons.* 154. *num.* 13. *vol.* 2. Surd. *cons.* 448. *num.* 29. Honded. *cons.* 11. *num.* 21. *vol.* 2.

4 Demonstrat personam ad oculum. Bald *cons.* 304. *incip. Nobilis, in fine, lib.* 5. Surd. *cons.* 53. *num.* 11. & *cons.* 153. *num.* 15. & *decis.* 125. *num.* 1. & *decis.* 210. *num.* 18. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 104. *num.* 13. Card. Tusch. *d. lit. E. conclus.* 260. *num.* 1. & *conclus.* 301. *num.* 2. & 5. Roman. *cons.* 301. *incip. In proposita, num.* 6 *vers. secundò probatur.* Menoch. *cons.* 705. *num.* 30. & *cons.* 730. *num.* 3.

5 Est enim personalissima, vt per Bald. *cons.* 304. *num* 1. *in fine, vol.* 5. Barbat. *cons.* 87. *num.* 3. *vers. secundò dico, vol.* 4. glos. *verb. cum ipsa, in §. fuerat, Instit. de action.* Tiraq. *de retractu connent.* §. 1. *glos.* 6. *num.* 25. Dominic. *cons.* 108. *col.* 1. Socin. sen. *cons.* 250. *num.* 5. *vol* 2. Socin. iun. *cons.* 144. *num.* 14. *vol.* 3. Zaz. *cons.* 12. *post princip.* Rolan. *cons.* 55. *num.* 29. & *cons.* 59. *num.* 27. *cum seqq. vol.* 3. & *cons.* 97. *num.* 21. *vol.* 4. Cephal. *cons.* 43. *num.* 8. *vol.* 1. Curt. Iun. *cons.* 144. *num.* 42. Grat. *cons.* 28. *num.* 10. *vol.* 1. & *cons.* 76. *num.* 11. *eod. vol.* 1. & *cons.* 52. *num.* 58. *vol.* 2. Bet. *cons.* 88. *num.* 10. & 88. Moron. *de pace, q.* 57. *num.* 1. Mandos. *in reg.* 34. *Cancellar. q.* 69. *num.* 5. Menoch. *cons.* 82. *num.* 158. & *cons.* 106 *num.* 196. & *cons.* 115. *num.* 5. & *cons.* 120. *num.* 20. & *cons.* 349. *num.* 3. & *cons.* 379. *num.* 10. & *cons.* 390. *num.* 14. & *cons.* 447. *num.* 7. & *cons.* 647. *num* 6. & *cons.* 688. *num.* 18. & *cons.* 705. *num.* 30. & *cons.* 730. *num.* 5. & *cons.* 985. *num.* 12. & *cons* 1066. *num.* 2. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 13. *num.* 34. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 104. *num.* 13. & *cap.* 145. *num.* 5. Cened. *sing.* 22. *num.* 1. Melch. Phebos Lusitan. *decis.* 4. *num.* 7. Et fuit dictum *in Bononien. de Mangiolis*, 20. *Februarij* 1615. *coram Card. Canalerio, & in Romana domus*, 13. *Februarij, &* 24. *Nouembris* 1617. *coram Domino Pirouano.*

6 Restrictiua est ad personam, personalitatémque ostendit. Menoch. *cons.* 390. *nu.* 12. & *cons.* 730. *num.* 6. & *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 38. *num.* 130. Galganet. *d. p.* 2. *c.* 1. *q.* 12. *num.* 19. Cened. *d. sing.* 22. *num.* 1. Ita vt omnes alios excludat, per ea, quæ tradunt Ias. *in l. filiusfamilias, §. Diui, in* 2. *lectura, num.* 181. & ibi Rip. *num.* 111. *vers. & idem si, ff. de leg.* 1. Natt. *cons.* 163. *num.* 8 Tiraq. *d. glos.* 6. *num.* 25. Quibus citatis ita fuit resolutum *in Placentina dotis*, 6. *Iunij* 1614. *coram Patriarcha Pamphilio*, impressa per Farinac. *decis.* 619. *num.* 3. *p.* 1. *recent.*

7 Vnde exclusiuam esse alterius rei censuit Rota apud Seraphin. *decis.* 552. *num.* 1. & *decis.* 1049. *num.* 3. & 18. Nec ad aliam personam referri posse tradunt Surd. *cons.* 53. *num.* 7. & Cened. *d. sing.* 22. *num.* 1. quia facit semper actum personalem; Surd. *cons.* 384. *num.* 47. Sic dispositio loquens de ipso hærede, non extenditur ad hæredem hæredis. Cotta *in memorabil. verb. ipse.* Vnde si in alienationis prohibitione testa- 8 tor dicat: Et volo, & prohibeo, ne ipse hæres meus bona alienet: quòd ista prohibitio non est perpetua, sed ipsum tantùm hæredem comprehendit, non autem hæredem hæredis: & ita per ipsum hæredem hæredis bene fieri poterit alienatio, quia illa demonstratio *Ipse* personam ipsam grauatam, veluti ad oculum; demonstrat, nec eam egreditur. Bald. *d. cons.* 304. Rip. *in d. §. Diui, num.* 111. vbi Ias. *in* 2. *lectura, num.* 151. Tiraq. *d. glos.* 6. *num.* 25. Rolan. *cons.* 59. *num.* 29. *vol.* 3. & *cons.* 97. *num.* 22. *vol.* 4.

Aliquando importat dominium, ex adductis per 9 Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 98. *num.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Canonem latæ sententiæ important hæ voces* Ipso facto, Ipso iure, *si adyciatur verbo præterito, vel præsenti.*

2 *Verba* Ipso facto, Ipso iure, *synonyma sunt, & idem important.*

3 *Lex ex subiecta materia censetur per dict.* Ipso facto, *vel* Ipso iure, *obligare velle in conscientia ante sententiam.*

4 *Lex, seu statutum, si vtatur verbo* Ipso facto, *tunc pariter & annullatio, & pœnæ impositio censetur facta* Ipso iure.

5 *Nullitatem incontinenti operantur dict.* Ipso facto, Ipso iure, *absque alio Iudicis ministerio.*

Ipso facto, Ipso iure.

DICTIO CLXXVIII.

HÆ voces important canonem latæ sententiæ, 1 vt per Bald. *in rubr. C. si pendente appell.* Felin. *in cap. Rodulphus, num.* 48. *& seq. de rescript.* Adden. ad Albert. *in suo Dictionario, verb. ipso Iure.* Papien. *in forma libelli, in causa spol. possess. in glos. ipso facto num.* 1. Paris. *cons.* 91. *num* 65. *lib.* 2. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 142. *cum seq. C. de reuoc. donat.* Bartholom. Peter *ad Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand. vers. & si per sex menses, num.* 31. *cum seqq.* Rolan. *cons.* 90. *num.* 21. *cum seqq. lib.* 3. & *cons.* 62. à *num.* 20. & *num.* 112. *lib.* 2. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 53. Rebuff. *in praxi beneficiali, in* 3. *part. rubr. de modis amittendi beneficia, num.* 3. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *q.* 7. *num.* 36. Carbo *de leg. lib.* 8. *disput.* 6. *vers. prima regula.* Franc. Leo *in thes. fori Eccles. p.* 1. *cap.* 15. *num.* 31. & *p.* 4. *cap.* 2. *num.* 18. Bernard. Muscat. *de mod. fideiubendi, p.* 1. *modo* 14. *num.* 12. Sayro *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 24. & 26. Farinac *fragm. crim. part.* 2. *lit. L. num.* 94. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 302. *num.* 1. vbi *num.* 3. post Socin. Iun. *cons.* 68. *num.* 37. & 38. *lib.* 3. subdit, quòd verba *Ipso Iure*, vel *Eo ipso*, vel *Ipso facto*, & similia important canonem latæ sententiæ, si adiiciantur verbo præterito, vel præsenti; secus si verbo futuri temporis, quia requiritur declaratio, & *num.* 4. post Alex. *cons.* 139. *num.* 2. *lib.* 7. quòd hæ dictiones 2

Ipso

Ipso facto, vel *ipso Iure*, synonyma sunt, & idem important.

3 Per has dictiones censetur lex ex subiecta materia obligare velle in conscientia ante sententiam, ex adductis per Soar. *tom. 5. disput. 3. sect. 3. num.* 8. & *de legib. lib. 5. cap. 8. num.* 1. Salas *in simili tractatu de legib. q. 96. tract. 14. disput. 15. sect.* 2. Loriat. *p.* 1. *disput. 24. membr. 1. reg. 1. & membr. 2. §. vlt.* Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *cap. 10. num.* 22.

4 Si verò lex, seu statutum vteretur verbo *Ipso facto*, tunc pariter & annullatio, & pœnæ impositio censetur facta ipso Iure, text. *in cap. 1. de homicid. lib.* 6. glos. *verb. ipso facto, in cap. 1. ne Clerici, vel Monachi, eod. lib.* & *in Clem. attendentes, in glos. vlt. de statu Monach.* Archid. *in d. cap. 1. in princ. in verb.* Ipso iure. *& in cap. fœlicis, in verb. infamis, de pœnis, eod. lib.* 6. Dec. *cons.* 238. *in princ.* Socin. *in reg.* 360. *in* 2. *fallentia.* Mathesilan. *singul.* 111. *in princ.* Marsil. *in pract. §. aggredior, num.* 123. Soar. *de legib. lib. 5. cap. 7. n.* 4. *& cap. 8. sub n. 1. &* 2. Ioan. de Salas *in simili tract. q. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 6. sub num. 77. in princ. & disp. 16. sect. 8. num. 29. in fin.* Farinac. *d. lit. L. num.* 93. Et nullitatem in continenti operari has dictiones absque alio Iudicis ministerio firmauit Rota *in Veronen. pensionis 1. Iulij 1592. coram Illustrissimo D. meo Card. Millino.*

De dict. *Is*, vide dict. *Ea*, 98. *Eius, Eorum*, 103.

SVMMARIVM.

1 *Formam & modum determinatum cum certis qualitatibus includit dict.* Ita.
2 *Similitudinem denotat dict.* Ita, *atque declarationem ad rem expressam significat.*
3 *Exemplificatiuè interdum sumitur dict.* Ita.
4 *Affirmatiuè non semel profertur dict.* Ita.
5 *Continuatiua aliquando est dict.* Ita.
6 *Expositiua, & illatiua quandoque ex præcedentibus est dict.* Ita.
7 *Conditionem nonnunquam inducit dict.* Ita.
8 Adeo *sæpe importat dict.* Ita.
9 Hoc modo *importat dict.* Ita.
10 Itaque, Atque ita.
12 Ita vt, Ita vt si.
13 Ita quasi.
14 Ita quemadmodum.
15 Ita si.
16 Itane vero.
(10–16:) *Latini dicunt*

Ita.

DICTIO CLXXIX.

1 INducit hæc dictio formam, & modum determinatum cũ certis qualitatibus, vt per Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Ipso iure, vers. Itaque, pag.* 54. Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 575. nu.* 34. Anton. Monach. Florent. *decis. 29. num. 43. &* 44. Quod intelligunt si iungatur dictioni *Vt*, non autem dictioni *Si*. Rebuff. *in comment. ad l. triplici modo, 142. vers. Ita, ff. de verb. signif. pag. 517. in fin.* Galganet. *de cond. & demonstr. p. 2. cap. 3. num. 1. &* 3.

2 Similitudinem denotat, atque declarationem ad rem expressam significat, túmque interpretatur pro *Sicut, l. quæsitum, §. peto, l. qui habebat, §. fin. ff. de leg.* 3. *l. libertas, §. hæc scriptura, ff. de manumiss. testamento.* Notant Gozad. *cons. 8. num.* 19. Grat. *cons. 9. nu.* 86. *& cons. 13. num. 5. vol.* 1. Cosm. *in pragm. sanct. tit. de elect. in princ. in verb. Ita.* Mandos. *in glos. facult. in §. volentes, in verb. Ita, fol.* 181. *&* 198. & Steph. Gratian. *d. cap. 573. num.* 33. Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing. 38. num.* 1. Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib. 3. cap. 11. num.* 2.

Interdum sumitur hæc dictio exemplificatiuè, vt *in l. si res ita, & in l. si ita, ff. de contrahen. empt.* Cened. *d. singul. 38. num. 2. in princ.* 3

Item affirmatiuè non semel profertur, vt *in cap. Ita dominus, 19. distinct.* Cosm. *in d. verb. Ita.* Mandos. *in d. verb. Ita, fol.* 198. Cened. *d. num.* 2. 4

Aliquando est dictio continuatiua, iuxta tradita per Paris. *cons. 17. num. 19. vol.* 1. quem refert Cened. *d. singul. 38. num. 2. in medio.* 5

Quandoque expositiua, & dilatiua ex præcedentibus, effectum eorum, quæ in præcedentibus erant disposita, inferens, & significans, non autem extensionem denotans. Grat. *cons. 9. num. 86. & cons. 13. num. 5. vol.* 1. 6

Nonnunquam conditionem inducit, *l. Iulianus.* & ibi glos. *ff. de cond. & demonstr.* Tradunt Grat. *cons. 126. num. 31. vol.* 2. Paris. *d. cons. 17. num. 19. vol.* 1. quos refert Cened. *d. singul. 38. num. 2. in fin.* 7

Adeo sæpè importat hæc dictio. Cic. *pro Deiot.* Dij te perdant fugitiue, ita non modò nequam, & improbus, sed & fatuus, & amens es. Id. *in Orat.* Rarus incessus, nec ita longus. Id. *6. Ver.* Simulachra præclara, sed non ita antiqua. Id. *in Brut.* Non ita multi sunt. Id. *2. Acad.* Hoc tibi non ita decorum est. 8

Idem quod *Hoc modo* importat, *vt in l. ædificia, ff. de verb. signific.* Honded. *cons. 13. num. 24. vol.* 2. 9

Itaque, siue *Atque ita*, importat. Cic. *5. Tusc.* Ita nobilissima ciuitas Græciæ, & olim potentissima, sepulchrum ciuis sui ignorasset, nisi, &c. Id. *pro Quin.* Ita fit, vt ego qui tela depellere, & vulneribus mederi debeam, tum id facere cogar. 10

In iureiurando eleganter vsurpatur. Teren. *Eun.* Ita me Dij ament, honestus est. Cic. *Attic. lib.* 5. Ita viuam, vt maximos sumptus facio. Id. *1. Ver.* Ita mihi Deos omnes propitios esse velim. 11

Ita vt, Ita vt si, pro *Adeo vt, Adeo vt si*. Cic. *Attic. lib. 2. epist.* 41. Ita sum afflictus, vt nemo vnquam. Id. *lib. 13. epist.* 21. Mihi molestissimis temporibus ita beneuolè, fideliterque præstò fuit, vt si esset à me manumissus. 12

Ita quasi, vel *Tanquam*. Cic. *lib. 7. epist.* 4. Ita mecum loquutus est quasi non dubium bellum habeamus. Id. *pro Quin.* Quasi domi nummos haberet, ita constituit Scapulis se daturum. 13

Ita quemadmodum, vel *Quomodo*. Cic. *de Fat.* Ita certè euenit quemadmodum sit futurum. Id. *Attic. lib. 13. epist.* 20. Quare facies vt ita sit in libro, quemadmodum fuit. 14

Ita si, pro *Hac conditione*. Cic. *de senect.* Ita enim senectus honesta est, si se ipsa defendit, si ius suum retinet. Id *1. Offic.* Nam hoc ipsum ita iustum est, si est voluntarium. Id. *lib. 15. epist.* 10. Crebris litteris nos appellato, atque ita si idem fiat à nobis. 15

Itane verò, vrgentis sunt, aut etiam stomachantis, Cic. *2. de Diuin.* Itane censes? Id. *1. de nat. Deor.* Itane verò? Ego iniustus, qui & Consul rogaui, & augur, & auspicato. Id. *7. Ver.* Itane verò, tu tua pericula communi periculo defendes? 16

SVMMARIVM.

1 *Limitatiua præcedentis dispositionis est dictio* Ita de

Ita demum, *de sui propria natura.*

2 Tantùm *importat dict.* Ita demum.

3 Ita demum *aliquando significat idem quod* Præcipuè, Hoc ita, Quasi, Ea lege, Eo modo. Non aliàs.

4 Ita demum, *importat illud esse de forma, cui per partes renunciari non potest.*

Ita demum.

DICTIO CLXXX.

1 De sui natura est limitatiua præcedentis dispositionis, vt per Aret. *in auth. ex testamento, num. 2. in 2. notab. C. de collation.* & Ced. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing. 39. num. 3.* Et idem importat quod
2 tantùm, *l. ita demum, C. de procurat.* Bertazol. *de clausf. instrum. clausf. 14. glos. 4. num. 1.*

3 Aliquando idem significat quod *Præcipuè, Hoc ita, Quasi, Ea lege, Eo modo,* vt *in l. si quis, ff. quod quisque Iuris, & in l. in tradendis, §. 1. ff. comm. prædiorum, & in l. hac autem, in fin. ff. de seruit. vrban. & in l. si quis libertatem, ff. de petitione hæred.* Importat etiam idem quòd *Non aliàs,* quàm hoc certo modo, vt *in l. si quis ex argentarijs, §. ex hoc edicto, ff. de eden.* notat Rebuff. *in comment. ad l. triplici modo 142. vers. ita demum, ff. de verb. signif. pag. 518.*

4 Vnde importat illud esse de forma, cui per partes renuntiari non potest, vt per Felin. *in cap. cum dilecta, num. 7. vers. septimum signum, de rescript.* Cassan. *in consuetud. Burgundiæ rubr. 4. §. 2. verb. femme, num. 11. & 15. pag. 523. & seq. & cons. 49. num. 14.* quos refert Ced. *d. sing. 39. num. 3. post med.*

SVMMARIVM.

1 *Continuatiua est dict.* Itaque, *& determinatiua casus præcedentis, & restrictiua casus sequentis.*

2 *Declaratiua & limitatiua præcedentium est dict.* Itaque, *nisi verba ad ampliandum sint apposita.*

3 *Necessitatem inducit dict.* Itaque.

4 *Lex quando vtitur hac dictione, forma ab ea designata est substantialis.*

5 Proinde, *siue* Ergo, *importat aliquando dict.* Itaque.

6 Igitur *interdum importat dict.* Itaque.

Itaque.

DICTIO CLXXXI.

1 Continuatiua est hæc dictio, & determinatiua casus præcedentis, & restrictiua casus sequentis, vt *in l. libertis, § hac scriptura, ff. de manumiss. testam. & in l. Lucius, §. qui habebat, ff. ad Trebell. & in l. hac edictali, § his illud, in fin. C. de secundis nupt. l. venditor, §. si constat, ff. commun. prædior. §. sic itaque,* vbi Gom. *num. 2. Instit. de action.* Dec. *cons. 226. num. 6. & cons. 521. num. 16. tom. 2.* Socin. *cons. 241. col. penult. & vlt. vol. 2.* Paris. *cons. 22. num. 39 vol. 3. & cons. 40. num. 9. vol. 4.* Ced. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 39. num. 4.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. ipso Iure, vers. itaque, pag. 34.* vbi subdit, quòd declarat, & limitat præcedentia, nisi verba ad ampliandum 2
sint apposita, quia tunc restrictionem operari debent.

Necessitatem inducit, vt *in d. § hac scriptura, & in* 3
l. ita tamen, ff. ad Trebell. notat Burgos de Pace *in l. 3. Tauri, p. 2. conclus. 6. num. 1207.* vbi etiam asserit *num. 1209.* quòd quando lex vtitur hac dictione, 4
forma ab ea designata est substantialis.

Significat aliquando idem quod *Proinde, Ergo,* vt 5
in l. coram, & in l. si calumnietur, §. fin. ff. de verbor. signif. & in l. 2. ff. de negot. gestis, & in l. quòd si minor, §. restitutio, ff. de minor. & in l. in re communi, ff. de seruitut. vrbanor. prædior.

Interdum exponitur, id est, *Igitur,* vt *in l. 1. ff. de iis,* 6
qui sunt sui, vel alieni iuris, & in l. in repetendis, ff. de leg. 3. Notant Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. volens itaque, in verb. itaque.* Ced. *d. sing. 39. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Limitatiua & restrictiua præcedentis dispositionis est dict.* Ita quòd, *taxationisque vim habet.*

2 *Augmentatiuè, & non restrictiuè aliquando stat dict.* Ita quòd.

3 *Fideicommissum ampliat, & non restringit dict.* Ita quod.

4 Ita quòd *potest accipi vel restrictiuè, vel declaratiuè, vel ampliatiuè secundùm subiectam materiam.*

5 *Testatoris mentem semper declarat dict.* Ita quòd, *& regulat præcedentem dispositionem.*

6 *Obligatio concepta sub verbis,* Ita quòd in quocunque casu, *&c. dicitur facta verbis illatiuis, & accessorijs ad præcedentem obligationem.*

7 *Declaratiua præcedentium est dict.* Ita quòd, *de illiúsque natura est quòd intelligatur secundùm supradicta.*

8 *Continuatiua præcedentis dispositionis est dict.* Ita quòd.

9 *Conditionem & qualitatem præcedentis dispositionis in sequentem repetit dictio* Ita quòd.

Ita quòd.

DICTIO CLXXXII.

Limitatiua, & restrictiua præcedentis dispositionis est hæc dictio, taxationísque vim habet, 1
vt *in l. Lucius, § qui habebat, ff. ad Trebell. & in l. Gallus, §. idem creden. in fine, ff. de liber. & posthum.* Notant Dec. *cons. 226. num. 6. tom. 1. & cons. 521. num. 16. tom. 2.* Socin. sen. *cons. 46. col. 3. vers. cùm ergo, lib. 1. & cons. 49. num. 15. lib. 4.* Socin. Iun. *cons. 69. num. 15. vol. 3.* Rimin. Iun. *cons. 263. num. 40. & cons. 313. num. 29. vol. 1.* Paris. *cons. 92. num. 53. lib. 2.* Ruin. *cons. 18. num. 11. & cons. 74. num. 17. vol. 2. & cons. 92. num. 2. vol. 3. & cons. 1. num. 12. vol. 4.* Berret. *cons. 147. num. 6.* Aym. *cons. 201. num. 41. & cons. 956. num. 14.* Menoch. *cons. 134. num. 15.* Gabr. *cons. 35. num. 26. lib. 1.* Tiber.

Decian.

Decian. *conf.* 7. *num.* 62. *lib.* 1. Honded. *conf.* 69. *num.* 45. *lib.* 2. Surd. *conf.* 315. *num.* 24. Mandos. *in glos. facult. §. itque, in verb. ita quod, d. pag.* 279. *col.* 1. Mart. *de iurisd. p.* 4. *cent.* 2. *casu* 130. *num.* 8. Cened. *post libr.* 1. *practic. & canonic. quaest. sing.* 39. *num.* 1. *in princip.*

2 Aliquando tamen stat augmentatiuè, & non restrictiuè, vt per Curt. sen. *conf.* 49. *sub num.* 40. *vers. confirmantur.* Paris. *conf.* 90. *num.* 27. *vol.* 2. Bero. *conf.* 77. *num.* 16. *vol.* 2. Socin. *conf.* 99. *num.* 15. *vol.* 4. Ruin. *conf.* 18. *num.* 7. *&* 8. *vol.* 1. & *conf.* 84 *num.* 2. *vol.* 3.

3 Cened. *d. sing.* 39. *num.* 2. Et quòd ista dictio ampliet, & non restringat fideicommissum, tenet Paris. *conf.* 90. *num.* 26. *cum seqq. vol.* 2.

4 Potest igitur accipi vel restrictiuè, vel declaratiuè, vel ampliatiuè, secundùm subiectam materiam, iuxta resoluta per Seraphin. *decis.* 911. *num.* 7. Magis tamen restringit, quàm quòd augeat, iuxta ea, quae tradunt Alciat. *conf.* 492. aliàs *conf.* 44. *num.* 3. *lib.* 9. Rimin. Iun. *conf.* 491. *num.* 63. *lib.* 4. Crauet. *conf.* 201. *num.* 41. *lib.* 2. Honded. *conf.* 45. *num.* 47. *&* 43. *vol.* 2. Bertazol. *de clausul. instrument. clausf.* 29. *glos.* 3. *num.* 2.

5 In testamentis posita vel stat ampliatiuè, vel declaratiuè, considerat post alios Paris. *conf.* 90. *num.* 26. *&* 27. *& seq. lib.* 2. Semper tamen certum est, quòd declarat mentem testatoris, & regulat praecedentem dispositionem, Socin. sen. *conf.* 49. *num.* 2. *vers. aut dicimus,* & *num.* 5. *vers. ad propositum, lib.* 5. Dec. *resp.* 33. *num.* 94. *vol.* 1. Et fuit dictum *in Vrbeuentana fideicommissi, 27. Januarij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

6 Obligatio concepta sub verbis *Ita quòd, in quocumque casu, &c.* dicitur facta verbis illatiuis, & accessoriis ad praecedentem obligationem, ideò illam ampliare non possunt extra terminos dictae primae obligationis. Alciat. *resp.* 44. *num.* 30. *tom.* 3. *lib.* 9. Et fuit dictum *in Romana fideicommissi,* 30. *Aprilis* 1574. *coram Orielen. & in Bononien. domus de Blanchettis, 6. Martij* 1592. *coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino.*

7 Regulariter haec dictio profertur ad declarandum praecedentia, de illiúsque natura est, quòd intelligatur secundùm supradicta, §. *& quoniam scimus, vers. & ita, in auth. de testib.* Alciat. *d. conf.* 492. *num.* 17. Menoch. *conf.* 332. *num.* 1. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. ipso Iure, pag.* 54. Mart. *d. casu* 130 *num.* 8. Ruin. *d. conf.* 18. *num.* 11. vbi ait, intelligi eo modo, quod suprà fuerat dictum. Paris. *conf.* 90. *num.* 27. *vol.* 2. vbi dicit, relatiuam esse, retentis terminis praecedentibus. Capic. *decis.* 108. *num.* 8. vbi ait, quòd refertur ad proxima. Afflict. *decis.* 248. *num.* 10. *in fine,*

8 vbi ait, quòd est continuatiua praecedentis dispositionis.

9 Conditionem repetit haec dictio, & qualitatem praecedentis dispositionis in sequentem, vt per Paris. *conf.* 17. *num.* 19. *lib.* 1. Socin. *conf.* 49. *num.* 2. *vol.* 1. vbi ait, venire qualificatiuè, apponendo conditionem praecedenti dispositioni. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Modificatiua, restrictiua, & limitatiua praecedentium est dict.* Ita tamen.

2 *Restrictiua, & declaratiua est dict.* Ita tamen, *secundùm subiectam materiam.*

3 *Restrictiua, & annullatiua actus, cui opponitur, est dictio* Ita tamen.

4 *Testator si legauit vxori victum, & vestitum, ita tamen quòd teneatur bene regere, & gubernare, legatum victus, & vestitus censetur restrictum & limitatum per verba regere, & gubernare.*

5 *Limitatiuè, & taxatiuè, non verò declaratiuè venit dict.* Ita tamen, *alibi quàm in fine instrumenti posita.*

6 *Praecedentia omnia non respicit dict.* Ita tamen, *quando vel diuersa est ratio, vel dispar qualitas, vel cùm apponitur ad vnum casum qualificandum.*

7 *Relata dicitur semper ad omnes dict.* Ita tamen, *siue in principio, siue in medio, siue in fine dispositionis super nominatione facienda apponatur.*

8 *Relatio ad omnia praecedentia semper fit quando non adest citra modum & formam aliqua specialis, & propria prouisio, seu determinatio.*

9 *Conditionem importat dict.* Ita tamen.

10 *Modum quandoque importat dictio* Ita tamen.

11 *Formam in rescriptis inducit dictio* Ita tamen.

12 *Taxationis vim habet dict.* Ita tamen.

Ita tamen.

DICTIO CLXXXIII.

HAEc dictio est modificatiua, restrictiua, & limitatiua praecedentium, vt *in l. vbi adhuc, verb. ita tamen,* vbi Salicet. *C. de iure dotium, l. Lucius, §. qui habebat,* & *l. ita tamen, ff. ad Trebell.* Notant Menoch. *conf.* 530. *num.* 19. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. ipso Iure, vers. ita tamen, pag.* 54. Bertazol. *de clausul. instrument. clausf.* 23. *glos.* 1. *num.* 1. Et ita restringit, limitat, & declarat secundùm subiectam materiam, *conf.* 226. *num.* 6. Ias. *in l.* 1. *num.* 10. *ff. si quis ius dicen.* Salic. per text. ibi *in l. vbi adhuc, vers. ita tamen, C. de iure dotium.* Ruin. *conf.* 74. *num.* 17. *vol.* 2. Neuizan. *conf.* 50. *num.* 12. Paris. *conf.* 106. *num.* 19. *vol.* 1. Alciat. *conf.* 492. *num.* 17. Surd. *conf.* 315. *num.* 29. Capic. *decis.* 108. *à num.* 6. Fr. Emman. *quaest. regul. tom.* 3. *q.* 10. *art.* 5. *in medio,* vbi ait, quòd est restrictiua, & annullatiua actus, cui apponitur. Rebuff. *in concord. tit. de mandat. Apost. §.* 1. *in glos. ita tamen,* & *in praxi, tit. de dispens. ratione aetatis, in verb. prouisio, in princip.* & *in comment. ad legem Labeo,* 14. *§. item si dominus, in fine, ff. de verbor. signif.* Mandos. *in praxi signat. verb. licentia, vers. an autem, fol.* 63. *col.* 2. & *in reg.* 32. *Cancellar. q.* 28. *num.* 4. *cum seqq.* Seraphin. *decis.* 447. *num.* 3. vbi ait, quòd de sua natura limitat, & restringit dispositionem, cui adiicitur. Surd. *conf.* 315. *sub num.* 27. *vers. & quòd dicitur,* & *conf.* 475. *num.* 7. vbi ait, quòd ponitur declaratiuè, & restrictiuè, nunquam autem augmentatiuè. Alber. *in Dictionario, verb. ita tamen,* vbi vult, quòd legatis domibus vxori, ita tamen, quòd ibi habeat habitationem omnibus diebus vitae suae, illa dictio *ita tamen* restringit legatum supradictum, taliter quòd comprehendit habitationem tantùm, non autem proprietatem; & ita tradunt Capic. *decis.* 108. *num.* 7. & Aym. *conf.* 25. *num.* 26. vbi con

4 consuluit, quòd si testator legauit vxori victum, & vestitum, ita tamen quòd teneatur bene regere, & gubernare, legatum victus, & vestitus censetur restrictum,& limitatum per verba *regere*, & *gubernare*; adeò quòd non videtur vxori relicta proprietas, nec facultas alienandi, & Alber. ac Aym. refert, & sequitur Mandos. *in d. reg.* 32. *Cancellar. à num.*4. *& in d. verb. licentia, fol.*63. *col.*2.

5 Hæc dictio alibi quàm in fine instrumenti posita limitatiuè, & taxatiuè, non verò declaratiuè venit intelligenda, ac proinde non operatur contra expressa, vt per Surd. *cons.* 475. *num.* 39. *vol.*4. Bursat. *cons.* 140. *num.* 23. *vol.*1. Ioan. Bapt. Costa *de clausul. conuention. claus.*149. *num.*3.

6 Quando vel diuersa est ratio, vel dispar qualitas, vel cùm apponitur ad vnum casum qualificandum, non respicit omnia præcedentia, nec casus indistinctè comprehendit, prout iuxta tradita per Capic. *decis.* 108. *num.* 8. *& seq.* fuit dictum *in Romana deuolutionis domus*, 5. *Aprilis* 1593. *coram Penia*.

7 Siue apponatur in principio, siue in medio, siue in fine dispositionis, super nominatione facienda, semper ad omnes dicitur relata, cùm non possit assignari ratio, cur magis ad vnum, quàm ad alium ex illis sit referenda, *l.*1.*C.de liber.præterit. l.*3. *§ filius, ff. de liber.& posthum l. talis scriptura, §. fin.ff. de leg.*1. Menoch. *de præsumptionib. lib.*4. *præsumpt.*181. Peregr. *de fideicommiss. art.* 16. *num.* 105. *cum seqq.* Seraphin. *decis.* 570. *num.* 2. Et fuit dictum *in Romana emphyteusis domorum*, 11. *Martij* 1616. impressa per Farinac. *decis.* 709. *num.* 2. *p.*1. *recent.* vbi habetur, hoc procedere etiam in odiosè,& strictè interpretandis, Et *num.* 4. subditur, quòd ad omnia expressa non refertur, quando sic eam referendo induceretur contrarietas, vel absurditas, seu actus inutilitas. Quando verò non adest circa modum, & formam

8 aliqua specialis, & propria prouisio, seu determinatio, tunc semper fit relatio ad omnia præcedentia, vt per *Gabr.lib.*6.*commun.tit.de clausul.concl.*6.*nu.*8.*limit.*8. Peregr. *d. art.*16. *nu.*107. Menoch. *d. præsumpt.*181. *num.*6.7.*&* 8. Rot. *d. decis.*709. *num.*8. Immò etiamsi capitula possint dici distincta, & separata, nihilominùs hæc dictio determinat omnia præcedentia, *l. ita tamen*, 27. *ff. ad Trebell. l. vbi adhuc*, 29. *vers. ita tamen, C.de iure dot.* Beroi.*cons.*72. *num.*6. *lib.*2. Surd. *cons.*475. *num.*39. Rot. *decis.*225. *num.*1. & *decis.* 526. *num.*3. *p.*1. *diuers.*

9 Conditionem importat hæc dictio, vt *in l. Titio centum*, 70. §. *Titio centum*, *vers. conditio*, & *in l. Iulianus*,85. *in princip.* vbi glos. *in verb.& ita, ff de condit. & demonstr.* Luc. de Pena *in l.* 1. *vers. ita tamen, C. de collat. feud. lib.* 11. *l. fin.* vbi glos. & Bart. *C. de condit. rer. ad ciuit. pertin. lib.*11. Felin. *in cap. cùm dilecta*, 22. *num.* 6. *vers. secundum, de rescript.* Rebuff. *in concord.* §.1. *de mand. Apostol.vers.ita tamen.* Et fuit dictum *in Auximana Societatis*, 3. *Martij* 1595. *coram Iusto*, impressa per Marches. *de commiss. p.* 1. *pag.* 748. *col.*2. *in vlt. impress. & in Romana laudi*, 28. *Iunij* 1613. *coram Buratto*, impressa per Farinac. *decis.* 513. *num.* 2. *p.*1. *recent.*

10 Quandoque importat modum, iuxta tradita per Menoch. *cons.* 131. *numero* 3. & per Surd. *cons.* 437. *numero* 2.

11 In rescriptis inducit formam. Ozasc. *decis.* 128. *num.*16. Ioan.Bapt.Costa *d.claus.*149. *num.* 4. Quare scribit Rimin. Iun. *cons.*240. *num.*14. *cum seqq.* quòd hæc dictio habet vim taxationis, quæ taxatiua excipit solùm comprehensa sub ea, & in omnibus aliis firmat regulam; quod de dict. *sic tamen* dicit idem Rimin.*cons.*291. *num.*66.

SVMMARIVM.

1 Ita vt, *&* Ita quòd, *idem sunt.*

2 Sicut *aliquando importat dict.* Ita vt.

3 *Modum, similitudinem, & declarationem ad rem expressam denotat dict.* Ita vt.

Ita vt.

Dictio CLXXXIV.

Hæc dictio, & dictio *Ita quòd*, idem sunt, *l.* 2. *§.ideòque, ff.de iis, qui sunt sui, l.penult.§.quisquis, ff. de leg.*1. Bart. *cons.* 4. *num.*2. Mandos. *in glos. facult. §.volentes, in verb. ita vt, fol.*181. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst.sing.*38. *num.*6. 1

Pro *Sicut* aliquando sumitur hæc dictio, vt *in l. quidam testamento, in princip. ff. de leg.*1. Mandos. *in d. verb. ita vt, fol.*181. Cened. *d.sing.*38. *num.*7. *in princip.* 2

Denotat modum, similitudinem,& declarationem ad rem expressam, vt per Rimin. *in §.* 1. *num.* 499. *Instit. de donat.* Menoch. *cons.* 530. *num.* 33. *&* 34. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. ipso Iure.* Cened. *d.sing.*38. *num.*7. vbi *num.* 8. post Mandos. *in d. verb. ita vt, in fine*, & Neapod. *in consuet. si qua mulier, in verb. ita tamen, num.*6. *de mul. haben. fil. fol.*206. quærit, an faciat conditionem. 3

SVMMARIVM.

1 *Continuatiua, & repetitiua qualitatum præcedentis orationis est dict.* Item.

2 *Repetitiua similium de sui natura est dictio* Item, *quando adest eadem ratio, vel mens verisimilis disponentis.*

3 *Repetitiua qualitatum orationis præcedentis est dict.* Item, *quando præcedens oratio erat imperfecta ratione verbi, vel appositi, seu suppositi.*

4 *Repetitionem aliquando importat dict.* Item, *aliquando continuationem, quando orationi imperfectæ adijcitur.*

5 *Repetitionem nullam inducit dictio* Item, *quando ponitur in oratione perfecta, quæ non pendet à constructione orationis præcedentis.*

6 *Repetitiua non est dict.* Item, *quando sequentia habent specialem prouisionem.*

7 *Repetitiua est dict.* Item, *qualitatis præcedentis, etsi ponatur post orationem perfectam, quando est identitas personarum.*

8 *Repetitiua non est dict.* Item, *quando ponitur inter diuersas res.*

9 *Repetitiuè non stat dict.* Item, *sed potiùs continuatiuè, quando est diuersa ratio, vel non esset eadem æquitas.*

10 *Repetitiua non est qualitatum præcedentium* Item, *quando non est personarum & rerum identitas.*

11 *Capitulorum diuersitatem inter quæ ponitur, ostendit*

ostendit dict. Item, *pluries repetita.*

12 *Legata si plura sint facta in aliqua dispositione cum dict.* Item, *numquid conditio in vno legato apposita, virtute huius dictionis, censeatur etiam in alijs legatis repetita remissiuè.*

13 *Legatorum, & conditionum in repetitione æquiparantur dict.* Item, *& dict.* Et.

14 Item, *importat idem quod* Similiter.

Item.

Dictio CLXXXV.

1 HÆc dictio est continuatiua, & repetitiua qualitatum præcedentis orationis, vt *in l. item, ff. de procur.* & *in l. item eorum, ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine.* Bart. *in l. in repetendis, num. 1. vers. secundo casu, in fine, de leg. 3. & cons. 1. incip. Titius, num. 4.* Castr. *cons. 88. num. 1. p. 1.* Dec. *cons. 190. num. 1. & cons. 433. num. 3.* Alex. *cons. 37. num. 10. lib. 3. & cons. 158. num. 5. & 6. lib. 6. & cons. 99. num. 7. & 8. lib. 7.* vbi ait, operari de sui natura repetitionem, si repetitio congrua fieri potest, aliàs secùs. Signorol. *cons. 156. num. 24.* vbi ait, quòd à lege prolata inducit continuationem, quando est in verbis promulgatoriis legis, prout eum latè explicantem refert Card. Tusch. *practic. conclus. lit. D. concl. 256. num. 2. cum seqq.* Grat. *cons. 114. num. 14. & cons. 117. num. 19. lib. 1. & cons. 18. num. 36. lib. 1.* Socin. Iun. *cons. 85. num. 22. & 24. & cons. 89. num. 25. vol. 3.* Silu. *cons. 64. num. 8. & num. 28.* Paris. *cons. 16. num. 44. vol. 3.* Gemin. *cons. 62. num. 7. vers. nec obstat.* Cuman. *cons. 22.* Hippol. *cons. 75. num. 6. vol. 1.* Menoch. *cons. 86. num. 5. & 81. & cons. 291. num. 2. & 14. & cons. 352. num. 21. & cons. 1068. num. 1. & cons. 1157. num. 24.* Gullelm. Bened. *in cap. Raynutius, verb. in eodem testamento, num. 77. cum seqq.* Gomez. *in § item Seruiana, num. 6. & in § æquè, num. 19. Instit. de action.* Rebuff. *in comment. ad legem Labeo, 14. vers. item, ff. de verbor. signif. pag. 98.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 10. glos. 1.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 55.* Azeued. *ad l. 2. num. 1. tit. 1. lib. 6. noua Recopil.* Surd. *cons. 455. num. 12. & cons. 468. num. 11.* Ioan. Garc. *de nobil. in diuis. num. 53.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub hac dict.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 8. num. 18.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 1. num. 5.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 563. num. 61.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 31. num. 1.* Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. q. 18. num. 1.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 309. num. 1.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 19. num. 22.*

2 vbi ait, de sui natura esse repetitiuam similium, quando adest eadem ratio, vel mens verosimilis disponentis.

3 Et quamuis magna pars Doctorum suprà relatorum non distinguant, an oratio præcedens sit perfecta, vel non, sed generaliter dicant, quòd ista dictio repetit qualitates orationis præcedentis, tamen debet intelligi, quando ipsa præcedens oratio erat imperfecta ratione verbi, vel appositi, seu suppositi, iuxta doctrinam Bart. *in d. l. in repetendis, num. 1. vers. 2. de leg. 3. & in l. Seia, § Caio, ff. de fund. instructo.* Ias. *cons. 207. col. 2. vol. 2.* Curt. Iun. *cons. 72. num. 6. & cons. 102. vol. 2.* Cuman. *d. cons. 22. incip.*

4 *Titius legauit, in princip.* vbi quòd importat aliquando repetitionem, aliquando continuationem, quàndo orationi imperfectæ adiicitur. Rolan. *cons. 36. vol. 4.* Bertazol. *d. claus. 10. glos. 5. num. 2.* Anchar. *reg. 1. q. 53. in princip. & num. 1. p. 2.* Cened. *d. sing. 31. num. 1. vers. & licet.* Gonzal. *d. glos. 1. num. 4.* Card. Tusch. *d. conclus. 303. num. 2. & 4.*

Quando verò ponitur in oratione perfecta, quæ 5
non pendet à constructione orationis præcedentis, tunc nullam inducit repetitionem, sed continuat eamdem materiam. Ita Gemin. *d. cons. 62. num. 1. vers. nec obstat.* Cuman. *d. cons. 22. ante medium, vers. nec hic est.* Aret. *cons. 1. & cons. 121.* Natt. *cons. 387. num. 12. vol. 1.* Socin. *cons. 11. num. 26. vol. 1.* Grat. *cons. 18. num. 39. col. 1.* Silu. *cons. 64. num. 28.* Octauian. Vulpell. *citato loco.* Paris. *cons. 49. num. 48. vol. 2.* Mascard. *de probat. conclus. 1265. num. 11.* Card. Tusch. *d. conclus. 303. num. 8.*

Amplia primò, hanc dictionem non esse repe- 6
titiuam, quando sequentia habent specialem prouisionem. Ita Alex. *cons. 158. num. 5. vers. secundò principaliter, lib. 6.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 303. num. 9.*

Secundò amplia, seu potiùs declara illud, quòd 7
non sit repetitiua qualitatis præcedentis, cùm ponitur post orationem perfectam; quando scilicet diuersitas personarum, & rerum interuenit, secùs verò est, si sit identitas personarum, quia tunc repetit, etsi ponatur post orationem perfectam, secundùm Curt. Iun. *cons. 102. num. 4.* & Anchar. *Reg. 1. q. 53. num. 2. & 3. p. 2.* quos refert Cened. *d. sing. 31. num. 3.*

Tertiò amplia, seu potiùs declara, quando po- 8
nitur inter diuersas res, vt per Bart. *cons. 3. vers. super, 2. lib. 1.* Alex. *d. cons. 158. num. 2. vers. quibus purum, lib. 6.* Card. Tusch. *d. conclus. 303. num. 10.*

Quartò amplias vt hæc dictio non stet repetitiuè, 9
sed potiùs continuatiuè, quando est diuersa ratio, vel non esset eadem æquitas, vt per Paris. *cons. 87. num. 40. vol. 2.* Curt. Iun. *cons. 153. num. 7. & cons. 44. num. 7. & cons. 72. num. 5. vers. non obstat,* quos refert Cened. *d. sing. 31. num. 4. in princip.*

Quintò amplia, quòd non repetit qualitates præ- 10
cedentes, quando non est personarum, & rerum identitas, vt per Ruin. *cons. 104. num. 21. vol. 5.* Curt. Iun. *cons. 44. num. 6 & cons. 102. num. 4.* Anchar. *Reg. 1. q. 53. num. 2. & 3. in 2. parte, fol. 276.*

Hæc dictio pluries repetita ostendit diuersitatem 11
capitulorum, inter quæ ponitur, vt post Gemin. & Boër. scripsit Rebuff. *in d. l. Labeo, §. item si dominus, col. 3. vers. & hæc dictio.* Honded. *cons. 69. num. 14. vol. 2.*

Si autem plura sint legata facta in aliqua dispo- 12
sitione, cum hac dictione, numquid conditio in vno legato apposita, virtute huius dictionis, censeatur etiam in aliis legatis repetita? Vide Bened. Capra *cons. 60. incip. Circa quod, num. 1.* Petr. Ioan. Anchar. *suarum quæstion. famil. lib. 2. q. 53.* Curt. Iun. *cons. 102. num. 4.* Rendin. *in Promptuar. recept. sentent. tom. 1. tit. 27. num. 4.*

Dictio hæc, & copula *Et* æquiparantur in repe- 13
titione legatorum, & conditionum; ita Alex. *d. cons. 158. num. 6. vers. eo modo, lib. 6.* Gam. Lusit. *decis. 206. num. 15.* Card. Tusch. *d. conclus. 303. num. 3.*

Apud Grammaticos *Item* idem importat, quod 14
Similiter. Cic. 5. *Verr.* Literæ istæ mittuntur à patre vehementes, ab amicis item. Idem 2. *de Diuinat.* Solis defectiones, item Lunæ prædicuntur. Idem *in Brut.* Romulus augur, cum fratre item augure.

Cum negatione sæpe in extremam coniicitur clausulam, vt res, quæ conferuntur, diuersas esse appareat. Cic. *in Orat.* Nam omnium magnarum artium, sicut arborum altitudines delectant, radices, stirpésque non item. Idem *Attic. lib. 1.* Spectaculum tibi vni iucundum, cæteris non item.

SVMMARIVM.

1 *Repetitiua eiusdem actus pro vna vice tantùm est dict.* Iterum.
2 *Repetitiua aliquando non est dict.* Iterum.
3 *Reiterationem actus quando denotet dict.* Iterum, *ostenditur.*
4 Iterum *nonnunquam sumitur, id est,* Diuersum.
5 Iterum *pro* Secundo *eleganter ponitur.*
6 Iterum *adsciscit* Semel, Tertium, *vel* Tertiò, *vt num.* 7.
8 Iterum *quandoque additur dictioni* Sæpius.

Iterum.

DICTIO CLXXXVI.

1 EST repetitiua eiusdem actus pro vna vice tantùm, vt *in l. fideicommissa, §. si quis alicui decem, circa finem,* vbi Bart. & Bald. *ff. de leg.* 3. *l. fin.* & ibi glos. *verb. quamuis, ad finem, ff. de bonis auct. iud. possid. cap. olim, in princip.* vbi Zabarel. *notab.* 1. *de rescript.* Fulgos. *cons.* 154. Gom. *in §. rursus, num.* 9. & Ias. *in §. Prætor ait, num.* 10. *Instit. de act.* Boër. *decis.* 31. *num.* 14. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 57. *num.* 1. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. item, vers. iterum, pag.* 56.

2 Interdum non est repetitiua, vt *in l. filio, quem pater, vers. iterum arrogauerit, ff. de adopt.* vbi notant Bart. & Ias. *num.* 11. quos refert Cened. *d. sing.* 57. *num.* 4. *in princip.* Strictè capta accipitur pro secunda vice, vt per Brederod. *de appell. p.* 1. *cap.* 224. *vers. ab eadem persona.* Vulpell. *citatò loco, pag.* 56. vbi subdit, quòd largè capta etiam pro secunda vice accipitur, quoties opus fuerit; si à lege proferatur, quando
3 iteratio non tendit in grauamen alterius. Verùm vt resolutio clarior appareat, sciendum est, quòd quando hæc dictio profertur ab homine, denotat reiterationem eiusdem actus pro vna vice tantùm. Sic procedunt Iura suprà citata in principio huius dictionis; quando verò profertur à lege, quia lex debet poni, ita vt lites dirimat, tunc ista dictio denotat, & admittit reiterationem actus pro pluribus vicibus. Ita procedit *l. veluti, ad finem, ff. de edendo.* Quam distinctionem tradunt Bald. *in l.* 1. *vers. quartò quæro, C. de his, quæ pœna nomine.* Ias. *in d. §. Prætor ait, num.* 10. Gom. *in §. sic itaque, num.* 9. *vers. & ideò pro vera resolutione, Instit. de action.* vbi alios in id citat, ad pluráque infert; & signanter, quòd si datur potestas, & facultas arbitrio ab homine prorogandi semel, & iterum, non intelligitur nisi pro duabus vicibus. Alex. *in l. qui bona, §. fin. in princip. & in l. si finita, in princip. num.* 4. *ff. de damno infecto.* Si verò datur facultas à lege, vel statuto, tunc actus fieri debet toties, quoties opus fuerit. Alex. *cons.* 70. *vol.* 2. cum aliis adductis per Gom. *d. num.* 9.

4 Nonnunquam *Iterum* sumitur, id est, *Diuersum, l. receptitia, vers. & liceat,* & ibi glos. *verb. iterum, ff. de constit. pecunia.*

5 Apud Grammaticos, & bonos linguæ Latinæ Auctores, *Iterum* pro *Secundò* eleganter ponitur. Cic. *Attic. lib.* 4. Flaminius Consul iterum. Idem *pro Sext.* Saturnius iterum Tribunus. Idem *in Brut.* Liuianæ fabulæ vix dignæ, quæ iterum legantur.

Aliàs adsciscit *Semel.* Cic. 5. *Verr.* Duobus pretiis 6
vnum & idem frumentum vendidisti, semel ciuitatibus, iterum populo Romano. Idem *pro De.* Audierat ex illo se à me bis salutem accepisse, semel separatim, iterum cum vniuersis. Idem *in Brut.* Antistius, & Piso sæpe dicebant, minùs sæpe Pomponius, rarò Carbo, semel, aut iterum Philippus.

Assumit autem *Tertiùm*, vel *tertiò.* Cic. *lib.* 1. *de* 7
Inuent. Primùm quidem decipi incommodum est, iterum stultum, tertiùm turpe. Idem *pro Roscio:* Iterum, ac tertiò nominaui. Idem *pro Deiot.* Ille iterum, ille tertiò auctionibus factis pecuniam dedit.

Nonnunquam ei additur *Sæpius.* Cic. *Attic. lib.* 13. 8
epist. 42. Vt te experiatur, iterum, ac sæpiùs te rogat. Idem *pro Font.* Semel, atque iterum, ac sæpiùs. Idem *pro lege Manlia:* Testis iterum, ac sæpiùs Italia, quæ, &c.

SVMMARIVM.

1 *Significationes plures habet dictio* Iuxta, *secundùm subiectam materiam.*
2 Prope *importat dict.* Iuxta.
3 *Propinquitatem, & vicinitatem significat dictio* Iuxta.
4 *Vicinitas, quam importat dict.* Iuxta, *debet intelligi cum aliqua distantia.*
5 *Vicinitatem per decem pedes importat dictio* Iuxta.
6 Secundùm *nonnunquam importat dictio* Iuxta.
7 *Similitudinariè stat dict.* Iuxta, *quando ponitur pro* Secundùm.
8 *Demonstratiuè, & causatiuè potiùs, quàm conditionaliter, & restrictiuè stat dictio* Iuxta.
9 *Relatiua in omnibus ad relatum est dictio* Iuxta, *quando accipitur pro* Secundùm.
10 *Causatiuè, seu conditionaliter, an & quando stet dict.* Iuxta, *ostenditur, &* num. 11. & 12.
13 *Causaliter intelligitur stare dictio* Iuxta, *in priuilegiis.*
14 *Conditionaliter intelligitur stare dict.* Iuxta, *in rescriptis Iustitiæ.*
15 *Limitatiuè stat dictio* Iuxta, *relata ad facultatem alicui datam.*
16 *Perfectio anni vt non requiratur, operatur dict.* Iuxta.

Iuxta.

DICTIO CLXXXVII.

CVm plures habeat significatus hæc dictio, se- 1
cundùm subiectam materiam, vt aduertunt Socin. *cons.* 201. *in princip. vers. accedat etiam, lib.* 2. & Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 304. *num.* 6. ideò sigillatim quidquid de ea dicendum occurrerit, explicabo.

Primò importat idem quod *Prope.* Cic. Sepultus 2
est iuxta viam Appiam ad quintum lapidem. *l. qui ædes, ff. de incend. cap. soluta, §. hoc autem, de maiorit. & obed.*

ibid. Alex. conf. 120. incip. Omissis argumentis, num. 6. vers. nam dicitur, lib. 2. & conf. 44. num. 2. vol. 6. Cosm. in pragmat. sanct. tit. de elect. §. statuit, in verb. iuxta, pag. 143. Intrigl. Siciliæ decis. 36. num. 16. Card. Tusch. d. concl. 304. num. 7. Cened. post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 32. num. 1.

3 Et tunc significat propinquitatem, & vicinitatem, vt in l. quidam Hiberius, vbi Bart. ff. de seruit. vrbanor. prædior. Bald. in l. 1. num. 2. C. de Episcopis, & Cleric. Bero. conf. 144. num. 16. vol. 3. Felin. in cap. quia indicante, col. fin. de præscript. Cosm. citato loco. Surd. conf. 429. num. 52. Vulpell. de prapos. & aduerb. signif. sub

4 dict. Item, vers. iuxta, pag. 56. Quæ quidem vicinitas debet intelligi cum aliqua distantia. Bald. in l. 1. C. de sacros. Eccles. Grat. conf. 112. num. 22. lib. 1. Paris. conf. 58. num. 58. vol. 2. vbi ait, quòd ista dictio verificatur, nedum in contiguis, sed etiam in aliquantulum distantibus. Alex. conf. 120. num. 6. vol. 2. vbi dicit denotare propinquitatem per vnum, vel

5 duos pedes. Denique denotare vicinitatem per decem pedes prope, tenent Bart. in l. decernimus, C. de aquaductu lib. 10. Felin. in cap. ex parte, de rescript. Franc. Marc. decis. 644. p. 1. Petr Enriq. respons. opusc. 2. sub hac dict.

6 Secundò ponitur quandoque pro dict. Secundùm, vt per Abb. in cap. Abbate, num. 20. de verbor. signific. Cosm. d. verb. iuxta, pag. 143. & in tit. de pacif. possess. in fin. princip. in verb. iuxta, pag. 70. vbi dicit, quòd ista dictio iuxta, & secundùm æquipollent. Alber. in dict. verb. Iuxta. Bart. in extrauag. ad reprimendam, §. prout, num. 2. & in l. edita num 28. C. de edendo. Rimin. iun. conf. 106. num. 1. vol. 1. Cened. d. singul. 22. numero 3.

7 Et tunc stat similitudinariè, vt dict. Sicut, tanquam, ad instar, &c. sic in l. leges vt generales, C. de legib. & in l. 1. C. de his qui parentes, vel lib. occid. notant verb. Iuxta Menoch. consil. 482. sub num. 33. Glorit. respons. 1. part. 3. numero 128. Bero. consil.

8 38. num. 3. vol. 1. Et sic in dubio censetur potiùs stare demonstratiuè & causatiuè, quàm conditionaliter, & restrictiuè, vt per Dec. in c. quoniam Abbas, nu. 14. vers. & in dubio, de offic. deleg. Roman. consil. 336. incip. Circa propositam, num. 2. Paris. conf. 4. num. 36. lib. 4. Curt. iun. conf. 97. num. 3. Rot. decis. 27. nu. 7. p. 2. diuers. Matien. l. 2. glos. 9. num. 12. tit. 4. lib. 5. noua Recop.

9 Est etiam in hoc sensu relatiua in omnibus ad relatum, vt in cap. Abbate, §. præterea, vbi glos. de verb. signif. tradunt Alex. conf. 81. num. 6. lib. 6. Intrigl. Siciliæ decis. 36. num. 15. Galganet. de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. quæst. 18. num. 13. Et fuit dictum in Romana pecudum 2. May 1614. coram Vbaldo, impressa per Farin. decis. 586. num. 2. p. 1. recent. D. Loter. de re benefic. lib. 1. q. 40. num. 219. Cardin. Tusch. d. concl. 304. num. 3. Rot. decis. 40. p. 2. diuers. vbi tentum fuit, adeo esse relatiuam, vt si constet de relato, nihil disponat vltra contenta in relato, vbi num. 7. subdit, quòd si referens plus disponeret, quàm relatum, quandocunque de relato constaret, referens non attenditur, sed relatum. Decian. conf. 21. num. 37. item lib. 2. vbi ait, quòd promittens iuxta formam instrumenti de tali tempore, cùm sint verba relatiua, si ex instrumento nihil apparet, non tenetur, quia falsa causa non nocet. Alex. conf. 9. incip. Ponderatis, n. 12. lib. 5. vbi ait, quòd inuestitura facta masculo & fœminæ iuxta formam antiquarum inuestiturarum, si ex inuestituris antiquis constet quòd fœminæ sunt exclusæ, erunt etiam exclusæ ex noua inuestitura habente relationem ad antiquas.

10 An autem & quando hæc dictio stet causatiuè, & quando conditionaliter, non bene constat inter Doctores. Alex. enim d. conf. 9. num. 12. tenet, stare causatiuè, dum ait, quod frater faciens se inuestiri de certo feudo pro se, & fratribus, & sororibus, iuxta tenorem aliarum inuestiturarum antiquarum, censetur per errorem fecisse, quia præsumitur credidisse inuestituras ita loqui, & si contrarium loquantur, non sibi præiudicauit. Cuius dictum notabile dicit Curt. iun. conf. 92. num. 10.

Sed Castr. conf. 17. incip. In causa decimali, in princip. 11
& in fine lib. 2. ait, quòd si fiat concessio inuestituræ de omnibus, de quibus maiores sui fuerunt inuestiti iuxta prædecessorum suorum inuestituras, dictio iuxta stat conditionaliter, & si non constat de antiquis inuestituris nihil est concessum; subditque, id restringi, quando concessio, seu inuestitura est certa, vt quia conceduntur certa bona expressa: ita quòd non remanet aliqua incertitudo, licèt adiiciatur iuxta formam antiquarum inuestiturarum, aut secundùm, vel prout sui antecessores possederunt, quia tunc non facit conditionem, sed modum, videlicet quia sic sui antecessores vsi sunt. Inferens idem esse dicendum, quando quis condemnatur, vel se obligat ad soluendum singulis annis vnum par caponum, prout eius antecessores soluere consueuerunt, quia exponitur, prout sic sui antecessores soluere consueuerunt, nisi ex aduerso probaretur, quòd soluere non consueuerunt, quia si falsa est causa, tunc non valeret concessio. Vnde Matiens. d. l. 2. glos. 2. num. 13. tradit, quòd quoties lex vel priuilegium non disponit quid certum, sed se refert ad aliam legem, seu priuilegium, tunc hæc dictio ponitur conditionaliter, ita vt donec constet de re, ad quam refertur, non valeat dispositio.

Declarat tamen Grammat. decis. 59. num. 24. tres 12
casus distinguens. Primum quando dispositio est certa, & non apparet id ad quod fit relatio, & valet, quia quando hæc dictio profertur si per certo stat causatiuè, non autem conditionaliter. Dec. conf. 169. col. 2. Aretin. conf. 76. col. 3. Bellon. conf. 36. num. 11. quos refert Cened. d. singul. 32. num. 4. in princ. Secundum quando dispositio est incerta, & non apparet id ad quod fit relatio, & non valet, ex adductis per Grat. conf. 105. num. 2. vol. 2. & Ruin. consil. 25. num. 11. lib. 1. Socin. iun. conf. 122. num. 33. lib. 3. Rot. d. decis. 40. sub num. 4. & 5. Tertium quando dispositio relata apparet magis stricta, & fit restrictio. Quartum addit Card. Tusch. d. conclus. 304. nu. 15. post Castr. conf. 17. in fin. lib. 2. quando dispositio est certa; sed constat quòd relatum est contrarium, quia ex aduerso est probatum contrarium, & tunc facerent verba rationem conditionalem.

Tertiò in priuilegiis intelligitur stare causaliter. 13
Roman. conf. 336. num. 3. In rescriptis verò Iustitiæ conditionaliter, veluti si dicatur, exequutioni mandes talem sententiam iuxta eius seriem, quia intelligitur si ex eius serie liquere poterit. Ita Roman. d. conf. 366. num. 8. vbi Apostill. in verb. conditionaliter. Grammat. d. decis. 59. num. 24. Curt. iun. consil. 97. num. 3. Ioan. Bapt. Ferret. conf. 86. num. 5. Cardin. Tusch. d. concl. 304. num. 17. quicquid dicant Riminald. in l. edita, col. pen. vers. & ideo, C. de edendo. & Bellon. conf. 36. à num. 11. quos refert Cened. d. singul. 32. num. 4. post princ.

Quartò relata ad facultatem alicui datam stat li- 14
mitatiuè, vt fuit dictum in Romana pecuniaria 18. Iunij 1607. coram Pena.

Quintò operatur vt non requiratur anni perfectio, 15
sed sufficiat inchoasse ex adductis per Surd. decis. 178. numero 8.

SVMMARIVM.

1 *Factum, & modum concernit dictio* Legitimè.

2 *Factum* legitimè, *censetur factum ordine Iuris seruato.*

3 *Citatus vt* legitimè *compareat, intelligitur per se, vel per procuratorem.*

4 *Citatus ad comparendum legitimè in loco, ad quem prohibetur accessus citato, non tenetur comparere, nec mittere procuratorem.*

5 *Probationi, vel ostensioni adiecta dict.* Legitimè, *importat plenam, & veram probationem, non autem priuilegiatam.*

Legitimè.

Dictio CLXXXVIII.

1 Concernit factum & modum: factum scilicet fuisse legitimum, & legitimo modo processisse, vt per Ioan. Monach. & Ioan. Andr. *in reg. factum legitimè, de reg. Iuris, lib. 6.* Bertazol. *de clausul. instrum. claus.* 8. *glos.* 6. *& claus.* 35. *glos.* 12. *num.* 2.

2 *Legitimè factum*, censetur factum ordine Iuris seruato, glos. & Abb. *in cap. consanguinei, de re iudic.* Bertazol. *d. glos.* 6. Seraphin. *decis.* 290. *num.* 2. *& decis.* 433. *num.* 6.

3 Vnde citatus vt legitimè compareat, intelligitur per se, vel per procuratorem. Ita Bald. *consi.* 149. *incip. Statuto, circa med. vers. in contrarium, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 3. *lit. D. conclus.* 305. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum eod. Baldo citato loco, restringit, nisi hæc dictio annexum haberet locum prohibitum, quia citatus ad comparendum le-
4 gitimè in loco ad quem prohibetur accessus citato, non tenetur comparere, neque mittere procuratorem, ex quo ratione loci prohibiti hæc dictio non attenditur.

5 Adiecta hæc dictio probationi, vel ostensioni importat plenam & veram probationem, non autem priuilegiatam, vt per iuramentum, ita Ias. *in l. si quando, col.* 2. *num.* 9. *& seq. C. vnde vi.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 305. *num.* 3. vbi *num.* 4. cum Alex. *cons.* 119. *num.* 9. *lib.* 2. extendit in tantum, vt etiamsi concurrat semiplena probatio, cum iuramento non erit legitima probatio.

SVMMARIVM.

1 *Institutionem hæredis inducit verbum* Lego, *adiectum vniuersitati bonorum.*

2 *Legatum, & non institutio intelligitur, quando verb.* Lego *adijcitur certæ quantitati, vel summæ.*

3 *Legata, fideicommissa, & cæteras omnes species relictorum comprehendit verbum* Lego, *in genere sumptum.*

4 *Fideicommissum vniuersale importat verbum* Lego, *tanquam obliquum adiectum hæreditati, siue alius sit hæres institutus, siue non.*

Lego.

Dictio CLXXXIX.

Verbum hoc adiectum vniuersitati bonorum inducit hæredis institutionem, vt per Menoch. *cons.* 86. *num.* 78. Azeued. *ad l.* 1. *num.* 167. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Ceual. *comm. contra comm. quæstione* 114. 1

Quando verò adiicitur certæ quantitati, vel summæ, intelligitur legatum, & non institutio, iuxta resoluta per Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 141. *num.* 34. & per Brunor. à Sole *in locis commun. lit. V. num.* 46. 2

In genere tamen sumptum amplam retinet significationem, & comprehendit legata, fideicommissa, & cæteras omnes species relictorum, *l. fidei c.* 85. *l. vxorem*, 39. *§. legauerat. ff. de leg.* 3. *l. æquis*, 39. *ff. de vsur. l. filium, §. si legata, iuncta l.* 1. *ff. de legatis præstand.* notat Pichard. *ad princ. Instit. de fideicom. hæred. numero* 5. 3

Et quòd hoc verbum tanquam obliquum adiectum hæreditati importet fideicommissum vniuersale, siue alius sit hæres institutus, siue non, ex Crass. *de success. §. Institutio, quæst.* 15. *num.* 2. *&* 3. *& §. substitutio, quæst.* 5. *num.* 23. resoluit Monet. *de conmut. vltim. volunt. cap.* 9. *num.* 20. 4

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Actum quod quis facere possit sua sponte, & sine alterius licentia operatur dictio* Liberè.

3 Liberè, *intelligitur sine impedimento, contradictione, onere, grauamine, vel obstaculo.*

4 Liberè aliquid habens, *illud ab omni onere exemptum dicitur habere.*

5 *Venditionem immunem ab omni alia obligatione, ac proinde à pacto redimendi, importat dict.* Liberè.

6 Liberè *id fieri dicitur, quod quis sine aliqua obligatione, sed sua absoluta voluntate, alio non requisito facere potest.*

7 *Fundus quod non est obnoxius seruituti, denotat dict.* Liberè.

8 Liberè *idem importat, quod non obstante contradictione.*

9 *Electionem, seu consilium alterius qui expectare non debet, dicitur* liberè *facere.*

10 Liberè *idem significat quod arbitrio suo.*

11 *Substitutio facta* liberè, *importat integraliter, & sine diminutione.*

12 *Liberè operatur ab omni necessitatis obseruantia, & solemnitate abstractum.*

13 *Facultas alicui concessa de conferenda re aliqua cum dict.* Liberè, *non restringitur ad certum genus personarum.*

14 *Vxor si relinquatur vsufructuaria* liberè, *habebit plenum vsumfructum.*

15 *Libe*

15 *Liberationem totalem denotat dictio* Liberè.

16 *Obligationem omnem excludit dictio* Liberè.

17 Liberè *in venditione operatur respectu translationis dominij pretio soluto.*

18 *Restitui si petatur* liberè, *dicitur intentatum petitorium.*

19 *Fideicommissarius vt possit apprehendere rem absque consensu haeredis, operatur dictio* Liberè.

20 *Potestatem liberam & absolutam, & nulli legi suppositam importat dict.* Liberè.

21 Facultas libera *si data sit non ex hoc videtur Iuris communis sublata dispositio.*

22 *Testari prohibito si libera concedatur testandi facultas, intelligitur Iuris forma seruata.*

23 *Exceptionem prouenientem ex natura actus, & subiecta materia, excludit dictio* Liberè.

Liberè.

Dictio CXC.

1 De vi, & effectibus huius dict. vide Alber. *in suo diction. verbo Liberè*, Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §. praefatique, verb. Liberè, pag. mihi*, 308. Bartholom. Peret. *ad extrauag. ambitiosa, de reb. Ecclesiae non alienan. verb. Illis exceptis, num.* 16. *&* 17. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 30. *glos.* 10. *num.* 1. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag.* 56. Cald. Pereira *de renou. emphyt. quaest.* 8. *num.* 10. *cum seqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 53. *num.* 2. *&* 3. *& glos.* 45. *num.* 11. *&* 17. *& glos.* 46. *num.* 1. *&* 3. *& glos.* 53. Cened. *post lib. pract. & canonic. quaest. singul.* 58. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclusione* 306.

2 Denotat haec dictio, quòd actum quis facere possit sua sponte, & sine alterius licentia, & auctoritate. Ita Panorm. *in cap. si pro debilitate, num.* 5. & ibi Dec. *num.* 45. *&* 46. *de offic. deleg. cap.* 2. *de locato, cap. statuimus, de regularib. cap. cùm plures*, vbi glos. *verb. Liberè, de offic. deleg. lib.* 6. *cap.* 1. *de cens. eod. lib. Clement. dudum, §. si vero*, vbi glos. *verb. Liberè, de sepult.* & ibi Imol. *num.* 3. Alex. *cons.* 80. *num.* 10. *vol.* 1. *& cons.* 14. *num.* 3. *vol.* 2. Dec. *cons.* 360 *num.* 5. Andr. ab Exea *in cap.* 1. *num.* 411. *cum seq. de constit.* Aret. *cons.* 76. *num.* 5. Gozad. *cons.* 58. *num.* 2. *& cons.* 91. *num.* 9. Curt. iun. *cons.* 2. *num.* 3. Rimin. *in princ. Instit. de donat. num.* 515. Plot. *de in litem iurando*, §. 2. *num.* 28. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 135. *C. de reuoc. donat.* Rebuff. *d. verb. Liberè, vers. septimo, pag. mihi*, 620. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quaest.* 7. *num.* 34. *& cons.* 121. *num.* 66. *& cons.* 191. *num.* 9. Alciat. *cons.* 212. *num.* 4. Cosm. *in pragm. sanct. tit. de elect. §. quod si, in verb. Liberè, fol.* 34. *col.* 1. Mandos. *reg. de Infirmis, quaest.* 15. *num.* 3. Anchar. Regien. *quaest.* 40. *nu.* 5. *&* 6. *p.* 1. *fol.* 244. Brunor. à Sole *in locis commun. verb. Liberè.* Roland. *cons.* 42. *num.* 19. *lib.* 1. vbi ait, quòd importat sine licentia, sine consensu, vel authoritate alterius, & sine aliqua requisitione. Surd. *cons.* 313. *num.* 96. Flamin. *de resign. lib.* 7. *quaest.* 5. *n.* 8. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 20. *num.* 9. Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc. glos.* 45. *num.* 11. *cum seqq. & glos.* 48. *num.* 3. *& glos.* 53. *num.* 3. Card. Tusch. *d. conclus.* 306. *num.* 10. Cened. *d. singul.* 58. *num.* 1. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 7. *num.* 144. *& cap.* 8. *numero* 137.

Item, *Liberè* intelligitur, sine impedimento, contradictione, onere, grauamine, vel obstaculo, aut vlla diminutione, vt *in Clem. fin. de aetat. & qualit. & in cap.* 1. *in princ. verb. Liberè, de reg. Iuris, lib.* 6. *& in cap. cùm Episcopus, verb. Liberè, de offic. Ordin. eod. lib.* Notant glos. *verb. Liberè, in d. Clement. dudum.* Alex. *cons.* 214. *num.* 4. *vol.* 6. Curt. iun. *cons.* 2. *num.* 3. Dec. *cons.* 360. *num.* 50. Socin. sen. *cons.* 13. *in fine, lib.* 1. Socin. iun. *cons.* 72. *num.* 7. *lib.* 2. Ruin. *cons.* 1. *num.* 21. *vol.* 1. Alex. *cons.* 214. *num.* 4. *vol.* 6. Rolan. *cons.* 42. *num.* 18. Natt. *cons.* 530. *num.* 10. *vol.* 3. Paris. *cons.* 81. *num.* 5. *lib.* 3. Gozad. *cons.* 47. *num.* 9. *& cons.* 91. *num.* 7. *& cons.* 58. *num.* 2. Rip. *de remed. ad conseruandam vbert. num.* 243. Alciat. *resp.* 603. *nu.* 3. Durant. *de arte testandi, in tit. de substit. num.* 32. Vincent. Caroc. *decis. seu cas.* 80. *num.* 38. Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 134. Cosm. *d. verb. Liberè, pag.* 104. Menoch. *remed.* 2. *adipiscen. num.* 52. *& cons.* 10. *num.* 10. Vulpell. *citato loco.* Corn. *cons.* 267. *num.* 15. *lib.* 4. vbi loquitur in libero vsufructu. Decian. *consil.* 41. *num.* 14. *lib.* 2. Surd. *decis.* 265. *num.* 3. *& decis.* 272. *num.* 14. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac dict.* Cald. Pereira *de renou. emphyt. quaest.* 8. *num.* 12. Vallasc. *consult.* 123. *num.* 9. Franc. Leo *in thes. fori Ecclesiastici, p.* 2. *cap.* 16. *num.* 56. *& p.* 4. *cap.* 1. *num.* 24. vbi ait, quòd in contractu emphyteutico tribuit absolutam auctoritatem, omnémque contradictionem, & impedimentum remouet, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 33. *num.* 18. Mart. de Iurisd. *p.* 4. *cent.* 1. *cas.* 20. *num.* 9. Ludou. Rodolphin. *post tract. de absoluta Principis potest. voto vnic. num.* 55. Card. Tusch. *d. conclus.* 306. *num.* 9. Nicol. Garz. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. *n.* 376. Steph. Gratian. *discept. forens. cap.* 919. *num.* 13. *&* 20. Et fuit dictum *in Cosmina pensionis* 29. *Maij* 1596. *coram Card. Pamphilio.* 3

Vndequi liberè aliquid habet, illud ab omni onere exemptum dicitur habere, glos. *verb. liberè, in d. Clem. dudum.* Menoch. *cons.* 1042. *num.* 10. Sic de testatore relinquente aliquid liberè, quod ab omni onere fideicommissi censetur eximere, voluit Menoch. *cons.* 640. *num.* 2. *&* 3. qui testatur idem sentire Ruin. *cons.* 131. *num.* 10. *vol.* 1. Ita etiam in venditione apposita haec dictio *Liberè*, importat venditionem immunem ab omni alia obligatione, & per consequens à pacto redimendi. Paris. *cons.* 45. *num.* 14. *lib.* 4. Menoch. *cons.* 10. *num.* 10. Honded. *cons.* 51. *num.* 51. *& seq. lib.* 1. Et fuit dictum *in Romana domus*, 20. *Februarij* 1615. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 669. *num.* 2. *p.* 1. *recent.* 4 5

Item *liberè* id fieri dicitur, quod quis sine aliqua obligatione, sed sua absoluta voluntate, alio non requisito, facere potest, vt per Aret. *cons.* 76. *num.* 30. Socin. *cons.* 13. *in fine, vol.* 1. *& cons.* 170. *col.* 5. *vol.* 2. Dec. *cons.* 355. *num.* 4. *& cons.* 360. *num.* 5. Paris. *cons.* 26. *num.* 26. *vol.* 4. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 7. *num.* 33. *cum seqq.* 6

Item *liberè* denotat, quòd non est fundus obnoxius seruituti, vel alteri obligationi. Rimin. *in princip. Instit. de donat. num.* 548. *fol.* 205. Cened. *d. sing.* 58. *num.* 4. 7

Item *liberè* idem importat, quod non obstante contradictione. Rolan. *cons.* 42. *num.* 17. Æmil. *cons.* 6. *in princip.* Socin. Iun. *cons.* 1. *num.* 13. *vol.* 4. Menoch. *cons.* 10. *num.* 10. Brunor. à Sole *q.* 39. *dub.* 1. quos refert Cened. *d. sing.* 58. *num.* 8. 8

Item *liberè* facere dicitur, qui alterius electionem, vel consilium expectare non debet. Verall. *decis.* 297. *num.* 6. *p.* 1. 9

Item

10 Item *liberè* significat idem, quod arbitrio suo. Alciat.*conf.*212. *num.*4. Cened.*d.sing.*18.*sub num.*4.

11 Item substitutio facta *liberè* importat integraliter, & sine diminutione, & quòd mortuo filio, cui substituitur in pupillari, substitutio sit pupillaris, & excludat matrem. Anton. de Butr.*conf.* 53. *num.* 1. *in fine.* Card.Tusch.*d.conclus.*306. *num.*8.

12 Item *liberè* operatur ab omni necessitatis obseruantia, & solemnitate abstractum. Bald. *in cap.qua in Ecclesiarum, col.* 2. *num.* 4. *vers. ibi, liberam, de constit.* Marc.Anton.de Amatis Marchiæ *decis.*53.*n.*3.4.& 5.

13 Item hæc dictio adiecta in facultate alicui concessa de conferenda aliqua re importat, vt facultas illa non restringatur ad certum genus personarum, vt fuit dictum *in Vallissoletana preeminentiarum*, 24. *Nouembris* 1605. *coram Card. Pamphilio.*

14 Item si per verbum *liberè* vxor relinquatur vsufructuaria liberè, habebit plenum vsumfructum, cùm tamen aliàs habeat sola alimenta, vt per Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto*, *cap.* 1. *num.* 50. quem refert Cened. *d.sing.*58. *sub num.* 3.

15 Item *liberè* intelligitur quoad omnia, & sic totalem liberationem denotat. Ita Crauet. *conf.* 122. *num.* 5. Alex. *conf.* 96. *col.* 1. *lib.* 5. Apostill. ad Butr. *conf.*53. *in vers.libere.* Rolan. à Valle *conf.*42. *num.* 20. *lib.* 1. Card. Tusch. *d.conclus.* 306. *num.* 11. totalitatémque importat.Menoch.*conf.*1.*num.*13.*& conf.*632. *num.*14.

16 Item excludit omnem obligationem, vt *in l.non dubito, §. liberè autem, ff. de captiuis, & postlimin.reuers. cap.*2. *de arbitr. lib.*6.*cap.licet, de sepult. eod.lib.* Valasc. *consult.*123. *num.*8.

17 In venditione operatur respectu translationis dominij pretio soluto, vt per Seraphin. *decis.* 663. *num.*5.

18 Si petatur *liberè restitui*, dicitur intentatum petitorium, quia ista dictio est huius naturæ, vt per eam illud intentatum censeatur.Menoch.*de recuper. possess. in præfat. num.* 15. quem refert Cened. *d. sing.* 58. *num.* 6.

19 Operatur, vt eius virtute fideicommissarius possit apprehendere rem absque consensu hæredis, vt per Anchar. Regien. *q.* 40. *num.* 56.*fol.*244. quem citat Cened. *d.sing.* 58.*num.*2.

20 Et licèt *liberè* importet liberam, & absolutam potestatem nulli legi suppositam, secundùm Caroc. *decis.seu casu* 80. *num.*38. Socin.*conf.*170. *num.*8. *lib.*2. & Rolan.*conf.*42. *num.*17. *lib.*1. tamen requirit Iuris ordinem, iuxta resoluta per Hippol.*conf.*49. *num.*47. *vol.* 1. recipitque restrictionem à Iure, secundùm determinationem aliarum legum.Alex.*conf.*80. *num.* 12. *lib.*1. Card.Tusch.*d.conclus.*306. *num.*14.

21 Vnde si libera facultas data sit, non ex hoc videtur Iuris communis sublata dispositio, quia etiam tunc procedere debent iuxta Iuris dispositionem, vt per Rebuff. *d.verb.liberè, vers.& an verbum.* Menoch. *de arbitr. lib.*1. *q.*7. *num.* 36. *&* 37.

22 Sic etiam, si testari prohibito libera concedatur testandi facultas, intelligitur Iuris forma seruata, vt *in l.si quando, C. de inoffic. testam.* Vulpell. *d. loco, num.*2. Menoch.*d.q.*7. *num.*39.

23 Non excludit tamen hæc dictio exceptionem prouenientem ex natura actus, & subiecta materia, vt per Farinac. *in praxi crim. p.* 1. *lib.* 1. *tit.* 3. *q.* 24. *num.*82. Card.Seraphin.*decis.*516. *num.*4.*& decis.*576. *num.*4. Cened. *d. sing.*58. *num.*5.

SVMMARIVM.

1 *Dict.* Licet, *sæpissimè absolutè ponitur.*

2 *Dict.* Licet, *pro* Etiamsi *nonnunquam vsurpatur.*

3 *Infinito modo iuncta dict.* Licet, *vsurpatur pro* Possumus.

4 *Doctores referuntur de vi & effectibus verbi* Licet *agentes.*

5 *Libertatem, & arbitrium denotat verbum* Licet, *non obligationem, & præcisam necessitatem.*

6 *Arbitrij liberam, & absolutam potestatem tribuit verbum* Liber.

7 *Taxatiuum non est verbum* Licet, *nec excludit alia.*

8 *Clausula* Liceat tibi propria auctoritate, &c. *intelligitur, volente ipso impetrante, & non illo inuito.*

Licet.

DICTIO CXCI.

Dictio *Licèt*, sæpissimè absolutè ponitur, & seruit 1 concessioni, Cic. *Attic.lib.*14. *epist.*4. Sed omnia licèt concurrant, Idus Martiæ consolantur. Idem *de Amicit.* Quantumuis licèt excellas.Idem *Attic. lib.*2. *epist.*24. Proinde isti faciant licèt, quos volent. Sæpe in hunc sensum adiicitur *Per me, per te, per illum*, & alia huiusmodi. Terent. *Adelph.* Sinatis hunc facere, dum per ætatem licet.

Nonnunquam pro *etiamsi* videtur vsurpari. Cic. 2 *pro Sest.* Licèt omnes in me terrores impendeant subitò. Idem *post red. in Sen.* Licèt corpus abesset meum, dignitas iam in patriam reuerterat. Et tunc implicat casum dubitatiorem, sicut dictio *etiam*, vt per Natt.*in comment.de vsuris, glos.*15. *num.*97. Polyd. Rip.*de nocturno tempore, cap.*78. *num.*4.

Verbum *licet* infinito modo iunctum vsurpatur 3 pro *Possumus.* Cic. 1. *Officior.* Licet ora ipsa cernere iratorum. Idem 2. *de Diuinat.* Mirari licet quæ sint animaduersa à Medicis herbarum genera. At verò vbi præcedit negatiua, veluti *Non licet*, æquipollet præcepto, & necessitatem importat, vt per Philiarch.*de officio Sacerd. tom.* 1. *p.*2. *lib.* 3. *cap.* 2. *dict.* 3. Castr. *de lege pœnali, lib.*1. *cap.* 5. *docum.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 38. *prope finem.*

Verbum *licet*, de cuius vi, & effectibus multa 4 cumulant Rebuff. *in comment. ad l. licet*, 58. *vers. licet, ff. de verbor. signif. pag.* 299. & Galganet. *ad statuta Vrbis, lib.*1. *cap.*143. *in princip.*

Libertatem, & arbitrium denotat, non autem 5 obligationem, & præcisam necessitatem, vt *in l. diem proferre, §.si plures, ff.de arbitr. l.*1. *ff.de interrog. action.* Notant Menoch. *conf.* 381. *num.*23. Ceuall. *commun. contra communes, q.*750. *num.* 26. *& q.* 757. *num.* 61. Et ita est potestatiuum, non necessitatiuum, Card. Seraphin. *decis.* 739. *num.* 3. Sicut de verbo *Liber*, 6 quòd tribuat liberam, & absolutam arbitrij potestatem, dicit Menoch. *de arbitr. lib.*1. *q.*7. *num.* 32.

Non est taxatiuum hoc verbum *Licet*, nec exclu- 7 dit alia, iuxta notata per Seraphin. *decis.* 573. *num.* 1.

De clausula *Liceat tibi propria auctoritate, &c.* quòd 8 intelligatur volente ipso impetrante, & non illo inuito, tradit Socin. sen. *conf.* 115. *sub num.* 5. *prope finem, vers. sed ad hoc respondeo, lib.* 3. Et fuit dictum *in Regien. reseruationis fructuum*, 6. *Iunij* 1588. *coram Pipto.*

SVM

SVMMARIVM.

1 Longè, *propriè idem significat quòd* Procul.
2 Longè, latéque, *assumuntur ad significandam longitudinem, ac latitudinem spatij.*
3 Valde, *aut* Multum, *interdum denotat dict.* Longè.
4 Longè *pro* Multò *sæpe vsurpatur, nec rarò cum superlatiuo iungitur.*

Longè.

Dictio CXCII.

1 Longè propriè idem significat, quod *Procul.* Cic. *lib.* 2. *epist.* Longè absum, audio serò. Idem *ad Q. Fratr. lib.* 3. Isti quàm longè sint, nescio. Idem *Attic.* Tu autem abes longè gentium. Idem 4. *Verr.* Epicrates longè mihi obuiam. Idem *de Amicit.* Vt nos longè prospicere oporteat futuros casus Reipublicæ.

2 *Longè, latéque* assumuntur ad significandam longitudinem, ac latitudinem spatij. Cic. 2. *de natura Deor.* Nam Solis candor illustrior est, quàm vllius ignis, quippe qui immenso mundo tam longè, latéque collucet. Idem *pro lege Manilia*: Ita tantum bellum, tam diuturnum, tam longè, latéque dispersum.

3 Pro *Valdè*, aut *Multùm* interdum vsurpatur. Cic. 1. *Academ.* Totáque ea res longè cæteris & studiis, & artibus antecedat. Idem *pro Font.* O fortunam longè disparem M. Fonteij. Idem *pro Syl.* Et erat huic iudicio longè dissimilis illa contentio. Idem 5. *de Finib.* Quàm longè, multúmque præstet mens, ac ratio.

4 Pro *Multò* sæpe vsurpatur, nec rarò cum superlatiuo iungitur. Cic. *pro Planc.* Quod est longè secùs. Idem *de Orat.* Longè omnium in dicendo & grauissimo, & elegantissimo Platoni. Idem *in Brut.* Vir longè post homines natos improbissimus. Idem *pro Rosc.* Hominem longè audacissimum nuper habuimus in ciuitate.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 Magis, *pro* Plus, *à Grammaticis vsurpatur.*
3 Magis *plerumque cum* Quàm *copulatur, sæpe absolutè ponitur, aliquando cum* Minus *comparatur, interdum iteratur rei magis explicandæ gratia.*
4 *Comparatiuè quandoque stat dictio* Magis.
5 *Electiuè nonnunquam stat dict.* Magis, *quando ponitur inter incompatibilia, seu contraria, vt* num. 6.
7 *Comparatiuè ponitur dictio* Magis, *quando stat inter duo compatibilia, quæ cadunt in eodem subiecto.*

Magis.

Dictio CXCIII.

De vi, & effectibus huius dictionis vide Rebuff. 1
in comment. ad l. quibus, 57. *verf. & qui magis, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 195. *& in auth. habita, in verf. & maxime diuinarum, C. ne filius pro patre.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 58. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 60. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 91. Grat. *de dictionib. dict.* 120.

Magis pro *plus* non temerè à Grammaticis vsur- 2
patur, licet *magis* plerumque ad comparationem pertineat, & *potius* significet; *Plus* verò sæpe refertur ad magnitudinem, & contrariam habeat *minus*: vt Plus virium, plus iucunditatis, item plus posse, plus efficere, & alia huiusmodi, quibus locis *magis* vsurpare non licet.

Plerumque cum *Quàm* copulatur hæc dictio. 3
Cic. 2. *de Orat.* Magis adeò id facilitate, quàm vlla mea culpa contigit. Idem *lib.* 16. Et si magis est quod gratuler tibi, quàm quod te rogem. Sæpe absolutè ponitur, sed ita vt *Quàm* ferè intelligatur. Cic. *lib.* 16. *epist.* 19. Expectabo tuas literas, te ipsum multò magis. Aliquando cum *minus* comparatur. Terent. *Adelph.* Omnes, quibus res sunt minùs secundæ, magis sunt natura quodammodo suspiciosi. *l. properandum*, §. *fin. C. de iudic. l.* 3. §. 1. *ff. de vi bonor. rapt.* Interdum iteratur rei magis declarandæ gratia. Cic. *lib.* ... *epist.* ... Sed mihi quotidie magis, magísque de tuis rationibus cogitanti placet. Idem 1. *Philipp.* Quotidie magis, magísque perditi homines templis, tectísque Vrbis minitarentur. Idem *Attic.* Quotidie magis, ac magis suspicor, te in Epirum profectum.

Interdum hæc dictio stat comparatiuè, *l. magis* 4
puta, ff. de rebus eorum, qui sub tutela, glos. *in l. si constante*, §. *quoties, ff. solut. matrimon. & in l. clàm possidere*, §. *qui ad nundinas, ff. de acquir. possess. l.* 3. §. *proinde, in verf. magis, ff. de minorib.*

Quandoque electiuè, *l. & si fortè*, §. *hac actio, ff.* 5
si seruitus vendicetur, l. 1. cum ibi notatis, *C. commun. diuid.* glos. *in l. iubere, ff. de iurisdict. omnium iudicum, & in l.* 2. §. 1. *ff. si certum petat. l. si decem*, §. *cùm petitio*, vbi Ias. *num.* 1. *ff. de verbor. oblig.* Socin. *cons.* 148. *col. penult.* Ias. *in l. Stichum, qui meus erit, num.* 17. *ff. de leg.* 1. Paris. *cons.* 115. *num.* 13. *vol.* 1. vbi ait, quòd ista dictio quandoque electiuè, & quandoque comparatiuè ponitur.

Declara, quòd quando ponitur inter incompa- 6
tibilia, seu contraria, tunc necessariò stat electiuè, vt per Ias. *in d. l. iubere, num.* 15. vbi Dec. *num.* 6. & Corras. *in l. si tam angusti, num.* 2. *ff. de seruitutib.* quia ad positionem vnius contrarij sequitur remotio alterius, & tunc ista dictio ponitur electiuè, vt declarat Ias. *in d. l. iubere, num.* 15. vbi dicit sic poni *in l. filiosfamilias*, & ibi glos. *in verb. magis, in vlt. opin.* quam sequitur ibi Bart. *ff. de condit. & demonstr. & in l.* 2. §. 1. & ibi glos. magna *ante med. ff. de reb. credit. & in l. in commodato*, §. *sicut*, & ibi glos. *verb. magis, ff. commodati, & in l. quia magis, ff. finium regundor. & in l.* 1. *ff. comm. diuid.* vbi etiam glos. quæ ponit exemplum: Volo esse magis diues, quàm pauper.

Si verò ista dictio ponatur inter duo compatibi- 7
lia, quæ cadunt in eodem subiecto, tunc ponitur comparatiuè, vt declarat Ias. *in d. l. iubere, num.* 15. quo casu procedunt Iura suprà citata *in verf. interdum.* Ita distinguit Cened. *d. sing.* 60. *num.* 1. & 2.

Magnoperè.

Dictio CXCIV.

1 EX *Magno*, & *opere* facta hæc dictio vsurpatur pro *Multum*, aut *Valdè*. Cic. *lib.* 15. *epist.* 14. Ego cæterarum rerum causa tibi Romam magnoperè properandum censeo. Idem *pro Roscio*; Quorsum recidat responsum tuum non magnoperè laboro. Idem 7. *Verr.* Quid, inquam, magnoperè potuit Cleomenes facere, istius auaritia nauibus exinanitis? Idem *lib.* 6. *epist.* Philosophis magnoperè putaui oportere.

2 Quandoque hoc aduerbium diuiditur in ea, ex quibus conflatur. Cic. *Attic. lib.* 13. Magno opere accersitus. Idem *lib.* 13. *epist.* Magnóque opere abs te peto.

SVMMARIVM.

1 Malè fit, *vel* Dij malè faciant, *malè precantis erat.*
2 Malè narrare, *est triste nuntium afferre.*
3 Malè mulctare, *idem est quod pugnis, verberibúsque malè accipere.*
4 Malè accipere, *est malè tractare.*
5 Malè audire, *&* bene audire, *ferè ad malam, vel bonam famam pertinent.*

Malè.

Dictio CXCV.

1 HÆc dictio ad plura deseruit, pluráque significat, secundùm verba, quibus annectitur. In primis, *Malè fit*, vel *Dij malè faciant*, malè precantis erat. Cic. *Attic. lib.* 13. Malè mihi fit, si vnquam quidquam tam enitar. Idem *lib.* 11. *epist.* Dij isti Segulio malè faciant homini nequissimo.

2 *Malè narrare* est tristem nuncium afferre. Cic. *Attic. lib.* 16. Malè narras de illo. Cui opponitur *Narras bene.*

3 *Malè mulctare* idem est, quod pugnis, verberibúsque malè accipere. Cic. *in Brut.* Addebat etiam scriptores illos malè multatos exiisse cum Galba. Idem 6. *Verr.* Qui primò obsistere conarentur malè multati, clauis, ac fustibus repelluntur.

4 *Malè accipere* est malè tractare, & refertur tum ad verba, tum ad facta. Cic. 3. *Verr.* Malè accipit verbis Rabonium. Idem 4. *Verr.* Epicrates homines multis verbis malè à se acceptos dimisit.

5 *Malè audire*, & *bene audire*, ferè ad malam, aut bonam famam pertinent: nam cui malè dicitur, is malè audit; cui bene dicitur, is audit bene. Cic. *Attic. lib.* 6. Qui me idcircò putant bene audire velle, vt ille malè audiat. Idem 5. *Tuscul.* Surdaster erat M. Crassus, sed aliud molestius, quòd malè audiebat, etsi, vt mihi videbatur, iniuria.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* Mandare, *intelligi debet de coactione.*
2 Committere, *passim in Iure importat verbum* Mandare.
3 Delegare *aliquando importat verbum* Mandare.
4 *Delegatam iurisdictionem quandoque non importat verbum* Mandare.

Mandare.

Dictio CXCVI.

VErbum hoc intelligi debet de coactione, vt per Card. Seraphin. *decis.* 1212. *num.* 3. Nam positum in dispositionibus sua natura præceptiuis importat iussionem, & præceptum, iuxta text. *in cap. mandato*, 10. *de præbendis, lib.* 6. *& in cap. mandatum*, 38. *& in cap. eam te*, 7. *de rescript.* cum traditis per Felin. *ibid. num.* 9. Et quòd *Mando* & *Præcipio* vsurpentur communiter pro eodem, & importent præceptum, docent S. Antonin. *p.* 2. *tit.* 4. *cap.* 2. §. 3. *& p.* 3. *tit.* 16. *cap.* 1. §. 9. *in fine.* Butr. *in cap. nam concupiscentiam, in fine, de constit.* vbi Alex. de Neuo *num.* 24. Felin. *num.* 5. *&* 7. Castr. *lib.* 1. *de lege pœnali, cap.* 5. *docum.* 4. Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 158. *cap.* 3. *num.* 21. *& cap.* 6. *num.* 56. Sanch. *in Decalog. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 35. quidquid dicant Syluest. *in Sum. verb. præceptum, q.* 2. & Armil. *eod. verb. num.* 7. minùs bene existimantes, ad inducendum, & significandum præceptum, non sufficere simplex verbum *Mandamus*, nisi geminatè addatur, *Mandando præcipimus*, quorum opinionem iure optimo improbat Soar. *de legib. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 9. sic limitata decisione text. *in l.* 1. *ff. mandati, & in* §. *mandatum, Instit. eod.* dum in mandato videlicet, quòd procedit ex dispositione non quidem legis, aut alterius superioris ad subditum actiuè mandando loquentis, sed ex sola dispositione contrahentis, negant virtutem præcipiendi, & cogendi. Sic item limitata decisione text. *in cap. mandastis*, 2. *q.* 4. *& in cap. Guilsarius*, 23. *q.* 4. dum agunt de mandato non proprio, sed abusiuo, videlicet de illo, quòd importat non præceptum, sed petitionem, quia scilicet ibi prolatum fuit ab inferiori ad superiorem, cuius respectu inferior nihil præcipiendo, sed rogando mandauit, vt intelligit glos. 1. *in eisdem Iuribus*; quamuis meliùs dicendum sit cum Soar. *d. num.* 9. verbum *Mando*, de quo in illis Iuribus, vel vbicumque superior, vt ibi loquitur ad inferiorem, vsurpari solùm vrbanitatis gratia ab eo, qui rogatur. 1

Passim in Iure accipitur pro *Committere*, ex notatis per Hieronym. Fernandez de Otero *in repet. cap. gratum, de offic. deleg. num.* 44. 2

Interdum importat idem, quod delegare, vt *in tit. ff. de offic. eius, cui mandata est iurisdictio, & in l.* 1. §. *damus, ff. de suspect. tutor. & in l.* 1. §. 1. *ff. quis, & à quo appelletur.* 3

Quandoque verò non importat delegatam iurisdictionem, secundùm omnes communiter *in cap. licet in corrigendis, de offic. Ordin.* notat Mart. *de clausulis, p.* 1. *clausul.* 186. *num.* 5. aliàs *clausul.* 227. etiam *num.* 5. *in vlt. impress.* 4

SVMMARIVM.

1 *Implicatiua, seu comparatiua de sui natura est dictio* Maximè, *& implicat casum magis dubitabilem.*

2 Spe

2 *Speciem diuersam includit dict.* Maximè.

3 *Inclusiua & implicatiua est dictio* Maximè, *sicut dict.* Tam, *& habet vim augmentandi, & non minuendi.*

4 *Implicationem non denotat dict.* Maximè, *posita post genus speciem includens.*

5 *Ampliatiuè, & augmentatiuè aliquando stat dict.* Maximè.

6 *Statutum loquens, vel disponens aliquid per verba exprimentia genus, includit omnes species sub genere comprehensas.*

7 *Ratio si addatur per dict.* Maximè, *importabit quòd licèt aliæ rationes subsint, ista tamen expressa sit potentior.*

8 *Identitatem esse in casu contrario interdum denotat dict.* Maximè.

9 *Taxatiuam* Tantùm *quandoque importat dictio* Maximè, *sed impropriè, quando ponitur verbis importantibus causam finalem, vt* num. 10.

11 *Dict.* Maximè, *nonnunquam abundat.*

12 Præsertim, *interdum importat dictio* Maximè.

Maximè.

DICTIO CXCVII.

1 HÆc dictio de sui propria natura est implicatiua, seu comparatiua, & implicat casum magis dubitabilem, vt *in l. pro herede §. si quid tamen*, vbi Ias. *in princ. ff. de acquir. poss. & in l. qui status. de testamen. militis, & in cap. ad abolendam, de filijs presbyterorum: & in cap. cùm Apostolica, de ijs quæ fiunt à Prælatis.* tradunt glos. *verb. æstimari, ad fin. in l. illud, ff. ad l. Aquiliam.* Panorm. *in cap. damnamus, num. 3. de summa Trinitate.* Ias. *in l. qui se patris, num. 36. C. Vnde liberi.* & *ibi* Dec. *num. 10.* Alber. *in suo diction. in verb. Maximè.* Corn. *in cons. 69. num. 2. vol. 1. & cons. 329. n. 8. eod. vol. 1. & cons. 21. num. 12. vol. 2. & cons. 14. nu. 2. vol. 3.* Socin. iun. *cons. 30. à num. 41. vol. 1. & cons. 180. num. 71. vol. 2.* Paris. *cons. 90. num. 17. & cons. 60. num. 18. & cons. 292. num. 17. lib. 1.* Alex. *consil. 47. num. 6. lib. 6.* Alciat. *cons. 53. num. 18.* Aym. *cons. 217. num. 9. & 10.* Rimin. *in princ. de donat. nu. 157.* Menoch. *de arbitr. cas. 416. num. 19. & cons. 69. num. 26. & cons. 1034. num. 8.* Mandos. *in glos. facult. §. nos qui, in verb. præsertim, fol. 93.* Azeued. *l. 1. num. 32. tit. 19. lib. 8. 9. Recopil.* Mandos. *ad reg. de subrogan. collitigan. quæst. 6. num. 2.* Barthol. Peret. *ad Extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien. pag. 256. numero 3.* Gutier. *canonic. lib. 1. cap. 20. num. 6.* Fr. Emman. *quæst. regul. tom. 3. quæst. 100. artic. 2. vers. circa quam notandum est.* Lotter. *de re benefic. lib. 2. quæst. 6. numero 17.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 37. num. 1.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 290. num. 5. & concl. 309. num. 10.* Et fuit dictum *in Valentina beneficij, 15. Iunij 1609. coram Greg. XV. inter eius decisiones impressas, decis. 420. num. 3.* quæ reperitur etiam impressa per Farinac. *decis. 257.*
2 *num. 4. p. 2. recent.* Et quòd includat etiam speciem diuersam, dicit Gemin. *cons. 6. num. 5. vers. item dictio maximè.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 309. num. 5.*

3 Item est inclusiua, & implicatiua, sicut dictio *Tam*, & habet vim augmentandi, & non minuendi, státque comparatiuè, includendo casum magis dubitabilem, implicátque idem esse in casu contrario, licèt in illo fortior militet ratio, vel ratio expressa deficeret, vt *in l. 1. §. vel maximè, ff. de collat. bonorum, & in l. scire oportet, §. & si maximè, ff. de excusat. tutor.* notant Couar. *lib. 2. variar. cap. 7. num. 5.* Aym. *d. cons. 217. num. 9. & 10.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Magis, vers. Maximè, pag. 58.* Gutier. *d. cap. 20. num. 5.* Flamin. *de resignat. lib. 1. q. 13. num. 31. & lib. 2. q. 1. num. 31.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 290. num. 5. & conclus. 309. num. vlt.* vbi citat Alex. *cons. 111. num. 1. lib. 2. & cons. 47. num. 5. in fine, & num. 6. lib. 7.* Cened. *d. sing. 31. num. 2.* vbi *num. 3.* ait, quòd ponitur comparatiuè, idem implicans in casu conuerso.

Posita tamen post genus, speciem includens, non 4
denotat implicationem, *auth. habita, C. ne filius pro patre.* Abb. *in cap. carissimi, num. 8. de conuers. coniugator.* Surd. *cons. 330. num. 24.*

Aliquando hæc dictio stat ampliatiuè, & aug- 5
mentatiuè, vt per Vulpell. *citato loco*, Ludou. Rodolphin. *post tract. de absoluta Principis potestate, lib. 2. var. q. 50. num. 28.* Et ideò statutum loquens, vel 6
disponens aliquid per verba exprimentia genus, includit omnes species sub genere comprehensas, etiam quando enumeratio aliquarum specierum fuit facta, modò fuerit facta cum hac dict. *Maximè*, quæ ampliat. Ita Gemin. *cons. 6. num. 3. & 4.* Alex. *cons. 133. incip. Viso processu, col. 2. in fine, vers. nec etiam, lib. 1.* quos refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 309. num. 1.* vbi *num. 2. cum seqq.* post Bart. *in Extrauag. ad reprimen. in vers. & maximè*, subdit, quòd quando genus præcedit, & sequitur speciem per dictionem *Maximè*, adiecta importat rationem magis vrgentem in specie, quæ erat inclusa, & nihilominùs exprimitur cum dictione *Maximè*. Ad-
dítque, quòd si addatur ratio per diction. *Maximè*, 7
importabit, quòd licèt aliæ rationes subsint, ista tamen expressa sit potentior, seu potentissima, & alias etiam causas comprehendere. Quam expressam tradunt Vant. *de nullit. tit. ex defectu processus, sub num. 123. vers. idem foret.* Anton. Monach. Bononien. *decis. 28. num. 45.*

Interdum denotat identitatem esse in casu con- 8
trario, vt per Ang. de Perusio *in tract. suitatis, q. 9. num. 19.* Card. *in Clem. vnica, in 3. notab. de renunc.* Cassad. *decis. 4. num. 8. de concess. præbendæ.* Mandos. *in reg. 9. Cancellar. q. 6. num. 2.* Hieron. Fernandez *in repet. cap. gratum, de offic. deleg. num. 37.*

Quandoque ponitur pro taxatiua *Tantùm*, licèt 9
impropriè, glos. *verb. maximè, in cap. cùm contingat, de foro compet.* Addit. ad Panorm. *in cap. damnamus, num. 3. de summa Trinit.* Alex. *cons. 116. incip. Animaduersis, num. 16. vers. nec etiam absurdum, lib. 2.* Cosm. *in pragmat. sanct. in proœm. §. quæ quidem, verb. maximè.* Mandos. *in glos. facult. §. nos qui, in verb. præsertim, fol. 94.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 100. num. 12.* Azeued. *l. 1. num. 37. tit. 19. lib. 8. noua Recopil.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub hac dict.* Cened. *d. sing. 37. num 4.* Hieron. Fernandez *in repet. d. cap. gratum, num. 58.* Card. Tusch. *d. conclus. 309. num. 6.*

Intellige, quando ponitur verbis importantibus 10
causam finalem, quia tunc stat taxatiuè. Alex. *cons. 77. incip. Visis, num. 23. vers. nec obstat, lib. 3.* glos. *verb. in secularibus, in cap. ad abolendam, de filiis Presbyteror.* Couar. *d. cap. 7. num. 5.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 6. præsumpt. 50. num. 12.* Card. Tusch. *d. conclus. 309. num. 7.* Sanch. *de matrim. lib. 6. disput. 14. num. 21.*

Nonnunquam abundat, *l. vlt. circa princip. C. de* 11
testam. l. ea quæ, ff. de rescind. vend. Ias. *in l. qui se patris, col. 10. C. vnde liberi.* Mandos. *d. verb. præsertim, & in*

reg. 19. *Cancellar. q.* 6. *num.* 5. Cened. *d. singul.* 37. *numero* 5.

12 Importat etiam idem quod dictio *Præsertim*, vt per Cald. *cons.* 548. aliàs 3. *de verbor. signif.* Gemin, *cons.* 16. *num.* 4. *in fine.* Mandos. *super regul. de subrogan. collitigan. q.* 6. *num.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 309. *num.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Possessiuum est pronomen* Meus, *demonstrans tempus præteritum.*

2 *Dispositionem restringit ad tempus præsens, & bona præsentia pronomen* Meus.

3 *Legato indefinito quando adijcitur pronomen* Meum, *tunc illud pronomen tempus præsens demonstrat, ac proinde testator censetur legare illud quod habebat tempore testamenti.*

4 *Declarantur* l. vlt. §. 1. ff. de leg. 1. l. nomen, §. 1. ff. de legat. 3. l. Aurelius, §. 1. & 2. & l. vlt. in fine, ff. de liber. legata.

5 *Donatio omnium bonorum meorum valida est, quia sub ea solùm intelliguntur præsentia, & non veniunt postea acquisita.*

6 *Pronomen* Meum, *in vniuersali dispositione appositum, non restringit vniuersale dispositum.*

7 *Dominium denotat pronomen* Meum.

8 Meum *&* Tuum *propriè id dicitur, cuius dominium irreuocabile est.*

9 *Conditionem, vel demonstrationem quando faciat pronomen* Meum, *remissiuè.*

Meus, mea, meum.

DICTIO CXCVIII.

1 PRonomen hoc est possessiuum demôstrans tempus præteritum, vt per Corn. *cons.* 104. *num.* 4. *vol.* 4. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub dict. Magis, vers. Meus, pag.* 59. Menoch. *cons.* 106. *num.* 184. *cum seq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 93. *num.* 4. *& cap.* 104. *num.* 18. *cum seqq.*

2 Restringit dispositionem ad tempus præsens, & bona præsentia, vt *in l. si ita legatum,* 8. vbi Bart. *ff. de auro, & argento legato.* Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 127. *in fine, & cons.* 106. *num.* 170. *& num.* 187. *& num.* 191. *& cons.* 349. *num.* 11. Surd. *decis.* 233. *num.* 11. *& num.* 20. *in fine.* Ceual. *commun. contra comm. q.* 727. *num.* 64. *& q.* 900. *num.* 64. *me citato.* Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap.* 5. *num.* 191. *in fine.*

3 Vnde quando legato indefinito adiicitur hoc pronomen *Meum,* veluti, *aurum meum, vestes meas,* & similia, tunc illud pronomen tempus præsens demonstrat, ac proinde testator censetur legare aurum, seu vestes quas habebat tempore testamenti, non postea quæsitas, *vt in l. si ita,* 8. *ff. de auro, & argento legato.* notat glos. *vltim. in l. serui elect.* §. *vltim. ff. de leg.* 1. quam ibi sequuntur Bart. Paul. Socin. & alij, quorum meminit Couar. *pract. cap.* 2. *num.* 2. *vers. quamuis in hoc.* Menoch. *d. præsumpt.* 127. *à num.* 34. *& d. cons.* 106. *à num.* 192. *& num.* 267. Ioan. Garc. *de expensis, cap.* 22. *à num.* 3. Petr. Pecha. *de testam. coniugum, lib.* 5. *cap.* 29. *num.* 3. Quod autem huiusmodi legatum licet hoc pronomen additum non sit, sed simpliciter testator leget vestes, aurum, & similia, debeat intelligi solùm de præsentibus quæ habebat tempore testamenti, non de postea quæsitis, videntur probare *text. in l. vlt.* §. 1. *ff. de leg.* 2. *l. nomen,* §. 1. *ff. de leg.* 3. *l. Aurelius,* §. 1. *&* 2. *& l. vlt. in fin. ff. de liber. legata,* in quibus non reperitur appositum hoc pronomen *Meum,* & tamen dispositio ad tempus testamenti restringitur, per quæ iura hanc partem sustinent Raph. Cuman. Alex. Vinc. & alij, quos refert, & sequitur Couar. *d. num.* 2. & post Castr. *cons.* 132. *num.* 2. *volum.* 1. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 3. *tit.* 11. *num.* 4. *vers. item procedit.* quos etiam sequitur Castil. *quotidianarum quæst. lib.* 1. *cap.* 44. *num.* 7. & faciunt adducta per Pinel. *in rubr. C. de bonis maternis, p.* 1. *num.* 7.

Verùm prima opinio vera in se est, nec Iura pro 4
secunda adducta aliquid concludunt, si aduertas, quòd licèt in eis appositum non reperiatur hoc pronomen, verba tamen ad præsens, vel præteritum tempus expressè referebantur, vt patet ex *d. l. vltim.* §. 1. *ff. de leg.* 2. ibi, *quæ mihi cum fratre meo patruo vestro communes sunt.* At verò *d. l. nomen,* §. 1. loquitur de verbis futuri temporis, & ad præsens restringitur propter specialem præsumptionem fraudis. Similiter *d. l. Aurelius,* §. 1. loquitur de verbo præteriti temporis, ibi, *quibuscumque legata in eo testamento, quod incideram, dedi.* Sic etiam de verbis præteriti loquitur text. *in* §. 2. *sub eadem l. Aurelius,* ibi, *quicquid sortis, & vsurarum nomine mihi debebat.* Text. autem in *l. vlt. in fin. eod. tit.* de verbis agit præsentis temporis, vt patet *ex princ.* §. *Caio,* cuius themate retento loquitur vsque ad finem ibi, *debitor est, &c.* Quid autem si legato indefinito adiiciatur, omnia bona mea, an veniant etiam futura, vide *infra sub dict. Omnis, num.* 11. *cum seqq.*

Hinc etiam si quis simpliciter donauerit bona 5
sua, quinimò etiamsi donaret omnia bona sua, talis donatio valeret, cùm sub ea solùm intelligantur præsentia, & non veniant posteà acquisita, de quibus testari possit donator, vt probat text. *in l. vlt.* ibi, *cùm sit iusta, &c. C. quæ res pignori, & in l. omnes,* 22. §. *Lucius, ff. quæ in fraudem creditor.* tradunt Clar. *in* §. *donatio, q.* 19. *num.* 3. *cum seq.* Pinel. *in d. rubr. C. de bonis maternis, p.* 1. *num.* 3. Gama Lusitan. *decis.* 206. *num.* 3. Valasc. *de partit. cap.* 20. *num.* 14. Molin. *de Iustit. tract.* 2. *disput.* 280. *vers. idem est.*

Appositum hoc pronomen in vniuersali dispo- 6
sitione non restringit vniuersale dispositum, vt notat Natt. *cons.* 675. *num.* 3.

Denotat dominium, iuxta resoluta per Cald. Pe- 7
reira *de empt. & vend. cap.* 10. *num.* 2. Meum enim dicitur, quod ex re mea prouenit. Menoch. *cons.* 106. *num.* 182. *& num.* 236. *& num.* 239. *& cons.* 115. *num.* 60. Item *meum,* & *tuum* propriè id dicitur, cuius 8
dominium irreuocabile est. Idem Menoch. *cons.* 456. *num.* 6.

Pronomen *Meum* quando faciat conditionem, 9
vel demonstrationem, vide *l. nuper, ff. de leg.* 3. Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap.* 6. *num.* 184.

Mensuatim.

DICTIO CXCIX.

DIctio *Mensuatim* importat idem, quod singulo 1
mense, vt per Alex. *cons.* 206. *incip. Viso themate, num.* 3.

num. 3. *vers.illud verbum mensuatim, lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 310. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 Minus *sæpe pro* Parum *vsurpatur.*
2 Minus *pro* Non *ponitur, præsertim cùm antecedit* Si.
3 Minimè *plus est quàm* Minus, *sed non penitùs negat.*
4 *Negatiua vniuersalis est dictio* Minimè, *& habet præcisam exclusionem.*
5 Minimum *cum* Maximè, *vel* Plurimum *comparatur.*

Minus, Minimè, Minimum.

Dictio CC.

1 Minus sæpe pro *Parum* vsurpatur. Cic. *de Amicit.* Si minùs intelligitur, quanta vis amicitiæ sit, ex discordiis percipi potest. *Ibidem*: Quódque minùs per se quisque posset, id acciperet ab alio. Idem *Philippic.* 2. Quum eo die minùs valerem.

2 Interdum *Minus* pro *Non* ponitur, præsertim cùm antecedit *Si.* Cic. 1. *de Diuinat.* At nonnunquam quæ prædicta sunt, minùs eueniunt. Idem 3. *Verr.* Si minùs necari, at custodiri oportebat.

3 *Minimè* plus est, quàm *Minus*, sed non penitùs negat, si vim eius propriam spectemus. Cic. *in Brut.* Sed mihi placebat Pomponius maximè, vel minimè displicebat. Idem 7. *Verr.* Etsi in hac quadriremi minimè multi remiges, & milites deerant. Idem *lib.* 13. *epist.* 4. Homo minimè ambitiosus, miniméque in rogando molestus.

4 In Iure verò hæc dictio *Minimè* est vniuersalis negatiua, & habet præcisam exclusionem, vt notat Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 40. *num.* 1.

5 *Minimum* cum *Maximè*, vel *Plurimum* comparatur. Cic. *de Amicit.* Vt quisque minimum firmitatis habeat, minimúmque virium, ita amicitias appetere maximè. Idem *in Orat.* Hoc in genere neruorum est vel minimum, suauitatis autem vel plurimum.

SVMMARIVM.

1 *Demonstratiua est præsentis temporis dictio* Modò.
2 Modò *ad tempus relatum non est idem quod* Nunc, *sed aliquando antè.*
3 Modò *quandoque vsurpatur pro* Nunc, Tantummodò, Dummodò, *&* Aliquando.

Modò.

Dictio CCI.

1 Demonstratiua est hæc dictio præsentis temporis, vt *in* §. 1. vbi Port. *Instit. de rer. diuis.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. magis, in vers. modò, pag.* 59. Importat enim idem, quod dictio *Nunc, l.* 1. §. *nunc tractemus, ff. de tutor. & rat. distrab.* ac proinde nullam dilationem admittit, sed denotat aliquid esse faciendum nulla interposita mora, *l. scimus, C. de inoffic. testam.*

Verùm apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores, *Modò* ad tempus relatum non est idem, quod *Nunc*, sed aliquando *Antè*. Cic. 6. *Verr.* Quid dico nuper? immò verò modò, atque adeò paulò antè. Idem *lib.* 4. *epist.* 13. In qua vrbe modò gratia, auctoritate, & gloria floruimus, in ea nunc iis quidem omnibus caremus. Idem 2. *Officior.* Modò enim hoc malum in hanc Rempublicam inuasit. cum aliis adductis per Pichard. *in princip. Instit. de pupil. substit. num.* 32. 2

Iterata verò significat idem, quod *Nunc*, vel *Alius* iteratum. Cic. 1. *de natura Deor.* Cotta meus modò hoc, modò illud. Et *ibidem, lib.* 2. Modò his, modò illis partibus. Interdum pro *Tantummodò*, vel *Dummodò* vsurpatur. Cic. *in Orat.* Hi vnum modò quale sit suspicantur. Et ita accipitur *in l. fin. C. de offic. magistr. milit. l. fructus, in princip.* & ibi glos. *ff. de rei vendicat.* Nonnunquam ponitur pro *Aliquando*, vt *in* §. *is quoque.* & ibi glos. *Instit. quòd cum eo.* 3

Moneat.

Dictio CCII.

Verbum hoc inducit consilium, & non præceptum, vt per Gutier. *canonic. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 25. *& cap.* 30. *num.* 33. *ad finem.* Cened. *ad Decretal. collect.* 34. *num.* 2. Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 2. *dict.* 3. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 6. *q.* 5. Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disput.* 158. *cap.* 3. *num.* 23. Sayr. *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 28. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 40. 1

Si dicatur, *Moneas, & inducas*, non importat præcisam coactionem, ac proinde non datur potestas compellendi, ex adductis per Cels. Vgon. *in tract. clausul. pag.* 493. *col.* 1. 2

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Internallum modicum denotat dict.* Mox, *& ponitur pro* Statim, Incontinenti, Citò.
3 *Temporis internallum aliquando denotat dictio* Mox, *& exponitur pro* Posteà.
4 *Arbitrarium est Iudici iuxta subiectam materiam, quod tempus importet dict.* Mox.
5 Mox *accipitur pro*, Quamprimùm id fieri potest.
6 Mox, *pro spatio decem dierum.*
7 Mox, *pro triduo.*
8 Mox, *pro spatio duorum mensium.*
9 Mox, *id est*, anno sequenti.
10 Mox, *triennium non semel denotat.*
11 *Summariè, & sine figura iudicij* Mox *interdum importat.*
12 *Appellatio per dictionem* Mox, *non prohibetur.*

13 *Pœnam censeri irrogatam ipso iure facit dict.*
Mox, *iuncta verbo futuri temporis.*
14 Modò, Nunc, & Mox, *in quo differant.*

Mox.

Dictio CCIII.

1 De vi,& effectibus huius dictionis vide Viu.*tom.* 2.*commun. opin. lib.* 9. *tit.*34. *num.*346. glos.*verb. mox*, *in cap. si in qualibet*, 20. *q.* 2. glos. etiam verb. *mox*, *in cap. quia propter, de elect.* Ias.*in l. fructus, num.*4. & *seq. ff. soluto matrim.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb.* & *postea, num.*1. *cum seqq. C. de reuocan. donat.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de public. concubin.* §. *necnon, in vers. mox.* Cotta *in memorabil. verb. mox.* Bermond. *in tit. de public. concubin. verb. mox.* Vulpell. *de prepos.* & *aduerb. signif. sub hac dict. pag.*60. Carbo *de legib. lib.*8. *disput.* 16. *vers. sexta regula.* Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.*7. *num.*37. Cened. *post libr. practic.* & *canonic. quæst. sing.* 61. Tursellin. *in libello de particulis Latinæ orationis, cap.* 97. Grat. *de dictionib. dict.* 126.

2 Dictio hæc de sui propria natura denotat modicum interuallum, & ponitur pro *Statim*, *Incontinenti*, *Citò*. Glos. *in l. momentanea, C. vnde vi.* Glos. *verb. Mox*, *in auth. de incest. nupt. in princip.* Ias. *in l. abrogator, num.*10. *de adopt.* & *in d. l. fructus, nu.* 4. Cosm. *in d. vers. Mox, fol.* 178. *col.*3. vbi ait, quòd ista dictio verificatur in modico tempore, secundùm quòd arbitrabitur bonus Iudex, habito respectu ad ipsius circumstantias. Vulpell. *d. loco*, *statim in princip.* Auendan. *de exequend. mandat. p.* 1. *cap.* 16. *num.* 2. Escobar. *de ratiocin. cap.* 31. *num.* 24. Cened. *d. sing.* 61. *num.* 1.

3 Aliquando tamen denotat interuallum temporis, & exponitur pro *Posteà*, vt *in l.* 1. vbi glos. *verb. Mox*, & Dec. *num.* 18. *ff. de reb. credit.* & *in l. de ætate*, §. *ex causa, ff. de interrogat. act.* notant Tiraq. *d. verb.* & *posteà, num.* 1. Alex. *conf.* 115. *incip. In causa inquisitionis, lib.* 1. Ias. *in d. l. fructus, num.* 5. Bermond. *in d. verb. Mox, num.* 2. Rebuff. *in comment. ad l. edictum*, 14. *vers. sed vt ad rem, ff. de verbor. signif. pag.* 100. vbi ait, quòd differunt huiusmodi duæ dictiones, quando hæc nostra sine interuallo accipitur. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 3011. Pichard. *in tract. de mora, num.* 188. Cened. *d. sing.* 61. *num.* 2.

4 Vnde arbitrarium est Iudici iuxta subiectam materiam, quod tempus importet hæc dictio *Mox*, vt obseruat Put. *decis.* 259. *num.* 2. *lib.* 1. *in correct.* Ac-
5 cipitur namque pro *Quamprimum id fieri potest*, vt notant Doctores *in l. tutores, C. de administr. tutor.* Vulpell. *citato loco, num.* 1. *vers. accipitur.* Paul. Montan. *in tract. de tutel.* & *curis, cap.* 32. *num.* 30.

6 Aliquando sumitur pro spatio decem dierum, vt *in l. ad peremptorium, in fin. cum l. seq. ff. de iudicijs*, & *in l. promissor. ff. de constit. pecun.* Sylu. *conf.* 27. *nu.*12. Vulpell. *citato loco, num.* 2. Viu. *d. num.* 346. *in fine*, Cened. *d. sing.* 61. *num.* 3.

7 Interdum pro *Triduo* accipitur, vt *in l. cum speciali, C. de iudicijs.* & notat Vulpell. *citato loco.*

8 Nonnunquam pro curriculo, seu spatio duorum mensium exponitur, vt *in l. à Diuo Pio* §. 1. *ff. de re iudic.*

9 Quandoque interpretatur, id est, *anno sequenti*, vt *in l. sed & si quis*, §. *si operas, iunctæ glos. verb. Mox, ff. de vsufructu.*

10 Denique non semel denotat *Triennium*, vt per glos. *verb. Mox, in d. cap. quia propter, de elect.* Alex. *in l.* 1. §. *qui præsens, num.* 8. *ff. de verbor. signif.*

Sumitur etiam pro *Summariè*, & *sine figura iudicij*, 11
vt per glos. *in l. momentanea, C. vnde vi.* Auendan. *d. cap.* 16. *num.* 2. Cosm. *in d. vers. Mox, fol.* 178. *col.* 2. Cened. *d. sing.* 61. *num.* 4. *in princ.*

Appellatio per hanc dictionem non prohibetur, 12
vt tradit Steph. Gratian. *discept. forens. cap.* 41. *numero* 12.

Iuncta verbo futuri temporis facit pœnam cen- 13
seri irrogatam ipso iure, glos. *verb. imminere*, & ibi Bart. *num.* 7. & 10. *in auth. de incestis nupt.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 90. & 91. *C. de reuoc. donat.* Berm. *in d. verb. Mox, num.* 1. *fol.* 181. Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 2. §. 1. *in verb. il confisque, num.* 1. *fol.* 368. Corn. *conf.* 226. *nu.*4. *vol.*1. Benintend. *decis.* 37. *num.* 7. Cotta *d. verb. Mox, in fin. pag.* 592. Bertazol. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. num.* 655. Sayro *in claui Regia lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 17. Card. Tusch. *verb. priuatio, conclus.* 719. *nu.* 20. Salas *de leg. quæst.* 96. *tract.* 14. *disp.* 15. *sect.* 9. *nu.* 78. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *quæst.* 7. *num.* 36. & 37. Farin. *fragm. crim. p.* 2. *verb. Lex. num.* 111.

Illud aduertere oportet, quòd secundùm Gram- 14
maticos dictiones *Modò*, *Nunc*, & *Mox*, differunt, quia nunc de tempore præsenti dicitur, modò de eo quod aliquanto antè antecessit, mox de eo quod paulo pòst sequitur. Cic. 1. *de Orat.* Verùm illa mox, nunc de ipsa exercitatione quid sentias quærimus. Id. 1. *de Diuin.* Discedo paulisper à somniis ad quæ mox reuertar. Id. *Attic.* Iussitque mihi nuntiari mox se venturum.

Multi.

Dictio CCIV.

Verificatur hæc dictio in duobus, vel tribus & 1
vltra, vt *in l.* 1. §. *hoc rescriptum.* & ibi Bart. *ff. ad SC. Syllan.* §. *fin. Instit. de iure personarum*, glos. *verb. per multos, in cap. ad nostram, de rebus Eccles. non alien.* Dec. *conf.* 429. *num.* 18. *tom.* 4. Natt. *conf.* 649. *nu.* 12. *tom.* 4. Rol. à Valle *conf.* 54. *num.* 2. & *seq. lib.* 1. Honded. *conf.* 102. *num.* 71. *vol.* 1. Menoch. *conf.* 512. *nu.* 12. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 62. *in fin.* Intrigl. Siciliæ *decis.* 44. *num.* 18. Mar. Anton. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 109. *num.* 36. & 37.

Nam.

Dictio CCV.

Regulariter pro *quia* ponitur. Bart. *in l. demon-* 1
stratio. §. *quod autem. ff. de condit.* & *demonstr. l. fi. ff. de doli mali except.* Et denotat continuationem *l. nam Imperator, ff. de legat.* 1. *l. nam* & *ipsum, ff. de Iustit.* & *Iure*, *l. nam ita diuus, ff. de adoption. l.* 2. *C. rerum amot.* tradit Alberic. *in suo diction. verb. Nam.*

Apud Grammaticos interdum anteoccupationi 2
seruit. Cic. *Phil.* 8. Nam quòd me tecum iracundè agere dixisti solere, non est ita, vehementer me agere fateor, iracundè nego. Id. 1. *de Inu.* Nam Hermagoras quidem nec quid dicat attendere, nec quid polliceatur intelligere videtur. Nonnunquam in enumeratione postremū locum obtinet, vt subiiciat quod requirere posset auditor. Cic. *ad Q. Fr. lib.* 1. *epist.* Nam quid ego de Gratidio dicam. Id. *lib.* 14. *epist.* 1. Nam quid ego de Cicerone dicam.

Namque

Namque.

Dictio CCVI.

1 POnitur pro *Certè*, vt *in §. hoc autem, Instit. de auctoritate tut. & in §. constituitur, Instit. de vsufr.* notat Vulpell. *de aduerb. & preposit. significat. sub hac dict. pag.* 61.

SVMMARIVM.

1 *Modum facit dict.* Ne, *quando accipitur pro* Vt non.
2 Ne *cùm prohibentis est, coniunctiuo & imperatiuo modo adiungi solet.*
3 Ne multa, Ne multis, *sunt breuitatis notæ in narrationibus.*
4 Ne viuam, *iurantis.*
5 Ne dicam, *est correctio antequam dicatur.*
6 Nedum *plerumque subijcitur, & seruit parti deteriori.*
7 Ne quidem *vsurpatur pro,* Nec quidem.

Ne.

Dictio CCVII.

1 ACcipitur pro *Vt non*, vt *in l. fin. C. vbi, & apud quos in integr. restit. & in cap. fin. de pœnit. & remiss. & in cap. ne captandæ, de concess. præbend. lib.* 6. & tunc facit medium. glos. *in l. cùm pater, §. Titio frater, ff. de legat.* 1. Bart. *in l. qui absenti, §.* 1. *num.* 2. *ff. de acquir. possess.* Corn. *cons.* 287. *num.* 4. *vol.* 4. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. namque, vers. ne, pag.* 61. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 3. *q.* 3. *num.* 1. vbi *num.* 2. subdit, quòd si exponatur pro *vt*, facit conditionem, vt *in l. cùm tale, §. Titius,* vbi Bart. *num.* 1. *vers. subdistingui, ff. de condit. & demonstr.*

2 Apud Grammaticos *Ne*, cùm prohibentis est, coniunctiuo, & imperatiuo modo adiungi solet. Cic. 2. *de legib.* Ne cogito, quis stipem præter Idææ matris famulos. Plaut. *Mil.* Ne me moneatis, memini ego officium meum.

3 *Ne multa, ne multis*, sunt breuitatis notæ in narrationibus. Cic. *pro Cluen.* Ne multa, requiritur à coactoribus, inuenitur ea seruula ad Stratonem peruenisse. Idem *ibidem*: Ne multis, Diogenes emitur.

4 *Ne viuam*, iurantis. Cic. *lib.* 9. *epist.* Sed ne viuam, si tibi concedo. Idem *Attic. lib.* 4. Quid poteris, inquit, pro his dicere? ne viuam, si scio.

5 *Ne dicam*, est correctio, antequàm dicatur. Cic. *lib.* 1. *de natura Deor.* In tam leues, ne dicam ineptas sententias incidisse. Idem *lib.* 12. *epist. vlt.* Tu tibi fac vt persuadeas, non esse me tam imbecillo animo, ne dicam inhumano, vt, &c.

6 *Nedum* plerumque subiicitur, & seruit parti deteriori. Cic. *pro Cluen.* Optimis temporibus non potuerunt, &c. nedum his temporibus, &c. Idem *Attic. lib.* 4. Quæ tantum habent mysteriorum, vt ea ne librariis quidem committamus, nedum cuilibet. Idem *pro Planc.* Ego verò ne immortalitatem quidem accipiendam putarem, nedum emori cum pernicie Reipublicæ.

Ne quidem vsurpatur pro *Nec quidem*, cùm negando aliquid augemus. Cicer. *Attic. lib.* 6. Si tu iudicabis, ne ad Catonem quidem prouocabo. Idem 1. *de natura Deor.* Ne fando quidem auditum est. Idem *pro Deiotar.* Deiotarus nunquam succumbet inimicis, ne fortunæ quidem. 7

SVMMARIVM.

1 *Continuatiua eiusdem materiæ est de natura dict.* Nec, *& stare declaratiuè ad præcedentia.*
2 *Implicatiua casus contrarij ad expressum est dict.* Nec.
3 *Negatiua est dict.* Nec.
4 Nec *sæpe vsurpatur pro* Non.
5 Nec *pro* Neque *ponitur.*

Nec.

Dictio CCVIII.

DE natura huius dictionis est continuare eamdem materiam, & stare declaratiuè ad præcedentia, *l. nec quidquam, ff. de offic. Procons. l. si quis stipulatus fuerit decem, ff. de verbor. signif.* Bart. per text. ibi *in l.* 2. *ff. de solut. in vers. ne cogitur.* Ias. *in l. si vnus, in princip. num.* 9. *ff. de pactis.* Paris. *cons.* 111. *num.* 25. *vol.* 1. vbi ait, quòd natura huius dictionis est continuare ad proxima. Socin. *cons.* 10. *num.* 5. *vol.* 3. Rolan. à Valle *cons.* 80. *num.* 56. *tom.* 3. Ruin. *cons.* 119. *num.* 2. *vol.* 4. Honded. *cons.* 14. *num.* 81. *vol.* 2. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. namque, vers. nec, pag.* 61. Bou. *ad status Vrbis prascript. glos.* 16. *num.* 6. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 63. *num.* 4. Signorol. *cons.* 208. *incip. Factum, num.* 3. *vers. præterea*, vbi ait, quòd repetita censentur præcedentia in sequentibus per dictionem *Nec* copulatis. Angel. Aret. *cons.* 89. *incip. Pro decis. num.* 7. vbi ait, quòd natura huius dictionis est iungere, seu continuare, & negare. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 312. *num.* 1. *cum seqq.* 1

Implicatiua est hæc dictio casus contrarij ad expressum, vt *in l. miles ita, §. mulier, ff. de militari testam. & in l. sacra loca, §. penult.* iuncta glos. ibi, *ff. de rerum diuis. & in l. nec nos, ff. de captiuis, & in l. nec auus, C. de emancipat. liberor.* Cepol. *in l. sæpe, num.* 21. *ad finem, ff. de verbor. signif.* Bart. *in l. si finita, §. si de vectigalibus, num.* 13. *ff. de publicanis.* Paris. *cons.* 36. *num.* 9. *vol.* 1. Vulpell. *citato loco.* Menoch. *cons.* 542. *num.* 1. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 30. *num.* 20. Cened. *d. sing.* 63. *num.* 1. 2

Negatiua est hæc dictio, & habet annexam copulam *Vt*, per Bart. *in l. sæpe, in vers. quæro de dictione Nec.* vbi Cæpol. *num.* 21. *ad finem, & num.* 28. *ff. de verbor. signif.* Ias. *in l. si quis ita stipulatus,* 129. *num.* 6. *ff. de verbor. oblig.* Sylu. *cons.* 63. *num.* 17. Paris. *cons.* 111. *num.* 25. *vol.* 1. Bald. *cons.* 497. *num.* 2. *vol.* 5. Socin. *cons.* 10. *num.* 6. *vol.* 3. Azeued. *l.* 10. *num.* 40. *tit.* 1. *lib.* 4. *nouæ Recopil.* Bou. *d. glos.* 16. *num.* 6. Card. Tusch. *d. conclus.* 312. *num.* 3. Cened. *d. sing.* 63. *num.* 2. 3

Nec sæpe vsurpatur pro *Non.* Cic. *pro Quin.* Quo mortuo nec ita multo pòst in Galliam proficiscitur. Idem *lib.* 1. *de natura Deor.* Nec opinatum patrocinium à vobis esse susceptum. Et *de Amicit.* Nec enim melior vir fuit Africano quisquam, nec clarior. 4

Ponitur etiam hæc dictio pro *Neque*, vt *in l. inter, ff. de* 5

ff. de publicis iudiciis. & post Paris. *cons.* 36. *num.* 3. *vol.* 1. resoluit Bou. *d. glos.* 16. *num.* 6. quos refert Cened. *d. sing.* 63. *num.* 3. Cic. *lib.* 15. *epist.* 1. Nec opibus satis firmi, nec voluntate sunt. Idem *lib.* 3. *epist.* 5. Nec enim obscuris personis, nec paruis in causis res agetur.

SVMMARIVM.

1 *Qualitates omnes præcedentes repetit dictio* Necnon, *& resoluitur in copulatiuam.*

Necnon.

Dictio CCIX.

1 Resoluitur hæc dictio in copulatiuam *Et*, repetitque omnes qualitates præcedentes. glos. *verb. necnon, in Clem.* 1. *de offic. deleg.* quam approbauit Rota *decis.* 791. *num.* 1. *p.* 1. *diuers.* Socin. sen. *cons.* 10. *num.* 6. *lib.* 3. Bart. *in l. Seio, §. Caio, ff. de fide instrum.* Cæs. de Graff. *decis.* 132. *num.* 5. *de reb. Eccles. non alien.* Neuizan. *cons.* 72. *num.* 14. Flamin. *de resign. lib.* 3. *q.* 6. *num.* 22. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 3. *num.* 3. *& glos.* 5. §. 7. *num.* 78. vbi subdit, quòd repetit omnes qualitates præcedentes. Menoch. *cons.* 279. *num.* 10. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 70. *num.* 32. *& cap.* 147. *num.* 18. Et fuit dictum *in Interamnen. castri Pedisluci,* 12. *Februarij* 1601. *coram Reuerendissimo Patriarcha Domino Crescentio C. A. Clerico,* impressa per Farinac. *decis.* 41. *sub num.* 13. *p.* 1. *recent. & in Leodicen. domus claustralis,* 23. *Martij* 1615. *coram Cardinale Caualerio,* impressa per Farinac. *decis.* 668. *num.* 1. *p.* 2. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis negatiua est dict.* Nemo.
2 *Exclusionem omnimodam importat dictio* Nemo.

Nemo.

Dictio CCX.

1 Est vniuersalis negatiua, vt post Abb. *cons.* 3. *incip. Nitar, in fine, lib.* 2. tradit Card. Tusch. *practic.*
2 *conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 316. *num.* 2. Et importat omnimodam exclusionem, Abb. *in cap. graue, num.* 8. *de offic. Ordin.* Marc. Anton. *variar. resolut. lib.* 1. *resol. fin. casu* 42. *vers. ponderabatur.* Cic. 5. *Tuscul.* Adhuc neminem noui Poëtam, qui sibi non optimus videretur. Idem *lib.* 10. *epist.* 6. Quorum nemo Consularis habitus, nisi qui animo extitit in Rempublicam consulari. Idem *de Amicit.* Nocere tamen nemini potest, nisi ei, qui eam recipit, eâque delectatur. Idem *lib.* 1. *epist.* 5. Amicum ex Consularibus neminem tibi esse video, præter Hortensium.

SVMMARIVM.

1 Nempe, *pro* Certè, *aut* Scilicet, *accipitur.*
2 Nempe *pro* Nonne *vsurpatur, & tunc interrogat.*
3 *Interrogationi nonnunquam subijcitur dictio* Nempe.

Nempe.

Dictio CCXI.

Pro *Certè*, aut *Scilicet* hæc dictio accipitur, vt *in* 1
l. sed & si inter me, ff. de seruit. vrbanor. prædior. Cic. *in Brut.* Nempe eum dicis, qui, &c. Idem 2. *Philippic.* Sed effugi insidias, nempe in conspectu Antonij veniendum est. Idem *pro Roscio:* Opinor esse in lege, quam ad diem proscriptiones, venditionésque fiant, nimirùm ad Kalendas Iunias.

Interdum interrogat, atque vsurpatur pro *Nónne.* 2
Plaut. *Menech.* Nempe, rubes? Cic. 5. *Tuscul.* Nempe, negas ad beatam vitam satis esse virtutem?

Nonnunquam interrogationi subiicitur. Cic. 10. 3
Philippic. Legiones abducis à Bruto, quas? nempe eas, quas ille ab Antonij scelere abripuit. Idem *pro Milone:* In qua tandem vrbe hæc homines stultissimi disputant? nempe in ea, quæ, &c. Idem 7. *Verr.* At quo tempore futurum est? nempe cùm, &c.

SVMMARIVM.

1 Nequaquam *importat idem quod* Nullo pacto, Nulla ex parte, Nullo casu.
2 Nequaquam *vehementiùs negat, quàm aliæ negatiuæ.*

Nequaquam.

Dictio CCXII.

Importat idem quod *Nullo casu, nullo pacto, nulla* 1
ex parte, vt *in l. etiam, §. si quis absentis, ff. de petitione hereditatis, & in l. Iulianus, §. sed cùm in facto, ff. de actionib. empti.* Et verba illa *Nullo pacto* idem important, quod *Nulla ratione,* vt per text. *in l. pupillus,* 24. vbi glos. *ff. quæ in fraudem creditorum,* tradit Alber. *in suo Dictionario, verb. nullo pacto,* ac proinde trahuntur ad non specificata. Rolan. *cons.* 2. *num.* 41. *lib.* 4. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, num.* 14. *C. de reuoc. donat.* Et ideò hæc dictio vehementiùs negat, quàm 2
aliæ negatiuæ. Cic. 1. *de Finib.* Nequaquam ista amicitia est. Idem 1. *de natura Deor.* Nequaquam satis explicatæ sunt.

Neque.

Dictio CCXIII.

Habet hæc dictio vim copulatiuæ, & est repe- 1
titiua præcedentium, seu transpositiua, vt *in l. nec mandante, ff. de tutor. & curator. datis ab his.* notant Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. namque, vers. neque, pag.* 61. Menoch. *cons.* 3. *num.* 20.

Concursum vtriusque requirit, vt *in l. si quis ita* 2
stipulatus fuerit, decem aureos, ff. de verbor. oblig. & in l. si is, qui ducenta, §. item si pater, ff. de reb. dubiis. Bart. *in l. quidam testamento, ff. de vulgari, & pupillari.* Alex. *cons.* 92. *num.* 14. *lib.* 3.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Negatiua vniuersalis est dictio* Nihil, *& omnia excludit, nullámque recipit restrictionem.*

2 *Exclusiua non est penitùs omnium aliquando dict.* Nihil.

3 *Negatiuam vniuersalem sine vlla distinctione, vel temperamento importat dict.* Nihil penitùs, Nihil omnino.

4 *Annullationem ipso iure inducunt verba* Nihil agit.

5 Nihil *pro* Non interdum *vsurpatur.*

6 Nihil *eleganter etiam cum locis, & personis comparatur.*

Nihil.

DICTIO CCXIV.

1 VNiuersalis negatiua est hæc dictio, & omnia excludit, nullámque recipit restrictionem, vt *in l. is qui ducenta, §. vtrum, ff. de reb. dubiis, & in l. 2. ff. commun. diuidun.* glos. *verb. nihil, in auth. de hæred. & Falcidia.* Dec. *cons.* 442. *num.* 32. *tom.* 2. Alex. *in l. qui vsumfructum, col. penult. in fine, ff. de verb. oblig. & cons.* 58. *col.* 1. *& cons.* 173. *num.* 10. *vol.* 6. Cosmas *in pragmat. sanct. tit. de annatis, post princip. in vers. nihil, fol.* 151. *col.* 2. Cephal. *cons.* 86. *num.* 13. *lib.* 2. Roman. *cons.* 379. *num.* 2. Rolan. *cons.* 27. *num.* 26. *tom.* 4. Crau. *cons.* 294. *num.* 6. Gom. *in princip. Instit. de action. num.* 4. *&* 5. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. susceperit liberos, num.* 8. *& num.* 85. *C. de reuoc. donat.* Montal. *in praxi, lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 3. *& seq.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. namque, vers. nihil, pag.* 61. Mandos. *in glos. facult. in proœm. in vers. Nihil, fol.* 55. Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 35. *num.* 39. *& q.* 57. *num.* 12. Piscin. *in sua disput. de statut. excluden. fœmin. propter masculos, num.* 147. Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 89. *num.* 24. *& cons.* 164. *num.* 3, *& cons.* 266. *num.* 3. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 27. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 64. *num.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 313. *num.* 1. vbi *argum. cap. statutum, §. promissurus, de rescript. in* 6. & post Rom. *cons.* 379. *in princip.* infert, quòd si quis iurauit se nihil impetraturum, excludit se ab omni impetratione: quia dictio *Nihil* est exclusiua omnium, quæ impetrari possunt.

2 Aliquando verò non est penitùs omnium exclusiua, vt *in l. de ætate, §. nihil,* & ibi glos. *ff. de interrog. action. cap. nihil inquum,* & ibi *glos.* 32. *q.* 1. *cap. nihil prodest,* cum glos. quæ supplet, *Prodest tamen ad minus supplicium habendum, de pœnitent. distinct.* 3. *glos. notab. in l. sacrilegij pœnam, in vers. condemnatus, post med. ff. ad legem Iuliam peculatus.* Mandos. *in d. vers. Nihil, fol.* 55. *col.* 2. Cened. *d. sing.* 54. *num.* 2.

3 Quando tamen est posita in lege, prout *Nihil penitùs,* vel *Nihil omninò,* quod est idem, tunc importat vniuersalem negatiuam sine vlla distinctione, vel temperamento, sed absolutè, & omni casu, vt per Alex. *cons.* 72. *num.* 10. *vers. secundò respondeo, lib.* 6. *& cons.* 13. *num.* 7. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D. concl.* 313. *num.* 2. Card. Seraphin. *decis.* 461. *num.* 5. vbi ait, quòd hæc verba sunt limitatiua.

4 *Nihil,* idem importat quod *Nullum. Et nihil agit,* inducit annullationem ipso iure, & est canon latæ sententiæ, vt *in l. final. in vers. Nihil agit.* & ibi Bald. & Aret. *ff. de liber. & posthum. & in cap. prudentiam, in princip. ibi, Nihil legisse.* vbi Barbat. *col.* 10. *de offic. deleg.* Tiraq. *d. l. si vnquam, in verb. reuertatur, num.* 30. *vers. limitabis item procedere.* Gom. *in princ. Instit. de actio. num.* 4. *&* 5. Mandos. *in d. vers. Nihil, fol.* 56. *col.* 1. *in princ.* Cened. *d. singul.* 64. *num.* 3.

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, *Nihil,* interdum vsurpatur pro *Non.* Cic. 1. *Philip.* Nihil dico quis fuerit ille Brutus. Id. 2. *Agr.* Beneficio isto legis nihil vtitur. Id. *lib.* 10. *epist.* 10. Nihil laboro nisi vt saluus sis. Id. *pro Rosc.* Nihil aliud fecerunt, nisi rem detulerunt. 5

Nihil, eleganter etiam cum locis, & personis comparatur. Cic. *Attic. lib.* 4. Nihil altius, nihil amœnius. Id. *lib.* 6. *de Rep.* Nihil mihi potiùs fuit, quàm vt Massinissam conuenirem. 6

Nihilominus.

DICTIO CCXV.

DIspositionem auget hæc dictio, eámque præcisam reddit, vt *in l. finali. §. fructus, iuncta glos. in verb. Nihilo magis, ff. qui in fraudem creditorum, & in l. qui in potestate, in fin. ff. qui testamenta facere possunt,* tradit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. §.* 7. *proœm. num.* 124. 1

Nil.

DICTIO CCXVI.

IDem est *Nil,* quod *Nihil,* de quo vide Alciat. *de verb. signif. lib.* 4. *num.* 25. Mandos. *in glos. facult. in proœmio in vers. Nil, fol.* 57. quos refert Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing.* 64. *num.* 4. 1

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Exceptiua est de sui natura dict.* Nisi, *& in effectu aduersatur præcedentibus.*

3 *Antecedentis, cui immediatè aduersatur, oppositum necessariò significat dict.* Nisi.

4 *Exclusiua est dict.* Nisi, *aliorum casuum, præter nominatos.*

5 *Oratio affirmatiua si præcedit dict.* Nisi, *negat, si verò oratio negatiua præcedit, affirmat.*

6 *Positionibus dict.* Nisi *affirmat, quando præcedit negatiua, & negat quando præcedit affirmatiua.*

7 *Includit dict.* Nisi *id quod est negatum, quando præcedit negatiua potentiæ, siue actus.*

8 Si, *ad euitandum absurdum aliquando importat dict.* Nisi.

9 *Conditionalis interdum importat dict.* Nisi, *maximè relata ad futurum tempus.*

10 *Formam quandoque importat dict.* Nisi.

Nn 11 *Li*

11 *Limitatiua est dict.* Nisi.

12 *Modificatiua & exclusiua de sui natura est dict.* Nisi.

13 *Taxatiuæ vim habet dict.* Nisi.

14 *Exceptionem à regula ponit dict.* Nisi.

15 Nisi, *æquipollet quandoque dictioni* Non secùs.

16 Nisi, *à duabus dictionibus* Si, *&* Non, *componitur.*

17 Præter *interdum denotat dict.* Nisi.

Nisi.

Dictio CCXVII.

1 DE vi & effectibus huius dict. vide Cacher. *decis.* 174. *num.* 2. Borrel. *cons.* 12. *num.* 16. Euerard. *in Topicis loco à contrario sensu, num.* 27. Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. statuimus, in verb. Nisi.* Mandos. *in tract. de monitor. quæst.* 31. *num.* 10. *&* 11. Alduin. *cons.* 63. *num* 59. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dictione, pag.* 62. Galganet. *de cond. & demonstr. p.* 1. *c.* 1. *quæst.* 3. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comparat.* 20. *num.* 40. *cum seqq.* Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing.* 23. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 314. Tursel. *in libello de particul. Latinæ orationis, cap.* 108. Grat. *de diction. dict.* 137.

2 De sui natura hæc dictio exceptiua est, & in effectu aduersatur præcedentibus, vt *in l. actione*, vbi Bart. Ias. & cæteri *C. de transact. & in reg. peccatum, de regul. Iur. lib.* 6. tradunt Ias. *in l.* 3. *num.* 11. *ff. de offic. eius.* Socin. Iun. *cons.* 163. *num.* 36. *vol.* 2. Feder. de Senis *cons.* 80. *incip. Factum tale est, num.* 2. *vers. item non obstat.* Alexand. *cons.* 64. *incip. Circa præsentem, in princip. lib.* 4. Bero. *in cap. quod autem, num.* 36. *de iure patronatus, & in cap. nauiganti, num.* 18. *de vsuris.* Dec. *cons.* 386. *num.* 2. Cæpol. *cons.* 1. *num.* 14. *in ciuilibus.* Gom. *in cap.* 1. *num.* 88. *de constit. lib.* 6. Paris. *cons.* 17. *num.* 22. *& cons.* 96. *num.* 109. *vol.* 1. Grat. *cons.* 138. *num.* 9. *vol.* 1. Beltran. *cons.* 45. *num.* 3. *vol.* 3. *in prima parte, & cons.* 53. *num.* 1. *vol.* 3. *in* 2. *parte.* Cassan. in *consuetud. Burgundiæ, rubr.* 1. *§.* 5. *in vers. S'il n'a grace, num.* 13. Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. statuimus,* 1. *in verb. Nisi, & in tract. de alien. rerum Ecclesiæ, num.* 70. Mandos. *de monit. q.* 31. *num.* 11. Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuil.* 57. *num.* 12. Vulpell. *citato loco, statim in princip.* Stroz. *de offic. Vicarij, lib.* 2. *q.* 43. *num.* 23. Surd. *decis.* 225. *num.* 19. *& decis.* 264. *num.* 17. *& cons.* 71. *num.* 6. vbi quòd ponitur priuatiuè, & aduersatiuè ad præcedentia. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 446. *num.* 41. Cened. *d. sing.* 23. *num.* 1. *post medium.* Gregor. *decis.* 544. *num.* 25. Card. Tusch. *d. conclus.* 314. *num.* 1. Rot. apud Farinac. *decis.* 391.
3 *num.* 14. *p.* 1. *recent.* Et ita significat necessariò oppositum antecedentis, cui immediatè aduersatur. Dec. *in l. bonorum, in* 2. *lect. num.* 27. *C. qui admitti, & in l. si quis in aliquo, num.* 2. *C. de edendo.* Alex. *cons.* 83. *num.* 3. *vol.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 104. *num.* 7. Octauian. Vulpell. *d. loco, vers. regulariter, pag.* 65. Cened. *d. sing.* 23. *num.* 2.

4 Aliquando verò alios casus præter nominatos excludere videtur, vt *in l. qui aliena, §. si libertas, ff. de negot. gestis, & in cap. si duo, de procur. lib.* 6. tradunt Crauet. *cons.* 155. *num.* 1. Stroz. *d. lib.* 2. *q.* 111. *num.* 9. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 70.

5 Amplia, & declara, quòd si oratio affirmatiua præcedit, negat; si verò oratio negatiua præcedit, affirmat, & includit, quia de sui natura est semper contradicere præcedentibus. Ita Bart. Salicet. Ias. *num.* 3. Dec. *num.* 5. Padil. *num.* 12. per text. ibi *in l. actione, C. de transact.* Din. *in d. reg. peccatum, num.* 1. *cum seqq. de reg. Iur. lib.* 6. Bart. *in l. si eum, §. qui iniuriarum, num.* 3. *in fine*, & ibi Ias. *num.* 26. *ff. si quis cautionibus.* Grat. *cons.* 126. *num.* 19. *vol.* 2. Gerard. *sing.* 46. Cassan. *citato loco, à num.* 10. Rebuff. *in compendio alienationum.* Corn. *cons.* 3. *num.* 2. *vol.* 4. Dec. *cons.* 532. *in princip. & num.* 1. Paris. *cons.* 96. *num.* 109. *vol.* 1. Alciat. *lib.* 5. *Parad. cap.* 4. Menoch. *cons.* 156. *num.* 9. *& cons.* 356. *num.* 9. Rendina *in Promptuario receptar. sententiar. tom.* 1. *tit.* 27. *num.* 2. Gutier. *canonic. quæst. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 2. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 104. *num.* 6. *& decis.* 264. *num.* 17. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 27. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 542. *num.* 22. Seraphin. *decis.* 343. *num.* 3. Franc. Molin. *d. compar.* 20. *num.* 40. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *disput.* 19. *num.* 3. Cened. *d. sing.* 23. *num.* 1. *in princip.* Card. Tusch. *d. conclus.* 314. *num.* 6. Et hoc ipsum fuit sæpe tentum *in Rota, & præcipuè in vna Romana Census de Mutis*, 27. *Iunij* 1605. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farinac. *decis.* 96. *num.* 1. *p.* 1. *recent.* vbi habetur, quòd hæc dictio *Nisi* præcedens negatiuam ponit, & determinat affirmatiuam in casu nominato. Item *in vna Romana concordiæ sancti Petri*, 16. *Nouembris* 1609. *coram Card. Caualerio*, impressa per eumdem *decis.* 197. *num.* 2. *in fine, p.* 1. *recent.* vbi post Bart. *cons.* 46. *num.* 1. *lib.* 2. & Gemin. *cons.* 15. *num.* 18. *vers. super*, tentum fuit hanc dictionem *Nisi*, vbi præcedit negatiua, includere, & affirmare in exceptis. Item *in Firmana hæreditatis*, 12. *Decembris* 1614. *coram Buratto*, impressa per eumdem *decis.* 639. *num.* 2. *p.* 1. *recent.* vbi post Ruin. *cons.* 127. *sub num.* 13. *col. penult. vers. quandoque, & cons.* 132. *num.* 1. *lib.* 2. & Decian. *cons.* 78. *num.* 5. *&* 12. *vol.* 3. ac Rota *decis.* 322. *num.* 4. *p.* 1. *diuers.* fuit tentum, quòd hæc dictio affirmat, & ponit, quando est postposita negatiuæ. Et nouissimè *in vna Romana iurisdictionis*, 1. *Iulij* 1626. *coram Buratto*, post Bart. *in l. actione, num.* 1. *&* 15. & ibi Dec. *num.* 5. *C. de transact.* Alex. *cons.* 227. *num.* 11. *lib.* 6. Seraphin. *decis.* 343. *num.* 3. fuit dictum, hanc dictionem *Nisi*, præcedente negatiua *Non liceat*, ponere potentiam.

Amplia in positionibus, in quibus hæc dictio 6
affirmat, quando præcedit negatiua, & negat, quando præcedit affirmatiua, vt citato Alex. *cons.* 83. *num.* 3. *lib.* 1. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 314. *nu.* 7. vbi *num.* 8. subdit, quòd includit id quod est nega- 7
tum, quando præcedit negatiua potentiæ, siue actus, & citat Rayner. de Forli. *cons.* 68. *inter cons. Signoroli num.* 12. Signor. *cons.* 43. *incip. In quæst. in princ. vers. modo capio.* Castr. *cons.* 98. *col.* 2. *in princip. lib.* 2. Dec. *cons.* 386. *num.* 2. 4. *&* 6. *& cons.* 532. *in princ.* Paris. *cons.* 31. *num.* 36. *lib.* 2. Alex. *cons.* 227. *incip. Ponderatis, num.* 11. *vers. vt ostendit, lib.* 6.

Limita, quòd licèt hæc dictio de sui natura indu- 8
cat exceptionem, tamen aliquando importat dictionem *Si*, ad euitandum absurdum. Nonnunquam verò exponitur pro *Quamuis*, quia menti debent deseruire verba. Alex. *cons.* 64. *num.* 4. *lib.* 4. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 314. *num.* 9. *&* 10.

Interdum est conditionalis hæc dictio, maximè re- 9
lata ad futurum tempus, vt *in l. quibus diebus, §. quidam Titio, ff. de cond. & demonstr. & in l.* 1. *§. idem scribit, ff. depositi*, ibi, nec debere absolui, nisi restituat, *& in l. in testamento*, ibi, & nisi fierent hæredes magna pecunia mulctarentur *ff. de cond.* Roland. *cons.* 49. *n.* 14. *tom.* 30. Grat. *cons.* 48. *nu.* 6. *& cons.* 54. *nu.* 51. *& cons.* 138. *num.* 7. *lib.* 1. Socin. Iun. *cons.* 49. *nu.* 18. *vol.* 2. *& cons.* 134. *num.* 16. *vol.* 3. Cassan. *vbi suprà num.* 12.

num.11.fol.185. Vulpell. *d. loco, verf. & quod.pag. 65.* Anton. Monach. Lucens. *decis. 67. num. 55.* vbi ait, hanc dictionem non solùm facere orationem conditionalem, sed in seipsa conditionem præcedenti conditioni contrariam. Franc. Molin. *d. comparatione 20.num.49.* Cened.*d sing.23.num.3.* Et fuit dictum *in Treueren. loci Capitularis 10. Martij 1606. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis. 161. num. 7. p. 2. recent.* Vnde Rip. *lib.1.respons. cap.2. num.14.* ait, quòd hæc dictio addita verbo præsentis temporis in contractibus, non facit actum conditionale, sed resoluendum in euentum conditionis, nisi in contractu sint apposita alia verba suspensiua. Sed quod in sententiis faciat conditionem suspensiuam tenent Decius *in cap. præterea, 2. in princ. de appell.* Bald. *in d.l. quibus diebus, §. quidam Titio, vers. quæro, quædam sententia*, vbi Socin. *num.9. vers. & prædicta. ff. de cond. & demonstr.* Mandos. *in tract. de monit. q.31. num.11. in princ.*

10 Nonnunquam hæc dict. importat formam, & idem quod *Non* significat, vt per Ofasc. *decis. 174. num. 2.* Grat. *cons. 15. num. 15. vol. 1.* Cened. *d. sing. 23. num. 6.* Marc. Anton. *var. resolut. lib. 1. resolut. vlt. cas. 32. vers. pro Episcopo, in fine.*

11 Est limitatiua hæc dictio iuxta notata per Flamin. *de resign. lib. 5 q. 6. num. 183.*

12 De sui natura est modificatiua, & exclusiua, vt per Menoch. *cons. 3. num. 16.*

13 Habet vim taxatiuæ, vt *in l. consulta. C. de testam.* tradunt Couar. *de sponsal. cap. 4. p. 2. §. 1. num. 8.* Mar. Anton. *d. cas. 42. vers. pro Episcopo.*

14 Ponit exceptionem à regula, vt per Dec. *in l. 1. §. fin. num. 7. ff. de offic. eius.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 9. num. 26.*

15 Æquipollet quandoque dictioni *Non secus*, vt per Surd. *cons. 427. num. 29.*

16 Hæc dictio, vt Grammatici aiunt, bonarúmque litterarum Auctores, composita est à duabus dictionibus *Si*, & *Non*. Indicatiuum petit in sententiæ principio, subiunctiuum aliquando, Valla assertore *lib. 2. Elegantiarum.* Vnde & Cic. sæpiùs sic accipit *4. Ver.* Nisi (inquit) restituissent statuas, vehementer minabatur. Terent. *in Heautont.* Nam nisi me animus fallit, hi sunt germani duo. Plauti quoque loco altero idipsum innuitur. Nisi animus fallit, hic profectò est annulus quem ego suspicor. Cic. *pro Cluen.* Nomen iudicum amittemus, nisi ex his ipsis causis iudicabimus.

17 Interdum pro *Præter* vsurpatur. Cic. *de Amicit.* Negat enim quemquam virum bonum esse nisi sapientem. Id. *pro Sext.* Quem vnquam ciuem Senatus nisi me nationibus exteris commendauit? Id. *de Amicit.* Sed hoc primùm sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse. Id. *Attic. lib. 11. epist. 6.* Omnino hæc eodem modo ex hac parte fiunt nisi illud erat infinitum.

Nominatim.

Dictio CCXVIII.

1 Aliquid nominatim relinqui quando dicatur, vide Bart. *in l. turpia legata, §. fin. ff. de legat. 1.* quem refert Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. num. 27. in fine.*

2 Idem est dicere, *Nominatim*, ac *Specialiter*, vt *in l. 2. ff. de liber. & posthum. & in l. hæres seruus*, cum glos. *ff. de emct.* notat Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 97. num. 16.*

Summarium.

1 *Negatiuè sumitur dict.* Non.

2 Non solùm *iungitur cum* Sed, Sed etiam, Sed quoque, Verùm etiam.

3 Non modò *ad plura vtimur.*

Non.

Dictio CCXIX.

Hæc dictio negat, & negatiuè sumitur. Cic. *pro Planc.* Non valuit rebus iisdem, quibus fortè nonnulli; at valuit assiduitate, at valuit seruandis amicis, valeat liberalitate. Idem *lib. 1. epist. 9.* Tantùm dicam non mihi exercitum, sed duces defuisse. Aliquando tamen ponitur conuersiuè, vt: In iudicium trahere non est necesse, id est, necesse est non trahere. Ita exponitur *in l. 1. ff. de in ius vocando.* 1

Non solùm iungitur cum *Sed*, *Sed etiam*, *Sed quoque*, *Verùm etiam*. Cic. *lib. 1. epist. 6.* Qui omnibus negotiis non interfuit solùm, sed præfuit. Idem *de Amicit.* Non solùm fortuna cæca est, sed eos etiam plerumque efficit cæcos, quos complexa est. Idem *lib. 4. epist. 3.* Neque id solùm mea sponte, sed multo etiam magis monente, ac denunciante te. 2

Non modò ad plura vtimur. Cic. *lib. 5. epist. 15.* Dies non modò non leuat luctum hunc, sed etiam auget. Idem *Attic. lib. 16. epist. 6.* Tu id non modò non prohibebas, verùm etiam approbabas. Idem *lib. 1. epist. 8.* Nullam partem tuorum meritorum non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Idem *lib. 10. epist. 10.* Cuius rei non modò non præteriit tempus, sed ne maturum quidem etiam nunc meo iudicio fuit. Idem *lib. 11. epist. 24.* Mihi non modò irasci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidem impunè licet. 3

Non aliàs.

Dictio CCXX.

Dixi de ea *in tractatu de Clausulis vsufrequentioribus, claus. 81.* Illud in præsentiarum addendum duxi, quòd hæc verba, Italicè *Non altramente*, præcisam formam importare videntur, *l. de his*, vbi Bart. *num. 3. ff. de transact. l. cùm hi, in princip. ff. eod.* Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 11. tit. 8. num. 12. ad med.* Rot. *in Perusina fideicommissi, 14. Iunij 1599. coram Litta*, impressa per Farinac. *decis. 16. num. 2. p. 2. recent.* 1

Non nisi.

Dictio CCXXI.

Hæc dictio dat certam formam, secundùm Menoch. *rem. 4. adipiscen. possession. num. 710.* & Marc. Anton. *variar. resolut. lib. 1. resol. 94. num. 2.* 1

Nonnunquam.

Dictio CCXXII.

Exponi solet pro *Aliquando*, vt *in l. nonnunquam, ff. de re indic. & in l. eum, quem temerè, in fine, ff. de collat. bonorum*, notat Rebuff. *in comment. ad l. qui* 1

mortui, 129. vers. nonnunquam, ff. de verbor. signif. pag. 489.

Non semper.

Dictio CCXXIII.

1 EXceptionem ostendit, sicut dictio *Plerumque*, vt *in l.3. §.1. ff. de offic. Præfecti vigilum, & in l.1. §.1. ff. de tutel. & ration. distrahen.* notat Rebuff. *in comment. ad l. interdum, 78. vers. idem, in verb. multoties, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 361.

Non solùm.

Dictio CCXXIV.

1 IMportat eamdem voluntatem, & dispositionem quoad omnia, vt *in l. cum non solum, C. de bonis, quæ liberis.* notant Rip. *de substit. resp.* 13. *num.* 9. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. in dict. Non solum pag.* 66. vbi etiam aduertit, quòd quamuis hæc dictio vim affirmatiuæ habeat, vt: Titius non solùm doctus est, sed etiam probus: nihilominùs si clausula negatiua sequatur per *Nec quidem*, tunc ipsa affirmatio negat.

SVMMARIVM.

1 *Personale est pronomen* Nos.
2 *Personalissimum tamen est si dicatur* Nosmetipsi.

Nos.

Dictio CCXXV.

1 PRonomen hoc est personale, *cap. literis, de rescript. cap. si gratiosa, eod. tit. lib.* 6. Cæs. Argel. *de contradict. legit. q.* 15. *num.* 62. Et fuit dictum *in Aquilana Canonicatus, 6. Octobris 1586. coram Card. Blanchetto*, impressa per Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *cap.* 1. *num.* 652. vbi etiam habetur, quòd licèt sit personale, tamen attendenda est subiecta materia, & verosimilis mens concedentis.

2 Si tamen dicatur, *Nosmetipsi*, erit personalissimum, per ea, quæ tradunt Bald. *cons.* 304. *num.* 5. & Natt. *cons.* 163. *num.* 8. quos citat Rota *decis.* 201. *num.* 6. apud Farinac. *p.* 2. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Negatiua vniuersalis est dictio* Nullatenus, *excludens quamcumque minimam partem.*
2 Nullatenus *negat omnes casus, & omnem potentiam.*
3 *Dispensandi facultas tollitur per dictionem* Nullatenus.
4 *Nullitatem actus ipso iure importat dictio* Nullatenus.
5 *Decreti irritantis virtutem habet dictio* Nullatenus.
6 *Sententiæ latæ vim habet dict.* Nullatenùs, *& significat* Ipso iure.

Nullatenus.

Dictio CCXXVI.

EST vniuersalis negatiua hæc dictio, excludens etiam quamcumque minimam partem, vt per glos. *in reg. nemo potest, de regul. Iuris, lib. 6. & in cap. statutum, verb. nullum, de rescript. eod. lib.* Roman. *cons.* 326. *col. vlt.* Rub. *cons.* 51. *num.* 3. Dec. *cons.* 310. *num.* 2. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de elect. §. & vt omnia, in vers. recipere, ad medium, fol. 39. col. 2. & tit. de collat. §. quòd si quis, in vers. nullatenus, fol. 77. col.* 3. Ruin. *cons.* 30. *num.* 3. *vol.* 5. Ias. *in l. fin. num.* 26. *ff. de feriis.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 66. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 69. *num.* 3. & 4. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 315. *num.* 1. vbi post Gemin. *cons.* 35. *incip. Pro cariori, in princip. num.* 2. & 3. subdit, reuocationem priuilegiorum concessorum nullatenùs exemptis non reuocare, nec comprehendere priuilegia concessa aliquo modo exemptis. 1

Negat igitur omnes casus, & omnem potentiam, vt *in l. vlt. C. de testament. militis*, cum citatis per Menoch. *cons.* 383. *num.* 14. Et natura illius est negare in totum, & vniuersaliter iurisdictionem excludere, ex adductis per Mart. *de iurisdict. p.* 4. *centur.* 2. *cas.* 153. *num.* 10. 2

Per hanc dictionem tollitur facultas dispensandi, firmant glos. *in Clem.* 1. *§. si quis autem, in vers. nullatenus, de sequestr. possessionis*, vbi Imol. *num.* 20. & Zabarell. *q.* 6. *num.* 6. glos. etiam *in Clem.* 2. *vers. concedatur, & vers. nullo modo, de ætat. & qualit.* Archid. per text. ibi *in cap. quoniam, de immunit. Eccles. lib.* 6. Corset. *in sing. verb. nullatenus.* Hippol. *sing.* 675. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 95. *circa med.* Bou. *in tract. de statutar. Vrbis, glos.* 17. *num.* 1. *fol.* 54. Cened. *d. sing.* 69. *num.* 5. Rebuff. *in concord. rubr. de Regia nomin. in §. in monaster. vers. nullatenus, pag.* 192. vbi tamen limitat, quòd licèt tollatur dispensatio inferioris, non tamen per istam dictionem tollitur superioris, nisi illa sit posita in contractu. 3

Importat nullitatem actus ipso Iure, vt *in auth. si qua mulier*, vbi glos. *verb. nullatenus, C. ad senatusconsult. Velleian. Clem. vlt.* vbi glos. *verb. nullatenus, de sequestr. possess.* glos. *verb. nullatenus, in Clem.* 1. *de ætat. & qualitat.* Card. *in cap. super literis, num.* 5. *in fine*, & ibi Barbat. *num.* 82. *vers. vim etiam, de rescript.* Gig. *de pens. q.* 10. *num.* 10. *& seq.* vbi ait, idem importare, ac si dictum esset: Nullius sit roboris, & efficaciæ. Gram. *cons. crim.* 3. *num.* 12. Rot. *decis.* 24. *num.* 2. *p.* 2. *diuers.* Put. *decis.* 154. *num.* 3. *lib.* 2. *in correct.* Flamin. *de resign. lib.* 8. *q.* 8. *num.* 53. & *lib.* 9. *q.* 12. *num.* 2. Rebuff. *d. verb. nullatenus, fol.* 191. Boër. *decis.* 348. *num.* 1. Ceual. *commun. contra commun. q.* 527. *num.* 10. & *q.* 900. *num.* 5. Mandos. *in reg.* 7. *Cancellar. q.* 4. *num.* 2. & *in reg.* 15. *q.* 5. *num.* 8. Bou. *d. glos.* 17. *num.* 1. *fol.* 54. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 159. *num.* 18. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos. vlt. num.* 65. Cened. *d. sing.* 69. *num.* 1. Sanch. *de matrimon. lib.* 6. *disput.* 32. *num.* 7. 4

Vnde habere virtutem decreti irritantis tradunt Imol. *in Clem.* 1. *num.* 20. *vers. ex hoc nota*, & ibi Cardin. *in §. si quis autem, sub num.* 6. Felin. *in cap. ex literis, num.* 7. *in* 5. *casu, de constit.* Rot. *d. decis.* 24. *num.* 4. *p.* 2. 5

p. 2. diuers. Rolan. cons. 27. num. 11. & 12. tom. 4. Marchesf. de commiss. p. 2. de aper. choris, num. 66. Ac proinde habere vim præcisæ prohibitionis, actúmque in contrarium factum irritare tradunt Mandosf. in reg. 7. Cancellar. q. 4. num. 2. & in reg. 15. q. 5. num. 8. Cened. d. sing. 69. num. 2. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 51. num. 8.

6 Habet vim latæ sententiæ, & significat *Ipso Iure*. Tiraq. in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 95. Mart. d. cap. 153. num. 10. Rebel. de oblig. Iustit. lib. 1. q. 6. sect. 6. num. 44. Farinac. fragment. crimin. p. 2. verb. lex, num. 109. Sayro in Claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 26. vbi ampliat, etiamsi iungatur cuicumque verbo cuiuscumque temporis.

Nullius momenti.

Dictio CCXXVII.

1 Importat ipso iure nullitatem actus in contrarium gesti, vt in l. si quis Sempronium, ff. de heredib. instituend. & in l. de pupillo, §. si quis fortè, vbi Ias. num. 3. & 4. ff. de noui oper. nunciat. & in l. non dubium, C. de legib. & in authent. Sacramenta puberum, C. si aduersus vendit. & in cap. Ordinarij, in fin. de offic. Ordinar. notant Tiraq. in l. si vnquam, C. de reuoc. donat. verb. reuertatur, num. 97. & 101. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 57. nu. 7. Farin. in praxi crim. p. 1. lib. 1. tit. 4. quest. 35. num. 4.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua vniuersalis, & prohibitiua est dict.* Nullo modo, *excludens omnem casum.*
2 *Prohibitionem præcisam operatur dictio* Nullo modo, *& idem quod clausula decreti irritantis.*
3 *Potentiam omnem negat dict.* Nullo modo.
4 *Dispensationem excludit dict.* Nullo modo.
5 *Sententiæ latæ canonem importat dict.* Nullo modo.
6 *Dictio* Nullo pacto, *trahitur ad non specificata.*

Nullo modo.

Dictio CCXXVIII.

1 Vniuersalis negatiua, & prohibitiua est hæc dictio excludens omnem casum, vt in l. vlt. C. de testam. militis. Ias. in l. 1. §. sublata, num. 13. in 2. lectura, ff. ad Trebell. Dec. cons. 640. post num. 9. Menoch. cons. 383. num. 14. Mandosf. ad reg. 34. Cancellar. q. 88. num. 3. Ferrer. in constit. Cathaloniæ, glos. 1. num. 20. Cened. post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 70. num. 1.

2 Operatur præcisam prohibitionem, & idem quod clausula decreti irritantis, vt per Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 51. num. 18. Est enim præcisa, ex Menoch. cons. 22. num. 9. & habet duas significationes, id est, *Nullo tempore*, & *Nulla ratione*. Strach. de mercatur. tit. de decoctor. p. 6. num. 28. fol. 154, ne-
3 gátque omnem potentiam, Menoch. de recuperan. possess. rem. 14. num. 6. quem refert Cened. d. sing. 70. num. 3.

4 Excludit dispensationem, vt per glos. in Clem. 2. §. illi verò, in vers. nullo modo, & ibi Zabarell. num. 3. de ætat. & qualit. Ias. in l. 1. §. sublata, num. 13. in 2. lect. ff. ad Trebell. & in l. penult. num. 9. C. de testam. militis. Tiraq. d. verb. reuertatur, num. 94. Cened. d. sing. 70. num. 2. Paul. Montan. de tutel. & cur. cap. 5. num. 92.

Importat canonem latæ sententiæ, vt per Tiraq. 5 in d. verb. reuertatur, num. 77. & 78. & 93. Sayro in Claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 26. Bermond. in tit. de publicis concubin. in vers. iubemus vt ipsum, num. 3. fol. 199. Ioan. de Salas de leg. q. 96. tract. 14. disput. 16. sect. 8. num. 29. in fine. Farinac. fragment. crimin. p. 2. verb. lex, num. 108. & me citato, Sanctarell. variar. resolut. q. 60. num. vlt.

Dictio *Nullo pacto* trahitur ad non specificata, vt 6 per Stephan. Gratian. d. decis. 51. num. 14.

Vide alia in clausula *Nullo modo*, &c.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua vniuersalis est dict.* Nullus, *& omnia excludit, tam principale, quàm accessorium.*
2 Nullus *excludit omnem etiam minimam partem.*
3 *Nullitatem ipso iure denotat dict.* Nullus.
4 *Negatiua vniuersalis aliquando non est dict.* Nullus.
5 *Aliquis quandoque importat dictio* Nullus.
6 *Præscriptionem temporis longissimi non excludit dict.* Nullus.
7 *Similia non excluduntur per dict.* Nullus.
8 *Distributiua est dict.* Nullus, *pertinens ad plura, nec potest de vno prædicari.*
9 Nullus *sæpe significat non quod inualidum est, sed quod re vera non est.*
10 Nullus, *dictus quasi* Non vllus, *latiùs patet quàm nemo.*
11 Nullus *interdum pro* Non *vsurpatur.*
12 *Necessitatem importat, & aufert potestatem aliter recipiendi dict.* Nullus, *proposita verbo recipiatur.*

Nullus.

Dictio CCXXIX.

Vniuersalis negatiua est hæc dictio, & omnia 1 excludit, tam principale, quàm accessorium, seu secundarium. Ita Panorm. ad cap. ad nostrum, per text. ibi num. 5. de elect. Corn. cons. 70. num. 11. vol. 1. & cons. 37. num. 22. vol. 3. Gozadin. cons. 51. num. 23. Bart. cons. 47. incip. Pucinus, in princip. lib. 2. Gemin. cons. 35. incip. Pro clariori, num. 4. & 5. vbi addit, 2 quòd ideò excludit omnem etiam minimam partem. Socin. cons. 12. num. 16. vol. 1. Roman. cons. 199. col. 1. Rimin. in §. 1. num. 70. de donat. Verall. decis. 283. num. 2. p. 3. Tiraq. in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 93. & seq. & num. 229. ac 243. C. de reuocand. donat. Mandosf. in glos. facult. §. sanè, in verb. nullum, fol. 71. Bartholom. Perett. ad Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienan. verb. quidquam, num. 7. pag. 238. Cened. post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 76. num. 1. Seraphin. decis. 843. num. 6. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 315. num. 2. & concl. 316. num. 1.

Vnde propter huiusmodi vniuersalem negatiuam 3

in hac dictione inclusam, eam ipso Iure nullitatem denotare tradunt glos.*verb.nullam, in cap. innotuit, de elect.* Tiraq.*d.verb.reuertatur, num.*243. *vers.*76. *fallit.* Sanch.*de matrimon. lib.*8. *disput.*21. *num.*75.

4 Aliquando tamen non est vniuersalis negatiua, vt per text. *in cap.* 1. iuncta glos. *de Capit.Conrad. & in cap. Abbas*, ibi, *Nulla Ecclesiæ subiiciantur*, iuncto *cap.non solùm, §.pro talibus*, 18. *q.*2. tradunt Panorm. *in cap.*1. *num.*35. *de præscript.* Cened.*d.sing.*67. *num.*2.

5 *in princip.* Immò quandoque accipi pro dictione *Aliquis*, quæ non est vniuersalis negatiua, probat Bart. *cons.*117. *incip.Niuarellus*, allegans text. iuncta glos.*patri, in l.* 2.*§.*1.*ff. de verbor. oblig.* quibus adde Corn.*cons.*180. *num.*14. *lib.*2.

6 Non excludit hæc dictio præscriptionem temporis longissimi, ex adductis per Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *glos.* 2. *num.* 12. quem refert Cened. *d.sing.*67. *num.*2. *post princip.*

7 Item non excluduntur similia per hanc dictionem,vt tradit Dec. *in l.cognitio, num.*7. *ff. de iurisdict. omnium Iudic.* quem refert Card.*d.num.*2. *in fine.*

8 Est distributiua hæc dictio pertinens ad plura, nec potest de vno prædicari. Ias. *in l. quemadmodum, num.*3. per text. ibi *ff. de acquiren.possess.* Alex. *in l.* 1. *ff.eod.tit.*

9 *Nullus* sæpe significat, non quòd inualidum est, sed quòd re vera non est. Gozadin. *cons.*51. *num.*23. Caputaq. *decis.*283. *num.* 2.*p.*3. Rimin.Iun. *cons.* 61. *sub num.* 13. Roland. *cons.* 99. *num.* 27. *vol.* 4. Glorit. *resp.* 1. *p.* 2. *num.* 188. Pichard. *ad princip. Instit. de exhæred. liber. num.*47.

10 *Nullus* dictus quasi *non vllus*, latiùs patet, quàm *Nemo*; quippe *nemo* de hominibus tantùm dicitur, *nullus,nulla,nullum* de rebus omnibus.

11 *Nullus* interdum pro *non* vsurpatur. Cic. *Attic. lib.* 11. Philotimus non modò nullus venit, sed ne per literas quidem, aut per nuncium certiorem me fecit. Idem 1. *Tuscul.* Miseri ob id ipsum, quia nulli sunt. Terent. *Eunuch.* Memini, tametsi nullus moneris.

12 Dictio *Nullus* præposita verbo *recipiatur*, importat necessitatem, & aufert potestatem aliter recipiendi, iuxta glos.communiter receptam *in cap.* 1. *de regul. Iuris, in* 6. & ibi Franch. *num.* 7. Bart. *in l. de his, ff. de transact. num.* 4. & in simili notat Paris. *cons.* 58. *num.* 34. *& seq. lib.* 4. Et fuit dictum *in Treueren.loci Capitularis*, 10. *Martij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.*167. *num.* 5. *p.*2. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Demonstratiua præsentis temporis est dictio* Nunc.

2 *Tempus instans non semper denotat dictio* Nunc, *sed ad id, quod nouiter factum est, refertur.*

3 *Temporis extremitatem denotat dict.* Nunc.

4 *Temporis omnem dilationem tollit dictio* Nunc, *& importat vt quid fiat absque illa.*

5 Nunc *plerumque vsurpatur pro* Modo.

6 Nunc *sæpe adsciscit* Quum, Dum, Quando.

7 Nunc verò, *in comparatione rei fictæ augendi gratia subijci solet.*

Nunc.

Dictio CCXXX.

Est demonstratiua præsentis temporis, vt *in l.* 1. *ff.de condict. indeb. & in l.* 1. *§. nunc tractemus. ff. de tutelis, & rationibus distrahendis, & in l.* 4. *§. vlt. ff. de cond. & demonstr.* notant Bald. *in l. contrà rogatus, nu.* 1. *C. ad Trebell.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Nullatenus, vers. Nunc, pag.* 67. Menoch. *cons.*14. *num.* 3. Card.Tusch. *pract.conclus.tom.*2. *lit. D.conclus.* 317. vbi *num.*2. post Alex. *in l.huiusmodi la* 2. *num.* 3. *ff. de verb. oblig.* & Felin. *in cap. licet causam, in* 6. *notab. de probat.* & Zuchar. *in lib.* 1. *num.* 113. *C. de pactis*, subdit, quòd denotat, præsens esse initium obligationis. 1

Non tamen semper denotat tempus instans,sed ad id quod nouiter factum est,refertur, vt *in cap.* 1. vbi Abb. *de verb. significat.* Vulpell. *cit.loco.* 2

Denotat temporis extremitatem, vt per Menoch. *cons.* 21. *num.*6. *vbi num.* 17. subdit, quòd eius natura est,vt sit præcedentium declaratiua, & simul restrictiua. 3

Tollit omnem temporis dilationem, & importat vt quid fiat absque illa, *l.simul,§. cùm autem, C.de inoffic.testam. l.*3. *ff. de condit. & demonstr.* Vulpell. *citato loco.* Paris. *cons.* 105. *num.* 30. *lib.* 1. 4

Apud Grammaticos *Nunc* plerumque vsurpatur pro *Modò*. Cic. *Attic.lib.*1. Nunc reus erat apud Crassum diuitem Vectius de vi. Id. *in Brut.* Vidi nuper, & nunc videbam de ea re. 5

Sæpè adsciscit, *Quum*, aut *Dum*, aut *Quando*. Cic. *lib.*13. *epist.*56. Nunc quando mihi ab amico officiosissimo tantum oneris imponitur. Terent. *Heaut.* Nunc quum sine magno indetrimento non potest haberi. 6

Aliquando in comparatione rei fictæ augendi gratia subiici solet, *Nunc verò.* Cic. *pro Font.* Fonteium Iudicem in causa deficerent omnia, &c. tamen esset vobis magnoperè prouidendum,&c. nunc verò quum lædat nemo bonus,&c. 7

Nunquam.

Dictio CCXXXI.

Est vniuersalis negatiua comprehendens omnem casum,& omne tempus, vt *in l. prouidendum, §.*1. vbi glos. *C.de postulando.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag.* 67. Et æquipollet dictionibus vniuersalibus negatiuis, vt *in l. si pluribus ff.de leg.*2.*& in l.Iulianus, in princ. ff. de leg.*3. Nullámque recipit restrictionem cùm sit indefinita.Crauet. *cons.*194.*num.*6. Cephal.*cons.*172.*num.*15. Socin. iun.*cons.*116.*num.*52.*vol.*1. 1

Nusquam.

Dictio CCXXXII.

Accipitur pro *Nullo in loco*, vel, *Cùm nullibi est*, vt *in l.ex conducto, §.si vis tempestatis, vers. idemque dicendum. ff.locati*, notat Rebuff. *in comment. ad l. qui mortui.*129.*vers.nonnunquam ff. de verb. signific. pag.* 489. Et in hoc sensu apud Grammaticos etiam vsurpatur. Cic. 1. *Tusc.* Ego verò nusquam esse illos puto. Id. *de Sen.* Nolite arbitrari me cùm à vobis discessero, 1

sero, aut nusquam, aut nullum fore. Terent. *Eunuch.* Ille autem bonus vir nusquam apparet.

SVMMARIVM.

1 *Causam remotam sine occasione designat dictio* Ob.

2 Ob *importat apud Grammaticos idem quod* Propter, *& significat tum causam efficientem, tum finalem.*

3 Ob *pro* Ante *interdum ponitur.*

Ob.

Dictio CCXXXIII.

1 Causam remotam sine occasione designat, vt *in l.1.ff.quod vi aut clam, & in l.qui proprio, §.procurator.* vbi Bald. *ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine, & in l.si ab hostibus, §.si vir.ff.solut.matrim.* Bald. *in l.1.C.si seruus exterus.* Bart. *in l.non dubium, col.fin. C.de legibus.* Ruin. *conf.* 84.*num.*7.*vol.*4. Alex. *in l. diuortio, §.si vir, num.*7.*ff.soluto matrim.* vbi ait, quòd significat causam immediatam. Tiraq. *in tract. cessante causa, limit.* 20. *nu.* 27. Surd. *cons.*227.*num.*5. vbi quòd significat simpliciter causam, Vulpell. *de prepos.& aduerb.signif.sub hac dict. pag.* 68.

2 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, importat idem quod *Propter*, & significat tum causam efficientem, tum finalem. Cic. *pro Marc.* Vt mihi quidem videantur Dij immortales, etiam si pœnas à populo Romano ob aliquod delictum expetiuerunt. Id *pro Font.* Ob aliquod emolumentum suum, si qui aliquid cupidiùs dicere viderentur. Id. 4. *Ver.* Quantò illud flagitiosius eum, à quo ob absoluendum, pecuniam acceperis, condemnare?

3 Interdum pro *Ante* ponitur. Cic. *pro Rab.* Ob oculos mihi sæpe mors versata est. Id. *pro Sext.* Mihi ob oculos exilium versatur.

Obtinuit.

Dictio CCXXXIV.

1 Verbum hoc significat Ius fuisse controuersum, vt *in l.cum ex vno, 32. in fine,* ibi, *Omnibus experiri permitti post magnas varietates obtinuit. l. vetus,* 68. *ff.vsufructu, l. penult. ff.de leg.*1. Marc. Anton. *in comment.ad l.*3.*n.*60 *ff.de cond.& demonstr.*

Occupare.

Dictio CCXXXV.

1 Verbum hoc tam in bonam, quàm in malam partem accipi potest, vt notant glos. *verb. occupare, in cap.generali, de elect. lib.*6. Alber. *in suo Dictionario, verb. occupare.* Bertazol. *de clausulis instrument. clauf.*27.*glof.*19. *num.* 6. notantes differentiam inter verbum *Occupare*, & *Inuadere*; vt primum ad mobilia, sicut etiam verbum *Rapere*, pertineat; secundum verò immobilia concernat, licèt quandoque legislatores ea confundant, & eis promiscuè vtantur.

SVMMARIVM.

1 Occasio *apud Oratores pro opportunitate temporis accipitur.*

2 Occasione *apud Iureconsultos aliter, atque aliter accipitur.*

3 *Causam remotam, & impulsiuam importat dictio* Occasione, *siue directè, siue indirectè, vt num.* 5.

4 *Pater legans aliquid filiæ occasione dotis, non dicitur legatum conditionale pro dote, vt debeant expectari nuptiæ, sed debetur simpliciter.*

6 Occasio *à causa differt, quia causa propriè per se ordinatur ad aliquid, occasio verò etiam remotissimam causam, & non rationabilem comprehendit.*

7 Occasio *interdum sumitur pro causa remota & non vera, ac irrationabili, nonnunquam verò pro vera, & rationabili.*

8 Causa *accipitur pro finali*, Occasio *pro impulsiua.*

9 Causa *consistit in iure*, Occasio *verò in facto.*

10 *Facultatem habentes imponendi pœnas bannitis quocunque prætextu, vel occasione, non possunt imponere pœnam alijs non bannitis, etiam pro occasione bannitorum.*

11 Occasione, *idem importat quod dictio* Propter.

Occasione.

Dictio CCXXXVI.

Apud Oratores pro opportunitate temporis 1 accipitur, vnde Cic. dicit, quòd occasio est pars temporis in se habens alicuius rei idoneam faciendi opportunitatem, prout referunt Cagnol. *in l.capienda occasio, ff.de regul.Iuris.* Bertazol. *de clausulis instrument. clauf.* 27. *glof.* 11. *num.*1.

Apud nostros aliter, atque aliter accipitur, vt per 2 Alberic. *in suo Dictionario, verb.occasio.* Tiraq. *in tract. cessante causa, lim.* 13. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*2. *lit.D. concl.* 378.

Importat hæc dictio causam remotam, & impul- 3 siuam, vt *in l.qui occidit, ff.ad l. Aquiliam, & in cap.vlt. de iniur.* notant Tiraq. *d. lim.* 13. *num.* 8. Menoch. *conf.*395. *num.* 25. Ideò pater legans aliquid filiæ 4 occasione dotis, non dicitur legatum conditionale pro dote, vt debeant expectari nuptiæ, sed debetur simpliciter; quia dictio illa *Occasione* denotat causam impulsiuam, & non finalem. Ita Bald. *conf.*237. *incip. Titius in testamento, num.*4. *&* 5. *verf. vlterius quæritur, lib.* 1. Corn. *conf.* 153. *incip. In præsenti consult. num.* 5. *&* 6. *lib.*2. Felin. *in cap.solita, num.*2. *de maiorit.& obedientia,* quos refert Card. Tusch. *d.lit.D. conclus.* 318. *num.* 1.

Amplia, vt importet causam remotam, & impul- 5 siuam, siue directè, siue indirectè, siue quocumque modo, vt per Angel. Aret. *conf.* 87. *incip. In casu, num.* 54. *&* 55. Card. Tusch. *d.conclus.*318. *num.*6.

Intelligenda latissimè est hæc dictio, adeò vt 6 com

comprehendat etiam quamcumque occasionem sine ratione: & ideò differt à causa, quæ propriè per se ordinatur ad aliquid; sed occasio etiam remotissimam causam, & non rationabilem comprehendit, vt per Bald. *cons.* 119. *incip. statuto cauetur, num.* 7. *vers. sed contra, lib.* 2. Felin. *in d. cap. solitæ.* Corn. *cons.* 153. *num.* 5. *&* 6. *lib.* 2. Angel. *cons.* 288. *incip. Viso themate, num.* 3. *vers. illud enim verbum.* Cæs. de Grass. *decis.* 2. *num.* 12. *de constit.* Menoch. *cons.* 335. *num.* 25. *&* 28.

7 Vnde vulgò dicitur: Qui vult discedere ab amico, occasionem quærit, id est, quamcumque causam remotam, & non veram. Corn. *d. cons.* 153. *num.* 7. *lib.* 2. Et sic sumitur pro causa irrationabili, licèt aliquando pro causa vera, & in partem bonam accipiatur, ex notatis per Felin. *in d. cap. solitæ, num.* 1.

8 Differt igitur *Occasio* à *Causa*, quia hæc accipitur pro finali; illa verò, scilicet *Occasio*, pro impulsiua sumitur, vt per Tiraq. *d. lim.* 13. *num.* 4. *&* 5.

9 In alio etiam differt *Occasio* à *Causa*, quia *Causa* consistit in Iure *Occasio* verò in facto, vt per Felin. *in d. cap. solitæ, num.* 2. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 318. *num.* 5.

10 Licèt autem hæc dictio importet latissimè causam remotam, tamen non importat, quòd recedatur à terminis, cuius occasione aliquid ordinatur; ideò habentes facultatem imponendi pœnas bannitis quocumque prætextu, vel occasione, non possunt imponere pœnam aliis non bannitis, etiam pro delicto, vel pro occasione bannitorum. Angel. de Perus. *cons.* 63. *incip. Nobilis, num.* 5. *vers. nec obstat, si dicatur.* Card. Tusch. *d. conclus.* 318. *num.* 7. vbi *num.* 8. post Castr. *cons.* 25. *in princip. vers. vnde superflua, lib.* 1. subdit, restrictionem vt non includatur species diuersa ex hac dictione. Et hinc infert, quòd si est factum compromissum occasione certæ hæreditatis, non veniet in compromisso res diuersa ab hæreditate.

11 Importat hæc dictio idem quod dict. *Propter*, vt per Signorol. *cons.* 188. *num.* 7. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. concl.* 346. *num.* 2.

Olim.

Dictio CCXXXVII.

1 TRia tempora denotare potest hæc dictio, præsens scilicet, præteritum, & futurum, vt per gloss. *in l. nec emptio, C. de contrahen. empt. & in l. eius, qui in prouincia, ff. si certum petat.* Fulgos. *cons.* 22. *num.* 3. vbi idem de dictionibus *Quondam, iam, retrò, & dudum.* Gozad. *cons.* 58. *num.* 22. Corn. *cons.* 163. *sub num.* 2. *vers. olim, circa medium, vol.* 1. Tindar. *de testib. cap.* 6. *num.* 19. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 68. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 319. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis est dictio* Omnimoda, *quæ comprehendit omnia.*

2 *Verba* Omnimoda dispositio *sunt generalia, & comprehendunt quamlibet dispositionis speciem.*

Omnimoda.

Dictio CCXXXVIII.

ESt vniuersalis, quæ comprehendit omnia, vt per gloss. *verb. omnimoda, in Clem. quamuis, de foro compet.* Anton. de Butr. *cons.* 19. *num.* 5. Decian. *cons.* 35. *num.* 47. *lib.* 2. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 320. *num.* 1. 1

Verba *Omnimoda dispositio* esse generalia, & comprehendere quamlibet dispositionis speciem tradunt Gemin. *cons.* 15. *num.* 3. & Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 485. *num.* 1. 2

SVMMARIVM.

1 *Præcisa est dictio* Omni modo, *& importat idem quod* Per omnem modum.

2 *Voluntatem liberam & præcisam denotat dictio* Omni modo.

3 Omnimodò *significat idem quod* Totaliter, Penitus.

4 *Substantiam, & totalitatem importat dictio* Omni modo.

5 *Dict.* Omni modo *est apta comprehendere omnes species eius, cui annectitur.*

6 *Perpetuitatem importat quandoque dict.* Omni modo.

7 *Potestatem plenariam denotat dictio* Omni modo.

8 *Dispensare nunquam potest inferior vbicunque à lege disponitur, vt aliquid omni modo fiat.*

9 *Dict.* Omni modo *iuncta alicui verbo, facit vt verbum illud capiatur vt genus, & omnia comprehendat.*

10 *Sententiæ latæ canonem quandoque importat dict.* Omni modo.

11 *Interpretationem congruam recipit à iure communi dict.* Omni modo, *licèt sit præcisa.*

Omni modo.

Dictio CCXXXIX.

HÆc dictio est præcisa, & importat idem quod *Per omnem modum*, vt per Panorm. *in cap. conquestus, num.* 4. *de foro compet.* Ias. *in l. liber homo, num.* 2. *ff. de verbor. oblig. & in § curare, num.* 4. *Instit. de actionib.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 73. *cum seqq. C. de reuocand. donat.* Paris. *cons.* 38. *num.* 78. *vol.* 1. *& cons.* 1. *num.* 16. *vol.* 4. Gram. *vot.* 31. *num.* 3. Dec. *cons.* 356. *num.* 3. Ruin. *cons.* 61. *num.* 25. *vol.* 5. Alciat. *cons.* 486. *num.* 3. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 71. *num.* 1. *in princip.* quoad alios denotans liberam, & præcisam voluntatem. Felin. *in cap. audiuit, num.* 7. *vers. adde etiam, de præsumpt.* Gozad. *cons.* 15. *sub num.* 16. Socin. sen. *cons.* 43. *num.* 12. *vol.* 4. Paris. *d. cons.* 1. *num.* 16. *vers. & vlterius, lib.* 4. Tiraq. *in d. verb. reuertatur, num.* 88. *&* 89. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 320. *num.* 2. vbi *num.* 3. post Rotam *decis.* 28. *num.* 3. *& seq. p.* 2. *diuers.* declarat, vt procedat, 1 2

procedat,quando ſtat de per ſe,ſecùs ſi habet ſecum adiunctam conditionem,vel voluntatem.

3 Significat indiſtinctè, & idem quod *Totaliter*, vel *Penitus*, vt *in l.ſi cum exceptione, §.ſed quam*, vbi gloſ. & Bart. *ff. quod metus cauſa*. Grat. *conſ.* 160. *num.* 10. *lib.*2.Rolan.*conſ.*27. *num.*24. *tom.*4. Phanuc.*de inuent. p.*7. *num.* 29.

4 Denotat ſubſtantiam , & totalitatem , vt per Rebuff. *in l.vnica, in 4.notab. num.*21. *C.de ſentent.quæ pro eo*, quem refert Cened. *d.ſing.*71. *num.*3.

5 Non ſolùm eſt præciſa , vt ſuprà dixi ,ſed etiam apta comprehendere omnes ſpecies eius, cui nectitur , vt fuit dictum *in Placentina Archidiaconatus*, 4. *Maij* 1574. *coram Card. Blanchetto, & in Aſſiſien. Canonicatus* , 14. *Iunij* 1600. *coram Card. Sacrato* , *& in Calagurritana Canonicatus* , 20. *Iunij* 1605. *coram Card. Lancellotto.*

6 Importat quandoque perpetuitatem,vt *in l.ſi cum exceptione, §. quatenùs, verſ. omni modo* , & ibi Bart. *ff. quod metus cauſa*, gloſ. & Anchar. *in Clem.* 1. *de vita, & honeſt.Clericor.* notat Vulpell. *de prepoſ. & aduerb.*
7 *ſignif. ſub hac dict. pag.* 69. vbi etiam ſubdit , quòd denotat plenariam poteſtatem,& *num.*4.tenet,quòd
8 vbicumque à lege diſponitur , vt aliquid omninò, vel omnimodò fiat , nunquam inferior diſpenſare poteſt, vel legem condere contra id , quod à maiori diſpoſitum eſt.

9 Iuncta hæc dictio alicui verbo facit , vt verbum illud capiatur vt genus , & omnia comprehendat, vt per Verall.*deciſ.*297.*num.*3.*p.*1.Pariſ.*conſ.*9.*num.*3. *lib.*1. Caputaq. *deciſ.*297. *num.*3.*p.*1.

10 Canonem latæ ſententiæ quandoque importat, vt per gloſ.*verb. ſed meliùs, & verb. irroganda, in auth. qui res, C. de ſacroſanct.Eccleſ.* Roman. *ſing.*1. *num.* 2. Matheſil.*ſing.*111. *in princip.*Hippol.*in pract. §.aggredior , num.* 125. Tiraq. *d, verb. reuertatur , à num.* 88. Farinac.*fragment.crimin. p.*2. *verb.lex, num,*122.

11 Verùm licèt hæc dictio ſit præciſa , nihilominus congruam recipit interpretationem à Iure communi , vt tradunt gloſ. Bart. & Iaſ. per text. ibi *in l. ſtipulatus ſum damnum, ff.de verbor.oblig* Dec.*conſ.*356. *num.*4. *verſ.ſimiliter, & in l. ſi quis in conſcribendo, num.* 12. vbi Iaſ. *num.*6. *C.de pactis.* Ruin. *conſ.* 8. *num.*11. *vol.*5.Rolan,*conſ.*61. *num.*55. *vol.*2.*& conſ.*75.*num.*21. *vol.*3. Cened. *d.ſing.*71. *num.*2.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

3 *Caſus omnes indiſtinctè comprehendit dictio* Omninò.

Omninò *importat, & idem ſignificat quòd*
- 2 Omni caſu, Nullo modo.
- 4 Abſolutè.
- 5 Penitùs.
- 6 Indiſtinctè , Omni ex parte.
- 7 Omnimodò.
- 8 Sine diminutione.
- 9 Sine fine, In perpetuũ.
- 10 Liberè.
- 11 Sine diſpenſatione.

12 *Præciſa eſt dict.* Omnino , *habétque præciſam naturam.*

13 *Reſtrictionem aliquam non patitur dictio* Omnino , *importátque præciſam exequutionem.*

14 *Neceſſitatem præciſam denotat dictio* Omnino.

15 *Decreti irritantis vim habet dictio* Omnino , *& quicquid fit contra clauſulam vbi talis dictio reperitur , pro infecto haberi debet.*

16 *Proceſſum nullum reddit dictio* Omninò, *quemadmodum dict.* Nullo modo.

17 *Exceptionem excludit dict.* Omninò.

18 *Interpretationem à iure communi recipit dictio* Omninò.

19 *Sententiæ latæ eſt dict.* Omnino,*& importat idem ac* Ipſo iure , *vbi adijcitur verb. futuri temporis.*

Omninò.

Dictio CCXL.

DE vi,& effectibus huius dictionis vide Roland. 1
conſ. 84. *num.* 3. *cum ſeq. lib.* 1. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. reuertatur , num.*73. *&* 76. *cum ſeqq.* Octauian. Vulpell. *de prepoſ. ſeu aduerb. ſignif. ſub hac dict. pag.* 70. Mathien. *in rubr. tit.* 1. *gloſ.*1. *num.* 39. *cum ſeqq.& l.*1.*tit.*4.*gloſ.*4. *num.*18. *lib.*5.*noua Recopil.* Ruin. *conſ.* 133. *num.* 8. *& conſ.*154. *num.* 8. *vol.* 1. *& conſ.*150. *num.*17.*vol.*2.Dilect.*de arte teſtand. cautel,*8. *num.*4. Hojeda *de incompatib. benefic. p.*2.*cap.*1. *num.*4. Grat. *conſ.*1. *num.* 33. *vol.* 2. *& conſ.* 9. *num.* 91. *vol.*1. Addit. ad Roman. *ſing.* 1. & ad Matheſil. *ſing.* 111. Seraphin. *de priuileg. iuramenti , priuil.* 21. *num.* 13. Bertazol.*de clauſulis inſtrument.clauſ.*32. *gloſ.*4.*num.*6. Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 2. *lit. D. concl.* 322. Cened. *ad Decretal. collect.* 177. *num.* 3. *& poſt libr. practic.& canonic.quæſt. ſing.*24. Turſellin.*de particulis Latinæ orationis,cap.*119. Grat.*de dictionib. dict.*150.

Hæc dictio communiter accipitur, id eſt , *Omni* 2
caſu, ſeu *Nullo modo*, vt per Alex.*in l.qui vſumfructum, col.penult. ff.de verbor.oblig.* Iaſ.*in l.*1. *ff.ſoluto matrimon. num.* 25. *verſ.ſecundò ſtringit, & in l.* 5. *§.per ſeruum, num.*2. *ff.de acquiren.poſſeſſ.* Alex.*conſ.*13. *num.*7. *lib.*2. Decian. *conſ.* 582. *num.* 2. Grat. *citato loco.* Addit. ad Matheſ. *d.ſing.* 111. *num.* 2. Ruin. *conſ.* 133. *num.* 8. *vol.* 2. Nam indiſtinctè comprehendit omnes caſus, & non poſſumus dicere,quòd magis comprehendat vnum caſum,quàm alium. Socin.Iun.*conſ.*131. *num.* 23. *vol.*1.*& conſ.*154.*num.*8. *vol.*1.*& conſ.*61. *num.*25. *vol.*2. Rolan. *conſ.*84. *num.*24. *vol.*1. *& conſ.* 61. *num.* 37. *vol.* 3. Flamin. *de reſign. lib.* 11. *in præfat. num.* 12. Glorit. *reſp.*1. *p.*2. *num.* 205. Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuil.*49. *num.*44. Card.Tuſch.*d.concluſ.*322. *num.* 10. vbi poſt Iaſ. *in l.* 1. *§.per ſeruum, num.* 2. *in* 1. *notab. ff. de acquiren. poſſeſſ.* dicit, quòd non ſemper importat *Nullo modo.*

Item importat idem quod *Abſolutè , Liberè , To-* 3
taliter , & *Simpliciter.* Oldrad. *conſ.* 324. *num.* 8. *verſ. ſecundò in aliis* , quem refert Card. Tuſch. *d. lit. D. concluſ.*322. *num.*1. Menoch. *conſ.*2. *num.*257. Rolan. *conſ.* 100. *num.* 144. *vol.* 4. Ruin. *conſ.* 117. *num.* 10. *vol.*3.

Item importat idem quod *Penitùs.* Alex. *conſ.* 53. 4
*incip.Viſis, num.*6. *verſ.tertiò reſpondeo, lib.*2. *& num.*7. vbi Apoſtill. *in verb. Omninò.* Card. Tuſch. *d. concluſ.* 322. *num.*2. *& num.*9.

6 Item importat idem quod *Indistinctè*, & *Omni ex parte*, vt *in l. si cum exceptione*, §. *quatenus*, & ibi glos. *ff. quod metus causa, & in l. vbi autem*, §. *fin. ff. de verbor. oblig. & in Clem.* 1. vbi glos. *verb. omninò*, *de vita*, & *honest. Clericor.* notant Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 89. Octauian. Vulpell. *citato loco*, *statim in princip.* Alex. *conf.* 13. *num.* 7. *lib.* 2. Menoch. *conf.* 1. *num.* 21. & *conf.* 687. *num.* 44. & *conf.* 401. *num.* 169. Ruin. *conf.* 20. *num.* 4. *vol.* 1. & *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 166. *num.* 49. Bertazol. *d. clauf.* 32. *glos.* 4. *num.* 6. Matien. *in rubr. tit.* 1. *glos.* 1. *num.* 59. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* Flamin. *d. lib.* 11. *in præfat. num.* 11. D. Barbosa *in l.* 1. *p.* 4. *num.* 19. *ff. soluto matrimon.* Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuil.* 58. *num.* 15. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *disput.* 32. *num.* 6. Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc Iure, ff. de Iustitia, & Iure, p.* 1. *cap.* 8. *num.* 40.

7 Item idem importat, quod *Omnimodò*. Bart. *in l. Græcè*, §. *illud*, *num.* 2. *ff. de fideiussor.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 322. *num.* 3.

8 Item operatur *Sine diminutione*. Crescen. *decis.* 6. *de testam. num.* 6.

9 Item idem operatur, quod *Sine fine*, seu *In perpetuum*. Dec. *conf.* 260. *num.* 2. & *conf.* 265. *num.* 2. Menoch. *conf.* 1. *num.* 11. & *conf.* 2. *num.* 257. Vnde si dicatur, quòd omninò sint separati, hoc *Omninò* importat separationem perpetuam, seu continuam, vt per Abb. *conf.* 8. *incip. Videtur, col.* 2. *in princip. vers. nec obstat, lib.* 1. quē refert Card. Tusch. *d. concl.* 312. *n.* 8.

10 Idem operatur, quod *Liberè*. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de elect. cap. licet*, §. *statuit*, *in verb. omninò*, quem refert Cened. *d. sing* 14. *num.* 1. *in fine.*

11 Item operatur idem, quod *Sine dispensatione*. Abb. *in cap. qualiter*, 2. *de accusat. col.* 3. *num.* 18. *vers. sed contra*, vbi ait, quòd excludit omnem gratiam, & misericordiam, seu dispensationem, prout verba *Nullo modo*. sequitur Felin. *in cap. ex parte*, 1. *de officio deleg.* vbi quòd glos. ibi exponit, *Sine pactione aliqua*, refert Card. Tusch. *d. conclus.* 322. *num.* 7. & ita excludere omnem gratiam, & dispensationem, resoluunt Matien. *d. glos.* 1. *num.* 39. & Sanch. *d. lib.* 1. *disput.* 32. *num.* 6. & impedire dispensationem, vbi ponitur in lege, quòd aliquid omninò obseruetur, tradit Socin. sen. *conf.* 111. *num.* 6. *vol.* 1.

12 Est præcisa hæc dictio, habétque præcisam naturam, vt *in l. si cum exceptione*, §. *sed si quis*, & ibi glos. *in verb. omninò, ff. de eo, quod metus causa*, glos. *verb. omninò, in cap. ex parte, de offic. deleg.* glos. etiam *verb. omninò, in cap. & si Christus, de iureiurando.* Felin. *in cap. Rodulphus, col.* 21. *in verb. omninò, de rescript.* Dec. *in l. omnes, num.* 1. & 2. *C. qui testamenta facere possunt, & conf.* 1. *num.* 5. *tom.* 1. & *conf.* 582. *num.* 2. *tom.* 2. Alex. *conf.* 88. *incip. In causa, lib.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 322. *num.* 4. Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 78. Ias. per text. ibi *in l. precibus, num.* 2. *C. de impub.* & *in l.* 2. *num.* 72. *C. de iure emphyt.* & *in l. si insulam, num.* 16. *vers.* 4. *ff. de verbor. oblig.* & *in l. quòd te, num.* 28. *ff. si certum petat.* Dilect. *de arte testandi, tit.* 8. *cautel.* 8. *num.* 4. Grat. *conf.* 1. *num.* 33. & *conf.* 9. *num.* 91. *lib.* 1. & *conf.* 66. *num.* 7. *lib.* 2. Hoieda *de incompatib. benefic. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 4. Gozad. *conf.* 8. *num.* 8. Rolan. *conf.* 84. *num.* 23. *tom.* 1. & *conf.* 100. *num.* 144. *tom.* 4. Rimin. *in* §. 1. *de donat. num.* 43. & 141. Flamin. *de resign. lib.* 11. *q.* 11. *num.* 5. & *num.* 52. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 6. *num.* 20. Maresc. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 10. & *lib.* 1. *cap.* 51. *num.* 22.

13 Vnde cùm hæc dictio præcisam naturam habeat, restrictionem aliquam non patitur, importátque præcisam exequutionem. Menoch. *conf.* 2. *num.* 256. Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 78. vbi etiam subdit,

14 quòd præcisè cogit ad factum, præcisámque denotat necessitatem. Grammat. *vot.* 31. *num.* 4. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de concubin.* §. *quia verò*, *in verb. omninò.* Cened. *d. sing.* 14. *num.* 2. *in fine.*

Atque ita est præcisa, vt habeat etiam vim de- 15
creti irritantis, vt per Matien *l.* 1. *glos.* 4. *num.* 18. *ad finem, tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* Lambert. *de iure patronatus, lib.* 2. *p.* 1. *q.* 7. *art.* 30. *num.* 19. Ozasc. Pedem. *decis.* 165. *num.* 14. Maresc. *d. lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 29. *num.* 11. Vnde cùm contineat clausulam decreti irritantis, quidquid fit contra clausulam, vbi talis dictio reperitur, pro infecto haberi debet; per ea, quæ tradunt Hoieda *de incompatib. benefic. p.* 1. *cap.* 10. *num.* 6. Cabal. *milleloq.* 467. & Ceual. *commun. contra comm. q.* 727. *num.* 12. *cum seqq.* Et reddit processum 16
nullum, quemadmodum dictio *Nullo modo*, vt ex Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 125. notat Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 51. *num.* 11.

Sic etiam excludere exceptionem, tenet Sera- 17
phin. *de priuileg. iuramenti, priuil.* 49. *num.* 44. non tamen excludit illam, quæ prouenit ab ipsa dispositione habente talem orationem, vt ait Dec. *conf.* 356. *nu.* 3.

Verùm quamuis hæc dictio *Omninò* sit præcisa, 18
vt dictum est, recipit tamen congruam interpretationem à Iure communi, vt tradunt Corset. *sing.* 149. Ias. *in l. precibus, num.* 2. *C. de impub.* Bald. *in l. fin. col.* 1. *ff. de contrahen. empt.* Dec. *in l. si quis in conscribend. C. de pactis, num.* 12. quos refert Cened. *d. sing.* 24. *num.* 4.

Hæc dictio est latæ sententiæ, & importat idem 19
ac *Ipso Iure*, præcipuè vbi adiicitur verbo futuri temporis, vt per Alex. *in l. si insulam, num.* 13. *ff. de verbor. oblig.* Roman. *sing.* 1. *num.* 1. Corset. *sing.* 194. Addit. ad Mathesil. *sing.* 111. glos. *verb. carere, in cap. licèt canon, de elect. lib.* 6. Tiraq. *in d. verb. reuertatur, num.* 76. Bermond. *in tit. de publicis concubin. in verb. iubemus, vt ipsum, in princip. fol.* 197. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de concubin.* §. *quia verò, in verb. omninò.* Benintend. *decis.* 37. *num.* 7. Rebuff. *in comment. ad l. pecunia*, 178. *vers.* 2. *ff. de verbor. signif. pag.* 178. Rebell. *de oblig. Iustitiæ, p.* 1. *lib.* 1. *q.* 6. *num.* 44. Bernard. Muscatell. *de modo fideiubendi, p.* 1. *modo* 14. *num.* 12. Card. Tusc. *verb. priuatio, conclus.* 719. *num.* 12. Cened. *d. sing.* 24. *num.* 6. Franc. Leo *in Thesaur. fori Ecclesiast. p.* 4. *cap.* 1. *num.* 71. Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.* 7. *num.* 37. Ioan. de Salas *in tract. de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 7. *sub num.* 79. & *disput.* 16. *sect.* 8. *num.* 29. *in fine.* Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. lex, num.* 121.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis est dict.* Omnis, *& nihil excludit.*
2 *Masculos & fœminas comprehendit dictio* Omnis.
3 Omnis, *complectitur ea, quæ aliàs non excluderentur.*
4 *Restrictionem nullam recipit dictio* Omnis, *prolata ab homine.*
5 *Casus plures etiam dissimiles facit comprehendere dict.* Omnis.
6 Omnis *comprehendit ea quæ aliàs non comprehenderentur.*
7 Omnis *in vno saluari, seu adaptari nō potest.*
8 *Collectiua plurium est dictio* Omnis.
9 Omnis *ad minus verificatur in tribus.*
10 *Signum vniuersale est dictio* Omnis, *quod prædicatur de pluribus differentibus numero, non autem de differentibus specie.*
11 *Bona omnia, tam mobilia, & immobilia, quàm iura*

Iura & actiones comprehendit dict. Omnia, & an comprehendat futura, num. 12. 13. & 14.

15 Omne, & Totum, in quo differant, ostenditur.

16 Omne, qui dicit, nihil excludit.

17 Voluntas restringendi quando ex verbis praecedentibus colligeretur, tunc dictio Omnis non est generalis.

18 Dictio Omnia non extenditur ad bona prohibita alienari.

19 Omnia non comprehendit dictio Omnis, quando ex tali comprehensione absurdum resultaret.

20 Restringitur aliquando dict. Omnis, ratione subiectæ materiæ.

21 Collectiua plurium est dictio Omnis.

22 Distributiua est dict. Omnis, & attribuit actum cuilibet in solidum, quando ponitur in numero singulari, in plurali verò attribuit simul collectiuè.

23 Omnis apud Grammaticos sæpe vsurpatur pro Totus.

24 Omnis pro Quicumque aliquando reperitur.

25 Omnis quandoque per traductionem iteratur, quæ valet ad breuiter ampliandum, vt num. 26.

Omnis.

Dictio CCXLI.

1 Est vniuersalis hæc dictio, & nihil excludit, vt in l. Iulianus, & in l. testatorem, in princ. ff. de leg. 3. & in l. hoc articulo, ff. de hæred. instituen. & in l. pediculis, §. Labeo, ff. de auro, & argento legato, notant Ang. cons. 331. incip. An in restitutione, col. 2. in fine, vers. verbum enim. Rom. cons. 44 incip. Ex suprà narrato, n. 5. in fine, vers. attendenda ergo, vbi Apostill. in vers. Omni casu. Dec. in l. omnia, ff. si certum pet. & cons. 30. num. 4. tom. 1. Roland. cons. 87. num. 8. vol. 2. & cons. 27. num. 27. vol. 4. & cons. 85. num. 49. etiam vol. 4. Neuizan. cons. 71. num. 6. Parif. cons. 35. num 5. vol. 1. & cons. 90. num. 6. vol. 4. Ruin. cons. 76. num. 9. vol. 1. & cons. 61. num. 25. vol. 5. Tiraq. in l. si vnquam, verb. totam, num. 1. C. de reuoc. donat. Natt. cons. 63. nu. 12. cum seqq. & cons. 160. num. 24. tom. 1. Cosm. in pragm. sanct. tit. de referu. cap. & quia, in §. ipsas omnes, in vers. Omnes. Gom. in §. sequens, num. 6. & in §. omnium, num. 7. Instit. de action. & in reg. de triennali, quæst. 14. col. 2. in princ. Iaf. in authent. prætereà. C. vnde vir, & vxor, num. 15. Alex. cons. 195. incip. Perspectis, nu. 3. & 4. lib. 5. Mandof. in tract. de priuileg. ad instar, glos. 14. num. 6. Rimin. Iun. cons. 27. num. 10. & cons. 59. num. 5. Anton. Thesaur. decis. 199. Plot. de in litem iuran. §. 1. num. 14. Caualcan. de vsufructu mulieri relicto, cap. 1. num. 82. Menoch. rem. 15. recuperan. num. 294. vbi ait, quòd natura huius dictionis est latissima, & omnia comprehendit, siue mobilia, siue immobilia, & cons. 20. num. 17. & cons. 156. num. 23. &
2 cons. 282. num. 12. & cons. 585. num. 17. vbi ait, quòd est vniuersalis, comprehendens tam masculos quàm fœminas, & cons. 1060. num. 12. & cons. 1120. num. 3. Boër. decis. 158. num. 14. post princip. vbi ait, quòd est vniuersalis & integralis, quando ad diuersos, & non ad vnum refertur. Burgos. de Pace, cons. 25. nu. 28. Curt. Iun. cons. 183. num. 4. vbi dicit, quòd omnia comprehendit. Bertazol. de claufsul. instrum. clauf. 21. glos. 4. num. 1. Surd. decis. 165. num. 30. & cons. 170. num. 3. & cons. 179. num. 17. & cons. 380. num. 36. & cons. 424. num. 17. & cons. 466. num. 25. & cons. 572. num. 3. Flamin. de resign. lib. 11. quæst. 3. num. 17. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiepiscopal. Neapolitanæ, decis. 287. num. 1. p. 2. Cened. post librum pract. & canonic. quæst. sing. 25. num. 1. Gonzal. ad reg. 8. Canc. glos. 6. num. 21. Anton. Monach. Florentin. decis. 69. nu. 7. & decis. 71. num. 18. Steph. Gratian. Marchiæ decis. 24. num. 5. Cald. Pereira de empt. & vend. cap. 9. n. 5. Hond. cons. 76. num. 33. vol. 2. Gloric. resp. 1. p. 1. nu. 187. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 397. num. 1. Gregor. decis. 315. num. 11. vbi ait, quòd neminem excludit, & idem operatur, ac si de singulis esset facta specialis expressio. Præcipuè quando dicitur, omnes, & singulos: nam propter illam geminationem includuntur prorsus omnes absque vlla restrictione, glos. verb. omnia, in cap. vt circa, de elect. lib. 6. Illæ enim dictiones interpretantur vt omnes simul, & singuli de per se sumpti. Parif. cons. 97. incip. Vt præsentis, num. 92. lib. 1. Surd. cons. 73. nu. 64. vbi subdit, quòd huiusmodi geminatio solet multum operari, per text. in l. Ballista. ff. ad Trebell.

Amplia primò, quòd propter suam generalitatem 3
complectitur ea quæ aliàs non includerentur, vt ex notatis per Bart. in l. generali, §. vxori, ff. de vsufructu legato. Natt. d. cons. 160. num. 29. Gratian. cons. 5. nu. 59. & cons. 65. num. 3. lib. 2. Anchar. quæst. 72. nu. 32. p. 1. & quæst. 7. num. 2. p. 2. Roland. d. cons. 87. num. 8. & seq. Surd. decis. 255. num. 8. & cons. 453. nu. 44. & cons. 466. num. 25. Mascard. de probat. conclus. 148. sub num. 9. vol. 1. Est enim adeo vniuersalis, vt pro- 4
lata ab homine, nullam restrictionem recipiat, secundùm Bart. in d. l. generali. §. vxori. Ruin. cons. 61. nu. 15. vol. 5. & Rol. cons. 27. num. 22. & seq. & cons. 76. num. 49. tom 4.

Secundò amplia, quòd hæc dictio adeò est vni- 5
uersalis, vt faciat comprehendere plures casus etiam dissimiles, ex adductis per Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapolitanæ, decis. 287. num. 4. p. 2. Gom. in §. sequens, num. 6. & in §. omnium, num. 7. Instit. de act. Dec. in cap. quoniam, num. 2. de constit. & ibi Addit. lit. A. & B. Cened. d. sing. 25. num. 7.

Tertiò amplia, quòd ita est vniuersalis hæc 6
dictio, vt comprehendat ea, quæ aliàs non comprehenderentur, vt per Anton. Monach. d. decis. 69. num. 8. vbi num. 9. subdit, similiter dicendum de his, quæ non comprehenderentur ex proprietate vocabuli.

Quartò amplia, generalitatem huius clausulæ, 7
quòd nec in vno saluari, nec adaptari potest, vt per Oldrad. cons. 139. num. 6. Corn. cons. 245. num. 12. vol. 1. & cons. 61. num. 17. vol. 3. & cons. 103. num. 6. & cons. 125. num. 7. vol. 4. Ruin. cons. 104. num. 3. vol. 2.

Est enim collectiua plurium. Castr. cons. 271. in 8
princip. lib. 2. Tusch. d. tom. 2. lit. D. conclus. 252. num. 5. nam ad minùs verificatur in tribus. Rebuff. in l. vnica, in 4. notab. num. 17. C. de sent. quæ pro eo, quem refert Cened. d. sing. 25. num. 7. Et quòd contentatur etiam de duobus, dicit Castr. cons. 123. in cap. Viso, in princip. lib. 1. Card. Tusch. d. lit. D. conclus. 252. num. 6. Est enim signum vniuersale, quod prædi- 9
catur de pluribus differentibus numero, non autem de differentibus specie. Ita Iaf. in l. imperium, num. 12. & 13. ff. de iurisdict. omnium iudicum. Card. Seraphin. decis. 205. n. 2. Card. Tusch. d. lit. D. concl. 397. n. 3. & 15.

11 Quintò amplia, quòd natura huius dictionis ita est latissima,& vniuersalis,vt comprehendat omnia bona, tam mobilia, & immobilia, quàm Iura, & actiones, vt per Menoch. *remed. 15. recuperan. num. 294.* Seraphin. *decis. 584. num. 3.*

12 Vtrùm autem veniant etiam bona futura,quæstio est dubia: nam quòd veniant etiam futura, videtur probare text. vbi notauit glos. vlt. *in l. quoties, §. vlt. ff. de vsufructu*,dum resoluit,quòd si quis legat vsumfructum omnium bonorum suorum, venit vsusfructus præsentium bonorum, & futurorum, & videtur etiam deduci ex *l. nam quod, 14. §. vlt. cum seqq. numer, ff. ad Trebell.* vbi fideicommissum omnium bonorum vniuersale esse Iureconsulti sæpiùs responderunt, adnotauit Bart. *in l. si ita, num. 4. vers. aut in testamento, ff. de auro, & argento legato*, sequitur constanter Bero. *q. 30. familiari, a num. 5.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 127. num. 28.* Et quòd comprehendat etiam futura, quæ aliàs non venirent; dicunt Abb. *in cap. fin. ne Cleric. vel Monach.* Surd. *cons. 73. num. 63.*

13 Verùm contrariam regulam negatiuam, quòd solùm præsentia, non futura comprehendantur, videntur Doctores communiter tradidisse *in l. vlt. §. 1. ff. de leg. 2.* per text. ibi, vbi legatum generale de omnibus, seu vniuersis rebus cum fratre communibus, interpretatur Iureconsultus de existentibus tempore testamenti; & deinde quia in testamentis, & in contractibus, vbi aliud tempus non exprimitur, esse attendendum tempus testamenti, vel contractus, probatur ex generalibus principiis, *l. si ita scripsisset, 47. ff. de legat. 2. & l. Rutilia, ff. de contrahen. empt.* & deducitur ex verosimili testatoris,vel contrahentium voluntate; quæ non videntur intellexisse generalia verba de iis, quæ superueniunt, *l. Iulianus, 6. ibi, Nec aduentitij casus computandi sunt, ff. qui & à quibus.* Ex quibus in illo casu, quando testator dixit: Lego omnes res meas, vel omnia bona mea,quæ habeo Romæ: resoluit Bart. *d. num. 4. in princip.* quòd non veniunt futura. Sequuntur alij frequentissimè, vt per Bero. *citato loco.* Menoch. *d. præsumpt. 127. num. 29.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 11. in princip.*

14 Quare in hac difficultate meliùs resoluitur cum eodem Bart. *d. num. 4. vers. & verius*, quem sequitur Bero. *num. 10.* malè eius mentem percipiens, distinguendo scilicet inter contractus, & vltimas voluntates; quòd scilicet in iis, si verba generalia sint, quia simpliciter dixit: Lego omnes res meas,omnia bona mea: etiam futura continentur, quia si hæc generalis dispositio importat titulum vniuersalem hæreditatis. Et hoc concludit fundamentum *d. l. nam quod, §. vlt.* iunctis iis, quæ de eius materia latè tradunt Cost. *in cap. si pater, p. 1. verb. bonis, à princip.* Peregr. *de fideicommiss. art. 5, à num. 5.* Vnde non idem erit dicendum, quando verba generalia hæreditatis vniuersalis titulum non important, veluti quando dixit: Omnia bona,quæ habeo Romæ: vel si dicat; Lego omnia mobilia: ex iis, quæ idem Costa citato loco latè disputat,& multi,de quibus Peregr. *d. art. 5. num. 43.* & sic procedit *d. l. quoties, §. vlt.* In contractibus verò,quia verba illa, *Omnia bona mea* institutionem hæredis, & titulum vniuersalem non important, meritò contrarium est resoluendum ex adductis per Bart. vbi proximè, indéque cauendum est à Bero. qui ex sententia Bart. probare nititur, legatis omnibus mobilibus futura comprehendi: loquitur enim contra ipsum Bart. & quæ suprà adduximus. Doctrina igitur ipsius Bart. quòd legatum omnium bonorum ad futura extenditur, vera est, si vniuersalem titulum institutionis importet, vt ipse Bart. expresè se ipsum declarauit. Quando autem, & quibus casibus id fiat,ex aliis locis petendum est, præcipuè ex *d. l. nam quod, & ex l. his verbis, 100. ff. de legat. 3.* Couar. *in cap. Raynutius, §. 1. à num. 9. de testam.* Cost. *in d. cap. si pater, p. 1. verb. res certa, à num. 12.* Peregr. *de fideicommiss. art. 3. à n. 7. & art. 5. à num. 33.* licet Castil. *quotid. quæst. lib. 1. cap. 44. num. 6.* qua solet licentia, reprehendat Menochium, dum tradit, legatum omnium bonorum comprehendere futura; minimè aduertens,non esse singularem Menochij resolutionem, sed Bart. & aliorum omnium communiter, quos priùs refellere oportebat, quàm in vnum, & doctissimum Menoch. inuehi; præstabátque potiùs eos in sano sensu explicare, iuxta suprà dicta,quàm licentiosè reprehendere.

Vnde prouenit illud, quod inter *Omne*, & *Totum* 15
non est differentia,vt per Raudens. *de analogis, lib. 1. cap. 12. sub num. 2.* & Anton. Monach. *d. decis. 71. num. 22.* Verùm Dec. *in l. omnia, num. 2. ff. si certum petat.* inter has dictiones *Totum*, & *Omne* illud interesse dicit, quòd *Totum* de eadem re dicitur, *Omne* verò de pluribus. Quod etiam tradere videtur Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. totum, num. 8.* Galganet. *de different. indiuid. lit. O. num. 13.* vbi *num. 14.* subdit,quòd *Omnis*, & *Quilibet* differunt: nam *Omnis* coniungit, *Quilibet* verò distribuit, per *l. si pluribus, 33. & l. seq. ff. de legat. 1.*

Hinc etiam vulgata regula: Qui *Omne* dicit,nihil 16
excludit: de qua *in d. l. Iulianus, in princ. & in l. hoc articulo, ff. de hæred. instituen. & in l. fin. ff. de pœna legata, & in l. si quis, ff. de peculio legato, & in l. si cui seruo omnes, ff. de legat. 1. & in l. pœnales, §. fin. ff. de lege Falcidia, & in l. à procuratore, C. mandati, & in cap. solitæ, de maioritate, & obedientia.* exornant Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. totam, num. 1.* Escobar *de ratiocin. cap. 7. num. 47. & cap. 18. num. 3.* Perett. *ad Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand. pag. 92. num. 17.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 4. glos. 3. num. 1. & claus. 21. glos. 3. num. 1. & in repet. l. si quis mater, C. de transact. num. 205. & num. 707.* Pichard. *ad princip. Instit. de adempt. legat. num. 30.* Marc. Anton. *variar. resolut. lib. 1. resol. 70. num. 18.*

Limita primò, vt non procedat supradicta huius 17
dictionis generalitas, & vniuersalis comprehensio, quando ex verbis præcedentibus colligeretur voluntas restringendi, secundùm Bart. per text. ibi *in l. generali, §. vxoris, ff. de vulgari.* Alexand. *cons. 167. col. 2. vol. 7.* Gom. *in d. §. omnium, num. 7. Instit. de action.* quos refert Cened. *d. sing. 25. num. 2.*

Limita secundò, vt non extendatur hæc dictio 18
ad bona prohibita alienari, vt per Bero. *q. 95.* Aym. *cons. 256. num. 8.* Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap. 9. num. 105.* Cened. *d. sing. 25. num. 4.* Adiecta enim in generali obligatione bonorum restringitur ad bona, quæ habilia sunt comprehendi in ea, non autem ad inhabilia, *l. obligatio generalis, ff. de pignor.* Negusan. *in tract. de pignor. memb. 2. p. 2. num. 40.*

Limita tertiò,vt non comprehendat omnia,quan- 19
do ex eo absurdum resultaret,vt per Dec. *in l. omnia, num. 1. ad fin. ff. si certum petat.* Cened. *d. singul. 25. num. 4.*

Limita quartò, quòd ratione subiectæ materiæ 20
aliquando restringitur, vt per Boër. *decis. 158. num. 14. prope med.* quem refert Cened. *d. sing. 25. num. 5.*

Dictio *Omnis* est collectiua plurium, vt per 21
Castrens. *cons. 271. in princip. lib. 2.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 252. num. 5.* vbi *num. 6.* post eumdem Castren. *cons. 123. vers. Iis non obstantibus, lib. 1.* subdit, quòd dictio *Omnes* contentatur,

22 tatur etiam de duobus. Quando ponitur in numero singulari, attribuit actum cuilibet in solidum, & est distributiua, vt *Quilibet*. glos. & Bart. *in l. Moschis, in princip. ff. de Iure fisci*. Couar. *lib. 3. var. cap. 7. num. 7. in fine*. Boër. *decis.* 158. *num.* 14. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. statuit, in verb. omnes*. Corn. *cons.* 237. *num.* 3. *vol.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D. concl.* 252. *num.* 7. Negusan. *de pignor. p.* 8. *membr.* 1. *num.* 49.

Quando verò in plurali profertur, attribuit simul collectiuè, & comprehendit Ciuitates, & Collegia. Ita Bart. *in Extrauag. qui sint rebelles, in verb. Omnes*. Cosm. *in d. verb. Omnes*. Boër *d. num.* 14. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 397. *num.* 9. vbi *num.* 10. post Alex. *cons.* 118. *incip. In casu, num.* 5. *vers. Nam illa verba, lib.* 5. hoc intelligit maximè, quando sunt geminatæ, quia dicitur, *Omnia, & quæcumque*.

23 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores dictio *Omnis* sæpe vsurpatur pro *Totus*. Cic. *pro Cluen.* Sanguinem omnem profundere mater cupit. Idem *de natura Deor.* Vim vitalem per omnem mundum pertinentem. Idem 2. *Tuscul.* In profundenda voce omne corpus contenditur. Idem *in Brut.* Omni huic sermoni propositum est.

24 Aliquando pro *Quicumque* reperitur. Cic. *pro Roscio*: Non omnem frugem, neque arborem in omni agro reperire possis. Idem 1. *de natura Deor.* Omne, quod ortum est, mortalitas consequitur.

25 Interdum eleganter *Omnis* per traductionem iteratur. Cic. *in Orat.* Par est omnes omnia experiri. Virgil. 1. *Georgic.* --- Non omnis fert omnia tellus. Idem *Eclog.* 9. ---Non omnia possumus omnes.

26 Sæpe valet hæc traductio ad breuiter ampliandum. Cic. *pro Rab.* Omnes omnium ordinum homines. Idem 5. *Tuscul.* Omnes Philosophi omnium disciplinarum. Idem *Attic. lib.* 1. Omnia omnium miseriarum plenissima. Idem 2. *Philippic.* Ex omnibus omnium flagitiis nullum turpius vidi, nullum audiui, quàm quòd, &c.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis arbitrium excludit verbum* Oportet.

2 *Necessitatem aliquando importat verbum* Oportet.

3 *Decentiam & honestatem, non verò necessitatem quandoque denotat verbum* Oportet.

Oportet.

Dictio CCXLII.

1 Verbum hoc excludit arbitrium Iudicis, vt *in l. verbum oportere, 37. ff. de verbor. signif.* vbi latè Rebuff. qui *in vers. Idem dicitur, in fine*, asserit, interdum poni pro consentaneo, & opportuno; refert, & sequitur Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 146. *num.* 20.

2 Aliquando necessitatem importat, vt *in auth. de Iudicibus, §. oportet, vers. necessario, collat.* 6. *l. si quando, C. vnde vi, cap. non oportet,* 3. *q.* 9. *cap.* 1. *de præscript. in* 6. vbi glos. *cap. cum ab vno, de re iudicata, eod. libr.* vbi glos. *in verb. oportet.* Sayro *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 20. Emman. Sà *in Summ. verb. lex, num.* 6. Valent. 1. 2. *disput.* 7. *q.* 5. *puncto* 6. *quæstiunc.* 3. *vers. Sunt autem circa hæc.* Philiarch. *de officio Sacerdot. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 2. *dict.* 3. Melch. Phebos Lusitan. *decis.* 9. *num.* 5. Rota apud Farinac. *decis.* 50. *num.* 2. *in prima collect. nouiss.* Gregor. *decis.* 23. *num.* 3. vbi habetur, quòd excludit arbitrium, & inducit necessitatem.

Interdum decentiam, & honestatem, non verò necessitatem denotat, vt per glos. *verb. oportet, in cap.* 1. *de præscript. lib.* 6. glos. etiam *verb. oportere, in cap.* 1. 25. *q.* 1. vbi Archid. *num. vnic.* Turrect. *num.* 2. & post Felin. & Socin. notat Stephan. Gratian. *d. cap.* 146. *num.* 18. Salon. 2. 2. *q.* 77. *art.* 1. *controuers.* 8. *col.* 5. *vers. ex his sequitur.* Carbo *de legib. lib.* 7. *disp.* 4. *ad finem.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 37. *vers. at veriùs.* 3

SVMMARIVM.

1 Palàm, *importat idem quod* Coram pluribus.

2 Palàm, *& non clàm fieri dicitur quod publicè fit, vbi etiam testes adhibentur, & publicum instrumentum conficitur.*

3 Palàm, *&* Publicè, *in quo differant, ostenditur.*

Palàm.

Dictio CCXLIII.

Hæc dictio importat idem, quod *Coram pluribus, l. palàm, ff. de verbor. signif.* vbi latè Alciat. 1
& Rebuff. *l. heredes palàm, ff. de testam. l. cùm ipse, ff. de contrahen. empt.* Id autem palàm, non clàm fieri dicitur, quod publicè fit; vbi etiam testes adhibentur, 2
& publicum instrumentum conficitur, vt per Curt. Iun. *cons.* 64. *num.* 2. *&* 3. Gom. *in §. ex maleficijs, num.* 21. *Instit. de action.* Ruin. *cons.* 14. *num.* 10. *lib.* 2. quos refert Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 194. *num.* 19. & illis citatis tradit Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *differenc.* 11. *num.* 13.

Differunt autem *Palàm, & Publicè* quid fieri: quia palàm fieri dicitur coram pluribus, putà duobus; at publicè, quod fit coram populo, vt per Alciat. *in d. l. palàm, circa finem.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 71. 3

SVMMARIVM.

1 Par, *idem significat quod* Æqualis *apud Grammaticos.*

2 Par est, *pro* Æquum est, *sæpè dicit Cicero.*

3 Parium *est eadem dispositio, & iudicium.*

Par.

Dictio CCXLIV.

Par idem quod *Æqualis* propriè accipitur apud Grammaticos, & sæpe absolutè ponitur. Cic. *lib.* 1. *de natura Deor.* Cui celeritati par nulla ne cogitari quidem potest. Idem *lib.* 4. *epist.* Aut par, aut certè proximus sum illi. Idem *pro Balb.* Ingenium minimè voluntati par. Idem *in Brut.* Gracchus si vixisset, eloquentiâ nescio an habuisset parem ne- 1

minem. Idem *in Orat.* Erit rebus ipsis par, & æqualis oratio. Idem 1. *de Orat.* Virtutes ipsas esse inter se æquales, ac pares.

2 *Par est* pro *Æquum est.* Cic. *de Amicit.* Par est autem primùm ipsum esse bonum, deinde, &c. Idem *pro Mur.* His rebus fretum ad Consulatus petitionem aggredi par est. Idem *Attic. lib.* 9. Mihi dubitanti, quid me facere par sit. Idem *pro Rab. perd.* Quod ei præmium dari par fuisset.

3 Parium est eadem dispositio, & iudicium, *cap. inter corporalia, cap. sicut ergo, de translat. Episcopi,* & eadem est natura, *l. si socer, in fine, ff. soluto matrimon.* & eadem est potentia, nec maior, *l.* 1. *§. veteris, ff. de acquiren. possess. l. si reus, ff. de duobus reis.*

SVMMARIVM.

1 *Paritatem, identitatem, & similitudinem Iuris sicut temporis importat dict.* Pariter.
2 Pariter, *pro* Simul, *exponitur, &* num. 5.
3 Pariter, *idem quod* Commune *nonnunquam importat.*
4 Pariter *à pari ductum, est* Æquè *apud Grammaticos.*

Pariter.

Dictio CCXLV.

1 Importat paritatem, identitatem, & similitudinem Iuris, sicut temporis, vt *in cap. venerabilem, §. quod autem, de elect.* tradunt Alber. *in suo Repert. verb. Pariter,* glos. *in verb. Ad nos, in cap. bona,* 1. *illo tit. de elect.* vbi dicit, hoc aduerbium *Pariter* importare similitudinem, non idem momentum temporis. Paul. de Castr. *in l. operis, ff. locati.* Gabr. *cons.* 6. *num.* 4. *lib.* 1. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Palam, vers. pariformiter, pag.* 72. Flamin. Paris. *de confident. q.* 58. *num.* 42. vbi post Bart. Alexandr. Ias. & alios *in l.* 1. *ff. de legat.* 1. ait, quòd parificat vtrumque casum, & disponit idem in vtroque. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 323. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Bart. *in l si fundus, §. si duæ, num.* 2. *ff. de pignor.* subdit, quòd aliquando importat idem tempus, & idem momentum; aliquando idem tempus, sed diuersum momentum, de quo vide Menoch. *cons.* 973. *num.* 12. *&* 13.

2 Exponitur pro *Simul,* vt *in l. si pater, ff. de liberali causa, & in l.* 2. *ff. commun. diuidun.* cum aliis Iuribus, quæ adducit Petr. Rebuff. *in comment. ad l. paries,* 157. *vers. de aduerbio, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 548. vbi subdit, aliquando accipi pro *Similiter,* aut *Æqualiter.*

3 Nonnunquam importat idem, quod *Communiter,* vt *in cap. cùm olim, circa finem, de offic. deleg.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 323. *num.* 4.

4 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores, *Pariter* à pari ductum, est *Æquè.* Terent. *Heaut.* Quem pariter vti his decuit, aut etiam ampliùs. Liu. *lib.* 2. Vir omni vita pariter Patribus, ac plebi charus. Sallust. *in Iugurt.* Vultu, colore, ac motu corporis pariter, atque animo varius. Terent. *Adelph.* Nunc tu mihi es germanus pariter corpore, & animo. Idem *Aul.* Pariter moratus vt pater, auúsque huius fuit. Idem *Amph.* Pariter hoc fit, atque vt alia facta sunt.

5 Interdum pro *Simul* apud eosdem vsurpatur, & assumit *Cum.* Cic. 4. *Tuscul.* Animus & præsentem voluntatem percipit pariter cum corpore, & prospicit venientem. Idem *post redit. in Senat.* Secum pariter me Respublica reportauit. Idem 3. *Officior.* Vt qui hæc non vidit, & vixisse cum Republica pariter, & cum illa extinctus esse videatur. Idem 2. *de Diuinat.* Conchiliis omnibus contingit, vt cum Luna crescant pariter, paritérque decrescant.

SVMMARIVM.

1 Parum *apud Grammaticos contrarium habet* Multum, *aut* Nimium.
2 Parum, *pro* Non satis, *sæpè vsurpatur.*
3 Parum, *&* Nihil *æquiparantur, nisi detur diuersa ratio.*

Parum.

Dictio CCXLVI.

Parum apud Grammaticos contrarium habet *Multum,* aut *Nimium.* Cic. *in Orat.* Omnibus in rebus magis offendit nimiùm, quàm parum. 1

Sæpè vsurpatur pro *Non satis.* Cic. 2. *de natura Deor.* Quæram ex te ea, quæ parum accepi. Idem 1. *Tuscul.* Nemo parum diu vixit, qui virtutis perfectæ functus est munere. Idem *Attic. lib.* 10. Vide, ne dum te pudet parum optimatem esse, parum diligenter quod optimum sit deligas. Plaut. *Rud.* Duas dabo, vna si parum est. Idem *ibidem*: Si parum intellexisti, dicam denuò. 2

Apud nostros idem importat, quod *Nihil,* quia *Parum, & Nihil* æquiparantur, *in l. quamuis, ff de cond. & demonstr.* glos. *verb. ex contrario, in l. si pupillus, §. si ego, ff. ad legem Falcidiam, cap. coram dilecto,* 24. *de offic. deleg.* Hippol. *sing.* 276. Tiraq. *in tract. de Iudic. in rebus exiguis, vers.* 8. Sebastian. Neu. *ad l. minus,* 32. *num.* 2. *ff. de verbor. signif.* Menoch. *cons.* 96. *num.* 8. *& cons.* 184. *num.* 3. Marc. Anton. *variar. resolut. lib.* 2. *resol.* 18. *num.* 6. Surd. *cons.* 97. *num.* 2. vbi *num.* 21. limitat, nisi detur diuersa ratio. 3

SVMMARIVM.

1 Penè *idem significat quod* Quasi, *seu* Quemadmodum, *& sic fictionem & improprietatem denotat.*
2 Penè *demonstrat aliquando non semel rem, vel personam esse eandem.*
3 Penè *imminuit parum de significatione eius, cui adijcitur.*

Penè.

Dictio CCXLVII.

Idem significat quod *Quasi,* & *Quodammodò,* & sic fictionem, & improprietatem denotat, vt *in l. fin. ff. de impub. & aliis, & in l. patris, & filij, C. de vulgari, & pupillari,* notat Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Palam, vers. Penè, pag.* 72. 1

Demonstrat non semper rem, vel personam esse eamdem, iuxta tradita per Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 18. *num.* 28. 2

Immi

3 Imminuit parum de significatione eius, cui adiicitur, ac induit consequentiam, vt per Vulpell. *citato loco.*

SVMMARIVM.

1 Penes *est maioris potentiæ quàm* Apud.

2 Penes, & Apud *in quo differant, ostenditur,* & num. 3.

Penes.

Dictio CCXLVIII.

1 PEnes est maioris potentiæ, quàm dictio *Apud,* iuxta tradita per Rebuff. *in l. penes te amplius, col. 1. ff. de verbor. signif.* quem refert Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 737. *num.* 8.

2 Multipliciter differunt *Penes te,* & *Apud te,* vt ait Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 1. §. 2. *verb. D'auoir, fol.* 93. Et primò, quia *Apud* personæ præponitur, vt patet *Genes.* 8. Cuncta animantia, quæ sunt apud te. & *cap.* 12. Et laudauerunt eam apud illum. & *cap.* 14. Aduena ego sum apud vos. text. *in l.* 1. *vers. domos,* & *vers. videas, C. de falsa moneta,* & *in l.* 1. ibi, *Apud se, C. de desertorib. lib.* 11. *Penes* autem præponitur rei, quia res dicitur esse penes eum, & non apud eum. Luc. de Penna *in l. litibus, col.* 5. *vers. Et res dicitur apud eum, & non penes eum depone, C. de agricolis, & censitis, lib.* 11.

3 Deinde *Penes,* & *Apud* differunt: quia *Apud* significat personam simul cum loco, Apud Platonem, id est, in loco, in quo est Plato. *Penes* verò personam, dominium, ac potestatem denotat, vt Penes te est salus, & vita mea. Colliges has differentias ex Mandos. *in glos. facult. in proœmio, in verb. Apud quos, fol.* 54. & 55. Cened. *d. sing.* 79. *num.* 1. & 2.

SVMMARIVM.

1 *Præcisa est dict.* Penitùs, *nullam limitationem admittens.*

2 *Exclusiua est dict.* Penitùs, & *minima reijcit.*

3 Penitùs *idem importat quod* Omninò, Ex toto, In totum, Prorsus, & *similes.*

4 Penitùs *idem importat quod* Omni casu.

5 *Clausul.* Derogatoriam Derogatoriarum *operatur dictio* Penitùs, *eo scilicet casu, quando testator in suo testamento dixerit,* Volo hoc testamentum penitùs valere.

6 *Nullitatem actus ipso iure significat dictio* Penitùs.

Penitùs.

Dictio CCXLIX.

1 HÆc dictio est præcisa, nullam limitationem admittens, vt *in l. ambiguitatem, C. de vsufructu,* & *in* §. *est & aliud, Instit. de donat.* tradunt Dec. *cons.* 401. *num.* 3. *tom.* 2. Alex. *in l. qui vsumfructum, ff. de verbor. oblig.* Ias. *in auth. qui rem, num.* 22. vbi Dec. etiam *num.* 21. *C. de sacrosanct. Eccles.* Angel. de Perus. *cons.* 31. *incip. Viso laudo, circa finem, num.* 9. *vers. Quod verbum Penitus.* Alex. *cons.* 13. *incip. Visis, num.* 6. & 7. *vers. tertiò respondeo, lib.* 2. Crot. *cons.* 32. *num.* 20. Boer. *q.* 23. *num.* 23. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Reuertatur, num.* 88. *C. de reuocan. donat.* Rolan. *cons.* 27. *num.* 20. *tom.* 4. Menoch. *rem.* 14. *recuper. num.* 5. & *rem.* 4. *adipiscen. num.* 19. & *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 166. *num.* 49. Seraph. *decis.* 325. *num.* 17. Mart. *de Iurisd. part.* 4. *centur.* 1. *cas.* 85. *num.* 19. Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. singul.* 33. *num.* 1. Ceual. *comm. contra comm. quæst.* 828. *num.* 22. Steph. Gratian. Marchiæ *decis.* 51. *num.* 23. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 325. *num.* 1.

Exclusiua non solùm est hæc dictio, sed etiam minima reiicit, vt per glos. *in l. si qui Aduocatorum, C. de postulando,* & *in l.* 2. *C. de constitut. pecunia.* Alber. *in suo diction. verb. Penitus.* Paris. *cons.* 58. *num.* 11. *lib.* 1. Socin. sen. *cons.* 20. *num.* 6. *vol.* 4. Maresc. *var. resol. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 6. 2

Idem importat hæc dictio quòd *Omninò, Ex toto, In totum, Prorsus,* & similes, vt *in cap.* 1. *de supplenda negligent. Prelat. lib.* 6. & *in l.* 1. *C. de gladiatoribus, lib.* 11. Ioan. Andr. *in cap.* 1. *in verb. Penitus post glos. de postulat. Prælator. lib.* 6. Rom. *cons.* 82. *incip. Quoad, in fin.* Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 106. Gozad *cons.* 71. *sub num.* 4. Alex. *cons.* 13. *incip. Visis, num.* 6. *vers. Tertiò respondeo, lib.* 2. & *cons.* 71. *col.* 2. *vers. nam vniuersalis, eod. lib.* 2. Grat. *cons.* 65. *num.* 27. *vol.* 1. & *cons.* 86. *num.* 3 *eod. vol.* Ruin. *cons.* 41. *num.* 8. & *cons.* 117. *nu.* 7. *vol.* 3. Cephal. *cons.* 35. *num.* 5 *in crimin.* Rolan. à Valle *cons.* 17. *num.* 21. & 22. *tom.* 4. Honded. *cons.* 40. *num.* 13. *lib.* 1. Bertaz. *de clausul. instrum. clausul.* 21. *glos.* 29. *num.* 3. & *clausul.* 41. *num.* 8. *glos.* 8. Vincen. de Franch. *decis.* 179. *num.* 1. Surd. *cons.* 267. *num.* 16. Card. Tusch. *d. conclus.* 325. *num.* 2. Cened. *sing.* 73. *num.* 2. 3

Item importat etiam idem quod *Omni casu,* & habet adeò præcisam naturam, vt nullam recipiat modificationem, seu limitationem. Natt. *cons.* 63. *num.* 16. Octauian Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 72. Rot. *decis.* 526. *num.* 4. *p.* 1. *diuers.* Seraphin. *decis.* 447. *num.* 4. 4

Operatur clausulam derogatoriam derogatoriarum, eo scilicet casu, quando testator in suo testamento dixerit: Volo hoc testamentum penitùs valere, non obstante alio quocumque testamento per me facto: quia tunc censetur mutatum primum testamentum, etiamsi habuerit clausulam specialem derogatoriam, vt per Couar. *in rubr. de testam. p.* 1. *num.* 11. *vers.* 14. & *in vers. Decimò.* idem esse dicit de dictione *Præcisè,* refert Cened. *d. sing.* 73. *num.* 4. *vers. Penitus si apponatur.* 5

Significat nullitatem actus ipso Iure, vt *in cap. noui, de simonia,* & *in cap. super hoc, de heret. lib.* 6. Sed quia de hoc est inter Doctores concertatio, ideò lectorem remitto ad glos. *in l. si quis Aduocatorum,* vbi Angel. & Fulgos. *C. de postulan.* Rebuff. *in repet. cap. postulastis, num.* 149. *de Clerico excommunicato ministrante.* Addit. ad Mathesil. *sing.* 111. *n.* 18. Dec. *cons.* 327. *num.* 3. Socin. *reg.* 360. *in* 7. *fallentia.* Marsil. *in* §. *aggredior, num.* 123. Benintend. *decis.* 27. *num.* 7. Natt. *cons.* 63. *num.* 16. & *cons.* 147. *num.* 16. Ruin. *cons.* 117. *num.* 7. *vol.* 3. Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 105. *cum multis seqq.* Cosm. *in pragmat. sanct. in verb. Ipso Iure fol.* 33. *col.* 2. Bertazol. *d. clausul.* 41. *gl.* 8. *n.* 8. Menoch. *rem.* 4. *adipiscende, n.* 19. & *rem.* 14. *recuperande, n.* 5. Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 37. Sanch *de matrimon. lib.* 8. *disput.* 21. *num.* 75. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 8. *cap.* 1. *num.* 5. Ioan. de Salas *de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 6

disput. 15. sect. 6. sub num. 79. Cened. ad 6. collect. 25. num. 3. & d. sing. 33. num. 3. & 4. Farinac. fragment. crimin. p. 2. verb. Lex, num. 123. & me citato Sanctarel. variar. resolut. q. 60. num. 5. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 5. num. 13. vbi subdit, aliquando propter subiectam materiam non significare actum ipso Iure nullum.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Continuationem totius temporis significat dictio* Per, *coniuncta tempori.*

3 *Consummationem, seu perfectionem eius rei, cui adijcitur, significat dict.* Per.

4 *Testes deponentes quòd quis possedit per annum, intelligitur per annum perfectum, & integrum.*

5 *Causam efficientem denotat dict.* Per.

6 *Augmentum denotat dict.* Per.

7 Per, *apud Grammaticos vulgò ad locum, sed sæpè etiam ad personam refertur.*

8 Per, *interdum refertur ad tempus.*

9 Per, *significat idem quod* Propter.

10 Per, *nonnunquam obsecrantis est.*

11 Per, *quandoque concedentis est.*

12 Per se, *id est, sine alterius ope.*

13 Per simulationem, per speciem, per causam, *idem ferè significant.*

14 Per litteras, *idem est quod litteris.*

15 Per ætatem, *id est, ob ætatem.*

Per.

Dictio CCL.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de causis, §. inoleuerunt, in verb. Permulti, fol.* 108. *col.* 4. latè Mandos. *in glos. facult. in vers. Ac etiam. in verb. Per, fol.* 257. *& fol.* 305. *& seq.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 324. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 76. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 74. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 124. Grat. *de dictionib. dict.* 158.

2 Coniuncta tempori significat continuationem totius temporis, vt *in l. vrbana,* 166. *§. pernoctare, ff. de verbor. signif.* vbi Rebuff. *vers. Notandum, pag* 531. idem Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §.* 1. *in vers. Per decennium, fol.* 265. Paul. de Castro per text. ibi *in l. Stichus, num.* 2. *&* 3. *ff. de condit. indeb.* Socin. *conf.* 118. *num.* 8. *vol.* 4. *& conf.* 42. *num.* 3. *vol.* 1. Lap. *alleg.* 47. *num.* 3. *vers. Ad idem facit.* Franch. *in cap.* 1. *num.* 3. *vers. Item dictio, de regulis Iuris, lib.* 6. Mandos. *in glos. facult. §. ac tam, vers. Per personas, fol.* 306. *col.* 1. *ad med. & in reg.* 33. *Cancellar. q.* 11. *num.* 2. Mascard. *de probat. conclus.* 1215. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. casu* 462. *num.* 7. Corbul. *de iure emphyt. cap.* 15. *q.* 3. *num.* 3. Bott. *de statutar. Vrbis præscription. glos.* 2. *num.* 21. *fol.* 18. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 9. *in annot. num.* 89. Cened. *d. sing.* 76. *num.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 324. *num.* 1.

3 Significat consummationem, seu perfectionem eius rei, cui adiicitur, vt *in d. l. vrbana, §. pernoctare, & in l.* 2. *§. peregisse, ff. de adulter. & in l. qui procuratorem, in princip. ff. de procurat.* notant Bart. *in l. quinquaginta, num.* 1. *ff. de excusat. tutorum.* Panorm. *in cap. si constiterit, num.* 13. *de accusat.* Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §.* 1. *verb. Per decennium, fol.* 265. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 194. *C. de reuocan. donat.* Roman. *conf.* 301. *num.* 13. Corn. *conf.* 313. *num.* 1. *vol.* 1. *& conf.* 280. *num.* 3. *vol.* 4. Socin. Iun. *conf.* 134. *num.* 93. *vol.* 3. Ioan. de Imol. *conf.* 101. *incip. In causa, num.* 1. Mascard. *de probationib. conclus.* 1215. *num.* 2. Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 1. *§.* 2. *in verb. Par l'espace, num.* 3. *fol.* 94. Polydor. Rip. *de noctur. tempore, cap.* 167. *num.* 30. Mandos. *in glos. facult. §. Ac tam, in verb. Per personas, fol.* 35. *& seq. & in §. Ac etiam, verb. Per, fol.* 257. *& in reg.* 33. *Cancellar. q.* 20. *num.* 7. Cened. *d. sing.* 76. *num.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 324. *num.* 2. vbi subdit, quòd ideò testes deponentes, quòd quis possedit per annum, intelligitur per annum perfectum, & finitum. Et fuit dictum *in Perusina ciuilitatis,* 26. *Ianuary* 1615. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per Farinac. *decis.* 637. *num.* 3. *p.* 2. *recent.* Vnde requirere tempus perfectum, tradunt Vulpell. *citato loco, num.* 2. *pag.* 74. & Ioan. Garc. *de nobilit. glos.* 26. *in medio.* 4

5 Denotat etiam causam efficientem, vt *in cap. vt* 5 *veritatis,* 12. *q.* 1. tradunt Roman. *d. conf.* 301. *num.* 13. *vers. & ex dictione Per.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 324. *num.* 3.

6 Vlteriùs denotat augmentum, vt *in l. verùm, §.* 6 *restit. in fine, ff. de minorib. & in l. cum duobus, §. damna, ff. pro socio, & in cap. significasti. de elect.* notant Mandos. *in d. §. ac etiam, verb. Per, fol.* 257. Mar. Socin. *in suo tract. de testib. num.* 30. Cened. *d. sing.* 76. *num.* 3. *in princip.*

Apud Grammaticos hæc dictio vulgò ad locum, 7 sed sæpe etiam ad personam refertur. Cic. *Attic. lib.* 4. Nihil interest, vtrùm per procuratorem agas, an per te ipsum. Idem *pro Roscio*: Per alium transigam, recede de medio. Idem 1. *de Orat.* Plura detrimenta publicis rebus, quàm adiumenta per homines eloquentissimos importata.

Interdum refertur ad tempus. Cic. *Attic. lib.* 2. 8 *epist.* 23. Nulla abs te per hos dies epistola inanis aliqua re vtili, & suaui venerat. Idem 2. *Verr.* Nulla res per triennium nisi ad nutum istius est iudicata. Idem *de Diuinat. lib.* 1. Per multas ætates fuerunt. Idem *in Brut.* Duo fratres per idem tempus dissimiles inter se.

Aliquando idem quod *Propter* significat. Cic. 9 3. *de Orat.* Per inuidiam depelli Tribunatu. Idem 1. *Tuscul.* Per iram aliquid facere, quod nos pœniteat.

Nonnunquam obsecrantis est. Cic. *Attic. lib.* 13. 10 Ad quæ recuperanda per fortunas incumbe. Idem *ad Brut. epist.* 15. Sed propera, per Deos.

Quandoque concedentis, Cic. 4 *Academic.* Per me 11 vel stertas licet. Idem *Attic. lib.* 4. Per me ista pedibus trahantur. Idem 2. *Philippic.* Petis, vt tibi per me liceat quemdam ab exilio reducere. Idem *pro Milone*: Clodium nihil delectat, quod aut per naturam fas sit, aut per leges liceat.

Per se, id est, *sine alterius ope.* Cic. *de Senect.* Homo 12 per se cognitus nulla commendatione maiorum. Idem *pro Sest.* Per se ipsa splendet virtus semper, neque alienis vnquam sordibus obsolescit. Idem *de Amicit.* Amicitia per se, & propter se expetita.

Per simulationem, per speciem, per causam, idem ferè 13 significant. Cic. *post redit. ad Quir.* Per simulationem amicitiæ nefariè prodiderunt. Idem 6. *Verr.* Per simulationem ædilitatis statuas auferre. Liu. *lib.* 1. Per speciem

speciem alienæ fungendæ vicis suas opes firmauit. Idem *lib.* 2. Per cautam renouati ab Æquis belli.

14 *Per literas* idem est, quod literis. Cic. *in Pison.* Is à Senatu supplicationem per literas postulauit. Idem *Attic. lib.* 1. Antonius purgat se mihi per literas.

15 *Per ætatem*, id est, ob ætatem. Cic. *lib.* 13. *epist.* 30. Vt primùm per ætatem iudicium facere potueritis. Idem *pro lege Manilia*: Nam quum anteà per ætatem huius autoritatem loci contingere non auderem. Idem *pro Dom.* Factus est eius filius contra fas, cuius per ætatem pater esse potuisti.

Perdat.

Dictio CCLI.

1 HOc verbum non denotat canonem latæ sententiæ, iuxta tradita per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Reuertatur, num.* 156. *C. de reuocan. donat.* Card. Tusch. *lit. P. verb. Priuatio, conclus.* 719. *num.* 8. & *num.* 19. & *verb. Pœna, conclus.* 138. *num.* 6. & 7. Ioan. de Salas *de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 6. *sub num.* 78. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. Lex, num.* 128.

SVMMARIVM.

1 *Improprietatis & fictionis significatiua est dictio* Perinde.

2 *Similitudinem omnimodam quandoque denotat dict.* Perinde.

3 *Aequalitatem omnimodam importat dictio* Perinde.

4 Perinde *refertur ad omnes qualitates, & æquiparat vnam alteri.*

5 Perinde *pro* Æquè, *vel* Ita, *apud Grammaticos vsurpatur.*

Perinde.

Dictio CCLII.

1 HÆc dictio est significatiua improprietatis, & fictionis, vt *in l. sed & si lex, §. perinde, ff. de petit. hered. & in l. sacrilegij, ff. ad legem Iuliam peculatus.* glos. Roman. & Alex. *in l. si quis, ff. de acquiren. possess.* Ias. *in l. si is, qui pro emptore, num.* 79. 191. & 274. *ff. de vsucap.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Susceperit liberos, num.* 7. *C. de reuocan. donat. & in l. connub. glos.* 7. *num.* 187. & *de retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 6. *num.* 27. Sebast. Medic. *de regulis Iuris, p.* 1. *reg.* 10. *num.* 39. Cagnol. *in l. per success. num.* 1. *ff. de regulis Iuris.* Hipp. *sing.* 236. & *in rubr. C. de prob. num.* 76. & *in l. si quis obrepserit, num.* 1. *ff. ad legem Cornel. de falsis.* Ruin. *cons.* 54. *num.* 3. & *cons.* 43. *num.* 2. *vol.* 5. Mandos. *in signat. in verb. Perinde valere, post princip. fol.* 17. *col.* 2. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 74. Menoch. *cons.* 158. *num.* 72. Surd. *cons.* 375. *num.* 42. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 33. *num.* 1.

2 Quandoque denotat omnimodam similitudinem, vt *in l. cùm heres, in princip. ff. de acquiren. hered. & in l. qui à patre,* vbi Bart. *ff. de confirm. tutor. & in §. item nobis, in fin. Instit. per quas personas nobis acquiratur.* idem Bart. *in Extrauag. ad reprimen. vers. Perinde,* Rolan. *cons.* 47. *num.* 3. *tom.* 4. Grat. *cons.* 137. *num.* 10. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 53. *num.* 3. *vol.* 1. & *cons.* 169. *num.* 3. *vol.* 4. Dec. *cons.* 124. *col.* 3 *post med.* & *cons.* 190. *num.* 3. *col.* 2. *vers. Et quia,* & *cons.* 361. *num.* 4. Socin. *cons.* 240. *num.* 2. *lib.* 2. Mandos. *de priuileg. ad instar, q.* 2. *num.* 15. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 33. Rebuff. *in commem. ad l. vnus,* 18. *vers. Perinde, pag. mihi* 116. & *ad l. portus,* 59. *vers. Perinde, pag.* 305. *ff. de verbor. signif.* Menoch. *de arbitr. casu* 314. *num.* 13. Mench. *illustr. lib.* 3. *cap.* 107. *num.* 3. Gam. Lusitan. *decis.* 123. *num.* 2. Cened. *d. sing.* 33. *num.* 2. *cum seqq.* Ceual. *commun. contra comm. q.* 7. *num.* 14. vbi ait, quòd denotat similitudinem, non verò identitatem substantiæ. Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. D. conclus.* 375. *num.* 12. vbi *num.* 13. post Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, vers. Perinde,* declarat, quòd hæc dictio *Perinde*, & aliæ similes importantes similitudinem, debent importare omnem similitudinem, & sic per omnia, nisi induceretur contrarietas; quia tunc ad euitandam contrarietatem similitudo non fit quoad omnia.

Importat etiam omnimodam æqualitatem, secundùm Bonau. *commun. opin. verb. Dictio, pag.* 52. *verso.* 3

Refertur ad omnes qualitates, & æquiparat vnam alteri, vt *in l. filio, §. penult. ff. de aliment. & cibar. legat.* Menoch. *cons.* 20. *num.* 19. Cald. Pereira *quæst. forens. cons.* 4. *num.* 35. 4

Apud Grammaticos vsurpatur *Perinde* pro *Æquè,* vel *Ita*; iungitur autem sæpe cum *Ac, Ac si, Atque vt.* Cic. 1. *Tuscul.* Philosophia perinde ac de hominum est vita, merita laudatur. Idem *pro Mar.* Vereor, vt hoc quod dicam, perinde intelligi auditu possit, atque ipse cogitans sentio. Idem *lib.* 9. *epist.* 15. Non perinde vt est reapse ex literis percipere potuisti. Idem 2. *de Orat.* Sed hæc omnia perinde sunt, vt aguntur, id est, prout aguntur. Cæs. *lib.* 4. *de bello ciuili*: Perinde ac si virtute vicissent. 5

SVMMARIVM.

1 *Substantiam omnem, & qualitatem importat dict.* Per omnia.

2 *Tempus omne respicit dict.* Per omnia, *& trahitur ad futura.*

Per omnia.

Dictio CCLIII.

VErba hæc simul iuncta multum operantur, & importent omnem substantiam, & qualitatem, vt per Alex. *in l.* 1. *num.* 9. *ff. de legat.* 1. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 31. Cott. *in memorabil. verb. Per omnia, pag.* 679. & nihil omninò excludent. Surd. *cons.* 412. *num.* 19. 1

Respiciunt omne tempus, & trahuntur ad futura, iuxta resoluta per Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 75. 2

Vide in clausula *Omnia, & singula,* & in clausula *In omnibus, & per omnia.*

SVMMARIVM.

1 Perpetuò, *seu* In perpetuum, *multis modis sumitur.*

2 Perpetuò, *sine præfinitione temporis accipitur, & se in infinitum extendit, ac impor-*

 tat

tat idem quod semper, & omni tempore.

3 *Tempus in sæcula sæculorum significat dictio* Perpetuò.

4 *Infinitatem significat dictio* Perpetuò, *cùm testator vocat successiuè in infinitum.*

5 *Perpetuum nihil potest esse sub Sole, nisi per subrogationem.*

6 Perpetuò *quandoque accipitur ad vitam, seu quamdiu aliquis fuerit superstes.*

7 *Perpetua dici possunt ea omnia, quæ licèt aliquo modo ante mortem finiri possint, apta sunt ad vitam durare.*

8 *Perpetuus censetur actus, qui certo temporis spatio non concluditur.*

9 Perpetuò, *intelligitur non in infinitum, sed donec quis viuit, propter subiectam materiam.*

10 Perpetuò *in vsufructu relicto personis, quæ nunquam moriuntur, intelligitur vsque ad centum annos.*

11 Perpetuò *quandoque intelligitur vsque ad tertiam generationem, & quando vsque ad quartam, vt* num. 12.

13 Perpetuò *non semel* 30. *vel* 40. *annos importat.*

14 *Præscriptionem* 10. *vel* 20. *annorum, non verò* 30. *vel* 40. *excludit dictio* Perpetuò.

Perpetuò.

Dictio CCLIV.

1 HÆc dictio *Perpetuò*, seu *In perpetuum*, multis modis sumitur, de quibus per Alex. *cons.* 71. *num.* 2. *lib.* 6. vbi ait, quòd plures habet significatus secundùm subiectam materiam. Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuil.* 58. *num.* 14. Pute. *decis.* 110. *num.* 13. *cum seqq. lib.* 1. *in correctis.* Mandos. *in glos. facult. in proœm. in verb. Ad perpetuam, fol.* 12. *cum seq. per plures columnas, & in §. volentes, in verb. Perpetuò, fol.* 205. Surd. *cons.* 554. *num.* 38. vbi quomodo, & qualiter intelligatur in fideicommissis, Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 326. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 78.

2 Natura huius dictionis est, vt sine præfinitione temporis accipiatur, & se in infinitum extendat, ac importet idem, quod *Semper, & omni tempore. l. purè, in fine, ff. de except. l. fundi, §. Labeo, ff. de action. empti, l. cum debere, ff. de seruitut. vrbanor. prædior. l. fin. C. de suis, & leg. hæred. l. 1. C. soluto matrimon.* Dec. *cons.* 472. *num.* 22. *& cons.* 521. *num.* 12. *& cons.* 616. *num.* 15. *tom.* 2. Paris. *cons.* 81. *num.* 5. *vol.* 3. *& cons.* 100. *num.* 38. *&* 39. *vol.* 4. *& cons.* 53. *num.* 33. *&* 34. *vol.* 3. Anton. Butr. *cons.* 48. *num.* 3. Bald. *cons.* 372. *vers. Tertiò, lib.* 4. Gozadin. *cons.* 102. *num.* 7. Socin. *cons.* 43. *num* 4. *&* 5. *vol.* 3. Pute. *d. decis.* 110. *num.* 8. Mandos. *in glos. facult. §. volentes, in vers. Perpetuò, fol.* 204. Pinel. *in l.* 1. *p.* 3. *num.* 67. *C. de bonis mat.* Cott. *in memorabil. verb. Perpetuum, pag.* 683. Molin. *de primogenit. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 33. Ioan. Garc. *de nobilit. glos.* 1. *§.* 1. *num.* 29. Anchar. Rhegien. *q.* 72. *num.* 10. *&* 13. *p.* 1. D. Barb. *in l. quia tale, num.* 7. *ff. soluto matrimon.* Surd. *cons.* 67. *num.* 36. *& cons.* 123. *num.* 5. Anton. Monach. Bononien. *decis.* 40. *puncto* 3. *num.* 36. *&* 37. Card. Tusch. *d. conclus.* 326. *num.* 8. Cened. *d. sing.* 78. *num.* 1.

Vnde hanc dictionem significare tempus in secu- 3
la seculorum, tradit Paris. *cons.* 30. *num.* 24. *vol.* 2. quem refert, & sequitur Anchar. *d. q.* 72. *num.* 10. *&* 13.

Et significare infinitatem, cùm testator vocat 4
successiuè in infinitum, ait Menoch. *cons.* 1023. *num.* 8.

Verùm quia perpetuum nihil potest esse sub 5
Sole; nisi per subrogationem, *l. cum debere columnam, ff. de seruitut. vrbanor. prædior.* cum traditis per Molin. *de primogenit. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 15. ideò hæc dictio plures habet significatus, & diuersimodè accipitur secundùm subiectam materiam. Alex. *cons.* 71. *num.* 2. *lib.* 6. Card. Tusch. *d. conclus.* 326. *num.* 3. Menoch. *cons.* 451. *num.* 25. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 42. *glos.* 5. *num.* 1.

Primò quandoque accipitur ad vitam, seu quam- 6
diu aliquis fuerit superstes, vt per Menoch. *cons.* 165. *num.* 35. *& cons.* 29. *num.* 28. Petr. Enriq. *respons. opusc.* 2. *num.* 30. Seraphin. *decis.* 874. *num.* 5. Bald. *cons.* 372. *incip. Tempore D. Friderici, lib.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 326. *num.* 5. Lusit. Franc. de Sousa *in repet. §. actionum, Instit. de actionib. §.* 4. *art.* 2. *num.* 7. Perpetua enim 7
dici possunt ea omnia, quæ licèt aliquo modo ante mortem finiri possint, apta sunt ad vitam durare, quia non habent tempus certum, intra quod duratura sint. *l. sufficit,* 56. *ff. de condict. indeb. cap. vlt.* iuncta glos. *verb. Perpetuum, de rescript. in* 6. cum aliis adductis per Tiraq. *de retractu, tit.* 1. *§.* 1. *glos.* 4. *num.* 110. *& tit.* 2. *§.* 1. *glos.* 1. *num.* 39. Soar. *de legib. lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 1. *cum seq.* Vnde perpetuus censetur actus, 8
qui certo temporis spatio non concluditur, *l. Iurisperitus, in princip.* & ibi Bart. *ff. de excus. tut. l. de pupillo, §. si quis ipsi Prætori, ff. de noui operis nunciat. cap. si gratiosè, de rescript. lib.* 6. Flamin. *de resign. lib.* 11. *q.* 5. *num.* 42.

Intelligitur igitur hæc dictio *Perpetuò* non in 9
infinitum, sed donec quis viuit, propter subiectam materiam, sicut in vsufructu, qui morte finitur, *l.* 3. *§. fin. ff. quibus modis vsusfructus amittatur, & in l.* 1. *ff. pro socio, & in §. finitur, Instit. de vsufructu.* notant glos. *verb. Eius, in Clem.* 1. *de reb. Eccles. non alienan.* Dec. *cons.* 521. *num.* 12. *tom.* 2.

In vsufructu verò relictis personis, quæ nunquam 10
moriuntur, veluti Ciuitati, municipio, Ecclesiæ, vel similibus, intelligitur vsque ad centum annos, non autem in infinitum, ne proprietas sit inutilis, *l. cùm antiquitùs, C. de vsufructu.* Alex. *cons.* 60. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 143. *col.* 4. *lib.* 4. Natt. *cons.* 67. *num.* 31. *tom.* 4.

Quandoque accipitur vsque ad tertiam gene- 11
rationem, vt ex Mandos. notat Cened. *d. sing.* 78. *num.* 4. & in emphyteusi Ecclesiæ importare tertiam generationem, *ex auth. de non alienand. §. emphyteusis.* & Bald. *cons.* 372. *vers.* 4. *lib.* 4. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 326. *num.* 7. vbi *num.* 9. ex Bald. *loco proximè citato* declarat, quòd hodie concessio in emphyteusim facta in perpetuum, intelligitur etiam sine tempore, quamuis emphyteusis sit Ecclesiastica, ex quo potest propria concessio fieri.

Nonnunquam *Perpetuum* intelligitur vsque ad 12
quartam generationem, ex adductis per Menoch. *cons.* 197. *num.* 65. Prohibitio enim facta, ne perpetuò bona alienentur extra familiam, extenditur etiam vltra quartum agnationis gradum, secundùm Menoch. *cons.* 95. *num.* 4.

Non semel etiam triginta, vel quadraginta annos 13
importat, *princip. Institut. de perpetuis, & temporalib. actionib.* Bald. *d. cons.* 372. *lib.* 4. Put. *decis.* 110. *num.* 13. *lib.* 1. *in correctis.* Card. Tusch. *d. lit. D. concl.* 326. *num* 6.

Vnde

14 Vnde excludere præscriptionem decem, vel viginti annorum, non verò aliam triginta, vel quadraginta annorum hac dictione tolli probant text. *in l. minor*, *§. statu liber. ff. de euict. & in l. Prator ait, §. hoc interdictum, ff. de noui operis nunciat. & in §. 1. Instit. de perpetuis, & temporalib. actionib.* adductis per Cened. *d. sing.* 78. *num.* 5. quia licèt denotet perpetuitatem longissimam temporis, non tamen excludit præscriptionem longissimam, vt per Roman. *in l. 1. ff. de vsucap.* Bertran. *cons.* 46. *col.* 1. *vol.* 1. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. *§. 1. glos.* 1. *num.* 8. & 11. Paris. *cons.* 90. *num.* 2. *vol.* 3. Ruin. *cons.* 150. *num.* 2. & 10. *vol.* 4. Mandos. *in glos. facult. §. volentes, in verb. Perpetuò, in fine, fol.* 205.

15 *Perpetuum* quando dicatur, & quibus modis sumatur, latiùs Card. Tusch. *lit. P. conclus.* 312.

Vide quæ dixi sub dictione *In infinitum*, *In perpetuum*, 163.

Persona.

Dictio CCLV.

1 MAsculinum, & fœmininum complectitur, vt per text. *in cap. mulieres, de sement. excommunic.* resoluunt Alphons. de Azeued. *ad l. 1. num.* 75. *tit.* 5. *lib.* 8. *noua Recopil.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 58. *num.* 19. *cum seqq.* D. Parens meus *in comment. ad Ordinationem Regiam Lusitan. lib.* 4. *tit.* 36. *in princip. num.* 2. Campan. *ad statuta Mediolan. tom.* 1. *cap.* 284. *num.* 1. Rota *decis.* 125. *num.* 36. *p.* 2. *diuers.* Et fuit dictum *in Rauennaten, bonorum*, 16. *Decembris* 1613. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 548. *num.* 3. *p.* 1. *recent.* Et vltra hanc vulgarem significationem, qualitatem in homine notat, qua vnus ab alio differt, vt post Coras. *in §. Sacerd. p.* 4. *cap.* 3. *num.* 4. tradit nouissimè D. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 16. *num.* 52.

Persuadere.

Dictio CCLVI.

1 PErsuadere est plus, quàm compelli sibi placere, vt per Menoch. *cons.* 175. *num* 4. vbi *num.* 9. subdit, quòd persuadere dolo is dicitur, qui sciens rem aliter proponit, & suadet.

2 Verbum hoc non inducit mandatum, vt *per l.* 1. *§. idem Papinianus, ff. depositi*, notat Nicol. Mozzius *tract. de contract. tit. de substant. mandati, num.* 9.

SVMMARIVM.

1 Pertinere *latissimas habet habenas.*
2 Pertinere *comprehendit eum, cui debetur actione personali, omnem titulum, & ad possessorium, ac petitorium adaptari potest.*
3 *Possessionem & dominium importat verbum* Pertinere.
4 *Dominium importat verbum* Spectare.
5 *Verbum* Pertineat, *nunquid sit directum, vel obliquum remissiuè.*

Pertinere.

Dictio CCLVII.

HOc verbum latissimas habet habenas, *l. verbum illud Pertinere*, vbi Alciat. & Rebuff. *ff. de verbor. signif.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 15. *glos.* 2. *num.* 2. & *claus.* 26. *glos.* 13. *num.* 1. Menoch. *cons.* 963. *num.* 20. vbi ait, quòd quatuor modis dicitur negotium ad aliquem pertinere. 1

Et ita latissimè sumitur, vt comprehendat etiam eum, cui debetur actione personali, vt per Hippol. *cons.* 26. *num.* 13. & *cons.* 40. *num.* 25. & *cons.* 60. *num.* 8. *vol.* 1. Item & omnem titulum, iuxta notata per Portol. *de consortibus, cap.* 3. *num.* 5. & *cap.* 5. *num.* 19. Ac proinde ad possessorium, & petitorium adaptari potest, vt per Menoch. *in prælud. recuperande, num.* 13. Rot. *decis.* 9. *num.* 1. & 2. *de causa possess. & propr. in nouis*, & *decis.* 49. *num.* 3. *in antiq.* Aretin. *cons.* 6. *num.* 8. Mantic. *decis.* 296. *num.* 9. 2

Vnde etiam cùm sit verbum latissimum, importare potest possessionem, & dominium, ac proinde adaptatur ad vtrumque, vt *in l. liber homo, ff. de acquiren. rerum domin. & in l. per seruum, vers. Quemadmodum. ff. eod. tit.* Felin. *in rubr. de rescript. num.* 7. *vers. Hoc autem limitatur.* glos. *verb. Pertinere.* & ibi idem Felin. *num.* 2. *in cap. inter dilectos, de fide instrum.* Menoch. *cons.* 21. *num.* 4. Bertazol. *d. glos.* 13. *num.* 1. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 22. *num.* 22 Glorit. *resp.* 12. *num.* 18. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 327. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum Socino *cons.* 8. *num.* 4. *lib.* 1. tenet, quòd non procedit inquisitio contra furem, si dicatur, quòd furatus est rem ad me pertinentem; quia non concluditur, quòd sit mea, quia potest verificari in possessione. & *num.* 3. post Felin. *in d. rubr. de rescript. col.* 4. *num.* 7. *in fine*, subdit, quòd si dicatur, *Spectat, & pertinet*, tunc intelligitur ratione dominij, quia verbum *Spectat* importat dominium. 3 4

Verbum *Pertineat* numquid sit directum, vel obliquum, & an suapte natura significet *ipso Iure*, an verò secùs, vide Tiraq. *in l. si vnquam, C. de reuocat. donat. in verb. Reuertatur, num.* 190. *cum seqq.* vbi testatur communem esse opinionem, hoc verbum non esse simpliciter directum, sed obliquum, nec importare *ipso Iure*, ad sententiam ferendam, refert Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. Lex, num.* 140. 5

Et latiùs quid importet *Pertinere*, declarat Card. Tusch. *lit. P. conclus.* 324.

Perueniat.

Dictio CCLVIII.

VErbum hoc importat perfectum veniendi modum, vt notat Ægid. Bellam. *cons.* 39. *num.* 11. *vers. viget alia ratio.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 328. *num.* 1. 1

Placere.

Dictio CCLIX.

VErbum hoc de boni viri arbitrio intelligitur, iuxta notata per Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc Iure, ff. de Iustitia, & Iure, p.* 1. *cap.* 8. *num.* 60. 1

SVMMARIVM.

1 Planè *vulgariter ponitur pro* Certè.
2 Planè *sæpè idem significat quòd* Clarè, *&* Apertè.
3 Planè *pro* Omnino *quandoque vsurpatur.*

Planè.

Dictio CCLX.

1 HÆc dictio pro *Certè* vulgariter ponitur, vt *in l.vlt. ff. de Iure fisci.* Cic. *lib.* 1. *de legib.* Sed ego planè vellem me arbitrum inter eos datum. Plaut. *Most.* Ipsáne ea est? immò planè ea est.

2 Sæpe idem significat, quod *Clarè*, & *Apertè.* Cic. 2.*de Finib.* Epicurus autem, vt opinor, necnon vult planè, & apertè loqui. Idem *ibidem*: Sed tu dixisti istud bene Latinè parum planè.

3 Quandoque vsurpatur pro *Omninò.* Cic. *Attic. lib.*12. Accepi Atticum planè bellè se habere. Idem *lib.* 4. *epist.* 4. Si te habebo, non mihi videbor planè periisse. Idem *lib.* 16. *epist.* 1. Vt te Leucadem deportares, vt ibi planè te confirmares. Idem *in Brut.* Effice id, quod iam propemodùm, vel planè potiùs effeceras.

SVMMARIVM.

1 Plenum *illud dicitur, cui aliquid iuris nihil deest.*
2 *Diminutionem non recipit, & additione non indiget dict.* Plenum.
3 Plenum *dicitur perfectum, & cui nihil deest.*
4 Plenum *dicitur, cui nihil addi potest, &* Plenarium *quod adiectione non indiget.*
5 *Vsusfructus plenus si legatur, non restringitur solùm ad alimenta, sed ad vsumfructum omnium rerum, & bonorum hæreditatis.*
6 Plenum, *&* Liberum, *sunt verba æquipollentia.*
7 Plenarium *dicitur, quod adiectione non indiget.*
8 Plenissimum *importat idem quod* Omni meliori modo.
9 *Securitas plenissima data dicitur, cui nulla obstat exceptio, & contra quam nulla datur restitutio.*

Plenum, Plenarium, Plenissimum.

Dictio CCLXI.

1 P*Lenum, Plenè, & Plenissimè*, intelliguntur, id est, sine aliqua diminutione & plenum illud dicitur, cui aliquid Iuris non deest, vt post Bald. & Imol. notat Ias. *in l. huiusmodi*, §. *ades*, *num.* 5. *ff. de legat.* 1. Bald. loquens de plena proprietate *in l. fœmine*, §. *illud*, per illum text. *C. de secund. nupt.* idem Bald. loquens de plena possessione *in l. mater*, *C. ad Tertull. & in l. raptores*, §. *sin autem*, *C. de Episcop. & Cleric.* Menoch. *cons.* 325. *num.* 17. *cum seqq. & cons.* 336. *num.* 10. Hinc est, quòd plenum tamquam vniuersale omnia comprehendens non recipit diminutionem, seu additione non indiget, quia ei nihil potest addi, nec ab eo aliquid potest minui, *cap. bene quidem*, 96. *dist. cap. Apostolica, de prebend. in* 6. Bald *cons.* 293. *incip. Thema, circa finem*, *num.* 3. *lib.* 4. *& cons.* 379 *in princip. vers. Item dicitur plenum.* glos. *in Clem.* 1. *de re iudic.* Gozad. *cons.* 47. *num.* 7. Ruin. *cons.* 100. *vers.* 3. *col.* 6. *vol.* 3. Socin. Iun. *cons.* 1. *num.* 17. *vol.* 4. Rolan. *cons.* 85. *num.* 53. *vol.* 4. Peregr. *de fideicommiss. art.* 3. *num.* 95. Surd. *cons.* 515. *num.* 5. *vol.* 4. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Plenè*, *pag.* 70. Menoch. *cons.* 19. *num.* 12. Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 239. *num.* 5. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 297. *num.* 14. *& concl.* 329. *num.* 1. 2

Plenum dicitur perfectum, & cui nihil addi debet. Decian. *cons.* 36. *num.* 3. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 329. *num.* 4. 3

Item *Plenum* dicitur, cui nihil addi potest; & *Plenarium*, quod adiectione non indiget. Bald. *cons.* 379. *in princip. vers. Item dicitur plenum.* Card. Tusch. *d. conclus.* 329. *num.* 5. ita quòd minima pars non deficiat. Gozad. *cons.* 47. *num.* 7. 4

Vnde si legetur plenus vsusfructus, non restringitur solùm ad alimenta, sed ad vsumfructum omnium rerum, & bonorum hæreditatis, vt per Gozad. *cons.* 47. *num.* 5. Surd. *cons.* 18. *nu.* 12. *& cons.* 515. 5

Plenum, & *Liberum* sunt verba æquipollentia, *l. fideicommissa*, §. *quamquam*, *ff. de legat.* 3. Bald. *in l. & si post tres, ff si quis cautionib.* Alex. *cons.* 108. *incip. Viso*, *num.* 5. *lib.* 2. Rolan. *cons.* 85. *num.* 51. *vol.* 4. Peregr. *de fideicommiss. art.* 3. *num.* 55. *in fine.* Card. Tusch. *d. lit. D conclus.* 331. *num.* 8. *Plenum* quandoque adeò dicitur liberum, vt etiam importare possit arbitrium iniquum declarando, vt per Bald. *cons.* 379. *in princip. vers. Quandoque*, *lib.* 3. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 329. *num.* 7. 6

Plenarium dicitur, quod adiectione non indiget Bald. *cons.* 379. *incip. Quando, in princip. lib.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 33c. *num.* 1. 7

Plenissimum importat idem, quod *Omni meliori modo.* Alex. *cons.* 50. *incip. In causa*, *num.* 9. *vers. Postremò*, *lib.* 7. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 330. *num.* 2. Vnde plenissima securitas data dicitur, cui nulla obstat exceptio, & contrà quam nulla datur restitutio, aliàs non diceretur plenissima. Alex. *d. cons.* 50. *num.* 9. *lib.* 7. Card. Tusch. *d. conclus.* 330. *num.* 3. 8 9

SVMMARIVM.

1 *Frequentiam casus ostendit dict.* Plerumque, *quasi sæpissimè.*
2 Plerumque, *importat nnonunquam idem quod* Semper.
3 Plerumque *aliquando exponitur pro* Interdum.
4 *Regulam notat, & designat de sui natura dict.* Plerumque.
5 *Exceptionem, & regulam esse in contrarium denotat dictio* Plerumque.

Plerumque.

Dictio CCLXII.

OStendit hæc dictio casus frequentiam quasi sæpissimè, vt per Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif.* 1

signif. sub hac dict. pag. 76. Menoch. *rem.* 8. *recuper. num.* 91. Paul. Montan. *de tutelis & curis, cap.* 15. *nu.* 139. *in fine.*

2 Importare quandoque idem quod semper, ait Castil. *conf.* 36. *num.* 31. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 322. *num.* 2.

3 Quandoque exponitur pro *Interdum*, iuxta notata per Menoch. *de præsumptionib. lib.* 5. *præsumpt.* 30. *numero* 19.

4 De sui natura denotat & designat regulam. *l. plerumque, in princ.* cum ibi notatis *ff. de iure dotium, l. Titia, §. idem respondit, ff. de verb. oblig.* Bart. *in l.* 1. *ff. de tutel. & ration. distraben.* Corn. *conf.* 68. *num.* 5. *vol.* 8. Menoch. *de arbitrar. casu* 390. *num.* 3. *vers. secundus est casus. & de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 22. *num.* 15.
5 Mascard. *de prob. conclus.* 891. *num* 2. Vnde denotare exceptionem, & regulam esse in contrarium per *l. plerumque, & l. locus, & l. pronunciatio, §.* 1. *ff. de verb. signific. & l.* 1. *§.* 1. *ff. de itinere, actúque priuato*, notat Tiraq. *de retractu, tit.* 1. *§.* 1. *glos.* 9. *num.* 224.

SVMMARIVM.

1 *Ternario numero contenta est dictio* Pluries.
2 Pluries *verificari potest in tribus, vel quatuor vicibus, & in bino.*
3 Multa, *verificatur in tribus.*

Pluries.

DICTIO CCLXIII.

1 TErnario numero contenta est hæc dictio, vt *in cap. Olim*, vbi Bald. *de rescript.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 77. Borgnin. *decis.* 43.
2 *num.* 7. vbi ait, quòd hæc dictio est ambigua, & potest verificari in tribus, vel in quatuor vicibus. Bald. *in cap. in præsentia, col.* 2. & ibi Felin. *col. fin. de testib.* Syluan *conf.* 2. *num.* 2. Gom. *in cap. cùm in multis, num.* 3. *de rescript. in* 6. Natt. *conf.* 70. *incip. Vidi, nu.* 60. vbi ait, quòd potest verificari in bino. Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing.* 80. *num.* 4. Steph. Gratian. *discept. forens. cap.* 135. *num* 19. vbi *num.* 12. subdit, quòd dictio
3 *Multa*, etiam verificatur in tribus.

SVMMARIVM.

1 Plus *est aduerbium comparatiuum, & de modica quantitate intelligitur.*
2 *Dict.* Plus, *à teste prolata, cùm sit ambigua, nihil operatur.*
3 *Verba* Plus, minusve, *nihil addunt, nihilque imminuunt de confessione, nisi aliud probetur.*
4 *Tempus illud quod à principio litis vsque ad diem examinis, seu depositionis, non potest suppleri vigore dictionis* Plus.
5 *Tempus perfectum quandoque significat dict.* Plus, *cùm agitur de certo tempore probando.*
6 Plus *consideratur non solùm respectu quantitatis, sed etiam respectu temporis.*
7 *Substantiam rei non mutant* Plus & Minus, *nec illam faciunt differre specie.*
8 Plus *scilicet, quod est, minus licitum est.*
9 Plus *apud Grammaticos vsurpatur pro* Magis, *seu* Amplius.

Plus.

DICTIO CCLXIV.

PLus est aduerbium comparatiuum, & de modica quantitate intelligitur, vt *in l. hac adiectio, ff. de verbor. signif. & in l. cùm filius, §. pater, ff. de legat.* 2. *& in l. & si post tres*, vbi glos. & Bald. *ff. si quis cautio*n. notant Ias. *in l. cùm quidam, num.* 1. *C. de verbor. signif.* Euerard. *in Topicis legalib. cap. ab absurdo, fol.* 65. *col.* 1. Boër. *decis.* 147. *num.* 7. Ruin. *conf.* 55. *num.* 1 *&* 3. *vol.* 1. Gabr. *conf.* 168. *num.* 4. *tom.* 1. Strach. *in tract. de mercatura, p.* 1. *num.* 27 *fol.* 18. & de adiecto *p.* 4. *q.* 1. *num.* 7. *fol.* 246. *& p. vlt. q. fin. num.* 34. *fol.* 284. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 78. Menoch. *de arbitr. casu* 145. *num.* 4. *cum seq.* 1

Prolata à teste, cùm sit ambigua, nihil operatur, 2
vt per Alex. *conf.* 109. *num.* 15. *vol.* 4. Ias. *in rubr. ff. soluto matrimon. num.* 5. Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *de testib. num.* 379. Menoch. *de arbitr. casu* 47. *in princip.* Mascard. *de probat. conclus.* 1396. *num.* 7. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 31. *in princip.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 277. *num.* 10. *cum seqq.* Cened. *d. sing.* 80. *num.* 2.

Et dictio *Plus, minúsve* nihil addit, nihílque mi- 3
nuit de confessione, nisi aliud probetur, vt per Bart. *in l. Publia, §. fin. ff. depositi, & in l. in actione, ff. de furtis*, vbi ait, admittendum esse libellum, in quo certum petitur, & additur clausula illa *Et plus*: nam dictio *Plus* nihil operatur, nisi posteà probetur aliquid certum. Alex. *conf.* 8. *in fine, vol.* 4. Strach. *d. p. vlt. q. fin. num.* 37. *cum tribus seqq. fol.* 284.

Nec vigore huius dictionis potest suppleri illud 4
tempus, quod est à principio litis, vsque ad diem examinis, seu depositionis, vt notat Mascard. *de probat. conclus.* 414. *num* 24. quem refert Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 9. *§.* 1. *in annot. num.* 91.

Interdum significat tempus perfectum, cùm 5
agitur de certo tempore probando, ex notatis per Menoch. *de arbitr. casu* 47. *num.* 1. & nihil releuat, secundùm Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 61.

Plus consideratur non solùm respectu quanti- 6
tatis, sed etiam respectu temporis, iuxta tradita per Menoch. *conf.* 279. *num.* 7.

Plus, & *Minus* non mutant substantiam rei, nec 7
illam faciunt differre specie, vt *in l. fin. ff. de fundo instructo, & in l. legato. generaliter, ff. de legat.* 1. Marc. Anton. *variar. lib.* 3. *resolut.* 39. *num.* 4. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, glos.* 8. *num.* 155. Thomas de Thomasset *reg.* 225. vbi subdit, procedere, quando differunt accidentaliter, secùs autem si differant essentialiter.

Plus scilicet, quod est minùs, licitum est, *l. non* 8
debet, ff. de regulis Iuris, auth. multò magis, C. de sacros. Eccles. cap. cui licet, 53. *de regulis Iuris, lib.* 6. Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *conf.* 60. *num.* 109. Thomas de Thomasset *reg.* 85. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, glos.* 4. *num.* 43. vbi ait, quòd cui non licet quod est minus, nec licere debet quod est plus.

Plus apud Grammaticos magis accedit ad nomen, 9
quàm *Magis*, proinde non temerè pro magis vsurpandum est. Cic. *de Amicit.* Ne plus æquo quid in amicitia congeratur. Idem *Attic. lib.* 6. Dimidio plus scripsit.

19 Sæpè autem vsurpatur pro *Amplius*. Cic. 2. *de natura Deor.* Molestum est vno digito plus habere. Idem 1. *Philippic.* Plus vna me nocte retinere non potuit. Idem *pro Quinct.* Ac tecum anno plus vixit.

SVMMARIVM.

1 Plures *verificantur in duobus.*

2 *Testis si dicat quòd Titius possedit per plures, & plures annos, intelligitur de quatuor propter geminationem.*

3 *Pluralis numerus vno non contentatur, sed in duobus ad minus verificari debet.*

4 *Numerum quemcumque importat dictio* Plures, *quando est comparatiuè posita, & denotat excessum.*

5 Plures *cùm vocantur sub plurali numero, omnes æqualiter eodem tempore succedunt.*

6 *Pluribus quando per verbum obliquum relinquitur, ij omnes alternatiuè dicuntur vocati ordine successiuo.*

7 *Dict.* Plura, *in materia prohibitiua verificatur solùm in duobus.*

Plures.

Dictio CCLXV.

1 Dictio *Plures* verificatur in duobus, vt per Marsil. *sing.* 378. *num.* 5. Roch. de Curte *in tract. de consuet. part. num.* 371. *vers. prima est conclusio.* Dom. *in cap. cùm plures, in princip. de offic. deleg.* Borgnin. *decis.* 43. *num.* 7. Benintend. *decis.* 43. *num.* 6. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 23. *num.* 16. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 33. Ruin. *cons.* 44. *num.* 13. *lib.* 4. Honded. *cons.* 100 *num.* 32. *vol.* 1. Mascard. *de probat. conclus.* 838. *num.* 11. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 80. *num.* 3. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb.*
2 *signif. sub dict. Plus, num.* 6. vbi cum Rom. subdit, quòd si testis dicat, quòd Titius possedit per plures, & plures annos, intelligendum est de quatuor propter geminationem; de quo etiam Ioan. de Imol. *cons.* 101. *incip. In causa, num.* 2. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 33. *num.* 2.
3 Pluralis enim numerus vno non contentatur, vt per Menoch. *cons.* 198. *num.* 6. *& cons.* 404. *num.* 2. Card. Tusch. *d. lit D. conclus.* 353. *num.* 1. *& lit. P. conclus.* 367. Immò in duobus ad minùs verificari debet, *l. vbi numerus, ff. de testib. cap. pluralis locutio,* 40. *de regulis Iuris, lib.* 6. cum citatis per Mascard. *conclus* 838. *num.* 12. & Escobar *de ratiocin. cap.* 18. *num.* 43. & Euerard. *in Topicis, loco* 54.

4 Quando autem hæc dictio est comparatiuè posita, & denotat excessum, tunc importat quemcumque numerum, vt per Signorol. de Homodæis *cons.* 148. *in fin. vers. item pars aduersa.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 133. *num.* 1.

5 Plures cùm vocantur sub plurali numero, omnes æqualiter eodem tempore succedunt. Menoch. *cons.* 158. *num.* 27. declarando vt ibi *num* 53.

6 Pluribus verò quando per verbum obliquum relinquitur, ij omnes alternatiuè dicuntur vocati ordine successiuo, ex eodem Menoch. *cons.* 328. *à num.* 44.

7 In materia verò prohibitiua dictio *Plura* verificatur solùm in duobus, vt fuit dictum in Rota *decis.* 233. *num.* 25. *p.* 1. *diuers. & decis.* 528. *num.* 3. apud Farinac. *p.* 1. *recent.*

Plurimi.

Dictio CCLXVI.

Dictio *Plurimi* ad minùs in tribus debet verificari. glos. *in §. & quod sæpe, in auth. de trient. & semiss.* Doct. *in l. continuus, §. item qui insulam, ff. de verbor. oblig.* Benintend. Bononiæ *decis.* 43. *num.* 7. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 33. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 80. *num.* 3. *in princip.* 1

SVMMARIVM.

1 Porrò, *idem significat quòd* Deinde, *seu* Postea.

2 Porrò *aliquando pro* Vltrà *vsurpatur.*

3 Porrò *non semel pro* Autem *vsurpatum, continuat orationem.*

Porrò.

Dictio CCLXVII.

IDem significat apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores, quòd *Deinde*, seu *Postea*. Cic. 3. *Verr.* Hominibus & natura, & consuetudine, & disciplina leuissimis, porrò autem populi Romani conditione sociis, fortuna seruis. Idem *Verr.* 4. Sic porrò nostros homines diligunt. Terent. *Andr.* Moue ocyùs te, vt quid agam, porrò intelligas. 1

Aliquando ponitur pro *Vltrà*. Cic. 4. *de Finib.* Perge porrò, nam de isto magna dissensio est. Liuius *lib.* 1. Ex loco infecto agere porrò armentum cœpit. 2

Non semel pro *Autem* vsurpatum continuat orationem. Cic. *pro Milone*: Eum porrò summo consensu populi Romani Consulem fieri videbat. Idem *pro Planc.* Nihil porrò tam inhumanum, &c. Idem 7. *Verr.* Age porrò tu, qui te tam religiosum existimari voluisti interpretem fœderum. Idem *pro Quinct.* Clamabat porrò Quinctius. Idem *Attic. lib.* 1. Porrò autem neque mihi accidit. 3

SVMMARIVM.

1 *Facultatem, ac liberam voluntatem, non autem necessitatem importat verbum* Possum, *quando affirmatiuè profertur.*

2 *Arbitrium, & electionem inducit verbum* Possum, *affirmatiuè conceptum.*

3 *Necessitatem importat verbum* Possum, *negatiuè prolatum, & actum contrà gestum omnino reddit nullum, priuátque omni potentia.*

4 *Negatiua præposita verbo* Possum, *reddit ipso iure actum inutilem, si fiat in contrarium.*

5 *Verbum* Possum *iunctum cum dict.* quouis, *seu*

seu quoquomodo, *operatur impotentiam ex aliqua alia causa, iure, vel titulo.*

6 *Extensiuum est verbum* Possum, *quod trahitur ad futura habentia causam de præsenti.*

7 *Verbum* Possum *comprehendit illud quod licitè & commodè fieri potest, non autem id quod est contra bonos mores.*

8 *Verbum* Possum *intelligitur secundùm Iuris dispositionem.*

9 Posse *videtur, qui facit quominùs possit.*

10 Posse *quis non dicitur quod incommodè potest, vel facilè, aut sine periculo exequi non valet, vel quod non honestè potest, vel quod contra ius potest.*

Possum.

Dictio CCLXVIII.

1 VErbum hoc importat facultatem, ac liberam voluntatem, & non necessitatem, quando affirmatiuè profertur, vt *in l. sæpè*, cum ibi notatis, *ff. de offic. Præsidis, & in l. 1. C. quomodo, & quando Iudex*, notant glos. *verbo possit, in cap. statutum, de rescript.* Cosin. *in pragm. sanct. tit. de collat. verb. Poterunt. pag.* 280. Menoch. *cons.* 1069. *num.* 4. *& cons.* 1199. *num.* 12. Surd. *de alim. tit.* 5. *quæst.* 4. *nu.* 14. *&* 17. Caroc. *decis seu casu* 36. *num.* 3. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 27. *glos.* 13. *nu.* 5. Gutier. *de tutel. & cur. p.* 1 *cap.* 7. *num.* 6. Seraph. *de privileg. iuram. priuileg.* 33. *num.* 69. *cum seqq.* Morl. *in emporio Iuris, p.* 1. *tit.* 2 *in prælud. num.* 18. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 720. *nu.* 1. *in* 1. *edit. alias resol.* 610. *num.* 7. *in* 2. *edit.* Pichard. *in disp. de mora. num.* 121. Farin. *in praxi crim. p.* 1. *lib.* 1 *tit.* 3. *quæst.* 21. *num.* 5. Castil. *controu lib.* 2 *cap.* 30. *num.* 41. Melch. Phebos Lusitan. *decis.* 9. *num.* 6. Sanch. *de Matr. lib.* 6 *disput.* 38. *num.* 20. Steph. Gratian. *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 146. *num.* 15 *& tom.* 3. *cap* 506. *num.* 12. *&* 13. Gregor. *decis* 85. *num.* 7. Et in hoc sensu exponitur pro verbo *Debet.* Flam. *de resign. lib.* 5. *quæst.* 3. *num.* 84. Seraph. *d. priuilegio* 33. *num.* 71. Et quòd sit meræ facultatis, & non necessitatis, tam in rescriptis, quàm in legibus, & in contractibus, di-
2 cit Rot. *decis.* 329. *num.* 3. *p.* 2. *recent.* Affirmatiuè etiam conceptum inducit arbitrium, & electionem, ex traditis per Ferrer. *in constit. Cathal. in glos.* 1. *n.* 322.

3 Negatiuè autem prolatum necessitatem importat, & actum contrà gestum omnino reddit nullum, priuátque omni potentia, iuxta Glos. *verb. Non potest, in cap. non potest de reg. iur. lib.* 6. Bernard. *reg.* 487. Bart. *in l. Mæuius, §. duobus, col.* 8. *vers.* 4. *quæro, num.* 20. *ff de leg* 2. Roland. *cons* 2. *num.* 40. *lib.* 4. Paris. *cons.* 58. *nu.* 35. *lib.* 4. Tiraq. *de iure mariti, glos.* 4. *nu.* 1. *&* 11. Vital de Camb. *in tract. claus. pag.* 420. *num.* 1. Hipp. *cons.* 65. *nu.* 17. *vol* 1. Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 11. *cum seq.* Ioan. Garc. *reg.* 485. Gallet. *in margar. casuum Conscientiæ, verb. claus. pag.* 40. Auila *ad cap.* 3. *Prætorum, in glos. Puedan.* Lancell. Gallia. *in consuetud.* Alexand. *in glos. non possit, in princ. à num.* 2. Bursatt. *cons.* 164. *num.* 3. Paul. Fusch. *lit. P. singul.* 57. Alex. *cons.* 77. *num.* 2. *vol.* 3. Roland. *cons.* 80. *num.* 57. *vol* 3. *& cons.* 2. *num.* 40. *vol.* 4. Petr. Madagl. *de num. testium in testam. p.* 1. *cap.* 10. *num.* 101. Gutier. *in repet. l. nemo potest, num.* 145. *ff. de leg.* 1. *& pract. lib.* 3. *quæst.* 51. *num.* 1. Mench. *vsufrequen. cap.* 10. *num.* 3. Azeued. *ad l.* 1. *num.* 1. *tit.* 3. *lib.* 5. *& l.* 4. *num.* 1. *tit.* 6. *& l.* 8. *n.* 1. *tit.* 10. *eod. lib.* 5. *noua Recopil.* Couar. *in cap. quamuis pactum, de pactis, lib.* 6. *p.* 2. *§.* 4. *num.* 4. Cald. Pereira *in l. si curatorem, in princ. num.* 27. *C. de in integr. restit. & de potest. eligendi, cap.* 10. *num.* 1. *& num.* 42. *& de resol. emphyt. cap.* 3. *num.* 1. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *nu.* 33. Card. Tusch. *lit. P. conclus.* 464. Sanch. *de Matr. lib.* 6. *disp.* 38. *num.* 20. *& in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *nu.* 38. *vers. idem.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *quæst.* 41. *num.* 31. Rota *decis.* 515. *num.* 3. *p.* 1. *recent.* & quòd ratione subiectæ materiæ importet hoc verbum necessitatem, & obligationem, censuit eadem Rot. *decis.* 48. *num.* 6. *p.* 2. *recent.* Negatiua enim præposita huic ver- 4
bo reddit ipso iure actum inutilem, si fiat in contrarium, iuxta resoluta per Gomez. *in cap. vt animarum, § statuto, nu.* 24. *de const. t. lib.* 6. Ceual. *com. contra comm. quæst.* 404. *num.* 5. Rebell. *de oblig. Iustit. p.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 6. *num.* 42.

Si quoque addantur verba *quouis*, seu *quoquomodo*, 5
dicendo, *non possint quouis modo, operarentur, vt quis ex aliqua alia causa, iure, vel titulo petere non valeat.* Ruin. *cons.* 98. *num.* 11. *lib.* 1. Cephal. *cons.* 13. *num.* 2. *vol.* 1. Vnde nec includere modos similes & dissimiles, æquales & inæquales, ac maiora expressis. Roland. *cons.* 2. *num.* 31. *vol.* 4. *& cons.* 5. *num.* 46. *vol.* 1. Ceph. *cons.* 121. *num.* 1. *vol.* 1. & etiam modos indirectos, idem Ceph. *consil.* 76. *numero* 15. *&* 16. *in fine*, *& consil.* 688. *numero* 7.

Verbum hoc est extensiuum, quod trahitur ad fu- 6
tura habentia causam de præsenti, vt *in l si ita quis testamento* 53. vbi glos. *verb quandoque. ff. de leg.* 2. *l. quod seruus,* 8. *in fine, vbi glos. verb potest. ff. de condict. causa data,* notant Alex. *cons* 46. *incip. Visis, num.* 2. *vers.* 3 *lib.* 1. *& cons.* 1. *incip. Perspectis, nu.* 6. *lib.* 5. vbi Apostil. *in verb. extensiuum*, ait, quòd comprehendit ius de futuro. Steph. Gratian. *discept. forens. cap.* 555. *num.* 17. Bertaz. *de clausul. instrum. claus.* 27 *glos.* 13. *num.* 5. vbi etiam di- 7
cit de isto verbo, quòd comprehendit illud, quod licite & commodè fieri potest, *per text. in l. nepos Proculo,* vbi Alciat. *ff. de verb signif.* Glos. *verb. licitè, in reg* 1. *de regulis Iuris, lib.* 6. Et quòd non comprehendit id, quod est contra bonos mores, *per l. culpa caret.* & ibi Cagnol. *num.* 3 *ff. de reg. Iuris.*

Intelliguntur secundùm Iuris dispositionem, iux- 8
ta tradita per Seraph. *de priuileg. iuramenti, priuileg.* 73. *num.* 72.

Posse videtur qui facit quominùs possit, *l. si bona* 9
fide, 12. *ff. de noxalibus action.* Posse quis non dicitur 10
quod incommodè potest. Menoch. *cons.* 2. *num.* 10. Vel quod facilè, aut sine periculo exequi non valet. Idem Menoch. *cons.* 351. *num.* 34. Vel quod non honestè potest. *d. l. nepos Proculo.* Surd. *cons* 203. *num.* 44. Menoch. *cons.* 301. *num.* 61. Vel quod contra ius potest, cùm verba sint intelligenda secundùm ius, *l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati, cap. causam, quæ, de rescript. cap. cùm dilectus, de consuetud.* Steph. Gratian. Marchiæ *decis.* 13. *num.* 34.

SVMMARIVM.

1 Post, & Posteà, *eiusdem sunt significationis & naturæ.*

2 *Tempus non certum, sed ambiguum significant dict.* Post, & Posteà, *secundùm subiectam materiam.*

3 *Separatiuæ dictiones sunt* Post, & Posteà.

4 *Actum sequentem factum incontinenti, & ex interuallo possunt significare dictiones* Post, & Posteà.

Post,

Post, Posteà.

Dictio CCLXIX.

1 Huiusmodi dictiones eiusdem esse significationis, & naturæ, probant Tiraq. *in l. si vnquam, verb. & posteà, à num.* 15. *cum seqq.* vbi *num.* 13. ait, quantum ad interuallum nihil omninò differre, sicut *Ante*, & *Antea*. Rebuff. *ad l. Labeo*, 14. §. *item si dominus, ff. de verbor. signif. pag.* 138. *vers. posteà*, vbi ait,
2 eas non certum tempus, sed ambiguum secundùm subiectam materiam significare. Anton. Thes. *decis.* 30. *num.* 2. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 34. *num.* 4. & 5.
3 Sunt dictiones separatiuæ, vt *per l. si cui legetur, ff. de legat.* 1. notat Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub dict. Post, pag.* 78. vbi *num.* 2. asserit,
4 quòd denotare possunt actum sequentem factum incontinenti; & ex interuallo, secundùm sermonis proprietatem, & quòd significant extremitatem, & lapsum totius temporis, ac inducunt conditionem.

SVMMARIVM.

1 *Ambigua dictio est* Post, *& varij sensus.*
2 *Exclusiuè stat dictio* Post, *quando apponitur in dispositione in qua tempus, vel terminus statuitur.*
3 *Termino, vel dilationi alicui iuncta dictio* Post, *importat vt dilatio præcedens totaliter sit consumpta.*
4 *Interuallum modicum denotat dictio* Post, *quando ponitur in dispositione, in qua potest significare & modicum, & longum interuallum.*
5 *Actum immediatè sequentem sine interuallo importat dict.* Post.
6 *Ordinem successiuum denotat dict.* Post, *præcipuè quando respicit personam.*
7 *Ordinem per prius, & posterius importat dict.* Post.
8 *Conditionem an & quando denotet dict.* Post, *ostenditur.*
9 Post, *quando apponitur in aliqua dispositione, in qua potest stare inceptiuè, seu inchoatiuè, & potest similiter stare completiuè, perfectiuè, siue finitè, semper tunc accipienda est perfectiuè, completiuè, & finitè.*
10 *Testificantes variè per dict.* Post, *gratia contrarietatis euitandæ, quomodo concordandi, ostenditur, &* num. 11. & 12.
13 *Dict.* Ante, *&* Post, *ita sunt intelligenda, vt actus, de quo quæritur, non vitietur.*
14 Post, *omnino contraria est dict.* Ante.
15 Post, *apud Grammaticos qualiter accipiatur, &* num. 16.

Post.

Dictio CCLXX.

1 Est dictio ambigua, & varij sensus, vt refert Galliaul. *in repet. l. Gallus, ff. de liber. & posthum. num.* 37.

Quando hæc dictio *Post* apponitur in disposi- 2
tione, in qua tempus, vel terminus statuitur, & ponitur ante dictionem *Diem*, tunc stat exclusiuè, & facit, vt dies ille, cui adiicitur, non comprehendatur in termino. Ita glos. *verb. proponitur, in cap. frequens, de restit. spol. lib.* 6. & ibi Archid. *ante num.* 1. *in vers. Post diem, glos.* 1. *post med. in cap. quod à patribus*, 75. *distinct.* Speculat. *in tit. de citat.* §. *Viso, col. vlt. vers. Item nota.* Alber. *in Dictionario, verb. Post diem Sabbati.* Bart. *in l.* 2. §. *creditum, col.* 2. *vers. aduerte, ff. de rebus creditis*, Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *num.* 40. & 50. Perez *ad l.* 12. *vers. Item nam dictio. Post, tit.* 2. *lib.* 7. *Ordinam. pag.* 408. Cened. *d. sing.* 34. *num.* 1.

Adiuncta hæc dictio alicui termino, vel di- 3
lationi, importat, vt dilatio præcedens totaliter sit consumpta, vt si assignatur terminus post primam dilationem, ille terminus non currit, nisi totaliter consumpta prima dilatione. Ita per text. *in cap. Capellanus, de feriis*, notant Gemin. *cons.* 121. *num.* 4. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 336. *num.* 1. vbi *num.* 3. post eumdem Gemin. *d. cons.* 121. *num.* 10. 11. & 16. restringit, nisi is, ad cuius fauorem statuitur terminus, velit præuenire, quia tales termini bene non possunt præteriri; sed tamen hæc dictio *Post* non importat, quin is, qui habet dilationem, possit illi termino renunciare, & tunc succedit alius terminus assignatus pòst.

Quando verò ista dictio ponitur in dispositione, 4
in qua potest significare & longum, & modicum interuallum, tunc hæc dictio *Post* denotat modicum interuallum, quia illa simpliciter posita differt à dictione *Posteà* pariter simpliciter posita; cùm hæc dictio *Pòst* non denotet interuallum, sed pro *Confestim*, aut *Incontinenti* accipiatur. Dictio verò *Posteà* suapte natura interuallum longum, vel si malueris paruum significat, secundùm subiectam materiam, ex Tiraq. *in d. l. si vnquam, vers. & posteà, à num.* 7. Ita probat text. *in l. iuris gentium*, §. *quinimò, ff. de pactis*, ibi, *post emptionem ex interuallo.* Si namque *Pòst* importasset ex interuallo, frustrà fuisset additum. & similis text. *in l. duobus, in princip. ff. de duobus reis*, & facit text. *in cap.* 1. *in princip. de restit. spol. in* 6. per quem dicit ibi Gemin. *num.* 8. quòd dictio *Pòst* importat actum immediatè sequentem 5
sine interuallo. Vnde si testis dicat Titium possedisse post Sempronium, intelligitur immediatè; quam opinionem, & differentiam inter prædictas dictiones sequuntur Ias. *in l. iuris gentium*, §. *quinimò, num.* 8. *ff. de pact. & in l. dotem, num.* 3. *& in l. fructus, num.* 5. *vers. tu autem dic, ff. soluto matrimon.* Tiraq. *d. verb. Posteà, num.* 12. Gom. *in cap.* 1. *num.* 116. *de constit. lib.* 6. Cassan *in consuetud. Burgund. rubr.* 4. §. 6. *in verb. Apres le trespas, ante num.* 1. *pag.* 592.

Ordinem successiuum denotat hæc dictio *Post*, 6
præcipuè quando respicit personam, vt *in l. liberorum, ff. de verbor. signif. & in l. Iurisconsultus, ff. de gradibus, & in l. post consanguineos, ff. de suis, & legitimis hæredibus.* Dec. *cons.* 431. *num.* 6. Decian. *cons.* 1. *num.* 226. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 336. *num.* 6. Brunor. à Sole *in locis commun. verb. dictio*, 21. Im- 7
portat enim ordinem per priùs, & posteriùs, prout citato Paris. *cons.* 19. *num.* 6. *lib.* 2. fuit dictum *in Treueren. loci Capitularis*, 10. *Martij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.* 167. *num.* 6. *p.* 2. *recent.* vbi etiam habetur, quòd importat conditionem ad text. *in l. inter illam, ff. de verbor. oblig.* Et quòd hæc dictio posita in aliqua dispositione, in qua potest denotare conditionem, tunc eam inducit principaliter, & non accessoriè; & quòd in hoc differt à dictione *Cum*,

Cùm, quæ accessoriè conditionem denotat, vt post alios tradit Ias. *in l. si cui legetur, §. hoc autem, num. 9. ff. de legat.* 1. quem refert Cened. *d. sing.* 35. *num.* 11.

9 Quando verò hæc dictio *Post* apponitur in aliqua dispositione, in qua potest stare inceptiuè, seu inchoatiuè, & potest similiter stare completiuè, perfectiuè, siue finitè, tunc semper est accipienda perfectiuè, completiuè, & finitiuè, vt probat text. *in l. si ita fuerit libertas, 41. ff. de manumiss. testam.* notant glos. *verb. fari possit, in l. inter illam, 217. ff. de verbor. signif.* dum ait, esse differentiam, si testator dicat: Anno duodecimo liber esto, vel post annum duodecimum: quia primo casu statim inchoato duodecimo anno liber erit, sed in secundo minimè, donec fuerit annus perfectus, prout refert Cened. *d. sing.* 35. *num.* 53.

10 Verùm gratia contrarietatis euitandæ aliter sumitur, videlicet quando profertur à testibus inuicem contrariis; nam si vnus testis dicat: Promisit post nuptias; alter verò dicat: Promisit ante nuptias; tunc dictio *Post* intelligitur, post nuptias scilicet contractas, & alter testis intelligitur ante nuptias scilicet finitas. Ita Bart. *in l. 2. §. creditum*, & ibi Dec. *num. 5. in 1. lectura, & num. 9. in 2. lectura.* & Ias. *num. 9. ff. de rebus creditis.*

11 Sic etiam si vnus dicat, Post guerram, alter verò, Ante, primus intelligitur, Post guerram cœptam; secundus verò, Ante illam finitam, vt post Bart. tradit Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 336. *num.* 5.

12 Sic etiam quando vnus testis diceret hoc contigisse post publicationem, & alter testis diceret ante publicationem: nam dictio *Post* hoc casu interpretari debet post publicationem scilicet inchoatam, & ante publicationem scilicet finitam, vt per Dec. *in d. l. 2. lectura 2. num. 9. cum seqq.* Ang. *cons.* 178. *col. penult. vers. nunc venio.* Capic. *decis.* 37. *num.* 1. Testes enim debent reduci ad concordiam, si possibile sit, ex adductis per Rebuff. *in tract. de reprobat. testium, num.* 98. Farinac. *in praxi crimin. q. 65. num. 92. cum seqq.* quos refero ego ipse *in collect. ad cap. in nostra, 32. num. 14. de testibus.*

13 Illud aduertere oportet, quòd dictiones *Ante*, & *Post*, sicut & dictiones *Prius*, vel *Posteà*, sic sunt intelligendæ, vt actus, de quo quæritur, non vitietur, iuxta resoluta per Bald. *cons.* 179. *incip. Ad euidentiam, num. 2. vers. sed pro stipulatore, lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 336. *num.* 4.

14 Hæc dictio *Post* est omninò contraria dictioni *Ante*; quia dictio *Ante* denotat tempus, quod præcedit; *Post* verò denotat tempus, quod sequitur, vt ex Bart. & aliis tradit Dec. *in d. l. 2. §. creditum, in 1. lectura, num. 11. & in 2. lectura, num. 23. ff. de rebus creditis.* quem refert Cened. *sing.* 34. *num.* 12.

15 Apud Grammaticos *Post* vel est præpositio, vel aduerbium; quatenùs præpositio est, accusatiuum regit, illique opponitur *Ante*. Cic. *Attic.* Hic magistratus multis annis post Decemuiros institutus. Idem *pro Roscio*: Aliquot post menses is occisus est. Cæs. *lib. 3. de bello Gallico*: Repentè post tergum equitatus cernitur. Cic. *in Catilin.* Causa enim est post Vrbem conditam hæc inuenta sola, in qua, &c. Idem *in Brut.* Longè autem post homines natos improbissimus. Idem *de optimo genere orandi*: Optimus longè post homines natos. Idem 5. *Verr.* Quod nemo vnquam post hominum memoriam fecit. Idem *Attic. lib.* 9. Post diem quartam, quàm ab Vrbe discessimus.

16 Quando verò ponitur vt aduerbium, nullum casum regit, licèt sæpe iungatur cum ablatiuo temporis. Cic. *in Brut.* Ita recepi me biennio pòst. Idem 2. *de Diuinat.* Anno pòst Paulus periit. Idem *pro Flac.* Multis pòst annis pecunia recuperata est.

SVMMARIVM.

1 *Interuallum de sui natura significat dictio* Posteà.

2 Posteà, *verificari potest incontinenti, & sine interuallo, nonnunquam cum interuallo longo, aut modico ratione subiectæ materiæ.*

3 *Actum perfectum & non pendentem denotat dictio* Posteà, *aliquando verò inceptum.*

4 *Exclusionem inducit dict.* Posteà.

Posteà.

Dictio CCLXXI.

HÆc dictio *Posteà* de sui natura significat interuallum, vt per Dec. *in l. certi conditio, §. depositi, num. 1. ff. si certum petatur, & in l. in bonæ fidei, num. 10. C. de pactis, & cons.* 639. *num.* 4. Ias. per text. ibi *in l. iuris gentium, §. quinimò, num. 8. ff. de pactis, & in l. ait Prætor, §. denique, num. 7. ff. de iureiuran.* Corset. *in sing.* 221. *incip. Posteà.* Alex. *cons.* 141. *incip. Viso testamento, num. 2. & 3. lib.* 2. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Posteà, C. de reuocan. donat.* Couar. *lib. 1. variar. cap. 14. num.* 1. latè Anton. Burg. *in cap. si venditor, num. 2. de empt. & vend.* Rota *decis.* 883. *incip. Quidam laicus donauit, in antiquis.* 1

Quandoque tamen verificari potest incontinenti, & sine interuallo, nonnunquam ex interuallo longo, aut modico, ratione subiectæ materiæ, loci, vel temporis, vt notant glos. & Bartol. *in l. ab hostibus, ff. ex quibus causis maiores.* idem Bart. *in l. quoties, §. si quis ita scripserit, de hæred. instituen.* Tiraq. *d. verb. Posteà, num. 6. & 7.* Ias. *in l. fructus, num. 6. ff. soluto matrimon. & in l. non hoc, num. 15. in 9. limit. C. vnde legitimi.* Stephan. Gratian. Marchiæ *decis. 2. num.* 15. vbi *num.* 17. subdit, quòd exponitur pro *Confestim.* Burg. *in d. cap. si venditor, num.* 2. vbi dicit, quòd ista dictio potest verificari mediatè; & immediatè, quod etiam fuit dictum *in Vladislauien. prædiorum, 4. Februarij 1611. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano.* 2

Denotat hæc dictio *Posteà* actum perfectum, & non pendentem, vt per Tiraq. *de retract. tit. 1. glos. 11. num. 24. & 25.* Mandos. *in reg. 21. Cancellar. q. 8. num. 7.* Aliquando verò denotat actum inceptum solùm, & nondum perfectum, vt *in l. 2. §. fin.* vbi glos. & Doctores *ff. si certum petatur, l. 4. in fin. ff. de vsu, & habitatione.* 3

Inducit exclusionem, vt per Perez *l. 22. vers. item nam dictio Post, tit. 2. lib. 7. Ordinam. pag.* 408. Et excludit præcedentia, secundùm Azeued. *ad l. 4. num. 12. tit. 3. lib. 7. noua Recopil.* 4

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Conditionem inducit dict.* Postquàm.

3 *Inclusiuè ponitur dict.* Postquàm *in dispositione*

tione in qua statuitur dies, tempus, vel terminus, & talis dies termini computatur in termino.

4 *Tempus omne anterius excludit dictio* Postquàm.

Postquàm.

Dictio CCLXXII.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide latè Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. q. 4.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Post, vers. Postquam, pag. 79.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quaest. sing. 75.*

2 Hæc dictio inducit conditionem, secundùm Bart. *in l. quibus diebus, §. Termilius, num. 5. ff. de condit. & demonstr. l. si ita, §. fin.* & ibi glos. *ff. de legat. 2. l. ab hostibus, in fin. ff. ex quibus causis maiores.* Menoch. *cons. 695. num. 5. & cons. 1103. num. 3.* Et fuit dictum *in Paduana iuris patronatus, 1. Iulij 1601. coram Corduba,* impressa per Farinac. *decis. 46. num. 1. p. 1. recent.* & *in Signina Castrorum, 13. Nouembris 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, in vers. quod verò.* Et præsertim si iungatur verbo futuri temporis, admittit Hieron. de Monte *q. 24. num. 1.*

3 Quando verò ponitur in aliqua dispositione, in qua statuitur dies, tempus, vel terminus, tunc vigore huius dictionis, quæ ponitur inclusiuè, *l. Æmilius, ff. de minor.* Vulpell. *citato loco*, ille talis dies termini computatur in termino; & ista dictio facit, vt tempus currat de momento ad momentum, putà si statuto caueatur, quòd intra annum postquàm emptor notificauerit consanguineis venditoris, possint rem redimere, quia tunc ista dictio denotat, quòd tempus currit de momento ad momentum, & ideò dies termini computatur in termino. Quod per text. *in l. si ita fuerit libertas, in vers. sed ita scriptum, ff. de manumiss. testam. l. in vsucap. cum l. seq. ff. de vsucap.* tradunt glos. *verb. sineris, in cap. concertationi, de appell. in 6.* Dom. *in cap. felicis, §. vlt. col. 2. de pœnis, eod. lib.* Ang. *cons. 404. col. 2. in vers. hoc confirmatur.* Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 1. glos. 11. num. 28.* refert, & sequitur Cened. *post libr. practic. & canonic. quaest. sing. 75. num. 1.*

4 Excludit hæc dictio *Postquam* omne tempus anterius, secundùm Paris. *cons. 31. num. 83. vol. 1.* & sic respicit tempus non anterius, sed posterius. Menoch. *cons. 1103. num. 4.*

Præcipere.

Dictio CCLXXIII.

1 PRæcipere idem importat, quod iubere, & sic præceptum, vt docet glos. *verb. de more, in Clem. pastoralis, de sent. & re indic. & verb. iubemus, in Clem. fin. de censib.* vbi Card. *num. 1.* & Imol. *num. 2.* Castr. *lib. 1. de lege pœn. cap. 5. docum. 4.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 7. num. 21.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 6. q. 5.* Philiarch. *de officio Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. cap. 1. dicto 3.* Vasq. *1. 2. q. 96. art. 4. disput. 158. cap. 3. num. 22.* Sayr. *in Claui Regia, lib. 3. cap. 7. num. 27.* Brunor. à Sole *in locis communib. lit. V. num. 52.* quamuis minùs bene Emman. Sà *verb. lex, num. 6.* dicat verbum *Præcipimus* importare præceptum, non autem verbum *Iubemus*, cùm idem importet vtrumque verbum.

Apud Grammaticos idem significat, quod præsentire, præuidere, & præuenire, vt colligitur ex Cic. *Offic.* Ingenij magni est præcipere cogitatione futura. Virgil. 6. *Æneid.* 2

Omnia præcepi, atque animo mecum antè peregi.

Idem *lib. 11.*

Exultátq; animis, & spe iam præcipit hostem;

cum aliis adductis per Pichard. *ad §. Iuris præcepta. 3. à num. 4. Instit. de Iustitia, & Iure.*

Summarium.

1 Præcipuè, *idem importat quod* Maximè.

2 Præcipuè *ponitur solùm, vt ostendat maiorem esse rationem.*

3 *Maiora includit dict.* Præcipuè.

4 Præcipuum *dicitur quod ante alios quis habet proprium.*

5 Præcipuum legatum, *vocatur prælegatum quod vnus ante alios hæredes capit.*

Præcipuè.

Dictio CCLXXIV.

IDem importat hæc dictio, quod *Maximè*, & ostendit aliquem aliis de causis motum esse, *l. 1.* vbi glos. *verb. præcipuè, ff. de testib.* Anton. Monach. Bononien. *decis. 28. num. 44.* 1

Ponitur, vt ostendat solùm maiorem esse rationem, secundùm Tiraq. *de priuileg. piæ causæ, priuil. 34. in fine*, cæteros non excludendo, iuxta tradita per Burgos de Pace *in relect. l. 2. Tauri, num. 23.* 2

Et eius vis est maiora includere, sicut diximus de dictione *Maximè*, quæ exprimit casum minùs dubium, & alium magis dubium includit, vt per Bartholom. Perett. *in comment. ad Extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand. verb. Illorum præcipuè, num. 2.* 3

Præcipuum dicitur, quod ante alios quis habet proprium, & peculiare, *l. Pomponius, ff. famil. hercisc. l. si fratres, §. idem Papinianus, in fine, ff. pro socio.* Præcipuum legatum vocatur prælegatum, quod vnus ante alios hæredes capit, *l. fin. in princip. ff. de legat. 2. l. 1. C. si certum petatur.* 4 5

Summarium.

1 *Interpretationem omnem extrinsecam excludit dictio* Præcisè, *excepta iusta & legitima.*

2 Præcisè *significat, vt sine vlla exceptione, distinctè, & sine conditione aliquid fiat.*

3 Præcisè, *idem importat quod absolutè, & sine causæ cognitione, nullo excepto.*

4 *Derogationis specialis vim habet dictio* Præcisè.

5 Præcisum *dicitur quod strictè admodum intelligitur.*

Præcisè.

Præcisè.

Dictio CCLXXV.

1 DEnotat hæc dictio, quòd quis absolutè, & ad litteram exequatur, & proinde excludit omnem interpretationem extrinsecam, excepta iusta, & legitima à iure prouenientе, *l. semper, §. demonstratur. ff. de iure immunitatis.* Corn. *conf.* 75. *num.* 3. *vol.* 2. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 80. Menoch. *conf.* 132. *num.* 35. *& seq. & conf.* 1039. *num.* 12.

2 Significat vt sine vlla exceptione, & vt vulgò dicitur, sine remedio, & ad vnguem, distinctè, & sine conditione id fiat, secundùm Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 79. *C. de reuoc. donat.*

3 Idem importat quod *absolutè*, & *sine causa cognitione*, ac in statutis habet vim clausulæ derogatoriæ secundùm Abb. *in cap.* 1. *de rescript.* denotátque nullo scilicet excepto, ex Menoch. *conf.* 132. *num.* 25. & tantum valet, quantum firmiter, & inuiolabiliter, vt per Bald. *in l. clari iuris, C. de fideicom. & in l. si causam iudicati, C. de exequut. rei indicata.* Card. *in cap. penult. in* 6. *notab. de arbitris.*

4 Vim habet specialis derogationis, iuxta tradita per Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 166. *numero* 46.

5 *Præcisum* illud esse dicitur, quod strictè admodum intelligitur, vt per Menoch. *conf.* 134. *num.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Repetitionem eorum quæ dicta sunt superiùs importat dictio* Prædicta.

2 *Dict.* Prædicti, *&* Præfati, *repetunt, & restringunt ad præcedentes nominatos.*

3 *Relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus est dictio* Prædicti, *ac si omnia præcedentia nominatim & specificè essent expressa, vt* num. 4.

5 *Relationem facit dictio* Prædicti *ad eos, quorum nomina in testamento, vel instrumento legi possunt.*

6 *Restrictio censetur facta quod ad alios per dictionem* Prædicti.

7 *Repetitionem & restrictionem ad dicta superius importat dictio* Prædicti.

8 *Dictio* Omnia prædicta, *refert omnia tam in proximo capitulo, quàm in alijs capitulis.*

9 *Sequentia non respicit dict.* Prædicti, *licèt sit relatiua præcedentium.*

10 *Repetitionem eorum quæ dicta sunt superiùs non inducit dict.* Prædicta, *quando læderetur rectitudo sermonis, vel offenderetur mens, & intentio disponentis.*

Prædicti.

Dictio CCLXXVI.

1 HÆc dictio *Prædicti*, sicut & *Prædicta*, importat repetitionem eorum, quæ dicta sunt superiùs, vt per Bart. *in l.* 1. *§. fin. ff. si familia furtum fecisse dicatur. & in l. qui liberis. §. hac verba. ff. vulgari. & in l.* 1. *§. hoc edicto. ff. de postulando.* Paris. *conf.* 1. *num.* 134. *lib.* 3. Ceph. *conf.* 16. *nu.* 25. *lib.* 1. Bero. *conf.* 132. *num.* 7. *lib.* 3. Ruin. *conf.* 106. *num.* 5. *lib.* 2. Roland. à Valle, *conf.* 34. *num.* 31. *& conf.* 180. *num.* 6. *&* 10. *lib.* 4. Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 8. *glos.* 7. *num.* 24. Decian. *conf.* 72. *num.* 47. *lib.* 2. Menoch. *conf.* 348. *num.* 41. *& conf.* 1033. *nu.* 16. Surd. *decis.* 210. *num.* 17. *& decis.* 319. *num.* 9. *& conf.* 455. *num.* 13. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 337. *num.* 1. Rota *decis.* 714. *num.* 3. *apud Farinac. p.* 1. *recent. & decis.* 644. *num.* 1. *apud eund. p.* 2. *recent.*

2 Primò amplia hanc dictionem tantum importare quantum dictionem *Præfati*, quia vtraque repetit, & restringit ad præcedentes nominatos. Ita Crau. *conf.* 919. *num.* 8. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 337. *num.* 2.

3 Amplia secundò vt sit relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, vt per Natt. *conf.* 204. *nu.* 11. *circa finem, & num.* 12. Paris. *conf.* 21. *num.* 37. *& nu.* 38. *lib.* 3. Surd. *conf.* 546. *num.* 9. Rot. *decis.* 194. *num.* 7. *p.* 2. *recent.* Decian. *conf.* 17. *num.* 10. *&* 11. *& conf.* 51. *nu.* 5. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 337. *num.* 4. *&* 5. Et quod importet repetitionem rerum vel personarum quibus apponitur cum suis qualitatibus tradunt Beroc. *conf.* 132. *num.* 7. *lib.* 3. Ruin. *conf.* 55. *num.* 4. *lib.* 5. Crauet. *conf.* 739. *num.* 3. *&* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 337. *num.* 9.

4 Amplia tertiò, quòd ita est relatiua præcedentium, vt importet, acsi omnia præcedentia nominatim, & specificè essent expressa, vt per Surd. *conf.* 394. *nu.* 4. *&* 5. Crau. *conf.* 739. *incip. Sub anno, num.* 3. *&* 4. Rota *decis.* 713. *num.* 2. *&* 3. *p.* 1. *diuers.* Honded. *conf.* 86. *num.* 12. *vol.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 337. *num.* 11.

5 Amplia quartò, quòd facit relationem ad eos, quorum nomina leguntur in testamento, vt per Simon. de Prætis *conf.* 42. *num.* 18. quem refert Cardin. Tusch. *d. conclus.* 337. *num.* 3. Et sic dirigitur solùm ad personas, quarum nomina legi possunt in instrumento. Surd. *de alim. tit.* 8. *priuil.* 31. *num.* 4. Ac proinde non refertur ad eos qui non possunt legi, licèt ratione comprehendi possint. Idem Surd. *d. tract. tit.* 9. *priuil.* 13. *num.* 32.

6 Amplia quintò, quòd restrictionem operatur ex eo, quòd in tantum refert omnes præcedentes, vt censeatur facta restrictio quoad alios. Ita Paris. *conf.* 49. *num.* 22. *lib.* 3. Crau. *conf.* 98. *num.* 8. Card. Tusch. *d. conclus.* 337. *num.* 7.

7 Amplia sextò, quòd importat repetitionem, & restrictionem ad dicta superiùs, vt per Alex. *conf.* 59. *incip. Attentis verbis, in fin. lib.* 3. Dec. *conf.* 291. Cardin. Tusch *d. concl.* 337. *num.* 14.

8 Amplia septimò multò magis procedere, si adijciatur dictio generalis, vel vniuersalis, putà omnes prædicti, seu, omnia prædicta, quia tunc refert omnes tam in proximo capitulo, quàm in aliis capitulis, vt per Bero. *conf.* 191. *in princ. lib.* 3. refert Cardin. Tusch. *d. conclus.* 337. *num.* 12.

9 Limita primò quòd non refertur ad sequentia, licèt sit relatiua præcedentium. Ideo si testator fecit plura legata, deinde dedit exequutores ad supra dicta omnia, posteà mandauit distribui bona reliqua per exequutores, & non nominat aliquos, intelligitur de Episcopo, vt per Cast. *conf.* 67. *col.* 1. *in fin. vers. quæ verba, lib.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 337. *num.* 8.

10 Limita secundò, quando læderetur rectitudo sermonis, vt per Rom. *conf.* 180. *incip. Si admittimus, n.* 10. Card. Tusch. *d. conclus.* 337. *nu.* 15. *&* 16. extendentes, multò magis limitationem locum habere, si offenderetur mens, & intentio disponentis.

SVMMARIVM.

1 *Comparatiuè propriè ponitur dict.* Præsertim, *& importat idem quod* Maximè, *seu* Præcipuè.

2 *Sententia, in qua Iudex plures causas expressit, sustinetur, licèt expressa per dict.* Præsertim *falsa reperta sit.*

3 *Dict.* Præsertim, Præcipuè, Maximè, *includunt alias personas, & casus.*

4 *Casum minus dubitabilem exprimit dictio* Præsertim, *& implicat magis dubitabilem.*

5 *Ius idem esse in casu contrario denotat dictio* Præsertim.

6 *Argumentum à contrario sensu desumptum ex legibus, vel statutis vtentibus dict.* Præsertim, *vel* Maximè, *non valet.*

7 *Causam finalem nonnunquam importat dictio* Præsertim.

8 Præsertim *interdum exponitur pro* Tantùm.

Præsertim.

Dictio CCLXXVII.

1 PRopriè hæc dictio ponitur comparatiuè, & importat idem quod *Maximè*, seu *Præcipuè*. Notant Bertachin. *in suo repert. verb. Præsertim. pag.* 160. *versa.* Calder. *cons.* 548. aliàs 3. *de verb. signific.* Gemin. *consil.* 16. *num.* 4. *in fine, vers. non obstat*, vbi quòd non inducit necessitatem probandi id quod dicitur per dictionem *Præsertim*, vel *Maximè*, Gemin. *cons.* 16. *num* 4. *in fin.* Capra *reg.* 87. *num.* 173. Gutier. *canonic. q. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 5. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 83. *num.* 1. *in princ.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl* 338. *num.* 1. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag.* 80. vbi *num.* 1. subdit, huiusmodi
2 dictiones, *Præsertim, Præcipuè*, vel *Maximè*, operari vt sustineatur sententia in qua Iudex plures causas expressit, licèt expressa per dictionem *Præsertim*, falsa re-
3 perta sit, quia hæc dictio includit, vt etiam ex aliis causis motus fuerit. Vtraque etiam est implicatiua eiusdem iuris, secundùm Azeued. *l.* 3. *num.* 2. *tit.* 7. *lib.* 3. *noua Recopil.* Et quòd hæ dict. *Præsertim, Præcipuè, Maximè*, includant alias personas & casus, post Cæpol. *de simul. contract. nu.* 216. tradit Flamin. Paris. *de confident. benef. quæst.* 29. *num.* 54.

4 Vnde exprimit casum minùs dubitabilem, & implicat magis dubitabilem, *l. fin. & ibi gloss. in verb. Præsertim ff. de liber. exhibendis, cap. pro humano, in verb. Præsertim.* & ibi Doctor. *de homicidio, lib.* 6. Cosm. *in pragm. sanct. tit. de auctor. gener. concil, in §. præmissis, in glos. Præsertim, fol.* 70. *& in tit. de his qui tempor. in princ. in glos. Præsertim. fol.* 144. Mandos. *reg.* 29. *Canc. quæst.* 6. *num.* 2. *& in tertia forma commiss. in verbo Præsertim, fol.* 18. *& in glos. facult. §. Nos qui, in verb. Præsertim fol.* 93. Menoch. *de arbitr. cas.* 416. *num.* 19. *& cons.* 69. *num.* 26. Azeued. *ad l.* 1. *nu.* 32. *tit.* 19. *lib.* 8. *noua Recopil.* Sanch. *de Matr. lib.* 2. *disp.* 39. *num.* 6. *& lib.* 10. *disp.* 5. *num.* 4. *in fin.* Cened. *d. sing.* 83. *num.* 1. *post princip.*

5 Denotat igitur hæc dictio idem Iuris esse in casu contrario, secundùm Natt. *cons.* 590. *num.* 4. *tom.* 3. Cassad. *decis.* 4. *num.* 8. *de concess. præbenda.* Cened. *d. sing.* 83. *num.* 2. In statutis posita debet semper intelligi pro *Maximè*, hoc est, quòd præsupponat idem esse in suo positiuo, seu in casu contrario; quia cùm ista dictio propriè ponatur pro *Maximè*, & verba in statutis debeant propriè intelligi, sequitur, quòd si ista dictio in statutis reperiatur, semper debet intelligi pro *Maximè*, & sic propriè, non autem impropriè. Ita tenet Panorm. *in cap. per tuas, num.* 5. *in fine, de simonia.* Vnde non valet ar- 6
gumentum à contrario sensu desumptum ex legibus, vel statutis vtentibus dictione *Præsertim*, vel *Maximè*, quia denotant esse maiorem rationem in casu, in quo ponuntur, vt tradit Ias. *in l.* 1. *num.* 37. *ff. de offic. eius*, post Butr. & Imol. *in cap. cùm Apostolica, de iis, quæ fiunt à Prælatis, &c.*

Nonnunquam importat causam finalem, ex tra- 7
ditis per Menoch. *cons.* 308. *num.* 30.

Interdum exponitur pro *Tantùm*, vt *in cap. discre-* 8
tionem, iuncta glos. *in verb. Præsertim, de eo, qui cognouit consanguineam.* Panorm. *in cap. licet, num.* 12. *de foro compet. & in cap. cùm voluntate, num.* 6. *de verbor. signif.* Calder. *d. cons.* 548. aliàs 3. *illo tit. de verbor. signif.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de his, qui tempore diuini Officij, in princip. verb. Præsertim, fol.* 144. Mandos. *in glos. facult. §. nos qui, in verb. Præsertim, fol.* 94. *ad princip.* vbi etiam subdit, quòd aliquando abundant, *& in reg.* 29. *Cancellar. q.* 6. *num.* 4. *in fine.* Cened. *d. sing.* 83 *num.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 338. *nu.* 2.

SVMMARIVM.

1 Præsumere, *est ausu temerario contra legem sine superioris auctoritate facere.*

2 *Dolum ac temeritatem denotat verbum* Præsumere.

3 *Dispositio puniens aliquid præsumentem, non comprehendit illum qui id bona fide, ignoranter, aut imprudenter, siue inaduertenter facit.*

4 Præsumptio *quandoque in bonam partem accipitur.*

Præsumere.

Dictio CCLXXVIII.

PRæsumere est ausu temerario contra legem sine 1
autoritate superioris facere, vt *in cap.* 2. *de iudic.* vbi Abb. *num.* 6. Felin. *in rubr. de præsumpt.* Rebuff. *in tract. nominat. q.* 5. *num.* 29. Et denotat, quòd quis non faciat actum autoritate propria, sed cum autoritate Iudicis, vt *in cap. decernimus, de iudic.* vbi glos. *verb. præsumat.* Alex. *cons.* 123. *incip. Scripsit, num.* 9. *vers. quinimò plus dico, lib.* 4. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 339. *num.* 1.

Dolum igitur, ac temeritatem denotat, vt per 2
Bald. *cons.* 486. *num.* 5. *vol.* 4 Barbat. *in cap. prudentiam, notab.* 1. *de offic. deleg.* Decium *in cap.* 2. *sub num.* 6. *vers. secundò principaliter, de iudic.* Hippol. *in l. de minore, in princip. num.* 39. *ff. de quæst.* Iacob. de Graffis *in aureis decis. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 71. Nauarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 156. *cum seq.* Menoch. *cons.* 763. *num.* 10. Sanch. *de matrimon. lib.* 9. *disput.* 32. *num.* 38. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 14. *à num.* 54. Rot. *in Aquen. irregularitatis*, 14. *Maij* 1607. *coràm Card. Caualerio.* Erasm. à Cochier. *de iurisdict. Ordin.* *in exem*

in exemptos, lib.4. q.75. num.4. Glorit. *resp.12. num.16.* Et ad incurrendas pœnas contra tale quid facere præsumentes, non satis est animo aliquid concipere, sed necesse est, quòd fuerit deuentum ad factum: nam hoc importat verbum hoc *Præsumere. Clem.1. de privileg. d. cap.2. de iudic.* latè Felin. *in cap. Iudæi, num.8. de testib.* præsertim si iunctum sit infinito, quia tunc multo fortiùs effectum importat, vt in solo conatu non verificetur, *cap. veritatis*, ibi, *celebrare præsumpserit, de dolo, & contumac. cap. fraternitati*, ibi, *copulare præsumpserit, de eo, qui cognouit consanguineam uxor. suæ.* Tiraq. *in verb. generaliter. q.25. num.93. C. de reuocan. donat.*

3 Vnde dispositionem punientem aliquid præsumentem non comprehendere illum, qui id bona fide, ignoranter, aut imprudenter, siue inaduertenter facit, tradunt Nauarr. *in cap. accepta, de restitut. spoliat. oppos.* 8. *num.* 33. *& in Extrauag. de datis, & promissis, num.*35. *vers. audeat, siue præsumat, & in cap. statuimus, 19. q.3. num.62. in fine, vers. nota septimò, & in Manual. cap. 27. num. 155. in fine.* Auendan. *de exequend. mandat. lib. 1. cap. 4. num. 38. vers. verùm sicut Penè.* quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 45. num. 3.*

4 Est tamen & præsumptio in bonam partem, vt obseruat Felin. *d. rubr. de præsumptionib.* vnde S.Thom. *2. 2. q.21. art. 1. in princip.* dicit, præsumptionis vocabulum esse æquiuocum in vsu Iuristarum, & in ipsa morali Theologia.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Inclusiua, seu potiùs exclusiua an sit dict.* Præter, *&* num. 3. 4. 5. *&* 6.

7 *Implicatiua est dict.* Præter, *in materia fauorabili, secus in odiosa.*

8 *Repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem inducit dict.* Præter.

9 Præter *legem fieri dicitur, quod fit extra dispositionem legis.*

10 Præter, *pro* Ante, *apud Grammaticos aliquando accipitur, sed motum adsignificat.*

11 Præter, *pro* Extra, *quandoque vsurpatur.*

12 Præter, *sæpè significat idem quod* Supra.

Præter.

Dictio CCLXXIX.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Ias. *in l. si eum, §. qui iniuriarum, num. 36. ff. si quis cautionib. & in L. actione, num 4. C. de transact.* Imol. *in cap. si quis, num.10. de reb. Eccles. non alienand.* Innoc. & Apostill. *in cap. dudum, 2. num.19. de elect.* Roman. *cons. 328. incip. Prætoris.* Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 1. glos. 11. num. 73.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio, num. 22.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 81.* Ced. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 41.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 340.* Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap. 136.* Grat. *de dictionib. dict. 181.*

Quæstio est controuersa, an hæc dictio sit inclusiua, seu potiùs exclusiua. Quòd includat, colligitur *ex l.1.* & ibi glos. *ff. de pignor. act. & ex l. Seio, §. vxori*, vbi Bart. *ff. de annuis leg. & ex l. falsos*, vbi Fulgos. *C. de furtis.* tradunt Panorm. *in cap. prouideas, de offic. Vicar. num.2. & in cap. literas, num.10. de præsumpt. & in cap. cùm ab omni, num. 5. de vita, & honest. Clericor.* Ias. *in l.1. num. 14. ff. si quis caut.* Menoch. *de præsumptionib. lib.4. q.145. num. 3.* 2

Contrarium verò, immò quòd hæc dictio sit exceptiua, & excludat de regula, *per l. fundo. §. facta, vers. & nihilominùs, ff. de alimen. leg. l. nullum, ff. de diuortiis, Clem. multorum, de pœnis.* tenet Aym. Crau. *cons. 320. num.1.* 3

Pro concordia tamen distinguendum esse puto, vt scilicet si oratio affirmatiua præcedat, hæc dictio regulariter excludit; si verò præcedat negatiua, tunc includit, sicut dictum fuit de dictione *Nisi.* Ita Octauian. Vulpell. *citato loco.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de elect. verb. Præter, pag.102.* Sanch. *de matrimon. lib.1. disput. 19. num.9.* 4

Vel meliùs distingui potest, quòd quando adiecta est hæc dictio rei, quæ sui natura comprehenditur sub genere præcedentium, & in illo includitur genere, tunc excipit à genere, siue excludit, & stat priuatiuè, veluti si dicatur: Lego omnes vestes meas, præter pallium: certè tunc à legato vestium pallium excluditur *l. nam quòd, ff. de penu legata.* Quando verò adiicitur rei, quæ sub genere præcedentium minimè includitur, sed est alterius diuersi generis, & tunc augendi virtutem habet, quia excipitur ros illa à genere præcedenti, & ponitur pro *Vltra*, nec priuat, sed ponit, *l. Seio, §. vxori, ff. de annuis legatis.* Vt si dictum sit: Lego tibi omne argentum meum, præter libros: tunc vltra libros videtur etiam argentum legatum. Ita Bart. *in l.1. in fine, ff. de pignor. act & in l. actione, num.2.* vbi Dec. *num.8. C. de transact.* Ias. *in l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis caut. & in l. si ita legatum, num.7. ff. de legat.1.* Panorm. *in cap. literas, num.10. de præsumpt.* Rip. *in cap. cùm M. num.19. de constit.* Zabarell. *in Clem.1. num.2. de summa Trinit.* Paul. de Monte pic. *cons.51. num. 11.* Ludou. Rom. *cons. 328. incip. Præsens dubitatio, col.1. num.1.* plures, quos refert, & sequitur Rendin. *in Promptuar. recept. sent. tom.1. tit. 27. num.8.* Cened. *d. sing. 41. num. 1.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 340. num. 6. cum seqq.* vbi diuersimodè distinguit, & intelligit, & præcipuè *num.11. & 12.* post Rom. *d. cons.328. col.1. & 2.* 5

Limita tamen, vt hæc vltima distinctio non procedat in odiosis, in quibus hæc dictio *Præter* indistinctè exclusiuè ponitur. Vnde si summus Pontifex dispenset cum aliquo, vt possit obtinere beneficium curatum, præter obtentum, illa dictio *Præter* stat exclusiuè, & non videtur dispositio facta super beneficio obtento, vt illud possit obtinere, vel retinere, quia materia est odiosa, in qua dictio *Præter* indistinctè stat exclusiuè. Ita Dec. *in d. l. actione, num.8.* & ibi Bart. *num. 2.* & Ias. *num. 6.* Zabarell. *in d. Clem.1. num.2.* Ang. *cons.293. col.3.* Rip. *in cap. cùm M. num. 19. de constit.* 6

Implicatiua est hæc dictio in materia fauorabili, sicut in materia odiosa. Angel. *cons.194. num.5.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.190. num.3.* 7

Inducit repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, vt per Galganet. *de condit. & demonstr. p.2. cap.1. q.18. num.7.* 8

Præter legem dicitur fieri, quod fit extra dispositionem legis, & ideò differt à dictione *Contra*; quia importat, quòd fiat contra legem. Ita Bald. *cons.316.* 9

num.4. in fine, vers. tunc dicitur fieri, lib. 3. Card. Tusch. d. lit. D. conclus. 340. num. 1. vbi num. 2. subdit, quòd si fiat constitutio certam determinationem faciens, & subiungatur, quòd si quis præter hanc constitutionem fecerit, intelligitur pro *Contra*, & num. 3. declarat in formalibus, prout in electionibus faciendis sub certa forma; quia idem operatur dictio *Præter*, quod operatur *Contra*; quia pariter actus est nullus, siue sit præter, siue sit contra formam.

10 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores, hæc dictio *Præter* aliquando pro *Ante* accipitur, sed motum *ad* significat. Cic. 5. *Verr.* Præter oculos Lollij omnia ferebantur. Liu. *lib.* 38. Præter Caralitem paludem agmen ductum. Idem *lib.* 3. Præter oram Hetrusci maris Neapolim transmisit.

11 Quandoque pro *Extra* vsurpatur. Cic. 1. *Philippic.* Multa autem impendere videbantur præter naturam, prætérque fatum. Idem *in Catilin.* Cùm ei nihil adhuc præter voluntatem ipsius, cogitationémque acciderit. Idem *in Pison.* Illud etiam accidit præter optatum meum, sed valdè ex voluntate. Idem *lib.* 2. *epist.* 8. Quod quoniam præter opinionem mihi acciderat. Idem *Attic. lib.* 15. Præter spem si quid erit, facies, vt sciam. Idem 1. *de Diuinat.* Præter modum creuit lacus Albanus.

Excipit aliquando hæc dictio similiter, vt *Extra*. Cic. Amicum sibi ex Consulibus neminem esse video, præter Lucullum. Idem *pro Cluen.* Omnibus sententiis præter vnam Scamander damnatus est.

12 Sæpe significat idem quod *Supra*. Cic. *ad Q. Fratr. lib.* 1. *epist.* 1. Quòd si vt optimum nomen consequeremur, vnus præter cæteros adiuuisti. Idem *in Orat.* Attici in eo genere præter cæteros excedunt. Idem *pro Syl.* Hoc mihi præcipuũ est præter cæteros.

SVMMARIVM.

1 *Continuatiua materiæ ad præcedentia est dict.* Præterea, *& ponitur pro* Item.

2 *Actus dispositionem protendit dict.* Præterea.

3 *Interuallum quoddam annuit dictio* Præterea, *& veluti rerum gerendarum successionem, & ordinem inducit.*

4 Præterea, *quasi* præter ea *dicta, ad personas quoque accommodatur etiam numero singulari.*

Præterea.

Dictio CCLXXX.

1 Continuat hæc dictio materiam ad præcedentia, & ponitur pro *Item*, repetitque omnes qualitates præcedentes in sequentes, vt *in §. præterea, Instit. quibus non est permissum facere testament. §. præterea, Instit. quibus modis Ius patriæ potestatis soluitur:* notant Grat. *cons.* 163. *num.* 40. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Præsertim, vers. præterea, pag.* 81. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 35.

2 Extendit mentem, & actus dispositionem protendit, *§. Præterea quasdam, Instit. de act. cap. super quibusdam, §. præterea, de verbor. signif.* Franc. Molin. *de brachio seculari, cap.* 3. *num.* 12.

3 Interuallum quoddam annuit, & veluti rerum agendarum successionem, & ordinem inducit. Dec. *in auth. Præterea, in princip. C. vnde vir, & vxor.* Mazol. *cons.* 50. *num.* 10. Franc. Molin. *d. cap.* 3. *num.* 13.

Apud Grammaticos hæc dictio quasi *præter ea* dicta, ad personas quoque accommodatur etiam numero singulari. Cic. *lib.* 4. *epist.* 3. A me verò sic diligitur, vt tibi vni concedam, præterea nemini, id est, præter te. Idem *pro Marc.* Hunc vnum ab hostibus metui, præterea neminem, id est, præter eum. Idem 1. *Philippic.* Num qui exules restituti? vnum aiebat, præterea neminem. 4

SVMMARIVM.

1 *Naturam habet dict.* Præterquàm *eximendi aliquos casus ab ipsa noua dispositione, & eos relinquere sub eadem Iuris dispositione, qua priùs continebantur.*

2 *Exceptiua est dictio* Præterquàm, *& importat contrarium eius, quod in regula continetur.*

3 Præterquàm, *pro* Nisi, *apud Grammaticos vsurpari solet.*

4 Præterquàm quòd, *pro* Nisi quod, *aliquando accipitur.*

Præterquàm.

Dictio CCLXXXI.

Habet hæc dictio naturam eximendi aliquos casus ab ipsa noua dispositione, & illos relinquere sub eadem Iuris dispositione, qua priùs continebantur, vt expressè probat text. *in l. Præter ait, in princip. ff. ne quid in loco publico.* Et fuit dictum *in Bononien. hereditatis de Beroaldis*, 10. *Martij* 1597. *coram Litta.* 1

Exceptiua est, & importat contrarium eius, quod in regula continetur. Rota *in Romana, seu Forolinien. de Theodolis*, 27. *Nouembris* 1601. *coram Penia.* 2

Apud Grammaticos pro *Nisi* vsurpari solet. Cic. *lib.* 3. *epist.* 7. Nullas iis, præterquàm ad te, dedi literas. Idem *lib.* 3. *in Catilin.* Pro tantis rebus nullum à vobis præmium postulo, præterquàm huius diei memoriam sempiternam. 3

Præterquàm quòd pro *Nisi quòd* aliquando accipitur. Cic. *lib.* ... *epist.* ... Neque quod displiceat committam, præterquàm quòd hominis mihi coniunctissimi doleo grauem casum. Interdum vsurpatur pro *Non modò*. Cic. 1. *de Diuinat.* At id præterquàm quòd fieri non potuit, ne fingi quidem potest. 4

Pridie, Postridie.

Dictio CCLXXXII.

Pridie dictum quasi *priori die*, *Postridie* verò *postero die*, æquè vtrumque copulatur cum *Quàm*. Cic. *de Amicit.* Pridie quàm excessit è vita. Idem *lib.* 14. *epist.* 6. Postridie intellexi quàm à vobis discessi. Idem *lib.* 2. *de Orat.* Postero die quàm illa erant acta. 1

Quandoque assumunt *eius diei*. Cic. *lib.* 1. *epist.* 4. Sententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus. Idem *lib.* 13. *epist.* 46. Dolabella venit ad me postridie Iduum. Cato *de re rustic. lib.* 1. Postridie eius diei villicum vocat.

Nonnunquam *Idus, Nonas, Kalendas* quarto casu adsciscunt. 2

adsciscunt. Cic. *lib.* 13. *epist.* 25. Ego Romam pridie Idus. Idem *lib.* 13. *epist.* 14. Si me in Tusculano postridie Nonas manè conuenerint.

SVMMARIVM.

1 Primò, & Primùm, *in quo differant, ostenditur.*

2 Primò *ad tempus pertinenti respondet* Deinde, *aut* Post.

3 Primùm *sæpe adsciscit dictio* Deinde, *vel* Post.

Primò, Primùm.

Dictio CCLXXXIII.

1 PRimò, & *primùm* hoc ferè differunt; quia *primò* ad tempus, *primùm* ad ordinem pertinet.

2 *Primò* sic ad tempus pertinenti respondet *Deinde*, aut *post*. Cic. *pro Cluen.* Ea igitur primò, neque id ipsum dici quoquo modo poterat, in illa cupiditate continebatur, deinde ita flagrare cœpit amentia, vt eam non pudor, &c. Idem *de Amicit.* Videtis in tabella iam antè quanta sit facta labes, primò Gabinia lege, biennio pòst Cassia.

3 Sic etiam *Primùm* sæpe adsciscit easdem dictiones *Deinde*, vel *post*. Cic. *de Amicit.* Primùm vt monitio acerbitate careat, deinde vt obiurgatio contumeliâ careat. Idem *lib.* 3. *epist.* 5. Primùm vt ipse tu, tuique omnes, deinde etiam vt reliqui scire possint me, &c. Idem *lib.* 16. *epist.* 5. Te valere tua causa primùm volo, tum mea. Cic. *de lege Manil.* Primùm mihi videtur de genere belli, deinde de magnitudine, tum de Imperatore deligendo esse dicendum. Idem *lib.* 15. *epist.* 14. Primùm vt te tanto interuallo viderem, deinde vt tibi possem præsens gratulari, tum vt quibus de rebus vellemus, inter nos communicaremus, postremò vt amicitia nostra confirmaretur vehementiùs. Idem 5. *de Finib.* Et ipsa charitas generis humani serpit sensim foràs cogitationibus primùm, tum affinitatibus, deinde amicitiis, pòst vicinitatibus, tum ciuibus, deinde totius complexu gentis humanæ. Interdum absolutè ponitur. Cic. *lib.* 2. *epist.* 9. Primùm tibi, vt debeo, gratulor, lætorque. Idem *lib.* 7. *epist.* 23. Primùm ipsas ego Musas nunquam tanti putassem.

Principaliter.

Dictio CCLXXXIV.

1 REferri potest hæc dictio ad id, quod erat faciendum de reliquo, vt per Card. Seraphin. *decis.* 643. *num.* 3.

Priuetur.

Dictio CCLXXXV.

1 VErbum hoc an, & quando significet latam, vel ferendam sententiam, vide Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 176. *C. de reuocan. donat.* Cardoc. *in praxi Iudicum, & Aduocator. verb. Verbum, num.* 21. Sayro *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 22. Card. Tusch. *lit. P. verb. Priuatio, conclus.* 719. *num.* 8. Ioan. de Salas *de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 3. *sub num.* 41. & *sect.* 6. *sub num.* 78. Melch. Phebos Lusitan. *decis.* 88. *num.* 12. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. lex, num.* 130. Flamin. Paris. *de confident. q.* 58. *num.* 36.

SVMMARIVM.

1 *Ordinem respectu eiusdem instantiæ, & non diuersæ denotat dict.* Priùs.

2 *Formam præcisam in sententia nonnunquam importat dict.* Priùs, *quando debitum est liquidum.*

3 *Exequutionem non impedit in obligatione Camerali dict.* Priùs, *quoad liquida.*

4 *Verba* quòd Iudex priùs pronunciet super nullitate, &c. *ad illum instruendum posita sunt, ita vt non vitietur sententia, si aliter faciat.*

5 Prior, & posterior, *apud Grammaticos de duobus dicuntur.*

Priùs.

Dictio CCLXXXVI.

DEnotat hæc dictio ordinem respectu eiusdem 1 instantiæ, & non diuersæ, vt per Butr. *in cap. in literis, num.* 12. *de restit. spol.* Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub num.* 35.

Quandoque in sententia importat formam præ- 2 cisam, quando debitum est liquidum; si verò est liquidandum, prout, si dicatur: Refectis priùs expensis sufficit fideiussio, vt per Benintend. *decis.* 77. *num.* 11. & *seq.* & Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 341. *num.* 1.

Et posita in obligatione camerali, incontinenti 3 videlicet, quòd priùs fiant computa, non impedit exequutionem quoad liquida, sed solùm quoad non liquida. Ita post Rotam per Cott. *decis.* 237. tradit Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 341. *num.* 12.

Et verba, *Quòd Iudex priùs pronunciet super nullitate, quàm super negotio principali; & priùs super possessorio, quàm super petitorio;* licèt inducant necessi- 4 tatem Iudici ad sic faciendum, & si aliter faciat, malè faciat, tamen non propterea vitiatur sententia, si aliter faciat, quia est consilium legis, & ad instruendum Iudicem. Ita post Castr. *cons.* 232. *incip. In causa, quæ vertitur, num.* 2. *vers. nec obstat, lib.* 1. sentit Card. Tusch. *d. conclus.* 341. *num.* 3.

Prior, & *posterior* apud Grammaticos, & bonos 5 Latinæ linguæ Auctores, de duobus dicuntur. Cic. *in Pison.* Me Ædilem priorem, & Prætorem primùm populus Romanus fecit. Idem *pro Quinct.* Priore loco dicere. Idem 1. *de Finib.* Qui posterius priori non conuenit. Idem *lib.* 5. *epist.* Priora tempora in ruinis Reipublicæ, nostrisque iacuerunt.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 Dict.

1 *Dict.* Pro, *habet varios significatus, & sumitur diuersis modis.*
3 *Causam immediatam & proximam plerumque denotat dict.* Pro, *& in hoc differt à dictione* Propter, *quæ denotat causam remotam.*
4 *Causam remotam quandoque importat dictio* Pro, *quando importat* Propter, *vel* Ob.
5 *Causam finalem aliquãdo importat dict.* Pro.
6 *Priuilegium concessum pro habitatione intelligitur, etiamsi habitatio non sit continua.*
7 Pro, *importat causam finalem vbicumque apponitur causæ finali, quæ debet omnino sequi ratione personarum, vt* num. 8.
8 *Causam finalem importare præsumitur in contractibus dictio* Pro, *si non constet, quòd sit adiecta causa finali, vel impulsiua.*
9 *Causam excitatiuam importat dict.* Pro.
10 *Modum aliquando importat dictio* Pro, *nonnunquam conditionem.*
11 *Veritatem interdum denotat dict.* Pro, *quando accommodatur veritati, & possibili, quandoque fictionem.*
12 *Compensationem, & taxationem nonnunquam importat dictio* Propter, *ne plus petat.*
13 *Accessionem importat etiam dictio* Pro.
14 *Limitationem denotat etiam dictio* Pro.
15 *Dominium, vel vsum quandoque importat dictio* Pro.
16 *Repræsentationem importat etiam dictio* Pro.
17 *Paria sunt dicere, promittis mihi decem pro tali, vel, promittis mihi nomine talis.*
18 Pro tali, *importat idem quod nomine, vel ad instantiam talis.*
19 *Dictio* Pro hæredibus, *ponitur ad ampliandum.*
20 Pro tempore *existens, complectitur actum à principio vsque ad finem.*
21 Pro, *sæpè apud Grammaticos contrarium habet,* Contra.

Pro, *interdum importat*
22 Ante.
23 In.
24 Secundùm.
25 Ob, *vel* Propter.
26 Pro vice.

27 Pro suo iure facere, aut dicere aliquid, *id est, pro potestate, &c.*
28 Pro mea facere, *idem est quòd facere quantum possum.*
29 Pro se quisque, *idem est quod,* pro sua quisque parte.
30 Pro virili parte, *est pro eo quantum vnus vir potest.*
31 Pro portione, *idem est quòd* pro rata portione, *vel* parte.

Pro.

Dictio CCLXXXVII.

1 De vi, & effectibus huius dictionis vide Rebuff. *in comment. ad l. coniunctionem, 29. vers. notanda sunt, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 170. Mandos. *in glos. facult. §. Ac etiam, in verb. Pro vno, fol.* 242. *& §. sane, in verb. Pro tempore, fol.* 80. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 82. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 26. *glos.* 10. *num* 2 Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 134. *num.* 11. *& cons.* 352. *num.* 2. *&* 7. Alduin. *cons.* 73. *num.* 14. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 342. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 81.

Hæc dictio habet varios significatus secundùm subiectam materiam, & sumitur diuersis modis, vt per Salicet. *in l. vnica, C. de sent. quæ pro eo,* vbi Dec. *num.* 15. Corn. *cons.* 187. *col. penult. lib.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 342. *num.* 3. *&* 5. 2

Denotat igitur plerumque causam immediatam, & proximam, & in hoc differt à dictione *Propter,* quæ denotat causam remotam, vt *in l. dominus Sticho,* vbi glos. *verb. Pro quibus, ff. de peculio legato.* Bart. *cons.* 102. *in fine primi dubij.* Bald. *in l.* 1. *col. penult. num.* 16. *vers. venio, C. per quas personas nobis acquiritur, & in l.* 1. *in fine, C. si seruus extero.* Dec. *cons.* 46. *num.* 1. *&* 4. Gulielm. Benedict. *in cap. Raynutius, in verb. cætera bona, num.* 29. *de testament.* Corn. *cons.* 133. *num.* 2. *lib.* 1. Tiraq. *in tract. cessante causa, limit.* 20. *vers. verùm dictio Pro, num.* 28. Mandos. *in glos. facult. §. Ac etiam, fol.* 244. *col.* 2. Bertazol. *d. glos.* 10. *num.* 2. Cened. *d. sing.* 81. *num.* 1. 3

Quandoque tamen importat causam remotam, quia pro dictione *Propter,* vel *Ob* interdum ponitur, quæ causam remotam important; tamen hoc est impropriè, & non secundùm propriam naturam huius dictionis. Ita Bart. *cons.* 101. *incip. Girard. num.* 4. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 4. 4

Importat aliquando causam finalem, vt *in l. procuratore qui, ff. de procur. l. penult. §. fin. vers. si pro alimentis, ff. de aliment. & cibar. legat.* Alex. *cons.* 79. *num.* 3. *lib.* 2. Dec. *cons.* 46. *num.* 1. *tom.* 1. *& cons.* 150. *num.* 2. *in fine.* Rip. *in cap. cùm M. num.* 7. *in fine, de constit.* Gozad. *cons.* 58. *num.* 11. Ruin. *cons.* 13. *num.* 19. *lib.* 2. Grat. *cons.* 68. *num.* 22. *vol.* 2. vbi ait, quòd hæc dictio iuncta gerundio ablatiui casus, denotat causam finalem. Gabr. *cons.* 178. *num.* 15. *lib.* 1. Mandos. *in glos. facult. §. Ac etiam, in verb. Pro vno, fol.* 144. *col.* 1. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de annatis, in verb. Pro, fol.* 150. *col.* 3. Honded. *cons.* 53. *num.* 7. *vol.* 2. Octauian. Vulpell. *citato loco, num.* 1. Menoch. *cons.* 352. *num.* 2. Surd. *cons.* 445. *num.* 29. Cened. *d. sing.* 81. *num.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 96. *num.* 26. Surd. *de aliment. tit.* 2. *q.* 5. *num.* 9. *&* 10. Accac. Anton. *in comment. ad l. demonstratio falsa,* 17. *num.* 16. *ff. de condit. & demonstrat.* 5

Amplia primò, seu potiùs declara, quòd licèt ista dictio importet causam finalem, intelligitur secundùm animi modum, & arbitrio Iudicis, vt non sit continua. Vnde priuilegium concessum pro habitatione, intelligitur, etiamsi habitatio non sit continua; ita Bald. *cons.* 134. *incip. Decretum, vltra medium, vers. quid vltra, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 342. *num.* 7. 6

Amplia secundò, in contractibus, quia quod dicitur, hanc dictionem *Pro* importare causam finalem, procedit vbicumque talis dictio apponitur causæ finali. Bald. *cons.* 337. *incip. Et præmitto, num.* 2. *vers. item est sciendum, lib.* 3. vbi quòd isto casu oportet causam existere, & impleri, *& cons.* 433. *incip. Casus talis. num.* 5. *lib.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 8. vbi *num.* 9. restringit ampliationem, vt non procedat, quando hæc dictio apponitur causæ impulsiuæ, quia tunc nõ est necesse, quòd causa existat, cùm propriè non sit causa, sed motiuum impellens. 7

Amplia

8 Amplia tertiò, quòd hæc dictio importat causam finalem, quæ debet omninò sequi ratione personarum, veluti si Abbas daret Monacho pecunias pro vestimentis, tenetur Monachus emere vestimenta, & non posset pecunias in alium vsum conuertere. Ita Bald. *conf.* 337. *ante finem, vers. Item ratio personæ, lib.* 3. Card. Tusch. *d. conclus.* 340. *num.* 10. vbi *num.* 11. declarat, quia in contractibus vbicumque constat, quòd contrahentes aliter volebant contrahere, semper illa erit causa finalis, etiamsi aliter diceretur impulsiua, & è contrà finalis efficitur impulsiua; si nihilominùs contrahentes erant contracturi; & ideò cognoscitur hoc à voluntate contrahentium, an sit causa finalis, vel impulsiua.

Amplia quartò, quòd hæc dictio, si non constat, quòd sit adiecta causæ finali, vel impulsiuæ, præsumitur causam finalem importare in contractibus, quando apponitur verbis prolatis ad fauorem tradentis, vt per Bald. *d. conf.* 337. *num.* 2. *vers.* 3. *lib.* 3. *& conf.* 433. *num.* 5. *lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 12.

9 Amplia quintò, quòd hæc dictio nedum importat causam finalem, sed etiam causam excitatiuam; ideò lex, vel statutum dans potestatem præmiandi quoscumque exterminantes, & prosequentes bannitos, & rebelles. Pro extirpandis bannitis ista dictio operatur, quòd etiam pro eo, qui iam interfecit insignem bannitum, possit deputari præmium, quia excitantur alij, & sic hæc dictio *Pro* importat excitationem. Ita Bald. *conf.* 264. *incip. Qui feruore, in fine, lib.* 3. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 13.

10 Modum aliquando importat hæc dictio *Pro, l. antepenult. §.* 1. *ff. de legat.* 2. *l. cùm mota, C. de transact. l. si quis pro redemptione, C. de donationib. l. pro oneribus, C. de iure dotium.* Ruin. *conf.* 44. *num.* 5. Corn. *conf.* 145. *in fine, lib.* 1. Rimin. Iun. *conf.* 549. *num.* 6. *lib.* 5. Bartol. *in l. quibus diebus, §. Terminus, ff. de condit. & demonstr.* Caputaquens. *decis.* 273. *num.* 1. *p.* 2. Verall. *decis.* 75. *p.* 2. Ioan. de Monte Sperell. *conf.* 191. *num.* 6. Honded. *conf.* 53. *num.* 33. *&* 36. *vol.* 2. Reusner. *decis.* 7. *num.* 48. *lib.* 4. Menoch. *conf.* 146. *num.* 21. Octauian. Vulpell. *d. loco statim, in princ.* Quando per se simpliciter apposita est, tunc facit modum, *d. l. antepenult. §.* 1. *ff. de leg.* 2. vel apposita per nomina in genere, *l. nulli, in princ. C. de Episcop. & Cleric.* At verò quando per nomina in specie apposita est, facit conditionem, *l. stipulatio, ff. de iure dotium, l. Titio, §. Titio, ff. de cond. & demonstr.* Et colligitur ex traditis per Galganet. *de cond. & demonstr. p.* 2. *cap.* 3. *quæst.* 2. & per Bald. *conf.* 440. *num.* 5. *lib.* 5. Quamuis Peregr. *conf.* 64. *num.* 9. *in fine, lib.* 3. dicat quòd non facit conditionem, sed significat causam. Ad quod propositum Ang. *conf.* 30. *incip. Domina Franciscina, in princ.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 19. ait, quod quandoque importat conditionem in vltimis voluntatibus, quandoque apponitur causæ, ad quam non obligatur de iure is, qui se obligat: ideo si is, qui non est obligatus dotare mulierem, legat mulieri pro nubenda ea, legatum dicitur conditionale, & non debetur nisi nubat, secùs si legans esset obligatus dotare de iure.

11 Interdùm denotat veritatem, & quandoque fictionem; veritatem, quando accommodatur veritati, & possibili, vt si statutum dicat, quòd omnes Florentini habeantur pro ciuibus, nam verè ciues sunt, quia etiam oriundi sunt, vel ibi habitantes. Socin. *conf.* 1. *incip. In casu, num.* 10. *& seq. vers. quod paria, lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 14. vbi *num.* 15. addit, quòd si non concurrit veritas, veluti si dicat statutum, quòd Florentini habeantur pro Perusinis, tunc est per fictionem, & non per veritatem, & *num.* 16. post Put. *decis.* 329. *lib.* 3. aliàs *decis.* 328. *in correct. eod. lib.* 3. ampliat hanc dictionem quandoque importare æquiuocationem, & incertum, & ideo quòd commissio, vel exequutio facta pro parte N. non debet inducere nocumentum N. quia illa verba non probant, quòd ipse fecerit, cùm sint æquiuoca.

Nonnunquam importat compensationem, & taxationem, ne plus petat, vt si dictum sit, quòd testator legat pro omni eo, quod petere potest. Ita Ruin. *conf.* 60. *num.* 6. *lib.* 2. Hipp. Rimin. *conf.* 157. *n.* 14. *vers. tertiò accedit,* vbi quòd legatum factum pro omni eo, quod petere potest filia occasione legitimæ, censetur animo compensandi legitimam. Refert Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 20. 12

Item importat hæc dictio accessionem, vnde obligans se pro Titio, licèt principaliter obligetur, dicitur obligatus tanquam fideiussor respectu eius, pro quo obligatur. Ita Bald. *conf.* 198. *lib.* 1. quod duplicatur *conf.* 153. *num.* 9. *vers. item dictio, lib.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 34. 13

Item denotat limitationem, veluti si legetur Ecclesiæ prædium, vel possessio pro vita Rectoris, intelligitur facta limitatio, quòd Rector habeat victum ex tali legato, & sic hæc dictio est limitatiua, vt per Bald. *conf.* 250. *ante finem, vers. quia illa dictio, lib.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 35. 14

Item quandoque importat dominium, vel vsum, vt si legetur domus Fraticellis pro eorum habitatione, de rigore iuris dominium domus legatæ est Fraticellorum, licèt de æquitate secùs, quia censetur legatus vsus, & habitatio, & dominium est penes hæredem. Ita Bald. *conf.* 59. *incip. Quædam mulier, lib.* 5. quem refert Card. Thus. *d. concl.* 342. *num.* 36. 15

Item importat repræsentationem, ideo si fiat solutio Titio pro me, importat solutionem mihi factam, & à me Titio; & sic tantum est dicere soluere Titio pro me, quantum soluere mihi, vel loco mei. Ita Paris. *conf.* 107. *num.* 44. *lib.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 342. *num.* 23. 16

Paria enim sunt dicere; promittis mihi decem pro tali, vel promittis mihi nomine talis, vt per Rom. *conf.* 441. *incip. Præsens instrumentum, num.* 4. *in fine, vers. vnde notandum.* vbi Apost. *ad eund. in vers. nomine,* ait, idem esse dicere pro te, vel nomine tuo: sic etiam actus factus pro Titio idem importat, ac si esset dictum nomine Titij. Alex. *conf.* 80. *incip. Examinato, num.* 8. *lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 241. *num.* 17. 17

Pro tali, importat idem quod *nomine,* vel *ad instantiam talis,* vt per Felin. *in cap. cùm M. Ferrariensis, nu.* 3. *de constit.* & ibi Rip. *num.* 7. Dec. *in l.* 1. *num.* 15. *C. de sent. quæ pro eo, quod interest.* Cened. *d. singul.* 81. *num.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 27. vbi *num.* 28. infert, quòd ideo emens pro tali proinde acquirit tali, ac si diceret acquirere nomine talis. 18

Pro hæredibus, ista dictio ponitur ad ampliandum, & eius natura est, vt ampliet. Felin. *conf.* 28. *num.* 6. quem refert Cened. *d. sing.* 81. *num.* 6. 19

Pro tempore existens, ista verba complectuntur actum à principio, vsque ad finem; & significant temporis aptitudinem, vt per Rebuff. *in rubr. de Regia ad Prælaturas nominat. §.* 1. *verb. Pro tempore, fol.* 125. quem refert Cened. *d. singul.* 81. *num.* 5. Et de his verbis, *Pro tempore,* vide Mandos. *in glos. facult. §. sanè, in verb. Pro tempore, fol.* 80. *& in §. habita, verb. Pro tempore, fol.* 224. 20

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ au- 21

ctores, hæc dictio *Pro*, sæpè contrarium habet *Contra*. Cic. 3 *de Orat*. Hoc non modò pro me, sed contra me est potiùs. Id. *Attic. lib.* 11. Non tam pro se, quàm contra me laborare dicitur.

22 Vsurpatur interdum pro *Ante*, Cic. 2. *Phil*. Hasta posita pro æde Iouis Statoris, bona Cn. Pompeij acerbissimæ voci subiecta præconis. Id. *ibid*. Nonne audiente populo Romano sedens pro æde Castoris dixit. Id. *pro Mil*. Illa præsidia quæ pro templis omnibus cernitis.

23 Aliàs pro *In*, Liu. *lib*. 38. Laudari quoque pro concione omnes sunt. Cæs. *lib. 6. de bello Gallico*. Hac re pro suggestu nunciata.

24 *Secundum* aliquando denotat dictio *Pro*, Cic. 7. *Ver*. Ciuitatibus pro numero militum pecuniæ summas describere. Id. *lib.* 11. *epist.* 12. Non dubito autem pro tua singulari prudentia quin perspicias. Id. *pro Mur*. Ego vos pro mea summa, & vobis cognita in Rempubl. diligentia moneo, pro auctoritate Consulari hortor, pro magnitudine periculi obtestor, vt, &c.

25 Interdum vsurpatur pro *Ob*, vel *Propter*. Cic. *Attic. lib.* 1. Misi qui pro vectura solueret. Id. 2. *de Orat*. Dixit se dimidium, quod pactus esset, pro illo carmine daturum. Plaut. *Aul*. Pro vapulando herclè à te mercedem petam. Terent. *Eun*. Heri minas viginti pro ambobus dedi.

26 *Pro vice*, aut *loco*; accipitur quandoque hæc dictio *Pro*, Cic. 6. *Ver*. Tibi Marcelli statua pro patibulo fuit. Id. *Attic. lib.* 2. Vnus Cato mihi est pro centum millibus. Id. *Attic. lib.* 1. Hoc pro mercede, vel præmio tibi erit. Vnde trita illa, *pro nihilo habere, ducere, putare, &c.*

27 *Pro suo iure facere*, aut *dicere aliquid*, est idem quòd iure suo, ac pro potestate, quam habeat in aliquam rem, dicere aliquid, aut facere sine reprehensionis metu, quod nemo possit de iure reprehendere. Cic. *pro Flac*. Pro meo iure dico. Id. 7. *Ver*. Tum deprecabitur à vobis, tum etiam pro suo iure contendet. Plaut. *Rud*. Nempe pro tuo iure oras. Virg. 4. Æneid. pro re pauca loquar. Hinc *pro tempore, pro opibus, pro facultatibus, pro dignitate*, & similia proueniunt.

28 *Pro mea facere*; idem est quòd facere quantum possum. Cic. *lib.* 5. *epist.* 8. Vt ita fieret pro mea parte adiuui. Id. *pro Syl*. Omnes qui adsunt pro sua parte & auctoritate defendunt. Id. 1. *Tusc*. Pro sua quisque facultate parant.

29 *Pro se quisque*; idem est quod *pro sua quisque parte*. Cic. 3. *Offic*. Pro se quisque quod ceperat, afferebat. Id. 3. *Ver*. Pro se quisque manus affert. Liu. *lib.* 26. Pro se quisque aurum, argentum, & æs publicum conferunt.

30 *Pro virili parte*; est pro eo quantum vnus vir potest. Cic. *pro Sext*. Hæc qui pro sua parte virili defendunt. Id. 13. *Philip*. Tum me eius beneficio plusquàm pro virili parte obligatum puto.

31 *Pro portione*; idem est quod pro rata portione, vel parte. Cic. 2. *de Orat*. Sed oportet, vt ædibus ac templis vestibula, & aditus, sic causis principia pro portione præponere. *Id. lib. 6. de Republ.* Qui interuallis coniuncti imparibus, sed tamen pro rata portione distinctis. Id. 1. *Tusc*. Omnia ita perinde, vt cuique data sunt, pro rata parte, à vita, longa aut breuia ducuntur.

SVMMARIVM.

1 *Actus vt reddatur nullus, licèt lex non processerit vlterius annullando, efficit verbum* Prohibemus.

2 Prohibere *non potes quod tibi non nocet, & alteri prodest.*

3 Prohibitum *illud dicitur, quod lege expressa prohibetur.*

Prohibere.

DICTIO CCLXXXVIII.

VErbum hoc efficit, vt actus reddatur nullus, licèt lex non processerit vlteriùs, annullando, vt tradit Cald. Pereira *quæst. forens. cons.* 19. *num.* 52. Importat enim præceptum verba significantia prohibitionem, qualia sunt, *Prohibeo, Inhibeo, Veto, Interdico*; quippe quòd omnis prohibitio præceptum abstinendi se à re prohibita continet, vt per Butr. *in cap. nam concupiscentiam, in fine, de constitut.* vbi Abb. *num.* 5. Felin. etiam *num.* 5. Alex. de Neuo *num.* 21. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 21. Euerard. *loco ab æquipollent. num.* 11. Sayr. *in Claui Regia lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 27. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 16. *q.* 5. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 34. 1

Prohibere non potes quod tibi non nocet, & alteri prodest, *l.* 2. *§. idem aiunt, & §. denique in primo, ff. de aqua pluuia arcen. l. sicui, ff. de seruit. l. in creditore, ff. de euict.* Couar. *variar. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 8. *vers. item, & pract. cap.* 37. *num.* 2. *&* 3. *col.* 3. Gom. *tom.* 2. *variar. cap.* 2. *num.* 17. Menoch. *rem.* 6. *& in num.* 114. *cum seqq. & cons.* 14. *num.* 8. *& cons.* 51. *num.* 45. *& cons.* 121. *num.* 8. *& de arbitr. lib.* 2. *cap.* 168. *num.* 12. *& casu* 237. *num.* 19. Surd. *decis.* 120. *num.* 12. *& decis.* 236. *num.* 12. D. Barbosa *in l.* 2. *in princip. p.* 2. *num.* 34. *cum seqq. ff soluto matrimon.* 2

Prohibitum illud dicitur, quod lege expressè prohibetur. Menoch. *cons.* 1111. *num.* 1. Et prohibita quæ non inueniuntur, per legem permissa censentur, *l. necnon,* 28. *post princip.* ibi, *sed si lex non prohibeat.* iuncta glos. *verb. non prohibeat, ff. ex quibus causis maiores, l.* 1. *ff. de legat. l. mutus, §. quæritur, ff. de procur. l. ab ea parte, ff. de probat. cap. omnes.* & ibi glos. 3. *distinct. cap.* 1. *de transl. Prælati*, vbi glos. *verb. non inuenitur*; *cap. nuper*, 29. *vers. in secundo*; *cap. cùm illorum*, 32. *de sent. excommunic.* Alciat. *respons.* 8. *num.* 18. Bursat. *cons.* 110. *num.* 27. *lib.* 1. Burg. de Pace *cons.* 8. *num.* 3. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. prohibitio*, 1. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 2. *glos.* 1. *num.* 5. Bobadil. *in sua Politica, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 44. D. Barbosa *in l. cum Prætor, §.* 1. *num.* 95. *ff. de iudiciis.* 3

SVMMARIVM.

Proinde *interdum importat*
- 1 Cæterùm, Propterea, Itaque.
- 2 Inde.
- 3 Ergo, Igitur.

4 *Improprietatis est nota dict.* Proinde.

5 *Veritatem quandoque importat dictio* Proinde.

6 *Identitatem nonnunquam denotat dictio* Proinde.

Proinde.

Proinde.

Dictio CCLXXXIX.

1 Accipitur hæc dictio pro *Ceterùm*, *Propterea*, *Itaque*, vt *in l. hæres absens, §. proinde, ff. de iudiciis, & in l. proinde, §. 1. & 2. ff. ad legem Aquiliam.*

2 Aliquando significat idem quod *Inde*, vt *in l. 1. in princip. ff. quibus modis vsusfructus amitt.* glos. *in l. 1. in princip. ff. de edendo.*

3 Interdum exponitur pro *Ergo*, *Igitur*, vt *in l. proinde*, vbi glos. *ff. si certum petatur, & in l. pronunciatur, & in l. vrbana prædia, ff. de verbor. signif.*

4 Nonnunquam est nota improprietatis, secundùm Bartol. *in l. qui à patre, in princip. ff. de confirm. tutor.* & notatur *in d. l. proinde, in princip. ff. ad legem Aquiliam.*

5 Plerumque importat veritatem, vt *in l. si quis obrepserit, ff. ad legem Corneliam, de falsis*, vbi Hippol. *num. 3.*

6 Quandoque identitatem denotat, iuxta tradita per Hippol. *ad l. vtrum, num. 4. ff. ad legem Pompeiam, de parricidiis.*

SVMMARIVM.

1 *Stipulationem importat verbum* Promisit, *in instrumento positum.*

2 *Pactum importat verbum* Promisit, *si viua voce prolatum sit.*

3 *Testes etiam plures si deponant Titium promisisse, non præsumitur stipulationem interuenisse.*

4 *Notarius deponendo de verbo* Promittere, *intelligitur nudo pacto, non per stipulationem.*

5 *Verbum* Promisit, *in instrumento appositum, significat partes fuisse præsentes.*

Promittere.

Dictio CCXC.

1 Verbum hoc in instrumento positum importat stipulationem, putà si Titius promisit Seio, intelligitur per stipulationem, vt præsumatur solennitas, & detur actio, vt *in §. si ita scriptum, Instit. de vtilib. stipulat.* & tradunt Anton. Gom. *tom. 2. variar. cap. 11. num. 17.* Ægid. Bellam. *cons. 1. num. 17. vers. quia verbum Promisisse.* Ioan. de Imol. *cons. 86. incip. In causa, quæ vertitur, num. 3.* Corn. *cons. 238. incip. Visa copia, circa finem, lib. 3.* Socin. *cons. 157. incip. Præsens consultatio, lib. 2. circa finem.* Rota *decis. 489. num. 5. p. 1. dec.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 4. glos. 26. num. 6.* Viu. *tom. 1. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num. 348.* Cenal. *commun. contra comm. q. 399.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 344. & lit. P. conclus. 910.* Gregor. *decis. 328. num. 6.* Card. Seraphin. *decis. 427. num. 6.* vbi *num. 1.* subdit, licèt per Notarium non fuerit descriptum promisisse sibi, stipulante pro absente, *& decis. 1167. num. 4.*

2 Si verò sit viua voce prolatum, importat pactum, secundùm Bertazol. *d. glos. 16. num. 6.* de quo vide Menoch. *cons. 705. num. 2.*

3 Vnde si testes deponant Titium promisisse, tunc non præsumeretur stipulationem interuenisse, quia intelligitur de nuda promissione, nisi addat, quòd præcessit interrogatio, vt tradunt glos. *in d. l. si ita scriptum.* Anton. Gom. *d. num. 13. vers. item adde.* Anchar. *cons. 331. incip. Visis diligenter, num. 8.* Bertazol. *d. claus. 4. glos. 4.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 344. num. 3.* quidquid dicat Castrens. *cons. 332. incip. In causa Siluestri, col. 3. num. 3. vers. præterea, lib. 1.* Quod amplia, etiamsi plures testes hoc deponerent, iuxta tradita per Ioan. de Imol. *cons. 102. incip. In causa, num. 7. vers. item obijcitur.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 344. num. 5.*

Amplia, etiamsi esset Notarius, qui examinaretur, 4
quia deponendo de verbo *Promisit*, intelligitur nudo pacto, non per stipulationem, vt per Anchar. *d. cons. 331. num. 9.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 344. num. 4.*

In instrumento appositum significat partes fuisse 5
præsentes, iuxta resoluta per Bertazol. *d. tract. de clausulis instrument. claus. 17. glos. 3. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Quantitatem modicam, & modicum tempus importat dict.* Prope.

2 *Contiguitatem denotat dict.* Prope.

3 Prope *apud Grammaticos pro* Iuxta *accipitur.*

4 Prope *cùm ablatiuum casum adsciscit, vsurpatur pro* Non procul.

Prope.

Dictio CCXCI.

Hæc dictio refertur ad modicum tempus, & 1
modicam quantitatem, vt tradunt Ang. *cons. 127. incip. Visis petitione, num. 2.* Alex. *cons. 120. num. 8. lib. 2.* Bart. *in auth. de Monachis, § si verò intra, num. 1.* vbi dicit, quòd si testis dicat, quòd Titius possedit propè per viginti annos, quòd testis probat de decem & nouem annis cum dimidio. Aret. *in l. properandum, § siquidem, C. de iudiciis.* Menoch. *de arbitr. casu 57.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 345. num. 1.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 81. num. 7.*

Denotat contiguitatem, & non potest verificari 2
in loco remoto, vt per Aret. *in §. quòd si naturali, Instit. de rerum diuis.* Bart. *in tract. Tiberiad. p. 2. de Insul. in verb. Prope ripam prædia possident.* Boër. *decis. 51. num. 15.* quos refert Cened. *d. sing. 81. num. 8.*

Apud Grammaticos pro *Iuxta* accipitur. Cic. *in* 3
Brut. Cùm plebs prope ripam consedisset. Idem *lib. 7. epist. 24.* Vt non modò prope me, sed planè mecum habitaret.

Aliquandò cùm ablatiuum casum adsciscit, vsur- 4
patur pro *Non procul.* Cic. *7. Verr.* At cùm bellum in Italia tam propè à Sicilia gereretur, tamen in Sicilia non fuit. Idem *in Pison.* Propè à meis ædibus sedebas. Cùm sine casu ponitur, aduerbij vicem obtinet, & contrarium habet *Procul.* Cic. *lib. 9. epist. 7.* Volebam propè alicui esses. Idem *de Senect.* Adolescentia magis delectatur, propè voluntates intuens; delectatur etiam senectus, eas procul aspectans. Plaut. *Casin.* Nemo audet propè accedere.

SVMMARIVM.

1 *Causam nedum proximam, sed etiam remotam & impulsiuam denotat dictio* Propter.
2 *Causam ob quam motus est Princeps ad ita constituendum significat dict.* Propter.
3 *Causam efficientem plerumque declarat dictio* Propter.
4 Propter, *pro* Prope, *sæpè vsurpatur.*

Propter.

Dictio CCXCII.

1 HÆc dictio nedum causam proximam, sed etiam causam remotam, & impulsiuam denotat. Ita Calder. *cons.* 282. *num.* 2. *vers. & pro hac parte*, aliàs 4. *de locato*, vbi quòd promissa remissio per locatorem conductori propter bellum, debet fieri ex omni causa prouenieute à bello, etiamsi sit remota. Bald. *cons.* 329. *incip. Casus talis est*, *num.* 2. *vers. & ideò attendenda*, *lib.* 1. vbi quòd importat causam, vel occasionem immediatam, vel remotam. Angel. *cons.* 312. *incip. Prout patet, in princip. vers. Contrarium dico.* Signorol. *cons.* 185. *num.* 7. vbi subdit, quòd importat idem, quod dictio *Occasione*. Rom. *cons.* 89. *num.* 7. *vers. secundò quia.* Gozad. *cons.* 58. *num.* 11. Gulielm. Bened. *in cap. Raynutius, verb. cætera bona*, *num.* 29. *de testament.* Tiraq. *in tract. cessante causa*, *lim.* 20. *num.* 24. vbi *num.* 25. subdit, quòd aliquando causam proximam designat. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 346. *num.* 1.

2 Significat causam, ob quam motus est Princeps ad ita constituendum, secundùm Menoch. *cons.* 383. *num.* 15.

3 Plerumque apud Grammaticos causam efficientem declarat. Cic. *in Brut.* Eaque suspicio propter eam causam fuit. Idem *pro Roscio:* Susceptum onus aut propter perfidiam abiicere, aut propter imbecillitatem animi deponere. Idem 1. *de Finib.* Virtus per se, & propter se expetenda.

4 Sæpe autem vsurpatur pro *Prope*. Cic. 3. *de natura Deor.* Vulcanus tenuit insulas propter Siciliam, quæ Vulcaniæ appellantur. Idem *in Brut.* In pratulo propter Platonis statuam consedimus. Idem 4. *Verr.* Propter ædem Vulcani. Idem 6. *Verr.* Etenim propter est spelunca quædam. Idem *pro Roscio*: Duo filij propter patrem cubantes.

SVMMARIVM.

1 *Causam proximam importat dictio* Propterea.
2 *Causam expressam dispositionis denotat dictio* Propterea.
3 *Dispositionem coniungit dict.* Propterea, *posita post copulatiuam* Et.
4 Propterea, *ex* propter *&* ea *factum, apud Grammaticos vsurpatur pro* Idcirco, *& ferè cum* Quod, *vel* Vt, *vsurpatur.*

Propterea.

Dictio CCXCIII.

IMportat hæc dictio causam proximam, secundùm Tiraq. *in tract. cessante causa*, *lim.* 10. *num.* 26. propter quam quis mouetur ad aliquid agendum, Bart. *in l.* 1. *C. de sent. qua pro eo.* Alber. *in suo Dictionario, verb. Propterea.* Mathesil. *in tract. de success. ab intest. in* 4. *articulo princip. num.* 23. Gozad. *cons.* 84. *num.* 7. Rol. *cons.* 15. *num.* 5. *tom.* 3. Honded. *cons.* 79. *num.* 18. *vol.* 2. 1

Denotat expressam causam dispositionis, & finalem, vt per Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 60. *num.* 1. 2

Posita post copulatiuam *Et* coniungit dispositionem, ita vt altera ab altera pendere dicatur, vt per Card. Seraphin. *Rotæ decis.* 883. *num.* 7. 3

Propterea ex *propter*, & *ea* factum esse apparet, vsurpatur apud Grammaticos pro *Idcirco*, & ferè cum *Quod*, vel *Vt* copulatur. Cic. *lib.* 5. *epist.* 28. Propterea quod nullam rem grauiùs iamdiu tuli. Idem *lib.* 6. *epist.* 18. Cùm essem otiosus in Tusculano, propterea quod discipulos obuiam miseram. Idem *lib.* 13. *epist.* 6. Propterea scripsi, vt me non sine causa laborare intelligeres. 4

SVMMARIVM.

1 *Excludit dict.* Prorsus *omnia & singula, quæ in contrarium excogitari possunt.*
2 *Naturæ præcisæ vim habet dict.* Prorsus.
3 Prorsus *importat ipso iure, vel ipso facto, & non requirit sententiam, seu, decretum.*

Prorsus.

Dictio CCXCIV.

EXcludit hæc dictio omnia, & singula, quæ in contrarium excogitari possunt, *cap. statutum*, §. *prouisuris, de rescript. in* 6. ibi nihil prorsus exigat, & sic denotat idem, quod *Penitus*, secundùm Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 188. *num.* 8. 1

Habet vim præcisæ naturæ, vt *in cap. ad aures*, ibi, *omnem prorsus actionem excludit, de prescript. d. cap. statutum*, §. *prouisuris*, *cap. præsentium*, §. *præterea*, *de testib. lib.* 6. notant Dec. *cons.* 113. *num.* 5. *tom.* 1. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 83. 2

Importat *Ipso Iure*, vel *Ipso facto*, & non requirit sententiam, seu decretum, vt tradunt Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 71. & 87. *C. de reuocan. donat.* Mathesilan. *sing.* 111. *in princip.* Boër. *decis.* 344. *num.* 4. Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *disput.* 53. *num.* 8. Bernard. Muscat. *de modis fideiubendi, p.* 1. *modo* 14. *num.* 12. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 58. Ioan. de Salas *in tract. de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 13. *sect.* 6. *sub num.* 79. Farinac. *fragment. crimin. p.* 1. *verb. lex, sub num.* 123. 3

SVMMARIVM.

1 Protinus, *importat idem quod* Statim, *&* Incontinenti.

2 *Moram,*

2 *Moram, & dilationem omnem excludit dictio* Protinus.

3 Protinus *importat ipso iure, & non requirit sententiam, seu decretum.*

Protinus.

Dictio CCXCV.

1 Importat idem quod *Statim*, & *Incontinenti*, vt *in l.1. & 3. §. in amittenda, ff. de acquiren. possess.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 122. C. de reuocan. donat.* Cotta *in memorabilib. verb. Protinus, pag. 715.* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Propriè, vers. Protinus, pag. 84.*

2 Excludit omnem moram, & dilationem, iuxta notata per Calder. Pereira *de resolut. emphyt. cap. 16. num. 89.*

3 Denotat *Ipso Iure*, & non requirit sententiam, seu decretum, vt tradunt Sayro *in Claui Regia. lib. 3. cap. 8. num. 27.* Bernard. Muscatell. *de modo fideiubendi, p. 1. modo 14. num. 12.* Monet. *de distribut. quotidian. p. 3. q. 7. num. 36. & 37.* Farinac. *fragment. crimin. verb. lex, num. 115.*

SVMMARIVM.

1 *Relatiua est antedictorum dict.* Prout, *& relationem significat.*

2 *Restrictiuè, & limitatiuè stat dict.* Prout.

3 *Limitatiua qualitatis, vel temporis est dictio* Prout, *non autem substantia.*

4 *Limitatiua, & restrictiua est dictio* Prout, *maximè quando refertur ad aliquid quod sit de præterito.*

5 Prout, *in libello stat limitatiuè, & restrictiuè secundùm quod continetur in actis ad quæ fit relatio.*

6 *Causaliter, hoc est, dispositiuè in dubio ponitur dictio* Prout, *si respiciat præteritum circa idem de quo non constat. Quod ampliatur, & declaratur* num. 7. 8. 9. 10. & 11.

12 *Conditionaliter stat dictio* Prout, *posita in rescriptis iustitiæ: & quando refertur ad verbum impersonale.*

13 *Conditionaliter stat etiam dict.* Prout, *posita in dispositione incerta, seu generali, vel quando nihil de nouo conceditur.*

14 *Conditionem non importat, sed dispositionem dictio* Prout, *quando profertur à partibus, quæ poterant de nouo disponere, etiamsi non constet de relato.*

15 *Similitudinem importat dictio* Prout.

16 Prout, Secundùm, & Iuxta, *idem importāt.*

17 Prout, *pro* Quia, *quandoque exponitur.*

18 Prout, *idem importat ac si diceretur*, Eo modo.

19 *Conditionaliter, & non causatiuè stat dictio* Prout hactenus.

20 *Qualitates & formas expressas, & in præteritum positas refert dict.* Prout.

Prout.

Dictio CCXCVI.

Hæc dictio relatiua est antedictorum, & relationem significat, vt *in l. edita, C. de edendo.* notant Aret. *cons. 76. num. 5. in tertio dubio.* Marant. *de ordin. iudicior. p. 3. tit. Iudicij tela aggreditur, num. 122.* Dec. *cons. 374. num. 4.* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Prout, statim in princip. pag. 84.* Menoch. *cons. 177. num. 26.* Azeued. *ad l. 1. num. 50. tit. 1. lib. 6. noua Recopil.* Surd. *cons. 362. num. 7. & cons. 105. num. 33.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 347. num. 1. & 34.* Rota apud Zach. *de obligat. Camer. decis. 29. num. 5.* Et quòd inducat repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, resoluit Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. q. 18. num. 13.* 1

Natura sua stat restrictiuè, & limitatiuè, vt *in l. si testamentum, C. de instit. & substit. & in l. 1. C. de bonorum possess. contra tabulas,* notant Dec. *cons. 361. num. 1.* Bart. *in Extrauag. ad reprimen. verb. Prout, circa finem, vers. si verò per hanc dictionem.* Marant. *d. p. 3. tit. Iudicij tela aggreditur, num. 122.* Alex. *cons. 46. num. 8. lib. 1.* Ruin. *cons. 25. num. 11. vol. 1.* Socin. Iun. *cons. 122. num. 33. vol. 3.* Gozad. *cons. 84. num. 6. & cons. 31. num. 18. & cons. 80. num. 3.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio, 23.* Viu. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num. 62.* Menoch. *cons. 177. num. 26. & cons. 864. num. 16.* Azeued. *d. l. 1. num. 50.* Surd. *cons. 379. num. 33.* Stephan. Gratian. Marchiæ *decis. 212. num. 20.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 347. num. 22.* 2

Declara tamen, quia limitat qualitatem, vel tempus, non autem substantiam, vt in legato mihi facto per Titium, prout ipse declarabit, si legatum est certum, putà de centum. Ista limitatio *Prout* non respicit substantiam legati, quia eo non declarante, nihilominùs debentur centum, Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, in fine.* Surd. *d. cons. 335. num. 36.* Card. Tusch. *d. conclus. 347. num. 21. & 23.* 3

Amplia, seu extende, quia hæc dictio *Prout* maximè limitat, & restringit, quando refertur ad aliquid, quod sit de præterito, vt habetur *in d. l. edita*, ibi, *prout edicti perpetui monet autoritas*, vt notant Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, in verb. Prout, num. 1. vers. quandoque respicit. & in d. l. edita, num. 28.* & Dec. *num. 85.* idem Dec. *cons. 63. num. 6. tom. 1.* Ang. *cons. 368. incip. Serenissimus, circa princip.* Alex. *cons. 46. incip. Visis, num. 9. lib. 1.* Ruin. *cons. 50. num. 6. vol. 2. & cons. 25. num. 10. & 11. vers. sed quamuis, vol. 1.* Gram. *decis. 59. num. 2. & seq.* Curt. Iun. *cons. 92. num. 9. & 10.* Rimin. *cons. 19. num. 38. & cons. 27. num. 7.* Bursat. *cons. 85. num. 8.* Crau. *cons. 956. num. 14.* Honded. *cons. 112. num. 20. vol. 1. & cons. 40. num. 38. vol. 2.* Menoch. *cons. 177. num. 26.* Surd. *cons. 336. num. 16.* Simon de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib. 2. in fine, num. 58.* Card. Tusch. *d. conclus. 347. num. 24.* Et fuit dictum *in Romana Cambiorum, 26. Martij 1593. coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino.* Et ita quòd tempus, & qualitatem denotet, post multos à se relatos concludit Rendin. *in Promptuar. recept. sentent. tom. 1. tit. 27. num. 7.* 4

Vnde si in libello aliquid narratur, subdendo, & prout de omnibus prædictis latiùs constat, sic, vel aliter in actis causæ agitatæ, &c. isto casu stat limitatiuè, & restrictiuè, secundùm quod continetur in actis, ad quæ fit relatio. Ita Alex. *consil. 49. incip. In causa, & lite, num. 4. & 5. vers. nec prædictis obstat, lib. 7.* 5

vbi *num.*7. extendit, procedere etiamsi in fine libelli concludatur, *Quare cùm præmissa omnia & singula sint vera,&c.*quia intelliguntur vera prout ex relato. Refert & sequitur Card. Tusch. *d.conclus.*347. *num.* 25. vbi *num.*26. idem esse dicendum asserit in positione, quam pars confitetur hoc modo; credit prout in tali instrumento continetur, quia si in tali instrumento non continentur narrata in positione, positio censetur negata, *& num.*29. post Ang. Aret. *cons.*105. *num.* 12. *& seq.* subdit quòd verba illa, *Prout in instrumento prætensi crediti, prout dicitur constare in actis mei notarij,* important relationem, & restrictionem, vt tantum probent, quantum per acta notarij constat. Vnde si exhibentur acta notarij, & constat non adesse talem obligationem, probata est negatiua concludenter.

6 Si verò respicit præteritum circa idem, de quo non constat, in dubio ponitur causaliter, videlicet dispositiuè, quia sic fuerit, non autem relatiuè, vel conditionaliter, maximè in priuilegiis; vt si concedatur alicui, quòd possit colligere vectigalia tantæ quantitatis, prout est hactenus consuetum, illa verba, *Prout hactenus*, sunt pro causa, vt quia ita fuit consuetum; sic Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum. verbo Prout*, *num.* 2. *vers. Si verò.* Felin. *in cap. ex parte, il* 1. *num.* 10. *vers. sciat etiam, de rescript.* Rom. *consil.* 336. *incip. Circa propositam*, *num.* 3. *vers. licet etiam.* Ang. *d. cons.*368. *in princ.* Alex. *cons.*46. *num.* 9. *lib.* 1. Dec. *cons.* 63. *num.* 6. Curt. Iun. *cons.* 97. *nu.*4. Natt. *cons.* 387. *in fin.* Bolognet. *cons.*2. *col. penult. vers. Nam vbicumque.* Menoch. *cons.* 341. *num.* 13. Seraphin. *decis.* 330. *num.* 4. Surd. *d. cons.* 335. *n.* 35. Card. Tusch. *d. conclus.*347. *num.*30. vbi *num* 33. post Rot. *decis.*40. *num.* 3. *& seq. p.* 2. *diuers.* declarat, quòd dictiones *Prout*, & *Iuxta*, & aliæ similes, si proferantur in materia, cuius natura sit disponere de præterito, si non constat de relato, non stant relatiuè, seu conditionaliter, sed causatiuè. Et demum idem Card. Tusch. doctè sanè *d. conclus.*347. *à num.* 57. sic loquitur: Facias regulam ex omnibus prædictis summatim, quòd dictæ dictiones *prout, sicut, secundum, quemadmodum*, & similes, quando sunt in dispositione, quæ aliquid concedit circa idem de nouo, siquidem respiciunt præteritum, de quo non constat, stant causatiuè, & idem si sumus in materia, cuius natura est disponere. Rota *in nouiss. decis.*40. *num.* 3. quia si non constat de relato, stant causatiuè: & ita Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout.*

7 Idem dicit simpliciter in priuilegiis. Rom. *cons.*336. *num.* 3.

8 Idem in legibus, contractibus, & sententiis cum causæ cognitione. Bart. *d. Extrauag. ad reprimendum, verb. de plano, num.* 2.

9 Idem quando dispositio est priùs certa, quia adiectio illa *prout tui maiores possederunt*, stat causatiuè. Aretin. *cons.*76. *n.* 5. *vers. circa tertium.* Grammat. *decis.* 59. *num.* 22. *& seq.* Curt. iun. *cons.*97. *num.* 4. Castr. *cons.* 17. *lib.* 2. Rot. *decis.*27. *in princ. & decis.* 36. *nu.* 10. *& in fine p.* 2. *diuers.* Ias. *in repet. l. admonendi, n.*33. *& seq. ff. de iureiur.*

10 Idem in omnibus dispositionibus in quibus disponere possunt contrahentes, prout in causa matrimonij. Ferret. *cons.* 86. *num.* 5.

11 Declara quia ad hoc vt dictiones prædictæ stent causatiuè, plura requiruntur, quòd dispositio scilicet sit omnino certa respectu quantitatis, & temporis, & loci, & quòd in processu constet, vel aliàs, item quòd non se referat ad futurum, sed ad præteritum, plenè Bologn. *in d. l. edita, numero* 142. *in fine*, *C. de edendo.*

Posita autem in rescripto Iustitiæ, stat conditionaliter, id est, *Prout iuris fuerit*, nisi rescriptum esset ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis, Rom. *cons.* 336. *nu.* 3. Alex. *cons.* 16. *num.* 28. vbi Apostill. *lib.* 5. Surd. *cons.* 379. *num.* 34. Octauian. Vulpell. *d. loco*, *num.* 1. Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 212. *num.* 20. Surd. *cons.* 379. *num.* 34. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 5. *glos.* 2. *num.* 1. Et fuit dictum *in Raven. iurisdictionis* 16. *Febr.* 1609. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano*, impressa per *Farin. decis.* 243. *num.* 8. *p.* 2. *recent.* vbi habetur, quòd quando hæc dictio refertur ad verbum impersonale; & non ad verbum personale,, debet accipi conditionaliter. Paris. *cons.* 12. *num.* 91. vbi dicit, quòd ponitur iustificatiuè. Surd. *d. cons.* 379. *num.* 34. *cum seqq.* 12

Quòd autem huiusmodi dictio in dispositione incerta, vel generali, stet conditionaliter, tradunt Ias. *in repet. l. admonendi*, *num.* 33. *& seq. ff. de iureiuran.* Bologn. *in l. edita*, *num.* 141. *C. de eden.* Aret. *cons.*76. *num.* 5. *vers. circa tertium.* Card. Tusch. *d. conclus.*347. *num.* 64. vbi *num.* 65. post Curt. iun. *cons.* 97. *nu.*10. idem subdit quando dispositio est certa; & hæc dictio, & similes respiciunt præteritum, de quo constat, & *num.* 66. idem ait, si dispositio sit certa, vel incerta, & dictio hæc refertur ad tempus futurum, quia tunc importat conditionem. Et *num.* 67. post Grammat. *decis.* 59. *num.* 33. *vers. non obstat.* & Abb. *cons.* 62. *in princ. lib.* 1. & Curt. iun. *cons.* 97. *num.* 4. subdit, idem esse quando nihil de nouo conceditur, prout in confirmatione in forma communi, quæ fieret scilicet sine causæ cognitione, quia tunc semper stat conditionaliter. Quod etiam tradunt Castr. *cons.* 462. *col.* 2. *lib.* 1. Boss. *tit. de Principe & priuil. eius, nu.* 351. relati à Card. Tusch. *eadem conclus.* 347. *num.*46. vbi *num.* 47. post Rom. *cons.* 336. *nu.* 2. *&* 3. Felin. *in d. cap. ex parte*, 1, *num.* 10. *circa fin.* Franc. Aret. *cons.* 76. *num.* 5. *in fin.* declarat, quòd si confirmatio sit ex certa scientia, tunc stat causatiuè, & non conditionaliter. 13

Si verò ista dictio proferatur à partibus, quæ poterant de nouo disponere, etiamsi non constet de relato, & de illo non appareat, tunc eo casu non importat conditionem, sed dispositionem. Ita Bart. *in l. cum qui*, §. *Iulianus, ff. de constit. pecunia*, & *in d. Extrauag. ad reprimendum*, *verb. Prout*, *num.* 2. Ias. *in* §. *præiudiciales, in fin. Instit. de act.* Dec. *d. cons.*63. *num.* 5. vbi dicit procedere in quacunque dispositione. Felin. *in cap.* 2. *col.* 4. *de rescript.* vbi etiam ipse ait, habere locum in omni materia. Gratian. *cons.* 86. *num.* 6. *lib.* 2. Natt. *cons.* 40. *num.* 5. *& cons.* 474. *num.* 26. *&* 28. *vol.* 3. Curt. iun. *de feudis, quæstione* 7. *in fine. p.* 2. Mandos. *de priuil. ad instar. quæst.* 7. *num.* 9. Bertazol. *d. claus.* 5. *glos.* 2. *num.* 1. Menoch. *cons.* 1. *num.* 64. latè Decian. *cons.* 58. *num.* 61. *cum seqq. vol.* 2. Surd. *consil.* 366. *num.* 17. vbi subdit procedere in omni materia, & quocunque disponente. 14

Similitudinem importat hæc dictio semper quòd aliquid diuersum ab eo, quòd priùs positum fuerat, ponitur per dict. *Prout.* Et ita est repetitiua omnium qualitatum, quæ conueniunt circa actum, cui sit assimilatio, tradunt Glos. *verb.* *Prout*, *in cap. quamuis, de offic. Ordin. lib.* 6. Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum*, *verb. Prout*, *num.* 2. *vers. ad cuius intelligentiam.* Signorol. *cons.* 22. *num.* 12. *in fine, & num.* 13. vbi ait, quòd similitudinem importat, nedum in substantia, sed etiam in qualitate. Gemin. *cons.* 29. *in princ.* vbi ait, quòd importat omnimodam similitudinem. Alexand. *cons.* 106. *num.* 20. *& seq. lib.* 3. vbi dicit, quòd importat omnimodam similitudinem, si potest, aliàs si fiat relatio ad id, quod diuersum est in se, inducit similitu- 15

similitudinem in iis, in quibus potest proportionari, & applicari similitudo. Socin. iun. *conf.* 75. *num.* 25. *vol.* 3. Surd. *conf.* 435. *num.* 38. Menoch. *conf.* 1. *num.* 20. & *conf.* 756. *num.* 6. Bertazol. *de clauf. instrum. clauf.* 1. *glof.* 2. *num.* 1. Octauian. Vulpell. *d. loco, nu.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 347. *num.* 16. *cum seqq.* vbi *num.* 19. restringit, quia non extendit dispositionem factam ad similitudinem, nisi in expressis, quando mens & effectus hoc suadent.

16 Hæc dictio, & *Secundùm*, ac *Iuxta*, idem important, vt per Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num.* 2. *verf. Si verò.* Felin. *in cap. ex parte* 1 *nu.* 10. *verf. Scias etiam, de rescript.* Grammat. *decif.* 89. *num.* 21. Card. Tusch. *conclus.* 347. *num.* 7. vbi *num.* 8. post Alex. *conclus.* 81. *num.* 8. & *seq. lib.* 6. quòd dictiones *Prout*, & *Secundùm*, important idem quasi referant se ad dispositionem Prælatorum per omnia.

17 Exponitur hæc dictio quandoque pro *Quia*, vt per Steph. Gratian. Marchiæ *decif.* 103. *num.* 15.

18 Importat idem ac si diceretur *Eo modo*, vt per tex. *in l. prout, ff. de solut.* concludunt Alex. *conf.* 179. *n.* 9. *lib.* 5. Socin. sen. *conf.* 62. *num.* 22. *vol.* 4. Rota *decif.* 780. *num.* 10. *p.* 1. *diuerf.*

19 Dictio *Prout hactenus*, stat conditionaliter, & non causatiuè, vt per Cardin. Seraphin. *decif.* 454. *numero* 5.

20 Dictio *Prout suprà*, refert qualitates, & formas expressas, & in præteritum positas, vt per Octauian. Vulpell. *sub d. dict. Prout, verf. Prout suprà, pag.* 85.

SVMMARIVM.

1 *Temporis extremitatem denotat dict.* Proximè, *adiecta alicui tempori.*

2 Proximum *dicitur, quod à nemine præceditur.*

3 *Tempus præsens excludit dictio* Proximè.

4 Proximè, *apud Grammaticos accusandi casum interdum habet, & significat idem quod* Propè.

5 Proximè, *interdum vsurpatur pro* Maximè, *nonnunquam pro* Nuperrimè, *siue vltimo loco accipitur, vt* num. 6.

Proximè.

Dictio CCXCVII.

1 Hæc dictio adiecta alicui tempori denotat extremitatem temporis; ideò si quis faciat compromissum infra triginta dies proximè futuros, tempus currit de momento ad momentum, propter dictionem *Proximè.* Ita Bald. *conf.* 246. *incip. Proponitur, num.* 2. *lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 348. *num.* 1.

2 *Proximum* dicitur, quod à nemine præceditur, & quod nullum admittit medium inter duo discreta, secundùm Stephan. Gratian. *discept. forenf. cap.* 161. *num.* 10. vbi *num.* 12. subdit, quòd compromissum cum aduerbio *Proximè* statim currit.

3 Et excludit tempus præsens, *l. eum, qui Kalendis, in princip. ff. de verbor. oblig.* sed est dies proximè sequutura, tota præsenti die exclusa, *cap. pia, de exceptionibus, lib.* 6. Alex. *in l.* 1. *num.* 12. *verf. nam intelligi debet.* iuncto *verf. vel dato, quòd iste, ff. si quis cautionibus.* Polid. Rip. *obseru.* 376. *num.* 5. & 6.

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, accusandi casum interdum habet, & significat idem quod *Propè.* Cic. *lib.* 5. *epist.* 2. Cùm proximè Romam venisti. Idem *de Inuent.* Proximè terram ambit Lunæ cursus. 4

Interdum vsurpatur pro *Maximè.* Cic. *lib.* 11. *epist.* 21. Sed velim tibi persuadeas, &c. me huic tuæ virtuti proximè accedere. Idem 4. *Verr.* Vt proximè ad nostram disciplinam, illam veterem, non hanc, quæ nunc increbuit, videantur accedere. 5

Quandoque pro *Nuperrimè*, aut *Vltimo loco* accipitur. Cic. 2. *Philippic.* Proximè est mortuus. Idem 2. *de natura Deor.* In Capitolio proximè dedicauit. Idem *lib.* 5. *epist.* 5. In iis literis, quas proximè à te accepi. 6

Publicè.

Dictio CCXCVIII.

Pluribus modis in Iure accipitur hæc dictio, vt colligitur ex text. *in cap. per tuas, de probat.* & *in cap. except. de except.* & *in cap. ad probandum, de re iudicata,* & *in §. responsa prudentum, Instit. de iure naturali,* & *in Clem.* 1. *de sepult.* vbi glos. *verb. Publicè.* Et licèt aliqui voluerint, aliquando accipi pro *Notoriè,* & *quasi publicè*, vt aduersus Bart. existimauit Salycet. *in l. ea quidem, C. de accusat.* volens differre ab aduerbio *Palàm*, & potentiorem habere significationem, vt palàm dicatur factum, etsi ab vno coram aliquibus, *l. palàm, ff. de verbor. signif. Publicè* verò coram maiori parte, vel per maiorem partem populi. Ita Bertazol. *de clausulis instrument. clauf.* 31. *glof.* 2. *num.* 17. & 18. 1

Importat hæc dictio publicam vocem, & famam, iuxta *decif.* Veralli 7. & 189. *p.* 3. quam refert Rot. *in Parmen. statuti*, 27. *Aprilis* 1622. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, prope finem.* 2

Qualecumque.

Dictio CCXCIX.

Hæc dictio est vniuersalis, & prorsus tollit omne dubium, & includit omnia, vt post Bald. *in l. conuenticula, col.* 5. *C. de Episcop.* & *Cleric.* Paris. *conf.* 79. *num.* 21. *vol.* 3. Alberic. *in l. metum, §. animaduertendum, ff. quod metus causa.* tradit Flamin. Paris. *de confident. beneficial. q.* 27. *num.* 20. & *q.* 28. *num.* 40. & comprehendere masculos, & fœminas tradit idem Flamin. Paris. *d. q.* 27. *num.* 21. 1

SVMMARIVM.

1 *Dictio* Qualitercumque, *in minimo etiam verificatur, & comprehendit ea, quæ excogitari possunt.*

2 *Vniuersalis est dictio* Qualitercumque.

3 Qualitercumque *ponitur ad ampliandum, & comprehendit omnia, vltra etiam expressa.*

4 Qualitercumque *restringitur ad ea, de quibus actum est.*

Qualiter

Qualitercumque.

DICTIO CCC.

1 IN minimo etiam verificatur hæc dictio, & comprehendit ea, quæ excogitari possunt, vt *in l. etiam, ff. soluto matrimon.* Grat. *cons.* 73. *num.* 10. *lib.* 2. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 85. Et maiora expressis etiam in materia odiosa, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 9. *num.* 32. & 33.

2 Est vniuersalis, & ob id comprehendit omnia, atque ita omne Ius, quod in posterum posset competere, secundùm Menoch. *cons.* 335. *num.* 22. & comprehendit omnem modum, sicut dictio *Quoquo modo, l. penes, ff. de verbor. oblig.* Alex. *cons.* 35. *num.* 9. *lib.* 6. Honded. *cons.* 55. *num.* 41. *vol.* 1.

3 Ponitur ad ampliandum, & comprehendit omnia, vltra etiam expressa, vt per Card. Seraphin. *decis.* 317. *num.* 3.

4 Restringitur tamen ad ea, de quibus actum est, vt per Menoch. *cons.* 1099. *num.* 22.

SVMMARIVM.

1 *Electiua coniunctio est dictio* Quàm.
2 *Discretiua coniunctio est dictio* Quàm.
3 *Admiratiuè interdum ponitur dict.* Quàm.
4 Quàm, *interdum sumitur pro* Nisi, *vel* Præterquàm.
5 Quàm *sæpè asciscit* Tam, *cùm comparatio intercedit.*
6 Quàm *plerumque significat* Valde, *iuncta cum positiuo, & interrogatione.*
7 Quàm, *cum superlatiuo, vsitatissima dictio est.*
8 Quàm *iuncta cum verbo* Volo, *vsurpatur pro* Quantum.
9 Quàm, *interdum iungitur cum* Quod, *vel* Vt.
10 Quàm *optantis aliquando, interdum verò admirantis dictio est.*

Quàm.

DICTIO CCCI.

1 EST electiua coniunctio, vt *in l. pro herede, in princip.* & ibi glos. *in verb. quam animi, ff. de acquiren. hered.* notant Archid. *in cap. eo modo, num.* 1. *de consecrat. dist.* 4. Mandos. *in glos. facult.* §. *Ac etiam, in verb. Quàm, fol.* 296. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 87. *num.* 1. *in princip.*

2 Est etiam coniunctio discretiua, vt *Ecclesiast.* 30. Melior est mors, quàm vita amara. Tob. 6. *in fin.* Amore filiorum magis, quàm libidine ductus. *Prouerbior.* 8. Doctrinam magis, quàm aurum eligite. & *in l. Seia*, §. *fin.* & ibi glos. *ff. de donat. caus. mortis*, & *in l.* 2. §. *Iuris ciuilis*, ibi, *valeat potius, quàm docere, ff. de origine Iuris.* Cened. *d. sing.* 87. *num.* 1. vbi *num.* 2. subdit, quòd est etiam coniunctio appellatiua, & accipitur pro *Quantum.*

3 Interdum ponitur admiratiuè, vt *Canticor. cap.* 4. Quàm pulcra es, amica mea! & *Canticor.* 7. Quàm pulcri sunt gressus tui! & *Sapient. cap.* 12. O quàm bonus est, & suauis, Domine, Spiritus tuus! notant Mandos. & Cened. *citatis locis.*

Quandoque sumitur pro *Nisi*, vel *Præterquàm*, 4 *l. non enim, ff. de adoption. l. fin. ff. de rerum diuisione, l. de quibus*, §. *inueterata, ff. de legibus, l. si duo*, §. *Marcellus, ff. de iureiurand.* notat Menoch. *de præsumptionib. lib.* 3. *q.* 3. *num.* 8. Gutier. *canonic. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 15. Cened. *d. sing.* 87. *num.* 4. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *disput.* 19. *num.* 8.

Sæpe adsciscit *Tam*, cùm comparatio intercedit. 5 Cic. 2. *Verr.* Quòd si quàm audax ad conandum, tam esset obscurus ad tacendum. Idem *lib.* 16. *epist.* 1. Xenomenes hospes tam te diligit, quàm si vixerit tecum. Plaut. *Capt.* Quàm te filium, tàm pater meus desiderat.

Plerumque cum positiuo, & interrogatione 6 iuncta significat *Valde.* Cic. *Attic. lib.* 7. Suam in Senatu operam, autoritatémque quàm magni æstimat? Idem 3. *de natura Deor.* Soles ipsi quàm multi à Theologis proferuntur. Idem *lib.* 12. *epist.* .. Te igitur imitabor, quàm multa, quàm paucis?

Cum superlatiuo vsitatissima est hæc dictio. Cic. 7 *de Amicit.* Commodissimum est, quàm laxissimas habere habenas amicitiæ. Idem *Attic. lib.* 16. Sed peto à te, vt quàm celerrimè mihi librarius mittatur. Aliquando cum *Possum*, & superlatiuo iungitur. Cic. *de Senect.* Conuiuium ad multam noctem quàm maximè possumus, vario sermone producimus. Idem 2. *de natura Deor.* Aues nidos construunt, eósque quàm possunt mollissimè substernunt. Idem 1. *de Diuinat.* Exposui quàm breuissimè potui oracula.

Iuncta cum verbo *Volo* vsurpatur prò *Quantum.* 8 Cic. *pro Cæl.* Quàm velit, sit potens. Idem *pro eodem:* Quàm volent in conuiuiis faceti. Idem *ibid.* Quàm voletis, multi dicent.

Sæpe etiam in comparatione hanc eamdem dictionem *Quantum* assumit. Idem 5. *Verr.* Iis plus frumenti imperabatur, quàm quantum exarauerant. Idem 5. *Verr.* Sexies tantùm, quàm quantum satis sit, ablatum esse. Idem 1. *de Orat.* Alter plus petebat, quàm quantum lex permittebat.

Iungitur interdum cum *Quod*, vel *Vt.* Cic. *Attic.* 9 11. Sed ex omnibus nihil tamen magis desideratur, quàm quòd in Africam non ierim. Idem 1. *de natura Deor.* Hæc sunt dicta subtiliùs, quàm vt quiuis ea possit agnoscere. Idem 3. *de Orat.* Hoc est altius, quàm vt nos humi strati perspicere possimus. Idem *ibidem*: Crassum pleniorem fuisse putet, quàm quomodo à nobis inductus est.

Quàm optantis aliquando, interdum verò admi- 10 rantis dictio est. Cic. *lib.* 6. *epist.* 2. Quàm vellem domi mansisses? Idem *Attic. lib.* 7. Quàm vellem & nunc in prouincia morari? Idem *Attic. lib.* 7. *epist.* 1. Quàm non est facilis virtus? Idem *Attic. lib.* 9. *epist.* 2. Quàm nihil prætermittis in consilio dando?

Quamprimùm.

DICTIO CCCII.

IMportat hæc dictio spatium trium mensium in 1 magnis, & duorum in paruis, vt *in l. in fraudem*, §. *fiscalibus, ff. de iure fisci.* Alberic. *in suo Dictionario, in verb. Quamprimùm.* & Specul. *de allegat. & disput.* §. *post hoc autem, num.* 9. *in fine.*

Quamplu

Quamplures.

Dictio CCCIII.

1 IN tribus, vel quatuor hæc dictio verificatur, vt ait Corn. *in consf. 232. num. 10. vol. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Aduersari praecedentibus in ijs quæ sunt eiusdem generis, seu qualitatis, est de propria natura dict.* Quamuis.

2 *Casum magis dubitabilem explicare & ponere est de natura dict.* Quamuis.

3 *Causatiuè pro* Quia *quandoque ponitur dict.* Quamuis, *& non aduersatur superioribus.*

4 *Implicatiua interdum est dictio* Quamuis.

5 *Exclusiua aliquando est dict.* Quamuis.

6 *Disiunctiuè nihilominùs ponitur dict.* Quamuis.

7 Quamuis *apud Cicer. significat idem quod* Quamquam, Etiamsi.

8 Quamuis, *nominibus & aduerbijs iunctum, pro* Quantumuis *ponitur.*

Quamuis.

Dictio CCCIV.

1 DE propria huius dictionis natura est, aduersari præcedentibus in iis, quæ sunt eiusdem generis, seu qualitatis. Panorm. *in cap. porrò quamuis, num. 2.* & ibi glos. *verb. quamuis, de priuileg. cap. 1. de constit. lib. 6. cap. quamuis, de rescript. eod. tit. cap. quamuis, de offic. Ordin. eod. lib. cap. quamuis, de offic. delegat. eod. lib. Clem. 1. de foro compet. l. Apostatarum, C. de Apostat.* Azeued. *ad l. 2. num. 50. tit. 7. lib. 4. noua Recopil.* Corn. *consf. 42. num. 10. vol. 3.* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Quandocumque, vers. Quamuis, pag. 86.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 88. num. 1.*

2 Vnde de natura, & vi huius dictionis pariter esse explicare, & ponere casum magis dubitabilem, tradunt glos. *verb. quamuis, in Clem. 1. de re iudic. & glos. fin. in Clem. 2. de rebus Eccles. non alienan.* Gutier. *practic. lib. 2. q. 80. num. 8. & q. 85. num. 1.* Cened. *d. sing. 88. num. 2.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap 8. num. 198.*

3 Quandoque tamen non aduersatur superioribus, sed sumitur causatiuè pro *Quia*, vt *in cap. quemadmodum, in fine princip.* & ibi glos. *verb. Quamuis, de iureiuran.* Cened. *d. sing. 88. num. 3.*

4 Interdum est implicatiua, secundùm Azeued. *ad l. 7. num. 31. tit. 8. lib. 5. & l. 3. num. 4. tit. 16. lib. 8. noua Recopil.*

5 Aliquando est exclusiua, ex eodem Azeued. *ad l. 5. num. 6. tit. 7. & l. 3. num. 4. tit. 16. lib. 8. noua Recopil.*

6 Ponitur nihilominùs disiunctiuè, vt *in l. quamuis, ff. de acquiren. possess.* Plerumque tamen pro *Et*, vt *in l. si maritus, ff. famil. hercisc und. & in l. idem est, ff. de vsufructu.*

Quamuis non tam significat *Quamquam* apud Ciceronem, quàm *Etiamsi*; assumit autem *Tamen, Attamen, Certè.* Cic. *lib. 7. epist. 3.* Si me audissent, quamuis iniqua pace, honestè tamen viuerent. Idem *2. Philippic.* Res bello gesserat, quamuis Reipublicæ calamitosas, attamen magnas. Idem *Attic. lib. 16. epist. 6.* Quamuis non fueris impulsor, & suasor profectionis meæ, approbator certè fuisti. 7

Plerumque *Quamuis* nominibus, & aduerbiis iunctum pro *Quantumuis* ponitur. Cic. *Attic. lib. 12.* Quamuis prudens ad cogitandum sit, &c. Idem *pro Roscio*: Quasi verò mihi difficile sit, quamuis multos nominatim proferre. Idem *lib. 2. epist. 30.* Quamuis paruis Italiæ latebris contentus essem. 8

Quæque.

Dictio CCCV.

COllectiua est, & vniuersalis geminata hæc dictio, quæ non recipit restrictionem, immò comprehendit omnia, quæ sunt apta comprehendi, ex natura subiecti, cui adiungitur, vt *in l. ballista, ff. ad Trebel.* notat Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 91.* vbi subdit, quòd quandoque est distributiua, *per l. si ea*, vbi Flor. *ff. de vsuris.* 1

SVMMARIVM.

1 *Tempus perpetuum denotat dictio* Quamdiu.

2 *Conditionem importat dictio* Quamdiu, *sicut dict.* Quoad, *&* Donec.

3 *Legatum relictum vxori quamdiu non nupserit, debetur integrè, licèt intra duos menses nubat.*

Quamdiu.

Dictio CCCVI.

DEnotat hæc dictio tempus perpetuum, vt *in l. sufficit, ff. de condict. indeb.* & tradit glos. *in Clem. quamdiu, de appell.* quòd hæc dictio operatur, etiamsi decies millies anni effluxerint, refert Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub dict. Qualitercumque, vers. Quamdiu, pag. 86.* de sui enim natura est diuisiua temporum, & restrictiua ad veram, & personalem residentiam, secundùm Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 43. num. 14.* 1

Importat conditionem, sicut dictio *Quoad*, & *Donec*, vt *in l. pater Seuerinam, 101. §. fin.* vbi Bart. *ff. de condit. & demonstr. & in l. legatum, ff. de annuis legatis, & in l. Caio, §. Imperator, ff. de aliment. legatis, & in l. 4. in princip. ff. de seruitut. legat.* Ruin. *consf. 190. num. 2. vol. 2.* Socin. Iun. *consf. 38. num. 8. vol. 3.* Vulpell. *citato loco.* Gonzal. *d. glos. 43. num. 123.* Sanch. *de matrimon. lib. 3. disput. 91. num. 7.* 2

Legatum relictum vxori, quamdiu non nupserit, debetur integrè, licèt intra duos menses nubat, iuxta notata per Gonzal. *d. glos. 43. num. 77.* vbi *num. 138.* subdit, quòd est apposita mensi integraliter, non autem diebus mensis. *& num. 144.* addit, quòd potest verificari in qualibet parte mensis. 3

2 *Dict.* Pro, *habet varios significatus, & sumitur diuersis modis.*

3 *Causam immediatam & proximam plerumque denotat dict.* Pro, *& in hoc differt à dictione* Propter, *quæ denotat causam remotam.*

4 *Causam remotam quandoque importat dictio* Pro, *quando importat* Propter, *vel* Ob.

5 *Causam finalem aliquãdo importat dict.* Pro.

6 *Priuilegium concessum pro habitatione intelligitur, etiamsi habitatio non sit continua.*

7 Pro, *importat causam finalem vbicumque apponitur causæ finali, quæ debet omnino sequi ratione personarum, vt* num. 8.

8 *Causam finalem importare præsumitur in contractibus dictio* Pro, *si non constet, quòd sit adiecta causa finali, vel impulsiuæ.*

9 *Causam excitatiuam importat dict.* Pro.

10 *Modum aliquando importat dictio* Pro, *nonnunquam conditionem.*

11 *Veritatem interdum denotat dict.* Pro, *quando accommodatur veritati, & possibili, quandoque fictionem.*

12 *Compensationem, & taxationem nonnunquam importat dictio* Propter, *ne plus petat.*

13 *Accessionem importat etiam dictio* Pro.

14 *Limitationem denotat etiam dictio* Pro.

15 *Dominium, vel vsum quandoque importat dictio* Pro.

16 *Repræsentationem importat etiam dictio* Pro.

17 *Paria sunt dicere, promittis mihi decem pro tali, vel, promittis mihi nomine talis.*

18 Pro tali, *importat idem quod nomine, vel ad instantiam talis.*

19 *Dictio* Pro hæredibus, *ponitur ad ampliandum.*

20 Pro tempore *existens, complectitur actum à principio vsque ad finem.*

21 Pro, *sæpe apud Grammaticos contrarium habet,* Contra.

Pro, *interdum importat*
- 22 Ante.
- 23 In.
- 24 Secundùm.
- 25 Ob, *vel* Propter.
- 26 Pro vice.

27 Pro suo iure facere, aut dicere aliquid, *id est, pro potestate, &c.*

28 Pro mea facere, *idem est quòd facere quantum possum.*

29 Pro se quisque, *idem est quod,* pro sua quisque parte.

30 Pro virili parte, *est pro eo quantum vnus vir potest.*

31 Pro portione, *idem est quòd* pro rata portione, *vel* parte.

Pro.

Dictio CCLXXXVII.

1 De vi, & effectibus huius dictionis vide Rebuff. *in comment. ad l. coniunctionem, 29. vers. notanda sunt, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 170. Mandos. *in glos. facult. §. Ac etiam, in verb. Pro vno. fol.* 242. *& §. sane, in verb, Pro tempore, fol.* 80. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 82. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 26. *glos.* 10. *num* 2 Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 134. *num.* 11. *& cons.* 352. *num.* 2. *&* 7. Alduin. *cons.* 73. *num.* 14. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 342. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 81.

Hæc dictio habet varios significatus secundùm subiectam materiam, & sumitur diuersis modis, vt per Salicet. *in l. vnica, C. de sent. quæ pro eo,* vbi Dec. *num.* 15. Corn. *cons.* 187. *col. penult. lib.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 342. *num.* 3. *&* 5. 2

Denotat igitur plerumque causam immediatam, & proximam, & in hoc differt à dictione *Propter,* quæ denotat causam remotam, vt *in l. dominus Sticho,* vbi glos. *verb. Pro quibus, ff. de peculio legato.* Bart. *cons.* 102. *in fine primi dubij.* Bald. *in l.* 1. *col. penult. num.* 16. *vers. venio, C. per quas personas nobis acquiritur, & in l.* 1. *in fine, C. si seruus extero.* Dec. *cons.* 46. *num.* 1. *&* 4. Gulielm. Benedict. *in cap. Raynutius, in verb. cætera bona, num.* 29. *de testament.* Corn. *cons.* 133. *num.* 2. *lib.* 1. Tiraq. *in tract. cessante causa, limit.* 20. *vers. verùm dictio Pro, num.* 28. Mandos. *in glos. facult. §. Ac etiam, fol.* 244. *col.* 2. Bertazol. *d. glos.* 10. *num.* 2. Cened. *d. sing.* 81. *num.* 1. 3

Quandoque tamen importat causam remotam, quia pro dictione *Propter,* vel *Ob* interdum ponitur, quæ causam remotam important; tamen hoc est impropriè, & non secundùm propriam naturam huius dictionis. Ita Bart. *cons.* 101. *incip. Girard. num.* 4. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 4. 4

Importat aliquando causam finalem, vt *in l. procuratore qui, ff. de procur. l. penult. §. fin. vers. si pro alimentis, ff. de aliment. & cibar. legat.* Alex. *cons.* 79. *num.* 3. *lib.* 2. Dec. *cons.* 46. *num.* 1. *tom.* 1. *& cons.* 150. *num.* 1. *in fine.* Rip. *in cap. cùm M. num.* 7. *in fine, de constit.* Gozad. *cons.* 58. *num.* 11. Ruin. *cons.* 23. *num.* 19. *lib.* 2. Grat. *cons.* 68. *num.* 22. *vol.* 2. vbi ait, quòd hæc dictio iuncta gerundio ablatiui casus, denotat causam finalem. Gabr. *cons.* 178. *num.* 15. *lib.* 1. Mandos. *in glos. facult. §. Ac etiam, in verb. Pro vno, fol.* 244. *col.* 2. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de annatis, in verb. Pro, fol.* 150. *col.* 3. Honded. *cons.* 53. *num.* 7. *vol.* 2. Octauian. Vulpell. *citato loco, num.* 1. Menoch. *cons.* 352. *num.* 2. Surd. *cons.* 445. *num.* 29. Cened. *d. sing.* 81. *num.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 96. *num.* 26. Surd. *de aliment. tit.* 2. *q.* 5. *num.* 9. *&* 10. Accac. Anton. *in comment. ad l. demonstratio falsa,* 17. *num.* 16. *ff. de condit. & demonstrat.* 5

Amplia primò, seu potiùs declara, quòd licèt ista dictio importet causam finalem, intelligitur secundùm animi modum, & arbitrio Iudicis, vt non sit continua. Vnde priuilegium concessum pro habitatione, intelligitur, etiamsi habitatio non sit continua; ita Bald. *cons.* 134. *incip. Decretum, vltra medium, vers. quid vltra, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 342. *num.* 7. 6

Amplia secundò, in contractibus, quia quod dicitur, hanc dictionem *Pro* importare causam finalem, procedit vbicumque talis dictio apponitur causæ finali. Bald. *cons.* 337. *incip. Et præmitto, num.* 2. *vers. item est sciendum, lib.* 3. vbi quòd isto casu oportet causam existere, & impleri, *& cons.* 433. *incip. Casus talis. num.* 5. *lib.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 8. vbi *num.* 9. restringit ampliationem, vt non procedat, quando hæc dictio apponitur causæ impulsiuæ, quia tunc nõ est necesse, quòd causa existat, cùm propriè non sit causa, sed motiuum impellens. 7

Amplia

8 Amplia tertiò, quòd hæc dictio importat causam finalem, quæ debet omninò sequi ratione personarum, veluti si Abbas daret Monacho pecunias pro vestimentis, tenetur Monachus emere vestimenta, & non posset pecunias in alium vsum conuertere. Ita Bald. *cons.* 337. *ante finem, vers. Item ratio persona, lib.* 3. Card. Tusch. *d. conclus.* 340. *num.* 10. vbi *num.* 11. declarat, quia in contractibus vbicumque constat, quòd contrahentes aliter volebant contrahere, semper illa erit causa finalis, etiamsi aliter diceretur impulsiua, & è contrà finalis efficitur impulsiua; si nihilominùs contrahentes erant contracturi; & ideò cognoscitur hoc à voluntate contrahentium, an sit causa finalis, vel impulsiua.

Amplia quartò, quòd hæc dictio, si non constat, quòd sit adiecta causæ finali, vel impulsiuæ, præsumitur causam finalem importare in contractibus, quando apponitur verbis prolatis ad fauorem tradentis, vt per Bald. *d. cons.* 337. *num.* 2. *vers.* 3. *lib.* 3. *& cons.* 433. *num.* 5. *lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 12.

9 Amplia quintò, quòd hæc dictio nedum importat causam finalem, sed etiam causam excitatiuam; ideò lex, vel statutum dans potestatem præmiandi quoscumque exterminantes, & prosequentes bannitos, & rebelles. Pro extirpandis bannitis ista dictio operatur, quòd etiam pro eo, qui iam interfecit insignem bannitum, possit deputari præmium, quia excitantur alij, & sic hæc dictio *Pro* importat excitationem. Ita Bald. *cons.* 264. *incip. Qui feruore, in fine, lib.* 3. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 13.

10 Modum aliquando importat hæc dictio *Pro, l. antepenult. §.* 1. *ff. de legat.* 2. *l. cùm mota, C. de transact. l. si quis pro redemptione, C. de donationib. l. pro oneribus, C. de iure dotium.* Ruin. *cons.* 43. *num.* 5. Corn. *cons.* 145. *in fine, lib.* 1. Rimin. Iun. *cons.* 549. *num.* 6. *lib.* 5. Bartol. *in l. quibus diebus, §. Termilius, ff. de condit. & demonstr.* Caputaquens. *decis.* 273. *num.* 1. *p.* 2. Verall. *decis.* 75. *p.* 2. Ioan. de Monte Sperell. *cons.* 191. *num.* 6. Honded. *cons.* 53. *num.* 33. *&* 36. *vol.* 2. Reusner. *decis.* 7. *num.* 48. *lib.* 4. Menoch. *cons.* 146. *num.* 21. Octauian. Vulpell. *d. loco statim, in princ.* Quando per se simpliciter apposita est, tunc facit modum, *d. l. antepenult. §.* 1. *ff. de leg.* 2. vel apposita per nomina in genere, *l. nulli, in princ. C. de Episcop. & Cleric.* At verò quando per nomina in specie apposita est, facit conditionem, *l. stipulatio, ff. de iure dotium, l. Titio, §. Titio, ff. de cond. & demonstr.* Et colligitur ex traditis per Galganet. *de cond. & demonstr. p.* 2. *cap.* 3. *quæst.* 1. & per Bald. *cons.* 440. *num.* 5. *lib.* 5. Quamuis Peregr. *cons.* 64. *num.* 9. *in fine. lib.* 3. dicat quòd non facit conditionem, sed significat causam. Ad quod propositum Ang. *cons.* 30. *incip. Domina Francischina, in princ.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 19. ait, quod quandoque importat conditionem in vltimis voluntatibus, quandoque apponitur causæ, ad quam non obligatur de iure is, qui se obligat: ideo si is, qui non est obligatus dotare mulierem, legat mulieri pro nubenda ea, legatum dicitur conditionale, & non debetur nisi nubat, secùs si legans esset obligatus dotare de iure.

11 Interdùm denotat veritatem, & quandoque fictionem; veritatem, quando accommodatur veritati, & possibili; vt si statutum dicat, quòd omnes Florentini habeantur pro ciuibus, nam verè ciues sunt, quia etiam oriundi sunt, vel ibi habitantes. Socin. *cons.* 1. *incip. In casu, num.* 10. *& seq. vers. quod paria, lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 14. vbi *num.* 15. addit, quòd si non concurrit veritas, veluti si dicat statutum, quòd Florentini habeantur pro Perusinis, tunc est per fictionem, & non per veritatem, & *num.* 16. post Put. *decis.* 329. *lib.* 3. aliàs *decis.* 328. *in correct. eod. lib.* 3. ampliat hanc dictionem quandoque importare æquiuocationem, & incertum, & ideo quòd commissio, vel exequutio facta pro parte N. non debet inducere nocumentum N. quia illa verba non probant, quòd ipse fecerit, cùm sint æquiuoca.

Nonnunquam importat compensationem, & taxationem, ne plus petat, vt si dictum sit, quòd testator legat pro omni eo, quod petere potest. Ita Ruin. *cons.* 60. *num.* 6. *lib.* 2. Hipp. Rimin. *cons.* 157. *n.* 14. *vers. tertiò accedit*, vbi quòd legatum factum pro omni eo, quod petere potest filia occasione legitimæ, censetur animo compensandi legitimam. Refert Card. Tusch. *d. conclus.* 341. *num.* 20. 12

Item importat hæc dictio accessionem, vnde obligans se pro Titio, licèt principaliter obligetur, dicitur obligatus tanquam fideiussor respectu eius, pro quo obligatur. Ita Bald. *cons.* 198. *lib.* 1. quod duplicatur *cons.* 153. *num.* 9. *vers. item dictio, lib.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 34. 13

Item denotat limitationem, veluti si legetur Ecclesiæ prædium, vel possessio pro vita Rectoris, intelligitur facta limitatio, quòd Rector habeat victum ex tali legato, & sic hæc dictio est limitatiua, vt per Bald. *cons.* 150. *ante finem, vers. quia illa dictio, lib.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 35. 14

Item quandoque importat dominium, vel vsum, vt si legetur domus Fraticellis pro eorum habitatione, de rigore iuris dominium domus legatæ est Fraticellorum, licèt de æquitate secùs, quia censetur legatus vsus, & habitatio, & dominium est penes hæredem. Ita Bald. *cons.* 59. *incip. Quadam mulier, lib.* 5. quem refert Card. Thus. *d. concl.* 342. *num.* 36. 15

Item importat repræsentationem, ideo si fiat solutio Titio pro me, importat solutionem mihi factam, & à me Titio; & sic tantum est dicere solu ere Titio pro me, quantum soluere mihi, vel loco mei. Ita Paris. *cons.* 107. *num.* 44. *lib.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 342. *num.* 23. 16

Paria enim sunt dicere; promittis mihi decem pro tali, vel promittis mihi nomine talis, vt per Rom. *cons.* 441. *incip. Præsens instrumentum, num.* 4. *in fine, vers. vnde notandum.* vbi Apost. *ad eund. in vers. nomine*, ait, idem esse dicere pro te, vel nomine tuo: sic etiam actus factus pro Titio idem importat, ac si esset dictum nomine Titij. Alex. *cons.* 80. *incip. Examinato, num.* 8. *lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 17. 17

Pro tali, importat idem quod *nomine*, vel *ad instantiam talis*, vt per Felin. *in cap. cùm M. Ferrariensis, nu.* 3. *de constit.* & ibi Rip. *num.* 7. Dec. *in l.* 1. *num.* 15. *C. de sent. quæ pro eo, quod interest.* Cened. *d. singul.* 81. *num.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 27. vbi *num.* 28. infert, quòd ideo emens pro tali proinde acquirit tali, ac si diceret acquirere nomine talis. 18

Pro hæredibus, ista dictio ponitur ad ampliandum, & eius natura est, vt ampliet. Felin. *cons.* 28. *num.* 6. quem refert Cened. *d. sing.* 81. *num.* 6. 19

Pro tempore existens, ista verba complectuntur actum à principio, vsque ad finem; & significant temporis aptitudinem, vt per Rebuff. *in rubr. de Regia ad Prælaturas nominat. §.* 1. *verb. Pro tempore, fol.* 125. quem refert Cened. *d. singul.* 81. *num.* 5. Et de his verbis, *Pro tempore*, vide Mandos. *in glos. facult. §. sanè, in verb. Pro tempore, fol.* 80. *& in §. habita, verb. Pro tempore, fol.* 124. 20

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ au- 21

ctores, hæc dictio *Pro*, sæpè contrarium habet *Contra*. Cic. 3 *de Orat.* Hoc non modò pro me, sed contra me est potiùs. Id. *Attic. lib.* 11. Non tam pro se, quàm contra me laborare dicitur.

22 Vsurpatur interdum pro *Ante*, Cic. 2. *Phil.* Hasta posita pro æde Iouis Statoris, bona Cn. Pompeij acerbissimæ voci subiecta præconis. Id. *ibid.* Nonne audiente populo Romano sedens pro æde Castoris dixit. Id. *pro Mil.* Illa præsidia quæ pro templis omnibus cernitis.

23 Aliàs pro *In*, Liu. *lib.* 38. Laudati quoque pro concione omnes sunt. Cæs. *lib. 6. de bello Gallico.* Hac re pro suggestu nunciata.

24 *Secundùm* aliquando denotat dictio *Pro*, Cic. 7. *Ver.* Ciuitatibus pro numero militum pecuniæ summas describere. Id. *lib.* 11. *epist.* 12. Non dubito autem pro tua singulari prudentia quin perspicias. Id. *pro Mur.* Ego vos pro mea summa, & vobis cognita in Rempubl. diligentia moneo, pro auctoritate Consulari hortor, pro magnitudine periculi obtestor, vt, &c.

25 Interdum vsurpatur pro *Ob*, vel *Propter*. Cic. *Attic. lib.* 1. Misi qui pro vectura solueret. Id. 2. *de Orat.* Dixit se dimidium, quod pactus esset, pro illo carmine daturum. Plaut. *Aul.* Pro vapulando herclè à te mercedem petam. Terent. *Eun.* Heri minas viginti pro ambobus dedi.

26 *Pro vice*, aut *loco*; accipitur quandoque hæc dictio *Pro*, Cic. 6. *Ver.* Tibi Marcelli statua pro patibulo fuit. Id. *Attic. lib.* 2. Vnus Cato mihi est pro centum millibus. Id. *Attic. lib.* 1. Hoc pro mercede, vel præmio tibi erit. Vnde trita illa, *pro nihilo habere, ducere, putare, &c.*

27 *Pro suo iure facere*, aut *dicere aliquid*, est idem quòd iure suo, ac pro potestate, quam habeat in aliquam rem, dicere aliquid, aut facere sine reprehensionis metu, quod nemo possit de iure reprehendere. Cic. *pro Flac.* Pro meo iure dico. Id. 7. *Ver.* Tum deprecabitur à vobis, tum etiam pro suo iure contendet. Plaut. *Rud.* Nempe pro tuo iure oras. Virg. 4. Æneid. pro re pauca loquar. Hinc *pro tempore, pro opibus, pro facultatibus, pro dignitate*, & similia proueniunt.

28 *Pro mea facere*; idem est quòd facere quantum possum. Cic. *lib.* 5. *epist.* 8. Vt ita fieret pro mea parte adiuui. Id. *pro Syl.* Omnes qui adsunt pro sua parte & auctoritate defendunt. Id. 1. *Tusc.* Pro sua quisque facultate parant.

29 *Pro se quisque*; idem est quod *pro sua quisque parte*. Cic. 3. *Offic.* Pro se quisque quod ceperat, afferebat. Id. 3. *Ver.* Pro se quisque manus affert. Liu. *lib.* 26. Pro se quisque aurum, argentum, & æs publicum conferunt.

30 *Pro virili parte*; est pro eo quantum vnus vir potest. Cic. *pro Sext.* Hæc qui pro sua parte virili defendunt. Id. 13. *Philip.* Tum me eius beneficio plusquàm pro virili parte obligatum puto.

31 *Pro portione*; idem est quod pro rata portione, vel parte. Cic. 2. *de Orat.* Sed oportet, vt ædibus ac templis vestibula, & aditus, sic causis principia pro portione præponere. *Id. lib. 6. de Republ.* Qui interuallis coniuncti imparibus, sed tamen pro rata portione distinctis. Id. 1. *Tusc.* Omnia ita perinde, vt cuique data sunt, pro rata parte, à vita, longa aut breuia ducuntur.

SVMMARIVM.

1 *Actus vt reddatur nullus, licèt lex non processerit vlterius annullando, efficit verbum* Prohibemus.

2 Prohibere *non potes quod tibi non nocet, & alteri prodest.*

3 Prohibitum *illud dicitur, quod lege expressè prohibetur.*

Prohibere.

DICTIO CCLXXXVIII.

VErbum hoc efficit, vt actus reddatur nullus, licèt lex non processerit vlteriùs, annullando, vt tradit Cald. Pereira *quæst. forens. cons.* 19. *num.* 52. Importāt enim præceptum verba significantia prohibitionem, qualia sunt, *Prohibeo, Inhibeo, Veto, Interdico*; quippe quòd omnis prohibitio præceptum abstinendi se à re prohibita continet, vt per Butr. *in cap. nam concupiscentiam, in fine, de constitut.* vbi Abb. *num.* 5. Felin. etiam *num.* 5. Alex. de Neuo *num.* 21. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 21. Euerard. *loco ab æquipollent. num.* 11. Sayr. *in Claui Regia lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 27. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 16. *q.* 5. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 34. 1

Prohibere non potes quod tibi non nocet, & alteri prodest, *l.* 2. §. *idem aiunt, &* §. *denique in primo, ff. de aqua pluuia arcen. l. si cui, ff. de seruit. l. in creditore, ff. de euict.* Couar. *variar. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 8. *vers. item, & pract. cap.* 37. *num.* 2. *&* 3. *col.* 3. Gom. *tom.* 2. *variar. cap.* 2. *num.* 17. Menoch. *rem.* 6. *& in num.* 114. *cum seqq. & cons.* 14. *num.* 8. *& cons.* 51. *num.* 45. *& cons.* 121. *num.* 8. *& de arbitr. lib.* 2. *cap.* 168. *num.* 11. *& casu* 237. *num.* 19. Surd. *decis.* 120. *num.* 12. *& decis.* 236. *num.* 12. D. Barbosa *in l.* 2. *in princip. p.* 2. *num.* 34. *cum seqq. ff. soluto matrimon.* 2

Prohibitum illud dicitur, quod lege expressè prohibetur. Menoch. *cons.* 1111. *num.* 1. Et prohibita quæ non inueniuntur, per legem permissa censentur, *l. necnon*, 28. *post princip.* ibi, *sed si lex non prohibeat.* iuncta glos. *verb. non prohibeat, ff. ex quibus causis maiores, l.* 1. *ff. de legat. l. mutus*, §. *quæritur, ff. de procur. l. ab ea parte, ff. de probat. cap. omnes.* & ibi glos. 3. *distinct. cap.* 1. *de translat. Prælati*, vbi glos. *verb. non inuenitur; cap. nuper*, 29. *vers. in secundo; cap. cùm illorum*, 32. *de sent. excommunic.* Alciat. *respons.* 8. *num.* 18. Bursat. *cons.* 110. *num.* 27. *lib.* 1. Burg. de Pace *cons.* 8. *num.* 3. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. prohibitio*, 1. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 2. *glos.* 1. *num.* 5. Bobadil. *in sua Politica, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 44. D. Barbosa *in l. cùm Prætor*, §. 1. *num.* 95. *ff. de iudiciis.* 3

SVMMARIVM.

Proinde *interdum importat* { 1 Cæterùm, Propterea, Itaque. 2 Inde. 3 Ergo, Igitur. }

4 *Improprietatis est nota dict.* Proinde.

5 *Veritatem quandoque importat dictio* Proinde.

6 *Identitatem nonnunquam denotat dictio* Proinde.

Proinde.

Proinde.

Dictio CCLXXXIX.

1 ACcipitur hæc dictio pro *Caterùm*, *Propterea*, *Itaque*, vt *in l. hæres absens*, §. *proinde*, *ff. de iudiciis*, & *in l. proinde*, §. 1. & 2. *ff. ad legem Aquiliam*.

2 Aliquando significat idem quod *Inde*, vt *in l. 1. in princip. ff. quibus modis vsusfructus amitt.* glos. *in l. 1. in princip. ff. de edendo.*

3 Interdum exponitur pro *Ergo*, *Igitur*, vt *in l. proinde*, vbi glos. *ff. si certum petatur*, & *in l. pronunciatur*, & *in l. vrbana prædia*, *ff. de verbor. signif.*

4 Nonnunquam est nota improprietatis, secundùm Bartol. *in l. qui à patre*, *in princip. ff. de confirm. tutor.* & notatur *in d. l. proinde*, *in princip. ff. ad legem Aquiliam.*

5 Plerumque importat veritatem, vt *in l. si quis obrepserit*, *ff. ad legem Corneliam*, *de falsis*, vbi Hippol. *num.* 3.

6 Quandoque identitatem denotat, iuxta tradita per Hippol. *ad l. vtrum*, *num.* 4. *ff. ad legem Pompeiam*, *de parricidiis.*

SVMMARIVM.

1 *Stipulationem importat verbum* Promisit, *in instrumento positum.*

2 *Pactum importat verbum* Promisit, *si viua voce prolatum sit.*

3 *Testes etiam plures si deponant Titium promisisse, non præsumitur stipulationem interuenisse.*

4 *Notarius deponendo de verbo* Promittere, *intelligitur nudo pacto, non per stipulationem.*

5 *Verbum* Promisit, *in instrumento appositum, significat partes fuisse præsentes.*

Promittere.

Dictio CCXC.

1 VErbum hoc in instrumento positum importat stipulationem, putà si Titius promisit Seio, intelligitur per stipulationem, vt præsumatur solennitas, & detur actio, vt *in* §. *si ita scriptum*, *Instit. de vtilib. stipulat.* & tradunt Anton. Gom. *tom.* 2. *variar. cap.* 11. *num.* 17. Ægid. Bellam. *cons.* 1. *num.* 17. *vers. quia verbum Promisisse.* Ioan. de Imol. *cons.* 86. *incip. In causa, quæ vertitur*, *num.* 3. Corn. *cons.* 238. *incip. Visa copia*, *circa finem*, *lib.* 3. Socin. *cons.* 157. *incip. Præsens consultatio*, *lib.* 2. *circa finem.* Rota *decis.* 489. *num.* 5. *p.* 1. *dec.* Bertazol. *de clausulis instrument. clausf.* 4. *glos.* 26. *num.* 6. Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 348. Ceual. *commun. contra comm. q.* 399. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 344. & *lit. P. conclus.* 910. Gregor. *decis.* 328. *num.* 6. Card. Seraphin. *decis.* 417. *num.* 6. vbi *num.* 1. subdit, licèt per Notarium non fuerit descriptum promisisse sibi, stipulante pro absente, & *decis.* 1167. *num.* 4.

2 Si verò sit viua voce prolatum, importat pactum, secundùm Bertazol. *d. glos.* 26. *num.* 6. de quo vide Menoch. *cons.* 705. *num.* 2.

3 Vnde si testes deponant Titium promisisse, tunc non præsumeretur stipulationem interuenisse, quia intelligitur de nuda promissione, nisi addat, quòd præcessit interrogatio, vt tradunt glos. *in d. l. si ita scriptum.* Anton. Gom. *d. num.* 13. *vers. item adde.* Anchar. *cons.* 331. *incip. Visis diligenter*, *num.* 8. Bertazol. *d. clausf.* 4. *glos.* 4. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 344. *num.* 3. quidquid dicat Castrens. *cons.* 332. *incip. In causa Siluestri*, *col.* 3. *num.* 3. *vers. præterea*, *lib.* 1. Quod amplia, etiamsi plures testes hoc deponerent, iuxta tradita per Ioan. de Imol. *cons.* 102. *incip. In causa*, *num.* 7. *vers. item obijcitur.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 344. *num.* 5.

Amplia, etiamsi esset Notarius, qui examinaretur, 4 quia deponendo de verbo *Promisit*, intelligitur nudo pacto, non per stipulationem, vt per Anchar. *d. cons.* 331. *num.* 9. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 344. *num.* 4.

In instrumento appositum significat partes fuisse 5 præsentes, iuxta resoluta per Bertazol. *d. tract. de clausulis instrument. clausf.* 17. *glos.* 3. *num.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Quantitatem modicam, & modicum tempus importat dict.* Prope.

2 *Contiguitatem denotat dict.* Prope.

3 Prope *apud Grammaticos pro* Iuxta *accipitur.*

4 Prope *cùm ablatiuum casum adsciscit, vsurpatur pro* Non procul.

Prope.

Dictio CCXCI.

HÆc dictio refertur ad modicum tempus, & 1 modicam quantitatem, vt tradunt Ang. *cons.* 127. *incip. Visis petitione*, *num.* 2. Alex. *cons.* 120. *num.* 8. *lib.* 2. Bart. *in auth. de Monachis*, § *si verò intra*, *num.* 1. vbi dicit, quòd si testis dicat, quòd Titius possedit propè per viginti annos, quòd testis probat de decem & nouem annis cum dimidio. Aret. *in l. properandum*, §. *siquidem*, *C. de iudiciis.* Menoch. *de arbitr. casu* 57. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 345. *num.* 1. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 81. *num.* 7.

Denotat contiguitatem, & non potest verificari 2 in loco remoto, vt per Aret. *in* §. *quòd si naturali*, *Instit. de rerum diuis.* Bart. *in tract. Tiberiad. p.* 1. *de Insul. in verb. Prope ripam prædia possident.* Boër. *decis.* 51. *num.* 15. quos refert Cened. *d. sing.* 81. *num.* 8.

Apud Grammaticos pro *Iuxta* accipitur. Cic. *in* 3 *Brut.* Cùm plebs prope ripam consedisset. Idem *lib.* 7. *epist.* 24. Vt non modò prope me, sed planè mecum habitaret.

Aliquando cùm ablatiuum casum adsciscit, vsur- 4 patur pro *Non procul.* Cic. 7. *Verr.* At cùm bellum in Italia tam propè à Sicilia gereretur, tamen in Sicilia non fuit. Idem *in Pison.* Propè à meis ædibus sedebas. Cùm sine casu ponitur, aduerbij vicem obtinet, & contrarium habet *Procul.* Cic. *lib.* 9. *epist.* 7. Volebam propè alicui esses. Idem *de Senect.* Adolescentia magis delectatur, propè voluntates intuens; delectatur etiam senectus, eas procul aspectans. Plaut. *Casin.* Nemo audet propè accedere.

SVMMARIVM.

1 *Causam nedum proximam, sed etiam remotam & impulsiuam denotat dictio* Propter.

2 *Causam ob quam motus est Princeps ad ita constituendum significat dict.* Propter.

3 *Causam efficientem plerumque declarat dictio* Propter.

4 Propter, *pro* Prope, *sæpè vsurpatur.*

Propter.

Dictio CCXCII.

1 HÆc dictio nedum causam proximam, sed etiam causam remotam, & impulsiuam denotat. Ita Calder. *cons.* 282. *num.* 1. *vers. & pro hac parte*, aliàs 4. *de locato*, vbi quòd promissa remissio per locatorem conductori propter bellum, debet fieri ex omni causa proueniente à bello, etiamsi sit remota. Bald. *cons.* 329. *incip. Casus talis est*, *num.* 2. *vers. & ideò attendenda*, *lib.* 1. vbi quòd importat causam, vel occasionem immediatam, vel remotam. Angel. *cons.* 312. *incip. Prout patet, in princip. vers. Contrarium dico.* Signorol. *cons.* 185. *num.* 7. vbi subdit, quòd importat idem, quod dictio *Occasione.* Rom. *cons.* 89. *num.* 7. *vers. secundò quia.* Gozad. *cons.* 58. *num.* 11. Gulielm. Bened. *in cap. Raynutius, verb. cætera bona*, *num.* 29. *de testament.* Tiraq. *in tract. cessante causa*, *lim.* 20. *num.* 24. vbi *num.* 25. subdit, quòd aliquando causam proximam designat. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 346. *num.* 1.

2 Significat causam, ob quam motus est Princeps ad ita constituendum, secundùm Menoch. *cons.* 383. *num.* 15.

3 Plerumque apud Grammaticos causam efficientem declarat. Cic. *in Brut.* Eaque suspicio propter eam causam fuit. Idem *pro Roscio:* Susceptum onus aut propter perfidiam abiicere, aut propter imbecillitatem animi deponere. Idem 1. *de Finib.* Virtus per se, & propter se expetenda.

4 Sæpe autem vsurpatur pro *Prope.* Cic. 3. *de natura Deor.* Vulcanus tenuit insulas propter Siciliam, quæ Vulcaniæ appellantur. Idem *in Brut.* In pratulo propter Platonis statuam consedimus. Idem 4. *Verr.* Propter ædem Vulcani. Idem 6. *Verr.* Etenim propter est spelunca quædam. Idem *pro Roscio*: Duo filij propter patrem cubantes.

SVMMARIVM.

1 *Causam proximam importat dictio* Propterea.

2 *Causam expressam dispositionis denotat dictio* Propterea.

3 *Dispositionem coniungit dict.* Propterea, *posita post copulatiuam* Et.

4 Propterea, *ex* propter *&* ea *factum, apud Grammaticos vsurpatur pro* Idcirco, *& ferè cum* Quod, *vel* Vt, *vsurpatur.*

Propterea.

Dictio CCXCIII.

IMportat hæc dictio causam proximam, secundùm 1
Tiraq. *in tract. cessante causa*, *lim.* 10. *num.* 26. propter quam quis mouetur ad aliquid agendum, Bart. *in l.* 1. *C. de sentent. qua pro eo.* Alber. *in suo Dictionario, verb. Propterea.* Mathesil. *in tract. de success. ab intest. in* 4. *articulo princip. num.* 23. Gozad. *cons.* 84. *num.* 7. Rol. *cons.* 15. *num.* 5. *tom.* 3. Honded. *cons.* 79. *num.* 18. *vol.* 2.

Denotat expressam causam dispositionis, & fina- 2
lem, vt per Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 60. *num.* 1.

Posita post copulatiuam *Et* coniungit dispo- 3
sitionem, ita vt altera ab altera pendere dicatur, vt per Card. Seraphin. *Rotæ decis.* 883. *num.* 7.

Propterea ex *propter*, & *ea* factum esse apparet, 4
vsurpatur apud Grammaticos pro *Idcircò*, & ferè cum *Quod*, vel *Vt* copulatur. Cic. *lib.* 5. *epist.* 28. Propterea quod nullam rem grauiùs iamdiu tuli. Idem *lib.* 6. *epist.* 18. Cùm essem otiosus in Tusculano, propterea quod discipulos obuiam miseram. Idem *lib.* 13. *epist.* 6. Propterea scripsi, vt me non sine causa laborare intelligeres.

SVMMARIVM.

1 *Excludit dict.* Prorsus *omnia & singula, quæ in contrarium excogitari possunt.*

2 *Naturæ præcisæ vim habet dict.* Prorsus.

3 Prorsus *importat ipso iure, vel ipso facto, & non requirit sententiam, seu decretum.*

Prorsus.

Dictio CCXCIV.

EXcludit hæc dictio omnia, & singula, quæ in 1
contrarium excogitari possunt, *cap. statutum*, *§. prouisurus, de rescript. in* 6. ibi nihil prorsus exigat, & sic denotat idem, quod *Penitùs*, secundùm Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 188. *num.* 8.

Habet vim præcisæ naturæ, vt *in cap. ad aures*, 2
ibi, *omnem prorsus actionem excludit, de praescript. d. cap. statutum*, *§. prouisurus*, *cap. præsentium*, *§. præterea*, *de testib. lib.* 6. notant Dec. *cons.* 113. *num.* 5. *tom.* 1. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 83.

Importat *Ipso Iure*, vel *Ipso facto*, & non requirit 3
sententiam, seu decretum, vt tradunt Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 71. *&* 87. *C. de reuocan. donat.* Mathesilan. *sing.* 111. *in princip.* Boër. *decis.* 344. *num.* 4. Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *disput.* 53. *num.* 8. Bernard. Muscat. *de modis fideiubendi, p.* 2. *modo* 14. *num.* 12. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 58. Ioan. de Salas *in tract. de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 13. *sect.* 6. *sub num.* 79. Farinac. *fragment. crimin. p.* 1. *verb. lex, sub num.* 123.

SVMMARIVM.

1 Protinus, *importat idem quod* Statim, *&* Incontinenti.

2 *Moram,*

2 *Moram, & dilationem omnem excludit dictio* Protinus.

3 Protinus *importat ipso iure, & non requirit sententiam, seu decretum.*

Protinus.

Dictio CCXCV.

1 IMportat idem quod *Statim*, & *Incontinenti*, vt *in l.1.& 3.§.in amittenda, ff. de acquiren. possess.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.122. C. de reuocan. donat.* Cotta *in memorabilib. verb. Protinus, pag.* 715. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Propriè, vers. Protinus, pag.*84.

2 Excludit omnem moram, & dilationem, iuxta notata per Calder. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 16. *num.* 89.

3 Denotat *Ipso Iure*, & non requirit sententiam, seu decretum, vt tradunt Sayro *in Claui Regia. lib.*3. *cap.* 8. *num.* 27. Bernard. Muscatell. *de modo fideiubendi, p.*1. *modo* 14. *num.*12. Monet. *de distribut. quotidian. p.*3. *q.*7. *num.*36.*&* 37. Farinac. *fragment. crimin. verb. lex, num.*115.

SVMMARIVM.

1 *Relatiua est antedictorum dict.* Prout, *& relationem significat.*

2 *Restrictiuè, & limitatiuè stat dict.* Prout.

3 *Limitatiua qualitatis, vel temporis est dictio* Prout, *non autem substantiæ.*

4 *Limitatiua, & restrictiua est dictio* Prout, *maximè quando refertur ad aliquid quod sit de præterito.*

5 Prout, *in libello stat limitatiuè, & restrictiuè secundùm quod continetur in actis ad quæ fit relatio.*

6 *Causaliter, hoc est, dispositiuè in dubio ponitur dictio* Prout, *si respiciat præteritum circa idem de quo non constat. Quod ampliatur, & declaratur* num. 7. 8. 9. 10. & 11.

12 *Conditionaliter stat dictio* Prout, *posita in rescriptis iustitiæ: & quando refertur ad verbum impersonale.*

13 *Conditionaliter stat etiam dict.* Prout, *posita in dispositione incerta, seu generali, vel quando nihil de nouo conceditur.*

14 *Conditionem non importat, sed dispositionem dictio* Prout, *quando profertur à partibus, quæ poterant de nouo disponere, etiamsi non constet de relato.*

15 *Similitudinem importat dictio* Prout.

16 Prout, Secundùm, & Iuxta, *idem importãt.*

17 Prout, *pro* Quia, *quandoque exponitur.*

18 Prout, *idem importat ac si diceretur*, Eo modo.

19 *Conditionaliter, & non causatiuè stat dictio* Prout hactenus.

20 *Qualitates & formas expressas, & in præteritum positas refert dict.* Prout.

Prout.

Dictio CCXCVI.

HÆc dictio relatiua est antedictorum, & relationem significat, vt *in l. edita, C. de edendo.* notant Aret. *cons.* 76. *num.*5. *in tertio dubio.* Marant. *de ordin. iudicior. p.* 3. *tit. Iudicij tela aggreditur, num.* 122. Dec. *cons.* 374. *num.* 4. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Prout, statim in princip. pag.* 84. Menoch. *cons.* 177. *num.* 26. Azeued. *ad l.* 1. *num.*50. *tit.*1. *lib.*6. *noua Recopil.* Surd. *cons.*362. *num.*7. *& cons.*105. *num.*33. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*2. *lit. D. concl.* 347. *num.* 1. & 54. Rota apud Zach. *de obligat. Camer. decis.* 29. *num.* 5. Et quòd inducat repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, resoluit Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.*13. 1

Natura sua stat restrictiuè, & limitatiuè, vt *in l. si testamentum, C. de instit. & substit. & in l.* 1. *C. de bonorum possess. contra tabulas.* notant Dec. *cons.* 562. *num.* 1. Bart. *in Extrauag. ad reprimen. verb. Prout, circa finem, vers. si verò per hanc dictionem.* Marant. *d. p.* 3. *tit. Iudicij tela aggreditur, num.* 122. Alex. *cons.* 46. *num.*8. *lib.*1. Ruin. *cons.*25. *num.*11. *vol.* 1. Socin. Iun. *cons.*122. *num.* 33. *vol.* 3. Gozad. *cons.* 84. *num.* 6. *& cons.*31. *num.*18. *& cons.*80. *num.*3. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio,* 23. Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.*9. *tit.*34. *num.*62. Menoch. *cons.*177. *num.*26. *& cons.* 864. *num.* 16. Azeued. *d. l.* 1. *num.* 50. Surd. *cons.* 379. *num.* 33. Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 212. *num.*20. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.*347. *num.*22. 2

Declara tamen, quia limitat qualitatem, vel tempus, non autem substantiam, vt in legato mihi facto per Titium, prout ipse declarabit, si legatum est certum, putà de centum. Ista limitatio *Prout* non respicit substantiam legati, quia eo non declarante, nihilominùs debentur centum, Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, in fine.* Surd. *d. cons.* 335. *num.*36. Card. Tusch. *d. conclus.*347. *num.* 21. *&* 23. 3

Amplia, seu extende, quia hæc dictio *Prout* maximè limitat, & restringit, quando refertur ad aliquid, quod sit de præterito, vt habetur *in d. l. edita*, ibi, *prout edicti perpetui monet autoritas*, vt notant Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, in verb. Prout, num.* 2. *vers. quandoque respicit. & in d. l. edita, num.*18. & Dec. *num.* 85. idem Dec. *cons.*63. *num.* 6. *tom.*1. Ang. *cons.* 368. *incip. Serenissimus, circa princip.* Alex. *cons.* 46. *incip. Visis, num.*9. *lib.*1. Ruin. *cons.* 50. *num.* 6. *vol.* 2. *& cons.* 25. *num.* 10. *&* 11. *vers. sed quamuis, vol.* 1. Gram. *decis.*59. *num.*2. *& seq.* Curt. Iun. *cons.*92. *num.* 9. *&* 10. Rimin. *cons.* 19. *num.* 38. *& cons.*27. *num.* 7. Bursat. *cons.* 85. *num.*8. Crau. *cons.* 956. *num.*14. Honded. *cons.*111. *num.* 20. *vol.*1. *& cons.*40. *num.*38. *vol.*2. Menoch. *cons.*177. *num.* 26. Surd. *cons.* 336. *num.*16. Simon de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib.* 2. *in fine, num.*58. Card. Tusch. *d. conclus.* 347. *num.* 24. Et fuit dictum *in Romana Cambiorum, 26. Martij 1593. coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino.* Et ita quòd tempus, & qualitatem denotet, post multos à se relatos concludit Rendin. *in Promptuar. recept. sentent. tom.*1. *tit.*27. *num.*7. 4

Vnde si in libello aliquid narratur, subdendo, & prout de omnibus prædictis latiùs constat, sic, vel aliter in actis causæ agitatæ, &c. isto casu stat limitatiuè, & restrictiuè, secundùm quod continetur in actis, ad quæ fit relatio. Ita Alex. *consil.* 49. *incip. In causa, & lite, num.* 4. *&* 5. *vers. nec prædictis obstat, lib.* 7. 5

vbi *num.*7. extendit, procedere etiamsi in fine libelli concludatur, *Quare cùm præmissa omnia & singula sint vera,&c.* quia intelliguntur vera prout ex relato. Refert & sequitur Card. Tusch. *d. conclus.* 347. *num.* 25. vbi *num.*26. idem esse dicendum asserit in positione, quam pars confitetur hoc modo; credit prout in tali instrumento continetur, quia si in tali instrumento non continentur narrata in positione, positio censetur negata, *& num.*29. post Ang. Aret. *conf.* 105. *num.* 11. *& seq.* subdit quòd verba illa, *Prout in instrumento prætensi crediti, prout dicitur constare in actis mei notarij,* important relationem, & restrictionem, vt tantum probent, quantum per acta notarij constat. Vnde si exhibentur acta notarij, & constat non adesse talem obligationem, probata est negatiua concludenter.

6 Si verò respicit præteritum circa idem, de quo non constat, in dubio ponitur causaliter, videlicet dispositiuè, quia sic fuerit, non autem relatiuè, vel conditionaliter, maximè in priuilegiis; vt si concedatur alicui, quòd possit colligere vectigalia tantæ quantitatis, prout est hactenus consuetum, illa verba, *Prout hactenus,* sunt pro causa, vt quia ita fuit consuetum; sic Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum. verbo Prout, num.* 2. *vers. Si verò.* Felin. *in cap. ex parte, il* 1. *num.* 10. *vers. sciat etiam, de rescript.* Rom. *consil.* 336. *incip. Circa propositam, num.* 3. *vers. licet etiam.* Ang. *d. conf.* 368. *in princ.* Alex. *conf.* 46. *num.* 9. *lib.* 1. Dec. *conf.* 63, *num.* 6. Curt. Iun. *conf.* 97. *nu.*4. Natt. *conf.* 387. *in fin.* Bolognet. *conf.*2. *col. penult. vers. Nam vbicumque.* Menoch. *conf.* 341. *num.* 13. Seraphin. *decis.* 330. *num.* 4. Surd. *d. conf.* 335. *n.* 35. Card. Tusch. *d. conclus.* 347. *num.*30. vbi *num* 33. post Rot. *decis.*40. *num.* 3. *& seq. p.* 1. *diuers.* declarat, quòd dictiones *Prout,* & *Iuxta,* & aliæ similes, si proferantur in materia, cuius natura sit disponere de præterito, si non constat de relato, non stant relatiuè, seu conditionaliter, sed causatiuè. Et demum idem Card. Tusch. doctè sanè *d. conclus.* 347. *à num.* 57. sic loquitur: Facias regulam ex omnibus prædictis summatim, quòd dictæ dictiones *prout, sicut, secundùm, quemadmodum,* & similes, quando sunt in dispositione, quæ aliquid concedit circa idem de nouo, siquidem respiciunt præteritum, de quo non constat, stant causatiuè, & idem si sumus in materia, cuius natura est disponere. Rota *in nouiss. decis.*40. *num.* 3. quia si non constat de relato, stant causatiuè: & ita Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout.*

7 Idem dicit simpliciter in priuilegiis. Rom. *conf.* 336. *num.* 3.

8 Idem in legibus, contractibus, & sententiis cum causæ cognitione. Bart. *d. Extrauag. ad reprimendum, verb. de plano, num.* 2.

9 Idem quando dispositio est priùs certa, quia adiectio illa *prout tui maiores possederunt,* stat causatiuè. Aretin. *conf.*76. *n.*5. *vers. circa tertium.* Grammat. *decis.* 59. *num.* 21. *& seq.* Curt. iun. *conf.*97. *num.* 4. Castr. *conf.* 17. *lib.* 2. Rot. *decis.* 27. *in princ. & decis.* 36. *nu.* 10. *& in fine p.* 1. *diuers.* Ias. *in repet. l. admonendi, n.* 33. *& seq. ff. de iureiur.*

10 Idem in omnibus dispositionibus in quibus disponere possunt contrahentes, prout in causa matrimonij. Ferret. *conf.* 86. *num.* 5.

11 Declara quia ad hoc vt dictiones prædictæ stent causatiuè, plura requiruntur, quòd dispositio scilicet sit omnino certa respectu quantitatis, & temporis, & loci, & quòd in processu constet, vel aliàs, item quòd non se referat ad futurum, sed ad præteritum, plenè Bologn. *in d. l. edita, numero* 142. *in fine, C. de edendo.*

Posita autem in rescripto Iustitiæ, stat conditionaliter, id est, *Prout* iuris fuerit, nisi rescriptum esset ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis, Rom. *conf.* 336. *nu.* 3. Alex. *conf.* 16. *num.* 28. vbi Apostill. *lib.* 5. Surd. *conf.* 379. *num.* 34. Octauian. Vulpell. *d. loco, num.* 1. Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 212. *num.* 20. Surd. *conf.* 379. *num.* 34. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 5. *glos.* 2. *num.* 1. Et fuit dictum *in Baren. iurisdictionis* 16. *Febr.* 1609. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano,* impressa per Farin. *decis.* 243. *num.* 8. *p.* 2. *recent.* vbi habetur, quòd quando hæc dictio refertur ad verbum impersonale; & non ad verbum personale, debet accipi conditionaliter. Paris. *consi* 12. *num.* 91. vbi dicit, quòd ponitur iustificatiuè. Surd. *d. conf.* 379. *num.* 34. *cum seqq.* 12

Quòd autem huiusmodi dictio in dispositione incerta, vel generali, stet conditionaliter, tradunt Ias. *in repet. l. admonendi, num.* 33. *& seq. ff. de iureiuran.* Bologn. *in l. edita, num.* 141. *C. de eden.* Aret. *conf.*76. *num.* 5. *vers. circa tertium.* Card. Tusch. *d. conclus.*347. *num.* 64. vbi *num.* 65. post Curt. iun. *conf.* 97. *nu.*10. idem subdit quando dispositio est certa; & hæc dictio, & similes respiciunt præteritum, de quo constat, & *num.* 66. idem ait, si dispositio sit certa, vel incerta, & dictio hæc refertur ad tempus futurum, quia tunc importat conditionem. Et *num.* 67. post Grammat. *decis.* 59. *num.* 33. *vers. non obstat.* & Abb. *conf.* 61. *in princ. lib.* 1. & Curt. iun. *conf.* 97. *num.* 4. subdit, idem esse quando nihil de nouo conceditur, prout in confirmatione in forma communi, quæ fieret scilicet sine causæ cognitione, quia tunc semper stat conditionaliter. Quod etiam tradunt Castr. *conf.* 462. *col.* 2. *lib.* 1. Boss. *tit. de Principe & priuil. eius, nu.* 351. relati à Card. Tusch. *eadem conclus.* 347. *num.*46. vbi *num.*47. post Rom. *conf.* 336. *nu.* 2. *&* 3. Felin. *in d. cap. ex parte,* 1, *num.* 10. *circa fin.* Franc. Aret. *conf.* 76. *num.* 5. *in fin.* declarat, quòd si confirmatio fit ex certa scientia, tunc stat causatiuè, & non conditionaliter. 13

Si verò ista dictio proferatur à partibus, quæ poterant de nouo disponere, etiamsi non constet de relato, & de illo non appareat, tunc eo casu non importat conditionem, sed dispositionem. Ita Bart. *in l. eum qui, §. Iulianus, ff. de constit. pecunia,* & *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num.* 2. Ias. *in §. præiudiciales, in fin. Instit. de act.* Dec. *d. conf.*63. *num.* 5. vbi dicit procedere in quacunque dispositione. Felin. *in cap.* 2. *col.* 4. *de rescript.* vbi etiam ipse ait, habere locum in omni materia. Gratian. *conf.* 86. *num.* 6. *lib.* 2. Natt. *conf.* 40. *num.* 5. *& conf.* 474. *num.* 26. *&* 28. *vol.* 3. Curt. iun. *de feudis, quæstione* 7. *in fine. p.* 2. Mandos. *de priuil. ad instar. quæst.* 7. *num.*9. Bertazol. *d. claus.* 5. *glos.* 2. *num.* 1. Menoch. *conf.* 1. *num.* 64. latè Decian. *conf.* 58. *num.*61. *cum seqq. vol.*2. Surd. *consil.* 366. *num.* 17. vbi subdit procedere in omni materia, & quocunque disponente. 14

Similitudinem importat hæc dictio semper quòd aliquid diuersum ab eo, quòd priùs positum fuerat, ponitur per dict. *Prout.* Et ita est repetitiua omnium qualitatum, quæ conueniunt circa actum, cui fit assimilatio, tradunt Glos. *verb. Prout, in cap. quamuis, de offic. Ordin. lib.* 6. Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num.* 2. *vers. ad cuius intelligentiam.* Signorol. *conf.* 22. *num.* 12. *in fine, & num.* 13. vbi ait, quòd similitudinem importat, nedum in substantia, sed etiam in qualitate. Gemin. *conf.* 29. *in princ.* vbi ait, quòd importat omnimodam similitudinem. Alexand. *conf.* 106. *num.* 10. *& seq. lib.* 3. vbi dicit, quòd importat omnimodam similitudinem, si potest, aliàs si fiat relatio ad id, quod diuersum est in se, inducit similitu- 15

similitudinem in iis, in quibus potest proportionari, & applicari similitudo. Socin. iun. *conf.* 75. *num.* 25. *vol.* 3. Surd. *conf.* 435. *num.* 38. Menoch. *conf.* 1. *num.* 20. & *conf.* 756. *num.* 6. Bertazol. *de clauf. instrum. clauf.* 1. *glof.* 2. *num.* 1. Octauian. Vulpell. *d. loco, nu.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 347. *num.* 16. *cum seqq.* vbi *num.* 19. restringit, quia non extendit dispositionem factam ad similitudinem, nisi in expressis, quando mens & effectus hoc suadent.

16 Hæc dictio, & *Secundùm*, ac *Iuxta*, idem important, vt per Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num.* 2. *verf. Si verò.* Felin. *in cap. ex parte* 1. *nu.* 10. *verf. Scias etiam, de rescript.* Grammat. *decif.* 89. *num.* 21. Card. Tusch. *conclus.* 347. *num.* 7. vbi *num.* 8. post Alex. *conclus.* 81. *num.* 8. & *seq. lib.* 6. quòd dictiones *Prout*, & *Secundùm*, important idem quasi referant se ad dispositionem Prælatorum per omnia.

17 Exponitur hæc dictio quandoque pro *Quia*, vt per Steph. Gratian. Marchiæ *decif.* 103. *num.* 15.

18 Importat idem ac si diceretur *Eo modo*, vt per tex. *in l. prout, ff. de solut.* concludunt Alex. *conf.* 179. *n.* 9. *lib.* 5. Socin. sen. *conf.* 62. *num.* 22. *vol.* 4. Rota *decif.* 780. *num.* 10. *p.* 1. *diuerf.*

19 Dictio *Prout hactenus*, stat conditionaliter, & non causatiuè, vt per Cardin. Seraphin. *decif.* 454. *numero* 5.

20 Dictio *Prout suprà*, refert qualitates, & formas expressas, & in præteritum positas, vt per Octauian. Vulpell. *sub d. dict. Prout, verf. Prout suprà, pag.* 85.

SVMMARIVM.

1 *Temporis extremitatem denotat dict.* Proximè, *adiecta alicui tempori.*

2 Proximum *dicitur, quod à nemine præceditur.*

3 *Tempus præsens excludit dictio* Proximè.

4 Proximè, *apud Grammaticos accusandi casum interdum habet, & significat idem quod* Propè.

5 Proximè, *interdum vsurpatur pro* Maximè, *nonnunquam pro* Nuperrimè, *siue vltimo loco accipitur, vt* num. 6.

Proximè.

DICTIO CCXCVII.

1 HÆc dictio adiecta alicui tempori denotat extremitatem temporis; ideò si quis faciat compromissum infra triginta dies proximè futuros, tempus currit de momento ad momentum, propter dictionem *Proximè*. Ita Bald. *conf.* 246. *incip. Proponitur, num.* 2. *lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. D. concl.* 348. *num.* 1.

2 *Proximum* dicitur, quod à nemine præceditur, & quod nullum admittit medium inter duo discreta, secundùm Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 161. *num.* 10. vbi *num.* 11. subdit, quòd compromissum cum aduerbio *Proximè* statim currit.

3 Et excludit tempus præsens, *l. eum, qui Kalendis, in princip. ff. de verbor. oblig.* sed est dies proximè sequutura, tota præsenti die exclusa, *cap. pia, de exceptionibus, lib.* 6. Alex. *in l.* 1. *num.* 12. *verf. nam intelligi debet.* iuncto *verf. vel dato, quòd iste, ff. si quis cautionibus.* Polid. Rip. *obseru.* 376. *num.* 5. & 6.

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, accusandi casum interdum habet, & significat idem quod *Propè*. Cic. *lib.* 5. *epist.* 2. Cùm proximè Romam venisti. Idem *de Inuent.* Proximè terram ambit Lunæ cursus. 4

Interdum vsurpatur pro *Maximè*. Cic. *lib.* 11. *epist.* 21. Sed velim tibi persuadeas, &c. me huic tuæ virtuti proximè accedere. Idem 4. *Verr.* Vt proximè ad nostram disciplinam, illam veterem, non hanc, quæ nunc increbuit, videantur accedere. 5

Quandoque pro *Nuperrimè*, aut *Vltimo loco* accipitur. Cic. 2. *Philippic.* Proximè est mortuus. Idem 2. *de natura Deor.* In Capitolio proximè dedicauit. Idem *lib.* 5. *epist.* 5. In iis literis, quas proximè à te accepi. 6

Publicè.

DICTIO CCXCVIII.

PLuribus modis in Iure accipitur hæc dictio, vt colligitur ex text. *in cap. per tuas, de probat.* & *in cap. except. de except.* & *in cap. ad probandum, de re iudicata,* & *in* §. *responsa prudentum, Instit. de iure naturali,* & *in Clem.* 1. *de sepult.* vbi glos. *verb. Publicè.* Et licèt aliqui voluerint, aliquando accipi pro *Notoriè*, & *quasi publicè*, vt aduersus Bart. existimauit Salycet. *in l. ea quidem, C. de accusat.* volens differre ab aduerbio *Palam*, & potentiorem habere significationem, vt palàm dicatur factum, etsi ab vno coram aliquibus, *l. palàm, ff. de verbor. signif. Publicè* verò coram maiori parte, vel per maiorem partem populi. Ita Bertazol. *de clausulis instrument. clauf.* 31. *glof.* 2. *num.* 17. & 18. 1

Importat hæc dictio publicam vocem, & famam, iuxta *decif.* Veralli 7. & 189. *p.* 3. quam refert Rot. *in Parmen. status*, 27. *Aprilis* 1622. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, prope finem.* 2

Qualecumque.

DICTIO CCXCIX.

HÆc dictio est vniuersalis, & prorsus tollit omne dubium, & includit omnia, vt post Bald. *in l. conuenticula, col.* 5. *C. de Episcop.* & *Cleric.* Paris. *conf.* 79. *num.* 21. *vol.* 3. Alberic. *in l. metum,* §. *animaduertendum, ff. quod metus causa.* tradit Flamin. Paris. *de confident. beneficial. q.* 27. *num.* 20. & *q.* 28. *num.* 40. & comprehendere masculos, & fœminas tradit idem Flamin. Paris. *d. q.* 27. *num.* 21. 1

SVMMARIVM.

1 *Dictio* Qualitercumque, *in minimo etiam verificatur, & comprehendit ea, quæ excogitari possunt.*

2 *Vniuersalis est dictio* Qualitercumque.

3 Qualitercumque *ponitur ad ampliandum, & comprehendit omnia, vltra etiam expressa.*

4 Qualitercumque *restringitur ad ea, de quibus actum est.*

Qualiter

Quamplures.

Dictio CCCIII.

1 IN tribus, vel quatuor hæc dictio verificatur, vt ait Corn. *in conf. 132. num. 20. vol. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Aduersari præcedentibus in ijs quæ sunt eiusdem generis, seu qualitatis, est de propria natura dict.* Quamuis.
2 *Casum magis dubitabilem explicare & ponere est de natura dict.* Quamuis.
3 *Causatiuè pro* Quia *quandoque ponitur dict.* Quamuis, *& non aduersatur superioribus.*
4 *Implicatiua interdum est dictio* Quamuis.
5 *Exclusiua aliquando est dict.* Quamuis.
6 *Disiūctiuè nihilominùs ponitur dict.* Quamuis.
7 Quamuis *apud Cicer. significat idem quod* Quamquam, Etiamsi.
8 Quamuis, *nominibus & aduerbijs iunctum, pro* Quantumuis *ponitur.*

Quamuis.

Dictio CCCIV.

1 DE propria huius dictionis natura est, aduersari præcedentibus in iis, quæ sunt eiusdem generis, seu qualitatis. Panorm. *in cap. porrò quamuis, num. 2.* & ibi glos. *verb. quamuis, de priuileg. cap. 1. de constit. lib. 6. cap. quamuis, de rescript. eod. tit. cap. quamuis, de offic. Ordin. eod. lib. cap. quamuis, de offic. delegat. eod. lib. Clem. 1. de foro compet. l. Apostatarum, C. de Apostat.* Azeued. *ad l. 2. num. 50. tit. 7. lib. 4. noua Recopil.* Corn. *conf. 42. num. 10. vol. 3.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Quandocumque, vers. Quamuis, pag.* 86. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 88. *num.* 1.

2 Vnde de natura, & vi huius dictionis pariter esse explicare, & ponere casum magis dubitabilem, tradunt glos. *verb. quamuis, in Clem. 1. de re iudic. & glos. fin. in Clem. 2. de rebus Eccles. non alienan.* Gutier. *practic. lib. 2. q. 80. num. 8. & q. 85. num. 2.* Cened. *d. sing.* 88. *num.* 2. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap* 8. *num.* 198.

3 Quandoque tamen non aduersatur superioribus, sed sumitur causatiuè pro *Quia*, vt *in cap. quemadmodum, in fine princip.* & ibi glos. *verb. Quamuis, de iureiuran.* Cened. *d. sing.* 88. *num.* 3.

4 Interdum est implicatiua, secundùm Azeued. *ad l. 7. num. 31. tit. 8. lib. 5. & l. 3. num. 4. tit. 16. lib. 8. noua Recopil.*

5 Aliquando est exclusiua, ex eodem Azeued. *ad l. 5. num. 6. tit. 7. & l. 3. num. 4. tit. 16. lib. 8. noua Recopil.*

6 Ponitur nihilominùs disiunctiuè, vt *in l. quamuis, ff. de acquiren. possess.* Plerumque tamen pro *Et*, vt *in l. si maritus, ff. famil. hercifcund. & in l. idem est, ff. de vsufructu.*

Quamuis non tam significat *Quamquam* apud Ciceronem, quàm *Etiamsi*; assumit auten *Tamen, Attamen, Certè.* Cic. *lib. 7. epist. 3.* Si me audissent, quamuis iniqua pace, honestè tamen viuerent. Idem *2. Philippic.* Res bello gesserat, quamuis Reipublicæ calamitosas, attamen magnas. Idem *Attic. lib. 16. epist. 6.* Quamuis non fueris impulsor, & suasor profectionis meæ, approbator certè fuisti. 7

Plerumque *Quamuis* nominibus, & aduerbiis iunctum pro *Quantumuis* ponitur. Cic. *Attic. lib. 12.* Quamuis prudens ad cogitandum sit, &c. Idem *pro Roscio*: Quasi verò mihi difficile sit, quamuis multos nominatim proferre. Idem *lib. 1. epist. 30.* Quamuis paruis Italiæ latebris contentus essem. 8

Quæque.

Dictio CCCV.

COllectiua est, & vniuersalis geminata hæc dictio, quæ non recipit restrictionem, immò comprehendit omnia, quæ sunt apta comprehendi, ex natura subiecti, cui adiungitur, vt *in l. ballista, ff. ad Trebel.* notat Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 91. vbi subdit, quòd quandoque est distributiua, *per l. si ea*, vbi Flor. *ff. de vsuris.* 1

SVMMARIVM.

1 *Tempus perpetuum denotat dictio* Quamdiu.
2 *Conditionem importat dictio* Quamdiu, *sicut dict.* Quoad, & Donec.
3 *Legatum relictum vxori quamdiu non nupserit, debetur integrè, licèt intra duos menses nubat.*

Quamdiu.

Dictio CCCVI.

DEnotat hæc dictio tempus perpetuum, vt *in l. sufficit, ff. de condict. indeb.* & tradit glos. *in Clem. quamdiu, de appell.* quòd hæc dictio operatur, etiamsi decies millies anni effluxerint, refert Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Qualitercumque, vers. Quamdiu, pag.* 86. de sui enim natura est diuisiua temporum, & restrictiua ad veram, & personalem residentiam, secundùm Gonzal. *ad reg. 8 Cancellar. glos. 43. num.* 14. 1

Importat conditionem, sicut dictio *Quoad*, & *Donec*, vt *in l. pater Seuerinam*, 101. *§. fin.* vbi Bart. *ff. de condit. & demonstr. & in l. legatum, ff. de annuis legatis, & in l. Caio, §. Imperator, ff. de aliment. legatis, & in l. 4. in princip. ff. de seruitut. legat.* Ruin. *conf.* 190. *num. 2. vol. 2.* Socin. Iun. *conf. 38. num. 8. vol. 3.* Vulpell. *citato loco.* Gonzal. *d. glos. 43. num.* 123. Sanch. *de matrimon. lib. 3. disput. 91. num. 7.* 2

Legatum relictum vxori, quamdiu non nupserit, debetur integrè, licèt intra duos menses nubat, iuxta notata per Gonzal. *d. glos. 43. num.* 77. vbi *num.* 138. subdit, quòd est apposita mensi integraliter, non autem diebus mensis. *& num.* 144. addit, quòd potest verificari in qualibet parte mensis. 3

SVMMARIVM.

1 *Conditionem importat dictio* Quando, *cùm iungitur verbo futuri temporis.*

2 *Temporis dilationem quandoque significat dictio* Quando, *temporalitérque sumitur.*

3 Quando, *sumitur secundùm subiectam materiam.*

4 Quando, *apud Grammaticos propriè est*, quo tempore.

Quando.

Dictio CCCVII.

1 COnditionem importat hæc dictio, quando iungitur verbo futuri temporis, vt *in l. cum vir, ff. de condit. & demonstr. & in l. quod publicè, ff. quando dies legati cedat, & in l fideicommissa, §. hoc autem.* vbi Bart. *ff. de legat.* 3. notant Ruin. *consf.* 68. *num.* 7. *vol.* 4. Paris. *cons.* 81. *num.* 6. *lib.* 1. Crau. *cons.* 15. *num.* 3. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Qualitercumque, vers. quando, pag.* 86. Azeued. *l.* 4. *num.* 7. *tit.* 16. *lib.* 8. *noua Recopil.* Menoch. *cons.* 697. *num.* 3. *& cons.* 1168. *num.* 26. Surd. *cons.* 298. *num.* 35. Honded. *cons.* 53. *num.* 5. *vol.* 2. Cald. Pereira *de potest. eligends, cap.* 2. *num.* 16. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 542. *num.* 51. Gregor. *decis.* 428. *num.* 2.

2 Interdum sumitur temporaliter, temporísque dilationem significat, vt *in rubr. quando dies legati cedat, & in rubr. quando appellandum sit.* cum aliis adductis per Alberic. *in suo Dictionario, verb. Quando.* Gabr. *cons.* 57. *num.* 1. *vol.* 2. Honded. *d. cons.* 53. *num.* 37. *&* 38. Menoch. *cons.* 473. *num.* 6. vbi *num.* 8. subdit,

3 quòd ea sumenda est secundùm subiectam materiam.

4 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores, propriè est *Quo tempore.* Cic. 1. *de Orat.* Quando me ista curasse arbitramini? Idem 2. *Officior.* Vtinam tunc essem natus, quando Romani dona accipere cœpissent. Pro *Quoniam* aliquando sumitur. Cic. *lib.* 10. *epist.* 12. Quam quando complexus es, & tenes. Idem *de Senect.* Quando te id video desiderare.

SVMMARIVM.

1 *Tempus omne comprehendit dict.* Quandocumque, *& ita est multiplicatiua, & distributiua temporum.*

2 *Modum omnem, omnémque qualitatem apta est comprehendere dictio* Quandocumque.

3 *Vniuersalis est dictio* Quandocunque, *omnia comprehendens, etiam in materia odiosa.*

4 *Temporis reseruationem, seu perpetuitatem quandam significat dictio* Quandocumque.

5 *Infinitatem in contractibus denotat dictio* Quandocumque.

6 Quandocumque *restringitur secundùm subiectam materiam.*

7 *Redimendi concessa facultas quandocumque venditor voluerit, præscribitur spatio triginta annorum.*

8 *Dictio* Quandocumque, *addita cum clausula* Toties quoties, &c. *quid operetur remissiuè.*

9 Quandocumque *substituere, significat compendiosam.*

Quandocumque.

Dictio CCCVIII.

COmprehendit hæc dictio de sui natura omne 1
tempus, & ita est multiplicatiua, & distributiua temporum, vt tradunt Doctores *in l. Centurio, ff. de vulgari, & in l. precibus, ff. de impub.* Apostill. ad Bart. *cons.* 21. *incip. Visa, in vers. secunda petitione, lib.* 2. Felin. *in cap. cum accessissent, de constit.* Corn. *cons.* 199. *num.* 17. *vol.* 2. Paris. *cons.* 33. *vol.* 3. Fabian. de Monte *de empt. & vend. q.* 3. *p.* 4. *in princip.* Honded. *cons.* 55. *num.* 42. *vol.* 2. Menoch. *cons.* 399. *num.* 32. *&* 34. Natt. *cons.* 232. *num.* 3. Surd. *cons.* 460. *num.* 58. & operatur, ac si singula tempora fuissent enumerata, secundùm Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 51. *num.* 6.

Est apta comprehendere omnem modum, om- 2
némque qualitatem, vt per Anchar. *cons.* 268. *incip. Iure diuino, num.* 7. quem refert Card. Tusch *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 349. *num.* 1.

Vniuersalis est, & omnia comprehendit, etiam in 3
materia odiosa, vt per Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscopalis Neapolit. decis.* 287. *num.* 1. *p.* 2. Ita vt si adiecta sit substitutioni, de sui natura nullum tempus excludat, *argum. l. Iulianus, ff. de legat.* 3. *& cap. soluta, de maioritate, & obedien.* Menoch. *d. cons.* 399. *num.* 34. Corn. *d. cons.* 199. *num.* 2. qui etiam *in cons.* 133. *num.* 12. *vol.* 1. dicit, hanc eamdem dictionem denotare causam remotam, & occasionalem.

Vnde temporis reseruationem, seu perpetuitatem 4
quamdam significare resoluit Menoch. *cons.* 143. *num.* 11. *& cons.* 151. *num.* 33. & ita quandam infi- 5
nitatem in contractibus denotare tradunt Rub. *cons.* 3. *num.* 4. Alex. *cons.* 145. *col.* 1. *vers. sed hoc, lib.* 2. Tiraq. *de retractu, tit.* 2. *§.* 1. *glos.* 2. *num.* 19. Boër. *decis.* 131. *num.* 21. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 175. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 85. *num.* 1.

Restringitur tamen hæc dictio secundùm na- 6
turam actus, cui attribuitur, vt per Cott. *in memorabil. verb. Quandocumque, pag.* 725. Bald. *cons.* 67. *col.* 2. *vers. nec obstat. vol.* 3. Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 1. *glos.* 7. *num.* 26. *ad finem, & tit.* 2. *§.* 1. *glos.* 2. *num.* 9. Boër. *decis.* 131. *num.* 18. Menoch. *cons.* 143. *num.* 9. Surd. *cons.* 281. *num.* 23. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 86. Cened. *d. sing.* 85. *num.* 3.

Vnde si in contractu promittitur, & datur fa- 7
cultas redimendi, quandocumque venditor voluerit, non obstante huiusmodi dictione, huic pacto præscribitur spatium triginta annorum. Ita Rol. *cons.* 126. *à num.* 24. *vol.* 2. Ruin. *cons.* 111. *vol.* 1. Balb. *de præscriptionib. in* 4. *parte quinta princip.* Ant. Gabr. *commun. tit. de præscript. conclus.* 3. Menoch. *cons.* 962. *num.* 38. *& seq.* Boër. *decis.* 131. *num.* 21. Tiraq. *d. tit.* 1. *§.* 1. *glos.* 10. *num.* 34. Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 9. *num.* 4. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 175. Vulpell. *citato loco, statim in princip.* Surd. *decis.* 2. *num.* 10. Calder. Pereira *in l. si curatorem, verb. sua facilitate,*

*ciliate, num.*70. Perez *l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 8. *Ordinam. pag.* 41. *& l.* 1. *verf. quero,* 29. *tit.* 9. *lib.* 3. *pag.* 647. Mart. *de iurifdict. p.* 1. *cap.* 34. *num.* 11. Stephan. Gratian. *discept. forenf. cap.* 2. *num.* 5. Molin. *de Iustitia, tract.* 2. *disput.* 374. *verf. quando.* Cened. *d. fing.* 85. *num.* 2. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 4. *tit.* 31. *num.* 26. Bernard. Grauæ. *in pract. Camer. Imper. lib.* 1. *conclus.* 18. *confid.* 1.

8 Addita cum clausula *Toties quoties*, quid operetur, vide Boër. *decif.* 131. *num.* 21.

9 *Quandocumque substituere*, significat compendiosam. Menoch. *conf.* 1010. *num.* 13. *& conf.* 1155. *num.* 34.

SVMMARIVM.

1 *Regulam esse in contrarium, & exceptionem propriè significat dict.* Quandoque.

2 Quandoque, *interdum ponitur pro* Aliquo tempore, *seu* Quandocumque.

Quandoque.

DICTIO CCCIX.

1 DEnotat hæc dictio regulam esse in contrarium, & exceptionem propriè significat, vt *in l. rogo, ff. quando dies legati cedat, & in l. penult.* §. *fin. ff. de rebus eorum, & in l. continuus,* §. *item qui infulam, ff. de verbor. oblig. & in l.* 3. §. *hac pœna, ff. quod quisque Iuris, & in l. interdum, ff. de condict. indeb. & in princip. Instit. quibus modis re contrahitur obligatio.* notant Alberic. *in suo Dictionario, verb. Quandoque.* Grat. *conf.* 2. *num.* 24. *lib.* 1. Vulpell. *de prepof. & aduerb. signif. verb. Quandoque, pag* 89. Menoch. *conf.* 99. *num.* 187.

2 Interdum ponitur pro *Aliquo tempore*, notat Dec. *in l. si quis, num.* 4. *ff. quod quisque Iuris, & in cap. quoniam contra, num.* 6. *de probationib.* Et aliquando idem importat, quod *Quandocumque*, vt *in princip. Instit. quibus modis re contrahitur obligatio*, ibi, *& quandoque nobis non eadem res, sed aliæ eiusdem natura, & qualitatis reddantur*, id est, quocumque tempore mutuum soluatur, non esse eamdem rem, sed aliam reddendam, vt ibi explicat Pichard. *num.* 50.

Quantus.

DICTIO CCCX.

1 NOn solùm numerum, sed qualitatem propriè significat, vt *in l. quanta, ff. de publican.* notant Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *glos.* 21. *num.* 13. & alij, quos refert Matienço *ad l.* 2. *num.* 16. *glos.* 2. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recopil.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Improprietatem, fictionem, & diminutionem denotat dict.* Quasi.

3 *Veritatem denotat interdum dictio* Quasi.

4 *Proprietatem denotat dict.* Quasi.

5 Quasi, *apud Grammaticos aduerbium est similitudinis, & significat* Tanquam.

Quasi, *vsurpatur pro* { 6 Sicut. / Non secus ac. / 7 Ferè. }

8 *Ironiam sæpè continet* Quasi.

Quasi.

DICTIO CCCXI.

DE vi, & effectibus huius dictionis vide Rebuff. *ad l. inter stuprum,* 101. §. *seruus legatis, verf. quasi commune, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 429. Felin. *in cap. gratum, num.* 12. *de offic. deleg.* Alex. *conf.* 15. *num.* 10. *vol.* 1. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. qualiter are, ad finem, verb. quasi, fol.* 168. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 350. Octauian. Vulpell. *de prepof. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 89. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 84. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 149. Grat. *de dictionib. dict.* 202. 1

Propria natura huius dictionis est denotare improprietatem, fictionem, & diminutionem, vt *in l. item mera,* §. *Celsus, &* §. *quamuis. ff. ad legem Aquiliam, & in l. item aut Prætor,* §. *item,* & ibi glos. *ff. ex quibus causis maiores, & in l. factum,* & ibi glos. *ff. de condit. & demonstr.* notant Alex. *in l. non erit,* §. *datum, num.* 1. *ff. de iureiurando, & conf.* 2. *num.* 4. *lib.* 1. *& conf.* 15. *num.* 7. *lib.* 1. Dec. *in l. si ego, num.* 1. & ibi addit. *ff. si certum petatur, & conf.* 539. *num.* 11. Ias. *in* §. *præterea, num.* 41. *Instit. de act. & in l. si ante nuptias, num.* 1. *ff. soluto matrimon.* Rol. *conf.* 83. *num.* 5. *vol.* 3. Hip. *in l. si quis dolo, num.* 2. *ff. ad legem Corneliam, de sicariis.* Cephal. *conf.* 74. *num.* 16. Tiraq. *de iure mariti, glos.* 7. *num.* 187. Medicis *in regulis Iuris, p.* 1. *reg.* 10. *num.* 40. Rebuff. *in l. vnica, glos. prout, num.* 19. *C. de sentent. quæ pro eo.* Cosm. *citato loco.* Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 27. *num.* 5. 6. *&* 10. *& præsumpt.* 86. *num.* 13. *& conf.* 166. *num.* 33. *& conf.* 163. *num.* 11. Bertazol. *in repet. l. si quis maior, num.* 229. *C. de transact.* Curt. Iun. *conf.* 163. *num.* 13. Honded. *conf.* 85. *num.* 15. *vol.* 1. Octauian. Vulpell. *citato loco.* Flamin. *de resign. lib.* 7. *q.* 1. *num.* 89. Ioseph. de Sesse Arag. *decif.* 105. *num.* 30. Cened. *d. sing.* 84. *num.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 350. *num.* 9. *&* 10. Ioan. à Cochier. *de iurisdict. Ordinam. in exemptos, lib.* 4. *q.* 20. *num.* 6. Rota *decif.* 2. *num.* 3. *in fine, de alienat. iudicij mutandi causa facta, in nou. & decif.* 781. *num.* 6. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimar. & decif.* 268. *num.* 3. *verf. nam fuit responsum, apud eumdem, p.* 1. *recent.* 2

Interdum verò ista dictio denotat veritatem, vt probatur ex autoritate *Ioan.* 1. Vidimus gloriam eius, quasi vnigeniti à Patre. *cap. ex parte, de sponsalib. vtrùm, ff. de reb. dubiis, l. omnes populi,* 11. ibi, *quasi ius proprium, ff. de Iustitia, l.* 1. ibi, *quasi de re dubia, ff. de transact.* Panorm. *in cap. Parochianos, num.* 2. post glos. ibi, *in verb. Quasi debita, de decim. & in cap. prout, num.* 16. *de dolo, & contumac.* Hippol. *in d. l. si quis dolo, num.* 1. Rot. *decif.* 672. *num.* 1. *in fine,* apud Farinac. *p.* 1. *recent.* Barbat. *conf.* 33. *vol.* 3. Felin. *in d. cap. gratum, circa finem.* Oldrad. *conf.* 155. *incip. Quia de forma, in princip.* Alex. *conf.* 15. *num.* 7. *lib.* 1. vbi ait, quòd importat veritatem, quando non potest aliter fieri. Boër. *decif.* 44. *num.* 29. Menoch. *de arbitr. caf.* 362. *num.* 28. Card. Tusch. *d. conclus.* 350. *num.* 7. *&* 8. Pichard. *in princip. Instit. quibus modis re, num.* 81. Cened. *d. fing.* 84. *num.* 2. Bald. *in l. qui Romæ,* §. *duo fratres, ff. de verbor. oblig.* vbi dicit, quòd quandoque ista dictio *Quasi* ponitur per modum causæ, & tunc 3 4

exprimit veritatem, sed quando ponitur per modum similitudinis, denotat fictionem.

4 Sic etiam hæc dictio interdum denotat proprietatem, vt per Apostill. ad Felin. *in d. cap. gratum, num. 12. in vers. verbum Quasi.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 350. *num.* 6. vbi *num.* 11. subdit, quòd excludit, quando est adiuncta numero, vel quantitati. & *num.* 4. quòd denotat etiam similitudinem. & *num.* 5. post Dyn. *cons.* 41. *num.* 3. addit, quòd denotat diminutionem rei.

5 Apud Grammaticos verò, & bonos Latinæ linguæ Autores, *Quasi* aduerbium est similitudinis, & *Tamquam* significat. Cic. 1. *de Orat.* Philosophia laudandarum omnium artium procreatrix quædam, & quasi parens. Idem 5. *Tusculan.* Sic eas exponam, quasi agatur res, non quasi narretur. Et quòd *Tamquam* importet hæc dictio, asserunt Felin. *in d. cap. gratum, num.* 12. Alex. *cons.* 2. *num.* 4. *lib.* 1. quos refert Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. D. conclusione* 350. *numero* 2.

6 Aliquando idem quod *Sicut*, vel *Non secùs ac* significat. Cic. *lib.* 9. *epist.* 16. Vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis periculo aliquo perspici possit. Idem *de Senect.* Literas Græcas sic auidè arripui, quasi diuturnam sitim explere cupiens. Idem *pro Quinct.* Quasi tua res, aut honos agatur, ita laboras.

7 Interdum vsurpatur pro *Ferè.* Cic. 2. *Verr.* Ex his quasi decem fiscos ad Senatorem illum relictos esse. Idem 2. *Academic.* Quantulus vobis videtur? mihi quidem quasi pedalis.

8 Sæpe ironiam continet. Cic. 2. *Philippic.* Medico tria millia iugerum, quasi te sanum facere potuisset. Idem 2. *de Finib.* Quasi me pudeat istorum, aut non possim, quemadmodum dicantur, ostendere. Idem 3. *Verr.* Quasi verò id cupiditate defendendæ nobilitatis, aut studio partium fecerit.

SVMMARIVM.

1 *Conditionem importat dictio* quatenus, *quando est iuncta verbo futuri temporis.*

2 *Limitatiua est, seu restrictiua dictio* quatenus, *& denotat incertitudinem.*

3 *Limitatiua quando est dictio* quatenus *exponitur, id est,* In quantum.

4 *Causaliter, temporaliter, & quantitatiuè exponitur dict.* quatenus.

Quatenus *interdum importat*
- 5 Quousque. Donec.
- 6 Qualiter. Quomodo.
- 7 Quia.
- 8 Quantumcumque.
- 9 Ad quem locum.
- 10 Qua ex parte.

Quatenus.

DICTIO CCCXII.

1 CONditionem importat hæc dictio, præcipuè quando est iuncta verbo futuri temporis; ita Bart. *in l.* 1. *num.* 20. vbi Castr. Imol. & Socin. *ff. de condit. & demonstr.* Rebuff. *in l. littus publicum, §. quatenus fluit, ff. de verbor. signif.* Bero. *cons.* 51. *num.* 12. *vol.* 2. & *cons.* 14. *num.* 1. *vol.* 3. Mandos. *in reg.* 32. *Cancellar. q.* 24. *num.* 3. & 4. Aym. *cons.* 802. *num.* 1. Borgnin. *decis.* 46. *num.* 382. *p.* 1. Rot. *decis.* 381. *num.* 2. *p.* 1. *diuers.* Honded. *cons.* 2. *num.* 56. & *cons.* 57. *num.* 10. & *cons.* 68. *num.* 11. *vol.* 2. Pacific. *de Salu. interd. inspect.* 4. *cap.* 2. *num.* 40. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. in princip. pag.* 90. Rimin. Iun. *cons.* 139. *num.* 20. *lib.* 2. Surd. *cons.* 186. *num.* 20. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 86. *in fine.* Gregor. *decis.* 550. *num.* 2.

Est limitatiua, seu restrictiua, & denotat incertitudinem, iuxta tradita per Dec. *cons.* 385. *num.* 2. Bero. *cons.* 140. *num.* 17. *vol.* 2. Surd. *cons.* 186. *num.* 14. Matien. *ad l.* 2. *glos.* 2. *num.* 16. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* Vulpell. *citato loco.* 2

Et quando est limitatiua, exponitur, id est, *In quantum*, vt *in l. si quis crediderit*, vbi glos. *ff. de pact.* & *in cap. placet, de conuers. coniugat.* & tradunt Dec. *cons.* 385. *num.* 2. *tom.* 2. Rebuff. *in l. locum, col.* 10. *vers. quatenus, ff. de verbor. signif.* Honded. *d. cons.* 57. *num.* 21. & *cons.* 68. *num.* 12. *vol.* 2. Mandos. *de signat. fol.* 73. *col.* 1. *in princip.* Cened. *d. sing.* 86. *num.* 1. *in princip.* & operatur, vt dispositio adaptetur pro ea parte pro qua fieri potest, vt per Seraph. *decis.* 545. *numero* 1. 3

Tribus modis exponitur hæc dictio, scilicet causaliter, temporaliter, & quantitatiuè, vt per Ruin. *cons.* 61. *num.* 43. *vol.* 5. quem refert Cened. *d. sing.* 86. *vers. quatenus tribus.* 4

Aliquando accipitur pro *Quousque*, vel *Donec*, vt *in l. rogatus, ff. mandati*, & *in l. Rutilia, ff. de contrahen. empt.* & *in l. locus, ff. de verb. significat.* 5

Nonnunquam interpretatur pro *Qualiter*, seu *Quomodo*, vt *in l. metum, §. sed quod Prætor, ff. quod metus causa.* 6

Quandoque ponitur pro *Quia*, vt *in l. cùm filius*, & *ibi glos. ff. de verb. oblig.* & *in l. in personam, in princ. ff. de pœnis*, & *in l. properandum, §.* 1. *C. de iudicijs.* 7

Plerumque pro *Quantumcumque* accipitur, vt *in l. quatenus, ff. de reg. Iuris.* 8

Apud Grāmaticos *Quatenus* idem importat quod *Ad quem terminum.* Cic. *de Amicit.* Quamobrem id primùm videamus, quatenus amor in amicitia progredi debeat. Id. *ibidem.* Est enim quatenus amicitiæ dari venia possit. 9

Interdū vsurpatur pro *Qua ex parte.* Cic. *lib.* 1. *ep.* 2. Postulatum est vt Bibuli sententia diuideretur, quatenus de religione dicebat, &c. Bibulo assensum est. 10

SVMMARIVM.

1 *Similitudinem facti, & non Iuris denotat dictio* quemadmodum, *sine interrogatione prolata, & capitur pro* Sicut.

2 *Interrogatiuè quandoque profertur dictio* quemadmodum, *& tunc sumitur pro* quomodo, *vel* Ad quem locum.

3 *Subrogationem indicat dictio* quemadmodum anteà.

4 Quemadmodum *factum ex tribus verbis, Quem, ad, modum, idem significat apud Grammaticos quòd* quomodo.

5 Quemadmodum, *assumit quandoque* Si, Ita, Sed.

Quemad

Quemadmodum.

Dictio CCCXIII.

1 Sine interrogatione prolata capitur pro *Sicut*, similitudinem facti, & non Iuris denotans, vt *in l. paterfamilias, & in l. quemadmodum, ff. de acq. poss. & in l. verbum erit, ff. de verb. signific. & in l. 3. §. si quis duobus*, vbi Glos. *ff. de adimen. legat. & in l. quemadmodum, C. de agricolis & censitis, lib. 11.* notant Ias. *in l. si familia, num. 1. ff. de iurisd. omnium Iudic.* vbi Dec. *nu. 17. & 18.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. significat. sub dict. Quatenus, vers. Quemadmodum, pag. 90.* Bertazol. *de clausf. instrum. clauf. 21. glos. 23. num. 1.* Cened. *post lib. canonic. & pract. quaest. sing. 89. num. 1.*

2 Quando verò profertur interrogatiuè, sumitur pro *Quomodo*, vel *Ad quem modum*, vt *in l. saepe, §. item dubitatum est, ff. de verbor. signif. & in tit. ff. quemadmodum seruitutes amittantur, & in rubr. quemadmodum testamenta aperiantur, & in rubr. ff. soluto matrimon. & quemadmodum dos petatur*, sentit Cened. *d. sing. 89. num. 2.*

3 Dictio *Quemadmodum* anteà subrogationem indicat, vt *in l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis cautionibus*, notat Calder. Pereira *de empt. cap. 5. num. 2. in fine.*

4 *Quemadmodum* factum ex tribus verbis, *quem, ad, modum*, idem est quod *Quo modo*. Cic. *Attic. lib. 1. epist. 5.* Velim cogites, quemadmodum bibliothecam nobis conficere possis. Idem *Attic. lib. 7. epist. 24.* Hæc res quemadmodum ceciderit, &c. velim ad me scribas.

5 Aliquando assumit *Sic*, vel *Ita*, aut *Sed*. Cic. *ad Quint. Fratr. lib. 1. epist. 1.* Vt quemadmodum gubernatores optimi vim tempestatis, sic illi fortunæ impetum superare non possent. Idem *ad eundem lib. 2. epist. 14.* Tu quemadmodum me censes oportere esse in Republica, &c. ita & esse, & fore auricula infima molliorem scito. Idem *pro Flac.* Nunquam laborant, quemadmodum probent quod dicunt, sed quemadmodum se explicent dicendo. Idem *3. Verr.* Quærat non solùm quemadmodum nostro crimini, sed etiam quo pacto suæ confessioni medeatur.

SVMMARIVM.

1 *Causatiuè ponitur dictio* Quia, *quia reddit causam, & rationem de praecedentibus.*

2 *Causam finalem, & impulsiuam exprimit dictio* Quia.

3 Quia, *aliquando importat* Cum, *vel* Quando.

4 Quia *apud Grammaticos causam reddit plerumque, & respicit* Quare.

Quia.

Dictio CCCXIV.

1 Hæc dictio ponitur causatiuè, nam reddit causam, & rationem de præcedentibus, vt *in l. hac actio, ff. de calumniatorib. & in l. si quis animo*, vbi notatur *ff. de acquiren. possess. & in cap. quia propter, de rescript. & in cap. quia frustrà, de sentent. excommunic. & in cap. quia periculosum, de elect. lib. 6.* notant Bart. *in l. demonstratio, in §. quod autem, num. 6. & seq.* vbi Socin. *num. 3. ff. de condit. & demonstr.* Menoch. *consf. 134. num. 19.* Azeued. *ad l. 1. num. 1. tit. 1. & l. 1. num. 21. tit. 2. lib. 6. noua Recopil.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 352. num. 1.* vbi *num. 2.* declarat, nisi apponatur iuncta verbis dubitatiuis. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 91.*

Et exprimere causam finalem, & impulsiuam, tradunt Gram. *decis. 59. num. 3.* & Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom. 1. lib. 3. tit. 12. num. 33.* 2

Aliquando importat idem quod dictio *Cum*, vel *Quando*, vt per Ang. *consf. 393. incip. Si bene, num. 2. vers. nec obstat.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, conclus. 352. num. 3.* 3

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, hæc dictio *Quia* causam reddit plerùque, & respicit *Quare*. Cic. *de Senect.* Vt bene vixisse videar, quia cum Scipione vixerim. Idem *Attic. lib. 10. epist. 15.* Quia scripseras te proficisci cogitare, eò te hærere censebam. Idem *lib. 12. epist. 11.* Quia semper animaduerti studiosè te, &c. propterea non dubito, quin, &c. 4

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis & praecisa est dictio* quicquid, *omnem modum comprehendens.*

2 *Casus alioquin priuilegiatos comprehendit dictio* quicquid.

3 *Ius omne continet dictio* quicquid, *ita vt propter suam vniuersalitatem nihil remaneat penes concedentem.*

4 *Dict.* quicquid, *comprehendit omnia etiam minutissima, & verificatur etiam in minutissimo.*

5 *Conditionem facit dictio* quicquid, *iuncta verbo futuri temporis.*

Quicquid.

Dictio CCCXV.

Est vniuersalis hæc dictio, & præcisa, omnem modum comprehendens, vt *in l. in fideicommissi, §. cum Pollidius, ff. de vsuris.* notant Tiraq. *in l. si vnquam, in verb. quidquam, C. de reuocan. donat.* Crescen. *decis. 6. num. 4. de testament.* Gozad. *consf. 9. num. 2.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 93. in princip.* Rebuff. *ad l. creditor, 11. vers. idem, in dict. quidquid, ff. de verbor. signif. pag. 75.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 8. num. 13.* Bartholom. Perett. *in comment. ad Extrauag. ambitiosae, verb. praedecessorum, num. 25. de reb. Eccles. non alienan.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 11. num. 72.* 1 Etiam casus alioquin priuilegiatos comprehendit, secundùm Menoch. *de praesumptionib. lib. 4. praesumpt. 145. num. 15.* 2

Continet omne Ius, ita vt propter suam vniuersalitatem nihil remaneat penes concedentem, vt *in l. etiam, ff. soluto matrimon.* Grat. *consf. 9. num. 82. lib. 1.* Immò operatur, quòd omne verbum sui natura impetrans arbitrium boni viri, mutet naturam, & liberum importet arbitrium. Roland. *consf. 55. num. 49. vol. 3.* Natt. *consf. 684. num. 7. tom. 4.* 3

Omnia comprehendit etiam minutissima, & verificatur etiam in minutissimo, vt per Gulielm. de Monte Lauduno *in Extrauag. suscepti regiminis, in* 4

vers. si quidquam, ne Sede vacante. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 89. *num.*4. Vnde *Quidquid*, id est, omnia, interpretantur Cephal. *cons.* 14. *num.*6. *vol.* 1. & Grat. *d. num.* 82. Restringitur tamen à verbis præcedentibus, iuxta tradita per Menoch. *cons.* 681. *num.* 15.

5 Iuncta verbo futuri temporis facit conditionem, vt *in l. qui Romæ, §. Agerius, ff. de verbor. signif.* Et cum copula *Et* stat augmentatiuè, vt *in l. hac adiectio, ff. de legat.* 3. notat Vulpell. *citato loco.*

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis præcisa dictio est* Quicquam, *omnia comprehendens.*

2 Quicquam *in minimo etiam verificatur.*

Quicquam.

DICTIO CCCXVI.

1 EST dictio latæ significationis, præcisa vniuersalis omnia comprehendens, vt *in cap. quia sæpe, de elect. lib.* 6. notant Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnino, num.* 17. *C. de reuocan. donat.* Bald. *in l. cùm virum, C. de fideicommiss.* Dec. *cons.* 29. *num.* 3. Gozadin. *cons.* 8. *num.* 14. *& cons.* 9. *num.* 2. Aym. *cons.* 217. *num.* 13. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Quidquid, vers. quidquam, pag.* 93. *col.* 2. Cened. *d. sing.* 89. *num.* 5.

2 In minimo etiam verificatur, secundùm Bart. *in l. si seruum, §. Prætor, in* 2. *notab. ff. de acquiren. hæred.* Bartholom. Perett. *in Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand. super verba Quidquam alienare præsumpserit, num.* 3. *pag.* 237. vbi subdit, quòd *Quicquam*, siue *quidquam* idem est, quod *Omnia.*

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis est dictio* Quicumque, *omnia comprehendens.*

2 *Vniuersalis est dictio* Quodcumque.

3 *Dictio* Quibuscumque *omnia comprehendit, & propter suam generalitatem ad casus etiam improprios trahitur.*

4 *Maiora expressis comprehendit dictio* Quicumque.

5 *Dictio* Quicumque *facit vt ij comprehendantur, qui aliàs non comprehenderentur.*

6 *Casus ad improprios trahitur dict.* Quicumque.

7 *Genus omne personarum comprehendit dictio* Quicumque.

8 *Personas omnes etiam priuilegiatas includit dict.* Quicumque, *dummodo tamen specialia priuilegia non habeant in materia de qua agitur.*

9 *Dispositionem ad extraneos extendit dictio* Quibuscumque.

10 *Dictio* Quicumque, *facit vt dispositio quæ de se habet terminos præfixos, excedat terminos, & extendatur in infinitum.*

11 *Distributiua est dict.* Quicumque, *& attribuit rem cuilibet in solidum.*

12 *Dictio* Quicumque, *licèt extendatur ad omnes casus & personas, restringitur tamen ad personas habiles.*

13 *Dictio* Quicumque *restringitur secundùm naturam actus, cui attribuitur.*

14 *Dictio* Quodcumque, *in materia fauorabili auget, at in materia odiosa est stricti iuris.*

15 Quodcumque, *&* Omne, *differunt.*

16 Quodcumque *qui dicit, nihil excipit.*

17 *Dict.* Alius, *licèt importet similitudinem, tamen quando iungitur cum dict.* Quicumque, *non patitur restrictionem, nisi verba proferantur à lege, quia recipiunt restrictionem ex habilitate, vt* numero 18.

Quicumque.

DICTIO CCCXVII.

VNiuersalis est hęc dictio *Quicūque*, omnia includens, & nihil excludens, vt *in l. à procuratore, C. mandati, & in cap. solitæ, de maiorit. & obed.* notant Glos. *verb. Quicunque, in cap. Quicumque, de sent. excom. lib.* 6. Tiraq. *de retract. lig. §.* 1. *glos.* 3. *num.* 20. Apostil. ad Roman. *cons.* 31. *vers. Quæcumque.* Rimin. iun. *cons.* 450. *num.* 35. *vol.* 4. Roland. *cons.* 5. *num.* 44. *vol.* 1. Menoch. *cons.* 600. *num.* 5. *& cons.* 1129. *num.* 28. *& remed.* 6. *recup. num.* 15. Rot. *apud Marches. de commiss. p.* 1. *pag.* 241. *num.* 2. *& pag.* 978. *num.* 2. *in vlt. impres.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 93. *col.* 2. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 351. Marc. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 40. *num.* 1. Honded. *cons.* 64. *num.* 4. *vol.* 1. *& consil.* 86. *num.* 15. *vol.* 2. Glorit. *resp.* 1. *p.* 2. *num.* 193. Ias. *in l. Quodcumque, num.* 1. *de verb. oblig.* Aym. *consil.* 308. *num.* 4. *&* 5. Paris. *cons.* 9. *num.* 8. *& consil.* 90. *num.* 6. *vol.* 1. Bursat. *cons.* 9. *num.* 3. *vol.* 1. Gom. *in reg. de triennali, quæst.* 2. *vers. tamen istis.* Mandos. *in reg.* 17. *Cancel. quæst.* 8. *num.* 2. *& reg.* 21. *quæst.* 5. *num.* 1. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 11. *num.* 72. Paris. *de confident. quæst.* 17. *à num.* 24. Sanctarel. *var. resol. quæst.* 2. *num.* 21. vbi cum Ruin. *cons.* 103. *num.* 9. *vol.* 3. hoc intelligit in materia fauorabili, secùs in odiosa. 1

Et de dictione *Quodcumque* nuncupatim agentes, idem tradunt Crau. *cons.* 294. *col.* 5. *vers. Ad idem adduco, vol.* 2. Ruin. *cons.* 98. *num.* 11. *vol.* 2. Rom. *cons.* 31. *num.* 2. Menoch. *cons.* 496. *num.* 65. *& seq.* Rol. *consil.* 12. *num.* 40. *vol.* 4. *& consil.* 61. *num.* 35. *vol.* 1. Rimin. iun. *cons.* 450. *sub num.* 42. *vol.* 4. vbi de verbis *Quocumque casu*, Mandos. *in reg.* 17. *Canc. quæst.* 8. *num.* 2. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 195. *& resp.* 11. *num.* 26. Cened. *singul.* 90. *num.* 1. *in princ.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 11. *num.* 72. 2

Et de dict. *Quibuscumque*, in datiuo, vel ablatiuo casu concepta, quòd omnia comprehendat, & propter suam generalitatem ad casus etiam improprios trahatur, notant Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 1. *glos.* 7. *à num.* 20. Rimin. iun. *cons.* 450. *num.* 35. *vol.* 4. Rol. *cons.* 5. *num.* 44. *vol.* 1. Honded. *cons.* 64. *num.* 4. *vol.* 1. *& cons.* 86. *num.* 15. *vol.* 2. Menoch. *cons.* 335. *num.* 23. *& cons.* 1129. *num.* 29. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 4. *glos.* 30. *à num.* 1. Matt. *de iurisd. p.* 4. 3

cent. 24.

cent. 2. cas. 130. num. 7. Cened. post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 91. num. 1. Steph. Gratian. Marchiæ decis. 24. num. 7. & discept. forens. cap. 82. num. 32. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 136. nu. 16. p. 1. Glorit. resp. 1. p. 1. num. 193.

4 Amplia primò, quòd hæc dictio Quicumque, est adeo vniuersalis, vt comprehendat maiora expressis, vt per Glos. in Clem. 1. de re iudicata. Rol. cons. 5. num. 44. vol. 1. Ruin. cons. 103. num. 9. vol. 3. Gabr. com. lib. 6. tit. de verb. signific. conclus. 4. Surd. cons. 453. nu. 8. Maresc. var. resol. lib. 2. cap. 101. num. 3. Marc. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 39. num. 14. Et nuncupatim agentes de dict. Quibuscumque, hanc eandem ampliationem firmant Bertazol. de claus. instrument. claus. 20. glos. 4. num. 3. Steph. Gratian. locu proximè citatis. Rota decis. 680. num. 5. p. 2. recent.

5 Secundò amplia, vt hæc dictio Quicumque, faciat etiam vt ij comprehendantur qui aliàs non comprehenderentur, maximè concurrente identitate rationis, vt per Rotam decis. 781. num. 10. p. 1. diuers. & apud Pit. post glos. ad Statuta vrbis, d. 2. Honded. consil. 76. num. 16. lib. 2. Seraph. decis. 980. num. 8. Gregor. decis. 267. numero 5. Et de dict. Quibuscumque agens, idem ait Seraph. decis. 325. num. 7. Et quòd hæc eadem dict. Quibuscumque soleat includere ea, quæ ex propria significatione non venirent, & ea quæ specialem mentionem requirerent, tradit Intrigliol. Siciliæ, decis. 3. num. 131.

6 Tertiò amplia, vt etiam hæc dictio Quicumque, propter suam generalitatem ad improprios casus trahatur, vt tradunt Abb. cons. 3. dub. 3. num. 2. Alex. cons. 7. lib. 6. & cons. 95. lib. 7. Corn. cons. 16. lib. 1. Barbat. cons. 18. lib. 4. Alciat. decis. 386. & alij plures, quos refert & sequitur Santarel. variar. resolut. quæst. 48. num. 19. Octauian. Vulpell. d. loco, vers. & sunt, pag. 94. & ita sub hac dict. eos quoque includi, qui non propriè, sed impropriè sunt tales, asserunt Bart. in l. quicumque, C. de seruis fugitiuis. & Barbat. cons. 48. col. antepen. vol. 4. Et de dict. Quibuscumque, quòd comprehendat etiam impropriè, & abusiuè resoluit Matt. d. p. 4. cent. 1. cas. 20. num. 25.

7 Quartò amplia, quòd sub hac dict. Quicumque, comprehenditur omne genus personarum, vt per Rot. decis. 368. num. 5. p. 1. diuers. Menoch. cons. 224. num. 7. Anton. Monach. Bononien. decis. 54. nu. 48. Et ideo tam masculum, quàm fœminam complecti asserunt Rebuff. in tract. de pacif. possessorib. num. 3. vbi num. 6. subdit, comprehendere collegium. Bursat. cons. 32. num. 14. & 16. lib. 1. Socin. iun. cons. 89. nu. 13. vol. 3. Honded. cons. 92. num. 7. vol. 1. Cened. sing. 85. num. 5.

8 Quintò amplia, quòd includit omnes, & quascumque personas etiam priuilegiatas, dummodò tamen specialia priuilegia non habeant in materia, de qua agitur, vt in l. in fraude, §. vlt. ff. de militari testament. Vulpell. citato loco. Farinac. in praxi crimin. p. 3. q. 108. num. 6. quamuis in dictis personis requireretur specialis mentio, vel concessio, secundùm Calder. Pereira quæst. forens. cons. 30. num. 16. Et nuncupatim de dictione Quibuscumque agentes, ampliationem firmant Menoch. rem. 15. recuperan. numero 83. & Gutier. canonicar. lib. 1. cap. 34. numero 57.

9 Sextò amplia, quòd dictio Quibuscumque adeò est vniuersalis, vt extendat dispositionem ad extraneos, & eos, qui non venirent, vt per Alex. cons. 30. incip. Præsuppositis, num. 14. in 6. dub. lib. 5. & cons. 1. & cons. 193. num. 4. lib. 6. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 351. num. 3. Matt. d. casu 130. num. 7. Et de dictione Quodcumque agentes idem aiunt, Ias. in l. quadam, §. nihil interest, num. 3. vers. limita quatuor modis, ff. de edendo. Paris. cons. 9. num. 8. vers. sicuti in simili, lib. 1. Mandos. in reg. 21. Cancellar. q. 5. num. 2. Cened. sing. 90. num. 1. post medium. Vnde licèt de feudi propria natura sit, vt ad hæredes extraneos, seu fœminas non transeat, tamen vbi in illius concessione apposita fuerit hæc dictio Quibuscumque, propter eius generalitatem sic feudi natura immutatur, vt ad hæredes extraneos transeat, iuxta ea, quæ dixi in tractatu de Clausulis, sub claus. Pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscumque, num. 1. cum seqq. vbi num. 6. idem subdidi in iure patronatus, & nu. 7. in emphyteusi. Et quòd dictio Qui- 10
cumque faciat, vt dispositio, quæ de se habet terminos præfixos, excedat terminos, & extendatur in infinitum, tradit Pute. decis. 115. num. 1. aliàs 110. lib. 1. in correctis.

Septimò amplia, quòd hæc dictio est distribu- 11
tiua, & attribuit rem cuilibet in solidum, vt tradunt Bart. in l. hoc articulo, ff. de hæred. instituend. Ias. in l. si quis in fundi vocabulo, §. si quis hæredes, num. 2. ff. de legat. 1. & in l. qui filiabus, §. si quis ita, num. 7. ff. de legat. 1. Ruin. cons. 76. num. 4. vol. 1. Natt. cons. 7. num. 13. vol. 1. Tiraq. de retract. tit. 1. §. 31. glos. 1. num. 12. Cened. sing. 85. num. 6. Card. Tusch. d. lit. D. conclus. 269. num. 12. Item est dictio collectiua, & distributiua, habens effectum importantem vniuersitatem, prout dictio Omnia, & singula. Anton. de Butr. cons. 19. num. 3. vers. in priuilegio autem. quem refert Card. Tusch. d. lit. D. conclus. 251. num. 1.

Octauò amplia, quòd adeò est vniuersalis hæc 12
dictio Quicumque, vt non restringatur, sed potiùs extendatur ad omnes casus, & personas, vt per Menoch. de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 198. num. 21. Farinac. in praxi crimin. p. 4. cons. 65. num. 8. & nedum comprehendit omnes casus suprà enumeratos, sed alios quoscumque. Specul. in tit. de instrument. præsent. §. fin. vers. quòd si quis. vbi Ioan. Andr. in addit. Curt. Iun. cons. 38. in fine. Caputaquens. decis. 296. num. 6. p. 2. etiam quòd sint casus diuersi ab expressis, l. si fundum sub conditione, §. si libertus, ff. de legat. 1. Paris. cons. 79. num. 21. lib. 2. Tiber. Decian. cons. 24. num. 99. lib. 1. Dec. cons. 653. num. 4. in fine. Et includit omnes omissos in speciali enumeratione. Doctores post glos. in auth. ex testamento, verb. quodcumque, C. de collation. l. Iulianus, ff. de legat. 3. Corn. cons. 63. sub num. 8. vol. 1. Et fuit dictum in Sabinen. Castri Montis rotundi, 8. Februarij 1627. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano. Restringenda tamen est ad personas habiles, vt per text. in l. vt gradatim, ff. de munerib. & honorib. resoluunt Rebuff. de pacif. possessor. num. 172. Ludou. Gom. in reg. de annali possess. q. 3. vers. non obstat. Calder. Pereira de potest. eligendi, cap. 1. num. 57. Sanctarell. variar. resolut. q. 48. num. 29. Amic. de iure emphyt. in prælud. num. 21. Rot. decis. 642. à num. 2. p. 1. recent. Card. Tusch. d. lit. D. conclus. 351. num. 9. vbi post Apostill. ad Roman. cons. 31. in vers. quacumque, ait, quòd in odiosis, & vbi constat de mente disponentis, verbum quicumque restringitur ad similia, & ad habiles, & ad vnum tantùm; & quòd hæc dictio intelligatur de habili, firmat Paris. de confident. benefic. q. 58. num. 51.

Item restringitur secundùm naturam actus, cui 13
attribuitur, vt per Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. glos. 7. num. 26. vbi num. 29. subdit, quòd si dictio Quodcumque profertur à lege, restringitur de habilitate, secùs si ab homine, quia non recipit restrictionem; & quòd restringatur secundùm subiectam materiam, tenent Rebuff. in concord. tit. forma mandati Apostol. in vers. Quibuscumque. Caualcan. de vsufructu mulieri

mulieri relicto, cap. 9. num. 106. Card.Tusch. *d. lit.D. conclus.* 397. *num.* 18.

14 Dictio *Quodcumque* in materia fauorabili auget, sed in materia odiosa est stricti Iuris, & non includuntur ea, quæ sunt diuersæ speciei, & maiora expressis, vt per Ruin. *cons.* 103. *num.* 9. *vol.* 3. quem refert Cened. *sing.* 90. *num.* 2. Geminata verò comprehendit odiosiora, maximè in materia fauorabili, iuxta tradita per Mart. *de iurisdict. p.* 4. *cent.* 2. *casu* 129. *num.* 14. vbi loquitur de dictione *Quicumque*.

15 *Quodcumque*, & *Omne* differunt, quia dictio *Quodcumque* est vniuersalis, & magis lata, quàm dictio *Omne*, quæ est generalis, vt per Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 7. *num.* 26. quem refert Cened. *d. sing.* 90. *num.* 4.

16 *Quodcumque* qui dicit, nihil excipit, vt per Narbona *de appellatione à Vicario ad Episcopum, p.* 2. *fundament.* 1. *num.* 33. vbi *num.* 36 subdit, dictionem

17 *Quomodocumque* idem esse, quod *Quocumque*. Vnde licèt dictio *Alius, alia, aliud* importet similitudinem, tamen quando adest dictio *Quacumque alia*, non patitur restrictionem. Gozadin. *cons.* 1. *num.* 19. quem refert Card.Tusch. *d. lit.D. conclus.* 355. *num.* 6. Et fuit resolutum *in d. Sabinen. Castri Montis rotundi, coram Illustrissimo Domino Coccino, vers. & in hoc.* Idem in modo vacandi expresso; quia licèt alius modus, quàm expressus, non veniat, tamen si est dictum, *Vel alio quocumque modo*, comprehendit omnem alium modum. Socin, *cons.* 32. *num.* 11. *& seq. lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 355. *num.* 7. Sic etiam licèt verbum *Hæredes* in materia feudali intelligatur de masculis, & descendentibus, tamen quando adest dictio *Quoscumque heredes*, intelligitur de extraneis, secundùm Roland. *cons.* 96. *num.* 45. *lib.* 1. Card.Tusch. *d. conclus.* 355. *num.* 8. Hinc etiam in legato facto vxori de omnibus, & quibuscumque, quæ habet in domo, veniunt etiam venalia, quæ aliàs non venirent, Curt. Iun. *cons.* 1. *num.* 1.

18 Limita, & declara, hanc proximam resolutionem procedere, nisi verba proferantur à lege, quia recipiunt restrictionem ex habilitate. Curt. Iun. *cons.* 1. *num.* 3. *& seq.* Card. Tusch. *d. conclus.* 355. *num.* 10. vbi *num.* 11. post Apostill. ad Roman. *cons.* 31. *in vers. quacumque*, hanc limitationem intelligit, nisi agatur de fauore publico, quia tunc non fit restrictio ad habiles etiam in lege, vel statuto.

19 Limita deinde in verbis vniuersalibus, vt ad expressa restringantur, *l. si de certo. C. de transact.* Oldrad. *cons.* 8. *incip. Quidam pater.* Card.Tusch. *d. conclus.* 355. *num.* 13. Vnde si constituatur procurator in causa certa contra Titium, & in quacumque alia causa, intelligitur contra Titium, non contra alium. Dec. *cons.* 101. *num.* 9. Sic etiam in vacatione beneficij per obitum, vel cessionem Titij, vel aliàs quomodocumque, & qualitercumque, venit omnis alius modus; sed ex persona Titij expressa, non ex alia. Socin. *cons.* 32. *num.* 12. *lib.* 1. Card.Tusch. *d. conclus.* 355. *num.* 14.

SVMMARIVM.

1 *Diminutionem denotat dict.* Quid, *& refertur ad minimũ, seu verificatur in minimo.*

2 Quid, *&* Quod, *in quo differant, ostenditur.*

3 *Interrogatiua est dictio* Quidni, *sicut dictio* Cur.

Quid.

DICTIO CCCXVIII.

Refertur hæc dictio ad minimum, seu verificatur in minimo, & denotat diminutionem, vt per Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 16. *glos.* 12. *num.* 1. Ludou.Gom. *in §. pœnales, num.* 4. *Instit. de act.* 1
vbi subdit, quòd hæc dictio refertur ad minimum, dictio verò *Quod* ad vniuersum. Et sic est differentia, quia *Quid* denotat diminutionem, *Quod* autem perfectionem, refert Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 89. *num.* 3. 2

Dictio *Quidni* est interrogatiua, sicut dictio *Cur*, vt *in l.* 1. §. *si quis ita, ff. de verbor. oblig.* vbi Zazius *num.* 4. & Rip. subdunt, quòd etiam quandoque est affirmatiua, & secum habet affirmationem inclusam, vt refert Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. in dict. Quidni, pag.* 95. *col.* 1. 3

SVMMARIVM.

1 *Certum honorem, aut rem declarat dict.* Quidam.

2 Quidem, *aduerbium, nominibus proprijs eleganter adiungitur, sed in fine magis, aut in medio, quàm in principio.*

Quidam, Quidem.

DICTIO CCCXIX.

Hæc dictio secundùm Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores, certum hominem, aut rem declarat. Cic. *de Orat.* Tu pudore à dicendo, de timiditate ingenua quadam refugisti. Terent. *Eunuc.* Nec tibi obstat, quod quidam facit. 1

Quidem aduerbium nominibus propriis eleganter iungitur in principiis; sæpiùs pronominibus, sed in fine magis, aut in medio, quàm in principio. Cic. 1. *Philippic.* Nimis iracundè tu quidem, & valdè intemperanter. Idem *lib.* 2. *epist.* 24. Tantum doleo, & mirificè quidem. Idem *Attic. lib.* 6. *epist.* 2. Sed est varium illud quidem, verumtamen multiplex pueri ingenium. Cùm autem res dubia antecedit, *Quidem* certè pro *Saltem* subiicitur. Idem *Attic. lib.* 1. *epist.* ... Spero me tibi causam probasse, cupio quidem certè. *Quidem profectò* vehementer affirmat. Idem *Attic. lib.* 6. Nunc quidem profectò Romæ est. 2

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis est dict.* Quilibet, *omnia comprehendens, etiam minima.*

2 Quilibet, *operatur idem quod dictio* Omnis.

3 *Inhabiles omnes ad accusandum comprehendit dict.* Quilibet.

4 Quilibet *attribuit actum cuilibet in solidum.*

5 *Distributiua est singulorum suprà positorum dict.* Quilibet.

6 *Relictum*

6 *Relictum si fiat cuilibet ex consanguineis, omnes admittuntur.*

7 *Personis distributiuè nominatis attribuit in solidum dict.* Quilibet.

8 *Substitutio facta pluribus filiabus, si dicatur cuilibet earum, videtur facta singulis earum.*

9 *Restrictionem non recipit dictio* Quilibet, *posita ab homine, cùm sit vniuersalis.*

10 *Vniuersalis est dict.* Quolibet modo, *omnes casus comprehendens.*

Quilibet.

Dictio CCCXX.

1 Est vniuersalis hæc dictio, omnia comprehendens, etiam quantumuis minima, vt *in l. cùm quid, ff. si certum petatur.* notant glos. *verb. quaslibet alias, in l. omnes, C. de quadrienny praescript. & in Clem.* 1. *verb. quauis alia, de re indicata* Dec. *conf.* 619. *num.* 2. Rebuff. *in comment. ad l. creditorum*, 11. *vers. quilibet, ff. de verber. signif. pag.* 75. Menoch. *conf.* 33. *num.* 11. Azeued. *d. l.* 2. *num.* 2. *tit.* 10. *lib.* 10. *noue Recopil.* Ioan. Franc. de Ponte *decis.* 3. *num.* 4. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 185. Franc. Leo *in thes. fori Ecclesiast. p.* 1. *cap.* 15. *num.* 60.

2 Operatur idem quod dictio *Omnis*, vt per Mandos. *in reg.* 12. *Cancellar. q.* 6. *num.* 9. Rot. *in Carinolen. praeceptoria*, 28. *Nouembris* 1616. *coram Coccino*, licèt aliquando differant, secundùm Cassan. *in consuetud. Burgundia, rubr.* 7. §. 3. *verb. vn chacun, num.* 1. *pag.* 921. Natt. *conf.* 675. *num.* 27. Paris. *conf.* 49. *num.* 3. *lib.* 2. Surd. *conf.* 549. *num.* 5. dum aiunt, dictionem *Omnis* distribuere collectiuè, dictionem verò *Quilibet* distributiuè.

3 Et adeò est vniuersalis, vt comprehendat etiam omnes inhabiles ad accusandum. Hipp. *conf.* 85. *num.* 26. subdens etiam *num.* 27. quòd est dictio generalis, & comprehendit maleficium, etiam non punibile.

4 Attribuere actum cuilibet in solidum, est de natura huius dictionis, vt *in l. in hoc articulo, ff. de heredib. instituen. & in l. si pluribus*, vbi Bart. & Imol. *ff. de legat.* 2. *& in l. non distinguemus, §. cùm plures, ff. de arbitr. & in cap. si propter, de rescript. lib.* 6. notant Socin. sen. *conf.* 16. *num.* 19. *vol.* 4. Corn. *conf.* 40. *num.* 19. *vol.* 2. Ruin. *conf.* 76. *num.* 4. *vol.* 1. Rolan. à Valle *conf.* 70. *num.* 44. *tom.* 2. Decian. *conf.* 73. *num.* 36. *vol.* 1. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Quicumque, vers. & natura, pag.* 94. Gozadin. *conf.* 26. *num.* 38. Paris. *conf.* 9. *num.* 3. *& seq. vol.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 269. *num.* 11. Ozasc. *decis.* 15. *num.* 11. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 39. *glos.* 5. *n.* 6. Martarel. *iur. clausul. p.* 2. *claus.* 9. *num.* 6. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 271. *num.* 3. Rota apud Zach. *post tract. de oblig. cameralis, decis.* 22. *num.* 2. *& decis.* 23. *num.* 3. Cened. *post libr. practic. & canonic. quaest. sing.* 26. *num.* 1. Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 22. *num.* 11.

5 Distributiua est singulorum suprà positorum, vt *in l. si pluribus*, vbi Bart. *ff. de legat.* 2. *& in cap. quorundam, de elect. lib.* 6. notant Rebuff. *d. vers. quilibet.* Cosin, *in pragmat. sanct. tit. de collat. verb. quolibet, pag.* 247. Farinac. *d. q.* 22. *num.* 11. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 269. *num.* 14. Rota *decis.* 115. *num.* 5. apud

6 Farinac. *p.* 1. *recent.* Vnde si cuilibet ex consanguineis fiat relictum, omnes admittuntur. Castren. *conf.* 384. *incip. Notandum, num.* 2. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 397. *num.* 23.

Et eius natura est, attribuere solidè, seu in solidum personis sic distributiuè nominatis, vt per Rip. *in l. haredes, §. cùm ita, num.* 3. *ff. ad Trebell.* Anton. de Butr. *conf.* 29. *num.* 2. Rolan. à Valle *conf.* 30. *num.* 44. *lib.* 3. Decian. *conf.* 73. *num.* 16. *lib.* 2. Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. D. conclus.* 269. *num.* 11. *& conclus.* 397. *num.* 23. vbi post Mantic. *de coniect. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 37. ait, quòd legatum factum familiæ, & cuilibet de familia, censetur factum omnibus in solidum, & ordine successiuo. Vulpell: *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. quolibet, pag.* 97. 7

Operatur idem, ac si essent factæ plures dispositiones, & dinumerationes. Vnde substitutio facta pluribus filiabus, si dicatur, *Cuilibet earum*, videtur facta singulis earum, maximè quando actus est reiterabilis, vt per Alex. *conf.* 175. *incip. Perspectio, num.* 2. *vers. distributiuum, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 269. *num.* 10. vbi *num.* 14. subdit, post Bart. *in d. l. hoc articulo, num.* 4. quòd dictiones *Quilibet*, & *Quisque* important idem, vt sint distributiuæ. 8

Prolata tamen ab homine, cùm sit vniuersalis, vt dixi, non recipit restrictionem, ad notata per Bald. *in cap. imperialem, in princip. de prohibita feudi alienat.* Rolan. *conf.* 70. *num.* 41. *tom.* 3. Anchar. Rhegien. *q.* 9. *num.* 20. *lib.* 3. & neminem excludit. Ruin. *conf.* 76. *num.* 4. Corn. *conf.* 123. *num.* 4. *& conf.* 323. *num.* 7. *vol.* 3. 9

Dictio *Quolibet modo* est vniuersalis, omnes casus comprehendens, vt *in l. omnes*, vbi glos. *verb. quaslibet, C. de quadriennali praescript.* notat Menoch. *rem.* 6. *recuper. num.* 14. 10

Quinimò.

Dictio CCCXXI.

Affirmatiuè ponitur hæc dictio, vt *in l. iuris gentium, §. quinimò, ff. de pactis, & in cap. causa, de verbor. signif.* Aliquando verò negatiuè, vt *in l. non dubium*, vbi Florian. *ff. de legat.* 3. notat Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Quidni, vers. Quinimò, pag* 95. 1

Ponitur nonnunquam pro *Quinetiam*, vt *in l. iuris gentium, §.* 1. *ff. de pactis, & in l. athletas, in fine, ff. de his, qui notantur infamia, & in l.* 1. *§.* 1. *ff. si pars haredit. petatur, & in l. & si. C. de noxalib. actionib. & in l. communi, in fine, C. communi diuidun.* 2

SVMMARIVM.

1 *Restrictiuam naturam habet dictio* Quis, *per quam praecedentia restringuntur ad casum relatum, quando sine copula est adiecta.*

2 *Relatiua est dict.* Quis, *& demonstrationis causa apposita, distribuens cuilibet in solidum.*

3 *Generalis est dict.* Quis, *comprehendens tam masculum, quàm fœminam, maiores, & minores.*

4 *Conditionem facit dictio* Quis, *iuncta verbo futuri temporis.*

Quis.

Dictio CCCXXII.

1 Habet hæc dictio naturam restrictiuam, per quam præcedentia restringuntur ad casum relatum, quando sine copula est adiecta, vt *in l. ea tamen adiectio*, vbi Bart. *ff. de legat.* 3. Angel. *in §. omnium*, vbi Iaſ. *Instit. de actionib.* Panorm. per text. ibi *in cap. de catero, de Clericis non residentib. & in cap. nouit, num.* 17. *de iudiciis.* Dec. *conſ.* 261. *num.* 1. *verſ. his non obstantibus.* Mandoſ. *in gloſ. facult. in §. ſanè, verb. Quod, fol.* 75. *& in verb. Qui, fol* 172. *& in verb. Quod, fol.* 278. *& in reg.* 27. *Cancellar. q.* 16. *num.* 4. Menoch. *conſ.* 177. *num.* 22. *& conſ.* 336. *num.* 2. Cott. *in memorabil. verb. Quis, pag.* 727. Surd. *deciſ.* 282. *num.* 6. *& conſ.* 127. *num.* 47. Morot. *reſp.* 5. *num.* 5. *& ſeq.* Calder. Pereira *de poteſt. eligendi, cap.* 11. *num.* 19. *& de extinct. emphyt. cap.* 10. *num.* 49. Anton. Monach. Lucen. *deciſ.* 57. *num.* 6. Cened. *poſt libr. practic. & canonic. quaſt ſing.* 27. *num.* 4. vbi *num.* 5. limitat, & declarat, quando abſurditas reſultaret, ſi reſtrictiuè intelligeretur, & ſex alias limitationes affert Iaſ. *in l. cunctos populos, num.* 2. vſque *ad num.* 6. *C. de ſacroſanct. Eccleſ.*

2 Item eſt relatiua, & demonſtrationis cauſa appoſita, quæ refert in alio loco contenta cum omnibus ſuis qualitatibus, vt *in l. à filio, §. teſtator, ff. de aliment. & cibariis legat. l.* 1. *§. ſed cùm plures*, & ibi Bart. *ff. ſi fam. furtum fecerit.* Matien. *l.* 2. *gloſ.* 1. *num.* 16. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recopil.* Azeued. *l.* 1. *num.* 48. *tit.* 14. *lib.* 4. *noua Recopil.* Surd. *conſ.* 352. *num.* 22. Relatiua igitur eſt, & diſtribuens cuilibet in ſolidum, ſecundùm Bart. *in l. hoc articulo, num.* 7. *ff. de hæred. inſtituen.* quem refert Card. Tuſch. *tom.* 2. *lit. D. concluſ.* 269. *num.* 13.

3 Generalis eſt, comprehendens tam maſculum, quàm fœminam, maiores, & minores liberos, & in poteſtate conſtitutos, vt *in l.* 1. *§. de pupillo*, & ibi Bart. *ff. de conſtituta pecunia. & in l.* 2. *§.* 1. *ff. de adoptionib. & in l.* 4. *§.* 1. *ff de in ius vocando. & in l. Gallus, in princ. ff. de liber. & poſthum.* tradunt Dec. *conſ.* 339. *col.* 1. *& conſ.* 507. *col.* 1. *& in l. generaliter, n.* 8. *C. de inſtit.* Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 1. *gloſ.* 9. *num.* 216. *cum ſeqq.* Viu. *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 2. *tit.* 26. *pag.* 347. Rebuff. *in tract. nominat. quaſt.* 8. *num.* 9. Menoch. *de praſumpt. lib.* 4. *praſumpt.* 89. *num.* 48. *& conſ.* 587. *nu.* 5. Bartholom. Peret. *in Extrauag. ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien. verb. prædeceſſorum, num.* 41. *pag.* 233. Surd. *de alim. tit.* 8. *priuil.* 38. *num.* 8. Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 2. *lit. D. concluſ.* 353. *num.* 1. vbi *num.* 2. limitat, quando ſumus in materia odioſa, vel correctoria, & ſtatutum loquitur cum termino maſculino, ſecùs ſi cum termino communi.

4 Iuncta verbo futuri temporis facit conditionem, vt *in l. Stichum qui meus erit, ff. de leg.* 1. *l. ſerui electione, §. Labeo, ff. eod. tit. l. nuper, ff. de leg.* 3. notant Tiraq. *in l. boues,* 16. *lim. num.* 1. Iaſ. *in d. l. Stichum, à num.* 1. *& in l. ſi ita quis promiſerit, à num.* 2. *ff. de verb. obligat.* Cened. *d. ſing.* 27. *num.* 6. Galganet. *de cond. & demonſtr. p.* 1. *cap.* 4. *num.* 11. Accac. Anton. *in comment. ad rubr. ff. de cond. & demonſtr. cap.* 2. *num* 9. Ioſeph. Seſſe Arag. *deciſ.* 124. *num.* 17. vbi *num.* 18. ſubdit, quòd hoc relatiuum debet intelligi tantùm de expreſſatis in referente.

Quiſque.

Dictio CCCXXIII.

1 Est pronomen collectiuum, ex Bart. *in l. hoc articulo, num.* 5. *ff. de hæred. inſtit.* quem refert Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 2. *lit. D. concluſ.* 269. *num.* 15. vbi etiam, quòd importat diſtributionem, & quòd ſit dictio vniuerſalis quæ non recipit reſtrictionem, ex Alex. *conſ.* 118. *incip. In caſu, num.* 5. *verſ. & tanto magis, lib.* 5. tradit Card. Tuſch. *d. lit. D. concl.* 397. *num.* 20. *&* 21.

Vide quæ dixi ſuprà ſub dict. *Cuique.*

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſalis eſt dictio* Quiſquis.

2 *Maſculinum concipit & fœmininum dictio* Quiſquis.

3 *Collectiua eſt dictio* Quiſquis.

4 *Diſtributionem nonnunquam importat dict.* Quiſquis.

5 *Coniunctos haberi pro diſiunctis facit dictio* Quiſquis.

Quiſquis.

Dictio CCCXXIV.

Vniuerſalis eſt hæc dictio, vt per Gloſ. *in l. ſi neceſſaris, §. ſi annua, in verb. his verbis, ff. de pignor. act.* Bald. *in l. qui vnum, C. de fideicommiſſ.* Rota apud Picum, ad Statuta vrbis, *deciſ.* 26. *num.* 7. ac proinde generaliter eſt intelligenda, iuxta tradita per Aloyſ. Riccium *in deciſ. Curia Archiep. Neapol. deciſ.* 222. *num.* 2. *p.* 2. 1

Maſculinum concipit, & fœmininum, ſecundùm Tiraq. *de retract. tit.* 1. *gloſ.* 9. *num.* 216. 2

Collectiua eſt ſecundùm Bart. *in l. hoc articulo, nu.* 5. *ff. de hæred. inſtituen.* ſed tamen etiam importat diſtributionem propter vicinitatem quam habet ad dictionem *Quiſque*, & alias diſtributiuas, vt poſt Bart. Caſtr. & Imol. concludit Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 2. *lit. D. concluſ.* 269. *num.* 15. 3 4

Ideo facit coniunctos haberi pro diſiunctis. Paul. de Caſtr. *in l. cùm plures,* 33. *num.* 2. *ff. de vulgari.* Ang. *conſ.* 290. Cened. *d. ſing.* 27. *num.* 1. vbi ſubdit, quòd iſta dictio eſt huius naturæ, vt videlicet quando plures vocati ſunt ſub nomine collectiuo, habeantur pro vno tantùm; ſecùs verò quando ſunt vocati cum hoc verbo diſtributiuo *Quiſquis*, quia tunc perinde eſt, ac ſi eſſent ſingulariter nominati, & veluti omnes in viriles; ſecundùm Bart. Alex. Iaſ. & Dec. *num.* 1. *in l. finali, C. de impub. & aliis.* vbi tamen ipſe Dec. *num.* 3. impugnat hoc, & tenet, quòd immo iſta dictio non facit, vt vocati ſubſtituti veniant in viriles, ſed pro portione hæreditaria, quia verbum *Quiſquis mihi hæres erit*, non viriliter, ſed pro portionibus hæreditariis intelligitur, *l. qui liberis, §. hæc verba. ff. de vulgari, & l. ſed ſi plures, eod. tit.* 5

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſalis eſt, & omnia comprehendit dictio* Quiuis, *maximè quando ponitur in datiuo vel ablatiuo caſu.*

2 *Perſonas omnes, omnes Ordines & religiones, ac pia loca comprehendit dict.* Quiuis.

3 *Maiora expreſſis comprehendit dict.* Quiuis, *quando eſt prolata ab homine.*

4 *Verba*

4 *Verba* Quæuis persona, *comprehendit vniuersitatem, quæ est persona ficta.*

5 *Verba* Cuiusuis ex nominatis, *important in substitutione reciproca, vt necessariò contineatur compendiosa annexio, & in singulos sit facta substitutio.*

Quiuis.

Dictio CCCXXV.

1 HÆc dictio præcipuè quādo in datiuo, seu ablatiuo casu pluralis numeri posita reperitur, vniuersalis est, & omnia comprehendit, vt per Alexan. *cons.* 30. *sub num.* 14. *vol.* 5. quem refert Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 193. Farinac. *in praxi crim. p.* 4. *decis.* 93. *num.* 1. Card. Seraph. *decis.* 1022. *num.* 1.

2 Comprehendit etiam omnes personas, omnes Ordines, & religiones, ac pia loca, secundùm Francisc. Leon. *in thesaur. fori Ecclesiast. p.* 4. *cap.* 2. *numero* 194.

3 Item comprehendit maiora expressis, præcipuè quando est prolata ab homine, ita vt etiam trahatur ad casus etiam improprios, iuxta tradita per Steph. Gratian. Marchiæ *decis.* 24. *num.* 6.

4 Verba *Quæuis persona*, comprehendunt vniuersitatem, quæ est persona ficta, cùm dictio *Quæuis* sit vniuersalis, & idem de quauis actione, quia comprehendit officium Iudicis, licèt non sit actio propriè. Ita Alex. *cons.* 17. *incip. In causa, & lite, in fine, lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 397. *num.* 24.

5 Verba *Cuiusuis ex nominatis*, important in substitutione reciproca, quæ solam vulgarem continet vt necessariò contineatur compendiosa annexa, & in singulos sit facta substitutio, vt per Alex. *consil.* 100. *incip. Super primo dubio, num.* 3. *vers. Sed prædictis, lib.* 7. quem citat Card. Tusch. *d. concl.* 397. *num.* 21.

Summarium.

1 Quoad, *importat idem quod* Donec, Quamdiu, *vel* Quousque, *vt sint temporales, non perpetuò exclusiuæ.*

2 *Conditionem importat dispositio concepta per dict.* Quoad.

3 *Concessio si fiat quoad expressa, importat* Quantum *ad expressa.*

Quoad.

Dictio CCCXXVI.

1 HÆc dictio idem importat, quod *Donec, Quamdiu*, vel *Quousque*, vt sint temporales, non perpetuò exclusiuæ, vt per Anchar. *cons.* 220. *incip. Hæc quæstio, num.* 4. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Quidni, vers. Quoad, pag.* 95. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 354. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Crauet. *cons.* 326. *num.* 8. *lib.* 3. subdit, quòd hæc dictio relata ad tempus est limitatiua temporis, denotat etiam temporis processionem. Surd. *cons.* 319. *num.* 16. *lib.* 3.

2 Conditionem etiam important verba, si dicatur: Quoad dotem petierit vxor, lego annua centum; quia intelliguntur, donec petierit, vt per Crauet. *cons.* 966. *num.* 11. *cum seqq. lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 354.

Interdum restringit dispositа, vt si concessio fiat quoad expressa, importat quantum ad expressa, dictio *Quoad* importat *quantum*, *cap. cùm M. Ferrarens. in princip.* vbi glos. *verb. quo, de constit.* Card. Tusch. *d. conclus.* 354. *num.* 4. Et quòd restringat, & limitet præcedentem dispositionem, ait Card. Seraphin. *decis.* 911. *num.* 3. 3

Summarium.

Quòd *nonnunquam importat*
- 1 Quia.
- 2 Et.
- 3 Sed.
- 4 Quantum.

5 *Conditionem facit dictio* Quòd, *quando suspendit dispositionem, in aliquem futurum euentum.*

6 *Repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem inducit dict.* Quòd.

7 *Qualitatis præcedentis orationis aduersari, & repetere est de natura dict.* Quòd.

8 *Perfectionem denotat dict.* Quòd, *& refertur ad vniuersum.*

9 *Aduersatiua in iure, & in facto est dictio* Quòd si, *si ponatur sine copula.*

Quòd.

Dictio CCCXXVII.

HÆc dictio multipliciter accipitur: in primis enim accipitur pro *Quia*, vt *in l.* 3. *§. saltus*, vbi glos. *verb. quòd, ff. de acquiren. possess. & in l. fin.* vbi glos. *ff. de vsucap. & in l.* 1. vbi glos. *ff. de dote prælegata, & in l. cùm filius, § seruus*, iuncta glos. *verb. quod, ff. de legat.* 2. quæ exponit *quòd*, id est, *quia*. Ita Mandos. *in glos. facult. §. sanè, in verb. & quòd.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 94. *num.* 1. 1

Interdum sumitur pro copula *Et*, vt *in l. si quis in hoc Iure*, vbi glos. *C. de Episcop. & Cleric.* 2

Nonnunquam accipitur pro *Sed*, vt *in l. ita stipulatus*, iuncta glos. *in vers. quòd*, & ibi Bart. *col.* 1. & Alex. *num.* 2. *ff. de verbor. oblig. & in l. quòd si domus*, iuncta *glos.* 1. *ff. locati, & in l. quòd si filius*, iuncta *glos.* 1. *ff. de captiuis, & postlim. reuers.* tradunt Mandos. *in glos. facult. §. sanè, vers. quòd, fol.* 76. *col.* 2. Cened. *d. sing.* 94. *num.* 6. 3

Quandoque capitur pro *Quantum*, vt *in l. quod attinet, ff. de regulis Iuris*, secundùm Cened. *d. sing.* 94. *num.* 2. 4

Quando hæc dictio *Quòd* suspendit dispositionem in aliquem futurum euentum, facit conditionem, iuxta notata per Cottam *in memorabil. verb. Quod, pag.* 719. 5

Inducit repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, vt per Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 8. Et quòd natura huius dictionis sit aduersari, & repetere qualitates præcedentis orationis, tradunt Ias. *in l. si filius hæres, num.* 25. *ff. de liber. & posthum.* Bald. *in l. omnes populi, ff. de Iustitia, & Iure.* Alex. *in l. filius à patre, ff. de liber. & posthumis.* cum aliis citatis per Cened. *d. sing.* 94. *num.* 5. 6 7

8 Refertur ad vniuersum,& perfectionem denotat, vt per Gomez. *in §. pœnales, num.4. Instit. de act.* quem refert Cened. *sing. 89. num. 3.* & ita totum refert, & demonstrat, secundùm Pichard. *ad §. 9. num. 44. & 46. Instit. de legat.*

9 Dictio *Quòd si* est aduersatiua in Iure,& in facto, si ponatur sine copula, vt *in l. quod si alij. ff. de adimen. legat. & in l. 1. §. quòd si, C. de natural. liber. & in §. quòd si partim, Instit. de rerum diuis. & in cap. cum non ignores, vers. quòd si forte, de prebend. & in cap. per tuas. vers. quòd si absolutionis, de sentent. excommun. & in cap. cupientes, §. quòd si per viginti, de elect. lib. 6.* notant Dec. *in l. milites, num. 1. & 2. C. de testament. militis.* Ias. *in l. re coniunctis, num. 37. de legat. 3.* Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rubr. Des Iustices, in vers. Et Droicts, num. 5. vers. aduerte.* Cened. *d. singul. 94. numero 4.*

SVMMARIVM.

1 *Improprietatem denotat dictio* quodammodo.

2 *Fictionem importat dictio* quodammodo.

Quodammodo.

Dictio CCCXXVIII.

1 HÆc dictio denotat improprietatem, vt *in l. 2. ff. qui, & à quibus, & in l. in suis, ff. de liber. & posthumis, & in auth. de iureiuran. à moriente prest. §. 1. collat. 5.* notant Ias. *in l. scire, num. 4. ff. de verbor. oblig.* Bart. *in l. 1. num. 1. ff. rerum amotarum.* Cephal. *cons. 74. num. 26. vol. 1.* Octauian. Vulpell. *de præpos. seu aduerb. signif. sub hac dict. pag. 96.* Gozadin. *cons. 48. num. 22.* Menoch. *cons. 526. num. 10.* Franc. Marcli. *decis. 288. num. 9. p. 2.* Vinc. de Franch. *decis. 289. num. 9.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 92. num. 3.*

2 Vndè fictionem importat, vt *in l. Prætor, §. 1. ff. de edend. & in l. 1. vbi Aret. ff. de verbor. oblig.* Tiraq. *in tract. de iure primogen. q. 33. num. 9.* Octauian. Vulpell. *citato loco, num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Modum omnem importat dictio* quomodocumque, *& comprehendit omnia vltra expressa.*

2 *Modos omnes vniuersaliter includit dictio* quomodocumque, *si adijciatur alicui dispositioni vniuersali.*

3 Quomodocumque *inducit illud quod impropriè est tale, etiam in materia stricta.*

4 *Mortem ciuilem includunt verba* quomodocumque decesserit.

5 Quomodocumque *in statuto apposita, impedit illud pati posse restrictiuam interpretationem, quam sine dictione pati potuisset.*

6 *Promittens de euictione* quomodocumque *ad quid teneatur.*

7 *Dictio* quomodocumque *licèt sit vniuersalis, tamen restringitur secundùm naturam actus, cui adijcitur.*

8 *Dict.* quomodocumque, *& quouis modo, idem important.*

Quomodocumque.

Dictio CCCXXIX.

HÆc dictio importat omnem modum, & comprehendit omnia etiam vltra expressa, vt per Seraphin. *decis. 317. num. 3.* Et ita quòd comprehendat omnem modum, & omnem formam, præsertim quando est repetitiua, & geminata, tradunt Curt. Iun. *cons. 48. num. 3.* Aym. *cons. 294. col. 3. & 4.* Tiraq. *de retractu lign. §. 1. glos. 7. num. 20.* quos refert, & sequitur Rot. *in Interamnen. Castri Pedisluci, 12. Februarij 1601. coram Reuerendissimo Patriarcha Domino Crescentio C. A. Clerico,* impressa per Farinac. *decis. 41. num. 4. p. 1. recent.* Et est ampliatiua dumtaxat ad ea, quæ sunt eiusdem generis, secundùm Ruin. *cons. 68. num. 11. vol. 4.* quem refert Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 95. num. 6. in princip.* 1

Vnde si adiiciatur alicui dispositioni vniuersali, includit vniuersaliter omnes modos. Gemin. *cons. 22. incip. Premitto, num. 4. vers. in contrarium, num. 7. in fine, cum seq. lib. 2.* vbi prohibitus molestare quomodocumque, & qualitercumque prohibetur, etiam in casu licito, quia omnem modùm molestiæ prohibet. Socin. Iun. *cons. 113. num. 29. & seq. lib. 1.* quos refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 555. num. 1.* vbi *num. 2.* post Angel. *cons. 331. num. 3.* ampliat, vt nedum omnem modum, sed etiam qualitatem demonstret, ita vt nihil videatur exceptum, dummodò ex significatione termini, cui adiungitur hæc dictio, possit venire. 2

Inducit illud, quod impropriè est tale, etiam in materia stricta, vt *per cap. indemnitatibus, de elect. lib. 6.* notat Grat. *cons. 20. num. 76. lib. 2.* subdens, quòd verba *Quomodocumque decesserit* includunt etiam mortem ciuilem. Refert Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Quomodocumque, pag. 96.* 3 4

In statuto apposita impedit illud pati posse restrictiuam interpretationem, quam sine dictione pati potuisset, vt per Ruin. *cons. 109. col. 2. num. 1. & cons. 37. col. 3. vol. 2.* Alex. *cons. 103. col. fin. vol. 6.* Rolan. *cons. 5. num. 49. tom. 1.* Licèt enim statutum pati debeat restrictionem, secundùm Ius commune, tamen secùs est, quando adsunt verba *Quomodocumque, & qualitercumque,* vt per Alex. *cons. 118. lib. 5.* & Gozadin. *cons. 1. num. 19.* quos refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 555. num. 5.* 5

Sic etiam licèt promittens de euictione non teneatur, quando res euincitur propter laudum, vel concordiam ex compromisso facto, tamen secùs est, quando promissum fuit de quacumque euictione, vel de euictione quomodocumque, & qualitercumque. Ita Alex. *cons. 4. incip. Viso processu, in princip. lib. 3.* Gozadin. *cons. 1. num. 19.* Curt. Iun. *cons. 1. num. 2.* Grat. *cons. 63. num. 22. lib. 2.* Card. Tusch. *d. conclus. 355. num. 4.* 6

Tamen licèt ista dictio sit vniuersalis, nihilominùs restringitur secundùm naturam actus, cui adiicitur, vt per Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap. 9. num. 106.* Menoch. *cons. 1099. num. 22.* Cened. *sing. 95. num. 6.* 7

Quomodocumque, & *quouis modo* idem important, secundùm 8

secundùm Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 21. *glos.* 16. *num.* 1. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 Quomodolibet *idem importat quod* Quocumque modo.

2 *Ius omne directum, siue indirectum, ac etiam impropriè sumptum comprehendit dictio* quomodolibet.

3 Quomodolibet, *intelligitur non solùm de iure communi, sed etiam de iure speciali, consuetudine, aut priuilegio Apostolico.*

4 *Modum quemcumque qui comprehendi potest, comprehendit dictio* quomodolibet; *& sic omnia, quæ aliàs non comprehenderentur.*

5 Quomodolibet, *restringitur secundùm subiectam materiam.*

6 *Ius omne, etiam minimum includit dictio* quomodolibet.

7 *Modum omnem penitus includit dict.* quomodolibet.

8 Quomodolibet *operatur etiam vltra expressa.*

9 *Statutum si dicat quòd occidens quomodocumque puniatur, intelligitur etsi occidat vel dolo, vel culpa.*

10 Quomodolibet, *fortius agit, omnia continet, nullúmque respicit casum.*

Quomodolibet.

Dictio CCCXXX.

1 Hæc dictio, quæ importat idem quod *Quocumque modo*, vel *Quomodolibet modo*, secundùm Paris. *cons.* 58. *num.* 10. *vol.* 1. *& cons.* 142. *num.* 6. *vol.* 4. Gozadin. *cons.* 14. *num.* 22. & Rolan. *cons.* 2. *num.* 23. *tom.* 4. est vniuersalis, & omnes casus comprehendit, eósque distribuit. Dominic. *cons.* 115. *col.* 2. Staphil. *de literis gratiæ, & Iustitiæ, tit. de virt. & effect. clausul. cap.* 4. *num.* 3. Hippol. *cons.* 80. *num.* 38. Ruin. *cons.* 15. *num.* 36. *&* 37. *vol.* 1. Menoch. *rem.* 6. *recuperan. num.* 15. Rebuff. *in comment. ad l. creditor,* 11. *vers. quomodolibet, ff. de verbor. signif.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 95. *num.* 3.

2 Item hæc dictio comprehendit omne Ius directum, siue indirectum, ac etiam impropriè sumptum, vt per Ioan. Andr. *in cap. indemnitatibus, sub num.* 2. & ibi Archid. *sub num.* 4. *vers. quomodolibet, de sentent. excommunic. lib.* 6. Ang. *cons.* 218. *num.* 3. *vers. hoc etiam coadiuuatur.* Gozadin. *d. cons.* 14. *num.* 22. Rota *decis.* 364. *num.* 1. *& decis.* 505. *num.* 19. *p.* 1. *diuers.* Quibus citatis fuit dictum *in Reatina pensionis,* 1. *Decembris* 1614. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 602. *num.* 4. *p.* 2. *recent.*

3 Nec solùm intelligitur de Iure communi, sed etiam de Iure speciali, consuetudine, præscriptione, aut priuilegio Apostolico, secundùm Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 29. per totum. Censuit Rota *in vna Plocen. Canonicatus*, 15. *Decembris* 1614. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farinac. *decisione* 614. *numero* 2. *part.* 2. *recent.*

Vnde hanc dictionem comprehendere quemcumque modum, qui comprehendi potest, idémque importare, quod *quocumque modo*, resoluunt Paris. *cons.* 58. *num.* 10. *vol.* 1. *& cons.* 142. *num.* 6. *vol.* 4. Gozadin. *cons.* 14. *num.* 22. Rolan. *cons.* 2. *num.* 23. *cum seq. vol.* 4. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 194. Narbona *de appell. à Vicario ad Episcopum, p.* 2. *fundament.* 1. *num.* 35. & omnia ea, quæ aliàs non comprehenderentur, secundùm Alex. *cons.* 155. *num.* 3. *vol.* 2. Ruin. *cons.* 68. *num.* 10. *vol.* 4. Grat. *cons.* 163. *num.* 19. *cum seq. vol.* 2. quos refert Cened. *d. sing.* 95. *num.* 5. 4

Habet tam latam interpretationem, vt operetur quocumque modo respectet ad eum, ad quem dispositio loquitur, quòd quomodolibet respectet Titio. Ita Alex. *cons.* 35. *incip. Viso processu, num.* 10. *&* 11. *lib.* 4. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 355. *num.* 15. vbi *num.* 16. declarat, restringi secundùm subiectam materiam. 5

Includit omne Ius etiam minimum, secundùm Seraphin. *decis.* 1082. *num.* 2. ac omnem penitùs modum, vt *in Clem.* 2. *vers. ne igitur*, vbi glos. *verb. quomodolibet, de sentent. excommunic. cap. indemnitatibus, vers. si qua verò, de elect. lib.* 6. notant Menoch. *d. rem.* 6. *recuperan. num.* 15. & Flamin. *de resignat. lib.* 9. *q.* 25. *num.* 4. Velasq. *consult.* 61. *num.* 6. Mandos. *in reg.* 18. *Cancellar. q.* 14. *num.* 5. *& in glos. facult.* §. *& in ipsa, in verb. quomodolibet.* Cened. *d. sing.* 95. *num.* 1. vbi *num.* 4. subdit, quòd ampliat, & extendit dispositionem vsque ad impropriëtatem. 6 7

Operatur etiam vltra expressa, vt *in Clem.* 1. vbi glos. *de re indic.* Flamin. *d. lib.* 9. *q.* 25. *num.* 50. Et propter suam generalitatem omnia comprehendit, de quibus in genere sufficit, quòd fuerit cogitatum, vt per Card. Seraphin. *decis.* 350. *num.* 2. 8

Hinc est, quòd si statutum dicat, quòd occidens quomodocumque puniatur, intelligitur, & si occidat vel dolo, vel culpâ, propter dictionem *quomodocumque*, quæ illa de sui natura comprehendit, vt per Alex. *cons.* 35. *vol.* 6. Rimin. *in princip. quibus alienare non licet, num.* 164. Hipp. *cons.* 80. *num.* 44. *& cons.* 85. *num.* 10. Cened. *d. sing.* 95. *num.* 5. 9

Denique hæc dictio fortiùs agit, omnia continet, nullúmque respicit casum, vt notat Franc. Molin. *de brachio seculari, cap.* 4. *num.* 48. 10

SVMMARIVM.

1 *Tempora tria, videlicet præteritum, præsens & futurum significare potest dict.* Quondam.

2 *Tempus præteritum propriè importat dictio* Quondam, *& remouet qualitatem de præsenti.*

3 *Demonstrationem, quòd iste talis sit defunctus, importat dict.* Quondam, *apposita nomini proprio.*

4 *Vxor quondam talis aliquid acquirens non potest dici, quòd acquisiuerit marito, quia verba instrumenti denotant maritum mortuum.*

Quondam.

Dictio CCCXXXI.

Tria tempora significare potest hæc dictio, videlicet præteritum, præsens, & futurum, vt per 1

Tt 3 Ful

Fulgos. *cons. 21. circa finem, vers. & quamquam.* Ruin. *cons. 70. num. 1. tom. 2.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 97.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 3. glos. 1. num. 4.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 356. num. 3.*

2 Sed tamen propriè, & secundùm communem vsum loquendi importat tempus præteritum, & remouet qualitatem de præsenti, vt *in l. eius qui in prouincia, ff. si certum petatur, & in l. cui eorum, §. affinitatis, ff. de postulando, & in cap. ad petitionem, & in cap. accedens, de accusat.* Mandos. *in glos. facult. §. sanè, in verb. quoddam, fol. 76. & 77.* Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 1. glos. 9. num. 51.* Grat. *cons. 76. num. 1. vol. 2.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 92. num. 1.*

3 Apposita nomini proprio importat demonstrationem, quòd iste talis sit defunctus, & ampliùs non viuat. glos. *verb. defuncti, in d. l. eius qui in prouincia.* Alberic. *in suo Dictionario, in verb. quondam.* Felin. *in cap. ex parte, num. 2. & seq. de foro competen.* Alex. *cons. 14. num. 15. vol. 6.* Tiraq. *d. num. 51.* Corset. *de potest. Regia, q. 29. num. 4. & seq.* Mandos. *in d. verb. quondam, fol. 77. col. 1.* Vulpell. *citato loco, num. 1.* Sebastian. Medicis *in tract. Mors omnia soluit, p. 1. num. 93.* quia huiusmodi dictio profertur impropriè, cùm relatio cesset, vt per Bart. & alios *in d. l. eius qui, in princip.* Natt. *cons. 537. sub num. 65. tom. 3.* Gabr. *cons. 22. num. 5. lib. 1.*

4 Vnde, vxor quondam talis aliquid acquirens non potest dici quòd acquisiuerit marito, quia verba instrumenti denotant maritum mortuum, vt per Bald. *cons. 166. incip. A libello, num. 2. vers. in primis, lib. 4.* Bald. *cons. 408. num. 5. vers. vnde colligitur, lib. 1.* Ang. *cons. 356. num. 3. in fine.* Cuman. *cons. 43. incip. In quæst. circa medium.* Ioan. de Imola *cons. 110. incip. In causa, in fine.* quos refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 356. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Causalis, & rationalis est de sui natura dictio* Quoniam.

2 *Ratio mouens disponentem redditur per dict.* Quoniam.

3 *Statum rei, & conditionem plerumque declarat dict.* Quoniam, *& est idem quod* Siquidem, *vel* Quando, *seu* Quandoquidem.

4 Quoniam, *pro* Quia, *apud Grammaticos nimirum cum causa redditur, rarum est.*

Quoniam.

Dictio CCCXXXII.

1 HÆc dictio est causalis, & rationalis de sui natura, & confirmat, aut præcedentia, aut subsequentia, iuxta Dec. *cons. 281. num. 11.* Et fuit dictum *in Bononien. fideicommissi de Sarnbert. 11. Martij 1611. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per Farinac. *decis. 300. num. 16. p. 1. recent.*

2 Et ita per illam redditur ratio mouens disponentem, vt *in l. Herennius, & l. mulieris, §. res abesse, ff. de verbor. signif.* vbi Rebuff. *in vers. quoniam.* Rota *decis. 193. num. 9. p. 1. recent.* vbi etiam fuit dictum, quòd iuncta ista dictio *quoniam* verbo *voluit*, reddit rationem, & disponit.

Plerumque etiam apud bonos Latinæ linguæ Autores hæc dictio *quoniam* rei statum, aut conditionem declarat, & est idem quod *Siquidem*, vel *Quando*, seu *Quandoquidem*. Cic. 1. *de legib.* Quoniam in populari ratione omnis nostra versatur oratio, populariter interdum loqui necesse erit. Idem *pro Planc.* Quoniam tu ita vis, nimiùm me gratum esse concedam. 3

Pro *quia*, nimirum cùm causa redditur, rarum est. Cic. *lib. 4. epist. 5.* Tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata erat. Idem 3. *Tusculan.* Qui fortis est, idem est fidens, quoniam confidens, mala consuetudine in vitio ponitur. 4

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 Quoque, *pro* Etiam, *aliquando accipitur, & eius natura est, vt qualitas quæ erat in casu præcedenti, sit in sequenti.*

3 *Copulatiua est dictio* Quoque, *& inducit repetitionem præcedentium.*

4 *Implicatiua eiusdem sensus est dictio* Quoque, *& tunc pro* Etiam *ponitur: quandoque verò secundùm subiectam materiam non implicat.*

5 *Aduersatiua aliquando est dictio* Quoque.

6 *Similitudinem regulariter denotat dictio* Quoque.

7 *Similitudinem quando significat dict.* Quoque, *ponitur continuatiuè.*

Quoque.

Dictio CCCXXXIII.

DE vi, & effectibus huius dictionis latè agit Rebuff. *in comment. ad l. detestatio, 10. §. familiæ appellatione, vers. quoque, pag. 221. ff. de verbor. signif.* & Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 93.* 1

Accipitur aliquando pro *Etiam*, & eius natura est, vt qualitas, quæ erat in casu præcedenti, sit in sequenti, vt *in l. verbo victus, & in l. locus, in fine, & in l. interdum, ff. de verbor. signif. & in l. seruum quoque, ff. de procur. & in l. 2. in princip. ff. de pactis.* Rebuff. *in d. §. familiæ, vers. quoque, & vers. secundò natura, & in concord. in rubr. de collat. §. volumus, in verb. statuimus, fol. 400. & seq.* Pichard. *ad §. si eadem res, 9. num. 45. Instit. de legat.* Cened. *d. sing. 93. num. 1. in princip.* 2

Et ita est copulatiua, & inducit repetitionem præcedentium. Oldrad. *cons. 103. incip. Quæstio est, num. 4. vers. 4.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 557. num. 1.* Alphons. glossator antiquus *in reg. de publican. resignat. num. 9.* vbi dicit, quòd copulat, & est similitudinaria extensiua ad præcedentia, & de eius natura est, præcedentium omnium, & eorum accedentium repetitionem indicare. 3

Vnde, esse implicatiuam eiusdem sensus, & tunc pro *Etiam* poni, *per l. 2. in princip.* & ibi Bart. & Ias. *num. 12. ff. de pactis.* resoluunt Ias. *in l. si id quod, num. 2. ff. de condict. indeb.* Berou. *in cap. vlt. num. 21. de vsuris.* Dec. *in l. si certis annis, num. 39. ad finem, C. de pactis, & cons. 527. num. 2.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat.* 4

collat. §. *cui rei, verb. sed, & in vers. quoque, fol.* 58. *col.* 1. Strach. *de assecurat. in prefat. num.* 34. *fol.* 22. Surd. *decis.* 264. *num.* 20. & 21. Implicat igitur casum magis dubitabilem, & ponitur inter diuersa eiusdem generis, secundùm Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. quondam, vers. quoque, pag.* 98. Tamen aliquando secundùm subiectam materiam non implicat, iuxta tradita per Petr. Sancter. *in tract. de spons. mercat. in* 1. *parte, num.* 25. *fol.* 492. quem refert Cened. *d. sing.* 93. *num.* 5. *in princip.* vbi cum Strach. *de assecurat. in*
5 *prefat. num.* 33. subdit, quòd aliquando est aduersatiua.

6 Similitudinem regulariter denotat hæc dictio, vt *in l.* 2. vbi glos. *ff. pro harede*, tradit Ferrer. *in constit. Cathalonia, glos.* 1. *num.* 53. Et est repetitiua similis qualitatis, vt per Girond. *de priuileg. & exempt. ex-*
7 *plicat. num.* 576. Et illo casu, quo significat similitudinem, ponitur continuatiuè, id est, quòd idem sit in casu sequenti. Rebuff. *in concord. rubr. de collat.* §. *volumus, in verb. statuimus, fol.* 430. *& seq.* Cened. *d. sing.* 93. *num.* 2.

8 Denique aliquando continuat, vt *in cap. quoniam, de elect. lib.* 6. aliquando implicat, interdum similitudinem denotat, nonnunquam superfluit, vt tradunt Cosm. *in d. verb. quoque, fol.* 58. *col.* 1. & Cened. *d. sing.* 93. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis est dictio* Quoquomodo, *comprehendens omnem modum, qui excogitari potest.*

2 *Modum omnem excogitabilem significat dictio* Quoquomodo.

3 *Modos omnes etiam improprios denotat dict.* Quoquomodo.

4 Quoquomodo, *operatur vt in concessione complectantur, quæ aliàs non venirent.*

5 *Casus similes & dissimiles, proprios & improprios comprehendit dictio* Quoquomodo.

6 *Modum omnem nullitatis comprehendit dictio* Quoquomodo.

7 *Casus omnes, qui succedere possunt, comprehendit dictio* Quoquomodo, *tanquam ampliatiua.*

8 *Geminationis vim de per se habet dict.* Quoquomodo.

9 *Casus omnes alios requirentes specialem expressionem comprehendit dict.* Quoquomodo.

10 *Dictio* Quoquomodo *comprehendit ea, quæ aliàs ex natura sermonis non comprehenderentur.*

11 *Voluntatem plenam, & exuberantem prohibentis ostendit dict.* Quoquomodo, *adiuncta verbis prohibitiuis.*

12 Quoquomodo, *idem importat quod* Quolibet modo, *&* Quomodolibet.

13 Quoquomodo, *exponitur etiam pro* Quomodocumque.

14 *Alienationis bonorum prohibitio comprehendit necessariam alienationem, si adsit dict.* Quoquomodo.

15 *Statutum si puniat homicidium*, quoquomodo *committatur, debet puniri committens, licèt iustam causam habuerit.*

16 *Statutum si dicat, aliquem* quoquomodo *non posse molestari, importabit etiam de iure.*

17 *Hæredes omnes comprehendit dict.* Quoquomodo, *si dictum fuerit, hæredes quoquomodo.*

18 *Restrictionem patitur secundùm subiectam materiam dict.* Quoquomodo.

Quoquomodo.

DICTIO CCCXXXIV.

Est vniuersalis comprehendens omnem modum, 1
qui excogitari potest, vt per Stephan. Gratian, Marchiæ, *decis.* 51. *num.* 25. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 359. *num.* 4. Rot. *decis.* 505. *nu.* 19. *p.* 1. *diuers.* & apud Farinac. *decis.* 68. *n.* 3. *p.* 1. *recent*, Flamin. Paris. *de confident. benefic. quæst.* 34. *num.* 48.

Vnde omnem excogitabilem modum significare 2
tradunt Cæpol. *cons. crim.* 14. Dec. *consil.* 2. *num.* 90. *lib.* 2.

Amplia primò, quòd continet omnes modos 3
etiam improprios, vt *in l. quidam*, §. 1. vbi glos. *ff. de fideicom. libert.* notat Menoch. *cons.* 344. *num.* 19. Rol. *cons.* 5. *num.* 47. *lib.* 1. *& cons.* 1. *num.* 32. *lib.* 3. Ceph. *cons.* 121. *nu.* 1. *lib.* 1.

Secundò amplia, quòd operatur, vt in concessione complectantur, quæ aliàs non venirent, vt *in l.* 1. 4
vers. quoquomodo, ff. de testam. & in l. 1. §. *quidam*, iuncta glos. *verb. Quoquomodo, ff. de fideicom. libert.* Dec. *cons.* 37. *num.* 1. *tom.* 1. *& cons.* 613. *num.* 1. *vers. illa verba, Quoquomodo, tom.* 2. Ruin. *cons.* 20. *nu.* 4. *vol.* 1. Rol. à Valle *cons.* 5. *num.* 47. & 48. *tom.* 1. *& consil.* 2. *num.* 32. *vol.* 4.

Tertiò amplia, quòd adeò est amplissimus effe- 5
ctus huius dictionis, vt comprehendat & complectatur omnes modos, & casus similes & dissimiles, proprios & improprios, iuxta tradita per Hippol. *cons.* 80. *num.* 37. *vol.* .... Ceph. *cons.* 149. *num.* 15. *& cons.* 53. *num.* 22. *& cons.* 76. *num.* 16. *& cons.* 121. *num.* 1. *lib.* 1. Stroz. *de offic. Vicar. lib.* 2. *quæst.* 111. *nu.* 8. Menoch. *consil.* 344. *num.* 19. Mascard. *de probat. conclus.* 1131. *num.* 16. Valasc. *de partit. cap.* 13. *num.* 93. *& consult.* 61. *nu.* 6. vbi etiam asserit quòd com- 6
prehendit omnem modum nullitatis; de quo etiam Farinac. *in praxi crimin. part.* 4. *decis.* 68. *in addit. numero* 3.

Quartò amplia, quòd tanquam ampliatiua com- 7
prehendit omnes casus qui succedere possunt. Aret. *in l. ventre, num.* 8. *ff. de acq. hæred.* Ceph. *cons.* 688. *num.* 7. *lib.* 5. Decian. *cons.* 57. *nu.* 26. *lib.* 1. vbi non solùm appellat huiusmodi dictionem valde prægnantem, sed dicit denotare omnem modum, qui excogitari potest, etiam improprium. Mandos. *de priuil. ad instar. glos.* 14. *nu.* 1. quia habet de per se vim 8
geminationis, vt per Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signific. sub hac dict. numero* 2. *pag.* 98. Alciat. *consil.* 42. *numero* 3. *libro* 9. Alexand. *consil.* 30. *num.* 6. *libro* 5.

Quintò amplia vt comprehendat omnes alios ca- 9
sus requirentes specialem expressionem, *cap. qui ad agendum,*

agendum, de procur. lib. 6. Clem. non potest. vbi Vital. & alij, *eod. tit.* Rot. *decis.* 106. *num.* 1. *p.* 1. *diuers.*

10 Sextò amplia, vt comprehendat ea quæ aliàs ex natura sermonis non comprehenderentur. Roland. *d. cons.* 5. *num.* 48. Gabr. *cons.* 20. *num.* 18. *lib.* 3. Rota Auenionen. *decis.* 110. *num.* 1.

11 Septimò amplia, quòd adiuncta verbis prohibitiuis ostendit plenam, & exuberantem voluntatem prohibentis. Dec. *cons.* 137. *sub num.* 1. Mandos. *de priuileg. ad instar. glos.* 14. *num.* 1.

12 Octauò amplia, quòd hæc dictio importat idem quòd *Quolibet modo*, & *Quomodolibet*, vt per Menoch. *rem.* 6. *recuper. num.* 14. Steph. Gratian. March. *decis.* 51. *num.* 17.

13 Exponitur etiam pro *Quomodocumque*, vt *in l. si extraneus, ff. de condict. causa data.* Sic etiam pro *Quocumque casu*; vt *in l. si cùm dotem, ff. sol. matrim.* & *in l. his solis, ff. de condict. indeb.* Idem significat quòd *Omnimodo*, & habet vim taxatiuæ, quæ alios casus excludit, secundùm Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 112. *num.* 13. Habet etiam eandem vim & significationem, quam habet dictio *Quouis modo*, iuxta notata per Rebuff. *in comment. ad l. credit,* 11. *vers. Quoquomodo, ff. de verb. signif. pag.* 75.

14 Vnde infertur, quòd licèt prohibitio alienationis bonorum non comprehendat necessariam alienationem, tamen secùs erit, si adsit hæc dictio *Quoquomodo*, vt per *glos. in l. quidam, §. fin. in verbo Quoquomodo, ff. de fideicom. libertatib.* tenent Ruin. *consil.* 32. *num.* 7. *lib.* 2. & Rol. à Valle, *cons.* 80. *num.* 37. *lib.* 3. quos refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 359. *numero* 8.

15 Sic etiamsi statutum puniat homicidium, *Quoquomodo*, vel *Quouis modo*, aut *Qualitercumque* committat homicidium, etiam debet puniri; licèt iustam causam habuerit, vt per Ruin. *d. cons.* 32. *num.* 7. *lib.* 2. latè Menoch. *rem.* 5. *recuper. num.* 63. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 359. *num.* 9.

16 Sic etiam, si fuerit dictum, aliquem *quoquomodo* non posse molestari, importabit etiam de iure, quia sunt verba vniuersalia. Decian. *cons.* 2. *nu.* 90. *& seq. libro* 2.

Sic etiam licèt statutum puniens homicidium pœna mortis, debeat intelligi de homicidio ex dolo commisso, non autem ex culpa tantùm, tamen si dicat quòd committens homicidium *quoquomodo*, vel *quouis modo*, habebit locum, etiamsi casu, vel culpa, & sine dolo sit commissum, vt per Ias. *in l.* 1. *nu.* 19. *& nu.* 25. *ff. de legib.* Ruin. *cons.* 77. *num.* 8. *lib.* 2. Socin. iun. *cons.* 113. *num.* 29. *lib.* 1. Crau. *cons.* 194. *nu.* 2. quos refert Cardin. Thusc. *d. conclus.* 359. *numero* 15.

17 Apposita alicui termino, prout hæredes *quoquomodo*, vel *quouis modo*, comprehendit omnes hæredes. Alex. *cons.* 95. *incip. Requisitus, num.* 3. *vers. præterea, lib.* 7. quem refert Cardin. Thusc. *d. conclus.* 359. *numero* 14.

18 Declara tamen quia licèt verba illa *quoquomodo*, vel *quomodocumque*, sint vniuersalia, tamen patiuntur restrictionem, & ciuiliter intelligenda sunt, vt per Crauet. *cons.* 6. *num.* 126. *& consil.* 8. *num.* 2. *& consil.* 9. *num.* 24. & in pace recepta, vt non committatur pœna ex leui offensa, vel ex noua causa, tradit Siluan. *cons.* 74. *num.* 14. & plura Mascard. *de probat. conclus.* 1157. *num.* 89. *& seq.* Card. Thusc. *d. concl.* 359. *num.* 5. Et quòd restringatur ad modos proportionatos, Crau. *cons.* 156. *num.* 8. Vulpell. *sub hac dict. n.* 1. *pag.* 98. Cardin. Thusc. *d. conclus.* 359. *num.* 6. Nam bene fit restrictio ad modos proportionabiles materiæ idoneæ, in qua exprimitur & secundùm subiectam materiam, iuxta tradita per Gemin. *cons.* 29. *nu.* 5. *in fine, vers. nec obstant.* quem refert Card. Thusc. *d. conclus.* 359. *num.* 18. vbi *num.* 16. post Bart. *cons.* 21. *num.* 5. subdit, quòd hæc dictio non importat aliam quamcumque causam, vel quamuis causam, quia differunt modus, & causa; cùm modus respiciat futura, causa autem respiciat præterita. Curt. iun *consil.* 1. *num.* 3. vbi ait, quòd tum demum ista dictio *Quoquomodo*, restringitur de habilitate, quando est prolata à lege, ne sequatur Iurium correctio, secùs si ab homine proferatur, quia tunc cessat ista ratio, de quo etiam Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 106. quem refert Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. singul.* 96. *num.* 4.

Quot, Quotus.

Dictio CCCXXXV.

Significat, & denotat quantitatem, iuxta tradita per Benedict. Ægid. *in repet. l.* 1. *C. de sacrosanct. Eccles. p.* 5. *in initio, num.* 2. 1

Refertur ad numerum, cui respondet *Tot*, vel *Totidem*. Cic. 3. *de Orat.* Vt quot Oratores, totidem reperiantur genera dicendi. 2

Vnde *quotus* ad numerum ordinandi refertur. Cic. 5. *Verr.* Quotus erit iste denarius, qui non sit deferendus? Ouid. 1. *de Ponto, eleg.* 10. 3

Qui quota tenoris pars solet esse mei?

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Repetitiua est dictio* Quoties, *& numerum respicit.*

3 *Potestatem variandi si non reperitur restricta, importat vniuersaliter dict.* Quoties.

4 Quoties *apud Cicer. idem est quod barbari dicunt,* quot vicibus, *& refertur ad toties.*

Quoties.

Dictio CCCXXXVI.

De vi, & effectibus huius dictionis vide Rebuff. *in comment. ad l. ostensum,* 38. *vers. quoties, ff. de verbor. signif. pag.* 208. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 100. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 358. 1

Est repetitiua, & numerum respicit, vt *in l. sicut, ff. quemadmod. seruit. amitt. l.* 3. *ff. quib. modis seruit. amitt.* Alciat. *cons.* 6. *num.* 38. *lib.* 5. Octauian. Vulpell. *citato loco, statim in princip.* vbi subdit, quòd addita dictioni *Toties* verificatur in quatuor, vel pluribus vicibus, per glos. *in Lcùm quæstio, C. de legat.* Et est reiteratiua, vt *in l. fin. C. de indict. vid. tollen. & in cap. quoties,* 2. *q.* 6. 2

Eius est naturæ, vt importet vniuersaliter potestatem variandi, si non reperitur restricta, vt per Gemin. *cons.* 97. *num.* 2. *vers. & hoc ostendit.* Tiraq. *in l. boues, §. hoc sermone, limit.* 26. *num.* 1. *ff. de verbor. signif.* Card. Tusch. *d. conclus.* 358. *num.* 1. 3

Apud Ciceronem *quoties* idem est, quod barbari dicunt, 4

dicunt, *quot vicibus*, & refertur ad *toties*, aliquando verò *cumque* assumit. Cic. 1. *de Orat.* Quoties dicitur, toties de nobis iudicatur. Idem *Attic. lib. 5. epist. 12.* Quoties patria videret, toties se beneficium meum videre, &c. Idem *pro Cluen.* Quotiescumque dico, toties mihi videor in iudicium venire, non ingenij modò, sed etiam virtutis.

Alia vide in Clausula *Toties quoties.*

SVMMARIVM.

1 *De vi & effectibus huius dict. qui tractet, refertur.*

2 *Vniuersalis est dictio* quotiescumque, *& omnia comprehendit etiam in materia odiosa.*

3 *Reiterationem vicium, seu casuum significat dict.* Quotiescumque.

4 *Infinitatem importat dictio* Quotiescumque.

5 *Promittens retrouendere* quotiescumque, *lapsu triginta annorum liberatur.*

Quotiescumque.

Dictio CCCXXXVII.

1 De vi, & effectibus huius dictionis plura cumulat Rebuff. *in comment. ad l. ostentum, 38. vers. quoties, ff de verbor. signif. pag. 208.*

2 Vniuersalis est hæc dictio, & omnia comprehendit, etiam in materia odiosa, secundùm Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapolitan. decis. 287. num. 1. 2.*

3 Significat plures vices, & sic reiterationem vicium, seu casuum, vt *in l. vxorem, §. testamento, ff. de legat. 3. & in l. 1. ff. de vacat. mun. & in l. si tibi decem, §. de pignore, ff. de pactis, & in l. sed et si, in fine, ff. ex quibus causis mai.* notant Menoch. *cons. 143. num. 15.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 101.*

4 Infinitatem importat, ex notatis per Surd. *cons. 281. num. 23.*

5 Promittens tamen retrouendere, quotiescumque lapsu triginta annorum liberatur; de quo vide Viu. *tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. de pact. num. 18. in princip. & lib. 4. tit. 37. de pact. inter emptorem, num. 25. pag. 645.* Emman. Suarez *tom. 2. lib. 7. tit. 5. de prascript. triginta, num. 1. pag. 235.* vbi Pichard. *num. 77. pag. 236.* Anton. Gabr. *tom. 3. lib. 5. de prascript. conclus. 6.* Perez *l. 1. tit. 2. lib 8. Ordinam. pag. 41. l. 1. vers. quero, 29. tit. 9. lib. 3. pag. 657.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 2. num. 5.* Mart. *de iurisdict. p. 1. cap. 34. num. 11.* Calder. Pereira *in l. si curatorem, verb. sua facilitate, num. 70.* Molin. *de Iustitia, tract. 2. disput. 374. vers. quando.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 31. num. 26.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Camer. Imper. lib. 2. conclus. 18. consid. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Tempus quotidianum respicit dictio* Quotidie.

2 *Perpetuitatem significat dict.* Quotidie.

3 Quotidie, *apud Grammaticos est singulis diebus.*

Quotidie.

Dictio CCCXXXVIII.

Respicit tempus quotidianum, vt *in l. diariis, ff. de alimen. & cibariis legat. & in l. nec semel, §. si in habitatione.* vbi notatur *ff. quando dies legat. cedat.* 1

Et perpetuitatem significat, secundùm Felin. *in procem. Decretal. verb. quotidie.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. quotiescumque, vers. quotidie, pag. 101.* quos refero ego ipse *in collect. ad procem. Decretal. num. 27.* 2

Quotidie apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores, est *singulis diebus.* Cic. *lib. 1. de Finib.* Quotidie inter nos ea, quæ audiebamus, conferebamus. *Quotidie magis, quotidie plus* idem est, quod *in dies magis.* Cic. *lib. 6. epist.* ... Me quotidie Cæsar magis amplectitur. Idem 1. *Philippic.* Quotidie magis, magisque perditi homines tectis, ac templis Vrbis minarentur. Idem 4. *de Finib.* Alter valet quotidie plus, alter videt. 3

SVMMARIVM.

1 *Generalis est dictio* Quouis modo, *omnia comprehendens, etiam ea quæ aliàs non venirent.*

2 *Modum omnem tam principalem, quam directum, & incidentem, ac indirectum.*

3 *Dict.* Quouis modo, *comprehendit ea, quæ aliàs simpliciter non comprehenderentur.*

4 *Formam omnem importat dictio* Quouis modo, *omnésque modos secundùm subiectam materiam, cui adijcitur.*

5 *Interpretationem restrictiuam impedit dictio* Quouis modo, *& includit omnes modos similes, & dissimiles, ac etiam maiora expressis.*

6 *Generalitatem, & vniuersitatem infert dictio* Quouis modo, *& omnia comprehendit, etiam maiora & diuersa expressis, quia iungitur cum dict.* alio.

7 *Statutum si dicat, quòd occidens aliquem* quouis modo *puniatur, intelligitur comprehendi, etsi occidat dolo, vel culpa.*

8 *Fœmina dotata, quæ vigore statuti nihil petere potest* quouis modo *de bonis paternis, potest ex aliqua causa, titulo, siue iure aliquid petere.*

9 *Dict.* Quouis modo, *licèt sit generalis, restringitur ad modos proportionabiles materiæ idoneæ.*

Quouis modo.

Dictio CCCXXXIX.

Hæc dictio est generalis, omnia comprehendens, etiam ea, quæ aliàs non venirent, vt per Dec. *cons. 486. num. 2.* Syluan. *cons. 25. num. 18.* Socin. 1

Iun. *cons.* 2. *num.* 21. *vol.* 1. Hippol. *cons.* 80. *num.* 44. Cephal. *cons.* 121. *num.* 2. *cum seq. vol.* 1. Strach. *de mercatur. p.* 1. *num.* 83. Menoch. *remed.* 6. *recuperan. num.* 16. & *cons.* 550. *num.* 10. vbi ait, quòd extendit dispositionem ad quemcumque casum. & *cons.* 1093. *num.* 9. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 96. *num.* 1.

2 Item includit omnem modum tam principalem, quàm directum, & incidentem, ac indirectum. Gemin. *cons.* 29. *incip.* IESV CHRISTI *nomine, num.* 2. *vers. addit, & num.* 3. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 359. *num.* 1. vbi post Alex. *cons.* 95. *incip. Requisitus, num.* 3. & *seq. lib.* 7. subdit, quòd verba huius dictionis sunt latissimè extendenda ad comprehendendos omnes modos.

3 Item comprehendit ea, quæ aliàs simpliciter non comprehenderentur, secundùm Ruin. *cons.* 98. *num.* 11. *vol.* 2. Dec. *cons.* 373. *num.* 5. Rolan. *cons.* 80. *num.* 37. *vol.* 3. Hippol. *cons.* 80. *num.* 38. & 39. Curt. Iun. *cons.* 1. *num.* 2. Cephal. *cons.* 58. *num.* 17. *vol.* 1. quos refert Cened. *d. sing.* 96. *num.* 3.

4 Item importat omnem formam, omnésque modos secundùm subiectam materiam, cui adiicitur, vt per Ang. *cons.* 288. *num.* 3. *vers. hoc etiam coadiuuatur.* quem refert Cardin. Tusch. *d. conclus.* 359. *numero* 2.

5 Impedit etiam interpretationem restrictiuam, & includit omnes modos similes, & dissimiles, ac etiam maiora expressis. glos. *in Clem. ne Romani, verb. quouis modo, de elect. & in cap. fin. verb. quouis modo, de sentent. excommunic. lib.* 6. notant Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. quouis modo, pag.* 102. Menoch. *cons.* 496. *num.* 66. & 67.

6 Iuncta cum dictione *Alio* generalitatem, & vniuersalitatem infert, & omnia comprehendit, etiam maiora, & diuersa expressis, secundùm Mari. Alter. *de censur. Eccles. tom.* 1. *disput.* 16. *lib.* 5. *cap.* 3. *lit. A.*

7 Vnde si statutum dicat, quòd occidens aliquem quouis modo, puniatur, intelligitur comprehendi, etsi occidat dolo, vel culpa. Ita Ias. *cons.* 147. *num.* 3. *vol.* 4.

8 Hinc etiam fit, vt non possit quis ex aliqua causa, titulo, siue Iure aliquid petere; sicut fœmina dotata, quæ vigore statuti nihil petere potest quouis modo de bonis paternis. Ruin. *cons.* 98. *num.* 11. *tom.* 2. Cephal. *cons.* 13. *num.* 12. *lib.* 1.

9 Tamen licèt ista dictio sit generalis, restringitur ad modos proportionabiles materiæ idoneæ, in qua exprimitur. Aym. *cons.* 156. *num.* 8. Menoch. *d. remed.* 6. *num.* 17. Card. Tusch. *d. conclus.* 259. *num.* 18.

SVMMARIVM.

1 *Temporis aduerbia sunt* quousque, & Donec, *ac idem significant.*
2 *Tractum temporis successiuum significat dict.* quousque.
3 *Limitatiua, & restrictiua simul est dict.* quousque.
4 *Conditionem importat dict.* quousque.
5 *Statutum fœminarum exclusiuum propter masculos operatur earundem exclusionem ad tempus, nimirum quamdiu extabunt masculi.*
6 Quousque *fuerit satisfactum, importat reintegrationem facta satisfactione.*

Quousque.

DICTIO CCCXL.

HÆc dictio, & dictio *Donec* sunt aduerbia temporis, & idem significant, vt per Menoch. *cons.* 274. *num.* 10. Paris. *cons.* 25. *num* 16. *vol.* 2. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 15. *glos.* 4. *num.* 1. vbi ait, quòd huiusmodi dictiones sunt limitatiuæ temporis, & determinant tempus. 1

Et quòd hæc dictio significet tractum temporis successiuum, ait Menoch. *cons.* 816. *num.* 8. 2

Limitatiua, & repetitiua simul hæc dictio est, vt *in l. sicut in annos, ff. quibus modis vsusfructus amittatur.* Castr. *cons.* 87. *num.* 9. *p.* 1. Dec. *cons.* 637. *num.* 13. *tom.* 2. Corbul. *de iure emphyt. cap.* 15. *lim.* 4. *num.* 1. 3

Conditionem etiam importat, vt per Ias. *in l. si sufficit, num.* 5. *ff. de condit. & demonstr.* Maresc. *variar. resolut. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 9. & *lib.* 2. *cap.* 46. *num.* 4. 4

Vnde statutum fœminarum exclusiuum propter masculos, operatur earumdem exclusionem ad tempus, nimirùm quamdiu extabunt masculi, vt *in l.* 1. *§. fin. ff. de ventre in possessionem mitten. & in l. siue, §. tamdiu, ff. de condict. furtiua.* Rota *decis.* 475. *num.* 1. *in fine*, apud Farinac. *p.* 2. *recent.* Et ita inducere exclusionem temporalem tradit Ioseph. Sesse Aragon. *decis.* 76. *num.* 10. 5

Quousque fuerit satisfactum, importat reintegrationem, facta satisfactione, vt per Castren. *cons.* 237. *incip. Primò videndum, in princip. lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *tom.* 2. *practic. conclus. lit. D. concl.* 360. *num.* 1. 6

SVMMARIVM.

1 Rata pars *idem est quod pro* rata parte.
2 *Iustitiæ distributiuæ & commutatiuæ consideratio versatur circa dict.* Rata.
3 Rata *quandoque dicitur pars virilis contrahentis, vel hæredis.*
4 Pro rata, *id est, pro portione, quam Iuris ratio vnicuique distribuit.*
5 Rata portio, *in quibus casibus debeatur remissiuè.*

Rata.

DICTIO CCCXLI.

IDem est dicere, *Rata pars*, vel *Pro rata parte*, & quid importet, vide Ioan. Baptist. Costam *in tract. de portione rata, præmiss.* 6. vbi etiam *præmisso* 7. tradit, Iustitiæ distributiuæ, & commutatiuæ considerationem versari circa huiusmodi dictionem *Rata*, & *præmisso* 8. agit, in quo differat verbum *Quota* à *Rata*. 1 2

Dicitur quandoque pars virilis contrahentis, vel hæredis, vt *in l.* 1. vbi glos. *C. vnde liberi, & in l. fin. C. de impub. & aliis.* Quandoque hæreditaria, vt *in l.* 1. *C. eod. tit.* licèt in dictis locis de hoc verbo *Rata* mentio non habeatur, vt dicit Bald. *in d. l fin. num.* 1. Scias tamen, alibi dicere Bald. *in auth. defuncta, num.* 11. *C. ad Tertull.* quòd dictio *Pro rata* intelligi debet pro portione, quæ se contingit, & secundùm naturam subiacentem, id est, pro portione, quam Iuris ratio vnicuique distribuit. Quo sensu etiam accipitur 3 4

pitur *in l. sic pro rata, ff. de religiosis, & sumptibus funer.* notant Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 11. *glos.* 8. Strach. *in tract. de decoctorib. vltim. part. nu.* 28. quos refert Bertazol. *in tract. de clausulis instrument. claus.* 37. *glos.* 3.

5 *Rata portio*, non autem æqualis, quòd debeatur multis in casibus; & in quibus, vide Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*6. *lit.R. concl.* 7. Et de remissione pensionis pro rata facienda à conductore, & in quibus casibus id contingat, vide Surd. *decis.* 326. *num.*16. *&* 21.

Cætera vide sub Clausula *Pro rata*. 108.

Realiter.

Dictio CCCXLII.

1 HÆc dictio ostendit actum veræ numerationis interuenisse, quæ si non interuenisset, & additum fuisset, reprobaretur instrumentum, vt de hac dictione, & simul de alia, etiam cum effectu, tradit Socin. *cons.* 143. *num.* 4. *vol.* 1. quem refert Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 34. *glos.* 7. *num.* 1.

Recipere.

Dictio CCCXLIII.

1 VErbum *Recipere* non importat dominij translationem, sicut nec verbum *Tradere*; sed si adiiciatur generi, vel quantitati promissæ in genere, tunc propter adiunctum importabit translationem dominij, vt tradit Bart. & sequuntur Paul. & Ias. *in l. naturalis, §. & si quidem.* per text. ibi, *ff. de præscript. verb. & Moder. in l. cùm mota, C. de transact.* vbi Bart. videtur voluisse contrarium. Refert igitur, cui adiiciatur: nam si promitto te recepturum rem aliquam in genere, & tunc importat me translaturum dominium; si verò in specie, secùs, cùm de natura venditionis id non veniat, refert Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 17. *glos.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 Rectè, *non solemnitatem, sed ius partis ostendit.*

3 Rectè, *&* Ritè, *in quo differant, ostenditur, &* num. 4.

Rectè, & Ritè.

Dictio CCCXLIV.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Tiraq. *in præfat. l. si vnquam, num.* 33. 34. *&* 35. *C. de reuocan. donat.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Rectè, pag.* 101. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 98.

2 Dictio *Rectè* non solemnitatem, sed Ius partis ostendit. glos. *in l. non putauit, §. non quanis, ff. de bonor. possess. contra tabulas, & in l.* 2. *C. de inoffic. testament.* notat Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.*67. *num.*24.

3 *Rectè, & Ritè* differunt; quia *Rectè* causæ iustitiam significat, *Ritè* verò solemnitatem ordinis, seu Iuris, vt per Vital. de Camban. *in tract. clausul. pag.* 7. *col.* 2. *num.* 1.

4 Differunt etiam, quia *Rectè* respicit Iustitiam, & importat iustè, & æquè factum. *Ritè* verò respicit ordinem, & solemnitatem, & importat solemniter, & ordine debito esse factum. glos. & Bart. *in l. non putauit. §. non quanis, ff. de bonor. possess. contra tabulas.* glos. *in l.* 2. *ff. de inoffic. testament.* text. *in l. generaliter, §. sin autem*, ibi, *non ritè illatum, rectè autem accusatum, C. de rebus creditis.* Alex. *in l.* 3. & ibi Ias. *num.* 3. *ff. de liber. & posthum.* Panorm. *in cap.* 1. *§. vna verò, num.* 1. *de summa Trinit.* Rimin. *in §. fin. num.* 14. *quibus alienare non licet.* Verùm contrarium, immò quòd ista differentia non sit vera, & quòd aliquando dictio *Rectè* denotat ordinem, & solemnitatem Iuris, & dictio *Ritè* respicit Iustitiam, & etiam ordinem, tenent Ias. *in l. Titius, num.* 3. *ff. de liber. & posthum. & in l. ab hostibus, §. si vir, num.* 5. *ff. soluto matrimon.* Dec. *in l. lecta, num.* 21. *&* 22. *ff. si certum petatur.* Tiraq. *in præfat. d. l. si vnquam, num.* 35. Vulpell. *sub hac dict. pag.* 102. *col.* 2. Cened. *d. sing.* 98. *num.* 2.

Reddas, Redeat.

Dictio CCCXLV.

VErbum *Reddas* est præsentis temporis imperatiui, quod necessitatem dispositionis inducit, 1 vt per Acacc. Anton. *in comment. ad l.* 1. *num.* 74. *ff. de condit. & demonstr.*

Verbum *Redeat* an sit directum, an verò obliquum? vide Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 158. *cum duobus seqq. C. de reuocan. donat.* Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. lex, num.* 137. 2

SVMMARIVM.

1 *Vltimæ voluntati, non autem donationi inter viuos solùm conuenit verbum* Relinquo.

2 *Ad actus inter viuos aliquando trahitur verbum* Relinquo.

3 *Donationi causa mortis congruit verbum* Relinquo.

4 *Hæredis ad institutionem, & ad legata adaptatur verbum* Relinquo.

5 *Bonorum vniuersitati adiectum verbum* Relinquo, *pro hæredis institutione accipitur.*

6 *Institutionem hæredis non significat verbum* Relinquo, *adiectum rei certæ, & particulari.*

7 *Legatum relictum venientibus ab intestato potest inducere verbum* Relinquo.

8 *Legatone, an fideicommisso, an magis conueniat verbum* Relinquo *remissiuè.*

Relinquo.

Dictio CCCXLVI.

VErbum hoc solùm conuenit vltimæ voluntati, 1 non autem donationi inter viuos, vt *in l.* 1. *§. vlt.* vbi glos. *ff. de tabul. exhib. & in l. iubemus nulli,*

§. vlt. in glos. verb. relinquo, C. de sacrosanct. Eccles. Menoch. cons. 344. num. 2.

2 Aliquando tamen trahitur ad actus inter viuos, vt in l. hoc sermone, ff. si liber ingenuus esse dicatur, & in l. cùm oportet, §. si autem, C. de bonis, quæ liberis. Menoch. cons. 344. num. 27. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 124. num. 4. cum seq.

3 Congruit donationi causa mortis, secundùm Calder. Pereira quæst. forens. cons. 19. num. 13.

4 Adaptatur ad hæredis institutionem, & ad legata, iuxta tradita per Menoch. d. cons. 344. num. 15. & per Gam. Lusitan. decis. 196. num. 1.

5 Vt autem pro hæredis institutione habeatur, debet adiici vniuersitati bonorum, secundùm Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 361. Vallasc. consult. 165. num. 4. Melch. Phebos Lusitan. decis. 59. num. 3. tom. 1.

6 Adiectum verò rei certæ, & particulari, non significat hæredis institutionem, vt in l. Lucius, 90. §. filiam, ff. de legat. 3. tradunt Clar. §. testamentum, q. 38. num. 11. Vallasc. d. num. 4. Menoch. cons. 408. num. 36. nisi quando appareat, sic loquentem voluisse testamentum condere, vt intelligit idem Menoch. cons. 434. num. 18.

7 Potest tamen inducere legatum relictum venientibus ab intestato, secundùm Spin. in Specul. testam.

8 glos. 9. num. 22. col. 4. Cui verò magis conueniat, legatóne, an fideicómmisso? vide Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 9. num. 24.

Reliquum.

Dictio CCCXLVII.

1 Dictio *Reliqua* comprehendit omnia, præter excepta, vt per Menoch. cons. 1020. num. 39.

2 *Reliquum est*, idem est, quod, *Restat*. Cic. ad Quint. fratr. lib. 1. epist. 1. Reliquum est, vt te orem, &c. Idem lib. 9. epist. 16. Reliquum est, ne quid stultè, ne quid temerè dicam contra potentes. Idem lib. 14. epist.... Reliquum est, quòd ipsi optimè considerabitis, vestri similes fœminæ sintne Romæ. Idem lib. 10. epist. 11. Quod reliquum est, munus tuum tuere, id est, de reliquo. Idem lib. 13. epist. 28. Quod reliquum est, velim augeas tua in eum beneficia.

SVMMARIVM.

1 Residuum, *verificatur in eo toto quod remanet.*
2 Residuum *denotat, quòd nihil amplius debeatur.*
3 Residuum *facit, quòd reliquum includatur.*
4 *Partem summæ omninò solui debere præsupponit dictio* Residuum.
5 *Partis solutionem, ad quam quis tenebatur, arguit dictio* Residuum.

Residuum.

Dictio CCCXLVIII.

1 Hæc dictio propriè verificatur in eo toto, quod remanet, vt in l. quod si medius, ff. de hæredib. instituend. & in l. qui non militabat, §. vlt. & ibi Bald. ff. eod. tit. & in l. pater tuus, C. eod. Paul. de Castr. cons. 71. num. 22. p. 1. Marescot. variar. resolut. lib. 2. cap. 72. num. 17. Octauian. Vulpell. de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 103. vbi subdit, quòd cauti creditores esse debent, vt si debitor in centum soluat vigintiquinque, pro residuo ipsis patientibus sibi præiudicarent in residuo; quia illa dictio probat, quòd totum solutum fuerit, per l. si ex pluribus, in princip. vbi glos. verb. reliquum, de acceptilat.

Denotat enim, quòd nihil ampliùs debeatur, vt 2 fuit tentum in Rota apud Farinac. decis. 94. num. 2. in 1. collect. nouissimarum.

Facit, quòd reliquum includatur ex Card. Se- 3 raphin. decis. 544. num. 2. Præsupponit partem 4 summæ omninò solui debere, aliàs non esset residuum, vt ait ipse Seraphin. decis. 242. num. 2.

Arguitque solutionem partis, ad quam quis te- 5 nebatur, vt tradit idem Seraphin. decis. 617. num. 13.

SVMMARIVM.

1 *Responsum interroganti præbere propriè significat verbum* Respondere.
2 Responsum *secundùm interrogationem debet intelligi, & ab ea declarari.*
3 *Interrogatio qualis fuerit ex responsione colligi potest.*
4 Respondere *duo significat, litigare scilicet, & soluere.*

Respondere.

Dictio CCCXLIX.

Verbum hoc propriè significat interroganti 1 responsum præbere, quod tunc debet conuenire interrogationi. Menoch. cons. 47. num. 1. & 12. & secundùm eam intelligi, ex eod. Menoch. cons. 221. 2 num. 24. & cons. 82. num. 31. & ab ea declarari solere tradit idem Menoch. cons. 33. num. 13. & cons. 244. num. 2. Nam ex responsione colligi potest, qualis 3 fuerit interrogatio. Natt. cons. 98. num. 22. Marc. Anton. variar. resolut. lib. 3. resol. 44. num. 5. vers. tum quia.

Duo significat hoc verbum, *litigare* scilicet, & 4 *soluere*, iuxta tradita per D. Barbosam ad l. 1. art. 3. num. 231. ff. de iudiciis.

SVMMARIVM.

1 Restituere *à Iudice prolatum in sententia, fructus quoque comprehendit.*
2 Restituere, *importat idem quod* Soluere.
3 *Necessitatem dispositionis inducit interdum verbum* Restituere.

Restituere.

Dictio CCCL.

Verbum hoc à Iudice prolatum in sententia 1 plenam habet significationem, ita vt fructus quoque comprehendat, vt in l. restituere, 35. ff. de verb. signif. & in l. videamus, §. in Fabiana, ff. de vsuris, & in l. in

l. in condemnatione, §. 1. *ff. de regulis Iuris*, & *in l.* 1. *C. si maior factus*, & *in cap.* 1. *de in integrum restitut.* notant Couart. *variar. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 1. Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 3. *num.* 12. *pag.* 336. Menoch. *remed.* 1. *recuperan. num.* 412. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 38. *num.* 30. Oeual. *commun. contra commun. q.* 762. *num.* 69. Cabed. Lusitan. *decis.* 68. *num.* 3. *p.* 1. D. Barbosa *in rubr. ff. soluto matrimon. p.* 3. *num.* 73. Restituere enim est, omnia in pristinum statum reponere. Menoch. *cons.* 229. *num.* 9.

2 Aliquando importat idem, quod verbum *Soluere*, iuxta tradita per Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 147. *num.* 6.

3 Interdum necessitatem dispositionis inducit, secundùm Acace. Anton. *in commment. ad l.* 1. *num.* 74. *ff. de condit. & demonstr.*

Reuertatur.

Dictio CCCLI.

1 VErbum hoc numquid importet canonem latæ sententiæ, & sit ipso Iure, & consequenter an sit directum, an verò obliquum, ita quòd autoritate propria fieri possit, an verò potiùs necesse sit de manu alterius accipere? vide Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 5. *cum seqq. C. de reuocan. donat.* Rolan. *cons.* 62. *lib.* 2. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. lex, num.* 136. Rot. *in Romana viginti millium*, 11. & 14. *Maij* 1582. *coram Card. Lancellotto*, impressa per Farinac. *decis.* 1. *num.* 2. *p.* 2. *recent.* vbi fuit dictum, huiusmodi verbum esse resolutiuum, nec aliquod requirere extrinsecum factum. & *num.* 3. addit, quòd licèt verbum hoc sit commune, scilicet obliquum, & indirectum, tamen verbum commune ratione adiuncti potest effici directum, veluti si addantur verba *Pleno Iure*; ex adductis per Abb. *in cap. conquerente, num.* 4. vbi Felin. *num.* 1. *cum seq. de foro competen.* Rip. *in l. centurio, num.* 182. & Galiaul. *num.* 518. *ff de vulgari*, & Tiraq. *in d. verb. reuertatur, num.* 138. *vers. quadragesimoprimo.*

Retrò.

Dictio CCCLII.

1 IMportat hæc dictio tria tempora, præsens, præteritum, & futurum, prout dict. *Olim, Quondam, Iam, & Dudum*, vt tradit Fulgos. *consil.* 22. *incip. Visis quatuor, circa finem, num.* 3. quem refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 366. *num.* 1.

Rogo.

Dictio CCCLIII.

1 VErbum hoc à summo Pontifice prolatum, habet vim præcepti, vt *in cap.* 1. *de statu Regul.* Glos. *in cap. Beatus* 7. *quæst.* 1. & *in cap. rogo*, 11. *quæst.* 3. cum multis, quæ eleganter cumulat Tiraq. *de pœnis temperan. causa* 35. *num.* 4. *cum seqq.* Butr. *in cap. nam concupiscentiam, in fine, de constitut.* & ibi Abb. *num.* 3. & Imol. *num.* 8. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 32. vbi obseruat, ratione subiectæ materiæ quandoque verba importantia consilium sumi pro præcepti verbis, & è contrà hæc pro verbis consilij. Et quid apud Latinæ linguæ Auctores, & Iureconsultos importet, tradit Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 12. *num.* 193.

SVMMARIVM.

Rursus *aliquando importat*: 1 Iterum. Denuò. 2 Postea. Quasi.

3 Rursus, *secundùm legis dispositionem accipitur pro* Toties quoties, *attenta verò dispositione hominis, intelligitur pro secunda vice, & sic duabus vicibus est contenta.*

Rursus.

Dictio CCCLIV.

HÆc dictio importat idem quod *Iterum, Denuò*, vt *in l. pacta conuenta, in fine, ff. de contrahenda emption.* & *in l. damni, in fine, ff. de damno infecto*, cum aliis quæ adducit Rebuff. *in commem. ad l. sylua cadua*, 30. *vers. Rursus, ff. de verb. signific. pag.* 175. 1

Nonnunquam accipitur pro *Postea*, vel *Quasi*, vt *in l. arbor. ff. comm. diuidun.* Aliquando pro *E contrà*, vt *in l. quicquid, ff. de verb. obligat.* & *in l.* 1. *C. de probat.* & *in auth. de nuptijs*, §. *Rursus.* Interdum pro, *Id est*, sumitur, vt *in auth. vt nullus fabricet oratoriam domum, in princip.* 2

Secundùm legis dispositionem hæc dictio accipitur pro *Toties*; *quoties*; attenta verò dispositione hominis, intelligitur pro secunda vice, & sic duabus vicibus est contenta, vide Bald. & Alex. *in l. si cùm dotem*, §. 1. *num.* 8. *ff. solut. matrim.* Bart. *in l. eum, qui.* & ibi Alex. & Aret. *ff. de verb. oblig.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag.* 103. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo implorandum, num.* 36. *C. de in integr. restitut.* 3

SVMMARIVM.

1 *Subsidiaria est dict.* Saltem, *& diminutiua.*
2 *Numerum maiorem quàm fuerit expressum non excludit dictio* Saltem, *adiecta dispositioni numerali.*
3 Saltem, *includit etiam alia subiecta, quàm expressum sit, dummodò sint proportionabilia.*
4 *Exclusiua non est dictio* Saltem, *de sui natura.*
5 *Implicatiua, non autem limitatiua est dictio* Saltem.
6 *Alternatiua Ordinis, & non electionis est dictio* Saltem.

Saltem.

Dictio CCCLV.

ESt subsidiaria hæc dictio, & diminutiua, vt in *cap. statutum*, §. *cùm verò, de rescript. lib.* 6. Castren. 1

cons. 79. incip. Propleniori, num. 7. vers. contrarium, lib. 1. vbi ait, quòd posita inter duas petitiones per dict. *Saltem*, distinctas, censetur petere per subsidium. Et sic, si prima petitio non intrat, Corn. *consil.* 190. *in princ. vol.* 1. Bald. *cons.* 69. *incip. Factum tale est, numero* 2. *vers. nam dictio, lib.* 2. Paris. *cons.* 34. *num.* 6. *lib.* 3. Menoch. *consil.* 1061. *num.* 44. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 104. Surd. *cons.* 447. *n.* 27. *& de alim. tit.* 8. *priuil.* 3. *num.* 6. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 367. *num.* 3. *&* 4. Anton. Riccius *de iure personarum, lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 13.

2 Adiecta dispositioni numerali non excludit maiorem numerum, quàm fuerit expressum, vt si dicatur quòd debeant esse tres canonici saltem, possunt adesse quatuor, quia non restringitur dispositio, vt *in cap. excommunicamus*, §. *addamus, de hareticis*; tradunt Gemin. *cons.* 37. *incip. Dubitatur, num.* 5. *vers. secundo*, quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 367. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum eod. Gemin. *d. cons.* 37. *num.*
3 6. declarat, quòd hæc dictio *Saltem*, includit etiam alia subiecta, quàm expressum sit, dummodo sint proportionabilia; de quo etiam Vulpell. *citato loco.*
4 De sui enim natura non excludit. Gregor. *decis.* 434. *num.* 7.
5 Est implicatiua, non autem limitatiua, secundùm
6 Seraph. *decis.* 787. *num.* 8. Alternatiua est etiam, non electionis, sed ordinis, *vt in l. cùm pater*, §. 1. *ff. de leg.* 2. tradit Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. verb. Saltem, pag.* 246. *verso.*

SVMMARIVM.

1 *Superiora omnia modificat, & restringit dictio* Saluo, *& per illam supradicta limitantur.*

2 *Orationem precedentem extinguit, & in negationem resoluit dict.* Saluo, *si non inueniat quid modificet.*

3 *Pracedentia non solùm, sed etiam sequentia modificat dict.* Saluo.

4 *Exceptionem à regula pracedenti denotat dictio* Saluo.

5 *Reseruatiua casuum sub ea positorum est dictio* Saluo.

Saluo.

Dictio CCLVI.

1 HÆc dictio modificat, & restringit omnia superiora, & per illam supradicta limitantur, vt notant glos. *in l. si debitor*, §. 1. *ff. quibus modis pignus, & in l. item Labeo*, §. *purè, ff. famil. hercisc.* Dec. *cons.* 5. *num.* 1. *tom.* 1. *& cons.* 656. *num.* 6. *tom.* 2. Alciat. *de prasumptionib. reg.* 2. *prasumpt.* 28. *num.* 4. Corset. *in sing. Saluo Iure.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Saluo.* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. num.* 1. *vers. Insuper, pag.* 104. Menoch. *de arbitr. casu* 303. *num.* 27. *& cons.* 61. *num.* 17. *& cons.* 334. *num.* 34. *& cons.* 514. *num.* 14. *& cons.* 631. *num.* 23. Roland. *cons.* 54. *num.* 13. *tom.* 4. Surd. *cons.* 571. *num.* 30. Cened. *post libr. practic. & canonic. quast. sing.* 100. *num.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 308. *num.* 1. Melchior Phebos Lusitan. *decis.* 34. *num.* 13. *tom.* 1.

2 Et in tantum de natura huius dictionis est modificare, vt si non inueniat quid modificet, extinguit orationem præcedentem, & in negationem resoluit, vt *in l. si quis à filio*, §. 1. & ibi glos. *ff. de legat.* 1. Ang. *cons.* 290. *num.* 4. *vers. quinimo.* Crott. *cons.* 79. *num.* 56. Roland. *cons.* 54. *num.* 14. *tom.* 4. Natt. *cons.* 372. *in fine.* Ozasc. Pedemont. *decis.* 164. *num.* 10. Octauian. Vulpell. *citato loco, num.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 308. *num.* 2.

Amplia, vt non solùm modificet præcedentia, sed 3
etiam sequentia, secundùm Paris. *cons.* 70. *num.* 15. *cum seqq. vol.* 3. Alciat. *cons.* 101. *num.* 32. Bec. *cons.* 74. *num.* 14. Menoch. *cons.* 4. *num.* 24. *& cons.* 61. *num.* 17. Surd. *d. cons.* 522. *num.* 20.

Exceptionem à regula præcedenti denotat hæc 4
dictio, vt *in l. si debitor*, §. *in venditione, ff. quibus modis pignus*, glos. *in l. actioni, C. de transact. & in cap. consultationi, de offic. deleg.* notat Octauian. Vulpell. *citato loco, statim in princip.* Menoch. *cons.* 134. *num.* 11. *& cons.* 1042. *num.* 4. Gutier. *practic. lib.* 1. *q.* 3. *num.* 13. Cened. *d. sing.* 100. *num.* 3. Melchior Phebos *d. decis.* 34. *num.* 15.

Est reseruatiua casuum sub ea positorum, vt per 5
Azeued. *ad l.* 2. *num.* 154. *tit.* 13. *lib.* 8. *noua Recopil.*

Cætera habes sub Clausula *Saluo*, &c.

SVMMARIVM.

1 *Restrictiua de sui natura, vel declaratiua est dictio* Scilicet, *& ideò importat alterum de duobus, prout magis verisimile fuerit.*

2 Scilicet *dictum, quasi* Scire licet, *vsurpatur pro* Certè, *aut* Videlicet.

Scilicet.

Dictio CCCLVII.

EST restrictiua de sui natura, vel declaratiua, & 1
ideò importat alterum de duobus, prout magis verisimile fuerit, vel secundùm benigniorem interpretationem, notant Fulgos. *cons.* 141. *num.* 2. Menoch. *cons.* 328. *num.* 11. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 369. *num.* 1. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 105. *& seq.*

Scilicet apud bonos Latinæ linguæ Autores, dictũ 2
quasi *Scire licet*, vsurpatur pro *Certè*, aut *Videlicet.* Cic. *lib.* 10. *epist.* 26. Scilicet id agitur, vtrùm hac petitione, an proxima Prætor fias. Idem *pro Milone*: Me scilicet latronem, ac sicarium abiecti homines, ac perditi designabant. Idem *Attic. lib.* 4. *epist.* 75. Si iaceo oppressus, & captus quo dolore esse debeo? pro te scilicet. Non rarò vsurpatur per ironiam. Cic. 4. *Verr.* Consumetur, inquis, scilicet, consumetur legitimum illud quinquennium. Idem *Attic. lib.* 13. Id populus curat, scilicet.

SVMMARIVM.

1 *Limitatiua, & restrictiua pracedentium est dict.* Secundùm.

2 *Promissionem, seu dispositionem limitat dictio* Secundùm.

3 *Causatiuè pro* Quia, *& interpretatiuè stat dictio* Secundùm.

4 Modum

4 *Modum, qui præsupponit essentiam denotat dict.* Secundùm.

5 *Assertiuè, & demonstratiuè ponitur dictio* Secundùm.

6 *Relatiua est dictio* Secundùm, *& facit relationem eorum quæ suprà dicta sunt.*

7 *Dict.* Secundùm, *importat, quòd tota dispositio ad quam fit relatio, expressa videatur.*

8 *Causaliter, an verò conditionaliter intelligatur dict.* Secundùm, *ostenditur, & numero* 9.

10 *Repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati & dispositionis in sequentem inducit dict.* Secundùm quòd.

11 Secundùm, à Sequor, *vel* Secus *ducta, idem importat quod* Præter.

12 Secundùm, *pro* Post, *plerumque vsurpatur.*

Secundùm.

Dictio CCCLVIII.

1 HÆc dictio est limitatiua, & restrictiua præcedentium, vt per Dec. *cons.* 195. *num.* 1. *& cons.* 360. *num.* 6. *& in l.* 1. *C. de bonor. possess. contra tabulas, num.* 4. Ruin. *cons.* 61. *num.* 36. *ad medium, vol.* 5. Cotta *in memorabil. verb. secundum, pag.* 750. Grat. *cons.* 105. *num.* 20. *vol.* 1. *& cons.* 26. *num.* 24. *vol.* 2. Gozadin. *cons.* 62. *num.* 11. *vers. prætereà.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 28. *num.* 5.

2 Limitat igitur promissionem, seu dispositionem, vt tradunt Gozadin. *cons.* 31. *num.* 18. Neuizan. *cons.* 12. *num.* 4. Socin. Iun. *cons.* 122. *num.* 23. *vol.* 3. Menoch. *cons.* 391. *num.* 5. Azeued. *ad l.* 1. *num.* 50. *tit.* 1. *lib.* 6. *nouæ Recopil.* Surd. *cons.* 460. *num.* 70.

3 Stat etiam causatiuè pro *Quia*, & interpretatiuè, vt per Menoch. *d. cons.* 391. *num.* 32. Matien. *ad l.* 2. *num.* 12. *glos.* 9. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil.*

4 Denotat modum, qui præsupponit essentiam, quæ sine substantia stare non potest, vt post Bart. & Grat. notat Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. num.* 1. *pag.* 106.

5 Ponitur etiam assertiuè, & demonstratiuè, vt *in cap. Abb. de verbor. signif.* declarat Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 370. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Bald. *cons.* 187. *in fine, lib.* 4. declarat, quòd hæc dictio posita post speciem importat demonstrationem, post genus verò importat restrictionem, *& num.* 4. post Bald. *cons.* 408. *num.* 8. *lib.* 1. obseruat, quòd quando non potest importare demonstrationem, importat similitudinem.

6 Relatiua est, & facit relationem eorum, quæ supra dicta sunt, vt *in l. item quæritur, §. idem Iulianus, ff. locati.* notant Ias. *in l. admonendi, num.* 32. *cum seqq.* & ibi Alex. & Ripa *ff. de iureiuran.* Bald. *cons.* 53. *in princip. lib.* 5. Paris. *cons.* 39. *num.* 4. *lib.* 3. Curt. Iun. *cons.* 98. *num.* 4. Azeued. *d. l.* 1. *num.* 50. Ceual. *commun. contra comm. q.* 828. *num.* 130. Card. Tusch. *d. lit. D.*

7 *conclus.* 370. *num.* 3. Cened. *d. sing.* 28. *num.* 6. Et importat, quòd tota dispositio, ad quam fit relatio, expressa videatur, vt *in l. si testamentum, C. de instit.* notat Vulpell. *citato loco, num.* 2.

8 Vtrùm autem, & quando hæc dictio intelligatur causaliter, an verò conditionaliter, solet à Doctoribus dubitari; inter quos illa distinctio tradi solet, quòd quando apponitur in rescriptis Iustitiæ, stat conditionaliter, quia omnia verba facti narratiua in huiusmodi rescriptis proculdubiò stant conditionaliter, semperque in eis inest tacita, vel expressa conditio: Si preces veritate nitantur. *l. fin. C. de diuers. rescript.* At verò in legibus, priuilegiis, contractibus, sententiis, & aliis, quæ fiunt cum causæ cognitione, & rescriptis gratiæ, & eorum, ex quorum natura est aliquid disponere, tunc ponitur causatiuè, cùm appareat de certa intentione rescribentis, ad purè, & simpliciter disponendum de narratis, & contentis in rescripto, vt tradunt Bart. *in Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout; in vers. ad cuius intelligentiam.* Dec. *cons.* 169. *num.* 4. *ante finem.* Felin. *in cap. ex parte, il* 1. *num.* 10. *de rescript.* Bellon. *cons.* 36. *num.* 5. Curt. Iun. *cons.* 98. *num.* 4. Rom. *cons.* 336. *num.* 2. asserentes, quòd quando ponuntur causatiuè, hæc dictio, & illi similis *Prout*, falsa causa non vitiat dispositionem, quando dispositio in se est vera, nec tunc opus est, quòd illa relatio aliter verificetur. Et optimè tradit Boër. *decis.* 16. *num.* 1, subdens *num.* 2. quòd si quis fuerit condemnatus dare vnum par caponum, secundùm quod sui antecessores soluebant, & soluere consueuerant, dicitur purè condemnatus; quia illa verba non faciunt conditionem, & ideò non oportet probare, quòd antecessores soluere consueuissent, quia hæc dictio non importat conditionem, sed exponitur pro *Quia*. Ita tenent Alex. *cons.* 146. *vol.* 2. Dec. *cons.* 63. *num.* 5. *& cons.* 169. *num.* 4. *in fine, vers. vltimò non obstat, & in l. edita, num.* 86. *C. de eden.* Ias. *in l. admonendi, in* 2. *lect. à num.* 32. vbi Alex. & Rip. ac Castr. *col.* 3. *vers. sed quæritur, ff. de iureiuran.* Bologn. *cons.* 2. *col.* 4. *vers.* 4. Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rubr.* 4. *§.* 6. *in vers. Selon la generale coustume, num.* 2. *pag.* 590. Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. & quid.* Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 63. Matien. *l.* 2. *glos.* 9. *num.* 12. *ad medium, tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil.*

Intellige, vt procedat supradicta resolutio, dum- 9
modò certitudo haberi possit in eo, quod relatum fit, aliàs secùs, siquidem dictio *Secundùm*, vel *Prout* facerent conditionem, nec starent causaliter, vt per Bald. *in l.* 1. *in fin. C. de Episcop. & Cleric.* Gram. *decis.* 59. *num.* 8. Socin. *cons.* 53. *num.* 9. *vol.* 1. Cened. *d. sing.* 28. *num.* 4. vbi sublimitat, vt non procedat, quando relatio fit per eum, qui circa eam tunc habet potestatem disponendi: nam si constat de eius voluntate, valet dispositio data, quòd relatio non verificetur, licèt ad illam relatio facta fit, & deinde sublimitationem intelligit, vt procedat, & fit vera, quando illa dispositio, ad quam facta fuit relatio, non reperitur; quia tunc non receditur à dispositione referente, quæ certa est. Secùs verò est, si dispositio, ad quam fit relatio, reperiatur, & aliter dicit, quàm relatum fuerit; quia tunc illa dispositio non valet, cùm erronea videatur. Et citat Alex. *cons.* 9. *num.* 12. *vers. & hoc saltem, vol.* 5. Zabarel. *cons.* 11. *col.* 1. Dec. *cons.* 63. *num.* 6. *& in cap.* 2. *col.* 2. *de rescript. & in cap. quoniam Abbas, in fine, de offic. deleg.* Siluan. *cons.* 68. *num.* 15. Paris. *cons.* 7. *num.* 5. *vol.* 3. Neuizan. *cons.* 12. *num.* 10. Bellon. *cons.* 23. *num.* 2. *&* 3. Et licèt plures ex iis Doctoribus non loquantur specificè de hac dictione, sed de dictione *Prout*, tamen idem sentire videntur de hac dictione, cùm idem sint quoad propositum.

Dictio *Secundùm quòd* inducit repetitionem qua- 10
litatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, vt per Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 13.

Apud bonos Latinæ linguæ Autores hæc dictio 11
Secundùm à *sequor*, vel *secùs* ducta est, propriè autem idem

idem importat, quod *præter*. Cic. *Attic. lib.* 16. An iret ad tres legiones Macedonicas, quæ iter secundùm mare superum faciunt. Idem *Attic. lib.* 8. Et si secundùm mare ad me ire cœpisset, confestim in Samnium ad me venturum.

12 Plerumque pro *Post* vsurpatur. Cic. *Attic lib.* 3. Spem ostendis secundùm comitia. Idem 1. *de Orat.* Sed opinor, secundùm hanc diem. Idem *in Orat.* In actione secundùm vocem, vultus valet, id est, primas vox tenet, secundas vultus. Idem 2. *Officior.* Secundùm Deum homines hominibus vtiles esse, id est, post Deum. Idem *Attic. lib.* 12. Secundùm te nihil est mihi amicius solitudine.

SVMMARIVM.

1 *Aduersatiuè ponitur dictio* Secùs, *& importat conditionem contrariam præcedenti dispositioni.*
2 Secùs, *interdum ponitur pro* Iuxta.
3 Secùs, *idem est quod* Aliter.
4 *Negandi vim habet dictio* Secùs.

Secùs.

Dictio CCCLIX.

1 ADuersatiuè ponitur hæc dictio, & importat conditionem contrariam dispositioni præcedenti, vt *in l. per seruum, §. penult. ff. de acquiren. rerum domin.* notant Bart. *in l.* 1. *num.* 11. *ff. de condit. & demonstr.* Surd. *cons.* 437. *num.* 29. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 107. vbi 2 subdit, quòd interdum ponitur pro *Iuxta*, vt *in l. quidam Hibertus, ff. de seruit. vrbanor. prædior.*

3 Apud Latinæ linguæ Autores idem est, quod *Aliter*. Cic. *in Brut.* Nemo dicet secùs. Idem *lib.* 6. *epist.* 4. Et si nonnullis idem videatur secùs. Idem *pro Planc.* Cuius ego salutem non secùs ac meam tueri debeo. Idem *pro Muren.* Non secùs ac si meus esset frater. Idem *Attic. lib.* 6. *epist.* 2. Id mihi autem erit maximè curæ, ne quid fiat secùs, quàm volumus.

4 Interdum negandi vim habet. Cic. *in Pison.* Rectè, an secùs, nihil ad nos. Idem *Attic. lib.* 1. *epist. penult.* Affirmat à se nihil cuiquam de re secùs esse dictum.

SVMMARIVM.

1 *Aduersatiua est dict.* Sed, *& quid operetur quando cum copula* Et, *vel sine illa ponitur, ostenditur.*
2 Sed, *interdum non aduersatur.*
3 Sed, *quandoque aduersatur proximè superioribus, nonnunquam ijs quæ sunt eiusdem qualitatis.*
4 *Inclusiuè stat dict.* Sed, *posita in materia prohibitiua post orationem negatiuam.*

Sed.

Dictio CCCLX.

1 ADuersatiua est hæc dictio, quæ si ponitur simpliciter sine copula *Et*, aduersatur præcedentibus in Iure, & in facto; si verò cum copula *Et*, bene denotat diuersitatem facti, & identitatem Iuris, vt *in l. sed & si lege, in princip. ff. de petitione hered. & in l. patris, & filij, ff. de vulgari, & pupil.* vbi glos. & *in l.* 1. *in princip. & in l.* 2. *§.* 1. *Officium, ff. ne quis eam.* notant Ias. *in d. l.* 2. *num.* 11. *& in l.* 1. *§. municipes, num.* 5. *ff. de acquiren. possess.* Bart. *in l. qui quartam, num.* 4. *ff. de legat.* 1. *& in l. pretoris, §. sed & si nullus, num.* 1. per illum text. *ff. de prætor. stipulat.* Deci. *cons.* 335. *num.* 3. Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rubr.* 7. *§.* 6. *in vers. magis, in princip. fol.* 984. *& cons.* 14. *num.* 22. Paris. *cons.* 45. *num.* 8. *vol.* 3. Boer. *decis.* 155. *num.* 20. Ruin. *cons.* 41. *num.* 8. *vol.* 2. Mandos. *in glos. facult. §. nos qui, in verb. sed, fol.* 109. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 108. Azeued. *l.* 2. *num.* 229. *tit.* 13. *lib.* 8. *noua Recopil.* Burgos de Pace *ad l.* 3. *Tauri, p.* 1. *conclus.* 2. *num.* 85. Gutier. *practic. lib.* 2. *q.* 35. *num.* 2. Sanch. *de matrimon. lib.* 6. *disput.* 22. *num.* 18. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 35. *num.* 1.

Interdum etiam hæc dictio non aduersatur, vt 2 *in l.* 2. *in princip. vers. sed Seruius, ff. ad legem Rhodiam, de iactu, & in l. qui se debere, ff. de condict. causa data, & in §. sciendum, vers. sed quidem, Instit. quibus non est permissum facere testament,* vbi ponitur pro *Etiam*, 3 quandoque aduersatur proximè superioribus, vt per Ias. *in l.* 1. *§. municipes, num.* 3. *ff. de acquiren. possess. & in l. qui vsumfructum, num.* 8. *ff. de verbor. oblig.* Mandos. *in d. verb. sed, fol.* 109. *col.* 2. Cened. *d. sing.* 35. *num.* 5. Nonnunquam etiam aduersatur iis, quæ sunt eiusdem qualitatis, & aduersatur retentis eisdem terminis. Grat. *cons.* 15. *num.* 17. *vol.* 1. Portoles. *de consortib. cap.* 40. *num.* 10. Dec. *cons.* 386. *num.* 7. qui hoc limitat, quando esset diuersa ratio, quia tunc non repetit qualitates præcedentes, nec aduersatur retentis eisdem terminis, vt etiam notat Alex. *cons.* 66. *col.* 2. *vol.* 2. refert Cened. *d. sing.* 35. *num.* 6.

Posita in materia prohibitiua post orationem 4 negatiuam stat inclusiuè, ita vt denotet positum in oratione negatiua stare exclusiuè; & id, quod dictioni adiungitur, stare inclusiuè, vt tradunt Dominic. *in cap.* 2. *num.* 13. *de rebus Eccles. non alienan. lib.* 6. Mandos. *in glos. facult. §. habita, in verb. sed, fol.* 125. *col.* 1. *ad finem.* Rebuff. *in l. hac verba, num.* 193. *ff. de verbor. signif. pag.* 852. *in princip.* Cened. *d. sing.* 35. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis affirmatiua est dict.* Semper, *& denotat regulam, & idem importat quod* Plerumque.
2 *Tempus omne includit dict.* Semper, *& exponitur pro* Omni tempore, *& omni* casu.
3 *Generalitatem quoad tempus, non quoad casus denotat dict.* Semper.
4 *Perpetuitatis nota est dict.* Semper, *& tunc pro* Perpetuò *solet exponi.*
5 *Tractum in futurum habet dict.* Semper.
6 *Temporis continuationem denotat etiam dict.* Semper, *& exponitur pro* Quotidie, *vel* Assiduè.
7 *Fideicommissum vt resultet absolutum, multum operatur dict.* Semper.
8 Semper, *aliquando accipitur pro* Multoties,

ties, Frequenter, Plerumque.

9 Semper, *differt à dictione* Quandocumque.

10 Semper, *quandoque accipitur, id est,* In omni contractu.

11 Semper *restringitur secũdùm naturam actus cui adijcitur.*

12 Semper, *denotat idem quod* Continuè, *si iungatur actui, qui continuè fieri solet.*

13 Semper, *restringitur ad spatium* 30. *annorum, maximè in materia præscriptionis, vt* num. 14.

Semper.

Dictio CCCLXI.

1 VNiuersalis affirmatiua est hæc dictio, & denotat regulam, & idem importat, quod *Plerumque*, vt per Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 9. *num.* 221. 224. *& seq.* Socin. *cons.* 11. *num.* 5. *vol.* 1. Boër. *decis.* 158. *num.* 7. *&* 8. Ozasc. *decis.* 83. *num.* 8. Mandos. *in glos. facult.* §. *nos qui, in vers. semper, fol.* 100. *col.* 1. Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 33. Surd. *cons.* 281. *num.* 1. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 44. *num.* 1.

2 Includit omne tempus, exponitúrque pro, *Omni tempore, & omni casu*, vt *in l.* 1. *ff. sol. matrim. & in l. quia semper, ff. de in ius vocan. & in cap.* 1. *de restit. in integr.* Boër. *decis.* 158. *num.* 4. Bero. *in rubr. de iurepatron. num.* 81. Paris. *cons.* 93. *num.* 17. *vol.* 2. Mandos. *in glos. facult.* §. *nos qui, in vers. Semper, fol.* 100. *col.* 1. Rebuff. *in concord. rubr. de Regia nominat.* §. 1. *in vers. Semper, fol.* 156. Cæsar de Grass. *decis.* 180. *num.* 15. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. vers. & qualificat, pag.* 109. Auendan. *ad l.* 40. *Tauri, glos.* 15. *num.* 1. Menoch. *cons.* 706. *num.* 36. Surd. *decis.* 112. *num.* 4. *& decis.* 255. *num.* 7. *& cons.* 179. *num.* 16. *& cons.* 281. *numero* 20. *& cons.* 403. *numero* 70. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 66. *num.* 25. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 371. *numero* 1. Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 39. *num.* 101. *& p.* 4. *cons.* 54. *num.* 5. Steph. Gratian. March. *decis.* 183. *num.* 6. Cened. *d. sing.* 44. *num.* 1. Accac. Anton. *in comment. ad l. Titio centum, num.* 105. *ff. de cond. & demonstr.* Rot. *decis.* 128. *num.* 3. *p.* 2. *diuers. & decis.* 146. *num.* 19. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissim. & decis.*
3 24. *num.* 14. apud eundem *p.* 1. *recent.* Denotat tamen generalitatem quoad tempus, non verò quoad casus, vt per Boër. *decis.* 158. *num.* 9. Cened. *d. sing.* 44. *num.* 5.

4 Est etiam nota perpetuitatis, & tunc exponi solet pro *Perpetuò*, vt *in l. semper in ciuitate. ff. de iure immunit. & in l. Caio,* §. *Imperator. ff. de alimen. & cib. leg. & in l.* 1. *ff. de iure dotium, & in l. fin. ff. ad leg. Pomp. de parricid. & in l. quisquis,* §. *filij, C. ad leg. Iul. Majest. & in l. lex quæ tutores,* §. *ante omnia, C. de administ. tut.* notant Socin. *cons.* 11. *num.* 5. *vol.* 1. Gozadin. *cons.* 102. *num.* 7. Paris. *cons.* 37. *num.* 24. *vol.* 2. Ruin. *consil.* 128. *col. fin. vol.* 1. Roland. à Valle *cons.* 23. *num.* 18. *tom.* 4. Boër. *decis.* 158. *à princip.* Sim. de Prettis, *de interpret. vlt. volunt. lib.* 3. *dub.* 5. *n.* 19. *& seq.* Surd. *decis.* 112. *num.* 4. *& decis.* 255. *nu.* 7. *& cons.* 179. *n.* 14 *& cons.* 241. *num.* 32. *& cons.* 281. *num.* 18. *& cons.* 403. *num.* 70. *& cons.* 448. *num.* 7. Marescot. *variar. resol. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 5. Rot. *decis.* 359. *num.* 3. *p.* 1. *diuers.* Mandos. *in glos. facult.* §. *nos qui, in vers. Semper, fol.* 110. *col.* 1. Auendan. *ad l.* 40. *Tauri, glos.* 15. *num.* 1. Morla *in emporio Iuris, tit.* 6. *in prelud. num.* 60. Octauian. Vulpell. *d. loco, statim in princ.* Menoch. *cons.* 106. *num.* 63. *& cons.* 244. *num.* 22. *& cons.* 328. *num.* 96. *& cons.* 475. *num.* 2. Veral. *decis.* 35. *num.* 9. *p.* 2. vbi ait, quòd æquipollet dictioni *Perpetuò*. Azeued. *ad l.* 6. *num.* 31. *tit.* 15. *lib.* 4. *noua Recopil.* Molin. *d. cap.* 5. *num.* 33. Ioan. Garc. *de nobilit. glos.* 1. §. 1. *num.* 23. Gutier. *d. q.* 66. *num.* 25. Farinac. *d. p.* 1. *quæst.* 29. *num.* 70. Cened. *d. singul.* 44. *num.* 1. *vers. & ista dictio.* Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepis. Neapol. decis.* 287. *num.* 8. *p.* 2. Rota *decis.* 231. *num.* 4. apud Farinac. *p.* 2. *recent.* vnde contrariam esse dict. nunquam dicit Hippol. *cons.* 40. *num.* 22. *vol.* 1. Et quòd habeat tractum in 5 futurum, & notet tempus in sæcula sæculorum, & sine præfinitione tradunt Caputaq. *decis.* 35. *num.* 9. *p.* 2. Roland. *consil.* 23. *num.* 38. *&* 39. *tom.* 4. Mantic. *decis.* 39. *num.* 7. *vers. quartum adminiculum.* Menoch. *cons.* 38. *num.* 43. vbi dicit, quòd significat actum successiuum, & futurum respicit.

Quòd autem denotet etiam temporis conti- 6 nuationem, & exponatur pro *Quotidie*, vel *Assiduè*, per *l.* 1. §. *perenne, ff. de fluminibus,* notant Corn. *cons.* 171. *num.* 6. 7. *&* 13. *vol.* 2. Boër. *decis.* 158. *num.* 6. 7. *&* 9. *cum tribus seqq.* Mandos. *in d. vers. semper, fol.* 100. *col.* 1. Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. & quod ostendat.* Surd. *d. cons.* 281. *num.* 19. Farinac. *d. q.* 29. *num.* 70. Cened. *d. sing.* 44. *num.* 2. Aloys. Ricc. *proximè citato loco.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 597. *num.* 14. Franc. Leo *in Thesaur. fori Ecclesiast. p.* 3. *cap.* 4. *num.* 109. Rot. *decis.* 445. *num.* 3. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* Et licèt inducat continuationem temporis, si tamen testis dicat, quòd talis semper à tali tempore, & citrà possedit, & postcà inueniatur modico tempore non possedisse, minimè est falsus, vt ait Rom. *cons.* 263. *per totum,* vbi Apostill. *in verb. pacificus, & cons.* 301. *in princip.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 371. *num.* 4.

In fideicommissis solet hæc dictio multùm ope- 7 rari, ad hoc vt resultet fideicommissum absolutum, vt per Curt. Iun. *cons.* 22. *num.* 23. *& cons.* 161. *num.* 12. Boër. *decis.* 158. *à num* 1. Cened. *d sing.* 44. *num.* 3.

Aliquando hæc dictio accipitur pro *Multoties,* 8 *Frequenter, Plerumque*, vt *in l.* 1. §. *semper,* vbi glos. *eod. verb. ff. vt legatorum, & in l. nam quem,* 149. *ff. de verbor. signif. & in l. fin. C. de testament.* notant Ozasc. *decis.* 87. *num.* 8. Farinac. *d. q.* 29. *num.* 70. Cened. *d. sing.* 44. *num.* 1.

Interdum differt à dictione *Quandocumque*, ex 9 Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *glos.* 2. *num.* 10. Nonnunquam verò minimè, secundùm Surd. *cons.* 280. *num.* 21.

Quandoque vsurpatur, hoc est, in omni con- 10 tractu, iuxta notata per Calder. Pereira *de empt. & vend. cap.* 4. *num.* 1.

Restringitur tamen secundùm naturam actus, cui 11 adiicitur. Escobar. *de ratiocin. cap.* 41. *num.* 18. Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. & capitur.* Rota *decis.* 268. *num.* 14. *p.* 1. *recent.* & etiam secundùm subiectam materiam, ex Surd. *cons.* 298. *num.* 21.

Vnde quando ista dictio iungitur actui, qui con- 12 tinuè fieri potest, denotat idem quod *Continuè*; si verò iungitur actui interpellato, tunc dicitur semper fieri, quod fit ex interuallo, & debito tempore, vt per Felin. *in proœm. Decretal. Rex pacificus, vers. sed & ista.* Corn. *cons.* 171. *num.* 7. *vol.* 2. Boër. *decis.* 158. *num.* 6. Cened. *d. sing.* 44. *num.* 4. *post princip.*

Restringitur à lege ad spatium triginta an- 13 norum, vt in text. iuncta glos. *in cap.* 8. *vers. quandocumque, de feudo dato in vicem legis commiss.* Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *glos.* 2. *num.* 9. Surd. *decis.* 2.

 num. 10.

*num.*10. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 2. *num.* 1. Ceual. *commun. contra comm. q.*207.

14 Et maximè in materia præscriptionis non importare temporis præfinitionem, sed restringi ad triginta annos, voluerunt Tiraq. *proximè citato loco.* Surd. *d. decis.* 1. *num.*12. & Cened. *d. sing.* 44. *num.* 4. *in princip.*

SVMMARIVM.

1 Sæpè, *verificatur ad minimum in duobus.*

2 Sæpius, *quandoque duabus vicibus contentatur, regulariter tamen tres requirit actus.*

3 Sæpissimè, *requirit saltem numerum trium actuum, quandoque verò significat numerum infinitum.*

4 *Iudicis arbitrio relinquitur quot actus denotent dictiones* Sæpè, Sæpius, Sæpissimè.

5 Sæpè, *importat regulam esse in contrarium, & exceptionem propriè significat.*

Sæpè, Sæpius, Sæpissimè.

DICTIO CCCLXII.

1 VErificatur dictio *sæpe* ad minimum in duobus, vt *in l. iusta, & in l. liberorum, ff. de verbor. signif. & in auth. de testib. § quia verò, collat.* 7. *& in cap. consideres, de pœnitent. distinct.* 5.

2 Sæpius verò quandoque duabus vicibus contenta est, regulariter tamen tres requirit actus, vt *in l. veluti, § fin. ff. de edendo, & in l. seruos, C. de vi pub.*

3 Sæpissimè requirit saltem numerum trium actuum, quandoque verò significat numerum infinitum, vide *l. vbi actum, in princip. ff. de verbor. oblig. cap. si quis erga.* vbi *glos.* 10. *q.* 7. notant de his tribus dictionibus agentes, Natt. *cons.*410. *num.* 19. *tom.* 1. Grat. *cons.* 150. *num.* 8. *lib.* 2. Alberic. *in Dictionario, in verb. sæpe.* Dec. *in l. vnica, C. de error. calcul.* Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia, & criminalia, different.* 168. *num.* 6. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. sæpius, num.* 1. *pag.* 110.

4 Arbitrio tamen Iudicis relinquitur, quot actus denotent huiusmodi dictiones, vt per Rebuff. *in comment. ad l. sæpe,* 53. *vers. colligite, ff. de verbor. signif. pag.*270. & per Mart. *de iurisdict. p.* 2. *cap.*23. *num.*17.

5 Important regulam esse in contrarium, & exceptionem propriè significant: quod enim sæpe fieri dicitur, non semper fit, *l. sæpe, ff. de offic. Præsidis, & sub dict. sæpe.* & idem probat text. *in l. si in diem, § fin. ff. de condit. & demonstr.*

SVMMARIVM.

1 *Alternatiuè, seu disiunctim, vt accipiatur propria vis, & significatio est dict.* Seu.

2 *Ordinis significatiua, atque alternatiua est dictio* Seu, *& natura sua cadit inter diuersa.*

3 *Similitudinem, & conformitatem arguit dict.* Seu, *licèt ponatur inter diuersa.*

4 *Alternatiua dicitur dict.* Seu.

5 Seu, *disiungit verba inter quæ ponitur, dispositio verò de vno disiunctorum ampliatur ad aliud.*

6 *Copulatiua, & augmentatiua aliquando est dict.* Seu, *non verò disiunctiua, seu alternatiua.*

7 *Declaratiuè, & expositiuè interdum ponitur dictio* Seu, *præcipuè quando stat inter duas dictiones idem significantes.*

8 *Ampliatiuè, & augmentatiuè in legatis, & vltimis dispositionibus ponitur dictio* Seu, *sicut etiam ponitur in dispositione fauorabili, vt* num. 9.

10 *Ampliat moderatè dict.* Seu.

11 *Ampliatiua, & augmentatiua est dictio* Seu, *quando ponitur in legato concepto per verba pluralis numeri, secùs autem per verba numeri singularis, intelligendo vt ibi.*

12 *Copulatiuæ vim habet dict.* Seu, *quando ponitur inter duo, quorum vnum sub altero continetur.*

13 *Coniunctiuæ, & copulatiuæ vim etiam habet dict.* Seu, *quando ponitur inter genus & speciem, inter totum & partem.*

14 *Correctiuè nonnunquam stat dict.* Seu.

15 *Conditionem quandoque facit dict.* Seu.

16 Seu, *eandem vim habet quàm dict.* Siue.

17 Seu, & Vel, *in quo differant, ostenditur.*

Seu.

DICTIO CCCLXIII.

PRopria vis, & significatio huius dictionis est, vt disiunctim, seu alternatiuè accipiatur, *l.* 1. *§. sublata, ff. ad Trebell. l. si quis ita legauerit, ff. de auro, & argento legato, l. generali.* vbi Bart. *C. de sacrosanct. Eccles. l. filia.* & ibi Bald. *in prima opposit. C. de collat. cap. vlt. circa finem,* 75. *distinct.* notant Bart. *in l. si is, qui ducenta, §. vtrùm, num.* 1. & ibi Socin. *col.* 1. *ff. de reb. dub.* Gom. *in §. sed iste, num.*36. *Instit. de act.* Rom. *cons.*65. *ad finem, & cons.*179. *num.*8. Gemin. *cons.*28. *num.*11. Natt. *cons.*650. *num.*6. Mandos. *in glos. facult. §. & proprium, in vers. seu, fol.*331. *col.* 2. Alex. *cons.*79. *num.*5. *vol.* 5. Franc. *in cap. licet, num.*3. *de offic. Vicar. in* 6. Strach. *in tract. de adiecto, p.* 4. *q.* 1. *à num.* 4. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.*111. Menoch. *cons.* 738. *num.*1. *&* 8. Cened. *post libr. canonic. & practic. quæst. sing.* 15. *num.*1. 1

Et ita est significatiua ordinis, atque alternatiua, 2 ex Menoch. *cons.* 341. *num.* 1. *&* 2. *& cons.* 1061. *num.* 41. Natura enim sua cadit inter diuersa, secundùm Gonzal. *ad reg.*8. *Cancellar. glos.*48. *num.*17.

Et licèt ponatur inter diuersa, arguit tamen simi- 3 litudinem, & conformitatem, vt per Card. Seraphin. *decis.*393. *num.*8.

Et tunc propriè dicitur dictio alternatiua, quia 4 de sui natura hoc importat. Crauet. *cons.*967. *num.*3. *cum seq.* latè Ægid. Bellam. *cons.* 39. *num.* 6. 7. *&* 8. vbi subdit, quòd licèt quandoque ampliet, vel coniungat secundùm propriam naturam, importat alternatiuam. Rom. *cons.*179. *num.*7. Paris. *de confident. q.*29. *num.*46. Gabr. *cons.*118. *num.* 3. *&* 4. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 372. *à num.* 29. *& ead. lit. D. conclus.* 244. *num.*

244. *num.* 7. vbi *num.* 1. post Calder. *conf.* 248. *circa medium*, aliàs *conf.* 27. *de preben.* Rom. *conf.* 65. *in fine*, *&* *conf.* 179. *num.* 7. subdit, quòd ponitur inter nomina alternatiua.

5 Et quòd disiungat verba, inter quæ ponitur, sed tamen dispositio de vno disiunctorum amplietur ad aliud, tenet Bald. *conf.* 331. *num.* 6. *lib.* 3. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 372. *num.* 2. Et licèt verba disiungat, coniungit tamen sensum, vt per Socin. Iun. *in l. Centurio. num.* 174. *vers. ad secundum, ff. de vulgari.* Apostill. ad Roman. *conf.* 179. *num.* 7. *in verb. Regulariter.* Curt. Iun. *conf.* 145. *num.* 12. Octauian. Vulpell. *citato loco.* Card. Tusch. *d. conclus.* 372. *num.* 20. vbi *num.* 21. post Ias. *in l. si ita quis stipuletur, num.* 3. *&* 4 *ff. de verbor. oblig.* declarat, quòd disiungit quoad verba, & sensum, quando sunt res diuersæ; si verò eadem res, vel persona, habet plura nomina, disiungit verba, & coniungit sensum.

6 Aliquando hæc dictio non est disiunctiua, vel alternatiua, sed potiùs copulatiua, & augmentatiua, vt tenent Ias. *conf.* 64. *num.* 2. *vol.* 1. vbi dicit, quòd regulariter ita stat. Corn. *conf.* 18. *col.* 3. *vers. quinimò, vol.* 1. Cotta *in memorabil. in verb. seu.* Dec. *conf.* 69. *num.* 5. *vers. prætereà. & in l. petens, num.* 11. per illum text. *C. de pactis.* Aym. *conf.* 105. *num.* 5. Grat. *conf.* 153. *num.* 22. *&* 57. *vol.* 2. Socin. *conf.* 63. *num.* 11. *vol.* 1. Paris. *conf.* 22. *num.* 64. *& num.* 68. *vol.* 3. *& conf.* 7. *à num.* 38 *vol.* 2. Cæpol. *conf.* 2. *crim. num.* 5. Rom. *conf.* 363. *num.* 2. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. videlicet, in verb. seu.* Gom. *in cap. statutum, num.* 22. *de rescript. lib.* 6. Rebuff. *in tract. nominat. q.* 14. *num.* 44. Mandos. *in d vers. seu, in princip. fol.* 331. Brunor. à Sole *in locis commumb. verb. dictio*, 28. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 26. *glos.* 6. *num.* 7. Menoch. *conf.* 307. *num.* 28. *& conf.* 753. *num.* 19. Bernard. Muscatel. *de cognit. & probat. delictorum, in proœmio, num.* 11. Cened. *d. sing.* 15. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 372. *num.* 9. vbi post glos. *in l. decernimus, C. de Episcop. audientia.* & Alex. *conf.* 22. *col.* 2. *lib.* 1. declarat, quòd si copula cum hac dictione ponatur inter ea, quæ sunt diuersa, stat augmentatiuè. *& num.* 16. post Bald. *conf.* 118. *num.* 3. *lib.* 2. pariter declarat, vt ampliatiuè ponatur, quando ponitur inter diuersa; secùs si ponatur inter ea, quorum vnum venit ad positionem alterius, quia tunc ponitur restrictiuè, vel declaratiuè. *& num.* 17. subdit, quòd si potest poni vtroque modo, exponitur augmentatiuè.

7 Interdum ponitur declaratiuè, & expositiuè, præcipuè quando stat inter duas dictiones idem significantes, quia exponit etiam præcedentia, vt *in cap. licet, in princip. de elect. & in cap. bone*, 1. vbi *glos.* 1. *de postulat. Prelator.* notant Alberic. *in Dictionario, verb. seu.* Strach. *d.* 4. *part. q.* 1. *num.* 6. Cened. *d. sing.* 15. *num.* 10. Gemin. *conf.* 115. *circa finem, num.* 7. *vers. quia dictio seu.* Bald. *conf.* 442. *num.* 2. *vers. item illa dictio, lib.* 1. *& conf.* 218. *num.* 3. *vers. si autem ponitur, lib.* 2. Castr. *conf.* 379. *vers. tertiò dico, lib.* 1. vbi ait, quòd stat expositiuè, ne inducatur superfluitas in dispositione testatoris. Socin. Iun. *ad d. l. Centurio, num.* 174. *vers. ad secundum.* Apostill. ad Rom. *conf.* 179. *num.* 7. *verb. Regulariter, vers. & idcircò.* Vulpell. *citato loco, num.* 7. *vers. & id.* Menoch. *conf.* 755. *num.* 5. *& conf.* 1029. *num.* 13. Seraphin. *decis.* 393. *num.* 9. Card. Tusch. *d. conclus.* 372. *num.* 4. vbi *num.* 6. cum Bald. *conf.* 203. *num.* 2. *lib.* 5. ampliat, vt declaret etiam hæc dictio. *& num.* 7. post Alex. *conf.* 125. *in princip. lib.* 7. addit, quòd quando ponitur inter genus, & speciem, putà in statuto loquente, quòd fiat compromissum inter coniunctos, seu consortes, stat declaratiuè, videlicet coniunctos, id est, qui sint de eadem parentela. Et tunc ponitur pro *Quia*, vt *in l. commodissimè.* vbi Castr. *num.* 5. *ff. de liber. & posthum.* Dec. *in rubr. C. qui admitti, in* 1. *lectura, num.* 26. *in fine.* Bart. *in l.* 1. *ff. de offic. ciuis, num.* 7.

In legatis, & in vltimis dispositionibus fauore 8
legatorum ista dictio *Seu* semper ponitur ampliatiuè, & augmentatiuè, & copulat potiùs, quàm disiungit, & ex ea vtrumque debetur, *l. si quis ita legauerit, ff. de auro, & argento legato.* vbi text. ait, quòd si testator dicat: Titio vina, quæ in Vrbe habeo, seu in portu, do, lego: omnia in legato veniunt. Ex quo ad varia amplia̅tes ita tradunt Bart. *in d. l. si is, qui ducenta, oppos.* 6. *& in l. cum quis decedens, §. vlt. ff. de legat.* 3. Panorm. *in cap. inter cæteras, num.* 4. vbi Dec. *num.* 9. *de rescript.* Alex. *conf.* 193. *num.* 4. *vol.* 2. Calder. *conf.* 548. *in fine*, aliàs 4. *de verbor. signif.* Ias. *conf.* 64. *num.* 2. *vol.* 1. Couar. *lib.* 2. *variar. cap.* 9. *num.* 10. *ad medium.* Archid. *in cap. statuimus, § cùm verò, col.* 1. *de rescript. in* 6. vbi Gom. *num.* 22. *& in §. sed iste, num.* 38. *Instit. de act.* Natt. *conf.* 626. *num.* 11. Cremen *sing.* 57. Rom. *sing.* 552. Strach. *in tract. de adiecto, in* 4. *parte, q.* 1. *à num.* 4. Bald. *conf.* 442. *incip. Verba, num.* 2. *lib.* 1. plenè Granet. *conf.* 103. *num.* 6. vbi quòd is, qui vendidit cameram, seu angulare, dicitur vendidisse vtrumque; quia vel auget, vel copulat, ne verba sint superflua. Cened. *d. sing.* 15. *num.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 372. *num.* 11. *cum seqq.* quidquid contrarium teneant Bald. Mar. Socin. & Rip. *num.* 44. *in d. cap. inter cæteras.* Fachin. *controuers. lib.* 5. *cap.* 68. *vers. sed contrarium.* Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 98. vbi ait, sibi persuadere non posse, quòd si testator legat vxori vsumfructum fundi Semproniani, seu Corneliani, quòd vtrumque debeatur; quia hoc videtur esse contra expressam mentem testatoris, qui alterum tantùm relinquere voluit.

Verùm hoc multipliciter declaratur, & primò, 9
vt dictio hæc posita in dispositione fauorabili prout in beneficio Principis, vel Indulgentia concessa pro salute animæ, tunc stat augmentatiuè, & ampliatiuè, Rom. *conf.* 179. *num.* 7. *& conf.* 363. *num.* 2. *vers. secundò demonstratur.* Alex. *conf.* 193. *num.* 3. *&* 4. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 37. *num.* 11. *cum seqq.*

Secundò, vt ampliet, moderatè tamen, sicut dictio 10
Plus, quæ ad modicam summam referri solet, vt per Ias. *in l. cùm quidam, num.* 1. *C. de verbor. signif.* Cotta *in memorabil. verb. seu.* Strach. *d.* 4. *parte, q.* 1. *num.* 7. Cened. *d. sing.* 15. *num.* 5.

Tertiò declara, vt procedat, quando dictio *Seu* 11
ponitur in legato concepto per verba pluralis numeri; secùs autem, si per verba numeri singularis. Vnde si testator legat equum suum album, seu nigrum, vnus tantùm debetur; quia ex eo quòd testator vsus est singulari numero, apparet, vnicum equum legare voluisse, vt tenent Bald. *in d. cap. inter cæteras, col. fin.* vbi Mar. Socin. Euerard. *in loco à vi numeri, ex princip.* Strach. *d. p.* 4. *q.* 1. *num.* 8. sed Couar. *d. cap.* 5. *num.* 10. *post princip. vers. nec refert*, hanc limitationem reiicit, dicens, quòd nihil refert, an concipiatur legatum per verba singularis, seu pluralis numeri; vnde secundùm illum non est vis, an verba concipiantur in numero plurali, vel singulari.

Quartò declara, quòd quando hæc dictio po- 12
nitur inter duo, quorum vnum sub altero continetur, habet vim copulatiuæ, & tunc non disiungit, sed potiùs copulat, & ampliat. Ita Dec. *in d. cap. inter cæteras.* & ibi Rip. *num.* 44. Strach. *d. p.* 4. *q.* 1. *num.* 9. Couar. *d. cap.* 5. *num.* 6. *vers. non obstat.* Cened. *d. sing.* 15. *num.* 7.

13 Coniunctiuæ, & copulatiuæ vim quoque habet, quando ponitur inter genus & speciem, inter totum & partem. Ita Dec. & Rip. *num. 44. in d. cap. inter cæteras*. Strach. *d. p. 4. quæst. 1. num. 9. ad med. verſ. Quibus addes*. Couarr. *d. cap. 5. num. 10. verſ. non obſtat*. Cened. *d. ſing. 15. num. 8.*

14 Nonnunquam correctiuè ſtat hæc dictio, vt *in cap. 1. de ſtatu Regul. lib. 6.* Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de collat. in §. inſuper, verbo Seu*. Iaſ. *conſ. 64. num. 2. vol. 1.* Apoſtill. ad Roman. *conſ. 179. num. 7. verbo Regulariter, verſ. Quandoque*. Menoch. *conſ. 817. num. 7.* Card. Tuſch. *d. concluſ. 372. num. 24.* Et fuit dictum *in Gerunden. Vini 4. Maij 1610. coram Illuſtriſſimo Patriarcha Pamphilio.*

15 Quandoque conditioné facit; Apoſtilla ad Rom. *conſ. 179. verbo Regulariter, verſ. Interdum autem*, quem refert Card. Tuſch. *d. concl. 372. num. 25.*

16 Hæc dictio *Seu*, habet eandem vim & naturam, quam dict. *Siue*, ſecundùm Cened. *ſingul. 42. num. 1.* Apoſtil. ad Rom. *d. conſ. 179. in verbo Regulariter, circa finem, verſ. præterea aduerte*, quem refert Card. Tuſch. *d. concl. 372. num. 26.*

17 Eſt tamen differentia inter hanc dictionem, & dict. *Vel*, quia dict. *Vel* disiungit verba, & mentem; hæc verò dict. *Seu*, disiungit verba, ſed non mentem. Ita Caſtren. *conſ. 162. incip. Viſis, num. 4. verſ. nec obſtat, lib. 2.* vbi Apoſt. citat Corn. *conſ. 113. propè num. 3. lib. 4.* & Socin. *conſil. 64. verſ. capiendo, lib. 1. num. 11.* quos refert Card. Tuſch. *d. concluſ. 372. numero 3.*

SVMMARIVM.

1 *Conditionem regulariter denotat dict.* Si.
2 *Conditio ſi repugnaret facto diſponentis, tunc eam non denotat dict.* Si.
3 *Conditionem quando non importat dictio* Si, *refertur.*
4 *Conditio reſultans ex dictione* Si, *inducit formam.*
5 *Dict.* Si, *quando apponitur termino de præterito, exponitur pro* Quamuis, *ad deducendam concordiam in depoſitione teſtium.*
6 *Monitionem potiùs, quàm conditionem importat dict.* Si.
7 *Cauſam finalem nonnunquam deſignat dict.* Si, *prolata à lege.*
8 *Dubiam rem interdum facit dict.* Si.
9 Si, *quandoque ponitur pro* Quia, *præcipuè quando ponitur ſuper re certa.*
10 Si, *non ſemel pro* Quando, *exponitur.*
11 *Aduerſatiua eſt dict.* Si autem.
12 *Aduerſatiua in iure, & in facto eſt dictio* Si verò; *quod declaratur multipliciter ibi.*

Si.

DICTIO CCCLXIV.

1 REgulariter hæc dictio denotat conditionem, maximè iuncta verbo futuri temporis, vt *in l. 1.* vbi Doctores *ff. de cond. & demonſtr.* & *in l. quibus diebus, §. quidam Titio, ff. eod. tit.* & *in l. 1. §. ſi quis, ff. de verb. oblig.* notant Bart. *in d. l. 1. num. 2. & 3.* vbi diſtinguunt Iaſ. *in l. extraneum, num. 4. ff. de hæred. inſtituend.* Oldr. *conſ. 242. n. 7. verſ. ſed ad hoc inſtatur*. Alex. *conſ. 127. incip. Viſo proceſſu, in princ. lib. 7.* Bald. *conſ. 150. incip. Proponitur, n. 7. verſ. reſtat, lib. 5.* vbi ait, quòd importat códitionem; non autem modum, prout è contra dict. *Vt*, importat modum, & non conditionem. Octau. Vulpel. *de prapoſ. & aduer. ſignif. ſub hac dict. pag. 113.* Caſtren. *conſ. 259. col. 2. circa med. verſ. ad quod facit, lib. 1.* vbi ait, quòd præciſa conditionem importat. Becc. *conſ. 41. nu. 26.* Gozad. *conſ. 51. n. 10.* Grat. *conſ. 48. num. 6. lib. 1. & conſ. 26. num. 21. & conſ. 43. num. 32. & conſ. 49. num. 7. & conſ. 50. num. 10. lib. 2.* Pariſ. *conſ. 18. num. 1. lib. 2.* Ruin. *conſ. 70. num. 9. tom. 1.* Socin. iun. *conſ. 46. num. 23. vol. 4.* Honded. *conſ. 60. num. 24. & conſ. 6. num. 18. & conſ. 16. num. 36. & conſ. 34. num. 5. vol. 1.* Nicol. Genua *in tract. de verb. enunciat. quæſt. 4. nu. 17. lib. 3.* Menoch. *conſ. 15. nu. 14. & conſ. 262. num. 3. & conſ. 498. nu. 24. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 21. num. 27. & præſumpt. 34. nu. 24. & præſumpt. 183. num. 53.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 10. tit. 5. num. 4.* Rimin. iun. *conſ. 173. num. 19. & conſ. 617. num. 26.* Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuileg. 17. rem. 3.* Vinc. de Franchis Neapol. *deciſ. 231. num. 2.* Ioſeph. de Seſſe Aragon. *deciſ. 131. num. 11.* Surd. *conſ. 381. num. 11.* Rota Bonon. *diuerſ. deciſ. 34. num. 31.* Farin. *in praxi crim. p. 1. quæſt. 46. num. 3.* Ferrer. *in conſtit. Cathaloniæ gloſ. 5. num. 133. & 190.* Flamin. Pariſ. *de confident. benef. quæſt. 32. num. 12.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2. lit. D. concl. 373. num. 2. & 3. & latiùs lit. C. concl. 583. num. 1. cum ſeqq.* Glorit. *reſp. 1. p. 3. num. 26. & reſp. 6. num. 15.* Et fuit dictum *in Ciuitatis Caſtelli ſupplementi legitima 1. Februarij 1608. coram Card. Lancellotto*, impreſſa per Farin *deciſ. 505. num. 1. p. 2. recent.* & nouiſſimè *in Ianuen. Abbatiæ 22. Iunij 1626. coram Buratto.*

Declara, niſi conditio repugnaret facto diſponentis; putà ſi teſtator inſtituit hæredem ſi non diſſipauerit, & non alienauerit; quia hæc eſt inſtitutio conditionalis. Tamen ſi teſtator dedit licentiam hæredi alienandi certa forma tradita, hæc inſtitutio non poteſt eſſe conditionalis, quia repugnaret facultati alienandi, ſeruata certa forma, vt per Bald. *conſ. 67. incip. Quæſitum eſt, in princ. lib. 1.* quem refert Card. Tuſch. *d. lit. C. concluſ. 583. num. 4.* vbi *num. 7. & 8.* poſt eumdem Bald. *conſ. 76. incip. Factum, verſ. porrò, lib. 1.* reſtringit, non importare conditionem, quando hæres inſtituitur, ſi adiuerit hæreditatem, quin eo repudiante hæreditas vadat ad coniunctum cum onere ſuo. Et pariter reſtringit, quando hæreditas eſt data cum onere, ſi deueniat in fideicommiſſarium, quia tunc iſta dictio, *Si deueniat*, non importat conditionem, quin fideicommiſſario repudiante debeantur legata. 2 3

Illud aduertere oportet, quòd conditio reſultans ex hac dictione *Si* inducit formam, ſecundùm Bald. *in auth. matri, & auiæ, C. quando mulier offic. tut.* Ruin. *conſ. 199. num. 1. vol. 1.* Tiraq. *de retract. conuent. §. 2. gloſ. 1. num. 3.* Becc. *conſ. 39. num. 19. & conſ. 58. num. 18. vol. 1.* Menoch *conſ. 35. num. 6.* Surd. *conſ. 371. num. 69.* Glorit. *reſp. 1. p. 3. num. 27.* 4

Licèt autem hæc dictio importet conditionem, tamen quando apponitur termino de præterito, exponitur pro *Quamuis*, ad inducendam concordiam in depoſitione teſtium. Alex. *conſ. 64. num. 4. lib. 4.* Bolognin. *ad conſ. Ioan. de Anania, 55. num. 8.* Franc. Marc. *deciſ. 231. num. 2. p. 2.* Card. Tuſch. *d. lit. D. concluſ. 373. num. 3.* 5

Aliquando hæc dictio importat potiùs monitionem, quàm conditionem, ſecundùm Ioſeph. de Seſſe *deciſ. 31. num. 7.* 6

Nonnun

7 Nonnunquam prolata à lege importat, & designat causam finalem, vt per Bart. *in l. 1. ff. de donat.* Ias. *in l. 2. §. quòd si in pactis, ff. soluto matrimon.* Gozadin. *cons.* 51. *num.* 10.

8 Interdum rem dubiam facit, iuxta tradita per Menoch. *de præsumptionib. lib. 6. præsumpt.* 28. *num.* 4.

9 Quandoque ponitur pro *Quia*, præcipuè quando ponitur super re certa, vt *in l. commodissimè.* vbi Castr. *num. 5. ff. de liber. & posthum. l. videamus, in princip. ff. de in litem iuran.* Corn. *cons.* 119. *num.* 1. *vol.* 1. Alex. *cons.* 1212. *incip. Ponderatis, num.* 32. *vers. & licet, lib.* 6. Vital. de Camb. *in tract. clausul. pag.* 20. *col.* 1. *num.* 1. Octauian. Vulpell. *citato loco, num.* 1. *in fine.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 373. *num.* 4. vbi *num.* 5. subdit, quòd importat quandoque causam, & ponitur *Si verò, Quia.*

10 Non semel pro *Quando* exponitur, vt per Bart. *in l. hac verba, num. 4. ff. de legat.* 1. Paris. *de confident. beneficial. q.* 32. *num.* 11.

11 Dictio *Si autem* est aduersatiua, quæ continet repetitionem præcedentium, nisi coniectura sit, quòd repetitio non fiat de omnibus, sed de aliquibus. Ita Bald. *cons.* 135. *incip. Factum proponitur, lib.* 4. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 240. *num.* 10.

12 Dictio *Si verò* est aduersatiua in Iure, & in facto, vt per Alex. *cons.* 134. *num.* 23. *lib.* 6. & *cons.* 99. *num.* 9. *lib.* 7. Abb. *cons.* 63. *in fine, lib.* 1. Gutier. *in l. nemo potest, num.* 268. *ff. de legat.* 1. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, glos.* 3. *num.* 50. Card. Tusch *d. conclus.* 240. *num.* 2. & 3. vbi *num.* 4. post Signorol. *cons.* 110. *num.* 12. *vers. præterea*, restringit, quòd non est aduersatiua, quando cadit inter ea, quæ eadem ratione censentur, vel quando obuiat Ius publicum, & quando identitas rationis inter casum, & casum adest. & *num.* 5. post Zabarel. *cons.* 68. *num.* 1. subdit, quòd hæc dictio *Si verò* importat, vt præcedens dispositio excludat sequentem, & durante prima non intrat secunda aduersatiua.

SVMMARIVM.

1 *Continuatiua & repetitiua formæ ac qualitatis præcedentis vocationis est dict.* Sic.

2 *Limitatiua est dictio* Sic, *habens relationem ad præcedentia, & ad ea concessionem restringens.*

3 *Illatiuè, seu expositiuè stat dict.* Sic, *iuncta cum copula præcedenti.*

4 *Declaratiua modorum expressorum est dictio* Sic.

5 *Demonstratiua ad oculum quoad formam, & modum faciendum, est dict.* Sic.

Sic.

Dictio CCCLXV.

1 Est continuatiua, & repetitiua formæ, ac qualitatis præcedentis vocationis, & significat idem quod *sicut*, vt per Grat. *cons.* 106. *num.* 52. & *cons.* 21. *num.* 80. *lib.* 2. Ioan. Garc. *de nobilitate in diuisione, num.* 51. Menoch. *cons.* 1040. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 119. *num.* 23. Rota *decis.* 455. *num.* 10. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* & *decis.* 431. *num.* 6. & *decis.* 687. *num.* 9. *p.* 2. *recent.*

2 Limitatiua etiam est, habens relationem ad præcedentia, & ad ea concessionem restringens. Grat. *cons.* 106. *num.* 52. *lib.* 2. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. statim in princip.*

3 Iuncta cum copula præcedenti stat illatiuè, seu expositiuè, vt *in cap. frequens, in princip. vers. & sic, de restitut. spol. lib.* 6. Et colligitur ex notatis per glos. *verb. præter, in cap. ex ore, de priuileg.* Ruin. *cons.* 102. *num.* 11. *lib.* 2. & *cons.* 184. *num.* 6. *eod. lib.* 2. Sarnem *de triennali, q.* 10. *num.* 7. vbi quòd est declaratiua modorum expressorum, Honded. *cons.* 64. *num.* 7. *lib.* 2. Cened. *practic. & canonic. quæst. lib.* 1. *q.* 21. *num.* 17. Rota *decis.* 128. *num.* 4. *p.* 2. *diuers.* Vulpell. *citato loco*, vbi subdit, quòd est demonstratiua ad oculum quoad formam, & modum faciendum, *per l. Gallus, §. ille casus. ff. de liber. & posthum.* 4 5

SVMMARIVM.

1 *Similitudinem omnimodam, & identitatem importat dict.* Sicut.

2 Sicut, *idem importat ac si diceretur*, Eodem modo.

3 *Relationem importat aliquando dictio* Sicut, *& limitat totam dispositionem secundùm relatum.*

4 *Causam designat dict.* Sicut, *quando apponitur in dispositione de sui natura ordinata ad aliquid concedendum, & ponitur pro* Quia, *si dispositio est certa.*

5 *Conditionem importat dictio* Sicut, *in confirmatione facta in forma communi, secus si confirmatio est ex certa scientia, quia tunc importat causam.*

6 *Causatiuè stat in priuilegijs dict.* Sicut.

7 Sicut, *ad quæ referatur, ostenditur.*

Sicut.

Dictio CCCLXVI.

Importat hæc dictio omnimodam similitudinem, & identitatem, vt *in l. si quis obrepserit, ff. de falsis, & in cap. olim, de verb. signif. & in cap. cùm in Ecclesia, de prabend. lib.* 6. notant Angel. *cons.* 338. *incip. Simon. num.* 3. Anton. de Butr. *cons.* 19. *num.* 4. *vers. item.* Roman. *cons.* 328. *num.* 7. & *seq.* Carau. *super Constit. Regni, in repet. vers. Sicut.* Honded. *cons.* 86. *num.* 54. *vol.* 2. Tiraq. *de iure primog. quæst.* 40. *num.* 30. Decian. *cons.* 9. *num.* 16. *vol.* 2. Socin. sen. *cons.* 255. *incip. Visis, num.* 1. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 132. *num.* 22. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Sic, vers. Sicut, pag.* 114. Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. dictio* 19. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 374. *num.* 1. *cum seqq.* vbi *num.* 13. limitat, non omninò importare similitudinem, quando loquitur inter habentes diuersam potestatem. De quo etiam Gemin. *consil.* 79. *numero* 9. *vers. Nec obstat si dicatur.* 1

Idem importat ac si diceretur, *Eodem modo*, vt notatur *in l. Sicut, ff. quod cuiusque vniuers. nom.* Gozad. *cons.* 8. *num.* 18. 2

Aliquando importat relationem, & limitat totam dispositionem secundùm relatum, vt per Angel. *consil.* 338. *num.* 4. *vers. pro hoc facit.* Alex. *cons.* 23. *num.* 4. 5. & 6. *lib.* 7. Natt. *cons.* 387. *in fine*, Rot. *decis.* 555. *num.* 6. apud Farin. *p.* 1. *recent.* Azeued. *l.* 1. *num.* 50. *tit.* 1. *lib.* 6. *noua Recopil.* vbi ait, quòd denotat formam, 3

modum, & dispositionem limitatiuam, & relatiuam, Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. quæst.* 18. *num.* 13. vbi dicit, quòd facit repetitionem qualitatum, & conditionem præcedentis legati & dispositionis in sequentem. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 374. *à num.* 1. vbi *num.* 10. post Bald. *cons.* 209. *post med. vers. casus est, lib.* 3. declarat, quòd referri debet solùm ad id quod salua ratione recti sermonis potest referri.

4 Quando apponitur in dispositione de sui natura ordinata ad aliquid concedendum, tunc semper causam designat, & ponitur pro *Quia*, si dispositio est certa, prout si Papa concedit castrum, vel aliud feudum, & addat, sicut tui maiores habere consueuerunt, ita Boss. *in tit. de Principe, & priuil. eius, num.* 351. Alex. *cons.* 145. *incip. quoniam, num.* 4. *vers. circa tertium, lib.* 2. vbi Apostill. *in verb. Sicut*, refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 374. *num.* 6.

5 In confirmatione facta in forma communi hæc dictio importat conditionem, secùs verò si confirmatio sit certa, & ex certa scientia, quia tunc importat causam, vt per Roman. *cons.* 328. *num.* 7. vbi Apostil. *in verbo Sicut.* Cardin. Tusch. *d. conclus.* 374. *num.* 7.

6 In priuilegiis stat causatiuè, ne priuilegium reddatur inutile, & sonat ac si dictum esset, *ita est*, vt per Glos. & DD. *in cap. examinata, de confirm. vtili.* Alex. *cons.* 16. *num.* 28. *lib.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 374. *num.* 12.

7 Interdum refertur ad demonstrationem, quandoque ad modum modi, quandoque ad causam finalem, quandoque ad impulsiuam, quandoque ad conditionem, quandoque restringit, quandoque non, secundùm relationem: nam quando refertur ad causam finalem, vel ad conditionem restringit, aliis verò casibus non restringit, si fauor non patitur. Ita Bald. *cons.* 209. *incip. Illa verba, in princ. vers. & hic considero, lib.* 3. refert Cardin. Tusch. *d. conclus.* 374. *numero* 8.

SVMMARIVM.

1 *Similitudinem facti & modi ostendit dictio* Similiter.
2 *Repetitiua est dictio* Similiter.
3 Similitudo *est rerum singularium, vel differentium comparatio.*
4 Simile *dicitur, quod in aliquo habet differentiam, sed in pluribus tenet conuenientiam.*
5 *Similitudinem respectu facti, modi, & qualitatum absque vlla difformitate denotat dict.* Similiter.

Similiter.

Dictio CCCLXVII.

1 Ostendit hæc dictio similitudinem facti, & modi, significatque æqualitatem, & identitatem, vt per Crescen. *decis.* 41. *de dolo, & contumac.* Socin. *cons.* 281. *incip. In causa, num.* 3. *lib.* 2. Alberic. *in suo Dictionario, verb. similiter.* Menoch. *cons.* 124. *num.* 60. *& cons.* 618. *num.* 9. vbi ait, quòd significat idem quod *Æqualiter.* Gabr. *cons.* 8. *num.* 8. *& cons.* 148. *num.* 13. *lib.* 2. Mandel. *cons.* 71. *num.* 9. Decian. *cons.* 2. *num.* 60. *lib.* 4. Surd. *cons.* 303. *num.* 34. Honded, *cons.* 4. *num.* 83. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 169. *num.* 4. *vol.* 2. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 114. Seraphin. *decis.* 1384. *num.* 1. Anton. Monach. Floren. *decis.* 46. *num.* 5. *& decis.* 47. *num.* 13. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 375. *num.* 7. vbi *num.* 9. post Dec. *cons.* 646. subdit, quòd hæc dictio præcedente copula, putà *Et similiter, &c.* importat similitudinem ad præcedentia, prout text. est *in l. Clemens patronus, in princip. ff. de hered. instituen. & num.* 10. post Socinum *cons.* 181. *num.* 3. *lib.* 2. addit, hanc dictionem in tantum similitudinem importare, vt licèt differens vsus sit habitationis, & habitatio, si tamen testator legat Titio vsum habitationis, & Seio similiter legat habitationem, dictio *similiter* restringit habitationem ad vsum habitationis.

Repetitiua est etiam, vt per Ruin. *cons.* 169. *sub* 2 *num.* 2. *vol.* 3. Gabr. *com. lib.* 6. *tit. de clausul. conclus.* 91. *num.* 11. Surd. *decis.* 88. *num.* 55. Et inducit dispositionem similem præcedenti, ex Card. Seraphin. *decis.* 1384. *num.* 1.

Similitudo, teste Boëtio *super Topica Tullij, lib.* 4. 3 quem refert Ioan. Andr. *in cap. non potest, de preben. lib.* 6. est rerum singularium, vel differentium comparatio, & secundùm Bald. est in diuersis rebus eadem, vel similis qualitas.

Simile dicitur, quod in aliquo habet differentiam, 4 sed in pluribus tenet conuenientiam, vt ex Bald. refert Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 4. *glos.* 23. *num.* 1. Nullum enim simile est idem, glos. *in l. quod Nerua*, & ibi Bart. *ff. depositi.* Marc. Mantua *sing.* 318. Cassan. *in Catalogo gloriæ mundi, p.* 1. *consid.* 48. *vers. quartus casus.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 84. Gutier. *practic. lib.* 2. *q.* 176. *num.* 4. Ferret. *in constit. Cathaloniæ, glos.* 7. *num.* 10. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 3. *num.* 51. Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. S. conclus.* 247.

Denotat tamen similitudinem respectu facti, 5 modi, & qualitatum, absque vlla difformitate, vt tradunt Innocen. *in cap. ex rescripto, de iureiuran.* Socin. *cons.* 281. *num.* 3. *lib.* 2. Gabr. *cons.* 8. *num.* 8. *& cons.* 148. *num.* 13. *lib.* 2. Rot. *decis.* 327. *num.* 7. apud Farinac. *p.* 1. *recent.*

SVMMARIVM.

1 Simpliciter, *id est*, sine plica, & duplicatione.
2 *Positionibus* simpliciter, *& non qualificatè est respondendum.*
3 *Positionibus* simpliciter *respondere quando dicatur, ostenditur.*

Simpliciter.

Dictio CCCLXVIII.

Significat hæc dictio, id est, *sine plica, & duplicatione*, vt per glos. *verb. simpliciter, in Clem. sæpe, de verbor. signif.* Aret. *in l.* 1. *§. si quis similiter, num.* 20. *ff. de verbor. signif.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 1055. Et est repetitiua, ex Surd. *decis.* 88. *num.* 15. 1

Simpliciter, & non qualificatè positionibus esse 2 respondendum tradunt Menoch. *de arbitr. casu* 251. *à princip.* Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 73. *num.* 6. Amat. Roder. *in practic. cap.* 7. *num.* 65.

Dicitur autem simpliciter positionibus respon- 3 deri, quando respondetur ad literam, prout iacet positio

positio. Ita Iaf. & Modern. *in l. 1. §. si quis simpliciter, num.* 8. *ff. de verbor. oblig.* Octauian. Vulpell. *citato loco, num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *De vi & effectibus huius dict. qui plura dicat, refertur.*
2 *Congregationem, & connexitatem denotat dictio* Simul.
3 *Vnire quae sequuntur cum praecedentibus est de natura dict.* Simul.
4 Simul, *idem est quod* Vnà, *aut* Pariter.
5 Simul, *interdum vsurpatur pro* Deinde, *vel* Item.

Simul.

Dictio CCCLXIX.

1 PLura circa significationes huius dictionis cumulat Rebuff. *in comment. ad l. restituere*, 35. *verf. simul, ff. de verbor. signif. pag.* 201.

2 Denotat congregationem, & connexitatem, vt *in cap.* 1. *de consuetud. lib.* 6. & habet vim coniunctiuae, seu copulatiuae, secundùm Bald. *in l.* 1. §. *his itaque, col.* 1. *vers. putant quidam, C. de caduc. tollend.* Rolan. à Valle *conf.* 62. *num.* 14. *tom.* 3.

3 Et eius natura est vnire quae sequuntur cum praecedentibus, *l. fin.* cum glof. *ff. ad legem Aquiliam.* notant Cephal. *conf.* 365. *num.* 7. *lib.* 3. Octauian. Vulpell. *de prepof. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 116. Flamin. Parif. *de confident. benefic. q.* 33. *num.* 27.

4 *Simul* idem est, quod *Vnà*, aut *Pariter*, apud bonos Latinae linguae Autores. Cic. *ad Attic.* Propter propinquitatem totos dies simul eramus. Idem *lib.* 3. *de Orat.* Et cum Republica pariter vixisse, & cum ea simul extinctum esse. Idem *pro Font.* Nisi aliquoties ex accusatoribus vobiscum simul audissem. Idem *lib.* 2. *de Finib.* Omne autem animal simul vt ortum est, & se ipsum, & partus suos diligit. Idem *pro Mur.* Simul atque increpuit suspicio tumultus, artes illicò nostrae conticescunt.

5 Interdum vsurpatur pro *Deinde*, vel *Item.* Cic. *pro Bal.* Simul illud nesciebas. Idem *ad Quint. fratr. lib.* 1. *epist.* 1. Simul & illud cogita. Idem *pro Ligar.* Simul ne per insolentiam quis existimet, memet studium meum laudando extollere.

SVMMARIVM.

1 *Alternatiua est dictio* Sin autem.
2 *Aduersatiua est dict.* Sin autem, *& qualitates praecedentes repetit.*

Sin autem.

Dictio CCCLXX.

1 EST alternatiua haec dictio, vt *in l. Praetor edixit, §. quod autem, ff. de iniuriis, & in l.* 1. §. 2. *ff. de eo, quod certo loco.* notant Menoch. *conf.* 122. *num.* 1. *cum seq.* Octauian. Vulpell. *de prepof. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. sin autem, pag.* 116.

Item est aduersatiua, & qualitates praecedentes 2 repetit, vt per Rot. *decif.* 501. *num.* 2. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimar.* Octauian. Vulpell. *citato loco,* vbi subdit, quòd sub ea aduersatiuè dispositum non procedit, si habeat locum id, quod dispositum est in praecedenti dispositione, per text. *in l. si ita scriptum.* & ibi Bart. *ff. de liber. & posthum. & in l. in repetendis, ff. de legat.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Negationem, priuationem, & exclusionem important* Sine, & Absque.
2 *Licentiam debes obtinere, nec sufficit petere tantum quando dico, quod non possis facere sine licentia.*
3 *Carentiam omnium requirit dict.* Sine, *ad hoc vt verificetur.*
4 *Conditionem importat dict.* Sine, *adiecta verbo futuri temporis.*
5 *Conditionem importat dictio* Sine liberis.

Sine.

Dictio CCCLXXI.

SIne, & *Absque* idem important, & denotant ne- 1 gationem, priuationem, & exclusionem, vt *in l. creditores, ff. de verbor. signif. & in l. actor, C. de probat.* notant Rebuff. *in comment. ad l. ager,* 27. *vers. sine, ff. de verbor. signif. pag.* 156. Salicet. *in l. si auus, num.* 2. *in fine, C. de liberis praterit.* vbi ait, quòd est abrogatiua. Cassan. *conf.* 24. *num.* 12.

Et denotat, quòd actus aliter factus non valet; 2 & ideò si dico: Non possis facere sine licentia: importat, quòd debes obtinere licentiam; nec sufficit petere tantùm, secundùm Cassan. *in consuetud. Burgundia, rubr.* 1. §. 8. *in verb. sans congé, num.* 5.

Et ista dictio *Sine* requirit carentiam omnium, 3 ad hoc, vt verificetur, putà si dicatur: Sine licentia patris, & matris: requiritur, quòd nec pater, nec mater praestiterit licentiam. Plot. *de in litem iuran.* §. 7. *num.* 29. quem refert Cened. *post librum canonic. & pract. quaest. sing.* 100. *num.* 5.

Adiecta verbo futuri temporis, vt si dicatur; *Non* 4 *dentur sine licentia*, importat conditionem: casus est expressus *in l. Centurio, in fine ff. de manumiss. testam.* Bald. *conf.* 264. *num.* 3. *lib.* 1. Vnde si Papa faciat gratiam absenti, quae valeat statim quòd acceptet, si dicit quòd non valeat sine literis, vel quòd non dentur litterae sine licentia concedentis, dicta gratia est sub conditione, si dentur litterae, & si accedat licentia. Ita Rom. *conf.* 353. *incip. Quoad primum, num.* 8. *& seq. vers. Quoad quartum,* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. C. conclus.* 583. *num.* 12.

Dictio *Sine filijs*, importat conditionem, vt per 5 Bald. *conf.* 264. *incip. Statuto cauetur, num.* 3. *lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 377. *numero* 1.

SVMMARIVM.

1 *Actum cuilibet in solidum attribuit dictio* Singulis.

2 *Diui*

2 *Diuisionem, & disiunctionem capitulorum importat dict.* Singuli.

3 Singulis *si sit facienda solutio, debet fieri in principio cuiuslibet anni.*

Singuli.

Dictio CCCLXXII.

1 Attribuit actum cuilibet in solidum, iuxta notata per Surd. *decis.* 268. *num.* 5.

2 Importat diuisionem, & disiunctionem capitulorum, vt post Bald. *in l.* 2. *col. fin. C. de probat. & cons.* 461. *incip. Inter Ioannem, num.* 6. *vol.* 1. & Aret. ac Ias. *in l. Titia, §. fin. ff. de verb. oblig.* firmat Bertazol. *de clauss. instrum. claus.* 4. *glos.* 3. *sub num.* 11.

3 Singulis si sit facienda solutio, debet fieri in principio cuiuslibet anni, vt post *glos. verbo annuos, in l.* 1. *C. quando dies legatorum cedat*, resoluit Bertazol. *d. tract. de clauss. instrum. claus.* 41. *glos.* 3. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Generalis admodum est dict.* Si quis.

2 *Masculinum, & fœmininum sexum comprehendit dict.* Si quis.

3 *Personam veram, non fictam comprehendit dict.* Si quis.

4 *Dict.* Si quis, *intelligitur de personis, non autem de Collegijs, seu Vniuersitatibus.*

5 *Distributiuè omnes terminos comprehendit dict.* Si quis.

6 *Signum particulare vnus, an verò distributiuum sit dict.* Si quis, *sub conditione prolata, ostenditur.*

Si quis.

Dictio CCCLXXIII.

1 Admodum generalis est hæc dictio, vt post Bart. *in l.* 1. *num.* 2. *ff. de verbor. signif.* Zabarel. *in Clem.* 1. *q.* 3. *num.* 9. *de elect.* Curt. Iun. *cons.* 35. Deci. *cons.* 453. *num.* 7. Flamin. Paris. *de confident. benefic. q.* 27. *num.* 23.

2 Masculinum, & fœmininum sexum comprehendit, ad notata *in l. hominis, ff. de verbor. signif.* Dec. *cons.* 338. *num.* 1. *tom.* 1. *& cons.* 570. *num.* 3. *tom.* 2. *& cons.* 391. *num.* 4. *tom.* 4. Bertazol. *in repet. l. si quis maior, à num.* 73. & præcipuè *num.* 102. *C. de transact.*

3 vbi *num.* 145. subdit, quòd personam veram, non fictam comprehendit. Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 89. *num.* 48. *& cons.* 625. *num.* 21. *& cons.* 541. *num.* 24. vbi intelligit, quando eadem est ratio.

4 Intelligitur de personis, non autem de Collegiis, seu Vniuersitatibus, ex latè traditis per Bertazol. *in repet. d. l. si quis maior, num.* 144. 151. *&* 154. *&* 173. Menoch. *cons.* 709. *num.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 37. *num.* 15.

5 Distributiuè omnes terminos comprehendit, vt *in l. qui filiabus, §.* 1. *ff. de legat.* 1. *& in l. si necessaria, §. si annua, C. de pignorat. act.* cum aliis adductis per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, num.* 40. *in fine, C. de reuocan. donat.*

6 Sub conditione prolata an sit signum particulare vnius, an verò distributiuum, dubium est. In quo duæ reperiuntur opiniones: Vna tenet, quòd signum sit particulare, quod in vno verificatur, quam sustinet Bart. *in l. si is, qui ducenta, §. vtrum, col. vlt. num.* 8. *ff. de reb. dubiis.* cui subscripsit Raphaël Cuman. *in l. qui filiabus, §. si quis ita, ff. de legat.* 1. & meliùs probari dicunt *in l. si necessarias, §. annua, ff. de pignorat. actione.* Alteram sententiam tuetur Bart. sibi contrarius *in d. §. si quis ita, num.* 1. *&* 2. videlicet, quòd potiùs signum sit distributiuum, actum verbi vnicuique in solidum tribuens, cúmque ibidem sequuntur Paul. de Castr. Alex. Ias. & alij omnes *in princip.* Et hanc esse communem testatur Rip. *in l. hæredes mei, §. cùm ita, num* 9. *ff. ad Trebel.* quorum plerique inferunt ad quæstionem, Si Princeps per publicum proclama edixerit, quòd si quis prior fuerit portam Ciuitatis ingressus, centena lucrifaciat: si eodem tempore tres fuerint ingressi, an quilibet ex tribus valeat præmium promissum lucrari? Pro concordia tamen prædictarum opinionum vide pulcram distinctionem, quam ponit Rip. *in d. §. cùm ita.*

SVMMARIVM.

1 *Canon latæ sententiæ est verbum* Sit, *& importat ipso iure.*

2 *Exequutionem denotat verbum* Sit.

Sit.

Dictio CCCLXXIV.

Verbum hoc est canon latæ sententiæ, & importat *Ipso Iure*, veluti si dicatur: Infamis sit, Anathema sit, vt per glos. *verb. relegati, in fine, in l. amissione, §. qui deficiunt, ff. de capitis diminut. & verb. priuatus, in cap. licèt canon, de elect. lib.* 6. *& verb. innodetur, in fine, in cap.* 2. *de hæret. eod. lib.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num* 180. *C. de reuocan. donat.* Azeued. *l.* 11. *num.* 9. *tit.* 10. *lib.* 5. *noue Recopil.* Gutier. *practic. lib.* 2. *q.* 118. *num.* 11. Carbo *de legib. lib.* 8. *disput.* 6. *vers. septima regula.* Ioseph. de Sesse Aragoniæ, *decis.* 230. *num.* 18. Ioseph. Aldret. *in allegat. pro omnimoda Regularium exemptione, p.* 1. *cap.* 5. *num.* 1. bene Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.* 7. *num.* 31. Soar. *de legib. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 28. Ioan. de Salas *in simili tractatu, q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 6. *num.* 78. *in fine.* Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. lex, num.* 147. 1

Denotat exequutionem, vt per citatos ab Azeued. 2
ad l. 15. *num.* 46. *tit.* 4. *lib.* 4. *noue Recopil.* qui alios effectus huius verbi adducunt.

Vide sub dictione *Esse*, & *Sum.*

SVMMARIVM.

1 *Disiunctiua est dictio* Siue, *& disiungit verba, sed coniungit significatum, eandémque vim, & naturam habet, quàm dict.* Seu.

2 *Alternatiuam inducit dictio* Siue, *sicut dictio* Aut.

3 *Augmentatiuè, seu ampliatiuè aliquando stat dict.* Siue, *maximè in dispositionibus fauorabilibus.*

4 *Ampliare*

4 *Ampliare potius quàm restringere est de natura dict.* Siue.

5 *Argumentum à contrario sensu, nedum non impedit, sed immò inducit dict.* Siue.

6 *Declaratiuè, seu expositiuè, pro* Id est, *quandoque ponitur dict.* Siue.

7 *Ordinem successiuum interdum denotat dict.* Siue.

Siue.

DICTIO CCCLXXV.

1 Dictio hæc eamdem vim, & naturam habet, quam dictio *Seu*, quia est disiunctiua, & disiungit verba, sed coniungit significatum. Ita Castr. *cons.* 161. *num.* 4. *vol.* 2. & *cons.* 318. *incip. Viso, num.* 4. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 17. *num.* 3. *vol.* 1. & *cons.* 18. *num.* 11. *vol.* 5. Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 82. *num.* 15. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. siue, pag.* 116. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 378. *num.* 1. *cum seqq.* vbi *num.* 3. post Imol. *cons.* 44. *num.* 3. declarat, quòd solùm importat coniunctionem duobus casibus, videlicet quando constat de mente proferentis, & in legatis fauore legatorum ampliandorum. Et quòd posita inter eadem non faciat diuersitatem, censuit Rota *decis.* 570. *num.* 3. apud Farinac. *parte* ...

2 Ita alternatiuam inducit, sicut dictio *Aut.* vt per Socin. Iun. *cons.* 41. *num.* 34. *vol.* 3. Et idem est iudicium huius dictionis cum dictione *Seu*, quia idem omninò significant, secundùm Strach. *de adiecto, p.* 4. *q.* 1. *num.* 1. Et ideò quod dictum est in dictione *Seu*, de legato facto cum illa, habet locum, si fiat per hanc dictionem, vt obseruat Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 48. quem refert Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 42. *num.* 2. D. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 40. *num.* 201.

3 Aliquando stat augmentatiuè, seu ampliatiuè, maximè in dispositionibus fauorabilibus, vt *in l. si quis, ff. de auro, & argento legato.* notant Bart. per text. ibi *in l. cùm quis decedens, ff. de legat.* 3. Vital. *in Clem. si Religiosus, num.* 7. *de procur.* Rom. *cons.* 363. *num.* 2. Mandos. *in glos. facult. §. & proprium, in vers. Seu, fol.* 331. Rebuff. *in tract. nomin. q.* 14. *num.* 44. Menoch. *cons.* 753. *num.* 18. Cened. *d. sing.* 42. *num.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 372. *num.* 16. & *conclus.* 378. *num.* 4. Gregor. *decis.* 21. *num.* 2.

4 Nam naturæ suæ est potiùs ampliare, quàm restringere, *vt in d. l. cùm quis decedens, §. fin.* Rot. *decis.* 275. *num.* 4. apud Farinac. *in prima collect. nouissimarum.*

5 Argumentum à contrario sensu nedum non impedit, sed immò inducit Apostill. ad Rom. *cons.* 164. *num.* 8. *in vers. induceres,* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 378. *num.* 5.

6 Declaratiuè, seu expositiuè pro, *Id est*, quandoque ponitur, vt per Bart. *cons.* 41. *incip. Statuto ciuitatis, num.* 3. *vers. & quòd ponatur, lib.* 2. Curt. *cons.* 13. *num.* 4. Socin. iun. *cons.* 69. *num.* 22. *vol.* 1. Ossasc. *decis.* 89. *num.* 4. Cened. *d. sing.* 42. *num.* 4. *in princ.* Card. Tusch. *d. conclus.* 378. *numero* 6.

7 Interdum denotat ordinem successiuum, vt in *l. cùm pater, §. penult. ff. de leg.* 2. & *in l. hæredes mei, §. penult. ff. ad Trebell.* notant Ruin. *cons.* 149. *num.* 13. *lib.* 2. & Octauian. Vulpell. *citato loco.*

SVMMARIVM.

1 Solitum *dicitur, quod pluries obseruatum est.*

2 Solitus *aliquid facere vt quis dicatur, plures actus exiguntur, nec vnus sufficit.*

3 Solitæ *vt dicantur res, concedi in emphyteusim requiritur, saltem quòd bis fuerint concessæ spatio quadraginta annorum.*

4 Solitum *quandoque secundùm subiectam materiam verificari potest in vna vice, & in vno actu.*

Solitum.

DICTIO CCCLXXVI.

Solitum dicitur, quod pluries obseruatum est, vt *in §. pauonum, Instit. de rerum diuis. & in l. lege. §. igitur, ff. de verb. signific. & in l. si quis donaturus, ff. de vsufructu, & in l. solet, ff. de ferijs.* Ita Perett. *ad Extrauag. ambitiosæ, verbo Ac, de rebus Eccles. non alienand. à num.* 37. *pag.* 197. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 21. *glos.* 12. *num.* 2. vbi ait, quòd solitus aliquid facere, vt quis dicatur, plures actus exiguntur, nec vnus sufficit. 1 2

Vnde vt res dicantur solitæ concedi in emphyteusim, requiritur saltem, quòd bis fuerint concessæ spatio quadraginta annorum, vt tradunt Bartholom. Peret. *d. loco, num.* 40. Clar. *in §. feudum, quæst.* 13. *num.* 4. Afflict. *decis.* 305. *num.* 10. Balb. *de præscript. p.* 1. *quinta princip. quæst.* 20. Gama *decis.* 342. *num.* 4. Cam. Borell. *in summa omnium decis. tit.* 53. *num.* 136. 3

Quandoque secundùm subiectam materiam verificari poterit in vna vice, & in vno actu; vt *in l. Mela, §. sed si alimenta, ff. de alim. & cibar. legatis*; notant Kirchou. *tom.* 2. *com. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 159. Gabr. *com. lib.* 3. *tit. de empt. conclus.* 2. *num.* 5. Bertazol. *d. claus.* 21. *glos.* 12. *n.* 1. 4

Soluere.

DICTIO CCCLXXVII.

Verbum hoc pertinet ad omnem liberationem, *l. solutionis verbum,* vbi Bart. *num.* 1. *vers. quandoque, ff. de solutionib.* Rota *in Romana fideiussionis* 20. *Nouembris* 1601. *coram R. D. meo Coccino Decano,* impressa per Farin. *decis.* 70. *num.* 5. *p.* 2. *recent.* Exigit veram pretij solutionem; & excludit confessionem, depositum, seu consignationem; iuxta tradita per Card. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 16. *numero* 92. vbi subdit, quòd videtur compensationem remouere, & pignorum oblationem, vt nec fideiussores præstare sufficiat. 1

SVMMARIVM.

1 *Taxatiua, & limitatiua est dict.* Solùm.

2 *Hæredis personam excludit dict.* Solùm.

3 *Personam omnem aliam excludit dictio* Solùm.

4 *Casus similes non excludit dict.* Solùm, *posita ratione frequentioris vsus.*

5 *Negatiua, & priuatiua est etiam dict.* Solùm, *sicut dict.* Tantùm.

6 *Negatiuam implicitam habet dictio* Solùm, *quan*

quando adiungitur dispositioni affirmatiuæ.

7 Singularitatem denotat dict. Solùm.

Solùm.

Dictio CCCLXXVIII.

1 TAxatiua, & limitatiua est hæc dictio, *in l. fin. C. de legibus, & in cap. si quis cum, 21. quæst. 2.* notant Dec. *cons.* 479. *num. 2. tom. 2.* Alber. *in suo diction. in verbo Solùm.* Corn. *cons.* 167. *num.* 9. *vol.* 3. Paris. *cons. 7. n. 12. lib. 2* Grat. *cons.* 137. *n. 18. lib. 2.* Cassan. *in consuet. Burgund. rubr.* 4. §. 1. *verb. Seulement, n. 1.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub dict. Simul, vers. Solùm, pag. 116. col. 2. in fin.* Rebuff. *in tract. nominat. q. 14. num. 10.* Surd. *cons.* 403. *num.* 61. Azeued. *ad l. 2. num. 1. tit. 13. lib. 8. noua Recopil.* Steph. Gratian. Marchiæ *decis.* 78. *num.* 28. Declara, vt hæc dictio ea tantummodo excipiat quæ sub ea sunt comprehensa, nam in omnibus aliis firmat regulam & dictum, *vt in l. nam quod liquidum, in fine, ff. de penu leg.* cum aliis adductis per Roland, à Valle *cons.* 12. *num.* 54. *tom.* 4.

2 Excludit personam hæredis, vt per *l. non solùm §. tale, ff. de liber. legata.* tradit Surd. *d. cons.* 403. *num.*
3 61. Omnémque aliam personam excludit, vt fuit decisum in Rotæ *decis.* 426. *num.* 5. apud Farin. *p. 2. recent.*

4 Posita tamen ratione frequentioris vsus, non excludit casus similes, vt per Steph. Grat. *discept. forens. cap.* 121. *num.* 20. vbi subdit, quòd non restringit dispositionem.

5 Negatiua, & priuatiua est etiam, sicut dict. *Tantùm,* secundùm Dec. *cons.* 3. *num.* 7. *vers. superest, & cons.* 479. *num.* 2.

6 Quando adiungitur dispositioni affirmatiuæ, habet implicitam negatiuam, vt per Azeued. *d. lib. 2. num.* 1. Escobar. *de ratiocinijs, cap. 7. num.* 44.

7 Denotat etiam singularitatem, & ideò testis deponens talem solùm possidere, excludit possessionem cuiuscumque alterius: *l. si te solùm, ff. de heredib. instituend.* Mohed. *decis.* 10. *de restit. spoliator.* Achil. *decis.* 21. *num.* 2. *de probat.* Et fuit dictum *in Maceraten. spolij 15. Iunij 1615. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per Farinac. *decis.* 729. *num.* 2. *p. 2. recent.*

Solummodò.

Dictio CCCLXXIX.

1 ADiecta hæc dictio potestati aliquid faciendi solummodò in certas personas, veluti relinquendi bona solummodò illis de familia, est exclusiua aliorum, qui non sunt de familia, vt per Bald. *cons.* 331. *incip. In quæstione, num. 1. lib. 3.* vbi subdit, quòd hoc sciunt magistri Grammaticæ; refert Card. Tusch, *pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl.* 379. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Exclusiua est omnium aliorum dictio* Solus.
2 *Personas & casus similes non excludit dictio* Solus, *præsertim vbi est eadem ratio.*

Solus.

Dictio CCCLXXX.

OMnes alios excludit, vt *in l. 2. ff. de vsu, & habitat. & in l. 1. ibi, soli domino, ff. de condict. furtiua, & in l. 3. ibi, solus Princeps, C. si aduersus rem iudicatam, & in l. 1. C. vbi & apud quem, & in l. his solis, C. de reuocan. donat. & in l. vlt.* vbi Castren. *C. de legib. & in cap. si solus Christus, 5. dist. & in cap. in omnibus* 81. *dist. & in cap. quæ sicut, in princ. de verb. signif.* latè Dec. *in l. 1. num. 5. C. de bonor. possess. contra tabulas.* Seraph. *decis.* 820. *num.* 6. Rota *decis.* 445. *num.* 9. apud Farinac. *p. 1. recent. & decis.* 426. *num.* 5. *apud eumdem, p. 2. recent.* 1

Personas verò, & casus similes non excludit, præsertim vbi est eadem ratio, vt latè tradunt Glos. Bart. & Ias. *in l. ob æs, C. de prædijs minor.* Glos. *in l. illud,* vbi Bald. *num. 4. C. de sacros. Eccles.* Bart. *in l. serui nomine, ff. de vsucap. & in l. si constante, num.* 42. & ibi Ias. *num.* 84. *cum seqq. ff. sol. matr.* Bald. *in l. nullus, in fine, C. ad l. Iuliam Maiest.* vbi ait, quòd excludit dissimilia, non autem similia. Dec. *in d. l. 1. num. 2. & 5. cum seqq. C. de bonor. possess. contra tabulas.* Euerard. *in topicis legalibus, centur.* 721. *limit.* 2. 2

SVMMARIVM.

1 Specialiter *æquipollet dict.* Expressè.
2 Specialiter *quid fieri plus est quàm generaliter.*

Specialiter.

Dictio CCCLXXXI.

ÆQuipollet dictioni *Expressè,* vt *in l. si quando, §. generaliter, C. de inoffic. testam. & in l. fin.* vbi Glos. *C. de neg. gest. & in l. fin.* vbi etiam Glos. *verbo Specialiter, C. quod cum eo.* Glos. *in l. 1. in verb. Specialiter, ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd.* notant Paris. *cons.* 45. *n.* 9. *lib.* 3. Octau. Vulpel. *de præpos. & aduer. signif. sub dict. Simul, vers. Specialiter, pag.* 117. Ceual. *commun. contra commun. q.* 780. *nu.* 140. Et plus est quid specialiter fieri, quàm generaliter, *cap. 2.* vbi *glos. 2. de offic. Ordin. & cap. Quamquam, 30. dist.* notat Octau. Vulpell. *d. loco.* 1 2

Spolietur.

Dictio CCCLXXXII.

VErbum hoc, quia sonat in merum factum, & Iuris executionem, ideò importat latam sententiam, & ipso Iure, etiam quòd loquatur per verbum futuri temporis, ad text. *in l. 2. ff. de bonis damnat.* glos. *verb. contenderit.* iuncto text. *in verb. spolietur, in cap. de multa, de prabend.* glos. *verb. spolietur, in l. quoties, C. de dignitat. lib.* 12. Rebuff. *in repet. cap. postulastis, num.* 250. *de Cleric. excommunic. ministr.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 167. *C. de reuocand. donat.* vbi *num.* 168. asserit, quòd non exigit ordinem Iuris, vide Soar. *de legib. lib. 5. cap. 6. num. 25. circa med.* Farinac. *fragment. crimin. verb. lex, num* 131. 1

SVMMARIVM.

1 Sponte *factum dicitur, quod nullius petitione,*

tione, vel instantia factum sit.

2 *Libertatem præcisam arguit dict.* Sponte, *non autem causam vrgentem.*

3 *Voluntatem liberam, & propriam importat dict.* Sponte.

4 Sponte *dicitur factum vbi fit ab eo, qui ex priuilegio cogi non poterat ad faciendum, etsi citatus fecerit.*

5 *Exceptionem metus excludit dict.* Sponte.

6 *Alienationem spontaneam denotat dictio* Sponte.

7 *Notarij de stylo in contractibus præsumitur apposita dict.* Sponte.

Sponte.

Dictio CCCLXXXII.

1 APud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores accipitur pro *Motu proprio*, vt sic illud dicatur factum sponte, quod nullius petitione, vel instantia factum sit. Tamen aliter secundùm Legistas accipitur, quia etiam sponte aliquid facere censetur, qui ad instantiam, vel requisitionem alterius id facit, vt probatur *in l. 2.* vbi Dec. *notabil. 2. C. de pactis*, tenet Bertazol. *de clausulis instrument. clauf. 11. glos. 1. num. 1.* In quo autem differat *Sponte* à *Voluntariè*, vide Galganet. *de indiuid. lit. S. num. 44.*

2 Arguit præcisam libertatem, non autem causam vrgentem, vt per Surd. *conf. 361. num. 17.* Vnde libertam, & propriam voluntatem importare asserunt Alberic. *in Repertor. verb. Sponte.* Paris. *conf. 107. num. 9. vol. 4.* Et fuit dictum *in Bononien. census, 24. Aprilis 1600. coram Card. Pamphilio.*

3 Quia sponte aliquis actum facere non censetur, qui alicuius cogente imperio facit, vt probatur *in l. si quis maior.* vbi Alciat. *super verb. nullo cogente imperio, C. de transact.* vbi etiam Bertazol. *in repet. num. 305.* Alex. in addit. ad Bart. *in l. 1. §. fin.* vbi Hippol. *num. 59. ff. de quæst.* Doctores *in auth. Sacramenta puberum, C. si aduersus vend.* vbi Corn. *in repet. col. 5.*

4 *Sponte* dicitur factum, vbi fit ab eo, qui ex priuilegio cogi non poterat ad faciendum, etsi citatus fecerit, secundùm Surd. *decis. 79. num. 6.*

5 Excludit exceptionem metus, vt *in auth. sacramenta puberum.* vbi Moderniores, & glos. *in corpore, vnde sumitur, C. si aduersus vendit.* Marant. *disput. 10. num. 10.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. Sponte, pag. 117.* Bertazol. *d. clauf. 1. in fine.* Card. Seraphin. *decis. 224. num. 3.*

6 Vnde hæc dictio solet in omnibus contractibus, & præcipuè in venditionibus apponi ad excludendam vim, & metum, & denotat spontaneam alienationem, vt voluit Seraphin. *decis. 224. num. 3.*

7 *vol. 1.* Et præsumitur de stylo Notarij, secundùm Abb. *in cap. cum contingat, col. 17. de iureiuran.* Bero. *in cap. 2. num. 46. vers. sed contrà, de restitut. spoliat.* Menoch. *rem. 1. recuperan. num. 262.* Vincent. Carocc. *decis. seu casu 22. num. 27.*

Summarium.

1 *Dilationem nullam admittit dictio* Statim, *& regulariter intelligitur sine temporis interuallo.*

2 Statim, *aliquando pro* Protinus *accipitur.*

3 *Mensem vnum interdum significat dict.* Protinus.

4 Statim, *cum temperamento intelligitur.*

5 Statim *significat*, Summariè, sine processu, & sententia.

6 *Sententiæ latæ significatiua est dict.* Statim, *& denotat ipso iure.*

7 Statim, *à stando dictum, significat* Illicò.

8 Statim vt, *satis vsitatum est.*

Statim.

Dictio CCCLXXXIII.

DIlationem nullam admittit, & regulariter intelligitur sine temporis interuallo, vt *in l. si finita, §. non autem statim, ff. de damno infecto, & in l. cum quidam, ff. de legat. 2.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 120. C. de reuocand. donat.* Surd. *decis. 57. num. 9. & decis. 211. num. 32. & cons. 437. num. 31.* vbi quòd aliquando impropriè admittit interuallum, Nicol. Garc. *de benef. p. 2. cap. 5. num. 85.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 41. num. 10.* Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapol. part. 4. decis. 288. num. 5.* vbi *num. 6.* asserit, quòd denotat celeritatem; quod etiam tenet *in praxi rerum fori Eccles. decis. 308. num. 2.* 1

Nonnunquam accipitur pro *Protinus*, vt *in l. diuortio.* vbi glos. *verb. si non protinus, ff. de negot. gestis, & in §. idem iuris, vers. nec in pendenti.* vbi glos. *verb. Protinus, Instit. de inutilib. stipulat.* 2

Interdum significat vnum mensem, vt per Surd. *cons. 550. num. 6.* Alex. *in l. diuortio, num. 10. ff. soluto matrimon.* 3

Intelligitur cum temperamento secundùm subiectam materiam, vt *in l. quod dicimus, ff. de solut. & in l. fin. C. de iudic.* glos. *verb. statim, in cap. quicumque, 77. distinct.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, num. 109. cum seq.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 9. num. 4.* Farinac. *in praxi crimin. p. 4. decis. 10. num. 12.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 9. §. 1. in annot. num. 217.* Stephan. Gratian. *d. cap. 41. num. 12.* 4

Significat summariè *Sine processu, & sententia.* Intrigl. Siciliæ *decis. 44. num. 10.* Surd. *cons. 437. num. 31.* Non excludit tamen appellationem, vt tenet Gonzal. *d. §. in annotat. num. 217.* quem refert Stephan. Gratian. *d. cap. 41. num. 12.* 5

Est significatiua latæ sententiæ, & denotat ipso Iure, vt *in l. commissa.* vbi glos. *verb. statim, ff. de publican. & vectigal. & in §. 1. verb. statim, Instit. quibus non est permissum facere testament.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, num. 116.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. statim, pag. 117.* Surd. *decis. 211. num. 32. & cons. 437. num. 33.* Sayro *in Claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 27.* Monet. *de distribut. quotidian. p. 3. q. 7. num. 36. & 37.* Card. Tusch. *verb. Priuatio, conclus. 719. num. 20.* Salas *de legib. q. 96. tract. 14. disput. 15. sect. 6. sub num. 78.* Farinac. *fragment. crimin. p. 2. verb. lex, num. 114.* 6

Statim à stando dictum significat *Illicò* apud Ciceronem, & bonos Latinæ linguæ Autores. Cic. *Attic. lib. 12.* Philippus, vt me salutauit, statim Romam profectus. Idem *de Amicit.* Itaque statim hoc sum aggressus, Catone absoluto. 7

Statim vt, satis vsitatum est. Cic. *lib. 1. epist. 9.* Statim vt ille Prætor est factus. Idem *pro Quin.* Quæsiuit à te statim, vt Romam rediit Quinctius. 8

Interdum adsciscit *Simul vt*, vel *Simul ac*. Cic. *Attic. lib.* 10. *epist.* 4. Ego ad te statim habeo quod scribam, simul vt Curionem videro. Idem *Attic. lib.* 15. *epist.* 12. Statim se iturum simul ac ludorum apparatum iis, qui curaturi essent, tradidisset.

4 *Sub* apud Ciceronem contrarium habet *Supra*. Cic. 1. *de natura Deor.* Homines sub terra habitantes. & 2. *Philippic.* Ne, si te sub scalas tabernæ librariæ confecisset.

Statuimus.

Dictio CCCLXXXIV.

1 VErbum hoc est Iuris noui inductiuum, vt *in cap. pastoralis, de iudic. & in cap. 1. de offic. deleg. lib. 6. & in Clem. fin.* vbi glos. *verb. statuimus, de rescript.* notant glos. *verb. statuimus, in cap. statuimus,* 13. *de offic. deleg. lib.* 6. Alex. de Neuo *in cap. nam concupiscentiam, num.* 28. *de constit.* vbi ait, non inde concludi obligare ad culpam. Rebuff. *in concord. rubr. de collat.* §. 1. *lit. A.* Card. Seraphin. *decis.* 510. *num.* 4. Nicol. Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 9. Flamin. Paris. *de confident. benefic. q.* 58. *num.* 44.

2 Rem perfectam interdum significat, & habet vim, siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ, vt ait glos. *verb. statuimus, in cap. cùm ab vno, de sentent. & re iudic. lib.* 6. Non importat tamen præceptum, vt per Butr. *in cap. nam concupiscentiam, in fine, de constitut.* vbi Abb. *num.* 4. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 15. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 6. *q.* 5. Sayr. *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 28. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 40. quamuis Felin. *in d. cap. nam concupiscentiam, num.* 8. *limit.* 4. & ibi Dec. *in* 2. *lectura, num.* 25. *in noua edit.* & Imol. *num.* 8. & 9. dicant hoc verbum importare præceptum.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 Sub, *ponitur aliquando pro* Coram.

3 *Tempus interdum respicit dict.* Coram, *& exponi solet pro* Circa, *& accusatiuo frequenter iungitur.*

4 Sub, *apud Cicer. contrarium habet* Supra.

Sub.

Dictio CCCLXXXV.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Corn. 187. *num.* 14. *lib.* 4. Rebuff. *in comment. ad l. ad edictum,* 10. *vers. Sub, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 72. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 117. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 340. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 175. Grat. *de dictionib. dict.* 256.

2 Ponitur aliquando hæc dictio pro *Coram*, vt *in l. Manichæos, C. de hæret. & in l. generaliter, C. de rebus creditis.* Octauian. Vulpell. *citato loco.* Multoties accipitur pro *Cum, In, Subtus, Sub potestate*, vt *in l.* 3. *ff. de in litem iuran. & in l.* 3. *in fine, ff. de eo, quod certo loco, & in l. pronunciatio,* §. 1. *ff. de verbor. signif.*

3 Interdum respicit tempus, & exponi solet pro *Circa*, & accusatiuo frequenter adiungitur, vt *in l. ædiles,* 2. §. *sed non tantùm, ff. de ædilit. edicto, & in l. quæ tamen, ff. de donat. inter virum, & vxorem.*

Successiuè.

Dictio CCCLXXXVI.

ORdinem successiuum denotat hæc dictio, vt *in l. auia, in princip.* vbi glos. *ff. de condit. & demonstr.* Surd. *cons.* 365. *num.* 9. Honded. *cons.* 49. *num.* 19. *lib.* 2. Quin etiam præcedentium qualitatum repetitionem inducere censuit Rota *decis.* 453. *num.* 1. *in fine,* apud Farinac. *p.* 2. *recent.* 1

Subiaceo.

Dictio CCCLXXXVII.

VErbum hoc siue in præterito, siue in futuro tempore denotat latam sententiam, vt per glos. *verb. subiaceat, in cap. si quis suadente,* 17. *q.* 4. *& in cap. Clericus, in fine, ne Clerici, vel Monachi. & glos. vlt. in cap. non minus, de immunit. Eccles. & verb. subiacere, in cap. excommunicationi, de raptorib. & in cap. indemnitatibus,* §. *postremò, de elect. lib.* 6. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 148. *C. de reuocan. donat.* Sayro *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 21. *vers. fallit autem.* Soar. *de legib. lib.* 5. *cap.* 6. *sub num.* 25. Ioan. de Salas *in simili tract. q.* 96. *tract.* 14. *disput.* 15. *sect.* 6. *sub num.* 78. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. lex, num.* 146. 1

Subitò.

Dictio CCCLXXXVIII.

DEnotat latam sententiam, nec vlla Iudicis est necessaria ad exequutionem pœnæ, secundùm Sayro *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 17. & faciunt, quæ Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.* 7. *num.* 35. *cum duob. seqq.* 1

Subsequenter.

Dictio CCCLXXXIX.

SIgnificat hæc dictio *Immediatè*, vel *Incontinenti*, vt *in l. hac conditio, ff. de condit. & demonstr.* Bald. *cons.* 105. *in princip. vers. nam dictio, lib.* 1. quod duplicatur *cons.* 379. *lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 381. 1

SVMMARIVM.

1 *Verbum* Succedat, *intelligitur ab intestato.*

2 *Hereditarium titulum importat verbum* Succedat, *adiunctum vniuersitati bonorum, vel quotæ, secùs si adiunctum sit rei particulari.*

Succedat.

Succedat.

Dictio CCCXC.

1 VErbum hoc ita prolatum intelligitur ab intestato, vt *in l. 3. §. de illo, ff. pro socio.* Surd. *conf.* 81. *num.* 1. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 3. *num.* 32. Et est commune, non directum, secundum Ceual. *decis.* 20. *num.* 14. *p.* 3. Surd. *d. conf.* 81. *num.* 5. & 6. Franc. Molin. *d. q.* 3. *num.* 24.

2 Adiunctum verò vniuersitati bonorum, vel quotæ, importat titulum hæreditarium, vt per Ang. *conf.* 81. quem sequuti sunt alij, testante Surd. *d. conf.* 81. *num.* 6. Secus si adiunctum sit rei particulari, vt quia dictum est: Succedat in domo, vel certis reditibus: tunc enim titulum hæreditarium non induci, vt *per l. cogi, §. generaliter, l. mulier, §. fin. ff. ad Trebel.* resoluit Franc. Molin. *d. q.* 3. *num.* 33. & 34.

SVMMARIVM.

1 *Substantiuum est verbum* Sum, *& de præsenti effectiuum, & productiuum.*
2 *Substantiam importat verbum* Sum.
3 *Dominium denotat verbum* Sum.
4 *Veritatem denotat verbum* Sum.

Sum.

Dictio CCCXCI.

1 VErbum hoc substantiuum est, & de præsenti effectiuum, & productiuum, vt *in l. his verbis, in princip. ff. de hæred. instituen.* notant Bald. *in conf. seu quæstione schismatis posita sub rubric. C. si quis aliquem testari prohibuerit, in §. sed in contrarium, num.* 13. *in vers. item respondetur.* vbi ait, non esse aliud verbum ita substantificum in mundo, sicut hoc verbum. Refert Dionys. Paul. *de vera Patriarchal. sedium erect. cap.* 5. *num.* 60. & sentit Gutier. *practic. lib.* 2. *q.* 118. *num.* 10.

2 Substantiam importat, vt per Azeued. *ad l.* 1. *num.* 10. *tit.* 16. *& ad rubr. tit.* 19. *num.* 70. *lib.* 8. *nouæ Recopil.* Ioan. Garc. *de nobilit. glos.* 1. *num.* 38. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 17. *num.* 116.

3 Dominium denotat, vt *in d. l. his verbis.* tenet Parlad. *lib.* 2. *rerum quotid. cap.* 5. *num.* 13. Proprietatem, & essentiam, ex Ceual. *commun. contra comm. tom.* 4. *q.* 906. *num.* 25.

4 Veritatem denotat, vt *in l. si maritus, §. legis Iuliæ, ff. ad legem Iuliam, de adulter.* notant Rebuff. *in comment. ad l. rectè dicimus,* 25. *vers. secundò, ff. de verbor. signif.* Gutier. *in repetit. §. sui, num.* 15. *Instit. de hæredum qualit. & different.*

Vide dictionem *Esse*, 109.

Summariè.

Dictio CCCXCII.

1 HÆc dictio solet apponi in rescriptis Principum, & significat, vt Iudex summatim, & breuiter in causa procedat, cuius vigore abbreuiantur dilationes, non tamen ita vt probationes fieri nequeant, nec vt aliquid ex substantialibus omittatur, secundùm Bart. *in Extrauag. ad reprimen. in vers. summariè.*

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dict.* Super, *apposita alicui solutioni, vel debito super certo corpore, operatur quòd illud corpus dicatur hypothecatum.*
3 *Ampliatur in donatione causa mortis.*
4 *Liber est hypothecatus, si dico me mutuare tibi decem super illo.*
5 *Legatum factum super tali re, inducit specialem hypothecam illius rei.*
6 *Hypothecam specialem rei, quæ exprimitur, & generaliter omnium rerum si exprimatur, importat dict.* Super.
7 *Fructus beneficij sunt hypothecati pro pensione assignata super illis.*
8 *Hypothecam importat dict.* Super, *non solùm si agatur contra debitorem, sed etiam si contra tertium.*
9 *Hypothecam non importat dict.* Super, *in statuto odioso, & correctorio iuris.*
10 *Temporis contingentiam non denotat dictio* Super.

Super, *interdum importat*
11 Vltra.
12 Prout.
13 Præter.
14 De.

Super.

Dictio CCCXCIII.

DE vi, & effectibus huius dictionis vide Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 1. *glos.* 11. *num.* 78. Rebuff. *in comment. ad l. appellatione parentis,* 51. *vers. super, ff. de verbor. signif. pag.* 168. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 120. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 26. *glos.* 5. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 383. 1

Apposita hæc dictio alicui solutioni, vel debito 2
super certo corpore, operatur, quòd illud corpus dicatur hypothecatum, veluti si fuerit dictum: Obligo creditum super tali re: tunc illa dictio *Super* operatur, ac si dixisset: Hypotheco hanc rem. Ita Bart. *in l. codicillis, §. instituo, ff. de legat.* 2. Bald. *conf.* 182. *incip. Casus talis est, num.* 2. *lib.* 5. Castrens. *conf.* 106. *sub num.* 3. *vers. constat autem, lib.* 1. Aym. *conf.* 20. *num.* 10. Natt. *conf.* 109. *num.* 10. *& conf.* 341. *num.* 6. *lib.* 2. Afflict. *decis.* 161. *num.* 6. Gig. *de pens. q.* 51. *num.* 17. Rom. *conf.* 338. *num.* 2. Ias. *in auth. sacramenta puberum, num.* 16. *C. si aduersus venditionem.* Neguzan. *de pignor. in* 4. *membro secundæ partis princip. num.* 164. *vers.* 33. *casus, & in* 1. *membro* 3. *partis, num.* 5. *vers. item constituitur.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio,* 30. Honded. *conf.* 86. *num.* 3. *vol.* 2. Flamin. *de resignat. tom.* 1. *lib.* 6. *q.* 2. *num.* 96. Surd. *conf.* 162. *num.* 10. *& conf.* 243. *num.* 12. *& conf.* 330. *num.* 29.

Amplia primò, in donatione causa mortis; quod 3
fuisse in sacra Rota resolutum refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 385. *num.* 2.

Amplia secundò, in mutuo, & alio contractu ce- 4
lebrato, vt si dico me mutuare tibi decem super tali libro,

libro, liber est hypothecatus. Sic Neguzan. *in tract. de pignor. in 1. membro 3. partis princip. num. 5.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 383. num. 3.* Et de mutuante super tali prædio, vel alia re, quòd dicatur habere hypothecatum prædium, & rem, super qua fecit mutuum, tradunt Roman. *sing. 631.* Franc. Cremen. *sing. 45.* Card. Tusch. *d. conclus. 383. num. 10.*

5 Tertiò amplia, in legato facto super tali re, quia inducit specialem hypothecam illius rei, vt per Ias. *in d. auth. Sacramenta puberum, num. 16.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 383. num. 4.* vbi *num. 5.* dicit, importare hypothecam maximè in legato alimentorum, super tali re, & quòd illa res non possit alienari.

6 Amplia quartò, vt non solùm procedat, quando dicitur, Super tali re particulari, sed etiam quando dicitur generaliter, super omnibus bonis. Nam sicut hæc dictio importat hypothecam specialem rei, quæ exprimitur, quando super re particulari profertur; ita etiam importat generalem omnium bonorum, quando profertur super omnibus bonis. Ita Rot. *decis. 260. num. 5. p. 1. diuers.*

7 Amplia quintò, in pensione assignata super fructibus certi beneficij, quia fructus beneficij sunt hypothecati, vt per Rom. *cons. 388. in princip.* qui licèt dicat hoc procedere, quando pensio est pro alimentis, aliàs secùs, tamen procedere simpliciter tenent Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de constit. reddit. glos. 14. num. 38.* Corn. *cons. 292. lib. 1.* quos refert Card. Tusch. *d. conclus. 383. num. 3.*

8 Amplia sextò, importare hypothecam, non solùm si agatur contra debitorem, sed etiam si contra tertium possessorem, vt per Rip. *in l. 1. §. heres, num. 14. ff. ad Trebel.* Card. Tusch. *d. conclus. 384. num. 9.*

9 Limita tamen in statuto odioso, & correctorio Iuris communis, quia sufficit, quòd aliquid operetur, & ideò constitutio, seu statutum Senarum, quòd communitas negligens capere malefactorem incurrat tantam pœnam, quam tamen possit recuperare super bonis delinquentis, fratrum, & filiorum eiusdem, quia non habet communitas hypothecata bona, ex illa dictione *Super.* Ita Rom. *cons. 508. incip. Præsens consultatio.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 383. num. 11.*

10 Non denotat hæc dictio contingentiam temporis, putà si exigatur iuramentum super contractu, quod antè, vel pòst præstari possit; tradunt omnes post glos. *in auth. Sacramenta puberum, C. si aduersus vendit.* teste Bertazol. *d. claus. 26. glos. 5. num. 1. in fine*, vbi *num. 2.* subdit, quòd significat accessionem, & ipsam rei, quæ geritur, substantiam. *&* *num. 3.* quòd aliquando importat rei obligationem.

11 Interdum exponitur pro *Vltra*, vt *in l. diuortio, §. quod in anno, vers. item si, ff. locati, & in l. 1. ff. de peric, & commodo rei vend.* secundùm Ruin. *cons. 94. num. 1. lib. 4.* quem refert Octauian. Vulpell. *citato loco.*

12 Aliquando significat idem quod *Prout, l. 1. ff. de tutelis, l. sæpe, ff. de verbor. signif. §. tutores, Instit. de tutelis, §. certè, Instit. qui testam. tut. dari possint.*

13 Nonnunquam sumitur pro *Præter*, vt *in l. penult. ff. de pericul. & commodo rei vendita*, Apostill. ad Ioan. Andr. *in proœm. Decretal.* Corn. *cons. 189. num. 4.* Card. Tusch. *d. conclus. 383. num. 12.*

14 Dicimus, *Super rebus*, id est, *de rebus*, vt *in l. à diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re indic. & in l. 3. in fine, ff. de testib.* illa tamen constituta differentia, quòd dictio *De* significat decisionem, & hæc dictio *Super* accessionem, vt notat Bertazol. *d. glos. 5. num. 2.* Et quòd etiam apud Ciceronem interdum vsurpetur pro *De*, deprehenditur ex illo *Attic. lib. 16.* Simúlque cogites, quid nobis agendum sit super legatione. *Et alibi*: Hac super re scribam ad te.

SVMMARIVM.

1 Suprà, & Super, *videntur synonymæ dictiones, & eiusdem significationis.*
2 *Relatiua ad præcedentia cum omnibus suis qualitatibus est dict.* Suprà.
3 *Inclusionem, seu implicationem importat dict.* Suprà.
4 Suprà, *contrarium habet* Sub, Subter.

Suprà.

DICTIO CCCXCIV.

Supra, & Super, videntur synonymæ dictiones, & eiusdem significationis, tam apud Latinos, quàm apud legistas, vt per Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 1. glos. 11. num. 77. & 78.* Bertazol. *de clausul. instrum. claus. 26. glos. 5. in princ.* licèt Laur. Valla *lib. 2. elegant. cap. 91.* relatus à Ias. *in auth. Sacramenta puberum, col. 6. vers. contrarium dicit, C. si aduersus venditionem*, velit, eas differre: quia dictio *Super*, contiguitatem, seu contingentiam aliquam importat; dictio verò *Suprà* interuallum, & instantiam; vt, sedeo super lapidem; auis, vel nebula est super nos: quæ differentia videtur confundi ex *text. in l. 5. §. videamus, si proiectum, & §. sed si supra eas ædes, ff. vti possidetis, & in l. quemadmodum, §. 1. ff. ad leg. Aquiliam*, vbi dictio *Suprà*, stat contiguè, & denotat contiguitatem, & non interuallum; & se habet tanquam superficies ad aream; & videtur idem probari *in l. peregrè, in princ. ff. de acq. poss.* 1

Est relatiua ad præcedentia cum omnibus suis qualitatibus, vt per Bart. *in l. 1. §. hoc edicto, ff. de postulando.* Ruin. *cons. 18. num. 12. vol. 2. & cons. 147 num. 3. vol. 5.* Paris. *cons. 93. num. 25. vol. 1.* Crau. *cons. 88. num. 3. & cons. 319. num. 10. & 11.* Rol. *cons. 30. nu. 23. tom. 4.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. num. 1.* Menoch. *cons. 544. num. 59.* Surd. *cons. 352. num. 8. & cons. 361. num. 9. & consil. 578. num. 2.* Galganet. *de cond. & demonstr. p. 2. cap. 1. quæst. 8. num. 7.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 384. num. 1.* vbi *num. 3.* declarat Peregr. *cons. 83. incip. quoniam, num. 37. lib. 3.* 2

Importat inclusionem, seu implicationem, vt per Ang. *cons. 294. incip. Quoniam, num. 5.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 145. num. 5.* Card. Tusch. *tom. 2. lit. D. conclus. 290. numero 2.* 3

Supra contrarium habet *Sub, Subter*, aut *Infra*. Cic. *2. de nat. Deor.* Mare quod supra terram est. Id. *lib. 6. de Repub.* Supra Lunam sunt omnia æterna. Id. ad Q. Fr. *lib. 1. epist. 1.* Ecce supra caput homo leuis ac sordidus. 4

SVMMARIVM.

1 *Relatiua præcedentium est dictio* Supradicta.
2 *Restrictiua dispositionis ad casum priùs expressum est dict.* Supradicta.
3 *Dict.* Prædicti, *restringitur ad eos, de quibus proximè mentio facta fuerat.*

4 *Dict.*

4 *Dict.* Prædicti, *refertur ad eos, qui oculariter leguntur.*

5 *Repetitiua, & relatiua præcedentium est dict.* Suprascripti.

6 *Heredum suprascriptorum appellatione non veniunt hæredes hæredis.*

Supradicti.

Dictio CCCXCV.

1 HÆc dictio stat repetitiuè, ac relatiuè ad omnia quæ suprà dicta fuerunt, & ideò dicitur relatiua præcedentium, vt voluerunt Dec. *cons.* 423. *nu.* 5. *tom.* 2. Paris. *cons.* 1. *num.* 134. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 55. *num.* 4. *lib.* 3. Tiraq. *de retract. lig.* §. 8. *glos.* 7. *num.* 24. Crauet. *cons.* 94. *num.* 8. Veral. *decis.* 42. *num.* 2. *p.* 2. Flamin. *de resignat. lib.* 11. *quæst.* 11. *num.* 23.

2 Imò restringit dispositionem ad casum priùs expressum, iuxta tradita per Dec. *cons.* 377. *num.* 5. *tom.* 1. Rip. *in l. filiusfam.* §. *Diui*, *num.* 1. *ff. de legat.* 1. Cephal. *cons.* 292. *num.* 9. Roland. *consil.* 34. *num.* 30. *tom.* 4. Marescot. *variar. resol. lib.* 1. *cap.* 51. *num.* 7.

3 Et ad eos de quibus proximè mentio facta fuerat ex Bart. *in l.* 1. §. *hoc edicto*, *num.* 2. *ff. de postulando.* Paris. *cons.* 37. *num.* 59. *lib.* 2.

4 Et refertur ad eos, qui oculariter leguntur secundùm Alex. *cons.* 173. *num.* 4. *& seq. lib.* 5. *& cons.* 176. *in fine, lib.* 7. Et fuit dictum *coram Vbaldo sen. in Romana pecuniaria* 31. *Maij* 1617. *& in Bononien. successionis* 9. *Decemb.* 1622. *& in Romana pratensi fideicommissi de Colomna* 31. *Martij* 1623. *coram eodem.*

5 De dict. *Suprascripti*, quòd etiam sit repetitiua, & relatiua præcedentium tradunt Menoch. *cons.* 160. *num.* 33. Mascard. *de probat, concl.* 1265. *num.* 34. Ita vt non sufficiat casus contineri per interpretationem, sed requiratur illos corporalibus oculis perspici posse, *l. qui liberis*, §. *hac verba ff. de vulgari.* & ibi Bart. *circa finem*, & Alex. *num.* 11. *& cons.* 273. *num.*

6 4. & 5. *lib.* 5. *& cons.* 176. *in fine, lib.* 7. Vnde appellatione hæredum suprascriptorum non venire hæredes hæredis tradunt Ruin. *cons.* 206. *num.* 5. *vol.* 1. Socin. iun. *cons.* 101. *num.* 3. *vol.* 3. Roland. *cons.* 30. *num.* 21. *& seq. vol.* 4. Card. Mantic. *de coniect. lib.* 8. *tit.* 14. *in fine*, Surd. *cons.* 123. *num.* 13. *& cons.* 336. *num.* 19. *& cons.* 417. *num.* 2. *&* 3. *& cons.* 464. *num.* 2. *& decis.* 85. *num.* 3.

Suspendatur.

Dictio CCCXCVI.

1 VErbum hoc est futuri optatiui modi respiciens actum, ac Iudicis ministerium, ideo importat sententiam ferendam, iuxta resoluta per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 39. *C. de reuocan. donat.* Ludou. Carbo *de legib. lib.* 8. *disp.* 6. *vers. tertia regula.* Sanch. *de Matr. lib.* 3. *disp.* 48. *num.* 2. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *quæst.* 7. *num.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Dominium denotat dict.* Suus.

2 *Possessionem denotat dict.* Suus.

3 *Personalitatem importat dict.* Suus.

4 *Restrictiuè stat dict.* Suus, *& significat quandam immedietatem.*

5 *Fideicommissariæ adiecta dictio* Suus, *quos demonstret, remissiuè.*

6 *Fœminam non comprehendit dict.* Sui, *in odiosis, odio irrationabili.*

7 *Dictio* Sibi, *importat, omne acquisitum esse suum.*

8 *Dictio* Suis, *in testamento refertur ad testatorem.*

9 *Instituens fratrem & suos, censetur instituisse fratrem pro dimidia, & filios eius natos pro alia dimidia.*

Suus.

Dictio CCCXCVII.

DEnotat hæc dictio dominium, vt *in l. quintus.* 2. §. *argento*, & ibi Bart. *nu.* 3. *ff. de auro, & argento legato.* notant Menoch. *cons.* 119. *num.* 7. *& de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 162. *num.* 28. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 3. *num.* 2. *& cap.* 10. *num.* 2. Gregor. *dec.* 115. *n.* 6. Rota *dec.* 90. *n.* 1. apud Farin. *p.* 2. *recent.* 1

Possessionem denotat, vt per Bald. *in l.* 1. *circa princip. ff. de statu hominum.* Anchar. Regien. *q.* 7. *num.* 6. *p.* 2. Rot. *decis.* 90. *sub num.* 2. apud Farin. *p.* 2. *recent.* 2

Personalitatem importat secundùm Seraph. *decis.* 1337. *num.* 4. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ glos.* 1. *num.* 216. Crau. *cons.* 929. *num.* 11. quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. conclus.* 260. *num.* 4. 3

Stat restrictiuè, & significat quandam immedietatem, ex Menoch. *cons.* 328. *num.* 14. Et restringit obligationem ad præsens tempus. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap* 104. *num.* 19. Item coarctat contractum venditionis ad res venditoris, vt per Cald. Pereira *d. cap.* 10. *num.* 1. vbi etiam ampliat in re legata, & emphyteusi. 4

Fideicommissariæ adiecta quos demonstret, vide Menoch. *cons.* 166. *num.* 214. & quando restringat, *num.* 279. 5

Dictio *Sui*, in odiosis, odio irrationabili non comprehendit fœminam, iuxta tradita per Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. num.* 113. 6

Dict. *Sibi*, importat omne acquisitum esse suum, & ad eam personam referenda est, ad quam magis conuenit vt referatur. Ita Natt. *cons.* 308. *nu.* 24. *tom.* 2. Gabr *cons.* 56. *num.* 11. *lib.* 2. Quæ si apponatur in substitutionibus, potest sumi singulariter, & pluraliter, vt per Corn. *cons.* 273. *sub num.* 2. *circa med. volumine* 1. 7

Dictio *Suis*, in testamento refertur ad testatorem, & non ad alium, vt per Seraph. *decis.* 553. *n.* 6. 8

Instituens fratrem, & suos, censetur instituisse fratrem pro dimidia, & filios eius natos pro alia dimidia, vt per Dec. *cons.* 242. *incip. Proponitur, in princ.* vbi exponit illam dictionem, *Et suos*, maximè *num.* 3. *vers. nam licèt sui*, refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 382. *num.* 1. 9

SVMMARIVM.

1 *Limitatiua, & præcedentium restrictiua est dict.* Taliter.

2 *Repetitiua certæ & determinatæ qualitatis est dict.* Talis.

3 Talem

3 *Talem esse, & pro tali haberi differt.*
4 *Tale non dicitur propriè, quod non est simpliciter tale.*

Taliter.

Dictio CCCXCVIII.

1 HÆc dictio est limitatiua, & præcedentium restrictiua, vt *in cap. 2. de tempor. ordinat.* notant Grat. *conf. 54. num. 13. lib. 1.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 121. col. 1.* & accipitur quandoque pro *Sic*, vt *in l. si hominis, ff. de iniur. & in l. Æmilius, §. 1. C. de bonis quæ liberis.* Alber. *in suo diction. verbo Taliter.*

2 Dictio *Talis*, est repetitiua certæ, & determinatæ qualitatis, vt per Card. Seraph. *decis. 822. num. 2.*
3 Vnde talem esse, & pro tali haberi differt, & non infertur de vno ad aliud. Menoch. *conf. 35. num. 21.*
4 Tale enim non dicitur propriè, quod non est simpliciter tale. Idem Menoch. *conf. 461. n. 17.*

SVMMARIVM.

1 *Dictiones* Tam, & quam, *actum æqualiter tribuunt vtrique copulatum.*
2 *Copulatiuè interdum ponuntur dict.* Tam, & quam.
3 *Augmentatiuè quandoque accipiuntur dict.* Tam, & quam.
4 *Separatiuè nonnunquam stant dict.* Tam, & quam.
5 *Copulatiuè interdum stant dictiones* Tam, & quam.
6 Tam, & quam, *implicant casum magis dubitabilem.*
7 *Dubitationem, quæ possit venire, extendunt aliquando, vel tollunt dictiones* Tam, & quam.
8 *Verba*, tam per testamentum, quàm per donationem, *quid importent, ostenditur.*

Tam, & quam.

Dictio CCCXCIX.

1 ACtum æqualiter tribuunt vtrique copulatum, vt *in l. sancimus, C. de testament.* notant Surd. *conf. 317. num. 16. & conf. 401. num. 12.* Anton. Monach. Lucen. *decis. 58. num. 11.* & Bononien. *decis. 61. num. 31.* significant enim æquiparationem, & qualitatem quandam, Menoch. *conf. 793. n. 2. & 13.* & cùm sint diuisiuæ, actum tribuunt æqualiter cuilibet enunciatiuè, idem Menoch. *conf. 400. num. 9.*

2 Ponuntur interdum copulatiuè, ex adductis per Surd. *conf. 407. num. 4.* Ideò si statutum dicat, quòd debitor fugiens obliget fratres stantes ad eumdem panem, pro debitis tam factis, quàm faciendis, intelligitur de factis ante fugam, & faciendis ante fugam, vt sit comparatio in tempore, licèt quoad intellectum temporis statuti possit intelligi de factis, & faciendis ante statutum, & in futurum, dummodò ante fugam fiant, vt tollatur absurdum. Ita Cuman. *conf. 146. incip. Simon, num. 2.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 386. num. 1.*

Quandoque accipiuntur augmentatiuè, vt per 3
Aym. *conf. 217. num. 9.* Menoch. *conf. 195. num. 7.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 121.*

Nonnunquam separatiuè, ex adductis per Vul- 4
pell. *citato loco*, & per Menoch. *de arbitr. casu 314. num. 11.* Anton. Monach. Lucen. *decis. 58. num. 11.*

Interdum copulatiuè, Simon de Præt. *de interpret. 5*
vltim. volunt. lib. 9. dubit. 4. num. 89. Et tunc non successiuè, sed simul coniungunt. Surd. *conf. 427. num. 3. in fine*, vbi *num. 4.* subdit, importare maiorem coniunctionem vtriusque extremi.

Implicant casum magis dubitabilem, per ea, quæ 6
Surd. *conf. 317. num. 17.*

Extendunt aliquando, vel tollunt dubitationem, 7
quæ posset venire, veluti si alicui concedatur priuilegium in omnibus, & per omnia, prout habet talis, & subiungitur tam quoad iurisdictionem, quàm quoad alia, quia non restringunt. Ita Anton. de Butr. *conf. 19. num. 4.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 386. num. 3.*

Verba *Tam per testamentum, quàm per donationem,* 8
æquipollent verbis, *Tum in vita, quàm in morte*; quæ est coniectura cogitantis de speciali, & non de generali dispositione ex testamento, vel ab intestato. Ita Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 7. tit. 7. sub num. 14.* Surd. *conf. 269. sub num. 40. vers. tertiò respondeo*, Anton. Monach. Bononien. *decis. 61. num. 32.*

SVMMARIVM.

1 *Limitatiua, restrictiua, seu exceptiua superiorum est dict.* Tamen.
2 *Aduersatiua iuris & facti est dict.* Tamen, *& aduersatur in eodem genere, retentis eisdem terminis.*
3 *Modum & conditionem importat dict.* Tamen.

Tamen.

Dictio CCCC.

HÆc dictio est limitatiua, restrictiua, seu ex- 1
ceptiua superiorum, vt *in l. pro herede, §. quod autem, ff. de acquiren. hered. & in l. ita tamen, ff. ad Trebell. & in l. vbi adhuc, §. ita tamen, C. de iure dotium.* notant Ruin. *conf. 1. num. 12. lib. 4.* Menoch. *conf. 146. num. 8.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 121. col. 1.* Anton. Monach. Lucen. *decis. 67. num. 15.* Marc. Anton. *variar. resolut. lib. 1. resol. 17. num. 6.* & ex Bald. *conf. 195. num. 12. lib. 2.* firmat Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 387. num. 2.*

Est Iuris, & facti aduersatiua, & aduersatur in 2
eodem genere, retentis eisdem terminis, vt per Paris. *conf. 78. num. 2. & 3. & conf. 17. num. 20. lib. 1.* Bald. *d. conf. 195. num. 11. vers. secundò, lib. 2.* Ruin. *conf. 2. num. 9. & conf. 41. num. 8. vol. 2.* Cæsar de Grass. *decis. 154. num. 6. de testament.* Rota apud Farinac. *decis. 75. num. 4. p. 2. recent.* Gregor. *decis. 85. num. 9.* Vulpell. *citato loco, vers. & venit.* vbi subdit, quòd aduersari debet præcedentibus; & quòd sit aduersatiua diuersificans vnum casum ab alio, & includens quod terminat, & omne aliud excludens, Alex. *conf. 9. incip. Attentis, num. 4. lib. 7.* vbi quòd repetit præcedentia, retento eodem themate, Decian. *conf. 1. num. 27. & conf. 40. num. 32. & conf. 60. num. 30. lib. 3. & conf. 15.*

cons. 15. *num.* 21. *lib.* 1. Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de Iustitia, & Iure, p.* 1. *cap.* 8. *num.* 64. *vers. pro cuius.* Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 240. *num.* 14.

3 Importat modum, & conditionem, iuxta tradita per Marc. Anton. *variar. resolut. lib.* 1. *resol.* 51. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 *Taxatiua est dict.* Tantùm, *quæ includit expressum, & reliqua excludit.*

3 *Extensionem ad non expressa impedit dictio* Tantùm.

4 *Negatiuam implicitam habet dict.* Tantùm.

5 *Exceptiua est dict.* Tantùm, *limitat, restringit, & excludit, sicut dictio* Tantummodò.

6 *Diuersa, & separata excludit dict.* Tantùm, *non autem connexa.*

7 *Iudices omnes alios præter illos, quibus anteà competebat iurisdictio generalis in eisdem causis excludit dict.* Tantùm.

8 *Casus similes non excludit dict.* Tantùm.

9 *Dict.* Tantùm, *apposita in lege continente casum fauorabilem, vel pium, impedit extensionem ad casus similes.*

10 *Dispositio, seu contractus, vt non transeat ad hæredes, operatur dict.* Tantùm.

11 *Promittens de suo facto* tantùm, *an censeatur promittere de facto hæredis, ostenditur.*

Tantùm.

DICTIO CCCCI.

1 De vi, & effectibus huius dictionis vide Iaſ. *in l.* 1. *num.* 10. *cum seqq. ff. si quis cautionib. & in l. si constante, à num.* 86. *ff. soluto matrimon.* Cotta *in memorabil. verb. Tantùm, fol.* 859. Rebuff. *in comment. ad l. pratum,* 31. *vers. Tantùm, pag.* 193. *& ad l. propemodum.* 88. *vers. Tantùm, pag.* 385. *ff. de verbor. signif.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 124. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 11. Tursellin. *in libello de particulis Latinæ orationis, cap.* 184. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 388. *num.* 4. *cum seqq.* Grat. *de dictionib. dict.* 270.

2 Taxatiua est hæc dictio, quæ includit expressum, & reliqua excludit, vt *in l. qui aliena, §. libertos, ff. de negot. gestis, & in l. qui sella, §. qui actum, ff. de seruitutib. rusticor. prædior.* notant Bart. *in l.* 1. *num.* 1. & ibi Iaſ. *num.* 9. *ff. si quis Ius dicenti non obtemperauerit.* Card. *in cap. contingit.* & ibi Felin. *num.* 3. *de fide instrument.* Panorm. per text. ibi, *in cap. cùm Ecclesia Sutrina, num.* 9. *de causa possess.* Petr. de Anchar. *cons.* 95. Abb. *cons.* 51. *lib.* 1. Alex. *cons.* 168. *incip. Visis, & ponderatis, num.* 11. *vers. aliàs sequeretur, lib.* 7. Dec. *cons.* 327. *num.* 5. *tom.* 1. Gozadin. *cons.* 31. *num.* 22. Curt. Iun. *cons.* 11. *num.* 4. Ruin. *cons.* 45. *num.* 13. *vol.* 1. Tiraq. *de retractu conuent. §.* 1. *glos.* 6. *num.* 2. & 8. Cotta *in memorabil. verb. Tantùm.* Cartar. Ianuenſ. *decis.* 70. *num.* 54. Rimin. Iun. *cons.* 261. *num.* 2. *lib.* 3. Menoch. *cons.* 705. *num.* 19. *& cons.* 1036. *num.* 10. Stroz. *de offic. Vicar. lib.* 2. *q.* 1020. *num.* 11. Surd. *decis.* 291. *num.* 19. *& de aliment. tit.* 1. *q.* 2. *num.* 2. Flamin. *de resignat. lib.* 13. *q.* 5. *num.* 47. Calder. Pereira *de renou. emphyt. q.* 11. *num.* 15. Franc. Leo *in Thesauro fori Eccles. p.* 2. *cap.* 2. *num.* 33. Cened. *d. sing.* 21. *num.* 1. Anton. Ricciul. *de Iure personar. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 22.

Et impedit extensionem ad non expressa, ex Farinac. *cons.* 76. *num.* 13. *p.* 4. 3

Habet enim negatiuam implicitam, ita quòd aliter fieri non possit, secundùm Aym. *de antiquit. temporum, p.* 4. *num.* 112. Quia per hanc dictionem constituuntur pacta personalia, ad notata per Franc. à Sousa *in comment. ff. de pact. art.* 9. *q.* 2. *num.* 7. 4

Item est exceptiua, limitat, restringit, & excludit, sicut dictio *Tantummodò*, vt *in l. Iulianus, & in l. & non tantùm, ff. de petit. hæred. & in l. his solis, ff. de condict. indeb. & in l. aduersus, C. si aduersus rem iudic. & in l. his solis, C. de reuocan. donat. & in §. item, Instit. de vsu, & habit.* notant Paris. *cons.* 7. *num.* 13. *lib.* 2. Corn. *cons.* 199. *num.* 3. *vol.* 1. Caputaquenſ. *decis.* 47. *num.* 4. *& decis.* 148. *num.* 6. *p.* 3. Vincen. de Franch. Neapolit. *decis.* 123. *num.* 4. *p.* 1. Menoch. *cons.* 362. *num.* 36. *& cons.* 1110. *num.* 30. vbi quòd excludit diuersa, Azeued. *ad l.* 2. *num.* 1. *tit.* 3. *lib.* 8. *nouæ Recopil.* Octauian. Vulpell. *citato loco, statim in princip.* Card. Seraphin. *decis.* 237. *num.* 2. Rota apud Pacific. *post tract. de Salu. interdict. decis.* 58. *num.* 4. & apud Farinac. *decis.* 740. *num.* 4. *& decis.* 600. *num.* 7. *p.* 2. *recent.* 5

Excludit diuersa, & separata, non autem connexa, & pertinentia ad dispositionem expressam. Menoch. *cons.* 705. *num.* 22. & censuit Rota *decis.* 442. *num.* 3. apud Farinac. *p.* 2. *recent.* 6

Apposita in aliqua concessione excludit omnes alios Iudices, præter illos, quibus anteà competebat iurisdictio generalis in eisdem causis, vt *in l.* 1. *C. de offic. Præfecti Vrbis.* notat D. Barbosa *ad l.* 1. *art.* 4. *num.* 106. *ff. de iudiciis.* 7

Verùm licèt hæc dictio sit taxatiua, restrictiua, & limitatiua, non propterea excludit casus similes, vt notant glos. *in l. ob æs, C. de prædiis minorum, & in l. si mora, verb. dumtaxat, ff. soluto matrimon. & in l. vlt. C. de reuocan. donat.* Iaſ. *in d. l.* 1. *à num.* 10. *ff. si quis Ius dicenti, & in d. l. si constante, num.* 86. Bart. per text. ibi, *in l. seruum nomine, num.* 2. *ff. de vsucap.* Dec. *in rubr. de constit. lect.* 1. *num.* 18. *& in l.* 1. *num.* 3. *C. de bonorum possess.* Tiraq. *d. §.* 1. *glos.* 6. *num.* 6. Sebast. Medicis *de diffinit. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 6. Zaz. *in l.* 1. *§. per seruum, num.* 14. *ff. de acquiren. possess.* Socin. Iun. *cons.* 1. *num.* 137. *lib.* 1. Octauian. Vulpell. *loco suprà citato, vers. non tamen.* Lara *in l. si quis à liberis, §. idem ius, num.* 49. *ff. de liber. agnoscen.* Surd. *d. q.* 2. *num.* 10. Menoch. *cons.* 432. *num.* 36. *& cons.* 1122. *num.* 24. Gutier. *canonic. quæst. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 5. *& practic. lib.* 3. *q.* 15. *num.* 23. Paul. Montan. *de tutel. & curis, cap.* 37. *num.* 66. Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *disput.* 31. *num.* 6. Ceual. *commun. contra comm. q.* 504. *num.* 4. Calder. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 14. *num.* 23. *& cap.* 10. *num.* 15. *& cap.* 28. *num.* 4. Cened. *d. sing.* 21. *num.* 2. Melch. Phebos Lusitan. *decis.* 54. *num.* 14. *tom.* 1. 8

Apposita verò in lege continente casum fauorabilem, vel pium, impedit extensionem ad casus similes, vt per Viuium *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 64. Bened. Ægid. *in repet. cap. ex hoc Iure, ff. de Iustitia, & Iure, p.* 1. *cap.* 11. *num.* 39. Sed in materia fauorabili personam non excludere, in qua est eadem æquitas, tenent Alex. Rauden. *de analog. cap.* 15. *num.* 84. & Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. & quod.* 9

Operatur hæc dictio, vt depositio, seu contractus non transeat ad hæredes, vt *in l. non solùm, §. tale, ff. de liber. legata,* tradunt Bart. *in l. qui in futurum, §.* 1. 10

ad finem, ff. de pactis. Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. excludunt.* Anton. Gom. *variar. tom. 2. cap. 11. num.13.* Rebuff. *in comment. ad d. l. propemodium, vers. Interdum.* Calder. Pereira *d. cap. 20. num. 23.* Et facit Ordinatio Regia Lusitanorum, *lib. 3. tit. 25. §. ult.* vbi in casu, de quo illa agit, dictio hæc excludit personam hæredis.

11 Sed non excludere personas extraneas, verum videtur; & ideò promittens de suo facto tantùm, censetur promittere etiam de facto hæredis, & successoris sui, cùm censeatur eadem persona cum defuncto. Et venditor promittens euictionem de facto suo tantùm, censetur etiam factum hæredis promittere; ita Ias. *in l. 1. num. 11. in 4. limitat. ff. si quis Ius dicenti, & in l. si tibi, §. si quis, à num. 1. ff. de pactis.* Rom. *in rubr. de arbitr. col. 9. vers. scias tamen.* Dec. *cons. 262. col. 2. vers. 6. & cons. 281. col. 3. vers. ad maiorem, & in l. hæredem, post med. ff. de regulis Iuris.* Alex. *cons. 18. col. 3. & 4. vol. 5.* Fabian. *in tract. de empt. 6. q. princip. col. penult. vers. circa.* Curt. Iun. *cons. 76. col. penult.* Ruin. *cons. 94. col. 4. vers. nec obstat, vol. 1.* Boër. *decis. 67. num. 5.* Hippol. *sing. 656.* Anton. Gabr. *comment. lib. 6. tit. de verbor. signif. conclus. 5. num. 2.* Calder. Pereira *d. cap. 10. num. 23.* In dubio enim semper persona hæredis censetur comprehensa, licèt expressa non sit, vt *per l. Iuris gentium, §. Prætor, ff. de pact.* censuit Rota *decis. 361. num. 3.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissimar.* Nec in hac re contemnenda est distinctio, quam tradit Ruin. *cons. 94. num. 6. vol. 1.* & sequitur Anton. Gabr. *d. conclus. 5. num. 3.* quòd aut quis promisit de facto suo tantum in contractu, in quo quis tenetur etiam de facto extranei, & tunc dictio taxatiua personam hæredis non excludit; si tamen dictio taxatiua fuit adiecta in contractu, in quo quis de facto extranei non tenetur, tunc, ne taxatiua videatur superfluè apposita, persona hæredis excluditur.

SUMMARIUM.

1 *Improprietatem & fictionem regulariter importat dict.* Tanquam.

2 *Similitudinem, & veritatis expressionem denotat aliquando dictio* Tanquam, & num. 3.

Tanquam.

Dictio CCCCII.

1 Regulariter, & de sui natura denotat improprietatem, & fictionem, vt *in l. si pecunia, ff. si cert. pet. & in l. iubemus. §. sanè, 1. C. de sacros. Eccles.* notant Glos. *verbo Tanquam, in cap. soluta.* & ibi Felin. *num. 3. de maiorit. & obed.* Ias. *in l. 1. num. 2.* & ibi Glos. *verbo Tanquam, C. de hæredib. instituend.* Socin. *cons. 1. incip. In casu, num. 4. vers. nec videtur obstare, lib. 1.* Hippol. *in l. si quis obrepserit, nu. 4. ff. ad l. Corneliam de falsis.* Rimin. *in §. 1. num. 21. Instit. per quas personas nobis acquiritur.* Hippol. *sing. 236. num. 1.* Rebuff. *in compendio alienationum, num. 101.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. Statim, in princ.* Cened. *practic. & canonic. quæst. lib. 1. q. 34. nu. 5.* Socin. iun. *cons. 5. vol. 6. num. 4.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 16. nu. 3.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 449. num. 4.* Gregor. *decis. 467. num. 12.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 385. num. 1.* vbi *num. 2.* cum Socino *d. cons. 1. num. 10.* declarat, nisi illud improprium omninò sit æquiparatum, quia tunc verè dicitur, & propriè esse tale.

Aliquando tamen denotat similitudinem, & veritatis expressionem, vt *in l. 1. ibi, & tanquam adulationem, C. de hæredib. instituend. & in l. sæpe, ff. de verb. significat. & in l. item Mela, §. si plures, ff. ad l. Aquiliam, & in l. si familia, ff. de iurisd. omnium Iudicum,* notant Bart. *in l. omnes populi, quæst. 6. princip. ff. de Iustitia, & Iure.* Bald. *cons. 492. num. 2. vol. 1.* Octau. Vulpel. *citato loco.* Steph. Gratian. Marchiæ *decis. 177. numero 16.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 375. num. 11.* vbi post Socin. *cons. 240. num. 2. lib. 2.* ait, quòd importat omnimodam similitudinem, nisi ratio diuersitatis obstet. 2

Apud Ciceronem etiam sæpe aduerbium est similitudinis, vt *in Vatin.* Repentè enim tanquam serpens te è latibulis intulisti. Id. *1. Phil.* Vt istum tanquam si Consul esset salutarent. Id. *pro Roscio.* Tanquam si offusa Reipublicæ sempiterna nox esset, sic ruebant in tenebris. 3

Tantummodo.

Dictio CCCCIII.

Taxatiua est hæc dictio, omnésque casus excludit, qui nominatim exclusi non reperiuntur, vt *in l. Lucius, §. quæ habebat, ff. ad Trebel.* Corn. *cons. 252. num. 1. vol. 1.* Corras. *in l. hæreditatem, num. 17. C. de impub. & alijs.* Menoch. *remed. 5. retin. num. 73.* 1

Includit tamen casus similes, recipítque alias declarationes, quas adduxi in dict. *Tantùm.* 2

Temerè.

Dictio CCCCIV.

Hæc dictio idem importat, quod *Scienter*, vt docent Cardin. *in Clem. 1. §. si quis, notab. 1. de statu Monach.* & ibi Anchar. *num. 15.* Soar. *tom. 5. disput. 4. sect. 10. num. 3.* vbi subdit, esse etiam idem quod *Consultò*, & præsumendo, nec minorem energiam habet, quàm præsumere, vt obseruat idem Soar. *d. tom. 5 disput. 23. sect. 4. num. 29.* Immò *Temerè* importat propriè aliquid facere cùm contemptu legis, atque adeò ex ea superbiæ radice prouenit, quæ respuit subesse regulæ, vt optimè docent S. Thom. *2. 2. q. 53. art. 3. ad 2.* & ibi Caiet. subdentes, temerè aliquid fieri, plus importare, quàm præcipitanter. Quidquid enim impulsu voluntatis, seu passionis, non regente ratione fit, dicitur præcipitanter fieri, non autem semper temerè. Sed vltra illud importat contemptum legis; quod valdè notandum ait Caiet. ad interpretandos Canones, temerè aliquid facientibus pœnas inferentes, quos de propria hac temeritate intelligendos iure optimo dicit. Aliquando dicitur *temerè fieri*, quod *inconsultò, fatuè*, vel *stultè fit.* Monach. *in cap. 1. num. 12. de sentent. excommunic. lib. 6.* vbi Ioan. Andr. *num. 5.* Menoch. *cons. 145. num. 9.* Apud Ciceronem importat idem, quod Barbari dicunt, *Casu*, vt 1. *Tuscul.* Non enim temerè, nec fortuitò sati, & creati sumus. Et *lib. 2. epist.* .... Non scribo hoc temerè. Idem *pro Font.* Audacter hoc dico, non temerè confirmo. 1

SUMMA

SVMMARIVM.

1 *Necessitatem & formam importat verbum* Tenetur.

2 *Voluntatem ex subiecta materia denotat verbum* Tenetur, *sicut verbum* Debet, *&* Oportet.

Tenetur.

Dictio CCCCV.

1 VErbum hoc importat necessitatem, & formam, iuxta tradita per Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §. 1. verb. debeat.* Anton. Monach. Lucens. *decis.* 53. *num.* 34. Sayr. *in claui Regia, lib. 3. cap. 7. num. 17.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 6. quæst. 5.* Ioan. à Cochier *in reg. de annali possess. num.* 50. Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 4. num.* 38. Rota *decis.* 276. *num. 2. p. 1. recens.*

2 Ex subiecta tamen ratione denotat voluntatem, sicut verbum *Oportet*, & verbum *Debet*, secundùm Glos. *verbo Oportet, in cap. 1. de iudic. lib. 6.* docet Anton. Monach. Lucens. *decis. 67. num. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis est dict.* Totaliter.

2 Totaliter, *idem significat quod*, in totum.

3 *Integritatem, ac plenitudinem quandam significat dict.* Totaliter.

Totaliter.

Dictio CCCCVI.

1 VNiuersalis est hæc dictio, sicut dictio *Omnes*, vt *in l. sed si ex meis, §. Proculus*, vbi Glos. *ff. de acq. rerum dominio.* Cuman. *cons.* 100. *incip. Viso themate, vers. fin.* Natt. *cons.* 160. *num.* 30. *lib.* 1.

2 Idem significat quod *In totum*, vt *in cap. ex ore, §. finali, de priuileg.* post Rol. *cons.* 98. *num* 15. & Maluas. *cons.* 50. *num.* 24. notat Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Tantùm, vers. Totaliter pag.* 125. *col.* 1. vbi etiam dicit, quòd est tantæ virtutis, vt ex ea quandoque fideicommissum absolutum inducatur.

3 Integritatem, ac plenitudinem quandam significat, vt *in cap. Abbate, de sent. & re iudic. lib. 6.* notat Menoch. *cons.* 191. *num.* 13. & importat idem quod *simpliciter, & absolutè*, secundùm Flam. *de resign. tom. 2. lib. 14. in præfatione. num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis est dict.* Totum, *& significat totaliter circa eandem rem.*

2 Totum, *refertur ad vnum integrum consistens ex suis partibus omnibus.*

3 Totum *continet suas partes.*

4 Totum, *importat quòd illud quod debet fieri sit faciendum sine diminutione alicuius partis, quæ comprehendi quomodolibet posset.*

5 Totum, *concludit omnia, & nihil indecisum relinquit.*

Totum.

Dictio CCCCVII.

VNiuersalis est hæc dictio; & significat *Totaliter*, circa eandem rem, vt *in l. si mihi & Mæuia, §. fin. & in l. quæsitum, §. 1. ff. de leg.* 3. Bart. *in l. si vnus, §. pactus, col. 2. vers. & nota, ff. de pact.* Corn. *cons.* 49. *sub num. 11. vers. circa pecuniam, vol.* 3. Gozadin. *cons.* 47. *num.* 6. Respicit enim corpus integrum, & vnam rem, iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. & vend. cap. 9. num.* 5. 1

Refertur ad vnum integrum consistens ex suis partibus omnibus, vt per Euerard. *in cent. legali, loc.* 80. *vers. istud argumentum*, Rebuff. *in comment. ad l. nominis, & rei, ad finem, ff. de verb. sign.* Menoch. *cons. 2. nu.* 86. vbi ait, quòd totum integrale suas partes comprehendit. Surd. *decis.* 78. *num.* 18. Anton. Monach. Floren. *decis.* 72. *num.* 1. Bertazol. *de clausul. instrum. claus. 27. glos. 19. num.* 9. vbi subdit, quòd accipitur totum pro toto vniuersali, vt genus comprehendens sub se multas species subiectiuè, quæ dicto generi subiiciuntur, & prædicantur de genere. Et asserit, etiam accipi pro toto numerali consistente in numero, vel quantitate, vt in aceruo, & decem, quæ constant quinque, & quinque. 2

Totum enim continet suas partes, *l. 1. §. si stipulanter, ff. de verb. oblig. l. si alij, ff. de vsufructu legato, l. in eo quod plus,* 111. *l. in toto,* 114. *ff. de reg. iuris, cap. in toto,* 80. *eod. tit. lib.* 6. notant Couar. *var. lib. 1. cap. 2. à num. 5. & cap. vlt. num.* 7. Alphan. *collect.* 81. Gom. *var. tom. 2. cap. 9. num.* 4. Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 47. num.* 6. Card. Tusch. *tom. 8. lit. T. conclus.* 336. vbi *numero* 6. limitat, quando totum constituens in partes diuisas est distinctum, & diuisum; quia tunc vnaquæque pars de per se stat, secùs quando sunt indiuisæ. 3

Importat hæc dictio, quòd illud quod debet fieri, sit faciendum sine diminutione alicuius partis, quæ comprehendi quomodocumque posset, *vt in l. 2. §. ad filiorum, C. quando, & quibus, lib.* 10. Alex. *cons. 5. num. 14. & 15. lib.* 3. Tiraq. *in l. si vnquam, in verb. totum, num. 1. C. de reuoc. donat.* Rol. *de lucro dotis, quæst.* 38. *num.* 1. Michaël Graff. *de success. in §. Trebellianica, q.* 8. *num.* 4. Marc. Anton. de Amatis Marchiæ *decis.* 39. *num.* 3. 4

Concludit omnia, & nihil indecisum relinquit, vt per Anton Monach. Lucens. *decis. 55. num.* 36. Totum enim qui dicit, nihil excludit; ad tradita per Menoch. *cons. 202. num. 23. & cons. 392. num. 2. & cons. 628. num. 11. & 15.* vbi *num.* 13. subdit, quòd hæc dictio idem significat quòd *Penitus.* 5

SVMMARIVM.

1 *Temporis extremitatem denotat dict.* Tunc, *& conditionem importat.*

2 Tunc, *importat idem quòd*, eo casu.

3 *Temporis extremitatem licèt denotet dictio* Tunc, *tamen de quo tempore significet à verbis præcedentibus dependet.*

4 *Tempus aliud præter illius extremitatem non potest importare dictio* Tunc, *& sufficit quòd momento eodem conditio verificetur, licèt non duret.*

5 *Temporis respectu non semper est terminatè accipienda dict.* Tunc.

6 *Demonstratiua temporis, seu declaratiua rei, cui adijcitur, est dict.* Tunc.

7 *Restrictiua est dict.* Tunc, *& restringit dispositionem ad tempus, & casum expressum, & prohibet extensionem ad alium casum omissum.*

8 *Exclusiua quando sit dictio* Tunc, *ostenditur.*

9 *Casus similes non excludit dict.* Tunc, *si mens non repugnat disponentis.*

10 *Demonstratiuè, & declaratiuè, non autem restrictiuè stat dict.* Tunc, *si ponatur sine aliqua dict. taxatiua.*

Tunc.

Dictio CCCCIX.

1 Denotat temporis extremitatem, & conditionem importat, vt *in l. 4. §. fin.* vbi glos. & Bart. *ff. de condit. & demonstr. & in l. Gallus, in princip.* vbi glos. *verb. tunc.* & ibi notant omnes *ff. de liber. & posthum. & in l. cùm quidam.* vbi Florian. *ff. de vsuris, & in l. penult. ff. de testam. tutel.* glos. & Doctores *in l. 1. C. de codicill.* glos. *in cap. præterea, de appell.* notant Calepin. *verb. Tunc.* Ximenes *in Dictionario Ecclesiast. eod. verb.* Brisson. *lib. 18. de verbor. signif. verb. Tunc.* Dec. *cons. 63. num. 2. & 3. & cons. 89. num. 3. & cons. 226. num. 1. & cons. 313. num. 5. tom. 1. & cons. 372. num. 10. & cons. 523. ad finem, tom. 2.* Castr. *cons. 184. num. 2. & cons. 185. num. 2. lib. 2.* Anchar. *cons. 354. incip. Quidam Antonius, num. 3. & cons. 356. num. 5.* Bald. *cons. 57. col. 1. sub num. 1. vers. quia verba.* Roman. *cons. 131. incip. In primo dubio, vers. secundò istud, & cons. 138. incip. Noua superuenit, vers. secundò quia.* Rip. *in rubr. ff. soluto matrimon. num. 40.* Barbat. *cons. 67. col. 3. vers. restat non capere, lib. 3.* Bellam. *cons. 39. col. penult. vers. verbum enim.* Guido Pap. *decis. 179. num. 2.* Corn. *cons. 204. num. 10. lib. 1. & cons. 296. sub num. 2. lib. 3.* Paris. *cons. 31. num. 26. lib. 1. & cons. 30. num. 56. & cons. 86. num. 34. & cons. 38. num. 28. lib. 2. & cons. 9. num. 21. & cons. 92. num. 9. lib. 3. & cons. 143. in princip. lib. 4.* Ruin. *cons. 130. sub num. 10. lib. 1.* Grat. *cons. 106. num. 2. lib. 2.* Gozadin. *cons. 21. num. 35. & cons. 46. num. 6.* Socin. Iun. *cons. 145. num. 27. vol. 3.* Ioan. de Anan. *cons. 66. num. 3. vers. sed iis non obstantibus.* Crauet. *cons. 98. num. 6.* Berett. *cons. 63. num. 6.* Rol. à Valle *cons. 56. num. 20. tom. 3.* Honded. *cons. 58. num. 76. & 77. vol. 1. & cons. 31. num. 17. & cons. 49. num. 67. & cons. 95. num. 17. vol. 2.* Decian. *cons. 9. num. 53. vol. 2.* Menoch. *cons. 117. num. 28. & cons. 208. num. 51. & cons. 327. num. 59.* Surd. *cons. 236. num. 13. & decis. 207. num. 16.* Cæs. de Graff. *decis. 135. num. 1. de reb. Ecclesiæ non alienan.* Caputaq. *decis. 23. num. 4. p. 2. & decis. 21. num. 2. p. 3.* Verall. *decis. 23. num. 4. p. 3.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Tantùm, vers. Tunc, pag. 125. col. 1.* Rebuff. *in comment. ad l. mulieris appellatione, §. desinere, ff. de verbor. signif.* Bartholom. Perett. *in comment. ad Extrauag. ambitiosæ, de rebus Ecclesiæ non alienan. super verbis, & tunc, à num. 3.* Molin. *de primogen. lib. 3. cap. 5. num. 67.* Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 14. num. 10.* Peregr. *de fideicommiss. art. 29. num. 28.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio 33.* Calder. Pereira *de resolut. emphyt. cap. 5. num. 85. & quæst. forens. cons. 9. num. 3.* Gonzalez *ad reg. 8. Cancellar. glos. 65. num. 2. cum seqq.* Ioan. à Coelmer. *in scholiis ad preces primarias Imperat. sect. 5. §. 2. lit. G. pag. 106.* Galganet. *de condit. & demonstr. p. 1. cap. 12. num. 5.* Franc. Leo *in Thesaur. fori Ecclesiastici, p. 1. cap. 15. num. 3. & num. 43.* Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ, glos. 3. num. 52.* Anton. Monach. Floren. *decis. 50. num. 30.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 390. num. 1.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 774. num. 7.* Rot. apud Farinac. *decis. 144. num. 7. p. 2. recent.*

Et hæc dictio importat idem quod *Eo casu*, vt tradunt Ægid. Bellam. *cons. 39. num. 10.* Roland. *cons. 70. num. 16. lib. 3.* Tusch. *d. conclus. 390. num. 17.* 2

Licèt autem temporis extremitatem denotet, tamen de quo tempore significet, à verbis præcedentibus dependet, *l. in substitutione, ff. de vulgari.* Iacob. Mandel. *cons. 51. num. 20.* quem citat Octauian. Vulpell. *d. loco.* 3

Amplia, quòd hæc dictio in tantum extremitatem temporis importat, vt aliud tempus non possit importare, & sufficit, quòd momento eodem conditio verificetur, licèt non duret. Castren. *cons. 184. num. 2. & cons. 185. num. 2. lib. 2.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 390. num. 9.* vbi *num. 25.* post Roman. *cons. 204. num. 8.* vbi plena Apostilla *in verb. extremitatem,* subdit, quòd si constat de mente, quòd facta certa notificatione teneatur notificatus dare, tunc tempore notificationis; quòd si non dat, non satisfecit obligationi, & quòd denotet extremitatem temporis, & vltimi momenti, dicit idem Roman. *cons. 134. num. 6.* Et quòd denotet extremitatem temporis, vt comprehendat omnes conditiones, si pluribus apponitur. Ita Ægid. Bellam. *cons. 39. num. 3. vers. dicit enim.* vbi *num. 10. vers. præterea,* subdit, quòd denotat extremitatem temporis tam primi, quàm vltimi, si pluribus adiiciatur, prout eum refert Card. Tusch. *d. conclus. 390. num. 4. & 5.* 4

Non est tamen semper hæc dictio respectu temporis terminatè accipienda, iuxta notata per Galganet. *d. tract. de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. q. 36. num. 9.* 5

Est etiam demonstratiua temporis, seu declaratiua rei, cui adiicitur. Cassad. *decis. 1. num. 3. & 4. de testam.* Rota *decis. 14. num. 5. p. 2. diuers.* Duran. *de arte testandi, caut. 5. num. 4. de substit.* Menoch. *de interd. rem. 15. recuperan. num. 392.* Respicit tempus futurum, Idem Menoch. *cons. 106. num. 324.* Importat signatum tempus, & demonstratum tantùm, vt per Bald. *cons. 57. incip. Item instituo, num. 2. vers. secundò est considerandum, lib. 2.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 364. num. 1.* 6

Restrictiua est hæc dictio, & restringit dispositionem ad tempus, & casum expressum, & prohibet extensionem ad alium casum omissum; notant Paris. *d. cons. 92. num. 10. & cons. 20. num. 15. lib. 3.* Cephal. *cons. 269. num. 29. lib. 2.* Grat. *cons. 18. num. 32. & cons. 104. num. 4. lib. 2.* Rimin. Iun. *cons. 80. num. 18. & cons. 100. num. 33. & seq. lib. 1.* Honded. *cons. 8. num. 39. vol. 1.* Menoch. *cons. 117. num. 6. & cons. 152. num. 41. & cons. 198. num. 9. & cons. 746. num. 16. & cons. 1010. num. 10.* vbi ait, quòd restringit dispositionem ad extremum temporis. *& cons. 1061. num. 23. & cons. 1063. num. 2.* vbi ait, quòd non restringit substitutionem ad casum non expressum. Auendan. *ad l. 40. Tauri, glos. 14. num. 10.* Surd. *cons. 236. num. 13. post princip. à num. 46. & seq. & cons.* 7

& *conf.* 344. *num.* 3. & *conf.* 347. *num.* 3. Galganet. *d. q.* 36. *num.* 8. Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. & restringit.* vbi etiam dicit, quòd adiecta personis prohibet extensionem ad alias personas, sicuti adiecta tempori, vel casui.

8 Declara, quòd hæc dictio tunc excludit, quandò pro exclusione concurrit mens disponentis; vt quia superesset persona, quam verisimiliter noluit excludere, prout mater, fratres, & alij similes, vt concludit Cassad. *d. decis.* 1. *in fine, de testam.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 390. *num.* 13. Et quòd non operetur, quando in contrarium stat verisimilis mens testatoris, concludunt Menoch. *d. cons.* 117. *num.* 29. & Surd. *d. cons.* 344. *num.* 13.

9 Et quòd non excludat casus similes, si mens non repugnat disponentis, tradunt Cassad. *d. decis.* 1. *de testam.* Alciat. *lib.* 3. *de verbor. signif. fol.* 68. Gozadin. *cons.* 64. *in fine.* Card. Tusch. *d. conclus.* 590. *num.* 14. Galganet. *d. q.* 36. *num.* 12.

10 Si verò ponatur sine aliqua dictione taxatiua, stat demonstratiuè, & declaratiuè, non autem restrictiuè. Cassad. *d. decis.* 1. *de testam.* Card. Tusch. *d. conclus.* 390. *num.* 12. Galganet. *d. q.* 36. *num.* 10. vbi *num.* 11. subdit, quòd quoties post hanc dictionem testator vlteriùs procedit ad alias substitutiones, eo casu non stat restrictiuè ad tempus, & casum, sed extenditur ad alia tempora, & ad alios casus expressos. Gonzal. *in reg.* 8. *Cancellar. glos.* 65. *num.* 3.

Tradere.

Dictio CCCCX.

1 POtest verbum hoc accipi pro traditione, quæ verè transfert dominium, vt *in §. per traditionem, Instit. de rer. diuis. & in l. traditionibus, C. de pactis.* Quod intelligitur, si sit dominus, qui tradit, ex causa translatiua dominij; si verò non sit, non transfert nisi vsucapiendi conditionem, & tenetur de euictione, vt *in l. clauibus, ff. de contrahen. empt.* Proprietas igitur huius verbi non est, quòd importet transferre dominium, sed solùm corporalem rei possessionem præstare, nisi sit additum promissioni quantitatis. Ita eleganter Bettazol. *de clausulis instrument. claus.* 16. *glos.* 3. *num.* 1. vbi *num.* 2. tenet, quòd verbum *Tradidit* in venditionis instrumento operatur etiam sine clausula constituti, cùm per eam censeatur data licentia emptori accipiendi propria autoritate possessionem rei venditæ.

SVMMARIVM.

1 *Personalissima est dict.* Tu, *& non tantùm relatiua, sed demonstratiua ad oculum.*

2 *Dominium denotat dict.* Tuus.

Tu, Tuus.

Dictio CCCCXI.

1 EST personalissima, & non tantùm relatiua, sed demonstratiua ad oculum, v per Stephan. Gratian. Marchiæ *decis.* 51. *num.* 28.

2 Dictio *Tuus* denotat dominium, vt *in l. Quintus, §. argento, ff. de auro, & argento legato.* notat Surd. *cons.* 73. *num.* 72.

SVMMARIVM.

1 *Localiter, & temporaliter stare potest dictio* Vbi.

2 *Conditionem facit dict.* Vbi, *& importat idem quòd* Si.

3 Vbi, *pro* Quando, *&* Postquam, *sæpè exponitur.*

4 *Inclusiua est dict.* Vbi.

5 Vbi, *aduerbium loci sæpè apud Ciceronem vsurpatur pro* In quo, *vel* In qua.

6 Vbi, *accommodatur ad personas, & ad numerum multitudinis.*

7 Vbi, *pro* Postquàm, *sæpè vsurpatur.*

8 Vbi terrarum, vbi gentium, *ampliationem continent.*

9 Vbi, *interdum assumit* Statim, Continuò, Quamprimùm, Illicò, *& similia.*

Vbi.

Dictio CCCCXII.

DVpliciter stare potest hæc dictio, scilicet localiter, & temporaliter. glos. *in l. si quis in legato, ff. de iudiciis.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. statim in princip. pag.* 126. vbi subdit, etiam denotare diuersitatem causarum, vel negotiorum, & locorum. 1

Importat idem quod *Si*, & facit conditionem, vt *in l. si ita scriptum*, 45. *§. fin. ff. de legat.* 2. notant Menoch. *cons.* 473. *num.* 1. & 17. Anton. Monach. Bononien. *decis.* 61. *num.* 45. Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. & facit.* vbi addit, huiusmodi conditionem formam inducere. 2

Pro *Quando*, & *Postquàm* interdum exponitur, secundùm Menoch. *d. cons.* 473. *num.* 6. 3

Includit hæc dictio, vt per Oldrad. *cons.* 49. *num.* 7. *vers. dictio Vbi.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 238. *num.* 4. 4

Apud Ciceronem *Vbi* aduerbium loci sæpe vsurpatur pro *In quo*, vel *In qua*, vt *lib.* 4. *epist.* 4. Vt is cuique locus, vbi ipse sit, miserrimus esse videatur. Id. *lib.* 6. *epist.* 1. in ea vrbe natus es, vbi nata, & alta est ratio, ac moderatio vitæ. 5

Accommodatur etiam ad personas, & ad numerum multitudinis. Cic. *pro Quin.* Neque nobis adhuc præter te quispiam fuit, vbi nostrum ius contra illos obtineremus. Id. *in Orat.* In his sermonibus, qui dialogi dicuntur, vbi etiam de industria faciendum fuit. 6

Sæpè etiam pro *Postquàm* vsurpatur. Cic. *in Pis.* vbi Galli cantum audiuit. Id. *pro Balb.* Vbi semel quis peierauerit, ei credi posteà, etiamsi per plures deos iuret, non oportet. 7

Vbi terrarum, vbi gentium, amplificationem continent. Cic. *ad Attic. lib.* 5. *epist.* 97. Quid ageres, vbi terrarum esses ne suspicabar quidem. Id. *pro Rabir.* Vbi terrarum sumus? 8

Interdum assumit *Statim, Continuò, Quamprimùm, Illicò*, & similia. Cic. 3. *Ver.* Hæc vbi filio nunciata sunt statim examinatus ad ædes contendit. Terent. *Heaut.* Vbi aperuit ostium, continuò hic se conijcit intrò. Plaut. *Amphit.* Hæc vbi legati pertulêre, castris illicò producit omnem exercitum. 9

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalis dictio est* Vbicumque, *apta comprehendere omnia loca vniuersaliter.*

2 Vbique, *accipitur pro quocumque loco, & intelligitur de loco idoneo.*

Vbicumque, Vbique,

Dictio CCCCXIII.

1 VNiuersalis dictio est, apta comprehendere omnia loca vniuersaliter, *cap. ad honorem, de auctor. & vsu pallij, l. vbicumque, ff. de interrog. action.* quæ vult, scribentem posse vbicumque compelli recognoscere manum suam. Importat in omni tempore, & in omni causa, & siue parte instante, siue ex æquitate Iudicis. Et sic importat sine vlla distinctione, vt per Roman. *cons. 373. incip. In casu proposito, in princ. num. 2. & 3.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 391. num. 1. & 2.* vbi *num. 3.* declarat cum eodem Romano, quòd in causa ordinaria, non poterit interrogari post conclusum in causa, sed in causa summaria secundùm alias leges; nec inducit dispensationem seu derogationem: & *num. 4.* post Gemin. *cons. 92. num. 2. vers. quia ad hoc respondetur,* limitat, quando profertur in materia, quæ per alia iura est restricta ad quædam loca, quia tunc hæc dictio importat solùm illa loca restricta per alia iura.

2 Dictio *Vbique*, accipitur pro quocumque loco, vt *in l. 1. vers. vbique, ff. solut. matr. princip. Instit. de vsucap.* notat Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Vbi, vers. Vbique, pag. 126.* Intelligitur de loco idoneo, sicut & dictio, *quolibet loco*, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. glos. 7. num. 30.*

SVMMARIVM.

1 Ve, *multipliciter ponitur, & stat secundum subiectam materiam.*

2 *Copulatiuè aliquando stat dictio* Ve, pro Et.

3 Ve, *interdum accipitur pro disiunctiua.*

Ve,

Dictio CCCCXIV.

1 HÆc dictio multipliciter ponitur, & stat secundùm subiectam materiam, vt asserunt Gom. *in §. pœnales, sub num. 45. Inst. de action.* Menoch. *remed. 3. adipisc. num. 21.*

2 Nam aliquando stat copulatiuè pro *Et*, vt *in l. etsi post tres, ff. si quis caut. & in l. si quis ita,* vbi Bart. *ff. de iniusto rupto.* notant Glos. *verb. ex stipulatione, in l. fin. ff. de dote praleg.* Alex. *in l. si cùm dotem, §. item pater, sub num. 5. ff. soluto matrim.* Gom. *d. nu. 45. vers. item aduersus.* Gungen. *cons. 65. num. 29. tom. 1.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 11. glos. 4. num. 4.* Pacific. *de Salu. interd. insp. 3. cap. 1. num. 18.* Et hoc procedit in dubio, vt semper pro copula accipiatur. Aretin. *in l. 3. in princip. col. 2. & in l. quod meo, num. 12. ff. de acquir. possess.*

3 Interdum verò accipitur pro disiunctiua, vt *in l. Stichum, §. Stichus, & ibi glos. ff. de statulib. & in l. Paulus, §. Paulus, ff. ad leg. Cornel. de falsis. & in l. fin. in princip.* vbi notat Aretin. *ff. de verb. obligat.* Bertazol. *d. num. 4.* vbi subdit, se putare ita accipi debere, *in rub. C. de his qua vi, metusve causa fiunt.*

SVMMARIVM.

1 Vel, *non solet poni nisi inter diuersa idem importantia, seu parum distantia.*

2 *Alternatiua est dictio* Vel, *etiam in se habens implicationem.*

3 *Disiunctiua est dict.* Vel, *quoad verba, & quoad effectum.*

4 *Copulatiuè sumitur dict.* Vel, *pro* Et, *quando ponitur inter genus, & speciem.*

5 *Declaratiuè sumitur dictio* Vel, *pro* Id est, *quando ponitur inter duas dictiones idem significantes.*

6 Etiam, *importat dictio* Vel, *quando ponitur vni soli.*

7 Vel, *interdum ponitur pro* Saltem.

8 Vel, *nonnunquam accipitur pro* Vt.

9 *Augmentatiuè quandoque ponitur dictio* Vel.

10 *Correctiuè aliquando ponitur dictio* Vel.

11 *Ambiguitatem, seu obscuritatem denotat dictio* Vel.

Vel.

Dictio CCCCXV.

HÆc dictio de sui natura non solet poni nisi inter diuersa, vt *in rubr. ff. de acquiren. vel amittenda hared.* tradunt Ign. *in auth. ex causa, num. 7. C. de liber. prateris.* Bart. *in l. supra, §. officium, in fine, ff. de aqua pluu. arcen.* Alex. *in rubr. num. 4. ff. de vulgari.* Cæpol. *cons. 71. num. 7. in crimin.* Bald. *cons. 378. num. 9. vol. 5. & in l. filia, in 1. opposit. C. de collationib.* Zabarel. *in Clem. 2. q. 2. num. 8. de atate, & qualit.* Roman. *cons. 83. num. 2.* Rebuff. *in l. 130. vers. accedit, ff. de verbor. signif. & in l. vnica, in glos. 1. num. 3.* & in glos. *verb. proferuntur, num. 3. C. de sentent. qua pro eo.* Mandos. *in reg. 1. Cancellar. q. 10. num. 10. & 18. & in glos. facult. §. & taxam, in verb. vel, fol. 333. col. 1.* Menoch. *cons. 416. num. 16. & cons. 646. num. 2.* Flamin. *de confident. q. 28. num. 212.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 48. num. 17. & glos. 52. num. 3.* Cened. *post lib. practic. & canonic. quast. sing. 29. num. 8.* Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap. 5. num. 205.* Ferrer. *in constitut. Cathalonia, glos. 4. num. 122.* vbi subdit, quòd disiungit casus. Rot. *decis. 770. num. 4.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissimarum*, vbi habetur, quòd ampliat dispositionem, etiam ad diuersa. Et quòd ponitur etiam inter diuersa idem importantia, seu parum distantia, tradunt Grat. *cons. 43. num. 17. & cons. 111. num. 3. & cons. 104. num. 8. vol. 1.* Roman. *cons. 83. num. 2.* Cassan. *in consuetud. Burgundia, rubr. 4. §. 23. in vers. Ou promis, num. 1. pag. 781. & cons. 39. num. 101.* Mandos. *d. q. 10. num. 18.* vbi subdit, quòd ista dictio quandoque ponitur inter similia, & inter eadem importantia. 1

Alternatiua dictio est etiam, in se habens implicationem, vt tradunt Doctores *in cap. inter cateras, de rescriptis,* 2

de rescriptis, & *in l. hac verba, ille, aut ille, ff. de verbor. signif.* Parif. *conf.* 91. *num.* 29. *lib.* 2. Octauian. Vulpell. *de præpos.* & *aduerb. signif. sub dict. Vbi, vers. Vel, pag.* 127. *col.* 1. Portoles *de consortibus, cap.* 1. *num.* 66. Menoch. *conf.* 3. *num.* 21. & *conf.* 512. *num.* 3. & *de arbitr. conf.* 544. *num.* 3. Grat. *conf.* 160. *num.* 48. *vol.* 2. Honded. *conf.* 15. *num.* 11. *vol.* 1. Parif. *de confident. q.* 32. *num.* 38. Surd. *conf.* 393. *num.* 8. Aloyf. Ricc. *in decif. Curia Archiepiscop. Neapolit. decif.* 72. *num.* 5. *p.* 1. Card. Tufch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 244. *num.* 2. & 3. & *concl.* 392. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Caftilion. *conf.* 24. *num.* 51, fubdit, quòd fi ponatur inter incompatibilia, non importat alternatiuam, feu electionem, fed ordinem, prout in claufula codicillari, quòd valeat iure teftamenti, vel codicillorum; importat, quòd fi poteft valere iure teftamenti, valeat ex ordine, fi non poteft, tunc iure codicillorum valeat, quod etiam poft Guid. Papæ *conf.* 33. *num.* 33. refert Cened. *d. fing.* 29. *num.* 7.

3 Disiunctiua quoque eft hæc dictio quoad verba, & quoad effectum, *l. cum, ff. quando dies legati cedat, l. fi illud.* vbi Bald. *ff. de legat.* 2. fufficit enim, alteram partem effe veram, *l. plane, §. penult. ff. de legat.* 1. *l. quicumque, C. de feru. fugitiuis, l. fin. §. fi autem fub conditione, C. commun. de legat. Clem.* 1. *verf.* & *nihilominus.* & ibi glof. *verb. a, vel ad ipfam, de fequeftrat. poffeffion. cap. inter cæteras.* vbi Panorm. *num.* 4. & Dec. *num.* 22. *cum feqq. de refcript.* Parif. *conf.* 47. *num.* 3. *vol.* 3. Caffan. *conf.* 39. *num.* 101. Rebuff. *in l.* 37. *in fine, de verbor. fignif.* & *in l. vnica*, in glof. *verb. proferuntur, num.* 3. *C. de fent. quæ pro eo.* Menoch. de *præfumptionib. lib.* 4. *præfumpt.* 83. *num.* 66. Bartholom. Perett. *ad Extrauag. ambitiofæ, de reb. Eccleſ. non alienan. fuper verb. Vfibus, num.* 20. & 21. *pag.* 152. Cened. *d. fing.* 29. *num.* 1.

4 Copulatiuè pro *Et* fumitur, quando ponitur inter genus, & fpeciem, vt per Bart. *in l. fi is, qui ducenta, §. vtrùm, in* 7. *oppofit. num.* 2. *ff. de rebus dubiis.* Bald. *conf.* 378. *num.* 9. *vol.* 5. Sebaftian. Medicis *de diffinit. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 2. Menoch. *conf.* 187. *num.* 18. & *conf.* 54. *num.* 15. vbi ait, in copulatiuæ naturam abire, ne repugnantia contingat. Aloyf. Ricc. *d. decif.* 72. *num.* 6. Cened. *d. fing.* 29. *num.* 2. Sic etiam pofita inter duas perfonas æqualiter vocatas ftat pro copulatiua, & non pro difiunctiua, vt per text. *in l. cùm quidam, §. melius itaque, C. de verbor. fignif.* tradunt Menoch. *conf.* 187. *num.* 19. *cum feqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glof.* 3. *num.* 15. Peregr. *conf.* 109. *lib.* 3. vbi quid, fi ponatur inter perfonas, inter quas cadit affectio. Declarat tamen non ftare pro coniunctiua, & copulare contra proprietatem verborum, & naturam, nifi vrgeant coniecturæ, vel neceffitas; & multo minùs, quando copula expofita fecundùm fuam naturam non requireret vtrumque copulatum fimpliciter omni cafu, fed folùm incipiendo ab vltimo. Ita Franc. Aret. *conf.* 13. *incip. Vifo diligenter, num.* 5. *verf. exponere autem.* Card. Tufch. *d. lit. D. concl.* 244. *num.* 14.

5 Declaratiuè etiam fumitur pro *Id eft*, quando ponitur inter duas dictiones idem fignificantes, feu inter duo idem fignificantia, vt *in rubr. C. fi ager vectigalis, vel emphyt. pet.* & *in l. fciendum, §.* 1. *qui fatifdare cogantur*, & *in l.* 1. iuncta glof. *C. de repudiis.* Curt. Iun. *conf.* 145. *num.* 12. Bart. per text. ibi *in l. vbi pactum, num.* 1. *C. de tranfact.* Bald. *in cap. paftorali, poft num.* 3. *de caufa poff.* Bellon. *conf.* 53. *num.* 7. Portoles *d. cap.* 1. *num.* 65. Corn. *conf.* 96. *num.* 16. *vol.* 1. Rebuff. *in l.* 37. *in fine, verf. notate, ff. de verb. fignificat.* Ofafc. *decif.* 89. *num.* 4. Mandof. *in glof. facult. §.* & *taxam, in verbo Vel, fol.* 333. *col.* 2. Menoch. *conf.* 347. *num.* 19. & *conf.* 1029. *num.* 14. Aloyf. Ricc. *in praxi aurea, refol.* 478. *num.* 2. Cened. *d. fingul.* 29. *num.* 3. præcipue quando eft pofita poft genus, vt cenfuit Rota *decif.* 300. *num.* 26. apud Farin. *p.* 1. *recent.*

Etiam importat hæc dictio, quando ponitur vni foli, vt *in l.* 1. vbi Glof. *C. de vendit. reb. fifcalib. lib.* 10. & *in princ. Inftit. ad leg. Falcid. iuncta glof. ibi, in verbo Vel*, tradunt Glof. *verbo Vel hoc, in l.* 1. *ff. ad Syllan.* & *in l. proinde, §. fi feruus, ff. de ftipulat. feruor. quæ exponit Vel, pro Etiam.* Mandof. *d. verbo Vel, fol.* 311. *col.* 1. *in fine.* Rebuff. *in d. l.* 37. *in fine.* Cened. *d. fing.* 29. *num.* 4. 6

Interdum ponitur pro *Saltem*, vt *in l.* & *feruorum, iuncta glof. fin. ff. de ftatu homin.* & *in l. teftamentum, iuncta glof. in verbo Vel, ff. de manumiff. teftam.* Glof. *in l.* 1. *§. feruis quoties, in verbo Vel hoc, ff. ad Syllanian. §. fufficit.* ibi, *vel medio tempore, iuncta glof. Inftit. de ingenuis. §.* 1. *ibi, vel feruum, iuncta gloff. Inftit. quibus ex caufis manumittere non licet.* Mandof. *d. verbo Vel, fol.* 311. *col.* 1. Cened. *d. fing.* 29. *num.* 5. 7

Quandoque accipitur pro *Vt*, vt per Cofin. *in pragmat. fanct. tit. de elect. in cap. ficut, in glof. Vel.* Cened. *d. fing.* 29. *num.* 6. 8

Nonnunquam augmentatiuè ponitur, vt *in l. litteras, ff. de verb. fignific.* notant Mandof. *d. quæft.* 10. *num.* 18. Octauian. Vulpell. *citato loco, ftatim in principio.* 9

Aliquando correctiuè, vt *in l.* 52. *is qui, §. fi libero*, vbi Paul. de Caftr. *ff. commodati.* Octau. Vulpell. *citato loco.* 10

Denotat quandoque ambiguitatem, feu obfcuritatem, vt poft Angel. *in conf.* 94. *num.* 5. *verf. illa enim*, tradit Card. Tufch. *d. lit. D. conclus.* 244. *num.* 6. 11

SVMMARIVM.

1 *Temporis modicum internallum importat dict.* Vel circa, & *ad fummum fex menfes.*

2 *Menfuræ in venditione quantitatis adiecta dict.* Vel circa, *facit totum venire.*

Vel circa.

DICTIO CCCCXVI.

Intelligitur hæc dictio de modico temporis interuallo, vt per Rodoan. *de reb. Ecclefiæ non alienan. in tit. quid* & *quando dicatur modicum, num.* 15. 16. & 17. Menoch. *de arbitr. cafu* 46. *num.* 3. Et ad fummum importat fex menfes; ita quòd narrato, quòd quis poffedit per quatuor annos, vel circa, fufficiat verificare, quòd poffedit per tres annos cum dimidio, & fic fimiliter in ætate, *argum. l. non tantùm, ff. de excufat. tutor.* tradunt Alex. *conf.* 88. *num.* 9. *lib.* 6. Rebuff. *in l. cæterorum, in fine, ff. de verb. fignificat.* & *in praxi beneficiali, tit. de difpenf. ratione ætatis, verf. feu circa,* & *conf.* 73. Menoch. *d. caf.* 46. *num.* 5. Rota *decif.* 297. *num.* 1. *lib.* 2. *p.* 3. *diuerf.* Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *cap.* 3. *§.* 1. *num.* 49. 1

Adiecta menfuræ in venditione quantitatis facit totum venire, fecundùm Bertazol. *de clauf. inftrum. clauf.* 20. *glof.* 21. *num.* 2. 2

Cætera habes fuprà in dict. *In circa.*

SVMMARIVM.

1 *Explicatiua, feu potiùs exemplificatiua eft dictio* Veluti.

2 *Veritatis*

2 *Veritatis expressiua interdum est dictio* Veluti.

3 *Similitudinem nonnunquam denotat dictio* Veluti, *& ponitur pro* Sicut.

4 Velut, *idem importat quod* Quasi, *& similitudinem importat.*

Velut, Veluti.

Dictio CCCCXVII.

1 EST explicatiua hæc dictio, seu (vt interpretes iuris aiunt) exemplificatiua, vt *in l. 3. & l. Labeo 2. §. 1. ff. de verb. significat. & in l. inter publica, ff. eod. tit.* quæ loquitur de dictione *Velut*, & *in l. qui restituere. C. de rei vendic. & in l. veluti. C. de eden.* Corn. *consl. 254. sub num. 2. vol. 3.* Ferrer. *in constit. Cathalon. glos. 7. num.* 100.

2 Interdum est expressiua veritatis, vt *in l. quoties, C. de iure dotium.* Alber. *in diction. in verbo Velut.*

3 Nonnunquam importat similitudinem, & ponitur pro *Sicut*, vt *in l. 2. cum ibi notatis. ff. de leg. 2. & in §. 2. Instit. qui satisdare cogantur*, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 51. num. 6.*

4 Et de dict. *Velut*, quòd stet pro *Quasi*, & importet similitudinem, tradunt Dyn. *consl. 41. num. 3. vers. Cùm ergo.* Calderin. *consl. 496. aliàs 5. circa fin. de hæret. & consl. 553. aliàs 8. de verb. signif.* quos refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 375. num. 1.* vbi *num. 2.* post Franch. *in cap. cùm contumacia, in 2. notab. de hæretic. lib. 6.* declarat, quòd dictio *Velut*, etiam est expressiua veritatis.

Vendere.

Dictio CCCCXVIII.

1 VErbum hoc naturaliter de vera venditione, non autem de ficta, vel simulata interpretandum est, vt post Paul. de Castr. notat Bertazol. *de clausulis instrument. clausl. 16. glos. 2. num. 1.* vbi subdit, quòd venditionis appellatione de sui propria significatione venit venditio, & non alius contractus.

2 Aliquando tamen pro locare exponitur, secundùm Calder. Pereira *de empt. & vend. cap. 7. num. 7.*

Verè.

Dictio CCCCXIX.

1 FIctionem omnem excludit, iuxta tradita per Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 15. num. 15.* Et interdum idem importat, quod *Propriè*, secundùm Farinac. *in praxi crimin. p. 4. consl. 76. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Aduersatiua præcedentium in iure, & in facto est dict.* Verò.

2 *Qualitates præcedentes repetit, & aduersatur retenta eadem qualitate, dict.* Verò, *interdum verò non aduersatur, vt* num. 3.

4 Verò *importat quandoque idem quòd* Sed.

Verò.

Dictio CCCCXX.

ADuersatiua est hæc dictio præcedentium in 1
Iure, & in facto, vt *in l. hoc amplius, §. de his autem.* vbi Bart. *ff. de damno infecto, & in l. si verò, ff. qui satisdare cogantur.* notant Bart. *in l. si ita scriptum, num. 1.* & ibi Paul. *num. 2.* Alex. & Ias. *num. 4. de liber. & posthum.* Cepol. *consl. 68. num. 5. in crimin.* Bec. *in rubr. C. qui admitti, num. 68. & consl. 301. num. 16.* Gom. *in cap. si annum, §. si verò, num. 1. de indiciis, lib. 6.* Zabarell. *consl. 58. num. 1.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. præfatique, in vers. verò.* Menoch. *consl. 201. num. 34. & consl. 737. num. 15.* Surd. *consl. 315. num. 1.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 99. num. 1.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. statim in princip. pag. 127.* vbi intelligit, quando id, cui adiicitur, diuersam habet rationem. *& num. 1.* subdit, quòd affert diuersitatem in Iure, & in facto, quando aduersatiuè posita est sine copula, plerumque tamen præcedentibus non repugnat, vt *in auth. de hæredib. & Falcid. in princip. collat. 1.* notat Burg. de Pace *p. 1. l. 3. Tauri, conclus. 4. num. 579.*

Repetit etiam qualitates præcedentes, & aduer- 2
satur, retenta eadem qualitate, vt *in l. Seia, §. Cato, ff. de fundo instructo, cap. pastoralis, §. si verò, de causa possess. cap. 2. vers. vbi verò, de restit. in integrum, lib. 6. cap. pia, vers. si verò, de exceptionib. lib. 6. Clem. 1. de foro competen.* notant Alex. *consl. 99. num. 9. vol. 7. & consl. 249. num. 2. & 5. vol. 6.* Ruin. *consl. 111. num. 6. lib. 3.* Natt. *consl. 570. num. 9.* Socin. Iun. *consl. 83. num. 1. lib. 1.* Menoch. *d. consl. 76. num. 6. & consl. 530. num. 18.* vbi loquitur de dictione *Verùm.* Rebuff. *in d. vers. verò.* Peregr. *de fideicommiss. art. 16. num. 91.* Surd. *consl. 315. num. 1. & 2.* Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. q. 18. num. 5.* Cened. *d. sing. 99. num. 2.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 240. num. 7.* vbi *num. 8.* cum Alexand. *d. consl. 99. num. 9. lib. 7.* subdit, habere locum etiam in qualibet alia dictione aduersatiua. *& num. 9.* post Ruin. *consl. 176. num. 8. lib. 2.* declarat procedere, quando oratio sequens, in qua est dictio aduersatiua, non est perfecta; secùs, si esset perfecta. Et quòd hæc dictio sit suppositiua omnium qualitatum expressarum in præcedenti dispositione, tradunt Bald. *in l. omnes populi, num. 21. ff. de Iustitia, & Iure.* Ruin. *consl. 111. num. 6. lib. 3.* Marescot. *variar. resolut. lib. 1. resol. 94. num. 68.*

Interdum tamen non aduersatur, nec repetit 3
qualitates præcedentes, vt *in l. eas causas, vers. eas verò.* & ibi glos. Bart. & Castr. *ff. de condit. & demonstr.* vbi intelligunt, dictionem *Verò* pro *Enim*, & sic ponitur affirmatiuè. Aliquando ponitur inceptiuè, vt *in §. is verò, ad quem. Instit. de rerum diuis. cap. quosdam, de præscrips. cap. super eo, de elect. cap. transmissa, vers. quia verò, de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ.* Cened. *d. sing. 99. num. 4.*

Importat quandoque idem quod dictio *Sed*, se- 4
cundùm Menoch. *consl. 76. num. 7.* & Octauian. Vulpell. *citato loco, num. 1.*

Versus.

Dictio CCCCXXI.

REspectu loci non includit locum, vt tradit Se- 1
raphin. *decis. 167. num. 1.* Nam ex germana significatione, loci quamdam circumstantiam indicat,

dicat, quæ à loco ipso relato differt, vt liquidò colligi potest ex Cicerone *lib. 4. ad Attic.* dum ait: Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versùs nauigarem, cœpi regiones circum circa prospicere. *& in epist. lib. 16. ad Attic.* inquit: Verti me à Minturnis Arpinum versùs. Et Plautus ait: Ego portas versùs pergam, & perquiram, quem si non inuenero, domum versùs reuertar. Refert Glorit. *resp.* 10. *num.* 100. & in terminis, quòd hæc dictio *Versus* denotet situationem, & non propinquitatem, ex Plauto suprà allegato tenuit Rota *in Theatina iurisdictionis, 17. Iunij 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farinac. *decis. 509. num. 5. p. 1. recent.* & *in eadem, coram eodem, 26. Iunij 1615.* impressa per eumdem *decis. 683. num. 5. eadem p. 1. recent.*

SVMMARIVM.

1 Vicissim, *eiusdem est significationis quòd* Inuicem.

2 *Substitutionem reciprocam inducit dictio* Vicissim.

Vicissim.

DICTIO CCCCXXII.

1 EIusdem est significationis, quæ est dictio *Inuicem*, de qua suprà suo loco, *l. fideicommisso, C. de transact. cap. 1. de mutuis petit.* vbi Abb. *num.* 6. post glos. dicit, quòd illud dicitur vicissim fieri, quod fit eodem tempore, ordine tamen successiuo, ita tamen quòd non concurrat cum temporis momento,

2 Inducit substitutionem reciprocam, vt *in l. in testamento, §. hæc verba, ff. de hered. instituen.* notat Menoch. *cons. 95. in princip.* quem refert Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Verò, vers. Vicissim, pag.* 127.

SVMMARIVM.

1 *Declaratiua simul, & restrictiua præcedentium est dict.* Videlicet.

2 *Demonstratiuè secundùm subiectam materiam nonnunquam stat dictio* Videlicet.

3 *Demonstratiuè magis, quàm restrictiuè in dubio stat dict.* Videlicet.

4 *Oppositiuè interdum stat dictio* Videlicet, *quandoque determinatiuè.*

Videlicet.

DICTIO CCCCXXIII.

1 REgulariter hæc dictio præcedentium est declaratiua, simul & restrictiua, vt *in l. videlicet, ff. ex quibus causis maiores, & in l. videlicet, ff. de pactis, & in l. si quis, §. si in venditione*, aliàs *l. si in venditione, ff. commun. prædior. cap. transmiss. de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ*, ibi, *vxore sua defuncta, filiam eius, priuignam videlicet propriam, & in cap. sacrosancta, de elect. & in cap. nouimus, de verbor. signif.* notant glos. & Bart. *in l. 1. num. 2. ff. ad legem Aquiliam.* glos. *in Clem. causam, verb. videlicet, de elect.* Paris. *cons.* 6. *num. 22. & cons. 92. num. 33. vol. 1. & cons. 85. num. 47. vol. 2. & cons. 63. num. 2. vol. 3.* Corn. *cons. 105. num. 10. & cons. 221. num. 6. & cons. 195. num. 4. vol. 3.* Purpurat. *cons. 475. num. 3.* Dec. *cons. 47. num. 1. & 2. & cons. 423. num. 15.* Socin. sen. *cons. 47. num. 7. vol. 1. & cons. 32. num. 4. & cons. 41. num. 36. vol. 4.* Socin. Iun. *cons. 123. num. 3. vol. 3.* Grat. *cons. 6. num. 28. & cons. 7. num. 1. vol. 1.* Cephal. *cons. 637. num. 4. & cons. 704. num. 15.* Crauet. *cons. 273. num. 9. & cons. 310. num. 2.* Bursat. *cons. 9. num. 18. & cons. 13. num. 33.* Rimin. *cons. 67. num. 42.* Ang. *cons. 354. in princip.* Surd. *cons. 315. num. 61. & decis. 161. num. 8. & de aliment. tit. 1. q. 42. num. 100.* Decian. *cons. 55. num. 24. vol. 3.* Menoch. *cons. 21. num. 27. & cons. 706. num. 10. cum seqq.* Peregr. *cons. 138. num. 7. vol. 1.* Caualcan. *decis. 19. num. 34. de vltim. volunt. in 3. parte, & decis. 23. num. 6. ead. p. 3.* Vinc. de Franch. *decis. 117. num. 12. p. 1.* Marant. *de ord. iudicior. p. 3. tit. iudicij rela aggreditur. num.* 105. Sim. de Prettis, *de interpret. vltim. volunt. lib. 2. interpret. 3. dub. 1. solut. 4. num.* 10. Annib. Rochus *de Visit. in glos. Videlicet, pag.* 241. Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. §. ordinat. in vers. Videlicet, fol. 69. col. 4. & in tit. de annatis, §. item, in vers. Videlicet, fol. 157. col.* 4. Octau. Vulpel. *de prepos. & aduer. signif. sub dict. Verò, vers. videlicet, pag.* 127. Bertazol. *de claus. instrum. claus. 38. glos. 3. num.* 1. Cald. Pereira, *de renouat. emphyt. q. 11. num.* 15. Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing. 66. num. 1. & 2.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. num.* 50. Farinac. *in praxi crim. p. 4. cons. 95. num.* 6. & Steph. Gratian. Marchiæ *decis. 44. num.* 7. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium sedium erect. cap. 1. num.* 27. Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 393. num. 1. cum seqq.* Ioan. à Cochier *in proœm. Regul. Cancell. nu.* 18. Glorit. *resp. 1. p. 3. num.* 33. Gregor. *decis. 286. numero* 9.

Nonnunquam stat demonstratiuè secundùm subiectam materiam, vt *in cap. cum Martha §. distinguendum, de celebrat. Missarum.* Ias. *in l. tempus, num. 1. ff. de re iudicat.* Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §. præfatiq. in vers. Videlicet, fol.* 300. Dec. *cons. 47. num. 4. vers. non obstat.* Cened. *d. sing. 66. nu.* 2. 2 Et in dubio stat magis demonstratiuè, quàm restrictiuè, secundùm Aym. *cons. 227. num. 4. & 8. & cons. 245. nu. 9. & cons. 273. sub num.* 9. Anton. Monach. Lucens. *decis. 13. num.* 3. 3

Interdum stat oppositiuè, vt *in cap. post electionem, de concess. præbendæ, & in cap. scriptum, de elect. & in cap. 1. de priuil. lib.* 6. Aliquando exemplificatiuè, vt *in cap. nihil, circa finem, de elect.* Quandoque determinatiuè, vt *in cap. super litteris, de rescriptis.* 4

SVMMARIVM.

1 *Improprietatem denotat verbum* Videtur.

2 *Fictionem inducit verbum* Videtur.

3 *Præsumptionem quandoque significat verbum* Videtur.

4 *Arbitrium boni viri aliquando importat verbum* Videtur.

5 *Visionem interdum importat verb.* Videtur.

6 *Veritatem nonnunquam importat, & certitudinem denotat verbum* Videtur.

Videtur.

DICTIO CCCCXXIV.

IMproprietatem denotat hæc dictio, vt *in l. 1. §. deiecisse videtur, ff. de vi, & vi armata.* Pichard. *ad* 1

§. *nominatim, num. 6. Instit. de exhæredat. liber.* Ferrer. *in consilt. Cathaloniæ, glos. 2. num.* 108. Accac. Anton. *in comment. ad l. 5. ff. de cond. & demonstr. num.* 105.

2 Fictionem inducit, vt *in d. l. 1. §. deiecisse, & in l. naturaliter, in princ. ff. de acq. possess.* notant Roman. *cons.* 224. *incip. Ista captura, in fine.* Tiraq. *de iure constituti, p. 2. ampliat. 1. num.* 7. Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. num.* 646. Thomas de Thomasset. *in florib. legum reg.* 303. Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. præs.* 55. *num.* 9. *& præsumpt.* 86. *num.* 12. Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure, p. 1. cap. 8. num.* 78. Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus.* 394. *num.* 1.

3 Præsumptionem quandoque significat secundùm Menoch. *d. lib. 4. præsumpt.* 89. *num.* 12. *& cons.* 370. *num.* 10. Accac. Anton. *in comment. ad l. cùm auus,* 102. *num.* 16. *ff. de cond. & demonstr.*

4 Arbitrium boni viri aliquando importat, vt per Roman. *cons.* 228. *incip. Pro plena, num.* 11. *vers. ceterum*, vbi Apostil. *in verb. Boni viri.* Vallasc. *consult.* 153. *num.* 25. Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. num.* 50. *in princip.* Card. Tusch. *d. concl.* 394. *num.* 4. Greg. *decis.* 251. *num.* 8. Rota apud Zach. *post tract. de oblig Camer. decis. 2. num.* 10. *& decis. 3. num.* 5. vbi *num.* 2. subdit, quòd quandoque necessitatem importat. Et etiam apud Farin. *decis.* 359. *num.* 6. *& decis.* 640. *num.* 13. *& decis.* 698. *num. 3. p. 1. recent.*

5 Visionem interdum importat, quæ non habetur pro certa, & aliquando visionem certam, vt ex Bart. *cons.* 111. *incip. Quæritur, num. 5. lib.* 1. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 394. *num.* 4.

6 Veritatem nonnunquam importat, & certitudinem denotat, quando pronunciatur à Iure, vt *in l. quid tamen, §. arbiter, ff. de arbitris.* Zabarel. *cons.* 60. *num. 5. vers. tamen.* Rebuff. *in compendio alienationum, num.* 71. *pag. mihi,* 76. Card. Tusch. *d. concl.* 394. *num.* 3. Aliàs verò non importat veritatem secundùm Surd. *decis.* 195. *num.* 13. Seraph. *decis.* 522. *num.* 2.

Vindicare.

Dictio CCCCXXV.

1 Verbum hoc, sicut & *Vindicta*, intelliguntur de vindicta non propria auctoritate sumenda, vt notant Glos. 1. *in l. 1. ff. de indignis.* Cald. Pereira *quæst. forens. seu receptar. sent. cons.* 35. *num.* 33. Sic etiam verbum *Vlcisci*, intelligitur iure mediante. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 74. *num.* 51.

Summarium.

1 Vix, *imminuendi, ac penè negandi vim habet.*
2 Vix *fieri illud dicitur quod fieri potest, licèt cum difficultate.*
3 *Exceptionem & regulam esse in contrarium denotat dict.* Vix.
4 *Expectationem diuturnam declarat dict.* Vix.

Vix.

Dictio CCCCXXVI.

1 Vix, imminuendi, ac penè negandi vim habet, Cic. 1. *de Orat.* In dicendo vix paucos proferre possumus. Id. 2. *Acad.* Nos probabilia quidem multa habemus, quæ sequi facilè affirmare vix possumus.

Illud dicitur vix fieri, quod fieri potest, licèt cum difficultate, vt *in cap. hac cuius placiti,* vbi Glos. 12. *q.* 2. *cap. 2. de cognat. spirit. lib.* 6. notat Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Violenter, vers. Vix, pag.* 129. vbi subdit, quòd est dictio diminutiua, & quandoque interpretatur pro *Nullo modo.* 2

Denotat exceptionem, & regulam esse in contrarium, vt *in l. vix certis armis,* vbi glos. *ff. de indicijs, & in l. intra, §. fin. ff. de minorib. & in l. si hæres, ff. ad legem Falcidiam.* 3

Vix tandem diuturnam expectationem declarat. Cic. *lib. 5. epist.* 9. Vix tandem legi litteras dignas Appio Claudio. Id. *in Pis.* Gabinius ipse vix, sed tamen se collegit. 4

Vlteriùs.

Dictio CCCCXXVII.

Non solùm hæc dictio est inclusiua, sed repetitiua omnium qualitatum præcedentium, iuxta tradita per Dec. *cons.* 189. *num. 7. tom.* 1. Pedem. *decis.* 52. *num. 4. & 15.* Surd. *cons.* 274. *num.* 16. 1

Tollit ipso iure ius petendi, vt per Garz. Girond. *de priuilegior. & exempt. explicat. num.* 907. 2

Summarium.

1 *Inclusiua regulariter est dict.* Vltra.
2 *Exclusiua interdum est dict.* Vltra, *& quando, ostenditur.*
3 *Qualitates præcedentes repetit dict.* Vltra.
4 *Implicationem importat dictio* Vltra.
5 *Numerum expressum limitat dict.* Vltra.
6 *Tempus modicum importat dict.* Vltra.
7 *Testis deponens per dictionem* Vltra, *nihil probat.*
8 *Tempus totum continuum vt comprehendatur non facit dict.* Vltra, *sine copula in teste deponente.*
9 Vltra *contrarium habet* Citra, *& significat* Trans.

Vltra.

Dictio CCCCXXVIII.

Regulariter hæc dictio est inclusiua, vt *in l. si vltra, C. de fideicommiss.* tradunt Dec. *in l. actione, num. 9. C. de transact. & in l. filiam, num. 1. C. de collat. & cons.* 90. *num. 7. & cons.* 330. *num. 1. & cons.* 423. *num.* 4. Barbat. *cons. 74. col. 6. vol.* 4. Fulgos. *cons.* 40. *col.* 1. Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 1. glos. 11. num.* 68. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de friuol. appell. §. quodque, in verb. Vltra.* Gulielm. Bened. *in repet. cap. Raynutius, in verb. Alterocha filia, num. 1. cum seqq.* Azeued. *ad Curiam Pisanam, lib. 5. cap. 6. num.* 128. Pute. *decis.* 59. *num. 1. lib.* 3. Rebuff. *in comment. ad l. si quis sic dixerit,* 123. *vers. idem, in dict. Vltra, ff. de verbor. signif. pag.* 506. Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt.* 145. *num.* 4. Azeued. *ad l. 7. num.* 121. *tit. 18. lib. 4. nouæ Recopil.* 1

Cened

Cened. *post libr. practic. & canonic. quaest. sing.* 40. *num.* 1. Surd. *decis.* 285. *num.* 9. vbi *num.* 12. subdit, quòd confirmat quae fuerant inutiliter data, & dispolita. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 395. *num.* 13. vbi *num.* 14. post Cagnol. *in l.* 2. *num.* 5. *& seq. C. de rescind. vendit.* tenet, quòd laesio prohibita vltra dimidiam, permittit laesionem vsque ad dimidiam.

2 Interdum ista dictio excludit, vt *in l. cùm vltra, C. de non numerata pecunia, & in l. si vltra, C. de fideiuss.* notant Rebuff. *in concordat. tit. de collat. §. praefatique ordinarij, in verb. Vltra.* Dec. *cons.* 296. *num.* 1. *vers. & ideò illa dictio.* Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *num.* 61. Octauian. Vulpell. *citato loco, num.* 2. *vers. & eius.* Gulielm. Benedict. *in d. verb. Alterocha filia, num.* 7. vbi asserit, quòd quando ista dictio additur rei à Iure prohibitae, vel quando absonus resultaret intellectus, si ea inclusiuè intelligeretur, in eo casu excludit, & non includit; vt etiam tradit glos. *verb. facere, in Clem.* 1. *de vsuris*, quae dicit, quòd si statuto caueatur, quòd nullus accipiat pro vsura vltra duos denarios pro libra in mense, statutum non videtur permittere vsuram quoad duos denarios, cùm sit contra Ius vsuram exercere, absonúsque inde resultet intellectus, si ea permitteretur, cùm omni Iure sit prohibita; de quo etiam Cosm. *in d. verb. Vltra.* Rebuff. *in comment. ad l. si quis, vers. limitatur, quando, ff. de verbor. signif. pag.* 506.

3 Repetit haec dictio qualitates praecedentes, vt per Dec. *in l. lecta, num.* 24. *ff. si certum petatur, & cons.* 189. aliàs 190. *num.* 7. *vers.* 4. Calder. *cons.* 336. aliàs 7. *de testament.* Castr. *cons.* 88. *num.* 1. *vol.* 1. Azeued. *d. l.* 2. *num.* 5. *tit.* 4. *lib.* 8. *noua Recopil. & ad Curiam Pisanam lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 128. Surd. *d. decis.* 285. *num.* 11. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 7. Cened. *d. sing.* 40. *num.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 395. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Ang. *cons.* 294. *num.* 6. *vers. venio*, restringit, tunc non inducere repetitionem qualitatum praecedentium, quando in praecedentibus qualitates sunt diuersae à sequentibus; vel quando dispositio esset nulla, si fieret repetitio.

4 Implicationem etiam importat, veluti si maritus vltra dotes aliquid leget vxori, censetur legare dotes, & legatum, quia dictio *Vltra* implicat; vt per Angel. *cons.* 294. *num.* 5. Bald. *cons.* 58. *incip. Factum tale est, in princip. lib.* 4. Bart. *in l. qui ita, ff. de dote praeleg.* quos refert Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 395. *num.* 5. vbi *num.* 7. cum Angel. *citato loco* declarat, hanc dictionem, & similes implicare in materia fauorabili, secùs in odiosa. Adde Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 116. *num.* 29.

5 Numerum expressum limitat, secundùm Calder. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 11. *num.* 16. & extendit id tantùm, cui additur, ex Azeued. *d. l.* 1. *num.* 1. *tit.* 4. *lib.* 8. *noua Recopil.* vbi *num.* 5. subdit, quòd est confirmatoria priorum.

6 Modicum tempus importat, vt *in l. hac adiectio, ff. de verbor. signif.* notant Abb. *in cap. literas, num.* 10. *de dilationib.* Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 55. *num.* 41. Octauian. Vulpell. *citato loco, num.* 3. Card. Tusch. *d. conclus.* 390. *à num.* 8. vbi *num.* 10. post Castren. *cons.* 18. *num.* 2. *lib.* 1. *& cons.* 26. *num.* 3. *eod. lib.* declarat, quòd quando profertur à lege, potest importare aliquid vltra, & sic modicum, quia superest minister legis, qui potest arbitrari.

7 Testis deponens per hanc dictionem, nihil probat, & ideò probans aliquid factum à viginti annis, & vltra, non probat concludenter probandum certo tempore supra viginti annos, secundùm Ioan. de Imola *cons.* 105. *num.* 4. Card. Zabarell. *cons.* 107. *incip. Petitur.* Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *de probat. num.* 68. *pag.* 481. Azeued. *d. l.* 1. *num.* 11. Octauian. Vulpell. *d. loco, num.* 4. vbi limitat, si à teste probabilis ratio eius dicti redderetur. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 277. *num.* 12. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1520. Card. Tusch. *d. concl.* 396. *à num.* 8. vbi *num.* 12. subdit ex Imol. *d. cons.* 105. *num.* 4. quòd si plures testes deponunt, vnus de decem annis, alius de octo, & vltra, non concludunt de decem, quia dictio *Vltra* nihil importat, additque, aliquid operari ad inducendam concordiam cum partis assertione. Nam si pars dicit, quòd sunt anni vndecim, testes verò dicunt, quòd sunt anni decem, & vltra, non sunt contrarij.

Vnde sine copula in teste deponente de tempore 8
non facere, vt comprehendatur totum tempus continuum, tradit Seraphin. *decis.* 1102. *num.* 3.

Apud Ciceronem, & alios bonos Latinae linguae 9
Autores, contrarium habet *Citra*, & significat *Trans.* Cic. *Attic. lib.* 12. Vltra Syllanam villam est, quam puto tibi notam esse. Idem *Tusculan.* 4. Sed adhibet modum quemdam, quem vltrà progredi non oportcat. Idem *lib.* 2. *de diuinat.* Diuinatio coniectura nititur, vltra quam progredi non potest. Idem 1. *de inuent.* Longum exordium est, quod pluribus verbis, aut sententiis vltra quàm satis est, producitur.

SVMMARIVM.

1 Vltrò, *aliquando exponitur pro* Sponte.
2 Vltrò *interdum significat idem quod* sine requisitione, *vel* mandato.
3 Vltrò, *nonnunquam accipitur pro,* sine quaestione.
4 Vltrò, *apud Grammaticos interdum significat* Insuper.
5 Vltrò, citroque, *sunt dict. opposita.*
6 Vltrò, *per translationem interdum vsurpatur pro,* mutuo, atque, inter se.

Vltrò,

Dictio CCCCXXIX.

HAEc dictio aliquando exponitur pro *Sponte*, vt 1
in l. vxori, vbi glos. *ff. de fals. & in l. illud, §. fin. ff. de constit. pecun. & in l. circa, ff. de probat. & in l. qui hominem, §. si nullo, ff. de solut. & in l. non omnes, §. item temporis, ff. de re militari.* Cic. *lib.* 4. *epist.* 16. Nec mihi quidquam in mentem venit optare, quod non vltrò mihi Caesar detulerit.

Interdum significat idem, quod *Sine requisitione*, 2
vel mandato, vt *in l. liberto, §. penult.* ibi, *vltrò egit, ff. de negot. gestis.*

Nonnunquam accipitur pro, *Sine quaestione*, vt *in* 3
l. 1. *§. diuus Antoninus, & §. si quis vltrò, & in l. vnius, §. index, ff. de quaestion.* Vltrò competit actio, id est, sine poenitentia, sine exceptione, *l.* 3. *§.* 1. *ff. de condict. causa dat. l. sed an vltrò, ff. de negot. gestis.* Vltrò iurando, id est, sine dilatione, & necessitate, *l. si legatarius, ff. de dolo, l.* 3. *ff. de iureiuran. l. si pignori, in fin. ff. famil. herciscunda.*

Vltrò apud Grammaticos interdum significat 4
Insuper. Cic. *Catilin.* 3. Est etiam in nobis animus, Quirites, vt non modò nullius audaciae cedamus,

 sed

sed etiam omnes improbos vltrò semper lacessamus. Virgil. *Æneid. lib.* 9.

Videris irrumpentem, vltróque incluserit vrbi.

5 *Vltrò, citróque*, sunt dictiones oppositæ, *l. si quis ex argentariis, §. rationem, ff. de eden.* notant Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *num.* 66. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. vltrò, pag.* 131. *col.* 1.

6 Per translationem apud Grammaticos interdum vsurpatur pro *Mutuò*, atque *Inter se*. Cic. *lib.* 1. *Offic.* Beneficia vltrò, citróque data, & accepta. Idem *lib.* 6. *de Repub.* Multísque verbis vltrò, citróque habitis, ille nobis consumptus est dies.

SVMMARIVM.

1 ***Simultaneitatem, congregationem, & vnionem diuersorum denotat dict.*** Vnà.

2 Vnà, *idem importat quod* Simul.

3 *Vnitatem, atque æqualitatem significat dictio* Vnà.

4 Vnà, *coniungit plus quàm dict.* Et.

Vnà.

Dictio CCCCXXX.

1 DEnotat hæc dictio simultaneitatem, congregationem, & vnionem diuersorum, ac actuum coniunctionem, vt *in l. Lucius, §. quisquis, & in l. si pluribus, in princip. ff. de legat.* 2. *& in l. fin.* vbi Bald. *sub num.* 11. *in* 6. *opposit.* & Ias. *col. fin. C. de impub. & aliis, & in §. nos autem, Instit. de Attilian. tutor.* notant Paris. *consf.* 79. *num.* 21. *lib.* 3. Alex. *consf.* 93. *num.* 4. *lib.* 3. Gozadin. *consf.* 72. *sub num.* 9. *vers. nam dictio.* Rebuff. *in l. restituere,* 36. *vers. item dictio Vnà, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 202. Bertazol. *de clausulis instrument. clausf.* 39. *glos.* 1. *num.* 1. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. vnà, pag.* 131. Peregr. *consf.* 65. *incip. Visis, num.* 8. *lib.* 3. Flamin. Paris. *de confident. benefic. q.* 33. *num.* 28. Marc. Anton. *variar. resolut. lib.* 2. *resol.* 35. *num.* 4. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 376. *num.* 1. Et fuit dictum *in Montis Regalis iurisdictionis*, 3. *Iulij* 1604. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

2 Et tantum est dicere *Vnà*, quantum *Simul, l. qui quatuor, § vxori, ff. de legat.* 3. *l. immò & socer, ff. de vsu, & habit.* Bald. *in l. vnic. §. in his itaque, C. de caducis tollend.* Gozadin. *consf.* 21. *num.* 37. Grat. *consf.* 9. *num.* 103. *& consf.* 111. *num.* 3. *lib.* 1. *& consf.* 13. *num.* 56. *lib.* 2.

3 Significat vnitatem, ac æqualitatem; ita quòd non habeat compositionem, iuxta tradita per Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 139. *num.* 22. *& consf.* 578. *num.* 3. Ceuall. *commun. contra communes, q.* 818. *num.* 47. Vnde si quis instituat fratrem hæredem, cum hoc quòd bona sua debeat communicare vnà cum fratribus suis, importat simultaneam communicationem, vt ipse fratribus, & fratres sibi communicent. Ita Bart. *consf.* 4. *incip. Factum tale, num.* 3. *in fine, & seq. lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 376. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum eodem Bart. *d. consf.* 4. *num.* 4. subdit, quòd si quis instituat sibi hæredem Titium, vnà cum filiis suis, omnes sunt hæredes.

4 Illud aduertere oportet, quòd hæc dictio coniungit plusquàm dictio *Et*, iuxta tradita per Bart. *in l. Gallus, §. quidam rectè.* vbi Ias. *num.* 14. *&* 20. *ff. de liber. & posthum.* Paris. *consf.* 3. *num.* 17. *vol.* 1. *& consf.* 79. *num.* 21. *& seq. vol.* 3.

SVMMARIVM.

1 Vnà cum, *idem importat quòd dict.* Et.

2 *Augmentum importat dictio* Vnà cum, *respectu qualitatis relicti.*

3 Vnà cum, *demonstrat vt aliquid simul expediatur.*

Vnà cum.

Dictio CCCCXXXI.

IDem importat hæc dictio, quod copula *Et*; & 1 ideò si testator relinquat exequutorem suum Titium, vnà cum Seio, proinde est ac si dixisset: Relinquo Titium, & Seium exequutores, ita quòd vno mortuo alter est exequutor solus vtroque casu. Ita Bart. *consf.* 147. *incip. Factum tale, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 398. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum eodem Bart. *d. consf.* 147. *num.* 2. subdit, quòd importat etiam repetitionem.

Augmentum importat respectu qualitatis relicti, 2 secundùm Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 139. *num.* 26.

Demonstrat, vt aliquid simul expediatur, vt no- 3 tatur *in l. fin. C. de impub. & aliis, & in §. fin. Instit. de Attiliano tutor.* Grat. *consf.* 93. *num.* 1. *lib.* 1. Paris. *consf.* 111. *num.* 17. *lib.* 1.

Vnanimiter.

Dictio CCCCXXXII.

IMportat *Nemine discrepante*, vt *in cap. bona memo-* 1 *ria, in vers. vnanimiter, de postulat. Prælat. & in cap. vnanimiter, eod. tit. & in cap. cùm dilecti, de elect. & in cap. tertio loco, de probat.* Barbat. post alios *in cap. cùm Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propr.* Panorm. *in cap. licet, in* 1. *notabil. de offic. deleg.* Alberic. *in Dictionario, verb. vnanimiter.*

SVMMARIVM.

1 *De vi, & effectibus huius dictionis qui multa adducat, refertur.*

2 *Causam intrinsecam significat dictio* Vnde, *& importat idem quod*, ex qua causa.

3 Vnde, *quamuis propriè sit aduerbium loci, interdum tamen & ad personas, & ad alias res accommodatur.*

Vnde.

Dictio CCCCXXXIII.

MVlta de vi, & significatione huius dictionis 1 adducit Rebuff. *in comment. ad l. quibus,* 57. *vers. vnde, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 297.

Significat causam intrinsecam, & importat idem 2 quod

quod *Ex qua causa*, vt per Castren. *cons.* 322. *incip. Visis actis, in princip. lib.* 1. Grat. *cons.* 77. *num.* 3. *lib.* 1. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. Vnde, pag.* 131. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. D. concl.* 396. *num.* 1.

3 Quamuis propriè *Vnde* sit aduerbium loci, interdum tamen & ad personas, & ad alias res accommodatur, ponitúrque eleganter etiam apud Ciceronem, aliósque bonos Latinæ linguæ Autores, pro *Ex quo, ex qua*, vel *ex quibus*. Cic. 1. *de Orat*. De ea re multo dicet ornatiùs, quàm ille ipse, vnde cognorit. Idem *pro Flac*. Adsunt Athenienses, vnde humanitas, ac doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras distributæ putantur. Idem 1. *de Orat*. Equidem vobis fontes, vnde haurietis, atque itinera ipsa putaui esse demonstranda.

Vndique.

Dictio CCCCXXXIV.

1 IDem importat quod *Omni ex parte*, & de loco propriè dicitur. Cic. *pro lege Manil.* A Sicilia multis vndique cinctam periculis explicauit. Idem *pro Sest*. Omnes vndique flosculos carpam, atque delibem. Virgil. *lib.* 5. *Æneid.*

—— Maria vndique, & vndique cælum.

2 Sæpe autem per translationem vsurpatur. Cic. 2. *de natura Deor*. Mundus perfectus vndique est. Idem 2. *Philippic*. Aut vndique religionem tolle, aut vsquequaque conserua.

SVMMARIVM.

1 Vnus, & alter, *pro duobus vsurpari solet.*
2 Vnus, aut alter, *sicut vnus, aut duo dicitur.*
3 Vnus, *aliquando importat idem quod* Solus.
4 Vnus *ex omnibus, vel omnium, vel inter omnes, magnam vim habet augendi.*

Vnus, & alter.

Dictio CCCCXXXV.

1 PRo duobus vsurpari solent hæ dictiones. Cic. 4. *Verr.* Dicit vnus, & alter breuiter. Idem *pro Cluen.* Vnus, & alter dies intercesserat, cùm, &c. Idem *Attic. lib.* 14. *epist.* 18. Adductus sum tuis vnis, & alteris literis.

2 *Vnus, aut alter*, sicut *Vnus, aut duo*, dicitur. Cic. *Attic. lib.* 7. Quid enim est tantùm in vno, aut altero die. Quum res plures duabus numerantur, dicimus, *Vnus, alter, tertius, plures*. Cic. *pro Cluen.* Vnum, alterum, tertium annum Sassia quiescebat. Idem *pro Flac.* Tria Græcorum genera, quorum vni sunt Athenienses, Æoles alteri, Dores tertij nominabantur. Idem 6. *Verr.* Dies vnus, alter, plures non referri.

3 *Vnus* aliquando importat idem quod *Solus*. Cic. *Attic. lib.* 1. Prænetius vnus omninò comes fuit. Idem *ad Quint. fratr. lib.* 1. *epist.* 1. In tuis summis laudibus excipiunt vnam iracundiam. *Ad vnum*, id est, nullo excepto. Idem *de Amicit.* De amicitia verè omnes ad vnum idem sentiunt. Idem *lib.* 10. *epist.* ... Ego eam sententiam dixi, cui assensi sunt ad vnum.

Vnus ex omnibus, vel *omnium*, vel *inter omnes*, 4
magnam vim habet augendi, quia vnus confertur cum omnibus. Cic. 2. *Catilin.* Ille autem vnus timendus ex omnibus. Idem 1. *de Orat*. Cùm te vnum ex omnibus ad dicendum maximè natum, aptúmque cognossem. Idem *in Orat*. Inter omnes in omni dicendi genere vnus eminet Demosthenes. Idem *Attic. lib.* 8. Vnum omnium loquacissimum, & minimè aptum ad dicendum.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium liberum, & absolutum tribuit verbum* Volo.
2 Volo, *refertur ad actum licitum, non verò ad actum regulatum, & illicitum.*
3 Velle *quis non creditur quod iure facere non potest.*
4 Velle *qua ignorat quis non dicitur.*
5 Volo *ex sui proprietate est informe, & determinatur ratione verbi adiuncti.*
6 *Fideicommissum importat verbum* Volo, *si iungatur verbis obliquis, directam verò substitutionem si verbis directis, aut communibus.*
7 *Substitutio valet in vim directæ, si verbum* Volo *reperiatur adiunctum alicui verbo communi.*
8 *Fideicommissum innuit verbum* Volo, *iunctum cum alijs verbis, si sine liberis, aut hæredibus decesserit.*
9 *Dispositiuum est verbum* Volo, *cùm alterius personæ voluntas non spectatur.*
10 *Dispositionem plenam importat verbum* Volo, *in vltimis voluntatibus.*
11 *Actum perfectum importat verbum* Volo, *adiunctum infinitiuo præsentis temporis.*
12 *Verba* Volo te ducere in vxorem, *non operantur matrimonium de præsenti.*
13 *Exequutionem importat verbum* Volo, *adiunctum cum infinitiuo.*
14 *Dispositionem non importat verbum* Volo, *iunctum infinito in actibus inter viuos.*
15 *Ius nouum aliquando inducit verbum* Volumus, *& declarat antiquum.*

Volo.

Dictio CCCCXXXVI.

VErbum hoc tribuit liberum, & absolutum arbitrium, vt *in l. cum quidam, ff. de legat.* 2. *& in l. fideicommissar. ff. de fideicommiss. libertatib.* notat Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 188. *num.* 13. *& de arbitr. lib.* 1. *q.* 7. *num.* 2. vbi *num.* 3. subdit, quòd ad Iudicem directum non significat liberum arbitrium. *& num.* 14. quòd coniunctum cum verbis *Tuo arbitrio*, non operatur, vt censeatur collatum liberum arbitrium. *& num.* 30. quòd adiunctum verbo exequutiuo non liberam potestatem, sed viri boni arbitrium significare videtur. Item verbum hoc est commune, & non præceptiuum, nec æquipollens præcepto, vt post multos resoluit Sanch. *in* 1

præcepta Decalogi, tom.2. lib.6. cap.4. num.40. in fine.

2 Refertur ad actum licitum, non verò ad actum irregulatum,& illicitum,secundùm Peraltam *in l.1. num.73. ff. de legat.2.* & Molin. *de primogen.lib.2.cap.5.*

3 *num.* 17. Menoch. *conf.* 1184. *num.* 7. vbi ait, quòd quisque velle non præsumitur nisi honesta. Velle enim quis non creditur, quod Iure facere non potest, *l. Lucius, §. Imperatores, ff. ad municipalem, l. si tibi, §. vnius, ff. de optione legata.* glos. *in l. pero, in princip.* vbi Bald. *in fine princip. ff. de legat. 2. cap. cum à nobis, de sentent. excommunic.* Menoch. *conf.* 540. *num.* 6. Surd. *conf.* 431. *num.* 41. Rota *decis.* 364. *num.* 3. apud

4 Farinac. *p. 1. recent.* Sicut etiam velle quæ ignorat quis non dicitur, ex Menoch. *conf.* 191. *num.* 45. *& conf.* 401. *num.* 82.

5 Verbum hoc *Volo* ex sui proprietate est informe, & determinatur ratione verbi adiuncti, secundùm doctrinam Bart. *in l. apud Aufidium, num. 2. vers. respondeo verbum, ff. de optione legat. & in l. cunctos populos, num. 3. C. de summa Trinit.* & clariùs *in l. verbis ciuilibus, num. 5. vers. præterea, ff. de vulgar.* vbi ait, verbum *Volo* non esse directum, vel obliquum, nisi propter verbum adiunctum. Sequitur Alex. *in l. quoniam indignum, num.1. vers. ego autem puto, C. de testam.* vbi ait, Bart. optimè dicere verbum *Volo* aptitudine posse esse directum. Bero. *conf.* 11. *num.* 12. *lib.* 2. Franch. *in cap. cùm pater, num.* 61. *de testam. lib.6.* vbi ex Bald. concludit, huiusmodi verbum

6 nihil importare, nisi habita ratione adiuncti. Vnde si iungatur verbis obliquis, importat fideicommissum; si verbis directis, aut communibus, directam substitutionem. Ita fuit resolutum *in Bononien. fideicommissi de Pattis, 17. Iunij 1611. coram Vbaldo, & in Firmana hæreditatis, 6. Nouembris 1610. coram Dunozetto.* Et quòd sit hoc verbum obliquum, per text. *in l.2. in princip. C. commun. de legat.* tradit Fucar. *in tract. de compendiosa substit. q.* 144. *num.* 8.

7 Si verò reperiatur adiunctum alicui verbo communi, substitutio valet in vim directæ, tamquam concepta per verba communia, quæ occurrente casu in vim directæ operantur. Ita Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 5. *tit.1. num.* 3. Decian. *conf.* 26. *num.* 25. *lib.* 2. *& conf.* 21. *num.* 3. *lib.* 3. Et fuit dictum *in citata Firmana hæreditatis, coram Dunozetto.*

8 Iunctum cum aliis verbis, *Si sine liberis, aut hæredibus decesserit, &c.* innuit fideicommissum, iuxta tradita per Iacob. de Rauenna, & alios Doctores *in l. precibus, C. de impub. & aliis.* Dec. *conf.* 38. *num.* 3. *in fine.* Paris. *conf.* 55. *num.* 1. *&* 2. *lib.* 2. Cephal. *conf.* 134. *num.* 25. *&* 37. *lib.1.* vbi alios adducit Rota *decis.* 193. *num.* 6. *ad med.* apud Farinac. *p. 1. recent.* Importat enim per se ipsum dispositionem, & fideicommissum in causa mortis, vt per Odd. *in tract. de prohib. alienat. quæst.* 11. *num.* 129.

9 Dispositiuum est etiam hoc verbum, præcipuè ab eo prolatum, qui liberam habet exequendi facultatem. Ita Alex. *conf.* 190. *incip. Plura, num.* 31. *vers. quia verbum Volo, num.* 6. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. conclus.* 399. *num.*1. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comparat.* 10. *num.* 34. Menoch. *conf.* 197. *num.* 21. *& de arbitr. cas.* 496. *num.* 6. vbi *num.* 12. subdit, quòd stat dispositiuè, cùm alterius personæ voluntas non spectatur, sed sola exequutio. Et *num.* 18. ait, quòd non disponit cùm actus alterius voluntatis spectatur.

10 In vltimis voluntatibus importat plenam dispositionem, vt *in l. Pamphilo, §. proposito, ff. de legat.* 3. notat Nicol. Mozz. *de contract. tract. de empt. tit. de substant. emptionis, num.*49. In contractibus verò non, disponit secundùm Villalob. *tom. 2. comm. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 355.

Adiunctum infinitiuo præsentis temporis importat actum perfectum, veluti si ad interrogationem fiat hoc modo: Vis mihi vendere domum pro centum, & respondisset, Volo vendere; & emptor replicasset, Volo emere, contractus esset perfectus. Ita ex Bart. Bald. & aliis resoluit Peregr. *var. resol. lib. 5. tit. de pactis, à num.* 5. vbi *num.* 6. subdit verba, *Volo te ducere in vxorem*, non operari matrimonium de præsenti, de quo latè Franc. Molin. *de rit. nupt. lib.1. comparat.* 10. *num.* 33. *cum seqq.* 11 12

Item additum cum infinitiuo importat exequutionem, vt per Seraph. *de priuil. iuramenti, priuil.* 23. *num.*23. & iunctum infinitiuo, vel verbis futuri temporis disponit, vt *per text. in d. l. Pamphilo, §. propositum, ff. de leg.* 3. resoluit Marc. Anton. Genuen. *in practicab. Eccles. quæst.*275. *num.* 2. 13

Et iunctum infinito in actibus inter viuos non importat dispositionem, ex Card. Seraph. *decis.* 1079. *num.* 3. In constit. inducit formam iuxta tradita per eundem Seraph. *decis.* 1474. *num.* 2. 14

Verbum *Volumus*, aliquando inducit ius nouum, & declarat antiquum, vt post Gloss. *in Clem.* 1. *de rerum permut.* & Abb. *in cap. Sedis Apost. de rescript.* ac Barbat. *in Clem. litteras, in 4. col. de rescript.* tradit Flamin. Paris. *de confident. benef. q.* 58. *n.*44. *in fine.* 15

SVMMARIVM.

1 *Inclusiuè regulariter stat dict.* Vsque, *apposita gradibus, vel aliis rebus.*

2 *Amplia quando refertur ad determinationes gradus, etiam in dubio.*

3 *Amplia etiam in pœnalibus.*

4 *Statutum excludens fœminas propter masculos, intelligitur vsque ad decimum gradum; ita quòd ipse decimus gradus stet inclusiuè.*

5 *Iudex si mandat supersederi* vsque ad diem signaturæ, *vel* Audientiæ, *includit ipsum diem.*

6 *Inuestituram accipiens pro se, vsque ad tertiam eius generationem, simpliciter includit ipsam tertiam generationem.*

7 *Terminum terminatum comprehendit dictio* Vsque.

8 *Inclusiuè in feudis stat dict.* Vsque.

9 *Vendens cum pacto redimendi* vsq; ad diem Natalis proximi, *includit ipsum diem* Natalis.

10 *Verba quæ possunt includere & excludere in contractibus, semper excludunt quando tendunt ad obligandum.*

11 *Confinium in materia dict.* Vsque, *includit in præiudicium venditoris.*

12 Vsque *in vltimis voluntatibus includit, quando sumus in dubio, & potest includere, & non includere.*

13 *Inclusiuè stat dict.* Vsque, *vbicumque terminus cui adijcitur hæc dict. est de pertinentijs rei, in qua habetur sermo.*

14 *Tem*

14 *Temporis respectu quando est apposita dictio* Vsque, *tunc totum tempus includit.*

15 *Inclusio quando est contra legem, tunc dictio* Vsque *non stat inclusiuè.*

16 *Oratio negatiua quando praecedit, tunc dict.* Vsque *non stat inclusiuè.*

17 Vsque, *non stat inclusiuè quando constat ex mente contrahentium, vel ratione absurdi vitandi.*

18 Vsque, *non stat inclusiuè quando non constat de mente nisi ex significatione verbi, cùm terminus ad quem non potest comprehendi, vel includi sub generalitate praecedenti.*

19 Vsque, *non includit vbicumque applicatur termino, qui non est de essentia rei, nec termini de quo habetur sermo.*

20 Vsque *excludit, quando hoc esset de natura contractus in quo est apposita.*

21 *Inclusiua, & exclusiua quando sit dict.* Vsque, *ex coniecturis declarari potest.*

Vsque.

Dictio CCCCXXXVII.

1 Regulariter haec dictio apposita gradibus, vel aliis rebus, stat inclusiuè, vt *in l. patronus,* 35. *§. Sempronio, ff. de legat.* 3. *& in l. Papinianus, §. meminisse, ff. de inoffic. testam. & in l. fin. §. fin. ff. de senatorib. & in l. cùm Clericis, §. memoratis, C. de Episcop. & Cleric. & in l. post dies, C. de Aduocatis.* notant Alex. *in l.* 1. *num* 4. *ff. ad legem Falcidiam.* glos. *verb. vsque ad certam, in cap. quamuis,* 4. *de preben. lib.* 6. Cassan. *in consuetud. Burgundiae, rubr.* 1. *§.* 7. *verb. Iusques, num.* 1. *& num.* 13. *§.* 4. *verb. Iusques à la Sainct. num.* 1. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. quòd si quis, verb. vsque, pag.* 211. Aret. *in l. eum qui, §.* 1. *num.* 1. *ff. de verbor. oblig.* Luc. de Pen. *in l.* 3. *num.* 13. *C. de naufragiis, lib.* 11. Paris. de Put. *de reintegr. feudor. cap.* 116. Rebuff. *tom.* 1. *ad l. Galliae, in tract. de sent. prouisionali. glos.* 3. *pag.* 162. *& in comment. ad l. absentem,* 199. *vers. regula igitur, ff. de verbor. signif. pag.* 633. Menoch. *cons.* 337. *num.* 20. *&* 21. Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 132. Azeued. *ad l.* 1. *num.* 33. *tit.* 4. *lib.* 4. *nouae Recopil.* Surd. *cons.* 429. *num.* 71. Anton. Monach. Floren. *decis.* 50. *num.* 19. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 12. *§.* 1. *num.* 2. Benedl. Ægid. *in repet. legis* 1. *C. de sacrosanct. Eccles. p.* 1. *§.* 5. *num* 17.

2 Amplia primò, vt haec dictio stet inclusiuè, quando refertur ad determinationes gradus, etiam in dubio, vt *in §. fin. Instit. de success. cognator.* notant Alex. *cons.* 110. *incip. Circa, num.* 20. *lib.* 3. Bald. *cons.* 442. *incip. Concessa, circa finem, lib.* 3. quod duplicatur *cons.* 375. *lib.* 4. Calder. *cons.* 287. alias 9. *de locato.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 292. *num.* 6.

3 Amplia secundò, vt procedat in poenalibus, secundùm Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 12. *§.* 1. *num.* 7. Nam siue materia sit fauorabilis, siue poenalis, quia si agatur de gradibus, semper includit. Alex. *cons.* 125. *incip. Attentis, num.* 7. *in fine, & num.* 8. *lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 21.

4 Ideò statutum excludens foeminas propter masculos, intelligitur vsque ad decimum gradum, ita quòd ipse decimus gradus stet inclusiuè, vt post Dec. *cons.* 321. & Rimin. *cons.* 26. *num.* 12. *&* 14. *vol.* 2. resoluit Mart. *de clausul. p.* 2. *claus.* 77. *num.* 6. *in princip.*

Amplia tertiò, vt procedat etiam, quando respicit terminum hominis, vt si Iudex mandat supersederi vsque ad diem signaturae, seu audientiae, includit ipsum diem, vt tradit Alex. *cons.* 114. *num.* 5. *vers. quia illa dictio, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 7. 5

Amplia quartò, vt procedat, si proferatur ab homine: nam recipiens inuestituram pro se vsque ad tertiam eius generationem, simpliciter includit ipsam tertiam generationem, vt per Bald. *cons.* 375. *incip. Concessa, circa finem, lib.* 4. Cald. *cons.* 287. aliàs 9. *de locato.* Mart. *de clausul. p.* 2. *claus.* 73. *num.* 2. Verall. *decis.* 18. *num.* 10. *& decis.* 112. *p.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 8. vbi *num.* 9. extendit, multo magis procedere, quando diceretur: Vsque ad tertiam generationem completam, vel quid simile. 6

Amplia quintò, quòd comprehendat terminum terminatum, vt si sit venditum praedium vsque ad domum, venit etiam domus, si sit de dominio venditoris, vel ex via publica, quia tunc acciperetur pro termino terminante; ita post Bart. & Bald. tradit Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 26. *glos.* 6. *num.* 5. 7

Amplia sextò, in feudis, in quibus hanc dictionem stare inclusiuè probant Curt. *in tract. de feud. in* 3. *parte, num.* 50. Ioan. Thom. de Marin. *in tract. de generib. & qualit. feud. in tit. de feudo fraterno, num.* 25. quos refert Mart. *d. p.* 2. *claus.* 77. *num.* 2. *in princip.* 8

Amplia septimò, in contractibus, quia vendens cum pacto redimendi vsque ad diem Natalis proximi, includit ipsum diem Natalis, quia haec dictio *Vsque* includit terminum extremum ad quem; ita Ioan. de Imol. *cons.* 10. *in princip.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 20. vbi *num.* 23. declarat cum Bald. *d. cons.* 410. *in princip. vers. aut in contractibus.* quòd in illis verba, quae possunt includere, & excludere, semper excludunt, quando verba tendunt ad obligandum, quia reo fauendum est, *& num.* 24. restringit, quando verba tendunt ad excipiendum, vt quia venditor, vel locator excipit obscurè, & tunc contra eum fit interpretatio, vt includat, vel excludat. 9 10

Amplia octauò, in materia confinium, quia dictio *Vsque* includit in praeiudicium venditoris, vel locatoris; quia vbi aliquid spectat ad specificationem alicuius tamquam meliùs informati, specificatio ambigua interpretatur contra specificantem; ita Bald. *cons.* 410. *ante med. vers. vel dic, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 17. & *num.* 26. declarat, quòd haec dictio in materia confinium includit, & excludit secundùm verisimilitudinem, quae ex multis consideratur: Primò, ex comparatione pretij ad valorem rei. Secundò, ex denominatione propria confinium. Tertiò, ex qualitate rei, secundùm statum praesentem, non autem statum veterem. 11

Amplia nonò, in vltimis voluntatibus, quia dictio *Vsque* includit, quando sumus in dubio, & potest includere, & non includere, vt per Bald. *d. cons.* 410. *in princip. vers. aut terminus, lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 16. & in legatis agnoscit Mart. *d. claus.* 77. *num.* 7. 12

Amplia decimò, vt procedat, vbicumque terminus, cui adiicitur haec dictio, est de pertinentiis rei, in qua habetur sermo, quia semper includit ea, quae sunt de pertinentiis, vt per Bald. *d. cons.* 410. *circa med. vers. item & per talem doctrinam, lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 291. *num.* 19. 13

Vndecimò amplia, vt procedat etiam quando est apposita respectu temporis. Tunc enim totum tempus 14

pus includit, vt probat Natt. *cons.* 461. *per totum*, quem refert Matt. *d. claus.* 77. *ante num.* 6.

15 Limita tamen primò, quando inclusio est contra legem, vt per text. *in l.* 3. *in princip.* & §. 1. *ff. de vsur.* & *in l.* 1. §. *fin autem*, *ff. an per alium causæ appellationis reddi possint*, notant Rebuff. *d. glos.* 3. & *in comment. ad d. l. absentem*, *vers. limitata*. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 80. *n.* 92.

16 Limita secundò, quando oratio negatiua præcedit, vt *in l. si elenm*, §. *fin. cum l. seq. ff. de dolo*. Rebuff. *d. glos.* 3.

17 Limita tertiò quando constat ex mente contrahentium, vel ratione absurdi vitandi, vt per Gonzal. *d. glos.* 12. §. 1. *num.* 11. & 12.

18 Limita quartò, quando non constat de mente, nisi ex significatione verbi, cùm terminus ad quem non potest comprehendi, vel includi sub generalitate præcedenti. Ita Bald. *d. cons.* 410. *in princip. vers. aut non constat*, *lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 22.

19 Limita quintò, vbicumque hæc dictio applicatur termino qui non est de essentia rei, nec termini de quo habetur sermo, quia tunc non includit. Ita Bald. *d. cons.* 410. *circa med. vers. item*, & *per talem doctrinam*, *lib.* 1. quem citat Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 25.

20 Limita sextò, quòd hæc dictio excludit quando hoc esset de natura contractus in quo est apposita, vt *in l. in conuentionibus*, *ff. de verb. signif.* Bald. *cons.* 375. *in princ. lib.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 291. *num.* 11.

21 Quando hæc dictio sit inclusiua, & exclusiua ex coniecturis declarari potest, quas adducunt Cardin. Mantic. *de tacit.* & *ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 9. *num.* 10. & Ferrer. *in constit. Cathalon. glos.* 3. *num.* 82. *cum seqq.* Et regula est quòd includit vel excludit, si constat de mente disponentis, ex Bald. *d. cons.* 410. *in princ. lib.* 1. & Card. Tusch. *d. concl.* 291. *num.* 14. Et dicitur constare de mente ex pretio, quia si vendo pratum vsque ad domum, domus includitur vel excluditur ex quantitate pretij, secundùm Alex. *cons.* 47. *incip. Perspectis*, *col. penult. num.* 4. *lib.* 5. vbi Apostill. *in verb. pretij*, declarat, vt procedat quando domus est solita esse cum fundo, aliàs secùs, quia non includeretur, si est quid diuersum etiam ex pretio, refert Card. Tusch. *d. concl.* 291. *num.* 15. & tetigit Bertazol. *d. glos.* 6. *num.* 5.

Si dicatur, *vsque in littora maris*, comprehendunt hæc verba totam terram vsque ad littus maris; dictio enim *in*, adiecta nomini locum significanti, & in casu nedum ablatiuo, sed etiam accusatiuo designat confinia intus in litora maris, vt post Bald. *in l. Gallus*, §. *ille casus*, *vers. vlt nota hic*. Alex. *num.* 15. & Ias. *num.* 21. *ff. de liber.* & *posthum.* censuit Rot. *decis.* 683. *num.* 5. *p.* 1. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Suspensiuam naturam habet dict.* Vsquequò.
2 *Conditionem importat dict.* Vsquequò, *quando apponitur ad inchoationem alicuius beneficij.*
3 Vsquequaque, *importat idem quod* Omni modo.

Vsquequò, Vsquequaque.

Dictio CCCCXXXVIII.

1 HAbet naturam suspensiuam, ac dispositionem, seu acquisitionem suspendit. Surd. *cons.* 186. *num.* 15. vbi *num.* 16. asserit, quòd licèt dictio hæc principaliter importet tempus, tamen quando apponitur ad inchoationem alicuius beneficij, importat conditionem, per text. *in l. pater*, §. *fin. ff. de condit.* & *demonstr.* & *in l. legatum*, *ff. de annuis legatis*. 2

Dictio *Vsquequaque* importat idem, quod *Omni modo*, vt per Paris. *cons.* 6. *num.* 14. & 15. *vol.* 1. Flamin. Paris. *de confident. q.* 58. *num.* 28. 3

SVMMARIVM.

1 *Causam finalem propriè ostendit dict.* Vt, *aliquando verò causam impulsiuam.*
2 *Modum, & non conditionem regulariter importat dict.* Vt.
3 *Modum facit dict.* Vt, *etiamsi ante illam adijciatur clausula*, Ea conditione.
4 *Conditionem facit dict.* Vt, *iuncta cum dict.* Si, *vel cum ablatiuis absolutis.*
5 *Dispositio quando censeatur conditionalis, vel modalis, ostenditur.*
6 *Modus in dubio præsumitur potiùs quàm conditio.*
7 *Conditio debet adimpleri antequam emolumentum quæratur.*
8 *Actio non acquiritur in modo, nisi priùs præstita cautione de illo implendo.*
9 *Necessitatem importat dict.* Vt, *si ponatur in rubrica statuti.*
10 *Veritatem aliquando denotat dict.* Vt.
11 *Similitudinem quandoque importat dict.* Vt.
12 *Similitudinem omnimodam etiam in substantia & qualitate denotat dict.* Vt.
13 Vt, *nonnunquam pro* Quia, *interdum pro* Et *accipitur.*
14 *Consecutiuè non semel ponitur dict.* Vt.
15 *Exemplificatiuè plerumque ponitur dict.* Vt.

Vt.

Dictio CCCCXXXIX.

PRopriè causam finalem ostendit, vt *in l. si creditor*, *ff. de distract. pignor.* & *in l. emptori*, *ff. de euict.* & *in l.* 4. *ff. de testib.* & *in l. in lege censoria*, 203. *vers. omnes denique*, *ff. de verbor. signif.* & *in cap. vt Clericorum*, *de vita*, & *honestate Clericorum*, & *in cap. vt debitus honor*, *de appell.* & *in Clem.* 1. *de re iudic.* & *in Clem. vt hi qui*, vbi Card. *notabil.* 1. *de atat.* & *qualit.* Bald. *cons.* 106. *incip. Cum peteretur quadam pœna*, *in fin. num.* 3. *lib.* 1. Bertachin. *in repert. verb. Vt.* Mandos. *in reg.* 33. *q.* 1. *num.* 3. & *in glos. facult. in proœmio*, *in verb. Vt*, *fol.* 38. *col.* 1. vbi etiam, quòd aliquando denotat causam impulsiuam. & §. *volentes*, *in vers. ad hoc*, *in fine*, *fol.* 175. *col.* 1. Gom. *in reg. de annali*, *q.* 1. *num.* 2. Plotius *de in lit. iuran.* §. 43. *num.* 8. Surd. *cons.* 145. *num.* 1. & *cons.* 393. *num.* 12. Flamin. *de resignat. tom.* 1. *lib.* 3. *q.* 5. *num.* 11. Cened. *post libr. practic.* & *canonic. quæst. sing.* 10. *num.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 402. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Bald. *d. cons.* 106. *in fine*, *num.* 3. declarat, vt procedat, quando apponitur in vim causæ aptæ producere suum causatum, aliàs esset causa impulsiua. 1

Regulariter

2 Regulariter tamen importat modum, & non conditionem, vt *in l. demonstratio falsa, §. vlt. ff. de condit. & demonstr. & in l. Mauia, ff. de manumiss. testam. & in l. 1. & 2. C. de donat. quæ sub modo.* notant Bart. *in l. quibus diebus, §. fin. col. 2. vers. quid si testator, ff. de condit. & demonstr.* Bald. *in l. quoniam*, per text. ibi, *C. de rer. permut. & conf. 150. incip. Proponitur, num. 7. vers. restat modò, lib. 5.* Felin. *in cap. cum Ioan. num. 2. de fide instrum.* Franc. *in cap. vt debitas, num. 1. de appell.* Alex. *conf. 119. num. 1. vol. 1. & conf. 102. num. 2. col. 2. eod. vol. 1.* Paris. *conf. 19. num. 250. vol. 2.* Neuizan. *conf. 45. num. 19. & 20.* Natt. *conf. 373. num. 26. cum seqq.* Grat. *conf. 102. num. 30. & conf. 108. num. 12. vol. 2.* Bermon. *in tit. de public. concubin. in verb. Vt primùm, fol. 180.* Mandos. *in glos. facult. in proœmio, in verb. Vt, fol. 38. col. 2.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 14. num. 40. & cap. 15. num. 28.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 146. num. 5.* Pichard. *in §. sub conditione, 4. num. 10. Instit. de verbor. oblig.* Card. Tusch. *d. conclus. 401. num. 3.* Ioseph. Sesse Aragon. *decis. 131. num. 21.* Sanch. *de matrimon. lib. 3. disput. 33. num. 1.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 4. num. 193.* Cened. *d. sing. 20. num. 2.*

3 Et in tantum facit modum, vt procedat, etiamsi ante dictionem *Vt* adiiciatur clausula *Ea conditione*, quia adhuc facit modum, & non conditionem, vt probant Felin. *in d. cap. cùm Ioannes, num. 2.* Neuizan. *conf. 45. num. 19. & 20.* Molin. *d. lib. 2. cap. 14. num. 40. & cap. 15. num. 28.* Cened. *d. sing. 20. num. 3.* D. Barbosa *in rubr. ff. soluto matrimon. p. 1. num. 29.*

4 Iuncta verò cum dictione *Si*, vel cum ablatiuis absolutis, facit conditionem, secundùm Surd. *conf. 43. num. 33.* & D. Barbosam *d. p. 1. num. 30.* Et distinguit Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. cap. 3. q. 1. num. 1.* hanc dictionem modum facere, quando adiicitur dispositioni explicandæ per honoratum; conditionem verò, quando adiicitur dispositioni explicandæ per grauatum.

5 Opportunè hoc loco quæri potest, quando dispositio censeatur conditionalis vel modalis. In hac materia attenditur tantùm affectus rei, quia si agatur, quod priùs debeat impleri illud, quod per dispositionem exprimitur, antequam emolumentum consequatur, tunc dispositio est conditionalis, quia priùs adimpleri debet; secùs autem est, quando aliquid implendum est post emolumentum quæsitum; tunc enim dispositio est modalis, quia priùs consequitur effectum, vt colligitur ex resolutis per Molin. *d. lib. 2. cap. 12. num. 5.* Menoch. *conf. 131. nu. 3.* Surd. *de alim. tit. 9. quæst. 16. num 40. & decis. 156. num. 5.* Cened. *d. sing. 20. num. 4.* D. Barbosa *d. p. 1. num. 29.* Melch. Phebos Lusitan. *decis. 11. n. 14. & seq. tom. 1.*

6 In dubio præsumitur potiùs modus, quàm conditio, vt tradit Menoch. *de præsumpt. lib 4. præsumpt. 125. num. 15.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 441 num. 17. & cap. 136. num. 14.* Rot. *decis. 361. nu. 1.*

7 apud Farin. *in prima collect. nouissim.* Et conditio debet adimpleri antequàm emolumentum quæratur. Surd. *d. q. 16. num. 55.* Et qui dicit conditionem adimpleri, debet probare, Menoch. *d. lib. 4. præsumpt. 181.* Flamin. *de resign. lib. 1. quæst. 3. num. 40. & lib. 10. quæst. 3. num. 17.* Qui non implet modum, priuatur relicto sibi commodo, secundùm Menoch. *conf. 78. num. 16. & 17.* Surd. *d. tit. 9. quæst. 16. num.*

8 *56. & quæst. 23. num. 7.* Et in modo non acquiritur actio nisi priùs præstita cautione, de illo implendo, iuxta tradita per Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 400. num. 15. cum seqq.*

9 Quamuis regulariter dictio hæc denotet modum, tamen si ponatur in rubrica statuti, importat necessitatem, vt per Bermond. *de public. concubin. in verb. & primum, fol. 180.* Cened. *d. sing. 20. num. 6.*

Aliquando denotat veritatem, vt per Corn. *conf. 305. num. 12. vol. 4.* Gom. *ad reg. de annal. q. 1. n. 2.* 10

Interdum importat similitudinem, & similitudinariè ponitur, ad significandum aliquid ad similitudinem alterius, vt *in l. 1. in princ. ff. ad leg. Falcidiam, & in l. vt hæredibus, ff. de leg. 2. & in cap. laudabilem. de frigidis & maleficiatis.* notant Bald. *conf. 106. num. 3. vers. sed interdum, lib. 1.* Mandos. *in d. proœm. in vers. Vt, fol. 38. col. 2.* Cened. *d. sing. 10. n. 7.* Card. Tusch. *d. concl. 401. n. 4.* Octau. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signific. sub dict. Vsque, vers. Vt, pag. 134. col. 2.* vbi subdit, quòd per eam denotatur omnimoda similitudo, etiam in substantia, & qualitate. 11 12

Nonnunquam accipitur pro *Quia*, & aliquando pro *Et*, secundùm Mandos. *in d. proœm. in vers. vt, fol. 39. col. 1.* quem refert Cened. *d. sing. 20. n. 8.* 13

Quandoque ponitur consequutiuè, vt *in l. si seruus, §. si oliuam, & in l. si ex plagys, §. in cliuo. & in l. si bonos, ff. ad l. Aquiliam.* Surd. *conf. 115. n. 89. vol. 3.* 14

Plerumque stat exemplificatiuè, vt probat Farin. *in praxi crim p. 4. conf. 95. num. 6.* 15

SVMMARIVM.

1 *Restrictiua est dict.* Vt infrà.

2 *Dict.* Vt præmittitur, *restringit solùm ad expressa.*

3 *Restrictiua respectu præcedentium est dictio* Vt præmittitur.

Vt infrà, Vt præmittitur.

DICTIO CCCCXL.

EST restrictiua hæc dictio secundùm Menoch. *conf. 86. n. 71.* vbi *n. 9.* subdit, quòd ad sequentia omnia refertur. In dubio stat demonstratiuè, non limitatiuè, vt tenent Card. Seraph. *decis. 399. n. 5.* Rot. *decis. 448. n. 6. p. 1. diuers.* Mart. *de clausul. p. 1. claus. 201. num. 3. in vlt. impress.* 1

Dictio, *Vt præmittitur*, restringit solùm ad expressa, vt post Gemin. *conf. 34. n. 3. in fin. vers. 2.* hoc etiam tradit Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D. concl. 403. num 1.* Et sic est restrictiua respectu præcedentium, Clem. *ne in agro, §. Abbate, de statu Monach.* Glos. *in cap. cupientes, §. ad hæc*, vbi Domin. *de elect. lib. 6.* Mart. *d. p. 1. claus. 202.* 2 3

SVMMARIVM.

1 *Repetitiua & relatiua præcedentium qualitatum est dict.* Vt suprà.

2 Vt suprà, *iuncta gerundio magis coarctat sequentem dispositionem ad naturam præcedentis.*

3 *Repetitiua illorum quæ non sunt expressa, nec eorum quæ dicuntur infrà, non est dictio* Vt suprà.

4 *Restrictiua dispositionis ad limites præcedentis dispositionis dict.* Vt suprà.

2 *Veritatis expressiua interdum est dictio* Veluti.

3 *Similitudinem nonnunquam denotat dictio* Veluti, *& ponitur pro* Sicut.

4 Velut, *idem importat quod* Quasi, *& similitudinem importat.*

Velut, Veluti.

Dictio CCCCXVII.

1 EST explicatiua hæc dictio, seu (vt interpretes iuris aiunt) exemplificatiua, vt *in l. 3. & l. Labeo 2. §. 1. ff. de verb. significat. & in l. inter publica, ff. eod. tit.* quæ loquitur de dictione *Velut*, & *in l. qui restituere. C. de rei vendic. & in l. veluti. C. de eden.* Corn. *consf. 254. sub num. 2. vol. 3.* Ferrer. *in constit. Cathalon. glos. 7. num.* 100.

2 Interdum est expressiua veritatis, vt *in l. quoties, C. de iure dotium.* Alber. *in diction. in verbo Velut.*

3 Nonnunquam importat similitudinem, & ponitur pro *Sicut*, vt *in l. 2. cum ibi notatis. ff. de leg. 2. & in §. 2. Instit. qui satisdare cogantur*, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 51. num. 6.*

4 Et de dict. *Velut*, quòd stet pro *Quasi*, & importet similitudinem, tradunt Dyn. *consf. 41. num. 3. vers. Cùm ergo.* Calderin. *consf. 496. aliàs 5. circa fin. de haeret. & consf. 553. aliàs 8. de verb. signif.* quos refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 375. num. 1.* vbi *num. 2.* post Franch. *in cap. cùm contumacia, in 2. notab. de hæretic. lib. 6.* declarat, quòd dictio *Velut*, etiam est expressiua veritatis.

Vendere.

Dictio CCCCXVIII.

1 VErbum hoc naturaliter de vera venditione, non autem de ficta, vel simulata interpretandum est, vt post Paul. de Castr. notat Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 16. glos. 2. num. 1.* vbi subdit, quòd venditionis appellatione de sui propria significatione venit venditio, & non alius contractus.

2 Aliquando tamen pro locare exponitur, secundùm Calder. Pereira *de empt. & vend. cap. 7. num. 7.*

Verè.

Dictio CCCCXIX.

1 FIctionem omnem excludit, iuxta tradita per Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 15. num. 15.* Et interdum idem importat, quod *Propriè*, secundùm Farinac. *in praxi crimin. p. 4. consf. 76. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Aduersatiua præcedentium in iure, & in facto est dict.* Verò.

2 *Qualitates præcedentes repetit, & aduersatur retenta eadem qualitate, dict.* Verò, *interdum verò non aduersatur, vt* num. 3.

4 Verò *importat quandoque idem quòd* Sed.

Verò.

Dictio CCCCXX.

ADuersatiua est hæc dictio præcedentium in Iure, & in facto, vt *in l. hoc ampliùs, §. de his autem.* vbi Bart. *ff. de damno infecto, & in l. si verò, ff. qui satisdare cogantur.* notant Bart. *in l. si ita scriptum, num. 1.* & ibi Paul. *num. 2.* Alex. & Ias. *num. 4. de liber. & posthum.* Cepol. *consf. 68. num. 5. in crimin.* Bec. *in rubr. C. qui admitti, num. 68. & consf. 301. num. 16.* Gom. *in cap. si annum, §. si verò, num. 1. de iudiciis, lib. 6.* Zabarell. *consf. 58. num. 1.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. præfatique, in vers. verò.* Menoch. *consf. 201. num. 34. & consf. 737. num. 15.* Surd. *consf. 315. num. 1.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 99. num. 1.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. statim in princip. pag. 127.* vbi intelligit, quando id, cui adiicitur, diuersam habet rationem. *& num 1.* subdit, quòd affert diuersitatem in Iure, & in facto, quando aduersatiuè posita est sine copula, plerumque tamen præcedentibus non repugnat, vt *in auth. de heredib. & Falcid. in princip. collat. 1.* notat Burg. de Pace *p. 1. l. 3. Tauri, conclus. 4. num. 579.* 1

Repetit etiam qualitates præcedentes, & aduersatur, retenta eadem qualitate, vt *in l. Seia, §. Cato, ff. de fundo instructo, cap. pastoralis, §. si verò, de causa possess. cap. 2. vers. vbi verò, de restit. in integrum, lib. 6. cap. pia, vers. si verò, de exceptionib. lib. 6. Clem. 1. de foro competen.* notant Alex. *consf 99. num. 9. vol. 7. & consf. 249. num. 2. & 5. vol. 6.* Ruin. *consf. 111. num. 6. lib. 3.* Natt. *consf. 570. num. 9.* Socin. Iun. *consf. 83. num. 1. lib. 1.* Menoch. *d. consf. 76. num. 6. & consf. 530. num. 18.* vbi loquitur de dictione *Verùm.* Rebuff. *in d. vers. verò.* Peregr. *de fideicommiss. art. 16. num. 91.* Surd. *consf. 315. num. 1. & 2.* Galganet. *de condit. & demonstr. p. 1. cap. 1. q. 18. num. 5.* Cened. *d. sing. 99. num. 2.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 140. num. 7.* vbi *num. 8.* cum Alexand. *d. consf. 99. num. 9. lib. 7.* subdit, habere locum etiam in qualibet alia dictione aduersatiua. *& num. 9.* post Ruin. *consf. 176. num. 8. lib. 2.* declarat procedere, quando oratio sequens, in qua est dictio aduersatiua, non est perfecta; secùs, si esset perfecta. Et quòd hæc dictio sit suppositiua omnium qualitatum expressarum in præcedenti dispositione, tradunt Bald. *in l. omnes populi, num. 21. ff. de Iustitia, & Iure.* Ruin. *consf. 111. num. 6. lib. 3.* Marefc. *variar. resolut. lib. 2. resol. 94. num. 68.* 2

Interdum tamen non aduersatur, nec repetit qualitates præcedentes, vt *in l. eas causas, vers. eas verò.* & ibi glos. Bart. & Castr. *ff. de condit. & demonstr.* vbi intelligunt, dictionem *Verò* pro *Enim*, & sic ponitur affirmatiuè. Aliquando ponitur inceptiuè, vt *in §. is verò ad quem. Instit. de rerum diuis. cap. quosdam, de præscript. cap. super eo, de elect. cap. transmissa, vers. quia verò, de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ.* Cened. *d. sing. 99. num. 4.* 3

Importat quandoque idem quod dictio *Sed*, secundùm Menoch. *consf. 76. num. 7.* & Octauian. Vulpell. *citato loco, num. 1.* 4

Versus.

Dictio CCCCXXI.

REspectu loci non includit locum, vt tradit Seraphin. *decis. 167. num. 1.* Nam ex germana significatione, loci quamdam circumstantiam indicat, 1

dicat, quæ à loco ipso relato differt, vt liquidò colligi potest ex Cicerone *lib. 4. ad Attic.* dum ait: Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versùs nauigarem, cœpi regiones circum circa prospicere. *& in epist. lib. 16. ad Attic.* inquit: Verti me à Minturnis Arpinum versùs. Et Plautus ait: Ego portas versùs pergam, & perquiram, quem si non inuenero, domum versùs reuertar. Refert Glorit. *resp.* 10. *num.* 100. & in terminis, quòd hæc dictio *Versus* denotet situationem, & non propinquitatem, ex Plauto suprà allegato tenuit Rota *in Theatina iurisdictionis, 17. Iunij 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farinac. *decis.* 509. *num.* 5. *p. 1. recent.* & *in eadem, coram eodem, 26. Iunij 1615.* impressa per eumdem *decis.* 683. *num.* 5. *eadem p. 1. recent.*

SVMMARIVM.

1 Vicissim, *eiusdem est significationis quòd* Inuicem.

2 *Substitutionem reciprocam inducit dictio* Vicissim.

Vicissim.

Dictio CCCCXXII.

1 Eiusdem est significationis, quæ est dictio *Inuicem*, de qua suprà suo loco, *l. fideicommisso, C. de transact. cap. 1. de mutuis petit.* vbi Abb. *num. 6.* post glos. dicit, quòd illud dicitur vicissim fieri, quod fit eodem tempore, ordine tamen successiuo, ita tamen quòd non concurrat cum temporis momento.

2 Inducit substitutionem reciprocam, vt *in l. in testamento, §. hac verba, ff. de hered. instituen.* notat Menoch. *conf. 95. in princip.* quem refert Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Verò, vers. Vicissim, pag. 127.*

SVMMARIVM.

1 *Declaratiua simul, & restrictiua præcedentium est dict.* Videlicet.

2 *Demonstratiuè secundùm subiectam materiam nonnunquam stat dictio* Videlicet.

3 *Demonstratiuè magis, quàm restrictiuè in dubio stat dict.* Videlicet.

4 *Oppositiuè interdum stat dictio* Videlicet, *quandoque determinatiuè.*

Videlicet.

Dictio CCCCXXIII.

1 Regulariter hæc dictio præcedentium est declaratiua, simul & restrictiua, vt *in l. videlicet, ff. ex quibus causis maiores, & in l. videlicet, ff. de pactis, & in l. si quis, §. si in venditione*, aliàs *l. si in venditione, ff. commun. prædior. cap. transmiss. de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ*, ibi, *vxore sua defuncta, filiam eius, priuignam videlicet propriam. & in cap. sacrosancta, de elect. & in cap. nonimus, de verbor. signif.* notant glos. & Bart. *in l. 1. num. 2. ff. ad legem Aquiliam.* glos. *in Clem. causam, verb. videlicet, de elect.* Paris. *conf. 6. num. 22. & conf. 92. num. 33. vol. 1. & conf. 85. num. 47. vol. 2. & conf. 63. num. 2. vol. 3.* Corn. *conf. 105. num. 10. & conf. 221. num. 6. & conf. 195. num. 4. vol. 3.* Purpurat. *conf. 475. num. 3.* Dec. *conf. 47. num. 1. & 2. & conf. 423. num. 15.* Socin. sen. *conf. 47. num. 7. vol. 1. & conf. 32. num. 4. & conf. 41. num. 36. vol. 4.* Socin. Iun. *conf. 123. num. 3. vol. 3.* Grat. *conf. 6. num. 28. & conf. 7. num. 1. vol. 1.* Cephal. *conf. 637. num. 4. & conf. 704. num. 15.* Crauet. *conf. 273. num. 9. & conf. 310. num. 2.* Bursat. *conf. 9. num. 18. & conf. 13. num. 33.* Rimin. *conf. 67. num. 42.* Ang. *conf. 354. in princip.* Surd. *conf. 315. num. 61. & decis. 161. num. 8. & de aliment. tit. 1. q. 42. num. 100.* Decian. *conf. 55. num. 24. vol. 3.* Menoch. *conf. 21. num. 27. & conf. 706. num. 10. cum seqq.* Peregr. *conf. 138. num. 7. vol. 1.* Caualcan. *decis. 19. num. 34. de vltim. volunt. in 3. parte, & decis. 23. num. 6. ead. p. 3.* Vinc. de Franch. *decis. 117. num. 13. p. 1.* Marant. *de ord. iudicior. p. 3. tit. iudicij vela aggreditur. num. 105.* Sim. de Preteis, *de interpret. vltim. volunt. lib. 2. interpret. 3. dub. 1. solut. 4. num. 10.* Annib. Rochus *de Visit. in glos. Videlicet, pag. 241.* Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. §. ordinat. in vers. Videlicet, fol. 69. col. 4. & in tit. de annatis, §. item, in vers. Videlicet, fol. 157. col. 4.* Octau. Vulpel. *de prepos. & aduer. signif. sub dict. Verò, vers. videlicet, pag. 127.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 38. glos. 3. num. 1.* Cald. Pereira, *de renouat. emphyt. q. 11. num. 15.* Cened. *post lib. practic. & canonic. quest. sing. 66. num. 1. & 2.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. num. 50.* Farinac. *in praxi crim. p. 4. conf. 95. num. 6.* & Steph. Gratian. Marchiæ *decis. 44. num. 7.* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium sedium erect. cap. 14. num. 27.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 393. num. 1. cum seqq.* Ioan. à Cochier *in proœm. Regul. Cancell. nu. 18.* Glorit. *resp. 1. p. 3. num. 33.* Gregor. *decis. 286. numero 9.*

Nonnunquam stat demonstratiuè secundùm subiectam materiam, vt *in cap. cùm Martha §. distinguendum, de celebrat. Missarum.* Ias. *in l. tempus, num. 1. ff. de re iudicat.* Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §. præfatiq. in vers. Videlicet, fol. 300.* Dec. *conf. 47. num. 4. vers. non obstat.* Cened. *d. sing. 66. nu. 2.* Et in dubio 2 stat magis demonstratiuè, quàm restrictiuè, secundùm Aym. *conf. 227. num. 4. & 8. & conf. 245. nu. 9. & conf. 273. sub num. 9.* Anton. Monach. Lucens. *decis. 13. num. 3.* 3

Interdum stat oppositiuè, vt *in cap. post electionem, de concess. prebendæ, & in cap. scriptum, de elect. & in cap. 2. de priuil. lib. 6.* Aliquando exemplificatiuè, vt *in cap. nihil, circa finem, de elect.* Quandoque determinatiuè, vt *in cap. super litteris, de rescriptis.* 4

SVMMARIVM.

1 *Improprietatem denotat verbum* Videtur.

2 *Fictionem inducit verbum* Videtur.

3 *Præsumptionem quandoque significat verbum* Videtur.

4 *Arbitrium boni viri aliquando importat verbum* Videtur.

5 *Visionem interdum importat verb.* Videtur.

6 *Veritatem nonnunquam importat, & certitudinem denotat verbum* Videtur.

Videtur.

Dictio CCCCXXIV.

Improprietatem denotat hæc dictio, vt *in l. 1. §. deiecisse videtur, ff. de vi, & vi armata.* Pichard. *ad* 1

§. nominatim, num. 6. Instit. de exhæredat. liber. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, glos. 2. num.* 108. Accac. Anton. *in comment. ad l. 5. ff. de cond. & demonstr. num.* 105.

2 Fictionem inducit, vt *in d. l. 1. §. desiisse, & in l. naturaliter, in princ. ff. de acq. possess.* notant Roman. *cons. 224. incip. Ista captura, in fine.* Tiraq. *de iure constituti, p. 2. ampliat. 1. num. 7.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. num.* 646. Thomas de Thomasset. *in florib. legum reg.* 303. Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. præs. 5. num. 9. & præsumpt. 86. num. 12.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure, p. 1. cap. 8. num.* 78. Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus.* 394. *num.* 1.

3 Præsumptionem quandoque significat secundùm Menoch. *d. lib. 4. præsumpt. 89. num. 12. & cons.* 370. *num.* 10. Accac. Anton. *in comment. ad l. cùm auus,* 102. *num. 16. ff. de cond. & demonstr.*

4 Arbitrium boni viri aliquando importat, vt per Roman. *cons.* 228. *incip. Pro plena, num. 11. vers. cæterum*, vbi Apostil. *in verb. Boni viri.* Vallasc. *consult.* 153. *num.* 25. Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. num. 50. in princip.* Card. Tusch. *d. concl.* 394. *num.* 4. Greg. *decis.* 251. *num.* 8. Rota apud Zach. *post tract. de oblig Camer. decis. 2. num. 10. & decis. 3. num. 5.* vbi *num.* 2. subdit, quòd quandoque necessitatem importat. Et etiam apud Farin. *decis. 359. num. 6. & decis. 640. num. 13. & decis. 698. num. 3. p. 1. recent.*

5 Visionem interdum importat, quæ non habetur pro certa, & aliquando visionem certam, vt ex Bart. *cons. 111. incip. Quæritur, num. 5. lib. 1.* tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 394. *num.* 4.

6 Veritatem nonnunquam importat, & certitudinem denotat, quando pronunciatur à Iure, vt *in l. quid tamen, §. arbiter, ff. de arbitris.* Zabarel. *cons.* 60. *num. 5. vers. tamen.* Rebuff. *in compendio alienationum, num. 71. pag. mihi,* 76. Card. Tusch. *d. concl.* 394. *num.* 3. Aliàs verò non importat veritatem secundùm Surd. *decis.* 195. *num.* 13. Seraph. *decis.* 522. *num.* 2.

Vindicare.

Dictio CCCCXXV.

1 VErbum hoc, sicut & *Vindicta*, intelliguntur de vindicta non propria auctoritate sumenda, vt notant Glos. 1. *in l. 1. ff. de indignis.* Cald. Pereira *quæst. forens. seu receptar. sent. cons. 35. num.* 33. Sic etiam verbum *Vlcisci*, intelligitur iure mediante. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 74. num.* 51.

SVMMARIVM.

1 Vix, *imminuendi, ac penè negandi vim habet.*

2 Vix *fieri illud dicitur quod fieri potest, licèt cum difficultate.*

3 *Exceptionem & regulam esse in contrarium denotat dict.* Vix.

4 *Expectationem diuturnam declarat dict.* Vix.

Vix.

Dictio CCCCXXVI.

1 VIx, imminuendi, ac penè negandi vim habet, Cic. 1. *de Orat.* In dicendo vix paucos proferre possumus. Id. 2. *Acad.* Nos probabilia quidem multa habemus, quæ sequi facilè affirmare vix possumus.

Illud dicitur *vix* fieri, quod fieri potest, licèt cum difficultate, vt *in cap. hac cuius placitis,* vbi Glos. 12. *q. 2. cap. 2. de cognat. spirit. lib. 6.* notat Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Violenter, vers. Vix, pag.* 129. vbi subdit, quòd est dictio diminutiua, & quandoque interpretatur pro *Nullo modo.* 2

Denotat exceptionem, & regulam esse in contrarium, vt *in l. vix certis armis*, vbi glos. *ff. de iudiciis, & in l. intra, §. fin. ff. de minorib. & in l. si hæres, ff. ad legem Falcidiam.* 3

Vix tandem diuturnam expectationem declarat. Cic. *lib. 5. epist.* 9. Vix tandem legi litteras dignas Appio Claudio. Id. *in Pis.* Gabinius ipse vix, sed tamen se collegit. 4

Vlteriùs.

Dictio CCCCXXVII.

NOn solùm hæc dictio est inclusiua, sed repetitiua omnium qualitatum præcedentium, iuxta tradita per Dec. *cons. 189. num. 7. tom. 1.* Pedem. *decis. 52. num. 4. & 15.* Surd. *cons. 274. num.* 16. 1

Tollit ipso iure ius petendi, vt per Garz. Girond. *de priuilegior. & exempt. explicat. num.* 907. 2

SVMMARIVM.

1 *Inclusiua regulariter est dict.* Vltra.

2 *Exclusiua interdum est dict.* Vltra, *& quando, ostenditur.*

3 *Qualitates præcedentes repetit dict.* Vltra.

4 *Implicationem importat dictio* Vltra.

5 *Numerum expressum limitat dict.* Vltra.

6 *Tempus modicum importat dict.* Vltra.

7 *Testis deponens per dictionem* Vltra, *nihil probat.*

8 *Tempus totum continuum vt comprehendatur non facit dict.* Vltra, *sine copula in teste deponente.*

9 Vltra *contrarium habet* Citra, *& significat* Trans.

Vltra.

Dictio CCCCXXVIII.

REgulariter hæc dictio est inclusiua, vt *in l. si vltra, C. de fideicommiss.* tradunt Dec. *in l. actione, num. 9. C. de transact. & in l. filiam, num. 1. C. de collat. & cons. 90. num. 7. & cons. 330. num. 1. & cons.* 423. *num.* 4. Barbat. *cons. 74. col. 6. vol.* 4. Fulgos. *cons.* 40. *col.* 2. Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 1. glos. 11. num.* 68. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de friuol. appell. §. quodque, in verb. Vltra.* Gulielm. Bened. *in repet. cap. Raynutius, in verb. Alterocha filia, num. 1. cum seqq.* Azeued. *ad Curiam Pisanam, lib. 5. cap. 6. num.* 128. Pute. *decis.* 59. *num. 1. lib.* 3. Rebuff. *in comment. ad l. si quis sic dixerit,* 123. *vers. idem, in dict. Vltra, ff. de verbor. signif. pag.* 506. Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 145. num.* 4. Azeued. *ad l. 7. num. 121. tit. 18. lib. 4. nouæ Recopil.* 1

Cened

Cened. *post libr. practic. & canonic. quaest. sing.* 40. *num.* 1. Surd. *decis.* 285. *num.* 9. vbi *num.* 12. subdit, quòd confirmat quæ fuerant inutiliter data, & dispositа. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 395. *num.* 13. vbi *num.* 14. post Cagnol. *in l.* 2. *num.* 5. *& seq. C. de rescind. vendit.* tenet, quòd læsio prohibita vltra dimidiam, permittit læsionem vsque ad dimidiam.

2 Interdum ista dictio excludit, vt *in l. cùm vltra, C. de non numerata pecunia, & in l. si vltra, C. de fideiuss.* notant Rebuff. *in concordat. tit. de collat.* §. *præfatique ordinarij, in verb. Vltra.* Dec. *cons.* 296. *num.* 1. *vers. & ideò illa dictio.* Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *num.* 61. Octauian. Vulpell. *citato loco, num.* 2. *vers. & eius.* Gulielm. Benedict. *in d. verb. Alteracha filia, num.* 7. vbi asserit, quòd quando ista dictio additur rei à Iure prohibitæ, vel quando absonus resultaret intellectus, si ea inclusiuè intelligeretur, in eo casu excludit, & non includit; vt etiam tradit glos. *verb. facere, in Clem.* 1. *de vsuris,* quæ dicit, quòd si statuto caueatur, quòd nullus accipiat pro vsura vltra duos denarios pro libra in mense, statutum non videtur permittere vsuram quoad duos denarios, cùm sit contra Ius vsuram exercere, absonúsque inde resultet intellectus, si ea permitteretur, cùm omni Iure sit prohibita; de quo etiam Cosm. *in d. verb. Vltra.* Rebuff. *in comment. ad l. si quis, vers. limitatur, quando, ff. de verbor. signif. pag.* 506.

3 Repetit hæc dictio qualitates præcedentes, vt per Dec. *in l. lecta, num.* 24. *ff. si certum petatur, & cons.* 189. aliàs 190. *num.* 7. *vers.* 4. Calder. *cons.* 336. aliàs 7. *de testament.* Castr. *cons.* 88. *num.* 1. *vol.* 1. Azeued. *d. l.* 2. *num.* 5. *tit.* 4. *lib.* 8. *noua Recopil. & ad Curiam Pisanam lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 128. Surd. *d. decis.* 285. *num.* 12. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 7. Cened. *d. sing.* 40. *num.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 395. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Ang. *cons.* 294. *num.* 6. *vers. venio,* restringit, tunc non inducere repetitionem qualitatum præcedentium, quando in præcedentibus qualitates sunt diuersæ à sequentibus; vel quando dispositio esset nulla, si fieret repetitio.

4 Implicationem etiam importat, veluti si maritus vltra dotes aliquid leget vxori, censetur legare dotes, & legatum, quia dictio *Vltra* implicat; vt per Angel. *cons.* 294. *num.* 5. Bald. *cons.* 58. *incip. Factum tale est, in princip. lib.* 4. Bart. *in l. qui ita, ff. de dote praleg.* quos refert Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 395. *num.* 5. vbi *num.* 7. cum Angel. *citato loco* declarat, hanc dictionem, & similes implicare in materia fauorabili, secùs in odiosa. Adde Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 116. *num.* 29.

5 Numerum expressum limitat, secundùm Calder. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 11. *num.* 16. & extendit id tantùm, cui additur, ex Azeued. *d. l.* 1. *num.* 1. *tit.* 4. *lib.* 8. *noua Recopil.* vbi *num.* 5. subdit, quòd est confirmatoria priorum.

6 Modicum tempus importat, vt *in l. hac adiectio, ff. de verbor. signif.* notant Abb. *in cap. litera, num.* 10. *de dilationib.* Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 55. *num.* 42. Octauian. Vulpell. *citato loco, num.* 3. Card. Tusch. *d. conclus.* 390. *à num.* 8. vbi *num.* 10. post Castren. *cons.* 18. *num.* 2. *lib.* 1. *& cons.* 26. *num.* 3. *eod. lib.* declarat, quòd quando profertur à lege, potest importare aliquid vltra, & sic modicum, quia superest minister legis, qui potest arbitrari.

7 Testis deponens per hanc dictionem, nihil probat, & ideò probans aliquid factum à viginti annis, & vltra, non probat concludenter probandum certo tempore supra viginti annos, secundùm Ioan. de Imola *cons.* 105. *num.* 4. Card. Zabarell. *cons.* 107. *incip. Petitur.* Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *de probat. num.* 68. *pag.* 481. Azeued. *d. l.* 1. *num.* 11. Octauian. Vulpell. *d. loco, num.* 4. vbi limitat, si à teste probabilis ratio eius dicti redderetur. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 277. *num.* 12. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1520. Card. Tusch. *d. concl.* 396. *à num.* 8. vbi *num.* 12. subdit ex Imol. *d. cons.* 105. *num.* 4. quòd si plures testes deponunt, vnus de decem annis, alius de octo, & vltra, non concludunt de decem, quia dictio *Vltra* nihil importat, additque, aliquid operari ad inducendam concordiam cum partis assertione. Nam si pars dicit, quòd sunt anni vndecim, testes verò dicunt, quòd sunt anni decem, & vltra, non sunt contrarij.

Vnde sine copula in teste deponente de tempore non facere, vt comprehendatur totum tempus continuum, tradit Seraphin. *decis.* 1162. *num.* 3. 8

Apud Ciceronem, & alios bonos Latinæ linguæ Autores, contrarium habet *Citra,* & significat *Trans.* Cic. *Attic. lib.* 12. Vltra Syllanam villam est, quam puto tibi notam esse. Idem *Tusculan.* 4. Sed adhibet modum quemdam, quem vltrà progredi non oporteat. Idem *lib.* 2. *de diuinat.* Diuinatio coniectura nititur, vltra quam progredi non potest. Idem 1. *de inuent.* Longum exordium est, quod pluribus verbis, aut sententiis vltra quàm satis est, producitur. 9

SVMMARIVM.

1 Vltrò, *aliquando exponitur pro* Sponte.
2 Vltrò *interdum significat idem quod* sine requisitione, *vel* mandato.
3 Vltrò, *nonnunquam accipitur pro,* sine quæstione.
4 Vltrò, *apud Grammaticos interdum significat* Insuper.
5 Vltrò, citroque, *sunt dict. opposita.*
6 Vltrò, *per translationem interdum vsurpatur pro,* mutuo, atque, inter se.

Vltrò,

Dictio CCCCXXIX.

HÆc dictio aliquando exponitur pro *Sponte,* vt *in l. vxori,* vbi glos. *ff. de fals. & in l. illud,* §. *fin. ff. de constit. pecun. & in l. circa, ff. de probat. & in l. qui hominem,* §. *si nullo, ff. de solut. & in l. non omnes,* §. *item temporis, ff. de re militari.* Cic. *lib.* 4. *epist.* 16. Nec mihi quidquam in mentem venit optare, quod non vltrò mihi Cæsar detulerit. 1

Interdum significat idem, quod *Sine requisitione, vel mandato,* vt *in l. liberto,* §. *penult.* ibi, *vltrò egit, ff. de negot. gestis.* 2

Nonnunquam accipitur pro, *Sine quæstione,* vt *in l.* 1. §. *diuus Antoninus, &* §. *si quis vltrò, & in l. vnius,* §. *index, ff. de quæstion.* Vltrò competit actio, id est, sine pœnitentia, sine exceptione, *l.* 3. §. 1. *ff. de condict. causa dat. l. sed an vltrò, ff. de negot. gestis.* Vltrò iurando, id est, sine dilatione, & necessitate, *l. si legatarius, ff. de dolo, l.* 3. *ff. de iureiuran. l. si pignori, in fin. ff. famil. hercifcunda.* 3

Vltrò apud Grammaticos interdum significat *Insuper.* Cic. *Catilin.* 3. Est etiam in nobis animus, Quirites, vt non modò nullius audaciæ cedamus, 4

sed etiam omnes improbos vltrò semper lacessamus. Virgil. *Æneid. lib.* 9.

Videris irrumpentem, vltróque incluserit vrbi.

5 *Vltrò, citróque*, sunt dictiones oppositæ, *l. si quis ex argentariis, §. rationem, ff. de eden.* notant Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 11. *num.* 66. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. vltrò, pag.* 131. *col.* 1.

6 Per translationem apud Grammaticos interdum vsurpatur pro *Mutuò*, atque *Inter se*. Cic. *lib.* 1. *Offic.* Beneficia vltrò, citróque data, & accepta. Idem *lib.* 6. *de Repub.* Multísque verbis vltrò, citróque habitis, ille nobis consumptus est dies.

SVMMARIVM.

1 *Simultaneitatem, congregationem, & vnionem diuersorum denotat dict.* Vnà.

2 Vnà, *idem importat quod* Simul.

3 *Vnitatem, atque æqualitatem significat dictio* Vnà.

4 Vnà, *coniungit plus quàm dict.* Et.

Vnà.

Dictio CCCCXXX.

1 Denotat hæc dictio simultaneitatem, congregationem, & vnionem diuersorum, ac actuum coniunctionem, vt *in l. Lucius, §. quisquis, & in l. si pluribus, in princip. ff. de legat.* 2. *& in l. fin.* vbi Bald. *sub num.* 11. *in* 6. *opposit.* & Ias. *col. fin. C. de impub. & aliis, & in §. nos autem, Instit. de Attilian. tutor.* notant Paris. *cons.* 79. *num.* 21. *lib.* 3. Alex. *cons.* 93. *num.* 4. *lib.* 3. Gozadin. *cons.* 72. *sub num.* 9. *vers. nam dictio.* Rebuff. *in l. restituere,* 36. *vers. item dictio Vnà, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 202. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 39. *glos.* 1. *num.* 1. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. vnà, pag.* 131. Peregr. *cons.* 65. *incip. Visis, num.* 8. *lib.* 3. Flamin. Paris. *de confident. benefic. q.* 33. *num.* 28. Marc. Anton. *variar. resolut. lib.* 2. *resol.* 35. *num.* 4. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 376. *num.* 1. Et fuit dictum *in Montis Regalis iurisdictionis*, 5. *Iulij* 1604. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

2 Et tantum est dicere *Vnà*, quantum *Simul, l. qui quatuor, § vxori, ff. de legat.* 3. *l. immò & socer, ff. de vsu, & habit.* Bald. *in l. vnic. §. in his itaque, C. de caducis tollend.* Gozadin. *cons.* 21. *num.* 37. Grat. *cons.* 9. *num.* 103. *& cons.* 111. *num.* 3. *lib.* 1. *& cons.* 13. *num.* 56. *lib.* 2.

3 Significat vnitatem, ac æqualitatem; ita quòd non habeat compositionem, iuxta tradita per Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 139. *num.* 22. *& cons.* 578. *num.* 3. Ceuall. *commun. contra communes, q.* 828. *num.* 47. Vnde si quis instituat fratrem hæredem, cum hoc quòd bona sua debeat communicare vnà cum fratribus suis, importat simultaneam communicationem, vt ipse fratribus, & fratres sibi communicent. Ita Bart. *cons.* 4. *incip. Factum tale, num.* 3. *in fine, & seq. lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D. conclus.* 376. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum eodem Bart. *d. cons.* 4. *num.* 4. subdit, quòd si quis instituat sibi hæredem Titium, vnà cum filiis suis, omnes sunt hæredes.

4 Illud aduertere oportet, quòd hæc dictio coniungit plusquàm dictio *Et*, iuxta tradita per Bart. *in l. Gallus, §. quidam rectè.* vbi Ias. *num.* 14. *&* 20. *ff. de liber. & posthum.* Paris. *cons.* 3. *num.* 17. *vol.* 1. *& cons.* 79. *num.* 21. *& seq. vol.* 3.

SVMMARIVM.

1 Vnà cum, *idem importat quòd dict.* Et.

2 *Augmentum importat dictio* Vnà cum, *respectu qualitatis relicti.*

3 Vnà cum, *demonstrat vt aliquid simul expediatur.*

Vnà cum.

Dictio CCCCXXXI.

Idem importat hæc dictio, quod copula *Et*; & 1
ideò si testator relinquat exequutorem suum Titium, vnà cum Seio, proinde est ac si dixisset: Relinquo Titium, & Seium exequutores, ita quòd vno mortuo alter est exequutor solus vtroque casu. Ita Bart. *cons.* 147. *incip. Factum tale, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 398. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum eodem Bart. *d. cons.* 147. *num.* 2. subdit, quòd importat etiam repetitionem.

Augmentum importat respectu qualitatis relicti, 2
secundùm Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 139. *num.* 26.

Demonstrat, vt aliquid simul expediatur, vt no- 3
tatur *in l. fin. C. de impub. & aliis, & in §. fin. Instit. de Attiliano tutor.* Grat. *cons.* 93. *num.* 1. *lib.* 1. Paris. *cons.* 111. *num.* 17. *lib.* 1.

Vnanimiter.

Dictio CCCCXXXII.

Importat *Nemine discrepante*, vt *in cap. bona memo-* 1
ria, in vers. vnanimiter, de postulat. Prælat. & in cap. vnanimiter, eod. tit. & in cap. cùm dilecti, de elect. & in cap. tertio loco, de probat. Barbat. post alios *in cap. cùm Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propr.* Panorm. *in cap. licet, in* 1. *notabil. de offic. deleg.* Alberic. *in Dictionario, verb. vnanimiter.*

SVMMARIVM.

1 *De vi, & effectibus huius dictionis qui multa adducat, refertur.*

2 *Causam intrinsecam significat dictio* Vnde, *& importat idem quod*, ex qua causa.

3 Vnde, *quamuis propriè sit aduerbium loci, interdum tamen & ad personas, & ad alias res accommodatur.*

Vnde.

Dictio CCCCXXXIII.

Multa de vi, & significatione huius dictionis 1
adducit Rebuff. *in comment. ad l. quibus,* 57. *vers. vnde, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 297.

Significat causam intrinsecam, & importat idem 2
quod

quod *Ex qua causa*, vt per Castren. *cons.* 322. *incip. Visis actis, in princip. lib.* 1. Grat. *cons.* 77. *num.* 3. *lib.* 1. Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. Vnde, pag.* 131. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 396. *num.* 1.

3 Quamuis propriè *Vnde* sit aduerbium loci, interdum tamen & ad personas, & ad alias res accommodatur, ponitúrque eleganter etiam apud Ciceronem, aliósque bonos Latinæ linguæ Autores, pro *Ex quo, ex qua*, vel *ex quibus*. Cic. 1. *de Orat.* De ea re multo dicet ornatiùs, quàm ille ipse, vnde cognorit. Idem *pro Flac.* Adsunt Athenienses, vnde humanitas, ac doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras distributæ putantur. Idem 1. *de Orat.* Equidem vobis fontes, vnde haurietis, atque itinera ipsa putaui esse demonstranda.

Vndique.

Dictio CCCCXXXIV.

1 IDem importat quod *Omni ex parte*, & de loco propriè dicitur. Cic. *pro lege Manil.* A Sicilia multis vndique cinctam periculis explicauit. Idem *pro Sest.* Omnes vndique flosculos carpam, atque delibem. Virgil. *lib.* 5. *Æneid.*

—— Maria vndique, & vndique cælum.

2 Sæpe autem per translationem vsurpatur. Cic. 2. *de natura Deor.* Mundus perfectus vndique est. Idem 2. *Philippic.* Aut vndique religionem tolle, aut vsquequaque conserua.

SVMMARIVM.

1 Vnus, & alter, *pro duobus vsurpari solet.*
2 Vnus, aut alter, *sicut vnus, aut duo dicitur.*
3 Vnus, *aliquando importat idem quod* Solus.
4 Vnus *ex omnibus, vel omnium, vel inter omnes, magnam vim habet augendi.*

Vnus, & alter.

Dictio CCCCXXXV.

1 PRo duobus vsurpari solent hæ dictiones. Cic. 4. *Verr.* Dicit vnus, & alter breuiter. Idem *pro Cluen.* Vnus, & alter dies intercesserat, cùm, &c. Idem *Attic. lib.* 14. *epist.* 18. Adductus sum tuis vnis, & alteris literis.

2 *Vnus, aut alter*, sicut *Vnus, aut duo*, dicitur. Cic. *Attic. lib.* 7. Quid enim est tantùm in vno, aut altero die. Quum res plures duabus numerantur, dicimus, *Vnus, alter, tertius, plures.* Cic. *pro Cluen.* Vnum, alterum, tertium annum Sassia quiescebat. Idem *pro Flac.* Tria Græcorum genera, quorum vni sunt Athenienses, Æoles alteri, Dores tertij nominabantur. Idem 6. *Verr.* Dies vnus, alter, plures non referri.

3 *Vnus* aliquando importat idem quod *Solus*. Cic. *Attic. lib.* 1. Prænetius vnus omninò comes fuit. Idem *ad Quint. fratr. lib.* 1. *epist.* 1. In tuis summis laudibus excipiunt vnam iracundiam. *Ad vnum*, id est, nullo excepto. Idem *de Amicit.* De amicitia verè omnes ad vnum idem sentiunt. Idem *lib.* 10. *epist.* ... Ego eam sententiam dixi, cui assensi sunt ad vnum.

Vnus ex omnibus, vel *omnium*, vel *inter omnes*, magnam vim habet augendi, quia vnus confertur cum omnibus. Cic. 2. *Catilin.* Ille autem vnus timendus ex omnibus. Idem 1. *de Orat.* Cùm te vnum ex omnibus ad dicendum maximè natum, aptúmque cognossem. Idem *in Orat.* Inter omnes in omni dicendi genere vnus eminet Demosthenes. Idem *Attic. lib.* 8. Vnum omnium loquacissimum, & minimè aptum ad dicendum. 4

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium liberum, & absolutum tribuit verbum* Volo.
2 Volo, *refertur ad actum licitum, non verò ad actum regulatum, & illicitum.*
3 Velle *quis non creditur quod iure facere non potest.*
4 Velle *quæ ignorat quis non dicitur.*
5 Volo *ex sui proprietate est informe, & determinatur ratione verbi adiuncti.*
6 *Fideicommissum importat verbum* Volo, *si iungatur verbis obliquis, directam verò substitutionem si verbis directis, aut communibus.*
7 *Substitutio valet in vim directæ, si verbum* Volo *reperiatur adiunctum alicui verbo communi.*
8 *Fideicommissum innuit verbum* Volo, *iunctum cum alijs verbis, si sine liberis, aut hæredibus decesserit.*
9 *Dispositiuum est verbum* Volo, *cùm alterius personæ voluntas non spectatur.*
10 *Dispositionem plenam importat verbum* Volo, *in vltimis voluntatibus.*
11 *Actum perfectum importat verbum* Volo, *adiunctum infinitiuo præsentis temporis.*
12 *Verba* Volo te ducere in vxorem, *non operantur matrimonium de præsenti.*
13 *Exequutionem importat verbum* Volo, *adiunctum cum infinitiuo.*
14 *Dispositionem non importat verbum* Volo, *iunctum infinito in actibus inter viuos.*
15 *Ius nouum aliquando inducit verbum* Volumus, *& declarat antiquum.*

Volo.

Dictio CCCCXXXVI.

VErbum hoc tribuit liberum, & absolutum arbitrium, vt *in l. cum quidam, ff. de legat.* 2. *& in l. fideicommissar. ff. de fideicommiss. libertatib.* notat Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 188. *num.* 13. *& de arbitr. lib.* 1. *q.* 7. *num.* 2. vbi *num.* 3. subdit, quòd ad Iudicem directum non significat liberum arbitrium. *& num.* 14. quòd coniunctum cum verbis *Tuo arbitrio*, non operatur, vt censeatur collatum liberum arbitrium. *& num.* 30. quòd adiunctum verbo exequutiuo non liberam potestatem, sed viri boni arbitrium significare videtur. Item verbum hoc est commune, & non præceptiuum, nec æquipollens præcepto, vt post multos resoluit Sanch. *in* 1

præcepta Decalogi, tom.2. lib.6. cap.4. num.40. in fine.

2 Refertur ad actum licitum, non verò ad actum irregulatum, & illicitum, secundùm Peraltam *in l.1. num.73. ff. de legat.2.* & Molin. *de primogen.lib.2.cap.5.*
3 *num.* 17. Menoch. *conf.* 1184. *num.* 7. vbi ait, quòd quisque velle non præsumitur nisi honesta. Velle enim quis non creditur, quod Iure facere non potest, *l. Lucius, §. Imperatores, ff. ad municipalem, l. si tibi, §. vnius, ff. de optione legata.* glos. *in l. peto, in princip.* vbi Bald. *in fine princip. ff. de legat. 2. cap. cum à nobis, de sentent. excommunic.* Menoch. *conf.* 540. *num.* 6. Surd. *conf.* 431. *num.* 41. Rota *decis.* 364. *num.* 3. apud
4 Farinac. *p. 1. recent.* Sicut etiam velle quæ ignorat quis non dicitur, ex Menoch. *conf.* 191. *num.* 45. *& conf.* 401. *num.* 82.

5 Verbum hoc *Volo* ex sui proprietate est informe, & determinatur ratione verbi adiuncti, secundùm doctrinam Bart. *in l. apud Aufidium, num. 2. vers. respondeo verbum, ff. de optione legat. & in l. cunctos populos, num.3. C. de summa Trinit.* & clariùs *in l. verbis ciuilibus, num. 5. vers. præterea, ff. de vulgar.* vbi ait, verbum *Volo* non esse directum, vel obliquum, nisi propter verbum adiunctum. Sequitur Alex. *in l. quoniam indignum, num.1. vers. ego autem puto, C. de testam.* vbi ait, Bart. optimè dicere verbum *Volo* aptitudine posse esse directum. Beto. *conf.* 11. *num.* 12. *lib.2.* Franch. *in cap. cùm pater, num. 62. de testam. lib.6.* vbi ex Bald. concludit, huiusmodi verbum
6 nihil importare, nisi habita ratione adiuncti. Vnde si iungatur verbis obliquis, importat fideicommissum; si verbis directis, aut communibus, directam substitutionem. Ita fuit resolutum *in Bononien. fideicommissi de Pattis, 17. Iunij 1611. coram Vbaldo, & in Firmana hæreditatis, 6. Nouembris 1610. coram Dunozetto.* Et quòd sit hoc verbum obliquum, per text. *in l.2. in princip. C. commun. de legat.* tradit Fucar. *in tract. de compendiosa substit. q.144. num.8.*

7 Si verò reperiatur adiunctum alicui verbo communi, substitutio valet in vim directæ, tamquam concepta per verba communia, quæ occurrente casu in vim directæ operantur. Ita Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 5. tit.1. num. 3.* Decian. *conf.* 26. *num.* 25. *lib.2. & conf.* 21. *num.3. lib. 3.* Et fuit dictum *in citata Firmana hæreditatis, coram Dunozetto.*

8 Iunctum cum aliis verbis, *Si sine liberis, aut hæredibus decesserit, &c.* innuit fideicommissum, iuxta tradita per Iacob. de Rauenna, & alios Doctores *in l. precibus, C. de impub. & aliis.* Dec. *conf.* 38. *num.* 3. *in fine.* Paris. *conf.* 55. *num.* 1. *&* 2. *lib.* 2. Cephal. *conf.* 134. *num.* 25. *&* 37. *lib.1.* vbi alios adducit Rota *decis.* 193. *num.* 6. *ad med.* apud Farinac. *p. 1. recent.* Importat enim per se ipsum dispositionem, & fideicommissum in causa mortis, vt per Odd. *in tract. de probib. alienat. quæst. 11. num. 129.*

9 Dispositiuum est etiam hoc verbum, præcipuè ab eo prolatum, qui liberam habet exequendi facultatem. Ita Alex. *conf.* 190. *incip. Plura, num.* 32. *vers. quia verbum Volo, num. 6.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. conclus.* 399. *num.1.* Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comparat. 20. num.34.* Menoch. *conf.* 197. *num.* 21. *& de arbitr. cas.* 496. *num.* 6. vbi *num.* 12. subdit, quòd stat dispositiuè, cùm alterius personæ voluntas non spectatur, sed sola exequutio. Et *num.* 18. ait, quòd non disponit cùm actus alterius voluntatis spectatur.

10 In vltimis voluntatibus importat plenam dispositionem, vt *in l. Pamphilo, §. proposito, ff. de legat. 3.* notat Nicol. Mozz. *de contract. tract. de empt. tit. de substant. emptionis, num.49.* In contractibus verò non, disponit secundùm Villalob. *tom. 1. comm. opin. lib.9. tit. 34. num. 355.*

Adiunctum infinitiuo præsentis temporis importat actum perfectum, veluti si ad interrogationem fiat hoc modo: Vis mihi vendere domum pro centum, & respondisset, Volo vendere; & emptor replicasset, Volo emere, contractus esset perfectus. Ita ex Bart. Bald. & aliis resoluit Peregr. *var. resol. lib. 5. tit. de pactis, à num. 5.* vbi *num. 6.* subdit verba, *Volo te ducere in vxorem*, non operari matrimonium de præsenti, de quo latè Franc. Molin. *de rit. nupt. lib.1. comparat. 20. num. 33. cum seqq.* 11 12

Item additum cum infinitiuo importat exequutionem, vt per Seraph. *de priuil. iuramenti, priuil. 23. num.23,* & iunctum infinitiuo, vel verbis futuri temporis disponit, vt *per text. in d. l. Pamphilo, §. propositum, ff. de leg. 3.* resoluit Marc. Anton. Genuen. *in practicab. Eccles. quæst.275. num. 2.* 13

Et iunctum infinito in actibus inter viuos non importat dispositionem, ex Card. Seraph. *decis.* 1079. *num.* 3. In constit. inducit formam iuxta tradita per eumdem Seraph. *decis.* 1474. *num.* 2. 14

Verbum *Volumus*, aliquando inducit ius nouum, & declarat antiquum, vt post Gloss. *in Clem. 1. de rerum permut.* & Abb. *in cap. Sedis Apost. de rescript.* ac Barbat. *in Clem. litteras, in 4. col. de rescript.* tradit Flamin. Paris. *de confident. benef. q. 58. n.44. in fine.* 15

SVMMARIVM.

1 *Inclusiuè regulariter stat dict.* Vsque, *apposita gradibus, vel alijs rebus.*
2 *Amplia quando refertur ad determinationes gradus, etiam in dubio.*
3 *Amplia etiam in pœnalibus.*
4 *Statutum excludens fœminas propter masculos, intelligitur vsque ad decimum gradum; ita quòd ipse decimus gradus stet inclusiuè.*
5 *Iudex si mandat supersederi* vsque ad diem signaturæ, *vel* Audientiæ, *includit ipsum diem.*
6 *Inuestituram accipiens pro se, vsque ad tertiam eius generationem, simpliciter includit ipsam tertiam generationem.*
7 *Terminum terminatum comprehendit dictio* Vsque.
8 *Inclusiuè in feudis stat dict.* Vsque.
9 *Vendens cum pacto redimendi* vsq; ad diem Natalis proximi, *includit ipsum diem* Natalis.
10 *Verba quæ possunt includere & excludere in contractibus, semper excludunt quando tendunt ad obligandum.*
11 *Confinium in materia dict.* Vsque, *includit in præiudicium venditoris.*
12 Vsque *in vltimis voluntatibus includit, quando sumus in dubio, & potest includere, & non includere.*
13 *Inclusiuè stat dict.* Vsque, *vbicumque terminus cui adijcitur hæc dict. est de pertinentijs rei, in qua habetur sermo.*

14 Tem

14 *Temporis respectu quando est apposita dictio* Vsque, *tunc totum tempus includit.*

15 *Inclusio quando est contra legem, tunc dictio* Vsque *non stat inclusiuè.*

16 *Oratio negatiua quando præcedit, tunc dict.* Vsque *non stat inclusiuè.*

17 Vsque, *non stat inclusiuè quando constat ex mente contrahentium, vel ratione absurdi vitandi.*

18 Vsque, *non stat inclusiuè quando non constat de mente nisi ex significatione verbi, cùm terminus ad quem non potest comprehendi, vel includi sub generalitate præcedenti.*

19 Vsque, *non includit vbicumque applicatur termino, qui non est de essentia rei, nec termini de quo habetur sermo.*

20 Vsque *excludit, quando hoc esset de natura contractus in quo est apposita.*

21 *Inclusiua, & exclusiua quando sit dict.* Vsque, *ex coniecturis declarari potest.*

Vsque.

Dictio CCCCXXXVII.

1 Regulariter hæc dictio apposita gradibus, vel aliis rebus, stat inclusiuè, vt *in l. patronus, 35. §. Sempronio, ff. de legat. 3. & in l. Papinianus, §. meminisse, ff. de inoffic. testam. & in l. fin. §. fin. ff. de senatorib. & in l. cum Clericis, §. memorati, C. de Episcop. & Cleric. & in l. post dies, C. de Aduocatis.* notant Alex. *in l. 1. num 4. ff. ad legem Falcidiam.* glos. *verb. vsque ad certam, in cap. quamuis, 4. de preben. lib. 6.* Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rubr. 1. §. 7. verb. Iusques, num. 1. & num. 13. §. 4. verb. Iusques à la Sainct. num. 1.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. quòd si quis, verb. vsque, pag. 211.* Aret. *in l. eum qui, §. 1. num. 1. ff. de verbor. oblig.* Luc. de Pen. *in l. 3. num. 13. C. de naufragiis, lib. 11.* Paris. de Put. *de reintegr. feudor. cap. 116.* Rebuff. *tom. 1. ad l. Galliæ, in tract. de sent. prouisionali. glos. 3. pag. 162. & in comment. ad l. absentem, 199. vers. regula igitur, ff. de verbor. signif. pag. 633.* Menoch. *cons. 337. num. 20. & 21.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 132.* Azeued. *ad l. 1. num. 33. tit. 4. lib. 4. noua Recopil.* Surd. *cons. 429. num. 71.* Anton. Monach. Floren. *decis. 50. num. 19.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 12. §. 1. num. 2.* Benedi. Ægid. *in repet. legis 1. C. de sacrosanct. Eccles. p. 1. §. 5. num 17.*

2 Amplia primò, vt hæc dictio stet inclusiuè, quando refertur ad determinationes gradus, etiam in dubio, vt *in §. fin. Instit. de success. cognator.* notant Alex. *cons. 110. incip. Circa, num. 20. lib. 3.* Bald. *cons. 442. incip. Concessa, circa finem, lib. 3.* quod duplicatur *cons. 375. lib. 4.* Calder. *cons. 287. alias 9. de locato.* Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 292. num. 6.*

3 Amplia secundò, vt procedat in pœnalibus, secundùm Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. glos. 12. §. 1. num. 7.* Nam siue materia sit fauorabilis, siue pœnalis, quia si agatur de gradibus, semper includit. Alex. *cons. 125. incip. Attentis, num. 7. in fine, & num. 8. lib. 5.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 291. num. 21.*

4 Ideò statutum excludens fœminas propter masculos, intelligitur vsque ad decimum gradum, ita quòd ipse decimus gradus stet inclusiuè, vt post Dec. *cons. 321.* & Rimin. *cons. 26. num. 12. & 14. vol. 2.* resoluit Mart. *de clausul. p. 2. claus. 77. num. 6. in princip.*

Amplia tertiò, vt procedat etiam, quando respicit terminum hominis, vt si Iudex mandat supersederi vsque ad diem signaturæ, seu audientiæ, includit ipsum diem, vt tradit Alex. *cons. 114. num. 5. vers. quia illa dictio, lib. 5.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 291. num. 7.* 5

Amplia quartò, vt procedat, si proferatur ab homine: nam recipiens inuestituram pro se vsque ad tertiam eius generationem, simpliciter includit ipsam tertiam generationem, vt per Bald. *cons. 375. incip. Concessa, circa finem, lib. 4.* Cald. *cons. 287.* aliàs *9. de locato.* Mart. *de clausul. p. 2. claus. 73. num. 2.* Verall. *decis. 18. num. 10. & decis. 112. p. 2.* Card. Tusch. *d. conclus. 291. num. 8.* vbi *num. 9.* extendit, multo magis procedere, quando diceretur: Vsque ad tertiam generationem completam, vel quid simile. 6

Amplia quintò, quòd comprehendat terminum terminatum, vt si sit venditum prædium vsque ad domum, venit etiam domus, si sit de dominio venditoris, vel ex via publica, quia tunc acciperetur pro termino terminante; ita post Bart. & Bald. tradit Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 26. glos. 6. num. 5.* 7

Amplia sextò, in feudis, in quibus hanc dictionem stare inclusiuè probant Curt. *in tract. de feud. in 3. parte, num. 50.* Ioan. Thom. de Marin. *in tract. de generib. & qualit. feud. in tit. de feudo fraterno, num. 25.* quos refert Mart. *d. p. 2. claus. 77. num. 2. in princip.* 8

Amplia septimò, in contractibus, quia vendens cum pacto redimendi vsque ad diem Natalis proximi, includit ipsum diem Natalis, quia hæc dictio *Vsque* includit terminum extremum ad quem; ita Ioan. de Imol. *cons. 10. in princip.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 291. num. 20.* vbi *num. 23.* declarat cum Bald. *d. cons. 410. in princip. vers. aut in contractibus.* quòd in illis verba, quæ possunt includere, & excludere, semper excludunt, quando verba tendunt ad obligandum, quia reo fauendum est. *& num. 24.* restringit, quando verba tendunt ad excipiendum, vt quia venditor, vel locator excipit obscurè, & tunc contra eum fit interpretatio, vt includat, vel excludat. 9 10

Amplia octauò, in materia confinium, quia dictio *Vsque* includit in præiudicium venditoris, vel locatoris; quia vbi aliquid spectat ad specificationem alicuius tamquam meliùs informati, specificatio ambigua interpretatur contra specificantem; ita Bald. *cons. 410. ante med. vers. vel dic, lib. 1.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 291. num. 17.* & *num. 26.* declarat, quòd hæc dictio in materia confinium includit, & excludit secundùm verisimilitudinem, quæ ex multis consideratur: Primò, ex comparatione pretij ad valorem rei. Secundò, ex denominatione propria confinium. Tertiò, ex qualitate rei, secundùm statum præsentem, non autem statum veterem. 11

Amplia nonò, in vltimis voluntatibus, quia dictio *Vsque* includit, quando sumus in dubio, & potest includere, & non includere, vt per Bald. *d. cons. 410. in princip. vers. aut terminus, lib. 1.* Card. Tusch. *d. conclus. 291. num. 16.* & in legatis agnoscit Mart. *d. claus. 77. num. 7.* 12

Amplia decimò, vt procedat, vbicumque terminus, cui adiicitur hæc dictio, est de pertinentiis rei, in qua habetur sermo, quia semper includit ea, quæ sunt de pertinentiis, vt per Bald. *d. cons. 410. circa med. vers. item & per talem doctrinam, lib. 1.* Card. Tusch. *d. concl. 291. num. 19.* 13

Vndecimò amplia, vt procedat etiam quando est apposita respectu temporis. Tunc enim totum tempus 14

pus includit, vt probat Natt. *conf.* 461. *per totum*, quem refert Matt. *d. clauf.* 77. *ante num.* 6.

15 Limita tamen primò, quando inclusio est contra legem, vt per text. *in l.* 3. *in princip. &* §. 1. *ff. de vsur. & in l.* 1. §. *fin autem, ff. an per alium causa appellationis reddi possint*, notant Rebuff. *d. glos.* 3. *& in comment. ad d. l. absentem, vers. limitata.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 80. *n.* 92.

16 Limita secundò, quando oratio negatiua præcedit, vt *in l. si alenm*, §. *fin. cum l. seq. ff. de dolo.* Rebuff. *d. glos.* 3.

17 Limita tertiò quando constat ex mente contrahentium, vel ratione absurdi vitandi, vt per Gonzal. *d. glos.* 12. §. 1. *num.* 11. *&* 12.

18 Limita quartò, quando non constat de mente, nisi ex significatione verbi, cùm terminus ad quem non potest comprehendi, vel includi sub generalitate præcedenti. Ita Bald. *d. conf.* 410. *in princip. vers. aut non constat, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 21.

19 Limita quintò, vbicumque hæc dictio applicatur termino qui non est de essentia rei, nec termini de quo habetur sermo, quia tunc non includit. Ita Bald. *d. conf.* 410. *circa med. vers. item*, *& per talem doctrinam, lib.* 1. quem citat Card. Tusch. *d. conclus.* 291. *num.* 25.

20 Limita sextò, quòd hæc dictio excludit quando hoc esset de natura contractus in quo est apposita, vt *in l. in conuentionibus, ff. de verb. signif.* Bald. *conf.* 375. *in princ. lib.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 291. *num.* 11.

21 Quando hæc dictio sit inclusiua, & exclusiua ex coniecturis declarari potest, quas adducunt Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 9. *num.* 10. & Ferrer. *in constit. Cathalon. glos.* 3. *num.* 82. *cum seqq.* Et regula est quòd includit vel excludit, si constat de mente disponentis, ex Bald. *d. conf.* 410. *in princ. lib.* 1. & Card. Tusch. *d. concl.* 291. *num.* 14. Et dicitur constare de mente ex pretio, quia si vendo pratum vsque ad domum, domus includitur vel excluditur ex quantitate pretij, secundùm Alex. *conf.* 47. *incip. Perspectis, col. penult. num.* 4. *lib.* 5. vbi Apostill. *in verb. pretij*, declarat, vt procedat quando domus est solita esse cum fundo, aliàs secùs, quia non includeretur, si est quid diuersum etiam ex pretio, refert Card. Tusch. *d. concl.* 291. *num.* 15. & tetigit Bertazol. *d. glos.* 6. *num.* 5.

Si dicatur, *vsque in littora maris*, comprehendunt hæc verba totam terram vsque ad littus maris; dictio enim *in*, adiecta nomini locum significanti, & in casu nedum ablatiuo, sed etiam accusatiuo designat confinia intus in litora maris, vt post Bald. *in l. Gallus*, §. *ille casus, vers. vlt. nota hic.* Alex. *num.* 15. & Ias. *num.* 21. *ff. de liber. & posthum.* censuit Rot. *decis.* 683. *num.* 5. *p.* 1. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Suspensiuam naturam habet dict.* Vsquequò.

2 *Conditionem importat dict.* Vsquequò, *quando apponitur ad inchoationem alicuius beneficij.*

3 Vsquequaque, *importat idem quod* Omni modo.

Vsquequò, Vsquequaque.

Dictio CCCCXXXVIII.

1 Habet naturam suspensiuam, ac dispositionem, seu acquisitionem suspendit. Surd. *conf.* 186. *num.* 15. vbi *num.* 16. asserit, quòd licèt dictio hæc principaliter importet tempus, tamen quando apponitur ad inchoationem alicuius beneficij, importat conditionem, per text. *in l. pater*, §. *fin. ff. de condit. & demonstr. & in l. legatum, ff. de annuis legatis.* 2

Dictio *Vsquequaque* importat idem, quod *Omni modo*, vt per Paris. *conf.* 6. *num.* 14. *&* 15. *vol.* 1. Flamin. Paris. *de confident. q.* 58. *num.* 28. 3

SVMMARIVM.

1 *Causam finalem propriè ostendit dict.* Vt, *aliquando verò causam impulsiuam.*

2 *Modum, & non conditionem regulariter importat dict.* Vt.

3 *Modum facit dict.* Vt, *etiamsi ante illam adijciatur clausula,* Ea conditione.

4 *Conditionem facit dict.* Vt, *iuncta cum dict.* Si, *vel cum ablatiuis absolutis.*

5 *Dispositio quando censeatur conditionalis, vel modalis, ostenditur.*

6 *Modus in dubio præsumitur potiùs quàm conditio.*

7 *Conditio debet adimpleri antequam emolumentum quæratur.*

8 *Actio non acquiritur in modo, nisi priùs præstita cautione de illo implendo.*

9 *Necessitatem importat dict.* Vt, *si ponatur in rubrica statuti.*

10 *Veritatem aliquando denotat dict.* Vt.

11 *Similitudinem quandoque importat dict.* Vt.

12 *Similitudinem omnimodam etiam in substantia & qualitate denotat dict.* Vt.

13 Vt, *nonnunquam pro* Quia, *interdum pro* Et *accipitur.*

14 *Consecutiuè non semel ponitur dict.* Vt.

15 *Exemplificatiuè plerumque ponitur dict.* Vt.

Vt.

Dictio CCCCXXXIX.

Propriè causam finalem ostendit, vt *in l. si creditor, ff. de distract. pignor. & in l. emptori, ff. de euict. & in l.* 4. *ff. de testib. & in l. in lege censoria,* 203. *vers. omnes denique, ff. de verbor. signif. & in cap. vt Clericorum, de vita, & honestate Clericorum, & in cap. vt debitus honor, de appell. & in Clem.* 1. *de re iudic. & in Clem. vt hi qui*, vbi Card. *notabil.* 1. *de etat. & qualit.* Bald. *conf.* 106. *incip. Cum peteretur quadam pœna, in fin. num.* 3. *lib.* 1. Bertachin. *in repert. verb. Vt.* Mandos. *in reg.* 33. *q.* 1. *num.* 3. *& in glos. facult. in proœmio, in verb. Vt, fol.* 38. *col.* 1. vbi etiam, quòd aliquando denotat causam impulsiuam. & §. *volentes, in vers. ad hoc, in fine, fol.* 175. *col.* 1. Gom. *in reg. de annali, q.* 1. *num.* 2. Plotius *de in lit. iuran.* §. 43. *num.* 8. Surd. *conf.* 145. *num.* 1. *& conf.* 393. *num.* 12. Flamin. *de resignat. tom.* 1. *lib.* 3. *q.* 5. *num.* 11. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 10. *num.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 402. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Bald. *d. conf.* 106. *in fine, num.* 3. declarat, vt procedat, quando apponitur in vim causæ aptæ producere suum causatum, aliàs esset causa impulsiua. 1

Regulariter

2 Regulariter tamen importat modum, & non conditionem, vt *in l. demonstratio falsa, §. vlt. ff. de condit. & demonstr. & in l. Mauia, ff. de manumiss. testam. & in l. 1. & 2. C. de donat. quæ sub modo.* notant Bart. *in l. quibus diebus, §. fin. col. 2. vers. quid si testator, ff. de condit. & demonstr.* Bald. *in l. quoniam*, per text. ibi, *C. de rer. permut. & cons. 150. incip. Proponitur, num. 7. vers. restat modò, lib. 5.* Felin. *in cap. cum Ioan. num. 2. de fide instrum.* Franc. *in cap. vt debitas, num. 1. de appell.* Alex. *cons. 119. num. 1. vol. 1. & cons. 102. num. 2. col. 2. eod. vol. 1.* Paris. *cons. 19. num. 250. vol. 2.* Neuizan. *cons. 45. num. 19. & 20.* Natt. *cons. 373. num. 26. cum seqq.* Grat. *cons. 102. num. 30. & cons. 108. num. 12. vol. 2.* Bermon. *in tit. de public. concubin. in verb. Vt primum, fol. 180.* Mandos. *in glos. facult. in proœmio, in verb. Vt, fol. 58. col. 2.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 14. num. 40. & cap. 15. num. 28.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 146. num. 5.* Pichard. *in §. sub conditione, 4. num. 10. Instit. de verbor. oblig.* Card. Tusch. *d. conclus. 402. num. 3.* Ioseph. Sesse Aragon. *decis. 131. num. 21.* Sanch. *de matrimon. lib. 3. disput. 33. num. 2.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 4. num. 193.* Cened. *d. sing. 20. num. 2.*

3 Et in tantum facit modum, vt procedat, etiamsi ante dictionem *Vt* adiiciatur clausula *Ea conditione*, quia adhuc facit modum, & non conditionem, vt probant Felin. *in d. cap. cùm Ioannes, num. 2.* Neuizan. *cons. 45. num. 19. & 20.* Molin. *d. lib. 2. cap. 14. num. 40. & cap. 15. num. 28.* Cened. *d. sing. 20. num. 3.* D. Barbosa *in rubr. ff. soluto matrimon. p. 1. num. 29.*

4 Iuncta verò cum dictione *Si*, vel cum ablatiuis absolutis, facit conditionem, secundùm Surd. *cons. 43. num. 33.* & D. Barbosam *d. p. 1. num. 30.* Et distinguit Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. cap. 3. q. 1. num. 1.* hanc dictionem modum facere, quando adiicitur dispositioni explicandæ per honoratum; conditionem verò, quando adiicitur dispositioni explicandæ per grauatum.

5 Opportunè hoc loco quæri potest, quando dispositio censeatur conditionalis vel modalis. In hac materia attenditur tantùm affectus rei, quia si agatur, quod priùs debeat impleri illud, quod per dispositionem exprimitur, antequam emolumentum consequatur, tunc dispositio est conditionalis, quia priùs adimpleri debet; secùs autem est, quando aliquid implendum est post emolumentum quæsitum; tunc enim dispositio est modalis, quia priùs consequitur effectum, vt colligitur ex resolutis per Molin. *d. lib. 2. cap. 12. num. 5.* Menoch. *cons. 131. nu. 3.* Surd. *de alim. tit. 9. quæst. 16. num 40. & decis. 156. num. 5.* Cened. *d. sing. 20. num. 4.* D. Barbosa *d. p. 1. num. 29.* Melch. Phebos Lusitan. *decis. 11. n. 14. & seq. tom. 1.*

6 In dubio præsumitur potiùs modus, quàm conditio, vt tradit Menoch. *de præsumpt. lib 4. præsumpt. 125. num. 15.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 442 num. 17. & cap. 136. num. 14.* Rot. *decis. 361. nu. 1.*

7 apud Farin. *in prima collect. nouiss.* Et conditio debet adimpleri antequàm emolumentum quæratur. Surd. *d. q. 16. num. 55.* Et qui dicit conditionem adimpleri, debet probare, Menoch. *d. lib. 4. præsumpt. 181.* Flamin. *de resign. lib. 1. quæst. 3. num. 40. & lib. 10. quæst. 3. num. 17.* Qui non implet modum, priuatur relicto sibi commodo, secundùm Menoch. *cons. 78. num. 16. & 17.* Surd. *d. tit. 9. quæst. 16. num.*

8 *56. & quæst. 13. num. 7.* Et in modo non acquiritur actio nisi priùs præstita cautione, de illo implendo, iuxta tradita per Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 400. num. 15. cum seqq.*

9 Quamuis regulariter dictio hæc denotet modum, tamen si ponatur in rubrica statuti, importat necessitatem, vt per Bermond. *de public. concubin. in verb. & primum, fol. 180.* Cened. *d. sing. 20. num. 6.*

Aliquando denotat veritatem, vt per Corn. *cons. 305. num. 12. vol. 4.* Gom. *ad reg. de annal. q. 1. n. 2.* 10

Interdum importat similitudinem, & similitudinariè ponitur, ad significandum aliquid ad similitudinem alterius, vt *in l. 1. in princ. ff. ad leg. Falcidiam, & in l. vt hæredibus, ff. de leg. 2. & in cap. laudabilem. de frigidis & maleficiatis.* notant Bald. *cons. 106. num. 3. vers. sed interdum, lib. 1.* Mandos. *in d. proœm. in vers. Vt, fol. 58. col. 2.* Cened. *d. sing. 20. n. 7.* Card. Tusch. *d. concl. 402. n. 4.* Octau. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub dict. Vsque, vers. Vt, pag. 134. col. 2.* vbi subdit, quòd per eam denotatur omnimoda similitudo, etiam in substantia, & qualitate. 11 12

Nonnunquam accipitur pro *Quia*, & aliquando pro *Et*, secundùm Mandos. *in d. proœm. in vers. vt, fol. 59. col. 1.* quem refert Cened. *d. sing. 20. n. 8.* 13

Quandoque ponitur consequutiuè, vt *in l. si seruum, §. si oliuam, & in l. si ex plagis, §. in cliuo. & in l. si bonos, ff. ad l. Aquiliam.* Surd. *cons. 115. n. 89. vol. 3.* 14

Plerumque stat exemplificatiuè, vt probat Farin. *in praxi crim p. 4. cons. 95. num. 6.* 15

SVMMARIVM.

1 *Restrictiua est dict.* Vt infrà.

2 *Dict.* Vt præmittitur, *restringit solùm ad expressa.*

3 *Restrictiua respectu præcedentium est dictio* Vt præmittitur.

Vt infrà, Vt præmittitur.

DICTIO CCCCXL.

Est restrictiua hæc dictio secundùm Menoch. *cons. 86. n. 71.* vbi *n. 9.* subdit, quòd ad sequentia omnia refertur. In dubio stat demonstratiuè, non limitatiuè, vt tenent Card. Seraph. *decis. 599. n. 5.* Rot. *decis. 448. n. 6. p. 1. diuers.* Mart. *de clausul. p. 1. claus. 201. num. 3. in vlt. impress.* 1

Dictio, *Vt præmittitur*, restringit solùm ad expressa, vt post Gemin. *cons. 34. n. 3. in fin. vers. 2.* hoc etiam tradit Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D. concl. 403. num. 1.* Et sic est restrictiua respectu præcedentium, Clem. *ne in agro, §. Abbate, de statu Monach.* Glos. *in cap. cupientes, § ad hæc,* vbi Domin. *de elect. lib. 6.* Mart. *d. p. 1. claus. 202.* 2 3

SVMMARIVM.

1 *Repetitiua & relatiua præcedentium qualitatum est dict.* Vt suprà.

2 Vt suprà, *iuncta gerundio magis coarctat sequentem dispositionem ad naturam præcedentis.*

3 *Repetitiua illorum quæ non sunt expressa, nec eorum quæ dicuntur infrà, non est dictio* Vt suprà.

4 *Restrictiua dispositionis ad limites præcedentis dispositionis dict.* Vt suprà.

Vt suprà.

DICTIO CCCCXLI.

1 REpetitiua est hæc dictio, & relatiua præcedentium qualitatum, & eorum, quæ superiùs dicta sunt, vt *in l. item quæritur, §. item Iulianus, ff. locati, & in l. talis scriptura, §. fin. ff. de legat. 1. & in l. fin. iuncta glos. C. qui potiores in pignore habeantur.* notant Bart. *in l. si quis seruum, §. fin. ff. de legat. 2.* Alex. *cons. 59. circa finem, vol. 3.* Cuman. *cons. 22. incip. Testator, circa finem, vers. nec moueor.* Paris. *cons. 19. num. 68. & cons. 41. num. 65. & cons. 48. num. 14. & cons. 66. num. 6. & cons. 75. num. 11. & cons. 80. num. 49. lib. 2. & cons. 1. num. 129. & cons. 18. num. 8. & cons. 71. num. 7. & cons. 72. num. 13. & cons. 108. num 55. lib. 3.* Ruin. *cons. 18. num. 12. vol. 2.* Alban. *cons. 57. num. 6.* Cephal. *cons. 159. num. 59. & cons. 311. num. 37. lib. 3.* Mandel. *cons. 473. num. 5. & 15.* Curt. Iun. *cons. 115. num. 21.* Anchar. *q. 7. num. 4. p. 2.* Rimin. *cons. 151. num. 5. vol. 2.* Bardel. *cons. 99. num. 32.* Rauden. *resp. 30. num. 79. 90. 106. 193. & 195. vol. 2.* Peregrin. *cons. 45. col. vlt. vol. 1.* Gabr. *cons. 175. num. 8. lib. 1.* Honded. *cons. 79. num. 20. vol. 1. & cons. 46. num. 15. vol. 2.* Decian. *cons. 72. num. 46. lib. 2.* Menoch. *cons. 73. num. 24. & cons. 124. num. 59. & cons. 144. num. 14. & cons. 166. num. 11. & cons. 220. à num. 74. & cons. 274. num. 18. & cons. 513. num. 18. & cons. 530. num. 23. & cons. 704. num. 21. & cons. 761. num. 1.* Surd. *cons. 200. num. 6. & cons. 275. num. 22. & cons. 413. num. 48. & cons. 362. num. 9. & cons. 352. num. 8. & cons. 369. num. 43. & cons. 464. num. 10. & cons. 565. num. 14. & decis. 291. num. 12. & decis. 319. num. 8.* Osasc. *Pedem. decis. 164. num. 13.* Vinc. de Franc. Neapol. *decis. 87. num. 4. p. 1.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Vsque, vers. Vt suprà, pag. 135.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 21. glos. 21. claus. 27. & claus. 26. glos. 11. & claus. 27. glos. 1. num. 6.* Brunor à Sole *in locis communib. verb. dictio, 36.* Ceual. *communium contra commun. q. 828. num. 113.* Mart. *de clausul. p. 1. claus. 201. num. 1. & p. 3. claus. 94. in vlt. impress.* Ioan. Bapt. Costa *inter clausulas Marthæ, p. 1. claus. 308. num. 1.* Franc. Leo *in Thes. fori Eccles. p. 2. cap. 1. num. 19.* Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. q. 18. num. 14.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 363. num. 3. & concl. 404. num. 1. cum seqq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 575. num. 36.* Melch. Phæbos Lusitan. *decis. 71. num. 8. tom. 1.* Anton. Monach. *Lucen. decis. 55. num. 13. & 14. & Bononien. decis. 40. punct. 3.*
2 *num. 13.* Vbi subdit, quòd hæc dictio iuncta gerundio magis coarctat sequentem dispositionem ad naturam præcedentis. Rota *decis. 125. num. 5.* apud Farinac. *p. 1. recent. & decis. 461. num. 9.* apud eumdem *p. 2. recent.*

3 Declara, quòd licèt repetat hæc dictio omnia præcedentia cum suis qualitatibus, non tamen repetit ea, quæ non sunt expressa, nec ea, quæ dicuntur infrà, vt per Mart. *de clausul. p. 3. claus. 94. n. 3.* Decian. *cons. 83. num. 22. & seq. lib. 3.* Card. Tusch. *d. conclus. 404. num. 3.* vbi *num. 4.* post Cuman. *d. cons. 22. in fine,* tradit, quòd si in præcedentibus multæ conditiones sint appositæ, & in sequentibus repetatur vna conditio, videlicet, cum tali conditione, vt suprà; non importat repetitionem in aliis, sed solùm in expressis.
4 Restringit enim dispositionem ad limites præcedentis dispositionis, vt censuit Rota *decis. 49. num. 2.* apud Farinac. *p. 1. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Copulatiua est, seu coniunctiua duorum dict.* Vterque, *& vtriusque collecti concursum requirit.*

2 *Distributiuè, vel alternatiuè quandoque ponitur dict.* Vterque.

3 *Distributiua quando stat dict.* Vterque, *tunc attribuit actum cuilibet in solidum.*

Vterque.

DICTIO CCCCXLII.

COpulatiua est hæc dictio, seu coniunctiua 1
duorum, & vtriusque collecti concursum requirit, vt *in l. penult. C. de impub. & aliis.* notant Signorol. *cons. 205. num. 5.* Rebuff. *in comment. ad l. rectè dicimus, 25. §. Quintus Mutius, vers. vtrumque, ff. de verbor. signif. pag. mihi 154.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q. 3. num. 12. & num. 17.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 401. num. 1.* vbi *num. 2.* restrin- 2
git, quia quandoque distributiuè, vel alternatiuè ponitur, secundùm subiectam materiam, veluti si ponatur in executoribus, & dando autoritatem dicat; quibus, & vtrique eorum dedit facultatem, &c. vt talia sint subiecta, qualia prædicata. Item apud Ciceronem de duobus coniunctim dicitur hæc dictio, vt *ad Quint. Fr. lib. 2. epist. 8.* Domus vtriusque nostrûm ædificatur strenuè. Et *1. Officior.* Magna est vis fortunæ in vtramque partem, vel ad secundas res, vel ad aduersas.

Cùm verò est distributiua, tunc attribuit actum 3
vtrilibet in solidum, iuxta tradita per Viu. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num. 65.* Octauian. Vulpel. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 135.* Coniungit, & non diuidit, secundùm Mascard. *de probat. conclus. 1308. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 Certè.
2 Ita demum.
3 Ita.
4 Tantùm.
(1–4:) Vtique *nonnunquam importat.*
5 *Affirmat, & ampliat dict.* Vtique.
6 Vtique *apud Cicer. accipitur pro* Omnino, *vel* Certè.

Vtique.

DICTIO CCCCXLIII.

TRiplici modo accipitur. Primo, pro *Certè*, vt 1
in l. armorum, & in l. inter stuprum, §. verùm, ff. de verbor. signif. glos. *in l. vtique, ff. de rei vendic.* Secundo, 2
pro *Ita demum,* vt *in l. diuortio, §. fin. ff. de negot. gestis.*
Et etiam exponitur pro *Ita,* vt *in l. qui libertatis, in fine,* 3
ff. de euict. Tertio, pro *Tantùm,* vt *in l. non vtique.* vbi 4
glos. *ff. ad municip.* notant Curt. Iun. *in l. quod te, num. 35. ff. si certum petatur.* Octauian. Vulpel. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Vterque, vers. Vtique, pag. 136. col. 2.*

Affirmat hæc dictio, & ampliat, vt per Ioan. Garc. 5
de nobilit. glos. 6. §. 2. num. 13.

Apud Cicer. accipitur pro *Omnino,* vel *Certè. Attic.* 6
lib. 6. Vtique ad me tabellarios mittas. Idem *Attic. lib. 13.* Illud verò vtique scire cupio. Idem *Attic. lib. 13. epist. 21.* Eodem die vtique postridie. Idem *lib. 13. epist. 4.* Velim antè possis, sin minùs vtique simul.

Finis Tract. de Dictionibus.

INDEX
Dictionum, Præpositionum, & Aduerbiorum, quæ in Tractatu de Dictionibus vsufrequentioribus continentur.

In quo prior numerus Dictionem; posterior paginam indigitat.

O

P

Q

R

FINIS.

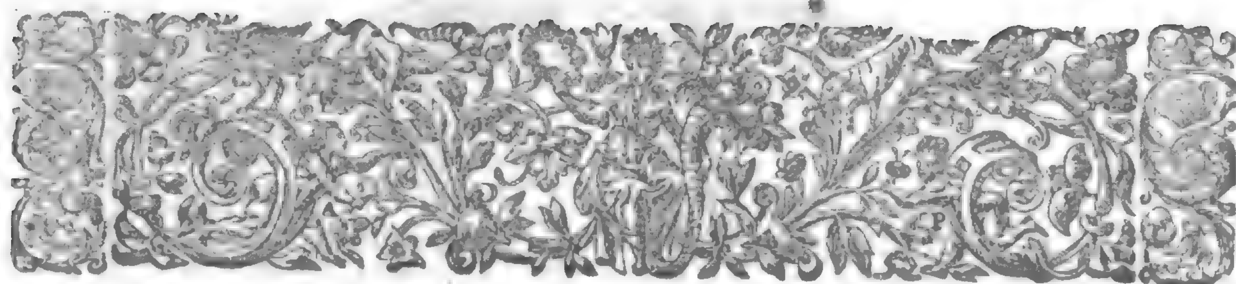

INDEX

RERVM, ET VERBORVM OMNIVM, QVÆ IN HOC PRIMO TOMO VARIARVM TRACTATIONVM CONTINENTVR.

A

 Acceſſoriè

Actum

Annos

Artifex

B

BANNIENDVS

C

Carentiam

 & possessio

Clem

Comple

Confirmatio

Contraria

Cvlpa

DEINDE

Diminutio

Diuersitas

 secundùm

E

 teria

Ethymo

Exceptiones

Explica

F

FARINA

 descen

G

Geminata

H

Hæreditas,

Illegitimis

Inferio:

e uersitati

Item

Iuſtificatio

Ita ta

M

Mendican

f Modifica

Non ob

O

OSTIVM

Paria

Pensionem

Plus

Potestas

Principis

ius de

R

Repetitiua

nec

Si inueneris

Similes

subſtan

VACCAM

FINIS.

Digitized by Google